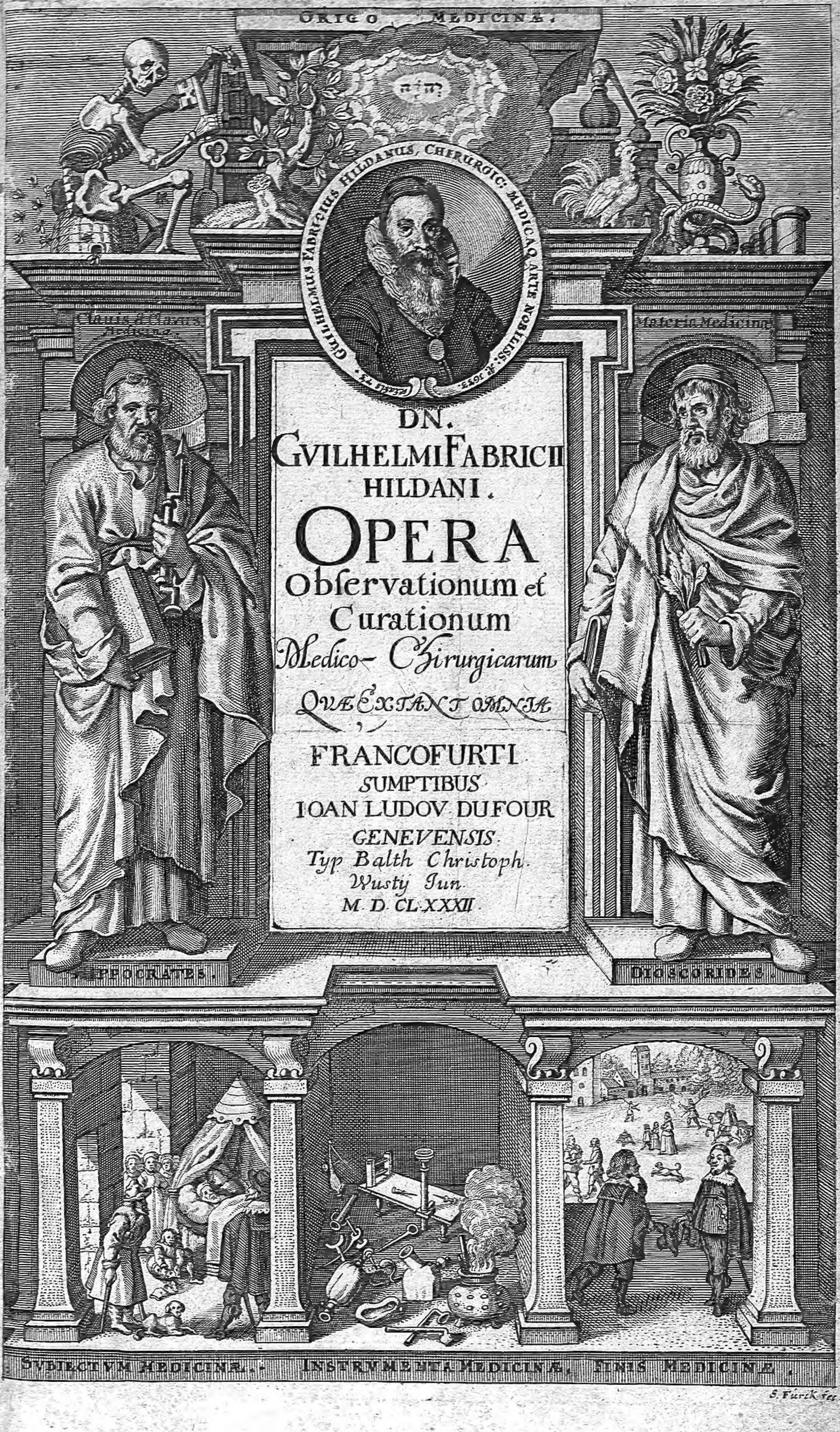

EX BIBL.
REGIŒ CHIRURGORUM
PARISIENSIUM ACADEM.

ORIGO MEDICINÆ.
GVILHELMUS FABRICIUS HILDANUS, CHIRURGIC: MEDICAQ ARTE NOBILISS: Æ 1633. ætatis 73.
Clavis & Clavus Medicinæ.
Materia Medicinæ.
DN.
GVILHELMI FABRICII
HILDANI.
OPERA
Observationum et
Curationum
Medico-Chirurgicarum
QUÆ EXTANT OMNIA,
FRANCOFURTI
SUMPTIBUS
IOAN LUDOV DU FOUR
GENEVENSIS.
Typ Balth Christoph.
Wustij Iun.
M.D.CL.XXXII.
HIPPOCRATES.
DIOSCORIDES.
SUBIECTUM MEDICINÆ.
INSTRUMENTA MEDICINÆ.
FINIS MEDICINÆ.
S. Furck fec.

GVILHELMI FABRICII HILDANI,

ILLVSTRISSIMI MARCHIONIS BADENSIS & Hochbergensis, &c. necnon Inclytæ Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi Ordinarij,

OPERA

Quæ extant omnia;

PARTIM ANTEHAC EXCVSA;
Partim nunc recens in lucem edita.

OMNIA AB AVTHORE RECOGNITA, multisque in Locis, tum Epistolis clarissimorum Virorum, tum observationibus & exemplis novis, aucta.

IN VLTIMA HACCE EDITIONE
Instrumenta quam plurima, in præcedentibus Editionibus ineptè depicta, & sculpta, nunc singulari artificio ad vivum adumbrantur, multáque alia ab Authore inventa adjiciuntur.

Cum duplici Indice, uno morborum secundùm partes corporis, altero Rerum & Verborum locupletissimo.

Additus quoque ob materiæ similitudinem MARCI AVRELII SEVERINI Liber de Efficaci Medicinâ, Chirurgiæ & Medicinæ Cultoribus maximè utilis.

Francofurti ad Mœnum;
Sumptibus IOAN. LVDOVICI DVFOVR Genevensis,
Typis Balthas. Christophori Wustij Iun.

ANNO M. DC. LXXXII.

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hachbergensis &c. Inclytæ item Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi ordinarii,

OBSERVATIONUM CENTURIA PRIMA.

OBSERVATIO I.

Ficus cancrosus in Oculi dextri orbita, cum gravissimis capitis symptomatis, feliciter extirpatus.

Lustria oppidulum procul Lausanna civitate duo circiter milliaria, ad marginem lacu Lemanni.

ANNO Domini 1596. Calendis Augusti, accivit me Lausannâ Lustriam Generosus CLAUDIUS LUSTRIACUS, ejus loci & totius Vallis propriè sic dictæ Major: quoniam diro & funesto morbo conflictabatur. Is fuit tumor prominens, scirrhosus, in cancrum degenerans, cum symptomatis internis & externis longè gravissimis.

Hic cùm à natura, tum à variis morbis, febribus, casibus, luxationibus, fracturis, &c. haud parùm fuit catarrhis obnoxius: maximè quum accederet, more patriæ, victus largior cum amicis & hospitibus: in quos fuit perpetuò liberalissimus. Itaq; anno 1580. quum fuisset hyems humida & clemens, haud dubiè corporis universi partes oppletæ sunt humoribus excrementitiis, qui à jecinoris calore sursum ac inprimis ad caput sublati, cœperunt divexare hominem. Ineunte enim anno 1581. circa Februarii finem, æger correptus est hemicraniâ ad dextrum latus, & frustrà adhibitus multùm diuq; medicus: siquidem humor capite conclusus, evacuationis quæsitâ viâ, impetum fecit in oculum dextrum. Hinc vehementissimus dolor & inflammatio. Et sic superiora symptomata, dolor capitis, febris, inquietudo, vomitus, lipothymia, auctasunt potiùs quàm imminuta. Nec, ut ajebat æger, præsidiis, revulsione, derivationeve ulla potuit sisti humoris affluxus: quin imò congestio tanta facta est, ut tandem erosa sit, vel potiùs putrefacta oculi membrana prima, Conjunctiva dicta.

Morbi initium.

Observatio singularis de hemicrania,

Hîc verò brevi eaque necessaria digressione annotandum, supra decem hebdomadas non solùm dolorem adfuisse gravissimum, sed & cerebri motum attrectanti perceptum fuisse, quà sagittalis & coronalis suturæ concurrunt: auditos etiam sonitus & cranii crepitationem quandam, perinde ac si lignum finderetur. Id ego tum accidisse autumo, quum cranii suturæ ob dolorem, inflammationem & copiosum in cerebro humorem, disjunctæ sunt: & verum fuisse mihi persuadeo, cùm ex amplissimi viri ægroti relatu, & generosi Gabrielis à Blonay, Baronis à Chattelart, &c. ejus generi, assiduò præsentis, tum quòd ipse tale quid observarim in viro honestissimo apud nostrates Germanos inferiores.

& disjunctione suturarum.

Hic ex gravissimo morbo & febri ardente, cum dolore capitis acutissimo, habuit suturas adeò disjunctas, ut per interstitium illud cerebri, systole & diastole facilè deprehenderetur. Ubi via facta est ad conjunctivam, longo tempore exstillavit copiosus humor: tumque primùm & dolores & reliqua symptomata mitigari cœperunt. Urgentibus doloribus adhibitus erat cervici setaceus funiculus, sed eum ut nimis dolorificum & incommodum (ut qui circa sextam vertebram, ubi nervi eminentiores sunt, adhibitus esset) post 15. dies detrahi jussit. Clauso vulnere impressum est ibidem potentiale cauterium: sed & hoc ulcus, ceu nimis dolorificum claudendum fuit. His frustrà tentatis optavit æger, humori morbifico dari exitum, excitato ulcere in dextro brachio, beneficio potentialis cauterii. Tum demum partim ob febrim ante dictam, quæ plerosque humores superfluos absumpserat, ipsumque adeò corpus exsiccarat atq; extenuarat, partim propter evacuationes subinde iteratas, partim denique quòd cauterium ita ad brachium fluxionem averteret, oculus cœpit arescere. Et quoniam tres oculi humores, ruptis conjunctâ & corneâ

Ejusdem rei altera observatio.

De infelici applicatione setacei.

Obs. 1.

corneâ membranis, effluxerant, sensim etiam concidere & contractæ sunt ipsæ membranæ: atque ita oculus deperditâ naturali magnitudine & rotunditate, simul quoque in imam orbitam contractus est, & coëuntibus palpebris clausus ab anno 81. ad 95. citra symptoma ullum, nisi quod singulis annis subinde recurrebant & defluxus & capitis dolor.

Hipp. Apho lib. 2. Aph. 51.

Anno demum 95. quum in diæta modum non servasset, rediit capitis & oculi dolor, priore tamen levior: ideo forte, quia membranæ & reliquæ oculi partes etiamnum dilatatæ erant, unde poterat humor sine vi influere. Etenim quæ sensim fiunt mutationes, parum dolorificæ sunt. Sic igitur affluente magis magisque humore, in capacitatem conjunctivæ, propriis humoribus destitutæ & contractæ, ipsa paulatim intumuit. Tum vero palpebræ quindecim annis clausæ, denuo apertæ sunt, & oculus adeo intumuit, ut post semestre palpebras superaret, sparsis per totum oculum venarum ramis lividis, crasso, adusto, & melancholico sanguine turgentibus. Tum æger ingravescentibus indies & morbo & symptomatis, undelibet præsidia conquirere cœpit: Inter quæ adhibitum fuit medicamentum, quod adeo irritavit morbum, ut subito accreverit oculus plurimum. Exin, ut initio dictum est, vocatus sum ab ægro Lustriam in ejus ædes. Laboravit ille hemicraniâ ad dextrum latus: oculus ovo anserino major extra palpebras prominebat, partemque faciei cooperiebat, ut sequens figura demonstrat.

Obs. 1.

Causæ doloris acutissimi in hoc ægro.

Durus autem, scirrhosus, lividus, & cancrosus erat, aderatque magna oculi & vicinarum partium inflammatio: præter capitis dolorem, oculi quoque dolor acutissime pungens, in parte exteriore potissimum hominem male habebat. Quod si quis miretur, quomodo ex tumore duro & scirrhoso tantus dolor excitatus fuerit, in promptu sunt causæ. Primum enim tunc formabatur cancer, fiebatque humor corrosivus & acris, ac proinde vellicans & calefaciens vicinas partes. Deinde invalescente morbo violentius humor irruebat in conjunctivam, quæ est exquisito sensu prædita. Doloris vero in extima parte ut plurimum gravioris quam in intima causa fuit ossiculum quadratum & undique scabrosum, quod interius ad conjunctivam latens (uti ab operatione compertum) eam perpetuo premebat ac pungebat. Accessit & febris, itemque sitis, lipothymia & vomitus. His ego symptomatis cœpi statim occurrere. Itaque post præscriptam legitimam victus rationem, sub vesperam jussi lenientem clysterem injici. Postridie

De ossiculo in tumore invento, vide infra.

Observ. I. die purgatum fuit corpus sumptis duabus unciis syrupi rosacei laxativi cum rhabarbaro, agarico & sena, infusis & decoctis in aqua betonicæ, agrimoniæ, & euphrasiæ. Sequentibus diebus propinatum fuit Iulapium sequens:

Iulapium.

R. Aquarum borraginis,
Acetosæ &
Betonicæ, ana Unc. ij.
Syrupi de succo citriorum &
Granatorum, ana Unc. ij.
Misce pro tribus dosibus.

Vena secta. A purgatione secta fuit vena cephalica, respondens parti affectæ, & missus sanguis ad uncias circiter sex. Paucis post diebus, admovi hirudines venis jugularibus sub aurem ad idem latus, nec non & scapulis cucurbitulas modo siccas modo cum scarificatione. Pedes lavi decocto herbarum calidarum, rorismarini, salviæ, majoranæ, origani, menthæ, cum sale, &c. Suadebantur & frictiones, sed quum his incalescat sanguis, subtilisque, calidus & erodens evadat, censui abstinendum, contentus memoratis revulsionibus: maxime quum æger lubens iteraturus esset sæpius superiorem purgationem, per syrupum rosaceum compositum, & similia, quibus peccantem humorem subduxi. Ita mitigata imminutaque sunt paulatim symptomata. Statim etiam partem affectam ablui gossypio, imbuto stillatitia quadam aqua, quæ multum potest adversus cujuscunque partis cancrum. Ejus hæc est descriptio.

Eximia destillatio contra cancrum.

R. Radicum scrophulariæ majoris,
Herbarum geranii primi Dioscoridis, hoc est, herbæ Roberti ana M. ij.
Arnoglossæ majoris,
Solani,
Buglossæ sylvestris,
Boraginis
Portulacæ
Euphrasiæ
Betonicæ, ana M. j.
Ranarum aquatilium, &
Album. ovorum diu agitatorum, ana num. 12.
Seminis cydoniorum, & fœni græci aliquantum conquassatorum, an. unc. j.
His seminibus affunde aquarum rosarum & euphrasiæ, ana lib. j.

Incidantur omnia & conquassentur, destillenturque in alembico plumbeo.

Et quoniam ingens fuit affluxus, præter revulsiones admovi fronti sequens unguentum, ad fluxionem intercipiendam.

Defensivū.

R. Farinæ hordei Unc. ij.
Pulveris rosarum rubearum,
Myrtillorum,
Balaustiorum,
Nucum cupressi, &
Florum betonicæ, ana Drachm. ij.
Acaciæ Drachm. j.
Cum oleo rosato, pauca cera & aceto, fiat unguentum.

Hoc defensivum adhibui tribus vel quatuor diebus, ad sistendum fluxionis impetum: dein supersedi, ne plus satis refrigeraretur caput. *Observ. I.* Hac methodo sedavi ad tempus tum capitis, tum ulceris dolores acutissimos, cæteraque symptomata, crescente nihilominus indies tumore.

Aliquanto post rogatus sum ab ægro, ut sibi fusissime morbi naturam declararem, libereque aperirem, quæ præviderem pericula omnia, ac simul quæcunque ad sanitatem optima viderentur præsidia, proponere. Tum ego coram clarissimo Alberto Roscio D. Medico celeberrimo, in ædibus Claudii Marionis, fidelissimi ac diligentissimi pharmacopœi & civis Lausannensis; ita disserui: Generose Domine, siquidem adeo exoptas & jubes coram declarari, quæ ad morbum tuum attinent; etsi præter Medicorum institutum in consultationibus id sum facturus; dicam tamen libere & coram quæ sentio.

Definitio morbi in hoc ægro. Ad quemvis morbum tollendum, caput est, nosse ipsum morbum. Tuus iste ab essentia definitus, nihil aliud est, quam scirrhus illegitimus, seu potius cancrosus: quippe qui definit in cancrum occultum & latentem, hoc est, non exulceratum. *Celsus l. 6.* At ex figura Celsus θύμιον, vel cum Latinis, exitum oculi nominat. Actuarius μῆλον, id est, malum vocat. Ego à figura ficum, ab essentia scirrhosum & cancrosum, cognomino. Scirrhus proprie medicis dictus, est tumor durus & indolens, qualis hic ante annos aliquot. Verum postea humor conjunctivâ membrana conclusus, & ita quasi conculcatus, ut nulla potuerit fieri transpiratio, tandem accensus est, & acrior atque malignior redditus: sicque formatus est scirrhus illegitimus, seu potius cancrosus. Hoc judicant non modo durities, inæqualitas, dolor, color lividus, seu potius plumbeus, sed maxime venæ crassiores toto tumore sparsæ, atro sanguine, adusto & melancholico turgentes. Et quamvis nondum exulceratus sit tumor, periculum est tamen, ne temporis progressu sanguis & humores melancholici accensi, tantum malitiæ attrahant in locum affectum, ut tandem (proh dolor) exesis tunicis, fiat cancer ulceratus, adversus quem medicamentis frustra pugnetur.

Causa morbi primitiva. Hujus & similium morborum causa triplex: primitiva, antecedens, conjuncta. Primitiva medicis est exterior, posita in victus ratione, aliisque non naturalibus, aere, motu, & quiete, somno & vigilia, animi pathematis, excretis & retentis. Plerunque enim si supprimantur solitæ evacuationes, ut mensium & hæmorrhoidum, fit magna congestio humoris melancholici: unde hic morbus. Nascitur etiam ex vulneribus, contusionibus, fracturis: inprimis vero erysipelate & inflammationibus perperam curatis: quum scilicet ipsarum materia frigidiorum applicatione in duritiem concrescit: aut quum solis calidis, non etiam emollientibus, tenuior portio dissolvitur, crassiore subsistente.

Antecedens. Antecedens causa est humor melancholicus, item splenis imbecillitas, qua fit ut ex officio suo sanguinis portionem fæculentam ex jecore non alliciat. Huc quoque plurimum facit ipsa jecoris constitutio, sive id naturâ proclive est ad generandam atræ bilis copiam, sive nimis calidum

Observ. 1. & biliosum, unde coquatur nimis, & aduratur sanguis, nec non & alii humores.

Conjuncta Conjuncta causa est, humor in locum affectum congestus. Tres istæ causæ hic concurrunt. Nam quum generosus Dominus habitu sit non mediocriter bilioso, bilis assiduo præbuit materiam humori melancholico: siquidem cholericus humor summa adustione tandem etiam vertitur in atram bilem. Adde victus rationem, in qua haud parum peccavit Dominus, largius potans, utensque cibariis crudis & concoctu difficilibus, itemq; aromatis, cœpis, alliis, porris, raphanis, &c. Hujusmodi primitivarum causarum concursu, excitata & corroborata est antecedens: inde humor ille qui ab anno 81. supererat ex inflammatione indurata in oculi membranis, data occasione accrevit. Cumque superflui humores fere influant in locum affectum, natura sese, quantum potuit, exoneravit in eum locum. Hinc conjuncta causa in istam, quam videmus magnitudinem, aucta est: & perget, inquam, nisi occurratur iis, quæ infra proponemus, auxiliis.

Signa cancri. *Galen met med. l. 14.* Quoad signa: tametsi initio cancri sicut herbæ germinantes difficile cognoscantur, autore Galeno, nihilominus tumor iste sat liquido intelligitur cancrosus, contra eos qui merum esse scirrhum, apud generosum Dominum contenderunt. Cancri cognoscuntur eo, quod sint præduri, inæquales, lividi, sparsis circa tumorem crassioribus venis, atro sanguine turgentibus.

Sæpe etiam adest intemperies calida, sive calor & inflammatio cum dolore pungente & pruriente. Si fuerit exulceratus cancer, exit subtilis & fœtida sanies. Ista autem hic visuntur pleraque omnia. Non quidem pervenit cancer ad summam malitiam, sed ad eam properat, brevi perventurus. Adustus enim est sanguis loco affecto, inclusus tandem contrahet (& jam cœpit) malignitatem tantam, ut quæ hactenus mire operata sunt præsidia, sedandis doloribus, reprimendo morbo, & minuendis symptomatis omnibus, demum infirma futura sint ad reprimendum morbum, & prohibendum ne exulceretur, & occupet reliquas faciei partes; sicque fiat (Noli me tangere) hoc est, ulcus cancrosum, in facie perquam malignum & immedicabile, assiduo erodens imas *Aetius l. 6.* partes affectas, nec sisti pote, ut monet Aetius.

6. Curatio Nunc de curatione. Hæc perfici solet tribus potissimum: victus ratione, evacuatione humoris antecedentis, & Chirurgicis auxiliis. *Victus ratio.* Victus & cæterorum non naturalium, quæ sit ratio, jam sæpe ex me audivit Dominus: vitanda nimirum esculenta dura, vaporosa, & quæ facile corrumpuntur: cujusmodi sunt carnes sale aut fumo inveteratæ, bubula, suilla, ferina & similes: item aves aquaticæ. Utendum bona vervecina, vitulina, hœdina, pullis, capis, perdicibus, turdis &c. Piscibus abstinendum, nisi forte, ut nonnihil appetitui indulgeatur, iis uti liceat sub initium prandii, non in cœna, idque adjectis paucis aliis cibis. Sint autem pisces carne firma præditi, veluti percæ, truttæ, &c. In aquatilibus optimi sunt gammari sine aromatis. Aromata enim omnia vitanda, piper, zingiber, garyophylli &c. Item cæpæ, porrum, allia, raphani, synapi, & *Obs. 1.* quæcunque vim habent calefaciendi nimis sanguinem: legumina, fabæ, lenticulæ, pisa, phaseoli, &c. plurimum nocent: item caseus, & quævis lactaria opera. Vespertina juscula potissimum noxia: vinum item vaporosum. Bibendum autem album, maturum, & modice potens. Diuturnus somnus, potissimum statim à cœna, noxius: aër item nimis calidus, aut summe frigidus vitandus.

Evacuatio. Secundam sanationis partem diximus, positam in evacuando humore antecedente: quod ubi fiet, spectanda erit Domini habitudo biliosa, & intemperies calida, cum obstructione jecoris: ideoque purgandum cholagogis, habitâ tamen partis affectæ ratione. Quem in usum mire placet syrupus rosaceus compositus cum rhabarbaro, agarico & sena, quo sæpe usus est æger, cum decocto betonicæ, euphrasiæ, agrimoniæ, &c. Salubriter etiam usus est præscripto à me diaphœnico in tabellis, & electuario de succo rosarum. At *Hippocr. Aph. l. 8. Aph. 22.* ex Hippocrate ante purgationem præparandus est & coquendus humor apozematis aperientibus, qualia poterit præscribere D. D. Roscius, Phlebotomia, cucurbitulæ, & hirudines sæpe utiles, imo necessariæ ad hunc morbum, tum ut evacues minuasque causam antecedentem, humorem videlicet melancholicum, tum ut derives loco affecto. Opportunum his vernum tempus, authore *Hippocr. Aph. l. 6. Aph. 4.* Hippocrate. Quibuscunque, inquit, venæ sectio, vel medicatio convenit, hos vere purgare, vel *De Venæ sectione & hirudinibus.* venâ sectâ vacuare oportet. Aperienda vena brachii ad latus partis affectæ: cucurbitæ scapulis & clunibus applicandæ. Hirudines applicentur, quo modo jam applicuimus magno Domini bono, modo sub aures ad jugulares venas, modo ad hæmorrhoidas ano, prout medico videbitur, idque urgente demum necessitate. Tum vero sensim emittendus sanguis propter male constitutum jecur, quod cum sit jamdudum debile, scirrhosum, & obstructum, dubium non est, quin nimia aut importuna phlebotomia plurimum sit nocitura.

Operatio Chirurgica. Tertia & postrema tollendi morbi ratio, posita in operatione chirurgica, in curando videlicet loco affecto. Porro hujus morbi sanatio chirurgica duplex est: Una palliativa seu fucata: Altera vera. *Curatio palliativa.* Palliativa est, quam hactenus adhibuimus, & commodo victu, & purgato sæpe corpore ad deducendum humorem, sive causam morbi antecedentem, atque etiam inhibendo ejus impetum exterioribus applicationibus, qualibus huc usque sumus usi. Sed quum hæc curatio tandem futura sit invalida, ad reprimendam morbi vehementiam, & perfecte sanandum ægrum, operæ pretium fuerit, proponere veram & legitimam sanationem.

Meth. med. l. 13. & 14. Quum igitur legitima sanatio tumoris præter naturam, authore Galeno, fiat extrahendo tollendoque quicquid adest in parte affecta: videndum, quot modis tolli possit tumor sive excrescentia ista, & quæ tollendi tutissima ratio? Jam ante ex me audiit Dominus, id faciendum vel resolventibus, vel erodentibus pharmacis, aut ipsa manu. Quoad resolventia, quum tumor sit durissimus credibile est, nullo resolutum iri medicamento,

nisi

Obs. I.

nisi prius emolliatur. At vero præterquam quod hujusmodi prædura materia, tamdiu (quindecim videlicet annis) congesta, emolliri nequit, periculum est, ne ex isto emollientium usu tumor subito contrahat summam malitiam, uti testatur Galenus, & nos in tractatu de Gangræna confirmavimus, exemplo scirrhi in jecinore inveterati. Hic enim adhibitis emollientibus, statim versus est in cancrum exulceratum, ex quo mors. Ex hac ergo methodo nihil sperandum. Erodentia vero mihi perquam periculosa censentur. Nam cum prominens hic tumor sit durissimus, credibile est, benigna medicamenta irrita futura: quin potius, ut summa durities adest, sic vehemens requiritur medicatio, cujusmodi est quæ vi septicorum & escharoticorum fieri solet. At vero ut lenibus non afficitur cancer, sævissimum malum, sic irritatur & ingravescit vel tantillum acribus & vellicantibus, ut ante expertus est æger. Porro quum pars affecta sit cerebro proxima, oculus videlicet, in quem, ut radicitus tollatur morbus, penetrandum est altius ad nervum opticum erodentibus pharmacis, haud dubie illorum vis communicabitur membranis cerebri, unde maxima & periculosissima exorietur inflammatio, siquidem magna intercedit sympathia & necessitudo inter oculi tunicas & capitis, ut infra liquebit ex oculi anatome. Ergo ne sic quidem sanari potest æger.

Author tract. de Gangr. c. 3. & infra Obs 99.

Erodentia & acria medicamenta in Cancrosis affectibus periculosa.

Curatio legitima.

Superest, quam diximus, chirurgica operatio, ut simul & semel extirpetur quicquid vitiosum est. Hæc autem omnium minime periculosa, meo quidem judicio. Primum, quia solide conjicio, me facile posse radicitus malum extrahere, quantumvis alte latens in oculi orbita, nempe ad ipsum usque opticum nervum, cujus & pars amputanda. Deinde, quia venarum & arteriarum vasa ibi tenuia sunt, & quasi capillaria: ideoque nullum hæmorrhagiæ periculum. Denique licet altius incidendi sint nervi, opticus, & qui secundæ conjugationis est, nullum tamen periculum: siquidem nervis perfecte incisis in transversum, eorum extremitas contrahitur, ipsique integuntur carne, sicque desinit illorum functio, nec ab aëre aut medicamentis lædi possunt. Unum hoc timendum, ne quum ægri corpus jamdudum cacochymum sit, ac ætate jam provectiore, ad annum videlicet accedens quinquagesimum sextum, facile accendatur intemperies in partibus intimis, simulque excitentur febris, capitis dolor, aliaque id genus symptomata. His ut occurras, laudabili victu utendum, purgationes usurpandæ, secanda vena, applicandæ cucurbitulæ, & cæteræ revulsionum ac derivationum species: sicque tuta erunt omnia, si modo benedixerit Deus Opt. Max. cui pro generoso Domino vota nuncupamus.

His auditis, partim quod exhorresceret æger, partim quod dissuaderent nonnulli, absurde & imperite spem facientes, fore, ut quicquid ex oculo prominebat sponte excideret, visum est pergere in curatione palliativa. Hac vero etsi sedabantur dolores, nihilominus tamen excrescebat fungus indies. Nascebantur quoque tubercula & varices lividæ, ad pisi magnitudinem, merum quandoque sanguinem emittentes. Ejusmodi hæmorrhagiam etsi probabant nonnulli, ut quæ ægrum, & partem affectam levatura videretur, ego contra constanter affirmavi, ita indies magis magisque debilitatum & refrigeratum iri jecur, jampridem obstructum, durum & scirrhosum, ac tandem illectum iri sanguinem, aliosque humores ad caput & faciem: uti sane accidit 13. Julii. Reverso enim generoso Domino à brevi peregrinatione, ex qua incaluerat ei caput, itemque corpus universum, tubercula illa & varices oculi cœperunt sanguinem profundere, tanto impetu, ut 13. & 14. diebus ejus mensis, impletæ sint sanguine scutellæ septem, præter eum qui periit in linteis, spongiis, vestibus &c. singularum scutellarum sanguis à me appensus, præsentibus G. Dn. ægroto, Nicolao Gantino, Francisco Croserano, & Johanne Glaronio, fuit unciarum decem & semis: quod quidem tam verum est, quam dictu mirabile. Paulo post æger impense debilis, imminente altero profluvio me accersivit ejusdem mensis die 15. Quum primum advenio, fasciam qua malum contegebatur, resolvo: tum cœpit sanguis longe majore, quam unquam antea, impetu promanare: id quod, nisi fuissem testis oculatus, ægre credidissem, quum sint oculi venæ fere omnes capillorum instar exiles: sed hæ contra in hoc bono viro varicum instar dilatatæ conspiciebantur. Attamen inspersο pulvere nostro, sanguinis sistendi vi prædito, cujus descriptio habetur in libello nostro de Gangræna c. 19. illico suppressus ita est sanguis, ut deinceps non nisi parcissimus fluxerit. Ab hoc profluvio declinantibus sensim viribus, & excrescente indies oculo, non nisi miserrima eaque propinqua mors expectabatur, quum tandem generosi viri, Gabriel in Blonay, Baro à Chattelart, & Dominus Philippus Ceriatius, Dom. à Denezi, ejus generi, cum aliis nobilibus & honestissimis amicis statuerunt advocandos eruditissimos & peritissimos quosque Medicos & Chirurgos, quorum deliberationi & sententiæ sese æger subjiceret. Annuente ægro, accitur Genevâ clarissimus & doctissimus Janus Antonius Saracenus, Philosophus eximius & Medicus Regius, Lausannâ item doctissimus D.D. Albertus Roscius, senex experientissimus. His me tertium adjunxit æger benevolus, ut si opus esset chirurgicâ operatione, hanc ego perficerem. Die Julii 28. inita consultatione, proposui quæ infra suo loco. Verum hic mihi digrediendum in eos, qui spem adeoque fiduciam ægro faciebant fore, ut totus oculus ex orbita sponte decideret, allatis imperite & stolide exemplis; quibus persuasus æger operationem tamdiu differri voluit: unde morbus deterior evasit, indies nova subinde creans symptomata, inprimis autem profusum illud & mirabile sanguinis profluvium, extenuationem maximam, jecinoris refrigerationem. Ac ut autem demonstremus, non posse oculum suo impetu decidere; item, ut confirmentur quæ paulo post sumus allaturi, consideranda est oculi compositio & connexio, quam brevis & synoptica ejus expediet anatome: tum deinde quam falso vulgus oculum ex sua orbita excidere posse sibi persuadeat, docebimus.

Sanguinis fluor supervenit.

De Stupenda hæmorrhagia.

Observatio insignis

Venæ capillares in varices degenerata.

Oculus constat musculis, tunicis, humoribus

Oculi anatome.

Obs. I.

bus, nervis, venis, arteriis, pinguedine & glandulis. Musculi sunt sex: quorum quatuor perficiunt motus rectos, ab ima orbita oriundi & cincto nervo optico in medium oculum desinentes. Hi dum functiones simul omnes exercent, introrsum trahunt oculum: si superior solus agit, sursum; si inferior, deorsum; si dexter, dextrorsum; si sinister, sinistrorsum trahit oculum. Reliqui duo ipsum circumagunt: unde præstantissimo BAUHINO circumactores dicti. Horum unus longior & gracilior, oritur fere ex eodem loco, ex quo ille qui dextrorsum flectit oculum, ad majorem videlicet canthum, & postquam pervenit ad anteriorem anguli intimi partem, qua lachrymalis eminet glandula, tum desinit in tenuissimum tendonem, qui per mediam quæ illic est membranam, velut per annulum, penetrat: hinc in superiorem oculi partem absumitur. Quintus hic musculus, dum contrahitur ad principium suum tendone circulari, eo motu torquet oculum ad canthum majorem. Sextus illi contrarius oritur ab inferiore orbitæ parte: & quum sit tenuissimus, transversim ascendit ad angulum exteriorem oculumque ita transversim involvit, ut exiguo tendine ipsi inseratur juxta quinti insertionem. Hinc fit, ut duo tendones sæpe videantur unus. Hic solet oculum extrorsum flectere ad minorem canthum. Est & nonnullis septimus musculus in ima orbita infra sex illos, opticum nervum ambiens: sed hic in solis brutis reperitur.

Musculi.

Cas. Bauh. Anat. hist. c. de musc. oculorum.

Tunicæ seu membranæ. 1. Conjunctiva.

Tunicas numerant alii sex, septem alii, PARÆUS quinque.

Prima est conjunctiva sive adnata, epipephycos hymen Græcis, à pericranio orta: hæc astringit & stabilit oculum in orbita, ideoque eum totum integit usque ad circulum Iridem, & totum oculi album constituit.

2. Cornea.

Secunda cornea dicitur, cujus origo proxime à dura matre, laternæ corneæ instar pellucida: differt hæc & variat à se ipsa: siquidem anterius est perspicua, ut præbeat rebus objectis transitum: posteriore parte opaca est. Qui septem putant, duplicem hanc faciunt: partem quidem diaphanam corneam; reliquam partem σκληρωτὴν sive duram nuncupantes, mihi una & simplex esse videtur.

3. Uvea.

Tertia est Uvea sive choroides, intertexta venis & arteriis instar secundarum muliebrium. Oritur à pia matre: totum oculum ambit, exceptâ pupillâ, in qua est perforata, & corneæ adhæret per venas & arterias, quas nutritionis & vitæ causa illi communicat. Ubi ad Iridem pervenit, relicta cornea descendit intrinsecus, & nonnihil reflectitur ad ampliorem ambitum humoris crystallini. Porro in parte posteriore multicolor est, fusca, nigra, cærulea &c. instar iridis cœlestis, multos in usus.

Primum si unicolor esset, omnia visui objecta eum colorem repræsentarent. Deinde colore nigro tincta est, ut cogantur spiritus à luce dissipati. Tertio, fusca & cærulea, ad conservandum & recreandum visum: mollis est, ne lædat humorem crystallinum, in cujus circumferentiam desinit. Perforata est ante humorem illum, ne obscuritate sua rebus objectis aditum ad crystallinum humorem intercluderet: sed potius ut tot colorum species illo nigrore tanquam contrario suo colligi & corroborari possint. Qui septem tunicas fingunt, hanc quoque dividunt in duas: à nervo optico ad iridem, secundinam: reliquum quod est infra partem pellucidam corneæ, Uveam dicunt.

Obs. I.

4. Amphiblestroides.

Quarta Amphiblestroides seu retiformis, oritur à nervo optico in tunicam verso, & in reticuli formam texto, ex venis arteriis & nervis, quos accipit ab Uvea, cum ad sui nutricationem & vitam, tum propter humorem vitreum, quem postica parte cingit.

5. Arachnoides.

Quinta Arachnoides, figura & consistentia telam araneæ referens, cingit humorem crystallinum anteriore parte, ut conservet eum, utpote primarium visus instrumentum, si contigerit lædi reliquos humores. Credibile est, ut & Ambrosius Paræus testatur lib. 6. cap. 6. oriri ab excrementis humoris illius crystallini.

6. Vitrea.

Sexta Vitrea tenuissima, vitreum humorem undiquaque cingens, eumque à crystallino separans.

Cæterum reperitur & alia membrana proxime infra conjunctivam, aliquibus innominata dicta:. Verum hos ego putarim potius extremos tendones sex illorum musculorum, in membranam extentos.

Humores. 1. Aqueus.

Tunicis continentur humores tres. Primus aqueus, instar aquæ limpidus. Situs est inter corneæ pellucidam partem, humoris crystallini in pupilla patentem portionem, atque eam reflexionem Uveæ, quæ ab Iride est ad humoris crystallini circumferentiam, ut vacuum illud implens, corneam distendat, ejusdemque prolapsum in humorem crystallinum prohibeat. Item ut humiditate sua humorem crystallinum vindicet à nimia exsiccatione.

2. Crystallinus.

Secundus humor crystallinus est, à colore lucido & splendente crystalli instar, situ medius in oculi centro, vitreo innatans, à quo nutritur: pro speculo est videndi facultati eo deductæ per spiritum visualem.

3. Albugineus seu vitreus.

Tertius humor albugineus, figura & consistentia albumini ovi similis: situs est in postica parte crystallini, ut aliquantum retardetur spiritus visibilis impetus, per nervum opticum ad humorem crystallinum descendentis: haud aliter quam aqueus crystallino parte antica objectus est, ad reprimendos objectorum colorum impetus. Hic humor alitur à tunica retiformi.

Nervi.

Nervi duo. Unus primæ conjugationis opticus, à quo spiritus visilis defertur ad oculum. Postquam pervenit ad vitreum humorem, absumitur in structuram tunicæ retiformis. Alter secundæ conjugationis, sub egressum è cranio in orbitæ radice distribuitur, & dissipatur in oculi musculos, quibus motum affert.

Venæ & arteriæ.

Venæ & arteriæ aliæ sunt internæ, illuc productæ cum tunicis vasorum cerebri: aliæ externæ constitutæ in cujunctiva & musculis iis, qui à venis jugularibus & carotidibus extimis oriuntur. Ministrant oculis alimentum venæ, vitam arteriæ. Interjecta est oculorum musculis pinguedo multa, ne oculi continuo motu desiccentur. Glandulæ quoque binæ: una ad majorem canthum prope

Obs. 1. pe nasum, altera ad minorem canthum. Utiles primo lubrificando & humectando oculo, ne continuo motu exsiccetur, ut de pinguedine dictum: deinde cotinendo firmiter oculo in orbita media, ne in alterutram vergat partem. Siquidem enim teres est oculus, ovalis autem orbita, necessariæ fuerunt glandulæ ad implendos hinc inde oculos. Facit quoque quæ est in majore cantho glandula, ad obturandum meatum, qui evidenter penetrat ex oculi orbita in narem, nempe ut ne cerebri excrementa, per nares influentia, redundent ad oculos, ut fit in iis quibus fistulæ lachrymales, ab exesa hac glandula: unde stillant illis oculi assiduo. Adest & spiritus visilis & lucidus, continenter accurrens è cerebro per nervos opticos ad visum formandum.

Ex his intelligimus, quam firmiter hæreat capiti oculus, & quam non pote sit ut sponte decidat, quacunque tandem putrefactione. Etenim antequam putruerint & nervi & tunicæ, parum alioque proclives, fœtor procul dubio invaserit, & lethaliter infecerit spiritus animales.

Nunc videamus quid vulgus deliret, dum credit oculum ex capite excidere posse. Nunquam accidit illa vulgo credita procidentia, quin præcesserint ictus, vulnus aut affluxus magnus, ex quibus orta inflammatione gignitur pus intra conjunctivam & corneam, quod membranas eas abrumpit & putrefacit, ita ut dehiscentes, ulcus patefaciant: quod in oculi capacitatem penetrasse comperitur. Sex autem musculi, quum sint carnosæ partes, facile afficiuntur illa inflammatione ex qua intumescentes circa nervum opticum & pone oculum, coarctant adeo & comprimunt oculum, ut propulsentur humores tres, & cogantur simul & semel, & cum impetu perrumpere. Hi autem humores quum sint consistentia sua satis solidi, (crystallinus præsertim & albugineus, oculi figuram repræsentantes) vulgus putat, totum procidisse oculum. Humoribus sic effusis, membranæ tanquam displosâ vesicâ, aquâ, flatuve distentæ deprimuntur & contrahuntur in imam orbitam: hinc cessante inflammatione & dolore (verè enim desinunt paulo post) adducuntur palpebræ ad se invicem, vix ulla remanente oculi figura. Hinc vulgus falso sibi persuadet, oculum è capite excidisse.

Initâ consultatione, commemoravi apud clarissimos Doctores Medicos duos, quæ ante apud ægrum & D.D. Roscium in ædibus & præsentia Marionis Lausannæ proposueram: iterum concludens, sola manus opera plenissime sanari posse ægrotum. Cumque ex nova quorundam sententia sperasset æger commode incisum iri cancrum religatum serico, necesse habui meas contra sæpius allatas rationes, subjicere hunc in modum.

Filo serico non potuisse tolli cancrum.

1. Ratio.

Primum: quod mali radix à ligatura relinqueretur: siquidem quæ facta est morbi renovatio, liquido constat factam esse in orbita, adeoque altius ad opticum usque nervum. Ligatura autem quum id solum apprehendat, quod prominet à palpebris, relictura est quicquid orbita continetur, sicque irrita futura esset operatio. Etenim id quod relinquetur, illico proferet novum fungum priore maligniorem.

Obs. 1. *2.* Secundo, quod fieri possit, ut rumpatur vena aut arteria quæpiam importuno tempore, puta nocte: & sic æger vel exiguâ sanguinis jactura è vestigio moriatur, quum tanta jam sit facta profusio.

3. Tertio: quòd ex ligatura futurus esset gravissimus dolor, totis quindecim diebus & ultra: propterea quod conjunctiva, in qua fieret ligatio utpote à pericranio deducta, miro sensu sit prædita. Quo ex dolore, ut nihil dicam de cerebri læsione, sequeretur humorum affluxus ingens in partem affectam. Adde, quod æger jamdudum debilis & extenuatus, hos dolores & inquietudines tolerare non posset.

4. Quarto: quòd pars oculi supra ligaturam, dum corrumperetur, fœtore suo gravissimo læsura foret partes principes, & ipsis adstantibus intolerabilis futura. Relinquitur incisio, quam spero à nobis tam dextre factum iri, propitio Numine, ut leviores sint cruciatus & nulla aut minima hæmorrhagia. Quod ambigitur, queatne morbus radicitus erui: spero id quidem factum iri. Quippe jam pridem excogitavi instrumenta quædam, quibus oculum tuto & agiliter ab ima orbita recisum extraham. Præterea quantuluscunque ille qui percipitur motus, apprehenso tumore ficoso nonnihil mobili, spem facit hunc non hærere periostio: cui si adhæreret, certe esset immobilis. Imo & ex eo intelligimus, reliquam esse aliquam pinguedinis & musculorum ambientium portionem inter oculum & os: ex quibus operatio tanto facilior, tutior & felicior expectatur. Quoad hæmorrhagiam, ego certe nonnihil moveor, cum subit animo nupera illa sanguinis profusio, vobis notissima. Attamen venæ in oculo tenuissimæ non videntur largum emissuræ sanguinem, si incidantur ad basim: & potest diligente manu inhiberi erumpens sanguis, quem post tantum profluvium non est verisimile multum futurum. Denique haud dubiè ex ægri metu & horrore major pars sanguinis recurret ad cor. Consultissimum tamen fuerit, extrema ligare arctissime, brachia supra cubitum, tibias supra genua, idque horæ dimidio ante operationem, ut nimirum molestâ & constringente hac ligatura, sanguis avertatur ad illas partes, & procul ab iis, in quibus futura est operatio. Atque hoc meum est de hoc morbo, ejusque chirurgica extirpatione judicium. Vos medici videte, & de nostris judicate, Doctores clarissimi.

Signa fici non adhærere pericranio.

Hæmorrhagiam non esse timendam ostenditur.

N.B.

Hic medici, postquam disseruissent de morbo & medicamentis universalibus, nostra omnia comprobarunt: & decreta est mali extirpatio per incisionem. D. SARACENUS rem detulit ad Ægri necessarios & amicos, quotquot aderant. Illi audito tum præsentaneæ & quidem funestissimæ mortis periculo, tum sanationis spe per oculi extirpationem, facile assenserunt, multoque libentius Æger ipse magnanimus.

Tum postquam prædixi metuenda symptomata, decreta est in proximè sequentem diem Lunæ, qui in Augusti Calendas incidebat, operatio. Interea præscripta est Ægro victus ratio congrua, ad reparandas vires, deperditas superiore sanguinis profluvio. Præscriptus & illi ad diem Sab-

Obs. 1.

Potus laxativus.

bathi decimum nonum Calendas Augusti, laxativus potus.

℞. Tamarind. electorum.
Foliorum senæ oriental. mundat. ana ℥ ij.
Uvarum passarum mundat. ℥ j.
Epithymi. sem. anisi, fœniculi, ana ℥ ß.
Cichorii, agrim. ceterach. polytrichi, ana p. j.
Fiat decoctio ad ℥ iij. in qua colatura macera
Rhabarb. elect. ℥ j. ß.
Cinnamomi electi gra. 7.
In expressione dissolve Syrupi violati ex 9. infusionibus, &
Mannæ granatæ ana ℥ j.
Misce: fiat potio.

Potio cordialis.

Sequente die Dominico, & die Lunæ, manè ante operationem, exhibitus est potus cordialis sequens.

℞. Aquarum buglossæ,
Violarum,
Rosarum,
Melissæ, ana ℥ j.
Syrupi corticum citri & de succo acetosæ, ana ℥ j.
Confect. Alkermes ℥ j.
Pulv. diambræ ℥ ß.
Misce: fiat potio pro duabus dosibus.

Scutum pro corde.

Exteriùs super corde, ante & post operationem applicitum est scutum sequens:

℞. Florum trium cordialium, ana p. ij.
Melissæ,
Majoranæ, ana M. ß.
Seminis & cortic. citri,
Seminis ocymi, ana ℥ ij.
Pulv. elect. Diamargar. frigidi,
Pulv. elect. è gemmis ana ℈ iiij.
Pulv. dianoschi dulcis &
Diambræ, ana ℥ ß.
Croci ℈ j.
Excipiantur gossypio, & cum syndone rubra fiat scutum interpunctum, pro regione cordis.

Unguent. pro stomacho.

Ante & diu post operationem, unctus est stomachus hoc unguento:

℞. Cerati stomach. Galeni ℥ iij.
Pulv. aromat. rosati ℥ j.
Garyophyll. & nucis mosc. ana ℥ ß.
Olei Nardini & mastichini, ana ℥ ß.
Fiat linimentum pro regione stomachi, ante cibum.

Aliud Ung. pro stomach.

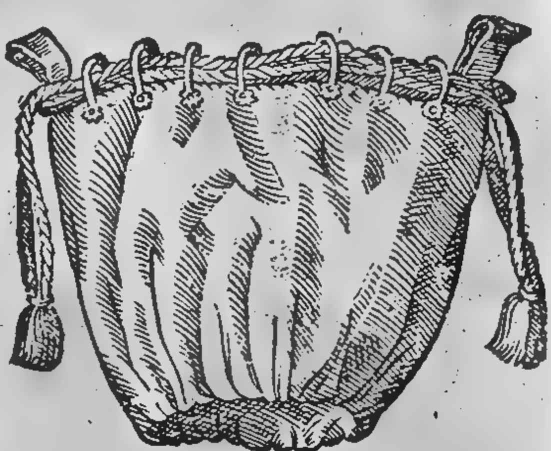
Aliud unguentum pro stomacho, aliquandiu applicitum post operationem factam.

℞. Olei mastichini & de mentha, ana ℥ ß.
Olei Nardini & de
Absinthio pontico, ana ℥ iij.
Cerati stom. Gal. ℥ ij.
Ladani &
Olei de nuce mosch. ana ℥ j.
Pulv. arom. ros. &
Ligni Aloes, ana ℈ j.
Pulv. garyophyll. &
Ambræ griseæ, ana ℈ ß.
Cum cera nova, q. ß.
Fiat unguentum, quo calidè illinatur regio ventriculi ante cibos, bis die.

Obs. 1.

His ita præscriptis, amici qui aderant studuerunt Ægrum recreare, quantum fieri potuit. At ille magnanimus, & sanitatis avidissimus, constantia se sua magis, quàm alienis verbis solabatur: nisi quod stato die nonnihil territus est D. Roscii excusatione per literas factâ, veritus nimirum, ne quid ille mali præsagiret: quod tamen ita dissimulavit, ut non nisi ab operatione resciri potuerit: adeò urgebat ipse operationem.

Itaque præmissis solennibus precibus pro felici successu, & tribuenda Ægro patientiâ ac viribus, ipsemet sumpto recente ovo & cyatho vini, cathedram accommodatam sibi delegit & ultrò sedit: ita ut quum mollis quispiam cathedræ alligandus foret, necesse duntaxat habuerim, adstantium duobus brachia, tertio caput committere. Dum crumenâ ex utraque parte apertâ, ad hanc operationem à me inventâ, & hic depictâ, totam excrescentiam, sive ficum tam altè quantum fieri potuit, versus nervum opticum apprehendi & inclusi, crumenulamq; constrinxi, & sinistrâ meâ nonnihil attraxi. Crumena hæc fit ex Corio tenerrimo. Ex superna parte annexi sint orbiculi, ex filo æneo facti ad excipiendos funiculos, uti ex sequenti figura videre licet.

Error Chirurgorum in excisione tumorum præter naturam.

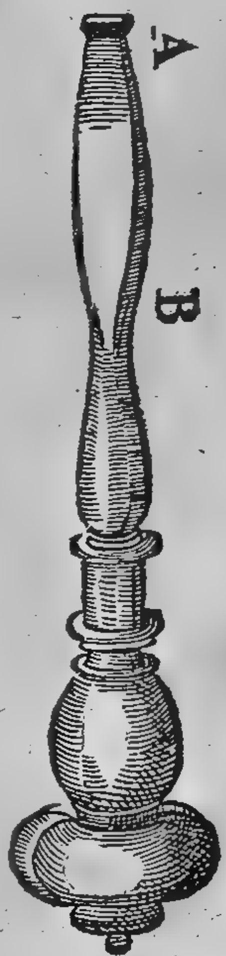
Vulgus Chirurgorum loco crumenæ, ad has aliasq; excrescentias, scirrhos, Atheromata, steathomata & similia excidenda, excrescentiæ, sive tumori, filum duplicatum acu incurvatâ trajiciunt, sed perperam, aqua enim sive humor in oculo, aut quovis alio tumore contentus, protinus effluit, & membranæ concidunt, flaccescitq; tumor, difficilimamq; efficit operationem, sed de his forsan aliàs plura.

Sic apprehenso, & crumena incluso fungo, cœpi sub palpebra superiore, ad majorem oculi canthum, instrumento hic figurato, (quod ipse inveneram, & nominatim præpararam ad eam operationem) separare conjunctivam: adactoque ferro ad opticum usque nervum, percurri oculi ambitum, quæ erant separanda disjungens; Eodemque instrumento opticum secui: tum & eum qui secundæ conjugationis est; & tam dextrè (sine jactantia sit dictum) me gessi, ut vix decem passus fierent, dum ficus ille cancrosus, totam oculi orbitam implens, & in faciem latè prominens, intactis palpebris radicitùs erutus sit.

Cultelli

Observ. I.

CULTELLI ADUMBRATIO.

Cultelli descriptio.

Est autem cultellus veluti lenticulare obtusus, ne in operatione cranium lædatur. Cuspis enim ipsius A. notata, ut ex delineatione apparet, nonnihil extuberat, sed ex illâ solummodò parte, quæ in operatione cranium respicit. Altera verò pars, quæ in delineatione in conspectum venit, plana & æqualis est. Ab A. præterea usque ad B. nonnihil incurvatus est cultellus, sed eodem planè modo, quemadmodum cultri quibus excavantur Cochlearia lignea, incurvari solent.

Sed quia cuspis cultelli in forma lenticulare ut dixi, obtusa, necesse est, ut phlebotomo, aut novaculâ, per ipsam adnatam parva fiat incisio, quo cuspis cultelli saltem per ipsam adnatam intrudi possit: reliqua omnia facilè à cranio separentur.

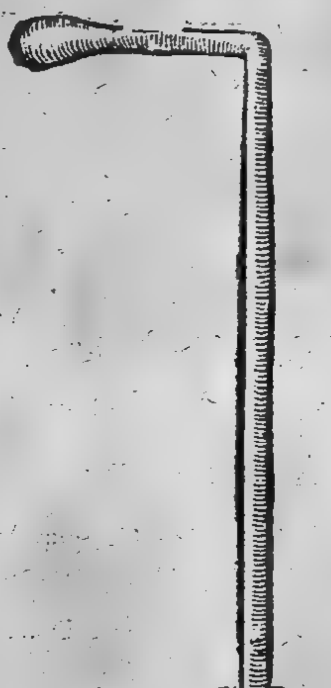
Admonitio ad Chirurgos.

Ut autem cultellarius instrumentum hoc aptè atque concinnè fabricare possit, necesse est, ut chirurgus ipsemet prius exemplar sive specimen ex plumbo, ea quâ fieri potest diligentiâ adornet. Id verò facilè efficiet, si longitudinem ac latitudinem delineationis exactè observaverit. Quantum autem ab A. usque ad B. incurvandus sit cultellus, facilè cognosces, si interim, dum specimen ex plũbo paras, cranium hominis suâ carne denudatum ad manus habueris. Hoc modo ego, cum operatio hæc mihi facienda erat processi. Summa autem adhibenda est diligentia, ut quàm aptissimè fabricatum sit instrumentum, in hoc enim totum ferè negotium operationis situm est. Si enim aptum, & bene scindens fuerit instrumentum, feliciter succedet operatio: infeliciter verò, si minus aptum fuerit; ut fusius dicturus sum, quando de instrumento, quo Dom. Georgius Bartisch in hac operatione utitur, agam.

Obs. I.

Porrò etsi adnata tunica, quæ præcipuè incidenda erat, exquisitissimo sensu sit prædita, non usque adeò tamen dolorifica fuit operatio. Agitatio ægri nulla, nisi linguâ, quum ter quaterque Deum inclamavit.

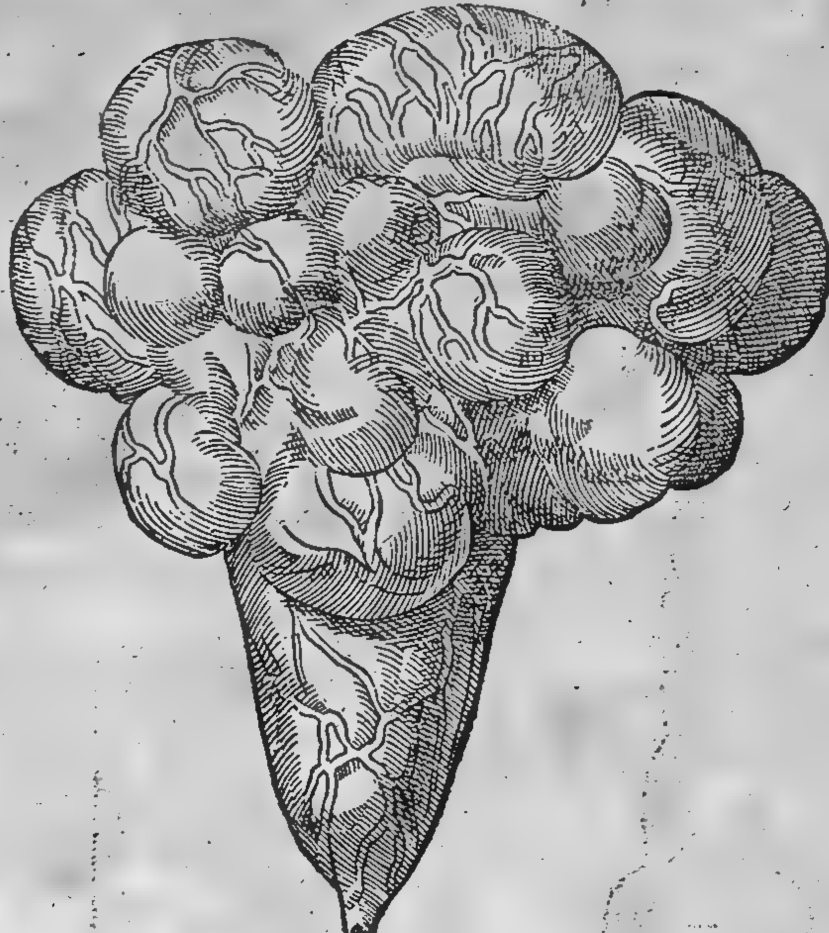
Injeci illicò copiosè pulverem nostrum ad sanguinem sistendum, lib. de Gangræna, & sphacelo cap. 19. descriptum; stupas quin etiam albumine ovi madefactas & prædicto pulvere conspersas, oculi capsulam implevi, ita ut vix unciæ duæ sanguinis extillarent. Ideoque nihil opus fuit actuali cauterio argenteo, hic adpicto quod propriè præpararam, propter loci affecti nobilitatem & præstantiam.

Deinde involuta fasciis orbita, & defensivis ad frontem & collum circumcirca adhibitis, æger ipse se abluit, & voluit ire pedibus in lectum, triginta circiter passus ab operationis loco. Nos prohibuimus, & sellâ detulimus. Mirum tam diuturno morbo, tanto sanguinis profluvio, ævo tam provecto, ægrum sic substitisse, nisi Deus, cui Laus & Gloria, eum corroborasset.

Tumoris magnitudinem ad nervum opticum usque, sequens tibi exhibet figura.

Opera-

Operationis testes fuerunt:

Generosus Gabriel à Blonay, Baro à Chattelart.

Gen. Philippus Ceriatius, Dominus à Denizy, &c.

Prudentiss. & Consultiss. Georgius Ansellus, Illustr. Dominorum Bernensium procurator patrimonialis.

Gen. Hildebrandus Crosanus, Dominus à Prilly, &c.

Gen. Philibertus à Saconay.

Venerandus Clandius Merlinus, Villetanæ & Culliacensis Eccles. pastor.

Vener. Jacobus Richardus, Saviniacensis Ecclesiæ pastor.

Clariss. & præstantiss. Janus Antonius Saracenus, M. D. & Philosophus eximius, Regis Galliæ & Navarræ Consiliarius prudentiss.

Consultiss. Nicolaus Ganthinus, Lustriacensis Tribunus.

Consultiss. Jacobus Gerbesius, Villetanus Senator.

Consultiss. Franciscus Croseranus, Lustriacensis Senator, & Castellanus Corsiacensis.

Johannes Glaronius, Ægri Chirurgus ordinarius.

Fideliss. & diligentiss. Joachimus Rohaut, Pharmacopœus Lausannensis.

Hon. Moses Bettetus, Ægri negotiorum gestor: & alii plurimi.

Officulum intra oculi substantiam repertum.

In tumore post operationem dissecto, invenimus ossiculum, & mole & figura dimidiatam fabam repræsentans, ubique tuberosum, prope minorem oculi canthum. Hîc varia judicia. Alii in tumore natum dixêre, quòd densa & dura integeretur tunica, quæ mihi sclerotica esse videbatur. Alii diutino defluxu carie affectum cranium censebunt, indeq; cariosum ossiculum sponte naturæ separatum, sensim membranam illam penetrasse, atque illud callo deinde obductum fuisse. Vero mihi similius videtur, id ossiculum è cranio illuc penetrasse, quàm in ipso tumore natum. Primùm enim ex figura evincitur, ad orbitam oculi pertinuisse. Deinde materia, intra quam repertum illud est, instar atramenti nigra erat, nihilq; aliud quàm sanguinis fæx. At necesse est, quod ex materia aliqua gignitur, ejus colorem referre: ossiculum autem album fuit, ac proinde non ibidem genitum. Tertiò, ex curationis progressu facile fuit animadvertere, è cranio illud delapsum siquidem percipiebatur cicatrix nonnihil cava, ad minorem canthum: qualis esse solet, ubicunque est ossis deperditio, teste Hippocrate. Residuum tumoris duabus diversis substantiis constabat. Nam pars ea quæ extra orbitam prominebat, instar fæcis atramenti fuit, satis densa, forti membrana involuta, quam autumo ex conjunctivâ & corneâ membranis ita coaluisse. Pars verò orbitâ contenta, dura fuit & scirrhosa, colore livido. Hos ego puto fuisse oculi musculos, qui quidem nequaquam conspici poterant agnoscive, uti neque membranæ, quia planè occaluerant cum aliquâ aliâ materiâ residuâ, ex priore illa inflammatione Anni 1581.

Hippocr. sect. 6. Aph. 45.

Ipso operationis die non est retectum vulnus metu hæmorrhagiæ: at postridie tantùm applicatum ex decerptis linamentis digestivum sequens:

Digestivũ.

℞. Terebinth. lotæ in aqua betonicæ Unc. ij.
Gummi elemi Unc. ſ.
Dissolve in olei rosacei Unc. j.

Adde

Obs. I.

Adde vitell. ovorum n. 2.
Croci ʒ ß.
Misce: fiat digestivum.

Insuper admovi emplastrum basilicum. Inunxi totum caput & collum oleo myrtil. & rosato: fronti & collo defensivum applicui: nec aliter processi, quoad facta esset vulneris digestio. Sequenti die, Saracenus relicto longiore scripto, in quo victus ratio tum in rem præsentem tum etiam in futurum conveniens, tradebatur, domum repetens mihi rem omnem commendavit. Ego sex diebus continuavi digestivum & basilicum: Exin digesto vulnere, pro digestivo adhibui mundificativum sequens:

Mundificativum.

℞. Terebinth. lotæ in Aqua betonicæ ʒ ij.
Gummi elemi dissol. in oleo Rosaceo ʒ ß.
Radic. Aristol. rotundæ.
Iridis flor. ana ʒ ij.
Cum melle rosaceo, fiat mundificativum.

Tum applicui emplastrum de betonica, eoque ipso incarnavi vulnus: cicatricem induxi pulvere sicco, ex cerussa, lithargyro, cornu cervi usto, alumine & radicibus iridis, & superinducto empl. diapalma. Victus rationem æger adeò accuratè & lubens observavit, ut supra decimum quartum diem vino sibi temperarit, contentus ptisanâ, cui adjectum erat paucum coriandrum præparatum, aut etiam oxysaccharum, cui inter parandum indebatur tantillum cinnamomi. Atque sic adductis tandem concinnè palpebris, à fico cancroso ejusque omnibus symptomatis, vir genere & virtute, inprimis verò pietate nobilissimus, persanatus est.

Porrò quum locus multum diuque affectus ac proin debilis, ut plurimum obnoxius sit defluxionibus à valentioribus partibus transmissis, ideò ut ne deinceps novi exorirentur in facie affectus, aut in parte nuperrimè sanata, author ægro fui ut clauderetur ulcus, cauterio excitato in brachio dextro, quod progressu temporis inferius descenderat, & circum circa callosum evaserat, & novum applicui superius ac propius venam cephalicam, 22. Augusti. Porrò in eundem usum & ad majorem præcautionem suasi, setaceum ad cervicem trajici legitimo loco, qui est à prima vertebra ad tertiam, nec inferius. Adhibitum quidem fuerat Anno 81. ineunte morbo, sed malè ad sextam cervicis vertebram, ubi eminentiores sunt nervi, quàm superius ad caput: hinc acutissimus dolor, ob quem ab eo excitatum ulcus post mensem claudendum fuerat. Ille consilium nostrum admisit, & consultus Saracenus literis, eandem sententiam scriptis confirmavit.

Setaceo locus opportunus.

ANNOTATIO

Ad observationem primam.

Exophthalmia ex defluxione.

EXophthalmia, sive prominentia oculi extra orbitam suam, venit vel à causa interna, vel externa. Ab interna, quando humor aliquis præter naturam, ex capite in oculos defluit, & membranas musculosq; ita extendit, ut orbita oculum amplius retinere nequeat: uti in generoso nostro Claudio Lustriaco, cujus in præcedenti observatione mentio facta fuit, accidit.

Obs. I.

Post variolos hoc malum provenisse in filiolo D. Imberti Pagesii, Civis Lausannensis p. m. ante annos aliquot vidi, eumq; feliciter per Dei gratiam, sanitati restitui.

Exophthalmia ex furunculis nimis maturè clausis.

Ex furunculis, in pueris copiosè erumpentibus, sed nimis maturè clausis, materiam quandam malignam ad oculum sinistrum decubuisse, oculumq; extra orbitam suam extrusisse, hîc Bernæ, in filiolâ Dom. Reberi (de qua in sextâ Centuriâ) observavi.

Exophthalmia ex causâ externâ.

A causa externa hoc malum procedit, veluti in eis, qui vomitu vehementissimo, & tenesmo gravissimo, & diuturno, laborant.

Parturientibus propter conatum, uti & tibicinibus, hoc malum accidisse à viris doctis quidem scribitur. Ego tamen exemplum nullum oculare habeo, etiamsi sæpissimè in gravissimis parturientium doloribus matronis adstiterim, uti lector diversis in locis ex scriptis meis videre poterit: Id tamen fieri posse, rationi consentaneum est.

Post ineptam depositionem Cataractæ, plerumque sequitur Exophthalmia: videlicet, quando Empirici & circumforanei impurgato, nec probè præparato corpore, oculis acum infigunt, præsertim quando vel humorem Crystallinum, vel internas membranas acu dilacerant, & symptomatibus non præveniunt: tunc enim sequitur dolor, affluxus humorum, & collectio puris circa Crystallinum, qui est in centro ferè oculi. Porrò inclusa illa materia in ipso oculo, propter dolorem, & affluxum humorum augescens, membranas oculi, veluti, uveam, corneam, & adnatam, non sine maximo dolore extendit, tandemque oculum extra orbitam suam extrudit: Atque Exophthalmia hæc est ex periculosissimis. Cum enim materia peccans sit in centro oculi, & validissimis membranis inclusa, plerumque propter doloris vehementiam æger extinguitur, antequam materia erumpit. Casum non multùm absimilem superiori anno 1628. hîc Bernæ vidimus. Civis quidam, Jacobus Hebner nomine, cum peste periculosè laborasset, per Dei tamen misericordiam 14. diem morbi prætergressus, & ut videbatur, extra periculum esset, suasu Empirici cujusdam, Medicum suum rationalem reliquit, & ab Empirico Medicamentum sumpsit: Illud tantâ cum vehementiâ vomitum movit, materiamque peccantem sursum duxit, ut eâdem die oculi & fauces intumuerint, & anginam non procul abesse fuerit visum. Consilium & auxilium cùm à me petiisset, gargarisma ex betonicâ, scabiosâ, plantagine, rosis, & melle præparatum, præscripsi, quo aliquoties abluto ore, inflammatio faucium remisit, oculi verò adeò intumuerunt, ut extra orbitas suas propenderent. Cum verò vino non abstineret, adeò auctus fuit dolor, & membranarum cerebri inflammatio, ut intra paucos dies, videlicet vigesimâ morbi, extinctus fuerit.

Exophthalmia periculosissima quæ.

Observatio.

Exophthalmia ex Contusione Capitis.

Ex magnis contusionibus capitis sine vulnere, Exophthalmia nonnunquam consequitur. Vidi id Anno 1586. Metis, in Matrona quadam honesta, quæ baculo ad suturam Coronalem sinistri lateris, à viro suo moroso graviter percussa fuit,

Obs. I. fuit, sine vulnere tamen: quapropter sanguis extravenatus exitum non habens, & ad oculum sinistrum defluens, sequutus est dolor maximus, & inflammatio præsertim adnatæ tunicæ, propter consensum quem habet cum pericranio. Ab initio neglecto affectu, oculus adeò intumuit, ut ferè extra palpebras propenderet: tandem verò restituta fuit, ut Observ. 17. Centur. 5. fusiùs dicetur.

Exophthalmia ex vulnere frontis. Ex vulnere frontis Exophthalmiam secutam esse, lector Cent. 5. loco jam allegato videre poterit.

Quid ante Operationem perpendendum. Cæterum antequam Chirurgus operationem instituat, necesse est, ut perpendat, an recens, an verò inveteratus sit morbus: deinde etiam, an malignitas aliqua cancrosa subsit, scire expedit. Hæc enim ad curationem rectè instituendam haud parum faciunt. Si enim recens fuerit morbus, revulsionibus, per purgationes, cucurbitulas, venæ sectionem, & hujusmodi factas, sine excisione oculi, facilè curatur: uti mihi tum in aliis, tum in juvene quodam Hildenæ, de quo vide Observ. 17. Cent. 5. feliciter successit.

Setacei usus in defluxionibus ad oculos necessarius. Si defluxio ex capite ad oculos, magna & vehemens fuerit, uti vidi in filiolo Dom. Imberti Pagesii, cujus antea memini, setaceum ut nuchæ applicetur, perquàm necesse est. Hoc enim remedio filiolus ille ita restitutus fuit, ut vix vestigium mali appareret: visus tamen abolitus fuit. In maximis enim istis inflammationibus, & membranarum dilatationibus: organa visus destruuntur, atque corrumpuntur.

Sin autem inveteratum fuerit malum, & in scirrhum induruerit, multò magis si malignitatem aliquam contraxerit, quemadmodum in generoso Domino Claudio Lustriaco, de quo in præcedenti observatione, tunc unicum superest præsidium, videlicet Operatio. Illa autem rara est, præsertim inter rationales Medicos, & Chirurgos. Illi enim, ut pium & fidelem Medicum decet, nisi omnibus prius tentatis, ad extremum hocce remedium non transeunt, & proinde sæpissimè suavissimis remediis protuberantes oculos in orbitam feliciter reducunt, uti ego aliquoties, per Dei gratiam feci.

Empiricis verò & circumforaneis, per terras & maria, lucri causâ, currentibus, ægrosque quærentibus, non usq; adeò rara est operatio hæc. Illi enim, sive recens, sive inveteratus fuerit affectus, statim cultrum adhibent, & plerumq; maximo cum damno ægri, uti lector ex Epistola quâdam meâ ad Clarissimum & Doctissimum Virum Dom. Burgavver, fusiùs videre poterit.

Oculi prolapsi extirpandi modus duplex. Modus porrò, exstirpandi hujusmodi excrescentias, duplex est. Antiqui, quicquid extra orbitam propendebat filo ligabant, quos major pars neotericorum sequitur, sed perperam: præsertim si malignitas aliqua, aut dispositio ad cancrum adfuerit. Radix enim mali, quæ in profundo orbitæ oculi latet, relinquitur, celeriterq; in horrendum fungum excrescit, ut lector ex epistola quadam mea ad Clarissimum & Doctissimum Virum Dom. D. Burgavverum videre poterit.

Alii negotium instrumentis perficere tentant: Ideoque Georgius Bartisch/ Chirurgus Germanus, non obscuri nominis, ad operationem hancce exequendam, instrumentum excogitavit, & in libro suo de Oculorum affectibus, parte II. cap. II. adumbravit: Sed, pace ipsius dixisse volo, profectò ineptum est, & incommodum, nec sine periculo eo quenquam uti posse, planè sentio, quemadmodum suo loco fusiùs dicam: quapropter alium modum, aliaque instrumenta excogitavi, quibus institutâ ac factâ operatione, neque difficilem, neq; usq; adeò periculosam esse, tum in generoso Lustriaco, tum in juvene quodam observavi: historiam, in gratiam tyronum, adscribere non gravabor. *Obs. I. Instrumentum Georgii Bartisch improbatur.*

Oculus extra orbitã suam protuberans feliciter excisus. Anno 1625. Mense Septembr. juvenis quidam 14. circiter annorum, Abraham Gabrielis nomine, exophthalmiâ sinistri oculi laborans, ex pago Oberwangen/ à parente suo Bernam adductus fuit, & ut jussu & sumptibus Magistratus Amplissimi, sanitati restitueretur, Senatum supplex accedit. Negotium Herniotomo Ordinario, à Magistratu Amplissimo impositum, commissumq; fuit. Cum verò Medici Ordinarii Xenodochii intelligerent, ipsum Methodum Dom. Bartischii sequi, suisq; instrumentis in hac operatione uti velle, ac lamentabilis, nec non exitiosus ille exitus hujus methodi & instrumenti, paulò ante hîc visus, ipsis in mentem venisset, rogarunt me, ut Herniotomum erudire, & quomodo se in hac operatione gerere debeat, instruere vellem, quod & propter Charitatem Christianam, in commodum ægri, & tyronum, qui aderant, Medicis denegare nec potui, nec volui.

Ad Xenodochium itaq; me confero 20. Septembris 1625. Instrumentum quin etiam meum, antea depictum, simul & cranium hominis, à carne denudatum, mecum porto, & coram Medicis Ordinariis, aliisque multis, qui operationi interfuerunt; Herniotomum, eâ, quâ potui, diligentiâ, fideliter instruo & edoceo, videlicet, quânam in parte oculi incisio sit inchoanda, quantum cultellus sit infigendus, quo ordine ducendus, & quomodo operatio perficienda. Quod quia beneficio humani cranii facilè fieri potest, Chirurgos, qui operationem hanc cum laude & utilitate ægri, administrare cupiunt, admoneo, ut structuram Orbitæ sive capsulæ oculi, ante operationem diligenter perspiciant, & examinent, ut sciant, quomodo in operatione, secundùm angulos orbitæ, circumducendus sit cultellus.

Sic edocto atque informato Herniotomo, & invocato prius Numine Divino, operationem, me, multisq; aliis præsentibus, tam feliciter administravit, ut æger, spatio duorum mensium, convaluerit. Corpus autem (quod in hujusmodi operationibus nunquam negligendum est) ante operationem ex arte præparatum fuerat, totoq; tempore curationis nihil eorum, quæ ad sanitatem ægri promovendam, tum in victûs ratione, tum in reliquis necessariis, requirebantur, omissum fuit.

Hæc de methodo nostra, ejusdemque felicissimo successu: Nunc quid de Methodo ac instrumentis à Dom. Bartisch excogitatis, & passim

Obs. 2. passim inter Chirurgos Germanos usitatis, censendum sit, Lector in sextâ Centuriâ suo loco videre poterit.

OBSERVATIO II.

Ficus Scirrhosus ad majorem oculi canthum, feliciter extirpatus.

ANNO 1598. 20. Februarii, ad ædes Reverendi Dom. Petri Durantii, verbi Divini Ministri, ad quadragenarium, habentem tumorem scirrhosum, ad magnum oculi sinistri canthum, castaneæ magnitudine, colore livido, & multis venis capillaribus intertextum, vocatus fui. Ille autem tumor ab una parte adhærebat conjunctivæ membranæ, usque ad iridem, ab altera verò hærebat palpebræ superiori, & lachrymali glandulæ: ita ut ad oculi motum, totam cooperiret pupillam scirrhus ille. Nos ægro purgato (prout in præcedente observatione fusiùs declaravimus) incisa item cephalica in sinistro brachio, institutaq; optima victus ratione, præsente M. Nicolao Fevotto & Davide de Clerc, Lausannensibus, forcipe nostrâ oculari, infrà delineatâ, tumorem apprehendimus. Tum attracta paulùm forcipe, & inversa superiori palpebrâ, tumorem cultello separatorio, ad id aptato, commodè separavimus. Postea albumen ovi, aquâ rosaceâ mistum imposuimus. Inde Collyriis anodynis, & Obs. 2. abstersivis, & tandem exsiccantibus, oculum intra septimanas tres, visu planè illæso, persanavimus. Interim tamen purgationes aliquoties iteravimus, & cucurbitulas cum largiori flamma scapulis & nuchæ admovimus. Defensivum item fronti & temporibus applicuimus.

Collyrium anodynum. — *Collyrium anodynum.*

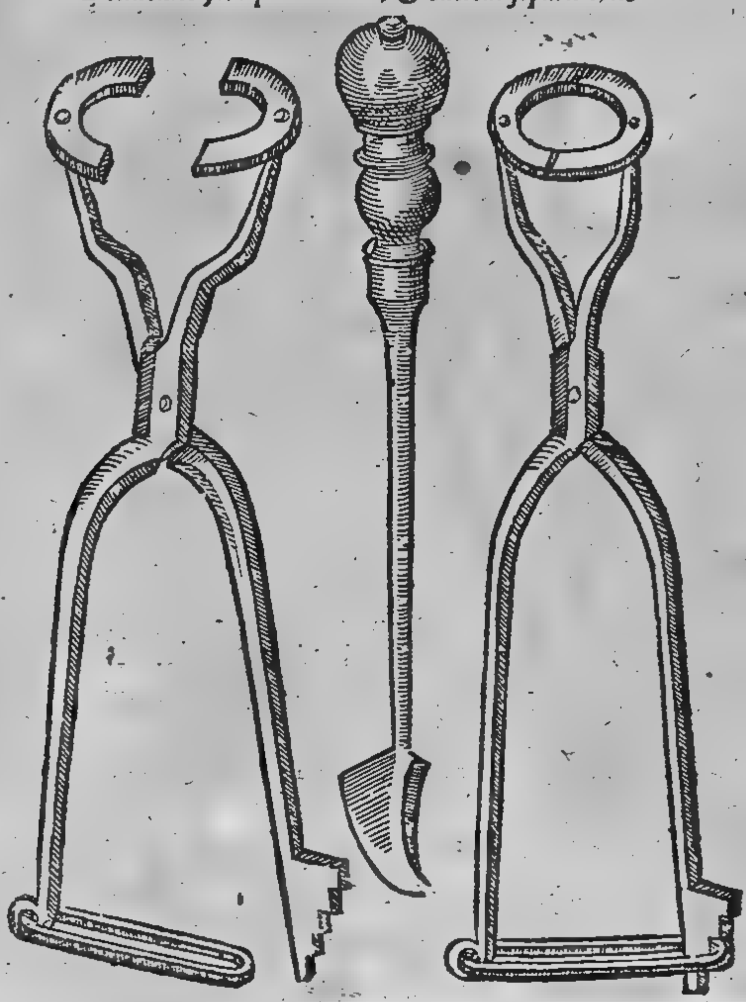
℞. Mucil. Sem. Cidoniorum
& Plantag. cum aqua
Rosacea extractæ.
Lactis muliebr. ana ℥ ij.
Camphuræ &
Croci ana ℈ ſ.
Misce & applica tepidè.

Collyrium exsiccans. — *Collyrium exsiccans.*

℞. Aquarum Plantag. &
Rosar. ana ℥ iij.
Tutiæ præparat.
Cornu Cervi usti & præpar.
Cerussæ lotæ ana ℥ j.
Misce fiat collyrium.

Admonitio — Hîc monitos velim Chirurgos, collyria in quæ ingreditur lac, æstate singulis, hyeme verò alternis diebus iteranda esse. Acescit enim lac & acre efficitur; hinc dolores & inflammationes excitat.

Delineatio forcipis ocularis, & cultelli separatorii.

OBSERVATIO III.

De Gangræna ex interceptione Spirituum animalium.

Ad Virum

Amplissimum ac clarissimum, Dn. D. FELICEM PLATTERUM, Basiliensium Archiatrum felicissimum, & Professorem primarium.

SIngularem tuam humanitatem, Vir undiquaque clarissime & amplissime, qua me, (quoties Basileam vestram invisi) amplexus es, mecum animo sæpe meditor, nec absque dolore. Quid enim, aut quomodo isti respondeam, non equidem video. Gratum sanè me esse animo, Deum testor: factis verò quum nequeam, votis eundem compello, ut pro me benefacta rependat. Si quâ tamen ratione Exc. T. gratificari possim, me quandiu vixero, promptissimum habebit. Cæterum quum Exc. T. circa res Chirurgicas, æquè ac circa alias medicas, non solum studiosè versantem, verùm etiam cùm doctrina tum longo rerum usu percelebrem esse norim: placuit cum eadē, quamvis in gravioribus haud dubiè occupatâ, de peculiari quodam Gangrænæ genere, familiariter communicare, ut sententiam suam mihi super hac re vicissim impertiri non gravetur.

GANGRÆNAS ut plurimùm ex intemperie, & interceptione spirituum vitalium & naturalium oriri, in Tractatu de Gangræna ostendimus. Aliquando tamen ex interceptione spiritus animalis fieri posse, VESALIUS, & post eum FALLOPIUS, voluerunt. Id verò an primariò, an per accidens fiat, sequenti observatione manifestum erit.

JURGEN von Bonsvelt, Langenbergensis, in Ducatu Montensium, quadragenarius, vir robustus 11. Decembris ann. 1581. altitudine 16. pedum in terram cadens, paralysi ab umbilico ad pedes ipso momento correptus fuit. Ego tertio die advocatus, inveni ipsum maximis doloribus circa imum ventris affectum: quòd à principio morbi neque urinam neque alvum exonerasset. Exhibitis suppositoriis & clysteribus nonnullis, urinam reddidit, & alvum exoneravit. Dolor mox cessavit, postea tamen urina guttatim extillavit, neque excrementa alvi retinere potuit. A duodecimo die usque ad decimumquintum diem morbi, ultra libras sex humoris viscosi, nullis admistis excrementis, nulloq; tetro odore, ejecit. Ego itaque ex consilio D. COSMI SLOTANI, Chirurgi præstantissimi, quam potui, diligentiam adhibui. Nihilominus tandem Gangræna nates invasit, & paucis post diebus in sphacelum degenerata, nates usque ad os erosit: ita ut 25. die, à morbo contracto, è vita decesserit.

Interceptionem autem spiritus animalis, non simpliciter fuisse causam hujus Gangrænæ, ex hoc apparet, quòd indies videmus, senes paralysi corripi, nec propterea Gangrænam subsequi: licet in eis non levis adsit causa Gangrænæ, nimirum penuria alimenti, & defectus caloris nativi: quæ duo per se possunt esse causæ Gangrænæ: quemadmodum in tract. de Gangræna ostendimus.

Scimus, Gangrænam fieri ex alimenti & spirituum vitalium & naturalium penuria, aut ex eorundem suffocatione. At alimentum hoc & spiritus, per arterias & venas in partes corporis infunduntur, per nervos autem sentiendi & movendi facultas fertur. Potest itaque pars aliqua vivere, donec arteriæ & venæ munus suum faciunt, interim tamen sensu & motu carere: ut in paralyticis apparet. Quòd si acciderit Gangræna, eam per accidens fieri certum est, ut ex superiori observatione apparet. Urina enim, quæ guttatim effluebat, & quæ propter decubitum in dorsum, excalefacta & acris reddita fuit, cutem exulceravit. Hinc sequuta est inflammatio, & affluxus humorum. At quia corpus à lumbis usque ad pedes suo spiritu animali, ac proinde facultate sentiendi destitutum erat, redditum fuit grave & immobile. Hinc propter decubitum in dorsum & molem corporis, (erat enim homo corpulentus & gravis) nates continuò compressæ, excalefactæ, & ab urina & excrementis humectatæ fuerunt; unde mirum non est, Gangrænâ correptas fuisse. Vidimus enim sæpissimè coccygem in diuturnis morbis non tantum exulcerari, verum etiam Gangrænâ corripi.

Obs. 3.

Memini me aliquoties invisisse Novisiæ, in inferiori Germania, cum Dom. Johanne Dumgens, ibidem chirurgo exercitato, hominem quendam, qui ex morbo diuturno propter decubitum in dorsum, primò circa coccygem ulcus contraxerat; Ex quo exorta est Gangræna & sphacelus, qui nates ad ossa usque corrosit, hominemq; tandem extinxit. Hinc perspicuum fit, Gangrænam ex interceptione spiritus animalis simpliciter non fieri, sed per accidens. Ut ex superioribus observationibus apparet. Sed Exc. T. ut uno atque altero verbo, hîc se judicem haud difficilem interponat, obsecro; plurimùm & reverenter eandem cum tota familia avere, ac boni publici causâ diu feliciter valere jubens. Ex Museolo nostro Machaonico 6. Septembris Anno 1604. *Observatio.*

Tuæ Excellentiæ addictissimus & obsequentissimus
Guilh. Fabricius Hildanus.

Felix Platterus Medic.

D. Archiater Basiliensis, Clarissimo atque Experientissimo Domino, Guilhelmo Fabricio Hildano, Medico & Chirurgo peritissimo, Amico suo

S. P. D.

CLarissime atque Amicissime Dn. Fabrici, denuò admonitus per Urstisium nostrum, ut ad certas quæstiones, quarum unam Anno 1604. alteram præcedenti anno mihi scriptis proposuisti, meumq; judicium expetivisti, tibi responderem, quod hactenus

Obs. 3. hactenus à me minimè factum fuisse, negotiis meis, & ætati jam declinanti attribues: Quâ tamen adeò adhuc in tertia parte praxeos meæ absolvenda, dies, noctesq; laboro, ut pleraque alia seponam. Quod casum attinet cujusdam Jurgen von Bonsfeld/ cujus nates ex decubitu longo, easq; ob molem corporis premente, atque excoriante; accedente urina, quæ ei continuò fluebat, acrimoniâ, locum affectum accensum ulterius irritante, atque putredinem in eo excitante, quemadmodum ob hanc caussam sæpe Gangrænam supervenire, te sæpe observasse ipse fateris, sic & ego fateor, hoc quam frequentissimè contingere, ex solo etiam decubitu diuturno, circa ossa dorsi ad coccygem, usque primam cutem excoriari, & nisi sedulò unctione linteaminum, vel loci affecti, huic obviam eatur, mox carnem ipsam subjectam inflammari; & non solum suppurari, sed & putrescere, nigerrimamq; quàm citissimè fieri, atque in Gangrænam converti, nisi putredo illa subito auferatur. Quod cum citra aliam irritationem, quàm eam, quæ ex compressione partis læsæ accidit, fieri possit, quantò citius hoc fiet, si urina defluens amplius hinc partem irritet, quam non tantum, quod salsâ & biliosâ, quam in se habet materiâ, partem vellicando inflammet, hoc molliri, sed maximè quod mox corrumpatur, & putrescens malitiam, quæ putredinem similem in partibus inducat, acquirat, id efficere, hoc imprimis comprobare videtur, quod è pedibus hydropicorum extillans serum, nisi omni studio aliò divertatur, in fasciis herens & pedes madefaciens, ocyus inflammationem, quæ subitò in Gangrænam abit, progignat, quod centies accidisse, nullamq; Gangrænam frequentiorem esse, quam hanc in pedibus hydropicorum Asciticorum accidentem, mortemq; ipsis accelerantem, meis oculis vidi, & proinde in opere meo practico, adeò exactè illius mentionem feci.

Gangræna ex longo decubitu.

Gangræna in pedibus hydropicorum.

Causam autem omnis Gangrænæ, non simplicem putredinem, sed corruptionem omnimodam ex mortificatione partis, ob calorem illius nativum in spiritu vitali, singulis partibus insito, consistentem, extinctum, natam statuimus. Extingui autem calorem nativum pabulo illius substantifico, in ea parte insidente radicitùs absumpto, idq; plerumq; ab inflammatione præcedente, tantopere aucta, vel in putredinem degenerante, vel summa extrinsecus illata refrigeratione, quod tamen rariùs accidit. Ab interceptione nutrimenti hoc vix dum evenire potest, cum etiam extremâ Atrophiâ laborantia membra, nondum tamen Gangrænam patiantur: & cum plures venæ partem implicent, etsi aliquæ interceptæ sint, à quibusdam tamen si vel minimum alimenti accedat pars nihilominus ali possit atque consistere, multò minus ob spiritus animalis privationem, hoc poterit accidere, cùm is non omnibus partibus conferatur, & præcipua viscera, hoc destituta, sensu motuq; proin carentia, tamen vivant. Verùm intercepto penitùs spiritu vitali influente, qui per arterias partibus indesinenter communicatur, spiritumque vitalem insitum fovet, illiq; materiam præbet, caloremq; nativum excitat, cum ille tunc quoq; extinguatur, nisi novo affluente continuò suscitetur, eas tunc mortificari, uti dictum, necesse est. Eoque citius, si ob ligaturas aut præscisiones, aut abscectas arterias, unde hæc potissimū subsequuntur, venæ simul, quæ arterias undique comitantur, & cum illis copulantur eodem modo affectæ, nutrimentum quoque partibus illis distribuere nequeant. Quæ tamen caussa Gangrænæ, cum arteriæ in profundo corporis lateant, rara est, vixq; nisi à vulnere profundo, magnas arterias abscecante, proficiscitur. Obs. 4.

Gangrænæ Causa.

Gangræna ab interceptione Alimenti oriri non potest.

Gangræna ob spiritus animalis privationem accidere non potest.

Hæc subitò, præterquam constitueram, exarare volui, ut animum meum deditissimum tibi cognosceres: quæ ut boni consulas, rogo, & si quid numismatum antiquorum occurrit, quæso, ut mei sis memor, persolvam ea, vel permutabo ad placitum. Vale Vir Experientissime cum tuis, quos Deus incolumes servet. Basileæ 26. Februar. 1607. Ursisium nostrum tibi commendatum habeas deinceps quoque, uti hactenus te fecisse, ipsemet narrat, obtestor.

OBSERVATIO IV.

Ex globulo vitreo, in auris meatum immisso, gravissima symptomata, tandem curata. Ubi de distributione nervorum quintæ conjugationis cerebri agitur.

AD

CLARISSIMUM ac celeberrimum Virum, Dn. D. CASPARUM BAUHINUM, Anatomicæ juxtà ac Botanicæ Professorem ordinarium, in Academia Basiliensi: Cui

S. P. D.

FAteor accepisse jampridem, Vir Clarissime, tuas literas, quæ insignem tuam erga me benevolentiam testantur: sed quod hactenus silui, id ne oblivioni, sed plurimis subinde incurrentibus negotiis tribuas, velim. De observatione autem Anatomica, quam à me expectasti, sic habeto. Omninò nervorum quintæ conjugationis cerebri distributio multò amplior est, quàm hactenus apud Anatomicos legere meminerim. Etenim quam primum nervus ille à laterali parte cerebri exoritur, ingrediturq; foramen cœcum, sive labyrinthum, distentusq; membranam tympanum format. E foramine cœco mox egreditur ramulus, minor eo qui ingressus est, versus spinalem medullam tendens, perinde ac si cum nervo sextæ conjugationis tenderet ad partes infimas. Sed mox emittit rursus ramulos, per primam & secundam vertebram colli, qui inseruntur laringis musculis. Argumento est ex immodicè & nimis altè aut profundè titillatis auribus, sicca subitò exoriens tussicula. Mittit tertiò suos ramulos cum quarto, quinto, & sexto brachium moventibus nervis ad brachia & digitos: nec deserit unquam nervus ille spinalem medullam, sed continenter emittit ramulos, cum nervis spinalis medullæ ad ipsa usque crurum & pedum extrema. Hæc super distributione nervorum quintæ conjugationis cerebri, Vir clarissime, in diversis dissectionibus superiori hyeme observavi: quæ ipsa quum sint paulò obscuriora, sequentis historiæ narratione illustrabo.

ROSÆ, filiæ quondam Roberti Chaperonis, annos 10. natæ, verno tempore sui similibus

Obs. 4. colludenti, insinuatus fuerat in concavum auris sinistræ, globulus vitreus instar pisi, cujusmodi puerorum carpis pro brachialibus accommodantur. Admonita mater Chirurgum advocat, qui globulum extraheret: frustra. Venit & alter, tertius item, & quartus, diversis tamen temporibus: ex his nemo juvit, quin imo altiùs insinuatus est ab illis globulus. Exin desperavit mater de extractione: & quamvis casum filiæ, doloribus assiduis conflictatæ, ægrè ferebat, Dei tamen & naturæ arbitrio permittendum statuit. Postmodum sedatus quidem est auris dolor: sed tota pars illa capitis, usque ad suturam rectam, nocte dieq; doluit, plus tamen minusve pro aëris constitutione: cœlo maximè humido ac pluvioso, quale est hyeme & autumno, cruciatus urgebant. Accidebant præterea levo brachio quasi stupores, usque ad digitos, pollicem & indicem, progredientes ad lumbos usque, tibiam & pedem: & ut paucis dicam, totum latus sinistrum continuis iis ceu stuporibus languebat. Transmutati sunt postea torpores in dolores gravissimos brachii, humeri, & cruris: idque, ut dictum est, noctu & aëre frigido & humido. Tussicula sicca assiduò aderat. Menstrua ex parte supprimebantur, & nonnisi semel singulis trimestribus, aut parum fluebant. Quum annis quatuor aut quinque sic doleret, acciderunt interdum epilepticæ convulsiones: ipsum quoque brachium in atrophiam incidit. Videns mater tam dira symptomata, varios adhibuit medicos, chirurgos & empiricos: & quum nullus auris dolor adesset (quippe maximi dolores obscurabant minimum) de symptomatis tantùm querebatur, omissâ primariâ morbi causâ. Nequicquam autem hæc omnia juvêre, neque enim intermittebant dolores, aut symptoma ullum, imò augescebant. Tandem adiit me anno 1595. mense Novembri. Purgavi ipsam aliquoties: inunxi præterea humerum, brachium, & reliquas partes dolentes, oleis anodynis & calidis: breviter, quæcunque necessaria ad hunc morbum videbantur, adhibui: frustra tamen, ut priores. Quum viderem morbum repugnare omnibus idoneis remediis, desperabam de salute. Latebat enim me istius morbi causa, nisi fortean ex catarrho foret.

Interim cogitanti mihi quid melius adhibere possem, ipsa nec opina cœpit recitare casum: nempe quòd sibi ante octo annos globulus in aurem demissus esset. Hæc ego audiens, cœpi cogitare, eam esse morbi causam. Et quamvis illa valde repugnaret operationi, propter superiorum chirurgorum irritos conatus in recenti morbo, tandem tamen paruit. Tum ego feliciter extraxi globulum sine vi ulla, quamvis profundiùs, prope tympanum videlicet, excrementis & sordibus auris firmissimè hærentem. Cessarunt illicò dolores capitis, reliquarumque partium corporis, & subsequente nocte meliusculè habuit: sicque paulatim leni inunctione olei lumbricorum restituta fuit. Cessarunt, inquam, dolores, stupores, convulsiones epilepticæ, reliquaque omnia symptomata. Restitutum est quoque brachium: ita ut hactenus, Dei beneficio, bene se habeat.

Hujus operationis testes sunt Clarissimi ac Doctissimi Viri, Obs. 4.

JANUS ANTONIUS SARACENUS, Medicus Regius:

ANDREAS BONETUS, Medicinæ & Philosophiæ Doctor:

ANTONIUS MACA, Pharmacopœus: quorum penes me sunt chirographa. Vale Vir Clarissime & Doctissime, Lausannæ 27. Decembris Anno 1596.

Tuæ Excellentiæ addictissim. & obsequentissimus

G. Fabricius Hildanus.

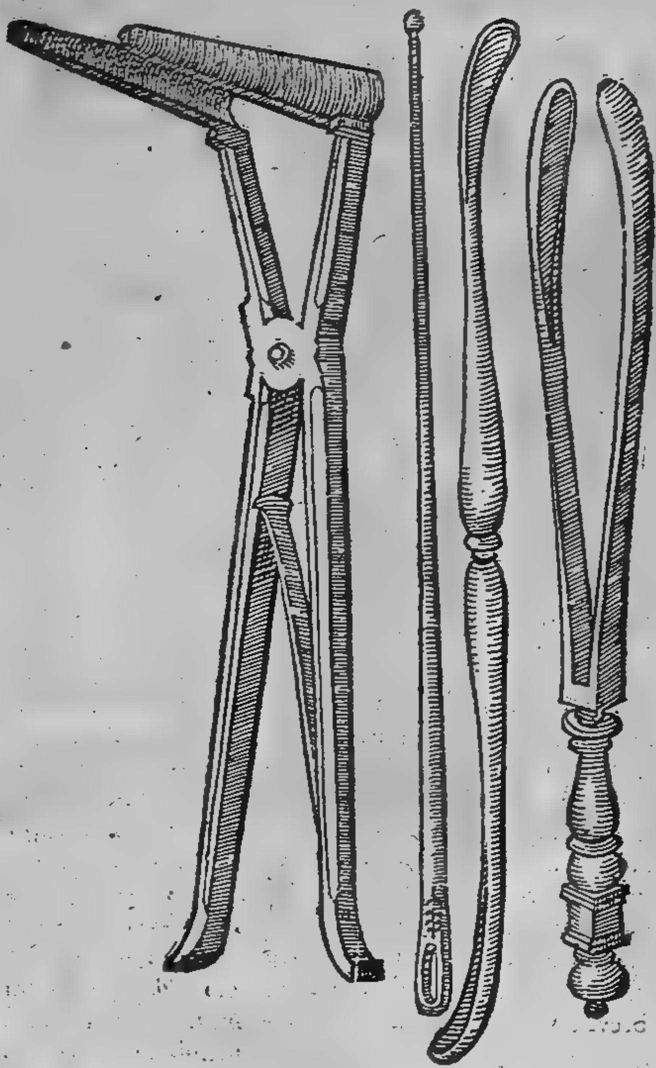
Hæc autem fœmina, ad hunc usque annum 1605. quo hæc scripsi, vivit, ac prospera fruitur valetudine, & quidem in conjugio minimè infelici.

ANNOTATIO.

Cæterùm in hac operatione perficienda hoc modo processi. Primò locum splendidum elegi, ita quidem ut radii solares in auris meatum penetrarent. Mox meatum auris undique inunxi oleo amygdalarum dulcium. Deinde dilatato nonnihil speculo (infrà figurato) auris medio (quò faciliùs eò possem introspicere) tum oculis contemplari, tum specillo explorare cœpi, quanam ex parte tutiùs posset inter globulum & auris ambitum seu circuitum, immitti cochleare: qua quidem explorata, specillum extrahebam, & cochlear immittebam usque ad globulum: demum violentia quadam (aliter enim fieri non potuit) impulso cochleari inter globulum & ambitum auris, globulum, ut dictum est, eduxi. Habebam quoque in promptu tenaculam, qua, si forsan opus foret, uterer.

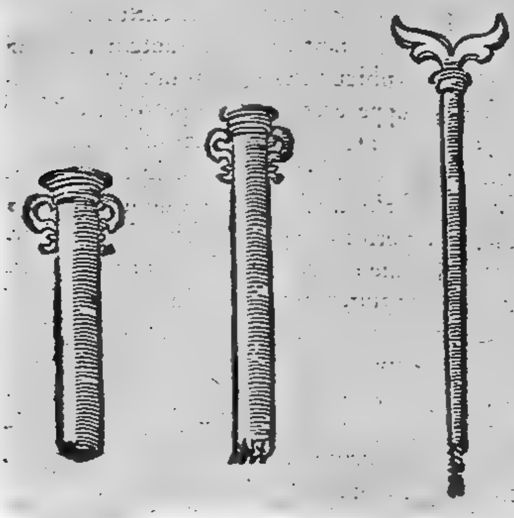
DELINEA-

Speculum auris. Specillum. Cochlear. Tenacula.

Hoc quoque modo aliquoties extraxi pisa. Nunc tamen breviorem & faciliorem viam indagavi, nimirum infra figuratorum instrumentorum medio: quorum usus talis est. Inuncto meatu auris oleo amygdalarum dulcium, immittenda est fistula (litera A. notata) usque dum ipsius extremitas, B. notata, pisum, quantum fieri potest, amplectatur. Mox altera fistula C. notata, per priorem immittenda est quoque usque ad pisum. Sit autem illa in sua extremitate, D. notata, denticulata, ita tamen ut apices dentium ex sinistra parte in dextram vergant. Tandem terebellum E. signatum, per secundam fistulam immittendum ad pisum usque, clementerq; circumvolvendum, & piso infigendum: quemadmodum fusius declarabimus, quum de sclopetorum vulneribus agemus. Quum primum verò terebellum piso satis affigi & inhærere Chirurgus cognoverit, clementer & terebellum & ambas fistulas simul, & pisum unà extrahat.

Vide infrà Obs. 88.

Minus habet doloris operatio hæc, quàm superior, quæ fit cochlearis medio. Sed advertat Chirurgus, ut circumspectè operetur. Si enim meatus auris aliqua in parte, aut terebello, aut fistulâ dentatâ fortè compungeretur, haud parvum periculum ægroto adferret. Itaque suadeo, nisi satis sit exercitatus in hac operatione chirurgus, ut potiùs utatur cochleari, quàm hisce modò dictis instrumentis.

)o(

OBSERVATIO V.

Pisum auri profundiùs insinuatum feliciter eductum.

ANno 1596. Puellæ Genevæ insinuatum fuit pisum in auris meatum: quod quum mox excitasset dolorem, suadet vetula, fovendam esse partem affectam spongia madefacta lacte calido. Ex hac humiditate accrescit pisum: inde fit dolor vehementissimus. Vocatus in consilium Clarissimus Dn. D. ANDREAS BONETUS, ejus Urbis Medicus celeberrimus, me advocandum jubet. Præparatis igitur omnibus necessariis, caput firmiter tenendum jubeo. Deinde suprà scriptis instrumentis pisum sine violentia extraho.

Extracto piso, spongiâ in decocto radicum altheæ, seminis fœnigræci, florum chamomilli, Meliloti, & betonicæ madefactâ, & quotidie ter aut quater applicatâ, sedatus est dolor, & brevi convaluit ægra.

ANNO 1604. 30. Junii.

Lausannam ad puellam CLAUDII MARIONIS, Pharmacopœi peritissimi, sanandam vocatus fui. Illa ante annum in utriusque auris meatum pisum immiserat. Hinc semisurda facta, circa plenilunium maximis doloribus, tum capitis, tum brachiorum & crurum, vexabatur, ita ut noctu vix somnum capere posset. Meatibus aurium inunctis oleo amygdalarum dulcium, superiorum instrumentorum, præcipuè cochlearis medio, pisa feliciter & sine magno dolore extraxi: postea brevi tempore pristinæ sanitati restituta fuit.

OBSERVATIO VI.

Acicula auri insinuata, feliciter extracta.

ANnte annos aliquot, filiola ANDREÆ MITS Coloniensis, aciculam minutissimam, expurgandis aurium sordibus, sibi insinuavit profundiùs in auris meatum. Advocatus invenio meatum plenum sanguine, doloresq; vehementissimos. Quapropter spongiam in prædicto decocto madefactam applico calidè. Ea non tantùm dolorem quodammodo lenivit, verùm etiam sanguinem ex auris meatu exsorpsit; ita ut caput aciculæ nobis appareret, meatu tamen priùs nonnihil aperto, speculi suprà figurati beneficio. Deinde aciculam parvâ tenaculâ apprehensam, feliciter & sine dolore extraxi. Postea per aliquot dies spongiam in suprà dicta decoctione madefactam, quotidie bis aut ter applicandam jussi. Atque sic brevi convaluit Puella.

OBSERVATIO VII.

Inciso & perforato cranio, dura mater ubique cranio firmissimè adhærere inventa.

DUra mater calvariæ connectitur suturarum ope, tum ut pensile & erectum teneat cerebrum, tum etiam ut per suturas egressa pericranium procreet. Spacium verò inter suturas rectè natura liberum reliquit, ut vacuum quoddam esset inter duram matrem & calvariam: has nimirum ob causas. Primò, ne quicquam ipsius cerebri systolæ & diastolæ obstaret. Secundò, ne venæ & arteriæ per extremam duræ matris partem sparsæ, levi aliquô ictu in cranio facto rumperentur. Postremò, ut ruptis in dura matre venis, sanguis non inter duram & piam matrem, sed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio facilius extraheretur. Hic est ordinarius naturæ ordo: nos contrarium & in uno atque altero observavimus, ut ex sequentibus liquet.

PUERUM quadrimum ex phthisi mortuum privatim cum quibusdam Medicinæ studiosis anno 1596. dissecui. Huic dura mater ubiq; instar periostii vitreæ tabulæ adhærens neutiquam avelli potuit, nisi priùs incocto in aqua cranio. Itaque venæ, quæ alioqui per externam partem duræ matris, quæ cranium respicit (duplicem enim duram matrem cum REALDO COLUMBO assero) expanduntur, illæ in parte interna versus cerebrum conspiciebantur. Erat nihilominus vacuum aliquod inter duram & piam matrem: hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio. Plagas & contusiones in hujusmodi calvariis maximè periculosas esse, nemo dubitat, tum quòd membranæ cerebri facillimè læduntur, tum etiam quod earum ruptis venis, sanguis inter cerebrum & duram meningem effunditur. Venæ enim, ut dictum est, in interna parte duræ matris sitæ sunt, ita ut nullo modo sanguis extravenatus evacuari possit, quamvis cranium terebello perforetur, ut ex sequente historia liquet.

RUSTICUS, in pago Genevæ proximo, Chesne dicto, vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit: mox in terram cecidit, vomuit, & loquelam amisit. Neglecto primùm morbo, tandem octavo post die vocatus sum, unà cum clarissimo JANO ANTONIO SARACENO. Invenimus ipsum febricitantem & delirantem, linguâ aridâ, oculis rubicundis. Quum autem nec rima, nec fractura appareret, cranium perforavi. Nihil inveni vacuum: sed dura mater ita adhærebat cranio, ut styli acies inter cranium & duram matrem minimè posset immitti. Unde quum nihil puris extillaret, perforatio inutilis fuit: ipse decimo quarto post die è vivis excessit. Quamdiu dura mater retecta fuit, nempe ab octavo die usque ad supremum, motus cerebri quantumvis continuus minimè percipiebatur. Verùm ea fuit distantia inter cerebrum & duram matrem, ut pulsus cerebri membranam non attingeret. Hinc perspicuum fit, cerebrum moveri, non autem ipsius membranas tantùm, uti volunt nonnulli.

Obs. 8. 9.

OBSERVATIO VIII.

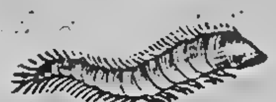
Puer diuturno capitis dolore laborans, tandem vermem per nares ejicit, deinde convaluit.

FIlius Theodori auff der Koulen in Hilden avunculi mei, diuturno vexabatur dolore capitis, qui primum è regione musculi crotaphiti finistri, cum parvo tumore œdematoso inceperat. Dolor per menses aliquot totum fere caput, præcipue autem partem sinistram pererrabat. Tandem vero ab impressione nasi & ossis cribrosi usque ad suturam coronalem, fixus permansit: tumore insensibiliter resoluto. Dolor nihilominus semestri spatio dies noctesque continuabat. Deinde dolore & febricula auctis, & sternutatione exorta, ruptus est abscessus circa os cribrosum, inde nonnihil puris fœtidissimi effluxit: cum quo simul vermis proserpsit: qua magnitudine & figura hic depictus est. Postea dolor capitis, reliquaque symptomata cessarunt. Ulcus quoque paulatim sequenti medicamento curatum: ita ut plenissime convaluerit, & per annos aliquot vixerit. Tandem vero iliaca passione correptus obiit, ut postea dicetur.

Sequens medicamentum naso instillavimus, quo curatum fuit ulcus.

R. Aquarum plantaginis ℥ j.
Aquæ aluminosæ &
Mellis rosacei ana ℥ ß.
Visci arnoglossæ ʒ j.
Tutiæ præparatæ,
Cornu cervi usti & præparati.
Aluminis usti,
Lapidis Calaminaris ana ʒ j.
Misce diligenter in mortario.

Magnitudo & figura vermis.

OBSERVATIO IX.

Mirabilis distributio venarum & arteriarum jugularium internarum.

ANno 1596. rogatus à quibusdam Medicinæ studiosis, privatim illis dissecui caput detruncatum. Inveni distributionem venarum jugularium & arteriarum carotidum internarum, observatu dignissimam. Quoniam major pars earum venarum & arteriarum, quæ per duram & piam matrem sparguntur ab utraque capitis parte, immissis ramulis quibusdam ad venam torcular dictam constituendam, in vertice sibi invicem conjungebantur, & constituebant prope suturam rectam, vas capacitate exæquans pennam cygni quod tum dura tum pia matre obvolutum erat. Hujus extremitas una, cerebri substantiam respiciebat, nullis interjectis membranis: altera cranio tam firmiter adhærebat, ut non nisi vi avelli potuerit. Præterea cranium in ea parte vix papyrum crassitie æquabat, ubique instar ossis cribrosi perforatum. Cutis quæ extra cranium spiraculum, seu caminum illum cooperiebat, flavens fuit. Hominis robustissimi caput vix unquam dolore affectum crediderim: ita ut procul dubio ad decrepitum senium perventurus fuisset, nisi prævenisset eum mors violenta.

Obs. 10.

OBSERVATIO X.

Monstrosus hydrocephalus.

IN raro contingentibus recte hydrocephalos censetur: ut nobis in uno & altero videre contigit. Coloniæ in vico Ehrenstraß multoties invisi puerum, robustissimis parentibus natum, cui caput in incredibilem molem excreverat: ita ut ipsius rotunditas ulnam & quartam partem ulnæ Coloniensis, ejusdemque altitudo ab una aure ad alteram, ulnam cum quarta parte excederet. Non autem sic natus erat: sed quum septimum mensem ætatis vix attigisset, cœperat ei caput monstrosè excrescere. Nullus præcesserat morbus: reliquum tamen corpus parum nutriebatur. Verum caput intra menses 30. paulatim in illam magnitudinem accrevit: ac tandem puer in soporem lethargicum incidit, nec ita multo post obiit, Anno 1594. 19. Februarii. Cranio dissecto coram clarissimis doctissimisque JOHANNE SLOTANO, & HENRICO PALLANTIO, Medicinæ doctoribus, invenimus in duobus anterioribus cerebri ventriculis aquam crystallo clariorem, ad libras Colonienses 18. Illa autem non solum ventriculos sed & substantiam cerebri distendebat: ita ut totum cerebrum (cerebellum excipio) in sacculum extenderetur. Hinc fiebat, ut circumvolutiones & gyri cerebri non conspicerentur, sed turgerent omnia. Dura & pia matres integræ erant, atque ita dilatatæ, ut totum cerebrum cooperirent. Cranium similiter dilatatum erat, sed passim membranosum potius, quam osseum. Id adhuc in musæo meo visitur. Tertius ventriculus cum duobus anterioribus confusus, non apparebat. In quarto viscidam quandam materiam parva tamenquantitate, invenimus: reliqua in cerebri basi secundum naturam erant: nec reperiebantur meatus per quos serosus ille humor ad caput delatus fuerat, quantumvis accurate dispiceremus omnia. Denique cor, pulmo, diaphragma, hepar, stomachus, mesenterium, lien, renes, perquam sana erant. Quapropter functiones vitales & naturales, eo ægrotante, parum lædebantur: ita ut vix febre unquam laboraverit: quin imo edebat, bibebat, excernebat, & dormiebat tanquam sanus: ipsa tantum deerat nutricatio. Totum enim corpus (excepto capite) perexiguum & extenuatum remansit: ut patet ex effigie, quã ad vivum domi habeo. Actionibus autem animalibus & facultatibus, quæ ex cerebro prodeunt

Observ. 11. puta ingenio, loquela, visu, auditu, & cæteris plane destitutus fuit. Brachia autem & tibias, labia, palpebras, oculos, voluntarie vix movebat, at involuntariè sæpius: hoc est, contrahebantur & convellebantur continuo: attamen absque dolore. Circumferentia autem istius partis cranii, quam ego exsiccatam, & rugosam etiam nunc in Musæo meo habeo, continet hanc lineam octuplo longiorem.

Cognovi & puellam Coloniæ Dn. Doctoris Joh. Slotani Medici celeberrimi, compatris mei plurimum honorandi, filiam hydrocephalo laborantem: quæ ex omni parte sana permansit usque ad tertium annum ætatis: tum demum cœpit ipsi caput accrescere, verum non in tantam molem. Obiit tandem ex variolis, coram patre aliisque medicis. Aperto cranio inventa est aqua multa in duobus anterioribus cerebri ventriculis.

OBSERVATIO XI.

Commotio cerebri in principio neglecta, postmodum gravissimorum symptomatum causa fuit.

Fllius Domini Bernardi ab Hatzvelt, Domini in Wildenberg, decennis ex alto cecidit: mox vomuit, sanguinemque per nares & aures egessit: Verum neque loquelam, neque sensum, aut motum amisit. Quum autem nec vulnus, nec contusio aliqua extima appareret, nec febricitaret ipse, morbus plane neglectus est, nec ullum initiò adhibitum remedium, capite alioqui perpetuo dolente. Post menses quinque aut sex collum relaxatum est, adeo ut nullo modo caput erigere, aut erectum, nisi beneficio numellæ ex pelle & xylo contextæ, continere posset. Postmodum asthmaticus factus est, & relaxatis ligamentis 10. 11. 12. vertebrarum metaphreni gibbosus factus est. Coxam quoque dextram imbecillius movebat: sub claviculis ex utraque sterni parte atheromata conspiciebantur. Quum circiter biennium ita cruciatus fuisset, & symptomata in pejus evaderent, parentes ipsum Coloniam ad clarissimum Dn. Henricum Botterum, Illustr. Hassiæ Landgravii Archiatrum adduxerunt, qui variis adhibitis remediis collum in integrum, vocemque & loquelam ex parte restituit. Deinde exortus est ipsi tumor ad sinistram aurem, inter jugulares venas & arteriam asperam, qui sensim in maximum abscessum auctus, quum esset incidendus, aliaque chirurgica peragenda, accersitus fui. Primo, 2. & 3. diebus ultra libras sex materiæ ejecit, et illavitque ea quotidie copia satis magna. Hujus evacuationis beneficio dolor capitis, omniaque fere symptomata ex parte lenita sunt; at vires indies imminutæ. Circa 28. mensis Martii novus incidit catarrhus, qui in pulmonem & stomachum influens, tussim, nauseam, & vomitum provocavit, sinistrum latus resolutum fuit. Nonnulli quoque paroxysmi epileptici acciderunt, & ulcus in collo penitus exiccatum est: ita ut 6. Aprilis 1593. decesserit.

Obs. 12. Præsentibus clarissimis viris Johanne Slotano, & Henrico Pallantio, Medicinæ Doctoribus.

Cadavere inciso, viscera sic affecta comperimus:

1. Incisa cute in tumoribus sub claviculis reperta est copia satis magna puris, instar pultis, quæ costis & sterno cariem contraxerat.
2. Cystis fellis prægrandis, & intestinum duodenum ubique humore bilioso refertum.
3. Hepar scirrhosum & obstructum.
4. Pulmo ubique pituitosis & viscidis humoribus oppletus.
5. Lapides quam plurimi ex gypsea materia concreti, & cysti inclusi proxime cor, nimirum in ea parte, qua arteria aorta ex corde prodit, & ramos suos versus jugulum mittit: quorum unus magnitudinem nucis superabat; reliqui parvi. Adhærebant autem non tantum arteriæ aortæ & ipsius ramis, qui jugulum petunt, verumetiam asperæ arteriæ, & sinistro recurrenti nervo. Ex quibus facile colligitur, quibus causis vocem & loquelam ex parte amisisset.
6. Capite aperto, lapidem ex simili materia concretum & membrana inclusum, in posteriore parte capitis sub sutura lambdoide, inter duram & piam matrem invenimus, adeo adhærentem duræ matri, ut non nisi violenter avelli posset.
7. In tribus cerebri ventriculis, hoc est, in duobus anticis & medio, ultra libras duas aquæ limpidæ reperimus.
8. Ulcus in collo tum ad asperam arteriam, tum etiam ad os basilare, & foramen quo spinalis medulla vertebras ingreditur, penetrabat: ita ut materia ex ulcere manans, tum ex pectore, tum ex capite confluxisse intelligeretur. Verum propter angustias viarum subtilior pars effluxerat: crassa autem in lapides concreta erat, quales prope cor visebantur.

OBSERVATIO XII.

Cerebri concussiones, & quidem gravissimæ, curatæ.

COmmotio cerebri rectè in morbis acutis numeratur. Verum initiò adhibitis idoneis remediis multoties curata, tum ex doctorum virorum scriptis, tum ex sequentibus intelligitur exemplis.

EXEMPLUM I.

EQuiso, Generosi Viri Domini Herft, Satrapæ in Lunsdorf Dusseldorpiæ, ad dextram partem capitis percussus in terram concidit, evomuit: mox loquelam amisit, & cruorem per nares & aures ejecit. Eum in diversorium delatum Cosm. Slotanus, Illustrissimi Juliacensium, Clivensium, &c. Principis Archichirurgus adhibitus, variis remediis sanavit: loquela quoque & mens amissa, paucis post diebus illi rediit.

Ex-

Obs. 12.

Exemplum II.

HErman Kikup, venator Generosi Domini à Velbruch in Harrad, ex arbore in congelatam terram lapsus mox evomuit, & sanguinem per nares, aures, & palatum ejecit, loquelam amisit: fuitque ad undecimum fere diem sine sensu & motu, quasi apoplecticus, febricitans vehementer. Vocatus crines abrasi, & caput oleo rosaceo & myrtillorum inunxi, venam brachii secui: clysteres acres injeci, aliaque quam plurima remedia adhibui, quæ hic brevitati studens omitto. Tandem divino favore, & mea diligentia, stupentibus spectatoribus, convaluit.

Exemplum III.

PUerum gravissima cerebri concussione laborantem cum peritissimo Chirurgo Johanne Griffonio curavi. Variis remediis capiti additis exortus est tandem tumor insignis sub aure, quo inciso maxima puris & sanguinis coagulati copia effluxit: atque sic puer convaluit.

OBSERVATIO XIII.

Læso cerebro, aut etiam portiuncula ejus amissa, non ex necessitate mortem consequi.

Hipp. Aph. 18. sect. 6.

PUtant nonnulli, cerebro læso, aut etiam ipsius tunicis, mortem necessario consequi, ex Hippocratis authoritate, qui sic scriptum reliquit. Vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo transverso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut jecore, lethale est. Sed hoc (lethale) teste Galeno Hippocrates, alias usurpavit, ceu mortem necessariam inferens, alias ceu periculosum. Cerebri certe quidem vulnus, nisi profundum & ad ventriculos usque penetrans, non ex necessitate mortem inferre testatur Galenus, commentario ad superiorem illum Aphor. Id quod nobis sæpius observare contigit, idque sequentibus confirmo exemplis.

Exemplum I.

ANte annos decem & amplius, quum darem operam prædicto præstantissimo Archichirurgo Cosmo Slotano, missus ab eo in oppidum Langenberg 8. Septembris 1581. Ut ibi curarem varios ægrotos: vocatus fui à quodam rustico, Johanne Horstmann, prope Hattingen, ut ipsius inviserem sororem, quæ vulnus contusum in dextro osse bregmatis, cum fractura & impressione cranii acceperat. Evomuit mox ab initio biliosum humorem, & cibum indigestum, sinistrum latus resolutum est: in dextro autem convulsiones patiebatur. Abrasis crinibus fragmenta aliqua cranii & portiunculam ad instar fabæ ex cerebri substantia digitis extraxi. Altero die advenit Slotanus, qui dilatato vulnere denuo extrahit fragmenta quædam ossis, & portiunculam ipsius cerebri, ad nucis avellanæ magnitudinem. Postea aliquoties ipsemet Slotanus me præsente de cerebri substantia detraxit: & tamen convaluit plenissime.

Obs. 13.

Exemplum II.

ANno 1596. accessit ad me puella, cum insigni tumore ad dextram syncipitis partem, in concursu suturæ rectæ & coronalis. Causam exquirenti respondit, se ante sex hebdomadas in lapidem impegisse. At quum nec vomitus, nec dolor febrisve adfuisset, non suspicabar cranium, multo minus cerebrum læsum fuisse. Tumore tamen inciso maxima effluxit puris quantitas: postea stylo deprehendi insignem cranii fracturam: unde subesse periculum animadvertens, Medicum accersendum suasi. Perendie quum advocatus esset clarissimus D. Janus Antonius Saracenus, medicus Regius, cutem decussavi, extraxique fragmenta quam plurima cranii: ita ut cerebrum ad taleri latitudinem denudatum conspiceretur. Tunicæ enim plane corruptæ erant, quarum particulas quasdam præsente Medico Saraceno extraxi. Tribus hebdomadibus ferme quotidie portiones aliquas ex cerebri substantia abstuli, natura ipsa expellente: ita ut pars illa valde concava conspiceretur. Nihilominus tamen cerebri motus egregie apparebat: ut de cerebri motu nihil quicquam dubitandum sit. Movetur enim cerebrum, non membranæ tantum. Tandem vero exorta sunt ex ipso cerebro denudato & carente membranis, tubercula carnosa lentium instar, quæ sensim aucta se invicem conjungebant, & tegumentum carnosum & satis solidum procreabant, cujus beneficio concavitas impleta & cerebrum tectum fuit: sicque pristinam sanitatem puella brevi recuperatura videbatur. Nihilominus quum alio me negotia vocarent, neglecta, ut verisimile est, curatione, ipsam post semestre obiisse intellexi. Sed illud notandum, quamdiu illam curavi, nullum supervenisse dolorem, febrem, aliudve symptoma: ita ut domestica sua curaret, quasi plane valens, stupentibus omnibus iis qui curationi interdum interreant. In quibus præcipue fuerunt clarissimi ac reverendi viri D. Amandus Polanus S.S. Theologiæ Doctor & in inclyta Basiliensium Academia Professor celeberrimus, Hermannus Lignaridus S.S. Theologiæ Doctor, & in Schola Bernensi Professor præstantissimus; Janus Antonius Saracenus Philosophus eximius & Medicus Regius. Dominus Georgius Jenischius, illustrissimi Wenceslai à Zerotin Medicus: præterea Antonius Macæus Pharmacopœus, & multi alii, qui non immerito illius casus admiratione tenebantur.

Ex-

Obs. 13.

EXEMPLUM III.

DUm hæc curabatur, vocatus fui una cum clarissimo D. Jano Antonio Saraceno, in Sabaudiæ vicum quendam ad rusticum, qui exigui vulneris contusi occasione, supra dextrum os bregmatis maxima fractura cranii laborabat: unde febricitabat vehementer, & delirabat, sinistro simul latere resoluto. Cute ad Y figuram juxta cranii fracturam incisa, statim tria fragmenta ossis satis magna digitis extraxi. Inveni quoque in vulnere portionem cerebri ad nucis magnitudinem. Chirurgus ejus prior (agebatur enim quintus dies) quum id vidisset, ajebat se desperare de salute. Verum admonitus cerebri vulnera interdum curari, nobis promisit summam se adhibiturum diligentiam. Nos omnia ad morbum & symptomata ejus præcepimus. Cessavit febris & delirium: latus paralysi laborans restitutum fuit.

Verum quum reliqua fragmenta cranii essent extrahenda, & Chirurgus ipsius propter imperitiam id negligeret, post hebdomadas aliquot in febrim aliaque symptomata recidit, & paucis post diebus è vita decessit, adeoque meræ Chirurgi negligentiæ pœnas tulit. Si enim fragmenta ossis, uti decuit, extracta fuissent, procul dubio plenissime sanus evasisset.

EXEMPLUM IV.

SUperiori Anno 1604. mense Octobri, hîc Paterniaci Lausannensem 30. annos natum curandum habui; cui acie gladii Helvetici dextrum bregma recisum, & in ipsam substantiam cerebri usque, impressum fuit, cum sinistri brachii resolutione, aliisque gravioribus symptomatibus. Fragmenta quam plurima cranii extraxi. Tandem Dei beneficio pristinæ sanitati restitutus fuit, non sine admiratione multorum, qui huic curationi interfuere. Inter quos fuit Reverendus ac doctissimus Dn. Nathanael Chambutus verbi divini minister.

Vulnerati nunquam sunt relinquendi sine auxilio.

Exempla hæc in gratiam tyronum Chirurgorum recensere placuit, quos adhortor, ne unquam de sanitate ægri, quantumvis morbus magnus fuerit, ac prima fronte incurabilis videatur, desperent, quemadmodum Chirurgus ille, cujus in proximo præcedente exemplo, mentio facta fuit, de salute ægri sui desperabat. Posita itaque fiducia in Deo omnipotentia (facta tamen prius prognosticatione & protestatione coram consanguineis & adstantibus, de manifesto periculo) curationem aggredi, omnemque diligentiam adhibere debet Chirurgus, nec impio illo dicto: DESPERATOS NON OPORTET ATTINGERE, ab officio suo avocari. Sæpissime enim in morbis contingunt multa, quæ antiquos latuerunt; Et quorum ratio nulla reddi potest: ut Reverendus Clarissimus Dn. D. Antonius Fayus, Philosophicarum & Medicarum rerum doctissimus, & apud Genevenses SS. Theologiæ Professor celeberrimus, in quodam epigrammate, mihi non ita pridem communicato, eleganter cecinit, quod exemplum, quia ad nostrum propositum facit, hîc subjicere visum est.

Obs. 14. & 15.

Ad illud Averrois, MONSTRA IN MORBIS FIUNT.

ANTONIUS FAYUS.

Non audita loquor, narranti credite, vidi
His oculis, tetigi non dubitante manu.
Acer erat juvenis, medio cui vulnus adactum
Est capiti; Cerebri pars quoque cæsa fuit,
Ille tamen vivit. Si credas arte Melampi
Id factum, peccas; hîc medicina silet.
Monstra sed in morbis Arabum flos ille sophorũ
Quod fieri dixit, re patet apse palam.

OBSERVATIO XIV.

Ex fungo male curato mors.

COSMUS SLOTANUS, Chirurgus præstantissimus, Juvenem nobili familia natum, cui cranium fractum, portioque ejus quædam exempta fuit, unde fungus exortus, curandum habuit. Ille, ab omni propemodum periculo levato ægro, & sedatis symptomatibus, à curatione continuanda desistere coactus fuit, quod aulã principis sui sequeretur. Barbitonsor, cui erat demandata, contempto consilio & medicamentis SLOTANI, nullaque habita ratione loci affecti, pulverem aluminis & vitrioli usti inspersit fungo. Inde exortis statim dolore vehementissimo, febre acutissima, delirio, & inflammatione, paucis post diebus mors subsequuta est.

OBSERVATIO XV.

Legitima fungi curatio.

ANno 1601. 9. Februarii D. FRANCISCI CROSERANI Lustriacensis Patricii ac tribuni filius, Petrus nomine, 14. annos natus, vulnus ex casu lapidis, ex alto diruti (cujus pondus librarum duodecim cum unciis decem) in dextro bregmate cum insigni cranii fractione accepit. Ego ad curationem vocatus, puerum invenio sine loquela, visu, auditu, & ut breviter dicam, semianimem. Vomitus aderat vehemens & continuus, & sanguinem ejiciebat, tum per os, & nares, tum etiam per aures. Abrasis crinibus dilatatoq; vulnere, impressum cranium altius in substantiam cerebri & duram matrem disruptam, conspiciebatur. Exemptis eadem nocte, cranii fragmentis, curationem aggredior, prout necessitas urgebat. Et quamvis gravissima adessent symptomata, ita ut de recuperanda sanitate parum superesset spei, tandem nihilominus paulatim & ante vigesimum diem, morbi ex toto fere remiserunt. Pars quoq; duræ matris ab impresso cranio disrupta, sensim naturæ & medicamentorum beneficio frustratim excidit, ita ut sperabamus, jam procul abesse à periculo-

Libra autẽ illo in loco continet uncias sedecim.

Obs. 15. riculo. Sed elapso vigesimo die morbi, ecce novum malum, exortus enim est è vulnere fungus in signis qui intra viginti quatuor horas ita excrevit, ut magnitudine ovi gallinacei extra cranium emineret, quem divino favore infra scriptis medicamentis feliciter persanavi.

In principio singulis, deinde alternis, ac tandem tertio quoque die, sequens enema injeci.

℞. Radicum & foliorum altheæ,
Malvarum,
Parietariæ,
Mercurialis,
Florum Chamomill.
Meliloti,
Florum & foliorum betonicæ ana M. ſ.
Semin. fœnigræci,
Lini,
Anisi ana ℥ ſ.
Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, in ℔. j. colaturæ dissolve benedictæ Laxat. Et hieræ picræ compositæ ana ℥ iij vitellum ovi, salis p. j. Ol. Chamomillæ ℥ ij. Misce fiat enema. Bis vero in die fomentationem sequentem vulneri applicui.

℞. Foliorum & florum betonicæ,
Salviæ,
Chamomill.
Memiloti,
Rosarum
Summitatum majoranæ
Rosmarini ana M. j.
Sem. anisi &
Fœnigræci ana ℥ j.

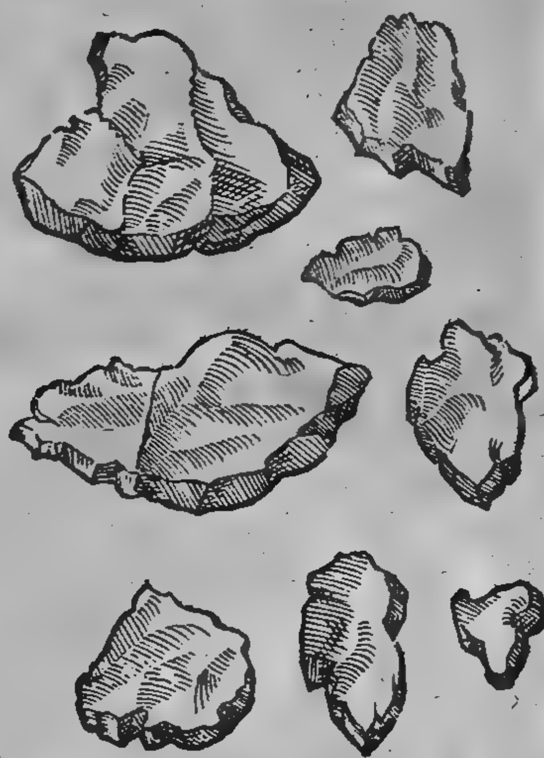
Incidantur & contundantur pro fotu. Harum herbarum q. ſ. indatur sacculo ejus magnitudinis ut mediam fere partem capitis cooperiat, qui filo intertextus, coquatur in vini & aquæ communis ana partibus æqualibus, & applicetur calide. Post fotum diligenter abstergendum est caput linteis calidis, deinde sequentem pulverem insperſi fungo atque toti vulneri.

℞. Radicum gariophillat.
Angelicæ,
Calami aromatici an. ℥ ſ.
Rad. arist. rotund.
Iridis Florent.
Ligni guajaci ana ℥ ij.
Florum salviæ
Summitatum majoran.
Rosmarini ana p. j. fiat omnium pulvis tenuissimus, Deinde sequens emplastrum applicui.

℞. Emplast. de betonica ℥ iiij.
Gummi elemi dissoluti in oleo rosaceo ℥ j.
Pulver. rosarum
Myrtillorum ana ʒ j.
Masticis,
Calami aromatici ana ʒ j ſ.
Cum ſ. q. ol. rosacei fiat emplastrum.

His fungus paulatim & intra quatuordecim dies subsidit. Officula quoque quæ cum aliis prima nocte extrahi non potuerant exierunt; ita ut intra hebdomadas decem plenissime convalesceret.

Fragmentorum cranii, prima nocte extractorum delineatio. Obs. 15.

His conjunctis fragmentis, latitudo exempti cranii facile apparet. At quamvis fractio & exemptio cranii magna esset, nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus: sed motus cerebri diu nobis perspicuus fuit: cute enim & portione aliqua carnis tantummodo obtegebatur. Ne autem aliqua occasione externa facile læderetur cerebrum, laminam cupream adaptari curavi, quæ annexa pileo, partem illam capitis obtegebat. Nunc vero quia natura paulatim foramen cranii callo quodam obduxit, motus ille cerebri non amplius persentitur. Vivit, & optime valet corpore adolescens ille, ad hunc usque diem 19. Martii Ann. 1605. quo hæc scripsi. Ingenio quoque ad studia aliaque aptissimus est.

Vixit adolescens ille, ad vigesimum quartum fere annum, sine ulla læsione, aut diminutione memoriæ vel judicii. Tandem quadam die Genevâ pedes Lustriacum rediens, cum supra modum incaluisset, frigidam affatim bibisset, ac pleuritide correptus fuisset, Medicos quin etiam rationales in consilium non adhibuisset, pie abdormivit.

Fragmenta cranii, superius delineata, ad hunc usque diem, 15. Aprilis 1630. (quo hæc pro secunda editione hujus Centuriæ, ad prælum adorno) inter rariora mea reservo.

ANNOTATIO.

I. *De fungis.*

Quemadmodum in stirpibus arborum humores semiputridi per corticem extuberantes in fungos coalescunt: sic fracta exemptaque portione aliqua cranii, ac dura matre læsa, statim humores cerebri circa plagam affluunt, qui sive ossis, (ut Alexander Aphrodisæus voluit) sive aëris frigiditate condensati, instar fungi concrescunt, atque

Unde fungus nascantur & quid sit.

atque interdum adeo intumescunt, ut extra cranium emineant. Affectus autem ille Galeno fungus à similitudine appellatur: est enim caro mollis, levis, pallida, & spongiosa: quæ quidem cito excrescit, lento vero pede retrocedit. Potest & ex flatu procreari. Si enim calor cerebri imbecillus factus, in materiam, quæ circa vulnus collecta est, aliquid agere intendit, flatum procreat: qui quum per tenuem menyngem exspirare nequeat, eam in altum elevat. Observavi enim hactenus in his, qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem menyngem ut plurimum integram, crassam autem disruptam fuisse. Crassa enim rupta factaque digestione vulneris, natura statim incipit carnem supra tenuem menyngem generare, quæ loco tegumenti incumbit, ne ex aëris injuria nocumentum contrahat. Si namque humores copiose aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam simul cum adnata carne facile ad instar fungi in altum elevant. In nostro vero jam commemorato ægro, & crassa & tenuis menynx vulneratæ fuerunt.

Gal. 16.17. l.1. de locis Aff. & 3. Epidem.

De fungis læsarum partium corporis humani, plura vide Centuria secunda observationum nostrarum, observat. 35.

OBSERVATIO XVI.

Pus fœtidissimum, & vermes ad duram matrem reperti.

CÆSO sub canicula anni 1587. Helveticorum exercitu apud Delphinates, venit nobis ad manus ex numero vulneratorum juvenis robustus, & bono habitu, at capite sauciatus, hunc in modum. Secta illi fuerat pars ossis parietalis circiter palmam lata: hæc autem cuti musculosæ adhæserat, suoque loco erat reddita: quin & sanguinis & pilorum interventu concreverat, veluti crusta, quæ totam illam partem contegens, impedierat quo minus ulla materia sex diebus totis ab accepto vulnere promanaret. Porro abrasis crinibus, apertoque vulnere, inventa est inter partem ossis separati & duram matrem, plurima materies graveolens, simul & ossium tenuia aliquot fragmenta. Præterea, quod majus est, vermes grandiusculi quatuor aut quinque. Insuper & dura mater denigrata & infecta erat putredine tamdiu insidente. Æger nihilominus convaluit, clarissimi Jani Antonii Saraceni Medici Regii consilio, & Johannis Griffonii Chirurgi longe peritissimi opera atque industriâ: quibus & ego interfui. Quibus autem putredo hæc cohibita fuerit, petat lector ex Tractatu meo de Gangræna.

OBSERVATIO XVII.

Iuvenis, cui caput vulneratum & cranium fractum, ex sola ira in febrim recidit & moritur.

IUVENIS quindecim annos natus, vulnus contusum cum cranii fractione circa bregma accepit. Primo apparatu vulnere dilatato & deinde ossiculis extractis, ad suppurationem feliciter perduximus vulnus, omniaque symptomata remissa sunt. Elapso vero decimo quarto die, quum adolescens alius (qui circa lectum ludebat) ipsum ad iram provocasset, recidit in febrem & phrenesin, ita ut quarto post die è vita decesserit. Cranio aperto coram clarissimo viro D.D. Marco Offredo, Philosopho & Medico celeberrimo, invenimus cerebri membranas undique inflammatas, ac tum venas tum arterias omnes sanguine turgescentes.

Observ. 18.

OBSERVATIO XVIII.

Ex animi quadam commotione vehementi, arteria nuper vulnerata, postmodum autem penè sanata, denuo magno cum periculo rupta est.

INcidit in manus meas homo quadragenarius robustissimus, naturâ biliosus & iracundus, cui vulnerato capite ramus sinister soporalis arteriæ, desuper musculo crotaphito incisus fuerat. Sanguine primo apparatu pulvere meo restricto, vulnus ad digestionem perduxi. Quinto vero die morbi, quum ex propinquis quidam, qui vulnus inflixerat, ex improviso in cubiculum ingrederetur, vulneratus inscius adventûs, ex ipsius aspectu adeo perturbatus est, ut denuo rupta sit arteria, adeoque sequuta hæmorrhagia, quæ vix restingui potuerit: convaluit tamen penitus.

Tract. de Gang. c. 15.

ANNOTATIO.

Quum ex cunctis animi perturbationibus, nulla tum sanis, tum inprimis ægris sit periculosior irâ, moneat Chirurgus ægrotos suos, ut summo studio sibi ab ea caveant. Est enim ira, omnium perturbationum atrocissima, & fœcundissima infinitorum malorum mater: quæ naturam hominis in truculentam commutat feram. In pectoribus humanis graves excitat fluctus, caloris juxta cor est uti quidam fervor: ubi is per totum corpus dispergitur, solet febris succendi, eaque acuta, ut alibi Galenus testatur; sanguinem item concitat in venis. Cerebrum concutit, nervos convellit, humores exagitat, calorem labefactat innatum, cujus veluti fervor esse videtur, teste Galeno.

Ira quam sit ægris periculosa.

Gal. lib. de Caus. morb. De placit. Hipp. & Plat. lib. 5. De sanit. tuen. l. 6. Observat.

Hominem doctum & eruditum cognovi, qui facile (ut sæpius ipse vidi) ex ira in febrim, ut plurimum ephemeram, nonnunquam & in tertianam incidebat, non sine magno periculo.

Matronam item honestissimam & piam cognovi Dusseldorpiæ, quæ adeo à pharmacis abhorrebat, ut mannam aut syrupum rosaceum vix potuerit sumere. Contra, tali naturæ beneficio erat prædita, ut ex minima etiam animi perturbatione, præcipuè ex ira, alvus adeo subduceretur, ac si pharmacum quantumvis efficax sumpsisset.

OBSER-

Obs. 19. 20. & 21.

OBSERVATIO XIX.

Iuvenis vulnere capitis cum fractura cranii laborans & pene sanatus, ex usu venereo incidit in febrem, inde moritur.

Aegrotis fugienda Venus.

IUvenis robustus & biliosus, baculo vulnus ad sinistrũ bregma cum ossis fractione recepit: Ego advocatus dilatavi vulnus, & ad digestionem perduxi, dolorem sedavi, fragmenta item cranii ex percussione facta extraxi. Vulnus deinde mundificatum carne opplevi. Quum autem jam spatio quinque hebdomadarum tractassem vulnus, ac omnia symptomata plane essent remissa, & vulnus pene cicatrice obductum, cum scorto rem habuit. Itaque paucas post horas recidit in febrim, ac dolorem capitis vehementiorem quam ante. Latus item oppositum resolutum est, brachium vero lateris ægrotantis spasmo correptum, symptomata ingravescentia singulis momentis ac nullis cedentia remediis, quarto tandem die miserum hunc libidinosum extinxerunt.

OBSERVATIO XX.

Puer vulnere capitis, & cranii fractione laborans, ex tumultu & strepitu nimio gravissimis symptomatis conflictatus, tandem moritur.

Tumultus noxius ægrotis.

QUantum ira, timor, apprehensio, concubitusque capite vulneratis noceat, ex superioribus constat. Quam vero itidem periculosum sit, tumultuose quippiam circa vulneratos agere, jam tyronibus Chirurgis exemplo demonstrabo. Tractavi cum Cosmo Slotano, Chirurgo præstantissimo, puerum 14. annorum, cui bregma ex vulnere contuso fractum fuit. Extraximus ossicula quamplurima, febrem extinximus, dolorem reliquaque symptomata compescuimus. Patri autem istius pueri, quod œnopola esset, prohibuimus, ne permitteret pulsare tympanum, tubas, aliave ejusmodi instrumenta in domo sua. At pater neglectis admonitionibus nostris, permisit pulsari tympanum & fistulam prope cubiculum decumbentis, & saltare rusticos usque ad mediam noctem. Postridie invenimus ægrum acutissima febre, delirio, spasmo, nausea, aliisque pessimis symptomatibus laborantem: propter quæ quarto die è vita decessit. Pater hujus rei causa ad magistratum delatus, graviter, nec injuria, mulctatus fuit.

OBSERVATIO XXI.

Virgo nobilis, neglecto parvo vulnere in capite moritur.

VIrgo nobilis, quum in choreis incaluisset, & capite in postem cecidisset, vulnusculum in vertice contraxit, ubi cutis vix læsa fuit. Illa, quia neque dolorem neque inflammationem sentiebat, primo & secundo die vulnus (aut potius contusionem) plane neglexit. Tertio die incœpit parum dolere; quapropter barbitonsorem accersivit: qui rasis crinibus cutem vix læsam animadvertens, virginem irridebat. Quarto vero, capitis gravitate & febricula correpta est. Ego sexto die morbi ad ipsam vocatus, comperi ipsam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam: ita ut sequenti die è vita decesserit. Aperto capite, sanguinem sub cranio collectum, & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus: cranium tamen nequaquam læsum fuit. Hinc perspicuum fit, vulnera capitis, quantumvis minima, præcipue quæ circa suturas occurrunt, non esse negligenda. Infiniti enim ramuli venarum & arteriarum, ex una & altera parte membranarum cerebri, circa suturas concurrunt, & suturis inseruntur, quorum beneficio cerebrum cranio alligatur, & suspenditur. Quapropter contusiones ea in parte facile ad cerebri membranas, magno cum ægrotantium periculo, extenduntur.

Obs. 22. & 23.

OBSERVATIO XXII.

Actus venereus in nervorum vulneribus periculosus.

MUltoties contingit, vulneratos spasmo & morte corripi: cujus occasio vel causa Medico incognita est. Quomodo autem id fieri possit, sequenti historia nobilis cujusdam (cui Cosmus Slotanus, peritissimus Chirurgus, Valentiæ lævam amputarat, ex ictu sclopeti inflicto contusam) apparebit. Ægrotanti juveni voluptatibus dedito, diserte interdictum erat ab uxoris congressu: At is vulnere propemodum persanato & sedatis symptomatis omnibus, eam interpellavit, qua renuente propter seria Slotani monita, ipse emisit sperma citra coitum: atque hinc recidit protinus in febrim, deliria, spasmos, aliaque graviora symptomata, tandemque obiit quarto post die. Ex his intelligimus, quam infesta sit venus nervis & nervorum vulneribus, æque ac capitis & articulorum affectibus. Ac quidni actus venereus nervos exagitaret, atque periculosa accidentia excitaret? Vidi enim, ex risu vehementi in nervis sauciatis symptomata periculosissima nasci, ut ex sequenti observatione videre est.

OBSERVATIO XXIII.

Risus in vulneribus nervorum periculosus.

ANno 1601. 14. Aprilis, nobilissimo Viro Imberto à Diesbach, Domino S. Christophori, sinistra manus ictu sclopeteo adeo fracta & contusa fuit, ut pollex usque ad carpum plane separatus, metacarpus quoque adeo fractus

 & con-

Obs. 23. & contusus fuit, ut ossa quamplurima metacarpi eximere cogeret: & ut verbo dicam, tota manus, nervi & ossa adeo lacerata & quassata fuerunt, ut ad eam conservandam parum superesset spei: fuit nihilominus Dei beneficio ita restituta, ut ne digitum quidem amiserit. Quum vero statim ab initio summo studio in hoc incumberem, ut dolores repellerem, & partem læsam ab inflammatione & à fluxu humorum vindicarem, curatio tam feliciter successit, ut minimum doloris senserit, febris & inquietudines fere nullæ supervenerint. Porro quarto die morbi, quum quidam ex adstantibus jocaretur, & ridiculosam historiam quandam narraret, Nob. vulneratus nobiscum quoque ad risum excitatus fuit. Hinc statim exortus est dolor adeo gravis, per totum brachium usque ad nucham, ut spatio 24. horarum de convulsione periclitaretur. Sequentibus vero adhibitis remediis paulatim sedatus est dolor, & in pristinum statum restitutum est brachium.

R. Radicum & foliorum Altheæ,
Malvarum,
Violarum,
Brancæ ursinæ,
Florum meliloti,
Betonicæ,
Primulæ Veris,
Salviæ ana M j.
Sem. fœnigræci,
Lini ana ℥ j.

Incidantur, contundantur, & coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ea decoctione madefacta linteamina calide applicui toti brachio: postea totum brachium & nucham sequenti linimento inungebam,

R. Ol. Lumbricorum
Vulpini
Axungiæ humanæ ana ℥ j.
Succi lumbricorum ℥ ß.

Misce, fiat linimentum. His remediis sedatus est dolor: postea curatio feliciter progressa est.

Anno 1603. mense Aprili similis fere casus accidit Claudio Dodino, civi Paterniacensi. Is vulneratus in brachio & carpo dextro, ubi nervi nonnulli quartæ & quintæ partis colli læsi fuerant, ex risu in maximos incidit dolores & convulsionis periculum, ita quidem ut ea nocte nulla quiete frui potuerit. Inuncto brachio superiori unguento, sedatus est dolor.

ANNOTATIO.

Risus immoderatus vulneratis noxius.

Risum esse affectionem cordis, ac ridendo cor ipsum, & per consequens, pericardium magno cum impetu moveri, atque ex una in alteram partem ferri contrahique, eximius & summus ille Philosophus ac Medicus, LAURENTIUS JOUBERTUS testatur, & experientia docet. Ac quia pericardium mediastino & diaphragmati alligatur, ut in risu violento ipsum quoq; diaphragma violenter moveatur, necesse est. Porro quia diaphragma lumborum vertebris, ac notarum costarum extremitatibus, atque inferiori sterno & xiphoidis cartilagini alligatur, præterea inferiore sua parte peritonæo, superiori vero pleura investita est membranis, fit ut in risu violento, tum abdominis, tum præcipue pectorales musculi simul moveantur atque contrahantur. In eo autem motu violento diaphragmatis & musculorum pectoralium, concutiuntur & agitantur quoque musculi, brachia moventes. Inprimis autem musculus brachium pectori adducens, & brachium attollens, tum etiam nervi omnes, qui iis intertexti sunt, & tendones ex iis prodeuntes, simul contrahuntur atque agitantur. Hinc fit, ut violenter ridentes brachia pectori imponant. Obs. 24.

Ac quia musculi collum & caput moventes, partim ab osse pectoris oriuntur, necesse est, ut in violento risu & agitatione diaphragmatis & musculorum pectoralium, caput simul moveatur. Hinc fit, ut violenter ridentes caput inclinent, jam retro, & mox in dextrum aut sinistrum humerum projiciant.

Inter crurum & abdominis musculos magnus quoque est consensus, ideoque violenter ridentes se incurvare coguntur: quum enim abdominis musculi ex elevatione violenta diaphragmatis in altum trahuntur, musculi crurum, venæ, arteriæ & nervi, qui illis intertexti sunt, sequantur necesse est. Hinc perspicuum fit, risum in omnibus vulneribus (magnis scilicet) periculosum esse, ac in nervis vulneratis dolores acerrimos & convulsiones in venis, & arteriis hæmorrhagiam excitare. Monitos igitur velim Chirurgos & adstantes, ne vulneratos facetiis & jocis ad risum provocent immoderatum.

OBSERVATIO XXIV.

Ex sternutatione nervorum opticorum obstructio, & ex hac cæcitas consequuta.

Sternutatio visui noxia.

ADolescens 14. annos natus, & phlegmatici habitus, cum æquali sponsionem fecit, posse se sternutare ad libitum, imo etiam centies. Deposito pignore cœpit ex immodica titillatione irritatis naribus sternutare, circiter centies & amplius. Exin protinus correptus est dolore capitis & hebetatione visus, qui etiam sequenti die deperditus fuit, citra tamen inflammationem oculorum aut febrim. Convocatis mecum clarissimis doctissimisque viris, Jano Antonio Saraceno, & Andrea Boneto, decretum est, ut purgato corpore setaceum adhiberetur collo, uti & scapulis cucurbitulæ: atque his usus revulsionibus, visum paucos post dies recepit. Hinc apparet, quantum hallucinentur, qui in nervorum opticorum obstructione, aliisque morbis oculorum, errhina & sternutatoria præcipiunt & adhibent. Materia enim quæ à vehementi motu ex cerebri ventriculis ad nares trahitur, & circa os cribrosum accumulatur, transiens prope nervos opticos, ratione propinquitatis eos magis magisq; obstruit. Objicitur, purgationem universalem præmittendam errhinis: sed nunquam ita potest exonerari cere-

Obs. 25. & 26.

cerebrum, quin tantum materiæ supersit, quantum ad hanc exiguam nervorum opticorum capacitatem obstruendam satis sit.

OBSERVATIO XXV.

Ex cicatricis ad pupillam extirpatione, gravissima symptomata.

NObilis puella ita laborabat variolis, ut & cornea unius oculi afficeretur pustulis: ex his relicta est cicatrix ad canthum majorem, instar ungulæ, quæ Græcis pterygion dicitur. Consuluerunt me parentes: sed quum responderem, nihil hic me posse præstare, adhibuerunt empiricum, qui negavit cicatricem esse, sed concretam materiam dixit in superficie corneæ, quam se facillime & sine periculo abstrahere posse, audacter affirmavit. Parentes confisi filiam ipsi commiserunt; at ipse admota manu dilaceravit corneam. Inde dolores vehementissimi, inflammatio, febris, aliaque graviora symptomata. Tandemque humores omnes exciderunt: unde tunicæ contractæ sunt, & oculus plane clausus. Honestissimam matronam Coloniæ in vico novo Im Korb, novi, quæ in pueritia, ut ipsa retulit sæpe, laboraverat variolis: unde etiam cicatricem pupillæ contraxerat. Eam empiricus sibi commissam, non manu, sed medicamentis erodentibus se curaturum promittebat: sed incidit & illa in graviora symptomata: quippe effluxerunt humores, contractæ sunt tunicæ: inde oculus tota vita clausus.

OBSERVATIO XXVI.

Adolescens oculo perforato visum recipit.

QUindecim annorum adolescentem, sutoris cujusdam filium Genevæ, in vico divæ Mariæ, cum Domino Johanne Griffonio, Chirurgo præstantissimo curavi, circa annum 1587. cui acus sutoria perforaverat adnatam membranam prope Iridem: hinc factum, ut humor aqueus statim effluxerit, & adolescens illico visum plane amiserit. Oculo imposuimus in primo apparatu albumen ovi cum aqua rosacea, & nonnihil croci: fronti autem defensivum ex bolo Armeno, terra sigillata cum oleo rosaceo, paucaque cera & aceto in formam unguenti redactum, atque injecimus statim enema. Sequenti die catharticum exhibuimus, & anodynis ad septimum usque & amplius vulnus tractavimus. Deinde collyrio ex aqua euphrasiæ, saccharo, & tutia præparata, cicatricem induximus. His curatus fuit nullo superveniente symptomate: haud multo post curationem visum quoque recepit. Dodonæus in suis observationibus simile aliquid refert.

Anno 1597. curavi filium MATTHÆI BARBOTTI, civis & mercatoris Lausannensis; cui, infixa sagitta, perforata fuit cornea, qua parte conspicitur Iris. Effluxit nonnihil humoris aquei, unde contracta est cornea, & puer protinus visum amisit. Vulnus curavi ad modum supra dictum: puer hic quoque non multo post visum recepit:

Obs. 27.

ANNOTATIO.

Omnino hic ægrotis crystallinus humor compunctus non fuit: est enim ille humor præcipuum instrumentum visus, ac sua propria continetur membrana Arachnoide: qua dilacerata, amplius humor crystallinus officium facere nequit. Effluxit autem in his aqueus tantum humor, quem natura in anteriorem partem inter uveam tunicam (quo loco duplicatur & invertitur) & corneam locavit. Atque hic quum sit excrementum, quod exudavit ex venulis illis, quæ in uvea tunica conspiciuntur, & circa locum humoris aquei terminantur, aliquando renascitur, præcipue in pueris, ut etiam eximius Anatomicus REALDUS COLUMBUS, in suis Anatomicis scriptum reliquit. Id autem hic notandum, vulnerata pupilla visum recipi non posse, quamvis humor crystallinus sit illæsus, & aqueus renascatur: ut in multis, ac potissimum in assecla generosi viri Ottonis Schenchi, Domini ab Horst, ante annos aliquot observavi. Is cultello perforata pupilla visum amisit. Curavi vulnus ut supra: visum tamen non recepit. Inevitabilis enim cicatrix impedit, quo minus radii eorum, quæ visui objiciuntur, ad humorem crystallinum perveniant. Ex quibus perspicuum fit, in extirpanda ad pupillam cicatrice nihil temere tentandum, ne malum incrudescat, quod ex observatione proxime præcedente patet.

Observat.

OBSERVATIO XXVII.

Ex frequenti oculorum ablutione aqua frigida obfuscatio, & hebetatio visus.

NObilis quidam à multis annis assuefactus, singulis matutinis diebus abluere faciem, & oculos aqua frigidissima. Hinc paulatim debilitatus & obfuscatus est visus. Tandem anno 1602. ophthalmia utriusque oculi correptus, me advocandum jussit. Cessit ei hoc malum in maximum commodum. Curatus enim ab ophthalmia, & aqua nostra, visum corroborante ad tempus usus, lotione que aquæ frigidæ rejecta, visus acutior quam ante factus est.

ANNOTATIO.

Aquæ frigida lotio oculis noxia.

Quum frigus, teste Hippocrate, condenset & induret, mirum non est, si frequenti ablutione oculorum in aqua frigida visus debilitetur. Incrassat enim & condensat aqua frigida spiritum visivum, & humores oculorum, sed imprimis membranam ipsam corneam densam & crassam efficit, ita ut per eam res objectæ ad humorem crystalli-

Obs. 28. & 29.

stallinum (qui præcipuum est instrumentum visus) penetrare difficulter possint. Usum quoque aquæ frigidæ, ex parte fuisse causam hujus ophthalmiæ, rationi consentaneum est, retinuit enim & inclusit humores & sanguinem in venis palpebrarum & adnatæ membranæ, qui postea putredinem & inflammationem contraxerunt. At quia hi humores ab inflammatione partim resoluti & extenuati fuerunt, partim in pus conversi effluxerunt, mirum non est, visum post curationem ophthalmiæ acutiorem fuisse.

OBSERVATIO XVIII.

Vulneratæ linguæ curatio.

VIx membrum in humano corpore reperitur quod magis moveatur, quodque adeo sit humidum laxumque atque lingua: Hinc fit, quod ipsius vulnera transversum facta, ut plurimum incurabilia censentur. Suadeo tamen, ut nisi plane abscissa fuerit (curatio tentetur, non enim hujusmodi vulnera ex toto sunt incurabilia, ut sequens observatio testatur.

Anno 1587. Puellam trimam Lausannæ curandam habui, quæ extensa lingua in terram cadens, partem illam quæ inter dentes erat, fere ex toto abscidit, & quidem plane abscidisset, nisi duorum dentium defectus obstitisset. Vocatus, putabam, discissas partes sutura conjungere: Id vero quum propter puellæ impatientiam minime fieri posset, sequentibus remediis curationem tentavi, atque feliciter absolvi.

R. Foliorum & florum Ligustri,
Plantaginis,
Rosarum rubearum ana M.j.
Corticum granatorum,
Balaustiarum ana ℥ſ.

Coquantur in ℔ ij. aquæ chalybiatæ, ad consumptionem tertiæ partis. In colatura dissolve Acaciæ ℨ ij. Syrupi de rosis siccis ℥ ij. Misce: fiat gargarisma, quo sæpius interdiu abluatur lingua. In ore continenter tenebat syrupum de rosis siccis, de cydoniis, syrupum conservationis cerasorum de Ribes, & coagulum cydoniorum.

Vescebatur jusculis carnium recentium & hordeaceis, lacte amygdalarum dulcium, & similibus. His Dei beneficio plenissime curata fuit, neq; ullo modo depravata fuit loquela, ut postea apparuit per duodecim integros annos, quibus vixit.

OBSERVATIO XXIX.

Ex calefacta facie, abluta aqua frigidissima, gravia symptomata.

ADolescens in Solingen 24. annos natus, robustissimus & sanguinei temperamenti, quũ hyemali tempore in duello vehementer incaluisset, & vulnusculum in faciem accepisset, ad flumen accedit, ubi quum frigidissima aqua primo insuper nive abluisset faciem, exortus est statim vehemens dolor, cum totius faciei tumore, & nodulis duris, lividis & asperis. Dolor sedatus est paulatim, sed nodulæ & livor cutis manserunt, ita ut à leprosorum vultu parum differret ipsius facies: reliquæ vero corporis partes, tum internæ tum externæ, sanæ erant omnino. Adiit me tandem anno 1599. quum per biennium hoc morbi genere laborasset. Purgato prius corpore, secta incubito cephalica, & applicatis cucurbitulis nuchæ & scapulis, primo hoc fotu nodulas emollire studui.

Obs. 30.

R. Radicum & foliorum Altheæ
Radicum bryoniæ ana ℥ j.
Florum Chamomillæ, Rosarum rubearum, Meliloti,
Betonicæ ana M.j.
Sem. fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua, in qua intincta spongia calide applicetur nodulis. Hoc fomento per aliquot dies usus, denuo corpus purgavi pilulis aureis & cochiis, & cucurbitulas scapulis & nuchæ applicui: Deinde hirudines nodulis grandioribus admovi. Postea faciem aqua rosacea, & liliorum alborum, item florum fabarum quotidie abluendam curavi. His usus per paucos dies durities & nodulæ subsiderunt, & livedo ex parte remisit.

Similis fere casus accidit nobili cuidam, mihi notissimo. Is quum Juvenis esset, & Baccanalia cum sociis celebraret, larvæ loco, faciem peculiari atramento commaculavit: finitis Bacchanalibus, quum incaluisset, faciem aqua frigida abluere tentat: Sed quia atramentum exsiccatum tenaciter adhærebat cuti, non nisi cum difficultate abstergi potuit. Ex violentis hisce lotionibus primo aquæ frigidæ, postea calidæ, exortus est dolor in facie, & undique nodulæ lividæ: ubi Medicorum quantumvis Doctorum, consilia frustra adhibita fuerunt.

OBSERVATIO XXX.

De catarrho ad gingivas, gangræna & mors.

GAngrænam gingivarum & oris, præcipue in pueris, raro sanabilem, in sphacelum autem degenerantem, insanabilem esse, in Tractatu nostro de Gangræna & sphacelo ostendimus. Id vero jam quibusdam observationibus confirmare, operæ precium esse existimavi.

EXEMPLUM I.

PUella 4. annos nata, eaque filia nobilissimi viri N. Von Hogstein zu der Volckerveyen, ex morbo acuto sanata, catarrho vehementi ad gingivas, cum nausea & capitis dolore correpta fuit. Adduxerunt eam parentes Dusseldorpium, ubi ad consilium vocati fuerunt clarissimi D. D. Galenus Wierus Illustriss. Principis Cliviacensis, Juliacens. & Montens. Archiepiscopi Treveriensis, Archiater dignissimus; & Cosmus Slotanus (apud

Observ. 31. (apud quem ego tunc temporis praxim exercebam) ejusdem principis Chirurgus præstantissimus: Tota facies in tumorem œdematosum elevata fuit. In sinistra mala tumor rotundus, durus & lividus, non adeo tamen magnus apparebat. Gingivæ vero, & sinistra pars oris gangrænâ correpta fuit. Multa sed frustra ipsi adhibuimus remedia: tantus enim fuit defluxus humorum pituitosorum & frigidorum, ut calidum innatum, ex præcedenti morbo labefactatum, refocillari non potuerit. Itaque tandem exesis gingivis labiisque ad nasum usque, è vita decessit.

EXEMPLUM II.

GEenevæ cum clariss. D. Jano Antonio Saraceno, Philosopho summo & Medico Regio, Compatre meo omni studio reverendo, & Johanne Griffonio, Chirurgo præstantissimo in duabus puellis similem pene casum observavi. In curatione nihil quod necessarium videbatur, prætermissum fuit: nihilominus eæ laborantes febre, deliriis, syncope, vomitu, & spirandi difficultate, tandem è vita decesserunt.

EXEMPLUM III.

FIlius avunculi mei Theodori auff der Koulen/ erosione gingivarum propter scorbutum, vehementer laborabat, tandem in gangrænam degeneravit erosio illa, & ut priores, è vita decessit, cum doloribus maximis, aliisque pessimis symptomatibus. Summa igitur adhibenda est diligentia in hujusmodi morbis oris: præsertim in junioribus, qui putredini obnoxii sunt: tum quia pars oris per se calida est & humida, tum etiam quod constitutio puerorum talis sit. Ideoque prospiciant tyrones Chirurgi ne temere polliceantur ægris, quæ præstare nequeant, & quæ queant, fideliter præstent.

OBSERVATIO XXXI.

Quidam per imprudentiam devorans frustum corii, propemodum suffocatus, tandem convaluit.

ANno 1594. mense Majo, civis & sutor quidam Coloniensis, è regione divi Laurentii, inter confabulandum ore continebat corii frustum, quod illo præ risu hiante gutturi se insinuavit & infixit. Provocavit statim vomitum: sed neque regerere, neque deglutire potuit: quapropter homo ille propemodum suffocatus est. Vocatus una cum clarissimo viro, Domino Johanne Kuenio Bridembachio Med. D. protinus injeci gutturi decoctum emolliens ex radicibus Altheæ, seminis lini, fœnigræci, cum oleo amygdalarum dulcium: deinde stylo argenteo incurvo corium ad capacitatem stomachi depuli: quod post semestre spacium per alvum egessit. Operationi præter alios quamplurimos interfuit Rev. D. D. Sebastianus Seydelius, verbi Divini minister fidelissimus, qui & sanationis testis est.

Obs. 32. & 33.

OBSERVATIO XXXII.

Mulier officulum devoratum, quo pene suffocabatur, septimo tandem die egessit.

ANno 1592. Metzgen auff den Walber Hildenæ, officulum undique peracutum deglutivit. Primo, secundo & tertio diebus provocato vomitu, neque egerere, neque transglutire potuit. Vocatus tandem quarto die, inveni collum intus & extra inflammatum, ita ut vix inspirare aut exspirare, vel etiam jusculа sorbere posset. Urgebant dolor vehemens, febris, delirium, & convulsiones. Quum officulum neque vomitu, neque instrumentis ullis depelli, nedum extrahi posset, sed jam in ipso gutture abscessum procreasset, anodynis, quantum potui dolores sedavi: & suppurationem provocavi. Intus decoctum ex radicibus altheæ, semine Lini, fœnigræci & cydoniorum, cum oleo amygdalarum dulcium, per siphonem injeci. Exterius autem collum inunxi oleo anethino, liliorum alborum, & amygdalarum dulcium: & cataplasmata ex farina fabarum, floribus camomeli, meliloti, semine lini, fœnigræci, coctum in hydræleo adhibui. Interim etiam aliquoties enemata injeci, & vires jusculis conservavi usque ad diem septimum. Tum per os rejecit plurimum puris, simulque officulum, cujus magnitudinem hic subjeci: sicque liberata, & brevi curata fuit, & per multos annos à curatione feliciter vivit.

OBSERVATIO XXXIII.

Spina piscis gutturi, biennio post excitato abscessu, in externa colli parte extracta.

ANno 1594. Coloniæ accessit me mulier laborans tumore insigni ad maxillæ inferioris partem dextram, qui tumor sese ad asperam usque arteriam, aurem, & furculam extendebat, repræsentabatque steatoma: mollis erat sine inflammatione. In primis emollientia & discutientia per aliquot dies applicui: sed quum viderem his nihil profici, causam penitius inquisivi. Illa respondit, se ante biennium inter edendum spinam piscis devorasse, quæ œsophago adhæsisset, indeque statim exortum dolorem maximum, ita ut difficile cibum & potum deglutire posset: tandem dolore sedato, collum paulatim intumuisse. Ex hac declaratione cognovi, spinam

Obs. 34. & 35. nam aut ipsius portionem adhuc remanere, hinc ad suppurantia confugi. Suppuratus tumor, à Ludovico Glandorpio, tum temporis Chirurgiæ studioso, cui alio proficiscens curationes commiseram, incisus est. Manavit materies plurima: spina post apparuit, quam ipse integram & incorruptam extraxit. Ulcus post paucos dies coaluit.

OBSERVATIO XXXIV.

Ex deglutita acicula horrenda symptomata.

ANno 1592. Hildenæ in arce Horst, ancilla nobilissimi Viri, Otton. Schenck von Nideck. 18. annos nata, aciculam grandiusculam forte deglutivit. Hinc tamen, quia triduo nullum sensit dolorem, aciculam jam dudum per secessum dejectam fuisse, sperabat: sed decepta fuit misera illa. Quarto enim die, primo in fundo ventriculi, mox quoque circa pylorum exortus dolor & cruciatus, adeo vehemens & acerbus, ut dies noctesque exclamare & ululare coacta fuerit. Ego sexto die à morbo incepto vocatus, inveni ipsam phreneticam, cum ardentissima febre, lingua arida, vultu inflammato, mente adeo captam adeoque furiosam, ut neminem agnosceret, nec cibum & potum exposceret. Convulsiones colli, brachiorum & crurum, maximæ & horrendæ aderant. Aliquando sese ex una in alteram partem lecti, tali impetu projiciebat, ut tres viri, quantumvis robusti, vix illam tenere possent. Exclamabat, ululabat, & manibus ventrem, non aliter quam si ipsum dilacerare voluisset, tractabat: & (ut verbo dicam) videbatur potius à dæmone obsessa, quam morbo laborare. Quum vero aliquando per horam integram, aut circiter, ita vexata, & convulsionibus horribilibus, cum incredibili cruciatu, ex una in alteram partem agitata & fatigata esset, conquiescebat paulisper, & tanquam semimortua jacebat: rursus & repente priora symptomata invadebant eam. Ego interim jusculis pinguibus castratorum, item crematura hordei mundati, quibus admiscebam butyrum recens, & oleum amygdalarum dulcium, ptissana quoque & lacte amygdalato, corpus continuo nutriri curavi. Præterea ne excrementa, in parte aliqua intestinorum indurata, aciculæ impedimento essent, leniter illam purgavi. Sic divino favore aciculam in illo cruciatu tandem decimo quarto die egessit. Postea sedati sunt dolores, reliquaque symptomata ita ut brevi pristinæ sanitati restituta fuerit.

OBSERVATIO XXXV.

Ex rebus extraneis, gutturi infixis, mors.

INter comedendum sæpius accidit, ut officulum, spinæ piscis, aut simile quid gutturi inhæreat: inde compressa tracheia arteria, quæ gutturi incumbit, protinus suffocatur animal: quod sequentibus confirmo exemplis.

Obs. 36.

EXEMPLUM I.

ANno 1595. Coloniæ Agrippinæ, mercatori cuidam jentando frustum cutis pernæ assatæ, ac mica panis sale & pipere aspersæ, infixum est gutturi: unde protinus dolor vehemens, convulsiones, rigor, ac tandem suffocatio, orta sunt.

EXEMPLUM II.

EOdem anno Coloniæ mulier, pertransiens pistoris officinam, ac manu ducens puellum, laganum emit, quod puellus in manum sibi datum eundo comedebat: hujus frustum quum adhæsisset gutturi, statim suffocatus est puer, antequam mater ad ædes suas perveniret.

EXEMPLUM III.

HOc quoque anno puer erat Coloniæ, auff dem Bull bey der Schildergassen, cui globulus plumbeus deglutitus, tracheiæ arteriæ se insinuavit. Vocatus quidem fui, sed puer ante meum adventum suffocatus decessit.

OBSERVATIO XXXVI.

Modus eximendi officula, & alias res gutturi infixas.

QUam periculosa sit mora hac in re, ex superioribus satis constat. Subito igitur diligentia adhibenda, ut quicquid gutturi infixum est, quamprimum extrahatur. Ideoque statim oleum amygdalarum dulcium, aut olivarum (cave tamen ne substituas butyrum) in œsophagum infundendum. Deinde digito, penna, aut simili aliquo instrumento in os immisso, vomitus provocandus: his enim sæpius secum expellit, quicquid gutturi inhæret. Postea speculo oris lingua depressa (si ossiculum sese visui præbeat) rostro corvino incurvato apprehendendum, atque extrahendum est. Si vero profundius fuerit, nec rostro apprehendi possit: nonnulli spongiam novam, avellanæ magnitudine, eamque compactam, filo longo & forti alligatam, & oleo amygdalarum dulcium inunctam, ægro deglutiendam suadent, filum digitis tenente Chirurgo: fieri enim sic potest, ut deglutita ægro spongia, secum simul in ventriculum depellat id, quod gutturi inhærebat, aut retracta filo eadem, simul nonnunquam extrahatur, vomituve rejiciatur. Aut potest globulus plumbeus filo alligari & deglutiri, atque denuo extrahi: ut de spongia jam dictum est.

Nihil vero præstantius, aut aptius ad extrahenda officula, & spinas piscium è gutture, hoc sequenti instrumento, quo ego feliciter usus sum, tum alias, tum præcipue anno 1603. 16. Augusti in Ludovico Tissor Lustriacensi, qui inter cœnandum officulum, triangularis figuræ, sed crassum, quale hîc depictum est, deglutivit.

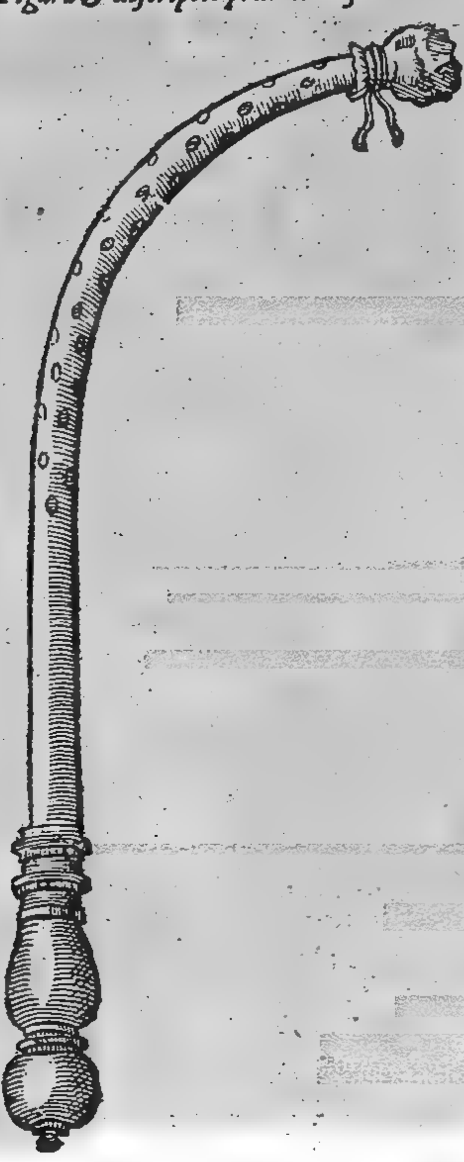
Hoc

Obs. 36.

Hoc profundiùs œsophago, è regione scilicet inter ultimam vertebram colli, & primam metaphreni, se adeò insinuarat, ut id neq; deglutire, neque rejicere posset. Adstantes statim porrum profundiùs in ipsius gulam intromiserunt, & vomitum provocarunt, sed frustra: ita quidem, ut noctem magno dolore & suffocationis metu transigeret. Sequenti die, penè suffocatus ad me ducitur. Ego oleum amygdalarum dulcium, œsophago satis copiosè infudi, & undiq; exteriùs collum eodem oleo inunxi. Postea jussi, ut ei tenerentur manus & caput, interim ego, depressa priùs lingua speculo oris, instrumentum inferiùs depictum, in gulam intromisi, usq; ad ossiculum, sensimq; & modicè circumducto ex una in alteram partem instrumento, donec id paulatim ad latus ossiculi, profundiùs depulerim. Deinde retrahendo, ossiculum simul suo loco amotum & extractum fuit. Atq; brevi convaluit. Hujus operationis & curationis testes sunt, Daniel Tavellus, & Samuel Galliardus, ambo Ludimagistri in Schola Paterniacensi.

Figura & descriptio prædicti instrumenti.

Est autem fistula argentea aut ænea incurvata, crassitie pennæ oloris, longitudine verò unius pedis cum dimidio, aut circiter. Est & undique perforata. In sua extremitate verò habet spongiolam novam, avellanæ magnitudine, firmiter alligatam. Hac fistula in œsophagum immissâ & circumductâ, quemadmodum antea diximus, postea extractâ, ossiculum aut quicquid simile fuerit, extrahimus. Si enim accidit, ut foramen aliquod fistulæ, ossiculum aut spinam excipiat, tum simul cum fistula extrahitur: sin minus, asperitas ossis spongiæ adhærebit, & suo loco amovebitur: quod & ego experientiâ comprobavi, antequam haberem fistulam perforatam.

Obs. 36.

Nota.

Non tamen ossiculum aut spina prima vice, dum intromittimus fistulam, extrahitur, nec propterea ab incepto opere desistendum: Aliquoties enim quinquies aut sexies fistulam intromittere coactus fui, donec tandem ossiculum suo loco amotum & extractum, vel (si aliter fieri non potuit) in ventriculum depulsum fuerit: quod & periculo vacat: præstat tamen per os extrahere, si fieri possit.

Cautio in operando.

In hac operatione autem circumspectè agendum, ne instrumentum in asperam arteriam, loco œsophagi, immittatur, quod valdè periculosum esset. Itaque ut Chirurgus harum partium anatomiam sciat, necesse est. Incumbit autem œsophagus vertebris colli: Aspera verò arteria anteriorem partem occupat. Itaque quamprimum Chirurgus linguam speculo depresserit: extremitatem instrumenti sui, ubi spongia (quæ oleo amygdalarum dulcium aut olivarum priùs inungenda) alligata est, vertebris imponat, ac leviter leniterq; deorsum immittat. Sic enim ratione spongiæ instrumento alligatæ, epiglottis (hoc est, operculum laryngis) deprimitur, & aspera arteria clauditur, usque dum instrumentum immissum sit profundiùs.

Quantum ad spongiam filo alligatam, de qua mentionem fecimus, non usque adeò illi est fidendum. Contrarium enim in enarrata operatione expertus sum. Et quomodo fieri possit, ut spongia levissima, vel simile quid transeat in os infixum in œsophago? Hujus monitum volui lectorem, ne rei inutili confidat: at interim æger periclitetur. Habeat igitur Chirurgus semper in promptu instrumenta, ad hanc operationem necessaria: cunctari enim hac in re non licet. Si in asperam arteriam quidpiam illapsum fuerit, sternutatorium admovendum est naribus: veluti aliquid piperis, aut euphorbii, vel ellebori albi: Ab acidis & tussim provocantibus, contra opinionem quorundam, omninò abstinendum. Tussis enim sua sponte satis accidit: acida verò & œsophagum & asperam arteriam, & quicquid attingunt, coarctant, constringunt & angustiora efficiunt. Quapropter continuò ore teneat Syrupum de liquiritia, de polytricho, & violatium, aut (quod ego expertus sum) oleum amygdalarum dulcium, saccharo ad partes æquales commistum.

Guttur quibus abluendum.

Post extractionem ossis, guttur sæpe abluendum est decocto hordeacco, aut aquâ plantaginis, cum melle rosaceo & diamorone. Si dolor adest, sumat ter aut quater interdiu cochleare ol. amygdal.

Obs. 36.

amygdal. dulcium, vel rosacei, aut utatur sequenti Electuario lambendo.

Electuarium.

℞. Specierum diatragacant. frigidi,
Diairidis ana ℥ ij.
Summitat. betonicæ &
Veronicæ subtiliss. pulverisat. ana ℥ j.
Ol. amygdalarum dulcium ℥ ß.
Syrupi violarum sine spiritu vitrioli q. s.
Misceantur, fiatq; Electuarium mediocris consistentiæ.

Victus ratio.

A vino, & ab eis omnibus quæ calefaciunt, abstineat, ne inflammatio & dolor excitentur. Utatur jusculis, panatellis, crematura hordei, lacte amygdalarum dulcium, emulsione seminum frigidorum majorum, iisque omnibus, quæ deglutiri, & concoqui facilè possunt. Si æger juvenis fuerit, & sit inflammationis suspicio, electuario lenitivo, aut diacatholicone, aut syrupo rosato solutivo, & electuario de succo rosarum, evacuandus est. Et vena basilica brachii dextri incidenda. Exterius inungendum est collum oleo rosaceo, & myrtino, & unguentum de bolo applicandum.

De inventore præfigurati instrumenti.

Præfigurati autem instrumenti inventorem Dom. D. Gualterum Ryffium, apud Argentoratenses Medico-chirurgum longè celeberrimum, fuisse arbitror: qui & delineationem in magna sua Chirurgia, mihi pagina 38. habet. Antequam verò ego prædictum instrumentum ex Dn. Ryffio mutuatus essem, cathetere, quo utimur in affectibus vesicæ (cui spongiam annexi) cum successu usus sum; præsertim in sutore quodam Coloniensi, Mag. Casparo, de quo vide supra obs. 31. Si catheter ad manus quoque non fuerit, filo ferreo nonnihil incurvato, spongiolam firmiter annecte, & utere. Hæc in eum finem scribo, ne chirurgus propter penuriam instrumenti, operationem (quæ moram non admittit) procrastinet.

Instrumentum Ryffii imperfectum esse, ostenditur.

Etsi autem prædictum instrumentum, à D. Gualtero Ryffio acceperim, nonnulla tamen perquam necessaria, in ipso correxi atque emendavi, mancum enim atque imperfectum esse Ryffii instrumentum, lector haud difficulter cognoscet, si Dn. Ryffii instrumentum cum meo conferre voluerit. Primò enim, quia aliquomodo in acutum desinit, facilè in operatione, ac incredibili corporis ægri agitatione, in asperam arteriam intrudi, ægrumq; suffocare poterit, obtusum enim ut sit, necesse est. Deinde spongia tam utilis tamque necessaria, in ipso desideratur, triplicem enim usum habet in hoc instrumento.

De spongiola utilitate.

Primò impedit, ne in operatione, & maxima corporis agitatione, instrumentum in asperam arteriam intrudatur, idq; facilè fieret, si instrumentum nudum esset. Spongia enim Epiglottidem deprimit, asperamq; arteriam claudit. Hic tamen monendus est Chirurgus, circa epiglottidem moram adhibendam, ossiculumq; diu quærendum non esse, ne spongia asperam arteriam obturet, respirationemq; impediat. Secundò impedit spongia, ne œsophagus ab asperitate instrumenti lædatur, excorieturq;, quæ excoriatio periculo non vacat: plerumq; enim dolores, inflammationes, & gangræna sequuntur, uti lector exemplum annotatione dignissimum, observatione 35. Cent. 5. videre poterit. Tertiò nudum & aliquo modo in acutum desinens instrumentum, facile juxta os gulæ infixum, descendere, & nihilominus illud relinquere poterit. Si verò annexa est spongia, os vel ad ventriculum detrudit, vel sursum secum extrahit; uti ego cùm aliàs, tum 18. Aprilis 1633. in Juvene Bernensi, Joh. Bietermanni filio, expertus sum. Hæc, mi Candide Lector, non contradicendi studio, quin potiùs, ut te in hac operatione, tam magni momenti, erudire possem, tuum erit, omnia benignè interpretari.

Obs. 36.

VIRO
Clarissimo ac Doctissimo
Dn. D. PETRO UFFENBACHIO,
Illustrissimi Landgraffii Hassiæ &c. nec non Inclytæ Reipub. Franckofurtensis Medico ordinario ac celeberrimo, Amico meo singulari Studio observando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Fabricando nos fabros fieri, Vir Clarissime, juxtà ac Doctissime, ante Menses aliquot, in juvene isto viro, cujus mentionem feci circa finem Observationis 36. Cent. 1. reipsa expertus sum. Tam vehementes enim in ipso erant convulsiones, & corporis concussiones jam antrorsum, jam retrorsum, dextrorsum ac sinistrorsum, ut tres viri, quantumvis robusti, ipsum, ne membra disrumperet, vix continere possent, donec tandem officulum, œsophago infixum, ad ventriculum detruderem, per os enim educi non potuit. Quid fit? In maximis istis convulsionibus, & dentium constrictionibus, instrumentum meum sat forte, & ex aurichalco fabricatum, sub dentibus adeò confregit, ut planè inutilè factum sit. Sed in quem finem, inquies, proverbium? Dicam sincerè, in hac operatione me edoctum esse, instrumentum, ut à Domino Ryffio inventum, & mihi aliquoties usui fuit, non semper tutum esse. Si enim in ipsa operatione, inter dentes ægri frangeretur, & fragmentum ad ventriculum descenderet, quotnam bone Deus mala? quotnam symptomata periculosa atque mortalia sequerentur? In prædicta itaque operatione edoctus fui, prædictum instrumentum (quod omnium quæcunque in hoc effectu excogitari poterunt, aptissimum est) quia propter multitudinem foraminum per se nimis imbecille est, corroborativo aliquo indigere. Idque facilè fieri potest, si stylus ex cupro vel aurichalco, prædicto instrumento ab artifice infixus, & ex utraque parte, videlicet manubrium & spongiam versùs, firmiter annexus plumbatusq; fuerit? Crassus ut sit stylus ille, necesse quidem est, ita tamen adaptari debet, ut in medio fistulæ collocatus, foramina, ne obturentur, & usus instrumenti imminuatur, non attingat.

Ut autem spissitudinem fistulæ simul & styli, in ipsa veluti medulla in ligno absconditi, rectè cognoscas, & distantiam, quæ inter fistulam & sty-

Obs. 37. & stylum esse convenit, videas, en frustum fistulæ meæ apertæ cum suo stylo A. notato.

Porrò quia gravissimus & periculosus, imò mortalis est affectus, uti ex observatione 35. Cent. 1. apparet, suadeo, ut fidelis ac diligens chirurgus, prædicto instrumento semper instructus sit, moram enim nequaquam admittit affectus iste, uti in prædicto juvene & aliis observavi. Nisi enim ego instrumentum, quod nullibi in hac urbe, nisi apud me, reperitur, in promptu habuissem, de ipso actum fuisset, propter doloris enim vehementiam, statim affluunt humores, intumescit collum, sequiturq; suffocatio, plerumque etiam inflammatio & Gangræna, uti ex observatione 35. Cent. 5. videre poteris. De his, clarissime mi Dn. Doctor, quia lectorem admonitum esse cupio, Tuam Excellentiam etiam atque etiam rogo, ut Epistolium hocce observ. 36. Cent. 1. antequam apud vos excudatur, ad calcem annectere velit. Vale Vir Clarissimè, & Fabricium tuum amare perge, Raptim Bernæ 17. Novembris 1633.

OBSERVATIO XXXVII.

Ex ulcere circa fauces appetitus vitiosus, citra quem cibus degluttri non poterat.

MUlierem quadragenariam sæpius invisi Coloniæ, quæ ulcere maligno circa fauces, ex pituita salsa è capite destillante, per annos aliquot laboraverat: adeò ut partes quædam palati, (uti sunt amygdalæ, uvula, epiglottis, & portio gulæ) exesæ essent. Vix loquebatur: cibum & potum non nisi maximo cum dolore poterat deglutire. Hæc autem imprimis notatu digna: quòd quamvis minimè gravida esset, interdum hæc vel illa, prægnantis instar, appeteret, nempe haleces, carnes & pisces salitos & infumatos, aliosq; concoctu difficiles cibos, uti & fructus immaturos. Deinde (mirum magis) quòd talia quantumvis dura, sine dolore ullo deglutiret, si modò appeteret. Verùm appetitum & deglutitionem illam planè supernaturalem illi, summo Dei beneficio accidisse, non dubito: alioqui vita in tot annos protrahi & foveri non potuisset, quum nullo modo hordeatum aut amygdalatum, vel carnium jus, aut tale quippiam sorbere posset, abhorrente stomacho, adeoque sæpissimè totum triduum à cibo & potu abstineret, donec appetitus ille vitiosus denuò recurreret. Præterea quamvis quod appetebat, morbo contrarium esset, eo tamen sine noxa vescebatur: quicquid autem respuebat, licet idoneum, nauseam, & nonnunquam paroxysmos febriles inducebat. Ex quibus intelligimus, non semper ægrotis severiùs deneganda, quæ natura summè appetit. Siquidem videmus, & nonnullos haud prius ex quartana aliisque morbis chronicis convaluisse, quam illorum quantumvis vitioso appetitui satisfieret. Sed ea curatio non usquequaque tuta est, imo neque ista mulier illo modo sanitatem recuperavit.

OBSERVATIO XXXVIII.

Obs. 38. & 39.

Insignis curatio ad maxillarum juncturam.

ANno 1590. adiit me mulier quædam, cum tumore duro circa dextram maxillarum juncturam, auxiliares manus implorans. Purgato itaque primùm corpore, & in brachio ejusdem lateris incisâ cephalicâ, optimoque præscripto vitæ regimine, perrupi & exedi escharoticis septicisque tumorem: ulcus verò propter continuum maxillæ motum, non ante cicatricem perduci potuit, quàm maxillam immobilem constituerim, quod effeci duobus ligneis instrumentis, pares furculas duas A. & B. insignitas, habentibus, quas circa superiores & inferiores dentes collocatas,

dentibus beneficio ænei fili, quod per foramina, literis O.O. notata, traducebatur, alligabam: Sicque procurabam, ut os neque claudere neque aperire posset, supra magnitudinem illorum instrumentorum. Corpus interim jusculis, aliisq; liquidis, cochleari cibari jussi: atque adeò intra paucos dies ulcus plenè curatum fuit.

OBSERVATIO XXXIX.

Abscessus post aures seriùs apertus, febrim & mortem induxit.

ANno 1599. ineunte Aprili, quadragenariam & innuptam puellam Coloniæ Agryppinæ, abscessu post aurem sinistram (quem Medici parotidem nuncupant) laborantem vidi. Nulla adfuit in principio febris, neque lecto decumbebat, imò domestica administrabat. Demum circa decimum quartum morbi diem, quum abscessus ad pugni magnitudinem excrevisset, & materia planè esset præparata, sed propter duritiem cutis diutius retenta, viam deorsum sibi petebat. Tum advocatus, inveni abscessum ex semetipso ante aliquot horas ruptum: puellam verò febre, lipothymiâ, nauseâ, & cibi fastidio, vigiliis item, dolore dorsi & renum, laborantem: nihil tamen aut parum ex abscessu effluebat, neque pus sursum revocari potuit. Itaque paucos post dies è vita decessit: Ex quibus perspicuum est, in hujusmodi abscessibus, sive sint in emunctoriis, sive in vicinia, non esse expectandum, donec sponte erumpant: ut etiam liquet ex observatione 81.

Obs. 40.

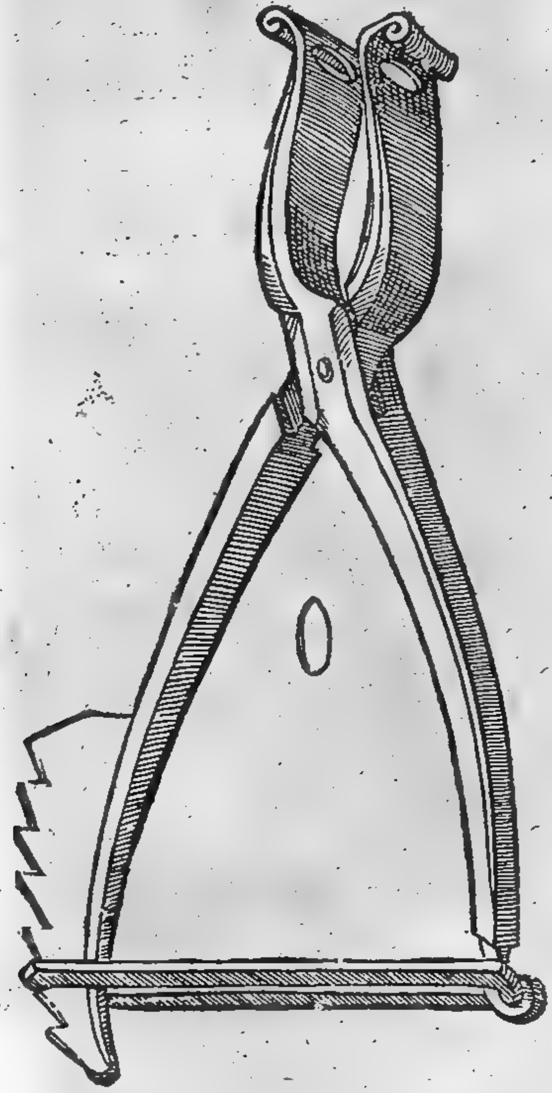
OBSERVATIO XL.

Setacei absq; igne adhibendi ratio.

QUum nulla sit operatio in tota Chirurgia, qua magis deterreatur æger, quæque majorem horrorem ipsi incutiat, quàm cauterium actuale, quo hactenus usi sunt Chirurgi in conficiendis setaceis: adductus sum ante annos aliquot, cogitare de commodiore & jucundiore modo applicandi illud, qui in multis tum præclaris, tum plebeis, & Coloniæ & Lausannæ ex voto successit, quique etiam hîc Paterniaci Aventicorum nuper, præsente ALBERTO HAUWENZWEIGIO, Berlinensi, Medicinæ Candidato, & Chirurgicarum operationum inprimis studioso, convictore meo suavissimo, aliquoties feliciter adhibitus fuit. Eum autem modum sic administro:

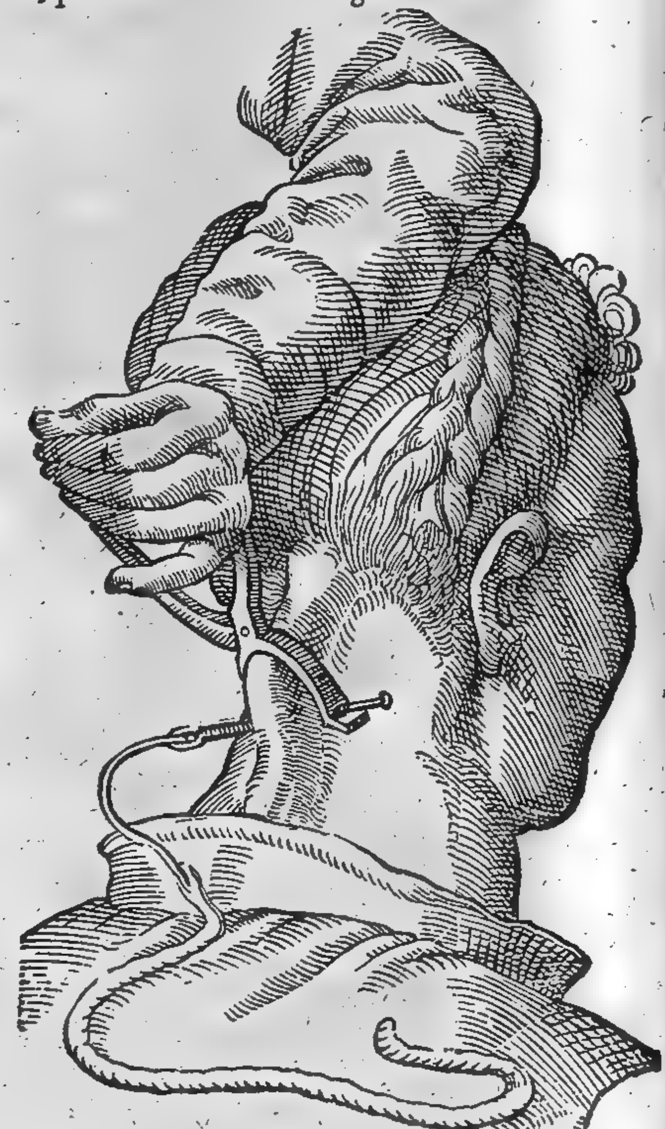
Præparato satis ægro, cum victus ratione tum purgationibus, & venæ sectione, si morbus requirat & ætas permittat, tenaculam hîc delineatam in promptu habeo.

Magnitudo & figura foraminum forcipis.

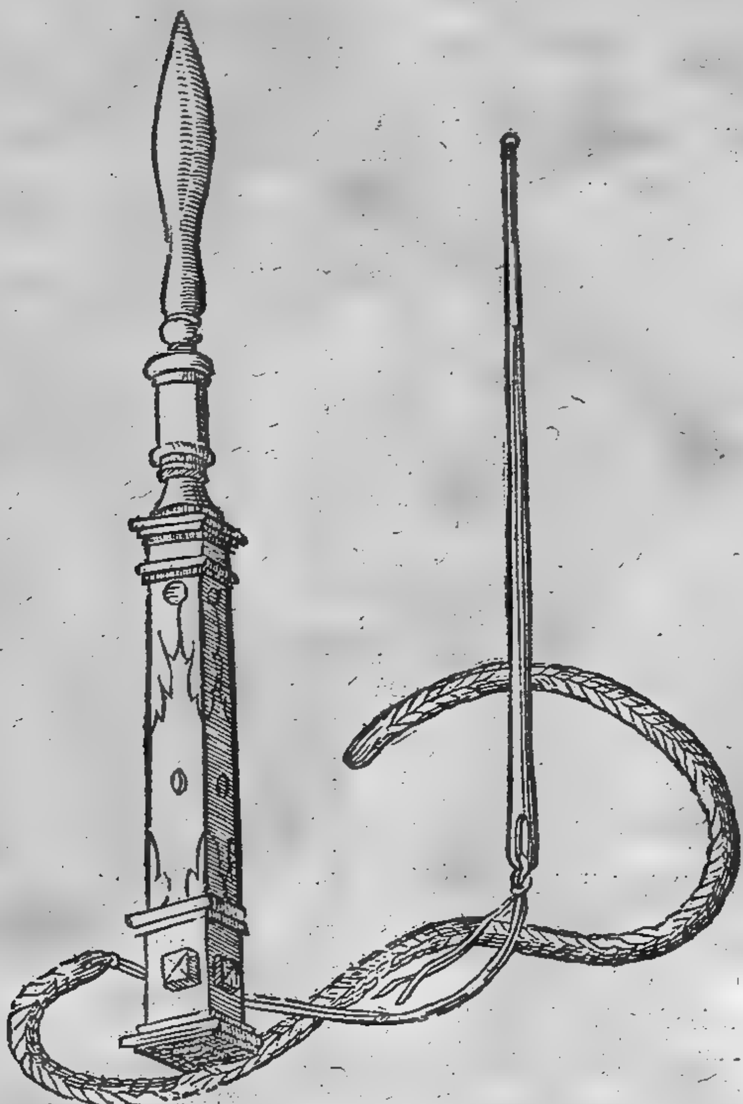

Obs. 40.

Hac cutem (in humili prius scamno ægro collocato, lineaq; per longitudinem colli, in medio ipsius exactè atramento ductâ, nec non utraque parte perforandâ punctis atramento itidem notatâ) quam inter secundam & tertiam, aut tertiam & quartam cervicis vertebram, à musculis separatam, digitis elevo, ministro apprehendendam; firmiterq; tenendam permitto: ita quidem, ut puncta atramento facta, ad forcipis foramina sint, quemadmodum monstrat figura.

Deinde ab antica parte stans, pedibus meis circa patientis pedes collocatis, capiteq; ejus abdomini meo, quò id (quantum fieri potest) tenere queam, imposito, forcipem sinistrâ prehendo, & dextrâ pro ferrea acu candente, adhibeo argenteum cultellum frigidum, figuræ hîc depictæ, eumq; ancipitem & acutum, instar scalpelli quo venæ inciduntur. Hoc perforo, quod tenetur tenaculis. Mox aliâ acu, hîc quoque depictâ, traduco funiculum rotundum, contextum ex serico albo aut purpureo, crassitie æquante & implente ferè ipsum foramen: longitudine quatuor spithamarum, ut circumcirca collum, & ad pectus usque propendere queat, figura autem cultelli & acus talis esto.

His tandem bene feliciterque peractis, primo apparatu linteum reduplicatum, ovi candido probè conquassato intinctum applico: sedat enim dolorem, sanguinemq; si profluit, sistit. Secundò sequens digestivum impono:

℞. Terebinthinæ lotæ in aqua
Betonicæ ℥ ij.
Ceræ novæ ℥ ß.
Gummi elemi ℥ j.
Olei rosacei & amygdalarum dulcium
ana ℥ ß.

Dissolvitur gummi cum oleis, additis terebinthinâ & cerâ F. unguentum, addendo vitellum ovi, Croci ℈ ß.

Facta ita digestione ad sextum usque diem, funiculum paulatim à sinistra in dextram, vel à dextra in sinistram duco, donec pars sanie humectata, sit amota, & extra vulnus propendeat, quò possit abstergi. Deinde folium hederæ, linteolo molli involutum, indies bis impono, idoneisque fasciis contineo, & hoc pacto eousque cum setaceo procedo, donec is cum commodo & ægri salute, extracto funiculo, phœnicino aut diapalmatis cerato, cicatrice claudi possit.

At hîc rei novitas de more suspecta, suis confirmanda est argumentis. Hoc ut fiat, ante omnia expendendæ duæ primariæ actiones & qualitates, quas inurit candens ferrum: dein videndum, anne sint proposito nostro accommodæ.

Ferri candentis actio & qualitas prima est desiccatio, quæ quidem fit ratione qualitatis calidæ & siccæ, quam ignis elementum ferro imprimit. Hinc altera, merum tamen prioris accidens: corroboratio videlicet partis, quam afficit; eò quòd humiditas excrementitia candente ferro desiccata sit. Ut enim humiditas nimia immollit, laxat, stupefacit, & ineptas reddit partes ad suas functiones; sic temperata siccitas contrarium potis est efficere. Jam disquiramus, num actiones & qualitates istæ sint ad institutum nostrum. Siquidem adhibetur setaceus funiculus loco sano, ad derivandum ac revellendum humorem quemlibet, nihil opus locum sanum desiccari aut roborari. Nam si velim setaceum ad se allicere humorem ex parte affecta, non modò exsiccandus est locus, cui applicatur, sed contra humectandus, quippe constat, sicca non attrahere, nisi prius aliquantum mollita. Præterea, quoniam corporum nostrorum siccitas accidentalis, constringit & comprimit partes, hæc eadem humiditas partes debiles, illis excipiendis opportunas. Alter ferri candentis usus, quem diximus, est corroboratio partis, cui applicatur. Hæc rursus malè convenit loco, in quem deducendi sunt humores. Postquam enim corroborata est actuali cauterio, tantum abest ut attrahat, ut contrà propulsatura sit quod influebat. Ex his colligimus, in defluxionibus, catarrhis, & imbecillitate

tate visus & faciei partium, nec desiccanda, nec roboranda esse setacei vel cauterii loca, cervicem & brachia: imò contrà roborandum locum dolentem & debilitandum eum, in quem derivandus est affluxus. Setaceus verò funiculus, nostro modo adhibitus, his actionibus vacat. Neque enim desiccat, quum absit calor: nec roborat, imò debilitat potiùs, quum solvatur continuitas. Tertiò denique, in ejus applicatione, cum præstantissimo & Excellentissimo illo Medico, Renero Solinandro, olim Amico, ac Fautori meo plurimùm honorando, sectione 2. Consil. 13. mihi non probatur usus ferri candentis, ob phantasiam, & horrorem, quem plerique omnes ex eo concipiunt. Age enim, quot homines ex solâ phantasiâ in gravissimos morbos incidunt, febrim, syncopas, epilepsiam, apoplexiam, &c? Adeò ut sint nonnulli, quos citiùs ad prælium adigas, quàm ut ferro candenti sese permittant. Dolor non major, quàm in phlebotomiâ: nisi quum fit digestio. Sed quid hoc respectu doloris ex cauterio? Atque hæc de nostro setacei adhibendi modo, fuse satis, dicta sunto, in rudiorum præsertim, eorumque (qui illum tanquam crudele aliquod remedii genus hactenus aversati sunt) gratiam & informationem.

OBSERVATIO XLI.

De præstantia setacei, exempla quatuor.

QUia in præcedenti observatione setaceum faciendi modum descripsimus, non erit abs re, aliquid de ipsius excellentia subjungere. Setaceum autem, quam magni faciant præstantissimi Medici, satis perspectum habeo, ne ulla itaque usus ejus luculentissimus, apud eos indiget demonstratione: sed quia multi empirici, quos hujus remedii præstantia latet, id tanquam crudele rejiciunt: placuit hic, in gratiam juniorum Chirurgorum, exempla nonnulla in medium adferre, quibus ipsius præstantiam & summam utilitatem, in quamplurimis cerebri morbis comprobabo.

EXEMPLUM I.

ANno 1598. Juvenem Lausannæ 15. annos natum, curandum habui, qui singulis fere diebus, semel ad minimum, accessionem epilepticam patiebatur, cuique ob id multa, sed frustra, præscripta adhibebantur remedia. Ego purgato corpore pilulis aureis & cochiis, institutoque regimine optimo. Setaceum ipsi adhibui. Hinc accessiones remiserunt, & paulatim ab epilepsia liberatus fuit, corpore ejus post leniter aliquoties purgato.

EXEMPLUM II.

FIlia SIMONIS ENGELGRAFF, habitantis Coloniæ, post variolas ophthalmia ex utroque oculo adeò laborabat, ut de visu periclitaretur. Multa ipsi quoque, sed frustra, præscripta fuerunt remedia. Ego tandem cum clarissimo Dn. D. ARNOLDO MANLIO, Medicæ facultatis in illustri Academia Coloniensi Professore primario, ad consilium vocati, setaceum ipsi consuluimus, & applicavimus, cujus beneficio, & divino favore, brevì quoque curata fuit.

EXEMPLUM III.

SIBILLA filia mea, ætatis suæ quinto quum Anno 1596. gravissimè ex variolis laborasset, & hinc inde defluxione ad oculos, duorum annorum spatio, miserè vexata fuisset: nec ullis remediis curari posset, setacei tandem, 1589. anno, adhibitione, quo defluxus ad nucham revocatus & evacuatus fuit, paulatim & ipsa, &, oculi ejus, defluxionum immunes, gratia Deo, convaluerunt.

EXEMPLUM IV.

ANno 1603. curandam habui puellam ex agro Muratensi, & filiam honesti viri Hans Mann/ duodecim annos natam, quæ præ defluxione & inflammatione ad oculos, visum planè amiserat; Purgato corpore, institutaque victus ratione, & setaceo adhibito, visum unius oculi recuperavit: Alterius enim oculi tunicæ, ante annos quatuor, ex simili defluxione & inflammatione exesæ, & planè corruptæ fuerant.

In Catarrhis & destillationibus ad pectus, nihil præstantius esse setaceo, quàmplurimis exemplis, si opus esset, probare possem, quæ tamen brevitatis gratiâ omitto. Hoc tamen Coronidis vice addo, me nonnullos semiphthisicos, qui & sanguinem & pus expuerunt, hoc remedio præcipuè curasse, ut in tertia Cent. Observatione 38. exemplo non vulgari demonstrabitur.

EPISTOLA.

In quâ de instrumento, ad setaceum clausum iterum aperiendum, agitur.

Clarissimo & Doctissimo Viro,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori celeberrimo, Amico singulari,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

REctè facis, clarissime amantissimeque mi Dn. Doctor Hagenbach, quod ea, quæ de instrumento, ad setacea consolidata iterum aperienda & renovanda, promisi, in mentem mihi revocas. Inter tot enim molestias, curas, atque labores, quibus dies noctesq; circa ægros (ut de mœrore ac molestia mea, propter obitum amicorum, taceam) occupatus sum, id ferè oblitus eram. Unum tamen ante omnia Te scire cupio, videlicet, impossibile esse, vulnuscula setacei clausa, & propter erosionē cutis contracta, iterum à se invicem distendere, nisi

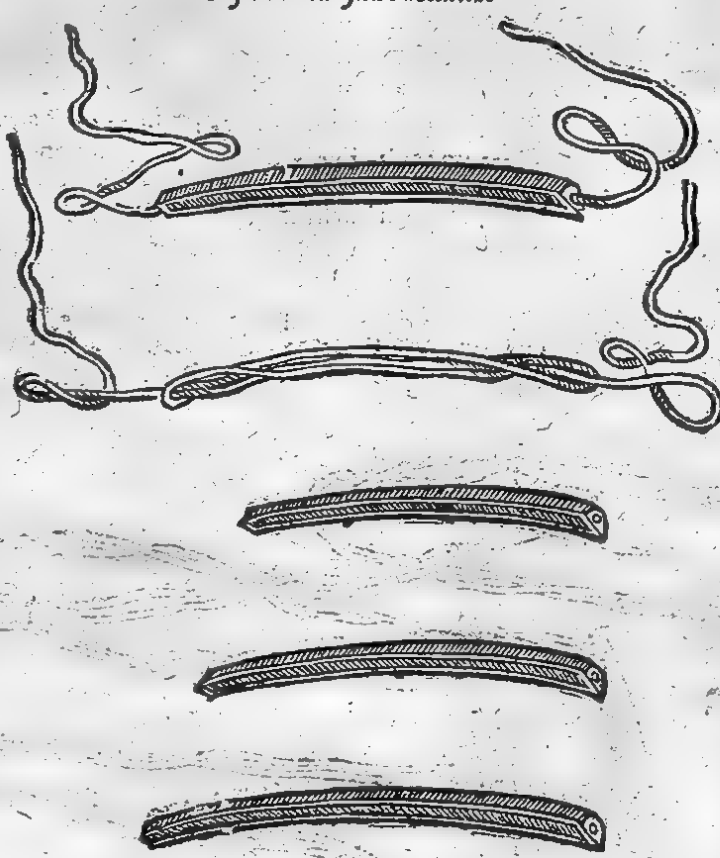
Obs. 41. nisi de novo forcipe apprehensa, & acu perfossa cute.

Cæterum quotiescunq; setaceum undique cicatrice ita obducitur, & callosum fit, ut non fluat amplius, tunc vulgaris methodus practicorum est, ut laqueo, unguento aliquo corrosivo inuncto, callositatem absumant. Verum enim vero cum viderem, hoc modo non tam cutem, quam fundum foraminis erodi, & proinde setacei usum penitus perire, instrumentum, cujus descriptionem annectam, excogitavi: ejus adumbrationem ad calcem hujus epistolæ adjungam. Cupio enim ut (quando iterum prodibit) centuriæ primæ obser. 41. in gratiam chirurgorum, simul & ægrorum, annectatur epistola hæc: hujus enim instrumenti beneficio, plerumque ad annos aliquot, consolidationem setaceorum retardavi.

Est autem fistula ex argento fabricata, pollices circiter tres longa, & nonnihil incurvata, ut eo melius collo adaptari possit, crassa vero magnitudine setacei: est & ex interna parte aperta, desinitque aliquomodo in acutum. Habet præterea ex utraque parte fundum, exiguo foramine pervium. Fistulæ adaptandum est filum duplicatum, vel triplicatum, quod fistulæ ad instar medullæ inhæreat. Filum hoc in medio, & quicquid fistulæ ad instar medullæ, ut dixi, inditum, crassum, ex utraque vero parte exile est, quo foraminibus traduci queat: uti postea ex delineationibus videbis. *Obs. 41.*

Cum itaque setaceum cicatrice obductum renovare volueris, nonnihil caustici nostri, guttula una aut altera aquæ plantaginis aut rosarum, dissolves in formam linimenti, atque hac mixtione filum, sive medullam fistulæ insuccabis; postea fistulam setaceo infiges, ea tamen lege, ut pars aperta fistulæ introrsum, hoc est, versus spinam vergat, dorsum vero, sive pars clausa cutem respiciat: hoc modo posito caustico, infima pars setacei corrodetur, cutis vero illæsa conservabitur. Instrumentum autem cum suo caustico ad horas sex vel octo, donec facta sit Eschara, relinquendum est: Postea extrahendo instrumentum funiculus ex serico contortus, & digestivo inunctus, ad casum usque Escharæ immittendus, & quotidie donec Eschara excidat, renovandus est. Ne autem instrumentum loco suo excidat, sub mento filum connectere convenit. Quod si Eschara (ut aliquoties mihi accidisse memini) prima vice non satis profunda facta fuerit, iterandum est causticum. Præter delineationem, instrumentum quoque ipsum ad Te mitto, si forsan aurifaber illud ex delineatione parare non posset. Tu quæso, accipe illud serena fronte, & cum tuis omnibus æternum feliciter Vive. Raptim Bernæ. 15. Septemb. 1628.

Fistula cum sua Medulla.

Idem
Ad eundem
Virum Clarissimum Dominum Iacobum Hagenbachium, Medicinæ & Chirurgiæ Doctorem Excellentissimum.

QUo artificio setaceum clausum, Doctissime mi D.D. Hagenbach, rursus sit aperiendum, superiori Autumno ad Te scripsi, & instrumentum ipsum ad id à me inventum, simul & delineationem misi. Ab eo tempore molestiæ & angustiæ illæ maximæ, in quibus matronam quandam, ex nobilitate nostra, cum suo setaceo cicatrice obducto, constitutam esse videbam, ansam mihi præbuerunt, intendere animum in id, videlicet ut modum aliquem, quomodo setaceum apertum, in

Obs. 41.

in statu suo conservari posset, invenirem: Idque non sine fructu mihi successit, ut mox intelliges. Est autem Matrona illa Nobilis, Domina Maria à Diesbach, nobilissimi ac strenui Viri, Domini Samuelis Wunderlich, Domini in Worb, conjux, quæ à juventute fere doloribus capitis, propter maximam intemperiem calidam hepatis, obnoxia fuit, præsertim ab eo tempore, à quo in matrimonio vixit.

Quum enim sterilis esset, nec menses semper recte fluerent, aucta fuit intemperies hepatis, simul & dolor capitis. Multos quidem adhibuit Medicos, sed pauco cum successu. Tandem anno 1618. cum in consilium adhibitus fuissem, suasi, ut adhibitis universalibus, cervici setaceum, popliti vero dextro fonticulus adhiberetur. Setaceum quidem admisit (fructum enim ejus atque præstantiam in dolore capitis, ex aliis perceperat) fonticulum vero plane respuit. Originem enim mali ex hepate esse, persuaderi non potuit.

Setaceum hoc maximo cum fructu per annos aliquot gestavit: cum vero plane sanatam se existimaret, & suasu quorundam imperitissimorum, setaceum clausisset, non diu post, dolor capitis iterum ipsam exercere cœpit: qui & paulatim ita auctus est, ut lectica in urbem se vehendam curare, coacta fuerit. Anno 1625. Mense Febr. ubi non solum setaceum de novo, verum etiam popliti dextro fonticulum applicui.

Vix credibile est, quanto cum fructu ab eo tempore aperturis istis usa fuerit. Ad illas enim natura veluti ad cloacam, excrementa principalium membrorum propellit, & intemperiem calidam hepatis corrigit. Superiori autem autumno, quum setaceum cicatrice obduceretur, nec pro more flueret, haud parum anxia fuit: etiamsi enim unguento nonnihil acri cicatrizationem retardare vellet, parum tamen efficere potuit: nec propter pestem, quæ apud nos grassabatur, in urbem venire voluit. Mense vero Martio, cum pestis remisisset, ad me venit, tum prius purgato corpore, & aperta vena in dextro cubito, mediante caustico & instrumento, in præcedentibus literis adumbrato & descripto, setaceum renovavi, & aperui.

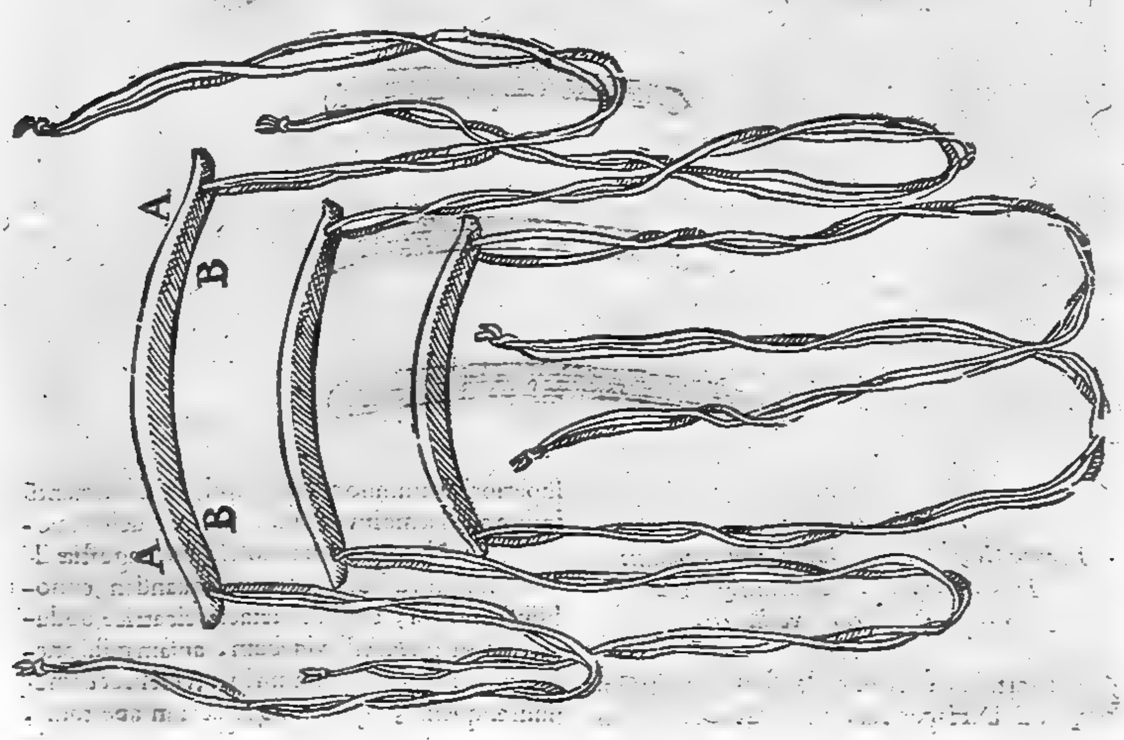
Cum vero solicitus essem, quomodo consolidationem in posterum impedire possem, sequens inveni, & ipsemet concinnavi instrumentum, quo tanto cum fructu utitur, ut nihil supra. Consolidationem enim setacei ex una saltem parte, videlicet spinam versus, impedit, humores attrahit, & cutem magis magisque corroborat.

Descriptio instrumenti.

Est autem stylus ex ligno hederæ arboreæ fabricatus, non rotundus, sed latus, & nonnihil incurvatus, ut collo adaptari possit: Ejus longitudinis, ut infra depictus est. Superna autem pars quæ cutem respicit A. A. notata, quam dorsum appello, lata, & nonnihil rotunda esse debet: opposita vero B.B. ad instar cultri in acutum desinit. Superna itaque pars, sive dorsum, quia lata & semi-rotunda est, cutem illæsam conservat, interna vero cum sit acuta, carnem paulatim scindit, & ulcus profundius efficit.

Adapto itaque instrumento cum suo filo, ex utraque parte, ut patet ex delineatione, ulceri loco funis serici infigendum, filumque sub mento arcte, ne instrumentum suo loco amoveatur, stringendum est: Poterit semel in mense novum instrumentum infigi: Ex ligno autem hederæ potius, quam ex aliquo alio ligno, fabricandum esse instrumentum hoc, arbitror. Habet enim lignum hoc specialem aliquam facultatem attrahendi humores; Experior id quoque in meis fonticulis; quibus loco pisorum globulos, ex hoc ligno à torniario concinnatos, impono. Commodissimi sunt. Egregie enim attrahunt, & non nisi semel in mense eos mutare, & novos imponere, est necesse. Hæc Doctissime mi Domine Hagenbach, quia in praxi tua aliquando tibi prodesse poterunt, celare nolui. Vale! Dabam Bernæ 8. Junii. Anno 1629.

De facultate ligni hederæ.

Obs. 42. & 43.

OBSERVATIO XLII.

De fontanellis in cervice infantulorum, nostra opinio.

QUia pro setaceo pueris nonnunquam adhibetur fontanella in cervice, maximè circa primam & secundam vertebram, idque non sine ipsorum damno & detrimento magno, placuit, peculiarem nostram hac de re opinionem in medium adducere. Præscribunt autem practici infantulis fontanellam hanc pro setaceo, quòd tolerabilem credant, & minus dolorificam. Ego contrà plurimùm commendo setaceum. Primùm quòd quum sint pueri agiles & turbulenti, subinde excidit è vulnere pisum, sive aliud quippiam vulneri inditum: quo sublato statim coalescit ulcus, ita ut difficilè possit apertum teneri uti decet: ideoque nullus est cauterii effectus. Quæ duo incommoda ut tollantur, necesse est arctissimo ligare vinculo caput, in coronæ figuram: necesse item ad continendum in ulcere globulum, duplicatum linteum imponere, ut formetur ulcus altius: Nam in summa cute parum purgabit. At ex hac ligatura ecce majus incommodum. Quum puerulis ossa, imprimis verò cranium sit tenerum & cartilaginosum, id ligaturâ sic comprimitur, ut nihilo magis possit in latitudinem crescere, quam cucurbitæ, quas solent mulieres ad lagenarum usum in medio ligare, dum crescunt; in altitudinem verò totum excrescit. Inde perit capiti (ut vidi in pluribus) sua portio & rotunditas in longitudinem educta. Denique quod gravissimum est, cranio ita monstrosè educto in transversum, cerebrum ejusq; ventriculi simul etiam arctantur & comprimuntur, unde, spiritibus non satis elaboratis & præparatis, debilitatur caput, & fit catarrhis obnoxius, & si adolescant, (quod rarum) ingenio sunt tardiore, nisi maturè omissâ ligaturâ, dilatatum sit cranium & nativæ formæ redditum. His ego rationibus statuo, nihil juvari cauterio isto pueros, imò contra morosos effici. Compresso sic cerebro, quæ pars corporis humidissima, coguntur excrementitii humores, qui inibi assiduò oriuntur, vi quadam erumpere, unde quum non detur tempus quærendo naturali meatui, modò in dentes, modò in stomachum, modò in pulmones, aliave loca incidunt. Quod quum citra dolorem nequeat fieri, eò redduntur pueri morosiores, quòd defluxus in partes nervosas incurrat.

I. Ratio. cur pueris setaceum potius sit applicandum ad cervicem, quam fontanella.

II. Ratio.

III. Ratio.

Setacei nostri dolor, cùm ex iis quæ suprà diximus, levis est, tum tolerabilior in loco extimo: nec non utilis ille ad attrahendos magis magisque humores superfluos à cerebro, ad colli emunctoria.

OBSERVATIO XLIII.

Hydrocardia.

GEORGIUS BENEDICTUS pharmacopola, quinquagenarius, scirrho hepatis, obstructione splenis, & venarum mesaraicarum, item dolore continuo tum capitis, tum circa omoplatam dextram, nec non destillatione ad pulmones; tussi, & nonnunquam palpitatione cordis, aliquot mensibus vexatus est. Mortui cadaver incidi, & inveni pectus plenum serosi humoris: pulmonis dextram partem propemodum absumptam: sinistram non mediocriter inflammatam, & pleuræ costisq; mediante callo quodam, firmissimè adhærentem. Sed quod mirabilius, in pericardio ultra libras quatuor saniosi sanguinis, & materiæ purulentæ inveni. Nullum tamen indicium solutionis continui, neque in ipso corde, alioqui externa sui parte leviter inflammato, neque in pericardio: nec patebat via ulla, per quam materia & aqua illa serosa, ad pericardium percolata fuisse videretur. Id tamen ex ipso nonnunquam audivi, quum æger esset, percipere se interdum ad partem colli utramque, qua carotides arteriæ ascendunt, frigidissimum quendam humorem, ex capite delabentem ad pectoris regionem. Dissectioni interfuerunt, clarissimi & doctissimi Viri, JANUS ANTONIUS SARACENUS, Medicus regius, MARCUS OFFREDUS, ANDREAS BONETUS, SALVATOR VENDETUS, GEORGIUS JENISCHIUS, Medicinæ Doctores, & quamplurimi alii.

Obs. 44.

OBSERVATIO XLIV.

Abscessus in pulmone, ex inflammatione ortus, feliciter curatus.

ANno 1595. Mense Decembri, Pitter von Weveldick, civis Coloniensis, & mihi affinis, per aliquod tempus fœtore anhelitûs, nec non difficultate respirandi laborans, quum agitato aliquando corpore incaluisset, postmodum repentè in scamno decumbens, noctis frigori sese exposuisset, correptus fuit febre & dolore pleuritico lateris dextri. Neglecto in principio morbo, nullis adhibitis idoneis remediis, in peripneumoniam incidit. Tandem advocatus unà cum clarissimo doctissimoq; Dn. D. HENRICO PALANTIO, Medico celeberrimo, hominem penè suffocatum invenimus. Aderant enim præter alia symptomata graviora, præcordiorum angustia, febris ardens, syncopæ frequentes, nausea, vomitus, &c. Adhibitis fomentationibus, & embrochationibus, anodynis & emollientibus: intus verò, quæ ad facilitatem expuendi faciunt, medicamentis, veluti syrup. de liquiritia, de polytrichô, &c. ruptus est tandem circa decimum diem, ingens abscessus in pulmone. Inde tussi ejecit, primis quinque diebus, quotidie circiter duas libras puris, cadaveris fœtorem referentis. Deinde diminuta paulatim puris quantitate, ac fœtoris vehementia, persanatus fuit: ut ad hunc annum 1604. usque, quo hæc scripsi, salutariter Dei beneficio vivat.

Placuit hanc historiam meis observationibus Chirurgicis subjicere, propterea quòd rarissime ulcere in pulmone laborantes, valetudini restituantur; imò extabescant, & sensim moriantur. Motus enim continuus pulmonis, consolidationem ulceris impedit. Adde, quod difficulter

Obs. 44

culter medicamenta ad locum affectum pervenire possint. Hæc omnia perpendentes Antiqui, (nec immeritò quidem) phthisin ut plurimum incurabilem existimarunt. Phthisis namque vocabulo mors ipsa denotatur, ut in sequenti Epistola clarissimi Viri, D. JOHANNIS RHETHERII G. Philosophiæ atque linguarum peritissimi, & in Academia Lausannensi linguæ Hebraicæ Professoris dignissimi, ad me datâ, fusiùs declaratur, quam hîc subjicere visum est.

JOHANNES RHETHERIUS,
G. D.
GUILELMO FABRICIO HILDANO,
Chirurgo præstantissimo
S. P. D.

PRæsto fidem, quam toties appellasti, præstantissime Fabrici. Crebra enim percontatio tua exsculpserat promissum scribendi, de Phthiseus etymo, & germano significatu, quem in Hebraica professionis meæ lingua, ἐμφατικώτατον esse autumas, ex ore augusti illius Musarum mystæ, genere, virtute, ac eruditione nobilissimi, CAROLI UTENHOVII NEOCHTHONIS, placidè Coloniæ Ubiorum, Augusto mense, 1600. anno sibi verè Jubilæo, ad Christum commigrantis, apud quem sanctissima indulgentia ac libertas, & seculorum stabilis æternùm Sabbathismus. Sic igitur ajebas, doctissimum juxta ac humanissimum virum à te περὶ φθίσεως, sive Atheniensi vocabulo, φθόης olim interrogatum, respondisse, sibi post Galenum, aliosq; ferè omnes medicos scriptores, φθίσιν videri, non tantùm ulcus in pulmone, cum corporis attenuatione & tabe, sed amplius quiddam significare, quod insinuat Psal. 16. vox quædam Hebræa. Subobscurè enim tu mihi ista, & tanquam per nubem. Utinam ne vir ille tot negotiis id temporis destineretur eò, ut plenam planamq; rem diceret tibi, aut tu postmodum interrogares, ante tuum ad nos regressum, & illius obitum. Non dubium, quin nobilis homo spiritus altæq; mentis, magnum quid eximiumq; animo volveret, seu ex adversariorum ejus editione expectandum, seu nostro & publico malo ignorandum. Quid verò tu me à Theologia mea seducis ad medicos satis valentem? Honora medicum (audio) propter necessitatem, imò propter honestatem, & acutissimæ scientiæ artisq; eximiæ dignitatem, ne dicam Naturæ miraculum ingens, & solatium. Primùm igitur de Hebræa, quam requiris, voce, tum Græca φθίσεως appellatione, cum bono & favente Æsculapio. In Hebræo Psalmi citati contextu una occurrit vox Schachat, quæ ad φθίσιν Græcum possit accedere, & haud dubiè hæc intellecta UTENHOVIO est, nempe versiculo decimo, ubi de persona sua David, typicè de Christo verò prophetat, futurum in sepulchro incorruptum Christi corpus, & subsecuturam postmodo intaminati ejusdem corporis resurrectionem: Non derelinques, inquit, animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Interpretes Græci verterunt διαφθοράν, uti citat Petrus Apostolus, Actor. 2. item 13. Rectè sanè: Nam Hebrais planè idem est schachat, quod Græcis διαφθορά, vel etiam quiddam intentius. Interim Hebraica vox significat quandoq; locum ipsum τῆς διαφθορᾶς, corruptionis & absumptionis nempe sepulchrum: imò & quandoq; fossam in genere: uti norunt exercitati in Veteri Testamento, Hebraicè scientes. Sed primaria & maximè propria significatio vocis Schachat est διαφθορά: quæ non satis rotundè & efficaciter redditur corruptio. Non enim exprimitur præpositio διὰ, quæ totius cadaveris absumptionem notat, qualem mihi expressit Syrus interpres, voce Calah, quæ finem, sive consumptionem sive consummationem pro rei ratione significat: ut sit hic totius absumptio sive consumptio. Radix enim Hebræa, à qua hoc nomen, significat funditùs perdi, corrumpi, vitiari, quocunq; id fiat modo aut instrumento. Jam quum nobis Hebræa vox idem sit quod Græca διαφθορὰ, oppidò disquirendum, sintne idem, an aliud, διαφθορὰ & φθίσις sive φθόη. Aristoteles extremo Categoriarum libro, sex facit motuum species. Prima est γένεσις generatio sive ortus: Secunda, ejus contraria φθορὰ, corruptio sive interitus: Tertia, αὔξησις, accretio: Quarta ejus contraria, μείωσις, diminutio: Quinta ἀλλοίωσις, Sexta ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ, mutatio secundùm locum. At verò quam ibi vocavit μείωσιν Aristoteles, alibi nominat φθίσιν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως ἔχει, οὐδὲν γὰρ φθίνει, οὐδ᾽ αὐξάνει φυσικῶς μὴ τρεφόμενον. Id est, similiter etiam de Accretione & de φθίσει sive diminutione: Nihil enim decrescit vel augetur naturaliter, quod non nutriatur. Sic in Physicis αὔξησιν καὶ φθίσιν opponit. Item in metaphys. ubi docet Philosophus, Accretionem & Diminutionem versari circa quantitatem, sicut ortum & interitum circa hoc quiddam, &c. Denique, in universa Philosophia, quam in Categoriis μείωσιν, passim appellat φθίσιν. At quum μείωσιν diminutionem dixit, designavit tantùm motum illum, qui tendit ad corruptionem & interitum; φθίσις verò non illum motum duntaxat, sed continuitatem ejus ad interitum ipsum, in quem motus ille desinit & res penitus corrumpitur ac dissolvitur. Sic dies, mensis, &c. dicuntur φθίνειν, quum decrescunt, & vergendo perveniunt ad eum statum, ut non sint ampliùs. Ergò φθίσεως vocabulum aliàs commune, sicut διαφθορὰ, medici suæ arti, & certo cuidam morbo addixerunt. Hoc sensu φθίσις medicis erit διαφθορὰ, sive corruptio hectica, quâ corpus tabescit, & minuitur continuò usque ad interitum. Hæc à forma & fine. Sed quum Medici Physici maximè consectentur materiam, illa Galeni accommodatior est definitio, quæ efficientem habet cum materia quum dicit: Phthisim esse pulmonis exulcerationem cum febri & macie, perpetuaq; vomica. Jam congestis omnibus dicamus: Phthisis est corruptio hectica febriculosa corporis, propter exulcerationem pulmonis, quâ corpus tabescit & minuitur, cum perpetua vomica, usque ad interitum. Tabem nimis latè & jejunè, sed inopia vocabulorum, reddunt Latini: quomodo Hippocratis interpres Aphorism. Sectione 5. Aphor. 9. 11. 12. 14.

Hæc in tui gratiam, suavissime Fabrici, præter votum & institutum, tibi nempe obsecutus. Obsequio quoniam dulces retinentur amici. Tu sanior momum hîc formida & telum pro utroq; nostrum indue. Vale. Vir ornatissime, meiq; amantissime, cum lectissima conjuge, nostra commatre & liberis, quos omnes, ego & uxor, demisse salutamus. Lausannæ 14. Septembris 1602.

Arist. lib. Categ. c. 2.

Aristot. de Animali. 2. cap. 4.

Arist. Physic. 2. cap. 1. Metaph. l. 2. cap. 2.

OBSER-

Obs. 45.

OBSERVATIO XLV.

Inciso cadavere, gibbositatis causa abdita inventa est in cranio, quippe vertebrarum cariosa partes in media ferè pulmonis substantia deprehensa.

ADolescens à pueritia gibbo & asthmate vexatus, tandem ex phthisi obiit, circa annum ætatis decimum sextum. Hujus cranium aperui præsente clarissimo doctissimoq; Viro, Dn. ESAIA COLLADONE, Medico Doctore, & Philosophiæ in Genevensi Schola Professore ordinario, atque celeberrimo. PHILIBERTO SARACENO, Medicinæ Doctore longè Excellentissimo. Inveni processum sive interstitium, aut septum illud, quod eminet in medio ossis ethmoidis, seu cribrosi (qui processus crassitiem papyri excedere vix solet) in latitudinem & altitudinem ita auctum, ut ferè totum os cribrosum obtegeret; adeò ut foramina hujus ossis, per quæ pituita ex cerebro ad nares solebat effluere, planè oppleta viderentur; Et quamvis percocto cranio, vix eorum ullum pateret. Denique ossicula superioris maxillæ, quæ in magno oculi cantho conspiciuntur, adeò excreverant, ut septum nasi hinc inde propemodum attingerent. Hanc præcipuam fuisse gibbositatis causam, verisimile est. Quum itaque pituita per nares minimè posset expurgari, versus spinalem medullam tendebat; sicq; vertebræ earumque cartilagines, assiduò irroratæ pituitâ viscidâ, & relaxatæ, tandem excreverunt in gibbum maximum. Nec solùm pars illa dorsi, ex hac defluxione & irroratione pituitæ relaxata fuit, verum etiam omnia ossa à collo usq; ad pedes, præcipuè vertebræ, os sacrum, os pubis, ossa pedis, denique omnes epiphyses sive appendices, præter consuetudinem molles ac tenellæ erant, ita ut ferè instar ceræ tractari possent. Illud præterea in hoc cadavere notandum visebatur, quod sexta, septima, octava, nona, & decima vertebræ metaphreni, quæ gibbum efficiebant, exesæ erant carie, præcipuè autem septima, octava, & nona, quarum nihil præter exteriores semicirculos, & eorum processus, quos ego adhuc in musæolo meo conservo, conspiciebantur. Interiores autem partes harum vertebrarum, in quatuor aut quinque partes fractas, non sine admiratione in ipsa media pulmonis substantia invenimus. Pulmo enim in parte, quæ dorsum respiciebat, ulcere magno & calloso laborabat, per quod ea fragmenta ex continuo pulmonis motu attracta fuisse: dubium non est. Tanta enim est pulmonis ad se attrahendi facultas, ut nonnunquam turundas sive claviculos, ex vulneribus pectoris penetrantibus, magno cum periculo ægrotantium ad se attrahat, ut ex sequenti observatione apparet. Quam D. JACOBUS GUY, vir probus, & fide dignus, ac apud Neocomenses pharmacopæus exercitatissimus, amicus meus plurimùm honorandus, ad me non ita pridem scripsit. Illam in gratiam ac utilitatem tyronum hic subjicere, visum est, ut ex ea edis cant, turundæ aut claviculo, in vulneribus thoracis semper filum satis longum annecti debere, ne ob perpetuum motum thoracis atque pulmonum, & propter attractionem, quæ fit vacui vi in diastole, in thoracis cavitatem attrahatur.

Vertebræ exesa reperiuntur.

De pulmonis mira attrahendi facultate, exemplũ.

Obs. 46.

OBSERVATIO XLVI.

Turundæ ex vulnere thoracis in cavitatem delapsæ, tussi ejiciuntur.

Ad Solertissimum nec non experientissimum virum, Dn. GUILHELMUM FABRICIUM HILDANUM, Medicum & Chirurgum Paterniacensem ordinarium.

ANte omnia me excusatum velim, vir Clarissime, quòd tam diu nihil literarum ad te scripserim. Obstiterunt negotia domestica: in arte præterea mea multa occurrunt, & interveniunt, quæ non fecerunt me esse arbitrii mei. Cæterum quia te circa res medicas & Chirurgicas curiosum esse, & propediem centuriam observationum, & curationum Chirurgicarum, in lucem missurum sciam, placuit nunc scriptis communicare casum illũ, quem aliàs tibi coram narravi, qui forsan eis adscribi non erit indignus.

Vir probus, nec ex obscura familia oriundus, & mihi sanguine junctus, Anno 1597. in duello à quodam, mihi quoq; amico, nec non confratre, vulnus cuspide gladii, sinistrâ manu illatum, inter secundam & tertiam costam veram, haud procul ab axilla dextra, recepit; ex quo sanguis per quindecim dies continuò effluxit, nec à Chirurgis sisti potuit. Ac quamvis symptomata diversa & gravia adessent, (ardens enim erat febris, difficultas anhelitus maxima, & sanguinem cum tussi expuebat, vigilia item & appetitus dejectio aderant) nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus. Maxima tamen difficultas anhelitus, & tussis continua, ipsum molestabant, & pus fœtidum & viride expuebat. Sed quod notatu dignissimum, refert duas turundas, diverso tamen tempore, sub emplastro deperditas fuisse, quod quidem evenisse existimat, quòd Chirurgus eis filum non annexerat, ut efficeretur nodulus. Post menses tres à curato vulnere, cùm difficultas anhelitus & tussis, uti dixi, ipsum continuò instarent, quodam die, matutinâ horâ tussiendo, turundas cum multo pure expuisse, & ab eo tempore nullum, aut exiguum saltem prioris morbi vestigium sensisse, asserit. Anno verò sequenti à curatione, ex bello huc in patriam reversus, cùm denuò dolor è regione vulneris ortus fuisset, me advocandum curavit. Tum reperi partem dextram pectoris inflammatam: locum verò prioris vulneris tumidum ac durum. Ex his aliisq; signis & circumstantiis conjiciebam, non solùm vulnus in ipsam substantiam pulmonis penetrasse, verùm etiam in prima curatione pectus non satis expurgatũ fuisse: hinc iterum pus collectum esse circa prioris vulneris cicatricem. Quapropter leviter purgato corpore, maturantia & pus moventia applicui, postea à Chirurgo apertâ vomicâ, pus fœtidũ effluxit. Ulcus diu apertum tenendum curavi, quo posset retenta in pectore materia paulatim effluere. Tandem curato ulcere, valetudo ipsius adeò confirmata fuit, ut ad hunc usq; diem nullum incommodum prioris morbi quan-

quantumvis magni & acerbi, sentiat. Hæc vera affirmare ne dubites: est enim vir probus & fide dignus, mihique familiarissimus. Plura non licet propter occupationes. Vale vir clarissime, & me, ut facis, amare perge, Datum Neocomi 6 Jan. 1605.

T. E. addictissimus

JACOBUS GUY,
Pharmacopæus.

Ad præcedentem Observationem responsio.

Ornatissimo Viro, Dn. JACOBO GUY, Pharmacopæo apud Neocomenses experientissimo, Amico meo singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

Literæ tuæ, præstantissime Dn. Guy, amicorum optime, gratissimæ mihi fuere. Casus quem communicasti, reverà admiratione non vacat, cùm maximè pulmonis istius facultatis attractricis indicium existat. Incidi nuperrimè in Chirurgiam cujusdam Parisiensis, Chirurgi celeberrimi, Pierre Pigray nomine, qui non absimilem recitat casum, quem, quia forsan non vidisti, brevibus recensebo. Miles quidam, inquit, ictu sclopeti in thoracem vulneratus, post tres aut quatuor menses à curatione, fragmentum costæ, crassum satis & tres digitos longum, per asperiam arteriam rejecit. Convaluit, neque ullo deinde symptomate conflictatus fuit. Hactenus Pigray.

Historia admiranda.

Ego superiori anno Genevensem Estiene Jacuenon nomine, ulcere sinuoso & putrido, circa scapulam humerumq; dextrum laborantem, curandum habui, cui in sinu quodam ulceris, turundas duas ex spongiis præparatis factas (procul dubio propter motum musculorum pectoris eo attractas) inveni, & præsente Reverendo Viro, Dn. Johanne Merula, communi Amico nostro, extraxi. Anhelitus præterea fœtori ulceris planè respondebat. Sed quod magis mirandum, antequam me in consilium adhiberet, Chirurgus quidam Genevensis, non vulgaris eruditionis, aquam causticam, quam ex vitriolo, viridi æris, & similibus simplicibus, quę ferrum, argentumq; inficere possunt, confectam fuisse, verisimile est, ulceribus syphone injecerat. Aquæ hujus vis adeò ad os usque penetrarat: ut quotiescunq; dentes scalpro argenteo & optimè polito, expurgaret, acumen istius scalpri nigro colore inficeretur. Sed de casu isto aliàs fusiùs: nunc non vacat. Vale itaque vir amicissime, & me tuum cense. Paterniaci Aventicorum 10. Februarii 1605.

De Estiene Iacuenone.

NOTA.

Scias, candide Lector, virum istum, cujus in præcedenti observatione meminit Dn. Jac. Guy, in hunc usque diem 18. Aprilis 1630. quo hæc scribo, & ad prælum adorno, superstitem adhuc esse, & pro ætate sua, satis commodè vivere, præterquam quod à multis annis fistulâ in fœmore laboraverit: Ex qua multum puris continuò, non sine doloris sensu effluit. Interna verò viscera omnia bene habent; neque tussis ulla, aut respirandi difficultas adest. Uti non ita pridem ad me scripsit Dn. D. Joh. Jac. Crafftius, Medicus Neocomensis.

OBSERVATIO XLVII.

Hydrops per umbilicum evacuatus.

Ad

Clarissimum ac Doctissimum Virum, Dn. D. ABELUM ROSCIUM, Reip. Lausannensis Medicum ordinarium atque celeberrimum.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. D.

De hydropico nostro Iverdunensi, vir doctrinâ & virtute clarissime, rectè prognosticati sumus. Audivi enim, ipsum post discessum nostrum, non diu superstitem fuisse. Quamobrem Deo Opt. Max. gratias ago, quod paracentesis ipsi à nobis facta non fuerit. Quandoquidem cuncti causam mortis ipsi adscripsissent: sed injuriâ. Morbus enim jam per se propter viscerum, hepatis scilicet & splenis intemperaturam maximam, atque labefactationem, ne dicam corruptionem, planè incurabilis erat. Nisi enim viscera interna sana & illæsa fuerint, parùm aut nihil ut plurimum, incisionem hanc ægrotis profuisse, usus atque experientia edocuit. Testantur id quoque viri docti. Evacuatur enim tantummodò aqua, quæ in vacuo ventri continetur: radix verò & origo mali in visceribus remanet. Contrà si umbilicus in hydropicis paulatim naturæ beneficio in tumorem elevatur, & tandem erumpit, aut inciditur, commodissimam esse viam expurgandi humorem serosum hydropicorum, ac sæpissimè ægrotos ipsos hoc beneficio à morbo liberatos fuisse, viri docti observarunt. Mihi quoque hujus rei exempla occurrerunt: quorum, quia Excell. Tuam rerum istarum studiosissimam esse scio, præcipuum commemorare non pigebit.

Paracentesis quando inutilis.

Ante annos aliquot Hildenæ in patria mea, PETRUS KICKUP quadragenarius, ex febri tertiana, eaq; diuturna curatus, in ascitem incidit. Ego advocatus, ventrem in monstrosum ferè magnitudinem elevatum invenio. Umbilicus ad ovi anserini magnitudinem aqua plenus propendebat, quem ut phlebotomo aperirem, obnixè rogabat. Quum verò in tam gravi morbo, temerè & absq; consilio nihil tentare vellem, atq; de medico accersendo, ut de umbilici incisione consultaremus, cogitarem, umbilicus suâ sponte ruptus est: inde per trimestre maxima copia serosi humoris effluxit. Is autem humor ut paulatim flueret, operam dedi, imposito ipsi umbilico linteamine reduplicato & fasciâ involuto, ne ex intempestiva evacuatione aquæ, vires ægri, jam ob modi vehementiâ invalidæ labefactarentur & planè prosternerentur. Sic divino favore venter paulatim subsidit, ut tandem plenissimè convaluerit, & per annos aliquot sanus vixerit. Demum verò pleuresi correptus, ac nullis adhibitis remediis, obiit.

Post

Obs. 48. 49. & 50

Post mortem, quum cadaver ipsius aperirem, inveni venam umbilicalem, quæ in adultis in ligamentum solebat coalescere, adeo dilatatam, ut facillime pennam anseris per eam immisissem. Ex his perspicuum fit, non solum aquam ex vacuo ventris, verumetiam viscosos humores, qui antea in ipso hepate inclusi fuerant, per ruptionem hanc umbilici evacuatos fuisse. Utinam igitur in hydropicis, arte & industria aliqua apertio hæc umbilici fieri posset. Verum de his coram inter nos alias. Interim vale, vir clarissime, & me, ut facis, amare perge. Paterniaci Aventicorum 9. Septemb. Anno 1603.

OBSERVATIO XLVIII.

Hydrops per pudenda evacuatus.

COsmus Slotanus, Chirurgus præstantissimus, quadragenarium ascite laborantem, curandum habuit. Medicamenta per multa cum interna, tum etiam externa, ei absque fructu adhibita fuerunt. Tandem vero adeo copiose in scrotum delapsus est humor serosus, ut extincto calore nativo, sequuta sit gangræna. Adhibitis, quæ ad gangrænæ curationem spectant, decidit scrotum: ita ut testiculi nudi conspicerentur. Hinc tantum effluxit humoris serosi, ut à morbo liberatus sit æger, & diu supervixerit sanus: atque (si bene memini) liberos aliquot procrearit. Testes autem natura obduxerat callosa quadam substantia, quæ eos vice scroti obtegebat, & ab externis injuriis vindicabat. De hoc casu, & ejus curatione, plura vide in quinta Centuria Obs. 77.

OBSERVATIO XLIX.

Ex vesicatoriis, hydropici tibiis adhibitis, Gangræna, tum mors.

USitatum est practicis, quandoque vesicatoria ex cantharidibus, hydropicorum tibiis applicare, atque ita pustulas excitare, quibus corpus à serosis humoribus ex parte evacuatur. Verum id parum tuto fieri, sequens historia convincit. Genevæ ad Rhodani pontem, novi sexagenariam viduam, ascite laborantem, quæ, quum adhibuisset imperitum medicum, cum alia, tum & vesicatoria tibiis imponentem, tantum iisdem aquæ attraxit, ut inde nativus calor extinctus sit, & paucis post diebus mulier decesserit. Unde liquet, hoc remedii genus caute esse adhibendum. In junioribus enim & valentioribus quandoque efficax est: senibus vero, & quibuscunque hebescit innatum calidum, exitiosum plane.

OBSERVATIO L.

Ex hydrope nervorum opticorum obstructio: idemque hydrops maxima hæmorrhagia narium curatus.

LEUTGEN à Thenhausen, prope Hilden, homo robustissimus & sanguineus, annum agens tricesimum, incidit in leucophlegmatiam maximam, ita ut à vertice usque ad pedes intumuerit. Inde obstructi sunt nervi optici, & sensim cæcus factus est. Ad eum curandum quum essem vocatus, una cum clarissimo doctissimoque Domino Johanne Slotano, Medico Doctore, utrique nostrum visum est, inprimis curandum esse hydropem, ceu morbum primarium & causam cæcitatis. Curatio apozematis aperientibus, & præparantibus, nec non catharticis lenitivis inchoata fuit. Sed antequam valentiora exhiberemus, accrevit hæmorrhagia ex nare dextra atque adeo magna, ut subito ultra libras 4. ejecerit: unde in syncopen æger incidit. Vocatus inveni ipsum semianimem: sanguine tamen suppresso, non tantum vires restauratæ sunt, verumetiam ab hydrope, citra ullorum aliorum remediorum usum, brevi curatus est æger. Sed propterea, quod dehinc remedia omnia respuit, à cæcitate non penitus liberatus, biennio post ex febri continua decessit.

Obs. 51.

OBSERVATIO LI.

Adolescens per umbilicum excrementa excernens: in cujus dissectione sedecim sunt Observationes luculentæ.

ADolescens duodecim annos natus, cacochymicus, tumore insigni duro & dolorifico musculorum rectorum abdominis ad umbilicum laborabat. Rupto tumore, excrementa hanc viam inière, ut per hebdomadas quatuor aut quinque, nihil per alvum egestum sit. Ego ventrem dissecui, coram clarissimo & doctissimo Petro Canali, Georgio Jenischio, Philiberto Saraceno, Medicinæ Doctoribus, & M. Simone, Chirurgo.

1. Inventa sunt excrementa in vacuo ventris, intestinis suffusa.

2. Intestina, præter naturalem situm, miro quodam modo intertexta.

3. In colo versus hypochondria sinistra, ulcus oblongum & callosum.

4. Colon in maximam capacitatem distentum, ut ventriculum potius esse, quam intestinum judicaturus esses.

5. In fine mesenterii tumor insignis & prædurus, intestinum rectum adeo comprimens, ut exinde nihil excerni posset.

6. Quod reliquum fuit excrementorum in intestinis, adeo induratum, ut lapides potius quam excrementa viderentur.

7. Totum mesenterium, pancreas, item intestina, vena portæ, tumoribus scirrhosis scatentia.

8. In imo ventriculo ulcus.

9. Tubercula glandosa pylori, in scirrhum maximum aucta.

10. Lien firmissime costis adhærens.

11. Circa vasa splenis, venam portam & cavam, steatomata, & scirrhi non pauci.

12. Hepar exangue & scirrhosum.

13. Diaphragma undique tumoribus scirrhosis & steatomatis scatens.

14. In pectore & pulmonis substantia, item circa cordis vasa, œsophagum, & asperam arteriam, scirrhi quamplurimi, & steatomata pene innumerabilia.

Obs. 52. & 53.

15. In pericardio ichoris magna copia.

16. In cordis acumine tuberculum album, ad nucis avellanæ magnitudinem.

OBSERVATIO LII.

Post sanguinis ex umbilico infantuli profluvium, totius corporis imbecillitas, ac tandem mors.

OBstetrices parum exercitatæ solent nonnunquam infantulorum vasa umbilicalia, aut nimis stricte ligare, ut citius abscindantur: aut nimis laxe, ut ligatura non satis retinere possit sanguinem. Id quod Coloniæ in duobus infantulis Nobil. matronæ accidisse memini, quorum vires naturales, vitalesve, ex hujusmodi hæmorrhagia adeo fuerunt exhaustæ, ut nullo modo refici potuerint, donec tandem languidi è vita decesserint. Erunt itaq; filo sæpius duplicato diligenter liganda vasa illa. Ad majorem quoq; securitatem videant Obstetrices, ut instructæ sint sequenti pulvere, qui postquam abscissa fuerint vasa, illico inspergendus est.

Instructio Obstetricum.

℞. Aloes,
Thuris,
Sanguinis draconis ana ℥ j.
Cornu cervi usti,
Terræ sigillatæ,
Farinæ volatil. ana ℥ ij.
Pil. leporum minutiss. incisorum ℥ ß. Misce.

OBSERVATIO LIII.

Ex umbilici abscisione subita mors.

ADolescens quidam, post vulnus exiguum inter umbilicum, & costas mendosas, acie gladii ipsi inflictum, mox humi procumbens, quam primum expiravit. Vocatus, miratus sum, eum tam levi vulnere accepto, & circa locum (mea quidem sententia) haud ita periculosum, tam subito decessisse. Sequenti die, cadavere dessecto, causam pervestigans, inveni interiora omnia illæsa, præter umbilicalem venam, in adultis ligamentum potius; quæ quidem vena plane abscissa fuit.

ANNOTATIO.

Vasorum umbilicalium usus.

Infans quamdiu gestatur in utero, per venam umbilicalem ad se trahit alimentum. Nato puero vena illa (ne penitus sit inutilis) sensim indurescit in ligamentum, cujus beneficio hepar umbilico alligatur. Ligamento autem abscisso, hepar sursum retrahitur, & diaphragma adeo comprimit, ut homo neque inspirare, neque expirare, possit; imo suffocetur illico. De vasis umbilicalibus, plura si Deus vitam concesserit, in secunda editione tractatus nostri Germanici, de præstantia Anatomiæ videbis.

OBSERVATIO LIV.

Ex vehementissimo dolore colico, abscessus in sinistro hypochondrio, cum intestini erosione, & excrementorum per ulcus ejectione, feliciter curatus.

Obs. 54.

Ad Clarissimum ac celeberrimum virum D. D. GALENUM WIERUM, Reverendiss. Electoris Treverensis &c. nec non Illustrissimi Clivensium, Iuliacensium, & Montensium, &c. Principis, Archiatrum dignissimum.

QUoties subit animo tua illa in me, Vir Clarissime & præstantissime, propensa voluntas, & amor à teneris meis annis (fraterno ornatissimi Henrici Wieri, Treverensis Episcopi Archiatri simillimus) gestit animus, gratitudinis meæ symbola quædam, cujusmodi saltem sunt literæ, apud Exc. T. relinquere. Remorantur tamen me & obsistunt tua illa amplissima munia, negotia, ac studia indefessa, quibus vereor ne tædium potius importuno meo alloquio pariam, quam solatium aut delectationem aliquam adferam. Verum etiam, quum T. Excell. norim circa res medicas & chirurgicas libenter versari, quæ modo raro contingant, & tua contemplatione ac ratiocinatione indignæ non sint: (Nam ex illa, quam in Gallia, ac Italia, Florentiæ inprimis, comparasti tibi, rerum cognitione, & in iis tractandis dexteritate, T. Excell. ac humanitas mihi sæpius impertivit, quum D. Cosmo Slotano, Chirurgo experientissimo, operam darem:) Ideo hoc nomine ausus sum, tecum familiariter communicare haud vulgare quiddam, quod non ita pridem in manus meas incidit, quodque Dei beneficio feliciter curatum est.

Anno 1601. mense Octobri, Nicod. Estopey, paganus de Trey, quinquagenarius & homo robustissimus, acutissimo dolore colico, maxime sub costis mendosis lateris sinistri, & ventris constipatione correptus est. Quum autem nulla adhibuisset idonea remedia, & excrementa supra modum indurata, per angustiam (quam Casparus Bauhinus, Anatomicus & Botanicus insignis, in colo intestino primus observavit) permeare non possent, intestinum vero in ea parte excrementorum & flatuum copia turgeret exacerbatus est dolor & cruciatus. Inde febris vehemens & continua, item vomitus, syncopæ frequentes, deliria, aliaque graviora symptomata, sequuta sunt, ita ut præsens vitæ periculum immineret. Accensa in colo inflammatio degeneravit in abscessum, simul & excrementa, & lumbrici aliquot manarunt. Ego itaque literis clarissimi ac reverendi D. Johannis Merulæ, apud Paterniacenses Pastoris vigilantissimi, & Abrahami Estopei, ibidem Ludimoderatoris, advocatus, ægrum in extremis invenio languoribus. Nam præter symptomata superiora, ipsa quoque excrementa toto bimestri per ulcus emanarant. Remediis tamen tum interius tum exterius adhibitis, dolor, febris, aliaq; symptomata sensim remiserunt: ita ut trimestri spatio, Deo gratia, pristinæ sanitati, nulla rejecta fistula, restitutus fuerit. Qua de re hactenus.

Verumtamen aliquid præterea de extractione fœtus mortui, familiariter & amice dicam. Quam quum, nec immerito, Celsus difficillimis ope-

Obs. 54.

operationibus, annumeret, me tamen ad maximam facilitatem hanc revocaturum, juvante Deo, ausim profiteri. Quum enim frequenter in his locis ad ejusmodi curationes accersar, indies adminicula & artificia ad ejus facilitatem maxime accommoda, cum felici curationum exitu, comminiscor.

Hæc placuit ad te, vir undiquaque doctissime ac experientissime, de hisce duobus Chirurgicis capitibus scribere, non modo ut te aliqua occasione, post tantum silentium affarer, & de tua valetudine, & rebus, solicitum me testarer; sed etiam ut tuum de iisdem capitibus aucuparer judicium. Cæterum Observationum & curationum Chirurgicarum Centuriam, prælo subjiciendam paro: Meditor etiam de illa fœtus extrahendi methodo Tractatum. De Gangræna quoque, & sphacelo paratum habeo tractatum, Germanica Lingua, multo auctiorem prioribus: quem, si Deus cæptis faverit, Latinum dabo. Ubi suppetent ab impressione exemplaria, eorum dono mihi honorem abs te comparabo. Vale Æsculapia soboles, meque ama, ut facis. Paterniaci Aventicorum. 6. Martii Anno 1602.

T. Exc. Addictissimus & obsequentissimus

G. Fabricius Hild.

ANNOTATIO.

Superioris curationis & sanationis, qua prædictus Nicod. Estopey Dei beneficio ad hunc usque annum 1605. fruitur, præter cæteros commemoratos, testis est D. Nathanael Chambutus, verbi divini minister, & Pastor ipsius.

GALENUS WIERUS

Reverendiss. Electoris Treverensis, &c. nec non Illustriss. Principis Cliviacensium, Juliacens. & Montens. &c. Archiater, Guilhelmo Fabricio Hildano, Chirurgo præstantissimo.

S. P. D.

TUas, ornatissime vir, non minus doctas, quam experientia plenas accepi literas, quæ mihi duplici nomine fuerunt gratissimæ, tum quod locupletes amoris erga me tui indices sint, tum vero quod singulare tuum juvandæ Reip. artisq. medicæ studium testentur, quorum utrumq. eximiam animi bonitatem arguit. Legi observationem 54. de dolore colico, in abscessum intestini desinente, quo exterius rupto, fœtidissimum pus, excrementa & lumbrici aliquot exierunt; unde æger postea commodis medicamentis, à te præscriptis, convaluit. Placet multum observatio hæc, & curatio: quæ si remediis illustrata esset, magis magisq. posthac aliis usui foret. De variis & admirandis abscessibus, plurima leguntur in Tractatu de partu Cæsareo D. Francisci Rousseti, Medici Galli, qui liber multa habet lectu utilissima. Memini ego, Monspelii à Præceptore meo D. Laurentio Jouberto, Medico, & Professore Regio celeberrimo, nobis ostensum fuisse cultellum obtusum, qui panno obductus, ab opilione alteri cuidam vi in os egestus, & per gulam demissus, longo tempore, & (si recte recordor) toto biennio in corpore delituit, donec abscessu in inguine facto excretus, & æger ope Chirurgi curatus fuit, qui postea septennium adhuc supervixit. Scribit etiam Antonius Benivenius, de abditis nonnullis ac mirandis morborum & sanationum causis. Hæc & similia quando occurrunt, notatu ac observatu sunt dignissima. Macte igitur ingenio, Vir amicissime, qua cœpisti via, perge, & quam extrahendi fœtus mortui invenisti rationem facilem, communica: Tum & alia, quæ præ manibus habes, aliquando perfice, & in publicam utilitatem profer. Interim unicum illud, dum hæc scribo, in mentem venit, quod in observationibus tuis legi, ex meo relatu additum, de Verme in Cysti fellis reperto, verissimum quidem illud esse, at non unum sed duos fuisse vermes, qui in puella quadam hydrope mortua Monspelii, cujus cadaver in hospitio meo secui, sunt inventi: quorum unus adhuc inhærebat poro cholagogo declivi, at alter penetrarat in hepar: quos ego non in vesicula fellis genitos, sed ex intestinis per meatum illum expurgandæ bili destinatum ascendisse, existimo, Cysti fellis aqua e bile vel aquoso potius humore, quam felle referta in corpore hydropico: Hinc etiam alteram vermem penuria alimenti ad hepar penetrasse, verisimile est. Calculis vesicam fellis confertam se deprehendisse inquit Fernelius lib. 1. suæ med. cap. 7. Antonius Benivenius idem affirmat: quod & ego in dissectione observavi, minusq. rarum est. Plura adderem, nisi Nesselrodium vocatus, mihi cum pharmacopœo istuc properandum esset. Ignoscas itaq. festinationi & tumultuanti calamo. Bene vale cum suavissima conjuge, quam una tecum ego meaq. salutamus peramanter. Raptim Dusseldorpii 16. Junii, Anno 1602.

Obs. 54. & 55.

OBSERVATIO LV.

Gangræna ex hernia intestinali, cum intestini erosione curatio.

NObilis matrona Margaretha à Gleresse, septendecim annis insigni hernia laboravit: quæ circa annum ætatis sexagesimum tertium, mense Decembri Anno 1597. torminibus maximis vexata est. Intestinum in abdominis rupturam impulsum, ac inibi retentum dolores non leves, simul & inflamationem, aliaque graviora symptomata concivit. Vocatus demum K. Januarii 1598. inveni dextrum inguen gangræna affectum. Scarificato itaque tumore & cæteris, quæ ad gangrænæ curationem attinent, adhibitis caro putrida & callositas rupturæ exciderunt: unde symptomata, dolores, inflammatio, febris, tormina, lipothymia, nausea & vomitus sedata sunt: sed intestinorum materia, nondum penitus excrementosa, velut ilei & cœci, per abdominis rupturam excernebatur, circiter menses duos. Ægra tamen, multum mirantibus adstantibus, favente Numine, sanata & à ruptura perfecte curata fuit, nulla relicta fistula, aut herniæ indicium.

Obs. 56.

Curationi sæpius interfuere, qui & sanationis testes sunt, Nob. Gabriel à Bloney, Baro en Chastelart, & Nob. Philippus Ceriatius, Dominus de Denesi, & Reverendus Claudius Merlinus, Villetanæ & Culicens. Eccles. pastor, Moyses Bettetus, & plurimi alii; quorum etiam mentio facta fuit in prima Observatione, vixit autem matrona illa usque ad finem fere anni 1613. obiitque peste. Ex his duabus jam recitatis Observationibus, palam fit, intestinorum vulnera non esse prorsus deplorata.

OBSERVATIO LVI.

De vermiculis, abscessu in vesica putrido rupto, cum urina excretis.

VIRO

Clarissimo atque Excellentissimo Dn. D. JACOBO ZWINGERO, *Basileæ patria Medico ejusdemque Academiæ celeberrimæ Professori celeberrimo.*

UNdenam ista immensa tua in me benevolentia, Vir Clarissime & Excellentissime, qua me, dum jam sæpius ante, ac non ita pridem denuo paucis ante diebus, Lucullico & Platonico exceptus sum convivio, complecteris? Respondere quidem par & æquum foret, sed quid, aut quomodo? Ad silentium redigor. Tantis enim beneficiis obruor, ut quantumvis pro virili Excell. T. sim promptissimus, ac talis, quamdiu divina nobis gratia vitam benigne concesserit, futurus sim, iis tamen minime respondeam. Porro, ut tandem amicorum quorundam obtemperarem petitionibus, post meum à vobis discessum, manum Observationibus meis Chirurgicis admovi: In quibus quum casum quendam (mea quidem opinione) non ita frequenter obvium, annotatum expenderem, eundem T. Excell. in similibus haud dubie in consilium adhibitæ, inscriptum, ut, si hujus forsan argumenti haberet exempla, ea huic in gratiam studiosorum subjicere, & pro summo innatoque ingenii sui acumine atque doctrina, luculentius explicare, minime gravaretur, meis hisce Observationibus inserere volui. Iste autem ejusmodi est.

Anno 1591. mense Julio, vocatus in Garrad, ad uxorem Hermanni Kickup (cujus antea quoq; mentio facta fuit) quinquagenariam quidem, sed tamen robustissimam, quam inveni laborantem vehementissimis circa imum ventrem doloribus, cum manifesta duritie. Hæc urinam & excrementa non nisi cum gravissimis doloribus, parturientis similibus, excernebat, febrim, quandoq; etiam lipothymiam patiebatur. Purgato autem leniter corpore enematibus emollientibus, anodyna injeci: exterius fomentationes ejusdem intentionis applicui: His per aliquot dies adhibitis, ruptus est tandem in vesica abscessus, isque octo aut novem diebus excretus fuit. Quoties vero ægra lotium reddebat (reddebat autem sæpius) simul etiam multū puris fœtidi, innumeris scatentis vermibus (quales in caseo nascuntur) eminxit. Inde sedati sunt dolores aliaque symptomata. Postea injecto per syphonem in vesicam diebus aliquot decocto excentaurio, absynthio, hypericone, herniaria, cum vino albo, cui nonnihil mellis rosacei admiscebam, persanata fuit ægra, multisque post annis incolumis vixit.

Alia observatio fere similis.

Retulit mihi aliquoties Cosmus Slotanus, Chirurgus præstantissimus, se dissecuisse cadaver hominis, non obscuri nominis, cujus vesica ad magnitudinem capitis infantis, scirrho extensa fuit. Laboraverat ille ante per annos aliquot, difficultate mingendi, cum maximis doloribus. Adhæsit autem undique firmissime scirrhus corpori vesicæ, præterquam ea in parte, qua ureteres in vesicam ingrediuntur, ubi natura sibi ductus ad penem usque pro excretione urinæ reservaverat.

Tertia non absimilis observ.

Ante annos sex, Lausannæ honestam matronam aliquoties cum clarissimo D. D. Roscio, Medico celeberrimo, & Claudio Marione, pharmacopœo peritissimo, invisi, cui scirrhus magnitudinem pugni excedens, in ipso vesicæ corpore concretus fuit. Magnitudo scirrhi tum immisso in collum matricis digito, tum stylo exploratorio, & cathetere, notari comprehendique facile potuit.

Anno 1599 Coloniæ Agrippinæ cum D. D. Johanne Slotano, Medico celeberrimo, juvenem virum curandum habui, cui ex casu in dorsum, urina retenta fuit. Multa ei remedia adhibuimus, urinam tamen nisi immisso cathetere usque ad 17. diem reddere non potuit: demum rupto in vesica abscessu, pus fœtidissimum, simul & urinam libere excrevit, ac brevi convaluit: ut alibi fusius declarabimus, quum jam propter temporis angustiam plura non liceat inserere.

Quarta observat.

Atque hæc sunt, quæ ad T. Exc. Chirurgicarum operationum dexterrime adhibitarum amantissimam, hac vice scribenda potissimum duxi: super qua re judicium tuum exactum videre percuperem. Deum Opt. Max. oro, ut T. Excel. cum tota familia quam diutissime incolumen conservare clementer velit. Datum Paterniaci Aventicorum 6. Septemb. Anno 1604.

T. Exc. addictissimus & obsequentissimus.

G. Fabricius Hildanus.

JACOBUS ZWINGERUS

Guilielmo Fabricio Hildano, Chirurgo Præstantissimo.

S. P. D.

QVando ergo tu, peritissime Fabrici, plus mihi tribuendum existimas, quam ego agnoscam, haud obscure subinnuis, reipsa præstare me debuisse, quod, ceu acceptum à me, plenis verbis extollis & prædicas. Quicquid sit, ingenuitatem tuam amplector; inprimis laudo consilium tuum, quod cepisti, designandis iis operationibus, quas soles Χειρουργῖς *præclaro successu toties obivisti. Probe monet Hippocrates, decere nos* τὴν σοφίην εἰς τέχνην μετάγειν, *quod commodum de otio-*

De elegantia, n. 66.

Obs. 56.

otiosis plurimum commentationibus dici potest; quos præstaret, ingeniorum suorum acumen in intimæ medicæ artis, h.e. operationis seu πράξεως scopum acutum traducere, quandoquidem intra scholarum umbracula magni Medici plerumq; vocamur, vix tyrones futuri, si jam manus cum exitiali morboso hoste conferenda esset. Recte ergo tu, & præcepta tenes Coi nostri senis, & exemplum imitaris: quo præiens nobis, eventus Medicos, à se visos, tam ab aliis fanorum sacrariis appensos, sollicitus observat, posterisq; τοῖς τῆς ἰατρικῆς παισί, quasi per manus tradit. Et quamvis universalis quorumlibet morborum theoria, inprimis si methodica fuerit, sua utilitate non careat, ut quæ bona ingenia, in viam medicæ ἐμπειρίας, jactis vere principiis, constituat; cum tamen sit ἀδύνατον, singularium momenta omnia, sic uti contingunt, infallibili decursu præsignare, rectius ii, meo saltem judicio, Medicæ œconomiæ, sed & humano generi consultum volunt, qui experimentorum suorum historias, optatis eventibus nobiles, bona fide literis descriptas, publicitus communicarint. In his cum ipse sis, ut erectior cœptum opus, elegantis ingenii probatiq; judicii tui condignum fœtum, eniterеris, hac mea εὐφημίᾳ hortandus & solicitandus videbaris.

Et quando tu mihi arduum affectæ urinariæ vesicæ casum expendendum porrexisti quantumvis Chymicorum principiorum paulo altior consideratio, hoc ipso momento me diversū arripiat, dicam tamen nonnulla, quæ jam venerunt in mentem, forte non ineleganter ad rem præsentis negotii facientia.

Abscessus vesicæ est, quem describis, eventu rarus scitu dignissimus. Cum enim tumor omnis in abscessum demum abscedens, sit extra vasorum ductum, effusi cujuslibet humoris proles, dum congestus partes sibi mutuo incumbentes sublevat & attollit: initio quidem non satis mente concipimus, quo pacto concavam vesicæ superficiem is liquido obsideat, si una duntaxat, simplici tenuiq;, dura quantumvis tunica, sit contexta. Id enim statuit Galenus: cum excrementi serosi duntaxat receptaculum esset, simplicis duraq; membranæ amictum illum suffecisse. E contra, cum non obscure alibi duas eidē validissimas attribuat, quas nequeat transsudando permeare urina, quod Asclepiadis erat somnium, evitata priore dubitandi ansa, non diffitemur id, quod cum Hippocrate idem testatur Gal. affectionis jam dictæ capacem esse vesicam. Et quāvis Galeni hæc duo loca nonnihil adversa conciliaturi, haud gravatim largiamur, cum pleriq; Anatomici præter unam vesicæ propriam, etiam alterā observent, quæ forinsecus à peritonæo adveniat: harum quidem primo naturalium facult. meminisse Galenum; solius autem propriæ, quinto de usu partium: hac vice tamen, non possum non præstatissimo Archangelo Picolhomineo, Anatomico Romano subscribere, qui præter eam, quā sufficit peritonæum, binas alias observat proprias, quibus interius crustosa quadam pellis integatur. Hinc enim contigit, quod tu quoq; expertus dicis, ut dum proprias jam dictas infestet abscessus, rupta interiore, quæ tenuis est, in cavum vesicæ se exoneret: cum si illi spatio, quod inter peritonæi tunicam & vesicæ propriā intercedit, se insinuaret, facilius peritonei rupta propagine, aliorsum evaderet. Narrat Picolomineus, ejusdem læsionis non admodum dissimile exemplū,

5 De usu part. 11. & 12.

1. Natural fac. 13.

1. Progn. 71

Lib. 3. Anatom. Lect. 14.

puellæ undecim annorum, cui interiorem hanc tunicam humorum acrimonia degluberit, ut fibræ exteriores, inflammatione conspicuæ, eam penitus carneam arguerent. Hic est locus ὁ πεπονθώς. Affectus tandem ipse mihi in memoriam revocavit Hippocratis Prognosticū. Κύστιες δὲ σκληραὶ τε καὶ ἐπώδυνοι, πάντως μὲν χαλεπαὶ. Κάκιστον δὲ πυρετῷ συνέχει. Καὶ γὰρ, οἱ ἀπ' αὐτέων πόνοι ἱκανοὶ ἀπολέσαι. Καὶ κοιλίαι τουτέοισιν οὐ πάνυ διαχωρέουσι. Hoc tam apte & ad unguem congruit affectui tuo, ut mirum sit, nihil dici ab Hippocr. quod se tibi impræsentiarum non objiciat. Ergo, quod deterius malum est, majoreq; cum ambiguitate junctum: dolores sat grandes & internecini, ut ægra tua animi quoq; deliquium arcessiverint, eo tu felicior Medicus es, qui vera medicaque rationis suasu ductuq; eidem expugnando strenuam operam navasti: eo ipso eventu, quem idem noster senex felici pariter στοχασμῷ prædivinat: dum subjungit λύει δὲ τούτους ὄχημα πυῶδες ἐλθόν, λευκὸν καὶ λεῖον ἔχον ὑπόστασιν. Dissentit tamen à te, qui fœtidum pus describis, & fermibus innatis fœdum. Iacotius incoactis; Si pus, inquit, corruptum apparet, cum fœdo odore & dolore, significatur ulcus in sphinctere cavum mansisse & sordidum, aut in corpore vesicæ: è quo cum urina crassa, modo sanies, modo pus graveolens excidit: tandemq; subsidet in imo. At melius nos ominari jubet curationis tuæ κατόρθωμα; quod nullius gravioris ulceris periculum secutum est. Ergo si uniusmodi fuerit is humor, qui facto abscessu maturuit, albam & lævam hypostasin cum Hippocrate tū præstolabimur; sin secus, & diversorum humorum putrida colluvies vitium faciat, qui poterit natura eodem caloris gradu, è diversis humoribus, ejusdem lævitatis & caloris pus elicere? quando ne in sanguinis quidem generatione id potest, ut omnes illius portiones, ejusdem sint substantiæ & accidentium. Ergo si materiæ labes intervenerit, non ea debilitati agentis naturæ, non alteri alicui graviori damno adscribenda est. Sic tu, Fabrici, Vir ἀντάξιε ἄλλων, Hippocratica προγνώσει felici experimento auctoritatem dedisti; ut ipse Hippocrates vicissim tuum hocce experimentum, θεσπέσιος vates, aptissime collineans prædixisse videtur. Quanto ergo major est, & inconstans conjectura Medicæ artis, tanto præstantiores Medici ii demum futuri sunt, qui certius universales ex incertis singularibus, mira judicii felicitate condere possunt.

Coronidis loco, non pigebit cujusdam affectus brevem delineationem tibi ob oculos collocare, qui exterioribus signis illo tuo nonnihil assimilis, commodum hunc disquisitionis locum non respuere videtur. Virgo 40. circiter annorum, equo exterrito dejecta, λειποθυμίαν incurrit. Subsequentibus diebus, subumbilici regione, tumoris subnascentis indicia animadvertit, quæ incrementis provecta, ad pilæ sat grandis magnitudinem hoc ipso tempore excrevit. Ad tactum durus est tumor, à carne incumbente, ut præ se fert, liber, gravioris doloris expers; quanquam, dum fluunt menses, (fluunt autem præter ordinem frequēter, ut ægrius non semel adficiatur) exacti sensus, tāgentis vel incumbentis molestiam, quantumvis levē non ferat. Urinam inoffense vesica excernit, in meatu tamen, nesciens quibus obstaculis intercepta, exiguam moram trahit, dum libere, haud ullo doloris sensu prosiliat. Considerandum hic est, ubi stabuletur malum, utero ne, an vesica, vel saltem mesenterio, aut omen-

Obs. 56.

71. lib. 2.

Comm. 1. in lib. 6. sect. 2. aph. 48.

Obs. 57. & 58.

emento adhæreat? Momus ille Homericus, in homine quem fabricarat Vulcanus, fenestratum pectus requirebat, quo reclusis penetralibus visui offerret se, quicquid illic fraudium lateret absconditum. Quod si nobis Medicis votis agendum esset, tales sensibus nostris aditus, vel saltem lynceos oculos exoptaremus, quibus nequicquam externi corporis integumentis obsistentibus, in abdita perváderemus, adfecti loci cũ morboso hoste conflictum libere perspecturi, ἅτα γὰρ ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. At cum paciscendum sit nobis cum diversorum signorum assiduo concursu, quãto cum periculo sæpius quam par sit, id fiat, tam mihi probe cognitum est, ut quid de præsenti casu ego constituam tantisper ἐπέχω, dum tuam sententiam inaudivero. Opt. Vale Vir Clariss. Basileæ 7. Novemb. 1604.

OBSERVATIO LVII.

Colica ex vermibus, quomodo curata.

PUella 12. annos nata, eaque mihi sanguine juncta, gravissimis doloribus colicis vexabatur, febris continua, & syncopæ frequentes aderant. Ego vocatus enemata aliquot anodyna, & flatus discutientia exhibui. Exterius fomentationem ex floribus chamæmeli, meliloti, semin. carvi, anisi, fœniculi, fœnigræci, foliis & radicibus malvæ, altheæ & similibus, applicui. Sequenti die infusionem rhabarbari ex aqua absynthii parumque benedictæ laxativæ propinavi: quibus tamen dolor non cessavit. Tandem adhibito clystere ex lacte recens mulcto, globulum vermium pugni magnitudine, ultra septuaginta lumbricos adeo intricatos & conglomeratos complectentem, ut separari vix potuerint, alvum exonerando, excrevit. Quo facto, dolor reliquaque symptomata, quibus antea vexabatur, illico sedata sunt, & brevi post tempore pristinæ sanitati restituta fuit.

OBSERVATIO LVIII.

De dolore Colico.

QUadragenarius quidam, in sinistro latere maximis doloribus cruciabatur: quos Medicorum nonnulli ex calculo renis sinistri, alii ex splene originem ducere rebantur: Ego advocatus, ex flatibus & excrementorum retentione in colo; id quod etiam eventus demonstrabat. Exhibitis namque enematibus & fomentationibus, inunctionibusque emollientibus & anodynis, excrementa prædura & sanguine circumcirca cooperta ejecit. Purgato deinde corpore electuario benedictæ laxativæ ℥ ſ. cum decocto agrimoniæ, cuscutæ, capilli veneris, seminis anisi, fœniculi dissoluto, & aqua cinamomi aromatizato, plenissime convaluit.

ANNOTATIO.

Cur dolores colici in sinistro latere exacerbentur.

Dolores Colicos ut plurimum in sinistro latere sub costis mendosis exoriri & exacerbari, jam pluries observavi. Id autem accidit propter coli in ea parte angustiam, quam Doctissimus Dn. D. Casparus Bauhinus, Anatomicus & Botanicus insignis, & Ducis Wirtembergens. atque Comitis Montpelgardensis Medicus ordinarius, primus animadvertit. Quum enim excrementa in superiori & capacissima coli intestini parte in globos magnos, prout capacitas intestini ferebat, indurata, à flatu versus hanc angustiam magna cum violentia pellantur, accidit, ut non nisi summo cum dolore permeare possint. Id quod diligenter animadvertendum, ne in hujusmodi dolores colici cum dolore splenico, nephriticove, ægrotantium damno confundantur.

Obs. 59. & 60.

OBSERVATIO LIX.

Ex vermium abundantia erosio gingivarum, ex qua tandem mors sequuta est.

CUjusdam honesti civis Dusseldorpensis puer, erosione gingivarum à longo tempore gravissime vexabatur. Multa variaque remedia tam interna quam topica à D. Cosmo Slotano, Chirurgo præstantissimo, ipsi præscripta & adhibita fuere, frustra tamen omnia. Tandem vitam cum morte commutavit. Aperto corpore, tanta inventa est abundantia vermium, ut aliquibus in locis intestina eroserint, multique in vacuo ventris reperti fuerint.

OBSERVATIO LX.

Lapis in vesica fellis; item Vermes.

GEnerosus Conradus à Steinberg / pituitosus & cacochymicus, obstructionibus viscerum, ulcere maligno ad genu sinistrum, interdum etiam icteritia annis aliquot laboravit, ac tandem obiit ex febri Dusseldorpiæ Sept. 26. 1582. incidi & condivi cadaver cum præstantiss. Cosmo Slotano, coram clariss. ac doctiss. Dn. D. Reinero Solinandro, & Galeno Wiero. In vesica fellis invenimus lapidem durissimum, ad nucis juglandis magnitudinem, anterius atrum, posterius croceum.

ANNOTATIO.

Concrescunt lapides in corpore humano, ex viscidis & pituitosis humoribus calefactis. Et quamvis id in vesica fellis propter viscidi humoris absentiam perrarum sit, aliquoties tamen inventum Dodonæus etiam annotavit.

Vermis in vesica fellis.

Sed quid rarius, quid admirabilius, quam gigni vermes in vesica fellis? Attamen doctiss. & præstantiss. D. Galenus Wierus, Illustriss. Principis Juliac. Clevens. & Mont. Archiater, vir probus & fide dignissimus, in illa dissectione, ac deinde sæpius domi suæ Dusseldorpiæ, mihi privatim retulit, se invenisse vermes in vesica fellis. Quod sane mirabile, quum nihil sit in corpore humano felle amarius: quumque & hominibus & brutis, ipsisq; adeo plantis (ut testatur Galenus) amara omnia adversissima sint; & ad nutricationem inepta. Qualis autem de his vermibus fuerit opinio clariss. ac doctiss. Dn. D. Wieri, paulo ante ex ipsius epistola, ad me scripta, videre licet.

OBSER-

Obs. 61. & 62.

OBSERVATIO LXI.

Ex scirrho & ulcere cancroso in intestino cœco, exorta iliaca passio.

THeodori auf der Koulen in Hilden / puerum aliquoties invisi, qui dolore fixo & continuo, sub regione hepatis, per annos aliquot laboraverat. Eo tandem ex gravissima iliaca passione mortuo, vocatus sum, ut causam præcedentis doloris inquirerem. Aperto corpore; inveni intestinum cœcum contractum, in intestinum ileum sese insinuasse, idque opplevisse, adeo ut nihil ex superioribus intestinis ad colon permeare posset: inde iliaca. Denique fisso ileo, & exempto cœco, id ubiq; inflammatum & prætumens inveni. Præterea scirrhus exulceratus, aut potius cancer exulceratus in ipsius cœci intestini fundo conspiciebatur.

ANNOTATIO.

Diversæ constituuntur causæ iliacæ passionis, quam nonnulli miserere mei appellant. Præcipua autem est ilei constrictio & coarctatio. Itaq; hujus rei indagandæ causâ, diversa cadavera inspexi: & quamvis ut plurimum fœtor adeo teter erat, ut vix possent exquisite omnia considerari; id tamen in omnibus hactenus observavi, principium & originem hujus morbi fuisse circum intestinum cœcum; hoc est, sacculum qui in fine ilei & coli principio conspicitur.

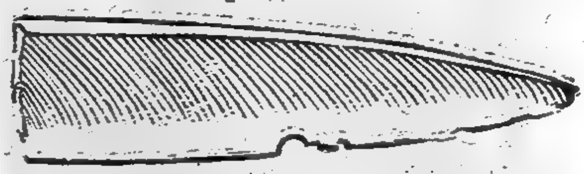
Quamobrem existimo valvulam (quam præstantiss. D. Casparus Bauhinus; Anatomicus & Botanicus insignis, in principio intestini coli invenit) primum ex intestini cœci inflammatione adeo contrahi & constringi, ut plane nihil excrementorum permeare possit: sicque accrescere inflammationem, ut tandem totum intestinum ileum, imo & circumjacentes partes, gangræna & sphacelo corripiantur: ut observavi in omnibus, quos præter prædictum puerum hactenus dissecui.

OBSERVATIO LXII.

Cultri oblongi dimidium lumbis infixum, biennio post extractum est, relictaque inde fistula sanata.

ANno 1591. adiit me juvenis robustissimus optimique habitus, laborans perangusta quidem, sed profunda & perpetuo dolorifica fistula, ad dextram spinæ dorsi partem, circa quartam vertebram lumborum. Is narrabat, sibi ante biennium cultro illatum vulnus, in quodam tumultu: quod à nemine hactenus curari potuisset. Dilatata fistula trochiscis de minio & spongiis præparatis, item radibus gentianæ, inveni in ima parte oblongi cultri dimidium, cujus mucro defixus fuit inter tertiam & quartam vertebram, reliquum callo obductum. Inciso callo extraxi cultrum: cujus longitudo cum latitudine hic spectatur. Exin mundificato ulcere, cum pulvere præcipitato, & unguento quod Apostolorum vocant, juvenis brevi tempore convaluit.

Id autem hic insigne est, quod à vulnere accepto, ad extremam curationem; vix unquam febricitarit: nedum passus sit inflammationem, spasmum, dolorem acutissimum, & reliqua symptomata, quæ solent saucio dorso accidere gravissima.

ANno 1612: quum Hildenam profectus essem; prædictum Virum in arce Nesselrod prope Dusseldorpium, apud Generosum Virum; Dominum Wilhelmum Ketlerum &c. cujus tum temporis, quamvis senex, erat domesticus, vidi: qui & coram Generoso suo, omnia quæ acciderant exposuit; seque ab eo tempore; quo à me curatus fuit, quam optime se habuisse, constanter affirmavit.

Obs. 63.

OBSERVATIO LXIII.

Abscessus sub psoa musculo incisus & curatus.

COsmus Slotanus, Chirurgus præstantissimus, in Gersheim, ad honestam matronam accersitus, eam invenit decumbentem cum acutissimis doloribus circa lumbos, febre, leipothymia, & urinæ difficultate. Is quum ex doloris specie, aliisque indiciis cognovisset; apostema esse internum (exterius enim nihil apparebat; nec tactu quicquam apprehendi poterat) nimirum sub psoa musculo, qui Vesalio femur moventium sextus, & septima musculorum tabula t. octava vero Θ. notatus est, vitæ periculum prædixit: nisi forte aperto latere illo, contentus humor efflueret. Annuentibus amicis, ipse ad spinæ dorsi latus, cutim & musculos exteriores ad psoam usque incidit novacula. Effluxit copiosus humor purulentus & fœtidus. Ab eo tempore mitigata sunt symptomata omnia & ipsa brevi restituta, vixit & valuit multos annos.

Ulcus ad menses aliquot turundis, cum ex radicibus gentianæ, tum & spongiis præparatis factis & medicamentis mundificantibus & abstergentibus illinitis, apertum retinuit. Postea sarcoticis carne implevit. Ab injectionibus tamen; quæ syphone fiunt, plane abstinuit. Quod etiam in omnibus aliis vulneribus & ulceribus, sive ea in pectore, sive in inferiori ventre fuerint; observandum: facillime enim pars aliqua injectionis in vacuum pectoris aut ventris delaberetur, ibique non leviora symptomata, magno cum periculo ægrotantis, excitari possent.

Similem plane curationem feliciter absolvit Johannes Griffonius, Chirurpus præstantissimus; ut ex litteris humanissimi atque doctissimi viri D.D. Claudii Boucardi, in Academia Lausannensi Philosophiæ Professoris celeberrimi, ad me missis, apparet; quas hic subjicere visum est.

Obs. 63.

G. FABRICIO HILD.

Viro Clarissimo, Chirurgo Doctissimo.

CLAUDIUS BOUCARDUS

S. P. D.

QVOD à me postulasti, Vir ornatissime, ut quam medendi rationem ante aliquot annos iniverit D. Iohannes Griffonius, Chirurgus apprime expertus, quamque methodum sequutus fuerit, in aperienda interiore vomica: tum ab eo qui persanatus est, & etiam nunc apud nos superstes & sanus vivit, diligenter inquirerem: tum quæ satis explorata forent, ad te fideliter perscriberem, omnino mihi perficiendum esse, facile in animum induxi. Etsi enim mihi in mentem venit, te qui rerum medicarum, & chirurgicarum longe es peritissimus, ab homine ipso coram percontando, multo melius omnia & singula morbi accidentia, comprehendere animo potuisse. Quia tamen sensi, de hac re meum à te requiri judicium, non committendum putavi, ut officium meum, quod cæteris omnibus in rebus tibi debetur, quas tu pro tua dignitate & amicitia jure desiderare ex me potes, in hac una defuisse videatur. Quomodo in hac curatione sese gesserit, D. Griffonius, paucis nunc aperiam, prout mihi narravit is, qui ab illo secundum Deum, in bonam valetudinem est restitutus: qui q; non ita pridem ludimagister in pago Verbigenensi, nunc Lausanna apud nos habitat: vir probus & mihi familiariter conjunctus. Hic anno 1585. juvenis, adhuc annum agens prope vigesimum septimum, dum ex Cinecii montis fastigio ad radices descendit, in semita admodum proclivi, sibi minus prospiciens, repentino impetu cecidit supinus. Et quod ad mali cumulum accessit, ensis ejus capulus sub costis nothis, & rene sinistra interceptus, lumbos non leviter contudit atq; obtrivit. Neq; tamē nunc temporis aut se magnopere læsum sensit, aut ab incœpto itinere destitit. Post aliquot deinceps dies, remissus primum dolor, in parte lumborum sinistra ab eo perceptus est: qui sensim tamen crevit, ut ad cruciatum, tormentiq; vim accederet. Hinc vigiliæ assiduæ, appetentia dejecta, quum interim nec sitis magna, nec febris admodum sensibilis; hominem affligerent: nec vero etiam in affecta parte livor, aut tumor, aut macula extrinsecus omnino appareret: sed plana omnia, & à naturali situ, coloreve nullatenus discrepantia. Quod rei ipsius eventus postea perspicue docuit, ingens humorum vis ex universo corpore ad eum musculum secesserat, qui sinister est duorum dorsi internorum, quos psoas Græci dicunt, qui q; ad penitiores lumborum partes dispositi, renibus substernuntur. Quippe lapsus ille supra commemoratus, & vehemētior contusio, in eam partem fluxioni occasionem dederat. Ibi in angustiis humores conclusi, prohibita transpiratione, facile computruerunt, & mole sua verum abscessum effecerunt Nam ut docet Galenus, primo l. de different. febrium, c.3. promtissime putrescunt omnia calida & humida, in calidis locis contenta: nisi difflari ipsa & refrigerari contigerit. Idem l. 11. & 12. meth. passim. Porro quis humor in hoc abscessu dominaretur, si quod sentiam, quæras. Existimo quamvis cæteri non defuerint, pituitam tamen quātitate plurimum superasse. Hujusce rei argumentum mihi suppeditant symptomata ipsa. Nam bilis, præsertim flava, ubi computruerit, & præter naturam incaluerit, si in alios humores dominium obtinet, inflammationem vehementem & febrim citissimi motus, sensusq; ipsos acutissime ferientem, excitare solet: hic autem febris adeo, ut ita dicam, obtusa fuit, ut vix sensibus perciperetur. Præterea quum siti non premeretur æger, quid inde aliud conjectare licet, quam in cacochymo corpore pituitam tantopere redundasse, ut ea ventriculi tunica penitus imbuta, cibum quidem omnem fastidirent; verumtamen nullo potus desiderio nimis humida ipsa tenerentur. Accedit, quod juvenis ad multos annos in locis maritimis commoratus fuerat, ubi sicut retulit, piscibus, & id genus escis pituosis victitare consueverat. Dolores intensi partim ex nonnulla inflamatione nascebantur, partim ex membranarum, nervorum, aliarumq; sentientium partium distentione, quæ nimia humorum copia supra modum turgescentes, instantem solutionem præsentiebant. Deniq; ex acutis doloribus somni capessendi facultas adempta. In hoc valetudinis statu constitutus homo. Genevam (à qua civitate tum forte proxime aberat) à suis perducitur. Ibi à quodam Medico (cujus nomini de industria parco) tanquā nephriticus, habitus & exceptus est, qui renis ejus substantiam vel phlegmone laborare, vel quoquo modo obstructus, ipsum iis omnibus potionibus intus proluebat, quæ & inflammationē sedare, & calculum ex renibus disturbare potenter valent. Sed perperam, nam nec mictio ardens & laboriosa, nec urina mucosa, nec alvus impedita, quæ sunt ἀόριστα τῆς νεφρίτιδος signa, sese ostentabant, sed contraria & naturalia omnia. Quapropter ubi post multos dies non successit medendi methodus: Tandem à pharmacopœo ad D. Iohannem Griffonium adductus est. Qui confestim quod alium quendam similiter affectum non ita pridem curaverat, totum quod erat morbi & mali, cognovit, & infirmo juveni diserte explicavit, ac simul ni ars naturæ hac in parte deficienti & impotenti opem ferret, puriq; intus concluso exitum quoquo modo pararet, ingentem illi imminentemq; perniciem prædixit. Nimirum fore, ut disrupto tandem ad partes interiores abscessu, humores noxii in κοιλίας diffusi, & in abdominis capacitatem dilatati, renum substantiam, peritonæum, & sensim viscera corrumperent: præterquam quod tetri vapores dubio procul ex tam luculenta sentina in cordis sinus essent ascensuri, qui tum febrilem & accidentarium in eo calorem accenderent, tum nativum suffocarent & extinguerent, tum spiritus per universum corpus spargendos labefactarent. Ex his non posse vitam in certum discrimen non adduci. Quibus acceptis, æger totum se benevoli Chirurgi commisit arbitrio. Hic vero quamprimum istud curavit (quæ in re singularis ejus eluxit industria) ut materia, quæ universam lumborum regionē occupabat, in unum ejus locum, adhibitis medicamentis, potenter ex alto trahentibus, convocaretur: ubi scilicet & præcipua vasa pauca essent, & motus instrumenta minus inter operandum lædi possent. Quod postquam stylo argenteo partē identidem pertentans, ex doloris sensu assecutum se esse vidit, illico (neglecta purgatione prævia; quam æger paulo ante cum magna virium jactura multoties susceperat) ad latus sinistrum, quartæ lumborum vertebræ, novaculâ ignitâ vulnus inflixit: profundum certè quantum digiti indicis longitudo ex vola prominet, sicut ex pe-

Hi sunt Musculi qui trifidi idest soli ex omnibus corporu musculis in tres tendines desinūt ad varios dorsi & femoris motus à natura comparati: ut autor est Ga-

Obs. 63. *lenus l. 2. de Anatomic. administrat.*

Obs. 64.

ex penicillo postmodum injecto licuit conjicere. Tum nihilominus duobus digitis in illud idem vulnus intromissis, quo patentior fieret exitus, pus ex eo copiosum effluxit. Posito vero vacuationi juxta artis præcepta modo, Chirurgus ægroto peniculum, seu (ut vocant) turundam argenteam imperavit, quâ unguentis purgantibus & detergentibus illita, ad aliquot menses uteretur. Quæ ubi ad amussim observasset, & decentem vivendi rationem tenuisset, vulneris labra sponte coaluerunt, sic obducta cicatrice, ut fistulosum nihil aut dehiscens relictum fuerit, ac demum ita de integro convaluerit, atque in sanitatem restitutus sit, ut postmodum nec in femoris erectione, nec in dorsi inflexione, nec in ulla actione naturali difficultatem ex prædicto vulnere vel abscessu, ullam unquam senserit. Hæc sunt, Doctissime Vir, quæ de hoc argumento mihi pro Epistolæ brevitate ad te scribere licuit: multo plura congesturus, si & me scribendi modus invitasset, & graviores occupationes concessissent; verum de his, quæ desunt, coram inter nos alias. Tu interim opera nostra utere, & me, ut facis, amicus amicum ama. Vale ex Musæo meo 4. Idus Novembr. 1604.

OBSERVATIO LXIV.

Infans eruptione facta matricem lacerat, totoq; capite in ventris capacitatem delapsus, & contracta matrice, strangulatus deprehenditur.

ANno 1593. 21. Aprilis, Coloniæ præsentibus Clarissimis & Doctissimis Johanne Slotano, & Henrico Palantio M. D.D. dissecui aurificis uxorem, habitantem in platea quæ appellatur larda, ex partu mortuam. Comperta est matrix, erumpente infante lacerata, ejusque caput in lævam ventris capacitatem dimissum; eademque matrix pars nervosa, circa infantis collum contracta, quæ ipsum procul dubio suffocarat. Mater totos undecim dies parturiens fuerat; obstetricibus, meque tandem ipso pridie ante obitum, frustra adhibitis: quum multo ante mortuus esset infans; in utero solo extante lævo brachio quod propendebat.

ANNOTATIO.

Absoluta superiori editione, relata mihi nonnulla sunt ab obstetrice quadam, aliisq; matronis, quæ in parturientis agone adfuerant, quæ hic adscribere libuit. Ajunt vero angustissimi oris matricem fœminæ istius fuisse, unde magnus extans fœtus, per viam angustam erumpere nequierit, robustus quantumvis fuerit. Angustiam autem illam partim naturalem, partim quoque ab ætate (agebat enim tum trigesimum septimum, aut circiter annum, neque unquam antea uterum gestaverat) fuisse arbitror. Exhibita præterea ipsi fuit à matrona quadam potio validissima, ad fœtum expellendum, ex qua parturientis dolores & conatus adeo exacerbati sunt, adeoque fœtus commotus est, ut petens cum impetu exitum, sed viam nimis strictam inveniens, uterum dilacerarit. Ex quibus perspicuum sit, hoc genus remedii non nisi prudentia & consilio magno adhibendum. Ante omnia autem inspiciendum, an membrum genitale satis aptum sit, an etiam fœtus ejus situs talis sit, ut naturæ & medicamenti beneficio expelli possit: alioqui si arcta nimis invenitur via, antequam exhibeatur potio, erit relaxanda, emollienda, & lubrica facienda. Si vero fœtus situs est vel transversim, vel oblique, vel quovis alio modo præternaturali, tunc reducendus est manu inuncta oleo liliorum alborum, vel amygdalarum dulcium, ad naturalem situm, antequam exhibeantur potiones illæ violentæ. Hæc in juniorum Doctorum & Chirurgorum, communisve utilitatis gratiam in medium adducere placuit. Donec tractatum nostrum de extractione fœtus mortui, in lucem edamus, & particularia multa, eaque utilia ad hanc operationem, declaremus.

Obs. 65. 66. & 67.

OBSERVATIO LXV.

Inciso corpore, abdita sterilitatis causa inventa.

SExagenariam matronam, quæ binis nuptiis sterilis fuerat, cum D. Johanne Griffonio, Chirurgo Præstantiss. coram clariss. Dn.D. Jano Antonio Saraceno, Medico regio dissecui. Perquisita diligenter sterilitatis causa, invenimus scirrhum circa orificium fundi uteri, qui instar annuli collum matricis circumdabat, adeoque uterum claudebat, ut styli acies vix immitti posset: unde nihil mirum, quod in coitu sperma à matricis ingressu perpetuo arceretur.

OBSERVATIO LXVI.

Alia abdita sterilitatis causa, quæ per dissectionem innotuit.

NOn multum à superiori sterilitatis causa discrepat hæc sequens. Honesta quædam matrona, in primo puerperio inflammatione uteri laboraverat, curata tandem, sterilis mansit. Quum autem postea morbo acuto extincta esset, corpus ejus præsente Clariss. Dn.D. Jano Antonio Saraceno, Medico Regio, dissecui, atque in cervice ante orificium fundi uteri, scirrhum magnitudine ovi anserini inveni, ipsi adeo adhærentem, ut unum videretur corpus, nec ullo modo ab ea divelli potuerit. Propter hunc scirrhum semen virile ad uterum penetrare non potuit. Nemini igitur mirum videri debet, quod Medici aliquando in sterilibus frustra sibi multa negotia facessant. Hujusmodi enim causæ Medicos latent, aut si non lateant, eæ tamen non nisi ab ipso Deo (qui vulvam claudere 1. *Sam.* 1. 5. & aperire, *Gen.* 26. 31. dicitur) auferri possunt.

OBSERVATIO LXVII.

Ex scirrho matricis, difficultas parturiendi.

HOnesta quædam matrona, Lustriæ ad marginem Lemani lacus, totos sex dies parturiens fuerat. Ego tandem advocatus, ipsam in agone mortis comperio. Nam ea ipsa nocte è vita de-

Obs. 68. ta decessit: sequenti vero die corpus aperui. Uterum laceratum, & caput infantuli in ventris capacitatem dimissum inveni. Hujus autem difficultatis parturiendi causa fuerat scirrhus, qui magnitudinem capitis infantuli propemodum adæquabat; matrici tamen non usque adeo, ut ille de quo in præcedente Observatione mentionem feci, adhærebat. Hic igitur scirrhus obstitit, quo minus uterus tempore prægnationis sese satis extendere, & parturientis violentum motum fœtus sustinere potuerit.

OBSERVATIO LXVIII.

Ingens calculus ex inciso vesicæ fundo, in nobili muliere extractus.

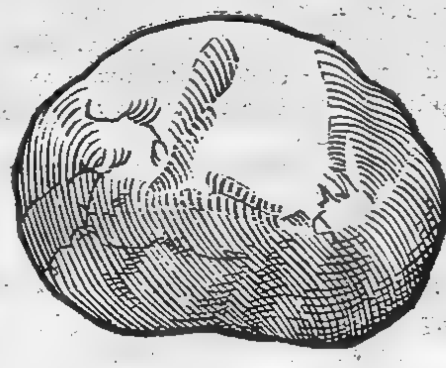
VEsicæ vulnera, quia sunt utplurimum exitiosa, non immerito inter lethalia censet Hippocrates. Attamen læsa vesica convalescere aliquos, cum aliis, tum etiam mihi ex sequenti historia, compertum est.

Nobilis matrona, Urbana Proux, vidua Danielis Hugonini, Viviacensis patritii, biennio miserrime cruciata est calculo in vesica. Ego tandem adhibitus, partim cathetere in vesicam immisso, partim imposito in matricis collum digito, calculum ovi gallinacei magnitudinem sensi, à quo continuis iisque acutissimis doloribus afficiebatur, vires plane prostratæ erant, unde ægra pariter cum adstantibus de vita desperabat. Pluries rogatus, ac tandem victus ipsius decumbentis & affinium precibus, ut calculum extraherem, ante omnia cum totum corpus, tum inprimis partem affectam præparavi hunc in modum: Primo levi quodam medicamento ægram purgavi: vires, quantum potui, cibis euchymis, itemque potionibus cordialibus, & epithematibus restauravi. Deinde dolores, quoad fieri potuit, emollientibus, & anodynis, vesicæ regioni appositis, & syphone in ipsam injectis, sedavi. Tum leviculum ulcus, ex ipso vesicæ fundo in collum matricis ad uteri orificium intrans, deprehendi, quod calculus sua cum asperitate, tum pondere eroserat, quoque una cum calculo, quoties recta staret ægra, acie digiti indicis in collum matricis immissi, facile deprehendere poteram.

Die igitur 28. Julii 1598. apparatis omnibus ad operationem necessariis, ipsaque ægrota in sede parturientis collocata, vesicam oleo amygdalarum dulcium, syphone immisso implevi: (Sic nãque reddebatur lubrica, & ab lapidis asperitate vindicabatur.) Deinde ipso ulcere nonnihil partim digiti opera lacerato, partim cultelli acie ad vesicæ collum inciso, ac per ipsum immissis tenacula & idoneo unco, calculum (uti dixi) ad ovi gallinacei magnitudinem, citra vim, hæmorrhagiam, doloremque magnum eduxi. Ab operatione, ventrem & totum inguen, defensionis gratia, oleo rosaceo & myrtino inunxi. Pessarium ex stupis, albumine ovorum imbutum, matricis collo indidi, triduo aquam plantaginis cum oleo amygdalarum dulcium (ad dolores sedandos) tepide injeci. Postmodum decocto petroselini, asparagi, brusci, Herbar. herniariæ, saxifragiæ, & seminum petroselini, gemistæ, & anisi, cum melle rosaceo misto, vesicam quotidie ablui. Sic divino auxilio, nullis supervenientibus symptomatibus, restituta & persanata fuit, & ad annum 1611. incolumis supervixit. Obs. 69.

Testes sunt reverendi, Johannes Rolandus, & Johannes Sampaulinus, Ecclesiæ Viviacensis Pastores, Nobilis Michael Proux, & Jacobus Probus, ejusdem loci Pharmacopœus exercitatissimus, qui operationi huic interfuerunt: uti etiam matronæ quamplurimæ, inter quas fuere genere, virtute, & pietate nobilissimæ; Domina Jaquelina Mestral, Domina in Vaudans: Domina Anna Salva, Domina de Tavel; Et Domina Claudina de Goumains, prædicti Dn. Proux uxor, quas omnes honoris causa hic nomino.

Delineatio lapidis prædicti.

OBSERVATIO LXIX.

Trecenti majores calculi, biennio excreti.

ANno 1599. 14. Aprilis, Goddart van Bieste, civis Coloniensis, homo fide dignissimus, Nobiliss. Doctissimoq; Viro Dn. Carolo Utenhovio, me præsente narravit, se cognovisse adolescentem quendam, tredecim annos natum, eumq; filium Henrici van Gusten, civis Coloniensis, qui excernebat per membrum virile lapides diversi coloris, quorum nonnulli castaneæ magnitudinem superabant, idque suis se oculis vidisse affirmabat. Nos hujus rei admiratione moti, matrem ejus, Steingen van Gusten nomine, pariter adivimus, ad rei hujus veritatem diligentius inquirendam. Illa, quæ Bieste nobis paulò ante declararat, plane affirmavit scilicet filium suum Petrum nomine, ab anno 13. usque 15. ætatis calculo laborasse, quo tempore circiter trecentos lapides per membrum virile (quorum nonnulli aut nucis aut castaneæ magnitudinem adæquassent) magno cum dolore & sanguinis profluvio excrevisse, donec tandem anno 1597. peste correptus obiisset. Nobisque hujus rei majore quam antea admiratione ductis monstrabat pixidem, in qua plures quam septuaginta, diversi coloris eorum lapidum asservabat: nonnulli autem erant pellucidi, flavi, fusci & rubri, non aliter quam si in ripa Rheni fuissent collecti: ex quibus aliquot mihi ipsa dedit, quorum aliqui ad semiunciam fere pendunt, quos ego penes me conservo. An autem hic fuerit naturalis morbus necne, aliorum judicio relinquo.

OB-

Obs. 70. & 71.

OBSERVATIO LXX.

Puella tabescens, appetitu minime privata.

SOlent nausea & cibi fastidium comitari tabem. Vidimus tamen Coloniæ Agrippinæ puellam 14. annos natam; quæ circiter 10. annum ætatis suæ, paulatim in tabem incidens, quatuor sequentium annorum spatio ita laboravit, ut penitus extabefacta fuerit; appetitu tamen ejus vix unquam imminuto. Nam comedebat & bibebat non parcius, quam si sana fuisset, & exercitia sua puerilia ut plurimum peragebat, neque lecto decumbebat: nisi per sex aut septem hebdomadas ante obitum. Febricula tamen & tussicula vexabatur continuo. Tandem penitus extenuata obiit 1600. mense Januario. Vocatus ad cadaver descandum, causamque mali investigandam; reperi mesenterium undique refertum tumoribus duris; scirrhosis atque steatomatibus; præcipue autem circa vasa & venas; quæ ad venam portam protendunt.

Circum circa venam portam tumores scirrhosi inveniebantur multi, quorum nonnulli ovi gallinacei, alii nucis castaneæ magnitudinem excedebant. Hinc chylum per mesenterium, & venam portam, ad hepar pervenire, & per reliquum corpus distribui non potuisse, indeque tabem exortam fuisse, quis est qui ambigat? Hanc quoque ob causam, excrementa quotidie bis ter liquida & chylo permista excernebat.

In rene dextro lapis erat ejus magnitudinis & figuræ, qualis hic depictus est: eumque inter rariora mea reservo.

Hepar utique sanum erat, stomachus & splen secundum naturam plane se habebant, inde appetitum non fuisse depravatum, rationi consentaneum est.

In dextro lobo pulmonis abscessus erat putridus & fœtidus, in quo continebatur pus in membrana inclusum, ad libram unam & semi: ut erant steatomata & scirrhi multi undique per substantiam pulmonis. Cor flaccidum & plane extenuatum erat.

OBSERVATIO LXXI.

In inciso cadavere rara plurima, observatu digna.

AMedeus quidam faber lignarius, quadraginta annos natus; biennio variis per intervalla morbis, dolore capitis, ictero, viscerum obstructionibus, imo etiam cachexia, postremum etiam dolore ischiadico, laboravit: tandemque, aucta febri cum paraphrenitide, 19. Apr. 1596. extinctus est.

Incidi cadaver coram D. D. Georgio Jenischio, & Philiberto; Jani Antonii Saraceni filio, Medic. Doct. In dissectione visa sunt observatu digna, quæ sequuntur: *Obs. 71.*

1. Omentum inflatum & corruptum.

2. Intestinum Colon, præter consuetudinem arctum circa ilia sinistra.

3. Inter collum vesicæ & intestinum rectum, tuberculum scirrhosum, ex quo sæpe urinæ difficultas, ac interdum etiam ischuria.

4. Ad rotatorem femoris dextri ingens abscessus, humorem purulentum copiosissimum, supra libræ pondus continens: hinc erosis articuli ligamentis, inhibitis etiam musculis luxatio, quam passus erat æger.

5. Sub musculo psoa sinistro, cui Ren incumbit, quique in cruris interiore partem infertur, ingens atheroma, ultra libras duas puris crassioris continens: ibidemque tres aut quatuor lumborum vertebræ, ita carie affectæ; ut earum frustula coram adstantibus extraxerim digitis, & attriverim.

6. Intestina vermibus scatentia.

7. Tumor scirrhosus, suppuratus, & instar steatomatis, magnitudine duorum pugnorum, ortus ab inferiore parte pancreatis, intestinum duodenum circumdederat, sic ut peritonæo tectus, alterum quasi ventriculum mentiretur. Materia per ramos venæ portæ in ipsum pancreas desinentes; affluebat.

8. In hepate scirrhoso apostemata exigua multa.

9. Lien totus corruptus multos continebat calculos.

10. Pulmo inflammatus, multis refertus glandulis.

11. In superficie sterni, ad clavicularum conjunctionem, atheroma ovi magnitudine.

12. Apostema sub ala dextra, inter pleuram & costas, maximi pugni magnitudine & graveolens, cujus purulenta materia, quartam, quintam & sextam costam exederat. Atque adeo non modo divulsæ erant costæ à vertebris; sed & summa parte qua vertebris junguntur, usque adeo carie corruptæ, ut facile eximi; digitisque friari possent.

13. In cranio dura mater inflammata.

14. Dura matre detracta, tumor scirrhosus & latus; in pia matre ad sinistram falcis partem. Hæc nimirum fuit causa doloris capitis; qui totum biennium perseveraverat.

15. Inter meningas & cerebrum ichor multus.

16. Plexus Choroides inflammatus.

17. Circa cerebri basin & cerebellum, semilibra sanguinis, & amplius è jugularibus internis affluxerat.

ANNOTATIO.

Intestini coli angustiam naturalem, in sinistra parte D. Caspar Bauhinus, Anatomicus insignis annotavit. Hujus causa, dolores colici in ea parte plurimum & oriuntur, & exacerbantur: quippe angustia illa facile obstruitur ab excrementis, quæ in colo propter copiam filamentis obliquis (ut D. Rondeletius diligenter annotavit) diu retinentur, ideoque indurescunt.

Obs. 72. & 73.

Psoæ musculi Galeno lib. 6. de dissectionibus musculorum sic dicti, renibus subjacent, & Vesalio sunt femur moventium sexti. In his nonnunquam oriuntur apostemata gravissima & periculosa, ut suo loco declaravimus.

OBSERVATIO LXXII.

Ex epiplocele & enterocele, gangrana & mors sequuta.

Exemplum I.

ANno 1585. mense Augusto, robustissimus quidam faber lignarius, quum Genevæ elevasset pondus ingens, omentum ei prolapsum est in scrotum; & quia reductum non fuit, intumuit, inde dolor acutissimus, inflammatio, febris, vomitus, aliaque graviora symptomata exorta, deniq; mors sequuta est septimo die. Ego una cum Joanne Griffonio, Chirurgo præstantissimo vocatus, scrotum præsente Jano Antonio Saraceno, Medico regio, incidimus, & invenimus omentum, imo etiam testes & vicinas partes plane corruptas & gangrænâ infectas.

Exemplum II.

ANno 1596 cuidam intestina in scrotum ceciderunt. Unde, quia reducta non fuerunt exortus est dolor aliaque symptomata graviora. Barbitonsorem in consilium advocat æger. Is fomentum ex absynthio & rosis, vino rubeo coctis applicari jussit: sed ut erant aliena à morbo, sic quoque ingravescebat morbus. Ego vocatus cum clarissimis doctissimisque D. Jano Antonio Saraceno, & Andrea Boneto, apud Genevenses Medic. Doctoribus, scrotum magnitudinem capitis excedens invenimus; febris erat vehemens, syncopæ, & vomitus frequentes.

Quomodo intestina in scrotum delapsa, re ducenda.

Statim fomentum ex radicibus altheæ, semine lini, fœnigræci, seseleos, floribus chamomillæ, meliloti, foliis malvarum & violarum applicuimus. Deinde capite inclinato, & pedibus in altum elevatis, reductum est intestinum. Sed quia propter inflammationem & compressionem, in ruptura abdominis jam cœperat corrumpi intestinum, paucis post horis è vita decessit.

OBSERVATIO LXXIII.

Ani clausi apertio, & curatio in infante.

ANno 1593. vocatus fui in Medman prope Dusseldorpium, in Ducatu Montensium, ut inviserem infantulum, qui clauso ano natus, jam usque ad sextum ætatis diem, cum maximo angore torminibus cruciabatur, & (ut verbo dicam) in vitæ periculo versabatur. Venter enim inflatus extentusque erat, leipothymiæ & sudores frigidi aderant, anus obducta erat membrana prædura, in qua nullum fere indicium aut vestigium ani, præterquam macula nonnihil livida apparebat. Illic facta parva incisione (ne sphyncter læderetur) novacula linteis juxta aciem involuta; deinde immisso speculo ani, & quod reliquum dilatato, statim ejecta est excrementorum colluvies. Hinc venter confestim subsedit, reliquaque symptomata remissa sunt. In anum demum immisi per aliquot dies fistulam plumbeam, inunctam unguento quodam desiccante: veluti de cerussa, de minio, diapompholygos, & similibus. His facta cicatrice, plenissime convaluit. Anno 1612. cum paternos Lares, simul & amicos in oppido Madman inviserem, à Domino Geiß Bus / ibidem consule relatum mihi fuit, prædictum puerum ad annum 18. ætatis, sanum & incolumem vixisse, nisi quod alvum ut plurimum siccam habuerit.

Obs. 74.

OBSERVATIO LXXIV.

Excrementa per inguen egeri solita.

ANno 1604. 15. Novembris die, vidi hîc Parniaci adolescentem, cui pars intest[illegible] ex inguine propendebat. Ego hanc rem [illegible]miratus, adduxi ipsum in ædes meas, cum [illegible]uibusdam civibus, inter quos erat D. Ni[illegible]us Probi, hujus Reipubl. Senator dign[illegible]us, N. Jacobus De Bruel, & nonnulli alii. Sin[illegible]ula, quantum fieri potuit, & ipse lubens nob[illegible] diligenter ea explorantibus aperuit, eodem momento annotavimus.

Erat autem is natione Delphinas, ex pago Emuns, ad flumen Liserre oriundus, natus 20. annos aut circiter, Cæsar Luirre nomine, juvenis robustus, & bono corporis habitu præditus: habebatque sibi adjunctum fratrem, Petrum Luirre 24. circiter annos natum. Affectus autem talis est. Paulo supra inguen dextrum, ad latus Ilii ossis aperto aut rupto abdomine, intestinum emergit: quod longitudine Spithamæ cum dimidia propendet, & ad crassitiem brachii juxta carpum fere adæquatur. Rupturæ aut aperturæ, nihilominus undique firmiter adnatum est hoc intestinum, carnosum, item rubicundum, ac undique humore viscido & albo aspersum. Habet quoque tubercula multa rubra, nec tamen usque adeò dura. Hujus autem intestini quarta circiter portio, quamvis supra abdominis aperturam sursum erecta sit, uti postea ex figura apparebit, nihilominus tamen cum inferiore parte continua, ac nullis interstitiis distincta est, multo tamen durior tactu percipitur: quapropter excrementa non recipit; atque (uti Juvenis nobis retulit) semper extra abdomen propendet: quum tamen quod reliquum est intestini, facile manu intromittitur; uti egomet periculum feci: quandoquidem indice dextro posito in extremo partis, quæ de intestino egreditur, facilime eam intro reduxi, atque (quod amplius est) digitum in ventre circumcirca rupturam circumduxi. Erat enim ruptio abdominis ampla trium digitorum, in latitudinem positorum, sed & aliquando totam fere portionem, quæ deorsum pendet, sponte sursum retrahi vidimus, statimq; tamen denuo redit, atque simul excrementa multa liquida viscosa, spumosa & flava secum

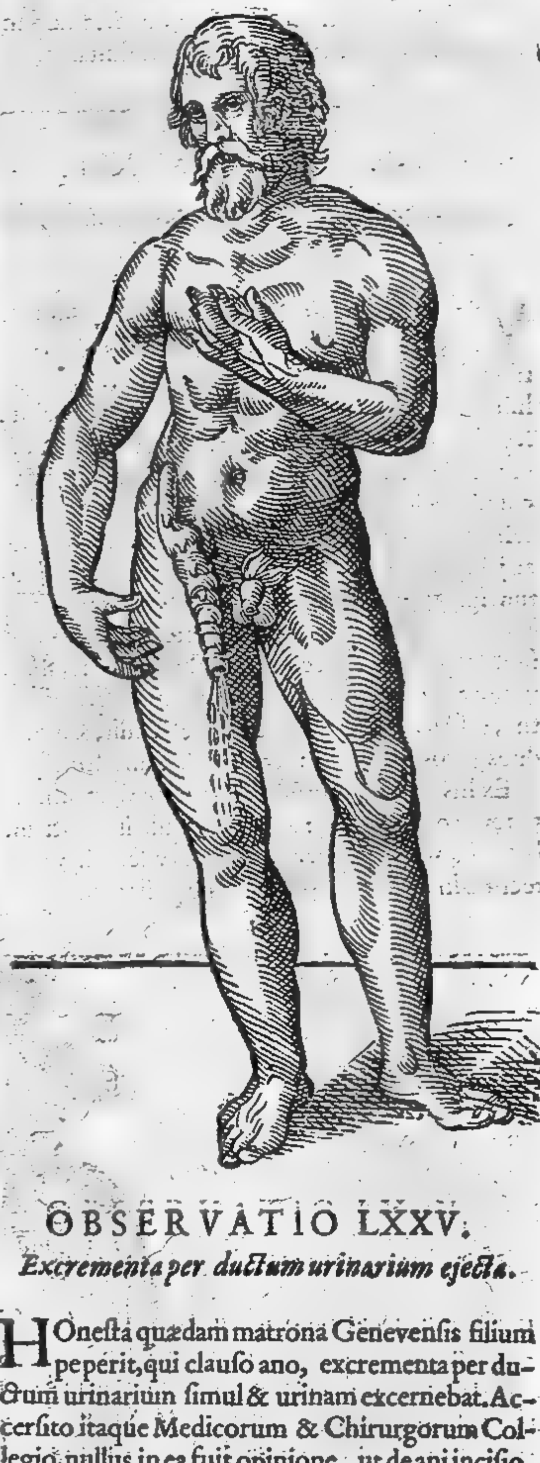
Obs. 74. cum adducit & expuit: asseruitque Juvenis ille, se nihil per secessum, sed excrementa & flatus hac via exonerare. Dolorem nullum adesse ait; nisi quum frigus ipsum molestat, & excrementa (quæ involuntarie semper effluunt) indurata sunt. Urinam quoque sine difficultate reddit, testiculus ex hac parte paulo crassior est sinistro, reliqua secundum naturam conspiciuntur omnia: nisi quod cutis circumcirca rupturam abdominis aliquantum rubescat, sine tumore tamen.

Quantum ad causam hujus mali affirmabant Juvenis & frater ipsius, Anno 1602. Mense Septembri, ex alto in terram ipsum cecidisse, atq; in eo casu cuspide pali, abdominis musculos, peritoneumque in vacuum ventris usque confossum fuisse. Intestina quoque per vulnus ad magnitudinem capitis excidisse: neque ante tertium diem Chirurgum habere potuisse, tum intestina reduci non potuisse, nisi novacula dilatato prius vulnere; nec tamen reducta, intus retineri potuisse: quantumvis summa adhibita fuisset diligentia. Excrementa quoque ab eo tempore, nunquam per alvum, sed per hoc intestinum exonerasse, atque variorum Medicorum Chirurgorumque consilia & medicamenta frustrà adhibuisse. Sed quia in hac relatione quædam obscura & præter naturam occurrunt, optarem accersitos ad hoc opus Medicos & Chirurgos, rei veritatē declarare. Interim quæ ego de hoc affectu annotavi, in gratiam studiosorum rerum rararum communicare placuit; simul cum intestini prolapsi adumbratione. Die 10. Septembris Anno 1606. Juvenis ille robustus, & optima corporis constitutione præditus denuo Paterniacum pertransiens, me invisit. Hujus affectum in eodem statu, quemadmodum ipsum descripsimus, inveni, nihilque amplius observare mihi licuit; nisi quod cibum præcedenti die assumptum, & quidem pisa & integra & indigesta, omnis fœtoris expertia, in mei præsentia per intestinum egesserit; retulitque, excrementis suis rarissimè fætorem adesse involuntarie tamen, & ipso inscio eadem excerni, nec ullum se pati dolorem, nisi cum intestinum hoc à frigore molestatur.

Excrementa sine fœtore.

(o)

Obs. 75. & 76.

OBSERVATIO LXXV.

Excrementa per ductum urinarium ejecta.

Honesta quædam matrona Genevensis filium peperit, qui clauso ano, excrementa per ductum urinarium simul & urinam excernebat. Accersito itaque Medicorum & Chirurgorum Collegio, nullus in ea fuit opinione, ut de ani incisione quicquam tentaretur. Tandem quum excrementa indurescerent, nec per ductum illum angustum amplius permeare possent, inflatus est venter, exorta est febris, aliaque symptomata: ita ut decimo septimo ætatis die è vita decesserit. Aperto cadavere, inventum est intestinum rectum adnatum fundo vesicæ.

OBSERVATIO LXXVI.

De duplici ductu urinario.

Puerum 12. annos natum, aliquoties invisimus Coloniæ Agrippinæ, anno 1600. cui natura duplicem urinarium ductum dederat, quique per utrumque urinam sine ulla difficultate emittebat. Erant autem in loco solito alter super altero siti, tenuissimaque membrana & interstitio distincti: sed inferior aliquantulum incurvabatur,

Obs. 77. tur, ita ut ex eo lotium non recta, quemadmodum ex superiori, sed nonnihil deorsum fluitaret.

OBSERVATIO LXXVII.

Quomodo ægri situandi in exhibendis clysteribus.

VSus Clysterum in plerisque morbis, intestinorum inprimis, maximus est, nec exigua utilitas inde ad ægrotos redit, dummodo recte adhibeantur; quod præter cætera, fieri debet habita legitimæ collocationis ægrotantis ratione. Ut autem demonstremus, in quodnam latus æger decumbere debeat, considerandus est situs Coli intestini, quod oritur à cœco ad dextrum renem: & ad jecoris cavum vergens reflectitur, & convolutum sub ventriculi fundo progrediens ad sinistra, lieni accumbit, moxque in posteriora vergens, ad sinistrum renem descendit, cui alligatum est, ibiq; multo angustius quam in reliquis partibus efficitur, cellulisque caret, postea descendit, & quum duos gyros fecerit, in rectum desinit intestinum.

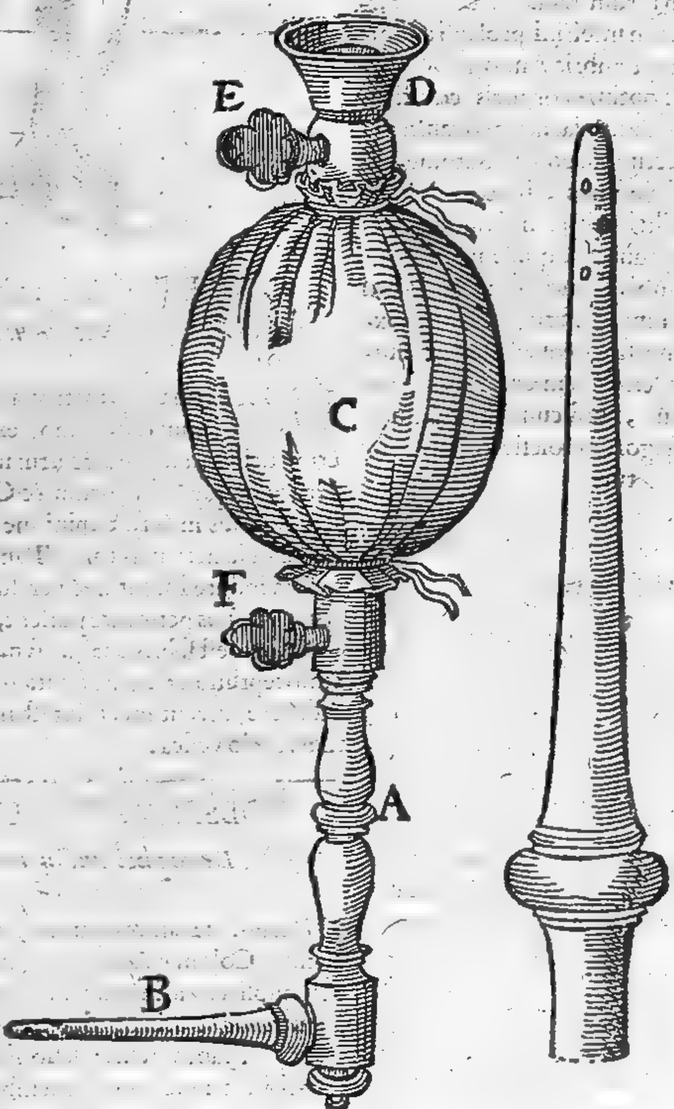
Ex his perspicuum est, ægrum in dextrum latus esse collocandum: quum alioquin in sinistrum latus depositus sit æger, tota moles viscerum, tum rectum intestinum, tum maxime postremam partem coli (quæ sub splene descendit ad renem sinistrum annectitur) comprimat, adeo ut clyster ulterius ad capacitatem coli progredi nequeat: sed in duobus inferioribus gyris coli remaneat, nec diutius retineri possit. In dextrum vero latus decumbente ægro, Clyster syphone aut alio quovis instrumento, facile usque ad reflexionem sub liene, deinde sine obstaculo usque ad valvulam (quam clarissimus Dn. D. Casparus Bauhinus, in fine cœci, & principio Coli primum invenit) ducitur. Atque sic æger, quum diutius clysterem retinuerit, majorem quoque inde fructum percipiet.

OBSERVATIO LXXVIII.

Obs. 78.

Delineatio & descriptio instrumenti, quo æger sibi ipsemet clysterem minimo negotio infundere potest.

QUam necessarii & utiles clysteres, cum ad conservandam valetudinem, tum ad amissam recuperandam, omnes Medici norunt. Verumtamen quia plerique præsertim mulieres, propter verecundiam, summopere ab eis abhorrent; ideo sequens instrumentum, quo quisque sibi ipsemet, parvo cum negotio, clysterem infundere poterit, excogitavi.

A. Fistu-

Obs. 78. A. Fistula est ex ligno fabricata, pollicis crassitie, longitudinis spithaminis cum dimidio, cujus foramen crassitiem pennæ oloris non excedit. Quantò enim angustius fuerit foramen fistulæ, tantò violentiùs & altiùs ascendet clyster ad intestina.

B. Cannula est vulgaris clysterum, quæ in anum immittitur.

C. Vesica est bovina, in quam infundendus est clyster. Illa autem ex una parte fistulæ literâ A. notatæ, ex altera verò parte orificio vesicæ literâ D. notato, ex ligno quoque fabricato, firmiter est alliganda.

E. Superioris orificii clavis est.

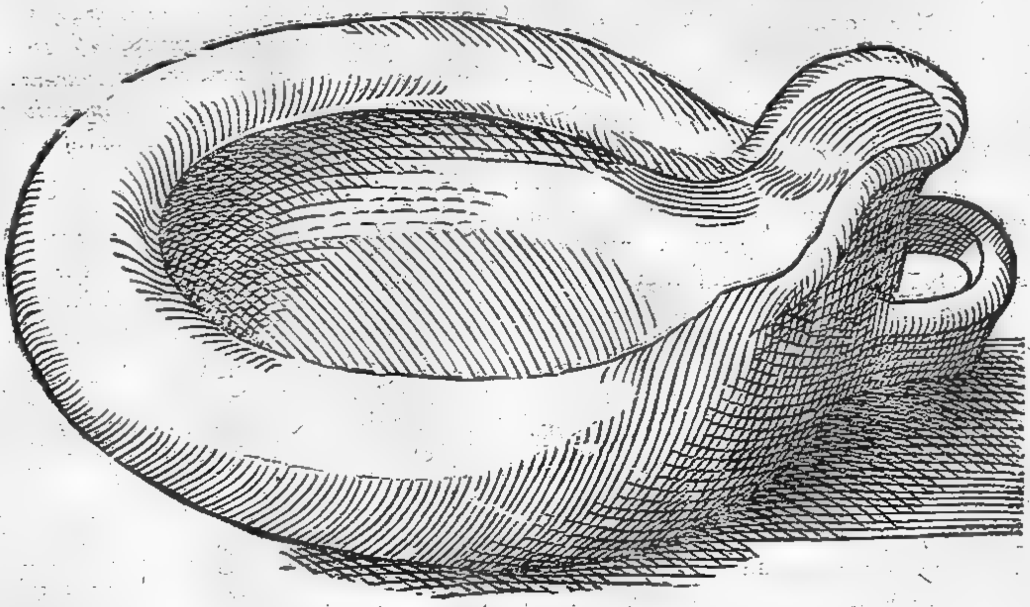
F. Clavis est fistulæ A. notatæ; cujus beneficio clyster in vesica C. notata, ad libitum ægrotantis retinetur.

Præparato igitur clystere, & in vesicam infuso, atque clavibus E. & F. notatis bene clausâ vesicâ, æger in dextrum latus decumbet: & cannulam B. notatam sibi in anum immittet. Id autem ut sine difficultate fiat; crura ut aliquantùm incurvet, necesse est. Deinde linteamina reduplicata, aut stupas ex adverso fistulæ firmiter ponet, ne excidat cannula ex ano. Ideoque sinistrum crus paululùm extendatur, quo genu sinistrum in dextrum poplitem sese insinuare possit; hoc modo enim facilè retinetur cannula in ano. Hisce omnibus, ut dixi, expeditis, vertet æger clavem F. notatam, ut aperiatur fistula. Mox vesicam manibus comprimat & detorqueat: sic clyster sine ulla difficultate ad intestina perveniet.

Obs. 79. Aptissimum est hoc instrumentum: nam si quis superiorem instructionem sequatur, parvo cum negotio sibi ipsemet exhibebit clysterem, ut in me ipso sæpissimè expertus sum. Quòd si fuerit æger debilis, ita ut ex lecto egredi non possit, habeat in promptu pelvim, quam sub finem hujus observationis delineatam habes.

Tandem reclusa clavi F. & aperta E. inflanda est vesica, & reponenda ut exsiccetur & conservetur.

Qui ad sanitatem conservandam, propter siccitatem & constipationem ventris, aliquandò clysteribus uti coguntur, non opus habent, ut in lecto decumbant, sed sedendo possunt sibi ipsimet, sine ullo negotio, superiori instrumento, clysterem infundere, hoc modo. Incurvato aliquantùm corpore, immittant sibi cannulam in anum: postea sedeant in scamno, ne excidat cannula. Mox aperta clave, & compressâ vesicâ, quemadmodum ante diximus, Clyster facilè altiùs in corpus infunditur.

OBSERVATIO LXXIX.

Arthritis inveterata, torturâ sanata.

AD

Reverendum ac Clarissimum Virum, Dn. D. ANTONIUM FAYUM, S.S. Theologiæ apud Genevenses Professorem dignissimum, nec non Philosophicarum ac Medicarum rerum scrutatorem diligentissimum.

RAriùs ad te quàm vellem scribo, vir undiquaque doctissime, atque reverenter mihi observande, quòd Tuæ Excell. in seriis studiis, aliisq; negotiis gravissimis occupatam interpellare verear. Hac tamen oblatâ occasione, hæc medica ad te bis Medicum, & abditarum rerum scrutatorem diligentissimum, quin scriberem, abstinere minimè potui. Præteritis hisce diebus obortus est mihi in sinistro brachio catarrhus, qui me per aliquot dies vehementer excruciavit, cujus nihilominus nullum sive ruboris sive tumoris apparuit vestigium. Ego in summis constitutis doloribus, non alio remediorum genere, quàm vehementi brachii extensione, haud levem doloris mitigationem sensi. Quòd autem necessitas tale dolorum anodynum excogitarit, maximè admiratus sum. Recordari tamen cœpi, Vir doctissime, & abs te olim in familiari colloquio mihi dictorum, & à me non absimilis unius aut alterius exempli haud ita pridem observati.

Nam

Obs. 79.

Nam ante annos tres Castellanum en la Chaux, prope Lausannam, MARRIA nomine, octogenarium, cum doloribus ex retentione urinæ, propter abscessum in ductu urinario, afflictatum, curandum habui: qui spatio quatuor aut quinque dierum urinam reddere non potuit, nisi porrectis in altum brachiis, & projectis in funem ad id aptatum manibus, atq; ita reliquâ corporis mole extensâ non secus ac si torturâ afficeretur.

Tandem rupto abscessu, pus fœtidissimum emanavit, dolores ac reliqua symptomata remissa sunt atque sic pristinam sanitatem, qua adhuc Dei beneficio fruitur, recuperavit.

Porrò inter morbos planè incurabiles, aut difficulter curabiles, ipsa Arthritis inveterata non tantùm doctorum consensu judicatur, sed etiam ipsa experientia comprobatur. Peccans enim ille viscosus & lentus humor, articulis, ligamentis, nervis, & juncturis tenaciter inhærens & insidens, medicamentis haud tollitur, nec radicitùs evacuatur. Violenta tamen illa distorsione & expansione membrorum, quæ fit in tortura criminali, penitus illam sublatam fuisse, tum ex quorundam virorum fide dignorum relatione habeo, tum etiam egomet in viro quodam observavi.

Anno 1596. Nobilis & Magnificus ABRAHAMUS Graffenried/ Reip. Bernens. Consul vigilantissimus, præsente Nob. ANTONIO à Graffenried/ ejusdem Reip. nunc Tribuno vigilantissimo; & nonnullis aliis, Bernæ domi suæ narravit mihi, Commissarium quendam (cujus nomen nobis quoque aperuit) arthriticum, gravium facinorum suspectum, ante annos viginti Bernam adductum, ibiq; multoties torturæ subjectum: Inq; ea, quum intrepidè innocentiam suam tueri pergeret, non modo criminis, verùm & arthriticorum dolorum, quibus ante torturam duriter affligebatur, absolutum fuisse.

Sic ego non infimæ sortis quendam 18. ab hinc annis familiariter novi, qui ante annos 16. graviter accusatus, Bernam adductus fuit; ubi quum tortura multis vicibus ipsi rigidissimè adhiberetur, ille verò innocentiam suam constanter affirmaret, tandem absolutus, & pristinæ dignitati restitutus est. Hic antea per multos annos podagrâ miserrimè cruciabatur: à tortura autem postquam thermis Valesianis usus esset, valetudo ipsius adeò confirmata est, ut usque ad hunc diem superstes, nulla doloris arthritici vestigia à torturæ tempore senserit, sed erectus in pedes, quantumvis senex, insistere atq; incedere potis sit.

Ejusdem rei historiam memini T. Exc. aliquando me præsente narrasse, quendam nempe podagricum in carcerem conjectum, & quæstione examinatum, postea tamen pristinæ dignitati restitutum, ab arthritide simul liberatum fuisse. Exempla hæc Observationibus meis Chirurgicis, amicorum admonitionibus, in lucem propediem edendis, inserere decrevi, si forsan podagrico cuipiam utilitatis hinc aliquid conferri possit. Proinde si historiam tuam plenius communicare, atque simul exiguo aliquo carmine hasce observationes illustrare Exc. T. dignetur, id mihi gratissimum fuerit, eoque me tibi magis ac magis totum devinxeris. Mitto exemplar tractatus mei de Dysenteria, quod ut sereno vultu accipiat Exc. T. vehementer rogo. Vale, vir clarissime ac perpetuò mihi honorande, cum honestissima tua conjuge, quam tecum ego & Colinetæa mea charissima, demissè salutamus 10. Febr. 1604.

Exc. T. addictissimus & obsequentissimus
G. Fabricius Hildanus.

ANTONIUS FAYUS.
GUILELMO FABRICIO HILDANO,
Chirurgo præstantissimo
S. P. D.

Obs. 79.

Arthritis torturâ sanata.

ITa est ut scribis, Vir clarissime & amicissime, narravi tibi ante annos aliquot, quod non oculis videram, sed quod ab oculatis auribus acceperam. Vir clarus in carcerem conjectus, propter occulta cum principis sui hostibus colloquia, quæstione adhibita, tortus est. Laborabat ille totius corporis arthritide. Quod verò ei videbatur summum incommodum adferre debere, in maximum commodum cessit. Nam postea non tantùm ab arthritide ille est liberatus, sed bonæ valetudini restitutus est, qua & usus multos annos vixit. Memini Averrhoici dicti, in morbis monstra fieri, id est, ut ego quidem existimo, contingere multa, quorum ratio nulla reddi potest. Sed nemo te meliùs aut certiùs id docere potest, qui deploratis, & ab aliis Chirurgis derelictis, ita soles manum opiferam adferre, ut admirabilium tuarum curationum tam sit celebris fama, quàm incredibilis & frequens successus. Cognovi id novissimè, quum JUVENONI tui (quid enim tuum non appellem, cui vitam secundum Deum restituisti) manum, quam ferè cum humero & brachio semimortuam videram, priusquam ad te, tanquam ad alterum Æsculapium se contulisset, à te revertentem, literasq; tuas tradentem gratulabundus intuerer. Non dubito, quin majora & mirabiliora lecturi simus in tuis observationibus, quæ non voluptatem tantùm, sed utilitatem Medicæ familiæ sint allaturæ. Legi quod misisti de Dysenteria scriptum, placuit. De Epigrammate quod petis, petam ab Apolline, ut ministret aliquid te non indignum. Quanquam vereor, ne parùm mihi faveat in versibus pangendis hoc tempore, quum jam diu ab illius castris discesserim, abjecta medicinæ faciendæ cura, ut Christo & ejus Ecclesiæ vocanti parerem, medicinamq; corporis cum Medicina animæ commutarem. Dominum MERULAM, popularem meum, Paterniacensis Ecclesiæ pastorem fidelissimum, quæso officiosè meis verbis saluta. Ego & uxor mea tibi & uxori tuæ salutem dicimus, & à Domino salutis Authore precamur. Vale. Genevæ 16. Februarii, Anno 1604.

ANTONIUS FAYUS
Guilelmo Fabricio Hildano, Chirurgo Præstantissimo.
S. P. D.

Arthritis gaudio.

MItto tibi, vir clarissime, Epigramma, quod lusi non invito Apolline, quia de te Apollineo alumno

Obs. 79. maximo & insperato curata.

animo cogitabam & scribebam. Erit mutui amoris nostri τεκμήριον. Accipe etiam, quæ inter Observationes tuas reponatur, non indignam historiolam, superiori illi, quam ad te nuper misi, affinem. Ducebatur ad supplicium, caput amissurus, quadragenarius podagricus: in medio itinere allatus est de venia, principis benignitate misero illi concessa, nuntius planè insperatus. Illo sic affectus est miser ille, ut qui exanimis propè membrorum omnium usu carebat, statim alacri & expedito motu se in pedes dederit, annosq; multos postea liber ab omni arthritidis molestia vixerit. Narrationem hanc pro vera affirmare ne dubites, illam enim excepi ex Actis publicis Senatus Reipublicæ tibi satis notæ. Quum autem antea privato nomine gratias egerint ex fratribus nostris nonnulli, pro eâ fide & diligentia, quam in curando JUVENONIO adhibuisti, nunc totius Collegii nostri consensu aguntur, ut ex literis D. GAULARTII intelliges, addito munusculo, exiguo quidem illo, sed non exiguæ observantiæ erga te arrhabone. Boni omnia consule, & nos ama. Vale Genevæ 12. Martii Anno 1604.

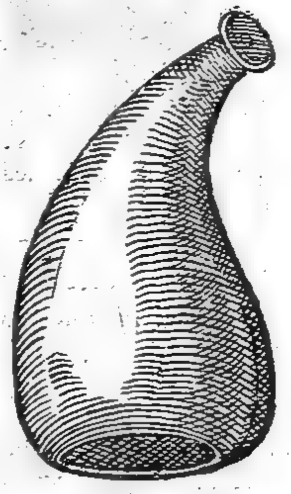
Arthriticos timore & inopinatâ mentis consternatione sanatos fuisse, lector exempla videre poterit Centuria prima Epistolarum, Epistola 47. & 48.

OBSERVATIO LXXX.

De brachii tumore pituitoso circa cubitum resoluto atrophiâ correpti, curatione.

ANno 1594. mense Januario puer 13. annos natus, filius PETRI von Werd, civis Coloniensis, ex variolis tumores aliquot ex lenta & viscida materia circa humeros, cubitum dextrum & genu contraxerat. Horum nonnullos, qui humeros occupabant, incidi, & processus superiores scapulæ (quos rostra porcina vocant) extraxi: quo facto humeri nullo motu deperdito restituti fuerunt. Cubiti verò tumorem, quum ad id me parentum cogerent preces, discutientibus medicamentis resolvi: Sed non multò post, brachium usque ad humerum in atrophiam incidit, & ita desiccatum est, ut periret motus omnis. Verùm appetente Vere, puerum denuo purgavi leni quodam medicamento phlegmagogo, qualia sunt Diacarthamum & Diaphœnicum cum rhabarbaro. Deinde singulis diebus bis terve brachium decocto capitum, pedum & intestinorum vervecis vel vituli, cum lumbricis incoctis, insuccare jussi, quoad pars inciperet rubescere. Tum præstò fuit famulus, qui parvo quodam instrumento ex cavato corneo, præcipua brachii vasa sugeret. Hinc totum brachium, humerum, collum, & pectus cum succo lumbricorum, & oleo amygdalarum dulcium simul mistis, inunxi. His Deo benedicente, brachium pristino restitutum fuit vigori.

Obs. 81. & 82.

ANNOTATIO.

Atrophiæ hujus causam autumo materiam lentam & viscidam resoluti humoris, tum intra, tum circa vasa, venas nimirum, arterias, & nervos sparsam, & induratam, ac proinde prohibentem, quò minus sanguis & spiritus ad brachium pervenire, idq; nutrire possent. Unde intelligimus, meliùs incidi abscessum, & pus extrahi, quàm si humor extra vasa discutiatur: quod ipsum ex sequenti observatione quoque manifestum erit.

OBSERVATIO LXXXI.

Abscessus circa humerum serò aliquantum apertus, quæsitâ deorsum viâ, genitalibus gangranam succendit.

TRimestris puer Reverendi DAVIDIS CLAUDII M. Genevensis, abscessu circa humerum dextrum laborabat. Vocatus unà cum clarissimo Dn. D. JANO ANTONIO SARACENO, Medico regio, materiam plus quàm digestam adstantibus significavi, qui tamen incisionem respuerunt. Postridie tumorem multùm imminutum invenimus, sed humorem descendentem apprimè cognovimus. Tum inciso tumore aliquantum effluxit puris, paulatimq; subsedit tumor, defluente sensim in imum ventrem & genitalia humore, qui extincto calore nativo gangrænam procreavit, & paucos post dies sphacelum, indeq; mortem. Est enim sphacelos hac in parte ut plurimum lethalis: ut in tractatu nostro de Gangræna annotavimus.

Similem propemodum casum vidi in puerulo, duorum mensium ætatis, Nobilissimi viri JOHANNIS à WILICH Bernsau, qui per eundem obiit Coloniæ, Anno 1599. 10. Julii.

OBSERVATIO LXXXII.

Erysipelas oleo inunctum, in gangrænam terminatum.

RUsticus quidam, Erysipelate phlegmonoide in sinistra manu laborante, ex tonsoris consilio sibi inunxit per aliquot dies manum & brachium oleo rosaceo: unde dolores, inflammatio,

Obs. 83. matio, aliaque symptomata magis magisque ingravescebant, ita ut tandem gangræna correpta sit tota manus. Is quum ad me accessisset, scarificatione, aliisque remediis, quæ ad gangrænæ curationem spectant, curatus fuit. Ex quibus perspicuum est, oleum maxime inflammationibus adversari: ut etiam Galenus lib. 5. de simplic. medicamentorum facultat. monuit.

OBSERVATIO LXXXIII.

Digiti omnes dextræ manus, pollice excepto, ex combustione in externam manus partem retracti, ibiq; conglutinati, restituti.

ANno 1596. Isaacus Gotteran de Perroy, adduxit ad me Lausannam filium suum Michaelem, 14. menses natum. Is autem sexto mense ætatis, manu dextra in prunas ceciderat: Hinc index, medius, annularis, & auricularis, una cum externa metacarpi parte, adeo combusti fuerunt, ut apices horum digitorum usque ad primam articulationem deciderint. At quia pater curationem imperitis commiserat, digiti omnes (excepto pollice) cum cute metacarpi quasi in globum, (ut sequens figura ostendit) conglutinati fuerant.

Septimo mense post absolutam curationem, adducunt ad me puerum parentes Lausannam, auxiliumque meum implorant. Purgato itaque corpore, manna ex jusculo exhibita, topica & Chirurgica sic institui. Primo sequenti decocto emollienti, & unguento, per dies aliquot usus sum.

R. Radicum althææ cum toto, Rad. Bryoniæ,
Liliorum alborum ana ℥ j.
Florum Chamomillæ,
Meliloti.
Hyperici,
Chamœpitios
Chamædrios ana M. j.
Sem. Fœnigræci
Lini ana ℥ j.

Coquantur in jusculo pedum & capitis vervecis aut vituli pro fotu. Postea inunxi totam manum & brachium sequenti unguento.

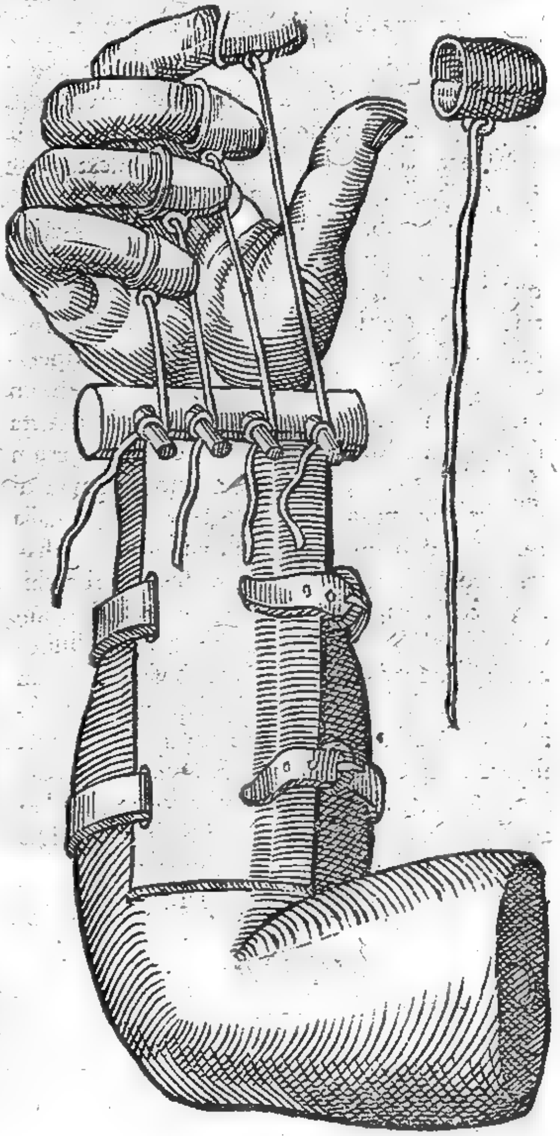
R. Unguenti Dialthææ ℥ j.
Axungiæ humanæ,
Gallinarum,
Anseris,
Ursi ana ʒ ij.
Succi lumbricorum ʒ ß.

Obs. 83. Misce, fiat unguentum. Tandem manum involvi emplastro de mucilaginibus. His nervi & callositas ex corrugata cute metacarpi & digitorum, in externa parte manus concreta, satis emollita: Inde callum inter digitos & metacarpum novacula excidi, digitos item separavi. Deinde inspersi pulverem nostrum ad sanguinem sistendum. & albumina ovorum mista cum aqua rosatea, & plantaginea, oleoque rosaceo, applicui. Defensivum quoque ad carpum adhibui, & totum brachium oleo rosaceo, myrtillorum, & lumbricorum inunxi. Postero die sequens digestivum filamentis suavibus supra incisiones posui, & brachium, ut antea, supra dictis oleis inunxi.

Vide Trac. de Gang.

R. Terebinthinæ, lotæ in aqua rosacea & plantagin. ℥ j.
Olei rosacei & de vitellis ovorum ana ʒ ij.
Croci ℈ ß.
Vitellum unius ovi. misce.

Quinto die apposui sequens instrumentum, ex ligno fabricatum, & incœpi paulatim attrahere digitos ad naturalem situm.

A. Fe-

Obs. 84

A. Ferula est, lata tribus digitis in latitudine positis, ejus longitudinis, ut à carpo ad cubitum ferè usque pertingat.

B. Baculus est rotūdus, pollicis crassitie, qui ferulæ firmiter affixus est: medio autem hujus baculi exsurgunt clavi quatuor rotundi, & ex ligno fabricati, C.C.C.C. notati. Habet item ferula fibulas duas D.D. notatas, & lora duo EE notata, quorum beneficio instrumentum brachio alligatur: ut ex figura satis apparet.

Alligato itaque instrumento, & undique linteis stupis, aut gossipio bene munito; habui in promptu digitalia ex pelle fabricata, quæ extremitatibus digitorum apposui. Deinde filo, quod eis appendet, digitos deorsū attraxi, & clavis C.C.C.C. notatis alligavi, atque singulis diebus magis magisque incurvavi. Id autem ut eo melius fieret, brachium & manum superiori unguento, quotiescunque vulnera tractabam, inunxi. Ne autem digiti denuo conglutinarentur, laminas plumbeas digitis interponebam. His paulatim digiti ad naturalem situm reducti fuerunt. Interim vulnera quoq; consolidavi & cicatrizavi, non quidem iis quæ valde exsiccant, sed iis, quæ simul emolliendi vim habent medicamentis: quemadmodum in tractatu nostro de Combustionibus ostendemus. Atq; sic, divino favore, manus in integrum restituta fuit.

OBSERVATIO LXXXIV.

De morsu humano, ejusdemq; curatione.

DUplex homini ab homine morsus infertur: nam alias fit ab homine rabioso, isq; summe malignus atque venenosus est: ideoque non secus quàm si à cane rabioso factus esset, curari debet. Alias fit itidem ab homine, aut phrenetico, aut furiosa ira percito. Quem morsum postremum periculo non vacare, exempla quæ sequuntur, fidem faciunt.

Anno 1581. Girhardus Muchs, mercator in Langenberg in Ducatu Montensi, quum inter pocula cum alio quodam litem haberet, eique colaphum impingere tentaret, dentibus haud leviter infixis apicem dextri ejus indicis apprehendit. Unde, quia non recte curatus, nec ulla vitæ regiminis ratio habita est, exortus est dolor magnus, aliaque graviora symptomata. Quum vero de abscisione manus barbitonsores duo, quibus curandum se commiserat, in se conferrent; is vocari jussit præstantissimum Cosmum Slotanum, apud quem tunc temporis praxim exercebam. Quum itaque pervenissemus ad ægrum 26. Julii, invenimus totam manum inflammatam, & jam incipiente gangræna correptam: dolores quoq; extremi, convulsiones, febris ardentissima, syncope, & inquietudines maximæ aderant; ita ut non solum de manu, verum etiam de vita periclitaretur.

Scarificavimus itaque statim totam manum, & applicuimus quæ gangrænæ adversantur. Mox universalibus, veluti clysmatis, purgationibus, venæ sectione, epithematibus, cordi & hepati applicatis, & vitæ regimine frigido & humido, humores & sanguinem ad manus cum impetu fluentes, repulimus, detraximus, diminuimus, & partes principes ad temperiem vocavimus. Sic tandem æger, divino favore convaluit, ita ut non manum, imo ne digitum quidem morsum amiserit.

Obs. 85.

Anno 1603. mense Aprili, quum phreniticam quandam mulierem tractandam haberem, & linguam an arida esset, explorare vellem, illa digitum incauti, & nimis curiosi Medici dentibus arripuit, atque adeo dentes digito impressit, ut fine violentia eum inde extrahere non potuerim. Hinc statim dolor vehemens non solum in ipso digito, sed per totum brachium exortus est. Applicatis tamen iis, quæ sequuntur, paulatim dolor sedatus est: & quinque vel sex dierum spatio digitus convaluit. Primo diligenter sanguinem ex morsibus (diversis enim in locis dentes infixerat) expressi, mox aceto acerrimo ablui tum morsus, tum etiam totum digitum. Postea theriacam dissolutam in aqua vitæ, cum gossipio morsibus imposui, ac emplastro basilico apicem digiti, totam vero manum linteo reduplicato, ac in oxycrato madefacto involvi. Atque his remediis quotidie bis vel ter iteratis, Dei beneficio convalui.

OBSERVATIO LXXXV.

Alia morsus humani curatio.

ANno 1604. sub Canicula Esaias Rapin, Corsellis prope Paterniacum, à quodam viro, furiosa ira percito, ad primam articulationem pollicis graviter morsus fuit. Hinc statim exortus est dolor vehemens per totum brachium. Neglecto ab initio morsu, dolores, reliquaque symptomata singulis momentis ingravescebant. Ego quarto die morbi accersitus, febricitantem ipsum comperi; syncopæ item aderant, & dolor acutissimus. Pollex item usque ad carpum correptus erat phlegmone, quæ postea in putridum & sinuosum ulcus degeneravit. Morsus lividi erant, ex quibus subtilis, acris, & fœtidissima materia effluebat. Doloris leniendi gratia, brachium oleo rosaceo & lumbricorum inunxi. Ad carpum, defensivum morsibus, toti vero digito sequens unguentum applicui.

℞. Unguenti basilici
Butyri recentis ana ℥ ß.
Ol. amygdalarum dulcium ℥ j.
Theriacæ opt. ℥ j. cum vitello ovi, fiat unguentum s.a.

Postero die electuario de succo rosarum ipsum purgavi. Postea basilicam brachii sani incidi: & vitæ regimen præscripsi. His sedato dolore, & probe digestis morsibus, ulceribus mundificativum sequens imposui.

℞. Pulveris Myrrhæ, Aloes, radicum aristolochiæ rotundæ.
Iridis florentinæ, Angelicæ ana ʒ j.
Theriacæ dissolutæ in aqua vitæ ʒ ij.
cum melle rosaceo, fiat unguentum.

Tandem ulcera aliorum ulcerum more consolidavi, curamque Dei beneficio, maximo cum labore absolvi.

Obs. 86.

OBSERVATIO LXXXVI.

De morsu canis rabiosi.

Ad

Clarissimum ac Doctissimum Virum, Dn. D. ABELUM ROSCIUM, Reip. Lausannensis Medicum ordinarium atque celeberrimum.

QUIA multi historiam de quadam matrona, quam aliquando tibi coram narravi, vir undiquaque doctissime, atque amice plurimum observande, pro fabula habuerunt; ideo statueram, illam, quantumvis memorabilem, oblivione sepelire. Hoc tamen anno, quia duo sese obtulerunt exempla, quibus illa confirmari potest, audentior factus sum, ut historiam ipsam letheis aquis penè immersam, literis tanquam remis ad ripam appellerem, tibiq; rerum naturalium atque medicarum scrutatori diligentissimo, emersam communicarem. Historia autem illa erat de matrona quadam, quæ ex levissima (ut videbatur) occasione in hydrophobiam inciderat, ac tandem morte sublata fuerat. Porrò res ita se habet. In via obviam venit ei canis rabiosus, qui vestem ejus dentibus arripiens, huc & illuc trahebat, donec tandem veste lacerata, cute tamen mulieris illæsa & intacta, canis aufugit. Illa verò nescia canem rabiosum fuisse, laceratam vestem filo (prout sarcinatrices factitare solent) dentibus absciso, resarcire cœpit. Unde nullum quidem per tres menses sensit incommodum. Postea verò sensim melancholica facta, imaginationibus, visionibus horribilibus & pavoribus agitari cœpit, & paulò pòst, aquam & vinum odisse, & quod pejus est instar canum latrare, domesticos non agnoscere, dentibus arripere, atque modò huic, modò illum mordere tentans: Donec tandem in ea miseria animam efflaret. Hæc est Historia, vir clarissime, quam nonnulli, hujus veneni sævitiam ignorantes, in dubium vocarunt.

Quomodo autem venenum partes nobiles infecerit, jam operæ pretium est perquirere. Venenum hoc universam complexionem ac molem humorum in corruptionem trahere, ac omnes partes principes invadere, symptomata, quæ inde sequuntur, satis superque testantur. Cerebrum enim inprimis à veneno occupari, furor & insania denotant: quandoquidem spiritus animales, aliis subtiliores, primò offenduntur. Postea quoque in corde, & hepate summam intemperiem calidam & siccâ exoriri, leipothymia, incendium, febris, ardor linguæ, sitis vehemens, anxietas, inquietudines, & hujusmodi symptomata, denotant. Hinc certum est, excrementa & salivam præcipuè (quæ in canibus rabiosis partim cerebri, partim pulmonis excrementum est) venenosam esse. Vestis igitur matronæ virulentâ saliva canis madefacta, filum infecerat, atque inde mulier dentibus filum abscindens, venenum partim ex filo, partim ex ipsa veste, labiis ad se attraxerat, quod deinde paulatim ad partes nobiles serpsit. Tanta enim est hujus veneni sævitia ac malignitas, ut hominis judicio comprehendi non possit. Neglecti enim morsus canis rabiosi, quantumvis minimi, cute vix læsa, sine dolore aut inflammatione, nihilominus post longum tempus omnibus partibus principibus, labem atque perniciem communicant, ita ut tandem homo in furore moriatur. Nonne Baldus, eximius ille Jurisconsultus, à caniculo suo in labiis morsus, neglecto morsu, post quatuor menses rabidus periit? Sed non tantùm morsum perniciosum & mortiferum esse, sed ipsam salivam, testantur Galenus, & post eum multi viri docti.

Exemplum Baldi. *Vide Forestum l. 10. Obser. 27. Amb. Pareum l. 21. cap. 20.*

Quanta autem hujus veneni sit sævitia atque malignitas, licuit hoc anno binis exemplis mihi observare. Primum fuit SEBASTIANI CUISINERI, Paterniacensis filia, quatuordecim annos nata. Illa à rabioso cane vulnuscula quinque in tibia acceperat. Parentes illam vetulæ empiricæ curandam commiserant. Illa vulnera ferro candenti inussit, postea nescio quo unguento 15. dierum spatio, curationem absolvit. Sed quia (ut ex parentum relatu colligo) non satis profundè immissum fuit cauterium, & maturè nimis obductæ fuerunt cicatrices, accidit ut post menses tres subitò melancholiâ, tristitiâ, mœrore, & timore, ac paulò pòst hydrophobiâ correpta sit. Ego tandem accersitus, inveni ipsam in mortis agone. Maximus ardor, sudores, anxietates, & sitis aderant: aquam tamen, neque vinum videre potuit, neque etiam sibi nominari passa est. Lingua arida erat. Domesticos non agnoscebat, quos quandoque dentibus apprehendere tentabat. Atque in eo angore paulò pòst è vita decessit.

1. Exemp.

Alterum exemplum fuit de Juvene quodam viginti annos nato, Daniel Perrin nomine. Is superiori æstate, tempore messis, à fele rabioso scalpturam in dextro pollice accepit; ubi epidermis vix offensa fuit. At quia ipse inscius felem rabiosum fuisse, hanc scalpturam (quæ non diu post sponte coaluit) planè neglexit. Nullus enim sequebatur dolor, nullaque inflammatio, aut aliud symptoma. Proxima verò die 1. mensis Martii, paulatim incepit melancholicus fieri, & pavoribus, atque falsis imaginationibus commoveri: ita quidem ut postero die domo egredi, atq; in publicum prodire non auderet. Ego tertio die ejusdem mensis vocatus, inveni ipsum hydrophobiâ correptum. Aquam enim, vinum, omniaq; splendida adeò abhorrebat, ut ne videre quidem posset, nec vellet: imò interrogatus an vellet bibere, statim alta voce exclamabat, seque abscondebat. Vultus, collum, & pectus inflammata erant: colore cæruleo misto, sudores & anxietates aderant: maximo cum impetu ex una in alteram lecti partem sese ita projiciebat, ut tres viri quantumvis validi, vix eum continere possent. Nonnunquam exclamabat, & sese in adstantes projicere tentabat: quos dentibus arripuisset, nisi custodes eum retinuissent. Cibum & potum non solùm respuebat, sed ex sola nominatione aut inspectione calicis, expavescebat & tremebat, atque in ea miseria eâdem nocte è vita decessit.

2. Exempl. *Hydrophobia signa.*

Vides itaque, vir doctissime, primam, quam

recen-

Obs. 86. recensui historiam de matrona, non esse incredibilem. Si enim hujus veneni vis tanta est, ut etiam unguibus tantùm felis communicatum, hinc inde per venas & arterias capillares in vasa, & per consequens ad partes principes delatum fuerit; nonne multò faciliùs potuit matrona illa, ex veste: virulentâ salivâ canis recens madefacta & infecta, hoc exitiosum venenum ad se adtrahere? quandoquidem (ut antea dixi) solo canis rabiosi sputo, si humanum corpus contigerit, nisi statim abluatur, rabiem excitari posse, testentur viri docti. Corpus enim nostrum quum sit undique perspirabile, mediante arteriarum diastole, facilè ad se venenum attrahit. Hæc, quia te, Vir doctissime, rerum medicarum studiosum esse, earum præcipuè quæ rarò contingunt, & hujusmodi historiis oblectari scio, ad te scribere placuit. Tuam quam habes hujus argumenti observationem non vulgarem, si communicare libuerit, gratissimum feceris. Vale Vir clarissime, & amicissime, & me, ut facis, amare perge. Ex musæolo nostro Machaonico 13. Augusti, Anno 1603.

Gal. de loc. aff. l. 6. Aetius Tetr. 4. serm. 4. c. 68. Ambr. Pareus li. 20. cap. 19.

Exc. T. addictissimus
G. Fabricius Hildanus.

ABEL ROSCIUS, Med. D
GUILELMO FABRICIO HILDANO, Chirurgo præstantissimo
S. P. D.

QUAS de hydrophobia observationes ad me misisti, vir clarissime, artisq. Chironicæ expertissime, ac amice charissime, gratissimas accepi, his tribus potissimùm nominibus, primò, quòd quanti me facias, luculenter ostendant; tum quòd historiam, quam aliàs à te audiveram & penè jam oblivioni tradideram, in memoriam revocarint; tum denique quòd ansam mihi dederis ex tuo scripto, de hoc sævo morbi genere, quæ observare mihi licuit, ad te scribendi: Quapropter quod hujus argumenti præ manibus, vel potiùs præ mente habeo, libentissimè exponam. Inprimis à tua opinione & sententia non deflecto, ajoq. tecum, mulierem illam dentibus rumpendo filum, spumâ venenatâ inquinatum, & gingivis, linguâ etiam forsitan, oreq. pannum lingendo, seu tangendo, lethifera rabidi canis salivâ infectum, venenum subtilissimum & contagiosissimum repentè & facillimè attrahere potuisse. Quum dubium non sit, facultatem tandem æquè exitialem inesse salivæ seu spumæ canis, alteriusve animalis in rabiem acti, si eâ partem nudam, vel cute nudatam contigerit, ad animal interimendum, & in eandem rabiem, qua vexabatur, convertendum, non aliter quàm si ab ipso rabido demorsum fuisset. Mirabilis quidem est illa tua prima observata historia, sed non incredibilis. Idem aliàs evenisse, testantur graves viri; huic simillimam refert Andreas Baccius. Altera inter quotidianos, frequentes, ac communes eventus est reponenda. Tertiam verò ægrè crediderim, nisi te (cui fidem adhibeo) testem oculatum fuisse assereres. Etenim, in ungue excrementi genere siccissimo, nulla inest humiditas, quæ tam celeriter vulnus, seu scalpturam veneno inficere queat: Et quæ corporis humores adeò citissimè vitiet. Sed quum ita se res habeat, tuq. id affirmes, verum esse non dubito. Causam scrutari decet. Necesse est spiritualis quædam substantia adsit, veluti in venenatorum animalium ictibus, quæ aculeis noxiam vim habet, quæ ut mole minima, ita facultate quàm maxima evadat. De maligna & venenata hujus veneni vi, etiamsi quæpiam producantur, quorum nulla extet, vel reddi possit ratio, pro ingenioli tamen mei viribus, & temporis penuria aliqua disseram, ut dilucidior reddatur res. Eorum quæ deleteria à Galeno vocantur, hoc est, venena quæ totius substantiæ proprietate nobis adversantur, quædam actu statim corrumpunt, quædam potestate agere existimantur. Quæ actu statim corrumpunt, ea sunt, quæ ex animalium ictibus & venenatorum morsibus, intuitu, halitu, aut contactu, salivatione, vel urina corpus contingunt, vel in corporibus relinquuntur. Quæ potestate agunt, hæc vel intrò suscepta, vel extra adhibita, aut utraq. ratione nocent. Quæ igitur tota substantia nobis sunt adversa, varia & ferè infinita existunt, eaque vel lædunt, vel determinatis partibus quibusdam, cerebro nimirum, cordi, pulmoni, ventriculo, vesicæ, nocumentum inferunt: suntq. omnia vel liquores, vel plantæ, & earum partes, radices, folia, flores, fructus, semina, medullæ etiam, &c. vel sunt animalia, & horum partes, cerebrum, fel, sanguis, lac, saliva, urina & similia: Vel demum mineralia ipsa, quorum ingens est numerus. Rursus horum vires in occidendo variæ, ut varia est natura & complexio: ex his aliqua convulsiones, torporem, risus, deliria; alia corporis motus, saltationes: nonnulla dolores ingentes, ardores, inflammationes, febres, & pleraque id genus inducunt. Quosdam attonitos, furentes, alios rabiosos videas, lætos alios, tristes permultos & timidos, prout varia assumpti vel excepti veneni vis & proprietas, nonnulli celerem, tardiorem alii mortem obeunt, sunt qui facilem, difficilem alii: sunt etiam nonnulli, qui venena præparant (ex Theophrasto) quæ statis & certis temporibus, quomodocunque demum libet, interimant: Quædam etiam, quæ coitũ inhibent, & generationi adversantur. Sed quia venena, quæ intrò sumpta, lethum adferunt, non sunt hujus propositi, de iis quæ extra adhibita nocere solent, quæ ab animalibus scilicet venenatis infliguntur, breviter dicam.

Horum certè quædam observantur esse in totum adeò exitialia, tamq. sæva & horrenda invehere symptomata, ut dæmoniorum potius quàm morborũ genera dicantur. Quæ igitur actu, hoc est, animaliũ ictu, morsuve, tactu, aut halitu perniciem adferunt, accidentium varietate & sævitia cunctis præferenda videntur. Morsibus & salivâ seu sputo lædunt canis rabidus, bufones, & aspidis tertium quoddam genus. Morsu tantũ vipera, scolopendra, mus araneus; phalangium, dryinis, dipsas, aspis, hæmorrhois, natrix, cenchris, cerastes, cæcilia, amphisbæna, seps & Acontia, quæ se ejaculando mordet, Ammodites ex Aetio, & reliqua serpentum genera, ac pleraq; alia animalia, Basiliscus & Catoblepas, quæ duo serpentum genera, etiam halitu & intuitu, & solo tactu interficiunt. Solo tactu etiam nocent Salamandra, Eruca pini, & rabidi canis spuma, quæ rabidos homines quoque reddit. Id ex variis testatum est historiis, præcipueq; ex tua satis liquet, in illa nempe muliere, quæ

 dentibus

Obs. 86.

dentibus filum infectum abscidit. Sed & bufonum, irritatorum præsertim, saliva lethalis evadit. Nec mirum, quum hominis quoq; jejuni animalibus cæteris, imo etiam homini quandoque, eadem veneno sit. Quinetiam animalium quorundam, à venenatis interfectorum sanies ipsa, interitum affert. In summa, cujusvis feræ morsus, imo etiam hominis, veneno aliquo non carere arbitror, de irritatis potissimum intelligo, bile scil. magis exacutâ, & per totũ diffusâ, hoc præsertim accidit, si excandescant, tumque morsum inferant. Quod in homine sæpius est compertũ. Quid de iis, quæ non solùm irâ percita, sed tota rabida evaserint, existimandum putas? Quantò graviores morsus esse, quantum malitiæ, malignitatis & veneni mortiferi in iis inesse autumas? Utinam nobis deesset exempla, eorum præcipuè, quorum ob necessitudinem, familiaritatem, & affinitatem, lugemus & dolemus vitam calamitosam, & cruciatibus variis, nimisq; frequentibus plenam. Venenorum hæc omnia genera, non qualitatibus ullis, sed totius substantiæ proprietate (ut suprà diximus) operantur, quamvis calida aut frigida existimentur. Ignotam igitur horum rationem, expeririq; effectus in re parva sæpe contingit admiratione omni longè majores. Admirabilissimos tamen omnium canis rabidi, vel hominis, alteriusvè animalis rabie perciti, effectus censeo, transeunte contagio ab altero in alterum, neq; statim se prodeunte malo, ut sæpe damnũ cum morte sentiatur. Humor ille salivosus, qui ab ore rabientis animalis eructatur, vim veneni in se habens, sensim spiritus, sanguinem, humores, ac partium substantiam contagione labefactat, ut inquit FERNELIUS, longiùs serpendo in partes principes, sed adeò segniter, & per moras, ut nullum ferè per principia sentiat malum æger, ac propterea nesciant, quanta pernicies lateat, quàm mox tum ferè, quum ad cor, & cerebrum jam pertingit, quo ubi pervenit, incredibili cruciatu, mirabilibus & horrendis symptomatis hominem affligit, febrem tamen plerunq; non excitat hæc contagio, nisi ad postremum quum jam propagatum fuit malũ; per partem post partem ad interna, ac demum ad præcordia; tum & febrem suscitat, & septum transversum, & cor ipsum convellit, ac postremo cerebrum feriens, furorẽ & lethum adfert. Ex prædictis patet ferè integra hydrophobiæ, seu rabiei caninæ definitio. Est enim Rabies canina nihil aliud quàm inquinamentum cinerulentum, (ut inquit CAPIVACCIUS) vel intemperies contagiosa, & exusta cerebri & cordis, à succo atrabilario veneni participe, omnium principum facultatum cerebri functiones, phantasiam præsertim, depravans. Contagiosa dicitur, quia ab uno in alium mali labes transfertur, & fomite & contactu. Eos idcirco admonet Avicenna, qui rabidorum curam agunt, ne eorum reliquias ciborum comedant. Vetant & alii, ne olfaciant excrementa, vel halitum eorum recipiant, vel salivam tangant. Calidam & siccam, & veluti incendiariam esse intemperiem, symptomata luculenter ostendunt, ardentes oculi, hians os, vigiliæ assiduæ, igneam intemperiem apertè testantur: hinc etiam fit, ut maximis cœli caloribus, ut sub canicula, ardente syrio, hoc affectu percellantur canes: Unde sequitur, quod quodcunq; humidius existit, eò rariùs, & infrequentiùs atq; mitiùs, hoc morbo prehendatur. Dixi esse cerebri præsertim, & cordis intemperiem, quia etsi plurimæ aliæ partes hic in vitio sint, potissimum tamen cerebrum & cor afficiuntur,

Definitio rabiei caninæ.

abalienata mens est, & phantasia labefactata, dum liquida omnia perhorrescunt ægri. Cor esse maximè affectum, hinc manifestum fit, quòd pulsus illis siccus, languidus, minutulus, & frequens pectoris & vitalium partium ardor adest, & anhelitus æstuans, febris valida circa finem. Videntur etiam rabie affecti continuò exsiccari, & tandem quandoq; convulsiones à siccitate incidere, sitim etiam patiuntur inexhaustam. Ideò hoc venenum hoc ordine quarto calidum, testari experientiã, inquit CAPIVACCIUS. Quum enim dissectum esset Monachi cujusdam cadaver, tria notanda scribit apparuisse: primò nullam adfuisse humiditatem aquosam in pericardio, totamque fuisse consumptam, ab igneo hoc veneno: Secundò sinus cordis conspectos fuisse aridos; & sanguine prorsus destitutos: Tertiò in pericardio portionem quandam observatam, fermè combustam, & in pulverem redactam. Obierat autem Monachus ille ex canina rabie. Præter vitalia & animalia, naturalia etiam lædi, patet hinc, quia nauseâ fatigat ægrotantes, ore ventriculi hujus veneni occursu fœdato, atq; polluto. Ex prædictis liquet, quàm perniciosus, quàm malignus & exitialis sit hic affectus. Nam ubi invaluerit, curabilis non est; & quamvis diu latitet, quum tamen se aperit, celeriter enecat. AETIUS fatetur, se neminem vidisse curatum. Hoc intellige de iis, qui jam in liquidorum metum, & abominationem inciderant. Latens est certè, & insidiosum hoc morbi genus, quod interdum ad multos dies, menses & annos silet fermentum, tandem furtim obrepit. Refert GUEINERIUS in tractatu suo de venenis, quod cuidam post 18. annum à cane rabido morso, metus aquæ accesserit. Narrant alii ad septimum annum, alii ad duodecimum latuisse venenum. Mirum equidem est, quòd tam cunctanter & paulatim agat tam infestum, tam periculosum, & tam contagiosum veneni genus, ut in tantum tempus differatur & occultetur: Mirum sanè videri debet, quòd quosdam celeriùs, alios tardiùs enecet. Quæ ratio hujus effectus tam stupendi reddi potest? Si quæ sit, hæc erit, ni fallor. Venena deleteria, quæ toto genere humanæ naturæ adversantur à calore nostro nunquam evinci, neque superari possunt, sed vel hausta, vel ejaculata in corpore humano existentia, semper agunt, vitam oppugnantia, in perniciem tandem homines ducunt. Actio illa aliàs citò, aliàs tardè perficitur. Hujus diversitatis ratio à duobus pendet, videlicet, vel ex violentia seu imbecillitate agentis, vel à fortitudine seu debilitate patientis. Ratione agentis quandoque idem venenum cernitur, modò suam actionem citissimè, modò longo tempore edere, ex ejusdem violentia, vel majore vel minore. Id cernitur in serpentibus; pro temporis anni diversitate & mutatione. Nam hyeme non æquè viget eorum venenum, ac æstate, nec tam citò penetrat, & interiora subit eorum morsus. Nec tam repentinam mortem adfert, ut æstivo tempore: & sic de plerisq; aliis. Ratione patientis, multos novimus, qui eodem assumpto veneno, diversis tamen temporibus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem, patientis dispositio requiritur, cujus meritò imbecilla corpora citiùs, fortia tardiùs veneno necantur. His stantibus dicendum, quum ex sui natura virus rabidum segne sit in agendo, tardiùs multò ex morsu agere. Cur autem in aliquibus citiùs, in aliis tardiùs rabiem producat, hoc ex patientis ratione fieri assero, pro ratione fortitudi-

Obs. 86.

Obs. 86. titudinis & imbecillitatis patientis. Cui hoc fortè addatur, quòd victu aliqui utantur, qui venenū acuere, vel hebetare, eiq; resistere apti sunt. Hæc de rabiei seu hydrophobiæ (ut vocant) essentia, satis dixisse videor, si de Etymo hoc addidero. Nomen hoc Hydrophobia, ad hunc morbum exprimendum non competit. Quum enim rabidi homines non solum aquam, sed etiam vinum & omne liquidum timeant, & quicquid humidum est, perhorrescant & abominentur, non rectè quidem meo judicio hydrophobia verus erit rabiei caracter. Abhorrent etiam ab esculentis, cur igitur ab eo verbo, quod nihil aliud quàm aqua metū sonat hunc affectum denominemus? Sed hic disputandi locus non est. Sunt etiam nonnulli rabie perciti, qui mente semper constant: non potest ergo deliriū hujus morbi pathognomonicon signū constituere. Verùm hæc omittamus. Eorū, qui à cane rabido demorsi fuerunt & ex eo veneno perierunt, quamplurima extāt historiæ apud Authores, Rhasim, Avicennam, Galenum, Aetium, Matthiolum, Paræum, Gesnerum, Nicol. Florentinum, Fracastorium, Forestum, Georgiū Palmam, P. Salium, Vidium, Andr. Baccium, Am. Lusitanum, Palmarium, Joh. Bauhinū, & alios permultos. Eorū verò, qui à rabie curati & servati fuere, leguntur apud Valeriolam, Paræum, Forestū, Palmarium, Plinium, Gemmam, Galenum, Scribonium Largum, aliosq;. His jam meam Observationem subdere datur locus, sed priùs aliquot alias, ex variis authoribus excerptas & auditas, easq; scitu & notatu dignas, præmittam.

Scribit ARETÆUS, à rabido cane, qui in faciem dum spiritus adducitur, tantummodò inspiraverit, & nullo modo momorderit, in rabiem hominem agi posse libr. 1. de sign. & caus. acut. morb.

Asserit quoq; CÆLIUS AURELIANUS, quosdam se vidisse, qui in passionem hydrophobicam devenerunt solius aspirationis odore ex rabido cane adducto. Alios rabidi animalis unguibus læsos, in rabiem incidisse. Acut. morb. lib. 3. cap 9.

Memorat idem author, quendā à gallo gallinaceo pugnante leviter læsum, rabie correptum. Ibidem.

Similis casus adducitur ab ANDR. BACCIO in suis prolegomenis & antidot. qui sic inquit. Novum casum & admirandum subjungam. His annis olitorem in hortulis Nariis correptum, improviso insultu à veteri gallo gallinaceo, rostro atroci ac rubris pennis, in sinistra manu læsum, sanguinis guttis etiam ductis à me visum. Ac prima ipsa die ringentem ore hominem inventum, nec ferro, nec igne, nullis præsidiis juvantibus, cum adstantium ac totius viciniæ horrore pugnacis galli instar oculis decumbētem, tertio die interemptum vidimus. Unde quum fabulosa multa veris involverit antiquitas, non alium crediderim Basiliscum.

Narrat supradictus Author Aurelianus, sartricem quandā, quum chlamydem scissam rabidis morsibus, farciendam sumeret, atq; ore stamina componeret, & lingua putà suturas contingeret, seu forsan lamberet assuendo, quò transitum acus faceret faciliorem, tertia die venisse in rabiem, lib. 3. cap. 9. Acut. morb. Hæc tua primæ respondet.

In consiliis JOH. MATTHEI de gradib. legitur, Magnif. Dn. Joh. Cuqueranum infectum fuisse rabie post multos dies, ex sola impositione manus in os canis rabidi, etsi eum canis non momorderit.

Sic etiam MATHIOLUS dicit, se duos vidisse homines, qui spuma tantum perfusi, nullo quidem ex morsu accepto vulnere, rabiem contraxissent. Obs. 86.

JOH. PIERIUS VALENTIANUS refert, eos, qui canem rabie laborantem dissecuerant, eā affectos exhalatione, contagionis vim efficacissimam expertos fuisse.

Ait etiam urinam rabiosi canis, quomodocunq; calcatam, valde nocere, maximè ulcus aliquod habentibus.

Halitu & contactu solo rabientes, alios contagione inficere, probat PALMARIUS lib. de morbis contag. hac experientia. Quum Rusticus quidam, rabie perculsus, furiis agitatus, sibi è vivis brevi migrandū esse intelligeret, assidentes, qui eum vinculis constrictū tenebant, in furoris intermissione obnixè rogavit, ut quos deserturus esset liberos, sibi deosculari liceret. Quod quum ei concessum esset, liberisq; oscula libasset, præfocatus est. Sed ecce septimo post die, liberi eodem morbo correpti, eisdemq; cruciatibus torti, brevi miserrimam vitam cum morte commutarunt.

Præterea se vidisse scribit, ex straminis in quo sues rabie perciti decubuerant, esu, equos, boves, & oves, quæ stramentum degustassent, rabiem contraxisse.

SURIUS in suis commentariis rerū in orbe gestarum, in Ducatu Wirtenbergensi evenisse narrat, cauponem quendā hospitibus carnes porci, rabidi canis morsu infestati, edendas proposuisse (parum certè hospitaliter) ubi homines ejus rei ignari comederunt, mox versi in rabiem, mutuis se morsibus lacerarunt.

Inter observationes D. ESAIÆ MEISCHNERI hæc continetur, his verbis. Puer adolescens, apud equitem nobilem, fortè fortuna invenit delitescentem sub sponda gladium, quo ex actis pluribus annis, canis rabidus confossus fuerat. Is sibi ut concederetur petiit; quo facto quum ensem rubigine obductum extergeret, & perpolire vellet, puer improvidus sibi digito inflixit vulnusculum, unde rabie percitus, nemine advertente periit. Tanta vis veneni, cujus venenum per dies & annos exolescere, multi autumant.

Testatur P. SALIUS, se vidisse aliquos à cane rabido demorsos, in quibus nulla unquam fuit delirii suspicio. Imò, inquit, persuasi ad bibendum dicebant, claudite oculos ne videamus, & omni conatu conjicite intra os aquā, & alia quæ in potu prodesse possunt: quumq; dentibus fremerent, moreq; canū alios morsu petere ob virus rabidum cogerentur, precabantur adstantes, ut eos validè continerent, ne à manibus eorum ad aliquem mordendum exilirent, eosq; admonebant, ut ad os eorum manū, vel aliam partem corporis non admoverent, ne ex eā propinquante cogerentur eos dentibus petere. Hos eosdem propter miseriam & calamitatem lamentari novi, conquerentes morbi principium non validè oppugnatum fuisse, se in omnibus Deo, maxima cum commiseratione cōmendantes, ab eo peccatorum veniam & vitam æternam implorantes audivi. Hæc & similia se vidisse dicit.

Alias permultas notarem historias, quas scribere prolixius foret. Nunc ergo ad meam observationem accedo.

Anno à Deiparæ virginis partu 1581. mense sextili, matrona quadam, honestaq; mulier, doctoris celeberrimi, filia, quā nobilis vir ante duos annos in uxorem duxerat, hæc mihi familiariter nota, proxi-

Obs. 86. *meq; affinis: quum quodam die per urbem negotia haberet & ageret, à cane rabido ex improviso impetitur. in sinistro brachio mordetur. Vicini, & concomitantes rei magnitudine, & tristissimo casu vehementer perculsi, illico canem interficiunt: Dein præsto advocati adfuerunt seduli doctissimi Medici, qui exquisitè remedia præscripserunt, partiq; affectæ apponenda jusserunt. Per os item Alexipharmaca propinari curarunt. Brachium supra vulnus, ligatura valida, vinculo arctissimo exceptum fuit. Topica attrahentia, forasq; venenum evocantia, ejusq; vim retundentia, adhibita. Deniq; ferrum & ignem loco læso applicuit Chirurgus. Tandem elapsis paucis diebus, Deo volente, salva & incolumis evasit, vel evasisse videtur, nulla in brachio noxa, nec tantùm cicatrice ferè relicta, nulloq; in corpore, ut apparebat, restante veneno. Verùm quid evenerit, audi quæso. Septimo ab hinc anno recurrunt symptomata sæviora multò: persentit in brachio aliàs læso dolorem acerbissimum, veluti à caninis dentibus discerpi, & dilaniari. Inde pauco interjecto tempore furor & mentis alienatio subsequuntur, mœror, tristitia, vigilia summa, sitis inexplebilis, febris tandem; & maxima virium prostratio: ciborum denique omnium odium, nunquam tamen à potu abhorruit. Nec liquida, quæ sitim extinguere valebant rejecit. Morti proxima judicata est, imò nulla à nobis relicta erat vitæ vel salutis spes. Sed in tot tantisque malis, ita diligentissimè ei manus auxiliares adhibitæ fuere, tum à præstantissimis Medicis, tum à domesticis, ut intra paucos dies perfectè sanata visa sit.*

Sæva etenim illa accidentia, paulatim mitescendo, absolutè cessarunt. Post annos septem ab hac invasione, & decimo quarto à canis morsu, & tertio ab obitu mariti sui, mirabilibus, iisq; gravissimis morbis, iterum tentari cœpit, principio ducto à sinistro illo brachio. Tormina lethalia sensit, vomitiones & ructus incredibiles, omniaq; symptomata atrabilaria sustinuit, vigilias & sitim maximam passa est. Vellicationem, & dolorem ingentem in loco priùs morso habuit. Curatur iterum diligentissimè, & me præsente sanitati, ut videbatur, restituitur perfectè, aptis ad id adhibitis remediis. Sopitum tantum judicavi malum, non deletum. Sic mansit per annos sex. Anno vigesimo à vulnere accepto, denuò recurrit affectus, excitantur accidentia ut prioribus annis, redeuntq; eadem symptomata. Sedatis anno sequenti iisdem, rursus tentatur honesta fœmina. Subsequenti anno repetiit malum bis. Anno proximo illapso ter ita correpta fuit. Hoc anno jam bis. A tribus annis frequentiores, sed breviores fuerunt paroxysmi. Tres aguntur hebdomades, quod ab ultimo prehensa fuit, & evasit paroxysmo In omnibus ferè temporum mutationibus sibi brachium vellicari persentit. Vereor, ne brevi vitam anxiam & calamitosam, cum morte sæpius optata commutet. Hujus rei testis sum: hæc egomet vidi. Tuis scriptis respondissem citius, si per negotia licuisset. Nunc quum aliquantulum otii sim nactus, his respondere volui. Tuarum est partium, ea boni consulere, gratoq; animo accipere. Interim bene vale. Datū Lausannæ, decimo quarto Calend. Octobris, Anno 1604.

OBSERVATIO LXXXVII.

Obs. 87.

Morsus canis rabidi curatio.

PEriculosissimum esse morsum canis rabidi, cùm experientia, tum omnes qui de hac materia scripta prodiderunt, fidem faciunt. Quapropter statim ab initio administranda est curatio. Quandoquidem (ut Dioscorides & omnes monent Medici) si legitima auxilia primis diebus fuerint prætermissa, alienum deinceps erit, & carnem scalpro circinare, & ustionem experiri. Qua autem methodo jam aliquoties hujusmodi morsus curaverim, hoc exemplo breviter proponam.

Anno 1602. 30. Julii adolescens quidam Paterniacensis, David Willometus nomine, prope cubitum dextrum à cane rabido vulnus accepit. Venit ad me primo Augusti. Tum præparatis omnibus, sic processi. Primò morsum scalpello scarificavi, cucurbitulamq; cum largiori flamma apposui, & quantum fieri potuit, sanguinem extraxi. Deinde totum brachium posca, in qua dissoluta erat theriaca, parumque salis marini, ablui. Saliva enim canis rabidi in parte aliqua cutis exsiccata, nisi maturè & diligenter abluta & abstersa fuerit, rabiem excitare potens est. Postea cauterio actuali morsum undique ac profundè inussi. Hîc monitos velim tyrones Chirurgos, ut diligenter prospiciant, ne nimis leviter & superficialiter inurant hujusmodi morsus, sed ut potiùs in excessu, quàm in defectu peccent. Quum enim morbus sit extremus, extremum quoque requirit remedium. Expertus loquor. Filia enim Sebastiani Cuisineri (cujus anteà memini) frustra passa est cauterium, ab empirica vetula adhibitum, quòd non satis profundè impressum fuisset. Audacter itaque atque satis altè, si pars affecta consentit, imprimendum est cauterium admodum ardens, ut Galeni verbis utar. Quandoquidem ex levi applicatione cauterii, duo sequuntur incommoda. Non enim satis consumitur virus illud, atque malignitas à cane relicta, & maturè nimis coalescit ulcus. Hinc remanens portio aliqua veneni in parte affecta, tandem serpendo ad partes principes pervenit, easq; in perniciem trahit.

Admonitio.

lib. de Theriac. ad Pisonem.

Nunc ad propositum nostrum redeamus. Post inustionem non usque adeò sollicitus fui de leniendo dolore. Unctuosa enim & escharam relaxantia, veluti butyrum, oleum, & similia, multò minùs refrigerantia & repellentia medicamenta, mihi in hujusmodi ulceribus non usque adeò probantur. Illa enim exhalationem, evaporationemq; veneni impediunt, hæc verò sanguinem, atque cum eo venenum ad partes nobiles repellunt. At quia omnis dolor, ad se attrahit sanguinem & humores ex corpore (ut Galenus testatur) verisimile est, dolorem prodesse hujusmodi ulceribus, dummodo levis fuerit. Itaque post ustionem, vulneri imposui gossipium madefactum aquâ vitæ, in quo dissoluta erat theriaca. Postea sequens emplastrum supra linteum extensum applicui.

R. Cepæ

Obs. 87.

℞. Cepæ aliquantum sub prunis coctæ;
Fermenti
Farinæ sinapi ana ℥ ij.
Theriac. ℥ ß.
Foliorum rutæ &
Scordii ana M. ß.

Misceantur in mortario, addendo parum mellis.

Sequenti die scapello escharam undique, quantum fieri potuit, incidi, deinde jam memorata medicamenta applicui: atque sic usque ad casum escharæ processi. Postea ne labia ulceris coalescerent, bis in die pisum imposui, quemadmodum fit in fonticulis: & præscriptum emplastrū applicui. Atq; hoc modo ulcus ad menses tres apertum retinui. Interim tamen per intervalla, singulis scilicet hebdomadibus, bis terve ulceri sequentem inspersi pulverem.

℞. Pulver. præcipitat.
Lapidis bezoardici,
Pulv. radicum angelicæ ana ℈ j.
Misce.

Mirifice enim malignitatem ad se ex profundo attrahit, & veneno adversatur pulvis ille. Per os alexipharmaca, veluti theriacam, mithridacium, cornu cervi ustū & præparatū, & lapidem bezoardicum propinavi. Sequensque quoque pulvis, cum aqua buglossæ aut boraginis exhibitus, summopere laudatur à veteribus & modernis Medicis.

℞. Cineris cancrorum fluviatilium ℥ x.
Radicis gentianæ ℥ v.
Olibani ℥ j.
Misce, fiat pulvis tenuissimis.

Venam non incidi, neque pharmacum solutivum exhibui, ne venenum ab externis ad interiora traherem membra. Sic divino Numine curatus fuit. Atque ad hunc usque diem, quo hæc scripsi, prospera valetudine fruitur.

16. Martii An. 1605.

Eodem tempore hujus Juvenis fratrem, ab eodem cane, septem in locis morsum, superiori methodo curavi, qui à curatione per annum integrum sanus vixit, tum pleuresi correptus obiit.

Nunc matronam quandam Paterniacensem quinquagenariam, à cane rabido quatuor in locis morsam, cum gravissimis symptomatis, curandam habeo. Qualis vero hujus curationis futurus sit exitus, exspecto, & suo quoque tempore auxiliante Deo, qualis fuerit, declarabo.

OBSERVATIO LXXXVIII.

De extrahendi globuli sclopetarii modo perquam facili, cum instrumentorum ad hanc operationem necessariorum delineatione.

Ad

JOHANNEM GRIFFONIUM, Genevensium Chirurgum præstantissimum & expertissimum.

Obs. 88.

QUia, Vir præstantissime, de statu rerum domesticarum mearum & aliarum, quæ hic hactenus contigerunt, prolixe satis ad Clariss. Dn. D. Janum Antonium Saracenum, communem nostrum utriusque amicum scripsi, nihil hic de his repetere statui; quum is, ut spero, literas tibi sit communicaturus. Aliquid tamen de re alia, haud dubie tibi non ingrata, scribam. Quum in hoc patriæ nostræ perturbato statu, sæpissime mihi sclopetorum sananda occurrant vulnera: unde sæpe quoque non parva in extrahendis globulis difficultas extitit, quamvis instrumenta illa vulgaria, ad hanc rem necessaria, in promptu fuerint: Non tamen ea mihi adeo commoda visa sunt, ut satisfacerent. Nisi enim (quod probe nosti) globulus fuerit in superficie corporis, aut aliquo in loco, ubi inter ossa hæreat, non nisi maxima cum difficultate ac dolore apprehendi atque extrahi potest. Tenaculis enim, aut alphonsino si uti volueris instrumento, ut extendatur & dilatetur vulnus, opus est. Si Terebellum globulo infigi volueris (ut hactenus consueverunt Chirurgi) nonne cum terebello globulus circumvolvitur? Coactus itaque fui, aliam extrahendi globuli viam ac rationem, quæ quidem Dei beneficio ex voto successit, meditari. Inveni enim non ita pridem aptissimum quoddam instrumentum, quo globulus magna cum facilitate & fere sine dolore extrahi potest. Ideoque, quia te mei amantissimum, & propter bellum vestrum adversus Sabaudiæ Ducem, in hujusmodi vulneribus sanandis occupatissimum esse novi, mutuæ inter nos amicitiæ fovendæ gratia, non potui, quin te hujus instrumenti participem facerem; quod ab amico tibi ad gratificandum promtissimo, haud invitus accipies. Instructionem ejus nullam subjicio, quod facile tibi homini ingeniosissimo, ex primo quoque intuitu, usus ejus & applicationis modus innotescere possit. Nolim tamen inventionem hanc nostram, aliaque pleraque particularia, aliis quam intimis nostris amicis communicari: donec in communem Reip. utilitatem abs te, quod facile præstiteris, edantur. Scio etenim, à te quotidie in Chirurgicis rara quamplurima, Marte potissimum apud vos hoc tempore furente, observari: quæ quidem si annotare, ac tandē typis mandare libuerit, multum sane obstringes tibi posteritatem, laudemque apud omnes Medicos & Chirurgos tibi parabis non exiguam. Id si quando feceris, hujus quoque instrumenti delineationem typis tuis addere liberum erit. Interim vale cum honestissima tua conjuge, quam tecum salutat Colinætæa mea charissima. Dabam Hildenæ ex Musæolo nostro Machaonico, Anno 1590. 10. mensis Augusti.

Tui studiosissimus
G. Fabricius Hild.

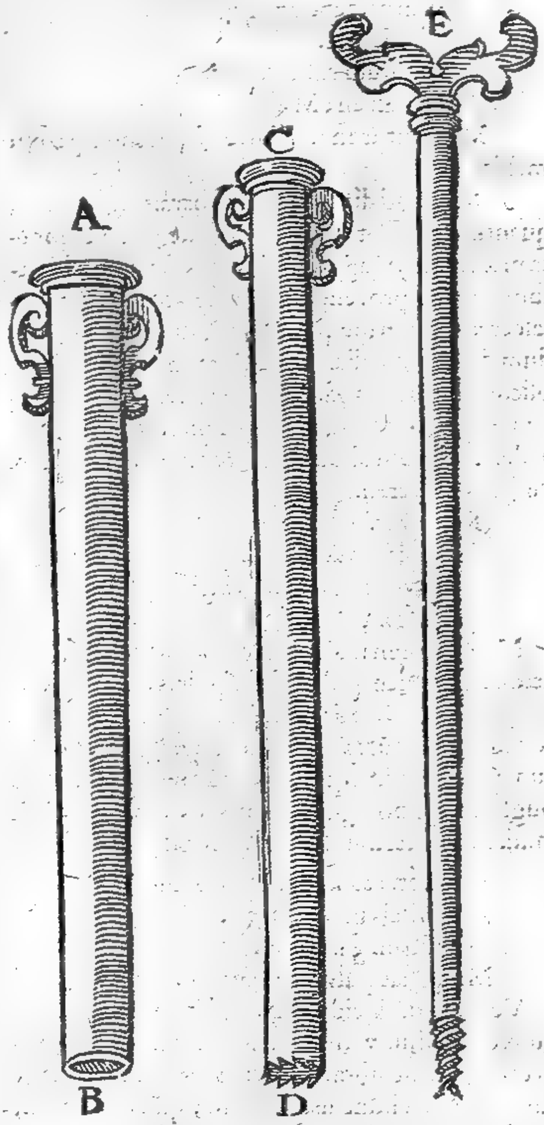
Delineatio & explicatio prædicti instrumenti.

QUamquam non raro globuli plumbei, sclopeto projecti, per multos annos in parte aliqua corporis, sine dolore, aut aliquo alio incommodo delitescere possint: est tamen officii rationalis Chirurgi, extrahere quicquid extraneum est in vulneribus, nec idcirco ullo modo (siquidem fieri possit) in eis relinquendus est globulus. Donec

Obs. 88. enim (quod omnibus Chirurgis notum est) vel minima etiam festuca aut ossis fracti squama, vel simile quid extraneum parti læsæ inhæserit, vulnus incurabile existit. Globulus vero, si nonnunquam propter particularem plumbi facultatem in corpore remaneat, longam & difficilem reddit curationem propterea quod ægre carne obduci possit globulus. Præterea si globulus in partem aliquam nervosam projectus fuerit & nervum aliquem, tendinem, vel membranam compresserit, dolores maximos excitabit. Hinc inquietudines, deliria, febres, inflammationes, aliaque graviora accidentia. Si circa ventris alicujus regionem lateat sphærula bombardaria, verendum ne successu temporis in ventrem ipsum penetret, & de novo morbum excitet. Mutat enim situm & locum propter pondus. Si circa vasa arteriarum, aut venarum fuerit, hæmorrhagia timenda est. Aut si tandem remanserit globulus subter vase aliquo, & callosa quadam substantia obductus fuerit, periculum est, ne comprimat adjacentia vasa, & impediat, ne sanguis & spiritus libere permeare possint, sequaturque extenuatio; ac aliquando interitus membri propter penuriam alimenti. Det igitur Chirurgus omnem operam, ut quamprimum extrahatur globulus.

In prima itaque curatione vulneris, nisi hæmorrhagia impedierit, Chirurgus diligenter vulnus exploret digito, aut specillo, & quicquid extraneum commode apprehendi poterit, extrahat. Præstat id digitis fieri; sin vero nequeat, fiat hamulo aliquo apto, aut rostro corvino, ciconeo, aut anatino, prout requiret necessitas. Quorum instrumentorum delineationes, apud Bartholomæum Maggium, Alphonsum Ferreum, & Ambrosium Paræum licet videre. Quod si autem globulus profunde corpori inhæserit, non ita commode tenaculis apprehendi potest: quandoquidem meatum non modo obstruant vulneris, sed etiam dilatatæ, nervos, tendines, membranas, & carnem premant, dilacerent, unde dolor sequitur magnus, aliaque accidentia. Nostrum vero instrumentum, nullum fere infert dolorem: quantumvis enim angustum sit vulnus, ingredi tamen sine violentia potest usque ad globulum, dummodo Chirurgus habeat penes se tria diversa hujus inventionis instrumenta, cum suis cannulis denticulatis & terebellis (majus scilicet, mediocre, & minus) quorum primum ad angusta vulnera, & parvos globulos confectum sit, idque crassitiem pennæ Oloris non excedat: secundum paulo crassius primo sit. Tertium ad crassitiem digiti indicis accedat. Hujus autem instrumenti, cum sua cannula & terebello, hæc est delineatio.

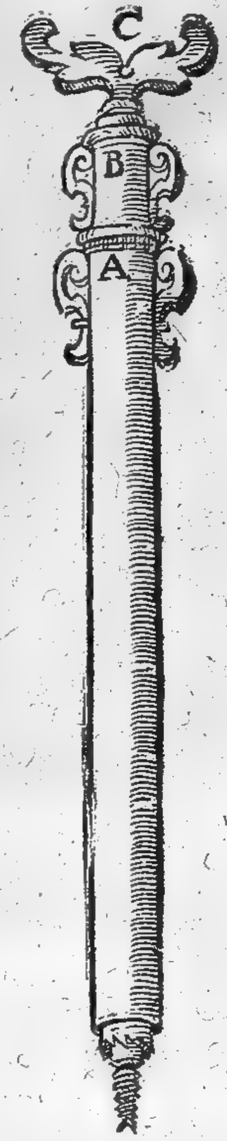
Obs. 88.

A. Fistula est argentea aut ænea, undique optime polita, longitudine unius pedis aut circiter. Illa inuncta oleo rosaceo, immittenda est vulneri clementer, usque dum ipsius extremitas B. notata globulum, quantum fieri potest, amplectatur. Idque ut eo melius fiat, proportionem ut habeat fistula aliquam cum vulnere & globulo, necesse est. Si enim vulnus globulo parvo inflictum, ac proinde angustum fuerit, instrumentum quoque parvum esse debet. Cum primum itaque prima fistula, ad globulum usque immissa fuerit, protinus altera fistula seu cannula C notata, per priorem insinuanda est quoque ad globulum usque: sitque hæc aliquantulum longior priore, quo ipsius extremitas præeminere possit: ut infra ex figura apparebit. Hæc autem secunda fistula in sua extremitate D. notata, denticulata vel serrata sit; & quidem ita, ut cuspides dentium ex sinistra in dextram vergant: quemadmodum ex delineatione fistulæ hujus liquet: sintque apices dentium acutissimi, quo facilius globulo infigi possint. Sic enim impediunt, ne cum terebello globulus simul circumvolvatur: quandoquidem fistula hæc & terebellum, duplicem, ac inter se contrarium motum constituunt. Apices enim dentium fistulæ ex sinistra, ut diximus parte in dextram vergunt, terebelli vero cuspis, ex dextra in sinistram.

Obs. 88.

ftram. Tandem terebellum E signatum, per secundam fistulam immittendum usque ad globulum, fitque duabus ipsis fistulis paulo longius: ut sequens indicat figura, qua ambæ fistulæ, prima nempe in secundam immissa; simul & terebellum adumbrantur.

Ubi ergo vulneri intromissæ fuerint fistulæ cum terebello, tunc pollice atque indice sinistro, firmiter teneat Chirurgus ambas fistulas; & quantum æger pati poterit, ad globulum pellat, quo is firmiter teneatur, postea indice atque pollice dextro terebellum circumvolvat, atque globulo paulatim infiget. Quamprimum vero terebellum globulo sufficienter inhærere Chirurgus cognoverit, clementer, & terebellum, & ambas fistulas simul, & globulum una extrahat, ut ultima figura demonstrat, in qua globulus fistulæ denticulatæ adhærens conspicitur.

Facillima est, & doloris expers hæc operatio, dummodo Chirurgus dexteritate, atque experientia polleat, & dentes atque cuspides fistulæ ac terebelli, acutissimi sint, & ex optimo chalybe fabricati.

Obs. 89.

A. Prima & exterior fistula; undique unita ac polita.

B. Altera in extremitate denticulata globulum tenens.

C. Terebellum globulo infixum.

OBSERVATIO LXXXIX.

Emollientibus medicamentis tumores cancrosos exacerbari.

Quamvis ut plurimum sit verissimum axioma; *Contraria contrariorum sunt remedia*, videant tamen Chirurgi, ne temere cancrosos tumores, qui durissimi sunt, emollire studeant. Verissimum enim est, quod Galenus scriptum reliquit, de simplic. medicam. facultatibus lib. 5. *At*, inquit, *quæ ab atrabilario succo duruerunt, cancrosa sunt omnia, & ab emollientibus medicinis exasperantur.* Hujus rei exempla nonnulla in gratiam Juniorum Chirurgorum, in medium adducere placuit.

1. Exempl. Uxor Judicis Oberradensis ad Coloniam, 24. annis & amplius, scirrho hepatis laborans, tandem anno 1594. quum ex consilio Empirici multa adhibuisset emollientia, fomentationes scilicet, inunctiones, & emplastra; sequuti sunt dolor acutissi-

Obs. 90. tissimus, febris, inflammatio, deinde etiam abscessus maximus in hepate, ita quidem ut abdominis musculi & cutis labem ex communicatione, ac demum etiam exulcerationem senserint. Adhibitus in consilium cum Clariss. D.D. Arnoldo Manlio, Medicæ Facultatis in Coloniensi Academia Professore primario, deprehendi maximum tumorem in hepatis regione, paulo ante ruptum quam advenissemus, cum tanto fœtore ut nihil supra. Inibi excitatum est ulcus ingens, ex quo plurima materies sanguinolenta, subtilis, & graveolentissima, simulq; plures omenti particulæ, ut & hepatis loborum plane syderatæ emanarunt. Unde paucis post diebus obiit.

2. Exempl. Johannes auff der Lufft / Hildenæ in Patria, quum per multos annos tumore scirrhoso in sinistro clune laborasset, ad consilium vocavit Barbitonsorem Dusseldorpensem, qui nulla habita morbi ratione, multis unctionibus, & cataplasmatis tumorem ad suppurationem provocare studuit. Hinc exorta inflammatione, & dolore acutissimo, novaculam tumori infixit; sed nihil præterquam aliquid sanguinis adusti effluxit. Dolor indies factus est vehementior, ita quidem, ut nullo modo sedari potuerit, ulcusque intra paucos dies totum clunem invaserit, labiis ejusdem in altum elevatis, inversis & callosis. Incredibile est, quo dolore ipse excruciatus fuerit. Ego illum aliquoties cum Clarissimo Dn. Doct. Renero Solinandro, Illustr. Princip. Cliviæ &c. Medico, & Cosmo Slotano, ejusdem Principis Chirurgo præstantissimo, invisimus. Quamvis autem nos summo studio in hoc incumberemus, ut dolores aliquo modo lenirentur, frstra tamen omnia tentavimus. Tandem enim ipse in ea miseria & cruciatu decessit, 17. Maji 1581.

3. Exempl. Dominus Polerius, civis Lausannensis, Vir ingenio & virtute præstans, mihique amicus, tumore cancroso ad magnitudinem ovi gallinacei, circumcirca papillam sinistram, per multos annos vexatus est. Suaserunt ipsi aliquando Medici, ut tentaret tumorem paulatim emollire, & discutere emplastris de mucilaginibus, de meliloto, & similibus: Sed quamprimum ejuscemodi medicamenta tumori admovit, statim exortus est dolor & inflammatio, ita ut illa abstrahere, & frigidum aliquod medicamentum applicare, coactus fuerit. Sedato dolore ac inflammatione, denuo applicuit emollientia; sed ut ante sequutus est dolor. Tandem, quum ipsemet experientia explorasset, hunc dolorem atque inflammationem ex horum emollientium usu manare, ab eis plane abstinuit, diuq; postea superstes fuit.

OBSERVAT. XC.

De præstantia lapidis Osteocollæ, in fracturis ossium.

QUum nonnulli lapidem Osteocollam, qui & lapis Sabulosus, & German. Beinbruch dicitur, ad cœlum usque extollant, quid de eo observarim, paucis indicabo. Graviter tamen errant impostores nonnulli, qui hoc lapide se fracturas paucorum dierum spatio posse curare, gloriantur. Attamen illum singulari quadam virtute, & proprietate occulta generandi callum, præditum esse, certum est. Idque ego cum in aliis, tum præcipue in quadragenario Rutgero in Broch Langenbergensi, observavi. Is quum, utraque focilia ad malleolum transversum sibi confregisset, me advocandum jussit. Ossa in situm naturalem reposita, singulis matutinis horis jejuno stomacho, drachmam unam hujus lapidis, in marmore cum aqua radicum symphiti præparati, exhibui: primis quidem diebus cum ptisana, aut jusculo carnis recentis; postmodum vero cum vino. Iis, quæ fracturæ applicui, medicamentis, eundem lapidem pulverisatum & præparatum admiscui. Inde factum est, ut spatio triginta dierum plenissime restituta sit tibia; ita ut sine admiculo incedere potuerit. Notandum quoque, hanc fracturam, non tantum completam, hoc est, amborum focilium, verumetiam compositam fuisse. Quandoquidem propter maximam cacochymiam corporis, & contusionem partis male affectæ, statim ab initio dolor magnus, febris item, & herpes miliaris supervenerunt: ita ut coactus fuerim, aliquoties purgare corpus, & singulis diebus semel ad minimum solvere ligaturam, & mutare medicamenta. Motus autem ille & agitatio tum corporis, tum tibiæ, quantum in curatione adferat detrimenti, nullum practicorum latet. Ex quibus perspicuum fit, hunc lapidem multum ei profuisse. Solebat enim simplex fractura in tibia, ubi nec vulnus, nec inflammatio aut dolor magnus adsit, in senibus præcipue, non nisi duorum mensium spatio, aut circiter consolidari.

Obs. 91. 1. Exempl.

2. Exempl. Anno 1600. Lausannæ famulum Jochami Rohaud, pharmacopœi peritissimi, sexagenariam, quadradraginta dierum spatio, hoc lapide, ex fractura tibiæ completa, & cum vulnere complicata, sanitati Dei beneficio restitui.

OBSERVATIO XCI.

Quænam incommoda ex usu Osteocollæ imprudenter exhibita accidere possint.

EX optimo illo & maximo successu Osteocollæ, quem in superioribus duabus observationibus recitavimus, ausus sum illam omnibus fracturis affectis, cujuscunque sexus aut ætatis fuerint ægri, exhibere & applicare. Mira enim me eo lapide præstare posse, sperabam. Verumtamen incidit in manus meas nobilis quidam Belga, juvenis 14. annos natus, Nobilissimi Viri Domini Othonis Schenck, Dom. zur Horst filius, robustus, sanguineæ complexionis, & bono corporis habitu, cui ambo focilia ad malleolum fracta fuerant. Accersitus, fracturam feliciter reposui. Postea lapidem (ut in superiore Observatione dictum est) exhibui, & exterius applicui. Tertio die, septimo, item undecimo, & decimo quarto fascias solvi, quo tempore nulla excrescentia aut deformitas calli apparebat. Vigesimo vero die morbi, quum fascias solvissem, invenio callum, præcipue circa spinam tibiæ adeo magnum & e-

levatum, ut perpetua inde deformitas tibiæ sequuta fuisset, nisi protinus ab usu hujus lapidis abstinuissem, callumque, ut sequitur, repressissem. Primo itaque callum sequenti decocto emollienti, quotidie bis fomentavi.

℞. Radicum & foliorum Althææ, Bryoniæ, Liliorum Alborum, Brancæ Ursinæ, Florum Meliloti & Chamomeli ana M.j. Absinthii vulgar. Rosarum rubearum ana M.ß. Seminis lini, Fœnigræci ana ℥ j.

Coquantur in una parte aceti (extenuat enim & exsiccat) & quatuor partibus aquæ, ad consumtionem tertiæ partis. In hoc decocto madefactam spongiam, aut linteum reduplicatum, calide loco affecto applicui. Postea sequenti unguento callum inunxi.

℞. Axungiæ humanæ, Ursi, Anseris ana ℥ ij. Succi lumbricorum, & Aceti Scyllitici an. ℥ j. Misceantur, fiatque unguentum; quo callus & tota tibia post fotum inungantur.

Post inunctionem, sequens emplastrum supra alutam extensum applicui.

℞. Emplast. de Ranis cum Mercurio. Emplast. de Mucilaginibus ana ℥ j. Misce.

His per dies sex processi, callumq; non solum emollivi, verum etiam manifeste diminui. Postea loco emplastri laminam plumbeam adaptavi & applicui, firmiterque fascia superligavi. His remediis divino favore callus emollitus, resolutus, extenuatus & depressus, tibiaque in pristinum statum ac robur restituta fuit. Hinc perspicuum fit, hoc genus remedii caute, & in senibus tantum, aut extenuatis, & quibus languet calidum innatum, adhibendum esse.

OBSERVATIO XCII.

An usus alimentorum viscosorum, in fracturis ossium prosit, tutusve sit, necne?

Quia de fracturis, & generatione calli in superioribus observationibus tractavimus, non erit abs re, si quid de alimentis viscosis observaverim, paucis hic aperiam.

Quadragenarium, & bonæ complexionis hominem cognovi, cui in fractura tibiæ, victus ratio ab empirico præscripta fuit ex viscosis, veluti pedibus, capitibus, & intestinis vaccarum, bovis, caprarum, ovium &c. Curata quidem fuit ei fractura, spatio quadraginta dierum, sed paulatim in cachexiam incidit. Itaque jam Icteritia, jam dolore renum, aliorumque viscerum laboravit, donec tandem hydropicus obiit.

ANNOTATIO.

Quum cuncta sui similia procreent, ut recte Galenus scriptis mandavit, & experientia docet, necesse est, ut ex alimentis viscosis chylus generetur viscosus: ex quo venæ mesaraicæ facile obstruuntur. Et si quid hujus chyli ad hepar pervenit, efficit, ut tota massa sanguinea reddatur viscosa & glutinosa. Ex hujusmodi sanguine viscoso fiunt deinceps obstructiones viscerum, scirrhi hepatis & lienis, lapides renum & vesicæ, hydrops, atque totius corporis imbecillitas.

Quemadmodum autem exigua flamma in lampade, oleaginosa & pinguia, si nimis viscida & glutinosa fuerint, ut sunt pix, cera, terebinthina, sevum & id genus alia, ex longinquo difficulter attrahere potest, ita procul dubio calor nativus partium, imbecillus redditus, hujusmodi sanguinem viscosum difficulter attrahere potest. Hæc ego animadvertens, nunquam ægrotis & vulneratis, hujusmodi alimenta præscripsi aut concessi, licet multas & insignes fracturas curaverim. Ossa enim (ut Galenus testatur, & experientia docet) habent suas cavernulas, in quibus naturaliter multum continent humoris crassi & albi; ad id comparati, ut ossa nutriat. Ex illo ipso autem ossis nutrimento, in fracturis generatur callus, authore Galeno. Itaque concludo, supervacaneum esse, hujusmodi nutrimentis naturam gravari. Sufficit enim primo, ut Chirurgus sua industria & arte partem affectam à symptomatibus, dolore scilicet, inflammatione (quorum symptomatum interventu natura à suis actionibus deturbari solet) vindicet. Deinde ut medicamentis leviter exsiccantibus, exterius applicatis, proprium ossis nutrimentum in callum exsiccet, & quod reliquum est, beneficio naturæ relinquat.

Obs. 92. Obs. 93. Exempl. Method. med. l. 6. Ars med. cap. 86.

OBSERVATIO XCIII.

De situ tibiarum fractarum.

In fracturis tibiarum curandis, nonnulli Chirurgi non levem committunt errorem, quum volunt tibiam erectam insistere talo, ex qua situatione hæc sequuntur incommoda. Primo quidem fit, ut æger temporis progressu majorem dolorem patiatur in talo, quam in ipsa fractura; idque propter tendines magnos & nervosos, qui talo inseruntur. Dolor autem ille multos ad se trahit humores, qui in ipsa junctura, & spatiis inter ossa pedis fracta, atque ligamenta retinentur. Et quia ex hac situatione, venæ & arteriæ comprimuntur, & proinde pars affecta suo calore quodammodo destituitur; necessario condensantur & refrigescunt hi humores in ipsa junctura, & spatiis inter ossa pedis. Inde curata fractura, pes novam adfert molestiam. Ægre enim & difficulter movetur junctura, sequuntur & nonnunquam alia quam pessima symptomata.

Ante annos aliquot, cum D.D. Jano Antonio Saraceno, Marco Offredo, & Andrea Boneto, Medicinæ Doctoribus, curandum habui Nobil. Henricum Balbanum. Is ulceribus nonnullis in tibia laborans, ex erecta illa situatione pedis, gangræna ad talum correptus fuit, qui ipsi, & nobis, non parvas attulit molestias, ita ut tibiam abscindere coacti fuerimus. Erecta autem situatio pedis, primaria causa hujus mali fuit. Primo enim dolorem tali excitavit, qui ad se humorem & sanguinem attraxit, unde consequuta est inflammatio. Secundo contusus & quassatus fuit talus ex erecta illa pedis situatione. Tertio, arctatæ & compressæ fuerunt ex eadem situatione

ve-

Obs. 94. venæ, & arteriæ, quæ per ipsum crus, & tibiæ pulpam descendunt; ita ut sanguis & spiritus, ad talum libere descendere non potuerint. Assidua quoque tibiæ extensio, non parum huc fecit: distentis enim vasis, innatum calidum & sanguis nequeunt descendere in partem affectam, unde tandem ea frigescit & interit. Ea porro extensione vasorum, posse frigescere partem affectam, ex eo intelligitur, quod equitando per frigidam tempestatem, pedes si diutius intra fulcra equestria contineantur, frigeant impensissime; si extra fulcra propendeant, per se ocyus incalescant. Sanguis enim & calor, patentibus ipsis vasis, illico ad pedes recurrunt.

Prospiciant igitur Chirurgi, ne nimis curiose (ut hujus artis imperiti solent) situationem hanc in fracturis tibiarum observent. Involuta autem tibia fasciis, spleniis & stupis, & in capsula ad id apta collocata: (ut Galenus docet Meth. Med. l. 6.) eligenda est situatio, quæ minime sit dolorosa. Itaque modo in hanc, modo in alteram partem collocanda est tibia, ut æger alias in hoc, alias in alterum decumbere possit. Sic enim multa accidentia evitabuntur.

OBSERVAT. XCIV.

Ex applicatione caustici sub genu, dolor vehementissimus, inflammatio & febris.

CAuteriorum potentialium applicatio tum ad cervicem, tum ad brachium, sub genu, si recte administrata fuerit, omni periculo vacat, imo & sine dolore est: si vero imprudenter applicata fuerint, dolorem adferunt & periculosa sunt. Quod tum in aliis, tum præcipue in Claudio Marione Pharmacopola, in sua arte expertissimo, vidimus. Is enim, quum sibimet ipse sub genu dextro causticum applicaret, nec locum cui applicandum erat, satis observaret, suæ in hac operatione ignorantiæ, ingratam mercedem accepit. Sequutus enim est paulo post applicationem, dolor acerbissimus, inflammatio, febris, inquietudines, & convulsionis metus. Accersitus itaque, coxam, & os sacrum, oleo vulpino, lumbricorum, & anethino calide inunxi: deinde defensivum supra genu applicui, & tibiam fascia madefacta in oxycrato involvi. Basilicam dextram incidi. Item escharæ superficiem, quæ prœmagna erat (nimis enim late applicaverat causticum) rescui, quo vapores exhalare, & medicamenta penetrare possent. Postea unguentum sequens ad casum escharæ applicui.

R. Unguenti basilici, butyri recentis & loti aqua rosacea
Olei liliorum alborum ana ℥ ß.
Olei de vitellis ovorum ℥ ij. Croci ℈ j.
Mucilaginis sem. Cydoniorum extract. cum aqua rosacea ℥ j.
Misceantur, fiat unguentum.

Sic paulatim dolor, reliquaque symptomata remissa sunt. Sed quia causticum ad coarticulationem fibulæ cum tibia, ubi validissimum ligamentum exit, applicuerat, & ligamentum hoc attigerat caustico, fontanellam propter continuos, qui inde sequebantur dolores, apertam retinere non potuit. Obs. 95. Consolidato igitur ulcere, & denuo applicato loco apto caustico, aliam fecimus fontanellam, quam ad hocusque tempus magno cum fructu apertam habet.

OBSERVATIO XCV.

Ex calefacto corpore, & in aquam frigidam immerso, gravissima symptomata orta.

VErissimum est quod olim Galenus scriptum reliquit, de temperamentis lib. 3. inquiens: Quæ vero refrigerant, à nostro corpore ne vel paululum quidem demutantur, sed ipsum statim vincunt ac mutant. Frigiditas enim, ut Galenus alibi docuit, omnibus animæ actionibus officit. Quemadmodum enim aqua copiose injecta ignem extinguit: sic calor nativus frigidis afficitur. Id mihi multoties, præcipue autem in iis, quæ sequuntur, videre contigit.

De animæ morum & corporum temperamenti mutua consequutione.

EXEMPLUM I.

Anno 1591. sub Canicula Hildenæ puella quædam laborans febri continua, eaque ardentissima, dum die critico sudore & calore summo æstuat, deducitur ab imperita quadam fœmina è lecto ad puteum: hinc hausta situla frigidissimæ, (qualis est fere puteorum tunc temporis) immersisq; manibus ad refrigerationem corporis, statim exortus est dolor in facie, & ubicunque aqua attigerat, cum tumore & livore. Propinqui neglectis remediis initio salutaribus, post octavum diem me consuluere, tum deprehendi dextram puellæ ad carpum usque vesicis lividis extuberantem: extrema digitorum arida, & vere siderata: ut in tractatu nostro de Gangræna fusius declaratur.

EXEMPLUM II.

Anno 1597. ineunte Junio, nobilis quidam in Rol, ad lacum Lemmanum, Samuel Arpeau nomine, quum vehementer incaluisset, & in lacum sese refrigerandi gratia immisisset, mox febre continua, & pleuresi periculosissima correptus est. Quem accersitus, divino favore restitui.

EXEMPLUM III.

Miserabile etiam spectaculum, anno 1601. Studiosi aliquot Lausannæ præbuerunt: qui dum in diebus canicularibus, calefacto corpore in frigidam aquam insilirent, post lotionem in pleuresin lethalem inciderunt.

EXEMPLUM IV.

Ego etiam puer duodecim annorum, dum æstivo tempore, plus quam par esset, fluminibus frigidis innatassem, paralysim linguæ inde contraxi: cujus incommodum per multos annos sensi.

Diligenter igitur sibi caveant omnes, qui de optima valetudine conservanda soliciti sunt, ut corpus nimis calidum, nec aqua frigida conspergant, nec aquis innatent, nisi calore prius temperato.

OB-

Obs. 96. & 97.

OBSERVATIO XCVI.

Ex acaro gravissima symptomata.

ANno 1599. diebus Canicularibus, honestus ac pius quidam civis Coloniensis, Stephanus Fauconnier, compater meus plurimum honorandus, quadragenarius, robustus, & sanguineæ complexionis, acarum habebat in metacarpo, circa digitum auricularem. Quum autem manum fricuisset, subito exorta est inflammatio, dolor acerbissimus, phlegmone, febris, lipothymia, aliaq; graviora symptomata, quæ mihi accersito gangrænam significabant non procul abesse. Maximo enim impetu affluebant humores Regimine tamen instituto frigido & humido, purgato item corpore, electuario de succo rosarum, & syrupo rosato solutivo, composito cum rhabarbaro & senna, venaq; brachii sani aperta, & topicis primo adstringentibus, refrigerantibus, repercutientibusq; deinde iis quæ resolvunt & discutiunt, adhibitis, in integrum Deo favente manus restituta fuit.

Memini quoque, me audivisse ex proprio ore plurimum Reverendi D. Bezæ, se cognovisse hominem magni nominis, qui hoc modo ex acaro interiit. Ex quibus palam fit, primo summa hominis miseria, qui post lapsum, infinitis, hoc est, ultra trecenta, morborum generibus; obnoxius fuit, quorum vel etiam minimus hominem occidere possit. Deinde quod morbi magni non tantum censendi sunt hi, qui principes & præstantiores corporis partes (ut cerebrum, cor, hepar) occupant, aut qui ex seipsis magni sunt (veluti angina, pleuritis, peripneumonia &c.) verum etiam qui ex cacochymia & malignitate humorum proveniunt: ut Galenus lib. 4. & 7. Method. medendi admonuit.

OBSERVATIO XCVII.

Panaricii sive paronychiæ incidendæ modus tutissimus, & compendiosa curatio.

QUam dolorifica, & longæ curationis sit paronychia, neminem practicorum latet. Si tamen statim ab initio pars affecta eo modo, quem mox expediam, incidatur, cedit dolor, citoque curantur ægri: prout hactenus in plerisque expertus sum. Quod sequentibus exemplis illustrare visum est.

Ante annos aliquot Coloniæ Agrippinæ ad piam & honestam matronam, uxorem D. D. Joan. Burgois, divini verbi ministri fidelis. & amici mihi multum observandi, laborantem dolore acerbissimo in extremitate digiti, cum febre, lipothymia, nausea, aliisque gravioribus symptomatis, vocatus fui. Digitus tamen nondum inflammatus aut tumefactus erat; siquidem morbus tantum incipiebat. Ideoque curationem sic institui. Primo quidem digitum lacte vaccino; in quo flores chamomeli, meliloti, semen fænigræci & cydoniorum incocti erant; aliquantulum fomentavi. Deinde superficiem cutis paulatim dissecui. Abrasa cute maculæ quædam rubicundæ apparebant: Quibus acie cultelli incisis, guttulam unam aut alteram aquæ rufæ sub cute inveni. Illa vacuata; linteum madefactum aqua vitæ, ubi nonnihil theriacæ dissolutæ erat; applicui. His statim sedatus est dolor, atque hoc unico remedio altero die sanatus fuit digitus. Reliqua quoque symptomata; purgato leviter corpore, sopita fuerunt.

Hoc anno 1604. vocatus fui ad nobilissimam Dominam de Monte, Bernensem, matronam honestissimam, quæ triduo propter paronychiæ doloris vehementiam dormire non potuit. Abrasa cute maculam hujus magnitudinis O in capite digiti sub cute invenimus, in qua vix guttula una ichoris continebatur. Incisa macula, applicatoque ipsi digito gossipio, intincto aqua vitæ, in qua dissoluta erat theriaca, manui vero & carpo linteo reduplicato, ac imbuto posca, statim cessavit dolor: ita ut postero die plenissime sanatus sit digitus.

ANNOTATIO.

Hujus curationis cum anno 1593. primum periculum in uxore mea fecissem, & ex voto successisset; postea in supradictis matronis, ac multis aliis, maxima cum utilitate ægrorum, administravi. Et semper ad ungulam sub cute nonnihil ichoris inveni. Sed necesse est, statim ut ab initio fiat incisio hæc: alioquin ex doloris vehementia cito concurrunt humores, qui inflammationem ac tumorem excitant, atque subjectam carnem, imo etiam ossa erodunt. Est enim cutis ea in parte admodum densa; ita ut materia paronychiæ (quæ per se maligna est) quum nullo modo exhalari possit, majorem acrimoniam & venenositatem acquirat: digitus quoque, imo tota manus, propter doloris vehementiam inflatur, parumque prodest incisio hæc; nisi prius materia cocta; & in pus conversa fuerit.

Vacat autem eo modo facta incisio omni periculo, nec est dolorifica, neque nervos aut tendones offendit, quum sit superficialis. Alius vero modus apud practicos passim usurpatus, incisio nimirum quæ fit à superficie ad centrum, & versus os valde periculosa est. Lædit enim nervos & tendones: unde dolor acerbissimus, inflammatio, febris, aliaque graviora symptomata oboriuntur.

Obs. 98.

OBSERVATIO XCVIII.

Emplastrum stypticum Paracelsi, sive fodicationum, indocte applicatum periculosum

EMplastrum Stipticum sive fodicationum, quod Paracelsus vernacula sua lingua Stichpflaster appellat, si à Chirurgo rationali; & iis tantum vulneribus quibus convenit; applicetur, præstantissimum esse medicamentum, experientia satis superque docuit. Contra vero periculosum est, si ab empirico empirice, hoc est, nulla habita ratione vulneris aut partis læsæ applicetur. Quod multis exemplis monstrare possem: sed hoc unicum sufficiet.

Cap. 7. l. Tractatu 2. sue Chirurgia.

Aulicus quidam Illustrissimi Cliviac. Juliacensium, Montensium &c. Principis, vulnus circa

Obs 99. ca cubitum accepit, ubi axillaris vena & nervi nonnulli abscissi fuerunt. Incidit in manus Empirici, qui hoc solo emplastro se posse ipsum curare, gloriabatur. Brevi quidem cicatrix obducta est vulneri, sed brachium mox intumuit ac doluit, tandemque exorta est febris, hinc affluxus & inflammatio nova, & collectum fuit pus in imo vulneris. Ex illa demum putrefactione, exesa, & denuo aperta vena, tanta sequuta est hæmorrhagia, ut vulneratus interierit.

OBSERVATIO CXIX.

Combustio levis, ex usu medicamentorum frigidorum in herpetem exedentem degenerans, ejusq; herpetis curatio.

IUveni cuidam Gallo, cui pulvis tormentarius ad pedes incensus fuit, tibia à pede usque ad genu comburitur, leviter tamen, quandoquidem cutis vix læsa fuit. Accedit is ad Empiricum, qui statim ab initio & per dies aliquot emplastrum ex argilla fornacum & bolo armeno, cum albuminibus ovorum, & succis sempervivi & solatri applicuit. Postea linteis, in hujusmodi succis & eorum aquis distillatis intinctis, tibiam involvit. Dolor qui ab initio gravis fuerat, ex usu horum medicamentorum auctus est; inde febris, inquietudines, affluxus humorum ad locum affectum, inflammatio totius cruris usque ad coxam, aliaque graviora symptomata sequuta sunt: tandem vero herpes exedens totum crus invasit, idque adeo vehementer, ut Chirurgi de abscissione tibiæ cogitarent, siquidem ea in genu fieri potuisset. Post menses sex venit ad me Coloniam, ubi divino favore sequenti methodo, & remediis infra scriptis curatus fuit.

Primo hac potione corpus leviter purgavi.

R. Radicum Scrophulariæ majoris,
Corticum interior. rad. frangulæ,
Radicum polypodii ana ℥ ſ.
Herbar. fumariæ,
Cuscutæ & scabiosæ ana M. ſ.
Foliorum senæ mundatæ ℥ iij.
Fiat decoctio in aqua ad ℥ iiij.
In colatura dissolve conf. Hamech. ʒ ij.
Syrupi Rosati solutivi ex multis infusionibus ℥ j.
Misce, fiat potio.

Sequenti die basilicam ejusdem lateris, ubi tibia laborabat, incidi, & ad uncias septem sanguinis extraxi. Postea ad majorem humorum præparationem & evacuationem, sequens apozema exhibui.

R. Radicum lapathi acuti, Scrophulariæ majoris,
Corticum interiorum rad. frangulæ,
Polypodii, Petroselini, Corticum Tamarisci ana ℥ j.
Herbarum agrimoniæ
Veronicæ,
Scabiosæ,
Cuscutæ,
Ceterach. ana M. j.
Trium Florum Cordialium & Genistæ ana P. ij.
Liquiritiæ
Uvarum passularum ana ℥ j.
Seminis anisi &
Fœniculi ana ʒ ij.
Fiat decoctio in s. q. aquæ purissimæ ad consumptionem tertiæ partis.
In ℔ j. ſ. Colaturæ infundantur & macerentur s. a.
Rhabarbari electi
Agarici recenter trochiscat ana ʒ iiij.
Foliorum sennæ ℥ ij.
Fiat s. a. Apozema pro 4. matutinis horis.

Obs. 99. His corpore purgato, & regimine ipsi præscripto, ad topica pervenimus. Itaque quia cutis ab usu frigidorum medicamentorum indurata fuerat, statim ab initio hac fomentatione emolliente, totam tibiam singulis diebus bis terve fomentandam curavi.

R. Radicum bismalvæ cum toto, lapat. acuti, Scrophulariæ ana ℥ ij.
Foliorum Malvar.
Violarum
Florum meliloti
Sambuci ana M. j.
Semin. Fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. Lintea reduplicata, aut spongiæ magnæ intinctæ in hac decoctione, applicentur toti tibiæ; fomentatæ per dimidiam horam sequens emplastrum applicui.

R. Farinæ fabarum
Lupinorum ana ℔ ſ.
Fœnigræci & lini ana ℥ ij.
Radicum altheæ recent. coctæ & cribratæ ℥ iiij.
Pulver. Florum Chamomil.
Memiloti,
Rosarum rubearum
Et absinth. vulgar. ana ℥ j.
Fiat s. a. Cataplasma.

Hac methodo processi per dies quatuordecim. Interim cutis emollita, & dolor sedatus fuerunt. Ichor item seu virulenta & acris materia, quæ ex ulceribus effluebat, inspissata & ad digestinem præparata fuit.

Postea ulceribus pulverem præcipitatum, aqua plantaginis & rosacea lotum inspersi; & sequens emplastrum applicui.

R. Emplastri de mucilaginibus
Emplastri palmei ana ℔ ſ.
Emplastri de ranis cum Mercurio ℥ ij.
Aluminis usti
Chalcanthi ana ℥ j.
Olei rosacei quantum opus est. Terantur lentissimo igne, fiatque ceratum,

Sequenti quoque unguento usus sum sub finem morbi.

R. Radicum Scrophulariæ majoris,
Lapat. acuti,
Corticum frangulæ ana ℥ iiij.
Succi scabiosæ
Fumariæ
Aceti ana ℔ j.
Pinguedinis porcinæ recent. ℔ ij.

Co-

Obs. 56. Conquassentur radices; deinde in lebete cum pinguedine & succis coquantur, ad succorum consumptionem, colentur, & reservetur pinguedo. Hujus pinguedinis ℞. ℔ j.

Pulveris Aluminis &
Vitrioli usti
Farinæ lupinorum
Baccarum lauri
Cinerum fuliginis ana ℥. ß.
Argenti vivi extincti ℥ ij.
Theriacæ ℥ j. Fiat s. a. unguentum in mortario, quo inungatur tota tibia hora matutina.

Singulis septimanis semel ad minimum leviter purgavi eum: idque supra scripta potione; aut aliquo alio pharmaco convenienti: veluti pilulis de fumo terræ, confectione hamech, electuario Indo majori, & similibus; cum decocto fumariæ, scabiosæ, cuscutæ, & radicum lapat. acuti exhibitis. His remediis divino favore duorum mensiu spatio curatus fuit.

ANNOTATIO.

Causam hujus herpetis fuisse usum medicamentorum frigidorum & emplastrorum nullum est dubium. Frigidum enim (ut Hippocrates recte docuit) ulceribus mordax, cutem obdurat; dolorem insuppurabilem facit, denigrat: rigores febriles, convulsiones & distensiones creat. *lib. 5. aph. 20.* Hinc humores ratione solutionis continui; & doloris vehementia confluxi ab usu medicamentorum frigidorum sub cute retenti fuerunt, ibique postea putrefacti; & acres redditi cutem eroserunt; quemadmodum in tractatu nostro de combustionibus, favente Deo, fusius declarabimus.

OBSERVATIO C.

Lues venerea, ex veste eodem morbo infecta, contracta.

Luem veneream ex vestimentis, sudore, aut ichore ulcerum infectis, posse contrahi, minime rarum est: quod equidem aliquoties observavi. *Obs. 100.* Unicum tamen hujus mali exemplum non vulgare hic subjicere sufficiet.

Puella quædam 15. annos nata, ex nobili familia orta, quum Dusseldorpii in caterva atque conventu nobilium Bacchanalia celebraret, factu est ut adolescentes virginum vestes; & vicissim virgines adolescentum calligas & vestes induerent; unde non multo post puella, ejusmodi vestimentis usa, circa pudenda dolorem contraxit, & pruritum percepit; moxque exortæ sunt pustulæ & ulcera maligna, quæ tamen matri ob verecundiam indicare ausa non fuit, usque dum propter ingravescentia ulcera & doloris vehementiam incedere vix posset amplius. Tandem autem accersitus; inveni pudenda, partem colli uteri & vesicæ ad intestinum rectum usque, fœtidissimo ulcere exesa: sphincteres quoque tum vesicæ tum intestini recti erosi erant: quapropter urina simul & excrementa alvi involuntarie effluebant. Res erat horrenda: præter ulcus enim dolores acutissimi, febris continua & ardens, vigiliæ, nausea & cibi fastidium aderant. Atque in ea miseria intra paucos dies puella decessit.

Quum autem ante obitum, de hujus morbi causa investiganda mecum soliciti essent parentes; atque ex ipsa puella olfacere vellent, num ex copulatione cujusquam morbum contraxisset: illa se nunquam virum cognovisse multis juramentis affirmabat. Inquisitione itaq; facta, adolescens (cujus calligas puella in suam perniciem, præter fas & decorum induerat) lue venerea gravissime infectus inventus est. *Deut. 22. 5*

B. LECTORI.

Vive diu, sed vive Deo; nam vivere Mundo,
Mortis opus; viva est vivere vita Deo.

CENTURIÆ PRIMÆ
FINIS.

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hachbergensis &c. Inclytæ item Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi ordinarii,

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM CHIRURGICARUM CENTURIA SECUNDA,

Epistolis nonnullis Virorum Præstantissimorum, nec non instrumentis, ab Authore inventis, illustrata.

OBSERVATIO I.

De effigie oculi humani, artificiose omnes ejus partes exprimente.

Magnifici, strenui, antiquiss. Equest. prosapiæ Herois Domini HENRICI A LYCKE, Toparchæ in Overgaardt, Sereniss. Regi Daniæ à Consil. Castri Orneburgici &c. Præsidis filiis.

Dn. Dn. GEORGIO, & FRANCISCO à LYCKE, fratribus Danis,

Guilielmus Fabricius Hildanus S.P.D.

VErissima est divina illa sententia Apostoli ad Romanos Cap. primo, Viri Generosi, nimirum invisibilia DEI opera ex rebus creatis perspici posse, omnibusque innotescere. Quanquam autem vix plantula reperiatur, in qua summa illa Divina majestas ac sapientia non appareat, in homine tamen omnia ita excellunt, ut non immerito Regius Psalmista ipsum Deo prope æqualem gloria & decore ornatum esse, exclamet. (Psalm. 8.) Hinc factum est, ut inter antiquos alii hominem Naturæ, aut potius Creatoris miraculum, alii Epitomen mundi, naturæque delicium appellarint. Summa autem illa majestas sapientia creatoris, in dissectionibus Anatomicis apparet: ex illa enim artificiosam, ne dicam miraculosam organorum connexionem, fabricam, nec non functiones, atque officia partium corporis edíscimus. Hanc ob causam multi magnates apud antiquos, non solum ad oblectationem, verum etiam ad sanitatem conservandam, amissamque recuperandam, huic scientiæ addictos fuisse, & privatim sese in dissectionibus corporum exercuisse, Galenus de administrationibus Anatomicis refert. Non possum itaque vos, Viri Generosi, laudibus satis extollere; qui, uti generis & familiæ antiquitate magni, ac nobilissimi estis, hoc quoque studio antiquo, magno, & nobilissimo oblectamini: & superiori hyeme, non solum celeberrimum illud theatrum Anatomicum Basiliense, vestra præsentia illustrare dignati estis, verumetiam à Clarissimo Viro, & hujus seculi lumine longe celeberrimo, Dn. D. Casparo Bauhino, privatim edoceri voluistis, ita etiam

 etiam ut merito V. G. Institutiones suas Anatomicas, non ita pridem editas, inscripserit.

Cæterum in dissectionibus Anatomicis vix aliquid admirabilius aut artificiosius, structura oculi humani, meo quidem judicio, occurrit: ut merito per excellentiam, creatoris appelletur miraculum. Hinc factum est, ut anatomici per omne ævum, in demonstranda ad oculum, oculi anatome, occupati fuerint. Obstacula experti sunt atque etiamnum experiuntur varia: quo fit, ut quod sollicite & sedulo persequuntur, difficile assequantur. Membranæ enim tres posteriores vix cernuntur: adde quod in dissectionibus paucis spectatoribus ea loci opportunitas prope cadaver contingit; qua mirabiles oculi partes pervidere, easque distincte notare queant. Sæpe igitur apud me cogitavi, quomodo tandem oculi fabrica in musæo, mensa, colloquiis familiaribus, vel æstivo etiam tempore, citra cadaveris usum monstrari possit. Et quia prædicto studio non mediocriter oblector; meo equidem Marte talem aggressus sum concinnare effigiem, quæ pridem Clarissimo, & longe excellentissimo viro Dn. D. Casparo Bauhino, Anatomico & Botanico insigni, Domino & amico meo in perpetuum observando, aliisque viris doctis perplacuit. Et quia G. V. huic studio, ut antea dixi, oblectari sciam, nec fabricam hanc ingratam sibi fore confidam, jure amicitiæ, quam dum mecum vixistis, & præsentia vestræ generositatis familiam meam illustravistis, amplissimisque honoribus decorastis, contraximus, exiguum hocce munusculum ad V. G. mittere non sum veritus, quod ut hilari fronte excipere dignemini, obnixe rogo.

In hujus autem structuræ ordine, quantum fieri potuit, naturam imitatus sum, quoad situm, formam ac magnitudinem. Primum quod occurrit obtegumentum crassum, albumque, pinguedinem, quæ musculos obtegit, repræsentat. Deinde musculos sex expressi, eosque ut ad naturalem formam magis accederent, ex corio rubro fabricavi: ex quibus quatuor recti, duo obliqui. Nervum præterea motorium per omnes musculos dispersum; eumque una cum extremitatibus musculorum, in membranam (Columbo innominatam dictam) desinentem videbitis. Humorem aqueum omisi; ille enim quomodo vere effingi possit, nondum video. Membranas omnes inter se ita complico, ut rotundum corpus oculi, cum suo nervo optico, exhibeant, & quidem ut singulæ divelli, divulsæ monstrari, tum denuo complicari possint. Crystallinus autem humor residet in crassa illa portiuncula, per quam repræsento vitreum. Breviter quantum mentis oculos & corpus videre potuerunt, studui verum effingere ac fabricari oculum, ut me & amicos aliquando recrearem, creatorisq; mei sapientiam, apud hujus artis ignaros illustrarem, atque mirabilem redderem. Vobis vero V. G. structura hæc non solum jucunda; verum etiam utilis, & ad studium vestrum Anatomicum & Chirurgicum, veramque affectuum oculorum cognitionem, non parum faciet. Macte itaque V. G. ingenio & in studiis pergitote. Habetis Musarum vestrarum auspicem providum Dn. D. Toxotium, virum pietate & doctrina ornatissimum, inprimis Philosophiæ, Medicinæ, variarumque rerum scientissimum, qui ut V. G. non minus quam Aristoteles suum Alexandrum, ad summum scientiarum gradum perducere possit, omnes intendit nervos. Ego Deum ter Opt. Max. suppliciter oro, ut V. G. Spiritu suo Sancto magis magisque illustrare, studiis vestris benedicere; corpore quin etiam incolumes conservare velit; quo inceptam vestram peregrinationem per Galliam, Angliam, aliasque regiones, feliciter absolvere, patriæ ornamento; parentibus vero solatio tandem esse possitis. Ex Museolo meo Machaonico 29. August. Anno Christi 1609.

GEORGIUS ET FRANCISCUS
À LYCKE F.

Clarissimo Viro Dn. Guilhelmo Fabricio Hildano Medico & Chirurgo celeberrimo; Amico colendo.

S. P. D.

Exhibita sunt nobis, Fabrici clarissime, amice multum colende, literæ tuæ, cum oculi structura, affabre admodum ejusdem organa exprimente. Grata equidem illa, gratior hæc, cum adjunctis numismatis antiquis, animus deniq; in nos propensus gratissimus, quem sartum tectum erga nos in posterum ut foveas, rogamus, sedulam daturi operam, ut eundem per non interrupta temporum intervalla; memoria recolamus sempiterna. Remittimus autem T. H. per nostrũ, seu mavis tuum Eberhardum; Xeniola pro modulo nostro, sperantes, quo animo à nobis proficiscuntur, eodem à T. H. pro re nata exceptum iri. Quod reliquum est, T. Hum. cum Colinatia tua pia ac honestissima, totaq; familia, præpotentis Dei tutelæ committimus. Vale Clarissime Fabrici, Chirurgicæ disciplinæ columen, nostrumq; decus haud postremum. Dabantur Genevæ ipsis Calend. Septemb. Anno 1609.

OBSERVATIO II.

De globulo plumbeo; menses sex nullo symptomate superveniente, in cerebro contento.

Ad

Reverendum ac Clarissimum virum, Dn. D. ANTONIUM FAYUM, *SS. Theologiæ apud Genevenses Professorem celeberrimum, nec non Philosophicarum ac Medicarum rerum scrutatorem diligentissimum.*

Cui

G. Fabricius Hildanus.

S. P. D.

GLobulum plumbeum, Vir Reverendissime, atque æternum mihi observandissime, in vacuo ventris, aut inter musculos, ad multos annos interdum delitescere posse, experientia ipsa testatur. In Cerebro vero id fieri, nusquam visum esse arbitror. Attamen retulit mihi Johannes Griffonius, apud vos olim Chirurgus celeberrimus, casum tam admiratione, quam annotatione dignissimum. Nimirum tempore belli inter Ducem Sabaudiæ

Obs. 2. baudiæ & Genevenses, in expugnatione castri, la Cluse dicti, quendam ex Genevensibus Clerget nomine, ictum sclopeti in fronte cum insigni fractura cranii accepisse. Ægro semimortuo Genevam adducto, se methodicam instituisse curandi rationem, & symptomatis gravissimis, quantum quidem fieri potuit, prospexisse: ossa quin etiam non pauca extraxisse, globulum tamen nullum se offendisse, affirmavit. Nihilominus vero miserum huncce favore divino, summaque adhibita cura atque diligentia, pristinæ sanitati restitutum fuisse, & semestre post curationem, incolumem vixisse. Cum vero morbo acuto tandem obiisset, cranium ejus aperuit, & globulum è regione verticis, inter cranium & duram matrem, ad latus suturæ rectæ invenit, membrana tamen plane à globulo illæsa. Natura enim, ut ille diligenter annotavit, ea in parte materiam quandam callosam procreaverat, quæ duræ matri ad instar culcitræ subjacebat. Hujus admirandæ curationis, quum tuam Reverentiam ocularem testem esse sciam, obnixe rogatam velim, ut si quid omiserim, illud adjicere non gravetur. Sic enim me, & artis hujus studiosos sibi obstringet. Vale vir Reverende, & me meosque pro innata tua humanitate, amare perge. 24. Februarii anno 1606.

ANTONIUS FAYUS
Guilelmo Fabricio Hildano, Chirurgo Præstantissimo.
S. P. D.

Miraris, & simul increpas, quod ad tuas non responderim, merito sane. Debui enim id fecisse. Sed si intellexeris, me à scribendo fuisse revocatum, non oblivione tui, sed negotiorum turba; silentium meum in bonam partem interpretabere. De Clergeto quod scripsi, sæpe me cum ipso locutum affirmo, ex quo sanatus est ex vulnere illi inflicto in capite, glande plumbea in ipso cerebro ad multos menses retenta. Postquam autem in excursione alia sauciatus, vitam cum morte commutasset, & à Chirurgo extraordinarii casus illius investigaretur causa, audivi glandem illam in ipso cerebro repertam fuisse, sed hoc ego non vidi. Quod autem alteri militi contigit, quodque ego non oculis tantum, sed manu approbatum, non dubito asserere, tale est. In bregmate vulnus inflictum erat altissimum: adeo ut non tantum cranium, sed utraq; menynx fuerit incisa, cum ipsa cerebri substantia. Curavit illum Guilhelmus Constantinus noster. Tum autem carmine rem illam signare libuit, quod hic apponere visum est:

Non audita loquor tantum, mi credite, vidi
His oculis, tetigi non dubitante manu.
Acer erat Juvenis, medio cui vulnus adactum
Est capiti, cerebri pars quoq; cæsa fuit.
Ille tamen vivit. Si credas arte Melampi
Hoc factum, peccas, hic medicina silet.
Monstra sed in morbis Arabum flos ille Sophorum
Quod fieri dixit, re patet apse palam.

Scis me in alia nunc versari Palæstra, quam sit Pergamæa. Itaque ne mirere, me hæc paucis ad te. Persuade tamen, te à me non leviter amari. Id enim pietas insignis, eximia Chirurgiæ Theoretica & Practica cognitio, quæ in te est, meretur. Tu vicissim me amare perge. Vale Vir præstantissime. Dominum Merulam mihi saluta. Geneva. Postridie Non. Mart. Anno 1607.

OBSERVATIO III.

Obs. 3. *De cranii introcessione aut depressione: quam gravissima symptomata sequuta, Exempla aliquot.*

EXEMPLUM I.

ANno 1577. Quadragenarius quidam Novisiæ in Episcopatu Coloniensi, globo ferreo, qui ultra libram unam cum semisse pendebat, in sinistrum bregma percussus, cum insigni cranii depressione & fractura, in terram quasi mortuus procidit, & loquelam, visum, auditumque plane amisit, quin etiam ex opposita parte paralysi correptus fuit. Post dies aliquot cranio elevato, & in naturalem situm reducto, loquelam recuperavit, symptomata quoque reliqua paulatim remiserunt, tandemq; pristinæ sanitati restitutus fuit.

EXEMPLUM II.

EOdem fere tempore in agro Novisiensi, in arce Seillikum dicta, Juvenis quidam quatuordecim annorum ætatis, ab equo in verticem cum exigua cranii impressione percussus fuit: sed cum ab initio vix ullum symptoma apparuerit, vulnusque exiguum fuerit, morbum neglexerunt. Post dies aliquot ægro gravissimis symptomatis correpto, M. Joan. Dumgens (apud quem tum temporis Chirurgiam exercebam) in consilium vocaverunt. Tum ipsum febricitantem deprehendimus, cum dolore capitis, vigiliis & inquietudinibus, vulnere inflammato, sinuoso, & puris pleno, cranio vero depresso. Aucta paulatim febri, delirio, & paralysi unius lateris oborta, tandem extinctus est.

EXEMPLUM III.

ANno 1601. Lustriaci in agro Lausannensi, puerum curandum habui, cui ex depresso cranio gravissima symptomata supervenerant. Elevato cranio, aut potius exemptis fragmentis cranii fracti, symptomata remiserunt, ægreque convaluit, ut fusius declaravimus Observat. 15. Centur. 1.

EXEMPLUM IV.

ANno 1606. Mense Septembri, ad sexagenarium quendam haud procul Paterniaco, vocatus fui, cui os frontis sinistri lateris in ea parte, ubi capilli prodire incipiunt, latus sinistrum versus, ex ictu lapidis, profundius impressum erat. In ipso momento ictus, in terram prociderat, evomuerat, simul & loquelam, intellectum, visum ac auditum amiserat, totoque latere opposito paralysi correptus fuerat. Ego octiduo post casum vocatus, & vulnere, quod parvum satis erat, inspecto, adstantes admonui, operæ pretium esse, ut vulnus dilatetur, & cranium elevetur: sperabam enim, ægrum hoc modo convalescere posse. Quandoquidem pro morbi magnitudine robustus adhuc satis erat, jusculæ item, & quæcunque offere-

Obs. 4. offerebantur, assumebat. Verùm cùm parentes & adstantium turba consilium meum recusassent, discessi, nec manum amplius adhibere volui. Ita paucos post dies naturæ satisfecit, qui tamen divino auxilio servari potuerat, dummodo remedia idonea adhibita fuissent.

ADMONITIO.

Ex iis, quas hactenus recensuimus, historiis, satis apparet, primò, quàm necessarium sit, cranium impressum in naturalem situm reponere. Secundò, quàm periculosa sit opinio Felicis Wirzii, qui in libro suo Chirurgico, Germanico idiomate conscripto, docet, circa impressum cranium non multum laborandum, sed totum opus naturæ committendum, parumque referre, an impressio remaneat. Id enim motum cerebri propter vacuum ac distantiam, quæ est inter menyngem & cranium, minimè impedire. Sed bonum hunccè Chirurgum, tum in hoc, tum in multis aliis locis longè sua fallit opinio. Sciunt enim mediocriter in Anatomicis versati, vacuum illud, aut medium inter menynges & cranium, adeò exiguum esse, ut à minima quaque depressione cranii, motus cerebri impediatur, & præcipuè si impressio versus suturas, quibus dura menynx annectitur, occurrat. Aliquando quoque duram menyngem cranio undique adhærere vidimus, uti Observat. 7. Cent. 1. annotavimus. Hæc in gratiam tyronum monere visum fuit.

Felicis Wirzii falsa opinio de impressione Cranii.

OBSERVATIO IV.

De Elevatione cranii, præcipuè in adultioribus aucta & emendata.

Doleo, imò vehementer doleo, candide Lector, quod instrumenta hujus observationis, præsertim Elevatorium, in primâ editione tam rudè atq; negligenter depictâ & sculpta fuerint. Inprimis eam ob causam; quòd Clarissimus ac longè celeberrimus Vir, Dn. PETRUS PAVIUS p. m. Anatomicus & Medicus insignis, amicus meus singularis, easdem delineationes impolitas, nec satis diligenter pictas, & sculptas, doctissimis suis commentariis in librum Hippocratis de vulneribus capitis, quoq; inseruit. Adhortor itaque lectorem simul & Typographum, qui fortassis prædictum Commentarium secundo prælo subjiciet; ut delineationem Elevatorii ex secunda hacce editione meâ corrigere velit. Nunc ad institutum: Cùm itaque decessio sive introcessio cranii, quæ Hippocrati lib. de vulneribus capitis, tertia est species fracturarum calvariæ, adeò gravis & periculosus sit affectus, uti ex præcedenti observatione videre licet; non immeritò diligens ac fidelis Chirurgus, perniciosam illam doctrinam Felicis Wirzii (cujus in præcedenti observatione memini) flocci faciet, omnemq; lapidem movere tentabit, ut sine morâ in locum suum reponatur cranium. Primò enim cerebrum ab impresso cranio impeditur, quò minus spiritus animales rectè elaborari, atque distribui possint: Deinde pericranio ab impressâ calvariâ vellicato gravissimi excitantur dolores; quos sequitur affluxus humorum & sanguinis ad caput & cerebrum, inflammationes membranarum cerebri, febris, & delirium. Nisi enim protinus malo occurratur, & depressum cranium relevetur, & in sedem naturalem reponatur, de ægro actum est.

Admonitio ad Lectorem & Typographum.

Error gravissimus Felicis Wirzii.

Porrò ad cranium elevandum, Chirurgi Elevatorio in formam tripedis aut bipedis fabricato utuntur. Quis ejus fuerit inventor, mihi non constat; Delineationes Lector videre poterit apud Guidonem de Cauliaco, à Dom. Laurentio Imberto edito, Petrum Pavium comment. in Hippoc. de vulneribus capitis, Ambrosium Paræum lib. 10. cap. 5. Joh. And. à cruce, & Gualterum Reiffium. Verùm enim verò, quum incommoda nonnulla circa Elevatorium hocce Antiquorum observaverim, aliud longè commodius excogitavi, cujus delineationem ac usum posteà, in gratiam Chirurgorum, adscribam, dum prius incommoda nonnulla Elevatorii Antiquorum significavero.

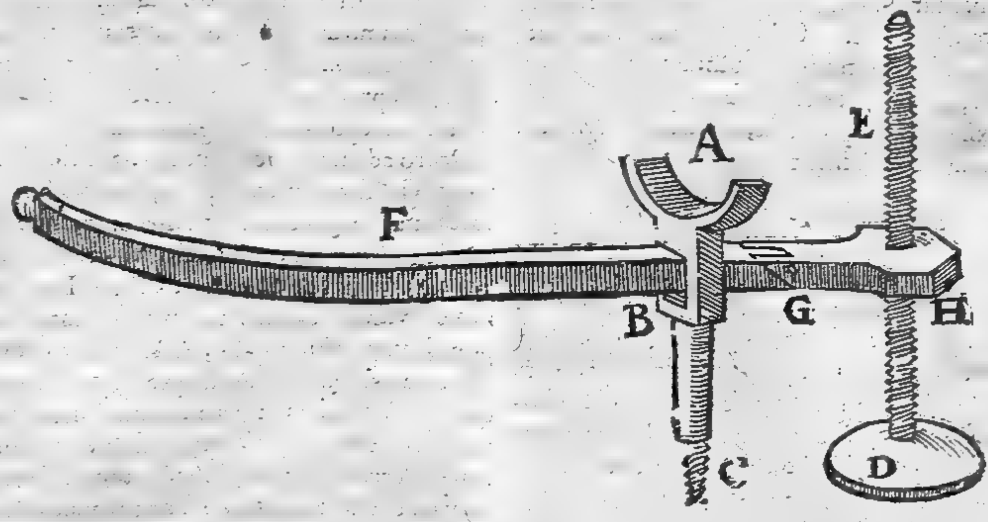
Primò suffulcra Elevatorii Antiquorum in formam tripedis aut bipedis fabricata, ut in ambitu vulneris & propeipsum collocemus, necesse est. At ambitum & circumferentiam vulneris semper inflammatione, tumore, & dolore affectum esse, omnibus tam notum, quàm quod notissimum est. Hæc cùm ita se habeant, non video, quomodò aliquis Elevatorio cum fructu uti possit.

Secundò, applicatio Elevatorii valdè est difficilis: Tria enim suffulcra illa, in formam posita, impediunt, quò torcular in medio haud commodè infigi possit.

Demum fabricatio atque structura Elevatorii Antiquorum, valdè laboriosa & difficilis est, excellentemq; & expertum artificem requirit: Sed & vix artifex aliquis, nisi instrumentum ipsum ante oculos habuerit, illud ex delineatione fabricabit: nostrum verò Elevatorium quisque ferrarius, etiamsi fuerit rudis in arte suâ ex delineatione, quam postea addam; facilè fabricabit adaptabitq;. Applicatio præterea nostri instrumenti minimè est laboriosa. Elevatorium enim A. notatum, à reliquis omnibus partibus, ad Elevatorium pertinentibus, tam diu, usque dum cranio satis firmiter sit infixum, liberum esse convenit. Omnibus præterea introcessionibus cranii in quacunq; parte capitis fuerint, facilè adaptari potest, & quidem sine dolore. Quandoquidem pars illa Elevatorii, quod suffulcrum appellamus, & D. notavimus, beneficio flexuræ G. insignitæ longè à vulnere collocari imponive potest. Dein si dolor vulnus ex una parte infestaverit, suffulcrum in oppositam partem apponere convenit. Exempli gratiâ posito casu, præ manibus habeo vulnus cum impressione ex tumore bregmatis dextri, nec non dolore adeò intenso; ut elevatorium tripes non admittat, tunc suffulcrum elevatorii nostri D. notatum, vel in oppositum bregma, vel suturam versus lambdoidæam, sive in frontem, ubi crines desinunt, aut in aliam partem capitis, à dolore liberam, collocandum est, uti postea ex delineatione apparebit.

Obs. 4. Obs. 4.

Delineatio instrumenti.

Explicatio Characterum.

A. Ipsum Elevatorium denotat, bifurcum est, ut eò melius manu circumduci, craniové infigi queat.

B. Foramen ejus magnitudinis, ut vectem facilè excipere possit.

C. Acies Elevatorii, torcularis instar fabricata, quæ cranio infigitur, terebello tamen prius facto foramine parvo in cranio, ut postea dicam. Acies autem illa torcularis ut ex puro ferro sit, necesse est, ne circumducendo instrumento frangatur.

D. Suffulcrum est latum, & nonnihil excavatum, propter rotunditatem capitis.

E. Torcular est, cujus beneficio suffulcrum ad libitum Chirurgi aut sursum elevatur, aut deorsum deprimitur, prout negotium postulat.

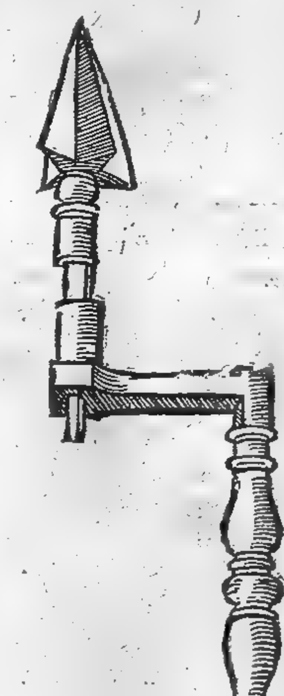
F. Vectem sive trabem Elevatorii significat, longa est pollices duodecim.

G. Flexuram indicat, mediante hac flexura suffulcrum D. notatum, omnibus partibus capitis adaptari potest instrumentum: distatq; à matrice vectis H. notata circiter pollices 2. Flexura autem ita fabricata est, ut vectis deorsum solummodò flecti possit, sursum verò minime: Sic enim inutile esset instrumentum: Reperiuntur apud mercatores trutinæ, quæ mediantibus his flexuris complicantur, sed contrario modo, videlicet sursum. Hæc pro explicatione instrumenti sufficiant, nunc usum paucis adscribam.

Primò cutis, si integra fuerit, uti sæpissimè vidi, etiam in puero, cujus fit mentio Centur. 1. Observ. 15. abrasis crinibus, unà cum pericranio in formam crucis incidenda, & dilatanda est, ut subsequens figura indicat: Deinde diligenter explorandum est, quânam in parte cranium præcipuè sit depressum: Eâ in parte torcular C. notatum, à reliquis suis ad se pertinentibus liberum, infigendum est.

Porrò non in medio ossis impressi, uti nonnulli Chirurgorum facere consueverunt, (nisi forsan undiq; æquabiliter impressum fuerit os, quod tamen in adultis rarissimè accidit) sed ad latus, & in eâ parte, ubi præcipuè, ut diximus, impressum, infigendum est torcular Elevatorii, sed quia torcular elevatorii, quantumvis acutissimum, difficulter, & non nisi adhibitâ vi cranio infigi potest, ac interim summoperè timendum, ne cranium jam depressum, profundius deprimatur, prius ad secundam tabulam perforandum erit terebello acutissimo; cujus aciem triangularem aut quadrangularem esse convenit; ut sequens figura indicat.

Terebelli delineatio.

Leviter autem leniterq; terebellum circumducendum, & cranium versùs in operatione deprimendum est, ne videlicet pars cranii fracti profundiùs deprimatur. Foramen autem hoc terebello factum, si ejus tantummodò fuerit magnitudinis, ut apicem torcularis C. notatum, excipere possit, sufficit; Torcular enim dummodò sit acutum, facilè sibi postea viam faciet. Torcular autem, ut antea quoque monui, ab omnibus ad ipsum

Obs. 4.

ad ipsum pertinentibus partibus liberum; clementer tam diu circumducendum est, usque dum cranio satis infixum fuerit: secundam tamen tabulam, quam vitream appellant Anatomici, perforare non licet, ne inde, ut fieri solet, fragmenta acutissima cranii, ad menyngas perveniant, easq; graviter lædant. Inter circumducendum autem & infigendum torcular, Chirurgus manum potius elevet, quam deprimat: omnibus enim modis, ne cranium cerebrum versus deprimatur; danda est opera. Infixo satis torculari, vectis Elevatorii E. notatus, traducendus est per foramen B. notatum; suffulcrum vero D. capiti imponere convenit, & quidem aptiori, minimeque dolore affecto loco. Ne autem caput è compressione suffulcri lædatur; latum, parumque excavatum esse debet. Linteum præterea aliquoties reduplicatum ut suffulcro substratum sit, necesse est. Suffulcri autem atque torcularis E. beneficio, tantum elevatur aut deprimitur vectis elevatorii, quantum Chirurgo necesse esse videbitur.

Omnibus sic ordine peractis, manu paulatim in altum elevandus est vectis F. notatus, donec pars cranii depressa sit elevata, & in situm naturalem reposita: in ipsa vero operatione, ut unus ex adstantibus caput firmiter teneat, necesse est. Negotium autem atque operationem, ut plenissime intelligant Tyrones, sequentem figuram adjungere visum fuit.

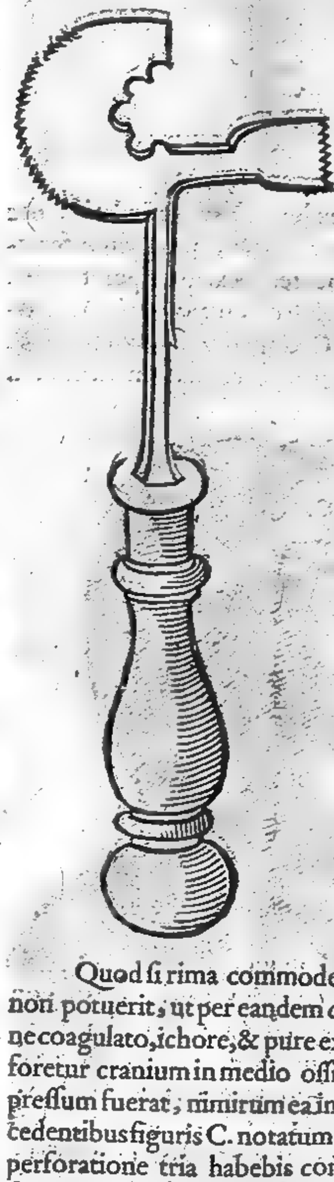
Accidit interdum quoque, ut pars aliqua cranii adeo sit fracta, ut ossa nonnulla absque labore digitis aut forcipe eximi possint, uti sæpissime in vulneratis observavi. Si itaque rima satis hians in cranio reperitur, tunc perforatione cranii, pro infigendo Elevatorio opus non est, sed sequenti imposito hamulo; & per ipsum trajecto vecte F. notato, cranium depressum facile in situm naturalem elevabis.

Obs. 4.

Sin rima non sufficiens fuerit, ut cerebrum per illam evacuari possit, instrumento serrato, portio aliqua ossis exscindenda est: Diligenter tamen (quod in omnibus operationibus, quæ circa Cranium fiunt, observandum) prospiciendum est, ne inter operandum meninx lædatur. Præterea danda est opera, ut ossicula, si qua fuerint, volsellis, rasura vero ossis spongiolis, aquæ betonicæ insuccatis, ac denuo expressis clementer eximantur.

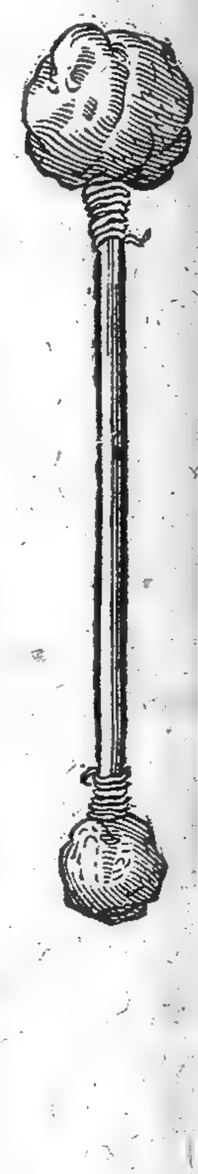
Instrumentum serratum.

Volsella.

Spongia.

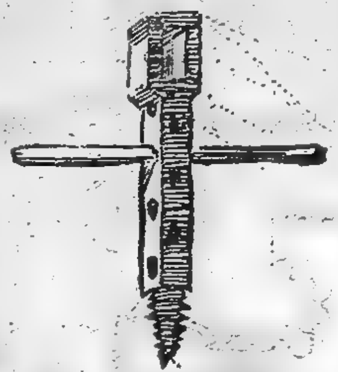

Quod si rima commode eò usque dilatari non potuerit, ut per eandem cerebrum à sanguine coagulato, ichore, & pure expurgari possit, perforetur cranium in medio ossis, quod antea depressum fuerat, nimirum ea in parte, ubi in præcedentibus figuris C. notatum est. Ex hac autem perforatione tria habebis commoda. Primum si os jam antea impressum & denudatum, trepano perforaveris, nova incisione, & abrasione cutis

Obs. 4.

tis & pericranii à cranio, opus non erit: Cranium enim jam antea denudatum fuit, & proinde novum dolorem atque hæmorrhagiam evitabis. Secundo, quia trepanatio & perforatio fit cranii in ipso loco affecto, longe facilius per eandem evacuabitur sanguis contusus, & quicunque affluunt humores noxii, quam si ad latus facta fuisset. Tertio, minori cum labore vulnus in ipso loco affecto usquedum cerebrum satis sit expurgatum apertum conservabis, quam si aliquo in loco minus male affecto cranium perforaveris.

In hac autem operatione & perforatione cranii hæc præcipue occurrit difficultas, videlicet quod pars illa cranii fracta, & ut dixi, in situm naturalem reposita, facile iterum cerebrum versus retrudi poterit. Sed ut & hoc ipsum incommodum evitemus, clavum sequentem foraminii in Cranio in quo antea torcular in delineatione Elevatorii C. notatum infixum fuerat, infiges, tamque diu circumvolves donec satis infixum fuerit.

Est autem apex hujus clavi torcularis, nec non multis in locis perforatus; quo stylum ferreum ossi sano incumbentem excipere possit, uti ex sequenti figura videre licet, in qua A. A. A. A. labia vulneris inversa C. Cranium fractum B.B.B.B. vero Cranium integrum, & illæsum denotant.

Stylus autem ejus tantummodo sit longitudinis, ut ipsius extremitates ossi sano, ut antea monui, incumbere possint: Itaque sit tibi ad manus lima, ut stylum, quantum necessitas postulat, abscindere possis. Quod si extremitates hujus styli cranio non satis firmiter incubuerint, linteamina reduplicata aut simile quid eis substernatur. Postea Cranium ad lacus hujus Clavi, & quidem si fieri potest, in medio ossis depressi, ubi C. notatum, ad duram matrem audacter perfora. Si vero rima in Cranio talis fuerit, ut per eam cerebrum evacuari possit, non opus est perforatione, aut trepanatione, forsan nec Elevatorio nostro, vexare ægrum, sed sufficiet communi hoc & simplicissimo Elevatorio Cranium in sedem suam reponere.

Obs. 4.

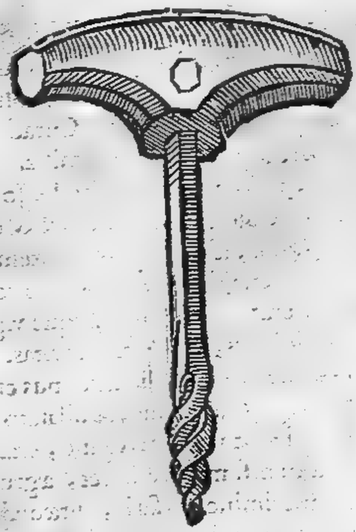

Circa ann. 1581. rusticus quidam in Ducatu Montensi, prope Mednam in bregma hasta, tam graviter percussus fuit, ut protinus in terram caderet, & semimortuus in lectum deportaretur. Advocato Magistro Jodoco N. Chirurgo haud inerudito, quique tunc temporis Hildenæ artem suam maxima cum laude excercebat, hominem sine intellectu, absque loquela, & veluti apoplecticum, & semimortuum invenit. Abrasis crinibus, & dilatato vulnere cum Elevatoriis aliisque instrumentis necessariis destitutus esset, terebellum, quo doliarii utuntur, sibi adferendum jubet, cujus aciem cum in rimam ipsam Cranii infixisset, maxima cum dexteritate, non solum impressum Cranium in pristinum locum reposuit, verum & fragmenta nonnulla extraxit: operatio adeo feliciter successit, ut symptomata protinus remiserint, & æger tandem convaluerit: imo & per multos annos supervixerit, non sine admiratione omnium. Hujus curationis & sanationis ego quoque testis sum ocularis.

Hæc

Obs. 5.

Terebellum.

Officiũ fidelis Chirurgi. Hæc propterea adſcribo, ne fidelis ac diligens Chirurgus ægrum periclitantem, propter penuriam inſtrumentorum derelinquat, aut operationem usque dum inſtrumenta fabricata fuerint, maximo cum damno ægri protrahat, quin potius, quod commode ſubſtitui poſſit, id minime negligat.

Admonitio ad Chirurgos. Cæterum monitos velim eſſe Chirurgos, ut proſpiciant, ne operationes & curationes, quæ in capite occurrunt, inprimis ubi meninges, & cerebrum detectum eſt, in loco frigido fiant: frigidum enim cum ſit inimicum cerebro, nervis &c. ut Hippocrates lib. 5. Aph. 18. atque experientia ipſa docet, non poteſt non graviſſima & perſæpe mortalia ſymptomata excitare. Quapropter in vulneribus capitis præſertim magnis & periculoſis, ſartaginem prunis impletam vulneri, interim dum id curo, per miniſtrum aut aliquem ex adſtantibus admovere jubeo.

OBSERVATIO V.

Puerorum depreſſum cranium, quomodo elevandum.

PUerorum Calvarias ex caſu deprimi poſſe, nullis ſupervenientibus ſymptomatis, (niſi forſan in ipſo caſu vomitus cibi indigeſti) aliquoties obſervavi. Cum enim eorum cranium adhuc molle ac tenerum ſit, facile abſque fractura deprimitur atque introcedit, quemadmodum argenteis & ſtanneis vaſis ex ſolidorum corporum colliſione accidere videmus. Hinc fit, quum dura mater, membrana alioquin exquiſitiſſimo ſenſu prædita, à fragmentis non pungatur, ne ſæviora ſymptomata ſequantur. Interim tamen hujusmodi impreſſiones cranii, etſi in principio non adeo magni momenti eſſe videantur, gravioraque ſymptomata non inferant, ſpernendas tamen minime eſſe, omnes in arte verſati intelligunt: Hujusmodi enim impreſſiones cerebri motum impediunt, & quo minus ſpiritus in cerebro elaborari poſſint, obſtant. Hinc ingenium ſtupidum oboritur, caputque catarrhis obnoxium redditur.

Obſ. 5. Primus modus elevationis Cranii. Porro in pueris ſæpiſſime hujusmodi depreſſiones Cranii; abraſis crinibus, & appoſita cucurbita, naribusque & ore clauſis, quemadmodum Ambroſius Paræus Chirurgus æterna laude digniſſimus lib. 10. cap. 5. recte docuit, in naturalem ſitum repoſui.

Secundus modus. Vel inſtrumentum ſequens corneum & cavum loco impreſſo admoveatur, quod ex ſuperiori ſua parte à viro quodam robuſto, interim dum os, & nares infantis clauduntur, ſugatur.

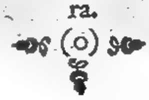

Tertius modus. Aut Emplaſtrum aliquod tenaciter adhæreſcens, veluti ex pice, reſina, colophonia; & gummi Elemi, in medio oſſis depreſſi applicetur, Vel quod tenacius adhæret.

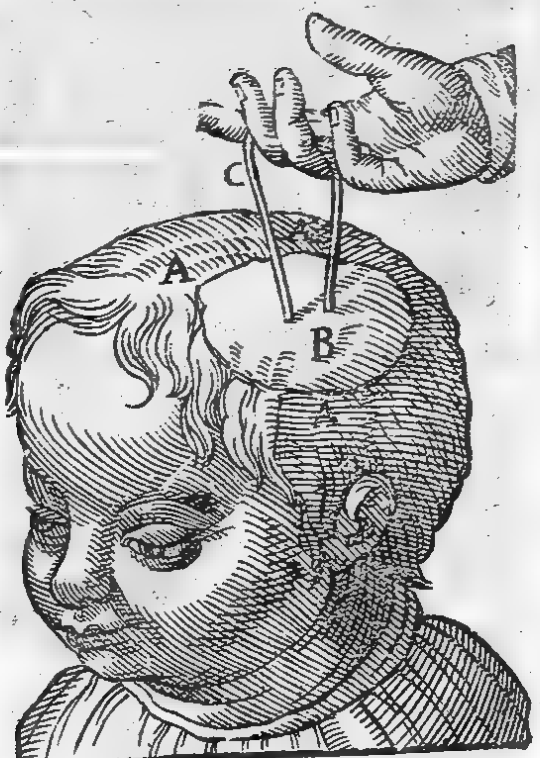
℞. Farinæ tritici ℥j.
Ichthyocollæ diſſolutæ in aqua
Betonicæ & ſalviæ ℥.ſ.
Pulv. maſticis,
Thuris
Farinæ volatilis
Sanguinis drac. gypſi an. ʒ.ſ.

Emplaſtrū. Miſce, coquantur in aqua betonicæ & ſalviæ ad juſtam conſiſtentiam, applicetur calide.

QUamprimum undiq; agglutinatum & exſiccatum fuerit emplaſtrum hoc, vi auferatur, ſic enim attracta cute & pericranio, craniũ depreſſum ſimul elevabitur. Id ſi prima vice minus ſucceſſerit, ab opere tamen minime deſiſtendum, ſed denuo novum emplaſtrum applicandum, & ut antea, vi auferendum. Ut autem eò tenacius adhærere poſſit, capilli non omnino ſunt abradendi. Hinc ſi dolor aliquis oritur, locus inungendus eſt oleo roſaceo, aut myrthino, & de vitellis ovorum Emplaſtrum autem hoc rotũdum, aut ejus figuræ, cujus eſt depreſſio cranii, eſſe convenit: Neque ejus ſit magnitudinis, ut totam impreſſionem cranii, ſed tantummodo tertiam circiter partem, cooperiat. Sic enim in ablatione minor erit dolor, & facilius impreſſum cranium elevabitur. Habeat præterea Emplaſtrum hoc in medio funiculum, quo à Chirurgo apprehendi poſſit, ut ſequens denotat figura.

Obſ. 5.

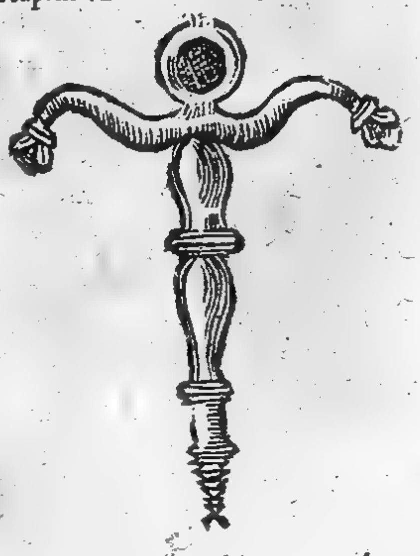
A.A.A. Circumferentiam depreſſionis ſive introceſſionis cranii, exhibet.

B. Emplaſtrum in medio hujus depreſſionis appoſitum, demonſtrat.

C. Funiculus eſt.

Interim autem, dum Chirurgus Emplaſtrum aufert, os & nares infantis, ut antea quoq; monuimus, claudendæ ſunt. Sic inflato cerebro propter retentionem in ipſo ſpirituum, cranium impreſſum facilius in ſitum naturalem relevabitur.

Verùm ſi his remediis, & manuali operatione cranium non relevetur, decuſſatim cutis incidenda, & denudato cranio, à pericranio, ſequenti elevatorio, aut meo, quod antea depinxi, cranium relevandum eſt. Vulnus deinde relictum, aliorum capitis vulnerum more, curari debet.

Admonitio. Hic monitos velim Chirurgos, ne in perforatione cranii, diploidem, ſi fieri poteſt, tranſgrediantur: ſecundi enim tabulati, quod non adeò craſſum, ſed valdè friabile, perforatio, aſperitatem in cranio relinquit, quæ poſtea cerebrum pungendo, dolorem, aliaq; ſymptomata, excitat.

Obſ. 6. & 7.

OBSERVATIO VI.

Ex perforatione Cranii neglecta, mors ſequuta.

NObilis quidam ex familia EWIGIORUM Waldenæ prope Hildenam, in conflictu quodam in bregma percuſſus, in terram proſtratus fuit, & cibum indigeſtum evomuit. Curatio ſtatim duobus Barbitonſoribus commiſſa. Ego quartâ die poſt, unà cum clariſs. viro D. JOANN. SLOTANO, apud Colonienſes Doctore Medico celeberrimo vocatus, ægrum febricitantem cum cranii fractura, offendimus. Vulnus verò contuſum & parvum erat: aderant quoque vigiliæ, inquietudines, dolores, & capitis gravitas. Ex quibus nobis facilè colligere licuit, pus cranio ſubeſſe. Quapropter ſuaſimus, ut dilatato vulnere, terebello, ſive ut vocant trepano, cranium perforetur, idq; niſi maturè fieret, ægrum in maximo vitæ diſcrimine verſari, prædiximus. Barbitonſores contrà mira ſe præſtituros, gloriabantur, & perforationem cranii, tanquam remedium eis incognitum & crudele, arroganter reſpuerunt, & apud adſtantem turbam ſuſpectum & odioſum reddiderunt. Nos itaque cùm ejuſmodi collegas nobis adjunctos habere, nec honeſtum, nec ægro utile eſſe videremus, febrim item de hora in horam ingraveſcere, cumq; barbitonſores, univerſalia ut adhiberentur, concedere nollent, altera die diſceſſimus, & manum deinceps admovere recuſavimus, ne propter ignorantiam barbitonſorum noſtra ſimul fama atque æſtimatio periclitaretur. Poſt noſtri abitum, & quidem ante undecimum diem morbi, auctâ febri & deliriis, tandem loquelam quoque æger amiſit, & ex oppoſita vulneris parte paralyſi correptus, ante decimam quartam diem, finem vitæ ſuæ impoſuit.

OBSERVATIO VII.

Sutura cranii ex vehementiſſimo dolore capitis disjuncta.

THEODORUS *auff den Houlen* Hildenæ, annum ætatis quadrageſimum circiter agens, robuſtiſſimo corporis habitu, & qui vix unquam morbo detentus, incidit in febrim continuam circa dies caniculares, anno 1592. In principio morbo neglecto, ſymptomata adeò ingraveſcebant, præcipuè verò dolor, vigilia & phreneſis, ut à tertio die, ad octavum & nonum uſque, nullum ſomnum capeſſere potuerit. Id autem nobis notatu dignum in ipſo obſervare licuit, nimirum quòd circa ſextum & ſeptimum diem ſutura ſagittalis & coronalis, adeò à ſe invicem disjuncta deprehendebatur, ut adſtantes non modo tactu, verùm etiam ſyſtole & diaſtole cerebri, ſuturis digito impoſito, eodem prorſus modo, ut in pueris, antequam eorum cranium penitùs obduruerit, facilè percipere poſſent. Septimo verò die ſupervenit ſudor criticus, adeò copioſus, ut contoriâ ſubuculâ aqua, ac ſi croco tincta fuiſſet ubertim exſtillaret. Hujus ſudoris beneficio reſtitutus & liberatus fuit, ſuturæ quoque paulò poſt ſenſim coaluerunt, adeò ut ad 1610. ſupervixerit. Ejuſ-

dem

Obs. 8. dem rei quoque Lector in prima Centuria Obs. 1. exemplum habet.

OBSERVATIO VIII.

Quidam inveterata Cephalæa laborans, accepto vulnere lethali ad conjunctionem suturarum Coronalis & Sagittalis, à morbo inveterato liberatus fuit, ubi simul de perforatione suturarum, & vulneribus temporum, agitur.

Ad
Clarissimum ac Doctissimum Virum, Dn. FRIDERICUM WERDENBERGIUM Basileensem, Doctorem Medicum celeberrimum.
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

CLarum tuæ in me benevolentiæ signum edidisti, Vir Clarissime, & amice plurimum honorande, qui non solum tam amice ad me scripsisti, verum etiam Enchiridion Medicum Trincavellii dono misisti: quod utique eo majori cum voluptate perlegam, quia laboribus lucubrationibusq; tuis illustratum atque ornatum sciam. Pro munere hoc, & propensa in me tua voluntate, nunc quidem animo, & verbis gratias ago; & habeo maximas, oblata occasione, reipsa illud promereri studebo.

Cæterum Quæstionem illam, quam proponis, nimirum: An in temporibus & suturis tentanda sit terebratio? quod attinet, recte equidem sentis. Verissima enim est Hippocratis doctrina, quæ & quotidiana experientia comprobatur, in fracturis cranii suturas minime esse secandas. Cum enim dura menynx membrana exquisitissimo sensu prædita, venæ item & arteriæ quamplurimæ suturis insinuentur, & ob perforationem & terebrationem irritentur, & dilacerentur, protinus dolor ingens, inflammatio membranarum cerebri, hæmorrhagia, aliaque graviora symptomata, & vitæ discrimen, ut sequatur, necesse est. Deinde non facile coalescit vulnus, si sutura perforata sit, præcipue si vitium aliquot cerebri præcesserit: poterit tamen ad sanitatem ægri conducere, ut ex sequenti historia videre licet. *Lib. de vulnerib.*

Historia. Magister Petrus faber ferrarius, vicinus meus Hildenæ in patria, anno 1593. ad conjunctionem suturæ sagittalis cum coronali, securi percussus, cum insigni cranii fractione, mox in terram semianimis decidit, & cibum indigestum evomuit. Ego vocatus, vulnus satis hians cum maxima, & ad duram menyngem usque, cranii fractione, offendi. Multa gravissimaque symptomata supervenerunt, inprimis vero dolor, & inflammatio, quæ multum negotii mihi facessêre. Tandem summa adhibita diligentia, multisque extractis ossium fragmentis, cerebro item satis expurgato, Divino favore, symptomata paulatim remiserunt, ita ut convaluerit, ulcus vero in fistulam degeneratum, nulla diligentia, nullaque arte adhibita, cicatrice obducere potui. Sed quod exitiosum atque mortale sibi fore videbatur, in maximum commodum cessit. Cum enim anteà continuo cephalæa vexaretur, postea sanus, & ab omni dolore capitis liber, ad annum usque 1602. vixit. Historiam vero hanc non ideo recensui, ut terebrationem suturarũ probem, quin potius tyrones, ut ab ea abstineant, adhorter, & quidem propter gravissima, quæ inde sequuntur symptomata. Sin autem contusiones maximæ ad suturas occurrant, præstat ex una atque altera parte suturæ potius, quam in ipsa sutura, os secare. *Obs. 8.*

De periculosa incisione musculorum temporal. Temporales musculi absque maximo vitæ periculo incidi non posse, Hippocrates, omnium quotquot unquam in arte Chirurgica exercuerunt virorum eruditorum facile princeps; & post eum omnes, qui cum ratione artem exercuerunt, testantur. Si enim (ut Hippocratis verbis utar) tempus sinistrum inciditur, dextrum nervorum distentione occupatur, si dextrum, nervi distenduntur in sinistro. Oppositus enim musculus, id est, partis sanæ, dum fungitur officio suo, maxillam ad se trahit: læsus vero, quia interim quiescit, fit, ut maxilla versus partem sanam, non sine maximo dolore, & vitæ discrimine, trahatur. Ascendunt præterea per tempora venæ, & arteriæ, ex quibus hæmorrhagia magna & periculosa est expectanda: uti ego ante annos duos in puella quadam Bernensi, quatuordecim annorum ætatis, ex familia Weissiorum oriunda, expertus sum. Ea ex prima contignatione in solum decidens, dextrum tempus adeo sibi concussit, ut venæ & arteriæ, quæ illac ascendunt, simul disruptæ fuerint; illæso tamen cranio. Ego quarta die post casum vocatus, ipsam febri ardentissima, cum doloribus maximis, vigiliis, faciei quinetiam inflatione, atque inflammatione laborantem offendi. Abrasis itaque crinibus totum tempus dextrum ad frontem & suturam sagittalem, & lambdoideam usque in maximum tumorem, sed flaccidum, & ad instar vesicæ aqua impletæ, (absque tamen cutis læsione) elevatum reperi. Hinc sanguinem sub cute collectum conjicere cœpi, nec pus esse potuisse, partim quia in cute nullum apparuit indicium, partim etiam, quia tam parvo temporis spatio, tanta copia generari non potuit. Facta itaque prius prognosticatione coram parentibus, timorem ex una atque altera parte, & quidem ad latera musculi crotaphitæ secundum longitudinem incidi, sic enim sinum illum me posse mundificare, & sanare sperabam. Facta incisione, maxima sanguinis, partim puri, partim coagulati copia effluxit. Primo apparatu pulverem nostrum ad sanguinem sistendum, stupis albumine ovi madefactis, incisionibus imposui. Inde febris, dolores, & inquietudines aliquo modo imminutæ fuerunt: tumor nihilominus parum aut nihil subsidit: sanguis enim continuo, & de novo in sinum istum influebat. Altera die cum nihil minus, quam de hæmorrhagia cogitarem, ac vulnus curare vellem, extractis turundis, ecce denuo hæmorragia magna subsequuta, ita ut rursus pulverem ad sistendum sanguinem imponere coactus fuerim. Ipse tamen locus, in quo vasa in tam magno & ingenti sinu disrupta erant, quia in conspectum non veniebat, quo pulverem aliaque medicamenta eò usque inderem, rem in angusto positam esse, parentibus significare cœpi. Tanta enim *Observatio de gravissimo vulnere capitis.*

Obs. 8. enim erat in sanguine ebullitionis vehementia, ut tertia die post factas incisiones, me absente, sanguis turundas & medicamenta protruderet, indeque tanta hæmorrhagia sequeretur, ut antequam accurrerem, parùm abfuerit, quin animam simul cum sanguine redderet ægra. Hinc vires multùm, ebullitio verò sanguinis parùm imminuta fuit, id quod ex febri, rubore faciei, & incendio, quod ægra se in capite, & circa vulnus persentire affirmabat, satis superque apparuit. Deliberatum itaque fuit, ut tandem cutis ab uno ad alterum vulnus transversim incideretur, quò vasa disrupta, in conspectum prodirent, ea tamen dexteritate & arte id faciendum, ut musculus temporalis minimè læderetur, quod facillimè me præstiturum sperabam. Antequam tamen extremum hocce remedium experirer, denuò leviora tentare volui. Turundis itaque albumine ovi imbutis, pulvereq; nostro ad sanguinem sistendum asperso, vulnera ita obturavi, ut inde nihil ex sinu effluere posset. Pulvillos quoque ex stupis factos, & albumine ovi cum mucilagine gummi tragacanthi intinctos, nec non pulvere prædicto aspersos, applicui, fasciaque diligenter colligavi. Vulneribus autem singulis suum aptavi pulvillum, & quidem parvum, ut vulnus tantummodò cooperiret, sic enim multò melius adhærere potuerunt, quàm si totam partem cooperiissent. Reliquæ verò parti sinus, & circumcircà collum, sequens defensivum applicui.

Defensivũ. ℞. Farinæ hordei ℥iiij.
Pulver. rosar.
Myrtillor.
Nuc. cupressi
Ranar. præparat. Gallarum. an. ʒ ſ.
Succi prunor. sylvest. inspissati ℥j.

Dissolvatur succus prunor. aceto, deinde reliqua admisceantur, fiatque cum albumine ovi, aceto, & decocto betonicæ defensivum in mortario, addendo parum olei rosar. Defensivum hoc singulis diebus ter aut quater, ne exiccaretur, iteravi. Interim optimâ victus ratione utebatur. Julapia quoque ex syrupo de succo acetosæ, citri atque de berberibus cum decocto hordei, pro ebullitione sanguinis exhibui, crura item ad genua arctiùs ligavi, & coxis cucurbitulas magnas, cum flamma adhibui. Hinc symptomata indies imminuta, & vires paulatim refocillatæ sunt, turundas verò & parvos pulvillos extrahere & amovere, priùs ausus non fui, quàm pus circa vulnus appareret: idque circa tertium fuit diem, quo pus paulatim eos extrusit, nec ulla in posterum sequuta est hæmorrhagia, curationemq; sic more aliorum vulnerum capitis, absolvi. Ad latera itaque, aut ex superiori parte musculi facienda est incisio, non autem in ipso musculo. Hæc prolixius, Vir Clarissime, communicare placuit, non ideò quòd tibi in Chirurgicis jam non mediocriter versato, usui esse posse existimem, sed si forsan suasu tuo inter observationes meas posthac, & quidem in gratiam Tyronum, Epistolam hanc reponere visum fuerit. Vale Vir Clariss. & me meosq; amare perge, 5. Maji 1607. Vivit ægra illa ad hunc usq; annum 1630. quo hæc ad prælum pro secunda editione adorno.

Obs. 8.

JOH. FRIDERICUS WERDENBERGIUS Basileensis, Medic. Doctor
GUIL. FABRICIO HILDANO S. P. D.

NOn est, Vir Clarissime atq; Experientissime, ut mihi gratias agas pro Enchiridio Medico trãsmisso Trincavellii, fateor illud munusculum nimis tenue esse: est ut potiùs tibi gratias referam pro dono dato Tractatu de Combustionibus, quem exquisitissimè esse elaboratum, video: deinde quòd ita humaniter tuis literis me compellas, meq; dignaris responde-re ad meas quæstiones propositas. Ad primam quidem mihi respondes, ut videre est, ex Historia ad me scripta, te non approbare terebrationem suturarum, vel in suturis, rationem addis, quia repugnet sententia Hippoc. in lib. de vulneribus. Adjicis quoque secundam rationem, cur terebratio non sit tentanda, propter duram scilicet matrem seu menyngem, cum membrana illa sit exquisitissimo sensu prædita: nam illud, quod aliis partibus sensum largitur, necessariò exquisitissimo sensu debet esse præditum. Sed menynges, aliis omnibus partibus sensum largiuntur, teste Fernelio lib. 5. c. 10. de Animæ facult. ubi sic inquit: Omnem sensum totius corporis oriri à menyngibus cerebri, motum ab ipsis nervis. Hinc sequitur, illas exquisitissimo sensu præditas esse. Cùm ergò tam exquisitissimo sensu prædita sint, & principium sint sensus, tunc multò graviora & vehementiora symptomata erunt, si lædantur. Tertia ratio in hisce verbis latet, cùm dicitur, venæ & arteriæ, quamplurimæ insinuentur, & ob perforationem & terebrationem irritentur, & dilacerentur, protinùs dolor in[...]ns, inflammatio membranarum cerebri sequitur, [...]x qua inflammatione fiunt convulsiones, si nostr[...]enis sententia vera sit, quemadmodum sine dubio est verissima libr. 6. aphoris. 39. Convulsio fit ex repletione vel inanitione, ita verò singultus. Ex inflammatione membranæ replentur, repletis contrahuntur, contractis fit convulsio: deinde innumera symptomata comitantur, febris nimirum, sitis & vigiliæ. Quarta ratio est ipsa hæmorrhagia, quia fluxus sanguinis debilitat vires, & spiritus animales à sanguine extravasato læduntur, cùm statim corrumpatur, ab ipsa autem corruptione inficiuntur, hinc diræ symptomata multa. Quinta ratio, dum dicitur (eò quòd vulnus non facilè coalescat, si sutura perforata sit) cùm sit pars spermatica, partes autem spermaticæ non possunt coalescere secundùm Hippoc. aphor. lib. 6. aphor. 19. Quum discissum fuerit os, aut cartilago vel nervus, aut genæ portiuncula tenuis, vel præputium, neque augetur, neque coalescit. Hisce & similibus rationibus probatur nunquam adhibendam esse terebrationem cerebri in suturis, licet videantur rationes adesse, quæ contrarium affirmant. Prima est ipsissima auctoritas Hipp. in libr. de vulneribus: verba ipsius sic sonant. Similiter & de cerebri membranâ tunicâve dicimus, quamprimùm os terebrato, demito membranam, denudato, purgato, desiccato, ne si diutiùs madescat, & mollescat, tollatur & tumescat, quæ si fiant, periculum est, ne putrescat. Secunda sumitur ab ipsa experientia, & exemplis: nàm dantur exempla adhibitæ terebrationis in suturis. Cùm enim studiorum causa versarer in Italia, vidi à Chirurgo quodam operatio-

Responsio ad primam quæstionem. Ratio prima. Ratio secunda. Fernel. l. 5. de anima facul. c. 10. Tertia ratio. Hipp. l. 6. aph. 39. Quarta ratio. Quinta ratio. Hipp. 6. aph. 19. Rationes in contrarium. Ratio prima. Ratio secunda.

Obs. 9. *nem perfectam fuisse in suturis. In tua Historia quoque illud asseritur, dum scil. ais ad conjunctionem suturæ sagittalis cum coronali securi percussum. Ex hisce, & similibus videtur colligi, tutò posse adhiberi terebrationem in sutura. Sed si rem exactiùs & diligentiùs perpenderimus, longè aliter res se habebit. Nam quoad auctoritatem Hippocratis, dico Hippocratem non dicere: membranam sanam esse secandam, sed illam, quæ jam lacerata, aut læsionem passa sit, tunc cranium esse perforandum, & illam membranam laceratam demendam, ne putrescat. Quoad exempla, dico, licet in uno aut altero hac operatio facta fuerit, tamen ex uno non licet concludere, quòd hac operatio semper sit administranda: nam quæ rara sunt, illa non sunt artis.*

Responsio ad secundam quæstionem. *Ad secundam mihi etiam respondes negando, musculos temporales nunquam per medium esse secandos, propter gravissima symptomata, quæ hinc sequuntur: nam omnes musculi intertexti sunt fibris, quæ fibræ in fine musculi coeunt, & constituunt tendines musculorum, quod hoc ita sit, docet id Gal. lib. 12. de usu partium corporis humani, cap. 3. dum inquit.* *Gal. l. 12. cap. 3. de usu part.* *Mistum ergo ex ambobus motus instrumentum quoddam efficere oportebat, quod omninò nervo quidem durius, ligamento autem mollius erat futurum. Proinde ut sensus minùs quidem, quàm nervus, sed magis, quàm ligamentum particeps erat futurum, atque etiam roboris ac imbecillitatis, aliorumque contrariorum, quæ nervis insunt, ac ligamentis, medium locum erat habiturum, præterea quòd substantiæ utriusque se constituentis est particeps, neutrum tamen, neque sincerum, neque solum, neque secretum habet, sed ex ambobus est conflatum. Atque nihil per totum cùm alio potest commisceri, nisi prius in partes exiguas fuerit comminutum. Utrumque igitur in fibras tenues dividere, fuit necesse, tùm autem eas inter se ad motorii instrumenti constitutionem connectere: quod substantia intra utrumque medium est. Ex hoc Galeni loco, luce meridianâ clariùs apparet, musculos per medium nunquã esse secandos. Ratio: quia si secarentur, fibræ quoque dissecarentur, quibus sectis excitaretur ingens dolor (quia habent exquisitum sensum, cum oriantur à nervis) ex dolore convulsiones. Si autem dividatur per longitudinem, urgente necessitate, tunc illæ fibræ manent integræ, & nullus est metus convulsionis, aut aliorum symptomatum. Hæc quæ dicta sunt de musculis in genere, illa maximè applicari possunt musculo temporali, nam ille constat plurimis fibris, & est quoq; valde membranosus. Hinc necessariò magna symptomata sequentur, si per medium secetur.*

Ista sunt Vir Clarissime atque doctissime, quæ ad tuas respondere volebam; si minùs eleganter aut doctè à me præstitum sit, non velis mea negligentia adscribere, sed potiùs difficultati rei.

OBSERVATIO IX.

Inveterata Hemicrania, copiosissima sanguinis per alvum profusione curata.

ANno 1599. Coloniæ ad Portam Martis aurifabrum quendam Magist. Girardum nomine gravissimâ & inveteratâ hemicraniâ laborantem, unà cùm clarissimo D. JOANNE SLOTANO, medico celeberrimo, curandum habui; *Obs. 10.* Huic multa ac varia tam interna quàm externa, præscripta fuere remedia. Arterias temporales ei incidi, setaceum item ad nucham adhibui, quibus tamen dolor parùm mitigatus fuit. Tandem, cùm de sanitate ejus ferè nobis nihil amplius spei superesset, ecce natura, quæ insurgit, & sanguinis adusti, nigri atque coagulati ingentem copiam per secessum excernit. Vidi namq; ego præsente Medico, una nocte ultra quatuor libras sanguinis per inferiora dejici. Et quamvis inde vires aliquo modo prostratæ fuerint, eædem tamen facilè aquâ cinamomi, confectione alkermes, aliorumq; cordialium usu, restauratæ fuerunt. Unde dolor capitis quoque non parùm levatus fuit. Deinde post tres hebdomadas denuò circiter libras quinque sanguinis, itidem noctis tempore per alvum excrevit. Demùm post duos circiter dies, libram unam & semissem. Interim durante sic profluvio sanguinis, in hoc præcipuè incubuimus, ut vires, tùm optimâ victus ratione, tum corroborantibus, exhibitis, Epithematibusq; admotis, conservaremus & instauraremus. Tandem dolor capitis cessavit, & paulatim convaluit.

Sanguinem autem huncce ex Liene promanasse existimabamus, cum antea per multos annos duritie & scirrho Lienis, laboraverit. Id quod & color quoque sanguinis ater, satis superq; denotavit. Ex liene autem primùm in ventriculum influxisse, inde apparet, quòd semper ante excretionem sanguinis hujus adusti & coagulati, per diem integrum, aut etiam diutius de nausea conquereretur, & gravitatis pondus in fundo ventriculi, non sine molestia persentiret.

OBSERVATIO X.

Hemicrania inveterata, extractione dentium curata.

NObilis matrona in agro Lausannensi, diuturno & acerbissimo dolore, in sinistra parte capitis, cœlo præsertim frigido & humido existente, vexabatur. Multa variaque medicamenta cùm interna, tum externa, ex Medicorum præscripto adhibuit, sed frustrà. Tandem ad eam accersitus, cum causas omnes mali hujus diligenter inquisivissem, referebat se ante annos quatuor, spacio sex mensium, vehementissimo dentium dolore sinistræ maxillæ laborasse, postea verò sensim dolorem dentium cessasse; verùm dolorem capitis, & quidem ejusdem lateris remansisse. Ex his cognovi, hemicraniam ex corruptorum dentium radicibus, ortum traxisse. Inspecto itaque ore, quatuor dentes superioris maxillæ erosos, eorumque radices profundiùs inhærentes, inveni. Unde ægræ persuasi, ut has dentium radices sibi extrahendas permitteret, id quod lubens annuit. Institutâ itaque optimâ victus ratione, corpus sequenti pharmaco purgavi.

℞. Radic. Petrosel.
Fœniculi &
Polypodii querc. ana ℥ß.
Flor. & folior. betonicæ
Herbar. agrimoniæ
Veronicæ
Cuscutæ ana M. ß.

Obs. 10.

Flor. buglossi &
Rosmarini
Summitat. majoranæ ana p. j.
Sem. anisi
Fœniculi ana ℥ij.
Fol. senæ mundator. ℥ ſ.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In colaturæ ℥ iiij. infundantur, & secundùm artem macerentur,

Rhabarbari electi ʒ ij.
Agarici recent. trochiscati ʒ j.
Cinamomi &
Zinziberis ana ʒ j. In colatura cum forti expressione, dissolve benedictæ laxat. ℥ ij. Fiat potio.

Postridiè cucurbitulas scapulis, & nuchæ applicandas curavi. Postmodum sequens Apozema præscripsi.

Apozema.

R. Radic. cichorii
Fœniculi
Petroselini
Graminis
Polypod. querc. ana ℥ j.
Flor. & folior. betonicæ
Herbar. agrimoniæ
Veronicæ
Cuscutæ
Scabiosæ ana M. j.
Flor buglossi.
Rosmarini
Summitat. majoranæ & thymi ana p. ij.
Sem. anisi, &
Fœniculi ana ʒ ſ.
Liquiritiæ rasæ &
Uvarum passular. exacinatar. ana ℥ j.

Coquantur in aqua purissima ad ℔. j. ſ. Colaturæ infundantur, & macerentur secundum artem

Folior. senæ mundator. ℥ ij.
Rhabar. electi ʒ iiij.
Agarici recent. trochisc. ʒ ij.
Cinamomi electi &
Zingiberis ana ʒ j.

Maneant per noctem in infusione, postero die colentur & fortiter exprimantur. Colaturæ admisce.

Syr. rosat. solut. compositi cum
Rhabarbaro, agarico & senna ℥ iij.
Syrupi de betonica ℥ ij. Misce, &

Fiat Apozema pro 4. dosibus matutinis. Absoluto Apozemate, manè jejuno stomacho dentes extraxi. Postridiè verò sequentes exhibui pilulas.

Pilulæ.

R. Massæ pilular. aurear.
Cochiar.
Aggregativar. ana ℈ j.
Diagridii, &
Trochiscor. alhandal. ana gr. iiij.

Cum syrupo de betonica, formentur pilulæ 5. inspergantur pulvere Cinamomi.

Tandem diebus aliquot bis in die, sequentem adhibui Fotum.

Fotus.

R. Flor. & folior. betonicæ
Florum rosmarini
Chamomil.
Meliloti
Rosar. rubrar.
Stœchados
Summitat. majoranæ
Absynthii ana m. ſ.
Sem. anisi, &
Ligni guajaci ana ℥ j.

Incidantur ac contundantur, indanturq; sacculo, ejus magnitudinis, ut totam partem dolentem cooperire possit. Deinde coquatur vino rubro, calideq; applicetur. His divino favore plenissimè convaluit.

Obs. 11.

OBSERVATIO XI.

Ex suppressis hæmorrhoidibus mictio sanguinis, & paralysis sequuta, ejusdemq; paralysis curatio.

NObilis Dominus de GLANE, dominus in CUGY, Vir pius & probus, per annos multos hæmorrhoidibus singulis mensibus absque ullo incommodo, imò maximo cum fructu, laboraverat. Ineunte verò anno 1605. & ætatis suæ septuagesimo circiter, hæmorrhoides substiterunt. Hinc lassitudo & gravitas totius corporis orta, & post menses duos nimirum principio mensis Martii, sanguinem purissimum per triduum absq; dolore eminxit. Corpore leviter purgato, mictio sanguinis sponte cessavit, uti & lassitudo corporis, hæmorrhoidibus tamen nihilominus adhuc suppressis. Sequenti deinde mense Junio Paterniacum venit, meq; cum in consilium ejus rei gratia adhibuisset, svasi, ut sibi hæmorrhoides aperire curaret. Id tum neglexisset, denuò se malè habere cœpit. Trigesima itaque die Julii, cum à prandio ex fenestra cursum Broiæ fluminis, & circumvolutionem rotæ molaris inspiceret, dolore capitis & vertigine, priùs, mox in terram procidens, paralysi sinistri lateris correptus est. Ego eadem die sub vesperam unà cum D. EMANUELE URSTISIO liberal. artium Magistro, convictore meo svavissimo accersitus, curationem sic institui.

Illicò sequentem potiunculam ei exhibuimus.

Potiuncula.

R. Theriacæ optimæ ʒ j.
Aq. cinamo. destillatæ sine vino ℥ ij.
Misce, & fiat potio.

Deinde totum latus affect. & spinam dorsi sequenti linimento inunximus.

Linimentũ.

R. Ol. chamomel.
Lumbricor.
Rosar. ana ℥ j. Misce.

Non cœnavit ea vespera: & nocte subsequenti, quæ ei aliquo modo gravis erat, bene sudavit. Altera die, priùs exhibito clystere aliquo leniente, sanguisugas venis hæmorrhoidibus applicuimus, sanguinisque ad ℥ vj. vel vij. extraximus. Postridiè, prima scilicet Augusti, sequentem potionem sumpsit.

R. Flor. & folior. betonicæ
Salviæ
Rosmarini ana M. ſ.

Obs. 11.

Potio.

Sem. anisi &
Folior. senæ mundat. ana ℥ ij
Coquantur in sufficiente quantitate aquæ, ut colatura redeat ad ℥ iiij. In quibus dissolve
Electuar. diaphœnici cum rhabarb. &
Diacatholici ana ℥ j.
Syr. rosat. solutivi ℥ j. Misce.
Fiat potio. Ex qua clementer purgatus fuit, sexies aut septies.

Latus affectum totum præcedenti linimento quotidiè bis inunximus.

Purgato corpore, sequenti usus est Apozemate.

Apozema.

R. Radicum fœniculi
Petroselini
Polypodii ana ℥ j.
Flor. & folior. betonicæ
Primulæ veris
Summitat. majoranæ ana m. j.
Sem. anisi &
Fœniculi ana ℥ ij
Liquiritiæ rasæ ℥ j.
Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℔ j. in qua dissolve,
Syrupi de betonica ℥ ij.
Sacchari & mellis despumati, quantum satis, ad saporis suavitatem. Exhibeatur quatuor matutinis cum tabellis Diarrhodon Abbatis.

Absoluto præscripto Apozemate, sequentes sumsit pilulas.

Pilulæ.

R. massæ pilular. cochiar. &
aggregativar. ana ℥ ſ. Cum syrupo de betonica, formentur pilulæ septem, involvantur pulvere cinamomi.

Interim præcedenti linimento totum latus quotidiè bis calidè inunctum fuerat.

Sumptis pilulis, aliud linimentum, quo quotidiè bis inungebatur, præscripsimus.

Aliud linimentum.

R. Ol. lumbricor.
Vulpini
Costini ana ℥ j.
Ol. granor. Juniperi ℥ ij.
Aquæ vitæ ℥ j. Misce, fiat linimentum.

Hisce sic usus medicamentis, cum spatio decem dierum nullum sumsisset postea medicamentum, sequentes pilulas ipsi ordinavimus.

Pilulæ aliæ.

R. Pilular. cochiar. &
De hermodactyl. ana ℈ j.
Pilular. de agarico ℈ j. ſ. Cum syrupo rosar. solut. formentur pilulæ 7. & involvantur pulvere cinamomi.

Pro corroboratione membrorum nobilium sequenti utebatur electuario.

Electuarium.

R. Conservæ flor. betonicæ
Salviæ
Primulæ Veris
Rosmarini
Majoranæ ana ℥ ſ.
Specier. aromat. rosati ℥ j. ſ.
Cinamomi opt. ℥ j. Cum syrupo conservationis corticum citri fiat Electuarium, de quo singulis diebus, tribus horis ante prandium sumebat ad magnitudinem castaneæ.

Ab initio morbi statim optimam victus rationem observabat. A vino, spatio viginti dierum omninò abstinuit, sed ejus loco hydromelite, in quo flores betonicæ, salviæ, primulæ veris, agrimonia, & veronica coxerant, utebatur.

Obs. 12. & 13.

His divino favore à paralysi liberatus, atq; feliciter sanitati restitutus fuit, & deinceps adhuc annos aliquot sanus & incolumis vixit, anno verò 1608. planè decrepitus, piè in Christo obdormivit.

OBSERVATIO XII.

Ex diuturna defluxione ad dentes, Ophthalmia & visus alterius oculi abolitio.

HOnesta quædam ac pia matrona Coloniensis, diuturnâ defluxione ad posteriorem dentem molarem sinistræ maxillæ, cum ejusdem erosione, & carie, vexabatur. Medicorum consilio pilulis aureis, Lucis, & Cochiis frequenter purgata fuit, cucurbitularum quin etiam applicatione in scapulis, aliquoties usa. Sed cum dentis extractionem recusaret, cumq; caries, tum dolor continuus defluxionem magis magisq; ad gingivas irritaret, & attraheret, tandem ejusdem lateris ophthalmia exorta est. Hinc cataracta & cæcitas insequutæ: forsan, quia ratione inflammationis spiritus partim dissipati, partim usu medicamentorum refrigerantium, unà cum humoribus condensati fuerunt.

OBSERVATIO XIII.

Qua ratione, arena, festucæ, segmenta, aliaq; similia ex oculis extrahenda.

ADnatam membranam à Pericranio, corneam verò à dura matre, membranis exquisitissimo sensu præditis, procreari, omnes norunt Anatomici. Hinc fit, ut oculi adeò exquisitè sentiant, & ab arenis festucisque facilè lædantur. Vidi nonnullos, qui ex hujusmodi causa levissima visum amiserunt: Dolor enim, qui ex inflato oculis pulvere excitatur, statim humores ex capite ad oculos attrahit, inde symptomata non levia excitantur. Promptè igitur, & summo studio, quicquid eis inhæret, extrahendum.

Sternutatio visui adversissima.

Suadent nonnulli, ut violenta narium emunctio, aut etiam sternutatio excitetur: putant enim hujus beneficio naturam simul, quicquid extraneum oculis inhæret, expellere. Id verò vix absque periculo fieri posse; colligitur ex primæ Centuriæ Observ. 24. Violentus enim ille motus, & concussio cerebri, quæ fit sternutando, materiam excrementitiam, tam ad oculos, quàm nares protrudit, & excutit. Sine periculo autem & parvo negotio, arenam, & pulverem ex oculis (uti ego non rarò expertus sum) expurgant oculi cancrorum fluviatilium, sive lapilli, qui in capitibus cancrorum inveniuntur. Sinistrâ itaque manu elevanda est palpebra, dextrâ verò circumspectè & blandè unus ex lapillis imponendus est, mox oculus claudendus, & quocunq; modo fieri poterit, excitandus est somnus. Si verò æger in peregrinatione fuerit, oculum strophiolo obvelando colliget, sic enim lapillus non excidet oculo, nisi prius ipso expurgato. Idque absque dolore & incommodo fieri, affirmare ausus sum.

Obs. 13.

Impostores nonnulli idem de lapillis in ventre hirundinum repertis, prædicant, eosq; ad cœlum usq; extollunt, & auro carius vendunt. Hujusmodi lapillos in aliquibus non solum absq; fructu, imò cum detrimento applicatos fuisse, observavi. Est præterea maximus dolus ac fucus in hisce lapillis, raroq; veri & legitimi inveniuntur. Non ita pridè venit ad me impostor quidam, qui se ad aliquot millia invenire posse, gloriabatur, mihique plus quam centum, monstraverat, quos veros etiam & legitimos esse asseveraverat, an verò ex hirundinibus exempti fuerint, affirmare noluerat. Vide qualis contradictio. Diversi erant coloris, nonnulli rotundi, alii oblongi, sed politi omnes.

De Chelidonio.

Alii granum unum seminis Ormini sativi oculis non sine fructu imponunt. Quandoquidem semen hoc oculis & visui maximè prodesse, oculosq; à segmentis & pulvere expurgare, experientiâ comprobatum est.

Si verò segmentum ligneum aut simile quid membranis infixum est, ut mihi aliquoties videre contigit, tum aliter est procedendum. Inprimis igitur diligenter prospiciendum, ubinam inhæreat, deinde jubeat Chirurgus, ut caput ægroti firmiter teneatur. Ponamus igitur casum, quòd segmentũ in inferiori parte Iridis inhæreat, tunc Chirurgus sequens instrumentum, auriscalpri instar factum, suprà segmentum satis firmiter, secundùm longitudinem adnatæ membranæ apponat, ita tamen, ut acies concavæ partis instrumenti hoc signo * notatæ, membranam versus inspiciat.

Deinde jubeat, ut æger sursum respiciat, sic oculũ fricando, segmentum sub instrumento extrahitur. Quòd si id primâ vel secunda vice non successerit, non tamen ab opere desistendum est, imò tandiu reiterandum, donec extractum sit. Sin profundius membranis infixum fuerit, volsellis blandè extrahendum, posteà residentia albuminis ovi diu agitati, cum aqua rosac. & plantag. parumque aluminis crudi, oculo instillanda, pulvillus quoque eadem aqua madefactus, applicandus, & cum fascia firmiter colligandus est oculus, tum ut medicamenta contineantur, tum etiam, ut oculus minùs moveatur. Dum enim oculus apertus est, semper movetur, at motus maximè contrarius est laborantibus partibus, imprimis oculis.

VOLSELLA.

Obs. 13.

Si verò superiori aut inferiori palpebræ inhæserit segmentum, stylo argenteo elevatâ palpebrâ, penicillus ex spongia nova, hujus magnitudinis fabricatus, & aqua rosac. madefactus, apponiendus est segmento, & blandè circumducendus, donec spongia apprehendat segmentum, aut festucam, vel quicquid ejusmodi palpebris inhæserit. Id enim facilè fieri posse, non rarò expertus sum. Verùm enimverò nonnunquam arena, pulveres & hujusmodi, tam altè sub palpebris latitant, ut in conspectum non veniant, multò minus manu aut instrumentis extrahi queant. Hinc dolores magni, inflammatio, aliaque symptomata non levia, quibus protinus occurrendum purgationibus, venæ sectione, cucurbitulis, & optimâ victus ratione, fronti verò dum affluxus erit vehemens, applicandum est defensivum aliquod, oculóque sequens Collyrium instillandum.

Collyrium.

℞. Mucilag. sem. cydonior. cum aq. rosac. & plantag. extractæ Lactis muliebr. an. ℥ ij.
Caphuræ & Croci an. ℈ ſ.

Misce, fiat collyrium, quod tepidè applicandum, singulisq; diebus iterandum, aliàs enim acescit lac, acriusq; efficitur collyrium, unde deinde quoq; dolorem & inflammationem adauget. Vehementiâ affluxus sedatâ, magno cum fructu frequenter sequenti fomento sum usus.

Cautio in collyriis ex lacte.

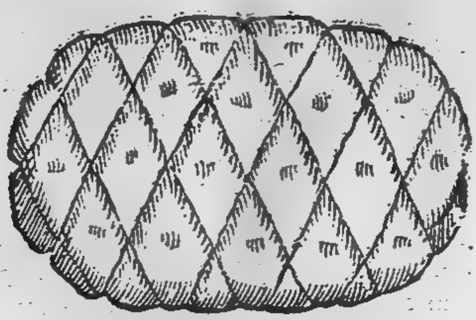
℞. Sem. fœnograeci ℥ ſ.
Flor. chamomil.
Meliloti

Betonicæ

Obs. 14. & 15.

Betonicæ
Euphrasiæ
Rosar. rubr. ana M. ß.

Incidantur & contundantur, indanturque sacculo, ejus magnitudinis, ut hic adumbratus, *Sacculus.*

qui filo intersutus, & aqua coctus, oculo ter aut quater interdiu applicetur. Hoc modo quicquid præternaturale oculo inhæret, absque periculo effluet. Tandem si opus est, applica sequens collyrium exiccans visumque corroborans.

Collyrium exiccans, & corroborans.

℞. Aquar. plantag. Euphrasiæ &
Fœniculi ana ℥j.
Tutiæ præparatæ &
Cornu cervi usti, & præpar.
Cerusæ lotæ ana ʒj. Misce.
Fiat collyrium.

OBSERVATIO XIV.

Ex abscissione venæ ad majorem oculi canthum mors subito sequuta.

QUam periculosus sit fervor atque ebullitio sanguinis, tum alias, tum anno 1585. mense Martio, Metis in juvene robustissimo, & in arte gladiatorio bene versato, observare licuit. Is cum in ludo gladiatorio diu dimicando supra modum incaluisset, vulnus ad majorem oculi dextri canthum accepit, ubi ramus venæ jugularis externæ ad frontem ascendens, simul abscissus fuit. Qui licet exiguus sit, tanta nihilominus sequuta est hæmorrhagia, ut vulneratus, paulo post nostrum adventum expirarit.

OBSERVAT. XV.

Sanguinis per nares profluvium, quomodo sistendum.

HÆmorrhagia narium si moderata, & per intervalla advenerit, ad tuendam sanitatem conducit, & à dolore capitis, aliisque morbis gravissimis liberat, ideoque non illico sistenda est. Sin vero immoderata fuerit, protinus cohibenda, ne vires simul cum sanguine dissolvantur, partesque nobiles refrigerentur ac debilitentur. Inde enim sequitur cachexia, Icteritia, hydrops, & hujusmodi morbi curatu difficiles. Statim igitur turundæ ex carbaso paratæ, albumine ovi imbutæ, ac pulvere nostro ad sanguinem sistendum, conspersæ, naribus immittantur. Lapis quoque qui in capite carpionum reperitur, in pulverem redactus, & turundis inspersus, à nonnullis commendatur. Muscum tamen, qui craniis hominum, aeri expositis, adnascitur, in subtilissimum pollinem redactum, multo præstantiorem esse, non raro expertus sum. Postea linteum replicatum, & posca imbutum, aut defensivum aliquod, fronti & naso applicandum est. Si vero hisce fluoris impetus non sistatur, cucurbitulæ cum magna flamma, scapulis, cervici, natibus & coxis primo absque, deinde vero cum scarificatione erunt applicandæ. Maximo quoque cum fructu musculo anteriori cubitum flectenti, qui à nonnullis biceps appellatur, cucurbitulas cum flamma admovi. Brachia & crura fortiter liganda, ut sanguis ad longinqua trahatur. Linteo quoque aceto, aqua, & albuminibus ovorum madefacto, genitalia involvenda sunt.

Obs. 16.

Juveni cuidam Lausannensi, propter maximam hæmorrhagiam de vita periclitanti, non solum genitalia linteis, aqua, & aceto, madefactis, verum etiam totum fere corpus involvi. Brachia & crura arcte ligavi, pulveremque nostrum ad sanguinem sistendum naribus imposui. Hinc sanguinis fluor remisit, & brevi convaluit. *Observat.*

Est & vena poplitis aut malleoli dextri, si ex dextra nare sanguis fluat, vel sinistri, si ex sinistra, revulsionis causa, incidenda, dummodo id absque usu aquæ calidæ fieri possit: manus enim & crura, si in his partibus vena incidenda, neque aqua calida sunt fovenda, neque linteis calidis fricanda: horum enim usu sanguis incalescit, subtilior, acrior & fluidior efficitur. Nonnulli compressionem, quæ fit incurvatione vehementi digiti minimi, aut filo serico, eoque rubro, arcta ligatura sanguinem reprimi censent: Sed hoc remedii genus, nisi calida intemperies sanguinis prius tollatur, nullius momenti esse, sæpius expertus sum. Sequenti quoque potione feliciter utor: temperat enim fervorem sanguinis, fluoremque sistit. *Nota.*

Potio ad sanguinem sistendum.

℞. Aquar. fragorum &
Centumnodiæ ana ℥. j.
Syrupi granator. aut
De acetositate citri ℥j.
Succi berberis ℥ß.
Terræ sigill.
Boli armeni veri & præpar. ana ʒj.
Misce, fiat potio, quæ frigide exhibeatur.

Vel

Alia potio.

℞. Aq. plantag. &
Rosar. ana ℥j. ß.
Trochisor. de terra sigill. ℥j.
Syr. de rosis siccis &
De succo acetosæ ana ℥ß. Misce.
Fiat potio.

A vino, & ab eo, quod actu aut potentia calidum est, item à tussi, vociferatione, colloquiis, ambulationibus, & quavis motione corporis, æger abstineat, & ut paucis absolvam, totum corpus juxta doctrinam Hippocratis, ut sanguis inspissetur, refrigerare convenit. Hac methodo multos feliciter sanitati restitui. *Lib. 5. Aph. 23.*

OBSERVATIO XVI.

De periculosa hæmorrhagia narium in sene, quomodo cohibita fuerit.

REverendus Dominus Johannes de L'Osea, apud Muratenses Gallicanæ Ecclesiæ, verbi divini

Obs. 16. & 17.

vini minister fidelissimus, homo ad sexagesimum ætatis annum appropinquans, varicibus in cruribus laborabat, qui certis anni temporibus sponte erumpere, sanguinemque profundere solebant. Quum vero anno 1605. diutius solito retenti fuissent: hæmorrhagia narium, eaque periculosa, correptus est: viginti enim quatuor circiter horarum spatio, sanguis continuo fere effluebat. Ego quarta Aprilis advocatus, hominem pene mortuum inveni, sanguis per nares & os copiose promanabat, & (quod mirandum) lachrymæ sanguinolentæ, simul exstillabant: pulsus fere nullus, & syncope frequens. Protinus itaque crura sub genu, & brachia ad cubitum arcte ligavi: naribus turundas, albumine ovi madefactas, & pulvere nostro ad sanguinem sistendum aspersas, imposui. Fronti vero sequens defensivum applicui.

Defensivū

℞. Farinæ hordei ℥ iij.
Sanguinis draconis
Boli armeni
Terræ sigillatæ
Croci Martis
Corticum granator. ana ℨ j.
Succi prunor. sylvestr. inspissati &
Aceto dissoluti ℥ ß.

Et cum albumine ovi, aceto, parumq; aquæ aut omphacio, in mortario fiat defensivum, quod supra linteum extensum, fronti & naso, frigide applicetur, sæpiusque posca irroretur, ne exiccetur, & incalescat. Renes & hypochondria, oleo & unguento rosaceo, parumque aceti rosacei simul mixtis inunxi, scapulisque cucurbitulas siccas admovi. Sequentem quoque potiunculam exhibui.

Potio sanguinem sistens.

℞. Aquæ plantag. &
Rosar. ana ℥ j. ß.
Terræ sigillatæ ℨ j.
Succi granor. berber. ℥ ij.
Sacchari q. s. ad saporis suavitatem:
Confect. alkermes (propter virium lapsum) ℨ j. Misce, fiat potio, quam per intervalla iteravi.

His remediis adhibitis, fluor paulatim cessavit, per menses tamen aliquot valde imbecillis fuit, quo tempore eum cibis euchymis, veluti jusculis carnium recentium, caponum, hordei decorticati, & similibus, nutriri jussi. Vinum decocto agrimoniæ, veronicæ, parumque cinamomi diluebat. Hepar linimentis corroborantibus, obstructionesque impedientibus inunximus. Per intervalla quoque confectione alkermes, dissoluta aqua cinamomi absque vino destillata, utebatur. Sic divino favore, ad hunc usque annum 1608. laus Deo bona valetudine fruitur, nec ab eo tempore unquam amplius ejusmodi fluxum passus est. Tandem 26. Februar. prædicti anni pleuresi correptus, pie, placideque in Christo obdormivit.

OBSERVATIO XVII.

Alia hæmorrhagia periculosa, curatio.

ANno 1696. Juvenis quidam Lausannensis robustus ac plethoricus, cum sub sole tempore dierum canicularium supra modum incaluisset, posteaque sponsam suam, quam noviter duxerat, ardentius, quam vero sibi pro conservanda bona valtudine conveniebat, amplexus fuisset, hæmorrhagia maxima narium correptus est. Huic à Pharmacopola varia, cum interna, tum externa, sed sine successu, adhibita fuere remedia. Ego vocatus, omnia, quæ profutura existimabam præsidia, præscripsi, & admovi, sed frustra quoque. Quamobrem, cum hominem propter ingentem ebullitionem ac fervorem sanguinis, in maximo versari periculo, probe cognovissem, extremo huicce affectui, extremum potius remedium (in quo tamen spes aliqua) adhibendum esse, quam immaturam mortem expectare, adstantibus & amicis suasi. Labrum itaque frigida impleri jussi, in quod totum corpus immersi. Sic frigefacto ac inspissato sanguine, fluxus paulatim restrictus fuit. Postea per dies aliquot sequens Julapiū bis in die exhibui.

Julapium.

℞. Aquar. buglos.
& acetosæ ana ℥ ij.
Syr. de succo limon. ℥ j.
Misce, fiat Julapium.

Victus regimen tenue ac refrigerans observavit. Et sic brevi convaluit, adeo ut ad hunc usq; annum 1609. bona valetudine fruatur.

Obs. 18.

OBSERVATIO XVIII.

Ex maxima hæmorrhagia, cachexia, tandemque mors sequuta.

ANno 1607. die 22. Novemb. Reverendus D. Isaias Monninus, verbi divini minister in Mery ad Muratum, Vir pius, & sexagesimum circiter ætatis annum agens, maxima hæmorrhagia correptus fuit. Quum vero de pulvere meo ad sanguinem sistendum à D. de L'osea (qui illum, ut rem pretiosam penes se semper conservabat) petiisset, & sibi à barbitonsore cum nonnullis aliis medicamentis, veluti defensivo, & refrigerantibus, (uti paulo ante in curatione D. de L'Osea à me viderant) applicandum curavisset, hæmorrhagia cohibita ac restricta fuit. Ego eadem die opportune Soloduro, ex aula Illustris D. Eustatii Reffugii, Legati Regis Gallarum, Muratum veniens, accersitus fui, ipsumque propter sanguinis effluxi copiam, pene exanimatum offendi. Suasi, ut jusculis carnium recentium, caponum, gallinarum, lacte item amygdalarum dulcium, ovis sorbilibus, & ejusmodi cibis multum nutrientibus vesceretur, quin etiam ut medicamentis nonnullis viscera corroborantibus, uteretur. Consilio meo ad dies aliquot paruerunt, postea vero cum in victus ratione æger deliquisset, neque medicamenta idonea adhibuisset, paulatim in cachexiam incidit. Tandem ascite correptus, sequenti anno 1608. mense Februario, animam Deo placide pieque reddidit.

OB-

Obs. 19.

OBSERVATIO XIX.

De uvula in fungum scirrhosum degenerata.

JUveni cuidam, Culiaci ad marginem lacus Lemanni, diuturna destillatione à capite ad gurgulionem laboranti, multa à variis tum Medicis, tum empiricis, adhibita fuêre medicamenta, sed frustra. Tandem enim in eam magnitudinem excrevit, ut vix inspirare aut expirare posset. Ann. 1598. Lausannam venit, tum una cum Clarissimo viro Domino Alberto Roscio, apud Lausannenses Doctore Medico longe celeberrimo, in consilium adhibitus, gurgulionem tantæ magnitudinis deprehendimus, ut totum palatum adimpleret, anterioresque dentes ferme attingeret. Et quia tumor iste inveteratus, prædurus, lividus, inæqualis, & utcunque dolorificus palato item adhærescens, venis quin etiam lividis & sanguine melancholico plenis, undiquaque cinctus erat, curationem veram aggredi neutiquam ausi fuimus, quin potius Deo & naturæ, totum negotium relinquendum esse, tanquam in morbo desperato, nobis nomen imperitorum Medicorum comparare, arbitrati sumus. Ut tamen precibus cum ipsius, tum aliorum suorum amicorum aliquo modo satisfaceremus, optimam victus rationem ei præscripsimus. Deinde corpus per dies aliquot à pravis & adustis humoribus evacuavimus. Quo facto, domum eum remisimus. Paulo post, cum empirico sese commisisset, è vita decessit.

Anno 1608. mense Februar. una cum Doctissimis viris D. Mich. Doringio Medicinæ Doctore, & D. Emanuele Urstisio, Artium liberal. Magistro, convictoribus meis longe suavissimis, Paterniaci virum pium ac doctum vidimus, cui ante aliquot annos uvula à catarrho ex una parte exesa, ex altera vero in maximam longitudinem, sicuti sequens figura denotat, relaxata fuerat.

A. Pars illa est, quæ palato adhærescit.

B. Ex hac parte sinistrum latus versus à catarrho exesa fuit, quæ tamen nunc undique cicatrice obducta est.

C. Inferior pars Uvulæ, in duplicem extuberantiam desinens linguæ incumbit, præcipue quando expirat. Quotiescunque vero spiritum violenter attrahit, retro gulam & asperam arteriam versus cedit, quapropter vocem aliquo modo obtusam, & minus claram reddit: ex deglutione item cibi & potus, incommodum fere nullum, ipso referente, persentit.

Viro huic, quoniam amicitia mihi junctus, aliquoties consului, ut quicquid hujus Uvulæ superfluum, sibi amputandum permitteret, id tamen, quod hactenus recusavit. Qualis igitur tandem hujus exitus erit, tempus patefaciet. Videtur Aretæus lib. 1. de caus. & signis acutorum morbor. cap. 8. κιονίδα (?) Aetius vero tetrab. 2. serm. 4. cap. 40. Lorum, affectum hunc appellare voluisse. Estque rarus, eodem Aetio teste.

Obs. 20. & 21.

OBSERVATIO XX.

De tumore Scirrhoso ad radicem Gurgulionis.

ANno 1608. die 14. Decemb. Nobilissima ac pia Matrona, Domina in Gumain, ex agro Lausannensi juvenem quendam ex subditis suis, nomine Claude Narbel, litteris commendatitiis instructum ad me misit. Laborabat hic ad uvulæ radicem ingenti tumore, foramina narium è palato in nares desinentia, adeo opplente, ut difficulter spirare, & verba distincte proferre posset. Cibum, sed inprimis potum (id quod mirum) non nisi cum difficultate deglutire potuit. Tumor ovi gallinacei magnitudinem adæquans durus erat, inæqualis, lividus, ac tenaciter cum uvulæ, tum palato adhærens. Quantum ad principium hujus mali, retulit, se ante annos tres, cum supra modum incaluisset, hæmorrhagia narium correptum fuisse, multumque sanguinis partim per os, partim etiam per nares rejecisse. Dehinc denuo per intervalla eadem hæmorrhagia laborasse, ab anno tamen integro nihil amplius sanguinis, neque per os, neque nares excrevisse.

Rogavit itaque vehementer, ut manum huic affectui adhiberem. Sed mente mihi obversabatur casus ille, cujus in præcedenti observat. memini. Et quamvis hic affectus ad illam malignitatem nondum pervenerat, manum tamen admovere, recusavi, ipsumque domum remisi. Ab eo tempore (uti Nobilissimus D. de Gumains mihi retulit) vixit adhuc ad annum usque 1609. quo in diebus canicularibus rursus maxima hæmorrhagia correptus, obiit.

OBSERVATIO XXI.

De uvulæ relaxatæ curatione.

Ad

Clarissimum atque Doctissimum virum, Dn. Doctorem MICHAELEM DORINGIUM, in Illustri Academia Giessena Hassor. Medicinæ Professorem longe celeberrimum, Amicum singularem.

Cui

G. Fabricius Hildanus.

S.P.D.

SAlvum & incolumem te Francofurtum pervenisse clariss. atque amantissime Dn. D. Doringi, maximo gaudio intelleximus. Faxit Deus Opt. Max. ut finem peregrinationis tuæ feliciter te absolvisse, intelligere possimus. Post tuum à nobis abitum, iterum ad Illustrem ac Generosum Dominnm Legatum Regium, una cum Clarissimo D. D. Lentulo vocatus, curationem feliciter, & quidem ante duos menses, absolvimus. Ante octiduum ad Acidulas Griesbachenses profectus est: Propter urinas enim turbulentas & purulentas suas, quas jam à decem aut duodecim annis excernit, quasque tu ipsemet sæpissime, dum mecum ipsi adesses, vidisti (quæ procul dubio affectũ aliquem in renibus subesse, significant) ipsi usum Acidularum consulimus. Processus curationis & operationis ingeniosus fuit, quem libenter tibi communi-

Obs. 21. nicassem; sed expecto, donec videro, an D. Doct. Lentulus aliquid hac de re scripturus sit: nisi id fecerit, tentabo casum illum pro ingenii mei tenuitate scriptis mandare, & tertiæ centuriæ inserere: secunda enim, jam dudum, uti vidisti, completa est. Ozænicus noster, laus Deo, optime convaluit. Post tui discessum ossicula quamplurima è palato eximere coacti fuimus. De Sanicula fœmina, & Spiritu Cornu cervi ad clarissimum D. Doctorem Penotum (qui ante mensem sedes suas Genevæ fixit) scripsi, quem Dn. Magister Eman. Urstisius quidem ipsemet adivit, sed quid responderit, ex incluso Apographo suarum literarum, videre poteris.

Cæterum, quia te Chirurgicarum operationum & curationum avidissimum esse sciam, non invite tibi modum meum procedendi in relaxatione Uvulæ communicare, & instrumenta, ad hanc operationem & curationem necessaria, simul mittere placuit.

Ex duabus autem proxime præcedentibus Observationibus, relaxatas columellas incurabiles, & minime attingendas, satis superque cognoscere potes. Nunc quomodo ego non raro maximas quidem & ingentes relaxatas columellas sanaverim, paucis addam. *Causa relaxationis Vvulæ.* Relaxatur autem, ut Hippocrates docet lib. 2. de morbis, quotiescunque pituita à capite ad fauces defluens, à columella excipitur. Id quod facile fieri potest, cum sit pars admodum rara, mollis, & spongiosa. Estque affectus hic periculosus: aliquando enim columella cum tonsillis adeo inflammatur, ut æger neque cibum, neque potum deglutire, imo vix spirare possit. Horum ego nonnullos vidi, ac etiam feliciter curavi. Transit & interdum in Gangrænam, ut ex præallegato loco Hippocratis elicere licet. Quod & Forestus lib. 15. Observat. 5. annotavit, mihi tamen videre, nondum contigit. Potest & in Anginam terminari, ut tu ipsemet mecum hic in D. Johanne Merula, sene omnimodo reverendo vidisti, & procul dubio annotasti. Is enim cum inflammatione columellæ laboraret, me absente, Empirico & homini plane ignaro se curandum commisit. Hic per dies aliquot pulverem calidissimum atque adurentem faucibus inflavit, unde mox inflammatione, & angina sequuta, de vita periclitabatur. Curationem non addo, cum tu ipsemet interfueris. Itaque ut Chirurgus in hoc affectu, caute ac præmeditate procedat, est necesse. Inprimis autem explorandum, an affectus sanabilis sit, nec ne, ne ægro temere quicquam polliceatur. Deinde etiam, an sit cum, vel citra inflammationem: si enim scirrhosa fuerit columella, & cancro proxima, quemadmodum ille, quarum in præcedentibus Observationibus meminimus, prudentis erit Chirurgi, manum non admovere: aut si ægri, amicorum aut adstantium precibus obtemperare cogatur, nihil quicquam tamen, nisi de eventu morbi prius facta prognosticatione, tentet, ne nomen imperiti Chirurgi sibi acquirat, suadeo. *Curatio.* Porro ex quacunque ortum duxerit causa, statim ab initio victus ratio tenuis instituenda est, corpus clysteribus acrioribus, sæpiusque iteratis, Aretæo præcipiente, evacuandum, & materia, *De Curatione acu-* quæ ad fauces defluit, deorsum trahenda, Ligaturis item extremitatum, sectione venæ in brachio, *Obs. 21. tor. morb. l.1. cap. 8.* cucurbitulisque scapulis adhibitis, defluxus aliorsum revellendus est. Gargarisma ab initio sit repellens, quale hoc, quo ego uti soleo.

Gargaris.

℞. Folior. plantag.
Mespilorum
Caudæ equinæ
Rosar. rubr. an. M. j.
Folior. scabiosæ M. ſ.

Gallarum ℥. ſ. Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℔ ij. colaturæ dissolve mellis rosati, aut diamori ℥ ij. aceti rosac. parum. Misce, & fiat gagarisma. Loco decocti possunt sumi aquæ destillatæ cum melle ros. & diamoron. Aliquando & sola posca feliciter usus sum. Nonnulli statim ab initio pulvere piperis longi gulæ inflato, Uvulæ relaxatæ auxiliari conantur, quod quidem periculo non vacare, tu ipsemet in Reverendo Dn. Merula observare potuisti. Collum quoque oleo rosac. inungere solitus sum. Et si affluxus vehemens, sequens applico Cataplasma.

Cataplas.

℞. Farinæ hordei ℥ ij.
Pulv. Rosar.
Myrtillor.
Nucum cupressi ana ℥ ij.

Coquantur posca, fiatque Cataplasma, addendo sub finem olei rosac. parum, & vitellum cum albumine ovi.

Os singulis ferme momentis, superiori gargarismate abluendum. Si dolor ingens adsit, gargarismati addo parum seminis fœnigræci, cydoniorum, & florum chamomillæ. Nonnunquam quoq; ut loco Gargarismatis lac recens sumat æger, jubeo, videndum tamen, ut quum semel os lacte, deinceps quinquies, aut sexies gargarismate abluat: Lac enim, magis lenit dolores, quàm verè affluxum repellat, quod tamen in hoc affectu circa initia præcipuum. Cæterum quotiescunque æger aliqua de causa per se fauces non satis recte abluere & gargarizare potest, soleo gargarisma, ut lac ægro, syphone clementer in gulam injicere. Corpus præterea à pravis humoribus expurgandum: Si bilis abundat, conveniunt electuarium Diacatholic. de succo rosar. Lenitivum, Syrup. rosac. solut. compos. cum Rhabarbaro, Agarico & Senn. Diaphœnicum. Si v. Pituita, Pilulæ cochiæ, aureæ, & de Hiera cum Agarico, ex usu esse possunt. Si æger pilulas deglutire non possit, potio ex electuario Indo majori aut minori, vel ex diacarthamo cum decocto betonicæ, scabiosæ, semine anisi & fœniculi dissoluto, ei exhibenda est. *De Venæ sectione.* Phlebotomiam (si nihil adsit, quod impediat) in brachio, tum revulsionis gratia, tum quod humores omnes simul evacuet, tam in defluxione frigida, (si vehemens & suffocationis periculum fuerit) quam calida, administrare soleo. *De cucurbitulis.* Cucurbitulas item scapulis, & musculis bicipitibus, cum fructu applico. Hippocrates lib. de affectionibus vult, ut capiti raso in postica parte applicentur, indeque plurimum detrahatur sanguinis. Id tamen extra Laconicum, ut fiat, suadeo. Fabianus Scheurerus lib. de Catarrhis, capite de Catarrho oculorum,

cucur-

Obs. 21. cucurbitulas in Podagricis improbat, ne materia ad spinam, indeque ad articulos trahatur. Recte quidem, sed quia Podagrici sæpissime hoc affectu corripiantur, morbus item sit gravissimus, suffocationis quinetiam periculum nonnunquam adsit, ad id, quod magis urget, Chirurgo præcipue respiciendum est. Interim etsi aliquid ad articulos defluxerit, minus tamen periculosum erit, quam si ad gulam, & facile postea corrigi poterit. Affluxus autem impetu sedato, ad ea, quæ magis discutiunt, transeundum. Unde sequenti gargarismate magno cum successu utor,

Gargarism.

R. Folior. & flor. betonicæ
Salviæ
Scabiosæ ana M. ß.
Rosarum M. j.
Summitat. rosmarini
& Florum chamomel.
ana p. j.

Coquantur in ℔. iij. aquæ ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ adde mellis rosac. ℥ iij. aluminis ʒ ij. Misce, fiat Gargarisma. Nonnũquam etiam prædicta simplicia vino rubro incoquo. Exterius collum oleo chamomillæ aut oleo ex floribus Slotani inungo, & lanam succidam applico.

Aliquando quoque Columella propter continuum affluxum materiæ, intumescit adeo, atque relaxatur, ut non minimum negotii, tam ægro, quam Chirurgo, facessat, sicuti mihi tum in multis aliis, tum præcipue in viro quodam honesto, ac cive Paterniacensi videre contigit.

Observat. Huic uvula ad magnitudinem fere nucis juglandis excreverat. Quare impetu affluxus sedato, corporeque semel atque iterum purgato, applicatis item cucurbitulis, sequentem pulverem, bis aut ter in die inflavi.

Pulvis.

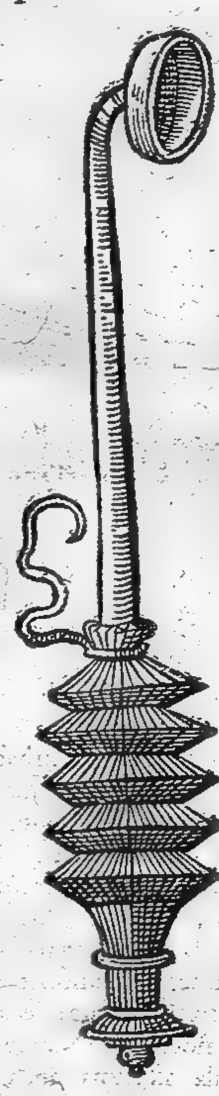
R. Pulver rosar. rubr.
balaustiorum,
cortic. granator. ana ʒ. ß.
fol. & flor. scabiosæ &
ligustri ana. ʒ ij.
aluminis usti ʒ j. ß.
Misce, & fiat pulvis.

Alius. *Aut*

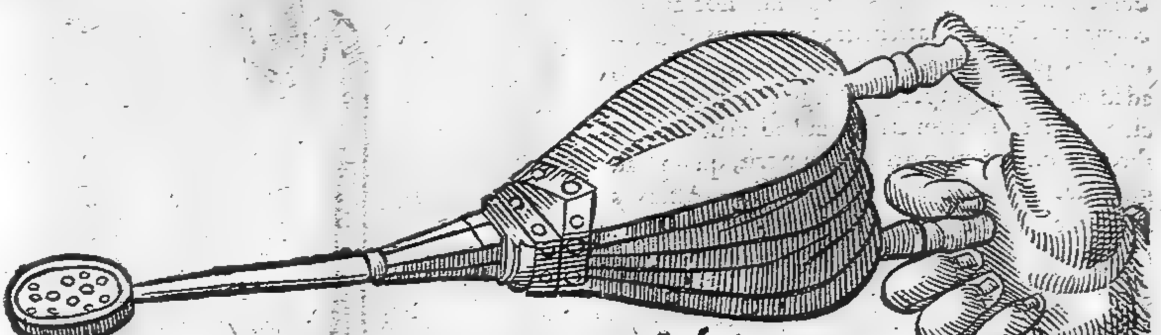
R. Radicum bistortæ
Iridis Florent.
tormentillæ
gallar. immatur. ana ʒ ij.
rosar. rubr. &
flor. scabiosæ ana ʒ j.
lapidis calam. præparati ℈ j. ß.
aluminis usti ℈ ij. Misce, &
fiat pulvis subtilissimus.

Modus autem ejusmodi pulveres inflandi, talis est. Lingua speculo oris depressa, mox spatula aut cochleari parvo, & ad id apto, pulvis uvulæ admoveatur. Ut autem pulvis undique uvulæ aspergi atque inflari possit, sequens excogitavi instrumentum, quo multoties usus sum.

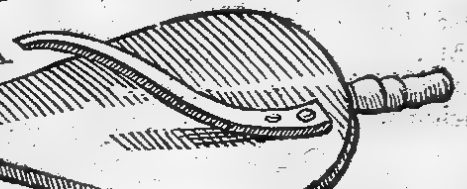
Obs. 21.

Est autem cochleare ex cupro, ejus magnitudinis, ut hic depictum conspicitur, cujus manubrium fistulosum, octo pollices longum, & inferiori cochlearis parti annexum, ut ex figura apparet. Ex altera parte folliculum (ex corio, eo modo, quo auceps fistulis suis ad fallendas coturnices, alligare solet, factum) annexum habet. Cochleari itaque pulvere impleto, uvulæque admoto follis corrugandus est, quo aer pulverem in altum pellat, sicque uvula ac palatum eo undique aspergantur. Sed quia necesse est, ut minister speculo linguam deprimat, interim dum Chirurgus hoc instrumento pulverem admovet, ac proinde sic unus alterum impedit, hanc ob causam, aliud instrumentum longe ad hanc rem commodius effinxi, quo Chirurgus interim, dum sinistra speculo oris linguam deprimit, dextra pulverem admoveat.

Superior pars follis cui annexum est plectrum sive Elevatorium A notatum.

Follis hic similiter alligatum habet cochleare cupreum cum sua fistula, longitudine pollices octo continens. Follis vero longitudo quinque, uti latitudo trium pollicum existit. Ut autem follis depressus per se in altum relevaretur, atque unica manu inflatio fieri posset, in interiore parte sua instrumentum veluti plectrum sive elevatorium ex chalybe fabricatum, continet, beneficio cujus, superior pars follis in altum relevatur, idque in altera figura A notavimus. Nonnunquam adeo contumacem uvulæ inflammationem, aut relaxationem vidi, ut ultra mensem ejusmodi pulverem quotidie inflare, necessum fuerit. Hæc ideo moneo, ut de salute ægri semper bene speres, etiamsi ab initio res per se difficilis appareat.

Quod si levioribus hisce remediis morbus non cedit, ad fortiora progrediendum est. Nonnulli aquam fortem per se, aut aque Plantaginis vel rosarum, dilutam, aliaque medicamenta caustica admovent: prudenter tamen & caute hac in re agendum est, ne malum ingravescat. Quotiescunq; enim malignitas aliqua adest, facilime malum ab hujusmodi medicamentis acrioribus irritatur: si quis tamen iis uti voluerit, ea, quæ à Paulo Æginetha lib. 6. cap. 31. hac de re traduntur, observet.

Sæpenumero quoque uvulam forficibus abscindere, aut filo ligare, vel cauterio inurere, coacti sumus. Videat tamen Chirurgus ante omnia, ne aliqua subsit malignitas, vel dispositio ad cancrum, quod facile cum ex duobus proxime præcedentibus Observationibus, tum ex Paulo Æginetha loco præallegato, elicere licet, ubi monet, contractas, rotundas, sanguinolentas & subnigras, Chirurgia aggrediendas minime esse. Quæ vero contrario modo se habent, nimirum quæ, ut idem Paulus docet, tenues sunt, oblongæ, & in suprema parte imminutæ, neq; nigræ aut sanguinolentæ sed subalbicantes, Chirurgiam admittere. Tantum autem de uvula, quantum naturalem excedit modum, auferendum convenit; est enim veluti plectrum vocis, qui ea carent, raro distincte ac clare, vocem, loquelamque proferre possunt. Raro inquam, quandoquidem mihi unum aut alterum videre contigit, quibus licet uvula erosa fuerit, adeo tamen distincte & articulate proferebant sermonem, ac si instrumenta omnia integra ac illæsa adfuissent. Alter eorum Ozænicus fuerat noster, cui per annum integrum, antequam ozæna laboraret, uvula plane erosa conspiciebatur, ut suo loco dicemus. Sed hæc rara sunt atque infrequentia.

Porro abscissio hoc modo perficitur. Cuspidem uvulæ rostro ciconiæ Chirurgus apprehendat, deinde quod superfluum, forficibus abscindat, parumque sanguinis effluere permittat. Si autem plus æquo effluxerit, pulvis noster ad sanguinem sistendum cochleari parvo, applicandus est. Postea gargarismis ejusmodi, quales antea præscripsimus, utendum. Quod si æger incisionem abhorreat, aut sanguinis profluvium vereatur, tum sequenti instrumento, à nobis primo invento, uvulam absq; omni difficultate atque periculo ligare, & abscindere soleo.

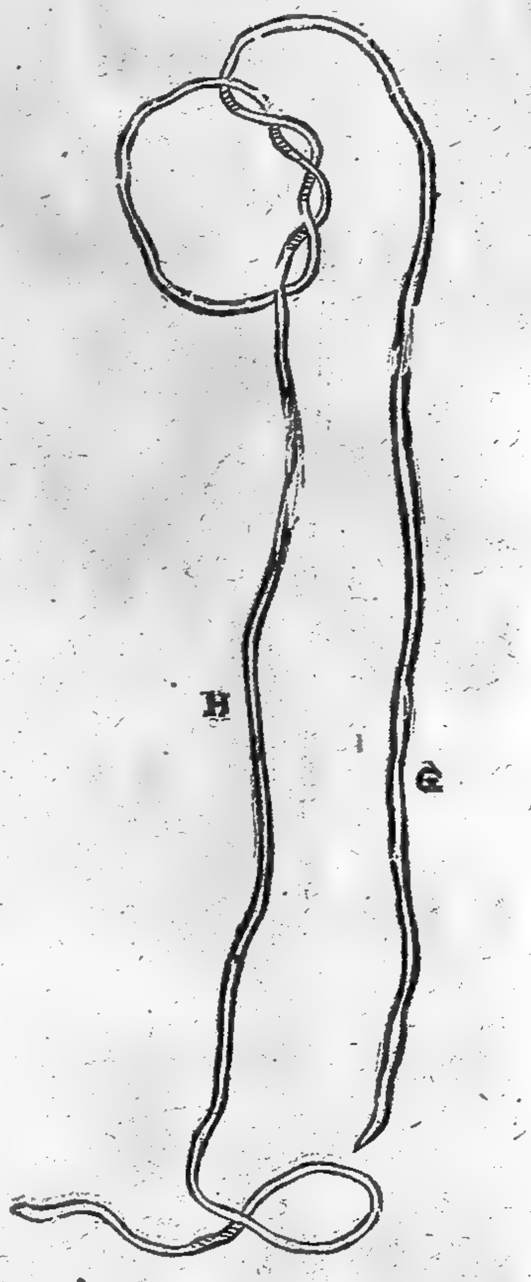
Est autem stylus, fistularis, longus pollices octo, mihi ex ære fabricatus, cui ex una parte annulus, ejus magnitudinis, ut ex figura apparet, adaptatus est. Is vero ex inferiore sui parte tantum excavatus, quantum ad recipiendum filum opus. Postea seminodus, ut sequens ostendit figura, faciendus.

Obſ. 21.

abſciderit, eadem tamen, aut ſequenti nocte id præſtabit.

Obſ. 21.

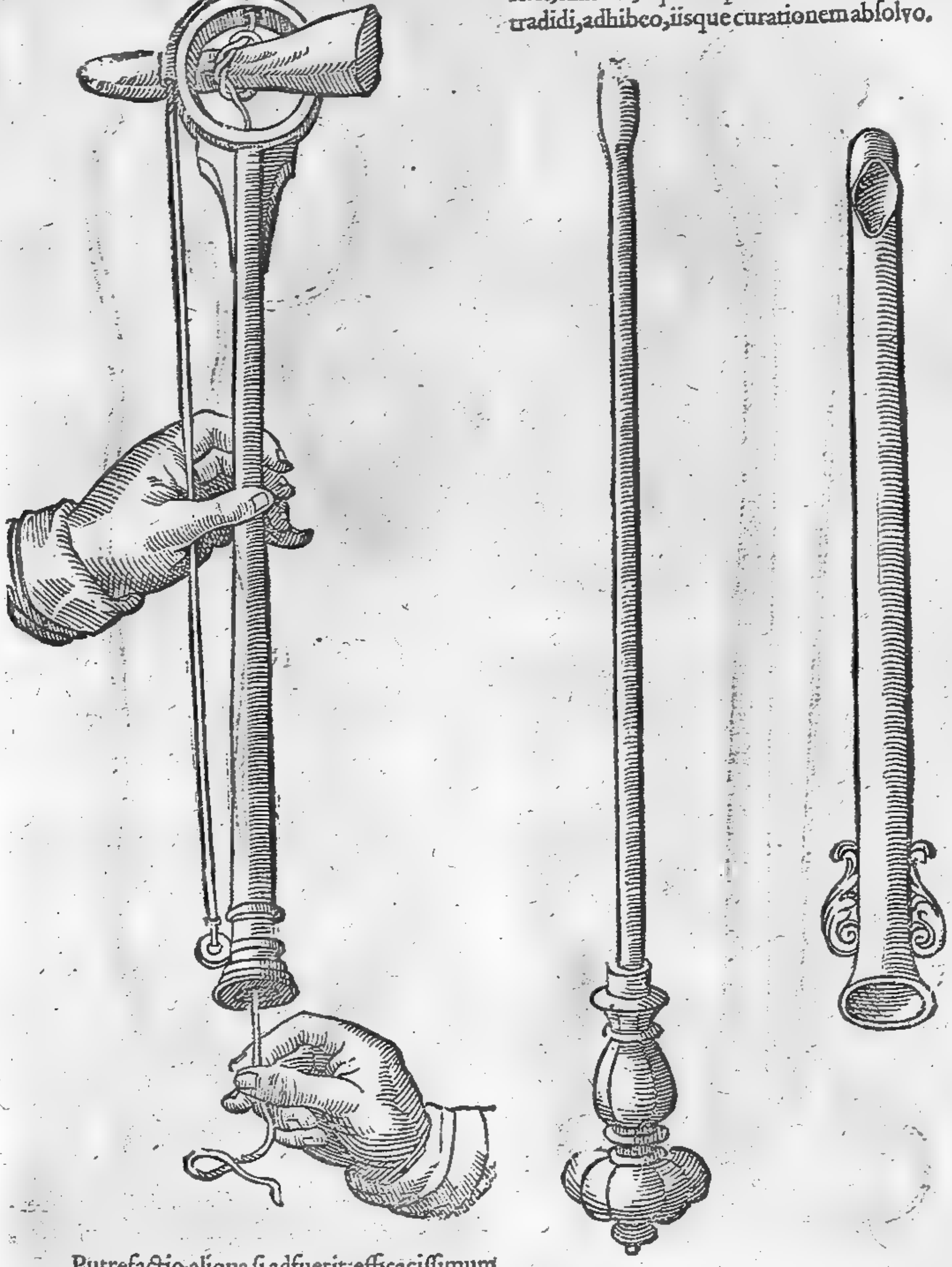

Fili deinde una pars G. notata, per fiſtulam, ubi litera B. ſignata, traducenda. Altera vero pars H. inſignita per foramen, C. notatum, quod in ſuperiore parte annuli eſt, ſimiliter traducenda. Tum deorſum anguſtiſſimum foramen quod in externa parte annuli exiſtit, D. notatum, traducto filo, parti inferiori E. notatæ, alligare oportet. Sit autem externa pars annuli, à C. usque ad D. ſimiliter nonnihil excavata, quo filum, ne hinc inde vacillet, continere poſſit. Quo facto, miniſter ſpeculo oris, linguam deprimat, Chirurgus vero partem Uvulæ abſcindendam, annulo apprehendat, dextraque filum F. notatum, vehementer attrahat, ac uvulam ſtringat. Sic enim nodus efficietur, ut ſequens figura, in qua A. Uvulam denotat, oſtendit. Facto nodo ad Uvulam, filum, ubi E. notatum, abſcindatur: & extracto inſtrumento, ut extra dentes propendeat, relinquatur, ſi enim in ipſa conſtrictione uvulam non

Sin vero immodicus ſanguinis fluxus ſupervenerit, Cauterium actuale admovendum eſt hunc in modum. Habeat Chirurgus duos miniſtros, quorum unus caput firmiter teneat, & ægroto oculos velet: alter linguam oris ſpeculo deprimat.

Chirurgus vero fiſtulam æneam, octo pollices longam, linteoque madido, undique excepto foramine A. notato involutam, ſiniſtra ſua teneat, eamque ori intromittat, ac uvulam fiſtulæ foramine A. notato, excipiat. Poſtea ſtylo ferreo ignito fiſtulæ intromiſſo, uvulam cauterizet, vicinis tamen partibus illæſis. Tandem gargariſmis idoneis, melleque roſaceo curatio abſolvenda eſt.

Obs. 21.

Putrefactio aliqua si adfuerit, efficacissimum quoque erit cauterium. Sed quia ægri vehementer ab eo abhorrent, & totam culpam, si res ad votum non succedat, Chirurgo adscribunt, ideo prius medicamenta hæc, quæ sequuntur, experiri soleo, quibus magno cum successu utor. Instituta igitur optima victus ratione, purgato corpore reliquisq; adhibitis universalibus, ut antea monui, sequenti gargarismate os continuo abluere jubeo.

Gargarisma.

R. Hordei integri M.j.
Radicum plantag. ℥j.
Folior. scabiosæ, geranii, scordii, an. M.ß.
Rosarum, & foliorum plantag. an. M.j.

Coquantur in ℔ iiij. aquæ ad hordei crepaturam, tum admisce mellis rosacei, & diamori ana ℥ij. Misce, fiat gargarisma. Ter quoque aut quater in die unguento nostro Ægyptiaco, (cujus descriptionem pete ex tractatu de gangræna) affectam partem penicillo inungo, idque eò usque continuo, donec putredo, ac morbi sævitia remiserit, tum ea, quæ superius in relaxatione uvulæ tradidi, adhibeo, iisque curationem absolvo.

Hæc sunt, Clarissime atque amantissime Dn. D. Doringi, quæ hac vice communicare libuit: alias Deo dante, plura, tu omnia boni ut consulas, rogo. Vale, & me tuum cense. Domestici mei, simul & Clarissimus Dn. Doctor Lentulus, te plurimum salutant. Ex Musæolo meo 6. Aug. 1608.

Obs. 22.

OBSERVATIO XXII.

De Ozæna gravissima cum ossis palati erosione.

Ad

Ornatissimum atq; Doctissimum Virum Dn. EMANUELEM URSTISIUM, *Artium liberalium Magistrum,*

cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus. S.P.D.

CUm historiam hanc de Ozæna gravissima, Doctissime atque amantissime D. Urstisi, scri-

Obs. 22.

scriptis mandare constituissem, tibi illam inscribere visum fuit, & quidem geminam ob causam. Primo, etsi successum curationis affectus hujus ex parte vidisti, sanationis quin etiam nunc testis ocularis es: quia tamen aliquoties abfuisti, integrum processum tibi (harum curationum avidissimo) communicare volui; deinde ut mutuæ amicitiæ ac familiaritatis quoque testimonium aliquod in hac Centuria extaret. Rem itaque ordine declarabo.

Historia.

Laurentius Touppinus, civis Staffiacensis, Vir.30. circiter annorum ætatis, Catarrhis alias à teneris (prout parentes ejus sæpius mihi retulerunt) satis obnoxius, cum anno 1605. defluxione acri ad fauces correptus fuisset, inflammatio inde circa radicem uvulæ cum maximis doloribus, ac tandem etiam exulceratione, exorta fuit.

Profectus Fryburgum, à Chirurgo quodam non imperito curatus est. Sequenti vero anno qui fuit septimus supra millesimum sexcentesimum, quum in vitæ regimine deliquisset, & internorum medicamentorum usum neglexisset, Catarrhus denuo ad fauces, sed inprimis ad nares, decumbere cœpit. Quia tamen dolores nulli adessent, affectum floccipendit, nec prius in consilium me adhibuit, quam frustula nonnulla cartilaginum, ex naribus ejus jam excidissent. Tandem circa principium mensis Maji, Anno 1607. me conveniens, cum affectum ejus inspicerem, animadverti, ipsum uvula destitutum fuisse (sicuti quoque tibi ipsimet tum observare licuit) fuerat enim illa jam antea erosa, postmodum tamen iterum cicatrice obducta: sermonem nihilominus (quod mirum) adeo articulate proferebat, ac si nullus defectus adfuisset. Continuo autem à capite ad nares humor quidam acris & mordax, qui os palati, interstitiumque nasi erosit, destiilabat.

Nasus undique tumefactus erat, absque tamen doloribus, usque adeo vehementibus.

Curatio.

Ut igitur affluxum humorum ad alias partes diverterem, optima victus ratione instituta, sequentem ipsi potiunculam exhibui.

Potio.

R. Herbar. betonicæ
agrimoniæ, veronicæ
cuscutæ ana M.ſ.
sem. anisi & foliorum
senæ ana ʒ ij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥ iiij. in quibus dissolve pulveris laxativi nostri ʒ j.
syr. rosar. solut. compos. cum
agaric. rhabarb. & sena ℥ j.
Misce, & fiat potiuncula.

Venæsectio & cucurbitularum applicatio.

Postridie venam in dextro brachio incidi: deinde per intervalla scapulis cucurbitulas, nunc ut vocant, siccas, nunc vero cum scarificatione, applicui, naribusque sequens medicamentum tum siphone injeci, tum filamentis in eodem imbutis imposui.

Injectio in nares.

R. Sem. cydonior. contus. ʒ j.
aqu. plantag rosar. &
ranar. aquatil. an. ℥ ij.
Maneant in infusione per horas aliquot, & quidem in loco calido. Expressioni mucilaginosæ adde mellis rosac. ℥ j.

pulver. corallor.
cornu cervi usti
lapid. calaminar.
tutiæ omnium præparatorum
nihili ana ʒ j. Misce.

Setaceum.

Die septima ejusdem mensis Maji, pro majori diversione catarrhi, Setaceum ad tertiam colli vertebram adhibui. Naso extrinsecus ad humores repellendo, partemque affectam corroborandam, de sequenti applicui decocto.

Decoctum repellens & corroborans.

R. Folior. & florum betonicæ
Rosmarini
Rosarum rubr.
Equiseti,
Plantag.
Summitat. rubi
Folior. salicis ana M. j.

Coquantur in vino rubro ad consumptionem tertiæ partis, Colaturæ addatur modicum aceti. In hoc decocto linteamina aliquoties reduplicata, & madefacta, applicentur, eaque sæpius reiterentur.

Abusu decocti hujus, tumor nasi extrinsecus paulatim subsidit.

Ulceri vero palati sequens linimentum imposui.

Linimentum pro ulcere palati.

R. Radicum angelicæ
Aristoloch. rotund.
Iridis Florent.
cariophyllatæ
Ligni guajaci ana ʒ ſ.
Cinamomi ʒ ij. Misce, fiat pulvis subtilissimus, cujus parum in vase vitreo misceatur cum melle rosaceo, & ulceri palati cum penicillo indatur.

Postera die à setacei applicatione, ei dosin pilularum mearum capitalium exhibui. Ea die officulum per os excrevit.

Die vero decima prædicti mensis, aliud officulum magnum corrosum & fœtidum, per nares emunxit. Dehinc ulcus in palato indies auctum, interstitium quin etiam nasi penitus erosum, ex quo in naso tanta cavitas relicta fuit, ut aliquando tredecim, imo usque ad quindecim turundas, hujus figuræ ac magnitudinis hic adumbratas, unam post alteram, sequenti unguento illitas, indere opus esset.

Figura & magnitudo turundarū

Vnguentū.

R. Succi geranii
Succi solatri
Sempervivi, ana partes æquales.
Lithargyrii auri
Plumbi usti
Lapidis calaminaris
Cerussæ ana ʒ ij.
Indantur in mortarium, quibus primo cochleare plenum olei rosac. affunde, & postquam aliquantum pistillo agitaveris, omniaq; probe commiscueris, cochleare plenum ex suprascriptis succis

Obs. 22. admisce, quibus iisdem probe agitatis & commixtis, mox iterum affunde olei parum & agita. Idque tam diu alternatim & continuo agitando facito, donec ad ℥ iiij. olei rosac. & tantundem præscriptorum succorum impenderis. Sic habebis unguentum pretiosum in ejusmodi ulceribus, quæ aliquid malignitatis sapiunt. Interstitium nasi ab apice ejus, usque ad superius labium, propter maximam, quæ hinc inde serpebat, putredinem, paulatim corrodebatur, & quidem non absque maximo dolore, adeo, ut labium superius exulceratum, cotone, aut filamentis suavibus vix abstergere liceret.

Postquam vero per dies aliquot parvis istis & dolorosis ulcusculis pulverem præcipitatum rectificatum inspersissem, dolor cessavit, malignitasque aliquantum remisit. Sed & loco mellis rosac. præscriptos pulveres radicum angelicæ, aristol. rotundæ, &c. syrupo sequenti permiscui.

Syrupus.

℞. Succi geranii ℔ j.
Radic. scrophular. majoris ℥ ij.
Folior. & flor. betonicæ
Agrimoniæ
Veronicæ
Scabiosæ
Fumariæ
Pyrolæ
Saniculæ
Alchimillæ ana M. ij.

Coquantur herbæ & radices in aqua ad consumptionem tertiæ partis, colaturæ per prælum expressæ, adde succum supra scriptum
mellis optimi,
Sacchari ana ℔ j.

Fiat secundum artem Syrupus.

Usus seri lactis ad acrimoniam humor. temperandam.

Ad temperandam quoque malignitatem atque acrimoniam humoris affluentis, usum seri lactis præscripsi, quo uti cœpit ultima Maji continuando usque ad 16. Julii, singulis matutinis tribus horis ante prandium bibendo haustum unum, saccharo dulcoratum.

Cæterum etsi ab usu horum remediorum malignitas aliquo modo cohibita esse videbatur, quia tamen res adhuc in ancipiti erat, ne si curatio minus ex voto succederet, sicque culpa in me transferretur, suasi, ut Medicum aliquem peritum atque doctum accerserent. Unde die 11. Julii, vocatus clarissimus atque doctissimus D. Sebastianus Meyerus, Reip. Fryburgens. Doctor Medicus ordinarius, cum Paterniacum venisset, & cirumstantias omnes, morbique essentiam mecum, ea qua potuit diligentia inquisivisset, causam mali in catarrhum acrem ac erodentem, ex intemperie quadam cerebri procreatum, referebat. Deliberatum itaque inter nos fuit, ut æger (quamvis summopere à pharmacis abhorreret) denuo probe expurgaretur, & postmodum decocto ligni Guajaci per mensem, vel septimanas sex, uteretur. Rursus itaque ʒ j. pulveris nostri laxativi cum ℥ j. syr. rosati solut. compos. ei exhibui. Deinde quoque per dies quatuor de sequenti Apozemate, ut uteretur, jussi.

Potio purg.

Apozema.

℞. Rad. cichorii
fœniculi
petroselini
graminis ana ℥ j.
polypod. querc. ℥ ij.
herbar. & flor. betonicæ
primulæ veris
scabiosæ
ceterach
polytrici
cuscutæ
veronicæ
agrimoniæ ana M. j.
sem. fœniculi
anisi ana ʒ ij.
liquiritiæ rasæ &
uvarum passular. ana ℥ j.

Obs. 22.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, utque colatura redeat ad ℔ ij. De qua melle despumato aliquantum dulcorata, & aqua cinamomi aromatizata, tempore matutino exhibeatur ad ℥ vj. In postrema dosi infunde
folior. senæ ʒ iij.
rhabarbari ʒ j.
agarici ʒ j. ß. Expressioni deinde addidi syrupi rosar. solut. compos. cum rhabarb. agar. & sena ℥ j.

Alia potio purgans.

Hoc modo corpore expurgato, sequenti decocto sudorifero uti cœpit,

Decoctum primum Guajaci.

℞. Ligni guajaci ℥ vj.
corticum ejusdem ℥ ij.
aquæ claræ ℔ viij. Macerentur in loco calido per horas 24. Postea lento igne coquantur ad consumptionem medietatis, colentur, & in ampulla vitrea usui reserventur.

Residentiæ ejusdem ligni denuo affunde aquæ ℔ viij. Bulliant, ut supra, ad consumptionem tertiæ partis. Quo decocto secundo utatur pro potu ordinario.

Decoctum secundum.

Decoctum primum semel tantummodo in die, tempore videlicet matutino ei exhibui, & ut sudaret, imperavi. Interim rationem victus convenientem præscripsi. Usus est decocto isto septem aut octo saltem diebus, adeo enim sibi adversabatur, viresque ejus prostrabat, ut diutius uti non ausus esset. Decocto tamen secundo per septimanas aliquot inter pastum utebatur.

Et quia interstitium nasi omnino, os vero palati ex parte tantum erosum erat, totam nasi cavitatem turundis præscripto unguento è succis illitis, ut supra monui, implevi, quo sic unguentum non solum undique adhæreret, verum etiam nasus, quantum fieri posset, erectus reservaretur. Ulceri vero palati turundas, syrupo præscripto ex radic. scrophulariæ, betonicæ &c. cum pulvere radicum angelicæ, aristoloch. rotund. &c. illitas, imposui. Hæcq; omnia bis in die reiteravi. Extractis turundis, antequam recentes imponerem, totam cavitatem nasi sequenti medicamento, siphone injecto, penicillis item in eo inebrietatis, adhibui.

Injectio in nares.

℞. Succi plantag.
geranii
aquæ ranar. an. ℥ j. ß.
syrupi præscripti ℥ j. Misce.

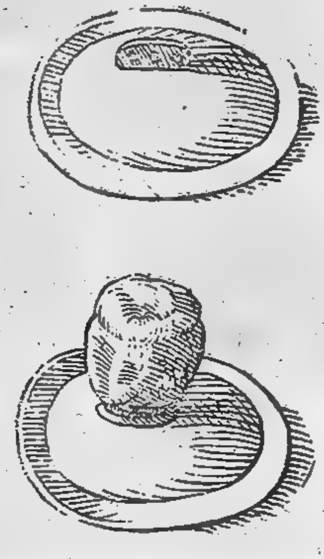
His adhibitis remediis, malignitas cessavit, ulcera item in cavitate nasi in dies cicatrice obducebantur. Verum vigesima prima Julii, patre

ipsius

Obs. 22. ipsius morbo gravissimo correpto, à me sumptis secum medicamentis, ad suos discedere, & post mortem parentis res domesticas curare, coactus fuit. Interim superveniēte æstu dierum canicularium, quia sanguis ita incaluit, ut acrior maligniorque factus sit, deinde etiam quia medicamenta, quæ secum sumpserat, minus decenter applicata fuerant, malum recrudescere cœpit. Quapropter denuo consilio meo opus ipsi fuit. Tum de novo putredinem ac malignitatem exortam esse, animadverti: fœtor enim magnus aderat, apexque nasi ad pinnas usque lividus conspiciebatur. Unde curationem rursus sic institui.

Corpore prius probe expurgato, venam incidi, cucurbitulas item (etiamsi setacei beneficio continuo multi supervacui humores effluerent) ad majorem diversionem applicui. Vlcera, in die bis undique in cavitate nasi, & circa palatum diligenter medicamento præscripto, ex succo plantag. geranii, & aqua ranar. &c. ablui, turundas, unguento de succis illitas, quemadmodum superius monui, imposui. Et quia putredo illa, quæ apicem nasi occupabat, vicinas partes quoque invadebat, non tantum apici nasi, verum & ulceri circa palatum nonnihil unguenti nostri Ægyptiaci, imponere coactus fui. Sic favore divino, putredo & malignitas paulatim remisit, curatio tamen ad mensem usque Decemb. protracta fuit, propter copiam ossiculorum cariosorum, quæ hinc inde tam ex cavitate nasi, quam palato, excidebant. Quorum ossiculorum ego usque ad triginta quatuor reservo. Exciderunt & nonnulli ex dentibus anterioribus cum suis alveolis, adeo ut maximum foramen ex ore in ipsam cavitatem nasi penetrans, relictum sit, per quod ne aer dispergeretur, sicque vox & loquela impediretur, instrumentum quoddam ex argento, cui spongiola adnexa, fabricandum curavi. Quod instrumentum adeo commode foramini prædicto palati indi potest, ut sermonem ita articulate proferat, ac si nullus omnino defectus subesset: cum è contra instrumento cum sua spongiola extracto, vix verbum unum aut alterum distincte ac articulate proferre posset.

Figura prædicti instrumenti.

Inciderunt & nonnullæ aliæ circa hunc affectum difficultates, quæ curationem hanc & longam, & laboriosam effecēre, quas, quia tibi non ignotas esse sciam, brevitatis causa hic omitto.

Obs. 22 & 23.

Nunc tamen, laus Deo æger ita convaluit, ut ad hunc usque annum 1609. optime valeat, & rem familiarem probe ipsimet administrare possit. Apex tamen nasi, quia corrosus fuerat, simus factus est.

Testes Curationis affectus hujus.

Curationi hujus affectus una tecum interfuere Clarissimi atque Doctissimi viri, D. Michael Doringius, Philosophiæ ac Medicinæ Doctor, convictor meus suavissimus, Dominus item Melchior Schonwalderus Medicinæ Candidatus, qui Paterniacum transiens, affectum hunc in suo vigore vidit.

Hisce, vale, amantissime Domine Urstisi, & Amplissimam Facultatem Medicam Basileensem meo nomine plurimum salutare non gravaberis. Ex Musæo meo 13. Januarii 1609.

OBSERVATIO XXIII.

Ex suffitu Ozæna gravissima, aliaque symptomata.

Idem ad eundem

Virum præstantissimum Dominum EMANUELEM URSTISIUM.

QUam periculosa sint suffamigia ex cinabrio Doctissime atque amantissime D. Urstisi, alias coram ex me intellexisti. Etiamsi enim in lue venerea inveterata à viris doctis adhibeantur, neque ea omnino improbem, ita tamen semper mihi suspecta fuere, ut ea hactenus non adhibuerim. Nihilominus tamen multos, quantumvis inveterata lue venerea laborantes, Dei singulari beneficio sanitati restitui. Sunt autem in desperata tantummodo lue venerea, & robustissimis, ac antea diligenter præparatis, nec non ab omnibus excrementis aliquoties expurgatis corporibus adhibenda. Qui secus, & Empiricorum atque barbitonsorum nostrorum more, faciunt, non curant, sed destruunt corpora, & ad summam miseriam perducunt ægros. Hujus rei exemplum non vulgare post tuum à nobis abitum, mihi videre contigit, quod tibi communicare non gravabor.

Juvenis robustus, & optimo corporis habitu præditus, ante annos quatuor coryza, cum maxima narium obstructione laborans, Empiricum in consilium adhibuit. Is catarrhum huncce per nares palatumve facilime se evacuare posse, audacter affirmare, aureosque montes promittere, ausus fuit. Quibus æger commotus, sese ipsi curandum commisit. Impuro itaque nec ullo modo præparato corpore, nudum ipsum sub conopæo in labrum collocavit, ac totum corpus cinabrio in prunas projecto suffumigavit, & quidem per dies aliquot. Hinc maxima virium prostratio sequuta est adeoque pituita ad os & nares confluxit, ut circa ossa cribrosa sordidum ac fœtidum ulcus sit generatum. Ego superiori mense Majo ad ipsum in consilium vocatus, interstitium nasi omnino, reliquas

Obs. 23. & 24.

quas vero cartilagines ex parte erosas reperi, ita ut maxima cavitas ac nasi depressio adsit: continuo quoque pus fœtidum è naribus extillat, olfactus plane abolitus est. Tanto præterea impetu humores ad faciem defluunt, ut indies nova tubercula hinc inde oriantur. Circa sinistrum canthum minorem ante menses duos rupta est vomica, ex qua relictum est ulcus sordidum: supercilium quinetiam, & palpebræ dextræ in tumorem elevatæ sunt, nova item in partibus istis apostemata oriuntur. Multa ac varia ipsi præscripsi medicamenta, tam interna, quam externa, quæ si à præsenti Chirurgo rectè & cum diligentia adhibita fuerint, de recuperanda valetudine spes est, sin minus, verendum ne malum indies accrescat, & in pejus ruat.

Memini me superioribus annis una cum clarissimo viro D. Sebastiano Meyero, Reipubl. Freiburgensis Doctore Medico celeberrimo, à duobus nobilissimis in consilium adhibitum fuisse, quibus similiter post suffumigia ulcera sordida fœtidaque circa ossa cribrosa remanserant.

Nudius tertius cuidam nobili Ozæna ex suffumigiis contracta, setaceum ex consilio prædicti Dn. D. Meyeri, adhibui. Vides itaque quam periculosi sint suffitus in lue venerea, & narium affectibus. Ooculis præterea adversissimi sunt, ut hic Clariss. D. D. Doringio, teque præsente in cæmentario quodam, qui ab Empirico suffumigatus, ophthalmia gravissima correptus fuit, observavi. Merito itaque ab eis abstineat fidelis Medicus atq; Chirurgus.

Cæterum Ozænicus noster, quem probe nosti, tam bene nunc se habet, ut nil supra, adeo ut ante menses aliquot, formosam & sanam puellam ex uxore sua progenuerit. His vale amantissime D. Urstisi, cum tuis omnibus, quos tecum ego & uxor mea salutamus. Raptim. 8. Julii. 1609.

OBSERVATIO XXIV.

Ex suffitu Ophthalmia.

CÆmentarius quidam Paterniaci, cum aere frigidiusculo in rivulo quodam frigido fundamenta jaciendi gratia operatus esset, dolore obtuso tibiarum cum stupore aliquo correptus fuit.

Neglexit morbum, admonitiones consiliaque mea sprevit, & Empiricos, nec non artis plane imperitos tantum homines adhibuit. Res tandem eò devenit, ut nunc non nisi suffulcris, & quidem maxima cum difficultate incedere possit, tanta in nervis & nervosis partibus labefactatio, summaq; imbecillitas exorta est. Cæterum unus ex istis nebulonibus, quum mira in affectu isto præstare vellet, suffitum ex cinabrio, antimonio, & similibus, nullo modo præparato corpore adhibuit. Hinc imbecillitas crurum mirum in modum aucta fuit. Et quia in ipsa administratione suffitus oculorum ratio habita nō fuerat, periculosa ophthalmia correptus fuit, ex qua visum perdidisset, nisi ego manum adhibuissem.

Itaque pilulis purgato corpore, & sectis in brachiis venis, adpositis item cucurbitulis, oculisque collyriis aptis instillatis, sanitati restituti fuerunt oculi, crura vero usque nunc eodem in statu permanent. Curationi interfuerunt Clarissimi ac Doctissimi viri Dn. D. Michael Doringius in Academia Hassorum pro tempore Medicinæ Professor celeberrimus; Emanuel Urstisius, artium liberalium Magister, Convictores mei suavissimi.

Obs. 25.

OBSERVAT. XXV.

De gravissimis quibusdam capitis aliarumq; partium vulneribus, & fœtore cadaveris post mortem maximo ac teterrimo. Item

DE

Cornuto quodam homine, historia admiranda.

EMANUEL URSTISIUS *Guilhelmo Fabricio Hildano, Medico atque Chirurgo præstantissimo atque celeberrimo.*

S. P. D.

PRO variis ac innumeris tuis beneficiis, Vir celeberrime, mihiq; multis modis observande, quibus me non duntaxat toto illo triennio, quo convictu tuo, atq; conversatione jucundissima, Paterniaci fretus, cumulatim afficere placuit, verum quod insuper adhuc geminas illas Observationes de Ozæna gravissima, mihi, quantumvis nil tale de te merito inscribere dignatus fueris, multis nominibus est ut tibi agam gratias maximas. Vtinã vicissim & mihi aliquo officii ac humanitatis genere, beneficiis tuis respondendi facultas aliqua concederetur, animi certe mei gratitudo nunquam defutura esset. Omnem tamen (quantum quidem in me erit) lapidem movebo, quo mei erga te studii & observantiæ debitæ declarandæ aliquam captem occasionem. Interea vero temporis omnia à te mihi beneficia præstita, memoria grata ac firma æternum hærebunt, observabunturq;.

Cæterum, quia à me cupis, ut casum illum funestum, qui ante annum in tui absentia Paterniaci Aventicor. acciderat, tibi communicem. Quocirca eum, prout tum temporis mihi annotare licuit, brevibus perstringam atque enarrabo.

Erant cives quidam duo, ex urbe Staffiacensi, ditionis Fryburgensium Aventicorum, nimirum Antonius Giova, & Jacobus Pelizier, qui ob commune negotiationis genus æmuli, (ambo enim Staffiaci œnopolæ, & proximi vicini erant) cum jam à longo tempore, mutuo odio sese invicem prosequerentur, accidit, ut quadam die, sexta videlicet Octob. 1608. in Emporio Paterniacensi, ambo satis poti, forte fortuna mutuo sese offenderent, ensibusq; strictis congrederentur adeo ut in congressu illo Antonius Giova ad sinistri oculi regionem vulnus receperit. Postmodum vero ab adstantibus à se invicem separati, cum sauciatus ab illo vulnere accepto, magis magisque erga suum antagonistam exacerbatus esset, denuo ansam invadendi ipsum quæsivit. Quocirca cum eum

Obs. 25. domũ reversurum, extra oppidum in suburbio rursus offendisset, secunda vice ense stricto ipsum impetiit. Tum temporis JAC. PELIZIER, graviter adeo inimicum suum in capite sauciavit, ut in terram mortuus quasi cadere, coactus fuerit, ubi insuper adhuc alia vulnera recepit. Interim prædicto JAC. PELIZIER fugam sibi arripiente, succumbens tantã hæmorrhagiam passus erat, ut majori sanguinis sui penore orbatus fuerit (quandoquidem eo loci, ubi humi prostratus erat, tanta sanguinis effusi copia conspiciebatur, sicut ego ipse testis ocularis esse possum, ut vitulum ibi mactatum dixisses.) adeo ut adstantes omnes vulneratũ jam omnino mortem oppetiisse, vel saltem morti proximũ, sibi persuasissent. Ab adstantibus verò in ædes tuas asportatus, nulla fermè ampliùs signa vitæ in ipso elucebant: jacebat enim fixis oculis, omni sensu, motu atq; intellectu privatus, solâ respiratione cordis, & arteriarũ motu adhuc superstite. Protinus itaq; unà cum honestissima tua conjuge in Chirurgicis ac Clinicis exercitatissima atq; industria, manum adhibere, vulneraq; omnia inflicta specillo curiosè & anxiè cum scrutari cœpissemus, primùm quatuor diversa in capite vulnera profunda, & sibi invicẽ fermè partim continua, partim etiam contigua in ipsam usq; substantiã cerebri penetrantia, invenimus, quæ dũ specillo accuratiùs exploraremus, in majori vulnere ossicula nonnulla offendimus. Horum quatuor capitis vulnerum, quod erat maximum omniũ, oriebatur ab osse temporis dextri, à quo supra os syncipitis obliquè versus latus sinistrum, suturam sagittalem perreptando ad alterum os syncipitis lateris sinistri tendebat. Ab hujus vulneris extremitate altera, aliud exoriebatur vulnus, continuum adeo priori, ut vulnera illa duo propter continuitatem, unum idemque viderentur, (cùm tamen revera diversa essent) Vergebat vulnus hocce à modo dicti vulneris extremitate altera ad os fermè temporis sinistri. Prodebant sese & alia bina in capite vulnera, sibi invicem proximè conjuncta, quorum alterum originem suam ab altera prædicti maximi vulneris extremitate suprà suturã lambdoideam ad os occipitis usq; tendebat, alterum quod inflictum erat vulnus, juxta modò dictũ, itidẽ à supradicto maximo vulnere oriebatur, & instar jam dicti vulneris quoque supra suturã lambdoideam, versus os occipitis progrediebatur. Insuper & alia nonnulla vulnera in aliis corporis partibus inflicta sese in conspectũ dabant, utpote sub cubito brachii sinistri, in quo vulnus obliquum latum ac profundũ conspiciebatur, adeò ut magnus nervus per medium dissectus appareret: minimus quoq; manus sinistræ digitus ferè omninò amputatus, ut saltem cuti appenderet: minimus quin etiam manus dextræ digitus ab apice ad secundam juncturam usque omninò discissus erat. Et notandum, vulnera prædicta brachii & digitorum exanguia adeò & exiccata fuisse, ut inde nil omninò cruoris exudaret: propter sanguinis forsan, ad partem magis offensam, caput videlicet, affluxum: vel etiam propter maximam jam ante factam hæmorrhagiam. Postquam itaque vulnera prædicta sedulò explorassemus, ægrumq; extremâ virium imbecillitate laborantem, animadvertissemus, oppidò omnia ea, quæ ad curationem vulnerum suorum necessaria videbãtur, præparavimus. Et interim dum à ministro in capite circa vulnera, capilli tonderentur, & novacula abraderentur, ei per os potiunculam confortantem exhibuimus, deinde protinus sanguinẽ hinc inde adhuc promanantẽ, medicamentis ad sanguinem sistendum appropriatis, restrinximus. Post vulneribus omnibus probè deligatis, cùm sauciatus ab adstantibus in diversorium publicum, in quo ei decumbendum erat, deportatus fuisset, fasciæ quadantenus inter deportandum ipsum relaxatæ fuêre, adeo ut de novo vulnera deligare opus fuerit. Tùm temporis aliud denuo confortans medicamentum, quod simul grumosum ac coagulatũ sanguinem hinc inde in corpore collectum, dissolveret, per os ei exhibuimus. Ex quo mox, dum vires aliquantulum recollegisset, sanguinem grumosum excreare cœpit. Post horæ deinde quadrantem, convulsiones in sinistro latere, in labiis, palpebris oculi, musculis itẽ pectoralibus, & brachio, violentæ adeò supervenêre, ut ægri brachium à viro, quantumvis robusto, nonnisi maximâ vi, contineri potuerit. Quæ quidem convulsiones secundum Hippocr lib. 5. Aph. 3. vulneribus post copiosum sanguinis profluvium supervenientes lethales existunt. Hippoc. 5. Aphor. 3.

Postridiè, septima videl. Octobr. intellectus aliquantum redire cœpit, (omni tamen loquelâ adhuc abolitâ, nisi quod ad interrogata unico verbo difficulter Imò vel Non respondere posset.) Convulsiones verò partium dictarum assiduè in eodem statu permanebant, aderat insuper maxima virium imbecillitas cum maximis totius corporis doloribus.

Die octava Octob. convulsiones in brachio sinistro cessare cœperunt, quæ tamen in sinistra faciei parte, in eodem statu subinde persistebant. Insequentem deinde noctem satis tranquillam cùm egisset, postridie 9. Octob. mane convulsionibus in facie quoq; quadantenùs sedatis, versus vesperam deinde horam circiter tertiam pomeridianam, viribus adeo erat prostratus ut superindormiret, graviq; somno sopiretur, quo tẽpore ei Epithemata Cordialia applicuimus. Cum autem ab hora tertia ad sextam circiter horam ejusmodi profundo somno cum stertore sopitus esset, tandem ab eodẽ expergefactus, singultu illicò superveniente, animam magno cum clamore efflavit. Post mortem deinde ejus, cum fascias vulnerũ cerebri solvissemus, tam fœtidus ac teter odor inde exhalavit, quem adstantium nullus ferè sufferre posset, vel saltem demortui cadaver appropinquare ausus fuisset. Posterâ die manè, cum denuò prædicta vulnera inspiceremus: maximam effervescentiam & agitationem sanguinis serosi, putridi, ac fœtidi animadvertimus, ut mirum dictu sit, quanta humorum in cerebro fuerit ebullitio. Totum deinde caput, facies, brachia & venter in tantum intumuerant (inprimis scrotum in magnitudinem capitis infantis alicujus elevabatur) ut cadaver aspectu horridum omninò appareret. Quin etiam prædictæ partes omnes adeo flavescebant, ac si croco omnimodè infectæ fuissent.

Et hæc sunt vir Clarissime, quæ circa huncce casum funestum observare & annotare potui.

Porrò, quia te quoq; rerum admirandarum ac rararum curiosissimũ esse, mihi satis superq; constet, simul eadem operâ hic coronidis loco historiam quandam prodigiosam, atq; annotatione non indignam, de quodam homine cornuto, quem anno 1598. Lutetiis Parisior. unà cum Clarissimo Dn. D. JACOBO FAESCHIO pro tempore in alma Academia Basileensi Professore publico, ac celeberrimo, Dn. item JOH. ECKHENSTEINIO, tum temporis discipulo meo,

Obs. 25.

meo, ipsemet vidi, ejusque cornu manibus palpavi contrectaviq́; subnectere lubuit.

Historia prodigiosa de quodam Cornuto.

Erat autem Cornutus ille FRANCISCUS TROVILLOU nomine, homo staturæ mediocris, corpore satis obesus ac repletus, calvus, (occipitio excepto, quod capillis aliquantum investiebatur) aliàs morosus admodum, moribus ac gestibus rusticis planè præditus, ac pelle vulpinâ vestitus, adeo ut aspectu horridus omninò esset: natus in viculo quodam, Gallicè les Mezieres indigitato, qui ad D. LAVERDINUM, Regis Galliarum Polemarchum spectat. Huic à teneris in locis sylvestribus à carbonariis educato, ad annum septimum usque ætatis suæ nullum adhuc alicujus cornu indicium apparebat, quo tamen tempore è fronte primum extuberare cœpit, adeo ut circa annum 17. ætatis suæ ad instar apicis alicujus digiti magnitudinem promineret. Quod postmodum progressu temporis paulatim ejusmodi incrementum accepit, donec tandem circa annum ætatis suæ 35. tam magnitudine, quàm formâ, cornu arietis prorsus referret atque adæquaret.

Cornu hocce è medio frontis enatum, supernè ad verticem, suturam coronalem usque retortum, progrediebatur, ut cutim eo loci omninò fermè attingeret, quod etiam (ipsomet id referente) jam semel antehac firmiter adeò cuti inhæserat, ut doloris evitandi gratia, idipsum necesse fuerit aliquantum resecare atque rescindere. Quoties cornu illud palpabatur, vacillabat, cornutum verò inde dolorem maximum persentiebat, ita ut tandem ab adstantibus vix amplius sibi istud palpari passus fuerit. Hoc autem an in ipso frontis osse, vel cute solummodo radices suas fixas habuerit, usque adeò mihi non constat: credibile tamen, quia cornu tam amplum atq; ponderosum, radices omninò in cranio ipso egisse. An item cornutus ille dentibus molaribus præditus fuerit, non observavi. Qua autem ratione & ex qua materia cornu istud in hoc homine generari potuerit, id omne tibi perpendendum relinquo.

Tandem cum cornutus ille per duos menses Parisiis conspiciendus, expositus fuisset, Aureliam versus conductus fuit. Quo loci quum pervenisset, paulò post diem suum obiisse, intellexi.

Atque hæc sunt, Vir omnibus modis colende; quæ tibi de casu illo funesto, deque cornuto prodigioso, communicare in præsens lubuit. Quæ omnia, ut hilari fronte, & eo, quo à me proficiscuntur animo, suscipias, & porrò favore atque amore tuo solito me prosequi pergas, etiam atque etiam rogo, obtestorq́;. Basileæ Rauracor. 12. Decemb. 1609.

Nominis tui Clarissimi studiosissimus
M. EMANUEL URSTISIUS, φιλίατρος.

Obs. 25.

Effigies hominis Cornuti & Monstrosi.

ANNOTATIO.

Hujus viri cornuti, & monstrosi meminit quoque JACOB. AUGUSTUS THUANUS, Tomo quinto, lib. 123. pag. mihi 874. qui & ipsum Lutetiæ vidit Anno 1599. Effigiem ad imitationem iconis Lutetiæ impressam, & à prædicto viro, Dn. Urstisio mihi communicatam, hic annectere volui.

Delineatio cornu non omninò cum descriptione Thuani convenit: scribit enim, cornu non spiralibus lineis, sed porrectis striatum fuisse, sed hæc non usq; adeo magni sunt momenti.

Porrò

Obs. 25.

Porrò de cornibus natis cum pueris, aut ex adultis excrescentibus, plura vide apud Dn. D. Schenckium, observat. Medicinalium lib. 1. de cute capitis, mihi pag. 732. Singulare quoque exemplum lector apud Barthol. Cabrollium, Chirurgum longè celeberrimum Observ. 11. videre poterit: qui & methodum, quomodo abscindenda sint, proponit: dummodò universalia neglecta non fuerint.

De puella cornuta, historia admiranda.

Anno 1612. puellam octodecim circiter annorum, ex pago quodam Bernam adductam, ibidemque Nobili ac doctissimo viro Dn. Paulo Lentulo, pro tempore D. Medico ordinario, à Magistratu amplissimo, curandam commissam fuisse memini. Hujus puellæ dorsum, brachia & crura, cornibus scatebant: eorum nonnulla duos transversos digitos erant longa, nonnulla incurvata, sed major pars recta, & fusci coloris erant. Ego cùm 28. Novembr. ex Belgio reversus essem Bernam, Puellam hancce in Nosocomio sanam vidi, cicatrices quinetiam, & vestigia cornuum palpavi, omniaque quæ acciderant à D. Lentulo mihi relata fuerunt. Effigiem ad vivum depictum mihi communicavit nobilis atque excellentissimus vir D. Daniel Hintzius, hujus Reip. Architectus, pictor & sculptor insignis, quàm hîc annectere volui.

Curatio.

Methodus autem; quâ Dn. Lentulus ipsam curavit, hæc est. Præscriptâ optimâ victus ratione, apozematibus, & julapiis humorem atrabilarium præparavit, & Melanagogis aliquoties expurgavit, mensesq; provocavit. Postea apozemata, julapia, Melanagoga iteravit. Sic satis expurgato corpore, tandem ipsam ad Thermas, hîc in vicinia, Zum Neuen Hauß/ sitas, misit: quibus cum per dies aliquot usa fuisset, cornua per se deciderunt, & sana ad Nosocomium rediit, ubi mihi à Dn. Lentulo, ut dixi, monstrata, omniaq; quæ acciderant, relata fuerunt. Post usum Thermarum, refocillatis viribus ac iterum expurgato corpore, ad suos ipsam remisit Dn. Lentulus.

Cornua autem non ossibus, sed cute, & carne saltem adhæserant, ideoque à Thermis emollita, facilè deciderunt. Sanam & incolumem ipsam per annum circiter vixisse, Clarissimus & doctissimus Dn. D. Barthol. Dunus, qui mortuo Dn. Lentulo in Medicum ordinarium receptus fuit, aliquoties mihi asseruit. Quum verò propter egestatem, præscriptam victûs rationem observare non posset: purgantia quin etiam (quia à Medicis remota erat) intermisisset, cornua recrevisse, retulit Dn. D. Dunus, sed non tantâ in copiâ, ut antea. Interim tamen cum sine dolore vix stare, multò minus ambulare, sedere, aut supina cubare non posset, & à Medicis remota esset, tandem exhaustis viribus, piè obdormivit.

De thermis Neuhausianis.

Aqua autem prædictarum Thermarum in loco paludoso erumpit; Et per tubulos ad proximum diversorium publicum ducitur, ubi in aheno magno calefacta in diversa lavacra distribuitur. Constat ex sulphure, & alumine. Thermæ hæ nervos partesqve nervosas emolliunt, dolorem leniunt, ulcera inveterata, scabiem, aliaque vitia cutis sanant: mirum in modum enim mundificant & exsiccant, præsertim si limus qui tubulis & canaliculis adhæret, exsiccatus, & in pollinem redactus, ulceribus inspersus fuerit. Articulorum doloribus & eorum tumoribus, ex causa frigidâ ortis, conveniunt, & lassitudines membrorum tollunt.

Effigies Puellæ cornutæ.

Obs. 26.

OBSERVATIO XXVI.

De percussione quadam gravissima in occipite, ex qua mors, & fœtor horrendus sequutus.

Ornatissimo atque doctissimo Viro,

Dn. EMANUELI URSTISIO, artium liberalium Magistro

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

QVem misisti Catalogum librorum, præstantissime atque doctissime mi Domine URSTISI, Illustri ac Generoso Dno. EUSTATIO de REFUGE, Legato Regio ostendi, nihil in ipso quod ad ipsius intentionem faciat, reperit: pro susce-

Obs. 26. suscepto tamen labore gratias tibi agit maximas. Casus, quem mihi communicasti, gratissimus fuit, estque lectione dignus, in quo fœtor ille, qui ex vulneribus exhaluit, notandus. Anno 1594. simile quid Coloniæ Agrippinæ mihi observare licuit. Vir quidam natione Italus, & mihi familiaris, robustus, quinquaginta circiter annorum ætatis, sed optimo corporis habitu præditus, qui & à juventute morbis parum obnoxius fuerat, quum eum juvenis quidam Italus, qui vix vigesimum annum ætatis attigerat, odio prosequeretur, illum tamen viriliter magnanimiterque aggredi ausus non esset, clam vulpinaque indutâ togâ, ipsum percutere, & membrum aliquod baculo perfringere, tentare voluit. Res ipsi successit: quadam enim die circa tertiam pomeridianam, cum negotiorum suorum causa ex foro domum redire vellet, clam atque à tergo, in platea tamen publica, venit juvenis iste, ac tali ictu circa cervicem ipsum baculo percussit, ut protinus in terram veluti mortuus ceciderit, loquelam, nec non intellectum amiserit. Ad ædes suas deportatus, eadem nocte, inter tertiam & quartam naturæ satisfecit, etiamsi nullum contusionis, minus vulneris (forsan propter vestes) appareret vestigium. Id autem in hoc viro annotatione dignum occurrebat, nimirum gravissimus quidam ac deterrimus fœtor, qui statim post acceptum ictum, ex ipsius corpore exhalare cœpit. Fœtor ille ita auctus fuit, ut separatâ à corpore animâ, nullus eorum qui ad mortuos tractandos ibi constituti, cadaver appropinquare posset, sed necessum fuit, opus hoc committere illis, qui sordes urbis & latrinas expurgare consvevêre. Unde vero fœtor ille gravissimus provenerit, nondum video, cum homo iste, uti dixi, sanus, robustus, & morbis parùm obnoxius, semper fuerit: tibique hac de re ulterius cogitandi, ansam dare volui.

Alia historia de homine quodam Cornuto. Porrò historia de homine cornuto, quam communicasti, multum placet, inprimis quia effigiem simul addis. Habet Dn. BARTHOLOMÆUS CABROLLIUS, olim apud Monspelienses Chirurgus longè celeberrimus, simile exemplum. Refert enim, Monspeliensem JEAN GUY nomine, ipsius consilium ac opem implorasse, ac cornu, quod sibi ex fronte, ad latus sinistrum exsurgebat, monstrasse, simulque, ut id amputare vellet, petiisse. Firmiter autem cranio adhæsisse, & semipedem longum, crassum verò pollicem fuisse, scribit. Ad radicem abscisso cornu, sangvinem tam copiosè effluxisse, ut cauterium actuale applicare necesse fuerit, addit; nihilominùs tamen mundificato ulcere, & inducta cicatrice, virum huncce convaluisse, asserit. Vale præstantissime Dn. Urstisi, & me tuum cense, 29. Octobris 1609.

OBSERVATIO XXVII.

De corde, adhuc vivente non exigua sui parte, putredinem passo.

A Viro Nobili Dn. MARCO OFFREDO, Philosopho summo, & Doctore Medico longè celeberrimo, observata, mihiq; communicata, 17. Martii Anno 1606. *Obs. 27. & 28.*

MEnse Augusto anni 1600. JACOBUS RUANUS agricola, annos natus 46. plaustri fœno onusti eversionem ruinamq; in se passus, de punctorio, simulque gravativo doloris sensu in pectore, nec non de quadam cordis compressione, & spirandi difficultate, conquestus est. Thoracis vertebræ, quæ citra ullam costarum fracturam contortæ & subluxatæ conspiciebantur, levi negotio operâ Chirurgi fuerunt restitutæ, ipseq; ægrotus post quatriduum adeò levatus, ut ad consuetos labores redierit. Verùm aliquot elapsis diebus ardente febri conflictari cœpit, cum asthmate, deliratione, vigiliis perennibus, siti maximâ, genarumque rubore, & lipothymiâ sibi mutuò succedentibus: ita demum undecimâ morbi die (cùm præsertim à vini usu, conjugis indulgentiâ non abstinuisset) vitam finivit. Adaperto cadavere, id inprimis rarum innotuit. Pericardium scatens pure sanioso, cui velut immersum cor, magna sui parte ad utramque potissimum auriculam, partim exesum, partim etiam marcidum visebatur, quinimò contagium supernam sinistri ventriculi regionem jam invaserat: insuper & ab ipso corde, dum Chirurgi manibus comprimeretur, saniosa quædam materia exiliit: pulmo ejusdem labis particeps, aliis interim visceribus à naturali statu parum immutatis. Dissectioni interfuerunt PAULUS OFFREDUS, Doctor Medicinæ, & Magist. SIMON, Chirurgus.

OBSERVATIO XXVIII.

Ingens abscessus inter pleuram & costas repertus.

REverendi ac doctissimi Viri Dn. STEPHANI à CASTROBELLO, verbi Divini ministri filiola, tussiculâ continuâ, & difficultate anhelitus vexabatur. Circa undecimum mensem ætatis sub axilla dextra exortus est abscessus, quo à me aperto, pus copiosè per mensem integrum effluxit; exiguum tamen levamen inde habuit. Tandem clauso ulcere, symptomata, veluti tussis, difficultas anhelitus, virium prostratio, & nutrimenti fastidium, aucta sunt: ita ut decimo octavo circiter mense ætatis è vita discederet.

Post mortem præsente Reverendo ac doctissimo Viro, Dn. JOH. RITTHERIO, & JACOBO MARIONE, multisque aliis, inciso cadavere, ingentem abscessum sub axilla sinistra, & quidem inter pleuram & costas inveni, in quo pus copiosè repertum fuit. Mirum profectò, quomodo in tenello infantulo, talis abscessus, in parte tam exquisito sensu prædita, absque mortis discrimine generari potuerit. Similem ferè casum lector Observ. 71. Centur. I. videre poterit.

OBSER-

OBSERVATIO XXIX.

Obs. 29. 30. & 31.

De lapidibus in pulmone repertis, exempla tria.

EXEMPLUM I.

LUdovicus Rochalfinger Pannonius, per multos annos asthmate & tussi laborans, tandem extenuatus, anno 1593. die 13. Martii Coloniæ Agripp. obiit. Post mortem ejus præsentibus nobilissimo doctissimoque Carolo Utenhovio, ac Joanne Slotano, Medico celeberrimo, cadaver dissecui, in eoque (præter hepatis, lienis, aliorumque viscerum obstructionem ac scirrhositatem) in Pulmonis substantia lapidem prædurum, & undique asperum, nucis juglandis magnitudine, validissima quadam tunica carnea inclusum, inveni. Præterea hinc inde per pulmonis substantiam, præcipue autem circa ramos asperæ arteriæ, tubercula plurima; ex viscida materia in scirrhos concreta, absque ullo tamen ulcere reperiebantur. In pericardio item ad libras duas usque aquæ continebatur, uti & in pectore multum ejusdem aquæ innatabat.

EXEMPLUM II.

Biennio post denuo mulieris cadaver ex Phthisi mortuæ, præsente Dn. D. Johanne Slotano, Medico celeberrimo, incidi, in cujus pulmone copiosas arenulas cum aliquot lapillis invenimus.

EXEMPLUM III.

Anno 1604. Paterniaci Aventicor. in Xenodochio denuo cadaver mulieris diuturno morbo laborantis, in præsentia Dn. D. Alberti Hauwenzwigii Berlinensis, convictorisque mei incidi, in cujus pulmone lapides quam plurimos tam albi, quam atri coloris reperimus.

OBSERVATIO XXX.

Frustula Pulmonis per urinam excreta.

ANno 1600. 14. Aug. cum essem Viviaci in officina D. Jacobi Probi Pharmacopœi, convenit me rusticus, qui mihi urinam fratris sui ante menses jam septem Phthisi correpti, conspiciendā præbebat. Erat illa rubicunda; & scatens materia simili filamentis, qualia post factam in manu pedevè phlebotomiam, visuntur in aqua calida. Eam materiam conjectabam è pulmonibus promanasse nec diu vitalem fore ægrotum. Id quod & eventus postmodum quoque edocuit; siquidem is decimo quinto die post discessum meum obiit.

OBSERVATIO XXXI.

De Materia pleuritidis per urinas expurgata.

Ad

Clarissimum atq; doctissimum Virum

D. D. JANUM ANTONIUM SARACENUM

Philosophum acutissimum, & Medicum Regium longe celeberrimum.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

IN iis quæ nuper ad te scripsi, vir præstantissime & compater perpetuo honorande, præcipuum fuit morbus Pleuritis, revera acutissimus; quo Domini Joh. Rheterii, Professoris nostri Hebraicæ linguæ uxor laboravit, nunc vero singulari Dei beneficio convaluit. In curatione autem hujus matronæ, materiæ Pleuritidis per urinas evacuationē, quum melius atque manifestius mihi, quam unquam antehac observare licuit, T. Ex. (nisi molestū videbitur) rem paucis communicare placuit.

Obs. 31. & 32.

Quarta hujus mensis die, cum matrona hæc circa res domesticas occupata fuisset; ac interim ad sudoris eruptionem incaluisset, dolore pleuritico eâdem nocte, in latere dextro correpta fuit. Ego sequenti die una cum Clarissimo Viro Dn. D. Roscio vocatus, ipsam febricitantem, & dolore acutissimo sub Omoplata; & axilla antrorsum ad sternum usque laborantem, invenimus: syncopæ quoque frequentes, nausea, & capitis dolor aderat.

Historia.

Porro propter dictas syncopas, & quod utero gestaret, purgantia medicamenta & venæ sectionem improbavit D. Roscius, quamobrem clysteres eò frequentius injecimus. Initio pectus oleo lilior. chamomil. & rosaceo inunximus, & syrupum de polytricho, & liquiritia exhibuimus. Secunda die urinæ cœperunt esse turbulentæ, & rubicundæ, veluti admixto sanguine. A tertia vero die ad quintam planè sanguineæ, quæ tamen paulatim in materiam purulentam transierunt, adeo ut à septima ad decimam & undecimam pus urinæ admixtum, clarè perspicere possemus; nec deinde aliam crisim in ipsa observavimus.

Ab initio autem usque ad finem secundæ diei (quo tempore urinæ veluti naturales conspiciebantur,) acutissimus ille dolor fixus fuit; qui elapsa secunda die sensim; & per gradus quasi ad lumbos & ipsam regionem renum versus, descendit. Septima tandem dolor iste paulo supra renes consedit, nec ulterius descendit, sed paulatim remisit, ita ut ante undecimam, & dolor omnis, & febris disparuerint & jam optime convaluerit. Vale Vir amplissime cum nobilissima conjuge tua, quam tecum ego, & uxor mea peramanter salutamus. Raptim Lausannæ 30. Martii 1598.

OBSERVATIO XXXII.

De vulnere quodam pectoris, cum abscissione portionis cujusdam ipsius Pulmonis.

A

Clarissimo atque excellentissimo viro Dn. ALBERTO ROSCIO, *olim apud Lausannenses Doctore Medico longe celeberrimo, curato, mihiq;*

à

DOMINO

ABELO ROSCIO F. nunc quoque apud Lausannenses Doctore Medico celeberrimo, communicata.

INsanabilia Pulmonum vulnera, asserunt Medici ac Chirurgi fere omnes, (Vir Clarissime) cum tamen ipsa perquam bene consolidari ac curari sæpius contingat, ut ex variis neotericorum historiis colligere est: idque maxime clarum fit ex observatione geni-

Obs. 32. & 33.

genitoris mei, piæ memoriæ, Alb. Roscii, Doctoris Medici tibi amicissimi. Quæ sane historia jam ante annos multos ab ipso accepta, fere è memoria exciderat, hanc tibi communicare volui, prius quam tota penitus è mente effluxisset, quod ea inter curationes miras reponenda, seu inter vulnera admirabilia curata recensenda mihi digna visa sit.

Erat apud Delphinates in urbe Calmuntii, ubi medicinam per aliquot annos felicissime faciebat pater, ex nostris vicinis quidam secundum pectus graviter sauciatus, vulnere punctim facto, is etenim inter pectoris costas, ni fallor quintam ac sextam, non procul ab osse sterno vulnus acceperat, cui cum gladius lato mucrone pulmonem ipsum levissime perfodisset, in sui extractione & exitu, nescio quomodo in gyrum facto, secum pulmonis portiunculam per vulnus foras eduxit: quare statim à cunctis adstantibus morti proximus adjudicatus fuit æger. Attamen vulnerati precibus condescentes amici & affines, Patrem Medicum cum Chirurgo advocandum curarunt, qui etiam vulnus lethale pronunciavit adstantibus, ægrum tamen semper bono animo esse jussit, & ne de salute desperaret, manus auxiliares illi à dicto Chirurgo adhibendas & curationem tentandam voluit pater. Jussitq; quamprimum eam lobi pulmonis partem, quæ foras prominebat, prius bene vino lotam in pectus retrudendam. Sed eam, dum tractaretur leviter livescere animadvertens amputare fecit ferreo candente instrumento. Reliquum vero in pectus benigne retrusit Chirurgus, dilatatis prius cuneo, ad id ex tempore parato ligneo, costis: Deinde vulnus ex arte, postea & Medici præscripto curatum fuit, intra propinatis quibusdam pectoralibus, ex vulnerariis decoctis per aliquot dies, tandem convaluit æger qui deinde in multos annos vitam protraxit: pulmonibus ac thorace semper sanis, & ab omni noxa prorsus immunibus. Pulmonum itaque vulnera per se incurabilia semper aut lethalia existere negamus. Nisi inflammatione vulnus profundum sit affectum: vel ubi magna vasa, aut bronchia læsit, aut prope cor attigit. Hæc horis subcisivis scribenda duxi, ut tibi viro doctissimo, & mei amantissimo satisfacerem ac morem gererem. Interea te una cum tuis bene feliciterq; valere exopto. Lausanna, Idibus Decembris Anno 1606.

Tuus ut suus

ALBERTUS ROSCIUS D.

OBSERVATIO XXXIII.

De vulnere quodam admirando Pectoris, cum diaphragmatis dilaceratione, & ventriculi suo loco amotione.

A

Clarissimo Viro

Dn. DANIELE SENNERTO *Doctore Medico longe præstantissimo, & in Academia Wittebergensi, Professore publico & celeberrimo, mihi communicata.*

S. Quod literas meas non ingratas tibi fuisse scribis, vir Excellentissime, amice honorande, gratum mihi accidit: gratissimum vero illud, quod D. Doctori Doringio, vel ob meam commendationem, officia tua & benevolentiã promittis, & procul dubio jã cumulate exhibuisti. Pro quo officio si aliquid à me proficisci posset officii: in exolvendo & præstando me invenires promptissimum. Interim magnas pro hac tua benevolentia tibi ago gratias: gratum quoq; animum quocunq; potuit modo, declarasse ipsum D. D. Doringium spero. Easdem gratiam ago pro Tractatu de Combustionibus, & cum nihil, quo mutuum hoc compensem, jam habeam aliud, mitto ad te Disputationem de Pestilentia, in qua si quid monendum vides, amici officium feceris, si illud me non celaveris. Porro cum non dubitem, tibi in curationibus Chirurgicis multa rara & miranda obvenire, atq; ea te studiose annotare: rem non ingratã tibi me facturum putavi, si sequentem casum ex annotatione D. Andreæ Schatonis piæ memoriæ, soceri mei quondam in hac Academia Professoris Medicinæ, tecum communicavero. Est autem talis. Heimricus Buscherhovius, Revaliensis Livonus, cum melancholia, tentationibusque variis vexaretur; res tandem eò rediit, ut ex Saxonia Wittebergam rediens, ante portam urbis proprio gladio se confoderet, Anno 1582. 20. Septemb. infra quartam costam in thoracem adacto, & sub nona costa in tergo exeunte. Quod vulnus tamen intra menses duos sanatum est. Verum accidit, ut post menses aliquot, iterum de absurdis cogitationibus conquereretur, & postea die 28. April. Anno 1583. male haberet, & sequentibus diebus primo aquam, & quicquid cibi assumsisset, post viridia, tandem die 2. Maji nigra quater, eaque magna copia rejiceret vomitu, cum sudoribus frigidis & leipothymia, ac deinde post ultimum vomitum expiraret. Corpus apertum est, deprehensumque vulnus per pulmones & diaphragma penetrasse, & quidem diaphragma transfossum fuisse in nerveo circulo. Pulmonis fere nihil repertum est in sinistro latere confosso, cum procul dubio cum pure exierit, exigua portiuncula aderat costis adnata. Ventriculus totus ascenderat in sinistrum thoracis latus, & cor cum capsula de sede sua depulerat in dextrum latus, ubi & vivus ille jubebat observari cordis pulsum. Cor arefactum erat, copiosa citrina aqua in capsula. Omentum & Pancreas totum etiam fere circa ventriculum computruerat.

In qua historia tum alia certe admiranda, tum illud videtur, quod ventriculus sedem suam ita mutavit. Sed jam plura scribendi ocium non est. Bene valeat Excellentia tua. Dabam Witteberga 5. Maji 1608.

T. Excell.

Studiosissimus

Daniel Sennertus D.

OBSERVATIO XXXIV.

De vulnere abdominis, cum abscissione cujusdam portionis Hepatis.

Obs. 34.

AD
Amplissimum ac Clarissimum Virum Dn. D. DANIELEM SENNERTUM, in celeberrima Witenbergensi Academia, Medicinæ Professorem longè excellentissimum atque celeberrimum;
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

DOctissimum tuum atque eruditionis plenum, Vir Amplissime, Domine & amice omnimodè mihi honorandissime, scriptum de PESTILENTIA, quod ad me misisti, tam gratum, quàm quòd gratissimum. Datâ occasione, ne erga Excell. T. ingratus videar, operam dabo. Cæterùm legenti mihi disputationes hasce tuas de PESTILENTIA; nonnulla ad hanc materiam spectantia in mentem venerunt, quæ hîc adscribere non gravabor. Pestilens seminarium per aliquot dies in corpore, antequam vim suam exserat, circumferri posse, inter cæteros anno 1596. Lausannæ in Dn. JOHAN. MERULA, tum temporis S. S. Theologiæ Studioso, Viro robusto, observavi. Is cùm peste se infectum esse cognovisset, CLAUD. MARIONEM, Pharmacopœum longè exercitatissimum, mecum in consilium advocavit; utquæ ad curationem pestis necessaria nobis viderentur, ipsi præscriberemus atque præpararemus. A duobus enim, ajebat, jam ab hinc diebus seminarium Pestis in me delitescere, certò scio. Et quia ad paternas ædes libenter me conferrem, omnibus quæcunque vobis hac in re necessaria videbuntur; instructus esse percuperem. Præparatis itaque medicamentis, viæ se committit, & pedes Paterniacum inclytæ Reipublicæ Bernensis municipium, quod iter unius diei Lausannâ distat, absque insigni difficultate ad Parentes se contulit. Sequenti tamen nocte, postquam ad parentes venisset, febre, cum rigoribus maximis correptus fuit: bubo quinetiam in inguine; cujus jam initium Lausannæ ante suum discessum persenserat, protinus auctus est. Adhibitis ergò alexipharmacis, reliquisque remediis, quæ secum attulerat, convaluit, & etiamnum vivit, fungiturque ministerio Ecclesiastico. Sed erat iste, ut dixi, robustus & optimo corporis habitu præditus.

Exemplum seminarii pestis quod per aliquot dies in corpore circumferebatur.

De Amuletis in Peste.

Amuleta ex Arsenico, pulvere bufonum, aliisque confecta, & tempore pestis collo appensa, maximam ad præservationem vim habere; non est quòd dubites COSMAS SLOTANUS, Illustriss. Cliviacensium &c. Principis Chirurgus longè celeberrimus, Præceptor meus fidelissimus, magni semper ea solebat facere; maximamque ac longam eorum se habere experientiam, non rarò mihi affirmavit, eaque cujusvis ætatis hominibus appendebat. Ego quoque posteà non rarò cum fructu iis usus sum. Sed quid sentis de usu muriæ in Peste? Novisiæ ad Rhenum civem quendam Taschenmacherum nomine, Jurisconsultum cognovi, qui me præsente retulit, se maximo cum fructu domesticis suis & amicis, muriam in peste sæpissime exhibuisse. Accipiebat autem muriam carnis porcinæ; eamque ad ignem in lebete coquebat, & probè despumabat, donec ab omni immunditie & sordibus expurgata esset, posteà eum in vas fictile infundebat, in eoque relinquebat, usque dum refrixisset; tum in ampullis benè clausis eam conservabat, & non nisi post annum exhibebat. Quamprimùm autem aliquis peste correptus esset, haustum hujus muriæ ei propinabat, & ut in lecto sudaret, ab omnique alio potu, per horas aliquot abstineret, injunxit. Retulit, hoc genus remedii in nonnullis per sudores; in aliis per vomitum, in reliquis per alvum, aut per vomitum & alvum simul, tam affatim evacuare, ut major pars eorum, qui illud sumserint, sanitati restituta fuerit. Ego etsi nunquam periculum fecerim, neque facere auderem, nisi tuam sententiam hac de re priùs intellexero, attamen in robustioribus corporibus remedium hocce forsan non omninò rejiciendum esse arbitror. Quandoquidem ratione salis putredini humorum summopere adversari, nullum est dubium. Reserat præterea obstructiones viscerum, noxiosque humores, nunc per sudorem, nunc verò per urinas, aut alvum educit.

De muria in Peste.

Simile quid Christophorus Andreas, olim Ducis Aureliæ Medicus celeberrimus, in suâ Oecoiatriâ Capite de cineribus, scriptum reliquit. Refert enim, se multis peste correptis aquam in quâ cineres ardentes extinxerat, cum fructu exhibuisse, multosque hoc remedio sanitati restituisse; copiosè autem se lixivium hoc propinâsse, ac posteà sudorem provocâsse addit. Putasne quæso, medicamentum hocce vires suas à sale, quod lixivium in se copiosè continebat, accepisse? Porrò casus, quem communicâsti, mirum in modum arridet, eumque si Exc. T. ita libet, secundæ Centuriæ Observationum mearum Chirurgicarum inseram. Rarissimus enim est; & cùm divini Hippocratis, tùm Neotericorum omnium sententia, mortem subitaneam intulisse debebat. Refert quidem Paræus, se in quodam, cui septum transversum perfossum fuerat, ventriculum in thorace reperisse: sed addit, ipsum triduo post obiisse. Ille contra, cujus Exc. T. mentionem facit, per menses multos supervixit. Militem quendam ictu sclopeti in thoracem vulneratum, post menses tres aut quatuor à curatione, fragmentum costæ per asperam arteriam rejecisse, Petrus Pigray, Chirurgus celeberrimus annotavit. Tam maxima & vehemens pulmonis attrahendi facultas existit. Ex hujusmodi historiis primò summa Dei potestas ac misericordia apparet, deinde nunquam in morbis, quantumvis gravissimis, desperandum, sed invocando Dei misericordiam, summaq; adhibita diligentia, de salute ægri semper bene sperandum esse. Quamvis enim vulnera partium principum, ab Hippocr. non immeritò lethalia censeantur, sæpissime tamen sic vulneratos evasisse, observavi, uti quoque in Observationibus meis de vulneribus cerebri, vesicæ, & intestinorum exemplis annotavi. Vulnera quoque Hepatis; quæ omnium ferè difficillima, propter sanguinis, quæ inde sequi solet, profusionem, videntur non omninò insanabilia esse; experientia docuit; & Viri docti testantur. Mihi quoque exemplum unum

De hepatis vulneribus.

Obs. 34. & 35.

unum non vulgare observare contigit, quod Exc. T. communicare visum est. Helvetius quidam triginta annor. in conflictu quodam gladio Helvetico è regione hepatis percussus fuit, maximumque vulnus recepit. Sanguis copiosè effluxit, ita ut in deliquium animi incideret. Advocato Chirurgo, cùm vulnus explorare, & medicamenta ad sanguinem sistendum imponere vellet, frustum Hepatis, ad ostium vulneris sese offerebat, quòd cùm forcipibus apprehendisset, integrè extraxit. Ac quamvis sævissima supervenirent symptomata, nihilominus tandem Dei beneficio, optimè convaluit. Post annos tres febre continuâ correptus, Genevam appulit, ibique in nosodochio receptus, Clarissimo ac Doctissimo Viro D. JANO ANTONIO SARAZENO, Medico Regio piæ memoriæ, compatri meo plurimùm honorando, ac D. JOH. GRIFFONIO, Chirurgo longè celeberrimo, curandus commissus fuit. Ego, quum quàdam die ipsum cum prædictis viris inviserem, & graviter laborantem offendissem, altâ voce sic exclamare cœpit. Nonne miserandum, me nunc febre absumi, neque à duobus curari posse, cum tamen ante annos tres graviter in latus sauciatus, ut frustum Hepatis gladio mihi abscissum atque extractum esset, ab unico tantummodo Chirurgo Dei beneficio, sanitati restitutus fuerim! Nos cum hac de re attoniti, latus in conspectum exhibuit, & cicatricem longitudinis spithamæ è regione Hepatis monstravit. Post paucos dies, cum occubuisset, cadaver ejus incidimus, & portiunculam quandam infimi loci Hepatis abscissam fuisse, vulnusque cicatrice eleganter obductum, reipsa comperimus. Reliquæ verò partes corporis, imò & ipsum hepar, nihilominus secundùm naturam se habebant.

Denique de causa inopinati à nobis discessus Clariss. Viri Dn. D. DORINGII, & quòd incœptam peregrinationem suam absolvere ipsi non licuerit, omnes dolemus: fuit enim nobis charus, meritoq; ipsum propter probitatem, & singularem sui doctrinam, eruditionem, & in artem Chirurgicam animi propensionem, amamus ac veneramur. Dolium quod apud nos reliquit, Francofurtum ad Bibliopolam vestrum ZACHARIAM SCHEURER misi, qui id tibi, ut spero, traditurus est: fac quæso, ut ad DORINGIUM pervenire possit. Vale Vir Amplissime cum tuis omnibus, quos tecum ego omnesq; domestici mei peramanter salutamus, 20. Julii 1608.

OBSERVATIO XXXV.

De fungis læsarum partium corporis humani.

Ad

Virum Clarissimum & Excellentissimum, D. GUILHELMUM FABRICIUM HILDANUM, *Chirurgum & Medicum experientissimum, Dominum & amicum plurimum honorandum,*

Cui

Daniel Sennertus, Doctor & Medicinæ Professor S. P. D.

Obs. 35.

S. Literis tuis, Vir Clarissime, amice honorande, quibus ad meas respondes, & utiles quasdam de Pestilentia observationes, ut & historiam militis, qui parte Epatis per vulnus abscissa convaluit, communicas, mihi gratissimæ acciderunt, dudumq; iis respondissem, si incertis nuntiis, in hac locorum distantia, meas committere voluissem. Nunc, ne diutius taceam, hanc occasionem arripio. Rem autem non ingratam me tibi facturum existimo, si par pari referam, atque iterum de quibusdam rebus Medicis, & Chirurgiam præcipuè, in qua inprimis excellis, spectantibus, ad te scribam.

Facis in Observationibus tuis Chirurgicis mentionem fungorum, & læsis membranis cerebri, ex humoribus ad locum affectum affluentibus eos nasci doces. Quæ & aliorum Chirurgorum est sententia, ubi in mentem mihi hoc incidit dubium: An solùm membranis cerebri affectis generentur fungi? Faciunt quidem, ut video, Medici solùm fungorum in vulneribus capitis mentionem; Sed in aliis quoque partibus fungos nasci posse, hæ duæ persuadere videntur historiæ, quæ superioribus annis, dum hic VVittebergæ Medicinæ operam darem, acciderunt. Prior hæc est. Puer quidam annos natus circiter decem, ex saltu pedem sinistrum ad terram vehementiùs allisit, atque in planta è regione minimi digiti, læsit. Hinc tumor primò suprà malleolum externum conspectus fuit, qui à rustico quodam imperito (forsan luxationis alicujus reponendæ gratia, adhibito) postea deorsum pulsus fuit. Hinc tumor paulatim incrementum sumsit, ita ut totum pedium prehenderet, cutimque insigniter distenderet, & pedes digitorum magno intervallo ob tumorem interjectum distarent. Cutis tamen colore sanæ parti planè fuit similis. Tentata, ut fieri solet, à variis varia, sed omnia frustrà. Tandem ad Chirurgum perventum: qui cùm suppurationem, ob insignem loci mollitiem factam esse crederet, & dolores increscerent, aperuit locum. Parum sanguinis, puris verò nihil effluxit: mox verò prosiliit quasi pinguedo quædam, quæ vulnus claudebat. Sequentibus diebus spongiæ, nigro seroso sanguine plenæ, copiosius erumpere cœperunt: & in planta pedis versus digitum minorem unâ nocte quasi ringens incidit tanta, quæ dimidium thalerum æquaret. Aperta illa, nihil tamen putridi decidit, & nihil mortuæ carnis separari potuit, sed fuit caro quasi spongia adusta, cruenta, sanguine turgens & stillans. Cœperunt & aliis in locis, ad latera, & supra talos fungi se efferre, fœdo & horrendo aspectu, ut pars illa pedis magnitudinem capitis pueri superaret. Tandem ad sectionem ventum, & præcisum est pedium usque ad os naviculare & calcis. Quod abscissum est, caro fuit tota fungosa, partim putrida & corrupta, partim coagulata densa & viscida pinguedini porosæ similis, pondere ferè ℔ iiij. Verùm sequentibus diebus spongiosa caro, iterum magna vi prorupit, & quantum interdiu auferebatur, tantum noctu iterum succrevit. Denique tumor magnus ad sinistrum inguen loco, quo glandulæ sunt, in femore exortus est, specie planè similis ei, qui in pedio ab initio conspiciebatur, qui & ipse postea, sua sponte ruptus est, ex quo magna spongiosæ carnis copia excrevit. Non ita multò post puer in vivis esse desiit.

Dubium.

Prior historia.

Altera

Obs. 35. & 36. Altera historia.

Altera historia hæc est: Puer duodecim annorum, dentium dolore graviter vexatus est. Deventum tandem ad extractionem: extractus est unus ex dentibus superioribus. Oritur postea tuberculum in palato prope illum dentem, magnitudine nuclei pruni. Isthinc cùm esset molle, nec sponte aperiretur, pus subesse creditur: aperitur; sed nihil effluit, nisi aliquot guttæ sanguinis. Postea verò caro spongiosa, nigricans, prorumpit: quæ usque adeò increvit, ut non solum per os promineret, sed & per nares excresceret, pueroq; tandem mortem afferret. Parentes primam mali causam suspicantur hanc fuisse. Puer jactus fuit pilâ niveâ, cui lapillus inclusus fuerat, ad interiorem oculi angulum. Eò loci post menses tres ortum fuit tuberculum, quod postea præsente spongiosa illa carne in fistulam quasi degeneraret. Hæc eo fine ad te, Vir Clarissime, scribo, ut ex te audiam, quid tibi de generatione fungorum videatur. Faciunt quidem antiqui Chirurgi, Guido, Theodoricus, & alii, mentionem excrescentiarum, nactarum seu naptarum, ut appellant, quæ apostemata magna, carnosa & mollia sunt, fungus est, esse dicunt: fungorum tamen, quantum quidem memini, mentionem faciunt tantùm in vulneribus capitis. Itaque ad me perscribas velim, an hi, quos in his duabus historiis descripsi, veri fungi fuerint, si non pro fungis habes, ad quod genus tumoris pertineant. Si verò pro fungis agnoscis: quî fit, quòd authores saltem in capitis vulneribus de iis mentionem faciant? verum itaque fungorum subjectum scire velim. Quid si illud sit membrana in genere, aut quodcunque corpus membranosum? sed nihil definire volo: verùm tuum ea de re judicium, & aliquid etiam de vera fungorum curatione (si quid præter illa, quæ in Observationibus sunt, habes) expecto. B.V. Dab. Wittebergæ Calend. Septemb. 1609.

T. Excellentiæ

Studiosissimus

OBSERVATIO XXXVI.

De Fungis tam carnosis, quàm osseis, in diversis corporis partibus nascentibus,

Amplissimo atque Clarissimo Viro, Dn. DANIELI SENNERTO, Medicinæ Doctori, in Illustri Academia Wittebergensi Professori longè celeberrimo, amico singulari

Guilhelmus Fabritius Hildanus

S. P. D.

QVas Calend. Septemb. 1609. ad me literas dedisti, vir amplissime, tandem 9. Martii proximè elapso, accepi. Et quia nundinæ Francofurtenses instabant, quinetiam Basileam & Augustam Vindel. mihi proficiscendum erat, ad eas maturiùs respondere non licuit, quapropter ne Exc. T. moram ægrè ferat, obnixè rogo.

Affectus quos communicasti, tecum fungos appello, & fungos appellari posse, non est ut quispiam in dubium revocet. Etiamsi enim Authores tantummodò de fungis in capite denudatis membranis nascentibus, mentionem faciant, attamen diligenter exploratis causis fungorum, cur & in aliis corporis partibus nasci nequeant, nondum video. Sed quia id rarissimè accidit, & sæpissimè ad aliquod aliud genus tumoris hujusmodi excrescentiæ carnosæ referri possint, ut postea dicam, visum est Authoribus, illas solummodò excrescentias carnosas, quæ exempto cranio, ex membranis, aut cerebro ipso propullulant, fungos vocitare, quum tamen, si (ut dixi) causas & generationem fungorum spectare velimus, in aliis quoque corporis partibus, non minùs quàm ex ipso cerebro, aut ejus membranis, nasci possint. Hujus sententiæ quoque ex antiquis nonnulli sunt, & quidem præstantissimi Chirurgi, Bruno inprimis, Theodoricus & Bertapalia. Quandoquidem Bruno sub nomine NACTA, nihil aliud intelligit, quàm fungosas hasce excrescentias. Sic enim verba ejus sonant. *Plerunq; accidit in quibusdam hominibus superfluitas quædam, quæ vulgari nomine dicitur NACTA: & est apostema carnosum, magnum, molle ut plurimum sicut fungus, & non est cum eo dolor; aut si est dolor in eo, est parvus, neque calor, neque pulsatio, &c.* Theodoricus eadem habet verba; non tamen NACTAM, sed NAPTAM, ejusmodi excrescendias: Bertapalia verò NATTAM illas appellat. Et disertè dicit, esse apostema glandulosum sive carnosum, & rectè quidem. Aliquando enim hujusmodi excrescentiæ (de fungis in capite non loquor) malignam aliquam in se continent qualitatem; duræ inæqualesque sunt. A glandulis tamen differunt, ut idem Bertapalia testatur. Ex supradictis itaque descriptionibus, hæc definitio rectè elici posse, mihi videtur, nimirum, Fungum corpus quoddam esse carnosum, ut plurimùm laxum, molle, ferè indolens, ex humoribus superabundantibus & flatulentis, subitò & parvo temporis spatio, progenitum. Ut plurimùm, inquam, sæpissimè enim non laxa aut mollis est excrescentia hæc, sed dura, & glandulosa, inæqualisve, non indolens, sed cum dolore, præcipuè si malignitas aliqua adfuerit, quemadmodum in fungis, qui in infimis corporis partibus nascuntur, sæpissimè adest. In membranis verò cerebri non ita fit, & rarissimè fungi maligni, nisi insignis aliqua contusio adfuerit, & proinde pigrefactio, inveniuntur: crassus enim humor, ex quo fungus malignus generatur, non facilè sursum ascendere potest. Materia enim fungi circa menynges, aut cerebrum ipsum, ut plurimùm benigna est, & ut Joh. And. à Cruce refert, aërea, nec non vaporosa, ideoque excrescentiam minimè malignam procreat. Excrescentia autem illa, quia sæpissimè parvo temporis spatio prorumpit, mollis est, Galeno à similitudine fungus appellatur. Quemadmodum enim fungi qui cœlo existente calido & humido, ut plurimùm una nocte è terra provenientes, spongiosi ac molles sunt, ita etiam fungi circa menynges aut cerebrum ipsum, si humor aliquis benignus copiosè affluxerit, citissimè exoriuntur, & quidem propter summam naturæ providentiam. Cùm enim vix aliquid reperiri possit, quod adeò sit inimicum cerebro ejusq; membranis, atque aër externus, illa est providentia naturæ, ut quamprimùm ipsas tegumento aliquo muniat obtegatq;, ideo-

Obs. 36.

Bruno l. 2. cap. 8.

Theodoricus lib. 3. cap. 31.

Bertapalia de apostematibus cap. 20.

Definitio.

Lib. 1. c. 15.

De loc. affect. lib. 3. Epidemior. lib. 3.

Obs. 36. ideoque copiosè affluente humore aliquo (non tamen putrido, à quo fungi terrestres & arborum enasci solent, sed benigno & laudabili) protinùs & caro copiosè enascitur. Quòd si igitur aliquis generationem prædictorum fungorum ad humores secundarios, rorem, gluten, & cambium referre velit, meo quidem judicio non multùm à via rectâ aberrabit. Eandem naturæ industriam in ossibus quoque denudatis conspicimus, quibus, cùm aër similiter sit infensissimus, natura ea quamprimùm fungosâ quadam carne tegit. Hinc fit, ut fungus nonnunquam, durâ membranâ existente integrâ, enascatur, pro ejus scilicet præservatione, ne uti dixi, ab aëre externo lædatur. Si enim natura eâdem providentia in ossibus denudatis, quæ corpora solida, siccissima, paucis venis, arteriisque prædita, minusque partes nobiles sunt, utitur, nonne multò magis in dura menynge, membrana nobilissima, innumerisque venis & arteriis prædita, præstabit?

In dura tamen menynge, quamdiu integra fuerit, rariùs & vix (excepto, ubi contusio & affluxus humorum supra modum fuerit magnus, & revulsiones ab initio non adhibitæ) fit fungus ingens, & qui extra vulnus extuberare potest, quum propter spissitudinem suam difficulter in altum elevetur dura menynx. Rupta verò dura menynge, pia mater, unà cum adnata carne fungosa facillimè, si flatus aliquis subter membrana collectus fuerit, in altum elevatur, ut etiam extra vulnus protuberet. Clarissimus atque doctissimus vir Dn. D. JACOBUS AUBERTUS Vindo, piæ memoriæ, Medicus apud Lausannenses longè celeberrimus, fautor meus charissimus, fungum fieri vult ruptâ dura menynge, & tenui in altum elevatâ, substantiâque cerebri repleta. Sed hæc cum distinctione intelligenda esse, nec simpliciter de omnibus fungis intelligi posse, planè mihi persuasum habeo. Sciunt enim Practici, & in primis ii, qui aliquam in Anatomicis cognitionem habent: cerebri substantiam, etiamsi mollis & laxa sit, non facilè tamen ita dissolvi aut relaxari posse, ut fungum huncce implere possit. Vellem itaque fungum cerebri ita distinguere, nimirum in simplicem & compositum. Simplicem voco, qui (uti dixi) pro conservatione membranarum aut ipsius cerebri, summo naturæ beneficio atque providentia procreatur. Compositum verò, qui aut maximam contusionem, inflammationem, & intempestivum humorum affluxum, aut simile aliquod symptoma adjunctum habet. In simplici fungo præterea cerebrum suo loco non movetur, fitque fungus ex adnata carne spirituque aëreo, qui membranas ipsamq; adnatam carnem in altum elevat. In composito autem, ubi propter inflammationem, & colluviem adfluentium humorum cerebrum circa vulnus veluti corruptum, & in pus conversum est, membranæ ipsæ in altum elevatæ, etiam substantiâ cerebri liquefactâ & dissolutâ, impleri possunt: suntque ejusmodi fungi periculosissimi, & ut plurimùm lethales. Ideoque horum solummodo mentionem fecit author modò citatus. Reliquos verò, quia non usque adeò periculosi, faciliusque curantur, propter brevitatem (quam in isto libello studiosè observavit) omisit. Hoc quoque modo, (meo quidem judicio) locus in Paræo de fœtore fungi intelligendus est. Simplex enim fungus in capite, (ut ego sæpiùs expertus sum) minimè fœtet, nec usque adeò (ut Bruno & Theodoricus testantur) dolet. Quod si acciderit putrefactio aut corruptio aliqua, tunc ut fœtor quoque superveniat, necesse est. Præterea fungi ejusmodi ex humoribus semiputridis ad instar fungorum arborum, originem atque ortum habere, rectè docent Paræus & alii. Joh. And. à Cruce in fungis duræ menyngis motum naturalem deperdi, scriptum reliquit, quam opinionem esse absurdam, aliquis existimare posset. Non enim deperditur motus, sed tegitur atque absconditur propter adnatam carnem: sed author hic excellens de eo loquitur fungo, ubi mors est in propinquo, ut ex textu illius libri facilè colligere est. Hæc ego propterea scribo, ne aliquis opinionem horum doctorum virorum, & de Cheirurgia bene meritorum, ridiculosam esse existimet.

Lib. de sanguinis morbor. c. 17.

Obs. 36.

Lib. 12. cap. 19.

Cheirurgia libr. 1. cap. 15.

Cæterùm de curatione fungorum, circa membranas cerebri nascentium, superfluum est hîc disserere, cùm de ea in prima Centuria Obs. 15. egerim, ex qua reliqua facilè dijudicari ac percipi possunt. Hoc tantùm addo, fungos ruptâ durâ menynge difficilius curari, quàm illâ illæsâ: causa est in promptu. Cùm enim dura menynx exquisitissimo sensu prædita sit, ac continuò moveatur, si disrupta aut sauciata fuerit, continuò quoque affluunt humores, ex quibus incrementum fungi, nec non symptomata varia oriuntur. Quapropter & majorem requirit diligentiam.

Ante omnia autem prospicere convenit, ut summo studio humores illi, qui sursum ascendunt, deorsum trahantur: Deinde quoque, licet Galenus in carnis excrescentia acria præscribat medicamenta, hîc tamen minimè esse applicanda, multò minùs excisionem, quæ novacula fit, tentandam, imò neque ligatura, quæ filo serico fieri solet, tuta est, propter gravia, quæ inde sequi solent, symptomata. Ubi tamen putredo aliqua circa membranam adfuerit, tutò Ægyptiacum applicant Practici, in exigua tamen quantitate, & quidem cum cautione, de qua re consule tractatum meum de Gangræna, Germanicè editum, cap. 28.

Method. med. lib. 5.

Ioh. Andr. à Cruce lib. 1. c. 15.

Hactenus ostendimus, fungos circa cerebri membranas rarò malignos esse: fungorum verò in infimis corporis partibus nascentium alia est ratio: humor enim, qui adfluit, non semper benignus est, sed ut plurimùm crassus, fæculentus & malignus, ex quo corpus non molle, sed plus aut minùs durum, prout humor, qui adfluit, plus aut minùs crassus fuerit, procreatur. Nihilominus tamen, possumus ejusmodi excrescentias, cùm propter formam, tum etiam, quòd in momento, ut ita dicam, excrescant, fungos appellare, cum illa tamen distinctione, ut alios simpliciter fungos, alios verò, qui duritiem aut malignitatem aliquam adjunctam habeat, fungos malignos, aut etiam cancrosos appellemus. Exempli

gratiâ:

Obs. 38. *Observatio.*

gratia: Ante annos aliquot, quinquagenarius quidam mihi adductus fuit, cui membrum virile in tantam molem excreverat, ut magnitudinem capitis infantuli, recens nati, ferè adæquaret. Hæc excrescentia dura erat, & hinc inde ulceribus putridis scatens. Et hanc excrescentiam fungum cancrosum appello: fungum à forma: cancrosum verò ab essentia, durus enim, lividus, putridus, malignusque erat. In articulorum quoque vulneribus, nonnunquam substantia quædam modò ex albedine rubescens, modò livescens, subitò excrescit, & fluxum illum serosi humoris, quem Germanici nostri Cheirurgi, ineptissimo vocabulo, *Das Glidwasser* appellant, ut plurimum præcedere, vel etiam comitari solet. Nec solummodò in vulneribus articulorum, verùm & in aliis circa nervos, hujusmodi fungos excrevisse, cum aliàs, tum etiam ante menses quatuor Paterniaci in quadam puella cacochymica observavi. Propter doloris enim vehementiam, sanguis & humores affluunt, qui diversa progignunt symptomata, veluti inflammationes, phlegmones, herpetes, fluxum serosi humoris, & ejusmodi quamplurima. Quod si sanguis benignus, laudabilis & flatulentus admixto humore pituitoso affluxerit, ac natura, quæ nunquam ociosa est, ex eo aliquid procreare tentaverit, sequitur exuberantia excrescentiaq; carnis fungosæ. Ante dies quatuordecim Augusta Vindelicor. rediens, Lavingæ à viris Clarissimis & Doctissimis, Dn. D. Bartholomæo Mereklino, atque Valentino Rulando, Medicinæ Doctoribus, Juvenis quidam mihi visendus exhibitus fuit, cujus lingua in fungum cancrosum, qui totum ferè os implebat, excreta fuit: Cujus historiam integram, qualisnam tandem exitus erit, à Clarissimo Dn. D. Rulando exspecto, tamq; in tertia Centuria, Deo volente, videbis.

De fungo in articulorum vulneribus.

Fungus linguæ.

De Uvula scirrhosa, & veluti in fungum excreta, exemplum in Observatione 19. hujus Centuriæ vidisti. Ficus ille cancrosus, cujus in prima Centuria Observ. 1. fit mentio, nonne poterit quoque fungus cancrosus appellari? Itaque subjectum fungi non solum cerebrum, ejusque membranas, sed & omnes corporis partes statuendas esse, existimo: imò & circa anum aliquando fungos nasci, testatur Paræus lib. 12. cap. 24. Differunt tamen primò, quoad causas: circa membranas enim cerebri ut plurimùm ex sanguine benigno, aëreo, & minimè maligno generantur, in reliquis verò corporis partibus, unà cum sanguine fæculento quædam, imò & aliquando maligna, corruptaque materia adfluit. Differunt deinde in curatione: circa membranas enim cerebri præter universalia, blandè, uti antea quoq; monui, fungus tractandus est, nec ullo modo medicamentum acre est applicandum, quemadmodum ex Observ. 14. & 15. Centur. 1. colligere licet. In reliquis verò corporis partibus, præter medicamenta acria & insigniter exsiccantia, imò & erodentia, aliquando quoque & ferrum & ignem applicari posse, sæpissimè cum fructu expertus sum. In vulnerum articulorum fungis, quia simul dolor ingens & adfluxus humorum adest, victus tenuis instituendus est, corpus à pravis humoribus expurgandum, vena quin etiam incidenda. Ab initio Topica, quæ dolorem leniunt, sunt applicanda, veluti sequens linimentum.

Obs. 38.

Linimentum.

℞. Ceræ novæ &
Gummi elemi ana ℥ iiij.
Therebinth. lotæ ℥ ij.
Ol. rosac.
Butyri recent. non saliti
Ol. de vitel. ovor. &
Amygdalar. dulc. ana ℥ vj. Liquefiant omnia lento igne, & colentur. Deinde admisce
Croci ℈j.
Vitellum unius ovi. Misceatur & cum filamentis imponatur. Postea applicetur sequens Cataplasma.

Cataplasma.

℞. Micæ panis albi ℔. ß.
Farinæ sem. cydonior. &
Fœnigræci ana ℥ iiij. Coquantur cum lacte vaccino usque ad consistentiam cataplasmatis, tùm admisce, butyri recent.
& olei rosac.
De vitell. ovor. ana ℥j.
Axung. hum. ℥. ß.
Croci ℨ. ß.
Vitellos ovor. N. 2. Misce, fiat Cataplasma, quod calidè unà cum præscripto unguento tantisper applicetur, donec dolor omninò fuerit sedatus, neque interim circa fungum multum laborandum est: quod enim magis urget, ei inprimis & ante omnia incumbere convenit. Sedato dolore, & humorum affluxu, sequens pulvis fungo inspergendus est.

Pulvis.

℞. Pulv. præcipitati,
Alum. usti ana ℨ ß.
Vitrioli usti ℈j.
Pulv. radic. angelicæ
Aristoloch. rotund.
Cariophyllatæ &
Iridis Florentinæ ana ℨ j. Misce.
Postea applicetur sequens cataplasma.

Cataplasma.

℞. Farinæ fabar. &
Lupinor. ana ℥iiij.
Fimi columbini ℥ij.
Pulv. rosar. rubrar.
Myrtillor.
Balaustior.
Absynth. ana ℥ij.
Salis marini ℥ij. cum lixivio fiat Cataplasma.

Si autem durities aliqua aut malignitas, quæ naturam cancri sapiat, adfuerit, tunc reverà levioribus hisce medicamentis non cedet fungus, acrioribus verò, veluti arsenico, oleo vitrioli, & hujusmodi septicis, escharoticis adhibitis, magis irritatur malum, nec non malignius efficitur: quemadmodum Observ. 1. Centur. 1. monui. Quid igitur inquies, faciendum? Profectò quomodo hujusmodi excrescentiæ, nisi radicitùs exscindantur, tutò, citò, & absque magno dolore, & periculo curari possint, nondum video, quum, quemadmodum dixi, ab acrioribus medicamentis irritentur, & majorem malignitatem acquirant. Hoc modo ante annos decem fungum illum malignum ac deploratum, in membro virili existentem, cujus antea memini, feliciter extirpavi,

Obs. 36. miserrimę; sanitati restitui, qui & ad hunc usque diem in agro Lausannensi vivit, uti fusius in 3. Centuria declarabo. Sed prospicere convenit, ut hujusmodi fungi radicitùs extirpentur, alioquin mox repullulant & recrescunt, quemadmodum & in puella ista, cujus Excell. T. in prima sua historia mentionem fecit, fungum repullulasse, intelligo, quod & mihi aliquando observare contigit. Clarissimus ac doctissimus Dn. D. MARTINUS CHMIELECIUS, Medicus Basiliensis celeberrimus, amicus meus plurimùm honorandus, cum hisce diebus Exc. T. literas vidisset, casum sequentem, annotatione dignum, mihi communicavit. Virgo quædam ex honesta familia Basiliensi oriunda, ulcere in tibiâ dextrâ, longo temporis spatio laborabat. Ex hoc autem ulcere caro fungosa adeo copiosè erumpebat, ut Cheirurgi aliquando illam pondere duarum librarum abscinderent. Quamvis autem funditùs abscissa esse videbatur, mox tamen cum impetu denuò proveniebat. Tandem tibia ex consilio Medicorum ad poplitem abscissa fuit. Post operationem abrasa carne, & osse denudato, foramen rotundum, ad medullam usque penetrans, in ipso repertum fuit. Operatio ad votum successit: sed quum cuncti ipsam evasisse sibi persuaderent, ecce fungosa caro, quæ denuò ex trunco ipso propullulat, easdemq; ferè, ut antea, molestias parit: ad annos tamen circiter duos post operationem factam supervixit, & quidem utcunque commodè, adeò ut in publicum prodire, atque exercitiis sacris interesse posset. Ex his, quæ dixi, apparet, mirum non esse, si fungi oris, inprimis magni, incurabiles sint, quum neque radicitùs exscindi, neq; causticis exedi possint.

Observatio singularis.

Atque hæc sunt, Vir Amplissime, quæ in præsens de fungis carnosis ad te scribere potui. Addam & aliquid de fungis osseis, quæ etiamsi omnium partium corporis sint durissima, & paucas venas, ac arterias, easque exiguas habeant, nihilominus tamen interdum ad instar fungorum excrescere, sequentibus exemplis confirmare tentabo.

De fungis osseis observ. 1.

Anno 1600. propè Lausannam ad nobilem virum, D. in Goumains vocatus, & per dies aliquot, propter adversam valetudinem filiæ suæ ibi commoratus, interea temporis ad puellam quandam subditorum suorum 20. circiter annorum ætatis suæ, accersitus fui, eumque unà cum genere & virtute nobilissima Domina in Goumains invisi. Laborabat autem puella ista, gravissimo in tibia sinistra affectu: pars enim illa subter genu adæquabat ferè crassitiem illam, quam crus in coxa habere debebat, quum tamen à genu usque ad coxam potius extenuatum esset crus, infinitis prætereà ulceribus putridis, malignis & dolorosis tibia hæc scatebat. Sed quod admiratione non vacat, in omnibus ulceribus os ipsum denudatum, spongiosum, cariosum, & nonnisi cute tectum cernebatur, adeò ut ulcera in ipsum penetrarent, & manifestè appareret, ossa tibiæ in istam crassitiem spongiosam excrevisse. Causa hujus excrescentiæ hæc fuerat. Laboraverat puella hæc ante aliquot annos morbo acuto, eoque gravissimo, ex quo naturæ potius, quàm medicamentorum beneficio (nullus enim adhibitus fuit Medicus Rationalis) ut videbatur, curata, de dolore gravativo in tibia conqueri cœpit, paulatimque natura sese in tibiam hancce exoneravit. Ab initio tamen actionem motumque ejus non aboleverat. Tandem verò cum in diversis locis ulcera sese prodidissent, lecto affixa fuit, nec amplius incedere potuit. Volebant autem parentes, ut tibiam amputarem, sed cum maximam virium imbecillitatem, ac summam totius corporis extenuationem (tibia tamen hæc excepta) adesse animadverterem, ipsamq; in ipsa operatione interituram vererer, operationem hanc aggredi ausus minimè fui. Itaque post paucos dies naturæ satisfecit.

Obs. 36. & 37.

Habeo in Musæo meo, ossa tibiæ, hominis mediocris staturæ, quæ apud nos in vetusto monumento reperta fuere: sunt illa duplo crassiora quàm naturaliter esse deberent, ita ut omninò appareat, illa præter naturæ ordinem excrevisse. Prætereà materia quædam ossea, per laminas disposita, illis adhæret, non aliter ac tartarum doliis adhærere videmus, sunt tamen ossa hæc satis dura ac solida. Habeo & aliud os tibiæ, similiter duplo crassius, quàm naturaliter esse deberet, sed id spongiosum fungosumq; est.

De fungis osseis Observ. 2.

Ante aliquod tempus à nobili viro Dn. JACOBO de BRUEL, os è pede bovis mihi communicatum fuit. Est id durum, nec ullo modo malè affectum, præterquam quòd à latere ejus ossis fungus osseus magnitudine ovi anatis excreverit. Fungus ille ad instar spongiæ porosus est, durus tamen, infinitisq; hinc inde ductibus, in quos venulas ad ejus nutritionem insertas fuisse apparet, præditus.

Observatio 3.

Hæc Basileâ inter multas occupationes circa Serenissimum Principem ac Dominum, Dominum Janutium Radzivilium &c. graviter laborantem, raptim ad te scribo. Quapropter si Excell. T. exspectationi minus plenè satisfeci, ut me excusatum habeat, & defectum occupationibus potius meis adscribere velit, etiam atque etiam rogo. Vale vir Amplissime, & me quod facis, ama. Basileæ 17. Junii, Anno 1610.

OBSERVATIO XXXVII.

Ex abscessu musculorum abdominis interius rapto, mors sequuta est.

ANno 1588. honesta quædam matrona Lausannensis, cùm de maximo ac pungitivo ventriculi dolore conquereretur, & me advocandum curasset, duritiem è regione ventriculi, ad latus lineæ albæ, hepar versus, inter musculos abdominis deprehendi, quæ tamen nonnisi palpatione manus persentiebatur, nec quicquam exteriùs apparebat. Febris quoque continua, dolor ingens, pungens & pulsatorius aderat. Ex quibus (licet in cute nulla appareret intemperies) mihi facilè colligere licuit, abscessum inter peritonæum & abdominis musculos subesse. Quum verò morbum periculo non vacare, & immaturam (nisi musculis abdominis incisis) mortem expectandam esse, probe cognovissem, author fui, ut Clarissimum atque doctissimum virum, Dn. Docto-

Obs. 38. Doctorem JACOBUM AUBERTUM Vindonem, tunc temporis Medicum apud Lausannenses longè celeberrimum, accerserent, ac suo quoq; uterentur consilio. Quo accersito, mecum planè sensit, nimirum Phlegmonem subesse, quæ nisi maturè incideretur, aut de vita actum esse, aut ægram ipsam morbum inde diuturnum ac curatu difficilem contracturam. Verùm cùm adstantibus hæc significaremus, attoniti erant: quia enim in cute nulla nec intemperies, nec tumor appareret, ac de interno abscessu ipsis persuaderi non posset, consilium nostrum de apertione & incisione musculorum omnes planè respuerunt, nihilominus tamen petierunt, ut si qua ratione anodynis exterius adhibitis, dolor leniri, & internis sumptis medicamentis, febris, nausea & eructationes, aliquo modo mitigari possent, tentaremus. Nos (de præsenti tamen periculo factâ prius prognosticatione) omnia, quæ necessitas requirebat, & ea quidem, quâ fieri potuit diligentiâ, administravimus. Post dies aliquot, cùm circa mediam noctem dolor protinus remisisset, liberatam prorsus se esse, ægra sibi persuadebat. Mox septimâ horâ matutinâ vix domum ingressi, ecce præ gaudio maritus nobis occurrit, significans, uxorem suam dolore penitùs liberatam. Id quod & reipsa verum esse, illico comperimus. Dolor enim ferè nullus aderat, tensio quoque, eructationes, & nausea cessaverunt. Duritiem manu abdomen contrectando, nullam ferè persentire potuimus, febris quoque aliquo modo imminuta, & pulsus laudabilior erat. Ex quibus abscessum parte interna ruptum, materiamq; in vacuum ventris delapsam esse facilè nobis colligere licuit, quò etiam maritum de eventu morbi certiorem faceremus. Paucos post dies, denuò in infimo ventre dolore exorto, febris ardens simul & continua supervenit. Tandem lipothymia, quin etiam sudore frigido correpta ægra, naturæ satisfaciendo, placidè pièq; ex hac vita decessit. Historiam hanc prolixiùs aliquo modo recensere placuit, ut Tyrones, quid in hujusmodi casibus agendum prædicendumque sit, intelligant & ediscant.

OBSERVATIO XXXVIII.

Quidam abscessu desperato musculorum abdominis laborans, magna cum admiratione omnium curatus fuit.

ANno 1597. Sabaudus quidam quadragenarius, & robustus, cùm dolore maximo dextri lateris ad finem costarum nothorum laboraret, Lausannam venit, meque unà cum Clarissimo ac doctissimo viro Dn. ALBERTO ROSCIO, apud Lausannenses Doctore Medico longè celeberrimo, in consilium advocavit. Invisentes eum, nullum neque tumorem, neque intemperiem, verùm duritiem inter musculos in profundo, nobis observare licuit. Quare dolor propter compressionem & extensionem peritonæi erat ingens, cum febricula adjuncta. Corpore leniter purgato, fomentationes, cataplasmata, inunctiones, discutientia, resolventia & anodyna per dies aliquot applicuimus, sed absq; fructu. Hinc spem aliquam concepimus, materiam in halitum resolvi posse, quemadmodum mihi ipsi olim acciderat. A Dn. itaque ROSCIO decoctum ligni Guajaci, & Sarsæ parillæ, additis herbis hepar respicientibus præscriptum, & per dies aliquot exhibitum fuit. Verùm tantum abfuit, ut materia dissipata fuerit, quin potius intra paucos dies circa regionem hepatis inter musculos abdominis & peritonæum defluxerit, atq; collecta sit, ut ratione doloris punctorii & pulsatorii, locus, in quo incisio facienda, nobis satis innotuerit. Quamobrem etsi extrinsecus in cute nihil appareret, ne tamen materia peritonæum penetraret, atq; in vacuum ventris deflueret, communi consensu deliberavimus, musculos maturè incidendos esse. Id quod etiam præsente prædicto Dn. ROSCIO, CLAUDIO MARIONE, aliisque, feliciter à me factum fuit. Quo facto, pus copiosè effluxit, neque diu post, febris, dolor, lipothymia paulatim cessarunt. Ulcus, propter puris copiam, quæ effluebat, per menses aliquot apertum retinere coacti fuimus. Interim optimâ victus ratione observata, & corpore per intervalla probè expurgato, decoctis item sudoriferis, additis iis, quæ hepar respiciunt, partesque nobiles roborant, usus, tandem singulari Dei beneficio optimè convaluit.

OBSERVATIO XXXIX.

Obs. 39.

Abscessu ingenti è regione Hepatis adaperto, subitò mors sequuta est.

EXEMPLUM I.

ANno 1591. Quadragenarius quidam in monte Coronato, pago propè Hildenam per annos aliquot obstructione viscerum, & cachexiâ laborans, tandem dolore diuturno ac magno, è regione Hepatis correptus fuit. Ego tandem per literas Reverendi ac doctissimi viri D. FRIDERICI COELOCOMI, piæ memoriæ, ejus loci verbi divini ministri fidelissimi, amici mei plurimùm honorandi, ad ægrum accersitus, in dextro hypochondrio abscessum immensæ magnitudinis deprehendi: Cutis enim totius fermè lateris ab Ilii osse ad costas veras, lineamque albam, & spinam dorsi, puris plena, elevata, & extensa erat. Dolor continuus & magnus, lipothymiæ item, nausea, appetitus, viriumq; prostratio aderant. Quapropter etsi æger & adstantes amici ut abscessum aperiem, efflagitarent, propter maximum tamen, ac instans mortis periculum, neve nomen imperiti chirurgi, mihi adhuc juveni comparare viderer, manum adhibere recusavi, & sequenti die domum reversus fui. Post mei abitum, cum Barbitonsor in consilium adhibitus, vomicam aperuisset, maxima puris copia impetuosè effluxit. Inde etsi dolor aliquo modo imminutus esset, intra biduum tamen æger animam Deo reddidit.

EXEMPLUM II.

Anno 1609. Soloduri in nosocomio, fœminam simili abscessu è regione hepatis laborantem decubuisse, eumque præsente Nobiliss. & Clariss. Viro Dn. Paulo Lentulo, Reipublicæ Bernensis Doctore Medico celeberrimo, apertum

Obs. 40.

& ægram sequenti die naturæ satisfecisse, memini.

EXEMPLUM III.

Anno 1616. ad matronam Bernensem decrepitam vocatus fui. Laborabat & illa ingenti tumore è regione hepatis, cum maximo dolore totius ventris, & virium prostratione. Tumorem hunce cum propter imminens periculum aperire recusarem. Et anodyna & corroborantia nonnulla interna & externa præscripsissem, triduo post per se ruptus fuit abscessus, ex quo maxima puris copia effluxit. Et ægra intra paucos dies ex hac luce subtracta fuit.

ADMONITIO.

Caveant itaque sibi juniores Chirurgi, ne in magnis abscessibus materiam è vestigio, & derepente, sed sensim & per vices evacuent. Etsi enim apertio magnorum abscessuum circa partes nobiles inprimis sit periculosa, videmus tamen, inquit Galenus, & in aliis partibus, quando aliquis magnus tumor suppuratur, periculosam esse universam evacuationem, cum è vestigio deficiat anima, & vires debilitentur, & postea debilitas ista remedium non habeat. Videntur enim in his quidam propter magnam distantiam corporum & puris acritudinem, ora quorundam vasorum arteriosorum esse adaperta, quæ prius veluti quoddam operculum pus continebant: quo universim evacuato, multi spiritus unà cum eo exeunt, atque excernuntur: unde periclitantur ægri.

Comment. 27. lib. 6. aph. Hipp.

OBSERVATIO XL.

De prodigiosa puellæ Coloniensis inedia.

AD

Virum nobilem D. PAULUM LENTULUM, *Inclytæ Reipubl. Bernensis, civem & Archiatrum celeberrimum,*

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

EA, quæ in rerum natura inter abstrusa & occulta occurrunt, Vir genere, doctrinâ & virtute clarissime, nihil est quod me magis in admirationem rapiat, quàm admiranda & prodigiosa APOLLONIÆ SCHREIERÆ inedia. Quî enim corpus humanum naturaliter sine cibo & potu ad annos aliquot vivere possit, ingenium humanum planè latere opinor. Noluit enim DEUS nobis propter peccatum facilem ad ea aditum, quæ abditissima sunt, patere, sed nonnulla rimanda & investiganda reliquit viris ingeniosissimis, ut haberent, in quo sese exercerent. Utinam igitur tua Excell. amicorum tandem precibus obtemperare, & Historiam illam evulgare diutius non cunctetur. Neque enim dubito, quin pro ingenii tui acumine, hujus rei causas aliquas naturales sis in medium allaturus. Meum autem hujus admirandæ inediæ exemplum, quod videre cupis, tale est.

Anno Domini M.D.XCV. puella quatuordecim aut circiter annos nata, è Ducatu Juliacensi, Coloniam adducta fuit, ubi in diversorio, cui equus albus pro insigni est, in lata platea, ut singulare quidpiam, conspiciendum exhibita fuit. Illam autem sine ullo cibo & potu, per annos tres vixisse ajebant parentes, idque testimoniis authenticis, & fide dignis confirmabant. Diligenter ego illam perlustravi, & singula observavi. Facie erat tristi & melancholica, toto corpore carnosa satis, (ventrem excipio, qui ad spinam dorsi planè depressus vergebat) Hepar reliquaq; viscera ventrem manu tractando, quasi in scirrhos concreta essent, percipiebantur: excrementa nulla ejiciebat; à cibo adeò abhorrebat, ut cum quidam ex illis, qui ad eam visendam advenerant, sacchari parum clàm in os immisisset, illa protinùs in syncopen incideret. Sed quod maximè mirandum est, ambulabat illa, imò cum aliis puellis ludebat, saltabat, & negotia puerilia perficiebat, eratque corpus suo calore naturali præditum. Respirandi, loquendi, vociferandi nulla erat difficultas. Hæc ego meis oculis vidi, & auribus percepi.

Obs. 40. & 41.

De origine hujus inediæ interrogati parentes, referebant, illam ante annos septem ex morbo gravissimo relevatam, paulatim cibi fastidio correptam fuisse, ita ut aliquando trium aut quatuor dierum spacio nihil cibi gustarit, deinde sumpto parum lactis recens emulcti, denuò per dies sex aut septem à cibo & potu abstinuisse. Cumque in ea miseria quatuor annos integros vixisset, à cibo & potu omninò posteà abhorruisse, & tribus exinde annis, neque cibum, neque potum gustasse. Mansit illa Coloniæ per menses aliquot, & à multis magnâ cum admiratione conspecta fuit. Inde posteà aliò deducta est, & qualis tandem illius exitus fuerit, ignoro. Hisce valeat Exc. T. unà cum conjuge honestissima & liberis dulcissimis, quos unà mecum uxor mea peramanter salutat. Paterniaco Aventicorum, die XXV. Februarii, Anno MDCIII.

OBSERVATIO XLI.

Puella non sustinens panem nominari, nedum videre.

Idem ad eundem

Virum Nobilem, Dn. D. PAULUM LENTULUM.

QUia te jam dudum, vir doctrinâ atq; virtute clarissime, animum ad conscribendum & divulgandam secundam partem Historiæ, abstrusi & occulti illius DEI miraculi de inedia, APOLLONIÆ SCHREIERÆ, addidisse sciam, venit in mentem casus, speculationibus tuis non indignus, quem tibi non communicare non potui.

Puerum quinque aut sex annos natum, Werdini ad Rorem fluvium, cum doctissimo REINERO SOLINANDRO, Illustriss. Princip. Juliacensium, Cliviensium & Montensium, Medico ordinario, & COSMA SLOTANO, ejusdem Principis Chirurgo longè peritissimo, aliquoties invisi, qui ex gravi morbo liberatus, in aliud incidit symptoma, ut quotiescunque panem videret, imò etiam intelligeret nominari, in terram mortuus quasi prosternebatur, omni loquela, visu, auditu & intellectu privatus. Tandem verò quasi ex so-

Obs. 42. ex sopore expergefactus, surrexit, & puerilia sua negotia, ut antea, peragebat. Ego cum hunc puerum inviserem, jam antea ultra tres annos in hac miseria vixerat, qualis autem exitus tandem fuerit, ignoro.

OBSERVATIO XLII.

De inedia quadam specie in Iuvene.

Idem ad eundem

Virum nobilem, Dn. D. PAULUM LENTULUM.

NOn ita pridem, Vir Amplissime, meas cum excuterem schedas, incidit in manus casus quidam, quem tibi alias coram narravi, quinetiam scriptis communicare promisi. Et quia ipse à materia de inedia, quam præ manibus habes, non usque adeo alienus est, ipsius lectio forsan non ingrata tibi erit, sic autem se habet.

Anno 1590. Hildenæ in patria degens, & praxin exercens, in villam proximam, Schafeippen, ad puellam quandam 18. annor. ætatis, & cancro occulto in sinistra mamma laborantem, vocatus fui. Interim autem, dum curationem hanc (quæ etsi satis longa, ad optatum tamen finem pervenit) absolverem, familiariter cognovi fratrem hujus puellæ, juvenem 20. circiter annorum, qui anno (ni fallor) 1589. ex morbo gravissimo atque diuturno, solo Dei & naturæ beneficio, citra ullum medicamentorum usum, ita reservatus fuit, ut hinc inde deambulare posset, à cibo tamen & potu per dies aliquot adeo abhorruit, ut vix odorem ipsius sufferre, multo minus quicquam gustare posset. Quum vero multa & varia esculenta ipsi offerrentur, ova tandem eaque durissime cocta, cerevisiamque vulgarem sibi elegit, atque appetivit. Quibus spatio sex mensium pro suo alimento sic nutritus, illa quoque paulatim fastidire ac aversari cœpit, ut tandem omnino respueret. Contra vero juglandes cum pauxillo panis, tam gratus ipsi cibus fuere, ut nullus gratissimus, nec quicquam aliud per multos menses assumere potuit. Interim etsi debilis esset, hinc inde nihilominus perambulabat quotidie, & tandem etiam ad pristinum statum naturalem rediit, ut omnis generis cibos, ut antea, appeteret, negotia quinetiam sua rusticana probe peragere posset.

Cæterum opinionem eorum, qui cochleas terrestres tempore hyemali, sine alimento vivere posse, contendunt, probare non possum. Hac enim hyeme, cum aliquando una cum Doctissimis Viris, D. Michaele Doringio, Medicinæ Doctore, & Emanuele Urstisio, Artium liberal. Magistro, convictoribus meis, testas aperiremus, cochleasque inspiceremus, ipsa ocularis inspectio contrarium nos edocuit. Sed eas paulo diligentius examinandi, forsan posthac dabitur ocium & occasio: tum quicquid observavero, libenter tibi communicabo. Tu interim vale vir amplissime, una cum nobilissima tua Erlachia, quam à me & uxore mea salutatam velim. Raptim Paterniaci Aventicor. 10. Martii 1608.

OBSERVATIO XLIII.

Obs. 43. & 44.

Adolescens incognito & abdito morbo diu laborans, postquam à Necromantico potiunculam sumpsisset, aciculas, cuspides cultellorum, claviculos, & id genus similia tandem evomuit, & convaluit.

ADolescens in pago quodam prope urbem Metim, longo & intricato tenebatur morbo, ad quem Medicorum consilia parum facere videbantur. Tandem Parentes Necromanticum accedunt: cujus consilio, quum Vomitorium medicamentum hausisset, aciculas, claviculos, cuspides cultellorum, aliaque ferramenta plurima ejecit, deinde brevi convaluit. Ego cum hujus Adolescentis parenti fractam tibiam, cum Magistro Johan. Barthero, Metensi Chirurgo, curarem, ea, quæ sæpius vomitu ejecerat, non sine admiratione inspexi.

OBSERVATIO XLIV.

Inciso cadavere, quæ notatu digna in ipso reperta fuere.

PUella quædam Coloniensis, ex parentibus sanis & bene temperatis nata, circa undecimum annum ætatis, primo in febrim Ephemeram, mox in hecticam incidit. Hinc cum spatio trium mensium doloribus totius corporis, ariditate linguæ, tussicula, deglutiendi, respirandi atque loquendi difficultate, sudoribus frequentibus, præcipue noctu, imo & dormiendo vexata esset, tandem nono Augusti 1595. plane extenuata, obiit. Ego accitus, ut coram clarissimo ac doctiss. viro D. Johan. Slotano, Medico celeberrimo, ac Rhenero Slotano, Pharmacopola exercitatissimo, cadaver aperirem, sequentia observavimus.

1. Intestina vermibus plurimis infarcta conspiciebantur.

2. Mesenterium scirrhosum, & hinc inde materia gypsea, uti quoque circum circa venam portam, refertum fuerat. Hinc chylus ad hepar permeare, ac distribui non potuit.

3. Hepar in diversis locis tam in parte sua cava, quam gibba, steatomatibus scatebat.

4. Hepar mediante materia gypsea tam tenaciter diaphragmati adnatum erat, vix ut avelli posset: Hinc anhelitus difficultas, & tussicula.

5. Circumcirca venam cavam tam ramum ascendentem, quam descendentem, moles materiæ hujus gypseæ, ad magnitudinem pugni, tenaciter adhærescebat, ramosque comprimebat. Hinc extenuatio corporis, sanguis enim per corpus pro sui nutritione distribui non potuit.

6. Substantia lienis materia hac gypsea undiq; scatebat, ut ex sequenti figura apparet, in qua splen per medium discissus & apertus conspicitur.

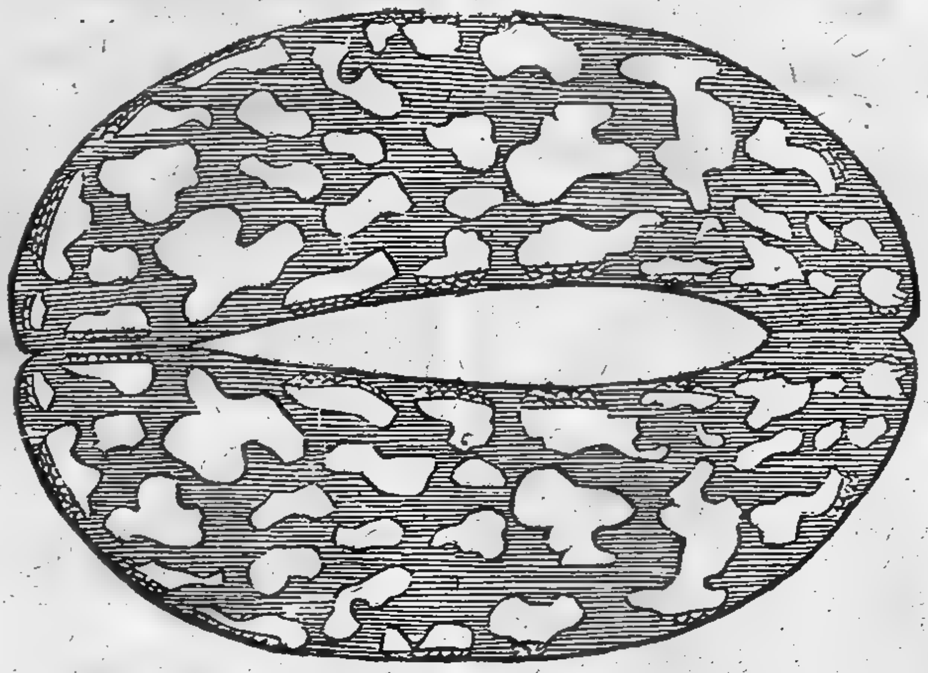
7. Thoracis vacuum aqua limpida, & nonnihil flavescente, plenum visebatur.

8. Pulmonis substantia materia purulenta imbuta, uti quoque steatomatis, nucis vel castaneæ

Obs. 45. & 46. neæ magnitudinem excedentibus, hinc inde referta apparebat.

9. Circa exortum arteriæ asperæ ex pulmonis substantia mola, steatomatum carne permixta, ovi magnitudinem excedens, inventa est; quæ tam asperæ arteriæ, quam œsophago adhærescebat. Hinc anhelitus, vocis, & deglutiendi difficultas. Obs. 47.

Figura splenis per medium discissi, & aperti.

OBSERVATIO XLV.

Inciso cadavere Hepar & Splen excessivæ magnitudinis repertæ.

PAgana quædam juxta Lausannam habitans, jam pridem morbo detenta, sibi persuadebat, fœtum mortuum post partum alterius (qui tum post triduum mortuus) per menses quatuordecim in utero remansisse. Id vero, quod ipsam in hac opinione falsa confirmaverat, erat in latere sinistro durities manifesta, oblonga, ac ex inferiori parte rotunda, caput infantis repræsentans; quæ ad ilia usque sese extendebat, comprehendens simul regionem umbilici, una cum lateris dextri costis nothis. Hoc itaque cadavere præsente D. Jacobo Tscharnero, Patricio Bernensi, & D. Claudio Marione, apud Lausannenses Pharmacopœo peritissimo, inciso, tantæ magnitudinis hepar invenimus, ut lobus stomachum versus sub costis sinistri lateris spurias transgrederetur. Splen quoque immensæ magnitudinis, durus, & inferiori parte versus ilium rotundus, sanguine adusto plenus, hepatis lobo adnatus, conspiciebatur. Venæ ejus cum arteriis, mediocris pollicis magnitudinem excedebant: Vas vero breve, exiguum, & obstructum erat.

OBSERVATIO XLVI.

Ex applicatione medicamentorum calidorum circa os ventriculi, inflammatio Hepatis, & mortis periculum sequutum.

HOminem Coloniæ intemperie frigida ventriculi, & calida intemperie hepatis laborantem cognovi, cui ab Empirico quodam plurima tam emplastra, quam unguenta, eaque præcalida, veluti è pipere, cardamomo, oleo caryophill. cinamomi, & similibus præscripta, atque cartilagini Xyphoidi admota fuerunt, inde inflammatione hepatis correptus, vix ab eadem liberari potuit. Tandem vero Dei beneficio, iis, quæ hepar refrigerant & corroborant, veluti julapio ex aqua cichorii, endiviæ, agrimoniæ, veronicæ, cum syrupo de succo limonum, acetosæ, & unguento santalino exterius applicato, sanitati cum restitui.

Hujus rei causam, si quis investigare atque indagare aveat: anatomiam hepatis diligenter inspiciat, necesse est: Cava enim sui parte à dextra in sinistrã, universam vere anteriorem ventriculi regionem integit, ita ut medicamenta calida, quæ corroborandi gratia ventriculo frigidiori admoventur, substantiam hepatis prius attingant, antequam ad ventriculum usque perveniant.

OBSERVATIO XLVII.

Ex applicatione cucurbitularum ad regionem Hepatis, inflammatio sequuta.

GAlenus lib. 5. methodi med. & post eum multi alii, in hæmorrhagia narium, cucurbitulas, regioni hepatis applicari suadent. Quod quidem absque periculo fieri non posse, sequens Historia fidem facit.

Aulicus quidam Principis Juliacensium, Cliviensium & Montensi. maxima hæmorrhagia narium laborans, Chirurgum quendam, alioquin in arte bene versatum, in consilium adhibuit. Is præter alia subsidia, ipsi quoque cucurbitulas magnas ad regionem hepatis applicuit. Sanguis quidem subsistit, sed inflammatio hepatis sequuta fuit. Cosmas Slotanus, ejusdem Principis Chirurgus longe præstantissimus accersitus, quum vires adhuc constare, observasset, victus rationem tenuem

Obs. 46. & 47.

nem ac refrigerantem instituit. Et postquam alvum clystere leniente subduxisset venam in brachio dextro incidit, sanguinisque ad ℥ vj. extraxit. Deinde sequens Julapium exhibuit.

R. Aquar. buglos.
Cichorei
Rosarum ana ℥ ij.
Syrupi granator. &
de rosis siccis ana ℥j.

Misce, fiat Julapium pro duabus dosibus. Primum haustum statim à venæ sectione, nimirum hora tertia pomeridiana, altera circa mediam noctem exhibuit. Extrinsecus autem totum latus usque in quartum diem, singulis diebus bis oleis sequentibus inunxit.

R. Ol. rosarum &
Myrtillor. ana ℥ ij.
Ol. absinth. ℥ ß.
Santali rubri, & subtilissime
Pulverisati ʒ ij.
Camphuræ ℈ ß.
Aceti rosar. parum. Misce,
Fiat unguentum.

Unguent.

Julapium quoque præscriptum bis in die ad quartum aut quintum usque diem propinavit. Interim alvum per intervalla clysteribus subduxit. Tandem syrupo de cichoreo cum rhabarbaro leniter corpore purgato, & optima victus ratione observata, convaluit.

In fluore itaque sanguinis, hepati & lieni medicamenta frigidiuscula potius, quam vero cucurbitulas, applicanda esse censeo, præcipue in vehementissima hæmorrhagia, & ebullitione sanguinis. Quemadmodum enim frigida medicamenta condensant, constringunt, sanguinemque crassiorem, minusque fluidum reddunt, sic cucurbitulæ cum violentia sanguinem quidem, humores & spiritus attrahunt, sicque hæmorrhagiam aliquando sistunt. Sed quia in maxima hæmorrhagia sanguis effervescit, subtilior factus, atque in venis, & ut plurimum in ipso hepate in maximo est motu, facillime cucurbitulis hypochondriis affixis, cum impetu ad hepar attrahitur. Idque ob nobilitatem visceris absque periculo fieri non posse, certum est. Quæ enim mala ex vehementi sanguinis ad hepar refluxu oriri possunt, suo quoque loco exemplo demonstrabimus. Recte itaque monet Hippocrates, in his unde sanguis fluit, aut fluxurus est, frigidis medicamentis utendum esse. Idque præsertim, ut ipsius interpretes volunt, ad ea loca, unde incipit motus, veluti hepati aut lieni. Sin vero obstructiones in hujusmodi visceribus adfuerint, tunc quæ intense refrigerant, eis applicanda non sunt; id enim esset materiam magis condensare atque incuneare.

Lib. 5. Aph. 23.

Ioh. Heurnius Paul. Ofredus.

OBSERVATIO XLVII.

De periculosa hepatis inflammatione.

Obs. 47.

D. Tobias Banquetus, Senator Paterniacensis prudentissimus, quadragenarius, constitutione corporis gracilis, & natura biliosus, quum anno 1603. ob exercitia nimis violenta, supramodum incaluisset, inflammatione hepatis, cum dolore ventris correptus fuit. In consilium advocatus Pharmacopola quidam, malum ex flatibus, cruditatibusque in colo intestino collectis, ortum fuisse, arbitratus est. Quapropter Enemate exhibito, sacculum ex avena, floribus chamomil. meliloti, & seminibus carminativis calide applicuit, calida quin etiam nonnulla adflatus discutiendos per os exhibuit. Quibus sic applicatis & propinatis, cum dolor singulis momentis ingravesceret, ego tandem advocatus fui. Tum ægrum febre acuta, cum linguæ ariditate, tussicula sicca, respirandi difficultate, cibi fastidio, siti maxima, nausea, vomitu, inquietudinibusque laborantem offendi: duritiem quoque è regione hepatis manifestam persensi: inflammatio enim præcipue gibbum hepatis occupabat.

In curatione hoc modo procedendi usus fui. Victus rationem refrigerantem & humectantem præscripsi, fomentationibus & embrocationibus omnibus calidis, quibus antea usus erat, neglectis: loco vini, decocto agrimoniæ & veronicæ, admixto nonnihil syrupi de succo citronum, & acetosæ, utendum jussi. Mox sequens Enema ordinavi.

Victus ratio.

R. Radicum & folior. altheæ
malvar.
violar.
parietar.
agrimoniæ & veronicæ, ana M. j.
Flor. chamomil.
meliloti ana M. ß.
sem. anisi
fœniculi ana ʒ j.
fœnigræci &
lini ana ʒ ß.

Enema.

Coquantur in aqua in consumptionem tertiæ partis, in ℔ j. colaturæ dissolve sacchar. rub. ℥ ij.

Electuar. diacathol. ℥ j.
salis p. j.
vitellum ovi
ol. violar. &
rosar. ana ℥ j.
Misce, fiat Enema.

Sejecto Enemate, quia vires adhuc constabant, venam in dextro brachio incidi, & ad ℥ vij. sanguinis extraxi. Exterius totum latus sequenti linimento tepide inunxi,

R. ol. rosar. & violar.
cerati santalini ana ℥j.
ol. absinth. ℥ ß. Misce, fiat Linimentum.

Linimentum.

Post duas horas à cœna, ad inflammationem internam arcendam, & somnum provocandum, nonnihil laudani ipsi exhibui, adeo ut ea nocte, & postera die utcunque meliuscule se habere cœpisset: symptomata enim multum uti & vires aliquo modo refocillatæ fuerunt. Quapropter sequentem potiunculam ordinavi.

R. Herbar. agrimon.
Veronicæ
Cuscutæ
Scabiolæ ana M. ß.

Potio purg.

Sem.

Obs. 48. & 49.

Sem. anisi

Fœniculi ana ℥ ij.

Liquiritiæ rasæ ℥ j.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥ iiij. In quibus dissolve Electuarii diacatholici ℥ vj.

Syr. rosar. solut. compos.

cum rhab. agar. & sena ℥ j. ſ.

Misce, fiat potio, qua clementer expurgatus fuit.

Victus rationem interim optimam observabat: pro potu ordinario utebatur decocto agrimoniæ & veronicæ, lacte amygdalino, & emulsionibus sem. frigidor. maj. oleis convenientibus quotidie inungebatur: clysteres quinetiam urgente necessitate injecimus, corpusque per intervalla infusione rhabarbari, cum syr. ros. solut. compos. & pulvere nostro laxativo expurgavimus. Sic divino favore dolor, reliquaque symptomata remiserunt. Tandem hepar, partesque nobiles sequentibus tabellis corroboravimus.

Tabellæ.

R. Specier. diarrhod. Abbatis ℥ ij.

Aromatici rosati

Trochiscor. è rhabarb. ana ℥ j.

Sacchari dissoluti in decocto agrimoniæ & veron. ℥ iiij.

Misce, & fiant s. a. tabellæ. De quibus sumantur ℥ iij. horis tribus ante prandium. His plenissime convaluit, & per annos tres sanus & incolumis supervixit.

Sed quia à multis annis obstructionibus viscerum, præcipue hepatis, laboraverat, & in victus ratione modum non observaret, neque per intervalla, uti ego suaseram, corpus expurgaret, paulatim in cachexiam incidit. Ingravescente morbo, in lecto pensili Bernam se ducendum curavit, ubi non diu post animam Deo placide pieque reddidit.

OBSERVATIO XLIX.

Scirrhi Lienis compendiosa curatio.

RUtgerus Stockhs Hildenæ, cum à multis annis scirrho Lienis graviter laborasset, ac variorum celebrium Medicorum consiliis & medicamentis, frustra tamen, usus fuisset, me tandem anno 1589. quo in patriam reversus, ad se vocavit. Tum in sinistro hypochondrio magnam duritiem & tensionem deprehendi, de dolore etiam gravativo, tussicula sicca, & difficultate anhelitus (propter compressionem diaphragmatis) conquerebatur. Hunc divino favore feliciter & brevi, his, quæ sequuntur medicamentis, sanitati restitui.

Instituta itaque primo optima victus ratione, sequens Lenitivum exhibui.

Potiuncul.

R. Herbar. agrimoniæ

Veronicæ

Cuscutæ

Scabiosæ

Fumariæ ana M. ſ.

Sem. anisi &

Fol. senæ mundator. ana ℥ ij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥ iiij. In quibus dissolve confectionis Hamech ℥ iij.

diacatholici ℥ iiij. Misce, fiat potio.

Obs. 49.

Purgato corpore, sequens præscripsi Apozema.

R. Radic. fœniculi,

Asparagi

Lapatii acuti,

Scrophulariæ,

Polypod. querc.

Saniculæ fœm. Fuchsii,

Cortic. interior. radic. frangulæ ana ℥ i.

Herbar. agrimoniæ,

Veronicæ,

Cuscutæ,

Scabiosæ,

Ceterach,

Fumariæ,

Scolopendriæ,

Capill. Vener.

Cochleariæ &

nasturtii aquat. ana M. j.

Flor. genistæ &

Sambuci ana M. ſ.

Sem. fœniculi &

Anisi ana ℥ j.

Liquiritiæ rasæ &

Uvar. passular. exacinatar. ana ℥ j. ſ.

Coquantur in sufficienti quant. aquæ claræ, donec tertia pars sit assumpta. Cujus decocti recipe ℔ j. In quo dissolve syrupi de scolopendrio.

Syrupi de Epithymo ana ℥ j. ſ.

Aquæ cinamomi &

Aceti ana ℥ j. Misce, fiat Apozema, pro tribus matutinis. Interim loco affecto sequentem applicui sacculum.

Sacculus.

R. Radic. altheæ &

Malvarum cum toto ana ℥ j.

Flor. chamomil.

Meliloti

Sambuci

Herbar. cochleariæ

nasturtii aquat. ana M. ſ.

Incidantur & contundantur, indanturque sacculo, quo filo intertexto, & in aqua cocto, calide bis aut ter quotidie applicetur.

Post fotum totum latus unguento meo ad splenes induratos, inunxi, emplastrumque meum de Cicuta, supra alutam extensum, applicui. Hisce scirrho emollito, sequentem potiunculam propinavi.

Potio.

R. confect. Hamech ℥ iij.

Extract. Ellebori nigri gr. vj.

Aquæ cinamomi ℥ ſ.

Cum decocto præscripto fiat potiuncula, quæ sumatur matutino tempore.

Corpore hac potione tam per superiora, quam inferiora, (absque tamen ulla violentia) probe expurgato, maximum levamen persensit. Evomuit enim multum humoris adusti, nigri, & melancholici, procul dubio ab elleboro ventriculum versus attracti. Quapropter ne imperfectum relinqueremus opus inceptum, denuo apozematis præscripti doses sex, vel septem exhibui, interim quoque fomentationibus, inunctionibus & emplastro præscripto usi sumus. Per intervalla quoque potiunculam ex confectione hamech, & extra-

Obs. 50. extracto Ellebori propinavi. Sic divino favore plenissimè convaluit, multosque deinceps annos incolumis supervixit.

OBSERVATIO L.
De abdita Abortus causa.

Ad

Clarissimum ac celeberrimum virum,
Dn. D. CASPARUM BAUHINUM,
Illustriss. Ducis Wirtenbergici, &c. Medicum, nec non Anatomicum & Botanicum in Academia Basiliensi ordinarium.

Cui

Guilhelmus Fabritius Hildanus.
S. P. D.

LIteras tuas, vir amplissime, amoris ac benevolentiæ plenas, simul & Problema, Possitne homo aliquot annis sine cibo vivere? à D. CASPARO CONRADO Medico Uratislaviensi, conscriptum, & ad me missum per manus D. EMANUELIS URSTISII, accepi: cujus rei nomine, tibi & D. CASPARO CONRADO gratias ago maximas. Theatrum tuum Anatomicum, opus sanè tùm propter figurarum novarum copiam & elegantiam, tùm earundem accuratam descriptionem admirandum, & meritò æternâ laude celebrandum, maximâ cum voluptate vidi. Faxit DEUS OPT. MAX. ut reliqua, quæ Excell. T. præ manibus habet, feliciter ad DEI gloriam, & emolumentum Asclepiadeæ familiæ, absolvere possit. Quòd tam honorificè isto in opere mei mentionem facias, gratias, quàm possum, ago maximas, utinam referendi occasio detur.

Porrò superiori anno aliquoties in difficili partu adhibitus, causam abortus non ita vulgarem in una atque altera puerpera animadverti. At quia Excell. T. harum rerum studiosissimam esse sciam, illa, quæ mihi hac in re observare licuit, communicare statui. *Primum exemplum de abdita abortus causa.* Prima autem puerpera fuit TORINTINA MAYER, conjux M. URBANI ALE, matrona honesta ac robusta, quæ ætatis tempore anno 1605. ad quinti mensis finem ferè, signis omnibus fœtus vivi apparentib9 gravida fuit. Circà finem verò quinti mensis, fœtus primò imbecilliter ac languidè movebatur, ita ut vix persentiri potuerit. Deindè paulatim & intra paucos dies omninò cessabat moveri. Mammæ quoque quæ antea lacte turgebant, nunc subsidebant, flaccescebant, & exiccabantur, aliave signa aderant, ex quibus fœtum in utero mortuum esse, facillimè conjicere licuit. Tandem circa finem octavi mensis, parturientium doloribus correpta, enixa est masculum, quem per tres ferè menses mortuum gestaverat, ut suo loco fusiùs declarabo. Hujus autem abortus causam, nullam aliam invenire potuimus, quàm malam ac ineptam conformationem vasorum umbilicalium. Chorda enim, ut vocant, umbilicalis, quæ communiter & in omnibus ulnarum aliquot longitudine esse solet, in hoc abortu vix spithamæ erat longitudinis. Hinc perspicuum fit, crescentem fœtum in utero materno paulatim placentam ab acetabulis sive cotyledonibus abstraxisse, & separasse. Abstracto autem hepate uterino, necessariò moritur fœtus.

Obs. 50. & 51.

Alterum exemplum. Altera est JOANNA, conjux Magist. JOANNIS CORNU Paterniacensis. Illa dum in matrimonio vixit, ad minimum octies abortum edidit. Postremum quidem hoc anno 1606. mense Januario, cùm ad quinti mensis finem utero gestasset. Quæ causæ fuerint præcedentium abortuum, me latet, cùm compellatus non fuerim: Hujus verò abortus causam fuisse brevitatem vasorum umbilicalium, seu chordæ umbilicalis, quæ ultrà sesquispithamam longior non erat, certò scio. Excell. ergò T. quidnam hac in re sentiendum existimet, ut mihi significare non dedignetur, etiam atque etiam rogo. Vale vir Amplissime, Aesculapiadeæ familiæ lumen atque decus celeberrimum, & me, ut facis, amare perge. Raptim Paterniaci Aventicor. 30. Martij 1606.

De abdita abortus causa,
CASPARI BAUHINI,
Ad
Præstantissimum virum
D. GUILHELMUM FABRITIUM HILD.
Chirurgum eximium, Dominum & amicum, responsio.

S. Quam ad me misisti, Vir præstantissime, de Abortus causa observationem, legi: quid mihi videatur, paucis: Varias abortus causas, non est quod referam, satis omnibus cognitas: Ob vasa umbilicalia aliquando disrupta, ubi mater brachiis sursùm elevatis nimiùm se extendit, abortum fieri notavi: sic etiam ob vasa umbilicalia longiora nimiùm, collum infantis ambientia strangulari novi: & ob brevitatem vasorum umbilicalium Abortum causari, non memini me usquam legisse, quare hæc tua Observatio observatione digna est. Hac paucis. Quod D. DOCTOREM DORINGIUM mei causa sis complexurus, tibi summas ago gratias, nec dubito illum tibi gratum & acceptum fore. Observationes quasdam Botanicas perscripturũ ad me mones, rectè feceris, remq; gratam. His vale & salve, Vir præstanissime, & te amantem redama, & ex me URTISIUS noster salutetur. Ocyus Basileæ 26. Septiemb. 1607.

OBSERVATIO LI.
De Fœtu, qui post mortem per trimestre nullis supervenientibus symptomatibus, in utero materno contentus fuit.

Viro Nobili D. MARCO OFFREDO, Philosopho eximio, & Doctori Medico longè celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

PLurimum equidem tibi debeo, vir Amplissime, pro Exc. T. antiqua in me benevolentia, sed imprimis, quòd illam renovare, & tam amicè atque candidè mecum communicare non gravetur. Admirandum illum & inauditum casum de putrefacto cordis ventriculo, quem communicasti, accepi, nec non sine stupore perlegi. Non enim video, quid rarius, aut admirabilius in arte Medica accidere possit, quàm ipsam sub-

Obs. 51. stantiam cordis putrefieri. Mihi quoque non ita pridem occurrit casus, & admiratione & notatu dignissimus, quem quia tuis speculationibus non omnino indignum esse existimo, nunc tibi comunicare statui. TORENTINA MAYER, uxor M. Urbani Alen, cùm jam novies peperisset, (cujus prolis sex adhuc in vivis sunt) superiori anno 1605. decimum fœtum gestabat, & eam ad quintum usque gestationis mensem optimè valere, indiesque accrescere, certissimis signis cognoscebat. Quandoquidem naturaliter movebatur in utero, venter item & mammillæ accrescebant: imò & aliquo modo lacte turgebant: Præterea extensiones quædam nervorum, coxarum, quibus in præcedentibus uteri gestationib. vexari solita fuerat, nunc quoque aderant. Circa 16. 17. & 18. Augusti, qui finis ei fuit quinti mensis impragnationis, fœtus primò cœpit solito imbecilliùs moveri, ac paucos post dies, paulatim omninò moveri desiit, absque ulla molestia, deperditione appetitus, aut adversa valetudine matris. Adiit me 9. Septembr. duce marito suo, mihique hæc omnia ordine retulit: sed imprimis, quòd à 14. diebus ne semel quidem sensisset fœtum. Interim quoque mammillas, & ventrem aliquo modo imminutum, & extensiones nervorum cessasse, conquerebatur. Hinc quia fœtum mortuum esse, suspicabatur, auxilium meum imploravit, ac ut expelleretur medicamentis, obnixè rogavit. Ego, quià nullam præsentem aut urgentem vidi ocasionem, propter quam expelleretur fœtus, nihil temerè tentare volui, sed suasi, ut ad dies aliquot subsisteret atque expectaret, quidnam natura molitura esset, interim tamen ut optima victus ratione uteretur. Post 14. dies marito duce me convenit, tùm ventrem & mammillas omninò subsidisse deprehendi, retulitque, se nihil, præter massam quandam aut veluti globulum, qui vix caput infantis adæquaret, quique pro ratione decubitus, in latus unum vel alterum se convolveret, persentire, insuper quoque narravit, solitas nervorum distentiones omninò cessasse. Ex his quamvis aliquid præternaturale in matrice subesse, facilè mihi conjicere licuerit, commotus tamen rationibus, quas commemoravi, ante finem noni mensis nihil tentandum suasi, dummodò res in eodem permaneret statu. Circà finem verò octavi mensis impragnationis suæ, parturientium doloribus, sed non usque adeò violentis correpta fuit. Ego, ut aliquo modo naturæ succurrerem, illicò sacculum ex emollientibus, & fœtum attrahentibus, linimentum item ex oleo amygdalar. dulcium, liliorum albor. Pinguedine gallinæ & anseris præscripsi, & applicari jussi. His per horam sic applicatis, fœtus & quidem in pedes sese offerens, ab uxore mea, cujus opem hac in re imploraverunt, feliciter & sine violentia extractus fuit. Deinde brevi convaluit puerpera, & ad hunc usque diem prospera valetudine fruitur. Fœtus autem longitudinem spithamæ cum dimidia non excedebat. Oculi ex suis orbitis seu capsulis propendebant. Os item apertum, caput nigrum & flaccidum erat interim tamen fœtor nullus aderat, hepar uterinum integrũ, sed flaccidum pallidumque conspiciebatur.

Obs. 51. In eo autem id singulare annotavi, vasa nimirùm umbilicalia, sive chordam, ut vocant, umbilicalem, longitudinem spithamæ vix excessisse. Hanc ego existimo fuisse præcipuam causam, quòd fœtus tam maturè in utero obierit. Quandoquidem crescentem fœtum pedetentim propter brevitatem vasorum umbilicalium, placentam à vasis cotyledonib. abstraxisse, nullum est dubium. Hinc paulatim imminuto alimento, & viribus deficientibus, necessariò interiit.

Observatio notatu digna de vasis umbilicalibus.

Historia aliqua de fœtu in utero materno mortuo.

Superiori anno 1605. cùm nobilem quandam virginem in Perroy, gravissimo affectu in aure laborantem, curandam haberem, & Reverendum D. Odetum, ejus loci verbi divini ministrum fidelissimum, & amicum meum plurimùm honorandum, aliquando per ocium inviserem, retulit mihi uxor ejus honesta, casum planè similem, nimirùm cum ante multos annos gravida esset, & propter civilia bella patriâ, cum primo marito D. Poteratio, verbi divini ministro, expulsa fuisset, elapso quinto mense non ampliùs sensisse fœtum: ventrem quoque paulatim usq; adeò subsidisse, ut de impragnatione ampliùs non cogitaret. Circa verò octavi mensis finem parturientium doloribus correptam, filium peperissa, eumque longitudinem spithamæ cum dimidia non excessisse, sed corpore ita extenuatum, cuteque & musculis rugosum, exiccatumvè fuisse, ut figuram sceleti planè præ se ferret. Ex quibus adstantes omnes fœtum, quamvis non putridum, neque fœtidum, per menses tres aut circiter mortuum fuisse judicabant.

Cæterùm in his recitatis historiis, Vir Amplissime, duo occurrunt Problemata, quæ me aliquo modo in admirationem rapiunt, quæque T. Excell. speculationibus omninò digna censeo, nimirùm.

Quæstio 1. 1. Quomodò fiat, ut fœtus mortuus in utero, quum sit res planè contra naturam, maturiùs non fuerit expulsus, præcipuè quum natura semper tentet expellere id, quod sibi noxium est?

Quæstio 2. 2. Quum fœtus in Utero vitâ & animâ privatus, citissimè putrescat, cur hîc tamen fœtor nullus adfuerit?

Ad qualia mea quæsita & dubitationes, si Exc. T. aliquando postpositis suis gravissimis negotiis in curandis ægrotis, & studiis indefessis, mihi verbum unum aut alterum respondere libuerit, gratissimum mihi fecerit. Vale vir Clar. & Humaniss. unà cum conjuge tua Ludoica Sarazena, matronâ doctrinâ & virtute longè nobilissima, quam tecum ego, & uxor mea demissè salutamus. Paterniaci 12. Maji. 1606.

MARCUS OFFREDUS,
Viro celeberrimo
DN. GUIL. FABRICIO HILDANO,
Chirurgo præstantissimo,
S. P. D.

INdefessum tuum studium, Vir celeberrime, in explorandis rebus, quæ humano corpori contingunt, magnâ admiratione dignissimis, ut te jam pridem vulgarium Chirurgorum numero exemptũ testatur, ita ad supremum in arte Chirurgica fastigium mox perventurum, indubiè pronunciat. Macte igitur animo,

Obs. 51. & 52.

mo, perge, ut cœpisti, quandoquidem te duce, non pauci portentosi morbi debellari poterunt.

Nunc ad eam venio, quam ad me scripsisti, historiam, ut scilicet binis tuis gravissimis quæstionibus satisfaciam.

Responsio ad primam quæstionem

Ad primam quod attinet, fœtus in utero mortuus, quamvis res sit omninò præter naturam, eam tamen noxam non ita necessariò infert ipsi utero, ut expultrix uteri irritata, subitò ac velut motu quodam præcipiti ad expellendum insurgat, præsertim, gestationis mensibus, continenda fœtui dicatis.

Responsio ad secundã quæstionem

Ad secundã, in utero non computruit fœtus mortuus, is enim, quamvis calore vitali orbatus, mixti tamen calorem quà mixtum erat, retinuit, siquidem eo loci defuit ambientis calor præter naturam, ad quem pertinet mixti putrescibilis calorem evocare: uteri verò ipsius calor, mortuo fœtui non omninò adversarius, posterioribus illis gestationis mensibus, ejusdem potius calorem, quà mixtum erat, fovit: adde, quod uteri calor ejusdem mortui corpusculi humidum magna ex parte absumens, præcipuam putredinis materiam per illud tempus è medio sustulit, & tabem potius exiccando invexit, idque exemplo confirmatur alterius fœtus, in utero itidem demortui, ad exactamque exiccationem & tabem redacti, cujus in fine Observationis tuæ meministi. Hæc ad quæstiones tuas dicenda habui, quæ velim æqui boniq; consulas. Vale. Genevæ 22. Maji 1606.

OBSERVATIO LII.

De

Mola comitante fœtum usque ad ipsius perfectionem, deque ejusdem Molæ extractione.

Ad

Clarissimum atque Excellentissimum virum Dn. D. JACOBUM ZWINGERUM, Academiæ Basileensis Professorem & Medicum celeberrimum, atque pro tempore Rectorem Magnificum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

QUod de editione Tractatus mei de Combustionibus, Magnifice Dn. Rector, sollicitus fueris, & etiamnum conatus meos, & studia mea promovere non desinas, gratias ago maximas, & doleo, non tantum esse in rebus meis, quantum Magnif. T. obstringor. Si qua tamen in re Mag. T. inservire potero, ne ingratus sim, operam dabo. Exemplar nunc per D. Urstisium ad te mitto, rogoque ut id per ocium inspicere digneris, in quo si quid emendandum tibi videbitur, pro tuo candore liberrimè me admoneas. Annexi carmina variorum, in obitum Nob. ac æterna laude dignissimi Viri D. Caroli Utenhovii, quæ simul excudi optarem. In ea sectione herniæ, cujus Mag. T. in postremis literis ad me datis meminit, nimirum quæ fit absq; testiũ exectione, sperarem Dei beneficio aliquid boni me præstiturum, si operatio hæc aliquando inter magnates accideret: inter plebejos enim homines, præcipuè hujus regionis, vix adhibenda est, nisi n. eis testis exsecetur, se non perfectè sanatos esse putant. Aliquoties tamen operationem hanc feliciter feci, & ante annos duos hîc in juvene, uti D. Urstisius Magnif. T. significare poterit. Observationem de Molæ extractione, quam toties promisi, simul & adumbrationem ejusdem Molæ, nunc mitto, quæ sic se habet.

Obs. 52.

ISABELLA MACE, filia ANTONII MACE, olim apud Genevenses Pharmacopœi vigilantissimi, nunc M. ELIÆ BRUNIER, civis Lausannensis uxor, matrona ut ex piis & honestissimis parentibus oriunda, sic quoque honesta ac pia, corpore robusta ac plethorica. Anno circiter ætatis 34. cum quintò utero gestaret, ad sextum usque mensem continuò, aut ad minimum alternis diebus menstruis satis copiosis, absq; incommodo tamen & virium prolapsu, laborabat. Elapso sexto mense, mox ex toto menstrua denuò absque incommodo suppressa fuerant. 22. Mart. qui finis fuit noni mensis prægnationis, parturientium doloribus correpta, puellam robustam & omnibus membris perfectam feliciter peperit, & secundinam mox ejecit. Post partum, quia duritiem ac pondus in ventre non sine molestia magna persentiret, alterum utero se gestare fœtum sibi planè persvadebat: quod verò obstetrix dissvadebat, nec manum ampliùs adhibere volebat. Die 23. & 24. satis bene se habuit. Sed die 25. correpta est febre, vigiliis, & maximis doloribus circa imum ventrem & regionem ossis sacri, symptomatis singulis momentis ingravescentibus. Altero die Joachimo Rohaud, apud Lausannenses Pharmacopœo vigilantissimo, & decumbentis sororio, Enema injicere, ac postridiè corpus leni aliquo medicamento purgare visum est. Verùm injecto clystere, & exonerato ventre, cùm ægra denuò de re aliqua ponderosa circa pudenda conquereretur, me advocandum svasit. Itaque sequenti die, nempe 27. ad ægram ingressus, ipsam febricitantem cum doloribus tum capitis, tum ventris & renum, nauseâ item, ructibus putridis, vigiliis & inquietudinibus, aliisq; symptomatis offendi. Ex quibus facilè mihi conjicere licuit, aut molam, aut simile quid in utero remansisse. Primò itaque sequens exhibui enema:

> R. radicum altheæ &
> aristolochiæ longæ an. ℥j.
> folior. altheæ
> malvæ
> Parietariæ
> artemisiæ
> melissæ
> pulegii
> flor. chamomil.
> meliloti. an. M. ß.
> sem. fœnigræci
> lini an. ℥j.
> anisi &
> fœniculi ana ℥j ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℔j. colaturæ dissolve Benedictæ laxativæ,

> Hieræ ex colocynthide an. ℥iij.
> vitellum ovi unius
> salis p. j.
> ol. rutacei &

Obs. 52.

chamomil. an. ℥ij. Misce. F. ita Enema.

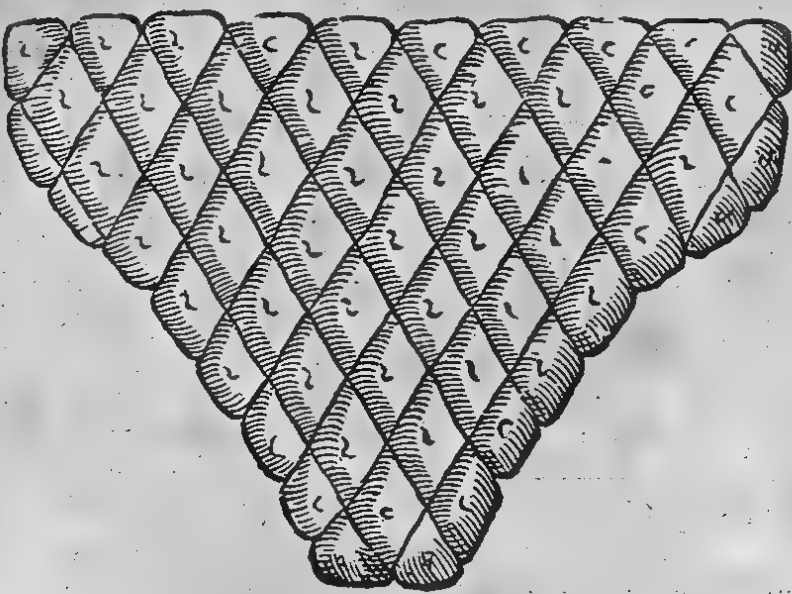
Postea pudendis & imo ventri sequentem sacculum applicui.

Sacculus.

R. radicum aristoloch. longæ ℥ij.
herbar. artemisiæ
melissæ
matricariæ
sabinæ
rutæ
pulegii
flor. chamomil.
meliloti. an. M. ß.
sem. fœnigræci
lini
fœniculi
anisi
seseleos an. ʒ. ß.

Incidantur incidenda, reliqua contundantur, indantur sacculo triangulari, filo intertexto, ejus magnitudinis, ut imum ventris ad umbilicum ferè usque cooperiat, apex verò ad pudenda, & peritonæum descendat.

Figura Sacculi talis esto.

Sacculum aquâ incoctum, calidè applicui. Ventrem & genitalia per horas duas fovi, interim quoque aliquoties coxas, genitalia, ventrem atque os sacrum, calidè sequenti unguento inunxi.

R. ol. liliorum alb.
amygdal. dulc.
de vitellis ovorum &
lumbricor. an. ʒ. ß.
pingued. anseris &
caponis an. ℥j. Posteà
R. farinæ fœnigræci &
cydoniorum an. ℥j.
croci subtiliss. pulveris. ℈ij.
aquæ artemisiæ ℥j. Misce, & post unicam ebullitionem addantur olea, & pinguedines præscriptæ, fiatq; unguentum.

Rejecto clystere, mox illam in dorsum collocavi, tantumq; corpus deorsum retrahere curavi, ut pedes infima parte spondæ commodè inniti possent, & circa genua parùm inflecterentur. Singulis item columnis inferioribus spondæ suum manutergium alligavi. His omnibus præparatis, dextram ab annulis liberam, superiori linimento inunctam, paulatim clementerq; in uterum immisi, idq; ut eo commodius fieret, jussi ut manutergia manibus apprehenderet, pedibusq; ad inferiorem spondæ partem firmiter insisteret, & simul parturientium dolores & conatus, quantum posset, provocaret. Sic enim naturæ beneficio, genitalia aliquo modo dilatantur & aperiuntur. Manu immissâ utero, Mola vel massa illa carnea in sequenti figura litera B. notata, quæ magnitudinem capitis infantis ferè adæquabat, statim obviam venit. Rotunda autem erat, sed paulatim decrescens, tandem in spongiosam quandam substantiam A. notatam, desinebat, quæ utero ad dextrum latus, non aliter ac secundina solet in fœtu, tenaciter adhærebat. Manu itaque altius in uterum immissâ, digitis clementer paulatimq; fungosam hanc substantiam ab utero separavi, atq; unicâ vice totam hanc molam semiputridam & fœtidam, sine violentia & dolore, præsente marito & Joachimo Rohaud, nec non multis matronis piis & honestis, extraxi. Appendebat præterea molæ huic alia quædam carnis portio, litera C. notata. Verùm quia mola hæc semiputrida, putredinis suæ notam utero jam inusserat, jussi, ut per dies aliquot decoctum sequens bis aut ter in die syphone utero injiceretur.

Injectio in uterum.

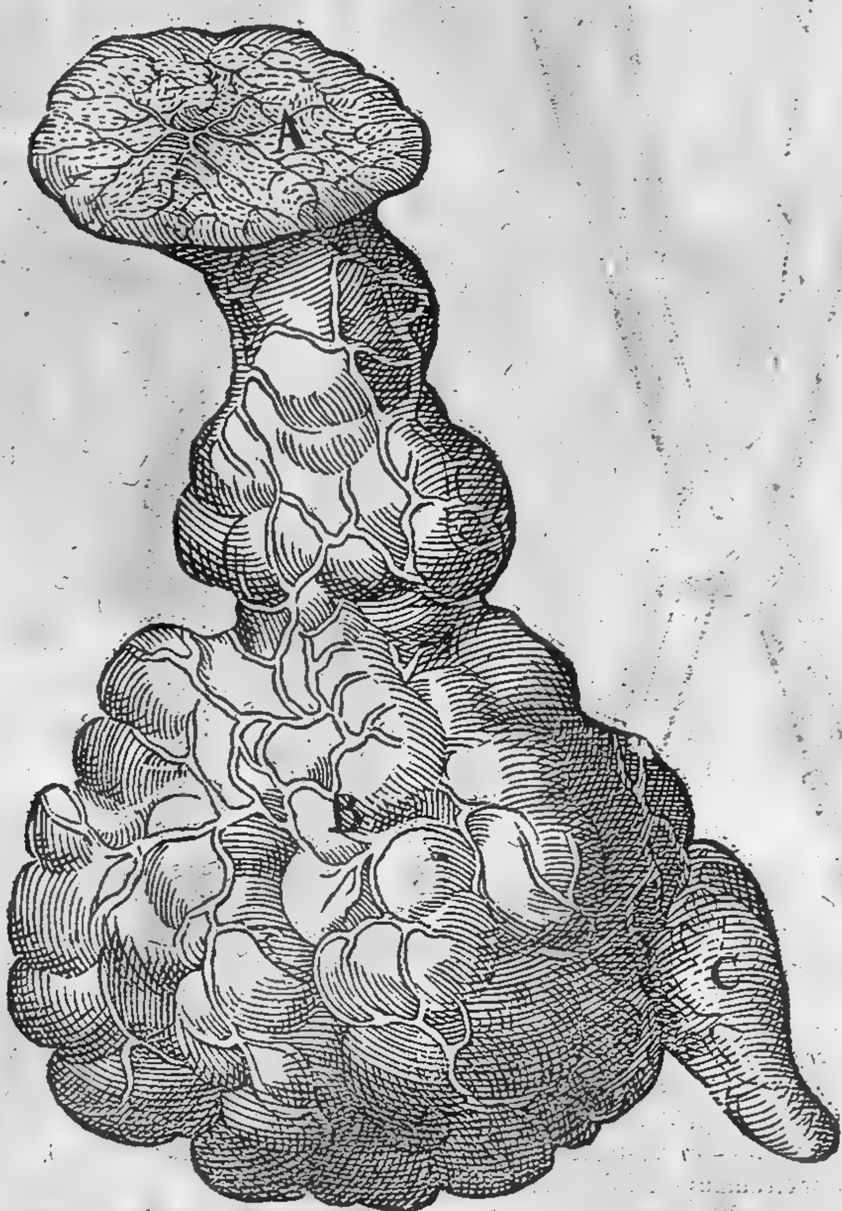
R. hordei integri M. ß.
scordii utriusque
rosar. rubr.
absynth. vulgar. an. M. ß.

Coquantur in aqua usque ad crepaturam hordei In ℔ ij. colaturæ dissolve
mellis rosati ℥iij.
pulv. myrrhæ &
aloes an. ℥j. Misceantur, iterumque per linteum colentur, & colatura tepidè utero injiciatur. Postea spongia hoc decocto imbuta, fortiterque expressa, pudendis calidè apponatur. Illa enim non solùm corroborat partem affectam, verùm etiam cum decocto utero injecto putridos humores paulatim attrahit, & absorbet. Ideoque,

Obs. 52. que ejusmodi spongias duas, ut una applicata altera interim mundetur & exiccetur, habeas, necesse est. Reliquis item symptomatibus, tum optima victus ratione, tum medicamentis, prout necessitas imperavit, prospeximus. Ita ut intra septimanas tres, divino favore in integrum restituta sit Matrona illa, & etiamnum una cum puello; quem enixa fuerat, bona valetudine fruatur.

Figura Molæ.

Habes hic lector benè vole formam Molæ magnitudinem vero, propter penuriam spatii adumbrare nō licuit, quã tamen visitur in Museo meo.

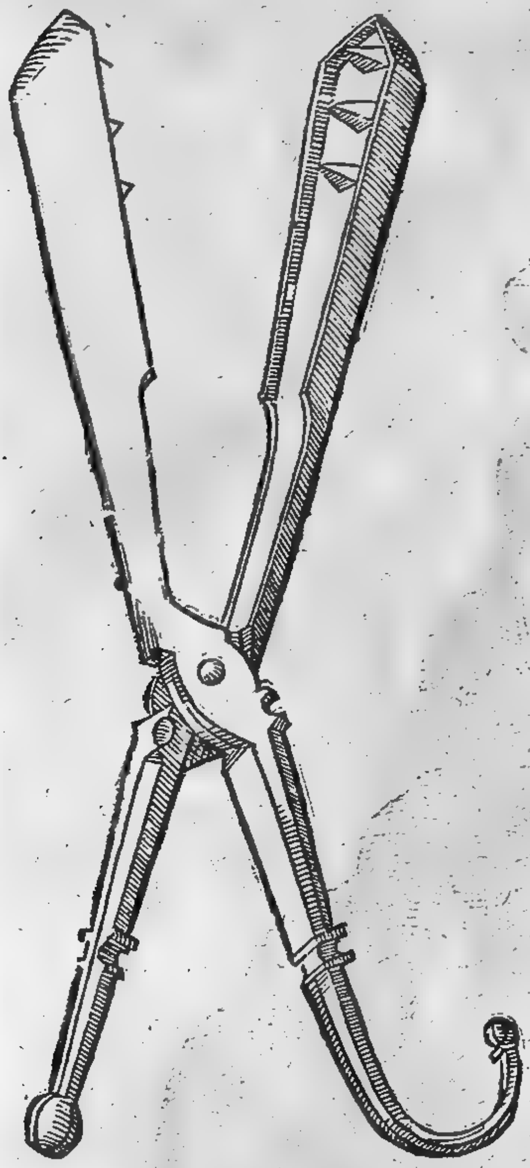

ANNOTATIO.

QUemadmodum Hepar uterinum, utero & ejusdem acetabulis aut orificiis cotyledonum adhærescens, alimentum attrahit; ut per vasa umbilica ad fœtum transferatur; sic mola hæc utero adhærebat; ut sibi alimentum ex cotyledonibus traheret.

In extractione molæ nonnulli hamulis acutissimis, sive pede Gryffonis (ut vocant) utuntur, sed meo judicio non sine ingenti periculo. Si enim hamulus excideret, facilime matricem dilaceraret. Hanc ob causam forcipem excogitavi, cujus extremitates in cochlearis, aut rostri anatis formam, sed profunde satis, ut dentes excipere possit; fabricatæ sunt. In quorum cochlearium medio exurgunt dentes tres, quadrati & acutissimi, ejus longitudinis, ut hic unum depinximus, ita tamen, ut secundum lineam rectam positi, unus sit ad latus alterius. Hinc fit, ut clausa forcipe, nullus horum dentium appareat, nullusque præterea, quantumvis forceps effugeret, collum matricis lædere possit.

Obs. 53. *Delineatio forcipis.*

Hamuli adumbratio. Obs. 53.

Sin vero præter forcipem, hamulum adhibere necesse sit, suadeo, ut sequens ex nostra inventione depictus eligatur, quo nos in extractione fœtus mortui utimur. Præstat tamen uti manu, ut quæ tutior est, minusque dolorosa, neque pavorem ægrotæ & adstantibus inducit.

A. Hamulus est.

B. Lamina est ferrea, in formam linguæ fabricata, alibi à nobis defensorium appellata. Quod interim, dum immittitur hamulus, retro versus manubrium dimittitur, infixo autem hamulo rursus versus hamulum reducitur. Usus autem atque utilitas hujus laminæ ferreæ est, nimirum ut si hamulus effugeret, tamen lamina illa impediret, quo minus collum matricis dilaceretur.

Habes hic brevibus, Magnifice Dn. Rector, quæ circa extractionem Molæ, mihi observare licuit, una cum Molæ & instrumentorum delineatione. Quæ si arriserint, optatum finem nactus ero, sin minus, meæ tamen erga Magnific. T. perpetuæ observantiæ monumentum erunt. Vale cum omnibus tuis, quos ego & Colinetæa mea charissima demisse salutamus. Paterniaci Aventicor. 10. Februarii 1607.

OBSERVATIO LIII.

De Mola aquosa.

Ad eundem

Virum Clarissimum atq; Excellentissimum Dn. D. JACOBUM ZWINGERUM.

Jam dudum, Vir amplissime, ad Epistolam tuam, non vulgaris erga me amoris plenam, respondere debui: sed quia in ea responsione de extractione Molæ agere constitui, in qua instrumenta & quædam alia erant depingenda, huc usque proposito meo, propter multas & varias occupationes satisfacere non licuit, neque etiamnum licet. Ante dies enim quatuordecim huc Bernam vocatus, circa puerum decem annorum ætatis, natura tenerum, corpore vero exilem, ex calculo vesicæ à juventute laborantem occupatus sum, vigesimo primo hujus mensis, calculum hunc præsente Reverendo Viro D. Ulrico Trogo, verbi divini ministro, Clarissimo Dn. D. Paulo Lentulo, Dn. Emanuele Urstisio, multisque aliis nobili-

Obs. 53. & 54. bilibus, extraxi. Id quanto labore & difficultate factum fuerit, Deus testis est. Præterquam enim, quod vesicæ tenaciter adhærebat, ejus erat magnitudinis, ut integrum illum extrahere non licuerit. Post operationem factam, Deus ita benedixit remediis, ut nunc, Laus Deo, ad decimum diem morbi, nullis symptomatis supervenientibus, curam protraxerimus: Febris fere nulla adfuit, neque dolor, multo minus inflammatio aut inflatio.

De Molæ extractione, quamprimum domum reversus fuero, Deo dante, dabitur scribendi occasio: forsan quoque de hydrope uterino, quo dulcissima mea conjux superiori anno, in postrema uteri gestatione graviter affecta, una tamen cum filio, qui hucusque bene se habet, Dei summo beneficio liberata fuit, aliquid addam. De Mola vero aquosa, nunc exemplum unum aut alterum adjiciam.

1. Exempl. de mola aquosa. Anno 1604. honesta quædam Matrona Bernensis, ad quinti mensis finem gravida, & parturientium doloribus correpta, ultra decem libras aquæ, tenacissima membrana inclusæ, non sine conatu & dolore maximo, una cum membrana enixa est. Ego, cum adstantes matronæ medicamentum ad fœtum expellendum propinare vellent, vocatus, in sedili parturientium matronam hanc animo, ut ita dicam, perculso atque deturbato inveni. Putabat enim, nisi fœtus expelleretur, de vita ipsius actum fore. At ego contra suadebam, ut sese in lectum conferret, quo amissæ vires reficerentur, recolligerenturque: quapropter optimam victus rationem, & medicamenta aliquot cordialia præscripsi, sic brevi in integrum restituta fuit, & fœtum ad maturitatem usque gestavit.

2. Exempl. de Mola aquosa. Alterum exemplum molæ aquosæ, observavi in honestissima & pia matrona, sanguine mihi juncta: illa cum per menses aliquot se gravidam existimaret, interim tamen valetudine parum recta frueretur, factum est, ut dum noctu cum marito rem haberet, impetu quodam copiose erupta ex utero sit aqua, utcunque viscida. Venter mox subsidit, convaluitque Dei beneficio, & ad hunc usque diem bona valetudine fruitur, & liberos aliquot progenuit. Plura non licet, propter occupationes. Vale, Vir amplissime & charissime. Raptim Bernæ 30. Maij. 1606.

Tuæ Excellentiæ addictissimus
& obsequentissimus
Guil. Fabricius Hildanus.

OBSERVATIO LIV.

Mulier septimo mense molam enixa, nono mense filium peperit, diu incolumem.

Idem ad eundem
Virum Clarissimum atque Ecellentissimum
D.D. Jacob. Zwingerum.

NUnquam fœtum, cui conjuncta est mola, vir clarissime & Excellentissime, ad maturitatem perfectionemq; pervenire posse, Medicis in confesso est. Attrahit enim mola partem sanguinis & nutrimenti, inde languescente fœtu, fit abortus. Ego tamen honestissimam ac piam matronam cognovi Dusseldorpiæ, quæ cum gravida esset, septimoque mense parturientium doloribus oppressa, *Obs. 54. Exempl. 1.* enixa est molam, quæ magnitudinem capitis adæquabat. Nono vero mense filium peperit, quem ad decimum septimum annum ætatis sanum & incolumem superstitem cognovi, qui tandem Wesaliæ peste obiit.

Exempl. 2. Anno 1599. Coloniæ vocatus ad honestissimam matronam, Rutgeri Groppers filiam, cui per triduum parturientium doloribus laboranti, fœtum perfectum & maturum extraxi. Paucis post fœtus extractionem elapsis diebus, mola sese offerebat, eamq; frustratim, & semiputridam exemi.

Exempl. 3. Nobilem item & honestissimam matronam Freiburgi Aventicor. cognovi, quam ante annos 4. in puerperio dolore coxendico graviter laborantē, curandam habui. Ea mihi referebat, se in omnibus suis puerperiis (habebat autem tunc tēporis quatuor liberos robustissimos) duabus aut tribus circiter à fœlici partu horis, molam enixam fuisse. Est illa matrona satis robusta, plethorica, & maxime carnosa.

Reliquas, quas à me expectas, Vir Clarissime atque Excellentissime, de mola ejusdemque extractione, Observationes, nunc propter temporis angustiam communicare non licet, fiet tamen id prima quaque occasione.

Interim Deum Opt. Max. oro, ut Excell. T. cum tota familia, quam diutissime incolumem conservare velit. Raptim Paterniaci Aventicor. 17. Januarii 1606.

JACOBUS ZWINGERUS
D.
GUILHELMO FABRICIO HILD.
Chirurgo præstantissimo
S.P.D.

RAra sunt Observationes, Vir clariss. quas mecum de Mola uteri muliebris familiariter communicasti: digna, quæ suo tempore in publicum edantur. Paræus vero præstans Chirurgus, hujus est opinionis, ut vix detur mola, quæ junctum fœtum non enecet, nutrimenti promptuario in se derivato. Sed recte contrarium persuadent eventus à te scripti. Scilicet in re medica hoc perpetim venit usu, ut vix sit ullum theorema, quod ex omni parte verum, nullam admittat patiaturve exceptionem. Unde mihi mirum in modum placent ii, qui præter universales regulas, particularium casuum diligentem habent rationem. Hæc ergo causa est, cur nostra Medica ars, qualis est quantaq;, mero στοχασμῷ præcipue nitatur. Quod si jam occurrat quippiam varians, illius causa sollicite sunt perquirendæ, & in præsenti casu, qui factum sit, quod fœtus molæ consuetam & fere semper exercitam tyrannidem, salvus & incolumis evaserit? Nimirum constituentium causarum, materiæ & efficientis comparatio instituenda est, & ita de re tota æstimandum: cum utraq; proles his suis nitatur causis, eam dominio potitam fuisse, quæ eas valentiores obtinuerit: Unde evenit in historiis à te recitatis, fœtum firmioribus causarum satellitibus adversus molæ impressiones munitum, obtinuisse victoriam, debitoq; tempore vividum sanumq; exclusum fuisse.

Obs. 54. & 55.

fuisse. Duas proxime quoque ad me dederas laboriosæ parturitionis observationes, eas medicinæ Cādidatus, Dominus Fleisserus, suis thesibus de Hysterotomia inseruit, adjecta tui honorifica mentione. Misissem ad te theses, nisi scirem, ipsummet hoc acturum. Ambit is amicitiam tuam, & convictum quoque in aliquot hebdomadas aut menses, si eum me intercessore obtinere posset: ut tuo inprimis ductu manuali operationi Chirurgicæ assuescat, quam deperit. Interea ut privatum de Vrstisio, quem in Præceptorem filio tuo, suscepturus es, negotium nostrum attingam, spero ex omni parte facturum ipsum fidi diligentisque hominis officium. Callet Gallice, eleganter Germanice & Latine pingit. Monui ipsum, ut tuam sibi συνομιλίαν utilem reddat. Sublevet occupationes tuas Practicas, evolvendis Galeni, aliorumque scriptis. Est enim perutile, laudemque meretur, quos quis singulares vidit casus, ad Medicorum principiorum rhombum revocare posse, ut quæ conveniant, quæ discrepent, mundo literario innotescat. Id ego conatus sum pro tenuitate ingenii & profectus mei, eo exprimere epistolio, quod τὸ κατ' αὐτὰς ἢ ὑπὲρ αὐτὰς Centuriæ tuæ practicæ associandum existimasti. Id tu quoque alias præstare docte & eleganter solitus es. Sublevet ergo Vrstisius occupationes tuas, sicque tibi prosit, sibi non obsit. Percommodum foret, vos habere Galeni & Hippocratis opera, sed non dubito, quin omni sufficienti librorum supellectile instructus sis, & sæpius me de Chirurgicis tuis latis successibus certiorem fac. Basileæ 11. Martii 1606.

OBSERVATIO LV.

De ingenti Mola, & utero peritonæo adnato.

Ad eundem

Clarissimum atq. Excellentissimum virum,

Dn. D. JACOB. ZWINGERUM.

PLurimum tibi debeo, Magnifice D. Rector, qui tam liberaliter ac candide labores tuos mihi communicaveris, conatusque meos juvare, atq; studia mea ornare dedignatus non fueris. De Mola iterum mihi occurrit casus rarissimus, quem Magnificentiæ tuæ communicare placet. Matrona quædam Milduni, Debora Barel nomine, uxor Johannis Huguet, duorum fere annorum spacio gravissime utero laboraverat. Ab initio gravidam se esse putabat: omnia enim signa prægnationis propemodum aderant. Elapsis tamen mensibus aliquot falsæ hujus prægnationis, pejus se habere cœpit, mammæ flaccescebant, venter vero de die in diem accrescebat, appetitus item prostratus erat, dolores quoque totius ventris continui, inprimis vero lateris dextri, atque è regione renis sinistri tam vehementes, tamque maximi aderant, ut sæpissime maritum suum & adstantes imploraverit, quo Medicum aut Chirurgum aliquem accerserent, qui aperto abdomine horrendas illas & crudelissimas bestias expelleret: plane enim sibi persuasum habebat, se gestare bestias. Tandem cum in hac miseria ultra duos annos languesceret, aucta febricula, nausea ac vigiliis, nullis item usa remediis, è vita discessit. Ego 12. Julii hujus anni 1606. vocatus, coram Generoso Domino Joan. Rudolpho ab Erlach, ejus loci Præfecto prudentissimo ac vigilantissimo, Nob. Philippo Ceriaco, Domino in Alleman, & Diensi, Doctissimo quin etiam D. Petro de L'osca, ejusdem loci Ludimagistro fidelissimo, & quamplurimis aliis, cadaver incidi, atque ea, quæ sequuntur, notatu dignissima, observavi.

Obs. 55. 56.

1. Adaperto abdomine, plurimum aquæ, carnis loturæ similis, effluxit.

2. Uterus in magnitudinem ingentem extensus, Peritonæo à linea alba usque ad costas spurias & renem dextrum, adeo tenaciter adhærescebat, ut vix avelli posset: hinc dolor ille maximus, quem in dextro latere passa erat.

3. Ren sinister plane putrefactus conspiciebatur.

4. Hepar undique abscessibus putridis scatebat. Hinc aqua, quæ in vacuo ventris continebatur, sanguinolenta facta fuerat.

5. Utero adaperto, aquæ fœtidissimæ puri permixtæ, ultra libras sex effluxerat.

6. Mola quoque in conspectum sese dabat, magnitudinem capitis longe excedens, inæqualis, nonnullis quoque in locis dura, atque hinc inde putrida ac fœtida. Illa autem non solum vasis cotyledonibus, verum etiam tota illa parte, quæ dorsum respicit, tam tenaciter adhærescebat, ut sine dilaceratione uteri, avelli atque separari non potuerit.

7. Ambo quoque testiculi præter naturam adeo excreverant, ut magnitudem pugni excederent erantque inæquales, duri, & ad instar fere uvæ, quemadmodum figura, quam mitto, indicat.

Nonne mirum, Vir amplissime, corpus tam languidum, tamque multis & gravissimis affectibus afflictum, posse in tam longum tempus superstes esse? Mirum quoque, quomodo Uterus Peritonæo, cum sint partes membranosæ, adnatus fuerit. Idem tamen in Pulmonibus observavi, uti in Observat. 43. videre licet. Sed hæc uti sunt rara, ita etiam admiratione dignissima. Hisce vale, Vir amplissime, & me, ut facis, amare perge. Paterniaci.

T. Magnif. addictissimus

Guilhelm. Fabricius Hildan.

OBSERVATIO LVI.

De Hydrope uterino, comitante fœtum.

Ad eundem

Virum Clarissimum atq. Excellentissimum,

D.D. JACOB. ZWINGERUM.

PRo humanitate, qua me non ita pridem domi tuæ rursus affecisti, Vir Amplissime, Domine & amice observandissime, gratias quas possum, ago maximas. Oro etiam quantopere possum, ut meo nomine verbis honorificentissimis amplissimæ atque Gratiosissimæ Facultati Medicæ Basiliensi, salutem dicere, & pro honore, ac beneficiis nuper mihi exhibitis, gratias agere meamque omnem operam, studium, atque observantiam offerre non graveris.

Cæterum observatio de Hydrope uterino, de quo nuperrime loquebamur, ita se habet. An-

no

Obs. 56.

no 1604. dulcissima atq; charissima conjunx mea, dum septimò utero gestaret, statim ab initio gestationis, præter modum atq; consuetudinem debilitata enervataque fuerat. Dolores ventris, & præcipuè dextri lateris, maximi ac frequentes aderant. Circa regionem hepatis per intervalla, & quotiescunque fœtus in utero sese movebat, frigus molestum ac dolorosum persentiebat. Interim venter in monstrosam magnitudinem intumescebat, adeo ut ipsam duos aut tres ad minimum enixuram fœtus, cuncti arbitrarentur. Spatio hebdomadum sex ante partum, crura, pedesq; hydropicorum more intumuerant, quinetiam dolores tum ventris, laterisq; dextri, tum quoq; renum & crurum, adeo aucti fuerant, ut noctes diesq; continuò ejulare atque lamentari coacta esset, lectumque amplius sibi egredi non liceret. Ego interim de dolore fixo atque continuo è regione hepatis, valde solicitus eram. Verebar enim, ne tandem propter attractionem, quæ fit doloris vehementiâ, inflammatio aliqua in hepate, aut vicinis partibus (uti mihi aliquoties videre contigit) oboriretur. Quapropter ut materia peccans in corpore diminueretur & evacuaretur, aliquoties infusionem rhabarbari, & syrupum rosar. solutivum compos. cum rhabarbaro, agarico & senna, ipsi exhibui, utque alvus semper lubrica esset, clysteribus, suppositoriisq; effeci. Exteriùs locum dolentem sequentibus oleis singulis diebus bis aut ter inunxi.

Unguentū.

℞. Ol. anethini
Chamomel. an. ℥ iiij.
Axungiæ hum.
Succi veronicæ
Agrimoniæ
Absynth. an. ℥ ij.

Coquantur lentissimo igne ad succorum ferè consumptionem. Sacculum item sequentem calidè applicui.

Sacculus.

℞. Florum chamomil.
Meliloti
Sambuci an. p. ij.
folior. & radic. malvæ
Bismalvæ
Agrimoniæ
Veronicæ an. M. j.
Sem. anisi
Fœniculi an. ℥ j.
Fœnigræci ℥. ſ.

Incidantur & coquantur pro sacculo intersuto, qui calidè applicetur.

Sæpissimè quoque ipsi ad ℥. ſ. ol. amygdal. dulc. recens extracti, nunc decocto agrimoniæ, veronicæ, sem. anisi, parumque flor. chamomillæ, nunc vino & saccharo mixti, pro vice exhibui. Hinc divinâ clementiâ dolores ita remiserunt, ut postea paululum quiescere posset.

Die 2. Martii, Anno 1605. dolores parturientium, quamvis leviores, continui tamen ipsam infestaverant, qui sensim accreti, usque ad quartam diem ejus mensis, quâ circa septimam vespertinam dolore vehementissimo correpta, os uteri apertum, indeque ultra libras 18. mercatorum, aquæ limpidissimæ, nulloque cruore admixto, maximo ac uno impetu effluxêre; atque in isto motu fœtus ad exitum sese paraverat. Et postquam per semihoram quievisset, & aliquantum confectionis Alkermes, cum aqua cinamomi, sine vino destillata, dissolutæ sumsisset, rursus dolore & conatu maximo correpta est. Tum primò aqua, quæ fœtum comitari solet, ad libras novem effluxa. instante nova vespertina, puellum simul peperit robustissimum, quem decimâ die ejusdem mensis sacrosancto baptismo, cœtui fidelium insertum, non tantum à parente meo piæ memoriæ, verùm etiam, quia charissimæ conjugi meæ toto gestationis tempore, instar petræ gravissimum onus fuerat, *Petrum* nominare visum fuit. Faxit Deus, fons omnium bonorum, ut inposterum quoque ad ædificium Ecclesiæ Christi *Petra* condigna censeri possit.

Porrò optimâ à partu victus ratione observatâ, nonnullisque adhibitis remediis, intra mensem in integram, eamque optimam sanitatem restituta fuit, ita quidem ut puellum ipsamet lactaverit, & hucusque feliciter educârit. Sed quod summoperè mirandum, puellus iste omnium liberorum meorum robustissimus existit, quinetiam optimo ingenio præditus. Ut inde spem concipiam, fore, ut aliquando in virum egregium evadere possit. Quod ut fiat, & charissimâ meâ conjuge diu incolumi superstiteque frui queam, Deum Opt. Max. ex toto corde precor. Idem D. O. M. Excell. T. unà cum nobilissima ac honestissima sua Brandina, proleque dulcissima, Nestoreis ditet annis. Vale. Paterniaci Aventicor. 20. Junii 1608.

Exc. T. addictissimus
obsequentissimus
G. Fabricius Hildanus.

Ad eundem
Virum Clarissimum atque Excellentissimum
Dn. D. JACOB. ZWINGERUM.

BInas abs te accepi literas, Vir amplissime, unas per manus Dn. D. FRITSCHII, alteras heri. Optimi isti ac doctissimi viri, quos T. Excell. mihi commendavit, acceptissimi fuerunt. Responsum ad Observationem de hydrope uterino avidè exspecto. Filiolus, qui in Oceano isto per menses novem nataverat, etiam nunc optimè se habet, omniumque liberorum meorum robustissimus existit, ac optimo, Laus sit Creatori, ingenio præditus, & jam quartum annum ætatis prætergressus est. Uxor mea ad pariendum vicina, multò melius valet quàm in præcedenti gestatione uteri. Faxit clementissimus ille Pater cœlestis, ut feliciter parere, mihique diu superstes manere possit. Vale vir clarissime, & me, quod facis, ama. Paterniaci 29. Junii 1609.

Tuæ Excell. addictissimus &
obsequentissimus

G. Fabricius Hildanus.

JACO-

Obs. 56.

JACOBUS ZWINGERUS, GUILIELMO FABRICIO HILDANO, Medico-Chirurgo præstantissimo S. P. D.

Dignus admiratione est Uterini hydropis eventus ille, quem tuæ conjugi, Vir præstantissime, feliciter accidisse, ante aliquammultos menses inaudii. In memoriam is certè mihi nostratis cujusdam nobilis Matronæ exemplum revocavit, quæ bis terve circa medium gestandi uteri tempus, humore pedes initiò, tum sursum rependo abdominis regionem undiquaque deducente, octo circiter vel decem hebdomades, antea quàm parturiret, abortum fecit, aliquot ante diebus jam enecto fœtu, putridoque, cum effusa stagnantis aquæ copiâ excluso. Nimirum huic, quod de morbis muliebribus scriptum reliquit Hippocrates, usu venit: Si, inquit, hydrops invaserit, muliere uterum gerente, corrumpit fœtum & ejecit, cumque eo aqua effunditur, & mulier plerumq; moritur. *Ea enim matrona, tertia licet vice abortum faciens, evasit tamen. Quartâ verò, cum fœtum jam putrescentem enixa, permagnam aquæ molem rejecisset, dissipatis spiritibus, lapsisq; viribus, vivere desiit. Qui factum ergo, quòd tibi Medico-Chirurgo felicissimo, tantum periculum domestici puerperii adeò feliciter cessit, ut matre ante & post partum perbellè conservata, masculo puello, eoq; vivido, robusto & integro; quodq; mirari quis jure possit, hoc ipso tempore reliquis tuis liberis valentiore, sis exhilaratus? Inquit in Metaphysicis Aristoteles* διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν. *Quanquam autem morbosarum affectionum descriptiones, iis causarum plenissimè explicatarum fundamentis impositæ esse videri queant, ut particularium casuum nulla subesse admiratio debeat: quia tamen vel impræsentiarum duntaxat meritò subest, & complura aliàs eveniunt, quæ à generalibus Medicarum legum canonibus aberrant, non abs re fuerit, causam hujus præsentis eventus paulò altiùs perpensam, ex generali Hydropis Oeconomia deduxisse.*

Generatim igitur tria quæremus. Quæ hydropis? Quæ specierum ejus sit causa? quoque pacto humor in abdomen & pedes translatus, in tumorem eos attollere sit solitus?

1. Quæ hydropis efficiens causa.

Quæ ergo hydropis causa est? Humoris, vel saltem humidi vaporis nimia abundantia, sensu idipsum loquente, Gal. 6. aph. 8. Celsus lib. 3. 21. Humorem a læsa sanguificatio procreat. Gal. Prognost. 1. 7. Sanguificationem jecoris, non venarum duntaxat ejus, sed Parenchymatis, frigida intemperies labefactat. 5. de loc. aff. 7. 6 de loc. aff. sub initium. Frigida intemperie jecur tum primò afficitur ex propriis causis, tum aliarum partium, ventriculi, lienis, renum, pulmonis, uteri consensu, 1. de loc. aff. 7. Prognost. 1. 7. Alexander lib. 9. 2. Paulus lib. 3. 48. Hæc series causarũ se mutuò antecedentium. Quæ verò tum primò afficiunt, tum aliarum interventu partium, in duplici differentia existunt. Vel enim per se agunt, refrigerando: vel per accidens, calefaciendo, aliove modo calorem hepatis exterminando, unde frigiditas: ut non magni momenti controversia sit, à calore aliis, aliis à frigore induci hydropem contendentibus.

Quomodo serum hydropicum generetur.

Quo pacto autem læsa sanguificatio aquosum humorem procreat? Id cognoscemus, si ad concoctionis & sanguificationis distinctos gradus attenderimus. Calor enim rem concoquendam aggressus, utile ab inutili, purum ab impuro, pro generali ejus conditione, quæ est congregare homogenea, disgregare heterogenea, separat. Abhinc dimisso inutili, utile duntaxat subacturus, omnesq; partes perfectè commixturus, eas ipsas initiò penetrat, tum invicem dirimit, tertiò diremptas ad mutuam quasi novam miscelam elaborat, quartò elaboratas, tanquam sequester quispiam per mutuas substantias ducit. Unde tandem Unio, quàm priùs, perfectior.

Hi caloris concoquentis agones sunt, pro rei coquendæ varietate inter se quoque differentes: quos obit integrè, si integer fuerit. Sin labefactatus, orditur quidem opus: non autem perficit, sed partes diremptas ob imbecillitatem nec præparat sufficienter, nec præparatas nectit invicem & unit, quæ jam causa est, ut tenuiores à calore dimissæ diffluant, residuæ crassiores venas oppleant.

Paracelsi sententia de causa Hydropis.

Hæc Græcorum Medicorum sententia est, à qua Theophrastus Paracelsus, quem accuratæ medicamentorum præparationes jure commendant, non parum recedere videtur. Ejus tamen Philosophemata, κατ᾽ ἐμὴν δόξαν *vel cum Græcis eadem sunt, vel ut nihil dissimulem, iis deteriora,* ὅσιον γὰρ ἀποτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. *Etenim proximam hydropis causam dicit esse sal aluminosum hepatis, vel alterius principalis partis: quod cum vi penetrandi acutissima polleat, resolutum per hepatis regiones subinde coletur, id quod à crassa & incocta materia fieri haudquaquam posset. Resolvi autem propter diversas causas.*

1. *Ab influentia interni cœli hominis, virtute Solis & stellæ hydropicæ Zedos, à qua pluvia interna mota, salq; attingens, illud ipsum frangat & dissolvat, ut nivem Sol. Eandem enim cœli totiusq; universi habitudinem, qualis in magno mundo est, non allegoricam duntaxat, sed realem, in corpore humano inesse.*

2. *A propria natura salis, quæ ut res quælibet in putrefactionem abit, & aqua elementum putrescit, ipsum sal itidem tempore microcosmico elapso, in resolutionem abeat.*

3. *A victu immoderato, qui ad terram microcosmi effusus, eam non minus solvat, quàm si à cœlesti pluvia maderet.*

4. *Ab aliis similiter morbis, qui eandem microcosmi terram in fatalem ejusmodi resolutionem præcipitent.*

De Paracelsi sententia judicium.

Hæc summa est Paracelsi sententia, quæ in duobus Tractatibus de Hydrope, libro item secundo de Tartaro, tract. 2. cap. 6. extat. Nonnunquam quidem aliter loqui videtur, & affectata verborum peregrinitate nimium gaudere: iis tamen dimissis, ostendemus quod diximus, vel eadem cum Græcis asseverare, vel iis pejora. Eadem quidem, cum ait, humorem proximam hydropis causam esse, ipsumq; adeo morbum, meram aquam, vel aquam resolutam. Eundem etiam humorem sal esse, quod alii per serosum & salsum humorem significant.

Diversa verò & deteriora: 1. Quando sal illud aluminosum constituit. Alumen enim in humano corpore extare, affirmari quidem potest allegoricè, sed nullatenus ne probabiliter quidem demonstrari. Discursus quidem preclari audiuntur, sed mera verba sunt. In Physica autem & Medica arena allegoriis niti, ἀφιλόσοφοι. *In speciem autem verisimilis probationis*

Obs. 56. tionis Microcosmus urgeri solet: quasi is omnium creatarum rerum quintas Macrocosmi essentias complectatur: quod maximum est complurium Theophrasti dogmatum fundamentum. Id tamen si pernegetur, quanto cum fragore corruunt, quæ superstructa erant? Sin concedatur, quintam duntaxat aluminosi salis essentiam, non corpus ejus, quod ab ista diversum, inesse probabit. Ubi quis unquam dabit, hydropicorum aquam aluminosi salis quintam essentiam existere? Ut hactenus credi nequeat, hydropicorum salsum serosum humorem, sal aluminosum seu alumen esse.

2. Partium humani corporis, non ciborum, sal pessumire existimat: sed perperàm. An enim hepatis, renum, lienis, aliarumvè partium solutum sal, aquæ tam immensam copiam parturiet? Quid quod ne unam sæpe destructam partem esse, mortuorum aperta cadavera loquuntur. Debebat tamen si fusus sal ejus hydropem produxisset: non nisi post sulphur demum & mercurium sale separari solito.

3. Salem resolvi dicit, & hydropem inducere. Quo id verò pacto anteà, quàm à reliquorum principiorum totiusq; partis compage separatus fuerit? Ut enim largiamur, ex tribus principiis compositas totius partes esse, sal tamen vel aluminosus fuerit, vel quispiam alius, neutiquam funditur, nisi à spiritus & olei complexu, terreaq; compage liber privatim existat: Quod quanto ignis artificio fieri debeat, Chymia docet. Priùs ergo quo pacto hepatis sal, exempli gratià, à reliquis ejus constituentibus principiis discissionem faciat, docere debebat Paracelsus. Hoc autem negligens, quasi jam separatus foret, à Cœli interna pluvia, à propria ejus periodo, ab inordinato victu, ab aliis ægritudinibus fundi docet. Quod tres has posteriores antecedentes causas attinet, si sal merus per se existens extaret in corpore, admitti possent haut difficulter. Non autem eo existente, & ipsæ evanescunt. Quoad verò primam Cœlum internum, ejusq; pluviam, allegoria mera est, quam ut fortè Rhetores, qui verborum colores rebus inducunt, admiserint: non item Philosophi. Ut quibus hactenus à Græcorum fundamentis diversæ sunt Theophrasti placita, nullis vera Philosophia argumentis nitantur.

Hæ causæ sunt Hydropis.

II. De causis specierum Hydropis.

Quæ autem Hydropis specierum causæ sunt? Hydrops alius universalis est, totius corporis, Anasarca, Ascites, Tympanites, 3. de victu acut. aph. 3. Galenus: alius Particularis, certæ alicujus partis, pulmonis, cordis, uteri, cerebri. Sunt autem specierum jam dictarum perquirendæ causæ, quas vix attingunt antiqui Medici: posteriores, satis jejunè in solo hepate omni fabâ cusâ, ut cùm illud viderent communem hydropis auctorem esse, eidem etiam specierum causas adscripserint. Dicebant ergò, ab exigua hepatis frigiditate & imbecillitate Tympaniam, à majori Asciten, à maxima, Leucophlegmatiam provenire. Quanquam alii hanc à majori, Asciten à maxima voluerint. Hæ tamen causæ nullatenùs sufficiunt. Iis enim admissis, cùm Jecoris intemperies non impetu, sed sensim majores vires acquirat, consequens erit, nullam futuram Asciten, quam non Tympanites & Anasarca: nulla Anasarca, quam non Tympanias antecesserit, quod absurdum. Aliorsùm ergo respiciendum est, & licet hepatis maleficio, ceu vulgata causæ omnis debeatur hydrops, aliarum itidem conjunctionum, primæ scilicet & tertiæ, pariter habenda ratio est.

Obs. 56. Tympaniam ergò, unà cum Hepatis intemperie ventriculi læsa concoctio parturit. Ni enim malè coctus foret chylus, non tam facilè in flatum commutaretur. Quia verò humidior & male cohærens partibus ejus, non rite invicem mixtis & coagmentatis, quæ aquosior est, separatu facilior, à reliquâ mole in vaporem abit. Annon ergò rectè Galenus 3. de symptomatum causis, ex ultimæ virtutis, primæ scilicet concoctionis collapsu, tympaniam fieri? Ubi tamen notandum, utroque affecto viscere, alterum alterius causam esse posse: Ventriculus enim labefactatus hepati, hepar vicissim illi nocere potest: sed tum demum tympanites futurus, quando vi primæ concoctionis, quæ ventriculi est, læsa, hepar itidem vel primariò vel secundariò laborat.

Leucophlegmatiam autem unà cum hepatis intemperie, læsa partium singularum tertia concoctio parturit. Cùm enim à pituitoso sanguine per universum fuso creetur, si à solâ hepatis intemperie hæc labes penderet, venæ, singulæque partes contraxissent defectum, & malè coctum sanguinem ad debitam maturitatem revocâssent. Quia verò tertia concoctio vitium facit, hepatis sanguinem malè confectum, non meliorem reddit, sed imperfectum ut est, partibus singulis obtrusum præ infirmitate deserit. Rectè ergo Galenus: ex imbecillitate virium carnis totius corporis, anasarca nascitur. Sive jam à totius intemperie hepar, sive ab hepate totius partes singulæ debilitentur.

Asciten tandem sola hepatis insignis nativi caloris frigiditas parturit, ut licet alieno exæstuet, propter imbecillitatem tamen, chylum quidem probe à ventriculo elaboratum, non superet tamen, nec in sanguinē laudabilem, sed aquosum potiùs & serosum convertat. Sanguificatrix vis enim opus suum exorsa, præ imbecillitate deserit, ut chyli partes invicē diremptas, crassiores à tenuioribus ad novam miscelam, sanguinisq; formam recipiendam flectere & præparare nequeat: unde quæ tenuiores sunt, in proximas partes non distribuuntur, læsa etiam distributione, sed, ut initio dictum est diffluunt. Hoc Galenus voluit, quando ait citato loco: Ex sanguificæ virtutis imbecillitate, Hydropem (Asciten intelligens) nasci. Hæ causæ generalium hydropis specierum.

Particularium Hydropum causæ.

Particulares autem nonnullarum partium hydropes dari, experientia testis est. Hydrocephalos enim, capitis & cerebri hydrops est. 1. Pulmonis & Uteri meminit Hippoc. lib. 2. & 4. de morb. internis CRATO Medicus Cæsareus MAXIMILIANUM II. Imp. hydrope Cordis & Pulmonum interiisse, narrare solebat. Et nos meminimus, cujusdam Phthisici aperto cadavere, pulmones tum consumi cœptos, tùm copiosa, serosa, fœtida aqua repletos, distentosque deprehendisse, assistente eo, sectionem administrante GEORGIO SCHONVELDERO Silesio, Medicæ rei studiosissimo. Eidem tamen venter quoque & pedes nonnihil inflari cœperant, cum in universalem hydropem non infrequenter particularis degenerare sit solitus.

Observatio.

Iam verò, quæ causa in his partibus tam copiosum serum producat, ex hactenùs dictis non difficulter cognosci potest. An non heic quoq; hepatis intemperies, & læsa sanguificatio negotium facessit? Facessit equidem, aliter licet quàm in hydrope universali. Crudior enim & pituitosior sanguis in jecore procreatus, si pulmones vel uterum quavis de causa debiliorem invenerit, illius duntaxat particularem

hydro-

Obs. 56.

hydropem, non totius, utpotè robustioris, universalem Leucophlegmatiam invehit. Potest tamen idipsum nullo vitio aberrante hepate, à solius partis insigni frigida intemperie contingere, ut oblatum quamvis laudatum sanguinem assimilet partim, partim in serosum humorem convertat; qui collectus sensim, hydropici tumoris auctor est. Et hæc de specierum hydropis causis.

III.

Qua via serum in abdomen perveniat.

Qua verò via productum serum extra venas in Abdominis cavum perlabitur? Meminerunt quidem Auctores non solius διαϛηδήσεως, sed & apertorum, ruptorum, erosorum vasorum & membranarum. Quia tamen serosus humor neutiquam solitarius, sed sanguini permixtus est, ruptis, vel quovis modo resignatis venis, unà secum sanguinem profunderet, quo pacto videmus incisâ venâ, quemvis humorem obvium erumpere. Non profundit tamen. Apertis enim post mortem hydropicis, merum serum, nullo sanguine perfusum, vel membra distendisse, vel abdomen implevisse conspicitur.

Præterea effuso sanguine graviora symptomata hydropicos urgerent; ut inflammati corrupti humoris pernicie in præsentaneum mortis periculum, sine magna induciarum spe, præcipitarentur. Quamvis non penitùs negemus, quovis modo aperta vasa ejusmodi μεταϛάσεως causam esse, affirmantibus idipsum cum Avicenna præclaris Medicis, tum aliis, tùm JOH. FERNELIO inprimis, Galliarum Regum, & FELICE PLATERO, Basileensis Reipublicæ archiatris, certisq; exemplis confirmantibus. Potissima ergò, proxima, & immediata hujus trajectus causa διαϛήδησις est, quâ sanguis attenuatus, rarefactis membranis & vasis quasi transcolatur, & sudoris in modum transmittitur. Insitus enim cum influente calor debilitatus, licet serosum sanguinem vincere & concoquere nesciens, in vaporem solvit, quemadmodum aquam ignis calore in aërem vaporosum commutari videmus. Hic vapor in tunicas impingens, tùm suâ naturâ, tùm aquei humoris contagio frigidiores, easq; distendens, per occultos tenues meatus elabitur, instarq; sudoris in convexa earum, vel aversa parte in aqua concrescit. Hæc omnis in hydrope transsumpti humoris præcipua causa esse videtur, cui nonnunquam, ut jam concessum est, venarum rupta continuitas, quasi ex accidenti priorem causam deteriorem redditura, jungitur. Non tamen dissimulandum est, quid THOMAS RODERICUS à Vega sentiat: Quo, inquit, canali deferatur ab hepate aqua, flatusve, disceptabant prisci, multusque est in eo expediendo Avicenna. Modò comperta res esse videtur.

Cùm enim omentum peræ speciem habeat, vel impertusi infundibuli, & intra se portæ caudicem recipiat, fit ut per receptæ portæ ramos defluat, ceu in venas in omentum aqua. Hæc de modo transitus.

Cur pedes prius quam abdomen tumeant.

Quo verò pacto ille idem serosus humor pedes occupare priùs, quàm abdomen conspicitur? Si cum Anasarca complicatus Ascites foret, in promptu causa esset. Ast tùm non soli pedes, sed quævis extrema totius, ejusdem impressa labis vestigia præ se ferrent. Sin dicat quispiam, ut olim nos arbitrabamur, serosum sanguinem in pedes distributum, non aliter quàm in hepate ejusq; venis, in vaporem primùm, tùm humorem sudoris instar, tertiæ concoctionis vitio converti, & in abdomine tardiùs, propter amplitudinem ejus, quàm in pedibus apparere, largimur id quidem haut difficulter, si causa dici posset, cur sanguine in superiores quoq; artus distributo, idem non fiat. Dicamus ergò, humorem initiante hydrope pedes occupantem, ex abdomine delapsum fuisse, idq; tum propriæ gravitatis pondere, tum adjuncti vaporis tenuitate. Is enim pondere deorsùm nitente adjunctus vapor, per membranarum se mutuò contigentium angustias, quibus singulis vasorum generibus à peritoneo in crura transitus à natura figuratus est, viam parat: ut iis occupatis, nonnihilque patefactis, se insinuet, undarumq; in modum guttâ pellente guttam, per fœmorum crurumq; occultos, solique naturæ cognitos vasorum mæandros & ductus, ad talos usque perlabatur. Hinc est, quod pendentibus cruribus increscat tumor: sublatis verò, reclinato corpore decrescat, aqua sursùm repente, & præcordiis pressis, dyspnœæ molestias inferente.

Obs. 52.

Hinc etiam est, non sursùm naturalis motus inclinatione repente humore, tardiùs inflari brachia, & tùm solum, cum undiquaque extenso abdomine, sursùm commeans serosi humoris copia, quaquaversum evadendi viam & transitum sibi parat: ubi patente ductu ad scapulas delatus, humeros perlabitur, inque carpi manuumque spatia sese infert.

Bivotuli casuum uterini hydropis causæ.

Generalia hactenùs: quæ ad speciales uterini hydropis casus adhibita, diversorum eventuum causas ostendunt. Ut enim vidimus, proxima & primaria affectus ejusmodi causa est, læsa facultas tertiæ concoctionis in Utero: quæ sanguinem à jecore oblatum non ritè sibi assimilat, sed in serum & sanguinem convertit. Accedit subinde jecoris læsa sanguificatio, ut nec hæc probum sanguinem producat. Ex quo principio diversa symptomata, secundùm magis & minùs inter se discrepantia emergunt. Sævior enim is hydrops uteri est, quem jecoris & uteri duplicata intemperies procreat: mitior, qui solius uteri vitio contingit. Quod si ergò concipit mulier, uterumque gerit, si duo viscera vitium faciunt, nullum est mirum, infantem sæpius nonnunquam & matrem, ex Hippocratis sententia pessum ire. Nec enim fœtus idoneo alimento ab hepate tracto nutritur, ut tandem decedat: nec uterus ut abortus tandem, urgente aquarum copia, sequatur. Si ergò noxa magna fuerit, vel prima quoque vice matrem & infantem tollit. Sin minor, fœtui tamen semper periculosa & fatalis, aborțiens mater nonnunquam evadit. Sin uteri eres solum prostrata facultate laborent, jecori licet per cōsensum communicato nonnihil errore, evadere potest fœtus, attracto salubri sanguine: abortus etiam præcaveri roborato utero, & legitimis remediis ad suam temperiem reducto: ut quam collegit serosam aquam, ad justum parturitionis tempus validè retineat, tandemque sine fœtus vel matris noxa excludat.

Ergò quod tàm feliciter conjugi tuæ periculosus admodum affectus cesserit, utero læso, jecinori integro adscribe, salubri propterea sanguine nutritus infans, calore ejus innato per aquæ serosæ antiperistasin magis magisq; invalescente, robustior, quàm aliàs exclusus est, inq; hucusque diem integerrima corporis animiq; valetudine perfruitur. Quod verò secus ille idē affectus nobilem eam matronam, cujus à me facta mentio est, habuerit, majori Jecoris, quam uteri læsioni acceptum fero. Erat enim insignis parsimoniæ honestissima fœmina, primis conjugii annis liberorū feracissima. Et quia omnium, quibus is sexus vitaq; genus nimiùm aliàs sibi indulget, penitus expers, victu minùs

Obs. 56. 57.

minus salubri utebatur, parvamque sanitatis, futurique periculi frequenter licet à me admonita, rationem habebat, debilitatis uteri & hepatis, per causas has procatarcticas, viribus, id illi, quod scribit Hippocrates, contigisse tandem, haut quaquam mirari amplius possumus.

Sic sentio, Vir præstantissime, pluribus nonnihil verbis, ut si Phocionis jure uti velles, de iis, quæ resecanda essent, & scires & posses cogitare. Essent nimirum complura, tum nimis vulgata, tum maturiore judicio examinanda. Quia tamen cum eo mihi negotium est, qui ut Plinius ad Trojanum scribit, solet meas esse aliquid putare nugas, nec linguæ modum habui, nec quas de casibus propositis cogitationes alebam, mihi retinendas existimavi.

Tu, prout soles, omnia benignè consules, quæque probè à me vel improbè dicta fuerint, præclari judicii tui censura meliora reddes. Optimè vale, Vir Clarissime, Basileæ, 22. Decemb. CIↃ IↃCIX.

OBSERVATIO LVII.

De ventri viri cujusdam, post dissectionem puris pleni invento.

Clarissimo atque Excellentissimo viro Dn. D. JACOBO ZWINGERO, Academiæ Basileensis Professori & Medico longe celeberrimo, DOMINO & amico plurimùm honerando.

Guilhelmus Fabritius Hildanus

S. P. D.

DOctissimum tuum responsum, ad observationem de hydrope uterino, non vulgaris in me amoris argumentum, vir clarissime & æternùm mihi observande, accepi nec sine fructu legi, ac relegi: pro suscepto hac in re labore, sed inprimis, quod exigua mea studia cheirurgica, præclaris ac doctissimis tuis scriptis illustrare, ac ornare non desinas, gratias habeo agoque maximas.

In hydropicorum cadaverum dissectionibus ut plurimum abdomen sero repletum, atque extensum inveni: ut plurimùm inquam, aliquando enim humorem loturæ carnis non absimilem reperi; veluti in matrona illa Mildunensi, & in quibusdam aliis: sed id fit quando hepar aliqua in parte exulceratum est. Tunc enim cum sero simul & aliquid sanguinis serosi in vacuum ventris exstillat. Sed quod nunc annectam, admiratione profectò dignum est. In cadavere enim quodam, abdomen pure extensum atque repletum fuisse observavi. Casum, quia T. Exc. speculationibus non indignum esse existimo, paucis hìc recensere non gravabor.

Juvenis quidam robustus, & vix viginti quatuor annorum ætatis, sutor, & Lausannensis incola, PETRUS BOURGE nomine, cùm anno 1600. messis tempore sub fermentissimo sole pluribus diebus messorem egisset, & quadam die propter sitis vehementiam, aquâ frigidâ derepente sese ingurgitasset, febri continuâ correptus fuit: ex qua malè curatus, in cachexiam incidit, itaque nunc tertianâ, nunc quartanâ laboravit.

Obs. 57. & 58.

Post menses octo, quum ex morbo isto diuturno vires planè prostratæ essent, omnesque partes corporis (ventrem tamen, qui admodum inflatus erat, excipio) imò & ipsa crura, supra modum extenuatæ essent, è vita discessit. Vocatus ego ut cadaver inciderem, in vacuo ventris non serum, multò minus humorem loturæ carnis adsimilem, sed pus album, bene digestum, & minimè fœtidum (quale ex abscessibus emanare consuevit,) inveni, idque profectò, non in exigua quantitate, sed ultra libras undecim Medicinales. Viscera omnia eâ quâ fieri potuit diligentia inspexi, ubi verò generata fuerit materia illa purulenta, investigare non licuit. Ulcus enim nullum, neque sinus, aut simile quid repertum est. Splen tamen & hepar scirrhosum conspiciebantur; reliqua interiora secundum naturam sese habebant. Dissectioni interfuêre Reverendus & Doctissimus Dn. JOHANNES RHETERIUS, piæ memoriæ, in schola Lausannensi linguæ Sanctæ professor longè celeberrimus, Dn. JACOBUS BRUDOMMEUS, apud Viviacenses Pharmacopola exercitatissimus, & plurimi alii. De generatione autem hujus puris, quid T. Exc. videatur ut uno aut altero verbo rescribere non gravetur, etiam atque etiam rogo. Vale vir clarissime cum tota familia, quam tecum ego & uxor mea demissè salutamus. Paterniaci Aventicorum 1. Februarii 1610.

OBSERVATIO LVIII.

De apertione Umbilici in infantulo, & in quibusdam aliis, deque maximis inde sequutis commodis.

Ad

Eundem virum Clarissimum

Dn. D. JACOBUM ZWINGERUM.

QUæ incommoda ex Umbilici apertione, in duobus infantulis sequuta fuerint, Vir clarissime, & multis nominibus mihi observande, in prima Centur. Observat. 52. vidisti. Ante menses verò quatuor, contrarium in puellula mea observare mihi contigit. Quandoquidem illa tertium mensem ætatis nondum attigerat, cùm singulare beneficium ex apertione umbilici recepit. Quum enim per multos dies morbo graviter confecta fuisset, ac noctes diesque miserè ejulasset; tandem venter ipsi intumuit, cum manifesta duritie circa umbilici & hepatis regionem. Tensio abdominis, dolorque adeò magnus, ut anhelitum vix trahere posset, sitis inexhausta, lingua ac labia continuò sicca asperaque erant. Ab initio ventrem & pectus oleo amigdalarum dulcium, liliorum alborum, & pinguedine caponis & hominis, quibus parùm olei rosarum (corroborationis causa) admixtum erat, inunxi. Et quia dolorem magnum, & flatus multos in intestinis adesse, ex ejulationibus infantuli, & intestinorum murmure, facilè mihi conjicere licuit, sequens Cataplasma anodynum, & flatus discutiens, applicui.

Linimentum.

Obs. 58.

Cataplasma anodynum.

R. farinæ fabar. ℥iij.
pulv. sem. cydonior. &
fœnigræci an. ℥ iss.
sem. anisi
fœniculi
anethi
flor. chamomil.
meliloti &
sambuci an. ℥j.

Coquantur cum decocto radicum althææ ad formam Cataplasmatis. Deinde admisce ol. amygd. dulc. pinguedinis humanæ an. ℥j.
vitellum unius ovi
croci ℈ss.

Misce, fiat Cataplasma, quod calidè applicetur bis aut ter in die.

Per os quoque parumper ol. amygdalar. dulc. cui nonnihil sacchari admixtum erat, sæpissimè lambendo exhibui. Et quia tussicula simul aderat, ac tussiendo ingentes dolores pateretur, pectus præscripto linimento ex oleo amygdalarum dulcium &c. sæpissimè interdiu inunxi, & continuò sequentem syrupum lambendum propinavi.

Syrupus magistralis.

R. radicum fœniculi
petrosel.
graminis &
cichorei an. ℥j.
hordei mundati ℥iij.
liquiritiæ ℥ij.
herbar. polytrichi
scabiosæ
cuscutæ
botrydis
hyssopi an. M. j.
agrimoniæ
veronicæ an. M. j. ss.
flor. trium cordial. &
chamomil. an. M. ss.
sem. anisi
fœniculi an. ℥j.
passul. enucleat. &
ficuum an. ℥ij.

Coquantur in sufficienti quant. aq. ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ adde mellis cum prædicto decocto, ℔ ss. sacchari miscellanei clarificati ℔ j. Fiat s. a. syrupus. Servetur in vase vitreo diligenter clauso. Quum verò tumor ac tensio circa umbilici hepatisque regionem accresceret, & pus subesse, manifestè appareret, sequens Cataplasma applicui.

Cataplasma.

R. farinæ tritici ℥j.
far. sem. lini
fœnigræci an. ℥j.
fermenti
axungiæ porci
ungu. basilicon. an. ℥ ss.
ficuum ℥j ss.

Cum decocto radicum althææ fiat Cataplasma, applicetur calidè. Quo cataplasmate per dies aliquot admoto, umbilicus paulatim in tumorem elevatus est quoque tandem rupto, multum humoris serosi ac puris, spacio quatuor hebdomadum continuò extillavit. Umbilicus quamprimùm ruptus fuit, symptomata paulatim remitti cœperunt: interim nihilominus syrupo præscripto infans quotidie utebatur. Matrem verò per intervalla syrupo ros. solut. composito cum Rhabarb. Agar. & senna expurgavi: & ut optimam victus rationem observaret, operam dedi. Sic divina Clementia convaluit puella, & nunc unà cum matre bellè se habet.

Obs. 58.

Arbitror autem, humores hosce serosos non solùm ex vacuo ventris, verùm etiam ex ipso hepate per venam umbilicalem ad ipsum umbilicum confluxisse, atque inde extillasse. Id enim si in adultis, quibus vena umbilicalis in ligamentum degenerata est, aliquandò accidit, quemadmodum in quadragenario accidisse vidi, uti Observat. 47. Centur. 1. declaravi, nonne multò faciliùs id in infantulo cui vena hæc nondum corrugata, atq; in ligamentũ indurata erat, fieri potuit?

Cæterùm de apertione umbilici in puellula hydropica, exemplum non minùs singulare quàm annotatione dignum, Clariss. atque Doctiss. Dn. D. ABELUS ROSCIUS, Medicus apud Lausannenses celeberrimus, non ita pridem ad me scripsit, quod hîc annectere visum est.

Historia singularis de apertione umbilici

Cùm apud Allobrogos, inquit, Medicinam facerem, puellam annos sedecim natam, Ascite laborantem, videre & invisere mihi contigit. Cui cùm ob ventris tumorem immodicum, sitim inexhaustã, anhelitus difficultatem, maximam virium imbecillitatem, ac domus suæ paupertatem, de remediis salutiferis, & vera curatione, in tam conclamato morbo adferendis, dubitare cœpi, præsentemque potiùs illi mortem imminere, parentibus significavi. Paucis ab hinc diebus, die quadam Dominica summo mane hoc contigit, ut parentes & domestici, vicinique omnes, cùm officium sacrum (ut vocant) adivissent, ægra sola in domo relicta, sitis acerbissimæ impatiens, se à lectulo satis humili, statim in solum dejicit, & fontem, qui non procul distabat, pedibus manibusque repens, petit, ac lymphâ purissimâ gelidâque ternis vel quaternis iteratis vicibus, sitim suam explere tentat: ad anhelitus ferè suppresionem repleta, domum repetere non valens, illicò juxta fontem in terram decumbens, ex umbilico rupto, sponte copiosa prorupit aqua. Hæc tandem filia, à Parentibus, è templo redeuntibus, semianimis domum & in lectum deportata, paulò post levibus adhibitis auxiliis sana evasit, & convaluit. Hactenus Dn. D. ROSCIUS.

Ego Quadragenarium Ascite laborantem, cui umbilicus ruptus fuit, sanitati restitutũ fuisse observavi, uti Centur. 1. Observ. 47. fusiùs declaravi.

ANTONIUS BENIVENIUS simile habet exemplum. ANDREAS LAURENTIUS plura adfert, punctionemque umbilici in hydropicis, ea, quæ fit sub umbilico sectione, præferendam esse censet: nec immeritò Est enim via aptissima ad evacuandum humores serosos. Non enim è vacuo ventris solummodò, sed & nonnunquam ex ipso hepate, per eandem viam humor noxius evacuatur, inprimis verò, si umbilicus intumuerit, & vena umbilicalis dilatata fuerit. Id tamen rarissimè fieri posse, certum est, cùm, ut sciunt Anatomici, in adultioribꝰ in ligamentum sit redacta. Sin autem umbilicus retractus, & in tumorem minimè elevatus fuerit, non facilè ipsius punctionem tentarem: Quò enim natura,

inquit

Obs. 58. & 59. inquit Hippocrates, maximè vergit, eò ducere convenit. Non extuberante verò umbilico, vix spes aliqua est, naturam viam hancce affectare. Quapropter præstaret, locum minùs suspectum eligere, & sectionem sub umbilico administrare. Si enim in ipsa punctione umbilici, vena aut potiùs ligamentum abscinderetur, de hominis vita actum esset, uti D. LAURENTIUS lib. 1. cap. 8. testatur, & nos Observ. 53. centur. 1. exemplo demonstravimus. Extuberante itaque umbilico, punctionem absque periculo, & maximo cum commodo fieri posse, non extuberante verò, periculosam esse existimo. Tua verò Excell. hac de re quid censeat, intelligere cupio.

Porrò ut T. Excell. casum illum gravissimum capitis, quem nuper Basileæ mihi monstravit, penitùs adumbrare atque communicare non gravetur, etiam atque etiam rogo. In quadam Epistola, quam ad Clariss. atque Doctiss. virum Dn. JANUM DE BURGO, Medicum Gallum dedi, de eo mentionem feci. Et quia Epistolam hancce Centuriæ meæ forsan inseram, apographum prius ad T. Exc. mittere constitui, ut an illam tuo cum consensu divulgare possim, intelligam. Rescribe itaque quæso quamprimùm. Vale vir clarissime, & me, ut facis, ama. Paterniaci Aventicor. 2. Martii. Anno 1610.

T. Excell. addictissimus & obsequentissimus

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

OBSERVATIO LIX.

Quæ in dissectione fœtus observatu digna reperta.

ANno 1605. Matrona quædam honesta, sed cacochymica, circa quintum mensem impregnationis, parturientium doloribus correpta, post maximos ac diuturnos conatus, gemellos cum multa aqua enixa est, fœmellam scilicet ac masculum. In masculo autem dissecando, sequentia annotavi.

1. Abdomen non secus ac hydropicorum, aqua impletum erat.

2. Testes extra abdomen non propendebant, sed in ipsa ventris capacitate residebant, & quidem eo loci, in quo vasa spermatica ad scrotum descendunt. Vasa quinetiam spermatica tam brevia erant, ut extra ventrem propendere non potuerint. Vasa verò deferentia, paulò longiora quàm pro naturæ ordine solebant, conspiciebantur. Itaque natura, quantum una in parte deficiebat, in altera superabundabat. Testes denique, & vasa spermatica præter naturæ ordinem valdè rubicunda erant.

3. Hepar supra modum magnum, inflatum, & aliquo modo lividum.

4. Mesenterium similiter, uti & renes inflammati.

5. Urachus pulchrè conspiciebatur, cavitas tamen nulla in ipso, neque stylo, quamvis subtili adhibito, imò nec vesica inflata apparebat.

6. Vesica rugosa planè & vacua erat, præterquam quòd humor viscidus ei ad latera, non secus ac in intestinis videre licet, adhærescebat.

7. Cutis undique maculis lividis, quales in febribus pestilentialibus conspici solent, conspersa erat. *Obs. 60. 61. & 62.*

OBSERVATIO LX.

Menstrua in puella undecimo ætatis suæ anno erumpunt.

MEnses ut plurimùm anno decimo quarto, aut decimo quinto solent prodire: rationem hujus rei reddit Hippocatres lib. de septimestri & octimestri partu: nimirùm, quod antè hanc ætatem venæ angustiores sint, ita ut sanguis liberè permeare nequeat. Quibus verò maturiùs erumpunt, sunt vitæ brevioris, inquit Sylvius, contrà quibus tardiùs, diutiùs vivunt. Ego mercatoris & civis Coloniensis PETRI *von Walde*, hominis probi & pii filiam cognovi, cui anno undecimo ætatis suæ menstrua fluere cœperunt, quæ quatuor aut quinque mensibus ordinatè fluxerunt. Postea verò iis retentis, in cachexiam incidit, & paulò post anno videl. 1599. peste correpta obiit. Puellæ hujus mater, matrona pia ac honesta, anno duodecimo ætatis suæ menstruis incœpisse laborare, illa ipsamet mihi aliquando retulit. Hæc etsi dum in matrimonio vixit, morbis plurimùm obnoxia fuerit, vivit tamen adhuc ad hunc usque annum 1608. Multos progenuit liberos, & nunc quinquagesimum annum ætatis prætergressa est.

OBSERVATIO LXI.

Menstrua ad annum usque septuagesimum octavum profluunt.

MEnstruorum fluxus naturaliter desinit circa annum quadragesimum quintum, aut quinquagesimum, rarissimè ad sexagesimum annum ætatis ob caloris diminutionem protrahitur.

Cognovi tamen nobilissimam ac piam matronam MARESCHALKIAM PLETTENBURK ex KETLERIS natam, cui menstrua ad annum usque septuagesimum octavum ætatis, (quæ refero, ex ipsius ore habeo) ordinariè profluxerunt. Quo anno, quùm ab ordine discedere, & inordinatiùs prodire cæpissent, in febrem continuam incidit. Cùm verò natura per criticam expulsionem sese in crus sinistrum exonerasset, exorta est inflammatio, & dolor maximus. Ego unà cum doctissimis viris D. HENRICO BOTERO, Illustriss. Juliacensium, Clivensium & Montensium Principis Doctore Medico, & D. JOHANNE KUENIO BREIDENBACHIO, Doctore Medico Coloniensi, vocatus, Gangrænam crus jam invasisse comperimus. Ex qua paucos post dies Coloniæ, nimirùm 20. Novemb. 1590. piè & placidè è vita discessit. Fuerat matrona illa sanguinea, robusta & morbis parùm obnoxia, interim tamen sterilis.

OBSERVATIO LXII.

Ex suppressione menstruorum, inflammatio colli matricis.

ANno 1587. nobilis & honestissima quædam matrona Lausannensis, cùm Genevæ men-

Obs. 63. & 64. struorum fluxu laboraret, & subitò nescio quo horrore correpta fuisset, sursum facto sanguinis reflexu, menstrua illicò suppressa fuerunt. Paucos post dies sequutus est dolor vehemens partium genitalium. Vocatus ego unà cum Clarissimo ac longè celeberrimo viro D. JANO ANTONIO SARAZENO, Medico regio, speculi matricis beneficio, ingentem inflammationem in collo matricis deprehendimus, quam injectionibus syphone quotidiè bis aut ter factis, aliisque remediis, prout necessitas urgebat, feliciter sanavimus, quæ postmodùm multos annos incolumis vixit.

OBSERVATIO LXIII.

Ex menstruis suppressis, ulcus in collo matricis exortum.

ANno 1586. cùm nobilis quædam matrona Lausannæ suppressione mensium, bimestri spatio laborasset, tandem exortus est dolor & inflammatio partium genitalium. Morbo propter verecundiam neglecto, abscessus & ulcus in collo matricis sequutum est: huic quidem multa & varia medicamenta à variis Medicis & Empiricis, absque tamen omni fructu, adhibita fuerunt. Biennio post, unà cum doctiss. viro D. JACOBO AUBERTO VINDONE, apud Lasannenses Medico longè celeberrimo, ut de curatione instituenda consultaremus, vocatus fui. Adhibito matricis speculo, ulcus callosum, fœtidum, inæquale lividumque, & ut verbo dicam, cancrosum, invenimus, quod minimè nobis tangendum existimavimus. Vocatus postea Empiricus Morgiacensis mira ipsi pollicitus erat. Sed adhibitis medicamentis acribus, auctus est dolor, aucta & febris, inflammatio, vigiliæ, cibi fastidium & syncope, ut deindè paucos post dies è vitâ discederet. Accersitus itaque denuò cum dicto Medico, ut dissecaremus cadaver, totum collum matricis planè cancrosum & exulceratum offendimus.

OBSERVATIO LXIV.

Ex suppressione mensium, inflammatio & gangræna colli matricis.

ANno 1596. Honestæ cuidam matronæ, Genevæ menstruis laboranti, nescio quo pavore subitò correptæ, illicò menstrua fuère suppressa, Undè mox inflammatio & dolor vehemens exortus est. Ego post dies aliquot unà cum doctissimo viro Dom. ESAIA COLLADONIO, Doctore Medico, & in Gymnasio Genevensi Philosophiæ Professore celeberrimo vocatus, collum matricis lividum, & gangrænâ correptum deprehendimus. Febris vehemens, & syncope frequens aderat. Adhibuimus nonnulla, sed absque fructu; obiit enim undecimo die morbi.

OBSERVATIO LXV.

De urinæ retentione, in qua plurima observatione digna occurrunt.

Viro Clarissimo Doctissimoque
D. PHILIB. SARAZENO, Doctori Medico,
magni illius JANI ANTON. SARACENI F.
amico singulari,

Obs. 65. Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUod de Dysenteria vestra gravissima communicasti scriptum, vir Amplissime, domine & amice summoperè honorande, gratissimum mihi fuit, quod & in Tractatu meo de Dysenteria, quem nunc præ manibus habeo, locum honestissimum habebit. In usu aquæ chalibeatæ te cum CRATONE non consentire video, nec immeritò. Quandoquidem tantus vir, ut acceptam atque probabilem hancce novam suam opinionem ac paradoxon redderet, suas rationes debebat addere. Aristoteles tamen lib. proble. & Avicen. lib. 1. Fen. 2. doctr. 2. cap. 16. tecum minimè consentire videntur. Aquam enim in coctura subtiliorem & rariorem fieri, docent.

Ego tamen, ut ingenuè fatear, in Dysenteria illa populari, quæ superioribus annis apud nos grassata est, cum fructu ægrorum, ab usu aquæ chalybeatæ me abstinuisse, ausus sum affirmare.

Cæterùm quia te circa res medicas observatione dignas, curiosum esse sciam, historiam hanc de retentione urinæ non communicare non libuit. Illa autem sic se habet.

Observatio singularis de urinæ retentione. DAVID ROMAY, civis Paterniacensis, annos 80. & ultrà natus, cùm ex nimio vini recentis usu 13. Novemb. anno 1606. suppressione urinæ, & dolore colico corripi cœpisset, nullisque remediis in diem 12. usque morbi sui usus fuisset, tandem extrema necessitate urgente, die videl. 12. dicta, quæ 24. Novemb. erat, me accersere coactus fuit. Tùm hominem in lecto febricitantem, miris cruciatibus ac doloribus afflictum, viribus quinetiam prostratum, cum ventris tumore magno, duro, tenso, ac renitente, ab osse pubis ad regionem fundi ventriculi, & hypochondriorum ferè usque, gravidæ instar, offendi. Ego illicò sacculum ex herbis, radicibus, seminibus emollientibus, relaxantibus, ac urinam moventibus, præparavi, & aquâ coctum calidè applicui. Cathetere dein per ductum urinarium in vesicam immisso, libras quinque urinæ, cum unciis quatuor medicinalis ponderis, extraxi. Unde afflictus & decrepitus homo mirum in modum allevatus fuit, tumor quoque ventris multùm subsidit.

Die sequenti, videlic. 25. Novemb. Enema emolliens, leniens, ac anodynum ipsi exhibui, catheterem quidem intrusi in vesicam, urinæ tamen nihil emanavit. Hinc denuò auctus est dolor, & tensio ventris.

Vigesima tamen sexta die, quum rursus catheterem per meatum penis in vesicam immisissem & libras sex urinæ elicuissem, protinus dolor & tensio ventris cessavit.

Vigesimâ septimâ denuò catheteris beneficio urinæ ℔ vj. profluxère. Id quod sanè mirandum, quomodo vesicæ corpus tam exiguum, ita extendi potuerit, ut tandem urinæ copiam contineret. Undè non mirum, miserum huncce senem tam diris cruciatibus vexatum fuisse, quum vesica pars maximè sensilis, & tanta urinæ copia tantopere fuerit distenta.

Die 28. circa meridiem rursus cathetere immisso, postquam urinæ ℔ iiij. cum ℥ iiij. extraxissem,

Obs. 65. xissem, sub finem circiter ℥j. puris subsequuta est. Posteà clystere leniente & anodyno injecto, bis alvum exoneravit, indéque maximum levamen persensit. Sub vesperam verò horâ nonâ adhuc semel cathetere in vesicam indito, urinæ ℔iiij. uti præcedentibus vicibus, quibus semper quoque multum sanguinis effluxerat. Ex quibus signis facilè conjicere licuit, abscessum in vesica delituisse, ejusque venulas propter extensionem ab urinæ copia factam, ruptas fuisse.

Die 29. matutino tempore aliud Enema emolliens & anodynum injeci, & circa meridiem per immissum catheterem, urinæ ℔iiij. & ℥vj. cũ cyatho puris pleno, uti & sub vesperam libras quatuor & uncias octo cum pauxillo puris, extraxi.

Die 30. Novembris manè cathetere urinæ ℔ij. cum multo sanguine admixto, sub vesperam verò cyathos tres vel quatuor elicui. Verùm antequam alteriùs progrediar, id notandum; etsi catheter difficulter immitteretur, parvo tamen & exili cathetere me nunquam propter obstacula, quæ circa sphincterem latitabant, in vacuum vesicæ pervenire potuisse, crassiori verò imò qui crassitiem pennæ cygni adæquabat, multò faciliùs.

Ratio forsan hæc reddi potest: quia cùm dictus urinarius circa vesicæ collum, imò & sphyncter ipse propter scyrrhum, qui ante ostium colli vesicæ latitabat, uti posteà dicemus, tumefactus esset, necessariò in perinæo coarctatio & angustia ipsius ductus urinarii sequebatur. Porrò exilem & minutum catheterem hancce angustiam aperire atque dilatare non potuisse, rationi consentaneum est, id quod crassioris beneficio faciliùs, & minori cum dolore fieri potuit.

Die 1. Decemb. manè cùm in ipso ductu urinario, & circa collum vesicæ obstacula nonnulla, catheteris intromissionem nullomodo ampliùs admitterent, Enema emolliens, leniens, & anodynum, illi denuò exhibui, ventrem, inguina, & coxas oleo anethino, lumbricor. & chamomil. renes verò unguento rosato inunxi. Dein à prandio semicupium ex radicibus, herbis, floribus, seminibus emollientibus, relaxantibus, & dolores lenientibus præparavi. In quod cùm descendisset æger, & per horæ quadrantem resedisset, urinam spontè excernere cœpit, indeq; levamen non exiguum persensit.

Die 2. Decembr. manè illi ad ℥ij. terebinthinæ Venetæ exhibui: ventrem, inguina, coxas & renes prædictis oleis & unguento inunxi. A prandio propter doloris vehementiam, rursus illum in semicupium descendere jussi. Ex quo egressus, non solùm urinam copiosè, sed unà quoque materiam crassam, albam, ac fœtidissimam excrevit. Sub noctem verò quia alvus non respondebat, denuò illi Enema injeci; Qua nocte alvum ter exoneravit.

Die 3. nonnihil aquæ nostræ diureticæ illi propinavi, & partes prædictas bis quotidie inunxi. Medicamentis hisce Deus Opt. Max. ita benedixit, ut deinceps semper urinam, simul & purulentam atque fœtidam materiam sponte & absq; dolore aut impedimento redderet. Ventrem nihilominus & renes quotidiè, uti dictum, inungere jussi. Verùm pro mundificatione & abstersione renum vesicæ, & meatuum urinariorum, die 5. Decemb. ℥ij terebinth. Venetæ illi exhibui. Et quia tumor ille durus è regione vesicæ nondum penitùs sublatus erat, sacculum ex radicibus, herbis, floribus, ac seminibus emollientibus, resolventibus, & flatus discutientibus, bis aut ter interdiu calidè applicare imperavi. Tumor tamen ex hujus sacculi applicatione, cum urinæ illius fœtidæ ac purulentæ excretione ad 17. diem mensis Decemb. persistebat, qua tandem paulatim tumor subsidere, urinaque aliquantùm clarior ac purior fieri, fœtorque remittere cœpit. Intereà temporis alvo non respondente, modò clysteribus, modò suppositoriis, modò pulvere mechoacæ ℥j. cum jusculo carnium recentium utebatur. Hinc ventris dolores sedati fuêre: urinam quoq; absque difficultate, sed involuntariè reddebat. Die 6. Jan. 1607. levis quædam diarrhœa ad dies 4. vel 5. durans, supervenit, quæ tamen postquam ipsi quotidie ter aut quater parùm aquæ cinamomi absque vino destillatæ; cum confectione alkermes exhibuissem, cessavit. *Obs. 65.*

Vrina per alvum excretio. Circa diem 9. Januarii urina per secessum, nunc seorsim, nunc verò mixta excrementis, & quidem involuntariè effluere cœpit, neque ampliùs per penem eam reddidit. Dolor tamen nullus aderat, viresque pro ætate constabant, nec appetitus admodùm prostratus usq; ad 18. Januarii, quâ tussicula sicca correptus, vires & appetitus paulatim ita diminuebantur, ut 30. Januarii, piè ac placidè animam DEO reddiderit. Aperto cadavere scirrhum magnitudinem ovi gallinacei adæquantem, unciasque duas pendentem, in ipsa vesica, & quidem ante collum ipsius tenaciter adhærescentem, inveni. Ex cavitate præterea vesicæ, usque in intestinum rectum, ulcusculum conspiciebatur rotundum procul dubio ab urina purulenta & fœtida exesum. Corpus item vesicæ circa ipsius collum, uti quoq; intestinum rectum lividum, ren uterque insignis magnitudinis, exteriùs vesiculis quamplurimis seroso humore scatentibus, apparebant. Hepar denique in parte cava durum ac scirrhosum visebatur. *Quæ post mortem in dissectio cadavere, observata.*

Curationi sæpissimè interfuêre Reverendus D. JOH. MERULA, hujus loci verbi divini minister fidelissimus, Doctiss. D. EMANUEL URSTISIUS Liberalium artium Magister, Dn. DANIEL TAVELLUS, Scholæ Paterniacens. Ludimoderator, Nobil. JACOBUS DE BRUEL, & quamplurimi alii, quorum & major pars dissectioni cadaveris interfuerat. Vale Vir clarissime, & feliciter vive diu. Paterniaci Aventicor. Die 4. Julii, 1608.

Ad eundem Clarissimum atq; Doctissimum Virum

Dn. PHIL. SARAZENUM, Medicum celeberrimum,

GUILHELMI FABRICII HILDANI Epistola,

In qua de retentione urinæ agitur.

QUod Divina providentia, Clarissime plurimùmque mihi observande Dn. D. Tuam Excellentiam cum genere & virtute nobili sponsa pro-

Obs. 65. providerit, ditaveritque, maximo cum gaudio ex Dom. SARAZENO, Syndico prudentissimo, intellexi. Faxit Clementissimus pater cœlestis pacis author, ut pacificè feliciterque vitam in multos annos, ad Dei & Ecclesiæ Christi gloriam, ædificationem proximi, vestramque salutem simul traducere possitis. Utinam tuam Exc. antequam Genevâ discedet, invisere possim: sed detineor etiamnunc Basileæ, & quatuor elapsi sunt menses, à quibus apud Serenissimum Principem DN. JANUTIUM RADZIVILLIUM &c. morbo graviter confectum, continuò fere hæreo. Ferè inquam, quandoquidem ante duos menses in agrum Augustanum, ad Generosum virum Dn. ZACHARIAM GEITZCOFFLERUM &c. S. Cæsar. Majestatis, & Regis Hungariæ, Ducumqe Austriæ Consiliarium prudentissimum (cujus superiori anno, cum T. Exc. Lugduni inviserem, mentionem feci) vocatus fui. Iter hoc, divinâ gratiâ, feliciter & cum laude perfeci. Augustæ, uti & Ulmæ, non solum ex literis & primariis nonnulli, verùm etiam senatus ipse humaniter me excepit, maximisque honoribus affecit. Sed ut ad Generosum virum Dn. GEITZCOFFLERUM redeam, in ipsius vesica lapides reperti fuere duo rubri coloris; quorum unus drachmas tredecim, alter drachmam unam & semis pendit. Porrò etiamsi corpus propter longos ac continuos dolores extenuatum esset, vires quinetiam prostratæ, nihilominus tamen tam feliciter successit operatio, ut nihil supra; sed & in illa singularis Dom. ægri magnanimitas, non parum nobis profuit. Tanta enim erat animi ipsius constantia, ut ante operationem ne ullum quidem in ipso terroris indicium appareret; in ipsa verò operatione, vix membrum aliquod moveret, multò minùs exclamaret, quin potius adstantes suâ constantiâ omnes in admirationem raperet. Ante & post operationem ipsemet precationem ad DEUM OP. MAX. pro felici successu operationis & curationis, tam eleganter tamque doctè fecit, ut Theologum, non politicum loqui dixisses.

Denique post reditum meum Basileam, unà cum Clarissimis doctissimisque viris Dn. Dn. FELICI PLATTERO & CASPARO BAUHINO, Medicinæ D. longè celeberrimis, casum vidi, qui cum isto, cujus ante triennium in meis ad te literis mentionem feci, affinitatem aliquam habet. Illum, ne vacuas planè ad te mitterem literas, tribus saltem verbis hîc recensere volui.

Observatio de Retentione urina. Nobilis quidam non obscuri nominis, vir pius & doctus, duobus ab hinc annis, retentione urinæ sæpissimè tam graviter laborat, ut aliqando per dies multos continuò exclamare ejulareque coactus sit. Tum urinam albam, turbulentam, maximo cum ardore, & dolore in perinæo, & circa sphincterem, guttatim reddit. In glande tamen, ut calculosis accidere consuevit, exiguum percipit dolorem. De dolore renum etiamsi ante biennium lapillum lentis magnitudine excreverit, nunquam tamen conspectus est. De hoc morbo variæ sunt opiniones, atque judicia. Nonnulli enim calculum, alii ulcus in vesica adesse existimant. Ego extuberantiam aliquam carnis aut scirrhum in ipso vesicæ corpore, eamque sphinctere ex parte adhærentem, autumo. Immisso enim in apicem digito, manifestam duritiem in vesica percepi. Calculum tamen non esse, inde conjeci, quod immobilis sit, neque in medio vesicæ, sed ad latus, nimirum sinistrum, reperiatur. Calculus enim si esset, non in uno aut altero latere, sed in medio, & ante ductum ipsum urinarium reperiretur, mobilesque esset. Deinde in vesicam immisso cathetere, nullam contra calculum allisionem percipere potui. *Nota.* Præterea (quod notandum) parvo & exili cathetere in vesicam pervenire minimè potui, uti & ante me lythotomus quidam non vulgaris, suo exili cathetere qui crassitiem pennæ Cygni adæquat, opus aggressus fuissem, facillimè in vesicam perveni, ita ut urina per instrumentum copiosè efflueret. Idem mihi in viro isto, de quo aliàs ad T. Exc. scripsi, (in cujus vesica post mortem scirrhus magnus inventus fuit, ut Observ. 65. hujus Cent. declarabitur) accidit, & observare licuit. Plura addere non licet, propter tuas & meas occupationes. Vale itaque Vir amplissime, cum dulcissima tua sponsa, quam tecum ego & uxor mea peramanter salutamus. Raptim Basileæ 2. Augusti 1610.

Obs. 66.

OBSERVATIO LXVI.

De miranda fractura brachii.

à

Clarissimo atque Doctissimo Viro

PHILIBERTO SARAZENO,

apud Lugdunenses Medicinæ Doctore longe celeberrimo observata, mihique communicata.

POstremam Epistolam tuam, perquàm lubenter legi, Vir Clarissime, imò lubentissime perlegi eam, quæ adjuncta erat; raram sanè & insignem Observationem. Sat novi pridem, quanta sedulitate in artis opera continuò incumbas. Tua ista diligentia indies increscere videtur potiùs, quàm ut vel per ætatem, vel per alia artis incommoda, detrimentum capiat. Amicè facis præterea & suprà quàm de te meritus sum, quum solidioris istius doctrinæ tuæ monumenta nobis ultro inscribis. Utinam sit aliquid penes me, quod in ejus muneris locum aliquando pro dignitate reponatur. Quæ circa bonũ illũ senem in tam gravi ἰσχουρίᾳ à te præstita sunt, sanè peritum & diligentem testantur artificem, & si qua illi spes salutis affulsisset, per ea, quæ à te celebrata fuerant, omnino erat expectanda. Sed in re deplorata nec ipse Aesculapius quidquam promoverit. Quod autẽ initio epistolæ tuæ ea repetens, quæ nuper de potu calybeato in Dysenteria usurpando, ad te scripseram, videris mihi Aristotelem & Avicennã, tanquam à sententia nostra alienos opponere (pace tua dixerim) uterque ipsorũ opinioni nostræ adstipulatur. Princeps Arabum eo ipso loco, qui à te citatur, disertè scribit, aquam è ferro roborandi & adstringendi vim maximam adipisci, idipsum doctissimus Manardus Epistolar. lib. 16. Epist. 5. expressis verbis edocuit. Ferrũ (inquit) adstringẽdi & frigerãdi vim

De potu Chalybeato in Dysenteria.

Obs. 66.

di vim aquis omninò tribuit. Quod verò igitur ferrum in aqua nostra chalybeanda, id eò fit, quò intima ferri facultas in ipsam altius penetret. Ut enim decocta refrigerantia etiam febricitantibus calida exhibemus, quæ tamen à natura paulò post in actum illum refrigerandi educuntur, ita & de ferri facultatibus, aquæ per calorem communicatis, evenire nequaquam dubitamus. Aristoteles quum de natura ferri mentem suam expressit lib. meteoror. 4. cap. 6. illud frigidum esse, terreum atq; exiccans, pro confirmato habuit. Quid ergo dubitabimus, in gravi & acuta dysenteria, præmissâ levi purgatione, ex iis, quæ purgando adstrictionis vestigia quædam relinquunt, tam præcipitem humorem in alvum decubitum familiari remedio adstringente inhibere, ut ex Medicorum præceptis in alimento medicamentum esse queat, & in medicamento alimentum. Laborat tùm maximè retentrix facultas, impensiùs irritata expultrice, non est illum commodius præsidium, utrique facultati in naturalem statum restituendæ. Desinant igitur Crato & alii, istud tam acriter damnare, aut suas afferant illi rationes, quæ nos in contrariam opinionem pertrahant. Ego interim paulisper sustinebo; neque hinc me dimoveri patiar, si nobis hac de re, quod sentis, liberè & fusiùs expresseris, inde fortassis dabitur occasio, pluribus cum majore otio per literas disserendi.

Cæterùm ne inanem ad te mittam Epistolam, quæ nihil rerum novarum oculis tuis objiciat, describam tibi tria observatione dignissima, quæ nuperrimè sese nobis obtulerunt.

Observatio prima de miranda fractura brachii

Primum hoc erit. Vir quidam Lugdunensis sexagenarius ex arthritide pituitosa in articulis humeri & cubiti dexteri, jam ferè bimestre spatium obtuso dolore torquebatur: nullis utitur remediis, solam sibi partis illius quietem imperat, dum brachium affectum fasciâ obvolutum, & pectori innixum continuò haberet. Is alioquin sanus & valens, in publicum hora circiter diei octava progressurus, dum chirothecam in manum affectæ partis induere levissimo conatu adnititur, brachii os quatuor aut quinque digitis infra humerum transversim effregit. Vocatus ego confestim, rem non sine admiratione conspicio, exploro, & per Chirurgum os ipsum restituto, quæ conveniebant remedia, jubeo admoveri. Elapso triduo ægrotum reviso, num appositè restituta essent omnia exploraturus, remotis fasciis & assulis, naturalem ossis situm rediisse vidimus, & appressis digitis persensimus. Sed ecce paulò inferiùs circa cubiti articulum, nova se & nondum conspecta obtulit ossis ejusdem fractura, dolores urgent clamosi, restitutioni itidem sedulò incumbimus. Inde placata omnia, & nunc bellè quiescit, nondum tamen ab eo tempore explicata fasciæ, nec visum, uti se habeat a pars ea. Miratus sum diu tantum ossium fragilitatem in eo homine, qui se ullis ossium affectibus, vel à lue Venerea, vel aliundè contractis, laborasse pernegavit. Percurri tùm animo meo, quæcunque à veteribus Medicis circa fracturas adnotata fuerant, sed nihil, quod non longè absimile esset, mihi occurrebat, unâ exceptâ historiâ, quæ apud doctissimum JOHANNEM SCHENCKIUM, observationum rararum & admirabilium lib. 5. observ. 7. huic non valdè dispar recensetur. Hanc ab ipso authore tibi petendam relinquo. De hoc inaudito casu quid tui judicii sit, velim si placet, audire.

Observat. Secunda, de ingenti lapide in vesica reperto.

Secundo loco referam, quod nudius tertius videre contigit. Obiit mortem senex quidam octogenarius, qui annum integrum difficili admodum ἰσχουρίᾳ interdum στραγγουρίᾳ affectus fuit. Vocati Medici in diversas opiniones trahebantur. Existimabant nonnulli, latitare ulcus in vesica inveteratum, alii, in quibus ego, calculum prægrandum ibidem delitescere censebant. Aperta fuit demortui vesica, lapis inventus silicis adæquans duritiem, & pendebat nummarii ponderis uncias sex cum dimidia, rediisset hoc ad vulgaris Medicorum ponderis uncias ferè octo. In raris hoc exemplum numero, etiamsi majores interdum & graviores visi fuerint.

Observat. Tertia.

Addo his, quod etiam hodie mihi videre contigit. Puella bimula, tussi ferina septimum ferè vel octavum diem sine febre exercebatur, tantus erat illius impetus, ut quoties fluxio in pectus ingruebat, animam ferè interciperet; hodie exhibita est illi mannæ uncia, indè evomuit multam pituitam, semel alvus soluta est, meliusculè valuit, integris viribus, optimè ad oblata se habuit in prandio, circa meridiem obdormiscere visa est. Rediit tussis tanta vi circa primam horam post meridiem, ut inhibito planè spiritu, momento præfocata fuerit infans sine ulla corporis agitatione, dixisses leni aura extinctum candelæ lumen.

Hæc pro scriptionis & oblectationis argumento arripere placuit, ut à te invicem selecta ex observationibus tuis quotidianis habeamus, nec desinam pluribus te compellare in posterum, & amicitiam tuam colere quàm religiosissimè. Vale, datum Lugduni 7. Octob. Anno 1608.

Viro Clarissimo & Chirurgo Experientissimo

GUILHELMO FABRICIO HILDANO,

PHILIBERTUS SARACENUS S. P. D.

EN habes, Vir Clarissime, ad Dominum C. BAUHINUM Epistolam, quam, si placet, ad eum per fidum tabellarium transmittes. Non fuit in me, ea triticorum genera invenire quæ ille desiderat: hoc negotium fuit nostratibus colonis committendum, qui id in se receperunt. Ego per eos me hoc nomine exolvam. Non innotescunt ista cerealia nostris botanicis, multominus pharmacopœis. Cæterùm quòd ad eum virum attinet, de quo bis, ni fallor, ad te scripsi, qui eam inauditam brachii fracturam passus erat, si, quid eo tandem factum fuerit, scire optas paucis habeto. Restitutis bis terve, ut ex arte erat ossibus, admotis fasciis exspectabatur à nobis debita & conveniens agglutinatio per callum, uti natura facere consuevit: sed frustrata est spes nostra: nam agglutinationem ne aggressa quidem est natura, quamvis quiete diuturna, fotibus ad partem & aliis admotis, adjuta sedulò fuerit. Hoc unum obtinuit ægrotans, quod indolenter (quantum ad eam partem) ab eo bimestre spacium vixit. Brachii motum liberiorem experiri se credebat. Is paulò post ex inveterato renis ulcere diem postremum obiit. Vidimus demortui sectum brachii os. Illud carie omninò computruerat. Unde conjecimus, eum ægrotum quamvis id pernegasset contumaciter, lue Venerea medullitùs ea in parte exesum fuisse. Ita nobis exemptus scrupulus qui diu animos nostros exagitaverat. Non est tamen res illa vulgaris

Obs. 67. *exempli, cùm id ipsum corpori communicari oportuerit, si totum lui Venereæ tribueretur. Fuit sine dubio in ossibus fragilitas longè major quàm naturalis, sed cùm me temporis angustia aliò pertrahat, ego accuratam hujus rei speculationem tibi (oculatissimo viro) committo. Vale Vir clarissime, & me jugiter, ut facis, amare perge. Nobilem Dom. Centurionem WALLIER, & ejusdem cohortis Episthatmum à me, si placet, salutabis. Lugduni 13. Aprilis 1609.*

OBSERVATIO LXVII.

De admiranda pedis fractura.

Viro Clarissimo Doctissimoque
D. PHILIBERTO SARAZENO, apud Lugdunenses Doctori Medico celeberrimo, magni illius
JANI ANT. SARAZENI F. amico singulari.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUæ postremis literis ad me scripsisti, vir Amplissime, Domine & amice observande, rara profectò sunt, & lectione digna. Observatio tua de fractura brachii in admirationem me rapuit; neque undè ossium ista fragilitas processerit, excogitare possum. Quæ corpora lue Venerea laborant, & unguentis ex hydrargiro aliquoties imprudenter, & Empiricorum more inuncta fuerint, aut diuturnis defluxionibus molestantur, his aliquando ossa tenella ac mollia evadere solent, uti in cadavere vidimus juvenis illius gibbosi, quod Genevæ aliquando privatim simul dissecuimus. Is enim, quia à teneris catarrhis obnoxius fuerat, ossa adeò tenella ac mollia habebat, ut pleraque digitis facilè conteri possent. Sed horum symptomatum in viro isto, cujus mentionem facis, nullum adfuit, lue enim venereâ anteà ipsum neque laborasse, neque defluxionibus admodùm obnoxium fuisse, ex tuis percipio. Latet itaque nos hujus fracturæ verissima causa. Interim tamen hæc tua historia, quia eis, quæ doctiss. D. D. SCHENCKIUS lib. 5. obser. 7. ex Marcello Donato refert, fidem addit, confirmatque, mihi chara est, ipsamque meritò inter rara reponendam esse, censeo.

In Belgio fracturam pedis vidi, in qua (etsi non eadem cum ista, quam tu communicasti, sit ratio) quia aliquid annotatione dignum animadvertere licet, Casum tibi communicare non gravabor.

Historia. Reverendus Dominus WOLFFBRANDUS apud Dusburgenses Cliviorum verbi divini minister fidelissimus ac primarius, homo pietate, virtute, & doctrinâ præstantissimus, ætatis consistentis; robustus & obesus, cùm anno 1582. (si rectè memini) tempore hyemali, terra congelata in proximum pagum ad ægrum quendam invisendum & consolandum ipsi abeundam, domumque redeundo in via ex aggere quodam tres circiter pedes alto, desiliendum esset, dextrum pedem adeò sibi contorsit ac fregit, ut integrum os tali aut astragali, non solùm ex suo loco dimoveretur, verùm etiam abruptis & abstractis ligamentis, quorum beneficio reliquis ossibus alligatur, sub interno malleolo per cutem ipsam erumperet, & foris propenderet. Ad ædes suas deportatus, Chirurgus accersitur, is videns os omninò separatum, & fibris nonnullis tantummodò adhærescens, ipsum abscidit, & ea quæ sanguinis fluxum impediunt, applicuit.

Alterâ die Clarissimi viri, Dom. GALENUS WIERUS, Illustriss. Cliviacensium Juliacens. Montensium &c. Principis Medicus ordinarius atque primarius, & D. COSMAS SLOTANUS piæ memoriæ, ejusdem Principis Chirurgus præstantissimus, Præceptor meus plurimùm honorandus, in consilium vocati fuere. Qui victum tenuem præscripserunt, corpus à pravis humoribus evacuaverunt, venam inciderunt, vulneri anodyna, & pus moventia applicuerunt. Repellentibus item seu defensivis, ut vocant, affluxum humorum prohibuerunt. Curatio difficilis fuit, dolorosa atque longa. Interim tamen amici, & quidem viri docti ipsi non defuerunt. Etsi enim proprium suum Chirurgum Dusburgensem, & in arte non mediocriter versatum haberet, attamen nunc JOH. WIERUS, nunc GALENUS WIERUS, nunc RENERUS SOLINANDER, omnes prædicti Principis Doctores Medici longè celeberrimi, ipsum inviserunt, omniaque quæ necessaria videbantur, præscripserunt. Ego quoque non rarò unà cum præstantissimo D. COSMA SLOTANO Dusseldorpio, ad ipsum profectus fui. Sic divino solo numine tandem ita convaluit, ut & sine scipione incedere posset, uti ego eum incedentem Anno 1599. cum Colonia Dusburgum ad pium & honestum virum D. SIMONEM ENGELGRAFF, à cane graviter morsum, vocatus essem, ipsemet vidi. Cæterum quæ de tussi ferina scribis, non minùs annotatione sunt digna. Ego similiter puerum ex nobili familia, sanum alioquin atque robustum, qui & optimè tùm cœnaverat, ex catarrho ad pectus procidente, intra paucas horas, & antequàm ego, qui in consilium advocatus eram, advenirem, obiisse, superiori æstate observavi. De potu chalybeato posthæc, nunc enim non datur ocium. Vale vir Amplissime, & me quæso, ex innata tua erga me benevolentia, amare non desine. Paterniaci Aventicor. 11. Novembr. 1608.

OBSERVAT. LXVIII.

Obs. 68. De admiranda fragilitate ossium.

JANUS DEBOURGO, *Philosophiæ & Medicin. Doctor.*
Guilhelmo Fabricio Hildano
S. P. D.

QUàm malè egerint, qui morbos omnes humanum corpus obsidentes, ad certum finitumque numerum revocare ausi sunt, præstantissime atq; amantissime Dn. FABRICI, ex eo perspicuum satis evadit, quod novis & inauditis morbis quotannis ferè humana jactetur natura, affectuumq; species propè infinitæ, vel incredibili modo mentibusq; nostris abstruso, ab inexhausto morborũ genere tanquam fonte scaturiant, suiq; exortus primordia magnâ tandem mortalium pernicie ac clade exhibeant. Non enim ita pridem quàm inutiles sint illi conatus, utq; oleum & operam in re illa conficienda perdant, deprehendere licuit in multis, qui novis medicosq; latentibus morbis

Obs. 68. *morbis perculsi, miserè tandem magna omnium admiratione extincti sunt. Ex his quamplurimis unam Philibertam Bracleam Segusianam, in Bixiacensium uberrimo agro degentem, in medium adducam, quæ ubi quinquagesimum nonum suæ ætatis annum attigisset, sua sponte, nullaq; vi extrinsecus illata, ossibus confractis, anno supra millesimum sexcentesimo sexto sublata fuit. Hæc cum die Domino sacro juxta ritum & patria consuetudinem, manè recentem subuculam indueret, sublato corpore jacente, & manibus sursum exporrectis, brachii os magno dolore rumpi & conteri sensit, sic ut Cheirurgi operâ fuerit opus. qui ubi fractorum ossium extrema aptè composuisset, ac fasciis deligasset, adhibitis præterea extrinsecis congruis remediis, affectum hunc feliciter curavit. Sed misella hæc non tam citò ab his liberata fuit angustiis, quàm adhuc citiùs severioris mali impetum debuerit sustinere; ipsi namq; cùm tandem aliquando domesticorum suorum ope è lectulo in quo jam dudum decumbebat, ad ignem esset itura, ubi induere primùm tibias conaretur, ancilla quæ illi tunc temporis ministrabat, admotis manibus opem ferens, os dextri cruris in transversum confregit: hinc dolores ac cruciatus atrocissimi oborti sunt, vocandiq; Cheirurgum occasionem denuò nacta est, qui familiaribus remediis consuetaq; methodo huic curationi incumbens, non majori difficultate ac negotio, quàm si ob aliam aliquam causam, eamq; non inauditam confractum os fuisset, fracturam illam reparavit. His in ærumnis miserrima illa biennium convixit, cumq; toto hoc temporis tractu variis fracturis, innumerisq; doloribus indies conficeretur, eam tandem huic luci eripi contigit. Hæc sanè ut admiranda, ita & verissima est historia, nec solùm Cheirurgi, multorumq; insignium testium fide, sed & mariti, & natorum decem, quos omnes superstites habet, testimonio comprobata.*

Non deerunt qui affectus hujus causam lui Venereæ temerè adscribant, ut quod alia excogitari non possit, ossa omnia corrumpens, quàm quæ universi corporis molem obsideat. Sed quantum hi à vero, rectaq; ratione deficiant, omnes, quotquot honestissimam illam familiam privatim agnoverunt, judicabunt: nam præterquam quod maritus nulla unquam fuit corporea labe inquinatus, uxorq; ab omni suspicione alieni concubitus semper libera ac immunis, & numerosam prolem euhecticam & pancraticè in hunc usq; diem valentem, ambo susceperunt: quod aliter profectò contigisset, si modò illud verum, & toties decantatum, ex sanis sanos, & ex malè affectis malè affectos procreari, quamobrem alia excogitanda causa est, Venenum nempe aliquod occultum, ab insigni humorum corruptela aliquando profectum, ita se tota ossea substantia dissidens, ut eam quoquo versum permeans ac pervadens, vel inenarrabili modo corruperit, fragilemq; alioquin inter solidiores corporis partes durissimam reddiderit ac effecerit. Nec audiendi sunt ii, qui aliam causam commenti, fragilitatem illam inductam esse fortè dicturi sunt, à perpetuo humorum à capite ad ossa defluxu, ut quod perpetua illa irrigatione ossium compages dissiliat; quandoquidem compactam adeò substantiam à prima sui conformatione ita obtinuerunt, ut nulla ferè temporis diuturnitate dissolvantur, sed post secula multa è cœmiteriis in quibus humana cadavera conduntur, integra & illæsa sæpissimè effodiantur. Vale Burgi Segusianorum 24. Novembr. 1609.

OBSERVATIO LXIX. Obs. 69.

De admirando quodam capitis affectu, & aliis nonnullis affectibus novis.

Clarissimo ac Doctissimo Viro Dn. JANO DE BURGO Doct. Medico longè celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUam communicasti ac misisti Observationem, de admiranda ac penè inaudita fragilitate ossium, Vir clarissime, amice honorande, accepi, & gratissima mihi fuit. Meritò autem in ea, qui morbos ad certum numerum revocare student, refutas, recteque indies novos laboriri sentis. Nam ut Diogenianus, octavi apud Plutarchum Symposii conviva, ait. Aliqui, naturam parere morbos novos æquè ac monstra, censent, idque non solùm ob siderum & cœli, aëris, & aquarum mutationem, sed & ob ganeam, & mutati victus rationem. Nihil sanè æquè parit novos, & veteres innovat morbos, ac prava cibi & potus, victus ratio, inquit Diogenianus loco jam citato. Ex his enim ægrotamus, quibus vivimus. Sed prima atque præcipua causa revera est, quod corrupta hominis natura in dies augescit: quapropter etiam Deus numerum plagarum malorumvè meritò adauget, variosque morbos ob peccata in populo excitat. Tacebo nunc de morbis monstrosis, quorum apud Plutarchum loco jam citato, Plinium, aliosque probatos authores, fit mentio. Tacebo etiam de Febre illa sudorifera Britannica, quæ Anno 1486. & lue Venerea, quæ anno 1493. vel, ut alii 1494. sævitiam suam in Europa exercere, genusque humanum miserè torquere, ac infinitos è medio tollere cœperunt: Nonne nostro quoque tempore hujusmodi advenire, novosque morbos oriri videmus? Ante paucos annos in Hassia novus quidam, & antea nunquam auditus & contagiosus morbus epidemicus ortus est, multosque miserè excruciavit, eumque à præcipuo symptomate Die Krebelkranckheit suo idiomate vocant. In musculosis enim partibus corporis dolorem quendam convulsivum, magnum & tremulentum, non aliter ac si undique formicæ subessent, ægri persentiunt, quique non multum à dolore, quo illi qui tempore hyemali congelatis manibus, derepente ad fornacem aut ignem accedunt (quem dolorem Belgicâ linguâ *Krevelen* dicimus.) patiuntur, differre videtur. Dira ac sævissima symptomata, veluti contractiones, nonnunquam & extensiones artuum, cum maximis doloribus, febris item, alienatio mentis, fluxus ventris, aliaque superveniunt, quæ ægrum per multos dies, imò & aliquando in multos menses miserè exercent, ac sæpissimè è medio tollunt. Fit ex putridis & venenosis vaporibus, nervos infestantibus. De hoc novo & exitioso morbo facultas medica Marpurgensis Anno 1597. tractatum Germanicâ linguâ scriptum, in lucem edidit. In hisce verò regionibus, uti quoque scorbutus (qui in regionibus Septentrionalibus, inprimis ad Oceanum Germanicum grassatur frequentiùs) inauditus ac infrequens est morbus, & non nisi semel mihi in his partibus videre contigit. Id fuit Anno 1605. hic

Krebelkranckheit novum genus morbi in Hassia orti.

Obs. 69. hîc Paterniaci in viro quodam robusto, & vix viginti annorum ætatis. Curatio etsi difficilis fuerit, evasit tamen ille, & ad hunc usque diem optima valetudine fruitur. Integram historiam in tertia, Deo volente, videbis centuria. Novam illam crudelissimam ac longè contagiosissimam luem Epidemicam, superiori seculo in Hungaria ortam, eamque ob causam Luem Ungaricam appellatam, omnibus notum est. De qua plura in Consiliis & Epistolis à Dn. D. SCHOLTZIO, Medico Uratislav. celeberrimo editis, & Tractatu de lue Ungarica Dn. MARTINI RULANDI, Medici Ratisbonensis, videre poteris. Huc pertinet quoque novum ac exitiosum illud symptoma, ante paucos annos in Moravia ortum, quod doctissimus Dn. JOHANNES SPORISCHIUS ab Ottenbachavv, Medicus celeberrimus, doctissimè descripsit, ac de eo Anno 1582. tractatum edidit, in quo ejus causas & curationem accuratè tradidit. Sic autem affectum describit. *ANNO DOMINI M.D.LXXVII. inquit, Bruna, quæ celebris est in Marchionatu Moraviæ urbs, nova & frequentia in nonnullorum hominum corporibus apparuerunt symptomata, quæ solutioni continuitatis, per intempestivam, inconvenientem & immodicam partium carnosarum scarificationem factæ, supervenerunt. In quibusdam enim particulis, scalpro sauciatis, caro cucurbitulæ ambitu conclusa, inflammari & exulcerari visa est: ichores pituitosi in magna copia fluxerunt per exulcerata membra: totum corpus, aut tantum membrum scarificatum interim livore fœdo, interim scabie turpi horribiliter contaminatum fuit: aliquibus denique horrendi cruciatus in juncturis articulorum, & nervosis partibus excitati, multum tempus durarunt, & certis periodis ægrotorum hominum corpora afflixerunt.* Hactenus Sporischius. Et ut paucis plura comprehendam, videmus quotidie in praxi, nova, imò & hujusmodi quæ intellectum nostrum excedunt, advenire, cujus rei exemplum non vulgare T. Exc. nunc communicare visum est.

Lues Ungarica.

Abstrusus affectus in Moravia ortus.

Historia de admirando capitis affectu.

Superiori æstate, cùm Basileam profectus essem, ibique mihi à viris doctis omnia humanitatis officia exhiberentur, à pietate & doctrinâ Clarissimo Viro Dn. D. JACOBO ZWINGERO, Medico longè celeberrimo, ad civem quendam Basileensem, triginta circiter annorum ætatis, deductus fui. Laborat ille affectu planè abstruso, quem paucis, & uti ipsum tum temporis propter meam festinationem, annotare potui, hîc adscribere non gravabor. Elapsos ante annos sex, vir iste dolore gravativo capitis correptus fuit, & per menses aliquot continuò laboravit. Adhibitis remediis tandem ex parte remisit dolor capitis, sed crura ita resoluta fuere, ut in hunc usque diem, ne digitum quidem pedum, multò minus crus movere possit. Quod si aliquis ex adstantibus ea sublevare, aut vi quadam extendere (sunt autem retracta) tentat, ita tremunt & agitantur, ut protinus ea reponere necesse sit. Non diu post resolutos, & quidem diversis temporibus, supervenerunt, imò etiamnunc superveniunt ulcera in capite, quæ non solùm cutem & membranam carnosam, verùm etiam cranium ipsum erodunt. Sed quod admiratione non vacat, verisimile est, materiam illam acrem ac corrosivam, primùm intrinsecè colligi, carieque ista antequam exteriùs appareat, tabulam vitream erodi. Si enim ulcus aliquod in capite oriri debet, ante omnia dolorem fixum illa in parte capitis intrinsecè persentit, etiamsi in cute nihil quicquam appareat, graviora tamen symptomata non adfert dolor iste. Demum paulatim tuberculum in cute exoritur, sensimque ad suppurationem pervenit. Rupto tuberculo, quamprimum ossa cariosa sese extrahenda offerunt: atque hæc omnia absque maximo dolore, & gravioribus symptomatis accidunt. Ossibus cariosis extractis, cicatrix parvo cum negotio inducitur. Diversas & quidem in diversis partibus capitis, vidi & palpavi cicatrices profundissimas. Vidi & ulcus, quod & tum temporis ad duram meningem usque penetrabat. Interim tamen de gravioribus symptomatis minimè conquerebatur. Dolor erat exiguus, febris, inquietudinesque ferè nullæ. Hæc ego tum temporis festinanti calamo annotavi: spero tamen, posthac integram historiam à Clarissimo viro Dn. Doct. ZWINGERO me accepturum.

Obs. 70.

Ex hac autem historia singulare, nec T. Exc. speculationibus indignum provenit Problema, nimirum cur materia illa acris in ipso capite collecta, potiùs cranium, corpus solidum ac durissimum, quàm duram meningem, membranam exquisitissimo sensu præditam, eroserit, neque graviora symptomata induxerit? Quid T. Excell. hac de re videatur, ut rescribere non gravetur, summoperè rogo. Æger noster, Nobiliss. Dn. WALLIER optimè, laus Deo, sese habet, & absque scipione firmiter, & nulla cum difficultate incedit. Ulcera tamen etiamnunc aperta sunt. Vale vir clarissime, cum lectissima tua conjuge, quam tecum ego & COLINÆTEA mea peramanter salutamus. Paterniaci Aventicorum 10. Januarii Anno 1610.

Problema.

OBSERVAT. LXX.

De lato quodam ac longo lumbrico. Historia prima.

Ad

Virum Clarissimum doctissimumque Dn. PHILIBERTUM SARACENUM, apud Lugdunenses Doctorem Medicum longè celeberrimum, & magni illius atque excellentissimi viri p. m. Dn. Doct. JANI ANTONII SARACENI F. amicum singularem,

Cui

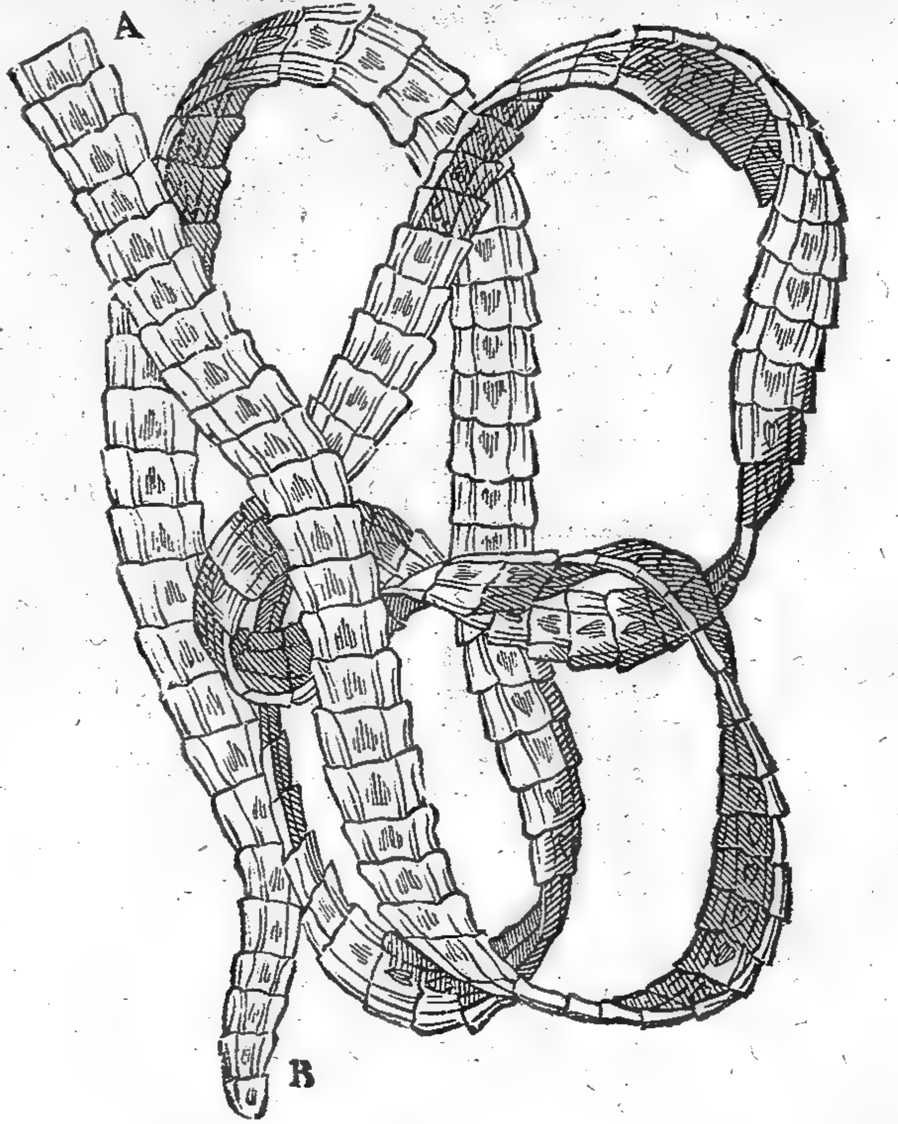
Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUi has tibi traditurus est literas, vir amplissime, cum Galliam perlustrandi causâ, iter suum Lugdunum versùs instituisset, sine meis ad T. Exc. literis eum dimittere nolui. Is autem est Dom. ANDREAS TOXOTIUS DANUS, vir Pietate, doctrinâ, & eruditione insignis, & Medicinæ Doctor, qui cum duobus Generosis D. D. GEORGIO & FRANCISCO à LYCKE, fratribus Danis, mecum aliquandiu vixit: ita ut ipsius probitas mihi satis perspecta sit. Hunc itaque virum

Obs. 70. virum ut tibi commendatum habeas, atq; humaniter excipere velis, obnixè rogo. Quò te duce & authore in Chirurgicis (cui studio omninò addictus est) sese exercere poterit: idq; in nosocomio vestro, cujus cura T. Exc. nunc omninò demandata est, facile, uti spero, fiet. Quod si præterea apud T. Exc. unà cum Generosis suis, hospitium suum habere poterit, ipsis pergratum fuerit. Te itaq; etiam atq; etiam oro, ut prædictum D. D. TOXOTIUM, cum suis Generosis, jure amicitiæ nostræ, albo amicorum tuorum inscribere nō dedigneris.

Porrò post reditum meum Lugduno, lumbricum latum, & miræ longitudinis, hîc mihi videre contigit. Historiam, quia lectione non indignam esse existimo, T. Exc. communicare non gravabor. Mulier incola hujus Oppidi, Barbara Rostin nomine, Abrahami Biseti uxor, viginti circiter annorum ætatis, natura non admodùm valida, nec robusta, sæpissimè dolore ac torminibus ventris, imbecillitate ventriculi, nauseâ, item eructationibus & cibi fastidio vexata, me in consilium adhibuit, circa finem mensis Aprilis hujus anni. Tum pulvere quodam Laxativo (qui recipit rhabarbarum, turbith, & sennam) & syrupo rosato solutivo, composito cum rhabarbaro, agarico, & senna exhibito, lumbricum latum per secessum unà cum excrementis excrevit: prima scilicet die Mensis Maji, quem cum mihi monstrasset, attonitus fui. Est enim spithamas viginti longus. Latus erat (nunc enim quia exsiccatus, contractus est) grana sex, crassus verò grana duo. A latitudine duorum granorum, interstitia habet, ex una parte aliquomodo elevata, & serrata, uti ex annexa delineatione apparet. Hinc fit, ut dum ex parte A notata, ad B. demulceatur, atque palpetur, ad instar anguillæ lævis ac lubricus sit, sin verò ex adversa parte, asper persentiatur. Colore albus, undique tamen inter interstitia maculis nigris aspersus, & in medio exigua cavitate præditus erat lumbricus ille. Ex una parte in tenuissimum filum desinit: reliqua longitudo ejusdem est latitudinis, nec caput ullum in ipso observavi, uti nec in aliis hujus generis lumbricis, quorum suo loco fiet mentio, unquam observaverim. Post excretionem hujus lumbrici, iterum expurgato corpore, & quæ partes principes roborant, per dies aliquot exhibitis, convaluit fœmina illa, & huc usque bellè se habet. Ego lumbricum hunc exsiccatum inter rara mea reservo. uti T. Exc. ex prædictis Generosis & Dom. D. TOXOTIO, qui ipsum non sine admiratione apud me viderunt, coràm intelligere poterit. Atque hæc est, vir clarissime, succincta, verissima tamen hujus lumbrici descriptio, quam falso, & inepto isto, hinc inde per Helvetiam & quidem in Burgundiam usque disperso rumori, de MONSTRO PATERNIACENSI oppono. His vale vir amplissime, & fœliciter vive diu. Paterniaci Aentv. 28. Aug. 1609. Obs. 70.

Delineatio frustuli præscripti lumbrici, quo latitudo interstitia, & maculæ nigræ adumbrantur.

ANNO

Obs. 71.

ANNOTATIO.

Vivit matrona illa hic Bernæ, in hunc usque diem 6. Mensis Maji. 1631. quo hæc pro secunda editione adorno, vivit inquam, nec ab eo tempore morbis admodùm obnoxia fuit. Lumbricum quinetiam huc usque integrum inter rariora mea reservo.

OBSERVATIO LXXI.

De latis lumbricis

Historia altera.

Viro Clarissimo Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, apud Bernates Chirurgo Primario

PHILIBERTUS SARACENUS *S. P. D.*

Cum acciperem postremam tuam Epistolam, de lato illo verme, Vir clarissimé, habebam jam tum præ manibus mulierem eodem affectu, quo & tua illa, mirè devexatam. Ejus exitum aliquem, & conatuum nostrorum in eo percurando successum exspectans, rescribere tibi hactenus sustinui, nunc paucis habeto quæ in ægrotante observata, quæ in illius gratiam à nobis factitata sunt. Mulier est annum agens trigesimum quartum, satis bene habita, & εὔσαρκος, hæc à primis annis verminosa usq; adeò fuit, ut ex intervallis satis frequentibus, latos vermes, quos ταινίας Græci dicunt, excerneret per alvum, ulnam, sesquiulnam & amplius interdum longos, digiti verò medii latitudinem æquantes: ea tum inde graviter afficiebatur, mox in provectiorem ætatem delata, matrimonium contraxit, ac multos peperit fœtus, qui primis vitæ mensibus omnes extincti sunt: quod ab ea morbosa matris dispositione proficisci, omnino persuasum habemus. Increvit enim tantoperè in ipsa verminosa hæc soboles, ut superioribus annis, non per alvum modo, sed aliquoties per os naresq;, ejusdem longitudinis vermes illi prodirent. Ac tum in abdomine primùm conspicuus fiebat illorum motus, intumescebat enim mulieri venter hinc inde, non aliter quàm fieri solet, cùm se fœtus in eo quoquoversum commovet, mox inde in os obrepebant, eosq; ipsa digitis comprehensos longa serie educebat, ac eo perseverante motu, in deliria & alienas cogitationes rapiebatur. Vix credibile est, quot quantaq; usurparit in eum affectum remedia. Purgationibus usa est frequentissimis, alliorum corallinæ, seminis contra vermes, theriaces, absinthii, nunquam ipsi defuit subsidium. Diuturnitatis ejus mali tandem pertæsa, nostrum etiam consilium nuperrimè expetivit. Illi ante omnia apozema solutivum, ad doses complures præstitimus: (ejus mox sequetur exemplar) hausto summo manè apozemate, tribus horis post inungebatur calidè totum abdomen, unguento paulò post describendo. sub vesperam ejusdem diei injici volebam clysterem ex lacte & dulcibus præsidiis, quæ vermes deorsum prolectarent, ita undiq; obsessi magno impetu acervatim detrusi sunt, in orbem glomerati, ac pedes viginti longitudine excedentes, ex quibus omnibus hoc commodum ægrotanti rediit, quod cum antehac ab animalium istorum edacitate, subrepto illi proprio alimento macresceret, nunc in meliorem habitum rediit, ac bene colorata est, torminum ventris expers, quibus assiduò exercebatur, suavem capit somnum, nec aliena aut cogitans aut loquens animadvertitur. Hisce additum est ex hydrargiro præstantissimum remedium, illud enim ad sesquidrachmam purum, & per corium trajectum hausit, nec ab eo infestarunt ipsam diræ hæc animalia. Sed audi, quid observatum sit in eo Mercurii usu. Gestabat ægrotans tum temporis Emplastrum pro matrice, quod ipsa paulo post observavit, totum hydrargiro perfusum: Vide quàm tenues sint illius partes, quod intestina, musculos, cutim ἀδήλως & διαπνοῇ permeavit. Exspectamus quantum hæc profutura sint; & victus ratione convenienti imperata, remediis pluribus uti destitimus. Panem ex secali commendavimus, theriacam pariter ac pilulas mox recensendas. Quis rerum omnium futurus sit successus, per me ex literis compertum habebis. Ac ne epistola justum modum excedam, plura nunc scribere supersedeo. Curabis, si placet, ut hoc fasciculo conclusus liber, ad Clarissimum Dn. D. LENTULUM, tutò transmittatur. Exspecto aliquid Extracti esulæ ex tuo artificio. Vale vir amicissime, & me tui amantissimum redama. Datum Lugduni 12. Decembris Anno 1609.

Apozema. (Apozema.)

℞. Radicum dictamni,
Filicis,
Polypodii quercini ana ℥j.
Corticum radicis capparis,
Tamarisci, &
Medietatis fraxini ana ʒ vj.
Herb. chamedrios,
Chamæpitis,
Absinthii,
Salviæ ana M. j.
Centaurii minoris p. j.
Sem. anisi, Citri,
Portulacæ &
Contra vermes ana ʒij.
Corallinæ p. ß.
senæ orientalis mundatæ
Seminis carthami ana ʒij.
Agarici trochiscati ʒ ß.
Cortic. myrobalanorum, citrinarum & chebularum ana ʒiij.

Decoquantur in s. q. aquæ ad uncias decem. In colatura dissolve syrupi de cichor. cum Rhabarbaro, & de floribus persicorum ana ℥j. ß. oximellitis scyllitici ℥j. Misce, fiat apozema propinandum in quatuor matutinis: aromatisentur singulæ doses, pulveris diamargariti frigidi scrupulo uno.

℞. Decocti præscripti q. s. pro dosi, dissolve diacarthami ʒ v. syr. de cichor. cum rhabar. ℥j. Misce, capiat cum custodia. Finito apozemate, & die interposita.

Unguent.

℞. Unguenti Agrippæ ℥ iiij.
Pulpæ colocynthidis pulverisatæ ʒ vj.
Scamoniæ veræ ℥ ß.
Myrrhæ,
Aloes ana ʒiij.
Fellis taurini recentis ʒij.
Agarici albi ʒ v.
Pulveris radicis cyclamini ʒj.
Croci ʒj. ß.
Ol. amygdalarum amararum ℥ vj.
succi allii &
Scordii ana ℥ ß.

Miscean-

Obs. 71. Misceantur omnia simul ad ignem, ex arte ferveant ad succorũ consumptionem, & addendo petrolei ℥j. Ceræ q.s. fiat unguentum pro usu dicto.

Pilulæ. ℞. Massæ pilularum de hiera cum agar. ℨ ß.
extracti esulæ ℈ij.
Myrrhæ electæ ℨj. ß.
Corallinæ ℈iiij.
Croci ℈j.

Cum syrupo de cichorio cum Rhabarbaro fiat massa; ex cujus drachma formentur pilulæ 5. quarum deglutiat duas alternis matutinis jejuno ventriculo.

JOHAN. JACOBUS CRAFFTIUS Dn. D. GUILHELMO FABRICIO HILDANO; Paterniacensi Chirurgo celeberrimo atq; præstantissimo S.P.D.

Dolebam nuperrimè, Clarissime Dn FABRICI, cùm placuerit mihi quædam ex tuo Musæo communicare & transmittere, non fuerim domi, quòd per eandem commoditatem tibi rescribere, quin & ingentes pro iis gratias agere potuissem. Cùm autem propter incommoditatem, lociq; distantiam; res hucusq; sit delata, nunc illud differre nolui. Et id scriptis, mallem potius verbis tecũ communicando, siquidem constet, te magnoperè ejusmodi delectari, ac mẽ non nisi suavem & jucundum odorem inter tot flores posse recipere. Incidi itaq; haud pridem in quandam controversiam gravissimorum quorundam autorum, disputantium de subjecto Generationis lumbricorum: quidam enim nituntur probare; Lumbricos & quidem rotundos tantùm in intestinis nempe gracilibus, nam quòd lati in crassioribus & ascarides in ano procreentur, non hac quæstio est, generari, alii verò non solummodò ibi, sed & in ventriculo, aliisque corporis partibus fieri. Illi sese fulciunt autoritate Galeni 1. de loc. affect. cap. 5. dum dicit, quod unicuiq; parti proprii insint morbi, unde partes affectæ statim dignoscantur, ut lapis in renibus, vesicâ, suffusio in oculis; nec non lumbrici in intestinis; ac si diceret duntaxat in intestinis generari: hi confirmant ex Hippocrate qui 2. de morbis mulier. Lumbricos etiam in utero; Alexand. Trall. in capite, alii in pulmonibus, in hepate, vesica urinaria alii fieri dicunt. Verùm distinguendum inter lumbricos & vermes; Vermes namq; in aliis quidem partibus posse reperiri, qui non tamẽ Lumbrici dicendi: itaque varios autores conciliandos esse existimo. Sed hoc me non movet; veniam ad tardinem dubii, in quo titubo, an lumbrici etiam in ventriculo generentur, contra ferè omnium Medicorum sententiam, qui id fieri negant, cùm tamen contrarium existimem, rationibus & exemplo, ut posteà dicetur, ductus, quod egomet vidi Mompelii, Anno Illuminationis 1590. in cujusdã pueri cadavere dissecto. Nihilominus quid hac de re, Vir amplissime, sentias, pro amicitia nostrâ jam dudum contracta, quæso explica. Quod enim volunt tantùm intestina, & non quoq; ventriculum subjectum eorum esse, solùm id dicere, sed nõ quod hacten9 viderim, probare videntur. Nam putant lumbricos, qui per os vel nares rejiciuntur, solùm (quod simpliciter nõ nego) ex intestinis per συμπάθειαν in ventriculum subire, & inde per dicta loca rejici: siquidem neq; conveniens materia, neque causa efficiens appropriata, neque locus aptus in ventriculo reperiantur. Cùm tamen non minùs in ventriculo ac intestinis inesse arbitrer materiam, quæ pituitosa, cruda, putrida, crassa est, & non biliosa, quæ calida & sicca, cùm ad ejusmodi productionem temperata & humida, quæ faciliùs aliis putrescunt, teste Aristotel. requirantur, quoniam bilis in duodenum secreta fit clyster naturalis, ut patet 5. de usu part. & non tam diu remanet, quia maximè fluida, donec animal gignatur, atq; sua acrimonia & amaritudine eos perimit, ut inquit Paulus; deinde secundùm commune axioma, ab iisdem animalia conservantur, nutriuntur, ex quibus fiunt, amaris autem lumbrici interimuntur, quapropter non possunt ex amaris gigni: neq; atrabilaris, quia salsedine suâ mordicat, frigida & sicca est, at vita animalium viventium, ut ubiq; testatur Hippoc. & Aristot. in calido & humido posita, ideoq; inepta est: sanguineam (sanguis enim nunquam in venis neq; densatur, neq; putrescit, neq; ad ventriculum vel intestina funditur, nisi ad partes alendas; at si per accidens eò mittatur, statim grumescit, unde ita refrigeratur, etiamsi putredo quadam subsequatur, non sufficiat ad vermem producendum) ipsam dicere esse; natura injuria fieret, nam quòd aliquando lumbrici conspiciantur rubei, flavi aut nigri; fit vel quòd aliqua portio humorum aliorum cum pituitâ conveniente misceatur, vel succent, vel pro varietate coctionis; secundùm Aristot. ita colorentur. Quapropter non minorem congruam materiam ad eorum generationem in ventriculo esse, quàm in intestinis, verisimile est. Causam efficientem, calorem nimirùm vivificum nonnihil putredinalem, teste Galeno, blandum, & mitem, inducentem formam in materiam præparatam, mediante calore cœlesti: Ac locum satis capacem, nec ultrà modum, ut quidam philosophantur; adesse minimè dubito, nec quoq; contra Aristot. 4. Meteor. l. 3. esse videor, asserere, ejusmodi animalia post concoctionem in ventriculo materiâ conveniente aliquandiu retentâ posse generari. Ulteriùs de causis istis hic disserere, quia illæ satis notæ, & ubiq; leguntur, non est opus. Exemplum proin esto confirmans hoc: Erat quidam puer Monspeliensis 12. annor. sæpissimè lumbricis subjectus, verùm paucos per inferiora, at potiùs superiora excrevit, qui tandẽ vomitu exiguo laborans, globulos vermium instar acicularum ejecit, quos adeò exiguos non ex intestinis, & partibus inferioribus ascendisse, planè credendum, sed ortum duxisse in ipso ventriculo maximè existimandum est. Addo post diros dolores & inflammationem circa pubis regionem, quæ incurabilis erat, coactus vitam cum morte commutare. Aperto ejus corpore, reperimus inflationem istam causatam fuisse ex collectione ciborum indigestorum, & nonnullorum lumbricorum. Id videntes, de ventriculi læsione suspicati, ad ipsum proinde ascendimus, quo exsecto, adhuc aliquot lumbricos atq; globulos vermiculorum invenimus, insuper & sinistro latere paulo suprà ejus fundum foramen, in quod facilè digitus indatur, vidimus, quod absque dubio ab istis animalibus factum, & per illud tam cibi crudi portio quædam, nàm totus non potuit, quia foramen illud non in fundo ventriculi erat, quàm lumbrici in inferiorem modò dictã regionem deciderunt, & tumorem istum causarunt. Perscrutantes verò intestina planè nullum foraminis indicium reperimus.

Obs. 71. & 72.

De ejusmodi materia affectuque agens, Vir facundissime, dummodo tibi non molestus, non abs re fore arbitror, & sequens exemplum huic annectere. Sepissimè hinc inde legi, nec non à plurimis audivi, Lumbricos, & quidem, quos Græci στρογγύλας ἕλμινθας vocant, intestina, & ut aliàs diximus ventriculum, tamq; partes continentes, quàm contentas inferioris ventris perforare, ac per umbilicum, inguina, perinæum, lumbos exire. Quod quidem aliquandiu me aliquo modo in suspensum tenebat, & obcæcabat, an hoc fieri posit, donec αὐτοψία ipsa & quotidiana praxis illud certificavit. In pago igitur quodam proximo, ad adolescentem 15. annor. vocatus, quem cùm lumbricis laborare, ex signis judicarim, pulveris nostri compositi per tres dies matutinas exhibui, quibus ejecit per secessum plus quàm centum lumbricos, nihilominus venter potissimùm circa umbilicum adeò durus, ut coactus fuerim cataplasmata emollientia applicare; post quam applicationem intrà viginti quatuor horas aliquot lumbrici satis longi unà cum purulenta materia per medium umbilici egressi fuere, uti & posteris diebus, tamen locus non detumescens, continuavi ejusmodi cataplasmata, supra qua postmodum, postquam adolescens comederat fraga, granula ista rubræ fragorum aliquoties ipsis adhærebant: quod tum evidens signum erat, intestina & partes continentes hypochondrii à lumbricis perforata, & inde tandem causam mortis ortam fuisse. Ac hæc, Vir Clarissime, pro tempore sunt, quorum, idque familiariter colloquendo, tuam mentem expecto. Vale in Christo Jesu. Datum in nostro Musæo Neocomensi. 8. Idus Octob. Anno: frVor MIserICorDIa.

OBSERVATIO LXXII.

De latis lumbricis miræ longitudinis.
Historia tertia.

Ad
Clarissimum atque Doctissimum virum D. JOH. JACOBUM CRAFFTIUM
apud Neocomenses Medicinæ Doctorem ordinarium atque celeberrimum.
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus. S. P. D.

HEri Aquiliâ domum reversus, Vir clarissime & amice summopere honorande, literas tuas domi meæ inveni, quæ mihi pergratæ fuerunt. Non solùm ejus rei nomine, quia te meas accepisse significant, verùm etiam propter theses & intimationes tuas inaugurales, quas simul misisti, pro quibus gratias, quas possum, ago maximas: data occasione ut beneficiis respondeam, nervos omnes intendam.

De lumbricis dissertationem tuam doctissimam lubentissimè vidi atque legi. Lumbricos quoque aliquando in ventriculo (etsi viri nonnulli docti contrarium defendant) generari posse tecum sentio. Imò eos, qui per vomitum ejiciuntur, raro ex intestinis provenire, verisimile mihi videtur. Cùm enim nihil sit, quod magis adversetur lumbricis, quàm amara, quodque eos faciliùs enecet, vesica quinetiam fellis continuò in duodenum sese exoneret, ita ut intestinum hoc humore isto amarissimo imbutum sit, credibile est, animalia ista duodenum, veluti hostem infensissimum, rarissimè ingredi. Exemplum in hirudinib. videre licet, quas ego, cùm iis apud ægros utor, in scutellam aquæ frigidæ plenam, ut unam post alteram, & quidem meliores, eligere possim, repono. Ne verò effugiant, limbum scutellæ felle alicujus animalis illino. Itaque si qui vermes ex intestinis ad stomachum ascendunt, id in his, qui maximâ aliquâ obstructione pori cholagogi laborant, fieri existimo. Neque me à sententia avocat, quod in prima Centuria Observat. mearum, vermes in vesica fellis repertos fuisse scripserim. Id enim accidit in cadavere hydrope mortuo, ita ut vesica fellis aquoso potiùs, quàm bilioso humore repleta fuerit, sicuti ex quadam Amplissimi viri D. D. GALENI WIERI, Reverend. Electoris Trevirensis &c. & Illustriss. Principis Juliacensis, Clivensis & Montensis &c. Archiatri longè celeberrimi, ad me data epistola, Observat. 54. centur. 1. annexa, videre poteris. In vesica urinaria (quod tamen rarissimè occurrit) vermes, quales in caseo putri nasci solent, procreatos fuisse, Observat. 56. Centur. 1. annotavi, ex quibus tandem lumbrici facti fuissent, nisi acrimonia urinæ eos maturè nimis expulisset. Si itaque in vesica acrimonia urinæ generationem vermium non impedit, quis quæso eos in ventriculo generari posse dubitabit? Sed desinam ego noctuas Athenas ferre.

Obs. 72.

Cæterùm quæ de lumbricis latis sive longis observavi, Excell. T. communicare non gravabor. Anno 1604. Paterniacensis cujusdam DANIELIS ROMAY filia, novem annorum ætatis, herniâ inguinali laborans, quum herniam ipsi per incisionem curare vellem, & corpus ante operationem, per Apozemata & purgationes præpararem, quadam die cum potiunculam quandam ex syrupo rosato solutivo composito cum rhabarbaro agarico & senna, nec non parum pulveris sennæ laxat. sumpsisset frustum lumbrici, septem circiter spithamas longum, per alvum ejecit. Paucos post dies ab excretione hujus vermis, nimirum 8. Novemb. cùm herniam incidissem, & idoneis remediis curationem ad finem perduxissem, optimè convaluit, & quod magis, ante operationem sæpissimè morbis obnoxia fuerat: post operationem tamen & curationem herniæ, semper, & ad hunc usque diem bellè se habuit.

Exempl. 1.

Lumbricum hunc exiccatum maxima cum diligentia in musæo meo reservo, cujus latitudinem, cum suis interstitiis, & maculis nigris, quibus aspersus est, quia cum præcedenti figura plane convenit, eam hic iterare superfluum esse duxi.

Superiori anno à quadam matrona hujus loci, quæ matrice se laborare censebat, in consilium vocatus fui. Ajebat autem, circa regionem umbilici & infimum ventris, frigus aliquod molestum se percipere. Quum verò simul & de dolore capitis conquereretur, pilulas capitales ipsi exhibui, ex quibus optimè purgata fuit: frustum quinetiam lumbrici, novem spithamas longum, ejusdem cum præcedenti latitudinis & figuræ, excrevit, dehinc optimè valuit.

Exempl. 2.

Obs. 72. & 73.

Ante annos aliquot Murati puellam ex gravi ac diuturno morbo curavi, quæ similiter lumbricum latum per inferiora excrevit. Pars hujus lumbrici ex incuria adstantium in cloacam projecta fuit, frustum tamen tres tantummodò spithamas longum, mihi ad manus pervenit. Hujusmodi autem lumbrici si ex parte A notata ad B digitis molliter demulceantur, læves lubricique, sin verò ex adversa parte, asperi persentiuntur. Integros mihi nunquam, sed frustratim videre contigit. Reliqua quæ hujus argumenti habeo exempla, nunc propter temporis penuriam addere non licet, fiet id aliàs DEO volente. Interim ignosce, vir Clarissime, si pro tenuitate ingenii mei, expectationi tuæ satisfacere minimè potui, omniaque ut æqui bonique consulere non graveris, rogo. Vale cum honestissima tua conjuge, quam tecum ego & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci Aventicor. 24. Octob. 1608.

OBSERVATIO LXXIII.

De latis lumbricis.

Historia quarta.

Ad

Eundem Clarissimum Dn. D. JOAN. JACOBUM CRAFFTIUM.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus iterum S. P. D.

NImiùm profectò, Clarissime D. Doctor CRAFFTI, amicorum optime, ergà me officiosus es, nimiumque mei causa, in scribendis prolixioribus epistolis, egregiis non tantùm, verùm etiam utilissimis exemplis, atque historiis illustratis, laboras, & velitationes meas literarias doctissimis tuis scriptis illustras. Cujus nomine non solùm me, verùm etiam posteritatem tibi plurimùm obstringis: immortalesque in præsens ago gratias, donec vicissim officio meo reipsâ aliquo modo satisfacere queam. Cæterùm ne nudæ planè sint literæ, reliqua de latis lumbricis inseram, quæ nuperrimè propter temporis angustiam, & occupationes addere non licuit.

JUDITHA MACE, Domini Joachimi Rohaud, apud Lausannenses olim Pharmacopœi exercitatissimi, vidua, à teneris palpitatione cordis, imbecillitate ventriculi, & obstructionibus viscerum valdè obnoxia fuerat. Quamobrem ex consilio Medicorum multa variaque medicamenta acceperat, & aliquando ab assumpto medicamento cathartico, frusta satis longa vermium per secessum rejecerat. Postquàm verò nupsisset, & proles procreare incepisset, tremor ille cordis cessavit, color quinetiam faciei vividior factus est, sed continuò ferè Lienteriâ vexabatur, ac interim per intervalla frustula vermium, nunc ad spithamas sex, nunc ad novem, aut decem longa, per alvum excrevit. Quotiescunque autem ejusmodi frustula vermium excernebat, eorum abruptionem in ipsis intestinis facilimè percipiebat: pueros nihilominus multos, & præcipuè masculos (quorum adhuc multi in vivis) procreavit. Quadam die, cùm medicamentum purgans sumpsisset, frustum vermis, ulnas septem Lausannenses, (continet autem ulna Lausannensis spithamas circiter sex) longum excrevit, cujus tamen portio remansit. Post dies enim aliquot denuò maximam ejusdem vermis partem rejecit, & quidem absque ipsius vermis abruptionis (sicuti anteà) sensu. Quapropter jam omninò se à verme isto liberatam esse, sibi omninò persuadebat, neque spes ipsam fefellit. Deinceps enim hucusque nunquam tale quid ei accidit: Fluxus quin etiam alvi, qui ipsam anteà continuò molestaverat, remisit, & dehinc ab annis octodecim optimè sese habuit. Hæc ex ipsius mariti D. ROHAUD ore, præsente ipsa, excepi. Retulerunt prætereà, si omnia frustula, diversis temporibus ab ipsa rejecta, conjuncta essent, longitudinem ulnarum viginti Lausannensium longè excedere posse.

Obs. 73. & 74.

Apud prudentissimum virum D. JOANN. WILLADINUM, pro tempore Præfectum Aventicensem dignissimum, & compatrem meum observandissimum, ancilla vivit, quæ nunc trigesimum annum ætatis prætergressa est, illa jam à multis annis hujusmodi lumbricis latis atq; longis molestatur. Abhinc annis aliquot circiter festum divi Johan. Baptistæ, frustula longa excernere solita est: uti & superiori quoque æstate tempore consueto similiter excrevit. Anno 1607. genere & virtute nobilissima matrona MARGARETHA de MULLENEN, uxor D. prædicti, frustula tria ab ipsa ancilla rejecta, quæ in longitudine ulnas sex continebant, mihi monstravit. Continuò ferè etiam prædicta ancilla frigus quoddam molestum in ventre persentit. Sæpius item fluxu ventris laborat, nonnunquam & alvo restricta est, robusta tamen, & exigua molestia ex hoc malo afficitur. Pilulis ex aloë, rhabarb. agarico, extracto colocynthidis &c. consilio meo aliquoties expurgata fuit: pulverem item ad necandos expellendosque vermes exhibui: sed quod magis, ter aut quater ipsi ab Empirico decoctum ex solo colocynthide exhibitum fuit: ex quo vehementer expurgata, nullos propterea vermes excrevit. Appropinquante verò tempore præscripto, sponte prodeunt. Quomodo autem vermis ille à medicamentis tam validis, veluti colocynthide, expulsus non fuerit, nondum video, cùm tamen circa præscriptum tempus, veluti per criticum quendam naturæ motum sponte, ut dixi, proserpat.

Ante septimanas tres fasciculum literarum ad te misi, in quo & literæ ad Illustrem Dn. Baronem *in Geitzkoffler*, & Generosum D. Baronem *in Gorsier* inclusæ fuerant: rescribe, si vacat, an ad te pervenerit.

Hisce vale, Vir clarissime, cum lectissima tua conjuge totaq; familia, quam tecum ego, uxor mea, ac D. Magister Urstisius, plurimùm salutamus. Raptim Paterniaci Aventic. 24. Dec. 1608.

OBSERVATIO LXXIV.

Ex dolore Colico neglecto, abscessus in colo intestino, & mors sequuta.

ANno 1603. 29. Februar. LOISE uxor HUMBERTI WILLARD in Chastenay, gravissimo dolore colico, cum ventris constipatione ac vomitu,

Obs. 74. & 75.

mitu, correpta fuit, unde mox febris exorta. Neglecto morbo, nullisque adhibitis remediis idoneis, dolor ita auctus, ut per octiduum nullum capessere potuerit somnum. Dolor in sinistro latere sub costis mendosis præcipuè acerbus ac pungens erat. Vocatus 3. die Martii, ipsam ardentissimâ febre laborantem offendi. Venter non aliter, quàm in hydropicis, tumidus, & instar tympani extensus erat, neque flatum, multò minus excrementa toto octiduo ejecerat. Hinc spirandi difficultas & syncope supervenerant. Et quamvis ægram in evidentissimo mortis periculo versari viderem, attamen (præsertim quum & ægra à me petiisset, ut clysmate tentarem, an alvus lubrica posset reddi, inflatioque ventris aliquo modo subsidere) clysterem lenitivum ei exhibui. Sed cùm tanta esset alvi constipatio, & ventris inflatio, ut alvus ad intestina ascendere non posset, mox Enema injectum, tanquam inutile rejecit. Eadem nocte ruptus est abscessus in sinistro hypochondrio, ea scilicet coli parte, ubi fit angustius. Id autem indè cognovi, quod non parùm puris per alvum excreverit. Ex quo ægra nonnihil allevari videbatur, sed mox sudore frigido & syncope correpta, circa solis exortum è vita decessit.

OBSERVATIO LXXV.

Ex suppressis hæmorrhoidibus suppuratio, & fistulosa ulcera sequuta.

DOminus PETRUS A LEOCHO, Chirurgus apud Genevenses longè celeberrimus, homo pius atque probus, à multis annis hæmorrhoidibus, & quidem maximo sui fructu laboraverat, quæ tamen tandem anno ætatis suæ circiter septuagesimo substiterunt. Non diu post, exorta prius febri continua, dolore maximo tum renum, tum perinæi, aliarumque vicinarum partium correptus fuit. IANUS ANTONIUS SARAZENUS, Medicus Regius, & IOANNES GRIFFONIUS, (apud quem tum temporis Chirurgiam exercebam) in consilium vocati, extremitatem intestini recti, perinæumque in tumorem elevatum, eumque excrementorum retentione, & urinandi difficultate laborantem, offendimus. Quocircà clystere injecto, & cassiâ fistulari, diaphœnicove, leniter corpore purgato, ægrum in semicupium collocavimus. Embrocationes, Cataplasmata anodyna, & pus moventia applicuimus. Sic post dies aliquot circumcircà anum tribus diversis in locis ruptâ vomicâ, pus copiosè effluxit. Hinc dolor, reliquaque symptomata paulatim cessarunt, ulcus tamen, quamvis maximam, quam potuimus, diligentiam adhiberemus, consolidare nequivimus, sed tandem in fistulam degeneravit. Nihilominùs tamen per annos aliquot sanus & incolumis vixit, praximque maxima cum dexteritate, laude atque emolumento ægrorum exercuit, qui mihi semper amicissimus, & instar Præceptoris fuit. Tandem planè decrepitus, placidè & piè, meo tamen multorumq; amicorum maximo luctu, ex hac vita caduca in æternam vitam migravit.

Obs. 76. & 77.

OBSERVATIO LXXVI.

Quidam ex maxima combustione eadem die moritur.

Viris Generosis, Dn. D. GEORGIO ET FRANCISCO A LYCKE Danis, Fratribus Germanis.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S.P.D.

VIri Generosi, & perpetuò mihi observandissimi.

Cyathos deauratos, quibus me munerare dignati estis, accepi, & jam dudum rescripsi, gratiasque egi. Sed video ex literis Clarissimi viri DN. D. TOXOTII, epistolam vobis traditam minimè fuisse, quam ob rem doleo, & ne culpam in me transferatis, demissè rogo: iterumque gratias habeo & ago maximas. Tu verò vir G. DN. GEORGI, jam novo, nec profectò exiguo honore ac beneficio, carmine scilicet tuo doctissimo atque elegantissimo, in secundam centuriam Observationum mearum scripto ac transmisso, me afficis: faxit Clementissimus ille Pater cœlestis, ut insignem illã liberalis animi tui erga me significationem, posthac aliqua in re compensare queam. Quod T. G. studio & operationibus Cheirurgicis sedulò incumbit, & non ita pridem gravissimam combustionem, ex pulvere tormentario factam, feliciter curaverit, ex literis DN. D. TOXOTII cum gaudio intellexi. Utinam plures haberemus nobiles, qui tecum nobilissimam antiquissimamque, ac generi humano tam necessariam artem cheirurgicam illustrare, & in pristinam suam dignitatem restituere dignarentur. Hæc porrò tua curatio casum funestum, qui Coloniæ accidit, in mentem mihi revocat, quem T. G. non communicare non potui.

Anno 1599. Coloniæ in platea quadam, *Die Kleine Bottegasse* vocata, cerevisiarii cujusdam famulus, cùm circa ahenum occupatus, & fortè fortuna in eum, cerevisiâ fervidâ plenum, cecidisset, etiamsi ipso momento extractus fuisset, Cheirurgorumque auxilium implorasset, eadem tamen die, maximis cum doloribus & cruciatu, lipothymia, & similibus symptomatis correptus, è vita discessit. Ego quibus remediis tinctoris cujusdam Paterniacensis famulum, in ahenum tincturâ fervidâ plenum incidentem, curaverim, ex cap. 6. tractat. mei de Combustionibus, facilè videre poteritis. Valete Viri Generosi. Vestram G. Dom. Merula, DN. Oeconomus, DN. Consul, & domestici mei omnes salutant plurimùm, Deumque Opt Max. toto corde precamur, ut hic annus vobis lætis auspiciis ineat, lætioribus procedat, lætissimis exeat, ac sæpius recurrat semper felicior. Dabam Paterniaci Aventicorum 2. Januar. Anno 1610.

OBSERVATIO LXXVII.

De aliis quibusdam lethalibus combustionibus.

Viro Generoso Dn. GEORGIO à LYCKE, DANO,

Guilhelmus Fabricius Hildanus. S. P. D.

QUàm multis ærumnis ac calamitatibus vita humana obnoxia sit, Vir Generose, olim in libello

Obs. 77. libello quodam rythmis Germanicis scripto decantavi, infantulosque, cum primum periculum partus evaserunt, infinitis aliis periculis veluti fasciis involutos esse, & sæpissimè etiam ex minima causa perire declaravi. Cujus rei fidem faciunt funesta illa exempla subsequentia, quæ etiam ad materiam, quam in proximis & præcedentibus meis ad T.G. literis tractavi, spectant.

Anno etenim 1608. cùm quadam die historiam in præcedentibus meis ad T. G. literis recitatam, coram viro prudentissimo DN. JOHAN. WILLADINO, pro tempore Præfecto Aventiacensi dignissimo, Compatre meo perpetuùm honorando narrarem, uxor ejus DN. MARGARITA DE MULLINEN, matrona nobilitate, pietate & virtute ornatissima, mihi duo subsequentia exempla, non minus horrenda quàm deploranda, quæ & hoc ipso anno Aventici acciderant, præsente DN. EMANUELE URSTISIO, Artium liberalium magistro, convictore meo, communicavit, quæ libenter publici juris feci, ut matres circa curam puerorum prudentiores & cautiores esse intelligant & discant.

EXEMPLUM I.

Primum exemplum fuit de infante recens nato, quem muliercula quædam ex adstantibus linteis calefactis involverat, ac in incunabula posuerat, inter calefaciendum verò linteaminibus scintilla insiluerat: quapropter mater circa mediam noctem expergefacta, ac adustionem linteaminum olfactu percipiens, infantem arripuit, sed jam mortuum ipsum reperit, adeò pectus ejus erat à combustione læsum.

EXEMPLUM II.

Alterum fuerat de puella trium circiter annorum ætatis, quam mater interim dum in agris negotia rusticana perageret, solam culinæ incluserat: ex agris domum reversa, puellam, cui vestes undique ardebant, mortuam jam offendit.

Observavi & contrarium, circa annum enim 1584. Hildenæ in patria viri cujusdam, *Girhardt auff der Sandbach* nomine, infans vix sex mensium ætatis, divinitùs planè in ipsa, ut ita dicam, flamma conservatus fuit. Mater enim cum infantem huncce linteaminibus calidis, in quibus scintilla remanserat, involvisset, ac in lectum posuisset, & solum reliquisset, hortumq; ut terram verteret, intrasset, nescio quo terrore insolito paulò pòst perculsa fuit. Itaque in summa illa anxietate domum ingreditur, & cum cubiculum, quod fumo impletum, aperuisset, infantem inter linteamina, veluti in ardenti igne, invenit; undiq; enim, & circa infantem ardebant omnia: salvum tamen & illæsum ipsum recepit. Ita omnipotens ac misericors ille Deus Pater cœlestis pro salute hominis solicitus est ac vigilans. Vale Vir generose. Paterniaci Avent. 10. Jan. 1610.

OBSERVATIO LXXVIII.

Ex lacte coagulato scirrhus cancrosus, aliaque incommoda sequuta.

Clarissimo atque Doctissimo viro Dn. ANDREÆ WEICKIO *Medicinæ Doctori, amico & convictori meo plurimùm honorando.*

Guilhelmus Fabricius Hildanus Obs. 78.
S.P.D.

QUod salvus & incolumis Basileam perveneris, Clarissime atque amantissime DN. D. WEICKI, cùm ex tuis ad me datis literis, tum etiam ex famulo, maximo cum gaudio intellexi, Clementissimumque illum Patrem cœlestem suppliciter oro, ut optimi ac pii Tobiæ conductorem tibi adjungat, per eundemque T. Exc. ad paternos Lares feliciter reducat.

Cæterùm ante dies aliquot matronam illam Soloduri, quæ gravissimo illo affectu, Cancro scilicet occulto, ex lacte coagulato olim contracto laborat, quamq; aliquando mecum vidisti, iterum invisi: medicamenta quinetiam nonnulla tam interna quàm externa præscripsi, ex quibus & fructum aliquem percipit. Morbum tamen planè insanabilem esse adstantibus denuò significavi. Suasit Empiricus quidam, ut causticum aut vesicatorium aliquod adhiberetur, & inclusa materia hoc modo evacuaretur, hoc verò quàm absurdum ac periculosum sit consilium, ipsis & rationibus & multis exemplis ostendi. Inprimis autem historiam, funestam profectò, matronæ cujusdam ex nobili familia, hîc in vicinia, ad quam ego Anno 1606. vocatus fui, (quamque ægra nostra optimè cognoverat) in medium adduxi. Illa cùm cancro occulto per multos annos ad pupillam dextram laborasset, tandemque tuberculum à Chirurgo quodam ruptum fuisset; sequutum est malignum ac fœtidum ulcus, ex quo maximo cum cruciatu vitam finivit: uti fusiùs in tertia Centuria Observationum mearum videbis.

De Cancro porrò ex lacte in mamma concreto, singulare exemplum mihi hîc observare contigit, quod tibi nunc communicare visum est. Honesta quædam mulier, in agro Bernensi, infantulum lactans, phlegmone in dextra mamma corripitur. Ex qua lac in mamma ista coagulatum, atque in grumos concretum est. Extincta inflammatione, grumus quidam in ea parte mammæ, quæ respicit axillam remansit. Ex quo paulatim exortus est scirrhus, qui tandem in cancrum malignum degeneravit. Quantumvis enim exulceratus nondum esset, tantus tamen aderat dolor, præsertim noctu, ut aliquoties prunas subesse sibi persuaderet. Cùm per annos quinque (si rectè memini) in isto cruciatu vixisset, & scirrhus ille cancrosus proximus esset exulcerationi, me convenit: tum in dextra mamma cancrum occultum, pugni magnitudinem longè excedentem, durissimum, ac lividum deprehendi. Sub axilla quoque scirrhi tres, quorum unus magnitudinem ovi adæquabat, delitescebant. Hi tamen maligni nondum erant, neque cancrum sapiebant. Præparatio satis corpore, tum optimâ victus ratione, tum purgationibus & venæ sectione, die 21. Junii Anno 1606. præsente Reverendo viro Dn. JOH. MERULA, hujus Ecclesiæ ministro fidelissimo, ac Dn. EMANUELE URSTISIO, Artium liberalium magistro, convictore meo suavissimo, tumores hosce scirrhosos omnes excidi, ita ut brevi convaluerit. Id verò inprimis fuit notandum, ipsam interim dum scirrho isto laboraverat, semel utero gestasse, & ipsammet infantu-

Obs. 78. & 79. infantulum lactasse, qui tamen infantulus vix sextum mensem ætatis attigerat, cùm circa emunctoria undique scirrhosis tumoribus scatuerit: unde tamen languidè vitam finivit. Materia enim cancri in mamma concreta atque incuneata, lac procul dubio acre, malignum & semi venenosum effecerat. Matres itaque sic affectæ, infantulos lactare minimè debent. Sic enim lac in stomacho coagulatum, veneni instar gravissima symptomata infert, ut Galenus, Aëtius, & multi alii testantur, multò malignius efficietur, si in mammis coaguletur ac includatur. Quomodo autem in præcedenti operatione processi, proximè tibi literis communicabo, nunc non licuit. Vocor enim Freiburgum ad nobilem matronam, quæ similiter, ut audio, Cancro exulcerato laborat: quicquid autem sit, posthac ad te scribam. Salutant T. Exc. Reverendus Dn. MERULA, Dn. OECONOMUS, & domestici mei omnes. Saluta, quæso, meo nomine peramanter Dn. D. PAULUM HEBNERUM. Ille quod me in transitu hâc non offenderit, doleo. Vale vir clarissime & feliciter vive diu. Paterniaci Aventicorum 25. Januar. 1610.

Gal. lib. de cibu boni & mali succi. Aëtius Tetrab. 4. serm. 1.

OBSERVATIO LXXIX.

De excisione tumorum axillarum, & abscissione mammarum.

Ad eundem

Virum Clarissimum atque doctissimum D.D. ANDREAM WEICKIUM.

HEri sub noctem, clarissime Dn. D. WEICKI Freiburgo redii: Matrona illa, ad quam vocatus fueram, non cancro, sed steatomate in ulcus aliquomodo malignum degenerato, laborat. Ante paucos dies puella hîc sub plaustrum, lignis onustum, cadens, gravissimum affectum cruris sinistri contraxit. Rota enim non solùm musculos & vasa, verùm etiam ipsa ossa dilaceraverit atq; confregit. Multos mihi parit labores atque molestias affectus iste, propter symptomata quæ superveniunt: qualisnam verò erit exitus, posthac ex me intelliges. Nunc enim reliqua quæ in præcedenti, tibique communicata observatione desiderantur, addenda sunt.

Difficilem autem simul & periculosum esse excisionem tumorum axillarum, præcipuè si magni fuerint, cùm in aliis, tum in primis in illa fœmina, cujus in proxima præcedente Observatione mentio facta, observavi. Periculosa propter venarum thoracicarum eo in loco concursum, ex quo hæmorrhagia timenda: deinde quoque eam ob causam, quòd attrahendo hujusmodi tumores, musculi pectorales, & respirationi inservientes, simul lædantur, hinc suffocationis periculum. Quamobrem paulatim, modestè & clementer hisce in partibus operandum convenit. Difficilis verò propterea, quod brachio dependente tumor in profundo delitescat atq; abscondatur, & brachio tota axilla obtegatur: sin verò elevetur brachium, musculi, membranæ, vasa, simul & tumor ipse adeò extenduntur, ut difficillimè separari possit, inprimis verò, si profundiùs membranis adhæserit. Prudenter itaque in hujusmodi operationibus agendum est. Sed & ante omnia diligenter explorandum, an tumor ex una in alteram partem vacillari atque moveri, & radicitùs extirpari possit? Inanis enim foret operatio, si pars aliqua tumoris, quantumvis minima, imò etiam membrana, quâ ut plurimùm hujusmodi tumores integuntur, remanserit: repullulat enim malum, fitque priori malignius. Nec sperandum, id quod remansit, causticis auferri posse: iis enim cancri ita irritantur, ut ad summam malignitatem perveniant, sicuti Obs. 1. Centur. 1. & alibi, demonstravimus.

Obs. 79.

Hoc autem modo in operatione præcedentis Observat. processi. Brachio mediocriter à ministro in altum elevato, cutem in longitudinem secundùm tumoris magnitudinem incidi, postea tumorem diligenter separavi, cavique, ne venæ abrumperentur aut inciderentur, propter hæmorrhagiam, quæ in hac operatione totum negotium invertisset. Ab ea itaque ut securus essem, majorem partem istius tumoris, qui magnitudinem ovi gallinacei adæquabat, unguibus separavi. Deinde tumore sequenti forcipe apprehenso, ministrum jussi, ut forcipis hujus beneficio tumorem, quantum (absque tamen maximo dolore) fieri posset, deorsum attraheret. Postea acu incurvatâ, quam in promptu habebam, interim dùm minister forcipe tumorem ad se attrahebat, venas, quæ tumori inserebantur, primò ex superiori, deinde quoque ex inferiori parte tumoris apprehendi, ac firmissimo nodo ligavi. Tandem tumorem audacter separavi, atque intra ambas ligaturas fili, excidi, ita tamen, ut filum extra vulnus propenderet, quò & suo quoque tempore extrahi posset. Reliquos quoque binos tumores, avellanæ magnitudinis, majori adjacentes, parvo cum negotio avulsi atque extraxi.

Mammæ abscissio. Tandem ad scirrhum cancrosum, totam ferè mammam ad costas penè usque occupantem pervenimus. Incisâ itaque cute circumcirca tumorem (quandoquidem cuti tenaciter adhærescebat) ipsum tum digitis, tum cultellis separatoriis, facili negotio separavi atque extraxi, & postquam aliquid sanguinis effluere permisissem, pulverem nostrum ad sanguinem sistendum, stupis albumine ovi madefactis, imposui: Pectus, humerum & brachium oleo rosarum inunxi, & pulvillum ex stupis mollibus, vitello & albumine ovi cum ol. rosar. conquassato, intinctis, applicui, fasciaque omnia colligavi. Cordi verò epithema admovi, & ad virium lapsus nonnihil aquæ cinamomi absque vino destill. in qua confectio Alkermes dissoluta erat, ea die, & sequenti nocte frequenter ex cochleari exhibui.

Alterâ die denuò supradictas partes ol. rosar. inunxi, vulneribus verò sequens digestivum cum filamentis imposui, & Emplastro Basilicone obtegi.

Unguent. Digestivum.

℞. Terebinthinæ lotæ in aq. scabiosæ ℥ij.
Ceræ novæ &
Gummi elemi ana ℥j.
Ol. rosar.
Amygdal. dulc.

de vitell.

Obs.79.

de vitell. ovor. ana ℥ß.
Croci ℈j.
Vitellum unius ovi. Misce, fiat unguentum s.a. His & similibus vulnus aliorum vulnerum more, brevi curavimus, sicque divino solo favore, fœminam illam sanitati restituimus, quæ & postmodum prolem sanam progenuit, ipsametque lactavit.

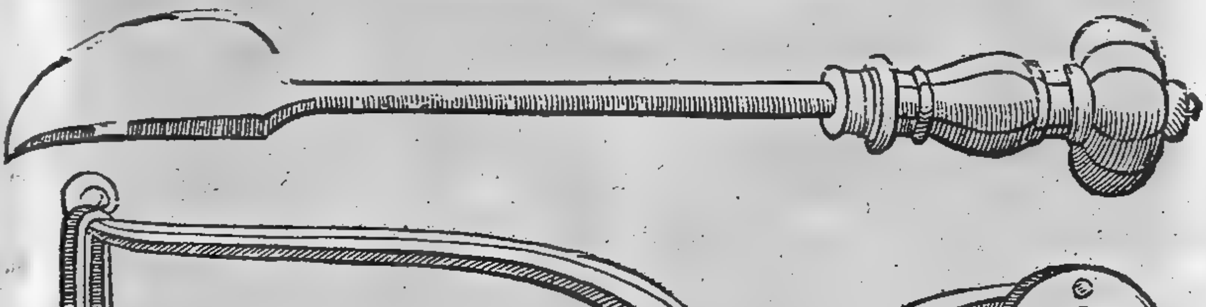
In excisione autem atque extractione tumorum axillarium, leniter & paulatim procedendum est: dum enim sive forcipe, sive quovis alio modo tumorem attrahimus atque separamus, musculi respirationi inservientes simul attrahuntur: hinc factum, ut durante operatione mulier hæc aliquando respirare non posset. Id quàm primum animadvertissem, paululùm ab operatione remisi, ne suffocaretur, sed vires recolligeret, dein denuò opus aggrediebar. Frigida quoque & valdè repercutientia, his in locis applicanda minimè sunt, ne materia ad pleuram, aliasq; partes nobiles repellatur, ibique inflammationes excitet. Ut igitur incommodum hoc evitarem, corpus ante operationem quater aut quinquies per intervalla, & diebus interpositis purgavi, apozemata propinavi, venam incidi, & optimam atque tenuem victus rationem præscripsi. Quod si verò affluxus aliquis humorum post operationem supervenerit, cucurbitulæ scapulis sunt applicandæ, venæ item malleoli incidendæ, ut sanguis & humores deorsum trahantur. Dolor item ingens si sequatur, loco Emplastri basilici, sequens Cataplasma calidè applicetur.

Obs.79. Cataplasma anodynum.

℞ Micæ panis albi ℥vj.
Butyri recent. non saliti ℥ij.
Pulv. sem. cydonior. &
fœnigræci ana ʒ ij.
Coquantur in lacte vaccino recens emulcto ad consistentiam cataplasmatis; tum admisce
Croci pulverisati ℈j.
Ol. de vitell. ovor. &
Rosar. ana ℥ß.
Vitellum unius ovi. Misce, fiat Cataplasma, quod bis aut ter interdiu calidè applicetur. In excisione præterea cancri, diligenter observanda est, Galeni doctrina lib. 14. meth. med. ubi jubet, ut exciso cancro cum tota sua radice, sinamus aliquid sanguinis ex proximis venis effluere, quod & ego hactenus in omnibus studiosè observavi. In prædictis verò tumoribus scirrhosis doctrinam Galeni sequi non licuit: propter maximam enim, quæ sequuta fuisset, hæmorrhagiam, prius expirasset ægra, quàm tota absoluta fuisset operatio, quandoquidem ex longa hac operatione jam anteà satis debilitata erat. Quapropter venas sub axilla constringere ac ligare coacti fuimus. Sed & non usque adeò necesse fuisse videbatur sanguinis fluxus, quandoquidem tumores illi, qui sub axilla latitabant, nondum maligni & cancrosi erant. Cæterùm quæ promisi, nimirum Scalpellum simul & Anatomiam Vitrioli mitto, tu, quæso, omnia æqui bonique consule. Domestici mei omnes mecum T. Exc. plurimùm salutant. Vale, vir clarissime, & me tuum cense. Paterniaci 1. Februarii 1610.

T. Guil. Fabricius Hildanus.

Figura Forcipis & cultelli separatorii.

OBSERVATIO LXXX.

Incipiens Scirrhus ex lacte coagulato, quomodo sanatus?

Matrona quædam juvenis & robusta, Hildenæ in patria dum infantem lactaret, inflammatione sinistræ mammæ correpta fuit. Quâ sedatâ, tumor & durities adeò magna remansit, ut de scirrhi generatione non parva esset suspicio. Multis licet & variis, præsertim Empiricis, medicamentis, topicis, emollientibus ac discutientibus usa esset, nihilominus tamen tumor & durities remansêre. Ego tandem vocatus, pulvere Passavanti cum rhabarbaro leviter ipsam purgavi, infans quoque ut ablactaretur, protinus imperavi. Po-

Obs. 80. & 81.

vi. Postea mammas, & circumjacentes partes oleo rosaceo, cui nonnihil aceti admixtum, per aliquot dies inunxi, eum in finem, ut affluentem sanguinem pro lactis generatione repellerem & cohiberem. Mammam quoque singulis diebus sequenti linimento inunxi.

Linimentum.

℞. emplastri de mucilaginibus ℥ij.
ol. lilior. albor:
amygdalar. dulc.
pingued. gallinæ an. ℥j.
gummi ammoniaci in aceto
scyllitico dissoluti, & percolati ℥. ſ.

Misce, fiat linimentum, quo tota mamma inungatur. Sequens Cataplasma bis interdiu calidè applicare jussi.

Cataplasma.

℞. folior. & radic. malvar. quantum sufficit. Incidantur minutim, posteà coquantur in aqua, & in mortario lapideo pistentur, fiatque cum farina fabar. axungia porci, gallinæ, anatis, & proprio decocto malvæ Cataplasma. Quo applicato, & per intervalla corpore probè expurgato, decentique victus ratione observatâ, tandem tumor ille durus emollitus & resolutus fuit. Ulcusculum verò ad papillam inspersione pulveris præcipitati, superimposito emplastro Vigonis de ranis consolidavi. Hoc modo præter omnium spem & opinionem brevi sanitati integræ restituta fuit, neque postea ullum incommodum hujus mali persensit.

Similis casus.

Similem casum anno 1607. Lucenciis in matrona quadam nobili, præsente Ornatissimo atque doctissimo D. EMANUELE URSTISIO, convictore meo suavissimo, iisdem fermè remediis feliciter curavi.

Pulvis prædictus Passavanti, quia excellens est, nec omnibus notus, ejus descriptionem hic annectere placuit.

Pulv. Passavanti Descriptio.

℞. folior. sennę expurgator. ℥iij
Turbith Gummosi ℥ii
Rhabarbari Electi ℥j
Liquiritiæ
Semin. Anisi
fœniculi ana ℥iij.
Spicæ Indicæ grana VIII. fiat omnium pulvis tenuissimus, detur à Scrupul. 2. ad quatuor.

OBSERVATIO LXXXI.

Ex prolapsu intestinorum in scrotum, gravissima symptomata, tandemque mors sequuta.

Ad Clarissimum atque Doctissimum virum Dn. SEBASTIANUM MEYERUM, Reipub. Friburgensis Doctorem Medicum ordinarium ac celeberrimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

CAsum illum gravissimum Generosi DOMINI DE CUGEY, Vir clarissime, ac amice plurimùm honorande, sæpe mecum rumino. Quandoquidem Excell. T. pro ingenii sui dexteritate & rerum experientia statim ab initio morbi summam adhibuisse diligentiam, nihilque eorum, quæ ad methodicam curationem spectant, prætermisisse, attestari possum: Chirurgum quinetiam vestrum, qui anteà illi intestinum non semel reposuerat, nunc quoque munus suum obiisse, non dubito. Quia igitur medicamenta & manualis operatio, quæ infinitos alios, imò & ipsummet Generosum Dominum, aliquoties antehàc in simili casu feliciter restituêre, nunc incassum, & absque omni fructu adhibita fuerunt, abstrusum aut potius divinum quid morbo huic subfuisse, liquidissimè apparet. Sed divinæ providentiæ ita visum fuit, optimum atque generosum huncce virum, qui multis & variis tum corporis tum animæ periculis, Hierosolymam illam terrestrem (ut ita dicam) peragrando inviserat, nunc ad cœlestem Hierosolymam vocare. Porrò, Clarissime vir & amice, ne diutiùs promissionem meam differam, en ea, quæ in simili affectu, non ita pridem mihi videre contigit, tibi communico.

Obs. 81.

Nobilis quidam in Cuilly ad Lacum Lemanum, DANIEL DE CHALLON nomine, per annos aliquot Enterocele lateris dextri laborans, tandem 20. Octobr. Anno 1606. cùm violento nimis exercitio atque motu usus esset, intestinum in scrotum delapsum fuerat. Unde statim dolor ingens totius ventris exortus, eadem nocte quoque vomitus frequens, inquietudines, urinæ item, & excrementorum retentio supervenerant. Ille verò remediis neglectis, symptomatisque indies ingravescentibus, propter doloris vehementiam, die 23. coactus fuit accersere D. JACOB. MARRIONEM, apud Lausannenses Pharmacopolam exercitatissimum. Qui ægrum in summis angustiis constitutum videns, suasit ut me advocaret, verùm ne intereà temporis in mei absentia, ociosus ibi degeret, Fomentationes & Enemata emollientia, anodyna & flatus discutientia exhibuit & applicuit. Ego 24. mensis hujus die, qui quartus morbi erat, illum invisens, maximis doloribus & inquietudinibus, vomitu quinetiam continuò infestatum, retentione item excrementorum, & urinæ laborantem, offendi, id tamen, quicquid urinæ excerneret, subrubicundum erat. Atque illa retentio urinæ ad 25. diem usque persistebat, quâ sub crepusculum urinam maximè furfuraceam excernebat. Exinde verò absque omni difficultate, imò quod magis mirandum, ad ipsam horam mortis usque, urinam tum colore, tum consistentia sanorum urinis planè similem reddebat. Scrotum porrò inflatum ac durum adeò erat, ut tactui omninò reniteretur. Statim itaque illi sequens Enema præscripsi:

Enema.

℞. radic. & folior. malvarum
althææ
folior. violarum
betæ
parietariæ an. M. j.
flor. chamomel.
meliloti
sambuci an. M. ſ.
sem. fœnigræci
lini an ℥ſ. anisi

fœni-

Obs. 81.

fœniculi an. ℥j. Coquantur ad tertias.
Colaturæ sume ℥v. In quibus dissolve
electuar. diacathol. ℥ß.
vitellor. ovor. n. ij.
ol. chamomel.
anethini
butyri recent. an. ℥ij. Misce;
fiat Enema.

Sacculus ad scrotum

Scroto verò sacculum ejusdem Enematis radicibus, herbis, floribus & seminibus confectum & aquâ coctum, calidè applicui.

Linimentum.

Idem quoque Scrotum & ventrem oleo anethino & chamomelino inunxi.

Enemate rejecto, aliud denuò exhibui, sacculum præscriptum calidè applicui, scrotumque & ventrem, ut priùs, inunxi.

Rejecto verò & hoc enemate, ægrum in lecto capite reclinato, pedibus verò elatioribus collocavi, atque intestinum in locum suum reponere tentavi, sed frustrà. Quamobrem ne quid fortè mihi exprobraretur, si res ex animi sententia minùs succederet, suasi, ut D. ABELEM ROSCIUM, apud Lausannenses Medicum celeberrimum ac doctissimum, accerserent, ille, cum advenisset, voluit, ut eadem die denuò de intestino reponendo periculum facerem, id si minùs succederet, fomentationes, inunctiones & enemata continuarem, quinetiam, ut herbæ, radices, & residuum ex decoctione clysteris in mortario lapideo contunderentur, posteà per cibrum cupreum pistillo ligneo traducerem; ex iisque cum mica panis, vitellis ovorum, oleo anethino & chamomelino fieret cataplasma, quod calidè ac frequentiùs applicaretur. Idem quoque Medicus, ut æger sequenti nocte ter aut quater aliquid olei amygdalar. dulcium biberet, alterâ verò die tempore matutino potiunculam laxativam sumeret, imperavit. Circa vesperam itaque an intestinum reponi posset, frustrà cum tentassem, Enemata, fomentationes & inunctiones continuare cogebar. Oleum verò amygdalar. dulcium, quia sibi nauseam movebat, assumere non potuit.

Cataplasma.

Potiuncula laxativa.

Alterâ die Potiunculam hanc à ROSCIO præscriptam illi exhibui.

℞. Expressionem rhabarb. in aqua
menthæ infusi ℥j.
syr. rosar. solut. ℥j.
syr. violac. ex infusionibus ℥ß.

Misce, & dissolve in aqua menthæ & hyssopi, fiatque potio, quam horis quatuor ante prandium sumat.

Sed quum potiunculam hanc paulò post cum pituita multa, & nonnihil humoris biliosi evomuisset; denuò fomentationibus usus fui. Enemaque ex præscripta decoctione, in qua parum Electuarii Benedictæ laxat. & hieræ simplicis cum vitellis ovorum, sale & oleis præcedentium clysterum, dissolutum erat, infudi. Cujus beneficio nonnihil excrementorum induratorum ac fœtidorum excernere cœpit. Hinc dolores aliqua ex parte fuere diminuti, inflatio item & tumor nonnihil subsidit, ut scrotum manibus tractando, murmur intestini obaudiretur. Circa vesperam cùm denuò simile Enema exhibuissem, multum reddidit excrementorum, intestinum quoque levi compressione manus simul reductum fuit, scroto tamen adhuc vehementer intumefacto, indurato, ac dolore affecto, adstringentia applicare non licuit, sed sequens Cataplasma emolliens, & flatus discutiens admovi.

Obs. 81.

Cataplasma emolliens.

℞. Farinæ fabar. ℥iiij.
Pulv. flor. chamom.
Meliloti
Sambuci ana ℥ij.
Pulv. sem. anisi
Fœniculi
Cumini ana ℥ß.
Pulv. baccar. lauri ℥j.

Cum decocto radicum althææ, malvæ, parietariæ, florum chamomel. meliloti, sambuci, & seminis fœnigræci, fiat Cataplasma, quod bis aut ter in die calidè applicetur.

Die 28. mensis hujus circa vesperam, jusculum quod paulò antè sumpserat, cum multa pituita fœtida evomuit; cum nihilominùs tamen ea nocte sponte alvum, & quidem excrementum laudabile, beneque digestum exoneravisset.

Vigesimâ nonâ die, manè rursùs sponte beneficium ventris habuit, sed excrementa livida, aut cinericei coloris instar, & fœtidissima erant. Eadem quoque die bis juscula illa, quæ absumpserat, mixta pituita fœtidissima revomuit. Nocte verò sequenti vomitus continuus & fœtidissimus cum lipothymia supervenit, unde cordi Epithema aliquod applicui.

Die trigesima mensis, quæ morbi dies decima erat, continuò; & quidem materiam fœtidissimam adeò copiosè evomuit, ut mirum, ubi tanta in corpore copia materiæ retenta fuerit. Assiduo quoque egerendi conatu, cum modica tamen egestione vexabatur, atque excrementa fœtida, nunc solida, sed cinericei coloris, nunc verò liquida, purulenta tamen, aut sanguinolenta excernebat, atque sic tota illa nocte, quæ principium erat undecimi, in eodem statu permanebat, ita ut juscula, vinum, & quæcunque offerebantur, recusaret: Sequenti enim die, quæ finis undecimi, circa meridiem placidè ex hac ærumosa vita ad beatorum sedes demigravit.

Quæ in hoc affectu observanda.

Porrò nonnulla in hoc morbo observatione digna occurrunt. Inprimis enim urina à sexto morbi die usque ad extremam vitæ horam, sanorum urinæ similis planè conspiciebatur. Contrà verò pulsus à quarta die morbi, quâ primò ad ægrum vocatus, ad finem usque continuò tam debilis, tamque exilis & obscurus; ut hominis jam tum morituri pulsui similis omninò esset, reliquæ tamen facultates & actiones adeò validæ, ut interdum vestes indueret, & in conclavi ambularet. Materiam illam viscidam, pituitosam, ac fœtidissimam, quam evomuerat, non omninò ex intestinis, sed partim aliunde, ubi diu inclusa fuerat, processisse, indè apparet, quod ante morbum aliquandiu valetudinarius adeò fuerat; ut & à pastu anhelitus (qui gravis ac fœtidus, præcipuè tempore matutino) aliquâ difficultate laboraret, tussiculâ quoque siccâ, ad mortem usque illum comitante, continuò vexaretur, de dolore item stomachi sæpissimè conquereretur. Ex quibus perspicuum fit, ipsum non solùm propter inte-

Obs. 81. intestinum prolapsum, sed aliam quoque internorum viscerum putredinem extinctum fuisse; facilè tamen concessero, intestinum aliquam corruptionis notam præ se tulisse: Quandoquidem fieri non potuit, quin pars illa intestini, in ipsa abdominis ruptura, sex dierum spacio compressa atque coarctata, alimento suo privata, ac tandem corrupta fuerit, (sicut etiam ex Observ. 72. Centur. 1. colligere licet) ex qua tamen intestini putrefactione tantus fœtor, quantus hìc aderat, promanare non potuit. Utinam igitur Amici post mortem ipsius cadaveris dissectionem concessissent, multa dubio procul rara & notatu dignissima nobis innotuissent. His vale vir clarissime, & amice plurimùm honorande, cum honestissima tua conjuge, quam mecum COLINÆTEA mea salutat plurimùm. Paterniaci Aventicor. 12. Januarii 1607.

RESPONSIO

De Nobili Enterocelico.

Observationum Utilitas.

Enterocele curata divinitùs.

GUILHELMO FABRICIO HILD. *Medico præstantissimo.*

SEBASTIANUS MEYERUS *S. P. D.*

OBservatione transmissâ, Præstantissime Medice, amiceq; observande, verum te Hippocraticum exhibes, refersque ἀκριβείᾳ singulari, divinum nostrum senem in Epidemiis, describendo singula morborum Nobilis Enterocelici tempora.

Quantum verò istiusmodi conducant singulares, confirmandis Medicinæ catholicis theorematis observationes, testatur Galenus noster, Argumento primi Epidemiorum, verbis hisce notatu dignissimis. Singularia, *inquit,* autumant Empirici universalis constitutionis esse principium, illaque tandem asserunt vera præcepta esse, quæ constituuntur ab experientia. Nobis multò aliter, adeoque numerosa præcepta inventa esse ratione videntur, quorum tamen de veritate judicium facimus, prout stabiliuntur ab experimentis, & fidem accipiunt. Nam sic quidem, etsi quæ inventa ratione, ac demonstrata sunt, de eo quid magnitudine Sol à Luna distet, his credamus tamen, cùm à sensibilibus multis aliis, quæ Geometricæ docent rationes, & ab Ecclipsibus singularibus confirmentur, fidem habemus majorem. Quando igitur ab experimentis singularibus comprobata quæ per Geometriam demonstrantur, accipiunt majorem fidem, stabiliuntur firmiùs: longè magis, quæ ex Medica disciplina sunt in universum inventa, singularibus sunt probationibus constituenda. Quæ nos observari in libris vulgarium morborum docebimus. *Hactenùs Galenus. Cùm igitur, Præstantissime FABRICI, quæ ex medica disciplina in universum sunt inventa, singularibus suis, tamq; accuratis probationibus constituas atque fulcias, profectò institutum hoc præclarissimum prosequi, tuumque sic nomen, & publicam utilitatem amplificare constanter debebis.*

Neque verò Pathologicæ tantùm parti Medicinæ lumen affert Observatio tua mihi communicata, verùm etiam Therapeuticæ, dum remedia reponendo intestino feliciter, & ex arte adhibita Enemata, Fotus, Cataplasmata, Inunctiones, & reliqua commemoras. Quin & illud ex eadem patet, haud solo prolapsu intestini, sed alio quoque interiori affectu, nempe corruptela visceris alicujus extinctum ægrum. Qui viscidam illam, confertamq;, odore tetram, vomitu rejectam materiam mesenterii profectò sedibus diu conclusam aluisse videtur. Rectè item urina illa sanorum similes, observata abs te. Quæ declarant eorum de vulgo insipientiam, qui Medicos (celato etiam ægroti nomine) ex sola urina de morbo ut pronuntient, cogere volunt (quales & mihi nonnunquàm molesti sunt) cum urina nullius sæpe morbi vestigium præ se ferat, quemadmodùm ex hac tua liquet observatione. Ego verò ingratissimus sanè ergà DEUM OPT. MAX. censeri possem, si duobus nobilibus Viris commemoratis, enterocele mortuis, ego eodem affectu demùm, decimo nempe octavo anno, solo DEI nutu absque sectione liberatus, id beneficium tam memorabile silentio præterirem.

Anno superioris seculi octogesimoquarto, tempore belli Coloniensis, in peramplo Gymnasio, & cœtu ampliùs centum discipulorum, ideoq; contentiore voce docenti mihi, primùm solâ ruptione interioris membranæ peritonæi, prolapsuq; intestini tumor in solo inguine exortus est, non longo verò post tempore, cùm dilatatio quoq; accessisset, ejus membranæ, quæ in scrotum devolvitur, hoc pariter distentum fuit. Adhibeo Emplastrum vulgatum ad rupturam, sed eo diu frustrà usus, uno cingor perizomate, à dicto jam octogesimo quarto anno ad annum usq; hujus seculi secundum, meæ verò ætatis quadragesimum primum, hoc est, ad annum usq; morbi decimum octavum. Quo spacio toto cùm nec quies curando necessaria concederetur, nec orchotomia mihi probaretur, graves perferendæ molestiæ (per ventositates præsertim) elabente sæpiùs intestino, fuêre. Gravissimus supremus mali dies extitit. Nam dum Einshemii, Alsatiæ Urbe, stipendiis Cæs. Majest. RUDOLPHI II. Curiæ Austriacæ medicinam facerem, celebri quoq; vicino Xenodochio, D. ANTONII EISENHEIMENSI ejusq; Administratori Reverendissimo Domino Suffraganeo, FRANCISCO BERO, summo Viro, salariò annuo obligatus fui. Itaque indè Gebvveilerium, Principis Murbacens. (qui opera quoq; utebatur meâ) sedem, verno tempore proficiscenti, immani cum dolore, universum intestinum erupturum videbatur. Nunquam antè, totos octodecim annos tumor major. Revectus ab amicis domum, insessu quodam anodyno dolorem paulùm lenivi, moxq; petito lecto, summo experrectus manè, & restituta concinnè suo loco τὰ ἔντερα, & peritonæum ita firmatum atq; consolidatum deprehendo, ac si nullo unquàm tempore enterocele laborassem. Cumq; nullo unquam ante die perizomate carere ausus fuissem, jam abjicere illud, & absq; eo incedere minimè dubitavi, nec in hunc usq; diem eo egui, annosque ampliùs jam quinq;, nec quicquam illius affectus (Conditori æternæ laudes ac gratiæ) percipio. Certè tam inveteratus affectus, in homine quadragenario, tempore præsertim, quo summum incrementum sumpserat, Physicis remediis, tamque brevi depelli non potuit. Quare verum ἀλεξίκακον & liberatorem meum D. O. M. agnoscam, laudaboque quandiu fuero, cujus proindè insitati, & hactenus (mihi quidem) inauditi beneficii

Obs. 81. & 82.

prædicandi gratiâ, ac gratitudinis ergò, loco ut arbitror, non incommodo, sub mentione scilicet duorum nobilium hoc malo sublatorum, hæc adscripta volui. Gravissimo sub id tempus, per summam manifestam injuriam affectus rerum mearum damno fueram, quod Majestatem Divinam tanto beneficio (quod quidem multis pretulerim) compensare, sartireq; voluisse crediderim. Eademque ab aliorum quoque me adversariorum machinationibus, quæ denuò paratæ mihi videntur, paternè tueatur, teq; diu incolumem servet & sospitet. Fryburgi Aventicor. Calend. Februar. Anno 1607.

OBSERVATIO LXXXII.

Intestina in scrotum prolapsa, quomodo reposita?

QUàm gravissima symptomata, ac tandem mors quoque, ex prolapsu intestinorum in scrotum sequuta fuerint, tum præcedenti observatione, tum etiam Observ. 72. primæ Centuriæ, satis superque demonstravimus. Nunc quomodo iis in situm naturalem reductis, ægri convaluerint, exemplis tribus sequentibus declarare operæpretium erit.

EXEMPLUM I.

Generoso cuidam ex familia HATZFELDIORUM, à multis annis herniâ laboranti, cum quadam die intestina in scrotum prolapsa, flatuque protinùs distenta essent, dolor maximus totius ventris, vomitus continuus, cibi fastidium, vigiliæ, inquietudines, præcordiorum angustia, & lipothymiæ exortæ sunt.

Ego alterâ die ad ipsum vocatus, quamvis graviter, & non absque mortis periculo ægrotantem offenderim, tamen aliquid tentandum suasi. Quocirca statim sequens exhibui Enema.

Enema.

R. Radicum altheæ
malvarum cum toto
folior. violarum
parietariæ
flor. chamomil.
meliloti
sambuci an. Mj.
sem. fœnigræci &
lini aliquantùm contusi, an. ℥. ß.
sem. anisi,
fœniculi
carvi
cumini an. ℥j.

Incidantur & contundantur omnia, posteà indantur sacculo, ejus magnitudinis, quo totum scrotum possit cooperiri, qui intersutus coquatur in ℔ 12. aquæ font. Hujus decoctionis

R. ℔ j. In qua dissolve
Electuar. diacathol. ℥j.
vitellor. ovor. n. ij.
butyri recent. non saliti, &
ol. commun. an. ℥iij. Misce,
fiat Enema, quod protinùs injiciatur.

Sacculus verò parùm expressus calidè applicetur scroto, & recalefiat in eodem decocto, & applicetur, quotiescunque opus fuerit.

Post mediam horam rejecto Enemate, rursus aliud ejusdem decocti Enematis, cum admixto Electuario, oleo, butyro, vitellis ovorum, plerùmque mellis infudi, & sacculum calidè applicui. Quo enemate denuò rejecto, & sacculo calido intestino probè lubricato, ægrum in lecto capite declivi, pedibus verò in altum elevatis, collocavi. Posteà manu sinistra scroto apprehenso, eoque ventrem versùs sublevato, & aliquo modo compresso, dextrâ verò imo ventris admotâ, reliqua intestina sursum versùs pectus retrusi, sicque intestinum prolapsum felici cum successu in locum suum naturalem reposui. Deindè ad intestinum suo in loco cohibendum, sacculum hunc adstringentem applicui.

Obs. 82.

Sacculus adstringens.

R. Rosar. rubr.
absynthii vulgar.
folior. prunor. sylvestr.
caudæ equinæ
fol. salviæ &
musci quercini an. M ß.
corticum querc. ℥ij.
sem. fœnic. & anisi an. ℥j.

Incidantur & contundantur, posteà indantur sacculo, qui filo intersutus, & vino rubro incoctus, calidè frequentiùs applicetur.

Postera die, corpus sequenti potiuncula expurgavi.

Potio.

R. Radic. fœniculi.
petrosel.
gramin.
polypod. querc. an. ℥ß.
herbar. agrimon.
veronicæ
cuscutæ an. Mß.
sem. anisi
fœniculi an. ℥ ij.
folior. sen. mundat. ℥ß.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iiij. In quibus dissolve Electuar. diacarthami & diaphœnic. an. ℥iij. aq. cinamom. destill. sine vino ℥ß. Misce. fiat potio.

Tandem Emplastrum aliquod adstringens applicui, & subligaculum adaptavi. Sic divino favore gravissimo hoc periculosoque affectu liberatus fuit.

EXEMPLUM II.

JOHANNES HOFF, Grammateus Hildenæ, Compater meus plurimùm honorandus, à multis annis Enterocele gravissimè vexatus; cùm Anno 1593. in itinere aliquo modo defessus, in terram somni capessendi gratia decumbens, obdormivisset, intestinum ad magnitudinem ferè capitis infantis in scrotum prolapsum est; quod quia illicò repositum non fuerat; ab aere tum temporis satis frigido in ipso scroto frigefactum & inflatum est. Hinc dolore exorto, ipsoque à somno expergefacto, vix domum (à qua iter unius horæ aberat) præ maximo cruciatu redire potuit. Ego ad illum accersitus, ipsum quasi semianimem cum animi deliquiis, vomitionibus frequentibus, iisque fœtidis, offendi. Dolores item tam maximi, tamque frequentes aderant, ut subindè sese ex una in alteram lecti partem jactare, coactus esset. Statim itaque suprà scriptum Enema exhibui, & sacculum loco affecto applicui. Posteà pedibus elevatis capiteque declivi posito, intestinum feliciter reposui. Tandem expurgato corpore, & subligacu-

Obs. 82. & 83.

ligaculo applicato, plenissimè convaluit, multosque dehinc annos sanus vixit.

EXEMPLUM III.

Anno 1607. die 26. Augusti. JOHANNES NADLER, faber sclopetarius, cives Paterniacensis, homo septuagenarius & herniosus, dolore colico cum intestini descensu correptus fuit. Ego quartâ die morbi vocatus, ipsum febricitantem, cum maximis doloribus inferioris ventris offendi. Intestinum cum nonnullis excrementis in eo contentis in dextrum inguen prolapsum erat, supraque modum durum percipiebatur. Quapropter cùm illud vi reducere, consultum minus fore animadverterem, protinùs ventrem, scrotum & inguen, oleo liliorum albor. pinguedine anser. & caponis inunxi, sacculumque ex emollientibus qualem suprà descripsi, calidè applicui, & enemata infudi. At quia in reductione intestini quæ citrà violentiam maximam fieri non potuisset, timendum erat, ne intestinum læderetur, in usu medicamentorum prædictorum, per dies aliquot pergere visum fuit. Interim excrementis in intestino prolapso inclusis, emollitis, injectis quoque per intervalla enematibus emollientibus & attrahentibus, intestinum paulatim in locum suum naturalem retrocessit, ita ut ex maximo isto periculo DEI beneficio liberatus fuerit.

OBSERVATIO LXXXIII.

De Gangræna ex contusione, quæ totum crus, scrotum & inguen, spacio 24. horar. mira cum celeritate invasit, atque ægrum è medio sustulit.

Ad

Amplissimum atque celeberrimum virum D. GREGORIUM HORSTIUM, *Philosophum summum, ac Medicinæ Doctorem excellentissimum.*

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

MEnte atque amicitiâ minimè te à nobis sejunctum esse, etsi altissimæ rupes nos disjungant, Vir amplissime & humanissime, literæ tuæ 14. Martii Wittebergæ datæ, ante dies verò octo modò mihi redditæ, testantur: munera item quæ simul mittis, plenius fidem faciunt. Utinam ego Excell. T. eo tempore, quo hîc Paterniaci nos inviserat, pro dignitate sua, & uti decuisset, excipere potuissem, vel etiamnum officium aliquod præstare possem: proxima tamen occasione, quâ D. DORINGIUS ad me pervenerit, operam dabo ut ipse intelligat, tuam commendationem sibi non parùm profuisse.

Tractatus tuus, de casu quodam admirando, liber planè Philosophicus, doctus & elegans, mirum in modum gratus fuit, quem etiam eo majori cum voluptate perlegi, quod eo ipso tempore, quo mihi redditus, circa casum non vulgarem occupatus eram. In quo, quia nonnulla rara, & tuis speculationibus non indigna occurrunt, eum communicare, ac ordine recensere minimè gravabor.

Die 21. superioris mensis Julii, STEPHANUS TOPPINUS, civis Staffiacensis, Oppidi hîc in vicinia ad lacum Neocomensem siti, quinquagenarius, robustus, & optimo corporis habitu præditus, cùm in maximis messis occupationibus, ipsemet plaustrum vacuum ducere tentasset, ac currendo in terram procidisset, rota internam partem suræ sinistri cruris dilaceravit, cum tibiæ ossis, à periostio suo ad longitudinem spithamæ, denudatione: neutrum tamen os fractum aut fissum fuerat, ita ut pedes domum, à qua iter dimidiæ horæ abfuerat, se conferret.

Observ.

Ego eadem die vocatus, illicò totum crus coxamque oleo rosar. inunxi. Vulneri priùs vino rubello, & aquâ tepidâ, à sordibus & arenâ abluto, digestivum sequens imposui.

Digestivum.

℞. terebinth. lotæ ℥j.
ceræ ℥ ß.
gummi elemi ʒij.
ol. rosar. ℥j ß.
ol. de vitell. ovor. ℥j.

Dissolve lentissimo igne, posteà admisce croci ℈ß. vitellos ovor. n. ij.

Ut autem affluxum humorum impedirem, fasciâ intinctâ poscâ, totum crus involvi, victumque optimum ac tenuem præscripsi, & pro potu ordinario decoctum agrimoniæ & veronicæ ordinavi. Hinc dolor plurimùm remisit, noctem tamen eam, utcunque inquietam transegit. Circa scapulam quoque & humerum sinistrum (licet nullum manifestum contusionis indicium apparuerit) quia tamen eo loci de dolore conquerebatur, eodem oleo rosar. inibi bis illum in die inunxi, adeò ut dolor scapulæ intrà biduum cessaverit.

Die 22. Julii sequens medicamentum ei exhibui.

Potio.

℞. Syr. ros. solut. compos. cum rhabarbaro, Agarico, & senna ℥j. ß.
Pulver. sennæ præpar. ℈ij.

Cum decocto agrimoniæ & veronicæ fiat potiuncula, quâ corpus leviter purgatum fuit. Paulò post deligatione solutâ, optima futuræ digestionis signa apparuerunt. Denuò itaque præscriptum digestivum imposui, totumque crus oleo rosarum inunxi, & fasciâ poscâ imbutâ, omnia colligavi. Circa vesperam eadem reiteravi, qua nocte optimè quievit.

Die 23. Julii summo manè basilicam dextram (sinistra enim propter cicatrices ad cubitum nullo modo in conspectum sese dabat) incidi, sanguinisque ad ℥vj. extraxi. Soluto deligatione vulnere partem illam suræ dilaceratæ, & à subjecta carne disjunctæ, quia livescebat, ac ad gangrænam tendebat, abscindere visum fuit. Quâ parte in præsentia Reverendi D. JOHANNIS DU MOULLIN ejus loci presbyteri, abscissâ, eâque aceto & sale ablutâ, Ægyptiacum nostrum ad radicem putredinis, reliquæ verò parti vulneris digestivum imposui. Posteà sequens Cataplasma, quod putredini resistit, applicui.

Cataplasma putredini resistens.

℞. farinæ fabar. ℥iiij.
salis marini ℥j. ß.
pulver. summitat. absynth. vulg.
scordii utriusque
rutæ ana ℥j.

Coquan-

Obs. 83.

Coquantur in Oxymelite simplici, fiatque cataplasma addendo sub finem
myrrhæ
aloës an ℥ ſ. Miſce, fiat Cataplaſma.

Circa veſperam rursùs eadem methodo proceſſi, ſed quia nox ſubſequens ei non admodùm quieta futura videbatur, ad grana aliquot laudani ei exhibui. Qua nocte nullos dolores perſenſit, ſed quietè & ſecurè dormivit.

Die 24. Julii manè ſolutâ deligatione, putredinem inhibitam, neque gangrænam ampliùs proſerpere, certis ſignis conſpicere licuit. Ad majorem tamen ſecuritatem, unguentum Ægyptiacum, ut anteà, filamentis complicatis, & ad radicem putredinis, totamque partem læſam, ſupradicto cataplaſmate cooperui. Intemperies nulla, neque inflatio aut dolor aderat. Domum itaque me confero; circa tertiam pomeridianam illicò, & quidem me abſente, in altera tibiæ, nimirum externâ parte ſuræ, dolore acutiſſimo corripitur.

Ego circa nonam noctis horam ad ipſum veniens, maximis quidem doloribus ipſum vexari, facilè conjicere potui, abſque ulla tamen intemperie manifeſta, aut inflatione conſpicua. Unde Hippocratis ſententiam, libro de vulneribus capitis, animo volvens, videlicet, Carnem contuſam neceſſe eſſe putrefieri, & in pus converti, ab incœptis deſiſtere nolui, ſed denuò digeſtivum impoſui, tibiam oleo roſar. inunxi, ac rursùs tempore ſomni nonnihil laudani ei exhibui. Verùm tantum abfuit, ut ſomnum capeſſere potuerit, quin potiùs circa tertiam horam noctis me accerſivit, ſi fortè aliquo modo dolorem lenire poſſem. Deligatione itaque rursùs ſoluta, externam partem ſuræ, & quidem ipſum locum dolentem ex parte lividam deprehendi. At quia dolor magnus, nihilque aliud in promptu erat, illicò cataplaſma ex mica panis lacte cocta, additis vitellis ovorum, parumque butyri recentis, calidè applicui. Hinc dolor aliquo modo ſedatus fuit, parumque æger quievit.

Aliud cataplaſma dolorem leniens.

Die 25. circa ſeptimam horam matutinam ſolutis faſciis, partem externam ſuræ palmæ latitudine nigram & ſphacelatam offendi. Subitò ergò Paterniacum me recepi, ut ea, quæ pro morbi magnitudine neceſſaria videbantur, præpararem. Circa meridiem inſtructus omnibus neceſſariis, & ad ægrum rediens, ſtatim ſic exclamat: ô utinam attuliſſes ſerram, tibia enim hæc eſt amputanda, quò hoc dolore & cruciatu poſſim allevari.

Solutis ergò denuò faſciis, totam externam partem ſuræ, & ipſum pedem ſphacelatum, veſicis etiam nigris & maximis, nec non aquâ loturæ carnis ſimili, repletis, animadverti. Interim tamen nonnullis in locis, dolores & maximi & continui aderant. Efflagitantibus itaque tum amicis, tum inprimis ægroto ipſo, ut tibiam amputarem, denuò me domum contuli, & inſtrumenta cum omnibus ad hanc rem neceſſariis, mecum attuli, atque circa horam ſecundam pomeridianam ad ægrotum redivi, tumque totam tibiam, præter illam partem vulneris, cui præcedentibus diebus Ægyptiacum applicueram, ſyderatam, & in loco ſano non ampliùs abſcindi poſſe comperi. Supra genu item ad externam partem in quodam loco, crines novacula abradens, ſonum, quaſi vacuum aliquod ſubfuiſſet, percipere potui. Inde malum inibi ſubeſſe conjiciens, adſtantibus atque amicis ſignificare cœpi, amputationem planè infructuoſam & inutilem fore, & ut alios Medicos atque Chirurgos in conſilium advocarent, ſuaſi. Poſt duas horas iterum ſolutâ deligatione locus iſte, in quo anteà ſonum audiveramus, prorſus ſphacelatus deprehenſus eſt. Circa decimam horam noctis in inguine ad ſcrotum, veſica ovi magnitudine nigra, & aquâ loturæ carnis ſimili, repleta, illicò exorta eſt: quâ adapertâ, ſubjecta caro nigra & ſphacelata conſpiciebatur. Intra horas duas ſcrotum in magnitudinem capitis intumuit, & ſyderatum eſt. Tum æger ſudoribus primò calidis, poſteà frigidis correptus, circa tertiam poſt mediam noctem horam, quæ quarta dies ſui morbi cum undecim horis erat, ab incœpta verò gangræna, hora vigeſima quarta, placidè, & inter loquendum ferè expiravit.

Poſt mortem totum latus & caput paulatim ita intumuerunt, ut ſequenti die, cùm cadaver inhumare vellent, capulum ampliare neceſſe eſſet. Sub hypochondrio ſiniſtro veſica, quæ magnitudinem capitis adæquabat, nigra & aquâ ſanguinolentâ plena, exorta eſt. Ex ore quoque & naribus aqua iſta ſanguinolenta tam copioſè emanavit, ut per cubiculum inſtar rivuli deflueret. Ex cadavere item talis fœtor expiravit, ut adſtantes in fugam converteret.

Ab initio morbi uſque ad finem vitæ, vix ulla febris in illo cognoſci potuit, nullumq; ſymptoma febrile, veluti dolor capitis & renum, ſitis, ſiccitas & ariditas linguæ, aut pulſus à naturali ſtatu receſſus, apparuerunt. Urinæ tamen ſtatim ab initio morbi, ad finem uſque vitæ ſanguinolentæ erant.

In iſta autem recitata Hiſtoria, nonnullæ occurrunt difficultates, quarum aliquæ, quamvis ex doctiſſimo tuo tractatu facilè diſcuti poſſint, cupio tamen hac de re Excell. T. judicium atque ſententiam, ſi quando ſibi per otium licuerit, ulteriùs intelligere.

Primò quidem, An Gangræna hæc tam furioſa, tamque dira & immanis, ut vix unquam ſimilis conſpecta, ex contuſione ſola, vel ex cauſa aliqua interna & occulta orta ſit, nec ne? Ego ex ſola illa contuſione tibiæ, tam horrendum malum oriri non potuiſſe, planè ſentio. Primò enim contuſio in tibia, etſi magna, pro magnitudine tamen Gangrænæ non reſpondebat; erat enim cutis tantummodò cum carnea membrana à ſubjecto muſculo ſeparata: ita quidem, ut ne ramus ille inſignis, qui per muſculum, ſuræ partem internam conſtituentem (qui crus moventium in ordine primus) ſuperficietenus deſcendit, dilaceratus aut diſruptus fuerit, denudatus tamen & integer conſpiciebatur. Hanc quoque ob cauſam pars illa cutis dilacerata, & à ſubjectis partibus ſeparata, nutrimento ſuo deſtituta, neceſſariò gangræna & ſphacelo correpta fuerat. Hac verò parte abſciſſa, gangræna protinus inhibita fuit, quemadmodùm anteà dixi, neque poſteà ullum in-

Primum dubium

Obs. 83.

lum indicium gangrænæ apparuit, usque dum totum crus invaserat. Secundò, si Gangræna ex interna parte suræ ad externam serpendo penetrasset, vulnus priùs labe ista infectum fuisse, quàm vicinas partes invadere potuisse, luce meridianâ clariùs existit: at penetratio illa, quomodo sine dolore, inflammatione, & inflatione maxima fieri poterat, nondum video. Post primam autem noctem usque ad 24. mensis diem, quæ fuit tertia morbi dies, nullum (pro magnitudine vulneris) dolorem, nullamque præterea inflammationem adfuisse, sed optima signa digestionis apparuisse, testabuntur & fidem facient adstantes, quorum ex numero erant Reverendus D. JOHANNES DU MOULLIN, ejus loci Presbyter, uti & D. EMANUEL URSTISIUS, Philosophię Mag. & Medicinæ candidatus, convictor meus suavissimus. Adde quòd extremâ suræ parte nullum unquam indicium contusionis apparuerit. Tertiò non potuit gangræna hæc ab externa parte suræ ad coxam, nisi serpendo, ac in transitu partes, unam post alteram inficiendo, pervenire. Ac in hoc casu gangrænam cùm tibiam, tum etiam femur, inguen & scrotum, quasi uno eodemque momento, (interim tamen hinc indè partes nonnullas illæsas relictas) invasisse, ex præcedenti historia elicere licet. Potuit itaque contusio hæc in crure, meo quidem judicio, esse causa adjuvans, præcipuum autem materiam aliquam venenatam ex corpore eò propulsam fuisse, planè sentio. Quamvis enim anteà morbis non adeò obnoxius homo iste, quia tamen rota, totum latus transgressa fuerat (id quod dolor circa scapulam indicat) potuit facilimè sanguis, aliquo in loco concretus ac putrefactus, in pestiferum hocce venenum conversum, posteà verò à natura expulsum, hocce crudele malum generare. Gravissima enim quandoque ex sanguine coagulato, FERNELIO de abditis rerum causis lib. 2. cap. 15. teste, symptomata oriuntur. Idem testatur FERNELIUS, aliquando se partem sphacelari vidisse sine causa externa, sine tumore aut rubore conspicuo, oborto primùm dolore immanissimo, tandemque ægrum extinctum fuisse, sine febre, sine symptomatis admodùm gravibus, idque in hoc ægro bellè observare licuit.

Secundum dubium. Ex modò dictis autem oritur secundum dubium, nempe quomodo natura hancce pestiferam materiam absque symptomatis conspicuis, puta febre, syncope, deliriis & similibus, tam diu retinere, multò magis ad extimas partes corporis propellere potuerit? *Tertium dubium.* Tertiò, quomodo factum fuerit, quòd caput, & totum cadaver, exceptâ tibiâ dextrâ, post obitum in monstrosam hancce magnitudinem intumuerit: cùm animæ facultates, animale extincto, omnes abolitæ sint ac cessent?

Prolixè & ordine hancce historiam recensere placuit, propter varias & ineptas, quæ hac de re apud vulgus habentur opiniones.

Tu verò, vir Amplissime, omnia boni consule. Vale, & me, ut facis, ama. Paterniaci Aventicor. 9. Augusti 1607.

Obs. 83.

VIRO CLARISSIMO ET EXperientissimo,
DOMINO
GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Medico & Chirurgo Reipubl. Paterniacensis ordinario

GREGORIUS HORSTIUS D. *ET Medicus Profess. Acad. Giessena*
S. P. D.

Doleo, Vir clarissime & experientissime, amice & fautor plurimùm honorande, responsum meum ad casum singularem de gangrana quadam admiranda, superiori anno conscriptum, & Francofurtum transmissum, ad manus tuas nunquam pervenisse: talis est plerumque mercatorum incuria, qui dum lucro totis viribus inhiant, brevi promissorum obliviscuntur. Actum igitur ut agam, pro transmissa, mihiq; inscripta Observatione gratias, quas animo concipere possum, habeo maximas, tibiq; vicissim officia mea promptissimè lubens polliceor & offero. Quod autem casum illum attinet, ut exspectationi tua satisfaciam, brevibus, si non verbis, tamen fundamentis cum priori responsione convenientibus, opinionem meam aperiam, eamq; candido tuo judicio subjiciam. Sed ne longiori tuarum literarum repetitione tedium tibi, satis aliàs occupato, creem, ad quaestiones tuas mihi propositas rectà progredior, inter quas primus locus illi tribuitur, quâ quaeris: an Gangrena illa furiosa, tanquam dira & immanis, ut vix similis unquam conspecta, ex contusione sola vel ex causa aliqua interna & occulta orta fuerit? Negativa tua displicere nequit, ubi perpendo rationes in medium adductas ex ipsius Hygieia penetralibus depromptas, & experientia tua singulari confirmatas, prasertim cum tantùm illam contusionem consideres, qua fuit in crure, concedendo nihilominus, prater hanc, aliam quoque totius corporis contusionem adfuisse, quatenus rota totum latus transgressa fuit, quod non solùm tecum ex dolore circa scapulam colligo, sed insuper etiam urina sanguinolenta per totum morbi tempus, ab initio statim ad finem usque vita, satis firmiter illud ipsum indicat, propterea quod hac in ejusmodi corporis constitutione non aliunde quàm ex contusione, non cruris sed aliarum partium, deducenda videatur. At verò si tanta fuit contusio corporis reliqui, mirũ non est, sanguinem circa partes abdominis externas alicubi concretum ac putrefactum, in pestiferum quasi venenum conversum fuisse, quod rectè colligis, ita ut non videam, quid responsioni prima quaestionis addendum censeam. Verùm altera quaestio fortassis majorem dilucidationem requirit, quomodo videlicet natura pestiferam illam materiam sine conspicuis symptomatis, puta febre, syncope, deliriis & similibus, tam diu retinere, multò magis ad extimas corporis partes propellere potuerit? Coincidit hic controversia recentiorum, qua quaeritur, num in corpore nostro absque insigni humorum putredine venenum generari queat? in qua affirmativam defendit HERCULES SAXONIA lib. 2. de Phoenig. cap. 8. & sequentibus, propterea quod de essentia veneni non sit, per putredinem fieri, potissimum cum quotidiana experientia testetur sapius pestiferos affectus absque omni putredine disseminari, quod Galenus etiam innuere videtur, dum

Ad primam quaestionem responsio.

Ad alteram quaestionem.

inquit:

Obs. 83. *inquit: ut ab exiguo initio sputi videlicet (canis rabidi) qualitate aucta, quadam in corpore dispositio, quando ad magnitudinem notatu dignam pervenit, discerni potest, idq; post sex menses, cum nonnunquam ante id tempus nulla nota deprehendatur; sic eodem modo vitioso humore in animalis corpore genito, paulatim tractu temporis principalium partiũ aliqua consentit, à qua deinde universum corpus celeriter alteratur. Contrà præsentis quæstionis negativam acriter confirmare nititur Columba lib. 1. de feb. pest. cap. 41. non solùm autoritate Galeni, qui passim venenatos & malignos humores in corpore nostro, non aliter quàm per summã corruptionem fieri posse statuit, sed etiam rationib9, quatenus ea, quæ secundùm naturam sunt, ad qualitates immediatè substantiæ nostræ seu principio vitali contrarias, absq; insigni & vehementissima corruptione mutari nequeunt, non tam quantitatem, quàm modum putredinis respiciendo. Veruntamen cùm Saxonia tantùm contra simplicem putredinem disputet, Columba verò corruptionem quandam formalem insignẽ, à communi putredine diversissimam intelligat, non inconveniens videtur, utramq; sententiam conciliare, nimirum ut venenum in corpore nostro producatur non ex simplici quadam putredine humorum, juxta priorem, sed ex specifica quadam corruptione vehementissima & malignissima, juxta posteriorem opinionem. His præmissis respondendum, quomodo talis maligna corruptio sine conspicuis symptomatis, puta febre, syncope, deliriis & similibus, produci potuerit? ubi solutionem nobis subministrat Hippocr. l. 3. Epidemior. sect. 3. aph. 25. ubi inquit: quorum caput horũ quid tentaret, (loquitur de maligna putredine) his caput totum glabrescebat, & mentum, ossaq; denudabantur decidebantq;, multaq; extiterunt fluxiones. His adjuncta aliquando non erat febris. Erant autem hæc formidabiliora quàm deteriora, quibus enim ad suppurationis species hæc devenit, plurimi superstites horũ erant. At verò quos inflammatio reliquit, & sacer ignis, nec talem abscessum efficit ullum, hi frequentes perierunt; & si usquam loci alterius in corpore oberraret, evenerunt hæc. Etenim multis brachium vel totus cubitus decidit. Quibusdam hæc interiora latera efficiebant, vel posteriora. Nonnullis totum femur vel tibiæ denudabantur, pesq; totus. Galenus in Commentario, quod ad præsens institutum pertinet, ulterius declarat, dicens: quibusdam quibus in superficie erat ejusmodi putredo, partes etiam circa febres marcescebant, &c. Hinc ergò constat, in corpore nostro talem humoris peccantis corruptionem fieri posse, quæ veneno respondeat, partiumq; sphacelum introducat, absq; vaporibus putridis ad cor transmissis, propterea quòd venenũ multò majoris sit activitatis, quàm putredo, præsertim tunc temporis, ubi talis corruptio partibus à corde remotioribus, minusq; principalib9 accidit. Quocirca patet, cur tantam malignitatem sanguis ex contusione circa femur & abdomen collectus, absq; insignibus symptomatis contraxerit? fuit enim in partibus à corde & aliis membris principalibus remotis, & ad faciliorẽ corruptionem admodũ dispositis, juxta aphor. Hipp. 26. loco citato, ubi dicit, omnium gravissimam fuisse putrefactionem & corruptionem circa pubem & pudenda, propterea quod illa loca, dicente Galeno in comm. levissimè putrescant, & per consequens, citius etiam corrumpantur. Adde quod aliàs, quoad constitutionem naturalem, vitalis facultas in hoc ægro valida satis fuerit, quam ob causam cor, vitæ fons, per consensum difficulter affici potuit, prioribus scilicet diebus, ubi malignitas in partibus remotioribus ex corruptione humorum producta fuit. Ut enim natura præstantissimæ quibus τὸ θερμὸν ἔμφυτον robustissimum inest, rarissimè, sed tandem ubi accidit, periculosè laborant, propterea, quod virtus valida causis morbificis validè resistat, & non nisi magna quadam violentia deprimatur, ita præsentis ægri natura symptomatis, vel effectibus hujus materiæ corruptæ tam diu restitit, donec tandem subitò, sine præcedentibus diuturnis alternationibus opprimeretur. Porrò, quod tertiam quæstionem attinet, quæ quæritur: Cur caput & totum cadaver, excepta tibia dextra, in monstrosam magnitudinem post obitum intumuerit?* *Ad tertiam quæstionem.* *non video quid aliud responderi possit, quàm quod materia peccans, antea caloris nativi robustioris compedibus quasi catenata, jam post mortem magis commota & exacerbata, suæ malignitatis fructum hunc ediderit, eâdem ratione, qua videmus interdum in scorbuticis, ut & peste laborantibus, post mortem tandem maculas variegatas efflorescere. Nec mirum quod tibia dextra fuerit à tali symptomate immunis, præsertim cùm ipsa contusio tantùm sinistram partem, quantum ex historia colligitur, affecerit. Hæc sunt, vir experientissime, quæ raptim ad tuas proximas literas respondere volui. Vale & salve à tuo DORINGIO, qui in locum tertii Professoris Medici hac septimana apud nos receptus est, de quo ex ipsius literis plura habebis. Dabam Giessæ Hassorum Cal. Feb. Anno 1609.*

Obs. 83. & 84.

OBSERVATIO LXXXIV.

Juvenis 15. annorum dormiens è lecto surgit, ambulat, ac tandem per fenestram ex cubiculo tertiæ contignationis domus altioris, ad altitudinem 14. ulnarum decidit: sed juvante divinâ gratiâ pristinæ sanitati restituitur, & à gravioribus symptomatis liberatur.

Ad Virum celeberrimum & Doctiss. Dn. D. GUILHEL. FABRICIUM HILD. *Medicum & Chirurgum peritissimum, & Reipubl. Paterniacensis Aventicorum ordinarium.*

Cui

GREGORIUS HORSTIUS *Med. & Philos. Doct. S. P. D.*

VT par pari referam, Peritissime vir, fautor & amice honorande, placet literis meis responsoriis præsentem casum subjicere, tum quod per se rarò talia accidant, tum etiam quod ex illo jucundæ quæstiones oriantur, quas breviter enodatas, tibi ulteriùs perpendendas, & cũ ratione atq; experientia Medicâ conjungendas relinquo. Anno superiori 20. Aprilis juvenis quidam, consanguineus meus, in eadem domo Witteberga mecum vivens, vesperi quodammodò inebriatus ad lectum se confert, optimè dormit, usq; ad horam 12. circa quam è lecto surgit, hinc & inde ambulat, & dormiendo tandem celeriter ad fenestram ascendit, eamque egreditur. Ego tunc in eodem cubiculo dor-

Obs. 84.

miens, insolito strepitu excitatus, quasi per somnium recolligo, juvenem hunc in infantia sæpius ὑπνοβάτην *vel somnambulonem egisse, quam ob causam famulum meum nomine proprio appello, quærendo, num secum dormientem adhuc habeat juvenem? qui excitatus negativè respondet: quapropter statim surgo, & fenestram accedo, ut fortè hærentem ibidem retraham. Sed, proh dolor, eo ipso momento in plateam lapidibus obductam ex contignatione domus tertia, ad altitudinem ulnarum 14. decidit: tacet primùm, & immobilis instar mortui projectus, in uno eodemque loco remanet, paulò post tamen, fortassis pluviarum frigiditate, quæ tunc frequentes erant, refocillatus, sonum edit inarticulatum, instar animalis sub manibus lanii morientis. Descendi potius eâ intentione, ut confractum hominem colligerem, ac sepulturæ præpararem, quàm ut curatione Medica vel Chirurgica eidem succurrerem. Sed quid fit? hominem invenio, quod ad membra externa omni ex parte illæsum, capite excepto, cui vulnus inflictum erat ad os usq; bregmatis sinistrum, sine ossis & periostii læsione. Quibus observatis, inferius hypocaustum calefactum aperui, & advocato tum verbi Ministro, tum etiam Chirurgo proximo, consternatione quodammodo remotâ, non penitus media adæquata intermittenda esse duxi. Statim ergò cùm suffocationem imminentem viderem, pulvere nescio quo ingrato, qui ad manus erat, vomitum provocavi, ut ventriculus ab onere suo liberaretur, utpote quod de præcedenti potione vespertinâ superérat in juvene Bacchi festivitatibus minimè assueto: hinc enim imminentem suffocationem oriri, signis non contemnendis colligebam. Quo facto loqui cœpit, & de doloribus ingentibus variarum partium conquestus est, quod spem quandam restitutionis mihi afferebat, quia mentem nondū affectam videbam: qui enim dolores gravissimos sentiunt iis mens nondum laborat. Quare de adæquatis aliis convenientibus remediis cogitare cœpi, quam ob causam venæ sectionem suasi, & aliquot horis post clysterem acrem revellentem injiciendum esse putavi. Ne autem tanta remedia in tā gravi casu solus exhiberē, statim DN. D. TOBIAM TANDLERUM, & affinitate & singulari amicitia mihi conjunctissimum, advocari jussi, cui advenienti casum proposui, qui auditis indicationibus mecum consensit. Quare statim venam mediam sinistri brachii incidimꝰ, & uncias tres sanguinis extraximus, tum ut motū sanguinis ad viscera principalia corrigeremus, tum etiam ut dolorem circa jecoris regionem vehementem leniremus. Post venæ sectionē bene quievit, & eminens suffocatio unà cum dolore dextri hypochondrii remisit. Tribus horis à venæ sectione, circa matutinum tempus Enema exhibui, quod recipiebat*

Venæ sectio.

Enema.

Herb. malvæ,
bismalvæ
mercurialis,
violarum ana M. ß.
betonicæ
tussilaginis ana M. j.
florum chamomillæ M. j. ß.
Fiat decoctio ad ℥ x. In colatura dissolve
elect. hieræ simp.
diaphœnici ana ℥ij. ß.
de succo rosarum ℥ j. ß.
Ol. chamomillæ
violarum, anethi ana ℥vj.
salis parum. fiat Enema. *Hoc usurpato sexies alvum deposuit, & maximam sensit alleviationem. Hic tandem ex me & adstantibus quæsivit, unde eidem tanta contigerit imbecillitas (non semel enim animi deliquium patiebatur) ignarus omninò sui lapsus periculosissimi: cui, ne fortè propter imaginationem periculi gravius quid accideret, respondimus omnes unanimiter, eundem tantùm ex lecto fortè fortuna devolutum esse, quod etiam credidit, sibiq; persuasit, se fortassis antea per aliquot septimanas imbecillitatis hujus causas gestavisse, quæ jam ab hac causa* προκαταρκτικῇ *ad actum traducta sint. Hisce remediis primo die contentus fui, nisi quod exterius vulnus capitis more solito deligatum fuerit, digestivo imposito, totoq; capite oleo rosaceo inuncto. Sequenti die 22. April ut & nocte præcedenti, de siti & anxietate conquerebatur, ita ut febris una conjuncta videretur, quod etiā urina testabatur, quæ rubicunda, sed ob sanguinis conturbationem partiumq; debilitatem crassa apparebat. Ad duo igitur respiciendum esse videbatur, tum ad sanguinem in corpore præter naturam collectum, unde anxietates, pectorisq; punctiones ac dolores gravativi, tum etiam ad febrim. Quoad sanguinem collectum dissolvendum & expectorandum, exterius adhibui decoctum lactis cum meliloto, flor. chaman. ana* M. iij. *Marubii, anethi,* M. ij. *quod comprehensum aliquot vesicis bubulis, per vices calidum epithematis loco partibus dolentibus applicare jussi: interiùs primò, diebus aliquot matutino tempore pinguedinem humanam (quam tum temporis à recenti corporis humani sectione copiosam in promptu habui) in jusculo cerevisiæ* ℥ ß. *exhibendā dedi, quo remedio dolores & punctiones internæ leniebantur, & sanguis concretus ad exitum præparabatur, ita ut consequenter per tussim & screatum concreti sanguinis frusta copiosè satis, & cum facilitate rejicerentur. Quoad febrim, alvum lenientibus medicamentis apertam retinui, & præterea medicamina, & alimenta convenientia contraria præscripsi. Pro potu igitur concessi* Aq. hord. ℔. j. ß. cum syrupo violarum, acetos. citri, de liquir. ana ℥j. conf. rosarum ℥ß. *Misce, & fiat Julapium, ut febrilem calorem corrigerem, & pectus quoq; lenirem: exterius cum aceto vini, & aqua rosacea spiritus frequenter recreare conatus sum, ne natura in tam gravi affectu fortè succumberet, quo fine citrū cum saccharo præparatum sæpius etiam exhibui. Quamvis autem febrilia symptomata remitterent, nihilominus 24. Aprilis sopor quidam præter naturam, & vigilandi quædam impotentia successit, quod postquam vidi, statim eò allaborandum esse duxi, ut quoad fieri posset, materia à capite revelleretur, & somnus præter naturam impediretur, quam ob causam primò præscripsi clysterem qui*

Enema.

R. Violarum,
chamomill.
lactuc. ana M. ß.
salviæ,
betonicæ ana M. j.
centaur. minor. M. ij.
parietariæ M. j.
sem. lini ℥ j. ß.
Coquantur in s. q. aquæ ad ℥ x. post colentur ℥ x. adde Cass. extract. pro clyster. ℥ ß. massæ pilular.

Obs. 84. pilularum aurear. ʒ. ß. ol. anethi, violarum ana ℥j. salis ʒj. *Misce, & fiat Enema quo injecto aliquoties alvum dejecit: sed operatione medicamenti absoluta sopor ille rediit, quapropter frictiones inferiorum partium, & ligaturas pedum instituo, quibus continuatis per noctem subsequentẽ, à periculoso hoc symptomate juvenem hunc* DEI *gratiâ liberavi: quid enim ex ejusmodi sopore fuisset expectandum, quilibet facillimè colligit. Interim dum hæc peragebantur, circa sinistrum humerum, ibidemq; circa articulationem brachii cum scapula, ut etiam circa spurias costas & fœmoris superiorem partem, ejusdem lateris contusionem quandam factam fuisse, deprehendo, tum ex tumore dictorum locorum præternat. tum etiam ex dolore partiumq; impotentia. Etsi verò quasdam inunctiones hic suaderet Chirurgus, qui vulnus capitis tractabat, mihi tamen convenientius videbatur emplastrum, vel potius cataplasma ex siccantibus & absumentibus, ac tendones ac nervosas partes confortantibus adhibere, quod Germani nostri* Dorrbandt *vocant, ex farina fabar. Molend. bolo armeno symphito majori, & similibus, quo continuato partes dictæ confortatæ fuerunt, ita ut aliis remediis opus non esset: quemadmodum eodem remedio in dextra manu, contusa quodammodo respectu pollicis, commodè quoq; utebamur. Post octiduum febri curata, symptomatisq; gravibus correctis, suspicio erat adhuc de sanguine concreto, quam ob causam aliquoties pulverem ex iis qui sanguinis grumos dissolvent, ut sunt oculi cancri. pp. radic. rub. tinctor. sper. ceti & similia exhibui, & sudorem provocavi, simul eo respiciendo, ut convenienti diæta vires admodum collapsæ reficerentur. Qua ratione præter spem multorum intra 14. dies juvenis hic perfectè convaluit,* DEI *singulari providentia, cui laus & honor in æternum.*

Ex hoc casu singulari sua sponte pullulant problemata quædam notatu digna, quæ tuo judicio, Vir clarissime, subjicio: quid mihi videatur, breviter subscribam, prout illud jam pennæ succurrit, dum hic Lipsiæ (absens à mea Bibliothecula) operam medicam ægrotanti cuidam fœminæ primariæ præstando, tanquam hospes vivo.

Ergò primò quæritur: Cur juvenis hic citiùs inebriatus ὑπνοβατεῖν vel somnambulonem egerit, quàm alio tempore, quod multis accidit? *An quia spirituum perturbatio propter pravas exhalationes ascendentes facultatem dijudicandi fefellit, ita ut phantasia bono quodam apparente commota, neglectis aliis circumstantiis citius partes motui destinatas ad motum incitarit, adjuvante spirituum agilitate, per copiam exhalationum introducta? Ut enim ebrii vigilantes adhuc sæpius contra rationis præscriptum ea peragunt, quæ phantasia imperat, quæ tamen sobrii non aggrederentur: ita multò magis iisdem dormientibus hoc accidere posse, verisimile est, tum quod per somnum cerebrum magis repleatur, & spiritus magis conturbentur, tum etiam quod intelligendi facultas, utraq; dijudicãdi potestas tunc temporis quiescat. Hinc etiam tot actiones per somnia nobis recurrere videntur, præsertim bene potis, nisi omninò cerebrũ copia vaporum quasi sepultũ sit.*

Secundò quæritur: Cur tanta celeritate & facilitate juvenis hic dormiendo ambulans, fenestram altiorem ascenderit? *An quia somnambulones omnia intrepidè audent & loca periculosa sæpiùs ascendunt, propterea quod vis discernendi, vaporum caligine sopita quasi jaceat, unde incogitantia præbet audaciam, quam spirituum constantia adjuvat? nam quemadmodum phrenetici in suis actionibus sunt vehementissimi (quicquid enim apprehendunt, firmiter sibi retinent, propterea quod operatione intellectivæ destituti, sola utuntur phantasia, quæ hoc unicum peragendum esse censet, unde maxima spirituum copia ad partes apprehensioni inservientes à phantasia mittitur) sic etiam somnambulones frequenter ob æstimativam quiescentem, periculosa loca ascendunt, periculi magnitudinem non perpendentes, idque præstant firmiter, quia phantasia huic unicæ operationi tantùm intenta est. Hinc etiam fit, ut nomine proprio vocati, cadunt, utpote quod ipsis admodum familiare phantasiam aliò revocet, unde consequenter à somno excitantur, & excitati magnitudinem periculi cognoscentes, formidare incipiunt, ac dissipatis spiritibus, atque aliò revocatis facultatibus debilitatis, cadunt & periclitantur.* Obs. 84.

Tertiò quæritur: Cur dormiendo delapsus juvenis minùs fuerit læsus? *An quia periculum tantum non fuit animadversum: etsi enim jacula prævisa minus nocent, non tamen illud ipsum hîc procedit, quia vigilantibus ita decidentibus ex consternatione timore vehementissimo spiritus omnes intrò ad suum principium recurrunt, unde partes externæ magis debilitantur, & citius impressiones alienas præter naturam sentiunt: talis autem consternatio & timor non adfuit dormienti. Quod si diceremus, resistendi conatum non fuisse in dormiente, quam ob causam decidens primò pedibus terram attigit (quod læsio plantarum superficialis testabatur) consequenter autem reliquis articulis non intensis & resistentibus, sed laxatis, statim in sinistrum latus decubuit. Quod si vigilans fuisset intensis articulationibus eo fine, ut violentiæ resisteret, vehementior fuisset impressio: prout enim resistentia major est, ita etiam actio redditur vehementior.*

Quartò quæritur: si à vehementi imaginatione per somnium fit ὑπνοβάσις, cur actorum hic somnambulo fuerit oblitus? *An quia diversæ sunt operationes phantasiæ & memoriæ, ut citius fiat specierum compositio à phantasia, quàm earundem tali vel tali modo compositarum à memoria conservatio? imò cum tota anima non admodum sit intenta his actionibus, obliviscuntur plerumque eorum quæ acta sunt, quemadmodum vigilantes interdum obliviscimur earum actionum, quos sine insigni intentione peragimus. Etsi verò præsens juvenis suæ actionis nullam haberet recordationem primis diebus, restitutus tamen confitebatur, se ea nocte (in qua casus accidebat) somnium habuisse, quod ad abitum omnia præpararit, & currum celeriter ascenderit, ubi phantasia fefellit dormientem, ut ad fenestram ascendendo currum se ascendere putarit. Hæserunt enim species illæ firmiter in imaginatione, quia in mandatis eidem datum erat, ut summo mane surgeret, & necessaria ad iter prepararet.*

Quintò quæritur: Unde post lapsum impotentia vigilandi, & per consequens lethargus inceperit? *An à pituitosis humoribus in cerebri regione putrescentibus, per contusionem ibidem fortè collectis, quod sanguis primis diebus ex aure sinistra profluens testabatur? Hinc igitur cerebri imbecillitas* unde

Obs.84. & 85.

unde pituitosæ exhalationes, principium nervorum continuò affecerunt, ita ut facultates ad sensum inepta reddita fuerint.

Sextò quæritur: Quomodo dictus æger à tot gravibus complicatis affectibus, febri scilicet, item sopore p.n. lipothymiis frequentibus, summaque totius corporis imbecillitate tam citò vires recuperare potuerit? *An quia hæc symptomata omnia non ex causis morbificis, longa serie propter partium imbecillitatem & concoctionum depravationem, quod frequenter accidit, generabantur, sed subitò propter lapsum insperatò accidentem? Ergò cum vires & respectu juvenilis ætatis fortiores, nec præcedentibus morbosis dispositionibus absumptæ essent, fieri potuit, ut citò sanitas pristina recolligeretur.*

Septimò quæritur: Cur in articulorum contusionibus & luxationibus, potiùs cataplasmata quàm inunctiones approbaverimus, præsertim in principio? *An quia inunctiones faciunt ad pororum obturationem, nec eam exiccandi potentiam habent, quam alia medicamina, quæ siccando & discutiendo id quod influxum est, absumunt, quod verò affluit impediunt? &c. Hæc sunt quæ raptim tuæ Dign. de præsenti casu referre volui: boni consule, & me, quod facis, ama. Dabam Lipsiæ τάχιστα Cal. Maji 1608.*

OBSERVATIO LXXXV.

De Somnambulonibus, & nonnullis aliis, qui ab alto deciderunt, absque magna læsione.

Ad

Clarissimum atque Doctissimum virum D. DOCT. GREGORIUM HORSTIUM, *Philosophum summum, & in Illustri Academia Giessena Hassor. Medicinæ Professorem longè celeberrimum, amicum singularem.*

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus. S. P. D.

RESponsum tuum doctissimum ad Observationem meam de Gangræna, tibi inscriptam, Vir undiquaque clarissime, & amice plurimùm honorande, accepi. Placuit omninò, illudque Observationi annexi. Accepi quoque Observationem tuam de Somnambulone, (eleganter sic à te, non autem ut ab aliis, Noctambulone vocato) raram profectò, & annotatione dignam. Quòd T. Excell. ipsam mihi inscribere dignata sit, ex eo summa sua in me humanitas & benevolentia elucescit. Faxit D.O.M. ut aliquando officiis, beneficiisque respondere possim. Problemata & nodos, quos ex præscripto casu proponis, tu ipsemet tam doctè, & perspicuè solvis, ut mihi opus non sit noctuas Athenas ferre. Ne tamen omninò nudam ad te mittam Epistolam, addam exemplum unum aut alterum de somnambulonibus, & iis, qui ab alto, absque læsione insigni ceciderunt, convalueruntque.

Obs.85.

EXEMPLUM I.

Quidam in agro Neocomensi ad Fontem Andreæ, Pierre Galantier nomine, vir probus, robustus, & optimo corporis habitu præditus, & quadragesimum annum ætatis agens, cum anno 1605. Neopolin ad lacum Neodunensem, amicos invisendi, & nuptias celebrandi causâ profectus esset, & quadam die in convivio præter voluntatem ad compotationes compelleretur urgereturque, effugit, & se in cubiculum quoddam secundæ contignationis domus, quò compotationes superfluas effugere posset, abscondidit. Circa mediam noctem, quum gravi ac profundo somno correptus esset, ac se ex convivio effugere & viridarium ingredi velle, somniaret, è lecto surgens, fenestram ascendit, indeque in terram cadit. Mox à somno expergefactus ejulat, & clamoribus suis domesticos excitat: qui accurrentes, ipsum semimortuum in hypocaustum transferunt. Vocato ejus loci Chirurgo, nulla deprehensa fuit læsio, præterquam quòd cutis circa talos ad murum ex parte abrasa fuerat. Talis itaque emplastris applicatis, inunctis item lumbis, & venâ in cubito secta, intra paucos dies sanitati restitutus fuit, & ad hunc usque diem sanus & incolumis vivit. Non enim adeò pridem, quum in agrum Neocomensem ad nobilem virum D. ISAIAM HORRICÆUM vocatus essem, prædictum Petrum Galantier ipsemet vidi, & illa, quæ acciderant, ab ipso, præsente nobili viro, excepi atque annotavi. Ab eo tamen tempore, nunquam simile quid sibi accidisse, affirmavit.

EXEMPLUM II.

Idem nobilis vir HORRICÆUS mihi retulit, se ante annos 20. in ditione Episcopatus Basileensis, paganam somnambulonem cognovisse, illamque noctu surrexisse, & dormiendo rem familiarem administrasse, imò & aliquando in campos ad operarios exspatiatam fuisse. Idque se suis vidisse oculis, mihi affirmavit.

EXEMPLUM III.

Lustrici propè Losannam ad lacum Lemannum civis quidam 28. annor. ætatis, à juventute somnambulonem egit. Qui cùm puer adhuc esset, frequenter noctu dormiendo è lecto surgebat, & per ædes & plateas obambulabat, vociferabatur, ac distinctè loquebatur. Id quod à multis visum & observatum est. Qui hujusmodi adhuc perageret, nisi uxor ejus illum coërceret, noctuque retineret. Hic tamen mentis nunquam usque adeò compos fuit.

EXEMPLUM IV.

Ante annos 24. cùm apud præstantissimum COSMUM SLOTANUM, Praxin Cheirurgicam exercerem, vocati fuimus ad puellum, trium circiter annorum ætatis, qui ex suprema domus altioris contignatione, in pavimentum lapideum decidens, cerebrum ejus aliquo modo commotum concussumque fuerat, unde statim vomitus cibi indigesti subsequutus. Slotanus accersitus, abrasis crinibus totum caput ad tertium usque diem oleo rosac. inunxit, pulverem rosar. & myrtillor. inspersit, & Enemata exhibuit. Tandem etiam capite per dies aliquot inuncto oleo suo ex floribus, æger convaluit.

EXEM-

EXEMPLUM V.

Obs. 85. & 86.

Eodem anno, vir quidam pius, & magni nominis Medicus, nec non amicus meus singularis, divinitùs servatus fuit. Cùm enim obscurâ tenebricosissimâque nocte, montem quendam, in quo fodinæ carbonum fossilium erant plurimæ, eques transiret, ac parùm à via rectâ deflecteret, unà cùm equo suo in fodinam, viginti cubitos (si rectè memini) altam decidit. Sed quia fodina illa adeò angusta fuerat, ut homo solus tantùm descendere posset, equus in medio tantummodo fixus & hærens remansit. Famulus quum Dominum suum viventem adhuc intellexisset, protinùs iterum equum suum conscendit, & summâ qua potuit festinatione rusticos è proximo pago accersit, qui secum restibus omnibusque necessariis allatis, virum istum planè illæsum è fodina extraxerunt, equo tamen mortuo.

Superiori anno Observationem de ligamenti sub lingua periculosa sectione ad te misi, an verò ad te pervenerit, ignoro: responsum enim nullum accepi. Puer ille nondum penitùs convaluit, incipit tamen paulatim obambulare, & vocabula nonnulla proferre.

His vale vir Amplissime, & diu fœliciter vive. Paterniaci Aventicor. 14. Julii 1609.

OBSERVATIO LXXXVI.

De gangræna gravissima ex morsu equi progenita.

Ad

Clarissimum atque Doctissimum virum DN. ANDREAM TOXOTIUM, *Medicinæ Doctorem longè excellentissimum, amicum singularem.*

cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

ANte triduum Clarissime atque amantissime Dn. D. TOXOTI, Soloduro redii, ubi post tuum à nobis abitum, circa nobilem virum DN. JACOBUM WALLIER continuò occupatus fui. Curatio, divinâ favente gratiâ, ex voto successit, uti procul dubio ex Clarissimo viro DN. D. SARAZENO, Medico celeberrimo (qui Basileâ rediens in transitu Soloduri, ipsum invisit) intellexisti. Pro congiario aureo, à generosis tuis mihi misso, ipsis, simul & T. Exc. nunc verbis gratias, quas possum, ago maximas. Quod si Deus Opt. Maxim. cœptis nostris posthac faveat, reipsa erga illos gratum animum meum declarandi, occasionem aliquam mihi non defuturam spero.

Observatio de scirrho in fundo ventriculi, & colo intestino.

Vetula illa, quam aliquoties hîc mecum invisisti, paulò post tuum discessum, planè extenuata, in Christo obdormivit. Cadaver, me absente, à domesticis meis apertum, inventum est hepar omninò putridum, adeoq; fœtidum, ut nullus fœtorem sufferre potuerit. Durities quam ipsemet non rarò mecum in hypochondrio dextro palpasti, scirrhus erat, qui intestino colo, & fundo ventriculi tenacissimè adhærebat. Hinc vomitus continuus & egerendi difficultas. Reliquæ partes propter fœtorem maximum perlustrari minimè potuerunt.

Obs. 86. Observatio de morsu equi.

Cæterùm casum de gangræna, ex morsu equi, cujus in via Mildunum versus, mentionem fecimus, nunc T. Exc. penitùs adumbrare statui, dum tamen de venenositate vulnerum, à feris inflictorum, prius verbum unum aut alterum præfatus fuero. Percrebuit apud vulgus cheirurgorum opinio, morsus equorum, canum, ursorum, leonum, ac similium beluarum, maximum ac exitiosum in se continere venenum. Hujus opinionis in causa sunt symptomata gravissima, quæ hujusmodi vulnera sequuntur, & præcipuè quod sæpissimè in gangrænam terminantur. Chirurgum non mediocriter in operibus artis cheirurgicæ versatum, familiariter novi, qui hac imbutus opinione, omnes morsus animalium, etiam non venenatorum, aut ferro candenti, aut oleo ferventi protinus inurebat, atque hac occasione plerumque sibi nomen crudelis Chirurgi parabat. Ego etsi hujusmodi vulnera nonnihil malignitatis in se continere profitear, quemadmodum postea dicam, attamen quomodo eorum opinio, qui ipsa absolutè venenosa esse sentiunt, fulciri possit, nondum video. Si enim morsus horum animalium, per se & absolutè venenosi essent, tunc profectò parvum quandoque vulnus, ab ipsis inflictum, non minus ac magnum, malignæ qualitatis particeps esset, quemadmodum videmus in morsu canis rabidi, ubi minimum quidem vulnus, si neglectum fuerit, mortem inferre potens est. Contrarium in prædictorum animalium, (nisi rabie infecta fuerint) morsibus observatur. Ingentia enim ac magna ab ipsis inflicta vulnera in primis ubi ossa simul sunt fracta, periculosa exitiosaque esse, nec non aliquando in gangrænam terminari, experientia fidem facit: præcipuè si fracturæ arctè nimis ligatæ aut error aliquis in curatione commissus fuerit. Unde igitur, inquies, pessima illa symptomata? Profectò ego planè sentio, ipsa magis ex contusione quàm ex venenosa aliqua qualitate horum animalium accidere. Cùm enim sint robustissima, vi sua contundunt, & conterunt musculos, venas, arteias, imò & ossa ipsa. Hinc dolor, hinc inflammatio, humorum affluxus, tandemque spirituum suffocatio & gangræna. Cujus rei exemplum memorabile mihi videre contigit, quod tibi viro doctissimo, & cheirurgicarum operationum avidissimo, prout promiseram, communicare non gravabor.

Anno 1579. quum Novisiæ Cheirurgiæ operam darem, civis quidam in oppido Zoons ad Rhenum, ab equo in brachio graviter morsu vulneratus fuit, cum carnis dilaceratione, & ossis fractione. Advocatus barbitonsor, ossa fracta in sedem naturalem reposuit: vulneri digestivum fracturæ verò medicamentum ex bolo armeno, farina, & albuminibus ovorum confectum, applicuit. Fascias item ferulasque apposuit, & fenestellam, quo vulnus quotidie absque fasciarum solutione curari posset, reliquit. Sed quia fascias ferulasque nimis arctè constrinxerat, auctus est dolor, auctus est & affluxus humorum. Et quia corpus neque à pravis humoribus, neq; ab abundantia sanguinis exoneratum fuerat, sequuta est inflammatio, tandemque gangræna. Magister JOH. DUMGENS, apud Novisienses Cheirurgus exerci-

Obs. 86. exercitatus, præceptor meus plurimùm honorandus, in consilium adhibitus, brachium scarificavit, unguentum Ægyptiacum, reliquaque medicamenta, quæ ad curationem gangrænæ requiruntur, applicuit; ita ut gangræna remiserit, tandemque brachium sanitati restitutum fuerit: sed curatio fuit & longa & laboriosa, non quod qualitas aliqua admodum maligna animadverteretur, sed quia os fractum fuerat, & gangræna supervenerat.

Ante paucos annos mulier quædam Bernæ, cùm ursis, qui continuò ibi in propriis fossis asservantur, escam obtulisset, ac ursus ipsius manum, ni fallor dextram, per cancellos arripuisset, adeò manum & brachium momordit, ut illud abscindere necesse esset. Non quod medici venosam aliquam qualitatem in morsu isto agnoscerent: sed quia caro simul & ossa penitus contusa, contritaque fuerant.

Cæterùm, etsi in morsu animalium prædictorum & per se non venenatorum, illam quam vulgus Cheirurgorum ipsis adscribit venenositatem, ut anteà quoque dixi, non inveniam: non negarem tamen, ab ipsis inflicta vulnera ab aliis, ense aut cultro incisis, nonnihil differre, imo etiam nonnihil in se continere posse malignitatis, atque proinde peculiarem curandi methodum requirere. Itaque ut omnia rectè, & ut artis est administrentur, morsus beluarum, sive equorum sive ursorum, canum, leonum, aprorum, (ut & de hominis morsu Obser. 84. Cent. 1. scripsimus) sic distinguo. Aut enim animal rabiosum est, aut solummodò commotum, & simpliciter iratum, cùm morsu violat: (Donec enim mansuetum, & minimè ira percitum, neminem mordebit, ut quidam morsum canis distinguit.) Unde affectus quilibet, peculiarem requirit curandi methodum. Si enim animal rabiosum fuerit, vulnus, sive id exigum, sive magnum extiterit, scarificare, & cauterio actuali inurere expedit, reliquaque remedia, quæ observatione 87. Cent. 1. & Observat. 98. hujus Centuriæ recensentur, applicanda erunt. In morsu verò ab animali non rabioso facto, inustione opus non est, ea tamen remedia, quæ ab alto ad superficiem trahunt, usurpanda sunt, idq; in eum finem, ut si quid maligni subesset, paulatim educeretur. Primò itaque vulnus aceto, in quo theriaca dissoluta est, abluo: postea, si vulnus parvum fuerit, spiritum vini, cum theriaca, filamentis impono, & emplastrum Basiliconis applico; Aut

℞. pulveris radic. angelicæ
aristoloch. rotundæ,
vincetoxici,
caryophyllatæ an. ʒj.
folior. scordii,
rutæ an. ℈. j. ſ.
theriacæ
extract. card. benedicti an ʒij.

Cum s. q. mellis rosacei fiat mixtura, in forma unguenti, quod filamentis imponatur. Unguentum hoc in omnibus vulneribus, ac ulceribus malignis & venenosis, anthrace, & similibus, præstantissimum est. Sin vulnus magnum, & contusio ingens fuerit, ut quam primum digeratur, affluxus humorum evitetur, necesse est, alioquin inflammatio, dolor ingens, aliaque pessima symptomata ferenda erunt. Statim itaque victus tenuis instituendus, corpus à pravis humoribus evacuandum, & vena, si nihil est quod obstat, tundenda erit. Membrum verò malè affectum oleo myrtino, & rosaceo inungere convenit. Defensivum quoque, ut affluxus humorum impediatur, applicandum. Vulneri verò sequens digestivum imponendum. Obs. 86.

℞. ceræ novæ,
colophoniæ,
gummi elemi an. ʒſ.
terebinth. lotæ in aqua cardui ben. ʒj.
olei rosacei,
amygdalar. dulcium,
de vitellis ovorum an. ʒj.

Liquefiant lento igne & percolentur, deinde admisce croci ℈j.
theriacæ,
extract. cardui bened. an. ʒiij.
vitellos ovorum N. ij.

Misce fiat unguentum.

Vulnere hoc modo satis digesto, imponatur anteà descriptum unguentum ex pulvere radicum Angelicæ, aristolochiæ rotundæ &c. tandemque emplastro diapalmeo, aut de cerussa, vel simili aliquo medicamento inducatur cicatrix. Si dolor supervenerit nimius, applicetur cataplasma aliquod annodynum, ex tractatu nostro de gangræna, vel de combustionibus, excerptum. Si fractura adfuerit, clementer & absque violentia reponantur ossa, diligenterque in sede naturali retineantur, absque ferularum tamen nimis arcta ligatione, ne fiat humorum attractio, calorisque & spirituum suffocatio, quemadmodum in viro illo, cujus antea memini, accidit. Pura astringentia, uti etiam emplastica hîc, propter insignem contusionem non conveniunt: sed quæ simul digerunt. Inuncto itaque toto membro oleo rosaceo & myrtino, sequens applicetur cataplasma.

℞. farinæ hordei ʒij.
pulv. rosarum rubear.
myrtillorum,
fœnigræci an. ʒſ.
pulv. scordii
foliorum rutæ an. ʒij.

Coquantur cum vino rubro, ad formam cataplasmatis: tum admisce.
croci pulverisati ℈j.
ol. rosacei
myrtillorum an. ʒj.
de vitellis ovorum ʒſ.
vitellos ovorum N. ij.

applicetur tepidè singulis diebus semel, præcipuè si contusio magna fuerit, idque usque ad decimum, aut decimum quartum diem, donec vulnus optimè digestum sit, & graviora symptomata non amplius sint timenda. Tum in fasciis & linteaminibus, quæ fracturæ circumponuntur, fenestella, ut vocant, per quam vulnus singulis diebus mundetur, relinquatur, fractura verò quarto aut etiam sexto quovis die tantummodò deliganda erit.

Hæc

Obs. 87.

Hæc ſunt, Vir clariſsime, quæ feſtinanti calamo hac de re T. Exc. ſcribere potui: quam, ut omnia, in bonam partem interpretari, & ſententiam ſuam reſcribere velit, rogo.

Obſervatio de ruptura umbilici.

Filiolæ meæ, quæ jam tertium menſem ætatis appropinquat, hiſce diebus, cùm graviter laboraſſet, tandem ruptus eſt umbilicus, ex quo etiam nunc multum ichoris extillat, qui ex hepate per venam umbilicalem provenire videtur: Interiora verò jam optimè ſeſe habent, & priſtinam valetudinem paulatim recuperat: Integram hiſtoriam alias fuſius videbis. Hiſce vale clariſsime atque amantiſsime DN. D. TOXOTI, & feliciter vive diu. Salutant te cum tuis Generoſis amici omnes, in primis Reverendus DN. Merula, DN. Oeconomus, DN. Conſul & domeſtici mei omnes. Paterniaci Aventicorum 8. Novembris 1609.

OBSERVATIO LXXXVII.

De Gangræna ex frigore ac congelatione.

ANno 1603. peregrinus Britannus Româ rediens, & in monte S. Bernardi à via rectâ deflectens, ac inter nives pernoctans, tantum frigus paſſus fuit, ut extremitates omnium digitorum dextræ manus, extincto in iſtis calore nativo, gangrænâ correptæ ſint. Exorto ſtatim dolore vehementiſsimo, viriumque proſtratione, maxima nonniſi cum difficultate Sedunum Valleſiorum pervenit, ejuſque loci Chirurgum quendam diligentem ſatis in conſilium adhibuit. Is videns gangrænam jam in ſphacelum degeneratum, apiceſque digitorum planè emortuos eſſe, carnem digitorum circum circa oſſa, prope carpum incidit, nec non ad proximum articulum uſque ſeparavit: digitos quinetiam in ipſis articulis novaculâ abſcidit. Idque tali artificio & dexteritate perfecit, ut poſtea gangræna ulterius, & partes ſanas invadere non potuerit. Sed quia ſerrâ ad hujuſmodi operationes aptâ, bonus iſte Vir minimè inſtructus, forcipe verò aut ſcalpro (ut plerique chirurgorum facere conſuevere) oſſa abrumpere, rem nefariam, ac artifice indignam eſſe cenſuit, miſerum huncce peregrinum Lauſannam ad me miſit: ubi præſente viro clariſſimo ac doctiſſimo Dn. ALBERTO ROSCIO, ejus Reip. Doctore Medico ordinario atque celeberrimo, Reverendo item viro Dn. JOHAN. RHETERIO, ibidem linguæ ſanctæ profeſſore digniſſimo, multiſque aliis, oſſa omnium digitorum dextræ manus ad metacarpum ſerra abſcidi: quo facto brevi convaluit, & in patriam rediit.

OBSERVATIO LXXXVIII.

Gangræna ex intemperie frigida & ſicca, cum defectu alimenti curata.

De ſympt. cauſ. l. 2.

CUm Senectus (Galeno teſte) intemperies quædam ſit, ad frigiditatem & ſiccitatem declinans, mirum nemini videri debet, morbos ex hac intemperie ortos, in ſenibus vix curari poſſe: Deficit enim in iis calor nativus, qui omnia vivificat, concoquit & inſtaurat, deficit & humidum radicale, quod omnes partes corporis humectat, atque colori nativo pabulum ſubminiſtrat. Econtrà abundat hæc ætas humoribus excrementitiis, quorum illuvie ſæpenumero calidum innatum paulatim ſuffocatur, aut ad minimum debilitatur: indè diminuuntur vires, ita ut morbis minimè reſiſtere poſſint. Hinc fit, ut Gangræna ex intemperie frigida & ſicca omnium ſit periculoſiſſima, præcipuè autem in ſenibus, & quibus partes principes malè afficiuntur. Incipitque hæc ſpecies gangrænæ circa extremitates, quum partes illæ prius nutrimento deſtituantur. Non immeritò itaque Benivenius ſcriptum reliquit, Gangrænam à digito pedis (id quod de hac ſpecie gangrænæ intelligendum) incipientem, mortalem eſſe. Ego, (ut ingenuè fatear) inter omnes quotquot hactenùs Gangrænâ ex intemperie frigidâ & ſicca, vel alimenti penuriâ laborantes vidi, unus tantummodò evaſit. Quam hiſtoriam hîc in gratiam juniorum Chirurgorum ſubjungere placuit, ut ſemper in morbis, quantumvis deſperatis, de ſanitate bene ſperent, atque ad eam recuperandam, ſummam diligentiam adhibeant.

Obs. 88.

Hiſtoria.

Anno 1582. die 20. Auguſti, cum eſſemus apud Illuſtriſsimum Principem Cliviacenſium, & Juliacenſium, Montenſium &c. in arce Bensburgenſi, Presbyter quidam, homo ſeptuagenarius & decrepitus, Gangrænâ ex intemperie frigida & ſicca, vel (ut rectius dicam) defectu caloris nativi & alimenti, in dextra tibia correptus fuit, ſine cauſa aliqua externa. Nullus in principio morbi dolor aderat, nullumque inflammationis indicium, ſed potiùs frigus in crure perſentiebatur. Undè ſtatim ad ſe accerſivit Clariſsimum D. D. GALENUM WIERUM, Archiatrum Principis, ac COSMUM SLOTANUM, ejuſdem Principis Chirurgum primarium, Præceptorem meum ſummè honorandum. Invenimus autem paulò ſupra talum puſtulam nigram, nucis avellanæ magnitudinem vix excedentem, & (ut dictum) ſine dolore, inflammatione, & tumore. Qua puſtulâ inciſâ, non nihil ichoris, coloris flavi effluxit, ſubjecta verò caro livida, & ſenſus expers erat. Puſtula mox in fœtidiſsimum ulcus degeneravit, quod intrà paucos dies tantâ ſævitiâ crus invaſerat, ut una ex parte ſemimortuum conſpiceretur. Unde ex conſilio Clariſs. D. Doct. WIERI, crus ubicunque ſuſpicio aliqua Gangrænæ aderat, ſcarificavimus; Cataplaſmata item, unguenta, aliaque plurima, quæ putredini adverſantur, & nativum calorem ſimul & nutrimentum attrahunt, applicuimus. Cæterùm Clariſs. D. Doctor WIERUS particularibus quibuſdam internis medicamentis calorem nativum refocillavit, & continuò bonis & euchymis alimentis inſtauravit. Sic DEI beneficio, & Medici hujus ac Chirurgi ſummâ diligentiâ atque induſtriâ, revocato tandem calore nativo, & humido radicali, putredo remiſit, reliqua quinetiam ſymptomata paulatim ceſſarunt. Mundificato dein ulcere, & penè ſanato, Cliviam reverſus eſt æger, ubi domi ſuæ adhuc ad tempus aliquod ſupervixerat.

OBSER-

Obs. 89.

OBSERVATIO LXXXIX.

De Gangræna ex intemperie frigidâ & siccâ, deque aliis observatione dignis in cadavere ex diuturno morbo absumpto, repertis.

POst longos aliquando & diuturnos morbos Gangrænam circa extremitates supervenire, & qua de causa id fiat, in tractatu de Gangræna satis superque demonstravi. Hujus verò rei exemplum memorabile mihi videre contigit, quod ità se habet.

Anno 1600. Uxor JACOBI BAGOLE, Curselliis in agro Paterniacensi, paulatim morbo admodùm intricato correpta fuit. Nunc enim palpitatione cordis, nunc dolore & torminibus ventris vexabatur: interim tamen appetitus non multùm prostratus fuit, ita ut pro more alimenta assumeret, quibus tamen parùm nutriebatur. Tussiculâ quinetiam, palpitatione cordis, & difficultate respirandi laborabat. Cùm circiter annos quatuor vitam hancce calamitosam vixisset, ac sceleti ferè instar extenuata esset, paulatim stupore & frigore in sinistra manu, præcipue circa extremitates digitorum, correpta est: symptomata tamen hæc ab initio tam exigua erant, vix ut percipi possent: nec aderat tumor, multò minùs inflammatio, imò nec dolor ullus. Intereà tamen extremitates digitorum & tota manus paulatim & (quod mirandum) absque dolore sphacelata & penitus emortua est. Ego mense Septembr. 1604. tribus nimirùm septimanis post inceptam sphacelationem digitorum, ad ipsum vocatus, brachium ad cubitum usque simul & digitos carbonum instar nigros, frigidissimos, & ita extenuatos, ut ossa vix tenuissima cute obtegerentur, offendi; nulla tamen, ut dixi, aderat inflammatio, neque dolor, imò ne quidem in loco illo, in quo calor nativus nondum penitus extinctus fuerat. Porrò etsi debilis illa, & perquam exigua recuperandæ sanitatis spes superesset, petierunt tamen tum maritus & amici, tum etiam ægra, ut brachium sibi amputarem. Paterniacum itaque adducta, quia malum adeò lento & tardo pede adjacentes partes invadebat, vix ut percipi animadvertique posset, visum fuit corpus ante operationem præparare. Itaque per dies aliquot vires, quantum fieri potuit, jusculis, & cibis optimis multumque nutrientibus, confectione item Alkermes, aquâ cinamomi, & Epithematibus, regioni cordis applicatis, instauravimus. Posteà præsente Reverendo Viro D. JOHAN. MERULA apud Paterniacenses verbi divini Ministro, ac Clarissimo & Doctissimo Viro D. ALBERTO HAUWENZWEIG Medicinæ Doctore, Consultissimo item Viro D. JOSUA CACHETO, Consule apud Paterniacenses meritissimo, multisque aliis ex primariis Paterniacensium, brachium supra cubitum, & quidem in parte sana, feliciter, & ferè sine dolore, & sanguinis profluvio, abscidi. Quæ sanguinem sistunt, & dolorem leniunt, pro primo apparatu applicui, deinde etiam ea, quæ digerunt, & pus movent. Unde vulnus brevi digestum fuit, adeò ut laudabile pus redderet: nihilominùs tamen circa undecimam post brachii abscissionem, gangræna denuò truncum invasit, ita ut paucos post dies è vita discederet.

Post mortem, in præsentia D. HAUWENZVVEIGII Doctoris Medicinæ, multorumque aliorum cadaver dissecui, & ea, quæ sequuntur, notatu digna in ipso observavi.

1. Abdomen serosi humoris plenum & extensum erat.

2. Mesenterium steatomatis multis scatebat.

3. Sub vena portæ, & quidem in ipso Pancreate scirrhus admodùm magnus conspiciebatur. Hunc principium & præcipuam causam hujus morbi tam diuturni, tamque gravis fuisse, rationi consentaneum est. Quia enim venæ portæ subjacebat, facilè impedire potuit, quò minùs chylus ad ipsum hepar perveniret, totumque corpus nutriret, uti quoque Observat. 70. centur. 1. demonstravimus. Hinc viribus paulatim prostratis, & calore nativo diminuto, sanguinem optimum & laudabilem generare non potuit. Quamobrem in juventute, & antequàm nupserat, debilis, pallida, & palpitationibus cordis obnoxia valdè fuerat. In matrimonio tamen meliùs se habuerat, & proles aliquot progenuerat. Circà annum verò 1600. symptomata omnia ingravescebant, ità ut continuò de dolore ventris, & quidem ea in parte, in qua scirrhum invenimus, conquereretur. Supervenerunt item dolores ventriculi & capitis, cum totius corporis imbecillitate, tussi continua, palpitatione cordis & appetitus imminutione. Itaque corpus sensim ita extenuatum fuit, ut ossa vix cute obtegerentur. Attamen interim dum ita laboraret, puellum progenuit, qui ad hunc usque annum 1608. quo hæc scripsi, bene se habet.

4. Hepar durum, pallidum, ac si elixatum fuisset, apparebat.

5. Pulmo dextrâ parte materiâ purulentâ ac fœtidâ, sinistrâ verò humore seroso, imbutus erat.

6. Per totam Pulmonis substantiam scirrhi plurimi, colore lividi, in quibus materia nigra, atramenti instar, contenta fuerat, conspiciebantur.

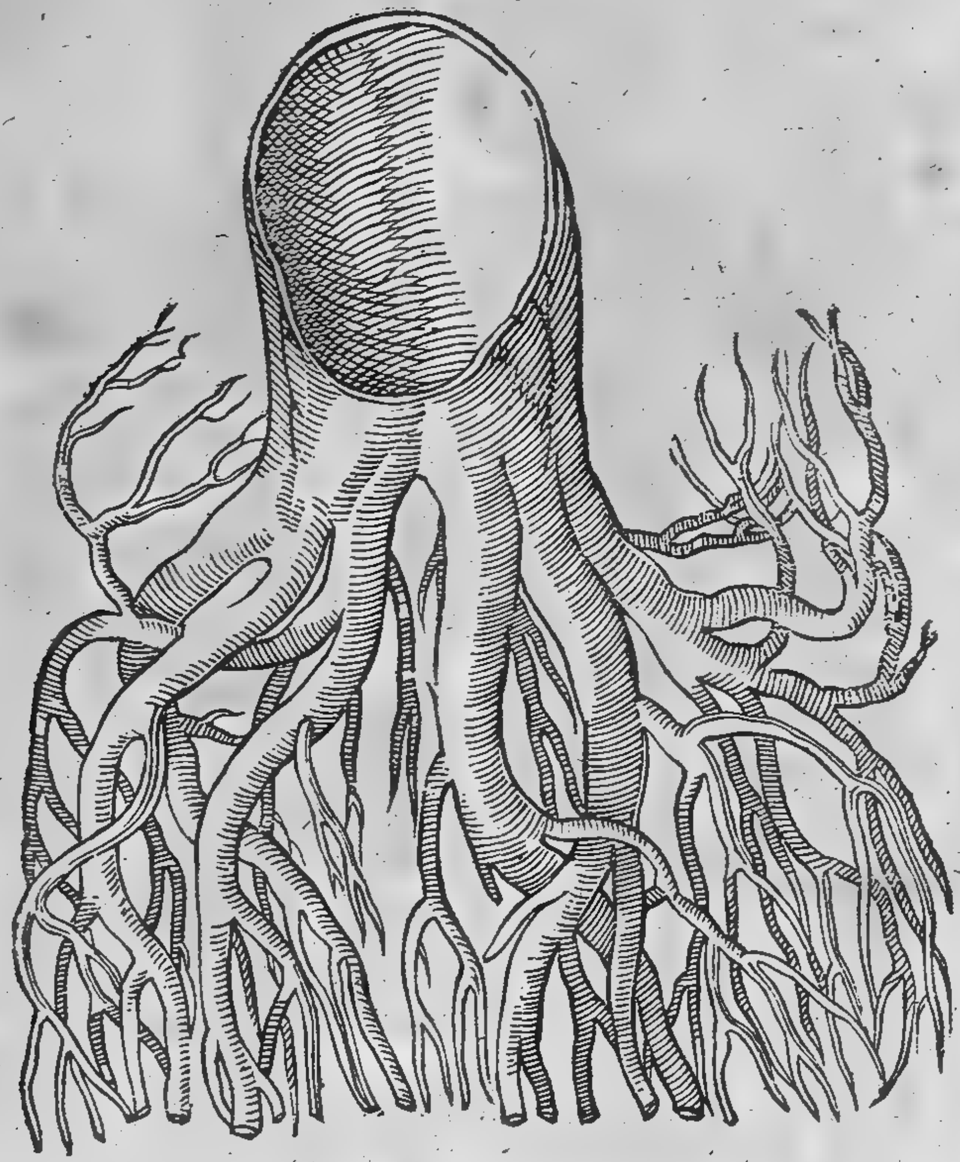
7. Lapides plurimi hinc inde per pulmonem, diversi coloris, parvi tamen omnes, reperiebantur, quorum ego nonnullos domi in Musæo meo reservo.

8. Cor sanguine planè exhaustum, extenuatum, ideoque, valdè diminutum & parvum erat.

9. Arteria venosa, quia in monstrosam amplitudinem extensa fuerat, eam hîc delineare placuit. Erat autem illa humore seroso impleta, qui, quia arteria hæc venosa ex simplici constat membrana, ut Galenus, de anatomic. administrat. lib. 7. docet, eam proculdubio in istam amplitudinem extenderat.

Arteria

Arteriæ Venosæ, à suo trunco abscissa delineatio.

OBSERVATIO XC.

De membrorum contusorum & contortorum periculosa extensione.

Avicen. l. 4. fen. 5. tractat. 1. c. 5. Amb. Pareus li. 16. cap. 6. lib. de Vigo libr. 6. tract. de disloeat. cap. 1.

NOn sine causa gravissima CELSUS lib. 8. cap. 11. & alii, monent, in dislocationibus, quicquid suo motum est loco, ante inflammationem reponendum esse. Sin illa adfuerit, quiescere oportere, nec membrum lacessere, usque dum inflammatio finita sit. Qui secùs faciunt, non leviora symptomata, imò & mortem nonnunquam inferunt, ut ex sequentibus exemplis apparet.

EXEMPLUM I.

Anno 1576. Puella quædam Novisiæ M. ANTONII barbitonsoris filia, inter ambulandum pedem sibi aliquo modo contorsit, contuditq;, absq; tamen ullâ dislocatione. Quamobrem primis diebus morbi, motus functiove membri vix impedita fuit, imò ambulabat, nec usque adeò difficulter. Quum verò affectum neglexisset, dolor post dies aliquot auctus, mox pes intumuit, & inflammatio sequuta fuit. At quia pater è vivis excesserat, mater Empiricum accersivit. Is pede apprehenso violenter illum extendit, atque ex una in alteram partem circumduxit ac contorsit. Postea bolum armenum cum farinis, & albumine ovi mixtum, applicuit, omniaque tandem fasciâ diligenter & arctè constrinxit. Hinc propter ineptam extensionem & contorsionem, auctus est dolor. Et quia corpus impurum erat, neque post operationem expurgatum, maximus humorum affluxus, aliaque symptomata sequuta sunt. Post dies aliquot, cùm M. JOAAN. DUMGENS, ibidem Chirurgum experientissimum & diligentissimum (apud quem tum temporis in Chirurgicis operam dedi) vocassent, pedem mirum in modum inflammatum & tumefactum offendit. Dolor magnus, & febris continua aderat, vigiliæ item & inquietudines. Symptomatis, quantum fieri potuit, prospexit. Tandem circa articulum, & quidem in diversis locis, abscessu rupto, plurimum serosi & acris humoris, (quem Germani *Gliedvvasser* appellant) effluxit, ligamenta quinetiam hinc inde putrida, & ossicula cariosa emanârunt. Post maximos & diuturnos cruciatus, imò & mortis discrimen, cessarunt symptomata, ita ut post menses circiter

Obs. 90. sed duobus suffulcris innixa, tandemque baculo incedere posset, sed per totam vitam claudicavit. Hujus rei ego sum testis ocularis.

EXEMPLUM II.

Similem casum Metis in juvene quodam Germano observare licuit, cui ex junctura pedis ossicula nonnulla eximere coacti fuimus. Tandem multis & longis adhibitis laboribus, DEI beneficio convaluit.

EXEMPLUM III.

Fœminam quandam, juvenem adhuc satis, in pago Wandalo in Ducatu Juliacensi cognovi, quam cùm quidam nebulo stuprare vellet, ipsaque sese ab illo defendere conaretur, genu sibi contorsit. Hinc paulatim exorto dolore inflammationevè, imprudenter ab Empirico genu extensum, atque hinc inde contortum fuit, symptomata gravissima, mortisque discrimen supervenerunt. Tandem nihilominùs convaluit, per totam vitam tameri, non nisi suffulcris innixa incedere potuit, uti ego ipsemet vidi.

EXEMPLUM IV.

Matrona quædam Paterniacensis septuagenaria, EVA VIGNON nomine, ante annos 12. in terram procidens, genu sibi aliquo modo contudit atque contorsit, illæsâ tamen ejus functione. Quare cùm res suas domesticas curaret, & in agros excurreret, interimque locum affectum mirum in modum labefactaret, aucto dolore, Empiricam quandam advocat. Illa quum genu supra modum extendisset, & ex uno in alterum latus hinc inde contorsisset, nec non Emplastrum ex pice applicuisset, exorto priùs dolore maximo, inflammatio, febris continua, aliaque symptomata supervenerunt, ita quidem, ut de vita actum esse, cuncti opinarentur. Tandem ex infima parte rotulæ abscessu rupto, per dies aliquot multum ichoris, deinde quoque materia digesta & bene cocta effluxit: hinc dolor, aliaque symptomata paulatim remiserunt, ulcus tamen ultra menses quatuordecim apertum remansit, quinetiam pus tam copiosè per illud effluxit, ut reliqua membra planè sceleton repræsentarent. Convaluit nihilominus Divino favore, posteà tamen ne pedem quidem, ut ita dicam, absque suffulcris movere potuit. Ego illam in hoc misero vitæ statu per multos annos cognovi, imò superiori anno ex fractura ejusdem tibiæ fœliciter curavi. Præterea verò die 26. Decemb. 1607. unà cum doctissimo viro Domino MICHAELE DORINGIO, Medicinæ Doctore, convictore meo suavissimo, genu inspeximus, & summâ qua potuimus diligentiâ, quæ notatu digna, annotavimus. Genu & coxa aliquantùm extenuata erant, ipsum verò genu immobile, & tibia coxam versùs retracta cernebatur. Sed quod præcipuè notandum, rotula situ naturali amota, & altitudine quatuor digitorum sursum, coxamque versùs retracta erat, quod signum, Tendinem, cujus beneficio rotula ossi tibiæ alligabatur, erosum atque ab ipso osse separatum fuisse. Tumor nullus aderat, de dolore tamen, quotiescunque tempestas mutaretur, sed inprimis frigidiore & humidiore aeris constitutione, conquerebatur.

EXEMPLUM V.

Obs. 90. & 91. Autumno superiori 1607. infans quidam à Nobiliss. Viro D. NICOLAO à WARTENWIL, Dn. in Willart ad Muratum, ad curandum mihi commissus fuit. Cui imperitus barbitonsor, dum mero ingurgitatus esset, brachium sinistrum, nescio quam ob inflationem carpi, ita extenderat atque contorserat, ut maximus dolor & inflammatio totius brachii sequuta sit. Circa carpum & metacarpum duobus in locis ruptâ vomicâ, curationem præsentibus Doctissimis Viris D. MICHAELE DORINGIO Medicinæ Doctore, & EMANUELE URSTISIO Artium liberalium Magistro, convictoribus meis, spacio unius mensis feliciter absolvimus, nullo in brachio impedimento relicto.

EXEMPLUM VI.

Anno 1609. 9. Novembris Paterniaci unà cum Clarissimo ac doctissimo Viro DN. ANDREA WEICKIO, Medicinæ Doctore, convictore meo suavissimo, puellam, quæ Grandissonio Paterniacum adducta fuerat, invisi. Illa ante menses duos, cum ex sepe in terram satis aridam prosiliret, pedes sibi aliquantum contorserat. Exorto dolore inflammationeve, Empiricus adhibitus fuit: qui pedes adeò extendit, & hinc inde contorsit, ut aucto dolore & inflammatione, sequuti sint abscessus, & circumcirca articulos pedum, & quidem diversis in locis, ulcera sinuosa, ex quib. serosus humor copiosè effluebat. Dolor in ipsis articulis adeò magnus ac pungens erat, ut pedes vix movere, multò minus incedere posset.

ADMONITIO AD TYRONES.

Plura hujus argumenti exempla in medium adferre possem, sed vereor ne lectori sit tædiosum. Prudenter itaque & cautè ut Chirurgus in ejusmodi casibus agat, necesse est. Inprimis autem explorare debet, an dislocatio aliqua adsit, necne? Si enim dislocatio nulla adsit, ad quid, quæso, extensio? nisi ægram periclitari velis, id quod hominem probum, & rationalem Chirurgum minimè decet. Sin autem dislocatio adsit, ea protinùs reponenda. Quod si ab initio Chirurgus vocatus non fuerit, ita ut membrum affectum jam intumuerit, & inflammatione torqueatur, victus tenuis præscribendus, corpusque à pravis humoribus repurgandum erit. Vena item, si necessitas requirat, & nihil adsit quod obstare possit, tundenda; loco verò affecto repellentia applicanda sunt, donec sævitia inflammationis aliquo modo sit sedata, tum operatio tentanda, sed blandè ut fiant omnia, prospiciendum. Hoc modo procedenti, & DEUM OPT. MAX. invocanti, omnia ex voto succedent.

OBSERVATIO XCI.

Ex nimis tarda solutione deligationum in fracturis, quæ symptomata sequuta?

QUia in superiori Observatione de Empiricis operationibus egimus, non multùm ab instituto aberrare existimo, si, quid ex tarda solutione deligationum in fracturis accidisse observaverim,

verim, hic annectam, ut tyrones inde, quomodo in ejusmodi casibus procedendum, ediscant.

EXEMPLUM I.

Quidam ex domesticis Domini SAMUELIS MORATELLI, civis Paterniacensis, vir robustus & optimo corporis habitu præditus, æstatis tempore brachium sibi ad cubitum fregit. Et quia tum temporis Basileam profectus eram, rusticum quendam, (qui in hoc tractu præ aliis etiam exercitatis chirurgis in fracturis ac dislocationibus reponendis extollitur) ex pago proximo accersiverunt. Conjux quoque mea, quia non rarò, me absente, fracturas ac dislocutiones reposuerat, & sanitati restituerat, simul vocata fuit, ad meum quoque finem, ut domestici mei vulnus, quod fracturam comitabatur (cujus curam rusticus ille Empiricus aggredi nolebat) curarent. In locum suum fractura reposita, emplastrum ex pice flava applicuit, fasciisque & spleniis omnia deligavit, (relicto tamen foramine pro vulneris mundificatione) & ne ante decimum tertium diem solverentur fasciæ, splenia, & emplastrum amoveretur, jussit, domumque se tontulit. Quid fit? Alterâ die post denuò dolor supervenit, qui paulatim auctus erat. Interim domestici mei, qui vulnus quotidie curabant, ægrum & adstantes, ut emplastrum amoveretur, admonuerunt, sed frustrà: maluerunt enim impostorum, quàm in arte versatorum consilium sequi, dolore tamen magis magisque aucto, tandem parére coacti fuerunt. Præsentibus itaque D. MORATELLO, aliisque fide dignis hominibus, fractura à domesticis meis soluta, emplastroque ablato, brachium non solùm tribus in locis exulceratum offenderunt, verùm etiam tam fœtens, ut hinc inde vermes, quales in carne putrida generari solent, conspicerentur. Imposito itaque unguento nostro Ægyptiaco, & Cataplasmate aliquo, putredini resistente, applicato, curationem feliciter absolverunt, brachiumque pristinæ sanitati domestici mei restituerunt.

EXEMPLUM II.

Sabaudus quidam, vir senex ac decrepitus, Genevæ in ponte Rhodani ex equo delapsus, tibiam sibi paulò supra malleolum fregit. D. JOH. GRIFFONIO mecum advocato, fracturam feliciter reposuimus, omnisque dolor protinùs sedatus fuit. Tertio die post, quum fracturam solvere vellemus, æger recusabat: ajebat enim, sibi à quodam amico, & in arte versato (erat autem is Empiricus) significatum, fracturam ante septimam diem non esse solvendam. Quinto tamen die morbi, dolore exorto, & propter serias admonitiones D. GRIFFONII, in præsentia D. JANI ANTONII SARAZENI Medici Regii, soluta fractura, pustulæ multæ ac lividæ, quæ gangrænam proximam significabant, conspectæ fuerunt. Scarificata tamen tibia, & medicamentis gangrænæ adversantibus applicatis, tandem convaluit.

EXEMPLUM III.

Rusticus ex pago quodam in agro Paterniacensi, sub plaustro lignis onusto, pedem adeò sibi fregit, ut à junctura separatus, & mirum in modum contractus esset. Advocatus ego, antequam manum adhiberem, utque opprobrium omne præcaverem, adstantibus sequentia significare visum fuit. Primò etiamsi summa adhiberetur diligentia, curationem nihilominùs, propter magnitudinem morbi, ante menses sex vix absolvi posse. Secundò, quia fractura ingens, claudicationem impediri non posse. Tertiò, quia ego tum temporis cum aliis quoque ægris occupatus, necesse esse, ut ægrum ad me adducerent. Ad hæc cùm parentes & adstantes consensissent, fracturam reposui, & domum redii, expectavique donec ægrum adducerent, sed frustrà. Tanta enim fuit apud eos negligentia; ut ægrum apud se retinerent, neque quenquam alium, qui fascias, medicamentaque mutasset, advocarent. Post itaque dies aliquot, rursus dolore acerbissimo, inflammatione item ac fœtore subortis, miser ille extinctus est.

EXEMPLUM IV.

Ego quoque, quum in solutione fracturæ cujusdam nobilis Belgæ non satis diligens essem, ac à decimo quarto usque ad vigesimum primum diem, medicamenta minimè mutassem, callus adeò magnus procreatus est, ut indè maxima deformitas tibiæ sequuta fuisset, nisi protinùs callum repressissem. Quâ vero id methodo factum sit, Lector ex Observatione 91. Centur. 1. colligere poterit.

ANNOTATIO.

Ut itaque cautè ac securè agamus, secundo aut ad minimum tertio quoque die, Hippocrate & Galeno docente, fractura solvenda est, idque in eum finem, ne in membro, præter solitum cooperto, dolor aut pruritus suboriatur, neque ejus humoris, qui jam parti affectæ infixus est, perspiratio prohibeatur. Post septimum, etiamsi non usque adeò necesse sit toties fracturas solvere, partemque affectam inspicere solitus sum.

Hippoc. loc. de fracturis. Galen. introduct. seu medic. eo. cap. 30. Methodi med. l. 6.

OBSERVATIO XCII.

De Euphorbio.

Ad

Amplissimum atque Celeberrimum Virum

DN. D. CASPARUM BAUHINUM, Illust. Ducis Würtembergici & Teccii &c. Medicum, nec non Anatomicum & Botanicum in Academia Basileensi ordinarium.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

In ulcerum curatione, vir Amplissime, nihil fermè occurrit, quod Chirurgo majorem pariat molestiam, atque plus negotii facessat, quàm si ulcus cariem in osse sibi adjunctam habeat, præcipuè si profunda fuerit, propter humorem ossi imbutum. Ad hujus autem humoris exiccationem & ossis decidentiam, tum ab antiquis, tum neotericis Medicis ac Chirurgis, præstantius cauterio actuali nihil excogitatum est, quo & ego non rarò maximo cum fructu usus sum. Post Cauterium actuale, euphorbium hoc in casu secundum sibi locum vendicare, facilè concedo.

Obs. 92.

Quandoquidem non solùm quia acre est, & calidum in quarto gradu, humores ossi imbutos exiccat, sed videtur occultâ quadam facultate hîc convenire. Non immeritò itaque à Dioscoride, Avicenna, & recentioribus Medicis in cariosis ossibus præ aliis medicamentis celebratur. Ego etsi hactenus in cariosis ossibus Euphorbio maximo cum fructu usus fui, una tamen mihi occurrit difficultas, nimirum an verum Euphorbium, cujus Dioscorides mentionem facit, hodie ad nos advehatur? Scribunt enim Dioscorides & Avicenna, beneficio euphorbii cariem ossis una die abscedere, id quod nostrum vix spacio quadraginta dierum præstat: neque proximam carnem adurit, quemadmodum Diosc. & Avicen. de suo Euphorbio scribunt. Hinc verisimile est, aut textum Dioscoridis adulteratum esse, aut Euphorbium antiquorum apud nos non extare. Sed quis doctorum virorum hujus seculi T. Excell. nodum huncce meliùs solvere poterit? quem ut solvere dignetur, obnixè rogo. Cæterùm Dioscorides & Avicenna monent, ut si quando quis Euphorbio uti voluerit, propter ejus summam acredinem atque caliditatem, ossium circumjacentem carnem linimentis aut ceratis diligenter ac probè communiat, ne contactu carnis inflammationem excitet. Vesalius in sua Chirurgia, & Fallopius in tractatu de ulceribus, non minùs hac de re solliciti sunt. Hinc factum, ut à multis annis Euphorbio uti ausus non fuerim, propter metum inflammationis aut doloris. Deinde non exigua erat molestia, circumjacentem carnem quoties cunque ulcus curare necesse fuit, ita diligenter munire. Paulatim tamen experientia, contrarium me edocuit, nimirùm Euphorbium nostrum, etsi linguam & nares vehementer mordicet ac vellicet, in ulceribus tamen, etiamsi copiosè iis inspergatur, nullam inflammationem aut dolorem excitare. Felici itaque cum successu in ossa cariosa, carne denudata, etiam immunitis ulcerum labris, quotidie, aut alternis diebus eo inspersο, utor: sicuti doctiss. D. M. EMAN. URSTISIUS, qui has Excell. T. tradidit, sæpissimè apud me vidit, etiam in pueris.

Dioscor. lib. 3. c. 96. Avicenna lib. 2. tract. 2. cap. 236

Ante annos aliquot, cùm hæc coram Dom. D. ABELE ROSCIO, apud Lausannenses Medico doctissimo, longaque experientia prædito, narrarem, miratus fuit. Quapropter petii, ut ille ipsemet in Officina Pharmaceutica Euphorbium optimum sibi eligeret, & in pulverem redigi curaret. Quo facto, puerum 14. annor. natum, & ulcere in anteriore parte cruris (in quo anterior pars ossis tibiæ, sive focilis majoris, longitudine spithamæ denudata erat) laborantem, accessimus. Tunc temporis ulcus implevi pulvere Euphorbii, deindè filamentis siccis, & emplastro diapalmatis superimpositis, in alterum usque diem reliqui, quo denuò Medicum ad ægrum duxi, qui dum nullam neque pulsus, neque urinæ mutationem perciperet, multò minùs dolorem aut inflammationem aliquam adesse videret, rei novitate obstupuit, quod oculari demonstratione viderit, Euphorbii sævitiam atque acrimoniam in ulceribus tantam non esse, sicuti à doctissimis & præstantissimis Medicis divulgatum atque proclamatum.

Obs. 93.

De quadam Trissaginis specie. Porrò apographum Observationum de quadam Trissaginis specie, & Alliaria, quas olim Clariss. atque Doctiss. D. GEORGIO JENISCHIO (cujus ego nunquam nisi effusis lachrymis, propter summam illam, quæ inter nos fuit amicitiam, recordor) inscripseram, nunc Excell. T. Studii hujus Botanici lumini celeberrimo, communico. Ille, quia paulò pòst ex hac vita ad beatorum sedes demigravit, ad illas non respondit. Tuæ itaque Excell. sententiam atque opinionem scire aveo. Hac Æstate duas singulares, mihique raras, fungi species observare licuit. Una ramosa existit, & Rosam Hyerocontheam planè refert, nisi quòd in sua basi multò sit spissior, hæc exteriùs flavescit, interiùs verò instar agarici albescit: Crescit in locis arenosis, altitudine circiter semipedali. Altera clavam aliquo modo depressam repræsentat, excrescit in longitudinem trium pollicum, horum fungorum multi ex una eademque basi proveniunt, qui extrinsecùs nigri, intrinsecùs verò albi, duri item & solidi, in locis umbrosis, humidis & lutosis crescentes. Unius atque alterius fungorum horum portiunculam ad Excell. T. mitto, vehementer rogans, ut omnia æqui bonique consulere dignetur. Vale Vir Amplissime, & Æsculapiadeæ familiæ decus longè celeberrimum, cum tuis omnibus, quos tecum ego & COLINITAEA mea demissè salutamus. Paterniaci Aventicor. 10. Decembr. 1607.

De quadam fungi.

OBSERVATIO XCIII.

De altera quadam Scordii specie.

ad

Clarissimum & Doctissimum virum

D. GEORGIUM JENISCHIUM, Medicinæ Doct. & Generosi Baronis à Zerotin, Medicum ordinarium.

Cui

Guilhelmus Fabritius Hildanus

S. P. D.

NOn minùs verum, quàm elegans dictum est, Clarissime atque amantissime Jenischi, similitudine morum & studiorum procreari amicitiam. Cujus dicti veritatem egomet in te, naturæ abditorum scrutatori sagacissimo, expertus sum. Cùm enim Genevæ ex ineunte nostra amicitia ac conversatione te inter reliqua præclara studia, Botanicæ & Anatomicæ scientiæ non tantùm studiosum, sed etiam curiosum viderem, non potui te non amare & colere, huncque meum ergà te amorem, ob loci distantiam argumento hoc de Scordio nostro altero (quod in curanda Gangræna non postremum obtinet locum) testificari, tuumque judicium de eadem re officiosè abs te expetere. Omissa igitur primâ specie Scordii, quæ verum Scordium dici meretur, secundam aggredior, quam vulgus Herbariorum Chamædryos, sive Trissaginis speciem statuit, quam tamen potius esse speciem Scordii existimo, suntque hæ meæ rationes. Primò, quia vires ferè easdem cum vero Scordio obtinet, prout ego sæpiùs ab ipsa experientia edoctus sum: resistit enim putredini, exiccat & mundificat ulcera putrida

1. Ratio.

Obs. 94. putrida ac gangrænosa, quamvis viribus vero scordio non sit conferenda.

2. Ratio. Secundò, quoad radicem, quæ valdè convenit cum radice veri scordii; etenim ramos suos latè extendit, sed in hoc differt, quòd durior sit, & magis lignea. Caulis quadratus, & ejusdem coloris cum vero scordio, sed ut radix, durior. Flos, si colorem, si magnitudinem & formam inspicias, prorsus idem est cum vero scordio: tota item hæc herba gustu amara atque ingrata est: odore allii, & ut verbo dicam, in toto simillima Scordio, nisi quòd amaritudine, odore, ut & viribus vero scordio aliquantum sit inferior, & folia magis incisa habeat.

Cum igitur alterum hoc scordium, vero scordio per omnia simile, quumque hoc ubique & copiosè non possit reperiri, ejus loco illud (quod ubivis fere prodit) substituo, sed quoniam gustu, viribus & effectu inferius priori, dosin ejus duplico, ut quod viribus seu qualitatibus deest, quantitate recompensetur, cujus dosis duplicationem in Gangræna & ejusmodi putridis ulceribus curandis, felici successu ægris convenientem & utilem esse, non rarò expertus sum. Habes itaque, amantissime Dn. D. JENISCHI, peculiarem meam de secunda specie Scordii Observationem, de qua judicium ac sententiam tuam expecto. Vale & me, ut hactenus, amore tuo solito prosequi digneris, vehementer abs te peto Lausannæ 10. Junii 1597.

OBSERVATIO XCIV.

De Alliaria.

Idem ad eundem

Clarissimum D. Doctorem

GEORGIUM JENISCHIUM.

QUalis mea sit opinio, Vir Clarissime, atque amicorum longè charissime, de secunda Chamædryos sive Trissaginis specie, superioribus meis ad te literis datis, satis superque declaravi. Nunc idem argumentum prosequens, de ALLIARIA paucis ad te scribere statui. Qualis autem illa herba sit, etiam tyrones norunt. Ego de viribus inquirendis solummodò sum sollicitus, ob hanc præcipuè causam, quod nunc Tractatum meum de Gangræna & Sphacelo, denuò præ manibus habeo, in quo medicamenta tam simplicia quàm composita, quæ hactenùs selectiora observavi, in memoriam revoco. Habet enim singularem vim ac proprietatem, qua putredini adversatur. Ideoque ulcera putrida ac sordida abstergit & mundificat, minori tamen cum efficacia, quã verum Scordium, uti ego reipsa primo quoq; nostro conventu, Deo dante, tibi ad oculos demonstrabo. Mirum igitur nemini videri debet, si nonnulli antiquorum, Arabum præcipuè, pro Scordio vero Alliariam aliquando substituerint, non quod verum scordium ipsius fuerit incognitum, sed quod in Alliaria easdem ferè vires cum Scordio repererint. Sed quæris forsan, cur ita sim sollicitus de Alliaria, cum scordium multò sit præstantius? Causa est, quod scordium in multis regionibus minimè crescat, neque nisi siccum, & ut plurimum obsoletum haberi possit, cum Alliaria ubique locorum prodeat. Sed Obs. 94. quia in exiccata herba parùm facultatis & virium remanere expertus sum, idcircò ipsam in fine Aprilis, aut ineunte Majo colligere soleo, & postquàm per diem unum in umbra exiccata fuerit, minutim incido, contundoque in mortario, & prælo succum exprimo, quem in vitreis ampullis superinfuso parùm olei, annum integrum, imò ad tres usque annos reservo. Idem quoque succus sartagini infusus, lento igne inspissari potest, & ad eundem usum in multos annos reservari. Magma deinde exiccatum, & in cineres redactum, aut ex eo sal extractum, maximo cum fructu mundificativis admisceo. Succum verò sive simplicem, sive inspissatum, unguentis & cataplasmatibus indo, ad Gangrænam, aliaque ulcera putrida, sordida ac maligna, uti in meo tractatu de Gangræna & sphacelo videbis. Abstergit enim, ut anteà monui, mundificat, & putredini resistit, parùmque à vero scordio, minùs verò ab altero, cujus in ultima ad te data epistola memini, discrepat. Ex quibus summa Dei ergà nos miseros homines clementia atque misericordia elucescit, quòd ea, quæ ad profligandos morbos maximè sunt necessaria, ubique provenire voluit. Ita ut plane existimem, in unaquaque regione, si quis diligenter proprietates, virtutes, atque præparationes simplicium inquirere vellet, facilè ea omnia, quæ ad sanitatem conservandam, & morbos depellendos necessaria, inveniri posse. Quod si quid, Vir clariss. hac in re observaveris, mihi amicè communicare ne dedigneris. Interim Deum supplex oro, ut te quam diutissimè incolumem & salvum conservet. Raptim Lausannæ 2. Decemb. 1597.

DE ALLIARIA.

Amplissimi atque Celeberrimi Viri

DN. D. CASPARI BAUHINI, Illustr. Duc. Wirtembergici & Teccii &c. Medici, nec non Anatomici & Botanici in Academia Basileensi ordinarii.

Ad

GUILHELMUM FABRICIUM HILD. Responsio.

V*Ulgarẽ hanc plantam* ALLIARIAM *dictam, ad Allii societatem* a *non forma, sed odor & sapor pertrahunt, siquidem* b *folia trita ingratum, & planè alliatum odorem referunt: vel Porri* c *sectivi cum Nasturtio contusi, odorem repræsentant.*

Hæc ex radice d *longiuscula, ejusdem cum foliis odore recta, tenui, duriuscula,* e *aliquando lignosa, &* f *alba: Caules tenues, rotundi, cubito* g *altiores exurgunt. Folia primò prodeuntia subrotunda, violæ* h *Martiæ similia, ac latiora, quæ juxta pediculũ introcedunt coloris herbacei, quæ ubi in caulem abierunt, oblonga redduntur, acuminata, aliquando in* i *angulos exeuntia, per ambitũ laciniata, vel incisa, ut* k *Urticæ, vel Melyssophylli effigiem quadantenùs referant; sed læviora, nec ita rugosa, ad pediculum latiora: aliquando folio est amplissimo latissimoq; dodrantẽ videlicet longo & lato, quod cũ Thalio notavimus.*

a Dodon. edit. post.
b Lugd. Eris. Cord. Fuchs. habent odorẽ allii, Pandect. Anguill.
c Trac. Lonic.
d Matthiol. Lugd. oblonga Dodon. breviuscula Trag.
e Anguill. Vercell. candida, Pena, Lugdun.
f Dodon.

Obs. 94.

mus. In caulium summitate circa ramulos, flosculos multos candidos, & quasi congestos fert: quibus siliquæ tennes, oblonga m Chelidoniæ aut Napi haud absimiles, semine nigro exiguo repleta succedunt.

NOMEN. Quomodo veteribus Græcis & Latinis appellata sit, nendum constat; fortè à Dioscoride prætermissa. Tragus tamen Thlaspidium secundum Cratevæ censuit: sed brevior est Dioscorid. lib. 2. cap. 106. quàm ut certi quid statui possit: Alterum inquit, Thlaspi recenset Cratevas, quod aliqui Persicum sinapi vocant, latis foliis & radicibus magnis, quod & ipsum Ischiadicorum infusionibus admiscetur. Sic Pena in Adversariis, Alectorolopho Plinii nō pessumè quadrare hujus delineationem scribit, & ex eo Lugdun. quare & Dalechampius in Plinium, quorundam opinione Alliariam esse monet. Sed opinionem hanc non probamus, quia verba Plinii lib. 27. cap. 5. sic habent: Allectorolophos, quæ apud nos crista dicitur; folia habet similia gallinaceæ cristæ, plura, caulem tenuem, semen nigrum in siliquis. Alliaria vulgò Herbariis, Trago, (cui & Thlaspi cornutum) Fuchs. Matth. Dodon. gallica editione & post Vercellens. Lob Lonicero, Thalio, Cæsalp. Lugd. Tabernam. Camer. Gerardo: Alliastrum vel Alliaris, Gesnero historia: Alliaria altera, Amato: Alliaria, Rima marina, Alliarica, Pes asini, Pandect. Eric. Cordo. Monachi in Mesuem: Rima Maria, Anguill. Germanis Knoblauchkraut, Leuchell, Saßkraut, Salsekraut. Belgis Loock sonder Loock, id est, Allium non bulbosum: Anglis Sauce alone, & Iacke ofthe hedge; Gallis Alliayre, l'herbe aux aulx: Italis Alliaria: Bohemis Czesenkouua hylena: Polonis Czosakouziee rotore, ossa noga.

TEMPUS. Martio, communiter Aprili mense provenit: Maji mens. initio, & Junio floret.

LOCUS. Spontè locis incultis, umbrosis circa muros, hortorum sepes, & cavernas, quæ lacertarum & aliorū animalium habitationes sunt a provenit: rariùs ad b pratorum & agrorum c margines: in arundinetis nonnulli d, alii e in salicetis & alnetis caduis, & ad ripas Boleti in Silesia notaverant.

TEMPERAMENTUM. Cùm Allium suboleat, eodē Temperamento præditum esse, quidam f volunt: quare calefacere & desiccare, non tamen perinde atque Allium, alii g ad Nasturtii naturam accedere statuunt. Sanè cum tota gustu calidiusculo sit, secundo ordine calefacere & siccare h censemus. Semen tamen ferventius existit, quare voluerunt aliqui i rectiùs exteriùs, quàm intrinsecùs exhiberi: omnia, quæ Nasturtium, posse, sed minori efficacia, Fuchs. scribit. Calefacit, aperit, k incidit, digerit, provocat, crassos humores extenuat, lentosq; incidit.

USUS. Etsi in Medicina usum nullum cognitum habuerit, a aliquibus attamen, & in culinis usum invenit, & remediis tam internis, quàm externis utiliter exhibetur.

Martio enim & Aprili, folia b recentia ad condimenta, intinctus & salsamenta adhibentur, & pro Allio substituuntur. Foliis b contusis cum piscibus salitis nonnulli pro condimentis vescuntur.

Allii c embammatibus jungunt, aceto, sale, & zinzibere condita: hæc enim non sunt nimiùm ferventia, & utiliora iis, quæ ex sinapi fiunt: quare & Angliæ d mulierculæ folia succulenta tusa, salsamentis frequenter miscent, ad incolumitatem annuam tuendam, primo Vere commendantes. In Medicina e facultates tribuuntur, quæ & Nasturtio & sinapi: Multò tamen mitior, & usu commodior existit: Alii f ad Erysemum aut Erucam facultate referre volunt.

Herba decoctum Asthmaticis utile, sive solum, vel in aqua g & oleo decoctum, & epotum.

Seminis usus esse potest, ad h humores crassos in pectore incidendos, quare tußientibus cōmendāt.

Succus febribus malignis convenit.

EXTRINSECUS. Succus h vel semen in pulverē redactū, narib9 inditū, sternutamēta provocat: Epilepticos ac Lethargicos excitat. Semen i cum aceto Emplastri modo, mulieribus strangulatu uteri laborantibus, pectini utiliter imponitur, easdem excitat.

Semen k in eundem usum linteo sacculo digiti longitudine & crassitie insui potest, & uteri collo inseri.

Sunt qui folia Enematibus incoquant, quæ vel ad Coli, vel ad nephriticos dolores injiciuntur, à quibus non tantùm flatus insigniter discuti, sed etiam ex calculo dolores mitigari ac sopiri l volunt. Sic etiam, adversùs coxendicum affectus, clysteribus rectè adjungi m statuunt.

Folia trita, & imposita, Noli me tangere sanare, testis est Pandectarum author, quare & succum & pulverem utilia esse in malignis ulceribus Cancrum minantibus, Camerarius auctor est.

Officinæ a olim pro Scordio perperam usæ sunt: odore b quidem, sed nec facie nec facultatibus planta hæc scordium æmulatur: quare Monachi in Mesuen c monent, ne quis odore Scordii decipiatur, & Alliariam vulgò dictam accipiat; quamvis magna sit ratione faciei differentia. Arabes tamen pro scordio non Alliariam, sed allium sylvestre, similitudine nominum decepti, sumpsere, cùm Allium dicatur.

Hic habes, Vir præstantissime & amice, quæ de Alliaria respondere potui, de reliquis etiam proximè, Deo concedēte, &c. Ocyùs Basileæ. 5. Jun. 1608

Marginal notes: lignosa, Trago. g Dodon. bicubitalis, Matthiol Pena Lugd. pralong. Trago dodrantales Eric. Cordo. h Trag. circinata Ederæ terrestris longiora fimbriata Pena: in folio. Atriplicis armoreæ dictæ. Amato: ut malva rotunda, Monachi in Mesu em. Lugd. Laciniis circundata. Vercell. i Matthiol k Sinapi aut Chelidoniæ Trag. Lonic. Napi Anguil. Pena Lugdun. Irionis Matthiol. Lugd. — a Tragus. b Dodon. c Matthiol. d Monachi. e Suvenckfeld. f Fuchs. Lonicerus. g Tragus. h Secundo intenso aut tertio remisso Dod. i Trag. Lonic. k Matthiol. — a Dodon. — b Dodon. — c Tragus. — d Pena, Lugdun. — Obs. 95. e Suvenckfeld. f Camerar. ad Matthiol. g Tabernæmont. 2. parte. h Tragus, Lonicerus. i Tragus, Fuchs. Matthiol. Lonicer. sine aceto applicant Lugdun. addit. ajunt. k Matthiol. German. l Ait Dodon. m Tragus Lonicerus. — a Dodon. Camerar. ad Matthiolum. b Distinct. 1. c 45. in Scordion.

OBSERVATIO XCV.

De Peste extinctis non illicò inhumandis, aliquot exempla.

Ad Clarissimum atque Doctissimum Virum Dn. JOHANNEM JACOB. KRAFFTIUM, Apud Neocomenses Medicinæ Doctorem ordinarium atque celeberrimum.

Cui

GUIL. FABRICIUS HILDANUS, S. P. D.

NOn immeritò, Clarissime atque amantissime Doctor KRAFFTI, interdixit LEVINUS LEMNIUS, de occultis naturæ miraculis, lib. 2. cap. 3. Comitiali morbo, Lethargo, Apopexiâ, & uteri strangulatione oppressos, confestim sepulchro committendos esse. Compertum enim habeo (inquit) nonnullos effracto capulo revixisse. Quamobrem lege cautum esse convenit, ne libitinarii ac vespillones præproperè, quos mortuos existimant, extinctæque animæ speciem præbere vident, loculo excludant, eos præsertim qui Apoplexiâ, & aliis supradictis morbis suffocantur, cùm in illis nonnunquā delitescat anima,

quæ

quæ rursus corpus spiritu vitaque imbuit. Hujus rei apud Plinium, Natural. Histor. lib. 7. cap. 52. Georgium Pictorinum, sermonum convival. lib. 1. Alexandrum Benedictum Pract. lib. 10. cap. 10. Paræum, Forestum, Albertum Bottonum, Schenckium, & Lusitanum, exempla extant.

In Peste verò, malignis & contagiosis morbis, ut protinus inhumentur cadavera, rectè quidem suadent Practici: simile enim quidquam, inquit idem Lemnius, corporibus recens extinctis evenit, quod ceteris, lychnisque ac funalibus, quæ accensa nullam graveolentiam naribus offundunt: at extincta, flammaque sopita, tetro undique fumantique odore cœnaculum complent. Verùm neque id semper tutum esse, & hominem Christianum minimè decere, quæ sequuntur exempla testantur.

EXEMPLUM I.

Circa annum 1566. ANTONIUS CORMANNUS BOVIUS, indigena pagi Meniere, (qui ad Illustris Reipubl. Fryburgensium Helveticor. ditionem spectat) dicti, nec ita procul Paterniaco siti, cùm annum vigesimum secundum ætatis attigisset, ac uxorem duxisset, non diu post DEUS OPT. MAX. Peste (quæ tunc in istis regionibus passim grassabatur) familiam ipsius invisit, atque exercuit. Perierunt ex ipsius domesticis multi, inprimis pater, mater, uxor, & nonnulli ex servis & ancillis. Ille similiter mense Augusto eodem morbo tam vehementer correptus fuit, ut à secunda die adstantes nihil aliud, quàm singulis momentis DEO ipsum animam redditurum, expectarent. Morbo magis magisque ingravescente, quartâ die morbi, animi deliquio tam vehementi correptus est, ut adstantes ipsum jam expirasse putarent. E lecto itaque in mensam corpore collocato, linteamini illud (sicuti istis in locis moris est) involverunt atque insuerunt, cumque ibi spacio octo circiter horarum expositum fuisset, jamque ejus loci Presbyter, Libitinarii ac vespillones, ut illud inhumarent, advenissent, loculoque imponere vellent, membra verò nondum planè rigida esse perciperent, mirati sunt valdè. Quamobrem presbyter jussit, ut lodix circa faciem & pectus dissueretur: postmodum lanæ floccum, & plumam naribus labiisque admovit. Ex quibus, cùm de vita nondum penitùs extincta, spes ipsi aliqua superesset, corpus denuò in lectum reponi, ac linteis calidis involvi, quinetiam tegulas calidas pedibus admoveri jussit. Ori item guttulam unam aut alteram vini malvatici instillavit. Hinc ille, quem penitùs extinctum esse putabant, paulatim quasi ex sopore profundo excitatus, ita restitutus fuit, ut intrà spacium unius mensis negotia sua rusticana obire posset. Porrò, quia tum temporis nullius usus fuerat medicamentis, corpusque multis & pravis humoribus scateret, natura sequenti Autumno sese à superfluis illis humoribus in sinistram tibiam exonerare cœpit. Paulatim itaque in hanc tibiam humor lentus ac viscosus, qui & postea medicamentis cedere noluit, delapsus est.

Historiam hanc à viris fide dignis audieram quidem, hominem verò coràm alloqui occasio sese non obtulerat, donec anno 1606. die 16. Januarii à Reverendo Viro D. NATHANAELE CHAMBUTO, verbi divini in Granges ministro, Paterniacum mihi adductus esset, tum præsente Reverendo viro isto, domesticisque meis, historiam integram, & veluti ipsam fideliter hîc conscribo, narravit. Tibiam quoque vidi, quæ sub genu ejus est crassitiei, ut crus circa coxam naturaliter esse deberet, estque dura, & paulò supra malleolum exulcerata, absque tamen dolore. Ille verò homo robustus est, & nunc sexagesimum quartum agens annum. Præterea vigesimo nono anno ætatis suæ, morbo acuto gravissimè se laborasse, deinceps verò perquam raro morbis obnoxium fuisse, & ex altera uxore, quæ etiamnum superstes est, septem filios, tresque filias procreasse, retulit.

EXEMPLUM II.

Anno 1357. cum pestis apud Colonienses grassaretur, & infinitos è medio tolleret, accidit, ut nobilis quædam matrona, REICHMUTH ADOLCH nomine, in foro novo habitans, in ædibus, cui insigne est Psittacus, peste quoque corriperetur, tandemque (secundùm opinionem adstantium) mortem obiret.

Corpus cum in cœmiterium divorum Apostolorum inhumandum esset, noluit maritus propter summum in defunctam amorem, è digito suo annulum, quem in signum matrimonii ipsi dederat, extrahere. Id quum probè cognovissent vespillones, sequenti nocte sepulchrum clàm accedunt, loculumque effodiunt, aperiuntque. Tum illa, quam pro mortua sepulturæ tradiderat, se erigere cœpit. Vespillones ambo maximo timore perculsi, lucernam relinquunt, atque quà possunt diligentia indè prufugiunt. Illa acceptâ lucernâ, ædes mariti petit, pulsat fores, ex voce & annulo à marito recognita, ipsi aperitur, quæ postmodum optimâ victus ratione adhibita paulatim convaluit, tresque deinceps adhuc progenuit filios, quos ministerio Ecclesiastico consecravit. Cum verò per annos multos cum marito piè vixisset, tandemque obdormivisset, ad ingressum prædicti templi in monimento lapideo, & elevato inhumata fuit. Ad rei autem memoriam in tabula maxima supra sepulchrum erecta, tota historia eleganter depicta, versibusque Germanicis descripta est. Hancque tabulam Anno 1604. JOANNES BUSSENMACHER, civis & mercator Coloniensis in parva forma ex ære incidi & excudi curavit. Majorem tabulam ad sepulchrum erectam, multoties Coloniæ non sine admiratione inspexi: minorem quoque à BUSSENMACHERO excusam, penes me habeo.

EXEMPLUM III.

Anno 1582. Quum unà cum præstantissimo viro D. COSMO SLOTANO, Illustriss. Principis GUILHELMI, Juliacensium, Clivensium, Montensium &c. Ducis Cliviam profectus, apud civem quendam, virum pium ac probum, circiter septuaginta annorum ætat. in ædibus, cui aquila pro insigni est, spacio trium mensium diversaremur, sæpissimè nobis hospes retulit, se ante annos septendecim gravissimo atque acuto morbo correptum, tandem in illud animi deli-

Obs. 95. quium incidisse, ut cuncti illum mortuum esse, arbitrarentur. Advocatus Vir Clarissimus Dn. D. JOHANNES WIERUS, prædicti Principis Archiater longè celeberrimus, animam à corpore nondum separatam esse cognovit. Jussit itaque ut in lecto calidè cooperiretur: cordi quoque & in carpo pulsibus Epithemata applicuit, & per intervalla guttula una aut altera medicamentorum corroborantium, linguam irroravit. Interim dum pius iste & fidelis Medicus circa ægrum occupatus, & de recuperanda sanitate solicitus esset, adstantes contrà funus præparabant, & quæ à Medico præscribebantur, admovebanturque, pro ludibrio habebant, ita ut altera die corpus inhumare vellent: sed conatibus ipsorum antevertit Dn. D. WIERUS. Secunda itaque die ad se rediit æger: posteà à Dn. D. WIERO, adhibitis tum medicamentis, tum optimâ victus ratione, paulatim in integram sanitatem restitutus fuit.

Hæc, uti dixi, sæpissimè D. SLOTANO, & mihi, multisque aliis præsentibus ipsemet hospes narravit, erantque tunc elapsi anni septendecim, à quibus hæc acciderant. Ab eò quoque tempore morbis rarò obnoxius fuerat, infantes multos ex uxore progenuerat.

Cautè itaque circa ejusmodi ægros agendum est: quum enim aliquoties nonnullos per plurimos dies sine sensu ac motu fuisse, ex historiis virorum doctorum ac fide dignorum sciamus, crudele ac impium esset, hominem ad imaginem DEI creatum, propter metum pestis ac alicujus morbi maligni, protinùs veluti beluam inhumare, atque hoc esset contra omnem charitatem Christianam, & justissimam DEI iram erga integras etiam civitates ac nationes incendere atque provocare.

Prudenter itaque faciunt Magistratus, (uti ego Genevæ, & in quibusdam aliis locis observavi) qui neminem sepeliri permittunt, nisi priùs à quodam viro Artis medicæ perito, & ad hoc negotium destinato, inspecto atque explorato cadavere.

Hæc, vir Clarissime, ad te scribere libuit, ac simul amicè rogare volui, ut quæ hujus exempli argumenta habes (scio autem te habere aliquot) ea in commune bonum familiæ artis Medicæ, communicare non graveris. Vale cum lectissima tua conjuge, totaque familia honestissima, quam ego, & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci Aventicor. 13. Septemb. 1608.

OBSERVATIO XCVI.

De *Peste aliisq; morbis acutis extinctis, quos non protinus inhumandos esse, historiis quinque ostenditur.*

D. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, apud Paterniacenses Chirurgo celeberrimo atque præstantissimo.

JOOANN. JACOBUS CRAFFTIUS, S. P. D.

INdies re ipsa video, doctissime D. FABRICI, firmiter in animo tuo inhærere Ciceronis dictum, Nō nobis solùm nos natos esse, verùm & Patriæ, Parentibus, & Amicis: Patriæ, Parentibus, quomodo? res ipsa loquitur, & Amicis? quorum numero & me esse, præter quotidianam exercitationem, industriam, ac laborem, quem mei causa sustines, literis nuperrimè ad me datis satis superque testaris. Quibus doctè demonstras, idque exemplis aliquot confirmas, Corpora humana non illicò, uti tamen aliquando certo quodam tempore, quibusdam in locis fieri contingit, inhumanda esse. Cui sententiæ, relictarum multarum rationum, Natura, mutua insuper amicitia tam in iisdem, quàm in diversis speciebus, atque quarundā historiam, quas postmodùm allaturus, consideratio, subscribere me cogit. Quoad Naturam, Cic. in Offic. lib. 1. pro me loquitur, dicendo: principiò generi animantium omni à natura tributum esse, ut se, vitam, corpusque tueatur, declinetque ea, quæ nocitura videantur, ac omnia quæcunq; ad vivendū sunt necessaria, inquirat ac paret. Cùm igitur nostra propria longævitas & vitæ prolongatio, nobis tam recommendata, quid quæso obest, ut non eandem conservationē in proximum exerceamus? siquidem quod nobis nō volumus fieri, alteri ne faciamus, & contrà, lex sit, sicuti & inprimis sacra pagina dictitat: diliges proximum tuum perindè atque teipsum. *Quis nunc sodes est tam rationi alienus, imò impius, qui & animam simul cum corpore suo sepeliri cupiat? Lectionē nobis prælegunt beluæ, quæ minimè corpora, ejusdem speciei suorum proximorum (altercationes hîc omitto) derelinquunt atque dejiciunt. Exempla non desunt, ac quotidiana observatio satis testatur, hæc ista seriò cum observant. Quid homini faciendum? qui maximè ab istis differt, ut idem Cic. prædicto in loco evidenter distinguit, dum dicit: hominem & beluam in eo differre, quod hæc tantùm, quantum sensu movetur, ad id solùm quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululùm admodùm sentiens præteritum aut futurùm: homo autem, qui rationis est particeps, consequentia cernit, principia & causas rerū videt, earumque progressus & quasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, & rebus præsentibus adjungit atque annectit futuras, facilè totius vitæ cursum videt, ad eandēque degendā præparat res necessarias. Quod si itaq; hæcce penitiùs, uti par esset, perpenderentur, non tam varia incommoda in sepeliendis corporibus orirentur, atque hinc inde fieri audirentur. Et hæc de iisdem: jam in diversis speciebus intimum amorē inesse, passim leguntur exempla, utpote de equis, aquilis, ciconiis, elephantis, leonibus, delphinis, & canibus, eorumque quàmplurima, qui homines, & præsertim dominos suos, tam vivos, quàm mortuos summoperè amârunt: de quibus unicū hoc lubet annotare, quod memini me olim audiisse. Pyrrhū Albaniæ Regē, quondā cum suo exercitu proficiscendo fortè fortuitò canē prope viā reperisse, qui custodiebat corpus mortuū heri sui, hæc cum admiratione inspiciens, quidam villanus ipsi dixit, tertiū jam esse diem, quo canis de isto loco non secesserit, ipso tamen inscio ibi corpus esse. Rex jussit cadaver sepeliri, & canem tam fidelem domi nutriri. Interim diligenter inquirendo, à quonam illud homicidiū commissum, sciri non potuit: donec abhinc aliquo tempore delectationis gratiâ totum suū exercitū videre voluerit, an milites bene essent armati ac dispositi? at canis, qui semper tristis & taciturnus erat, tunc fortè Regem sequebatur, & videns præterire homicidam, incipit*

Obs. 96.

Obs. 96. incipit latrare, & quadammodò in ipsum incurrere, mox inspicere Regem, dein recurrere ad homicidam, talesq; gestus gerere, ut Rex & adstantes mirati, illicò suspicati sint de homicidio, proin militem istum in carcerem injecit, torturâ tantùm simplici mox liberè actum confessus, atq; tandem supplicio mulctus fuit. Ex his & similibus satis superq; apparet, quò bruta animantia amicitia quadam plusquam quasi naturali commiseratione ducantur, eò magis hominem duci debere, & non tam subitò suum simile seponere atque oblivisci.

Tandem & majoris probationis gratiâ accedo recensere, idque brevissimè, quasdam (uti à te rogatus) historias, quæ sinistrè acciderunt.

HISTORIA I.

Prima est de quadam muliere, quæ tempore pestis viva cum aliis mortuis sepulta fuit, tamen postmodum diu adhuc cum marito suo supervixit, quantum scire potui, communicare non gravabor.

Agitur annus quinquagesimus, vel circiter, quod pestis sævissimè grassabatur per totam Burgundiã, præsertim Divioduni, ita ut vespillones in sepeliendis mortuis tam occupati fuerint, ut cuilibet peculiare sepulchrum facere nequiverint, verùm foveam quandam communem, sicuti communiter solet fieri in ejusmodi luis sævitia, fodere coacti, in quam aliquot corpora injicere possent. Id quod accidit cuidam mulieri nomine Dame NICOLE LENLILLET, quæ tum temporis peste quoq; per aliquot dies laborans, subitò ἔκστασιν, seu potius, ut persæpe in hac lue contingit, in συγκοπην incidit, quâ aliquandiu detenta, mortuam esse judicabant, ideò sub vesperam à vespillonibus in fossam communem cum aliis sepeliebatur: ejusmodi enim corpora mortua non diu retinentur, quia citissimè putrescunt, ut sic alios inficere possent, nisi quamprimùm terræ cõmendarentur, ut plerunq; in tali luis furore ubiq; fieri solet. Quæ ibi per totam noctem jacens, sub auroram ad sese rediit, animumq; collegit, nesciens tamen, quonam in loco esset, neq; egredi potens propter debilitatem, & pondus aliorum corporum mortuorum, ac terræ, clamare incœpit; sed quoniam longè ab hominibus distabat iste locus, neq; ullus propter fœtorem & timorem illuc appropinquabat, exaudiri non potuit; quæ tamen interim maximè esurit, siquidem spacio quatuor dierum, neq; cibum neque potum assumpserit, ad compescendam aliquo modo famem, portionem pepli sui, quo facies ejus obtecta erat, rodit atq; comedit. Tandem post viginti quatuor horas, & alia corpora à libitinariis inhumanda eundem in locum afferuntur, qui dum strepitum quendam suscitabant, illa istum percipit, & tandiu vociferatur, donec ab aliis exaudiebatur: qui maximè obstupefacti, intentiùs auscultant, & vocem humanam esse percipiunt, ideò illicò ipsam effodiunt, & reviviscere videntes, domum suam apportant, ubi mox convaluit, & adhuc per aliquot annos Divioduni degit. Postmodùm propter ortam religionis dissensionem Lausannam se contulit, & illic adhuc diu feliciter cum suo marito vixit: ac tantummodò ante quatuor, vel ut plurimum quinque annos placidè in Domino obdormivit. Hunc casum ipsamet sæpissime suis commensalibus enarravit, ex quorum numero est (uti mihi retulerunt) Prudentissimus atq; Consultissimus Vir D. Cancellarius hujus Comitatus, Compater meus, & frater ipsius Germanus JONAS HORICAEI, ac Reverendus D. BERNHARDUS GELIUS junior, verbi DEI minister Vallanginensis, compater quoque meus honorandus. Obs. 98.

Planè similem historiam accidisse Lipsiæ, à viro quodam fide digno, mihiq; familiarissimo, accepi.

HISTORIA II.

II. Nec admodum dissimilis ante aliquot annos hîc prope urbem in quodam pago Courseille dicto visa, ubi Vir quidam syncope aliquamdiu correptus in linteum (eo enim tempore feretrum nondum erat in usu) consuebatur, & cum ad sepulchrum apportatus, & jamjam sepeliendus esset, humeros movit, quod cum adstantes vidissent, statim exsuebant, & domum ferebant: atque diu postmodum supervixit, & plerumq; post à vulgo vocatus fuit, Mors de Corseille. Hoc audivi ab istis, qui personam illam viderunt & cognoverunt.

HISTORIA III.

III. Narravit D. Johannes Gaudotus mercator & civis Neocomensis se sæpissimè audiisse Bizantii à viris fide dignis, sequentem historiam verè ante quadraginta circiter annos accidisse.

Doctorem quendam Juris adhuc juvenem fuisse, à Vezoul, oppidulo non longe distante Bizantio, qui lethargo laboravit, & satis diu in ejusmodi paroxysmo, nemine tamen præsente, permansit, hoc de se sciens, separatim in quadam domo peculiari, unà cum servo à pedibus, ne divulgaretur, voluit degere, & cum sentiret paroxysmum advenire, sese in suum musæolum inclusit, ita ut ne servus quidem quicquam percipere potuerit, & solùm eam ob causam id reticebat, ne diffamaretur, atq; quispiam in jam contracturo matrimonio obstaculum sibi afferret. Verùm ne quid sinistrè ipsi accideret, ita totaliter illud tenebris committere consultum non judicavit, ideò prætorem ejus loci D. MOBOVAM, quem plerunq; propter negotia publica domi mansurũ existimans, facillimè, si quid novi in urbe contingeret, audire posse, accessit, & seriò precatus, ut illud quod ipsi dicturus, nemini revelaret; hisce promissis, Doctor incipit enarrare, quomodo tali ac tali morbo subjectus, & aliquandiu tanquam mortuus jaceat, & sic reperiri posset, ne igitur intra diem naturalem sepeliatur, impedire vellet. Interim nupsit, & diu post idem casus ipsi contingit, quodam enim die, quo prætor in villam suam profectus, ibiq; pernoctavit, uxor autem, quæ planè nihil de hoc casu, sicuti nullus parentum scivit, putans maritũ suum mortuum esse, omnia præparabantur ad jam ipsum sepeliendum. Quod cum prætor fortè fortuitò domum reversus audiens, & reminiscens promissorum, subitò ad ædes accedit, petitq; ab adstantibus, quâ horâ inciderit in hunc paroxysmum? respondebatur ei, heri sub vesperam. Tunc ipse retardando sepulturam, Doctor paulo post reviviscere incipit, atque ab hinc 16. demum annorum obiit.

HISTORIA IV.

IV. Idem GAUDOTUS mihi retulit, se à matre sua aliquoties audivisse recitare hanc historiam, quæ contigit à Verzel, locus in Burgundia, quod cum quidam pro mortuo in Ecclesiam jam apportatus, aliquandiu ibi, sicut fieri solet, antequam inhumabatur, in feretro fuerit, aliquis ex patribus aquam benedictam in faciem, quæ non obtecta erat, inspersit, ipse expavescens oculos aperuit, inde domum relatus, mox ad se rediit, ac deinceps circiter octo annos supervixit.

Obs. 96.

HISTORIA V.

V. Aliam similem historiam fertur contigisse ante aliquot annos in hoc Comitatu, de D. JACOBO VAURA tum temporis Castellano Budriacensi, qui quoniam aliquandiu Cardialgia laboravit, advocârunt Medicum Friburgensem, at interim ægrotus paulò ante ipsius adventum in syncopem incidit, & cùm Medicus appulerit, proximi ejus accurrunt, dicentes, quòd è vivis discesserit, & mox tumulo mandandus, ipse nihil aliud respondit, nisi siquidem adsit, ut corpus ei ostendatur, antequam in sepulchrum inferatur, id quod factum, & cum penitùs faciem inspexerit, dixit, se non existimare ipsum mortuum esse, itaq; parum pulveris piperis petiit, & illum in nares inflavit, de quo sternutatio excitata, convaluit, & postmodùm feliciter adhuc diu suo officio functus.

Et hactenùs de historiis eorum, qui è vivis resurrexerunt, & diu supervixerunt: possent & alia multa afferri, quibus ostenderetur, quædam corpora quidem nondum omninò mortua, sepulta fuisse, verùm vel quod propter pondus, vel distantiam loci, vel spissitudinem tumbæ egredi seu exaudiri non potuerint, coacta fuerint vitam cum morte commutare: ut relictis multis aliis, unica hacce confirmatur, quam Augusta Vindelicorum ipsamet à viris fide dignis ibi audivi recensere. Matronam olim quandam honestam, ex familia patritia ortam, suffocatione uteri laborasse, quæ pro mortua habita, cum omnium mœstitia more solito in tumbam concameratam sub templo ejus familiæ peculiarem ac propriam, super sessibulum fuit posita, & tum magno lapide ostium monumenti clauserunt. Post annum unum aut alterum alius ex eadem familia moritur, qui in eundem locum ponendus, lapis ab ostio revolvitur, & matrona ista supra gradus propè ostium mortua, sine digitis in dextra manu invenitur; undè judicabatur maximè credendum, illam tunc temporis verè non fuisse mortuam, & cum ad sese redierit, exitum hinc inde quidem quærendo, tandem hosce gradus reperiisse, tamen lapidem dimovere, & clamando exaudiri non potuit, atque ut suprà etiam ostendimus, digitos suos ad famem palliandam edere, sicque eo in loco inclusa miserè vitam suam finire coacta fuit.

Haud absimilem evenisse Bizantii historiam, socrus mea, quæ indè orta, attestatur persæpe auribus accepisse commemorare.

Ex quibus omnibus evidentissimè patet, corpora sive VERE mortua, sive FERE mortua, non ante diem naturalem esse terrâ obruenda.

At vela contrahendo, hæc sunt mi Domine FABRICI, quæ pro tempore tecum scriptis commutare lubuit, ut omnia in meliorem partem interpreteris, obnixè rogo. Vale cum lectissima tua conjuge. Datum Neocomi VIII. Calend. Octob. Anno: DIſCaMVs Inanla ſeponere.

SEBASTIANI MEYERI, MED. D. Reipubl. Fryburg. Physicus Ordinar.

Viro præcellenti

D. GUILHEL. FABRICIO HILDANO Medico præstantissimo, Paterniacensi Cheirurgo Ordinario, Domino & Amico observando,

S. P. D.

Obs. 96.

ET Observationes tuæ solertissimæ (quarum priores, te nondum viso, in Alsatia tum temporis Cæsar. Ma. apud Curiam Ensisheimianam Physicus, cupidè mihi comparavi, recentiores autem numero centum mihi dono, & quidem gratissimo, misisti) & coràm hic Fryburgi sæpiùs jam perspecta in arte Medica exercenda singularis industria, & excolendâ studium, ut creberrimè tecum rebus de Medicis agam, me impellunt, ac nunc quidem per literas, quandoquidē rarior nobis conveniendi facultas conceditur. Id autem nec ingratum tibi, nec inutile nostrum utriq; fore existimo. Cùm igitur diebus hisce ad puerum à cane rabido morsum, accitus fuerim, ex Observ. tua 87. sumo materiem.

Curasti (omnem citra controversiam) adolescentem illum Paterniacensem, Willometum, ex intima methodo & arte, proindeq; fœlicissimè. Adhibuisti scarificationem, ustionem, attrahentia, alexipharmaca.

I. At Galenus noster II. simplic. Æschrionem Præceptorem suum memorat, omnes (qui quidem eo usi fuerint) à cane rabido morsos, hisce tantùm duobus curasse remediis, exhibito scil. cancrorum cinere, & emplastro ex pice, opoponace, & aceto imposito, nec ullam mentionem incisionis, aut ustionis facit. Quod argumento esse potest, hæc duo remedia in affectu isto fore supervacanea. Hoc primum.

II. Cùm ustio (ut Fernelianis utar verbis) candente ferro, virus omne domet & absumat, & in membra insinuari minimè patiatur, hac quoque ratione incisio nequaquam requiri videtur.

III. Quod si tamen incisio quædam omninò necessaria judicetur, cur non ea præfertur, qua Galenus ad Pisonem utitur? qui vulnus majus illicò facit, carnem circumquaq; auferens, & ad rotunditatem redigens.

IV. Cùm authore Galeno, fluviatilium cancrorum (quorum loco non rectè videntur quidam uti gammaris) cinis, substantiæ proprietate mirabilis sit in hoc affectu, praeferendusne communibus illis & universalibus Alexipharmacis, Theriaca, Cornu cervino, Bezoari? Hæc mihi, de quibus conferre tecum, hoc tempore occurrebant.

Ac planè perspicere te arbitror, quonam animo hancce tecum exercitationem suscipiam. Cupio ingenium meum (quod quàm sit exiguum sentio) excitare, & ad ingenii tui perspicacissimi tanquam cotem acuere, nec pigebit me, vel ad extremum usque spiritum proficere.

Quòd si rationem istam conferendi approbaveris, boniq; consulueris, nec invitus ad proposita responderis, & amicitiam nostram vehementer corroborabis, & illustrabis Observationes tuas, & me ad paria faciendum, si potero, obligabis. Sin tardiorem te in respondendo exhibueris, cave ne brevi importunum in ædibus tuis Paterniaci hospitem & exactorem sentias. Ægrius autem, ut nosti, ejicitur, quàm non admittitur hospes. Vale vir præstantissime. Fryburgi Noithonum. Calend. Octobr.

1606.

Obs. 97.

OBSERVATIO XCVII.

GUILHELMI FABRICII HILDANI, ad dubia nonnulla, in curatione morsus canis rabidi,

à

Clarißimo atque doctißimo viro

Dn. SEBASTIANO MEYERO, Reipubl. Freiburgensis Aventicor. Doctore Medico ordinario atque celeberrimo, proposita.

RESPONSIO.

QUam de prolapsis in scrotum intestinis, vir clarissime, & amice plurimùm honorande, à me expectasti Observationem, per nobilem virum Dominum de GLARESSE, qui me in transitu hîc inviserat, ad te misi, teque jam dudum illam accepisse confido. Nunc verò ad ea, quæ ex Observat. mea 87. Centuriæ primæ proposuisti dubia, respondere tempestivum est.

Responsio ad primam objectionem. Quantum itaque ad primam objectionem, Galenum fluviatilibus cancris combustis, thure & radicum gentianæ admixto pulvere, morsus canis rabidi feliciter curasse, in dubium vocare hactenus nemo ausus fuit, cùm & idem Dioscorides, Aëtius, Avicenna, & quamplurimi, alii tum antiquiores tum neoterici, hoc remedii genus præ aliis antidotis in hoc affectu extollant. Ego verò partim, quia hujus remedii nullam habeo experientiam, partim quoque, quia cancri isti fluviatiles, quorum Dioscorides & Galenus meminêre, apud nos in hisce regionibus, & non nisi in Syria, Sicilia, Romæ, aliisque quibusdam Italiæ locis inveniantur, usum eorum præscribere nolui, ne forsan aliquis, cui sævitia hujus veneni non satis cognita, huic remedii generi tantùm fideret, ut interim aliis remediis neglectis, æger periclitaretur. Quamvis enim de effectibus cancrorum fluviatilium non dubitemus, in his tamen non exigua occurrit difficultas, nimirùm an ex longinquis regionibus cancrorum fluviatilium, an verò eorum loco marinorum cineres, quorum effectus non æquè ac fluviatilium laudatur, item an eorum cineres recentes, an exoleti ad nos perveniant?

At quia morsus canis rabidi inter morbos maximos meritò numeratur, quis ambiget, maximum hoc, & à tot seculis in hoc affectu laudatissimum & approbatissimum remedium, nimirùm ferrum candens potiùs, quàm remedium cui spes est dubia, adhibendum esse? Tanta enim ferri candentis vis est in hoc affectu, ut hoc solo morsus rabidorum animalium, nullis aliis adhibitis alexipharmacis (quod tamen non probo) empiricum quendam curasse, observaverim. Est itaque cauterium actuale, meo quidem judicio, in hoc, aliisque quamplurimis affectibus extremum remedium atque præsidium, non tamen ea, quam vulgus intelligit extremitate, sed extremitate virtutis atque bonitatis. Id tamen notandum est, nimirùm nisi satis profundè impressum fuerit, virus omne non penitus absumere posse, & frustrà adhiberi, ut Observat. 8 - annotavimus. *Quomodo Cauterium in morsu* Si itaque inustio ferri candentis non satis profunda facta, virus hocce domare non possit, quis quæso de cancrorum cineribus, ex longinquis regionibus allatis, non dubitaret? Si verò ego ipsemet cancros fluviatiles vivos habere, eosque præparare possem, tunc talis apud me valeret Dioscoridis & Galeni authoritas, ut hoc ab ipsis præscriptum remedium applicare non denegarem. Hæc ad primam Objectionem.

Obs. 97. canis rabidi sit extremum remedium.

Responsio ad secundam objectionem. Verissima sunt, quæ ex Fernelio citas verba, ferrum videlicet candens, virus omne domare & absumere. Sed quia portio aliqua ipsius virus in crusta, ex combustione facta, facilè remanere possit, necesse esse, ad majorem securitatem, ut crusta ista exscindatur, existimo. Unctuosa enim & escharam relaxantia, in hujusmodi affectibus mihi semper suspecta fuêre, ut Observ. 87. Centur. 1. monuimus. Est autem primâ aut secundâ die blandè separanda atque excitanda, ne dum à pure humectatur essentia & vis veneni, in crusta contenta, per venas capillares, majora vasa, & per ea partes nobiles impetat, corpusque totum intoxicet. Vides itaque vir Clariss. incisionem, cujus ego in præallegata Observatione 87. memini, plus quàm necessariam esse.

Responsio ad tertiam objectionem. Galeni, lib. de Theriaca ad Pisonem, incidendi modus mihi non improbatur, sed ille tùm non utitur cauterio actuali, carnem verò profundè & orbiculatim excidit, ut vulnus diutius apertum retineri possit. Cùm verò loquitur de inustione ferri candentis, tunc incisionis carnis nullam facit mentionem. At ego de excisione Escharæ loquutus eram: ea quàm sit necessaria, ex iis, quæ dicta sunt, colligere licet.

Responsio ad quartam objectionem. Ad quartam tuam & ultimam respondeo objectionem, medicamentum ex cancris fluviatilibus communibus & universalibus alexipharmacis, meo quidem judicio, maximo cum fructu præferendum quidem esse, substantiæ enim proprietate (ut Galeni utar verbis) mirabilis est ejus, in iis quià cane rabido morsi sunt, effectus, sed quia, ut antè monui, cancri isti apud nos minimè habeantur, ad ea, quæ habere possumus alexipharmaca, ut confugiamus, necesse est. Inter quæ revera lapis Bezoardicus infimum locum non obtinet, tum vulneri inspersus, tum etiam thuris, radicum gentianæ, & gammarorum nostrorum pulvere per os exhibitus. Theriaca prætereà, teste Galeno, non exiguam vim obtinet, vulneri enim imposita, cucurbitulæ instar venenum exigit, & virus ab alto extrahit, estque mihi frequens ejus usus in hujusmodi affectibus, ut Excell. T. in quadam curatione fœminæ Paterniacensis, ante annos duos à cane rabido morsæ, & à me DEI beneficio curatæ, posthac fusiùs declarabo, cùm nunc propter temporis angustiam mihi non liceat.

Hæc sunt, vir Clarissime, quæ ad doctissimas tuas objectiones in præsens respondere potui. Quibus si præter tuam expectationem non omninò satisfecerim, pro solita humanitate, atque benevolentia in me tua, ut tenuitati ingenii meæ ignoscere velis, etiam atque etiam rogo. Vale vir Clariss. & amice optime, cum dulcissima tua conjuge, quam tecum ego & COLINÆ TEA mea charissima peramanter salutamus. Adventum tuum posthàc indies expectamus, & sedulò exoptamus

Obs. 97. & 98.

optamus, vide igitur ne promissionem tuam diutius differas. Paterniaci Aventicorum 3. Februarii. 1607.

SEBASTIANI MEYERI, MED. D. & Reip. Freib. Helvetior. Physici ordinarii,

Ad Curationem de morsu canis rabidi, unà cum

Remedio memorabili,

Ad

GUILHEL. FABRICIUM HILDANUM, Medicum Præstantissimum, Responsio.

Epistolâ tuâ, Vir Præstantissime, eximium Galenicum, uti superiore de prolapsis intestinis maximè Hippocraticum, te præstas, non tantùm citando (cùm aliis quoque summis Medicinæ authoribus) Galenum, verùm etiam industriè interpretando. Prudenter de cineribus cancrorum fluviatilium exoticis dubitas, iisq; certius ustionis remedium in curando morsu canis rabidi, anteponis. Ratio item & causa excisionis eschararæ, solertia in curando tua testis, arridet. Nec non perplacent alexipharmaca ad morsum canis rabidi lectissima, abs te commemorata. Gratias nomine rei Medicæ, de qua tam bene mereris, habeo, utq; observare, quæ tanti ad humanam salutem momenti sunt, eaque mandare literis ne desistas unquam, hortor iterum. Unicum saltem adhuc, quod ad curationem morsus istius magis enucleandam spectare videtur, libens propositurus. JULIUS PALMARIUS CONSTANTINUS, Medicus Parisiensis, FERNELII discipulus, libr. de morsu canis rabidi, Alexipharmacum tradit, quod solum, neglectis aliis remediis, imò & victus ratione, quocunq; à morsu tempore usurpetur, certissimum ac tutissimum existat, ut quo nullum unquàm animal usum viderit, quod non tam atrocis morbi periculum evitarit, quacunq; uteretur victus ratione. Recipit autem Alexipharmacum id: Foliorum rutæ, verbenæ, salviæ minoris, plantaginis, foliorum polypodii, absynthii vulgaris, menthæ, artemisiæ, melissophylli, betonicæ, hyperici, centaurii minoris, singulorum æquale pondus. Semidrachmam pulveris demorsis quotidie præbere jubet, & sesquidrachmam, aut drachmas duas satis fore tum homini, tum omni animali, quantumvis crudeliter sauciato, censet. Quid de hoc Alexipharmaco statuas, scire aveo. Vale Vir præstantissime, meq; quod facis, ama. Fryburgi Aventicor. Calend. Martii, 1607.

Remedium memorabile ad morsum canis rabidi.

OBSERVAT. XCVIII.

GUILHELMI FABRICII HILDANI, De morsu canis rabidi,

Ad

Clarissimum atque Doctissimum Virum,

Dn. SEBASTIANUM MEYERUM, Reipubl. Fryburgensis Helveticor. Doctorem Medicum ordinarium.

Difficilis pro ingenii mei tenuitate, vir Clarissime, & amice plurimùm honorande, est nodus, quem mihi solvendum proponis. Etsi enim medicamentum Clarissimi viri D. PALMARII contra morsum canis rabidi non improbem, uti & ingredientia omnia venena debellare posse, minimè dubitem: in gravi tamen hocce & periculosissimo morbo, ut qui eo medicamento nunquam usus fuerim, certi quid affirmare non audeo: quin potius præsidia, quæ à tot viris præclaris, & tot seculis comprobata ac celebrata fuêre, eligam. Deindè quomodo remedium hoc in tam exigua quantitate, & tam per paucos dies sumptum, venenum ejusmodi lethiferum, ut & interdum humano corpori adeò tenaciter ac diù inhærens, expellere & vincere posse, non video. Scimus quidem ex Galeno lib. 2. de Antidot. & lib. 11. de simplic. med. fac. Cratippum & Æscrionem remedium ex cancris fluviatilibus per quadraginta dies exhibuisse. An putas idem quoque in hoc remedio observandum esse? Neque placet, quod victus rationem tam parvi faciat. Sed quia forsan D. PALMARIUS remedii hujus singularem aliquam habuit experientiam, subsistam: & quam de morsu canis rabidi T. Excell. alias me communicaturum promisi historiam, aggrediar, paucisque referam.

Obs. 98.

Prima historia de morsu canis rabidi.

Anno 1604. die 10. Novemb. Matrona quædam honesta Paterniacensis, quinquagenaria, uxorque PETRI DENISII, à cane suo domestico ac rabioso quatuor diversis in locis morsa fuit. Primò quidem in dextræ manus digiti medii dicti, tribus locis diversis, quorum morsuum vulnera duo ex una ferè digiti parte in alteram penetrabant. Deinde quoque supra cubitum in musculo bicipiti. Unde meo consilio usa, modo sequenti processi:

Primùm vulnera phlebotomo aliquantum scarificavi, quò sanguis effluere posset, quum à vulneribus acceptis nihil ejus effluxisset. Deinde brachium ac manus undique sequenti lotione ablui.

Ablutio.

℞. aceti acerrimi ℔ ſ.
salis marini subtiliss. pulverisati ℥ij.
theriacæ ℥ſ. Misce.

Posteà cauterio actuali vulneribus cauterizatis, gossipium spiritu vini, in quo theriaca dissoluta, madefactum, imposui, & sequenti Emplastro totum digitum involvi, idemque brachio quoque applicui.

Emplastrum.

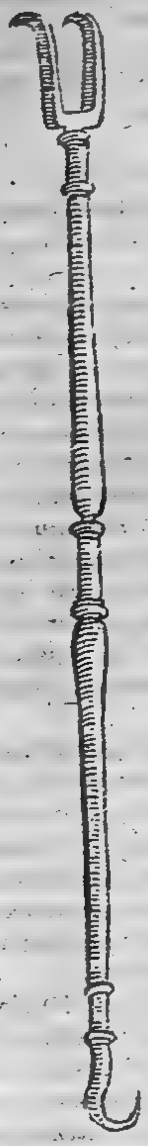
℞. cæparum sub prunis aliquantum coctar.
pulveris sem. sinapi
salis marini
fermenti acris an. ℥j.
fol. rutæ
scordii an. Mſ.
theriacæ opt. ℥ſ.

Misceantur, & cum ſ. q. mellis in formam unguenti diligenter incorporentur.

Alterâ die escharas sequenti hamulo apprehensas, separatorio blandè excidi, idque in eum finem, ne serosus aliquis humor ibi detentus, ab eschara malignitatem aliquam acquireret.

Hamu-

Obs. 98. *Hamulus. Cultellus separatorius.*

croci ʒß. vitellor. ovorum N. ij.

Ulceri ad cubitum, quia dolor nullus aderat, gossipium madefactum, & emplastrum ex cœpis, ut suprà, apposui.

Antequàm autem ulterius progrediar, notandum convenit, tantùm absfuisse, ut fervens oleum ulceribus instillatum, dolorem excitaverit, quin potius adeò ab eo refocillata atque recreata ægra, ut vix calidè satis istud instillare potuerim. Guttulas itaque aliquot, cochleari ferreo exili infusas, ad candelæ flammam usq; dum ebulliret, calefeci, ulceribusque protinus ita calidè infudi. Cochleare autem ut parvum sit, necesse est, ex magno enim difficulter oleum fervens ulceri infunditur, plùs quoque, quàm ulcus capere potest, cochleari infundere non convenit, ne forsan pars aliqua effluat, & adjacentem cutem adurat. *Nota.*

Hisce remediis adhibitis, dolor paulatim, & quidem ante undecimum diem morbi remisit. Deinde rursùs gossipium madefactum liquore præscripto, nonnunquam quoque Mundificativum nostrum ad ulcera maligna imposui, & emplastrum ex cæpis applicui.

Porrò quàm necessarium sit ulcera hujusmodi ad multos quoque dies aperta servare, experientia docet: Ex intempestiva enim cicatricis inductione, nonnullos hydrophobiâ correptos fuisse, ego ipsemet aliquoties vidi. Cujusmodi quoque exempla apud FORESTUM lib. 10. Observat. 27. Dodonæum in suis Observat. cap. 12. habentur. Ne igitur ægra: (ut sic mihi liceat loqui) incideret in Scyllam, quùm ego cuperem vitare Charybdin, die 26. mensis prædicti, ulceribus cicatrizationi proximis nonnihil cauterii nostri potentialis applicui, ad casum tamen escharæ pinguia nulla, sed de mundificativo nostro imposui: unctuosa namque, atque escharam relaxantia, mihi semper suspecta fuisse, Observat. 87. Centur. 1. annotavi: Post casum Escharæ, ulcera ut aperta retinerem, omnem curam atque diligentiam adhibui. Itaque nunc pisis (ut in fonticulis fieri solet) nunc spongiis præparatis impositis, ipsa ad menses ferè tres aperta retinui. Interim quoque modò gossipium superiori liquore madefactum, aut mundificativum nostrum ad ulcera maligna indidi, modò quoque sequentem pulverem inspersi.

Pulvis.

℞. pulver. Angelici opt. rectificati,
pulver. radic. angelicæ
lapidis bezoardici ana partes æquales,
Misce.

Tandem intermissa applicatione spongiarum & pisorum, ulcera insperso supradicto pulvere paulatim ad cicatricem, elapso ferè tertio mense, perduximus. Totum autem tempus, dum hæc externa remedia adhiberentur, imò & aliquandiu post absolutam curationem, optimam præscripsi-

Escharis separatis, gossipium sequenti liquore madefactum, bis in die vulneribus imposui, Emplastrumque præscriptum applicui.

℞. spiritus vini optimè rectific. ℥ij.
succi rutæ ℥j.
extracti scordii
theriacæ an. ℥ij.
cornu cervi usti & præpar. ʒj.
lapidis bezoard. ℈j. Misce.

Circa diem septimam dolor in digito læso adeò auctus erat, ut ad alia remedia recurrere necesse esset. Cujus nomine ulceribus balsamum abietinum calidè instillavi, totumque brachium sequenti oleo inunxi.

Linimentum.

℞. ol. lumbricor.
ol. è floribus D. Cos. Slotani an ℥j.
spiritus vini ℥ij.
theriacæ ʒj. Misce.

Totam verò manum sequenti Cataplasmate involvi.

Cataplasma.

℞. farinæ hordei ℥iij.
sem. cydonior. pulver. ʒß.

Coquantur in aqua cum admixto pauxillo ol. lumbricor. Posteà adde,
pulveris flor. chamomel.
meliloti an. ℥j.
Misce; Fiat Cataplasma, addendo sub finem

Obs. 98.

scripsimus victus rationem, & ut à salsis omnibus acribus & muriâ asservatis, fumoque exiccatis, uti & ab iis, quæ utramque bilem procreant, abstineret, imperavimus. Singulis item ferè diebus, tribus horis ante prandium drachmam unam pulveris sequentis ex jusculo, aut vino albo sumpsit.

Alius pulvis.

℞. pulver. gammaror. nostrorum in clibano exiccatorum, ℨx.
pulv. radic. gentianæ ℨv.
olibani ℨj. Misce.

Hic multò præstantiores fuisse cancros fluviatiles, quorum Dioscorides & Galenus meminêre, certum est, sed quia apud nos non reperiuntur, gammaros nostros eligere coactus fui.

Porrò antequam huic Epistolæ finem imponam, ea, quæ annotatione digna, minimè reticenda duxi: nimirùm ægram ipsam, quintâ, nonâ, undecimâ, decimaquartâ, & vigesimâ primâ die morbi, agitationibus involuntariis & convulsivis totius corporis, febrilium horrorum instar, imaginationibus depravatis, pavoribusque melancholicorum similibus, correptam fuisse. Hæc tamen symptomata à vigesima prima die, usque ad quadragesimam morbi, per intervalla, sed rarissimè, eam molestare non cessabant.

Post menses duos à morsu canis rabidi, cùm quadam die illam in suburbio inviserem, pavoribus & imaginationibus melancholicis, cum totius corporis agitatione, correptam offendi. Ego itaque, quia aliud nihil tum temporis eò loci ad manus esset, rutæ manipulum sumpsi, contudi, & pauxillo vini superinfuso, succum expressi, eumque calidè propinavi, hinc accessio paulatim remisit. Sequenti dein die, pulverem præscriptum ex gammaris in duplo exhibui. Vulnera quoque denuò cauterio potentiali, pisis, spongiisque dilatavi, & ad finem tertii mensis aperta retinui. Sic Divino favore convaluit, & ad hunc usque annum 1608. quo hæc ad te scribo, bellè se habuit, nec unquam præcedentis mali vestigium ullum persensit. Maritus hujus fœminæ ab eodem cane in crus dextrum morsu, die 12. ejusdem mensis ad me venit. Morsus tamen cutem non penetrârat, sed quia livida & nigra, postquàm totum crus ablui, ne forsan saliva (id quod facilè, ut Galenus & experientia testantur, fieri potest) noxam aliquam inferret, quicquid lividum apparebat, phlebotomo scarificavi, postea cauterium actuale adhibui, leviter tamen, & eadem methodo, ut in fœmina, processi. Hic tamen parvo cum negotio curatus fuit, & similiter ad hunc usque diem bene se habet.

Secunda Historia de morsu canis rabidi.

Anno 1606. puella 8. annor. ætatis, filia JOANNA EMAILLI Paterniacensis ad sinistrum malleolum internum pedis à cane rabido morsa, mihi adducta fuit. Tum tibiâ ablutâ, morsum scarificavi, cauterium actuale applicui, reliquaque medicamenta, superiùs recitata, adhibui, vulnus per menses tres hians detinui, totamque curationem præsente D. EMAN. URSTISIO, Art. liber. Magistro, fœliciter absolvi. Hæc quoque hucusque optimâ fruitur sanitate.

Tertia Historia de morsu canis rabidi.

Habes hîc, vir Clarissime, brevibus curationis illius Matronæ narrationem atque Historiam, quæ si arriserit, est quod læter, sin minus, tarditati ingenii mei concedas. Vale cum honestissima conjuge, quam tecum ego, & COLINETAEA mea charissima, demissè salutamus. Paterniaci Aventicor. 9. Martii 1608.

Obs. 58.

SEBASTIANI MEYERI, MED. D.
De morsu canis rabidi,
Ad
Nobilem Chirurgum, & Medicum
D. GUILHEL. FABRICIUM HILDANUM
Paterniacensem Medicum ordinarium,
Responsio.

OBservationem tuam, Vir excellentissime, amice imprimis colende, de morsu canis rabidi in matrona Paterniacensi, philiatris omnibus observandam, accepi, ac legi, cum voluptate non exiguâ. Idea est profectò justa, vera, legitimaq; curationis, contagiosi ac pestiferi affectus hujus, quam omnes sibi, qui scopos medicos collineare dextrè capiunt, imitandam in medendo proponere debeant. Prior enim scopus hujusce curationis ac præcipuus est, veneni illius recens infixi, ac etiamnum in extimis partibus delitescentis (neque enim quod jam altius penetravit, inseditq; visceribus, revocari possit) partem consumere, ac ut ita dicam, annihilare, partem educere penitus, & evacuare.

Extirpatio veneni.

Quem quidem scopum assequeris præclarè, dum scarificando, veneni portionem aliam profundis, unà cum sanguine, (ubi non dubito, quin, uti Willometo quoq; Observ. 87. Centur. 1. feceras, cucurbitulam etiam bene inflammatam, quò plus sanguinis extraheretur, bicipiti musculo apposueris) aliam domas & extinguis ferro candenti, aliam ulcere, nec non valenter attrahentibus prolectas, & exhauris.

Abstersio partus.

In eo autem providentia tua atq; solertia elucet singularis, quòd locos circum diligenter abstergis, si quid fortè saliva canina desiccata, vel spuma. alicubi se abdidisset, id quod perpaucis curæ haberi existimo. Te verò Galeni callentissimum ex 6. de locis affectis non fugit, vel solum sputum, si humanum corpus contigerit, rabiem concitare posse. Vidit duos MATTHIOLUS, qui spuma tantùm perfusi, nullo quidem ex morsu accepto vulnere, rabiem contraxerunt. MATTHAEUS DE GRAD. consil. 82. magnifici cujusdam domini meminit, Johannis Coquerani, post multos dies infecti rabie, solâ impositione manus in os rabientis canis, etsi eum canis nequaquam momordisset. Ut imitatione tui, maxima ratio habenda sit humoris, à cane quaquâ parte suffusi.

Remotio eschara.

Ut verò quamprimum virulenta materia pateat exitus, neque diutius inclusa maneat, aut alia nova succrescat, postero statim die escharam cultello & hamulo, ingeniosè (ut soles) inventis, removes, nullis usurpatis unctuosis & pinguibus, ratione illâ sanè probabili, (adducta in 1. Centuria) quòd hujusmodi exhalationem evaporationemque veneni prohibeant. Neque timendum hîc, quod in aliis est, ne defectu lenientium ad ulcus fluxio, aut phlegmone, ratione doloris feratur, quia potius jubet Dioscorides, ut sordidum sit, ac continuò inflammationem minari videatur. Si enim humores impetu ad ulcus ferrentur, unà extrorsum veneni portio aperetur, ejusq; ad interiora motus impediretur.

Qualitas veneni.

Quod postea scribis, dum te symptoma doloris aliquandiu à curatione morbi distineret, fervens oleum infusum ulceri, non tantùm nihil doloris, verùm

Obs. 98.

etiam sensum jucundū attulisse, istud profectò venenum planè fuisse frigidum, atq; adeo tuo experimento, sententia PETRI SALII DIVERSI, asserentis, venenum canis interdum temperamenti hujus existere, prorsus stabiliri videtur.

Retenti ulceris.

Sanè ex sententiâ quoque tua curandum, ut ulcus hîc fluat quàm diutissimè, neque audiendi Methodici, qui fluidos affectus sistunt, à quacunque illi causa processerint, cùm vel empirici videant, (referente Galeno de sect.) quos rabidus canis momordit, si statim ulcus ad cicatricem ducatur, prius non administratis remediis, quæ ab ipsius causa procatarctica indicatione sumuntur, convulsos omnes animam exhalare, servari autem, quibus juxta indicationem illius adhibita fuerit medendi ratio. Dogmatici verò, sive Rationales, in quibus nullū habent accidens manifestum, quod causam ipsam demonstret, in his causam procatarcticam non cunctantur investigare. Ut si canis rabidus fuerit, aut vipera, quod momordit, tunc sanè minimè cicatricem statim inducunt ulceri, sed potiùs contrà, particulas, quæ circa ulcus consistunt, nonnunquam minutatim præcidunt, dein verò calidis & acribus medicamentis venenum extrahunt, quod in corpus unà cum morsu est illapsum.

Indita ulceri.

Pisa quoque & spongiola tua in ulceribus hisce vehementer probantur. Sed præterire non possum, quandoquidem huc spectat, inprimis elegantes videri mihi etiam pilulas illas THOMAE FIENI (opere de cauteriis) ex agarico, iride, zedoariâ, aut alio ligno venenis resistente, oblitas theriaca, aut Mithridatio, & sic inditas.

Attrahentia.

Nec omittis præcipua illa & nobilissima attrahentia, Theriacam nimirum, & exornatum bezoare pulverem Præcipitati, quem quidem nomine pulveris Angelici in præscriptione tuâ intelligo.

Theriaca.

Indere se solitum antidotum illam in vulnus, prodit Galenus ad Pisonem, ut cucurbitulæ instar exugeret, ab altoque virus ipsum extraheret ut quæ non modò epota, sed etiam admota extrinsecus, rabidorū morsibus præsentaneum remedium existat. Itaque non immeritò PAREUS excellere cæteris, hoc loco & affectu Theriacam indicat (hoc solo remedio se feliciter usum professus) aquâ vitæ, vel vino generoso dissolutam, duriusque, sic ut cruore manet, afflictam, impositis illo deterso linimentis eodem medicamento imbutis, moxque superpositis alliis, vel cæpis communibus, cum sale vulgari & terebinthina intritis. Neque certè inferiora tua sunt.

Præcipitatum.

Magnificè à Matthiolo Præcipitatum commendatur, siquidem id eximiū præstantissimumque medicamentum appellans, (in 6. Dicosorid. de ustione demorsorum) præter id quòd vulnus occludi prohibeat, diuque patens servet, ex alto ad superficiem potenter venenum attrahere asserit, eâque re cætera hujusce facultatis præcellere medicamenta, jam dudumque se certiorem esse, in universa medicæ facultatis materia nullum habere medicamentum, quod valentius ab alto revocet, extrahatque virus.

Alexipharmaca.

Ad alterum scopum, venenosæ nempe malignitatis à visceribus depulsionē, duo Galenus efficacissima selegit, Theriacam iterum, & cancrorum fluviatilium cinerem. Illâ igitur in WILLOMETO usus, nunc cancris, in hac matrona, Gammaros haud abs re substituis. Mihi quidem arridet Pelopis Doctoris Galeni sententia: cancrum, cùm animal sit aquaticum, prodesse à cane rabido morsis, quibus videlicet metus est, ne corripiantur affectu siccissimo, nempe rabie, & ne aquam metuant: fluviatiles convenire, non marinos, quod animalia marina, ob admistionem salis naturâ siccissimi, haud æquè exactè tueantur eam, quæ est adversus rabiem, contrarietatem; cætera autem in potabili aquâ degentia animalia similem cancris præparationem non admittere, horū enim ustorum cinerem exsiccatorius cum sit, canum mordentium venenū absumere, simulque digerere. Quæ quidem in Gammarum quadrant etiam, adeò cancro, (præsertim si chelæ & brachia forcipata spectentur, nam caudâ quidem cancer destitutus est) similem ut vulgus eodē utrumque indigitet nomine. Thuris in pulvere tuo cernitur pars una, quinque autem gentianæ, porrò Gammarorum decem, planè uti præscripsit præceptor noster Galenus, apud quem singulare illud cineris cancrorum 11. simplic. exstat encomium. Quod NULLUS UNQUAM eorum, qui illo fuerunt usi, sit mortuus.

Gammari.

Obs. 98. & 99.

Cinis cancrorum.

Paroxysmi à veneno canino.

Paroxysmi denique illi, agitationes, motus convulsivi, & pavores, satis ostendunt, quàm graviter jam principes partes concuti oppugnarique à veneno cœptæ fuerint, ut nisi tam strenuè, tantaque industria & vigilantia arcem defendisses, dubio procul in hostis potestatem ventura fuisset.

Quod si quid judico, vir præstantissime, Matrona hæc Paterniacensis vitâ tibi post Deum, perpetuamque gratitudinem debet. Ego quoque, quod ejusmodi preclarâ Observatione me dignatus fueris, immortales tibi debeo gratias. Hortor interim, ut in observandis tuis, communicandisque solertissimis curationibus, indefesso studio pergas, quo toti Reip. humanoque generi majorem in modum commodes, æternique nominis inde claritatem meritissimam consequaris. Deus commodo bonoque communi quàm diutissimè salvum te servet & incolumē. Vale nobilis Machaon, amice perpetue. Freiburg. Helvet. 10. Julii 1608.

OBSERVATIO XCIX.

Ex strictioribus arctioribusque infantulorum involucris, gibbositas.

In quibusdam Regionibus & familiis moris est, ut infantulos statim à partu involvendo (nescio quibus de causis) fasciis arctè nimis stringant. Unde sæpiùs evenit, ut eorum corpora & artus gibbis, aliisque deformationibus genuum ac tibiarum &c. protuberent. Quin autem ob strictiorem involutionem id accidat, non est quòd quisquam dubitet: siquiden ossa adhuc tenera, mollia & cartilaginosa facilè retorquentur, extraque sedem naturalem reprimuntur, quæ dein paulatim excrescentia, indurescunt, id quod ego in multis observavi. Hanc etiam ob causam solent infantulorum capita (magno ipsorum damno) in longitudinam excrescere, atque sic sphæricam figuram amittere, idque semper in potentiali cauterio, seu fontanella, ut vocant, in cervice accidit, quemadmodū Observatione 42. Centuriæ 1. fusiùs declaratur. Nutrices quoque nonnunquam studio, infantulorum decorandorum gratia, (sicuti ipsæ quidem existimant) capita eorundem fasciis arctiùs constringere consueverunt, ut in longitudinem excrescant. Sed quemadmo-

Obs. 100. admodùm gibbus pulmonem opprimit, atque difficultatem anhelitus seu asthma parit: sic quoque cranio compresso & in longitudinem extenso, cerebrum ejusque ventriculi simul comprimuntur. Unde spiritibus non satis præparatis atque elaboratis, caput debilitatur, catarrhisque fit obnoxium. Et si hujusmodi pueri adolescant, quod tamen rariùs accidit, ingenio sunt tardiori hebetiorique. Hæc in gratiam patrum, seu potiùs matrumfamiliàs monuisse, visum fuit.

OBSERVATIO C.

Iuvenis, cui utraque tibia amputata fuerat, post absolutam curationem dysenteriâ correptus, obiit.

IUvenis quidam ex Germanis militibus in Sabaudia profligatis, quorũ in Tractatu de Gangræna & Sphacelo, capite quarto, mentionem feci, gangrænâ utraque in tibia laborans, Genevam venit, ibique in Nosodochio, humaniter exceptus, & JOHANNI GRYFFONIO Chirurgo præstantissimo, & mihi, curandus commissus fuit. Tibias ad genua, præsentibus JANO ANTON. SARAZENO, MARCO OFFREDO, & ESAIA COLLADONIO, Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, abscidimus, & curationem feliciter absolvimus. Deinde circa principium Mensis Aprilis, & post sex septimanas à sanatione, quũ tempus peregrinationis aptum expectaret, ecce febre continuâ, dolore ac torminibus ventris, tandemque dysenteriâ corripitur, ex qua medicamentis liberari non potuit, sed post dies aliquot è vita discessit. Obs. 100.

ANNOTATIO.

CAusam morbi hujus gravissimi Medici prædallegati, ad refluxum sanguinis ad hepar referebant. Quùm enim juvenis esset plethoricus, ac jam ineunte vere sanguinis denuò in ipso copiosè regeneraretur, & pro more ad crura, pro eorum alimento descendere vellet, vias vero ductusque assuetos sibi rescissos occlusósque offenderet, impetuosè ad hepar venamque cavam refluxisse, ibique primò inflammationem, postmodùm reliqua symptomata invexisse ajebant, quod & rationi consonum est.

Hinc videre licet, quàm periculosus sit sanguinis ad hepar refluxus, uti quoque Observ. 47. hujus Centur. monui. Quomodo autem malo huic in iis, quibus membrum aliquod amputatum, occurrendum sit, Lector ex Tractatu de Gangræna colligere poterit.

FINIS.

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hachbergensis &c. Inclytæ item Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi ordinarii,

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM CHIRURGICARUM

CENTURIA TERTIA,

Epistolis nonnullis Virorum Præstantissimorum, nec non instrumentis, ab Authore inventis, illustrata.

OBSERVATIO I.

Fungus Scirrhosus, ex auro propullulans quomodo sanatus?

Viro Amplissimo atque Doctissimo, Dn. PETRO de SPINA, Serenissimi ac Potentissimi Principis ac Domini DN. FRIDERICI V. Comitis Palatini ad Rhenum, S. R. Imperii Archidapiferi, atque Electoris, Ducis Bavariæ, &c. Medico ordinario atque celeberrimo,

GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS,

S. P. D.

TE Chirurgicis casibus, inprimis raris, Vir Amplissime, non solùm oblectari, verùm etiam nô mediocriter in iisdem versatum esse, cùm ex variis nostris colloquiis, Anno supra millesimum quingentesimum nonagesimo quarto, primò Aquisgrani, deinde quoque Heidelbergæ habitis, tum etiam ex literis, quas ante annos quatuordecim inter nos de rebus Chirurgicis, & præcipuè de vulneribus sclopetorum commutavimus, abundè mihi cognoscere licuit. Atque hæc est causa, cur ad continuandam incœptam nostrâ amicitiam, sequentem casum chirurgicum, & quidem non vulgarem, tecum communicare constitui; quem ut hilari fronte accipere, & impolito stylo ignoscere velis, obnixè rogo. Animus enim dolet, & tremulenta manu hæc ad te scribo. Ante paucos enim dies, duæ ex filiabus meis, peste (quæ hîc & in vicinia gravissimè grassatur) obierunt, uxor mea charissima ex ea convaluit, sed filius meus major natu etiamnunc vehementer laborat.

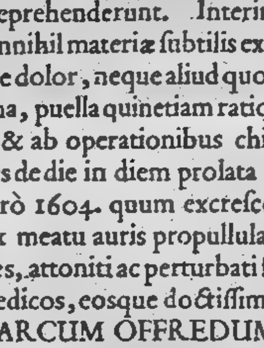
Cæterùm, Vir amplissime, in auris meatu varii oriuntur affectus, & quidem gravissimi; omnium verò difficillimus est, si excrescentia aliqua carnis profundè ex auris meatu excreverit, summamque requirit diligentiam. Cùm enim pars sit exquisitissimo sensu prædita, neque caruncula absque causticis & erodentibus medicamentis absumi possint, facillimè ex eorum usu dolores acerbissimi, aliaque graviora symptomata suboriri solent. Hanc ob causam, cùm præsentem casum publici juris facere constituissem, illum in artis chirurgicæ studiosorum gratiam, paulò prolixius & diligentius conscribere volui. Tu verò, Vir amplissime, ne prolixitatem ægrè feras, obsecro.

Circiter annum itaque 1594. genere & virtute verè nobilis puella, MARGARITA de MARTINES, Nobilissimi ac prudentissimi viri DN. I. FRANCISCI de MARTINES, Domini in BOURGOV & PALLY, filia primogenita, ætatis annum octavum agens, variolis correpta fuit; ex quibus eò graviùs labora-

Obs. 1.

borabat, quia pustulæ ad extremam cutem nihil ferè eruperunt. Porrò quia materia variolarum non satis ad partes externas expulsa, puella quinetiam à teneris annis scabie in capite, & circa emunctoria, parùm obnoxia fuerat, non diu post, nimirum Anno 1595. qui fuit annus 9. ætatis, dolore capitis, eoque acutissimo correpta est. Dolor in meatu auris dextræ præcipuè acutus & pungens erat, ita ut tota illa pars faciei in tumorem elevaretur. Auri oleum Chamomelinum tepidum, doloris leniendi causa, gossipio imponebant, faciemque eodem oleo inungebant. Post dies aliquot in ipso meatu auris ruptus est abscessus, ex quo primis quidem diebus materia subtilis, & loturæ carnis instar, deinde pus crassum spissumque extillabat. Dolor capitis & auris paulatim cessavit, tumefactio quinetiam faciei evanuit. Tribus elapsis mensibus, iterum materia subtilis extillare cœpit, & deinceps continuò extillavit; absque tamen dolore: quapropter nullum ex hoc malo sibi accidere posse incommodum, cuncti arbitrabantur. Circa annum verò 1600. quum auditum paulatim diminui viderent parentes, atque hac de re soliciti essent, meatumque auris inspexissent, in profundo ipsius excrescentiam quandam carnosam, & meatum planè obstruentem deprehenderunt. Interim tamen, etsi quotidie nonnihil materiæ subtilis extillaret, quia tamen neque dolor, neque aliud quodpiam adesset symptoma, puella quinetiam ratione ætatis timida esset, & ab operationibus chirurgicis abhorreret, res de die in diem prolata fuit.

Anno verò 1604. quum excrescentiam illam carneam, ex meatu auris propullulantem, viderent parentes, attoniti ac perturbati fuerunt, protinusque Medicos, eosque doctissimos, inprimis verò Dn. MARCUM OFFREDUM, & D. ANDREAM BONETUM, apud Genevenses Medicinæ Doctores longè celeberrimos, hac de re consuluerunt, illi quum affectum difficilem esse, & manum diligentem requiri cognovissent, ut ego vocarer, suaserunt. Vigesimo itaque tertio Decembris 1604. cùm in Perroy, ad lacum Lemanum, ad prædictum Dominum de BOURGO pervenissem, & aurem inspexissem, excrescentiam in ipso meatu auditorio, ejus magnitudinis & figuræ, ut hîc adumbrata est, inveni.

PRAECEDENTIS FIGURAE explicatio.

A. Caput hujus fungi denotat, idque externam cavitatem auris conchula dicta planè implebat. Non autem omninò rotundum, sed secundùm cavitatum figuram formatum erat: itaque B. extremum, sive posteriorem ambitum auris. C. verò partem faciem versùs respiciebat. Dura præterea, inæqualis, lividaque erat extuberantia hæc. Reliqua pars hujus fungi, secundùm capacitatem meatus auditorii, tympanum versùs in apicem desinebat, habebatque planè formam fungi, nondum tamen, propter extuberantiam A. notatam, integer, sed tantummodò ad litteram D. usque, conspici potuit.

Obs. 1.

Superficie sive extuberantiâ hujus fungi, uti posteà dicemus, ablatâ, quod reliquum erat, paulatim usque ad ipsius radicem, quæ prope tympanum erat, in conspectum veniebat: constituebatqe figuram præscriptam. A forma itaque & duritie, excrescentiam hancce fungum scirrhosum appellare libuit.

Propullulabant prætereà circa ipsius radicem, alia duo parva germina E. notata, ex quibus procul dubio etiam fungi procreati fuissent, nisi angustia meatus auditorii obfuisset. Est tamen notandum, meatũ huncce dextrum altero aliquomodo ampliorem apparuisse. Videbatur enim dura ista excrescentia, interim dum accresceret puella, impedimento fuisse, quominùs proportionem suam observaret meatus iste.

Porrò quum ex dolore livido & duritie, affectum huncce difficilem esse, & periculo minimè vacare, vidissem, denuò, ut prædicti Medici in consilium adhiberentur, author fui. Et quia Nobilis Dn. de BOURGOU, aliorum negotiorum causa Genevam profecturus erat, voluit ut cum prædictis Medicis de affectu filiæ suæ plenius consulere possim. Convocatis itaque Medicis, & diligenter explorato & perquisito morbo, deliberatum fuit, ut curatio, propter maximum frigus, usque in proximum Ver protraheretur.

Vigesima itaque septima die mensis Martii 1505 cum iterum in Perroy pervenissem, sequenti die hoc minorativum exhibui.

Minorativum.

℞. herbarum Agrimoniæ,
Betonicæ,
Veronicæ,
Scabiosæ,
Florum primulæ veris, ana M. ß.
Sem. Anisi,
Feniculi ana ℥ij.
Liquiritiæ rasæ ℥ß.
Foliorum senæ mundat. ℥ij.

Fiat decoctio in aqua, ut colatura cum forti expressione, redeat ad ℥iiij. In quibus dissolve.

Elect. diacarthami ℥iiij.
Syrupi rosati solutivi ℥j.
Misc. fiat potio.

De applicatione cucurbitularum & setacei.

Porrò quum nihil magis in hoc affectu verendum esset, quàm affluxus humorum, visum est, uti diversione aliquâ insigni & continuâ; Minorativo itaque præscripto expurgato corpore, postridie cucurbitulas scapulis, cum flamma magna, & scarificatione, postero verò die, nimirum 30. mensis, setaceum vertici adhibui. Deinde pro corroboratione cerebri, & in eo humorum superfluorum desiccatione, sequens præscripsi & exhibui electuarium.

℞. Conservæ florum rosmarini,

Salviæ

Obs. 1.

Salviæ,
Betonicæ,
Summitatum majoranæ ana ℥j.
Ligni sassaphras subtiliss. pulver. ℥ß.
Specierum Aromatici rosati, ʒij.

Cum syrupo conservationis corticum citri, fiat electuarium: de quo capiebat singulis diebus, tribus horis ante prandium, ad magnitudinem castaneæ. Sequens quoque pulvis quotidie semel capiti inspergebatur.

Pulvis capiti inspergendus.

℞. Corticum citri siccarum.
Radicum Iridis Florentinæ,
Radicum Cyperi an. ℈iiij.
Thuris,
Masticis,
Sandaracæ,
Succini,
Granorum kermes.
Rosarum rubearum an. ʒ. j.
Florum betonicæ M.ß.
Storacis calamitæ.
Spicæ nardi an. ʒj.

Fiat ex illis omnibus pulvis, inspergendus suturæ coronali, & quotidie renovandus, deterso pectine priore pulvere, fungo verò bis in die linteū suave reduplicatum, & aquâ nostra ad ulcera maligna, (cujus descriptionem pete ex Obs. prima cent. primæ.) imbutum, tepidè applicui: neque aliud quicquam usque ad mensem Majum cum fungo tentare volui: quò natura ante omnia ad ablegendas superfluitates cerebri, versùs setaceū sese assuefaceret. Interim tamen, uti & per totum tempus curationis, optimam victus rationē observabat.

His, uti dixi, institutis, iterum me domum contuli, usque ad 13. Mensis Maji, tum denuò ad ipsam profectus, 14. sequentem exhibui potiunculam.

Potio purgans.

℞. Rhabarbari electi ℈iiij.
Agarici trochiscati ʒj.
Cinamomi ℈j.

Infundantur in aqua Cichorii, & Betonicæ, per horas duodecim. In forti expessione dissolve syrupi rosati solutivi ℥j.
Elect. Diacatholici ʒij.
De Citro solut. ℈iiij.
Decocti laxativi ℥ij.
M. fiat potio.

Postridie medianam dextram incidi, sanguinemq; ad unicas septem extraxi. Decimo sexto, 17. & 18. sequens exhibui apozema.

Apozema.

℞. Radicum oxalidis,
Cichorii,
Graminis,
Passularum &
Liquiritiæ, aa. ʒvj.
Boraginis,
Scabiosæ,
Agrimoniæ,
Betonic.
Pimpinellæ,
Melissæ an. M. j.
Capillorum omnium,
Artemisiæ an. M. ſ.
Florum cordialium,
Genistæ,
Hordei integri an. p. j.
Corticum & seminis citri,
Oxalidis,
Melonum an. ʒj. ß.

Fiat decoctio ad ℔. j. in qua colata & clarificata, dissolve,
Syrupi de fumaria, &
De Cichorio simp. an. ℥j. ß.

Misce, fiat apozema, pro tribus dosibus matutinis: aromaticetur ʒj. coriandri præparati.

Decima nona ad drachmas sex sequentis Electuarii, quatuor horis ante prandium exhibui.

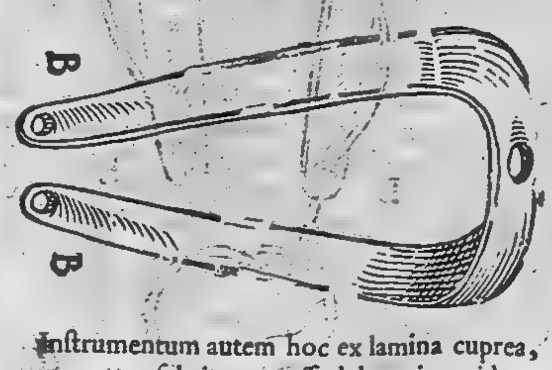
Obs. 1.

Electuarium Lenitivum.

℞. Electuarii diacatholici,
Diasebesten, an. ℥j.
Elect. de Citro solutiv. &
Diaprunis laxat. an. ʒvj.
Diacarthami, &
Tabellarum de Rhabarbaro, an. ʒß.

Cum melle rosato Laxativo q. s. fiat opiatum, de quo per totum tempus curationis, per intervalla ad drachmas sex vel septem, pro dosi sumebat; modò in forma boli, modò in forma potionis, cū decocto aliquo convenienti dissoluto. Singulis quoque septimanis cucurbitulas magnas scapulis semel applicui.

Omnibus istis, uti dixi, adhibitis, ad fungi extirpationem transeundum fuit: ea autem, quia aut abscissione, aut erodentibus & causticis medicamentis, vel ligatura fieri debebat, ante omnia nobis explorandum perpendendumque erat, quænam tutior & securior esset via atque methodus? Excisio adstantibus propter hæmorrhagiam suspecta erat, & ægra illam abhorrebat. Erodentibus quoque & causticis medicamentis massam illam fungi, qui externam partem auris adimplebat, absque periculo absumi minimè me posse sciebam. Inprimis verò, quia ex colore livido, duritie, & inæqualitate tumoris, malignitatem aliquam subesse apparebat, verebar, ne ex usu medicamentorum causticorum magis irritaretur malum, & humor ille acris, qui post applicationem causticorum ex ulceribus effluere solet, vicinas partes simul exulceraret. Malui itaque ligaturam instituere. Singulari enim, & ad hanc operationem perficiendam commodissimo à me excogitato instrumento quodam, veluti hîc adumbratum est, fungum istum satis profundè in ipso meatu auditorio amplecti & ligare me posse, sperabam.

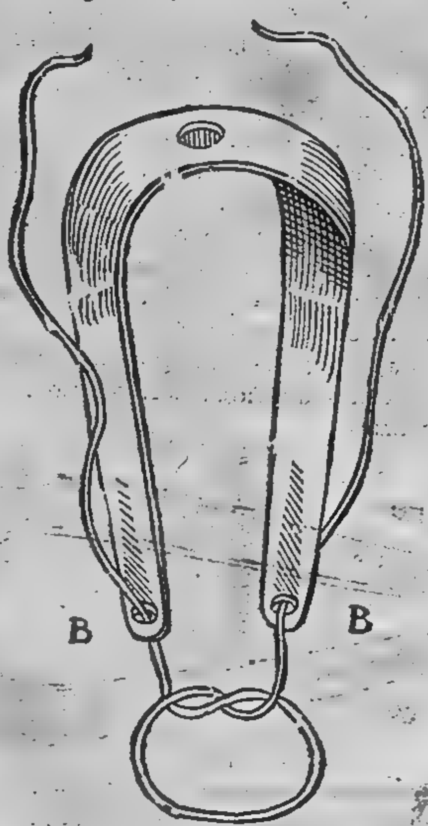
Instrumentum autem hoc ex lamina cuprea, aut argentea fabricatum esse debet, ita quidem, ut per se apertum sit, extremitates tamen B. B. notatæ, digitis facilè comprimi ac claudi possint. Prædictæ extremitates quoque aliquomodo exca-

Obs. 1. varæ esse debent, quo carunculam, quæ lubrica est, eò meliùs amplecti possint.

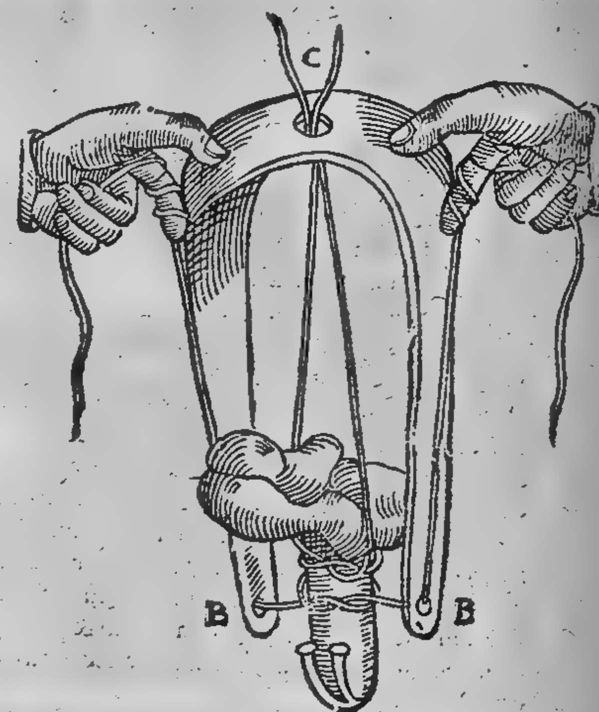
Vigesima itaque tertia Maji, electo loco splendido, ægram in sedem collocavi, & ita quidem, ut radii solares in auris meatū penetrare possent. Posteà caput, sive externam fungi extuberantiam, in prima figura A. notatam, filo apprehendi. Hujus enim fili beneficio caput fungi suspensum tenebam. Interim funiculum cum semi nodo, ut hîc adumbratus est, intromisi, & cum Stylo quodam exploratorio, tam profundè, quantum fieri potuit, intrusi.

Deinde ambas extremitates hujus funiculi, per foramina, in sequenti figura B. B. notata, eo modo: ut sequens figura denotat, traxi.

Posteà instrumento tam altè, quantum fieri potuit, in meatum auditorium, & quidem ad utrumque latus fungi intromisso, extremitatibus funiculi, ambobus indicibus apprehensis, & fortiter tractis atque constrictis, fungum arctissimè ligavi, & ea quidem in parte, ubi in prima figura litera D. ipsum notavimus. Interim autem dum filum simul & instrumentum, intruduntur, minister filo, in sequenti figura C. notato, extuberantiam fungi clementer leviterque in altum trahet: idque in eum finem, ut funiculus simul & instrumentum, eò faciliùs & profundiùs intromittere possit. Hæc verò, quia paulò obscuriora esse videntur, sequentem figuram, in qua omnia adumbrantur, addere placuit. Obs. 1.

Facta ligatura instrumentum clementer extraxi: filum verò suspensum reliqui. Deinde linteum reduplicatum, & sequenti liquore insuccatum, applicui:

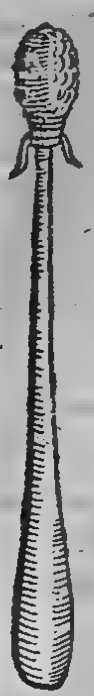
R. Aquæ nostræ ad ulcera maligna ℥j.
Aquæ ranarum aquatilium
Plantaginis,
Rosarum an. ℥. ß.
Sem. Cydoniorum subtiliss. pulverisati ℈. ß.
Cornu cervi usti & ppt.
Tutiæ &
Plumbi usti an. ℈. ß.
Misce.

Admonitio. Monitum autem vellm lectorem, funiculum in hujusmodi affectibus nullo modo, (ut in aliis quidem corporis excrescentiis aliquandò fieri solet) aquâ forti insuccandum, multò minùs Arsenico illiniendum esse, propter gravissima, quæ inde sequuntur symptomata; Funiculum tamen, ut fungum paulatim abscinderet, singulis diebus iterum immisso & adaptato instrumento, clementer contraxi, nodumque magis magisque constrinxi.

Cùm extuberantia fungi ita ligata esset, paulatim flaccescere cœpit: emanavitque ex illa humor putridus & fœtidus, is verò ne in meatum internum auris defluet, quotidie ter, quaterve peniculis hîc adumbratis, & ex spongiis paratis, abstersi.

Deinde

Obſ. 1.

Deinde extuberantiæ undique ſpongias, in præſcripto liquore madefactas iterumque fortiter expreſſas, ſuppoſui, idque in illum finem, ut humorem illum putridum fœtidumque abſorberent exciperentque; ita paulatim abſciſſa eſt extuberantia fungi, ita ut 27. ejuſdem menſis abſque dolore & hæmorrhagia excideret.

Sed quia fungum ad radicem ipſius propter anguſtiam meatus auditorii ligare non potueram, quod reliquum erat, erodentibus, ut poſteà dicam, abſumere cogebar: priùs tamen, nimirum 24. ad drachmas ſex electuarii ſuperiùs deſcripti, & B. notati, exhibui: quo optimè expurgata fuit ægra. Ad majorem quoque humorum exſiccationem ſequens exhibui decoctum.

℞. Radicum ſarſæparillæ ℥j.
Ligni ſaſſaphras minutim diſſecti ℥iij.
Radicum chinæ in tenues orbiculos ſectæ ℥j.

Macerentur horas viginti, in aquæ fontis tepidæ ℔ iij. & coquantur ad duarum partium conſumptionem. De colatura moderatè calida ad ℥iiij. hora quinta matutina exhibui, interim dum utebar præſcripto decocto, victum utcunque tenuem & exſiccantem obſervabat, à juſculis, & fructibus horariis, humidiſque abſtinebat, eorum verò loco uvis paſſulis, & amygdalis toſtis utebatur. Pro potu ordinario ſequens decoctum præſcripſi.

℞. Reſiduum prædicti decocti,
Paſſularum,
Liquiritiæ an ℥j. ß.
Aquæ fontis ℔ vj.

Macerentur per horas quindecim, deinde coquantur ad unius tertiæ partis conſumptionem: paretur potio guſtui grata, & aromatizetur pauco coriandro præparato.

Hoc decocto, & victus ratione, per menſem integrum utebatur, interim quoque decima quaque die, corpus Electuario B. notato expurgavi, cucurbitulaſque ſcapulis, uti dixi, per intervalla, cum levi ſcarificatione applicari juſſi.

Ab initio dixi, extuberantiam fungi usque ad literam D. beneficio ligaturæ excidiſſe, nunc quibus remediis, quod reliquum erat, usque ad ipſius radicem, (illa autem prope tympanum erat) abſumpſerim, dicendum eſt. Statim itaque poſtquam extuberantia exciderat, iterum ægram ad radios ſolares in ſedile collocavi: mox laminas parvas tenuiſſimaſque, è cera fabricatas, & aliquantum incurvatas, undique circumcirca carunculam impoſui: idque in eum finem, ne medicamenta acria, quæ imponenda erant, meatum auditorium attingerent exulcerarentque deinde penicillis ex ſpongiis paratis, abſterſa humiditate, Eſcharotici noſtri, ad magnitudinem

Magnitudo & figura laminarum.

capitis aciculæ impoſui. Poſtea filamentis, & ſpongiis meatum implevi, & linteum reduplicatum, nec non liquore ſuperiùs deſcripto, & C. notato, exteriùs auri ſuperimpoſui. Medicamento quotidie bis, nimirum hora ſeptima matutina, & quarta pomeridiana, (ad candelam enim hujusmodi operationes minimè ſunt tentandæ) impoſito, 28. ac 29. eſcharam induxi, illa verò ut abſcederet, ſequens medicamentum filamentis in ipſo intinctis, applicui.

℞. Mucilaginis ſem. cydoniorum, extract. æqualibus partibus, aquæ Arnogloſſæ majoris, & ranarum aquatilium ℥ij.
Cornu cervi uſti & præparati,
Tutiæ pp.
Lapidis calaminaris ana ʒj.
Croci Martis,
Saturni calcinati ana ʒ ß.

Miſce, fiatque medicam. ad inſtar collyrii utcunque liquidi. Signetur D. Medicamentum hoc, propter meam abſentiam usque ad quartum Junii impoſitum fuit. Tum uti & ſequenti die laminis cereis iterum inveſtitâ carunculâ, denuò de prædicto eſcharotico bis in die applicui. *D.*

Sexta die ejusdem menſis, ad drachmas ſeptem Electuarii ſuperiùs præſcripti, & B. notati, cum decocto Betonicæ, Agrimoniæ, Veronicæ, Roſmarini, Salviæ, & ſem. Aniſi, exhibui, quo & optimè expurgata fuit, nihilominus tamen medicamentum eſcharoticum ea die bis impoſui. Septimo 8. & 9. ad caſum eſcharæ collyrium D. notatum applicui. Decima eſchara denuò exempta, laminaſque novas impoſitas, eſcharoticum ea die ter, undecima verò bis iteravi. *B.*

Duodecima die menſis, quia eſchara ſatis magna apparebat, neque pinguia ut imponerentur, conſultum mihi videbatur, ſeparatorio quodam, uti hîc adumbratum eſt, ipſam excidi.

Cultellus ſeparatorius, incurvatus, ad carunculas ex auris meatu excidendas aptiſſimus.

Exciſa eſchara, quia propter anguſtiam meatus auditorii, laminas cereas difficulter imponere mihi licuit, eſcharoticum applicare auſus non fui: globulum itaque lentis magnitudine, ex filamentis contortum, & ſequenti pulvere immerſum, carunculæ applicui: & ſpongiis ſuavi ſuperiori medicamento D. notato, madefactis, iterumque expreſſis, ductum auditorium adimplevi. Spongiæ autem in purulentis auribus ſummoperè conveniunt: materiam enim purulentam ex profundo attrahunt abſorbentque, partemq; affectam ab injuria aëris vindicant. *Uſus ſpongiarum in purulentis auribus neceſſarius.*

℞. Pulveris præcipit. optimè rectificati ℈ j.
Lapidis Bezoardici diligenter pulveriſ.
Saturni calcinati & abluti ana ℈. ß.
Miſceantur, fiatque pulvis ſignetur. E. *Pulvis E.*

Decima ſexta, cùm beneficio ſpeculi auris ad tympanum ferè usque inſpexiſſem, & nonnihil de radice fungi ſupereſſe probè cognoviſſem,

 ſequen-

Obs. I. sequenti die iterum laminas cereas, eâ qua fieri potuit diligentia, infixi, & medicamentum escharoticum applicui. Verùm decima septima, quum domum proficisci coactus essem, sequentem pulverem præscripsi, & me absente imponere jussi.

℞. Croci Martis opimè præparati,
Cornu cervi usti & præp.
Saturni calcinati & abluti
Lapidis calaminaris præp. an. ℈. j. ß.

Misce, fiatque pulvis tenuissimus, qui filamentis Collyrio D. notato madefactis, usque ad tertium Julii impositus fuit. Quarta, quum ad nobilem ægram rediissem, & radicem fungi nondum penitus absumptam esse, imò & præter radicem duo parva germina, in prima figura E. notata, adesse cognovissem, iterum pulverem E. notatum, & spongias madefactas imposui.

Sexta Julii, speculi & radiorum solis beneficio, nonnihil puris in profundo meatus auditorii oculis sese offerebat, in quo motus, veluti diastole & systole arteriarum, conspici potuit. Absterso pure, quia radicem mali nondum omninò absumptam esse animadverti, iterum laminam ceream, cui ex una parte nonnihil medicamenti escharotici annexeram, ad radicem ipsam applicui, & spongias madefactas superimposui. Radicem præterea fungi cranio adhærentem, imò ex ipso cranio originem traxisse, bellè apparuit. Septima, de eodem medicamento escharotico ad magnitudinem capitis aciculæ bis applicui.

Octava, electuario superiùs descripto, & B. notato ægram expurgavi, post prandium, cum radiorum solis & speculi auris beneficio meatum auditorium inspexissem, fungi vestigium nullum nobis apparuit: qua de re in posterum nihil, prærerquam pastillos Andronis, syrupo de rosis siccis dissolutos, imposui. Post dies tamen aliquot, quum in profundo auris, & illa quidem in parte, qua radix fungi fuerat, os denudatum invenissem sequentem pulverem catagmaticum, melle rosaceo parumque spir. vini mixtum, per mensem ferè integrum, me absente imponere jussi.

Pulvis catagmaticus.

℞. pulv. florum Betonicæ
Rosarum an. ℈. ß.
Rad. Iridis Flor.
Angelicæ
Cariophyllat.
Masticis an. ℈. j.
Benzoi.
Styracis calamitæ an. ℈. j. ß.
Misce.

Post mensem quum ad ipsam rediissem, nullam amplius ossis denudationem inveni: qua de re ut in posterum pro corroboratione & exsiccatione partis affectæ, linimentum ex pastillis Andronis, & syrupo de rosis siccis imponeretur, corpusque per intervalla expurgaretur, ac optima victus ratio observaretur, consului. Sic divino aspirante numine pristinæ sanitati restituta fuit, qua & ad hodiernum usque diem 24. Octobris, 1613. (quo hæc scripsi) feliciter utitur, & quidem in matrimonio non infelici, proles præterea aliquot progenuit: & auditum, qui anteà per annos aliquot deperditus fuerat, magna cum admiratione multorum recuperavit. Tam provida & diligens est natura: præcipuè si in juvenibus diligentia Medici intervenerit. Plura non adscribo, quandoquidem nobilissimum simul ac doctissimum virum, D. JOHANNEM DE MARTINES, ægræ nostræ fratrem (qui tibi, dum Heidelbergæ vixit, familiaris fuit) integram historiam, & successum curationis aliquando coram te narrasse, non dubito: quapropter ne prolixitate epistolæ metas transgrediar, subsisto, DEUMQ. OPT. MAX. suppliciter oro, ut te tuamque lectissimam uxorem & liberos, quam diutissimè conservare velit. Vale Vir amplissime, & æternùm vive, cum tuis, quos tecum ex corde saluto. Dabam Lausannæ Equestrium 24. Octob. Anno 1615.

Obs. I. & 2.

OBSERVATIO II.

De hæmorrhagia narium, & purulentis auribus.

Viro amplissimo atque doctissimo

DN. GREGORIO HORSTIO, Philosophiæ & Medicinæ Doctori, & Illustissimi Principis ac DN. DN. LUDOVICI Landgraffii Hassiæ, Medico celeberrimo, nec non in Illustri Academia Giessena Hassorum Medicinæ Professori ordinario, & pro tempore Rectori Magnifico.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

VErissimum esse quod dici solet, Magnifice DN. Rector, hominem proponere, Deum verò disponere, reipsâ experior. Paulò enim post abitum tabellarii, quem Generosus ille Fridbergensis ad me miserat, cùm iter ad meos dirigere proposuissem, DEUS Opt. Max. aliter de rebus meis disposuit. In morbum enim gravem incidi: qui vires meas mirum in modum exhausit. Nunc tamen, Laus sit Deo, febris remisit, & paulatim vires meas recolligo, ita ut si Deus cœptis faverit, tandem ad vos meosque me conferre posse, sperem. Hæc ut Tua Magn. clarissimo viro DN. D. GEORGIO FABRO indicare, eumque ex me salutare velit, rogo.

De Jaspide. Ad literas, quas M. T. ad me dedit, paucis respondeo: in primis autem annulus Jaspide ornatus occurrit, cujus vires non satis admirari possum. Scio quidem, & ipsa experientia me edocuit, Jaspidem in hæmorrhagia multùm valere: sed qui virtutes adeò egregias atque manifestas, uti tua, ex se edidisset, nunquam me videre contigit. Itaque ut thesaurum huncce (post Deum enim, thesaurum vitæ tuæ, nimirum sanguinem tibi conservabit) Crœsi divitiis præferas, suadeo. Non enim omnes Jaspides sanguinem sistere, experientia docet: sed illæ solummodò, quæ undique sanguinis instar rubicundæ, nec ullo modo maculis albis aut obscuris conspersæ sunt: quæ, quia rarissimè reperiuntur, ut cæteris omnibus præferantur, & in pretio habeantur, rationi consentaneum est. De præclaris autem & admirandis operationibus Jaspidis in hæmorrhagia, exempla nonnulla apud ANSHELMUM BOETIUM de BOODT lib. 2. c. 202. legantur: prudenter tamen ea uti licet. Quem admodum enim superfluæ evacua-

Obſ.2. evacuationes periculoſæ, ſic & conſuetæ, ſi retentæ fuerint, graviſſimos morbos, nonnunquam & mortem inferre ſolebant. Quidam vir pius, & *Obſervatio.* à teneris annis hæmorrhagiæ narium obnoxius, cum in ſenectute amuleto collo appenſo, hæmorrhagiam inhibuiſſet, Apoplexia correptus fuit, uti obſervatione 11. hujus centuriæ fuſiùs declarabitur. *Obſervatio.* Nobilem quendam, cui hæmorrhoides ſuppreſſæ fuerunt, in paralyſin incidiſſe, obſervatione 11. Centuriæ. 2. annotavi.

De immerſione corporis in aquam frigidam. Ex immerſione corporis in aquam frigidam poros obſtrui, ac proinde ſanguinem versùs interiora recurrere, ibique aliquomodo effervеſcere, nullum eſt dubium; Interim tamen, quia hoc modo ſanguis in venis refrigeratur, inſpiſſatur, retineturque, non omninò in hæmorrhagia (cùm maxima ebullitio ſanguinis adeſt, inprimis verò ſi æger juvenis, robuſtus, & corpore bene conſtitutus fuerit) rejiciendum eſt remedium hoc; præcipuè maximâ urgente neceſſitate, & quando ex duobus malis minus, ut dicimus, eligendum eſt; reliquaque remedia fruſtrà adhibita fuerint.

Quantum autem ad effervеſcentiam ſanguinis, quæ ſolà in hac Curatione hæmorrhagiæ, quæ fit per immerſionem corporis in aquam frigidam, eſt timenda, illa facillimè Julapiis refrigerantibus & incidentibus, qualia ego obſerv. 17. cent. 2. præſcripſi, corrigitur: non tamen, ut ingenuè fatear, niſi juvenibus convenit curatio hæc. In quibus & tutò adhiberi poſſe, teſtis eſt juvenis iſte, cujus memini obſ. 17. Centuriæ 2. Vivit enim adhuc, & ab eo tempore, nimirum ab Anno 1596. quo ex periculoſa illa hæmorrhagia Divino favore liberatus fuit, optimè valuit.

De purulentis auribus. Cæterùm occurrit affectus T. Magn. ſpeculationibus non indignus. Habemus hic in vicinia, in Oppido Solignen, matronam piam atque honeſtam, quæ nunc vigeſimum quintum annum ætatis prætergreſſa eſt, illa à juventute in hoc uſque tempus purulentas aures habuit. Extillat quotidie materia, aliquando cocta & digeſta, nonnunquam quoque ſubtilis & tenuis, & tunc dolores adſunt, aliquando & fœtor percipitur. Cœlo exiſtente frigido & humido, de dolore brachiorum conqueritur: procul dubio propter nervum, quem ego ex nervo auditorio deorſum deſcendentem obſervavi, uti ex obſerv. 4. Cent. 1. videre poteris. Inviſi illam aliquoties, aures quinetiam diligenter inſpexi; & ut plurimum ductus auditorios materiâ purulenta repletos reperi. Ante menſes duos cùm aures abſtergere, fruſtrum cartilaginis ſemiputridi, ex ipſo ductu auditorio extraxi. Id autem obſervatione dignum in hoc affectu occurrit, nimirum aërem, clauſis naribus & ore, tam violenter ex auribus efflare & expirare, ut impoſitis pennis aut feſtucas illas expellat, & bullas in ipſo pure excitet. Cujus rei ego aliquoties periculum feci. Interim tamen, quod admiratione dignum, auditum non multùm depravatum eſſe, & exiguam moleſtiam ſibi adferre malum hoc, ipſa ægra mihi retulit.

Vale vir Magnifice, & Fabricium tuum, ut facis, amare perge. Raptim Coloniæ Agrippinæ 27. Junii 1612.

Obſ. 3. & 4.

OBSERVATIO III.

De purulenta aure.

Ad eundem virum ampliſſimum atque doctiſſimum,

DN. D. GREGORIUM HORSTIUM, Philoſophum & Medicum ſummum, amicum ſingularem,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUæ adverſa, quæ triſtia, quæque luctuoſa, mihi poſt reditum meum ex Germania advenere, chariſſime atque amiciſſime mi Dn. D. ante dies circiter viginti ad te ſcripſi. Ab eo tempore, cùm filius meus major natu (quem ſuperiori anno mecum in Germania vidiſti) Geneva Lauſannam rediiſſet, non diu poſt ſuum adventum peſte quoque correptus fuit. Statim ab initio graviſſimè laboravit, & ita quidem, ut nihil ferè ſpei ſalutis ſupereſſet. Elapſo tamen ſeptimo, ſymptomata ſenſim remiſerunt, & hodie decimus quintus eſt dies morbi; quapropter ipſum nunc abeſſe periculo ſpero, ſed fiat voluntas Domini, cui ego libenter, ut par eſt, ſubſcribo, & memetipſum ipſius manibus ſubmitto. Peſtis etiamnunc vehementer hîc graſſatur, & perpauci reſtituuntur. Deus miſereatur noſtrûm, & juſtiſſimam iram ſuam à nobis avertat.

Porrò de purulentis auribus, ante annum obſervationem quandam ad te ſcripſi, ſed quia reſponſum nullum abs te accepi, valde dubito an literas acceperis, an verò in via, ut ſæpiſſimè accidit, interceptæ aut deperditæ fuerint. In omnem tamen eventum, iterum apographum ejuſdem obſervationis nunc ad te mitto. Ut autem & epiſtola hæc aliquid, quo te oblectari poſſis, contineret, ſimilem ferè caſum tribus ſaltem verbis adſcribere volui.

Civem quendam hîc habemus, virum triginta circiter annorum ætatis, cui cùm ante annos aliquot catarrhus cum maximo dolore in aurem ſiniſtram decubuiſſet, abſceſſus in ipſo ductu auditorio exortus eſt, ex quo tamen potiùs naturæ quàm medicamentorum beneficio curatus fuit. Ab eo tempore, quotieſcunque os & nares claudit ac buccas inflat, ſpiritumque vi expellere tentat, flatus tam impetuosè per aurem illam ſiniſtram expirat, ut ſibilus ſatis clarus ab ipſis quoque adſtantibus facilè percipiatur, & candela, ſi auri admoveas, extinguatur. Dolorem tamen nunc nullum adeſſe, auditumque, quod tamen mirum, vix depravatum eſſe refert. Adſcriberem quædam alia; ſed præ mœrore manus tremulat, animuſque ſimul laborat, quapropter ignoſce nunc feſtinanti calamo, & impolito ſtylo. Vale vir Ampliſſime, & feliciter vive diu. Dabam Lauſannæ Equeſtrium. 30. Octobris 1613.

OBSERVAT. IV.

Nucleus Ceraſi in auris meatum intruſus, naturæ beneficio per ſuppurationem expellitur.

QUomodo res extraneæ ex auris meatu, arte atque inſtrumentis eximendæ ſint, Lector in prima Cent. noſtrarum Chirurg. obſerv. 4. 5.

Obs. 4. & 5. 4. 5. & 6. videre poterit, nunc nucleum cerasi naturæ beneficio, per suppurationem, rejectum esse, significabo. Anno 1610. Rev. viri D. JONÆ MERULÆ, apud Aventicenses verbi divini Ministri fidelissimi, filio duodecim annorum ætatis, nucleus Cerasi in dextram auris meatum infixus fuit. Hac de re, ut extraheretur nucleus, cùm solliciti essent parentes, (quia ego Augustam Vindelicorum profectus) empiricum advocant. Is etiamsi omnem suam diligentiam atque industriam adhiberet, nucleum tamen extrahere non potuit: imò profundiùs intrusit: idque non sine dolore & cruciatu: Est enim meatus auris exquisitissimo sensu præditus. In ista autem operatione, hamulo acuto usus fuerat, quo ductum auris ita dilaceraverat, ut sanguis sequeretur, atque operationem impediret.

Remansit itaque nucleus usque ad 14. Octob. Interim, etsi de magno dolore non usque adeò conquereretur puer, continuò tamen aliquid puris effluxit, superveniebant per intervalla & vertigines: quarum ob causam puer aliquando ex una in alteram partem vacillabat: caput quoque ad humerum dextrum continuò inclinabat. Cæterùm 14. die prædicti Mens. Octob. cùm pater puerum mihi adducere vellet, ac aurem inspiceret, nucleum ab ingressu auris undique purè immersum, animadvertit: illumque acie aciculi parvo cum negotio extraxit: Meatus enim auris materia purulenta, quæ nucleum extruserat, impletus erat. Postea brevi convaluit.

Annotatio ad Tyrones.

Etsi curatio hæc, atque expulsio nuclei ad votum successisse videatur, nunquam tamen hac methodo utendum, ac naturæ opus planè relinquendum esse suadeo. Multa enim variaque symptomata ex suppuratione harum partium oriri solent. Cùm enim ductus auris exquisitissimo sensu sit præditus, facilè propter doloris vehementiam humores affluunt, atque membranam tympanum corrumpunt: Inde surditas. Non rarò quoque os, quod exigua tantùm membrana investitum est, ex hujusmodi suppurationibus cariem contrahit. Carnem item fungosam ex ductu auris, propter suppurationem exortam esse, & fungum scirrhosum procreasse, ex præcedenti Observ. apparet. Diligentia itaque adhibenda, ut quicquid extranei auribus infixum est, protinus extrahatur.

OBSERVATIO V.

Ex sonitu Campanarum surditas sequuta.

PResbyter Reindorffiæ, pago haud procul à Colonia Agrippina ad littus Rheni sito, homo senex jam ac decrepitus, cùm quodam die in turrim templi ascendisset, ac ipsemet campanas pulsaret (quod ille tamen à multis annis non tentaverat) protinus dolore capitis, cum tinnitu aurium correptus fuit: nec non auditum perdidit. Ego post dies aliquot vocatus, pilulis aureis, cochiis & aggregativis ipsum purgavi, cucurbitulas scapulis, cum flamma & scarificatione applicui, auribus quinetiam anodyna adhibui & masticatoria præscripsi. His administratis, & optima victus ratione observata, dolor capitis quidem cessavit, auditum tamen non recuperavit: procul dubio propter senectutem, & disruptionem membranarum tympanarum.

OBSERVAT. VI.

Obs. 6. & 7.

Ex ictu bombardæ surditas sequuta.

ANno 1593. JOHANNES TEXTOR, vicinus ac compater meus, & 40. circiter annos natus, cùm Hildenæ in illustratione quadam militum, humi jaceret, ac obdormivisset, accidit ut quidam ex sociis suis, jocandi ipsumque expergefaciendi gratiâ, ad aurem ejus sclopetum exploderet, somnolentus Textor semi-expergefactus, ex eo sono ita perculsus erat, ut propter maximam cerebri commotionem, sese ex uno in alterum latus convolvens, cibum crudum ac indigestum, cum maximis doloribus, evomeret. Vocatus ego, capillos abrasi, caputque oleo rosaceo inunxi: enema infudi, venam in brachio tudi, ac omnia quæ necessaria videbantur, adhibui. Tandem DEI singulari beneficio dolor capitis, reliquaque symptomata cessarunt, ac omninò convaluit, auditum verò istius auris, qui planè deperditus fuit, non nisi post longum tempus recuperare potuit.

OBSERVATIO VII.

Ex casu ab alto surditas.

CIvis quidam Lustriacensis, ad lucem Lemanum, Estiene Chavant nomine, Vir probus, quadragenarius, mihique amicitia junctus, Anno 1601. ex alto in pavimentum decidens, vehementissima commotione cerebri correptus fuit. Ex quo casu protinus loquela privatus, cibum indigestum evomuit. Ego accersitus ad illum, omnibus, quantum fieri potuit, prospexi, adeò ut tandem omnia symptomata remiserint, ipseque convaluerit, auditus tamen dextræ auris, quem in ipso casu amiserat, hactenus nulla arte, nullaque industria restitui potuit. Tinnitus quoque auris continuò ferè ipsum torquebat. Et sæpissimè vertigine vexabatur; quapropter ut caput per intervalla pilulis capitalibus & masticatoriis expurgaretur, & cucurbitulæ scapulis applicarentur, suasi.

Septimo circiter anno post casum, cùm Dysenteriâ correptus fuisset, eaque gravissimè laborasset, tinnitus auris simul & vertigo omninò remiserant, ita quidem ut ad hunc usque annum 1616. quo hæc pro secunda editione revideo, quàm optimè sese habeat, auditum tamen non recuperavit.

DN. PETRI BLECHERETI, patitii Lausannensis filio, idem ex casu accidit. Sed nimis prolixum foret, omnia, quæ hujus rei exempla habeo, percensere: quotidie enim videmus, duces exercitus, atque præfectos tormentorum bellicorum, surdos fieri. Quandoquidem, tam ex sono tormentorum bellicorum, quàm ex casu in caput, cerebrum maximè & præter modum commove-

Obs. 7. & 8. movetur, concutitur, atque ex una in alteram partem agitatur. Hinc membrana, quæ ex nervo auditorio efformatur, & in foramine auris expanditur (tympanum vel membrana tympani dicta, & auditus instrumentum præcipuum) quia ex motu isto violento supra modum agitatur atque concutitur, aut disrumpitur, aut relaxatur, nonnunquam etiam officula auditui destinata, ut est incus, stapes, & malleolus, suo loco removentur, unde fit auditus aut depravatio, aut abolitio. Si enim membrana tympani relaxetur, & officula dissocentur, spes aliqua auditum recuperandi superest, sin disrupta fuerit, de auditu actum est. Arbitror autem, in textore isto, cujus præcedenti observatione memini, membranam tympani tantummodò relaxatam, in his duobus autem disruptam dilaceratamque fuisse. Ex impetuoso enim sono membranam illam disrumpi posse, exemplum habemus in fenestris, præsertim chartaceorum, quæ ex sono tormentorum bellicorum, imò & sclopetorum, si in vicinia explosa fuerint, non raro ita agitantur discutiunturque, ut etiam disrumpantur: quod & ego meis vidi oculis. Hæc in gratiam tyronum recensere placuit, ut in prognosticis horum affectuum coram ægris, quid prognosticandum, ipsisque promittendum sit, ediscant.

OBSERVATIO VIII.

Matrona videns Epilepticum cadentem, infantem posteà epilepticum progenuit.

Ad

Virum Amplissimum atque Doctissimum,

DN. GREGORIUM HORSTIUM, &c. Amicum singularem,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

AD casum illum admirandum, de monstro Pragæ nato, Vir Magnif. ante annum ad te scripsi, varia quinetiam exempla de partibus monstrosis addidi, ante mensem verò, de duplici vena emulgente observationem misi: omnia rectè tibi tradita fuisse, minimè dubito. In præsentia occurrit aliud exemplum, nimirum puellum morbo gravissimo, ex imaginatione matris, ut videbatur, correptum fuisse: Historia ita se habet.

Anno 1599. Honesta & pia matrona Coloniæ, juvenis, robusta, & optimo corporis habitu prædita, dum primò utero gestaret, & quadam die domesticorum negotiorum causâ, urbem perambularet, ac quidem epilepticus ad ipsius ferè pedes in terram cecidisset, exclamasset, & ex una in alteram partem sese projecisset, mirum in modum perturbata perterritaque fuit prægnans. Post menses aliquot puellum feliciter enixa est: qui non diu post comitiali morbo correptus fuit. Multa variaque medicamenta, cùm à Medicis Coloniensibus, tum etiam à me adhibita fuere, sed frustrà. Paulatim enim ita auctus fuit morbus, ut antequam annum ætatis attigisset, è vita discederet.

Obs. 8. & 9. Cæterùm causam morbi in hoc puero, imaginationem matris fuisse, verisimile mihi videtur. Quandoquidem parentes sani & optimo corporis habitu etiam nunc præditi sunt, ab eo quinetiam tempore liberos aliquot procrearunt, qui unà cum parentibus hucusque superstites, & morbo isto caduco nunquam obnoxii fuerunt.

Alia observatio. Similis ferè casus Coloniæ quoque accidit. Matrona quædam pia, honesta, & mihi cognita, utero gerens, cum quadam die ad vicinam suam, morbo caduco graviter vexatam, vocata esset, atque in ipso paroxysmo manus laborantis teneret, ictum pugni laborantis in ventrem recepit, perterrita quidem fuit vehementer, nihilominùs tamen fœtum ante constitutum tempus non edidit. Feliciter peperit: non diu tamen post partum, epilepsia gravissima correptus fuit infans, quâ per horas 24. mirum in modum exagitatus & vexatus fuit. Ope Medicorum restituto, sed paulò post variolis correpto, extinctus est. Hæc ex relatione ipsius matris, ante paucos dies, cùm essent Coloniæ, excepi. Verùm nihil certi constituere conabor, videlicet an imaginatio matrum in his infantulis fuerit causa, nec ne? hoc tamen libenter ex te intelligerem, an etiam morbos ex forti imaginatione matris provenire posse, existimes. De monstris enim amplius non dubito. Ego aliquando tale quid evenire existimo, si enim imaginatio, teste Joh. Riolano F. lib. de monstro Lutetiæ nato, in humores & spiritus manifestum habet imperium, & eorum ministerio, dùm formatur fœtus, inordinata & insolenti figurâ delineantur externæ partes, cur non & morbi indè provenire poterunt? Vale vir Magnifice, & feliciter vive diu. Dabam Hildenæ ultima April. Anno 1612.

OBSERVATIO IX.

Ex Commotione cerebri, gravissima symptomata.

MAtrona Paterniacensis, juvenis, & optimo corporis habitu prædita Anno 1598. ictum lapidis ad supercilium dextrum recepit. Cutis quidem ad os usque incisa, calvaria tamen neque fissa, multò minus fracta aut impressa, imò vix denudata fuerat. Cerebrum verò adeò commotum, ut mox in terram quasi semianimis decideret, quin etiam cibum indigestum evomeret. Incidit in manus Empirici, qui nulla habita ratione commotionis cerebri, vulnus tantum modò consolidare studuit; quod & brevi sanatum fuit: dolore tamen continuo capitis, præcipuè patris dextræ, vexabatur. Intra menses duos nervus opticus dexter adeò obstructus est, ut visum istius oculi planè amiserit; Exteriùs tamen in pupilla & circa corneam usque nunc nulla apparente macula. Vertigine quoque sæpissimè laborabat, & accessionibus epilepticis nonnunquam corripiebatur.

Cùm annos circiter octo in isto vitæ statu miserrimo vixisset, aucti sunt dolores capitis. Supervenerunt præterea convulsiones brachiorum cum ingentibus doloribus, in primis aëre existen-

existente frigido & humido: ita quidem ut nunc à duobus abhinc annis lecto egredi non possit, & ad hunc usque annum 1608. decumbat: qualis verò erit exitus, tempus docebit.

Appendix.

Anno 1609. 3. Decembr. eadem Matrona convulsionibus brachii sinistri, cum maximis doloribus correpta fuit, & per dies aliquot laboravit. Ego tandem vocatus, brachium & nucham sequentibus oleis inunxi.

R. Ol. lumbricorum
Vulpini
Liliorum an. ℥ij.
Ol. Philosophorum & Terebinthinæ an. ℥ß.
Pingued. humanæ ℥j.
Misce.

Circa carpum cingulum ex corio humano applicui. His convulsiones cessarunt. Interim autem, dum ipsam curarem, aliquoties mihi retulit, se multoties fœtorem quendam, ex cerebro provenientem, percipere: Non quidem continuò, sed per intervalla, fœtorem porrò illum, etsi non usque adeò molestus esset, aliquando tamen veluti lipothymiam sibi inducere, ajebat ægra.

OBSERVATIO X.

De periculoso catarrho suffocante.

DE scabie, quæ infantibus circa collum, & in capite erumpit, curanda, valdè sollicitæ solent esse matres: cum potiùs natura, ut superfluitates atque excrementa hoc modo ad exteriora expelleret, provocanda esset. Ut plurimùm enim pueri, si in tenella ætate per scabiem non expurgantur, tandem aut illicò suffocantur, aut morbis gravissimis obnoxii fiunt, cujus rei fidem faciunt exempla sequentia.

EXEMPLUM I.

Dn. JOHANNIS RUDOLPHI AB ERLACH, genere, doctrina, virtute atque eruditione verè nobilissimi viri, & pro tempore præfecti Meldunens. prudentissimi filius, nunquam scabiei in capite aut circa emunctoria obnoxius fuerat. Robustus tamen, vividus & obesus erat, sed anhelitum aliquo modo difficulter trahebat: quod parentes ad obesitatem & constitutionem phlegmaticam corporis referebant. Circa 13. Julii Anno 1608. Catarrhus copiosior in fauces, & circa asperam arteriam defluere incipiebat. Interim etsi appetitus minimè prostratus, & actiones corporis exercitiaque puerilia probè exerceret, difficultas tamen respirandi ita aucta fuit, catarrhusque tam copiosè ad fauces decumbere cœpit, ut 14. Jul. circa vesperam stertor aliquis circa fauces asperamque arteriam perciperetur. Cœnavit tamen pro more: sed quia difficultas spirandi, & stertor singulis momentis augebantur, eadem nocte nobilis iste vir ad me misit, auxiliumque petiit: rem tamen adeò periculosam esse minimè putans. Interim autem dum nuncius Lucentiis Paterniacum ad me perveniret, medicamenta à me acciperet, domumque rediret, catarrhus tam copiosè ad asperam arteriam defluebat, ut singulis momentis suffocationis metus adesset: & medicamentis quæ miseram, uti non posset. Confestim itaque ad me remisit nobilis, petiitque, ut ea qua fieri posset diligentiâ ipsum adirem. Sed antequam Lucentias pervenirem, puer jam maximis cum doloribus & cruciatu suffocatus fuerat, decima quinta nimirum Julii, & eadem die, qua secundum annum ætatis absolverat.

EXEMPLUM II.

Similis ferè casus accidit filio meo majori natu: cùm enim ab ineunte vita nunquam scabiei obnoxius fuisset, & nunc septimum annum ætatis intrasset, quadam die catarrhus tam copiosè ad renes & ureteres decubuit, ut retentio inde urinæ, dolor maximus & continuus, inflammatio & gangræna sequuta sit: ex qua sexta die morbi animam DEO reddidit, ut in tractatu de gangræna & sphacelo declaravimus.

EXEMPLUM III.

Filius cujusdam nobilis in comitatu Marchiæ, quatuor circiter annorum ætatis, scabie & pruritu totius corporis, & præcipuè capitis, & circa emunctoria laborans, Dn. Cosmo Slotano curandus adductus fuit. Is cùm scabiem hancce externis lotionibus, inunctionibusque minimè curandam esse, parentibus significasset, consilio Slotani amplius uti noluerunt, & empirico puerum curandum commiserunt. A quo à scabie quidem curatus fuit, sed in epilepsiam posteà incidit. Tum denuò D. Slotanus in consilium vocatus, primò corpus, quoad fieri potuit, diligenter expurgavit, optimumque vitæ regimen instituit: Deinde quæ epilepsiam debellare queunt, intus exhibuit, & circa suturam coronalem applicuit. Tandem vesicatoriis ex corticibus vitis nigræ ad emunctoria applicatis, humores excrementitios ad emunctoria attraxit, sic diviva gratia puer iste ab epilepsia sanatus fuit, nec deinceps de scabie amplius solliciti fuerunt parentes.

OBSERVAT. XI.

Ex consueta Hæmorrhagiæ narium suppressione apoplexia.

Ad

Clarissimum atque Doctissimum Virum,

DN. JOH. JACOBUM CRAFTIUM,

Apud Neocomens. Doctorem Medic. ordin. atque celeberrimum;

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUemadmodum superfluæ evacuationes, Clarissime atque doctissime Dn. D. CRAFTI, periculosæ, sic quoque videmus, si consuetæ fuerint retentæ, pernitiosum atque exitiale esse. Id mihi cùm aliàs, tum etiam Lausannæ videre contigit. Historiam, quia annotatione non indignam esse sentio, T. Exc. communicare non gravabor.

SIMON CLERICUS, Aurifaber Lausannensis, natione Gallus, homo pius, sanguineus & robustus, hæmorrhagiæ narium à juventute ita obnoxius fuerat, ut etiamsi sæpius sanguinis ad uncias aliquot pro vice effflueret, singulis annis,

Obs. 12. aut biennio semel tanto impetu erupit, ut difficulter cohiberi posset. Cujus rei ego testis sum ocularis. Anno enim 1586. cùm sanguinis ei impetuosiùs copiosissimeque ex naribus proflueret, adeò ut de vita periclitaretur, unà cum clarissimo Dn. JACOBO AUBERTO VENDONE, piæ memoriæ apud Lausannenses Doctore Medico longè celeberrimo, amico ac fautore meo plurimùm honorando, in consilium adhibitus, sanguinis fluxum ipsi non sine difficultate multisque laboribus restrinximus. Convaluit tamen divino favore, & per annos aliquot supervixit. Tandem adultior factus, cum eminens aliquod periculum ex crebra hæmorrhagia narium sibi metueret, & ad sanguinis profluvii præcautionem amuleto quodam collo appenso, fluxum inhibuisset, apoplexia correptus fuit Anno 1589. Ex qua protinus animam Deo reddidit, cùm annum sexagesimum ætatis prætergressus esset. Post duodecim horas ab obitu, cum cadaver jam sepulturæ tradendum esset, sanguis copiosè è naribus & ore emanavit. Historia hæc rara est, multò tamen rariorem & observatione digniorem casum, quem non ita pridem apud vos accidisse intellexi, esse existimo, quem nisi gravis fuerit, ut mihi communicare non graveris, obsecro. Epitaphium gallicum in viri prædicti obitum à filio ipsius, viro optimo pioque, & amico meo singulari, scriptum annectere placuit. Tu, quæso, omnia boni consule, & me te amantem redama. Vale Vir clarissime, & vive diu. Paterniaci Aventicorum 2. Augusti 1609.

Epitaphe.

Sur la rive de Marne à Marueil prins naissance
D'honorables parens: legitimes François:
Puis orpheure en mon art. servant aut Lausanois:
Hors mon pays natal, prins au ciel accointance.

En oCtobre sept. IoVrs soVs Vne ApopLeXIe
Tost, fVt SiMon LeCLer Cen eterneLLe Vie.

David le Clerc parenti
Clarissimo P.

OBSERVATIO XII.

ἈΝΤΕΥΕΡΓΈΤΗΜΑ.

In quo paucis ostenditur, quòd natura in quadam muliere menstrua retenta sæpe per os & nares excreverit, quæ tandem apoplexia mortua, copiosè pòst trigesimam sextam mortis horam, sanguinem per jam dicta loca ejecit.

Ad

D. GUILHEL. FABRICIUM HILDANUM Medicum & Chirurgum solertissimum, amicum intimum, transmissum

à

JOHANNE JACOBO CRAFFTIO, Bas. D. Physico Neocomensi.

PRinceps Peripateticorum *ad Nicomachum scribens: Ingratitudinem maximum esse vitium: evitando ideo illud, æquum & justum esse censui, tuæ haud longè dissimilem, mutuæ nostræ amicitiæ ergò, historiam annectere, quam uti spero, raram si inveneris, ansam mihi præbes, & aliis insectari.*

Apprimè allegat Hippocrates Aphorismo 3. sect. 1. *ubi docet:* Extremas & repentinas evacuationes lethales, contra consuetarum retentionem periculosam esse: *Cujus veritas una ex parte in tua ambabus in mea elucet. Consueti enim menses, cum retenti fuerunt, hæmorrhagiam pepererunt, quæ paulatim assuescendo tandem Apoplexiam excitavit, inde mors secuta, & longè post ingens effusio sanguinis visa est. Quomodo autem hoc contigerit, sequens historia, quæ sub finem elapsi anni hac in urbe accidit, manifestabit.* Obs. 12.

Mulier quædam pia & honesta, nomine BONA DONBELLE, Bysantina, commater mea, ætatis quadraginta annorum, valdè obesa, cacochymica, admodùm plethorica, destillationibus, doloribusque præcipuè capitis, ventriculi suffocatione uteri sicut ante biennium ipsam eâ laborasse, & per tres horas morti quasi similem fuisse, tum animum recollegisse, ego ocularis eram testis) nec non hæmorrhagia potissimum eo tempore, quo menses retenti fuerunt, omninò sarcinam menstrualem copiosè per os & nares deposuit, à multis annis obnoxia fuit.

Inde ipsam apoplexia, (ut postea dicetur,) plethorica, cum subito quasi attonita concidit, prius tamen bene se habens, & in officina sua nens, & motu excepta, perdifficili respiratione, pulsu vehementi, magno, ac veloci, & omni sensu privata, vitam cum morte commutasse, quid credibilius? affluxio namq; ista consueta sanguinis, non neglecta intemperie, atq; mala dispositione ex inferioribus corporis partibus, majori ex parte ad cerebrum, quod omnium actionum animalium fons, author, & principale, nec non instrumentale subjectum apoplexiæ, absque violentia & agitatione internorum viscerum, sive valvularũ, venarum præcipuè jugularium, tam internarum, quam externarum, ut Hippoc. 4. de vict. ac. atq; resistentia facta non fuit. Quamvis FERNELIUS 5. De partium morbis & sympt. cap. 3. *assistente Gal.* 5. De sympt. causis cap. 6. & 3. 4. loc. aff. cap. 2. 7. *asserat, apoplexiam fieri ex causis frigidis, pituitosis, lentis, crassis, & viscidis, quæ ventriculos afflati implent, sicut refert AETIUS capite de Apoplexia, functionem radiorum spirituum animaliũ impediunt transire ad musculos respirationis: unde systole & diastole diminuitur seu aboletur, ac finis respirationis tam cerebri, quàm cordis tollitur, qui est eorũ refrigeratio, recreatio, sive augmentatio, & excrementorũ expulsio, atq; tandẽ vel subitò vel brevi, idq; secundũ latitudinẽ obstructionũ, uti in hac muliere vidimus, spiritus & functio animalis suffocantur: tamen alibi, ut* lib. de sang. miss. cap. 7. & 4. de vict. in morbis acutis comm. 27. in lib. introduct. sive Medico. *Avicenna* Can. 3. *Non negant & plethora nonnunquam id fieri posse, quoniam, ut ajunt, tempore potissimum Veris nonnulli venæ sectione ab ejusmodi morbo liberantur: id quod nobis in nostra muliere apparuit. Non eo tamen inficias, sanguinem pituosum fuisse, quia maximè repleta ac cibis horariis, quibus summoperè delectabatur, crudos indigestosque humores fovit, putredo inde interna genita in causa fuit, quod sæpissime febricula laborarit, unde cerebrum incalefactum, humores quodammodo liquescendo affatim delabi sivit. Sanguis insuper menstrualis retentus, sursum regurgitatus, ventriculos & ductus radiorum facultatis sensitivæ & motivæ,*

Obs. 12.

motivæ, ita è toto occupans, replens, atque obstruens, ut vim animalem in reliquum corpus, præcipuè musculos thoracis, partim influere non permiserit, partim ipsos provocarit. Insuper talem apoplexiam plethoricam fuisse plenius affirmatur, quod in agone mortis grumos sanguinis ex ipsius ore extraxi, sperans, eo modo maximè difficilem respirationē allevari: sed frustrà. Deinde non parvum adminiculū dedisse, planè credendum, historica passio, qua aliquando, ut superiùs annotavimus, laboravit: Et hoc secundùm Avicennā cap. 13. qui etiam Apoplexiam procreari dicit à communitate alicujus mēbri: maximam autē habere cerebrū cum utero, & contrà, lippis & tonsoribus notum. Et has fuisse causas, & quidem materiales, concomitantes quadam intemperie, totum cerebri corpus occupantes reor: quamvis aliam adjungat Gal. Coment. Aphorismi 42. sect. 2. dum ait, fieri quoq; à dispositione simili inflammationi: quod intelligitur ab Avicenna, Apoplexiam fieri à copioso sanguine, qui non egreditur vasa: id est, venas, arterias, aliàs fieret inflammatio, quæ tunc non esset, διάθεσις φλεγμονώδης. Sanguis ergò vasa non egrediens, ea vehementer replet, affectum similem inflammationi efficit: Et fit angustia, quæ est compressio non substantiæ, sed pororum cerebri.

Summoperè certè admiratus, audiendo, ipsam quandocunque Menses suppressi erant, sanguinem & per os, & per nares ad aliquot dies copiosè exspuere atque emungere, ac ita sarcina menstruali per ea loca liberari: quod cùm factum, bene tum se habere, uti illæ, quæ mensibus per vias naturæ designatas purgantur.

Et hinc procul dubio una inter alias promitur ratio, quod non nisi semel, sicuti ipsamet mihi retulit, conceperit, & conceptum non diu retinuerit; quanquam hoc majori ex parte plethoræ & magnitudini corporis adscribatur. Menses enim cum adhuc ordinariè & secundùm naturam fluebant, maximam semper copiam solebat excernere. Et hæc, quæ fieri potuit brevitate, de duabus hujus historiæ partibus dicta sunto.

Nunc eadem conditione, relictis quamplurimorum opinionibus & sententiis, & tertiam subnectemus, quæ est: longè post mortem sanguinem magna copia excrevisse. Quæ proinde, cùm mortua tempore consueto almæ matri committi non potuit, propter sororis distantiā, quæ ad funus etiam accersebatur: Ideo in hypocausto calido aliquandiu manens, ob fœtorem coacti fuere feretrū immittere, quod in culina erat, aliàs propter angustiam & incommoditatē domus, foràs portari non potuisset: Locus non minus calidus, quàm in hypocausto; Addo & insuper, quod eo tempore loco frigoris & Auster & pluvia satis diu regnabant: quæ duo, calor videlicet externus, tanquam causa efficiens, & humiditas tanquam materialis, quàmplurimū augent putredinem, ut Gal. 4. 9. Methodi Med. cap. 5. 3. Calor proin aëris ambientis in hoc cadavere putredinem non parùm juvit. Idq; secundùm putredinis naturam, ut Galenus 11. Meth. Med. 8. quæ est mutatio totius putrescentis corporis substantiæ & corruptelam, à calido externo, vel in corpore ascititio vel aliunde adveniente: quæ omnia causam hujus fluxus maximè promovebant. Calor enim naturalis nondum omninò extinctus, fotus præternaturali & adventitio seu extraneo, tam hypocausti culinæ, quàm temporis Australis & pluvialis, proprio enim calore nihil corrumpitur, siquidem putredo juxta Aristotelem, est corruptio seu interitus proprii atq; innati caloris, per externum & adventitium, in unoquoque humido proveniens: ex crudis, pravis, & retentis humoribus, putredinem, vapores atque flatus excitavit, qui quoniam calor non minus non dissipat frigus nō ingens, non coacti, seu condensati, uti Aristoteles dictitat, nimium calorem vapores consumere, contrà frigus eos consistere & impedire, verum horum medium fovere, ideò adeò aucti fuerunt, ut ventrem tympani instar intumefactum extenderent.

Obs. 12. Putredo quid?

Non sanguis invenis contentus, ac nondū calore insito totaliter privatus, quamvis mors nihil aliud sit, quàm caloris nativi extinctio ut Galenus 2. de temperam. docet, motu vel intrinsecè vel extrinsecè excitato, ut videre licet in cadaveribus morte violenta sublatis, aliquando post multos dies ex vulneribus sanguinem promanare, potest moveri, non ilicò enim cessat, præcipuè in eis, qui morbis chronicis non sunt consumpti aut extenuati, quemadmodum fuit hæcce mulier, quæ nullo tunc temporis morbo apparente laboravit: quāvis videatur animâ efflatâ corpus subitò refrigerari, poros, vias, ductusq; ita cōtrahi atq; coarctari debere, ut humores seu sanguis omnimodè in loco retineatur, & arctè incarceretur, propter insitā tamen arteriarū & venarū proprietatē, sanguis quamdiu in ipsis continetur, non coagulatur, extra verò quamprimùm, sed semper liquidū ac fluidū conservant, id quod ultra authoritates, autopsia nobis, & anatomicæ sectiones, uti & quotidiana experientia ostendunt, sicuti mihi semel Basileæ videre contigit, in quodam adolescente, qui aquis submersus, decimo sexto demū die repertus, merum, & non loturæ carnis similē, ut quis inferre posset, sanguinē per os & nares omnium cum admiratione ejecit. Putrilaginosi igitur isti vapores ex tetris & fœculentis humoribus tanta copia excitati, humores in calore foventes, vias ductusq;, quæ spatio viginti octo horarū contracta & clausa, proculdubio propter jā infrigidatū & rigidum cadaver erant, reserarunt, ac per ἀναστόμωσιν sanguinē excluserunt, ob compressionem flatuum in ventre inferiore excitatorum: qui adeò ventrē implentes ac replentes, sanguinē præcipuè in vena cava contentum, sursum expulerunt ad venas jugulares, quæ sine dubio jam debilitatæ ac laxæ erant, potissimum internas: quæ magis apertæ propter colorem, qui aliàs aperit, rarefacit, liquescit, humores attenuat, & sic fluxum aliquo modo accelerare potens, ubi ἀναστόμωσιν consuetā sanguinis menstrualis exclusi reperiens, itaq; propter repletionē erumpere cogens, & per os & per nares copiosè exiit, & hanc unicam hujusmodi fluxus fuisse rationem principalē, quamvis non ignorem, & alias multas posse esse, quæ ora venarum seu arteriarum cerebri, vel aliarum partium acredine, calore extraneo, casu, motu (fieri enim, inquit LEMNIUS, potest ut sanguis, qui in venis delituit, agitato motoq; corpore erumpat) quantitate, qualitatevè corrodunt & aperiunt: planè mihi persuadeo. Et hæc insuper etiam causa est, quod ter quatervè per horam colorem faciei mutarit, cum mox vividum, rubicundumque, mox pallidum ac morti similem habebat. Nam quoniam, ut diximus, admodum cacochymica erat, calor qui

Observatio.

Obs. 12. & 13. *lor qui conveniens ex putredine flatus excitavit, qui cùm comprimentes venam cavam, sanguinē sursum expulsum aliquid in venas capillares vultus intruserunt, qui tamdiu ibi manens colorem rubeū, quamprimum autem per os seu nares effluxus, fœdè pallidum peperit, alius deinde cùm appulsus, rursus vividum, cùm ejectus, lividum effecit: idq; sæpissimè, ac per intervalla, quod adstantibus & causam hujus rei nescientibus maximum horrorem, dubiumque ipsius mortis incussit: existimantes, plusquam miraculum ac inauditum quid, nec non omni ratione destitutū esse: ideò me advocarunt, id cum vidissem, statim suprà recitatis rationibus cuilibet labellum compescui, terrorem excussi, & ad rectam veramque hujus rei opinionem induxi: & hoc per horas novem duravit, tandem post mortis horam 37. terræ commissa est. Atque hæc est mea succinctè conscripta historia, clarissime atq; amantissime Dn. FABRICI, quam nuperrimè cùm verbis audieras, Epistola huic præcedenti simili conscripto casu à me exegisti, quam proinde sereno vultu excipere velis, etiam atq; etiam rogo. Vale iterum atq; iterum vale. Datum Neocomi 18. Calen. Sept. Anno:* FIDIte seD an CIto VIDete.

OBSERVATIO XIII.
De *Curatione Maniæ in Iuvene quodam.*

NICOLAUS LOU, ex pago Momagniensi sub præfectura urbis Aventicæ, Juvenis 28. annor. ætat. quùm plus æquo sese vino generoso Murati ingurgitasset, in febrim incidit continuā, eaque cùm graviter laborasset spacio 15. dierum, Dei & naturæ beneficio liberatus fuit, nullis adhibitis medicamentis. Sed paulò post Mania correptus, cum per 15. dies graviter detentus fuisset, ac tandem, die videlit tertia April. 1606. me accersivisset, ipsum tali furore correptum offendi, ut duo viri, quantumvis robusti, vix eum continere potuerint, noctesque diesque sese ex uno lecti latere in aliud conjiciebat agitabatque, neminem agnoscebat, ne domesticos quidem, vestes, linteamina, culcitram dilacerabat, imò & proprium corpus dilacerasset, nisi adstantes præcavissent, vociferabatur item, continuoque loquebatur, nec somnum capessebat.

Ego itaque pro primo apparatu statim sequens ipsi Enema exhibui.

Enema.

R. Radic. folior. malvæ
folior. violar.
mercurial.
flor. chamomil.
melil. an. Mj.
sem. anisi & fœnigræci an. ℥ß.

Coquantur an consumptionem tertiæ partis. In ℔ j. colaturæ dissolve salis p. ij. vitel. ovor. n. ij. mellis cochlear. j. butiri recent. ℥ij.
Misce F. Enema.

Vena sectio. Rejecto Enemate, medianam dextram incidi, extraxique ad ℥viij. sanguinis.

Emulsio. Post venæ sectionem, emulsionem amygdalar. & semin. cucurbitæ ipsi pro cœna exhibui.

Altera die præscriptum Enema bis, nimirum ante & post prandium injeci, jusculisque avenaceis & hordeaceis, lacte item amygdalato illum nutrire curavi: loco autem vini decoctum hordei, agrimoniæ, veronicæ, & ceterach, cui nonnihil succi granor. berberis commixtum esset, ei exhibui. Illa vespera denuò præscriptum pondus Laudani propinavi. *Obs. 13. & 14.*

Tertia die, quæ erat 5. Aprilis, præscripsi potiunculam sequentem.

Potiuncula.

R. Confection. Hamech ℥iij.
electuar. diacathol. ℥ij.
Syrupi rosar. solut. ℥j.
Cum decocto pectorali fiat potiuncula.

Sexta & septima die mensis hujus, nullum ei medicamentum exhibui, sed ut optimam observaret victus rationem, nihilque aliud, præter decoctum suum hordaceum biberet, imperavi. Hinc aliquantum dormire cœpit, adeò ut reliqua symptomata omnia potius diminui, quàm augeri viderentur.

Octava dicti mensis die, cucurbitulas scapulis, cum magna flamma & scarificatione admovi.

Nona verò sequentem exhibui potionem.

Potio.

R. Radic. lappatii acuti ℥ß.
Herbar. agrimoniæ.
Veronicæ.
Cuscutæ,
Polytrichi.
Ceterach. an. Mß.
Sem. anisi &
folior. senæ mundator. an. ℥ij.
In hujus decocti ℥iij.
dissolve extracti nostri cortic. Esulæ gr. xii.
Extracti nostri Ellebori nigri gr. vj.
Aq. cinamomi destill. sine vino ℥ß.
Misce fiat potio.

Die 12. denuò modò præscriptam potionem sumpsit.

Die 13. secundò cucurbitulas cum scarificatione applicui.

Hisce remediis, optima observata victus ratione, corporeque per intervalla expurgato, divino favore plenissimè in integrum fuit restitutus.

OBSERVATIO XIV.
De *Falsis Imaginationibus, quæ supervenire solent iis, quibus membrum aliquod abscissum est.*

HISTORIA PRIMA.

Clarissimo & Præstantissimo Viro
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILD. Medico Paterniacensi ordinario, Chirurgo ut exercitatissimo, ita felicissimo,
MICHAEL DORINGUS D. & in Illustri Academia Giessena Medic. Professor public.
S. P. D.

DUas hactenus, Clarissime Fabrici, brevi à te accepi literas, amoris ergà me tui plenissimas: ad quas ut prolixiùs nunc respondeā: temporis non fert conditio. Sunt enim multa, de quibus deinceps per literas tecum agere decrevi: nunc tamen non licet, & de gemina responsione, quam tibi ad duplicē observationem, de Vvula scilicet relaxata, ac Hydrocephali cura-

Obs. 14.

curatione, adhuc debeo, nihil dicam: sunt certè non vulgaria, quæ hoc semestri in praxi observavi. Scripsi proximè de Dysenteria nonnulla; Scribam verò in posterum de eadem alia, quorum duo præcipuè erunt capita. Primum ostendet, in quos morbos nupera nostra Dysenteria desierit. In altero quæram, utrum Dysenterici, qui primò statim insultu frequentissimè dejiciunt, facilè emergunt? Deinde singularem quoq; de polypo narium observationem, quemadmodum aliam itidem de causa gangrenæ & consequentis sphaceli, nata ex venarum pedis sinistri in defluxione frigida, & hanc comitante atrophia, sectione à Chirurgo quodam tentata susceptaq;, data occasione ad te perscribam.

Nunc illud solùm præterire nolui, ne vacuam planè ad te mitterem Epistolam: miram scilicet Phantasiæ ipsiusq; sensus communis esse vim, ut objecta du... absentia, quæ vel molesta, vel consueta saltē aliquandò fuerunt, tanquam præsentissima vel adversetur, vel amplexetur. Illius rei exemplum notabile non ita pridem (nempè ante dies decem, dum hæc scribo) in Pastore quodam septuagenario, qui Ecclesiæ paganæ (quæ est in pago Eychen *vocato, tribusq; Giessa miliaribus distante) ad annos aliquot viginti inservivit, ipsimet mihi observare licuit. Cùm enim tibia ob pedem sphacelo depastum abscissa, truncoq; obligato vix dum in lectū repositus esset: de nullo alio conqueri cœpit, quàm maximum pedis affecti digitum unicè se dolore. Et quod forsan mireris, locum in sponda digitis notabat, in quem pes affectus reponi antea solebat, ut ita majorem adstantium fidem demereri videretur. Mirum verò & hoc, quòd non tantùm digito isto dudum abscisso, sed & tota tibia jam recētissimè à Chirurgo amputata, prædictum symptoma incurrerit. Cujus rei rationē ecquā tu aliam adferas, quàm quæ paulo antè à me adducta est? Quod cùm ab ægroto tam constanter affirmari audirem: incidit tùm temporis commodè historia quædā, à te, nisi fallor, coràm aliquando recitata, & huic nō absimilis. Cùm enim alius tibia amputata se eadem minimè destitui putaret, atque lecto surgeret, in terrā devolutus suo didicit periculo, tibia sese carere. Quare cum recitarem, æger confestim exclamavit, & se valde metuere, ne idem sibi postea obtingat.*

Observationes tuas Chirurgicas cum aliis laboribus, quod aliquandiu supprimis, non quidem ob rationes à te adscriptas, malè facis. Tracta tamen cum Bibliopola aliquo Witebergensi hac de re. Sat scio futurum, qui operam suam offerat. Si placet, ego ad aliquem scribam Nec deerit noster Horstius: qui, quia coràm nunc adest, optimè te juvabit. Nolim enim præclara tua inventa diutiùs apud te detineri, quin plurimis innotescant. Habebunt enim non Chirurgi saltem, sed & Medici, quid inde discant. Sed abrumpendum epistolæ filum, aliàs enim prolixiùs scribam. Vale, Dabantur Giessæ Hassorum, die 26. Mart. Anno 1610.

OBSERVATIO XV.

De

Falsis Imaginationibus, quæ supervenire solent iis, quibus membrum aliquod abscissum est.

HISTORIA ALTERA.

Obs. 15.

Clarissimo atque Doctissimo Viro,

Dn. D. MICHAELI DORINGIO, in Illustri Academia Giessenā Hassor. Medicinæ Profess. longè celeberrimo, amico singulari,

GUIL. FABRICIUS HILDANUS, *S. P. D.*

TUas, Clarissime & semper mihi amantissime Dn. D. DORINGI, heri hîc Basileæ (ubi nunc per mensem integrum hæreo) accepi. Et quia in iis nonnulla pulchra & annotatione digna continentur, gratissimæ mihi fuere, ideoque prout tempus & occupationes nunc mihi concedunt, ad singula aliquid respondere conabor. Inprimis autem, ut responsum ad observationem de Uvula relaxata maturare digneris, obnixè rogo.

De dysenteria tibi debeo observationem singularem, quam pro tertia Centuria reservabo. Interim tamen, ut Excell. T. quæ circa morbum huncce observavit, communicare ne gravetur, rogo. Adscribe quoque, quid tibi de prunis in dysenteria videatur: quidam enim, cujus Tractatum Germanico idiomate editum, apud me vidisti & legisti, illa ad cœlum usque extollit.

De periculosa venæ sectione, superioris Autumni exemplum memorabile mihi videre contigit. Cùm enim Soloduri apud nobilem virum D. JACOBUM WALLIER, ictu sclopeti graviter læsum, unà cum Clarissimo D. ANDR. WEICKHIO Medic. D. convictore meo plurimùm colendo hærerem, vocati fuimus ad quinquagenarium hominem cacochymicum, & ad hydropem proclivem. Is ante aliquot dies cephalicam dextram sibi incidi curaverat, non solùm impurgato corpore, verùm & eadem die stomachum crapulis multis (ut Germanorum nostrorum, ein neues/ Ich sage/ böses Geblüth zu machen/ mos est, atque pessima consuetudo) onerato. Et quia corpus summoperè cacochymicum, & pravis humoribus refertum, altera die à venæsectione supervenerat dolor aliquis circa locum incisum, mox sequuta est inflammatio & adfluxus humorum adeò magnus, ut præ dolore noctes diesque minimè quiescere posset. Brachium enim usque ad humerum, & manus supra modum in tumorē elevabantur, & ut verbo dicam, gangræna proxima erat. Ego prima nocte, præter topica convenientia, ad grana 4. laudani ei exhibui, cujus beneficio ea nocte bene quievit. Postera die ad ℥v. Elect. diacatharmi in forma tabellarum propinavi, sed vix semel alvum subduxit, uti nec ʒj. pilularum cochiar. & de hermodactyl. cum granis aliquot trochiscorum alhandal. & diagridii. Interim dum hæc absque magno successu adhiberem, dolor ægrum, anxietas verò barbitonsorem qui venam inciderat, continuo excruciabant. Ideoque extractum phlegmagogum ad grana 14. exhibui, quod alvum quater aut quinquies subduxit, & vomitum semel movit. Subsequenti nocte à purgatione optimè quievit, sed ubique in brachio pustulæ eruperunt, ex quibus humor serosus copiosissimè septem aut octo dierum spacio effluxit. Postquam verò denuò prædictum extra-

Exemplum periculosæ venæsectionis.

Obs. 15.

extractum exhibuissem, & in topicorum applicatione nihil prætermisissem, intra dies 14. ex hoc tam gravi & periculoso symptomate liberatus fuit.

De falsis imaginationibus.

Cæterùm illos, quibus membrum aliquod insigne, veluti brachium, aut crus amputatum est, interim dum truncus dolore, inflammatione, aut simili aliquo symptomate afficitur, sibi imaginari, digitos, manum aut pedem dolere, mirum non est. Id enim omnibus ferè, quibus aliquod horum membrorum amputatum est, accidit: Quandoquidem spiritus sensificus per nervos fluens, sensum istius partis amputatæ, in quam influere solitus erat, repræsentat. Sed quia ulteriùs progredi non licet, à trunco ad sensum communem reflectitur, fitque ibi falsa imaginatio. Verùm finita curatione, perrarò imaginationes hæ locum habent. Paterniacensi tamen cuidam, JACOBO DENISIO nomine, cujus cum crus dextrum ad genu abscidissem, non modò præsentibus adhuc circa truncum doloribus, ingentes insuper adhuc dolores circa talum & digitos pedis pati, atq; pedem nunc frigore, nunc calore nimio affici, verùm etiam absoluta curatione, hujusmodi non rarò sibi persuadebat. Post duos enim annos à curatione absoluta, coram D. MERULA, verbi divini ministro, & quibusdam aliis (& si rectè memini, tua quoque Excell. unà cum URSTISIO nostro aderat) testatus est, frequentiùs se arbitrari, pedem, talum, & tibiam sibi adhuc dolere. Sed quod mirandum, circa finem curationis, cum quadam die somno expergefactus, alvum exonerare vellet, apud sese (domestici enim non aderant) disputare cœpit, num solus lecto egredi posset, anque ambas tibias haberet, nec ne. Tandem cum apud se conclusisset, tibiam nequaquam amputatam esse, sed optimè sese habere, lecto egredi tentat, verùm graviter deceptus fuit, mox enim in terram prolapsus, truncum vehementer læsit. Imaginatio autem hæc ei non ex phrenesi, aut alienatione aliqua mentis proveniebat. Quandoquidem tum temporis optimè sese habebat, & febre, doloreve omninò carebat. Est igitur referenda ad causas superiùs commemoratas: quas si fusiùs videre cupis, ea, quæ D. LAURENTIUS JOUBERTUS, Philosophus & Medicus longè celeberrimus, in suo tractatu de vulneribus Sclopetorum, hac de re scripta reliquit, inspicere poteris. Mihi sat erit meminisse Tyrones, ut curam vigilantiamque adhibeant, ne ægroti propter falsas hujusmodi imaginationes, truncum commoveant, sicq; hæmorrhagiam & dolorem gravissimum incurrant.

Historia prima. *Nota.* *Historia altera.*

Id enim cuidam ægrotorum meorum sexagenario Granchiis, in agro Paterniacensi, accidisse, memini. Huic cum propter contusionem & fractionem insignem ossium, brachium sinistrum ad cubitum amputassem, ille verò tertio die post me absente brachium (quod minimè sibi amputatum esse persuadebat) extendere, & manu nescio quid apprehendere vellet, denuò apertâ venâ hæmorrhagia magna ac virium prostratio sequuta est, ita ut paucos post dies è vita discesserit. Iter de quo aliàs ad te scripsi, quando suscipere possim, adhuc mihi non constat. Interim pro humanitatis tuæ officiis, quę ultrò mihi offers, & quod de imprimenda secunda Centuria observationum Cheirurgicar. sollicitus sis, immortales ago habeoq; gratias. Ego vicissim si qua in re tibi gratificari potero, non deero officio meo. Vale vir clarissime, & in perpetuum mihi charissime, cum lectissima tua conjuge, quam tecum peramanter saluto. Dabantur Basileæ Rauracor. 20. April. 1610.

Obs. 16.

OBSERVATIO XVI.

Phrenitis cum sudore frigido curata.

Rarissimè visum est, aliquem morbo acuto laborantem, sudore frigido superveniente, sanitati restitutum fuisse. Tantam enim humorum frigidorum, Galeno attestante, in corpore copiam sudor iste indicat, ut neque à calore nativo (qui extinctioni proximus est) neque à febrili possit calefieri, sententiam itaque Hippocratis, *Sudores frigidi in morbis acutis mortem significant*, verissimam esse, experientia docet: quendam tamen sic affectum evasisse, observavimus.

Comment. 38. lib. 4. Aphor. Hippocr. *Lib. 4. Aphor. 38. & prædict. l. 1. cap. 11.*

Anno 1597. Mense Decembr. CLAUDIUS MARIONUS Lausannensis, Pharmacopola exercitatissimus, & in re Pharmaceutica Præceptor meus fidelissimus, febre continua correptus fuit. Amplissimis itaque viris Dn. CLAUDIO AUBERIO, JACOBO AUBERTO VINDONE, & ABRAHAMO MARELIO, apud Lausannenses Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, in consilium vocatis, secunda die morbi unanimi consensu infusione Agarici & Rhabarbari, addito syr. rosarum solut. & aqua cichorii purgatus fuit: postridie quoque venam ei in brachio incidi. Quarta die morbi in Phrenesin incidit, neque indicium ullum crisis, multò minus septimo apparuit. Hinc febris, delirium, reliquaque symptomata ita aucta fuêre, ut de recuperanda valetudine nihil amplius superesset spei. Ego tamen tunc adhuc juvenis viginti quinque annorum ætatis, nihil eorum, quæ à prænominatis viris clarissimis mihi injungebantur, prætermisi, sed propter viri hujus tam probi, tamque eruditi, in me singularem benevolentiam atque amicitiam, dies noctesque circa ipsum versatus fui. Invictus itaque ratione & administratione medicamentorum, cùm internorum, tum etiam externorum, nihil prætermissum fuit: febris nihilominus erat vehemens, conjuncta cum continuis vigiliis. Undecima die sudore universali eoque frigidissimo, cum extremitatum frigiditate correpto, fonticulis quin etiam, quos per aliquot annos, alterum in brachio sinistro, alterum in crure dextro gestaverat, exiccatis, cùm nihil aliud præter mortem proximam expectaremus, citra omnium nostrorum spem atq; opinionem alleviatus fuerat. Nos deinde, & victus ratione, & potionibus cordialibus, epithematibusque, vires, quantum quidem fieri potuit, instauravimus; enematibus quin etiam suppositoriis, cucurbitulis atque scarificatione, materiam & vapores ad caput ascendentes, divertimus; fonticulis item, ut humores excrementitii ac superflui attraherentur, linimentum

Obs. 16. & 17.

aliquod acre imposuimus, interim tamen delirium & vigiliæ nondum cessaverant. Urina furfuracea, & in superficie pinguis erat, nox quæ decimum quartum præcedebat, molestissima ac inquieta illi fuerat, juxta illud Hippocratis, *Quibus crisis fit, bis nox ante accessionem gravis.* Ea vero nocte, quia natura denuò ad sudores movendos sese aliquomodo præparare videbatur, summo mane ex divini Hippocr. nostri consilio, *Quæ ducere oportet, quò maxime natura vergit, per loca conferentia eò ducenda*, à præallegatis viris clarissimis potiuncula ex theriaca, lapide bezoardico, parumque confectionis Alkermes, aqua cardui benedicti dissoluta, ei præscripta exhibitaque fuit. Circa horam decimam matutinam, uti & tota illa die, sudor calidus copiosè emanavit, ita ut eadem die subuculam aliquoties mutare coactus fuerit. Subsequens nox levior ipsi fuit, uti & febris imminuta, delirium quoque paulatim remisit, adeò ut ante vigesimum maxima omnium admiratione, ex omni periculo liberatus sit, tandemque ita convaluerit, ut ad annum usque 1605. sanus & incolumis vixerit.

Lib. 1. Aphor. 13.

Lib. 1. Aphor. 21.

OBSERVATIO XVII.

De periculosa hydrocephali apertione.

Ad

Clarissimum atque Doctissimum Virum, Dn. *D. Michelem Doringium, in illustri Academia Giessena Hassor. Medic. Professorem longè celeberrimum, amicum singularem.*

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S.D.P.

PErjucundum nobis fuit intelligere, Vir undiquaque doctissime, & amice integerrime, quod Deus Opt. Max. te in illustrem Academiam Giessenam vocaverit. Ego Deum Ter. Opt. Maximum, qui scaturigo est omnium scientiarum, suppliciter oro, ut T. Exc. Spiritu suo sancto benignè illustret, ut Provinciam hancce nobilissimam, ad Dei gloriam, utilitatem ac commodum proximi, inprimis Æsculapiadeæ familiæ, tuamq; salutem, in multos annos animo magno ac forti agere possis.

Responsum ad observationem de Uvulæ relaxatæ curatione, uti quoque historiam de morte ac obitu parentis tui, piæ memoriæ, quam promittis, avidè exspecto. Responsum enim tuum observationi libenter annecterem & secundæ Centuriæ, quæ si Deus Opt. Max. cœptis nostris faveat, cum nonnullis aliis brevi prodibit, insererem.

Quòd de studiis filii mei sollicitus es, & pro officiis quæ ipsi & mihi ultrò offers, immortales ago gratias; & curabo, si Dominus vitam extenderit, ut quanti te faciam & amem, intelligas. Descriptionem emplastri Slotani, ac ol. ex floribus nunc mittere non licet, brevi tamen eam, Deo dante, à me accipies. Cæterùm quia Chirurgicis operationibus te summoperè oblectari sciam, visum est adjungere casum annotatione non indignum.

Obs. 17.

Aquileæ ad Rhodanum fluvium, in ditione Reip. Bernensis, superiori Anno 1608. puellus ex parentibus honestis, corpore quinetiam satis bene constitutis & temperatis, natus fuit, nisi quod mater, quæ antea, si rectè memini, bis utero gestaverat, etsi natura satis robusta, totum tamen gestationis tempus præter consuetudinem corpore aliquo modo imbecillior fuerat. Nihilominus nato infantulo, nulla deprehensa fuit in ipso deformitas, aut vitium in conformatione, omniaque ut videbantur, secundùm naturam sese habebant, præter oculum sinistrum, qui aliquo modo depressior altero videbatur. Quùm verò tertium mensem ætatis vix absolvisset, caput paulatim accrescere cœpit, ita ut antequam infantulus octavum mensem ætatis attigisset, magnitudinem capitis cujusvis hominis longè excederet, ita enim aqua limpidissima extendebatur cranium, ut cutis omnesque subjectæ partes pellucidæ redderentur, & posita ex adversa parte candela, aut ad radios solares collocato capite, aqua ista facillimè conspiceretur in capite. Interim etsi infans continuò valdè morosus esset, lactabat nihilominus, & alimenta infantium more sumebat, quibus tamen corpus minimè nutriebatur; sed nutrimentum totum ad caput differebatur. Porrò cum genere & virtute verè nobilissimus vir, Dn. ANTONIUS AB ERLACH, ejus loci nomine Reip. Bernensis pro tempore præfectus prudentissimus, fautor meus omnimodè observandissimus, hujus rei inspectionem ocularem ipsemet habuisset; meque rerum rararum curiosum agnovisset, Mense Martio proximè elapso, ut ad se proficiscerer, per literas me monuit, idque ad eum finem, non solùm ut infantulum suum hernia laborantem, quemque tunc sub curatione habebam, inviserem, verùm etiam casum huncce infrequentem annotarem, ac consilium imò & auxilium meum adderem. Sed quia Burgum Segusianorum, Galliæ Provinciam, ad nobilem virum Dn. JACOBUM WALLEY, ictu Sclopeti graviter læsum, tum vocatus fueram, puerum huncce adire mihi non licuit.

Cæterùm, interim dum per menses aliquot Burgi & Lugduni hæsi, Chirurgum juvenem, ingeniosum tamen satis, in consilium adhibuerunt. Is inciso bregmate dextro, aquæ claræ ad libram unam circiter pro prima vice extraxit; mox turundam imposuit, & emplastro quodam vulnus obturavit. Sed quia caput turgebat aqua, ita ut & continuò & copiosè efflueret, vires adeò debilitatæ fuere, ut intra horas triginta sex è vita discederet, cum menses novem, & dies quatuor vixisset.

Hæc ex relatione ipsius parentis habeo. Quùm enim vigesima die mensis Junii, Aquileam ad prædictum generosum virum vocatus essem, parentem defuncti infantis, Jean Baptiste Petraux nomine, advocari jussit, qui coram generoso viro Dom. Præfecto, omnia quæ acciderant, narravit.

Vides itaque, vir clarissime, quàm periculosa sit apertio cranii & evacuatio aquæ hydrocephalis, idque non immeritò. Continetur enim,

enim, ut ego bis in hydrocephalorum dissectionibus observavi, aqua in ipsis cerebri ventriculis, ideoque si quis illam evacuare tentat; meninges simul & substantiam cerebri ut incidat, necesse est. Hæc autem absque mortis discrimine fieri non posse, etiam tyrones norunt. Quid igitur, inquies, erit agendum? Profectò ut ingenuè fatear, morbum hunc planè incurabilem esse, cum ratio tum etiam experientia mihi suadet. Quoad experientiam, scio clarissimum atque doctissimum DN. JOHANNEM SLOTANUM, apud Colonienses Doctorem Medicum longè celeberrimum, in infantulo suo, cujus ad calcem observat. 10. Cent. 1. fit mentio, non solùm omnem curam, diligentiam, industriam, atque scientiam suam adhibuisse, verùm etiam aliorum in re medica clarissimorum virorum per Germaniam, consilium auxiliumque implorasse, sed oleum, ut dici solet, & operam perdidit. In altero præterea infantulo, cujus in eadem observatione fit mentio, similiter multa variaque medicamenta à viris doctis frustrà adhibita fuere. Quod ad rationes spectat, nullus negare potest, morbum hunc magnum esse, ideoque juxta Hippocratem extremis indigere remediis. Extrema autem remedia sunt sectio, ustio evacuationes item fortes, & exquisita victus ratio. Sed quis quæso hujusmodi remedia in tenellis istis infantulis adhibere ausus esset? Adest præterea tanta cerebri labefactio atque imbecillitas, ut non solùm major pars nutrimenti sui proprii in serum convertatur, verùm etiam excrementa serosa ex infimis partibus corporis recipiat: solent enim membra fortiora continuò ad imbecilliora demandare. Hinc accidit, quòd reliquum corpus hydrocephalorum minimè nutriatur, etsi membra nutritioni inservientia, optimè & secundùm naturam sese habeant, ut in istis dissectionibus, quarum observ. 10. Cent. 1. fit mentio, observavimus. Imprudenter itaque agunt illi, qui in hydrocephalis multa promittunt, sectionemque tentant. Tibi quid videatur rescribe.

Di Apollonia Schriers.

Ante mensem Apolloniam Schriers iterum cum multis aliis nobilibus invisi; nullam ferè video in ipsa mutationem. In primo ingressu ad ipsam pulsus nullus apparebat; forsan propter commotionem perturbationemque aliquam animi, quam ab improviso aspectu nostro concipiebat; tandem verò cum ab ipsa discessuri essemus (fuimus autem per horam integram apud ipsam) robustus & æqualis quàm bellè sentiebatur. Nasus, apices item digitorum cùm manuum tum etiam pedum, frigidæ erant.

Circa genua tamen, poplites & humeros, calor satis temperatus erat. Venter magis magisque deprimitur, ille autem cum detegenlus esset, protinus color faciei aliquomodo rubicundior factus est; procul dubio propter verecundiam. Vultus præterea, brachia reliquæque partes corporis, aliquantùm magis extenuatæ, quàm hactenus mihi videntur. Vale vir clarissime, & meo nomine quæso saluta literatos apud vos omnes, ipsisque officia mea ac observantiam omnem offer. Paterniaci Aventicorum 12. Julii 1609.

OBSERVATIO XVIII.

Artificiosus Hydrocephalus.

ANno 1593. Lutetiæ Parisiorum puer quindecim aut octodecim circiter mensium ætatis visus est, cui capitis ita extensa erat cutis, ut magnitudinem capitum infantulorum, quorum observatione decima Centuriæ primæ fit mentio, excederet, Parentes autem hujus infantuli ipsum de oppido in oppidum circumvehebant, ac ut monstrum videndum exponebant, indeque maximum lucrum quæstumvè recipiebant.

Tandem verò cum concursus hominum esset magnus, & magistratus Parisiensis pro singulari sua prudentia dolum malum & fraudem subesse suspicaretur, parentes in vincula conjecit. Quæstione adhibita, delictum crudele atque impium fassi sunt, nimirùm se cutem capitis infantuli sui, circa verticem ad musculos usque incidisse foramine parvo, ac per illud ipsum (intra cutem & musculos immissa fistula) inflasse, ac paulatim, & intra menses aliquot (inflando singulis diebus aliquoties) cutem capitis infantuli in istam extendisse altitudinem, cunctisque hinc inde per Galliam, quæstus faciendi gratia, visendi exhibuisse.

Foramen autem eâ industriâ fecerant, ut extractâ fistulâ, cerâ aut simili aliquâ materiâ illud facilè obturare possint. Nefando ac immani scelere satis explorato ac cognito, parentes ambo morte mulctati fuerunt.

Historiam hanc nobilissimus DN. LUDOVICUS WALLIER, (qui se puerum huncce Parisiis vidisse affirmat) præsente nobilissimo Viro Domino Philippo Destauaye, Seigneur de Molondins, mihi anno 1609. 23. Maji communicavit, eamque hîc adscribere visum est.

OBSERVATIO XIX.

De monstroso hydrocephalo.

ANno 1611. Mense Octobri, Hildenæ in patria, & posteà Disseldorpiæ, juvenem hydrocephalo laborantem vidi, erat ille octodecim annorum ætatis, & ex superiori Germaniâ oriundus, caput monstrosum erat, Rotunditas enim capitis pedes duos Geometricos, & pollices decem continebat. Altitudo capitis ejusdem erat magnitudinis, Reliquum corpus, inprimis pedes, (qui contorti & retracti) & crura extenuata erant. Cranium autem non membranosum, ut plerumque solet esse hydrocephalorum, sed durum solidumque undique tactu persentiebatur. Mente non usque adeò constabat: loquebatur tamen satis distinctè. Comedebat avidè & multùm: sed mirùm in modum ipsum à morbo Epileptico vexari, referebant parentes, caput autem tertio anno ætatis, cùm ex morbo acuto curatus esset, accrescere inceperat.

Obs. 20.

OBSERVATIO XX.

De dolore gravissimo ac diuturno cùm capitis & ventriculi, tum etiam omnium ferè corporis partium.

Clarissimo atque doctissimo Viro Dn. JOH. JACOBO CRAFFTIO, *apud Neocomenses Medicinæ Doctori ordinario atque celeberrimo.*

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

IGnosce, quæso, Clarissime atque Doctissime Dn. D. CRAFFTI, amicorum optime, quod maturiùs non responderim. Occupationes, quæ Soloduri circa nobilem Virum Dn. WALLIER occurrerunt, in causa sunt. Affectus enim, ut T. Exc. quoque notum est, gravissimus fuit, & totum, ut dicitur, hominem requirebat. Intra paucos dies, uti spero, iterum ad ipsum proficiscar. Cumprimùm verò huc reversus fuero, de reditu te certiorem faciam, quò Pastor iste, qui tibi notus est, me convenire possit. Quod si T. Excell. libuerit ipsum comitari, rem certè gratam mihi fecerit. Instrumentum argenteum, quod tuis inclusum erat, rectè quoque accepi.

Historia tua de matrona, ex cujus cadavere post trigesimam sextam horam ab obitu, sanguis copiosè per os & nares emanavit, gravissima mihi fuit. Plurima enim, quæ lectorem oblectari, ipsique utilissima esse possunt, in illa recenses, verasque causas istius rei, nec non apoplexiam etiam ex sanguine fieri, & accuratè & doctè explicas atque ostendis. Pro suscepto hac in re labore, & quod studia mea ornare non desinas, gratias quas possum, habeo maximas. Quod si vixero, donec centuria tertia observationum mearum in publicum usum provenire possit, ut historia tua locum in ea habeat, & tuæ non solùm erga me, verùm etiam Medicinæ studiosos benevolentiæ veluti testis esse possit, operam dabo.

Observatio.

Porrò ne mutua nostra colloquia per literas intermittantur, casum quendam gravissimum tecum nunc communicare volui. Juvenis quidam Lausannæ, piè & religiosè educatus, Paulus Constantinus nomine, robustus & optimo corporis habitu præditus, cùm in lauto convivio lautè satis vixisset, eadem nocte dolore stomachi correptus fuit. Ab initio, & quidem per dies multos, non admodùm gravis fuit dolor iste, paulatim tamen non solùm auctus, verùm etiam vagus factus est. Nunc enim de dolore acutissimo capitis, mox, imò & in ipso momento, de maximo cruciatu oris, ventriculi, ventris & artuum conquerebatur, vomitus quoque aderat, ut vix cibum, multò minus medicamenta retinere posset.

Aliquando quoque febre continua, fastidio cibi, vigiliis & prædictis doloribus vagis ita vexabatur, ut dies noctesque exclamare ejulareque coactus esset. Multa ipsi à clarissimo viro Dn. ALBERTO ROSCIO piæ memoriæ, apud Lausannenses Doctore medico ordinario, ac longè celeberrimo, præscripta atque exhibita fuere medicamenta, cùm interna tum etiam externa, sed frustrà. Postquam enim ultra menses octodecim vitam hancce calamitosam vixisset, tandem 15. Junii Anno 1599. piè obdormivit. De præcipua sede malè affecta, dum viveret, variæ ac diversæ fuerant opiniones, inter medicos & chirurgos, qui diversis temporibus in consilium vocati fuerant.

Obs. 20. & 21.

Nonnulli enim in capiti totius morbi præcipuam esse causam censebant: ideoque, ut calvaria in vertice terebello perforaretur, suadebant. Alii verò causam morbi in parte aliqua ventriculi esse affirmabant. Quos certè minimè fefellit opinio. Quandoquidem ego post mortem advocatus, præsente clarissimo viro Dn. ROSCIO, multisque aliis, cadaver incidi, primùmque cerebrum inspexi, in cujus ventriculis ad libras duas aquæ limpidæ inveni, arteriæ item & venæ membranarum cerebri, sanguine crasso & fœculento turgebant. In intimo ventre omnia secundùm naturam sese habebant, præter ventriculum, in cujus orificio superiori, & quidem ex parte anteriori, ubi ramus sextæ conjugationis nervorum ventriculo inseritur, ulcus erat magnum ac fœtidum, quod in vacuum usque ventriculi penetrabat. Putasne, vir clarissime, ulcus hocce doloris istius vehementissimi capitis, aliarumque partium causam extitisse? Tanta enim, ut scis, inter stomachum ac cerebrum, hujus nervi beneficio, est sympathia atque consensus, ut uno malè affecto, alterum quoque simul laboret. Ventriculus prætereà humoribus corruptis, fœtidis & atrabilaris refertus erat. Externæ partes propter violentiam ac diuturnitatem morbi planè extenuatæ erant. His vale vir clarissime, cum tuis omnibus, quos tecum ego & uxor mea peramanter salutamus. Paterniaci Aventicorum 30. Novembris 1609.

OBSERVATIO XXI.

Ex depresso cranio in puero, alioquin ingenioso stupiditas ingenii sequuta.

Ad Virum Nobilem PAULUM OFFREDUM *Doctorem Medicum clarissimum & doctissimum.*

DOctissimum, quod misisti ad observationem meam responsum, vir clariss. & amice plurimùm honorande, accepi, multùmque placuit: quandoquidem te ad diligentem lectionem Hippocratis venerandi Senis, judicium acre atque exquisitissimum adjunxisse, res ipsa indicat. Porrò superioribus mensib. denuò hîc mihi casum gravissimum de retentione urinæ in octogenario videre licuit, quem tibi nunc communicare statueram, sed quia non adeò pridem doctissimum & mihi amicissimum D. ABRAH. MORATELLUM apud vos curandum habuistis, argumentũ illud differre, & casum de depressione cranii (qua & eum ipsum Moratellum obiisse intelligo) communicare placuit, vehementer rogans, ut si quid observatione dignum in ipsius morbo observare licuerit, id quoque mihi significare non gravaveris. Observatio autem mea hæc est. Puer non ex obscura familiâ natus, usque ad annum 10. ætatis, summe

Obs. 21. & 22.

summo ingenio prædituṡ fuit, ita ut parentes non exiguam ſpem inde conciperent, fore, ut in egregium & doctum virum aliquando evaderet. Sed Deo aliter viſum fuit. Elapſo enim 10. anno ætat. primò ejus memoria paulatim imminuta eſt, poſtmodùm quoque intellectus ſimul, ſenſimque ingenio ſtupidus adeò factus eſt, ut ad ſtudia, imò ad mechanicas artes addiſcendas (quamvis voluntas & animus propenſus ei non defuerit) planè ineptus ſit redditus, cauſam autem hujus ſtupiditatis ingenii, non aliam quàm depreſſionem cranii fuiſſe, frater ipſius, ſummus Phil. ac M. celeberrimus, compater meus omnimodè honorandus, mihi non rarò ſignificavit. Cranium enim ad ſuturam Lambdoideam circa 10. annum ætat. ex caſu quodam ei impreſſum fuerat. At quia graviora ſymptomata nulla ſupervenerant, caſum atque depreſſionem hanc ab initio parentes neglexerant. Ita curatione ſpreta, paulatimque indurato cranio, depreſſio hæc ad extremum vitæ diem remanſit. Ego illum circiter annum 36. ætat. ſuæ familiariter cognovi, & hanc depreſſionem cranii aliquoties oculis meis vidi, manibusque etiam contrectavi. Stupidus, ut dixi, erat ingenio, pius tamen, probus, & modeſtus, tandemque circiter annum quadrageſimum ætatis peſte correptus, obiit.

Vides itaque Vir clariſſime, quàm periculoſæ ſint hujuſmodi impreſſiones cranii, non ſolùm in pueris, verùm etiam in adultis: etiamſi ab initio graviora ſymptomata non ſuperveniant. Quam abſurda item & periculoſa ſit opinio FELICIS WIRTZ, qui ſcribit, circa impreſſiones cranii non multum laborandum, totumque negotium naturæ committendum eſſe, parumque referre, an impreſſio remaneat, inde quoque apparet.

De hac Opinione vide Obſerv. 3. Centur. 2.

Hiſce vale Vir clariſſime atque doctiſſime, cum patre optimo & maximo, meque ut amare non deſinatis, etiam atque etiam rogo. Paterniaci 6. Martii 1607.

T. Excell. addictiſſimus

GVIL. FABRICIVS HILD.

OBSERVATIO XXII.

De capitis periculoſi vulneris cum cerebri concuſſione, in matrona gravida, curatione.

ANno 1600. 21. Octobris, Uxor honeſti viri, Dn. Petri Quey, civis & mercatoris Viviacenſis, ad Lacum Lemannum, cum circa æquilibrium libræ, in qua ingens moles ferri trutinabatur, occupata eſſet, & famulus qui libram gerebat, trabem ferream, quæ propter molem ex adverſa parte, in altum elevata erat, imprudenter ſatis contrectaſſet, ex improviſo matronæ in bregma dextrum decidit. Illa protinus in terram quaſi mortua proſtrata, cibum indigeſtum evomuit: ſanguinem item per os, nares & aures non ſolùm illa die, verùm etiam per dies aliquot ejecit, & loquelam amiſit, ita ut poſtquam ipſam in lectum poſuiſſent, cuncti nihil aliud quàm mortem proximam exſpectarent. Ego tamen ut manum ipſi adhiberem, maritus valdè ſollicitus fuit. Pro primo apparatu à domeſticis albumen ovi conquaſſatum, & argilla fornacum mixtum, ad ſanguinem ſiſtendum, vulneri impoſitum fuit, deinde Lauſanna me acceſſivit.

Obs. 22.

Secunda itaque die ad ipſam perveni, tum abraſis crinibus, maximum vulnus in bregmate dextro, ſecundùm longitudinem ſuturæ rectæ ductum ad cranium uſque, quod tamen neque fractum, neque impreſſum, inveni. Febris, dolores totius capitis, vigiliæ, inquietudines & ſyncopæ aderant. Quotieſcunque item juſculum aliquod aut ptiſanam ſumeret, ſtatim evomuit, aliaque ſigna, ex quibus cerebrum valdè commotum, & ſanguinem extravenatum, circa membranas cerebri effuſum eſſe, conſpiciebantur. Ego, ut cerebrum ſeſe evacuare poſſet, de perforatione cranii adſtantes amicos monui. Quibus rationibus meis intellectis facilè conſentire videbantur, ſed primò quia multùm gravida & doloribus capitis ab annis aliquot obnoxia, quin totum etiam tempus impregnationis debilis fuerat, Secundò, quia nova inciſione ad latus vulneris & quidem versùs muſculum temporalem pro vulneris dilatione & ut perforatio cranii commodè fieri poſſet, facienda erat, ſuaſerunt; imò obnixè rogarunt, ut omnia alia remedia tentarem, priuſquam ad hoc, quod ipſis tam grave atque periculoſum videbatur, pervenirem. Ego, ne mihi imputaretur, parui, interim tamen terebellum, & quicquid ad operationem neceſſarium, in promptu habui, idque ad eum finem, ut cum primum res in pejus tendere viderem, extremum præſidium adhiberem: Veniebat enim tunc mihi in mentem, olim undecima quoque die felici cum ſucceſſu terebellum, cum præſtantiſſimo Chirurgo D. JOHAN GRIFFONIO adhibuiſſe, ut ſuo loco declarabimus. Oſſi itaque denudato filamenta ſicca, reliquo verò vulneri ſequens digeſtivum impoſui.

R. Terebinth. lotæ in aqua betonicæ & ſalviæ ℥j.
Ol. roſacei &
Ol. noſtri de betonica ana ℥j.
Ol. de vitellis ovorum ℥j.
Gummi elemi diſſoluti cum ſuprà ſcriptis oleis & percolati ℥ß.
Croci ℈j.
Vitellos ovorum n. 2. Miſce, fiat unguentum.

Omnia deinde Emplaſtro baſilicone obtegantur. Totum verò caput oleis ſequentibus inunxi,

R. Ol. noſt. de betonica ℥j.
Ol. Roſacei ℥ij. miſce.

Eadem die, quia alvus conſtricta, ſub veſperam ſequẽs enema leniens exhibui: Acre enim propter imprægnationem, & quia fœtus jam aliquo modo commotus, & tormina parturientium adeſſent, exhibere auſus non eram,

R. Herbarum & florum betonicæ,
Agrimoniæ
Malvæ & altheæ cum radicibus
Violarum ana M. j.
Florum chamomillæ
Melilotian. M. j ß.
Sem. aniſi &
Fœniculi an ℥j.
Fœnigræci ℥ß.

Coquan-

Obs. 22.

Coquantur in ℔ iiij. decocti capitis vervecis, ad consumptionem tertæ partis, In ℥ x. hujus decocti colaturæ, dissolve vitellos ovorum num. 2. ol. communis, & butyri recentis ana ℥j. Salis ℈j. Misce, fiat enema. Rejecto clystere, venam in cubito dextro pertudi sanguinemque ad uncias circiter quatuor, revulsionis scilicet gratiâ, extraxi.

Cùm enim quia utero gestabat, tum etiam quia ex vulnere sanguis copiosè satis effluxerat, prudenter mihi hac in re erat agendum. Mens tamen erat, post dies aliquot ipsi incidere venam jugularem dextram, uti haud ita pridem Lausannæ in puella, commotione cerebri laborante, maximo cum successu feceram: Mutavimus tamen consilium propter motum naturæ, ut postea dicemus. Cùm verò ab initio morbi præ dolore non quievisset, post cœnam per duas horas ipsi usque ad grana quatuor Laudani exhibui: ea nocte satis quietè dormivit. Altera die iterum ossi (quod & tamdiu faciendum est, donec carne tectum sit) filamenta sicca, reliquo verò vulneri digestivum præscriptum imposui; totumque caput oleis prædictis inunxi. Interim autem dum contrectabam vulnus, sequenti sacculo calido totum caput cooperiebam.

℞. Radicum caryophyllatæ ℥ij.
Foliorum & florum betonicæ.
Florum chamomillæ.
Meliloti.
Rosarum.
primulæ veris.
Summit. rosmarini.
Majoranæ an. M. j.
Sem. anisi ℥j.

Incidantur & contundantur pro sacculo intersuto, & ejus magnitudinis, ut totam ferè capitis partem capillatam cooperiri possit. Eo vino rubro incocto, calidè applicetur. Sacculus iste non solùm vulnus ab injuria aëris defendit, verùm etiam caput roborat, sanguinemque extravenatum dissolvit, incidit, atque ut partim per poros cutis, partim per vias naturales effluere possit, efficit: Estque mihi in vulneribus & contusionibus capitis satis familiaris, non tamen statim ab initio, sed postquam universalia prius adhibita fuerint, eo utor. His administratis remediis, optimaque observata victus ratione, & alternis diebus adhibito enemate, febris, reliquaque symptomata, circa quartum multùm imminuta fuere: Vulnus quinetiam ad optimam digestionem sese parabat, ita quidem ut septimo die morbi nulla amplius adesset febris, neque dolor. Elapso septimo, solo oleo betonicæ totum caput inunxi, vulneri verò sequens unguentum imposui.

℞. Terebinth. lotæ in aqua salviæ ℥ß.
Gummi elemi dissoluti in ol.
betonic. ℥ij.
Pulveris radic. cariophillatæ.
Radic. Iridis.
Flor. Aristoloch. rotund.
Myrrhæ.
Thuris. an. ℨß.

Cum s. q. mellis rosati, & vitelli ovi, fiat unguentum, quod filamentis imponendum est, Omia deniq; emplastro de betonica obtegantur.

Obs. 22. & 23.

Quinta porrò die morbi, dolorem gravativum retro aures, & in ipso collo usque ad humerum persentire cœpit, quibus in locis maxima & insignis ecchymosis facta est, non sine singulari DEI & naturæ beneficio, quæ sanguinem extravenatum & circa membranas cerebri collectum, per emunctoria expellebat. Tum mihi occurrebat similis casus, quem in puella cum D. GRIFFONIO curavi, in qua natura similiter sese per hanc viam à sanguine extravenato exoneravit, ut Cent. 1. Observ. 12. declaravimus. Ante quartam præterea diem, per intervalla guttula una aut altera sanguinis puri per nares, præcipuè autem per dextram, nonnunquam tamen & per sinistram emanavit. Quinto & sexto non sanguis purus, sed aqua sanguinolenta, effluxit. Septima, 8. 9. 10. & 11. multum sanguinis coagulati pure admixti, 12. 13. & 14. verò non tam copiosè, sed per intervalla emunxit. A decimo quinto usque ad trigesimum & ultra, multum purulentæ materiæ per nares excrevit. Ita singulari DEI beneficio feliciter curata fuit. Et fructum usque ad constitutum tempus gestavit. Tum parturientium doloribus correpta, gemellos progenuit, qui ut arbitror, ad hunc usque annum 1608. superstites sunt. Matrona verò, cum post annos aliquot iterum utero gestaret, & parturientium doloribus correpta esset, fœtum autem, vel ob situationem sui ineptam, vel aliam ob causam eniti non posset, & periti Chirurgi in consilium minimè vocarentur, misera illa miserè una cum fœtu viam cum morte commutavit.

Observatio.

OBSERVATIO XXIII.

De *Nubeculæ curatione.*

ORitur affectus quidam in oculo, gravis admodum ac difficilis νεφέλιον, Nubecula, Albugo, Macula cicatrix, & Pannus dictus. Est enim veluti Pannus aut nubecula cooperiens partem illam corneæ, quæ pellucida est; & splendida, aliquando ex toto, nonnunquam ex parte tantummodò. Hinc prout nubecula fuerit spissa, magna aut parva, visus aut omninò aboletur, aut ex parte depravatur. Diligenter autem, ut tyrones hunc affectum (ne in curatione fiat confusio) à catarhacta & pterygio, distinguere discant, necesse est. *Catarhacta* enim, sive suffusio, est materia in membranam concreta intra oculum, hoc est, inter crystallinum humorem & uveam. *Nubecula* verò in extrema parte corneæ, imò in ipsius substantia conspicitur, & visu facilè à catarhacta distinguitur. *Pterygium* à quibusdam unguis vocatum, nervosa est tunicæ adnatæ eminentia, ab angulo quidem nascens, & ad corneam usque progrediens; ubi verò nimium aucta fuerit, etiam pupillam tegit, substantiam tamen membranæ corneæ vix ingreditur, sed ei tantummodò adhæret, facileque, si recens fuerit, medicamentis, sin inveterata, dexteritate Chirurgi separatur. Sed cum de his hîc agere nostri instituti non sit, ad causas nubeculæ transire tempestivum est.

Actuar. method. med. Lib. 2. cap. 7. Aegineta lib. 3. c. 22.

Est autem causa hujus mali duplex, videlicet ex-

Obs. 23. *Causa nubeculæ duplex.* *Externa.*

cet externa & interna. *Externa* est, aut vulnus, excoriatio, apostema vel pustula, ut sæpissimè accidit in variolis, nihilque aliud est, quàm præcedentis vulneris aut pustulæ cicatrix. Quapropter ex his causis ortam nubeculam, ut plurimùm insanabilem esse, sæpissimè observare mihi licuit.

Interna. *Interna* causa est, cum materia aliqua biliosa aut acris à capite ad conjunctivam & corneam defluit, ex qua intemperies & inflammatio oritur, hæc si à principio neglecta fuerit, efflorescit sensim superficies corneæ, sive epidermis (si ita mihi appellare liceat) ac ratione partis affectæ, quæ membranosa est, colligitur materia viscida; & ut plurimùm alba, quæ tamen nonnihil humoris acris in se continet, qui paulatim superficiem subjectæ membranæ erodit atque exulcerat, remanetque cicatrix alba. Nonnunquam quoque ipsa cornea perforatur, ita ut humores effluant, membranæ oculi corrugentur contrahanturque, fitque tum maxima deformitas: per totam enim vitam clausus manet oculus, ut lector ex Observ. 25. Cent. 1. colligere poterit. Ideoque ut Chirurgus circumspectè agat, necesse est, ne ægro damnum inferat, sibiipsi verò infamiam pariat.

Quænam ante curationē consideranda. Ante curationem verò diligenter explorandum venit, an affectus sit sanabilis, nec ne? Si enim superficies membranæ jam antea excoriata & exulcerata, denuoque exulceratio cicatrice prædura & callosa obducta, inflammatio quoque sedata fuerit, procul dubio macula seu nubecula alba remanet, quæ sui ablationem non admittit: est enim cicatrix præcedentis exulcerationis. Sic etiam si in variolis pustula aliqua corneam occupaverit, ut nubecula remaneat, necesse est. Sin autem morbus adhuc in fieri nec superficies pupillæ exesa fuerit, etiamsi æger visum jam aliquo modo amiserit, & cornea nubecula obducta fuerit, non tamen omninò de recuperanda valetudine est diffidendum, nisi æger jam senex, & diu catarrhis ad oculos laboraverit. Quàm autem feliciter ego hujusmodi affectus aliquando curaverim, nunc uno aut altero exemplo declarare non gravabor.

EXEMPLUM I.

Anno 1599. Coloniæ Puella octodecim annorum ætatis, defluxione ad oculum dextrum jam diu detenta, ophthalmia correpta fuit. Quæ deinde post menses aliquot, cũ frustrà multa medicamenta se adhibuisse, & visum istius oculi deperditum esse, existimasset, alterius quoque oculi visum multùm imminutum persentiret, me in consilium adhibuit. Tum oculum inflammatione correptum deprehendi, dolor tam oculi, quàm capitis ejusdem lateris, ingens & continuus aderat, & pupilla undique ferè nubecula alba obducta. Sic itaque curationem institui.

Curatio. Primò illam sequentibus pilulis purgavi.

Pilulæ.
℞. Massæ pilular. aurear. & lucis
maj. an. ℥ j. ß.
trochiscor. alhandal. gr. vj.
Cum syrupo de betonica formentur pilulæ quinque, involvanturque pulvere cinamomi.

His purgato corpore, postridie venam in dextro cubito incidi, & sanguinis ad ℥ vj. extraxi. Sequenti die cucurbitulas magnas cum flamma scapulis sine scarificatione applicui. Statim item ab initio oculo sequens collyrium anodynum instillavi, & pulvillos in eodem collyrio inebriatos applicui.

Obs. 23.

Collyrium.
℞. Mucilaginis sem. cydonior. & fœnigræci, aquâ rosar. & plãtag. extractæ ℥ ij.
lactis muliebr. ℥ iij.
tutiæ præpar. ℨ ß.
croci macerati in aqua rosar. & expressi ℈ ſ.
Misce, fiat collyrium liquidum, quod tepidè instilletur & applicetur sæpe interdiu. Collyrium autem hoc singulis aut alternis diebus iterandum est, uti quoque observat. 2. Centur. primæ monuimus.

Nota. Id præterea notandum est in affectibus oculorum, & præcipuè inflammationibus, pulvillo madefacto, aut cataplasmate, sive alio aliquo medicamento applicato, oculum fascia summa diligentia ligandum esse, idque in eum finem, ut motus oculi, quantum fieri potest, impediatur: oculus enim apertus continuò movetur, clausus verò non item. At motus iste partem affectam calefacit, humoresque & sanguinem attrahit. Hinc morbus recrudescit atque exasperatur.

Cæterùm post pilularum suprà scriptarum, venæ sectionis, & cucurbitularum siccarum usum, sequenti apozemate humores præparavi.

Apozema.
℞. Radicum fœniculi
petrosel.
polypodii
lapat. acuti
Corticum interior. radic. frangulæ an. ℥ j.
herbar. betonicæ
veronicæ
agrimon.
cuscutæ &
scabiosæ an. m. j.
Flor. betonicæ
salviæ
rosmarini,
Summitatum majoranæ
thymi an. m. ß.
sem. anisi
fœniculi an. ℨ ß.
liquiritiæ ℥ j.
Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℔ ij. colaturæ dissolve syr. de betonica ℥ i.
extracti salviæ ℨ j.
Misce, & fiat apozema pro quatuor dosibus.

Sumpto secundo haustu, corpus iterum purgavi sequenti potiuncula.

Potio purgans.
℞. Electuar. diaphœnici cum rhabarb.
diacarthami an. ℨ iij.
Ex cum sufficienti quantitate Apozematis præscripti fiat potiuncula.

Postridie denuò sumpsit tertiam dosin apozematis, qua die ei quoque cucurbitulas cum scarificatione scapulis applicui.

Sequenti die quartam dosin Apozematis præscripti exhausit.

Setacei applicatio. Tandem setaceum cervici adhibui.

His administratis medicamentis, dolor capitis

Obs. 23. pitis & oculi omninò remisit, inflammatio quinetiam multùm, nubecula verò parùm imminuta fuit. Quapropter sequens applicui collyrium.

Collyrium.

R. Mucilag. sem. cydonior. cum aqua rosac. extractæ ℥ j.
aquæ fœniculi,
euphras. an. ℥. ij.
mellis rosati ℥ iiij.
tutiæ præpar. & cornu cervi usti præpar. an. ℥ ß.
Caph. gr. iiij.

Collyrio isto cum per mensem usa esset ægra, nubecula, quæ antea totam ferè pupillam obtegerat, adeò imminuta fuit, ut vix quartam ejus partem deinde obtegeret. Catarrhus quoque, qui antea continuò ad oculos defluebat, beneficio setacei ad cervicem revulsus fuit. Setaceum per annum ad minimum apertum retinuit: interim singulis ferè mensibus semel pilulis præscriptis corpus evacuavimus: oculo verè singulis matutinis extracti chelidoniæ, magnitudine capitis aciculæ parvæ, sibi imponere curavit, cujus beneficio nubecula paulatim omninò deleta & ablata fuit.

EXEMPLUM II.

Puella in agro Moratensi decem annorum ætatis, filia probi ac honesti viri, Hansman nominati, catarrho diuturno ac molestissimo ad oculum dextrum correpta est. Cui cum medicamenta satis idonea adhibita non essent, humorque qui effluebat, indies acrior fieret, sequuta est inflammatio atque erosio pupillæ: hinc pupilla nubecula alba & spississima obducta fuit. Tandem dolor, inflammatio, aliaque symptomata paulatim remiserunt. Ulcera quinetiam in facie, collo, & quidem in diversis locis ab ipso catarrho facta, medicamento aliquo desiccante ad cicatricem perducta fuerunt. Tandem cum ultra duos annos calamitosam hanc vitam vixisset, aliquo modo se restitutam esse existimabat. Sed vix anno elapso, ecce denuò catarrhus, qui de novo labia occupabat: tum ad me Paterniacum adducta, suasi, ut corpore purgato reliquisque necessariis medicamentis revulsionis gratia propinatis, setaceum cervici adhiberetur, idque nisi maturè fieret, timendum esse, ut tandem catarrhus alterum quoque obrueret oculum, prædixi, sed crudele nimis hoc remedii genus ipsis videbatur. Quod cùm sprevissent, & à me discessissent, post menses duos catarrhus ad alterum quoque oculum paulatim decubuit. Denuò itaque ad me adducta puella, totum oculum inflammatum, & palpebras in tumorem elevatas, cum dolore maximo & febre continua, quinetiam pupillam nubecula obductam offendi, & visum omninò depravatum comperi. Quapropter manum adhibere recusavi: parentum tamen precibus victus, curationem sic aggressus sum. Primò corpore leniter purgato, & cucurbitulis cùm siccis, tum cū scarificatione applicatis, setaceum adhibui. Ab initio quoque fronti sequens defensivum admovi.

Defensivum.

R. Farinæ hordei ℥ ij.
pulver. rosar.
nucum cupressi
gallarum
corticum granator. an. ℥ iij.
pulv. flor. betonicæ &
euphras. an. ℥ j.

Misce in mortario cum aqua betonicæ, euphrasiæ, aceto & albumine ovi, fiatque defensivum, quod tepidè fronti applicetur. Oculo vero collyria præcedentia instillavimus. Sequenti quoque sacculo ad tollendas inflammationes oculorum, tum in hac, tum in multis aliis, post universalia, maximo cum fructu usi sumus.

Sacculus.

R. Sem. fœnigræci parùm conquassati ℥ ß.
rosarum rubr.
florum betonicæ
euphrasiæ
meliloti ana m. ß.
sem. anisi ℥ ij.

Incidantur omnia grosso modo, indanturque sacculo ejus magnitudinis, ut totum cooperiat oculum, qui intersutus & aqua coctus, calidè applicetur quater aut quinquies interdiu.

Hisce diligenter adhibitis, dolor, inflammatio, reliquaque symptomata paulatim remiserunt, macula tamen sive nubecula nondum penitus deleta erat: quapropter collyriis nonnihil extracti chelidoniæ, quò materia crassa & viscida, quæ pupillæ adhærebat, abstergi posset, admiscui. Etsi enim nubecula spissa videretur, nondum tamen superficiem corneæ eroserat. Frontem præterea totamque faciem, per menses aliquot post curationem sequenti medicamento, singulis diebus bis aut ter abluere imperavi, quo sic partes debilitatæ corroborari, cutisque propter diuturnam defluxionem rugosa & deformis reddita, aliquo modo in integrum restaurati posset.

Lotio ad faciem.

R. Aquæ rosar.
euphrasiæ
lilior. albor. &
plantag. an. ℥ ij.
aluminis crudi
tutiæ præparatæ an. ℥ j. ß.
caphuræ ℈ j. Misce.

His plenissimè convaluit, visumque hujus oculi recuperavit, & ad hunc usque annum 1609. quo hæc scripsi, bellè se habet. Setaceum tamen ut clauderetur, propter metum recidivæ, hactenus permittere nolui.

EXEMPLUM III.

Filia mea major natu, anno ætatis suæ sexto, nubeculam ex longa defluxione ad oculos contraxit. Multis sed frustrà adhibitis medicamentis, tandem anno 1598. 3. Augusti, setaceum ipsi applicui, cujus ope, & Dei singulari beneficio, affluxus humorum ad oculos prohibitus, & nubecula paulatim ità deleta fuit, ut nunc nullum ejus appareat vestigium. Neque etiam ab eo tempore usque ad hunc annum 1606. quo hæc scripsi, defluxionibus obnoxia fuit.

OBSER-

OBSERVATIO XXIV.

Obs. 24.

De vulnere quodam faciei inflicto, rara & admiranda.

Viro humanissimo & doctissimo Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo felicissimo, à GEORGIO FABRO, D. Medico Castri Imperialis Fridbergensis communicata.

QUod à discessu tuo, vir præstantissime, fautor & amice meritissime, tanto temporis & locorū intervallo, hujusce ad te omnis mihi denegata fuerit scribendi facultas, id extra meam culpam, imò & præter meam opinionem & voluntatem evenisse, vel ex me ipso coràm pluribus cognoscere licuit. Qua de causa ante omnia me tibi excusatum velim; interea autem promissionis meæ in congressu nostro superioris anni facta memor, casum istum Rosbacensem, singulari quadam admiratione & observatione verè dignum, veluti tesseram & perpetuum inchoatæ inter nos amicitiæ τεκμήριον, en lubens tibi communico, minimè dubitans, quin lectio istius tibi haud ingrata atque injucunda sit futura.

Postquam civis quidam honestus superioris Rosbachii in Wetteravia, nomine Johannes Philippus à Bleichenbach, ad expedienda negotia Niddam profectus, cum senioris præfecti ididem filio, Hermanno Crugio aliquantulum compotasset, inter cætera de salinis suis, quas possidet parens, qualiscunq; facta est mentio. Quare ad invisendas illas ambo procedunt. Inter eundum verò accidit, ut dictus CRUGIUS, BLEICHBACHIUM gladio (non tamen districto) in certamen provocaret, cui cum Bleichenbachius animo planè alacri nec hostili occurreret, seseque defendere vellet, de improviso à Crugio in sinistrā maxillā propè nasum graviter vulneratus est, & quidem adeò, ut illum ipsum gladium tanta vi faciei infixum, manubrio atq; [illegible] in terram delapsis, sibi ipsimet ambabus manibus [illegible] viribus tandem extrahere coactus fuerit. Quo [illegible] & extracto, nullum planè vaginæ vinculum, sed [illegible] tantummodo gladii mucronem conspicere licuit.

Etsi verò uterq; suspicati sunt, illud ipsum vinculum in cranio seu capite adhuc delitescere, pro impossibili tamen rem arbitrati, in gramine potius (quia verno tempore in prato quodam viridi convenerant) anxiè, sed frustrà quæsierunt istud. Unde Bleichenbachius Crugium precibus compellavit, ut digito quadantenus exploraret, num forte in ipso vulnere adhuc hæreret: quod & fecit, sed nihil deprehendere potuit. Doloribus itaque magis magisq; ingravescentibus, nocteq; ingruenti, ipsi tum temporis in proximo quodam pago pernoctandum, sicque hac vice Cheirurgi alicujus opera carendum fuit.

Sequenti verò die Fridbergæ, à quodam barbitonsore vulnus spleniis, sive fasciis tantummodò cooperiri passus est. Deinde in patria sua Rosbachio, alterum quendam adhibuit; qui hoc vulnus solo emplastro nigro, sive fodicationis (Germanicè Stichpflaster) nullis injectis turundis, spatio sex septimanarum consolidavit.

Cùm igitur per tres integras septimanas vulnus ita conglutinatum esset, præ dolorum impatientia tandem resecari curavit; ut hac ratione noxii humoris, veluti patefacto emissario liberiùs posset effluere virus. Isto sic aperto, perexiguum quoddam foramen retinuit, non secus ac subula quadam esset perforatum. Intereà multas & varias potiones vulnerarias exhausit, absque ullo tamen alleviationis fructu. Post trimestre, fama cujusdam Cheirurgi, haud quidem imperiti, pellectus, Hanoviam sese contulit, ubi septuaginta quinque septimanas commoratus, Medicorum quoq; nonnullorum consilio usus est: verùm nullus eorū ad sufficientē & plenariam hujus vulneris cognitionē pervenire potuit. Tandem verò prædicti Medici, unà cum Cheirurgo, Cranio quopiam dissecto & perforato, vinculum istud propè foramē (quemadmodū in utraq; cranii parte circa nares exigua foramina conspiciuntur) in illam ipsam sinuosam seu cartilagineam cavitatem, unius digiti longitudine sub osse impactum fuisse, unanimi consensu collegerunt. Chirurgi & barbitonsores omnia sua medicamenta in ipsius vinculi tantummodò cavitatem ingesserunt. Cùm verò omnia frustra tentata viderentur, Chirurgus tandem Hanoviensis, situm vulneri adjacentem semissis digiti latitudine novacula quadam, ad os usq; transversim incidit, & carne digito separata inquisivit, ubi malum latitaret, existimans os seu zygoma fortè cariosum seu denigratum esse, sicq; istud penitùs incorruptum, instrumentis quibusdam corradendo malè tractavit, sed brevi à seipso rursus coaluit. Posteà ille ipse Cheirurgus variis multisq; per intervalla usus est virulentis atque escaroticis medicamentis: sed vulnus nullam omninò vim corrosivam ferre potuit; quamvis particulam carnis magnitudine sestertii, ut hic adumbratum est, omnino exederit.

Obs. 24.

Inde facies ab orta periculosa oculi inflammatione adeò intumuit, ut nihil medicamentorum amplius applicare valuerit. Interea autem dum inflammationi [illegible] extinguendæ studet, excrescentia quadam carnis subsecuta est. Demum paternos revisit lares. Nihilominus [illegible] humor aliquis cottidie effluxit, instar aquæ cujusdam [illegible] violatæ, & colore singulis horis ter quaterve alterato, [illegible] istud, uti antea dictum, aliquantisper adhuc remansit.

Dolores quoq; ita fuerunt exacerbati, ut præ immo somnum capere nequiverit. Hinc igitur commotus in Alsatiā profectus est, ibidemq; obsidioni Moltzheimensi & Dachsteinianæ interfuit, ubi dum ipsi in tanto æstu armatura accincto, equitandum fuit, gena propè vulnus adeò intumuit, ut penè nasum ipsum adæquaverit. Unde sibi ipsi pro certo persuasum habet, vinculū nimia istius caloris vi, sese hoc modo paulatim exeruisse. Horū tandē omnium pertæsus, Fridbergā rediit, ibiq; duobus fratribus barbitonsoribus rē omnē explicuit, obnixè rogitans ut vulnus denuò resecarent, & de origine seu fundamento diligentius indagarent, data fide, se fore contentū, etiāsi in ipso momento mortē oppetere cogeretur. Qui quidem plusquā tricesies cutim incidendo, periculum fecerunt, decem integras septimanas consumpserunt,

S tan-

Obs. 24. *tandemque casu potius quam ante, forcipula, qua vulgò* Kornzänglein/ *vinculum istud medicamentis atque unguentis totum adhuc repletum extraxerunt, quod sanè tantùm de se se emisit fœtorem & mucorem, ut patiens vix ipse, nedum adstantes istũ tolerare potuerint. Postremò inter sex septimanas vulnus istud perfectè fuit sanatum. Hoc gladii vinculum, quatuor annos, minus quinque septimanarum, faciei infixũ, decimatertia tandem Februarii anni elapsi 1611. fuit extractũ. Nullum amplius dolorem persentiscit, nisi quòd indicem sive salutarem difficulter ori admovere queat, ob aliquam nervi, in isto latere fortè incisi, læsionem & convulsionem.*

Hæc omnia, uti in rei veritate sese habent, ab ipso Dn. BLEICHENBACHIO, *Viro honesto & fide digno, diligenter observata, & ad me perscripta, tecum quoque communia esse volui; quibus si promissioni meæ, & exspectationi tuæ satisfactum esse audiam, ex animo gaudebo.*

Si quid & tibi in artis operibus rari, uti cottidiè fieri certum est, posthac fortasse contingat, vicissim communicare & in publicum conferre non gravaberis. Hisce, Vir ornatissime, bene & diu vale, & me tui studiosissimum redamare perge. Dabam in Imperiali Fridberga Wetteraviorum. Anno:

MagnaLIa DeI nostrI reVeLentVr.

T. T.

GEORGIUS FABER D. D.

Magnitudo vinculi (Orthbandt.)

OBSERVATIO XXV.

De infelici successu unguenti sympathetici, sive armarii.

Viro Amplissimo atque Doctissimo Dn. GEORGIO FABRO, Castri Imperialis Fridbergensis, &c. Doctori medico ordinario, ac longè celeberrimo, amico suo plurimum honorando, Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

HUmanissimæ tuæ literæ, quas ante quindecim dies accepi, Vir Amplissime, & multis nominibus mihi amantissime, cumulum gaudii mihi attulêre. Valetudo enim tua, simul & domesticorum tuorum adversa, in qua superiori autumno te reliqui, tantum dolorem cruciatumque mihi attulerunt, quantum vix exprimere possum. Nunc quia intelligo te vivere & bellè valere, lætatus sum, Deumque Opt. Max. suppliciter oro, ut te totamque honestissimam familiam tuam, quam diutissimè conservare velit. Quod literas meas per nundinas Argentinenses postremas ad te datas, structuram oculi artificialis, tractatum Dn. D. PAULI LENTULI de Inediis, Confectionem Alkermes, & nonnulla alia, quæ miseram, nondum acceperis, vehementer doleo, & miror profectò, ubi & à quo fasciculus interceptus vel suppressus nunc hæreat: Argentinam tamen pervenisse, & Clarissimo Viro, Dn. D. JOHANNI RUDOLFFO SALTZMANNO, ibidem Medicinæ Professori longè celeberrimo, fideliter traditum fuisse, ex suis quas ad me dedit literas, intellexi: ipsum quoque omnem diligentiam adhibuisse, minimè dubito. Interim tamen, quum ad meos redeam, quod (si DEO Opt. Maxim. ita visum fuerit) brevi fiet, Argentinam pervolare constitui, tum cui nã fasciculus traditus fuerit, ex ipso intelligam, & ut tandem ad te perveniat, operam dabo.

Obs. 2. MARCELLUM DONATUM à clarissimo Viro Dn. D. HORSTIO mihi dono missum, unà quoque cum tuis accepi.

Observa. Casus verè admirandus de vulnere faciei, quem communicasti, gratissimus mihi est, & locum non infimum in tertia Centuria Observat. mearum, quam præ manibus habeo, obtinebit. Res profectò mira, virum istum tantos dolores & cruciatus sufferre potuisse; & robustissima natura ipsum præditum fuisse, indicat. Extremum autem hoc vinculum (oder Orthbandt) extra calvariam latitasse, tecum, simul & cum Dn. D. HORSTIO sentio. Intra Calvariam etiamsi latitasset, graviora procul dubio subsequuta fuissent symptomata. Quod autem tam diu ibi inclusum fuerit, negligentiæ & oscitantiæ profectò Cheirurgorum, maxima ex parte adscribendum est. Si enim vulnus diligenter explorassent, facilimè vinculum istud ferreum ad invenissent. Deindè eorum emplastrum sodicationum valdè mihi suspectum est. Labia enim vulnerum protinus adeò contrahit, ut vulnera superficietenus claudantur, & quæ in profundo latitant extranea, retineantur, novaque symptomata procreant: cujus rei plura proferre possem exempla, si opus esset, unum tamen, quod singulare est, in Prima Centuria mearum observationum videre poteris. Virum istum, qui nunc senescit, adhuc optimè valere existimo: Superiori enim æstate cum essem in patria, ipsum apud Generosum & strenuum virum Dn. WILHELMUM KETLERUM à Nesselrad, Dominum in Amboden &c. vidi, & allocutus sum: qui & cùm admirandum huncce casum ex ipso intellexisset, ipsumque pristinæ sanitati planè restitutum esse vidisset, supra modum admiratus fuit.

Emplastrum sodicationum, vulgo Stichpflaster in vulnerib. suspectum, & qua de causa.

Quam misisti delineationem instrumenti, non satis intelligo, ideoque ut ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixè rogo. Nunc quod tibi communicem, nihil singulare habeo, ne tamen planè nudam mitterem Epistolam, exemplum de infelici successu unguenti sympathetici, sive armarii, adscribam.

De infelici successu unguenti armarii. Genere & virtute verè nobilis matrona ANNA SIDONIA BREMSERINA, de RÖDESHEIM, Nobiliss. ac strenui Viri Dn. HERMANNI à CRONBERG, Lorcensis ad Mœnum Præfecti prudentissimi conjux, matrona juvenis, & optimo habitu corporis prædita, cum ante mensem feliciter peperisset, nescio quonam infortunio factum, quod decima die post partum vulnus

ad

Obs. 44.

ad latus papillæ sinistræ, versùs sternum accepe-rit. Vulnus etsi non usque adeò profundum esset, sanguis tamen copiosè effluxit. A Cheirurgo restricto sanguine, non vulnus, sed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant & tractabant cotidie, & quidem, ut par est, diligenter, citò, &, ut videbatur, satis feliciter & ferè absque dolore curatum fuit vulnus. Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuso in profundo mammæ oborto dolore, febre, cum rigore lumborum, & capitis dolore correpta fuit ægra. Mox intumescit & indurescit mamma: maximo cum dolore non solùm mammæ, verum etiam nuchæ & scapulæ, adeoque totius istius lateris. Iterum advocatur Cheirurgus, qui omnem adhiberet diligentiam symptomata tamen de die in diem magis magisque accreverunt. Tandem decima nona Aprilis, ego quoque accersitus, ad ipsam Oppenhemium perveni, & mammam supra modum tumefactam, ac undique ferè induratam offendi. Dolor maximus & pungitivus, febrisque continua aderant. Cicatrix præcedentis vulneris vix apparebat: circa papillam livida erat cutis, ita tamen mollis, ut fluctuatio puris tactu facilè deprehendi posset, quapropter suasi, ut incideretur vomica. Consensum porrò quum dedisset egra, & adstantes negotium approbassent, scalpello incurvato atque hîc adumbrato abscessum incidi.

Pus copiosè, & quidem cum impetu effluxit; hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti febris, nausea, capitis, nuchæ, & scapulæ dolor, vigiliæ & inquietudines paulatim remiserunt & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab eo tempore multum puris effluxit; durities quoque paulatim remisit: interim tamen duobus aliis in locis, & quidem prope papillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, ut sperem ipsam quamprimùm pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo: dum enim hæc scribo, nobiliss. ac strenui viri D. WOLFGANGI ADAMI à SCHWALBACH accipio literas, quibus cupit, ut illum ante abitum meum invisam: Id si fecero (parebo autem volente Deo) de reliquis inter nos conferemus. Interim vale, Vir amplissime, cum uxore Lectissima, totaque familia honestissima, meque pro summa humanitate tua amare perge. Raptim VVormatiæ 2. Maji Anno 1613.

Ad

Eundem Virum Clarissimum atq; Doctissimum

Dn. GEORGIUM FABRUM, Castri Imperialis Friedbergici Doctorem Medicum ordinarium atque celeberrimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

POstremas tuas, benevolentiæ tuæ erga me plenas, vir amplissime juxta ac doctissime, Nobilissimus vir Dn. WOLFGANGUS ADAMUS à SCHWALBACH, ante dies octo Wormatiam transiens, & Helvetiam versùs properans, mihi tradidit, Ex quibus, quantum T. Exc. simul & Generosus Dn. Burggraffius, aliique viri nobiles apud vos de rebus meis solliciti sint, satis superque video; utinam vobis omnibus pro amplissimis vestris erga me studiis reipsa respondere, gratumque me præbere possem. Verùm quæ obstent impedimenta, te non latet. Interim tamen vobis omnibus ac singulis gratias ago immortales, vestramque humanitatem simul & in me benevolentiam, apud omnes, quam diu spiritus hos regit artus, celebrabo.

Obs. 52.

Post scriptū de affectu D. Cronberg.

Cæterùm dum ego nuperrimè apud vos in Wetteravia fui, affectus DN. à CRONBERG iterum recruduit. Dum enim in victus rationem peccasset, febre de novo correpta fuit: mox intumuit mamma, idque non sine maximo dolore: humores quoque tam copiosè affluxerunt, ut novum abscessum versùs axillam fecerint. Hanc ob causam Nobilissimus Vir. Dn. à CRONBERG de conjuge sua sollicitus, magnoperè à me petiit, ut iter meum per dies aliquot retardarem: parui, & symptomatibus quantum potui, prospexi, ita quidem ut nunc iterum, laus sit Deo, omnia salva esse videantur: ulcera tamen nondum coaluerunt, neque durities omninò emollita est. Vides qualē successum habuit unguentū armarium, quod nonnulli ad cœlū usq; extollunt?

Porrò in præcedentibus meis ad te literis scripsi; ægram de dolore nuchæ, simul & scapulæ, totiusque lateris conquestam fuisse, quod quidem ab initio morbi, donec inflammatio, febris, aliaque in præcedentibus recitata symptomata aderant, minimè mirum. In præsentia verò etsi dolores isti omnes remiserint, quotiescunque tamen turundas ulceribus infigo, aut quovis alio modo affectum irrito, protinus dolorem sub ipsa scapula, & quidem è regione ulceris persentit: & prout dolor circa ulcus remittit, eodem quoque modo dolor circa scapulam retrocedit. Locum dolentem vix latitudinem thaleri excedere, refert. Exteriùs tamen nihil apparet: & si manu tractatur scapula, dolorem tamen non sentit: tam profundè & in corpore absconditus est: hactenus tamen, per Dei misericordiam, nullum nobis excitavit symptoma. Cæterùm sympathia atq; consensus ille maximus inter papillam & dorsum, fit ratione nervi cujusdam, qui ex quinto ferè costarum intervallo, in musculum pectoris disseminatur, surculosque ad papillas mittit, ipsisque sensum illum acutissimum affert: uti nonnunquam experiuntur nutrices, quibus papillæ finduntur. In paucissimis tamen fœminis, quæ ulceribus mammarum laborarunt, consensum illum observavi, etiamsi diligenter attenderem. Occasiones tamen, ab eo tempore dum praxi incumbo, nunquam mihi defuerunt: neque etiam nunc desunt. Interim enim dum Wormatiæ apud generosum & strenuum virum Dn. Eberhardum Kemmerer von Wormbs / genandt von Dalberg moram traxi, matronam cancro exulcerato atque deplorato in mamma dextra laborantem, unà cum clarissimo atque domissimo viro Dn. D. HECTORE SCHLANOVIO,

Obs. 25.

Medico Wormatiensi celeberrimo, & barbitonsore quodam quotidie invisi. Dolebat sibi quidem mamma, de dolore tamen scapulæ non conquerebatur. Nunc viduam quandam, matronam piam atque honestam, CHRISTINAM KÖFLER, hic Oppenheimii cum clarissimo atque doctissimo viro D. EMANUELE SCHRECKENFUCHSIO D. Medico & M. MOISE CANADEL barbitonsore tractandam habeo: habet & hæc ulcera plurima atque mirum in modum dolorosa, in mamilla dextra, imò & ad ipsam papillam (quo in loco ut plurimùm dolorifica solebant esse ulcera) nullum tamen dolorem circa scapulam se persentire, quotidie (quotidie enim ex ipsa inquiro atque exploro.) mihi affirmat.

Curationem cum genere & virtute verè nobilissima matrona tibi nota, ex voto succedere, tumoremque mammæ de die in diem decrescere, ex nobiliss. Viro Dn. VVOLFGANGO à SCHVVALBACH VVormatiæ, maximo cum gaudio intellexi: faxit Deus Opt. Max. ut pristinam valetudinem brevi tempore recuperare possit. Loco cataplasmatis, quod præscripsimus, sequenti linimento, quo ego maximo cum fructu in tumoribus mammillarum utor, locus affectus inungi quoque poterit.

Linimentũ ad duritiẽ mammillarum.

℞. Gummi Amoniaci ℥j.
Ol. amygdalarum dulcium.
Liliorum alborum.
Pinguedinis gallinæ an. ℥ij.
Succi Cicutæ ℥iiij.
Aceti scyllici ℥ij.

Misceantur, maneantque in infusione horas viginti quatuor, idque in calido: postea coquantur secundùm artem, colatura cum forti expressione servetur ad usum. In præparatione autem hujus linimenti, danda est opera: ut lentissimo igne coquatur, neque humiditas succi & aceti omninò inter coquendum absumatur: nullius enim valoris esset Medicamentum. Singularem habet efficaciam in tumoribus ex viscida materia ortis, in quacunque parte corporis fuerint. Linimento isto calidè inuncta mamma, sequens poterit applicari Emplastrum.

℞. Emplastri de Mucilaginibus & de Meliloto an. ℥ij.
Gummi Amoniaci dissoluti in aceto scyllitico ℥j. ſ. Misce fiatque ſ. a. Emplastrum, addendo parum ceræ, si opus est.

Descriptionem ipsam pulveris serpentum, ut vocant, prout mihi à Generoso quodam communicata fuit, ad te mitto, apographum mihi retinui. Non omninò approbo descriptionem illam; non est enim satis methodica, & ab imperito quodam concinnatam fuisse apparet: tu facile illam corrigere, & in meliorem ordinem redigere poteris.

Per dies forsan octo aut decem, propter affectum Dn. à Cronberg, mihi hîc persistendum erit. Interim si datur occasio, rescribe, & an fasciculum acceperis, significa. Si minus, per mercatores Silbertinam ad nundinas proximas proficiscentes, ad Dn. D. SALTZMANNUM mitte literas: illum enim Deo volente in transitu salutare atque invisere constitui. Hisce vale, Vir Amplissime, & cum lectissima tua conjuge, atque liberis dulcissimis, quos tecum ex corde saluto, feliciter vive diu, meque pro innata humanitate tua amare perge. Pro croco metallorum transmisso, uti quoque pro insigni humanitate, quâ me excepisti nuperrimè, gratias habeo agoque maximas. Præparationem oleorum, quam conjux tua ex me scire cupit, Germanicis verbis ad ipsam scripsi, literasque tuis inclusi si qua alia in re tibi tuisque inservire possum, non deero, officio meo. Generosum Dn. Burggraffium ex me quæso saluta plurimùm. Iterum vale & millies. Dabam Oppenheimii 8. Junii 1613.

Obs. 26.

OBSERVATIO XXVI.

De mirandis effectibus fulminis, Historia singularis.

Viro Clarissimo atq; Doctissimo Dn. GEORGIO FABRO, Castri Imperialis Fridbergensis VVetteraviorum Doct. Medico ordinario, & longè celeberrimo, amico suo intimo,

GUIL. FABRICIUS HILDANUS, S. P. D.

Etiamsi corpore tibi absim, Vir Clarissime, fautor & amice singulari studio colende, æternum tamen in hoc pectore manebis: & meritò quidem, præclara enim atque insigni humanitate tua, qua toties me immerentem amplectere dignatus fuisti, me tibi devinctissimum reddidisti. Et profectò nihil optatiùs, nihilque jucundiùs contingere mihi posset, quàm si aliquando non tantùm verbis & officiis, verùm etiam beneficiis tibi respondere, gratumque me erga te exhibere possem, sed infelix illa distantia locorum, qua proh dolor sejungimur, obstat.

Cæterùm clarissime mi Dn. frater, post reditũ meum ex Germania, tot adversa, totque luctuosa mihi advenêre, ut nisi Deus singulari sua gratia mihi adfuisset, jam dudum sub onere isto calamitatum succubuissem. Lausannam enim rediens, uxorem mihi charissimam, & filiam duodecim annorum ætatis, peste laborantes inveni. Convaluit quidem uxor, filia verò paulò post meum adventum piè in Dominum obdormivit. Post aliquod tempus, cum reliquos evasisse putaremus. Ecce filiola mea, filiolus, simul & ancilla, uno eodemque ferè tempore peste corripiuntur. Filiola & ancilla naturæ satisfecerunt, filiolus verò per DEI misericordiam convaluit. Post menses ferè duos, cum domum jam mundam, ut vocant, esse existimarem, & filius meus major natu, quem superiori anno mecum vidisti, Geneva Lausannam rediisset, peste quoque, & quidem gravissimè, correptus fuit: qua & etiamnunc laborat. Sed morbus, Laus sit DEO, in declinatione est, & ipsum jam veluti evasisse spero. Menses itaque jam elapsi sunt tres, à quibus pestis à familia mea nunquam deflexit, & domus more Gallico perclusa, societas quinetiam hominum familiæ meæ interdicta est. Hæc, amantissime mi Dom. D. quàm me excrucient, & quàm acerbè communes miseriæ (non tantùm enim hîc, sed & in vicinia pestis ubique gravissimè grassatur, multosque è medio tollit) me conturbent, lachrymasque excutiant, vix exprimere possum.

In istis

Obs. 26.

In istis autem miseriis maximis, maximum illud & incomparabile Dei auxilium, quo omnibus, qui ad ipsum refugiunt, opemque ipsius implorant, succurrit, evidenter persentire potui, ita quidem, ut hucusque per singularem misericordiam DEI persistam, & quæ humana mihi advenêre, humanè & toleranter tulerim. DEUS misereatur nostrum, justissimam suam iram à nobis avertat, Spiritu quinetiam suo sancto in omnibus tribulationibus nos ita muneret, quò in fide stabiles ad finem usque perseverare atque persistere possimus. Tibi, amicorum optime, tuisque omnibus hæc, omniaque prospera, ex corde quoque opto.

Adversa hæc in causa fuêre, quod nihil singulare in praxi observare potui: ne tamen literas planè nudas ad te mitterem, de admirandis effectibus fulminis, exemplum singulare nunc tecum communicare visum est.

Observatio de admirandis effectibus fulminis.

Genere & virtute verè nobilis Vir Dn. JOHAN. à ROSLE, ex antiquissima & nobilissima familia Solodurensi oriundus, quem honoris & reverentiæ causa hîc nomino, cùm ante annos aliquot Fridburgum Briscovorum studiorum causa proficisceretur, & unà cum duobus famulis in via esset, tempestas maxima, tonitrua, fulgura, fulmina, & pluviæ exortæ sunt. Et quia procul à pagis essent, suasit famulus, ut uno eodemque pallio sese, quantum possunt, obvelarent, ac contra tempestates sese defenderent. Propius itaque conjungunt equos, & ambo sub uno eodemque pallio progrediuntur ulteriùs. Cùm ita progrederentur, & nobilis famulo ad sinistram esset, venit maximus ictus fulminis, qui nobilem, famulum, & equos ambos in terram projecit, & impetu quodam prostravit. Famulus, & equi ambo, in ipso momento mortem obierunt, Nobilis verò DIVINITUS CONSERVATUS FUIT salvusque & incolumis evasit. In equis nulla externa deprehensa fuit læsio, ut nec in famulo, præterquam in pileo, in quo foramen satis magnum repertum fuit. Caput quoque paulo post intumuit, & nigrum evasit: ex quibus cerebrum gravissimè læsum fuisse, satis superque constat.

In ipso verò Nobili, quæ sequuntur, miranda occurrerunt. Primò percusserat ipsum fulmen circa cubitum sinistrum, ibique manicam thoracis, simul & indusii perforaverat, vestigium quinetiam, sive maculam nigram in ipsa cute, (citra tamen ipsius læsionem) reliquerat. Foramen autem hocce in manica, in externa parte, ubi intraverat, parvum, ex interna verò parte, magnum erat. Inde descenderat materia fulminis, & globulos aliquot brachialiorum (quæ ex corallis rubris erant) perfregerat, irrupto tamen filo. Posteà, quia sinistram globulo ensis imposuerat, vaginam, quæ ex holoserico, ingressa fuerat materia fulminis, ipsamque cuspidem ensis, non secus ac si ex plumbo fuisset, liquefecerat: in vinculo quoque vaginæ, sive Orthbandt ex ferro fabricato, sed inaurato, foramen rotundum, liquefaciendo, sibi pro exitu paraverat materia illa. In utraq; præterea poplite maculæ nigræ, veluti si aliquid picis adhæsisset, repertæ fuere, & etiamnunc aliquomodo apparent.

Obs. 26.

Porrò erat, uti dixi, cum prædicto viro nobili alius quidam in via, qui ad jactum lapidis eques præcedebat, Is similiter unà cum equo in terram prostratus fuit, damnum tamen nullum inde contraxit, præterquam quod auditum ex parte amiserit.

Atque hæc est hujus historiæ admirandæ, brevis, sed verissima narratio, quam ego Anno 1609. non solùm ex ore ipsius Nobilis excepi, verùm etiam vestimenta, ocreas, & ensem, quæ veluti res pretiosas in rei memoriam conservat, ipsemet vidi.

Ex hac autem historia problemata quædam propullulant, quæ tuo judicio, vir clarissime, subjicio.

Primò, cur ignis, aut materia fulminis, liquefaciendo cuspidem ensis & vinculum, vaginam ipsam, ex holoserico factam, non combusserat?

2. Cur materia ignita, quæ manicam circa cubitum perforaverat, & globulos brachialiorum perfregerat, brachio ipsô damnum nullum intulerat?

3. Cur materia illa fulminis, quæ in suris maculas nigras post se reliquerat, ocreas ipsas, multò minus cutem non læserat?

4. Alterum famulum circa caput quoque percussum fuisse, inde apparet, quod auditum ex parte amiserit. Cur igitur cerebrum & cor labe ista simul inquinata non fuerunt?

Cæterùm mitto ad te nonnihil sulphuris, aut potiùs florum sulphuris, non arte factorum, sed natura productorum; qui ante annos circiter sex Badenæ Helvetiorum in thermis reperti fuere. Reverendissimus enim Archiepiscopus Coloniensis, ERNESTUS Dux Bavariæ, &c. felicissimæ memoriæ, rerum naturalium curiosissimus, cùm thermas istas, quæ ex copioso sulphure & exiguo alumine constant, inviseret; scaturiginem, quæ per multos annos detecta non fuerat, aperire jussit. Tecta autem erat scaturigo lapide maximo, cui sulphur hoc copiosè adhærebat. Egò cùm ante annos tres, unà cum illustrissimo Principe JANUSCHIO RATZIVILIO, Duce in Birze Dubinki, ac Sluko, Pocillatore Mag. Duca. Lithuan. Borisoviens. &c. Capitain. Princ. Imperii, thermas hasce inviserem, flores hosce ab amico quodam, qui ipsemet illos collegerat, accepi: quos ego eis, qui arte fiunt, præferendos esse existimo: Tuam tamen sententiam atque opinionem de hac re intelligere percuperem.

Flores sulphuris, natura producti.

Generosum Dominum Burggraffium, uti quoque Nobilissimum Virũ Dom. SCHWALBACHIUM, & ipsius conjugem, ex me, quæso, saluta plurimùm. Literas tuas avidè exspecto. Et quonam in statu sint res vestræ, summoperè intelligere cupio. Vale Vir Clarissime, & æternùm feliciter vive, cum lectissimâ tuâ Conjuge & filiabus, quas omnes tecum saluto, Dabam Lausannæ Equestrium 12. Novembr. Anno

DoMIne IesV nos sVSCIpe.

Obs. 26.

Viro præstantissimo, variarumque rerum Medicarum atque Chirurgicarum usu celeberrimo

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo apud Bernenses ordinario

Georgius Faber Medic. Doct.

εὐπράττειν.

B*Inas abs te literas, unas quidem absque dato; Alteras verò 19. Novembris superiori anno datas, uno eodemque die, 16. videlicet Februarii anni præsentis, ex diversis locis tandem ad me perlatas, & probè curatas esse, Præstantissime Dn. Fabrici, fautor & amice plurimùm colende, certò scias. Quas quidem, utpote ab aliquo temporis intervallo avidissimè desideratas, primo statim aspectu gravissimas mihi fuisse, nullus dubita: sed ex quibus meliora & lætiora intellectu speraveram: Cùm ecce mihi quædam obveniant in illis luctus & mæstitiæ plena, quibus ego quomodo affectus fuerim, noli quærere, de te ipso exemplum sumito, si prior ipse tibi ejusmodi misissem literas? Filias duas Charissimas te amisisse, vel potiùs præmisisse scribis? Acerbum quidem. Tanta enim naturæ vis est, ut στοργὰς illas φυσικὰς & naturales animi impetus in tantis casibus coercere non facilè queamus. Verùm moderatio adhibenda pia, & homine Christiano digna, ne videamur θεομαχεῖν, ac voluntati DEI non acquiescere. Quod te quoque fecisse, & adhuc facturum esse omnino mihi persuasum habeo. Te modo DEUS OPT. MAX. cum reliqua tota familia salvum & incolumem ab ejusmodi calamitatibus clementer posthac tueatur, & conservet, ex animo voveo. Me meosque quod attinet DEI beneficio mediocriter valemus: quanquam & ego præterito Autumno, cum pestis undique apud nos invalesceret, & atrociter sæviret, de consilio quorundam amicorum & procerum meorum, cum tota familia, pro salvandis ab ista lue plantulis, in Franconiam ad visitandos parentes meos grandævos & amicos, aliquandiu deflexerim. Nullum aliàs, hac in parte confisus DEO, reformidassem aut subterfugissem periculum, nisi στοργὴ seu affectio illa paterna aliud quippiam mihi suasisset, cui repugnasse nefas, imò contra ipsum decalogũ enormiter peccatũ esset.*

Cæterum res meæ privatæ ea sunt non tam herclè in publicis malis bona, ut in bonis mala: Studia enim & praxis ipsa Medica propter agyrtarũ multitudinem hoc in loco vilescunt & sordescunt. Status præterea hujus loci valde turbulentus est. Mandatum Cæsareum contra Oppidanos publicè productum, & affixum est: quod tamen isti homines planè despectui habent. Verùm executores hujus decreti Elector Moguntinus, & Ludovicus Landgravius à Cæsarea majestate deputati sunt: qui haud dubiè id, quod in mandatis habent, seriò & fideliter executuri sunt. Hæc breviter de statu nostro.

Generosus DN. Burggraffius per totam hanc hyemẽ urbe & Castro abfuit, variisq; (ut audivi) destillationibus, & tussi aliquandiu cõflictatus, sed nullius (quod sciã) Medici opera & consilio usus est hactenus.

Nobilis præterea à SCHWALBACH, jam bellè se habet, nisi quod Schorbutus valdè apud ipsum jã reflorescere, & quasi recidivam minari videatur. Hippocratis itaque aphorismus plurimùm hic valet: Si quid movendum videatur, de principio move, *idq; quam ocyssimè. Verùm cunctatur ipse quidem suo periculo. Aliàs multi viri boni, iique partim nobiles, partim alii summoperè te mecũ hìc desiderant & in viciniam exoptant, si modò absque insigni rei familiaris jactura fieri possit. Dispicies igitur ipse, quid è re tua futurum sit.*

Obs. 26.

Pro singulari deniq; & amica communicatione rari istius casus de prodigioso quodam fulminis ictu, tibi gratias ago immortales, mihi quod redhostiam, hoc tempore nihil succurrit; si quid posthac fortè erit, celabo minimè.

Ad tua illa quæsita quid addam & respondeam, penè non video, cum eandem ferè materiam in libello tuo de combustionibus, satis eruditè tractaveris ipse. Scribis enim, tria esse fulminum genera, & quidem rectè cum Aristotele, Seneca, & quæ Pontanus hoc ipso versiculo complexus est,

Sinditque, uritque & longo secat aëra hiatu.

Quorum primum est, quæ non urunt, sed tantùm dissipant, & habent quandam Spiritus coacti & procellosi vim commixtam, cujus causa est ingens materiæ siccitas, quæ trahit secum magnam vim spirituum seu ventorum, qui impacti in corpora porosa, convellunt & dissipant illa absque incendio.

Altera species fulminum est, quæ urũt, multùmque terreni habent, ab Aristotele ψολόεντα dicta. Hæc propter minimam materiæ subtilitatem atque impetus celeritatem, ignea sua vi & qualitate ante penetrant atque evolant per corpora, quàm ut adurere illa valeant: morâ tum factâ infuscant, magnasque post se ignium notas relinquunt: id quod in hoc quoque casu animadversum est, ubi materia illa fulminis nitrosa & sulphurea primò manicam thoracis & indusii, salvo brachio, saltem perforaverit, brachialia filo illæso perfregerit, & deinde maculas tantùm nigras in suris, cute, ocreis salvis & integris ediderit. Hinc Seneca nullum, inquit, sine igne fulmen venit, sed hoc propriè igneum dicimus, quod manifesta ardoris signa, aut urendo, aut fusando, aut afflando percussis imprimit.

Tertia species illorum est, quæ eodem modo per rariora corpora labuntur, si verò in densiora atque solidiora impegerint, tunc illa statim dissolvunt, quib9 per angustissima quæque fuga est, ob synceram & puram flammæ tenuitatem. Eodem planè modo, quo cuspis & vinculum ensis in Nobili illo, Vagina prorsus illæsa, liquata fuerunt. Hanc quoque speciem idem Seneca diligenter explicat, dum inquit: Mira fulminis, si intueri velis, opera sunt, nec quicquam dubii relinquentia, quin divina illis insit potentia. Loculis enim integris & illæsis, conflatur argentum, manente vaginâ gladius liquescit, & inviolato ligno circa pila ferrum omne destillat, stat fracto doleo vinum, nec ultra triduum vigor ille durat. *Hucusque Seneca. Similem penè historiam apud Eutropium de eâdem fulminis specie legere est; propterea etiam à quibusdam miraculosum fulmen appellari consuevit.*

Cur verò auditus alterius famuli quodammodò læsus fuerit, cor autem & cerebrum, ab ista labe incontaminata permanserint? Responderi potest, hunc vel à crassis atq; fuliginosis istis vaporibus, vel à graviori fulminis sono seu fragore corrũpi facile potuisse quemadmodũ de vehementioribus in quibusdã usu compertum habemus bombardarum explosionibus, cùm secundùm Philosophum extrema objecta proprio sensui

Obs. 26. & 27.

sensui facile nocere soleat; Vel aerem ipsi organo insitum hoc pacto impurum redditum atque læsum fuisse. Sicuti enim puritas organi est causa bonæ receptionis, & exacti judicii: ita impuritas Sensorii est causa obtusi & diminuti auditus. Quod vero cordi seu vitali Balsamo & cerebro ipse nihil inde labis communicatū fuerit, ratio est, quia effectu jam perfecto, evaporatione nimirū lentâ, glutinosâ, putriq; defecta malignitas haud dubie nullo amplius fomite suffulta cessavit & exspiravit. Hæc vero citra aliquod præjudicium virorū Doctissimorū, & in arte Medicâ magis exercitatorū dicta & scripta sunto, non tam ut meam qualemcunq; sententiam promerem, sed ut tuam quoq; elicerem. Quæ omnia pro candore & humanitate æqui boniq; spero, consules.

De floribus sulphuris nativis.

De floribus istis sulphuris nativis quos artificialibus præferendos esse censes, idē ferè ego tecum sentio, modo nihil acredinis in se contineant: quemadmodum hi ipsi à natura ipsa seu igne naturali ita purificati, in defectu florum arte Chymica præparatorum commodissimè usurpari possunt.

Inclusi hisce cautiones aliquot de exhibendis medicamētis Chymicis, quas in superioribus amisisse te scripseras. De novis quod scribā, mihi nihil ad manum, horum forte vicē supplebit Clariss. DN. Doct. HORSTIUS, communis noster amicus, qui superiori anno Comitiis Ratisponensibus interfuit. Conventus Electoralis & Principum 27. Martii Numburgi in Thuringia habitus est, sed exiguo cū fructu. Magnos apparatus bellicos Pontificiorū audimus, quos benignissimus DEus à cervicibus & limitibus nostris clementer avertat. Amen. Hisce vale Vir amicissime, & quâ me semel humanitate tibi adjunxisti, eâ porrò arctius arctiusq; devincire perge, cum uxore & tota familia à me meisq; peramanter resalutatus, meq; memori animo constanter absentem redama, qui te perpetuò inoblitâ mente ceu præsentem amabo & observabo: sed & sæpiùs per occasionem me literis tuis bea. Dabantur Fridbergæ Wetteraviorum 16. Aprilis Anno 1614.

OBSERVAT. XXVII.

De periculosa Anginæ, post Dysenteriam, curatione.

Ad

clarissimum & doctissimum Virum

DN. ÆMILIUM PORTUM, FRANC. PORTI Cretensis F. Græcarum literarum lumen longe præstantissimum, & in Antiquissima Academia Heidelberg. Professorem celeberrimum, amicum singularem

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUod longum silentium meum exprobras, Vir clarissime, nulla profectò injuria me afficis: quandoquidem ne amicitiæ nostræ vinculum solvatur, sæpius ad te scribere deberem. Verùm sæpissimè occasiones desunt, & occupationes meæ, ne T. Exc. in gravissimis suis occupationibus literis meis molestus sim, impediunt. Qùum autem præsens tabeslarius ad vos cogitaret, absque meis ad te literis eum dimittere nolui, tum ut per easdem te salutarem, tum etiam, (quia brevi ad nos se reversurum pollicetur) ut per eundem de tua tuorumque valetudine certior fierem.

Obs. 27.

Cæterum nihil prorsus abfuit, quin Reverendum & Doctissimum senem Dn. JOH. MERULAM, pastorem nostrum fidelissimum, & communem nostrum amicum, superiori Autumno amiserimus. Primo enim Dysenteria per menses duos gravissimè laboravit. Ex qua qùum ferè curatus esset, interim dùm ego Viviacum ad ægrum profectus fui, novo & gravissimo morbo corripitur. Pustulæ enim, quæ in fine morbi in labiis erumpere solent, in ipso natura propter virium imbecillitatem, (quæ cùm ratione morbi, tum etiam ætatis, sexagesimum enim sextum annum prætergressus est, aderat) tam procul expellere non poterat. Circumcirca uvulam itaq; radicem linguæ eruperunt, idque non sine dolore & inflammatione. Barbitonsorem atque ineptissimum hominem in consilium adhibuit: is quotidie ter aut quater pulverem piperis & croci gulæ faucibusque inspersit ac sufflavit. Dolor mox auctus est, aucta & est inflammatio & febris, per intervalla quoque lipothymiæ supervenerūt. Tum ut optimum istum virum à morbo penitus liberaret, & ad patres ablegaret, medicamentum, quod simul per superiora & inferiora operabatur (Antimonium fuisse arbitror) exhibuit. Ego advocatus, cum celeriter ad ipsum ivissem, in mortis ferè agone eum reperi. Vix enim spirare potuit; inquietudines aderant maximæ, lingua quinetiam faucesque adeò intumefactæ erant, ut vix spiritum ducere, aut jusculum aliquod nonnisi summo cum dolore, & agitationibus involuntariis & convulsivis totius corporis, deglutire posset.

Curatio.

Curationem porrò quod attinet, illam sic institui. Os faucesque continuò ut lacte recens emulcto ablueret, jussi, per intervalla quoque decocto hordei, rosarum, scabiosæ, melle rosato mixto, os colluebat: singulis quinetiam horis parùm olei amygdalarum dulcium ex cochleari assumebat. Ter item quaterve interdiu, ac totidem noctu, collum, pectus, ac cervicem oleo liliorum alborum & amygdalarum, dulcium inunximus, & lanam succidam calidè applicuimus. Enematibus item materiam, quæ propter doloris vehementiam affluebat, deorsum revocavimus. Cum ita per horas circiter triginta processissem, vomica in faucibus rupta est, ita ut materiam purulentam per os exspueret.

Hinc imminuto mox dolore, facilius spirare & juscula sorbere cœpit. Tum continuò superiori decocto hordei os abluens, ac nonnunquam aliquid mellis rosacei ex cochleari lambendo assumens, nec non optima victus ratione & medicamentis vires refocillans, paulatim singulari Dei beneficio, pristinæ sanitati præter spem atque exspectationem omnium, miraculosè restitutus fuerit; ita ut in præsens, etiam septuagesimum annum ætatis intraverit, nihilominus tamen rectissimè valeat, & officio suo cum laude & hujus Ecclesiæ emolumento fungatur.

Hæc sunt, Vir clarissime, quæ de valetudine & statu hujus viri (de quo te solicitum esse sciam) tam probi, tamque pii, ad te scribere visum est:

Obs. 28. Deumque Optimum Maximum suppliciter oro, ut illum Ecclesiæ diu superstitem conservare dignetur. Vale vir clarissime, & cum lectissima conjuge, ac liberis feliciter vive diu. Paterniaci Aventicorum 16. Januar. 1608.

OBSERVATIO XXVIII.

De ligamenti sub lingua periculosa sectione.

Ad

Clarissimum atque doctissimum virum,

DN. D. GREGORIUM HORSTIUM, Philosophum summum, & Illustissimi Landgrafii Hassiæ Archiatrum meritissimum, nec non in Illustri Academia Giessena Medicinæ Professorem celeberrimum, amicum singularem.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

NUlla, amplissime atque amantissime Domine Horsti, Chirurgo committitur operatio quam vulgus magis flocci facit, atque sectionem ligamenti sub lingua, ita etiam ut obstetricibus utplurimùm committatur, quæ ligamentum hoc digito abrumpere solent: quod mihi tamen non probatur, sæpissimè enim vicinas partes simul lacerant atque disrumpunt. Hinc dolor & inflammatio, ita ut pueri lac sugere non possint: fiuntque morosi, extenuantur atque debilitantur. Prudenter itaque hac in operatione agendum est, neque spernenda, etiamsi minima omnium videatur. In primis autem explorandum convenit, num ancyloglossus operatione hac indigeat, nec ne? multoties enim pueri aliam ob causam, quam propter vinculum sub lingua, vocem articulare ac proferre non possunt, nulloque ligamento lingua annexa est. In his sectionem periculosam esse, sequens exemplum demonstrat.

Observatio. Rustici cujusdam hic in vicinia, in pago Corsellis, Petityeux nomine, filius duorum annorum ætatis, superiori mense Majo 1608. ad ædes meas adductus fuit, idque ad eum finem, ut sibi ligamentum sub lingua solverem, quandoquidem abscisso ligamento linguam officio suo fungi, infantemque brevi sermonem proferre posse, planè sibi persuasum habebant parentes. Porrò aperto ore & elevata lingua, quæ crassi valdè erat, nullum inventum est nervosum vinculum. Quamobrem parentes cum infante remisimus, manumque adhibere recusavimus. Post mensem venit Empiricus & circumforaneus, cui idem adductus fuit infans, is linguam mediante ligamento nerveo durissimoque annexam esse, parentibus persuadebat, & dummodù pecuniam numerare vellent, ut infans brevi sermonem proferret, facillimè se efficere posse, audacter ipsis affirmare ausus est. Numeratur pecunia: in sinum cujusdam matronæ collocatur infans, tum impostor linguam ex utraque & anteriori parte altè, ut mihi ab adstantibus relatum fuit, separavit. Sed quid fit? puer iste, qui prius erectus incedere poterat, in ipso momento maximis & asperrimis prius projectis clamoribus contrahitur, ita ut genua versùs inguina, & brachia versùs pectus retraherentur. Cæterùm, quia dolores continui, & medicamenta adhibita non essent, valdè extenuatus atque debilitatus fuit infans: nunc tamen aliquo modo meliusculè habet. Heri enim 18. hujus mensis Julii, ipsum unà cum doctissimo Dn. Eman. Urstisio, artium liberalium magistro, convictore meo, aliisque ex meis domesticis, ipsum adivi, & ea, quæ recensui, ex parentibus adstantibusque excepi. Huc usque, ut antea, ne verbum quidem proferre potest, crura, brachiaque adhuc contracta sunt, quæ cum vi extenduntur, protinus iterum contrahuntur; sed non ita ut antea, nulloque modo incedit. De dolore tamen non usque adeò conqueritur, & appetitus rediit, ita ut paulatim vires reficiantur, lingua crassa, caput verò, totaque constitutio corporis phlegmatica est. Ego, quia pauperes, opem meam ipsis obtuli: si accedant, faciam quicquid in me erit, & libenter videbo, qualis erit exitus: Rarus enim est casus, similem enim nunquam mihi observare contigit, ideoque eò magis T. Exc. eum communicare visum est; quò ejusmodi summopere eam oblectari sciam. Denique de Ancyloglossis inter cætera exemplum unum non vulgare habeo, quod hîc adscribere forsan T. Exc. non ingratum erit. Observatio. Est mihi frater uterinus, qui cum infans esset, admodum valetudinarius fuit. Inter cæteros autem morbos, quibus obnoxius erat, ad quartum annum ætatis ne verbum quidem proferre potuit. Ego, cum apud Chirurgum practicum versarer, & singulis ferè diebus sectionem hujus ligamenti feliciter administrarem, & quadam die ad paternos lares pervenissem, linguam ipsius inspicere visum fuit. Tum mediante ligamento crasso spissoque linguam adeò annexam inveni, ut ipsa vix dentes anteriores attingere posset. Ego eâ qua potui diligentia, ligamentum hoc abscidi, posteaque singulis diebus ter quatervè locum affectum melle rosaceo inunxi. Duobus mensibus à prima abscissione elapsis, ligamentum aliquo modo iterum annexum inveni: quapropter eodem modo ut prius processi. Res Dei beneficio ita feliciter cessit, ut brevi loqui inciperet, tandemque & huc usque, laus Deo, vocem optimè proferre & articulare posset.

Vacat autem omni periculo operatio hæc, dummodò rectè administrata fuerat, præcipuè autem perspiciendum convenit, ne nimis profundè incidatur; ego elevata lingua, apice forficum ligamentum utplurimùm in duobus, nonnunquam & in tribus locis incido; sic enim difficiliùs coalescit iterum, quàm si uno tantummodò in loco incisio facta esset: incido autem tantummodò quicquid nerveum est, ita ut carnem vix attingam, quod si prima vice non satis abscissum, aut iterum annexum fuerit, poterit postea eadem operatio administrari; inciso ligamento, jubeo ut nutrix sæpissime digito melle rosaceo, aut communi madefacto, linguam blandè elevet, sic enim agglutinatio atque consolidatio impeditur. Hæc ad te scribendi, Vir amplissime atque amantissime, problemata tua medica, undiquaque doctissi-

Obs. 29. doctissima, quæque maxima cum voluptate legi, ansam mihi dederunt. Vale, ex musæolo nostro 59. Julii 1608.

OBSERVATIO XXIX.

Ex inepta extensione vertebrarum, colli veluti resolutio exorta.

RUsticus quidam ex alto in aream delapsus, collum & cervicem sibi contudit, absque ulla tamen fractura aut dislocatione, ut postea demonstrabimus: inde dolor paulatim exortus est. Post dies aliquot, cum Empiricum quendam in consilium advocasset, ipsum ægrum in terram collocat, & rustico robustissimo constituto, qui humeros deorsum deprimeret, in scamnum ascendit empiricus, & ambabus manibus sub mandibulis inferioribus, apprehenso capite ægri, ipsum ea, qua potuit violentia, sursum ad se trahit, collúq; supra modum extendit. Unde mox dolor vehemens, cũ tanta colli imbecillitate, & veluti resolutione, exortus est, ut caput ne erectum quidem, multò minus ex uno in alterum latus circumagere posset. Manibus itaque ambabus illud subinde suffulcire coactus fuit, alioquin aut in unam, aut alteram partem; non secus ac mortuorum capita, flaccescebat; dolor tamen paulatim sedatus fuit. Cum in hac miseria ultra annum vixisset, & frustrà medicamenta multa & varia à variis ei adhibita fuissent, venit ad me Lausannam, tum ipsum Dei beneficio ita restitui, ut caput erectum sine manuum auxilio gestare, imò ex una in alteram partem (imbecillè tamen) circumagere posset. Victus itaq; ratione calida, sicca, attenuante, & pituitæ generationem prohibente, instituta, primò sequentes pilulas exhibui.

Pilulæ.

R. massæ pilular. aurear. &
cochiar. an. ʒß.
trochiscor. alhandal. gr. vj.

Cum syrupo de betonica formentur pilulæ quinque, involvantur pulvere cinamomi, & in aurora cum custodia exhibeantur. Postea,

Apozema.

R. radic. petroselini
fœniculi
polipodii an. ℥j.
herb. agrimon.
veronicæ
betonicæ
majoranæ
rosmarini
salviæ. an. m. j.
sem. anisi &
fœniculi an. ℥ij.
liquiritiæ ℥j.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℔. ij. in quibus infundantur, coquantur, ac macerentur secundùm artem.

Foliorum senæ mundator. ℥ij.
agarici recent. trochisc. ʒiiij.
rhabarbari ʒij.
cinamomi opt. &
zingiberis an. ℈ij.

Misce, & fiat secundùm artem Apozema pro quatuor dosibus, interpositis diebus, ut vires conserventur, sumendis.

Obs. 29. & 30.

Intermediis diebus, sequentem pôtionem, ad nucham & nervos roborandos, tum matutino tempore, tum etiam tribus horis ante cœnam exhibui.

R. aquæ puriss. ℔x.
mellis opt. ℔j.

Coquantur lento igne, & spuma auferatur, postea adde

Potio nervos roborans.

radic. angelicæ
pœoniæ
cariophyllatæ an. ℥j.
herb. betonicæ
rosmarini
majoranæ
salviæ
ivæ arthericæ
flor. & fol. primulæ veris an. M.j.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, sumas, ut dictum, bis in die ad ℥vj. pro haustu.

Toto fere curationis tempore quotidie de hoc decocto bibebat; & per intervalla pilulis aureis, cochiis, aggregativis, de Euphorbio & Agarico expurgabatur. Frequenter præterea jejuno stomacho masticatoria sumebat. Sequenti item electuario non sine fructu utebatur.

Electuarium.

R. conservæ florum betonicæ
primulæ veris
rosmarini
summitat. majoranæ an. ℥ij.
extracti salviæ ʒj.
ol. salviæ
rosmarini &
saturejæ chymica arte
extract. an. gutt. vj.
pulv. cinamo. opt.
radic. & sem. pæoniæ an. ʒj.

Miscet, & cum syrupo de betonica, fiat electuarium.

Linimentum.

Locum affectum, scilicet collum, oleo de therebintina, nardino, costino, laurino, lumbricor. vulpini, succo lumbricorum, & similibus inunxi. Nonnunquã quoque collũ sequenti decocto fovi

Sacculus.

R. Herb. betonicæ
rosmarini
majoranæ, salviæ
ivæ arthericæ
flor. primulæ veris. an. M.j.
baccar. Juniperi ℥iij.

Incidantur & contundantur grosso modo, indanturque sacculo, qui intersutus & vino coctus, calidè applicetur. Post fotum, collum, uti dixi, prædictis oleis inunxi. His divino favore convaluit.

OBSERVATIO XLX.

Aliud Exemplum.

De inepta extensione vertebrarum colli.

MAtrona quædam Bernensis, genere & virtute nobilis, ex equo delapsa cervicem sibi contudit. Ab initio nullum symptoma, nisi dolor gravativus apparuit. Post dies tamen aliquot, dislocationem adesse sibiipsi persuaserat. Et quia tum temporis Bernam ad ægros vocatus essem, in con-

Obs. 30. in consilium me adhibuit. Verùm cum nullam dislocationem adesse, ipsi significassem, mea opera amplius uti noluit. Hanc postmodum in manus Empirici incidisse, & eodem modo, ut de rustico diximus, tractatam fuisse; similique planè modo nunc affici, à nobili quodam ac fide digno homine mihi relatum est.

Admonitio ad Tyrones.

Ut mediocris & decens extensio in fracturis ac dislocationibus necessaria, sic nimis violenta periculosa est, & plurima maximaque incommoda infert. Ex nimia & violenta extensione membrorum dolor vehemens, inflammatio, febris, phlegmone, convulsio & paralysis oriri solent. Nonnunquam & musculos divulsos fuisse, Galenus testatur. Ex mitiori verò quàm par est extensione, ossa inter se fricantur quidem, in naturalem tamen situm reduci non possunt.

Comment. 1. l. 1. Hip. de fracturis.

Modus itaque & mediocritas observanda est, quæ ex membri & musculorum magnitudine ac robore sumitur. Quandoquidem ossa magna & musculi magni, quales sunt femoris, humeri, tibiæ, &c. validissimam extensionem requirunt. Sin ossa exigua & musculi parvi fuerint, mitior quoque extensio fieri debet, ut Galenus loco præallegato fusiùs monet. Est & rationalis ac fidelis Chirurgi officium, in primis prænoscere, an membrum sit fractum dislocatumve nec ne? sæpissimè enim evenit, ut ex levissima quavis contusione dolor & intumefactio circa articulos oriantur, cum tamen nulla fractura aut dislocatio adsit. In his quam periculosum sit membrum tractare atque extendere, in præcedenti observatione ostendimus, quod ex præallegatis historiis apparet. In iis enim nullam adfuisse dislocationem vertebrarum, ut falsò Empirici existimarunt, inde colligere licet, quod primis diebus vix ullum symptoma, præter dolorem gravativum apparuerit, quodque motus colli non perierit. In quavis enim dislocatione, sive completa, dolor protinus ut sequatur, necesse est. Os enim, quod suo loco amotum est, partes nervosas ex suis sedibus naturalibus reprimit. Spinæ verò verticulæ, (ut PAULI ÆGINETÆ verbis utar) si perfectam luxationem sustineant, celerrimam mortem inducunt. Neq; enim levem compressionem spinæ medulla sustinet: quando sanè etiam nervorum solùm ex ipsa exortus, si comprimatur, ad periculum inducendum sufficiat.

Est igitur luxatio vertebrarum spinæ (si perfecta & completa fuerit) ob nobilitatem medullæ, quam in se continet, PAULI, aliarumque sententia, mortalis. Luxatio porrò vertebrarum colli imperfecta sive incompleta, etsi mortem momentaneam non adfert, collum tamen detorquet, faciesque fit livida, cum vocis & respirationis difficultate, & nisi reponantur vertebræ, intra triduum, CELSO attestante, moriuntur: Vertebræ enim, sive articulus capitis (VESALII authoritate & verbis utor) adeò magni est momenti animalibus, ut omnium solus non dicam luxationem magnam, sed ne deflexionē quidem, vel temporis momento ferre queat. Repentè siquidem respiratione ac voce, motuque simul & sensu totum privatur animal, ipsa nimirum radice affecta. Cum verò ex toto loco mutantur, nulla etiam restitutionis spes relinquitur, præcipitemque mortem inferunt. Hactenus VESALIUS.

Celsus l. 8. c. 13. & 17. Avicen. l. 4 fen. 5. tract. 1. c. 21. Ambr. Pareus l. 16 c. 5 & 14. Roland. l. 2. c. 18. Chirurgic. Institut. lib. 1. cap. 20.

Obs. 31. & 32.

Cæterùm, quia nullum horum symptomatum in præallegatis ægris apparuerit, nullam quoq; dislocationem, sed contusionem tantummodò, quæ extensionem non requirebat, adfuisse sequitur.

Hæc recensere placuit, ut impostura simul & ignorantia Empiricorum nonnullorū, qui se mirabilia, imò impossibilia in hujusmodi luxationibus præstitisse gloriantur, detegatur atque palàm fiat.

OBSERVATIO XXXI.

Nasus abscissus quomodo restitutus?

ANno 1590. Cum Dux Sabaudiæ Genevensib. bellum inferret, incidit in manus militū puella quædā casta ac pia, Susanna N. nomine quam cum stuprare frustrà tentassent, atq; hac de re maxima ira perciti essent, nasum ipsi absciderunt. Post annos duos venit Lausannam, ubi tunc degebat Dn. JOH. GRIFFONIUS, Chirurgus ut ingeniosissimus, sic & in praxi felicissimus, qui cum ipsam curandā, & nasum restituendum suscepisset, ita satisfecit promissis & nasum restituit, ut maxima cum admiratione omnium, ipsum artificialem & factitium esse, vix appareret. Quemadmodum ego ipsemet non raro vidi & observavi: Ad hunc enim usque annum 1611. Lausannæ apud piam ac honestā matronam, Dominam Judith Mace, viduam Domini JOACHIMI ROHOLD. piæ memoriæ, vivit. Hyemis tamen tempore, cum frigus est maximum, apex nasi aliquo modo livescit, ut reliquæ tamen partes corporis nutritur, & suo sensu est præditus. Prædicta puella (adhuc enim in cœlibatu vivit) usque ad hunc annum 1613. Lausannæ degit, circa nasum post absolutm curationem nulla in pejus facta fuit mutatio.

Hujus operationis & curationis primus inventor fuit CASPARUS TALIACOTIUS, in Bononiensi Gymnasio Medicinæ Professor longè doctissimus & celeberrimus, qui operationem hancce & curationem Chirurgicam nobilissimam, & tam à veteribus quàm neotericis desideratam, primus scriptis posteritati reliquit. Dominus GRIFFONIUS verò ex cujusdā peregrini Itali, Lausannā transeuntis, & à Domino D. CASPARO TALIACOTIO curati, relatione, nonnulla primordia habuerat, reliqua sua industria, etiāsi talib. operationib. nunquā interfuisset, nec scripta Dn. Taliacotii hac de operatiōe extitisset, perfecit. Idq; eo planè modo quēadmodum Dn. D. Taliacotius ipsum describit.

OBSERVAT. XXXII.

Fistularum inferioris maxillæ compendiosa curatio.

DIfficiles & longæ curationis utplurimùm sunt fistulæ inferioris maxillæ, præcipuè quæ post dolorem dentium accidunt, quomodo autem ego hactenus feliciter eas curaverim, paucis declarare non gravabor.

EXEM-

Obs. 32.

EXEMPLUM I.

Loes auff dem Sande Hildenæ, consanguineus meus, vehementissimo dolore cujusdam dentis molaris vexabatur. Adiit Barbitonsorem, qui fracta dentis eminentia radicem in alveolo reliquit, inde continuato dolore, exortus est abscessus circa dentis radicem, quo rupto exteriùs, paulatim remisit dolor, ulcus verò (quod nullo modo consolidare potuit barbitonsor, qui dentem extraxerat) in fistulam degeneravit. Cùm post mortem præstantissimi Viri, Dn. COSMI SLOTANI, præceptoris mei longè fidelissimi, ex aula Principis in patriã reversus essem, auxiliũ meum imploravit. Sed quia in Galliam proficiscendi jam animus mihi esset, curationem hanc, quam verebar longam fore, aggredi non audebam.

Post meum itaque abitum, diversorum Chirurgorum consilia imploravit: sed frustrà, donec ego quinto post anno ad paternos lares reversus, curationem DEI beneficio infrà scriptis remediis feliciter absolvi.

Instituta optima victus ratione, sequentem exhibui potiunculam.

℞. Pulveris Passaphanti ℥j. detur cum decocto betonicæ, salviæ, rosmarini & majoranæ

Postridie venam in cubito incidi.

Deinde materiam in capite sequenti decocto præparavi, & leniter purgavi.

℞. Herbarum & florum betonicæ,
Scabiosæ,
Veronicæ,
Cuscutæ,
Agrimoniæ an. M. j.
Summitatum rosmarini,
Majoranæ,
Florum Salviæ &
Primulæ veris an. M. ß.
Sem. anisi &
Fœniculi an. ʒij.
Liquiritiæ ℥j.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. Hujus colaturæ per triduum in aurora calidè ad ℥iiij. melle despumato dulcoratæ, exhibui. Postea.

℞. Ejusdem decocti colaturæ ℔ j.
Foliorum senæ mundat. ℥ij.
Agarici recent. trociscati &
Rhabarbari elect. ana ʒij.

Maneant in infusione horas duodecim, deinde iterum leniter calefacta, fortiter exprimantur: Expressione admisce syrupi de betonica & rosati solutivi, compositi cum Rhabarb. Agarico & Sena an. ℥j. Misce, fiat potio pro quatuor matutinis. Tandem sumpsit sequentes pilulas.

℞. Massæ pilularum aurearum &
Aggregativarum an. ℈. j. ß.
Trochiscorum alhand. &
Diagridii an. gran. quatuor.

Cum syrupo de stœchade formentur pilul. quinque, quæ diluculo sumantur.

Præparato satis corpore, radices dentis effodi, Callositatem verò fistulæ, unguento quodam caustico absumpsi, & ulcus unguento de succo Apii mundificavi, tandemque cicatricem Emplastro diacalcitheos, & pulveris aluminis usti induxi, sicque curationem spacio triginta dierum feliciter absolvi.

EXEMPLUM II.

Juvenis quidam Coloniensis, non ex obscura familia oriundus, cum simili morbo laboraret, in manus barbitonsoris incidit, qui variis & per menses aliquot frustrà adhibitis remediis, tandem me consuluit, & quidnam amplius agendum esset, à me inquisivit, cui præscriptam methodum fideliter communicavi, qua & brevi sanatus fuit æger.

EXEMPLUM III.

Anno 1599. Genevæ puellam simili morbo laborantem, superiori methodo sanitati, Dei beneficio, restitui.

EXEMPLUM IV.

Anno 1596. Coloniæ in der Bechergassen/ in domo, cui Gammarus pro insigni est, adolescentem decem annorum natum, & fistula inferioris maxillæ laborantem, curandum habui. Huic satis, & interpositis vicibus, expurgato corpore, secundùm prædominantis humoris naturam, radices nonnullas dentium extraxi. Deinde fistulam superiori methodo brevi sanavi.

Obs. 33.

OBSERVATIO XXXIII.

Inveterata deplorataque inferioris maxillæ fistula, quomodo sanata.

NObilis matrona Basileæ, ex morbo acuto sanitati restituta, defluxione ad dentes inferioris maxillæ, sinistri lateris, cum per multos menses vexata esset, nec dentem, ad quem catarrhus decumbebat, sibi extrahendum curasset, tandem circa radicem ipsius exorta inflammatione, & dolore maximo, generatus est abscessus. Quo exteriùs rupto, remisit dolor: nisi quod inter masticandum & loquendum, molestiam doloremque aliquem semper sentiret. Ulcus in fistulam degeneratum, per annos quatuordecim apertum mansit. Interim etsi variorum Chirurgorum consilia auxiliaque imploraret, multa tamen frustrà tentavit. Nullus enim de extractione dentis cogitaverat, imò potiùs extractionem omnes dissuaserant. Ego cum Anno 1610. serenissimo Principi JANUTIO RADZIVILLIO Lituaniæ Duci, in indifficili ac longo morbo operam meam impertirem, ad matronam quoque hanc (quæ jam sexagesimum annum ætatis prætergressa est) accersitus fui. Tum superiorem partem dentis, ad cujus radicem fistula erat, ad alveolum ferè usque erosum inveni. Semel atque iterum expurgato corpore radicem dentis extraxi. Postea turundam unguento nostro ad callositatem absumendam imposui, erosa callositate pulverem præcipitatum quotidie inspersi, & Emplast. palmeum applicui, nec medicamenta hæc mutavi, usque dum ulcus perfectè sanatum esset, quod intra mensem contigit. Radix autem dentis erosa, inæqualis, & materia quadam lapidosa per laminas disposita, obducta erat. Curationi quotidie interfuerunt Dn. Constantinus, Ecclesiæ Gallicanæ, quæ Basileæ est, minister fidelissimus. D. Emanuel Urstisius, artium liberalium Magister.

OBSER-

Obs. 34.

OBSERVAT. XXXIV.

Ex intumefactione & suppuratione strumæ, propter catarrhum, mors sequuta.

REverendus Dn. JOHAN. CHRISINETUS, ad divum Martinum in præfectura Ebrodunensi verbi divini minister fidelissimus, homo pius, & septuagesimum annum ætatis prætergressus, à juventute struma laboraverat, absq; ullo tamen incommodo præterquàm quod aliquando per dies aliquot raucus fieret, idque propter catarrhum, qui ad fauces asperamque arteriam defluebat. Circa principium mensis Octobris 1608. prius dolore aliquo capitis correptus, catarrhus copiosior, & cum majore molestia, quàm antea, ad collum strumamque ei defluere cœpit. Cum verò circà initium morbi, neque medicamentis, neque revulsionibus uteretur æger, ac catarrhus continuò ad partem læsam, ac propter præcedentes defluxiones debilitatam, deflueret, deglutitio cibi & motus paulatim impedita est. Interim tamen, quia vox atque respiratio integra manebat, officio suo concionando fungebatur. Tandem cùm malum suum de die in diem ingravescere videret, nec quicquam amplius ingerere posset, Lausannæ à claris. Viro Dn. ABELE ROSCIO, Doctore Medico celeberrimo, auxilium petiit. Is præterquam quod enema, potiunculam laxativam, inunctiones & cataplasmata misit, me advocandum quoque suasit: ut quidnam mali, anque aliquid, quod manualem operationem requireret, subesset, investigarem. Enema quidem, nec absque fructu, accipit: de potiuncula tamen ne guttulam haurire potuit. Quapropter ego septimo Novemb. accersitus, optimum ac pium istum senem supra modum debilem, cum pulsu intermittente inveni. A diebus enim quindecim nihil quicquam cibi aut potus, imò nec jusculum sorbere potuerat: cùm primum enim epiglottidem prætergressa essent, non vomitu tamen, neque tussiendo, sed conatu aliquo molesto illa iterum expellere coactus fuit. Interim appetitus minimè depravatus erat, ita ut sæpissimè exclamaret: Heu me miserum, qui fame pereo. Ad latus asperæ arteriæ sinistræ partis, struma appendebat, quæ ovi strutii magnitudinem ferè adæquabat: non usque adeò dura, neque asperæ arteriæ adhærebat: quapropter nulla neque vocis, neque respirationis aut loquelæ difficultas, nullus item dolor aderat. Speculo oris depressa lingua, circa uvulam & amygdalas nihil præternaturale animadvertere licuit: malum enim multo profundius hærebat. Quapropter petiit æger, ut stylo argenteo investigarem, an obstaculum hocce œsophago eximere possem. Cathetere itaque benè incurvato, cui spongiam annexeram immisso œsophago, è regione principii sterni, ubi claviculæ annectuntur, obstaculum atque tantam angustiam offendi, ut catheter nonnisi violentia quadam intrudi posset. Immisso tamen, iterumque extracto, materia quædam viscida glutinosaque, & quæ laridum repræsentabat, sequuta est: non autem vomitu, sed eodem conatu molesto, uti prius de rejectione potus dictum est. Inde colligere licuit, strumam ista in parte ad suppurationem pervenisse: similis n. materia ut plurimum in strumis continetur. Catheterē ter quaterve immisimus, ac singulis vicibus nonnihil istius materiæ extraximus: hinc aliquo modo vinum, ac lac amygdalatum sorbere cœpit: Quapropter res suas jam omninò in tuto esse existimans, me à se dimisit. Post meum verò abitum, quia jam propter præcedentia media ad summam debilitationem extenuationemque pervenerat, œsophagus quinetiam iterum, ut priùs, à materia ista larida clauderetur, non diu post omninò corpore extenuato, extincto exhaustoque ac absumpto calore innato & humido radicali, animam DEO placidè pieque reddidit.

Obs. 34. & 35.

OBSERVATIO XXXV.

De strumæ periculosa excisione.

ANno 1596. unà cum clarissimo ac longè celeberrimo Viro DN. JANO ANTON. SARACENO, Medico regio Genevæ ad puellam unicam, decem circiter annorum natam, vocatus fui. Laborabat illa struma ex dextra parte collie. Illa, quia asperæ arteriæ & nervo recurrenti tenaciter adhærebat, respirationem ac vocem utcunque intercipiebat. Quapropter, ne in posterum deformitas aliqua inde exoriretur, atque cùm in matrimonium collocanda, id ipsi dedecori esset, petiit mater, ut strumam hancce exciderem; Idque quia magnitudinem ovi anseris vix adæquabat, facilè & absque periculo fieri posse, sibi persuadebat, ego tamen simul ac clarissimus DN. SARACENUS in contraria fuimus sententia: manumque adhibere omninò recusavimus, quandoquidem non solùm hæmorrhagiam periculosam, verùm etiam vocis ex parte depravationem, deperditionemque verebamur.

Venæ enim jugulares simul & nervus recurrens istius lateris, struma hac intertextus esse videbatur: dimisimus itaque ægram.

Non diu post temerarius quidam Tonnoniensis in urbem venit, cui adducta puella, facillimè & absque ullo periculo strumam hancce exscindere se posse, audacter promittebat, de precio cum ipso conveniunt: numeratur pecunia, sed adhibita novacula, in ipsa operatione spiritum Deo reddidit, maximo cum luctu ac dolore matris, quæ vidua hanc unicam habebat filiam. Temerarius Empiricus in carcerem projectus, vix evasit, tandem à Magistratu mulctatus, dimissus fuit. Hæc in gratiam tyronum recensere placuit ut in hujusmodi casibus cauti sint ac prudentes.

OBSER-

Obs. 36.

OBSERVATIO XXXVI.
De
Vulnere Pectoris, cum pulmonis læsione.

GREGORIUS HORSTIUS
Medicinæ & Philosophiæ D.
&
Illustrissimi Principis ac Domini,
Dn. LUDOVICI LANDGRAVII HASSIÆ
&c. Medicus ordinarius, & in Illustri
Academia Giessena Medicinæ
Professor,
Viro Clarissimo & Præstantissimo
Dn. GUILHELMO FABRICIO,
Medico & Chirurgo celebri, Dn. &
amico suo
S. P. D.

TAm grata mihi fuit tua præsentia, satis diu exspectata, Vir Peritiß. & Clarissime, ut nihil magis in votis haberē, quam pro dignitate tibi quidpiam officii & honoris exhibere; sed nominis tui notitia nobis impedimento fuit, quo minùs illo brevi tempore voti mei compos fieri possem, dum undique maximi cateriq; confluerent, tuumq; judiciū in gravissimis affectibus expeterent. Hinc factū, ut postpositis privatis publicisq; meis negotiis, ad aulā Illustriß. mei Principis Darmstadiū atq; post Heidelbergā usq; te comitarer, ob conversationem tuā amicam mihi perquam gratā. Etsi verò ab eo tempore corporibus sejungimur, animo tamen minimè nos sejunctos esse, vel hac ipsa epistola testari volui. Cum enim amicus noster communis Dn. D. GEORGIUS FABER occasionem ad te scribendi nancisceretur, penitus alienū à nostra amicitia esse duxi nisi perbreves etiam adderē. Imprimis autē te certiorē facio, me pristina corporis animiq; valetudine, DEI gratiâ, cum meis adhuc gaudere: de te, tuisq;, si reciprocū habeo nunciū, nihil mihi gratius. Novi, quod hac vice perscribam ad te, nihil habeo, præterquam quod vir juvenis nobilis, ante mensem nobiscū à mirabili vulneratione superstes remanserit, & sensim optimè convalescat, cujus casus historiam paucis accipe. Factū fuit in feriis Nativit. Christi, ut nobilis quidam juvenis, studiorum gratia nobiscum vivens, mihi conterraneus, nocturno tempore civis cujusdā ædes aggrederetur, aliis in ipsa domo convitiis atq; comminationibus huic rei occasionē præbentibus, & per januæ rimā gladio acutiori transfoderetur, introeunte vulnere non procul à sterno circa 3. vel 4. costā superiorem, eodemq; rursus sub scapula, non procul è spina exeunte. Vocatus ego circa horam 1. pulsu maximè debili, difficultateque respirationis imminente, parū spei superesse putabam, totus in ista opinione, quod sine gravi pulmonis atque fortassis etiam insigni vasorū læsione talis vulneratio fieri non posset, præsertim cùm præter dictū vulnus latiori gladio circa axillas etiam non sine suspicione transfossarū venarū & arteriarū axillarium, vulneratus esset. Sed quid fit? vomitu sponte succedente è ventriculo, graviora symptomata desierunt, vires sensim sese recolligerunt, nihil sputi purulenti, nihil tussis, nihil difficilioris respirationis, parùm caloris febrilis, atq; excedentis sitis, in prima tantum hebdomade ac eo tempore fuit observatum. Vulnera more solito per Chirurgos tractavimus, nō pauca puris optimè cocti copia quotidie profluente, ut fieri solet in morbis pectoris: interiùs

Observatio.

præter universalia laxantia, imprimis cassia recent. extract. cum Rhabar. pulv. pauca remedia adhibuimus: interdum bezoardicis iterum atq; iterum pro sudore provocando propinatis. His in hanc usq; horam æger optimè sese habet, plenariam restitutionem breci sperans.

Quæstio 1.

Occasione præsentis casus, dubitationes quædam oriuntur, in quibus tuum judicium expeto: dubitatur enim 1. num hæc vulneratio sine gravi pulmonis læsione fieri potuerit? Ego quidē prima die totus in ea opinione fui, quod pulmo quoq; necessariò graviter vulneratus fuerit, subsequentibus autē diebus, nihil quicquam per signa colligens, de modo vulnerationis cogitare cœpi, num etiam ejusmodi vulneratio possibilis sit absq; gravi pulmonis vulneratione? Mecum hæc de re cogitans, motū pulmonis perpendere cœpi, simulq; respirationis partes diversas considerando, probabiliter statui, juvenē hunc in vehementissima expiratione, cum pulmones penitus incidunt, fuisse transfossum. Quod autē ansam præbuerit huic expirationi vehementiori, vix invenire potui, quam ob causam à vulnerato, quasi aliud agens inquisivi, quid nam ante domū egerit eo ipso momento, quo fuit vulneratus? respondet ille promptissimè, se clamore vehementiori suum adversarium provocasse. Cum autē vox intensior non aliter quam expiratione fiat, cumque per expirationē pulmones hîc minimè graviter, sed fortè tantum respectu partium ad circumferentiam tendentium, adeoque non secundum vasa insigniora læsos fuisse.

Quæstio 2.

Sed mirabitur fortassis aliquis, cur statim brevissimo hoc tempore spē consolidationi sfaciam ægro, cum tamen nō pauci sint in ea opinione, vulnera thoracis diutissimè aperta esse debere: nimirum, quæ maximam partis copiam præ reliquis quotidie fundunt. Hinc igitur secunda dubitatio sequitur, an hæc vulnera diutiùs aperta esse debuerint? Negativè respondeo, quia non necessarium esse videtur, diutius vulnera pectoris à cōsolidatione defendere, quando nihil purulentæ materiæ, vel thromborum sanguinis in cavitate pectoris continetur, quod pluribus demonstremus in Cent. prob. therap. dec. 5. quæst. 5. Contrarium vero meritò concedimus tunc temporis, ubi materia purulenta, in ipsa cavitate thoracis etiam colligitur: in quo casu nō tantum aperta retinenda sunt vulnera, sed simul etiam per injectiones digestivis, abstersivis, aliisq; medicamentis naturæ succurrendum esse, putamus. Hujus rei exemplum ante biennium hîc in vicinia quoq; habui in nobili quodam viro, lethaliter in pectore vulnerato, cui diutissimè decumbenti quotidie maxima saniei copia è vulnere, nō rarò quoque pulmonum particulæ parvæ simul egrediebantur. Hic aliquamdiu phthisi corripiebatur, omnib9 signis cum ea cōveniente, quæ aliàs ab exulceratione pulmonum fieri solet, interdum propter malignitatem putrescentis pulmonis, cum summa virium imbecillitate febrilique calore, cutis exanthemata rubra, more illorum, quæ petechialibus febrib. propria sunt, erumpebant. Tandem tamen cum diu satis apertum esset vulnus, ipsumq; pectus atq; pulmones optimè expurgarentur, convalescere cœpit æger, adhuc hodie perfectè restitutus vivens, quod naturæ ipsius vegetæ & sanguineæ potius adscribendum esse puto. Quocirca pro tertia dubitatione, vides me eò inclinare, pulmones consolidari posse, licet contrarium pateat ex eis rationibus, quib9 demonstrant authores classici, phthisicos

Vulnera pectoris quando aperta retinenda.

De vulnere thoracis observatio singularis.

Quæstio 3.

Obs. 36. confirmatos incurabiles esse. Sed alia est solutio continui, quæ fit diuturnitate temporis ex continuis fluxionibus acrib. accedenti plerumque hæreditaria vel etiam adscititia pulmonum imbecillitate: & alia est ratio ejusmodi solutionis continui, quæ fit per vulnus in subjecto laborante robustiori, commodissimis medicamentis quotidie injectis, ipsâque materiâ purulenta per vulnus evacuatâ.

Quæstio 4. Felicis VVirtz, absurdissima opinio.

Verum dubitabis juxta FELICEM WIRTZ, Chirurgum Basileensem, qui turundas in vulneribus pectoris penitus rejicit, ipsamque saniem, sanguinem, aliamvè collectam materiam per sudores, urinam, alvum, aliisq; modis commodè evacuari posse statuit. Etsi verò non negem, plurimum periculi laborantibus impendere, cum imperiti Cheirurgi turundas per peculiaria satis robusta fila non alligant, sicuti annos ante 10. cuidam studioso accidit, cui in pectore vulnerato, duæ turundæ satis longæ per negligentiam Cheirurgorum ad cavitatem pervenerant, quas secum ultra biennium cum vitæ periculo gestavit, à quibus tamen tandem negry quidem alteratis, casu potiùs quam arte fuit liberatus, ac postmodum plenariè restitutus: non tamen video, quomodo usus earum penitus rejici possit, cum aliàs natura, quæ adminiculum ab arte exspectat, expurgationem videlicet superfluorum minimè habere possit. Hoc est, quod pro dubitatione 4. subjicere placuit, ut à te intelligam, quid de hac assertione sentias. Quid enim putas exspectandum esse, si purulenta materiâ collecta circa cavitatem, ibidem retinetur tamdiu, donec ipsamet natura viam expurgationis occultam sibi quæreret? sed ne manum alteram impleat epistola, subsisto, tibi tuisque felicissimum novi anni auspicium ex animo precor, teque tuis, ac Reipubl. diutissimè valere cupio. Dabam raptim Giessæ 26. Januar. 1613.

In pectore vulnerato ex negligentia Chirurgi turundæ duæ ad cavitatem perveniunt.

IDEM AD EUNDEM
Postscriptum.

S. Menses aliquot abiere, clarissime mi Dn. FABRICI, quo præsentes has literas ad te dare volui, quas tamen ob denegatam perferendi occasionem, aliquandiu secum retinuit clarissimus vir Dn. D. GEORGIUS FABER, amicus noster communis. Casus iste, cujus descriptionem ad te dedi, felicissimum exitum habuit, etsi enim vulneratus in secundo mense vulnerationis completo, propter eminentem suffocationem, consolidatis omnino vulnerib. externis, asthmate quasi prehensus, periclitaretur, tussi, atrophia & hectica febri plurimum afflictus, adhibitis tamen convenientibus remediis, sulphuris inprimis balsamo terebinthinato, cum syrupo jujubino commixto, purulenta materia in ipsa pulmonum substantia collecta, mensura cum dimidia, per diem naturalem rejecta fuit, quo facto, vires corroborando, pulmonum exulcerationem detergendo & consolidando, ita convaluit, ut per mensem unum atque alterum ab omnibus medicamentis abstinuerit, & potiùs in culina quam penes Medicos ulterius adjumentum quæsiverit, remittente tussi, purulenta rejectione, similibusque symptomatis tabem producentibus, quam ob causam optimè restitutus, hac septimana ad suos abire decrevit. Vide quid possit natura juvenilis, & quam mirabilis sit DEUS in operibus suis; Cæterum omnia tua ritè mihi tradita fuisse scias, quam ob causam tum pro structura oculi, tum etiam pro aliis transmissis, maximas habeo gratias, tibique promptissimam meam observantiam rursus offero. Bene vale, & priusquam recedas à nobis, me de statu tuo primùm certiorem facias. Raptim Giessa 30. April. 1613.

Tuus
GREGORIUS HORSTIUS.

Obs. 37.

OBSERVATIO XXXVII.
De
Mirabili quadam Hæmorrhagia umbilici, in viro quodam oborta, variisq; inde subsequutis symptomatibus,

Viro Amplissimo atque Doctissimo DN. GREGORIO HORSTIO, Philosopho summo, Illustr. Landgravii Hassiæ &c. Medico ordinario, & in illustri Academia Giessena Medicinæ Professori longe celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Statueram, vir amplissime, fautor & amice submissè honorande, ex hisce regionibus non discedere, nisi te prius Giessæ invisissem. Cum verò ad nobilissimum ac strenuum virum, Dn. WOLFGANGUM ADAMUM à SCHWALBACH, qui T. Exc. peramanter salutat, pervenissem, te ad thermas cum Generoso viro Dn. PHILIPPO COMITE SOLMENSI profectum fuisse, ex Dn. D. FABRO, communi nostro amico intellexi. Doluit, imò & etiam nunc dolet absentiam tuam; interim tamen quia coram tibi adesse mihi, proh dolor, nunc non licet, hocce epistolio, antequam ad meos redirem (quod volente DEO brevi fiet) te invisere statui. Deumq; Opt. Max. suppliciter oro, ut iter tuum felicem habeat exitum, omniaque tibi ex animi sententia succedant.

Cæterùm Clarissimus Vir Dn. D. GEORGIUS FABER, tuas mihi quoque obtulit literas, ex quibus structuram oculi & quæ præterea misi, tandem ad te pervenisse, summo cum gaudio percepi: Inclusus casus de vulnere pectoris multùm placet, ipsumque tertiæ centuriæ, DEO dante inseram. Quæstiones quas ex ipso proponis, tu ipsemet doctè simul & eruditè solvis; itaque ut ego noctuas Athenas feram, supervacaneum, imò & nunc propter penuriam otii, & quod longè à bibliotheca & adversariis meis absim, vix mihi licet. Ad primam tamen quæstionem addo, superficiem pulmonis tatummodò vulneratam, neque vasa magna in nobili isto læsa fuisse, me tecum consentire. Superficiem enim atque extremitates pulmonis, uti quoque hepatis, aliquando absque mortis discrimine vulnerari posse, exempla quoque in observationibus meis reperiuntur.

Ad primam quæstionem.

Pro secundo quæris. Vulnera pectoris aperta diu retinenda an sint, nec ne? Ego eadem distinctione, quam tu quoque proponis, utor; nimirum si sanum est corpus, & vulnus recenter inflictum, neque sanguis aut pus ullum in pectore collatum, vulnus ut diu apertum maneat, minimè opus est. Interna enim viscera ab externo aëre facilè læduntur. In cacochymicis verò corporibus alia est ratio, in eis enim consolidatio vulne-

Ad secundam quæstionem.

Obs. 37. vulnerum & ulcerum pectoris, donec natura sese probè exoneravit, minimè acceleranda est. Hoc modo Asthmaticum deploratum sanitati restitutum fuisse, Dusseltorpiæ apud præstantissimum virum, Dominum COSMAM SLOTANUM observavi. Integram historiam cumprimùm ad Musas meas pervenero, tibi communicabo.

Pulmones consolidari posse, tecum sentio, exemplum habes in prima Centuria observ. de homine quodam, qui turundas per os rejecit, id quod absque exulceratione pulmonis fieri non potuit. Habes & exemplum in secunda Centuria, observ. de viro quodam, cui pars pulmonis abscissa fuit.

Ad quartam quæstionem. Opinionem FELICIS WIRTZ absurdum & penitus rejiciendam esse, quis negare potuerit? Non solùm enim vulnera pectoris, verùm & capitis, in quibus cerebrum detectum est, imò & externarum partium vulnera, donec probè sint digesta, & partes læsæ expurgatæ, aperta retinenda esse, experientia docet, idque ego multis exemplis demonstrare possem, sed jam prolixas scribendi literas otium non datur. Si hoc modo injuriam aëris vitare cupit WIRTZIUS, nonne ex scylla in charybdin incideret? Sed & aër ille, quæso, externus, nonne cum vulnus detegitur atque curatur arte, quemadmodum quoque fit in vulneribus capitis, ubi cerebrum aut ipsius membranæ detectæ sunt, facilè emendare potest? De turundis nihil dico; illæ enim quomodo in vulneribus pectoris adaptandæ & filo alligandæ, etiam tyrones in arte Chirurgica norunt. Saniem aut sanguinem in cavitate pectoris contentum, per urinas aut alvum evacuari posse, tam absurdum est, ut nihil absurdius, nulla enim via à natura ad id destinata est. Illam verò absque mortis discrimine sibi parare non posse naturam, quis quæso est qui ambiget? Verùm mirum non est, WIRTZIUM hic graviter errasse, hæcque contra omnem rationem proposuisse, plurimos enim eosque gravissimos, atque cùm tyronibus Medicinæ atque Chirurgiæ, tum etiam ipsis ægris perniciosissimos errores liber suus continet.

Observatio. De hæmorrhagia umbilici. Porrò, vir amplissime, ut par pari referam, exemplum de mirabili quadam hæmorrhagia umbilici adscribam. Sanguinem ex umbilico infantulorum recenter natorum aliquando nimis copiosè profluere, multoties observavi, uti ex observatione 52. Centur. primæ videre poteris. Vasa enim umbilicalia si post partum ab obstetrice nimis negligenter ligata fuerint, sanguinem maximo cum infantulorum damno & vitæ periculo profundunt, uti loco præallegato ostendimus. In adultis verò, quia vena umbilicalis contrahitur & in ligamentum transit, sanguinem non amplius per eam naturaliter profluere posse, rationi consentaneum est. Verùm naturam materia aliqua morbifica oneratam, aliquando iterum venam illam reserare, per eamque serosos humores copiosè projicere, nonnunquam in hydropicis observavimus, qua de re vide Observ. 47. Centur. 1. Sanguinem verò in adultis ex hepate per umbilicum adeo copiosè, ut in sequenti historia acciderit, profluxisse, hactenus an observatum fuerit, nunquam me legere memini: ideoque casum ordine recensere non gravabor.

Obs. 37. Dn. DANIEL SCHERTLER, Apothecarius Solodurensis Helvetiorum experientissimus, homo pituitosus, obesus & trigesimum sextum annum ætatis agens, amicus meus singularis, cum superiori anno 1612. circa festum Divi Johannis Baptistæ ad Nundinas Argentinenses, negotiorum suorum causa profectus, ibique occupatissimus esset, ac quodam die supra modum incaluisset, apertus sibi fuit umbilibus, ita ut ad libram unam & semis sanguinis efflueret, per se tamen & nullo adhibito medicamento substitit. Miratus simul & perturbatus hac de re cum esset, Medicos eruditos, simul & Chirurgum advocari jussit; qui hujusmodi medicamenta, quæ sanguinis fervorem refrenare solent, exhibuerunt, & exteriùs applicarunt; sed exiguo cum fructu. Altero enim die & subsequentibus, usque ad undecimum, ex umbilico cottidie bis sanguis, non quidem guttatim neque in parva quantitate, sed cum impetu & copiosè erupit. Foramen adeò erat angustum, ut vix lentem excipere posset. Certis autem horis (quod probè notandum) nimirum præcisè inter septimam & octavam matutinam, & inter secundam & tertiam pomeridianam, hæmorrhagia illa accidebat. Ut plurimùm quoque hoc tempore singulis diebus semel hæmorrhagiam narium patiebatur. Medici simul & Chirurgi, etiamsi omnem adhiberent diligentiam, sanguinem tamen medicamentorum beneficio sistere nunquam potuisse, æger ipsemet mihi affirmavit; sed sponte & per se substitisse. Hoc modo, nimirum quotidie bis, totos undecim dies sanguinem profluxisse, & interim ad libras usque viginti septem emanasse, à Medicis & ipso ægro observatum fuit. Elapsa undecima die, ulcus umbilici accrevit, ex quo loco sanguinis materia purulenta per menses aliquot extillavit, paulatim tamen iterum coaluit.

Quæstio. Cæterùm quia quantitas illa sanguinis, qui undecim dierum spatio tam ex umbilico quàm ex naribus effluxit, modum excedere videtur, & vix hominem tanta sanguinis copia præditum esse, credibile sit; adeoque rem fabulosam esse aliquis æstimare possit, quæstio suboritur: nimirum sanguis an purus fuerit, nec ne? Ego ipsum non purum, sed aliis humoribus, inprimis serosis ichoribus permixtum fuisse, existimo. *Solutio.*

Constitutio corporis phlegmatica & obstructiones viscerum, quibus antea per annos aliquot laboraverat, fidem faciunt. Serosi enim humores isti, beneficio naturæ exitum petentes, venam umbilicalem paulatim dilatarunt: tandemque unà cum portione aliqua sanguinis per umbilicum eruperunt.

Ex maxima porrò evacuatione ista vires adeò prostratæ fuerunt, ut nonnisi summa cum difficultate Solodurum reduci potuerit. Ego 14. Novembris Anno 1612. ex patria rediens, cum ipsum inviserem, omnia illa quæ recensui, ex ipsius relatione annotavi. Umbilicum extensum, rotundum & aliquantum elevatum, & instar vesicæ aquâ impletæ, molem inveni, nec non fluctuationem quandam in ipso percepi. Dolorem præterea per intervalla, inprimis verò tussiendo & noctu decumbendo, ambulando verò nullum

Obs. 37. aut exiguum saltem adesse, referebat. Venter extensus, durus, appetitus prostratus, & sitis maxima aderant, parumque dormiebat. Posteà vero quid cum ipso acciderit, ad meos redeundo, & Solodurum transeundo, si intellexero, tibi volente Deo, per occasionem communicabo. Nunc propter festinationem plura adscribere non possum. Vale itaque vir amplissime, iterumque vale animæ meæ dimidium, sed & in æternum vive feliciter, meque ex præclara humanitate tua amare perge. Raptim ex Arce Haseleck 14. Maji 1613.

Ad eundem Virum Ampliss. atq; Doctissimum
Dn. D. GREGORIUM HORSTIUM, &c.
Amicum intimum.

STatum rerum mearum domesticarum ærumnosum, proh dolor, clarissime atque amicissime mi Dn. D. HORSTI, ex præcedentibus meis intellexisti. Duæ ex filiabus meis peste obierunt; uxor verò & ambo filii evaserunt. Ego per summam DEI misericordiam adhuc persisto.

Ex Germaniâ rediens, & Solodurum transiens; iterum Dn. SCHERTLERUM, ibidem Pharmacopæum, de cujus hæmorrhagia ante menses septem ad te scripsi, invisi. Ille tunc temporis cum ipsum inviserem, non usque adeò graviter, uti superiori anno, laborabat. Præterita æstate se iterum aliquoties hæmorrhagia umbilici laborasse, mihi retulit. Posteà acidulis Griesbachcensibus usus fuit; idque maximo cum fructu. Obstructiones tamen maximas viscerum etiamnunc adesse, ex ipsius facie, & aliis circumstantiis facilè colligere est. Aliquando quoque calorem quendam, cum pruritu è regione umbilici se percipere, mihi retulit. Hæc ut promissis satisfacerem, festinanti calamo ad te scribo. De tertia Centuria & nonnullis aliis excudendis, cum Dn. THEODORO de BRY contraxi. Quod si DEUS Opt. Max. vitam elargitus fuerit, hac hyeme manuscriptum exemplar ad ipsum missurus sum; quò proximis nundinis prodire possit. Flores sulphuris, quos ad te mitto, non arte facti, sed natura producti, Badenæ Helvetiorum ante annos tres, cum thermas istas, unà cum illustrissimo Principe JANUSCHIO RADZIVILIO, Duce in Büze, Dubinki ac Sluko Pocillatore Magn. Duca. Lithuan. Borisoviens. &c. Capitan. Princ. Imperii, inviserem, ab amico quodam dati mihi fuerunt. Ille ipsemet autem, cum jussu Reverendissimi Archiepiscopi Coloniensis, ERNESTI Ducis Bavariæ, &c. scaturiginem fontis detegisset, flores illos lapidi, quo scaturigo tecta erat, copiosè adhærentes reperit. Tu, Vir amplissime, ut data occasione flores istos experiri, & de eis judicium atque sententiam tuam rescribere non dedigneris, etiam atque etiam rogo. Vale Vir amplissime, & feliciter vive diu. Raptim Lausannæ Equestrium.

De floribus sulphuris nativis.

T. Exc. addictissimus & obsequentissimus

Guil. Fabricius Hildanus.

OBSERVATIO XXXVIII.

Phthisis setacei beneficio sanata.

Obs. 38.

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dn. JOHANNI KUFFER, *Doctori Medico Argentinensi longe celeberrimo, amico singulari,*
GUILHEL. FABRICIUS HILDANUS
S. P. D.

SAlvus quidem & incolumis, vir clarissime, fautor & amice æternùm honorande, ad meos redii. In quo statu verò familiam meam inveni, & quænam ærumnosa ab eo tempore mihi advenêre, ex clarissimo viro Dn. D. SALTZMANNO intelligere poteris: mihi vulnus hocce etiamnunc cruentum præ mœrore, nunc iterum fricare non licet. Statum familiæ tuæ, & quomodo setaceum quod nuperrimè applicuimus, succedit, summoperè intelligere percupio. Non tamen dubito, ipsam indè maximum fructum a pesluram. Humores enim à capite ad pectus defluentes, mirum in modum ad se trahit setaceum; idque ego multis exemplis demonstrare possem; sed unicum hocce in præsentiarum sufficiet.

Observatio.

Genere & virtute nobilis quædam matrona Freiburgens. Helvetiorum, uxor nobilissimi viri Dn. PETRI FIVATZ, per annos aliquot destillatione ad pectus laborarat, & ita quidem vehementer, ut quamvis multis variisque remediis, cùm à Medicis doctis atque eruditis, tum etiam ab empiricis præscriptis usa fuisset, exiguum tamen fructum indè acceperit. Tandem usque adeò auctum fuit malum, ut non solùm materiam purulentam copiosè, verùm etiam sanguinem expueret; & in hecticam cum totius corporis extenuatione & prostratione virium incideret. Ego tandem cum in cosilium adhibitus essem, præter convenientem diætam, & exhibitionem medicamentorum, tam per os assumptorum, quàm exteriùs applicatorum, nuchæ quoque setaceum adhibui, cujus beneficio brevi maxima cum admiratione eorum, qui ipsam antea cognoverant, ita restituta fuit ægra, ut etiam deinceps proles aliquot procreaverit: cum tamen antea per annos aliquot, & præcipuè ab eo tempore, quo destillatione prædicta laboraverat, utero non gestasset.

De usnea cranii humani.

Porrò ea quæ promisi, nunc ad te mitto. Primò usneam cranii humani, illam autem veram & legitimam esse, DEUM testor, quandoquidem egomet, cùm ante annos duos in Belgio essem, in cæmeterio quodam satis copiosè ipsam inveni atque collegi. Mitto quoque frustum cranii humani, cui usnea etiamnunc adhæret, poteris illud inter rara tua reponere. Sed quid quæso sentis de opinione eorum, qui usneam craniorum suspensorum tantummodò ex usu esse debere volunt? Ego quidem in illa aliquid magis virium, quàm in eâ, quæ in craniis morte naturali demortuorum colligitur, contineri concedo; an verò usnea in craniis suspensorum inveniatur, valdè dubito: Nunquam enim illam reperire potui: & profectò, quomodo craniis in patibulo, ventis, pluviis, grandinibusque impetuosis expositis, usnea adnasci possit, nondùm video.

Mitto

Obs.38. Mitto & specimen subligaculi, quo ego maximo cum fructu in herniosis utor.

Accipe quoque, quam promisi descriptionem emplastri, ad scrophulas & scirrhosos tumores emolliendos, resolvendos & discutiendos, efficacissimi, & olim à clarissimo viro, Dn. LAMBERTO WOLFFIO, Illustr. Principis ac Domini Dn. GUILHELMI, Juliacensium, Clivensium & Montensium, &c. Ducis, Doct. Medico celeber. & COSMA SLOTANO, ejusdem Principis Cheirurgo præstantissimo, pro Aulico quodam præscripti, maximoque cum fructu, me præsente, usurpati.

℞. Rad. bryoniæ,
cyclaminis
helenii
cucumeris agrestis an. ℥j.

Coquantur in vini albi & aceti an. q. s. Deindè pistentur & per setaceum percolentur. Colaturæ admisce

pulv. radicum iridis
myrrhæ
olibani
masticis
croci
aristolochiæ rotund. an ℥j ß.
flor. chamomillæ
meliloti
sambuci an. p. j.
Gum. oppoponacis
sagapeni
ammoniaci
bdellii
Galbani in aqua vitæ dissolutor.
an. ℥. ß.
gummi hederæ
styracis calamitæ an. ℥iij.
euphorbii ℥. v.
sem. staphis agriæ ℥ij. ß.
Argẽti vivi saliva hominis jejuni extinct. ℥ij
olei liliorum
de vitellis ovorum
œsipi an. ℥v.
adipis anserini
anatini
suilli.
medullæ cruris vituli an. ℥j.
mucilaginis seminis lini.
fœnigræci
radic. altheæ an. ℥j.

Misce & cum s. q. ceræ flavæ terebinthinæ fiat emplastrum.

Plura nunc ut adscribam, tempus non fert, quapropter vale vir clarissime, & æternùm feliciter vive, cum lectissima tua conjuge, quam tecum peramanter saluto; & pro summa humanitate, qua toties me excipere dignatus fuisti, iterum quas possum, gratias ago maximas. Præstantissimum virum Dn. JOHANNEM BREGENSERUM ex me, quæso, saluta plurimum. Iterum vale & millies. Lausannæ 6. Decembris 1613.

OBSERVATIO XXXIX.

Ex ulcere quodam empiricè curato, pleuritis lethalis sequuta.

Viro ornatissimo atq; doctissimo Obs.39.

DN. EMANUELI URSTISIO,
Artium liberalium Magistro,

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

NOn lævis est quæstio inter Chirurgos, Doctissime atque amantissime Dn. URSTISI, nimirum, an ulcera diuturna & inveterata absq; periculo cicatrice obduci possint, nec ne? Nonnulli putant, ea minimè esse consolidanda: & quidem eam ob causam, quod natura vel [illegible] per cloacam, à multis superfluitatibus sese per ea exonerare possit. Quod quidem non simpliciter negandum, præcipuè in corporibus cacochymicis, & pravis succis refertis; & in iis qui universalibus, veluti decenti victus ratione, purgationibus, non utuntur. Cujus rei exemplum non vulgare tibi communicare lubuit.

Quidam in agro Paterniacensi N. Comes nomine, Vir pius & sexaginta circiter annos natus, cum per multos annos ulcere cacoëthe in cruce sinistro, simul atque multis magnis varicibus laboravisset, tandem Anno 1612. ulceris hujus causa me in consilium adhibuit, sed postquam omnia quæ sibi tam in vitæ regimine, quàm usu internorum & externorum medicamentorum observanda, necessaria à me intellexisset, sibique processus iste atque modus curandi proclivior visus esset, à me discessit: & postmodum empirico empiricè curandum se commisit.

Ulcus quidem curatum fuit, sed post menses aliquot in sinistro latere pleuritide, cum maximis doloribus & febre correptus, intra paucos dies animam Deo piè reddidit, ea verò, quæ morbo durante expuebat, materiam, qualis antea ex ulcere emanere solita erat, referebant; Uti ego cum diebus aliquot ante ipsius obitum ad ipsum [illegible]ocatus essem, ipsemet vidi.

Hinc perspicuum fit, materiam, quæ antea ad tibiam defluebat, quia expurgata non fuerat, ad pectus regurgitasse.

Id autem quomodo fiat, AMBROSIUS PARÆUS libro decimo septimo, capite quinquagesimo primo, doctè & disertè ostendit. Quo loco historiam annotatione dignissimam de Domino SARRÆO, Secretario Regis narrat. Is ulcere ex ictu sclopeti in brachio, cum multis variisque symptomatis laborans, pus aliquando per urinas excernebat, atque tum ulcus exsiccabatur: quamprimùm verò ulcus decenter fluebat, tum urinas iterum laudabiles, & nullo purè permixtas reddebat. Ille tamen sanitati restitutus fuit.

Sin autem corpus prius à pravis humoribus expurgatum, optima victus ratio observata, partesque nobiles corroboratæ fuerint, tum absque omni periculo ulcera, quantumvis diuturna & inveterata, sanari posse, infinitis exemplis demonstrare non difficile esset: sed brevitatis causa unum aut alterum proferre non gravabor.

EXEMPLUM I.

An. 1602. Genevensis quidam quadragenarius, Estiene Iouvenõ nomine, vir pius & magni animi, dum pro defensione Patriæ suæ strenuè & fortiter pugnaret, ictu sclopeti vulnus in humero dextro

Obs. 39. cum maxima contusione & ossium contritione, recepit.

Unde variis & diversis supervenientibus symptomatis, vulnus in fœtidissimum & sinuosum ulcus degeneravit. Post menses novem ab accepto vulnere, cum res planè deplorata videretur, me convenit. Tum circa humerum dextrum, claviculam ac homoplatam ad spinam dorsi, & cervicem usque multa variaque ulcera putrida fœtida ac sinuosa, cum carie in ipsa clavicula offendi. Ex istis autem ulceribus pus copiosè adeò profluebat, ut totum inde corpus summoperè extenuaretur atque debilitaretur. Et quia pus, quod effluebat, fœtidissimum adeò, arbitrabantur cuncti, ipsum non diu fore superstitem, si ulcera cicatrice obducerentur, & materia illa fœtida retineretur.

Ego contrà, de sanitate recuperanda bene sperabam: neque spes me fefellit. Quandoquidem præscripta optima victus ratione, purgatoque per intervalla corpore, exhibitisque medicamentis partes nobiles roborantibus, ulcera mundificavi, & felicissimè ad cicatricem perduxi. Vixit ille ad annum usque 1615. bonaque valetudine fruebatur, nec ullum incommodum ob consolidationem prædictorum ulcerum passus est, sicuti tu ipsemet quoque ocularis testis esse potes.

EXEMPLUM II.

Quid vulgus de matrona illa sexagenaria in Gravaud, cui Anno 1606. die 20. Octob. te præsente, tibiam abscidi, sentiebat, tibi etiam satis cognitum est.

Quia enim ad annos triginta istis ulceribus in tibia laboraverat, cuncti (si excrementiis istis humoribus continuò ad ulcera copiosè fluentibus, via interciperetur) nihil aliud præter mortem subitaneam exspectandam rebantur, convaluit tandem & ad annum 1613. mensem Januar. sana & incolumis vixit, tandemque planè decrepita vitæ suæ finem imposuit: Sed corpus hujus matronæ per mensem integrum ante operationem, & per menses aliquot post eandem, tum optima victus ratione, tum multis ac diversis purgationibus, apozematibus, & medicamentis partes nobiles corroborantibus, præparatum fuerat.

Reticere tamen hîc minimè possum, me aliquando ulcera curanda habuisse, quæ nullis remediis, nullaque arte aut industria adhibita, sanari potuerunt: Multùm tamen ægris ad amissam sanitatem recuperandam profuisse, tandemque etiam naturæ beneficio sanata fuisse, exemplo esse potest

EXEMPLUM III.

Asthmaticus iste, cujus historiam aliquando coram te recitavi. Is enim ab Asthmate inveterato, ulceris beneficio, quo in pectore, & quidem inter sextam & septimam costam veram laboraverat, plenissimè convaluit. Et per multos annos deinceps sanus & incolumis vixit. Natura enim per ulcus hoc, ab omnibus excrementis, quæ sibi molesta erant, sese evacuaverat: postmodum sua sponte. & absque ope medicamentorum ulcus consolidatum fuit, ut alibi, DEO dante, fusiùs declarabo.

EXEMPLUM IV.

Obs. 39. & 40. Simile quid in juvene quodam Genevensi observavi, fuerat ille à teneris annis morbis valdè obnoxius, & valetudinarius. Tandem natura veluti per crisin ad exteriora sese exonerante, varia plurimaque circa manuum & pedum digitos, item metacarpos, & circumcirca talos exorta sunt ulcera, cum ipsorum quoque ossium carie. Hinc factum, ut per annos aliquot neque stare, multò minùs ambulare, vixque manibus aliquid apprehendere potuerit. Multa ipsi variaque à primariis tam medicis quàm Chirurgis ejus urbis, adhibita fuere remedia: infinita quin etiam ossicula cariosa præstantissimus Dn. GRIFFONIUS, me præsente extraxit, & ut verbo dicam, nihil eorum, quæ necessaria videbantur, prætermissum fuit, sed ut ingenuè fatear, parvo cum fructu: Ulcera enim medicamenta omnia respuere videbantur. Ab initio quoque per annum integrum, & ultra, vires multùm imminuebantur: postea verò etsi pus quotidie copiosè efflueret, non propterea tamen prosternebantur, sed potius augebantur. Tandem adultiore facto, ulcera illa parvo cum negotio, & quidem sponte ferè sanata fuerunt. Articuli quin etiam adeò corroborati, ut postmodùm absque scipione ipsum, non sine admiratione Genevæ incedentem viderim, sed hæc rara sunt, ex quibus tamen mira illa naturæ providentia, aut potius Dei summa misericordia in genus humanum elucescit, adeò ut etiam in deploratis planè morbis, suam bonitatem atque clementiam ostendat. Atque hæc amantissime Dn. URSTISI, quia annotatione digna, multumque ad prognosin faciunt, tecum scriptis communicare visum fuit. Tu omnia æqui bonique consule, & vale cum tuis omnibus, quos tecum ego, & uxor mea, plurimùm salutamus. Datum 10. Januarii 1609.

APPENDIX.

Anno 1628. circa finem Mensis Martii, juvenis quidam peregrinus 20. annorum, ex proximo pago Bernam ad diversorium publicum Coronam adductus fuit, meque advocari jussit. Ille tantâ angustiâ pectoris torquebatur, ut vix spiritum trahere posset, & pulsus vix appareret; quapropter ipsum non diu superstitem fore, adstantibus significavi. Præscripsi quidem nonnulla, veluti decoctum pectorale, expectorantia, unguentum pectorale. Epithemata. sed ad carpos salutem, potiunculam item ex syrupo de pomis, & confect. Alkermes, cum aqua buglossæ, & scabiosæ, sed frustrà. Eadem enim nocte catarrho suffocativo extinctus fuit.

Causa hujus morbi & mortis fuerat scabies universalis, quam intempestivè & Empiricè, externis videlicet inunctionibus, & balneis, paulò ante sibi curaverat. Caveat itaque sibi fidelis Medicus, ne author sit, ut hujusmodi homicidia ab idiotis & Empiricis perpetrentur.

OBSERVATIO XL.

Dolor lateris divinitùs sanatus.

ANno 1595. Coloniæ ad Nobilem quendam, ex familia HATZVELDIORUM, graviter laboran-

Obs. 41. laborantem, vocatus fui. Verùm post dies aliquot, cùm domum rediens, in via solus essem, ex equo (pavido & malitioso) in terram projectus fui. Equo in fugam converso, iter duarum horarum, pedes conficere cogebar. Hinc cum supra modum incaluissem, postea que iterum frigore correptus essem, domum reversus, post dies aliquot febris & dolor circa costas notas superiores sinistri lateris, exortus est.

ARNOLDO MANLIO, in Academia Coloniensi Medicinæ Professore primario atque celeberrimo, Præceptore meo plurimùm honorando, ac JOHANNE SLOTANO, apud Colonienses Medico doctissimo, in consilium vocatis, nihil eorum, quæ necessaria videbantur, ab ipsis prætermissum fuit: Corpus purgarunt, venam in sinistro cubito inciderunt, inunctiones, fomentationes, & cataplasmata anodyna & discutientia præscripserunt. His per dies aliquot adhibitis medicamentis, febris quidem remisit, dolor tamen in eodem statu permansit; & præcipuè spirando & ambulando gravis erat, molestus atque pungens, cum maxima anhelitus difficultate. Exteriùs tamen in cute nihil in conspectum veniebat. At quia locus doloris palmæ latitudinem non excederet, de incisione cogitare cœpimus, ne vomica interius rupta pus in vacuum ventris, maximo cum vitæ discrimine, deflueret. Verùm antequam extremum hoc præsidium aggrederemur; minus periculosa tentare visum nobis fuit. Inter nos itaque constitutum est, ut denuò leniter corpore purgato sequenti uteretur sudorifero.

℞. Ligni guajaci minutim concisi ℥x.
Corticum ligni ℥j.
Ligni sassaphras ℥ij.
Herb. Agrimoniæ,
Veronicæ, Scabiosæ,
Botrydis ana M. j.

Incidantur omnia, macerenturque in libris decem aquæ claræ, in vase fictili vitreato & bene clauso, nec non in loco calido collocato, horas 24. Deinde lento igne coquantur ad consumptionem tertiæ partis; colatura servetur in ampulla vitrea.

De colatura sumpsi in diluculo ad uncias octo: postmodùm in lecto coopertus, sudavi per horas tres. Tandem linteaminibus calidis diligenter absterso sudore, post horas quatuor pransus sum: sed parcè & continenter. Pro potu ordinario secundo utebar decocto. A prandio, quia in praxi tunc valdè occupatus fui, & aër temperatus esset, ægros meos invisi; cœna mihi erat ex amygdal. passulis, pane bis cocto & secunda decoctione ligni. Sequenti nocte melius me habui, anhelitus quinetiam & respiratio liberior fuit: & postquam per dies quatuor decocto isto, & victus ratione usus essem, collecta materia ista in latere, sudoriferis in halitum dissipata est; & DEI sola clementia atque misericordia, plenissimè & miraculi instar convalui.

OBSERVATIO XLI.

De catarrhi ad pectus compendiosa curatione.

ANno 1602. mense Martio, à Senatu Paterniacensi vocatus, cum in suppellectilibus transvehendis occupatus essem, supra modum incaluissem, ac denuò me aër ambiens refrigerasset, *Obs. 41.* vehementissimo catarrho ad externas partes pectoris & asperam arteriam correptus fui; Catarrhus iste musculos respirationi inservientes, asperamque arteriam ita occupaverat, ut non nisi cum difficultate respirare aut loqui possem. Verùm ut maturè, & antequam adveniret febris, prospicerem rebus meis, altera die sequenti potiuncula me leniter purgavi.

℞. Rhabarbari optimi & electi ℨj.
Agarici recent. trochiscati
Cinamomi ana ℨß.

Infundantur in decocto pectorali, maneantque per noctem in infusione. In aurora facta expressione addatur syrupi rosati solutivi compositi cum rhabarbaro, Agarico & sena ℥j.
Electuarii diaphœnici cum rhab. ℨij.

Misce, fiat potiuncula, quæ septies alvum clementer subduxit. De sequentibus tabellis continuò in ore tenebam.

℞. Specierum diatrag. frigidi, &
Diairidis ana ℨj.
Pulv. sem. cydoniorum ℈j.
Florum tussilaginis &
Scabiosæ ana ℈ß.
Cum sacchari dissol. in aqua scabiosæ ℥iij. fiant tabellæ. Pectus, ventrem, scapulas, & collum quotidie sequenti linimento bis calidè inunxi.

℞. Ol. liliorum alborum,
Amygdalarum dulcium,
Pingued. Anseris &
Humanæ ana ℥j.
Mucilaginis semin. cydoniorum aquâ Hyssopi extractæ ℥j. ß.
Croci pulverisati ℨß.

Misce, fiat linimentum. Sequenti die in crepusculo matutino ℨj. extracti cardui benedicti; pane azymo involuti, deglutivi, & parum aquæ cinam. distillat. sine vino superbibi. Hinc sequuto sudore maximo, materia catarrhi per sudorem adeò evacuata est, ut interim dum sudarem, maximum persentirem levamen. Ea die per horas tres aut quatuor sudavi: Deinde observata optima victus ratione: item quotidie bis inunctis supradictis partibus, & usurpatis tabellis jā jam præscriptis, intra paucos dies sanitati, divino numine restitutus fui. Per dies octo, loco vini sequenti decocto utebar.

℞. agrimoniæ m. j.
veronicæ &
botrydis an. m. ß.
liquiritiæ rasæ ℥j.

coquantur in ℔ vj. aquæ claræ ad consumptionem quartæ partis, colatura dulcoretur melle despumato & saccharo. Ab aëre quoque frigido diligenter me præcavi. Eadem methodo postea multos ex simili morbo feliciter curavi.

Obs. 42.

OBSERVAT. XLII.

De aneurismate, dysenteria, & aqua chalibeata.

Clarissimo ac præstantissimo Viro

DN. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico apud Paterniacens. ordinario, Chirurgo exercitatissimo, Domino & amico suo observando, Michael Doringius D. & in illustri Academia Giessena Hassorum Medicinæ Professor. S.P.D.

GRatias tibi, clarissime FABRICI, pro communicatis, tam olei è floribus, quàm emplastri Diapalmæ SLOTANI descriptionibus, uti & pro nova de hydrocephalo observationis inscriptione, ago singulares: Relaturus posthac, si Deus vitam concesserit, ubi sese occasio obtulerit. Mirũ quàm tu me tuis beneficiis propemodùm oneres: Emoriar igitur, ni aliquando reipsa gratitudinem meam declarem.

Etsi vero responsum meum ad observationem de uvulæ relaxatæ curatione urgeas, quò minus tamen à me expediri potuerit, plura alia negotia impedimento fuerunt. Affectum est, sed non confectum. Quæso te, hanc moram ne ægrè feras. Operam quippe daturus sedulam, ut id prima occasione ad te transmittam. Nunc enim, Deũ testor, non licuit.

De aneurismate.

Ne vero vacuas literas ad te mitterem, exemplum insignis Aneurismatis, Gorlitii Lusatinorum observati, mecumq; à doctissimo Viro Dn. MARTINO SCHEFFERO, Medicinæ Candidato, Anno superiore communicati, subjicere placuit. Aneurismatis insignis insigne exemplum, inquit, nuper hîc oblatum, in cive quodam ad connexum clavicularum cum sterno, in collo. Tumor erat ovi anserini magnitudinis, veloci cum pulsu. Jugulares venæ & arteria plurimum erant distentæ. Multa à Dn. SCWENCKFELDIO experiebantur, sed frustra. Perge itaq; tu, atq; observationẽ illã de curato simili aneurismate, ocyus in lucẽ ede: ut hinc alii occasionẽ habeant, felicius tales affectus tractãdi.

De dysenteria.

Porrò cum à me petieris, ut si quid rari in praxi occurrit, ad te perscriberem nolui facere quin rarũ hunc Dysenteriæ eventũ tecũ communicarem. Hodie enim dum hæc scribo: septimus est dies, ex quo nobilis quidam studiosus annos aliquot viginti natus, temperamento biliosus, de nocte Dysenteria corripitur, qua ipsa per 40. ad minimum vices dejecit. Altero die accersito collega meo, bibit potionem, paratam è rhabarbaro tosto, syrupo rosato solutivo, & decocto hordei tosti chalybeato. Hanc cum vix ebibisset, vomitu statim reddidit. Præterea si quid esculenti vel potulenti assumpsit, ventriculus nauseabundus singula ex templo aversatus est, ac eo propemodum, quo accepit, momento rejectavit, & ut breviter dicam, quicquid imbibit aut admisit, reddidit, Dysenteria nihilominus acriter instante. Omnis ergo spes curationis, in clysteribus abstergentibus atq; astringentibus residua esse videbatur: quos etiam nõ tantùm libenter admisit, sed & facile tulit: Sed quid fit? Quarto morbi die, subito remittit Dysenteria, excreata redeunt ad colorẽ naturalem, ingesta ventriculus bene fert: Verùm vires præter spem collabuntur, quæ ipsi ab initio statim morbi minùs rectè constiterant. Quinto die & ego accersor. Æger facie mihi occurrebat à naturali plurimùm immutata, pulsus erat maximè debilis: externa frigebant.

Obs. 42.

Consulimus in medium, ac quia cor nobis in præsentia potissimùm affici deprehendebatur, cordialibus unice intenti fuimus: oculo tamen altero ad malignitatem, quam tacitè subesse suspicabamur, directo. Quoniam verò noctes præcedentes omnes insomnes egerat, & somnum commodis remediis promovere studuimus: nocte sequente, quæ erat initium diei sextæ, valde inquietus fuit: nil dormivit, lipothymias incurrit. Accersimur ambo media nocte. Exhibemus medicamenta, cordis, ut dixi, corroborationi dicata: quib. subjunximus nonnihil narcoticorum, ut quiesceret, e. si enim non ignoraremus, ab horũ usu naturæ alias periculi nõnihil impendere, necessarium tamen atq; utile hic esse rati Thucididis consilium, dum inquit, δρῶντας τι κινδυνεῦσαι, hoc est agentes aliquid, vel periclitari. Item vulgatũ illud. Anceps remediũ experiri satiùs est, quàm nullũ. *Quibus enim alia ad salutem via præclusa est omnis, excepta una, eaq; dubia & periculi plena, necessarium esse arbitror, hac adversus pericula ire, inquit HEURNIUS l.3. praxi. general. c.1. sub finem. His ergò expeditis, tandẽ iterum abimus. Quievit per horas tres quatuorve, sed somno interrupto expergefactus lipothymiis iterum corripitur. Accersimur denuò, instamus iisdem quib. ante cordialibus, adhibitis insuper fotibus, extremorũ frictionibus. Interim inter nos convenit de usu lapidis Bezoar. Præscribimus igitur pulverem hujus, eique admiscemus margaritas, corallos rubros, & cornu cervinum, præparata. Exhibemus de hoc pulvere cum jusculo nutriente aliquid: post cujus usum, aliquo modo refectus putabatur. Post quinque alias horas iterum nonnihil cum syrupo acetositatis citri infundimus. Ab hujus demum usu post aliquot tempus hinc inde jactatur, delirat, manus livescũt, facies sudore frigido perfunditur, oculi caligãt, vox intercipitur: ipseque post horam tertiam à meridie, morbi die sexto, expirat.*

Ecquid ergò censes, clarissime FABRICI, vèrum esse illud Hippocratis oraculum, quod habetur l.6. Epidemiorum comment.3.c.27. Mutationes esse vitandas, nempe subitas & repentinas, *ut patet è 2. Aphorismo 51.* Omne enim nimium, naturæ inimicum; quod verò paulatim fit, tutum, cùm aliàs, tum verò, quando ab uno ad aliud faciẽda est mutatio, *inquit ibidem. Quæ etsi hoc loco potissimùm de mutatione, quæ à Medico per pharmaca instituitur, quemadmodum & illa quæ per diætam vel victum, ut monet 2. de ratione victus in acutis comment.2.c.18.21. & sequent. intelligenda sint, Tamẽ in genere de ipsis etiã mutationibus, à natura quandoq; factis, accipi debent. Hinc loco jam allegato.3. eandem sententiam generaliter protulit, ubi hæc verba leguntur:* Maximè mutationes eorum, quæ circa naturã nostrã habitũque contingũt, maximè morbos comittunt. *Neq; sane immeritò, quantum quidem ad præsentem casum attinet. Materia enim intercepta, ad nobiles partes, adeoq; ipsum cor præcipuè per μετάστασιν delata: omnium prædictorum symptomatum auctor extitit. Atque talem materiæ μετάστασιν præsentaneum afferre periculum, Galenus lib. de constitutione artis cap. 18. annotavit. Sed quid de prædicto Lapidis Bezoar successu censes? Ego quidem cum ab ipsius usu omnia graviora*

De lapide Bezoar.

Obs. 43. *viora facta fuisse viderim, hac inde conjicio: nempe ipsum cum materia maligna acriter quidē congressum fuisse: tamen cum natura lucta isti sustinendæ impar omninò fuerit, tandem naturam succubuisse.*

Addo adhuc unum. Dum enim tecum viverem, memini te ad aliquot Medicos de usu potus chalybeati in Dysenteria scripsisse, ipsorūq; de hoc medicamine judiciū expiscatum esse. Nam cū præter propriam experientiam, CRATONIS etiam suffragio, quod habetur in consiliis à D.D. SCHOLTZIO editis, cons. 201. edoctus esses, ab istiusmodi potus usu alvū turbari & laxari, hoc remedii genus aversari cœpisti: Verùm audi, quæ de hoc ipso hactenus observaverim.

Distinguendum enim omninò inter potum chalybeatum. Is enim qui à recente chalybe, quiq; nullam adhuc in aqua restinctiōem passus est, medicamentosus redditus, alvum movet; alter vero qui chalybe jam ante crebro in aqua restincto paratur, alvum sistit.

Ita decoctum hordei, quantumvis torrefacti, chalybeatum, potenter alvum citare deprehendes. Ego, si astringere animus sit, præstat primam aquam chalybeatam abjicere, & novam substituere, in qua chalybs ignitus restingui possit, vel illa etiam servata extinctiones multiplicare, adeò ut ad 40. aut 50. ascendatur.

Quod ipsum Mercatus etiam fieri vult in præparatiōe cujusdam medicamenti, ad obstructiones viscerum tollendas utilis, atq; illis exhibendi, qui alvo laxiore præditi sunt, ut habet libro secundo de recto artis Medicin. præsidiorum usu, capite septimo: atq; hæc hactenus ad te perscribere licuit; alia occasione, eaq; prima, respōsum ad observatiōem de uvula relaxatæ curatiōe certò accipies; affectus item mei parentis p.m. descriptionē aliàs à me exspectabis. Vale cū tuis feliciter, & à me meaq; cū tuis omnib. amicissimè salve. Dabantur GIESSÆ Hassorum properante calamo, die 18. Septembris Anno 1609.

OBSERVATIO XLIII.

De Aneurysmate.

Ad

Clarissimum atque Doctissimum virum

DN. D. MICHAELEM DORINGIUM, In Illustri Academia Giessena Hassorum Medicinæ Professorem longe celeberrimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

ANte paucos dies, Vir clarissime, literas tuas hîc Soloduri accepi: Per tres autem integros menses hîc apud nobilem virum Dn. JACOBUM WALLIER, ictu bombardæ gravissimè læsum, hæreo. Affectus fuit gravissimus & difficilis, omnia tamen, DEI beneficio, ad votum succedunt. In curatione multa pulchra & annotatione digna occurreruut, de quibus aliàs forsan plura.

Quæ communicasti de Aneurysmate, dysenteria & aqua chalybeata, meritò annotari debent. Nunc propter temporis angustiam, & quod schedas meas ad manus non habeam, ad integram epistolam tuam respondere mihi non licet, cupio enim T. Exc. observationem, de gravissima quadam dysenteria, communicare. De aneurysmate tamen nunc singulare exemplum occurrit, quod quia ad primam historiam epistolæ tuæ non malè mihi quadrare videatur, illud in præsentia tibi communicare non gravabor.

Obs. 43. & 44.

Anno 1606. quum Bernæ puero cuidam, ex nobili familia, calculum ex vesica extraxissem, & per mensem ferè integrum ibi manerem, peregrinum quendam in Xenodochio aliquoties unà cum clarissimo ac doctissimo viro Domino PAULO LENTULO, ejus Reip. D. Medico primario ac longè celeberrimo, invisi. Is aneurysmate, quod totam sinistram partem pectoris ad sternum & collum usque occupabat, afficiebatur. Pulsatio istius tumoris adeò erat magna ac vehemens, ut etiam vestimenta elevaret & exterius bellè conspici posset. Dolor nullus, maxima tamen respirandi, difficultas aderat, mansit ibi aliquandiu, nonnulla quinetiam remedia, tam interna quàm externa, ipsi à clarissimo viro Dn. D. LENTULO præscripta & adhibita fuere, frustrà tamen. Tandem domum reversus est, & qualisnam fuerit exitus, Dominus LENTULUS simul & ego ignoramus.

Nonnulli, quibus hoc genus morbi non satis cognitum fuerat, tumorem huncce incidissent; sed conatus eorum compressit Dominus D. LENTULUS, & rectè quidem: quàm periculosa enim sit apertio aneurysmatis, Dominus PARÆUS lib. 7. c. 34. exemplo ostendit. Observationem quam ego habeo de curatione Aneurysmatis, in tertia centuria videbis. Secunda enim jam dudum completa; & pro prælo parata est sed quia typographus, qui tibi notus, vigilias ac labores meos libenter omninò in suum commodum atq; utilitatem, meumque damnum converteret, exemplar tantisper supprimere constitui, donec aliquis alius sese offerat, interim si DEUS Opt. Max. vitam concesserit, tertiam quoque centuriam paulatim, ut & nonnulla alia parabo. Ante menses tres Paterniaci fœminæ tibiam abscidi, quæ & optimè convaluit. In operatione ista nonnulla annotatione digna, imò & in hujusmodi operationibus necessaria, (quorum in tractatu de gangræna fiet mentio) observavi. Vale vir clarissime, cum lectissima tua conjuge quam tecum, uti & clariss. virum DN. D. HORSTIUM peramanter saluto: Soloduri 10. Novembris 1609.

OBSERVATIO XLIV.

De aneurysmate ex incisa arteria, deque ejusdem compendiosa, ne dicam miraculosa curatione.

Ad

eundem virum clarissimum atque doctissimum

DN. D. MICHAELEM DORINGIUM, &c.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

OBservationem meam, de curatione Aneurysmatis, clarissime & multis nominibus charissime mi Domine DORINGI, jam dudum tibi promisisse profiteor, sed hactenus propter varias causas fidem meam liberare mihi non licuit: ne itaque moram ægrè feras, obnixè rogo, historia autem ita se habet.

Quidam

Obs. 44. Quidam NICOLAUS GESSEI nomine, Ludimagister in Vevlerans sub præfectura Morgiacensi ad lacum Lemannum, cùm anno 1604. propter scabiem ex humore melancholico ortam, sibi venam basilicam dextram à barbitonsore incidi curasset, arteria quoque simul compuncta fuerat. Unde paulatim Aneurysma exortum est, cui cum spacio mensis & ultra, medicamenta multa, (frustrà tamen) adhibita fuissent, Genevæ Medicos & Cheirurgos nonnullos in consilium adhibere coactus fuit. Hi cum rem in difficili esse, ac vix brachium servari posse, ipsi significassent, ad me Paterniacum venit mense Majo. Tum eo loci, ubi anteà venæ sectio facta fuerat, deprehendi tumorem, magnitudine ovum anserinum adæquantem, pallidum & utcunque durum, in quo pulsatio non tantùm digito persentiebatur, verum etiam oculis conspiciebatur: talis enim erat pulsatio, ut pulvillos & fascias circumpositas in altum protruderet. Brachium quoque extendi non poterat. Dolor tamen non erat adeò ingens nisi cum brachium extendere vellet. Ego, quum curatu difficillimum hunc affectum animadverterem, manum quidem admovere recusavi; precibus tamen ipsius commotus, curationem sic aggressus fui.

Curatio. Instituta primò optima victus ratione, applicatoque tumori duro emplastro nostro de cicuta, sequens infudi Enema. *Enema.*

R. rad. altheæ cum toto
fol. violar.
malvar.
parietar.
mercurial. an. m. j.
flor. chamomil.
melil. an. m. ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℔ j. colaturæ, dissolve benedictæ laxativæ ℥ j.
mellis mercurialis ℥ ij.
ol. communis ℥ iij.
salis p. j. Misce, fiat enema.

Postridie pro digestione humoris melancholici, qui in hoc corpore aliis prædominabatur, sequens Julapium exhibui.

Iulapium seu Apozema.

R. rad. lappatii acuti.
polypod. querc.
petrosel. an. ℥ j.
herb. agrimon.
veronicæ
cuscutæ
fumariæ
summitat. lupuli an. m. j.
trium florum cordial. an. p. j.
liquiritiæ rasæ &
uvar. passul. an. ℥ j.
sem. anisi ac
fœniculi an. ℥ ß.

Coquantur in sufficienti quantitate aquæ, ad consumptionem tertiæ partis. Hujus decoctionis colaturæ

R. ℔ j.
syrupi de fumo terræ &
syr. de epithymo an. ℥ ij.
aquæ cinam. ℥ j. ß. Misce fiat Julapium pro tribus dosibus, in aurora tepidè exhibendis. Concocta materia, corpus à pravis humoribus sequenti potione exonerare cœpi. *Obs. 44.*

R. decocti præscripti ℥ viij.
In quibus infundantur & macerentur secundùm artem

Potio purgans.

Rhabarbari optimi ℥ ij.
fol. senæ à stipitibus mundat. ℥ j.

In dimidia parte hujus infusionis colaturæ, dissolve
diaturbith cum rhabarb. ℥ j.
syr. rosat. solut. ℥ j.
misce, fiat Potio.

Altera die denuò haustum præscripti Julapii exhibui. Emplastrum quoque ex cicuta singulis diebus renovavi. Posteà in altera dimidia parte infusionis rhabarbari & senæ dissolvi

Alia potio purgans.

confectionis hamech ℥ j. ß.
extracti cortic. esulæ ℈ ß.
aquæ cinam. ℥ ß. F. potio,

quam tertio die post primam purgationem exhibui.

Medicamentum hoc, cum violentia quadam humores noxios tum infernè, tum supernè eduxisset & expurgasset, spiritum & sanguinem in aneurysmate contentum, ad interiora adeo revocavit, ut altera die nulla nobis nec appareret, nec sentiretur pulsatio, tumor quoque multùm imminutus conspiciebatur. Unde tum sequens emplastrum applicui.

Emplastrum.

R. emplast. diacalciteos ℥ ij.
pulv. mastich.
rosar. rubr.
myrtillor.
radic. symph. major. an. ℥ j.

Cum sufficienti quantit. ol. rosac formetur emplast. Posteà pulvillum, aut potius nodulum ex linteo multoties reduplicato formavi, & tumori imposui, fasciaque firmiter ligavi, idque in eum finem, ut tumor reprimeretur, & sanguinis vitalis, ex ipsa arteria in externã membranam dilatatam, influxus impediretur, atque his remediis brachium DEI beneficio brevi in integrum restitutum fuit. Sanationis hujus testes sunt, Nobilissimus & prudentissimus Dn. RUDOLPHUS AB ERLACH, pro tempore Præfectus Morgiacensis vigilantissimus, ac DN. JOH. CONRADUS ibid. Pharmacopol. exercitatissimus. multique alii cives Paterniacens.

Causa aneurysmatis. Cæterùm antequam finem hujus epistolæ faciam, de causa aneurysmatis aliquid addam. Duplici tunica arteriam donatam esse, Galenus de Anatomicis dissectionibus. lib. 6. testatur. Quarum exterior tenuis & mollis, ex rectis & obliquis fibris contexta. Interior altera ferè (eodem Galeno monente) quintuplo durior ac densior est; in aneurysmate itaque interiorem tunicam rumpi, exteriorem verò dilatati, verisimile est. In hoc autem viro etsi ambæ tunicæ, scalpello perforatæ essent, exterior tamen, quia tenuis & carni atque venis proxima, mox iterum coaluisse mihi videtur. Interior autem, cùm propter motum vehementem & continuum, nec non duritiem simul claudi non posset, sanguis paulatim per eam

De anat. dissectionibus l. 1. Vesalius l. 3. c. 4. Caspar. Bauhin. l. 2. cap. 23. And. Laurent. l. 4. cap. 8.

Obs. 44.

per eam in exteriorem tunicam influebat, eamq; extendebat. Credi enim vix potest (ut clarissimi FERNELII verbis utar) quod nonnulli comminiscuntur, in hoc affectu ruptam apertamque esse venam aut arteriam, si enim sanguis è vena aut arteria prosiliens, non amplius illis contineretur, mox corruptus putresceret: tumorque fieret generis diversi. Vidi ego civem Genevensem, cui ex aperta in brachio arteria, primò aneurysma, deinde inflammatio, gangræna & sphacelus, tandemque quoque mors supervenere, uti libr. de Gangræna & sephacelo fusiùs declaravi. Exterior enim arteriæ membrana, quia aperta quoque remanserat, & sanguis continuò efflueret, computruit, & prædicta symptomata excitavit. Atque hæc sunt, Vir Amplissime, quæ mihi de causa aneurysmatis, si non probabiliora, tamen verisimilia esse videntur. Tuam tamen hac de re sententiam summoperè videre percuperem. Vale vir Amplissime, & cum tuis feliciter vive diu. Raptim 10. Martii 1610.

7 pathol. cap. 3.

Observatio.

Ad

Clarissimum atque præstantissimum Virum,

Dn. GUILH. FABRICIUM HILDANUM,

Sereniss. Principis ac Domini, Dn GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hachbergensis &c. nec non Inclytæ Reip. Bernensis Medico-Chirurgum Ordinarium, Dn. & Amicum suum honorandum

MICHAELIS DORINGII D. Med. Vratislaviensis

Responsio Epistolica,

in qua agitur,

DE ANEURYSMATE,

Ejusque Essentia, Causa, & Signis, cum opinionum contrariarum refutatione.

QVòd nihil literarum mearum, CL. Dn. Fabrici, ab aliquot jam annis ad Te pervenerit, ideone id factũ Te suspicari oportuit, quasi in re aliquâ unquã à Te offensus sim? Cave, ista suspicio candidum Tuum pectus (quod equidẽ mei amantißimũ fuisse, atq; hodie etiamnũ esse, ac quoad ambo vixerimus, identidem futurũ esse, & privatis & publicis documentis didici) vel per febrim, aut somnum etiam tangat. Quàm acriter cũ morbo meo novimestri, diuturno pariter ac periculoso, mihi ante quadrienniũ decertandũ fuerit, ex Dn. Doctore Horstio, nostro communi amico, dudum sine dubio cognovisti, ipsiusque munere (ita enim fieri ab ipso petii) morbi illius Historiã & curationis seriem, una accepisti. Scripsi hoc eadẽ opera ad ipsum quoq;, excitus scilicet atq; excitatius Sennerti mei literis, quib. intellexi, & illũ ad suas responsum desiderare, adeoq; in eadem fortunæ navi tecum fluctuare. Ita nimirum fit, ut transportantiũ incuria, literæ utrinq; missæ frequentius intercipiantur ac pereant, quod mihi vel in vicinia aliquoties contigisse, nõ sine causâ doleo ac conqueror. Ut ergo certus sit, quæ & quot toto eo tempore, quo Bresla nunc vivo, Tuarum ad me pervenerint, age scito, primã prodiisse ex Arce Haseleck die 24. Octobra Anni 1612. secundã Lausanna die 27. Decembris Anni proximè sequentis: Tertiam, eamque novissimã, Giesenbachio Hassorum, die 28. Octob. anni decursi 1617. Ea vero quarum tam in secundis, quàm tertiis meministi, quoque præter alia de monstrosa varice observationẽ continuerunt, visa mihi non sunt. Excusatum igitur me habebis ultrò, quòd voto tuo rariores à me hactenus nactus sis.

De morbo suo

Obs. 44.

Epistolam illam de Hernia Uterina ante sexennium publicè tibi inscriptã, quòd tertiæ tuæ Observationum Centuriæ annectendam consuisti, ideoq; Clarissimo tuo jubare tenebrosam meam obscuritatem illustrare voluisti, gratias ago, quantas quidẽ à me proficisci unquã possunt, magnas: majores, quòd tam operoso, prolixo, & rerum Medicorum ditißimo responso eam dignatus es: maximas ipsa aget res Medica, quam ista operâ non parum locupletasti. Quæ autem pro dilatatione Peritonæi in Herniosis, apud prima, Tibi à me propositæ Quæstionis decisionem, produxisti fundamenta, meras demonstrationes sapiunt, ut vix videam, quid quispiam contra mutire vel poßit, vel ausit.

De peritonæi dilatatione.

Sed heus! Si solâ laxatione ac dilatatione Peritonæi Herniæ nascuntur: num existimas eas citra sectionẽ, tametsi per plusculos annos duraverint, sanari posse? Mihi id impoßibile non videtur, dummodò cõpetentia remedia, & accurata cùm ab ægro tum medente diligentia adhibeantur: nec Sarcocele aliqua cõplicetur. Et quid de illorum promißis statuis, qui citra Testiculi amputationẽ Hernias per sectionẽ sese curare velle ajunt? Ego istam operatiõem Artificem quidem diu exercitatũ, expeditum, prudentem, ac ut breviter dicam, Tui similem; ægrotum verò cordatum, vegetum, & tam re quàm nomine patientem requirere puto. Hac an tibi unquã hactenus tentata, aut tentanda deinceps sit, cognoscere aveo. Equidẽ vel me, in arduo isto negotio, pro meâ qualicunq; tenuitate, judice, si pars ad speciei propagationẽ inserviens, tali aliquâ administratiõe servari queat, Chirurgus inde non debitã duntaxat laudem promeriturus, sed & sui admirationẽ hominib. incussurus, nominisq; immortalitatẽ consecuturus est, quod insigni illi Taliacutio, per suam illam Auriũ ac Nasorum artificiosam (quanquam ægrotantibus molestißimam) restitutionẽ certißimè obtigit. Nũquid etiam illa Herniarum cura, quæ per cauteriũ instituitur, quamq; Costæus L. 2. de igneis præsidiis à c. 50. ad 54. usq; inclusivè è Paulo, Celso, Aëtio, & Albucasi describit, satis tuta est? nolo in eã diutius immorari recensenda: cum ex ipsis met Auctoribus eam petere poßit. Tuum saltem de ea judicium sive privatum, sive publicum, maturè videre gestio.

Quæstio 1. de Herniæ curatione citra sectionem.

Quæstio 2. de Herniæ cura per sectionem citra Testiculi amputationem.

Quæstio 3. de Herniæ cura per Cauterium.

De varice monstrosa rectè quoq; sentis, eaq; occasionẽ mihi luculentam suggeris, ut meam de Aneurysmate, ruptâne vel dilatatæ fiat Arteriâ, opinionem, jam ante plures annos Schediasmate peculiari privatim à me explicari cœptam, jam verò sub limam accuratiorem vocatam, hâc vice censendam ac dijudicandam Tibi exhibeam.

De varice monstrosa.

ANEURYSMA (ut à nominis appellatione initium faciam) Barbari Emborisma & sanguinis matrem appellant, recensente Fuchsio l. 3. Inst. Med. Sect. 1. cap. 26. Id omnes Galenum lib. de Tumoribus præter naturam c. 11. ceu Ducem secuti, Tumorum numero inseruerunt: quanquam si fortaßis ἀμφιβολογεῖν libeat, minus rectè. Nam etsi Tumorem aneurysmati complicari, nullâ ratione negari poßit:

Aneurysma non rectè Tumor dicitur.

Obs. 44.

possit: effectus tamen potius is est Aneurysmatis, quàm Aneurysma ipsum: quippe quod non nisi morbus in meatus Amplitudine, sive ut specialius exprimã, Arteriæ dilatatio definiri debet. Quod ut magis fiat conspicuum, in Aneurysmatis productionis modũ aliquantò diligentius ut inquiram, operæ aliquod precium me facturum esse existimo.

Aneurysma quomodo generetur secundum Galenum & alios.

Sanguine igitur arterioso extra Arteriam sub cutem effuso, id generari Galenus lib. de Tumoribus præter naturam cap. 11. lib. 5. Meth. Med. c. 4. Ægineta lib. 6. c. 3. & cum his tota ferè tam Græcorum quàm Arabum Medicorum Schola, publico consensu hactenus docuit, ut videre est apud Johannẽ Baptistam Sylvaticum singulari tractatione de Aneurysmate, quos & ipse sequitur.

Fernelius primus Aneurysmatis causam Arteriæ dilatationem statuit.

Unus Fernelius lib. de exter. corp. affectibus c. 3. primus doctrinã istã impugnavit, atq; Aneurysma Tunicarũ, Arterias constituentium, solâ distensione & relaxatione produci, sine pudore affirmavit: cui protinus adstipulatus est Wittenstenius, in forma Medicinæ c. 15. p. 317. in Scholio. In horum partes propendere & videtur Fallopius apud Trincavellium lib. 2. consil. 16. Valleriola lib. 3. loc. comm. c. 2. Vesalius apud Schenckium, lib. 5. Observ. 211. Et Paræus lib. 6. cap. 28.

Etsi verò Vidus Vidius parte 2. sect. 2. de curatione generatim lib. 6. c. 14. Aneurysma ab Ecchymomate in eo potissimùm discriminari dicat, quod illud Arteria, hoc venâ apertâ oriatur: mox tamen in eodem adhuc capite liberaliter concedit, quod & ipsa arteria nimiùm aliquando dilatari, & in iis aliquid varicũ instar fieri possit. Sententiã istam accurate explanavit Sennertus Quæstione Medicâ 15.

Author Definitionum Medicarum definivit Aneurysma, quod sit venosi vasculi relaxatio, aut spiritualis materiæ sub carne, per dissultationem sese diffundentis, distribuentisque dispersio.

Plateri opinio de Aneurysmate.

Platerus igitur Praxeos tractatu 3. cap. 3. p. 250. & cum eo Dodonæus inter exempla rararum observationum Medicarum cap. 57. media cuidam institerunt via, ut non semper ex solâ arteriæ dilatatiõe, sed frequẽtiùs (præsertim in externis partibus) à manifesta aliqua ejusdem apertione Aneurysma provenire, arbitrati sint. Tunc enim (verba refero Plateri) sanguis tenuis & spirituosus ex arteria erumpens, cutem in tumorem attollit, illicque sinum sibi format, in quẽ arteriæ eo fere modo, quo arteriæ in sinus crassæ cerebri membranæ naturaliter sese exonerare solent, præternaturaliter sanguinem cũ spiritu in Diastole effundendo, & in systole in se rursum rapiendo, pulsationẽ in Aneurysmate efficit.

Aneurysma nõ fieri arterioso sanguine sub cutem effuso ratio. I.

Verùm enimverò nec ruptâ & exesâ aliquâ in parte Arteriâ, nec per diapedesin rarefactis ipsius tunicis, nec reserato ipsius osculo (tot enim modis sanguinem è vasis ipsum continentibus effluere, Galenus monuit lib. 5. Meth. Med. c. 2.) sanguineq; arterioso sub cutem effuso Aneurysma excitari, hoc principio persuadere videtur, quod cutis color naturalis, ne minima quidẽ ex parte alteretur, sed sibi totus similis persistat, secùs quã in phlegmone, Erysipelate, Furũculo, Petechiis, Morbillis, Ecchymõate, Hyposphagmate, & id genus aliis; quæ sanguinẽ extra sua vasa elapsũ genitorẽ agnoscũt, fieri observamus.

Responditur Sylvatico.

Nec tollit difficultatem Sylvaticus, quando id propterea fieri opinatur, quod sanguis adhuc dũ in suo statu, tametsi extra proprium conceptaculũ sit effusus, sine ulla corruptione conservetur. Non enim dubium solùm, se omni cùm antiquitati, tum experientiæ communi adversum est hoc pronuntiatum.

Obs. 44.

Sanguis extra vasa statim corrumpitur.

Namq; apud Hippocratem libro 6. Apoc. 20. sic legimus: Si in ventrem sanguis præter naturam effusus fuerit, ut suppuret, necesse est. Quo loci Galenus in commẽto ventris quidẽ nomine quamcunq; cavitatem, sive manifestã: sive ratiõe solummodo contemplabilẽ subinnuit: suppurandi autem termino, latius extenso ipsius significatu, omnẽ sanguinis corruptelam, sive is videlicet suppuret, sive livescat, sive in grumos concrescat, accipiendum esse ait. Repetiit idẽ lib. 1. Prognost. comm. 42. ac lib. de atra bil. cap. 2. quo posteriori loco rubicundiorem è venis, flaviorem ferè ex arteriis profluere, utrũq; verò protinus simul ac vel è corpore exciderit, vel in ipso, quocũq; etiã in loco contentus fuerit, concrescere affirmavit.

II. ratio.

Atq; hinc nova mihi nascitur ratio, qua opinionem meam stabiliam. Si enim sanguis extra sua vasa rejectus statim corrumpitur, in Aneurysmate autem nullam corruptionem patitur, ut extra vasa nondum elapsus sit, consectarium est.

Sylvatici responsio ad præcedens argumentum.

Multi sanè momenti difficultatem hanc esse, fatetur ipsemet Sylvaticus, non tamen talem, quæ facilè solvi nequeat. Quippe rem hanc paulo diligentius consideranti, omniaque intimius inspicienti, idem sanguini huic ex arteria ad cutem effluxo evenire, sibi innotuisse, quod lacustri aquæ in ipsius lacus alveo, quanquã non fluat, sed quiescat, imputri permanenti. Id enim propterea fieri Philosophorum multos dixisse ait quod quæ assiduè ab ipso lacu educitur aqua, & vel à terræ rimis, vel à Sole indefinẽter ebibitur, ea à flumine, fonte, marive lacũ producente, multo cum fœnore subinde resarciatur, & ad illum transmittatur, ut hinc motũ quendã, aquæ secretiorem corruptionem impedientem, colligere liceat. Quod cum paludibus non eveniat, mirũ non esse, ut ipsarum aquæ, propter perpetuam quietem, & prohibitam eventilationem majori ex parte putrescant. Pari itaque aut certè non multùm absimilitatione diu imputrem putat in Aneurysmate permanere sanguinem: quoniam ob naturalem arteriæ pulsatiõnẽ, à causa præternaturali sine dubio auctã, & ob spirituosam sanguinis arterialis conditionem (arteriæ foramine illius ingressum minimè recusante) sanguis in hoc tumore sedulò fluat, & refluat.

Simile Sylvatici

Cui rei & inde nonnihil adjumenti accedere arbitratur, quòd is qui tumore isto afficitur, vanâ quadam evanescentis per compressionem tumoris delectatione allectus, illũ sæpius comprimat, hincq; effluxus sanguis cũ nõ effluxo misceatur, qui semel exilit aliàs intus permaneat. Quã unã etiã de causâ, ut nimirum sanguis in proprio loco magis contineatur, ingeniũ aliquod, tumorem assiduè comprimens parari soleat. Plausibilia equidem hæc sunt, & ad persvadendum nõ malè cõposita, præsertim si cætera, quæ idem Sylvaticus paulo antè de transsumptiõe sanguinis arteriosi intra ipsã arteria (sive Aneurysma fiat propter Arteriæ tunicarum διαίρεσιν ἢ ἀνάβρωσιν, sive earundẽ διαπήδησιν, sive deniq; osculorum ἀναςόμωσιν) disseruit, conjunxeris, atq; insuper fundamentum à Galeno l. 1. de simp. medic. fac. c. 12. suppeditatum, penitus examinaveris. Ait enim illic Galenus: arterias ubi sese dilatant, facultatis attractoriæ tam potentis esse, ut non aerem

modo

modo habitumq; attrahant, sed etiam quicquid trahi facile ac tenue sit, ad spiritalis essentiæ motum impetumque expeditè consequatur: adeò ut ab arteriarũ osculis in extimam cutim dehiscentibus, quicquid piperis ad exactissimum redactum fuerit pollinem, simul cum ambiente aere absorbeatur. Eodem spectant illa, quæ è Platero non ita diu prolata sunt. Satisfacias itaq; pro virili utriq; unâ eademq; opera.

Refutatur simile Sylvatici.

Ad simile igitur à Sylvatico productũ initiò quod attinet, ne illud omniũ similium naturam redolet, quæ est, quod nihil tam sit simile, ut non simul etiam sit dissimile. Namq; aqua illa lacustris, quòd in lacu non corrumpitur, nõ ea duntaxat causa est, quod per occultos terræ meatus, eosq; diversos, cùm affluat, tum defluat, adeoq; non eadem semper numero maneat, sed subindè nova aqua affluxu renovetur, ac redintegretur: verùm etiam quòd in lacu, tanquam proprio, & ut ita appellem, genitali solo ac loco hospitetur. Quo & illud momenti nonnihil cõferre potest, quòd aqua lacustris, ob substantiæ suæ nativã quandam bonitatẽ extra lacum in vasis aliis incorrupta satis diu asservari queat. Instituta igitur exquisitiore sanguinis arteriosi cum aquâ lacustri collatione, tantam deprehendo dissimilitudinem, ut non parùm mirer, rem istam à Sylvatico, viro herclè non contemnendi aliàs judicii, minùs profundè pensitatam fuisse. Fluat enim, refluatq; sanguis in aneurysmate: per eosdem tamen, non verò diversos, ut in lacu, id fiet canales. Aqua lacustris in proprio, uti dictum, consistit loco: sanguis per Aneurysma extra arteriam propulsus in alieno. Illa naturæ genio, etiam extra natale solum constituta, non statim corruptibilis: hic contra ad corruptionem maximè pronus.

Tacitæ objectioni respondetur.

Sed excipiat fortasis contra primam instantiam Sylvaticus, & opponat mihi locum Galeni ante citatum de arteriarum valida vi attractrice: & dicat, pari quodammodo ratione arteriam per systolem quidem sanguinem eructare, per diastolem verò vicissim absorbere) verissimam hanc esse de attractione & expulsione tam cordis, quàm arteriarum, doctrinam, publico ac communi medentium suffragio constat: qua ergò fide Platerus sanguinem cum spiritu in aneurysma per arteriæ Diastolem effundi, & per systolem intra arteriam iterum rapi dixerit non satis assequor: nisi forsan mendum textui irrepsisse, & Diastolem Systoles, atq; hanc rursum illius loco scriptam esse, suspicari liceat) qua sipho per styli diastolen, (liceat enim in re præsenti iisdem terminis uti) sive extractionẽ, liquorẽ vel per angustũ etiã orificiũ imbibit: per systolen verò sive impressionẽ denuò evomit.

Simile.

Sanè si per arteriarum ἀναςόμωσιν Aneurisma semper fieret, pauxillum suæ sententiæ objectiò ista patrocinari posset: Verùm cùm id vel nunquam, uti mox monstrabitur, vel rarò (quemadmodum ipse Sylvaticus confitetur, dum aliis quoq; causis arteriosi sanguinis profusionem adscribit) accidat, & ipsa facilè diluitur.

III.

Nam si per ἀναςόμωσιν sanguis in aneurysma ex arteria emittitur, & intra eandem recipitur, horũ alterutrum ut consequatur, necessarium est. Aut enim tumor ejusdem semper erit magnitudinis, adeoq; nec decrescet, neq; accrescet: aut in diastole quidẽ sorpto videlicet intra arteriam sanguine, totus evanescet: in systole verò vicissim emerget. Quorum utrumque non tantum falsum manifestè: sed posterius propter tantillam moram, quæ inter diastolen ac systolen intercedit, ac ferè momentanea est, nec non capillare propemodũ Arteriæ osculũ, planè impossibile.

Et ut maximè fluxum aliquem atque refluxum sanguinis particularem, ejus videlicet, qui arteriæ osculo vicinior est, concedam: quid tamen de illo fiet, qui ad Aneurismatis latera usque decurrit? Quo ingenio is, quin protinus alteretur, præservabitur? Cùm aliàs intra ipsasmet tam arterias, quàm venas contentus sanguis iste, qui ad ipsarum radices capillares detrusus est, reliquo in remotioribus ac cordi vicinioribus locis stabulante, crassior ferè ac frigidior ut plurimùm esse appareat. Quam alterationẽ non obscurè approbavit Sylvaticus, quando eum, qui sanguini suâ naturâ vaporoso arteriam egresso flatuum quippiam associari dixerit, fortassis non errare scribit, siquidem arteriarum sanguinem se ipso crassiorem & magis lentum sic fieri, Galenus existimaverit l. 2. & Haly cum Avicenna ex sanguine & ventositate Emborysma fieri censuerint, Paulus quoque spiritum adjecerit. Et quid mirum, extra arterias sanguinem facilè alterari ac corrumpi? Cum hoc ipsi vel proprio ac primario, vel à venis per ἀναςομώσεις quibus invicem communicant, transsumpto vitio, in Febribus intra ipsas arterias constituto, evenire experiamur.

Erudiri igitur à Sylvatico unicè exoptem, cur nõ in inflammationibus, sive eæ in internis, sive externis partibus subsistant, vel Aneurysma consequatur, vel sanguis ob reciprocum fluxum à corruptione defendatur? Nobis, qui contrarium statuimus, expedita suppetit responsio. Nimirum, vel propter arteriarum exilitatem, vel earundẽ à circumfusis corporibus, inflammatione affectis, compressionem & coarctationem; vel ipsarummet inflammationẽ; vel denique sanguinis in ipsam partis cavitatem profusionem Aneurysmatis productio locum non habet. Quæ postrema ratio alterum quoque dubium tollit. Nam ideò sanguis in inflammationibus corrumpitur, quoniam in alieno domicilio hospitatur.

Ad aliam objectionem Sylvatico respondetur.

Facilè etiam illi quæsito Sylvatici satisfacere possum, cur ii, quibus ob vehementem torturam arteriæ manibus adjacentes violenter dilatantur, Aneurysmate non corripiantur? Dilatatio enim ista secundum unam tantum fit dimensionem, nempe longitudinem: at in aneurysmate secundum omnes dimensiones in arteriam dilatari contingit: quanquam interdum vel pro arteriæ & vicinarum partium dispositione, vel sanguinis ac spirituum motus atque impetus diversitate, nunc longiora, nunc latiora aut rotundiora aneurysmata oriantur.

In Aneurysmate secundum omnes dimensiones arteria dilatatur.

IV. ratio.

Ob quod figurarum aneurysmatum discrimenè Sylvatico vicissim quæro; cur, si extra arteriæ corpus sanguis elabitur, certis limitibus aneurysma circumscribatur, nec longè lateque protendatur; sed ipsi arteriæ rectà insistat, & maximam partem figuræ sit oblongæ; qualia etiam fuerunt illa, quorum unius historiam ego aliquando ad Te, quæque tumet observasti, & Tuarum observationum Chirurgicarum Centuria 3. Observ. 43. ac sequenti inseruisti. Equidem sanguinem perinde atque in Ecchymomate, post contusionem aut venæsectionem orto, hinc inde, propter majorem, quâ præ venoso sanguine gaudet, tenuitatem & mobilitatem spargendum, vero inprimis videtur consentaneum.

Obs. 44.

Sed obtendet proculdubio Sylvaticus Platerianū sinum, atque eo missile hoc telum excipiet. Ut ut fecerit, causa tamen suæ parum auxilii reperiet. Quæsiero enim rursus: quomodo iste sinus intra suos cancellos & septa ita cogere possit arteriosum sanguinem, ut ultra eos non feratur, & hinc inde prorsus evagetur? Remanet igitur pristina difficultas.

Platerus refutatur.

Nec adstipulor Platero, dicenti; cutem illi sanguini esse loco arteriæ, & hic propriè simili modo in Aneurysmatis sinū arteriam sanguinem præternaturaliter ejaculari, quo in crassa cerebri membranæ sinus arteriæ sese exonerare soleant: quæ fortassis Sylvaticus pro redarguenda alterâ meâ, ipsius simili apposita instantia, etiam usurpare queat.

Nam si cutis arteriæ vicem sustinet, quâ quæso ratione sanguinē, qui proprii domicilii parietes effregit, cohibebit, quo minus per patentiores ipsius pores erumpat, imò quâ facultate pulsifica aneurysma movebitur, quo modo cordis motui motus ipsius exactè æquabitur, si pulsandi vis à corde non nisi solis arteriis per ipsarum tunicas influit, ut ad unum omnis saniores Medici statuunt. Numquid sanguis ex arteriæ osculo recenter expressus tantarum poterit esse virium, ut totum eum, qui in sinu isto (ut cum Platero interim loquar) asservatur protinus impellat? Profectò etiam viciniorem movendo satis eum esse facilè largiar: tamen quomodo universo tam regularem motum impertiri possit, non video. Etenim vicinus commotus, commovebit sibi vicinū, hic rursus proximum, & ita deinceps reliquis reliquū, donec continuata successione ad ultimum perventum fuerit, vel vis motrix planè evanuerit, ut videre est in aqua per rei cujuspiam illapsum agitata.

Arteria igitur adhuc integra sit oportet, si aneurysmatis motus cordis motui respondere debet. Arteriæ itaque loco sanguini cutis nullo pacto esse potest. Corruente autem hac, de cutis respectu arteriæ vicaria opera, opinione, corruet simul & illud, quod sanguinis in alienum locum emissus, integer ac salvus, quandocunque etiam temporis spatio id fiat, permanere valeat.

Quomodo Arteriæ in sinus duræ matris se exonerent.

Deinde arterias cerebrales quod spectat, alia longè ipsarum exonerationis sanguinis est conditio: Quippe illæ in sinus duræ matris naturaliter dehiscunt: hæ in aneurysmate præter naturā (salva scilicet adversariorū hypothesi) reseratæ sunt. Adhæc, illæ sensim & in competentem locum sanguinē blandè deponunt: hæ ἀθρόως confertim & impetuosè in locū à natura non destinatum sese exonerant. Quis igitur miretur, hunc corrumpi, illum minimè? Desiniat etiam Platerus in reciproca illius sanguinis epotationis & revomitionis occentu molestus esse, cum in ea nihil præsidii per præcedentia ipsi sit relictum.

V. Argumentum.

Ordior ergò novam Adversarios premendi telā & nulla planè, sive per ἀναστόμωσιν, sive διαπήδησιν, sive διαίρεσιν vel ἀνάβρωσιν, facta arteriæ apertione, aneurysma posse produci, ratione generali porrò sic probo: Si proprium & inseparabile, & in quo uno ferè Medicos antiquiores, cùm Græcos tum Arabes acquievisse, ipsemet testatur Sylvaticus, aneurysmatis signum est, ut per compressionem, non solùm ut in Oedemate fieri assolet, retrocedat; verùm etiam planè evanescat, atque in hac una maximè re patientibus vano cujusdam delectationis sensu illudat, veluti Sylvatico placet: integra, non vero aperta arteria ut id oriatur, necesse est. Nam si secus sit, dic amabo Sylvatice, qua vi sanguis per angustum, quocunque etiam modo factum ostium, propelli atq; in arteriam regredi possit? Quin & hunc modū mihi expedi, cur in inflammationibus, contusionibus, & cæteris affectibus, propter humorum extra vasa profusionē, natis, id factu sit impossibile? Si enim posita causa in actu, ponitur affectus: quid impediet, quò minus & hic eadē humorū depulsio per solā compressionē promoveri queat? At quantæ operæ sit, affluxū compescere, inflammationē præcavere, suppurationē declinare, eandē, si hoc fieri nō permittatur, accelerare, pus foris dissecta cute evacuare, in Ecchymomatibus lividū sanguinem discutere, eccui notum non est? Certè sanguis iste in arteriā ex aneurysmate regressus, acriùs urget Sylvaticum, quàm eos, qui dilatata duntaxat arteria aneurysma gigni profitentur. Si enim adhuc dum arteriæ tunica sanguis coercetur: numquid res magnopere stupenda fuerit, si compresso aneurysmate sanguis per utrumq; arteriæ naturale ostium, ex utraque parte ipsi constitutum, in ipsam arteriam regurgitet? Finge enim tibi utrem, in quem ex utroq; latere canalis inseratur, cujus beneficio humor aliquis in ipsum influat. Quod si utrem humore gravidum compresseris, qua data porta in utrumque tubum humorem retrocedere oculorum testimonio convinceris.

Simile.

In grandiori Aneurysmate pulsus non deprehenditur.

Interim hoc diffiteri nolo, quod in grandioribus Aneurysmatibus nec pulsus deprehendi, nec sanguis per compressionē intra arteriā vicissim propelli soleat. Non tamē propterea solùm id accidit, quod vel sanguinis major in iis contineatur copia, quàm quæ pristinis arteriæ receptaculis coerceri iterum possit, vel jam in thrombos is concreverit, ut Paræus censuit loco allegato: verùm etiam alia de causa. Nam cum virtus unita fortior sit dispersa, fieri facilimè potest, ut pulsus in arteria latissimè distenta non sentiatur: deinde cum notum sit, vasorum orificia angustiora à liquore majori copia affluente, promptissimè obstrui: num res nova futura est: si sanguis ad ostia contractiora per compressionem detrusus, in arteriam retrocedere nolit?

Audiendus tamen Sylvaticus, & quibus fundamentis regressum sanguinis adstruere conetur, vidēdum. Orditur autem ab ea arteriæ apertione, quæ per διαίρεσιν vel ἀνάβρωσιν procuratur. In illa igitur sanguinē facilè repelli posse, ex naturali arteriæ compositione, sive structura, se ostensurū confidit: quandoquidem cum alibi, tum imprimis lib. 7. de administrationibus anatomicis cap. 5. Galenus doceat, quod vena peculiari constent tunica, duabus arteria, exteri sanè, qualis vena est, & in interiore, crassitie alterius ferè quintupla, crassa duraq;, ceu cutē quadam interna superficie continente, tela araneorum manifestè persimilem, in magnis arteriis adeò cōspicuam, ut ipsam nonnulli tertiam arteriæ tunicā statuerint: quarto verò alia peculiaris existit nulla, sed veluti quibusdā venis, ita quoque arteriis obhærescat, & circumtendatur membrana tenuis, contegens, affirmans, aut connectens ipsas vicinis particulis, quod maximè in ima quidem septi regione à peritonæo, in superiore verò intra thoracem à membrana costas succingente, accidat. Duritiem itaq; & crassitiem tunicarum in causa esse opinatur, ut, tametsi arteria vulnerata sint, vulneris tamen labia non

conci-

Obs. 44.

concidant, sed tantoperè dehiscant, ut digitis compressum & ad illas repulsum sanguinem iterum recipere aptæ sint. Quæ etiam causa sit, ut Galeno lib. de usu Puls. cap. 6. teste, arteriarum tunicæ in demortuo etiam animali invicem dissideant.

Quòd si per ἀναςόμωσιν Arteriam aperiri contingat, receptionem istam promptiùs sine dubio absolvi credit, cum, eodem Magistro nostro, lib. 1. de simpl. med. fac. cap. 12. dictante, arteriæ osculum cuti ipsi quàm maximè adhæreat.

Per διαπήδησιν genito aneurysmate, ut sanguis propter compressionem retrocedere valeat, multos quidem hactenus ignorasse: sed si rem istam paulo attentius consideravissent, arteriam ita nonnunquam rarefieri posse, ut quâ ratione sanguinem tenuiorem adhuc redditum, permeare, & sub cutem effluere, eâdem etiam (non mutatum tamen) compressum intra se reverti patiatur, facilè intellecturos fuisse, ait. Rarefieri autem arteriam nunc à causis calidis, nunc à causa aliqua externa, contundente ac distendente, statuit: cui si sanguinis tenuitas fortè fortunâ conjungatur, longè faciliorem esse exsudationem. Atque hæc sunt, quæ pro asserenda Arteriæ reseratione commentus ac commentatus est Sylvaticus. Mearum est partium, ut in ipsorum examen aliquid operæ ac laboris insumam.

Refutatur iterum Sylvaticus.

Arteriarum igitur structuram naturalem, atq; interioris tunicæ crassitiem & duritiem quod concernit, etsi propter coalitus difficultatem ad emittendum sanguinem tenuiorem ac spirituosiorem labia hiare, non difficulter concedã, attamen ut ea ad eundem per compressionem recipiendum æquè pateant, non animadverto. Etenim tantæ non sunt duritiei arteriæ, ut pressæ instar ligni subrigidi nullatenus cedant. Hoc enim inflammatio, abscessus, & scirrhus manifestè redarguunt: à quib9 si ius circumfusa corpora afficiantur, Arterias comprimi ac coarctari, rectissime scribit Galenus lib. 2. de caus. Puls. cap. 2. Si ergo compressa cedat arteria, ecquid quæso fieri prohibuerit, ut ab opposito ipsius latere ostium, per quod sanguis regredi debebat, obstruatur?

Deinde, cum exterior quâ constat Tunica, venarum tunicis par sit, harum quoq; ad instar post acceptum vulnus facilè coalescet, & arteriosi sanguinis, pari ratione qua venæ venosi in varicibus, effluxum compescet. Ad quam rem non parùm auxilii conferet communis illa, quam certis quibusdam in locis arteriis circumtendi, paulò ante è Galeno dictum est, membrana. Quæcunque igitur aneurysmata arteriæ sectionem sequuntur, in iis vel neutra, vel interior saltem tunica dehiscit, exterior autem coaluit: quemadmodum quoq; sentis Centuria 3. Observ. 44. Facessant ergò ocyus quicunq; cum Platero aneurysmatis post sectam arteriam orti exemplo, nostram sententiam labefactari credunt.

D. Döring. adstipulatur illi rationi, quæ habetur in Centur. 3. de Aneurysmate.

Porrò, si per ἀναςόμωσιν arteria reseratur, tametsi sanguinem expeditiùs recipi sibi persuadeat Sylvaticus: mihi tamen non æquè facilè persuaserit. Arctissime enim arteriæ osculum ipsi cuti adhæreat licet, ipsaque arteria quamvis validissimâ vi attractrice gaudeat, ne sic tamen unquam aneurysma ullum proveniet. Regero enim ac repeto illa, quæ suprà adversus ἀναςόμωσιν produxi objecta: quibus si satisfecerit Sylvaticus, dissolvat & ista. Nam etsi illa sufficere poterant, ut nullum aneurysma per arteriæ ἀναςόμωσιν fieri crederemus, locus tamen, in quo potissimũ oriri conspiciuntur, idem luculenter demõstrat. Oriuntur quippe illic utplurimum, ubi magna & capacia vasa transeunt. Quid? quòd aneurysmata propter Procatarctica alicujus causæ (quales sunt, cantus, clamores, tubarũ inflationes, partus difficiliores, & hujus sortis aliæ plures) majorem impetum, arterias distendentem, nasci contingit, per has enim sanguis ac spiritus adeò exacerbantur, ut ad locum, in quo paulò amplior arteria latet, ceu turgidi ac furibundi confluant, ibidemq; exitum quærentes, portâ quâ erumpunt, denegatâ, arteriæ latera premant, quatiant, distendant, atq; non aliter ferè, quàm multus ac copiosus spiritus utrem aut vesicam, sic isti arteriæ corpus in grandiorem molem dilatent.

Aneurysmata quo in loco fiant.

Concedit hoc Platerus liberaliter, cùm loco nuper allegato, tum ejusdem operis Tomo 1. pag. 563. ubi interno aneurysmati, per solam arteriæ distensionẽ producto, cordis illum palpitantẽ motũ, qui tam diu durat, donec hominẽ tandem conficiat, acceptum refert. Non parùm ergo miror, quod idem eandem ob causam in externis partibus id fieri negaverit.

Adhæc exponat mihi velim rationem Sylvaticus, cur Priapismũ ob arteriarum ora immodicè patentia nonnunquã excitatum, ut Galenus docet lib. 6. de loc. affect. cap. ultimo, Aneurysma non consequatur? Præterea, si propter venarum ἀναςόμωσι. cuidã singulis mensibus ex hypochondrio dextro sanguis tanto impetu, ac si vena illic incisa fuisset, ad libræ unius pondus emanavit, nullo (postquam sanguis natura sponte substitit) apparente egressûs vestigio, Benivenio de abd. sanat. causs. cap. 4. & Hollerio inter rara, numero 3. testibus: Si idẽ, ut est apud Saxoniam lib. 3 pract. cap. 36. nobili cuidam Patavino, cui aliàs per venas hæmorrhoidales fœculentus sanguis expurgari solitus erat, per scrotum, nullo item transitus relicto indicio, in maxima copia profluxit: Sique Moniali cuidam insigniter terrefactæ, ut & alii cuidam viro, ex omnibus corporis meatus sanguinẽ hinc inde erupisse, ex Florentini Leudani Martyrologio. & Caspari Wolffii testimonio recenset Schenckius lib. 3. part. 2. Observ. 56. & 57. quin idem & in aneurysmate, reclusis scilicet arteriarum osculis, à tenuiore & spirituosiore sanguine eveniat, causã nullã video.

Per διαπήδησιν Aneurysma fieri nõ potest.

Deniq; per διαπήδησιν genitum aneurysma quod attinet, næ ejus productio omni saniori rationi bellum indixisse videtur. Sive enim per contusionẽ sive distensionem promoveatur, quomodo Ecchymosis evitari possit, planissime nescio. Nec hariolari queo, qui fit possibile, ut ii quibus propter crudeliorem torturã arteriæ in brachiis violentissimè distẽduntur, Aneurysmate neutiquam corripiantur. Quia & illud me ignorare ingenuè confiteor; cur tenuis, levis ac mobilis sanguis per arteriarum tunicas, naturaliter crassas, densas, ac undiquaq; constrictas, ut loquitur Galenus lib. 6. de usu partium cap. 10. transsudans, per cutem, poris atq; elabendi meatibus multò opportunioribus præditam, non extillet? Numquid causa rarefaciens, si externa præsertim fuerit, cuti parcet, ac solas arterias afficiet? Sanè non me latet, findi quandoq; ab ictu cranium, frangi ossa, foris illæsa cute. At hæc dura sunt, ictui cedere nescia, quod in arteriis usu non venit. Quæ de facilitate regurgitationis, compressi sanguinis affert Sylvaticus, diruto ipsius fundamento, per se corruunt. Et providè addidit, sanguine,

Obs. 44. guine, si retroducere debeat, non mutatum esse debere. Nam si crassior evasisset, non penetraret. Ast facile ipsum mutari, suprà, uti spero, evici. Quoquoversum itaq; se vertat Sylvaticus: elabendi tamē occasionem (si quid ego judicare valeo) vix reperiet.

In sectione, quod Platerus quærit effugium, exigui etiam momenti est. Etsi enim sola cute dissecta sanguis protinus erumpere videatur: idcirco tamen fit, quòd vel arteriæ tunica attenuata, cuti quàm arctissima conjunctione adhærens, vel statim una opera simul vulneretur; vel vulnerata cute à sanguinis copia atq; impetu majore disrumpatur. Priusquam verò Sylvaticum ac Platerum dimittam, istud adhuc coronydis loco ex illis quærere allubescit: quam nimirum causam esse putent, quòd aneurysma, si ipsius origo sanguinis sub cutem effusioni assignanda sit, in ingentem denique magnitudinem non excrescat? Tantum enim per Diastolen arteriam resorbere, quantum Systole effudit, res est fidei omninò dubiæ, ut è superioribus liquet.

Definitio Aneurysmatis Sylvatici. Ergò ut tandem disputandi finem faciam, Sylvatici Aneurysmatis Definitio, quâ id Tumorē à sanguine calidissimo, tenui, vaporosoq;, ex arteria sub cutē effluxo, productū ait, proba non est. Præterquam enim quòd genus, uti sub initium statim monui, incongruū est: modus quoq; generationis vitiosus existit. Tantum itaq; abest ut per ipsam omnes circa Aneurysma orientes difficultates solvantur (quod à verâ definitione fieri debere, ex Aristotelis lib. 4. de physico auditu cap. 4. textu 31. ipsemet professus erat) ut plures ac majores per ipsam potius excitetur. Nostra igitur verior est: cùm ipsius opera ac beneficio omnes difficultates, quæ cum numero plurimæ, tum pondere gravissimæ fuerunt, facilè, mea quidem opinione, superaverim. Duo adhuc pro colophone subjungo πορίσματα. Primum est: Non rectè à Mercato

Error Mercati. dictū esse Tom. 1. lib. 3. parte 3. clas. 2. art. 2. dist. 26. quòd in omni quidem Aneurysmate adsit arteriæ extensio, sed non in omni extensione Aneurysma, nisi ruptura conjungatur. Ab extensione enim quæ secundum omnes fiat dimensiones, non autem arteriæ rupturâ, formari Aneurysma, satis superque hactenus demonstratum est. Particularis itaq; duntaxat per causam & effectū, est definitio: quando Aneurysma internæ arteriarū Tunicæ solutionem, & exterioris pulsativā at tumorosam extensionem dixit.

Error Steghii. Alterum est, minus quoque verè à Steghio lib. 8. Medicinæ Practicæ cap. 34. (cui fermè assentiri videtur Vidius, dicto suprà loco) cum aliis Aneurysma distingui in venosum & arteriosum. Venarum enim extensio varicem; Arteriarum verò Aneurysma parit, Medicis probatioris notæ censoribus.

Conclusio. Habes igitur hic, Cl. Dn. Fabrici, meam, quam cognoscere desiderâsti de Aneurysmatis generatione opinionem. Tuum fuerit, ei accurati tui judicii limæ nitorem aliquem addere. Quod ut facere haud graveris, aut dedigneris, pro veteri nostra necessitudine etiam atq; etiam te rogatum volo.

Cæterùm essent plura de quibus ad te, sumpta videlicet occasione Epistolica, ad meas de Hernia uterina literas, quam ternis illis mihi redditis Epistolis, scribere possem, nisi cùm tempori ac tuis negotiis parcendum, impræsentiarum censerem, tum disputatio hæc longius, quam initio speraverā, jamdudum protracta foret. Sed de iis deinceps nonnihil disserendi fortassis dabitur locus. Tu interim cum tuis bene vale, à nobis salve, ac me amare porrò perge. Dabam Bresla die 2. April. Anno 1618.

OBSERVATIO XLV.

De Gangrana, post hemicraniam in pede oborta; ubi etiam an pruna & uvæ recentia dysentericis conveniant, declaratur.

MICHAEL DORINGIUS D. & in Illustri Academia Giessena Hassorum Medicinæ Professor ordinarius,

GUILHELMO FABRICIO HILDANO S. P. D.

QUas tu, Clarissime Dn. FABRICI, die 20. Apr. Basilea ad me perscripsisti, eas tādem die 6. Augusti ad me pervenerunt. Qua sanè culpa, ego quidem nescio. Verùm quod in proverbio dicitur, sat citò, quia sat bene. Cumq; ad proximarum mearum literarum duo capita satis prolixè responderis, nec ego quod posteriori addendum censeam, facile aliquid inveniā; priori tamen, quo periculosum in brachio venæ sectionis exemplū describis, quin simile quid reponerem, præsertim cùm me satisfacturum proxime promiserim, facere non potui. Pastor enim ille septuagenarius, de quo nuper etiam ad te, An. superiore, messis tempore in agro horrore ac frigore corripitur, qui tamen calor febrilis non subsequitur. Ab hoc tempore aërem frigidissimū neutiquā ferre potuit, sed vel coactus sub sole versari, vel in calido hypocausto semet continere. Accessit hemicrania sinistra, oborta corporis extenuatio. Perstiterunt hæc symptomata trimestri spatio. Posteà è capite materia quædam per sinistrum latus ad pedem sinistrum rectà defluxit, eumque totum occupavit, ac intensissima gelu specie imbuit. Quæ res cum ipsi non tantùm insolens, verùm etiam molestissima esset, de ejus amolitione quamprimùm cogitavit. De aliorum itaq; consilio pedem primitus fovet, in fæcum vini & aquæ communis dulcis partibus æqualibus calefactis. Nil verò profecit; inungit ergo pedem oleo spicæ ac similibus oleis calefacientibus. Adhibet fotus alios, calefacientes & digerentes; sed similis semper successit. Post duas igitur septimanas cum moræ molestiæque pertæsus esset, Cheirurgum quendā vocat Grumbergens. hominem, docente eventu, ut satis truculentum, ita negligentem. Rogat, ut in summo pede venam sibi incidat. Cum autē Cheirurgus sub vesperā advenisset, & ob senium minus valeret oculorum acie, venam non tetigit. Quo facto sectionem repetit; sed nec tum sanguinis quicquam effluxit. Hoc viso tot in circulum sectiones instituit, ut denarium numerum excesserint. Instituisset plures, nisi æger præ impatientia renuisset. Quid fit? Coalescit quidem maxima vulnusculorum pars, verùm bina vel terna à coalitu abhorrent. Incipio cutis vicina rubere, dolere, tumere, summa inflammatione corripitur. Accersitur denuò Cheirurgus. Is, nescio quid, loco dolenti de magmate, (ut mihi ab ægri filio narratum,) quod post olei lini expressionem relinquitur, imponit. Abit, negligit ægrum, nec per bene multos dies revertitur. Interim inflammatio in gangrenam vertitur, quam, quia negligentius tractata, sphacelus subsequitur; qui primum minorem

Obs. 45.

norem digitum, mox reliquos ex ordine depastus est. Chirurgus dum digitum minorem sphacelo interiisse videret, resecuit ipsum, sed qua fuit inscitia, in parte corrupta. Cum itaq; de fomite sphaceli nonnihil reliquisset, nec latius serpendi occasionem ipsi præcidisset, reliqui item digiti ad unum omnes, uti dictum depasti, & simili imperitia resecti. Quo factum, ut totus pes ad talum usq; sphacelo tandem corriperetur; crus verò ad genu usq; multùm contabesceret. In maximo ergo periculo ipso agro, Cheirurgo verò (qui alterum se multò imperitiorem demum sibi adjunxerat) summa anxietate constituto, ego accersor, ut quid ratum sit de amputatione tibiæ, judicium coram exponam. Rei itaq; omni, ut à me modò exposita, ab ægro audita, sphacelo viso, virium ægri constantia deprehensa, ægri voluntate imo prece cognita, (nihil enim nunc sibi præter intolerabilem fœtorem æquè esse molestum dixit) suadeo ut tibia sub genu amputetur; perpendens illud Hippocratis oraculum, quod habetur lib. 1. Aphor. 6. dum extremis morbis remedia exquisitè extrema opponere jubet: præsertim cùm authore Celso lib. 7. cap. 33. nihil intersit, an satis tutum sit præsidium, quod est unicum; spesq; dubia certa desperatione potior sit, ut idem Celsus loquitur alibi. Ad operationem postquam ventum, hîc tu vidisses hominis truculentiã, hîc imperitiam in locando ægro, alliganda firmanda & abscindenda tibia, truncoq; obligando. Crede mihi, ni Deus gratia & clementia sua operationem istã direxisset, non mirum profectò fuisset, si æger ætate aliàs provecta, inter manus, ob tantam moram, expirasset, sed tantum abfuit ut hoc veniret, ut nec animo vel tantillum linqueretur. Præscribo confortantia: impero victum convenientem; dico Chirurgis, quid ab ipsis fieri debeat, ecce verò inflati fuerunt superbia, quaque turgidi inani scientia persuasione, monita mea spernunt, ægrum negligentius visitant, atq; ita novo sphacelo truncum etiam in latere sinistro infici patiuntur. Petit æger denuò meum consilium, do tale, quale in tractatu tuo de gangræna & sphacelo legitur. Sed quid Cheirurgi? contemnunt id prima facie, quasi ipsos experientia dudum meliora docuisset. Verùm an ea docuerit, casus mehercle præsens testis esse potest. Quia verò cùm æger, tum liberi, uxor & amici, instanter urserunt, ut meum consiliũ sequerentur, spospondèrunt tandem se secuturos, verùm qua fide, jam dicam. Nam cum uterq; palàm quidem fidem pollicitus esset, clam tamen alter alteri in aurem inspirasse dicitur hæc verba: dicamus sanè nos facturos, quæ voluit Medicus, possumus tamen interim nostro arbitratui nostris uti, si non successerit, nobis imputari non poterit.

Chirurgorum quorundam malitia notatur.

Ecce quæ iterum malitia? quæ pertinacia? Nisi igitur & hac in parte Deus vicissim suâ gratiâ ægro adfuisset, & sponte quasi sua natura, quod corruptum erat à sano secrevisset, Cheirurgorum certè opera id nequaquam effectum fuisset.

Sed quid amplius fit? primo passi fuerunt carnem in apice trunci à pure negligentia sua depasci, ut postea ab ea radii truncus tegi non potuerint, sed coacti sint, de novo à radio nonnihil serra decutere. Deinde os, qua parte sphacelus in trunco obortus erat, etiam corrumpi passi fuerunt, de cujus restitutione cum unicè dubitarent, tandem meum consiliũ implorarunt, rogaruntque, utrum illam cauterio actuali, vel alia via tentare deberent? Rejicio cauterium, & præscribo pulverem tum ex aliis, tum præcipuè euphorbio: cujus usum salutarẽ fuisse, filius ægri ante festum Pentecostes mihi coràm narravit.

Obs. 45.

Hac igitur historia est, quam ideò tibi prolixius delineare volui, ut Cheirurgorum nostrorum imperitiam, fastum & negligentiam apertiùs detegerem, testarerque quanti intersit multos cum in his tum aliis regionibus tui similes haberi. Quid enim alibi fiat, res item loquitur.

Problema 1.

Ex hoc autem casu jucunda quædam problemata erui possunt. Primum est, cujus natura fuerit humor ille, qui in pedem delapsus? Tu pituitosum fuisse sine dubio dices; Pituita enim præ aliis humoribus frigidior. Ac cum pituita unius naturæ non sit, sed alia dulcis, alia salsa, alia acida, alia vitrea, quæsierim ergò iterùm, quæ pituitæ species malũ hoc excitarit? Vitream fortassis accusabis, cum ab hac etiam inæqualitatem frigoris & caloris in febre epiala, in una eademque parte existentem, vulgò deduci soleant, verùm quomodo vitreus iste, crassus, & glutinosus humor tam subitò è capite sub cute ad pedem usque devolvi potuisset?

2. Secundum est, cur fotibus & inunctionibus calefacientibus ac digerentibus, æger nihil profecerit?

3. Tertium est, utrũ à vena in pede secta, (si pro voto sectio successisset, hoc est, si venâ sectâ sanguis ritè effluxisset) ægro levamen aliquod sperandum fuerit?

4. Quartum est; cur plura vulnuscula coaluerint, duo vero vel tria saltem illa coalescere noluerint? Nil addo de magmatis impositione; nil de abscisis digitis in parte corrupta, nil de aliis. Hoc saltem addo, & rogo, ut ad proposita quatuor problemata proximè respondere velis.

De prunis & uvis in dysenteria.

Respondeo verò & ego ad tuum problema, idque brevibus; quæris quid sentiam de Medico-Cheirurgi cujusdam paradoxo, quo ostendit & contendit, prunorum crudorum & uvarum maturarum esum, eumque copiosum, & ad satietatem usque institutum, in dysenteria esse utilissimum. Ad hoc autem paradoxon stabiliendum ratione utitur (quantum quidem meminisse possum) & experientia. Rationem ita informat: Pruna & uvæ laxando alvum, acres humores, dysenteriam excitantes, æquè ac myrobalani & rhabarbarum tostum educunt, ergò prunorum & uvarum usus in dysenteria minimè improbandus. Experientiam verò propriarum filiarum prætendit, quæ dysenteria correptæ, usu prædictorum fructuum cum emolumento ad satietatem usque semet ingurgitarunt.

Rationem itaque quod attinet, respondeo ad Majorem, quæ deest, & ita formanda:

Quodcunque alvũ laxando, acres humores dysenteriã excitãdo educit, illi[us] usus minimè improbãdus. Vera enim hæc propositio non est, nisi ita corrigatur.

Quodcunque alvum laxando, acres humores dysenteriam excitantes educit, vi roborandi facultatem intestinorum recentricem pollet, nec causæ morbificæ amplificationi convenit, illius usus in dysenteria non est imbrobandus.

Atqui (ut etiam ad minorẽ respondeã) pruna & uvæ alvũ laxando, acres quidem humores aliqua ex parte videntur educere, sed nimia facultate humectandi vim intestinorũ retentricẽ labefactant, excretricẽ roborant, secus quam à myrobalanis & rhabarba-

Obs. 45. & 46.

barbaro tosto fieri solet, imò generationi amplificationique causæ morbificæ unicè inserviunt, docente id anni tempore, quippe cum dysenteria nunquam ferme magis sint familiares, quam ubi homines prædictorum fructuum esui liberalius indulgent.

Ergo prunorum & uvarum usus in dysenteria maximè est improbandus.

Experientiam verò quod spectat, ut ea particularis est, adeoque eventui potius accidentali adscribenda, ita etiam instituto probando minùs idonea. Quemadmodum enim, si medicamento aliquo videris sex aut septem homines purgatos, jam dicere certò non potes, omnes posthac similiter purgandos esse, inquit Galenus lib. 3. Aphor. 11. ita idem de prunorum atque uvarum usu in dysenteria etiam nec sperare, nec affirmare poteris. Rei itaque ipsius naturam diligentius æstimantibus, prunorum & uvarum recentium ac crudarum usus non potest non esse formidandus. Atque hæc de præsenti paradoxo, volante quasi calamo dicere libuit: quæ si tibi minus per omnia satisfecerint monebis me proximè. Literæ adjunctæ ut ad Dn. D. PHILIBERTUM SARACENUM commodè perferantur, tute pro nostro amore diligentissimè, sat scio, curabis, proinde ob hoc officium diligentius te rogare, opus non habeã. His ergò cum tuis omnibus beatissimè vale. Dabam Giessæ Hassorum die 20. Augusti Anno 1610.

OBSERVATIO XLVI.

Quidam cùm supra modum incaluisset, & ipsius corpus aqua frigida perfusum fuisset, gangræna & sphacelo in tibia corripitur.

Viro Clarissimo ac Doctissimo

Dn. D. MICHAELI DORINGIO, in Illustri Academia Giessena Hassorum Medicinæ Prof. ordin. atq; celeberrimo

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

TArdè ad tuas, clarissime Dn. D. respondeo, quandoquidem tardè eas accepi, uti ex eis, quas ad clarissimum Virum Dn. HORSTIUM, communem nostrum amicum dedi, intelliges. Pergratas autem tuas mihi fuisse, Deum testor, sed quod propter locorum distantiam tam raro amicitiam nostram literis fovere nobis concedatur, ex animo doleo.

Casus quem communicâsti, rarus est, & miror, senem illum decrepitum tantos dolores sufferre, tandemque evadere potuisse. Gangræna enim à digito pedis incipiens, ut plurimùm lethalis est, uti apud Benivenium & Dodonæum in observationibus videre licet. Sed hujusmodi sanationes ad solam misericordiam atque clementiam Dei potiùs, quàm ad industriam scientiamq; Cheirurgorum (quorum imprudentiam aut potius impudentiam non satis admirari possum) referenda esse, tecum sentio.

Observatio. De gangræna ex perfusione aquæ frigidæ.

Cæterùm antequam ad problemata tua respondeam, affectum gravissimum tibi communicare visum est. Superiori æstate cùm Basileæ apud Serenissimum Principem ac Dominum, Dominum JANUTIUM RADZIVILIUM, Lituaniæ &c. Ducem, per menses aliquot (uti ex præcedentibus meis ad te literis intellexisti) moram traherem, accidit noctu, ut in platea quæ ponti proxima est, domus quædam incenderetur.

Obs. 46.

Cum verò cives accurrerent, ac quidam juvenis, viginti circiter annorum ætatis, robustus plethoricus, & optimo corporis habitu præditus, tectum proximum conscendisset, ibique cum propter caloris ab incendio vehementiam, tum etiam propter labores, supra modum incaluisset, rogavit socios, ut aqua frigida sibi corpus perfunderent: hoc enim nisi facerent, æstum maximum non amplius se sufferre posse, sed de vita periclitari, ajebat. Affundunt aquam, eamque copiosè, ita ut vestimenta omnia ipsumque corpus undique madefactum esset. Quid fit? Corripitur horrore, ita ut vix ex tecto descendere, & ad ædes suas pervenire posset. Postero die, ac deinceps, etsi graviter laboraret, & maximum incendium internorum viscerum persentiret, morbum tamen neglexit. Circa quartum natura cùm per criticam expulsionem sese exoneraret, crus dextrum quoque intumuit, & inflammatione correptum fuit. Ad Xenodochium itaque deducitur, ubi clarissimo ac æternâ laude dignissimo viro Dn. D. JACOBO ZWINGERO, piæ memoriæ & Chirurgis ordinariis commissus fuit. Post dies aliquot, cum inflammationem in tibia ad gangrænam tendere videret Dn. ZWINGERUS, rogavit me, ut miserum quoque inviserem, ad ægrum itaque me confero, tibiamque ad poplitem ferè usque, gangræna corruptam animadverto.

Porrò etsi vires prostratas, febrim maximam, tibiam quinetiam ad coxam ferè usque supra modum intumefactam, ac proinde rem istam angustiis positam esse, satis superque videremus, attamen quia sæpissimè, etiam in desperatis, Divina clementia atque potentia, præter spem atque opinionem Medicorum sese patefacere solet, & semper (ut divinus Hippocrates lib. 2. Aphor. 25. nos monet) omnia secundùm rationem sint facienda, crus undique scarificavimus: unguentum Ægyptiacum, aliaque medicamenta, quæ putredini adversantur, applicuimus, sed frustrà, sequenti enim die, ad coxam regionemque hepatis usque livida reperta fuit. Lipothymiæ, frigus extremitatum & sudor frigidus aderant, & eadem die vitam cum morte commutavit.

Ad problema primũ responsio.

Nunc ad problemata tua paucis respondere conabor. Quæris primo, cujus naturæ humor ille in pedem delapsus, fuerit? Ipsum pituitosum fuisse, tecum sentio. Frigus enim intensissimum & molestissimum, quod adfuisse refers, hoc satis superque indicat. Nisi tamen pituita illa acrem quendam humorem sibi adjunctum habuisset, non tam facilè ad pedem defluere potuisset, sed & maligna qualitate præditum fuisse certum est, alioquin temperamentum & harmoniam partis non tam citò vitiasset & destruxisset; sæpissimè enim accidit, ut materia aut humor excrementitius in parte aliqua corporis colligatur retineaturque ad tempus, sed postquam acrimoniam malignitatemque insignem acquisiverit, beneficio naturæ ad extremitates expellitur, ibique temperamentum partis destruit, gangrænamque inducit. A venenata enim & maligna qualitate

Obs. 46. tate infitum partis calorem præfocari, atque extingui, Doctissim. FERNELIUS l.7.c.7. de externis corporis affectibus, testatur. Hujus rei exemplum habes in tractatu meo de Gangræna, cap. de causa gangrænæ ex qualitate occulta.

Ad problema 2. Fotus & inunctiones non profuerunt, primò, quia materia morbi profunda erat. Vidi ego sæpissimè abscessus ex pituita acri ortos, in quibus ossa carie contaminata erant, priusquam cutis exulceraretur. Ante annos aliquot unà cum Dn. D. ZWINGERO p. m. Basileensem invisi, cui etiamnũ per intervalla abscessus in capite suboriuntur, in quibus cum primum apparent, cranium ad duram meningem usque erosum conspicitur. Ea in parte capitis dolor præcedit, qui tamen non usqueadeò gravis est, sed diuturnus, tandem quoque cutis in tumorem elevatur, paulatimq; suppuratur. Aperta vomica ossa carie adeò contaminata inveniuntur ut etiam absque difficultate ad meningem extrahi possint: Historiam integram ut adscribam, otium non datur, videbis illam, Deo volente, post. Secundò non profuerunt inunctiones propter spissitudinem & densitatem cutis. Pedes enim & digitos pedis callosa cute investitos esse, omnibus notum est. Non potuerunt igitur medicamenta ad locum affectum usque penetrare. Tertiò, quia inunctiones poros obstruebant: Olea enim, etsi calida sint, semper tamen aliquid viscositatis sibi adjunctum habent, præcipuè autem ea olea, quæ per infusionem fiunt.

Observatio.

Venæ sectio in pede nihil prodesse potuit. Materia enim cum jam esset in motu, & ad pedem deflueret, per venæ sectionem copiosè attractam fuisse, quis est qui ambigat? Potius itaque per alias vias educenda, quam ad extremitates, partes inquam, in quibus calor nativus & humidũ radicale jam antea labefactatum & ferè extinctum, attrahenda erat.

Ad problema 4. Coalescunt vulnuscula nonnulla, proculdubio quia superficialia, & tantummodò in cute erant. Duo verò vel tria coalescere noluerunt, cum profundiora, & partib. nervosis proxima essent: quapropter excitato dolore materiam, quæ ad reliqua affluebat vulnuscula, ad se attraxerunt ita ut reliqua exsiccarentur, & coalescerent. Quia tamen materia aliqua, ut antea quoque dixi, acris & maligna subesset, & propter dolorem humores continuò affluerent, sequuta est inflammatio, tandemque caloris extinctio. Hæc sunt vir clarissime, quæ ad tuas in præsens respondere potui. Addidissem hinc & inde observationes, & exempla ad institutum nostrum facientia, sed occupationes, quibus hîc Bernæ obruor, id non concedunt. Quas ad Dn. D. BAUHINUM & Dn. D. SARACENUM misisti literas, eas omnes tradendas curavi. D. Dn. LENTULO (qui responsum promittit) suas tradidi; Clarissimum virum Dn. D. SENNERTUM meo nomine, quæso, saluta plurimùm. Vale amantissime Dn. D. DORINGI, & cum tuis omnibus feliciter vive diu. Raptim Bernæ Helveticorum 24. Aprilis 1611.

Obs. 46.

Clarissimo & præstantissimo Viro,
Dn. GUILH. FABRICIO HILDANO,
Medico & Chirurgo apud Paterniacenses ordinario, Domino & amico honorando
MICHAEL DORINGIUS D.
S. P. D.

Quid causa sit, Clarissime Dn. FABRICI, quod anno fermè spacio nihil planè literarũ ad me dederis, nõ semel mecũ cogitare cœpi. Quò fit, ut valdè verear, literas illas, quas ante menses septẽ ad te exaravi, ad manus tuas nõ pervenisse. Id quod factũ nolim; adjunxeram enim alias, quas tum ad clarissimum Virum Dn. D. LENTULUM, tum Dn. D. SARACENUM mitti cupiebam, ut & cũ ipsis literariam istam consvetudinem colere inciperem, utut autem sit, nolui tamen præsentem occasionem ad te scribendi negligere, ut scilicet intelligeres, nihil mihi posse accidere gratius, quàm si crebrò literas tecum commutem. Ero autem, pro temporis & aliorum negotiorũ ratione, brevissimus. Promisi dudum, me ad te præscripturũ, in quos affectus dysenteria illa, quæ ante annum sesquialterũ nos afflixit, desierit quinq; autẽ à me potissimum observati. Primum enim studiosus quidam natione Saxo postquam convaluit, acerbissimã ophthalmiam incurrit, cui sanata defluxio ad talum dextri cruris successit. Deinde amplissimi Dicasterii Giessent Cancellarius, IOHANNES STUPPIUS, à dysenteria fluxu hæmorrhoidũ, è quo antea nunquam per totam vitam laboraverat, corripiebatur. Tertiò, lanio quidam, quarta post dysenteriam hebdomade catarrho suffocativo perimebatur. Quartò, studiosus è Dania oriundus, parotide sinistra & utriusq; genæ inflammatione, quæ in abscessum etiam desiit, affligebatur, qui ægrè etiam, ne facies turpitudinem aliquam contraheret, Deo auxiliante, *mea opera tandem restitutus; Deniq; rusticus quidam e vicino pago per semestre cũ dysenteria conflictatus est. Illud etiam tũc deprehendi, cùm quod à nimio potu ægros sibi tẽperare, tũ cõvalescentes à nimio corporis motu sibi cavere oporteat, prioris rei multa possem adferre exempla, si necessarium id esse ducerem, posterioris unicũ saltem addo, in studioso quodam Westphalo, à me observatum, cum enim plenè à me restitutus esset, animi recreandi gratiâ, extra urbem egressus, ac paulò longius exspaciatus, in recidivam incidit, à qua ægrius priore dysenteria postea liberatus.*

Dysenteria Giessena, in quos affectus desierit.

Ophthalmia. Fluxus hæmorrhoid.

Catarrhus suffocativus.

Parotis.

Illud etiam ex te quærere libet, utrum eos, qui primo insultu gravissimè statim à dysenteria affliguntur, & creberrimas dejectiones habent, facilè emergere posse credas? Contrarium enim cùm ratio tum experientia evincere videntur. Ratio quidem, quod non tam materiæ copiam & malignitatem, quàm virium imbecillitatem portendat. Experientia verò, utpote quod non tantum Professorem nostrum Mathematicũ, p. m. Dn. M. NICOLAUM HERMANNUM, sed & quaternos studiosos, de quorum uno alias ad te scripsi, tali ratione extinctos viderimus. Hæc raptim ad te scribere placuit, ne nihil omninò literarum hac occasione à me acciperes. Vale cum tuis diutissimè, & à nobis salve. Scribebam Giessæ Hassorum die 12. Martii Anno 1611.

Obs. 47.

OBSERVATIO XLVII.

Ex haustu aquæ frigidissimæ, stupor dolorificus crurum, & Dysenteria gravissima sequuta.

Viro Amplissimo atque Doctissimo
Dn. MICH. DORINGIO BRESLAVIENSI, Philosophiæ & Medicinæ Doctori longè celeberrimo, & in Illustri Academia Giessena Hassor. Professoris ordinario Amico singulari.
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

MEas quod non acceperis, clarissime mi DN. DÔRINGI, vehementer doleo. In scribendis enim ad te literis, quotiescunque sese obtulit occasio, & occupationes gravissimæ non obfuerunt, minimè negligens fui, & cur, quæso, non scripsissem? Amicitiam enim nostram, quoad vixero scriptis tecum fovere cupio. Meas igitur ad te, uti quoque tuas ad me, sæpissimè in tanta locorum distantia, malo quopiam fato intercipi imò & prorsus interire, non est quod dubito.

Quæ de Dysenteria scripsisti, libenter legi, mirum profectò, post tantas evacuationes & inanitionem corporis tam graves, tamque periculosos consequi posse morbos. Causam ego potius ad qualitatem humoris peccantis, quàm ad quantitatem referendam esse arbitror. In Dysenteria enim corpora humoribus acribus & malignis onerata esse, omnibus in confesso est. Si igitur natura, in fine morbi, excrementum aliquod, ad partem aliquam corporis expellit, etiamsi in minima fuerit quantitate, propter acredinem tamen atque malignitatem suam gravissimos morbos procreat.

Dysenteria illa gravissima, quæ superioribus annis hic & in vicinia multos è medio sustulit, varios quoq; post se reliquit morbos. Reverendus Dom. JOHANNES MERULA, Ecclesiæ Paterniacensis Verbi Divini Minister fidelissimus, communis noster amicus, cum â Dysenteria ferè curatus esset, angina gravissima correptus fuit, Historiam integram nunc ut adscribam, otium non datur. Videbis illam in tertia Centuria observationum. Sed & multi post Dysenteriam doloribus articulorum, & quidem gravissimis, excruciati fuêre.

Observatio de puero lienteria laborante.

Puellus quidam, quatuor circiter annorum ætatis, & filius Dom. JACOBI DE TRIBUS Paterniacensis, post Dysenteriam Lienteria simul & vomitu correptus fuit, ita ut, quicquid ingereret, aut per superiora, aut per inferiora, indigesta rejiceret. Multa quidem, sed pauco cum fructu, adhibui medicamenta, tandem quum mater iterum enixa fuisset, suasi, ut pro infantulo recenter nato nutricem quæreret, alterum verò, morbo confectum, & ferè consumptum, iterum lactaret. Paruit; neque absque successu. Intra breve enim temporis spacium plenissimè restitutus fuit. Ventriculum tamen & ventrem ol. nucum muscat. masticis & menthæ inunxi, & empl. ex tacamahaca applicui.

Possem & alia quàmplurima exempla, de malignitate Dysenteriæ in medium adferre: sed prolixas scribendi litteras, occupationes nunc non permittunt. Unum tamen, & quidem non vulgare exemplum, antequam hujus epistolæ finem faciam, tecum communicare visum est, prius tamen ad quæsita tua tribus verbis, pro temporis angustia respondere visum est.

Obs. 47.

Ad 1. quæstionem. Primò, abundantiam potus dysentericis minimè convenire, tecum sentio, Intestina enim abluit, ac nimis lubrica reddit potus copia. Sint itaq; pocula aliquo modo spissa, & stipticitate quadam prædita, quò humectando & nutriendo etiam partes roborare possint.

Ad 2. Motum corporis dysentericis adversissimum esse, quis negare ausus esset? Si enim medicamentum purgans, ut Hippocrates & experientia ipsa testantur, & celeriùs & copiosiùs educit, si corpus movetur, segniter verò & tardè, si somnus inducatur, quantò magis id in dysentericis, in quibus facultas retentrix viscerum supra modum labefactata est, exspectandum? *lib. 4. Aph. 15.*

Ad 3. Dysentericos, qui statim ab initio morbi gravissimè laborant, & creberrimas dejectiones habent, vix evadere posse, rationi consentaneum est. Materia enim quia acris & maligna, intestina vellicat, & dolores maximos, inquietudines, & virium prostrationem exsuscitat.

De dysenteria gravissima. Cæterùm historia de Dysenteria gravissima sic habet: JAQUES BUXER Paterniacensis, faber lignarius, vir juvenis & robustus, cum ex itinere, & violento motu corporis, supra modum incaluisset, & maximum haustũ aquæ frigidissimæ bibisset, in febriculam continuam incidit: ex qua tamen potiùs naturæ beneficio, quàm medicamentorum, curatus fuit: Nullos enim adhibuit Medicos. Sed quit fit? à febre vix curato, aliis & quidem gravissimis symptomatis (quæ cum morbo isto novo, ante annos viginti in Hassia orto, *krebelkrankheit* multum conveniebant) correptus fuit. Stupore enim dolorifico & molesto crurum, cum agitatione aliqua convulsiva circa nervos & periostium, vexabatur, ita quidem, ut nonnunquàm crura à pedibus ad coxas usq; formicis scatere viderentur: idque maximis cum doloribus, atque nunc extensione, nunc retractione nervorum accidebat. Ego cum in consilium adhibitus essem, & in curatione morbi per mensem integrum pauco cum fructu occupatissimus fuissem, dysenteriâ, quæ tunc apud nos grassabatur, correptus fuit; Dysenteria inquam adeò gravissima, ut non solum sanguinem & ramenta, verùm etiam de substantia intestinorum maximis cum doloribus torminibusque excerneret. Febris aderat ardentissima, inquietudines magnæ, aliaque pessima symptomata. Fœtor indies adeò auctus fuit, ut tandem familiares & amici amplius cum ipso versari non possent. Vermes, quales in carne putrida procreari solebant, non solùm cum excrementis copiosè rejecit, sed & spontè per secessum exserpserunt. Ab umbilico usque ad pedes adeò resolutus fuit, ut excrementa alvi simul & urina, involuntariè & guttatim effluerent. Ego ab initio morbi corpus aliquoties rhabarbaro, myrobalanis, & similibus purgavi, & nihil quæ in Dysenteriæ curatione desiderantur, omisi; Astringentia tamen propter vermium abundantiam, & fœtoris vehementiam, (ne putrida &

De hoc morbo facultas medica Marpurg. tractatum scripsit.

Obs. 47. & 48.

da, & venenosa illa materia in corpore retineretur) exhibere ausus non fui. Purgare quoque amplius propter virium defectum non licuit, quapropter vires quantum potui, refocillavi: & quæ putredini adversantur, partesque nobiles roborant, exhibui. Cum verò in quartum mensem circa ipsum ita occupatus fuissem, tandē Divino favore tum à Dysenteria tum etiam à priori morbo plenissimè restitutus fuit.

Porrò, Vir clarissime, quid, quæso, sentis de causa hujus dysenteriæ tam gravissimæ? Ego excalefactionem corporis, & potum frigidum primariam omnium horum symptomatum causam extitisse arbitror. Ex potu enim aquæ frigidissimæ sanguinem & humores repentè & præter modum refrigeratos, & veluti coagulatos fuisse, ac postea putredinē contraxisse, verisimile est. Ex illa porrò putredine vapores maligni ad nervos pervenerunt, & dolorem istum convulsivum excitarunt. Eandem præterea materiam in parte aliqua corporis putrefactam, acrem & malignam redditam, nec non ad intestina delatam, dysenteriam reliquaque symptomata excitasse mihi videtur. Tuam tamen hac de re opinionem atque sententiam libenter intelligam. Vale vir Amplissime, & in bonum publicum feliciter vive diu. Raptim 24. Maji. 1611.

OBSERVATIO XLVIII.

Ex maximo haustu frigidæ, febricitans eodem die extinguitur.

MAximus & frequens inter Medicos celebres, in febribus est usus potus frigidæ aquæ, & à Galeno multis in locis celebratus, servatis tamen diligenter circumstantiis, à Galeno Method. med. l. 2. & alibi, notatis. Qui secus faciunt, & indifferenter frigidam exhibent, ægris non remedium salutare, sed necem aliquando offerunt, ut idem Galenus libro de de consvetudine, exemplo Arionis Peripatetici testatur. Huic enim in febre exhibita frigida, subitò exanimatus est. Non autem à Galeno ipso, ut clarissimus D. RIOLANUS (procul dubio præter opinionem inopinateq; scripsit) sed ab aliis Medicis exhibita fuerat.

Observatio.

Cuidam Ludimagistro Ebroduni idem accidit. Ille cum febre ardenti laboraret, à Medico suo, viro pio, docto, atque in Hermetica Medicina undiquaque docto, vehementer postularet, ut sibi haustum frigidæ permitteret, concessit ipsi Medicus, ea tamen lege, ut limites mediocritatis minimè transgrederetur. Discesso Medico, aqualem impletum frigida cum sibi à domesticis adferendum mandasset, ac haustum maximum, & quantum anhelitus sufferre potuit, bibisset, eadem die extinctus est.

Itaque antequam exhibeatur frigida, circumstantiæ, ac conditiones omnes illæ, quæ à Galeno Method. med. lib. 9. & 11. traduntur, expendendæ conveniunt. Apud Anth. Beniven. de abditis ac mirandis morborum causis ac curationibus similis casus reperitur.

Obs. 49. & 50.

OBSERVAT. XLXI.

Ex Aceti potu quidam interimitur.

EX frigidissimo aquæ potu febricitantē interiisse, superiore observatiōe declaravimus. Nunc idem ex aceti potu accidisse, addam. Juvenem sanum, ac robustissimum in Lindorff propè Dusseldorpium cognovi, is Ratingiæ in Ducatu Montensium, vino inebriatus, domum rediit, ac cùm itineris, tum potationis causa æstuans, poculum cerevisiarum apprehendit in culina ubi cum inscius, loco cerevisiæ ultra libras duas hausisset aceti, intra horas 24. expiravit.

Clarissimus Dn. D. ARNOLDUS MANLIUS, vir doctrina atq; experientia verè insignis, & in Academia Coloniensi Medicinæ Professor longè celeberrimus atq; primarius, Præceptor meus plurimū honorandus, mihi narravit, se Comitis cujusdam novisse famulum, qui cum ex violentissima & celerrima equitatione supra modum incaluisset, totumque corpus sudore perfusum esset, & maximum haustum vini frigidi bibisset, protinus mortuus in terram cecidit.

OBSERVATIO L.

Ex immersione corporis excalefacti in aquam frigidam gravissima symptomata, tandemq; mors sequuta.

DIvini Hippocratis l. 2. Aphor. 51. sententiam, ubi sic scriptum reliquit: *Plurimum & repente evacuare, aut replere, aut calefacere, vel refrigerare, vel quovis alio modo corpus temerè movere periculosum*, verissimam esse, quotidiana experientia in praxi nos docet. Subitaneas enim mutationes, natura vix absq; periculo sufferre potest. *quod autem*, inquit idem Hippocrates, *sensim fit ac vicissim, periculi expers est.* Porro quam periculosum sit, internas partes in ardentibus febribus, aut aliquam aliam ob causam æstuantes, repente & intempestivè refrigerare, ex duabus præcedentibus observ. apparet: in præsenti verò observatione æstuosum corpus, ne extrinsecus quidem absque maximo periculo repente refrigerari posse exemplo demonstrare visum est.

Reverendus Vir Dn. JOH. du MOLLIN, Presbyter in Morins, haud procul Paterniacum, vir robustus & annum circiter 33. agens, cum quadā die tempore messis in agris supra modum incaluisset, & post occasum solis domū rediret, in rivulo quodam sese immersit, imò & caput eadē aqua abluit. Verùm interim dū se abluebat, forte fortuna subucula in rivulū decidit. Quū verò solus esset, neq; palliū, imò ne thoracē quidē penes se haberet, subuculā illā ita madidā induere coactus fuit. Hinc corpus antequā ad ædes suas perveniret, repēte & supra modū refrigefactū, & calor ille maximus externarū partiū intempestivè ad interiora repulsus fuit. Quapropter nō diu post exorta est febris, dolor capitis, tussicula quoq; sicca & hypo chōdriorū tensio, paulatim sequebātur. A febre quidē naturæ potiùs, quā artis (nullos enim adhibuit, Medicos,) beneficio curatus fuit. Dolor verò capitis & tussis, ad finē usq; vitæ suæ ipsum perpetuò cōitati sunt: Ab ini-

Obs. 51. & 52.

Ab initio morbum neglexit, posteà verò quum videret omnia in pejus rui, nunc Medicos eruditos, nunc empiricos adhibuit, sed frustrà; ita enim induratum erat hepar ipsius; uti ego hisce meis manibus aliquoties palpavi, ut lapidis duritiem ferè præ se ferret. Aucta paulatim duritie hepatis, hypochondriorum tensione & tussicula, febris hectica quoque, & appetitus prostratio supervenerunt. Tandem planè extenuatus è vita discessit, Anno 1608. cum per duos integros annos vitam hancce calamitosam vixisset.

OBSERVATIO LI.

Hydrops urinæ potu sanatus.

QUidam ex domesticis Nobilis viri JOHAN. FRANCISCI de MARTINES, Domini de Bouriod, JEAN VASCHAUT nomine, natione Sabaudus, septuagenarius, sed robustissimus, morbisque rarò obnoxius, Anno 1597. tertianâ febre mirum in modum arefactus & extenuatus fuerat, ita ut post menses sex ab eadem curatus, in ascitem acciderit. Quocirca corpore priùs purgato, ex consilio prædicti Domini de Bouriod; singulis matutinis in aurora, unum vel alterum haustum propriæ urinæ ebibebat. Id cum spacio quatuor mensium continuasset, & interim hydragogis aliquoties purgatus fuisset, quin etiam optimam victus rationem observasset, tumor ventris & tibiarum paulatim subsidit, tandemque plenissimè convaluit, qui cum ad annum 1604. prospera valetudine usus fuisset, tandem mense Decembri ejusdem anni, propter catarrhum decumbentem, in phthisin incidens, extinctus fuit.

OBSERVATIO LII.

Quæ in cadavere hydropici observatione digna, reperta.

ANno 1596. 14. April. Cadaver cujusdam quadragenatii, ascite extincti, coram viro doctissimo ac celeberrimo Dn. Georgio Jenischio Ladislai Welenii, Baronis Zerotini Medico ordinario, dissecui, & quæ sequuntur annotatione digna inveni.

1. Partes musculosæ abdominis, serosis humoribus refertæ erant.

2. Vacuum ventris aqua fœtida adeò repletum fuit, ut intestina planè ei innatarent.

3. Intestinis omnibus, à piloro usque ad rectum undique corpuscula alba, callosa & pinguia, magnitudinem pisi non excedentia, mediante tenuissimis fibris appendebant.

4. In mesenterio nulla neque vena, neque arteria apparuit.

5. Hepar durum, inflatum, & colore pallido erat, parumque in se continebat sanguinis: Renes ejusdem erant coloris.

6. Lien valdè exiguum extenuatumque erat. Idque illam ob causam, quod scirrhus magnus circumcirca vasa, cùm illa, quæ lienem ingrediuntur, tum quoque quæ ex illo prodeunt, intumuerat. Scirrhus autem iste obstaculo fuerat, quod lien crassiorem & feculentiorem partem sanguinis, ad se ex venis mesaraicis non attraxerat.

Obs. 53. & 54.

7. Quia octiduo ante ipsius obitum à regione lumborum ruptus fuerat abscessus, multumque emanaverat purulentæ ac fœtidæ materiæ, visum fuit inspicere partem illam, incisa itaque cute, subjecta caro ad vertebras & homoplatas usque sphacelata & putrida reperta est. Interim tamen color in extrema parte cutis vix mutatus.

OBSERVATIO LIII.

Quidam cum deglutivisset Gammarum, maximis cum doloribus moritur.

FAtuus quidam in aula cujusdam Principis Oesophagum adeò amplum habebat, ut crustam panis, etiamsi durissimam & magnitudinem ovi gallinæ ferè adæquantem, facillimè deglutire posset. Quadam die cum gamaros vivos in culinam attulissent, ex adstantium persuasionibus, ut gammarum vivum deglutiret, incitatus atque inductus fuit, id cum parvo negotio fecisset, protinus dolor & cruciatus adeò maximus; sequutus est, ut continuò ex una in alteram partem cum asperrimis doloribus se projiceret; multa ipsi à Medico quodam doctissimo, & mihi amicitia juncto, adhibita fuerunt præsidia, sed frustrà, postquam enim ad quartum usque diem doloribus istis maximis & continuis, febre, convulsionibus & deliriis excruciatus esset, finem vitæ suæ imposuit.

OBSERVATIO LIV.

De cohærentia præputii cum glande.

JUvenis quidam viginti circiter annorum ætatis, cum juvenculam formosam satis duxisset, ipse verò ad congressum ineptus esset, paulatim disceptatio & dissensio domestica inter utrumq; exorta. Unde ambo in Consistorium matrimoniale vocati, quæ dissensionis inter ipsos causa sit, inquiritur; unus atque alter suas, minus tamen validas adfert rationes. Illa de veritate aperienda & confitenda strenuè admonita, se à marito noctes diesque mirum in modum, & absque ulla voluptate, imò ad pudendorum excoriationem usque defatigari indicaverat. Ut itaque quæ hujus rei causa esset, innotesceret, decretum fuit, ut genitalia ejus à me inspicerentur. Tum præputium mediante ligamento, subter balano firmiter adhærentem animadvertebam, ita quidem, ut titillatione quadam facta, cum membrum virile erectum fuisset, balanus perinæum versùs retrahetur, penisque planè reduplicaretur.

Incurvatico autem hæc atque reduplicatio membri, in congressu difficultatis omnis causa fuerat. Purgato itaque corpore, & in cubito vena incisa, ipsum in sedem collocavi, & ministris, qui brachia & crura tenerent, constitutis, cultello separatorio præputium à glande separavi, postea linteum reduplicatum, & albumine ovi madefactum, inter præputium balanumque imposui. Post primum apparatum, digestivum per dies aliquot, deinde verò exiccantia, cicatricemque inducentia applicui, moderatam item Venerem concessi. Sic divino favore curationem feliciter absolvi, ut deinceps nullum hac in re persentiret incommodum.

ANNO-

Obs. 54 & 55.

ANNOTATIO.

Affectus hic duplici de causa fit. Aut enim propter ulcus præputii & balani, aut ab ipsa prima formatione. In balani enim & præputii ulcerum curatione facillimè, & præcipuè in pueris, ambo coalescunt, ita ut deinde præputium retrahi non possit, fiantq; ad propagationem inepti. Quapropter in hujusmodi ulcerum curatione, Chirurgus ut diligentiam adhibeat, necesse est. Ego laminā plumbeam incurvatam & aliquo modo crassam, imponere solitus sum: aliquando quoque pulverem aliquem exiccantem, veluti plumbi usti, lithargyrii, cerussæ, & hujusmodi copiosè inspergo. In hoc autem nostro ægro cohærentia hæc à prima formatione originem duxerat, quod & sæpissimè usu venire solet, ut plurimum tamen in juvenibus, quum libidinibus Venereis titillari incipiunt, aut abrumpitur, aut propter frequentiorem penis erectionem ita distenditur atque relaxatur, ut postea nullum vel exiguum saltem inferat incommodum. Quum autem vinculum hocce abscindere necesse fuerit, diligentia adhibenda est, ut id per medium fiat, ita ut neq; præputium, multò minus balanus attingatur, præcipuè si vinculum non in infima parte balani fuerit. Facilè enim eo loci ductus urinarius perfodi, indeq; fistula consequi poterit, ex qua postmodum hæc incommoda sequerentur, ut tam urina, quàm semen per illam efflueret. Potiùs itaque de præputio (nisi aliter fieri possit) quam de balano abscindendum. Etiamsi enim præputium perforetur, incommodum tamen non est æquiparandum perforationi ductus urinarii. Paulus Ægineta tamen l.6.c.56. in contraria est sententia, vult enim ut potius de glande, quàm præputio aliquid auferatur, quod ego intelligendum existimo, quùm cohærentia in carnosis partibus balani, veluti ad latera, aut suprema parte acciderit. In infima verò parte id vix sine læsione ductus urinarii fieri posse, certum est: scimus enim, ductum in illa parte tenui tantummodò membrana vestitum esse, quæ incisa, postmodum difficillimè coalescit.

OBSERVATIO LV.

De partu monstroso Pragæ nato.

GREGORIUS HORSTIUS D. illustrissimi Landgraffii Hassiæ Medicus & in illustri Academia Giessena Medicinæ Professor ordinarius,

Guilhelmo Fabricio Hildano

S. P. D.

SI vales cum tuis ex voto, Præstantissimè FABRICI, gaudeo, tibiq; significo, me præter spē à Musis meis Academicis diutius abfuisse, qui ferè totā æstatem Pragæ cōsumpsi, quo in loco illustrissimo meo Principi à servitiis Medicis adfui, ut in hãc usq; horam hîc dimissionē ad meos exspectare cogor. Quid de communi patriæ nostræ statu exspectandum, & mihi & aliis incertum est, Deus ab Ecclesia & Rep. totius Germaniæ periculum imminens avertat. Ad literas tuas quod non responderim, absentia mea in causa fuit: nec enim adhuc hodie easdem legi, nisi quod intellexerim, easdē apud collegā Dn. D. DORINGIUM custodiri. Licet autem ad manus meas non pervenerint, nihilominus cum amicus noster communis Dn. GOTSCHALKUS MONHEMIUS aliquid literarum ad te daret, nolui intermittere, quin unà meis quoq; te salutarem, tuæque meditatiōi subsequentē historiā medicā subjicerem.

Obs. 54.

Historia de Monstro Pragensi.

Pragæ factum fuit, hac ipsa præcedente æstate die 18. Julii, ut puer nasceretur, cui jecur, intestina, ventriculus & lien, cum mesenterii maxima parte, extra umbilicū propenderint, qui horas paucas vivens vitam sat miserè vix incipientem, cum morte mox commutavit.

Monstrosus & miraculosus hic partus postquam manifestaretur, protinus à quibusdā ex celebrioribus Medicis, aliisq; viris doctis, de dissectione deliberatum fuit, ut non solum exterius viscera præter naturā propendentia, sed etiam interior corporis illius dispositio consideraretur. Qua de causa in præsentia Dn. D. GUILHELMI MAIORIS, Dn. D. THOMAE MINGONII, Dn. M. JOHANNIS KEPLERI, Mathematicorum Principis, & aliorū, corpus paulò ante sepulturam aperiebatur. Interius in infimo ventre parvus inveniebatur jecoris lobus, ex quo vena cava sursum ac deorsum progrediebatur, qui continuus erat cum jecore externo, & peculiaribus membranis circumdatus, per umbilici foramen eidē jungebatur. Externū jecur plenariam jecoris formam habebat, venam portæ ex mesenterio externo quoq; recipiebat & cum ventriculo vesicula fellea, lieni, cæterisque partibus consueto modo cohærebat. Ut autem per umbilici foramen gula quoq; descendebat in ventriculum, sic intestinum postremum, eodem itinere cavitatem infimi ventris petebat, & extremo gutturi inferiori jungebatur. Cætera interius quoad renes vasa spermatica, cæteraq; membra generationi dicata, justo modo sese habebant. In reliquis membris nihil singulare observavimus, nisi quod ejusmodi oblata occasione, maximè sic urgente rem ipsam Dn. KEPLERO, fundamenta monstraverim, quod infans in utero non propriam, sed maternā tantùm vivat vitam. Ex admiranda vasorum cordialium uniōe, quatenus ad oculum tunc temporis anastomosin, qua jungitur vena cava & arteria venosa, & processum, cujus beneficio arteria magna & vena arteria magna & vena arteriosa uniuntur, qua rationes pulmones in embryone sanguinem immediatè ex cava, & spiritum ex arteria magna recipiunt, ab omni interim operatione corde quiescente. De quo vide plurima sufficientia argumenta, in libro secundo Exercit. nobilium, de corpore & anima, quæst. de vita infantis in utero.

Sed quæ causa fuit hujus deformitatis, scire gestis? Externam quidem ex relatione matris tibi refero. Quæ cum à Domino D. MAIORE & me interrogaretur, num forte partui tali quandam occasionem præbuisset, cum lachrymis respondebat; quod tribus mensib. ante partum, vitulum mactandum præter voluntatem detinere coacta, eoq; partim aperto, procidentib. illis viscerib. ex abdomine, quodammodo commota fuisset. Vides mi FABRICI, quid possit imaginatio prægnantium, quam ego partus hujus monstrosi causam primariam fuisse statuo. Quis enim negare potest, eandem in accidentium mutatione plurimum valere in prægnantibus, quod

Obs. 55. & 56. *quod quotidie infantiũ maculæ, mori, lentigines, litteræ, verrucæ, figuræq; partium testantur? quum nimirum phantasia spiritib. & humorib. imperet, iisdemq; motum diversum imprimit; quẽadmodũ plenius FERNELIUS, LAURENTIUS, PORTA, & alii demonstrant. At verò & hæc varietas accidentalis tantùm fuit, nimirum respectu situs, quã ob causam verisimile videtur, imaginationem totũ hoc negotium pergisse, quatenus tunctemporis ritè quidem formata fuerint viscera, sed adhuc mollia, minùsq; firmis ligamentis cohærentia, & tenerrima cute vix circumdata. Adfuit igitur causa procatarctica, impellens phantasia, unà cũ causa sine qua nõ, ipsius scilicet materiæ patientis habilitate, embryonis scilicet mollitie & imperfectiõe, cujus dispositio cerea subtilisq; facilimè depravatã phantasia materna commotionem suscipit, quatenus infans in utero tanquã pars matris vivit, eandemque humorũ spirituũq; commotionẽ cum eadẽ sustinet.*

Observatio. De præputio inciso. *Quod eò citius fidem apud te merebitur, ubi miraculum sequens præsenti conjunges, ubi matris vehemens imaginatio tribus tantũ à partu septimanis, simile quid tentavit: idque in puello filii Dn. KEPLERI Mathematici Cæsarii, qui ante biennium natus est præputio ferè inciso & inverso, propter cogitationẽ vehementiorem matris, quæ hospitẽ quondã peregrinũ tunc temporis observabat, qui, quõodo matutinis illis horis circumcisionẽ Judaicam Pragæ peractã viderit, referebat. Sed difficilior est quæstio, quã ut plenariè à me inter turbas aulicas explicari possit. Complementum à te exspecto. Vale & exemplar Centuriæ problematum, cui tuas aliquot epistolas addidi, proxima occasione à me exspecta, iterum vale cum tuis, & editiones tuarũ observationũ matura. Raptim Coloniæ Agrippinæ 8. Septembris 1610.*

OBSERVAT. LVI.

De partu monstroso, exempla aliquot.

Viro amplissimo atque doctissimo Domino,

D. GREGORIO HORSTIO, Philosopho summo, & illustriss. Principis ac Domini, D. LUDOVICI Landgravii Hassiæ Medico ordinario, & in illustri Academia Giessena Medicinæ Professi. celeberr.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

NE de negligentia in respondendo me accuses, Vir amplissime, Dom. & fautor æternùm honorande, eas, quas tu superiori anno 8. Septemb. Coloniæ dedisti, 11. hujus mensis die solummodo ad me pervenisse, scias. Eæque multis de causis mihi tam gratæ, quàm quæ gratissimæ fuêre; in primis autem propter singularem, quam in eis mihi communicasti observationem. Insererem illam libenter tertiæ Centuriæ observationum mearum, dummodo id tuo cum consensu fieri possit. Similem historiam apud JULIUM OBSEQUENTEM me legere memini. Anno enim ab urbe condita 646. puerum à parte priore, alvo aperto, ita ut nudum intestinum conspiceretur, natum fuisse refert. Obs. 56.

Causam præcipuam monstrosi partus, imaginationem fortem & phantasiam prægnantis esse, tecum censeo. Gal. de hist. Phil. Etiamsi enim EMPEDOCLES monstra solùm nasci dicit, si multum fuerit semen, si paucum, si divulsum, si evanidum, si inordinato motu immissum, si transpositum, aut uterus spiritu incluso distortus. Videmus tamen rarissimè monstra nasci, nisi imaginatio vehemens intervenerit. Imaginatio enim, ut LUDOVICUS MERCATUS ex Divo Thoma refert, vis quædam est in organo corporali, unde ad speciem imaginatam mutatur spiritus corporeus, in quo firmatur vis formativa, quæ operatur in semine, & ideo mutatio fit in prole ex imaginatione parentis, si sit fortis. Movent enim, inquit idem Mercatus, potentiæ superiores infimas, & aliquando earum actus potentiùs perficiunt, quam ipsæmet naturales, ut videre est in ira, timore, tristitia, ac cæteris animæ passionibus; quæ potentiùs & efficaciùs universum corpus turbare habent, & humores undique movere, quàm ipsæ naturales; ex quo constat, spiritum illum ab imaginativa potentia prædicto modo motum, efficaciùs suas vires exercere, & formationis effigiem delineare, quàm ipsa formativa, quæ ex parentis membrorum conditione prodierat, & in semine præfuerat. Hujus quoque sententiæ fuisse Plinium ex lib. 7. cap. 12. ipsius historiæ colligere est. Quid plura? Quum omnes vires ac naturales facultates, inquit LEMNIUS, totæ sint in formando fingendoque fœtu, fit ut muliere aliquo modo perculsa omnes humores ac spiritus ad ima ferantur, atque in uteri secessum confluant, quibus cum accedit inhærens, penitusque menti infixa conspectæ rei imaginatio, vis ipsa, quæ formationi insistit, eam formam ac speciem, quam animo concipit, effigiat, ipsique fœtui inducit. De occult. naturæ mirac. li. 1. cap. 4.

Gravida quædam, ut idem LEMNIUS scriptum reliquit, cum picturam pueris hydrocephalici spectasset, & inde attonita fuisset, exacto gestationis tempore, non sine vitæ discrimine infantem edidit fungoso, stupendæque magnitudinis capite.

EXEMPLUM I.

Anno 1600. Nobilis quædam ac honesta matrona, & uxor Domini Claudii Rolas, Castellani in arce de Mont, prope oppidum Rol ad lacum Lemannum, quum primò utero gestaret, & sub initio secundi mensis imprægnationis, ante crucifixum transiret, nec non latronis ad sinistram pendentis crura confracta distortaque attente & nimis curiosè inspiceret, eamque ob causam cùm attonita atque commota esset, puellam ex dextro crure mirum in modum deformem posteà procreavit. Ego 23. Februarii 1602. in consilium vocatus, rotulam nullam inveni, crus quod valdè extenuatum, & cùm altero crure proportionem nullam habuit, coxam versus retractum fuit, neque

Obs. 56. neque extendi potuit. Ossa enim cruris, ossi femoris, secundùm naturæ ordinem, ut articulum effingerent, non adjacebant; sed sursum retracta, cavitatem illam, quam inferiora femoris capita efficiunt, adimplebant, ita ut os femoris aliquomodo promineret. Proinde os femoris versus genu, latum depressumque, ut soles, minimè erat, neque duobus capitibus aut appendicibus, multò minus intervallo illo inter prædicta capita præditum, sed aliquo modo oblongum & in acutum desinebat. Pes similiter versus suram reflectebatur; ossaque cruris simili modo, ut de osse femoris dictum est, prominebant, ut ex annexa figura videre licet.

Porrò etsi ambo articuli facilimè hinc & inde reflecti possent, in sedem tamen naturalem difficulter reponi, repositis verò retineri minimè potuerunt. Idque non solùm ob ligamentorum impotentiam, verùm etiam quod prædicta ossa cavitatibus suis atque extuberantiis, quorum beneficio se invicem recipiunt, curabant. Hanc ob causam quum malum incurabile esse cognovissem, manum adhibere nolui. Post meum abitum nonnulli alii vocati fuerunt, sed frustrà. Vivit adhuc puella ista, formosa, & reliquis membris quàm optimè constituta est; grallis quinetiam tam eleganter ac dextrè incedit, ut nihil supra. Pervenit autem non tantum ad consistentem ætatem, & liberos aliquot progenuit, sed & ad hunc usque diem 25. Novemb. 1629. vivit: uti hodie ex patre ipso, Domino Rolas hic Bernæ intellexi.

EXEMPLUM II.

Illustris quædam gravida, cum quadam die crepidis incederet; & forte fortuna vaillaret, aliquomodo commota, atque perturbata fuit. Puellum postea progenuit, cui pes (si rectè memini) dexter, ita distortus fuit, ut digiti versùs reflecterentur. Itaque cum incederet, non planta pedis, sed potiùs malleolo exteriori solum calcabat. Cum verò in hoc statu vitæ tertium annum ætatis prætergressus esset, & nonnulli, absque successu tamen, in consilium adhibiti fuissent, tandem & ego accersor. Medicamenta multa, primò emollientia, jam enim omnia indurata erant, postmodum quoque corroborantia applicui.

Obs. 56. Deinde instrumenta ferrea adaptavi, quibus paulatim pedem, Divino favore, ita restitui, ut posteà absque difficultate, & erectè quidem, & ornatim incedere posset, nullumque hujus deformitatis vestigium appareat. Vivit ad hunc istum annum 1613. Generosus iste & 24. annum ætatis attingit.

EXEMPLUM III.

Coloniæ Agrippinæ puellam novem annorum ætatis, formosam, & ex nobili familia oriundam vidi, cui collum uteri unà cùm collo vesicæ confusè propendebat. Urina continuò & involuntariè, non sine maxima molestia & dolore effluebat: Adjacentes enim partes sua acredine exulcerabat: quapropter ego aliquando in consilium adhibitus, anodyna exsiccantia, aliaque quæ prodesse videbantur, præscripsi.

Causa autem hujus mali talis fuerat. Mater cum utero gestaret, accedit ad illam paupercula, eleemosynamque ab ipsa exposcit; simul & suæ paupertatis causam, & quod propter prolapsum uterum, operari non posset, exponit. Quum autem, quomodo affectus iste in difficili partu sibi accidisse narraret, commota & perturbata fuit prægnans. puellamque postea, uti dixi, defectuosam progenuit.

EXEMPLUM IV.

Anno 1590. Nobilis quidam propè Hildenam, ex uxore sua puellam formosam accepit, ea quum ad tertium & quartum annum ætatis pervenisset, nec stare, multò minus incedere, aut urinam retinere potuisset, accersitus fui. Spina autem dorsi, inprimis circa lumbos & os sacrum, adeò lubrica & laxa erat, ac si nullis ligamentis aut nervis præditæ fuissent vertebræ. Medicamenta multa cum interna, tum etiam externa, quæ partes nervosas roborant, præscripsi & adhibui, sed frustrà uti & post me nonnulli alii & quidem viri docti, manum adhibuerunt. Matrona autem hæc, dum prægnans esset, quadam die ex scamnò in dorsum cecidit, & quia ex casu isto supra modum commota atque perterrita fuerat, verisimile esse mihi videtur, puellam affectum suum indè contraxisse. Anno 1612. cum Hildenam profectus essem, puellam istam adhuc vivere, non tamen absque suffulcris incedere posse, ab ipsius fratre mihi renunciatum fuit.

Cæterùm imaginatio illa fortis prægnantium, ex terrore aut maxima aliqua commotione animi concepta, non solùm monstrosi partus causa existit, verùm etiam si in malacia, & primis quidem gestationis mensibus, prægnanti, quod avidè concupivit, denegatum fuerit, imprimitur fœtui stigma rei expetitæ, & utplurimùm valetudinarius est. Nonnunquam quoque in utero moritur. Hujus non alia mihi ratio (LEMNII verbis utor) excogitare posse videtur, quam quod contracto mœrore mulieris animo, spiritus vitales imminui, atque humores fœtui alendo destinatos, aliò averti, nec ad uterum deferri contingat: Sic ut infans alimento, quo ipsum mater explere noluit, destitutus, vel elanguescat, vel emoriatur. Anno 1608. hujus rei exemplum non vulgare mihi videre contigit. Honesta matrona Paterniacensis gravida cum esset, & quadam die

Obs. 56. & 57.

artolaganos, qui veluti vento inflato extuberant, quosq; hic in conviviis pro bellariis parare solebant, avidè nimis appeteret, ancillæ verò eos, ut palato suo satis grati essent, minimè parassent, nescio quo mœrore tædioque correpta fuerit prægnans: quamobrem reliquum tempus gestationis multis cum doloribus ac molestiis contrivit. Tandem, nimirum 20. Martii, puellam non tantum supra modum debilem & extenuatam, verùm etiam rei appetitæ signatam peperit. Quandoquidem è regione ossis sacri tuberculum habebat, quod horum artolaganorum formam omninò præ se ferebat, ad ovi anserini magnitudinem elevatum, inæquale tamen, aqua & flatu repletum fuit tuberculum hoc. Membrana, qua investitum fuit, adeò tenuis atque porosa erat, ut humor serosus copiosè per illam exsudaret, hinc vires adeò imminuebantur, ut quarta die ætatis expiraret.

Ante sepulturam quum præsente patre & Dn. EMAN. URSTISIO, partem affectam inspicerem, cavitatem, ductumque inter quartam & quintam vertebram lumborum inveni. Non tamen in medio spinæ erat ductus ille, sed aliquomodo ad latus dextrum vergebat. Mater enim cum cibum huncce avidè, uti dictum est, appeteret, dextra locum illum fricaverat. Rotundus erat ductus ille, & communi periostio investitus, ejus magnitudinis, ut minorem digitum facilè acciperet.

Per ductum autem huncce vas quoddam membranosum, suisque quoque venis capillaribus præditum, ex ipso cavo hepatis, extra cutem (ubi dilatatum, extuberantiam illam efformaverat) descendebat. At latera præterea duo alia vasa, quæ ex arteria magna proveniebant tuberculo inserebantur. Hujus rei nonnulla alia exempla habeo, sed nunc plura adscribere non licet.

De statu APPOLONIÆ SCHREIERÆ in postremis meis ad te literis prolixè scripsi. Vale itaq; vir amplissime, & æternùm felicissimè vive.

OBSERVATIO LVII.

Matrona parturientium doloribus tam vehementibus corripitur, ut intra horas viginti quatuor expiraret.

Viro Clarissimo atq; Doctissimo

Dom. ANDREÆ WEICKIO, Medicinæ Doctori, amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

Diuturnum silentium tuum, clarissime atque amantissime Dn. D. WECKI, molestum mihi fuit, ab eo tempore, quo Basilea discessisti, nihil planè literarum tuarum, præter eas, quas 4. Martii Breslaviæ dedisti, accepi. Ex quibus te vivere & bene valere, magno cum gaudio intellexi, Deumque suppliciter oro, ut te quàm diutissimè incolumem conservare velit. Familia mea, laus sit DEO, optimè valet: Ego verò utcunque præteritam æstatem Basileæ apud illustrem quendam ægrum contrivi: ubi tantos habui labores atque vigilias, ut propriam meam valetudinem negligere coactus fuerim. Propter longam præterea absentiam meam Paterniaco, aliæ quoque difficultates intervenêre. Hinc aucto in me humore melancholico, in quartanam (ab initio continuam) incidi. Febris quidem curata fuit, sed remanserunt obstructiones viscerum, quæ etiam nunc molestiam maximam mihi adferunt, sed fiat voluntas Domini.

Obs. 57.

In praxi rara nonnulla hoc anno mihi occurrerunt. Lausannæ fœtum mortuum, cujus situs planè præternaturalis aut monstrosus erat, feliciter extraxi. Misissem delineationem, nisi longè à bibliotheca mea abessem. Puerpera nunc optima valetudine fruitur. Ante mensem contrarium mihi videre accidit, rem tibi communicare non gravabor.

Vigesima quarta Maji Dom. Andreæ Morge, Arcis Mons dicta (quæ inter radicem Jurati & lacum Lemanum sita est) Oeconomi uxor, matrona pia atque honesta, & triginta annorum ætatis: cum quintò utero gestaret, & finem noni mensis attigisset, doloribus parturientium correpta fuit circa horam decimam matutinam; cum pro more, & quidem cum voluptate pransa esset, dolores tam acerbos, & motum fœtus tam vehementem ac impetuosum fuisse, ut vix unquam similes visos, adstantes referebant.

Quapropter vires protinus mirum in modum prostratæ fuêre. Circa horam tertiam pomeridianam, lipothymia & horrores maximi supervenerunt, quo tempore infantem in utero animam reddidisse, verisimile esse mihi videtur. Dolores enim atque conatus ad parturiendum ab eo tempore cessarunt, nec fœtus percipi potuit. Ego accersitus, circiter undecimam noctis ad ipsam perveni. Tum pulsus ferè nullus percipi potuit: extremitates frigidæ erant, & sudor frigidissimus totius corporis aderat, & brachium dextrum extra vulvam propendebat. Quapropter mortem proximam esse prædixi: Ne itaque inventionem meam, quæ hactenus in multis feliciter mihi successit, apud vulgus odiosam redderem, manum adhibere nolui, adstantium tamen, & ipsius ægræ precibus commotus, nonnihil confectionis alkermes, aqua cinamomi parumque vini dissolutæ, propinavi. Posteà quia genitalia veluti arida erant (quandoquidem ne guttula sanguinis profluebat) sacculum ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, relaxantibus & dolorem sedantibus, applicui, unguento quinetiam emollienti, imum ventris, coxas, os sacrum, & genitalia inunxi. Tandem inuncta manu eodem unguento, situm infantis expiscari cœpi: qui etsi monstrosus esset, ut posteà dicam, & brachium dextrum, uti dixi, extra collum matricis propenderet, caput tamen, quod pectori incumbebat, (prius inuncto, & clementer intruso brachio infantis) versus collum matricis manu reduxi. Verùm cum uterus, & ipsius

Observatio.

Obs. 57. ipsius collum propter virium, & expultricis facultatis summam imbecillitatem, supra modum clauderetur, adeoque constringeretur, ut manus mea sufferre non posset, ab opere desistere coactus fui, brachium mox iterum egressum est: Et sequenti die circa horam decimam matutinam naturæ satisfecit.

Ego admiratione captus, quænam possit esse causa, quod fœmina illa, alioquin sana, tam citò extincta fuisset, suasi ut cadaver incideretur. Aperto itaque ventre ipsius, vacuum sanguine seroso repletum reperi.

Propter ingentes enim dolores, & violentum motum infantis, venæ nonnullæ in ipso parenchymate hepatis, & circa os sacrum, ruptæ fuerant. Inde profusionem sanguinis & mortem subsequutam fuisse, nullum est dubium. Situs autem fœtus talis erat, caput collo matricis proximè adjacebat. Brachium dextrum, quod lividum, extra collum matricis propendebat.

Crura versus pectus & caput ita reflectebantur, ut pedes in vertice conjungerentur, manus sinistra hypochondrio dextro ita erat imposita, ut brachium crura versus poplitem amplecteretur. Exempto fœtu scirrhum durissimum, qui magnitudinem capitis infantis ferè adæquabat, inveni. Ille autem utero non simpliciter adhærebat, sed ipsum corpus uteri in scirrhum concretum atque induratum fuerat. Porrò scirrhum hunccce causam fuisse mortis, nemo abnuere poterit. Quandoquidem uterus ratione hujus scirrhi, ita angustus factus fuerat, ut cum mulieri adesset partus, sese extendere non posset. Et quia fœtus maturus & vegetus talem impetum fecerat, ut venæ rumperentur, nec non hæmorrhagia & mors sequeretur. Simile exemplum habes in prima centuria observ. 6. 7.

Porrò periculosam & mortalem esse hæmorrhagiam internam, sequens exemplum fidem quoque facit.

Ante annos aliquot juvenis quidam, natione Sabaudus, in conflictu vulnus paulò infra umbilicum acie gladii recepit, ex quo intra paucas horas Lausannæ vitam cum morte commutavit. Ego cum ventrem dissecuissem, ipsum sanguine planum reperi. Vena enim cava è regione renum acie gladii vulnerata fuerat.

Basileæ, laus sit Deo, pestis nunc omninò remisit: sed Paterniaci, proh dolor, vehementer grassatur. Apoloniam Schreieram post decennem inediam, nunc iterum comedere, bibere, ambulare, excrementa excernere, actionesque suas naturales habere, ad aures tuas pervenisse, non dubito. Centuria mea secunda futuris nundinis, Deo volente, prodibit. Hæc Bernâ inter multas occupationes raptim ad te scribo. Vale doctissime atque amantissime Dn. D. Weicki, & utere eo, qui tuus est. Amplissimum Dn. D. Kirstenium, reliquosque viros doctos apud vos, ut quàm officiosè meo nomine salutare non graveris, etiam atque etiam rogo. Iterum vale & millies. Bernæ Helvet.

10. Junii 1611.

OBSERVATIO LVIII.

Obs. 58. & 59.

Ex immodica & violenta sternutatione profluvium menstruorum gravissimum atque periculosissimum.

NObilis matrona in agro Meldunensi quinquaginta circiter annorum nata, vidua robusta, & plethorica, circa principium mensis Martii anni 1607. absque causa manifesta sternutatione violenta correpta fuit, ita ut per quadrantem horæ continuò sternutare cogeretur, vixque anhelitum trahere posset: tam violenter concutiebantur interiora omnia. Cæterùm in ista agitatione & concussione viscerum, maximos etiam sentiebat dolores è regione ossis sacri, & imi ventris, menstrua quin etiam simul eruperunt atque profluxere, & quidem non simpliciter, & secundùm naturæ ordinem, sed per duos integros menses, absque ulla ferè intermissione. Ab initio per dies quindecim fluxus non admodùm copiosus erat, postmodum tamen vehementior factus, ad talem debilitationem pervenit matrona ista, ut lectum amplius egredi non posset. Tandem 12. mensis Maji, 1607. cum rem in angusto positam esse vidissent adstantes, me in consilium adhibuerunt.

Præscripta optima victus ratione, inunctis lumbis, & osse sacro, unguento refrigerante, & imo ventri applicato cataplasmate astringenti, brevi convaluit, & ad hunc usque annum 1609. bona valetudine fruitur.

OBSERVATIO LIX.

Ex profluvio menstruorum in gravida abortus, aliaque gravissima symptomata.

MEnses aliquando in gravidis prorumpunt, & quidem tam in matris, quam in fœtus, quem gestant, commodum. Ut plurimum tamen hujusmodi evacuationes periculo non vacare, sequens historia fidem facit. Honesta matrona & uxor M. Ludov. Webers, civis Moratensis, cum anno 1608. sextò, si bene memini, utero gestaret, continuo menstruali fluxu vexabatur, tamen absque causa manifesta. Verum cum vix tertii mensis gestationis finem attigisset, & 25. Junii noctu parturientium doloribus correpta esset, protinus, & antequam matronæ accurrerent, fœtum cum multo sanguine, & humore seroso enixa est. Obstetrix cum advenisset, fœtumque inter culcitras, cum copioso sanguine coagulato invenisset, adeò perterrita fuit, ut de secundina educenda nequaquam cogitaret, putabat enim illam grumis sanguinis inhærere. In lecto itaque collocata ægra, secundina in utero remansit. Hinc factum est, ut continuò doloribus & conatibus magnis afficeretur. Dolore & torminibus ventris auctis, lipothymia quoque, nausea, & vomitus frequens supervenit. Ex partibus non solum genitalibus, verùm etiam ex ore fœtor maximus, qui totum conclave, in quo decumbebat puerpera, adimplebat, exhalavit: inprimis quotiescunque evomebat. Post dies octo cum febris esset ardens, dolores, tormina, & conatus maximi, vomitiones

Obs. 59. mitiones putridæ, & syncope, frequentes sudores rigidi, cum extremitatum frigiditate, & ut verbo dicam, cum omnes nihil aliud quam mortem proximam expectarent, venit ad me maritus, literis commendatitiis Dn. Petri Schnellii, ejus loci verbi divini ministri, instructus. Ego etsi de recuperanda valetudine penè desperarem, nolui tamen virum istum tam anxium, tamque de uxore sua sollicitum, absque medicamento aliquo à me dimittere; Sequentem itaque potiunculam præparavi.

Potus cordialis.

℞. Confectionis alkermes ʒij.
Aquæ cinamomi destillatæ absque vino ℥ij.
Syrupi papaveris erratici ℥j. ß.
Cornu cervi usti & præparati ʒij.
Aquæ Boraginis & decocti agrimoniæ & veronicæ an. ℥iiij.

Misce, fiat potio, de qua singulis tribus horis sumebat cochlearia tria. Vinum item decocto agrimoniæ & veronicæ diluebat. Prima nocte cum medicamento isto usa esset, aliquo modo meliusculè se habere, viresque nonnihil recolligere cœpit. Sequenti die similiter de præscripta potiuncula utebatur: verùm versus solis occasum aucta fuerunt tormina ventris, supervenerunt & conatus, & parturientium dolores maximi, quapropter cum præ dolore & anxietate è lecto descenderet, ecce secundina cum multo sanguine coagulato, ac putridissimis humoribus, simul & semel excidit. In lectum denuò collocata, usum præscriptæ potionis continuavit, sicque restituta fuit, ut cum 8. Augusti Muratum venissem, illam in culina, circa domestica negotia sua peragenda sollicitam, reperirem. Crura tamen, facies, totumque corpus inflatum erat, inflatione œdematosa, pulsus undosus & urina cruda lympidaque. Tussicula quoque & anhelitus difficultate vexabatur. Et quia noctu inquietudines maximæ aderant, nec somnum capere posset, sequentem potiunculā tribus horis post cœnam exhibui.

Potio ad somnum conciliandum.

℞. confectionis alkermes ℈j.
Succi papaveris albi ℈ ß.
Cum aqua cichorii fiat potio.

Ea nocte satis bene quievit, multumque amissarum virium recuperavit: quapropter sequenti die 12. nimirum Augusti illam hac potione purgavi

Potio purgans.

℞. Pulveris nostri laxativi ʒ. ß.
Syrupi rosati solutivi, compositi cum rhabarbaro, agarico, & sena ℥j. cum s. q. decocti agrimoniæ, veronicæ, cuscutæ, seminis anisi, fœniculi, & liquiritiæ, fiat potiuncula, qua quinquies clementer expurgata fuit.

Decima tertia die nihil sumpsit, 14. verò & 15. ad semiunciam aquæ nostræ regiæ, cum aqua fœniculi & anisi propinavi.

Decima septima ipsam iterum purgavi, sed extracto de rhamno, quo & postea aliquoties per intervalla expurgata fuit.

Sequens quoque vinum medicatum præscripsi, quo ad tempus usa est, per horam ante prandium.

℞. Rad. petroselini,
Fœniculi,
Liquiritiæ,
Hirundinariæ, cariophyllatæ,
Cinamomi an. ℥j.
Herb. Agrimoniæ,
Veronicæ,
Cuscutæ,
Cardui benedicti,
Centaurii minoris.
Flor. sambuci, &
Genistæ Hispanicæ, an. M. j.

Incidantur omnia minutim, ligenturque in sacculum, aut projiciantur in dolium. Postea superinfundantur vini albi, ℔. xx. aut mensur. octo.

His divino favore ita restituta fuit, ut ad hunc usque diem 6. Martii 1609. quo hæc scripsi, optimè sese habeat.

Obs. 60.

OBSERVATIO LX.

Ex imperforato utero, gravissimorum symptomatum exempla aliquot.

EXEMPLUM I.

Vasi ... licatam.

PUella Coloniæ non ex obscura familia nata, anno decimo sexto ætatis, singulis mensibus ventris torminibus maximis, lipothymia, vertigine, & nonnunquam paroxysmis epilepticis, per dies aliquot mirum in modum divexabatur. Tandem quum sanguis per nares ipsi copiosè erupisset, in pristinam rediit valetudinem, ita ut munera sua domestica liberè expediret, donec mense sequenti rursus similibus symptomatibus corriperetur. Affectu hocce ultra spacium anni sic durante, in consilium vocatus fui, sumptomataque hæc omnia ex retentis menstruis provenire, adstantibus significavi. Postquam itaque mihi puella hæc curanda commissa esset, omnemque diligentiam ad menses provocandos frustrà adhibuissem, ut viro nuberet suasi, quia præternaturalem huncce motum atque fluxum ad naturales vias in matrimonio diversum iri sperabam. Puellula verò postquā omnibus modis matrimonium recusasset, & ego quidnam in causa recusationis hujus esset, diligenter investigassem, ad matrimonium se planè ineptam confessa est. Verùm ut affectus nobis innotesceret, coram matre naturalia detegere coacta fuit, tum collum matricis subter pinnaculis mediante solida validaq; membrana, clausum deprehendi. Suasi itaque, ut corpore prius præparato, membrana hæc incideretur, & pessaria ex spongiis ad id præparatis, & unguentis appropriatis illitis insigerentur. Hoc enim modo viam hancce naturalem aperiri, & sanguinem, qui ad superiora regurgitare solitus, ad inferiora revocari facilè posse sperabam. Cum verò puella operationem hancce vehementer abhorreret, parentibusque etiamsi periculo omni vacaret suspecta esset, ipsam in hacce miseria reliqui.

EXEMPLUM II.

DN. LUDOVICUS HUBERTUS, Regis Galliæ Chirurgus, anno 1608. casum non minùs annotatione dignum mihi communicavit, qui ita se habet. Aurifaber quidam Parisiis in ponte nummulatorum habitans, cum puellam honestam duxis-

Obs. 60.

duxisset, sibique in congressu liber aditus ad illam non daretur, quin etiam illa in congressu de dolore, & quod difficulter maritum admittere posset, conquereretur, post menses aliquot etsi illa se gravidam esse suspicaretur, de divortio tamen maritus cogitare cœpit. Ne tamen temerè atque inconsultò quicquam tentaret, parentes ex una atque altera parte accersit, iisque mentem suam aperit, quibus, ut collegium Medicorum atque Chirurgorum convocaretur, visum est. Congregati itaque fuere, M. Hieronymus de la Noe, Simon Petrus, Ludovicus Hubertus, Franciscus de la Leurie, omnes Chirurgi Parisienses jurati. His inspectis muliebribus, collum matricis mediante membrana dura atque callosa clausum repererunt, sed quod summoperè notandum, membrana illa hinc inde parvis exiguisque foraminulis, ad menses expurgandos perforata fuerat. Communi itaque consensu hancce membranam prædicti Chirurgi inciderunt. Postea pessaria unguentis appropriatis illita intromiserunt. Si brevi ita restituta fuerat, ut de divortio non amplius loqueretur maritus. Post menses autem sex, ab incisione facta (res profectò ad miranda & rara) infantem sanum ac maturum progenuit. Tanta enim in coitu matricis aviditas attrahendi fuerat, ut etiã sperma per exigua illa foraminula extraxerit.

EXEMPLUM III.

D. BARTHOLOMÆUS CABROLLIUS, Chirurgus Monspeliensis longè celeberrimus, sequentem historiam recenset, quam hic in gratiam eorum qui Gallicam linguam non callent, brevibus annectere non gravabor.

Anno, inquit, 1592. Monspelii ad puellam septendecim annorum natam, & doloribus parturientium non absimilibus mirum in modum vexatam, accersitus fui. Mater hujus rei causa perterrita (putabat enim filiam suam in castitate aliquid deliquisse) jam antea GERVASIAM obstetricem urbis compellaverat. Illa quum affectum hunc ex arte sua minimè esse, agnovisset, suasit ut M. NOEL TURTELIUS mecum in consilium adhiberetur. Pudendis itaque inspectis, collum matricis planè clausum, cum sanguine menstruali extra vasa sua, in matricis capacitate novem mensium spacio, quasi gravida fuisset, retento invenimus. Antequam tamen quicquam tentaremus, Dn. D. SAPORTAM, Universitatis Monspeliensis Professorem celeberrimum, in consilium ut advocaretur, authores fuimus. Deliberatum itaque inter nos fuit, ut incisio recta, & prout affectus nobis viam monstrabat, quatuor digitorum transversorum longa fieret, qua facta à M. NOELE Chirurgo docto atq; expertissimo, statim circiter libras decem aut duodecim sanguinis crassi atque purulenti, & qui potiùs fæces vini, quàm sanguinem referebat, effluxit. De recuperanda sanitate desperabat ipsamet ægra, post longum tamen tempus in pristinam sanitatem rediit, & etiamnunc optimè valet. Hactenus Cabrollius. Similem ferè casum, lector apud ANTONIUM BENIVENIUM de abditis morborũ causis, cap. 28. videre poterit. Quomodo autem in apertione uteri clausi cum nobili puella processerim, Lector in tertia Centuria observat. videbit.

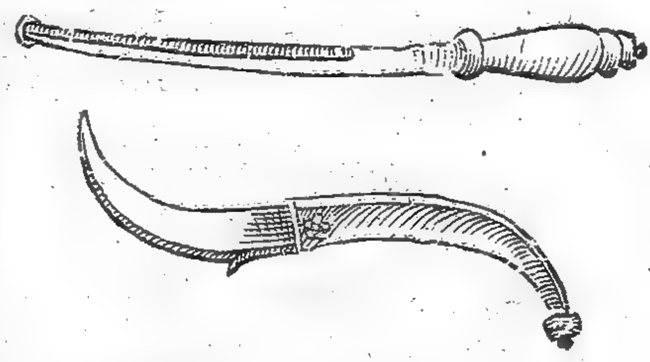
Obs. 61. & 62.

OBSERVATIO LXI.

De colli matricis clausi apertione.

ANno 1607. die 19. Junii unà cum D. SEBASTIANO MEYERO, apud Freiburgenses Helvetior. Doct. Medico celeberrimo, à Nobili quodam in agro Aventicensi vocatus, oblata ibi nobis fuerat semestris puella, cui orificium colli matricis, mediante membrana densissima clausum erat. Membrana autem illa undique nymphis sive carunculis cuticularibus adhærebat, quæ superiori sua parte foramine exiguo, per quod urinam excernebat, prædita erat. Parentibus itaque auxilium nostrum implorantibus, altero die puellam in mensam collocavimus, deinde substrato pulvinari, retractis item diductisque cruribus, sequentem stylum exploratorium, qui aliquo modo incurvatus, & ex una parte excavatus est, per foramen supradictum immisimus, & deorsum versus perinæum usque ad finem membranæ duximus. Tum cultello eoque parvo, & in rimam aut excavationem styli imposito, membranam illam, absque ulla adjacentium partium læsione incidimus, quandoquidem acies cultelli excavationem styli egrediebatur. Incisa membrana, etsi hæmorrhagia nulla sequuta, turundam tamen ex stupis suavibus, albumine ovi cum pauca aqua rosar. admixta, imbutam imposuimus, linteum item reduplicatum & eodem liquore imbutum, doloris leniendi & affluxus humorum repellendi gratia, applicuimus. Tandem turundam plumbeam, latam & crassam, unguento diapompholygos inunctam indidimus. Sic intra paucos dies feliciter curata fuit.

Styli excaxati, & cultelli delineatio.

OBSERVATIO LXII.

De monstroso tumore omenti.

Clarissimo & Experientissimo Viro, Dn. GUILHELMO FABRICIO, Medico & Chirurgo celeberrimo, atque apud Paterniacenses ordinario,

GREGORIUS HORSTIUS D. & Prof. Medic. in Illustri Academia Giessena ordinarius

S. P. D.

F*Ato, vel potius divinæ providentiâ factum fuit, vir Clarissime & experientiss. ut qui hactenus admodum disjuncti fuimus, magis conjungeremur, cũ Giessa nostra vix sex miliarib⁹ à Francofurto distet, Eò libentius vocationem legitimam & honestam à*

Obs. 62. & 63.

Landgravio LUDOVICO, Domino meo Clementissimo, mihi oblatā, suscipiendā putavi, quod scirē, hac ratione me tecū, & cum aliis viris doctis inceptā amicitiā, ob locorū propinquitatē eò melius per literas continuare posse. Responsum ad casum tuum de Gangrena te accepisse spero, unà cum observatione singulari Noctambulonis cujusdam: si prælo dignū judicatur, per me licet ut addetur parti secundæ tuarū observationū. Iā nihil novi, nisi quod Giessa nostra, Dei gratia, optimè floreat, cū in omnibus facultatibus viros habeamus felicissimos, quorū nomina & labores transmitto, unà cum ἐκθέσει *de scorbuto, cujus naturā & curationē ex principiis Hippocraticis & Hermeticis jam eruere conor. Hoc tantum singulare habeas, & profectò singulare, quod nuperrimè hîc in præsentia collegæ mei, & aliquot Chirurgorum, me dirigente, à Chirurgo nostro ordinario mulier quadam, figuli cujusdā uxor, post mortem aperta fuerit, in qua omnia viscera ritè constituta inveniebantur; excepto omento, quod in tantam glandulosam molē excreverat, ut mulier vivens adhuc ventrem tantæ magnitudinis circumferret, ac si summè esset hydropica: moles illa undiq. membranosa erat, sed interius glandulosa, adiposa & scirrhosa. In medio verò cavitas, fœtida sordidaque sanie repleta, inventa est, pondere librarum quinquaginta sex, absque læsione reliquorum viscerum eximebatur: & soli ventriculo adnata videbatur.*

Observatio

Quid tibi de generatione hujus tumoris videatur, candidè aperias: Ego nihil aliud statuendum esse video, quàm quod glandulæ omenti, quæ undique vasa frequentia per duplicem omenti membranam, hinc & inde disseminata fulciunt, in tantam molē præter naturam excreverint. Unde & in dissectione tumoris hujus cavitas ad palmæ magnitudinem inventa, fortè à cavitate omenti relicta, quia tam interius quàm exterius glandulosa substantia membrana obducta videbatur. Vale, & si quid per alia negotia rescribendum esse videtur, Francofurtum celebri Palthenio transmittatur. Dabam raptim Giessæ 12. Septemb. 1608.

OBSERVATIO LXIII.

De monstrosa umbilici procidentia.

Ad

Clarissimum atque Doctissimum Virum

Dn. D. GREGORIUM HORSTIUM, Philosophum summum, & in illustri Academia Giessena Hassorum Medicinæ Prof. longè celeberrimum, amicum summum.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

TUæ, Vir Amplissime, 12. Septemb. Giessæ datæ, 19. Octob. ad me perlatæ fuere: quæ gaudio maximo me affecerunt, præcipuè illam ob causam, quod Deus Opt. Max. nos propiùs conjunxerit, & T. Exc. in florentissimam Academiam constituerit, faxit Deus clementissimus, ut vocatio illa tua ad ipsius gloriam, ædificationem proximi, inprimis familiæ Medicæ utilitatem, tuique salutem plurimùm conducat. Cæterùm quod casū de monstroso omento communicatum attinet, is mihi multùm placuit: est enim profectò rarus, nec unquam similem mihi videre contigit. Superiori tamen anno Bernæ matronā quinquagenariam, robustam, sanam, obesam & pinguem valdè, invisi: Illa ante multos annos in difficili partu relaxationem umbilici contraxerat, ex qua relaxato peritonæo, paulatim exomphalos planè monstrosa facta fuerat, quandoquidem ad magnitudinem uteri, qui fœtum maturum gestat, umbilicus propendebat, venter nihilominus suā servabat proportionem. Extuberantia verò illa umbilici, veluti ingens saccus ita propendebat, ut manum facilè inter ventrem & saccum istum imponere possem. Porrò tumorem huncce ex omento prolapso, & sensim in istam magnitudinem aucto, prognatum fuisse, verisimile mihi videtur: absque dolore enim tactuque, mollis & undique æqualis erat, à naturali colore non discrepabat, murmur nullum persentiebatur, ut in hernia fit intestinali: in ventrem retrocedebat nunquam, etiamsi alvum exoneraret, vel in dorsum ægra decumberet, sed semper in eodem permanebat statu. Ex quibus apparet, fuisse omentum, idque in illam molem & magnitudinem auctum, sed hæc obiter, quæ si non probabilia, verisimilia tamen esse videntur.

Obs. 36.

Cæterùm etsi saccus ille ingens & ponderosus esset, ita tamen corpore erat valida atque sana fœmina illa, ut negotia sua domestica ipsamet administraret. De generatione verò tumoris omenti, cujus mentionem facis, nescio quam aliam adferre debeam causam, præterquam illam ipsam, quam tu quoque statuisti. Ludit enim aliquando natura, ut plus nutrimenti ad partem aliquam, quam pro sua nutritione opus, amandet. Hinc accrescentiæ præternaturales & aliquando monstrosæ fiunt.

Observatio

Ante Annos 14. Dom. Johannes Griffonius, Chirurgus præstantissimus, olim Præceptor meus fidelissimus, Lausannæ cuidam viro robusto & optimo corporis habitu prædito, excrescentiam ad homoplatam dextram, viginti sex librarum pondere, præsente Domino CLAUDIO AUBERTO TRIUMCURIANO, apud Lausannenses Doctore Medico longè celeberrimo, multisque aliis, feliciter excidit, convaluit homo iste, & forsan huc usque vivit. Tota autem excrescentia ista, præter membranas nonnullas, ad ignem in pinguedinem optimam, & ad usum idoneam resoluta est. Causam materialem hujus tumoris putasne esse sanguinem aëreum, ibique per venas copiosè exsudatum, & à debili calore istius partis in adipem conversum? Sed finem faciam, & responsum tuum ad observationem meam de gangræna, reliquaque quæ promittis, avidè abs te exspecto, Deumque suppliciter oro, ut T. Exc. ad Reipubl. utilitatem diu conservare dignetur. Catalogum Virorum doctorum vestræ Academiæ accepi, quos omnes ut ille, qui fons est omnium scientiarum, spiritu suo magis magisque illustrare, & in multos annos incolumes conservare velit, oro & efflagito: quæso ut illos omnes meo nomine demisse salutare non graveris. Vale, vir Amplissime, & me ut facis, amare perge. Paterniaci Aventicorum 21. Octobris An. 1608.

OBSERVATIO LXIV.

Obs. 64.

De ingenti umbilici procidentia, historia altera. Ad eundem virum amplissimum atque doctissimum

DN. GREGORIUM HORSTIUM, Philosophum & Medicum summum.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

ANte menses aliquot, vir amplissime, fautor & amice æternum honorande, ex Germania Lausannam rediens, nihil præter luctuosa mihi advenerunt. Uxor enim mea, proh dolor, simul & duæ ex filiabus meis peste laborabant. Uxor quidem & filius meus minor natu, convaluerunt, filiæ verò ambæ simul & ancilla naturæ satisfecerunt. Pestis etiamnunc hic & in vicinia gravissimè grassatur, multosque è medio tollit; perpauci enim, quod summoperè deplorandum, restituuntur; non solū propter veneni sævitiam, verùm etiam, quia remedia uti necesse esset, eis adhiberi non possunt.

Porrò ante annos quatuor, de quadam monstrosa extuberantia umbilici ad te scripsi, fœminam illam etiamnunc superstitem esse arbitror. Ab eo tempore similem affectum in Germania, in nobilissima & singulari virtute prædita matrona vidi. In illa tamen non umbilicus ipse, sed paulò supra ipsum peritonæum, & pars quædam abdominis, veluti in saccum maximum dilatata propendit. In isto autem sacco non solum omentum, sed & intestinum aliquod continetur, aliquando enim murmur in ipso percipitur, & tunc quoque dolor adest; nunc vehemens, nunc verò remissior, pro flatuum copia. Affectum huncce in difficili partu se contraxisse, mihi affirmavit.

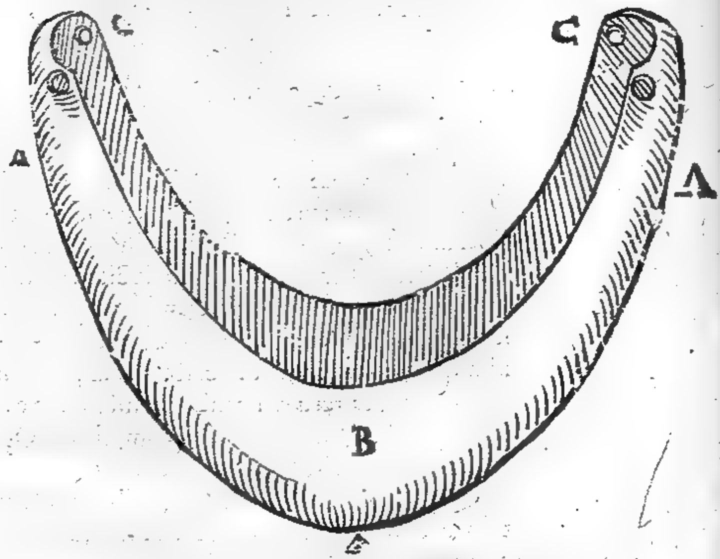
Cæterùm quia hujusmodi procidentiæ umbilici aut abdominis, rarò in ventrem retrudi possunt, aut si retruduntur, difficulter tamen retinentur, maximasque molestias ægris pariunt, dum propter pondus superiores partes secum deorsum trahunt, fasciam quandam sacculatam excogitavi, quâ extuberantia illa tam commodè sursum retrahitur atque sublevatur, ut nullam ferè molestiam aut incommodum pariat.

Primò autem ex tela reduplicata, parandus atque adaptandus est thorax; ita tamen ut ultra primam costam mendosam non descendat. Thoraci porrò isti in dorso, & quidem è regione homoplatarum, ex utroque latere fascia, duos digitos in latitudine positos lata, & undique perforata, annectenda est. Istis præterea fasciis parvis fascia magna & sacculata, beneficio lororum annectenda est. Elevatur autem & delabitur secundùm necessitatem & voluntatem ægri, beneficio lororum & foraminum, quemadmodum ex sequenti figura apparet.

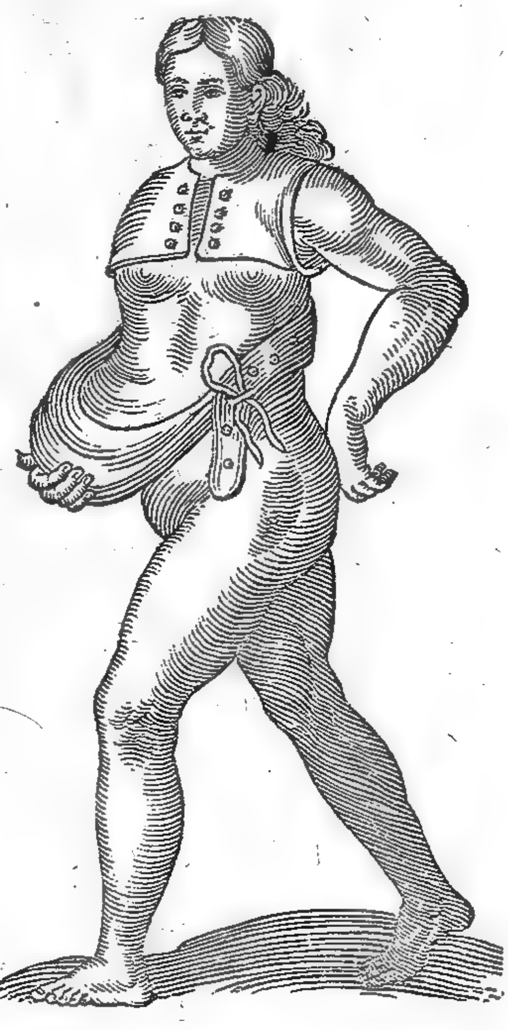
Fabricatur fascia illa, ex duabus particulis telæ, in exteriori parte A. A. A. notata consutæ; sic enim in medio, ubi B. notatur, sacculus efficitur, uti ex proxima figura videre licet. In qua C. C. foramina, quorum beneficio reliquis fasciis, uti dictum est, annectitur, denotant. Plura nunc, præ mœrore ad te scribere non possum. Saluta quæso meo nomine clarissimum virum D. D. GEORGIUM FABRUM, & literatos apud vos omnes. Vale vir amplissime & æternum vive, meq; pro summa humanitate tua, amare perge. Raptim Lausannæ 13. Octobris 1613.

Obs. 64.

Figura fasciæ sacculatæ, ad prominentiam umbilici sublevandam.

Figura, in qua, quomodo prædicta fascia sacculata sit adaptanda & applicanda, adumbratur.

Obs. 65.

OBSERVATIO LXV.

Duplex vena emulgens, in cadavere reperta.

Ad amplissimum atque doctissimum Virum
Dn. D. GREGORIUM HORSTIUM, Philosophum summum, & illustrissimi Landgravii Hassiæ Archiatrum, nec non in illustri Academia Giessena Medic. Professorem longè celeberrimum, & pro tempore Rectorem Magnificum,

Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

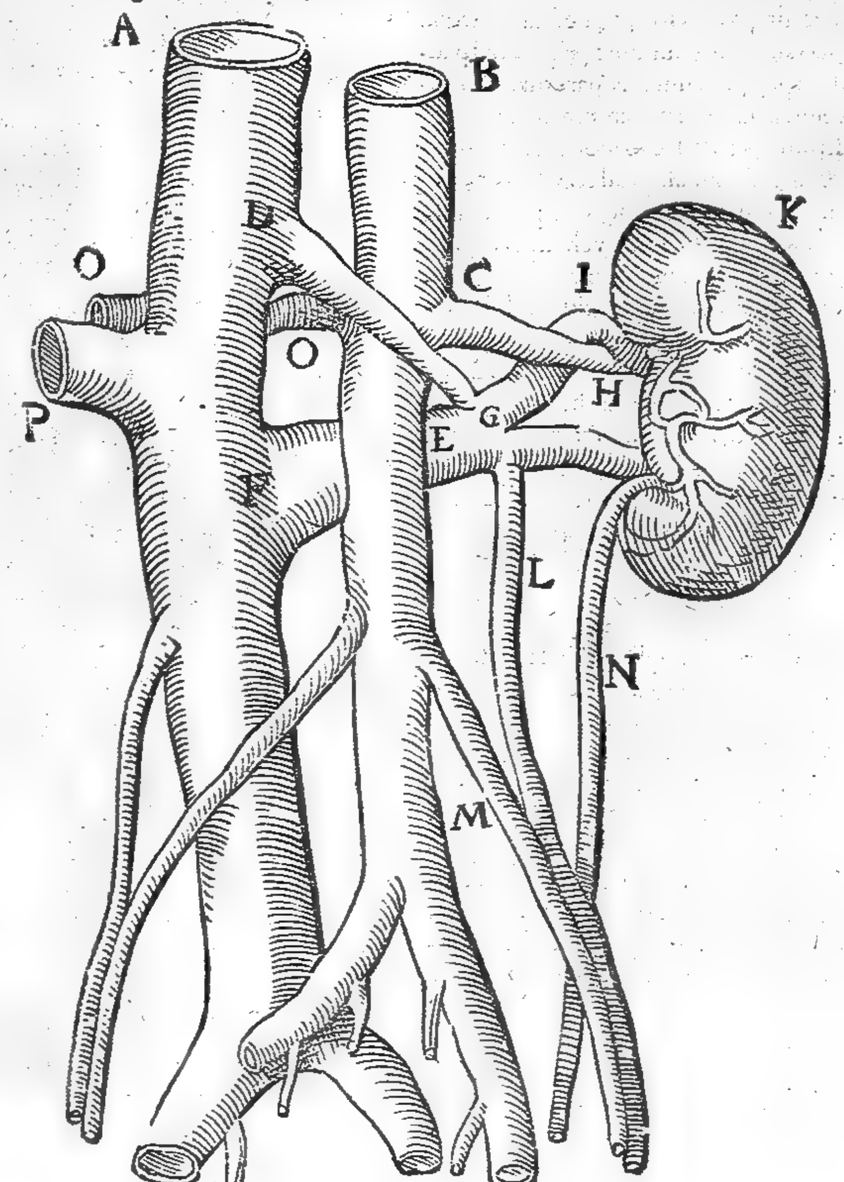
POstremas tuas, Vir amplissime ac humanissime, Francofurti datas, ibidem paulò post tuũ abitum, à Typographo Choüet mihi traditæ fuêre. Rescripsissem maturiùs: sed de die in diem ad meos redire, teque Giessæ in transitu invisere posse, sperabam. Verùm hactenus frustrà: diutius enim, quam putassem, detineor: & forsan per mensem unum aut alterum hîc mihi persistendum erit. Posteà verò redeundo in Helvetiam, si Deo Opt. M. ita visum fuerit, T. Exc. videbo.

Quæ de Sartoris uxore (quæ tribus ante partum diebus incendio perterrefacta, filium edidit toto corpore maculis igneis infectum) scribis, profectò & annotatione & admiratione sunt dignissima, successum earum macularum ut observare non graveris, suadeo. Puella ista nobilis, de qua in observatione de partu monstroso ad te scripsi, adhuc vivit, & quidem hîc in vicinia, sed non nisi suffulcris incedere potest, tam efficax est prægnantium imaginatio.

Speculum tuum humanũ quo ornare possem, nihil singulare habeo; ne tamen omninò nuda sit epistola hæc, observatiunculam de duplici vena emulgente addam.

Obs. 65.

Anno 1601. mense Martio, cum Lausannæ publicè hominis capite plexi cadaver dissecarem, venam emulgentem duplicem inveni, quarum una paululum sub altera oriebatur. Naturalis autem vena emulgens naturalem suum locum servabat, non tamen cum arteria emulgente, sed paulò infra renẽ ingrediebatur. Præternaturalis vero vena multò inferius è vena cava exoriebatur, & naturalẽ venã emulgentem, crassitie & magnitudine longè excedebat. Dividebatur autẽ in duos ramulos, quorũ unus cum vena emulgente conjunctus, renẽ in suâ basi ingrediebatur, alter verò rænus sub arteriâ emulgente ascendebat, sed mox ad anteriorem partem inflectebatur, & cum ipsa arteria emulgente in renem inserebatur. Hæc quia paulò obscuriora videntur, sequenti schemate adumbrare placuit.

Superioris figuræ explicatio.

Obs. 65. & 66.

A. Venæ cavæ truncus, quem à trunco arteriæ magnæ paululum separavi atq; disjunxi, ut exortus venæ emulgentis præternaturalis meliùs appareret, atque conspiceretur.

B. Arteriæ magnæ truncus.

C. Arteria emulgens.

D. Vena emulgens.

E. Vena præternaturalis emulgens, quæ

F. notata, è venæ cavæ trunco exoritur, & arteriæ magnæ trunco succumbit,

G. Hîc dividitur in duos ramulos, quorum unus

H. notatus, ascendit sub arteria emulgente, & refluxus ubi

I. notatur, ingreditur renem, unà cum arteria emulgente.

K. Alter ramus, nonnihil inflectitur, & renem in sua basi ingreditur.

Circa divisionem venæ emulgentis G. notatam, naturalis vena emulgens, cum hac conjuncta, unum ductum constituit.

L. Vena seminalis.

M. Arteria seminalis.

N. Vreter.

O.O. Dextræ arteriæ emulgentis portio.

P. Vasa emulgentia dextri renis.

Reliquæ partes omnes secundùm naturam sese habebant, tamq; sanæ erant, ut vix unquam similes in cadaveribus viderim. Ita quidam, ut homo iste procul dubio ad summam senectutem pervenisset, nisi supplicio affectus fuisset. His vale vir Amplissime cum tuis omnibus, quos tecum unà cum clarissimo atque doctissimo viro Dom. D. Doringio, nec non Dom. D. Schönwald, ex corde saluto. Raptim Coloniæ 26. Martii. 1612.

ANNOTATIO.

Vasa hæc cùm adhuc essent recentia, diligenter stupis suavibus infarci & exsiccavi, eaque in hunc usque diem 18. Maji 1630. quo hæc ad prælum describo, in musæo meo ut rarum quid reservo: Et nunc per pictorem delineanda curavi.

OBSERVATIO LXVI.

Ex lapsu ab alto, retentio urinæ & abscessus in vesica, absque tamen febre & dolore.

Ad virum nobilem

D. PAULUM OFFREDUM Doctorem Medicum, clarissimum & doctissimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

INter tot homines, qui unquam in Medicina claruerunt, vir clarissime atque amice integerrime, ego Hippocratem unicè admiror: videtur enim inter homines excessisse humanum fastigium: Hinc evenit, quod omnia quæcunque in praxi occurrunt, doctrinæ ipsius adversantia (ex quorum numero casus hic & admiratione & annotatione dignissimus, quem Exc. T. postremis ad me datis literis communicavit, non infimum obtinet locum) meritò sint annotanda. Porrò quia te circa res medicas simul & chirurgicas rarò contingentes, studiosissimum esse video, casum ex iis, quæ naturæ ordini, & Hippocraticæ doctrinæ adversantur, non vulgarem, quem mihi videre contigit, communicare non gravabor.

Obs. 66.

Verissimum esse Axioma Hippocratis, quod scriptum reliquit l. 2. aphor. 47. Dum pus conficitur, dolores ac febres magis accidunt, quàm confecto, nemo est qui possit in dubium vocare. Attamen Anno 1699. mense Januario, miles quidam ex præsidiis castri Kerpen, 36. annorum ætatis circiter, corpore robusto, & optima temperatura præditus, cum ab alto decem circiter cubitorum, non sine lumborum contusione in terram decidisset, eadem die urinæ retentio sequuta est, adeò ut ne guttam quidem excernere posset.

Altera die advocato Chirurgo catheteris beneficio vesica exonerata fuit.

Tertia verò die morbi, cum se Coloniam duci curasset, & me unà cum clarissimo viro Dn. D. Johanne Slorano, Medico celeberrimo, compatre meo plurimùm honorando, in consilium vocasset, catheterem immisi, ita ut urinam affatim reddiderit. Singulis quoque deinceps diebus, bis aut ter catheterem immittere coacti fuimus, sine eo enim ne guttam quidam urinæ excernere poterat, & quidem ad decimum octavum usque diem morbi. Interim ventrem, lumbos, & regionem vesicæ oleis idoneis inunximus, & cataplasmata applicuimus, uti etiam corpus interdum expurgavimus, potionibus nimirum per os exhibitis: Enemata enim ad intestina ascendere non potuerant, cum ea statim rejicere cogeretur. Febris tamen nulla, nec inquietudines aderant, neque de dolore ullo conquirebatur. Circa decimum sextum diem morbi incœpimus bis in die uti semicupio, ex radicibus, herbis, floribus & seminibus emollientibus, relaxantibus, aperientibus, & urinam provocantibus. Hinc prima die urina paulatim & guttatim extillare cœpit. Sequenti die cum denuò bis semicupio usus fuisset, sponte & absque catheteris usu, non saltem urinam, verum etiam materiam adeò purulentam atque fœtidam reddidit, ut fœtorem vix sufferre, & in conclavi, in quo decumbebat, persistere potuerimus. Prima & secunda die materia fœtidissima erat, tertia verò & quarta minus fœtida; tandem quinta fœtor omninò remiserat, sed pus per multos dies urina permixtum effluxerat. Interim decoctiones aliquot pro abstersione & mundificatione vesicæ, syphone injecimus, corpusque aliquoties cassia & terebinthina lota expurgavimus. Sicque Divino favore brevi pristinæ sanitati feliciter restitutus fuit.

Abscessum hunc, vir clarissime, in vesica ipsa fuisse, tam certum est, ut nihil certius; cathetere enim obstaculum circa orificium vesicæ manifestè persentiebatur. Ex hoc denique tumore extensa vesica, intestinum rectum comprimebatur, adeò ut clyster ad colon ascendere minimè potuerit. Nonne igitur mirum est, materiam hanc, quæ procul dubio ex Sanguine concreto, & aliunde in vesicam delapso, generata fuit, absque dolore & febre, in membrana tam exquisito sensu prædi-

Obs. 66. prædita, procreatam fuisse? Hic verò quidnam intervenerit, quod naturæ ordinem inverterit, scitu non est admodum facile, quocirca tibi, Ambrosiâ Hippocraticæ doctrinæ imbuto, explorandum atque enucleandum propono: Interim verò te unà cum D. Patre optimo ac pio Deo Opt. Max. commendo. Valete, & diu vivite Christo, & proximo. Paterniaci Aventicor. 25. Augusti Anno 1606.

PAULUS OFFREDUS

Viro doctrinâ atque longo rerum usu præstantißimo,

Dom. Guilhelmo Fabricio Hildano, Chirurgo celeberrimo & amico singulari

S. P. D.

ADmiratione dignum omninò est, quod te observare dicis absoluta suppuratiõe abscessus in vesica circa febrem ac dolorem. Hanc tamen historiã, quum ita vis, an eo modo, quo narras, contingere potuerit, attentius paulo consideremus. Suppuratio est opus mixtũ quod scilicet tã calori nativo, quàm alieno acceptum fertur: hinc fit, ut in magni cujusq; abscessus suppuratione, ob utrumq; hunc calorẽ concurrentẽ, magna semper adsit effervescentia, quemadmodũ notat Galenus super eo, quem citas aphor. Materia porrò, quæ suppuratur, mediocriter crassa esse debet, & ex semetipsa caloris & humiditatis particeps, ut ab utroq; eo calore agente posit in pus mutari: unde solus sanguis propriè ac per se suppuratur, alii verò humores, non nisi propter sanguinẽ. Quocirca per eam copiosæ materiæ effervescentiã & ebullitionem, quæ in suppuratione contingit, necessario fit, ut copiosi vapores calidissimi per venas & arterias cor petant, unde febris accenditur: ipsa verò suppurationis materia, cũ ob sui attenuationẽ à calore suppurante, majore spacio indigeat, membranosa quævis corpora partis, in qua residet, distendens, & eorũ continuũ solvens, dolorem excitat, multoque magis, si in parte fuerit exquisiti sensus, qualis est vesica, in qua nihilominus magni abscessus suppurationem, sine dolore ac febre observasse te affirmas. Quem casum (ut ingenuè fatear) dũ seria cogitatione mecũ revolvo, ne ab Hippocratis & Galeni doctrina tã alienus videatur, aliter paulo explicandũ reputo, cum præsertim tantus ille fœtor, quem refers, veræ suppurationi, in qua victrix est natura, planè adversetur, ut notat etiam Galen. loco citato. Si quid igitur hac in re, satis alioquin abstrusâ, decernere mihi liceat, existimo putridam illam & fœtentem adeò materiam referri debere partim in sanguinem è venis egressum, & per renes ob casum ex alto relaxatos dispersum, qui q; paulatim ibi putrescens, in vesicam tandem à roboratis renibus transmissus fuit, partim in quosdam velut grumos sanguinis, initio statim à læsis renib. in vesicam delapsi, qui grumi vesicæ orificium angustantes, ibiq; crassiori & magis fæculento lotio diutius retento admixti, graveolentem adeò corruptionem, à legitima suppuratione longe diversam, sensim concepere, quæ corruptio dum ita fieret, nec febrem inferre potuit, nec dolorem etiam nisi subobscurum, & qui præ molestia illius stranguriæ sensum fugiebat: quod verò clysteres æger vix admitteret, vesicæ ob retentas materias præter consuetudinem extensæ, & intestinum rectum comprimenti, tribuendum puto. Habes hic paucis, ornatißime Vir, quam petiisti à me super observatione tua sententiam, quæ si arriserit, optato fine potitus ero, sin minus, meam saltẽ apud te παῤῥησίαν, veri amoris indicẽ, agnosces. Vale.

OBSERVATIO LXVII. Obs. 67.

Globulus plumbeus, ictus sclopeti in vacuum vesicæ immissus, post annos 30. calculosa materia obductus, tandem invenitur.

A Viro nobili

Dn. PAULO OFFREDO Doctore Medico clarissimo, annotata mihique communicata.

S. P. D.

CHirurgica tua suppellex, Vir ornatissime, tam locuples est, & rerũ pulcherrimarũ varietate nitens, ut amicos tuos, quotquot ipse meritò possides, nunquam adeas, nisi plena manu, sive præsens, sive per literas: quod quidẽ eò gratius est & laudabilius, quò rarius; cum præsertim hoc nostro seculo longe plura sint, ad amicitiæ aram donaria nuncupantiũ vota, quam exsolventiũ. Hanc eandem munificentiam tuam, quod me itidem experiri volueris, perrara observatione ad me missa, gratias habeo & ago maximas. Eam non legi, nemo leget sine fructu & admiratiõe, illè ex accurata inprimis & methodica tua curatione, hæc verò ex affectæ partis natura, ejusdemq; sanatione. Quoniam verò petis à me, ut si quid simile hîc sese offerat, id tibi communicem: en casum uti revera contigit, vesica per multos annos graviter læsa citra manifestum incommodum.

Historia. Juvenis annor. 20. in bello ictus à globulo sclopetario ad coccygem parte dextra, cũ aliqua ipsius ossis fractura, curatus utcunq; fuit, & cicatrix admodũ cava ibidem relicta. Interim prædicto globulo in corpore delitescente (nec n. in ictu pervaserat, nec nulla ipsius in curãdo vulnere cura habita est) homo hic totos annos 15. citra ullum quod persentiret incõmodum, trivit. His elapsis de dysuriâ, doloreq; non exiguo ad vesicam conqueri cœpit, adeoque symptomata hæc indies aucta: ut tandem lotii reddendi beneficio privatus, ad dies plusculos, affectu scilicet remediis omnibus obsistente, morti quàm proximus fuerit, quum opportuna Chirurgi ope, calculũ è vesicæ collo, quem ibi cathetere immisso nõ exiguũ deprehendit, removentis ac detrudentis, permagnam æger urinæ copiã excrevit, quâ magnopere levatus, ita denuò commodã satis ad alios annos 15. vitã traduxit. At verò anno superiori à recurrentibus ibidem, & in regiõe renum dolorib. intensissimis cum æstu vehementi, in intima pubis ac perinæi regione, nec nõ à febre continua plurimùm divexatus, obiit. Ejus adaperto cadavere, calculus in vesica, ovi molem adæquãs, repertus est: quo propter insolitum ejus põdus confracto, globulus ille plumbeus, avellanæ magnitudine, apparuit in medio, circa quem lõgo temporis decursu sabulosa materia, partim in vesica genita, partim è renibus eò delapsa, sensim accreverat, eo usq; ut tandem mole sua homini illi intolerabilis evaserit, quinimò interna externaque ad vesicam partes, una ejus portione livebant: & ipse jam per annos aliquot graviter in ea regione solebat affici, ubi diutius paulò ambulasset, quapropter etiam domi fere se continebat. Porrò tam firmiter globulo adhærebat tophacea illa materia, ut vix inde tota eximi potuerit, cujus velut agglutinationis initium inde fuit, quod prædictus globulus

Obs. 68. *bulus in vulnere faciendo ad os illidens, eminentiam ac inæqualitatem receperat. Hîc subsisto, teque cũ omnibus tuis divinæ clementiæ commendo. Vale. E Musæo, Calend. Junii, Anno 1606.*

Tuus ἀνωδόλε

PAULUS OFFREDUS.

OBSERVATIO LXVIII.

Lapis olivæ magnitudine per collum vesicæ excretus.

HOnesta quædam Matrona Paterniacensis, Dn. Francisci Rouge, hospitis ad crucem albam conjunx, sexagenaria ac robusta, ultra annos duos dolore punctorio è regione colli vesicæ, nonnunquam quoque urinæ retentione & stillicidio laboraverat. Tandem cum præ maximis doloribus & inquietudinibus in febriculam incidisset, ego in consilium vocatus fui, circa annum, si rectè recordor, 1605. Itaque cum ex doloris specie, aliisque symptomatibus calculum adesse, probè cognovissem hoc modo processi.

Potio purgans. Primò corpus sequenti potiuncula purgavi.

R. Radicum fœniculi ℥j.
herbar. agrimoniæ
Veronicæ,
Cuscutæ,
Herniariæ an. M. ß.
Flor. trium cordial. an. p. j.
Sem. anisi &
Folior senæ mundator. an. ℥iij.
Coquantur in aq. ut colatura redeat ad ℥iiij.
In quibus dissolve syr. rosat. solut compos. cum rhabarbaro, agarico & sena ℥j.
Electuar. benedictæ laxat. ℥j.
Misce, fiat potio.

Purgato corpore per dies aliquot, quatuor horis ante prandium pro dosi ℥i. aquæ nostræ diureticæ, cui parum aquæ cinam. sine vino distillatæ, admixtum erat, exhibui. Inguini verò sequentem sacculum applicui.

Sacculus.

R. Radicum & folior. altheæ
Malvarum,
Violar.
Parietariæ,
Herniariæ,
Nasturtii aquatici
Flor. Meliloti &
chamomel. an. M. j.
Sem. Anisi.
Fœniculi,
Petroselin. an. ℥j.
Fœnigræci,
Lini ana. ℥ß.

Incidantur & contundantur omnia, deinde indantur sacculo triangulari, quo cocto in aqua, calidè imo ventris & pudendis applicetur.

Post fotum imum ventris, pudenda & perinæum oleo scorpionum interdiu ter vel quater inungere curavi.

Hisce per dies aliquot remediis adhibitis, calculum rotundum & asperum, ejus figuræ & magnitudinis, ut hîc depictus, maximo cum conatu & dolore, parturientium doloribus non multùm absimili, ejecit. Posteà Dei beneficio convaluit, & per aliquot annos supervixit. *Obs. 69.*

Figura & magnitudo prædicti lapidis.

OBSERVAT. LXIX.

Lapides quàmplurimi ex vesicæ fundo extracti, & ulceris inde relicti curatio.

Ad virum nobilem

D. PAULUM OFFREDUM Doctorem Medicum clarissimum & doctissimum.

AFfectum animi in me, & amorem optimi & doctissimi Parentis tui, vir clarissime, natura tibi insitum esse; abundè profectò declarasti, tum epistola tua humaniter ad me scripta, tum etiam adjunctis tuis doctissimis in Hippocratis aphorismos, commentariis, qui mihi veluti Ambrosia & Nectar erunt tam Exc. T. quam ipsiusmet Hippocratis, venerandi senis (quem meritò extensis ulnis amplecti debemus) causa. Ego si qua in re id promereri valeam, semper me promptum atque paratum habebis.

Cæterùm anno superiori casus mihi occurrit, quem ad aphoris. 28. l. 6. Hippoc. referre possumus. Hunc tibi doctissime atque charissime D. OFFREDE offerre, operæ pretium duxi.

Historia. Honesta quædam matrona Friburgi Avent. uxor M. ADAMI Schlünemann Pictoris excellentissimi, ad finem 9. mensis gravida, parturientium doloribus per dies aliquot miserè cruciabatur. Huic cum multa ab obstetricibus & adstantibus, ad fœtum expellendum medicamenta exhibita fuissent, tandem 5. die propinata validissima potiuncula, in qua (sicuti maritus & pharmacopæus suspicabantur) ingrediebatur nonnihil auripigmenti citrini, magna cum violentia, maximoque cum dolore & cruciatu, mortuum, aut potius semi putridum fœtum enixa est. Ego bimestri à partu, nimirum die 1. Maji Anno 1605. cum D. Alberto Lapio, Pharmacopœo vigilantissimo atque exercitatissimo (cujus bimestris spacio à partu continuis ac maximis doloribus è regione vesicæ, & stillicidio urinæ laboraverat) vocatus, ipsam decumbentem offendi. Dolores circa fundum vesicæ, ac collum ipsum matricis aderant, & maximi, & continui. urina quoque & quicquid syphone in vesicam infundebam, per collum uteri statim involuntariè effluebat. Ex quibus fundum vesicæ in ipsius matricis collum usque exulceratum fuisse, facilè mihi cognoscere licuit. Instituta itaque optima victus ratione, doloris leniendi gratia, syphone sequens injeci medicamentum.

R. Sem. cydoniorum & fœnigræci aa. ℥j.
Macerentur per horam in ℔ j. ß. decocti hordei,

Obs. 69.

hordei, posteà per linteum exprimantur, fiatque mucilago satis liquida, cui addantur.

Injectio.

ol. amygdalar dulc. ℥ij.

mellis rosati colati ℥j. Misce, fiat injectio; De qua singulis horis parum tum in vesicam, tum in os oteri syphone tepidè injiciebam. Et quia alvus non satis lubrica erat, sequens præscripsi Enema.

Enema.

℞. decocti capitis vitul. &
lumbricor. terrestr. ℥x.
vitellor. ovor. n. ij.
ol. anethini & chamomel. an. ℥j.

Misce, fiat Enema, quo & posteà usa est, quotiescunque necessitas urgebat. Pectini verò hunc fotum applicui.

Potus.

℞. Rad. altheæ ℥j.
Flor. chamomel.
Fol malvar.
violar. an. M j.
Sem. cydonior.
fœnigræci an. ʒij.
anisi &
fœniculi an. ℥j.

Coquantur in aqua, in qua madefactum linteum reduplicatum (spongia enim propter salsedinem non convenit) calidè applicetur. Deinde sequenti linimento ventrem, coxas & genitalia, inungere curabam.

Linimentum.

℞. ol. amygdalar. dulc.
ol. de vitel ovor.
Axungiæ humanæ an. ℥. ß.
ol. lumbricor. &
Anethin. an. ʒj.
Misce, fiat linimentum.

Renes verò sæpissimè hoc unguento inungebantur.

Unguentum.

℞. ol. rosat.
Nymph. &
Violatii an. ʒj.
Caphuræ ℈. j.

Cum albumine ovi, parumque aceti rosat. mixtis simul in mortario plumbeo, fiat unguentum.

Pro cœna sequens amygdalatum exhibui.

Amygdalatum.

℞ Amygdalar. dulc.
Sem. 4. frigidor. maj. &
papav. albi an. ʒij.
decocti hordei.
aquæ nymph. &
Rosac. an. ʒij.
Fiat emulsio secundum artem, adde
Aquæ cinamom. destillicum vino,
Buglos. & Borrag. ℥j.
Sacchari perlati ℥j ß.
Misce, fiat amygdalatum.

His remediis adhibitis, dolor paulatim remisit, ita ut ea nocte melius quieverit quam anteà. Sed quod mirandum, per ulcus, quod in fundo vesicæ erat, infinito, lapillos contusi pumicis instar, filamentis & membranulis colligatos ac involutos, in collum matricis excrevit, quorum ego quam plurimos forcipe extraxi, reliquos post dies aliquot in rima sese offerentes, maritus ipse me absente exemit. Horum lapidum ego adhuc quamplurimos, cum suis membranulis & filamentis, quibus colligebantur, exiccatos in Musæolo meo reservo, quibus projectis & maceratis in aqua tepida, denuò filamenta & membranulæ bellè conspici possunt.

Obs. 69.

Altera die, tertia nimir. Maji ipsam sequenti potiuncula purgavi.

Potiuncula.

℞. herb. agrimoniæ
veronicæ
cuscutæ an. m. ß.
flor. trium cordial. an. p. j.
liquiritiæ rasæ ℥ ß.
sem. anisi &
fol. senæ an. ʒij.

Coquantur in sufficienti quantitate aquæ, ut colatura redeat ad ℥iij. In quibus dissolve cassiæ recent. extractæ ℥ ß.

Electuar. diaphœn. cum rhabarb. ʒij.
syr. violac. ʒj.

Misce, fiat potio.

Frequenter quoque matutino tempore aliquid olei amygd. dulc. cum saccharo, in jusculo carnium sorbere jussi.

Sedato dolore per multos dies sequens decoctum syphone in vesicam & collum matricis injecimus.

Injectio.

℞. Radic. consolidæ maj. ℥j.
hordei integri m. j.
herbar. agrimon.
veronicæ
scordii
alchymillæ
saniculi ana m. ß.

Coquantur in aqua. In ℔ j. colaturæ dissolve mellis rosac. ʒij. Misce, fiatque injectio. Qua in vesicam injecta, per collum matricis unà cum urina statim effluebat. Post injectionem turundam longitudine quatuor digitorum transversorum, sed crassam satis, ex stupis & gossypio concinnatam, inque sequenti collyrio madefactam, matricis collo infigi curavi.

Collyrium.

℞. Mucilag. sem cydonior. cum aqua
plantag. extractæ ℥ iiij.
cornu cervi usti,
lapidis calaminar. &
tutiæ præparatæ ana ℥ ß.
radic. consolidæ maj. subtilissimè
pulverisat. ℥ ij.

His brevi sic convaluit, ut domesticis negotiis paulatim vacare potuerit. Urinam tamen continuò per collum uteri magna sui molestia effluebat.

Porrò quamvis vulnera, ac multo magis hujusmodi ulcera putrida, quæ fundum ipsius vesicæ & collum matricis ingrediuntur, utplurimùm incurabilia cum Hipp. meritò sint censenda; attamen ne de salute ipsamet ægra desperaret; ac in posterum corpore simul & mente laboraret, suasi, ut primò uteretur optima victus ratione; & ab omnibus iis, quæ urinam reddunt acrem, abstineret, deinde ut per vices corpus expurgaretur, quinetiam ut singulis matutinis medicamenta conglutinantia, qualia sunt potiones vulnerariæ, assumeret. Hæc cum religiosè & indefessè (magna enim in ea erat sanitatis recuperandæ aviditas) per menses aliquot observasset, stillicidium urinæ per collum uteri paulatim imminutum

Obs. 69. tum est, adeò ut partim per collum vesicæ partim verò per collum uteri efflueret. Illa autem continuò usa medicamentis (ut dixi) conglutinantibus, & per intervalla etiam purgantibus, intra menses octo, non sine admiratione omnium eorum, quibus res cognita, plenè curata fuit, adeò ut nunc Dei Opt. Max. gratia ne guttula quidem urinæ involuntariè effluat, sed à vesica colligatur, retineatur & excernatur, non aliter ac si antea nunquam malè affecta fuisset, sicuti idipsum ex sequenti epistola ipsius mariti ad me data, ex Germanico in Latinum sermonem translata apparet. Id quod etiam nuperrimè ex relatione tam ipsius matronæ, quàm ejus mariti, dum ipsam secunda hujus mensis inviserem, ipsemet intellexi. Hunc casum, quum rarus sit, tibi non ingratum fore existimaveram, obnixè rogans, quod si quid simile occurrerit, mihi communicare non graveris. Fasciculus, quem Clariss. Dn. D. Lentulo transmisisti, jam traditus. Hisce Vir clariss. vale, & me ut facis, amare perge. Paterniaci Aventic. 12. Maji 1606. *Tua Exc. addictissimus*

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

GUILHELMO FABRICIO HILDANO Medico & Chirurgo apud Paterniacenses præstantissimo.

MInimè dubito, Vir Clarissime, quin summoperè scire desideras, quo in statu res nostræ sint. Quocirca præsenti hocce epistolio tibi significare placuit, conjugem meam charissimam post tui abitum hinc, remediis illis partim in officina Pharmaceutica à te præscriptis, partim etiam à te sibi transmissis, maximo cum successu usam fuisse, indeque ejusmodi levamen persensisse, ut D. O. M. assiduò gratias maximas reddere debeamus. Rursus enim domestica sua negotia peragit, nullumq; amplius dolorem persentit, urinam quinetiam optimè retinere, eamque pro voluntatis arbitrio reddere valet: Malum verò illud (uti etiam à te nobis plus satis significatũ fuit) non protinus, sed paulatim cessavit, ita ut à principio urinam non per naturalem ductum, sed per sinum pudoris excreverit. Natura quinetiam, paucis ante susceptam à te curationẽ elapsis septimanis, per naturalẽ, urina ductũ excernere conata, adeò ut sensim paulo minus per ductũ præternaturalẽ, plus verò per naturalem ductũ effluxerit, sicque urinam magis magisq; retinere cœperit, ita ut illam nunc (quemadmodum modò dictum) eodem modo sicuti ante morbum, naturaliter retinere, reddereq; possit. Cujus sanè rei nomine DEUM Omnipotentẽ maximoperè laudamus, quòd medicamentis à te præscriptis & admotis clementer benedixerit, eundem vicissim rogamus, ut gratiam suam divinam de die in diem tibi concedat, quo sic plurimis aliis ægrotis emolumento maximo esse possis. Aliàs enim uxori meæ, magno cruciatu & calamitate vita cum morte commutanda fuisset, nisi D. O. M. beneficio artis tuæ tuique, instar instrumenti vitam illi prorogasset. Quæ omnia si aliquo gratitudinis officio promereri valebimus, nunquam tibi deerimus. Interim te cum conjuge tua, & prole charissima, Omnipotenti Deo commendamus. Friburgi aventicorum die 6. Januarii 1606.

Tibi addictissimus & obsequent.
Adamus Kuneman.

OBSERVATIO LXX. *Obs. 70. & 71.*

Lapides quatuor in vesica, & abscessus sub vena cava.

SEnex quidam Coloniensis per aliquot annos dolore continuo circa regionem ossis sacri, præcipuè autem cum excrementa indurata exonerabat, ardore urinæ & mingendi difficultate vexabatur. Tandem anno 1599. cùm totus decrepitus ex hac vita ad beatorum sedes migrasset, ego & clariss. D. Petrus Quintenus, Doctor Medicinæ vocati, ut causam doloris hujusmodi & cruciatus maximè investigaremus, invenimus in vesica lapides quatuor præduros ac asperos, quorum unusquisque magnitudinem castaneæ adæquabat, circa regionem verò ossis sacri, ea nimirum in parte, ubi vena cava bifurcatur, abscessum magnum, in quo materia fœtida & sanguis coagulatus continebatur, offendimus: pus enim ramulos nonnullos venæ sacræ eroserat. Os sacrum ea in parte ita erat corrosum atque exesum, ut facilimè digitis minutatim extrahi atque conteri potuerit.

OBSERVATIO LXXI.

Incipiens calculus vesicæ, quibus remediis curatus?

PUer quinque circiter annorum ætatis, natura imbecillis, à multis mensibus maximis torminibus cum difficultate urinandi laborans, tandem calculum pisi magnitudine, maximo cum dolore excreverat, inde tamen tormina & dolores in reddendis urinis minimè sedati fuere, quinetiam arenulæ in iisdem conspiciebantur, ex quibus colligere licuit, materiam calculi arenulasque in corpore delituisse. Quocirca die 7. Decembr. 1605. in consilium adhibitus, hoc modo cum ipso processi. Primò institui optimam victus rationem, nimirum ut aër sit calidus, panis benè fermentatus & coctus, non recens, neque nimis durus. Jusculis utatur carnium castratorum pullorum, gallinarum aut caponum, quibus aliquid rosmarini, salviæ & majoranæ, nonnihilque salis, ratione saporis addi poterit. *Victus ratio.* Radices fœniculi, petroselini & quæcunque urinam insigniter movent, cibis minimè addantur. Dum enim urinam movent, succum indigestum simul ad venas mesaraicas ac hepar secumducunt. Ex quib. obstructiones viscerũ & materia calculosa augetur. Viscidi, glutinosi, crassi, & qui difficilis sunt digestionis cibi, veluti extremitates & intestina animalium, caro item fumo & muria asservata, aves quoque in aqua degentes, tum propter suprà dictas causas, tum quia stomachum gravant, nullo modo sunt offerenda, uti nec salsa, & quæ pipere, zingibere, gariophyllis, raphano, cæpis & ejusmodi rebus conditi sunt cibi. Legumina quoque, oryza, fructus crudi, pisces, caseus, lac, & lacte confecta edulia, summopere vitanda. Vino utatur albo, tenui, minimè generoso, decocto agrimoniæ & veronicæ diluto.

Posteà corpus sequenti potiuncula expurgavi.

℞. rad. petroselini,

 fœni-

Obs. 71.

Potio purgans.

fœniculi
eryngii marini an. ℥ß.
herb. agrimoniæ
veronicæ
cuscutæ an. m. ß.
sem. anisi ʒj.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In colaturæ ℥ij. dissolve syrupi rosf. compositi cum rhabarbaro, agarico & sena ʒ. ß. Electuarii diacarthami in tabell. ʒ. ß. Misce, fiat potiuncula, sumenda quatuor horis ante prandium.

Purgato corpore sequentem præscripsi syrupum magistralem, de quo singulis diebus duabus horis ante prandium ex coc[...]ari sumebat ℥j. observata interim optima victus ratione, & per intervalla expurgato corpore, nunc præscripta potiuncula, nunc pulveris radic. mechoacæ serupulis duobus, sumptus cum jusculo carnium utebatur, syrupi autem hæc est descriptio.

Syrupus Magistralis.

R. Rad fœniculi
petroselini
graminis
saxifragiæ
eryngii marini an. ℥j.
herb. agrimoniæ
veronicæ
herniariæ
capill. Veneris
cuscutæ an. m. j.
flor. trium cordial.
genistæ &
chamomil. an. p. j.
sem. milii solis
bismalvæ
Anisi, &
sem. quatuor frigid. maj. an. ℥ij.
liquiritiæ rasæ &
uvarum passular. exacinat. an. ℥ij.

Fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ adde sacchar. miscellan. ℔ j. ß. mellis puri & despum. ℔. ß. Fiat secundùm artem syrupus, aromatizetur pulver. cinamomi electi ʒij. Utebatur quoque in hebdomada bis aut ter, tribus vel quatuor horis ante prandium aquæ nostræ diureticæ ℥ß. pro dosi cum saccharo, & nonnihil aquæ cinamomi destillatæ sine vino. Per menses quoque aliquot, sequenti semicupio ex radicibus, herbis & seminibus emollientibus, laxantibus, lenientibus, & flatus discutientibus per intervalla utebatur.

Semicupium.

R. Radic. & folior. altheæ
radic. & folior. malv.
radici fæniculi
apii petrosel.
eryngii marini an. ℥ij.
herb. parietariæ
violar. veronicæ
flor. chamomil.
meliloti
genistæ
sambuci an. m. j.
sem fœnigræci
lini an. ℥j.
sem. petrosel.
anisi, fœniculi,
genistæ an. ℥ij.

Coquantur in sufficienti quantitate aquæ pro semicupio. Ex simili quoque decocto, quotiescunque alvus non respondebat, addito vitello ovi, parumque electuar. benedictæ laxativæ, & ol. rutacei, enemata præparavimus & exhibuimus. Imum ventris & perinæum non ei solùm balneo egresso, verùm etiam singulis diebus semel, aut bis sequenti unguento inunximus.

Unguent.

R. ol. scorpion.
amygdalar. amar. an. ʒ. ß.
lilior. albor. &
unguenti dialtheæ an. ℥ß.
Misce, fiat unguentum.

His adhibitis remediis & observata illa, quam præscripsimus, victus ratione, Dei singulari beneficio paulatim convaluit, neque ad hunc annum usque 1608. quo illum invisi, ullum mali hujus vestigium sensit.

OBSERVATIO LXXII.

Semen anisi & acini granorum alkakengi, cum urina excreti.

Viro clarissimo atque doctissimo
Dn. D. JOH. RUDOLPHO SALTZMANNO
in Academia Argentinensi Medicinæ Professori celeberrimo, amico suo intimo.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

CORpore quidem utcunque valeo, vir clarissime & amice plurimùm honorande, animus verò dolet, idque propter adversa, quæ post reditum meum ex Germania mihi advenerunt. Lausannam enim rediens, uxorem meam simul & unam ex filiab. meis peste laborantes inveni. Convaluit quidem uxor mea, filia verò paulò post meum adventum piè obdormivit, uti & nonnulli alii ex domesticis meis. Filius meus major natu etiamnunc decumbit. Hactenus quidem gravissimè laboravit, nunc tamen ipsum veluti evasisse spero.

Cæterùm pro maxima & insigni humanitate tua, qua ante menses aliquot Argentinæ me excepisti, inprimis pro Platonicis simul & Lucillicis conviviis, quibus me decorare dignatus fuisti, gratias ago immortales. Utinam aliquando non tantùm verbis, sed & re ipsa gratum me præbere possem. Interim tuus sum, & si qua in re tibi inservire potero, promptissimus ero, & quidem quoad vixero.

De alimentis viscosis in fracturis ossium.

De alimentis viscosis in fracturis ossium, te cum clarissimo viro Dn. D. Döringio per literas communicasse scio. Quæ nam hac de re sit mens Dn. D. Döringi, me non latet; Tuam tamen opinionem libenter quoque viderem. Ego in eadem sententia, quam Observ. 92. Centur. I. protuli, adhuc persisto. De die enim in diem experientia me edocet, supervacaneum esse, hujusmodi alimentis ineptis, quæq; quadratis, robustissimis & sanis corporibus tantummodò conveniunt, ægros aggravare, verùm de his aliàs plura.

De diureticis.

Sed quid quæso sentis de diureticis? putasne illa cibis tutò permisceri posse? Ego jusculla ex radicibus, herbis, aliisque rebus aperitivis,

Obs. 72.

non quidem rejicio, non tamen in ipso prandio, sed per horam unam aut alteram ante pastum ea exhibeo. Si enim aliis cibis commisceantur, verendum est, ne chylum indigestum secum rapiant, & ad hepar ducant. Quanta enim diureticorum vis sit, atque potentia, ex sequentibus historiis videre licet, quarum primam apud Dn. PETRUM PIGRAY, HENRICI MAGNI Chirurgum celeberrimum, lib. 10. cap. 20. de acidulis Spadensibus, aliisque similem vim habentibus, scribens, legimus his verbis:

HISTORIA PRIMA.

Aqua acida vinum non esse diluendum ostenditur.

Quantum, inquit, *ad victus rationem, illa diligenter observanda est. Alimenta, quæ facile concoquuntur eligenda, quæ verò difficile, & humorem melancholicum, succumq; crudum procreant, vitanda. Vino interdicendum non est, sed mediocriter diluendum; non tamen aqua acida, ut plerique facere consuevere, illa enim propter metum, ne cruditates ad renes & vesicam transvehant, cibis minimè permiscenda. Quandoquidem tanta hujus aquæ vis est atq; proprietas, ut quicquid sibi obvium venerit, secum rapiat. Id quod mihi unà cum clarissimo atq; celeberrimo viro, Dn. D. MARTINO, Medico Regio, ac Dn. BASINO Doctore Med. viro probitate & virtute excellenti, observare licuit. Is enim cum acidulas biberet, semine aniso condito, ad flatus discutiendos simul utebatur. Cæterum aqua illa acida, semen anisi integrum, per venas mesaraicas, hepar, emulgentes & renes, ad vesicam usq; secum ducebat; ita quidem ut ipsum semen anisi unà cum urina excerneretur. Res profectò, quæ nobis notatu digna visa fuit: ex quibus constat, aquam hanc ex usu esse minimè debere, nisi corpus à pravis atque excrementitiis humoribus prius probè atq; diligenter expurgatum fuerit. Hujusmodi enim humores aqua illa, æquè ac semen anisi, ad prædictas partes duceret, &c.* Hactenus PIGRAY.

ALTERA HISTORIA hæc est.

Civis quidam Friburgensis Helvetior. DAVID COING nomine, vir probus ac honestus, retentione urinæ correptus, postquam ingentes dolores atque cruciatus per dies aliquot passus esset, multaq; medicamenta frustrà sumpsisset, & exterius adhibuisset, tandem expurgato prius corpore, cancros nostrates sive gammaros contusos, grana item alkakengi contusa, ex vino albo sumpsit; His urina ita commota fuit, ut acini granorum alkakengi, unà cum urina, maxima cum admiratione adstantium excernerentur. Idque non sine maximo dolore atque conatu. Interim tamen paulatim pristinæ sanitati restitutus fuit. Ego quidem curationi non interfui, verùm cum anno 1610. decima Martii, Friburgum ad virum probitate & prudentia egregium, Dn. NICOLAUM GRIBOLETUM, Reip. Friburgensis consiliarium meritissimum, vocatus essem, ipsemet David Coing, præsente prædicto viro, Dn. GRIBOLETO, nec non Dn. NICOLAO PACODO, Reip. Freib. Doctore Med. ordinario & celeberrimo, multisque aliis, illa quæ jam recensui, & quidem in ædibus Dn. Griboleti, narravit, & rem ita sese habere, bona fide affirmavit.

Porrò, Vir clarissime, etsi radices aperitivæ, veluti fœniculi, petroselini, asparagi, &c. non eandem vim diureticam, quemadmodum acidulæ habeant, nihil tamen ab acidulis aliisque diureticis differunt, nisi secundùm magis aut minus. Hæc ego perpendens, ea, quæ urinam vehementer ducunt, medicamenta, quatuor aut ad minimum tribus horis ante prandium, & prius, expurgato corpore exhibeo. Juscula verò ex prædictis radicibus, ut per horam unam ad minimum ante prandium sumant, ægris meis suadeo. Tuam tamen sententiam hac de re intelligere quoque percupio. Inclusas quas ad Dn. GREGORIUM HORSTIUM & alios scripsi, ut curare velis, obnixè rogo. Hisce vale vir clarissime, cum lectissima tua conjuge, & in bonum publicum feliciter vive diu. Raptim Lausannæ 28. Novembr. Anno:

IVbILCIaMVs nos Deo.

Clarissimo & Experientissimo Viro,
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico-Chirurgo celeberrimo, Domino & amico singulari,
JOH. RUDOLPHUS SALTZMANNUS, Med. D.
S. P. D.

SAlvum te quidem, Vir clarissime, amice & fautor observande, ad tuos à nobis rediisse, primò tibi tuisq;, deinde verò & mihi, pluribusque aliis, tua ope indigentibus, gratulor, quod autem uxorem tuam dilectissimam, & filiam suavissimam minus felices inveneris, & hanc quidem paulo post amiseris, animitus sanè condoleo, & cum potissima tibi pars, uxor scilicet superstit, filius etiamnunc, uti spero & precor, convaluerit, non habes, cur nimium contristeris, præsertim cum eam non amiseris, sed ad æternã, beatam, cœlestẽ, omni dolore & squalore vacuam vitã, & eam præmiseris, quam nos omnes aliquando, temporaneis his molestiis, & misera hac vita exuti, videre optamus & desideramus; ne ergò ob leve aliquod & momentaneum, quod tibi creare potuisset, gaudium, æternam ipsi felicitatem invideas. Sed de his quid multa, cum antè tibi, vel me tacente, notissima sint. Deus Opt. Maximus inposterũ te tuãq; familiã protegere ac defendere, & ab ulteriore infortunio & malo liberare ac custodire dignetur.

Ad tertium ergo literarum membrum accedo, secundum lubens prætereundo, tantã enim, quæ à me tibi præstita sunt officia, gratiam non merentur; hoc saltem addo, si vires voluntati non responderunt, boni id æquique consulas, & mea tibi officia semper prompta & parata scias. Duo autem sunt, *quæ in tertio epistolæ membro continentur*, genere *quidem eadem, specie verò diversa.*

De diæta fractorum ossium.

Primum est diæta fractorum ossium: utrum scilicet alimenta conducant crassa & viscosa, an verò tenuia ac subtilia? *de hac quæstione cum Dn. D. Döringio literis contuli, & adhuc ipsi responsum debeo: solverem autẽ lubens, si modò ubi terrarum haeret, scirem: in ea autem semper fui, & adhuc sum opinione, crassos, viscosos cibos, quales à quibusdam præscribuntur, crassiores scilicet & viscosiores, quique facilè & mesaraicarum & hepatis venarum obstructiones causare possunt, ut habet Gal. c. 10. libri de cibis boni & mali succi, & primò de differentiis febrium.*

Obs. 72. *um cap. 3. ipsis nullo modo convenire, quemadmodum etiam nimium tenues: qui sanguinem subtilem admodum generare valent, calli generationem saltem nō promovent, media ergò incedendum mihi viâ videtur, ita tamen, ut subjecti semper seu patiens, ratio habeatur: facilius enim hic crassiores cibos concoquit, & minus inde læditur, infelicius verò tenuiores, ille hos felicius, infelicius illos conficit, quod & voluisse videtur Gal. dicto libro de boni & mali succi cibis. Quæ distinctio si adhibeatur, videtur non usq; adeò malè ab iis dictum, qui cibos crassos & viscosos non absolutè, sed respectivè ad subjectum, præscribunt: hac tamen addita & observata cautela, quam idem Gal. dicto lib. cap. 10. proponit, primò ut non sit continuus ipsorum usus, deinde ut immisceantur ea, quæ hoc incommodum, obstructionē scilicet vasorum, removere possunt, quod idem repetere videtur 5. de sanit. tuenda cap. 8. Ad calli enim generationem requiritur talis aliqua materia, quæ visciditatem & crassitiem quandam habet, qualis quidem in ossium cavernulis tanquam in promptuario reperitur, de qua tamen natura ita est sollicita, ut etsi de ea aliquid depromat, eam tamen mox iterum resarcire studet, materia autem ad id apta denegata, ægrius ex penu suo quicquam depromit.*

Alterum de diureticis quæritur: Utrum scilicet ea cibis sint permiscenda nec ne? *Negativam suadere videntur historiæ ambæ in literis recitatæ, & rationes quoq; adductæ.*

At videtur & in his quoque distinctio adhibenda, tum ratione virium diureticorum, tum ratione quantitatis, ea enim, quæ mitiora sunt, tantum abest, ut cibis permixta noxam corpori inferant, ut potiùs plurimùm prodesse videantur ad renes, ubi delata ipsorum virtus fuerit, siquidem forte crassius eo devenerit, moram ibi trahere non sinit, nec etiam metus est fortioris attractionis, cum diuretica vel sint mitia, vel minore quantitate, vel rarius exhibeantur; Sed dices, petroselinum, cerefoliū, nasturtium, sem. anisi, fœniculi, carvi, gran. juniperi, & alia non rarò cibis miscentur, quæ continuatione malum aliquod causare posse videntur. Respondeo, frequentiorem ipsorum usum, nimiū scilicet, nō probandū, præsertim si simul majore quantitate usurpentur, quod si verò debito modo sumantur, etiamsi aliquandiu continuentur, propter præparationem tamē & aliorū admixtionē, virtus ipsorū non parùm immutatur: ita ut tanta materiæ ad renes deturbatio metuenda non sit, atq; ita tuto exhibere possint. Adde quod naturæ interdum medicamento ita assuefiant, ut non modò inde nō afficiantur, sed potiùs id in corporis nutrimentum vertant, quemadmodum Insubra papaveris semina innoxiè & quidem copiosè devorare dicuntur: de fortioribus diureticis idem non affirmarē, neq; ego hactenus ea cibis permiscere solitus sum, corpore præsertim existente impuro: & hæc ad rationes. Ad historias quod attinet, eæ ut particulares universaliter & necessario non concludunt, adde, quod fortiorum diureticorum vel etiam mitiorum in majore quantitate, & diuturnus usus sine dubio accessit.

Incidi non ita pridem in Damascenum, veterem illum Medicum, inq; ejus inter cætera aphorismum, quo, si à capite, vel alia aliqua remotiore parte purgare volueris, pilulas post cibum exhibere jubet. Cum eo autem pugnat methodus nostra medendi, quæ purgantia præsertim, quæ electivè talia dicuntur, jejuno ventriculo, vel si fortissima sint, præsumpto saltem aliquo brodio propinare suadet; Rationes hic non addam, cum tibi sint notissimæ: experientia verò hoc Damasceni præceptum confirmat: sæpius enim à primariis nostris Medicis pilulæ post cœnam, in ejusmodi casibus felicissimo cum successu exhibentur, quos & ego secutus, jam sæpius etiam exhibui, & ut verum fatear, in expurgando cerebro ab humoribus superfluis, nullum præsentius remedium hactenus observavi: & quod mirum est, multò minore dosi exhibentur, quam quæ manè jejuno ventriculo deglutiuntur: sumuntur autem una vel duabus horis à levi cœna, superdormiendo circa 4. 5. vel sextam matutinam operatio subsequitur, lenta & citra ullum grave symptoma, nauseam scilicet, vomitum, dejectionem appetitus & virium, tormina, & alia, & reiterantur plerumq; aliquoties subsequentibus vel alternis vespertinis: atq; hac ratione, plures ex parva dosi jam fuerunt purgati, qui ante dupla mane exhibita, & jejuno ventriculo commoveri non potuerunt. De hac re quid tibi videatur, proximè, si per negotia licet, aperias quæso. Ego interim de superioribus ulterius etiā cogitabo, & prolixius fortè scribam, nunc enim ob impendentia nundinalia & alia negotia, superficialiter saltem rem attigi. Si ubi Dn. D. Döringius moratur, nosti, fac quæso, sciā, habebis me vicissim ad omnia paratū. His vale, cum omnibus tuis domesticis diu felicissimè, novoque hoc currente anno fruere placidissimè, à me meaque costa plurimum & officiosè salutatus. Argentinæ 3. Non. Januar. 1614. festinationi quæso ignosce.

Obs. 72. & 73.

OBSERVATIO LXXIII.

Quam incertum & fallax sit judicium ab urinis desumptum, sequentibus 4. exemplis demonstrabitur.

EXEMPLUM I.

ANno 1595. Mense Octobri Hermannus Monchemicus, civis Coloniensis, vir probus, sexagenarius, & hepatis calidioris, dum febri continua Francofurti correptus esset, & Coloniam adductus, 16. die morbi placidè & piè decessit. Ego quotidie cum Clariss. Dn. D. Johanne Breitenbachio, Medico celeberrimo, ipsum invisens, ejusque urinam inspiciens, observavi eam ab initio usque ad finem morbi, sanorum semper persimilem fuisse, neque unquam colorem aut consistentiam mutasse.

EXEMPLUM II.

Urina nigra maximam putredinem humorum, febri perpetuo conjunctam, indicari, omnibus Medicis in confesso est. Ego honestissimam matronam Coloniæ Under fester in dem roten Ochsen / cognovi, quæ per spacium trium hebdomadum urinas obscuras reddidit, quasi atramento fuissent permixtæ, sedimento nigro ac spisso. Nulla tamen aderat febris nec renum dolor, nec quicquam, quod intemperiem aut affectum præter naturam internarum partium argueret.

EXEMPLUM III.

Anno 1601. 3. Aprilis vocatus ad Dominam in Mex prope Lausannam, ætat. 40. circiter annorum

norum, quæ subitò dolore capitis correpta fuerat, & in ipso momento defluxio, comitata febre Ephemerâ, & dolore vehementissimo brachia, hypochondria, coxas ac tibias invaserat. Hæc urinam ad tertium usque diem colore atramento, sedimentum verò fuligini dissolutæ persimilem reddidit. A tertio usque ad 14. diem nigredo paulatim mutata est in albedinem, & dolores remiserunt, adeò ut brevi convaluerit, & ad hunc usque annum 1609. integra fruatur valetudine.

EXEMPLUM IV.

Nobili cuidam, Danieli de Chalon nomine, enterocele laboranti, cùm intestinum in scrotum decidisset, & gravissima symptomata excitasset, urina quoque ad sextum diem morbi usque simul retenta fuit, quicquid tamen excreverat, subrubicundum erat. A sexto autem morbi die ad undecimum usque, qui eum è medio sustulit, urinam tum colore, tum consistentia, sanorum planè similem reddiderat.

OBSERVATIO LXXIV.

Infans immoderato fluxu urinæ primò, posteà vehementissimo dolore colico, cum fluore alvi, tandemq; urinæ retentione corripitur, & decimo septimo die ætatis è vita discedit.

Ad Nobilem virum
Dn. PAULUM LENTULUM, Illustrissimæ Reipub. Bernensis civem & Poliatrum celeberrimum,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

POstquam à te discessi, Vir amplissime, fautor & amice plurimùm honorande, Deus Opt. Max. nos & gaudio & mœrore eodem ferè tempore simul affecit: gaudio, quia vigesima sexta Junii nobis filium largitus est: mœrore verò, quod brevi post nativitatem morbo gravissimo, & morte correptus fuit. In ipsius morbo rara nonnulla occurrerunt: quæ T. Exc. (quia hujus studii genere oblectatur) communicare placuit. Mox igitur postquam in lucem editus esset, uxor mea & quæ circa eam erant matronæ, in ipso infantulo appetentiam multò vehementiorem, quàm pro ætate conveniebat, animadverterunt: ita ut lac matris, quantumvis satis abundaret, non tamen sufficeret. Appetentiam hanc immoderatam causam fuisse, quod novem menses in utero materno non absolverit, existimo. Tertio die ætatis, correptus fuit immoderato fluore urinæ: ita quidem ut singulis diebus linteamina & involucra, quater aut quinquies mutare necesse esset. Et quamvis continuò ferè ejularet, & exclamationes violentas, nec pueris consuetas (quæ dolorem aliquem internorum viscerum subesse arguebant) effunderet, aviditate tamen magna interim lactebat, nutriebatur quinetiam & crescebat. Decimo verò quarto die ætatis vehementissimo dolore colico, cum vomitu frequenti, & (quod multò rarius) aliquo fluore correptus est. Excrementa prima die semiviridia, posteà tamen crocea, biliosa & spumosa conspecta sunt. Decimo quinto die ætatis urina planè retenta fuit, ita ut ne guttulam quidem emitteret. Atque in ea miseria, & maximis doloribus continuisque clamoribus 17. die ætatis è vita discessit. Ego doloris leniendi gratia, statim ab initio oleum amygdalarum dulcium recens extractum, cum decocto seminis Anisi, & saccharo per intervalla exhibui, eodemque oleo totum ventrem inunxi. Sacculum item ex floribus meliloti, Chamomillæ, seminum anisi, fœniculi & fœnigræci, aqua coctum, calidè applicui. Nonnullos etiam clysteres anodynos & flatus discutientes injeci. Omnia tamen frustrà, flatus enim adeò tenaciter inhærebant intestinis, ut per totum tempus morbi, ne semel quidem efflatum crepitumque ventris emitteret.

Post mortem cum cadaver aperire curassem, conspecta sunt primò intestina omnia (cœcum excipio) flatibus extensa, non secus ac laniones intestina quadrupedum, cum illa conservare student, inflare solent. Nulla tamen aderat obstructio aut retentio excrementorum in intestinis. *Quæ post mortem observatione digna reperta.*

2. Intestinis undique humor partim pituitosus, & viscidus, partim biliosus adhærebat.

3. In gibbo hepatis, ubi vena cava exoritur, insignis inflammatio cum nigredine inventa est, nunquid hæc causa retensionis urinæ esse potuit? Renes enim, ureteres, & vesica, (quæ omninò vacua) secundùm naturam sese habebant.

4. Inferiori parte splenis inflammatio quoque erat non exigua.

5. Stomacho undique humor atrabilaris adhærebat, nonne ille appetentiæ præternaturalis causa fuit?

Annon mirum est, & rarum quid, vir doctissime, tot tantaque graviora symptomata, in infantulo, ex matre alioquin optimè temperata, quæ & per totum gestationis tempus nunquam ægra corpore fuit, simul concurrere? Quomodo autem flatus sive seorsim, sive cum excrementis, quantumvis & attractione per clysteres facta non emiserit, præcipuè cum nulla esset excrementorum retentio, nondum satis intelligo: nisi id ad imbecillitatem facultatis retentricis referre velimus. Sed facultas, quæ excrementa expulit, nonne multò facilius flatus simul expellere potuit? Tu, vir doctissime, solve nodos, tuamque sententiam nobis communica. Vale cum lectissima tua conjuge, quam tecum ego & uxor mea peramanter salutamus. Ultima Julii 1603.

OBSERVATIO LXXV.

De miranda constipatione alvi in infante, & variarum rerum per alvum excretione.

ANnno 1590. Hildenæ in patria praxin exercens, ad rustici puellum, decem circiter mensium ætatis graviter laborantem, vocatus fui. Ad quem cum pervenissem, ventrem prædurum ac inæqualem, veluti si hinc inde lapides inclusi fuissent, reperi. Tormina & dolores maximi, inquietudinesque continuæ aderant: sugere quoque parùm appetebat. Ego cum ex matre cognovissem, infantem à quindecim diebus ventrem non exonerasse, sequens enema infudi.

Obs. 75. & 76.

R. Radicum altheæ cum toto ℥j.
foliorum malvarum
Violarum
florum chamomil.
Meliloti,
Lumbricor. terrestrium lotor. &
incisor. an. M. ß.
Semin. lini
fœnigræci an. ℥. ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℥iiij. colaturæ dissolve vitellum ovi, ol. liliorum & pinguedinis gallinæ an. ℥. ß. Misce.

Rejecit mox enema hoc, sine excrementis. Quapropter eadem die circa vesperam aliud infudi, ventri quoque sacculum emollientem & anodynum, ex supradictis radicibus, herbis & seminibus, continuò calidè applicui, & sequenti linimento inunxi.

Linimentum.

R. Ol. liliorum alborum,
Pinguedin. gallinæ,
Axungiæ humanæ an. ℥ß.
Ungu. dialtheæ ℥ij.
Misce, fiat linimentum.

Tum secundo isto enemate, nonnihil excrevit. De tribus quoque in tres horas parum olei amygdalarum dulcium recens extracti, exhibui. Altera die iterum enema præscriptum infudi, sacculum continuò applicui, ventremque inunxi: hinc dolores & inquietudines multùm imminutæ fuere. Post dies aliquot cum usum horum medicamentorum continuassem, singulisque diebus enema unum aut alterum exhibuissem, diversas res, veluti plumas, lapillos, filum & stramen, per alvum, quotiescunque ipsi enema exhibebatur, excrevit, idque per dies multos. Tandem cum pristinæ sanitati restitutus esse adstantibus videretur: nec amplius me accesserent, mater quinetiam circa regimen vitæ, & applicationem medicamentorum præscriptorum, non satis diligens fuisset, è vita discessit.

ANNOTATIO.

Etiamsi aliquid præternaturale in hoc affectu subesse videatur, meo tamen judicio, hæc quæ excernebantur, per os ingesta fuisse, verisimile est. Quandoquidem mater rudis, & de infante parùm solicita, cum circa domestica, & rusticana sua negotia occupata esset, multoties interim dum illa perageret, infantem jam inter pulvinaria, jam ad fimum, & in horreo inter stramina assederat & solum reliquerat, & quia infantes ea, quæ apprehendunt, protinus ore excipiunt, gingivisque conterunt atque deglutiunt, facilè hujusmodi ingerere potuisse, rationi congruum videtur.

OBSERVATIO LXXVI.

Prolapsum intestinum rectum quomodo reductum?

ANno 1605. Mense Novembri, quinquagenarius quidam ex pago prope Paterniacum, cum musto oneratus, ex oppido domum rediens, in via alvum exonerare vellet, ac sese inclinaret, prolapsum ipsi est intestinum. Et quia tunc aër frigidiusculus erat, exortus est dolor maximus, ita ut ulterius ad suos progredi, neque ad oppidum redire posset. Verùm fortè fortuna à prætereunte quodam semianimis repertus, Paterniacum mihi adductus fuit. Tum intestinum rectum prolapsum, & ad magnitudinem ovi struthii tumefactum reperi. Dolor ingens aderat, & excrementa continuò, eaque liquida & viscida, effluebant. In curatione sic processi. Primò protinus sequens applicui fomentum.

Obs. 76. & 77.

R. Foliorum & florum verbasci albi,
flor. meliloti,
Chamomillæ
Radicum & foliorum altheæ an. Mj.
Seminis lini
fœnigræci an. ℥ß.
Anisi ℥j.

Coquantur in lacte vaccino, recens emulcto. In decocto isto linteamina reduplicata intinxi, & per horam integram calidè applicui. Deinde toti intestino sequentem inspersi pulverem.

R. Rosarum rubearum,
Corticum granatorum,
Nucum cupressi,
Masticis,
Thuris,
Croci martis
Plumbi usti an. ℥j.
Misce, fiat pulvis.

Tandem caput ægri in terram inclinavi, pedes verò ut in altum à duobus viris fortibus elevarentur, operam dedi, mox indice meo dextro, linteo molli & suavi involuto, & decocto præscripto intincto, nec non in centro ejus quod prolapsum fuerat posito, intestinum in locum suum feliciter reduxi. Altera die os sacrum & coccygis sequenti linimento inunxi.

R. Ol. lumbricorum
Rosarum ana ℥j.
Ol. ex floribus ℥ß.

Misce. Sequenti die syrupo rosato solutivo composito, cum rhabarb. agarico, & senna corpus leviter leniterque expurgavi, venamque in brachio incidi. Sic in pristinam sanitatem restitutus fuit, nec postea amplius prolapsum est intestinum. Plura de hoc affectu lector videre poterit in tractatu nostro de dysenteria.

OBSERVATIO LXXVII.

De miranda agglutinatione ossium in ipso cubito.

Viro Reverendo ac Clarissimo,
Domino Dn. ANT. FAYO S.S. Theologiæ apud Genevenses Professori celeberrimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus.
S. P. D.

POstremas tuas, vir Reverende, & æternùm mihi colende, à Dn. ABELO VITELLIO, Soloduri accepi. Affectus ejus gravis est, in ipsa enim cubiti flexura, circa musculos & nervos, materia quædam in scirrhum concreta, & extensionem, flexionemque cubiti impedit, præscripsi me-

Obs. 77.

medicamenta varia, fomentationes, inunctiones & emplastra emollientia, resolventia & corroborantia; quæ si ritè & cum diligentia adhibita fuerint, non dubito, quin maximum emolumentum inde capessurus sit. Domi meæ si fuissem, libenter, uti petiisti, ipsum apud me retinuissem, omniaque ipsemet diligenter adhibuissem; id verò quia fieri non potuit, in patria, quid ipsemet per famulum efficere possit, tentabit.

Cæterùm quia R. T. circa res medicas raras & speculatione dignas, curiosam esse sciam, mirabilem quandam structuram & dispositionem ossium circa cubitum nunc adscribere visum est. Habeo in musæo meo ossa sinistri brachii, hominis consistentis ætatis, quæ mihi ab amico data fuêre, quæque Dn. PAULUS OFFREDUS, & Dn. ANDREAS TOXOTIUS (qui has tibi traditurus est) Medicinæ Doctores, hisce diebus non sine admiratione, apud me viderunt, in eis autē ossib. cubitus non flectitur, sed mediante callo omninò & undique, veluti si continuum esset os, agglutinatus atque conjunctus est. Quæ verò hujus affectus fuerit causa, me latet: in cœmiterio enim reperta fuêre. Arbitrabor tamen, fracturam & ulcera circa cubitum adfuisse, idque inde conjicio, quod etiam nunc callus extuberans in ipso humeri seu brachii osse appareat, fracturam hancce sequutam fuisse inflammationem & affluxum humorum maximum, nec non circa cubitum abscessum, verisimile mihi videtur. Hinc ab humore acri, qui propter doloris vehementiam, ad articulos sauciatos cum impetu fluere solet (quemque Chirurgi Germani, Langii verbis utor, ineptissimo vocabulo Glidwasser, hoc est, aquam articulorum vocant) ligamentis erosis ac putrefactis, humor ille lentus, qui articulis inest, effluxit. Posteà quoque à prædicto humore isto acri crustulæ illæ cartilagineæ, quæ appendices ossium tegunt, similiter erosæ fuerunt, ita quidem ut partes spongiosæ apophysium, tam ossis humeri quam etiam radii minoris, & focilis majoris sese ad invicem attigerint: inde nutrimento ad utrumque os delato, callum productum fuisse censeo. Ab ipso porro callo articulus, uti dixi, veluti vinculo ferreo colligatus fuit.

Ex his, vir clarissime, mirandam naturæ providentiam conspicimus. Erosis enim ligamentis & deperdito humore viscido, crustulis item cartilagineis consumptis, articulus absque dolore moveri nunquam potuisset, præstabat itaque ægrum non movere articulum istum, quam movendo continuo doloribus affici. Reverendus Dn. JOH. MERULA T. R. quam officiosè salutet, præteritis diebus morbo, & quidem acuto, correptus fuit: nunc tamen paulatim, laus sit Deo, vires suas recolligit. Vale vir clarissime cum tuis omnibus, quos tecum ego & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci Aventicorum 23. Novembris 1609.

NOTA.

De connexione ossium juncturarum lector in tractatu nostro de Ichore & meliceria Celsi, capite 25. plura videre poterit.

Obs. 78.

OBSERVATIO LXXVIII.

Ex intempestivo usu repellentium ad emunctoria applicatorum, mortis periculum sequutum.

PRæclara est sententia, quam Hippocrates scriptam reliquit, inquiens, Erysipelas ab exterioribus ad interiora verti, non est bonum. (Lib. 6. Aphor. 25.) Idque non solum in Erysipelate & inflammationibus, verùm etiam in reliquis omnibus abscessibus, præcipuè si in ipsis emunctoriis, aut circa eadem fuerint, ut plurimum observare licet, uti quoque Avicenna, Mesues, Guido, Vigo, & alii monent. Emunctoria enim cum partes sint raræ, molles, laxæ spongiosæ ac debiles, materia ab illis facile ad partes nobiles, quæ eis sunt proximæ, repellitur. Exemplum Coloniæ in quadam matrona honesta observare licuit. Illa quum à marito suo ad humerum baculo percussa, indeque pars affecta in tumorem elevata fuisset, Cataplasma ex bolo armeno, farina hordei, aceto & albumine ovi confectum, sibi applicuit. Post dies tamen aliquot, cum morbum ingravescere sensisset, me accersivit. Tum ipsam febre, dolore lateris, tussicula quin etiam & respirandi difficultate laborantem inveni. Ex quibus materiam propter intempestivum repellentium & refrigerantium usum ad pectus, pleuram & musculos respirationi inservientes defluxisse, facile colligere potui. Curationem porrò sic aggressus fui. Instituta optima victus ratione, injectoque enemate communi, venam eadem die, & quidem in ipso brachio malè affecto, incidi, & sanguinem ad uncias circiter octo extraxi, plethorica enim erat, viresque constabant. Totum item pectus, scapulam, humerum & brachium sequenti linimento inunxi.

Linimentum.

℞. ol. lilior.
violar.
amygdal. dulc.
pingued. gallinæ an ℥j.
pingued. humanæ, (valdè enim dolores lenit.) ℥ß.
unguenti dialtheæ ℥ij.
croci ℈j.
Misc. fiat linimentum.

Sequenti quoque electuario continuò utebatur.

Electuarium.

℞. specier. diatragacanth. frig. ʒij.
diaireos ʒj.
pulver. flor. scabiosæ & tussilaginis, an. ℈ij.

Cum s. q. syrupi de liquiritia & violar. fiat electuarium. Circa vesperam enema reiteravimus.

Altera verò die, ut materia ex pectore ad emunctoria & cutem propelleretur, sequens sudorificum propinavi.

Sudorificum.

℞. theriac. opt. ℈ij.
lapidis bezoard. gr. vj.

Obs. 78. & 79. Cum aqua scabiosæ & cardui benedicti F. potio, exhibeatur in crepusculo matutino.

Sudor ista die copiosè promanavit. Hinc dolor lateris, tussis, febris, omniaque symptomata protinus imminuta fuère. Et quum per dies aliquot electuario, ac unguento præscripto usa fuisset, Dei beneficio convaluit. Contusionem praeterea brachii & humeri sequenti cataplasmate restituimus.

Cataplasma.

R. farinæ fabar. &
lentium an. ℥iij.
pulv. flor. chamomil.
meliloti
sambuci
absynth.
rosar. &
baccar. myrtillor. an. ℥j.
sem. fœnigræci,
anisi ana ℥ij.
sapæ ℥ij.

Cum vino rubro fiat cataplasma, quod calidè applicetur, bis in die. Ante cataplasmatis verò applicationem, totum brachium, humerum & scapulam oleo nostro ex floribus calidis inunximus.

OBSERVATIO LXXIX.

Scirrhi gravissimi ad carpum curatio.

MAtrona quædam nobilis Bernæ, cum nimis violenter sibi contudisset manum dextram, circa carpum exortus est dolor, cum totius manus inflatione, varia adhibuit remedia, tandem remansit scirrhus, qui etiam à viris doctis incurabilis judicatus est: videbatur enim aliquid malignitatis in se continere. Post annos aliquot ad me venit Paterniacum, tum ad carpum dextrum ex interna parte brachii, scirrhum prædurum & magnitudinem ovi gallinacei adæquantem inveni, digitos inflectere non potuit, quandoquidem scirrhus iste musculo, qui digitos flectit, & eo quidem in loco ubi in quatuor carneas distribuitur partes, tenaciter inhærebat. Adhibitis universalibus, quemadmodum in præcedenti observatione diximus, cauterium potentiale applicui, ablata eschara, per dies aliquot materia tenuis extillavit, posteà profundiùs escharoticis erosa carne, materia crassa, viscosa, & aliquo modo flavescens sese offerebat, quam vi quadam exprimere cogebar, spongiis tamen prius dilato ulcere. Materia autem illa postquam per aliquot horas aëri exposita esset, lapidis instar concrevit atque induruit. Multum hujusmodi materiæ, & quidem diversis vicibus extraxi: inveniebatur enim ductus ab ipso ulcere, quod erat ex superiore parte carpi cubitum versus, usque in ipsam palmam manus, subter ligamento transverso, & inter extuberantias illas quinti & octavi ossis carpi palmam intrans. Medicamentis ipsis mundificato ulcere, cicatricem feliciter induxi.

Reverendus Dominus Nicolaus Viretus, verbi divini minister, cum in juventute non satis rectè ex parotide curatus esset, durities ex dextra parte remansit, & paulatim in scirrhum induruit, qui postea anno 1606. propter affluxum aliorum humorum, & causam aliquam procatarcticam, ad suppurationem pervenit. Ego in consilium adhibitus, abscessum aperui, & materiam intus lapidis ferè instar induratam, & membranæ inclusam, atque tenacissimè adhærentem reperi.

OBSERVATIO LXXX.

Obs. 80.

Vlcerus pudendorum, cum erosione testiculorum curatio.

IUvenis quidam robustus, & viginti annorum circiter ætatis, natione Sabaudus (cujus nomini parco) ulcus ex lue venerea, in parte declivioре scroti contraxerat, cum capitis & articulorum doloribus nocturnis, aliisque signis certissimis luis venereæ. Venit ad me Lausannam Anno 1601. tum dimidiam partem scroti, simul & testiculorum exesam reperi. In palato quoque ulcus cum ossis carie erat. Instituta optima victus ratione, corpus sequentibus pilulis purgavi.

R. mass. pilularum aurearum,
Aggregativar. &
de fumo terræ ana ℈j.
Trochisc. alhandal. &
Diagridii ana gr. iiij.

Cum syrupo de betonica fiant pilulæ quinque, involvantur pulvere cinamomi, denturque in crepusculo matutino, cum custodia. Postridie basilicam sinistram incidi, & sanguinem ad uncias septem extraxi, sinistram autem propterea eligere visum est, quod caput ipsi maximè in illa parte doleret, & ulcus in palato præcipuè ad sinistram mandibulam vergeret.

Deinde sequens apozema exhibui.

R. radicum cichorii tot.
radic. polypodii
lapat. acuti
Corticum interior. radic.
frang. ana ℥j.
scabiosæ
veronicæ
betonicæ ana m. j.
passular. enucleatarum
liquiritiæ rasæ ana ℥j.
sem. anisi &
fœniculi an. ℥ß.
trium florum cordialium an. p. I.

Coquantur in s. q. aquæ purissimæ, ut colatura redeat ad ℔. iij. quibus infundantur, macerentur & coquantur s. a.

foliorum senæ à stipitibus repurgat. ℥ij.
agaric. recent. trochiscat.
hermodactylorum
rhabarb. optim. ana ℥ß.
cinamomi ℥ij.
zingib. ʒj.

Maneant in maceratione horas octo, inque loco calido, orificio vasis bene clauso. Deinde iterum leviter calefacta omnia, fortiter exprimantur, addanturque

syrupi de epithymo
rosarum solutivi ana ℥ij.

Misce,

Misce, fiat apozema pro quinque dosibus, in aurora sumendum. Porrò, quia à primo & altero haustu mediocriter purgatus fuit, per diem unam aut alteram quievit: Denique reliquam partem sui apozematis sumpsit, postrema dosi, ut violentius ipsum evacuaret, drachmas duas conf. Hamech admiscui. Interim dum corpus ita præpararem atque expurgarem, nihil eorum quæ circa ulcus necessaria videbantur, omisi. Deinde juncturas, cubitos scilicet, carpos, genua, pedesque unguento ex Mercurio, usq; dum dolor & inflammatio gingivarum, & expuitio pituitæ subsequeretur. Hinc dolor capitis & juncturarum remisit, ita ut à Lue venerea simul & ab ulcere scroti & testium feliciter curatus fuerit; & ad hunc usque annum 1608. quo hæc scripsi, sanus & incolumis vivat, prolesque ab eo tempore procreaverit; ex ulcere palati tenuis excidit squama ossis, quod itidem posteà curatum fuit.

OBSERVATIO LXXXI.

Ecchymosis insignis partium genitalium, cum maxima intumefactione scroti & testiculorum, feliciter sanata.

PAterniacensis quidam ex primariis, quadragenarius, vir pius, robustus & sanguine adusto crassoque præditus, cum in celerrimo cursu equestri unà cum equo in terram corruisset, genitalia & inguina sibi supra modum contudit. Denuò tamen conscenso equo iter suum absolvit. Altera die retentiò urinæ & dolor exortus est, interim nescio quonam medicaméto usus fuerat. Ego quarta die accersitus, scrotum & virgam aliquo modo tumefactam, sed carbonis instar nigram reperi, nulla tamen aderat durities, nec dolor admodum gravis. Primò itaque instituta victus ratione, totum inguen rosaceo inunxi, & sequens cataplasma calidè applicui.

R. farinæ hordei &
fabarum an. ℥ij.
pulver. rosar. ℥j.

Coquantur vino rubro, parumque aceti ad formam cataplasmatis: tum admisce ol. rosacei parum, vitellumque ovi cum albumine. Sequenti die sequens pharmacum propinavi.

R. pulveris nostri laxativi ℈ij.
syrupi rosat. solut. compositi cum rhabarbaro, agarico, & sena ℥j. Cum s. q. decocti agrimoniæ, veronicæ, cuscutæ & sem. anisi, fiat potio, qua clementer ea die purgatus fuit. Postridie à purgatione venam in brachio sinistro incidi, sanguinisque uncias septem circiter extraxi. Præscriptum cataplasma per dies quatuor aut quinque quotidie bis applicui, partemque oleo rosaceo inunxi. Deinde sequentem sacculum ipsi præparavi,

R. rad. altheæ ℥j.
absynthii vulgaris
rosarum
origani
Agrimoniæ, valet enim à tota proprietate ad inflationem testiculorum, ut M. Joh. Trengius Amstelrodamensis expertus est.
flor. chamomillæ
meliloti, &
sambuci an. m. j.
sem. anisi
cumini &
fœnigræci an. ℥. j.

Incidantur & contundantur, indanturque sacculo, quem intertextum & vino rubro cum aqua incoctum, calidè ter quaterve interdiu applicare jussi. Post fotum partem affectam, sequenti linimento inunxi,

R. ol. chamomil.
Anethini, &
Lumbricorum an. ℥j.
salis subtilissimè pulverisati ʒj.

Misce, fiat linimentum. His divino favore curationem intra paucos dies feliciter absolvi.

OBSERVATIO LXXXII.

Quidam cum ipsi excidendus esset tumor scirrhosus, ex interna parte femoris, in ipsa operatione animam DEO reddidit.

QUàm utilis, ne dicam necessaria, Cheirurgo sit cognitio Anatomiæ etiamsi ex observat. 35. satis superque appareat, aliud tamen exemplum non minus memorabile quàm funestum, in gratiam juniorum Cheirurgorum annectere visum est. Germano cuidam magni nominis viro, ex frequenti equitatione, aliisque causis tuberculum ex interna parte femoris ortum fuerat. Quod ab initio & quidem per multos annos ipsi non usque adeò molestum fuerat. Tandem verò provectus aliquomodo ætate, cum dolere accrescereque cœpisset tumor iste, extirpationem tentare voluit æger. Empiricum itaque audacissimum, in operationibus tamen Cheirurgicis exercitatissimum, rerum verò anatomicarum planè ignarum advocari jussit. Is cum illustrem Dom. ægrum ad scamnum ligasset, nullaque insignis istius rami venæ cavæ, qui ex interna parte femoris, poplitem versus descendit, habita ratione, novaculam nimis profectò audacter, nimisque profundè infixit, ramumque prædictum venæ cavæ abscidit. Cum verò nullum in promptu haberet cauterium actuale, ac sanguis copiosè & cũ impetu efflueret, protinus æger piè placidèque mortem cum vita, maximo cum luctu subditorum suorum, commutavit.

OBSERVAT. LXXXIII.

De cucurbita monstrosa.

Clarissimo ac celeberrimo viro
Dn. CASPARO BAUHINO, Illustrissimi Ducis Wirtebergici & Comitis Mompelgardi, &c. Dn. Medico nec non Anatomico & Botanico in celeberrima Academia Basileensi, celeberrimo;
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

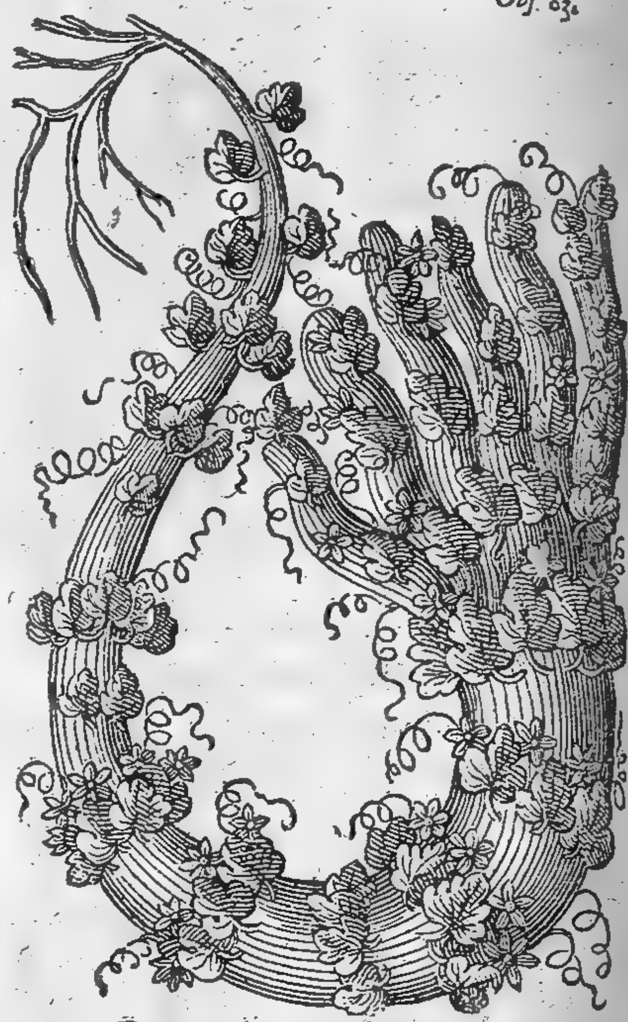
QUod natura aliquando monstra & prodigiosa, vir clarissime, procreet, id in homine

propter

Obs. 83.

propter imaginationem vehementem mulieris, dum utero gerit, minus rarum est; in plantis verò rarissimum. Hinc T. Exc. ut quæ cum Anatomicis tum Botanicis totam sese consecravit studiis, præsentem delineationem cucurbitæ monstrosæ non ingratam fore arbitratus sum. Monstrosæ inquam. Ex tenuissima enim radice, quæ crassitiem pollicis vix superabat, talis excrevit planta, ut cunctos in sui admiratione rapuerit. Caulis à radice altitudine octo pedum rotundus erat postea sese paulatim in tantam latitudinem extendebat, ut superior pars, quæ in sex diversos surculos divisa fuerat, latitudinem duorum pedum cum dimidio excederet. Crassitudo caulis erat duorum digitorum, in latitudinem positorum, longitudo verò viginti novem pedum. Cavus item erat; & ab inferiore parte ubi incipiebat in latitudinem excrescere, usque ad superiorem, exiguis & elegātissimis plicis exornabatur. Undique folia ex caule prominebant, eaque non confuso, sed optimo quodam ordine; ut plurimùm enim in uno ordine sex, nonnunquam quoque octo vel decem numerabantur folia. Dicti ordines spithamæ circiter longitudine inter se distabant, ita tamen ut in medio, inter utrumque ordinem folia duo, aut tria propenderent. Flores hinc inde multi lutei exsurgebant, fructus tamen nullus provenit, ego plantam hanc exsiccatam habeo, in qua hæc omnia etiamnunc bellè observare licet.

Crevit autem anno superiore 1608. Paterniaci in Dn. JOHANNIS BONDY, ibidem Tribuni plenis prudentissimi horto, qui ad Brojam fluvium, locum satis humidum situs est. Id tamen admiratione non vacat, nec T. E. speculationibus indigna quæstio est. Nimirum quomodo ex simili semine, & ex una eademque cucurbita exempto, monstrosa hæc & aliæ, quæ naturæ ordinem observabant, eodem anno & in eodem horto simul provenerint? Delineationem ad vivum (quantum quidem fieri potuit) factam, tibi in Betanicis exercitatissimo transmitto; quam ut hilari fronte excipere non dedigneris, etiā atque etiam rogo. Vale vir amplissime, & me, ut facis, amare non desine. Soloduri ex ædibus nobilissimi Viri Dn. JACOBI WALLIER, ubi etiamnunc circa filium ejus, ictu bombardæ gravissimè læsum, occupatus sum, die 28. Octobris Anno 1609.

De cucurbita monstrosa
D. CASPARI BAUHINI Doct. Medici,
Ad
Guilhelmum Fabricium Hildanum
responsio.

SDebebam equidem, præstantissime D. Fabrici, dudum tuis respondisse, sed negotiis, occupationib. & peregrinationib. adscribas, rogo. Respondebo ad Cucurbitæ monstrosæ Historiam paucis. Legitur apud Pliniū libro decimo nōo, capite octavo, & quidem ex Teophrasto de Lactucæ generib. ubi monet unum dici laticaulem, adeò ut ostiola olitoria ex his factitari prodiderint. Et sanè mirum non videtur, quod de Lactuca laticauli scribitur, aliquando ejus caules ob amplam latitudinem hortorū valvis utilem esse: vidimus enim ejusmodi plures plantas, maximè Echiū vulgò dictum, quod caule fuit latitudinis digitorum quatuor, paucis ex eo foliis prodeuntib. ad bicubitalem altitudinem, quod hîc Basileæ collegimus: dein Lingonis ad me missum fuit: tum Bernæ mihi à Dom. D. Lentulo tanquam planta indicta ostensum fuit.

Vidimus & Betam laticaulem in historia Lugdunensi depictā: sic & Hieracium Sabaudum Lobeli, Rutam caninam, Tithymalum Cyparissiam, & nonnullas alias. Verùm quandocunq. caulis in spaciosam latitudinem crescit, tunc pauca folia obtinet, utpote nutrimento in caulem absumpto, quod huic quoq. cucurbitæ contigit, & pluribus aliis contingere potest: sic ergo mirum non est, fructum nullum successisse. Nunc ad Historiam Anatomicam.

Quod

Obs. 83.

Responsio ad venam emulgentē duplicem.

Quod de emulgente duplici scribis, novum non est, cum etiam triplex aliquando reperiatur, ut Bartholomeus Eustachius, in opusculo suo de renum structura, aliquot figuris varietatem vasorum emulgentium expressit. Habet etiam Botallus, in libello de Catarrho, miram figuram, renum quatuor in unam molem concretorum, cum variis emulgentium propaginib. Et sanè si qua in parte corporis humāi ludit natura, id fit circa venas renū, vasa spermatica, vēas brachii, & venæ azygos implantationē.

Sententia Casp. Bauhini de Planta Granadilla.

Ostendit mihi Doct. M. Urstisius effigiem plantæ Granadillæ, de fructu prius legeram apud Monardem, & in Historia Lugdunensi, sed utrū figura nō accesserit aliquid fictitii, valde dubito, præsertim quod is qui plantā describit, clavorum nō meminerit, qui fortè figuræ affictæ: miror unde sumpserit, coronā Christi ex tot spinis septuaginta duab. quot recenset, constitisse. Audio hanc figuram cum addita descriptione publicè vendi Parisiis, ita referente mihi D. Solinandro, qui nuper Lutetiā venit: venditur etiam in Italia sermone Italico: expectabimus, donec aliquis ipsam plantā adferat. Optarē intelligere, ubinam notus sit ille D. Claudius Chapitus: si tibi sit notus, rogo, ut ex eo cognoscas, quis sit ille Witeles, qui nuper Peruvianam historiam scripserit, cujus ipse meminit, qua lingua sit editus, & ubi impressus: item quis sit ille Monsieur Dure, cujus librum scribit Lutetiæ impressum, ubi impressus, quâ linguâ, & an figuras habeat? Tandem scripsit ante paucos dies ad me Dn. D. Philibertus Saracenus se tibi communicasse observationes suas circa lapidem Bezoar in Dysenteria, ut abs te exemplar ejus Epistolæ peterem: rogo ergò Vir præstantissime, ut ad me mittere digneris, scis enim me de lapillo Bezoar diversorum clarissimorum Virorum opiniones inquirere. His vale Vir præstantissime & amicissime. Ocyus Basileæ 17. Martii 1610.

Clarissimo ac Celeberrimo Viro
Dom. CASPARO BAUHINO, Illustrissimi Ducis Wittenbergici, & Comitis Mompelgardi &c. D. Medico, nec non Anatomico & Botanico in celeberrima Academia Basileensi ordinario, & longe celeberrimo,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

Obs. 83. & 84.

QUæ ad cucurbitam monstrosam respondisti, Vir amplissime, accepi, & pergrata mihi fuere. Echium, de quo scribi, non ita pridem Bernæ à Dn. D. PAULO LENTULO mihi ostensum fuit, Betam laticaulem habeo, quam Dn. Mag. Urstisius mihi communicavit. Superiori anno hic in salicetо surculus salicis, latus, & monstrosus profectò repertus fuit. Illum ego inter rara mea reservo. Habeo & plantam fumariæ exsiccatam, quæ mihi in horto crevit, quamque Reverendus Vir Dn. AMANDUS POLANUS, non sine admiratione apud me vidit, quæ octo pedes longa est. Sed cucurbita mea omnium rarissima est planta, & naturam in plantis, æquè ac in hominibus, monstra producere, testis esse potest. Effigiem Granadillæ Augustæ Vindelicorum, cum descriptione Germanica impressam, Nobilis ac strenuus Vir Dn. Laurent. Arecker, Solodurensis consul prudentissimus, ante paucos dies dono ad me misit. Sed suspecta mihi est delineatio illa. Neque Dn. CHAPUSIUM Virum egregium, quique multas regiones peragravit omninò illam approbare, ex ipsius annotationibus in plantam hanc satis apparet. Ille autem de facie mihi notus, & per literas familiarissimus est. Nudius tertius ad ipsum scripsi, ut quinam WITELES è DURE fuerit, ex ipso intelligerem. Responsum cumprimum accepero illud ad te mittam.

Observationes Clarissimi Viri Dn. D. PHILIBERTI SARACENI, circa lapidem Bezoar non accepi. De Dysenteria gravissima, quæ superiori anno Lugduni multos homines è medio sustulit, quidem ad me scripsit. Lapidis tamen Bezoardici nullam habuit mentionem. In Belgio in frequenti usu est, illumque multoties felici cum successu exhibui, ut proculdubio ex Dn. D. DÖRINGIO (cui ego plura, quæ circa hunc lapidem observavi, communicavi) intelligere potuisti: Vale Vir Amplissime, & me, quod facis, ama. Raptim Paterniaci 10. Aprilis. 1610.

OBSERVATIO LXXXVI.

De cancro gravissimo Linguæ.

VALENTINUS RULANDUS DOCTOR & Medicus Palatinus ordinarius, Dn. Guilhelmo Fabricio Hildano, Medico & Chirurgo præstantissimo,
S. P. D.

VErè dicit Seneca, clarissime Dn. FABRICI, amicū tardè acquiri, sed cito amitti. Hoc malum ne nobis contingat, amicitiam nostram, nuper hic cōtractam, quamvis absentes, literis tamen conservare studebimus: Ego te amicū, & tarde acquisivisse mēini adhuc. Annus enim nunc tertius venit, quo Athenis Rauracorum vivens, tua erudita scripta, à Doctissimis magnoperè commēdata, legendo, summâ humāitatis quasi quodā sale perspersa, vidi: ut nihil nunc dicā de experimentorum tuorum historiis, bona ibi fide descriptis, & publicitus cōmunicatis, quib. Cheirurgiæ politioris curationib. humano generi consultum cupis maximè, unde meritò cum talis quilibet sit mihi ἀλλόγιος, te mihi amicum exoptavi. Attamen voti compos non factus ibi, summæ medicæ artis Doctoris honoribus & privilegiis in me, ex inclyto Dn. D. BAUHINO sub Magnifici Dn. D. FELICIS PLATERI Decanatu susceptis, Basilea quidem discessi, spe aliquādo me te visurum & allocuturum: Fortuitò ergo in acidulis Uberkingensib. cum Illustri Dn. Barone à Rochberg obamulando: de Illustr. Dn. GEITZCOFFLERI à GEILENBACH &c. calculoso vesicæ affectu colloquens, tui, (uti veritas jubet) honorificā mentiōem feci, teq; chirurgum nō experientia solùm, verum medicis insuper præceptis illustratum, ita laudavi, ut ope verè Illustris istius ac venerandi senis suasu ab Illustri Domino GEITZCOFFLERO cum aliis vocatus, illum ipsum (adhuc bene valentem) & à calculo, sectione optimè liberaveris, & te mihi in variis rebus, præsertim chirurgicis, exoptatum amicum præstiteris.

Ut autem sentias præstantissime Chirurgorum, animum erga te meum adhuc fervere, en, ne te citò amittā, cancrosi istius affectus, quē præsens vidisti, verā & à me rogatam delineationem: cujus transmittenda

Obs. 84. mittendæ moram, oro ne ægrè feras: secundò enim navigantium flumine incuria factum, quod nostræ epistolæ Viennam usque translatæ, in reditu primum oblatæ fuerint: inde modo cursu publico fratris mei MARTINI, Medici Cæsarei, literas hic tibi exaratas, Pragâ acceptas mitto.

Ratione officii à Serenißimo Principe ac Domino, Dn. PHILIPPO LUDOVICO Cõite Palatino Neoburgico, &c. mihi in patria demandati, inter alios alumnos Illustris Scholæ Lavinganæ, mense Februario curandus ad me venit amicus, meus consanguineus SEBALDUS AGRICOLA, Superintendentis Neoburgici piæ memoriæ filius, adolescens pius, doctus, sanus aliàs, aspectu & corpore robustissimus, sed nimia severitate alter Cato: hæreditario quasi malo sermonem nunquam articulatim explicabat, lingua crassa, ex copia humoris affluentis ab humidiore cerebro, ob quod etiam pater ipsius p. m. continuis distillationib. obnoxius, neglecto consueto ligni Guajacini decocto, feliciter alias usurpato, tandem Apoplexia mox percussus obiit.

Filio prædicto (sequentia omnia fideliter referenti) in extremitatis linguæ magis dextrâ parte, ineunte æstate, tuberculum valde exiguum ab initio erupit. Mox ad ciceris, postea fabæ, tandem neglectum, ad castaneæ minoris, majorisq; quantitatẽ, absq; omni dolore, insigni tamen duritie, sensim excrevit, ita tamen, ut fili instar majoris hujus tuberculæ radicem per linguæ compressæ substantiam ego cum chirurgo tacta sparsim deprehenderim. Eadem magnitudine Mense Februario subsistit. Præcedentib. autem ineuntis hyemis mensibus, non solũ bubo frigidus indolens, induratus, (ovi instar anserini magnitudine, qua erupit, eadẽ quãvis remediis exceptus, ad ægri usq; vitæ finem pertinax quievit: atque cum scrophulis forsan cancrosa malignitate rebellis futurus fuisset: si vitam longius æger pertraxisset) verùm etiam in glandula post aurem dextrã sita, parotis frigida at mollis prominebat. Uno & altero die sensim amãdata, ad emunctoria dicta saltem partis sub mandibula inferiore, & musculis ossis hyoidis ac linguæ, sensim longa serie in χοιράδας & scropbulas terminabantur. Hoc modo singulis ferè septimanis ineuntis hyemis, ad ineuntẽ, in qua obiit æstatẽ, inprimis Luna crescente, parotis recens, frigida, mollis iterũ, tandẽ ad emunctoria, sub mãdibula in scrophulas semper desivit, tã induratas, ut in calculos abiisse materiã, tactu putasses, tãq; ingẽtes, ut cum scrophulis sinistræ partis ex eisdẽ parotidib. enatis, sibiq; obviis, tandem totã illã cavitatem, quæ est in colli totius sub mẽto ambitu, impleverint.

Crescentib. sic in dies scrophulis, suæq; valetudinis curandæ negligens, demũ coactus mense Februario me consuluit: illius natura, linguæ & colli tumorib. aliisq; ex ægri relatione consideratis statim suspicabar tabernacula hæc cancrosa prodiisse: mihi enim tunc in mentem veniebat venerãdi illud Galeni: Cancrosa scilicet esse omnia, quæ ab atrabilario succo induruerint. Propterea non esse vulgares, sed malignos tumores pronũciabã, atq; prius alteri Medico, hoc ipsum malũ dijudicandũ offerat, ipsi mandavi. Illo tum peregrè absente, aliquandiu, ne nihil agere videar, aliquid remediis leniendo coactus egi: ob intensißimũ enim frigus, quod tempore Bacchanaliorum duravit, malum indies augebatur, cum scrophulis linguæ in magnum tumorẽ suffocationis periculo non solum elevabatur, verũ illud ipsum tuberculum linguæ cãcrosum, eodem die vidi cũ pustula, prope venam, sub lingua, raninam dextram atro sanguine turgente, quam æger sæpius exerendo linguã tumidã, dentib. fricando aperuit, quã evacuatã, ne instante nocte omnia augeãtur, avertebã humorũ affluxũ: inde etiam ex præscripto colutorio, & irrigatione oleo ligni juniperini seu corylini facta, sicq; per os derivando materiam, paucis horis lingua planè detumuit. Altero die Syrupus cum decocto diasenæ exhibitus, ut & sudorifera sequentibus dieb. assumpta, feliciter, ac magno ægri levamine operabantur. Postea alter Medicus, me absente (cujus tamen adventũ ad veram & methodicã hujus ægri curam suscipiendam præstolabar,) ferè per mensem, præmissis etiã purgationibus linguæ tuberculo imposuit digestivũ, sed omne incassum, sic enim digerendo ulcusculum indies latius serpsit. Quare alter Medicus suum patientem incurabilem, nisi malum sectione auferatur, proclamabat; & absq; ullis remediis desperatũ, neq; unquã attingendũ putabat. Eodem tempore astans ego Matri, ob filium suum medica ope exclusum ejulanti, non modo rogatus, verum inprimis συμπαθείᾳ Christianorum (quæ membris fide & dilectione nobis annexis omnib. ad mortem usq; opem ferre jubemur, cum in desperatis admirabilem sanando Deum viderim) commotus, mea pauca & certa remedia repetii. Erat enim cancrosus adhuc lacertosus, & virib. validus, bene & comedebat & dormiebat. Quapropter ex præsentib. signis, quã minime curatio eradicativa certò sit speranda, præsagiens, curã palliativam, quâ cancri augmentum prohiberi, aliaq; symptõata demoliri queant, amplectendam suasi. Ustiõi aut sectiõi, quam senior Medicus suadebat, semper meritò cõtradixi, ab Hippocrate & Galeno sect. 6. Aphor. 38. fideliter admonitus, pars enim affecta nunquam gangrænosa manifestè apparebat, quam alter Medicus suspicabatur, ut jam de hoc curandi modo, præsertim hic periculosissimo, & calumniis exposito, nihil dicam, quo saltem ulcus ablatũ fuisset, latente per amputatã linguæ substantiam maligna radice.

Decimo ergo Martii rogatus, primum præscripsi convenientem diætam: deinde cum sufficientissimè à nobis binis Medicis perpurgatum corpus fuisset, talibus evacuationibus supersedi; leviores tamen, jubente ægri natura, non negligendo. Deinceps venam salvatellam aperiri jussi: postea sudorifera, occulta virtute cancro inimica, alternis diebus (quod tempus si neglexit, recens parotis statim erupit) circa molestiam præbui.

Sequebantur colatoria, optimè partes ejus carcinomati vicinas defendentia. Denique exulcerato linguæ cancro, aquam abstersoriã ex stillatitiis plantaginis, cardui & ligni Heraclini, nec non pollinem ulceri inspergendum ex carduo benedicto, nicotiãa, & trochiscis è viperis, magno emolumento ægri ordinavi. Præterea adhibitis prædictis, post horã cataplasma ex sacchàro cãdo, florib. sulphuris & theriaca, cum oleo ligni Heraclini ad justam consistentiam redigendo, nunc ficub. nunc panno cerato ulceratã linguæ impõi, & per famulum aut chirurgum usurpari curavi: qui ambo in administratione remediorum diligentissimi erant, bis enim plerumq; singulis dieb. si non peregre advocatus, affectum tangendo ipsis adsui. Miror autẽ sæpius, Berchkmannum famulum

Obs. 84. mulam, quæ meliorem nunquam apud ægrotos optarem, mihi nocte patienti accumbendo, interdiu cancrosa industriè meis remediis tractando, tam ingentem fœtorem sustinere potuisse, absq; manifesto damno. Sic indies, (Clarissime Dn. FABRICI, cataplasmatis operatio mihi arridebat, cujus vim in his & similibus affectibus admirandam, oriri puto ex oleo ligni Heraclini sive corylini, hujus virtutem nobilem indies curando laude experior.

Instante Majo, cancer exulceratus indies omnium admiratione tumore mollior, fœdo & sordido ulcere mitior, imò labris primum crassis tumidis, duris, postea etiam nodosis, inversis, elatis, ac profectò aspectu horridis, subsidens & evanescens apparuit: ita, ut interim nunc sanguinem Melancholicum (at per aliquot intervalla) guttatim ad libras duas: nunc saniem ichorosam, fœtidam & cadaverosam, ac quandoq; atram eructaverit: venulis atro cruore & melancholica fæce deoneratis, tumor evanuit: ac malignitate extincta ulcus saniem laudabilem fudit, in exulcerata lingua cavitate detersa, caro non livida, sed rubella, proba, & sana sensim succrevit: ita ut jam cicatrix obducenda foret, nisi rimulam, literæ instar C. admodum parvam, cum natura etiam studio apertam aliquantulum reliquerim.

Quum sic rem in vado esse sperassem, in lateris ejusdem scrophulæ sub mandibula inferiore, quas indies auctas antea scripsi, tumore serpentes intro ad linguam sese insinuarunt, ibique sub lingua in cancrum manifestum terminabantur, quem dudũ metuebam, quemq; foras elicere & aperire summo studio, præsertim cum colore in rubro nigricante id simulaverit, laborabã, at hic funis (ut in proverbio) nihil attraxit, sed lingua frenum partim exedendo, labro albicante, nodoso, sensim magis inverso, demum cruento, tandem exulcerato, paucis diebus ita rebellis factus est, ut sibi incumbentem & sanescentẽ linguæ extremitatem, cataplasmate insuper interposito, tamen per ligamentum & venã raninã furiens, iterũ non quidẽ magno, aut manifesto, ut antea, ulcere inquinaverit: atq; totam linguam, præsertim te discedente, magno & pertinaci tumore, oris ferè cavitati adæquaverit, geminũ ac contiguũ malum, quasi datatim alternis vicibus materiam sibi administrans, repullulando cito, latè admodum germinabat: hypochõdriũ utrumq;, inprimis dextrum valdè prominebat, quodq; principio initæ curæ solum prominens accusabã, at cancrosus idem, quasi ipsi sit congenitum & absq; dolore excusabat: pectus elevatum, tuberculis nodisq; totum cum tumentibus venis perspergebatur. Dolor prius dextri, dein utriusque hypochondrii primum subacutum austerus homo nolebat, rogatus etiam, mihi, illum suspicanti, indicare: postea tam vehemens, ut cruciatum diutius absq; leniente remedio se ferre non posse clamaverit. Dolorem enim acutissimum, pungentium velut aciculaiarum sensum inferentem, nunc unum, nunc utrumque hypochondrium, nunc ad claves usque interioresque homoplatas, & humores, etiam frequenter brachium, coxendicem & totum pedem, ejusdẽ scilicet & dextri lateris pervadere, æger conquest⁹ est, à quo tamen vacationem sæpius habebat, ob mitigantia à me miserante præscripta. Miserabiliter enim dolore agitata, tremula membra vidi. Tandem in dies effluxu aucto, nec avertendo, nec derivando cessante, prius uvulam inflammatam, ferè æquè malignitate cancrosa infectam aspeximus, quo aspectu prohibiti, quamvis strenuè ego & chirurgus ubique laboraverimus, tamen oris cavitati adæquata tumida lingua, ob vestigia sibi à dentibus impressa, ita secundum dentium seriem planè exulcerabatur, ut superiores dentes per exesam linguam inferioribus conjuncti fuerint. O miserandum spectaculum, O ingentem fœtorem, quem toleravimus!

Tecum omnes suffocationem metuebamus, quam tamen Deus prohibuit. Tandem cum nullo alimento frui posset, & potu vires vix reficiebantur, succedente frequenti λειποθυμίᾳ, unde horis antemeridianis bis alvum citò exoneravit, post magno deliquio animi commotus illius curator recitabat orationem Dominicam, quam agonisans patientissimus Job qualitercunque mussitando ad finem usque sequens, voce Amen clausit & confirmavit, atq; sic placidissimè in Christo Salvatore 3. Junii Solis die obdormivit.

Vesperi suadebam tecum sectionem cadaveris, cũ prius sæpissimè matri explicuerim, te mihi consentire, malignitatis hujus cancrosæ radicem ex hepate (omnibus signis sic annuentibus) & germinasse, & propterea viscera inspicienda esse, at illa cum suis mulierculis hac de re, quasi hoc committere planè iniquum foret, ineptientibus, rigidè denegando me amandavit.

Nobilis matrona Bavariæ negligit curationem, sed nobilis noster admodum bene valet. Te enim discedente, præmisi, magna cum salute ægri, purgationem convenientissimam, ita ut nunc pulmones à distillationibus immunes sint: deinde cùm caput, tum pectus roboravi, demum utiliter thoracem ferreum ita commodè aptavi, ut obstipitatem & gibbositatem adolescentis corrigat, & fractam costam non lædat. Vale optimè Clarissime Dom. FABRICI, meque tibi amicum serva. Lavingæ, 24. Julii Anno 1610.

OBSERVATIO LXXXV. Obs. 85.

De monstroso & scrophuloso collo.

Viro Clarissimo & Doctissimo,
Dn. VALENTINO RULANDO, Serenissimi Principis ac Domini
Dn. PHILIPPI LUDOVICI Comitis Palatini ad Rhenum, Ducis Bavariæ &c. Doctori Medico, amico singulari.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

TAm diuturnum silentium tuum, clarissime atque amantissime Dn. D. RULANDE, summoperè me contristavit. Ab eo tempore quo Lavingã discessi, nihil literarum à te accepi, præter eas, quas superiori anno 24. Julii Lavingæ dedisti, quæque 14. hujus mensis mihi traditæ fuêre, nunc verò quia inceptam amicitiam nostram scriptis te fovere video, iterum gaudio afficior. Casus quem communicasti, observatione dignus est. Vidi ego ante annos aliquot juvenem quendam hîc in vicinia, cui uvula in eam magnitudinem excreverat, ut totum os adimpleret, uti in secunda Centuria observationum Obs. 19. fusius videbis: ubi & de ingenti tumore scirrhoso ad radicem

Obs. 85. cem gurgulionis exemplum habebis. Nunc verò de scrophuloso collo historiam singularem hic adscribere visum est.

Nobilis quidam Austriacus 20. annorum ætatis & Areliæ in Galliis studiorum gratia degens, scrophulis nonnullis in collo correptus cum esset, Medicos & Cheirurgos adhibuit, qui, quum omnia frustra tentassent, & scophulæ indies accrescerent, Lugdunum Gallorum se contulit, ibique Medicos atque Cheirurgos in consilium vocavit; qui similiter multa variaque, tam interna quam externa absq; successu adhibuerunt medicamenta. Tandem Basileam pervenit, ubi clarissimo ac longè celeberrimo viro Dn. FELICI PLATERO sese curandum commisit. Et quia ego tum temporis Basileæ, serenissimo cuidam principi operam Cheirurgicam præstando vivebam, simul quoque accersitus fui. Affectus profectò monstrosus, simul & horrendus erat. In tantam enim magnitudinem excreverant scrophulæ, ut circumferentia colli sese ad spithamas ferè quatuor extenderet; nec solum cavitatem illam quæ sub mento est, adimplerent scrophulæ, verum etiam cutem ad aures, suturam Lambdoidæam, mediamque partem sterni extenderent. Prædura, lividæ, inæquales, & hinc inde venis, atro sanguine repletis, circumdatæ erant scrophulæ.

Instituit & Dn. D. PLATERUS curationem methodicam, summamque diligentiam adhibuit; sed absque successu. Quapropter quum thermas Badenas Helvetiorum invisere vellet, à Dn. D. PLATERO prius expurgato & præparato corpore, ad ipsas dimissus fuit. Ego cum ad thermas Piperinas invisendas, cum prædicto Principe Rhetiam versus proficiscerer, misellum huncce Badenæ in thermis vidi, nonnulla quinetiam ad morbum palliandum præscripsi medicamenta, verùm enim verò quum per duos ferè integros menses thermis absque fructu usus fuisset, iterùm Basileam rediit, ibique tandem (ut ex literis Dn. M. EMANUELIS URSTISII ad me scriptis, intellexi) suffocatus obiit.

De Apollonia Schreiera. APOLLONIA SCHREIERA, post longum istam inediam iterum comedere & bibere incœpit, prima scil. die hujus anni, ambulat, excrementa quinetiam excernit, actionesque suas naturales habet, ab initio cibum parcè sumpsit, verùm non diu post, mente cum capta esset, omnia linteamina, lodices, imò & cultros devorare tentavit. Nunc crura aliquo modo intumefacta sunt; reliquum verò corpus multò magis quam superioribus annis extenuatum est, qualis autem tandem exitus erit, multi mecum videre percupiunt. D. Paulus Lentulus Reip. Bernensis D. Medicus longè celeberrimus, amicus meus singularis, omnia circa puellam observat, & prioribus suis observationibus, hac de inedia scriptis, annectit. His vale clarissime & amantissime Dn. Rulande, & me tuum cense. Raptim Lausannæ Equestrium 24. Februarii Anno 1611.

OBSERVATIO LXXXVI.

Obs. 86.

De cancro quodam occulto.

Viro Clarissimo ac Doctissimo Dn. ANDREÆ TOXOTIO, Serenissimæ Reginæ Daniæ, &c. Doctori Medico ordinario atque celeberrimo, amico suo plurimum honorando,

GUILHEL. FABRICIUS HILDANUS *S. P. D.*

Ante octiduum, clarissime Dn. D. Toxoti, literæ tuæ, (quæ mihi tam gratæ, quàm quæ gratissimæ) Bernæ mihi traditæ fuerunt. Meas verò quod nondum acceperis, vehementer doleo: iterumque misissem apographum, nisi occupationes obfuissent. Prolixè enim scripseram, & observationem de gangræna gravissima, ex morsu equi progenita, transmiseram. Quod si tamen intellexero, observationem illam ad T. Exc. non pervenisse, eandem iterum posthac me missurum promitto.

De gibbo ex luxatis vertebris contracto, super quem opinionem meam intelligere cupis, quid certi respondere possim, non video. Ad pleniorem enim cognitionem morbi, ampliore delineatione opus erit. Ex quibusdam tamen circumstantiis affectum non esse recentem conjicio, quod si ille inveteratus, & flexibilis, ut dici solet, ætas prætergressa fuerit, aquam è pumice postulabit, quicunque curationem tentaverit.

Post tuum à nobis abitum continuò ferè Soluduri apud nobilem virum Dn. WALLIER hæsi. Curatio, laus sit Deo, feliciter successit, & nunc absque baculo audacter & firmiter incedit. Multa pulchra & egregia in ista curatione observavit; quæ posthac, si Deus Opt. Max. cœptis faverit, ordine videbis.

Observatio. Superiori mense Octobri, unà cum viro Clarissimo atq; Doctissimo Dn. ANDREA WEICKIO, Medicinæ Doct. convictore meo gravissimo, Soloduri matronam, non ex obscura familia oriundam, die Fraw von Arx nomine/invisi, laborat illa cancro occulto in mamma dextra, quem ante annos quadraginta, cum infantem ablactaret, ex lacte in grumos concreto contraxit. Supervenerat autem tum temporis ex abundantia lactis, necnon retentione mensium inflammatio, qua sedata tuberculum ad magnitudinem fabæ remanserat. Quod neglectum ab initio, per annos fere quadraginta, in ipsa mamma delituerat, absque tamen dolore aut ullo incommodo. Nunc verò ante annos tres, cum decrepita ætas appropinquaret, ita accrescere & dolere cœpit, ut tandem non solùm totam mammam occuparet, verùm etiam sub axillam usque sese extenderet. Tumor iste non usque adeo elevatus, inæqualis tamen est, & undique nodulos durissimos, aclividos, venulisque infinitis nigricantibus circumdatos habet. Tumor ac noduli isti adeò sub axillam versus vergunt ac retracti sunt, ut papilla, quod notandum, ferè sub ipsa axilla recondatur. Hinc fit, ut brachium quoque dextrum propter musculum brachium pectori adducentem, in con-

Obs. 86. sensum trahatur. Totum enim brachium, imò & manus ipsa, tumore præcipuè ex pituita, cui tamen multum bilis atræ admixtum (œdema scirrhodes appellant Medici) ab initio morbi per annos ferè quadraginta, uti dixi, nullus fuerat dolor in ipsa mamma, nunc tamen continuus est; qui quidem jam acutus & pungens, mox verò remissior, in ipsum tamen brachium, mediante prædicto musculo sese extendit. Dolorem autem ac intumefactionem brachii, venæ sectio, ab imperito barbitonsore in ipso cubito, ante menses octo facta, non parum auxit. Cum enim antea dolor brachii esset exiguus, post venæ sectionem adeò auctus est, ut brachium nunc officio suo fungi amplius non possit, tantoperè attraxit venæ sectio.

Infelix venæsectio in brachio.

Ego etsi affectum in decrepita hacce matrona (septuagesimum enim annum ætatis prætergressa est) planè incurabilem esse, adstantibus significaverim, quia tamen ægra, post Deum spem maximam in medicamentis, quæ adhibiturus essem, posuit, nonnulla morbum palliandi caussa præscripsi. Inprimis verò optimam victus rationem institui. Deinde corpus sequenti potiuncula expurgavi,

℞. Radicum lapat. acuti
scrophulariæ majoris
polypodii q.
Cortic. interior. radic. frangulæ an. ℥ß.
Herb. cuscutæ
fumariæ
scabiosæ
ceterach an. M. ß.
Sem. anisi &
fœniculi an. ʒ ij.
Foliorum senæ ʒj. ß.
Liquiritiæ rasæ ℥ß.
Fiat decoctio in aqua, ut colatura redeat ad ℥viij.

Hujus colaturæ accipe medietatem, cui admisce syrupi rosati solutivi comp. cum rhabarbaro, agarico, & sena ℥j. Misce, fiat potio, detur in crepusculo matutino, leniter hac potione expurgato corpore, postridie venam malleoli dextri incidi, sanguinem (revulsionis causa) ad uncias circiter quatuor extraxi, & postquam per diem unum aut alterum à venæ sectione quievisset, alteram dosin præscripti decocti, cui conf. hamech ʒij. syrupi rosar. solutivi compos. ℥j. admixta erant, propinavi. Brachium autem ut sequentibus oleis quotidie bis inungeretur, jussi.

℞. ol. lumbricorum
vulpinian. ℥ij.
ol. scorpionum ℥j.
de vitellis ovorum, &
amigdalar. dulcium an. ℥j. ß.
spicæ ʒß.
Misce.

His usque nunc maximo cum fructu utitur oleis, dolor enim & intumefactio brachii remittunt, mamma in eodem statu persistit; tumor non accrescit, nec dolor adest. Sequens tamen emplastrum applicat.

℞. empl. diapomphol. ℥ij.
diapalm. ℥j.
plumbi usti & loti
lapidis calaminaris an. ℥ß.
cum s. q. olei rosacei & succi geranii fiat s. a. unguentum.

Obs. 86. & 87.

Porrò clarissime Dn. D. Toxoti, vix credas quam exitiosum in cancrosis ulceribus sit unguentum Ægyptiacum, ego expertus loquor, superiori enim anno 1606. ad matronam, hic in vicinia cancroso, nec non fœtidissimo ulcere in mamma dextra laborantem, vocatus fui, Cheirurgus, qui curationem susceperat, ut fœtorem istum castigaret, & carnem quæ in carnosis ulceribus continuò excrescit, absumeret, de tertio in tertium diem, aut etiam alternis diebus, unguentum Ægyptiacum applicuit, inde ulcus in continenti adeò malignum factum est, ut intra breve temporis spacium mammam ad costas usq; eroderet, ægramque extingueret, integram historiam suo loco quoque videbis. Blandè itaque hujusmodi ulcera sunt tractanda. Demum quamdiu cum tuis generosis Lugduni sis mansurus, ex te scire percupio. Rescribe itaque prima data occasione. His vale Vir clarissime, & me jugiter amare non desine. Salutant te amici & domestici mei omnes. Paterniaci Aventicorum 5. Januarii 1610.

Vnguent. Ægyptiac. in cancrosis ulceribus exitiosum. Obseruat.

OBSERVATIO LXXXVIII.

De Cancri occulti periculosa curatione.

Clarissimo atque doctissimo Viro,
Dn. SEBASTIANO MEYERO, Reip. Freiburgensis D. Medico ordinario, atque celeberrimo,
GUIL. FABRICIUS HILDANUS,
S. P. D.

QUod promissis meis non satisfecerim, & maturius ad vos non redierim, Clarissime atque Amantissime Dn. D. meritò mihi exprobras, iter quod in Burgundiam feci, laboriosum profectò, & molestum, in causa fuit. Deinde quoque per dies fermè quindecim Bernæ hæsi. Interim tamen si quid in te peccaverim, id mihi ut condonare velis, obsecro. Doctissimum, quod misisti, responsum, de morsu canis rabidi, omninò mihi satisfecit. Pilulæ item ex radicibus gentianæ, zedoariæ, hirundinariæ, angelicæ, & similibus, theriaca, & mithridatio oblitæ, & ulceribus impositæ, summoperè mihi probantur, quod addam nunc, nihil occurrit; huic igitur disputationi finem ut imponamus, tempestivum est. Verùm ne mutua nostra colloquia scriptis negligerem, alia tuis speculationibus non indigna occurrit materia: De cancri scilicet occulti periculosa curatione, in qua Aphorismus 38. libri sexti Hippocr. Cancros occultos melius est non curare, &c. perpendendus. Non enim omnes, qui in Aphorismum istum commentati sunt, omninò mihi satisfaciunt. Interim tamen particularem meam de isto Aphorismo opinionem, divulgare nolui, nisi prius illam tibi communicassem, sententiam quinetiam ac mentem tuam intellexissem. Primò autem quàm periculosa sit cancri occulti

Obs. 87. occulti curatio, historia quadam demonstrabo. Deinde quidnam Hippocrates verbis istis: *Cancros occultos melius est non curare, &c.* meo quidem judicio, intelligere voluit, paucis annectam. Historia autem illa sic se habet.

Historia de cancri occulti periculosa curatione.

Matrona hîc in vicinia, ex nobili familia orinnda, postquam quinquagesimum annum ætatis prætergressa esset, nec amplius utero gestaret, menses quinetiam subsisterent, tuberculo ad papillam dextram correpta fuit. Tuberculum hoc, etsi ab initio durum, & aliquo modo molestum esset, attamen quia exiguum & indolens, neque ipsa ægra, neque adstantes, hac de re usque adeò solliciti erant. Anno verò ineunte 1606. quum accresceret, & dolere cœpisset, Cheirurgus quidam in Consilium accersitus fuit. Is cum emollientia, & pus moventia per mensem ferè integrum adhibuisset, paulatim aucto dolore, ruptum est tuberculum, sed nihil præterquam aliquid saniei, loturæ carnis instar, extillavit. Mox verò malignum, dolorificum, fœtidumque ulcus sequutum est, ego 6. Julii ejusdem anni cum advocatus essem, matronam hanc supra modum extenuatam & debilem inveni. Ulcus, quod fœtidissimum, adeò erat malignum, ut totam mammam ad sternum & sub axillam, costasque ferè usque eroserat; idque spacio quatuor mensium, nimirum à principio mensis Martii (quo tempore ruptum fuerat tuberculum) usque ad mensem Julium perfecerat. Dolor item maximus, inquietudines, febricula, continua nausea, & cibi fastidium aderant. Ex quibus omnibus, quum ipsam in evidentissimo mortis periculo versari cognovissem, manum adhibere recusavi, domumque redii. Non diu post meum discessum, animam Deo piè placidèque reddidit.

Ex recitata autem historia, Vir clarissime, veritas doctrinæ Hippocratis, cancros occultos habentes melius est non curare; curati enim citò pereunt, non curati verò longius tempus perdurant, elucescit. Hanc enim matronam citò periisse, hinc apparet, quod cancer ipsius à mense Januario, usque ad medium Julii, totum cursum suum absolverit, ipsamque necaverit, quum tamen si curatio tentata non fuisset, in longum tempus vivere potuisset: idque multis exemplis demonstrare possem, sed unum aut alterum sufficiet.

Observatio.

Matronam nobilem, Consultissimi & doctissimi Viri Dn. Joh. Moulert, J. U. Licentiati, & Illustr. Principis ac Domini, Dn. Guilhelmi Juliac. Clivens. & Montensium &c. Ducis Consiliarii Uxorem Dusseldorpiæ circa annum 1583. cognovi, laboraverat illa per annos aliquot Cancro non exulcerato in mamma, quum verò præstantissimum Virum Dn. Cosmam Slotanum, Præceptorem meum plurimùm honorandum, in consilium adhibuisset, certis quibusdam medicamentis, cum per os exhibitis, tum etiam exteriùs admotis, incrementum tumoris ita retardavit, ut ipsum absque dolore, & insigni incommodo per multos annos, & quidem ad finem usque vitæ suæ, patienter tulerit; neque unquam ad ulcerationem pervenerit.

Observatio.

Dominus Polerius, civis Lausannensis, Vir ingenio & virtute præstans, in summa senectute cancro occulto, circumcirca papillam sinistram laborans, cum aliquando quàm periculosa sibi esset vera curationis methodus, usu atque experientia edoctus esset, & tandem ab ipsa planè abstinuisset, ad multos annos, & usque ad funera morbum hunccе in sinu fovit, qui proculdubio citò ipsum trucidasset, si curatio vera administrata fuisset. Integram historiam pete ex Observat. 89. Centur. primæ, ubi & alia ejusdem argumenti invenies exempla. Obs. 87.

De cancri curatione.

Cæterùm ut de cancri curatione aliquid addam, & quidnam Divinus Hippocrates verbis præallegati Aphorismi, meo quidem judicio, intelligere voluerit, tibi aperiam. Cancrum (qui ut Galenus & alii docent, in omnibus partibus corporis nasci consuevit) sic distinguendo. Aut enim in partibus penitioribus, veluti in palato, sede, sinu occulto muliebri, hepate & splene, aut in summa aliqua parte corporis hæret. Qui externas partes corporis occupat, iterum duplex est, aut enim exulceratus, aut non exulceratus, quem Galenus quoque, loco jam citato, occultum nominat, reperitur.

Gal. de arte curat. ad Glauc. l. 2. cap. 1. Paul Æg. de re med. l. 4. cap. 26.

De cancro internarũ partium.

Porrò cum cancer sit tumor durissimus, aut medicamentis emollientibus, resolventibus & discutientibus, emollientibus, & in halitum aut ad suppurationem reducendus, vel cum suis radicibus excidendus esset. Hæc verò quomodo in palato, sede, aut sinu muliebri administrari possint, nondum video. Ideoque Galenus cancros, qui in prædictis partibus nascuntur, non immeritò insanabiles pronunciavit; nec eos curare tentavit. Ego cancros circa uvulam, in hepate, splene, & collo matricis vidi; à quibus tamen ægri extincti fuêre, quæris causam? A medicamentis emollientibus exasperantur, & maligniores fiunt, quemadmodum ex Observat. 89. Centur. 1. videre licet. sectionem verò vel inustionem, quis quæso in hujusmodi partibus adhibere velit?

De cancro exulcerato externarũ partium.

Nunc ad cancrum externarum partium redeo, qui aut exulceratus, aut (ut antea dixi) non exulceratus, sive occultus est. Exulceratus duplicia requirit medicamina; quia enim labra habet prætumida, callosa ac dura, calida humidaque, & quæ insigniter emolliunt, desiderat remedia. Contra ulcus, quia inæquale, sordidum, fœtidumque, abstergentia & mundificantia ut applicentur, necesse est. Ab usu autem horum medicamentorum, cancros malignos fieri, & radices suas longè latèque dispergi, etiam quotidiana experientia fidem facit. *In cancro enim*, inquit doctissimus JOH. HEURNIUS, *duplex esse venenũ observatũ est. Unum putrifactivum: alterum corrosivum, si igitur ei admoveas calida & humida remedia, quæ pus promovere solent in apostematibus ac ulceribus, pepasmi capacibus, inde in altã putredinẽ degenerabunt, cunctaq; vicina putrilagine contaminabunt. Quod si illã fœditatẽ causticis castigare volueris, surget alterum, quod in cancris venenum est corrosivum, ac vicina cuncta exuret;* Hactenus Heurnius: quorum verborum veritatem in prædicta matrona mihi observare licuit. Ex applicatione enim medicamentorum pus moventium, protinus factum est ulcus fœtidum; Fœtorem

Comm. 38. lib. 6. Aphor. Hip.

Obs. 87.

rem porrò hunc, quum Chirurgus ille, cui curatio demandata fuerat, unguento Ægyptiaco (quod in cancrosis ulceribus adversissimum) castigare vellet, summa malignitas in ulcere exorta est; vicinasque partes sanas celeriter invasit, atque maximo cum dolore & cruciatu erosit. Quid igitur, inquies, agendum? Profectò si quis, quicquid ita affectum est, extirpare voluerit, meo quidem judicio à via recta non aberrabit. Dummodo malum, ut Galenus & alii monent, radicitùs & in parte sana exscindatur. Idque mihi non rarò feliciter successisse, uno atque altero exemplo demonstrare non gravabor.

Ung. Ægyptiacum in cancrosis ulceribus adversissimum.

Gal. meth. med. l. 14. Avic. l. 4. fen. 3. tract. 2. c. 16.

Anno 1600. Vetula Lausannens. cancro exulcerato, ad concursum suturarum, sagittalis & lamdoideæ laborans, in consilium me adhibuit. Ulcus dolorificum, sordidum, fœtidum, inæquale, labia verò dura, & ad pugni magnitudinem elevata erant. Præparato corpore, cum optima victus ratione, tum purgationibus & venæ sectione, præsente Reverendo viro Dn. JOHAN. RHETERIO, in schola Lausannensi linguæ sanctæ Professore longè excellentissimo, Claudio Marione, Dav. Clerico, multisque aliis, abrasis crinibus, totam istam exulceratam massam, & quicquid nobis malignitate ista contaminatum videbatur, ad cranium usque excidi. Cranium quinetiam, quia cariosum, post dies aliquot scalpris abrasi. Dein pulverem catagmaticum quotidie insperſi, vulnusque more aliorum vulnerum capitis, cicatrice obduxi, convaluit, & multos annos supervixit: tandemque planè decrepita peste obiit.

Observat.

Quidam prope Lausannam, cui membrum virile in fungum cancrosum, ac planè monstrosũ excreverat, nec non exulceratum fuerat, cum auxilium à me petiisset, membrum virile, & quicquid ita infectum, in ipso abdomine incidi. Hic similiter convaluit, & ad multos supervixit annos, ut suo loco fusius videbis.

Alia observatio.

Sequitur nunc de curatione cancri non exulcerati, aut occulti externarum partium, cujus curatio aut est legitima, vera & methodica, aut est violenta. Methodica curatio secundùm Hippocratem, Galenum, omniumque Medicorum doctrinam contrariis perficitur. Quicunque enim morbi, inquit Hippocrates, ex repletione fiunt, curat evacuatio: & quicunque ex evacuatione, curat repletio, & aliorum contrarietas; & alibi: quæ refrigerata sunt, ea excalefacere oportet, &c. & ut Galenus docet, quod resiccatum atque induruit, quemadmodum scirrhosi atque cancrosi tumores, medicamentis calidis & humidis relaxare, atque quicquid ita induruit, relaxare & emollire convenit. Et contra, quibus pars aliqua corporis præter modum relaxatur, uti herniosis, & eis quibus intestinum rectum uterusq; prolabitur, accidit, eis frigida & quæ insigniter exsiccant, constringuntque, applicare oportet; summa, ut breviter cum Hippocrate dicam: contraria contrariorum sunt medicamenta, sive causam morbi, sive morbum ipsum quis inspicere velit. Causa tamen omnis, ut doctissimus FERNELIUS rectè docet, prius quàm affectus excindi & submoveri debet. Causa enim persistente, manet effectus, & contra sublata causa, tollitur & (ut plurimũ) effectus. Ut plurimum, addo, sunt enim morbi nonnulli, qui non curantur, etiamsi ipsorum sublata fuerit causa antecedens. In quorum numerum & cancer occultus, præcipuè inveteratus recenseri potest. Adeò enim crassus est, ut Ægineta lib. 4. capite 26. testatur, & tenaciter adhæret humor iste, ut neque repelli, neque discuti possit, imò ne totius quidem corporis purgationi cedat, sed topica quoque sua requirat præsidia.

De curatione cancri non exulcerati, externarum partium.

Curatio methodica quid.

l. 2. Aphor. 22. & de Diæta l. 3. m. p. 120.

l. 5. Aphor. 19.

De simp. Med. facultat. l. 5. c. 5.

Lib. de flatibus.

Methodo Med. l. 2. cap. 4.

Obs. 87.

Porrò quum ex Hippocratis, omniumque Medicorum placitis, quemadmodum antea dixi, morbi contrariis curentur, ac cancer tumor sit durus, ex atræ bilis recremento, ut Galenus testatur, progenitus, si quis methodicam ac legitimam curationem adhibere velit, is ut medicamenta calida, humida, atque insigniter emollientia adhibeat, necesse est. Hæc autem quàm periculosa sint, cum ex recitata historia, tum etiam ex observ. 89. Centur. primæ dilucidè apparet; quod & Galen. de simplicium medicamentorum facultatib. lib. 5. c. 8. disertè testatur, his verbis: quæcunque inquit, ex atrabilario humore induruerunt, cancrosa sunt omnia, & à medicamentis emollientibus exasperantur. Recrementum enim istud humoris atrabilarii, quia vasis, ut Galenus scriptum reliquit, diu impactum est, assatur, fitque spacio temporis acre & malignum. Cæterùm medicamenta emollientia, & inprimis pus moventia, quia calida & humida, ob eorum usum impacta illa materia magisque incalescit, putrescit, fitque malignior acriorve, ita ut tandem omnia exulceret ac erodat. Et quia circumjacentes partes ab emollientibus medicamentis simul relaxantur, dilatanturque, facilimè posteà dispergitur, & vicinas partes invadit corruptio atque malignitas illa: estque fermenti instar, quod sanguinem & humores, qui ratione doloris ad locum affectum continuò confluunt, inficit, & sibi similes, malignos scilicet & acres reddit. Hæc porrò quum viro isti summo, ne dicam incomparabili, incognita minimè fuerint, meritò decretum hocce suum posteris reliquit. Melius scilicet esse, cancros non exulceratos sive occultos non curare, intellige curatione methodica, legitima, atque ab Hippocrate passim tradita, quæ, uti dixi, contrariis perficitur: quamque curationem Hippocrates, ut ego planè censeo, hoc in Aphorismo, nequaquam autem sectionem, vel ustionem, quæ sola, ut Galenus testatur, sunt remedia cancrorum, intelligere voluit. Sic enim curati, scilicet per medicamenta emollientia, quia protinus exasperantur cancri, quemadmodum experientia docet, ægrũ citò è medio tollunt. Non curati verò (iterum addo) curatione methodica ac legitima, quia non exacerbatur malum, in longum tempus perdurare possunt, uti ex historia Matronæ Dusseldorpensis & Domini Polerii, apparet. Ante paucos annos matronam Soloduri vidi, quæ per annos quadraginta cancro occulto in mamma dextra, absque tamen insigni incommodo laboraverat.

De arte curat. ad Glaucon. l. 2. c. 10. & Meth. Med. l. 14.

Methodo med. l. 14. Montagn. de tarcin. m. fol. 61.

Comm. 38. l. 6. Aph. Hipp.

Vide Obs. 86. hujus centuriæ.

Per violentam porrò, aut ut Galen. potentem curationem, intelligo illam, quæ non medicamentorum, aut naturæ, quæ morborum est medicatrix, beneficio, sed motu quodam violento artifi-

De violenta curatione.

Obs. 87. artificis perficitur. Est autem tumoris, cum omnibus suis adjacentibus radicibus, extirpatio, atque excisio, quæ ut ita dicam, periculo vacat, dummodo corpus priùs optimè, tam victus ratione, quam purgationibus, venæ sectione, & similibus præparatum, malum quinetiam in aliquo fuerit loco, ubi cum suis radicibus extirpari possit, neque vasa maxima arteriarum aut venarum in se contineat.

Quæ ante excisionem cancri observanda.

Lib. 2. c. 11. Circa cervicem verò, collum, & guttur, inquit Albucasis, quia nervi, arteriæ, & venæ sunt plurimæ, ab incisione & inustione est abstinendum, uti & in interna parte femoris: si ramus iste insignis venæ cavæ, qui ad poplitem descendit, tumori intertextus fuerit, sæpissimè enim operationes in hujusmodi partibus mortales esse, alibi exemplis demonstravi: ideoque nunquam in prædictis locis excisionem tentare volui: nisi tumor superficialis, & à prædictis vasis liber esset.

Lib. de Gang. & Sph. c. 10. observat. hujus Centuriæ.

In reliquis autem partibus, operationem hancce feliciter mihi successisse, neque malum rediisse, & mortem, quemadmodum Celsus lib. 5. cap. 28. scribit, attulisse, exemplis & observationibus nonnullis nunc demonstrare visum est.

Extirpationem cancri absque periculo fieri posse. Exemplũ 1. Anno 1600. Vetulæ cuidam Lausannensi, de qua ante quoque mentionem feci, quæque sexagesimum annum ætatis tunc prætergressa erat, cancrum in occipite feliciter excidi. Nullum nobis supervenit symptoma molestum, & curatio ad votum successit. Convaluit, neque rediit malum.

2. Anno 1601. Cuidam ex domesticis Nobil. viri Dn. de CROSA, Dn. in Prilli, Cressi, &c. Bernhard Penevaire nomine, cancrum in inferiori labio, præsente Reverendo, ac Doctissimo viro Dno. JOH. RHETERIO, CLAUDIO MARIONE, DAVID CLERICO multisq; aliis excidi: curatio similiter ad votum successit, & ad hunc usque annum 1613. optimâ sanitate fruitur.

3. Anno 1605. Cancrum, qui integram mammam dextram occupabat, in quadragenario Paterniaci, præsente Reverendo vir. Dn. JOH. MERULA, feliciter extirpavi, convaluit & illa, nec ullum incommodum hac de re huc usq; persensit, & prolem procreavit, uti suo loco videre poteris.

Anno 1600. Lausannæ cuidam membrum virile, in monstrosam massam carneam excretum & undique exulceratum, in ipso abdomine abscidi. Convaluit & ad hunc usque annum 1611. bona valetudine fruitur. Integram historiam pete ex observatione hujus centuriæ.

Possem & alia exempla similia hic in medium adducere, sed ne nimis prolixus sim, his contentus ero. Ex quibus excisionem cancri (dummodo omnia, quæ ante operationem requiruntur, methodicè administrata, operatio quinetiam dextrè peracta fuerit) absque insigni periculo fieri posse, dilucidè apparet.

Avicenna lib. 4. Fen. 3. Tract. 2. Sed cur, quæso, in excisione cancri hæmorrhagiam tantoperè formidamus? Nonne post extirpationem cancri, ut multum sanguinis, quemadmodum Avicenna & Mesues monent, affluat, necesse est? & cur, iterum repeto, hæmorrhagiam in excisione cancri adeo formidamus? nonne in abscisione cruris, aut brachii majora vasa arteriarum & venarum occurrunt, quàm non (ut plurimum) in cancrosis tumoribus sese offerunt? nec propterea expertus Cheirurgus in gangræna, aliisque ulcerib. putridis abscisionẽ membri differt.

Obs. 87. cap. 16. Mesues particula 4. sect. 2. cap. 1. De Cancro.

Sed respondes, forsan, hujusmodi operationes cum impetu & celeriter fieri, & propterea minus sanguinis profluere. In cancro verò quia sæpissimè multa separanda occurrunt, plurimùm interim sanguinis emanare. Rectè quidem sentis, sed Cheirurgus, qui vasorum, venarum scilicet & arteriarum, qui tumori inferuntur, notitiam habet, periculum hoc facilimè evitare potest. Primò, ut, si vas aliquod insigne venarum aut arteriarum tumori insertum est, id ante operationem parum supra tumorem, acu incurvata, & filio reduplicata circumcingat, & firmissimo nodo constringat.

Deinde ut digitis præcipuè, quæ separanda, separet. Sic enim minor erit hæmorrhagiæ metus, quàm si cultro separatorio, aut novacula fieret. Hæc mihi cum aliàs, tum præcipuè in matrona illa, cujus mammam abscidi, feliciter successit.

Sed ut finem faciam, concludo: Hippocratem in prædicto aphorismo cancros occultos in penitioribus partibus corporis veluti in palato, sede muliebri, &c. existentes, minimè intellexisse. Illi enim cum planè, ut Galenus & experientia fidem faciunt, sint insanabiles, non erat opus de illis decretum aliquod proferre, superflua enim, inutilis, & tanto viro indigna fuisset locutio. Manualem quoque operationem sive extirpationem cancri externarum partium, quæ fit novacula, quia, ut faciunt practici, & prædicta exempla fidem faciunt, absque ingenti periculo fieri potest, non intellexisse, verisimile est. Alioquin de aliis quoque operationibus, in quibus sanguis multò copiosior, quam in excisione cancri, profluit, simile quid scriptum reliquisset.

Sequitur itaque, Hippocratem de curatione vera, atque legitima cancri, quæ fit contrariis, loquutum fuisse. Hujus quoque opinionis fuisse Galenum, ex suis, quos in prædictum aphorismum scripsit commentariis, colligere licet. Dum enim de cancro exulcerato scribit. hæc habet verba. *Tunc enim, inquit, nimirum si adest exulceratio, est necessarium, ut si non aliud agamus, saltem saniem abluamus, humido aliquo utentes, nõ quocunq;, sed vel per experientiam, vel per indagationem invento, quod neque putrefacere, neq; irritare partem patientem sit natura aptum. Ab hac itaque curatione neque absistere convenit, neque illi, qui sunt sine exulceratione cancri, indigent ea.* Hactenus Galenus: quibus verbis curationem methodicam in cancro rejicit. Non enim partem affectam putrefacere debere, disertè scribit, emollientia autem & pus moventia, qualia sunt calida & humida, putrefaciunt. Nam quæ verè putrefacientia sunt, Galeni verbis utor, humectant simul & calefaciunt: non sunt itaque, secundum mentem Galeni, in cancrosis tumoribus applicanda. Ad majorem enim suę opinionis confirmationem, addit: Neque illi, qui sunt sine exulceratione Cancri indigent ea.

De simpl. medic. facultat. lib. 5.

In eo-

Obs. 87.

In eodem porrò commentario Galenum curationem violentam aut potentem approbare, apparet. Scribit enim, sectionem aut ustionem sola esse remedia cancri. Non tamen in quovis cancro, sed in illis solummodo, qui in summa aliqua parte corporis hærent, adhibenda esse monet. Quod enim addit; illi, qui sunt in partibus penitioribus, talia remedia non desiderant, itidem experientia docet, & paulo post: Tales cancros nullo modo curare tentemus.

Hæc tibi vir clarissime, non contradicendi, sed discendi, & genuinam mentem venerandi senis, indagandi studio, in præsens communicare placuit. Vehementer rogans, ut omnia æqui bonique consulere velis. Vale cum lectissima tua conjuge, quam tecum ego & uxor mea salutamus peramanter, ex musæolo meo 12. Martii Anno 1611.

SEBASTIANI MAYERI

Med. Friburgens.

De cancri occulti periculosa curatione,

Ad

præstantissimum & celeberrimum Virum Dn. Guilhelmum Fabricium Hildanum, Medicum & Chirurgum clarissimum,

Responsio.

Quin doctissimè usu peritissimèq; tam rationib. firmissimis, quam experimentis observatu dignissimis, quàm plena periculi sit cancri nondũ ulcerati curatio, perquam luculenter ostenderis, non est quod quisquam dubitet, Fabrici clarissime. Verùm aliud nũc agi, aliud investigari mihi videtur, videlicet, an hunc ipsum cancrum Hippocrates in proposito Aphorismo indigitare voluerit? De sensu, inquã, divini senis, laborari mihi videtur. Ego verò, neminem equidem, ne Apollinem quidem, præter unum ipsum Hippocratẽ, certos nos reddere arbitror posse, quinam hoc in Aphorismo, occulti cancri, quæ deinde curatio accipienda. Tantum abest, ut ego hac in causa idoneus disceptator esse queam. Verum ut morem geram tuæ amicissimæ voluntati, quãvis arrideat interpretatio tua præ cæteris, uti tamen soliditas ejus eluceat magis, diluenda prius videntur, quæ contra eam objici possint.

Interpretaris cancros occultos sine ulcere, non ulceratos, eamq; interpretationẽ exemplo nobilis matronæ, quæ, si curatio cancri ipsius, hoc modo occulti & necdum ulcerati, tentata non fuisset, in longum tempus vivere potuisset. At Galenus Antesignanus noster, primùm an eos hoc loco Hippocrates intelligat, qui in summa corporis parte hærent absq; ulcere, incertum esse, quantum ex verbis Aphorismi conjici possit, rectè asserere videtur.

Deinde ipsemet occultos cancros accipit eos, qui sunt in partibus penitioribus in ore, palato, sede, sinu muliebri. Suamq; acceptionem haut secus (atq; tu, Experientissime Fabrici) ipsa quoq; stabilit & illustrat experientia, ut sectionem ustionemve in hujusmodi partibus adhibitã, illis seculis nemo negare possit. Equidem scio, inquit, omnes qui hujusmodi cancros curare tentarunt, magis illos irritasse, & brevi homines interemisse. Nam & qui cancrum in palato constitutum, & in sede, & in sinu muliebri, vel usserunt, vel secuerũt, non potuerũt ulcera ad cicatricem perducere, & homines in curatione afflictos & maceratos usq; ad mortem detulerunt: qui si curationem nõ adhibuissent, longiore tempore, cum minori molestia transegissent. Tales igitur cancros (concludit Galenus) nullo modo curare tentemus.

Quamobrem cum Galeno, pro intelligentia hujus Aphorismi, hunc in modum argumentari liceat. Hippocrates procul dubio hoc in Aphorismo de cancris loquitur, quos non sine exitio ægrorum quidam curare aggressi sunt.

Sed ejusmodi sunt cancri absconditi, non apparentes, in palato, in sede, in sinu muliebri, constituti. Ergò &c.

Cur verò non & ipse Galenus, tum periculosas cancrorum non ulceratorũ curationes methodicas, quas vocas, observavit? aut si observavit, de iis hoc Aphorismo non præcipuè monuit?

Curationem enim quod attinet, non violentam (quam Galeni interpres potentem vocat) nempe excisionem, sed methodicam illam & legitimam, quæ contrariis perficitur, improbari censes.

At illam curationem improbare videtur, à quã pleriq; alii etiam, sanè magnæ quoq; authoritatis Medici, illis seculis vehementer adhorruerunt. Sed hæc est excisio illa, uti constat ex Galeno, hoc loco.

Successus illi tui felices in excidendis cancris, non obscurè sanè insignem peritiã & dexteritatem tuam, ac insuper hanc Chirurgicam operationem, non quidem in omnibus, sed in aliquibus certè, tutam testantur.

Fides interim profectò non omninò deroganda Celso, referenti, excisa carcinomata, etiam post inductã cicatricem, tamen revertisse, & causam mortis attulisse. Sic mulieri Venetæ, cum hoc modo curatus fuisset mammillæ cancer, non multos post menses iterum sponte exulceratũ esse locum, (nulla alioquin præstita illi rei occasione,) neque amplius ulcus curari potuisse, sed tandem mulierem extinctam, suo de tumoribus tractatu, Victor Trincavellius, memoriæ reliquit.

Modum demonstras, quo minus sanguinis in excisione profluat, & vas firmissimo nodo ligare jubes. Cum Galenus ad Glauconem: si laqueis intercipias vasa, consortii jure alias partes afficiendas, moneat. Ex quib. omnib. meritò videri cuipiam posit, à Galeno, nec nõ cæteris, tã antiquissimis quàm præstantissimis etiam Medicis, hunc Aphorismũ de cancris occultis, hoc est, non de aliis, quã de iis, qui internũ & latentem aliquem locum, in ore, intra nares, in utero, aut in sede, occuparunt, tum etiam de potenti curatione, sive manuali operatione & excisione, rectissimè intellectum & interpretatum fuisse.

Quæ quidem uno veritatis enucleandæ studio opposita tibi, pro amicitia non dubitabis. Ac, si quidem nihil ea tuæ interpretationi obstare docueris, transibo libens ad partes tuas, dicturus liberè: Amicus quidem Galenus, longè tamen amicior veritas. Interim libens ex te cogniturus id etiam: Cur nõ senex noster, si hoc Aphorismo per occultos intellexit necdum ulceratos cancros, cur non, inquam, & ipsos ulceratos jam, quib. nõ minus curationem Methodicam adversari, ipse confirmas, adeoque in genere cavendos omnes monuerit?

Sincere concludo, Tuam observationem, propter singularẽ universæ rei medicæ scientiam, in ea satis conspi-

Obs. 88. *conspicuã, mihi haud exigua admirationi extitisse. Rector igitur Mundi quam diutissimè te, unà cum tuis, præsertim in istis motibus, qua belli, qua pestis, servet incolumẽ. Nosti Laconismum meum scribendi loquendiq;. Quare valebis, Vir præstantissime. Fridburgi Helvetiorum, ineunte anno 1613.*

OBSERVAT. LXXXVIII.

Verruca in summo balani existens, tandem in horrendum fungum cancrosum degeneravit: ubi de abscissione membri virilis agitur.

Ad

Virum præstantissimum Dominum

CLAUDIUM CHAPUSIUM, Chirurgum celeberrimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

QUam misisti historiam admirandam, de sectione Cæsarea, præstantissime mi DN. CHAPUSI, accepi: pergrata mihi fuit, & ut inter scripta mea honestum locum habeat, operam dabo. Planta, quam addidisti, mihi incognita est. Utinam illam integram cum suis floribus & radice habere possimus, non enim dubito, quin ex clarissimo viro Domino D. BAUHINIO plenissimam notitiam nancisci possimus.

Porrò quum hisce diebus in tertia centuria versarer, eamque ad prælum adornarem, ac observationem hancce de abscissione membri virilis præ manibus haberem, in tractatum tuum de cancro iterum (anteà enim ipsum quoque legeram) incidi. Placet profectò methodus, placent & remedia, in extirpatione tamen cancri non facilè tecum consentire possum. Quandoquidem erodentia in cancro, sive is occultus, sive ulceratus fuerit, adeò mihi sunt suspecta, ut eis uti non auderem. Ex usu enim eorum malum irritari, sæpissimè edocuit experientia. Verùm subsisto, neq; experientiam tuam refutare conabor: Ego quomodo aliquoties cancros feliciter extirpavi, ex observatione præcedenti videre poteris. In qua & de periculosa cancri occulti curatione agitur, & Aphorismus 38. l. 6. Hippocratis exponitur. In præsentia autem perpendendum tibi proponere visum fuit. Nimirum an extirpationem cancri membri virilis (quem tibi mox ob oculos ponã) specifico tuo caustico tutò fieri potuisse existimes? Ego ut ingenuè fatear, propter ductũ urinariũ, & quæ ex ipsius obstructione suboriri potuissent symptomata, eo, quantumvis approbato, uti nunquã ausus fuissem. Sed tuam hac de re sententiam intelligere cupio. Ego quomodo in abscissione membri virilis processi, nunc, ne nudas ad te mitterem literas, tibi communicare constitui.

PIERRE PERROD, faber ferrarius, ex pago Cresciacensi prope Lausannã, ætate quadragenarius, vita rusticus, temperamento melancholicus, à teneris annis verruca in sũmitate glandis lentis magnitudinem vix excedente, laboravit: ex qua in cœlibatu, nonnisi aliqua collisione facta, dolorem non sensit. In matrimonio autem propter confricationem, quæ fit in coitu, magnum & continuum cœpit sentire dolorem, ita ut per tredecim annos à congressu uxoris abstinuerit. Successu verò temporis accrevit dolor, & verruca in monstrosum cancrum, magnitudine infantis capiti, recenter nati, nihil cedenti, degeneravit. Penis in carnis massam inæqualem & lividam transformatus erat. Fœtor tantus aderat, ut familiares & amici consortium ipsius ferre nequiverint. Ulcera etiam non pauca, è quibus urina hinc inde effluebat, hunc fundum cancrosum circumambiverunt. Morbo itaque indies in deterius vergente, tam empiricos, quã rationales adhibuit Medicos atq; Cheirurgos: sed absq; fructu: Ab iis omnibus cum æger tandẽ planè pro desperato atque incurabili judicatus esset, in maximo quinetiam discrimine vitæ versaretur, & cuncti ad commiserationem commoverentur, ut sibi opem porrigere vellem, petiit; Reverendus itaque pietate simul & doctrina ornatissimus senex Dn. PETRUS PAGESIUS, verbi divini minister fidelissimus, author fuit, quod, facto prius prognostico coram amicis & adsistentibus, curationem aggressus sim. Affectum autem cum diligenter examinassem, in extremo esse deprehendi. Cancer enim radices suas jam ad ipsius abdominis musculos usque fixerat: quapropter extremum remedium, hoc est, ipsius membri abscissionem, potius tentare malui, quam hominem, tanta calamitate fractum atque afflictum, in ejusmodi miseriis diutiùs derelinquere.

Quod igitur ipsam curationem attinet, hoc modo processi. Primò institutâ optimâ victus ratione, corpus sequenti potiuncula leviter purgavi.

Potio purgans.

R. Herbarum fumariæ,
Scabiosæ,
Cuscutæ,
Ceterach,
an. M. ß.
Sem. anisi, ℥. ß.
Foliorum senæ ℨiij.
Fiat decoctio, ut colatura redeat ad ℥iij.
In quibus dissolve
Confectionis Hamech ℨiij.
Syrupi rosati solutivi compositi cum
Rhabarbaro
Agarico & sena,
Aquæ cinamomi distillatæ absque
Vino ℥j.
Misce, fiat potio, detur in crepusculo matutino.

Venæ sectio.

Postero die venam brachii sinistri incidi, & uncias sex sanguinis extraxi. Deinde ad majorem humorum præparationem & evacuationem, sequens Apozema exhibui.

Apozema.

R. Radicum cichorii cum toto,
Radic. Lapatii acuti,
Petroselini,
Polypodii,
Scrophulariæ majoris,
Corticum tamarisci &
Interiorum radicum frangulæ an. ℥j.
Herbarum Agrimoniæ,

Vero-

Obs. 88.

Veronicæ,
Scabiosæ,
Cuscutæ,
Ceterach,
Polytrichi,
Geranii an. M.j.
Trium florum cordialium,
Genistæ,&
Sambuci ana. p.j.
Liquiritiæ,&
Uvarum passular. exacinatar. an. ℥j.

Fiat decoctio in s. q. aquæ, ad consumptionem tertiæ partis, in ℔.j. ß. colaturæ infundantur & macerentur s.a.

foliorum senæ mundat. ℥ij.
rad. elleborinæ, hoc est,
saniculæ fœminæ Fuchsii,
polypodii an. ℥j.
agarici recenter trochiscati ʒiij.
rhabarbari optimi ʒiij.
fiat s. a. potio pro quatuor matutinis.

Hisce expurgato corpore, & exonerata vesica, decima Julii Anno 1601. ægrum in sedem collocavi; & præsente clarissimo & doctissimo Viro Dn. JOHANNE RHETERIO, in Schola Lausannensi, Hebraicæ linguæ Professore celeberrimo, Claudio Marione, pharmacopæo exercitatissimo, Davide Clerico, aliisque multis, qui etiamnunc vita fruuntur, membrum virile in ipso abdomine abscidi. Posteà pulverem meum, ad sanguinem sistendum, stupis, albumine ovi madefactis, applicui; ac linteis reduplicatis & oxycrato imbutis, inguina & scrotum involvi, fasciisque colligavi. Quibus factis servos constitui, qui per vices manu madefacta oxycrato, stupas cum pulvere continuò continerent, ne sanguis erumperet. Cauterium enim actuale hoc in casu summè periculosum est; tum quod meatum urinarium obstruat, tum etiam vesicæ, & circumjacentium partium inflammationem facilè excitet. Vulnus sic in hoc primo apparatu ligatum, in alteram diem usque intactum reliqui. Tum primis diebus applicato digestivo, ventre circumjacentibusque partibus vulneris, ol. Rosarum & Myrtillorum inunctis, item applicato defensivo imo ventris, vulnus curavi more solito. Sic DEI beneficio plenissimè convaluit.

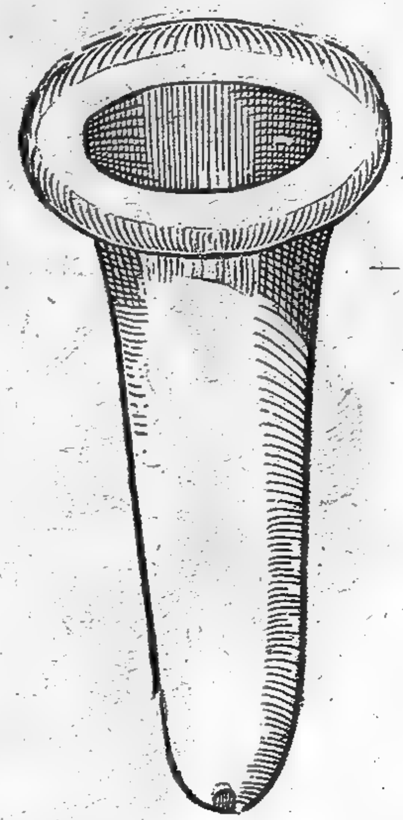
Cauterium actuale cur in abscissione membri virilis non adhibendum.

Pro urinæ autem canali, hoc subsequens instrumentum, ex AMBR. PARÆO lib. 23. cap. 9. substitui, quo tam commodè statim post absolutam curationem utebatur, ut parum imò nihil vel obstaculi, vel doloris inde sentiret, vitæ etiam suæ munia feliciter, & firma sanitate obiret; ita ut omnes, qui ipsum antea viderant, admirarentur.

Porrò quum nonnulli cancrum, in una parte excisum, in altera renasci existiment, notandum est, hominem huncce per multos annos vixisse, & corpore ita validum fuisse, ut negotia rusticana & opificium suum, absque ullo impedimento exerceret, urinam quoque liberè, & quidem sine fistula illa, qua in principio usus fuera, non solum redderet, verum etiam ipsam non secus ac si virgam sanã & integram habuisset longè expelleret. Retulit præterea mihi aliquoties, se sæpissimè ad venerem incitati. Obiit tandem circa finem anni 1611. dum ego in Belgio essem, qualis autem fuerit postremus suus morbus, latet me.

Obs. 88.

Figura fistulæ.

Sequens delineatio, formam hujus fungi cancrosi tantummodò indicat, magnitudinem vero, propter penuriam spacii, adumbrare non potui, visitur illa in Musæo meo.

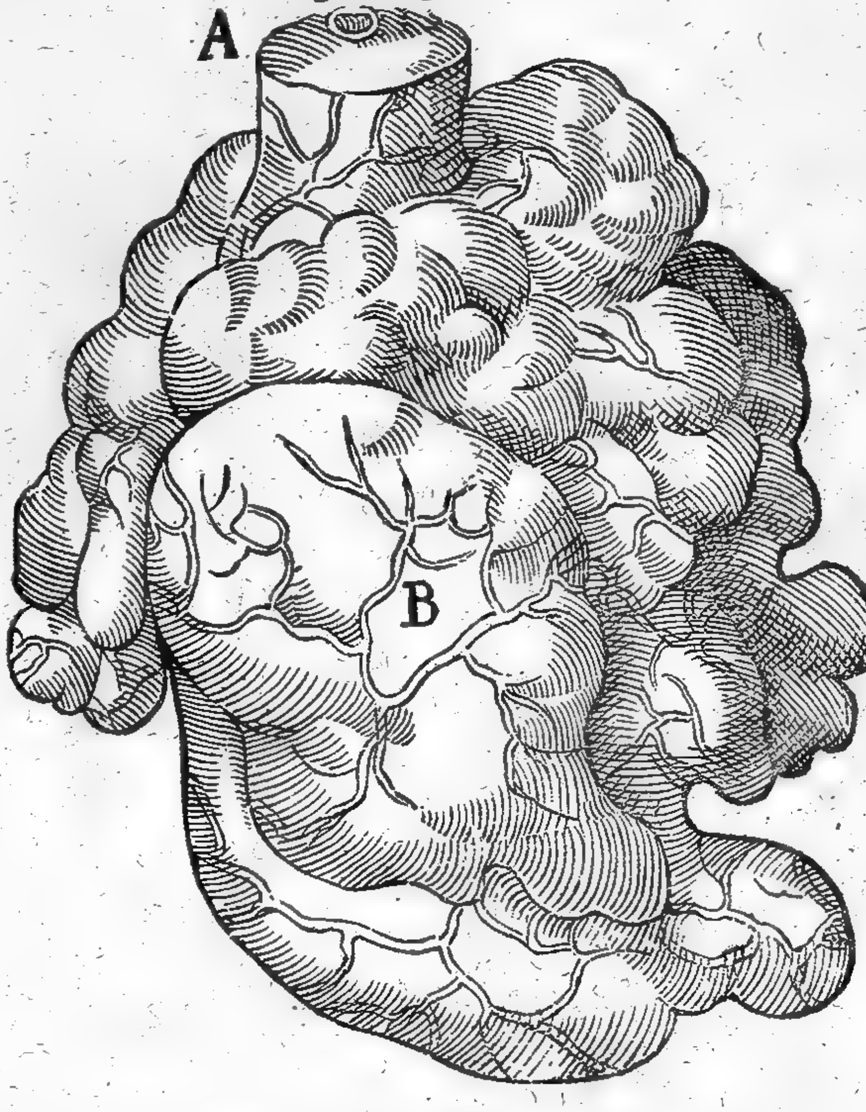
A. Superior est pars membri virilis, quo in loco ventre excisum est.

B. Corpus erat callosum, fusci coloris; reliquum verò hujus massæ cancrosæ, coloris rubicundi, lividi, obscuri, ubique ulceribus profundis & putridis, ex quibus urinâ promanabat, scatens, conspiciebatur.

Porrò

Obs. 88. & 89.

Figura fungi Cancrosi.

Porrò antequam finem hujus epistolæ faciam, aliud exemplum de ablatione penis, subjungere visum est.

In bello inter Ducem Sabaudiæ & Genevenses, cuidam militi in velitatione membrum virile ictu sclopeti ablatum fuit. Genevam deductus à Dn. Johanne Griffonio, Cheirurgo longè celeberrimo, feliciter sanitati restitutus fuit, sed in isto viro hæmorrhagia non usque adeò magna sequuta fuerat; alioquin propter profusionem sanguinis, hujusmodi operationes periculosas esse, exempla non desunt; sed nunc ea addere, tempus & occupationes non permittunt. Vale itaqui mî Dn. Chapusi, & feliciter vive diu, cum lectissima tua conjuge, quam tecum peramanter saluto. Dabam Lausannæ 16. Februarii 1613.

OBSERVATIO LXXXIX.

De periculosa membri virilis abscisione.

PRæcedenti observatione de felici successu abscisionis membri virilis egimus. Nunc verò periculosas esse ejusmodi operationes, si minus rectè administrentur, duabus subsequentibus historiis planum faciemus.

Historia I. Anno 1581. cum rusticus quidam à Filtin, à la Marchæ Galliæ civitatem, penus sibi comparandi gratia, profectus fuisset, & crumenam ponderosam collo appensam gestasset, à manticulario quodam exploratus erat, qui quum de modo crumenam illam abscindendi deliberasset, id imprimis notavit, quod corpore antrorsum inclinato, crumena in caligas propenderet, eadem verò corpore rursus erecto, denuò sursum versus regionem umbilici retraheretur. Hæc cum manticularius probè observasset, ac rusticum ante officinam quandam merces perlustrantem conspexisset, clam accedit, & per fissuram caligarum manu crumenam & membrum virile apprehensum, simul & semel abscidit. Miser verò ille rusticus in terram procidens, illico animam efflavit. Historiam hancce ex ore Humberti le Page, civis Lausannensis, viri pii ac fide digni, compatris mei plurimùm honorandi, hujusque rei testis ocularis, excepi.

Altera historia. Anno 1582. Cum quadragenarius quidam Hildanæ in patria mea, ulcere quodam fœtido ac maligno in ipso balano laboraret, in manus Chirurgi non usque adeò imperiti incidit. Is absciffo balano, nec pulverib. ad sanguinem sistendũ validis, satis instructus, interim dũ ferrũ quoddã, quod primò illi in culina ad mãus erat, calefaceret, tãta subsequuta hęmorrhagia, ut æger paucos post dies è vita discederet: ex tãta enim sanguinis profusione vires adeò debilitatæ fuerant, ut in integrum restitui amplius non potuerint. Ex quibus summa in ab-

Obs. 98. in abscisione membri virilis diligentiam, providentiamque adhibendam esse, tyrones facilè colligere possunt.

OBSERVATIO XC.

De fractura quadam brachii in decrepito, ipsiusque curatione, in qua de praestantia & generatione ossifragi lapidis agitur.

Viro praestantissimo

Dn. CLAUDIO CHAPUSIO, Chirurgo celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

Menses ferè elapsi sunt septem, praestantissime atque experientissime mî Dn. Chapusi, à quibus adjunctam observationem de Verruca in summo balani existente conscripsi. Cum verò tabellarium exspectarem, ecce Wormatiam Vangionum ad Generosum virum, Dominum EBERHARDUM Kämmerer von Worms / genandt von Dalberg vocor, ita quidem, ut aestatem ferè integram in Germania consumpserim. Observationem porrò praedictam quod attinet, illam sub tuo nomine Centuriae tertiae inserere decrevi, ut esset veluti monumentum amicitiae nostrae. Tibi si quid ad ipsam respondere libuerit, fac quaeso, ut id maturè ad me mittas. Quandoquidem centuriam illam tertiam praelo quamprimû subjicere constitui.

Caeterùm mitto ad te uncias aliquot lapidis ossifragi, quem nonnulli osteocollam, ostitem, sabulosum, & Germani Beinbruch & Bruchstein appellant, idque non immeritò; quantum enim valeat in fracturis ossium, non rarò expertus sum; cujus rei exempla habes in prima centur. observ. mearum, nunc tamen & aliud non vulgare tecum communicare visum est.

Observatio singularis de fractura brachii. Ante annos circiter sex, cum apud Paterniacenses Medicinam facerem, accidit, ut septuagenarius quidam, à vicino quodam suo circa carpum baculo percussus fuerit, cum manifesta, & quidem completa fractura. Erat autem senex ille corpore extenuatus & decrepitus; sed & ante multos annos paralysi ejusdem lateris, cujus fractum fuit brachium, laboraverat, neque unquam à paralysi penitus restitutus fuerat, ita quidem, ut non nisi maxima cum difficultate, & innixo baculo incedere posset. Ego in consilium cùm accersitus essem, ossa in locum suum eâ quâ fieri potuit diligentiâ, reposui. Et quae in hujusmodi affectibus requiruntur remedia, applicui. Subsequentibus diebus, ut symptomata praecaverentur, corpus à pravis humoribus aliquoties expurgavi. Post dies verò aliquot, cùm mihi Solodurum ad nobilem virum Dn. WALLIERUM proficiscendum esset, curationem domesticis meis absolvendam reliqui. Post mensem cùm domum reversus essem, & fracturam diligenter inspexissem, omniaque perpendissem, callum nondum factum esse, ex collisione ossium fractorum bellè apparuit. Brachium enim, uti & totum corpus adeò extenuatum erat, ut ossa etiam tunc temporis inter se, uti & ab initio morbi, disjuncta esse, facillimè perciperentur. Adeò ista in parte calor nativus simul & humidum radicale deficiebant. Venerunt tunc in mentem egregiae illae operationes, quas ex usu lapidis Osteocollae saepissimè observaveram; quapropter curationem hoc modo institui.

Iterum infusione rhabarbari, foliorum senae & agarici, clementer expurgato corpore, illam victus rationem quae multum nutrit, (omissis tamen cibis viscosis, qui mihi in fracturis mirum in modum, ut in prima centuria obs. 92. declaravimus, suspecti) sanguinemque optimum procreat, calidum nativum & humidum radicale instaurat, praescripsi. Singulis quoque diebus, jejuno stomacho ad drachmas duas sequentis pulveris, ex jusculo carnis recentis exhibui.

℞. Lapidis ossifragi diligenter praeparati ℥j.
Cinamomi electi ʒiij.
Sachari ℥ij.
Misce, fiat pulvis tenuissimus.

Brachium usque ad scapulam sequenti linimento quotidie bis inunxi.

℞. Ol. lumbricorum ℥ij.
Ol. granorum juniperi ℥ij.
Succi lumbricorum ℥j.
Misce, fiat linimentum.

Post inunctionem sequens applicui Emplastrum.

℞. Emplastri Vigonis ad fracturas ossium ℥ij.
Emplastri oxycroc. ℥ ß.
Lapidis osteocollae praeparati ℥j. ß.
Lumbricorum praeparatorum, & in subtilissimum pulverem redactorum ℥j. Cum s. q. olei lumbricorum fiat emplastrum.

Fracturam de tertio in tertium, aut de quarto in quartum diem solvi, & medicamenta renovavi; reliquum brachium verò quotidie semel aut bis, ut dictum est, ad scapulam & nucham usque inunxi. Hisce adhibitis remediis, callus intra paucos dies usque adeò procreatus fuit, ut collisio illa ossiû non amplius perciperetur & brachiû intra septimanas quatuor restitutum fuerit. Vides, mî Dn. Chapusi, quomodo natura in hoc decrepito, veluti assopita expergefacta, & calor nativus ferè extinctus, iterum beneficio praedictorum medicamentorum accensus fuerit? Quantum praetereà valeat lapis ille in fracturis ossium, inde quoque videre poteris.

De generatione Lapidis ostiocolla. Porrò illum, quem ad te mitto, lapidem, superiori aestate ipsemet in Germania collegi. Cû enim Mense Aprili, ad Nobilissimum ac strenuum virû, Dn. JOHANNEM HENRICUM à HEUSENSTAM; Reverendissimi Archiepiscopi & Electoris Moguntinensis Mareschalcum & Consiliarium meritissimum, nec non Satrapam in Dieburg vigilantissimum, vocatus essem, & per dies aliquot moram apud ipsum traherem, in campum quendam amplissimum & arenosum, fructiferum tamen, prope DARMSTADIUM me conducere curavit. In ipso porrò agro lapidem huncce copiosè, non solùm in ipsa terra absconditû, verùm & in ipsius superficie aëri expositum, inveni. Qui extra terrâ reperitur, nullius esse mõenti, praenõinatus ille nobilis (qui hujus lapidis cognitionẽ habet) mihi affirmavit. Illos tamẽ inter se, sive formâ sive colorẽ inspicere velis, vix discerni posse, ac proinde, qui venales

Obs. 90. & 91. les circumferuntur, sæpissimè si non adulterinos, nullius tamen efficaciæ esse, ex adjunctis facilè cognosces; de uno enim atque altero separatim ad te mitto. Ille qui in visceribus terræ invenitur, cum primò erutus fuerit, altero mollior est, friabilis & fusci coloris; aliquamdiu verò, imò per diem unum aut alterum solummodo aëri expositus, paulatim indurescit, & albescit quoque.

Opinionem porrò nobilissimi simul ac Doctissimi istius Viri, HEUSENSTAMI, rationi consentaneam esse, planè mihi persuasum habeo. Ob frequentes enim pluvias, & solis ardorem, substantiam illam viscidam & bituminosam, quam (cùm primò ipsum è terra effodi) in ipso observavi, absumi, ac proinde virtutes suas ex parte deponere, & nihil præter id, quod maximè in ipso terrestre est, remanere, planè verisimile esse, mihi videtur. Generatur nihilominus tamen & ille, qui in superficie terræ reperitur, etiam in ipsis visceribus terræ, sed diuturnitate temporis paulatim erumpit. Deinde advenientibus pluviis & superficiem terræ, quia sabulosa, abluentibus, in conspectum venit. Alter pedem unum, vel etiam duos tresve, imò etiam octo, profundè, diversarum figurarum, ut ex adjunctis videre poteris, reperiuntur. Nonnullos ex basi quadam, veluti rami arboris ex radice prodeũtes, inveni. Ille qui profundo terræ peritur, ut plurimùm mollis est, friabilis, & limosus, facileque in aqua dissolvitur, aut inter digitos conteritur: Erutus tamen cùm fuerit, mox, uti dixi, indurescit & inter colorem album & fuscum, medium quid obtinet. Ejusdem tamen coloris etiam nonnullos extra terram inveni lapides; quos ego non omninò improbo. Non enim ipsos aëri diu expositos fuisse existimo. Alii præterea solidi sunt; alii fistulosi, in quibus materia aliqua nigra, mollis tamen, friabilis, & aliquo modo limosa, medullam ossium repræsentãs, reperitur. Quò forsan primus hujus medicamenti autor respexit, illumque in ossium affectibus singulare quid præstare posse, indecollegit. Plura si de hoc lapide videre cupis, consule Matthiolum, Quercetanum, Anselmum Boëtium de Boodt, & alios. Ego, etsi ipsum in fracturis ossium præstantissimum esse, in controversiam vocare minimè contendam, attamen intra tam paucos dies, uti scribunt Matthiolus & Quercetanus, ossa fracta sanare posse, non facilè mihi persuadere possum: tibi quid hac de re videatur, rescribe. Vale Vir præstantissime, & cum conjuge feliciter vive diu. Raptim Lausannæ 30. Augusti 1613.

OBSERVATIO XCI.

De ingenti fractura brachii, in qua ossa disjuncta remanserunt.

Ad eundem Virum præstantissimum
Dom. CLAUDIUM CHAPUSIUM, Cheirurgum excellentissimum,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

IN postremis meis ad te literis, Vir præstantissime, curationem quandam singularem fracturæ brachii ad te scripsi; Observationem quoque de *Obs. 91.* membro virili, in fungum cancrosum excretum, simul misi; fac quæso, ut quamprimum intelligam, an literas acceperis.

Porrò ante menses duos ex Germania rediens, Basileæ fracturam, observatione dignam, in quadragenario vidi. Hujus autem viri brachium sinistrum, quum ante annos decem rota molendina apprehenderet, inter cubitum & carpum ossa in transversum adeò confregit, ut omninò inter se disjungerentur, cutis quinetiam & musculi mirum in modum dilacerarentur. Dolor supervenit maximus, inflamatio & intumefactio totius brachii; non solum ob magnitudinem morbi, verùm etiam quod ossa in propriam sedem reposita non fuerant, carnemque continuò compungerent. Multum puris per menses aliquot effluxit, multaque ossicula à Chirurgo extracta fuere; Tandem remiserunt symptomata, & consolidata fuerunt vulnera, sed ossa disjuncta remanserunt, & ita quidem, ut eo in loco, veluti alterum articulum constituerent, manum enim dextram si adhibet, sinistrum brachium antrorsum & retrorsum ducit, non secus ac si naturalis in loco prioris fracturæ articulus esset, idque sine ullo dolore. Ossa se invicem non attingunt; sunt enim ipsorum extremitates callo obductæ. Brachium aliquomodo extenuatum est. Cubitum quidem movet, sed difficulter; quapropter brachium ferè inutile est.

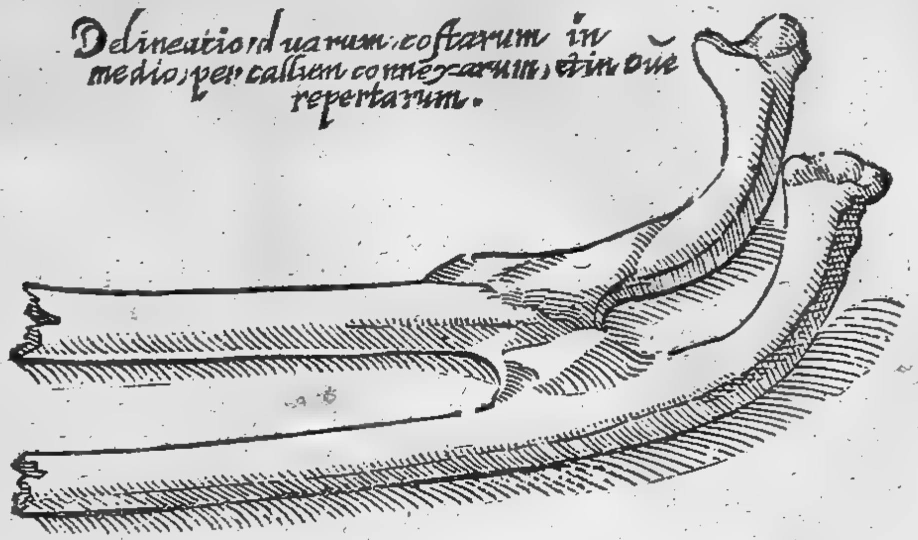
Cæterùm quid caussæ sit, cur ossa in hoc viro per callum connexa non fuerint, profectò, me latet; nisi forsan proprium nutrimentum ossis, ex quo, teste Galeno, callus procreatur, in pus conversum, unà cum pure effluxerit, aut caro vel membrana aliqua inter utramque extremitatem ossis interciderit. Alioquin natura adeo est provida atque diligens, ut extremitates ossium confractorum, licet levissimè se contingant, statim conglutinet atque conjungat; uti ex sequenti exemplo apparet. Habeo in Musæo meo duas costas, quę in medio mediante callo, quemadmodum ex sequenti figura apparet, cohærent. Verisimile autem mihi videtur, fragmenta nonnulla acuta, unius atque alterius costæ musculos intercostales perforasse, ac se invicem attigisse, & beneficio naturæ per callum firmissimè connexa fuisse. Quod autem homo iste, cujus antea facta fuit mentio, doloris expers sit, & brachium nulla intemperie vexetur, admiratione non vacat. Ego etsi in Belgio & alibi infinitas propemodum fracturas viderim, nunquam tamen tale quid me vidisse memini. Tu, qui exteras quoque regiones peragrasti, multumque observare potuisti, simile quid si observaveris, id ut in bonum publicum communicare velis, obsecro. Pestis hîc & in vicinia vehementer grassatur; & multos è medio tollit. DEUS pro sua misericordia per unigenitum filium suum JESUM CHRISTUM, iram suam justissimam à nobis avertat. Tu si singulare aliquod remedium contra morbum huncce tam gravissimum habes, id ut nobis

Methodo medendi lib. 6. Art. med. c. 61.

Observatio de duabus costis in medio per callum conglutinatis.

bis,

Obs. 92. nobis communicare velis, obnixè rogo. Vale Vir præstantissime, & cum lectissima tua conjuge feliciter vive diu. Dabam Lausannæ 9. Septembris 1613. Obs. 92

OBSERVATIO XCII.

Ex improvida & incauta inunctione argenti vivi, mors consequuta.

QUibus laudibus hydrargyrum in lue venerea ab omnibus ferè Chirurgiæ practicis celebre extollatur, quamque præsentaneum sit in ejusmodi affectibus remedium, etiam chirurgiæ tironibus in confesso est. Cautè tamen & summa cum prudentia adhibendum esse, omnes monent Viri docti. Non enim unum idemque remedium diversis morborum generibus adaptari debet, sicuti plerique artis chirurgicæ impostores, empirici atque carnifices, qui hoc remedium in omnibus ferè scabiei speciebus, ulceribus, aliisque affectibus cutaneis, imò etiam in quibusdam doloribus arthriticis, quos ipsi suo fictitio & inusitato apud rationales Medicos vocabulo, die falte Lähme vocant, applicare ausi sunt, idq; maximo cum damno ægrorum. Quandoquidem corpore non purgato, ipsos in locum angustum atque calidum includunt, mox juncturas unguento ex hydrargyro inungere non cessant, donec phlegma copiosè per os effluat, dentesque vacillent. Hinc pessima ut plurimum sequuntur symptomata, quibus æger destruitur atque præcipitatur, ut mox exemplis duobus declarabimus. Est igitur morbi habenda ratio, quandoquidem hoc remedii genus requirit materiam suam particularem, in qua tanquam in proprio subjecto vim suam exercere possit. Itaque ut Chirurgus ante omnia plenissimam notitiam morbi & rationem virium habeat, necesse est. Habet enim hydrargyrum particularem facultatem, qua pituitosos humores etiam ex infimis corporis partibus ad os & fauces mittit atque expellere tentat. Id quod ego sæpissimè non solum in hydrargyro crudo, verùm etiam in ejus pulvere calcionato expertus sum, dum ipsum ulceribus, quantumvis extremitatum veluti tibiarum, & manuum præcipuè in corporibus tenellis & delicatioribus inspersi, quandoquidem ægri non sine molestia de dolore dentium, & inflatione gingivarum conquerebantur. Porrò dum humor ille pituitosus & lentus vi hydrargyri ex omnibus partibus corporis impetu quorundam sursum fertur ad os, fieri non potest, quin maxima ejus portio in laxos ac porosos pulmones feratur, illisque insidiatur. Inprimis autem pulmonibus hoc evenit periculum, natura ægri debili & languida existente, ut viscosam

Obs. 92. hanc pituitam expellere non sit potis. Hinc sequitur inflammatio, respirandi difficultas, & tandem suffocatio atque mors. Aliquando quoque tam copiosè pituita hæc ad os confluit, ut extincto calore nativo, gangræna sphacelusque sequatur. Cujus rei quàm plurima exempla percensere possem, sed tria, quæ sequuntur, sufficiant. Ex quibus tyrones admonitos velim, in applicatione hydrargyri cautè procedendum esse.

EXEMPLUM I.

Helvetius quidam 26. annos, aut circiter natus, ex militia rediens, tum propter itineris & temporis incommoditatem, tum etiam viatici inopiam, planè extenuatus ac defessus, Lausannam venit, ac quia de dolore juncturarum & lassitudine conquerebatur, chirurgi potius hospitio, quam diversorio publico frui maluit, quo simul & eodem tempore defatigatum ex itinere corpus, exhaustasque vires reficere, interim quoque articulorum doloribus curam adhibere posset. Sed infelici omine in manus imperiti & imprudentis empyrici incidit. Is nulla, neque virium, neque morbi ratione habita, statim juncturas omnes, etiam corpore nondum expurgato, unguento ex hydrargyro inunxit, non secùs ac si lue venerea graviter infectus fuisset. Unde viribus omninò prostratis, in gravissimam lienteriam incidens, paulò post à morbo die falte Läbme appellato, per obitum plenissimè liberatus fuit. Vocatus ego, ut coram clarissimo *D. Abele Roscio*, apud Lausannenses Medico celeberrimo, *& Claudio Marione*, Pharmacopæo vigilantissimo, cadaver aperirem, pulmones lividos, & humoribus pituitosis instar spongiæ madefactæ repletos, cor verò molle, flaccidum & exangue deprehendi.

EXEMPLUM II.

Nobilis vir *Baptista Mallarda* in Rue, Helvetiorum Freiburgensium Reipub. pago, 66. annor. ætatis suæ nodosa podagra extenuatus, scabie ex phlegmate salso laboravit. Incidit hic quoque in manus imperiti empyrici, qui nullis adhibitis universalibus ipsum primum unguento ex hydrargyro, deinde in balneum ex herbis calidis immissum, totum etiam corpus aqua vitæ inunxit. Paulò post humores pituitosi ex omnibus corporis partibus ad gingivas tam copiosè confluxerunt, ut inde inflatio oris, inflammatio & dolores non leves, spirandi item difficultas, syncope, aliaque graviora symptomata sequuta sint. Die 29. Junii 1598. accersitus, gingivas, genas, linguam, omnesque oris partes, sphacelo infectas offendi. Alligata itaque baculo spongiola, inque gargarismate madefacta, dum os abluere vellem, dentes, partesque linguæ & gingivarum simul exciderunt. Ob hujus igitur sphaceli sævitiam sequenti die è vita discessit.

EXEMPLUM III.

Mulier ulcere in cruce, absque ulla tamen suspicione luis venereæ laborans, cum Chirurgo se curandam commisisset, unguento ex Mercurio inuncta fuit. Post dies aliquot inflammatio gingivarum pro more sequuta est. Qua neglecta, sequutum fuit ulcus putridum, adeoq; malignum, ut gingivas, malas, nasum, totamque partem faciei infra oculos eroderet. Vixit in hac miseria menses circiter duos, deinde naturæ satisfecit. Hæc mihi Anno 1608. die 11. Martii. præsente D. Emanuele Urstisio, Artium liberal. Magist. à viro quodam pio & fide digno, qui affectum hunc suis vidit oculis, narrata fuere.

OBSERVAT. XCIII.

Obs. 93.

Nobilis quidam ex febre acuta curatus, protinus gangrenâ corripitur. *

INter omnes gangrænæ species, illa, quæ ex occulta & venenosa qualitate accidit, meritò omnium periculosissima & exitiosissima est censenda. Raro enim ex ea sanitati restituuntur ægri, uti in tractatu nostro de gangræna & sphacelo suo loco fusiùs declaravimus, ut plurimum enim etiamsi membrum ea in parte, quæ nobis sana, & lue ista minimè infecta esse videtur, abscindatur, revertitur tamen malum, truncum rursus invadit, ægrumque protinus è medio tollit. Tanta enim est hujus veneni sævitia atque malignitas, ut musculos, venas atque arterias, quæ in centro partis affectæ latitant, primò & antequam in cute in conspectum prodeat, occupet, per easque sese longè lateque dispergat, & adjacentes partes inficiat, idque ut plurimum antequam signa gangrenæ in cute appareant, perficit. Hæc etiamsi ego non raro in aliquibus observaverim, ad majorem tamen rei declarationem, non abs re, neque tyronibus infructuosa erit sequens historia, quam clarissimus ac doctissimus Dn. JANUS de BURGO, Burgi Segusianorum Doctor, Medicus longè celeberrimus, diligenter ac doctè annotavit, quamque mihi cum Anno 1609. mense Aprili Burgum, ad nobilem Virum Dn. JACOBUM WALLIER, ictu sclopeti graviter læsum, vocatus essem, & per mensem ferè integrum familiaritate atque amicitia viri istius tam docti, tamque humani, fretus essem, communicavit. Historiam autem illam sic descripsit nobilis Petrus Dhazard, natione Gallus.

Gangræna in pede sinistro nulla præcedente inflammatione, nullo ulcere, nulloque alio sensibili vitio affecto oborta, à venenata, malignaque qualitate profecta censetur, huicque cum tibia paulò infra poplitem in parte scilicet sana amputata esset, 11. ab amputatione die gangræna reliquum crus, totumque sinistrum occupante, in oppidulo Segusianorum sancto Triverio sacro, extremum vitæ diem obiit.

Anno Domini 1605. Calend. Januarii cum nobilis Petrus Dhazard apud sanctum Triverium, Bressiæ, Segusianorum oppidulo, ob acutam febrem decumberet, propter magnam mutuamque familiaritatem, qua vicissim fruebamur, me ab eo vocari, & ad morbi curationem, qui tunc malè eum exercebat, adhiberi contigit, cui cum accommodatam profligando morbo victus rationem undique præscripsissem, præsi-

Obs. 93. præsidiaque omnia, quæ huic depellendo affectui idonea fore conjiciebam, summa diligentia administrassem, intra quatriduum affectum, quo antea immanissimè divexabatur, affulgente divina ope, pro voto & animi sententia curavi. Verum cum in integrum restitutus planè videretur, & sese jam ad consueta munia transferre vellet, quo id ipsum sequenti die faciliùs consequeretur, & lectulo, ne ita torpesceret, corpus surgere decrevit. Per cubiculum autem cum molliter deambularet, sinistrum pedem sibi mirum in modum degravari, tantoque dolore percuti sensit, ut cum inter se deambulandum sustinere non posset, in humum, quasi vi excussus, decidere coactus fuerit: quare ad eum ministrantes illi famuli subitò accurrunt, ipsumque in pedes, quo staret, erigere conantur, sed frustra: progredi enim ipsum non posse animadverterunt, altero scilicet pede eoque sinistro motum corpori nullum præbente: quapropter ad cubile ipsum deferunt, vestimentis exuunt, supinum componunt, sicque collatum, ut à me inviseretur, ultrò satagunt. Accersor ad hominem, quem jacentem intueor, & præ dolore atrocissimisque cruciatibus magno clamore ac ejulatu divinam opem implorantem audio: mirari statim subit, quidnam rei tanti doloris malo occasionem ita celerem præbuisset: quare ab eo sciscitor, num jamdiu ita excruciaretur, in quave corporis parte dolorem persentiret: qui mox se ita esse affectum, ac ob dolorem, sinistro tantum pede se incedere respondit.

De doloris specie, & qualis ille esset, interrogatus, inflammationi similem, & talem quidem qualis suppositus pedi ignis ardens efficeret, esse expressit. Quibus auditis partem dolore obsessam detego, attracto, & si quæ in ea labes subesset, deprehendere cogito, sed tantum abest ut in eadem admota manu incendium illud grave, de quo conquerebatur, observarem, quin potius pedem universum, maximè autem plantam ejus, intenso admodum frigore rigentem, tactu deprehendo, & nisi mutatam naturalem figuram situmve conspexissem (erant enim reclinati in seipsis digiti, pesque quasi extrusus, ad demortuæ partis instar immobilis permanebat) sanam nulloque vitio inquinatam judicassem partem illam, maximè autem quod nec tumor ullus, nec ulla sensibilis mutatio coloris intervenisset; me ex tempore, qui aderant interrogant, & à me quid tam acerbi dolores significarent, sciscitantur, quibus sanè futuram gangrænam, si jam accersita non esset, judicari respondi. Etsi enim partem illam nulla inflammatione teneri, nec ulla alia manifesta intemperie affici, ob quam calor nativus obrui ac extingui posset, satis mihi perspectum erat, eumque tamen ingenitum partib. humani corporis calorem, ob alias etiam causas extingui posse in mentem venit. Est enim docta FERNELII sententia cap. 7. lib. 7. suæ pathologiæ; à venenata atque maligna qualitate insitum partis calorem præfocari extinguique. Verùm apud me Guilhelmi Fabricii Hildani, exercitatissimi Chirurgi, testimonium multò pleniorem fidem faciebat, ut quod tractatum magna arte ac methodo exstructum, de gangræna & sphacelo inscriptum, non longo ante tempore edidisset, ubi omnes gangrænæ causas tam universales, quàm particulares enumerans, tandem tractatus sui caput quartum huic particulare gangrænæ, quæ occultam & malignam qualitatem pro exortus sui causa agnoscit, dicavit, tamque apertis exemplis rem confirmavit, ut omnem dubitandi occasionem omnium animis eripuerit. Hæc occulta deleteriaque qualitas non actione manifesta, sed cæca vi, & ut inquit author idem, modo quodam mentibus nostris inpervestigabili, corporis substantiam corrumpit, devastat ac depopulatur. Nec abs re quidem, contrariis enim legibus quam nativus ipse calor regitur & gubernatur: quo fit, ut perpetuas invicem inimicitias exercentes, bellumque perpetuum contra se gerentes, alterum in prælio occumbere necesse sit, deficienteque nativo calore, proprio temperamento partis everso, gangrænam ac sphacelum, nisi humor cui maligna illa qualitas tanquam subjecto insidet, foras evocetur, necesse quoque sit ingenerari, partemque ad internecionem penitus deduci. Hoc maximo suo malo expertus est æger ille, qui cum gangræna secundum sinistrum pedem correptus esset, ex nulla manifesta causa originem trahente, ab occulta malignaque qualitate nativo calore lethalem vim inferente in eandem incidisse censetur.

Quænam autem esset deleteria illa qualitas, quoque nomine designaretur, neminem esse, qui exprimere possit, existimo, alioquin manifestam & apertam dicendam fuisse potius quàm occultam qualitatem, rationi magis consentaneum esse arbitror. Verùm quoniam quandoque extrinsecus advenire, quandoque autem corpori innasci consuevit, num hoc, numve illo modo acciderit, disquisitione mihi dignum esse videtur, sed cum nulli rei extrinsecus corpori occurrenti eum fuisse obnoxium sciam, tanti mali causam internam esse ingenuè fatebor, ac in parte affecta non momento quidem temporis, sed magno dierum numero succrevisse dicere audeo. Ille namque toto antea triennio sensisse se, nescio quid doloris ac incommodi in pede affirmabat, cujus merito & solito incalescebat magis, & plus æquo gravabatur pars affecta. Si enim quandoque bibebat aliquidve actu frigidum sorbebat, ad pedem (quod ridiculosum erat) ilicò deferri sentiebat, communicato nescio quo frigoris sensu. Medicos de hac re consulere coactus sæpè fuit, qui cum affectus hujusce causam ignorarent, parvi momenti rem, imaginationique potius quam veritati suppositam esse dicebant. Hinc videre est, quamdudum secum mali causam circumtulerit, quamque diu nativus calor, antequam occumberet & extingueretur prorsus, prælium sustinuerit. Hic augescente indies maligna illa labo, & venenata qualitate, cum ejus vim ac impetum diutius perferre non posset, extinctus est, ac evanuit, sicque partem proprio calore eoque vivifico pauperatam jacere demortuam tandem necesse fuit. Sic illi omnia ordine contigerunt, tantoque dolore (non quod penè sphacelo percussus doloris sensum haberet

Obs. 93. & 94.

beret, sed quod vicinæ partes serpente ad eas aura venenata insita, earum calorem devastante, vim paterentur) ut mori se potius quam vivere præ illo exoptaret. Acutus enim adeò ac ferox erat, ut nullis admotis præsidiis demulcere ne minimum quidem potuerit, & quantumvis affecta pars sanguine exoneraretur superfluo, ac intus recondito, nihilo melius se habere fatebatur: nec se quicquam solatii nunquam fuisse consequutum dicebat, quam ubi diu multumque pars tibiaque recenti lacte bubulo & repente perfunderetur. Comburi sibi partem illam dicebat, sed qua occasione, non habeo quod dicam, nisi fortè sensus illi à maligni vaporis proprietate, aut à multitudine sanguinis & spirituum, quos eo solers providaque natura in afflictæ partis subsidium mittebat, esset invectus.

His in angustiis biduum commoramur, donec tandem translata ad exteriora gangræna, coloris mutatio in cute appareret: Ex eo tibiam amputandi consilium initur, Chapusius præstantissimus Chirurgus, qui non longè aberat, vocatur, hic tibiam magna dexteritate amputat: sedantur symptomata omnia, quies accersitur, & de salute hominis bene speratur: Interea de discessu cogito, ægrumque regendum Chapusio committo. Verùm quia malè constitutum erat corpus, putrilaginemq; quandam ac pravam dispositionem ex lue venerea contractam (qua vix ullo medicamentorum usu, hydrargyrive crebra inunctione curari potuit) per totam sui substantiam sparsam habebat, effectum est, ut ne parvum quidem vulnus, ex abscisione relictum, medicamentis detergi potuerit, sed invalescente magis, ulteriusque serpente putredine, gangræna corripi rursum, ægrumque undecimo ab amputatione die interire, magno adstantium amicorum fletu acciderit. Hæc vera est gangrænæ ab occulta causa profectæ imago, quam quidem, quia effectum de se promsit omnibus admirandum, occultam ac incognitam dicere non pudebit: In pedio enim affecti pedis, quantum pollice tegi posset, ita cutis non divulsa affecta erat, ut splenderet, & perspicuitatem vitri modo adepta, subjectorum tendonum, venarum, arteriarumque substratarum intuitum non impediret.

OBSERVATIO XCIV.

De gangræna & spasmo post curatam luem veneream.

ANno 1608. civis quidam Burgi Segusianorum, opificio sartor, sibi digitum auricularem inter primum & secundum articulum confregit: cum carnis quadam dilaceratione, fractura à Mag. ANTONIO CHALY Chirurgo, rectè & ut artis erat, reposita fuit. Sequenti nocte exortus est dolor maximus: quapropter cum altera die fascias solvere coactus esset, digitum jam gangræna & sphacelo correptum esse deprehendit. Convocatis Medicis, ne malum ulterius serperet, & vicinas partes invaderet, quicquid ita affectum, ut abscideretur, ratum fuit. Abscisso digito, feliciterque mundificato, & ferè sanato vulnere, ita ut etiam denuò ea negotia, quæ sui erant opificii, peragere posset, cum quadam die exspaciaretur, & aëre frigido sese exponeret, protinus spasmo cum maximis & immanissimis doloribus & cruciatibus correptus fuit. Caput enim versus scapulas adeò convellebatur, adeoque retrorsum contrahebatur, & inflectebatur spina, ut caput poplitibus incumbere videretur, atque in his doloribus maximis animam Deo reddidit.

Obs. 94. & 95.

Cæterùm cum gangrænam hanc, tum etiam spasmum ex occulta & venenata quadam proprietate originem suam traxisse, non est ut quispiam ambigat. Laboraverat enim æger iste antea lue venerea: cujus veneni & malignæ qualitatis (procul dubio) fermentum aliquod in parte aliqua corporis diu absconditum, tandemque ex hac causa externa in effectum actumve productum fuerat. Historiam hanc cum Anno 1609. ad Nobilem Virum Dn. Jacobum Wallier, Burgum Segusianorum vocatus essem, mihi communicavit Dn. Janus de Burgo, ibidem Medicus longè celeberrimus, qui omnia, quæ narravi, suis viderat oculis.

OBSERVATIO XCV.

De gangræna & sphacelo ex occulta venenataque qualitate, post curatam pestem.

IN præcedentibus observationibus de gangræna, ex qualitate occulta post luem veneream orta, egimus: Nunc post curatam pestem aliosq; acutos morbos idem accidisse, uno aut altero exemplo demonstrabo.

EXEMPLUM I.

Anno 1582. Puella rusticana ad Düsseldorpium, peste gravissima laborabat. Quæ cum nullos adhibuisset Medicos: tandem nihilominus singulari DEI beneficio ita curata restitutaque fuit, ut ipsam jam penitus evasisse cuncti arbitrarentur, febris enim nulla amplius aderat, bubones sub axillis, & anthraces in brachiis sanati erant: ambulabat, negotia domestica peragebat: comedebat, bibebat pro more. Verum cum jam plenissimè se evasisse existimaret, accidit ut quadam die dolore acutissimo, in utriusque pedis digitis correpta fuerit. Unde illico inflammatio & sphacelatio digitorum pedum sequuta est. Ad ultimam tamen articulationem abscissis digitis, convaluit; Ex his apparet, materiam quandam malignam à peste in corpore remansisse, ipsamque veluti per criticam expulsionem ad extremitates pedum naturæ beneficio expulsam fuisse.

EXEMPLUM II.

Anno 1597. Puero 6. annorum nato in pago Avernier, ad lacum Neocomensem Helvetiorum, Daniel Courtaillio nomine, idem accidit, cui peste correpto bubo in inguine sinistro, anthrax verè circa talum ejusdem cruris, exorta est. Tandem quoque sequuta gangræna & sphacelo, tibiam ad poplitem absciderunt. Convaluit, & huc usque vivit, annum nunc 18. ætatis prætergressus, ab eoque tempore morbis raro obnoxius fuit. Uti ego anno 1609. cum ex Burgundia redirem, ex ipsomet adolescente intellexi.

OBSER-

Obs. 96.

OBSERVATIO XCVI.

Ictus gravissimus circa genu quomodo sanatus?

PUella 18. annorum ætatis, ex domesticis Magist. Georgii von der Sultz, civis Coloniensis, viri pii, obesa & plethorica, cum in terram cecidisset, & genu sibi contorsisset, inflammatio totius genu, cum maximis doloribus exorta est. Ab initio emplastrum ex argilla fornacum, bolo armeno, farina tritici, aceto & albumine ovi, ipsi applicuerunt; hinc paulatim inflammatio & dolor cessarunt: tumor tamen circa rotulam remansit magnus & durus, quapropter nisi innixa baculo, incedere non potuit. Post annum venit Coloniam ad prædictum Magist. Georgium Sororium, tum ego in consilium adhibitus, totum genu prætumidum, & ita rigidum inveni, ut illud absque maxima difficultate & dolore incurvare non posset: extendebat autem illud facillimè. Hinc materiam aliquam circa rotulam collectam esse, facilè intelligere licuit, curationem itaque sic institui. Primò ut sanguis & humores diminuerentur, minusque ad locum affectum affluerent; victum tenuem atque exsiccantem ipsi præscripsi: deinde corpus sequenti minorativo expurgavi.

℞. herbarum & florum betonicæ,
scabiosæ
cuscutæ
agrimoniæ
veronicæ an. m. ß.
sem. anisi ʒj.
fiat decoctio in aqua ℥iiij.

Colaturæ dissolve pulver. passavanti cum rhabarbaro ʒj.
syrupi rosat. solut. ℥j.

Misce, fiat potiuncula. Postridiè venam in brachio, quæ magis conspicua, incidi, sanguinemque ad uncias circiter decem extraxi. Deinde,

℞. rad. cichorii
petroselini
fœniculi
polypodii
corticum interiorum radicum frangulæ an. ʒj.
herb. betonicæ
agrimoniæ
cuscutæ
scabiosæ
ivæ arthericæ
chamædrios an. m. j.
florum primulæ veris
summitatum majoranæ
rosmarini an. m. ß.
sem. anisi &
fœniculi an. ʒij.
liquiritiæ &
uvarum passularum an. ℥j.

Coquantur in aqua, ut colatura ad tertias cocta, redeat ad ℔ij. de qua singulis diebus in crepusculo matutino sumebat ad ℥vj. Interim dum apozemate hoc utebatur, corpus per intervalla, nunc pulvere passavanti, cum rhabarbaro, nunc quoque pulvere ex hermodactylis, & extracto corticum esulæ expurgavi, genu sequens applicui cataplasma,

℞. farinæ hordei &
fabarum an. ℥iiij.
pulv. rosarum rubearum
baccarum lauri
myrtillorum an. ℥j.
pul. florum chamomil.
sambuci
ivæ arthericæ an. ℥ß.
fimi caprini ℥ij.

Cum vino rubro fiat cataplasma, addendo in fine sapæ ℥iij. Applicetur calidè bis in die. Cataplasma hoc per septimanas tres applicui, interim quoque utebatur apozemate præscripto, & per intervalla, ut dixi, expurgata fuit. Ab usu horum medicamentorum & victus ratione, dolor omnis cessavit, præterquam flectendo genu; intumefactio quoque tota evanuit, præterquam ex inferiori parte rotulæ: ibi enim manifesta durities sentiebatur. Illa quia partim ligamento rotulæ subjacebat, inflexionem genu impedire potuit. Duritiem porro hanc ut emollirem, omnem diligentiam adhibui, sed frustra. Tandem cum nullam subesse malignitatem, satis superque cognovissem, de apertione hujus tumoris cogitare cœpi. Mentem meam adstantibus aperui, qui postquam consensissent, ac iterum expurgata esset ægra cùm pharmaco, tum venæ sectione, cauterium meum potentiale ad inferiorem partem rotulæ, & latus tendonis applicui, altera die, superficie escharæ excisa, sequens linimentum imposui.

℞. Unguenti basilici
butyri recentis sine sale, an. ℥j.
ol. amygdalar. dulc. &
de vitellis ovorum an. ℥ß.
ol. rosac. ℥j.

Misce, fiat unguentum, addendo vitellum unius ovi, croci ℈j.

Post casum escharæ, unguento meo escharotico, quod reliquum erat carnis, paulatim erosi. Tandem materiam crassam, viscosam & durissimam ad inferiorem partem rotulæ, & quidem inter os & tendonem patellæ invenimus. Materiam hanc paulatim extraxi, applicando nunc unguentum aliquod escharoticum, nunc pulverem præcipitatum, aliaque similia. Interim diligenter prospiciendo, ne tendo læderetur, satis mundificato ulcere cicatricem induxi, postea ex sequentibus herbis pro corroboratione partis affectæ, fomentationem applicui.

℞. florum & folior. salviæ
Rosmarini
primulæ veris
majoranæ
ivæ arthericæ
hyperici
origani an. m. j.

Incidantur & sacculo indantur, eo intersuto vino rubro coquatur, applicetur calidè bis in die: post fotum genu, coxamque ol. ex floribus Slotani inunxi, his divina clementia in pristinam sanitatem restituta fuit.

Obs. 96. & 97.

Cujus curationis & sanitatis successus tam felicissimus, cum ad aures cujusdam civis Coloniensis quinquagenarii, cujus nomen non amplius occurrit, pervenisset, me in consilium vocavit. Laboraverat autem ille spacio quindecim annorum, tumore ad patellam dextram, quapropter absque baculo incedere ipsi non licuit. Ante menses tamen duos antequam ad me veniret, tumor iste ita accreverat, ut pus apertè, & quidem in diversis locis, circumcirca genu palpando digitis persentiri possit. Manum adhibere recusavi, sciebam enim incurabilem esse affectum hunc. Tandem nihilominus ipsius precibus obtemperare coactus fui, tum aperto abscessu, per dies aliquot materia subtilis, &c. instar seri lactis, copiosè satis effluxit: absque tamen dolore. Postea materia crassa, viscida & alba, ad instar lactis coagulati aut casei recentis apparuit, atque similiter per dies non paucos emanavit. Demum veritas eorum, quæ prius ipsi prognosticaveram, apparuit, os enim cariosum deprehensum est. Et quia ista in parte caries abradi non licuit, quandoquidem profunda erat, sequutum est ulcus incurabile & fistulosum, ita ut in posterum, uti & antea, absque scipione incedere non posset.

OBSERVATIO XCVII.

Balsama indiscretè applicata, periculosa.

USum emplastri stiptici Paracelsi indoctè applicati, periculosum esse, Centur. prima observ. 98. exemplo monstravimus, idem & de balsamis cùm naturalibus, tum artificialibus, censendum esse, tam certum est, quàm quod certissimum, cujus rei fidem facit historia sequens.

Anno 1598. Lausannensis quidam, Claudius nomine, habitans in suburbio Marterès, vir robustus & quadragenarius, secure prope rotulam dextram sese sauciavit. Vulnus profundum non erat, nec aderat dolor, quapropter se ex consilio cujusdam amici sui, nescio quo balsamo curare tentabat. Diligenter itaque bis in die balsamum hoc calidè vulneri filamentis imponebat. Hinc brevi labia quidem vulneris coaluerunt: sed collecto pure, non diu post tantus exortus est dolor, tanta inflammatio, febrisque ex lipothymia, ut de vita periclitaretur. Ego unà cum Dn. CLAUDIO MARIONE, pharmacopœo longè peritissimo, vocatus, totum genu prætumidum inveni, ex vulnere fungus sive fungosa caro, quæ magnitudinem ovi gallinacei adæquabat excreverat. In fungum huncce cum stylum immisissem exploratorium, ultra libras duas aquæ limpidæ, quam Germani Gliedwasser / Josquinus Dalhemius verò, qui Chirurgiam Paracelsi Latinè reddidit, Synoviam appellant, effluxit. Non solum ea die, verùm etiam per triduum copiosè emanavit aqua hæc. Postea sensim mutata est in materiam purulentam.

Curationem sic aggressus sum, instituta optima victus ratione, purgato iterum corpore, incisaque vena in cubito dextro, & applicatis topicis convenientibus, paulatim sedatus est dolor, inflammatio quin etiam, lipothymiæ, quæ frequentes aderant, & febres cessarunt. Sed quia articulus humore isto aqueo & purulento imbutus fuerat, in diversis circumcirca genu locis, quin etiam in ipsa sura, partim natura, partim artis beneficio, factæ fuerunt apertiones atque exulcerationes. Tandem maximo cum labore sanatus fuit, sed quia tendones, ligamenta, & appendices junctæ, ratione ichoris & puris exesæ & corruptæ essent, reliquum vitæ suæ claudicavit.

Obs. 98. & 99.

Quidam Genevensis vulnus ictu sclopeti recepit. Huic à Chirurgo, alioquin industrioso & optimè exercitato, applicatum fuit balsamum, cujus beneficio, cùm labia vulneris coaluisse videbatur, collectum denuò est pus in profundo vulneris, ex quo postea sinuosa, & penè incurabilia facta sunt ulcera. Ego tandem illum maximo cum labore sanitati restitui.

ADMONITIO.

Suadeo itaque omnibus, medicinam atque chirurgiam exercentibus juvenibus, ne temerè quicquam cum hujusmodi balsamis incipiant: præcipuè in nervosarum partium vulneribus. Nō enim citò, sed tutò ægrum velle sanare, expedit.

OBSERVATIO XCVIII.

Dolor vehementissimus in ipsa calce pedum, applicatione cauterii potentialis sedatus.

QUidam Coloniensi in ipsa calce pedum adeò acutus, vehemens & continuus, cum febre, exortus ex dolor, ut neque nocte neque die quiescere posset. JOH. SLOTANUS, apud Colonienses Medicus celeberrimus, compater meus plurimùm honorandus, in consilium adhibitus, corpus aliquoties cùm per secessum, tum inprimis revulsionis gratia per vomitum evacuavit, venam in brachio incidit, anodyna applicuit, nec quicquam eorum, quæ hîc necessaria videbantur, prætermisit: absque fructu tamen, cùm dolor ab hujusmodi potius augeri videbatur. Pars tamen affecta vix in tumorem elevata erat, idque propter densitatem cutis, tandem loco dolenti cauterium potentiale applicuit. Post horas aliquot novacula separata eschara, guttula una aut altera ichoris extillavit, dolor mox cessavit. Ulcus post casum escharæ, per dies aliquot apertum retinuit, pulverem præcipitatum inspersit. Deinde inducta cicatrice plenissimè convaluit. Historiam & curationem hanc, prædictus Dominus D. Slotanus mihi communicavit, & æger ipse, quum anno 1612. Coloniam Agrippinam profectus essem, mihi recitavit, & ab eo tempore nullum dolorem isto in loco se sensisse affirmavit.

Hippocr. Aphor. 16. Aphor. 53.

OBSERVATIO XCIX.

De gravissimo affectu plantarum pedum ex variolis.

ANno 1599. Puellam ex nobili familia, Coloniæ Agrippinæ adeò graviter à variolis corre-

Obs. 99. correptam, ut totum corpus à vertice usque ad calcem una & quidem continua crusta obtegeretur, curandam habui. Febris continua & ardens, inquietudines, nausea, lipothymiæ, & deliria, dolor quinetiam totius corporis, præcipuè plantarum pedum, maximus & continuus aderat. Ego omnibus symptomatibus, quantum potui, repugnavi, neque absque fructu. Dolor tamen plantarum pedum (qui unà cum tibiis ad genua usque præter modum in tumorem elevati erant) indies auctus, pungens & continuus factus est; cujus leniendi causa, anodyna & pus moventia applicui. Tandem diversis in locis ruptæ sunt plantæ; purulenta eaque fœtidissima emanavit materia. Inde dolor cessavit, reliqua symptomata simul remiserunt, ita ut penitus convaluerit. Sed tota illa pars pedis, à calce usque ad digitos pedum, quæ propter deambulationem callosa est, integra abscessit. Quam deinde in scatula ad memoriam miseriæ suæ, & divinæ liberationis ex tam gravi morbo, præter omnium exspectationem, reservavit.

OBSERVATIO C.

De periculosa plantæ pedis inflammatione.

Cum plantæ pedis partes sint nervosæ, ac proinde exquisitissimo sensu præditæ, atque in parte decliviori sitæ, non leviora symptomata ex ipsarum inflammatione oriri solent, cujus rei exempla aliquot, in gratiam tyronum, hîc in medium adferre non gravabor. Juveni cuidam Coloniæ, viginti circiter annorum ætatis, ex domesticis, Generosi Viri Dn. Guil. de Flodorff. Dn. in Leud. & Wel, &c. cum ex nimis violenta deambulatiõe, dolor in ipsa planta pedis exortus esset, & ab initio remedia nulla adhibita fuissent, auctus est dolor, mox quoque sequuta est inflammatio. Ego vocatus, totum pedem in tumorem elevatum, & phlegmone occupatum inveni. Dolor aderat maximus, & ad coxas usque sese extendens; febris continua & ardens; inquietudines item, delirium, & lipothymiæ. In curatione autem hunc in modum processi. Instituta victus ratione tenui, sequenti potiuncula corpus purgavi.

R. Elect. de succo rosar.
Pulver. Passavanti cum rhabarb. ℈j.ß. *Obs. 100.*
Syrupi rosati solut. ℥j.

Cum decocto agrimoniæ, veronicæ, radicum lapat. acuti, corticum inferiorum radic. frangulæ & sem. anisi fiat potiuncula. Qua clementer expurgatus fuit. Eadem die post cœnam per duas horas ipsi ad grana sex Laudani exhibui, quievit ea nocte, viresque aliquo modo refocillatæ fuerunt; quapropter postridie venam brachii lateris laborantis incidi, & sanguinem ad uncias decem extraxi: erat enim plethoricus & robustus, hinc febris, dolores & inflammatio multùm imminuta fuit. Statim quoque ab initio coxam, genu, & quicquid ab inflammatione liberum, sequenti linimento inunxi.

R. Ol. rosacei ℥ij.
Ol. lumbricorum &
Axung. human. an. ℥ij.
Misce.

Loco verò affecto, quia pinguia ex Galeni doctrina lib. 5. de simpl. medic. facult. admovenda non erant, sequens applicui cataplasma.

R. sem. cydoniorum
Fœnigræci
Altheæ an. ℥ij.

Pulverisentur & macerentur aqua calida, per duas horas, deinde admisce farinæ hordei ℥iij.
pulver. rosar. ℥ß.

Coquantur cum s.q. aquæ ad formam cataplasmatis, postea admisce vitellum ovi, cum albumine, applicetur & renovetur quotiescunq; opus videbitur. His adhibitis medicamentis, dolor multùm cessare cœpit, & locus materiæ apparuit, cui emplastrum basiliconis, toti verò pedi cataplasma præscriptum applicui. Et quia pars illa pedis maximè callosa, lacte calenti, in quo sem. fœnigræci, folia malvæ & violarum incocta erant, diligenter fomentavi, deinde novacula callositatem illam abrasi, quemadmodum observat. 97. Centur. primæ, in curatione paronychiæ scripsimus. Sic brevi in ipsa planta pedis rupta vomica, feliciter evasit. Interim dum circa curationem atq; sanationem hanc occupatus eram, aliquoties mihi narravit generosa Domina de Leud, quendam ex suis consanguineis ex simili morbo intra paucos dies extinctum fuisse. Quod mirum nemini videri debet, cùm locus iste, ut antea dixi, sit nervosus, & exquisitissimo sensu præditus, ut proinde gravissima symptomata accerseret.

FINIS.

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Inclytæ item Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi ordinarii,

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM CHIRURGICARUM

CENTURIA QUARTA,

Epistolis nonnullis Virorum Præstantissimorum, nec non instrumentis, ab Authore inventis, illustrata.

OBSERVATIO I.

De vulnere quodam gravissimo Capitis, historia singularis.

Reverendo, Clarissimo & Doctissimo Viro, Domino SIMONI GOULARTIO, Theologo celeberrimo.

GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS, *S. P. D.*

QUemadmodum magnus Mundus, Cœlum videlicet & Terra, ut divinus Poëta simul & Propheta exclamat, gloriam DEI annunciant, reverende juxta ac doctissime Vir, Domine & amice æternum honorande, sic etiam in minori Mundo, corpore scilicet humano, admiranda illa Dei opera, prudentia scilicet ipsius, potentia, clementia, ac misericordia, veluti in speculo nobis proponuntur, idque præcipuè in morbis, in quibus aliquando, ut Averrhoës rectè scribit, monstra videntur. Deus non sine gravissima causa, ut hujusmodi contingant, permittit, nimirum quò possit exulceratissimo hocce seculo, ingenium hominis in rebus divinis stupidissimum, veluti ex funesto veterno excitare, & ad pœnitentiam ita provocare. Admirabilis enim cursus cœlestium orbium Solis, Lunæ, Stellarumque reliquarum, & plura alia, quæ in Meteoris, mari item & terra occurrunt, quia jam à creatione mundi ordinem eundem observant, mentem hominis non ita, quemadmodum prioribus seculis, commovent. Rectè itaque facit T. R. dum admirandas illas, quæ circa parvum Mundum occurrunt, observationes, magno labore, multisque vigiliis colligit, & quò sibi non tantùm, sed & aliis quamplurimis usui & emolumento esse possint, fideliter ad posteros transmittit. Faxit Deus Opt. Max. ut T. R. huic generi studiorum, ad Dei gloriam & utilitatem proximi, feliciter adhuc diu multumque invigilare possit.

Inter rara autem & admiranda, quæ homini obvenire possunt, sequens historia revera non infimum locum obtinet: Poterit itaque audacter illam si visum fuerit, suis historiis T. R. inserere. Præterquam enim, quod Serenissimus Princeps JANUTIUS à RADZEWIL, &c. illam non semel interim dum Basileæ in gravissimo morbo circa ipsum occupatus fui, mihi narraverit, illam postmodum quoq; nobiliss. ac doctissimus Vir, Dn. DANIEL NABOROVIUS, ejusdem Principis Architriclinus, & amicus meus singularis, jussu Principis sui ad me scripsit. Cupit enim omninò serenissimus Princeps, ut meis observationibus inseratur, & ad posteros perveniat. Sunt autem nobilissimi Viri Dn. NABOROVII, verba hæc:

Clarissime Vir, historiam commilitonis mei ALBERTI OBORSCIC, nobili loco nati, nunc unà mecũ Berolini existentis, quã promisi, brevib' accipe.

Erat

Observ. 1

Erat in eo tempore, quo nobilitas à Rege, & Senatu secessionem fecerat, in conflictu ad Oranscum, Pagum propè Sidlovsociam, oppidum illustr. Ducis NICOLAI CHRISTOPHORI RADTZIVILII, Palatini Wilnensis, inter Illustrissimi Ducis mei Equites hastatos alæ dextræ, qui primi cum Regiis sunt congressi: in eoq; concursu, qui & robore animatorum in se militum, & impetu volantium equorum paribus armis peragebatur, hasta per caput sub oculo sinistro ita trajectus, ut cuspis ferri, posteriori galeæ, quæ cervicem tegit, parte perforata, promineret, ferrum ipsum, hasta jam conquassata, festuca saltem sesquipedali remanente, integrum inter palatum & cerebrum relinqueretur. Ille nihilominus & viribus & animo adhuc sibi constans, postquā ex conflictu evasisset, festucam remanentē ante oculos cernens, manib. indignabundus evulsit, ac à Casside caput sibi premi arbitratus, dū illā detrahere cupit, ferro affixam sentit: sic aliquantum animo consternatus ac dubius, inter palantem post conflictum ab utraque parte militem, ne, dum hostem evadere (quemadmodū generoso equo vectus poterat) cupit, sine Chirurgi auxilio in evidentem mortē incidat, in manus hostium ultrò se obtulit: à quib. captus, & ad generalem exercitus Ducem adductus, ab ipso, tanquam jam deploratus, abire quo vellet, jussus est. Ita tandem ab Illustri Comite Tarnoveo Castellano Lindomiriensi exceptus, ac jussu ipsius trium Chirurgorum curæ commissus est, qui incurabile vulnus esse, omnes unanimi consensu dixere, tamen ut aliquid præter spem in homine, de quo conclamatum erat, tentarent, instrumentis ad id aptis in loco conflictus destituti, tergo securis cuspidi ferri, quod in capite hærebat fortiter adacto, dum ille pronus humi ab aliquot robustis peditib. teneretur, tertio ictu vix ferrum loco moverunt: quo postea ex capite forcipe extracto, sanguineque plurimo insecuto, cartilago, vel potius pars ossis tenuissima, basi ferri quadrangulari, qua hastæ affigitur magnitudine coronati, hærere visa est, cuspide ipsa ab ictu tergi securis retusa, quæ hodie quoque monstrari potest. Ille ferè semianimis Sidlovsociam curru vectus, ac Chirurgo illius loci commendatus (qui sequenti die clavos binos, quib. ferrū hastæ affixum erat, alterum ex naribus, alterum ex vulnere extraxit) elapso post quinq; septimanarū spatio, integrè convaluit. Cicatrix adeo exigua sub oculo relicta, ipso integro, ac integræ functionis, ut ulceris alicujus levis vestigium dixeris: ab altera parte in occipitio, ubi ferri cuspis exierat, signum magnitudinis fabæ remansit. Ipsemet robustā ac integrā valetudine nunc utitur, ac à serenissimo Electore Brandenburgico, ac illustrissimis Marchionib. ac Principib. aliis in hoc cōvētu nō sine admiratiōe inspectus.

Habes vir clarissime, quod voluisti: Si luce dignum judicas, arbitrio & limæ tuæ committo. Plura scribere nunc non vocat: reliqua commodiori occasione. A te verò vir clarissime, peto, ut me quem semel favore tuo dignatus es, semper eodem prosequi pergas: de me sis persuasus, nihil in rebus meis esse, quod non tui causa velim. Quod reliquum est, te clementiæ, ac protectioni divinæ commendo, ac quam diutissimè bellè ac feliciter valere cupio. Berolini 6. Cal. August. Greg. Anno 1613.

Atque hæc est historica narratio admirandi hujus vulneris, ad quam ego prolixè nobilissimo ac doctissimo viro Domino NABOROVIO respondi, ubi *An, & quomodo prædictū vulnus lethale fuerit?* perquisivi. Misissem apographum hujus responsi, sed occupationes & angustia temporis id in præsentiarum non concedunt. Vale itaque vir reverende, & cum uxore, totaq; familia, quam mecum salutat uxor mea, felicissimè vive diu. Raptim Bernæ 18. Maji 1617.

Observ. 2

OBSERVATIO II.

In qua, an & quomodo prædictum vulnus per caput lethale fuerit? perquiritur.

Viro doctrina & pietate Nobilissimo

DN. DANIELI NABOROVIO, Illustrissimi & Potentissimi Principis ac Domini, D. JANUTII RADZIVILII, Ducis in Birze Dubinki, ac Schlucko Po. i lato is, magni Ducatus Lithuāiæ Borisovien. &c. Capitanei, Principis Imperii Consiliario prudentissimmo, & Architriclino vigilantissimo. Domino meo in perpetuum observando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

HActenus non solùm sollicitus, verùm etiam anxius de te, tuaque valetudine fui, Nobilissime atque Doctissime mi Dn. NABOROVI. A 9. enim mensis Maji 1611. quo tuas 17. Februarii datas accepi, nihil de te intellexeram, nec quicquam literarum deinceps acceperam, præter illas, quas 6. Calend. Augusti superioris anni Berolini dedisti, quæque ante triduum mihi traditæ fuere: quibus perlectis vehementer mihi gratulatus sum, inprimis quod Illustrissimum Principem tuum non solùm ex morbo suo gravissimo restitutum esse, verùm etiam pro amissa costa sua, novam reperisse, ex eis intellexerim; Faxit DEUS clementissimus, ut cum Illustrissima sua Nestorios usque annos feliciter vivere, Ecclesiæ Dei ornamentum, subditis verò suis solatium, & protector acerrimus esse possit.

Casum, quem communicasti, de raro, admirando, & vix unquam viso vulnere capitis, cum tuis simul accepi, & tam gratus, quàm qui gratissimus mihi fuit. Verè enim dignus est ut annotetur, & posteris quoque innotescat. Duo autem præcipuè in illo annotanda atque observanda sunt: Primò singularis divina clementia simul ac potentia, in cujus manu sunt omnia; cui omnia possibilia, facilia, nihilque incurabile est. Secundò, ut etiam in morbis desperatis bene speret Medicus, neque impium & Christianæ charitati adversissimū Ethnicorum axioma, *Desperatos non oportet attingere*, observet. Impium inquam, quandoquidem coram Deo, ut dixi, nihil est incurabile: quapropter sæpissime, quæ planè incurabilia à vulgo, ne dicam ab ipsis Medicis judicantur, adhibitā diligentiā restituuntur. Cujus rei exemplum singulare ante duos menses mihi Coppeti ad lacum Lemannum videre contigit. Puer ex dysenteria gravissima revelatus, gangræna correptus fuit, quæ in sphacelum conversa, dextrum crus invasit, imò & ipsum genu superavit. Ego advocatus, etsi nullum signum sanitatis in ægro, præter juvenilem ætatem elucescere

Desperati non sunt relinquendi.

Observatio. Post dysenteriam gravissimam gangræna & sphacelus.

Obs. 2. cescere viderem, attamen ut amputatio membri negligeretur, bona cum conscientia proponere non potui: mortuum enim, ut à vivo separetur, ars ipsa docet. Invocato itaque numine divino, & in ipso femore abscisso crure, maxima cum admiratione omnium brevi restitutus fuit æger. Historiam integram, Deo volente, in quarta Centur. Observ. mearum videbis. Unus itaque ut alteri ad extremum usque anhelitum succurrat, Christiana charitas jubet atque imperat.

Cæterùm Nobilissime Vir, etsi vulnus, de quo scribis, meritò à Chirurgis lethale judicatum fuisse, in controversiam vocare minimè contendam: attamen distinctione hîc utendum esse arbitror. Vesicæ, cerebri, cordis, præcordiorum, tenuium intestinorum, ventriculi, aut jecoris vulnus lethale esse HIPPOCRATES docet. Verùm hoc verbum *Lethale*, ut GALENUS testatur in comment. prædicti aphorismi, HIPPOCRATES sæpius dixit de iis, qui magna ex parte. Ex necessitate moriuntur, teste GALENO loco citato, quibus cor vulneratum est: est enim, ut testatur ARISTOTELES, fons vitæ. Nonnulli autem in ipso ferè momento extinguuntur, alii per horas aliquot post acceptum vulnus vivunt, de quo vide exempla plura apud JOHANNEM SCHENCKIUM, lib. 2. Cerebrum vulneratum sæpiùs, inquit, GALENUS, vidimus: cujus rei exempla quoque videre poteris Centuriæ 1. Observationum mearum Chirurgicarum Observat. 13. Quod de vulneribus superficialibus intelligendum est. Quæcunque enim ad ventriculum aliquem penetrant, ex necessitate sunt lethalia. Eadem distinctione in vulneribus jecoris utendum est. Superficiale enim vulnus jecoris aliquando curatum fuisse, ex Observatione 34. Centur. 2. observationum mearum videre poteris. Profundum verò vulnus hepatis, propter profusionem sanguinis, qui thesaurus est vitæ nostræ, ex necessitate lethale est. Sic & vena cava aut aliqua alia vena, aut arteria in abditis corporis partibus, si vulnerata fuerit, propter hæmorrhagiam, quæ cohiberi non potest, ex necessitate mortem infert. Ventriculi vulnus, quamvis ab Hippocrate loco supra citato lethale pronunciatum fuerit, non tamen ex necessitate tale esse, testis est admiranda & stupenda historia illa, quam apud Oswaldum Crollium in præfatione Basilicæ chymicæ mihi pag. 64. legimus, de rustico, qui Pragæ cultrum ad ventriculum usque deglutiit, quique post menses ferè duos à Floriano Matthis Cheirurgo feliciter excisus fuit. Apud Johannem Schenckium lib. 4. de vulneribus ventriculi alia quoque leguntur exempla. Intestinorum & vesicæ vulnera non ex necessitate lethalia esse, tum ex observationibus Joh. Schenckii, tum etiam ex meis colligere poteris.

Quæ vulnera lethalia. Lib. 6. aphor. 18.

Quæ vulnera ex necessitate lethalia.

Non omnia jecoris vulnera lethalia.

Ventriculi vulnus feliciter curatum.

Vulnus autem illud, de quo scripsisti, etsi cùm per se, tum etiam propter præstantiam partis affectæ, maximum esset, ex necessitate tamen minimè lethale fuisse, rationi consentaneum esse mihi videtur. Id verò ut demonstrem, partes vulneratæ mihi examinandæ erunt. Sub oculo sinistro hastam affixam fuisse, totumque collum inter palatum, & cerebrum transfixisse, ex tuis colligo. Arbitror autem, quemadmodum initium vulneris sub oculo sinistro fuerit, sic quoque ad latus spinæ dorsi ex sinistra parte finiisse, neque in obliquum, hoc est, ex sinistra in dextram partem collum transfossum fuisse. Sic enim aspera arteria. Oesophagus, spina dorsi, & ipsa medulla spinalis, simul læsa fuissent. At nullum symptoma quod harum partium vulnera consequi solet, in nobili isto ægro apparuisse, ex tuis colligere possum, quapropter collum rectè, non autem in obliquum transfossum fuisse iterum concludo. Primò itaque sub oculo sinistro os illud magnum superioris maxillæ, cui pars dentium inseritur, perfossum fuit: Deinde inter arteriam soporalem, processum mammillarem, gulam, atque asperam arteriam sub cranio, & quidem ad latus spinæ dorsi musculos perfodit hasta. Harum autem partium nullam mortem ex necessitate inferre potuisse, verisimile esse mihi videtur. Quantum enim ad os illud superioris maxillæ, quia non usquè adeo durum, hasta illud absque ulla ferè violentia perforavit: deinde quia concavum & succulentum, etiamsi ab ictu mirum in modum confractum, facilè tamen per callum iterum coaluit. Cujus rei exemplum ante menses quatuor hîc in quadragenario quodam robusto, & optimo corporis habitu prædito observavi. Huic enim cùm os illud in ipsam capsulam oculi usque vecte ferreo, quo cœmentarii ad sublevandos lapides utuntur, cum ingenti vulnere, maximaque hæmorrhagia depressum, confractumque fuisset, in consilium vocatus fui. Hoc vulnus etsi per se magnum, & propter præstantiam partis affectæ, periculosum esse videretur, intra mensem tamen, divinò aspirante numine feliciter curavi: Illæso quoque visu: inferior tamen palpebra aliquo modo deorsum reflectitur. Ossiculum enim unicum excidit, id etsi parvum, & notam hanc vix adæquaret, cicatrix tamen propter deperditum os, concava remansit: Reliqua ossicula confracta, quæ stylo exploratorio toties terigi, per callum iterum coaluerunt.

Quare vulnus illud capitis, de quo in præcedente 1. obs. non fuerit lethale.

Obs. 1.

Observatio.

Deinde venam jugularem internam, & arteriam soporalem, minimè vulneratas fuisse, exigua illa hæmorrhagia indicat. Quam periculosa enim barum venarum atque arteriarum sit sauciato, in puella quadam Genevensi ante annos aliquot observavi. Hinc cum temerarius Empiricus strumam in collo, cui vena jugularis & nervus recurrens insertus erat, exscindere vellet, hæmorrhagia adeò magna secuta est, ut animam simul cum sanguine profunderet, in ipsa etiam operatione, quemadmodum in tertia Centuria observationum mearum, quæ, DEO volente, brevi prodibit, fusius videbis. Hæmorrhagiam autem, quæ extracto ferro hastæ, sequebatur, ex læsione venarum jugularium, aut arteriæ soporalis minime fuisse, ausus sum affirmare. Quis enim illam inhibuisset, præcipuè in loco conflictus, ubi instrumenta, forsan & medicamenta deerant? Latitant præterea in absconditissimo loco, ad quem medicamenta difficulter pervenire possunt: adde quoque, quod partes illæ propter inspirationem

Observatio.

Vena jugularis læsa valdè periculosa.

onem

Obs. 3. nem & expirationem, nec nõ arteriarũ carotidarum cõtinuam pulsationẽ, in continuo sint motu, quæ omnia ad hæmorrhagiam sunt adversissima.

Nervos quoque insignieres, etsi vulnus circa ipsum principium nervorum, læsos non fuisse inde colligo, quod convulsio nulla, neq; dolor ipse adeò ingens (quantum quidem ex historia colligere possum) supervenerit.

Porrò quod vasa veluti miraculosè conservata fuerint ad ferrum hastæ, post DEUM, referendum est. Cùm enim quadratum & obtusum esset, venas arterias simul, & nervos ad latera potiùs retrusit, quàm abscidit: veluti videmus, si aliquis stylo rotundo, aut etiam quadrato telam perforare nitatur, filia ad latera retrudi, non autem abscindi, quæ postea tam bellè in pristinum locum redeunt, ut vix vestigium ullum styli in tela appareat. Vidi aliquando cùm hominis abdomen globulo plumbeo ex una in alteram partem trajectum esset, ægrum nihilominus absque magnis & gravioribus symptomatibus convaluisse: putasne hic intestina sauciata fuisse? minimè. Intestina enim utpote lubrica, globulo rotundo & polito facilè cedebant.

Exemplũ. *Aliud exemplum.*

Non fuit itaque hoc vulnus ex necessitate lethale, præcipuè in nobili isto ægro, qui, quantum ex historia colligere possum, animo generoso, optimaque constitutione ac habitu corporis præditus fuit. Gravissimum tamen, & ex numero eorum fuisse vulnerum, quæ ut plurimùm lethalia sunt, concludo, idque propter partis affectæ præstantiam. Primò enim cerebro, organo omnium sensuum animalium, proximum erat, ut videmus sæpissimè, ex minimo quoque casu cerebrum ita concuti ac commoveri, ut gravissima symptomata, imò & mors ipsa inde sequantur, quemadmodum in puero quodam ex familia Hazveldiorum oriundo, observavi. Deinde proximum erat soporali arteriæ, & spinæ dorsi, origini nervorum, quarum partium vulnera, quàm periculo sint plena, nemo non novit. Quid plura? miraculosa & divina, uti ante dixi, fuit curatio, & vix unquam talem observatam fuisse existimo. Quapropter tibi, vir nobilissime, & hujus vulnerationis & sanationis testis ocularis, multum debebit familia Æsculapiadea, quod illam in publicum dederis. Me verò quod attinet, quantum tanti viri familiaritate indignum me esse fateor, tantum humanitatem & benevolentiam ergà me tuam inde agnosco. Faxit Deus ut aliquando non solùm verbis, verùm etiam reipsa pro dignitate tibi respondere possim. Interim vir nobilissime in hoc pectore æternùm manebis. De statu familiæ meæ, & peste gravissima Lausannensi, libenter aliquid ad te scriberem, verùm præ mœrore vulnus nondum curatum refricare non licet, fiet id posthac. Vale itaque vir nobilissime, & me pro innata humanitate tua redamare perge. Lausannæ 12. Januari 1614.

Conclusio. *Exemplum vide Observat. 2. Cent. 1.*

OBSERVATIO III.

De percussione capitis, & gravissimis inde sequutis symptomatibus: ubi quoque de felici perforatione cranii, post duos menses à percussione factâ, agitur.

A Viro clarissimo atque doctissimo Dn. JOHANNE de BURGO, Philosophiæ ac Medicinæ Doctore longè celeberrimo observata, mihique communicata. *Obs. 3.*

COgitabam superioribus dieb. celeberrime mihiq; amicissime Dñe Fabrici, quid ad te scriberem, & per quos tabellarios literas meas ad te transmitterem, cum Nobiliss. D. Wallier ex arce ista Burgensi discessus, & ad patrios lares secessus mihi nunciatus fuit. Mihi enim tam diu quievisse, nec jamdudum ad te scripsisse (quod tamen facere debebã) summa pigritiæ ac socordiæ notam fore, existimavi: præsertim cùm non ita pridem epistolam à te strictæ adeò amicitiæ ac officii plenam acceperim, ut hoc solo nomine tibi gratias agere, ac exinde par pari referre, teneri multùm videar. Ego jam officii mei erga te partem expleo; sed quòd tanto viro dignum aliquid non habeam, quod scribam, plurimùm doleo. Accipe tamen quod mihi medicinam facienti, & Magistro Antõio Chalsi, Chirurgo curanti, in rustici cujusdam puero occurrit: hic annum agens decimum quartum, cùm ejusdem ætatis pueros sibi vicinos die festo ad ludendum convenisset, unus eorum forte fortuna eundem improvidum globulo ligneo secundum sinistram ossis frontis partem percussit. A quo quidem ictu in terram dejectus est, voce privatus, cum vomitibus bilis, atq; eorum omnium, quæ deinceps ingerebantur, quæ quidem panca admodum erant; & cùm retinere ac complecti cibũ ventriculus nequiret, tabescere indies videbatur, sine quiete, imò cum dolore capitis assiduo, de quo omni momento apud domesticos suos conquerebatur: minimo etiam dolore Cardialgico, morsuq; oris ventriculi atque colli in posteriora, cõtractione cõitante. In illum cum semel, post duos menses, à quib. ictus fuerat, cũ Magistro Antonio incidissem, consilium inivi de terebrando cranio. Quod cùm bellè ab eodem præstitũ esset, pleno ductu pus per factũ foramẽ impetu erupit ac exiliit. Ex hinc medullosa cerebri substantia disrupta, ex vulnere mẽbrana sese foramini obtulit ac fungi instar eminuit, ita ut intromitti, nec quin extra difflaret, cõtineri vix potuerit; Imò post quatuor aut quinq; dies cum intus cohiberi nõ posset, fuerit resecãda, non quidẽ novacula, sed filo, cujus nodulo alligabatur, & extremis hinc molliter contentu resecabatur. Sed quid inde? nihil aut parum admodũ: reliqua enim profluens medulla, priore resecata, sese rursus per foramen ad trium digitorũ altitudinem extra inferebat, filo, ut suprà, resecanda. Hoc cum multoties factum esset, & pugni magnitudine cerebri portio excisa, misellus ille, quãtumvis omni salutis spe destitutus esset, ut quod paucis admodũ uteretur cibis, nulloq; sensu omnia alvi excrementa, quib. plerunq; innatabat, rejiceret subsidente paulatim reliqua cerebri parte, calloq; foramini innato, minimo negotio curatus est. Utebatur quidem, quia pauper & rusticus, & patre eadem hora, qua vulnus acceperat, orbatus, cibis cacochymicis noctiva quaq; sine delectu ingerebat, & vino utens, caseo recenti, lacte, leguminib. milio, panico, ferculis ex eisdem cum lacte paratis, placentis, & ejusmodi eduliis ex farina, lacte aut aqua subactis, vescebatur, quemadmodũ & pyris, omnisq; generis fructib. crudis. Locus, in quo decũbebat, duob. milliaribus Gallicis ab urbe nostra distabat, quare rarò à Chirurgo invisebatur, verùm negotiũ hoc totum mulier-

Capitis percussionem, quæ symptomata sequuta. *Cranii perforatio.* *Nota. Portio cerebri exscinditur.* *Æger bona diæta non utitur.*

Obs. 85.

mulierculis committebatur: Hac cum parum arctè parumque commodè vulnus aliquando deligarent, solvebantur fasciæ, quas & ipse data opera, tanquã importunus projiciebat, sicq; plerũque pernoctabat, nulla re, ne quidem levissima cerebrũ à frigidi aëris occursu vindicãte. Multo plura, nisi epistolæ terminos excederem, de hoc eodem scriberem, & quidem scripsissem, si historiam typis dignam, & tuis doctissimis observationib. inserendã existimassem. Multa enim præter ea, quæ narrata sunt, recensere, quæ si audire à me longiore sermone cupias, mihique animi tui affectum literis significaveris, tuæ, quantũ in me erit, voluntati, tuoque desiderio satisfacere non pigebit. Interea ego & uxor mea ex acuto morbo, quem ob infelicem partum, & copiosi sanguinis profluxum passa est, vix rediviva, Excell. tuã, tuamque Excell. dilectissimam conjugem ex animo salutamus, vobisque si quid penes nos sit, quod usui vestro commodum esse possit, libenter offerimus. Vale Burgi Calend. Decemb. labantis anni 1610.

Tuus

JANUS DE BURGO.

OBSERVATIO IV.

Cuidam in fractura calvariæ undecima die morbi cranium felici cum successu perforatur: ubi etiam de inedia APOLLONIÆ SCHREIERÆ *agitur.*

Viro clarissimo atque doctissimo

Dom. JANO de BURGO, Philosopho summo, & Medicinæ Doctori longè celeberrimo

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D

LIteræ tuæ, vir amplissime, & æternùm mihi observande, Calendis Decembris datæ, tandem 24. Junii à nobili viro Domino Jacobo Wallier Soloduri mihi traditæ fuere. Utinam paulo maturiùs ad me pervenissent. Libenter enim illas secundæ Centuriæ observationum mearum Chirurgicarum, quæ tunc temporis sub prælo erat, adjunxissem. Quod si DEUS Opt. Max. vitam extenderit, donec tertia Centuria (quam præ manibus habeo) prodire possit, minimè erit omittenda historia, atque curatio illa rara, & admiratione digna. Et quomodo admiratione non digna? Monet enim Hippocrates libro de vulneribus capitis, intra triduũ os, quod secandũ est, secari debere: neq; permittendum, ut operatio ulterius protrahatur, præsertim ubi tẽpus calidũ fuerit. Ab initio enim neglecta perforatione, propter compressionem, aut punctionem meningum ab ossiculis factam, augetur dolor, & membranæ inflammatione corripiuntur. Hinc febris, hinc delirium, vomitus, spasmus, paralysis, aliaque symptomata, imò & mors ipsa, celerrimè supervenire consuevêre. Meritò itaque Arantius Paulum reprehendisse videtur, qui æstate ante septimum, hyeme verò ante decimum quartum diem calvariam aperiendam esse noluit. Sed mentem Æginetæ incuria typographorum, aut eorum, qui olim descripserunt librum, mutilatam esse, cum Porrallio planè sentio.

Perforatio cranii quando instituenda.

Lib. 6. c. 90.

Cùm enim Æginetæ propositum nihil aliud, præterquam, ut ex Hippocratis & Galeni scriptis compendium concinnaret: eum mentem horum authorum in re tam magni momenti invertere, nunquam sibi proposuisse, tam certum est, quàm quod certissimum, uti quoque, quæ mox addit verba testantur, inquit enim: Antequam relata symptomata accidant. At in fracturis & depressionibus cranii symptomata gravissima ut plurimum ante quartum, & perpaucos sic vulneratos ad decimum quartum superstites manere, etiam mediocriter in praxi versati sciunt. Quomodo itaque verisimile esse potest, Æginetam perforationem ad septimum, aut decimum quartum protrahere voluisse. Itaque Æginetam (quicquid dicat Arantius) cum Hippocrate & Galeno consentire arbitror. Locus autem ille apud Paulum adjecto adverbio Non, in integrum restitui posse, nullamque postea inter Hippocratem, Galenum & Æginetam dissensionem esse, planè mihi videtur: Sic enim legerem: Quod si etiam discessit membrana, & tu ab initio vulneratum non suscepisti, hyeme quidem ante decimum quartum diem omninò ossis ablationem facere coneris, æstate verò ante septimum; antequam relata symptomata accidant. Vult itaque Ægineta, ut cranium perforetur, antequam symptomata gravissima superveniant. Quod si ab initio Medicus vocatus non fuerit, nullo modo tamen perforationem prætermittendam esse, suadet, etiamsi Hippocrates ipsam ante finem tertii fieri debere, mandaverit. Sed quocunque fiat tempore, cum ratione & fructu fieri posse, dummodò fiat, antequam relata symptomata accidant, intelligit. Illa enim; quia morbum deploratum esse indicant, tacitè Ægineta hujusmodi ægros minimè suscipiendos esse suadet. Prudentis enim est hominis, inquit Celsus lib. 5. c. 25. eum qui servari non potest, non attingere. Ego tamen hac in re cum Ægineta & Celso consentire non possum, neque Tuam Excell. ex eorum esse opinione, admiranda illa & prodigiosa curatio, quam communicasti, fidem facit. Etiamsi enim morbus planè desperatus esset, attamen post DEUM tuâ solertiâ, & in rebus Medicis atque Chirurgicis solida eruditione, pristinæ sanitati restitutus fuit misellus ille. Si verò curationem non suscepisset, procul dubio cerebrum brevi sphacelatum fuisset, & æger mortem obiisset. Concludo itaque, symptomata quamvis adsint gravissima, perforationem tamen minimè esse negligendam, dummodò vires ægri aliquomodo constent, & Chirurgus ab assidentibus ipsius ægri rogatus fuerit. Nihil enim interest, Celsi verbis utor, præsidium an satis tutum sit, quod est unicum, & extremis morbis extrema adhibenda esse remedia, inquit Hippocrates. Post annum ab accepto vulnere feliciter perforatum fuisse cranium, Ægineta libro & capite prællegato refert: sed addit, vulnus ex toto factum fuisse, & effluxionem habuisse, ideoque mirum non est, membranam illæsam mansisse. Ego undecima die morbi, cum æger pro deplorato habebatur, cranium cum successu perforatum fuisse observavi: historiam hic recensere non gravabor.

Obs. 86.

Vide Comment. Arantii in Hipp. lib. de vulner. cap. mihi pag. 77.

Hipp. lib. de vuln. cap. Gal. de usu partium lib. 2. & Meth. M. lib. 6.

Cranium undecima die morbi feliciter perforatum.

Anno 1586. sexagenarius quidam, & civis in op-

Observatio.

Obs. 4.

in oppido Gex ad radicem montis jurati, nec non hospes diversorii, cui Vervex pro insigni erat, in bregma sinistrum percussus fuit, cum cranii fractione & depressione. Cecidit mox in terram, cibum indigestum evomuit, & loquelam amisit. Curatio ab initio barbitonsori commissa fuit: quum verò omnia in pejus ruere vidissent adstantes, Janum Antonium Saracenum, Medicum Regium longè celeberrimum, & Johannem Griffonium, Chirurgum rationalem peritissimumque, Præceptorem meum fidelissimum, in consilium vocarunt. Pervenimus itaque ad ægrum decima die morbi sub vesperam, ipsumque ardentissima febre laborantem, delirantem, & absque loquela invenimus: Vulnus angustum & fractura cranii aderat. Verùm etsi rem in angustiis positam satis superque nobis palàm esset: adstantium tamen petitionibus commoti, facta prius prognosticatione, curationem sic aggressi sumus.

Curatio vulneris cum cranii fractura.

Injecto enemate, & exonerata alvo crines abrasimus, totumque caput oleo rosaceo & myrtillorum inunximus. Deinde cutem & pericranium in formam crucis incidimus, craniumque denudavimus, nec non pulvillis ex stupis suavibus præparatis, & albumini ovi intinctis, vulnus implevimus. Sequenti die officulis nonnullis, quæ à prima tabula separata erant, extractis, cranium perforavimus, & quod asperum in osse, instrumento lenticulari lævigavimus. Postea pannum sericeum melle rosaceo, parumque oleo rosaceo (propter dolorem immensum) cerebro imposuimus: totum verò vulnus sequenti digestivo implevimus.

Digestivū.

℞. Terebint. lotæ in aqua betonicæ & salviæ ℥j.
Ol. rosac. ℥j. s.
de vitellis ovorum ℥ij.
Gummi Elemi lentissimo igne cum supra dictis oleis dissoluti & percolati ℥j.
Croci pulverisati ℈ j.
Vitellos ovorum num. ij.
Misce, fiat unguentum.

quo imposito, vulneri Emplastrum Basiliconis applicuimus, totumque caput, & collum oleo rosaceo & myrtillorum inunximus. Ea die iterum clysterem injecimus, optimamque victus rationem præscripsimus: atque ista methodo per dies aliquot processimus. Interim pus per factum foramen effluxit, & febris, reliquaque symptomata paulatim remiserunt. Sedato dolore & inflammatione, melli rosato, quod membranæ imponendum erat, guttulam unam aut alteram aquæ vitæ admiscuimus, & vulneri sequens mundificativum imposuimus.

Mundificativum.

℞. pulveris radic. caryophyllatæ
Angelicæ
Aristoloch. rotundæ
Iridis Florent. ana ℥j.
Extract. salviæ
Betonicæ ana ℈ij.
Gummi Elemi dissoluti in ol. rosac. ℥ij.
Misce, fiatque cum melle rosato q. s. parumque aquæ vitæ unguentum in mortario. Tandem sequens emplastrum applicuimus.

Emplastrū.

℞. Emplastri de betonica ℥iiij.
Gummi Elemi dissoluti in ol. rosar. ℥j.
Pulv. rosar. odoriferar.
Myrtillorum ana ʒj.
Masticis
Calami aromatici
Angelicæ
Caryophyllatæ ana ʒj. s.

Cum s. q. olei rosacei, parumque ceræ, fiat emplastrum. Interim dum vulnus hac methodo curavimus, singulis, aut alternis diebus, alvo sponte non respondente, clysteres injecimus: Per intervalla quoque syrupo rosato solutivo composito cum rhabarbaro, agarico & sena, manna item & cassia corpus leniter expurgavimus. Sic divino favore, magna cum admiratione adstantium, sanitati restitutus fuit.

Obs. 4.

De Apolloniæ Schreieræ inedia.

APOLLONIA SCHREIERA post longam inediam iterum edere & bibere incœpit, prima die hujus anni. Ab initio parcè sumebat cibum, & nihil ferè præter juscula, & ut plurimùm hordeacea: verùm non diu pòst, cum esset facta insipiens, omnia etiam lintea, lodices, imò & cultros devorare tentavit. Ego septima die hujus mensis unà cum clarissimo viro Dn. D. PAULO LENTULO Reipub. Bernensis Medico celeberrimo, Nobilissimo item D. Johan. Franc. de Martines, Dn. in Bourgoy & Pailly, multisque aliis ipsam invisi. Panem in vino maceratum ei obtulimus, quem avidè devorabat: Vinum tamen bibere noluit, dicens hoc sibi nocere, & capitis dolorem excitare. Invenimus illam in viridario, ubi cum pueris puerilia tractabat, & coram nobis vociferabatur, canebat, & saltabat. Actiones omnes naturales adsunt: dormit enim, insomnia habet suavia. Excrementa quotidie, & menstrua singulis mensibus copiosè excernit, Venter, qui antea supra modum depressus erat, nunc secundùm naturam sese habet, reliquaque membra omnia carnosa sunt. Plura hac de re non addo: D. D. Lentulus enim omnia, quæ circa puellam hanc occurrerunt, & occurrunt, diligenter observat, quæ suo quoque tempore in lucem prodibunt.

Cæterùm mirum in modum gaudeo, Deoque Optimo Maximo gratias ago, quod Tuam Excell. unà cum genere & virtute nobili sua uxore ex morbis acutissimis pristinæ sanitati restituerit cumque ut nos omnes quàm diutissimè incolumes conservare velit, suppliciter oro atque efflagito. Ego cum meis omnibus nunc, laus sit Deo, rectè valeo, superiori autumno propter multas variasque molestias, quæ mihi acciderunt, labores item atque vigilias, quas præcedente æstate in peregrinationibus, & circa ægros nonnullos magni nominis habueram, quartana ab initio continua correptus, eaque per menses aliquot confectus fui. Febris paulatim remisit, sed viscera mea etiam nunc obstructionibus exercentur, viresque indies diminuuntur. Sed fiat voluntas Domini. Mitto exemplar 2. centuriæ observationum mearum, quod ut Tua Excellent. hilari fronte excipere velit, submissè rogo. Ego & uxor mea charissima T. Excell. unà cum uxore sua lectissima peramanter, demissè, ac ex corde salutamus. Vale Vir amplissime, & ignosce tumultuanti calamo. Dom. Wallier optimè sese habet, & ante mensem ad thermas Piperinas in Rhetiam

Obs. 5. profectus est. Iterum vale & millies. Dabam 26. Julii Anno 1611.

OBSERVATIO V.

De gravissima commotione cerebri, ex qua mors intra paucas horas sequuta.

Viro Nobilissimo atque Consultissimo Dn. HENRICO à ROSENTHAL, Juris utriusque Doctori longè celeberrimo, Regis Daniæ, necnon Electoris Brandenburgici, &c. Consiliario prudentissimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

MAgno animi cruciatu, mœrore, multisque lachrymis, Vir amplissime, hæc ad te scribo. Insperatam enim atque repentinam mortem clarissimi atque doctissimi Viri Dn. Johannis Breuveri (quem propter singulares ipsius virtutes medullitus amabam) quàm acerbè feram, vix verbis explicare possum. Ea autem, proh dolor, hoc modo accidit. Secunda hujus mensis die, cum post meridiem cum aliis juvenibus doctis, extra urbē hanc in amœnissimo loco per horas aliquot obambulasset; trunculis quin etiam cum ipsis lusisset, paulò ante sextam vespertinam simul ad urbem redeunt. Et quia excalefacti erant, antequam montem (omnes enim in altiore parte urbis hospitia habebant) ascenderent, ut haustu vini vires refocillarent, diversorium ingressi sunt: nullum tamen ex eis vino onustum fuisse, domestici DEUM testantur. Cæterùm optimus ille vir ad cœnam properans, quum sub crepusculo vespertino, instabat enim septima, absque lumine per gradus descenderet, eorumq; notitiam non haberet, capite in pavimentum lapideum cecidit, cerebrumque adeò concussit, ut protinus sanguinem per os, nares & aures ejecerit, loquelam quin etiam amiserit. In casu porrò isto cerebrum concussum fuisse, testatur Hippocrates lib. 7. aph. 58. Quibus enim, inquit, aliqua ex caussa cerebrum concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri. Quod autem concussio cerebri in hoc viro adeò gravis fuit, mirum profectò nemini videri debet. Unaquæque enim res, ut Galenus Comment. in prædictum aphorismum, docet, quò magis vacua est, eò promptius violatur & frangitur. Circa defectum porrò lunæ, ut idem Galenus de diebus decretoriis lib. 3. scribit, cerebrum hominis valdè est vacuum, ergò mirum non est, quod in hoc viro (deficiebat enim luna) tam graviter læsum fuerit: inprimis quia constitutio corporis ipsius etiam sicca erat. Unde quoque dilucidè apparet, ipsum mero, ut falsò existimarunt aliqui, minimè oneratū fuisse. Ebriosi enim, quia molles, & ipsorum corpora simul, & cerebrum plenum, rarissimè à casu aliquo offenduntur. Ego cum accersitus essem, hominem quasi Apoplecticum reperi. Quibus enim cerebrum concussum fuerit, Galeni verbis utor, eodem modo, quo Apoplectici, sine sensu pariter & motu jacent. Sanguis copiosè per os, nares, & aures, inprimis sinistram, effluebat. Abrasis crinibus, vulnus nullum, nullamque contusionem (præter exiguam circa palpebram dextram) in capite reperi. Postquam autem caput oleis convenientibus inunxissem, cataplasma quin etiam applicuissem, & diversiones per ligaturas fortes brachiorum & crurum administrassem, æger verò multum sanguinis (qui ex capite per œsophagum ad ventriculum defluxerat) & nonnihil cibi indigesti sponte evomuisset, veluti ex sopore expergefactus, iterum adstantes alloquebatur, & quotquot sibi familiares aderant, cognoscebat. Mansit in hoc statu per horas circiter duas, invocando absque ulla intermissione, sublatis ad cœlum manibus, misericordiam Dei. Interim tamen quia sanguis propter sui ebullitionem, maximamque illam contusionem cerebri, & ruptionem venarum & arteriarum, per os, nares, & aures continuò emanabat, & proinde vires prosternerentur (ultra libras enim septem sanguinis effluxit) iterùm loquelam, sensum, atque intellectum amisit, & circiter horam secundam noctis piè placidèque in Domino obdormivit, maximo mœrore virorum doctorum, & dispendio incomparabilis hujus Academiæ. Tanta enim cum laude & fructu Philosophiam hactenus privatim, & Mathematicas disciplinas publicè prælegit: ut Amplissimus Senatus Bernensis ipsum, si superstes mansisset, ad Professionem ordinariam sine dubio promovisset. Quid plura? in ornamentum hujus Academiæ & Patriæ paulatim evasisset, nisi Deo aliter visum fuisset. Postridie 4. nimirum hujus mensis, maxima cum frequentia hominum corpus ad summum templum delatum, ibique honorificè inhumatum fuit. Reverendus, clarissimus atque doctissimus vir D. JACOBUS ad Portum, hujus Academiæ S.S. Theologiæ Professor longè celeberrimus, & pro tempore Rector magnificus (qui ut vivi diligentissimam rationem habuit, & plusquam fratrem amavit atque promovit, ita mortuum minimè neglexit) vestimentis lugubribus indutus, veluti vicarius parentis, funus sequebatur.

Signum concussionis cerebri.

Comm. in aphor. 58 libr. 7.

Hæc de obitu hujus Viri ad te scribere volui, ut parentibus mœstissimis pro tua prudentia illa indicare possis, quos ut Deus Opt. Max. spiritu suo consolari, nosque omnes ad piam similiter mortem præparare velit, suppliciter oro. Etiamsi enim repentè, piè tamen obiit, nec quicquam interest, fidelium mors violenta sit, aut naturalis, dummodò anteacta vita bona fuerit & pia: atqui hic Vir fuit sincerus, humanus, & verum pietatis exemplar. Quis igitur de ipsius salute dubitabit? His vale Vir amplissime cum tuis omnibus, quos ego & Uxor mea peramanter salutamus. Raptim Lausannæ 6. Aprilis 1611.

OBSERVATIO VI.

Obs. 6.

De admirando dolore Capitis.

Viro Clarissimo atque Doctissimo Dn. SEBASTIANO MEYERO, Reipub. Solodurensis Doctori Medico ordinario atque celeberrimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S.P.D.

LAchrimantibus oculis, & tremula manu nunc ad te scribo, clarissime atque doctissime Dn. MEYERE, idque non sine causa, quandoquidem vulnus

Obs. 6.

vulnus propter communes & privatas miserias cordi meo inflictum, nondum omninò consolidatum est. Propter communes inquam miserias: Pestis enim hic ultra duo millia è medio sustulit, ante mensem tamen omninò ferè remisit; laus sit Deo Creatori, & Servatori Christo. Privatas meas quod attinet miserias, scias, me postquam à vobis discessi, & Lausannam reversus fui, uxorem meam, simul & filiam natu majorem, peste laborantes offendisse. Restituta fuit conjux, obiit verò filia. Post mensem, cùm uxor mea ferè restituta esset, filiola mea, quinque circiter annorum ætatis, filius item minor natu, simul & ancilla naturæ satisfecerunt. Restituto filiolo Petro, tandem & Johannes filius meus major natu peste correptus fuit, & quidem gravissimè, convaluit tamen. Spacio itaque quatuor mensium ædes meæ præclusæ fuerunt. Ego ut domesticis meis subvenire possem, separatim vixi, & ante dies solummodò quatuordecim me ipsis adjunxi. Pestis adeò fuit maligna, ut pauci eâ correpti evaserint; imò & multi antequam ægrotarent, extincti fuerint. Successum setacei, quod nobili isti viro nuperrimè applicuimus, avidè ex te intelligere cupio, non dubito tamen, ipsum maximum levamen inde percepisse, & paulatim pristinam sanitatem recuperaturum: Paulatim inquam, in contumacissimis enim istis doloribus materiam peccantem nonnisi cum tempore evacuari posse, cum aliàs, tum præcipuè ante annos duos in Belgio observavi. Casum, quia rarus, & naturæ ordinem excedere videtur, tecum nunc communicare non gravabor.

De Peste Lausannensi.

Anno 1612. Esseniam Marchiæ oppidum, unà cum viro clarissimo atque doctissimo Dn. DANIELE DANIELS, Düisburgensi Clivorum Doctore Medico longè celeberrimo, ad Zonimani Huis viduam, quinquaginta circiter annorum ætatis, matronam singulari virtute ac pietate præditam, vocatus fui. Illa autem spacio undecim annorum dolore acutissimo, ex dextra parte capitis laboraverat, non tamen continuò, sed per intervalla, veluti ter quaterve in anno. Ab initio morbi per paucos saltem dies ipsam infestaverat dolor iste, successu verò temporis paulatim auctus est dierum numerus, donec tandem cùm ad ipsam vocatus essem, per menses tres continuò ferè tormentis maximis dilacerarettur. Extra cranium autem erat dolor iste, neque certum locum obsidebat, sed hinc & inde omnes partes istius lateris pervagabatur, & mox circa musculum temporalem, mox circa extremam partem auris, aut ipsam mandibulam inferiorem, vel etiam ipsâ mala & inferiori parte oculi, & labio superiori crudelitatem suam exercebat. Nunquam autem, quod notandum, dimidiam partem faciei transgrediebatur dolor iste, & si labium inferius, aut etiam superius, vel nasum occuparet, media tamen pars solummodò dolebat, altera verò omninò doloris expers erat. Cæterùm etsi dolor ita auctus esset, ut aliquando noctes diesque ejularet, & intra horas viginti quatuor, vix per horam unam aut alteram dormire posset; carebat tamen febri & appetitus non usque adeò prostratus erat. Et cum dolor, ut Galenus, imò & ipsa experientia testatur, attrahat, intumefactio tamen nulla, quod iterum notandum, neque durities aut intemperies ulla aderat, præterquam quod nonnunquam quando ægra propter doloris vehementiam manu fricabat faciem, Adnata & palpebræ aliquomodo rubescerent, absq; ulla tamen visus læsione. Multa variaque adhibuimus medicamenta, cùm interna, tum etiam externa. Interna ad humores noxios præparandos, & per alvum, urinam simul & sudores evacuandos, Narcotica item, veluti Tripheram cum opio. Nepenthem & similia, dolore maximo ipsam infestante, exhibuimus, verùm pauco cum fructu. Exteriùs linimenta, Cataplasmata, fomentationes, jam ex rebus calidis, jam frigidis, aut temperatis applicuimus ex quorum usu tamen tarò levatus, quin potius exacerbatus fuit dolor. Tandem quoque Narcotica, veluti opium, primo cum suis correctoriis mixtum, deinde purum applicuimus, sed res mira, absque doloris allevatione. Ab initio adhibitis prius universalibus, setaceum quoque nuchæ applicuimus, ex quo, etsi interim dum prædicta medicamenta adhiberentur, humor aeris & fœtidus copiosè & continuò exstillaret, non nisi tamen post duos menses ab adhibitione Setacei, doloris levamen persentire cœpit, paulatim tamen, & antequam ego ex patria discederē omninò cessavit dolor, & plenissimè restituta fuit, ægra. An verò deinceps, uti antea multoties acciderat, redierit dolor, ex literis D. Doctoris Danielis, quas expecto, intelligam. Illustrem Virum Dn. de Casteile, Christianissimi Regis Consiliarium, & apud Helvetios Legatum prudentissimum, uti quoque Illustrem, & singulari virtute præditam matronam, ipsius Conjugem, ex me quæso demissè & eâ qua par est reverentia, plurimùm saluta, & statum nobilis ægri nostri quamprimum rescribe. Mitto ad te fasciculum literarum ad D. Doctorem Döringium, intercede quæso meo nomine apud illustrem Dom. Legatum, ut tabellario Scafhusiano tradatur, quo Augustam Vindelicorum, ac inde Breslaviam pervenire possit. Vale Vir Clarissime, cum tuis omnibus, quos tecum ego, & uxor mea salutamus peramanter. Lausannæ 12. Decemb. 1613.

Observatio.

Acutissimus capitis dolor.

Nb.

Obs. 6. & 7.

Dolor nullis medicamentis sedari potest.

Setacei beneficio dolor capitis inveteratus sedatus

OBSERVATIO VII.

Contumacissimus dolor capitis, setacei beneficio curatus.

ANDREAS POLSTER Coloniensis, homo quadragenarius & phlegmaticus, dolore capitis tam acerbo, tamque immani laboraverat, ut domesticorum suorum per cubiculum gressus & passus, (quantumvis exutis calceis, & substrata arena per pavimentum cubiculi incessissent) sufferre non potuerit. Videbantur enim sibi, quotiescunque ingredientium in cubiculum gressus perciperet, cultelli cerebro infigi. Multa adhibuit medicamenta, eaque ex consilio viri doctissimi Dn. Johannis Breidenbachii, Medici Coloniensis, quibus tamen dolor non cessavit. Tandem ego in consilium adhibitus, ei Setaceum adhibendum suasi, quod & cum consensu ejus in præsentia Domini Doctoris Breidenbachii applicui.

Contumacissimus capitis dolor.

Setaceo dolor tollitur.

Obs. 8.

cui. Hoc adeò feliciter successit, ut indies manifestam doloris mitigationem persenserit. Tandem elapso semestri Setaceum coalescere & consolidari permisit, & loco ejus in sinistro brachio fonticulum sibi caustico inurendum curavit, quò sic minori impedimento peregrinationibus vacare posset.

OBSERVATIO VIII:

De admirabili admodum & horrifica Mania.

Ad Celeberrimum & Præstantissimum Virum
Dn. GUILHEL. FABRICIUM HILDANUM,
Cui CLAUDIUS DEODATUS, Reverendissimi
& Illustrissimi Episcopi Basileensis
D. Medic. S. P. D.

Medicus in omnibus sit circumspectus.

IN arduis periculiq; plenissimis affectibus, Vir præstantissime, exercitatum Medicum Argum agere, seu non ad morbum & naturam duntaxat mentis & oculorum aciem dirigere, sed & sibi ipsi cautè attendere, & ad singulos ægrotantium actus spectare debere, ex calamitosa hac cujusdam magni nominis fanatici historia constabit.

Observat.

Vir quidam nobilitatis genere clarus, annorum circiter quadraginta, ad festi cujusdam celebrationē profecturus, vesperi bene potus, solusq; conscenso equo, ingruentibus jā obscuræ noctis tenebris, sylvā ingreditur horridā tenebrosam, nocturnisq; spectris satis frequentē, hic paulò post à recta semita deflectit, diu multumq; in opaca sylva, frigido sudore perfusus oberrat: tandem circa auroram ad quandam domum divertens, futuri itineris comites, & festivitatis socios expectavit, quibuscum ad destinatū locū est profectus, at solito mœstior & taciturnior, ibiq; cum cæteris totū octiduum moratus, tempus præter modum satis hilariter & jucundè transegit, præterquā quod cum uno & altero levissima de caussa excandesceret ira. Hinc subsequutæ & convulsiones, & colici cruciatus, qui illū tota ferè nocte malè tractarunt. Mane remittentibus doloribus, ad templum ascendit, confitetur, communicat, domumq; reversus, parum & bibit & comedit, sed magis magisque tristior & timidior evadit: noctu haud dormit, sed mirabilibus phantasiis, falsisq; & terrificis imaginationibus turbatur, recrudescunt tū convulsiones, tum colici cruciatus. Die subsequente ad eum visendum vocatus, inveni & constipatum, & trepidabundum, atque magnis torminibus afflictum, unde statim clysterem partim emollientē, partim carminativum, & semel & iterum, iterumq; per intervalla injicio, paulatim ad acriores, & magis purgatorios ascendendo, ita ut evacuata acrium, & æstu excandescentium humorum sentina, non solùm ea nocte, sed & sequenti tota die tam bellè haberet, ut de reditu domum versus omnes cogitaremus. Atqui verò ferinus ardor, cerebro conceptus; clàm furtimq; retorrida bilis igniculos suscitans, atq; Mercurii sublimationē urgens, (ut loquuntur Hermetici) consilium susceptumq; iter mutavit: vesperi siquidē illum offendimus solito nunc cacchinnari, garrire, ridere, nunc tristari, tacere, imò mirantibus omnibus è cœna solus surrexit, & cubitum ivit: at parum & inquietè satis dormivit, occursitantibus iterum variis imaginationibus & phantasiis. Circa diluculum in furorem actus, & iracundiâ plenus, è

Mania.

lecto prosilit, clamoribus, jurgiis, vociferationibusq; omnia adimplet, torvo & horrendo vultu minatur, & ad fenestras currens, ex alto præcipitium molitur. Ego qui in eodem quiescebam cubiculo, & rei novitate, & spectaculi tanti terrore perculsus, è lecto prosilio, & ipsum mihi alioquin amicissimū & familiarissimū, blandissimis verbis moneo, hortor, obsecro, lecto ut se componeret, & in altā lucem dormiret. At is torvis metuendus oculis, & immani rabie actus, præter omnē expectationē impetu in me facto, gulā ambabus manibus mihi arrepta, strangulationē & suffocationem minitatur, & citra dubitationis aleā suffocasset, nisi strepitu pedibus facto, domestici è lectis prosilientes, ocyus in mei subsidium advolassent. Ego Dei providentia suffocationis periculo liberatus, eundem primo blandis, mox paulò severioribus hortor, tum ut lectum adiret, tum ut clamoribus abstineret. At cùm neutrū præstaret, & huc illuc cursitans omnia laceraret, accitis aliquot robustis viris, injectis vinculis constringi, & lecto alligari curo, eo interim clamante, vociferante, orante subinde, & interdum dejerante. Vocato intereà Chirurgo, qui tamen ob loci distantiā non nisi circa noctis crepusculū adfuit, apertâ cephalicâ nō nisi magno labore & operationis difficultate, uncias octo sanguinis eduximus. Post venā sectā etsi paulo quietior videretur, nō tamen dormivit, ut & nec toto morbi decursu, (unica vice excepta, ut mox dicetur) sed cōtinenter loquebatur, cātabat, orabat, quandoq; etiam dejerabat. Altero post venæ sectionem die, circa meridiem, nobisq; etiamnū prandentibus, præter opinionem è vinculis liberatus, è lecto prosilit, arreptisq; scabellis in eos impetū facturus, qui comprehendere denuò satagebant. Tandem dolo circumventus, vinculis de integro stringitur, sicq; toto die & tota nocte permansit insomnis, loquens, cantans, garriens, vociferans, oransq;: parum cibi admisit, potavit hordeaceam, arcano vitrioli impragnatam. Tandem lectica alligatus, non sine magno omnium nostrum labore & molestia domum deportatur: tunc temporis quandoq; loquebatur, quandoq; silebat, atq; emenso itineris dimidio, altissimo somno corripitur, quoad solutis domi vinculis, dormitans in lectum deferretur. Post sesquihoram expergefactus, de integro furit, vociferatur, stridet dentibus, cantat, orat, convellitur non rarò, &c. Hæc morbi series, hæc historia.

Obs. 8.

Maximum ab ægro Medico periculum.

In mania qualia medicamenta adhibita.

Nunc paucis dicam, quæ in tam ancipiti & periculoso casu adhibita fuere remedia. Post primam illam venæ Cephalicæ sectionem, Diacodium cum hordeacea exhibuimus, somni conciliandi gratia, quin etiam ablatis prius capillis, caput decoctione soporifera, oleisq; humectantibus, oleo rosaceo, violaceo, chamomelino sæpe fovim': imò ad Nepentheos exhibitionem accessimus, & frequentes seminum frigidorum emulsiones: at nullo ingenio somnus induci potuit. Aperta quin etiam fuit Cephalica sinistri brachii, ut & frontis vena suis intervallis. Accessimus ad Sinapismos, Dropaces, vesicatoria, manibus, malleolisq; affixa. Quoad purgantia (ut nunc acriū Clysteri ūinfusiones crebras sileam) exhibuim' primis diebus Syrupum de pomis cum foliis senæ Quercetani, mox etiam ad balsamicā Hellebori nigri essentiā in Ptisana dissolutā ascendimus, facili enim negotio omnia vorabat canis instar: quæ omnia magnam fœtidissimorum humorum copiam vacuarunt: at nullo penitus fructu,

nulla

Obs. 8. & 9.

nullo patientis solamine. Usus est quinetiam Spiritu & arcano vitrioli, modo in Ptisana, modo in recenti sero caprino dissolutis: Tinctura item rosarum, essentiisque rerum cordialium & roborantium extractis: at omnia in pejus ibant: urgebant vigiliæ pertinacissime, incrudescebant terrificæ admodum convulsiones, pergente semper furore plus quam canino, ita ut assistentes minus cautos, rabiosorum canum instar dentibus peteret. Tandem fractis viribus, natura nullam Crisin tentante, circa 14. finem, in ipsius Lunæ coitu vitam cum morte placidè & quietè satis commutavit, cujus anima Deo vivat. Notandum quod in totius morbi decursu ægrotans semper optima valuerit memoria, ita ut de rebus ante aliquot annos gestis quandoque secum loqueretur.

In Mania memoria integra

Habes, Vir clarissime, terribilem terrificæ Maniæ historiam, quæ me in toto decursu & anxium valde & cautiorem etiam reddidit: vereorque ne maleficium aliquod in nocturna illa per opacam sylvam, & spectris veneficarumq; incantamentis frequentem, profectione contractum, ansam potissimam huic malo dederit, ut meritò illud & τὸ θεῖον Hippocratis à Medico observari debeat, præsertim cū medicamenta longo usu & experientia cōprobata incassum applicaverit. Vale & quid de hoc casu censeas, scribe. Dabam Bruntruti 26. Maji 1616.

OBSERVATIO IX.

Inveterata melancholia in maniam mutata, æger convaluit.

Ad Amplissimum atque Doctissimum Virum Dn. CLAUDIUM DEODATUM, Reverendissimi atque Illustrissimi Episcopi Basileensis Doctorem Medicum celeberrimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Observationem tuam de admirabili admodum, & horrifica mania, accurate à te descriptam, Vir amplissime, fautor, amice plurimum honorande, accepi, in qua nonnulla observatione digna occurrunt, inprimis autem singularis DEI clementia, qui planè miraculosè te conservavit, cui æternum sit laus atque gloria. Ego per eandem DEI misericordiam simili periculo bis subtractus liberatusque fui, primò ex dentibus phreneticæ mulieris, quæ partem sinistri indicis demordisset, nisi adstantes protinus auxilium mihi subministrassent. Non diu post Paterniaci, cum melancholico robustissimo, ferreis vinclis alligato, medicamentum, illo recusante, propinare vellem, accepto brachio meo, prorsus nihil abfuit, quin me trucidasset, nisi adstantes ex ipsius manibus me eripuissent. Ab eo tempore periculo meo edoctus, cum hominibus hujusmodi cautiùs ago. Secundò notanda est summa illa diversitas caussæ morbificæ melancholicorum, maniacorumque hominum, quæ diversa adeò inducit symptomata, adeoq; inter se contrarios effectus ut inter centum melancholicos vix unus similis sit alteri, ita etiam, ut omnium symptomatum singulas accidentium caussas enarrare impossibile sit, ut Aetius tetrab. 2. serm. 2. c. 9. imò & experientia ipsa testatur. In Belgio & inprimis Amstelrodami, ubi melancholici, & hujus farinæ homines, ne aliquis ab eis lædatur, in domo quadam à Magistratu amplissimo ad id destinata, diligenter nutriuntur atque custodiuntur, id aliquando observavi. In curatione eandem vidi diversitatem. Plurimi enim nulla arte nullaque industria sanari possunt, uti eventus in tuo ægro fidem facit, ubi remedia, quantumvis præstantissima, & à te ea, qua fieri potuit diligentia, & ex arte adhibita, nihil profuerunt. Ego ante annos octo, cum apud Paterniacenses medicinam facerem, contrarium observavi. Quadragenarius quidam robustissimus, nec ex obscura familia oriundus, à multis annis melancholiæ adeò obnoxius fuerat, ut administratione rei familiaris ipsi interdictum fuerit à Magistratu amplissimo: tandem in gravissimam maniam incidit, cum tanto furore, ut omnia dilacerasset, & frequenter seipsum ex alto præcipitasset, nisi vinculis constrictus fuisset. In istis vehementissimis agitationibus, clamoribusque corpus continuò ferè sudoribus, nunc frigidis, nunc calidis, madidum erat. Ego cùm advocatus essem, clysterem acrem infudi, deinde venam in cubito dextro incidi: eadem die post cœnam nonnihil laudani in aqua borraginis dissoluti exhibui, frontem, & tempora oleo rosaceo, & violaceo inunxi, ea nocte utcunque quietior fuit. Postera die ad scrupulum unum extracti Melanagogi ex decocto Polypodii, foliorum senæ, betonicæ, cuscutæ, scabiosæ, aliisque appropriatis exhibui: Vomuit bis terve: Alvus quinetiam quater aut quinquies subducta fuit. Hinc impetus ille maniæ aliquomodo remisit. Eadem die post cœnam iterum somniferum confectioni Alkermes mixtum exhibuit: quievit satis bene ea nocte, & altero die penitus mente constabat. Post aliquot dies, cum melanagogum aliquoties reiterassem, & extractum hellebori nigri semel atque iterum exhibuissem, ita restitutus fuit, ut ab eo tempore, & usque nunc rebus suis domesticis quàm prudenter prospiciat. Vides quanta sit, ut ante quoque dixi, diversitas in curatione horum affectuum. In tuo ægro omnem movisti lapidem, & quidem frustrà, meo contrarium evenit. Ex quibus, ut etiam divinus Hippocrates monet, manifestum fit, nonnunquam in morbis divinum quid, hoc est aliquid, quod captum humanum excedit, subesse. Sed de his aliàs plura. Ante paucos dies tractatum meum de dysenteria Francofurto accepi: mitto exemplar, quod ut æqui bonique consulas, rogo. Inclusum epistolium mitte quæso Masonopolin, idque prima data occasione. Vale Vir amplissime, & æternùm feliciter vive.

Magna symptomatum diversitas in affectibus melancholicis.

Obs. 9.

Observat.

Maniacus quomodo curatus.

Raptim Bernæ 5. Augusti Anno 1616.

Obs. 10.

OBSERVATIO X.

De Hydrocephalo.

Reverendo & Clarissimo Viro Dn. JOHAN. JACOBO CRASSERO, Verbi Divini ministro Basileæ vigilantissimo, Domino meo singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

ETiam nunc Bernæ, Vir reverende, fautor, & amice æternùm honorande, apud consultissimum Virum Dn. Huberum Tribunum pl. hæreo. Apposui isti caustica duo, alterum brachio sinistro, alterum cruri dextro, & medicamenta nonnulla cum interna ad roborandas, & reserandas partes nobiles exhibui, tum etiam exterius pro corroboratione nervosarum partium applicui: quorum beneficio magnum levamen sentit; quapropter inter paucos dies, Deo volente, Lausannam iterum me conferam. De Chirurgia mea castrensi responsum nullum accepi, significa quæso, quid nam facturus sit D. König, quo possim maturè mittere præfationem ad lectorem, & quædam alia. Aut remitte exemplar meum ad Excellentissimum Virum Dn. Johannem Dürenheimium, communem nostrum amicum: parum enim interest, an ab ipso excudatur, vel potius alium aliquem typographum liberaliorem habeat.

Observat. Heri præsente reverendo, pietate & doctrina præstantissimo Viro Dn. Hermanno Lignarido, hujus Scholæ S. S. Theologiæ Professore celeberrimo, hydrocephalum planè monstrosum vidi. Est is ex præfectura Grandislonensi natus, & filiolus Philippi Gerou, & Johannæ Bovenet. Annum quintum ætatis nondum prætergressus, & ex robustissimis, & corpore optimè constitutis parentibus natus est. Circumferentia autem capitis pedes Geometricos duos cum sesquipede & pollice continet, altitudo capitis eadem est. Cranium utcunque durum, & nonnisi in quibusdam locis membranosum. Reliquæ verò partes corporis proportionem pueri ejus ætatis observant, neque adeò, ut hydrocephalorum solent esse corpora, extenuatæ sunt. Membra enim nutritioni inservientia optimè constituta esse, insignis ejus appetitus indicat: multum enim, & quidem cum voluptate comedit, ingenio planè stupidus, & cum visu & auditu, tum etiam loquela destitutus est. Caussa hujus mali latet me: referunt enim parentes, puerum sanum, & corpore quàm optimè constitutum, & proportionatum progenitum fuisse, circiter annum verò ætatis suæ primum, cum ex morbo gravissimo & acuto relevatus fuisset, in morbum huncce incidisse, & ab eo tempore caput paulatim accrevisse. Hæc raptim ad te Vir Clarissime, & rerum rararum studiosissime (ne planè nudas ad te mitterem literas) scribo; tu quæso, omnia æqui bonique consule, & me, quod facis, amare perge. Bernæ 13. Julii 1614.

Obs. 11.

OBSERVATIO XI.

Ex fumo fornacis non ita pridem exstructa lethargus & mors.

EX fumo carbonum nondum satis accensorum homines suffocatos esse, sæpissimè observatum est. At vaporem aquæ in angusto aliquo loco inclusum naturæ nostræ adversissimum esse, sequens observatio fidem facit. Observat. Patricius quidam, & Senator Lausannensis Franciscus Beaulesius nomine, quadraginta circiter annorum ætatis, defluxionibus obnoxius, cum fornacem in cubiculo ædificandam curasset, & interim dum exsiccabatur, ille nihilominus in cubiculo dormiret, adeò ipsius cerebrum vaporibus repletum fuit, ut lethargo correptus fuerit. Ego unà cum clarissimo doctissimoque Viro Dn. Abele Roscio, Lausannensi Medico celeberrimo advocatus, omnem quidem movimus lapidem, nec quicquam eorum, quæ ad morbum depellendum requirebantur, prætermissum fuit, sed oleum & operam perdidimus: Intra paucos enim dies in isto sopore obdormivit.

Admonitio. Ex hac observatione ediscant Patres & Matresfamilias, quam insalubris, & periculosa sit lavatio illa pavimentorum in conclavibus, apud Germanos frequentissima, uti quoque exsiccatio linteaminum & vestimentorum circa fornaces, præcipuè in hyeme, quando fornaces quotidie semel iterumve calescunt. Hinc enim cerebrum repletur vaporibus, defluxionibus obnoxium redditur, omnesque suas actiones ægrè perficit. Ita, quæ ad delicias nobis prosunt, sanitati sæpè obsunt.

OBSERVAT. XII.

Matrona sternutando è vita discedit.

PUerpera quædam pia, atque honesta in inferiori Germania, cum victus ratione peccasset, & aëri frigido sese maturè nimis exposuisset, multis variisque symptomatibus correpta fuit, inprimis autem capitis dolore vehementi quidem, & continuo, quem sequutus est aurium tinnitus, auditus & loquelæ depravatio, mentis quin etiam aliquomodo alienatio & visus abolitio: ita enim obstructi fuerunt nervi optici, ut ne radios quidem solares percipere posset. Ego cum clarissimo atque doctissimo Viro Dn. HENRICO STAPENIO medico celeberrimo in consilium adhibitus, multa variaque medicamenta præscripsimus, adhibuimusque cucurbitulas, quin etiam vesicatoria, & setaceum nuchæ applicuimus, ita ut tandem nonnulla symptomatum remiserint, & de recuperanda valetudine spes aliqua nobis præberetur. Quadam die autem cum ipsi pilulæ capitales, quibus grana aliquot extracti hellebori nigri admixta erant, præscriptæ, à pharmacopola præparatæ, & ab adstantibus exhibitæ essent, post horas duas à sumpto medicamento semel alvum exoneravit, & quidem clementer. Iterum post horas duas nonnihil pituitæ vitreæ evomuit, absque ulla tamen violentia. Post vomitum cùm duode-

duodecies circiter sternutasset, protinus extincta fuit, & quidem sternutando.

Obs. 13. & 14.

Ex immodica & violenta sternutatione menstrua erupisse, & adeò copiosè profluxisse, ut ferè de vita cum ægra actum esset, in tertia Centuria observationum nostrarum observ. 58. annotavimus.

OBSERVATIO XIII.

Sternutamentum Empiricorum more adhibitum, quæ incommoda sequuta?

QUam periculosa sit sternutatio in corporibus impuris, & quantum visui obsit, lector in prima observationum nostrarum Centuria observat. 24. videre poterit. Sed & alia ex sternutamentis Empiricorum more adhibitis, incommoda consequi posse, sequens Observatio fidem facit.

Observat.

Anno 1611. Juvenem quendam RUTGERUM GUMMERSBACHIUM, robustum, & optimo corporis habitu præditum, Coloniæ Agrippinæ familiariter cognovi. Ille cum catarrho ad dentes defluente vexaretur, Empirici & circumforanei consilium auxiliumque implorat. Numerata pecunia, curationem aggreditur, & nullo prius exhibito medicamento purgante, naribus pulverem ex radicibus cyclaminis, pipere, euphorbio, & similibus, calamo inspirat, & bacillo ex utraque parte bifurcato inter dentes posito, sternutamenta provocat, & pituitositatē per os & nares extrahit, & quidem copiosè. Sed quid fit? eadem die sequutus est tinnitus aurium molestus & dolorosus. Porrò dolor iste cum per se paulatim remisisset & materia ad nares defluxisset, ichor emanare cœpit, atq; per menses aliquot inde effluxit. Tandem odoratus ita abolitus fuit, ut ab eo tempore sive svavissimi, sive ingratissimi odores fuerint, eos tamen percipere, aut discernere potens non sit.

OBSERVATIO XIV.

De ophthalmiæ gravissimæ compendiosa curatione, ubi etiam de apertione venarum jugularium agitur.

Viro clarissimo atque doctissimo

D. MICHAELI DORINGIO Breslaviensi Medicinæ Doctori longè celeberrimo, amico singulari studio observando

Guilhelmus Fabritius Hildanus

S. P. D.

QUid agas, & ubinam locorum sedem fixeris, clarissime atque amantissime mi Dom. D. Döringi, ignoro, tribus enim abhinc annis nihil à te literarum accepi, præter Epistolam tuam, de rara & admiranda Hernia uterina impressam: quam Dn. D. Georgius Faber, communis noster amicus mihi communicavit. Responsum præteritis nundinis in lucem prodiit. Alias præterea ad te scripsi literas de vulneribus digitorum, & manuum, in quibus erroneam doctrinam Wirtziorum, rationibus simul & exemplis refutavi: has Lipsiam misi, & ut inde Breslaviam mitterentur, operam dedi: eas an acceperis, valde ambigo. Tu enim aut siles (quod tamen vix crediderim) aut literæ (de quo non dubito) in via interceptæ, aut quovis alio modo deperditæ fuere. O infelix inter nos distantia locorum, cui hæc omnia adscribenda. Statum rerum mearum quod attinet, scias, me jam duobus ab hinc annis ferè maximis variisque rebus adversis, præcipuè grassante hic peste gravissima (in qua partem domesticorum meorum amisi, aut potius ad beatorum sedes præmisi) & ab eo quoque tempore aliis calamitatibus ita prostratum fuisse, & indies prosterni, ut sæpissimè cum gentiū Doctore dissolvi, & cum Christo esse cupiam. Etiamsi enim in praxi omnia, laus sit Deo Opt. Max. ad votum succedant, & apud Proceres & magnates nostros in eadem, uti ipsemet me vidisti, sim æstimatione: attamen qui ante annum vulnus mihi inflixit, illud etiam nunc quotidie ad cruorem usq; refricat, senectutem quinetiam studiaque mea, quæ meritò sublevare deberet, opprimit. Verum de his nunc obiter, posthac forsan fusiùs ad te scribam.

Obs. 14.

Cæterùm ne exercitia atque colloquia nostra Chirurgica intermittam, en quæso, quid sentis de venarum jugularium sectione? perpaucis enim Medici, qui sectionem harum venarum approbarunt, hactenus mihi innotuerunt. Quapropter venarum jugularium sectionem, aut nunquam in usu fuisse, aut penitus obsolevisse, Leonhardus Bottallus scriptum reliquit. Et Petrus Plesantinus se nunquam, etiamsi quinquagesimum annum ætatis attigerit, venas jugulares incidisse, neque ab aliis sectas fuisse, unquam audivisse fatetur. Hujus opinionis causa forsan esse potest locus apud Galenum, ubi hæc habet verba: Jugulares tamen inquit, venæ & soporales arteriæ, non sunt simplici, absolutoque modo, quemadmodum nervi præsecandæ. Peribit enim statim animal immodica sanguinis profusione enectum. Sed Galenus hic non loquitur de sectione venarum jugularium, quæ fit ratiōe alicujus morbi, sed de totali præcisione earum, idque in eum finem, ut demonstraret, vocem non venarum aut arteriarum colli, sed nervorum beneficio fieri. Perperam itaq; (cum HORATIO AUGENIO assero) à sectione harum venarum abhorrent aliqui, quia ex illarum sectione ritè peracta nullum malum observavi contigisse, quin potius in inflammationibus oculorum, & membranarum cerebri, aliisq; affectibus capitis, efficacissimum subsidium fuisse, cùm in viro quodam ophtalmia laborante (ut mox subjungam) tum etiam in multis aliis observavi.

Venarum jugulariū sectio. Leob. Bottallus lib. de venæ sectione m. p. 206. Petrus Paulus magnus Plesantinus de venæ sectio. mihi p. 65. Galenus de Hippocr. & Platon. placitis l. 2. cap. 11. Horatius Augen. de venæ sectione lib. 9. cap. 10.

Sectionem autem harum venarum ritè fieri debere, non immeritò monet Augenius: Nisi enim prius corpus à multitudine humorum expurgatum fuerit, infelix erit successus; ratione enim ligaturæ colli & sectionis venæ, quæ ambo attrahunt humores; & sanguis ex infimis corporis partibus ad caput rapiuntur. Quapropter si plethora maxima adfuerit, pharmaco expurgato corpore, venam in cubito primò, deinde jugularem secare soleo: sic enim sanguis circa membranas cerebri, oculos, faucesque collectus, protinus evacuatur, uti ex sequenti exemplo videre est,

Quomodo procedendū in venarum jugularium sectione.

Obs. 14. Observat.

Anno 1600. quinquagenarius & civis quidam Lausannensis Dom. N. de Combe inflammatione dextri oculi adeò graviter laborans, ut de visu periclitaretur, & præ dolore dies noctesque dormire non posset, me accersivit. Exquisita instituta victus ratione, sequenti potiunculâ corpus expurgavi.

Purgatio.

℞. Agrimoniæ
Betonicæ
Euphrasiæ
Scabiosæ ana p. j.
fol. Senæ &
Sem. anisi ana ℥ij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iij. In quibus dissolve electuarii de succo rosar. Mes. ℥ij. syrupi rosati solutivi, ex multis infusionibus ℥j. Misce, fiat potio.

Sequenti die venam in cubito dextro, incidi, & ad uncias sex sanguinis extraxi, erat enim plethoricus. Ab initio oculis sequens collyrium instillavi.

Collyrium.

℞. mucilaginis sem. cydoniorum, cum aqua rosacea extractæ ℥ij. Aquæ Plantaginis
Fragariæ
Euphras. ana ℥j.
Tutiæ præparatæ ʒj.
Cerussæ lotæ, &
C. C. usti & præpar. ana ℈ij.
Caphuræ gr. vj.
Misce, fiatque collyrium.

Fronti sequens defensivum applicui.

Defensivum.

℞. farinæ hordei ℥ij.
pulv. rosar. rubearum
Myrtillorum ana ʒij.
Cortic. granatorum
Balaustiorum ana ʒß.
Succi prunorum sylvestrium immaturorum inspissati ʒij.

Cum aqua plantaginis, betonicæ, parumque aceti rosacei fiat cataplasma, quod tepidè singulis diebus bis applicui.

Ne autem cataplasma sive defensivum hoc exsiccando, cutemque contrahendo, affluxionem humorum adaugeat, sindone aut carbaso aqua rosacea madefacto cooperio, & tepidè applico: omnia tamen (ut virtus defensivi eò meliùs ad cutē pervenire, operationesque suas exequi possit) madida ut sint, necesse est.

Secunda die à venæ sectione in cubito facta, sequentes pilulas ut devoraret, præscripsi.

Pilulæ.

℞. Massæ pilularum lucis majoris ℈ij.
Aurearum ℈j.
Trochiscorum alhandal grana iiij.
Ol. fœnicul. gut. sex

Cum syrupo de stœchade, formentur pilulæ quinque, involvantur pulvere cinamomi.

Sequenti die post sumptas pilulas paulò ante prandium, latiori vinculo debito modo ligato ægri collo, & in oppositam sectionis partem inclinato capite, ut vena magis tenderetur, scalpello venam secundùm longitudinem incidi, sanguinisque ad uncias circiter septem extraxi: Deinde pulvillum ex stupis fabricatum, nec non albumine ovi madefactum, pulvereque nostro ad sanguinem sistendum aspersum, applicui, & fascia ad osculum vulneris constrinxi. Ex hac venæ sectione inflammatio oculi protinus ita remisit, ut intra paucos dies plenissimè convaluerit, neque ab eo tempore in hunc usque diem, quo hæc scribo, unquam hoc malo laboraverit.

Quod de sectione harum venarum in inflammationibus membranarum cerebri, & inveterata hemicrania observavi, posthac tecum communicabo, nunc propter festinationem non licet, vocor enim Scisellum in agrum Lugdunensem, ad nobilem quendam juvenem Polypo laborantem, ita ut mihi properandum sit. Ante triduum venerandum senem illum Dn. D. Penotum invisi, is ante annos quatuor in Galliam abivit: sed ante duos men[s]es Yverdunum rediit, ubi Senatus (etiamsi suum habeat Medicum) ipsum iterum benignè recepit. His vale vir clarissime, & feliciter vive cum tuis omnibus, quos ego & Colinetæa mea clarissima salutamus. Raptim Lausannæ 1. Novemb. 1614.

Obs. 15.

OBSERVATIO XV.

Ex intempestiva lachrymatione suffusio in oculo dextro suborta.

Matrona quædam Basileensis pia atque honesta, & quinquagesimum annum ætatis suæ prætergressa, cum obitum matronæ cujusdam ex consanguineis suis tam acerbè ferret, ut per dies aliquot continuò lachrymas effunderet, tandem subitò, & quidem una nocte visu dextri oculi planè privata fuit, absque dolore tamen & inflammatione. Ego 25. Junii anno 1614. ex Alsatia rediens, & Basileam transiens, in consilium vocatus, & à Dn. RUDOLPHO URSTISIO pharmacopœo exercitatissimo ad ipsam adductus fui, & suffusionem, sive, ut dicunt, cataractam fusci coloris, nondum tamen maturam inveni. Ex minimis itaque initiis quandoque maxima, non secus atque ex minutissima scintillula gravissimum incendium suboriri posse, videmus.

OBSERVATIO XVI.

De novo quodam instrumento, in deponendis Cataractis utilissimo.

Instrumentum quod in depositione cataractæ occurrit.

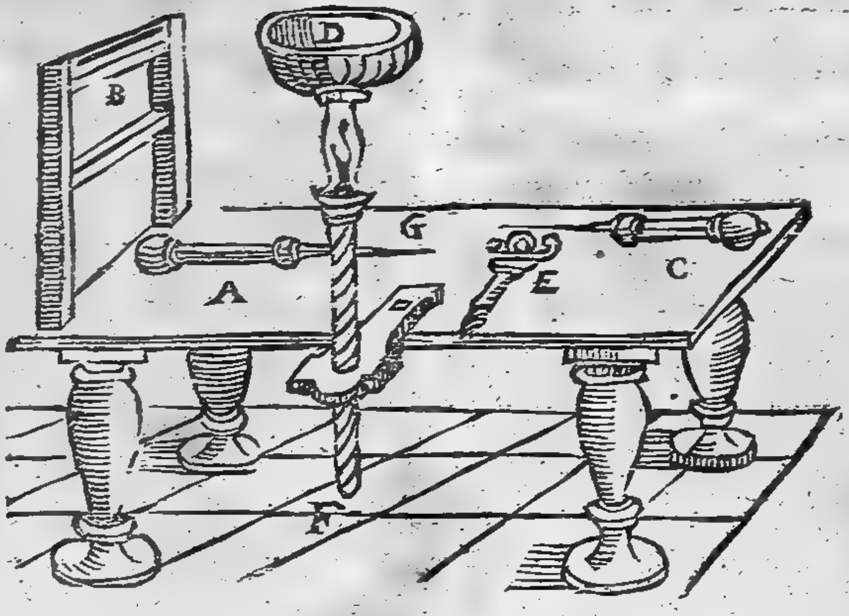
Inter cæteras difficultates, quæ in deponendis Cataractis occurrunt, sequentem nō minimam esse expertus sum: nimirum quod brachium Chirurgi ex longa ista in altum elevatione defatigatum vacillat, & manus tandem tremit, præcipuè sinistra manu administrare coactus, nec ambidexter fuerit.

Chirurgum senem, pium, & in operationibus chirurgicis longè versatissimum Dn. Came p. memoriæ familiariter cognovi: Is in decrepita ætate, beneficio perspicilli (quod tamen periculosum) Cataractas multas deposuit. Brachium autem, quia tremebat, servum aut aliquem alium ex adstantibus sublevare, ac suffulcire jubebat. Sed quomodo id sine periculo fieri possit, nondum video. Adstantes enim sæpenumero faciliùs corpore vacillant, quàm ipse Chirurgus, & priùs syncope corripiuntur, quàm ipsemet æger.

Hanc porrò ob caussam sequens instrumentum

Obs. 16. & 17. tum excogitavi, quo operatio hæc tutò, & quàm commodissimè perficitur. Huic instrumento enim cubitus Chirurgi veluti basi, aut columnæ firmissimæ incumbit, eaque sustentatur. Obs. 16.

DELINEATIO INSTRUMENTI.

Est autem scamnum satis angustum, mediocris altitudinis, super quod sedeat æger divaricatis cruribus, idque ea in parte ubi litera A notatum est, ut dorso suffulcro B. notato, possit incumbere. Quod si Chirurgus ægrum alligare voluerit, quod tamen non usque adeo necesse esse existimo, cum operatio hæc ferè indolens sit, id beneficio prædicti suffulcri fieri quoque poterit. Ita in scamnum collocato ægro, Chirurgus divaricatis quoque cruribus, eidem scamno ubi C. notatum est, insideat. Sed quia necesse est, ut Chirurgus ægro nonnihil altior sit, ideo sibi pulvinar substernat. Poterit tamen æger in sedem propriam aptamque collocari, imò & annecti, si opus fuerit. Chirurgus similiter si prædicto scamno uti noluerit, suam quoque propriam habere poterit sedem, eique prædictum instrumentum annectere. Ante operationem autem annectendum est instrumentum ad scamnum, uti in præcedenti figura apparet. Elevet illud quoque Chirurgus, aut deprimat ubi D. notatum est, donec ejus sit altitudinis, ut cubitus ei veluti basi insidere possit: id verò ut commodè fiat, aliquantum excavatum, lana præterea ac panno munitum esse convenit. Mediante autem torculari F. nocato, sursum elevatur, & deorsum deprimitur, prout necessitas requirit. In præcedenti scamno pro sinistra manu operatoris accommodatum est. Si verò dextra manu administranda operatio occurrit, ad alteram partem scamni ubi G. notatum, instrumentum affigendū est. Id autem beneficio clavi E. notati, ex ferro fabricati, cujus cuspis torculata est, commodè fiet.

OBSERVATIO XVII.

Scoria ferri adnata infixa, gravissimos, longos, atq; continuos dolores excitat. & quibus remediis tandem remota fuit.

Fabro cuidam ferrario Hildenæ in officina sua occupato, frustulum scoriæ cum impetu ad oculum prosiliens, ipsi infixum fuit profundiùs. Ego post dies aliquot accersitus, ex inferiori parte pupillæ, ubi iris apparet, scoriam reperi. Macula enim nigra minima & literam hanc (o) vix excedens, bellè ibi conspici potuit. Dolor aderat maximus, & ferè continuus, præcipuè clauso oculo. Tunc enim inferior palpebra ad scoriam ferri, quæ aspera erat, confricabatur; quapropter noctu inprimis ipsum exercebant dolores. Cæterum quamvis omnem diligentiam, omnemque industriam adhiberem, nec tantum semel, imò ter quaterve rem aggrederer, extractionemque tentarem, oleum tamen & operam perdidi. Tam exigua enim erat scoria, tamque profundè infixa, ut neque volsellis, neque quovis alio modo extrahi posset. Quum autem acuto aliquo instrumento illam propter continuum motum oculi effodere ausus non essem: & dolor simul & inflammatio de die in diem augeretur, negotium naturæ & medicamentis committere statui. Quapropter semel atque iterum expurgato corpore pilulis capitalibus, collyrium anodynum, & nonnihil repellens applicui, venam in brachio secui, & cucurbitulas scapulis & nuchæ admovi, sed parum cum fructu. Dolor enim, & macula illa nigra, aut potius infixa scoria in eodem remanserunt statu. Tandem sequenti applicato sacculo, macula intra paucos dies ablata, & dolor sedatus fuit, penitusque convaluit vir iste: Sacculi autem descriptio hæc est.

℞. Radic. Althææ minutissimè incisæ & contusæ ℥j.
Florum & foliorum betonicæ
Euphrasiæ
Chamomillæ
Meliloti ana M.ß.
Rosarum odoriferarum M.j.
Sem. fœnigræci contusi ℥iiij.

Incidantur minutim, misceanturque omnia, & fiant sacculi intersuti, ejus magnitudinis, ut illos Observ. 13. Centur. 2. adumbravimus.

Obs. 18. nus. Horum sacculorum singulis diebus unum lacte vaccino recenter mulcto coquebam, & calidè applicabam ter quaterq; in die.

OBSERVATIO XVIII.

De plumbi adnatæ infixi extractione, vulnerisq; felicissima curatione.

QUæ symptomata gravissima post scoriam ferri adnatæ infixam, & ab initio neglectam, exorta, præcedente observatione declaravi. Nunc similem ferè affectum, qui filio Dn. Samuelis Zehenders Patricii Bernensis; & pro tempore præfecti Mildunensis prudentissimi accidit, subjungere visum fuit, ex quibus lector videre poterit, quantum intersit, in tempore ea, quæ requiruntur, remedia adhibere. Puer autem cum Anno 1616. circa finem mensis Septembris, quadam die in culina plumbum liquefactum imprudenter, & nimis velociter in aquam frigidam projiceret, eo impetu in altum resiliit, ut non solum pileo, verumetiam oculo sinistro infigeretur. Parens qui in proximo conclavi erat intelligens strepitum (puer enim ex ictu in terram recidit) accurrit puerumque solum, sed semianimem reperit, protinusque ipsum ad me adduxit. *Observat.* Oculum cum inspexissem, granum unum plumbi ad lentis ferè magnitudinem palpebræ superiori, ubi crines erumpunt, alterum adnatæ infixum reperi, & quidem adeò profundè, ut vix volsellis extrahere possem. *Curatio.* Extracto tandem plumbo, oculo collyrium annodynum & repellens instillavi, & applicui, oculumque diligenter fascia clausi. Frontem oleo rosaceo inunxi, deinde defensivum applicui: altera die corpus syrupo rosato solutivo, parumq; pulveris senæ, in decocto agrimoniæ, betonicæ, euphrasiæ dissoluti, expurgavi, & quotidie bis oculo collyrium applicui: sic intra paucos dies plenissimè convaluit, nullo superveniente symptomate. Hinc videmus, quam utile, ne dicam necesse sit, statim ab initio morbi ipsius caussam, si fieri potest, auferre. Quod si ad horas aliquot relictum fuisset plumbum, procul dubio partes læsæ intumuissent, & plumbum arctius membranis inclusum fuisset, nec ante suppurationem extrahi potuisset, interim autem varia periculosissimaque symptomata, imprimis dolor, inflammatio, phlegmone, & similia pertimescenda fuissent. In vulneribus sclopetorum id sæpissimè vidi, in quibus, si ab initio extractio globuli negligitur, ut plurimum postea frustrà laborat Chirurgus, donec digestione vulneris facta, una cum pure expellatur, neque id quidem continuò fit, sed sæpissimè maximo cum ægri incommodo in corpore ad longum tempus, imò & ad finem vitæ usque remanet. Rectè itaque monet Hippocrates, dicens: Cùm morbi inchoant, si quid movendum, move, &c. *Libr. 1. aphor. 29.*

Obs. 19.

OBSERVATIO XIX.

De præstantia setacei in fistula lachrymali.

Viro nobilissimo atque doctissimo

Dn. PAULO OFFREDO Medico celeberrimo, amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUàm miraculosè, imò præter omnium spem & expectationem, clarissime atque doctissime Dn. Offrede, juvenis ille Coppeti convaluerit, ante dies circiter quindecim ad te scripsi. *De hac sanatione vide infra Observationem 91.* Ab eo tempore tuas accepi literas, ad quas libenter maturiùs respondissem, nisi nundinæ Francofurtenses, quæ ut plurimum in scribendis literis me occupatissimum reddunt, obfuissent. Ad quæstiones propositas quid respondeam? Plantat Paulus, rigat Apollo, sed Deus incrementum dat, idque jam maturè, jam verò tardè, secundum S S. suam voluntatem. Verùm quomodo methodus illa, quam nobili isti viro proposui, in aliis eodem morbo laborantibus successerit, uno aut altero exemplo nunc tibi declarare non gravabor.

EXEMPLUM I.

Honesta quædam & pia matrona Lausannensis, triginta circiter annos nata, & uxor Magistri Nicolai le Prodeux robusta, sed humidissimo cerebro prædita, cum inflammatione oculorum sæpissimè; dolore verò capitis continuò vexaretur, tandem quoque fistula lachrymalis in dextri oculi cantho exorta est, ea cum ad annos circiter duos ægram excruciasset, tandem anno 1598. me in consilium vocavit. *Ex frequenti oculorū inflammatione capitisq; dolore fistula lachrymalis.* Purgato corpore, reliquisque universalibus adhibitis, & collyrio appropriato quotidie in oculum instillato, setaceum nuchæ quoq; adhibui. Hinc dolor capitis non diu post ex toto remisit, & fistula intra menses quatuor plenissimè sanata fuit. Vivit matrona illa etiamnunc apud nos, neque ab eo tempore unquam de fistula, aut catarrho ad oculos conquesta est, uti hodie mane illa ipsamet coram marito suo mihi retulit. *Setaceum nullum ægro adfert incommodum.* Ab initio autem per dies aliquot setaceum, quemadmodum & reliqua vulnera recentia, aliquomodo sibi molestum fuisse refert, deinde verò nullum incommodum attulisse, ita quidem, ut etiam rem familiarem ipsamet quam optimè administrare posset. In tertium autem usq; annum setaceum gestavit, & diutiùs, ut ipsamet affirmat, illud retinuisset, nisi per se, ut aliquando fieri consuevit, penitus exsiccatum, & cicatrix inducta fuisset.

Laboraverat autem (quod annotatione dignum est) matrona illa per annos aliquot fluxu muliebri, aut menstruis albis: quamobrem nunquam utero gestaverat, adhibito verò setaceo, paulatim remisit fluxus, ac paulò post concepit, ac filiã peperit quæ etiam nunc cum aliis liberis, quos deinceps progenuit, vivit, ac optimè valet. *Setacei beneficio sterilitas & fluxus mensium albus curatur.*

EXEMPLUM II.

Nobilis quædam puella Lausannensis, per annos aliquot defluxione ad oculos, & fistula lachrymali in dextro cantho laboraverat. *Fistula lachrymalis quomodo curata.* Diversa remedia à diversis cùm Medicis, tum pharmacopœis præscripta, & adhibita fuere, decoctum ligni

Obs. 19. ligni aliquoties bibit, nihilque eorum quæ necessaria videbantur, omissum fuit, sed absque fructu. Tandem anno 1610. cum ego accersitus fuissem, ulcus sordidum in externa parte nasi, & ad glandulam lachrymalem usque penetrans reperi. Adhibitis universalibus, decoctum ligni iterum præscripsi. Interim autem dum eo utebatur, setaceum applicui, ulcus verò eâ quâ fieri potuit diligentia mundificavi, oculo collyrium instillavi, os tamen denudare nolui, cùm essem incertus, an & quo in loco caries subesset. Convaluit & usque nunc optima valetudine fruitur.

His omnibus consideratis, spero nobilem illum virum, methodo illa, qua alii sanati fuerunt, etiam sanari posse, neque setaceum à me propositum in corporis exercitiis incommodum illi ullum allaturum. Intra paucos dies Neviodunum profecturus sum: quod si aliquid rescribere tibi libuerit, id ad D. Rudolphum Wagenerum, ibidem Præfectum, mittere poteris. Vale vir clarissime & amicorum optime, cum tuis omnibus, quos tecum ex animo saluto. Raptim Lausannæ 5. Martii 1614.

Viro celeberrimo

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Chirurgo præstantissimo, Paulus Offredus S. D.

NOn sine voluptate tuas perlegi, vir eximie, quib. te sedulũ in ordinaria tua praxi mirabiliũ & naturæ & artis operũ indagatorẽ prodere pergis, magna sanè tui nominis apud posteros commẽdatiõe: nec verò in hãc usq; diem responsum distulissem, ni me hoc tempore vernæ curationes & occupationes, ut nosti, subinde detraxissent.

Post dysenteriam gangræna cruris sequuta, & quibus de caussis.

Dysenteriam, quam refers consectarium habuisse immanem & repentinum cruris dextri dolorem, quẽ paulò post gangræna exceperit, illũ, inquã, maligni quippiã, & venenati, ut sæpè fit, ab excellenti putredine obtinuisse, necesse est, unde cum natura in maligna illa cacochymia repurganda, nulla ope adjuta fuerit, facta est tandem illius μεταστάσεως in crus alterum, ichore maligno, tenuissima scilicet, teterrimaq; dysenterici humoris portione, per mesaraeum, quod à lumbis oritur in ipsos nervos, musculosq; lũbares transmissa, atq; hinc velut mõento ad imũ usque pedem dextrum decurrente, qui sanè ichor, & ratiõe tenuitatis, & potissimũ ratione adscititiæ cujusdã venenositatis, summa cum esset donatus activitate, tantos cruciatus sui mordicatiõe, in partib. illis tendinosis & συνδετικοῖς excitavit, ut tandẽ spiritib. partim doloris vi resolutis, partim à venenata materia suffocatis, caloris extinctio ibidem subsequuta sit, unde totum illud membrũ gangrænâ correptum, rectè & feliciter à te amputatum fuit, non obstante summa ægri imbecillitate. Nam certè eo casu, ut bene monet Celsus, incerta spes certa desperatione potior habenda est.

Vide infra observationem 91.

Illam porrò, quam describis, ossis femoris à naturæ separationem, mirari subit unà tecum, nõ tam eò, quod simpliciter natura os vitâ carens à sanis partib. tandem sejunxit: omne siquidem vivens cõsortis mortui penitus impatiens esse solet: Verùm quòd ea pars in femore, quæ ratiõe suæ cõpositionis ac temperamenti vapori illi venenato præ aliis obsistere posse videbatur, ea, inquam, sola gangrænã perpessa est, carnib. interim circumjacentib. sanis relictis: cujus rei caussam dare si fas est, dicam, vaporem illum veneno persimilem, dum crus ipsum destruens vires acquireret eundo, eam tandem à subtilissima, corruptissimaq; sua natura agendi vim, ac promptitudinem obtinuisse, ut nõnisi in corpus solidæ, maximæ, firmæq; cõpaginis, quale os, agere potuerit, carneis interim partib. sui mollitie & laxitate tanto hosti veluti cedentib. ac deleteriã ejus vim libero trãsitu ipsi cõcesso eludentib. qua ratiõe videmus interdum à fulmine, quod mira partium tenuitate, summaq; proinde activitate pollet, gladiũ intactâ vaginâ liquari. Sibi verò malignũ illũ vaporem os, quod debellaret, ceu objectum reliquis partib. magis proportionatum delegisse, ut ita loquar, id etiam indicio esse potest, quod ais, os ipsum illicò post membri amputationem, aliqua sui parte denudatum & prominens apparuisse, partib. scilicet adjacentibus ab illo corpore vera νεκρώσεως mox futuræ seminaria in se habente, recessum & liberationẽ jã affectantib. ut hic rursum naturæ, licet ἀπαιδεύτου, sagacitatem & providentiam mirari liceat. Hinc etiam certũ elicis argumentum adversus eos, qui membrum demortuum in ipsa carne putrida resecare audent, utpote qui naturam rectè agentem imitari nolle videntur: nec verò placuit unquam mihi talis opinio, suos etiamsi assertores fautoresq; habeat, non obscuri nominis.

Obs. 19. & 20.

Quomodo gladius à fulmine vagina intacta liquetur.

Membrum demortuũ in carne putrida non resecandum.

De fistula lachrymali.

Quod spectat ad tuã in fistula lachrymali curanda methodum, nobili Germano à te propositam, ea licet classicorum scriptorum authoritate, ut quidem arbitror, non fulciatur, qui omnes ob latens potissimum in tali affectu ossis vitium, manualem in parte affecta curationem requirunt: nihilominus tamen cum in hãc tua curatione, quam apud alios eodẽ in casu feliciter, ut refers, instituisti, nihil notem, quod ægrum non magnoperè juvare possit; adeò, ut spes etiam affulgeat quæpiam fore, ut caussa antecedente planè semota, continens ipsa, & quicquid reliquum est mali, natura duce, probaq; victus ratione comite, tandem aboleatur, in hac præsertim florenti & vegeta ægri ætate, idcirco quin se is curæ tuæ submittat, per me non stabit, postquam scilicet hac de re pluribus coram egerimus, quod futurum spero propediem tuo ad nos accessu, uti nunciat tuis ad me. Interim vale, meq; tui amantissimum, quod facis, redama. Genevæ 16. Aprilis 1614. Parens plurimam per me tibi salutem impertitur.

OBSERVATIO XX.

De ulcere maligni & cancroso, circa radicem linguæ.

Viro Amplissimo ac Doctissimo

Dn. D. BARTHOLOMÆO MERCLINO, Medico Palatino, & Lignano longè celeberrimo, Domino & amico plurimùm honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

QUantum primus aspectus literarum tuarum, Vir amplissime, & æternùm mihi observãde, exhilaravit (plurimum autem crede, propter amicitiam nostram me exhilaravit) tantum earum lectio me conturbavit. Exemplaria enim tertiæ Centuriæ observationum mearum tum temporis nondum acceperam, multò minus in-

vectivas

Obs. 20.

vectivas illas Dn. D. Rulandi in te (quas ego pacis & concordiæ cultor atque amator, omittere constitueram: amanuensis verò cum literas illas, dum ego in maximis angustiis versabar, & proinde omnia revidere minimè potueram, uti ex epistola ad lectorem tertiæ Centuriæ videre poteris, pro prælo describeret, præter institutum meum inseruerat) legeram. Doleo profectò summoperè non solùm propter dissidium inter vos, verùm etiam scripta mea tædiis & invectivis conspurcata esse, libenterque inter vos rem amicè componerem, si tu viam & modum, quomodo id commodè fieri posset, monstrares. Qua de re etiam ad Dn. D. Rulandum scribo, eumque ad concordiam, mansuetudinem, & reconciliationem adhortor. Te verò venerando seni, & viro humano (quem ego, quamdiu spiritus hos reget artus, veluti parentem colam, suspiciam ac venerabor) ne difficilis sis, demissè rogo: & sanctè promitto me effecturum, ut invectivæ illæ omnes, si Deus vitam mihi concesserit, in proxima editione istius Centuriæ planè omittantur.

Cæterùm pro communicatis observationibus, profectò raris, gratias, quas possum, ago maximas, & ut in quarta Centuria observationum mearum, quam præ manibus habeo, locum obtineant, operam dabo. Sed, ut par pari referam, en casum gravissimum oris, quem ante annum Bellitii in Gallia mihi videre contigit; eumque ut penitus intelligas, ipsius descriptionem, prout à clarissimo ac longè doctissimo viro Dn. D. Petro Robino, Medico Bellicensi clarissimo, ad Collegium Medicorum Genevensium scriptus fuit, primò tibi recensebo:

Viris Amplissimis atque Doctissimis D.D.D. Doctoribus Marco Offredo, Andreæ Boneto, & Paulo Offredo, Medicis longè celeberrimis Petrus Robinus M.D.

S. P. D.

Singularis vestra humanitas atq; in me benevolentia, Viri Amplissimi, qua hactenus me amplexi fuistis, facit, ut in casu quodã gravissimo, & veluti immedicabili, consilium vestrum prudentissimum implorare ausus sim, obnixè rogans, ut auxilio, remediisq; nobis adesse non gravemini. Casus autem talis.

Linguæ ulcus.

Vir sexagesimum sextum ætatis annum decurrens superiori mense Novembri ulcus in Latere sinistro linguæ cõtraxit, quod ex parvula vesica in profundum ulcus, illudq; sordidũ, est excavatum: quod ut curetur, cœlo terraque præsidia exquisitissima cõparata curavimus admoveri, quorum ope aliquãdo ad cicatricem productum ulcus, & penitus curatum videbatur; interea dolor perpetuus, mira ciborum deglutiendi & trajiciendi difficultas, dolor lancinativus ad aurem lateris affecti identidẽ hominẽ ferè peremit, ex ulceris nimirum erodentis vicinia & malignitate. Primò itaq; occursu purgationem integrã celebravimus, ex lenientibus ex apozematis, & reiteratiõe purgatiõum, sanguinis missione, hirudines pone aures sunt admotæ, Pyroticum regiõi occipitii ad primã cervicis vertebram inustum. Pilulæ Cochiæ, aggregativæ, & aureæ, an. ad ℈j. & aliquãto plus, quolibet decimo die paratæ. Emplastrum de

Curatio.

thapsia, betonica, &c. futura coronali derasa inductum, ulcus sordidum quater in die, primo quidem vino diluto tepente, tum aqua secũda detersum, per dies plus quàm quindecim: tum consequenter oleo de chalcantho per dies plus quã quindecim detersum. Clysteres quolibet octavo die injecti: reiterata secundò integra & absoluta purgatio ex leniente apozemate, & secunda purgatiõe. Paratum gargarisma pro ulcere detergendo, ex omni genere detergentium, & astringentium, melle rosato & aliqua parte aloës succotrinæ, & aluminis. Quib. omnib. superioribus præsidiis, tantum abest ut ulceris malignitas illa sit efferata: & sub lingua versus linguæ frenum partes excavat & depascitur salvo tamen æsophago & larynge. Chirurgus Chapusius Burgundus, casu quodã in hisce partibus præsens hominem invisit, totiusq; ulceris originẽ & malignitatem denti putrido & eroso tribuens, me absente eundem dentem eduxit, eidem ulceri curando gargarisma ex detergẽtib. & astringentib. & unguento Aegyptiaco præscripsit. Clarissimus Dn. Saracenus Lugdunensis Medicus, in hujus urbis viciniã accersitus, & aliud agens, me rogante hominem adivit: cum eodem Viro clarissimo consilium inivi. Decoctum ex duabus partibus salzaparillæ, & una guajaci per dies quindecim paratum, quo mane & vesperi, & in potu ordinario usus est, nõ omissa tertio integra purgatione, & ab initio morbi hactenus congrua victus ratiõe perpetuò observata, & aqua aluminosa à dieb. aliquot ulcere deterso, nihil utilitatis sumus cõsequuti: morbus artẽ evincit exhausta pharetra, ulcere magis ac magis desæviente & serpente, vim præsidiorũ arteq; eludente. Magna itaq; humorum corruptela, pessimus totius corporis habitus, ulceris telephia, aut chironica natura, perpetua salivatio, eaq; viscida & glutinosa, ex ore defluens indesinenter, à morbi primordio ulceris curationem arcent. Hæc totius morbi origo, historia, & præsidiorum series: ut si quid vestra consilia possint, si quæ sint arcana pro tanto morbo profligãdo, eadem nobis pro vestro erga nos amore testatissimo impendatis, et si quis Chirurgus apud vos cæteris omnib. hac in parte excellat, eundem nobis mittati, hoc vos iterum atq; iterum rogo. Bellitii 10. Februarii 1614.

Decoctum ligni.

Primi ulceris in lingua latere curati labia sunt callo similia, eaq; indurata, quæ lingua obvolvenda incredibiles pariunt dolores. Hactenus Dom. D. Robinus.

Portò cum à Collegio medicorum clarissime constitutum esset, ut ego advocarer, ac Dn. D. Paulus Offredus nomine reliquorum ad me scripsisset & ego 7. Febr. 1614. Bellitium ad ægrum Dn. Claudium Monteilletum, ibidem in Curia procuratorem prudentissimum, pervenissem, ulcus tale, ut in præcedentibus Dn. D. Robini literis descriptum est, inveni. Convocatis itaque mecum Dn. D. Robino, & Magistro Claudio Pennino, Chirurgo Bellicensi, curationem sic instituimus. Primò corpus sequentibus pilulis iterum expurgavimus.

Pilulæ.

℞. pil. aurearum
cochiarum ana ℈j ß.
trochiscorum Alhandal &
diagridii ana grana iij.

Cum syrupo rosato solutivo formentur pilulæ quinque, involvantur pulvere Cinamomi.

Purgato

Obs. 20

Purgato corpore, setaceum nuchæ applicui. Capiti cucupham ex sequentibus simplicibus præparatam applicuimus.

Pulvis pro cucupha.

℞. florum Betonicæ
Salviæ
rosmarini
lavendulæ an p. ij.
radicum & seminis pœoniæ
macis
caryophyllorum
olibani
masticis
cinamomi
styracis calamitæ an. ℥ ß.
rosarum rubearum
nigellæ Romanæ an. p. ij.
Granorum Kermes ℨ iij.

Contusa omnia, & exquisitè pulverisata, excipiantur bombace pexo, & cum panno serico carmesino fiat cucupha interpunctim consuta, pro cranio obducendo. Hisce administratis, ægrum iterum sequenti potiuncula expurgavimus.

Potio purgans.

℞. decocti communis pectoralis cum seminibus anisi,
melonum, citri, acetosæ, adde
passularum mundatarum
prunorum Damascenorum ana ℥ j.
sub finem decocti polypodii, &
visci quercini
epithymi
seminis carthami ana ℨ iij.
fol. senæ mundatorum ℨ ij.
sem. malvæ ℨ j.
Fiat decoctio ad ℥ iiij.
In quibus infunde agarici trochiscati ℨ j.
rhabarbari ℨ j ß.
turbith. ℨ ß.
gingib. &
sandali citrini ana grana sex.
In expressione dissolve diaphœnici &
confectionis hamech ana ℨ j ß.
electuar. diacarthami ℨ j.
syrupi rosati solutivi simpl. ℥ j.
Misce fiat potio.

Serum lactis.

Quâ expurgato corpore, ad humoris atrabilarii acrimoniam arcendam, serum lactis cum syrupo violaceo per dies quindecim, & plus exhibuimus, & vinum decocto veronicæ, & agrimoniæ, saccharo & cinamomo aromatizato diluimus.

Gargarisma.

Loco affecto sequentia applicuimus.

℞. aquæ ranarum aquatilium
gammarorum
plantaginis
rosarum ana ℥ ij.
mellis rosacei ℥ j.

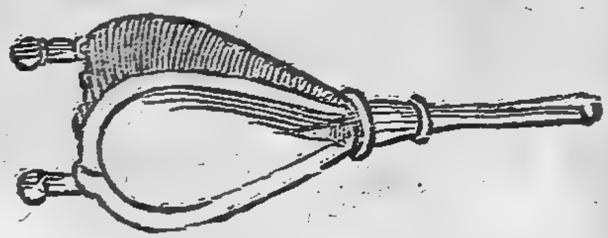
Misce, fiat gargarisma, quo os sæpissimè abluatur, & siphone in ulcus ipsum injiciatur.

Postea sequens pulvis beneficio follis, uti hic depictus est, insuffletur.

℞. pulveris ranarum aquatilium &
gammarorum s. a. præparati,
cornu cervi usti & præparati ana ℨ j.

Misce, fiatque pulvis, qui fistulæ follis imponendus est.

DELINEATIO FOLLIS. *Obs. 20.*

Tandem sequens medicamentum in forma linimenti præparatum, bombace in eo intincto ulceri imposui.

Linimentum.

℞. cerussæ lotæ, cornu cervi usti & præparati
pulveris ranarum &
gammarorum s. a. præparati ana ℨ ß.

Cum sufficiente quantitate mucilaginis seminis cydoniorum factæ cum aquis supra descriptis, fiat instar linimenti.

Hac observata methodo, & adhibitis medicamentis, malignitas ulceris brevi castigata fuit, penitusque remisit. Cùm verò per mensem apud ægrum moram traxissem, & ulcus verè ad cicatricem pervenisset, ita quidem, ut res tam domesticas, quàm forenses iterum administrare posset, domum me recepi, & quæ præterea agenda, Clarissimo Medico Dn. D. ROBINO, & Magistro CLAUDIO PENNINO perficienda commisi. Sed quid fit? Post meum abitum cum agyrta & circumforaneus quidam Bellitium percurreret, multumque & ad cœlum usque (ut hujusmodi impostores facere consuevêre) secreta sua extolleret, ægro adductus fuit. Is acceptâ pecuniâ, cum præter intentionem Medici atque Chirurgi, ægro medicamenta sua applicuisset, tertio post die hæmorrhagia ex ipso ulcere adeò magna consequuta est, ut nisi sedulam diligentiam adhibuisset Mag. CLAUDIUS, in ipsa hora extinctus fuisset æger. Hinc maxima consequuta est virium prostratio. Cùm denuò advocatus essem, non solùm vires mirum in modum labefactatas, verùm etiam ulcus pristinam ferè malignitatem adeptum esse, reperi; profundum item & sordidum erat. Ulceris quidem malignitas blandis & benignis illis superius recitatis medicamentis castigata fuit: sed humidũ radicale adeò erat absumptum, innatusque calor extinctus, ut nulla arte aut industria refocillari posset; ita quidem, ut non diu post animam suam DEO reddiderit. Quod sanè mirum non est: erat enim cùm ratione constitutionis corporis, tum etiam senectutis supra modum extenuatus: tantaque copia sanguinis (quemadmodum Chirurgus & adstantes referebant) effluxerat, ut vix credibile sit, corpusculum adeò exile atq; extenuatum tantâ copiâ sanguinis posse esse præditum. Verisimile autem est, Empiricum illum (quicquid pro defensione sua adstantibus persuadere voluerit) medicamento aliquo acri & erodente usum fuisse, carnemque ad ramum aliquem insignem venæ jugularis internæ non tantum erosisse, verumetiam pristinam malignitatem ulceri iterum induxisse. Hisce vale Vir Amplissime, & Generosum ac Strenuum Virum Dn. Geitzcofflerum à Geilenbach, Dominũ in Haunsheim, &c. totamq; ipsius familiam splendidissimâ meo nomine, quæso, dimisse,

Adhibetur circumforaneus quidam.

Obs. 20. & 21.

& ea, qua par est, reverētia saluta. Dn. D. Meyerus Reipublicæ Solodurensis Medicus, ac Dn. D. Urstisius civitatis Biennensis Medicus ordinarius, quibus literas tuas non ita pridem monstravi, te plurimùm per me salutare jubēt. Iterum vale cum tota familia tua honestissima, quam tecum ex corde saluto. Raptim Bernæ Helvetiorū. Aug. 1615.

Ad eundem Virum amplissimum postscriptum.

Ad observationem tuam de insomniis, exempla nonnulla in memetipso observata, vicissim tecum communicare constitui: Verùm nunc propter occupationes non licet. Ante paucos enim menses inclyta Respublica Bernensis Helvetiorum me vocavit, & in numerum Medicorum, & Chirurgorum suorum ordinem collocavit: quapropter nunc in transferenda familia mea occupátus sum. Hæc in eum finem tibi significo, ut si quid in posterum ad me scribere tibi libuerit, literas Bernam sive ad me, sive ad Dn. WILHELMUM FELSS, inter mercatores Ulmenses notissimum, mitteres. Historiam & delineationem monstri, superiori anno Lausannæ à me dissecti, ad te mitto: iterum atque iterum vale, 16. Augusti 1615.

OBSERVATIO XXI.

De admirando dentium dolore, & gravissimis inde consequutis symptomatibus.

Clarissimo & experientissimo viro

Dom. GUILHELMO FABRICIO Hildano, celeberrimo Reipub. Bernensis Medico Chirurgo, amico suo singulari, CLAUDIUS DEODATUS Reverendissimi & Illustrissimi Principis & Episcopi Basileensis Medicus ordinarius.

S. P. D.

ARduum profectò curatuq; perquam difficilem, fortè etiam omninò deploratum affectum, tam partis obsessa, cerebri scilicet, nobilitate & prastātia, quàm caussarum morbificarū eundem foventiū & magnitudine, & perennitate atq; ferocia, tibi Medico prastanti & in Chirurgicis operationibus exercitatissimo, nobilis familia jussu & voluntate examinandum, & rationis trutina discutiendum propōo, ut iis probè cognitis & perspectis, vel ipsemet DEORUM manus allaturus avolares, vel saltem salutare consilium, optimis & saluberrimis remediis instructum, candido animo submitteres.

Observat.

Annus ferè agitur, quo religiosa & nobilis Canonissa, annos nata 40. plus minus, fero admodū & insolenti correpta catarrho, calāitosam & dolorificā ad dextra maxilla dentes defluxionem, cum intolerabili & implacabili odontalgia pati cœpit, qua nullo artis Machaonia vel ingenio, vel Spagyrica sedulitatis dexteritate sedari aut mitigari potuit. Imò verò (ut in ejusmodi casibus ferè fit) non solùm hinc inde petita, & citra rationem Medicæq; prascriptū, adhibita fuere remedia, sed & ad usum aqua fortis seu regia perventum, & insanitum est. Unde vel ex plus satis audaci & temeraria illius aqua administratione, vel savientis & excedentis defluxionis appulsu, non dentes solùm pra doloris acerbitate evelli debuerint, sed & inferiores maxilla ab erodentis humoris vehemētia exederētur, finderentur, putrescerent, & fistulosa, cavernosa, maligna atque cacoëthea in mento, glandosisque, colli partibus ulcera, & scrophula putridum et corruptum madorem & saniem, ad duas ferè pintas quotidie et continenter evomentes, et hac ratione omnem curationis spem eludentes, excitarentur; ut nunc febrem putridam, putrescentium humorum saburrā, è loco affecto ad interiora et nobiliora viscera ventriculum, hepar, lienem, clam furtimque sese insinuantem, et incipientem superioris maxilla ab inferiori per contagii legem, cariem, nigritiem, et futuram tandem omnium ossium capitis putrilaginem, silentio involvam.

Obs. 21.

Caussa.

Altius igitur, ut ab ovo tanta syndromes malorum et fontes et caussas investigans, auditione accepi, nobilem hanc virginem Canonissam à primis ferè adolescentia annis, maligna quadam capitis impetigine, vel à parentum semine, vel contagii consortio correptā fuisse, qua spretis omnis generis remediis, septennali ferè spacio à diversis Medicis frustra admotis, curationem non admiserit, quoad tandem adhibitis à quodam Chirurgo Empirico cucuphis, iterum iterumque magna violentia et impetu evulsis, non tam curata, quàm à legitimo operātis natura, et peccantes humores ad capitis superficiem expellentis cursu, impedita videretur.

Empirici cura.

Ab hac impetigine utcunque susque deque liberata, post aliquot annos accessit terrifica et pertinacissima melancholia, multis perdurans annis, quam et corrupta et prava victus vivendique ratio praibant, et insignes tam lienis, quàm mesenterii, hepatis, et uteri obstructiones sequebantur, et quibus omnibus refractaria ad hunc usque diem menstruorum vel omnimoda suppressio, vel depravata evacuatio, alimenta subministrabant.

Melancholia.

Ex quibus omnibus tandem colligere licet, et ex intempestiva illius impetiginis curatione, et ex refractaria corruptorum mensium retentione, atque cachectica internorum viscerum constitutione, non solum collectam fuisse peccantium et corruptorum humorum colluviem, sed et ob diuturnam menstruorum suppressionem, malignam quandam, venenatam, seu Arsenicali et Mercuriali tinctura donatam qualitatem, tota sui substantia totius corporis œconomia infensam prognatam: inde natura sui conservandi studiosa, collectis et in unum conspirantibus viribus, qua data porta, intestinum hunc hostem expellere conatur: Verùm cum destinata ad hoc officii genus emunctoria, vel humorum copia obstructa sint, vel præpediente morbo suis non funguntur officiis, fit, ut natura relictis ordinariis viis, sursum versus per ἀναῤῥοὴν ad caput, symptomatum vehementia fractum, viā et cursum inflectat, in eoq; pleraq; totius corporis excrementa deponat: præsertim cum et alvus pigrescens suo non fungatur officio, et renes vasaq; uretira tum arenulis, tum viscosis et crassis humoribus obsessa, minùs commodè urina excretiōi respondeat, & hepar justo calidius, surgentib. in caput tam prima, quàm secunda cōcoctionis vaporib. alas subministret. Hinc continuus ille et circulari pravorū humorum in caput, subjectasque partes cursus et recursus, hinc perennis erodentium et venenatorum humorū in locum affectū decubitus, et mador perpetuus, qui et maxillarū et

denti-

Obs. 21.

dentium & gingivarũ erosionẽ, exesionem, putredinẽ, cariem, fissuras, sinuosa item & fistulosa glandosarũ partium colli ulcera, fistulas, scrophulas malignas, & parotidas, fortè & futura latitãtia carcinomata excitat, fovetque & legitimam curationem non tam impedit procrastinatq;, quàm omnem Medicorum industriam eludit.

Curatio. Pro tanti affectus curatione plurima hactenus & generosa remedia, tũ à generosis & praeclaris Medicis, quàm experientissimis Chirurgis in medium prolata, & administrata fuerunt, quae etsi in similib. imò & majorib. affectib. Deorũ munus fuerint, in hoc tamen pertinacissimo affectu, nihil vel parũ emolumenti attulerunt. Nec injuria sanè. Cùm enim hic affectus vix, ac ne vix quidem curationẽ admissurus sit, nisi morbificis caussis prius sublatis, effera scilicet, & maligna humorum ad locũ affectũ defluxione: haec aut ẽ medio tolli non possit, nisi prius partib. caussas morbificas generantibus foventib. mandantib. atq; recipientibus ad naturalem temperiem reductis, fit, ut licèt Medici iterum iterumq; & clysterib. & lenientib. & purgantib. & revellentibus, derivantibusq;, menses item moventibus, & exsiccantibus etiam, humorum sentinam evacuare & tollere tentarint: tam pertinax tamen hactenus fuit fontis istius scaturigo, tãq; perennis ad locum affectũ decubitus ut incassum hactenus & purgationes, & venae sectiones, scarificationes, vesicantia, fonticuli tam brachiis quàm cruribus affixi, omne deniq; vacuationis genus frustra fuerit adhibitũ, & Medici Sysiphi saxũ volvere videantur. Inde fit etiam, ut tam rebellis, tamq; refractarii morbi caussam aliam non agnoscam, quam perennem illũ & efferũ venenatorum humorum, mensiumq; suppressorum singulis Lunis sursum versus ad caput, sui naturâ humidissimum, regurgitantium appulsum, eo quod omnia totius corporis excremẽta, suppressi & corrupti mẽses, naturâ duce ad eum locum, ceu ad sentinã & cloacã viã inflectant, tanto impetu & ferocia, ut omnium evacuantium, revellentium, exsiccãtium, ipsius quoq; guajaci, et caeterorum vim et potentiam eludant. Accedit et maxillarum caries, et putrilago, quae quamdiu praesens fuerit nullã nec cicatrizationem, nec curationem admittet. Quod si vel ferro, vel igneis medicamentorum praesidiis, corruptorum ossium evulsio, vel correctio tentetur, id fortè nec vires, morbi jã diuturnitate et violentiâ fracta, ferent, nec partis affecta nobilitas, citra vel vitae discrimen, vel faciei turpitudinem, permittet.

Cùm itaq; res in angusto posita, et spes admodum sit anceps, ad te ceu alterum Machaõem et Podalirium, diuturna famâ notissimum, magnâ experientiâ clarissimum, et in artis Chironiae operib. longè dexterrimum, hasce dare constitui, ut quid consilii, quidve remedii adhuc supersit, ex te cognoscere possimus: An omnia curatrici naturae relinquenda? at hoc vix fiet, cùm et aetas jã declinet, et vires partim morbi violentiâ, partim aetatis decursu labascãt. An ferro aut igne quid tentandum? Verùm quis ista in delicata, et fractis jam viribus Religiosa audebit? Quis maxillas partim exesas et cariosas, partim adhuc sanas, et suis cõpaginib. firmiter fixas, citra syncopen, lipothymiam, et haemorrhagiam ferro evellere tentabit? Quis perennem delabentium humorum fontem et scatebram, omnia hactenus remedia spernentem exsiccabit? Tuum expectabimus consilium, vel etiam adventum, ut quid facto sit opus, audiamus: Ego saltem eum Medicum de tanto hoste victoriam reportaturum spero, qui perennem defluxionis foveam exsiccare, et corrupta mandibularum ossa frustulatim citra noxam tollere poterit. Sed hoc opus, hic labor: Solus fortè Archimachaon, et Medicinae Creator altissimus, haec et longè majora praestabit, si votis et precibus ardentibus interpelletur.

Clarissimo atque Doctissimo Viro
Dn. Claudio Deodato Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

UTinam ego in praescribendis remediis salutiferis, Vir clarissime juxta ac doctis. tam felix essem, atque tu in delineatione morbi accuratus fuisti. Tam doctè enim (sincerè & sine adulatione loquor) & eruditè morbum ipsiusq; causas explicasti, ut quod amplius desiderari possit, non videam. Maligna & foeda illa scabie, qua in juventute laboravit aegra, non methodice, sed intempestivè & empiricè curata, caput debilitatum, & ad humores superfluos excipiendos aptum factum fuisse, tam certum est, quam quod certissimum. Reliquae quoq; caussae, à Te enumeratae, inprimis melancholia pertinacissima, vita sedentaria, & mensium retentio, caussam morbificam adauxerunt. Haec omnia nunc proh dolor concurrunt, morbumque difficilem, ne dicam incurabilem reddunt. Interim tamen quia scimus Deum magnum esse, & mirabilia facere, nec calamum quassatum conterere, quin potius potentiam suam, simul ac misericordiam in imbecillioribus patefacere, de aegris non facilè desperandum est; saepissimè enim evasisse & sanitati restitutos fuisse, qui pro deploratis habebantur, in praxi non rarò observavi. Quapropter facta prognosticatione, hoc tempore veris digestis & praeparatis humoribus corpus iterum Melanagogis quam optimè, clementer tamen expurgandum judicarem. Deinde serum lactis ad dies quindecim aut viginti praebendum censerem: quod si summitates lupuli, scabiosa item fumaria, cichorium, agrimonia, veronica, radices polypodii, scrophulariae, & cortices interiores radicum frangulae, cum sero coctae fuerint, longè praestantius & efficacius evadet. Aut extrahatur succus ex praescriptis radicibus & herbis, qui depuratus detur cum sacharo. Deinde sumat ℥j. sequentium tabellarum.

Maligna scabie caput debilitatum.

Desperati nonnunquam evadunt.

Curatio.

Serum lactis.

Tabella.

℞. Spec. Diarh. abb.
Aromatici rosati an. ℥j.
Confectionis Alkermes ℈iiij.
Margaritarum praeparat. ℈ij.
Olei cinnamomi ℈ß.
Sacchari dissoluti in aqua bet. ℥iiij.
Misce, fiant secundum artem tabellae.

Menstrua, quantum fieri potest, provocare necesse est, cui rei frictiones & ligaturae dolorificae crurum, & balnea ex herbis appropria-

Menstruorum provocatio.

Obs. 21. tis convenient. Cucurbitulæ quoque poplitibus, feminibusque cum scarificatione affigantur. Post balneum, si vires permiserint, incidantur Saphenæ, non tamen una die, sed altera post alteram duabus aut tribus diebus interpositis. Apertionem venarum hæmorrhoidalium in hujusmodi ulceribus, malignis multùm prodesse, tum alias, tum ante annum in ægro quodam septuagenario, ulcere cancroso oris laborante, expertus sum. Cucurbitulas jam hactenus scopulis applicatas fuisse non dubito; quas etiam nunc iterare convenit. Fonticuli brachiis cruribusque cum ratione applicati fuerunt: sed quia diversio simul & evacuatio insignis in gravissimo hocce affectu requiritur, suaderem, ut setaceum nuchæ applicaretur, non tamen ferro candente, sed acu optimè scindente. Locus affectus, quantum fieri potest, blandè tractandus est: acria enim & erodentia medicamenta, si in hujusmodi ulceribus adhibita fuerint, irritatur & ingravescit malum. Ego utor tutia, cerussa lota, cornu cervi usto, plumbo usto, succo item scabiosæ, veronicæ, geranii, scrophulariæ, aut per se, aut melle rosaceo mistis

Venarum hæmorrhoidalium apertio.

Setaceum.

Ossibus cariosis mandibularum ut ignis & ferrum, item oleum vitrioli, & aqua fortis adhibeantur, non suadeo, idque propter gravissimas caussas, sed inspergantur pulveres radicum aristolochiæ rotundæ, iridis Florentinæ, angelicæ & thuris, corticum pini & similium, quæ separationem ossium cariosorum accelerant, aut misceantur cum succis prædictis; & melle rosaceo ad formam linimenti. Quod si mandibula aliquo in loco extra os denudata fuerit, applicarem pulverem euphorbii, quod mirandas habet proprietates, sua enim caliditate humores in osse nō solum exsiccat: sed & occulta quadam facultate hic convenire videtur: quapropter non immeritò à Dioscoride, & recentioribus Medicis, ossibus cariosis adhibetur, nec est quod ipsius acrimoniam timeas, etiamsi enim linguam & nares mordicet, ulceribus tamen, quantumvis copiosè inspersum, nullum dolorem aut inflammationem excitat. Hæc si cum doctrina Dioscoridis & Avicennæ, quin & cum neotericorum scriptis conferre volueris, paradoxum esse, iuvenies, sed ego expertus loquor. Ulceribus tamen in ipso ore existentibus, quia inde ad linguā & fauces quoque facilè pervenire potest, ut inspergatur, non suadeo, linguam enim, ut ante monui, fauces, naresq; mordicat vellicatque. Plura ut adscribam, tempus nunc non permittit, brevi enim familiam meam, Deo volente, Bernam transferam: quapropter nunc occupatissimus sum, ac vix hæc pauca exarare potui, quæ tamen ut amicè interpretati velis, rogo. Vale vir doctissime & felicissimè vive diu. Raptim Lausannæ equestrium 8. Maji 1615.

Ossa cariosa quomodo curanda.

Euphorbii vires.

Euphorbium ulceribus oris non adhibendum.

Obs. 22.

OBSERVATIO XXII.

Cardialgia & Epilepsia gravissima ex inepta venæ sectione sequuta.

Viro doctissimo

Dn. D. EMANUELI URSTISIO, apud Biellenses Medico ordinario,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Ante dies aliquot à vobis discedens, doctissime atque amicissime mi Dn. Urstisi, opportunè Aventicum veni. Cùm enim in transitu præstantissimum Virum D. Samuelem Vogt, ibidem præfectum prudentissimum, Dominum & amicum meum plurimùm observandum inviserem, civem & sutorem quendam Bernensem M. Hieronymum Zubel, hominem quadraginta circiter annorum ætatis, veluti in agone mortis inveni. Is autem cum per dies aliquot in arce operaretur, vigiliis præternaturalibus correptus fuit, & ita quidem, ut in sextum aut septimum usque diem somnū capere non posset, imò per totam noctem per cubiculum ambulare coactus esset. Harum vigiliarum caussa, cū propter spirituum excalefactionem caput dolere cœpisset, & appetitus paulatim prostratus fuisset, barbitonsorem in consilium adhibuit. Ille cum symptomata illa omnia ex sanguine provenire, ac proinde venæ sectione curari posse ægro persuasisset, vigesima tertia Julii circa septimam matutinam, venam in sinistro cubito (non purgato corpore) incidit. Verùm cum vix ad uncias quinque sanguinis extraxisset, cardialgia correptus fuit, mox in terram ipsum corruentem, cum motu inordinato epilepsia quoque invasit. Uxor Dn. præfecti protinus ipsi aquam liliorum convallium, pœoniæ, & pulverē unicornu exhibuit, hinc paulatim restitutus fuit. Post semihoram finito paroxysmo epileptico, imprudens barbitonsor venam pollicis dextri cum pertudisset, multumque (ut adstantes referunt) sanguinis extraxisset, iterum & quidem interim dum sanguis effluebat, paroxysmo epileptico, cum totius corporis motu inordinato & convulsivo corripitur. Paroxysmus adeò fuit vehemens, ut singulis momentis ipsum animam edere dixisses. Uxor itaque D. præfecti iterum nonnihil aquæ liliorum convallium & pœoniæ exhibet, sed non eodem cum successu, ut in primo paroxysmo. Ego cum tandem circa secundam pomeridianam advenissem, hominem uti dixi, veluti in mortis agone reperi. Pulsus adeò erat variabilis, ut nunquā similem in homine, qui evaserit, me observasse ausus sim affirmare. Jam enim erat magnus & celer, jam tardus, ratus, inæqualis, formicans, parvus & languidus. Sed & (quod omnib. admirabilius est) aliquoties adeò intermittebat & quiescebat, adeoq; deficiebat pulsus, ut æger jam animam effudisse videretur. Non enim ictum unum aut alterū, verùm quatuor, quinque, aut etiam plures intermittebat, & ita quidem, ut facilimè passus quatuor aut quinq; quiescēte pulsu per cubiculū fecisses. Interim dum ita quiescebat pulsus, corpus apoplecticorū more planè sine motu

Vigiliæ nimiæ.

Ex inepta venæ sectione, quæ nata symptomata.

Epilepsia.

Varietas in pulsu.

Obs. 22. motu & respiratione jacebat. Oculi aperti & fixi erant, & vix signum ullum vitæ in ipso observari potuit, nisi quod partes corporis, imò ipsæ quoque extremitates suo calore naturali fruebantur. Ego cum advenissem, protinus nares, labia & tempora succo rutæ (maximas istius succi in epilepsia esse vires, testantur viri docti) in quo non nihil theriacæ dissolutum erat, inunxi, regioni cordis & carpis epithema calidè applicui, & pulverem epilepticum & aliquantum confectionis Alkermes, cum aqua liliorum convallium, pœoniæ & betonicæ exhibui: Non diu postquam præscriptam potiunculam aliaque remedia sumpsisset, & loquelam recuperasset, delirare cœpit, & ex una in alteram partem lecti se projecit: post mediam noctem tamen utcunque quievit. Sequenti die cum iterum præscriptam potiunculam sumpsisset, præter meam & adstantium spem atq; exspectationem melius se habuit. Deinde observata victus ratione, expurgatoque corpore, brevi restitutus fuit.

Curatio. Succus rutæ optimus in epilepsia.

Annotatio.

In hoc autem casu nonnulla annotatione digna occurrunt. Primò quid natura valida, etiam præter spem atque opinionem Medici, præstare possit: quandoquidem ego, ut ingenuè fatear, cum pulsum, uti dixi, non solùm variabilem & summè imbecillem, verumetiam omninò intermittentem in ipso observassem, mortem in propinquis esse, adstantibus significavi. Ille tamen, quia juvenis & robustus, adhibitis remediis idoneis, intra dies quatuor sanitati restitutus fuit. Respexi autem in prognostico meo non solum ad ea, quæ quotidie in praxi accidere observamus; verùmetiam ad locum illum Galeni, qui habetur lib. 2. de præcognitione ex pulsibus, ubi ita scriptum reliquit: *Si arteria*, inquit, *duorū pulsuum tempus moretur, haud scio, an quisquam superstes esse possit.* Et eodem libro: *Naturalis arteriæ motus sanitatem refert, vitiosus morbum, omninò intermissus, mortem.*

Pulsus intermittens quid significet.

Secundò, quàm periculosum sit, in uno eodemque tempore diversis in locis, inter se oppositis, venas incidere: hinc enim maxima facta fuit sanguinis & humorum agitatio & perturbatio; cum vena in cubito sinistro, versùs sinistrum latus, in dextro pollice verò versus dextrum, sanguinem humoresque raperet.

Oppositis in locis venas eodem tēpore incidere periculosum. Venæ sectionem præcedere debet purgatio.

Tertiò, non esse incidendam venam, nisi prius purgato corpore. Cùm enim in hoc viro duplex adesset repletio, ad vasa scilicet, & ad vires, & à duobus abhinc annis epilepsiæ obnoxius esset, nec tamen ante venæ sectionem expurgatus fuisset, ex prædicta agitatione & commotione sanguinis, & humorum jam per vigilias præcedentes accensorum, vapores multos ad cerebrum & cor elevatos fuisse, & prædicta symptomata excitasse, verissimum est.

De agno monstroso ante dies octo hic nato, & à me dissecto, posthac ad te scribam; nunc non vacat. Vale doctissime atque amantissime mi D. Urstisi: Strenuum Virum Dn. Capitaneum Spirerum meis verbis, quæso, saluta plurimùm. Raptim Lausannæ 13. Augusti Anno 1614.

Emanuelis Vrstisii ad Guilhelmum Fabricium Hildanum, Medico-Chirurgum præstantissimum, responsio. Obs. 22. & 23.

Observat.

Ea, quæ in sutoris illius, Vir celeberrime atque præstantissime, de quo scribis affectu, observasti, notatu certè dignissima existunt: præsertim verò ea, quæ de constitutione pulsus ejusdem annotasti. Idem fermè nō adeò pridem in Matrona quadā urbis hujus honestissima mihi observare cōtigit. Hæc namque cū ante quatuor septimanas febri continua correpta, eâdemque ultra quatuordecim dies graviter conflicta fuisset, vires adeò prostrata fuere, retentrixq; facultas intestinorum læsa, ut spontaneum alvi profluviū supervenerit, appetitus quinetiam jam prostratus, ut per triduum ne tantillum cibi atque potus intromitteret: pulsus deniq; languidus, & inæqualis, modò formicans, modò intermittens erat. Ex quib. sanè symptomatib. sic apparentib. omninò de vita ægra conclamatum opinabar. Quarto tamē postmodū ab inedia die, cùm appetitus cibi & potus denuò redire cœpisset in deliriū, quinque vel sex dies durans incidit. Tandem delirio cessante, balneum, quo singulis dieb. uteretur, suasi: victum quinetiam restaurantem, medicamentaq; corroborantia præscripsi: quibus sic per aliquot dies usa, singulari Dei Optimi Maximi gratia pristinæ sanitati restituta fuit.

Quæ in margine ad calcem literarum tuarum, de observatiōe sphaceli totius corporis ferè, ut ad eam responderem, subnexisti, illius sanè ampliùs nō memini: nū forsan observatiōem illam Basileæ inter schedas meas recōditam reliquerim, ignoro. Mitto hic fragmenta nōnulla lapidis cujusdā, qui in Neostadiensium alpiū locis subterraneis toto anno, nivibus ac glacie refertis, à cive quodam urbis hujus inventus, ab ipsoq; huc asportatus fuit. Ex qua autem materia lapis iste cōstet, dubito: videtur mihi ad naturā crystalli accedere, cùm sit pellucidus instar crystalli, nō tamen usq; adeò durus. Hæc Vir clarissime, raptim ad te scribere volui, quæ ut æqui boniq; consulas, rogo, verbis meis quæso uxori tuæ lectissimæ, ac liberis charissimis salutem plurimam annunciato. Bienne 10. Novembris 1614.

OBSERVATIO XXIII.

De peste gravissima Lausannensi, & nonnullis annotatione dignis, in ipsa observatis.

Viro genere & doctrina, sed inprimis pietate Nobilissimo

Dn. DANIELI NABOROVIO, Illustrissimi Principis, ac Domini Dan. JANUTII RADZIVILII, Ducis in Birze, Dubinki, ac Sclucko, Pocillatoris Magni Ducatus Lithuaniæ Borisovien, &c. Capitan. Principis Imperii, Consiliario prudentissimo, & Architriclino Vigilantissimo, Domino meo in perpetuum observando:

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

HIstoriam tuam de admirando, & vix unquam observato vulnere capitis, nobilissime, atque doctissime mi Dn. NABOROVI, fautor & amice æternum observande, accepi, & jamdudum rescripsi.

Obs. 23. scripsi. Adjunxissem aliquid de statu familiæ meæ, verùm mens ægrotabat, neque etiamnunc penitus restituta est, idque non sine maxima causa. Quanta enim adversa quantaque luctuosa post reditum meum Wormatia, ubi superiori æstate ad Generosum virum Dn. EBERHARDUM KEMMERER von Wormbs / genannt von Dalberg vocatus fui, advenerint, vix tibi exprimere possum. Verùm DEUS qui fons est atque scaturigo misericordiæ, quique, ut Spiritus sanctus per Prophetam loquitur, calamum conquassatum non conteret, & linum ferè extinctum non extinguet, solâ suâ clementiâ atque misericordiâ hucusque, inter tot miserias tam publicas, quàm privatas me sustinuit. Pestis in hac civitate, quæ, uti vidisti ipsemet, non usq; adeò populosa est, intra paucos menses, nimirum ab initio Julii usque ad finem Novembris, ultra duo millia è medio sustulit, ante menses tamen quatuor cessare cœpit, & nunc, laus sit DEO, omninò cessavit. Maligna fuit & vehemens, maligna, quia remedia parum profuerunt, & malignitas morbi remediorum efficaciam longè antecellere videbatur. Vehemens verò, quia multi, antequam vix ægrotarent, extincti fuerunt, qui nescio quanam vertigine, & virium labefactatione oppressi, intra paucas horas, multi verò phrenetici secundo aut tertio die defecerunt.

Esa. 42. 3.

Matth. 12. 18.

Pestis Lausannensis.

Cæterùm medicamenta, etiamsi multis, cùm à Dn. D. ROSCIO Médico excellentissimo, tum etiam à me ex arte præscriberentur, methodica tamen & diligens eorum exhibitio atque applicatio desiderabatur. Cùm enim neque Medicus, neque pharmacopæus ullus ad provinciam hancce administrandam constitutus esset, & eis, qui hic pestiferos invisitant, consortio hominum interdictum sit, balneatori cuidam, aliisque ineptissimis & sordidis hominibus, quos Marones vocant, totum negotium commissum fuit. Hinc factum est, ut ex centum ægris vix viginti evaserint. Ex domesticis mei tres ex hac lachrymarum valle ad beatorum sedes evocati fuerunt: primò filia mea tredecim annorum ætatis, quam in reditu meo Wormatiâ unà cum uxore graviter laborantem reperi. Post dies verò aliquot, cum à febre aliisque symptomatibus ipsam penitus immunem esse, existimaremus, & quadam die me inscio currendo per viridarium, supra modum incaluisset, & fructibus crudis, atque horariis sese ingurgitasset, iterum in febrem incidit, quæ quia bubo in inguine dextro nondum apertus, mox maligna facta fuit, ipsamq; antequam vix remedia adhibere possem, è medio sustulit. Non diu post filiola mea quatuor annorũ ætatis, eodem morbo correpta fuit. Illa vomitu tam vehementi vexabatur, ut ne jusculum quidem, multò minus medicamenta retinere posset. Exhibui ipsi aliquoties lapidem bezoardicum, sed propter vomitus vehementiam vix ad ventriculum pervenire potuit: Obiit illa tertia die morbi. Tandem & ancilla in morbum incidit, maximoque fluore alvi statim ab initio torquebatur, & cum ab alimentis, tum etiam à medicamentis tam averso erat animo, ut nihil ferè gustare posset: illa quarta die morbi vitam posuit. Uxor mea, & ambo filii gravissimè quidem laborarunt, omnes tamen per Dei misericordiam evaserunt. Lapidem bezoardicum aquæ cinamomi, & cardui benedicti, confectioneque alkermes mixtum, copiosè ipsis maximo cum fructu exhibui. In hac peste antem nullum eorum, qui aut vomitu, aut fluore alvi laboravit, evasisse scio? Sic & omnes ferè, quibus vena secta fuit, obierunt.

Obs. 24. Lapidis bezoardici usus in peste.

Non solùm autem in hac civitate, verùm etiam in vicinis oppidis & pagis, Viviaci, & Morsearum ad lacum Lemannum præcipuè, gravissimè grassata est, multosque egregios viros tum hic, tum in prædictis locis, inter quos viginti tres ministri verbi divini, in Diœcesi Lausannensi trucidavit. Mortalitas hæc aliquibus in pagis tam vehemens fuit, ut frumenta in agris, uvæ in vineis, & fructus arborum minimè colligerentur, sed bestiis & avibus relinquerentur. Neque liberæ, & hujus labis expertes fuere rusticorum & pauperũ tabernæ, in ipsis etiam altissimis montibus sitæ, etiamsi inter se separatæ nullaq; vicinitas & usus inter rusticos esset. In hac ipsa urbe idem accidit: etiamsi enim ægri eâ, quâ fieri potuit, diligentiâ à sanis separarentur, & alii in xenodochium extra urbem, alii in tabernas, ad id hinc & inde in hortis & viridariis extructas, collocarentur, nihilominus tamen infiniti homines, qui nunquam cum ægris consortium ullum habuerunt, peste trucidati fuerunt. Ex quibus satis perspicuum fit, caussam hujus pestis Lausannensis & vicinarum partium, non solum propter contagium, verùm etiam propter corruptionem aëris fuisse.

Corruptio aeris causa pestis.

Et profectò insectorum, & præcipuè erucarũ copia, quæ superioribus annis, inprimis 1611. talis fuit, ut etiam folia arborum, & olera in hortis omninò depopularetur atque depasceret, id satis superque arguit. Insecta autem hæc non solum præsagium, verùm etiam ex parte caussam hujus pestis fuisse, certum est. Præsagium, quia magnam putredinem, ex qua orta fuerunt, præcessisse putredinem demonstrant. Caussam, quia demortua putredinem auxerunt, novamque fecerunt. Præterita æstate, & quidem illo ipso tempore, quo pestis hic grassabatur, muscarum copia talis fuit, ut post hominum memoriam vix tanta visa fuerit. Inprimis autem sordidæ istæ muscæ, quæ esculenta, & maximè carnem verminoso excremento devastant, præ omnibus aliis superabundabant. Apes, quamvis, ut Plinius lib. 10. cap. 8. scribit, ne floribus quidem mortuis insideant, hoc tamen autumno fructus, veluti poma, pyra & pruna, quæ nostrates dissecant, & ad radios solares exsiccant, in ipsa quoque conclavia usque (quod antea nunquam observatum fuit) turmatim sequebantur, ipsisque insidebant. Ex quo colligere possumus, insectum hoc percepisse, floribus aliquid maligni noctu cum rore ex aëre delabente communicatũ fuisse, & proinde ex fructibus istis, jam antea manibus hominum confricatis, & aëre nocturno minime expositis, alimentum suum potius, quàm ex ipsis floribus quæsivisse.

Pestis præsagia.

Neminem autem (quod notandum) eorum qui fonticulos in brachiis & cruribus habuerunt, (præter

Qui fonticulos habuerunt

Obs. 23. & 24. (præter unum aut alterum summè cacochymicum) peste obiisse memini, & proinde præsentaneum præservativum esse tempore pestis, cùm in aliis multis, tum etiam in memetipso observavi. Ego enim duos habeo, alterum in brachio sinistro, alterum in poplite dextro. *peste non obierunt.*

Interim dum pestis hîc tam vehementer grassabatur, per intervalla, & quidem sæpissimè in inguine dextro, (in quo ante annos triginta, cum peste gravissimè laborarem, bubo pestiferus mihi ruptus fuit) dolorem sensi, sumpto tamen alexipharmaco ex lapide bezoar, cornu cervi, aqua cinnamomi, & cardui benedicti, mox evanuit dolor ille, sed versus fonticulum in poplite descendit, ibique exacerbatus est, & nonnunquam per diem unam aut alteram, cum inflammatione & intumefactione cruris continuavit.

Circa fonticulum quoque in brachio materiam aliquam flatulentam collectam fuisse, percipere potui. Musculus enim anterior cubitum flectentium, in cujus medio ferè fonticulus est, per intervalla adeò tremebat, agitabaturque, ut adstantes non solùm agitationem & motum, verùm etiam brachio admota aure, veluti crepitum quendam perciperent. Nullus tamen aderat dolor, & nunc per Dei misericordiam omninò remisit tremor ac palpitatio illa. Putasne mi nobilissime D. Naborovi, hanc pestiferam aliquam materiam, sed flatulentam fuisse, eamque naturam versus fonticulos veluti ad cloacam expulisse? Atque hæc sunt vir nobilissime, quæ de statu familiæ meæ in præsens ad te scribere potui. Quod superest, Deum Opt. Max. suppliciter oro, ut in posterum misereatur nostrum, teque quàm diutissimè conservare velit. Vale & æternùm feliciter vive. Dabam Lausannæ 20. Martii 1614.

OBSERVATIO XXIV.

In qua longè maximam esse difficultatem in cognitione & electione lapidis Bezoar, ostenditur.

Viro clarissimo atque doctissimo
Dn. D. PHILIBERTO, magni atque excellentissimi Viri Dn. D. JANI ANTONII SARACENI F.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

POst bellum, laus sit DEO Optimo Maximo, suppetiæ tuæ venêre. Ante paucos dies enim ex Alsatia (ubi ad Generosum quendam vocatus fueram) veniens, Nobilis iste tibi notissimus, trochiscos viperinos, quos miseras, tandem mihi tradidit. Is quidem superiori autumno ipsos à te accepisse innuit, sed hac excusatione usus, nimirum, cum, quonam in loco viverem, sibi ignotum esset, illos ad me mittere non potuisse. Vide quæso, quam nuda, quamque frivola sit excusatio: quasi ego ab eo tempore apud Antipodes vixerim, cum tamen per totam ferè hyemem propter pestem gravissimã, quæ, proh dolor, totam urbẽ simul & familiam meam exercuit, veluti inclusus fuerim. O qualis negligentia, aut potius qualis ingratitudo ab homine, in quem ego & multa & præclara tibi satis nota beneficia contuli? Sed quid hîc agam; cum dictum Plauti; si quid juves pluma levior gratia, si quid offendas, plumbeas iras gerunt, hoc exulceratissimo seculo verissimum esse, etiam in multis aliis experior. Interim ego, ut clavum rectum teneam, omnes nervos DEO volente intendam, atque inprimis tibi pro præstitis tuis in me beneficiis gratias nunc ago; referrem quidem libenter, si occasio & facultas mihi non deessent. Pretium, quod significasti, remitto. *Obs. 24.*

Cæterum librum clarissimi ac longè celeberrimi Viri Dn. D. BAUHINI de lapide Bezoar, doctum profectò & summæ eruditionis plenum, te jam vidisse non dubito. Sed tu, quæso, quid sentis de hoc tam pretioso medicamento? Ego revera admirandas operationes ex ipso vidi, non solùm in multis aliis, verumetiam in memetipso ante triennium, cum quartana continua graviter laborarem, uti in epistolica mea responsione ad Dn. D. MICHAËLEM DÖRINGIUM de nova, rara & admiranda Hernia uterina, quæ futuris nundinis prodibit, fusius videbis. Verùm enim verò majorem difficultatem in ipsius cognitione & vera electione sitam esse existimo. Etiamsi enim varia & ferè infinita signa, quibus cognoscatur, passim ab authoribus classicis tradantur, sæpissimè tamen incerta ea esse, & fucum detegere non posse, ausus sum affirmare. Expertus loquor. Fragmenta enim lapidis habeo, quæ ad unciam ferè usque ponderant, quæq; speciem lapidis Bezoar tam bellè præbent, ut nisi egomet fucum scirem, pro vero Bezoar ipse cum multis aliis viris doctis judicarem. Cineritii sunt coloris, lævigata & expolita, quemadmodum lapides Bezoar Orientales nonnullos vidi, præcipuè inter pretiosa Serenissimi Principis JANUTII RADZIVILII Ducis in Bitze, Dubinki, Sluck, &c. qui ejusdem coloris lapidem Bezoar magni pretii habebat. Ad hæc ex fragmentis prædictis lapidem ex multis squammis compositum fuisse apparet, adeò tamen inter se cohærentibus, ut unum corpus constituant, nulloque modo una ab altera separari possit. Porrò ejusdem structuræ preciosissimos Orientales bezoardicos vidi, inprimis apud prænominatum serenissimum Principem, qui fragmenta duo mihi donavit, in quibus etsi laminæ nonnullæ observari possint, cohærent tamen artissimè; sed atri coloris & expolitæ sunt. Centrum ipsius lapidis excavatum fuisse, ex fragmentis istis apparet. Nucleum (quem quoque clementer mihi concessit) scarabeum, aut insectum aliquod nigrum fuisse apparet. Quid plura? si fragmenta mei lapidis cum notis ab authoribus classicis traditis, quibus Bezoar orientalis cognosci solet; conferre volueris, preciosissimum Bezoar esse forsan judicares tu quoque. Non solùm enim ex multis corticibus & laminis ut dixi, compositus lapis, verùm etiam in meditullio concavus, & nucleo quodam exterius fusco, interius albo prædĩtus est, facileq; alabastri modo abradi potest sed & sive in ore contentus, sive in aquam projectus; facilè in liquorem dissolvitur. Quapropter omnes ferè, qui fragmenta hæc apud me viderunt, pretiosissimum Bezoar esse affirmarunt, præter Dn. D. ROSCIUM, & Dn. D. PAULUM OFFREDUM, qui dubitarunt, & MAGNUM BAUHINUM qui *Difficultas in cognoscendo vero lapide bezoar.*

Obs. 42. negavit, nihilominus tamen nihil artificiale, sed lapidem in animali aliquo concretum esse, statuerunt, & rectè quidem, ut ex infra nexo decreto meo videre poteris. Hinc apparet, quàm difficile sit, legitimum Bezoar ab adulterino distinguere. Lapides enim qui Bezoar referebant, in equis & asinis quoque repertos fuisse JORDANUS CRATO, BAUHINUS, & MINDERERUS testantur. At ego lapidem, qui magnitudinem castaneæ ferè adæquabat, inter rariora mea reservo, qui in plurimis notis cum Bezoar respondet, & tamen in ductu urinario porci Coloniæ Agrippinæ repertus fuit, forsan ibidem cùm mactaretur, propter mortis violentiam ex ipsa vesica detrusus. Illum ante duos annos, cum paternos lares inviserem, Dn. RENERUS SLOTANUS, pharmacopæus Coloniensis exercitatissimus, amicus meus singularis (in cujus præsentia lanius illum extraxerat) communicavit. Est præterea, ut rectè monet BAUHINUS, talis tantaque impiorum hominum avaritia & astutia, quorum ingenia auri desiderium tantoperè acuat, ut lapidis istius omnes conditiones naturales, tam externas, quàm internas perbellè adeò imitentur, ut ferè discerni non possint. Hæc, vir clarissime, non in contumeliam hujus tam excellentissimi medicamenti scribo, sed ut quanta in ipsius cognitione & electione sit difficultas & incertitudo, quantumq; proinde Medicum lynceis oculis præditum esse oporteat, demonstrem. Tu quæso omnia æqui bonique consule, & sententiam tuam rescribe. Dn. FELICEM PLATERUM communem nostrum amicum graviter laborare, ex Dn. BAUHINO intellexi, ego propter festinationem ipsum invisere non potui. Observationes suas ante sesqui annum publici juris fecit. Utinam reliqua sua scripta ante obitum divulgare quoq; posset. Bene vale in CHRISTO JESU, & me ex animo tibi faventem redamare perge. Lausannæ 20. Julii 1614.

Lapis Bezoar referens in porco repertus.

Lib. de lapide Bezoar cap. 26.

GUILHELMI FABRICII HILDANI *de fragmentis lapidum, capsulæ huic inclusis, decretum.*

Fragmenta hæc lapidis, cineritii coloris, & drachmas septem, scrupolos duos, grana sex ponderantia, quæ hactenus à multis variisque doctis & in re medica & pharmaceutica eruditis viris, quibus ea monstravi, pro genuino Bezoar habita judicataque fuere, testor ego, non Bezoar, sed calculum ex vesica hominis excisum esse, eumque non in usum hominis me reservare, sed ut, quanta sit in cognitione & electione veri lapidis Bezoar difficultas, monstrare probareque possem. Si quis secus fecerit, de fragmentis istis pro Bezoar vendiderit, ægris aut sanis propinaverit, maledictus, execrabilis esto.

Postscriptum.

Dum tabellarium commodum, qui præsentes literas Lugdunum perferret, expecto, vir clarissime, nobilis quidam Lausannensis Basileâ rediens, me certiorem fecit Dn. D. FELICEM PLATERUM 29. Julii diem suum obiisse. Iterum vale 1. Augusti 1614.

T. Fabricius.

Viro clarissimo
GUILHELMO FABRICIO HILDANO Obs. 24.
Chirurgo celeberrimo, & experientissimo,
PHILIBERTUS SARACENUS M. D.
S. P. D.

DOleo, Vir clarissime, non esse tibi redditas meas literas, quas ad te pridem scripsi, cum iis responderem, quas mercator S. Gallensis à te mihi paulo ante tradiderat, unà cum pecunia, quæ in trochiscos viperinos expensa fuerat. Ex silentio tuo proprium mibi silentiũ imperabã, suspicans te iter aliquod longum suscepisse, quod ad nos scribere occasionem eriperet. Et sanè magis lætatus sum, cum postremas tuas accepi, quæ te incolumem esse tuiq; semper similem nobis amicum, mihi abundè testatæ sunt. Prodiisse in lucem tertiam observationum tuarum centuriã, gaudeo, & perquirã undiquaque illius exemplar, ut desiderium meum scripta tua pervidendi expleam.

Cæterùm repetam hic, quæ priore mea epistola continebantur, quam excidisse video. Tuam de lapidis Bezoardici incerta cognitiõe sententiam verissimam esse, quotidie usu cõperio, Vbi passim in Europa magno in pretio esse incipit, eum varii mangones & pseudopharmacopœi dolosè adulterare inceperunt, quorum ut fallaciam eludamus, duæ mihi ejus incorruptæ notæ aliis omnib. addẽdæ videntur, quas pleriq; omnes illius seduli indagatores nobis tradidere. Prima sit durities insignis, nam qui arte conflantur lapides, vèrorum æmuli, facilius in pulverẽ, & squammulas, vel levissime attriti abire consueverunt. Secunda sit tinctura levis viridescens, quæ affrictu duriusculo ex linteo molli, leviter saliva perfuso, contrahitur in linteum. Id n. ex fructib. & herbis, quas depascebatur animal vivens, contigit: quarum succus & substantia in lapidem conversa est, nec dum tamen virentem herbarum tincturam & colorẽ deposuit. Addam, eos lapides mihi suspectæ bonitatis videri, qui in meditullio nucleum dactilorum, aut quippiam simile continent. Animalis enim calor in substantiam lapidescentem agens, eam uniformiter in lapidem commutat, ac homogeneum inde corpus sensim conficit. In quib. nuclis reperiuntur, dolum adesse conjicio, quod necesse habeant artifices corpus aliquod sibi parare, cui veluti fundamento squammas suas squammatim obvolvant. Plura & certiora in re tam incerta, dies nobis & usus posthac aperient, quæ ut occurrent, tibi lubens communicabo; ut te id vicissim præstiturum spero. Metuo ne me scribente diutius, interim abeat tabellarius, quo fit, ut plura & varia ad te scribere in aliud tempus differam. Perge si placet scriptis tuis, ut & assidua benevolentiæ testimoniis nos subinde exhilarare: Te, si quem ex hominibus, colo & colam in perpetuum. Vale. Dat. Lugduni 22. Februar. Anno 1615.

Notæ certissimæ lapidis Bezoar veri. 1. 2. 3.

Viro clarissimo, atque Doctissimo
Dn. D. PHILIBERTO, MAGNI atque Excellentissimi Viri Dn. D. JANI ANTONII SARACENI Filio,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUod tu 22. Februarii ad observationem meam dedisti responsum, Vir clarissime, fautor & amice æternùm honorande, 28. Martii Berna Lausannam rediens mihi traditum, perquàm gratum

Obs. 24. & 25.

cum mihi fuit. In cognitione enim & electione lapidis Bezoar, te opinioni meæ subscribere video. Insignem duritiem notam veri lapidis Bezoar esse scribis. At lapis ille, de quo ego ad te scripsi, durissimus est, interim tamen falsus. Habeo & alium lapidem durissimum, qui Bezoar Orientalem quam bellè repræsentat, nihilominus adulterinus est, & in ductu urinario porci repertus fuit: inde colligo, ex duritie nullum signum certum haberi posse. Tincturam viridescentem in vero lapide Bezoar quoque desiderari addis; sed nonne materiam illam, ex qua nebulones & impostores suos conficiunt lapides, facilimè colore aliquo viridescente tingi posse existimas? Occidentales Bezoar ex multis tenuissimis laminis constant, quapropter in ipsis fucum nullum esse, aliquando arbitratus sum, sed parùm rectè. Ante menses enim duos, cùm Dn. Daniel Episcopus Lithotomus excellens, & senex Bernæ ultra quinquaginta calculos, quos ille ipsemet ex corporibus humanis extraxerat, mihi monstraret, inter ipsos nonnullos observavi, qui ex multis tenuissimisque laminis constabant, & Occidentalem Bezoar quàm eleganter præ se ferebant. Quapropter optimus ille senex constituit, & hæredibus suis mandavit, ut fato suo functo, omnes quos extraxit, sibique reservavit, feretro suo imponerentur, ne forsan impius aliquis impostor, imposturam cum ipsis exerceret. Itaque quibus notis certis & indubitatis lapis iste cognosci possit, nondum video. Ad experientiam quidē confugerem, nisi illa propter occasionis celeritatē, & corporis humani dignitatem tam periculosa esset. Hinc quanta in cognitione & electione hujus lapidis sit difficultas, iterum apparet. Mitto ad te tertiam centuriam observationum mearum, & historiam de vulnere Dn. Wallieri tu quæso, omnia æqui boniq; consule, & ignosce, quod maturiùs illam non miserim, hodie enim exemplaria mea hic Genevæ accepi. Vale Vir clarissime, & me ex innata tua humanitate amare perge. Ocyus Genevæ 5. Aprilis Anno 1615.

Nota lapidis Bezoar incerta.

OBSERVATIO XXV.
De dupliti Pleuritide.

Ad

Clarissimum, utriusq; Medicinæ peritissimum Virū
Dn. GUILHELMUM FABRICIUM HILDANUM, amicum singularem.

Eventum & exitum gravissimi morbi nobilis juvenis Antonii Pagaji Galli, gratiosi Aulici illustrissimi Dn. oratoris Dn. Petri Castillii &c. ad quem unà, Vir clarissime, vocati fuimus, nosse procul dubio desideras. Quōodo verò vigesimo tertio Februarii 1615. indefessa saltatiōe (uti in hilarib.) et frigidæ largo potu, sævissimâ duplicīq; pleuritide (refugiēte, trepidanteq; nimirum sanguine) in utroque latere correptus, eique confestim vena brachii dextri secta fuerit: Quomodo postridie ex sinistro latere rursus (quādoquidē Chirurgi incisiōe eodē die ultra uncias tres non profluxerat) tua māu sanguis emissus, cōtinuòque dolor ejusce partis pulcherrimè disparuerit: Quomodo tertio die in cubito dextro sectio repetita, singulæque sectiones ad libram ferè peractæ: Quomodo vigesimo mensis quarto morbi lapidē Bezoar Peruanum scabrum (delectu habito) pondere granorum octo, cum semidrachma confectiōis alkermes exhibuerimus, egerq; perbellè sudarit: Quomodo item sacculum anodynum tinctumque bechicum, soporifera ob vigilias, et reliqua usurpaverimus. Denique quinto die morbi ante discessum tuum, cum durante adhuc nonnullo dolore lateris dextri ipsemet æger quintam etiam sectionem exposceret, illam, ne vires penitus collaberentur, sed die judicatorio sufficerent, inhibuerimus: Hæc inquam omnia propè tibi jam cognita sunt et perspecta: Igitur quæ post discessum tuum sequuta sunt, accipe.

Curatio pleuritidis.

Obs. 25.

Primo Martii, septimo morbi die; qui solet esse criticus, cum nox præcedens (ex Aphorismo 13. l. 2. fuisset gravior, Epithemate ex aquis et pulveribus cardiacis, nec non confectione Alkermes, cum panno coccineo, in carpis et cordis regione muniendum, quinimo Bezoare denuò confirmandum censui. Et ecce circa quintam vespertinam sudor eum prehendit, sed languidus et subfrigidus, qui unà cum magna debilitate, et prostratione virium vehementer terrebat assistentes, ita ut trepidatio fuerit exorta ac concursatio, nec non acciti cum sacris Sacerdotes. Hic ego in medio isto duello succurrere Naturæ, ad eamque corroborandam, fortiusque excludendum sudorem, confectionem Alkermes iterum exhibere non dubitavi. Illustr. Dn. Orator tum valdè erat sollicitus de salute ægri, ad quem citatus, licet res non careat periculo, spem tamen bonam habere me asserui. Calefactis itaque linteo cruribus, sumpto medicamento coccineo, applicatisque epithematis, sine mora profluxit sudor ad duas horas uberrimus saluberrimusque, ita ut tandem sustulerit oculos æger, et postquam levatum se sensit, abstergi, cibarique ultrò cupiverit. Ad cibum itaque et potum optimè se habuit, nec à risu abstinuit, meque compressis fortiter manibus demum redire jussit. Nondum tamen debellatum erat, sed tertia die Martii demum, qui erat nonus morbi, cum iterum cœpisset sudare, iterumque Alkermes sumpsisset, feliciter perfectèque judicatus & absolutus est. Tum mihi in mentem venit, quod Dictator noster scriptum reliquit Commment. 1. in Aphoris. Hipp. 12. Anaxionem, si ante tertium diem expuisset, vel circa septimum, vel Nonum, vel omnino undecimum diem judicationem subsecuturam fuisse. Hunc autem nostrum Antonium ab initio statim cruenta expuisse nosti. Quin arbitror, si constitutio hyemalis non fuisset, Crisin citius comparituram fuisse, cum eodem loco moneat Præceptor singulis morbis æstatem addere celeritatem; hyemem verò tarditatem. Itaque faventibus superis octavo post crisin die perfunctum jam morbo satisq; confirmatum ipsemet in Aulam reduxi, Illustrissimoque restitui, nec non liberalem mercedem pro opera reportavi.

Ex qua observatione elucere facilè posse judico: Primùm duplices etiā, ac utriusque lateris pleuritidas periculosissimas quidem accidere nonnunquam posse. Deinde quanta præcipuè vis sit in hoc affectu legitima & tempestiva, & larga quidem, sed pro viribus, phlebotomiæ, nec adeò validā esse eorum sententiā, qui in sinistro quoque dolore dextra tantùm vena sectionem probant. Ad extremū, quāto in pretio duo illa medicamenta, lapis Peruanus, & cōfectio de cocco baphico habenda sint. Ei laudes sempiternæ qui cōsilia nostra in hoc ægroto divina sua inspiratione diri-

Obs. 26. & 27. *ne dirigere dignatus est, eademque ille nos gratiâ porrò prosequatur. Vale Vir clarissime, meque, quod facis, ama, & Theodorum puerum meum ex spontaneo promisso commendatum habe. Soloduri extremo Martii Anno 1615.*

Tuæ præstantiæ studiosissimus

Sebastianus Meyer, Med. Solodurensis.

OBSERVATIO XXVI.

Venus in acutis morbis nocentissima.

Vide librum de gangrana & sphacelo cap. 27.

VEnerem in affectibus nervosarum partium, capitisq; vulneribus nocentissimam esse, alibi annotavimus: eandem in morbis acutis non minus periculosam esse, nunc exemplo demonstrare visum est.

Anno 1612. cum Hildenam profectus fuissem, & Coloniæ Agrippinæ apud amicos per dies aliquot moram traherem, ad civem quendam, virum robustum, & triginta circiter annorum ætatis pleuritide laborantem, in ipsis diebus canicularibus vocatus fui. *Pleuritidis curatio.* Victus rationem tenuissimam institui, & exhibito enemate, venam in cubito pertudi. Loco dolenti fomenta, & inunctiones dolorem lenientia applicui: per os expectorantia dedi, nec quicquam eorum, quæ morbus postulabat, omisi. Circa quartum dolor lateris cessavit, libereque & absque molestia exspuebat, & quidem materiam satis digestam. Septimo sudor copiosè promanavit. Ab eo tempore symptomata cessarunt, ita ut ipsum jam penitus evasisse, cuncti mecum sperarent, sed decepit hercle nos omnes opinio. Decima enim die morbi, cum iterum febre, maximisq; rigoribus correptus fuisset, decima tertia vivere desiit.

Actum autem Venereum caussam mortis hujus viri, profectò optimi & pii fuisse, planè mihi persuasum habeo. Conjugem enim juvenem, formosam (honestam ac probam tamen) & ut videbatur, Veneri satis deditam habebat. Illam porrò bonum istum virum, à morbo maximè prostratum, ad Venerem incitasse arbitror. Decima enim die morbi cum summo manè insciis omnibus cubiculum ingressus fuissem, uxorem cum ipso in lecto repeti; quo die, uti dixi, iterum in morbum incidit.

OBSERVATIO XXVII.

Lac deperditum quomodo restitutum.

ANno 1581. Nolgen auff dem Bande/ Hildensi matronæ illo tempore juvenculæ adhuc, in primo puerperio, cum propter res adversas in summam tristitiam & mœrorem incidisset, mammæ ita exaruerunt, ut ne guttulam quidem exsugere posset infans. Illam sequentibus remediis restitui. *Lactis defectus curatio.* Primò, ut se exhilararet, admonui. Deinde corpus pulvere senæ Brassavolæ leniter expurgavi. Postea singulis diebus in aurora ad ℈ij. pulveris lumbricorum terrestrium, præparatorum cum decocto augalacti, liquiritiæ, & summitatum fœniculi recentium propinavi, & mamas oleo lumbricorum bis in die inungere jussi. His per dies aliquot adhibitis remediis, & optima observata victus ratione, lac copiosè ad mammas iterum profluxit: nec unquam in aliis puerperiis hac de re conquesta est, uti illa ipsamet, cum anno 1612. paternos lares inviserem, mihi retulit. Ab eo tempore Coloniæ & alibi eadem methodo multas alias matronas feliciter curavi.

OBSERVATIO XXVIII.

Obs. 28.

De variolis, & abscessu interno rupto, vomitu rejecto.

ANno 1598. filia Dn. Petri des Champs, civis Viviacensis, ætatis annorum duorum cum dimidio, subitò in morbum abditum & incognitum incidit; & uno eodemque momento visum, simul auditum, loquelam & intellectum deperdidit, ita ut neque cibum, neque potum appeteret, sed noctes diesque ex una in alteram partem lecti cum maximo impetu se convolveret atque prosterneret, & quidem quindecim dierum spacio. Postea iterum uno eodemq; momento ita restituta, ut visum, auditum, loquelam & intellectum simul & semel recuperaret, cibum appeteret & assumeret, viresque paulatim recolligeret. *Variola.* Ex morbo isto violento ac subitaneo vix curata, mense Julio Variolis corripitur: tum ego unà cum D. Jacobo Probo, apud Viviacenses pharmacopola experientissimo vocatus, illam adeò graviter laborantẽ invenimus, ut de recuperanda valetudine ipsimet desperaremus: totum enim corpus pustulis ita scatebat, ut una alteri adhæreret; & vix respirare, multò minus cibum & potum deglutire posset. Aderat febris continua, cum maxima virium prostratione atque imbecillitate. Adhibitis tamen omnibus, quæ necessaria videbantur, paulatim meliusculè sese habere cœpit. Sed ecce novus in castra nobis incidit hostis, vomitione nimirum corripitur, ita quidem, ut quotiescunque cibum aut potum assumeret, protinus vomitu rejicere necesse habuerit, nec solum ea, quæ assumebat, purè, sed purulenta materia permixta, nonnunquam quoq; solum pus evomebat. *Vomitus puris.* Vidi enim aliquoties oculis meis puris albi & bene cocti ad semilibram, una vice vomitu ab ipsa rejecti, idque ut plurimum ter quaterque una die: atque in hoc vitæ statu ultra menses sex languida, & adeò extenuata vixit, ut tandem ossa vix cute obtegerentur, atque difficulter respirare posset. In victus tamen ratione & applicatione Topicorum nihil prætermissum fuit. Tandem vomitus paulatim cessavit, viresq; ita recuperavi, ut in pristinam optimam valetudinem redierit, & ad hunc usque annum 1609. quo hæc scripsi, bellè se habeat.

OBSERVATIO XXIX.

De morbo quodam abstruso.

Viro Nobili

Dn. PAULO LENTULO Reipublicæ Bernensis Poliatro dignissimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

ANte dies quindecim, Vir clarissime, fautor & amice plurimùm honorande, feliciter per Dei misericordiam ex Belgio ad meos reversus sum.

Obs. 29. sus sum. Quod te in transitu Bernæ non offenderim, doleo: cupiebam enim de duobus casibus, qui mihi in patria observare contigerunt, & ad materiam de inediis, quam præ manibus habes, quadrant, tecum conferre. Primus autem est de puella quadam Coloniensi, mihi sanguine juncta, quæ morbo quodam abstruso, & non usque adeò vulgari laboravit, quem ordine, & prout ipsum ab ipsius agræ & parentum relatione habeo, partim quoque ipsemet vidi, tecum nunc communicare statui. Illa autem cum An. 1610. (qui fuit decimus quintus annus ætatis) mense Octobri quadam die, nescio quonam appetitu præternaturali correpta esset, & cibus è vestigio ipsi oblatus non fuisset, protinus rigoribus maximis correpta fuit. In istis rigoribus non solùm fames illa præternaturalis evanuit, verumetiam appetitus naturalis prostratus fuit, ita quidem, ut etiamsi variis medicamentis, etiam à viris doctis præscriptis uteretur, à mense tamen Octobri 1610. usque ad mensem Februarium 1612. neque panem vulgarem, neque carnem aut vinum gustare potuit: panem inquam vulgarem, ad menses enim aliquot solo pane mellito, & parcè quidem sumpto, omnibus aliis rejectis cibis, quantumvis optimis, vescebatur, cerevisiamq; ut vocant vulgarem, & minimè generosam bibit. Tandem quoque prædictum panem mellitum odio habere cœpit, ac nihil præter poma, pyra, nucesque comedere, & lac vaccinum bibere potuit. Atque in hoc statu vitæ; dum ego Coloniam venirem; ipsam inveni, & per menses aliquot vidi. Totum autem tempus morbi, nimirum à mense Octobri 1610. usque ad mensem Februarium 1612. de maximis doloribus stomachi, imò totius ventris conquerebatur, & ita quidem vehementibus, ut vix linteamina & culcitra sufferre posset: nisi tamen abdomen manu tractaretur, aut culcitris nimis oneraretur, dolorem non usque adeò magnum sensit. Porrò etiamsi cibis istis ægris ineptis, ut dixi, uteretur, qui verò boni sunt succi, respueret omnes, noctu tamen satis commodè dormiebat, febris nulla aderat, neq; usq; adeò extenuata erat corpore: è grabato tamen ab initio morbi surrexerat nunquam. Ego cum superiori anno 1611. mense octobri Coloniam pervenissem, & in consilium vocatus fuissem, inunctiones nonnullas pro ventre, ex oleo anethino, chamomelino, unguento deoppillativo Foesii, & oleo lumbricorum (obstructiones enim viscerum aperit; & menses ducit) & similibus præscripsi, partesque nobiles internis medicamentis, quantum fieri potuit, roborare studui. Interim etsi prava ista victus ratione uteretur, natura tamen adminiculis istis ita alleviata atque refocillata fuit, ut 22. Februarii hujus anni 1612. menses, quibus antea nunquam laboraverat, eruperint. Prima vice, quamvis parcè profluerent, maximum tamen commodum inde recepit. Ab eo enim tempore dolores ventris cessarunt, & appetitus paulatim rediit. Quapropter medicamenta nonnulla, ad menses ducendos apta, præscripsi, & cùm deinceps copiosiores profluxissent, intra paucos menses, & antequam ego Coloniâ discederem, maxima cum admiratione omnium, qui antea ipsam viderant, plenissimè restituta fuit.

Morbi abstrusi historia.

Inedia cujusdam puellæ.

Exemplum inediæ diuturnæ.

Alter casus est de inedia puellæ Morsiacensis, quam ego superiori æstate 23. die Julii invisi. Illa jam ultra annos quindecim absque cibo & potu vivit. Casum, quia rarus, plurimaque annotatione digna in ipso occurrunt, posthac per otium quoque ad te scribam, nunc enim non licet. Vale itaque Vir clarissime, & feliciter vive diu cum tuis omnibus. Raptim Lausannæ 22. Decemb. An. 1612.

Obs. 30. et 31.

OBSERVATIO XXX.

De gravida quadam, quæ spatio sex hebdomadum ab omni ferè cibo ac potu abhorruit, usu tamen clysterum cum fœtu conservata fuit.

NObilis quædam ac pia matrona, propè Lausannã urbem equestrium habitans, corpore non usque adeò robusta, cum utero gestaret, febre corripitur, ex qua ope atque industria clarissimi ac longè doctissimi Medici atque Philosophi, Dn. D. Claudii Auberii, Triumcuriani in Academia Lausannensi Philosophiæ Professoris celeberrimi, amici mei familiarissimi, cum restituta esset, ab omni cibo ac potu ita abhorruit; ut spatio sex hebdomadum nihil ferè per os assumere posset. Quapropter Dn. Auberius jussit, ut singulis diebus bis jusculũ carnis castratorum caponum, gallinarum, & similium, in quibus vitella ovorum dissoluta erant, per alvum injicerentur, quorum beneficio ita fuit nutrita; ut fœtum ad constitutum tempus usque gestarit, feliciterque pepererit, qui & salvus supervixit. Absurdũ itaq; est, quod multi ab hoc remedio tantoperè abhorrent, ac plerumq; potius mori cupiunt, quàm clysteres admittere. Hæc ex relatione ipsius matronæ, simul & mariti scribo. Fœtum autem, quod notandum, ad constitutum tempus usque gestavit, feliciterque peperit puellam, cui ego cum decimum circiter annum attigisset, & catarrho ad oculos post variolas affecta fuisset, in Arce Montrichar prope Lausannam, Setaceum applicui. Convaluit, tandemq; per annos aliquot in matrimonio vixit, & proles produxit.

Ægra clysteribus nutritur.

OBSERVAT. XXXI.

De Prodigiosa fame.

Ad eundem virum nobilem

Dn. D. PAULUM LENTULUM, &c.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

HIstoriam tuam de puella cornuta, quam promisisti vir clarissime, avidè à te expecto, & valdè à te contendo, ut illam maturè publici juris facere, nec diutiùs intra privatos parietes retinere velis. Est enim profectò non tantùm rara, verùm etiam admiranda; & ita quidem; ut an unquam similis casus visus fuerit, valdè ambigam. Cæterùm quia in præcedentibus meis ad te literis de prodigiosa inedia & fastidio cibi scripsi, placet

De puella cornuta.

Obs. 31. placet nunc de contrario quodam affectu, fame scilicet prodigiosa & veluti insatiabili, tecum communicare.

De prodigiosa fame historia prima. Anno 1594. cum Colonia Reinbachium, ad nobilissimum ac strenuum virum Dn. de Brempt, Reverendissimi Episcopi Coloniensis Consiliarium prudentissimum, & Satrapam in Rheinbach vigilantissimum, morbo gravissimo laborantem, vocatus essem, & per mensem ferè integrum apud ipsum moram traherem, Presbyterum ejus oppidi, hominem quadraginta circiter annorum ætatis, robustissimum, & optimo corporis habitu præditum familiariter cognovi. Is bona fide mihi retulit, se septem annorum spacio fame prodigiosa, & veluti insatiabili, tam vehementer laborasse, ut sæpissimè in agris (non habens penes se cibum) humi se projicere, gramina & herbas abscindere, ac crudè devorare coactus esset. Usus autem fuerat medicamentis quàm plurimis, sed absque fructu. Tandem verò anno septimo morbi, nescio qua evacuatione criticâ factâ, à morbo isto liberatus fuit. Postea se morbis rarissimè obnoxium fuisse, mihi affirmavit.

Historia altera. Nobilem virum Dn. JACOBUM WALLIER, ante duos annos propter vulnus gravissimum Burgi Segusianorum decumbentem, eodem affectu laborasse memini. Cùm enim per quatuor integros menses decubuisset, ac interim multis gravissimisque symptomatibus (quemadmodum in historica narratione hujus affectus, quam præ manibus habeo) confectus fuisset, tandem quoque prodigiosa fame correptus fuit. Appetitus enim adeò erat vehemens, ut difficulter saturari posset æger, etiamsi enim singulis 24. horis cibum ad minimum quinquies, & quidem satis lautè assumeret, vix tamen mensa mensam expectare potuit. Potum contra non usque adeò appetebat. Cibum retinebat, neque illum indigestum per alvum rejiciebat, nec vomitus ullus aderat. Posteaquam morbo hoc gravissimo per mensem integrum laborasset, & summa cum difficultate magnisque laboribus & diligentia Dn. D. Jani de Burgo, Medici celeberrimi, vix curatus esset, iterum in tertianam incidit. Febris hæc cum vomitu vehementi ipsum invasit: superveniebant & deliria, vigiliæ, inquietudinesque maximæ. Febris hæc duorum mensium spatio ægrum mirum in modum excruciavit: interim tamen appetitum illum immoderatum & prodigiosum ita delevit abstulitque, ut deinceps & quidem in hunc usque diem ne minimum quidem istius vestigium senserit. Hæc in eum finem ad te scribo, vir clarissime, ut prædictam historiam de cornuta puella ex te extorquere possim, cupio enim, ut par pari referas. Vale & ignosce festinanti calamo. Raptim Lausannæ.

OBSERVATIO XXXII.

De vomitu admirando, & ferè quotidiano, cũ aliis gravissimis symptomatibus, qui ultra annos triginta duravit.

Obs. 32. *Viro clarissimo atque doctissimo*

Dn. D. PHILIBERTO, Magni atque Excellentissimi Viri Dn. D. JANI ANTONII SARAZENI filio,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

IAm diu nihil literarum ad te dedi, clariss. atque doctissime mi Dn. Sarazene, nec me ad te scripturum prius statueram, quàm acceperim librum meum de gangræna & Sphacelo (qui Oppenheimii exceditur) quo exemplar simul ad te mitterem. Sperabam enim per mercatores nostros, Argentinâ ex nundinis redeuntes, exemplaria me accepturum, sed frustra, quandoquidem propter delineationem instrumentorum (quorum nonnulla in æs inciduntur, & proinde tempus requirunt) ante mercatum proximum Francofurtensem ea non expecto, Tractatus meus Gallicus de Dysenteria, auctus iterum excusus est, cujus exemplaria Oppenheimio indies expecto, quibus acceptis, mittam quoque exemplar, si forsan amico alicui id offerre volueris, tu enim Latinam editionem longè locupletiorem habes. Hactenus circa libellum meum Germanicum de miseria vitæ humanæ, ante annos viginta in Germania excusum, suasu quorundam virorum piorum occupatus fui, eumque revidi, auxi, hyeme sequenti, Deo volente, excudetur. Nunc quantum per occupationes licet, in quarta Centuria observationum mearum progredior, eamque si Deus vitam concesserit, & cæptis faverit, sequenti hyeme ad prælum adornabo. Hisce diebus ex Vallesia (ubi suasu, aut potius jussu quorundam ex magnatibus nostris, thermas Leucenses invisi) rediens, cum adversaria quartæ Centuriæ revolverem, incidi in observationem longè rarissimam, de vomitu videlicet admirando, & quotidiano ferè, qui nunc ultra annos triginta, cum aliis quibusdam gravissimis symptomatibus durat. Quam observationem quin tibi, circa res raras in praxi Medica studiosissimo, communicarem, intermittere non potui: Tu vicissim si hujus argumenti vel alterius rarum quid habueris, ut id in commune bonum commune bonum communicare non graveris, obnixè rogo.

Observatio de vomitu admirando. Reverenda ac nobilis quædam Canonissa, Elisabeth Humbischen *von Waltramp* nomine, etiãsi ab ineunte ætate, ea qua fieri potuit diligentia ac cura, Masonopoli in illustri Cœnobio educata fuisset, continuò tamen ferè obstructionibus, ac inde provenientibus morbis, inprimis cachexia, ictteritia, febribusque obnoxia fuit. Cibum quoq; utplurimum cum aviditate quadam præternaturali appetebat. Interim tamen crescebat, corpore quin etiam valida, & mente hilaris fuit. Decimo tertio anno ætatis, perseverante appetitu illo præternaturali, vomitus supervenit, ita ut singulis diebus semel evomeret, & ut plurimùm pituitam viscidam, nonnunquam quoque biliosam. Continuavit vomitus ille quotidianus usque ad annum vigesimum octavum ætatis, nec usque adeò molestus ei fuit: quo anno cum variolis gravissimè laborasset, symptomata omnia mirum in modum accreverunt; inprimis verò caput, quod variolis maximè laboraverat, post illud tempus defluxionibus multò magis obnoxium,

Obs. 32. um, quàm anteà fuit, pituitamque copiosius ad ventriculum demandavit. Trigesimo anno ætatis dolore colico, eoque vehementissimo correpta fuit, quo in quartum annum mirum in modum excruciabatur. Tandem quum sequuta esset paralysis crurum & brachiorum, multaque ex consilio Medicorum doctissimorum abbibuisset medicamenta, & thermas plumbinas & ferinas invisisset, aliquomodo restituta fuit, ita ut brachia & crura iterum moveret. In illud tamen usque tempus, quo ipsam vidi, annum quadragesimum quartum agentem, nisi humeris ancillæ innixta, incedere non potuit, scribere quidem, & nere, sed non sine difficultate, præcipuè autem duobus ab hinc annis, à quibus morbus ingravescit, & vires labefactantur. Durante colico dolore, vomitus quoque continuavit. Menses quinetiam semper, & ordinatim fluxere, sed parcè. Sedato dolore colico, duo alia supervenere symptomata satis molesta, primum est veluti suffocatio ab utero, qua ut plurimum singulis mensibus corripitur, idque tertio, aut quarto die post fluxum menstruorum. Alterum sudor est universalis & maximus, qui singulis ferè diebꝰ erumpit, ut postea fusius dicam. Suffocatio uteri cum ipsam invadit, sine sensu ac motu veluti in sopore quodam profundo per dies aliquot jacet, mox exhorrescit, & ex una in alteram partem se projicit: Interim pituita tam copiosè ad ventriculum descendit, ut suffocationis metus adsit, spiritumque non nisi difficulter trahere possit: Tandem veluti ex sopore longè profundissimo expergefacta, summa virium prostratio & labefactatio adest.

Colicus dolor.

Paralysis crurum.

Suffocatio uteri.

Cæterùm vomitus ille quotidianus in annum 1616. usque (quo tempore ipsam Masonopoli invisi) qui quadragesimus quartus fuit ætatis, & trigesimus primus morbi, apud ipsam persistit, & quidem indies ingravescit. Evomit autem primò materiam pituitosam, ac supra modum viscidam, lentam & ad instar collæ tenacem. In secunda verò evomitione nunc materiam planè biliosam & amaram, nunc quoque acidam adeoque acrem, ut linguam labiaque ad cruorem usque erodat, ejicit. Tunc quoque dolor & erosio ventriculi, inflatio hypochondriorum, præcipuè circa sinistrum adest.

Non potest autem (quod maximè notandum) evomere, nisi copiosè sumpto jusculo calido, aut carnis, aut ex farina avenacea, vel vitellis ovorum cum pauco vini, aut semine cumini, primum, quod sumit jusculum, pane satis spissum est, & semimensuram excedit. Cum hoc jusculo pituitam illam viscidam & ferè insipidam, quæ pani non satis in ore masticato adhæret, evomit. Post semihoram, vel horam integram iterum superveniente nausea, denuò sumpto brodio, non tamen adeò spisso, uti erat primum, evomit materiam biliosam, acidam & acrem. Nonnunquam per horas sex vel octo ita, uti dixi, excruciatur: præcipuè, si, ut aliquando fit, per diem unum aut alterum vomitus inducias dederit. Et quotiescunque vomuerit, denuò cogitur accipere jusculum; ita quidem, ut nonnunquam ad mensuras usque duas, hoc est, ultra libras sex brodii assumat. Aliquando ex consilio Medicorum medicamenta vomitum moventia ex vegetabilibus, vel etiam mineralibus præparata sumpsit, sed cum detrimento; natura enim magis juscula appetit: ex quibus procul dubio semper aliquid nutrimenti sibi retinet. Septies aut octies quoque in anno sanguinem adustum evomit, forsan quia menses non satis copiosè profluunt. Hanc evomitionem sequitur dolor ingens & maximus ventriculi. Obs. 32.

Ante vomitum autem pituitam copiosè ex capite ad ventriculum delabentem percipit, mox difficultas respirandi adeò magna subsequitur, ut vix loqui possit. Eadem tamen die aut subsequenti nocte, ingenti superveniente sudore totius corporis, respiratio fit liberior, paulatimque in integrum restituitur. Post sudorem, vel etiam in ipso sudore nausea supervenit, & sumpto ad semimensuram jusculo, vomitus, ut superiùs dixi, subsequitur.

Hæc omnia, quæ recensui, cum anno 1616. mense Januario Masonopolin ad reverendam Canonissam Dn. Barbaram Blaurerin, à *Wartensee*, vocatus essem, unà cum clarissimo atque doctissimo Viro Dn. D. Claudio Deodato, reverendissimi & illustrissimi Episcopi Basileensis Medico, & per mensem ferè integrum apud ipsam commorarer, partim ex ore ipsius ægræ excepi, partim quoque his meis vidi oculis. Nonne mirum est, clarissime atque amantissime mi Domine Sarazene, corpusculum hocce alioquin delicatulum, tantis doloribus gravissimisque symptomatibus tamdiu resistere posse? etiamsi enim à tot annis, uti dixi, tam sudore isto copioso, quàm vomitu vehementissimo, quotidie ferè excrucietur, corpore tamen non usque adeò extenuata, &, quod admiratione non vacat, mente satis hilaris est, fertque patienter, constanter & Christianè, quæ sibi à Deo Opt. Maximo adveniunt adversa & tristia.

Atque hæc est hujus admirandi ac rarissimi casus narratio, cujus similem ego quidem nunquam observavi: legimus tamen apud Marcellum Donatum lib. 4. cap. 3. exempla aliquot. Johannes Schenkius observationum medicinalium lib. 3. ex relatione clarissimi ac æterna laude dignissimi Viri Dn. D. Jacobi Zwingeri p. m. scribit his verbis: Religiosæ virgini, cum essem Patavii, Hercules Saxonia navavit operam, quæ jam annis triginta vel quadraginta assidua vomendi violentia exagitata, nunquam deglutit tantillum panis, aliusve cibi, quin mox idem, prout assumpsit, rejiciat, nullo corporis aut faciei damno, ut mirum sit, unde, cum nihil retineat, sibi victum paret. Hæc ex itinere adhuc defatigatus, ad te data occasione, clarissime atque amantissime mi Dn. Sarazene, festinanti calamo scribo, cui ut ignoscere velis, multum rogo. Addidissem consilium, quod reverendæ Canonissæ reliqui, sed propter temporis angustiam id fieri non potuit, fiat id aliàs, si Deus Opt. Max. vitam concesserit: Vale, & cum tuis omnibus, quos mecum salutat uxor mea, felicissimè vive diu. Raptim

Observatio de vomitu admirando.

Bernæ 9. Augusti
1617.

Obs. 32. *Consilium pro prædicta Domina Canonissa Germanicè ad ipsam perscriptum.*

GRavem omninò & perdifficilem, Domina reverenda Nobilissimaque, affectum illum tuum existere, extra controversiam est: quippe quùm natura annis jam plus quàm triginta pressa ita, modò non oppressa fuerit, quis dubitabit, tam altas interim morbum radices egisse, quæ vix evelli rursus & averruncari ulla arte poterunt. Et profectò, si secundùm artis nostræ Medicæ certissima pronunciandum fundamenta, pristinam & perfectam sanitatem R. Dn. nec polliceri, nec præstare quisquam poterit. Propterea tamen totam opus naturæ etiam non committendum: hac enim ratione morbi vehementia victa citius succumbet: sed potius, quantum fieri poterit, illa juvanda, & symptomatum vehementiorum insultus cohibendus aut mitigandus est.

Vomitus non impediendus. Quia verò naturæ longo jam tempore ita vomitus consuetus, ut in habitum ille quasi abierit, nec poterit facilè, nec etiam debet motus hic in posterum impediri. Quod si enim hac in parte quicquam tentaretur, ac vitiosi illi humores, quos tanquam onus grave, excutere vomitu natura hactenus quotidie solita, retinerentur: certè periculum extremum in procinctu futurum nemo non videt. Ergo tutius omninò erit, & consultum magis, ut naturæ in hoc conatu suppetias feramus, & membra principalia, visceraque interiora ita roboremus, quò vires, quarum hic inprimis habenda ratio, conserventur. Id autem assequi poterimus primò quidem & præcipua victus ratione adhibita conveniente: deinde etiam medicamentis idoneis intra & extra sumptis.

Cibis mali succi & acribus R. D. non utatur: sed iis, qui & concoctu faciles, & parva etiam quantitate sumpti bene multumque nutriant: ita enim natura excrementitiis humoribus minus gravata, morbo sese fortiùs, & majore cum successu opponere poterit. Quales autem cibi hi sint, operæ precium duco non pluribus commemorare, cum R. Da. longa jam experientia edocta, proculdubio cognitum satis & perspectum habeat, qui hac in parte sibi magis conveniant.

Vomitus quomodo provocandus. Ad vomitum provocandum cum natura (propter humores illos, quos acres & acidos R. D. deprehendit, quique è liene in ventriculum absque dubio effunduntur) jusculo potiùs gaudeat, quàm vomitorio alio, etiam convenientissimo, dubium non est, quin natura ex jusculis illis, licet diu non retineantur, aliquid succi boni extrahat, seque eo quodammodo refocillet. Quapropter R. D. quò huic etiam naturæ appetitui satis fiat, juscula semper eligat & assumat meliora, utpote carnium, quæ si in promptu non habentur, ignobilioribus tamen aliis addere poterit ovi vitellum, cum pauco vino: ita enim viribus non tantum & robori naturæ prospicitur: verùm juscula etiam illa propter jucundam, quam ex vino adepta, aciditatem & acredinem, viscidam & tenacem in ventriculo hærentem pituitam meliùs incidere, abstergere, & ad excretionem præparare poterunt. In eundem finem R. D. ex sequenti tragea jusculis quoque cochlear unum immiscere poterit. Obs. 32.

Tragea.

℞. Cinamomi ℥ij.
Croci
Macis ana ℈i.
Sacchari ℥iiij. Misce.

Quia etiam omnia pinguia, unctuosa, & oleaginea, laxando, & lubricum faciendo superius ventriculi orificium, vomitum valdè promovent, ideò juscula pinguia propinentur, quæ si per se talia non sint, addatur cochlear unum olei amygdalarum dulcium, quod hoc loco maximè convenit, non tam ad promovendam, uti dictum, vomitionem, quàm ad temperandam humorum in ventriculo acredinem, sicut & ad morsus illos ac rosiones, tam in orificio ventriculi, quàm in palatu post vomitum, mitigandas & inhibendas R. D. eodem utatur oleo, vel lacte amygdalino ritè præparato. Extra verò paroxismum à pinguioribus in cibo diligentissimè sibi caveat.

Vomitu, quia natura viresque vehementissimo hoc conatu mirum in modum debilitantur, necessarium omninò erit, ut his illicò succurratur: quod sub initio haud incommodè fieri poterit jusculo carnis bubulæ, aut caponis, vel utatur pulte alba Weinwarm dicta, ex vino, ovis, saccharo, butyro parata: vel sumat aliquid ex supra posita tragea, aut cum ovo sorbili vini haustum superbibat. Quæ si minus arrident, degustare poterit aquæ cinnamomi, sine vino destillatæ, cochlear unum atque alterum, addendo parum confectionis alkermes, quæ cordi mirum in modum auxiliatur, ventriculum, reliquaque viscera interiora roborat, & vires confortat. Sequentes item tabellæ summoperè conveniunt.

Tabella.

℞. Specierum aromatici rosati.
Diarrhod. abbat.
Diatrion santal. ana ℨj.
Pul. Cinnamomi electi ℨj.
Confectionis alkermes ℨj ß.
Sacchari dissoluti in aqua cinnamomi ℥iiij.
Misce, fiantque s. a. tabellæ.

Ex quibus singulis diebus mane & vesperi, post cibum quoque sumptum unam comedat.

Flatus quomodo discutiendi. Ad flatus, qui post vomitum è ventriculo ascendentes molestiam haud levem pariunt, deprimendos, non solùm proderunt omnia, quæ ventriculo & viribus roborandis dicata fuere, utpote cinnamomi aqua, confectio alkermes, & tabellæ, sed præter ea anisi conditi usus R. D. debet esse frequentissimus, quo non solùm post cibum sumptum utatur, sed aliàs etiam per diem sæpiùs: quin imò si nimis adscendunt, & urgent flatus, parum aquæ anisi cum saccharo, vel olei anisi destillati guttæ tres, cum vino albo calidè sumendæ.

Hisce & similibus medicamentis internis pro ventriculi confortatione debito modo adhibitis, ad topica etiam deveniendum: Unguentum itaque, quod cor & ventriculum maximè respicit, tale fiat.

Unguentū cor & ventriculum roborans.

℞. Olei menthæ & scorpionum ana ℥iiij.
Nuc. muschat. ℨvj.
Caryophyll. ℈ij.
Croci orientalis subtilissimè pulverisati

cornu

Obs. 32.

Cornu cervi usti & præparati.
Margaritarum præparat.
Confectionis alkermes ana ℥j.

Misceantur diligenter in mortario, fiatque linimentum, quod reservetur in vase vitreo.

Linimento hoc, cordis & ventriculi regio sæpiùs inungatur.

Præter ventriculum, hepatis & lienis quoque diligentissima habenda est ratio, siquidem hepar, quod justo calidius, morbo augmentum addit: Lien autem præcipua mali hujus caussa existit, id quod præter illa ex acidis istis & acerrimis humoribus, qui vomitu rejiciuntur, haud obscurè liquet. Hepatis ergo caliditas, ut temperetur, omnia calida, & multum aromatizata in cibo vitanda. Vinum si generosius, aqua diluendum, quod tamen simplici, & cruda, propter ventriculi imbecillitatem non faciendum: sed in hunc usum ejusmodi decoctum fieri potest.

Hepatis calor quomodo temperandus.

Decoctum.

R. Veronicæ.
Agrimoniæ ana M. j.

Coquantur igne forti in aquæ ℔iix. usque ad consumptionem quartæ partis. Dum fervet adhuc, infunde in aliud vas, addendo cinnamomi minutim incisi ℥iiij. sacch. ℥j ß. Vase bene obturato refrigescat. Hoc decoctum & hepati erit utilissimum, & non injucundum.

Purgatio.

Per intervalla quoque corpus leviter expurgandum cum rhabarbaro, vel syrupo rosarum, aut syrupo cichorei cum rhabarbaro præparato, qui hic inprimis convenit: Sed rhabarbarum priùs in aqua cichorei infundatur & maceretur: Cinnamomi etiam aliquid & anisi addatur. In purgationibus ejusmodi lien semper respiciendus, & rhabarbaro propterea conjungenda sena, polypodium, fumaria, cuscuta, lingua cervina, & similia. Herbæ autem dictæ optimè coquantur, priusquam rhabarbarum addatur: hac enim ratione sena non tantos excitabit flatus, qui etiam cinnamomi & anisi additione præcaveri poterunt.

Ad lienem.

Propter lienem etiam lignum tamarisci interdum vino per noctem infundatur, aut in aqua coquatur, ex qua horis matutinis sumatur haustus: Latus sinistrum inungatur oleo de capparibus. Ad proximum mensem Majum, cum rosæ recentes in copia haberi possint, suaderem, ut R. D. virtutes earum experiatur sequenti modo. Purgato priùs corpore rhabarbaro & sena, collectisque à purgatione per aliquot dies rursum viribus, singulis diebus horis matutinis bibat infusionis rosarum ℥iij. abstinendo per horas tres ab omni alio cibo potuve. Quod si laxior ex hujus usu fiat alvus, uti accidere quandoquidem observavi, per diem unum poterit quiescere, & bibere diebus alternis. Infusio autem, quam dixi, rosarum tali modo præparabitur.

Infusio rosarum.

R. fol. rosarum purpurearum ℥iiij. In olla nova vitreata infundantur in aquæ ferventis ℔iij. Vase bene clauso maneant per horas 24. postea iterùm calefiant, & forti expressione colentur. Colatura servetur ad usum, uti dictum. Si loco aquæ vulgaris sumatur destillata ex cichorei, agrimoniæ, veronicæ æqualibus partibus, infusio erit præstantior, ex cujus usu plus emolumenti R. D. expectare poterit. Nobiliorem adhuc habebit, si in colaturam primam rosæ recentes iterum infundantur.

Obs. 32.

Affectus ille, qui R. D. singulis mensibus post purgationes menstruas affligit, quo veluti syncope correpta per horas aliquot omni sensu privatur, maximam partem ex vaporibus oritur malignis, ex utero ascendentibus: quem quidem affectum, si lien non movet, certè promovet, id quod haud obscurè colligitur ex palpitatione in hypochondrio sinistro, quæ semper præcedere solet. Huic malo ut succurratur, ab initio statim, dum irruit, fortissima fiat ligatura tibiarum sub genu, ut vapores cerebrum impetentes hac ratione revellantur, injiciendus etiam clyster, cui præter alia melissa, artemisia, matricaria & angelica incoxerint. Quod si R. D. ab usu clysterum abhorreat, suppositorium saltem acrius immittatur. Naribus suffumigationes è plumis perdicum, inferioribus verò partibus storax, benzoin & similia admoveantur. In hac matricis præfocatione ad duo inprimis diligenter attendendum, caussam scilicet & symptomata. Caussa alia non est, nisi humores corrupti, & vapores inde maligni, efflorescentes in utero, quo faciunt etiam, uti dictum, tetri vapores è liene ascendentes. Hanc caussam R. D. qui tempus accessionis semper ferè presentire potest, convenienti purgatione prius evacuare studeat, ubi medicamenta supra posita optimè conveniunt, ut rhabarbarum, folia senæ, benedicta item laxativa, confectio hamech & similia.

Ad præfocationem uteri.

In ipso autem paroxysmo symptomatum, vehementia, quantum quidem fieri potest, inhibenda: & præter ligaturas extremorum, & suffumigationes, cor inprimis roborandum. Exhibeantur itaque aqua cinnamomi, melissæ, buglossæ, borraginis, & rosarum, lapis Bezoar, margaritæ præparatæ, cornu cervi ustum & præparatum, theriaca, &c. cum syrupo citrorum. Potest etiam ex aquis modò dictis, aut omnibus, aut aliquibus mistis fieri epithema, & regioni cordis applicari, præstantius erit, si croci, cinnamomi, aceti rosacei, & vini malvatici parum addatur.

Venæsectionem quod attinet, licet illa R. D. multis jam annis fuerit usitata, ætate tamen jam ingravescente, viribusque declinantibus, non nisi circumspectè, & summa cum cautione administranda. Hujus autem loco venæ hæmorrhoidales semel atque iterum per annum aperiantur: inprimis quia purgationes menstruæ jam deficere etiam incipiunt: Dubium enim non est, quin apertio harum venarum insigne commodum atque levamen allatura sit: lienosis siquidem affectibus singulariter succurrit, sanguinem crassum & melancholicum evacuat, ita vel hac etiam ratione vomitus ille sanguinis, R. D. septies vel octies per annum molestatur, prohibere posse videatur.

Alvus semper sit laxior, quæ si quando non respondet, Clysteribus provocetur: quibus semper flores chamomillæ, & sambuci, semina fœniculi, & anisi (propter flatus) melissa, matricaria, artemisia (propter uterum) incoquantur.

Atque hæc sunt, quæ in gravissimo hoc af-

Obs. 32. fectu R. D. proponere volui, certâ spe fretus, eam ex recto horum omnium usu, si non pristinam & integram sanitatem, maximum tamen levamen habituram. Deum ter Opt. M. precor, ut omnibus hisce clementer benedicat, suaque gratia R. D. adsit, quo animo placido & patienti tantos gravissimi morbi insultus feliciter tandem superare possit. Mazonopoli 6. d. Januarii Anno 1616.

Clarissimo Viro

DN. GUILHEL. FABRICIO HILDANO, inclytæ Reipubl. Bernensium Medico-Chirurgo celeberrimo,

PHILIBERTUS SARAZENUS

S. P. D.

Angor sanè intimis sensibus, Vir clarissime & amice observande, me tamdiu nihil ad te literarum dedisse, nec ad tuas officii & industriæ plenas respondere potuisse. Si ullius negligentiæ mihi essem cõscius, vix ullam, qua me redimerem ab hac culpa iniri rationẽ à me posse existimarem. Præclara enim animi erga me tui inductio, prolixioribus officiis testata, tum etiã eximia in publicum merita, & istud indefessum augendæ & locupletandæ rei medicæ accuratissimis observationibus tuis studium, bonos omnes ac me potissimum, cui earum nonnullas videre voluisti, ita devincit, ut graviter delinquere mihi viderer, non modò si eruditissimis literis à te lacessitus in officio cessarẽ, verùm etiã nisi te ultrò provocarẽ, laudabilesq; tuos conatus bono publico dicatos, secundo quasi applausu & acclamatione erigerem ac incitarem. Liceat enim mihi id sine suspicione captatæ gratiæ testari, in tam cœcis & fallentibus ægræ mortalitatis casibus, qui exercitatissimis quoque in arte nostra negotiũ facessunt, nihil vel ad artis medicæ lumen illustrius, vel ad incrementũ locupletius, vel ad hominũ usus uberius, istis observationibus reperiri posse existimo. Atq; utinam in eadem tecum palestra nobiliora & in hac facultate profectiora sese subigerent ingenia, spes esset, fore brevi, ut ex his perplexis ambiguitatis salebris, in quibus adhuc dum obhæret, eluctata facultas medica, gloriosũ caput attolleret, & eruditæ antiquitatis gloriam adæquaret. Verùm, quò pauciores hæc cura tangit, eò jucundior & acceptior tum præsenti tum post futuro seculo erit iste labor tuus, quo ipsius emolumentis tam præclarè consultum esse voluisti. Cui ego sanè mirificè faveo, & si adesset facultas, cuperem æmulari, sed eadem me caussa ab hoc conatu arcet, quæ hactenus à scriptione revocavit. Crede enim mihi, clarissime & amplissime Fabrici, nullam aliam tarditatis istius caussam, præter assiduas & inexhaustas occupationes extitisse. Nisi enim stationem, in qua nos summus ille Arbiter collocavit, deserere, & ad languentium gemitus & suspiria obsurdescere malimus, in hac quantulacunq; auctioris per tot annos in remedia peritiæ fama, ita nobis eorum saluti serviendum est, ut omne tempus ipsis impendatur, & vix quicquam ex eo ad naturæ usus, corporisq; refectionem, nedum ad excolendas debitis officiis amicitias, otii eripi possit. Ignoscas igitur huic cessationi meæ, non meâ culpâ exortæ, sed negotiorum mole extortæ.

Ad præcedentem. *Historia illa de religiosa Masonopolensi triginta annos perstante vomitu, nobis nõ usq; adeo nova & insolens est; quippe qui virgines istas sacras frequenter eo symptomate, alias breviùs, alias diutius vexatas, tũ alibi, tum in ista urbe, in cœnobio Divi Petri, crebris experimentis didicimus. Mali istius caussa & origo in universum à recenti seminis labe & corruptela repetenda venit. Hoc n. in vasis spermaticis abundantius cumulatũ, à facultate expultrice per omnia in uterum deponitur, in quo ob clausum os uteri moram trahit, & impermistum semini virili, nec ad cõceptum alteratum, putrescit, & noxiam venenatamq; qualitatem contrahit, hac natura infesta, cùm totum corpus, tum maximè os ventriculi, tetro & maligno halitu feriens, id ad depulsionem ejus quod sibi molestum est, lacessit & sollicitat: quod dein facultas expultrix amoliri studet, simul quoq; quicquid pravi & superflui humoris in ventriculo & in partibus vicinis collectum est, exigit ac depellit. Hinc illi tam frequentes, imò quotidiani ac diuturni vomitus, qui tam diu affligunt, quam diu corruptum semen in utero stabulatur. In specie verò in ista nobili Vestali symptomati huic peculiariter favisse judicò pravam ab ortu ipso viscerum, ac præsertim hepatis cõstitutionem, ac ejus intemperiem in frigidum magis vergentem: quæ obstructionibus à crasso, lento humore profectis valdè opportuna, cachexiam (pituitosam maximè) quâ virginum nitor obsolescit, & alia symptomata olim cõmisit. Prodit autem se cibi appetentiâ, nec nõ extenuato corporis habitu, quæ in hac virgine erant cõspicua. Ex hoc hepatis vitio magna humoris pituitosi copia, nimia illa voracitate aucta, succrevit, ut omnes corporis partes ejus quasi diluvio scaterent. Pubentibus verò annis, quibus genitales partes, fœcundo semine turgentes, ad libidinem prurire incipiunt, abundantius semen in capacitatem uteri depletum, ibique situ corruptum ac labefactũ est. Unde ad os ventriculi, exspirante subinde malignâ aurâ, ac ad ejus amolitionẽ concitata facultate, humoris, quicunq; in ventriculo vel genitus, vel ex aliis partibus accumulatus est, per vomitũ exclusio est insequuta, qui tam diu eã tenuit, quãdiu eam irritans caussa perstitit. Hæc verò labes cùm viscerum naturalium, ac ventriculi potissimum facultates imminuisset, & eorum functiones offudisset, non mirum, si copiosius in cerebro ac universo corpore pituita restagnans, variolas capiti magis quam aliis partibus molestas, crebras defluxiones, passionem colicam, & ex ea paresin, mensium fluxum restrictiorem, sudorem totius corporis universalem intulerit. Nec mirum, si aucto malo, in diaphragma, fauces, ac cor ipsum malignus vapor elatus respirationem difficilem & strangulatum uteri commiserit.*

Obs. 32. observatio non recens. *Habes meam de horum symptomatum, ac præcipuè de perniciosissimis illius vomitus causis sententiam. Quod si illius compescendi præsidium à me requiras, nullum opportunius & efficacius venæsectione tibi suggerere possim. Detractus n. sanguis, nõ profert in posterũ tantã seminis copiam, quæ natura gravis, eã ad sui expulsionem sollicitet, sed quæ vel in suis vasis innoxiè asservari, vel in nutritionẽ eorũ facilè absumi possit. Habes præclaram in simili planè casu apud Joh. Matthæum de Gradi pract. part. 1. de ægritudinibus stomachi. cap. 5. narrationem, quæ sententiæ nostræ adstipulatur. Ne verò solus asymbolus sim, nihilq;, quod centuriis tuis accenseri possit, cõferam. En habe observationem raram, ac prorsus admirandam. Decessit nuper post puerperii labores illustr. D. D. Dhalincourt, Proregis in Gallia Lugdunensi conjunx,*

Observat. admiranda.

Obs. 33. & 34. *junx, cujus rimato cadavere, cordis illud involucrum, quod pericardium dicitur, cordi ipsi adhæsisse, humoreque illo naturæ providentia ad ejus irrigationem & refrigerium instituto, vacuum fuisse, repertum est. Res stupenda profectò, & nemini antea, quod sciam, observata, persentit sanè illa ex humoris istius inopia evidentia incōmoda. Nam æstuans perpetuò aërem captabat frigidum, siti molesta torquebatur, ne tenuissimi etiam tegumenti patiens, pectus nudabat; quinetiam à fervidiore corde concalefactis pulmonibus, in eorum bronchia attractis atque extorrefactis humoribus, difficili respiratione laborabat, quæ symptomata nulli alii causæ potius, quam pericardii ariditati imputanda sunt. Multa observatu digna in praxi quotidiana subinde occurrunt, sed negotiorum moles accuratius illa annotare non sinit. Spero tamen, Deo clementer annuente, ex his occupationum undis me aliquando emersurum, & in bono publico exaggerando tecum operam locaturum. Interim tamen Fabrici clarissime ac optime, dum otium suppetit, perge tuam Spartam naviter exornare, & tuis præclaris laboribus seræ etiam posteritatis gratiam mereri. De me quoties cogitabis, de homine tui studiosissimo & cupientissimo cogitare te existima. Vale & quàm felicissimè age. Hæc manu & stylo Excellentissimi Viri Dn. Pauli Krokeri raptim ad te scribo Lugduno.*

OBSERVATIO XXXIII.

De inveterato dolore ventriculi, ejusdemque compendiosa curatione.

MAtrona quædam honesta ac pia, cum ultra annos duos de dolore ventriculi conquesta fuisset, nec ullis remediis ventriculum roborantibus, aut per inferiora purgantibus sanari potuisset: tandemque ex consilio Dn. D. Danielis Daniels, Düsburgensis Clivorum Medici celeberrimi, vomitivum accepisset, frustum corii laridi fumo exsiccati, quod ante duos annos inopinanter, cum difficultate tamen deglutierat, maximâ cum admiratione adstantium evomuit, & brevi plenissimè convaluit. Utinam semper caussæ morborum tam facilè debellari possent. Hæc ex relatione ipsius Dn. D. Danielis, amici mei integerrimi habeo.

OBSERVATIO XXXIV.

Ex esu fungorum symptomata gravissima sequuta, ubi etiam de lapide Bezoar.

PRinceps quædam magni nominis, cum quadam die in prandio fungos comedisset, sub vesperam dolore torminibusque maximis ventris, nec non cardialgia correpta fuit, mox quoque vomitus & fluxus ventris supervenerunt. Primò excrementa & fungos excrevit, mox quoque mucum, qui intestinis adhæret, sanguinemque dejecit; lipothymiæ frequentes, & virium prostratio aderant, & ita quidem, ut excrementa involuntariè simul, & sudores frigidi profluerent, intellectus quinetiam, omnesque actiones diminuerentur. Medici etsi summam adhiberent diligentiam, morbus tamen medicamenta præcellere, eaque respuere videbatur. Totam itaque noctem veluti in agone contrivit. Altera die cùm Princeps (quem peregrè absentem illicò acciverant) advenisset, protinus ad grana quadraginta lapidis Bezoar Orientalis in pollinem redacti, ex vino albo propinavit, post semihoram sudor calidus & universalis supervenit, & intellectus rediit, mox somnum quoque repetiit, cujus beneficio vomitus simul & fluxus sanguinolentus cessarunt, & intra paucos dies integram valetudinem recuperavit, multosque annos incolumis supervixit, ut egomet testis ocularis sum, cum anno 1610. Principi in gravissimo morbo per menses aliquot adessem, atque ea, quæ scripsi, ex ipsius & uxoris relatione annotarem.

Obs. 35. & 36.

De præstantia lapidis Bezoar.

OBSERVATIO XXXV.

Ex esu fungorum vomitus vehemens, & descensus intestini in scrotum.

NObilis quidam circa Lausannam, Robert du Gas, Seigneur de la chaux nomine, cum anno 1614. mense Augusto fungos comedisset, vomitu adeò vehementi correptus fuit, ut intestina in dextram vaginam cum impetu detruderentur. Ego tertia die morbi unà cum Dn. D. ABELE ROSCIO, Medico Lausannensi celeberrimo, in auxilium vocatus, in maximis angustiis ipsum invenimus: Dolor enim vehemens, & vomitus frequens aderant. Adhibito sacculo ex radicibus herbis, floribus, & seminibus emollientibus, lenientibus, & discutientibus, intestinum in situm naturalem (non tamen sine maximo labore) tandem reduxi, convaluitque æger.

OBSERVATIO XXXVI.

Ex solo contactu fungorum, quæ symptomata consequuta.

NObiles nonnulli, aliique viri docti, ex quorum numero clarissimi viri, Dn. D. DANIEL Medicus Düsburgensis Clivorum, & Dn. D. KNOUSTIUS Medicus Tremoniensis quoque fuerunt, virgines item & matronæ nobiles, cum in Belgio per viridaria, prata, & nemora obambularent, & unus alterum alteramve jocosè fungis peteret, domumque reversi essent, labia Dn. D. KNOUSTII eâdem vesperâ, ac interim dum cœnabant, supra modum intumuerunt. Mos autem illi erat, ut continuò ferè barbam digitis tractaret atque adornaret, quod cum ea die quoque illotis manibus, ut dici solet, fecisset & labia digitis sæpissimè attigisset, mirum non est (cùm fungi venenosam & lethiferam in se contineant qualitatem, ut Dioscorides & Galenus testantur) si ita, ut dixi, intumuerint labia. Post cœnam tamen, ac postera die, cùm aquam Stapedianam quam Dn. D. Daniel secum ferebat, applicuisset, brevi convaluit. Hæc ex relatione Dn. D. Daniel Daniels, qui ocularis testis est, scribo.

ANNOTATIO.

Ex his videre licet, quàm periculosus sit esus fungorum, ac proinde è culina meritò eos ejiciendos esse. Etiamsi enim nonnulli edules sint, ut Dioscorides & Galenus concedunt, malignam tamen & venenosam qualitatem in se continere quoque testantur, & ita quidem, ut selectiores,

Diosc. l. 4. cap. 83. Galen. de aliment. libr. 2. & lib. de Euchymia &

Obs. 37. & 38. cacochymia.

aut innocentiores, ut Dioscorides loquitur, largiùs sumpti quoque noceant. Reliquos (Galeni verbis utor) verò omnes tutius est ne attingere quidem: multi enim ex ipsorum esu interierunt. Et Plinius de fungis scribens, hæc habet verba: Familias nuper interemere, & tota convivia, Anneum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos, & centuriones. Quæ voluptas, addit Plinius, tanta ancipitis cibi? Mulierem ex esu fungorum in morbum gravissimum incidisse, & ab eo insanam permansisse, refert Forestus. Plura qui hujus farinæ exempla videre cupit, videat Joh. Schenckium observ. Med. lib. 7.

Plinius l. 22. c. 23.

In Scholio ad observ. 116. lib. 10.

OBSERVATIO XXXVII.

Quidam veneno infectus, Antimonio pristinæ sanitati restituitur.

SAbaudus quidam ad lacum Lemannum habitans, Vir robustus, pituitosus, & quadraginta circiter annorum ætatis, in convivio quodam splendido unà cum uxore veneno inquinatus fuit. Illa cum paulò post circa undecimam noctis naturæ maximis cum doloribus satisfecisset, ille verò graviter laboraret, quæ circa defunctam erant agenda, amicis commisit, & nave trajecto lacu Lemanno, Lausannam ad me venit circa horam sextam matutinam, narrans omnia, quæ in præcedenti cœna acciderant. Occurrebat mihi tunc in mentem divini Hippocratis dictum, *extremis morbis extrema adhibenda esse remedia:* quapropter cùm venenum adhuc in ventriculo latitare & dolore, eructationibus, aliisque indiciis probè cognovissem, & propterea insigni ac vehementi aliquo vomitorio opus esse viderem, protinus ad grana sex antimonii præparati in substantia (infusum enim ut daretur, violentia morbi non admittebat) cum scrupulis duobus confectionis alkermes, & nonihil cornu cervi usti & præparati, exhibui. Eadem die cum multum evomuisset, dolor & incendium ventriculi ex toto ferè remiserunt. Deinde singulis diebus tribus horis ante prandium nonnihil de sequenti electuario sumebat.

Electuarium.

℞. Theriacæ Androm.
Confectionis alkermes ana ℥ij.
Conservæ salviæ.
Menthæ
Corticum citri condit. ana ℥j.
Cornu cervi usti & præparati.
Margarit. præparat. ana ℈iiij.
Cum syrupo cons. corticum citri
Fiat electuarium.

Pro potu ordinario, nihil præterquam lacte amygdalino cum saccharo, & nonnihil cornu cervi usto & præparato utebatur. Sic intra paucos dies plenissimè restitutus fuit, sanusque ad suos rediit.

OBSERVATIO XXXVIII.

Ex haustu maximo aquæ frigidæ ingens dolor ventriculi, cum mentis alienatione, sequutus.

DOmesticus quidam nobilissimi ac strenui viri Dn. Rudolphi ab *Erlach*, nobilis Bernensis, vir robustus optimoque corporis habitu præditus, & triginta circiter annorum ætatis, cùm Anno 1616. 23. Febr. in ædibus nobilis sui pro more pransus esset, & statim à prandio urbem egrederetur, nec non ex fonte ante portam inferiorem urbis; ore admoto tubulo fontis, maximum haustum avidè bibisset, statim dolor ventriculi exortus est, qui paulatim adeò exacerbatus fuit, ut non nisi summa cum difficultate ad ædes nobilis sui redire posset. Quo cùm pervenisset, talis fuit dolor & cruciatus, ut duo vel tres viri, quantumvis fortes, ipsum vix retinere possent, ne impetu suo veluti phreneticus spondam disrumperet. Ego cum advocatus essem, & nauseam adesse viderem, statim maximum haustum aquæ tepidæ cum oleo communi propinavi, paulo post provocato vomitu, cùm ter quaterve evomuisset, dolor aliquo modo cessavit, & qui paulò ante mente captus & furiosus fuerat, paulatim ad se redire & sapere cœpit, sed quia inquietudines & dolores adhuc instabant maximi, post evomitiones sumpto jusculo, & hausto lacte amygdalino, circa decimam noctis nonnihil Nepenthis & confectionis Alkermes, cum aqua cinnamomi dissolutis exhibui: quievit satis bene eâ nocte. Sequenti die dedi potiunculam purgantem: hinc cum bis terve evomuisset & alvus aliquoties subducta esset, deinde quoque infuso vini absinthii, menthæ, cardui benedicti, & similibus, quæ ventriculum roborant, usus fuisset, intra paucos dies plenissimè convaluit.

Obs. 38. & 39.

Curatio.

Quæ autem hujus doloris fuerit caussa præcipua, non facilè perspectum est, cùm alioquin aqua illa satis sit salubris, & fons ille præ aliis laudetur. Utinam adstantes diligentiores fuissent, & materiam, quam evomuit, antequam abjicerent, prius, uti jusseram, mihi monstrassent, ex inspectione illius procul dubio certius de vera caussa judicium fieri potuisset.

OBSERVATIO XXXIX.

Ex maximo haustu aquæ vitæ, quæ incommoda & commoda sequuta.

EX immoderato usu aquæ vitæ homines multos periisse scimus. Idem ante annos aliquot ancillæ meæ ferè accidisse memini. Erat illa viginti circiter annorum ætatis, retentionibus mensium, maximisque obstructionibus viscerum ab aliquot annis obnoxia: vino quoque omninò dedita. Quid fit? quadam die post prandium, cum ampullam aquæ vitæ plenam, quam in hypocausto reliqueram, clam apprehendisset, ad satietatem ita bibit, ut paulò post humi cadens ad semihoram veluti mortua jaceret. Hujus mali causa cum nobis nondum cognita esset, perturbati fuimus omnes, vicini quoque nobiscum solliciti accurrunt, nihil aliud existimantes, quàm ipsam jam jam animam reddituram, mox tamen quasi ex sopore expergefacta, cum ex una in alteram partem aliquantum se projecisset, sequuta est eructatio & vomitus tam copiosus, ut ferè incredibile sit: per cibum enim, quem paulò antè in prandio sumserat, etiam multos pravos viscidosque humores evomuit, & per alvum rejecit. Tunc nobis primò ex odore excrementorum

Obs. 39. & 40.

rum caussa hujus tam gravis affectus innotuit. Tota illa nocte veluti in agone permansit. Interim ego refrigerantia & corroborantia, veluti serum lactis, decoctum agrimoniæ & veronicæ, cum syrupo berberorum (quibus & nonnunquam nonnihil confectionis alkermes admiscui) juscula item castratorum, in quibus acetosa, borrago, buglossa, & similia incocta fuerunt, copiosè propinavi. Tandem convaluit, à cachexia quoque plenissimè restituta fuit. Sic post prandium in commodum cessit, quod procul dubio jejuno & vacuo ventriculo ipsi exitiosum, lethiferumque fuisset.

Longè secus cum duobus Civibus Coloniæ Agrippinæ, excubias nocturnas agentibus, circa Annum 1610. advenisse à Coloniensi quodam viro fide digno, narratum mihi fuit. Hi enim cùm in publica platea (In der Marckmanns-gassen dicta) ante ædes mercatoris cujusdam, dolium aquæ vitæ plenum noctu offendissent, tam affatim biberunt, ut sequenti die ambo mortui reperti fuerint. Quapropter jussu Magistratus Amplissimi, ut qui se ipsos interemerint, per Carnificem extra Urbem, ad locum supplicii tracti, ibidemque, ut aliis veluti exemplar propenerentur, sepulti fuerunt.

OBSERVATIO XL.

De fluxu hepatico, & rejectione substantiæ hepatis, post usum Turpethi mineralis.

ANno 1609. mense Martio, nobilis quidam Freiburgensis Helvetiorum, Caspar von Praroman nomine, cum obstructionibus viscerum, difficultate anhelitus, & tussicula aliquandiu laborasset; tandem fluxu hepatico correptus quoque fuit. Ego unà cum Dn. D. Sebastiano Meyero, ejus Reipublicæ Medico ordinario, in consilium adhibitus, ipsam substantiam hepatis veluti baculo concussam, & in pultem dissolutam, nec non excrementis copiosè permixtam, per aliquot dies observavimus. Hoc affectu cum per paucos dies laborasset, ac febris aucta, vires verò imminutæ fuissent, naturæ debitum tandem persolvit.

Fluxus hepaticus.

Causam autem hujus fluxus fuisse Turbith minerale Dn. D. Nicolaus Pacotus, Reipublicæ Freiburgensis Helvetiorum Senator prudentissimus, & Medicus ordinarius, mihi asseruit anno 1615. 26. Martii, qui & descriptionem tabellarum ex speciebus diairidis, diatragacanti frig. floribus sulphuris, & Turbith mineralis cum saccharo (quibus æger aliquandiu per intervalla usus fuerat) se vidisse mihi affirmavit. Non abs re itaque monent Chymici, Mercurialia & Antimonialia in affectibus hepatis & pulmonis non temerè exhibenda esse. Genere & virtute nobilissimum Virum Dn. Benedictum ab *Erlach*, Reipubl. Bernensis Consiliarium prudentissimum, eodem morbo obiisse, ex relatione clarissimi Viri Dn. Pauli Lentuli habeo: qui substantiam hepatis (cum paulo post obitum nobilis ægri Bernam venissem) mihi visendam obtulit.

Mercurialia & antimonialia in affectibus hepatis non temerè adhibenda.

OBSERVATIO XLI.

Obs. 41. & 42.

Hydrops potus abstinentia curatus.

ABEL ROSCIUS Medicus Doct. GUILHELMO FABRICIO Hildano, Chirurgo præstantissimo S. P. D.

GRatias ago de tractatu D. Lentuli: quid de hac re sentiam, aliàs tibi coràm dicere & differere cupio, placidéq; de hoc subjecto tecum rationes conferre opto. De me vicissim omnia tibi benevolentiæ studia promitto, atque officia offero. Observationem tuam de hydrope, cum anno præterito accepissem, unam nostram aut alteram ad te mittere decreveram, nisi obstitisset tanta domus meæ afflictio, pro illo, quem scivisti uxoris meæ gravissimo & diuturno morbo, ac ferè toto prodigioso, ac valdè mirando. Jam cum de novo eam historiam mihi in mentem ex tuis literis redegeris, meas lubenter ad te mitto, paucis descriptas, ut tuo desiderio responderem. Libellum tuum de combustionibus nuper editum cum perlegerem, jucundum mihi fuit, non solùm eruditionem tuam, sed & judicii tui quoque candorem perspicere, & quid tum mihi, tum aliis de te persuadere possim, patefacere. Id certissimè asseram, te non solùm in hac civitate, sed in tota Helvetia & Sabaudia, citra omnium controversiam primis honoribus in arte Machaonica meritò dignum, ac dignissimus haberi. Verùm ut ad rem redeam, laudes tuas mihi nunc haudquaquam proposui decantare, potius tuæ ultimæ epistolæ breviter respondere decrevi.

Nobilis quidam Pedemontanus, cum pater meus piæ memoriæ, Alb. Roscius praxin Medicam apud Delphinates exerceret, in hydropem illum, qui Ascites vocatur, incidit, & propterea Medicum Doctorem ad se vocavit. Qui, cum dictum nobilem Ascite jam confirmata laborantem cerneret, & ab omni remediorum genere abhorrentem, cum hoc solo consilio curavit atq; perfectè sanavit; Nimirùm ei dixit: Si vis sanari nobilissime Domine, & si perfectè ab hoc ingenti ventris tumore liber evadere, hoc est, si vivere velis, necesse est, ut siti, quâ cruciaris, mori delibêres. Hoc si feceris brevi tempore spero te sanitati restitutum iri. Hoc audito consilio Nobilis statim sibi ab omni potu imperavit, ita ut per mensem integrum nihil prorsus liquidi hauserit, & sanus evasit. Bene vale doctissime Fabrici, teque à me amari certò tibi persuade. Salutant te charissima conjux mea, ejusq; mater, Marionus Pharmapheus; cæterique amici. Lausannæ quarto Nonas sextilis anno Christianæ Epochæ. 1607.

Historia.

Alteram historiam, de evacuatione aquæ in hydropico per umbilicum, cujus meminit Clarissimus Dn. D. Roscius, in exordio præcedentis epistolæ, lector in 2. centuria observat. 58. videre poterit.

OBSERVATIO XLII.

De infelici successu punctionis umbilici in hydropica.

AD serosos humores hydropicorum evacuandos, *Paulus Ægineta* reliquique Medici sectionem in abdomine paulò infra umbilicum & quidem in opposita parte visceris affecti factam, laudant. Ego etsi sectionem hanc non improbem, attamen evacuationem humoris serosi commodiùs per punctionem umbilici (præcipuè si na-

Sectio abdominis in hydropicis quo in loco

Obs. 42. commodius instituatur. Vena umbilicalis aliquando in hydropicis dilatatur.

tura eò tendente, umbilicus intumuerit propenderitque) fieri posse, cum LAURENTIO lib. 1. q. 16. sentio. Dilatatur enim aliquando vena umbilicalis in hydropicis, ita ut serosi humores, & quicquid præter naturam in ipso hepate continetur, per ipsam quoque effluere possit: uti ex observat. 47. centuriæ 1. videre licet. Accedunt & observationes raræ virorum doctissimorum, ANTONII BENIVENI & LAURENTII. Puellam hydropicam, à Medicis pro deplorata habitam, ex apertione umbilici spontè facta curatam fuisse, Dn. D. Roscius Medicus doctissimus, mihique amicissimus, observavit. Historiam integram Lector in editione Centuriæ 2. Observationum mearum Chirurgicarum observatione 58. videre poterit. Porrò etsi apertio umbilici in hydropicis ad expurgandos serosos humores commodissima sit via, & absque periculo fieri possit, multos quinetiam hoc remedio curatos fuisse, celebriores Medici testentur: attamen hoc genus remedii non semper prodesse sequens observatio fidem facit.

Observat.

Anno 1611. mense Majo, mulier triginta annorum ætatis Ascite laborans, cui umbilicus ad ovi magnitudinem propendebat, Dn. Abeli Roscio, apud Lausannenses Doctori Medico celeberrimo, & mihi adducta fuit, & quia vires utcunque constabant, ac natura viam nobis monstrabat; ut umbilicus pungeretur, deliberatum fuit. Instituta itaque optima victus ratione, purgato item aliquoties corpore, & quæ interna viscera corroborant, exhibitis, umbilicum præsente prædicto Medico multisque aliis scalpello punxi: Aquam, eâ quidem, qua fieri potuit, diligentia, paulatim & bis solummodò in die parceque extraximus: Nihilominus tertia post punctionem die, vomitus & cibi fastidium superveniebant, vires diminuebantur, & intra paucos dies animam profudit.

OBSERVATIO XLIII.

De periculosa dysenteriæ curatione per aquam frigidam.

Fluxus hepaticus.

ANno 1610. mense Junio, quadragenarius quidam, vir robustus & œnopola in thermis Piperinis in finibus Rhetiæ, dysenteriâ aut potius fluxu hepatico correptus fuit. Multum enim pituitæ & serosi humoris ad instar aquæ, in qua caro recens mactata lota fuit, excrevit, absque tamen difficultate & dolore. Suasit quidam, ut jejuno ventriculo maximum haustum aquæ nivis ebiberet. Ex proximis itaque montibus sibi nivem adferendam curat, eamque ad Solem exponit, qua liquefacta, aquam, quæ frigidissima, bibit. Eadem die fluxus ventris imminutus fuit, subsequenteque die planè cessavit. Sed paulò post dolore ac tensione hypochondriorum, præcipuè è regione hepatis, correptus fuit. Ego cum eodem anno mense Augusto cum Serenissimo Principe Janutio Radzivilio &c. thermas hasce inviserem, in consilium adhibitus fui. Tum manifestam duritiem tensionemque è regione hepatis inveni. Anhelitus difficultas, dolorque ventris aderat, appetitus quinetiam, cum omnium artuum lassitudine maxima, prostratus erat. Ego semel atque iterum corpus clementer expurgavi, ventrem inunxi, & vinum ex radicib. herbis, florib. &c. aperientibus, partesq; nobiles corroborantibus præscripsi, victusque rationem institui. Hinc meliusculè habere cœpit. Quid verò post meum abitum cum eo factum sit, ignoro.

Dysenteria aqua frigida potu malè curata.

Obs. 43. & 44.

OBSERVATIO XLIV.

De duobus lapidibus ingentis magnitudinis, in vesica fellis repertis.

Calculi vesicæ.

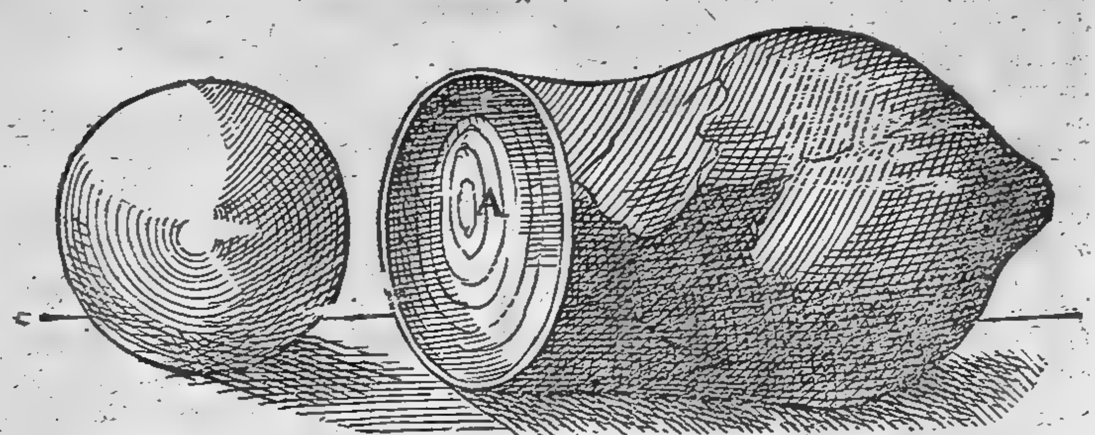
ANno 1612. 11. Februarii, Coloniæ à viris clarissimis atque doctissimis, Dn. D. Johanne Fabricio & Henrico Stapedio, Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, lapides duo ingentis magnitudinis mihi exhibiti fuere, quos Dn. Fabricius ipsemet ex vesica fellis Comitis cujusdam septuagenarii in Ersflia exsciderat. Unus oblongus alter ferè rotundus est, pro magnitudine tamen non usque adeò ponderosi sunt. Major enim drachmas quatuordecim, minor verò drachmas quatuor & semis solummodò pendet, quandoquidem spongiosi sunt, & per laminas concreti: sed ab initio multò ponderosiores, neque usque adeò duros fuisse asserebat Dn. Fabricius, quod & etiamnunc in ipsis lapidibus, præcipuè in majori bellè conspicitur. in ipso enim rimæ hinc & inde (ut solent esse in limo, cum à sole exsiccatur) conspiciuntur. Color aliquibus in locis croceus, aliis verò in locis ad nigredinem vergit. Delineationem horum lapidum ad vivum factam dono mihi dedit Clarissimus Dn. D. Stapedius, amicus meus singularis, quam hic subjungere visum est.

Major lapis ex una parte, ubi A notatur, tantum excavatus est, ut tertiam ferè partem minoris excipere possit, eamque à continua fricatione unius contra alteram ita excavatum fuisse, certum est. Prædictum Comitem per totam vitam suam robustum, neque morbis usque adeò obnoxium fuisse (nisi quod aliquando ictcritiâ laboraverat) tandemq; circa annum septuagesimum ætatis, febre continua eaque maligna obiisse, referebat Dn. D. Fabricius. A multis autem annis, quotiescunque in lecto sese ex una in alteram partem circumvolveret, pondus magnum, molestum, & ex una in alteram partem delabens, è regione hepatis percipere poterat.

Deli-

Delineatio Lapidum.

Obs. 45. *Obs. 46. & 47.*

OBSERVATIO XLV.

De dolore contumacissimo & diuturno ventris, deq; ipsius caussa post mortem reperta.

CIvis quidam Aventicensis, JOHANNES CASSELLANUS nomine, cum quadam die propter violentum corporis motum in itinere supra modum incaluisset, & haustum frigidæ bibisset, febri correptus fuit. Cum autem nullum adhibuisset Medicum rationalem, varios verò Empiricos, & artis imperitas mulierculas, paulatim in cachexiam incidit, ac paulò post nausea quadam continua, & vomitu bilioso correptus fuit, ita quidem, ut continuò cibum indigestum evomeret. Non diu post dolor ventris quoque exortus est, qui cum de die in diem accresceret, vomitus paulatim imminutus est, tandemque remisit, aucto tamen & vehementiore facto cruciatu intestinorum. Excruciavit ægrum dolor ventris per menses aliquot, adeoque vehemens fuit, ut dies noctesque ejulare coactus esset, & alimenta respueret. Hinc vires paulatim mirum in modum prostratæ fuere. Ego cùm Aventicum ad præstantissimum virum Dn. SAMUELEM Vogt / ibidem præfectum prudentissimum vocatus essem, prædictum virum quoque invisi, & corroborantia, nec non anodyna nonnulla præscripsi, sed absque successu. Ad instar sceleti ferè extenuatus erat, febricula continua aderat, alvumq; continuò constipatam habebat. Tandem 19. Aprilis cum vitæ suæ finem imposuisset, præsente reverendo viro Dn. NICOLAO VIRETO, ejus loci verbi divino ministro fidelissimo, & nonnullis aliis, cadaver cum aperuissem, hepar ferè totum putrefactum reperi. Vesicula fellis omninò erat vacua, & cholidochus præter modum laxus & apertus. Intestina & inprimis tenuiora undique tam flava erant, ac si croco infecta fuissent. Renes similiter, & præcipuè inferiores apices eodem colore exteriùs erant tincti: eorum verò parenchyma ita erat lividum, ut principium gangrænæ adfuisse argueret. Materiam autem quandam biliosam, inprimis acrem & vellicantem, ex hepate gravissimè affecto per cholidochum amplum & relaxatum continuò ad intestina confluxisse, ibique dolorem istum gravissimum excitasse, verisimile esse mihi videtur, & color ille flavus testis est. Et quia facultas expultrix intestinorum ex præcedente vomitu partim turbata, partim quoque labefactata fuerat, sequuta est alvi constipatio, & doloris vehementia, propter retentam scilicet materiam acrem & vellicantem.

Ex haustu frigidæ febris.

Hepar totum putrefactum.

OBSERVATIO XLVI.

De dolore diuturno & inveterato ventris.

ANno 1611. 4. Decembris, cùm Hildenam parentes & amicos invisendi gratia profectus essem, Medmammensis quidam in consilium me vocavit. Is autem dolore gravissimo, & ferè continuo è regione umbilici laborabat, cibum singulis ferè diebus citra molestiam semel ad minimum evomebat, interim tamen medicamentorum beneficio, etiamsi fortissima, nunquam evomere se potuisse affirmabat. Venter depressus erat, & rarissimè sponte respondebat. Referebat autem (res profectò quæ admiratione non vacat) porcos, spacio quinque annorum, à quibus doloribus istis excruciatus fuerat, excrementa sua nunquam gustare voluisse. Porrò etiamsi dolor iste gravis, & ferè continuus esset, ambulat tamen, & negotia sua perficiebat, cibum quin etiam cum appetitu sumebat. Præscripsi illi nonnulla qualis verò tandem fuerit exitus hujus affectus, latet me.

Nota.

OBSERVATIO XLVII.

Matrona quædam multum pinguedinis per secessum excernit.

MAtrona pia ac honesta, Düsburgi Clivorum habitans, quinquaginta circiter annorum ætatis; per annos aliquot dolore continuo è regione ventriculi vexabatur. Adhibuit remedia quàm plurima, cùm à Medicis, tum etiam ab empiricis; aliisque artis imperitis præscripta & adhibita, sed omnia absque fructu. Tandem in morbum gravem atque diuturnum incidit, in quo, uti & antea, remedia, quamvis ex arte præscripta, parum profuerunt; donec quadam die, cùm torminibus doloribusque acutissimis totius ventris excruciaretur, ultra libras tres pinguedinis per secessum rejecisset. Postea enim brevi convaluit, & ab omni dolore liberata fuit. Erat autem pinguedo illa alba, purissima, pelliculis inclusa, & in frustula divisa: nihil excrementorum admixtum erat; quapropter fœtor nullus aderat: ita etiam, ut in multos annos illam sibi reser-

Dolor continuus è regione ventriculi.

Obs. 48. reservaverit. Ego cum anno 1612. 6. Augusti clarissimum Virum Dn. Danielem Danielis, Medicum longè celeberrimum, amicum meum singularem Düsburgi inviserem, nec non Lucullico convivio ab ipso exceptus essem, Matronam hanccead se vocare jussit. Etiamsi enim Dn. D. Danieli casus satis superque cognitus esset, pinguedinem quin etiam ipsemet vidisset, voluit tamen ut & ego matronam ipsam viderem, & quæ acciderant, ex proprio ipsius ipsius ore exciperem, annotaremve. Ab eo porrò tempore morbis se parum obnoxiam fuisse, ipsamet nobis referebat. Ubi verò pinguedo illa generata retentaque fuerit, aliis dijudicandum relinquo.

OBSERVATIO XLVIII.

Dolor Nephriticus quibus remediis sedatus.

REverendus Vir Dn. Johannes Merula, Paterniacensis Ecclesiæ Pastor fidelissimus, Vir pius & doctus, cum anno sexagesimo tertio ætatis suæ, in diebus canicularibus victus rationem non satis exactè observasset, & quadam die fructus crudos, acetaria item, & vinum aqua frigidissima dilutum, in cella vinaria frigida comedisset & bibisset, dolore ventris & renum correptus fuit. Is adeò gravis erat, ut continuò ferè ejulare coactus esset, & medicamentis verè anodynis, imò & narcoticis vix leniri posset. Vomitus quoque, cibi fastidium, & febris aderant. Ego in consilium adhibitus, alvum enematibus lenitivis & anodynis subduxi, ventrem & renes oleo amygdalarum dulcium, liliorum alb. & anethino inunxi, oleum amygdalarum dulcium per os cum sequenti decocto exhibui bis terve interdiu.

Nephriticus dolor.

Curatio.

℞. Radic. Althææ ℥iiij.
Sem. Anisi ℨij.
Florum Chamomil.
herb. agrimon. & Veronicæ ana p. j.
Liquiritiæ ℥j.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℔ j ß. In ℥iiij. hujus decocti dissolve ol. amygdalar. dulcium, sacchari ana ℥j.

Corpus manna, syrupo rosato solutivo, composito cum rhabarbaro, agarico & senna, dissolutis cum præscripto decocto, expurgavi. Tandem cum semicupio ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, relaxantibus, & aperientibus usus fuisset, calculum ejus magnitudinis & figuræ, ut hic depictus est, per ductum urinarium rejecit, postea brevi convaluit, & ultra annos sex supervixit. Tandem anno 1611. 28. Augusti pie placidèque in Christo peste obdormivit.

Figura & magnitudo calculi.

OBSERVATIO XLIX.

Obs. 49

De infelici successu prædictorum medicamentorum in juvene quodam.

Viro Nobili
Dn. PAULO LENTULO Reipublicæ Bernensis Doctori Medico celeberrimo, amico singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

NOn sine admiratione multorum, Vir clarissime, Dominus MERULA, communis & intimus noster amicus, ex morbo suo gravissimo conva'uit. Calculum, qui magnitudinem ferè nuclei dactyli adæquat, per penem ejecit, inæqualis est, & russi coloris.

Cæterùm verisimile esse, quod insignis ille Medicus D.D. RENERUS SOLINANDER, piæ memoriæ olim Illustrissimi Juliacensium, Clivensium, Montensium, &c. Ducis Archiater, fautor meus plurimùm honorandus, scriptum reliquit his verbis: Si res, inquit, receptorum multitudine & varietate ageretur, pharmacopola quemvis Medicum facilè vinceret. Is enim magna ex parte non minus atque artis studiosus novit, quod cuique morbo medicamentum adscribit Medicus. Hæc inquam, vera esse cum aliàs, tum etiam non ita pridem in vicino quodam meo JOSUE FLAMEND nomine, viro robustissimo, bilioso, & vix vigesimum sextum annum ætatis suæ agente observavi. Is enim cum paulò post absolutam curationem Dn. MERULÆ, febre continua, maximoque dolore ventris correptus fuisset, pharmacopœo sese curandum commisit. Is cum optimum & præclarum illum successum medicamentorum Dn. MERULÆ, cum à T. Excell. tum etiam à me præscriptorum & adhibitorum vidisset, eaque in prædicto ægro adhibuisset, eumque tandem in balneum calidum posuisset; aucta fuit febris, auctus quoque fuit dolor ventris, reliquaque symptomata omnia, tandemque delirium quoque supervenit, & ante undecimum extinctus fuit.

In præfatione ad lectorem consiliorum suorum.

Ignorantia seplasiarii cujusdam notatur.

Non sufficit itaque medicamentis, quantumvis à Medicis eruditis, præscriptis, instructum esse; nisi ab ipsis quoque Medicis exhibita applicataque fuerint. Cujus rei exemplum memorabile apud D. Augustinum legimus. Magnus ille nostrorum temporum Medicus Vindicianus, consultus à quodam, dolori ejus adhiberi jussit, quod in tempore congruere videbatur, adhibitum, sanitas consequuta est. Deinde post annos aliquot, eâdem rursus corporis caussâ commotus, hoc idem ille putavit adhibendum, adhibitum vertit in pejus. Miratus, currit ad Medicum, indicat factum: at ille, ut erat acerrimus, ita respondit: ideò malè acceptus es, quia non ego jussi: ut omnes, qui audissent, parumque hominem nossent, non eum arte medicinali fidere, sed nescio, qua illicita potentia, putarent. Unde cum esset, à quibus poterat stupentibus interrogatus, aperuit, quod non intellexerant, videlicet illi ætati jam hoc se non fuisse jussurum. Tantum igitur valet ratione atque artibus non mutatis, quid secundum eas sit, pro tempo-

ad Marcellinum. Augustinus Tom 2. Epist. 5.

Vindiciani dictum.

Obs. 49. temporum varietate mutandum. Non itaque verum est, quod dicitur: Semel rectè factum nullatenus est mutandum: mutata quippe temporis causa, quod rectè ante factum fuerat, ita mutari vera ratio plerunque flagitat, ut cum ipsi dicant rectè non fieri, si mutetur, contrà veritas clamet, rectè non fieri, nisi mutetur: quia utrumque tunc erit rectum, si erit pro temporum varietate diversum. Hactenus D. Augustinus.

De tali denuo exemplum ophthalmiæ. Coloniæ Agrippinæ idem ferè mihi contigit. Quidam ex domesticis Dn. Gualteri del Prato piæ memoriæ, Viri virtute & pietate ornatissimi & Compatris mei observandissimi, cum ophthalmia laboraret, ac ego advocatus essem, purgato corpore, & incisa vena, collyrium quoque oculis instillavi & applicui, quo brevi curatus fuit æger. Post dies aliquot, cum materfamilias, Dn. Lucretia del Prato, Matrona pietate & singulari virtute verè nobilis (quam honoris & reverentiæ causa hîc nomino) eodem affectu correpta fuisset, & suasu præcedentis ægri de collyrio, quod ipsi restabat, applicuisset, dolor auctus est, aucta quoque inflammatio. Postera die cum me advocandum jussisset, quale, quæso, mi compater, ajebat, domestico meo præscripsisti medicamentum, quod ipsi tam salutiferum, mihi verò adversissimum fuit? Responsi ipsi: Salutiferum fuit, quia ego ipsemet exhibui: Tibi adversissimum, quia me inscio tu ipsamet id applicuisti. Ut igitur videas, quantum manus Medici possit præstare, en protinus idem collyrium præparabo, tibique applicabo. *Collyrium.* Id cum fecissem, corpusque levi aliquo medicamento expurgassem, brevi non sine admiratione curata fuit. Hic autem, Vir clarissime, perpendendum est; collyrium ex lacte muliebri, cum aqua rosacea & plantaginis mixta confectum fuisse: quapropter ratione lactis acidum factum collyrium, acrimoniam contraxerat, doloremque excitaverat. *Cautio in applicandis collyriis ex lacte confectis.* Collyria itaque, quæ lac recipiunt, singularis ferè diebus renovanda sunt, ut alibi juniores Chirurgos monui.

Optima etiam remedia nõ nisi cum judicio adhibenda. Utinam itaque, Vir clarissime, seplasiarii, dum Medicorum præscripta medicamentu in proprium usum atque commodum convertunt, morbos diligenter inter se distinguerent, causas, ætatem, habitum corporis, tempus anni & hujusmodi, de quibus monet Galenus, observarent. Dn. Merula enim corpore obesus & pituitosus erat, Flamingius verò macilentus & biliosus; Dn. Merula sexagesimum tertium annum ætatis suæ agebat, Flamingius verò vigesimum septimum nondum attigerat. Dolor Dn. Merulæ ex cruditatibus & calculo renum, quem natura expellere conabatur, & proinde balneum, relaxando vias urinarias mirum in modum ipsi profuit: Dolor verò Flamingii ex inflammatione hepatis, & copiosa effusione humoris biliosi ad intestina, originem traxerat. Quapropter cum hepar inprimis, omniaque interiora in balneo concalefacta exsiccataque essent, mirum non est, febrem reliquaque symptomata protinus aucta fuisse. Sed eò usque ars Medica pervenit, ut etiam imperiti, & hujusmodi homines, qui (ut Plinius scribit) experimenta ducunt per mortuos, de corio humano ludere, aliosque, qui vitam ferè integram in studiis & praxi Medica consumpserunt, quantum quidem possunt, opprimere atque reprimere non vereantur. Interim ego quantum Deus virium dabit, ut clavum rectum teneam, omnes nervos intendam; Te hactenus idem fecisse; & in posterum facturum esse, certò scio. Plura ad Te scribam, cùm quas avidè exspecto, tuas accepero. Vale. Paterniaci Aventicorum.

OBSERVATIO L. Obs. 50.

De ingenti calculo, & aliis nonnullis observatione dignis, in cadavere repertis.

Viro præstantissimo Dn. GUILHEL. FABRICIO HILDANO, Chirurgo peritissimo,

Petrus Blandinus Medicinæ Doctor S. P. D.

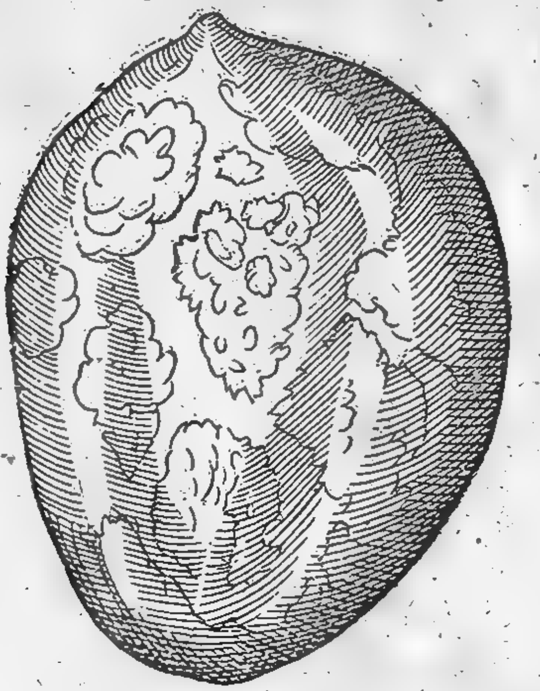
Et ipsum te nuper vidisse, suave mihi fuit, & jā te per literas alloqui, jucundissimum, Amplissime & Clarissime FABRICI, artis Machaonia decus, nec citius Lausanna domicilium reversus, quin manum calamo admoverim, & tua morem gererem voluntati, promissaq; adimplerem. Quare brevibus jam accipe summam observationis illius miræ, cujus à me apud te habita fuit mentio, ad stupendā calculi, in vesica fellea reperti, historiam tuam.

Observatio. *Juvenis cujusdam annos 25. nati, arte dulciarii, cum fato debita persolvisset, ultimo Decembris proximè effluxi anni, post diutinam, eamq; valdè molestam illius, quod præ se gerebat, corpusculi conflictationem, ex Dyspnœa, Marasmo, & vesica calculo cadaver, ex jussu affinium dissecari per Chirurgum curavimus: quo in multa supra naturæ modum admirabilia cōspeximus.* *In cadavere dissecto, quæ inventa.* *Primò thoracis in cavitate sinister pulmonis lobus succingenti membranæ una cum dextro ita tenaciter adhærebat, ut ad medias putrefactus, & summa puris quantitate copia refertus, sicut & dexter ejusdem lividus planè & ponderosus, vix & summa cum δυσκολίᾳ avelli possint. Duplo majorem solito substantiæ molem cor nactum erat: media quin imò in sua substantia, alba glandula, digiti pollicis magnitudinem excedente, vitiatū. Quod verò mirum visu, ita extenuatū & in se contractum præ cibi ἀπορίᾳ ventriculum conspeximus, ut cyathi unius haud admittere possit mensuram: is verò mera bile porracea, cum pituita juncta, & parietibus ventriculi tenacissimè adhærente, planè refertus erat, ut cavitas adimpleretur. Ulterius erat hepar exangue & retorridum, debitam quantitatem excedens, cui intestinum colon firmiter annectabatur per ligamenta quædam, sicut & reliqua intestina peritonæo. Ad corruptionem renem dextrum planè vergere dixisses, ita ex livido albicabat, & carnis mollioris erat, ut ex attrectatione in frustra abiret, plus justo naturalem magnitudinem superabat, arenulis, iisque tenuibus, sicut & sero multo refertus erat. Peram, aut sacculum arte fabrefactū sinistrum renem judicasses, hujus enim situs & figuræ valebant, sed ob ureteres inde oriundos, & vesicæ implantatos, ob valvulas in interna cavitate magnoperè*

Obs. 50. & 51.

gnoperè dilatatas, & naturales quodammodò referentes, ob copiam seri ibi contentam (possum enim & absque veritatis fuco asserere, ultra mensuram Genevensem cum dimidia ichoris adfuisse, hoc est, ad uncias quadraginta sex, aut quinquaginta ad minimũ) renē stabilisses. Ultimo tandem, & cujus caussâ hæc scribo, in vesica urinaria repertus fuit calculus immensæ magnitudinis, cujus moles in extractione circiter pondus novem unciarum æquabat, jam cum per quatuor menses exaruerit uncias sex adimplet. Huic & affinem annecto. Superiori anno 1614. sub finem mensis Januarii, in dissectione cadaveris civis honesti, nomine Jean Lepreux bibliopolæ, in vesica uninaria, quæ in duas bursas velut distincta videbatur, in utraq; cysta reperti fuere sex lapilli, nucis gallæ omnes magnitudinem æquantes. Plura possem his annectere, sed ne epistolii fines propositos egrediar, hoc unum & obnixè rogo, quid sentias de tanta renis dilatatione, scribas. Vale Vir amplissime, & cujus fama celebre Podalirii nomen superat, & ut bene cœpisti, me amare perge, & quæ à me scripta, de meliori nota suscipe. Datum Genevæ 27. Aprilis Anno redemptori orbis 1615.

Magnitudo & figura calculi.

OBSERVATIO LI.

De Calculo ingentis magnitudinis, ex vesica hominis extracto.

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dn. PETRO BLANDINO, apud Genevenses, Doctori Medico celeberrimo,
Guilhelmus Fabricius Hildanus, S.P.D.

Literæ tuæ, Vir Clarissime, ante paucos dies mihi traditæ, tam gratæ, quàm quæ gratissimæ mihi fuêre, admiranda enim quamplurima & annotatione digna continent. Et profectò mirum est, quomodo æger iste, tot tamque gravissimis morbis confectus, tam diu subsistere, superstesque manere potuerit.

Vide observat. 43. Centur. 1.

Pectus erosi humoris plenum, & sinistram partem pulmonis, pleuræ & costis, mediante callo firmissimè adnatam fuisse, in quinquagenario obstructionibus maximis viscerũ laborante, observavi.

Obs. 51.

Substantiam cordis magnitudinem naturalem duplo excedentem, vix unquam observatam esse arbitror. Extenuatam verò, & exanguem illam in dissectionibus aliquando vidi. Quidam diuturno morbo cum extinctus esset, nullam prorsus in eo portionem cordis, sed ejus tantùm tunicam repertam fuisse, testatur Telesius Rerum naturalium lib. 5. c. 28.

In cadavere nullum cor repertum. Vide observ. Ioh. Schenckii lib. 2. de corde.

In pericardio plus quàm libræ quatuor saniosi sanguinis, & materiæ purulentæ in viro isto, de quo antea mentionem habui, repertæ fuerunt.

Ventriculum hocce modo, ut tu scribis, contractum fuisse, rarissimum est, præcipuè in calculosis, qui ut plurimùm continuò sitibundi sunt, multumque potus ingurgitant, ex quo ventriculus labefactatus & relaxatus, potius dilatatur, quàm ut retrahi possit.

Caussa tantæ renis dilatationis.

Renem sinistrum in formam peræ aut sacculi dilatatum fuisse, admiratione non vacat. Id tamen ratione calculi, qui procul dubio valvulæ ureteris sinistri aut adjacebat, aut, quod magis rationi consentaneum est, adnatus erat, viamque urinæ obstruebat, accidisse arbitror. Ad renem enim & ureterem cum urina continuò deflueret, nec ulterius progredi posset, paulatim & substantia renis, & ipsius membrana una cum uretere, in formam sacculi aut peræ extensa atque dilatata fuerunt. Si enim nonnunquam in hydrocephalis, non solùm in ipsa substantia cerebri una cum membranis, verùm etiam cranium ipsum mirum in modum (uti tu ipsemet in musæo meo vidisti) extenditur dilataturque, quantò, quæso, magis id in rene fieri potuisse putas? Mirandam formam renum in cadavere juvenis cujusdam, Andreæ Helm Weissenfeldensis, à clarissimo Philosopho & Medico Dn. Leonhardo Doldio, Norinbergensis reipublicæ D. Medico ordinario, repertam fuisse, testatur Dn. D. Bauhinus ad finem theatri sui anatomici.

Daniel Episcopus.

Calculos ingentis magnitudinis ante menses aliquot mihi ostendit Dn. Daniel Episcopus Bernensis, Lithotomus excellens, quos ipse diversis temporibus ex calculosis extraxerat. At ego calculum, qui magnitudinem ovi gallinacei multùm excedit, ex vesica nobilis matronæ extraxi Anno 1598. 28. Julii, quæ & annum 1611. usque supervixit.

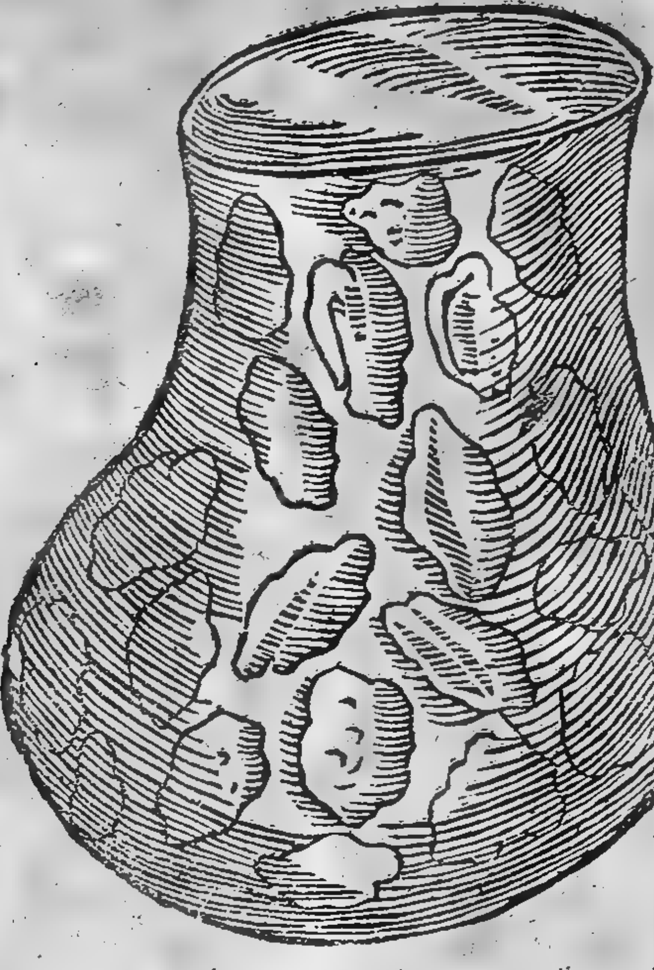
Vide observat. 68. Centur. 1.

De calculo monstrosæ magnitudinis.

Anno 1602. prima Novembris Andream Vitellium, oculistam, & lithotomum intrepidum, mihique olim cognitum, Hattingiæ in comitatu Marchiæ, calculum monstrosæ magnitudinis, cineritii coloris, inæqualem, ac si ex multis lapidibus compactus fuisset, & ad uncias viginti duas pendentem, ex vesica juvenis cujusdam, viginti annorum ætatis, Johann Groten nomine, extraxisse, Magister Eberhardus Stelinks, ejusdem oppidi chirurgus, vir probus & fide dignus (in cujus præsentia Vitellius calculum istum extraxerat) anno 1612. cum Hildena Hattingiam profectus essem, præsentibus multis aliis hujus operationis testibus fidelissimis, mihi retulit. Sed in ipsa operatione, quæ & lon-

Obs. 51. & longa & laboriosa, inprimis verò dolorosa fuerat, æger animam Deo reddidit. Delineationem hujus calculi, quam idem Dn. Eberhardus Stelinks mihi communicavit, hîc quoque annectere placuit: tu, quæso, omnia æqui bonique consule. Filium meum ut commendatum habeas, obnixè rogo, quo te duce & authore dissectionibus anatomicis, quæ apud vos frequentes sunt, nec non consultationibus chirurgicis aliquando interesse possit. Mitto ad te tertiam Centuriam observationum mearum, excipe illam, quæso, serena fronte. Vale Vir clarissime, & feliciter vive diu. Raptim Lausannæ 5. Maji 1615.

Figura & magnitudo calculi.

Ad eundem Virum doctissimum

Dn. PETRUM BLANDINUM,

postscriptum.

De infelicissimo successu croci metallorum.

Obsignata jam, quam ad te dedi, epistola, Vir clarissime, literas à Viro clarissimo Dn. Georgio Fabro, castri imperialis Fridbergensis Dn. Medico ordinario, amico meo singulari accepi. Continent illæ de infelicissimo successu Croci metallorum exemplum singulare. Puellæ enim quinque annorum cum à Paracelsista exhibitus esset, paulò post Symptomatibus gravissimis correpta fuit; Vomitu nimirum vehementissimo, cum alvi dejectione & concussionibus fortissimis totius corporis, tandemque mors quoque sequuta est. Aperto cadavere, inter cætera, de quibus aliàs, ventriculus quoque adeò angustus & in se contractus, ut magnitudinem ovi vix excederet, repertus fuit. Hepar veluti si in aqua ferventissima maceratum fuisset, induratum, & vesicula fellea præter modum tumida, sanguine citrino repleta erat. Intestina à croco isto (qui in ventriculo ita contracto, adhuc latitabat) tincta & infecta fuerunt. Vide quàm sit periculosum Chymica medicamenta tractare. Rescribe quæso, cujus coloris fuerit calculus, item an æqualis & politus, an verò inæqualis Longitudo renis, prout ex delineatione, quam misisti, colligo, pollices geometricos octo cum dimidio, latitudo verò quinque cum dimidio continet. Hæc meo quidem judicio observationi addenda essent, omnia tamen tuo arbitrio relinquo. Iterum vale. Raptim Lausannæ 7. Maji 1615.

Tibi addictissimus

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

Viro præstantissimo

Dn. GUILHEL. FABRICIO, PETRUS BLANDINUS S. D.

Literas tuas, Vir præclare, quàmprimum accepi, exosculatus sum, & animum, qui impulit ad scribendum: quid enim ille nisi benevolentia mei æstuat? qui raptim exaratis, tam doctè & luculenter responderit; quas dico literas fronte læta iterū accepi, & maximè ob elucens in iis studium tuum & ardore in res ob extremam admirationem scitu dignissimas. Percutit sanè ejusmodi serosi humoris quantitas in pectore contenta, sicut & fidē veluti perfodit, & ea sanguinis saniosi in pericardio. Ultra naturæ modū molem cordis auctā, admiratione dignum ducis, nec hactenus observatum arbitraris. Sed, quæso, mirari

 define,

Obs. 51. & 52.

desine, nec tibi quot modis in partiũ corporis nostri formatione, ludat natura, ignotum. Dein in corpore tot tantisq; morbis obsesso, nulla pars sana (generaliter sanitatis nomine accepto) præter ipsũ cor, reperta fuit, quod tum insita virtute, tum substantia magnitudine, tam diros insultus perferre potuit, hisce & correspondebant ea, quæ animi pathemata dicuntur.

Abscessus in corde.

Cordis attenuati ex Telesio ad tunicam usque exemplum prodis, sed quid de abscessu nuper in corde viso ab excellentissimo Paulo Offredo, à quo tanquã amico, & verè amici nomine digno, plenius accipere poteris, judicabis. In calculosis ventriculum ita rarò adstringi verè assentias, sed hic ob subitã potus è ventriculo eductionẽ ab humidi defectu, in reliquis corporis partibus ob hepatis retorridam substantiam, nec alimentum ventriculum adstringi.

Apprimè satisfacit tua de tanta renis dilatatione arguta ratio, nec vivo carens & privato exemplo. Jam epistolæ tuæ respondens, & quæstiunculam, quã proponis, libare conabor, sed breviter, & cũ Homero ἐπιτροχάδην. Quid enim hic vela pandam? Quæris cujus coloris fuerit calculus? item, an æqualis & politus? Fuit hic cineritii coloris, prout semper vesicæ calculus observatur, inæqualis, in apicem vergens: ad fundũ enim vesicæ rotundus veluti erat, tunc ad collũ vergens declivior, & multò acuminatior: nullibi sanè erat æqualis, sed planè scabrosus. Geometricã tuam renis diagraphen mirum in modũ approbo. In Ecstasin rapuit me veluti calculi à te visi tanta, tamq; monstrosa magnitudo. Quin imò & de croci metallici infelici successu à te scriptum epistoliũ mirum in modũ me movit. Adderẽ ad hanc rẽ de metallorũ per chymiam præparatorum exhibitiõe multa, ni & epistolium limites transcenderet, & tabellarius urgeret. Verùm de his pleniùs aliàs. Cæterùm quas possum animo concipere gratias ago, pro tam honesta Centuriæ exhibitione, & tui ergame synceri & nivei animi demonstratione, polliceorque, me in omnibus tuis mandatis de filio tuo perhonesto ne latum unguem discessurum. Vale, & diu incolumis, Deo benedicente, vive: tuam honestissimam cõsortem meo nomine saluta. Dabam Genevæ 12. Maji 1615.

Vesicæ calculus cujus sit coloris.

OBSERVATIO LII.

Ex potu vini recentis, ac nondum defæcati, retentio urinæ cum maximis doloribus sequuta.

Lib. de euchymia & cacochymia. Musti vires.

MUlta variaque morborum genera ex musto ac vino recenti oriri, testantur Medici, Mustum enim (Galeni verbis utor) licet coquatur ægrè, crassumque succum & inflationes gignat, alvum tamen subducit: id, quod si interdum efficere nequeat, mirum in modum nocet. Hactenus Galenus. Hujus quoque sententiæ est anthor Scholæ Salernitanæ, & omnes probati Medici. Dysenteriam inducere mustum ac vinum recens, Forestus lib. 22. observat. 31. affirmat. Ego idem in viro robustissimo accidisse memini, uti fusiùs in libro meo de dysenteria declaratur. Mustum præterea & vinum novum, propter admixtionem crassarum partium, oppilationes viscerum hepatis, splenis, & venarum Mesaraicarum inducere, & urinam supprimere atque retinere, sæpissimè observatum est. Qua de re lector historiam admiratione dignam in 2. centur. observationum mearum Chirurgicarum videre poterit. Hoc verò anno 1610. mense Octobri simile quid accidit: Quidam enim Vir, genere, virtute ac doctrina verè Nobilis, cum præter consuetudinem suam post prandium, & in cœna vinum novum aliquomodo lautè bibisset, eadem nocte suppressione urinæ correptus fuit. Dolor adeò erat magnus, ut ventrem in partes dilacerari atque disrumpi putaret: Aderat & vomitus, inquietudinesque maximæ. Ego in consilium adhibitus, statim sequens Enema præscripsi.

Obs. 52. Observat.

Enema.

℞. radic. Althææ ℥j.
herb. malv.
violar.
Mercurialis
fol. Althææ
flor. chamomel.
meliloti
sambuci ana M. j.
sem. anisi
fœniculi
petroselini ana ℥j.
lini
fœni græci ana ʒvj.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℔ j. colaturæ dissolve vitellos ovorum num. 2. mellis Mercurialis ℥ij. olei anethi & chamomelini ana ℥j. ß. salis ʒj. Misce & fiat clyster.

Interim dum expectabatur operatio Enematis, imum ventris, perinæum, membrum virile, atque os sacrum, sequenti linimento inunximus:

Linimentum.

℞. Unguent. dialthææ ℥ij.
ol. liliorum alborum
lumbricorum &
scorpionum ana ℥j.

Misce, fiat linimentum. Rejecto clystere, urina effluere incæpit, & postquam sequens balneum ingressus esset, dolor sedatus est, & urina liberè effluxit.

Balneum.

℞. rad. Althææ
lilior. albor. an. ℥ iiij.
fol. Althææ
malvæ crispæ
violariæ
Mercurialis
flor. Chamomillæ
Meliloti
sambuci ana M. iiij.
sem. anisi
fœniculi
carvi
petroselini
anethi
fœnigræci ana ℥ ij.
sem. lini ℥ iiij.

Incidantur quæ incidenda, & contundantur pro semicupio. His adhibitis remediis plenissimè restitutus fuit. Libenter ipsum purgassem, & quæ obstructiones reserant, & vias urinarias expurgant, exhibuissem, sed occupationes ipsius maxi-

Obs. 53. maximæ, quibus tunc temporis occupatus erat Nobilis iste, id non permiserunt.

Mustum dysentericis non concedendum. Videmus itaque quantum in periculum & vitæ discrimen ægros adducant, qui dysentericis tempore vindemiarum mustum, tanquam præstantissimum medicamentum non solùm concedunt, sed etiam copiosè præscribunt.

OBSERVATIO LIII.

De corpore quodam membranoso, ex vesica excreto.

Ad
Virum Clarissimum atque Doctissimum
Dn. JOHANNEM CRAFFTIUM, apud Neocomenses Doctorem Medicum ordinarium celeberrimum,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus.
S. P. D.

ANte mensem Basileâ redii, vir clarissime, ubi per sex integros menses continuò fere apud serenissimum Principem JANUTIUM RADZIVILIUM, &c. detentus fui. Post reditum meum quartanâ periculosâ correptus fui. Multis variisque medicamentis usus fui, quibus DEUS ita benedixit, ut nunc omninò ferè remiserit febris, & si Deo ita visum fuerit, pristinam valetudinem brevi me recuperare posse sperem. Hac æstate varia occurrerunt symptomata, quorum unum aut alterum Tuæ Excell. communicare non gravabor.

Observat. Calculi duo ex vesica extracti. Superiori mense Majo die 14. calculos duos rubri coloris, quorum alter drachmas tredecim, alter unam cum semisse pendet, ex vesica Generosi Viri Dn. ZACHARIÆ GEITZCÖFFLERI à Gailenbach Dn. in Haunsheim &c. extraximus, operationem & curationem feliciter successisse, ut Generoso Viro Dn. Baroni in Gorsier significare non graveris, vehementer rogo. Ipsius enim Generos. hac de re solicitam esse scio.

Observat. de retentione urinæ. Nobilem nec obscuri nominis Virum Basileæ, unà cum clarissimis Viris Dn. D. FELICE PLATERO, & D. CASPARO BAUHINO invisi. Laborabat ille retentione urinæ, quæ ipsum per intervalla, & quidem sæpissimè mirum in modum excruciabat. Retentionem autem hanc non ex calculo, sed ex scirrhoso quodam corpore, vesicæ adnato, originem habere, verisimile est. Sed, quod notandum, in vesicam hujus viri catheterem exilem, ut vulgò utimur, immittere non potui, ut & ante me Lithotomus quidam exili suo cathetere ad vesicam pervenire non potuerat. Cathetere verò, qui crassitiem pennæ cygni adæquat, facilimè in vesicam ipsam perveni. Ante triennium similem casum in octogenario observavi, ut in 2. cent. observat. 65. videbis.

Observat. de corpore membranoso in vesica reperto. Occurrit & hac æstate matrona gravida Paterniacensis, ISABETH ROUGE nomine & uxor nobilis Viri Dn. DANIEL CROTTE, quæ maximis doloribus è regione vesicæ laborabat. Urinam guttatim, & continuò tanto cum labore & cruciatu, ac si fœtus edendus fuisset, reddebat. Verùm conjux mea, quæ me absente illam curandam susceperat, quum veram caussam tantorum dolorum scire explorareque vellet, & digitum inunctum oleo amygdalarum dulcium in collum matricis immisisset, duritiemque maximam in ipsa vesica observasset, curationem sic instituit.

Obs. 53. & 54. *Curatio.* Primò corpus aliquoties syrupo rosato solutivo, composito cum rhabarbaro, agarico & sena expurgavit: Enemata emollientia, anodyna, & flatus discutientia infudit, ventrem, regionem vesicæ, imò & ipsum collum vesicæ & uteri, oleo liliorum alb. amygdal. dulc. & anethino inunxit, sacculum quinetiam ex radicibus, herbis, floribus & seminibus emollientibus, anodynis, & flatus discutientibus in aqua coctum, calidè applicuit. Satis expurgato corpore, per dies aliquot medicamentum urinas insigniter ducens sumpsit, hinc facultas expultrix vesicæ ita irritata fuit, ut quadam die unà cum urina corpus membranosum ad magnitudinem pugni, molle tamen & lubricum excerneret. Et postquam per dies aliquot urinas turbulentas, imò & purulentas reddidisset, & optimam victus rationem observasset, plenissimè convaluit, & nunc partui proxima est. Prædictum autem corpus membranosum in maximas & tenuissimas membranas extendi potuit. Mater hujus matronæ, cum ante annos quatuor difficultate urinandi diu laborasset, multisque medicamentis ex consilio meo usa fuisset, calculum, qui magnitudinem olivæ adæquat, rejecit.

Observat. Anno 1605. simile quid Friburgi Helvetiorum mihi videre contigit. Matrona quædam honesta Friburgensis, ADAMI KUNNEMANNI uxor, postquam in difficili partu multa variaque sumpsisset medicamenta, ac tandem fœtum mortuum enixa fuisset, dolore acutissimo è regione vesicæ correpta fuit, & urinam guttatim reddidit. Ego bimestri à partu vocatus, ipsam graviter laborantem, & urinam per collum uteri effluentem offendi. Illum cum inspexissem, beneficio speculi matricis, ulcus in ipso vesicæ fundo, & ad collum uteri penetrans reperi: sed (quod notandum) per ulcus hoc infinitos lapillos contusi pumicis instar, & filamentis atque membranis colligatos ac involutos extraxi: quorum nonnullos inter rara mea reservo, in quibus etiam nunc membranæ istæ apparent. Plenissimè convaluit matrona hæc, ad annum 1609. usque supervixit. Ulcus quinetiam in ipso collo vesicæ existens, consolidatum fuit, uti fusiùs in 3. cent. observat. videbis.

Ante dies aliquot Neocomensis quidam mihi retulit, ex rupto abdomine cujusdam viri ROBERTI nomine, apud vos in pago l' Ocle, vermem monstrosum prorepsisse, T. excell. ut hujus rei veritatem expiscari, mihique communicare non gravetur, vehementer rogo. Vale Vir clarissime cum lectissima tua conjuge, quam tecum ego & uxor mea salutamus. Dabam 22. Octobr. 1610.

OBSERVATIO LIV.

De periculosa carunculæ curatione.

Caruncula in ductu urinario, difficilis curatu. DUctum urinarium exquisitissimo sensu præditum esse, nullus Anatomicorum & Chirurgiæ Practicorum non novit. Inde evenit, ut carun-

Obs. 54. & 55. carunculæ in ipso progenitæ difficulter sanentur, dum morbus acria, & aliquomodo erodentia medicamenta desideret, at locus affectus nihil tale sine maximo discrimine ægri admittit, præcipuè in delicatulis, ut sequens historia fidem facit.

Observat. de caruncula. Nobili cuidam Parisiensi, caruncula ex Gonorrhœa virulenta contracta laboranti, cum chirurgus Medicamentum acre siphone in ductum urinarium infudisset, protinus dolor ingens exortus est: sequuta deinde inflammatio & febris, urinaque planè suppressa fuit, & intra paucos dies maximo cum cruciatu vivere desiit.

Historiam hancce mihi communicavit Vir nobilis ac strenuus Dn. Noël Lovis Dn. in Denant, qui hæc omnia suis se vidisse oculis affirmavit.

Admonitio ad Tyrones. Ex quibus perspicuum fit, Capitellum Vigonis, ejusdemque trochiscos de minio (recipiunt enim Arsenicum) non tutò carunculis istis applicari posse.

OBSERVATIO LV.

Matrona gravida variolis laborans, infantem variolis affectum peperit.

Viro Amplissimo atque Doctissimo
Dn. GREGORIO HORSTIO, Philosopho & Medico summo,
Nec non Illustriss. Principis ac Dn.
DN. LUDOVICI Landgravii Hassiæ Archiatro, in Inclyta Academia Giessena Hassorum Medicinæ Professori longe celeberrimo, amico singulari.

DE ærumnoso statu rerum domesticarum mearum, Vir amplissime, fautor & amice plurimùm honorande, antehac ad te scripsi, quare superfluum esset, nunc iterum refricare vulnus. Pestis nondum omninò hic cessavit; etiamsi huc usque aspera satis fuerit hyems: quapropter verendum est, ne circa Ver iterum ingravescat. Deus misereatur nostri. Cæterùm ante annum de pueris quibusdam epilepticis ad te scripsi, & quæstionem movi, nimirum an etiam morbi ex forti imaginatione prægnantis fœtui inprimi possint? responsum verò ad literas illas etiamnunc avidè expecto. Nunc simile ferè quid occurrit, quod tecum communicare visum est.

Honesta quædam ac pia Matrona, in oppido Fontenoy in Lotharingia, Barue Chardini uxor, cum primò utero gestaret, & constitutum tempus pariendi ferè attigisset, unà cum marito suo, uno eodemque tempore variolis correpta fuit, & quidem tam graviter, ut maritus mortem obiret. Matrona in ipso vigore morbi, cum corpore & mente simul, & gravissimè laboraret (corpore ratione morbi, mente verò propter obitum mariti sui) infantem peperit vivum quidem, sed variolis ita infectum & contaminatum, ut ipsa facies quoque undique pustulis scateret. Vixit nihilominus ad octavum usque diem. Hæc ex relatione piæ atq; honestæ matronæ, Catharinæ Masel, viduæ Dn. Miloti, quæ hic apud nos vivit, quæ quoque ipsamet testis est ocularis, habeo. Cæterum summoperè ex te intelligere cupio, quænam variolarum fœtus verissima causa fuerit: Imaginatio matris, an verò sanguis maternus? Hæc festinante calamo ad te scribo. Lausannæ ultima Decembris 1613.

Quæstio an morbi interni vi imaginationis contrahantur? Resp. vide Obs. 56. & 57. Centur. 3. Obs. de urina per vomitum rejecta.

OBSERVATIO LVI.

Prægnans morbillis laborans, infantem per totum corpus morbillis contaminatum peperit.

HOnesta & pia quædam matrona, & Reipub. Bernensis Senatoris uxor, cum dimidiam partem noni mensis imprægnationis ferè attigisset, febre acuta & quidem maligna correpta fuit: morbilli quin etiam mox per totum corpus eruperunt. Quarta die morbi prægnantium doloribus correpta, puellum per totum corpus morbillis contaminatum peperit. Porrò etsi cùm mater tum etiam ipse infans per dies aliquot gravissimè laborarent, ambo tamen convaluerunt, inprimis mater: puer enim etiamnunc cerebrum humidissimum habet, & catarrhis obnoxius est. Quod præcipuè inde accidisse verisimile est, quod obstetrix, & adstantes mulierculæ (quemadmodum mater mihi retulit) infantulum aqua tepida statim post partum abluerunt. Aqua enim cum sit potentia frigida, materiam morbillorum versus interiora, non sine maximo damno repulit. Quodcunque enim, attestante Hippocrate, corporis malum ab exterioribus & ignobilioribus partibus, verti ad interiora, ut ad partes principes, periculosum est; & aliquando mortem adfert. Humor enim morbificus ad partes principes propellitur. Id autem balneum aquæ calidæ, in tenello isto & recenter nato puerulo facilè efficere potuit. Hinc videre licet, quàm perniciosum sit, infantulos recenter natos aqua, quamvis tepida, abluere. Cæterùm cum puer catarrhis, uti dixi, à juventute esset obnoxius, & circa septimum annum ætatis eum visum dextri oculi planè amisisse parentes percepissent, ac ego in consilium adhibitus fuissem, nervum opticum ejus oculi crassis & lentis humoribus obstructum esse, statim cognovi, quandoquidem oculi malè affecti pupilla ab altera non differebat, etiamsi ea nihil discernere posset æger. Aliquoties purgato corpore, & per intervalla applicatis cucurbitulis, 14 Januarii 1615. nuchæ setaceum quoque applicui, idque in eum finem, non solùm ut materiam circa nervum opticum collectam, ad nucham revocarem, verùm etiam, ut visus alterius oculi conservaretur.

Aqua tepida infantes recens nati non sunt abluendi l. 6. aphor. 25

OBSERVATIO LVII.

De admirabili admodum situ fœtus in utero, ipsiusque uteri ruptione.

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dn. CLAUDIO DEODATO, reverendissimi ac illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario, atque celeberrimo,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

ULtimæ tuæ ante dies quindecim, penultimæ verò, in quibus de admirabili admodum & horrifi-

Vide supra observat. 1.

Obs. 57. horrifica mania agis, vigesimo quarto Julii, vir amplissime, & amice æternùm observande, traditæ mihi fuerunt. Ab eo tempore nihil literarum tuarum accepi; propter aurigarum, quibus tu commisisti literas, negligentiam. Ut itaq; in posterum securè ad me pervenire possint; suadeo, ut illas Bernam ad Dn. EMANUELEM URSTISIUM Medicum posthac mittas. Hactenus in tractatu meo de gangræna occupatus fui, illi nunc postremam manum admovi; observationibus auxi, & figuris novis illustravi. Exemplar Oppenhemium misi, ubi nisi in via deperditum fuerit, forsan futuris nundinis prodibit. Nunc quartam centuriam observationum iterum præ manibus habeo, paulatimque in ipsa progredior. Quod si observationem tuam de leproso communicare tibi libuerit, gratum mihi fuerit, libenterque ipsam centuriæ isti inseram: uti quoque illa, quæ circa reverendam & nobilissimam Canonissam Mazonopolitanam, inposterum tibi observare licebit.

De vulnere circa carpum. Quæ de rustico circa carpum vulnerato scribis, multoties mihi observare quoque licuit; imò & superiori hyeme Patricium quendam Bernensem, Dn. NICOLAUM KILCHBERGERUM curandum habui. Receperat autem ille vulnus insigne ad carpum dextrum gladio Helvetico. In ictu isto ramus ille insignis venæ medianæ ad pollicem, indicemque (quem vulgus Chirurgorum ramum cephalicæ venæ esse arbitratur) excurrens, uti quoque arteria & tendo, qui pollicem sustinet, abscissi fuerunt. Hæmorrhagia etsi magna adesset, filo tamen ligatis vasis, protinus remisit. Ex arte curato vulnere, omnia tam feliciter successerunt, ut nullum supervenerit symptoma: circa vasa tamen abscissa, vulnus non nisi maxima cum difficultate coaluit. Nunc tamen omnia, laus sit DEO, salva sunt, nisi quod manus propter nervorum ac tendonum abscissionem robur suum nondum adepta sit. *Vulnera articulorum cur difficilimè sanentur.* Verùm hæc minime rara sunt: vulnera enim & ulcera omnia articulorum, si profunda fuerint, difficilime coalescere, indies observamus, idque propter motum articuli, & defectum carnis accidit. Motus enim, quia ex corpore humores ad partem læsam rapit, vulnus continuò humectatur, quæ humectatio consolidationi obest, ut Hippocrates & experientia docent.

Observatio de admirabili situ fœtus in utero. Porrò ne nudam ad te mittam epistolam, en casum observatione dignum. Præterita hyeme honesta quædam matrona Bernensis, adhuc juvenis, cum tertiò uterum gestaret, & justum tempus gestationis absolvisset, doloribus parturientium tam acerbis ac vehementibus correpta fuit, ut vix unquam similes observati fuerint. Aqua quin etiam, quæ fœtum comitari solet, uti quoque sanguis, copiosè profluxere, brachiumque dextrum fœtus, primò quoque insultu erupit. Post horam tamen dolores omnes & conatus parturientium cessarunt, nec deinceps redierunt. Quarto post die, videns obstetrix, rem in angustia esse positam, suasit, ut uxor mea (quæ in extractione fœtus mortui aliquoties per singularem DEI misericordiam magna, ne dicam admiranda, præstitit) advocaretur. Illa cùm ad parturientem pervenisset, brachium dextrum ex utero propendens reperit, febris quoque, lipothymiæ & vomitus aderant. Exhibita confectione alkermes, ex aqua cinnamomi (sine vino destillata) & buglossæ, inuncto quoque ventre oleo liliorum alborum, & amygdalarum dulcium, brachio quin etiam ex ipso orificio matricis remoto, dolores hypochondriorum, qui antea propter tensionem peritonæi, ut postea dicam, acerbi fuerant, cessarunt. Verùm dolores & conatus parturientium (etsi dolores reliquarum partium continuò ægram vexarent) neque medicamentis, neq; manu (ut obstetrices & Chirurgi exercitati aliquando facere consuevêre) excitari potuerunt. Inunctis partibus dolore vexatis, laxata alvo, anodynis, nec non cardiacis ex meo consilio propinatis, dolores omninò cessarunt, ita ut cibum utcunq; cum aviditate assumeret, somnum quin etiam minimè turbulentum caperet, & ita quidem, ut nihil amplius in ipsa, præter exclusionem fœtus, desiderari videretur. Cùm verò motum aliquem naturæ, qui nobis viam modumque procedendi monstraret, ex consilio jussuque adstantium, in septimum usque expectaremus: ecce cardialgia cum rigore quodam ac lipothymia, cùm ægram invasissent, protinus piè placideque extincta fuit.

Caussa difficilis partus. Sed inquiramus nunc caussam, cur fœtum excludere non potuerit? Illæ etsi multiplices sint: omnes tamen ad tria capita reduci possunt. *1. Angustia orificii.* Aut enim nimis angustum est os uteri, quemadmodum aliquando videmus in illis, quæ antea nunquam pepererunt, aut ulcere aliquo in istis partibus laborârunt, aut quibus constitutio corporis siccissima est. At hæc antea bis uterum gestaverat, & feliciter pepererat, nec constitutione corporis admodùm erat sicca. *2. Situs fœtus præternaturalis.* Altera caussa est situs fœtus præternaturalis, quemadmodùm in hac matrona accidit. Fœtus enim in transversum situs erat, & ita quidem, ut caput sinistro, pedes verò dextro hypochondrio ita insisterent, ut in utroque latere prominentia non obscura observari posset. Spina dorsi autem fœtus versus orificium uteri vergebat. Brachium dextrum extra orificium propendebat, sinistrum verò, uti quoq; crus dextrum (quod versus caput reflexum) mediantibus vasis umbilicalibus (qui truncum corporis bis circumdederunt) trunco corporis ita alligabantur, ut ab initio fœtus ad exitum minus commodè sese parare posset, sed omnia inverso ordine acciderent. *3. Facultatis expultricis labefactatio.* Tertia deniq; caussa est facultatis expultricis labefactatio ac prostratio, quæ fit aut propter virium cordis abolitionem, aut ex solo vitio uteri. At in hac matrona vires vitales ad finem ferè vitæ suæ integræ permanserunt. Caussa itaque ex utero ipso petenda est, hoc modo. Ab initio cùm fœtus, qui & maturus & robustus erat, cum maximo impetu sese moveret, & ad exitum præpararet, sinistro pede corpus ipsum uteri versus dextrum latus dilaceraverat: hinc facultas expultrix ipsius uteri & protinus & omninò abolita fuit, parturientium quoq; dolores & conatus cessarunt. *Uteri ruptio.* Ruptionem autem illam uteri in aliis quoque observavi, cujus disruptionis subita illa abolitio facultatis expultri-

 pultri-

Obs. 57.

pultricis, & parturientium conatus (si vires vitales integræ permanserint) certissima semper mihi fuerunt indicia, idque quotiescunque accidit, de vita parturientis actum est, nisi sectio Cæsarea (quæ tamen in hoc casu valde suspecta est) administrata fuerit. Disrupto enim instrumento, nimirum utero, cessat quoque actio, hoc est, virtus expultrix, & parturientium conatus, ut antea quoque dixi: quæ omnia cùm neque medicamentis neque manu excitari possint, putrescit tandem fœtus, simul & secundina: ex qua putredine vapores putridi ac maligni ad partes nobiles ascendunt, mortemque accelerant. Occurrit & alia caussa, propter quam dolores & conatus parturientium protinus cessant, Medicis, utplurimum incognita, nimirum cùm ex motu isto vehementissimo fœtus, vas aliquod internum disrumpitur, quemadmodum vidi in matrona quadam honesta ac pia, de qua lege observationem 57. cent. 3. In his autem facultates omnes propter deperditionem sanguinis protinus prosternuntur. Delineationem hujus situs admirabilis libenter nunc ad te misissem, nisi procul abessem à bibliotheca mea, fiet id, Deo dante, cùm Bernam reversus fuero.

De milite, cujus in epistola tua mentionem facis, quid dicam? vereor ne subsit fucus: Solus enim Deus miraculosè unico quin etiam verbo extempore gravissimos sanat languores, nos autem medicamentis, quæ tempus requirunt, antequam ex potentia in actum à calore nostro innato reduci possint. Verùm si anguis latet in herba, tempus ac veritas ipsa tandem patefacient. Superioribus annis hujusmodi agyrtas, pseudomedicos & circumforaneos hic quoque habuimus, sed cum suis miraculis & remediis veluti fumus brevi evanuerunt. Ante mensem literas ex Hassia, à Dn. Georgio Fabro, Medico & Chymico celeberrimo accepi, scribit ille Dn. Libavium diem suum obiisse, uti quoque Dn. Jacobum Mosanum, Illustrissimi Principis Mauritii, Landgravii Hassiæ Doctorem Medicum & Chymicum eximium, qui & meus fuit amicus intimus: Promiserat ille mihi, se controversiam illam de usu aquæ chalybeatæ in dysenteria enucleaturum: utinam id præstitisset: præstitisset autem sine ullo dubio, nisi invida mors illum nobis eripuisset. Prædictam autem aquam alvum movendi vim habere, cùm superiori autumno cum junioribus Principibus Genevâ rediens, Bernam transiret, ac me inviseret, constanter mihi coràm affirmavit. Tu, si libuerit, hoc genus argumenti facilè tractare, nodumque illum Herculeum solvere posses: Idque ut propter commune bonum facere velis, te etiam atque etiam adhortor.

Libavii obitus.

Aqua chalybeata alvum movet.

Scripsi ad Dn. D. Crafftium, & ut radices ellebori nigri ad te mittat, admonui. An autem radices illæ veri ellebori nigri tam copiosè in tractu isto reperiri possint, valdè dubito. Rarus enim nobis est elleborus ille verus, & nonnisi in hortis, & quidem in paucissimis reperitur. Consiligo verò, quam Matthiolus in Dioscor. libr. 4. cap. 146. pseudohelleborum vocat, & Hieronymus Tragus part. 1. cap. 135. legitimum elleborum (quamvis malè, ut idem Matthiolus ostendit) esse putat, copiosè in montibus nostris crescit: sed adeò malignus est, testante Trago part. 1. cap. 83. ut etiam lupos & vulpes enecet. Cautè igitur in electione radicum ellebori nigri agendum est.

Obs. 57.

Hæc Lausannâ, ubi ante dies quindecim ad ægros quosdam vocatus fui, ad te scribo. Vale Vir clarissime, & æternùm feliciter vive. Raptim ultimâ Februarii 1617.

Idem ad eundem Virum clarissimum atque doctissimum Dn. D. Claudium Deodatum *Postscriptum.*

Delineationem situs admirabilis fœtus in utero, quam in postremis meis ad te literis promisi, Vir amplissime ac doctissime, nunc ad te mitto, ut possis ea, quæ in descriptione sunt obscura, ex delineatione plenius cognoscere. Misissem eam maturius, nisi Lausannæ & alibi aliquandiu detentus fuissem, & pictorem diligentiorem habuissem. Nobilis ille (de quo superiori anno ad te scripsi) qui ex diuturna & inveterata melancholia in maniam incidit, & à me feliciter restitutus fuit, sexta die mensis Februarii hujus anni, piè placidèque obdormivit. Vixit à curatione in decimum ferè annum, & rem familiæ suæ rectè ac prudenter administravit. Vides etiam in gravissimis & inveteratis morbis minimè desperandum esse. In vehementissimis autem istis corporis agitationibus materiam peccantem in corpore ita agitatam, excalefactam, attenuatamque fuisse arbitror, ut postmodùm partim per sudores istos, veluti extraordinarios, partim quoque per medicamenta melanagoga expulsa atque dissipata sit. Vale Vir amplissime. Raptim Bernæ 2. Martii 1617.

Vide supra observat. 9

OBSERVATIO LVIII.

De admirabili quodam affectu uterino.

Clarissimo experientissimoq; Viro Dn. Guilhelmo Fabricio Hildano, *Chirurgo-Medico Bernensi, Domino & amico longè charissimo,* Claudius Deodatus, *reverendissimi ac illustrissimi Episcopi Basileensis Medicus ordinarius*

S.P.D.

Admirabilem tuam, clarissime Dn. Hildane, de situ mortui fœtus in utero, ipsiusque uteri ruptione historiam, non sine stupore legi. Digna profectò, quæ cæteris observationibus inseratur. Doctè admodum caussas difficultatis partus, &

Obs.58. tus,& exclusionis fœtus in medium adducis: Ego præter angustiam, siccam corporis constitutionem, situs fœtus in utero contenti perversitatem, maximi facio in hoc casu facultatis expultricis prostrationem: non tam ob vitalis facultatis jacturam, quàm uteri à periclitante fœtu factam ruptionem, & dilacerationem excitatam: Siquidem rupto instrumento seu utero, ut verè scribis, haud injuria cessat ejusdem instrumenti actio. Gravia autem illa symptomata cardialgiæ, recurrentesque tum lipothymiæ, tum syncope, febris item, & tandem mors ipsa, haud dubiè è venenatis, corruptis, & putrescentis tum fœtus, tum uteri vaporibus, regiam vitæ sedem impetentibus excitabantur, ut meritò ad cardiaca medicamenta primis morbi insultibus accesseris.

Observatio. Affectus quidam uterinus. Quandoquidem autem de uterinis affectibus nobis sermo sit, admirabilem quoque cujusdam honestissimæ matronæ Bruntrutanæ historiam recensebo. Hæc postquam bis utero feliciter gestasset, elapsis aliquot annis, menstrua, quæ alioquin aut rarenter, aut diminutè satis fluere solebant, singulis postea mensibus & quantitate & qualitate peccantes apparuerunt: post immodicum enim sanguinis fluorem, magna viscosæ, tenacis, & albicantis pituitæ copia egerebatur. Interim uterus clam furtimque in tumorem aspectabilem tractabilemque elevari, & non ipsi duntaxat matronæ, sed & adstantibus amicis de tertio conceptu spem facere cœpit, donec immodicus mensium fluor, singulis Lunis copiosè prorumpens, falsam de concepto fœtu opinionem fregit. Venter siquidem indies in molem excrescens, non amicis duntaxat, sed & mihi eundem paulò attentius palpanti, primùm non dubiam de accepta quadam mola, sive ex crassis flatibus aut viscosis & tartareis humoribus, sive carnea congerie ex cruditate & corrupto semine in utero congestis, spem fecerat: mox tamen mammarum flaccescentia, falsæ molæ immobilitas, maximè solennis mensium fluor, tanta copia, tantoque impetu prorumpens, omnem de concepta in utero mola metum ademit. Vix enim hactenus in utero subsistere potuisset, quin tandem aliquando laxatis uteri vinculis, reseratisque ejusdem vasis & orificio, unà cum tanto profluentis sanguinis impetu excuteretur. *Hydropi.* Rejecta igitur de concepta mola opinione, crevit de imminente hydrope suspicio, crescente utpote indies ventris tumore, cum fœdo faciei colore, cachexia, pedum crurumve inflatione, & notabili virium prostratione, ob nimiam scilicet sanguinis profusionem. At cum nectaris vivifici fons hepar, tum propter laudabilem facultatis hepaticæ progressum, tum propter facultatis sanguificæ firmitatem, nec dum vires amittat, cachecticusque ille corporis habitus alia ratione non accidat, nisi quatenus fons vivificus ob nimiam mensium profusionem sensim exhauritur, fit, ut de vera aliqua hydropis specie, certam facere significationem nondum possim. *Hydropis causa.* Nec enim præcessit liberalior aquæ pridem suppressæ haustus: nec perennis fit humoris hydropici in partibus abdomini subjectis generatio, quæ facultati hepaticæ impedimento esse possit. (Jecur enim adhuc omnis vitii expers) Nec item proprium hepatis officium, ipsa scilicet *Obs.58.* sanguificatio, à partium propinquarum lienis, mesenteriique interceptione, infarctu, aut sympathia prohibetur: tum quod tales infarctus non adsint, tum quod jecur probè suo fungatur officio; ut ex immodico laudabilis sanguinis singulis Lunis prorumpente fluore, nullam tamen hepatis Atoniam excitante, constat. Hæc igitur nobis de aliqua hydropis propriè dicti specie omnem metum ademerunt: Anasarcæ quidem seu hyposarcæ, cum jam nulli crudi ac pituitosi humores in totum corporis habitum effundantur: Tympanitidos quoque, cum nec flatulenti spiritus intestinorum capacitati includantur: Ascitidos demum, cum nec aquosi nec serosi fluores flatibus permixti, internam abdominis cavitatem distendant. Nec etiam de hydrope uteri suspicio esse potest, in eo siquidem, si vel crudi crassique fluores flatusve includerentur, vix fieri posset, quin pridem unà cum copiosissimo mensium fluore excluderentur.

Existimo igitur, massam illam duram ac globosam, quæ tactu facilè percipitur in abdomine, esse variorum crassorum, glutinosorumque humorum, fortè & sanguinis concreti, flatuumque crassorum congeriem, propriâ quâdam membranâ inclusam, atque intra peritonæum & intestina in inferiori abdominis parte propè uterum, non in interna ejus cavitate sitam firmiterque affixam. *Observatio.* Et sanè ante paucos annos præsente chirurgo, in defuncta quadam muliere, quæ multis annis hydropica credebatur, similem massam proprio involucro, sacci instar investitam observavi, aperto quippe corpore nihil in abdomine reperi, quàm durissimam massam, propriâ membranâ involutam: quâ apertâ, aliquot nigricantis & fœdissimæ aquæ amphoras, magnam item crassorum humorum, & concreti sanguinis copiam inveni, salvis cæteris abdominis partibus, jecore, utero. Hinc fit, ut opinor, quòd honestissima, & sat juvencula matrona, nullis hactenus medicamentis curari, massaque ista sensim crescens, nullis thermis emolliri, nullis medicamentis, nulloque artis ingenio excuti possit. Hæc ad te scribo, ut si aliqua industria hanc matronam curare possis, me moneas, nec enim grande derit tuorum laborum præmium. Vale Vir doctissime, & me amare perge.

Clarissimo Viro Dn. D. Claudio Deodato, *&c. Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.*

Responsio ad præcedentem observationem. De casu isto inferioris ventris matronæ cujusdam Bruntrutanæ, clarissime atque amantissime mi Dn. Deodate, doctè & accuratè scribis, ac meo quidem judicio affectum illum nondum propriè esse hydropem, sed congeriem potius variorum, crassorum, glutinosorumque humorum, in ipso ventre affixam, rectè concludis: In hydrope enim abdomen ad diaphragma & costas veras usque, nunc seroso humore, ut in ascite & anasarca, nunc flatu, ut in tympanite, æqualiter extenditur, & ita quidem, ut scirrhi, si qui sint in hepate & liene, vix percipi possint. At in ve-

Obs. 58.

stra ægra, globosa illa massa in inferiori ventre, & quidem è regione matricis tantummodò percipitur. Scribis præterea, hepar adhuc sanum ac integrum esse, probè quinetiam suo fungi officio, quod in hydrope fieri nequit. Est igitur affectus atque durities illa aut in ipso utero, aut extra ipsius concavitatem, omento, mesenterio, aut pancreati affixa. Video te in hanc sententiam inclinare, massam illam duram intra peritonæum & intestina propè uterum, non in interna ejus cavitate sitam, firmiterque affixam esse. Solennis enim mensium fluor, inquis, tantâ copiâ, tantoque impetu prorumpens, omnem de concepta in utero mola metum ademit: Vix enim hactenus in utero subsistere potuisset, quin tandem aliquando laxatis uteri vinculis, reseratisque ejusdem vasis & orificio, unà cum tanto profluentis sanguinis impetu excuteretur. Porrò etsi ex ipso omento, pancreate, & mesenterio aliquando hujusmodi excrescentias enasci, ac in scirrhos concrescere sciam, hisce quinetiam meis oculis viderim: hæsito tamen aliquantulum, an in vestra ægra malum sit extra uterum, nec immeritò: Scirrhi enim, qui extra matricem concrescunt, pedetentim enascuntur, & ita quidem, ut aliquando per multos annos tactu deprehendi non possint, præcipuè si in pancreate aut mesenterio fuerint, profundè enim jacent, & intestinis ita cooperiuntur, ut nonnisi pressu inveniantur. At in vestra ægra parvo temporis intervallo accrevit tumor. Ex omento aliquando admirandi tumores oriuntur; ut apud Marcellum Donatum à clarissimo Viro Dn. D. Georgio Horstio editum, lib. 7. cap. 4. videre poteris: sed ut plurimum pro commotione corporis, facilè ex uno in alterum latus commoventur. In vestra autem ægra, quantum ex tuis colligere possum, ferè immobilis fuit tumor. In tumoribus & scirrhis omenti, mesenterii, & pancreatis, mammæ non intumescunt; at in vestra ægra intumuisse, non obscurè indicant literæ tuæ. Hinc verisimile mihi videtur, malum potius in utero, quàm extra cavitatem ipsius latitare, etiamsi hactenus menses copiosè & frequenter profluxerint, ex quibus tu concludis, nihil in ipso utero posse delitescere, sed crede mi Domine Deodate, idem me in nonnullis matronis observasse, præcipuè in nobili matrona hujus urbis, quæ molam ejus magnitudinis, ut ipsam non solùm tractando ventrem, verùm etiam digito in collum uteri immisso, persentire possem, gestabat: interim tamen suas habuit purgationes menstruales. Non autem ex ipso utero profluunt menses eis, quæ molam gerunt, sed quemadmodum refert Ambrosius Paræus lib. 26. cap. 65. per ramos venæ & arteriæ hypogastricæ, quæ in uteri cervicem sparguntur. Ex ipso quoque utero aliquando profluere menses, nec propterea tamen molam excuti verisimile est, nonnunquam enim tam tenaciter adhæret, ut cum ipso utero unum constituat corpus, uti ego in dissectionibus aliquoties observavi. Non malè igitur feceris, meo quidem judicio, si circa exclusionem molæ, dummodò vires consenserint, laboraveris. Hæc sunt, Vir amplissime atque doctissime, quæ pro temporis angustia ad te scribere potui. Vale & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive.

Scirrhi pedetentim nascuntur.

Tumores admirandi in omento.

Observat. Molam gestantes, etiam menstruales purgationes habere possunt.

Vide cent. 1. Obs. 67. & cent. 3. Observatio 57.

Obs. 58.

CLAUDIUS DEODATUS *Med. D. Præstantissimo, famosissimoque Chirurgo-Medico Dn.*

Guilhelmo Fabricio Hildano,

S. P. D.

ADmirabilis illius fœtus in utero constituti delineationem, non sine animi jucunditate contemplatus, mirabilem naturæ solertiam prudentiamque, & varios in homine juvando conatus sum admiratus, quæ, etsi suo non semper potiatur proposito fine, ne tamen frustra omninò suam operam posuisse videatur, inaccessas hominique ferè incognitas vias modosque tentat, ut haud injuria è priscis philosophis Polydædala & omniscia natura nuncupata fuerit. Operæprecium feceris, si pulcherrima hac observatione quartam tuam Centuriam exornaveris.

Si in difficili illa quæstione de chalybis in Dysenteria usu, tibi aliqua saltem ex parte satisfactum sit, gaudeo, num autem lucem publicam videre digna sint, prudentissimo tuo judicio relinquo, Hoc saltem tibi certò persuasum velim, me propter singularem, quo te prosequor, amorem & candorem, omnem operam daturum, quotiescunq; sese obtulerit occasio, ut & studia laboresq; & insignes conatus, quos indefessis sudoribus, & candida animi significatione in publicam Rei medicæ utilitatem indies magis magisq; producis, meis qualibuscunque studiis juvare, & toti mundo commendare possim. Utinam omnes pari passu, eâdemq; sinceritate & candore suas observationes publicis typis darent, brevi temporis spacio, non sine animi jucunditate, & studiosæ juventutis utilitate, videremus auctam Rempublicam Medicam, & inter spinosas agyrtarum & sophistarum sentes triumphantem.

De aqua chalybeata.

Monui non ita pridem, ut data occasione, in juvenum Chirurgorum gratiam, aliquid solidi & certi de lepra, ejusque examine, signisque Characteristicis in publicum ederes. Cum enim hoc tempore ad Lepræ examen imprudentes & illiterati Chirurgi vocentur, qui cum lepram à lepra minimè distinguere possint, facilè impingunt, & in ferenda sententia tum sibi, tum ipsis ægrotis plerumq; non sine utrorumque famæ jactura imponunt: quâ de re copiosam satis ad te misi observationem, à nobis nuper observatam.

De lepra.

Misi quinetiam nuper ad te satis bellam cujusdã Matronæ observationem, falsæ Molæ suspicione laborantis: in qua adductis rationibus probare nitebar, illum ventris tumorem nulli hydropis speciei adscribi; non item Molæ uterinæ annumerari posse: sed esse potius massam quandam globosam, ex variis crassis, lentis, frigidisque tum humoribus, tum flatibus congestam, propria membrana seu involucro inclusam, non intra uterum, sed forinsecus supra uterum, intra Peritonæum & ipsa intestina consistere, ibiq; firmiter mediantibus ligamentis & membranis hærere. Tu contra doctissimè & solertissimè mentis & animi tui sensum hoc modo explicas. Doces primò ejusmodi duritiem scirrhosas, & excrescentias quandoque in liene, Mesenterio, non rarenter ipso in omento & Pancreate oboriri. Descriptam autem à me congestam duritiem seu excrescentiam scirrhosam, tibi potius intra uteri capacitatem sitam videri, tum quod non pedetentim, sed brevi temporis spacio excreverit tumor; tum quod ferè immobilis, fixus; eodem

Falsa mola suspicio.

Obs. 58.

eodem in loco haereat, cum tamen omenti tumores scirrhosi mobiles sint, & pro varia corporis motione variè etiam moveantur: tum quod ab initio statim mammae intumuerint, quod tamen nec in mesenterii, nec omenti, nec Pancreatis duris tumoribus contingit: tum demum quod fluentibus licet mensibus ipsam tamen molam non excuti necesse sit, eò quod saepè tenaciter utero adhaereat.

Hisce omnibus doctissimis rationibus, non tamen contradicendi, sed potius exercendi ingenii studio, brevibus satisfacere conabor. Primò nec ipse unquā existimavi, subesse aliquem vel in mensenterio vel in omento aut pancreate scirrhosum tumorem, cum haec nostra massa tantam nec duritiem habuerit, sed sit tractabilis satis, nec ita occulta & immersa, sed circumscripta satis oculis, tactuique obvia. Ejusmodi massae cum primas agunt radices, non statim vel à Medico, vel ab instantibus, ipsisvè aegrotis percipiuntur, praesertim in obesis & pinguibus, donec in aspectabilem molem excreverint; ideoq; nō mirum, si primum generationis principium non considerans, scripserim, exiguo temporis spacio in aspectabilem molē massam illam excrevisse. Rarò enim, ut nosti, ad prima morborū principia vocantur Medici. Creverunt mammae primis mensibus, nō quod Mola utero inclusa ad sui nutrimentū menstruo sanguine fuerit usa, aut quod occlusis uteri venis, sanguis ille ad mammas raptus fuerit, (quovis n. mense efflorescunt adhuc etiam) sed quod obesi crassique corporis, multis etiam flatibus & vaporibus referti, constitutionem, multi quoq; flatus mammis sese insinuarint, ideoq; scripsi, falsam illam mammarum excrescentiam & inflationem, & nobis & adstantibus falsam de vero conceptu opinionem fecisse. Nervosior multò jam dictis ultima videtur ratio, cui tamen sic obviandum. E vena cava descendentis, testibus, vesicae, utero aliisq; vicinis partibus alimentum impertientis, ramo, duae propagationes disseminantur, quarum altera epigastrica sursum vergens, altera quae valvae cervici inseritur, & mammis occurrit, ex qua uteri cum mammis cōsensus exoritur, & per hanc propaginē & virgines & praegnantes menstruum sanguinem profundunt, licet aliis quoque per easdem vias sanguis profluere possit: Altera verò ejusdem trunci propago, in ipsius uteri corpus inseritur, inq; ejus cavitatem disseminatur, qui & foetui alimentum, & omnibus foeminis menstruam purgationem praestat. Hinc patet, nō statim abortum esse pertimescendum, cum gravidis quandoq; menses prorumpunt, eò quod ab exterioribus venis, uteri collo seu cervici insertis, promanent. Quod si ab interioribus venis, foetui adhaerentibus, eiq; alimentum subministrantibus, fluant, rarò foetus debito tempore in lucem editur, cum sint acetabula illa & ora venarum, quae in uteri cavitatem desinunt, & per quae foetus alimentum trahit, foetusq; involucra fiunt. Ex hisce patet, molam, seu potius massam illam in ipso utero non contineri. Nam cum ipsa acetabula & ora venarum interiorum uteri, aequè bene molam, ac foetus ipsos involucri instar circumdent & ambiant, vix fieri potest, quin in tam frequenti, tamque copiosa mensium eruptione, massa illa jamdudum sit excussa. Et licet fatear unà tecum, menses subinde ab exterioribus descendentis cavae ramis, uteri collo & cervici insertis profluere, nunquam tamen mihi persuadebis, ab ejusmodi venis satis angustis, & exiguo meatu patentibus, tot concreti sanguinis massulas, saepè pugni instar, tantâ copiâ singulis mensibus prodire, uti nuperrimè adhuc in dicta matrona ipse observavi, quae etiamnum (nisi massa illa foret) satis bona fruitur valetudine, praeterquam quod, ut dictum, singulis mensibus maximam sanguinis, concreti partim, partim fluidi & rubentissimi copiam profundat: unde temporis progressu aliud non expectandum, quàm hydrops. Ipsa moles jam amplius excrescere nō videtur, sed in eodem ferè statu permanet, citra aliquam doloris acerbitatem. Et haec sunt, mi clarissime FABRICI, quae non contradicendi studio, sed ut amori nostro locum darē, scribere volui. Vale millies, millies que, & cum sese dederit occasio, frequentiùs ad me scribe. Pro tractatu de gangraena nuper recuso, cum non habeam, quo talionem reddere possim, gratias habe longè maximas, precorque Deum ter Maximum, ut tibi Nestoreos annos cum vita valetudinisque integritate concedat, quò & faciliùs & feliciùs tuis studiis & laboribus rem Medicam exornare queas. Vale. Datum 12. Maji 1618.

Menstruus sanguis, ex quibus venis derivetur.

Etiā gravidis menses profluere possunt.

Obs. 58. & 59.

OBSERVATIO LIX.

Gravida, cum ictum bombardae in coxam reciperet; abortum facit.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. DANIELI DANIELIS, apud Düsburgenses Clivorum Doctori Medico longe celeberrimo, amico meo plurimùm honorando;

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S.P.D.

QUod ad observationem meam de morsu canis rabidi tradidisti responsum, Vir amplissime & amice plurimùm observande, gratum, imò gratissimum mihi fuit: & quomodo non gratum? singularem enim tuam in me benevolentiam ex eo satis colligere licuit. Faxit Deus Optimus Maximus, ut contractam inter nos amicitiam fovere, tuaeque Excellentiae officiis debitis respondere possim.

De morsu canis rabidi.

Descriptio potionis Luchtenbergicae adversus morsum canis rabidi, hisce diebus ab amico quodam, Viro docto, mihi communicata fuit: illam contra venena valere, etsi ingredientia fidem faciant, in multis quinetiam maximo cum fructu adhibitam fuisse sciam, attamen, ut in exhibitione methodus observetur, necesse esse mihi videtur. Quomodo enim unum idemque remedium, tam pueris, quam senibus, & in eadem ferè quantitate exhibitum, intra novem dies venenum hocce tam exitiosum atque lethiferum securè extirpare possit, non video. Medicamentum enim, ut cum corpore aegrotantis, simul & cum morbo, analogiam proportionemque habeat, necesse est. At quia morsus canis rabidi inter morbos maximos numeratur, omnesque partes nobiles occupat, quisnam quaeso, venenum hocce tam citò & indifferenter, in omnibus levi hocce medicamento expellere atque superare posset? Quandoquidem *extremis morbis*, ut Hippocrates docet, *extrema conveniunt remedia*. Deinde reperiuntur multi, quorum calor nativus propter indispositionem aliquam internarum partium labefactatus, & veluti sopitus est, ita ut medicamenta intra novem dies ex potentia in actum conver-

De potione Luchtenbergica.

Medicamentum cum aegro & morbo proportionē habere debet.

Obs. 59. Medicamentum ex cancris fluviatilibus ad morsum canis rabidi. Observat.

convertere non valeat. Alia præterea reperiuntur corpora, quæ pravis humoribus ita abundant, ut vis medicamenti ab eis suffocetur. Rectè itaque antiquitas medicamentum ex cancris fluviatilibus in morsu canis rabidi per quadraginta dies exhibuit. Sed hæc obiter dicta sint.

Cæterùm cum T. Excell. rerum rararum studiosissimam esse sciam, casum sequentem adscribere non gravabor. Superiori mense Junio, undecima die accidit Esseniæ, ut matrona octavo mense imprægnationis ictum bombardæ in coxam dextram reciperet; non tamen globuloso, sed charta dentibus contrita atque commasticata; intraveratque charta ista (uti mihi ab adstantibus & barbitonsore ipso relatum fuit) musculos, ad longitudinem digiti. Ex ictu porrò isto fœtus adeò commotus fuit, ut protinus (ægra id facilè observare potuit) mortem obiret, & aqua, quæ fœtum comitari solebat, paulò post afflueret. Postera die doloribus parturientium correpta ægra, fœtum non tantum mortuum, imò & nigrum, flaccidum, fœtidumque peperit. Etsi autem post partum per dies aliquot graviter laboraret, convaluit tamen: Vulnus quinetiam viginti-quatuor dierum spacio planè consolidatum fuit: sed non nisi suffulcris, & incurvato corpore, idque maxima cum difficultate, incedere potuit. Ego cùm ingratissimum istum Nobilem, T. Excell. probè cognitum, divino auxilio sanitati restituissem, & 16. Julii ab ipso discessurus essem, ad prædictam ægram accersitus fui, ut quænam hujus impotentiæ & corporis incurvationis esset caussa, investigarem, simulque remedia apta perscriberem. Tum autem duritiem maximam in inguine, & ab ipso osse pubis regionem hepatis versus ascendentem reperi: eaque non solùm musculis abdominis, verùm & quarto itemque crassissimo in femur procedentium nervo adhærebat, quamobrem & doloribus continuis vexabatur ægra, neque uti dixi rectè, sed incurvato corpore, & innixa baculo incedere potuit. Præscripsi evacuantia, fomentationes, inunctiones, cataplasmata, enemata, aliaque medicamenta; omnia tamen in illum finem, ut corpus à pravis humoribus exoneraretur, nervi corroborarentur, & durities illa circa nervos emolliretur, & menses provocarentur. Ex usu porrò horum medicamentorum restituta fuit, ut nunc erectè, & absque baculo incedere, domestica quinetiam sua negotia peragere possit.

Quæstio. An fœtus in utero ex ictu bombardæ fuerit interfectus.

Movebatur autem tunc temporis inter adstantes quæstio, nimirum fœtus an fuerit ex ictu interfectus, nec ne? Ego etsi propter certas caussas, quid sentiebam, coram adstantibus silentio præterirem; attamen fœtum ex ictu ipso mortuum fuisse affirmare ausus sum. Etiamsi enim ad uterum ipsum non pervenerit ictus, adeò tamen commotus fuerat cùm uterus, tum etiam ipse fœtus (qui tum temporis, scilicet octavo mense imprægnationis, valdè debilis erat) ut ruptis membranis aqua illa, quæ fœtum comitari solebat, efflueret, & hepar uterinum à vasis cotyledonib. abrumperetur, fœtusque enecaretur: non minus ac pisces in aqua ex violentia ictus enecantur, etiamsi globulus ipsos non attingat.

Obs. 59. & 60. Nigredinis causa.

Nigredinem porrò & indicia contusionis, quæ in fœtu apparebant, ex forti imaginatione matris provenisse, planè sentio. Simile enim quid clarissimus & longè celeberrimus ille Philosophus simul & Medicus, Dn. Gregorius Horstius, Illustrissimi Landgravii Hassiæ Medicus ordinarius, & in Academia Giessena Medicinæ Professor celeberrimus, amicus meus singularis, Giessæ in matrona quadam observavit. Illam enim secundo aut tertio die ante partum, propter incendium perterrefactam, infantem sanum quidem, sed undique maculis igneis contaminatum peperisse, non ita pridem ad me scripsit: Tam efficax in prægnantibus est imaginatio; ex qua admirandæ quandoque proveniunt maculæ, fissuræ, extuberantiæ, aliaque quamplurima, quæ captum nostrum excedunt. Hinc quoque duritiem illam, cujus antea memini, ortum suum traxisse, veri simile mihi videtur. In forti enim ista imaginatione spiritus, imò & multi humores, versùs uterum & vicinas partes confluxerant. Et quia barbitonsor, cui demandata fuerat curatio, internarum partium nullam habuerat rationem, tumor ibi in musculosis & nervosis partibus remanserat.

Mater ex nimiâ propter incendium consternatione, infantem edidit igneis notatum maculis.

Fœtor unde.

Fœtor verò unde provenerit, dubitatur. Nonnulli fœtum ante ictum mortuum fuisse, ex fœtore colligere voluerunt: quibus tamen ego subscribere non possum. Cum enim pervestigarem omnia, ægramque de statu suo ante ictum examinarem, ne minimum quidem, fœtum antea extinctum fuisse, sese obtulit. Computruit autem citissimè, primò quia tenellus, ac nondum maturus erat fœtus; secundò, quia calido humidoque loco inclusus; tertiò quia calore suo nativo, qui omnia vivificat, & putredini adversatur, destitutus. Quartò quia calor præter naturam qui omnia destruit, in ipso accensus. Quintò quia constitutio aëris tum temporis valdè calida & humida, ac proinde ad putredinem proclivis. Has præcipuas fuisse caussas, quod fœtus tam citò putredinem contraxerit, existimo. Tua verò Excell. hac de re quid sentiat, intelligere cupio. Generosus Dn. Comes mecum Tuam Excellent. avidè expectat, propera itaque ad nos. Vale Vir clarissime & Fabricium tuum amare perge. Dabam in arce Bruch. 8. Augusti 1612.

Causa putredinis.

OBSERVATIO LX.

De prolapsu uteri propter ineptam, violentamque agitationem, tractionemque secundinæ.

Matrona quædam gravida, ex nobilissima & antiqua familia Eriachiorum oriunda, cùm totum tempus imprægnationis continuis ferè doloribus lumborum partiumque genitalium confecta, & tandem sexto mense imprægnationis parturientium doloribus correpta esset, fœtum mortuum utcunque feliciter peperit. Obstetrix ignorans alterum adhuc adesse fœtum, cum secundinam vi extrahere vellet, sequutus est dolor lumborũ adeò magnus, ut protinus ab opere desistere coacta esset. Aliâ itaq; advocata obstetrice, secundum fœtũ peperit, sed mortuũ quoq;. Cæterum

Obstetricis inscitia.

Obs. 60.

terùm etsi secundus partus utcunque quoq; successerit, dolores tamen lumborum, partium genitalium, totiusque ventris (qui post violentam ineptamque agitationem primæ secundinæ supervenerant) continuarunt: uterus quinetiam ad pugni magnitudinem extra vulvam prolapsus, ab obstetricibus reduci non potuit. Postquam per duos ferè menses hujusmodi doloribus noctesque diesque mirum in modum excruciata esset, obstetricum, mulierculariumque infinitarum infinitis penè remediis usa fuisset, tandem 14. die mensis Junii superioris anni 1617. me quoque ad se advocari jussit, omnia, quæ ab initio acciderant, exponens. Tum ipsam decumbentem, & propter doloris vehementiam ac diuturnitatem, febricitantem reperi, corpus extenuatum, & vires prostratæ erant, uterus quinetiam, uti antea dixi, propendebat. Primò itaque propter doloris vehementiam, vigilias, viriumve prostrationem, sequentem potiunculam exhibui.

Potiuncula corroborans & dolorem leniens.

℞. confectionis alkermes ʒ ß.
extracti nostri anodyni ℈ ß.
aquæ cinamomi ℥ß.

Cum decocto agrimoniæ, veronicæ, liquiritiæ, ac seminum anisi fiat potiuncula, detur tribus horis post cœnam. Lumbos, os sacrum, coxas, perinæum, inferioremque ventrem oleo rosaceo inunxi. Ea nocte bene quievit. Quapropter sequenti die, cùm vires aliquomodo constare viderem, ipsam sequenti potiuncula clementer expurgavi.

℞. Spec. diaturbith. cum rhabarb. ℈jß.
syrupi rosat. solutivi ℥j
cum decocto præscripto q. s. fiat potiuncula.

Eadem die cùm Badenam mihi proficiendum esset, optima prius præscripta victus ratione, uxori meæ curationem absolvendam commisi. Illa me absente corpus per intervalla leniter expurgavit, & quæ vires instaurant, uti est confectio alkermes, aqua cinnamomi, & similia, exhibuit, exteriùs manum quinetiam admovit, non tantùm anodyna, verùm etiam tandem adstringentia, prout necesse fuit, applicuit. Hisce remediis, & optimæ victus rationi DEUS Opt. Max. ita benedixit, ut post dies quindecim, cùm ego Badena reversus essem, ipsam in integrum restitutam reperirem.

OBSERVATIO LXI. Obs. 61.

De prolapsu uteri in nobilissima quadam Domina.

Uteri prolapsus.

ANno 1612. cùm parentes & amicos invisendi gratia, in patriam profectus essem, ad nobilissimam matronam, cui uterus ad ovi anserini magnitudinem, maxima cum ipsius molestia propendebat, vocatus fui, quibus autem de caussis malum illud contraxerit, ab ipsa expiscari non potui. Hoc tamen scio, ipsam nunquam utero gestasse, atque hoc vitio per multos annos laborasse, multosque sustinuisse dolores, neque ullo remedio, quantumvis ex arte adhibito, sanari potuisse. Fabricavi ipsi globulos ex subere, ejus magnitudinis ac formæ, uti illos hic depinximus, quibus uterus ita in corpore retinetur, ut sive pedes deambulare, sive equum aut currum conscendere voluerit, nullum incommodum indè persentiat. Primus autem globus omninò sphæricam, alter verò ovalem habet figuram, suntque ex subere fabricati, & sequenti cerato obducti.

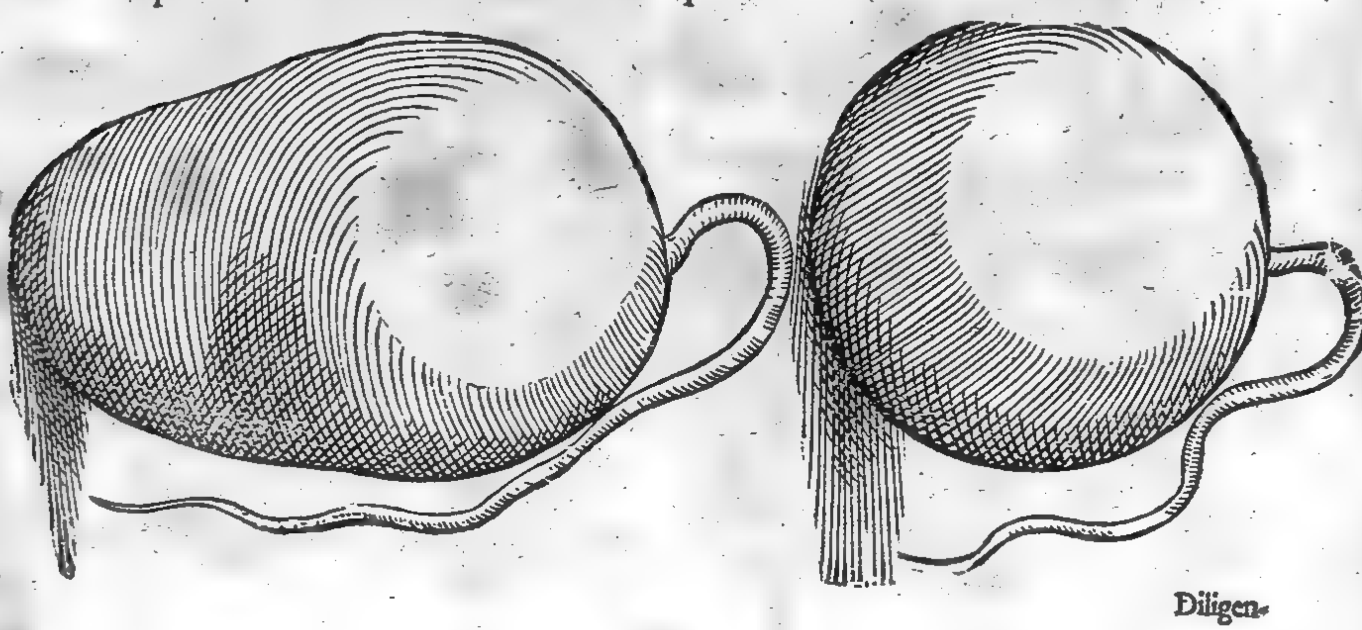
Curatio.

℞. ceræ novæ ℥iij.
colophoniæ,
gummi elemi ana ℥j.
terebinth. ʒiiij.
Pulv. rosarum odoriferar.
myrtillorum.
balaustior.
Rad. consolidæ majoris ana ʒj.
masticis &
olibani ana ʒiiij.

Misceantur omnia diligenter, & cum sufficiente quantitate olei rosacei, fiat ceratum in forma solida.

Ceratum.

Globi autem cerato intingendi sunt interim, dum adhuc liquidum calidumve est: idque in eum finem, ut porositates, cavitatesque ipsorum cerato adimpleantur. Postea spatula calida undique lævigandum est ceratum. Habeant quoque globi annexum funiculum, cujus beneficio urgente necessitate extrahi possint. Utitur nunc sphærico, nunc ovali globulo, prout libuerit, nec unquam ipsum, nisi ante actum venereum deponit.

Diligen-

Obs. 62. & 63.

Diligenter autem prospiciendum est, ut globi cum genitalibus proportionem habeant, collumque matricis adimpleant. Magnus enim intrudi non potest; parvus verò uterum non retinet.

OBSERVATIO LXII.

Prolapsus uteri compendiosa curatio.

MUlier quædam, Jutta nomine Hildenæ habitans, quæ & olim apud Parentes meos officio ancillæ per annos aliquot fideliter functa fuerat, cum viro nupsisset, propter inopiam, & inde resultantem parvam victus rationem (erat enim ipsis res angusta domi) unâ cum marito scabie correpta, & Coloniæ à leprosis (quibus eo in loco, quod alibi inconsuetum, visitatio & examinatio leprosorum commissa est) pro leprosis dijudicati fuere. Non diu post, cum primò utero gestaret, & partus difficilis esset, prolapsus uteri sequutus est.

Curatio prolapsus uteri.

Venit ad me anno 1580. exponens miseriam suam, purgavi aliquoties corpus pulvere sennæ Brassavolæ: postea sacculum sequentem ipsi præparavi, eumque ut calidè ter quaterque in die loco affecto applicaret, ac continuò gestaret, jussi: cujus beneficio brevi restituta fuit, & ab eo tempore plus quam sexies utero gestavit, feliciterque peperit, uti ipsamet mihi retulit Anno 1612. cum Hildenam parentes & amicos visitandi gratia profectus essem. Sacculum autem ex sequentibus præparavi:

℞. fol. plantaginis
salicis
mespilorum
quercus
Prunorum sylvest.
summitatum rubi
rosarum ana M. j.
Radic. tormentillæ
consolidæ majoris.
bistortæ ana ℥j.
balaustiorum
nucum cupressi ana ℥ß.
sem. anisi ℥j. ß.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo pro sacculo intertexto.

Etsi autem mulier hæc, & nonnullæ aliæ, hoc remedio à me sanatæ fuere: in multis tamen aliis hoc aliaque præstantiora remedia non rarò frustra adhibui.

OBSERVATIO LXIII.

Menses ultra annum septuagesimum profluunt.

MEnses ad annum usque septuagesimum octavum profluxisse, ipsemet observavi, uti Observ. 61. Cent. 2. annotavimus. Idem aliis quoque accidisse, quæ sequuntur exempla, à viris fide dignis mihi communicata, fidem faciunt. Primum clarissimus ac longè celeberrimus Vir Dn. D. Gregorius Horstius, Illustrissimi Landgravii Hassiæ Medicus ordinarius communicavit. Qui in quadam Epistola ad me scripta hæc habet verba:

Obs. 63.

Menstrua ad 70. usque annum fluunt.

Observationi 61. Cent. 2. de fluxu menstruo in septuaginta vix subscriberem, nisi ipsemet tale quid annotassem in nobili vidua adhuc apud nos vivente, quæ annum circiter septuagesimum tertium jam agit & statis temporibus ordinato menstruo fluxu laborat: quod ego constitutioni sanguineæ & bono corporis habitui, quo prædita est, adscribo, sicuti senibus quoque non rarò fluxus hæmorrhoidalis ad ingravescentem usque senectutem perdurat. Hactenus Dn. D. Horstius.

Secundum exemplum clarissimus ac doctissimus Vir Dn. D. Daniel Daniels, apud Düsburgenses Clivorum Medicus ordinarius, & longè celeberrimus, amicus meus singularis, hunc in modum mihi recitavit. Düsburgi, dicebat, virginem quandam Dorotheam Quant habuimus, illa cùm ab anno quinquagesimo ætatis suæ menstruis caruisset, & annum septuagesimum ætatis prætergressa esset, denuò ipsi menstrua supervenerunt, & tribus ordinariis mensibus recursum habuerunt, posteà cessarunt. Sed quod annotatione dignum, ex evacuatione illâ naturâ quasi reviviscens, ad centesimum ferè annum ætatis pervenit virgo illa, & hoc tandem anno millesimo sexcentesimo duodecimo, mense Martio, extremâ macie confecta, è vivis discessit.

OBSERVATIO LXIV.

De sarcocele sive hernia carnosa, & quâ de causa ea ut plurimùm in dextra parte nascatur?

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dn. PETRO ROBINO apud Bellicenses Doctori Medico ordinario, longe celeberrimo, amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

FEliciter, laus sit Deo, ad meos redii, vir clarissime juxtà ac doctissime, sed tardè. Coppet enim apud juvenem, cui tibiam abscideram, per dies aliquot retentus fui. Ille præter omnium spem atque expectationem convaluit: Os, quod (uti ex Dn. Johanne Monteilleto intelliges) ante carnem prominebat, natura per se separavit, feliciterque paulò post meum ad ipsum reditum illud absque dolore extraxi. In hoc ægro nonnulla rara observavi, de quibus prolixè ad Dn. D. Offredum scripsi. Misissem apographum literarum, sed propter occupationes non potui: instant enim nundinæ Francofurtenses, quo tempore mihi ad amicos in diversis locis degentes scribendum est.

Adipem humanam, quam promisi purissimam, & à memetipso, cùm ante annos aliquot hìc in octavum usque diem corpus virile publicè dissecarem, fideliter collectam & mundatam, mitto, uti quoque tractatum meum de combustionibus. Tu ut omnia hilari fronte excipere velis, obnixè rogo: & si qua alia in re tibi gratificari possum, promptissimum & fidelissimum semper me

Obs. 64. per me invenies. Statum Dn. Monteilli & reliquorum ægrorum nostrorum intelligere percupio.

Quæstio. Dum hæc scribo, in mentem venit quæstio, tuis speculationibus non indigna, de qua judicium tuum summoperè expeto: nimirum cur herniæ carnosæ ut plurimùm circa dextrum testiculum oriantur? ut plurimùm inquam: unicum enim herniâ carnosa ex sinistra parte laborantem mihi videre contigit: reliquæ omnes in dextra parte fuerunt. Addam exemplum unum aut alterum.

EXEMPLUM I.

Ex regressu seminis in actu venereo, quæ symptomata sequuta. Generosus quidam juvenis, cùm amasiam suam amplecteretur, atque cum ipsa in actu venereo esset,& jam semen ejaculare vellet,à quodã cubiculum ingrediente in actu ita deturbatus fuit, ut semen retrocesserit, retentumque fuerit, quapropter dolor in inguine exortus est, & testiculi intumuerunt. Cùm verò morbum propter verecundiam celasset, dolor in sinistro inguine paulatim per se remisit, intumefactio evanuit, & testiculus ad naturalem statum rediit, circa dextrum verò tumor remansit, qui successu temporis in ingentem herniam carnosam excrevit. Ego cum aliis magni nominis Medicis in consilium tandem adhibitus, non solùm carnem circa dextrum testiculum concretum, verùm etiam scrotum serosis humoribus ita extensum reperi, ut magnitudinem capitis infantis ferè adæquaret.

EXEMPLUM II.

Ante annos aliquot patritium Coloniensem unà cum clarissimo viro Dn. D. JOHANNE SLOTANO Medico celeberrimo invisi: Laborabat & ille maxima hernia carnosa, eaque ex dextra parte.

EXEMPLUM III.

Anni elapsi sunt tres, à quibus Bernam Helvetiorum ad virum quendam nobilem unà cum clarissimo viro Dn. D. PAULO LENTULO poliatro Bernensi vocatus fui. Laboraverat ille per annos aliquot hernia carnosa ex dextra parte, tandem quoque hydrocele accessit, ita ut scrotum in illam magnitudinem extenderetur, ut membrũ virile planè absconderetur.

EXEMPLUM IV.

Ante menses quatuor Paterniacensis quidã JOHANNES COMES nomine, viginti quatuor circiter annorum ætatis, Lausannam ad me venit. Huic testiculus dexter in massam carneam durissimam, quæ magnitudinem pugni longè superabat, excreverat. Deliberavimus inter nos, ut ineunte Vere manum adhiberem. Verùm cùm aliquantisper diutiùs apud vos moram traherem, & affectus de die in diem mira celeritate accresceret, Freiburgum se contulit, ibique curationi cujusdam Chirurgi sese submisit. Quid verò cum ipso factum sit, nondum intellexi.

EXEMPLUM V.

Cùm ante menses duos apud vos viverem, in pagum Vauxuallançon ad reverendum Virum Dn. CASPARUM PERRETUM, ibidem presbyterum vocatus fui. Illi autem non solùm testiculus dexter, verùm etiam vasa spermatica veluti in lapidem induruerant, ita ut manu compresso abdomine, duritiem illam in ipso quoque hypochondrio dextro persentire possem. *Obs.* 64. Malum autem ad ipsam originem usque vasorum spermaticorum ascendere, dolor ipse, quem è regione vasorum spermaticorum ad renem usque dextrum continuò persentiebat, indicabat. *Hernia carnosa, quam caussam habeat.* Aderat præterea vomitus, & appetitus prostratio, non tamen propter herniam, ut quidam, qui ipsum ante me inviserat, statuit, sed ratione tumoris dolorosi & duri, è regione fundi ventriculi existentis, quique compresso abdomine, tactu facilè percipi potuit. Quid plura? in tota praxi mea unicum solummodò, ex sinistra parte laborantem herniâ carnosa (quæque tandem in cancrum exulcerarum atque insanabilem degeneravit) me vidisse memini. Peculiaris itaque hujus rei ut aliqua sit caussa, necesse est. Te, Vir doctissime, ut pro acumine ingenii tui, usu, atque experientia rerum medicarum, illam inquirere, mihique haud gravatim communicare velis, obnixè rogo. Ego quid sentiam hac de re, paucis annectam.

Hernia Carnosa, quam Græci Sarcocelen vocant, teste *a* Galeno, fit testiculo indurato, & utidem Galenus *b* testatur, cum scirrho convenit. Caussam verò, humorum crassorum, ad testiculos decurrentium abundantiam, atque partis affectæ debilitatem esse, Guido *c* & alii *d* statuunt. Platerus *e* ex contusione vasorum spermaticorum in scroto, item ex succo è vasis illis luxuriante, Petrus Pigray *f* verò ex humore non naturali è venis exsudante, ac paulatim in carnis substantiam transeunte, fieri scribunt. At verò Vigo *g* docet, per affluxum alicujus humoris fieri herniam carnosam, nempe cum hujus materiæ subtilior pars propter calorem testiculorum in halitum resolvatur: quicquid verò crassum & viscosum est, remaneat, in scirrhum tandem illam indurescere. Prædictæ porrò caussæ, etsi minimè rejiciendæ, attamen cur potiùs in dextro, quàm in sinistro testiculo locum habeant, nondum satis manifestum fit. Etenim potiùs circa sinistrum testem herniam carnosam gigni debere, non immeritò cuipiam videri possit. *h* Dexter enim testiculus cum propter vasa à magnis vasis eò delata, sit calidior sinistro, ipsum robustiorem quoque esse sequitur. Ad calidum enim & siccum temperamentum (*i* Galeni verbis utor) quòd actionum robur consequatur, omnibus in confesso est. Potius itaque circa sinistrum testiculum, qui dextro imbecillior est, sanguinemque impuriorem, ut idem Galenus *k* testatur, ad se trahit, fluxum illum humorum delabi; ac proinde carnosam illam substantiam procreari posse, verisimile esse mihi videtur. Id verò cùm rarissime observatum sit, caussam carnosæ herniæ obscuram esse, cum Paulo Ægineta *l* statuo. Quod si tamen præter prædictas caussas, retentionem & alterationem, aut veluti corruptionem quandam seminis, hujus mali caussam quoque esse, concedere velis, non usque adeò difficile erit causam invenire, cur in dextro testiculo potiùs quàm in sini-

a Galenus lib. de tumoribus præter naturam.
b Meth. Med. l. 14.
c Guido tractat. 2. doct. 1. c. 7.
d Petrus Francus l. de herniis cap. 23.
e Felix Platerus tract 3. c. de causis extuberãtiæ.
f Petrus Pigray l. 2. cap. 42.
g Ioh. Vigo lib. 2. c. 6.
h Gal. l. 2. de semine Vesalius lib. 5. c. 13. Bauhinus in theatro suo anatomico.
i Galenus loco jam allegato.
k de usu partium lib. 14.
l de re medica lib. 6. cap. 63.

Cur hernia carnosa maximè in dextro testiculo generetur.

Obs. 64. & 65.

in sinistro gignatur. Et revera retentionem seminis in Generoso isto viro, cujus ab initio memini, caussam totius mali fuisse, certum est. Cum enim vasa omnia semine & spiritibus turgerent, & natura ut sese exoneraret, intenta esset, retentionem, ac veluti refluxum illum seminis absque ingenti periculo fieri non potuisse, dolor ille, qui in inguine subortus est, testis fuit. Idem fortassis & in reliquis, quorum facta fuit mentio (qui forsan caussam morbi propter verecundiam celarunt) accidit. Hujusmodi enim herniæ utplurimùm in juvenibus, qui sanguine & semine abundant, & in cœlibatu vivunt, accidere solent. Raro autem fit ex sinistra parte, quandoquidem seminalis vena sinistra non à vena cava, quemadmodum dextra, sed ab emulgente sinistri renis exoritur. Itaq; verisimile mihi planè esse videtur, cum semine ex vena emulgente nonnihil salsedinis & nitrositatis, quæ crassos viscososque humores incidat & resolvat, exsiccet, & putredini adversetur, ad sinistrum testem defluere. Tuam tamen sententiam hac de re, ut mihi communicare velis, à te magnoperè peto contendoque. Hæc festinanter ad te scripsi, quapropter ut impolito stylo ignoscas velim. Quod superest, Deum ter Opt. Max. elevatis ad cœlum manibus suppliciter & humilimè oro, ut Spiritu suo sancto te, dum in labyrintho isto Justiniani oberras, clementer conducere, tibique Bartholum aliquem pium adducere velit, qui te quàm citissimè è labyrintho educere, & in cœtum Musarum, & campos Æsculapii introducere possit. Bene vale in Christo Jesu cum lectissima tua conjuge, & me ex animo tibi faventem redamare perge. Nobilissimum Virum Dn. CLAUDIUM FLANDRINUM, Dn. de Montarffier, uti quoque præstantissimos Viros Dn. D. MONTEILLETOS meis verbis officiosè saluta. Raptim Lausannæ ultima Martii 1614. stylo veteri.

OBSERVATIO LXV.

De Hernia aquosa, in qua præter spem & opinionem carnosa quædam substantia, vasis spermaticis adnata, reperta fuit.

Ad clarissimum juxtà ac doctissimum Virum Dn. HECTOREM SCHLANOVIUM, *Reipublicæ Wormatiensis Doctorem Medicum ordinarium ac celeberrimum,*

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

ETiam nunc, clarissime simul ac doctissime mi Dn. D. SCHLANOVI, in Germania detineor, neque huc usque ad ultimos fines Helvetiæ ad meos pervolare mihi licuit. In caussa sunt ex parte amici, inprimis viri docti, qui hinc & inde me retinuerunt, inter quos Dn. D. Petrus de Spina, serenissimi & potentissimi Principis ac Dn. D. Friderici V. Palatini ad Rhenum Medicus ordinarius, & Dn. D. Johannes Rudolphus Salzmannus Argentinensis, Medicinæ Professor ordinarius, & Dn. D. Johannes Küffer, ibidem Medicus longè celeberrimus, non postremi fuere. Argentinâ discedens, in Alsatio nobilissimum quendam juvenem, herniâ aquosâ laborantem invisi. Huic quia spacio quatuor annorum varia medicamenta, cùm à me ante annum, tum etiam ante ab aliis frustra præscripta & adhibita fuere, petierunt parentes, ut tentarem an aliqua alia via sanitati restitui possit filius, se quoque fore contentos, ut incideretur scrotum, dummodò conservaretur testiculus. Parui, intra 3. septimanas curationem me feliciter absolvere posse sperabam: quandoquidem exteriùs nihil aliud præter aquam, quæ sive ad radios solares, sive noctu ad candelam exponerem scrotum, limpidissima, & in vesicula veluti in ampulla inclusa, apparebat: tactu quin etiam nulla durities percipi potuit. ita quidem, ut nihil præter aquam subesse putarem, uti & ante me ab aliis Medicis & Chirurgis judicatum fuerat. Sed bone Deus, quàm me fefellit opinio? quàm verissimam esse divini Hippocratis sententiam, *Judicium difficile*, reipsa inveni? purgato enim & præparato prius corpore, cùm caustico meo, absque ullo tamen dolore, scrotum perforassem, & tertio die post applicationem escharam separassem, præter aquam etiam carneam quandam & induratam materiam, circumcirca vasa spermatica inveni. Post excisionem itaque escharæ, cùm nonnihil humoris serosi effluxisset, dolor ingens in infimo ventre, inprimis in inguine dextro (qui erat locus affectus) subitò exoritur, sed momentaneus: antequam enim anodynum præparassem, per se, & nullo adhibito medicamento, remisit. Sequenti nocte scrotum aliquomodo intumuit, & tumor durissimus in superiori parte vaginæ, circumcirca vasa spermatica plenius percipiebatur. Tunc gravissima illa & periculosa symptomata, quæ ex hujusmodi apertionibus aliquando provenisse sciebam, mihi in mentem venerunt. Ante annos enim aliquot, cùm præstantissimus ille atque excellentissimus Medico-Chirurgus Dn. Johannes Griffonius, piæ memoriæ, Sabaudo cuidam Lausannæ scrotum aperuisset, & nihil aliud præterquam de hydrocele cogitasset, carnosa quoque substantia, testiculo & Vasis spermaticis adnata, sed seroso humore velut submersa & tecta, reperta fuit, quæ & paulò post in cancrum malignum degeneravit: ubi medicamenta, ferrum simul & ignem, frustra adhibuit Griffonius.

Obs. 66. De hernia aquosa.

Aphor. 1 lib. 1.

Observatio de hydrocele.

Ante annos circiter tres Lausannæ idem ferè mihi in quadragenario accidit. Sed ambo isti viri, quod non omittendum, pravis humoribus referti erant. Nobilis verò noster æger sanus est corpore, interim tamen seriò apud me perpendens periculum, anxius fui, præcipuè eam ob caussam, quod de periculo ab initio nihil prædixeram. Ægri tamen ætas juvenilis, constitutio corporis optima & sana, & quod ad illud usque tempus ab omni dolore, inflammatione, & febre immunis fuerat, obediens præterea, cordatus, & ad omnia, quæ agenda & patienda, paratissimus esset, animum meum à solici-

Observatio.

Obs. 65. & 66. solicitudine abducebant. Iterum igitur expurgato corpore, quæ leviter emolliunt, simul & discutiunt, veluti emplastrum de mucilaginibus cum gummis, de meliloto, & de ranis, per dies aliquot applicui. Ex illis cùm malum minimè ingravescere, quin potius duritiem decrescere, ac nihil maligni subesse (ab emollientibus enim medicamentis, inquit Galenus de simplicib. medic. lib. 5. cancrosi tumores exasperantur, uti quoque in prima centuria observationum mearum exemplis demonstravi) inde cognovissem, ad fortiora perveni. Ulceri itaque pulverem insigniter emollientem, & materiam ex profundo extrahentem quotidie semel inspersi. Exteriùs linimenta, emplastra, cataplasmata, & similia emollientia applicui, quibus remediis Deus Opt. Max. ita benedixit, ut per singularem Dei misericordiam (cui in omne ævum laus sit & gloria) spacio quinque septimanarum, curatio feliciter ad optatum finem perducta sit. Vides clarissime mi Dn. Schlanovi, quanta in hisce affectibus sit difficultas, quantaque diligentia & vigilantia requiratur; quod si corpus cacochymicum extitisset, procul dubio propter accursum humorum de ipso actum fuisset. Hæc non sine caussa, quæ te non latet, ad te scribo, & ut literas nobilissimo viro, simili affectu laboranti, communicare velis, suadeo. Vale longùm clarissime atque doctissime Dn. Schlanovi, cum tuis omnibus, quos tecum perquam officiosè saluto. Basileæ in transitu 1. Augusti Anno 1613.

OBSERVATIO LXVI.

De Herniæ aquosæ felicissima sectione.

Hernia aquosa plerumq; in sinistra scroti parte.

HErnia aquosa, si ex caussa interna ac latente originem habet, ut plurimùm sinistram partem scroti occupat, serosusque ille humor in membrana testem involvente, Erythroidæa dicta colligitur: idque præcipuè fit rene sinistro, ut Dodonæus rectè annotavit, malè affecto: quapropter serosos humores non attrahens, & ad vesicam mittens, per venam seminariam, quæ isto in latere ex emulgente procedit, in membranam Erythroidæam delabitur. Sectio autem Herniæ aquosæ, si ex hujusmodi caussa originem traxerit, & testiculus simul exemptus fuerit, periculo non vacat, ut idem Dodonæus observat. cap. 39. & 40. annotavit. Itaque ne temerè quicquam hac in re tentet Chirurgus, suadeo. Ne tamen Tyrones cùm meo in præcedenti observatione exemplo, tum exemplis à Dodonæo recitatis deterreantur, & ab officio atque instituto abducantur, sequenti exemplo illis animum erigam.

JACOBUS GERBETUS, vir pius & illustrissimæ Reipublicæ Bernensis commissarius dignissimus, quadragenarius, robustus, & bono corporis habitu præditus (cui & in juventute calculus per incisionem ex vesica extractus fuerat) à multis annis hernia aquosa ex sinistra parte vexabatur. Multa ipsi cùm à me, tum ab aliis Medicis doctis præscripta & adhibita, tum interna tum externa fuêre medicamenta, absque fructu tamen omnia: ita ut tandem in maximam molem excresceret scrotum. *Obs. 66.* Cum verò æger tumorem indies augeri vidisset, denuò me advocandum jussit, petiitq; ut extremum sibi auxilium adhiberem; quod etiamsi periculo omninò non vacaret, experiri tamen potius maluit, quàm in hujusmodi miseriis vitam diutiùs trahere. Quamvis enim dolorem non adeò gravem inferret tumor ille, equitando tamen & ambulando ipsi maximo erat impedimento.

Herniæ aquosæ incisio.

Præparato itaque satis corpore, tum optima victus ratione præscripta, tum purgationibus aliquoties reiteratis, & venæ sectione, septima die Maji Anno 1602. ægrum in sedem collocavi, deinde in superiore parte usque ad tunicam Erythroidæam inciso scroto, ipsum ex anteriori parte ab ipsa membrana aliquantum separavi. At quia tota aqua in tunica illa continebatur, ita ut testiculus ei innataret, ne in posterum denuò descenderet aqua, acu incurvata, ac filo reduplicato universam hanc tunicam (præter vasa seminalia) apprehendi, & mediocriter constrinxi atque ligavi. Posteà ex inferiori parte ligaturæ, membranā jam ante dictam secundùm longitudinem incidi, & aquam ad libras aliquot extraxi, paulatim tamen, ne vires deficerent: Deinde turundam satis longam crassamque, ex stupis factam, & albumine ovi madefactam, ad latus testiculi & inferiorem partem scroti versùs infixi. Inguina & imum ventris oleo rosaceo inunxi, & haspum cannabis vitello atque albumine ovi, cum pauca aqua rosacea conquassatum madefactum applicui. Postero die iterum ventre & inguine inuncto, sequens digestivum applicui,

Digestivũ.

℞. terebint. lotæ ℥ij.
ceræ novæ ℥ß.
gummi elemi ℥j.
ol. rosac. & amygdal. dulc. ana ℥ß.
ol. de vitellis ovorum ℥ij.

Dissolvatur gummi lentissimo igne cum oleis, terebinthina, & cera separatim cùm & pauxillo olei liquefactis, & additis, fiatque unguentum: tum admisce vitellum ovi, croci ℈ß. Unguentum turundis longis & crassis vulneri imposui, & emplastrum Basiliconis applicui. Neque processum huncce, antequam vulnus probè esset digestum, mutavi. Tum pulverem mundificativum ulceri, & turundis quotidie semel aut bis inspersi, & ulcus per menses duos apertum retinui: interimque scrotum omni diligentia mundificavi, corpus item per intervalla purgavi. Tandem vulnus cicatrice obduxi, bona ægri cum valetudine, qua etiam ad hunc usque annum 1608. quo hæc scripsi, fruitur. Ab eo tamen tempore optimam victus rationem observat, & singulis annis aliquoties superfluos humores pharmacis expurgat.

ANNOTATIO.

In hac operatione cautus ut sit Chirurgus atque circumspectus, propter pessima symptomata, quæ supervenire solent, necesse est. Inprimis autem nullo modo operationem hanc, nisi prius bene præparato corpore, incipiat.

Obs. 66. & 67.

Quod si intemperiem aut vitium aliquod in rene subesse cognoverit, aut ab ipsa operatione omninò abstineat, aut scrotum in inferiori sua parte tantummodè incidat, ut serosus ille & inclusus humor effluat, via tamen nullo modo (ut fit cum testiculus abscinditur) obstipetur, & serosus humor, qui à rene attrahi non potest, in abdomine retineatur, sed si opus est, denuò illic defluere possit. Vidi ego Bisantiis sexagenarium virum pium ac probum cui Dn. JOHANNES GRIFFONIUS, Chirurgus præstantissimus propter herniam aquosam singulis annis scrotum ex inferiori parte perforabat, & serosum humorem evacuabat, posteà ulcus ad cicatricem perducebat. Pervenit homo iste ad summam senectutem. Sin autem in rene vitium non fuerit, & defluxum planè impedire volueris, incisionem superiori parte scroti propè inguina fieri expedit, quandoquidem duplex Chirurgo est scopus, prior evacuare serosum humorem, posterior prohibere, ne rursus de novo aqua in scrotum defluat, coacerveturque. At cum aqua hæc utplurimum ex corpore in tunicam illam erythroidæam dictam defluat, eamque extendat, necesse est ut incisio in superiori parte scroti fiat: sic enim tunicæ dilatatæ corrugantur, & cicatrix impedit, ne aqua postea facilè in scrotum defluat. Ut autem hæc operatio rectè & majori cum facilitate administretur, non super scamnum ligandus est æger, nec supinus decumbere, sed in sella sedere debet, ut melius aqua deorsum descendat, & tunicæ in inguine faciliùs separari, & acu apprehendi possint.

Observat.

Quomodo æger sit collocand. in ipsa operatione.

OBSERVAT. LXVII.

De herniæ aquosæ periculosa sectione.

Hernia aquosa duplex.

HErnia aquosa aut simplex est, aut composita. Simplicem appello, in qua solâ aqua scrotum extenditur; Compositam, ubi circumcirca testiculum materia putrida collecta, aut denique varices ortæ fuerint. Accedit & nonnunquam, Camerario teste, aquosæ herniæ, prolapsus intestini in scrotum, quod & ego observavi. Caro item sæpissimè testiculis & eorum tunicis adnascitur, serosus enim humor iste nonnunquam acris factus, venas capillares, membranasque leviter erodit: hinc pars illa sanguinis, quæ paulatim exsudat, quæque optima & laudabilis est, beneficio caloris innati in carneam substantiam concrescit. Indurescit autem sensim, propterea quod calor nativus paulatim debilitatur: interim tamen in illam aliquando molem augetur atque accrescit, ut magnitudinem capitis humani, Montagnana consil. 227. Foresto lib. 27. scholio, observat. 23. attestantibus, accedat. Reliquum verò sanguinis, quod serosum est, paulatim membranas totumq; scrotũ adeò extendit, ut caro ista, quæ testiculo adhæret, digitis palpari non possit. Hujus rei exemplum memorabile clarissimo, ac longè celeberimo Viro Dn. Johanni Griffonio, Præceptori meo perpetuò honorando observare contigit.

Observat.

Quadragenarius quidam, natione Sabaudus, à multis annis hernia aquosa laborans, in Hispania à Medico quodam per scrotum trajecto setaceo, parvo cum negotio primò sanatus fuerat. Post annos verò aliquot, cum in victus ratione peccasset, & in pharmacis sumendis negligens fuisset, denuò in scrotum delapsus est humor serosus, qui non solùm membranas totumque scrotum in maximam magnitudinem extendit; verùm etiam carneam substantiam procreavit, quæ tractu temporis supra modum indurata, naturam cancri sapiebat, idque eventus demonstravit clariùs. Accedens enim Lausannam, ubi Dn. Griffonius tum temporis degebat, nulla in ipso cognosci potuit hernia carnosa, ita seroso humore extensum erat scrotum. Inciso scroto plurimum effluxit aquæ. Hinc scrotum primò subsedit: post paucos tamen dies sequutus est dolor vehemens, inflammatio & cancrosum ulcus, maximèque malignum, quodque adeò impetuosè adjacentes partes occupavit, ut ipsius malignitas nullo modo arceri posset. Itaque intra paucos dies maximo cum cruciatu è vita discessit.

Obs. 67. & 68.

Hernia aquosa carnosa facta.

ADMONITIO.

Cautiones in herniis aquosis incisione observandæ.

Diligenter itaque Chirurgus signa omnia, quæ de Herniis à Celso, Paulo Æginetâ, aliisque Medicis & Chirurgis describuntur, examinet, essentiamque morbi accuratè investiget, antequam manus operi adhibeat, ne malum in pejus ruat. Præterea videat, ne corpus multis humoribus pravis scateat, aut vitium aliquod insigne in renibus subsit, quemadmodum fuerunt in istis viris herniosis, quarum Dodonæus Observat. 39. & 40. mentionem facit. Quotiescunque verò Chirurgus unà cum aqua carnem circumcirca testiculum concretam subesse cognoverit, præstat scrotum incidere, testiculum, & quicquid circa ipsum concretum, separare atque excindere, dummodò id radicitùs fieri possit: Si enim scirrhosa illa materia processum sive didymum, ut vocant, jam occupat, & abdomini adhæret, frustra tentabitur incisio, & chirugo infamiam, ægro verò immaturam mortem inferet.

OBSERVATIO LXVIII.

Ex herniæ aquosæ ineptâ sectione immatura mors sequuta.

Scroti contusio & lapsu.

DOminus PETRUS CROTTESIUS, Paterniacensis Senator prudentissimus, Vir genere, virtute & pietate verè nobilis, quadragenarius, robustus, & optimo corporis habitu præditus cum anno 1606. ex equo in terram cecidisset, scrotum & testes sibi adeò contudit, ut indè exorto dolore, sequuta sit inflammatio, scrotum quinetiam & testes mox in tumorem magnum elevati sint. A principio propter verecundiam malum celavit. Tandem cùm me in consilium adhibuisset, victus rationem tenuem præscripsi, corpus purgavi, & venam in cubito incidi. Loco verò affecto ab initio anodyna, discutientia, & quæ simul aliquo modo repellunt, quale est sequens cataplasma, applicui.

Cataplasma anodynum & discutiens.

℞. farinæ hordei ℥ij.
farinæ fabarum ℥j.

Coquan-

Obs. 68.

Coquantur poscâ ad formam cataplasmatis, in fine admisce pulveris rosarum odoriferarum ℥ß. & post unicam ebullitionem remotis ab igne, admisce vitellum & albumen unius ovi, olei rosarum parum, fiatque cataplasma, quod scroto per dies tres tepidè applicui, bis in die. Deinde quæ magis resolvunt adhibui: quale est sequens cataplasma.

Cataplasma resolvens.

℞. farinæ fabarum ℥iij.
hordei ℥j.

Coquantur vino rubro ad formam cataplasmatis, postea admisce pulveris rosarum.

Florum chamomill.
meliloti ana ℥ß.
Olei rosarum &
chamomill. ana ℥j.
Vitellum & albumen unius ovi.
Misce, fiat cataplasma.

Horum medicamentorum beneficio dolor & inflammatio omninò remiserunt, inflatio quinetiam præcipuè ex dextra parte scroti subsedit. Circumcirca verò testiculum sinistrum in membrana Erythroidæa, tumor quidam ex seroso humore remansit. Denuò itaque corpus per intervalla purgare visum fuit: loco affecto fomentationes & cataplasmata, quæ incidunt, resolvunt, & discutiunt, admovi. Verùm enimverò cum frustrà hæc omnia esse viderem, suasi ut scalpello aut novacula scrotum incidi permitteret: sic enim inclusum humorem facilè & absque periculo evacuari posse, ipsi promittebam. Ille etsi non recusaret, quia tamen tunc præ aliis occupationibus ipsi non licebat totum negotium naturæ tantisper, donec tempus esset aptum, committere voluit. Porrò etsi tumor scroti paulatim accresceret, & serosus humor magis magisque in membranam Erythroidæam deflueret eamque distenderet, exiguum tamen incommodum inde ipsi sequebatur. Quapropter cùm hac de re non usque adeò sollicitus esset, res in annum usque 1608. prolata fuit. Tum me absente, planè imperiti in manus Empirici incidit. Is nulla habita ratione corporis, neque quod hesterno die in magnifico quodam convivio fuerat, & proximam præcedentem noctem inter pocula cum amicis absumpserat, vigesima tertia Maji, postquam lautè jentasset, & vino generoso atque mero iterum incaluisset, ipsum in scamnum collocavit, ac testem vi quadam extraxit. Post operationem mox supervenit & febris ardens atq; continua, vigiliæ, aliaque symptomata, qui pium ac optimum hunccè virum, ad finem usque vitæ suæ continuò ac miserè extorquebant. Et quia artis periti homines in consilium vocati minimè fuere, lipothymia quoque & sudores frigidi tandem supervenerunt, ita ut vigesima die morbi animam Deo piè reddiderit, maximo cum luctu civium & reipublicæ dispendio. Post mortem scrotum totumque sinistrum latus supra modum intumuit, nigrum lividumque evasit.

Hernia aquosa empirica curatio.

OBSERVATIO LXIX.

Obs. 69.

De monstroso brachio.

Viro Amplissimo prudentissimoq;
Dn. D. CASPARO BAUHINO, Anatomico & Botanico longè celeberrimo, Basileensi Archiatro meritissimo, ejusdem Academiæ Professori primario, &c.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

TAndem ut fidem meam liberem, Vir amplissime, fautor & amice plurimùm honorande, en omnia, quæ in præcedentibus meis promisi, nunc ad te mitto. Quæ omnia, etiamsi perexigua, & tua lectione vix digna censeri possint, attamen ut hilari fronte ea omnia excipere, & amicè interpretari velis, obnixè rogo. Postremas tuas 29. Basileæ datas nudius tertius accepi; clarissimum ac celebermimum virum Dn. D. Pavium, nostrûm adhuc (à tribus enim adhinc annis nihil literarum ab ipso accepi) memorem esse, gaudeo. Librum suum de ossibus, quem mihi transmittendum ab ipso accepisti, trade, quæso, Dn. König aut Urstisio Pharmacopæo, ut illum huc ad me, aut D. Durenheimium mittant.

Puellam illam ex Anglia natam, cum monstrosis cruribus, cujus mentionem facis in libro de Hermaphroditis, ante biennium Argentinæ, cum clarissimo Viro Dn. Johan Kuffero D. Medico Argentin. vidi, nec sine admiratione. Quæ Dominus Chapusius, Chirurgus insignis, non ita pridè de monstroso brachio ad me scripsit, paucis hic annectere placuit. *Superiori, inquit, anno venit ad me paupercula ex pago Cham-doro in præfectura Bellicensi, Antoine Janins nomine, sexagenaria, laborans tumore ingenti brachii sinistri, & ita quidem, ut circumferentia brachii spithamas tres, hoc est, dimidiam circiter partem ulnæ Parisiensis adæquaret. Ab annis autem quinq; ita accrevisse brachium referebat. Intumefactio circa finem deltoidis incipiebat, qua in parte etiã plus doloris aderat. Durus erat tumor, neq; digito compresso cedebat ut solet fieri in œdemate. Color fere naturalis erat, nisi quod aliquantũ ad rubedinẽ pergeret. Nonnunquã pruritus & pustulæ, ex quib. ichor subtilis & flavus exstillabat, superveniebant. Mansit illa apud nos per menses tres interim præparato & expurgato corpore, cauteriis potentialib. tumorem aperui, sed nihil præter pus, uti ex aliis quoq; fonticulis, exstillavit. Cataplasmata quoque emollientia, discutientia, & resolventia applicui; quib. omnib. cum nihil me efficere viderem, suasi ut in posterum nihil amplius tentaret, quapropter ad suos rediit. Brachium autẽ (quod admiratione nõ caret) à deltoide usq; ad humerum & collum, uti & circa carpum, altero brachio vix absimile erat, quemadmodum ex annexa figura apparet. Hac Chapusius.* Cæterùm Vir amplissime, causam (quæ meo quidem judicio obscurissima) cur intumefactio per tot annos in medio brachii substiterit, nec altius ascenderit, Dn Chapusius mecum summoperè scire expetit. Tu rerum anatomicarum peritissimus, nodum istum facilimè nobis solvere poteris. Id si feceris, Dn. Chapusium mecũ tibi multũ devinxeris. Vale vir amplissime, & in bonum publicum feliciter vive diu. Raptim Bernæ 16. Junii 1615.

Brachium monstrosum.

OBSERVATIO LXX.

De infelicissimo successu sectionis venæ in cubito.

Ad Virum nobilem

Dn. D. PAULUM OFFREDUM Medicum clarissimum & doctissimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Literæ tuæ Vir clarissime, fautor & amice æternum observande, 29. Decembris Genevæ datæ, 12. hujus mensis hic Bernæ mihi traditæ fuere: ex quibus negotium meum cum Dn. Roverio tibi cordi fuisse, satis perspectum habeo. Pro suscepto labore, inprimis pro singulari tua in me benevolentia, gratias, quas possum, ago maximas. Literas à Dn. Roverio simul quoque accepi, ad quas respondebo, quamprimum Lausannam reversus fuero, aut forsan ipsemet Genevam me conferam.

Hisce diebus funestus mihi hic occurrit casus, quem nunc tecum communicare constitui.

Juvenis quidam ex nobili familia Bernensi oriundus, viginti quatuor annorum ætatis, constitutione corporis calidus & siccus, sed cacochymicus, qui per annos aliquot Lugduni in præsidio fuit, cui cùm ante duos menses Lugduni mediana dextra phlebotomo pertusa fuisset, protinus dolore non solum in ipso cubito; verùm etiam per totum brachium, & ad apices digitorum usque correptus fuit. Pollex similiter, index & medius primò stupore quodam doloroso per dies aliquot discruciati fuere, deinde sensum, & motum quoque amiserunt: brachium quinetiam post paucos dies à venæ sectione ad humerum usque mirum in modum intumuit. Quapropter alium quendam chirurgum Lugdunensem in consilium quoque adhibuit: qui cùm inunctiones, cataplasmata, & similia adhibuisset, tumor brachii evanuit, præterquam in loco sectionis venæ, ubi tumor, qui magnitudinem pugni multum excedebat, remansit. Ad natale solum quum reversus esset, ac ego in consilium vocatus fuissem, tumorem istum in cubito, satis durum, locum verò, in quo vena secta fuerat, utcunque lividum inveni. Rediit mihi tunc in memoriam similis casus

Obs. 70. casus, quem anno 1597. Lausannæ mihi videre contigit, quemque tribus verbis hic inserere non gravabor.

Observatio de infelici venæ sectione. Honesta & pia matrona Lausannensis, Benoite femme de Tilman Malagnie (quæ tunc temporis adhuc juvenis erat) cum febre continua laboraret, ipsique jussu clarissimi Viri Dn. Alberti Rossei D. Medici, mediana secta fuisset, varia pessimaque sequuta sunt symptomata, brachium quoque mirum in modum intumuit. Natura enim caussam morbi, humorem scilicet excrementitium ad cubitum propellere videbatur. Tandem cùm ego advocatus essem, & maturantia per dies aliquot applicuissem, ruptus fuit abscessus, & quidem in loco ipso, in quo vena secta fuerat. Maxima inde effluxit puris copia, & quidem ad menses ferè duos: Interim autem dum pus efflueret, Symptomata paulatim remiserunt, & pristinæ sanitati roboriq; restitutum fuit brachium, quo etiam nunc feliciter utitur. Præclarum itaque felicissimumque successum medicamentorum in prædicta matrona apud me perpendens, referens quoque animum ad generale axioma Medicorum, *Contraria*, ut Hippocrates docet libro de flatibus, *Contrariorum esse remedia* item: *quicquid induruit, relaxandum & emolliendum esse*, (Galen.) lib. 5. Aphoris. Hipp. comment. 19.) maturantia & pus moventia per dies aliquot applico. Sed quid fit? rupta vomica pus effluit, & quidem fœtidissimum, sed copioso sanguine, & serosis humoribus mixtum. Tum quoq; Dn. D. Bartholomæus Dunus hujus Reipublicæ Medicus ordinarius, cum mecum in consilium adhibitus fuisset, ad symptomata, quæ incidebant, quantum fieri potuit debellanda, omnes nervos intendimus, sed frustrà: brachium enim magis magisque intumuit: sanguis quinetiam, (non tamen singulis diebus, sed alternis, aut de tertio in tertium diem,) tam copiosè effluxit, ut vix prohiberi potuerit. Tandem gangræna consequuta est. Illa autem primò in ipsissimo loco, in quo antea vena secta fuerat, exorta, intra paucos dies brachium ad manum & digitos usque invasit. Hæc in sphacelum terminata, brachium intra cubitum & humerum amputare necesse fuit. Operationem septima die hujus mensis præsente Dn. D. Duno Medico, & M. Johanne Knopff feliciter administravi, omniaq; nunc, laus sit Deo, salva esse videntur.

Nota. Cancrosos tumores excipio, eis enim emollientia medicamenta adversissima esse, observ. 39. cent. 1. itẽ observ. 87. cent. 3 fusius declaravimus.

Aneurysma. Sed objicies forsan, tumorem huncce brachii Aneurysma fuisse? Respondeo, non fuisse Aneurysma inde manifestum fieri, quòd nulla unquam in ipso observata fuerit pulsatio, quemadmodũ in aneurysmate percipitur, quin potius dolorem stuporem, tandemque sensus amissionem, ut antea dixi, adfuisse. Ex quibus perspicuum fit, non arteriam sed tendonem musculi bicipitis, qui à sexta & septima vertebra nervos suos (qui ad pollicem, indicem & medium descendunt) recipit, phlebotomo sauciatum fuisse. Ratione itaque doloris humores ex corpore affluxisse, & circa locum sectionis venæ in cubito collectos fuisse, verisimile est. Humores porrò isti, cùm propter cacochymiam maximam corporis ægri, & præcedentem luem veneream non satis exactè curatam, maligni & acres essent, venam paulatim

Tendo phlebotomo læsus.

Obs. 70. eroserunt inflammationemque excitarunt, calidumque innatum extinxerunt, idque post amputationem brachii satis superq; nobis innotuit. Ex interna enim parte brachii, ubi vena, quam Basilicam appellant, descendit, ductus, cùm in parte brachii amputata, tùm etiam in ipso trunco quam bellè observari potuit. Per ductum enim hunc pus fœtidum ex corpore tam copiosè defluebat, ut post amputationem brachii, cauterio actuali putredinem illam castigare necesse mihi esset. Hæc sunt, vir clarissime, quæ de hoc affectu ad te scribere statui, tu quid sentias, rescribe quæso. Similem casum ante annos tres apud vos in generoso quodam Anglo accidisse, à prudentissimo & consultissimo Viro Dn. D. Sarazeno, Syndico vestro, heri mihi relatum fuit. Illum, nisi grave tibi fuerit, & occupationes non obfuerint, ut mihi prima data occasione communicare non graveris, obnixè rogo. Vale Vir clarissime, & me, ut facis, amore tuo prosequi perge. Raptim Bernæ 21. Januarii 1615.

Viro celeberrimo

Dn. GUILH. FABRICIO HILDANO Chirurgo præstantissimo PAULUS OFFREDUS M. D.

S. P. D.

Eruditissimas tuas accepi non ita pridem, Vir eximie & amice singularis, quarũ pars altera, ut vere dicã, quæ de gratiarũ actione est, plus satis ampla in re tantula tibi à me præstita, superflua videtur, aut saltem ultra mediocritatis leges; nihil enim esse penes me, quod tibi tuiq; similibus jure non debeatur, lubens profiteor. Luctuosa illa symptomata, infelicis venæ sectiõis consectaria, quæ describis, in corpore juvenili, non sine aliquo stupore legi, utq; spreta omni remediorũ methodicè administratorum mole, brachium ipsum ad internecionẽ traxerint: nec enim dubito, quin præter topica omnia medicamenta, & Lugduni & Bernæ ad hujuscemodi tumoris curatiõnẽ usurpata, omne præcesserit revulsionis genus, atq; id inprimis, quod à purgantium classe desumitur, utpote in corpore, quod adeò cacochymicum fuisse refers, pernecessariorum: nec verò in assignanda præcipua tantæ ruinæ caussa, à sententia tua discedere possum, cum de nervorum sympathia ob tendinis in vena secanda læsionẽ dubitare nos haud sinãt dolor subitaneus, atq; stupor reliquum manus invadens, ac tres potissimũm digitos occupans, nil enim tale in Aneurysmate ob arteriam cæsam conspicitur, ut nosti, sed longe diversa ab his symptomata succedunt. Iam autem caussa illa præcipua & efficiens, cum ad funestorum symptomatum mox subsequentum creationem impar esset, huic se adjunxit materialis, quam adfers, excellens puta & exuberans quædã cacochymia, tum aliis multis de caussis, tum maximè ob luis Venereæ reliquias enata, quæq; ad partem afflictam ac dolentem à natura, ut sui moris est, affatim propulsata, calorem ejus tãdem extinxit, ut probe notas: Ac sane hic duplicem illam νεκρώσεως caussam agnosco, tum eam, quæ fit à caloris resolutione, ob immodicam scilicet ac toties recurrentem hæmorrhagiam, tum eam, quæ à suffocatione caloris oritur, tanta nempe humorum ichorumq; illuvie huc appellente, ut hinc etiam mirari desinam, conspectum à te fuisse post amputationem

Causa duplex mortificationis.

Obs. 70. & 71.

brachii ductum illam ad latus basilicæ, canaliculi cujusdam instar, qui scatere pure fœtidissimo, cujus ibidem loci generationem evidentes caussas habuisse, non vero, quod velle videris, à reliquo corpore illuc confluxisse, ex antepositis colligere est.

Porrò cum huncce casum cum illo alio, quem interseris de matrona Lausannensi, confero; istud ex utroq; haud levis momenti in praxi elicio, quod nimirum in pura plethora, nulleq; cacochymia participe, si modò nil urgeat, morbusq; præceps non sit, commodius tutiusq; sanguinis per hæmorrhoidas hirudinum opevacuatio, quam per venam brachij sectam, institui possit.

De nobili Anglo, qui ante decennium hic obiit ob venæsectionem malè administratam, multa referre nequeo, quod ejusmodi infortunio planè non interfuerim: memini tamen, verum aneurisma tunc temporis notatum fuisse, ob arteriam venæ loco tusam, cui cum maturè prospectum non fuerit, sanguine arterioso per totum brachium sparso, gangræna paulò post succedens hominem è medio sustulit. Vale Vir præstantissime, meq; tui amantissimum redamare, quod facis, ne desine. Geneva 6. Febr. 1615.

OBSERVAT. LXXI.

De infelici successu sectionis cephalicæ in cubito.

Viro præstantissimo
Dn. CLAUDIO CHAPUSIO
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

Est responsio ad observationem 73.

SUperiori æstate, vir præstantissime, dum ego in Germaniam profectus fui, trinas domestici mei à te acceperunt literas, quas tandem ante paucos dies mihi tradiderunt. Propter pestem enim, quæ hic gravissimè grassata est, & ambas filias meas aliosque ex domesticis meis, ex hac lachrymarum valle ad beatorum sedes evocavit, ædes meæ ultra menses quatuor præclusæ fuerunt. Retinuit itaque uxor mea literas omnes, quas me absente acceperat, donec domus, ut dicunt, purificata esset. Cæterùm pulchra quædam, & annotatione digna, literæ tuæ continent, ad quæ in præsens propter occupationes respondere non possum. De casu tamen, in epistola tua Latinè scriptâ, dicam paucis quid sentiam, ubi perpendendum est cauterium potentiale, an secundum rationem brachio applicatum fuerit nec ne? Dolorem istum gravissimum, atque diuturnum capitis istius viri, de quo scribis, ex abundantia humorum pravorum, & quidem pituitosorum, ortum fuisse, eventus fidem facit. Porrò, quia *morbi ex repletione*, ut Hippocrates docet, *evacuatione curantur*, humor ille evacuandus erat. Caput autem non solùm per nares & palatum, verùm etiam per setaceum nuchæ applicatum, & fonticulos in brachio commodè evacuari posse, etiamsi tyronibus in arte Medica notissimum sit, nec ulla demonstratione indigeat, uno tamen aut altero exemplo id hic stabilire non gravabor.

Lib. 2. aphor. 22.

Obs. 1. Dolor ingens capitis setacei beneficio curatus.

Coloniensi cuidam, ANDREÆ POLSTER nomine, dolore capitis adeò contumaci, ut nullis remediis, quamvis ex arte præscriptis, & eâ quâ fieri potuit, diligentiâ adhibitis, sedari posset, laboranti, cùm setaceum applicuissem, intra paucos dies à dolore omninò liberatus fuit. Integram historiam in quarta centuria observationum mearum videbis.

Obs. 71.

Observ. 2. Capitis dolor cum catarrho ad pectus defluente, cauterii beneficio curatus.

Nobilis quidam in Marchia, Juncker Schel von Aldendorff nomine, triginta circiter annorum ætatis, non solùm dolore capitis, verùm etiam catarrho ad pectus defluente, tussi continua, cum totius corporis extenuatione, per multos annos laboraverat, multisque medicamentis à Medicis doctis præscriptis frustra usus fuerat. Huic cùm ego Anno 1591. utrique brachio cauteria potentialia applicuissem, à dolore capitis primò, deinde à reliquis quoque symptomatibus ita liberatus, & in integrum restitutus fuit, ut paulò post uxorem duxerit, multosque annos in matrimonio vixerit. Plura, si opus esset hujus argumenti exempla adducere possem, sed prolixas scribendi epistolas nunc non datur otium. Secundùm rationem itaq; brachio applicui isti cauterium, etiamsi ad votum non successerit, eventus enim solus erat in manu Domini, qui omnia pro sancta sua prudentia atque voluntate dirigit atque disponit. Hinc evenit, ut sæpissimè remedia, quæ infinitis aliis profuerunt, in hoc vel illo ad votum non succedant, ut indè agnoscant ægri, simul & Medici, non propriè esse remedia, quæ sanant languores, sed solam misericordiam atque benedictionem divinam.

Quæstio.

Quæstio tamen hic moveri poterit, nimirum an cauterium brachio illi, propter scirrhum inveteratum, quem in axilla latitasse scribis, tutò applicari potuerit? Maximus enim, ut postea dicam, inter brachium & axillam est consensus. Facilè itaque materiam aliquam malignam ex scirrho ad brachium mediante cauterio defluere, gravissimumque affectum istum procreare potuisse, verisimile est.

Observat. de infelici sectione cephalicæ in cubito.

Ante annos quatuor, cum Soloduri apud nobilissimum virum Dn. WALLIER, propter gravissimum ejus & tibi satis notum affectum, moram traherem, simile quid observare mihi licuit. Casum tribus saltem verbis tibi nunc ob oculos ponere non gravabor. Civis quidam Solodurensis, GEORGIUS von Buren nomine, cacochymicus, maximisque obstructionibus viscerum obnoxius, & tunc temporis quinquagesimum annum ætatis prætergressus, cum non purgato corpore, & absque ulla necessitate & consilio Medici, cephalicam in cubito dextro sibi tundendam curasset, eademq; die in convivio satis lautè vixisset, sequenti die à venæ sectione exortus est dolor circa locum incisionis, non acerbus tamen ab initio, sed potius obtusus erat, quo sensim aucto & vehementiore facto, maxima serosorũ humorũ secuta est affluxio. Æger simul & barbitonsor, qui venam inciderat, cum in maximis angustiis viverent, ille corpore, hic verò mente, & ego quoq; advocatus essem, totum brachiũ ab humero usque ad apices digitorũ incredibili ferè modo intumefactum reperi. Inflammatio quoque aderat, & undique pustulis, veluti in herpete pustuloso conspiciuntur, scatebat. Ex his autem serosus & acris quidam humor tam copiosè, ut nihil supra, effluebat. Inquietudines præterea, appetitus & virium prostratio,

Obs. 71. stratio, febris, dolores & inflammatio talis aderat, ut etiam gangrænam in propinquis esse metuerē, & de recuperanda valetudine parùm sperarem: Curationem tamen sic aggressus sum. Instituta optima victus ratione, eadem die alvum, quæ adstricta, supposi:orio (ab enemate enim averso erat animo) subduxi. Post cœnam nonnihil Laudani cum aqua cinamomi & confectione alkermes exhibui, quievit utcunque ea nocte. Postera die potiunculam ex infusione rhabarbari, agarici & senna, in qua drachmæ aliquot electuarii diacarthami, dissolutæ erant, exhibui: sed vix semel alvum subduxit potio illa. Quapropter sequenti die drachmam unam pilularum cochiarum, & de hermodactylis, cum granis aliquot trochiscorum alhandal, & diagridii dedi, sed nulla ferè sequuta est operatio, forsan quia in præparatione prædictorum medicamentorum aliquid à pharmacopola prætermissum fuerat. Cùm enim ad grana quatuordecim lenitivi nostri phlegmagogi exhibuissem, alvum quater aut quinquies subduxit, vomitumque semel movit, absque violentia & molestia tamen ægri. Brachio quæ do orem leniūt, calorem nativum humidumque innatum refocillant atque instaurant, excrementitios verò humores absumunt & putredini adversantur, applicui. Hinc meliusculè mox habere cœpit: & postquam per dies aliquot Apozemate, ad reserandas obstructiones viscerum, usus esset, & per intervalla lenitivo nostro phlegmagogo hydragogisque expurgatus fuisset, ita restitutus fuit, ut etiamnunc superstes sit. Vides itaque mi Domine Chapusi, quàm periculosum sit, in impuris & pravis humoribus refertis corporibus quicquam movere. Quapropter Galenus lib. 4. Meth. Med. vulnera non solùm propter affectæ partis præstantiam, veluti si in parte aliqua nobili fuerint, aut propter ipsius vulneris magnitudinem, verumetiam propter ægri impuritatem atque cacochymiam, magna censenda atq; dijudicanda esse, rectè docuit. Videmus enim sæpissimè, ex minimo vulnere, imò & ex acaro gravissimos & lethales suboriri affectus, queādmodū in tuo ægro FRANCISCO PROST, & cive Solodurensi, quorum mentio facta fuit, accidit. Ex toto corpore humores ad partem læsam veluti ad cloacam confluunt, caloremque nativum istius partis destruunt, variaque symptomata excitant.

Observat. Quod de matrona Cancro laborante scribis, non usque adeò rarum est; & aliquoties hujusmodi Symptomata mihi videre contigit, præcipuè ante annos quatuor in nobili quadam matrona Solodurensi, die Fraw von Arz nomine. Illa autem per annos quadraginta cancro occulto in mamilla dextra laboraverat. *Cancer occultus in mammilla.* Tandem cum ad decrepitam ætatem pervenisset, & ex consilio imperiti hominis venam in cubito dextro sibi secandam curasset, non solùm œdemate scirrhoso, verùm etiam dolore continuo affectum fuit brachium, uti in tertia Centuria observationum mearum, Observ. 86. quæ Deo juvante futuris nundinis prodibit, fusiùs videbis. Accidunt autem hujusmodi symptomata propter maximum, qui ratione musculorum, brachium pectori adducentium (quibus mammillæ superstratæ) & venarum ab axillari & humerariæ ramo ad mammillas descendentium, inter brachium & mammillas est, consensum. Scriptum Dn. D. Jacobi Schiffletii de inedia puellæ Helvetiæ accepi, & gratias habeo maximas, illam nunc iterum comedere & bibere aliàs ex me intellexisti. Dn. D. Lentulus piæ memoriæ, etsi hac de re plurima collegerit & pro prælo annotaverit, nihil tamen præter illa quæ anno 1604. in lucem dedit, quæque jam dudum te vidisse existimo, extant. Vale præstantissime vir, & feliciter vive diu. Raptim Lausannæ 14. Decembris 1613.

OBSERVATIO LXXII.

Obs. 72.

De inepta & periculosa applicatione caustici.

Viro clarissimo atque doctissimo

Dn. D. JOHANNI KÜEFFER, Medico Argentinensi longè celeberrimo.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

TAbellarius, quem ad me misisti, Vir clarissime amicissimeque mi Dn. D. Küeffer, undecima hujus Bernam ad me pervenit, tuasque tradidit: sed propter tempestates, maximasq; pluvias ac infortunium, quod equo meo in via accidit, ante decimum sextum Badenam pervenire mihi non licuit. Ubi cum Tuam Excell. non offendissem, supra modum contristatus fui: sperabam enim, per dies aliquot me tecum exhilaraturum, pristinamque nostram amicitiam coràm renovaturum. Retulit Candidatus ille, quem reliquisti, inopinatum discessum tuum propter adversam valetudinē uxoris tuæ charissimæ accidisse. Doleo ipsius vicem, te verò rogo, ut quomodo se habeat, data occasione mihi significes. Cras, DEO volente, ad meos me iterum conferam, tuasque Bernæ exspectabo. Causticum, quod à me petiisti, nunc ad te mitto, idq; ut hilari fronte accipere velis, rogo. Diversos mitto lapillos, magnos videlicet & parvos, quò possis secundùm naturam subjecti, hoc est, prout cutis aut crassa aut mollis fuerit, hunc vel illum applicare. Ego illos spacio quinq; aut sex, imò nonnunquam duodecim horarum relinquo. Diligenter autē prospiciendum est, ne eschara nimis magna & profunda comburatur: hoc enim non solùm odiosum & dolorosum est: verùmetiam fonticulus inde veluti inutilis efficitur, erosis videlicet venis capillaribus, per quas natura humores peccantes expellere debebat. *Eschara non sit nimis profunda ex applicatione caustici.* Nonnunquam quoque partes nervosæ è caustico, si profundam fecerit escharā, læduntur: hinc dolor ingens & continuus, aliaq; gravissima symptomata sequuntur, uti alibi exemplo de Pharmacopæo quodam monstravimus. Quod si arteria aut vena simul à Caustico erosa fuerit, sequitur hæmorrhagia & magna & periculosa; *Vide obs. 94. cent. 1.* quemadmodum ante annos aliquot nobili cuidam Lausannensi accidit. Huic cum seplasiarius quidam causticū sinistro brachio applicuisset, & post dies aliquot escharam, quæ & magna & profunda fuit, extraheret maxima periculosissimaque *Observat. Periculosa caustici applicatio.*

Obs. 72. & 73.

maque sequuta est hæmorrhagia. Causticum enim ramum illum superiorem, quem Cephalicum vocant Anatomici, eroserat. Ego accersitus etsi protinus in subsidium accurrissem, ad libras tamen aliquot sanguinis effluxisse reperi: tanto enim cum impetu prosiliebat, ut adstantes omnes, imò & ipse pharmacopæus perterrefacti essent. Pulvere nostro ad sistendum sanguinem stupis albumine ovi madefactis ulceri imposito, feliciter cohibita fuit hæmorrhagia, paulatimque deinde ulcus coaluit. Vides, quam circumspectè in applicatione caustici procedendum sit, cavendumque, ne liquescendo nimis latè serpat, quod quidem instrumento ante annos duos à me ad te misso, facile impedire poteris. Vale Vir amplissime cum honestissima tua conjuge, quam tecum peramanter saluto, uti quoque nobilem Virum D. Johannem Brengenser, & rescribe, si licet per occupationes. Dabam Badenæ 16. Junii 1617.

OBSERVATIO LXXIII.

De infelici successu cauterii potentialis, brachio applicati. Item de gravissimo tumore brachii, ex cancro mammillæ progenito.

Ad

Solertissimum, nec non experientissimum Virum GUILHELMUM FABRICIUM HILDANUM Medicum & Chirurgum clarissimum.

Vix artem ullam calumniis adeò obnoxiam esse, atque Medicinam, te, Vir præstantissime, in difficilimis artis Chirurgiæ operibus sæpissimè expertum fuisse, non dubito. Me verò quod attinet, sycophantarum morsus aliquoties quoq; effugere non potuisse, sequens historia fidem facit.

Observat. prima.

Ante annos tres aut quatuor, rogatus atq; advocatus in oppidum Moyrem, ut Francisco Prost sexaginta circiter annorum ætatis, & gravissimo nec non inveterato dolore capitis laboranti, remediis salutarib. subvenirem, me contuli. Huic universalib. veluti purgationib. venæ sectione, cucurbitularum applicatione adhibitis, setaceum quoq; & cauteriũ potentiale applicui. Verùm n. verò intra duos vel quatuor dies post applicationem cauterii, tumor œdematosus in brachio paulatim exortus est, sensimque ita accrevit, ut totum brachium ab humero usque ad digitorum extremitates, non secus ac hydropicorum crura, intumesceret. Iterum igitur vocatus fui, & ne humiditas illa maxima naturalem calorẽ dissiparet, penitusq; extingueret, brachiũ scarificavi: Factis scarificationib. multum aqua limpida & velut lixivium, nõ dissimilis ab ea, quæ ex hydropicorum ulcerib. emanare consuevit, effluxit. Remedia quib. usus fui ad humores istos dissipandos, & Esthiomenũ præcavendũ, ne prolixior sim, silentio involvo. Tumor itaq; brachii omninò resolutus & dissipatus fuit. Post duodecim tamen dies reversus est, easdẽque partes invasit tumor ille: verùm eisdẽ iterũ adhibitis remediis, denuò magna ex parte, nõ tamen ex toto evanuit. Quapropter variis in locis expertos consuluerunt Medicos, quorũ aliqui (petentib. enim consilium semper aliquid respõdẽdum est) symptõa hoc ratione cauterii, nervo appositi, provenisse affirmabant. Eroso enim et abscisso nervo, aquam non aliter ac ex amputato sarmento extillare asserebant. Alii aliter sentiebant. Horum tamen rationes quàm infirmæ sint, eis qui in anatomicis versati sunt, notissimum est. Sciunt enim, nervos longè profundiores latitare, quàm quod à cauterio attingi potuissent. Deinde non supra tendonem musculi deltoidis, sed multò altius appositũ fuerat causticum. Post menses tres brachio, veluti hydropicorum crura, intumefacto, lentâ febri extinctus fuit. Nulla tamen aderat gangræna aut lividitas, nullus item dolor, nisi gravativus. Sed ut veritatem fatear, nisi septuagenario ætas appropinquasset, & observatio, quam mox referam, me movisset, applicationem cauterii istius symptomatis caussam fuisse arbitrarer. Uno enim modo nascimur omnes, sed naturâ declinante, diverso modo ruimus in interitũ, omnibusq; hominibus, ut summus doctor gentium docet, semel mori statutum est.

Applicationem Cauterii quæ symptomata sequuta.

Obs. 73.

Observat. Cancer in dextra mammilla.

Alterius autem observationis nostræ narratio hæc est. Domina de Rosieres, defuncti jam pridẽ D. Comitis Pontisualensis soror, anno quinquagesimo ætatis suæ, cancro in dextra mammilla correpta fuit. Is ex occulto paulatim exulceratus est, & ita quidem, ut intra spacium decem aut duodecim annorum, totam ferè mammillam cum maximis & continuis dolorib. atq; cruciatu, labris item prætumidis, & aspectu horrendis, eroserit. Ego accersitus in Samuelem pagũ prope urbem Pontem vallensem ubi tunc degebat, ad ipsam perveni, & remedia ad sedandos dolores apta adhibui. Dolore aliquomodo sedato, semestre post iterũ morbus recrudescere cœpit. Brachium enim dextrum primò circa musculum deltoidem & bicipitem, deinde ad manum usq; eodem modo, uti brachium præcedentis Viri Dn. Francisci Prost intumuit. Iterum igitur advocatus, remedia ad dissipandos humores aquosos applicui, sed pauco cum fructu. Quapropter brachium & manum scarificare coactus fui. Hinc aqua tam copiosa effluxit, ut universam ferè cubiculi pavimentum ea irroraretur, absq; ulla tamen aut saltem exigua tumoris imminutione. Tandẽ post hebdõadas tres vivere desiit, brachio, uti dictum, intumefacto, sua verò sentiendi facultate, uti & brachium Dn. Francisci Prost, minimè destituto. Neuter tamen brachium suum ob tumoris magnitudinem, absque subsidio & adjumento gestare potuit.

Ex scirrho sub axilla brachii tumor œdematosus.

Cæterum caussam intumefactionis brachii prædicti viri, ad scirrhum durissimum, inveteratum, immobile, doloris expertẽ & lividum, sub axilla latitantem, nec nõ costis ipsis affixum, refero. Tumorem enim hunccẽ, cum diu antea mihi monstrasset, funestum istum exitum (quæ n. cum domina de Rosieres acciderant, mihi occurrebãt) ipsi prædixi. Tumoris itaq; brachii caussam scirrhum istum sub axilla, nõ autem cauterii applicationem (etsi ipsum diẽ obitus aliquõodo maturasse non dubito) fuisse, ac tandem symptoma hoc supervenisse, etiãsi cauterium applicatum nõ fuisset, existimo. Post mortem invidis, qui hac de re ad summã lætitiã contorquebantur, variis in locis me obtrectandi non defuit materia. Hæc tibi etiãsi experientia & rationib. te minimè esse sciã destitutum, significare decrevi, ut si aliquando tale quid tibi acciderit, cautus esses, mihique vicissim successum significares. Vale & me amare perge. Datum Sancti Amoris 22. Decembris 1612.

Tuæ Excell. addictissimus
CLAUDIUS CHAPUSIUS.

OBSER-

Obs. 74. & 75.

OBSERVATIO LXXIV.

De maximo successu fonticuli ad poplitem.

SEnator quidam Solodurensis, Dn. Nicolaus Arey nomine, cum annum sexagesimum ætatis prætergressus esset, & obstructionibus viscerum imbecillitateque ventriculi adeò graviter laboraret, ut etiam abdomen & crura ipsa tumore œdematoso extenderentur, sitis magna, nec non cibi fastidium, aliaque symptomata adessent, & lecto affixus esset, unà cum clarissimo viro D. Paulo Lentulo, Reipublicæ Bernensis Doctore Medico, me in consilium vocare jussit, anno 1608. mense Majo. Instituta optima victus ratione, & præparato humore peccante, corpus aliquoties rhabarbaro, senna & similibus expurgavimus, & quæ partes nobiles corroborant, calidumq; innatum fovent, exhibuimus. Tandem quoque cauterio potentiali fonticulum ad poplitem dextrum effinximus, inde serosi humores tam copiosè effluxere, ut brevi præter omnium spem atque expectationem restitutus sit æger. Vixit homo iste ad annum usq; 1615. & quidem satis commodè. Natura enim humores excrementitios ad fonticulum veluti ad cloacam tam copiosè protrudebat, ut ab eo tempore, & quidem ad finem vitæ suæ, paucis usus sit medicamentis.

OBSERVATIO LXXV.

Dolor sciaticus, pruritus item totius corporis, beneficio fonticulorum feliciter sanatus.

FRanciscus Crosseranus, Lustriacensis ad lacum Lemmanum Senator, nec non Tribunus plebis meritissimus, Vir pietate & virtute ornatissimus, sexaginta circiter annos natus, & amicus meus singulari studio observandus, cum per menses aliquot dolore sciatico, & pruritu molesto, aut potius doloroso totius ferè corporis laborasset, & vix innixo baculo amplius incedere posset, in consilium me vocavit Anno 1613. mense Septembri. Suasi, ut corpus à pravis humoribus (erat enim homo maximè cacochymicus) aliquoties evacuaretur, viscera ab obstructionibus liberarentur, corroborarenturque, & quantum fieri posset, ad temperiem reducerentur. Ille verò cum à medicamentis adeò alieno esset animo, ut horum nihil tentare posset, nec vellet, ne planè ipsum sine subsidio relinquerem cauteria duo, alterum brachio sinistro, alterum popliti dextro applicui, quorum beneficio dolor sciaticus, simul & pruritus ille molestissimus totius corporis paulatim remiserunt, convaluitq; æger. Fonticulus autem brachii nullum dolorem intulit, cum tamen fonticulus ad poplitẽ per menses aliquot continuò ferè dolorosus esset. Acris enim salsusque, ac pravus ille humor, doloris sciatici & pruritus caussa proxima, cum naturæ beneficio ad fonticulum copiosè demandaretur, vellicando nervosas partes, dolores excitavit.

Dolor sciaticus fonticulis curatus.

Obs. 76.

OBSERVATIO LXXVI.

In qua vulnera digitorum & manuum, contra opinionem & doctrinam FELICIS WIRZII, *aperta retinenda esse, exemplis ostenditur: & opinio* WIRZII *refutatur.*

Viro clarissimo atque doctissimo

Dn. MICHAELI DORINGIO, Breslaviensi Doctori Medico longè celeberrimo, amico singulari studio observando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUod tanto temporis intervallo, Vir clarissime, fautor & amice æternum honorande, veteris meæ erga te observantiæ memoriam literis non renovarim, mea profectò negligentia minimè caussa fuit: sed propter occupationes corporis & mentis molestias id accidit. Superiori enim æstate Wormatiam ad Generosum quendam vocatus, variis occupationibus à studiis meis abstractus fui. Post reditum verò meum Lausannam, quę luctuosa ac funesta mihi advenêre, ex proximis meis ad te literis cognoscere potuisti. Silentiũ itaq; meum, si tibi molestum, longè proh dolor caussa silentii mihi molestior fuit. Responsum meum ad epistolam tuam de nova, rara & admiranda hernia uterina, propter easdem quoque caussas retardatum fuit. Illud tamen per hasce nundinas Silbertinas Francofurtum mitto, ut tibi centuriæ meæ tertiæ annectatur, & simul cum ea excudatur.

Chirurgicum opus FELICIS WIRZII, superiori anno auctum Basileæ iterum excusum fuit. Multa profectò in ipso continentur, quæ rationi & experientię repugnant, ideoq; quomodo juniores chirurgi fructum ex lectione hujus libri capere possint, nondum video. Quænam, quæso, absurda & periculosa hæc est opinio, quæ c. 11. l. 2. ubi in vulneribus pectoris penetrantibus turundas rejicit, materiamque purulentam, ac sanguinem in vacuo pectoris collectum, per urinas, alvum ac sudorem evacuari posse, præter rationem protulit? In vulneribus digitorum ac manuum turundas quoque absque ulla distinctione improbat. Hæc verò doctrina quàm erronea sit atq; periculosa etiamsi tibi, in Chirurgicis exercitatissimo viro, satis superque notum sit, nonnullis tamen exemplis id hic stabilire non gravabor.

Felix VVirz in vulneribus pectoris turundas rejicit.

EXEMPLUM I.

Civis quidam & mercator Coloniæ Agrippinæ WILHELMUS QUADUS nomine, in vico Bechergassen habitans, cum quadam die in officina circa merces suas occupatus esset, examen bilancis volæ manus infixit. Ego, quia tunc temporis ad Generosum virum Dn. SEBASTIANUM ab Hatzfelt, Dominum in Wildenberg / etc. profectus eram, cunctando, & me exspectando affectum suum neglexit, & ab initio peritos Chirurgos non adhibuit, multò minus vulnus turundis apertum retinuit. Superficie itaque vulneris clausa, circa quar-

Obs. 76.

Vulnus exiguum nõ negligendum.

quartum auctus est dolor: illa, quia corpus sanguine & humoribus oneratum erat, adeò ad se attraxit, ut exorta febre, sequuta sit inflammatio ac phlegmone, ita ut variis in locis exulcerata sit manus, & non nisi magno cũ labore restituta fuerit.

EXEMPLUM II.

JACOBUS BERGERIUS civis Lausannensis, ibique in suprema Curia Notarius dignissimus, circa annum 1594. scalpello volam manus sibi punxit. Et quia vulnus propter sui angustiam turundis apertum minimè retineret Chirurgus, & pus in ipso fundo vulneris colligeretur retineretúrque, talia sequuta sunt symptomata, ut de vita periclitaretur. Dolor autem inprimis exortus est acutissimus, mox febris, inquietudines & phlegmone sequebantur. Ego tandem in consilium adhibitus, & omnibus ad morbum depellendum necessariis institutis, post gravissimos ac diuturnos cruciatus, tandem pristinæ sanitati restitutus fuit, & hucusque hîc vivit.

EXEMPLUM III.

Ex punctura spinæ neglecta, gangræna & sphacelus.

Anno 1591. pagana quædã Hildenæ spinâ summum indicem digitum punxit. Cum verò propter caussam superiùs allatam vulneris superficies coaluisset, & pus circa partes nervosas collectum fuisset, exortus est dolor, inflamãtio atque gangræna, qua in sphacelum conversa, adiit me tandem. Purgato corpore, & ad metacarpum abscisso digito convaluit.

EXEMPLUM IV.

Anno 1598. rusticus quidam prope Lausannam, tractando spinas, malleolo spinam sibi infixit. Neglecto morbo & maturè nimis clausâ puncturâ exortus est dolor: mox sequuta est inflammatio & gangræna, tandem sphacelus totam tibiam invasit atque occupavit. Cum verò abscissionem tibiæ recusasset, intra paucos dies extinctus fuit.

Quare vulnera turundis sint aperta servanda.

Summo itaque studio vulnera angusta, etiamsi in partibus nervosis fuerint, quicquid dicat Wirtzius, turundis tantisper, donec vulnus satis fuerit expurgatũ, aperta retinenda esse, experientia ipsa, uti ex præscriptis exemplis apparet, testis est. Accedit quoque ratio: In omnib. enim vulneribus, præcipuè per incisionem factis, cutis facilimè & statim ab initio cõtrahitur, primò quia membranosa est; deinde quoque quia natura illâ veluti tegumento ignobili reliquas partes magis nobiles, veluti carnem, venas, arterias, nervos, nervosasque partes ab injuria aëris vindicare studet. Caro autem tam citò coalescere non potest: primo enim in ipsis quoque vulneribus per incisionem factis, quædam species contusionis adest, at caro contusa ut putrescat, & in pus convertatur, necesse esse, ex Hippocrate scimus. Suppurationem autem illam carnis, nisi in tempore, fieri non posse, etiam tyronibus notum est. Contrahitur itaque cutis vulnerum, præcipuè per incisionem factorum, statim ab initio: humores verò, qui ex carne vulnerata confluunt, retinentur, paulatimque incalescunt, & acres fiunt: & quia pars affecta nervosa, ac proinde maximè sensibilis est, sequitur dolor, qui attrahendo sanguinem & humores, gravissima symptomata excitat.

Obs. 76.

Quomodo turunda adhibẽda.

Turundæ autem eâ industriâ, ut ad minimum superficiem vulneris, donec reliquæ partes sauciatæ, veluti caro & nervi, satis expurgatæ fuerint, hi autem retineant, adaptatæ atque fabricatæ esse debent: ne tamen partes nervosas compungant, danda est opera. Quapropter profunditas vulneris diligenter observanda est, & ne acies turundæ fundum vulneris, præcipuè si nervus, aut nervosum quid detectum fuerit, comprimat, diligenter danda est opera. Angustissima autem vulnera, quia turundam crassam non excipiunt, exilis verò cùm nimis sit flexibilis, hinc & inde reflectatur, & fundum vulneris minimè attingat, soleo frustum fili aurei, aut argentei, pro vulneris profunditate longum, carbaso involvere, & unguento aliquo anodyno & digestivo inungere, nec non vulneri infigere. Blandè tamen hujusmodi, uti reliqua omnia vulnera, sunt tractanda. Periculosissimum enim, ac omnium ferè exitiosissimum symptoma esse dolorem, aliàs ex me intellexisti.

Quomodo turunda in vulnerib. angustissimis fabricanda.

Dua caussa quare turundis in vulnerib. utendum.

Atque hæc prima & præcipua caussa est, quod turundis in vulneribus utimur: nimirum ut humores, qui ratione solutionis continui confluunt, effluere possint. Altera est, ut medicamenta ad fundum vulneris pervenire atque penetrare possint. Ad quid enim, quæso, conducet medicamentum, ad vulnus digerendum, mundificandum, aut carne implendum, si vulnus clausum fuerit? Interim tamen, dum circa vulnus externum occupati sumus, in universalibus nihil omittendum est. Tenuis itaque victus ratio instituenda, corpus à pravis humoribus & sanguine, si plethora adfuerit, evacuandum. Hæc nisi facta fuerint, & vulnus ab initio turundis non dilatatur, etiamsi exiguum & nullius momenti fuerit: aliquando tamen materia illa retenta, gravissima symptomata procreat, mortemque accelerat. Cujus rei exempla, præter illa à me adducta, etiam apud authores habemus: Ab exiguo & planè despicabili vulnere (ut post Valleriolam lib. 3. enarrat. 8. scribit Schenckius observationum medicinalium lib. 5. de digitis manuum) in vola sinistræ manus accepto, quod vix subditam cuti carnem contigerat, LUDOVICUM VIVES, Senatorii ordinis hominem, ea in Curia, quæ apud Monspessulanum est, quam vulgò Generalium vocant, intra septimum diem convulsione derepente orta, concidisse vidimus. Observavimus, inquit HORATIUS AUGENIUS lib. 9. epist. 2. Patavii ex vulnere minimi digiti JOHANNEM BAPTISTAM ARGENTINUM decessisse. Ex his vides mi Dn. DÖRINGI, quàm periculosus sit Empiricus ille processus WIRTZII, tuã tamen sententiam atq; opinionẽ intelligere cupio. Plura nunc adscribere non licet. Vale itaque & cum tuis omnibus feliciter vive diu. Clarissimum ac æterna laude dignissimum Virum Dn. PETRUM KIRSTENIUM ex me quæso demissè saluta. Lausannæ 27. Decembris Anno 1613.

OBSER-

OBSERVATIO LXXVII.

Obs. 77.

Ex punctura vespæ circa carpum dolor ingens totius corporis, & lipothymia consequuta.

Viro Amplissimo atque Doctissimo Dn. GEORGIO FABRO, Castri Imperialis Fridbergensis, &c. Doctori Medico ordinario ac longè celeberrimo, amico suo plurimum honorando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

QUod jam diu nihil literarum ad te dederim, Vir clarissime charissimeque frater, non oblivione amicitiæ nostræ, sed longo locorum intervallo accidit. Cupio enim fraternam nostram amicitiam, quoad vixero, tecum literis fovere. Sed quid quæso agis, & quomodo mente simul & corpore vivis? me quod attinet, aliàs ex meis intellexisti literis, quàm graviter, vel potiùs quam paternè Pater meus cœlestis ante annum me visitaverit, quodque gravissimum mihi inflictum fuerit vulnus. Illud proh dolor tantum abest ut cicatrice sit obductum, quin potiùs in insanabile & lethale ulcus abierit. Propter continuos enim dolores vires exhaurit, humidumque radicale paulatim absumit. Quæris caussam. Illa tibi nota est, & superiori æstate pleniùs innotuit: innotuit & nobilissimo & strenuo viro Dn. WOLFGANGO ADAMO à Schwalbach/ etiam suo dispendio. Fecit id humanitas sua, & in me benevolentia singularis: quapropter ipsi, ut debeo, gratias ago maximas, gratias inquam immortales. Sed severum illum pseudomedicum (qui ulcus meum non lenit, sed exasperat, non suaviter abstergit, sed ad cruorem usque confricat) si ad vos redierit, ut indignum vestra amicitia, si me amas, repellito, & ut meo, non suo consilio utatur, ipsum admoneto. Clarissimo viro Dn. D. HORSTIO ut eodem modo cum ipso procedat, meo nomine quæso significato. Porrò etsi mens ægrotet, corpus quin etiam hic Bernæ (quo ante mensem ad ægros quosdam vocatus fui) laboribus occupatum sit, nefas tamen fore putavi, si colloquia nostra Appollinea negligerem. Occurrit itaque casus non omninò vulgaris, superiori æstate à me observatus & annotatus, quem laconico stylo tibi delineare decrevi.

Matrona quædam ex nobilissima & heroica familia Sickingiorum oriunda, nomine & reipsa Margarita, nec non Generosi & strenui viri JOH. CHRISTOPHORI à Stadion, serenissimi principis ac Dn. D. MAXIMILIANI Archiducis Austriæ, &c. in camera Ensishemiana consiliarii & vicarii prudentissimi, nec non Satrapæ in Landsern vigilantissimi, &c. Uxor, cum in canicularibus in prandio à vespa punctionem circa carpum sinistrum accepisset, protinus dolor ingens in loco affecto exortus est. In ipso ferè momento cum lipothymia supervenisset, ad lectum se conferre coacta fuit. Ubi non diu post dolor ille, qui ab initio manum & carpum solum occupaverat, per totum corpus expansus, & acerbior factus fuit. Eodem quoque die vesicæ humore seroso & pellucido (veluti in combustionibus conspiciuntur) repletæ, exortæ sunt. Sub vesperam, uti quoque sequenti die, cum totum corpus oleo scorpionum (quod maritus in promptu habebat) excellentissimo inunctum, & sudor lapide Bezoar copiosè provocatus fuisset, brevi pristinæ sanitati restituta fuit ægra, separata per totum ferè corpus Epidermide. Vides vir clarissime, minimum quandoque insectum maximum in se continere venenum, præcipuè si ad partem aliquam nobilem (uti in hac matrona, in qua venenum per arteriam carpi celeriter ad cor pervenit) delatum fuerit. Punctiones itaque vesparum non sunt negligendæ, quandoquidem aliquando in insanabile ulcus degenerasse, in alia quadam matrona nobili observare mihi contigit: historiam forsan posthac tecum communicabo, nunc non datur otium. Vale frater charissime, cum honestissima tua conjuge, liberisque dulcissimis. Saluta quæso meo nomine generosum ac strenuum virum Dn. BURGGRAFIUM, nobilissimum item virum Dn. à Schwalbach/ ipsiusque uxorem genere & virtute nobilissimam: præterea clarissimum virum Dn. D. HORSTIUM, cujus literas, uti quoque tuas, avidè expecto. Bernæ 15. Decembris 1614.

Punctio vespæ.

OBSERVATIO LXXVIII.

Ex punctura vespæ circa juncturam mandibularum, ulcus insanabile consequutum.

Ad eundem Virum Clarissimum atque Doctiss. Dn. GEORGIUM FABRUM, castri Imperialis Fridbergensis Doctorem Medicum ordinarium celeberrimumque,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

CUm præcedentes ad te literas, clarissime atque doctissime mi Dn. FABER, obsignassem, nec in tempore commodum tabellarium invenirem, sequentem casum (quem in præcedentibus meis ad te literis quoque promisi) adjungere visum est.

Matrona quædam Düsburgi Clivorum, genere & pietate nobilis N. HOLT nomine, cum adhuc esset juvenis, & quadam die in viridario obambularet, & à vespa punctionem in faciem circa aurem dextram recepisset, protinus exortus est dolor maximus, inflammatio quoque mox sequuta est, & totum caput intumuit. Adhibitis remediis, dolor nec non intumefactio ex parte remiserunt, relicto abscessu in ipso loco affecto, quo rupto, sordidum & insanabile sequutum est ulcus; quod etsi præclaris quoque Medicis atque Chirurgis curandum commissum fuisset, oleum & operam perdiderunt omnes, quamvis summam adhiberent diligentiam, uti egomet testis sum ocularis. Cùm enim apud COSMAM SLOTANUM, Medico-Chirurgum præstantissimũ viverem, & Chirurgiæ studio operam darem in sextum

Vespæ punctura.

Obs. 78. sextum usque annum, vidi quanta sedulitate circa affectum huncce laboravit. Defuncto SLOTANO, quum omnia frustrà adhibita fuisse vidisset ægra, nihil amplius deinceps tentare voluit, sed curationem palliativam ad finem usque vitæ suæ adhibuit. Ad decrepitam tamen ætatem usque vixit, & quidem utcunque commodè: quandoquidem ulcus hocce velut cloaca erat, ad quam natura superfluos atque excrementitios humores ex toto corpore copiosè, & quidem continuò amandabat. Quod autem affectus ille, qui ab initio non usque adeò gravis esse videbatur, in diuturnum & insanabile ulcus abierit, ad constitutionem loci affecti, meo quidem judicio, præcipuè referendum est. Cùm enim ulcus è regione juncturæ mandibularum esset, non potuit propter continuum motum juncturæ ad cicatricem perduci. Ulcera enim, ut norunt Medici, non sanantur, nisi exsiccentur: at quia motus attrahendo humores humectat, sequitur necessariò, ulcera circa juncturas mandibularum, cum sint in continuo motu, præterquam cum homo dormit, insanabilia esse; nisi forsan Chirurgus methodum illam, quam ego primus inveni, & in prima centuria observationum mearum, observat. 38. proposui, adhibeat: quod si methodus illa tunc temporis mihi cognita fuisset, ægra procul dubio maximum commodum inde recepisset, mihi verò divitias comparassem.

Ulcera circa juncturas mandibularum cur insanabilia.

De agno monstroso Lausannæ reperto nihil nunc ad te scribo: historiam enim & anatomicam narrationem, unà cum delineatione monstri ad Dn. de Bry misi, qui illam, uti spero, prælo suo subjiciet, ita ut maturè ad te pervenire possit. His iterum vale vir clarissime, & FABRICIUM tuum amare perge. Raptim Bernæ 22. Decemb. 1614.

OBSERVATIO LXXIX.

De punctura vespæ.

Item:

De infelicissimo successu croci metallorum.

Viro præstantissimo
Dn. GUILHELMO FABRICIO Hildano,
Chirurgo celeberrimo,
GEORGIUS FABER, castri Imperialis Fridbergensis D. Medicus ordinarius,
S. P. D.

Vix dici queat, humanissime & præstantissime Dn. Fabrici, amicorum optime, & plus quàm fraterno, si quis major est, amore prosequende, quàm exhilararint me binæ tuæ literæ, 21. Januar. hujus anni, à mercatoribus Argentina redeuntibus, & hac transeuntibus, ad me perlatæ. Absterserunt enim omnem nubem & nebulam suspicionis cujuscunque: quibus jam nunc discussis sub amœnissimo hujus Veris initio elucet Sol ille tui erga me pristini amoris & benevolentiæ clarissimus, qui quidem non penitus sublatus, sed aliquandiu occultatus fuit in obscuris diuturnioris quodammodo silentii tenebris, mihi ingratissimis. Verùm purgavit se triste illud cœlum, & tu teipsum de intermissi hactenus officii ratione, utinam modo lætiora illa de valetudine tua fuissent, quam variis modis affligi, atque indies magis magisque debilitari, auribus meis valdè ingratū est. Tuum erit mi Fabrici, omnia quæ à benignissimo Deo immittuntur, animi Christiani magnitudine constanter perferre, ea præsertim, quæ humanitùs nobis quotidiè obveniunt. Interim etiam parcere lectioni & scriptioni, imò affectibus ipsis, siquidem vitæ venenum tristitia ipsa est. Quæ cum scribo, non dubitabo de tua constantia, quam in sano corpore & mente, tibi mihique sanam in multos annos conservet Deus Opt. M. unicè voveo. Me meosque quod attinet superiori ego æstate variè quoque valui, & non tam corpore, quàm animo minus commodè. Febre ardentissima correptus, aliquot septimanas graviter decubui, cui ab aliquo intervallo successit recidiva pessima, quæ vires propemodum omnes exhauserat. Verùm singulari Dei beneficio, debitaque medicamentorum applicatione tandem victa discessit, egoque viribus paulatim recuperatis, cum meis mediocriter nunc vivo, & reconvalesco. Quid præsens hic nobis allaturus sit annus, anxius exspecto, quanquam non tantum doleam, quantum scio accidisse, quam timeam, quantum adhuc possit accidere. Variolæ superiori anno multos hic & in vicinia è medio sustulerunt, has nunc exceperunt morbilli, qui epidemii & nobis jam sunt, atque idem malum mihi quoque domesticum fuit, sed, Deo gratia, tolerabile & sine jactura vitæ & filiolæ: videntur esse futura præludia pestis, sicuti & pleuritides illæ malignæ. Publica præterea nec pro nostro, nec pro aliorum voto & voluntate. Sunt in tota nostra Germania seditiones & turbæ, hic & ubique bella minantur funestissima. De negotio Francofurtensi ex aliis, adeoque ipsis relationibus publicè editis multa cognoscere poteris. Sed ne querelas more meo pro epistola mittere videar, modus hic esto.

Cæterùm eodem temporis articulo, quo tuæ mihi offerebantur, inter cætera privato studio tractatum de venenis præ manibus habebam, ideoq; eo ipso nomine gratissima erat communicatio duorum istorū casuum, de punctura scilicet vesparum, pro quibus tibi gratias ago maximas. Iis autem perlectis in memoriam mihi revocabam similem fermè casum, quē dum Anno 1598. Patavii studiorum gratia commorarer, excellentissimum Dn. D. Julium Casserium Fabricium Placentinum, Præceptorem meum æternùm colendum in praxi comitarer, apud matronam quandam nobilem mihi videre contigit. Hæc ipsa in ipsis quoque canicularibus à vespa quadam circa metacarpum dextrum lædebatur: ubi statim dolor obortus est maximus, cum inflammatione insigni, supervenit febris ardentissima, & phrenesis, (siquidem nervosis & musculosis partibus inflammatis, hæc noxa cerebro promptissimè communicari solet.) Aderant præterea frequentes & biliosæ evomitiones, ventris constipatio, aliorumque symptomatum ἐνδεχῶς & momentanea quædam istorum exacerbatio: accedente insuper tempore æstivo calidissimo, quod impetum moti jam humoris mobilis, in matrona præsertim valdè plethorica & succulenta, magis magisque intendebat. Accersitus itaque supradictus Dn. D. Casserius, præmissis Bezoardicis & cordialibus, locum affectum sine ulteriori mora scarificando cauterizabat, eamque non neglectis aliis cōvenientibus remediis, cùm universalibus, tum particularibus (divina annuente gratia) à præsentissima

De punctura vespæ historia singularis.

Obs. 79. *tissimo & evidentissimo vitæ discrimine dextrè liberabat, feliciterque pristinæ sanitati brevi restituebat. Suspicabatur D. D. insectum hoc ab alterius cujusdam venenati animalculi suctu vel insessu, vel herba quapiam venenata depasta, infectum fuisse, & postea malignitatem hanc parti læsæ dyscrasia, ipsique punctura induxisse, id quod rationi aut veritati haud absonum videtur. Epidermis verò, quod in priori illa ægrota sub finem curationis à plerisque corporis partibus fuerit separata, manifestò colligitur, istud venenum summæ fuisse activitatis, eò quod vitiosum & malignum suum humorem, vi internarum partium calorifica, & virtute bezoardica, ad remotiores & excrementales partes cutis & poros amandarit, tandemque per sudores epidermide excoriatâ & ablatâ, omninò extra corpus propulerit. Cujusmodi historia legitur in observationibus Foresti lib. 30. observ. 5. sub finem. Rectè itaque me hercle mones, ejusmodi virulentos morsus & puncturas, etiam minutissimorum insectorum, si præsertim in musculo aliquo seu junctura fiant, minimè esse negligendas. Id quod etiam ex altera historia nobilis matronæ ab Holt apparet, cui à punctura vespæ ulcus in facie venenata continuatis facta solutione cacochecticum & insanabile relictum est. Hujus quidem contumaciæ caussam Galenus lib. 1. de compos. medic. per genera cap. 18. & lib. 4. cap. 1. Item lib. 1. de med. per loca. Sic quoque Comes Montanus lib. 3. cap. 17. ex parte reddere conantur. Tu tamen prudenter asseris, istud ulcus propter continuum juncturæ motum, & humorum affluxũ, ad cicatricem perduci non potuisse. Nihil dicam de quibusdam naturæ proprietatibus hominum peculiaribus, ad sanationem inidoneis. Quemadmodum enim ligna quædam propter nodorum abundantiam ex naturali defectu & corruptela adeò degenerant, ut findi nullo modo possint, sed relinquenda: ita etiam in ejusmodi naturis frustra sæpius instituitur sanatio, ubi præ existente insigni cacochymia, & pravorum humorum abundantia, mumia illa innata medicina esse nequit. Quandoque etiam intemperies alicujus particulæ in caussa est, quò minus ulcera consolidationem recipiant: Sed quid ligna in sylvam?*

Quare ulcera interdum curari nequeant?

Pro colophone addere lubet casum de infelici croci istius metallici effectu, qui superiori æstate hîc accidit. Fuit aliquandiu nobiscum Chymiater quidam, homo alioquin non indoctus, sed purus putus Paracelsista. Is rebus suis fortè desperatis aut ad restim usque perductis, spe majoris lucri Francofurtum se contulit, ibique brevi post vitæ & praxeos finem fecit. Habuerat ille puerum pro famulo, quẽ postea discedens hic reliquit. Famulus verò ab hero suo (nescio quo titulo) forte fortuna acceperat pixidulam croco isto metallorum plenam, quemque contra omnes, etiam deploratissimos affectus egregiè prædicare didicerat. Quid fit? Mulier quædam ipsius vicina conqueritur de filiola graviter decumbente, & suspicionem lumbricorum verita, dosin istius pulvisculi, tantoperè commendati, à vicino sibi erogari petit. Illa impetrat satis magnam quantitatem pulveris, tantamque eam ægrotanti filiolæ quinquenni exhibet: à cujus assumptione paulò post gravissima oboriuntur symptomata, vomitus & dejectiones alvi enormes, concussiones vehementes totius corporis, insultus aliquot epileptici, & dolores in toto corpore acerbissimi. Parentes miserrimo hoc spectaculo perterriti, & commoti, Dn. D. Jeremiam Moltherum Medicum, qui tum temporis me febricitantem amicitiæ gratia inviserat, accersi curant, sed priusquam adventaret, mortem oppetiit infelix ista puellula. Cadaver ipsius de consilio Medici & aliorum fuit incisum, & sequentia notatu dignissima in eo deprehensa.

De infelici successu croci metallorum.

Obs. 79. & 80.

Aqua citrina ore & naribus effluxerat copiosissima.

Omentum visceribus exemptis fuerat à parte inferiori disruptum.

Hepar cœruleum & nonnihil induratum, quasi in aqua ferventissima fuisset maceratum.

Pulmo in dextra parte flavescens.

Vesica fellis præter modum tumida, extuberans, & repleta sanguine aterrimo.

Cor in sinistra parte flaccidum, exangue.

Ventriculus ad ovi magnitudinem, in quo repertus adhuc fuit iste pulvis seu crocus, à quo etiam intestina fuerunt tincta & infecta.

Atque ita habes historiam consilii imprudentissimi, & facinoris capitali supplicio dignissimi. Aliàs tibi, quod communicem hoc tempore, mihi nihil occurrit. Accipies etiam à clarissimo Dn. D. Horstio nostro, cum literis observationes aliquot singulares, minimè vulgares, si quid posthac erit, te non celabo. Vale.

OBSERVATIO LXXX.

Ex punctione vespæ gangræna consequuta.

ANno 1587. rusticus quidam propè Lausannam, juvenis, robustus & plethoricus, à vespa in dextrum latus faciei, haud procul à minori cantho oculi, cum æstatis tempore punctus fuisset, dolor ingens & inflammatio talis sequuta est, ut sexta die morbi, cum ego advocatus essem, totam ferè partem illam faciei lividam & gangrænâ contaminatã reperirem. Exhibito clystere, quicquid ita affectum sacrificavi, unguentum Ægyptiacum, aliaque ad gangrænam appropriata medicamenta applicui, eademque die venam in cubito dextro incidi. Sequenti die corpus cholagogo, ut infusione rhabarbari, syrupo rosato solutivo, & electuario de succo rosarum expurgavi: hinc symptomata remiserunt, & aliquoties reiterato cholagogo, & adhibitis remediis ad gangrænas necessariis (de quibus prolixè in tractatu nostro de gangræna & sphacelo egimus) sanitati restitutus fuit æger.

Gangræna ex punctura vespæ.

Curatio gangrænæ.

Eodem tempore civis quidam Lausannensis, Hugo Lugrain nomine, cum simili modo læsus fuisset, ac in manus imperitorum incidisset, multos sustinuit dolores, non solùm in parte malè affectâ, verùm etiam totius capitis. Tandem convaluit, sed palpebræ dextri oculi propter cicatricem inversæ fuere. In isto porrò m rbo (quod quidem deplorandum) caput & oculi ita debilitati fuerunt, ut post aliquot annos visum omninò amiserit, & ad hunc annum 1614. usque, cœcus circumducatur.

Obs. 81.

OBSERVATIO LXXXI.

De præputio monstroso ejusq; abscissione.

Viro clarissimo atque doctissimo
Dn. JOHANNI FRIDERICO WERTENBERGIO, Doctori Medico Basileensi longè celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

PLurimùm me exhilararunt literæ tuæ, clarissime atque amantissime mi Dn. D. Wertenbergi, partim propter theses à te mihi transmissas, partim etiam quia eædem curationem cum puero D. Wenzii, post meum à vobis abitum feliciter successisse, ipsumque nunc præter spem atque opinionem multorum, forsan & parentum, sine baculo incedere, indicaverunt. Laus sit Deo, Opt Max. qui medicamentis & laboribus nostris benedixit. In epilepticis divini quippiam observari posse, tecum assero, cùm idipsum non rarò me edocuerit experientia. Sæpissimè enim nonnihil quod captum nostrum superat, in corporibus Epilepticorum delitescit. Quapropter morbus iste etsi ex semine parentum minimè contractus fuerit, multoties tamen nullis remediis eum tolli posse, testantur viri gravissimi, præcipuè si æger Baccho, ut est noster æger, addictus fuerit. Sic & morbos comitiales, qui post vigesimum quintum annum ætatis superveniunt, ut plurimùm insanabiles esse, Hippocrates & Galenus testantur, cum ætas illa, si cōmentariis Johann. Lygæi in Aphor. 7. credendum, humida sit & frigida, caussamque morbi adaugeat. A decimo quarto tamen anno ætatis usque ad vigesimum, aut vigesimum quintum, non nisi duos Epilepticos sanitati restitutos fuisse, ab eo tempore quo praxin exerceo, observavi. Primus fuit juvenis Lausannensis, de quo vide historiam observ. 41. Cent. primæ observationum mearum. Alter fuit puella ex honestissima familia in Belgio, octodecim annorum ætatis, quæ ab ipsa pueritia Epilepsia laboraverat. Purgato aliquoties corpore, provocatisque mensibus & exhibitis eis, quæ à proprietate occulta huic morbo adversantur, nuchæ quin etiam adhibito setaceo convaluit. Sed hujusmodi exempla rara sunt: Infantulos verò multos, morbo comitiali laborantes, feliciter curavi.

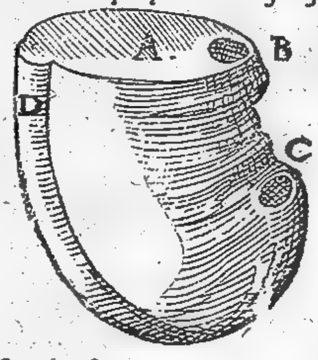
In epilepsia quiddam divini.

Lib. 5. aphor. 7. Galen. in comment.

Observat. de phimosi.

Cæterùm post meum à vobis abitum casus chirurgicus non vulgaris mihi accidit, quem tibi nunc communicare continuisti. Juveni cuidam viginti duorum annorum ætatis, ab ipsa nativitate præputium præter modum naturalem, & nonnihil monstrosè propendebat. Ita enim versus anteriorem partem contortum erat, ut effluente urina, ipsa sursum versus abdomen efflueret. Hinc vesicam commodè, & sine madefactione vestimentorum nunquam exonerare potuit, nisi solutis ligulis ad latrinas sese conferret. Etsi autem pars illa præputii, ut postea ex delineatione videbis, non simplex esset membrana, ut est præputium secundùm naturam formatum, sed potius substantia quædam carnosa, effluens tamen urina sub ipso præputio retinebatur, ipsumque usque ad mediam partem penis mirum in modum extendebat. Propter contorsionem enim & complicationem præputii, lotium per se omninò effluere non potuit, nisi digitis diu emulsa glande atq; præputio: propter continuam hancce emulsionem urinæ, & contrectationem glandis membrum virile magnitudinem naturalem multùm excedebat. Porrò victus ratione, purgationibus, & venæ sectione ad operationem bene præparato corpore, ægrum in dorsum collocavi, & instrumento castratore à Chirurgis dicto, apprehenso & constricto perpetuo, ipsum juxta glandem abscidi. Deinde pulverem, reliquaque, quæ ad cohibendam hæmorrhagiam necessaria, posteà digestivum, & quæ cicatricem inducunt, applicui. Ne autem perpetuum intempestivè, & præter modum contraheretur, fistulam plumbeam imposui. Sic divino aspirante Numine feliciter curatus fuit. Verùm id notandum est, me nulla arte aut industria præputium retro glandem retrahere, ipsiusque coalitionem impedire potuisse, quod quidem propter carnosam illam substantiam, de qua antea dixi, accidisse certum est. Urina tamen nunc absque ullo impedimento, & copiosè & rectà effluit: nec dubito, quin sperma idem facturum sit, cùm ad matrimonium pervenerit, etiamsi balanus à præputio detegi minimè possit. His vale vir clarissime & feliciter vive diu. Ocyus Bernæ Helvet. 13. Novembr. 1616.

Delineatio præputii monstrosi.

A. Substantia est præputii abscissi, carnosa, & utcunque dura.

B. & C. ductus est urinarius, rugosus & contortus.

D. Inferiorem partem penis, quæ sutura dicitur, denotat; illa dura, & instar chordæ extensa erat.

De phimosi præcedente, idem ad eundem.

In postremis meis ad te literis, Vir clarissime, ubi de abscisione præputii egi, scripsi, me nulla arte aut industria præputium retro glandem retrahere, ipsiusque coalitionem impedire potuisse. Id autem ea od causam accidisse scias, quod æger in prima operatione consentire noluit, ut superfluum omne abscinderem, glandis enim læsionem supra modum timebat: pars itaque superflua ita ex anteriore parte glandis coaluit, ut nullum ferè foramen pro evacuatione urinæ restaret. Quapropter cùm iterum ad me venisset, de præputio particulam ad pollicis latitudinem feliciter abscidi. Hinc præputium adeò retractum fuit, ut amplius glandem obtegere non posset,

Obs. 82. posset, nullum tamen incommodum inde persentit, & nunc in matrimonio satis commodè vivit. De paraphimosi observationem singularem ad te scribere statueram, nunc verò propter certas id in aliud tempus differo. Vale Vir clarissime, & me, quod facis, ama. Raptim Bernæ.

OBSERVATIO LXXXII.

De infelicissimo successu inunctionis ex Mercurio in Arthritide.

Viro Clarissimo atq; Doctissimo

Dn. CLAUDIO DEODATO, reverendissimi & illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori, Medico longè celeberrimo, amico singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

MIraberis procul dubio, Vir amplissime, tam diu me siluisse, nec quicquam literarum ad te dedisse, imò ne quidem responsiones ad postremas tuas misisse. Quæris causam? Superiori autumno in Hassiam ad nobilissimum quendam ægrum vocatus fui; apud quem mihi aliquandiu persistendum fuit, & ante mensem solummodò ad meos redii: quapropter ut diuturno silentio meo, & quod tractatum meum de gangræna & sphacelo maturius non miserim, ignoscere velis, obnixè rogo.

Inunctiones ex Mercurio an in arthriticis conveniant. Cæterum aliquando me præsente inter literatos, & quidem in disputationibus publicis controversiam hanc, nimirum *an inunctiones ex Mercurio Arthriticis prodesse possint, nec ne?* exortam disputatamque fuisse memini. Unus quidem & alter suas habuit rationes: neminem verò hactenus scientia & conscientia præditum videre potui, qui illinitiones hasce in Arthritide adhibuerit: Agyrta tamen quidam levissimus, imperitusque homo, ad istam impudentiam ac temeritatem usque devenit, ut quæstionem hanc dubiumque in Patricio quodam Bernensi & Senatorii ordinis Viro, nobis non argumentis Scholasticis & Academicis, sed reipsa solvere non sit veritus: ausculta, quæso, mi Dn. D. Deodate integram historiam.

Observat. Fuit is Dn. Joh. Rudolphus Hubertus, ex antiqua familia Patriciorum hujus urbis oriundus, vir pius & solidè doctus, qui & in juventute Germaniam, Belgium, aliasque regiones peragravit, & Academias varias perlustravit. In patriam reversus cum esset, non diu post provincia Grammatei curialis ipsi commissa fuit, in qua se ita gessit, ut postmodum in præfectum Grandissonensem constitutus fuerit. Elapsis annis præfecturæ suæ, in Senatorem hujus Reipublicæ, tandemque in Tribunum plebis & Ædilem designatus est. Porrò cum ex patre arthritico natus esset, in peregrinationibus quinetiam incommoda multa cùm caloris, tum etiam frigoris (quibus omnibus nervosum genus mirum in modum debilitatur) sustinuisset, ac tandem quoque ratione conservationis vino largiore uti coactus fuisset, circa annum vigesimum octavum ætatis suæ de dolore articulorum conqueri cœpit. Ab initio morbi, cum à quibusdam imperitis hominibus in hanc opinionem, nimirum nihil quicquam medicamentorum in Arthritide adhibendum esse, adductus inescatusque esset, morbum neglexit: quapropter dolores paulatim & vehementiores & frequentiores sequuti sunt, & ita quidem, ut nonnunquam ad dies quatuordecim aut hebdomades tres, præ maximo dolore somnium capere vix posset. Cùm ita per annos aliquot miseram vitam viveret, tandemque propter doloris frequentiam ac inquietudines, concoctiones in visceribus probè fieri non possent, paulatim sequutæ sunt obstructiones maximæ hepatis, splenis, & venarum Mesaraicarum: & arthritis nodosa facta est. Ingravescente sic morbo, variorum, sed utplurimùm imperitorum hominum consiliis uti cœpit, sed paucorum fructu. Tandem, quidem ante biennium, suasu quorundam in Argoviam ad imperitissimum quendam Agyrtam profectus est. Is suis secretis, (horum enim hominum medicamenta omnia sunt secreta) cum integram valetudinem se ipsi restituere posse imprudenter promisisset, sese ipsi curandam tradidit. Quid fit? vix purgato corpore artus unguento ex Mercurio conflato inungit, & quidem eo usque, dum faucium, linguæ, gingivarum, totiusque oris intumefactio, inflammatio & exulceratio, summaque virium prostratio sequuta sit, adeò ut in decimum quintum diem usque veluti in agone fuerit. *Inunctionem ex Mercurio in arthritide gravissima sequuntur symptomata.* Demum consilio & auxilio cujusdam viri Ecclesiastici, qui istis in locis medicinam facit, veluti ex cymba Charontis ereptus fuit. Viribus aliquo modo collectis, ad suos Bernam rediit, meque non diu post iterum in consilium adhibuit: iterum inquam, antea enim ipsi & interna & externa quoque nonnulla medicamenta felicissimo cum successu adhibueram, & fonticulos ad brachium & ad poplitem feceram. Sed videamus nunc, quidnam apud ipsum effecerint, & quid deinceps cum ipso acciderit. Campo-Regio (ubi curatio, aut potius destructio hæc à Medicastro facta fuit) Bernam reversus, præter extenuationem & imbecillitatem externarum partium, summam quoque internorum viscerum, calorisque nativi labefactationem, ac humidi primogenei diminutionem in ipso observare potuimus, & ita quidam, ut ab eo tempore omnia in deterius processerint. Et quamvis multis & præstantissimis medicamentis, cum à viris doctis, tum etiam à me præscriptis uteretur, thermas quin etiam Piperinas, quæ in obstructionibus viscerum reserandis, divinas edunt operationes, inviseret, ac fonticulos (quos agyrta veluti minimè necessarius clauserat) iterum sibi aperiendos curasset, parum tamen profecimus, adeò vires, actionesque omnes prostratæ erant. *Thermæ Piperinæ.* Morbus itaq; paulatim ita auctus fuit, ut continuis ferè doloribus affligeretur, nec solùm pedum, genuum & manuum, verùm etiam scapularum, nuchæ & coxarum. In his doloribus sæpissimè medicastrum illum, ejusque medicinam diris votis execratus fuit. Ante menses aliquot cum morbus postremum insultum facere vellet, primò exortus est dolor capitis tam vehemens, ut futuræ dis-

Obs. 82. junctæ viderentur. Non diu post materia quædam pituitosa tam copiosè in brachium dextrum decubuit, ut totum brachium, manus simul & digiti supra modum, & ita quidem intumefacti sint, ut extinctionem caloris nativi, gangrænamque proximam esse metuerem: præter intumefactionem enim dolores quoque maximi, qui materiam peccantem magis magisque attrahebant, aderant. Nec consultum fuit applicare defensiva & repellentia, propter metum aliorum gravissimorum symptomatum. DEUS tamen ita benedixit medicamentis, ut intra octiduum restitutum sit brachium. Interim verò catarrhus nunc ad hunc, nunc ad illum articulum, imò & ad ipsum pectus deflexit, hinc sequuta est tussis maxima, non solum propter materiam ex capite ad pulmones defluentem, verùm etiam propter duritiem & intumefactionem hepatis & splenis, qua diaphragma in altum elevabatur. Quæ omnia cum appetitus prostratio, viriumque labefactatio sequuta esset, die quinta hujus mensis, hora prima noctis, Ascite piè placidèque obdormivit, cum nondum quadragesimum primum annum ætatis suæ absolvisset, maximo cum ipsius familiæ detrimento atque jactura, ac hujus Reipublicæ incommodo, nec non amicorum suorum luctu. Quinque reliquit liberos, inter quos filiolus est Nicolaus nomine, quinque circiter annorum ætatis, in quo jam tum doloris arthritici indicia haud obscura deprehenduntur, quod profectò mirum in tam tenella ætate, vixque simile ab Hippocrate observatum fuisse existimo. Testatur enim lib. 6. aphorismo 30. *Pueros ante usum Veneris Podagra non laborare.* At puer iste non solum per intervalla de dolore articulorum, inprimis circa plenilunium, ac cœlo existente frigido & humido, ita conqueritur, ut etiam noctu nunc inquietè dormiat, nunc præ dolore ejulare cogatur, verùm etiam nonnunquam tuberculis pituitosis ad carpos, & pedũ articulos laboret. Horum tuberculorum ante annum duo ad suppurationem pervenere, in quibus materiam adeò lentam ac viscidam inveni, ut vix medicamentorum vi extrahi potuerit. Vides quanta impuri & morbifici seminis parentum in libellos sit efficacia.

In puero quinque annorum arthritici dolores deprehenduntur.

Hæc propter eam, quæ à multis ab hinc annis inter nos fuit amicitia & familiaritas, lachrymantibus oculis scribo, ut videas unicum hocce exemplum ad prædictam quæstionem solvendam satis superque sufficere. Apparet præterea exinde, hujusmodi illinitiones in aliis quoque articulorum doloribus (qui ex lue venerea proveniunt non intelligo) absque summo periculo adhiberi non posse. Gravissimè itaque à Magistratu Ampliss. mulctanda atque coërcenda esset fæx illa pseudo-Medicorum, quæ in doloribus articulorum, quos vulgus die falte lähme vocat, miseros istos ægros veluti ad inferos detrudit: ibique Mercurio suo crudo crudeliter excruciat, ac nonnunquam immanissimè trucidat. Trucidat inquam; possem enim hujus rei exempla plura conferre: sed tria illa observatione 92. Cent. 3. adducta sufficient. Utinam igitur Principes & Magistratus, quibus Reipublicæ salus commissa est, tandem hujusmodi imperitissimis hominibus interdicerent, eorũque audaciam temeritatemque reprimerent. Sed bone Deus, quàm procul abest adhuc à scopo? dum hujusmodi impostores non tantum perfert, & nonnunquam in gravissimis morbis ipsos advocat, ipsisque quod pretiosissimum habet, corpus nimirum, imò & vitam ipsam committit. Quapropter mirum nemini videri debet, si aliquando justissimo Dei judicio, Magnates ipsimet ab hujusmodi imperitis impostoribus trucidentur, pœnamque eorum quæ circa subditos neglexêre, etiam in hoc mundo persolvant. Hac de re exemplum memorabile videre poteris Obs. 82. Cent. 3. & Tract. de Gangræna & sphacelo cap. 15. Ignosce quæso Vir amplissime, si forsan Asiatico discursu molestus tibi fuerim. Non ita pridem ex literis Dn. Constantini Erhardi ad me scriptis, maximo cum gaudio intellexi, reverendam Dominam Canonissam utcunque restitutam esse. Laus sit Deo Opt. Max. qui benedicendo medicamentis ipsam restituit. Tu si forsan hoc tempore Veris ipsam videris, statum ipsius quoque mihi significa. Vale vir amplissime, & cum tuis omnibus quos tecum saluto, æternùm quàm felicissime vive. Dabam Bernæ 11. Martii 1618.

Utrum hydrargyri inunctio Arthriticis conveniat?

CLAUDII DEODATI Med. Doct. reverendissimi & illustrissimi Episc. Basileensis Medici responsio, ad clarissimum experientissimumque Dn. GUILHELMUM FABRICIUM Hildanũ,

Non te fugit, clarissime Vir, optimam quidem esse inter Medicos, tam Hippocrateos quàm Hermeticos, opinionum diversitatem & dissensionem; pessimam autem voluntatum: omnium verò præstantissimam, ægris maximè expetendam, tum opinionum tum voluntatum consensum & conspirationem. Nihilominus tamen non paucos videris & præstantissimos & celeberrimos Medicos hac nostra ætate, qui consultandi gratia ad sanandos ægros convocati, non tam in eo studium operamque locant, ut morbi ideam, naturam, essentiam, caussas, locum affectum, & debitam curandi rationem in medium proponant; quàm ut doctrinæ ingeniique ostendendi caussa, relicto ægrotante, ad sublimes & hyperphysicas quæstiones atque umbratiles logomachias ingenii acumen librent, & ampullosis verborum opinionumque ratiunculis, solo contradicendi studio decertant; dum unus Hippocraticorum partes tueri, alter Hermeticorum castra propugnare conatur. Hic contradicentiũ Authorũ opiniones ad veritatis examen revocare; ille novã consultandi methodum crepans, nescio quid novi luminis in Hippocratis orco delitescentis eruere, & ad illustrandos obcœcatos, tã in theoricis quàm practicis animos, cujusdam Promethæi instar, subministrare studet. Interea dum hæc non sine supercilio & animorum aversione, arrogantia & alienatione fiunt, miseri ægrotantes, nõ rarenter observatum, mediis in consultationibus, nõ expectato consultantium vel consilio vel auxilio, vitam cum morte commutant. Idem ferè in obscuriorum quæstionum Medicarum discussionibus usu venire consuevit, in quibus enodandis, multi non tam veritatis lumen quærunt, quàm inani verborum lenocinio, ingenii sublimitatem, & pomposam labascentis doctrinæ ostentationẽ am-

Consultationes medicæ.

Obs. 82.

ambiunt & stultè affectant. Sed his missis, vix quæstioni tuæ arduæ & obscuræ satis quis apodictice responderit, ni paucis prius & arthritidos & Mercurii naturam, essentiam, caussas proprietatesque in medium produxerit.

Arthritis quid?

Arthritidem quod concernit, hoc loci non quemvis dolorem articulos infestantem audimus, sed eum duntaxat, qui symptomatum vehementia, perenni materiæ morbificæ affluxu, humoris seu salis potiùs Arthritici cruditate & synathrysmo acerbissimus est, tum propter communis ligamenti distentionem, tum propter vicinorum nervorum, tendinumq; sympathiam & compressionem, excandescentisque tartari, seu spiritus salis vehementem actionẽ. Ex quibus abundè constat, Arthritidos essentiam & naturam in articulorum repletione ab acuto tartari spiritu, vel sale acerrimo vitriolo, nitroso, aluminosove facta, communis ligamenti distentione, nervorũ, tendinũque cõpressione consistere; quæ cum nervis vicinisque partibus vim inferant, tantam doloris acerbitatem excitant, qua vix major excogitari potest, idque non citra ingentem partium calorem; ideoque Hippocrates lib. περὶ παθῶν, hunc affectum Articulorum febrem vocat, cum doloris acerbitate conjunctam, ab articulorum repletione, distensione, compressione & putredine excitatam.

Arthritidos essentia, in quibus constat

Arthritis articulorum febris.

Causa arthritidos.

Suscipiens hujus affectus causa est, vel singulorum articulorum, vel plurium simul, gentilitia aut hæreditaria imbecillitas, vel à nativo & proprio temperamento, vel ab immodico Veneris usu, nimia refrigeratione, otio, immodicave equitatione contracta. Efficiens a. nimia salsuginosi, serosi, acuti, aut nitrosi, æruginosive humoris, simplicis vel heterogenei, in tartaream substantiam congelati abundantia, & feritas, quæ vel in ipsis articulorum juncturis, capacitate & synovia gignitur, vel ex aliis partibus in eosdem impetu fertur, ibique pro varia salis congesti mordacitate & acrimonia, varias ciet dolorum acerbitates, qui & Hippocrate & experientia testibus, potissimum Veris & autumni tempestatibus recurrunt recrudescuntque, quod tunc temporis serosæ defluxiones, plurimùm luxurient, quæ cũ ad imbecillas articulorum juncturas impetu ferantur, concretamque ibi tartaream materiam vel augeant, vel dissolvant, aut calcis vivæ instar, irrigando inflamment, fit ut dolores excandescant, & symptomatum vehementia miseri arthritici plus satis torqueantur.

Vere & autumno quare articulorum dolores plerumque recurrant.

Hactenus de arthritidos historia, quantum quidem ad nostrum propositũ facere videtur. Nunc paucis etiã, pro instituti nostri ratione, quantum quidẽ literarum Laconismus patitur, nonnulla de hydrargyro, seu argento vivo, aut Mercurio, admirabili illo Hermeticorum Protheo proponamus, ut iis præcognitis, facilius postmodum propositæ quæstionis difficultatem solvere possimus. Inter antiquos Græcos authores vix alius timidiùs & incertiùs de hydrargyri natura & proprietatibus scripsit nostro Galeno: Quamvis Dioscorides, Galeno antiquior, nonnulla, at obscura satis, nec tanti etiam momenti de eo literis consignarit, quem postea sequuti sunt Oribasius, Actuarius, Ægineta, aliiq; Græci Medici, qui pauca quædam addiderunt. Inter Arabes verò Avicenna, Rhases, Mesue, aliiq; nonnulli paulò pleniore & audaciore calamo Mercurii facultates, cõmoda & incõmoda depinxerunt. Hos demũ insecuti moderniores Latini, Gilbertus Anglicus, Brassavolas, Fallopius, Sylvius, Julius Palmarius, Matthiol..., & alii quàm plures, & præstantissimi dogmatici Medici, quibus etsi Mercurius aliquomodo suspectus, & venenum visus sit: tn. prævia & concinna aliqua præparatione, tam quoad internũ, quam quoad externum medicinæ usum, hydrargyrum magnis laudibus & encomiis extulerunt, unico ferè excepto Fernelio, qui suavissimo latinitatis nectare priscorũ Arabum, & Mauritanorum barbariem nobis condivit; hic libello suo de lue venerea, omnibus ingenii & eloquentiæ viribus Mercurium è medicamentorum familia deturbare, & ad ultimos Garamanthas, extremosq; Indos relegare conatur. Cùm enim observasset, ex intempestivis hydrargyrii inunctionibus, tanta cum ferocia, & dolorum aliorũve symptomatum acerbitate, miseris ægris & vires labascere, & colliquatis vi medicamenti corporis humoribus, extrema languescere, refrigerari, membrorum tremores, contracturasq;, paralyses, apoplexias, dentium à naturali situ divulsiones, & cõsimilem horrendorum symptomatum syndromen concitari, hydrargyrum qualitate frigidissimum, substantiæ proprietate maximè venenosum, unà cum sectariis proclamavit (quasi verò ejusmodi calamitates à calorificis quoq; caussis cieri nequirent.) Hinc usu receptum hodiè, ut nonnisi admixtis calorificis, & Mercurii ferociam frœnantibus, ejusmodi usurpentur inunctiones Mercuriatæ, qualia sunt aromata, pinguedines, adipes, olea, &c. quibus facultates, partium robur, spirituumque tremores, conservaturos præservaturosque sibi persuadent. Nec enim solum, ut volunt, Mercurius excandescentium humorum ferociam & impetum sua frigiditate coercet, obtunditque, non solum siccitatem attemperat, malignitatemque eorundem cohibet, sed etiam viscera æstu, flagrantia humectat refrigeratq;: Unde non mirum, si omnis generis scabies, pruritus, impetigines, psoras, lichenas, & ipsam sæpè lepram demulceat, compescat, aut etiam radicitùs extirpet. Hisce addunt, hydrargyrum sua perniciosa & venenata qualitate caput petere, immodicas defluxiones, molestissimas sputiones, & ptyalismos, atque infestissima alvi profluvia, lethalesque hypercatharses ciere, corporis item humores, & solidam totius substantiam fundere & colliquare, ut proprium & peculiarẽ ex iis humorem trahat: Scirrhos quinetiam, nodos tophosq; tam arthriticorum, quam gallicorum emollire & dissolvere, omnis generis dolores, tam calidos, quam frigidos, mitigare, (ut nunc omnium ulcerum, fistularumq; curam silentio involvam) quæ omnia partim innata frigiditate, partim vi, qua pollere volunt, sulphurea & humida, partim demũ venefica proprietate fieri, existimãt. Multas hic audis, doctissime FABRICI, easque contrarias, ex dogmaticorum sententia Mercurii proprietates, ut quam in partem declinare debeas, te vix explicare possis.

De Mercurio.

De Mercurio pauca prodiderũt antiqui.

Obs. 82.

Fernelius Mercurii usum improbat.

Mercurius quid operetur?

Mercurius caput petit.

At Hermetici, quibus naturæ lumen patet, quibusq; in reseranda vi a rerum, & potissimũ metallicarũ Anatomia, & genium & ingeniũ micat, longe secus de Hydrargyro sentiunt: non venenatum clamitant, sed ut præstantissimum medicamentum, maximis laudibus extollunt; non tamen illotis manibus ad illius usum accedunt, nec indifferenter quovis obvio, nec crudo, sed arte Spagyrica concinnato,

Hermeticorum opinio de hydrargyro.

Obs. 82.

& ad cœlestem quasi σώματι & essentiã redacto, magno ægrotantium fructu, ad ferocissimorũ etiam membrorũ expulsiones utuntur. Ideoq; quantũ fieri potest ad usus medicos adhibent Mercuriũ nativũ, eumq; vel Hispanicum, vivum, purum putumq;, per se fluxilem, quẽ Plinius æterni liquoris vomicam appellat, vel Istricum, aut è Schlavonicis, Ungaricis, Cracoviensibusve fodinis erutum, & spiritualibus Auri tincturis à natura impregnatum. Horũ defectu artificioso utuntur, & eo potissimum, qui ex ipsis perfectis corporibus, aut è nativa s. montana cinabari per sales resuscitarios arte spagyrica elicitur. Qui n. ex plumbo & bismuthi admixtione cõflatur, cum sophisticatus sit, & (quo empirici plerumq; ob pretii vilitatẽ utuntur) ob veneficam, terrestrem, & frigidissimam Saturni naturam, humano corpori tantoperè inimicã, supradicta symptomata producat, omni studio & diligentia è medicamentorum familia excludendus. Et quoniam non rarenter heterogenea aliorum Mineralium substantiæ, ut antimonii, bismuthi, Saturni &c. Argenti vivi mineris vel assideant, vel adhærescant, sicq; varias & sæpè lethiferas Mercurio facultates imprimant, ideoq; Hermetici ceu sagaces naturæ scrutatores, nõ quemvis citra delectum, sed verum, genuinum, purum, putumq;, naturalem, Hispanicum, aut alium optimum, rite à sulphureis terrestreitatibus, corporibusve heterogeneis separatum repurgatumq; seligunt, qui summa partium tenuitate præditus, aëreus, cœlestis, & spiritus instar ignei, intima quæq; etiã solidissima metallorũ corpora pervadit penetratq;. Et licet forinsecus ad tactum frigoris intensi significationem faciat albescatq;, sub ea tn. albedine & insignis rubedo, quemvis carbunculum superans, & tenuissimus subtilissimusq; latet igniculus, flagranti dulciq; liquore insignitus, cuj⁹ ope tantam purgandi vim sortitur, quantam nulli aliorum purgantium cõcessam esse legimus. Nec peculiare & sibi indita proprietate crassos, lentos, viscososque purgat humores, ut putat Fernelius; sed omnis generis corporis impuritates, unde ex illo rectè præparato Catharcticum universale parari potest; uti & alia sexcenta præstantissima remedia uti est Arcanũ corallinum, tantopere in affectibus podagricis decantatum, Mercurius vitæ, Mercurius præcipitatus auri Diaphoreticus, Aquila cœlestis. Tinctura, essentia, spiritus, oleum, & elyxir Mercur. ut videre est apud Paracelsum, Penotum, Quercetanũ, Ripleum, Crollium, Andernacum, Libavium, Beguinum Bornettum, Scotum, Fr. Valentinum, & alios quamplures Hermeticos. Ex hacten⁹ dictis, doctiss. Fabrici, paucis intellexisti, quæ meo saltem judicio & Arthritidos & Mercurii sit indoles, natura & proprietatis ratio.

Quinam Mercurius eligendus.

Mercurius qui fit ex plumbo & bismuthi admixtione vitandus.

Ex Mercurio catharticum fit universale.

Jam paulo propius ad quæstionis solutionem accedentes, tribus ut ajunt verbis, Arthritidos curativas saltem indicationes referemus, ut inde cõstare possit, qua lege & methodo huic affectui Mercuriatæ inunctiones adhiberi possint. Cum igitur superius docuerimus, Arthritidis generationem tum articulorum imbecillitate, tum feroci materia salsuginosa & acutæ affluxu & copia, quæ eò fertur, vel decubitu, vel attractione, vel orgasmo cieri: duo haud dubie quoq; erunt curationis scopi, materia scilicet morbificæ evacuatio & affectarum partium corroboratio. Unde materiæ morbificæ generatio impedienda, genitæ materiæ fons exhauriendus impediendus orgasmus, materia a. partibus cõtenta dissolvenda, discutiendaq; & partes demum affectæ corroborandæ. Quibus autem præsidiis, tum internis tum externis, executioni mandari possit, cum jam non sit nostri instituti, propositæ quæstionis solutionem hoc modo aperimus.

Indicationes curativæ arthritidos.

Obs. 82. Quæstionis propositæ solutio.

Nullus Medicorum etiam præstantissimorũ inficias ibit, pro Arthritidos curatione Mercuriũ quoque adhiberi tutò posse: sed quæstio est, num crudo, an ritè præparato, num artificiali, num naturali utantur? Crudum qui adhibent, & eum quidem, qui ex plumbagine, Saturno & Bismutho conflatur, (quo ferè Empirici, tum ob pretii vilitatem, tum quod veram veri & genuini Mercurii signaturam ignorent) & ex eo inunctiones Mercuriatas, additis prout lubet, & calidis, aromaticis, pinguibus, adiposis, oleosisque, cõcinnant, tantum abest, ut Arthritici ea inunctione subleventur, ut potius pravissima quæque symptomata qualia in tuo patiente post inunctionem efflorúere, persentiscant, ob veneficã, malignã, & frigidissimam Mercurii illius plumbaris qualitatẽ, tum nervoso generi, tum tendinibus, & ligamentis, imò toti humanæ naturæ infensissimã. Et licet forsan in inunctionum præparatione verum & genuinum Hydrargyrum adhibeant: cum tamen sæpè venenatis aliorum metallicorum substantiis, ut dictum, impregnetur, & ab iis neglecta debita præparatione non separetur, nõ mirum, si ea quoq; ratione imprudenter adhibitus suã quoq; malignitatẽ nervis, ligamentis, tendonibusq; cõmunicet. Addo, quod Mercuri⁹ crudus tota substantia nervosis partibus sit infestissimus.

Mercurius crudus arthriticis non adhibendus.

Quod si è vero, genuino, naturalique hydrargyro, artis Hermeticæ ingenio vel oleum dulce Mercurii, spiritũ illum fragrantem, quem Mercurii liquorem, seu ardentem aquam Mercurii vocant, per salis Armoniaci fixi oleum præparemus, eoq; tophos nodosq; podagricos, gypseamque & tartaream materiã juncturis firmiter adhærentem; debita ratione præmissisque præmittendis inungamus, minimè quoque dubitandũ, quin felicissimus indè sequatur effectus. Cũ enim spiritus ille Mercurii ritè præparatus, & subtilissimus & penetrantissimus sit, usque adeò, ut corallia, ipsasque perlas & uniones facili negotio in liquorem agat; nullo modo diffidendum, quin & materiã tartarosam juncturis affixam, vel ipsis periostiis adnatam, uti & tophos nodosque gypseos enodare, mollire, resolvere, in fluxilem liquorem agere, sicque tandem evacuationi aptos reddere potis sit.

Mercurius legitimè præparatus in arthritide adhiberi potest.

De interno Mercurii usu cum nihil quæras, nihil quoque eico: certum tn. est, Hermeticos arcano illo corallino tantoperè laudato in curanda Arthritide, podagricisque affectibus, mirandos effectus edidisse. Et hæc paucula pro temporis brevitate ad dictæ quæstionis solutionem dicta sufficiant.

De interno Mercurii usu.

Puerulum autem quinquennem articularibus doloribus correptum quod attinet, nec moror, nec miror. Nam à parentum, avorum, proavorumve semine fixæ tincturæ impressionem Arthritidos suscepit: quod semen cum præcox fuerit, præcoces quoque ejusdem naturæ fructus, qualitates, proprietates, signaturas & characterismos, uno pluribusve membris impressos produxit. Non quidem laborant podagra pueri ante Veneris usum, secundùm Hippocratem, nisi à parentum semine podagricis tincturis impregnato id contingat, præsertim cum parentes lue Venerea fuerint aliquando infecti; qui affectus Hippocratis ævo nondum nec effloruerat, nec innotuerat. Coronidis loco addiderim; quod non raren-

Causa dolorum arthriticorũ in pueris ante Veneris usum.

Obs. 82. & 83.

Quare nūc citius, nūc tardius affectus hereditarii in liberis erumpant.

rarenter fieri Arthriticorum, non statim, sed longo post tēpore duntaxat paternos affectus persentiscant; eò quod innati balsami vita vivacitas, & perennis aquæ vitæ irroratio, seminales fixa tincturæ impressiones impediat, unde hæreditarius morborum character, ob nectaris vivifici abundantiam delitescere cogatur, quo minus in germina, flores, fructumve prorumpat. Quod si vivifici nectaris paupertate à primo ortu laboret natura, uti in hoc tuo puerulo; fit ut eò citiùs fllaccescens natura, uti in hoc tuo puerulo; fit ut eò citiùs flaccescens natura, hæreditariam impressionem admittat, & præmaturi talis tincturæ flores prorumpant: etsi id in omnibus morbis hæreditariis perpetuum non sit, sicut in puerulì morbo seu epilepsia videre est. Et quoniam non semper vigent morborū semina & tincturarum impressiones, fit ut & ætatis decursu, & seminis morbifici consumptione, parentes senio confecti prolē generent, nullis morborum hæreditariorū tincturis infectam.

Quæ sub finem literarum tuarum de Pseudomedicis, parambulanis illis fumi, nugique vendulis adducis summoperè placuerant. Quod si veram, genuinam & omnibus partibus asolutam illorum historiā legere velis, vide & consule essentiam hellebori extractam Petri Holtzhemii, impressam Coloniæ non ita pridem. Hic etsi rem graphicè & abundè depingat, usque adeò tamen excæcantur hominum, etiam Magnatum & Principum animi & oculi, ut media in luce videntes, non videant, & audientes non audiant. Mundus vult decipi, decipiatur ergo. Sed video te plus satis occupatum plus æquo detineri: parce ergò mihi, parce ingenuo amori. Vale, & tuum Deodatum amare non desistas. 12. Maji 1618.

OBSERVATIO LXXXIII.

De infelici successu potionis vulnerariæ.

IN præcedentibus Centuriis de infelici successu emplastri stiptici, sive fodicationum, uti & de balsamis Empiricorum more applicatis, exempla aliquot recensui. Nunc quid de potione vulneraria, si empiricè & absque methodo exhibita applicataque fuerit, observaverim, in gratiam juniorum Chirurgorum adscribam.

Potio vulneraria.

Anno 1616. gladiator quidam M. Conradus Pancka, Dantiscanus quidem natione, sed Bernæ civitate donatus, vir adhuc juvenis, robustus & plethoricus, cum duos nobiles inter se litigantes, alterum ab altero separare vellet, gladio acuto in brachium sinistrum vulneratus fuit. Hæmorrhagia sedata, ex consilio amicorum solo decocto vulnerario (quod ibi non solùm in vulneribus, verùm etiam in quibusdam aliis affectibus Panaceæ loco habetur) ex Pyrola, virga aurea, sanicula, artemesia & beta rubra in vino coctis, cum barbitonsore quodam, M. Johann Knopff nomine curationem aggressus est. Ter autem in die haustum decocti prædicti sumebat, vulnusq; eodem decocto ter abluebat, linteumque insuccatum decocto applicabat, ac reliquum negotium curationis omninò naturæ committebat. Ab initio curatio ad votum successit. Circa tertium verò exorta est inflammatio, dolor ingens, febris, nausea & appetitus prostratio. Quapropter cum ego in subsidium vocatus essem, manus totumque brachium intumefactum, & ad cubitum usque inflammatum reperi: nec solum brachium intumefactum erat, verùm & musculi pectoris per consensum afficiebantur: hinc quoque de angustia pectoris conquerebatur, propter vapores quoque ex inflammato brachio ascendentes, cor nonnunquam veluti lipothymia afficiebatur. Vulnus autem in musculo isto, qui à Vesalio tabula prima musculorum A notatur, & ferè eo in loco, ubi versus carpum in tendonem desinit, existebat; vixque hujus magnitudinis, sed exterius veluti crusta obductum & clausum erat.

Obs. 83.

Accepto stylo exploratorio, cum anguem in herba latentem detegere vellem, adstantes me admonent, ne tale quid tentarem, nec vulnus refricarem; cutem enim superficietenus tantummodò scissam, ægrumque decoctum vulnerarium ab initio bibisse. Imaginantur namque sibi nostrates homines, decoctum hoc consolidationem externam vulnerum non concedere, nisi ipsa concavitate prius consolidata: ego tamen sæpissimè contrarium magno ægrorum periculo observavi. Immisso stylo, cum vulnus spithamam ferè profundum esse, versus cubitum ipsum penetrans vidissent supra modum admirati fuerunt. Inuncto brachio oleo anodyno, turundam, quæ tamen dimidiam partem vulneris nondum attingebat, (profundius enim prima vice pervenire non potui) digestivo nostro alibi in affectibus capitis descripto, inunctam imposui, & linteum in refrigerativo madefactum tepidè applicui: victus rationem tenuem præscripsi, vinoque ipsi planè interdixi. Et cum julapium ex refrigerantibus & corroborantibus circa nonam noctis propinassem, longè quietior noctem illam transegit, & aliquantulum meliùs habere cœpit. Altera die circa sextam matutinam Cholagogum exhibui, cujus beneficio corpus clementer expurgatum fuit. Brachium iterum inunxi, turundam paulò longiorem imposui: idem quotiescunque vulnus curabam, tentavi, donec ad fundum vulneris pervenerim. Non autem expedit, quod diligenter notandum, ut turunda ejus sit crassitiei, ut totum vulnus adimpleat: hinc enim dolor continuus, aliaque pessima symptomata excitarentur: sed sufficit, ut circa superficiem vulneris, tres tantummodò partes vulneris adimpleat, & quarta remaneat vacua, ne labia vulneris à turunda extendantur. Turunda autem ex linteis suavissimis eo modo fabricata est, ut formam planè pyramidalem habeat, quo tandem circa fundum vulneris quartam solummodò partem vulneris adimpleat, vacuo relicto, ne generatio carnis impediatur; propter eandem quoque caussam, digesto vulnere, turunda singulis ferè diebus aliquantum abbrevianda est.

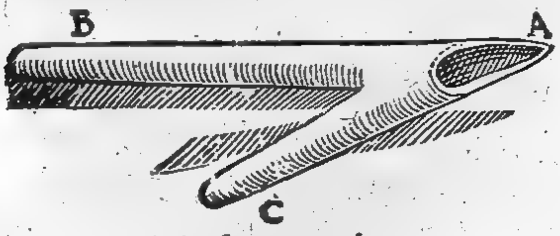
Curatio vulneris.

Turunda cujus debeant esse magnitudinis.

Cæterùm post dies aliquot, cum symptomata, veluti dolorem, intumefactionem brachii, nec non inflammationem non satis remittere viderem, indeque colligerem, adhuc aliquid nobis nondum satis cognitum subesse, eamque ob caussam iterum stylo argenteo vulnus explorarem, secundum inveni sinum (nō tamen ejusdem profundita-

Obs. 83. funditatis) sub vena, quam vocant cephalicam, versus medianam penetrantem, planè eo modo, ut hic depinximus.

Vulnus reduplicatū.

A. vulnus est externum in cute.
B. ductus est versus cubitum.
C. ductus est sub vena cephalica, versus medianam venam.

In superficie itaque, videlicet in cute, unum erat, in ipsis verò musculis duplex erat vulnus, quod quidem diligenter notandum: quotiescunque enim hujusmodi reduplicatio vulneris accidit, æger versatur in periculo: dum enim Chirurgus curat unum, alterum verò sibi incognitum negligit, pessima suboriuntur symptomata, quemadmodum aliquoties mihi videre contigit.

Cataplasma.

Detecto itaque altero vulnere, turundam quoque eodem unguento inunctam immisi. Idq; bis in die: brachium totum prædicto oleo inunxi, & sequens cataplasma applicui.

R. Farinæ hordei, fabarum ana ℥j.
pulv. rosarum rubearum
balaust. ana ʒij.
chamomil.
melilot. ana ʒj.

Cum posca, fiat cataplasma: adde sub finem parum olei rosacei & vitellum unius ovi unà cum albumine. Hanc methodum ante decimum quartum diem non mutavi, deinde sarcoticis, & cicatricem inducentibus curationem feliciter absolvi, observata tamen optima victus ratione, & laxata alvo, quotiescunque necessitas urgebat.

Reduplicatio vulneris unde?

Porrò reduplicatio hujusmodi vulnerum accidit, aut propter tremulentiam manus, quæ vulnus infligit, aut propter motum, agitationemque corporis vulnerati. Iracundus enim infligendo vulnus, profectò non eandem prudentiam ac circumspectionem adhibet, qua nos utimur in operationibus Chirurgicis: neque ipsius intentio est, uti nostra, videlicet curare, sed ut plurimùm enecare potius; utut autem sit, non vacat periculo maximo hujusmodi reduplicatio vulneris, inprimis si Chirurgus ignarus aut negligens fuerit, quemadmodum antea quoque monui.

OBSERVATIO LXXXIV.

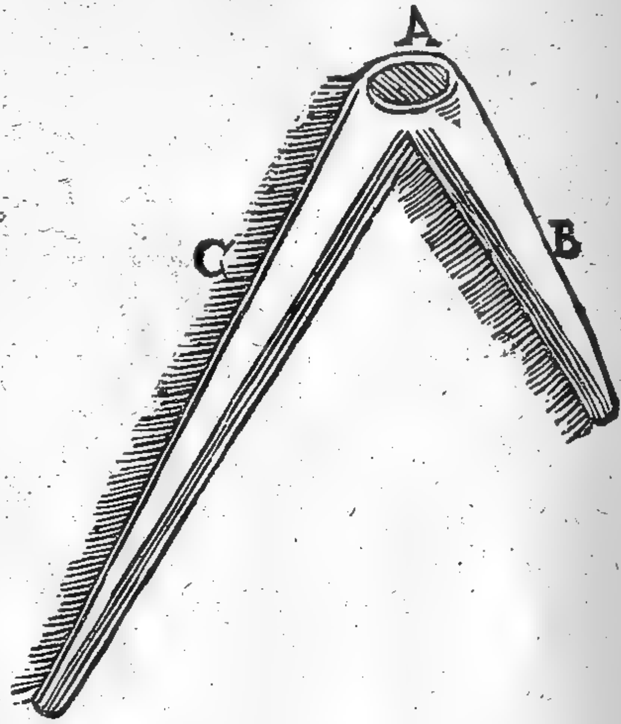
De vulnere reduplicato & gravissimis inde sequutis symptomatibus.

Reduplicatio vulneris quid sit?

Reduplicationem vulnerum periculosam esse, in præcedenti observatione obiter notavimus; idque nunc in gratiam tyronum exemplo non vulgati ostendere non gravabor. Reduplicationem autem vulneris voco, quando in cute unum existit vulnus, in musculis verò duo, aut etiam, ut me vidisse memini, tria reperiuntur; idque propter caussas in præcedenti observatione allatas: hinc aliquando ægri gravissimis periculosissimisque symptomatibus, absque caussa chirurgo cognita corripiuntur, quemadmodum ex sequenti observatione videre licet.

Obs. 84.

Circa annum 1608. rusticus quidam in Peroy ad lacum Lemmanum, in duello vulnus in coxam dextram, è regione ferè articuli, gladio acuto recepit. Advocato barbitonsore, qui immisso stylo exploratorio, vulnus sursum versus os sacrum ascendens reperit. Id quamvis ea, quâ fieri potuit diligentia curaret, nihilominus circa tertium exortus est dolor maximus, inflammatio, febris, aliaque gravissima symptomata. Ego circa sextum morbi, literis nobilissimi Viri Dn. Joh. de Martines Dn. in Bourgod piæ memoriæ, cum accersitus essem, hominem in maximis angustiis reperi, tam magnus erat dolor, inflammatio, febris, & difficultas in reddendis urinis (tota enim clunis usque ad podicem & perinæum intumefacta erat) immisso stylo, aliud vulnus, quod barbitonsor non observaverat, deorsum per medium clunis versus podicem descendens reperi, hunc in modum.

A. vulnus externum in cute denotat.
B. ductus est versus os coccygis.
D. ductus versus perinæum.

Cæterùm cùm vulnus externum in cute ita angustum, ut ambas turundas excipere nō posset, & alterum à me detectum valdè profundum esset, deorsumque tenderet, suasi adstantibus & amicis, ut ex inferiori parte incideretur, quo pus eò melius effluere posset. Exonerata itaque alvo beneficio enematis, & immisso stylo excavato, & ex una parte aperto, ad ipsum fundum vulneris usq;, sequens scalpellum per rimam, aut excavationem ipsam styli detrusi & impressi, donec quod reliquum erat carnis unà cum cute, acie scalpelli transfigerem: quo facto, & extracto scalpello, funem ex serico rubro paratam, & digestivo inunctam imposui, coxam ad genu usque totumq; latus oleo anodyno inunxi, & loco affecto sequens cataplasma calidè applicui.

Cataplasma.

R. micæ

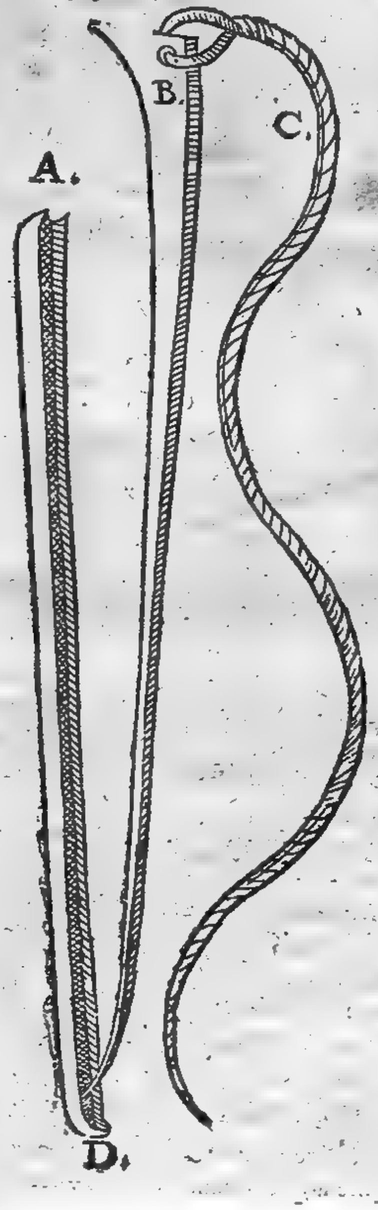
Obs. 84.

℞ micæ panis ℔ j.
pulv. seminis fœnigræci
lini
cydoniorum
meliloti ana ℥ß.
pulv. rosar. rubear. ℥i.
croci ʒß.

Coquantur cum lacte vaccino, fiatque cataplasma, addendo vitellos ovorum num. 2.

Post cœnam julapium ex refrigerantibus, corroborantibus, & dolorem lenientibus exhibui: hinc melius quievit ea nocte, urinamque minori cum difficultate excrevit. Sequenti die cholagogo corpus evacuavi, postera die venam in cubito incidi, & secundum tolerantiam virium sanguinem extraxi. Vulnus autem in duodecimum, aut decimum quartum diem prædictis remediis bis in die curavi: funem ad minimum semel in die extraxi, recentemque eodem digestivo nunctam imposui. Hac methodo cùm per dies aliquot, uti dixi, usus fuissem, & æger optimam, tenuemque victus rationem observasset, dolor, reliquaque symptomata remiserunt. Digesto satis & mundificato vulnere, sarcoticis & cicatricem inducentibus curationem feliciter absolvi.

Delineatio instrumenti, quo perforatio facta fuit.

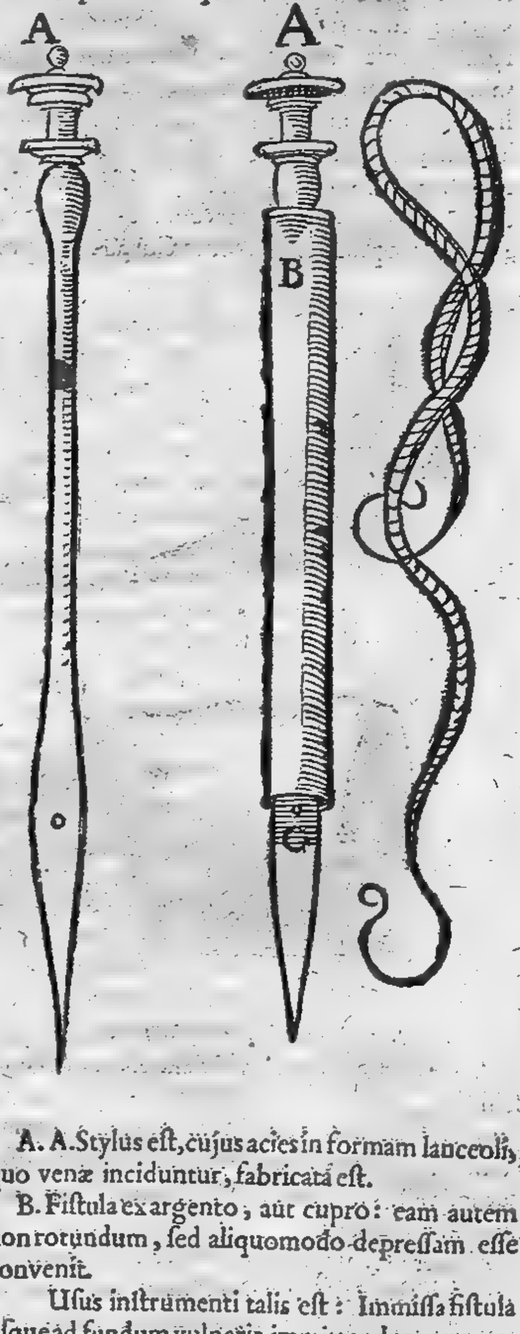

Superioris instrumenti explicatio.

Obs. 84.

A. Stylus est excavatus, & ex una parte apertus, cujus extremitas D. notata, clementer ad ipsum usque fundum vulneris immittenda est. Deinde acies cultelli B. notata, per ipsam rimam styli ad fundum vulneris infigatur, & extra cutem usque extrudatur, donec digitis possit apprehendi. Tandem immissa acie cultelli E. notata in rimam styli excavati, ita extrahendus est cultellus incisorius, ut ipsius acies rimam non egrediatur. Extracto cultello, funiculus C. notatus, digestivo ut dictum est inunctus, in vulnere relinquatur. Postea quotiescunque opus est novum imponere funiculum, unus alteri annectendus est, sic extracto uno, alter immittitur.

Aliud instrumentum, quo vulnus profundum, & angustum ex adversa parte commodissimè inciditur, perfoditurque.

A. A. Stylus est, cujus acies in formam lanceolæ, quo venæ inciduntur, fabricata est.

B. Fistula ex argento, aut cupro: eam autem non rotundum, sed aliquomodo depressam esse convenit.

Usus instrumenti talis est: Immissa fistula usque ad fundum vulneris, immittendum quoque & per carnem cutimque extrudendum est scalpellum. Tandem funiculum scalpello eo in loco ubi C. notatus est, protinus annectere convenit. Hoc modo extrahenda fistula unà cum scalpello, ita funiculus sequitur, vulnerique immittitur.

Quomodo vulnus ex altera parte incidendum.

Cæte-

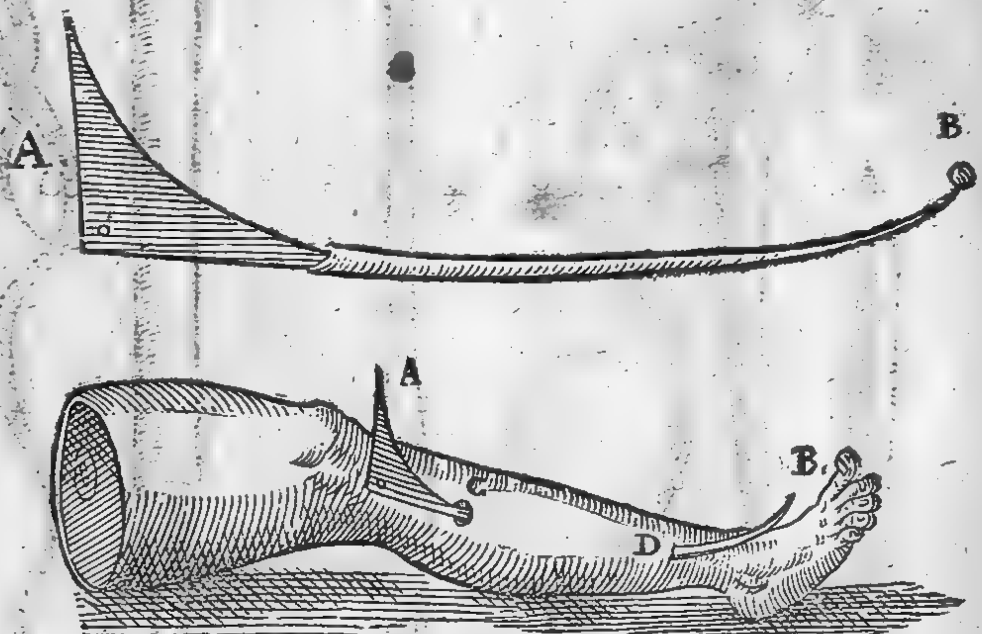
Obs.84. Cæterùm quia de incisione & apertione vulnerum hic agitur, visum fuit annectere instrumentum, quo cutis (si subest maximus spaciosissimusque sinus) secundùm longitudinem ocyssimè velociterque inciditur, ut in sequenti observatione demonstratur.

Observat. Ante annos aliquot studiosus quidam, & alumnus Illustrissimorum Dn. D. Bernensium 18. annorum ætatis aut circiter, Abrahamus Viviacus nomine, cum propter frigoris vehementiam quam Anno 1601. tempore hyemali passus fuerat, dolore vehementissimo totius tibiæ dextræ, ab ipso genu usque ad ipsas extremitates digitorum pedis correptus fuisset, & tibia intumuisset, Bernam se contulit, ubi clementia & benignitate magistratus Amplissimi receptus, & barbitonsoribus Xenodochii commissus fuit, qui cum abscessum aperuissent, & per menses aliquot ipsi varia remedia, frustrà tamen adhibuissent, Lausannam venit, ubi ipsum divino adspirante numine feliciter sanitati restitui. Erat autem tibia ab ipso genu usque ad talum supra modum intumefacta, longitudine quinque circiter digitorum in latitudine positorum, infra genu, ulcus erat rotundum ac parvum, ex quo sanies aut ichor copiosè effluebat. Corpus cum propter cruciatus & dolores, quos, Bernæ & in reditu Lausannam passus fuerat, supra modum extenuatum ac debile erat, febricula quoque ac cibi fastidio vexabatur.

Abscessus ingens in tibia ex frigore.

Obs. 84. & 85.

Curatio. Cæterùm ulceri prædicto immisso stylo exploratorio, cutem ab ipso osse ad spithamæ ferè longitudinem separatam animadverti: & quia manifesta caries in osse deprehendebatur, ulcus quinetiam tam angustum esset, ut sinus ille maximus, simul ac caries in osse (nisi illud dilatatum esset) expurgari non posset, de dilatatione ulceris cogitare cœpi. Ne tamen temerè quid in extenuato ac debili corpusculo tentarem, Clarissimum Virum Dominum Abelem Roscium, Doctorem Medicum Lausannensem celeberrimum rogavi, ut mecum ægrum adiret. Ille cum pro sua humanitate paruisset, & sinum illum maximum à barbitonsoribus neglectum, simul & cariem in osse stylo explorasset, opinioni meæ facilè subscripsit. Sequenti itaque instrumento, præsente prædicto Dn. D. Roscio, & Dn. Claudio Marione pharmacopæo fidelissimo, cutem incidi, & impositis filamentis dilatavi, idque in eum finem, ut caries in osse auferri posset. Incisionem autem cutis sequenti instrumento feliciter præstiti.

Superioris figuræ explicatio.

A. A. Instrumentum est cultellare, & bene scindens.

B. B. Ipsius acies acutissima, quæ antequam vulneri immittatur, cera in formam globuli obducenda est, ne inter immittendum carnem hinc & inde compungat.

A litera C. autem usque ad D. cutis cum incidenda esset, aciei cultelli globulum cereum, uti dictum, adaptavi, & cum cultello ad locum, ubi caro incidenda erat, pervenissem, aciemque extra cutem extrusissem, globulus cereus in ulcere remansit, tunc ulteriùs extruso instrumento, carnem è vestigio divulsi. Postea quæ ad cariem ossis removendam desiderabantur, commodè applicui, quod antea propter angustiam vulneris fieri non potuit. In hac autem curatione, quanto cum fructu euphorbio usus sim, Lector videre poterit observatione 92. Centuriæ secundæ.

OBSERVATIO LXXXV.

De monstroso varice ejusq; abscisione.

Viro Clarissimo atq; Doctissimo Dn. MICHAELI DÖRINGIO, apud Breslavienses Doctori Medico longè celeberrimo, amico singulari,

Cui

Guilh. Fabricius Hildanus S. P. D.

QUod te ad iter & discessum paras, clarissime atque amantissime Dn. Döringi, hisce diebus

Obs. 85. diebus Coloniæ à viro quodam docto mihi nunciatum fuit. Doleo mei, non tui caussa: mei, inquam, caussa; in reditu enim ad meos, te Giessæ non invisere solùm, sed & ambabus ulnis amplecti sperabam. Tui verò caussa lætor, quandoquidem te hactenus summo cum honore atque emolumento studiosorum, provinciam Professoris Medicinæ in illustri illa Academia administrasse, & maxima cum gratia ab illustrissimo Principe dimissum fuisse, sat scio. Rectè itaque facis, mi amicissime Dn. Döringi, quod maternis & amicorum precibus obtemperas, teque ad paternos lares confers. Ego Deum ter Optimum Maximum suppliciter oro, ut Spiritu suo sancto tibi adesse, teque Angelis suis feliciter conducere velit. Ego etiamnunc in patria hæreo, eritque forsan per menses aliquot mihi hic persistendum. Cæterùm quia te operationibus Chirurgicis delectari scio, placet in præsentiarum adscribere casum, quem tibi non ingratum fore confido.

Observat. Anno 1589. ex Gallia cum ad paternos lares reversus essem, ad quadragenarium quendam hic in vicinia, virum robustissimum & optimo corporis habitu præditum, Adolphum auff dem Bruch nomine, vocatus fui; Laborabat ille ulcere maligno & inveterato in tibia sinistra, unà cum varice ingentis magnitudinis. Crassitie enim brachium meum ad carpum adæquabat & spithamam ferè erat longa: Incipiebat autem in ipso poplite, & pedō versùs descendendo gyrum, & circumvolutiones duas efficiebat. Sed quod notandum, quamprimùm tibiam in altū elevabat, protinus retrocedebat sanguis: in terram verò posita tibia, iterum descendebat, & quidem in ipso momento: & ut verbo dicam, sanguis fluebat & refluebat non aliter, ac si in tubulo quodam, nunc in hanc, nunc in illam partem projectus fuisset.

Varix in tibia.

Curatio varicis. Porrò cum ulcera varicosa, ut nôsti, nisi prius abscisso varice, consolidari nequeant, curationem sic aggressus sum. Instituta optima victus ratione, aliquoties item expurgato corpore, & venâ brachii ejusdem lateris incisâ, ægroque in scamno collocato, in ipso poplite cutē blandè ab ipsa vena separavi. Deinde filo reduplicato, mediante acu incurvata varicem amplectebar: in inferiore parte varicis eodem modo processi. Sed antequam filum stringerem, nodumque facerem, tibiam ex scamno in terram collocandam jussi: idque in eum finem, ut sanguis pro more deorsum flueret. Verebar enim, ne sanguis ille propter fluxum & refluxum subtilior factus, incommodum aliquod procrearet. Tandem filum ex superiori parte varicis primò arctè strinxi, nodumque effeci, postea quoque ex inferiori parte. Quo facto, varicem prope nodum superiorem, ut sanguis in varice, veluti in sacculo oblongo contentus, effluere posset, scalpello incidi. Cum verò copiosior, quàm pro magnitudine varicis decebat, efflueret, & locum attentè inspicerem, repertus fuit ductus cœcus, qui ex inferiori parte ligaturæ varicem ingrediebatur. Ille cum filo ligari non posset, nonnihil unguenti escharotici ad ipsius ostium, postea pulverem nostrum ad sanguinem sistendem cum albumine ovi copiosè applicui; omniaque fasciâ oxycrato madefacta ligavi, & in sequentem diem usque reliqui. Demum vulnera aliorum vulnerum more curavi. Interim quoque circa ulcus nihil, quod necesse videbatur, prætermisi, & corpus per intervalla expurgavi. Sic divino favore convaluit, & ab eo tempore in hodiernum diem usque optima sanitate fruitur: ulcus quinetiam clausum remansit. Utinam igitur, Vir clarissime, in omnibus morbis caussa auferri posset; nihil enim tunc incurabile esset. Vale vir clarissime, & *Fabricium* tuum amare perge. Raptim Hildenę 16. Aprilis 1612.

Obs. 85. & 86.

OBSERVATIO LXXXVI.

De affectu quodam gravissimo, nec non raro Calcanei, tempore pestis contracto.

Viro nobili

Dn. PAULO OFFREDO

Doctori Medico clarissimo atque doctissimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Distuli aliquantisper ad te scribere, Vir amplissime, fautor & amice unicè mihi observande, non propter negligentiam in scribendis literis, multò minus oblivionem tui, sed quod verebar, ne tuum simul & meum adhuc cruentum vulnus refricarem. Ea enim est amicitiæ nostræ sanctitudo, ut quæ tibi advenere adversa tristiave, mentem quoque meam non parum compunxerint. Ut enim de morbo tuo pestifero, quem acutissimum fuisse, jampridem non sine maximo dolore intellexi, taceam; annon evulsio illa COSTÆ TUÆ longè nobilissimæ doleret? Expertus loquor: Ante quatuor enim annos in eadem fui nave. Ædes meæ propter pestem gravissimam Lausannensem ultra menses quatuor præclusæ erant: ex filiabus meis mortem obierunt duæ, famulus item & ancilla. Uxor mea charissima, reliquique omnes domestici, per singularem Dei misericordiam, veluti ex cymba Charontis, non sine maxima difficultate evaserunt. Tuas miserias, inquis, narras: sic me solaris? Ego verò, mi Dn. Offrede, adversa mea præterita, & quæ etiam nunc continuò (quid dicere velim, satis intelligis) mihi dolorem cruciatumque adferunt, quantum Deus Opt. Max. pro singulari sua misericordia atque clementia dat virium, patienter, & quantum fieri potest, constanter fero. Quapropter te hortor, ad incommoda tua pari mente mecum ferenda. Amisisti illam? minimè; sed properavit ad beatorum illam sedem, ad quam nos omnes quoque aspiramus: Scimus enim, inquit Doctor Gentium, nos, si terrestris hujus domus nostræ tabernaculum dissolutum fuerit, ædificium ex Deo habituros, domicilium videlicet non manu factum, æternum in cœlis, in hoc enim suspiramus, expetentes domicilio nostro,

Obs. 86. quod è cœlo est, superindui. Itaque, Lipsii verbis utor, ut nauta fluctus assilientes negligit, interim tamen manum in clavo habet, oculos in astris: sic nos oportet, quod bene agimus, agere, & mentem ad Deum referre. Et quia non subitò, inquit Seneca, impulsi ac prostrati sumus, sed singulis diebus non nihil viribus nostris subtrahatur, neque anni denumerantur, incertumque sit, ubi mors nos expectet, expectamus illam omni loco (egregia enim res est mortem condiscere) ea tamen lege, quemadmodum D. Paulus monet, loco præallegato, ut dissoluto tabernaculo nostro terrestri, ne nudi, sed induti, fide scilicet reperiamur.

Epist. 26.

Sed ut ad privata mea adversa redeam, etiamsi adeò maligna esset pestis illa Lausannensis, ut ex centum ægris vix sedecim evaserint, per singularem tamen Dei misericordiam atque clementiam, beneficio alexipharmacorum & fonticulorum, in brachio videlicet sinistro, & poplite dextro, conservatus fui: Imò perpaucos, qui fonticulos gestabant, peste correptos fuisse, observavi. Unum tamen, & quidem molestissimum, ne dicam exoticum incommodum mihi eo quoque tempore supervenit: dolor nimirum gravissimus & acutissimus, in ipso calcaneo dextro: qui quidem, quia etiamnunc me angit excruciatque, ansam dedit affectum illum cum omnibus suis circumstantiis ordine ad te perscribere, tuumque, uti quoque parentis tui, summi Philosophi ac Medici, consilium auxiliumque expetere. Scias autem primò, Vir clarissime, ante annos triginta, me peste gravissimè laborasse, & bubonem in dextro inguine ruptum mihi fuisse. Ab eo tempore, quotiescunque aër aliquis pestiferus me afflat, protinus dolorem in ipso inguine dextro persentio. Tempore itaque pestis Lausannensis, aliquoties dolor ingens in inguine exortus est, absque tamen febre, aut aliquo alio graviori symptomate: sed sumpto ad grana sex vel octo lapide Bezoar, cum scrupulis duobus cornu cervi usti & præparati, confectione alkermes ad semidrachmam, omnibusque dissolutis in aqua cardui benedicti & cinamomi, nec non provocato sudore; dolor mox in inguine evanuit, & ad poplitem versus fonticulum descendit, non sine inflammatione, intumefactione, & dolore totius cruris. Materia hæcce pestifera cum aliquoties, & singulis ferè mensibus semel in corpore ita collecta, & beneficio naturæ ad fonticulum in crure expulsa fuisset, tandem aliud sequutum est symptoma gravissimum, dolor nimirum (qui etiam nunc me excruciat) in ipso calcaneo dextro, adeò acutus & vehemens, ac si subulis partes nervosæ compungerentur. Nunquam autem, quod notandum, continuus fuit dolor iste, sed suas habuit periodos, certamq; observavit horam, nimirum quartam matutinam & tyrannidem suam per horam ad minimum integram exercuit, idque singulis diebus. Cùm verò corpus pilulis pestilentialibus aliquoties clementer expurgassem, & alexipharmaca prædicta, nec non extracta, & salia cardui benedicti & scordii sumpsissem, & lotione pedis ex radicibus caryophyllatæ, vincetoxici, althææ, malvæ, foliis betonicæ, cardui benedicti, scordii, floribus sambuci, chamomillæ, meliloti & similibus per dies aliquot usus fuissem, dolor paulatim imminutus, & qui antea per horam integram excruciavit, paulatim veluti momentaneus factus est. Dum ita ultra menses quatuor excrutior, in Alsatiam ad nobilissimum ac strenuum Virum Dn. Franciscum Conradum à Sickingen, serenissimi Principis Maximiliani Archiducis Austriæ, &c. Consiliarium, & summum præfectum in *Stauffen* vocor 27. Maji Anno 1614.

Fonticulorum usus in peste.

Bubo in inguine.

Dolor in calcaneo dextro.

Cæterùm cum propter diversas occupationes in Alsatia per menses ferè tres detentus fuissem, dolor ille in calcaneo omninò evanuit, ita ut penitus me curatum esse arbitrarer. Reversus Lausannam, cum dolor iterum circuitus suos observasset, ac ego hujus subitæ mutationis caussam diu investigassem, cognovi tandem id ex usu vini, ut vocant Vaudensis (de la Vaux) accidere. Ab eo enim tempore quotiescunque de hoc vino bibo, nisi egregiè dilutum fuerit, revertitur dolor; ex quibus perspicuum fit, quàm adversum pernitiosumque hoc genus vini sit catarrhosis, quod & in nonnullis Arthriticis hic indies observo. Ante mensem, cum Masonopolim in Alsatiam ad nobilem matronam, gravissimo affectu oris laborantem, vocatus essem, ibique per septimanas quinque moram traherem, ne semel quidem sensi dolorem, etiamsi ut plurimùm vina generosa biberem. Vix domum reversus, dolor quoque rediit. Invadit autem, ut antea dixi, circa quartam matutinam: quam primum verò vesica evacuata fuerit, quod pro more circa quintam fit, imò inter exonerandum ipsam, penitus evanescit & remittit dolor, nec hactenus unquam ante prædictam horam quartam redijt. Dolore isto acutissimo infestante, si tibiam extendendo, calcaneo, ea qua fieri potest violentia, spondæ insisto, aut si uxor ambabus manibus locum dolentem comprimit, statim cessat dolor. Cum primum tamen pedem spondæ amoveo, mox, imò in ipso momento dolor revertitur, eademque violentia, ut ab initio excruciat, idque tantisper, donec vesicam exoneravero. Cæterùm etiamsi nulla adsit intumefactio, nullaque manifesta intemperies, neque semel sedato dolore, ullum incommodum in ipso pede & in crure, usque ad proximum tempus paroxysmi sentiam: vires tamen aliquomodo prosternuntur, lassitudoque aliqua corporis inducitur: quapropter anxius profectò sum hac de re, mi D. D. OFFREDE, vereor enim, ne paulatim incrudescat malum.

Vinum Vaudense catarrosis noxium.

Ante menses aliquot propter Catarrhum ad pectus, à vino per integrum ferè mensem abstinui omninò, & decocto agrimoniæ, veronicæ, liquiritiæ, florum tussilaginis, cinnamomo, ac saccharo aromatizato usus sum, idque cum fructu maximo: Dolor enim calcanei omninò remisit. Quapropter libenter renunciarem vino, si id sine læsione ventriculi, quem non usque adeò validum habeo, fieri posset: neque sæpiùs peregrè mihi proficiscendum esset. Quæso itaque, ut quo

Obs. 86. ut pro singulari nostra amicitia, summoque ingenii tui acumine, negotium hoc tibi cordi sit, opinionemque tuam, simul & parentis tui, rescribere digneris. Ego enim, ut ingenuè fatear, in cognitione hujus affectus mihimet ipsi non penitus satisfacere possum: & quonam in loco materia morbifica hæreat, item undenam sympathia illa inter vesicam & talum adeò magna, ut illâ exoneratâ hic protinus à dolore levetur, nondum satis rectè intelligere possum. Sub finem pestis Lausannensis, materiam quoque flatulentam circa fonticulum in brachio meo sinistro collectam fuisse, percipere potui. Musculus enim anterior cubitum flectentium, in cujus medio ferè fonticulus est, per intervalla adeò tremebat, agitaturque, ut adstantes non solùm agitationem & motum, verùmetiam, si brachio admoverent aurem, veluti strepitum quendam perciperent: nullus tamen aderat dolor. Duravit quidem per menses ferè duos, postquam verò prædictis alexipharmacis aliquoties usus fuissem, omninò remisit, nequedeinceps ullum incommodum hac de re sensi. Hæc propterea adscribo, si forsan ad cognitionem morbi mei tibi inservire possent. His vale vir Amplissime, & cum tuis omnibus æternùm feliciter vive. Saluta quæso meis verbis Amplissimos viros Dn. Parentem tuum, & D. SARAZENUM Syndicum vestrum prudentissimum. Dabam Bernæ 20. Januarii 1616.

Viro celeberrimo & clarissimo
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Medico & Chirurgo præstantissimo, PAULUS OFFREDUS, Med. Doct.
S. P. D.

Responsio ad precedentem observationem.

NOn parùm me solatæ sunt eruditissimæ atq; humanissimæ tuæ literæ, vir celeberrime & amicissime, quas tamen ante bimestre ferè scriptas, nudius tertius modò accepi. Vulnus meum dum à tui similib. refricatur, non recrudescere illud, ut ais, sed potiùs deliniri persentio, nec ullum abire diem patior; quin & ipsemet eo fine vulnus hocce coalescere nescium refricem, nempe ut paternæ à Deo visitationis modum ob oculos mihi ponens, ab ejus nutu in spe & silentio pendere discam indies, mundanisq; sepositis ad cœlestia divino adspirante numine vehementius contendam, quem ærumnarum, fidelib. contingentium, finem esse præcipuum, probè nosti. Vtinam verò tibi, vir optime, de prospero valetudinis tuæ, rerũq; domesticarum statu gratulari possem: nec enim sine dolore tibi utrinq; satis graves mœroris caussas etiamnum suppetere video, eòq; dolendum magis, quod isthac ea vita tua parte experiaris, quæ subsidio & alleviamento potius digna foret, & in qua sanè messem te facere dulcissimam tot tantorumq; laborum, in gratiam & tuorum, & totius quoq; Reipublicæ Medicæ à te exantlatorum, tempestivum planè videretur. At verò cùm secus sentiat Pater cœlestis, macte animo pie senex, & quod jam pridem instituisti, ceu strenuus Christi miles, bonum hoc certamen decertare perge: nam dabit Deus his quoque finem.

Cæterùm quam describis mihi morbi tui naturam, unà cum suis omnibus circumstantiis, mirari, quàm ulterius perscrutari mallem, adeò rem obscuritatis plenam deprehendo, & in qua enodanda vel mihi vel tibi satisfacere me posse diffiteor: quia tamen tibi gratificari, ac morem gerere semper in votis habui, aliquid super hac re in medium adferre nitar. Et primò de tristi sensatione, quæ grassante peste recurrit subinde ad corporis partem, quæ semel carbunculo vel bubone pestilenti affecta fuerit, nil est ambigendum. Nam & ipse hoc expertus sũ: Siquidem postquã carbunculus, quem in collo passus sum, ad cicatricem perductus fuit, non destitit locus vario tempore acutissimi, sed ferè momentanei doloris sensum exhibere: idem etiam experiebantur alii quàmplurimi, dum hic pestis grassabatur. Quæ res abundè meo judicio testari potest, quanta sit malignitate donatum venenum illud pestiferũ, ut pote quod non modò partis affectæ temperiem alterat, verùmetiam naturalem ejus habitum, seu τόνον, qui in certa calidi tum nativi, tum influentis proportione, ac debita utriusq; ad partis temperiem relatione consistit, immutat, ac velut evertit, ut hinc nõ solùm pars debilior remaneat, fluxionibusque recipiendis apta, ut in aliis particularib. morbis usu venit: sed insuper ob illam velut ἀτονίαν, quam venenum pestiferum in partem affectam introducere arbitror, determinari videtur illa partis debilitas ad eam ἰδιοπάθειαν tempore pestilenti, ratione cujus vel levissima in aëre labes, sanis omninò corporib. minimè alioquin noxia, per occultam quandam sympathiam ac familiaritatem, corporis olim peste detenti spiritus & humores nonnihil agitare valet: unde fit, ut locus in eo tempore debilior, quiq; carbunculi aut bubonis sanati vestigia retinet, dolorem illum acutum & fugacem persentiat, ab acriore scilicet materia, seu vaporosa, seu ichorosa, quam propulsat eò natura vario tempore. Ac sanè viscera nobilia grassante peste in plerisq; indiscriminatim aliquantulum divexari, frequens de fugaci quodam & vago, in emunctoriis præsertim, dolore, querela satis arguit.

Obs. 86. De tristi sensatione quæ tẽpore pestis recurrit ad partem, quæ semel peste affecta fuit.

Veneni pestiferi malignitas.

De caussa doloris calcanei.

Iam verò ut caussas doloris attingam, quem in calcaneo dextro percipis, verisimile omninò est, hunc à materia pestifera primam traxisse originem, ut ipse colligis ex temporis pestilentis notatione, quo primum apparuit: hinc illa ibidem introducta alteratio atq; ἀτονία, quam supradiximus, à veneni scilicet præsentia, cujus quidẽ portio paulò crassior & humoralis per fonticulum in poplite dextro salubriter evacuabatur, ac tenuis ac vaporosa ad calcaneum usq; excurrens, & ad partes illas frigidiores ac tendinosas appellens denegata libera διαπνοῇ, dolorem illum acutissimum, tum distendendo, tum vellicando excitare cœpit. Et quamvis, materiam pestiferam, quæ malum istud olim creavit, subesse, hocce tempore non sit credendum variis tamen ichores, tum biliosi, tum Melancholici, succrescere non desinunt, qui ratiõe potissimum fonticuli, quem gestas in poplite dextro, totã eam partem, & maximè calcaneum adeò ἰναλδέντες, & jam debilius divexare pergũt; idq; multò magis cùm vino uteris valdè tenui & vaporoso, quale illud Valdense, quod notas, toti nervoso generi, nervorumq; principio parum favens.

Quare dolor in calcaneo certa hora recurrat.

Porrò hic doloris in calcaneo typus est, quemadmodũ refers, ut nempe singulis diebus recurrat circa horã quartã matutinam, qui spacio unius horulæ, plus minus terminetur, præsertim si mãib. locus fortiter comprimatur, aut spondã lecti vehementer eo

Obs. 86. *pede preãs, nõ secus ac in ea levioris cõvulsionis specie cõtingit, quæ Gallis vulgò Gutta crãpa dicitur: hac enim forti cruris affecti cõpressione, vapor, qui est caussa mali continens & proxima, sese in nervosa corpora insinuãs, velut excutitur & evanescit: quia verò per somnũ calor cõcentratus in ichores hosce bilioso melãcholicos agens, ab eis acriores vapores quã multos facili negotio exsuscitat, qui postmodũ soluto sõo in partes nervosas ceu magis externas ac debiles, impetũ habent, hinc ideò recursus iste doloris quotidianus, & quidem ilicò post somnum patefit: verùm quod hujusce doloris sedationẽ post exoneratã vesicã protinus & manifestò deprehẽdere narras, mõstro nõ valdè absimile judicarim: quis enim, quæso, seu generis, operis ve societate, seu partiũ vicinia, inter talum & vesicam consensum unquam notavit? An fortè vesica lotio per noctem collecto distenta, lumbares nervos, quorum propagines ad talũ usq; excurrunt, nonnihil comprimens, impedit, quo minus libera fiat horum vaporum exhalatio; quæ postmodũ loco ampliore facto per exonerationem vesicæ felicius peragitur? quod si etiam doloris talum affligentis caussã potissimã in ipso inguine dextro, peste olim affecto, ceu in proprio fõite velimus agnoscere, unde postea per continuam nervi substantiam evidens doloris sensus ad ipsum talum terminetur, ibiq; demũ ceu in parte sensus exquisitissimi elucescat; evidentior adhuc evadet illa harum partium vesica vicinarum ab ea repleta compressio, liberam materierum exhalationem impediens: hanc opinionem re tam ardua expendendam tibi relinquo, & ad ipsam mali curationem, cùm ita vis, descendo.*

De curatione.

Vtrumq; quod gestas cauteriũ, locis tamen mutatis, valdè probo: superius enim affigere vellẽ brachio dextro, nempe ad revulsionem κατ' ἴξιν à partibus affectis: infernũ verò cruri sinistro, ut accomõda fiat derivatio, & avocetur hac ratione materia descensus in crus dexrum. Catharctica non improbo per vices: verùm in hoc affectu infernas corporis partes infestante, benignum aliquod emeticum non esset abs re: ego penes me habeo non ex metallicis aut mineralib. desumptum, quod perexiguâ copiâ serosos potissimum humores ἄνω καὶ κάτω tutò & abundè vacuat: si ejus volueris copiam tibi faciam libentissimè. Vino utendum omninò censeo, sed rubello potiùs, quàm albo, quod utiliter, meo judicio, diluere posses aquâ ex infusione radicum chynæ, plus minus pro ratione vini magis minus ve generosi. Inter topica, præter ea, quæ usurpas, balnea sulphureá ineunte hac æstate ex usu essent. Plura scribere non vacat, ob vernas curationes & præservationes, quæ nos planè avocant: tu, quæso, boni consule, quæ pro temporis angustia hic adscripsi, & consultissimus Dn. SARACENUS salutem plurimam impertitur tibi, nec non & parens meus, qui Medicinæ hoc suo extremo senio valedixit, ac totum sese Theologicis occupationibus tradidit. Ego verò fausta omnia tibi tuisq; ex animo adprecor. Vale. Genevæ 18. Mart. 1616.

Viro nobili Dn. PAULO OFFREDO *Doctori Medico clarissimo atq; doctissimo,*

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Responsum ad præcedentes literas.

Multum tibi debeo clarissime atque doctissime mi Dn. OFFREDE, qui tot tantisque occupationibus in praxi medica obrutus, tam solidè ac doctè ad literas meas respondes, nodumq; Herculeum solvis. Plurimum, inquam, tibi debeo, nec candidissimam illam animi tui significationem satis exosculari possum. Interim quoque doleo, quod in præsentiarum verbis tantummodò tibi gratias agere cogor: quod si tamen Deus Opt. Max. vitam extenderit, & occasio sese obtulerit, ne omninò ingratus erga te videar operam dabo.

Obs. 86.

Cauterium ex brachio sinistro removendum, & dextro applicandum esse suades; at ego propter affluentes humores ad oculos in utroque brachio gero cauterium, nec sine fructu: utinam ne tandem propter visus mei imbecillitatem, ad setacei applicationem pervenire necesse quoq; mihi sit.

Fonticulum ex crure dextro in sinistrum, derivationis caussa removendum esse censes, & rectè quidem. Altero enim crure, inquit GALENUS, malè habente, reliquum scarificabis: Materia enim, exempli gratia, ad crus dextrum per venas defluens, scarificato aut exulcerato sinistro, violentiæ quâdam attrahitur: quapropter circa distributionem venæ cavæ supra ossis sacris initium, potiùs ad sinistrum quàm ad dextrum crus defluit. Libenter igitur sententiæ tuæ subscriberem, nisi obstructionibus hepatis à multis annis obnoxius fuissem. Etiamsi enim hepar per venas sinistri cruris etiam evacuari posse, sat sciam, rectitudinem tamen fibrarum secundùm mentem HIPPOCRATIS & GALENI libenter, & quantum quidem possum, observo. Interim tamen, si dolor calcanei iterum insultũ fecerit (à duobus enim mensibus, quia vino modicè & minus generoso, aquâ quinetiam diluto utor, inducias mihi dedit) consilio tuo, volente DEO, parebo. Libenter tamen ex te intelligere percuperem, an fonticulus in dextro crure absque periculo claudi possit? Ego quidem dubito: primò propter imbecillitatem viscerum, sed inprimis ingeneratam hepatis obstructionem: ingeneratam, inquam: memini enim, utrumque parentem longè charissimum hydrope vitam posuisse. Deindè quia, ut tu quoque rectè sentis, in inguine dextro, nescio quid malignitatis ab eo tempore, quo peste laboravi, remanserit: illam porrò malignitatem an post hac ingravescente ætate, & propter continuos labores corporis, & mentis molestias, imminuto calido innato & humido primigenio, beneficio naturæ ex dextro inguine ad sinistrum per obscurissimas vias regredi possit, valdè dubito. Catharcticum, quod promittis, gratissimum mihi erit: pretium quod indicaveris, libentissimè persolvam. Vino rubello quotiescunque utor, ab ipso detrimentum accipio, & tensionem aliquam hypochondriorum persentio. Ignosce obsecro vir clarissime, non possum nunc propter occupationes plura ad te scribere. Ocyus Bernæ 10. Maji 1616. Tractatum meum de dysenteria nondum Francofurto accepi, alioquin misissem ad te exemplar.

Meth. med. l. 13.

Fonticulus in crure dextro ad hepatis obstruct.

Ad eundem virum nobilem

Dn. D. PAULUM OFFREDUM.

Maturiùs ad te scripsissem, vir amplissime, fautor & amice plurimùm honorande, nisi tractatum

Obs. 86. & 87. ctatum meum de dysenteria Francofurto expectassem, & successum affectus mei gravissimi, antequam ad te scriberem, observare voluissem. Tractatum ante paucos dies accepi, tam negligentes in rebus authorum sunt typographi, quapropter clarissime mi Dn. OFFREDE, ne moram ægrè feras, eumque hilari fronte excipias, te etiam atque obsecro. De affectu meo quid dicam? Audivit JEHOVA deprecationem meam. JEHOVA orationem meam suscepit. (Psal. 6. 10.) Quatuor enim nunc elapsi sunt menses, à quibus, laus sit DEO, nullum sensi dolorem, interim tamen optimam victus rationem, quantum quidem licet, observo: à conviviis publicis splendidisque, uti & à vino Valdensi abstineo; corpus quinetiam per intervalla expurgo. Ex eo autem tempore, quo primùm dolor cessare cœpit, iterum aliquid singulare in affectu meo observavi: singulis enim ferè noctibus circa horam primam coactus fui exonerare vesicam, quod antea tamen, & quidem per totam vitā meam nunquam mihi contigit. Exinde colligo materiā illam malignam, quę ad talum decumbebat, nunc per urinam evacuari. Vides, quomodo natura aliquando vias sibi aptissimas, nobisque incognitas, ad expurgandos humores noxios sibi construat; Catharcticum tuum ad serosos humores evacuandos nondum accepi: est forsan illud, quod Gemou, sive Guttam Gambæ appellant. (De Gutta Gamba.) Sed quid quæso de hoc medicamento tibi videtur? Scribit CAROLUS CLUSIUS lib. 4. exoticarum observationum, cap. 8. Gemou esse succum concretum. Sed vixit mecum non ita pridem Candidatus quidam Medicinæ, WOLFFGANGUS GASTO nomine, vir pius, doctus & in chymicis optimè exercitatus; is mihi retulit, se à chymico quodam viro fide digno intellxisse, Gemou non succum concretum, sed chymicum esse medicamentum, imò & nonnihil antimionii in se continere. Tibi hac de re quid videatur, si per otium libet, rescribe quæso. Ego nunc per DEI misericordiam cum meis omnibus satis bene valeo. Filius meus Lutetiam profectus est: DEUS sospitator & tutelaris ipsi æternùm benedicat. Reliqua ex amplissimo viro Dn. SARAZENO, Syndico vestro prudentissimo, intelliges. Vale clarissime mi Dn. OFFREDE, & æternùm feliciter vive. Ocyus Bernæ I. Augusti 1616.

Tuæ Excellentiæ addictissimus & obsequentissimus
Guilhelmus Fabricius Hildanus.

OBSERVATIO LXXXVII.

De morsu hominis.

(Morsus hominis.) RUsticus quidam in pago *Worb*, probe Bernam, *Hans Schlichter*, nomine, in conflictu ab adversario suo iracundiâ axandescente, ad secundum articulum medii digiti manus sinistræ morsus fuit. Ab initio à balneatore quodam in secundum mensem usque curatus fuit, sed parum feliciter: quandoquidem malum ita auctum, ut tandem Bernam ad barbitonsorem primarium Xenodochii se conferre coactus fuerit. Is cum nullum aliud remedium, quàm ut ad metacarpum abscinderetur digitus, superesse bono isti rustico persuaderet, operationemque strenuè, & per dies aliquot urgeret, author fuit nobilissimus Vir Dn. Petrus à Wattenville Dn. in Wyll, ut ad me se contulerit æger. (Obs. 87. & 88.) Tum manum, brachium, imò totum corpus propter doloris vehementiam & diuturnitatem extenuatum, digitum verò præter modū intumefactū reperi, qui & in superficie juncturę exulceratus, & ligamenta, ipsæque cartilaginis juncturæ erosæ, ossaque inter se disjuncta & separata erant. (Curatio.) Purgato corpore, & parum dilatato ulcere, & imposito pulvere catagmatico, aliisque, quæ in sordidis ulceribus, & eis, in quibus ossa cariosa sunt, adhiberi solent, cartilagines, nec non squamulæ appendicum exciderunt. Deinde brevi consolidatum fuit ulcus, ita quidem, ut spacio sex hebdomadum, divino aspirante numine, totam curationem absolverim. Juncturam verò cum rigidam & immobilem permansuram esse scirem (erosis enim cartilaginibus, quæ appendices ossium regunt, ossa juncturæ mediante callo connectuntur, uti Observ. 77. Cent. 3. fusiùs declaravimus) maturè ipsam aliquantum incurvavi, ita ut manus pristinum robur adepta sit. Idem in Mercatore quodam in Langenberg prope Dusseldorpium Anno 1583. oservavi, de quo vide tractatum nostrum de Ichore & meliceria Celsi cap. 3. fusiùs.

OBSERVATIO LXXXVIII.

De morsu canis rabidi.

Viro clarißimo atque doctißimo
Dn. DANIELI DANIELS,
apud Düsburgenses Clivorum Medico ordinario atque celeberrimo.
Guilhelmus Fabricius Hildanus.
S. P. D.

QUod tua familiaritate, Vir clarissime, Nesselrodii apud Generosum Virum Dn. Kerkerum diutiùs frui mihi non licuerit, doleo, nihil enim unquam magis mihi in votis fuit, quàm ut cum viris doctis atque eruditis amicitiam contrahere, cumque eis me erudire possem. Sed gravissimus morbus charissimæ Matris meæ obstitit: evocavit illam Deus ex hac lachrymarum valle ad æternam vitam 26. die mensis præteriti, cum ad annum octuagesimum ætatis suæ piè religioseque vixisset. Cæterùm colloquia illa, quæ nuperrimè Nesselrodii inter nos de morsu canis rabidi habuimus, occasionem mihi præbuerunt, ut tuæ Excel. casum singularem, quem hisce diebus mihi videre contigit, communicarem. Is verò talis est.

(Morsus canis rabidi.) Circa festum purificationis beatæ Mariæ virginis, proximè elapsum, rusticus quidam Hildenæ Vir robustus, virginti septem annorum ætatis, & optimo corporis habitu præditus, à cane rabito circa poplitem & genu dextrum variis in locis morsus fuit. Eadem die in pagum Atter vocatum, & ad marginem ferè Rheni situm, ipsum conduxerunt: ubi sacrificulus ejus loci clave ignita S. Huberti, ut vocant, vulnera inussit;

Obs. 88. inusit: ipsumque eadem die ad suos remisit, ad majorem quoque securitatem, *potionem Lüchtenbergianam* tantopere in morsu canis rabidi celebratam sibi adferendam curavit, eaque summa cum diligentia, & prout præscripta, usus fuit. Nullum supervenit symptoma, & ulcera intra dies quatuordecim planè coaluerunt. Eodem autem tempore porci tres ab eodem cane morsi erant: quibus prædictam potionem similiter exhibuerunt: nihilominus tamen post mensem rabie correpti fuere; Rusticus verò ad finem mensis Aprilis absque omni incommodo supervixit. Tunc primò dolores maximi, & peracuti in tibia dextra exorti sunt, urina quinetiam simul, & excrementa alvi suppressa fuere. Tertia die morbi cum ego accersitus essem, vires adeo postratas inveni, ut cùm è lecto surgeret, ex una in alteram partem veluti ebriosus vacillaret, & solus minimè incedere posset. Inquietudines, nausea, anxietates & angustia pectoris, nec non dolores in inferiori ventre aderant, & urina simul & excrementa alvi, ut dixi, suppressa erant. Circa genu tamen, & in ipsa tibia nihil apparebat, præterquam quod cicatrices lividæ, aut potius nigræ essent. Enema emolliens & anodynum protinus infudi, quo rejecto; sequuta sunt excrementa prædura, parumque urinæ. Sacculum quoque ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus & dolorem sedantibus calidè applicui: inferiorem ventrem perinæûque butyro recenti & oleo lumbricorum (urinam enim provocat) inunxi. Post horas duas, cum iterum alvum exoneraret, excrementa copiosè rejecit: sequutum est & multum materiæ pituitosæ, viscidæ & salivosæ, veluti sperma ranarum, multum item reddidit urinæ, quæ etsi obscura, turbulenta & spissa esset, absque impedimento tamen & liberè deinceps ad finem usque vitæ suæ ipsam reddidit. Semel atque iterum ita copiosè exonerata alvo, ipsum jam evasisse penitus sperabam, sed fefellit opinio: quandoquidē paulò post correptus est rigoribus maximis: subsequens nox gravis & vires magis magisq; prostratæ fuere: & quia ab initio morbi usque in quintum diem nihil dormiverat, paulatim in delirium incidit: exclamabat, vociferabatur, adstantes arripiebat, & objurgabat, ex una in alteram partem lecti sese projiciebat cum impetu, & sanguinem atrum, & in grumos concretum exspuebat. Cum verò post cœnam nonnihil laudani, & confectionis alkermes exhibuissem; omninò remisit delirium & ea nocte bene quievit. Altero tamen die cum à somno pejus haberet, mortem ex Hippocrate Aphor. 1. lib. 4. proximam adesse prædixi. Aucta itaque febre, aucta etiam imbecillitate virium, & sudore frigido correpto ægro, placidè & mente constanti, animam sexta die morbi effudit.

Hydrophobia. Morbi maligni nota. Cæterùm Vir clarissime, etiamsi Hydrophobia, quæ præcipuum, & verissimum symptoma est morsus rabidi, correptus non fuerit, ipsum tamē pestifero hocce veneno necatum esse existimo. Primò enim morbum in summo gradu, ut ita dicam, malignum fuisse, summa illa virium prostratio, angustia circa præcordia, anxietates, nausea & hujusmodi, fidem faciunt. Deinde causam mortis fuisse morsum canis, dolor ille pungens, qui per dies aliquot, antequam reliqua symptomata supervenerint, tibiam exercuerat, certissimum est indicium, aliquid veneni ibi remansisse. Et profectò malignitatem aliquam adfuisse, præter dolorem lividitas, aut potius nigredo cicatricum indicat. Vides itaque Vir clarissime, nulli remedio, nullique alexipharmaco, quantumvis approbatissimo, in morbis præcipuè acutis, nisi methodicè adhibito, fidendum esse. Præsentaneum & à multis seculis approbatissimum remedium in morsu canis rabidi, est cauterium actuale: at hic inutile fuit! Caussam quæris? Dicam paucis quid sentiam. Primò an sacrificulus clavem illam ignitam S. Huberti satis profundè infixerit, incertum est. Ustionem enim superficialem nequaquam sufficere, exemplum habes observ. 86. centur. 1. observationum mearum Chirurgicarum. Deinde post inustionem eschara excidenda: vulnus quinetiam ad menses duos aut tres apertum est retinendum. Eschara enim nisi prima aut secunda die auferatur, retinetur in ipsa portio aliqua veneni, quæ vi ignis inspissata fuit, iterumque dum putrescit eschara, in liquorem dissolvitur, & per venas capillares ad majora vasa transit, partesque nobiles serpendo paulatim inficit, uti fusius tam in prima, quàm in secunda centuria observationum monstravimus. At quia in hoc ægro eschara minimè excisa, & ulcera nimis maturè cicatrice obducta fuerant, mirum non est, ipsum tandem pestifero hocce veneno extinctum fuisse. Quia tamen inustio aliqua vulnerum præcesserat, & potione Luchtenbergiana usus fuerat, venenum extremā suam sævitiam exercere, & hydrophobiam excitare non potuit.

Cauterium actuale in morsu canis rabidi optimum remedium.

In morsu canis rabidi vulnus est apertū tenendum.

De potione Lüchtenbergiana judicium authoris.

Potionem Luchtenbergianam, quia multos eâ curatos ex T. Excell. intellexi, non improbo: an verò intra novem dies, uti affirmant, venenum hocce tam exitiosum extirpare potens sit, valde dubito, & empiricum istum processum periculosum esse, affirmare ausus sum. Galenum & alios ex antiquioribus Medicis medicamentum ex cineribus cancrorum flaviatilium, quod omninum est præstantissimum, & à tot viris approbatissimum, ad quadraginta dies exhibuisse, eorum scripta testantur. Quomodo itaque potio ista venenum hocce tam lethiferum intra novem dies debellaret? Ideoque omnia secundùm rationem, ut monet Hippocrates, lib. 2. aphorismo 52. facere; in magnis quinetiam periculosissimis morbis, empirica methodicè & cum ratione adhibere præstat. Vale vir clarissime, & si libet & vacat, rescribe. Raptim Hildenæ 18. Maji 1612.

Doctissimo Viro
Dn. GUILHELMO FABRICO HILDANO,
Medico & Chirurgo expertissimo, Domino & amico suo unicè colendo,
Daniel Danielis Med. D. S. P. D.

Doctissime atque expertissime Domine Fabrici, amicorū amicissime, quā te devinxerit Nesselrhodiana

Obs. 88.

diana nostra contracta amicitia & conversatio, ex gratissimis tuis literis vidi, pareq; me tibi offero ad quævis præstãda obsequia. Casum quem ad me scripsisti de morsu rabidi cãis, legi & perlegi, omnibusq; perpensis, rusticum illum, quem sibi patientem habuit, à rabido cãe ictum, inprimis ordinario (superstitioso tamen, ut habeo) remedio, clave nimirum, quam dicunt S. Huberti, ignitã usum, sibi sanitatem promittendo, fuisse. Deinde etiã ad majorem confidentiam potionem illam, quam dicit Luchtenbergicam, toties feliciter comprobatam sumpsisse. Hæc cũ ita se habeant, superstitiosam illam inustionẽ multorum animis inhærere constat, quæ tamen, si ferro ad id destinato & concinnè apto, debitè & secundũ artis exigentiam fiat, non solum prodesse, sed etiã radicitus venenum tollere valet: non enim est quod majorem habeat efficaciã in hoc casu, venenosam illam materiam exstirpãdi & corrigendi, quam ipse ignis, præsertim candenti ferro impressus, ignis nãq; vis penetrativa, abrasiva, mũdificativa, & stiptica, præcipuè si per ferrum imprimatur: ferrũ enim naturâ suâ abstergit, & exugit succum quemvis imbibendo: habet & hoc, quod infringat penetrativã illam vẽni qualitatem, quo minus ad interna viscera transeat: sed unum restat, ut citò & scitè fiat, deinde etiam eschara subitò & aptè excidenda est, ne fortè portio aliqua veneni sub ea lateat, quæ humorib. undiq; affluentib. tanquam resoluta & macerata, spiritibus & sanguini participet, totumq; suâ lue corpus inficiat. Deinde ulcera exsecta sunt mundificanda & abstergenda, nec cicatrix ulla inducenda, nisi elapsis ad minimum 40. diebus & ulterius; indiesq; semel applicãdus & inspergendus pulvis sublimati, qui in hoc casu singularem, imò rarã habet efficaciam, viamq; latam & aptam venenosæ exhalationi præbet: nec interim deesse debent exquisita antidota, quorum omnium proprietas sit corroborare, & vi propria spiritus corrigere, undiquaque per sudores materiam peccantem (si qua fortè irrepserit) exstirpare & discutere. Hac forte (meo judicio) si rusticus methodo, debitaque & convenienti victus ratione usus fuisset, jam miser vitam cum morte non commutasset.

Cauterii actualis præstantia in morsu canis rabidi.

Pulveris sublimati usus in morsu canis rabidi.

De potione Luchtenbergica.

De Luchtenbergica autem potione, quod ponit, usũ, exiguo attamen vel nullo profectu, credo: alia enim hæc est methodus curandi, quæ saltem per occultam antidotariã vim perficitur, neq; hæc inustionem candentis ferri requirit. Illa n. propter escharam inductam, & fortè nõ resectã, potionis vim arcuit, quo minus illa externè vulnerib. applicata, suam potuerit exerere efficaciã: & sic non potioni imputandum, sed potius inscitiæ Chirurgi, si fortè quis fuerit. Illam enim toties & tam felici successu comprobatam potionem (cujus ocularem me testem offero) illæsam, nec maculatam volo: plurimi namque adhuc supersunt, qui ex usu illius potionis jam multis elapsis annis, etiam nunc belle vivunt. Potionis usus est per novem continuos exhibere dies tria cochlearia trinis vicib. indies, nimirum jejuno stomacho in ipso Solis ortu, meridie, & vesperi Solis occasu. Deinde locum affectum & vulnera quotidie ter etiam diligenter abluere, petiamque lineam potione illa imbutam vulneribus externè applicare, donec vulnera coaluerint, & cicatricem obduxerint: nec memini ullum fuisse, qui hoc ita juste habito processu occubuerit. Quod autem scribit, magis methodicè esse cum hac potione procedendum, huic vestræ opinioni facile subscriberem, si alia huic curationi methodus adscriberetur: ubi autem hæc suffecerint, & huic subscribo. Quodlibet enim medicamentum, & qualibet operatio suum habet ordinem. Addidit D. sua, quod tanto temporis spatio, nimirum à festo purificationis B. Virginis ad finem usq; Aprilis rusticus commodè vixerit, vulneraque omnia coaluerint, non miror: Luchtenbergica enim potione abluta, tandem cicatricem posuerunt: Venenum autẽ, quod inhæsit, altasq; in corpore radices propter diutius retentam escharam injecit, ablutione illa superficiali abstergi non potuit: Spiritib. enim & sanguini participabit: desiit etiam novem illis absolutis diebus potionis usus. Natura itaq; omni medicamine destituta, non potuit evincere impressum totiq; corpori immixtum venenum: Sic tandem suas edidit operationes; unde extrema illa debilitas, nausea, anxietas, pectoris angustia, vertigo & alia quæ refert, symptomata orta, tandemque mors ipsa subsequuta. Convocata ubi D. sua accesserit, refert ante triduum, dolores illi quàm maximos & peracutos in tibia dextra exortos esse, imò omnia excrementa alvi & urinæ suppressa fuisse, ipsiusq; vires adeò prostratas invenit, ut velut ebriosus è lecto surgens, hinc inde vacillaret, minimèque pedibus insistere posset. Circa genu autem nihil dicit apparuisse, quàm cicatricum livorem & nigredinẽ. Hæc omnia simul indicarunt, venenum verè subesse, totumque corpus planè occupasse. Quod livor in genu & cicatricibus apparuerit cum extremo dolore, non est quod miremur: hic namq; est naturæ motus, materiam peccantem ad loca infecta propellere: debilia enim cum sint, illam profligare non valent; simulq; vulnerum coalitio non admisit materiæ adfluentis excretionẽ, unde dolores vehementissimi, inde vertigo & aliæ anxietates: per reflexum enim repetiit materia cerebrum, unde rabies, tandemq; ipsa mors subsequuta. De exhibitione quorundam medicamentorum recenset, se enema exhibuisse, quo tam tetra & varia fuerint ejecta excrementa, tam alvi, quàm vesicæ: Credo. Constipatio etenim illa corporis, corruptio etiam venenosa, infectio denique omnium humorum, talia excrementa produxerunt. Alia adhibita anodyna, bene & opportunè sunt administrata: sed efficaciam in tam gravi affectu habere non potuerunt; major enim fuit infectio, quàm medicamenti virtus. Laudanum quietem & somnum quidem induxit; at venenum tollere non potuit, uti & confectio alkermes laudano mixta: spiritus infectos cordis corrigere desiit, juxta proportionem enim veneni exhibita non fuit: non enim constitit, venenum eo usque serpsisse. In hoc casu medicamentum ex cineribus cancrorum Galeni summè laudo: corrigit namque spiritus, omnesque humores, continuus ille istius antidoti usus.

Potio Luchtenbergica quomodo usurpãda.

Vires medicamenti ex cineribus cancrorum.

Hæc sunt, mi doctissime Domine Fabrici, quæ pro modulo mei ingenii in hoc casu consideravi: quæ, si placuerint, gratum erit. Attamen obnixè rogo, ut judicium suum rescribat: optarem ex animo, me in hisce oris semper posse tuâ frui præsentia: dexteritas enim & scientia, longâ & felici experientiâ cõprobata tuarum curationum, tua denique ingenii, doctrina, pietatis & probata vitæ cognitio, me totum tibi devinxit, ita ut nihil magis optẽ, quàm officiosissima tibi præstare officia. His vale Vir doctissime & exper-

Obs. 89. *experientissime, divino numine semper fultus, & vive diutissimè feliciter, meq; tibi amicissimum habe. Dabantur Düsburgi 24. Julii Anno 1612.*

OBSERVATIO LXXXIX.

De morsu lupi.

Clarissimo atque doctissimo Viro

Dn. SEBASTIANO MEYERO, Reipublicæ Freiburgensis Helvetiorum D. Medico ordinario atque celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

ANte paucos dies, Vir clarissime, quia DEI beneficio feliciter ex Belgio ad meos reversus sũ diutiùs differre nolui, quin T. Excellent. Epistolio hocce interpellarem, pristinam quinetiam amicitiam atque familiaritatem nostram renovarem. Freiburgum Brisgoviorum in reditu peragravi, ubi Medici multis honoribus me affecerunt, & nonnulli ex iis conviviis splendidis me exceperũt. Dn. D. Mockius ibidem Medicinæ Professor primarius, simul & reliqui Medici T. Excell. per me plurimùm salutare jubent. Responsum ad observationem meam de periculosa cancri occulti curatione, quam ante annum ad misi, nondum accepi: exspecto illud avide. Cæterùm, mi Dn. Meyere, quàm necessaria in re Chirurgica sit experientia, indies magis magisq; experior. Olim enim morsum lupi venenosum esse, in dubium vocare volui: Nunc verò opinionem Dn. D. Caroli Stephani, Medici Regii longè celeberrimi (qui morsum lupi venenosum esse asserit) ratiõi consentaneã esse, experien tia me edocuit. Et quia antehac de morsu canis rabidi inter nos scriptis prolixè cõmunicavimus, non ingratũ tibi fore existimavi, si quod ante duos annos de morsu lupi observavi, paucis, ne nudam ad te mitterem epistolam, hic adscriberem.

Experientia in re Chirurgica. Morsus lupi venenosus.

Observat. Anno 1610. mense Februario, cum rustici prope Lausannam in venatione lupum in obstantes plagas trusissent, & quinquagenarius quidam ex illis lupum trucidare vellet, insurgit contra ipsum lupus, ipsiusque genu dextrum arripit, & circumcirca rotulam quatuor in locis dentes altè infigit, ac miserum in terram projicit, & nisi reliqui rustici accurrissent, lupum quinetiam occidissent, de bono isto viro actum fuisset. Ab initio etsi dolores & magni & continui adessent, affectum tamen neglexit, neque ulcera ut aperta manerent, & ichor efflueret, operam dedit. A fera itaque inflictum virus cum effluere liberè non posset, auctus est dolor, aucta est & inflammatio. Cibi item fastidium & diarrhœa supervenerunt. Tandem cum materia purulenta undique circumcirca genu, & in ipso poplite collecta esset, & sinus aliquot sibi parasset, adductus mihi fuit Lausannam. Plurimis itaque factis incisionibus & aperturis, pus tam copiosè & tamdiu effluxit, ut vires inde mirum in modum prosternerentur. Tandem propter labefactationem virium diarrhœâ in lienteriam conversa, planè extenuato corpore, naturæ satisfecit.

Obs. 89. & 90.

Verùm, clarissime Domine Meyere, hic perpendendum est, primò huncce virum cacochymicum, & melancholico succo refertum fuisse; secundò morbum ab initio neglexisse. Ego enim cum advocarer, jam per multos dies decubuerat, & labia vulnerum ferè coaluerunt. Deinde propter injuriam temporis, & adversam valetudinem meam (nondum enim à quartana mea planè restitutus eram) raró ipsum invisere potui, sed negotium famulo, & ipsis domesticis (qui nonnunquã absente famulo turundas extrahebant, ita ut labia vulneris nimis citò coaluerint) committere coactus fui: circa affectum itaque externum errores commissi fuerunt. Tertiò non illam, quæ requirebatur, victus rationem observabat. Quartò partem læsam valdè debilem fuisse perpendendũ est: antea enim per multos annos, & diversis quidem temporibus ulceribus in ipsa tibia laboraverat. Ab initio itaq; morbi, quia corpus purgatum non fuerat, & dolores vehementes (qui, ut Galenus testatur, instar cucurbitulæ attrahunt) adessent, sanguis & humores copiosè affluebant, qui à parte debili & in decliviori loco sita, facilè excipiebantur. Interitum itaq; hujus viri potius ad supradictas caussas, quàm ad venenosam aliquam qualitatem à fera inflictam referendam esse, rationi aliquomodo consentaneum esse videtur. Verùm tuum hac de re judicium ut proxima data occasione rescribere non graveris, rogo. Ego, ut ingenuè fatear, hujusmodi morsus malignitatem non spernendam, cùm maximã contusionem, tum etiam salivam feræ inflictam, sibi adjunctam habere, existimo. Id enim non solùm viri eruditi, verùm & symptomata, quæ in hóc viro apparuerunt, satis superque testantur. Civem insuper quendam in oppido Corsonnay propè Lausannam, Minicus Maria, si rectè memini, ex morsu lupi obiisse, Johannes Colonnay Archigrammateus Corsonnensis, vir virtute & ingenio præstans, mihi retulit. Plura nunc propter instantes nundinas Argentoratenses ubi multa scribenda mihi occurrunt, adscribere non licet. Vale itaque vir clarissime cum tuis omnibus, quos tecum ego & Colinetæa mea peramanter salutamus. Raptim ex Musæolo meo 8. Decembris 1612.

Carolus Stephanus inventatione lupi.

OBSERVATIO XC.

Ex Impetigine levissima circa carpum, gangræna & mors.

INter ea quæ corpus humanum excruciare solent, sive animalia, sive morbi, acari, meo quidem judicio, infimum locum meritò obtinent. At ex acaro alterum gravissimis symptomatibus correptum fuisse, alterum verò mortem obiisse, observa tione 96. Cent. I. declaravimus. Nunc ex levissima quadam impetigine idem accidisse, mihi retulit nobilis ac doctissimus vir Dn. JOHANNES SARACENUS L V. Doctor & civitatis Genevensis Syndicus prudentissimus, fautor & patronus meus æternùm honorandus, cum Anno 1615. 9. Aprilis Genevæ honorifico convivio me excepisset: & sunt hæc ipsius verba. Dominus de Noyon nobilis Gallus, & frater Dn. de *Briquemaud*, Impetigine quadam (Dartes appellant

Ex impetigine levissima, gangræna & mors.

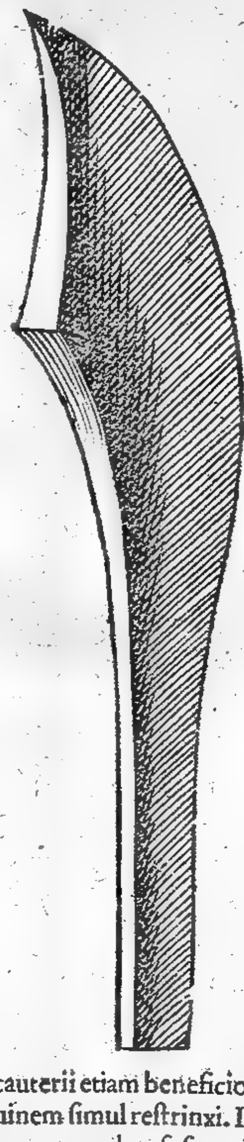
Obs. 91. lant Galli) pruritu continuo ac molesto circa carpum laborans, Montispessulum venit circiter annum 1595. ubi (etiamsi quantum ad partes internas optimè valeret) in consilium advocato Chirurgo, medicamenta varia adhibita fuêre. Tandem exorta inflammatione & Gangræna, fato debitum solvere coactus fuit.

OBSERVATIO XCI.

De Gangræna post curatam dysenteriam.

Viro nobilissimo ac doctissimo
Dn. D. PAULO OFFREDO Medico celeberrimo
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

HUmanissimas, quas ad me dedisti literas, vir clarissime, jam jam accepi, utinam eis in præsens satisfacere, & cum egregio isto viro Dn. JOHANNE MONTEILLETO Bellicium me conferre possem. Sed detineor hic apud juvenem quendam, URBANI WADANS filium. Is ante menses tres Dysenteria correptus fuit: Morbus gravissimus, contagiosus & malignus fuit. Uno enim eodemq; ferè tempore mater, & duo filii in morbum inciderunt: cum verò nullum adhiberent Medicum, mater maximis cum doloribus & cruciatu obiit: filius verò major natu paulatim naturæ beneficio restitutus fuit. In nostro quoq; ægro cum fluxus alvi paulatim remisisset, ac ipsum jam penitus evasisse, cuncti sperarent, & cum circa vires instaurandas tantummodò occupati essent; ecce n vo, & quidem gravissimo symptomate corripitur. Repente enim & ex improviso dolor circa talum dextrum exortus est, ac mox totum pedem invasit. Dolor iste adeò vehemens fuit, ut dies noctesq; ejulare coactus esset: interim tamen intumefactio nulla sequuta est: Calorem nullum, quin potius frigus maximum, molestum, & dolorosum sensit: quapropter adstantes linteis, teguli que calidis pedem excalefacere studebant, sed frustra. Dolor enim simul & reliqua symptomata ita accreverunt, ut intra paucos dies extincto calore innato, sphacelus in pede exortus sit. Is totum crus ad genu usque paulatim invasit, absque ullo tamen caloris indicio & intumefactione partis affectæ. Substitit sphacelus in ipsa poplite, ibique in sordidissimum ulcus degeneravit. Ulcus hoc cum totum genu occupasset, carnem simul & ligamenta ita erosit, ut ossa in ipso genu, imò & rotula ipsa planè separata essent. Cæterum etsi æger ex præcedente Dysenteria gravissima, supra modum extenuatus esset, & vires propter fœtorem (qui adeò magnus erat, ut etiam adstantes ipsum absq; noxa sufferre non possent) ferè succumberent, ac proinde de recuperanda valetudine omnes desperarent: attamen quia hoc unicum præsidium, amputatio scilicet membri putridi, superesset; tandem in consiliũ vocatus fui. Ultima itaque die mensis præteriti, auxilio divino prius invocato, præsente Dn. JACOBO GOULARTIO verbi divini ministro, multisque aliis, tibiam in ipso femore abscidi. Operatio laboriosa & difficilis fuit: Nervi enim ita erant retracti, & genu versus pectus incurvatum, ut mentum ferè attingeret. Porrò in scamnum collocato ægro, cum crus extendere, & femur scamno annectere vellem, vena in poplite rupta fuit, & sanguis copiosè emanare cœpit. Perpendens itaque, in hoc ægro hæmorrhagiâ nihil esse periculosius, ac proinde ut femur scamno annecterem, inducias non dari, protinus sinistra apprehenso femore, dextra carnem ad os usque incidi; non autem novacula, ut in robustioribus & plethoricis corporibus fieri solet sed cauterio actuali, & in forma cultri, quemadmodum hic depictum est, fabricato.

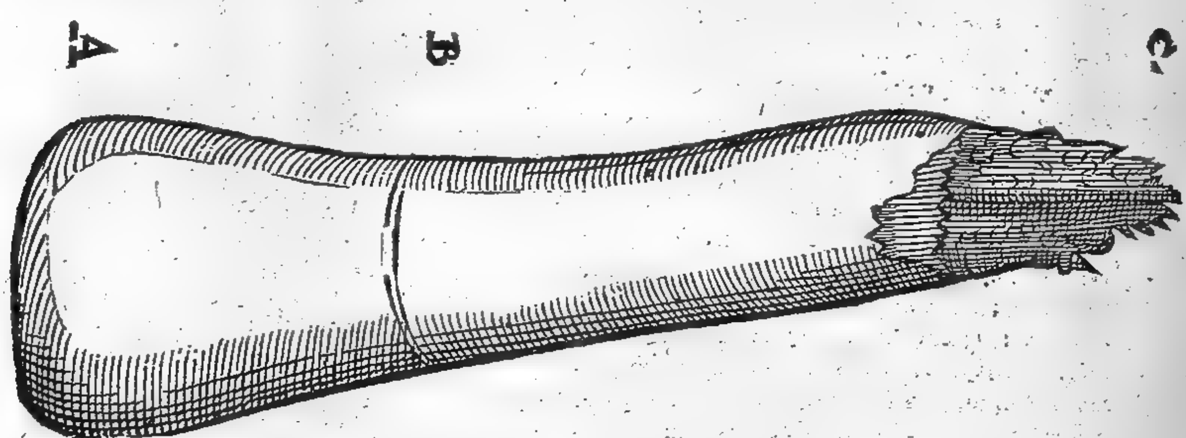
Hujus cauterii etiam beneficio & carnem incidi, & sanguinem simul restrinxi. Incisa carne usq; ad os, ac dextra apprehensa serra, illud feliciter abscidi. Operatio etsi difficilis, nihil tamen sinistri nobis in ea, laus sit DEO, accessit. Altera verò die cum truncum à fasciis denudassem, musculos, qui facta amputatione membri os obtegerant, ita versus coxam retractos reperi, ut os plus quam duos digitos in latitudine positos, ante carnem promineret: ita ut verendum sit, ne prominentia illa ossis molestiam aliquã posthac nobis pariat. Nunc quia in viribus restaurandis, & symptomatibus, quæ gravissima, corrigen is, occupatus sum, ægro per dies aliquot adesse cogor: postea Bellicium me, DEO volente, conferam, & in transitu Genevæ de affectu Dn. MONTEILLETI, & de quibusdam aliis rebus prolixè tecum conferam. Vale vir clarissime cum tuis omnibus, quos tecũ ex animo saluto. Raptim Coppeti ad lacũ Lemannũ 4. Februarii 1614.

Ad eun-

Obs. 91.

Ad
eundem virum nobilem atque doctissimum
Dn. D. PAULUM OFFREDUM,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
iterum S. D.

Magnalia Dei, etiamsi in omnibus rebus à Deo creatis appareant, nobilissime atque doctissime mi Dn. Offrede, in Medicina tamen præcipuè & luculenter quidem sese patefacere, indies experior. Bellicio enim Coppetum ad ægrum, cujus in postremis meis ad te litteris mentionem feci, rediens, cum nihil magis expectarem, quàm corpus ipsius jamdudum terræ, animam verò Deo consecratam fuisse (quandoquidem præter prostrationem, & summam labefactationem virium, etiam *sudores frigidi*, qui, ut divinus Hippocrates rectè docuit, *mortem prænunciant*, aderant, (præter spem atque opinionem meam, omniumque adstantium, ipsum rectè valentem inveni. Cum verò truncum inspexissem, os femoris ante carnem adhuc prominens reperi. Qua de re cum iterum supra modum anxius essem, de abscissione cogitare cœpi. Altera itaque die præparatis omnibus, cùm os prominens abscindere vellem, & serrum juxta truncum apposuissem, illud jam beneficio naturæ separatum esse, primo intuitu magna cum lætitia cognovi: quapropter protinus sententiam mutavi, neque puerum, qui supra modum timore perculsus erat, ulterius defatigare volui. Substiti apud ipsum per dies aliquot, ac quæ ossicula attrahunt, applicui, & quotidie os clementer ex una in alteram partem commovi, atque deduxi: Sic quarta die post meum ad ægrum adventum, os magnum atque integrum absque dolore & ita quidem extraxi, ut ne guttula quidem sanguinis sequuta sit. Longitudinem autem atque formam hujus ossis hic adumbrare volui.

A. pars ossis est versus genu, quo in loco abscissum fuerat.

A litera A. usque ad B. pars ossis est, quæ per duos ferè menses à carne denudata fuerat: Post operationem enim, ut in præcedentibus meis ad te literis scripsi, musculi versùs coxam retrahebantur; ita ut os à carne, imò & ab ipso periostio nudum conspiceretur.

Pars verò ossis à B. usque ad C. in ipsis musculis abscondita remanserat, donec tandem beneficio naturæ in medio ferè ipsius femoris separatum esset. Quod autem natura os femoris per se ita separaverit, profectò admiratione non vacat, inprimis quia durissimum ac solidum, æger verò naturâ supra modum imbecillis, & cum præ virium prostratione vix spirare posset: adde etiam, quod medicamenta ad locum istum, in quo os decidit, nunquam pervenerint. Ubi iterum divina clementia atque potentia notanda & celebranda est.

Quare os ita denudatum fuerit.

Sed quasnam putas esse caussas, vir clarissime, quod ita à carne, imò & periostio denudatum fuerit os? Ego quid sentiam, paucis annectam. Musculos beneficio fibrarum & tendinum, & periostii, ossibus tenacissimè adhærere, sciunt anatomici: non potuit itaque os à carne denudari, nisi erosis fibris & periostio. Cæterùm etsi sphacelus in ipso genu substiterit, ibiq; summo naturæ beneficio in sordidissimū ulcus degeneraverit, putredinem tamen longè altiùs circa os femoris radices suas fixisse, & os à periostio denudasse, ex hac historia luce meridiana clarius apparet. Ex quibus videre licet, quàm periculosa & absurda sit opinio atque doctrina eorum, qui membrum demortuū in ipsa carne putrida abscindendum esse docent. Tuam verò, vir doctissime, opinionem atque sententiam hac de re libenter intelligam.

Membrum demortuū in carne putrida nō est abscindendum.

Fistula lachrimalis.

Nobilis ille Germanus, qui fistula lachrymali laborat, quid agit? Ne incisio illa à Chirurgis proposita, te suadente fiat, iterum moneo: idque propter gravissimas caussas, de quibus posthac Deo dante tecum conferam. Utinam videres matronam, quæ etiamnunc hic apud nos vivit, cui ante annos octodecim similem affectum curavi: ab eo enim tempore nullum incommodum hac de re sensit, & non solum à fistula lachrymali, verumetiam ab aliis incommodis uno eodemq; opere liberata fuit. Hæc raptim & inter multas occupationes ad te scribo; instant enim nundinæ Francofurtenses, quæ in scribendis literis continuò mihi labores plurimos pariunt, quapropter ut tumultuanti & festinanti calamo ignoscere velis, obnixè rogo. Vale vir nobilissime & doctissime, iterūq; vale & æternùm vive cum tuis omnibus, quos tecum ex animo saluto. Lausannæ 23. Martii 1614.

OBSERVATIO XCII.

De Gangrana ex intemperie frigida & sicca orta.

Dominus Jacobus Marcuardus, vir probus ac pius, & Moratensis Archigrammateus

Obs. 92. & 93.

Gangrænæ ex intemperie frigida & sicca.

tenis, septuaginta circiter annorum ætatis, cum per annos aliquot nodosa podagra, simul & Cheiragra adeò excruciatus fuisset, ut ne suffulcris quidem ampliùs incedere posset. Tandem anno 1611. mense augusto frigus quoddam molestum ac stuporem persensit. Cum autem dolor nullus, multò minus intumefactio supervenirent, de morbo suo non usque adeò solicitus fuit. Tandem aucto paulatim stupore, pes & digiti pedis primò lividi, deindè nigri evaserunt, & gangræna evidentissimè sese patefacere cœpit, sensimque versus genu proserpsit. Ego cum quinta Septembris Moratum ad ipsum accersitus essem, pedem & crus in ipsam suram usque sphacelatum, & instar carbonis nigrum, frigidum & supra modum siccum extenuatumque reperi. Dolor tamen nullus aderat: neque ab initio morbi ad illud usque tempus adfuerat: inquietudines ferè nullæ, quapropter dormiebat pro more: appetitus vix depravatus fuit, & vix mutatio aliqua in pulsu persentiri potuit. Rogarunt tum ipse æger, tum ad stantes, ut amputarem crus, sed ipsorum voluntati parere nolui. Morbum enim penitus insanabilem esse judicavi, primò, quia maxima totius corporis extenuatio aderat: secūdò, quia vires propter ætatem & diuturnitatem doloris, quo toties, cum arthridite vexaretur, excruciatus fuerat, minimè cōstarent. Tertiò, quia calidum innatum & humidum radicale propter jam dictas caussas, non solùm in parte effecta, verumetiam in toto corpore absumptum. At morbi ex siccitate & penuria alimenti, & humidi primigenii, ut plurimùm insanabiles sunt. Quapropter convulsio à veratro; item ea quæ post ardentes febres supervenit, teste HIPPOCRATE lethalis est.

Libr. 2. aphor. 26. & libr. 5. aphor. 2.

Post meum abitum barbitonsorem in consilium vocarunt, is spretis omnibus, quæ ego de essentia morbi exposueram, & de eventu prædixeram, ipsis persuadebat, affectum non usque adeò gravem esse, & amputato membro omnia salva affirmabat. Ex consensu itaque ægri & amicorum crus abscidit. In ipsa autem operatione ægrum mirum in modum cordatum fuisse, postea mihi ab adstantibus relatum fuit: sed eventus talis fuit, qualem ego prædixeram. Post dies enim aliquot ab amputato membro, gangræna truncum iterum invasit, sensimque altius proserpsit, ita ut paulò post piè placideque expiraret.

OBSERVATIO XCIII.

De gravissima quadam combustione, ejusdemque felicissima curatione.

Viro clarissimo atque doctissimo

Dn. D. PETRO PAVIO, Anatomicæ & Botanicæ scientiarum in inclyta Academia Lugdunensi Batavorum Professori longè celeberrimo, amico suo æternùm honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

Etsi ab eo tempore, quo Lugduni in ædibus tuis longè humanissimè me excepisti, Vir amplissime atque doctissime, de tuo erga me amore ac benevolentia nunquam mihi dubium fuit: quotidie tamen singulare erga me studium tuum; magis magisque mihi innotescit. Testes sunt literæ tuæ, quas deinceps ad me dedisti: testis quoque est opus tuum de ossibus quod non ita pridem dono mihi misisti. Non charraceum, aut osseum profectò, sed aureum misisti munus; adeò mihi charum acceptumque est, non solum propter doctrinam, quâ vehementer oblector, verùmetiam, quia à tanto amico proficiscitur. Ab amico, inquam, sincero, qui de me, quamvis immerenti, tam honorificè mentionem facit. Sed quidnam ego rependere, aut quanam in re amplissimo Viro gratificari potero? non video: interim tamen studium omne meum atque ingenium, ad humanitatem tuam celebrandam conferam, tibique, si aliqua in re gratificari potero, non deero officio meo. Vix credas, quàm me exhilarant præclara illa scripta tua, quæ ad finem præfationis libri tui de ossibus promittis, quæque avidè exspecto. Faxit DEUS Opt. Max. ut brevi lucem videre possint. Propterea, quæso, Vir amplissime, ne sinas, ut illa, quæ tot laboribus totque curis ac vigiliis concepisti, quæque & tecum nata sunt, tecum quoq; moriantur. Non nobis, sed Deo & proximo nati sumus; nec malevolorum ac sceleratorum, invidiosorumque hominum, qui (nescio quonam spiritu diabolico ducti) leoninis dentibus aliorum scripta libenter dilacerarent, totumque, ut ita dicam, orbem viris probis orbarent, habenda est ratio: sed clavus rectus tenendus est. Galenus suos quoque habuit adversarios, suosque antagonistas habuit Homerus; imò & Salvator noster JESUS CHRISTUS. Sed deflexerunt ne à proposito? minimè. Tu itaque Vir amplissime, audacter quoque perge, omnemque cunctationem abjice: omnibus, sine omni dubio, probis viris, quibus gloria Dei, utilitasque proximi cordi est, rem facies gratissimam.

Obs. 93.

Observat.

Cæterùm cum libellum meum de combustionibus tibi gratum acceptumque fuisse, ipsiusque lectionem (uti literæ tuæ, Coloniam ad me datæ, testantur) te oblectasse sciam, intermittere non potui, quin tibi sequentem casum, revera non vulgarem, communicarem.

Anno 1617. 10. Octobris, excellentissimi ac prudentissimi Viri Dn. Antonii à Graffenried. inclytæ Reipublicæ Bernensis Quæstoris ancilla, cùm puerulo, qui vesperi pede altero in vas aquæ ferventis plenum illapsus erat, succurrere vellet, ipsa incautior, vas totum evertit, ita ut tibia sinistra ad genu usque & supra, mirum in modum aqua adureretur, unde totum crus ad imam usque pedis plantam, propter doloris vehementiam mirum in modum intumuit. Ab initio applicata fuerunt lintea in spiritu vini madefacta, ex quorum usu tumor quidem nonnihil remisit: verùm ægra cum sequentibus diebus à locis frigidis sibi non temperaret, factum est, ut dolores, inflammatio, aliaque symptomata indies majus incrementum sumpserint. Ego cum quarta die morbi advocatus essem, ipsam febricitantem inveni, dolores, inflammationes & inquietudines aderant maximæ, & totum crus ad femur usque supra modum intumefactum erat. Præscripta optima victus ratione, & loco vini decocto agrimoniæ

Combustio gravis.

Curatio.

moniæ & veronicæ propinato, circa nonam noctis potiunculam anodynam exhibui. Altera die clementer corpus expurgavi. Topica hæc fuerunt; ubicunque epidermis nondum separata erat, unguentum sequens aplicui;

Unguentum ad combusta.

R. Cæpæ crudæ ℥ i. ß.
salis
saponis Veneti albi ana ℥ j.

Misceantur in mortario, fiatq; unguentum cum oleo rosaceo & amygdalarum dulcium.

Deinde toti cruri, pedi, imò ipsi genu sequens cataplasma calidè applicui.

Cataplasma.

R. Farinæ hordei &
fabarum ana ℥ vj.
farinæ seminis fœnigræci ℥ j.
cydoniorum ℥ ß.
fol. & radic. Althææ
Malvæ pulverisatæ ana ℥ j. ß.
radic. curcumæ pulveris. ℥ ß.
croci ℥ j.
butyri recentis ℥ iiij.

Pulveres seminis fœnigræci & cydoniorum primò aqua parum coquantur, quæ cum iterum refrigerata fuerit, reliquæ farinæ & pulveres unà cum butyro adjiciantur, coquanturque ad consistentiam cataplasmatis cum s.q. lactis vaccini: tandem admisceantur vitelli ovorum numero duo, applicetur que calidè.

Ab initio, ut impetum humorum, qui ex corpore defluebant, impedirem (erat enim valdè cacochymica) defensivum supra genu applicui, ac per intervalla potiunculam anodynam propinavi, nec non corpus semel atque iterum expurgavi. His pes dies aliquot adhibitis medicamentis, etiãsi nullum adesset ulcus profundum, sed ipsa solummodò epidermis separata, tã copiosè tamen (quod diligenter notandum) pus album, æquale, ac optimum effluere cœpit, ut incredibile sit. Ausus enim sum affirmare, & ipsi domestici testes sunt oculares, quotiescunq; affectum curavimus, curavimus autem ipsum bis in die, plusquam semilibram puris in ipsis linteaminibus & emplastris repertam fuisse, idq; per multos dies continuasse: Tandem sensim diminuta quantitate illa puris, paulatim desiccata est cutis, ita ut intra hebdomadas quinque curationem hancce feliciter, plenissimèque absolverim. Interim autem dum pus ita copiosè effluxit, cataplasmate usus sum; imò & aliquibus in locis, veluti in pede, & circa talum usque ad finem curationis. Applicui tamen & nonnullis aliis in locis magis humidis, circa finem curationis, linimenta exsiccantia, veluti unguento de cerussa, de minio & similia. Non ita pridem filiolũ D. Pierre Bouier civis Lausannensis, decem mensium ætatis, cui tibia aqua fervente combusta fuit, eadem methodo feliciter restitui, ubi similiter pus supra modum copiosè effluxit. Cæterum annotatione dignum est, tantam copiam puris, cum nullum adesset ulcus, per ipsos poros effluxisse: Ex quibus perspicuum fit, quantum methodus hæc differat ab illa, passim à practicis usurpata. Si enim hic frigida applicata fuissent, materia illa procul dubio tam copiosè non effluxisset: sed in ipsa parte affecta retenta fuisset, maximo ipsius ægræ damno: tandem enim in ipsis vasis & musculis putrefacta, & acris reddita materia, inflammatio, & caloris nativi extinctio,

Maxima puris copia per poros effluit.

Observat.

In combustionibus frigida nõ applicãda.

aut ad minimum herpes exedens, uti juveni cuidam, cujus cent. 1. observ. 99. memini, accidit, sequuta fuisset. De gravissimo quodam ac lethali vulnere in puella quadã, quæ hic in xenodochio obiit, & quanta cùm facilitate in dissectione cadaveris valvulam illam ad principiũ coli invenerim, aliàs ad te scribam, nunc enim ne epistolæ limites excedam, finem faciam. Vale Vir amplissime, & æternùm vive. Bernæ 1. Maji 1617.

OBSERVATIO XCIV.

Quidam ex combustione pulveris tormentarii sphacelo totius ferè corporis corripitur, ac intra horas duodecim naturæ satisfacit.

Ad

Virum præstantissimum atque doctissimum

EMANUELEM URSTISIUM, artium liberalium Magistrum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

INter mensem, aut circiter, præstantissime atque doctissime Dn. Urstisi, binas ad te dedi literas. In prioribus, ut aërem mutares, & huc ad nos venires, hortatus sum: quod nunc quoq; facio. Postremis (quas ante dies octo misi) delineationem situs fœtus mortui, quem ante menses duos feliciter hic extraxi, inclusi. An verò literas acceperis, mihi non constat. Postmodum casum non vulgarem videre contigit, quem tibi communicare non gravabor.

Heri, qui fuit tertius hujus mensis, juvenis quidam viginti circiter annorum ætatis, cum noctu pulverem tormentarium pararet, sibimet ipsi tormentum exitiosum mortaleq; paravit. In tabulam enim ligneam ad libras usque quinquaginta pulveris tormentarii; qui nondum penitus exsiccatus, insperserat. Verùm cùm in eodem conclavi, circa horam quartam matutinam quieti sese tradidisset, & candelam in tabulam ipsam, cui pulverem insperserat, posuisset, ac paulò post scintilla ex candela in pulverem cecidisset, protinus ita incensus fuit, ut partẽ domus disrumperet, stramina quinetiam lecti, in quo miser ille nudus jacebat, incenderet. Corpus cùm ita esset in medio flammæ, accurrit ipsius socius (qui ab eodem pulvere graviter quoq; læsus est) is copiosè affusâ aquâ, ignem extinxit, miserumq; ex Vulcani faucibus eripuit. Nihilominus tamen dolores acerbissimi protinus, ac paulò post viriũ quoq; prostratio supervenerunt. Ego eadem die circiter horam tertiam pomeridianam accersitus, hominem in agone mortis inveni. Calor nativus cùm propter vehementiam flammæ, tum etiam propter copiosè affusam aquam frigidissimã adeò erat extinctus, ut totũ corpus (quod undique intumefactum erat) ne pectus, aut ventrem quidem excipio, frigidissimum, nigrum, sphacelatumque esset. Pulsus nullus percipi potuit, ita ut paulo post è vita discederet. Vale Vir præstan-

Obs. 95. præstantissime, & saluta meo & uxoris meæ nomine amicos omnes. Raptim Lausannæ 4. Februarii 1611.

OBSERVAT. XCV.

Ossa propter caussas externas denudata, non semper alterari, cariemq; contrahere, exemplis demonstratur.

OSsis cariem unam ex præcipuis esse caussis, quæ vulnerum & ulcerum consolidationem impediunt, etiam mediocriter in Chirurgicis exercitatis notissimũ est. Corrumpuntur autẽ ossa aut à caussis externis, aut internis. A caussa externa, quotiescunque in vulneribus profundis & magnis os à carne & periostio suo denundatum est: tunc enim ratione aëris ambientis corrumpitur: Si enim calidior quàm pro temperamento ossis convenit, fuerit, vitalem spiritum ossis, humidumque innatum absumit, fitque aridum & cariosum. Ita etiam si nimis frigidus fuerit aër, emoritur superficies ossis, propterea quod humidum radicale ratione frigoris veluti gelatum, & ad caloris pabulum ineptum factum sit. Corrumpitur quoque, si oleosi, putrefacientia, & acria medicamenta applicata fuerint.

Ossa corrumpuntur à caussa externa aut interna.

Olea corrumpunt ea.

Interna caussa est, cum acris humor circa aliquam partem ossis collectus fuerit, ossaque eroserit: quemadmodum accidere videmus in abscessibus putridis, præcipuè ex lue venerea, & variolis ortis. Verùm de hac caussa alias, nunc de externa solummodò agere constitui.

Cæterùm nonnullos, & quidem non vulgares vidi Medicos atque Chirurgos, qui in hac fuerunt opinione, ossibus etiam in recentibus vulneribus denudatis non posse adnasci carnem, nisi ipsorum superficies naturæ & medicamentorum beneficio in squamam abierit. Quapropter quamprimum ipsis vulnus cum osse denudato occurrebat, illud per dies aliquot ad cruorem usque scalpris abradebant, aut acria medicamenta, veluti oleum sulphuris, vitrioli, aquam fortem, & similia applicabant, ac proinde ex simplici vulnere non rarò ulcus malignum afficiebant. Oleum enim vitrioli, sulphuris, & aqua fortis propter ipsorum ingentem calorem, acredinem, ac vim causticam, humidum innatum ossis absumunt, idque non superficietenus tantùm (mirum in modum enim penetrant ad vicinas partes) verumetiam profundè, quemadmodum videmus in dentibus cariosis. Si enim horum medicamentorum aliquod denti carioso impositum fuerit, remittit quidem dolor ad tempus, interim tamen caries non castigatur, sed dens ad sui usque radicem brevi omninò eroditur. Etsi autem aër adversissimus sit ossibus denudatis, attamen ut ab ipso alterentur & corrumpantur, non semper sequitur, præsertim si Chirurgus diligentem curam circa vulnus adhibuerit, nec quicquam acre applicuerit, idque etsi multis exemplis demonstrare possem, unum tamen aut alterum, ne nimis tædiosa sit lectio saltem addere constitui.

Non semper ab aëre externo ossa alterantur.

EXEMPLUM I.

Anno 1582. ego adhuc juvenis, cum apud præstantissimum atque excellentissimum virum Dn. Cosmam Slotanum, Chirurgiæ studio operam darem, & ab ipso in pagum *Langenberg* in Marchia ad ægros quosdam curandos missus essem, incidit mihi in manus quinquagenarius quidam, cui cutis simul & pericranium ictu baculi lignei à toto ferè bregmate sinistro abstractum, separatumque fuit, absque ulla tamen concussione cerebri, aut fractione cranii.

Obs. 95.

Curationem sic institui. Primò albumen ovi, pulveri rosarum mixtum, ad sanguinis fluxum cohibendum vulneri imposui, cutemq; carnosam, quæ ad aurem ferè usque dependebat, quantum fieri potuit, in altum reduxi. Alvum quæ adstricta, eodem die Suppositorio subduxi: & venam in brachio sinistro incidi. Altera die sequens lenitivum exhibui.

Curatio contusionis in capite cum cranio denudato.

Purgatio.

℞. foliorum & florum betonicæ
fol. agrimoniæ.
veronicæ
scabiosæ ana M. ß.
fol. senæ.
sem. anisi ana ℥ij.

Coquantur in aqua ut colatura redeat, ad ℥iij. in quibus dissolve electuarii de succo rosar. Mes. ℥ij.
syrupi rosarum solutivi simplicis ℥j.
Misce, fiat potio.

Quociescunque autem curabam vulnus, ne os ab injuria aëris ambientis læderetur, famulum constitui, qui sartaginem prunis impletam è regione vulneris tenebat. Os detectum diligenter filamentis siccis obtegi, labiis verò vulneris, ad decimumquartum ferè diem sequens digestivum imposui.

Nota.

℞. ceræ novæ
colophoniæ
gummi elemi ana ℥j.
terebinth. ℥vj.
ol. rosarum &
de vitellis ovorum an. quantum satis.

Digestivũ.

Dissolvantur omnia simul & percolentur, admisceanturque
croci ℥ß.
vitellum ovi numero unum

Prospiciendum autem, ne unguentum hoc nimis sit liquidum, neve ad os perfluat, quapropter filamentis illud parcè, & labiis solummodò applicui, quod reliquum erat vulneris, filamentis siccis ac mundis implevi, omniaque emplastro Basilicone obtegi, totumque caput oleo rosaceo inunxi. Hoc modo cum per dies aliquot vulnus quotidie curassem, tantem undique in ipso cranio denudato maculæ rubræ, veluti si illud sanguine conspersum fuisset, apparebant. Hæc cum in singulas horas accrevissent, brevi in substantiam carneam abierunt, quamvis spongiosam: quæ intra paucos dies cranium denudatum undique obtegit. Tum sequentem pulverem inspersi.

℞. Florum betonicæ
salviæ
rosarum ana ℈j. ß.
Rad. iridis florent.
cairophyllatæ

Obs. 85.

ligni sassafras
masticis
thuris ana ℈ij.
croci ℈j.

Misce, fiat pulvis tenuissimus.

Filamenta pro vulneribus capitis quomodo praeparanda.

Tandem quoque emplastrum de betonica applicui. Sic intra mensem curatum fuit ingens hocce vulnus, sine ossis deperditione. Filamenta autem, quibus utor in vulneribus capitis, sequenti modo praeparare consuevi. Accipio telam contritam, & ad filamenta paranda aptam, eamque sequentibus aquis imbuo, iterum in umbra exsicco, idque ter aut quater repeto, tandemque ex tela illa filamenta conficio.

℞. aquae betonicae
salviae
lavendulae
rosar. odoriferar. ana ℥j.
cinnamomi
ligni sassafras
styracis calamitae
benzoini ana ʒij.

Pulverisentur, & cum praedictis aquis commisceantur ad usum.

EXEMPLUM II.

Anno 1616. Dn. JOHANN RUDOLPHI HUBERI, Reipublicae Bernensis Consiliarii, & Tribuni plebis prudentissimi filiolus, NICOLAUS nomine, trium circiter annorum aetatis, cum ex alto cecidisset, & paniculum carnosum inter suturam coronalem, & frontem, versus sinistram partem à cranio separasset, craniumque ad latitudinem palmae ferè denudatum fuisset, praecedente methodo vulnus feliciter sanavi, absque ulla ossis deperditione.

EXEMPLUM III.

Anno 1600. puella quaedam octodecim mensium aetatis, Lausannae in torrentem cum cecidisset, & capite in unam & alteram partem contra rupes projecta fuisset, tanta sequuta est capitis contusio, ut propter puris copiam panniculum musculosum circa bregma sinistrum tribus in locis incidere coactus essem. Incisa cute, cranium non solùm denudatum, verumetiam depressum, non tamen confractum reperi. Puerorum enim crania nonnunquam absque ulla fractura deprimuntur. Sic autem processi praeter universalia bis in die caput sequenti linimento inunxi:

Linimentum.

℞. ol. rosac.
myrtillorum ana ʒij.
chamomil.
amygdalarum dulcium ana ʒj.
gummi elemi ʒj.

Misceantur lentissimo igne usque dum gummi elemi dissolutum fuerit, tum per linteum colentur, reserventurque in ampulla vitrea ad usum. Cranio filamenta sicca, praescripto modo praeparata, labiis verò vulneris praescritum digestivum, totique capiti sequens cataplasma calidè applicui.

Cataplasma.

℞. farinae fabarum
hordei ana ʒiij.
pulv. florum & folior. betonicae
salviae
rosarum
myrtillorum
stoechad. ana ʒj.
sapae ʒij.

Obs. 86.

Coquantur in vino rubro ad formam cataplasmatis, adde sub finem

pulv. radicum caryophyllatae.
calami aromatici ana ʒij.
croci ℈j.
vitellos avorum num. tres.

Misce, fiat cataplasma: applicetur calidè.

Ab initio autem, & quidem spacio quindecim dierum, cum pus copiosè efflueret, jussi, ut mater singulis, ut ita dicam, momentis, digitis os naresque clauderet: idque in hunc finem, ut retentis spiritibus cerebrum inflaretur, impressionemque cranii in situm naturalem reduceret. Elapso decimo quinto, loco praedicti digestivi, sequens unguentum vulneribus imposui.

Impressio cranii quomodo curata.

℞. pulv. radicum angelicae
caryophyllatae
iridis florent.
aristolochiae rotundae ana ʒj.
cinnamomi electi &
ligni sassafras ana ℈ij.
extracti betonicae &
salviae ana ʒij.
croci ℈j.

Cum melle rosato quantum satis, fiat unguentum. Post usum cataplasmatis emplastrum de betonica applicui. Praescriptis adhibitis remediis, impressum cranium non tantùm in naturalem situm rediit, verumetiam vulnera brevi coaluerunt, neque squamae ullae ossis exciderunt: & in integrum ita restituta fuit puella, ut ad annum 1613. (quo anno peste obiit) vixerit.

EXEMPLUM IV.

Puellae cuidam Bernensi, filiae Dn. JONAE WEIS, simile vulnus contusum cum cranii denudatione, simili methodo, similibusque remediis feliciter curavi, sine ossis deperditione.

EXEMPLUM V.

Crura quamvis excrementitios humores ex toto corpore facilè recipiant, idem tamen & circa tibiarum & crurum vulnera observavi, uti sequens historia fidem facit. Rusticus quidam *Montagni* in ditione Reipublicae Freiburgensis Helvetiorum, vulnus maximum ex maxima contusione in sinistram tibiam recepit. Paterniacum cum mihi adductus esset, os multùm denudatum inveni. Dolor (vulnus enim ab initio neglexerat) maximus, inflammatio, intumefactio totius cruris aderant. Convenientibus adhibitis remediis, in integrum restitutus fuit, absque ulla ossis deperditione.

EXEMPLUM VI.

Anno 1615. quidam ex domesticis illustris Viri Dn. CASTILIONEI, serenissimi Regis Galliae Consiliarii prudentissimi, & apud Helvetios Legati vigilantissimi, BARTHOLOMAEUS nomine, juvenis viginti annorum aetatis & robustus, cùm ictu securis vulnus in dextrum crus accepisset, fociieque majus usque ad medullam ferè fissum, & mihi curandus commissus fuisset; restricto sanguine, corpus eodem die electuario de succo rosarum, nec non syrupo rosato solutivo, cum aqua cichorei dissoluto, expurgavi: altero die venam in brachio

Obs. 95. & 96. brachio dextro incidi: in superficie vulneris digestivum, quale ante descripsi, ossi verò filamenta sicca imposui, totum crus ad coxam usque oleo rosaceo inunxi, & sequens cataplasma applicui. *Cataplasma.*

℞. farinæ hordei ℥vj.
pulv. rosar. rubear.
myrtillorum ana ℥j.
boli albi ℥ij.

Cum aceto rosaceo & aqua, fiat cataplasma, sub finem adde albumen simul & vitellum unius ovi; Misceantur, fiatque cataplasma. Processum illum ante decimum quartum non mutavi. Deinde quæ cicatricem inducunt applicui. Hisce remediis in integrum restitutus fuit, nullo superveniente symptomate. Partem autem illam ossis, quæ ad medullam usque ferè separata, & in altum elevata erat, fasciis, laminisque plumbeis paulatim clementerque depressi, ita ut mediante callo iterum annexa fuerit, & ne festuca quidem ossis exciderit.

OBSERVATIO XCVI.

Ossa propter caussas internas denudata, non semper squamam abjicere, exemplis demonstratur.

EX caussis quoque internis ossa plerumque cariem contrahunt, præcipuè si humor aliquis acris aut putridus diutius in aliquam partem corporis defluxerit, & abscessum procreaverit. Ossa enim etiamsi omnium partium corporis sint durissima, attamen successu temporis ab ejusmodi humoribus defluentibus corrumpuntur, quemadmodum cadentes guttas pertundere saxa videmus. Quapropter rectè HIPPOCRATES scriptum reliquit: Ulcera quæcunque annua sunt, quæque per annum integrum durant, aut etiam diuturniora, in iis os abscedere est necessarium. Nam cùm hæc ipsa sint maligna, necesse ut non tantum caro ipsa, verumetiam os corrumpatur, & abscedat. In lue venerea, item in variolis, aliisque abscessibus putridis sæpissime id observatur. Quotiescunque autem ossa ex hujusmodi caussis denudantur, ut plurimum corrumpuntur, antequam caro & cutis ipsa (uti non rarò mihi observare contigit) exulcerantur: nec coalescit vulnus, nisi caries ossis prius ablata fuerit. Id autem commodè fiet, si labia ulceris spongiis præparatis aperta retineantur, & pulvis euphorbii quotidiè inspergatur: vix enim quicquã præstantius ad cariem ossis auferendam occurrit euphorbio, quemadmodum observatione 92. centuriæ primæ observationum mearum fusiùs declaravimus. Est enim calidum usque in quartum gradum: quapropter humores ossi imbutos exsiccat, neque ad partes sanas penetrat, uti faciunt oleum vitrioli & aqua fortis, quemadmodum in præcedente observatione annotavimus. Hac methodo aliquando cariem ossis emendavi, ubi nulla excidit squama. Euphorbium enim paulatim, cùm insigniter exsiccando, tum etiam à quadam proprietate occulta, ossa corrigit, & quicquid cariosi cum pure effluit. Hujus rei exemplum mihi Anno 1600. in puella duorum circiter annorum ætatis, & filia Dn. PETRI SYLVII Viviacensis, ad lacum Lemannum videre contigit. Huic puellæ enim cum post variolas abscessus ingens circa cubitum sinistrum supervenisset, Lausannam mihi adducta fuit, Apertâ vomicâ, os denudatum & cariosum repertum fuit. Ex una porrò parte ulceris, ubi profunda erat caries, naturæ atque euphorbii beneficio squama decidit: reliquam verò cariem natura sensim, & quidem insensibiliter correxit, ita ut plenissimè convaluerit ægra, neque ad huncusque annum 1614. quo hæc scribo, ullum incommodum hac de re persenserit.

Ex caussis internis ossa cariem contrahunt. *Hipp. l. 6. aphor. 46.* *Euphorbium ad cariem ossis.* *Oleum vitrioli & aqua fortis ossibus cariosis adversa.* *Observat.* *Obs. 96. & 97.* *Os cariosum.* *Observat.*

Eodem anno cùm Dn. JOACHIMI ROHAUD, pharmacopolæ Lausannensis filia, duorum annorum ætatis, ulcus ex variolis contraxisset, mihique adducta fuisset, os denudatum & cariosum reperi. Præscriptis adhibitis medicamentis, ulcus absque ulla manifesta ossis separatione sanatum fuit. Manifesta, inquam, quandoquidem fieri non potest, ut os cariosum carne laudabili obtegatur, & ulcus cicatrice obducatur, nisi prius ablata carie. Sensim itaque, naturæ & medicamentorum beneficio, quicquid cariosum, separatur, & veluti pulverulentum quid cum pure effluit. Hæc in gratiam tyronum adscribere visum est, ne ægros cauteriis actualibus, scalpris, aut medicamentis erodentibus facilè excrucient. *Nota.*

OBSERVATIO XCVII.

In qua, in magnis ossium comminutionibus atque contritionibus, etiam post multos annos fragmenta ossium prorumpere, exemplo demonstrabitur.

Viro clarissimo atque doctissimo
Dn. SEBASTIANO MEYERO,
Reipubl. Solodurensis D. Medico
ordinario,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

INclusas, quas nunc ad te mitto, literas, Vir clarissimè, ante menses tres ad te scripseram. Cum verò (nescio quonam infortunio id acciderit) per dies aliquot retentæ fuissent, ac interim ego Bellicium ad egregium virum Dn. CLAUDIUM MONTEILLETUM, ibidem Procuratorem vocatus fuissem, in reditu meo ante dies aliquot iterum ad manus meas pervenerunt. Vides quanta sit tabellelariorum negligentia! Interim ne longum silentium meum ægrè feras, obnixè rogo. In isto autem itinere nonnulla annotatione digna, & quidem ad materiam illam de cancro, quam antehac inter nos literis tractavimus, spectantia, occurrerunt, de quibus, DEO volente, post hac tecum communicabo. Nunc tamen ne nudas planè mitterem literas, hunc in praxi utilissimum, & annotatione dignissimum accipe casum.

Strenuus quidam & generoso animo præditus miles, PETRUS GAUTIER nomine, cum ante annos 20. in Galliis exercitum duceret, in obsidione & aggressu oppidi cujusdam, ictum sclopeti recepit. Globulus autem in ipsa regione hepatis, & quidem ad latus musculi recti, latitudine circiter digitorum sex supra umbilicum intrave- *Ictus sclopeti.*

traverat, & trajecto muſculo obliquo, ſimul & transverſo abdominis (illæſis tamen viſceribus internis) ſuperficiem oſſis ilei prope os ſacrum perforavit, ibidemque ad ipſam cutem remanſit. Altera tamen die levi à Chirurgo facta inciſione cutis, extractus fuit. Ab initio, etſi graviſſima ſupervenirent ſymptomata nonnulla, vulnus tamen è regione hepatis exiſtens, brevi conſolidatum fuit, neque ab eo tempore ullum incommodum ægro attulit. Alterum verò ulcus in ipſa ſuperficie oſſis ilei, etſi Chirurgus illud ab initio & methodicè, & eâ, quâ fieri potuit, diligentiâ curaſſet & oſſicula nonnulla comminuta ex ipſo extraxiſſet, tandemq; quoque ad cicatricem perduxiſſet: poſt annos tamen circiter duos, cum æger febre, maximisque rigoribus & bubone in inguine correptus fuiſſet, iterum dolor ingens, inflammatio inſignis, atque intumefactio, in loco prioris vulneris circa ſuperficiem oſſis ilei exorta eſt. Advocatus Chirurgus, illam adhibuit diligentiam, ut tumor ille paulò ad ſuppurationem pervenerit: quo rupto, multum puris inde effluxit; oſsicula quoque nonnulla, quæ ſeſe ultrò offerebant, à Chirurgo abſque ulla violentia extracta fuêre: ac brevi iterum conſolidato vulnere, æger convaluit. Ab eo tempore, etſi aliquoties iiſdem ſymptomatibus corriperetur æger, & diverſorum, & quidem in artis operibus exercitatiſsimorum Medicorum atque Chirurgorum curis ſeſe ſubmitteret, hactenus tamen nullus, ut ferrum & ignis adhiberetur, imò ne GRIFONIUS quidem, excellentiſsimus atque exercitatiſsimus ille Chirurgus ſuaſit. Ante menſem, poſtquam ulcus denuò pluſquàm per annum integrum clauſum fuiſſet, ac eiſdem ſymptomatibus corriperetur æger, tandemque apertum fuiſſet ulcus, nec non multum puris effluxiſſet, Bellicium ſe contulit, meque in conſilium adhibuit. Tum immiſſo ſtylo exploratorio, fragmentum oſsis in imo vulneris ſtatim inveni. Quapropter ſuaſi, ut adhibitis univerſalibus, ulcus clementer & abſque dolore dilataretur, donec oſſa confracta, & quidem illa inprimis, quæ ſtylo inveniebantur, extrahi poſſent. Quid verò facturus ſit, & an conſilio meo in poſterum obtemperaturus, neſcio: ego enim propter feſtinationem, curationem iſto in loco, à familia mea remoto, ſuſcipere non potui. Deinde etiamſi prædicta ſymptomota per intervalla, & ut plurimum de ſecundo in ſecundum annum recurrant, malumque iterum recrudeſcat, & oſsicula ejiciantur, quia tamen non uſque adeò malum hoc ipſi moleſtum eſt, & ulcus iterum facilè coaleſcit, non magnoperè hac de re ſolicitus eſt æger. Eſt præterea vir robuſtiſſimus, & optimo corporis habitu præditus, morbisque parum obnoxius.

Vide hiſtoriam de graviſſimo vulnere ſclopeti.

Hæc in eum finem ad te ſcribo, ut inde videas, in maximis illis contritionibus, & comminutionibus oſſium, ut alibi fuſiùs monſtravi, poſt multos etiam annos oſſicula confracta ex vulneribus prorumpere, ac proinde quàm incircumſpectè Chirurgus ille circa affectum nobiliſſimi viri Dn. Wallierii, proceſſerit. Ille autem, quomodo nunc ſe habeat, ut ex nobiliſſimo viro Dn. Philippo à Staphiaco, Dn. in Molondins expiſcari, & maturè ad me reſcribere velis, plurimùm rogo. De literis Dn. D. Döringii, quarum in ſuperioribus meis ad e literis mentionem feci, ne ſis ſolicitus, illas enim per aliam commoditatem miſi. Vale vir clariſſime cum tuis omnibus, quos tecum ego & Colonietæa mea peramanter ſalutamus. Lauſannæ 18. Martii 1614.

Obſ. 98.

OBSERVATIO XCVIII.

De uſu corticum arborum, loco ferularum in fracturis oſsium, & incommodis inde ſubſequutis.

CORtices arborum in fracturis oſsium loco ferularum in uſum quoque receptas eſſe, ſciunt Practici. Ego verò eas, ob cauſſas, quas mox annectam, planè improbo.

Anno 1587. Nobilis quidam Chamveriacenſis, *Claude de Combe* nomine, ex Germania rediens, prope Lauſannam ex ictu equi fracturam tibiæ cum vulnere contraxit. Ego accerſitus fracturam repoſui, ægrumq; in lectica ad urbem conduxi: ubi cùm in diverſorio ad crucem albam, per dies aliquot permanſiſſet, ut ipſum Chameriacum in Sabaudiam ad ædes ſuas conducerem, petiit. Porrò in via tranſeundo Romiliacum Sabaudiæ oppidum, Empiricus quidam (quem in oſsium fracturis, & dislocationibus reponendis, ad cœlum uſque extollebat vulgus) ægro adductus fuit. Præcedenti autem die propter maximum æſtum, erat enim ſub finem menſis Auguſti, ſuaſu, ne dicam juſſu ægri, loco ferularum cortices recentes ſalicis applicueram. Solutis itaque faſciis præſente Empirico, impreſsio quædam in parte muſculoſa haud longè à poplite conſpecta fuit: qua viſa, arrogans ille Empiricus (me ob juvenilem ætatem in hac parte Chirurgiæ imperitum & inexpertum judicans) oſſa illa confracta non ſatis accuratè à me repoſita fuiſſe, inde colligit: ac ægro perſuadere cœpit, ut de novo tibia extenderetur, oſſaque confracta, & ſuis locis remota in ſitum naturalem reponerentur. Ego, etiamſi fracturam pleniſsimè reſtitutam eſſe, neque eo in loco, in quo Empiricus fracturam ſibi imaginabatur, unquam os malè affectum fuiſſe, ſed impreſsionem illam atque foveam ratione corticum accidiſſe, ſatis ſcirem: attamen quia de honore atque exiſtimatione mea agebatur, ſupra modum fui anxius. Tandem ægrum & adſtantes, ut negotium in ſequentem diem differrent, admonui, hiſce adductus rationibus: primò quia æger defatigatus, deinde quoque, quia operationes nunquam veſpertino tempore, niſi maxima urgente neceſsitate adminiſtrandæ. Opinioni meæ cum clariſsimus, ac longè doctiſſimus Vir Dn. CLAUDIUS à VERNETO, I. V. Doctor, Judex ordinarius Epiſcopatus Mauriacenſis, & Advocatus in ſupremo Senatu Sabaudiæ, ægri Gener (qui eadem die Chamberiaco ſocero ſuo obviam venerat) ſubſcripſiſſet, & ut operatio in ſequemtem diem produceretur, æger conſen-

Obs. 98. & 59.

consensisset, protinus totum crus, & ipsum femur oleo rosaceo & myrtillorum inunxi: ut autem eò melius penetrarent, atque influxos humores repellerent, oleo guttulam unam aut alteram aceti rosacei adjunxi. Inuncto crure, illud à pede usque ad genu fascia, sequenti decocto madefacta, involvi, mediocriterque constrinxi, idque in eum finem, ut humorem influxum, ibidemque veluti congestum, exprimerem.

R. folior. & radic. plantaginis majoris.
summitatum rubi
rosarum
myrtillorum
foliorum salicis
prunorum sylvestr. ana M. j.
absinthii
rosmarini
Salviæ ana M. ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis: Colaturæ adde parum aceti. Postea ferulas meas stupis involutas fracturæ iterum circumposui, & mediocriter constrinxi, tibiamque in capsulum, quâ in via usus fuerat æger collocavi. Lectum ita sternere jussi, ut crus male affectum natibus nonnihil altiùs jaceret, & influxi humores sursum refluere possent. Illa nocte optimè quievit, nec ullus adfuit dolor. Altera die solutis fasciis, nulla inæqualitas, nullaque depressio, aut fovea reperta, inscitia nec non arrogantia, aut potius impudentia, hujus empirici detecta fuit. Quapropter deinceps nobilis æger plenissimam fiduciam in me habuit. Conduxi ipsum Chamberiacum, ibique per duos menses apud ipsum moram traxi, curationemque divino favore feliciter absolvi. Ab eo tempore cortices arborum, imprimis recentes, loco ferularum nunquam applicare volui. Hæc, quia in superioribus observationibus de fracturis ossium egimus, in gratiam tyronum adscribere volui, eosq; adhortor ut hac in re cautè & circumspectè agant. Cortices enim cùm exsiccantur, circa fracturam contrahuntur, doloresque excitant, ossaque nonnunquam suo loco iterum removent.

Cortices loco ferularum in fracturis non adhibenda.

OBSERVATIO XCIX.

Usus emplastri oxycrocei in fracturis ossium non semper tutus.

VUlgus Chirurgorum in fracturis absque distinctione, statim ab initio, aut post paucos dies, emplastrum oxycroceum fracturæ applicare solet: idque non sine ingenti periculo fieri posse, multis quidem demonstrare possem exemplis, sed hoc unicum sufficiet.

Adolescentem 24. annorum, robustum & biliosum cognovi, qui tibiâ fracta, in manus barbitonsoris (cujus nomini parco) incidit. Reposita fractura, primo apparatu emplastrum ex bolo armeno, farina hordei, & albumine ovi applicuit. Tertio post die cùm deligasset tibiam, & fracturam suo loco repositam inveniret, emplastrum oxycoceum admovit. Eodem die exortus est pruritus, qui paulatim transit in dolorem vehementem. Post dies aliquot ego vocatus, tibiam inflammatam, & pustulis lividis refertam, & ut paucis dicam, gangrænâ infectam reperi: undique scarificata cutis, & remediis, quæ ad gangrænæ curationem faciunt, applicatis, cessavit gangræna. Postea fracturam suis quoque remediis propriis & aptis, divino favore persanavimus. Hinc perspicuum fit, usum hujus emplastri periculosum esse in fracturis, præcipuè autem ab initio fracturarum & dislocationum: est & eò periculosius emplastrum istud, quantum subjectum, hoc est, corpus ægri biliosius, calidius, aut pravis humoribus refertum fuerit. Sunt enim ingredientia hujus emplastri ferè omnina calida. Hinc partem affectâ calefacit, sanguinemque & humores attrahit, qui, quod circa initia fracturarum ac dislocationum in motu sint, & ratione doloris & solutionis continuitatis, libentius atq; facilius affluunt. Mirum itaque nemini videri debet, Vigonem lib. 8. cap. 26. Emplastrum hocce Oxycroceum diabolicum appellasse. Ego, ut ingenuè fatear, rarissimè eo utor, nisi forsan in fine morbi pro corroboratione partis affectæ, aut ad duritiem aliquam dissolvendam. Usus autem cerati Vigonis ad fracturas ossium (cujus descriptionem vide libro & capite præallegato) mihi summoperè probatur. Neque infimum locum hac in parte obtinet emplastrum SLOTANI, Præceptoris mei honorandi, cui ego pulveres aliquos convenientes addere solitus sum, ut

Emplastri oxycrocei in fracturis non semper tutum.

Obs. 99. & 100.

Oxycroceum emplastrum Diabolicum.

R. Emplastri Slotani ℥iiij.
pulveris radicum symphyti majoris
rosarum rubearum
myrtillorum ana ℥ij.
lapidis osteocollæ præparati ʒvj.

Misceantur lentissimo igne cum modico olei rosacei, fiatque emplastrum.

Emplastrum ad fracturas ossium.

OBSERVAT. C.

Ex applicatione emplastri oxycrocei, & de mucilaginibus, gravissima symptomata.

GEnerosus Dn. Baro in Gorsier, Vir quadragenarius, robustus, obesus & plethoricus, cum Anno 1609. per nives trahâ veheretur, genu dextrum aliquo modo sibi contudit. Applicato tamen, nescio quo, medicamento, quod ad manus habebat, intra paucos dies sanitati restitutum fuit genu. Verùm post menses circiter duos, cum de imbecillitate quadam partis affectæ conquestus esset, ac apud quendam artis Chirurgicæ imperitum, consilium petiisset, suasit ipse, ut generosus Dn. emplastrum ex æqualibus partibus oycrocei, & de mucilaginibus præparatum sibi applicaret. Quod cum fecisset, intra paucas horas, exorto prius dolore, sequuta est inflammatio & pruritus, tandem quoque febris continua, & herpes miliaris cum maximo tumore totius tibiæ & cruris, ad inguina & scrotum usque sese extendens. Dolor erat ingens, & inflammatio adeò magna, ut gravissimum aliquod symptoma, puto gangrænam, vereretur. Ego 16. Aprilis Burgo Segusianorum

Post applicationem emplastri oxycrocei, quæ symptomata sequuta.

Obs. 100. Neocomum cum nobilissimo Viro Dn. Jacobo Wallier rediens, unà cum Clarissimo atque Doctissimo Viro Dn. Joh. Jacobo Crafftio, Doctori Medico celeberrimo, & Dn. Jacobo Guy, Pharmacop. Excellentiss. ad prædictum Generosum vocatus fui, & symptomata, quæ recensui, ex parte observavi, ex parte quoque remiserant. Ante nostrum enim adventum à domesticis meis expurgatum fuerat corpus. Venam in cubito inciderant, & topica anodyna & repellentia applicuerant. Inflammatio tamen & herpes ad inguina usque sese extendebat: Cæterùm etsi morbus in declinatione esse videretur, nihilominnus tamen quia verebamur, ne nova aliqua exoriretur inflammatio & affluxus humorum, (maxima enim aderat plenitudo cùm ad vires, tum etiam ad vasa) visum fuit corpus denuò paulatim apozemate laxativo pro interpositis diebus repetito, expurgare; venam quinetiam in brachio dextro iterum incidimus. Exteriùs verò fascia, decocto exsiccantium, discutientium, & corroborantium simplicium madefacta, tibiam coxamque involvimus, sic DEI beneficio brevi convaluit, & ad annum 1623. satis feliciter vixit; tandem vero hydropicus placidè obdormivit.

Iterum itaque monitos velim Chirurgos, ut in applicatione emplastri oxycrocii prudenter & circumspectè agant, propter causas, quas in præcedenti observatione declaravimus.

FINIS.

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Inclytæ item Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi ordinarii,

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM CHIRURGICARUM

CENTURIA QUINTA,

Epistolis nonnullis Virorum Præstantissimorum, nec non instrumentis, ab Authore inventis, illustrata.

OBSERVATIO I.

De calculo per palatum rejecto.

Viro nobili & doctissimo,
Domino D. CASPARO HOFMANNO,
in Inclyta Academia Altorfiana Medicinæ Professori longè celeberrimo, amico meo singulari,
GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS,
S. P. D.

HUmanissimas tuas literas, Vir clarissime & doctissime, quas Tu XV. Cal. Januarii Anno 1624. ad me dedisti, tandē quinta hujus accepi. Hæc ab initio scribo, ut scias causam, cur maturiùs non responderim. Multas autem ob causas eas cum voluptate legi: inprimis verò quod antiquam nostram amicitiam, olim Basileæ inchoatam, & tractu temporis veluti obsoletam, innovare studes: deinde etiam, quod casum illum tam rarum tamq; observatione dignum, de lapide videlicet per palatum rejecto, in memoriam mihi revocas. Scripsit quidem hac de re ante annum ad me clarissimus & doctissimus Vir, Dn. JACOBUS HAGENBACH, Basileensis, Medicinæ & Chirurgiæ Doctor, literas quinetiam sibi à Dn. ULRICO RIETMANNO, Medicinæ Doctore, scriptas, ad me misit: quarum apographum quidem retinui, sed ut ingenuè fatear, penè effluxit historia, quæ ita habet.

Epistola Dn. D. Ul. Rietmanni ad Dn. D. Iac. Hagenbachii.

Decennium jam est, ex quo soror Domini parentis mei, ANNA RIETMANNIN, tum annos nata 45. circiter, continuo capitis dolore admodum affligebatur. Ea omnibus prius tentatis remediis, cum dolor subinde acerbissimè rediret, suasu Domini parentis mei, acidulas petiit; indicavit enim, ex ventriculi imbecillioris, continuas cruditates coacervantis, consensu, eundem dolorem promanare. Reversa ex acidulis, omni post tempore optimè sese habuit. Septimana demum proximè præterita 20. Julii, noctu post primum somnum, motum quendam veluti rei viventis, circa nasi radicem, vel paulò inferiùs, evidenter animadvertit. Obstupuit admodum, dubia quid hoc rei esset, inque lecto erecta eventum anxiè exspectavit: Et statim per palatum lapis sese sponte sua in os promovit. Ejus magnitudinis & formæ, quam rejecta in finem capitis sequente figura videbis. (*Figuram & magnitudinem lapidis per palatum rejecti, vide sequenti figura numero 1.*)

Durus, asper, ex cinereo flavescens, admodum fœtidus, idque sine omni dolore, molestia, sanguine, aliisque symptomatibus. Ipsa die crastina Dn. parentem meum, fratrem suum accedens, me præsente, dictam λιθογένεσιν ejusque circumstantias recensuit, lapidemque tota sana & incolumis, mirantibus nobis ostendit.

Similis casus utrum tibi unquam lectus fuerit, vel auditus, quæso significa; Ego id genus nihil memini, nec, quamvis diligenter inquisiverim, quicquam inveni. Jam velim scire, qua ratione

Observ. I.

ratione palatum, cujus foramina, si rectè judico, lapidis hujus magnitudinem nequaquam adæquant, pertransire potuerit? Dubium non est, ex mucoso excremento, diu circa os sphænoides & Ethmoides collecto, genitum esse; id quod tum fœtor arguit & color, tum notabilis narium circa nasi radicem obstructio adhuc persistens: quæ jam diu ipsi valde fuit molesta. Sed tuum hic malo audire judicium, mallem quinetiam Clarissimi Dn. Guilhelmi Fabricii Hildani, quem diligentissimum scimus rariorum observationum examinatorem. Ejus humanitatem si mihi polliceri fuissem ausus, non dubitassem memorati casus circumstantias ad eundem perscribere: Sed vix licuit ignoto ad ignotum. Quod si operæ pretium existimas, hanc quæso ipsi historiam, cùm ignota meorum officiorum & debitæ observantiæ sponsione transcribe. Vale Lindavii, Anno 1623. 23. Julii. Hactenus Dominus D. Rietmannus.

Hæc sunt, Vir clarissime & doctissime, quæ mihi de casu tam raro innotuerunt, in quibus hoc præcipuè desideratur, videlicet, qualis fuerit odoratus tum ante, tum etiam post excretionem calculi? sed de his tacuit Dn. D. Rietmannus: præterquam quod adjunxit, notabilem narium circa nasi radicem adfuisse obstructionem: Ex quibus colligo, odoratum si non abolitum, depravatum tamen fuisse.

Cæterùm concretus fuit lapis ille vel intra, vel extra Calvariam, vel denique in ipsa Calvaria, hoc est in cavitatibus ossis frontis, in superciliorum regione. Intra Calvariam, hoc est in cerebro, si progenitus fuisset, non solum Cephalalgia simplex, verumetiam longè severiora symptomata sequuta fuissent. Vidi id anno 1592. & 93. in generoso quodam decenni, ex familia Hatzfeldiorum, qui quum per gradus decidisset, & posteriorem partem capitis contra gradus allisisset, cerebrumque inde concussum fuisset, non solum sequutus est dolor capitis continuus, verum etiam quamplurima alia symptomata, & quidem gravissima; quorum omnium causam in dissectione reperi. Aperto enim cadavere, lapidem ex crassa viscidaque materia concretum, & membrana validissima inclusum, circa connexionem suturæ rectæ cum Lambdoidæa inveni. *Figuram & magnitudinem hujus lapidis, (quem etiam nunc in Musæo meo inter rariora reservo) vide sub finem capitis in annexa tabula num. 2. & 3. ubi numerus binarius lapidem membrana inclusum, ternarius verò eundem membrana exemptum repræsentat.*

Observatio de lapide in cerebro concreto.

Plura si de hoc casu rarissimo, & lapide in vicinia cordis reperto, scire volueris, vide Obser. x. Cent. I. De lapidibus intra Calvariam concretis, & gravissimis inde consequutis symptomatibus, exempla singularia apud Johannem Kentmannum, Philosophum & Medicum præstantissimum, libro de lapidibus in corpore humano repertis, uti & apud Hollerium lib. I. cap. 48. in scholio habemus.

In istis autem historiis tam Dom. Kentmanni, quàm Dom. Hollerii, omissum est, quod maximè desiderabatur, videlicet, quanam in parte cerebri reperti fuerint lapides: in hujus enim historiis, & quidem tanti momenti, omnia ut ad unguem adumbrentur, necesse est; alioquin cerebrum, cum pars corporis sit nobilissima, vixque aliquid præternaturale (uti indies diligens practicus observare potest) sufferre possit, non immeritò aliquis historias præscriptas Dom. D. Kentmanni, & D. D. Hollerii in dubium vocare posset, aut ad minimum supra modum admirari, quomodo corpus adeò durum, solidum ac asperum, quale est lapis, per tot annos sine mortis periculo in cerebro delitescere potuerit? Cum manifestum sit, hominem stupidum fieri, imò & plerumque vitam amittere, si cerebrum ab impresso cranio comprimatur, & motus ipsius impediatur. Verùm enim verò, si rem diligenter indagemus, id nihilominus fieri potuisse, facilè nobis fidem facient Anatomicæ dissectiones. Non tamen in qualibet parte cerebri id sine ingenti periculo, sed solummodò in sinu isto duræ meningis superiori, qui Vesalio aliisque Anatomicis est tertius, & à nonnullis torcular appellatur, fieri posse arbitror. Eo enim in loco, cùm inter sinistram dextramque partem cerebri, veluti vacuũ quoddam sit, minus læditur ipsius actio, minùsque motus ipsius àre aliqua præternaturali retardatur. Hanc ego existimo esse causam, cur puer iste, cujus antea mentionem feci, gestato calculo circa concursum suturæ rectæ & Lambdoidææ, per tot annos supervixerit. Hujus rei exemplum quoque singulare habes centur. 2. observ. 2. de milite quodam, cui post ictum sclopeti, globulus plumbeus in capite per menses sex sine gravissimis supervenientibus symptomatibus remanserit. Observavi aliquoties, & præcipuè Hildenæ in fabro quodam ferrario, cujus mentionem feci observ. 8. centur. 2. uti & superiori anno in famulo generosi & strenui viri Dom. Johan. Jacobi à Diesbach, Equitis, & hujus Reipublicæ Consiliarii prudentissimi, (historiam integram, Deo volente, in quinta centuria videbis) Vulnera cum cranii fractione, aut impressione, minus esse periculosa & mortalia, circa suturam rectam, & in vertice, quàm in bregmate, quæ Realdus Columbus de re Anatomica libr. I. cap. 5. lethalia pronunciavit: causam ex præcedentibus colligere poteris. Quæ verò in ipso cerebro nascuntur corpuscula dura, longè graviora excitant symptomata; uti videre poteris apud Clarissimum virum Dom. Felicem Platerum, observat. suarum lib. I. mihi pag. II. & 101.

Nõis qualibet parte cerebri generatur lapis.

Observatio singularis.

Porrò cùm nobilis matrona Rietmannin nihil tale, excepta Cephalalgia, experta perpessaque fuerit, verisimile mihi videtur, lapidem intra Calvariam concretum non fuisse; nec video quomodo calculus ejus magnitudinis, ut à Clarissimo viro Dom. D. Rietmanno depictus fuit, viam ex cerebro ad palatum sibi facere potuisset? quàm spissum enim ac solidum sit cranium versùs fauces, nos docet ars Anatomica. Præterea foramina in basi cranii existentia, venis nervisque destinata, adeò sunt exilia, ut lapidem per ea exiisse incredibile sit. Demum si in anteriori parte cerebri concretus fuisset lapis, quomodo os Ethmoides sine ingenti exulceratione & depreditione

one

Observ. I.

one ossis & cartilaginum perforare potuisset, non video. Intra Calvariam itaque, salvo tamen tuo judicio, generatus non fuit.

An in ipsa Calvaria generatus fuerit lapis, perquiritur.

In ipsa prætereà Calvaria, videlicet in cavitatibus, quæ sunt in superciliorum regione, inter utramque tabulam, minimè quoque generatum fuisse lapidem huncce, fidem facit ipsius magnitudo. Cavitates enim sive foramina illa, utplurimùm tam sunt exilia, atque angusta, ut quomodo lapidem, qualem depingit D. D. Rietmannus, continere possint, nondum videam. Utplurimùm inquam, in illis enim quibus frons superciliaque protuberant, nonnihil capaciores reperiuntur. Observavi id præteritis diebus; Postquam enim tuas accepi literas, ut plenissimam haberem cognitionem harum cavitatum, crania aliquot in musæo meo dissecui. Viæ prætereà ex his civitatibus ad nares angustæ sunt. Ossa quinetiam præcipuè in adultis, uti est matrona Rietmannin, adeò solida ac spissa, ut à lapide minimè dilatari possint, nisi maxime intervenerit putredo, & ossium corruptio. At nihil tale in Domina Rietmannin accidit, ergò in istis cavitatibus generatus non fuit. Deinde si in cavitatibus istis generatus fuisset lapis iste, potius per nares ipsum excrevisset ægra, quàm per palatum; quamvis non negem, ipsum etiam ex prædictis foraminibus facilè ad palatum pervenire potuisse, præsertim si illo ipso tempore, quo lapis movebatur, & ad exclusionem sese parabat, ægra aërem viriliter ad se, uti fit quotiescunque mucum circa os cribriforme collectum & exsiccatum, ad fauces attrahimus. Ergo nec in ipsis cavitatibus concretus fuit.

Quis usus sit harum cavitatum sive sinuum à me scire cupis: Est ille multiplex: inprimis autem (verbis Magni Bauhini p.m. Anatomicorum facilè principis lib. 3. cap. 6. utor) facti sunt ob vocem, quo magis canora sit; siquidem in senibus & qui malè loquuntur, non reperiantur. Dein ad aërem, qui per nares attrahitur, continendum: quo is alteratus, ad hos sinus primùm deferatur, & indè sensim ad olfactus organa, & ad cerebrum transeat, illudque alteret, & cerebrum quoque si affectum sit, ad statum naturalem reducat, (ut si cerebro nimis humido pomum ambræ olfaciamus, musco & ambra aër calefactus naribus attrahatur, ad sinus hos defertur.) Quare sæpè odor naribus attractus, in his sinibus permanens, per integrum diem in narium summitate persentitur. Sunt qui velint, à materia contenta, quæ veluti oleosa est, foramen, quod in oculi angulo majore est, transeunte, oculum humectari, & lubricum reddi, quo ocyssimè moveatur. Hæc Bauhinus. Cui tamen non ubique astipulatur Petrus Pauvius, Anatomicus & Botanicus longè excellentissimus & doctissimus lib. de ossibus cap. 7. Harum cavitatum ut Chirurgus rationem habeat in vulneribus frontis, Paræus monet lib. 5. cap. 4.

Observatio singularis.

Maximum prætereà hasce cavitates cum oculis habere consensum, olim Hildenæ in patria observavi, hoc modo. Adolescens quidam, Conrad in der Bech nomine, cum in duello vulnus ad sinistrum supercilium styleto, ut vocant, accepisset, vulnusque ab initio ex arte curatum non fuisset, exorta tandem est inflammatio, cui, sequuto dolore vehementissimo, oculus in tantam molem excrevit, ut ad ovi gallinacei magnitudinem extra orbitam suam propenderet. Et membranæ ruptæ essent. Sed de his, DEO volente, plenius in quinta centuria observationum nostrarum. Arbitror autem, styleto sive pugione primâ perforatâ tabulâ, sanguinem in cavitatem hancce delapsum, ibidemque putrefactum fuisse, & proinde adnatam tunicam primò, deindè per consensum totum oculum quoque infecisse. Maximum enim inter has cavitates, & oculos consortium esse, fidem faciunt foramina ex cavitatibus istis ad oculos penetrantia.

Observat.

Porrò historia illa, quam Amplissimus vir de vermibus in cavitatibus istis, à Clarissimo viro Dom. Campana in capite arietis repertis, adscribit, in memoriam mihi revocat casum quendam observatione dignissimũ, de puero quodã Hildenæ in patria, qui post dolorem capitis, vermem per nares excrevit, protinusque ab omnibus symptomatibus liberatus fuit. Uti Amplissimus vir videre poterit observat. mearum centur. 1. obser. 8. Putasne, vermem huncce in cavitatibus istis generatum fuisse, & cruciatus hosce capitis excitasse? (*Figuram & magnitudinem vermis vide in sequente tabula sub num. IV.*)

Ex his apparet, vir Amplissime & doctissime, lapidem Dom. Rietmannin, neque inter Calvariam, neque inter duas tabulas cranii, hoc est, in cavitatibus illis ossis frontis generatum fuisse. Quo igitur in loco, inquies, facta fuit concretio illa? Arbitror ego extra Calvariam, & quidem ad radicem nasi, circa os Ethmoides, à longo tempore collectam fuisse materiam excrementitiam, lentam & viscidam, ex cerebro ibidem defluentem, eamque tractu temporis vi caloris, à continuis istis doloribus capitis, vigiliis, & inquietudinibus accensi, & specifica quadam facultate exsiccatam, & tandem in lapidem compactam & induratam fuisse. Rem autem ita se habere, arguit satis non tantum notabilis circa nasi radicem obstructio, in literis Clarissimi viri Dom. D. Rietmannin commemorata, verùm etiam motus ille veluti rei viventis, quem ægra paulò ante ejectionem lapidis circa radicem nasi, vel paulò inferiùs, evidenter animadvertit; quemadmodum ex præcedenti apographo literarum D. D. Rietmanni vidisti.

Observatio singularis.

Similis verè casus hîc Bernæ accidit hunc in modum. Nobilis quidam ex Senatorio ordine, CASPARUS à GRAFFENRIED nomine, cum Anno 1607. qui fuit trigesimus sextus annus ætatis, aliquamdiu contumacissimo & gravissimo dolore capitis, qui anteriorem partem ad suturam usque coronalem & dentes molares occupabat, laborasset, nec ullis remediis, quantumvis ex arte, & à præstantissimis Medicis præscriptis & adhibitis, cedere vellet dolor, ita etiam ut de recuperanda valetudine nulla ferè superesset spes, accidit tandem, ut quadam nocte, quum post ingentes cruciatus, multasque vigilias parumper obdormivisset æger, subitò integram deturbaret familiam, & ita quidem, ut non tantum domesti-

Observ. I. ci, verùm etiam vicini accurrerent, nihil aliud putantes, quàm ipsum jamjam naturæ satisfacturum. Quandoquidem tanta erat faucium angustia, ac si aliquis laqueo eas strinxisset. In istis porrò angustiis, & suffocationis metu, cum corpus quoddam, videlicet tuberculum durum, castaneæ magnitudinis, ejusdem coloris ad fauces & os decidisset, illudque expuisset æger, omnia mox remiserunt symptomata.

Tuberculum autem hocce, ex materia dura, & veluti caseo putridissimo, constabat, & membranâ validissimâ involutum erat. Ab eo tempore in hunc usque diem nunquam de hujusmodi dolore conquestus est: neque remansit obstructio ulla narium: ab arthritide tamen mirum in modum jam à multis annis vexatur. Non dubito autem, quin tuberculum hocce, si diutius remansisset, facilè tandem in calculum induruisset: Podagricos enim ad calculos generandos pronos esse, nos docet experientia. Quod autem materia hæcce calculi, adhuc cruda, ante concoctionem & coagulationem, rejecta fuerit, tum fœtorem longè gravissimum, tum etiam quòd vicinas partes comprimeret, & proinde naturæ molesta esset, in causa fuisse existimo. Hinc enim natura & facultas expultrix excitata fuit, & quod sibi adversum ac nocuum esse persentiebat, rejicere conata est; Idque potius per fauces, quàm per nares: quæ enim nobis circa radicem nasi molesta sunt, ut est mucus, facilius vi ad fauces attrahimus, quàm per nares extrudimus.

Cæterùm locus generationis tam lapidis Dominæ Rietmannin, quàm tuberculi Dom. à Graffenried, circa os Ethmoides fuisse, apud me nullum est dubium. Nasus enim circa radicem cartilaginosus est: cavernulas quinetiam nonnullas habet, uti videre est in cranio quodam, quod in Musæo meo reservo, in quo sinus aut cavernula, quæ nucem avellanæ facilè excipere posset, circa nasi radicem & versus dextrum latus conspicitur. Observat. Cartilagines præthereà, quibus refertus est locus iste, corpori duriusculo facilè cedunt, præsertim si accretio fit sensim. Observavi id Anno 1605. in nobili quadam virgine, cujus fit mentio obs. I. centur. 3. cui ductus auris propter innatum fungum scirrhosum haud parum extensus ac dilatatus fuit. Id si in osse duriusculo acciderat, quid non fieret in loco cartilaginoso?

Cur autem obstructio circa radicem nasi in matrona Rietmannin, post excretionem calculi perstiterit, in nobili verò nostro unà cum tuberculo evanuerit, hinc accidisse mihi videtur, videlicet quod in illâ membrana, quâ involutus fuerat lapis, circa os Ethmoides remanserit, in hoc verò viro cum tuberculo rejecta fuerit, sed & Cartilagines à calculo extra filum naturalem, & procul dubio versùs os Ethmoides depressæ fuerunt, & obstructioni narium ansam dederunt.

Habes, vir clarissime & doctissime, de hoc casu sententiam meam, quam tuo tamen judicio libenter subjicio, Tuamque Excellentiam submissè rogo, ut si quæ forsan hac in re tam rara tamque abstrusa minus rectè à me proposita fuerint, pro sua tamen humanitate ea omnia benignè interpretari, meque liberè monere velit; Cupio enim à vestra Excellentia erudiri: & libenter, si quâ in re erraverim, meam mutabo sententiam. Observ. I.

Misissem libellum meum de præstantia Anatomiæ, nuper Germanico idiomate excusum, nisi distantia loci obstaret. Non autem doctis, sed tyronibus artis Chirurgiæ, & barbitonsoribus scripsi, si forsan ipsos ad hoc studium, veluti clavem & clavum Medicinæ arripiendum, persuadere possem. Vale vir Amplissime, & feliciter vive diu. Raptim Bernæ 8. Februarii, 1625.

N°I

N°II

N° III

N°IV

Viro clarissimo atque doctissimo

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Illustrissimor. Dom. Bernensium Medico-Chirurgo Exercitatissimo, Dn. & Amico observando

CASPARUS HOFMANNUS
S. P. D.

Literas tuas, Vir Clarissime, rectè accepi, jamque adeò acquiesco judicio tuo, nisi quod scire cupiam, quomodo tantus lapis sine detrimento ossium palati excidere potuerit? Descendisse enim per nares, & illapsum esse in oris capacitatem per foramina illa, per quæ respiramus, non credam, etiam ubi credere me dixero. De cavitatibus, quæ sunt inter utramque calvariæ laminam super oculos, quæso te, per otium mediteris aliquid amplius; Inprimis autem cupiam audire à te, quid sentias de Fuchsii illo experimento, cujus memini etiam Comm. meis in libro de usu partium. Addas aliquid, ni grave est, de osse illo, quod in canibus & felibus interstinguit cerebrum & cerebellum, cui enim bôo est? De his & similibus inceperã agere cum

Domino

Observ. 1. & 2.

domino Adriāo Spigelio, Medico Pataviano: sed intervenit Mors, abrupitque filum epistolare. Hujus [illegible] *audi, quæso, & vide, quam levibus occasionibus moriamur: etiam illi, qui imperium in mortem habere nobis videmur.*

De morbo & obitu Dn. D. Adriani Spigelii.

Nuptias celebrarat filiæ unicæ, in quibus cum fractū colligeret vitrum, vulneravit leviter nescio quem è digitis sinistræ manus. Supervenit inflammatio, quæ non tantùm occupavit totum brachium, sed & tumorē sub ala insignem excitavit; quo vix ad suppurationē perducto, quàm diu effluxit sanies subcruenta & fœtida, meliusculè quidem habuit; cessante verò illâ, & diarrhœâ superveniente, omnia in pejus sublapsa sunt, usq; dum tandem 7. Aprilis Empyematicus moreretur. Ita ad me Amici perscribunt Patavio. Iidem dicunt Romæ ad se venisse insignem Medicum, Pompejum Caiusium, surrogatum Sanctorio ibidem civiliter mortuo. De hujus instrumento hydrulio, cujus beneficio sine paracenthesi aquam hydropicorum per umbilicum educit, audivistine? Accepi ego nuper ab amico, qui ait, à Medico Regis Poloniæ Paulo Croquero esse, qui id multis ducatis emerit ab ipso. Si gratum est, mittā quæ habeo. Nunc accipe disputationem de somno meridiano, & me porrò quoq; dignare favore tuo. Bene vale, mi Fabrici. Scribo Altorfii, 17. Maji, 1625.

OBSERVATIO II.

De gravissimis quibusdam affectibus, ex levissimis causis ortis.

Ad eundem virum Amplissimum & Doctissimum D. CASPARUM HOFMANNUM, &c. *Cui Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.*

CONtristarunt me literæ tuæ, vir Amplissime atque doctissime, & doleo profectò vehementer, communem rem Anatomicam Academiæ Patavinæ, cum interitu Clarissimi Excellentissimique viri Dom. D. Adriani Spigelii interiisse, & ita delapsum esse, ut forsan nec brevi, nec facilè restaurari possit: audivi enim à multis, ipsum insignem fuisse Anatomicum. Scriptum mihi fuit non ita pridem Patavio, Uratislaviensem quendam Bucretium, Doctorem Medicum, Dom. D. Speigelii p. m. scripta Anatomica & Chirurgica in lucem missurum: sed utinam id ante obitum Dom. Spigelii factum fuisset, rarò enim scripta posthuma mentem Authoris rectè assequuntur. Video id in Chirurgia Vesalii, à Prospero Borgarutio edita, in qua nonnulla, quæ Vesalius propter immaturam mortem perficere non potuerat, ipse Borgarutius ex aliis Authoribus decerpsit, & Chirurgiæ Vesalii de verbo ad verbum inseruit, donec tandem perfectum compilarit opus. De his ineptiis vide tractatum meum de Gangræna & Sphacelo, c. 17. ultimæ editionis, in quarto. Amisimus autē, proh dolor! aut potius ad beatorum sedes præmisimus à paucis ab hinc annis præclara aliquot Lumina Anatomica, videlicet Felicem Platerum, Laurentium, Petrum Pauvium, Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, & hoc demum anno, viros longè Excellentissimos Dom. Casparum Bauhinum & Adrianum Spigelium, viros inquam, de re Anatomica quàm optimè meritos; quapropter mihi videtur, scientiam hancce, quemadmodum superiori seculo veluti renata & exculta fuit, ita & cum eodem interituram. Vesalius Anatomicorum (post Galenum) facilè princeps, superiori seculo revera primus fuit, qui theatra Anatomica erexit, & multis aliis viris doctis ac ingeniosis, clavem ad scripta Anatomica Galeni rectè intelligenda præbuit. Infinita enim, quæ à Galeno obscurè dicta, aut propter Amanuensium inscitiam, & Typographorum negligentiam depravata fuere, illustravit, castigavit, & in ordinem redegit. Sed & plerumque (quod in tanto Viro haud laudandum) nimis acriter contra Galenum insurrexit: quasi nos certi essemus, scripta Galeni, ut ab ipso tradita fuere, ab imperitis, qui per tot secula libros descripserunt, depravata non fuisse. Vesalium secuti sunt viri gravissimi atque Excellentiss. qui scientiam hancce magis magisque excoluerunt, idque non tantum in Gallia & Italia, verumetiam in Germania, & quidem ad nostra usque tempora. Jam verò scientia illa ad interitum vergere videtur, præsertim hoc turbulentissimo tempore, quo bello & dissidio scholæ ubique infestantur, artesque liberales pedibus obteruntur. Porrò quæ de affectu Domini Spigelii scribis, præter ea, quæ observat. 96. centur. 1. de Acaro scripsi, nonnullos alios similes ferè affectus gravissimos ex levissimis occasionibus ortos, in memoriam mihi revocant, quos tecum communicare non gravabor. Tu omnia æqui bonique consule.

EXEMPLUM I.

Anno 1587. cum Lausannæ Equestrium Chirurgiam facerem, operarius quidam in vicino pago, tempore Veris circa sepes occupatus, pedem spinâ sibi punxit. Ab initio cum affectum neglexisset, exortus est dolor maximus, inflammatio, febris, delirium, aliaque symptomata gravissima, tandemque Gangræna & sphacelus; qui, cum ad genu pervenisset, & tibia abscissa non fuisset, extinctus fuit æger.

EXEMPLUM II.

Anno 1592. cum in patria mea artem Medicam & Chirurgicam exercerem, & Matrona quædam honesta apicem indicis dextri spinâ punxisset, & ab initio affectum neglexisset, post gravissimos dolores sequutus est Sphacelus; cum verò digitum ad carpum abscidissem, restituta fuit.

EXEMPLUM III.

Honesta & virtute prædita matrona, Reverendi ac Doctissimi Viri Dn. Johannis Rudolphi Fasnacht, hujus Gymnasii septimæ classis Ludi-Magistri uxor, cum undecimâ Mensis præteriti, piscem exenterando, spinâ, secundum articulum medii digiti dextræ manus punxisset, & ab initio imperitæ cuidam Medicastræ se curandam commisisset, & exortus fuisset dolor gravissimus; in consilium vocatus fui, octavâ morbi die, tum manum brachiumque ad cubitum usque supra modum intumefactum, & inflammatione detentum reperi: humor ille, quem vulgus Chirurgorum

Obs. 2. gorum Germanorum existimat in articulis contineri, & proinde *Gliduvasser* appellat, copiosè effluebat: quapropter vix credibile est, quantus fuerit dolor, inuncto brachio oleis anodynis, & applicatis defensivis circa cubitum, manu verò, quæ dolorem leniunt, mox remisit tumor brachii, & manus quoque paulatim evanuit quidem, quinque tamen in locis circumcirca digitum, & in vola manus, materia illa acris carnem eroserat, & ulcera sordida & cuniculosa post se reliquerat, circa quæ etiam nunc occupatus sum.

EXEMPLUM IV.

Cum essem adolescens, Matronam vidi Novisiæ in Diœcesi Coloniensi, habitantem prope portam inferiorem (*Niderport.*) Illa, quum sibi, ut rectè recordor, indicem dextrum vitro punxisset, sequutus est primò dolor vehementissimus, deinde inflammatio, aliaque gravissima symptomata, quæ brevi totam manum occuparunt, & diversis in locis ulcera sordida, cum ossium & ligamentorum erosione excitarunt. Operâ & diligentiâ Chirurgi cujusdam non vulgaris Mag. Johannis Dumgens nomine, tandem post longum tempus curata quidem fuit, sed ingenti cum labore: articuli quoque nonnulli digitorum rigidi permanserunt. Quid plura? Videmus indies, etiam ex levissimis causis atque occasionibus gravissimos oriri morbos, præcipuè si subjectum vel impurum & pravis humoribus refertum, aut Plethoricum, vel denique error in curatione fuerit commissus; quemadmodum in iis, quos recensui, accidisse memini. In Domino Spigelio tale quid affectum quoque exasperasse, non dubito. Sed quid quæso sentis de Vitrivoris? Ego hîc in vicinia tres cognovi viros robustissimos, quorum duo adhuc vivunt, & quidem satis commodè tertius verò ante annos duos ex Phthisi obiit: hi vitra quamplurima veluti cum aviditate devorarunt. Iam cupio, Vir amplissime, ex te scire, quomodo fragmenta illa ventriculum & intestina, partes exquisitissimo sensu præditas, sine mortis periculo pertransire potuerint? Habet quidem Joh. Manlius in suis Collectaneis exempla aliquot de Vitrivoris, sed insolentiæ ac stultitiæ eorum pœnas meritissimas morte persolverunt: de his vide tractatum meum de Christianorum comessandi ratione (den Christlichen Schlafftrunck) verùm hæc obiter. Nunc ad quæstiones in postremis tuis propositas paucis respondebo.

De Vitrivoris.

Quæstio.

Quæris primò, quomodo tantus lapis sine detrimento ossium palati excidere potuerit? Respondeo iterum, ut & in præcedentibus ad Te literis meis, locum in quo generatus fuit, esse Cartilaginosum, & proinde corpori duro, qualis fuit lapis, facilè cedere potuisse, præcipuè quia accretio sensim facta fuit: quæ enim paulatim fiunt, tuta sunt, & naturæ minus molesta esse consueverunt, ut testatur Hippocrates lib. 2. Aph. 51. Et quia lapis membranâ quadam densâ, uti in præcedentibus dixi, inclusus fuerat, vicinas partes minus læserat. Exemplum habes eadem in Epistola de puero ex familia Hatzfeldiorum; qui lapidem membranâ inclusum, per aliquot annos in capite sine læsione vicinarum gestaverat. Foramina præterea ex naribus ad palatum tendentia, pro exclusione lapidis satis sunt ampla.

Obs. 2.

De cavitatibus in osse frontis.

De cavitatibus, quæ sunt inter utramque calvariæ laminam super oculos, ampliorem declarationem à me exspectas. At ego præterea, quæ de iis Vesalius, Bauhinus, Laurentius, & alii scriptis reliquerunt, nihil singulare observavi, præterquam quod in nonnullis valde sint exigua atque angusta, in aliis verò ampla & spaciosa. Petrus Pauvius, olim in Academia Lugdunensi Batavorum Anatomicus longè celeberrimus, & amicus meus singularis, libro de ossibus, parte prima capite septimo, usum earum esse scribit, ut in iis remoratus, qui per nares tractus fuit aër, ita plenius coquatur & præparetur cerebro; ne is aut sua cruditate, aut insigni, quâ non rarò pollet, intemperie, nobile illud viscus offendat: in narium nempe (inquit) fine hæc fossa desinit, indeque in cribriforme os patet per odoratorios nervos cerebrum petenti aëri aditus. Hæc Pauvius. Vulnera præterea ad cavitates hasce penetrantia, difficillimè sanantur, & plerumque in fistulas & ulcera Cacoethica transeunt: colligitur enim in iis materia, (nisi diligens & expertus fuerit Chirurgus.) quæ, si putredinem contraxerit, ossa & cartilagines corrumpit. Vulnera harum cavitatum cum oculis tantam habent affinitatem, ut materiam purulentam, quæ ex vulnere ad cavitates hasce defluit, ibidemque putrescit & acrimoniam acquirit, ad conjunctivam membranam decubuisse, & oculum suâ orbita extrusisse viderim.

De experimento Fuchsii.

Experimentum, quod commemoras, verum esse concedo, sed certis conditionibus, ut postea dicam. An autem sit Fuchsii, valde dubito. Fatetur enim ipse in frontispicio sui libri, se compendium suum Anatomiæ ex Galeno & Vesalio compilasse. Adscribam itaque verba Vesalii libro primo, cap. 12. Quibus, inquit, Gallico morbo anterior frontis ossis squama eroditur, aut vulnere perfringitur, tanto impetu in exspiratione aërem ex cavitate illa propelli cernimus, ut is etiam candelæ lumen promptissimè exufflet. Porrò hæc potius à Vesalio, quàm Fuchsio observata esse, inde conjicio, quod ille Chirurgiam ex professo exercuerit, & quidem in Italia, ubi hujusmodi erosiones ex lue Venerea, & vulnera pugione aut styleto facta, frequentius quàm in Germania, ubi Fuchsius vixit, & Medicinam, non autem Chirurgiam fecit, occurrunt.

Præstantiss. Viri. Dn. Vesalii in curandis vulneratis laudatissima & utilissima consuetudo.

Habebat præterea Vesalius in more, ut quotiescunque vulnera, aut ulcera præsertim capitis, pectoris, & nervosarum partium deligabat, habebat, inquam, in more, ut accensam candelam ceream (quali utuntur sartores ad incerandas telas sericas) vulneri, quàm proximè id fieri potuit, adjungeret: idque in eum finem, ne injuria aëris vulneri obesset. Hic ante annos quadraginta, ex ore clariss. atque excellent. Medico Chirurgi Cosmi Slotani, Præceptoris mei æternùm honorandi (qui curationibus Vesalii aliquoties interfuit) non semel intellexi, qui & eandem methodum in curandis vulneratis observabat. Ego in eundem finem, vulneribus capitis, præsertim magnis & periculosis, præter candelam accen-

Obs. 2.

accensam, etiam sartaginem prunis impletam, vulneri interim, dum id curo, per ministrum admovere jubeo. Fieri itaque potuit, ut dum candelam illam ceream vulneri admoveret famulus, aër in expiratione illam extinxerit. Verùm enim verò, id in omnibus fieri posse, valde dubito: multi enim etiam adulti (uti in Musæo meo in diversis calvariis ad oculum monstrare possum) cavitates hasce tam exiguas & angustas habent, ut aër, quem continent, vix ad flocculum vulneri appositum movendum sufficeret. Ubi autem cavitates istæ amplæ sunt ac spaciosæ, apertura verò in osse angusta, aërem tanto cum impetu ex iis erumpere posse credo, ut candelam extinguat: non tamen unamquamque, sed tantùm ceream illam, quali Vesalium in curandis ægris usum fuisse, ex relatione Dn. Slotani p. m. intellexi. Hæc de experimento sive id Vesalii sit, sive Fuchsii.

De osse canum [illegible] lium, cerebrum & cerebellum interstinguente.

De osse, quod in canibus & felibus interstinguit cerebellum, quid sentiam, scire cupis? Est revera artificium annotatione dignum, & summæ Creatoris providentiæ ac sapientiæ argumentum. Non autem in canibus & felibus solum: verùm & in nonnullis aliis quadrupedibus reperiri existimo, sed forsan non eodem modo. In canibus enim & felibus valde latum & veluti fornix cranio suffulcitum est: in aliis verò animalibus tale quid observatur quidem, sed valdè exiguum. Situm autem est in medio ferè cavitatis cranii, cerebrum continente, videlicet ea in parte, ubi inferior mandibula cranio annectitur, & à summo Creatore, in animalibus, quæ ossa aliaque dura corpora rodere solent, roboris causa creatum, & veluti fornix exstructum est: ne eorum crania, cum sint oblonga, & proinde injuriis magis, quàm Sphærica, obnoxia, inter rodendum, in hoc vel illud latus detorquerentur, cerebrumque læderetur.

In dictione Bernensium capitur Aquila.

Nec destitutæ sunt aves nonnullæ hoc beneficio, præsertim quæ ex præda vivunt. Decima quinta Novembris anni præteriti, à rustico quodam hic in vicinia ictu sclopeti capta fuit aquila (avis in hoc tractu perquam rara) quæ, quum cuidam ex proceribus nostris Domino Nicolao Kilchberger, viro præstantissimo, & hujus Reipubl. Senatori ac Tribuno Plebis prudentissimo, oblata fuisset, pellem sibi reservavit, ex reliquis Sceleton concinnavi, in quo id, quod jam dixi, apparet. Non tamen in medio cranii, ut in quadrupedibus, sed in posteriori parte cranii, ubi maxilla inferior annectitur, & cerebrum ad spinam dorsi descendit. In gallinis quoque tale quid observatur, forsan & in aliis avibus. Hæc sunt, Vir amplissime & doctissime, quæ pro tenuitate ingenii mei ad tuas respondere potui; Tu quæso omnia benignè consule.

Pro disputatione de somno meridiano gratias ago & habeo maximas: data occasione de antidoro cogitabo. Dum hæc scribo, Ulmensis quidam Medicinæ Doctor in transitu me invisit, & significavit, Tuam Excell. de Ichoribus scripsisse tractatum: percuperem illum videre. Ante annos enim aliquot, de hac materia aliquid Germanico Idiomate edidi, & nunc integrum tractatum de Ichore & Meliceride Celsi præ manibus habeo: pergratum itaque feceris, si aut tractatum, aut saltem apographum frontispicii miseris. De Sanctorii Instrumento ad aquas hydropicorum, sine Paracenthesi educendas, hactenus nihil intellexi, nisi grave fuerit, mitte quæso delineationem. His vale Vir ampliss. & in bonum atque utilitatem familiæ Æsculapiadeæ æternùm quàm feliciter vive. Dabam Bernæ 22. Septemb. 1615.

Obs. 2. & 3.

OBSERVATIO III.

De Hydrocephalo, & quibusdam aliis vitiis, propter imaginationem prægnantium in utero contractis.

Viro Amplissimo & Excellentissimo
Dn. D. GREGORIO HORSTIO, Philosopho summo, & inclytæ Reipublicæ Ulmensis Archiatro Clarissimo, amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Etiam sola inspectio literarum Tuarum, Vir Amplissime, Fautor & Amice æternùm honorande, Geneva mihi missarum, me exhilavit: sed multò profectò magis earundem lectio animum meum gaudio explevit, cum ex eis intelligerem, Amplissimum Virum cum familia sua salvum & incolumem Ulmam appulisse. A Senatu enim Amplissimo ejus urbis in Archiatrum Te vocatum fuisse, ante annum à Reverendo & Doctissimo Viro, Dn. Francisco Arnoldo relatũ mihi fuit: cujus amicitiam & familiaritatem in Aula Serenissimi Principis ac Domini, Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. mihi comparavi. Gratulor itaque Tibi, Vir Amplissime, & multis nominibus mihi charissime: atque imo quidem ex corde Tibi gratulor, non tantùm de nova dignitate, verùmetiam quòd Deus Opt. Max. Te è medio armorum strepitu in locum, uti spero & opto, tutiorem constituerit: in locum, inquam, ubi arma senectutis, videlicet artes, exercitationesque virtutum, ut loquitur Cicero, quoque exercere: Deo quinetiam & familiæ Asclepiadeæ inservire poteris. Ulmensem enim Rempublicam ex familiis antiquis, Virisque nobilibus & egregiis non tantùm esse compositam: verùm etiam literatos & peregrinos amplissimis honoribus afficere, sæpissimè & ex aliis intellexi, & anno 1610. ipsemet expertus sum: cujus rei causa multum ipsis debeo: ipsorumque in me humanitatem, quoad vixero, celebrabo. Tu verò ut provinciam illam, ad quam ab Amplissimo Senatu vocatus fuisti, diu ad Dei gloriam, & utilitatem proximi administrare possis, ex corde opto.

Cæterùm etsi aliquandiu ad Te non scripserim, amicitiam tamen olim inter nos contractam religiosè conservo: & porrò conservabo, quoad spiritus hos reget artus. Quia autem propius ad nos accessisti, sæpiùs volente Deo, ad Te scribam: & si quid rari in praxi advenerit, communicabo. Responsum ad binas meas de Trichiasi etiamnũc

Obs. 3. avidè à Te exspecto. Quia enim observationem illam Centuriæ quintæ (quæ nunc ad calcem ferè deducta est) inserere cuperem, libenter quoque Responsum Tuum adjungerem. Et quoniam in turbulento hoc rerum statu & strepitu armorum, literæ meæ forsan ad Te non pervenerunt, en iterum apographum historiæ istius matronæ, Trichiasi, seu pilorum mictione laborantis, ad Te mitto. Vivit illa etiamnunc apud nos, & quidem pro ætate sua (appropinquat enim septuagesimum ætatis annum) satis commodè. Porrò quia antehac aliquoties inter nos de maculis aliisque affectibus corporis, ob imaginationem prægnantis fœtui advenientibus, per literas facta fuit mentio, visum est, nunc exemplum unum atque alterum tecum communicare.

Anno 1608. cum Aquiliam ad Rhodanum fluvium à Generoso quodam vocatus fuissem; Puerulus hydrocephalo laborans adductus mihi fuit, quemadmodum videre poteris Centur. 3. Observat. 17. Erat autem inter domesticos istius Generosi Puella, undecim aut duodecim circiter annorum ætatis, quæ ob intempestivam curiositatem, continuò circa infantulum hydrocephalicum versabatur, & caput tractabat. Hæc cùm post annos aliquot viro nupsisset, & infantem hydrocephalo laborantẽ enixa fuisset, post menses domùm sex capite mirum in modum accrescente, & paroxysmis Epilepticis per intervalla supervenientibus, in consilium ego vocatus fui. Cum itaque ea, qua fieri potuit, diligentia ex matre investigarem, quænam possit esse causa morbi, nullam verò satis validam reperirem, in mentem veniunt, quæ Centur. 3. Observat. 17. de hydrocephalico puero commemoravi. Ex matrona itaque perquiro, anne aliquando, dum utero gestaret, puerum istum hydrocephalicum in memoriam sibi revocaverit? Respondit, sæpissimè: & quidem toto gestationis tempore monstrosum illud caput continuò fere sibi ante oculos observatum fuisse. Imaginationem itaque hujus mali præcipuam fuisse causam, apud me nullum esse dubium. Tibi quid videatur, significa. Vixit puer iste in secundum usque annum, nisi me fallit memoria, ex variolis & paroxysmis Epilepticis obiit.

Superiori seculo, cùm matrona quædam herniosa, ex nobilissima familia Bernensi uriunda, secta, & feliciter curata fuisset, & post menses sex à curatione puellum progenuisset, vulnus non exiguum in inguine infantis repertum fuit; cujus cicatrix, quamvis nunc trigesimum annum ætatis prætergressus sit, etiam nunc apparet.

Non absimilis est historia, quam Tu recenses in appendice Tua ad Marcellum Donatum, libr. videlicet 7. cap. 3. de gravida monomachiam duorum observante, quæ cum alterum ab altero transfodi videret, admodum perterrita, digito oculorum palpebram petiit: & paulò pòst puerum mortuum, cui caput transfossum erat, genuit. Historiam hancce Clarissimus & Doctissimus D. Daniel Danielis, Düsburgi Clivorum Medicus ordinarius & celeberrimus, tanquam testis ocularis, anno 1612. eodem modo, ut Tu illam describis, mihi retulit.

Anno 1615. Neoburgi Helvetiorum unà cum Clarissimo & Doctissimo Viro, Dn. Johan. Jacobo Crafftio, ejus urbis Doctore Medico Ordinario & celeberrimo, compatre meo summo studio observando, puerum octennem vidi, qui cataractam sinistri oculi in ipso utero matris contraxerat. *Obs. 4. & 5.* Mater enim dum gravida esset, ob intempestivam lachrymationem cataracta affecta fuerat. Ex quibus iterum videmus, quàm fortis & valida apud prægnantes sit imaginationis vis atque efficacia. Hæc obiter; ne planè nudas ad Te mitterem literas, aliàs plura. Vale Vir Amplissime, & cum Tuis omnibus æternum quam felicissimè vive. Raptim Bernæ Helvetiorũ, 6. Septemb. 1623.

OBSERVATIO IV.

De Cerebro non putrefacto, in cadavere, 50. annis sub terra reposito.

Ad Præstantissimum, Amplissimumq; Virum, Dn. GUILHELMUM FABRICIUM Hildanum, Inclytæ Reipublicæ Bernensis Helvetiorum Medico-Chirurgum ordinarium dignissimum, *Cui*

GEORGIUS FABER S. P. D.

De raris, quod communicem, auribus tuis dignũ, hoc tempore penè nihil mihi succurrit, nisi quòd hesterno die, quo ad deductionem funeris Nobilissimi cujusdam Viri senis, in vicinia vocatus fui, cranium humanũ inter fodiendum fortè fortuna exemptum, & 50. annis sub terra repositum, in quo Cerebrũ adhuc continebatur planè crudum, incorruptũ, nulliq; putredini obnoxium, sed albicans & instar olei diffluens, neq; fœtens, à me multisq; aliis, tùm nobilibus tùm ignobilibus visum sit, non sine magna admiratione. Quæ res consideratione reverâ dignissima est, de qua tuam ad me sententiam brevi velim rescribas. Referebat mihi defuncti filius Nobilissimus, doctrina, virtute, variarum quinetiã linguarum peritia præstantissimus vir, Dn. Philippus à Bellersheim, *quondã castri nostri Vice-Burggravius, nunc ejusdem Duodecemvir, Patronus mihi multis modis colendus, cadaver istud fuisse avi sui, qui ex vulnere capiti inflicto, diem suum obierat. An viribus Balsamicis alicujus Medici illud adscribendum sit, tuum erit dijudicare.*

Cerebrum cadaveris diu sepulti non putrefactum.

Præterita hyemis inclementia omnes mures in agro sustulit, atque optima speranda est messis. Radices Cyclaminis futuris nundinis certus à te exspecto. Interea bene & feliciter vale, & à me, mea uxore, & filiabus, cum tua & filio amicissimè resalutatus, in multos annos vive. Dabam Fridbergæ Wetterav. Calendis Aprilis Anno 1618.

OBSERVATIO V.

De Epilepsia in virili ætate curata, sequuta tamen cæcitate.

Viro Amplissimo & Doctissimo Dn. D. LUDOVICO SCHMID, Serenissimi Principis ac Domini, Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Archiatro dignissimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

EPilepticus meus Tibi notus, Vir clarissime, fautor & amice plurimùm honorande, post meum

Obs. 5. meum à vobis reditum, unicum habuit paroxysmum, sed gravissimum, & quidem ea nocte, quâ domum pervenimus. Ab eo tempore apozemate præparato humore peccante, aliquoties ipsum pilulis capitalibus purgavi. *Electuarii Ant-epilepticum.* Electuario quoque ex ungula Alcis, Cranio humano, & quidem ex ossibus triangularibus, (à nonnullis tantoperè in Epilepsia laudatis) cornu cervi, extracto visci Tiliæ, Betonicæ & Salviæ, cum saccharo ad saporis suavitatem, usus fuit; uti quoque *Aqua Antepileptica.* Aqua Ant-epileptica ex floribus salviæ, primulæ veris, floribus Tiliæ, Pœoniæ, & Betonicæ, cum Syrupo de Pœonia dulcorata. Quibus Deus Optimus Maximus ita benedixit, ut sperem ipsum pristinam valetudinem recuperaturum; sin minus, setaceum applicare constitui.

Observ. I. de Empirica Epilepsiæ curatione. Dum hæc scribo, casus non vulgaris de Epilepsia in mentem venit qui forsan tuis auribus non ingratus erit. Rusticus quidam prope Muratum oppidum hîc in vicinia, in pago Ketzerswyl / Petrus Malungs nomine, per aliquot annos Epilepsia laborans, Empiricum in consilium advocat; cùm jam ad quadragesimum annum ætatis appropinquaret. Datur ipsi Medicamentum, per superiora simul & inferiora maxima cum violentia purgans. Hujus beneficio quidem ab Epilepsia, etiam contra mentem Hippocratis lib. 2. aphor. 42. liberatus fuit: sed mox sequuta obstructione Nervorum opticorum, visum planè amisit. Vixit per annos quatuor, visus tamen recuperari non potuit.

Observ. II. Alius quidam rusticus in eodem pago, Hans Freytag nomine, cùm à multis annis Epilepsiæ obnoxius fuisset, & circiter annum vigesimum ætatis, ab eodem Empirico potiunculam cum violentia purgantem sumpsisset, à morbo quoque liberatus fuit, sed parum feliciter. Non diu enim post humores peccantes tam copiosè ad oculum dextrum decubuerunt, ut exorta inflammatione, cum incredibili dolore capitis, humores effluxerint, & visus amissus fuerit. Huic ut alter tantùm oculus conservaretur, aliquoties etiam præteritis diebus medicamenta præscripsi. Perniciosum itaque est citò curare, nisi id tutò quoque fiat. Quapropter prudenter monet Hippocrates lib. 1. aphor. 22. concocta medicanda atque movenda esse, non cruda. Crudus enim humor, addit Butinus, ob crassitiem & frigiditatem est tardi motus, nec Pharmaco obedit; undè ex commotione symptomata prava sequuntur, tantò certè deteriora, quantò pharmacum est in attrahendo generosius, & humor ob majorem crassitiem in reluctando validior, aut magis fixus, & in viis angustioribus. Ante dies aliquot literas à Domino Doctore Stigelio accepi; quarum apographum ad Te mitto. Si consultum tibi esse videbitur, poteris illud Serenissimo Principi exhibere, & quæ mihi hac in re ulterius sunt agenda, monere. His vale Vir clarissime, & æternùm cum tuis omnibus quàm felicissimè vive.

Dabam Bernæ, 22. Septemb. 1622.

Obs. 5.

Clarissimo atque experientissimo Viro,
Dn. GUILHELMO FABRICIO Hildano,
Inclytæ Bernatum Reipublicæ Medico-Chirurgo ordinario, Collegæ atque Fautori suo singulari,
LUDOVICUS SCHMID Med. Doctor, & Illustrissimi Principis ac Domini,
Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Archiater
S. P. D.

GRatissima fuit de Epilepticis præposterè curatis tua, clarissime Vir, ad me præscripta observatio: tuaq; genuina ac methodica, ipsoq; eventu comprobata ejusdem morbi curato. Intereà quod nuper apud nos contigerit, accipe. Principis nostri Filiolus natu minor Carolo Magnus, *Mense Majo, qui decimus quartus ætatis erat, quum jam pedibus firmis incedere rectus cœpisset, repente dolore oborto extendere amplius crura renuebat, coactus præ dolore exclamabat. Foris nihil præter naturam cernebatur, præter maculam cœruleam, quæ Principi Matri, & vocato Medico ac Chirurgis persuadebat, casum aut contusionē mali causam extitisse. Ego demùm Junio mense Stargardiā missus, vidi crus sinistrum inæquali, duro tumore, lividis cœruleis, purpureis maculis admodum deforme, cujus articuli ad malleolos & genu præ dolore ægre extendebantur. Dextera item tibia non magis ad motum apta, cæterùm extenuata existebat; palati anterior pars quoq; livida, atro sanguine referta, tumescebat: febricula quinetiam lenta alternis diebus invalescens accessit, quā Diarrhœa varii crassi ac lenti humoris comitabatur. Ego Scorbutum esse judicavi, aliisque persuasi, meamq; sententiam curatio huic morbo conveniens, felici cum successu Dei beneficio adhibita, veram esse demonstravit. Quæ verò in tenello Generosissimi pueri corpore origo morbi; adeò hisce locis insueti, adeoq; inauditi, statuenda videatur, abs te per otium perdiscere desidero: Deum Opt. M. etiam atq; etiam orans, ut te cum tota familia planè Æsclepiadea sartū tectum conservet. Vale. Exemplar Epistolæ clarissimi Viri Dn. D. Stigelii cras Serenissimo Principi, volente Deo, tradam: Teque de S. C. voluntate faciam certiorem. Iterum optime vale. Durlaci Cal. Octobr. Anno 1622.*

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dno. LUDOVICO SCHMID,
Serenissimi Principis ac Domini,
Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badens. & Hochberg. &c. Archiatro dignissimo.
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

QUæ de statu patriæ longe miserrimo ad me scribis, Vir doctissime, fautor & amice æternùm honorande, dolorem cruciatumque maximum mihi adferunt: imò etiam intima mea viscera dies noctesque ad suspiria commovent. Ah misereatur Deus Ecclesiæ suæ afflictissimæ! Ah illam hoc exulceratissimo & sceleratissimo seculo, inter tot miserias Spiritu suo sancto illuminet, constantia & perseverantia adornet; Quod & facturum ipsum, nec suos unquam derelicturum, constanter credo. Mittit nonnunquam

Obs. 5.

quam Medicus sanguinem, non ut æger pareat, sed ut aut à futuro morbo præservari, aut à præsenti curari possit: ita etiam summus Archiater noster hodierna miseria materiam vitiosam, quæ animas nostras venenosa sua qualitate contaminat, vult adimere & evacuare, ne in æternum cum mundo moriamur. Quemadmodum itaque nauta, ut quidam inquit, undas assilientes negligit, manum in clavo, oculos verò in astris habet: sic nos oportet, quod bene agimus, agere, & mentem ad Deum referre: qui tandem naviculam nostram ad portum optatum conducet, omnesque tribulationes nostras in nostram salutem convertet.

De puero scorbuto laborante.

Cæterùm quæ de Illustri puero Scorbuto laborante scribis, admiratione profectò non vacant. Quænam autem in ipso fuerit caussa morbi, etsi mihi, qui absens sum, non facilè perscrutari licet: qui tamen ita vis, dicam paucis, quid sentiam. Oritur Scorbutus aut ex aëris ambientis & regionis natura atque dispositione, aut ex prava victus ratione, vel denique ex corporis constitutione. Quæ omnia talia esse debent, ut exinde humor crassus, crudus, frigidus, & fœculentus, sive is sit melancholicus, sive cum pituita mixtus, circa viscera nutritionis procreari, atque exinde in omnes corporis partes per venas defluere possit. Imbecillitas lienis, ipsiusque depravata functio, hîc quoque requiritur. Per lienis enim affectum præter naturam, inquit Doctissimus Horstius lib. de Scorbuto, crudiores chyli partes à sanguificatione jecoris non avertuntur: unde primò sanguis in venis jecoris & lienis depravatur, alienæ materiæ commistione: deinde jecoris hæmatosis impeditur, ratione objecti minus rectè dispositi, quatenus chylus ob læsionem lienis justo modo non depuratur. Porrò aërem vestrum in morbum huncce procreandum hactenus haud dispositum fuisse, sat scio. Fuit enim purus ac saluberrimus. Quia tamen turbulentissimo atque corruptissimo hocce tempore, propter concursum & confluxum aliarum nationum, etiam ex plagis istis Septentrionalibus & maritimis, in quibus Scorbutus est frequentissimus, etiam mores & ingenia hominum in Germania, proh dolor, turbantur & corrumpuntur; quis negabit, aërem quoque aliquo modo in quinari, mutari, & proinde morbum velluti per contagium ad incolas propagari posse? Eodem modo olim dira illa lues Venerea ex insula quadam antiquis incognita (ubi frequentissima est) per Hispanos, ut Johannes Manardus lib. 7. Epist. 2. & alii testantur, primùm in Italiam deportata fuit. Quum verò anno 1494. Carolus VIII. Francorum Rex ingentem exercitum in Italiam duceret, urbemque Neapolim occupasset, & victor ad suos rediisset, fœda illa lues ad Gallos Germanosque quoque propagata fuit. Hæc mihi aliquoties in mentem venere, tum superiori Vere Cochleariam (quæ hactenus, ut ex vestratibus intellexi, solum vestrum respuit) apud vos in horto Serenissimi Principis nostri, tantoperè luxuriantem viderem. Illam enim istis in locis, qui Scorbutica passione non vexantur, minimè vel saltem rarò & difficulter provenire, tum hîc, tum etiam Lausannæ, Paterniaci, aliisque in locis in Helvetia aliquoties, non sine admiratione vidi; etiam superiori æstate. Etiamsi enim & egomet, & collega meus Dn. Doctor Rex, in horto suo summam adhibuerimus diligentiam: attamen ex semine isto, quod Durlachio mecum attuleram, ne plantula quidem nobis provenit. Alterato itaque aëre propter adventum militum ex regionibus maritimis, facilè labes aliqua tenello atque delicatulo isti puero imprimi potuit. Secundò etsi in victus ratione circa illustrem infantem nihil peccatum fuisse videatur: scimus tamen, prægnantes etiam magnates, non rarò depravato appetitu & picato affectu affligi, & plerumque cibis etiam adversissimis ventriculum gravare. Cum nutricibus sæpissimè propter mensium retentionem, idem advenisse memini. Accedit & alia causa, quæ præter prædictas, temperamentum & crasin viscerum Principis Illustrissimæ, præsertim lienis immutare, ipsiusque actiones depravare potuit: Mœstitia videlicet, anxietates, curæ, molestiæ, & hujusmodi pathemata animi, quibus Principem Illustrissimam toto tempore gestationis uteri, tum propter statum longè turbulentissimum & miserrimum patriæ, tum etiam propter adversam valetudinem & obitum Principis nostræ, piæ memoriæ, affectam fuisse scio. Hæc omnia facilè in infantem, cum in ipso utero materno, tum etiam postquam in lucem editus fuit, redundare, ipsiusque constitutionem depravare; materiam quinetiam ad hunc morbum procreandum aptam procreare potuisse, mihi videtur: Salvo tamen Tuo judicio.

Lues Venerea quomodo in Europam venit.

De Cochlearia.

Observat. de Scorbuto.

Porrò antequam finem faciam, Observatiunculam de contumacia hujus affectus ascribere mihi visum fuit. Circa annum 1583. cum apud præstantissimum Virum, Dn. Cosmam Slotanum, Illustrissimi Principis mei Guilhelmi, Juliacensium, Clivensium, & Montensium Ducis Chirurgo-Medicum longè excellentissimũ, Chirurgiæ studio operam darem, virginem octodecim annorum ætatis; & domesticam doctissimi & consultissimi Viri, Dn. N. Renderi, J. U. Licentiati, ejusdemque Principis Consiliarii Prudentissimi curandam habuimus. Laboravit illa vulnere in ipsa sura dextra, si rectè recordor, ex morsu canis contracto. Illud cum nulla arte nullaque industria curare potuisset Slotanus, in fœdum atque contumacissimum ulcus tandem degeneravit: cum maculis quibusdam lividis per totum corpus dispersis, aliisque signis Scorbuti. Hæc cum vidisset Slotanus, & curationem Scorbuti adhibuisset, brevi & ab ulcere & à Scorbuto feliciter curata fuit. His vale Vir amplissime, & cum tuis omnibus, quos tecum ego & uxor mea peramanter salutamus, æternùm quàm felicissimè vive. Serenissimum Principem nostrum, si opportunè id fieri poterit, meis verbis quæso demissè saluta: uti etiam reliquos amicos. Filius meus minor natu satis bene habet; Laus sit DEO, Tuamque Excellentiam quàm officiosè salutat. Major natu cùm ante mensem ex itinere suo reversus esset, perpau-

Obs. 6. 7. & 8.

perpaucos saltem dies moram apud me traxit: postea Basileam profectus est: ubi forsan hac hyeme commorabitur. Vale iterum & millies. Raptim Bernæ, 28. Octobris 1622.

OBSERVATIO VI.

Paralyticus ex usu balnei in Lethargum incidit.

NObili cuidam sexagenario, mihi cognito, Paralysi crurum laboranti, cum à Medico quodam solidè docto, & in praxi longè versatissimo (præmissis tamen quæ præmittenda) balneum ex herbis & floribus calidis, veluti Betonica, primula Veris, Rosmarino, Salvia, Majorana, Lavendula, foliis Lauri, Iva Arthetica, Origano, granis Juniperi & similibus in vino coctis, præscriptum esset, eoque aliquoties usus fuisset, in Lethargum incidit, in eoque placidè obdormivit. Ex quibus perspicuum fit, aliquandiu medicamentum à Medico rectè præscriptum & adhibitum, à natura propter causas internas & quidem absconditas, in venenum converti.

OBSERVATIO VII.

De Paralysi crurum ex Gibbo orta.

PUElla quædam duodecim annorum ætatis, ex nobili familia Bernensi orta, per annos aliquot gibbo metaphreni laboraverat. Circa decimum annum ætatis gibbus ille, qui permagnus erat, cùm dolere cœpisset; & mater, quæ vidua, non Medicos rationales, sed agyrtas, circumforaneos, & incantatores adhibuisset, paulatim gravissimus secutus est affectus. Mense enim Majo, anni 1621. Materia illa circa gibbum collecta ad nervos crurum paulatim defluente, dolor quidem circa gibbum remisit, sed crura resoluta fuerunt. Epo post menses aliquot accersitus quidem fui; & ea, quæ recensui, annotavi: quùm verò de integra valetudine recuperanda nihil certi promittere vellem, nec possem: & mater tentativam (ut dicitur) curationem, methodicam tamen, respueret, manum adhibere nolui, nec quiddam ex arte circa affectum tentatum fuit. Videant tyrones, ne dolorem, in quacunque parte corporis is fuerit, negligant: semper enim aliquid mali prænuntiat.

OBSERVATIO VIII.

De gravissima commotione cerebri, & exinde visus deperditione sequuta.

Viro Amplissimo atque Doctissimo
Dn. PETRO BLANDINO, apud Genevenses Medicinæ Doctori longè celeberrimo, Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

ANte paucos dies, Vir Clarissime, Fautor & Amice æternùm honorande, per eundem, qui has Tibi traditurus est, literas ad Te scripsi. Is verò, cùm propter certas causas iter suum retardaret, & proinde tempus scribendi mihi superesset, singulare quid de concussione cerebri tecum communicare libuit. Superiori mense Julio, rustici cujusdam Nic. Blevver, ex ditionis Solodurensis pago Bietzvvyl oriundi filius Johannes, octo circiter annorum ætatis, cùm ex arbore in terram cecidisset, & caput ad concursum atque connexionem suturæ cum Lambdoidæa, tribus in locis vulnerasset (sine cranii tamen læsione) confestim cibum indigestum evomuit, & loquelam intellectumque ita amisit, ut veluti mortuus ad ædes paternas deportatus fuerit, & in eodem statu per dies aliquot permanserit, cum vomitu assiduo eorum omnium, quæ ingerebat. Advocatur barbitonsor ex vicino oppido Biel, qui cum vulnerum curam tantummodò haberet, & universalia negligeret; ea tamen intra hebdomadas tres cicatrice obduxit: Ab initio symptomata, veluti febris, nausea, vomitus, fuerunt gravissima; cùm autem post dies aliquot remisissent, & menti restitutus esset æger, compertum est, ipsum visu planè destitutum esse; quapropter 27. Augusti pater ad me adduxit puerum, opemque meam imploravit. Oculi, quantum oculi humani per externam inspectionem discernere possunt, absque omni læsione conspiciuntur: quamobrem parenti significavi, vitium in nervis opticis esse, eosque propter maximam concussionem cerebri, & agitationem humorum in ipso contentorum viscida aliqua materia obstructos fuisse. Consului, ut purgato satis corpore, & applicatis cucurbitulis, Setaceum nuchæ adhiberetur. Reduxi puerum domum, ut cum uxore & amicis suis hac de re consulere possit. An reversurus sit, ignoro. Ego, ut ingenuè fatear, de recuperatione visus parùm spero. Materiam enim illam viscidam circa nervos opticos confluxam, quam ab initio, dum adhuc erat in motu, ex capite educere, aut ad alias partes retrahere conveniebat, nunc ita concrevisse, ut non amplius suo loco amoveri possit, haud dubito. Libenter tamen hac de re mentem tuam, & an simile quid in praxi tibi videre contigerit, intelligam. Hæc propterea scribo, quia Te rerum rararum studiosum esse scio. Vale Vir Clarissime, Doctissime, & Fabricium, qui Tuus est, amare perge. Raptim Bernæ 1. Septembris Anno 1622.

Obs. 8.

Clarissimo Viro,
Dno. GUILHELMO FABRICIO, Medico-Chirurgo apud Bernenses celeberrimo,

Petrus Blandinus, M. D. S. P. D.

NEc grata magis luciferi luminis excubiis præsentia, nec gratius Nautis quietũ pelagus, quã mihi grata fuêre, quas die Veneris accepi à te literæ, FABRICI charissime. Quibus niveum erga me animũ tuũ ulteriùs dignovi, etsi antehac perdoctarũ tuarũ frequentiâ, sat & mihi notus esset, tum ob eũ, qui hic de morbo quodã sat acuto, quo antehac divexabaris rumorem, unde anceps ac dubium de vita tum morte apud nos de te erat judicium: Hinc certè totus ex primo earum intuitu perculsus gaudio, quod debiti officii, tibi animitus gratulor de Sanitate pristina recuperata. Historiam avidè perlegi, perdocta n. & accurata, tam causarũ, quàm remediorũ fuit investigatio. Verùm si quidem duo potissimum

in eâ

Obs. 8.

in eâ perquiras, Unum, an quid simile mihi in praxi vidisse contigerit? Alterum, ut de ea mentem meã proferam, quod fiet libentissimè, etsi tenui Minerva ὑπὲρ πρώτου in enucleandis observans.

Cum igitur apud omnes Medicos sit in confesso, cerebrum omnium sensuum principium esse, hinc fit, ut eo læso, confestim pariter omnes lædantur: Casus enim ab alto in caput, haud potuit non causare ea quæ à te enarrata sunt symptomata; Etsi enim duplici membrana cerebrum arctè in cranio contineatur, facillimè tamen violento isto motu & lapsu divellitur, unde fit sensuum obtenebratio, oculis ignis splendet, natura enim Spiritus visivi ignei sunt, ut ex eorum frictione paulo fortiori dignoscere licet; omnia in gyrum verti videntur ex spirituum commotione & eorundem attritione, hinc pariter oboritur vomitus assumptorum & contentorum, assumendorum nausea, quia nervosa nervosis generis communione compatiuntur, ob sexta conjugationis nervos, stomacho & ventriculo communicatos; σύῤῥοια μία, ξυμπάθεια πάντα, ξύμπνοια μία. Hinc non mirum, si pro mortuo ad tempus habitus fuerit rusticus, cujus est historia & eò violentior judicatur casus, ob diuturnitatem symptomatum. Vi enim eâ compressos fuisse ventriculos cerebri, & ad nervorũ originem quippiam materiæ vaporosæ & crassæ affluxisse, certum est, cujus præsentia, liber non erat spirituum animalium tam in partes motivas, quam sensivitas influxus, nec mirari convenit, hæc contigisse illæso cranio, siquidem & minori de causa videamus plerisq; hoc evenire, si modò aliqualiter lædantur, ut fit in iis, qui pugnis contendunt, aut alia de causa caput inopinatò lædunt: Innuit & hæc capitis pars affecta, ad connexionem nempè rectæ suturæ cum Lambdoidæa (etsi non scribas an vulnus ad cranium usque penetrarit?) cum ratione conjicere liceat, barbitonsorem male ejusmodi vulnera curasse, quorum forsitan ut communium habuerit rationem, Enchymosios subjacentis nulla facta consideratione: Impossibile enim fuit, quin facta fuerit Enchymosis intra pericranium & cutem capitis, ob ejusmodi casum ab alto, quæ cranio communicata, nec arte curata, per suturas eas, ubi vi caloris attenuata materia seu puri similis reddita, duræ matri & meningi cerebri communicata, haud dubio procul, delirio similia inducere debuit symptomata ob inflammationem, hinc febris & reliqua denuò revivíscunt. Sed superest obex amoliendus, quomodo factum fuerit, ut ex ejusmodi casu ab alto non fuerit diffractum cranium? quod existimo contigisse, partim ob locum recipientem, qui forsan haud solo duriori natura, sed sat herba coopertus fuit, partim ob cutem tenuiorem capitis, quæ facile passa fuit ejusmodi continui solutionem, ob occursum corporis solidioris, & ob ictum improportionatum, quod interea non potis fuit Natura, durum & firmum cranium ullo modo frangere. Nec mirum certè, si ubi omnia mitiora visa sunt, & mens in integrum restituta, cæcus apparuerit & lumine orbatus; Cujus cæcitatis causam dicis, nervorum opticorum obstructionem ab humore viscoso, ob maximam cerebri concussionem. Verùm ei libenter (tuâ pace) non ascribo; siquidem cæcitas, ubi mens in integrum restituta fuit, dummodò apparuerit, quod testatur, & ipsum ab ipsomet casu cæcum factum fuisse, sicut & privatus reliquis sensibus visus fuit, unde non ob obstructionem nervorum, quæ non fit adeò subitò hac in parte; Sed ob compressionem dicerem, eorum nervorum, qui natura molles sunt & spongiosi, quique ejusmodi facillimè patiuntur. Etsi enim ob eorum originem id fieri non posse videatur, quia separatim oriuntur; Interea connectuntur medio velut itinere supra ossis sphænoidis sellam, antequam calvaria excedant, ita ut Græcorum X imitentur, non per adhærentiam aut intercussationem, aut quod alter alterum conscendat, sed per omnimodam unionem & medulla confusionem, cujus opificii varias apud Anatomes Scriptores videre licet rationes, quas hic afferre extra rem esset; Ita factum fuit, ob subitam eam commotionem & concussionem cerebri, ut facillimè comprimi potuerint: Cui & alia opitulatur, factam fuisse eorum condensationem ob materiam vaporosam & crassam, obortam ex causa prava, quæ vi attenuata, mollia ejusmodi corpora facillimè invadere potuit; His si annectatur forsan & abscessus, ex malè curata inflammatione, quæ secuta fuit Enchymosin, non videtur fore absonum. Verùm quid de prognostico sentiam breviter dicam; Anceps certè & dubium est; Interim nolim planè de spe decidere, siquidem sit juvenis. Et si diligens cura, cum ægri diligentia ope remediorum adhibeatur, posse fieri, ut vi naturæ discussa materia, & aucto calore cerebri, denuò nervi fungantur suo munere.

Obs. 8.

Quare quæ à te proposita fuere remedia ex Methodo, valdè approbo, peculiaris namque erit purgatio: (quæ utinam in principio cum Venæsectione fuisset administrata) ad humorum saburram evacuandam; Ex usu futuræ sunt cucurbitulæ, revulsionis ergò, quæ si sæpius sine scarificatione admoverentur, summi essent usus. Setaceum suas hîc vires pariter edit, derivantis officio fungens: Verùm alia adhuc præstari possunt, ubi præsertim ad cicatricem reducta sunt, vulnera; Qualia, fotus cerebri, ex iis quæ cerebrum corroborando, calorem nativum excitando, materiam dirigerent & insensibilitér evacuarent; Possent hîc habere locum. Sicca, ut pulveres capitales & cucuphæ, prodessent pariter etiam Masticatoria & pleraque alia, quæ tibi apprimè nota; Interea adhuc unum superest, quod maximi ponderis hac in parte mihi videtur, Syrupus nempè Magistralis; quo per epicrasin purgaretur, qui certa ex methodo compositus constaret iis, quæ cerebrum purgando roborarent, & visum proprietate spectarent: Ejus verò descriptionem si tua Excellentia perquirat, sum brevi missurus.

Coronidis tandem loco, an quid mihi in praxi vidisse simile contigerit, perquiris, cui postulato ita satisfacio; me plerosque ex casu partim, partim ex ictu in capite attonitos vidisse, & passos eadem symptomata penè quæ rusticus; Neminem tamen qui factus fuerit cæcus, imò ne quidem surdus. Animus jam erat ad Te observationes aliquot mittere, quas interea differam in aliud tempus, præ ejus penuria, & latoris harum subito discessu. Verùm si quid ulterius contingat, ut fit de die in diem, quæso ne dedigneris ad me scribere: De mea sanitate certiorem te faciet Dominus Monhemius, cui sicut tibi & tui de causa, omnia quæ penes me sunt, offero. Vale Vir Clarissime & diu feliciter vive, & me amantem redama quæso. Datum Genevæ IX. Septemb. 1622.

Viro

Obs. 8.

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dn. PETRO BLANDINO, apud Genevenses Medicinæ Doctori celeberrimo, Amico meo singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

MAximum ac singularem Tuum in me favorem ac studium, Vir Clarissime, fautor & Amice æternùm honorande, etsi hactenus satis exploratum ac perspectum habuerim; luculenter tamen eundem non ita pridem cognovi, cum propter meam commendationem, etiam ultra exspectationem, domesticum meum tam humaniter excepisti: cujus rei causa gratias Tibi ago ingentes: & si qua in re vicissim Excell. Tuæ gratificari potero, nunquam deero meo officio. Cæterùm pergrata mihi fuêre, quæ ad causam de cœcitate post commotionem cerebri orta, accuratè profectò & doctè respondisti, addita methodo in curatione observanda, quæ ex usu mihi esse poterit, si puer fortè rursus ad me adduceretur. Sed quia in ambiguo esse, qualis futurus sit exitus hujus mali, parentibus significavi, vix illos reversuros esse existimo. Percuperent enim nostri homines. ut Medicus etiam in gravissimis affectibus ipsis, de recuperanda valetudine certam fidem ac sponsionē interponeret, aut manū non adhiberet.

Porrò ne nudas planè ad Te mitterem literas, ansam mihi dedit responsum Tuum, nonnulla ex ipso hîc repetere. Primò itaque scribis, spiritus visivos igneos esse: & rectè quidem. Hujus namque opinionis veritatem, anno 1620. Exemplum singulare mihi ostendit, in juvene quodam: cui hîc in vicinia ligna findenti, cùm festuca ad palpebram sinistram tali cum impetu prosiliisset, ut scintillæ & veluti flammæ igneæ ex oculo exsilire viderentur, præ maximo dolore in terram cecidit: & paulò post cùm dolor remisisset, oculumque æger aperuisset, visum amissum esse cognovit. Octiduo postea elapso, cùm Bernam ad me venisset, maculam quandam albam, ac veluti membranam rugosam in ipso humore aqueo ante foramen uveæ inveni. Reliquæ verò partes oculi planè secundum naturam erant. Ad quid, inquies, hæc? Spiritus visivos igneos esse, approbare contendo. Cùm enim omnis concretio aut coloris aut frigoris fiat vehementia, rationi consentaneum esse videtur, partes quasdam subtiliores humoris aquei abundantia spirituum propter ictum ad partem affectam confluxorum, dissipatas, quasdam verò supernatantes, veluti cremor lactis, coagulatas fuisse. Sed de his, DEO volente, plura videbis in quinta Centuria observationum.

De spirituum opticorum natura.

Observat. Deindè commotionem cerebri in puero hocce sine læsione cranii accidisse, rectè scribis: idque frequenter evenisse, observavi. Ante annos duos cùm pedissequus Generosi ac Strenui viri, Dn. Joh. Jacobi à Diesbach, hujus Reipublicæ Senatoris prudentissimi, mensæ Domini sui astaret, fortè fortunâ in ipso hypocausto humi cecidit, & caput pavimento allisit: statimque cibum indigestum evomuit. Posteà cùm sine loquela & intellectu ad lectum deportatus esset, ego vocatus fui: protinusque crines decocto betonicæ & salviæ madefactos novaculâ abrasi: nullum tamen indicium contusionis inveni. Mox totum caput oleo rosaceo inunxi, & cataplasma ex farina hordei cum pulvere betonicæ, rosarum & camomillæ, coctis cum aqua betonicæ, applicui: suppositorio alvum movi: denique venam in brachio incîdi. Hæc ab initio. Elapso die tertio, Sacculum ex floribus Camomillæ, Meliloti, Sambuci, Primulæ veris, item ex Betonica, Salvia, Origano, Ivâ Arthetica, semineque Anisi & Fœniculi, in aqua coctum, bis in die capiti per quadrantem horæ calidè applicui: Cataplasma quinetiam ex prædictis herbis pulverisatis, & cum farina fabarum coctis calidè admovi. Hisce adhibitis remediis brevi in integrum restitutus fuit. Hæc autem cum in prædicto Rustico adhibita non fuerint, verisimile est, sanguinem contusum, circa concursum suturarum Lambdoideæ & Rectæ collectum, atque in pus conversum, vi caloris (ut Tu rectè quoque sentis) ad cerebrum delatum esse, & gravissima symptomata induxisse, adeoque forsan cœcitatis etiam causam fuisse. Exemplum non multum absimile videre poteris in prima Centuria Observationum mearum, observ. 21.

Obs. 8.

Observat. Placent rationes, quas in medium adfers, cur cranium fractum non fuerit. Mihi aliquoties hujusmodi casus ex alto sine fractura Cranii videre contigit. Venator quidam prope Hildenam, Hermannus Kickup nomine, triginta circiter annorum ætatis, cum anno 1591. ex arbore in congelatam terram cecidisset, evomuit mox & sanguinem per nares, aures, atque palatum ejecit: & ad undecimum diem sine sensu & motu, veluti apoplecticus permansit. In hoc viro etiamsi maximus esset affectus, nullam tamen fracturam cranii, imò ne quidem vulnus in capite inveni: feliciter tamen à me restitutus fuit, ita ut cùm anno 1612. paternos lares inviserem, adhuc mihi gratias non tantùm verbis ageret, verùm etiam carne ferinâ oblatâ referret.

Alia. Anno 1582. Filiolus Henrici im Holt/ prope Medman, ex suprema contignatione domus altioris in pavimentum lapideum decidens cerebrum adeò concussit, ut statim subsecutus sit vomitus, aliaque signa gravissima. Vocatus Slotanus piæ memoriæ, Præceptor meus æternùm honorandus, & ego, crines abrasimus: fracturam tamen nullam invenimus. Adhibitis iis, quæ ex arte adhibenda fuerant, brevi pristinæ sanitati restitutus fuit. Ex hix perspicuum fit, sæpissimè etiam maximas accidere cerebri commotiones, illæso tamen cranio. Sphæricum enim corpus, quale est caput hominis, præ aliis injuriis minus est obnoxium. Cœcitatem in puero hocce non propter obstructionem nervorum opticorum, sed eorum compressionem accidisse scribis: Obstructionem quinetiam tam subitò fieri non posse, putas. Concedo, ob subitam (tuis verbis utor) eam commotionem & concussionem cerebri, eos, videlicet nervos opticos compressos fuisse: alia tamen causa intervenire potuit, ut Tu quoque addis, nimirùm factam fuisse eorum con-

Obs. 8. & 9.

densationem, ob materiam vaporosam & crassam, obortam ex causa prævia, quæ vi attenuata, mollia ejusmodi corpora facillimè invadere potuit. Ex his manifestum fit, nullam inter nos de causa hujus cœcitatis controversiam esse. Scribis præterea, obstructionem nervorum opticorum tam subitò fieri non potuisse: ubi libenter opinioni tuæ subscriberem, nisi olim contrarium in juvene quodam apud vos vidissem, qui post vehementem sternutationem visu unâ nocte privatus fuit, de quo vide Observ. 25. Centur. 1.

Neminem denique, qui auditum post commotionem cerebri amiserit, Te vidisse scribis. Mihi id in aliquibus videre contigisse, memini: de quibus vide Observ. 7. Centur. 3. Propter vehementem enim concussionem cerebri, membrana tympani aut relaxatur, & sequitur auditus depravatio, aut disrumpitur, & oritur ipsius abolitio. Hæc non contradicendi studio ad Clarissimum Virum scribo: sed ut demonstrem, quantum intersit, in hujusmodi affectibus ex arte procedere. Id enim si hoc in ægro factum fuisset, forsan cœcitas secuta non fuisset. Adderem Historiam de Patricio quodam Bernensi, qui post aliquot menses, ex commotione cerebri debitum naturæ persolvit: sed nunc propter occupationes non licet, fiet id aliàs. His vale, vir clarissime, & æternùm quàm felicissimè vive, cum Tuis omnibus, quos Tecum demissè saluto. Dabam Bernæ. 1622.

OBSERVATIO IX.

De Tetano & Spasmo Cynico, ex vulnere Capitis orto: ubi inquiritur, an vulnera bregmatum, secundùm mentem Realdi Columbi, sint lethalia?

Viro clarissimo & doctissimo
Dn. JAC. HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori, Amico meo singulari,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus, S.P. D.

DEcima sexta mensis præteriti, per Reverendum Virum Dn. D. Wolfgangum Mayer, ad Te scripsi, amantissime mi Domine D. Hagenbachi, literas quinetiam Dn. Faschio tradendas simul ad Te misi, significa quæso, an fasciculum acceperis. Inclusæ ut ad Dominum D. Casparum Hofmannum pervenire possint, da operam. Incidi nuperrimè in Realdum Columbum l. 1. ubi vulnera in bregmate accepta, lethalia esse solere, scribit: idque sine ulla distinctione, causam tamen non adjungit. At hoc non semper verum esse, multoties in praxi expertus sum: adscribam exemplum unum atque alterum non vulgare.

Obs. 9.

Ante annos sedecim, cum Paterniaci Medicinam facerem, in pagum Monstier Muratum propè, ad puellam 14. annorum ætatis, Dorothæam Weiß / vocatus fui. Illa, cùm ex alto in pavimentum cecidisset, & vulnus perexiguum sub aure dextra contraxisset, advocatus fuit barbitonsor, qui vulgari modo vulnus curabat, & ad cicatricem perducere tentabat. Quum verò dolor capitis, febris, vigiliæ, aliaque symptomata supervenissent, & ego accersitus fuissem, ingentem tumorem, dextrum bregma occupantem, sub crinibus absconditum, & proinde à barbitonsore non observatum, inveni. Abrasis pilis, vix credas, quanta fuerit contusio, & sub cute sanguinis concreti collectio: quapropter cutis ad pericranium usque incidenda mihi fuit. Sanguis quidem concretus primis diebus, postea pus copiosè effluxit, & periculosè laboravit: adhibitis tamen remediis convenientibus, per Dei misericordiam tandem sanata fuit, & ab eo tempore in hunc usque diem feliciter vivit.

Anno 1601. honesta quædam matrona, uxor Patri Quey, civis Viviviacensis ad lacum Lemanum, cùm baculo ferreo ad dextrum bregma percussa, & pro semimortua ad lectum deportata fuisset, advocatus fui. Vulnus erat ingens & magnum, sine cranii tamen fractione. Cerebrum adeò erat concussum, ut in alterum diem usque, sine loquela & intellectu permanserit, sanguinemque per os, nares & aures profuderit. Symptomata quidem supervenerunt gravissima, & curatio laboriosa fuit: convaluit tamen, & bimestri spacio à curatione, gemellos vivos feliciter peperit. In hac autem curatione, id singulare observavi; vidisti apud me modum, quem in deligandis & curandis vulneribus capitis observo; videlicet, sacculum ex Betonica, Salvia, Rosmarino, floribus Chamomillæ, Rosis & similibus, aqua incoctum, detecto vulnere calidè applico; idque in eum finem, ne vulnus & detectum os, aut etiam ipsum cerebrum ab injuria aëris, damnum aliquod contrahant. Hujus porrò sacculi beneficio sanguis concretus, sub cranio detentus, viam sibi ad cutem fecerat, & ita quidem, ut maxima sit sequuta ecchymosis, quæ totam illam partem colli, ad humerum usque occupabat. Vides, quàm provida & sagax sit natura. Quid plura? infinitos propemodum circa bregmata vulneratos feliciter curari videmus. Non sunt itaque vulnera bregmatum ex necessitate lethalia, periculosa tamen esse, nullus est qui ambigit, præsertim in Italia, & aliis quibusdam locis Galliæ, propter aëris Intemperiem; apud nos verò in Germania non item. Testis est curatio illa penè admiranda in Durlacensi isto viro, Jacobo Kraus, feliciter peracta, anno 1618. Huic enim viro, etiamsi bregma dextrum disruptum, & in ipsam substantiam cerebri impressum esset, imò & portio aliqua de cerebri substantia exempta fuisset, convaluit tamen & supervixit, forsan & adhuc vivit. Historiam integram ut adscribam, supervacaneum est: Tu enim ipsemet curationi interfuisti, omniaque observare potuisti: inseram tamen illam quintæ centuriæ, Deo volente.

Observat. singularis.

Similem historiam, & curationem admirandam, videre poteris apud clarissimum ac longè celeberrimum Virum, Dominum D. Petrum Pavium, amicum meum æternùm honorandum, quam habet in suis, quos in librum Hippocratis, De vulneribus capitis, scripsit commentariis, mihi pag. 174. Quo in loco, agens de cutis & pericranii apertione in temporibus, hæc habet verba. Nam eo fine secatur cutis (videlicet in temporibus)

Obs. 9.

bus) subjectum uti os denudetur. At hoc loco inter cutem ac os interjecti sunt temporales musculi, quos discindere summè periculosum, ne dicam lethale est. Anne semper? Minimè. Vidi namque alâ Molæ puero ita collisum tempus dextrum, aliquot uti ossis pertusi fragmenta per vulnus eximerentur, nihil tamen incommodi toto curationis tempore patiente puero. Ita tempora aperiri manu chirurgi non semel vidi, absq; ullo symptomate: Verùm ducebatur semper novacula secundum ductum fibrarum temporalis musculi, ii namque omnes excurrunt tendinem ersus.

Observat.

Vulnera bregmatis cur periculosa.

Varias autem ob causas vulnere bregmatis periculosa sunt. Primò quia cranium ea in parte, ut Hipp. lib. 1. de vulneribus capitis, & ipsa Experientia testatur, infirmissimum est, & facilè ex casu aut percussione disrumpitur. Secundò, quia venæ & arteriæ ascendentes ad membranas cerebri, circa tempora magnæ sunt, & cranio tam propè adjacent, ut etiam earum semitas cranio insculptas, in craniis mortuorum cernamus: quapropter ex causa aut percussione facilè rumpuntur, & sanguis in vacuum effunditur. Tertiò periculosa sunt propter temporalem musculum, qui, quum pericranio (membrana à dura matre prodeunte, & proinde exquisitissimò sensu prædita) obvolutus; multisque nervis præditus sit, si vulneratus fuerit, facilè dolores, inflammationes, aliaque gravissima symptomata subsequuntur. At si in transversum sectus, vel quovis alio modo læsus fuerit graviter, Spasmus Cynicus expectandus est. Vidi id superiori anno in puello decem annorum, filio Ulrici Weibel in pago Settwil hic in vicinia sito. Huic quum 24. Junii sinistrum latus capitis propter casum ex equo vulneratum, & cutis à sutura recta versus aurem, latitudine trium digitorum transversorum à cranio separata esset, cutem in sedem suam reposuerunt adstantes, plerumque sine ullo subsidio, in quartum diem reliquerunt. Tum exorto dolore, Medicastræ cuidam ipsum curandum commiserunt Parentes. Illa quum Panacea nostratium, decocto videlicet traumatico vulnus curaret, auctus fuit dolor, inflammatio & tumor. Post dies aliquot superveniente spasmo cynico, mihi adductus fuit. Tum maxillæ tam validè erant conjunctæ, ut dentes ad infundendum jusculum, speculo oris disjungere vix mihi licuerit. Bacillis ligneis bifurcatis os, ut olim in alio quodam affectu oris (de quo videlicet Observ. 38. Cent. 1. videre poteris) feceram, apertum retinere quidem tentavi, sed frustra. Maxillæ enim ita constringebantur, & versus latus sanum inferior maxilla trahebatur, ut bacillos, quamvis ex ligno solido, confringerent. Cum itaque propter nutrimenti inopiam vires paulatim imminuerentur, symptomata verò accrescerent, summaque corporis extenuatio, & humidi primogeniti absumptio superveniret: sequutus est Tetanus, & ita quidem gravis ac magnus, ut totum corpus à cervice rigidum, & trunci instar inflexibile existeret; idque non sine dolore maximo. Ego varia quidem tentavi, sed pauco cum fructu: vixit tamen (quod admirandum) in hoc statu, ultra dies octo vel decem: interim urinam & alvi excrementa involuntariè excernebat, obiit vigesima sexta die morbi. Cæterùm vulnus hocce per se non usque adeò grave & periculosum fuisse, inde conjiciendum est; quod ab initio, in quartum diem usque, etsi, ut antea dixi, medicamenta adhibita non essent; nullum tamen ferè incommodum inde ad ægrum perveniret: donec tandem circa decimam aut undecimam morbi diem, delapsa materia ad musculum temporalem, Spasmus Cynicus superveniret, & mandibulæ dentesque adeò clauderentur, ut æger nutrimenta conterere & deglutire non posset. Unde igitur, inquies, gravissa illa symptomata? Dicam. Ab initio, cùm curatio vulneris tantoperè contusi neglecta, nec suppuratio aut digestio promota fuisset, quin potius decocto traumatico (validissimè enim exsiccat;) impedita esset, materia purulenta, vel, ut verius loquar, ichorosa & acris ad musculum temporalem (qui ab initio tamen læsus non fuerat) ad spinam delapsa est. Abolita itaque actione musculi temporalis sinistri, & ad suam originem trahente dextro sequutus est Spasmus Cynicus primò, deinde quoque tum propter materiam ad spinam delapsam, tum etiam propter summam corporis extenuationem, & humidi radicalis absumptionem Tetanus.

Observ. de Spasmo Cynico.

Observ. de Tetano.

Ex his vides, clarissime ac doctissime mi D. Hagenbachi, primò quam periculum sit, si ab initio vulnera ex arte curata non fuerint, præsertim si decocto vulnerario, quod valenter exsiccat, aut quovis alio modo suppuratio impedita aut retardata fuerit. Exempla, si opus esset, quamplurima in medium afferre possem. Secundò vulnera bregmatum, ut statuit Columbus, ex necessitate lethalia non esse periculosa tamen, præsertim in Italia, ubi Columbus vixit, propter causas, quas recensui. Tertiò, Spasmum Cynicum non tantùm supervenire posse, si alter musculus temporalis in transversum, ut volunt Practici, dissectus fuerit, verùm etiam, si propter affluentem ad ipsum materiam, ipsiusque actio vel depravatur vel aboletur. His vale, mi Dn. Hagenbachi, & cum tuis æternùm feliciter vive. Dab. Bernæ 10. Octobr. 1625.

OBSERVATIO X.

De commotione cerebri, quæ per expulsionem criticam in Parotidem resoluta fuit.

Ad eundem virum Doctissimum
Dom. D. HAGENBACHIUM,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

IN postremis meis ad Te literis, Doctissime & Amantissime mi Domine HAGENBACHI, de periculosa commotione atque concussione cerebri, in Matrona Viviacensi curata, ad Te scripsi; intellexisti quoque, quomodo natura sanguinem extravenatum ad emunctoria cerebri projecerit. Nunc alium casum similem, nec minus rarum, quam admiratione dignum, tecum communicare visum mihi fuit.

Rusticus quidam robustus, optimò corporis

Obs. 10. ris habitu prædictus, & viginti quinque circiter annorum, cum secunda Novembris Anno 1623. mero præter modum oneratus, circa undecimam noctis, insolentia & petulantia sua Dominum Frisching, hujus urbis patricium, ante ædes, ad iram provocasset, & inde ictum baculi ad dextrum bregma recepisset, & in terram prostratus fuisset, protinus cibum indigestum evomuit, sanguinem per os, nares & aures rejecit, loquelam & intellectum amisit, & pro semimortuo ad vicinum contubernium *zum Mœren* deportatus fuit. Advocato è vestigio Dn. Joh. Jacobo Hüpschero Chirurgo, cùm vulnus nullum adesse animadverteret, nihil aliud tentare voluit ea nocte, quàm ut mentis prosternationi (quam ipse lipothymiam solam esse judicabat) succurreret. Postero die, cum inopinatus & gravissimus ille casus ad aures agnatorum Dn. Frisching pervenisset, & ego accersitus, gravissima ista symptomata animadverterem, statim victus rationem tenuissimam institui, & enema utrumque acre injeci, crines per totum caput abradi curavi: bregma verò ab ictu baculi contusum, & propter sanguinis collectionem in tumorem elevatum, ad cranium usque incidi, in eum videlicet finem, ut sequenti die trepanum adhibere possem. Effluxo sanguine contuso, totum caput oleo rosaceo inunxi, & sequens Cataplasma calidè applicui.

R. Farinæ hordei ℥ iij.
Pulv. summit. betonic.
Rosar. ana ℥ ß.

Coquantur cum decocto Betonicæ, parumque aceti Rosacei ad formam Cataplasmatis, addendo sub finem ol. Rosac. ℥. ß. vitellos ovorum numero duos. Applicato cataplasmate, venam in brachio dextro incidimus & ad libram ferè integram sanguinis extraximus: aderat enim Plethora magna. His adhibitis remediis, quum symptomata nonnihil remitterent, & subsequens nox quietior esset, perforationem cranii, quum apud Nostrates operatio sit odiosa & inaudita, ulterius differre, & naturæ motum exspectare constitui: caput tamen prædicto oleo, quotidie bis inunxi: vulneri digestivum ex cera nova, gummi elemi, terebinth. oleo rosac. croco & vitello ovi, filamentis imposui, & præscriptum cataplasma calidè applicui. Interim autem dum vulnus deligabam & curabam (ne injuria aëris obesset) more meo sacculum ex sequentibus calidè capiti apposui.

Perforatio Cranii immeritò odiosa est apud Germanos.

R. Rad. Angelic.
Garyophyllatæ,
Irid. florent. ana ℥ß.
Herbar. & flor. Beton.
Primulæ veris,
Salviæ, rosarum odoriferar. an. m. j.
Flor. Chamom. Melilot. ana m. ß.
Seminis Fœnigræci, Anisi & Coriandri præparati an. ℥. ß.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, pro sacculis. Cum hoc modo procederem, & singulis ferè diebus, & quidem in decimum quintum usque, enema infunderem, pus circa tertium morbi diem, copiosè ex vulnere profluere & symptomata magis magisque imminui cœperunt: è contra verò sub aure dextra, ubi venæ jugulares ad cerebrum ascendunt, de dolore conquestus est. Quid fit? Superveniente febre symptomatica, ut in expulsionibus criticis fieri solet, abscessus sub aure exortus est, qui, quum intra paucos dies ruptus fuisset, ex hac tam periculosa concussione cerebri plenissimè convaluit æger. Quid non potest juventus, & natura valida, si Medicus medicamentis, ex arte adhibitis, adjumentum ipsi subministraverit? His vale, mi Domine Hagenbachi, & æternum quam felicissimè vive. Dabam Bernæ 14. Octobr. 1625.

OBSERVATIO XI.

Obs. 11.

De Commotione Cerebri, quæ post aliquot menses mortem intulit.

INter morbos acutissimos Commotio cerebri meritò censenda est: nonnunquam tamen & in chronicum evadere posse, docent exempla. Vide Observat. XI. Centur. I. Anno 1621. mense Januario, Civis quidam Bernensis, Franciscus Müller nomine, robustus, & XL. circiter annorum ætatis, cùm decliviorem plateam urbis, *den Stalden*, noctu per congelatum & lubrica glacie obductum pavimentum descenderet, ambobus pedibus simul antrorsum prælabentibus, in dorsum cecidit, & posteriorem partem capitis contra pavimentum illisit. Ad ædes suas deductus cùm esset, cibum indigestum evomuit, & sanguinem per aures effudit: non diu pòst, & nonnulla alia Symptomata, commotionibus cerebri communia, supervenerunt. Ego etiamsi tùm temporis gravissimo morbo laborantem, in consilium tamen vocatus, suasi, ut crines abraderentur; totum caput oleis convenientibus inungeretur, cataplasmata applicarentur, enemata injicerentur, aliaque præsidia in commotionibus cerebri requisita adhiberentur; quibus Dn. Doctor Rex, qui post me vocatus quoque fuit, subscripsit. Verùm quum æger & astantes nonnulla ex præsidiis, quæ ipsis inprimis plausibiliora videbantur, uti est venæsectio, suppositorium, & inunctiones, elegissent, reliquis autem subscribere noluissent; spacio tamen XIV. vel XV. dierum, ita restitutus fuit, ut quotidiè in publicum prodiret, usque ad 23. Aprilis, tum primò gravedine quadam, & dolore obtuso capitis, cum vertigine, affectus fuit. Adhuc spernens optima remedia, triduo pòst convulsionibus Epilepticis correptus fuit, quibus spacio XXIV. ferè horarum continuò, & quidem adeò vehementer laboravit, ut etiam domesticos & amicos non amplius agnosceret. Mox quoque febre ardentissima, & deliriis infestatus, ante quartum morbi diem extinctus est. Quotiescunque enim æger bona salutariaque consilia Medicorum, ab initio morbi respuit, interitum calamitatemque suam sibi struere indies observamus. Verisimile autem mihi videtur, post casum materiam quandam in posteriore parte capitis confluxisse, ibique propter externum frigus, à mense Januario usque ad Aprilem, sine noxa cerebri permansisse; deindè adveniente Vere, cùm radiis solaribus frequenter, uti ego ipsemet vidi, sese exposuisset æger, excalefacta

Signa commoti cerebri.

Symptomata diu post commotum cerebrum secuta.

Causa illorum symptomatum.

Obs. 11. & 12. læfacta & acris reddita fuit materia illa. Hinc inflammatio membranarum cerebri, phrenesis, & mors. Materiam autem aliquam præternaturalem, circa membranas cerebri, sine noxa aliquandiu morari posse, in aliis quoque observavi.

Observ. Filius Generosi cujusdam, ex antiqua familia Hatzveldiorum, cum altos gradus descendere vellet, & pedibus antrorsum prælapsis supinus decidisset; caput quin etiam gradibus, uni post alterum allisisset, commotio cerebri talis sequuta est, ut sanguinem per aures & nares ejiceret. Convaluit Dei & naturæ beneficio, nullis adhibitis medicamentis ab initio. Sed quid fit? Post menses quinque aut sex collum relaxatum est primò; deindè & alia quoque supervenerunt symptomata, de quibus Lector ridere poterit Observ. 11. Cent. 1. Ab hac luce cùm subtractus esset puer, & ego cranium aperuissem, Lapidem in occipite, omni proculdubio, ex materia viscida, post casum confluxa & concreta prognatum inveni.

Globulum plumbeum in ipso capite per multos menses delituisse, nec cerebro noxam intulisse, observatum est. Poterit Lector hac de re videre Cent. 2. Obs. 2.

OBSERVATIO XII.

De infelici successu Antimonii in duabus Matronis, quarum una surda, altera fatua facta fuit.

Viro Amplissimo atque Doctissimo Dn. CLAUDIO DEODATO, Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario atque celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

ET publicæ occupationes, & privatæ quædam calamitates, Vir amplissime, Amice plurimùm honorande, quibus tum corpus tum mens ipsa defatigata fuit, obstiterunt, quò hactenus Tibi aliisque amicis solito literario colloquio minimè satisfacere potuerim. Ignosce itaque quæso pro summa humanitate tua, tam diuturno silentio meo. Quod si vixero, posthac, Deo juvante, diligentior ero. Præterita hyeme ex catarrho suffocativo & ferino periculosè laboravi: sed per DEI misericordiam restitutus fui: & nunc cum meis satis commodè vivo. Tandem tractatum Dn. D. HOLZEMI de Extracto ellebori Coloniæ accepi, & quidem ab ipso autore, qui non ita pridem quam humanissimè ad me scripsit, & casum de admiranda curatione scroti post gangrænam delapsi, communicavit; quem, si DEUS vitam extenderit, in quinta Centuria Observationum mearum videbis. Nunc quod auribus tuis plausibile esse posset, nihil singulare habeo: ne tamen planè nudæ sint literæ, en de infelici exhibitione Antimonii Exemplum unum aut alterum, observatione dignum.

EXEMPLUM I.

Biennium est, cum nobilis quædam matrona Bernensis, adhuc juvenis, & optimo corporis habitu prædita, de dolore aliquo gravativo ventriculi, ex cruditatibus orto, conquereretur: & ob id Medicum in consilium vocasset, protinùs ipsi potiunculam pro tribus dosibus in crepusculo matutino sumendis, præparavit. Cùm primum haustum sumpsisset, sequutus est vomitus maximus & frequens. Sequenti die secundum haustum tam violentæ & frequentes sequutæ sunt vomitiones, ut parùm abfuerit, quin vitam cum morte commutaret. Circa vesperam cessantibus vomitionibus, paulatim vestituta fuit, & evasit: tertium enim haustum, qui procul dubio ipsam jugulasset, non sumpsit. Inter vomendum autem, quod notandum, cum tinnitus dolorosus aurium supervenisset, auditum amisit. Medicus nonnulla auribus instillavit, quorum beneficio auditum sinistræ auris recuperavit: auditus verò dextræ, ex quo antea quoque laboraverat, feliciter tamen restitutа fuerat, hactenus restitui non potuit. Hisce diebus operam meam, atque diligentiam me circa ipsam adhibiturum, promisi. Tentabo quidem, quæ tentanda: sed verendum est, morbum jam inveteratum & insanabilem esse. Arbitror enim, in ipsis violentissimis vomitionibus membranam tympani, præcipuum instrumentum auditus, disruptam dilaceratamque fuisse. Si enim surditas, ut in vehementissimis vomitionibus fieri consuevit, ex viscido aliquo humore, circa prædictam membranam collecto procederet, maximus proculdubio adesset tinnitus. At hîc ferè nullus. Vomitorium autem nihil aliud quàm vinum infusionis vitri Antimonii fuisse, indicat gustus ipse. Nihil aliud enim quam vinum purum se bibere putabat ægra. Sævissimus deinde vomitus, uti & lipothymiæ, aliaque symptoma, quæ supervenerunt, id testantur.

Obs. 12. A poto antimonio Auditus deperditus. Incurabilis.

EXEMPLUM II.

Anno CIↃ IↃC XIX. Empiricus quidam idiota & temerarius, hîc in vicinia medicinam, aut potiùs nequitiam suam exercens, matronam quandam Solodurensem, de dolore capitis conquerentem, vomitorio suo, sibi in omnibus ægris familiari, ad cymbam ferè Charontis deduxit. Evasit enim quidem, sed facta est planè fatua. Lectum non egrediebatur, nec loquebatur, nisi interrogata: cibum & potum nunquam petebat, esurienti tamen si offerebatur, cum voluptate comedebat, sin minus, renuebat. In excretione excrementorum eundem observabat ordinem. Instante enim necessitate, interrogata, an vellet exonerare alvum, parebat, & è lecto surgebat; non interrogata verò, excrementa omnia, veluti infans, in lectum deponebat. Noctu erat quieta; interdiu similiter, præterquam quod continuò strophiolum aut linteum aliquod complicaret, & explicaret denuò, vicibus repetitis: festucas item & floccos ex culcitris extraheret, & colligeret. Sed admiratione dignum est, adeò, obtusi fuisse sensus, ut cùm propter acrimoniam excrementorum, & decubitum in dorsum, nec non negligentiam adstantium, factum esset ulcus ingens & putridum circa os sacrum, & coccigem, ad spinam usque, ipsam tamen nunquam de dolore conquestam fuisse. Mansit in hoc statu vitæ per menses aliquot, interim ego ipsam aliquoties unà cum Doctissimo viro, Domino Ludovico Scha-

Mentis abalienatio post sumptum Antimonium. Curatur.

Obs. 13. & 14.

Scharandæo, inclytæ Reipubl. Solodurensis Medico celeberrimo, invisi, & medicamenta præscripsi. Maxima adhibita diligentia à Dn. D. Scharandæo, tandem convaluit, & aliquandiu supervixit, & integra quidem mente. Hæc obiter, donec integram historiam ex Dn. D. Scharandæo habere possim. De Fratribus Roseæ crucis quid novi? Videtur mihi eorum fama paulatim in fumum abire. Vale Vir Amplissime, & cum Tuis omnibus feliciter vive diu. Bernæ 8. Maji 1621.

OBSERVATIO XIII.

Ex inunctione argenti vivi, nervorum Opticorum obstructio.

Matrona quædam honesta, & Dom. Andreæ Trechsel, civis Burgdorffensis uxor, cùm in puerperio in victus ratione errorem commisisset, & inde obstructiones hepatis sequutæ fuissent, tandem quoque humor serosus ad crura delapsus est, cum maxima intumefactione crurum. Castratorem itaque Empiricum in consilium adhibuit. Is nulla facta corporis præparatione, articulos omnes imò & ipsam nucham, unguento ex Mercurio inunxit. Hinc humores excrementitii tam copiosè ad os defluxerunt, ut per dies aliquot in vitæ periculo versaretur ægra. Totum enim caput, præcipuè facies, os, lingua & gingivæ, mirum in modum intumefacta erant, & ita quidem, ut ne verbum quidem proferre, & vix jusculum sorbere posset. Tandem nihilominus convaluit, sed visum ita amiserat in ista curatione morbi, aut potiùs devastatione corporis, ut nihil ferè discernere posset. Venit ad me Bernam, ubi satis præparato corpore, cùm victus ratione, tum etiam purgationibus reiteratis, Setaceum nuchæ applicui. Oculis aquam nostram visum corroborantem (cujus descriptio exstat lib. de Combustionibus, cap. 13. circa finem) instillare jussi.

An. 1618. 1. Maji.

Sequens quoque vinum Medicatum, de quo etiam nunc frequenter haustum jejuno ventriculo bibit, præscripsi.

℞. Radicum Garyophyllatæ ℥. iij.
Folior. & flor. Euphrasiæ m. iiij.
Betonicæ m. ij.
Salviæ,
Rosmarini,
Majoranæ an. m. j.
Cardui benedicti m. ß.
Cinamomi ℥. iij.

Incidantur & contundantur omnia pro sex mensuris vini albi, minimè generosi, quale est vinum indigena. His ita restituta fuit ægra, ut nunc omnia quàm bellè discernere possit, scribit quoque & legit, inprimis manuscripta mariti, meliùs quàm literas impressas, uti 18. mensis Aprilis 1620. cùm ad me venisset Bernam, ut setaceo suo novum funiculum imponerem, ipsemet vidi.

OBSERVATIO XIV.

De Suffusione in momento orta.

Obs. 14.

Maximus Fernelius lib. 5. Pathologiæ cap. 5. de Suffusione loquens, testatur, se vidisse unâ die Suffusionem ortam generatamque fuisse. Quia tamen causas & circumstantias non adscribit, impossibile id nonnullis videri poterit, eapropter, quòd ad Suffusionem procreandam tempus requiratur. Cùm enim nihil aliud sit, ut idem Fernelius ait, quàm humoris præter naturam, vel in pupilla, vel inter Rhagoidem tunicam & crystallinum humorem concretio, quis quæso concretionem hancce, tam repente fieri posse, sibi persuadebit? Visum itaque mihi fuit, Exemplo non vulgari opinionem atque doctrinam Fernelii stabilire.

Ann 1620. 10. Aprilis juveni cuidam, Abrahamo Bangerder von Slottwyl / findendo ligna, festuca ad oculum sinistrum prosiliit, non tamen ad ipsam corneam, sed ad palpebram: idque cum tali impetu, ut ex oculo scintillæ & veluti flammæ igneæ exsilire viderentur ægro: idque non sine maximo dolore. Paulò pòst cessante dolore, cùm oculum aperuisset, visum amissum esse cognovit. Octiduum post, cum Bernam ad me venisset, maculam quandam aut veluti membranam, inter humorem crystallinum & foramen Uveæ inveni. Reliquæ partes omnes oculi, planè secundum naturam fuerant. Erat autem alba & aliquomodo inæqualis Suffusio illa, sed adeò crassa & dura, ut foramen Uveæ planè obturaret, ita etiam ut nihil omninò oculo isto videre, multò minus quicquam discernere posset æger. Quæsivit ex me, an deponenda esset Suffusio? Suasi ut operationem differret, idque propter sequentes causas. Primò, quia Suffusio nondum satis confirmata, & ita dura, ut commodè deponi posset; tam brevi enim spacio temporis ad perfectam maturationem pervenire non potuisse, certissimum est. Deindè etiam, quoniam illa inepta ad punctionem & depositionem mihi videbatur. Idque indè colligebam, quod altero oculo clauso, fricando oculum malè affectum, Uvea immobilis perstitit, ita etiam ut nulla ipsius dilatatio aut constrictio observari posset. Hujusmodi enim Suffusiones utplurimum curationem non recipiunt; Quandoquidem Uveæ tunicæ ita adhærent, ut absque ipsius dilaceratione deponi non possint. Hujus sententiæ quoque fuisse Guidonem de Cauliaco, hæc ipsius verba testantur. Judicatur etiam, inquit, quòd Cataracta, cujus pupilla nec fricatione, nec insufflatione, nec alterius oculi clausione dilatatur, non est acceptabilis; quia est cum oppilatione nervi Optici, & tametsi deponeretur, non videret aliquid.

Cæterum causam cur Suffusio illa in momento facta fuerit, non facilè est scire. Quia tamen concretio omnis, aut frigoris aut caloris fit vehementia, videtur mihi ex ictu isto tantam copiam spirituum ad oculum confluxisse, ut consumptis partibus subtilioribus humoris aquei, circa foramen uveæ (ubi spiritus propter ictum in copia confluxerunt, ut scintillæ ac veluti flammæ, quæ ex oculo exiliêre, indicant) crassiores partes istius humoris in superficie concreverint, & ut ita dicam coagulatæ fuerint. Quemadmodum videmus cremorem aut veluti membranam remanentem in superficie lactis excalefacti. Hæc

ita

Obs. 15. ita habere, inspectio ocularis aliquomodo quoq; fidem facit; Non enim æqualis, uti communiter solent esse suffusiones, sed inæqualis, rugosa, & veluti lac coagulatum in ipso oculo conspicitur. Referebat præterea æger, & qui ipsum adduxit, ab initio in venis adnatæ tunicæ, rubedinem & veluti inflammationem quandam, per diem unum aut alterum apparuisse, sed per se, & nullis adhibitis Medicamentis facilè evanuisse. Rubedo hæc caloris quoque fuit indicium, & quidem caloris cum materia subtiliori. Si enim crassa fuisset, non tam facilè & citò evanuisset. Hæc si non probabilia, verisimilia tamen esse mihi videntur.

OBSERVATIO XV.

De visus amissione, propter disruptam Uveam.

AUlicus quidam Serenissimi Principis ac Domini, Dn. PHILIPPI Landgravii Hassiæ, &c. CONRADUS nomine, natione Helveticus, cùm ad oculum sinistrum ictu baculi percussus esset, in ipso momento visum amisit. Protinus dolores exorti sunt, & inflammatio aliqua Adnatæ supervenit: quæ Symptomata tamen brevi, adhibitis medicamentis quibusdam remiserunt; verùm visus restitui non potuit, etiamsi multis, & preclaris quidem uteretur Medicis ac medicamentis. Ego cùm anno 1617. ex Hassia rediens, & Fridbergi apud Clarissimum & Doctissimum virum Dominum GEORGIUM FABRUM, ibidem Castri Imperialis Medicum celeberrimum, amicum meum intimum, per dies aliquot moram traherem, jussu Principis sui ad nos venit, quinta Decembris, & an, & quibus remediis curari possit, ex nobis perquisivit. Cui de affectu suo, sequens Judicium nostrum ad Principem suum (qui omnem movit lapidem, ut visum recuperare posset) deferendum dedimus.

Nos subscripti notum facimus omnibus, quòd, cùm honestus vir CONRADUS ad nos venisset, & petiisset, ut affectum suum oculi sinistri dijudicaremus, anque curabilis sit, ipsi indicaremus, ex inspectione cognoverimus: Primò, ex ictu ipso, quem in oculo recepit, tunicam Uveam ita disruptam atque dilaceratam fuisse, ut spiritus visivi (quia disperguntur) non amplius res objectas inter se distinguere possint. Secundò, propter contusionem & inde consequutam inflammationem, humorem Aqueum aliquomodo incrassatum atque inspissatum esse, ita ut res objectæ ad humorem Crystallinum veluti præcipuum & primarium visionis instrumentum, pervenire non possint. Porrò quia utrumque symptoma corrigi non potest, præcipuè primum, verisimile nobis videtur, incurabilem esse affectum. In fidem veritatis præsentes dedimus, propriisque manibus subscripsimus. Fridbergi Wetteravorum, 5. Decembr. 1617.

Georgius Faber Med. D.
Gulhelmus Fabricius Hildanus.

ANNOTATIO ad Tyrones.

Etiamsi observatiuncula hæcce, iis qui in re Medica exercitati sunt, non usque adeò magni momenti esse videri possit, placuit tamen ipsam in gratiam Tyronum adscribere, ut videant quantum intersit morbum cognoscere, imò præcipuam partem curationis esse cognitionem morbi. Cognito enim morbo, quid circa ipsum faciendum sit, anque curabilis necne? facilè agnoscet prudens Medicus. Quapropter Tyrones meos semper admonere solitus sum, ut præcipuam diligentiam in cognitione tum morbi, tum etiam sedis morbi impendant. Sedem porrò morbi in hoc ægro, in tunica Uvea fuisse, ipsa ocularis inspectio fidem nobis fecit. In isto enim oculo neque pupilla, neque iris apparuit sed nigredo, quæ in oculo sano, per pupillam solummodò conspicitur, in hoc ægro per totam illam partem Corneæ, quæ pellucida est, extendebatur. Ex quibus patet Uveam disruptam fuisse. At usus Pupillæ est, ut rectè admonet Clarissimus ac longè celeberrimus Vir Dn. CASPARUS BAUHINUS, hoc tempore Anatomicorum Princeps, simulacris acceptis transitum præbere ad crystallinum, cujus pars per hanc detegitur. *Præterea* inquit, *quòd ad perfectam visionem requirantur, ut species visibiles per lineam rectam fluant, & quidem modo cuneali ad oculum & crystallini centrum, angulo acuto, quò ei imprimantur. Quare pupillæ foramen adeò angustum est, quò ab ipsius lateribus productæ lineæ, tanquam à basi, centrum crystallini in angulo acuto contingant. Quòd si verò pupilla adeò dilatetur, ut lineæ ab ea productæ in crystallini centro angulus vel rectum vel obtusum faciant, statim visio aboletur.* Hæc Bauhinus. Ex quibus affectum in hoc viro planè incurabilem fuisse, satis superque perspicuum fit.

Theatri Anatomici lib. 3. cap. 39.

OBSERVATIO XVI.

Post Ophtalmiam gravissimam, visus, quem deperditum esse putavimus, præter spem atque opinionem, acutior quàm fuerat antea, sequutus est.

Obs. 16. SOlodurensis quidam septuagenarius, M. Gregorius Sicking nomine, pictor & sculptor excellens, cùm Anno 1618. in ipsis canicularibus Ophtalmiâ gravissimâ oculi sinistri affligeretur, ac ego eodem tempore apud nobilem quandam ægram gravissimo affectu laborantem, occupatus essem, in consilium me adhibuit. Inflammatio autem, quæ ingens & magna erat, non solum oculum ipsum, verùm etiam palpebras, mediamque partem faciei occupaverat. Apparebat præterea extuberantia quædam, fabæ magnitudine, in ipsa cornea, versus canthum majorem, & è regione Iridis. Dolor quidem totum caput infestabat, circa tuberculum verò maximus, acutus, & pungens erat. Cùm itaque propter doloris vehementiam, inflammationem & affluxum humorum in corpore cacochymo, abscessum oculi metuerem, eâ quâ fieri potuit diligentiâ humorum impetum, ad oculum defluentium, ut impedirem, & ad alias corporis partes averterem, simul & evacuarem, operam dedi. Quapropter institutâ optima victus ratione refrigerante scilicet & aliquomodo tenui, sequentes pilulas exhibui.

Obs. 16. & 17. Pilul. capit.

R. Massæ pilular. aurearum ℈. j.
Lucis majoris ℈. ij.
Trochiscorum Alhandal &
Diagridii an. grana tria.
Ol. fœnicul. guttul. sex.

Cum syrupo rosato solutivo, composito cum Rhabarb. agarico & sena, fiant pilulæ septem, involvantur pulv. cinamomi. Purgato corpore, venam in brachio sinistro incidi, oculo verò sequens collyrium instillavi.

R. Aq. rosac.
Plantaginis,
Fragariæ an. ℥. ij.
Sem. cydoniorum contus.
Sem. fœnigræci an. ℈. j.

Collyrium

Misce, maneantque in infusione horas quatuor, in expressione dissolve Tutiæ præparatæ, Cornu cervi usti & præpar. ana ʒ. j. Caphuræ ℈. ß. Misce, fiat collyrium, instilletur & applicetur calidè quater aut quinquies in die. Sedatâ inflammatione, loco aquæ fragariæ & plantaginis, aquam fœniculi & euphrasiæ collyrio admiscui. Sequenti die post sectionem venæ cucurbitulas cum magna flamma applicare jussi: deinde iterum præscriptas pilulas exhibui, & secundò venam incidi, cucurbitulas quinetiam iteravi. His per dies aliquot adhibitis remediis, & observatâ optimâ victus ratione, tuberculum paulatim subsedit, & oculus feliciter convaluit, visus quoque ita restitutus fuit, ut nunc acutior sit, quàm fuit antè præcipuè oculi sinistri. Cùm enim ante morbum ultra annos viginti perspicillis usus fuisset æger, nunc clauso dextro oculo, sinistro etiam minutissima discernere, legere ac pingere potest, idque sine perspicillo.

Author à teneris annis morbis obnoxius fuit.

Hinc morbos gravissimos & periculosos nonnunquam commodum aliquod post se relinquere videmus. Ego à teneris annis usque ad decimum tertium ætatis, obstructionibus viscerum, & inde nascentibus febribus, nunc quotidianis, nunc tertianis & quartanis, valdè obnoxius fui: Postquam verò Anno 1575. ex peste, qua ultra menses sex gravissimè & periculosè laboravi, restitutus essem, ita convalui, ut in hunc usque annum 66. ætatis, morbis parum obnoxius fuerim. Sic plerumque morbus morbum sanat, absumptâ videlicet causa morbificâ. Hoc modo qui à convulsione, aut distentione tenetur nervorum, febre superveniente liberatur, teste Hippocr. lib. 4. Aph. 57.

Morbus morbum sanat.

OBSERVATIO XVII.

De periculosa Ophtalmia, & visus unius oculi perditione, ex levissimo vulnere circa palpebram accepto.

Obs. 17.

SArtor quidam Hildensis M. Conradus nomine, mihi amicitiâ junctus, cùm Anno 1582. in duello ab adversario exiguum vulnus acie pugionis ad radicem frontis, & quidem in ipsam ferè palpebram superiorem & sinistram recepisset, & ab initio vulnus, propter sui exiguitatem, tum ab ipso ægro, tum ferè magis à barbitonsore, cui curatio demandata fuerat, neglectum fuisset, paulò post exortus est dolor gravissimus totius capitis, cum tanta intumefactione oculi, ut ad ovi circiter magnitudinem extra capsulam suam promineret, cum Corneæ ruptione, & humorum effluxione. Ego cùm Cliviâ (ubi ad menses aliquot cū præstantissimo Viro D. Cosma Slotano, in aula Illustr. Principis ac Domini, Dn. Guilhelmi Juliacensium, Clivensium & Montensium, &c. Principis Chirurgo, moram traxeram) parentes invisendi causa in patriam venissem, ac prædictum Virum, tum adhuc Juvenem, in tantis miseriis, ut etiam de vita exigua superesset spes, invenissem, sequentibus medicamentis adhibitis adspirante Divino Numine, ipsum restitui: Visum tamen, propter membranarum corruptionem & humorum deperditionem, nunquam recuperavit. Protinus autem (quia alvus non respondebat) suppositorium acre imposui, & abrasis pilis, caput oleo rosaceo inunxi, oculo verò extuberanti sequens cataplasma applicui.

R. Micæ panis albi ℥iiij.
Pulv. sem. fœni græc. & lini an. ℥ß.
Croci ℈. j.

Coquantur cum lacte vaccino, addendo butyri recentis non salsi ℥j. & vitellos ovorum numer. ij. fiat cataplasma, quod tepidè applicui, & reiteravi quotiescunq; necesse videbatur: sequenti die corpus hac potiunculâ expurgavi.

R. Herbar. & flor. betonic. & euphrasiæ ana M. ß.
Flor. salviæ & rosmarini ana p. j.
Sem. anisi ʒiiij.

Coquantur in aqua, ad consumptionem tertiæ partis, in s. q. colaturæ dissolve
Pulveris senæ Brassavolæ ʒj.
Syr. ros. solutivi compos. cum Rhabarbaro, agarico & senna ℥. j. Misce, fiat potio.

Purgato corpore, venam in cubito sinistro incidi, & sanguinem secundum tolerantiam virium extraxi: Scapulis & nuchæ cucurbitulas magnas cum flamma & scarificatione applicui. His adhibitis & reiteratis remediis, & observatâ optimâ victus ratione, dolor capitis & oculi, febris item, inflammatio, nausea, & quæ præterea symptomata aderant, cessârunt: tandem oculo prolapso sequens cataplasma applicui.

R. Farinæ fabarum,
Hordei, ana ℥ij.
Pulv. rosar. rubear. ʒij.
Myrtillorum, balaustior. an. ʒ. j
Pulv. flor. chamomil. & mel. an. ʒj. ß.

Cum decocto betonicæ, euphrasiæ & rosarum fiat Cataplasma, quod calidè applicetur. Hoc per dies aliquot applicato Cataplasmate, & per intervalla purgato corpore, applicatisque cucurbitulis, tumor subsedit, & membranæ oculi quamvis corrugatæ, in situm naturalem redierunt, & plenissimè convaluit, visum tamen nunquam ipsum recuperasse Anno 1812. cum Bernâ in patriam profectus fuissem, vidi.

Honestæ cuidam matronæ Metensi, Anno 1586. idem ferè accidisse memini, cùm enim à marito suo ictum baculi in bregma sinistrum recepisset, & Ecchymosis maxima inde sequuta fuisset, tandem sanguis extravenatus in oculum sinistrum

Obs. 18. nistrum prolapsus est, exorto dolore, inflammatione, aliisque pessimis symptomatibus: Parum abfuit quin visum amitteret, arte tamen & industria, DEO remediis benedicente, D. Johannis *Bartisch* Chirurgi Metensis, me præsente, feliciter restituta fuit.

OBSERVATIO XVIII.

De Ophthalmia gravissima, & visus atque loquelæ perditione, post sectam venam frontis.

SArtor quidam Basileensis, Michaël Keßler nomine, triginta circiter annorum ætatis, cum doloribus capitis & Epilepticis paroxysmis in longum tempus vexaretur, quadam die barbitonsorem accedit, cui cum morbum suum exposuisset, ramum illum venæ frontis, qui in aliquibus nonnihil ad sinistram vergit, protinus incidit, nullâ præcedente corporis præparatione. Quid fit? Oculus in ipso etiam momento motum amisit, fixus, immobilis & clausus permansit dolor quoq; capitis exacerbatus fuit, inflammatio quinetiam oculi sinistri sequuta est adeò magna, ut erosis membranis humores effluxerint, & visus omninò deperditus fuerit: sed & quod maximum, non diu post loquelam amisit, adhibitis tamen remediis à Medicis Basileensibus, ipsam aliquomodo & ex parte recuperavit. Ego prædictum Virum, unà cum clarissimo Viro Dn. D. Iohan. Friderico Wertenbergio, Basileensi Medico celeberrimo vidi 24. Septembr. 1681. & quæ recensui, non tantùm ex ipsius ore excepi, verùm etiam ex clariss. V. D. D. Wertenbergii relatione, vera esse intellexi.

ADMONITIO
ad juniores Chirurgos.

Visum fuit historiam hancce observationibus nostris inserere, ut inde ediscant tyrones, in sectione venæ frontis circumspectè & prudenter agendum, nec unquam hac in re temerè & absque consilio prudentis Medici quicquam tentandum esse. Quod enim huic viro accidit, aliis quoque evenire potest: si non è vestigio, saltem pedetentim, etiam post longum tempus. De sectione hujus venæ, Hippocrates lib. 5. Aphor. 68. hoc scriptum reliquit: Cui postica pars capitis dolet, secta in fronte recta vena est adjumento. Sectione enim hujus venæ Materia, quam conjunctam vocant Medici, revellitur simul & evacuatur. Sed videndum est, an dolor ille sit per Sympathiam, an per Idiopathiam? si enim per Sympathiam fuerit, frustra secabis venam frontis, imò potius lædes ægrum, propterea quod magis magisque sanguis & humores ex aliis partibus corporis ad caput attrahantur. Sed quum oculus, simul & nervi tam vocem quàm oculum moventes, nullam cum vena frontis habeant affinitatem, videamus, quomodo & quibus de causis gravissima hæcce symptomata huic viro supervenerint? Adnatam membranam, quæ sedes est Ophthalmiæ, venas suas à jugularibus externis recipere omnibus Anatomicis in confesso est. Vinculo itaque injecto eoque collo quam arctè constricto (aliter enim vena frontis secari non potest) sanguis ex inferioribus partibus corporis per venas jugulares, veluti vi quadam sursum attractus fuit, venasque, quæ per cutem & pericranium disseminantur expanduntur que adimplevit. *Obs.* 18.

Cum itaque adnata tunica ex pericranio ortũ suum habeat, ac forsan oculus ille propter paroxysmos Epilepticos, aliasque ob causas, jam antea debilis factus fuerat, facillimè sanguinem & humores per vinculum seu ligaturam colli attractos recepit. Vinculum itaque tam in sectione venæ frontis, quàm sectione venæ sub lingua, cautè injiciendum, & modestè constringendum esse suadet ratio, uti quoque in tractatu meo Germanico de Angina cap. 5. obiter notavi.

Cæterùm ligaturâ aut vinculo prædicto, non solum attractus fuit sanguis per externas venas jugulares ad cutem & pericranium, & proinde ad ipsam adnatam tunicam, verùm etiam & alii quàm plurimi humores pravi, & inferioribus partibus corporis, per jugulares literas & Carotides, unà cum sanguine ad cerebrum ipsum defluxerunt, & paulò post ad nervos recurrentes, & eos qui linguæ inserviunt, quique oculum movent, decubuerunt, ipsorumque actiones depravârunt. Præcipua autem causa prædictorum symptomatum hæc fuit, quod corpus ante sectionem venæ purgatum non fuerat.

Est enim sectio venæ frontis locale remedium, ut loquuntur Medici, cujus natura postulat, ut Universalia præcedant. Et tunc maximè convenit, ut monet Augenius de venæ sectione lib. 7. cap. 8. quando materia amplius ad cerebrum non confluit, totiusque corporis plenitudo fuerit exinanita: si verò secus accidit, maximè lædit remedium. Quorum verborum veritatem ex præcedente historia videre est.

Ante sectionem itaque venæ frontis, diligenter corpus ex consilio Medici, secundum humoris prædominantis naturam, expurgandum est. Vena quinetiam in brachio aut circa malleolum, si retentio mensium aut hæmorrhoidum adfuerit, incidenda, reliqua omnia, quæ corpus purum reddunt, instituenda.

OBSERVATIO XIX.

Exhibito Vomitorio, æger visum amittit; ejusdemq; medicamenti beneficio ipsum recuperat.

VOmitum oculis obesse, præsertim in corporibus pituitosis, sæpissimè observavi. Pituita enim cùm humor si tenax & viscidus, si vi medicamenti sursum ad nervos, opticos repellitur, eis tenaciter adhæret, eosque obstruit, & adeò indurescere facit, ut perpetuò cœci remaneant ægri. Sed rarum & annotatione dignum est, quod recensebo, ægrum videlicet ex uno eodemque medicamento visum amisisse, & paulò post recuperasse iterum.

Reverendus & doctissimus Vir, Dn. Jacobus Massa, Decanus ad S. Albinum, in ditione Freiburgensium Helvetiorum, homo 34. circiter annorum ætatis, obesus, & constitutione corporis pituitosus, cùm ante annos aliquot in Cacochymiam incidisset, toto corpore, uti in Anasarca fieri

Obs. 19. & 20. ca fieri consuevit, intumuisset, & vomitorium validissimum sumpsisset, eadem die, imò & inter vomendum visum planè amisit, sine dolore tamen, & oculis manentibus claris: vitium enim circa exortum nervorum opticorum erat. Mansit in hac cœcitate viginti quatuor circiter horas: sequenti verò die, post sumptum medicamentum, cùm superpurgatio per inferiora supervenisset, visus in integrum restitutus fuit, uti egomet vidi, cùm anno 1623. 4. Martii apud S. Albinum ipsius familiaritate uterer. Magnum atque Excellentissimum Virum Dn. Johannem Sturmium p. m. solitum fuisse corpus per intervalla vomitu expurgare, & proindè visum in senectute amisisse, ab eis, qui ipsum familiariter cognoverant, relatum mihi fuit. Videant itaque juniores Medici, ne temerè exhibeant vomitoria, in corporibus pituitosis & cacochymicis; præcipuè chymica, propter ipsorum violentiam. Rarissimè enim eos, quibus nervi optici obstruuntur, visum recuperasse, observatum fuit.

OBSERVATIO XX.

Visus propter nervorum opticorum obstructionem deperditus, quomodo recuperatus?

CAusa, cur visus propter nervorum opticorum obstructionem deperditus, aut nunquam aut saltem rarò restituatur, ex præcedenti observatione satis colligitur. Quod si tamen statim ab initio morbi summa diligentia adhibita fuerit, non omninò spes sanitatis abjicienda est. Vidi id in juvene quodam Genevæ, qui propter intempestivam sternutationem visum amiserat, adhibitis tamen remediis convenientibus, ipsum recuperavit: uti Lector videre poterit Centur. 1. Observatione 24.

Aliud exemplum satis memorabile mihi videre contigit, quod hoc loco adscribere, operæ precium erit. Senator quidam & Tribunus Reipubl. Bernensis, Dn. Petrus Freudenreich, p. m. Compater meus summo studio observandus, homo quinquagesimum annum ætatis prætergressus, robustus tamen, & optimo corporis habitu præditus, cùm anno 1616. adultâ hyeme, jussu Magistratus sui, legationem Freiburgum Helvetiorum haberet, ibidemque à Senatu Amplissimo splendidè & magnificè exciperetur, & per dies aliquot vino generosissimo lautè tractaretur, accidit, ut cùm domum reversus esset, & literas, quas conjux in ipsius absentia acceperat, legere vellet, defectum in visu perciperet. Protinus itaque clarissimum & doctissimum Virum, Dominum Bartholomæum Dunum, hujus Reipubl. Medicum ordinarium, Compatrem meum honorandum, mecum in consilium advocare jussit. Inspectis oculis, cùm nihil præternaturale exterius in ipsis appareret, sinistro verò clauso, ægrum visu planè orbatum esse cognovissemus, facilimè indè nobis apparuit, opticum dextrum humore aliquo obstructum esse. *Curatio.* Quapropter curationem sequenti modo instituimus. Tenuem victus rationem præscripsimus, & loco vini decoctum agrimoniæ, Veronicæ & Betonicæ, cum pauco cinnamomo & saccharo aromatisatum, propinavimus. *Obs. 20.* Eadem quoque die enema satis acre infudimus: sequenti verò Pilulas capitales exhibuimus huncin modum.

Pilulæ.

R. Massæ pilular. Luc. majoris.
Aurearum an. ℈. j.
Trochiscorum Alhandali, &
Diagridii an. grana iij.
Cum syrupo rosato solutivo formentur
Pilulæ septem. Deaurentur.

Postero die venam in cubito dextro incidimus, & secundùm tolerantiam virium sanguinem extraximus. Deindè sequenti Apozemate per dies quatuor usus est, semel in die, videlicet tribus horis ante prandium.

Apozema.

R. Radic. fœniculi, Asparagi, Cichorii,
Liquiritiæ, Polypodii, ana ʒj.
Corticum radicum frangulæ ℥iij.
Foliorum & florum Betonicæ,
Euphrasiæ, ana m. j.
Agrimoniæ, Veronicæ an. m. ß.
Trium florum cordialium, & Rosmarini ana p. j.
Uvarum exacinatarum ℥j.
Seminis Anisi & Fœniculi an. ʒij.

Coquantur in s. q. aquæ, ad consumptionẽ tertiæ partis. De Colatura accipe ℥. x. in quibus dissolve Syrupi de Betonica ℥ij. Misce pro quatuor dosibus.

Sic præparato humore peccante, sequentes Potiunculas laxativas exhibuimus.

Potio laxativa.

R. Præscripti decocti ℥viij.
Rhabarbari electi ʒiij.
Agarici recenter trochiscati,
Turbith gummosi an. ʒj.
Foliorum senæ mundator. ʒij.
Florum Tartari ʒj. ß.
Cinnamomi electi, & semin. Anisi ana ℈. ij.

Incidantur, & contundantur omnia grosso modo, postea cum suprascriptis ℥viij. Decocti infundantur per noctem. Manè post unam aut alteram ebullitionem fortiter exprimantur, addanturque

Syrupi rosati solut. compos.
Syrup. de Cichorio cũ rhabarb. an. ℥j. ß.
Misceantur pro tribus dosibus, in aurora sumendis.

Post universales purgationes ad particularia pervenimus; & aliquoties cucurbitulas scapulis applicavimus. Masticatoria quinetiam præscripsimus. Sic Divinâ clementiâ plenissimè restitutus fuit visus, neque de ipsius defectu in posterum, & ad finem usque vitæ suæ, conquestus est.

Porrò cœcitatem illam propter usum vini generosi lautè sumpti, & nocturnas compotationes supervenisse, nullum est dubium. Hinc enim viscera nutritioni inservientia, præter modum excalefacta, & ex eis vapores multi crudi & indigesti ad caput elevati fuerunt. Qui cùm in viâ Bernam versus propter maximum frigus condensati essent, opticum meatum obstruxerunt, dextrum videlicet. Ex hac enim parte propter situm hepatis, vapores copiosiùs ad caput ascenderunt. Præterea in reditu Friburgo domum, cum impetu flante Zephyro caput ex parte dextra frigus

Obs. 21. frigus longè intensius, quàm ex sinistra, passum fuisse, ex ipsomet ægro sæpissimè intellexi.

OBSERVATIO XXI.

De scoria Chalybis corneæ infixa ejusdemq; ingeniosissima curatione.

Viro clarissimo atque doctissimo

DR. JACOBO HAGENBACH, Medicinæ & Chirurgiæ Doct. excellentiss. amico meo intimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

QUàm inæqualis præteritis dieb. inter nos fuerit conditio, Doctissime mi Dn. D. HAGENBACH, amicorum optime, etiam nunc experior. Interim enim dum Tu domum exornas, ut Costam tuam longè desideratissimam, pro dignitate excipere possis. Ego hosti meo importunissimo grabatum extruere cogor. Tu rides, & alacriter vivis: Ego ingemisco. Te Liber à curis & molestiis liberat, mihi Tethys præcordia premit, viscera exagitat, mentemque morosam facit. Vides causam, mi Dn. D. HAGENBACH, cur nuptiis vestris corpore interesse non potuit: Interim tamen mente vobis adfui, vota quinetiam mea pro felici successu matrimonii vestri, coram Deo pro vobis feci, imò & etiamnum Deum Ter Opt. M. suppliciter oro, ut piis vestris conatibus abunde benedicere velit. Pro amica autem invitatione ad nuptias vestras, & pro honore quo me dignati estis afficere, quia in præsentiarum gratias satis condignas vocis referre non possum, candidè vobis polliceor, me omnia, quæ in vestrum commodum & utilitatem, cedere possunt, diligenti studio semper suscepturum. Cæterùm ante mensem de duabus curationibus quàm maximè laboriosis ad Te scripsi, quibus libenter sequentem, magis ingeniosam, quàm laboriosam, addidissem, sed propter occupationes circa Dn. Joh. Rodolphum Steiger, Præfectum in *Trachselvvald*, mihi non licuit. Ille, laus sit Deo, nunc ferè in integrum restitutus est. Curatio autem ingeniosa, de qua loquor, talis est.

Observat. Rusticus quidam ex valle S. Mie, ut vocant, prope lacum Bielensem, Benedictus Barquin nomine, cùm Chalybem, apud mercatorem emeret, optimumque eligere vellet; & proinde, ut fieri solet, frustum contra frustum allideret, scintilla ipsi in illam corneæ partem, ubi Iris conspicitur, prosiliit, ibidemque membranæ firmiter inhæsit, idque non sine dolore maximo. Adstantes quum per plures dies frustra omnē adhibuissent diligentiā, venit ad me Bernam quinta Martii; tunc prius institutâ optimâ victus ratiōe, & evacuato corpore, tam per pharmacum quàm venæ sectionē, (est enim Plethoricus.) Primò instrumentis, & quidem diversis vicibus, & per dies aliquot tentavi, an scoriam extrahere possem, sed adeò erat exigua, ut instrumentis illam extrahere non licuerit. Quapropter aliam viam inire, & beneficio sacculi, cujus fit mentio Cent. 4. Observ. 17. illam extrahere constitui, sed iterum oleum & operam perdidi, ea uxor mea remedium longè aptissimū excogitat. Interim enim, dū ego ambabus manibus palpebras aperio, illa Magnetem oculo, quàm proximè æger id sufferre potuit, admovet. Id cum aliquoties, & quidem repetitis vicibus fecissemus (non diu enim lucem, quâ tamen hâc in re summoperè opus fuit, sufferre potuit) tandem scoria ex oculo nobis omnibus videntibus, ad lapidem prosiliit. Postea applicato collyrio anodyno, brevi convaluit. Vides Doctissime mi Dn. HAGENBACH, multa quæ vi fieri nequeunt, industriâ facilè perfici posse. Notandum autem, plerumque in uno eodemque frusto hujus Lapidis, contrarias reperiri facultates, videlicet ipsum ex una parte ferrum attrahere, ex altera verò ipsum repellere, quod idem in lapide, quo nos in hac operatione usi sumus, observatur. Ne itaq; error committatur, ante operationem omnes anguli lapidis quàm accuratè examinandi sunt, ne pars illa quæ ferrum repellit, oculo adhibeatur. Facilè autem id explorabis, si limaturæ ferri, in tabula, aut charta munda dispersæ, lapidem paulatim admoveris. His vale amantissime mi Dn. D. HAGENBACH, & cum lectissima tua conjuge, quā mecum salutat uxor mea, æternùm quàm felicissimè vive. Raptim Bernæ 25. Aprilis, 1624.

Obs. 21. & 22.

OBSERVATIO XXII.

De felicissima curatione fistulæ lachrymalis.

Viro doctrinâ, eruditione, & virtute, verè nobili,

Dn. D. LUDOVICO SCHMID, Serenissimi Principis ac Domini, Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Archiatro longè celeberrimo, Amico singulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

QUòd tardâ admodum & pigrâ ad Te scribo manu, Vir Amplissime, fautor & amice æternum honorande, non Tui, aut amicitiæ nostræ fit oblivione, illam enim quoad vixero in hoc meo fovebo pectore: sed quòd tantis negotiis, præcipuè turbulentissimis hisce temporibus, Te intricatum esse sciam, ut vix Te spirare posse, facilè crediderim: alioquin nihil, crede mihi, gratius, nihil optatius accidere posset, quàm literariis colloquiis sæpissimè Tibi adesse, Teque scriptis lacessere. Deinde etiam relatum mihi fuit, Te cum Serenissimo nostro Principe peregrè profectum fuisse: quæ omnia à scribendo me abstraxêre. Ignosce itaque, Vir Amplissime, si hâc aliaque in re Te fortè offenderim. De ægro vestro, qui in ipsam substantiam Cerebri vulneratus fuerat, quid post meum à vobis abitum factum sit, intelligere cupio: Scribe itaque, quæso, & si quid rari præterea tibi advenerit, si per occupationes licet, communica quoque. Mihi inter alia singulare quid de præclarissimis proprietatibus & operationibus Euphorbii in osse carioso, observare contigit, quod Tibi communicare visum est.

Observat. Superiori mense Julio, Solodurum unà cum Clarissimo & Doctissimo Viro Dom. Ludovico

Obs. 22.

Scharandeo, ejus Reipubl. Doct. Medico celeberrimo, ad puerum tredecim circiter annorum ætatis, & ex nobili familia natum, *Hans Iacob von Vevis* nomine, vocatus fui: Is ab annis quatuor fistulâ lachrymali ex sinistra parte, quæ pro deplorata habebatur, laboravit; non enim os solummodò cariosum, verùm etiam glandula ita erosa erat, ut quotiescunque puer ploraret, lacrymæ per ipsam fistulam copiosè extillarent. Est præterea puer adeò morosus & impatiens, ut cauterium actuale, quod summum optimumque censetur esse remedium fistularum lacrymalium, nunquam ipsi applicare potuissemus; quapropter de aliis remediis nobis cogitandum fuit. Itaque institutâ optimâ victus ratione, corpus secundùm humoris prædominantis naturam, & ægri tolerantiam expurgavimus, deinde Setaceum nuchæ applicuimus: post dies aliquot optimè fluente setaceo, manum fistulæ adhibuimus hoc modo. Primò, quia angustissima, nonnihil de caustico meo, quod absque dolore, uti Tu ipsemet vidisti, erodit, applicuimus. Post casum escharæ, fistulam unguento escharotico, & spongiis præparatis, usque ad ipsum os, dilatavimus. Tandem Euphorbium per se fistulæ inspersimus, & quidem in copia: deinde Emplastrum ex solo gummi Elemi applicuimus. His eâ quâ fieri potuit diligentia, per septimanas aliquot adhibitis remediis, squamula ossis sese obtulit, quam Dn. D. Scharandeus me absente ipsemet extraxit, & postquam per paucos dies semiguttulam balsami Tolutani, semel in die cum filamentis ulceri imposuissemus, brevî plenissimè consolidata fuit fistula, quæ hucusque clausa est, oculo & visu planè illæsis. Setâceum quoque, non diu post consolidatam fistulam, cicatrice obduximus.

Alia Observatio de præstãtia Euphorbii.

Aliud Exemplum non vulgare, de præstantia Euphorbii in osse corrupto, prædictus Dom. D. Scharandeus mihi communicavit, quod non ita pridem in fratre suô observavit: Illi enim, cum post ruptum abscessum circa dentium ocularium radicem dextræ maxillæ, relictum fuisset ulcus cum carie maxillæ, pastam duriusculam ex puro Euphorbio & melle rosaceo confecit Dn. Scharandeus, ipsamque ulceri imposuit, & laminâ cereâ, ne exciperet, cooperuit. Huic Viro, qui Juvenis est, & optimo corporis habitu præditus, intra paucos dies excidisse squamam cariosam, & protinus cicatrice obductum fuisse ulcus, testatur Dn. D. Scharandeus.

Hæc ad Te scribo, Vir amplissime, non quòd tantoperè rarum sit curare fistulas lachrymales, sed ut videas, quod tibi quoque notissimũ est, nonnunquam medicamenta in hoc ægro Virtutes & operationes suas confestim edere, cùm tamen in aliis tardè aut nunquam id fiat. Vt enim unum idemque semen in hac terra citò, in altera verò tardè aut nunquam germinat, & fructum suum profert, ita etiam de medicamentis censendum est. In filio Dn. Eusebii Drach, Præfecti arcis Badensis, id evidenter vidisti. Vidisti, inquam, quomodo Euphorbium per menses aliquot absque successu ipsi applicuimus. Fuit ne in causa Medicamentum? Minimè gentium, sed quemadmodum semina diversimodè germinant erumpuntque, ita etiam in ægris propter caloris nativi, viriumque vel imbecillitatem, vel robur & firmitudinem, medicamenta citò aut tarde operant. At qualis fuerit constitutio filii Dn. Eusebii Drach, Tibi, Viro in arte Medica versatissimo, notissimum est. Fuit enim is natura imbecillis, constitutione corporis cacochymicus, & refertus pravis humoribus, qui propter vitam sedentariam, indies in ipso augebantur: Quandoquidem ulcus circa talum, motum & exercitia corporis impediebat. Æger verò noster Solodurensis laudabili succo & sanguine abundat; Robustus est & agilis; quapropter ut mos est adolescentum, tota die currit, saltat, & proinde si quæ superfluitates in corpore subsunt, facilè dissipat, & calorem innatum, qui curationis morborum præcipua est causa efficiens, suscitat adaugetque; Ille enim ubi languet, quemadmodum in prædicto ægro Badensi languebat, profectò aut tardè aut nunquam operabitur medicamentum, etiamsi fuerit præstantissimum, & summâ cum diligentiâ adhibitum. Adderem nonnulla alia rara, sed nunc non licet, fiet id posthac, volente DEO. Vale Vir amplissime cum uxore lectissima, & filia dulcissima, quas tecum uxor mea mecum peramanter, & eâ quâ par est reverentia, salutat. Raptim Bernæ 12. Aprilis, Anno 1620.

Obs. 22. & 23.

OBSERVAT. XXIII.

De gravissimo vulnere capitis, cum cranii fractura & impressione.

Viro clarissimo & doctissimo

Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori, amico suo plurimum honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

GRavis mihi fuit præterita hyems, doctissime atque amantissime mi Dn. D. HAGENBACH; ter enim decubui; non usque adeò tamen graviter, laus sit DEO, interim tamen fidem meam tum apud Te, tum & apud alios, liberare non potui. Cùm primùm tamen ad Musas meas reversus fuero, promissam observationem singularem & raram, de nova, & à me inventa curatione fracturæ coxæ, Deo volente, consignabo, & ad te mittam, cupio enim, ut in quinta Centuria locum habeat quoque. Quia igitur debitum tibi nondum persolvere possum, en reditum proventumque accipe.

Vir quidam robustus, & optimo corporis habitu præditus, viginti quatuor circiter annorum ætatis, & famulus Generosi & Strenui Viri Dn. Joh. Jacobi à Diesbach, cùm præterita 28. Januarii bene potus esset, & dum equos Generosi Domini sui curaret, in pavimentum cecidisset, ictum soleâ ferreâ equi, ad ipsum os frontis infra suturam coronalem, & ferè in locum, uci crines desinunt, recepit; & ita quidem ut crani-

Obs. 23. cranium ipsum fractum, & versus ipsas membranas impressum fuerit: quapropter mutus ac semimortuus ad ædes Generosi Domini sui deportatus fuit. Ego cum advocatus essem, primâ nocte nihil aliud tentare potui, quàm ut crines abraderem, sanguinisque profluvium compescerem; Idque pulvere nostro ad sanguinem sistendum, stupis albumine ovi madefactis, imposito, effeci. *Descriptionem vide in tractatu nostro de Gangræna.* Sequenti die, cùm vulnus iterum curarem, impressionem cranii confracti, & quidem insignem & magnam inveni, ex utraque quoque parte hujus fracturæ, videlicet versus dextrum & sinistrum latus, rimæ erant ita latæ & amplæ, ut Elevatorium quale suo loco invenies depictum, facilè exciperent. (*Elevatorii delineationem vide in Tabula 2. figura 1. quæ sub finem Observationis 27. collocata est.*)

Quapropter omnibus modis secunda ac tertia die tentavi, an fragmenta cranii in altum relevare extrahereque possem; quod tamen nonnisi ex parte fieri potuit. Quũ itaque graviora symptomata non supervenire; sanguinem quinetiam extravenatum per rimas copiosè extillare viderem, vi nihil amplius tentare volui, usque dum natura, quid ulterius faciendum, mihi indicaret. Secunda itaque die, cranio denudato, impositis filamentis siccis, ne pinguia membranis cerebri damnum aliquod inferrent, vulneri digestivum ex cera, colophonia, terebinthina, gummi Elemi, ol. de vitellis ovorum, croco & vitello ovi concinnatum impo sui, & vulneris labia, quantum potui, pulvillis rotundis, oblongis & duriusculis, ex filamentis convolutis & contortis, vi dilatare studui: Idque in eum finem, ne labia conjungerentur, & cranium confractum rimæque carne obtegerentur, & proinde sanguis inter cerebri membranas craniumque, maximo cum periculo ægri, retineretur: Totum quoque caput ol. rosaceo inunxi, & Emplastrum Basiliconis applicui, omniaque fasciâ cum duobus capitibus ita ligavi, ut vulnus, etiamsi non usque adeò amplum esset, beneficio tamen prædictorum pulvillorum, & fasciæ, in quintam hebdomadam apertum retinuerim. Interim viginti quinque fragmenta cranii extraximus: Eorum quidem nonnulla erant parva, & de prima solummodò tabula, reliqua verò & magna erant, & ad membranas ipsas penetrabant; ideoque motus cerebri in quartam hebdomadam nobis apparuit. Quapropter, ne aër cerebro obesset, quotiescunque curandum fuit vulnus, sartaginem prunis impletam, per ministrum è regione vulneris tenendam jussi, aut sacculum calidum, ut postea dicam, applicui. In sextum aut septimum usque diem, humor loturæ carnis non absimilis, per rimas cranii fracti copiosè extillavit, qui tamen paulatim in pus conversus fuit. Tum loco filamentorum siccorum mel rosaceum cum filamentis, rimis imposui: Labiis verò digestivum præscriptum, una cum Emplastro prædicto. Idque in decimum quintum diem usque. Postea pulverem catagmaticum vulneri inspersi, illudque pulvillis planè siccis & duris, ne caro tandem luxuriaret, adimplevi, & sequens Cataplasma applicui.

Obs. 23.

℞. Florum & foliorum Betonicæ,
Rosarum, Salviæ,
Rosmarini, Ivæ Artheticæ,
Chamomillæ, Sambuci, primulæ veris, ana m. j.
Semin. anethi ℥. ij. fiat omnium pulvis tenuissimus;

Deinde accipe Farinæ fabarum ℥iij. Pulveris præscripti ℥. j. cum decocto betonicæ, Salviæ, rosarum, & primulæ veris, fiat Cataplasma. Addendo sub finem extracti betonicæ, & salviæ an. ℥. ß. vitellos ovorum num. ij. applicetur calidè; bis in die. Ex præscriptis quoque herbis concisis sacculum intersutum confeci, eumque in aqua coctum, interim dum vulnus curabatur, capiti calidè admovi, tum ut vulnus ab aëris injuria vindicarem, tum etiam, ut caput corroborarem, sanguinemque extravenatum in halitum resolverem. Pulverem autem catagmaticum, cujus antea meminí, ex sequentibus concinnavi:

℞. Radicum Iridis Florentinæ,
Angelicæ,
Garyophyllatæ an. ℥ iij.
Ligni Sassaphras.
Rosarum rubearum odoriferarum an. ℥j.
Misce, fiat pulvis tenuissimus. Hæc de topicis.

Quantum ad universalia, inprimis victum tenuissimum præscripsi, & ut totum tempus curationis à Baccho & Venere (vivit enim in matrimonio) abstineret, jussi. *De universalib.* Loco vini decoctum Betonicæ, Agrimoniæ, & Veronicæ, bibit. Singulis quoque ferè diebus, ut materiam ex capite revellerem, & ascendentes vapores deorsum traherem, Enema, utcunque acre, infudi, idque in decimumquintum, aut decimumsextum usque diem morbi. Sed & secunda die, quod ferè oblitus eram, venam in brachio dextro, vulnus enim nonnihil versus dextrum latus vergebat, incidi, sanguinemque satis copiosè extraxi. Et circa finem curationis, loco cataplasmatis præscripti, Emplastrum de betonica vulneri applicui. His divino favore non solùm pristinæ sanitati restitutus fuit, sed & ita quidem (quod notandum, vel potius admirandum) ut ne minimum quidem symptoma supervenerit, imò ne alteratio quidem ulla in pulsu percepta fuerit.

Ante biennium in famulo clarissimi & doctissimi Viri, Domini Davidis Regis, hujus Reipublicæ Doctoris Medici ordinarii atque celeberrimi, Joh. Ulrico Gfell. Basileensi, idem ferè observavimus. *Alia Observatio de fractura cranii.* Ille enim cum per gradus descendere vellet, & ex alto in lapidem cecidisset, dextrum bregma ipsi fissum fuit, sine vulnere tamen, quapropter protinus sanguis sub cute collectus fuit. Ego cùm advocatus essem, ægrum sine loquela, & veluti stupidum inveni, protinus autem crines abrasi, totumque caput oleo rosaceo inunxi, cataplasma corroborans, & quodammodo repellens, applicui, sequenti die prius infuso Enemate, venam in dextro cubito incidi, sanguinemque ad uncias decem aut ℔. j. circi-

Obs. 23. & 24. circiter extrari, & quia maximam plethoram adesse perciperemus, tertia die morbi, iterum uncias octo sanguinis ex eadem vena, imò & ex eodem vulnere eduximus. Cùm verò videremus sanguinem extravenatum, & sub cute contentum, in halitum resolvi non posse, ante quartum, cutem in formam crucis incidimus, idque non sine successu: non tantùm enim sanguis extravenatus, inter cutem & cranium contentus, effluxit, verum etiam quicquid præternaturale in ipso capite & cerebro contentum fuit, per rimam, quæ & longa & ampla erat, extillare potuit. Tanta adhibita fuit diligentia à Dom. D. Rege in administratione universalium, à me in localium, & à domesticis Dn. Regis, in eis quæ ad victus rationem reliquaque externa spectant, ut an Princeps aliquis majori cum diligentia curari possit, vix credam. Hunc quoque Virum Juvenem plenissimè & sine gravioribus symptomatibus restitutum fuisse, ex ipsomet ægro omni proculdubio intellexisti.

Vides clarissime atque doctissime mi Dn. D. HAGENBACH, quantum curatione methodicâ, etiam in morbis acutis & magnis, efficere possimus. Nunc contrarium video in Dn. Joh. Rudolpho Steiger, Præfecto in *Trachselvvald*, is enim cum quinta hujus ex equo cecidisset, & ictum soleâ ferreâ equi, ad suram sinistram accepisset, rustico cuidam, ex vicino pago, sese curandum commisit. Ille cum universalia planè negligeret, in topicis quinetiam graviter erraret, indies auctus est dolor, tandem quoque sequuta est inflammatio & Gangræna, ita ut præcipua pars suræ in putredinem abierit. Ego nudius tertius advocatus fui, omnesque nervos intendo, ut pedem conservare possim. Sed de his aliàs plura. Vale amantissime mi Domine HAGENBACH, & feliciter vive diu. Dabã in arce *Trachselvvald*, 19. Martii 1624.

OBSERVATIO XXIV.

De gravissimo vulnere Capitis, Cerebri portione ablata.

Clarißimo ac Doctißimo Viro,

Dom. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Insignis Reipubl. Bernensis Medico-Chirurgo celeberrimo, Domino & Collegæ honorando,

LUDOVICUS SCHMIDT D.
S. P. D.

CLarissime Vir, Collega & Amice honorãde, Binas tuas literas Princeps ipse, utriusq; nostrûm clementissimus, in cujus manus inciderãt, mihi reddidit: cumq; abs te scriptas intellexisset, sollicitè statim de tua valetudine quæritans, iterum atq; iterũ te salvere jussit. Porro historia tua de Abscessu, inepti Tonsoris culpâ excitato, gratissima mihi fuit; doleo tamen interim magnopere, me tanto intervallo à te scribendi officio superari: quod equidem non tã ignaviæ aut oblivioni, quàm afflicto huic Reipubl. statui tribuas velim, ac bellis civilibus: his enim ego quoq; ceu turbine quodam abreptus à Musis, à re familiari, castra sequi toto hoc anno cogor; nec dum tranquillitatis spes ulla ostenditur. Ne verò partibus meis omninò defuisse videar, insigne illud vulnus, cujus à me descriptionem petis, referre conabor: non ut rem tibi nunquam antehac auditam aut visam: sed ut tibi plurimùm me debere demonstrem, & ad tuas literas non sim ἀσύμβολος.

Obs. 24.

Rustico N. Kraus, in pago Avvensi, qui Durlaco vix quingentis passib. abest, miles ensis capulum, supra dextram aurẽ, ejus lateris ossi bregmatis adeò validè illisit, ut effracto cranio ruptisq; meningib. ipsius cerebri subjacens portio contusa, tabi instar pedetentim primis dieb. effluxerit, unde intra calvariã cavitas nucis juglandis capax, intuentib. cernebatur. Hoc loco quispiã vel nudã morbi descriptionẽ obaudiens, non injuriâ horrenda illa Symptomata denso agmine ingruisse existimabit, quæ ab Hippocrate tanquam fracti cranii, læsique cerebri certa ac Pathognomonica signa numerãtur. Veluti Aphoris. 50. sect. 6. Quibus divisum est Cerebrum, his febrẽ & biliosum vomitum supervenire est necesse; quod ipsum 500. & 507. sententia Coac. repetitur. Item: Ab ossis [cranii] vulnere stupior aut desipentia, si in vacuum usq; penetraverit Sectione 7. Aphor. 24. & 24. amplius, quib. occasione aliqua cerebrum fuerit vehementer concussum, mutos protinus fieri est necesse, section. 7. aphor. 58. Coac. 499. denitq; : Requirendum, si, qui læsus fuit, conciderit, aut sopore correptus fuerit. 2. prorhet. Si offensus sine sensu quasi dormiens jacuerit, si oculi obcæcati fuerint, si Vertigo ipsum occupaverit, si conciderit lib. de capitis vulnerib. Eadem C. Celsus eleganter hoc ordine lib. 5. c. 4. *recensuit. Ubi calvaria pertusa, protinus requirendum est, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obcæcati sint, num obmutuerit, nũ per nares auresve sanguis ei effluxerit, num conciderit, num sine sensu quasi dormiens jacuerit? Hæc enim nõ nisi osse fracto eveniunt. Et post pauca: Si verò etiam torpor accessit, si mens non constat, si nervorum vel resolutio vel distentio sequuta est, verisimile est, etiam cerebri membranam esse violatam, eoq; in angusto magis spes est. His adeò fidit author, ut addat: At si nihil horum secutum est, potest etiam dubitari, an os fractum sit. At in hoc nostro nihil planè omnium eorum, quæ Corriphæi isti requirunt, apparuit, non solùm in morbi principio, quo tẽpore adhuc in Aula moratus es, cujus rei te & spectatorem & testem locupletissimum appello, sed nec quicquam ejusmodi toto morbi decursu supervenit, præter symptomaticam febriculam admodum lentam, quæ post vulneris suppurationem mox cessavit.*

Hujusmodi exempla sparsim alii quoq; fide digni narrant: sed hoc unicum (fateor) tantum apud me potest, ut non usq; adeò firmiter ex enumeratorũ signorum absentia, illæsam esse calvariã, pronunciari posse putẽ. A qua sententia quoq; Ambrosius Paræus, prudens Chirurgus, nõ est omninò alienus; dum l. 9. cap. 2. fatetur, multis cranium fractum compertum fuisse, quib. nihil tale statim ab ictu supervẽerit. Sed quid causæ quæso est, quod partis nobilissimæ noxa alias θανατώδης ἐστι. feliciter fuit curata? Scio quod 2. prorhet. *pro animi & corporis ægrotantis bona vel mala cõstitutione, vulnera differunt: ideoq; rusticus hic, licet temperamento tũ a natura tum ab ætate melancholico (agebat enim annum circiter quadragesimũ septimũ) victu quinetiã utebatur parũ exquisito: modũ tamen tenebat semper, & laborũ assiduitate*

eundem

Obs. 24. eundem ad meliorem frugem deducebat, animi verò motus sedati erant, ac admodum placidi, quod ut in omni morbo, sic in capitis vulneribus maximũ habet ad sanitatem momentũ. De curatione, quod tantopere admirer, non habeo. Tonsor, qui primus manũ admovit, eiq; etiã toto curationis tempore adfuit, homo sedulus quidẽ, sed experientia plùs quàm rationis habens, parum accurratè ægrum tractavit: Primò dilatavit vulnus, decussatim factâ cutis incisione, & exemptis ossium fragmentis, ut liber esset sordium effluxus, cui situs partis affectæ plurimum favebat; atq; hoc quidem rectissimè. Cavitati, quam tabescens cerebri pars primis diebus effluens, paulatim majorem efficiebat, unguentum digestivum indidit, quod non omnes probant: Post aliquot dies syndonem olei rosacei & mellis rosati aquis portionib. imbutam applicuit: tandem ut solo melle rosato uteretur, vix obtinuimus. Os calvæ denudatum & reliquum vulnus cutis, quod aliquando pinguibus medicamentis inebriaverat, siccis filamentis arctè contortis postea te informatore replevit, superimposito quadruplici linteo, madefacto in vino decoctionis betonicæ & similium, satis calido. Victu usus est æger tenui sub initium; cui ego, tertia die accersitus, ptisanam cum quibusdam cephalicis paratam, pro potu ordinario præscripsi, Electuarium item partim alterans, partim corroborans, de quib. multa dicere non videtur operæ pretium. Vena sectio intermissa fuit, purgatio non tuta: alvus autem libera semper usq; ad octavã diem, ubi segnior, suppositorio indito statim rediit ad officium: non sitis, nõ vigilia, non nausea unquam infestavit. Aër hypocausti sæpe erat adstantium incuriâ justo frigidior, nonnunquam calidior, rarò moderatus: ad singulos apparatus è lecto surgens indutis vestimentis scamno insidebat, iisq; dum Chirurgus opus suum perfecisset, quicquid nos contra, ut lecto se contineret, suadebamus. Circa diem decimum quartum cœpit substantia cerebri jam satis munda, punctis quibusdam quasi carnosis notari, quæ indies aucta & unita, in molem quandam cerebri, corpori non absimilem, excreverunt, quæ amissæ portionis locum occupavit: simulq; ossis foramen indies calli appositione angustius tandem coaluit, cui cutis capillata facilè postea superaddita fuit, ita ut intra tertium mensem omninò sanatus, etiamnum omnia munia rustica perficiat, perinde ac si simplex in cute vulnus habuisset.

Si quis θεῖόν τι in hoc morbo fuisse statuat, aliter is quidem atq; Hippocrates locutus, cæterùm à veritate fortè non aberrâsse videri possit. Quemadmodũ contrà lapidum silicibus similium selibra unciatim à muliere Pforzemensi, summis cum doloribus nephriticis excreta; itemque supellectilis sutoria fragmenta non parva à puero Etlingensi incertis intervallis per alvum (ut videbatur) non sine ventris torminibus ante biennium dejecta, διαβολικόν habere, libens in tuam eo sententiam. Hæc sunt, Clarissime mi Fabrici, quæ ad te scribenda venerunt in mentem: si qua in parte accurato tuo judicio non est satisfactum, monitus id supplebo. Si ad Illustrissimam nostram Principem literas aliquando dare, integrum tibi videbitur, gratissimum ejus Celsitudini te facturum confirmo. Vale & rei Medicæ dignitatem, ad quam augendam felici sydere natus es, porrò tueri, meque amare perge. Durlaci Prid. Calend. Decemb. Anno 1620.

Sutoriæ supellectilis fragmenta per alvũ dejiciuntur.

Obs. 25.

OBSERVATIO XXV.

De gravissima surditate, post instillatum liquorem in ductum auris sequutâ.

Anno 1581. Cùm apud Clarissimum ac longè Excellentissimum Virum, Dn. Cosmam Slotanum, Serenissimi Principis mei GUILHELMI, Juliacensium, Clivensium ac Montensium, &c. Ducis p. m. Medico-Chirurgum celeberrimum, Chirurgiæ studio operam darem, Nobilissimam singularique pietate & castitate præditam virginem, tum temporis quatuordecim circiter annos ætatis, ANNAM, Strenui ac Nobilissimi Viri, Dn. N. à Seiberg/Satrapæ in Blanckenstein/filiam familiariter novi. Huic puellæ ex matre aliquo modo surdâ natæ cùm circa annum octavum ætatis, Catarrhus ad aures delapsus, & proindè tinnitus sequutus esset, in manus Empirici cujusdam incidit, qui ipsi (corpore existente impuro) nescio quid oleosi aut liquidi in aures instillavit. Indè (quemadmodum sæpissimè ex ipsamet virgine simul & parentibus audivi) incredibilis dolor, quo per multos dies extorquebatur, febris item, inflammatio, vigiliæ, delirium, aliaque symptomata gravissima sequuta sunt. Ex consilio Dn. D. Reneri Solinandri, & Dn. Cosm. Slotani, Medicorum peritissimorum, adhibita fuerunt medicamenta varia, tam interna quàm externa, quorum beneficio dolor quidem, aliaque symptomata paulatim imminuta, surditas tamen de die in diem aucta fuit, donec tandem auditum, circa annum, (si rectè recordor) vigesimum quartum ætatis, planè amisisset, adeò quidem, ut si quis tormentum bellicum prope ipsam explosisset, crepitum tamen non audivisset: Idque ego ex ipsiusmet ægræ, quæ nunc Dinslachii Clivorum nobili cuidam viro, (cujus nomen mihi excidit) nupta est, relatione accepi.

Empirica tinnitus aurium Curatio infelix.

Cum enim Anno 1612. ad Illustrissimum Comitem, Dominum JOHANNEM ADOLPHUM von Dhaun/Comitem in Falckenstein/Dominum in Oberstein/Bruch/&c. Dominum meum Clementissimum, vocatus essem, & in ipsius aulâ per menses aliquot moram traherem, propter certas causas quoque Dinslachium ad prædictam Matronam, genere, virtute, & pietate longè Excellentissimam, vocatus fui, & ea, quæ mihi ab Anno 1581. quo tempore ipsam primùm noveram, usque ad Annum 1612. exciderant, iterum ab ipsius ore excepi. Præter singulares autem ingenii dotes, quibus nobilissima hæcce matrona prædita est, etiam linguam vernaculam eleganter loquitur: & verò, quoniã in juventute, uti testis sum ocularis, in Lectiõe sacrorũ librorũ à parentib. piis educata fuit, etiamnunc quæ ad pietatem & ædificationem Ecclesiæ spectant, in medium profert. Maritus & nonnulli ex domesticis, certis quibusdam notis & signis, digitis reliquoque corpore factis, ipsi indicant, quidquid volunt. Peregrini verò ea, quæ ipsi indicare cupiunt, in tabulam, quam continuò ferè secum fert, creta scribunt, quibus illa verbotenus respondet.

Laus hujus ægræ.

ADMO-

Obs. 25. & 26.

ADMONITIO

ad Tyrones.

Nota I. EX his ediscant tyrones, Primò, ne in affectibus aurium Topica applicent, nisi priùs adhibitis universalibus, præcipuè si affectus gravis & corpus pravis succis refertum fuerit. Consulat Lector hac de re Observ. I. Centur. 3.

II. Secundò videant, ne medicamentum sit acre. Meatus enim auris cùm pars sit corporis maximè sensibilis, facilè excitatur dolor, quem affluxus humorum è vestigio sequitur, & gravissima symptomata excitat; quemadmodum in prædicta nobilissima virgine accidit.

III. Tertiò videant, ne quicquam ductui auris instillent, ne lenissimum quidem medicamentum. Defluit enim facilè liquor aliquis ad membranam tympani, sed propter anfractuositatem ductus auris denuò effluere non potest. Quapropter turundas ex carbaso & gossypio fabricare, earumque tantummodò apices medicamento imbuere, & auribus infigere soleō. Tentaverant autem Medici in hac puella, an penicilis exiguis ex spongia paratis, medicamentum, quod Empiricus instillaverat, absorbere & extrahere possent, sed frustra. Propter exquisitissimum enim sensum, & anfractuositatem ductus, penicillis ad membranam tympani pervenire non potuerunt. In hoc quoque gravissimè erraverat Empiricus, quod utrique auri uno eodemque tempore acre suum medicamentum instillaverat. Si enim uni tantummodò instillasset ductui, ægrā in latus illud collocassent Medici, ita ut forsan iterum effluxisset. Liquorem autem, pus, vel ichorem profundo auris extrahes, si spongiam aquâ betonicæ madefactam, iterumque fortiter expressam, ductui auris infixeris, & ægrum in latus male affectum collocaveris. Hoc enim modo spongia, quidquid liquidum est, attrahet & absorbebit: sed frequenter mutanda & levanda est spongia.

Error hujus Empirici.

Quomodo quid ex profundo auris extrahendū.

OBSERVATIO XXVI.

Infans primò fit surdus, postea quoque mutus.

SUrdos sæpissimè quoque mutos fieri, plerumque observatum fuit. Non tamen omnes, qui auditu privantur, simul & muti fiunt, quemadmodum ex præcedenti observatione intelleximus. Secus in Reverendi, Doctrinâ & Pietate Excellentissimi Viri, Domini JOHANNIS de L'OZEA, Ecclesiæ Moretensis Ministri filio, advenisse memini. Erat ille puer rectè optimeque educatus, vegetus, & pro ætate sua robustus ac loquax, usque ad octavum annum ætatis: quo tempore morbo gravissimo correptus, & naturæ potius quàm Medicamentorum beneficio curatus fuit: nullum enim adhibuerunt rationalem Medicum. Statim post morbum cùm paulatim adeò surdus factus fuisset, ut ne vocem ullam amplius intelligeret, mutus quoque evasit, nec hactenus ullis remediis restitui potuit. Vivit etiamnum Morati in matrimonio satis feliciter, ubi cum laude tornariam artem exercet. Adeò (testis sum ocularis) ingeniosus & versutus est, ut ex intuitu & gestu corporis, eorum ferè omnium, qui cum ipso versantur, mentem intelligat. Porrò hic mutus factus fuit, quia octavo anno ætatis in materna lingua nondum satis confirmatus & fundatus erat; quapropter cùm non ampliùs homines loquentes intelligeret, facilè exciderunt, quæ antea didicerat. Contrarium evenit in prædicta nobili virgine, quæ auditū non omninò in juventute, sed tùm demùm, cùm in lingua simul & lectione librorum satis confirmata, & præerudita esset, amisit.

Obs. 25.

Cur hic iter mutus sit factus.

OBSERVATIO XXVII.

De excisione tumoris Cancrosi, ad radicem dentium ocularium.

GALENUS de Cancris, qui curationem non admittunt, loquens, inter alia hæc quoque habet verba: Qui Cancrum in palato ortum, & qui in sede & sinu muliebri, secuerunt aut usserunt, ulcera ad cicatricem perducere non potuerunt. Non sine causa autem scribit: in Palato, non autem in Ore: qui enim in palato nascuntur Cancri, ut plurimùm versus Uvulam oriuntur. Laxa enim, mollis, & ad recipiendos affluentes humores ex capite aptissima pars est. At quis quæso ibi secaret aut ureret? Meritò itaque insanabiles ipsos pronunciavit Galenus. In aliis verò partibus oris sanari posse cancros, sequens observatio fidem facit.

Comm. 38. l. 6. aphor. Hippocr.

Genere, Virtute, Doctrinâ, sed præcipuè pietate nobilis Vir, Dn. Wilhelmus vom Scheidt genant Weißpfenning/Juris U. Doctor, & Serenissimi Principis ac Domini, Dn. Wilhelm, Juliacensium, Clivensium & Montensium, &c. Ducis Consiliarius prudentissimus, & Satrapa in Solingen, &c. à multis annis tuberculo ad radicem dentium ocularium sinistri lateris laboraverat, quod ex defluxionibus vehementibus ad dentes ortum suum traxerat. Tandem quum accrescere & dolere cœpisset, ut majora incommoda evitaret, ex consilio Dn. D. Galeni Wieri, ejusdem Principis Medici celeberrimi, Coloniâ in arcem zu der Burg vocatam, unà cum clariss. Viro Dn. Johan. Cosma Slotano, Medico Coloniensi (Dn. Wierus enim propter occupationes gravissimas circa Principem, curationi interesse non potuit) accersitus fui, Anno 1593. ubi curationem sequenti modo instituimus. Tuberculum autem magnitudinem juglandis adæquabat: prædurum, lividum, & inæquale erat, & partim gingivæ, partim quoque labio adhærebat, ita quoque ut exterius extuberantia quædam appareret. Dolor quoque pungitivus aliaq; signa, quæ cancrum comitari solent, aderant. Porrò quia à multis annis catarrhis ad dentes obnoxius fuerat nobilissimus æger, ne factâ operatione, defluxiones negotium nobis facesserent, constitutū fuit inter nos, ut ante operationem corpus omnibus modis, & quantum fieri posset, præpararetur; quapropter inprimis sequens Apozema, ad humorem peccantem incidendum & præparandum exhibuimus.

Apozema.

℞. Rad. cichorii cum toto m. j.

Radicum petroselini, fœniculi ana ℥ij.

Poly-

Obs. 27.

Polypodii q. ℥.ß.
Corticum frangulæ ʒj.
Cortic. capparorum & Tamarisci an. ʒj.ß.
Herbar. Scolopendriæ, veronic. betonicæ,
Fumariæ, scabiosæ, ana m.ß.
Flor. boraginis, buglossæ, rosmarini,
Betonic. summitatum thymi, & majoranæ, ana p.j.
Seminis anisi, fœniculi, an. ʒij.
Coriandri præparat. ʒj.
Passularum Corinthiarum ℥.ß.

Decoquantur in s.q. aquæ, & tertia parte vini, ad consumptionem medietatis.

Hujus Apozematis accipe ℥ij.ß. in quibus infundantur & macerentur per noctem:

Minorativum.

Rhabarbari electi ʒj.
Agarici recenter trochiscati, &
Turbith gummosi, an. ℈.ij.
Folior. senæ mundatorum ʒij.
Sem. anisi, &
Florum Tartari, ana ℈.ij.

Maneant per noctem in infusione, in loco tepido. Mane post levem ebullitionem fiat fortis expressio, cui adde

Syrupi de polypodio ℥j.
Aquæ cinamomi ℥.ß.

Misce, fiat potiuncula,

Sic purgato corpore, per dies aliquot de præscripto Appozemate bis in die, nimirum tribus horis ante prandium, totidemque ante cœnam, haustum bibit, tandemque jamjam præscriptam potiunculam reiteravimus. Interim autem dum præscripto Apozemate utebatut, venam in cubito sinistro incidimus, Cucurbitulas quinetiam, primò siccas, tandem cum scarificatione applicuimus. Sic præparato & evacuato corpore per vias manifestas, sudorem quoque per dies 14. duximus, sequenti decocto.

Decoct. sudoriferum.

R. Ligni sassafras optimi ℥ij.
Ligni Guajaci rad. salsæ parillæ an. ℥j.
Cinamomi ℥.ß.

Projiciantur in poculum stanneum aut terreum, & affunde aquæ claræ ℔. iiij. Claudatur quam diligentissimè vesicâ madidâ primò, deinde linteo, ne quid expiret. Tandem fiat decoctio per horas sex aut octo in duplici vase. Non autem illicò aperiendum est poculum, sed expectandum, donec per se sit refrigefactum. Hujus decocti sumpsit ad uncias quatuor pro vice, & bis in die. Post sudorem corpus iterum expurgavimus sequenti purgatione.

Potus purgans.

R. Rad. Polypodii quercini,
Cortic. rad. frangulæ, Tamarisci, &
Capparorum an. ʒj.
Ceterach. fumariæ, scolopend, an. p.j.
Flor. buglossæ, boraginis, violarum, an. p.ß.
Seminis anisi, fœniculi, an. ℥.ß.
Folior. senæ Alexand. select. ʒj.ß.

Decoquantur in aqua fumariæ & scabiosæ, ut colatura redeat ad ℥iiij. In quibus infundantur & macerentur s.a.

Rhabarbari,
Rad. mechoacæ ana ʒ j.
Agarici trochiscati ana ʒj.
Zingiberis & sem. anisi an. ℈.j.

Maneant per noctem in infusione, in colatura fortiter facta dissolve.

Obs. 27.

Electuarii rosarum Mesuæ ʒij.
Syrupi de polypodio ʒvj.
Diasennæ Brassavoli ℈.ß.
Aquæ cinamomi ℥iij.

Misce & detur in crepusculo matutino. Interim autem dum decocto sudorifero utebatur, frequenter os sequenti Gargarismate abluebat, idq; in eum finem, ut partes defluxionibus obnoxiæ ante operationem corroborarentur.

Gargarisma.

R. Rosarum rubear. m.j.
Flor. malvæ hortensis, m.ß.
Cortic. granatorum ʒij.
Balaustior. Gallarum immatur. an. ʒj.
Flor. betonic. scabiosæ, an p.j.
Radic. scrophulariæ ℥.j.ß.

Coquantur in ℔. iiij. vini rubri & stiptici, ad tertiæ partis consumptionem, colaturæ adde

Mellis rosacei ℥ij.
Diamoronis, &
Mellis violacei an. ℥j. Misce, fiat Gargarisma.

Ex præscriptis herbis quoque minutissimè incisis, Sacculos duos præparavi, quorum alter ejus erat magnitudinis, *quam Tabula II. Observationi huic subjecta, figura II. exhibet.*

Alter ejus erat latitudinis, ut superius labium nasum & genam cooperiret. Sacculos istos vino rubro & stiptico incoctos tepidè applicare jussi & quidem continuo.

Satis præparato corpore, tam optima victus ratione, quàm præscriptis remediis, ægrum in sedem collocavi, capite parumper retrorsum versus nucham reclinato. Tum ministrum retro ægrum constitui, qui ambabus manibus non solum caput tenebat, verùm etiam indicibus digitis superius labium in altum elevabat. Hoc facto, acu incurvata filoque reduplicato apprehenso tumore, ipsum paululum attraxi, & cultello separatorio hîc adumbrato, ad ipsam mandibulam usque feliciter excidi.

(*Cultelli separatorii adumbrationem vide sub finem hujus Observationis Tabula II. figura III.*)

Exciso tumore, sequentem pulverem ad sanguinem sistendum, cum stupis albumine ovi madefactis imposui, & fasciâ ligavi.

R. Farinæ volatilis ℥.ß.
Boli Orientalis,
Terræ sigillatæ an. ℈. iiij.
Pulveris albuminum ovorum sole exsiccatorum ʒj.
Pilorum leporis minutissimè incisorum ℈.j.
Corallorum præparator. ℈. ij.
Misce, fiat pulvis tenuissimus.

Sequentibus diebus oleum de vitellis ovorum, cum pauco croci mixtum, filamentis vulneri imposui. Digesto satis vulnere, sequenti gargarismate os sæpissimè abluere jussi.

R. Flor. Betonicæ,
Rosarum,
Folior. alchymillæ,
Saniculæ,
Pyrolæ, scabiosæ, an. p.ij.

Coquantur in aq. ℔. ij. ut colatura redeat ad ℔. j. ß. in qua dissolve.

Mel-

Obs. 27.

Mellis rosati colati ℥iij.
Misce, fiat Gargarisma.

Circa finem curationis, sequentem pulverem vulneri inspersi, & laminam plumbi tenuissimam applicui.

R. Tutiæ præparatæ,
Pulveris gammarorum,
Aluminis usti, an. ℈.j. Misce.

Hisce remediis sanitati restitutus, & ex evidentissimo periculo liberatus fuit, ita ut ad annum 1611. supervixerit. Quo anno circa finem Rattingæ piè & placidè obdormivit, & pro calamitosa hacce vita beatorum sedem sibi elegit, cùm annum septuagesimum prætergressus esset.

Cæterum dum circa vulnus occupatus essem, in Universalibus nihil prætermissum fuit, quotiescunque enim alvus astricta erat, clysteres injecimus, cucurbitulas quinetiam cum levi scarificatione applicuimus: singulis quoque diebus paulò ante prandium ad nucis juglandis magnitudinem de sequenti Electuario sumpsit.

R. Conservæ flor. betonicæ,
Salviæ, rosmarini, &
Flor. scabiosæ an. ℥.j.
Specierum dianthos,
Aromatici rosati, &
de Gemmis frigid. an. ℈.ij.

Misce, & cum syrupo conservæ corticum citronum fiat Electuarium.

Post pastum aut mivâ cydoniorum, aut semine anisi, & fœniculi condito utebatur. Cucupham præterea ex sequentibus pulveribus præparavimus, qua per annos aliquot usus fuit.

Pulvis pro Cucupha.

R. Florum betonicæ,
Rosmarini, Stœchados,
Rosarum rubear. an. m.j.
Summitat. majoranæ m. ß.
Sem. Coriandri præp. ʒ.ij.
Ligni aloes ʒ.j.
Masticis, Thuris, ana ℥j.ß.
Specier. diamoschi dulcis ℈. iiij.
Nucis moschatæ ʒ.j.ß.
Caryophyllorum ℈ j.ß.
Granorum Kermes ℈.ij.

Misceantur & contundantur grosso modo pro Cucupha. Sequens quoque vinum Medicatum præscripsimus, de quo per intervalla paulò ante prandium haustum bibebat.

Obs. 27.

R. Flor. Rosmarini, betonicæ, Lil. convallium, Primulæ Veris, ana m.iij.
Summitat. Thymi, majoranæ,
Flor. Stœchados, borag. buglossæ, an. m.j.
Radic. Iridis Florent. ℥j.
Galangæ ℥iij.
Ligni aloës ℥ij.
Cinamomi, Nucis moschatæ an. ʒvj.
Radic. Caryophyllatæ ℥ij.
Liquiritiæ ℥iiij.

Incidantur omnia grosso modo, projiciantur que in dolium, pro mensuris 12. aut 13. vini optimi & depurati.

Pro corroboratione gingivarum seq. Dentifricio usus est.

Dentifricium.

R. Corallor. præpar.
Rosarum rubear. an. ʒj.
Thuris, cornu cervi usti & præp.
Cancrorum præp. ana ℈. ij.
Sanguinis draconis,
Balaustiorum ana ℈. j.
Margaritar. præp. Ossis sepiæ an. ℈. ß.
Rad. Iridis Florent. ʒ.j.ß.
Aluminis usti ℈.j.

Misceantur, fiatq; omnium pulvis subtilissimus.

Ignosce quæso, Candide Lector, si forsan nimis prolixus fuerim. Fecit id magnitudo morbi: magnitudo inquam. Gingivarum enim & labiorum cancri, nisi Universalia ritè & ex arte adhibita fuerint, incurabiles utplurimum esse solent. Hæc quia Empirici & circumforanei, in excisione Cancri labiorum non observant, mirum non est, si utplurimùm malum recrudescat, & in pejus evadat. Qui itaque operationes hujusmodi cum laude & utilitate ægri perficere cupit, videat primò, ut corpus ægri ante operationem diligenter sit præparatum, ubi præsens Observatio, tyronibus veluti exemplar & idea inservire poterit: deinde diligentiam adhibeat, ut malum cum suis radicibus, & in parte sana extirpetur; Quandoquidem minima remanente portione mali, frustranea erit operatio, ut alibi fusiùs demonstravimus.

OBSER-

Obs. 28. Obs. 29.

Tabula II

Figura I.

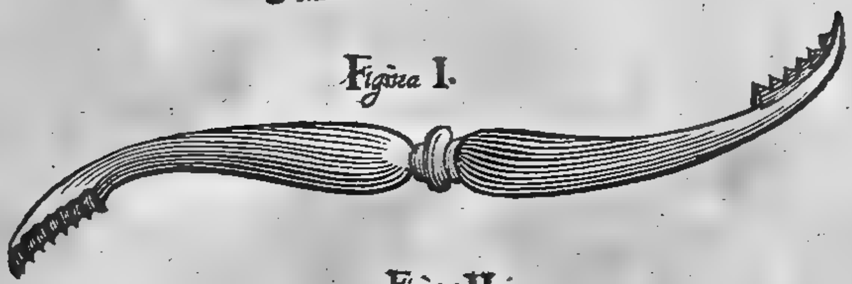

Figura II.

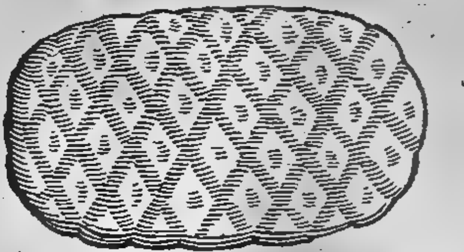
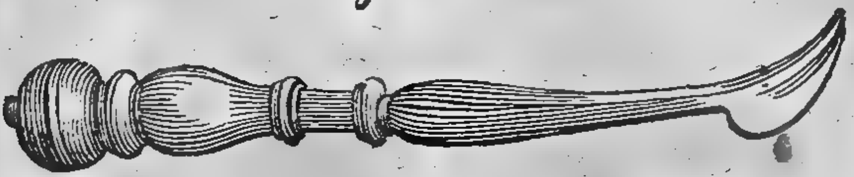

Figura III.

OBSERVATIO XXVIII.

De excisione tumoris Cancrosi, in mala existentis.

ANno 1594. Coloniæ Agrippinæ viduam Magist. Henrici Sartoris, ad portam Leporinam habitantem curandam habui. Laboraverat illa per multos annos tuberculo Cancroso in mala dextra, quod magnitudinem nucis avellanæ haud excedebat. Durum erat, lividum, & inæquale, exteriùs tamen nihil apparebat. Præparato satis corpore, tam victus ratione, quàm reiteratis purgationibus & venæsectione, ægram in sedem collocavi: deinde ministros duos retro constitui, quorum alter caput tenebat, alter indicibus digitis in os immissis, & ambobus pollicibus è regione tuberculi positis, malam invertebat. Sic satis in conspectum veniente tuberculo; illoque acu incurvata ac filo apprehenso, cultello separatorio, superiùs delineato, excidi. Postea eodem modo, uti in præcedente observatione dictum fuit, processi, curationemque feilciter absolvi.

Binas hasce Observationes in eum finem scripsi, ut junioribus Chirurgis animum adderem, ne in Cancrosis tumoribus, in ore existentibus, facilè desperent, & ab officio desistant, dummodò ipsos apprehendere, & radicitùs exstirpare possint.

OBSERVATIO XXIX.

Ex haustu aquæ frigidæ, Dolor ingens ventriculi, & Lipothymia.

EX maximo haustu aquæ frigidæ ingentes dolores ventriculi, cum mentis alienatione supervenisse, Centur. IV. Observ. XXXVIII. à nobis dictum fuit. Sed quia causa hujus doloris tunc temporis non satis perspecta mihi fuit, operæ precium esse duxi, similem ascribere observationem, ab eo tempore à me notatam, ex qua præcedens historia clarior evadet. Juvenis quidam ex domesticis meis, cùm æstatis tempore peregrè profectus esset, & in via incaluisset, non procul Murato Helvetiorum, ad tubulum fontis admoto ore, maximum haustum frigidæ bibit. Quid fit? Exoritur statim dolor ventriculi, ita ut nonnisi maximâ cum difficultate Muratum pervenerit, ubi ante portam urbis in lipothymiam incidit. Cùm verò evomuisset, & in sectum, vermemque multipedem, ut in fontibus plerumque conspiciuntur, rejecisset, cessavit dolor; quapropter ulteriùs ad urbem se contulit: ubi in ædibus Nobilissimi ac Strenui Viri, Dom. Johannis Jacobi à Diesbach, Equitis, &c. Patroni ac Mœcenatis mei summo studio observandi. pernoctavit, & ita restitutus fuit, ut sequenti die iterum in viam se dederit. & iter suum absolverit. Ex hac historia facilè apparet, quæ causa fuerit doloris istius viri, cujus memini Observatione supradicta: insectum videlicet aliquod cum aqua ad ventriculum pervenisse, eumque punxisse. Ego Sanguisugam fuisse, semper arbitratus sum. Quamvis enim hoc tempore, videlicet mense Februario, nondùm in stagnis reperiantur; ad scaturigines tamen fontium, propter earum colorem, plerumque perreptare, verisimile est. Videant itaque sitientes viatores, ut potiùs Diogenis calice utantur, quàm os tubulo fontis admoveant.

Obs. 30.

OBSERVAT. XXX.

De gravissima Pleuritide, in qua Venæ sectio septimo morbi die cum successu fuit adhibita.

Viro clarissimo & doctissimo
Dn. JACOBO HAGENBACHIO,
Basileensi Medicinæ Doctori,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

THESES Tuas inaugurales de Pleuritide, Doctissime mi Domine HAGENBACHI, accepi, & statim legi. De Sectione venæ in Pleuritide inter nudos Theoricos & Practicos maxima est controversia; videlicet an ex eodem, vel ex opposito latere fieri debeat? Tu rectè distinguis, nimirùm in principio morbi fieri debere ex opposita parte, post principium verò ex eadem. Sed vide atque etiam vide, mi Domine HAGENBACH, ut sectio illa fiat statim ab initio, & intra paucos horas post morbi insultum, alioquin facilè errare poteris in curatione. Ego, ut ingenuè fatear, nunquam, aut saltem rarissimè optatum successum vidi, ex sectione venæ in opposita parte facta. Rarissimè enim, præsertim, inter Germanos (qui inchoante morbo potiùs carnifices, Veterinarios, Agyrtas, & hujus farinæ homines, quàm rationales Medicos adhibent) statim ab initio morbi accersitur Medicus; rarò item in augmento; sed ut plurimùm in statu, quando omnia ad interitum vergunt. At eo tempore, si vires permittunt, melius est, ex latere malè affecto evacuare, quàm revulsionis gratiâ venam in opposita parte incidere. Facilè enim ex simplici Pleuritide duplex sequeretur, quod & nonnullis maximo eorum damno accidisse memini. Tutius itaque erit, ex eodem latere venam secare. Egregiè enim materia peccans, & in parte affecta conjuncta, hoc modo evacuatur: quod & ego non ita pridem in pleuritico, maximo cum successu expertus sum. Casum, quia in eo nonnulla annotatione digna occurrunt, paucis adscribam.

Historia. Patricius quidam hujus urbis, Dn. Johan. Jacobus, Wagner nomine, Præfectus in *Summißvvald*, homo quinquagesimum annum ætatis prætergressus, carnosus & plethoricus, sed & strumosus, & à multis annis catarrhis ad articulos obnoxius, cùm 21. Junii cum amicis & consanguineis, qui Mülhauso ad ipsum venerant, in multam noctem lautè vixisset, & postera die juxta illud:

Schol. Salernit. c.16.

Si nocturna tibi noceat potatio vini,
Hoc tu mane bibas iterum, & fuerit medicina.

Summo mane, ante amicorum suorum abitum, iterum se mero onerasset, eadem die dolores articulorum primò, deindè quoque tussis, angustia pectoris, & dolores pungitivi lateris dextri, cum sputo cruento supervenerunt. Prima die ex muliercularum, & agyrtarum consilio, theriacâ, aquâ cardui benedicti dissolutâ, sudorem provocavit: sequentibus vero diebus decoctum Traumaticum, seu, ut vocant, Halwilianum (vide aniles ineptias) bibit. Hinc mirum in modum adaucta fuit febris. Quùm autem à vino non abstinuisset, symptomata omnia ita exacerbata fuerunt, ut astantes de recuperanda valetudine animum abjicerent. Quapropter me in *Summißvvald* advocarunt 29. ejusdem mensis, qui fuit septimus dies morbi; tùm ægrum sequenti modo laborantem inveni. Febris erat maxima, sitis inexhausta, & tussis frequens, cum exspuitione cruenta, pectoris angustiâ, & linguæ ariditate: vigiliæ item cum capitis dolore, nausea, & cibi fastidium ægrum torquebant. Porrò cùm ex pulsu aliisque indiciis, vires adhuc aliquomodo constare cognovissem; malui aliquid tentare, quam ægrum in evidentissimo vitæ periculo amninò deserere. Curationem itaque sequenti modo institui. Primò, juxta præceptum Hippocratis lib. 1. aphor. 16. victus rationem humectantem & refrigerantem institui: vino ipsi planè interdixi, cujus loco lac amygdalarum exhibui, de quo prima die ultra mensuras duas ebibit; tantus erat æstus internorum viscerum. Alvum quoquè statim lubricam feci suppositorio. Enema exhibuissem, nisi, ut scis, nostratibus illud tantoperè esset odiosum. Exonerato ventre, statim venam in cubito lateris malè affecti incidi, & ad uncias octo sanguinis extraxi. Totum pectus oleo liliorum alborum, & axungiâ caponis inunxi, & Expectorantia exhibui. Eadem die post cœnam nonnihil Laudani, cum decocto suo pectorali, parumque confectionis Alkermes propinavi. Quievit sat bene eadem nocte: quapropter sequenti die, cùm viderem, naturam novas recollegisse vires, leniter leviterque ipsum purgavi, idque infusione Rosarum pallidarum (quæ tunc temporis opportunè in horto florebant) addito Syrupo Rosato solutivo composito, parumque pulveris mei Laxativi, & Cremoris Tartari. Carpis sequens applicui Epithema:

Curatio.

Epithema.

℞. Summitatum buglossæ, &
Boraginis cum suis floribus,
Melissæ, an. m. j.

Incidantur, & contundantur in mortario, addendo aquæ rosarum ℥ij. Aceti Rosacei parum. Colaturæ fortiter factæ addidi aliquid Cinnamomi, parumque croci; species enim Cordiales nullæ ad manus mihi erant. Durante morbo aliquoties expurgatus fuit, sed clementer: potiunculam quinetiam post cœnam per intervalla iteravimus. Pectus quotidiè bis aut ter inunximus, & sacculos emollientes & anodynos pectori applicuimus. Sic præter spem atque exspectationem omnium, sanitati ita restitutus fuit, ut non diu post curationem huc venerit, & per dies aliquot cum amicis & consanguineis suis alacriter vixeris. Crisis ferè nulla supervenit, nisi quòd circa 17. morbi diem, sputum atque excrementa alvi majori in copiâ, quàm antea, ejecerit, nec non maculæ rubræ & latæ, circa carpos & manuum digitos apparuerint. Illæ autem an propter expulsionem aliquam criticam humoris biliosi, an verò ex applicatione Epithematis, & acrimoniâ aceti, ut plerumque accidere solet, supervenerint, affirmare non possum. Tunc enim temporis ipsemet ægro non ampliùs astiti, sed ea, quæ recensui,

Obs. 30. censui, à Monhemio meo observata fuerunt. Cæterùm Doctissime mi Dn. HAGENBACHI, mirum in modum tibi suspectam esse hanc venæsectionem, haud dubito; non quia in brachio lateris laborantis, sed in die critico facta fuerit. Morbi enim cùm inchoant, ut prudenter monet Hippoc. si quid movendum videtur, move: cùm verò consistunt ac vigent, melius est, quietem habere. In statu enim & vigore morbi, cùm symptomata omnia sint acerbissima, cumque natura circa morbum occupata, non est deturbanda remediis. Utinam methodus illa, quæ verissima & certissima, in omnibus observari posset. Verùm enim verò cùm viderem, morbum esse extremum, ac in corpore hocce plethorico hoc unicum mihi superesse remedium, videlicet sanguinis missionem; indignum esse Christiano censui, ægrum, quem pro deplorato ferè habebant astantes, non attingere. Potiùs itaque experiri volui remedium hoc, quàm ægrum in evidentissimo vitæ discrimine derelinquere; juxta illud Hippocratis: *Extremis morbis extrema conveniunt remedia.* Nihil enim interest, inquit Celsus, remedium an satis tutum sit, quod unicum est. Hæc ad Te scribo, ne unquam in praxi animum abjicias; nisi vires ægri omninò defecerint. Thesi 44. Diversionis gratiâ etiam frictiones adhibendas esse suades: quæ mihi semper fuerunt suspectæ, præsertim in morbis calidis & acutis, qualis est Pleuritis. Sanguinem enim & humores ex frictionibus incalescere, acriores fieri, & proindè majori cum impetu ad partem affectam ruere, facilè mihi concedes. In morbis frigidis, veluti Apoplexiâ, Epilepsiâ, Paralysi, & hujusmodi, locum habere posse videntur: quia tamen, ut dixi, inde sanguis & humores incalescunt, & instar vehiculi crudos frigidosque humores ad partem laborantem vehunt, circumspectè cum eis agendum est; nec facilè ab initio morbi, materiâ adhuc fluente, adhibendas esse arbitror.

Lib. 2. aphor. 29.

De frictionibus.

De Ligaturis.

Ligaturæ verò fortes & dolorosæ summoperè tùm in pleuritide, tum etiam in aliis morbis acutis, ubi materia ad locum aliquem decumbit, sive calidi, sive frigidi fuerint, conveniunt. Quandoquidem sanguinem & humores veluti cum impetu attrahunt: nec verendum est, ut corpus excalefacere possint. Hæc non contradicendi, sed exercitii causa ad Te scribo: quapropter ut omnia amicè interpretari velis, rogo. Quod superest, pro thesibus transmisis gratias, quas possum, ago maximas, & insuper Tibi, mi Dn. HAGENBACHI, plurimum gratulor; imò ex animo Tibi de acquisita dignitate gratulor. Faxit Deus Opt. Max. ut provinciam illam diu ad Dei gloriam, ædificationem proximi, Tuamque salutem administrare possis. Tuum ad nos adventum avidè exspectamus, & ut ante autumnum nos invisere velis, summoperè rogo. Ego ante mensem peregrè profecturus non ero. Generosus enim Baro de Spiez Tibiam sinistram ad poplitem sibi confregit, circa quem occupatus sum. Vale & feliciter vive diu cum parentibus Tuis charissimis: quos ut meo & uxoris meæ nomine plurimùm ac demissè salutare velis, plurimùm rogo. Raptim Bernæ, 18. Augusti, 1622.

Obs. 31.

OBSERVATIO XXXI.

De Pleuritide in morbum chronicum degenerata.

Viro Doctissimo,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO,
Medicinæ Doctori, Amico plurimùm honorando,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

TUas, Clarissime doctissimeque mi Domine Dn. HAGENBACH, unà cum libro, quem à Te expectabam, accepi literas. Pretium, quod pro libro persolvisti, proximâ occasione mittam. Interim gratias, quas possum, ago habeoque maximas. Obitum Clarissimi & Pietate Excellentissimi Viri, Dom. D. Petri Spinæ, ex tuis, uti & ex Dn. Hemelii literis, cum dolore & lachrymis intellexi. Amisi amicum antiquum, fidelem, & intimum, vel potius præmisi ipsum ad beatorum sedes, ad quas nos omnes hoc turbulentissimo tempore quoque aspiramus. Inclusas quæso, si occasio sese obtulerit, ad Petrum meum mitte: facies mihi & ipsi rem gratissimam. Cum primùm Bernam reversus fuero, casum singularem, quem hac Hyeme in praxi nobis videre contigit, Deo volente, ad te scribam. Nunc nihil singulare habeo: ne tamen literas planè vacuas ad te darem, en de pleuritide in chronicum morbum mutata, exemplum unum aut alterum.

Exempl. 1. malè curatæ Pleuritidis.

Virgo quædam apud nos, ex nobilissima Bonstetteriana familia orta, & 18. circiter annos nata, cum superiori æstate Pleuritide dextri lateris correpta fuisset, & Medicus rationalis in consilium adhibitus non esset, beneficio naturæ, & rasuræ dentis apri, ex jusculo sumptæ, paulatim ita restituta fuit, ut nihil ampliùs desiderari posse speraret. Dolor tamen obtusus & gravativus in ipso latere remansit. Quid fit? acquirit materia illa, in latere retenta, successu temporis acrimoniam: quapropter circa principium autumni, febre acutissimâ corripitur, in qua natura veluti per criticam expulsionem materiam peccantem, ad omnes ferè articulos totius corporis detrusit. Dom. D. Rege in consilium vocato, & ab ipso ex arte præscriptis & adhibitis medicamentis, febris & dolores articulorum omnium remiserunt, præterquam in genu dextro, in quo dolor fixus remansit, non sine ingenti tumore. Tum ego quoque adhibitus fui, & una cum Dom. D. Rege omnem adhibui diligentiam. Corpus, Apozemate prius præparato humore, expurgavimus, vomitum quin etiam aliquoties, majoris revulsionis causâ, provocavimus, & sudorifera per dies aliquot propinavimus. In applicatione Topicorum quoque nihil prætermissum fuit. Sed omnia absque fructu ferè, præterquam quod tumor in genu evanuerit. Dolores enim etiamnunc, præcipuè cùm corpus aut crus movetur, acuti, nervi quin etiam retracti sunt; & tibia mirum in modum coxam versùs incurvata est. Nunc quia eis omnibus, quæ ex arte, & secundùm rationē adhibuimus, parùm profecisse videmus, tempus commodum, ut ad thermas ablegari possit, exspectamus. Si forsan earum beneficio acris illa & ner-

Obs. 31. & 32.

vosis partibus infixa materia evacuari, & in halitum reduci possit. Est alioquin puella satis robusta & valida, neque pravis humoribus usque adeò referta: Menses quinetiam ordine fluunt.

Exemplum II.

Alterum exemplum est de Virgine quadam 20. circiter annorum ætatis, & ex domesticis Illustrissimi Viri, Dom. Mironii, Regis Galliarum apud Helvetios Legati. Hæc cum superiori Autumno Pleuritide correpta, & à Dom. D. Ludovico Scharandeo, Solodurensis Reipublicæ Medico ordinario, ipsi curatio ex arte præscripta fuisset, illa verò ut morosa & inobediens, optimis & salutaribus consiliis & remediis minimè obtemperaret, sed in victus ratione & usu medicamentorum pro arbitrio suo sese gereret, & jam aquam crudam frigidamque, jam vinum purum biberet, & medicamenta respueret; aëris quinetiam injuriæ sese exponeret, ex acuto illo morbo tandem in chronicum incidit. Circa finem enim costarum verarum lateris sinistri dolor remansit; non sine angustia pectoris, & virium labefactatione. Tussis quoque continuò ipsam exercebat. Sic paulatim in ipso pectore pus collectum fuit, quod tandem perforatis musculis intercostalibus exteriùs in cute apparuit. Vigesima itaque septimâ hujus mensis, cùm ego quoque unà cum Dn. D. Scharandeo accersitus essem, causticum circa finem costarum verarum applicuimus, & ab ipso factam escharam 29. die excidimus. Sed nihil ferè puris sequutum. Propter escharam enim primâ vice pus rarò in copia effluere, aliquoties apud me vidisti. Circa vesperam verò ultra uncias sex emanavit: ab eo tempore quàm copiosè effluat, vix credibile est: bis enim in die ad uncias octo aut novem pro vice effluunt. Interim vires constant, & symptomata remittunt: quapropter de recuperanda valetudine bene speramus. Nonne mirum est, Doctissime mi Dn. Hagenbach, materiam hancce purulentam in tanta copia, & tamdiu in ipso pectore, & propè cor ipsum, sine vitæ discrimine delitescere potuisse? Sed arbitror ego, ipsam membranâ aliqua validâ inclusam fuisse, ita ut vapor nullus ex ipsa ad cor pervenire potuerit. Tu, quid sentis, rescribe. Vale, & æternùm cum parentibus tuis charissimis vive, & Dominum Grasserum, reliquosque amicos meo nomine quàm amanter, quæso, saluta. Ocyus Soloduri, 30. Januar. 1623.

OBSERVATIO XXXIII.

De Pleuritide, post Venæ sectionem in opposito latere factam, exasperatâ.

Viro Doctissimo,

Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori, Amico meo plurimùm honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

DE felicissimo successu Sectionis venæ in Pleuritide, in latere malè affecto factæ, doctissime mi Dn. D. HAGENBACH, ante annum ad Te scripsi. Non solum autem in isto viro, verùm etiam in omnibus aliis, quos superiori Vere & æstate curandos habui (multos autem per Dei misericordiam sanitati restitui) ita ex voto successit, ut ne unus quidem, laus sit Deo, eorum, qui ex arte curati fuerunt, obierit.

Obs. 33.

Longè secus accidit in ancilla quadam, Barbara Mouchet nomine. Illa enim cùm superiori mense Aprili ex sinistro latere Pleuritide correpta, & in dextro brachio vena ipsi secta fuisset, adeò axacerbatus & auctus fuit affectus, ut cùm ego quarta die morbi ad ipsam vocatus essem, in tantis angustiis ipsam repererim, ut morti eam proximam esse putarem. Febris erat maxima, cum tanta pectoris angustia, ut non nisi rectâ cervice spirare posset. Tussis vehemens, cum sputo cruento aderat. Optimam victus rationem præscripsi: Expectorantia exhibui, totumque pectus oleis & unguentis convenientibus inunxi. Cùm verò morbum ingravescere, vires autem aliquo modo adhuc constare, viderem, sextâ die morbi, iterum venam secare jussi, sed in brachio lateris malè affecti. A qua postea præter omnium spem atque exspectationem paulatim plenissimè restituta fuit, & nunc optimè habet.

Ex his, doctissime mi Dom. Doctor, videmus, quàm periculosa sit opinio eorum, qui in Pleuritide venam in opposita parte secandam esse, contendunt. Etiamsi enim id statim ab initio morbi aliquo modo locum habere posse videatur; rarissimè tamen sectionem hancce tutam esse, & in hac nostra ægra, & in aliis quamplurimis observavi. Sunt, qui in Pleuritide, sive in dextro sive in sinistro latere fuerit, perpetuò in dextro brachio venam secandam esse docent, propter venam azygon, quæ in dextro latere ex vena cava exoritur: sed & ne id quidem tutum esse, in hac ægra apparet. Præstat igitur secundùm mentem Galeni, libro de Venæ sectione, & naturæ motum imitari; & rectitudinem fibrarum observare. Quæcunque enim sanguinis eruptiones è directo fiunt (inquit) maximam commoditatem ægrotantibus adferunt: quæ verò sanguinem contrà excernunt, nihil juvare, aut etiam nocere: quod scilicet interdum citra mali levamen vires exolvant. Neque enim liene malè habente, è dextrâ nare sanguis erumpens, neque in jecore, è sinistra ullam adfert utilitatem; sed revulsio quidem, quæ in rectum fit, manifestam utilitatem celeriter ostendit: in quibus autem contra accidit, nequaquam. Dextra igitur nare sanguinem effundente, ad dextrum hypochondrium affixa cucurbitula, sanguinis eruptionem clarè celeriterque sistit: perindè atque ad sinistrum, sanguinem excernente sinistra. Hæc Galenus. Eandem quoque methodum in venæ sectione Pleuriticorum observandam esse, disertè testatur idem Galenus, tum in lib. de venæ sectione, tum aliis in locis. Quæ enim in opposita parte fit Venæsectio, plurimum nocere, & in prædicta ægra, & in aliis sæpissime observatum est. Quandoquidem hoc modo vires frustrà exolvuntur, & sanguis bonus extrahitur, vitiosus verò & inutilis non tantùm in corpore relinquitur, verùm etiam ex latere malè affecto, versus partem sanam attrahitur, fitque sæpissimè ex simplici pleuritide universalis: quemadmodum & in hac nostra ægra accidisse, ex eis, quæ dicta sunt, colligere poteris.

Porrò doctrinam Galeni de Venæsectioni in

Pleuri-

Obs. 32. & 33. De Pleuritide Observatio singularis.

Pleuritide veram certamque esse, & è directo factam evidentissimam utilitatem adferre, exemplum hocce non vulgare fidem facit. Anno 1622. 24. Januar. Matrona quædam Bernensis, Catharina von Römißthal/ Dn. Vincentii Spætig uxor, juvenis, robusta, phletorica, & optimo corporis habitu prædita, pleuritide gravissimè correpta fuit. Sequenti die, qui fuit finis primi diei morbi, cùm ego advocatus essem, protinus suppositorio acri alvum duxi, postea venam brachii lateris malè affecti secare, & sanguinem ad uncias circiter decem extrahere jussi. Totum pectus Oleis & Linimentis convenientibus inunxi: sacculos quinetiam anodynos applicui: & expectorantia exhibui. Vigesima sexta, qui fuit secunda dies morbi, ipsam medicamento lenitivo expurgavi. Circa finem tertii materiam digestam excreare cœpit, quam quarto & quinto copiosè rejecit: & ita quidem, ut febris, angustia pectoris, tussis, reliquaque symptomata ante septimum remiserint, & ante undecimum, singulari DEI clementia plenissimè convaluerit, non sine admiratione multorum. Tertio enim die, cùm natura tota in hoc occupata esset, ut cruentam crudamque materiam in pectore concoqueret, & ad excreationem faciliorem pararet, ut potestatem testandi à Senatu Amplissimo solenniter impetraret, me absente atque inscio, ex lecto in plateam publicam (id enim hic moris est, nec aliter fieri potest) gestatoriâ sellâ se transferri curavit: ubi per semihoram aëri frigidissimo exposita fuit. Vides, quantum possit natura valida, si methodus curandi rectè instituta fuerit. His vale, Doctissime mi Domine Doctor, & cum Tuis omnibus quàm felicissimè vive diu. Dabam Bernæ, 4. Augusti, 1623.

OBSERVATIO XXXIII.

De prodigiosa inedia puellæ Morsiensis, historia singularis.

Viro clarissimo & doctissimo,
Dn. CONRADO PFISTERO,
Artium liberalium Magistro excellentissimo, & in Inclyta Academia Basileensi Professori celeberrimo, amico singulari,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

PEr Epistolam raro Te alloquor, clarissime & doctissime mi Dn. Pfistere, amicorum optime, animo verò & affectu sæpissimè; præsertim interim dum optimus ac pius ille Vir, Dn. Johannes Burgowerus, suavissimus & optatissimus meus commensalis mecum vixit. Ille jam iter in Italiam facere constituit, & brevi abiturus est; faxit DEUS Opt. Max. ut illud cum successu fiat, cursumque studiorum suorum ad DEI gloriam, & commodum proximi, absolvere possit. Misit ad me non ita pridem Dn. D. Hagenbach, ex bibliotheca tua Epistolam clariss. & longè celeberrimi Viri Dn. Jacobi Zvingeri p. m. De puella nostrate, Apollonia Schreiera, olim in totum abstemia, nunc tamen cibo potuque rursus vescente. Quæ quoniam erudita admodum atque polita fuerat, inter legendum me non solum exhilara-

Obs. 33.

vit, sed etiam in mentem revocavit, similem ferè historiam, quam Anno 1612. in Belgio observavi, cùm enim rerum mearum causâ Coloniam & Hildenam profectus, & ulteriùs ad Generosum Dominum Johannem Adolphum *von Dhun*, Comitem in *Falkenstein*, Dominum in *Oberstein & Bruch*, &c. vocatus fuissem, atque scivissem Mœrsiæ, ditionis illustrissimi & magnanimi Herois Mauritii Principis Nassovii &c. virginem esse, quæ per multos annos sine cibo & potu vitam traduxit, ad meos in Helvetiam redire nolui, nisi ipsam prius inviserem, & quæ annotatione digna in ipsa invenirem, literis mandarem; idque in eum præcipuè finem, ut clarissimo Viro Dn. Paulo Lentulo, amico meo singulari studio observando, in secunda parte sui libri de inediis, inservire possent. Quum verò paulò post reditum meum in Helvetiam, Divino fato, ex hac luce ad beatorum sedes evocatus fuisset Dom. Lentulus, apud me veluti suppressa remansit historia illa; quæ tamen, meo quidem judicio, rara & digna est, ut publici juris reddatur. Literis itaque commendatitiis à Generoso Domino Comite in *Falckenstein*, ad Nobilissimum & strenuum Virum Dn. Alexandrum Schvveichel præfectum Castri & Civitatis Mœrs, cùm instructus essem, in viam me dedi, & 23. Julii Anno 1612. Mœrsiam veni, ubi cum literas tradidissem, quam honorificè & humaniter tum ab ipso Præfecto, tum etiam à Dom. Conrado Feldhusio, ejus urbis verbi divini ministro, receptus fui; inprimis autem quæ singularia in arce & propugnaculo erant, à Nobilissimo & strenuo Viro Dom. Schvveichel Præfecto, mihi ostensa fuere. Deinde mediante Dn. Feldhusio puellam abstemiam quoque vidi, & quidem in ipsius Feldhusii ædibus, ubi ipsam ad se accerseri curaverat.

Agebat autem puella illa, Eva von genEnd, alias Eva Flegen nomine, ex parentibus honestis & mediocris fortunæ, Tilman Flegen, & Greta, in pago Repelnata, agebat, inquam, tunc temporis trigesimum septimum annum ætatis, vixeratque in decimum sextum usque annum, sine ullo cibo & potu. Ab incunabulis autem ipsam valetudinariam, & doloribus capitis perpetuò obnoxiam fuisse, affirmabat, cùm ipsamet ægra tum etiam Dominus Feldhusius. Anno vero nonagesimo septimo, post festum Paschatis, qui fuit annus vigesimus primus ætatis, cùm ex morbo gravissimo & diuturno, potius naturæ beneficio, quàm Medici artificio, convaluisset, paulatim ab omni cibo & potu abhorrere cœpit, ita ut tandem intra unius anni spatium esculenta & potulenta omnia respueret, nec quicquam ampliùs assumeret. Ab initio, & in annum usque quintum inediæ suæ singulo tertio die, circa solis exortum, se splendido quodam lumine circumdari, eoque se mirificè exhilarari, substantiâ quinetiam quadam mellitâ ipsius os linguamque irrorari, & inde vires suas refocillari ajebat, imò & eo adhuc tempore, cùm ego ipsam invisi, plerùmque ipsius os humore quodam dulcissimo rigari, dicebat. Anno 1602. 11. Octobris, cùm septimâ matutinâ, ut est pia & religiosa, in hortum ad preces suas fundendas descendisset, apparitiones varias ipsam

Obs. 53. habuisse, tum à Dn. Feldhusio, tum etiam ex epistola quadam à Domino Johanne Weinsipero p. m. Pastore Ecclesiæ Mœrsiensis, ad quendam amicum suum scripta, & Mœrsiæ data Anno 1605. habeo. Hujus Epistolæ Apographum mihi dedit Dn. Geis Butz, civis Medmanensis, vir pius & fide dignus. Est alioquin puella singulari pietate prædita, & conventibus sacris ut plurimum interest: statura mediocris, facie pallidâ & verecundâ, cùm palpebris inclinatis, non ita tamen carnosa, ut fuit Apollonia Schreiera, sed extenuata. Venter versus spinam planè retractus erat, cùm ego ipsam viderem, sine ulla tamen duritie partium contentarum. Aures & nares mediocriter humidas habebat, & plerumque lachrymas effundebat: Urinam tamen nullam, neque excrementa ulla per inferiora, multò minùs menses excernebat, uti nec sudorem; nonnunquam tamen sibi corpus incalescere, ac si aliquid sudoris erumpere vellet; ajebat. Contrarium in Apollonia accidisse memini, uti ipsemet vidi, & Dom. Lentulus testatur, Narratione 2. Pag. 17. Calor externarum partium corporis temperatus erat: pulsus languidus, obscurus, & ferè nullus, interim tamen ordinatus. Incedit quidem, & in publicum prodit, sed innixa baculo. Expiscatus sum præterea, an tempore æstatis muscæ & pulices ipsam vexarent? Respondit, quam maximè, imò & à mutationibus aëris, tum intensè calidis, tum etiam frigidis, se æquè ac alios lædi, affirmabat. De muscis ac pulicibus secus in Apollonia nostra advenisse, anno 1607. cùm ipsam, unà cum clarissimo Viro Dn. Paulo Lentulo, inviseram, observavi. Etiamsi enim muscæ (quarum in hypocausto, ubi jacebat Apollonia, tanta copia erat, ut nobis omnibus molestæ essent) per faciem alias que partes corporis denudatas oberrarent, illas tamen nullo modo se percipere, imò ne tempore hyemali se à frigore magnopere lædi, constanter affirmabat: sed de his vide Dominum Lentulum de inediis, pag. 19. Astuta quidem non usque adeò est, piè tamen de negotio religionis, & prudenter de rebus tam domesticis quàm publicis disscurrit, submissa quidem voce; interim tamen respirationem habet liberam. Retulit præterea mihi Dominus Feldhusius, se ipsam in duodecimum usque diem in ædibus suis retinuisse, ac interim summâ quâ fieri potuit diligentiâ observasse, an dolus aliquis subesset: nullum tamen se percipere potuisse, sanctè asseverabat. Parentes præterea cùm per multos annos, antequam in morbum huncce prodigiosum incidisset, ab hac luce subtracti fuissent: domicilium quinetiam suum apud homines pios ac probos, & qui extra suspicionem sunt, haberet, non video quidnam obstare possit, quin historiam hancce quintæ Centuriæ Observationum mearum inseram. Qualis autem tandem fuerit finis atque exitus hujus miraculosæ inediæ, latet me. Anno tamen 1619. ipsam adhuc superstitem fuisse, à Dom. Francisco Monhemio Coloniensi, Med. Candidato, & commensali meo, qui ipsam tunc inviserat, hisce diebus intellexi. Tibi, amicissime mi Domine Pfistere, si consultum videbitur, ut epistola illa clarissimi Viri Dn. Zvingeri de inediis, annectatur, significa quæso, & apographũ maturè mitte. His vale Vir clariss. & æternùm cũ Tuis omnibus quàm felicissime vive. Dabam Bernæ, 1. Octobr. 1623. Obs. 53.

Celeberimo & Præstantissimo Viro, longoq; rerum Chirurgicarum usu experientiss. Reipublicæ Bernensis Medico,

GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Magister Conradus Pfisterus Basil. Acad. Professor Ord. salutem plurimam in Christo Salvatore nostro unico exoptat.

PRæstantissime & peritissime Vir, amicorumq; optime & humanissime. Sub finem labentis anni superioris, magnâ cum animi mei lætitiâ recipe literas tuas, amicitiæ nostræ veteris testimonium sanè quàm locupletissimum continentes, mihique veteris mei contubernalis & amici Domini Johannis Burgoweri Scaphusiani, rerum Medicarum studio flagrantis, memoriam longè gratissimam in animum meum postliminiò revocantes, unà cum observatione quadam lectissima, cujusdam virginis longo annorum decursu abstemiæ, per Te in Belgica peregrinatione, secundum omnes circumstantias diligentissimè & fidelissimè ad me perscripta, cujus lectione non minore animi delectatione afficiebar, quàm etiam admiratione abripiebar.

Quò igitur similibus historiis Medicis recompensarem similia, en, Vir Cl. & amice perquàm colende, opportunè se mihi obtulit epistola quædam Cl. quondam Philosophi & Medici D.D. Jacobi Zvingeri, Professoris Acad. Basileensis laudatissimi (amici mei, quamdiu vixero, & patroni, gratissimâ memoriâ celebrandi) ad præstantissimum Dn. D. Paulum Lentulum, Bernensium olim Medicum transmissa, nec dum in lucem emissa, quâ Cl. ille Philosophus μακαρίτης omnes inediæ longioris causas accuratissimè persecutus esse videtur, proindeque mihi dignissima visa est, quæ in posterorum gratiam publicâ luce donaretur. Quam proinde diligenter curavi ex meo autographo transcribendam, & simili alia historia Medica locupletandam, ex Samuel. Meterani Antuerpiani, historici nostri temporis optimi, libro 22. inferioris Germaniæ depromptam, cujus puellæ in Gallia diu sine cibo & potu viventis historia ferè cum tua est σύγχρονος & contemperanea. Quæ si tibi digna videatur, ut prioribus annexa observationibus recudatur, poteris illam latinâ civitate donatam cæteris adjungere, quam ideò germanicâ linguâ proditam malui transmittere, quàm verò in latinam linguam transfundere, ne videatur aliquid de accuratâ authoris descriptione diminutum fuisse: dulciùs enim ex ipsius linguâ authoris leguntur scripta quælibet, quam in aliam, quamvis cardinalem, traducta. Interea gratias ago maximas Viro Cl. pro liberaliter transmissis strenæ loco libellis: ne igitur ipse quoque planè sine munusculo, sub hujus novi anni ingressum, amicorum optimum his literis internunciis salutasse videar, placuit eximii quondam Medici Dn. Henrici Lavateri, Poliatri Tigurini meritissimi, parentalia & epicedia in honorem ejus passim à doctissimis Viris & amicis

cis conscripta, nuperq; apud nos excusa, ἀνάδεγ loco per occasionem hanc optimam transmittere. Deum Opt. Max. sub finem harum literarum ardentibus votis exorans, ut hunc ineuntem annum salutarem, pacificum & tranquillum ab omnibus furiosæ Bellonæ turbis atque tumultibus toti Christiano orbi esse velit: is idem clementer faxit, ut Cl. Vir & amicus optimus, hunc ipsum & reliquos annos vitæ suæ complures, felices, salubres, cunctis animi corporisque bonis locupletatos divino favore experiatur, quò suas omnes Observationes, hactenus ignotas Reipubl. Medicæ, in publicum medentium commodum, magno cum fœnore malè habentium, promulgare valeat, quem ipsum cum tota sua familia, uxore & liberis Dei protectioni gratiosæ ex animo commendo. Dabam properante calamo Basileæ, inter multa undique me urgentia negotia, anno ultimæ DEI misericordis patientiæ 1624. 26. Januarii.

Obs. 31.

Epistola Elegans & Docta de Puella abstemia, & aliquot jam annos ab omni ciborum usu abstinente, conscripta & missa

Dn. D. PAULO LENTULO

Bernam à Clarissimo Viro Dn. JACOBO ZUINGERO, Philosopho & Medico Basileensi.

Occasione μοτεντίλη, id est, commensalis mei, Viri Amplissimi D. Manuel. Sculteti Bernēsis, filii, Vir Clariss. à paucis dieb. attentè mecum expēdere cœpi, quod plures ante hebdomadas de vestrate quadā puella perscripsisti: quæ integrum triennium pertinaci jejunio sic exegerit, ut nihil vel cibi vel potus assumpsisse, certissima fide, inclyti quinetiā magistratus vestri interposita autoritate, constiterit. Ecquid ergò nos hōunciones tanta quotidiani victus sollicitudine macerabimus, si ad tale quoddā justitium, alimentorum & corporeorum membrorum indesinens certamen, naturæ fluxæ permissu & indulgentia permoveri possit? Quando verò res ea nō minus admiratione, quam prudenti & philosophica commentatione digna est, ut simul tuis quoq; petitionib. satisfaciā, dicā nonnihil παῦρα μὲν ἀλλ' ἰσθμαλλ λιγέως, id est, pauca quidem, sed utinam satis argute, quid mihi de eo sit visum, quod omnem penes vulgum incredulum superat fidē. Si alimonia quotidianus usus tā est viventi corpori necessarius, ut ejus absentia primis languescat dieb. humāa natura, sequentib. decrescat, penitusq; deficiat, ut inter maxima pœnarum genera, facinorosis inferri solita, alimentorum subtractio ab omni antiquitate fuerit reposita, quanto cedò miraculo, unus & alter in plures dies vel menses, cibi potusq; expers, aurâ sola vescetur, eamq; vitalem vivet? Vt ergò ad tantæ rei certiorem cognitionem perducamur, via progrediendi methodicæ insistentes, τὸ ὅτι, id est, an sit, docebimus primum, ne de incerto negocio certum subeamus, sed inanem eum & inutilem laborem, tum ad ejusdem naturam, quæ causarum & accidentium mutuâ proportione absolvitur, quam τὸ τί ἐστι, id est, quid id sit, vocare solemus, properabimus. In præsentiarum igitur historicâ methodo, sensus testimonio, & experientiæ Autoritate ostendemus, existere inter homines mortales talem abstinentiæ speciem, quæ ab omni ciborum usu liberū hominē, pluriummensium & annorū intervallo nō enecet. Admiratione quantūvis dignus sit eventus, ut per omnem vitam abstinens sit homo: inter antiquos tamen gentiles sunt qui affirment. Astomorum gentis, quæ solis fructuum & radicum odoribus per nares haustis, omnem vitæ cursum peregerit, præter (a) Plinium, dubiæ nonnunquam fidei scriptorem, etiam (b) Strabo meminit ex Onesicriti sententiâ. Quod cum ferè existimetur fabulosum, Platonici sententiam in medium profert Cœlius Rhodig. Legimus, inquit, in calidis quibusdā regionib. ac plurimo passim odore fragrātibus, multos gracili corpore, & imbecillo stomacho, quasi solis odorib. ali. Forte quoniam ipsa natura loci, tum herbarū ac frugū atque pomorum succos fermè totos redigit in odores, tum corporum humanorū humores illic resolvit in spiritum. Quùm igitur uterq; odor videlicet & spiritus sit vapor quidam, & simile simili nutriatur, nimirum & spiritus & spiritalis homo plurimū odorib. accepit alimentum. Hæc Cælius ex Platonici, quem Marsilium Ficinum existimo, sententiâ. Testatur subinde Olympiodorus, visum ab Aristotele hominem, qui donec vixerit, non manducârit quicquam, nec dormierit unquā, solo aprico sole, in quo diversabatur, alimentū accipiens. Vt autē perrarū est, & vix credibile, hominem jam natum absq; ullo victu sic adolevisse, ut ad præscriptum vitæ terminū planè jejunus contenderit: sic majorē habet veritatis speciem, patrumq; memoriâ, præter antiquorum testimonia, comprobatur, qui prius esu vixerint, aliorum instar hominum desiisse nonnunquam, ciboſq; pluriū dierum & mensium intervallo abhorruisse, ut subinde tāen, ad victus reversi sint consuetudinē. Perhibent sacræ literæ, ter septem dieb. in luctu jejunasse Danielem: in monte Sinai bis Mosen ut legem acciperet, semel ut peccata populi expiaret: sic & Heliam inter obambulandum, in deserto Christum 40. dieb. ob omni ciborum usu abstinuisse. Id refert Augustinus, ad Casulanum scribens, de quodā qui suis vixerit temporibus: idem de alio Venetiis commemorāte Petrarcha: qui de his & aliis (c) Fulgosius. Avia Tinonis in Cilia, memorāte Plutarcho; singulis annis delitescere solita, sola spiratione vixisse deprehensa fuit. Et quid de Nicolao populari nostro, Vndervaldense Helvetio dicemus? quem fides est 15. annos constantissima inedia traduxisse in eremo, ut cùm Episcopi Constantiensium mandato parum hausisset cibi, triduum stomachi dolore prehensus, ægrotavit graviter. Apud Sigebertum in chronicis puella duodennis à Cœna Eucharistiæ communione, panē initio cum omnem cibum & potum aversata triennium, ad vitam tandem communem rediit. Non illi dispar Margarita Spirensis, quæ cibum primum respuere, tum potum, omnis demum victus abstinens, Ferdinandiq; Cæsaris principali observatione vitam traducere inventa fuit. Exēpla hæc sunt probatorum autorum fide digna: quib. adjiciunt plura Cal. Rhod. l. 13. antiq. l. 14. Pogg. in Facetiis. Aen. Sylvius l. 2. comm. in Panor. Cardan. de varietate rer. l. 8. c. 43. Plura quinetiā Beda, Marullus, & alii, in anachoritarum & sanctorum vitis: quæ compendiosè exscripta, & in classes redacta, exhibet nostrum Theatrum. Discimus his casib. evenisse nonnunquam, ut præter humanæ naturæ leges alioqui irrefragabiles, vita superstes fuerit illis, qui ab omni cibo & potu se abstinuissent.

Obs. 33.

a) lib. 7. c. 2. nat. hist.
b) lib. 15. Geogr. l. 24. antiq. l. 24. c. 21.
c) l. 1. exempl. c. 2. & 5.

Obs. 33. Quùm verò id nequaquam fieri posse, omnium ferè hominum alto consensu recipiatur, & quotidianæ experientiæ calculo confirmetur, infinitos penè fame emaciatos, alimentorum defectu fato concessisse, altius nonnihil pertinacis illius abstinentiæ causas examinandas sumemus. Quod antequam fiat, cùm nihil sit aliud abstinentia, quam ciborum sumendorum privatio, & ex habitu privationis natura atq; conditio liquidius innotescat; paucis quæ de causis & accidentibus fruitionis ciborum, non quidem omnis, sed quæ naturæ præscripto inter homines est usitata, naturalisq; vocari potest, dicenda videbuntur, fundamenti loco substituemus. Fruitionis itaq; naturalis ciborum materia sunt alimenta, non tantum solida, sed etiam humida, quorum differentiæ quantumvis plures, & multum diversæ, ad generales cibi potusq; classes revocantur, ut cibũ quidẽ Plato in Hipparcho definiat, alimentũ siccum, potũ è contra humidũ. Cibus ergo idoneus humano corpori dum assumitur, ori ingestus & in ventriculum provolvitur, ipsam constituit Fruitionis ciborum formam, de qua ut plura dicantur, non est necesse; Medicis cæteroquin sollicitè præcipientibus, ut ordo ingestionis, & in ore masticationis, & masticatæ deglutitionis observetur cuiq; certus & conveniens naturæ. De efficiente potior est consideratio, quã solius naturalis fruitionis hoc ferè pacto instituimus; annumeratur ea fruitio consensu omnium humanis actionib. Actio vel simplex est, vel mixta. Simplex à sola pendet vel hominis libera voluntate, ut ambulatio, capitis motus, oculorum ictus; vel à natura, qualis concoctio est, arteriarum pulsus, sanguinis motus per venas corporis. Ad mixtam verò edendã natura & voluntas conspirãt, ut hæc ex parte libera, corporis affectionib. impellatur, nolensq; cogatur, de quo Gal. eleganter 6. de motu muscul. c. 6. In harum numerum mixtarum actionum dum referimus alimentorum fruitionẽ: quæ non tam liberè dependet à simplici voluntate hominis, ut urgentem naturam non sequatur; causas ejus efficientes duas constituimus: animam voluntate libera agentem; & naturam seu corporis affectionem eã, quam trito Famis nomine, Medici & Philosophi indigitavere; ut non minus verè, quam lepidè à Persio dicatur:

In proœm. primæ Satyr.

Quis expedivit Psittaco suum χαῖρε?
Picasque docuit nostra verba conari?
Magister artis ingeniique largitor
Venter, negatas artifex sequi vires.

En quàm magnifico encomio amplũ famis imperiũ designet Persius, ut Magistrũ artis & ingenii largitorẽ cognominet: planè ut Græci communi verbo dicere solebant: πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. Hoc est, ut Erasmus vertit: Magistra multorum improba existit fames. Ergo ciborũ assumendorũ improxima causa est voluntas, remotior & antecedens Fames. Hujus causas perpulcrè Gal. de causis agens symptomatum, ceu genealogiam quandam delineat. Nos breviter omnia comprehensuri, Famẽm nil aliud quàm appetentiã denominamus, & cum Arist. definimus ἐπιθυμίαν θερμοῦ καὶ ξηροῦ, i.e. concupiscentiam calidi & sicci: è contrà sitim, ἐπιθυμίαν ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, id est, cupiditatem humidi & frigidi. Hæc appetentia non aliundè promanat, quàm ex inatione ventriculi, quæ fit per suctionem venarum. Trahunt autem venæ defectu alimenti, in corporis ambitum largiter absumpti, ut humidi radicalis jactura à calore profecta, cõpensetur. Narrat Galenus unũquodq; animal cutetenus in ambientem aërem diffundi, quod propriè de excrementorũ evacuatione, quã vocat ἄδηλον διαπνοήν, id est, insensibilem transpirationem, estq; tertiæ concoctionis poples, intelligendum venit. Hæc ipsa concoctio aliud non est, quàm reparatio humidi radicalis, ab innati caloris aviditate consumpti. Ergò quia videmus elementari flãmæ lampadis contingere, ut indesinenter oleosam humiditatem fatiget: id equidẽ in ipsa quoq; viventis corporis habitudine usuvenit, ut quando innatus calor, haudquaquam otiosus suæ conservationi & propagationi strenuam navat operam, in contrarium humidum grassando serpat: illudq; in se vertendo ad nihilum redigat, vel sic imminuat, ut ejus defectu, ipse quoq; marcescat. Hoc dum fit, jam humidi alterius desideriũ seu appetentia oboritur, quæ tractionis famulitio è proximis haurit venis, quæ in defecti humidi locũ substituat, & languentis caloris vires restauret. Eadem ergò, cùm sit innati caloris ubiq; ratio, ubiq; certè non potest nõ agere, & in connatũ humidum grassari, cui restituendo plus quã necessariũ est quotidianũ alimentũ. Hinc verò evenit, ut si calor vigeat, multũq; alimoniæ è vicinis loculis deprædetur, suũ in quo residet, corpus non nutriat solùm, sed etiam majorẽ in molẽ attollat; quod juvenilib. annis videmus incidere; sin fatiscat, viribus ejus decedentibus non ipse decrescit solùm & in marcorem abit, sed & corporis vigor collabitur, donec tandẽ senili μαράσμῳ penitus emoriatur. Ut ergo contrahamus physicæ contẽplationis vela, & nominis tenus causarum singulas ad rhombum & successionis legitimum ordinem revocemus; prima maximeq; remota Famis causa, humidi radicalis consumptio est, à depopulante calore profecta. Hac ipsa jam voluntatem nostrã impellit; voluntas cibis appositis fruitur. Sunt hæ causæ naturalis fruitionis efficientes: aliæ non naturales, dum voluntas cogitur ab aliquo vel intra corpus vim faciente, ut in bulimo vel extra, dum turpes ἀγαστραί, quos ventres & cõedones apto cognõine notat Horat. ad vini cibiq; ulteriorẽ non usum sed abusum, nimis quoq; cõpellunt volentes nolẽtes sympotas, vel saltẽ dũ facultas intemperantis hominis, præter naturale famis præscriptum, gulæ & genio indulget. Sed hæc dimittimus.

lib. 1. c. 7.

Finis naturalis fruitionis proximior non est, quam famis ablatio, ut ille naturalis dolor, quem creat fames, legitimo remedio discutiatur, eo nimirum ad quod naturæ instinctu movetur animal, ut cibum ingerat, masticatum deglutiat. Quo præstito, tã pertinaci proposito ab omni cibo potuve se abstinet, ut nisi vi intrudatur, mortem perferat citiùs, quam sua sponte ad eum sumendum permoveatur: feliciora me hercle hominibus nonnullis, qui magno cum præjudicio propriæ incolumitatis, causas fruendi alimenti pervertunt fame ad voluntatis libitum adhibitã, ut dum velint, esuriant: corpusq; paucis contentum superfluo cibo sic impleant & saburrent, rumpantur ut ilia Codro. Sed bene habet: dum illi rationem valentes lubentes exeunt, bestiis quoque deteriores evadunt, quæ naturæ saltem instinctum providè sequuntur. Proximus hic finis est qui ad ultimum extremumq;, Nutritionem scilicet, quæq; provenit inde, humanæ vitæ conservationem properat.

Obs. 33.

Obs. 33.

rat. Ergo vescimur cibis, ut famis desiderium mitigemus, ut partes corporis exhaustas nutriamus, ut vitam longissimè perducamus; quandoquidem βροτὸς, id est mortalis homo, si careat τῷ βρωτῷ, id est pane vel alimento, verè mortalis ipso actu efficitur, lucisq; usuram deponit. Sunt hæ causæ fruitionis ciborũ. Accidentia sequuntur, quæ imprimis Quantitate, Qualitate, & tempore circũscribuntur, quàm multa requirat alimẽta humana infirmitas, qualia, quo tempore, quamdiu? Ex his solum tempus in præsentiarũ seligimus, & id constituimus, quo fães ad cibum sumendum voluntatẽ hortatur. Tũ verò diutius non erit differendus cibus, ne majus periculum naturali hũido & alacritati caloris inferatur. Intelligit id Aristoteles, qui in physicis quæstionib. ut refert Apollonius in mirabilib. ait, τοὺς μονοσιτοῦντας πικροτέρα τὰ ἤθη ἔχειν μᾶλλον, ἢ τοὺς ταῖς τροφαῖς χρωμένους, id est, Semel in die cibũ, capientes acerbiores & amariores habere mores, quàm qui cibis utantur crebrius; quoniam aucta inius utraq; bilis animum magnoperè perturbat, eosq; iracũdos & melancholicos efficit. Ex Plinio constat, non prandentium exta celerius senescere. Id verò apertè docet Hippocrates: Μονοσιτίη ἰσχναίνει καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίην ἵστησι, διότι τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται, id est Semel sumptus cibus, extenuat & siccat, alvũq; sistit, niam animi calore ventris & carnis humidus. consumitur. Est tamen dilatio sumendi cibi aliquib. latitudinis circũmscripta, qui pro ætate & caloris innati diversitate varii sunt & ipsi; Cum quib. minor est ætas, calor intensior, major sit humidi consumptio metuenda, quib. major ætas, calor remissior, consumptio minor; ut non sit mirandum, Esauũ & Lysandrum homines bellatores, venationi deditos ob id etiam calore exæstuantes, illum quidem lentis edulio jus primogenitũ vendidisse, hunc aquæ desiderio, iam exiguæ voluptatis causâ servum se ex tanto Rege fecisse. Utut autem sit, haud ultra quaternum vel quinum diem, ut certum tempus pro incerto, discrimine satis exiguo constituamus, famis tolerandæ potestas se extendere posse videtur, quo spacio elapso, nativo calore decrescente, homines vitam cum morte commutant. De Carolo VII. Gallorum Rege perhibent Historiographi, cum post septẽ dierum pertinacem inediam assumpturus esset cibum, occlusis præfocatæ viis, moribundum non potuisse. Ut hactenus rectè (a) Hippocrates assevераret, hominẽ necessario perire septẽ dierum jejunio. Marcus certè Curtius Sigabrẽ narrat Darii matrẽ, cibo & luce deditâ operâ subtractis, quinto die extinctã fuisse. Est hæc fruitionis alimẽtorũ per causas & accidentia instituta consideratio, ex qua facilimè intelligẽus, quæ de abstinẽtia & jejunio dici debebũt, per ejusdẽ methodi vestigia ex contrariis, ex privatione in habitũ facto progressu; ut si Fruitionis causas solâ negatione elevaverimus, jã plenã simus abstinẽtiæ cognitionẽ habituri.

lib. 26. c. 5.

l. 2. de diæta.

(a) Cimbr. sic unt.

Abstinentiæ itaq; materiam ipsa alimenta constituimus, quæ dum adsunt, non assumuntur, non adhibẽtur corpori: quæ ipsa est forma hujus negotii, nulla scil. alimentorum in os ingestio, ingestorum mãducatio nulla, nulla manducatorum deglutitio. Contingit persæpè, qui ἀσιτίαις obstinata inediâ factũ sibi accelerant, ut assumptum in os cibum, dentib. quidem comminuant, expuant tamẽ rursus, & preces adstãtium amicorum frustrentur. Efficiens causa ex formæ conditione dependet, ut cum ipsa sit nulla assumptio ciborum, hæc meritò statuatur, absentia causarũ fruẽdi alimenti. Ergo nec voluntas præstò est, nec famei, Voluntatẽ sollicitans. Absente fame, illius quoq; efficientes causæ desiderantur: ventriculus non est evacuatus, venæ non exhaustæ, humidũ radicale non absumptum, calor ab omni actionis momento suspẽsus. Hæc ita reverâ se habent, si naturalium causarũ actiones, prout in corpore sunt comparatæ, expenderimus. Quum autem princeps fruitionis & abstinẽtiæ effectrix sit voluntas humana, licet ea, ut dictum est, ab urgente & impellente fame dependeat, quandoq; tamen ut suo arbitrio, vel alimẽtorum quæsitorum defectu, naturã urgentem non audit, nec jussib. illius obsecundat. Tum verò periculum injicitur sanitati, vigor spirituum debilitatur, calidum nativũ imminuitur, ut si perstiterit obstinata volũtas, mors comes sequatur. Finis tandem abstinentiæ est, nullius famis depulsio, nec ulla necessitas instituendæ nutritionis. Quid enim calore non depascente humidũ nutrito urgeret, ejusve quod non est absumptum restitutio? Hæ causæ sunt abstinentiæ, tempus autem quib. circumscribi momentis debeat, ex tẽpore fruitionis ciborum facilè colligitur. Quãdiu enim causa cessat fruendi cibi, tamdiu quoq; triumphat abstinẽtia. Quod si illa, quæ fames est, quam dicit Hippoc. magnam potentiam in naturã hominis habere sanãdi, debilitandi, occidendi, ingruere cœperit, abstinentiæ quoq; voluntas mutata est. Est autẽ circumscriptum in tempus paucularum horarum spatio, in diversis quidẽ hominib. diverso, ex assumendi cibi consuetudine proveniente. Lampadi, quò plus affunditur olei, eò amplius absumitur, voracius grassante flamma in alimenti ubertatem. Sic pluries in die nutriti, pluries ad cibi sumendi desideriũ inclinant, atq; adeò spatium abstinentiæ minus obtinent. Qui verò rarius, assueti verius μονοσιτεῖν id est, semel in die cibũ capere, ii naturæ æquioris permissu longius abstinẽt: ea tamen moderatione, ne quàm longissimè naturalis abstinentiæ ultra quaternum diem, vel eò plures sese extendat; quando iis elapsis, ne quidem transitus sit amplius de privatione in habitum, ab abstinentia ad fruitionem ciborum. His ita se habentib. colligere licet, hominem naturæ necessitate ad humidi radicalis reparationem, & innati caloris, qui præcipuus est humanæ vitæ proxeneta, conservationem frui cibo eo tempore, quo fames voluntatem ejus ad cibum sumendum hortatur, & urget. Colligimus quin etiam, hominem ob factã jam humidi reparationem calorisq; conservationẽ, cibum potumq; aversari eo tempore, quo satisfactum cum sit naturali appetitui, voluntas à fãe nullatenus sollicitatur. Quod exiguũ cùm sit, & paucularum, octo vel decẽ horarum momentis definitum, quib. refecto per alimentũ humido, perfruitur calor, creberrimis vicibus, & exiguis intervallis alternari invicem fruendi & abstinendi necessitatẽ oportet, ut cùm jã propius descendendum sit nobis, positis his fundamentis ad quæstionis propositæ examen, apertè illius veritas ex seipsa, sine ullius operosioris demonstrationis subsidio se proferet; nimirum, ἀδύνατον esse, omnesque corporis humani vires excedere, nullam sentire famem, eamve ultra paucularum horarum & dierum præscriptum tempus, absque præsentaneo vitæ dispendio perferre, & ita mirandam illam plurium dierum, mensium, annorum, abstinentiam, naturæ limites humanæ transcendere, & non nisi divinâ ope, miraculi vice, inter homines existere.

l. de Vict. Medic.

Non

Obs. 33. *Non desunt autem, qui existimant, re paulo accuratius perpensâ, divinioris cujusdā facultatis, ejusq; naturalis semina, quibus humana vita absq; cibi potusq; adminiculo, in plures menses & dies sustentetur, abscondita subesse. Nituntur hic ferè certorum eventuū fundamentis. Vidit Cardanus melancholicum, qui dieb. quinquaginta abstinens cibi, solo aquæ potu, singulis aut alternis dieb. vitam vivebat: in eā scilicet longioris abstinentiæ consuetudinem insinuās se, ut vel hinc pateat, tale quippiam haud ultra vires esse humanæ facultatis. Comprobat id certiori eventu Spirensis illa Margarita denorum annorum puella, quæ post capitis dolorem, & ventris leviora tormina, cibum magis magisq; fastidire incipiens, tandem penitus respuit, solo potu per pauculas hebdomadas adhibito, donec eo quoq; dimisso, omnis expers alimoniæ, integræ corporis valetudine vitam transigeret, interveniente Ferdinandi Rom. Regis, publica authoritate, ne, singulis diligenti inquisitione observatis, quippiam subesset fraudis. Leonardi quoq; Pistoriensis meminit Cardanus, qui sensim assuevit, ut semel tantum in septimāa cibum sumeret. Id verè perquam familiare videbimus in anachoretarum vita evenire, ut assueti jejuniis, interposito duorum vel plurium dierum intervallo, ex consuetudine habitum fecerint, & ad longiorem abstinentiam planè innoxiam, refractarium cæteroquin, & ab actione cohiberi impotentem calorem idoneum reddiderint.*

l. 8. c. 43. de Subtil.

Hippocr. in epidem. *Hoc fundamento præsupposito arguunt, res omnes cōsuetudine, ceu altera naturâ, perverti posse & in contrarium mutari, quandoquidem* ἐπίκτητος φύσις εἰσὶ τὰ ἤθη *acquisitæ naturæ sunt ipsi mores. Proinde ciborum quoque usum, ut vel rarior fiet, persistente nihilominus vigore corporis, vel omninò nullus. Alia autem perplura ejusmodi eventuum exempla, vim consuetudinis permagnam facilè persuadent.*

Quid quæso præsentiore damno vitali calori insidiatur ipso veneno? At verò continuo familiarique usu sensim evadit quàm maximè opportunum corpori alimentum. Testem profero Galenum, apud quem Atheniensis quædam anus, ab exigua cicutæ portione sensim progressa, effecit tandem, ut ea innoxiè magnâ copiâ uteretur. Meminit etiam puellæ Aristoteles, venenis innutriri cœptæ, quæ in naturā abeunte cōsuetudine, iisdem alebatur. Quid verò adhuc dicemus, si cōtrario suo exitiali nutriri potest consuetudine natura, annō eadem sic regi flectique usu continuo, ut ne opus quidem habeat nutrimento? In aliis quoque se profert consuetudinis vis admiranda. Annon miremur, hyemis rigorib. parum incommodi persentiscere extremā nostræ faciei pelliculam, quantumvis acutum frigus universum corpus molestè concutiat? Cōsuetudine scilicet in eum modum occalluit, ut sibi perpessionis cujusdam meritoriæ ridiculum onus imponāt ii, qui ore bardocucullis deformato, sanctimoniæ peculiarem vulgi opinionem captāt, dum magna corporis parte indumentis nudâ, hyberno tempore nulla sui læsione inambulant. Quum apud Isthmum pugilum certamen spectaret Aeschylus, cognovit, alteri cōcertantium vehementi impactâ plaga, ab universo theatro maximum edi clamorem, percusso tamen nil admodum conquerente, astanti ergo, advertis, inquit, quàm efficax meditatio sit & consuetudo? Plagis affectus nō clamat, clamant spectantes. Id refert Cælius Rhodig. ex Plutarcho de audiendis Poëtis. Et ut jocosi quippiam adspergam, cupiebant Tirynthii φιλογέλωτες, *id est, risus amantes, ab ea infamia Delphici oraculi consilio liberari. Responsum audiunt, liberatum iri, si Neptuno Taurum immolarent, &* ἀγέλαστοι *id est, absque risu, in mare projicerent. Illi re deliberata, pueros omnes, ne quam ridendi occasionem haberent, à sacrificio excludunt. Sed cum fertè puer quidam sese cœtui virorum immiscuisset, & seriò absque risu omnia administrari videret, novitate rei perterritus, vultum & ipse tetricum finxit. Quam prosopopœiam adstantes admirati, & in maximum cachinnum effusi, re ipsa ostenderunt,* ὡς ἄρα χαλεπόν ἐστιν ἤθη ἀρχαῖα ἐκ διαίτης ἐξελεῖν, *id est, quàm operosum sit, mores inveteratos & diuturnos curari, ut ait Eustachius ex Athenæo. Ergo qui venenis nutriuntur, tactus nulla molestiâ afficiuntur, risus deponendi facultatem amittunt, solius & unius vi & efficacia consuetudinis, annon ejusdem* συνηθείᾳ *ad longiorem victus abstinentiam perduci queant? Moveant nos bestiarum exempla, quæ hyemes integras latibulis inclusi dormiunt jejuna. De muribus sylvestrib. aperta res est; & quos hyemali tempore cochlearum greges, in ipsa terræ superficie latitantes eruimus ad appetitus tenuioris solatium, idipsum spectantibus omnibus, operculo suis relictis injecto, apertè demonstrant.*

3. simpl. 18.

l. 5. antiq. lect. c. 7.

Cætera de genere hoc, adeò sunt multa, loquacem
Delassare valent Fabium; Ne te morer audi.

Si in bestiis aliquot hebdomadis feriatur calor innatus, nec radicale humidum penitus absumitur, quantò verius in hominibus, qui præstantissimi creaturarum, quavis prærogativa has antecellunt? Sic argutantur, qui tenent, naturæ vi quadā cōsuetudinis usu continuo partâ, existere inter homines quoq; mortales eam abstinentiæ speciem, quam nos paulo ante miraculorum classibus immiscendam esse, ex humanæ naturæ fundamentis, & immotis principiis demonstravimus. Aberrant tamen à scopo veritatis quàm longissimè. Non diffitemur, consuetudinis vim permagnam esse, quotidianis exemplis in id persuasi. At talem admittere, quæ demat rebus ea ipsa, ex quibus constant & conservantur, id verò dementiæ magis quàm argutiæ præ se fert speciem. Jam verò solidæ humani corpus substantiæ melior est portio radicale humidum, quod tali abstinentia consumptum nō restituitur. Vel si consumptum non sit, innata caloris vis naturæ quadam ignavia sic evanuit, ut in optatum pabulum, quod præsens est, non agat. At hoc est, res naturales suâ privare naturâ, & quod in Anaxagora reprehendebatur, ignem frigidum, nivem nigram asseverare. Eodem pacto lampadis flamma eò sensim ducetur, ut submoto oleo, quod pabuli vice depascitur, assuescat ex se ipsa in multos dies inardescens lucere. An is est perpetuus vestalis ignis, quo olim cum mortuis suis defosso utebantur antiqui? Ergò quàm id est absurdū, tam parum fieri potest, ut calor innatus à depastione sui humidi, quod tanta aviditate quovis temporis momento discupit, desistat unquā, quin potius ejus defectu deficiat, & ipse penitusq; emoriatur. Nec enim quicquam est aliud, quàm naturalis flamma, vi generatricis facultatis in corpore genita, jugi egens alimento, quo foveatur & eventiletur, & quod de elementari flamma canit Ovidius:

Vidi ego jactatas motâ face crescere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori.

Id tam

Obs. 33.

Idtam est necessarium humanæ caliditati, ut nisi continuo motu arteriarum, pulsuq; ventiletur, ipsi alimento, quod depascitur, immoriatur. Nulla ergò consuetudine calor ab amica humidi fruitiõe retrahitur. Quod si est, in humidum absumptum regeneretur, sine meliore sui parte subsistet corpus, quod est ἀδύνατον. Hæc omnia eò tendunt, ut quam admiramur, prodigiosa abstinentia, nullis assuetæ cujusdã naturæ adminiculis statuatur suffulta. Ejusdẽ verò sensim introductæ sese digna exempla tam parum derogant universali jam dictæ veritati, ut quæ præter communem naturæ legẽ eveniunt, non necessariò ad momentum temporis adstricta esse contendamus. Quæ potior causa & divinior, naturam rerum sistit & mutat, etiam tempore ut vult, utitur pro libitu. Quæ de venenis dicuntur, aliena sunt, haudquaquam ad rhombum. Consuetudo principia constituentia non evertens, nec à nobis evertitur. Venena itaque immutant tantum qualitatem principiorum, non item substantiam tollunt. Humidum radicale persistit, nec calor extinguitur; suove actionis momento privatur. Alteratur solùm, & quæ prius benignioris erãt naturæ, jam deleteria sapiunt; ut ergò quæ nata sunt venena, vitam participant, etiam ea, quæ legitimæ mutationis interventu sunt talia ex benignis. Ex quibus nutrimur, ex iisdem etiam constamus. Ergò si pars exigua veneni, æstuanti calori nativo, & vegeto radicali humido adsistat, mutatur id quidem, ut sunt nonnulla deleteriorum Galeno teste; vicissim tamen suæ repugnantiæ vestigia obvertit, & imprimis agenti, illudq; pro exigua licet sui habitudine, sui simile elaborat. Quod si fiat sæpius, tandem quæ agunt, eorum quæ convertunt in se, naturam & conditionem promptè sequuntur. Ergò quod ferè jam diximus, venena solas principiorum qualitates evertunt: abstinentia substantias quoq; perfundat & enecat, ut illam in natura castris militare, hanc contrà velitari statuendum sit. Eadem cæterorum consuetudine nitentium exemplorum est ratio. Magis urgere videntur animalia, absq; cibi subsidio vitam agentia, sed discrimen consideretur, quod inter homines est & bestias socordes illas, & apparebit facilè, caloris agentis diversitatem vim tollere similitudinis, quæ posset institui. Frigidi sunt temperamenti bestiolæ, remissi caloris, tardæ mentis, lentèq; alimentarii humoris tenacem crassitudinem devorantis. Secus intensus humanæ naturæ calor, paucularum horarum spacio absumptis oblati alimenti ferculis, appetitum movet alterius. Et quanquam fames sustineatur nonnunquam iis in naturis, quæ frigidiores nonnihil, consuetudine quoque abstinentiores sunt: est tamen latitudo ea pauculorum, quatuor aut paulò plurium dierum numero definita, ultra quam si prorogetur, in interitum inclinat calor, secumque vitam trahit præcipitem. Quis ergò tardigradas ob frigus cochleas, cum perpeti & æstuante humanæ naturæ velocitate temerè componat? Nec quod pro confesso habetur, nos admittimus: ejusmodi latentes hyeme bestiolas, victus omnis expertes, victitare incolumes. Cùm nec hyemis injuriam ferre possent, nec si ferrent, discurrendo alimenti commeatum in terræ superficie, gelu adstrictæ, vel gelidis pluviis infœcunda, reperirent ullum, providit ipsis de divite penu provida Natura, quo intra propria viscera recondito penuriâ hyemali perfruerentur. Docuit hoc eadem Natura Formicas nonnullas, quæ in terræ cavernis suos extruunt acervos. Et quis dicet vegetantia quævis, frontibus licet & comis nudata, arbores & plantas, algidis his mensibus emortuorum instar, non nutriri. Nutriuntur certè, obscurius licet, quantum sufficiat insito calori vegetando. Ergò ne quidem bestiolarum exemplis comprobatum est, otiari calorem. Sed cùm remissior sit, longiori temporis intervallo viscidi pàbuli promptuarium lentè exinanire, ut dum ejus exhausti jam persentiscat defectum, ex diutino somno proripiat sese, & ad alterius alimẽti πορισμὸν se componat. Id si quis analogiæ figmento certorum hominum naturis affingere vellet, principiis humanæ vitæ, quæ omnibus hominib. sunt eadem, injuriam faceret non ferendã: nec certè produceret unquã tantæ crassitiei vel humidũ radicale, vel incoctum phlegma, quod tot mensib. & annis, vice alterius forinsecus accedentis nutrimenti, esurientis caloris necessitatibus succurreret.

3. de Temp. 2.

Constat ergo, haudquaquã naturæ legibus convenire abstinentiam tam portentosam. Miraculis adscribenda est, à causa diviniore promanantibus. Quod si non esset, an miraculi vice admiraremur, quod in deserto Christũ præstitisse, commendat divina lex? Dicitur is quadragesimo die esurire cœpisse. Cur eo tantùm, non prius, cùm hortante natura defectu citius debuisset? Annon ergò divina vis omnipotentia intervenit? Heliam Prophetam triennio corvi divinitus aluerant. Quod si humanũ corpus perpetuæ abstinentiæ assuefieri potuisset, cur corvorum subsidio planè mirãdo fuisset opus? Eidem legitur 1. Reg. 15. dormienti, Angelum panem & aquã apposuisse in deserto, cujus virtute cibi, quadraginta diebus & noctibus, usque in montem Horeb iter fecerit. Annon perspicuè divinus is cibus fuit in multos dies, avidæ naturæ, haud longas ferenti inducias, abundè satisfaciẽs? Quanta obsecro frugalitate exercuit seipsum Hilarion, ut testis est Hieronymus, ut si ulla consvetudine exuere potuisset humana infirmitas inexpugnabilem victus necessitatem, id illi certè contigisset? Medicorum experientiis compertum est, homines quandoq; plurib. hebdomadis tenuissimo cibo potuq; sustentari, quibus non abeat fruendi cibi alacre desiderium, quin potius à diutino jejunio ardentiùs insurgat.

His singulis, quæ diximus, ceu infallibilibus demonstrationibus persuasi, indubiè, affirmamus omnẽ abstinentiam, quæ longior sit solito, haudquaquam naturæ vel ordini, vel consuetudini adscribendam esse. Sublimiorum hcic latere causam, quæ naturæ propensioni vinculum injiciat, ut corpus ex nihilo creatum, nullius quoque terreni alimenti subsidio conservari teneatur. Sic hactenus, quid in genere de mirandis ejusmodi jejuniis, ex Philosophorum & Medicorum principiis dici potuerunt & debebunt, paucis designanda putavi, ut quando meipsum talibus commentationibus non rarò exhilaro, tibi quoq; poscenti idipsum & flagitanti, mearum cogitationum rationem redderem: ad quas si vestratis quoq; Bernatis puellæ exemplum, ab omni suspicione fraudis liberum, adhibueris, de eo, quid mea ferat sententia facilè intelliges.

Non quidem temere, hoc ipso inprimis tempore, expectanda sunt miracula, si tamen præter quotidiana infinita, quæ à nobis hominib. nõ animadvertuntur,

Obs. 33.

tuntur, ut vel unum hoc est, quòd tam exiguo commeatu tot hominum millia, omnibus in terra locis quotidiè sustentet & nutriat Omnipotens Creator & conservator omnium Deus, si præter illa, quæ esse possunt, objiciant sese nonnulla, quæ ceu minus consueta, acrius nostros feriant sensus, & in sui admirationem & stuporem alliciat, Christianam modestiam iis æstimandis sic probabimus, ut nec leves, indecoro eorum contemptu, nec superstitiosi, temerario adplausu judicemur. Quæ contingunt, omnia vel naturalia sint, vel præter naturæ cursum instituta, ad vitæ nostræ seriam emendationem nos alligent, ut dum eorum commentatione singularem Dei benignitatem erga humanum genus plusquam benignam agnoscere cogimur, illius grato pectore memores, mundi cupiditatibus abolutis, totos nos ad laudandum & celebrandum dictis factisque divinum NUMEN, τὸν δωτῆρα ἐάων, *id est bona largiens, componamus. Vides, mi Lentule, quanto otio mihi ipsi indulserim, ut legendi tibi negotium facesserem. Id verò cùm natum sit ea occasione, quâ mecum vivens Amplissimi viri, Sculteti vestri Manuelis filius, admirandum abstinentiæ speciem mihi postliminiò in memoriam revocavit: quando illius parentem, literis humanioribus, imprimis latinis, imbutum rectè existimo, non abs re fuerit, si has meas quoq; ei per otium cognoscendas obtuleris, verumque de Helvetica nostra Politia, paceq; publica perquam optimè meritum, ex me quàm officiosè salvere jusseris. Optimè vale, Vir Cl. Bas. 11. Aug. 1604.*

Viro clarissimo & doctissimo,

Dn. CONRADO PFISTERO, Artium liberalium Magistro excellentissimo, & in inclyta Academia Basileensi Professori celeberrimo, Amico singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

ELapsis diebus, Clarissime atque Doctissime mi Dn. Pfistere amicorum optime, cum in describendis, & ad prælum adornandis observationibus quintæ Centuriæ occupatus essem, in epistolas, quas inter nos de inediis commutavimus, quoque incidi. In illis autem suades, ut ea, quæ Emanuel Metteranus historiæ suæ Belgicæ lib. 22. de puella Confolentanea scriptis reliquit, meis de inedia puellæ Morsensis adjungam. Id verò si non supervacaneum, saltem non usque adeò necessarium esse, jamdudum ad te scripsissem, nisi literas ex Belgio de statu puellæ prædictæ exspectassem, earumque te participem facere, atque sic de eadem fidelia duos dealbare parietes statuissem. Historia autem ex Metterano, ut observationibus meis inseratur, propterea supervacaneum esse dico, quia illa jam à Francisco Citesio, Medico Gallo, prolixè conscripta, ac primò anno 1602. Montispessuli, aut potius Genevæ apud Jacobum Chouët in octava, deindè Anno 1604 Bernæ per Johannem Le Preux in quarta forma impressa fuit.

Cæterùm ea, quæ de puella Morsiensi antehac ad te scripsi, vera & sine dolo esse, & quonam in statu illa, etiam ante paucos menses vixerit, & fortassis etiam nunc vivat, ex subsequentibus virorum fide dignorum ad me scriptis, intelliges. Anno 1623. 20. Decemb. Dom. Gottschalckus Monheimius Pharmacopæus, Düsseldorpio civitate prope Moërsiam inter alia sic ad me scripsit: Quamvis ante annos circiter duos, mi Dn. Fabrici, ad te scripserim, famam apud nos sparsam esse, puellam Morsiensem, Evam Flegen, vitæ suæ finem imposuisse, vivit tamen illa etiam nunc satis commodè, & in illo quidem statu, ut tu ipsam vidisti Anno 1612. Nihil bibit, nec edit quicquam, refert tamen, singulis matutinis, quando in horto obambulat, sibi labia veluti rore suavissimo irrorari, se persentire, multa præsagit, quæ à viris bonis non improbantur, & vera esse, eventus ostendit. Hæc Dn. Gottschalckus Monheimius. Cujus filius, Franciscus Monheimius, Medicinæ Doctor, sub dato 20. Septembr. 1625. de eadem puella Düsseldorpio ita ad me scripsit. Viginem illam Morsiensem quod concernit, Evam Flegen puto, vitali illa solùm adhuc vescitur aura, sine cibo potuve. Quid tandem cum illa futurum sit, solus novit ille, qui novit eam, & omnia? Miraculum solùm stupendum est nostri temporis, circa quod meritò omnium hujus ævi Theologorum, Medicorum, & Philosophorum desudare debeant ingenia. Ego pro mea tenuitate jamdudum eam revisitassem, ni præsentissima viarum pericula memet absterrerent. Faciam (ut Græci dicunt) ἐν καιρῷ. & si quid in omnem eventum impetrare possum, diligenter contendam. Multa eorum eveniunt, quæ prædixit: & præsertim maximas istas civium rusticorumque angustias in quibus hoc tempore versantur. Misera illa totius fertilissimi comitatus devastatio, superioribus mensibus eheu secuta est, quam tam certè verificarunt nostri Croati, ac si ex tripode Apollinis dicta fuissent. Sola deest obsidio, quæ non solùm tunc temporis erat timenda, sed & fortè facienda, nisi Clemens ille rerum omnium moderator, hisce hominibus frænum per morbos & mortes injecisset. Hactenus Franc. Monheimius.

Gottschalckus Monheimius de inedia puellæ Morsensis.

Franciscus Monhemius de puella Morsensi.

Cæterùm Clarissime mi Dn. Pfistere, etsi ex binis istis testimoniis satis superque appareat, negotium sine dolo esse, pluribusque testimoniis minimè indigere historiam hancce: attamen visum mihi fuit adjungere epistolam, quam hac de re ante annos duos ad Magnificum ac nobilissimum Virum Dom. Brederodium, illustrissimorum Ord. Fœderatorum Belgii Consiliarium meritissimum, & per Germaniam Legatum, scripsi; quamque ille Coloniam ad nobilem ac doctissimum Virum Dom. Henricum Bilderbeckium misit, qui ipsam Moërsiæ cuidam amico suo tradendam curavit. Tandem responsum unà cum literis meis ad Dom. Bilderbeckium scripsit, & an I. Becker, vel Decker vocetur, ex literarum suarum, ad Dom. Bilderbechium, subscriptione, quia valdè intricata & obscura est, non satis rectè percipere possum. Virum tamen doctum atque eruditum esse, ipse stylus epistolæ suæ, quamvis germaicè scriptæ, satis superque ostendit. His vale Vir doctissime, & cum tuis omnibus feliciter vive. Bernæ, 19. Februar. 1626.

VIRO

Obs. 33.

Magnifico ac Nobilissimo Viro
Dn. PETRO BREDERODIO,
Illustrissimorum Ordd. Fœderatorum Belgii Consiliario meritissimo, & per Germaniam Legato fidelissimo, Domino & amico plurimum honorando,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D. Basileam.

INter signa & miracula, Vir magnifice & nobilissime, quibus divina bonitas, pauperculo nos peccatores in hoc sceleratissimo seculo ad resipiscentiam provocare studet, nihil mirabilius, nihilque quod captum hominis magis excedit, meo quidem judicio, occurrit, quàm quod videmus homines in multos dies, immo & multos menses, & annos, sine cibo & potu vivere. Voluit autem Deus ut præsens hocce seculum decimum sextum, post primum adventum Salvatoris nostri cum hujusmodi prodigiis inchoaret, ut nobis significaret, futurum esse tempus planè prodigiosum, & calamitosum. Harum porrò inediarum admirandarum tria habemus exempla satis recentia: Primum in puella Apollonia Schreiera, quæ hic in vicinia in decimum usque annum sine cibo & potu vixit, cujus historiam describit Paulus Lentulus p. m. hujus Reipublicæ Medicus ordinarius ac celeberrimus, amicus meus singularis. Ego quoque testis sum ocularis. Alterum describit Franciscus Citesius Medicus Gallus, de puella Confolentanea, quæ aliquandiu sine cibo & potu vixit: Tertium exemplum nobis exhibet Eva Flegen, sive Efgen *von gen End*, puella Moersiensis ditionis Illustrissimi & magnanimi Herois Mauritii Principis Uraniæ, Comitis Nassoviæ, &c. quæ circa annum 1596. ab omnibus esculentis & poculentis abhorrere cœpit. Hanc puellam ego quoque vidi. Cum enim Anno 1612. in Belgium profectus fuissem, & apud Generosum Dn. Johannem Adolphum à Dhun Comitem in Falckenstein & Oberstein Dn. in Bruch, &c. aliquandiu moram traherem; à sua Generositate literis commendatitiis ad Nobiliss. & strenuum Virum Dn. Alexandrum *Schvvickel*, Præfectum Morsiensem uti & ad Dn. Conradum Feldhusium ejusdem urbis Ecclesiæ ministrorum, instructus fui. Itaque omnia quæ cum ipsa ad illud tempus usque acciderant, præsente Dn. Feldhusio annotavi. Vixerat autem illa tunc temporis, in decimum sextum usque annum, sine cibo & potu; porrò cum hujusmodi admiranda Dei opera minimè oblivioni sint tradenda, quin potius, ut posteris quoque innotescant, scriptis consignanda: visum mihi fuit, illa quæ ego apud puellam hanc observavi quintæ Centuriæ Observationum mearum, quam præ manibus habeo, inserere. Ut autem, historiam illam ad aliquam perfectionem reducere possem, Amplitudinem tuam eâ quâ decet observantiâ rogo, ut per amicos suos, istis in locis degentes expiscari velit, quidnam ab Anno 1612. cum ipsa acciderit, & an quis historiam illam admirandam consignaverit. Faciet Ampl. Tua mihi officium quam gratissimum, si eam mihi procuret. Ego si vicissim Amplissimo Viro inservire possum, nunquam deero officio meo. Vale, & in bonum publicum æternum quam felicissimè vive: Dabam Bernæ Helvetiorum 17. Octobris 1623.

Circa annum 1601. ab omni cibo & potu abhorrere cœpit. Hæc anno 1599. cibum & potum respuere cœpit.

Viro Nobili ornatissimoque,
Dn. HENRICO BILDERBECKIO,
Illustrissimorum D. D. Ordinum fœderatorum Belgii Consiliario prudentissimo,
I. Becker, S. P. D.

TUas, Nobilissime atq; Ornatissime Vir, unà cum adjunctis Dn. Guilhelmi Fabricii Hildani, ad virum Magnificum Dn. Brederodium literis rectè accepi. Quæris statum puellæ Esgen Flegen/ *quæ jam diu sine cibo & potu vixit. Illa etiam nunc eadem conditione ac modo vivit, in quo Dn. Guilhelmus Fabricius Hildanus, Medicus Bernensis, ipsam vidit Anno 1612. Non occurrit quicquam de ipsa in lucem prodiisse; Scio quidem Dom. Conradum Feldhusium hujus Ecclesiæ ministrum, jussu Magistratus ipsam in ædibus suis, duodecim dies noctesq; habuisse, & singulari diligentia atq; vigilantia, observasse, an dolus aut fraus subsit: quo tempore tamen neq; Feldhusius, neq; domestici ipsius quicquã deprehendere potuerunt, quod vel minimam suspicionem dare potuisset, prædictam puellam cibo aut potu usam fuisse. De hisce omnibus Coloniensibus nonnullis, sic petentibus, testimonium concessum datumq; fuit. (Intelligit fortassis Tractatum, quem Franciscus Citesius de puella Confolentanea edidit Anno 1602. in quo tamen de inedia puellæ Mœrsiensis mentionem non facit.) Ab eo tempore in Gallia Tractatum de inediis in lucem editum fuisse, audivi quidem, sed exemplar nullum mihi videre contigit: His vale & feliciter vive diu. Dabam Moersiæ, 18. Januarii, 1624.*

LECTORI S.

HOrtati sunt amici nonnulli, & quidem Viri docti, ut præscriptam Observationem 33. De falsa, & fictitia inedia puellæ Mœrsiensis delerem aliamque in ipsius locum substituerem. Cùm verò lectorem, qui jam primam editionem hujus Centuriæ vidit, id in suis studiis perturbare posse, apud me perpenderem, nihil in secunda hacce impressione mutare volui. Non enim pudet, hac in re me deceptum esse confiteri, cùm sciam, omnibus notum esse ipsam à triginta, & amplius abhinc annis, infinitis viris præclarissimis & prudentissimis, etiam in ipsa urbe *Mœrz* imposuisse.

Optarem autem ut aliquis eorum, qui ab initio hujus fictitiæ inediæ ipsam cognoverunt, totum negotium conscriberet, & in publicum daret; quo in posterum in hujusmodi fraudulentis illusionibus cuncti cautiores esse possent. Ego plerumque in privatis colloquiis coram proceribus nostris inediam Apolloniæ Schreieræ in dubium vocare, ipsamque clarissimum Virum Dom. D. Paulum Lentulum (qui historiam integram descripsit, & in publicum dedit) simul & me, multosque alios fefellisse, nec non quamplurima, quæ de hujusmodi inediis ab authoribus quantumvis approbatissimis, sparguntur, suspecta mihi esse, ausim dicere.

Vivit Schreiera illa in hunc usque diem 20. Octobris 1633. quo hæc scribo; robusta est, & alio-

Obs. 33. aliorum hominum more nutrimenta sumit. Si eo tempore quo iterum cibum appetere, & cum aviditate devorare incipiebat, vel etiam ab initio, dum hîc in custodia (uti ex historia Dn. Doctoris Lentuli videre est) habebatur, rigidè examinata fuisset, dolus, omni procul dubio in apertum venisset. De his, mi candide Lector, (ne in posterum mecum decipiaris, Te admonere, & epistolam quam hac de re olim ad clarissimum & doctissimum Virum Dn. D. Petrum Uffenbachium &c. scripsi, annectere volui. Tu quæso, omnia æqui bonique consule.

Viro Clarissimo & Doctissimo
Dn. PETRO UFFENBACHIO,
Illustrissimi Landgraffii Hassiæ &c. nec non Inclytæ Reip. Francofurtensis Doctori Medico Ordinario atque longè celeberrimo, amico meo singulari studio observando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUas tu, clarissime atque doctissime mi Dn. D. Uffenbachi, octava Aprilis Francofurti ad me dedisti literas, tertia hujus accepi, ubi tam diu detentæ fuerint, ignoro. Verùm hoc tempore turbulentissimo, quo armorum strepitu, & nefandi belli motu imperium Romanum imò tota ferè Europa flagrat id mirum non est. De puella Mœrsensi, de qua Dn. D. Franciscus Monheimius ad Exc. Virum scripsit, ante triduum miranda intellexi. Quandoquidem Dn. Gottschalckus Monheimius, literis 24. Junii Dusseldorpii datis significat inediam puellæ illius falsam & fictitiam ante paucas dies detectam fuisse. Nova quæ singulis septimanis sparguntur, non tantum id affirmant, sed & ipsam in vincula conjectam esse asseverant. O detestabile, atque diabolicum scelus, quo infiniti homines à triginta ab hinc annis mecum decepti fuerunt: imò & ipse Dominus Conradus Feldhusius Ecclesiæ Mœrsensis pastor fidelissimus, Vir optimus & pius, qui ipsam in duodecimum diem in ædibus suis retinuit, summaq; cum diligentia observavit, an dolus subesset, se tamen neque domesticos quicquam fraudis percipere potuisse, sanctè coram me asseruit, anno 1612. 23. Julii, ab eo tempore à viris fide dignis, ibidem in vicinia degentibus, mihi aliquoties scriptum fuit, ipsam non tantùm in eodem statu, in quo ego ipsam prædicto tempore vidi, hoc est sine cibo & potu vivere, sed & futura prædicere, quæ postea eodem modo quo illa prædixerat, evenerunt. Hæc an sine auxilio & illusione diaboli fieri potuerint, apud me credibile non est. Quæ ego de hac puella tum ex propria inspectione, & observatione, tum etiam ex aliorum virorum, fide dignorum relatione in publicum dedi Exc. T. Centuriæ 5. Observat. 33. videre poterit; & revera nisi tot viris præstantissimis ab ipsa quoque impositum fuisset, non mediocriter me contristaret, quicquam me de fictitia inedia scripsisse, verùm enimvero solatur me aliquomodo, alios quoque deceptos fuisse. Dominum Doct. Franciscum Monhemium proxime totum negotium ad me scripturum non dubito, forsan quoque aliquid hac de re in publicum dabit.

De fictitia inedia puellæ Mœrsensis.

Obs. 33. & 34.

Tractatus Domini D. Lentuli p. m. de inediis, quamvis difficulter reperiatur, in duplo tamen ipsum nactus sum: ad proximum itaque mercatum vestrum Exemplar unum pro bibliotheca Excellent. V. alterum ad Dominum Monhemium mittam, dummodo DEUS vitam concesserit. Pestis enim hîc ingruit, & jam aliquot è medio sustulit, & quidem spatio 24. horarum, tam magnum est venenum, Deus misereatur nostrum Tuamque Excell. cum suis omnibus quàm diutissimè conservet. Dominus D. Faber communis noster amicus, quid agit? ipsum adhuc superstitem esse, non ita pridem ex præsidiario quodam milite Fridbergensi, hac transeunte, cum gaudio intellexi, & per eundem ad ipsum scripsi. Quod si forsan ipsum offenderis, quæso ut ipsum meo nomine amanter salutare non graveris. Vale, Vir clariss. doctissimeq;, & Fabricium tuum amare perge. Raptim Bernæ 16. Julii: 1628.

OBSERVAT. XXXIV.

De rarissimo quodam affectu, in quo æger cibum quamvis solidum & durum, absq; difficultate: potum verò non sine suffocationis metu deglutiebat.

Viro Amplissimo atq; Doctissimo,
Dn. PHILIBERTO SARAZENO,
apud Lugdunenses Doctori Medico longè celeberrimo, Amico singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

COnfectionem Alkermes, quam misisti, Vir Amplissime, secundâ hujus, per Dominum Nicolaum Glutz Solodurensem, amicum meum singularem, accepi: cui precium statim quoque tradidi, ut illud per veredarium Soloduro ad vos mitteret; idque fideliter jam factum esse, haud dubito. Quod superest, gratias ago ingentes, quòd Clarissimus Vir cùm hac in re, tum etiam in aliis abundè mihi gratificari, omniaque officia, quæ amicus amico præstare posset, in me conferre non cessat. Faxit DEUS Optimus Maximus, ut aliquando erga Claritatem Tuam re ipsâ gratum me exhibere possim. Cæterùm convalui per DEI misericordiam, ex gravissimo meo morbo: Affectus quinetiam circa epiglottidem, de quo antehac ad Te scripsi, adhibitis remediis quibusdam, paulatim ablatus fuit. Nulla aderat Exulceratio, sed intumefactio tantùm circa laryngem, & procul dubio exigua, propter quam epiglottis officio suo rectè & promptè fungi non potuit. Id autem propter tussim & catarrhum ex capite ad asperam arteriam delabentem, accidisse, haud dubium est. Tussis enim adeò fuit vehemens, ut nunquam similem mihi videre contigerit. Interim autem dum ita affligebar, frequenter mihi in memoriam venit casus ille rarissimus, quem superiori anno mihi videre licuit.

Solodurensi cuidam Sexagenario, Domino Urso Rouchti nomine, cujus etiam in aliis ad Te literis

Affectus memorabilis &

Obs. 34. literis mentionem feci, quùm catarrhus ad sinistrum latus delapsus esset, non tantùm paralysis istius lateris sequuta est; verùm etiam deglutitio adeò depravata fuit, ut liquida omnia, præsertim vinum non sine suffocationis metu deglutire posset: reliqua verò quamvis solidissima facilimè, ad ventriculum descendebant. Quùm itaque liquida sorbere non posset, & solidis non satis nutriretur, tandem ad summam imbecillitatem, lapsumque virium pervenit. Ego tertio Aprilis Anno 1620. ad ipsum vocatus, primò pilulis (quas facilimè deglutiebat) corpus leniter leviterque expurgavi: deindè omnia quæ ad vires instaurandas requirebantur, exhibui. Et quia, ut dictum est, liquida, inprimis vinum sine suffocationis metu sorbere non potuit, juscula uccunque spissa præparavi, additis vitellis ovorum: pro potu lac amygdalarum dedi. Latus resolutum oleis convenientibus & aquis appropriatis inunxi. Collo sacculum ex radicibus, herbis, & floribus resolventibus & corroborantibus, in aquâ coctis, applicui. Hinc cùm Symptomata omnia multum imminuta fuissent, & latus resolutum ferè restitutum esse videretur: liquida quinetiam faciliùs quàm antea sorberet: quæ supererant facienda, domesticis administranda reliqui. Verùm enimverò non diu post meum abitum, quùm catarrhus iterum inopinanter ad latus sinistrum & laryngem decidisset, omnia deteriora evaserunt: catarrhus enim denuò, maximo cum impetu ad latus sinistrum & laryngem delapsus est, & de novo paralysin induxit: quapropter cùm nihil liquidi deglutire posset, nec solidis satis reficeretur corpus; vires quinetiam propter longitudinem morbi (antea enim femoris os sibi fregerat, quemadmodum alias ad te scripsi, neque penitùs à fracturâ restitutus fuerat, cùm paralysi corriperetur) prostratæ essent, brevi naturæ debitum persolvit.

Mirabilis historia.

Curatio ejusdem.

Recidiva lethalis.

Causa depravatæ deglutitionis.

Porrò Vir Amplissime, quænam hujus affectus tam rari tamque difficilis fuerit causa, pro summo ingenii tui acumine, nobis quæso expone. Ego sedem mali in Epiglottide, illamque simul & adjacentes partes in ipso quoque momento, cùm paralysi corriperetur, humore viscido imbutas fuisse, existimo. Hinc Epiglottide cùm laryngem asperamque arteriam exactè obtegere non posset, facilè fieri potuit, ut liquida, & inprimis vinum, quia tenuium est partium, ad ipsam arteriam asperam pervenerit, & suffocationis metum excitaverit; duriuscula verò ratione crassitiei & ponderis, operculum asperæ arteriæ depresserint, & proindè sine difficultate ad ventriculum pervenerint. Est & alia causa quæ mortem acceleravit, nimirùm aër frigidus, qui, non satis obturatâ asperâ arteriâ suo operculo, facilè ad pulmonem perveniebat, & calorem vitalem præter modum refrigerabat.

Aër frigidus sine alteratione inspiratus maximè noxius.

Quantum autem aër frigidus hoc modo, cùm impetu & in copiâ ad pulmones delatus, facultatem vitalem prosternat, in morbo etiam meo expertus sum. Cùm enim propter vehementissimam tussim, epiglottis tandem quoque ita labefactata fuisset, ut asperam arteriam non satis promptè obtegeret; & tussiendo, aut etiam oscitando aër frigidus ad pulmonem perveniret, vires protinùs ad lipothymiam ferè usq; prostratæ fuerunt. Tandem necessitas me edocuit, ut tussiendo, linteo calido (quod continuò in promptu habebam) nonnunquam quoque volâ manus os obtegerem, tussiendoque auram calidam ex linteo attraherem. Hoc enim modo lipothymiæ multò minùs sequebantur. His vale, Vir Amplissime, & me, ut facis, amare perge. Raptim Bernæ, 30. Aprilis, 1621.

Obs. 35.

OBSERVAT. XXXV.

De ossiculo OEsophago infixo, unde mors sequuta.

Viro Clarissimo & Doctissimo
Dn. JACOBO HAGENBACHIO,
utriusque Medicinæ Doctori celeberrimo Amico meo singulari,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

DEscriptionem morbi optimi Viri Domini SCHWEBELII Bipontini, quam in postremis tuis à me petiisti, Doctissime mi Domine Doctor HAGENBACH, nunc per ipsummet Dominum SCHWEBELIUM ad te mitto. Quæ de morbo suo mea sit opinio, & quid cum ipso tentaverim, & in posterum sit tentandum, partim ex ipso coràm intelliges, partim in consilio, quod in ipsius gratiam scripsi, abunde videbis. Præteritis diebus affectus gravissimus hic nobis ad manus venit, quem tibi non communicare non possum. Famulo cuidam juveni, ex domesticis Nobilissimi Viri, Domini SIGISMUNDI à WATTENWIL, cum inter cœnandum officulum in gula remansisset, & tota nocte, ut illud rejicere posset, frustrà, ut ipsi videbatur, occupatus fuisset, sequenti die circa vesperam ad me venit. Catheterem incurvatum clementer in OEsophagum immisi, & eâ quâ potui diligentiâ exploravi, quonam in loco infixum posset esse ossiculum, sed nihil præternaturale invenire potui, præter angustiam quandam OEsophagi è regione Laryngis, & eâ quidem in parte ubi de dolore, non tamen pungitivo, sed obtuso conquerebatur. Immitto itaque instrumentum meum, ad res extraneas ex gutture extrahendas, cum sua spongia annexa, sed absque fructu quoque. Nihil enim præter angustiam quandam œsophagi (quam ego, propter excoriationem ab ossiculo factam, & affluxum humorum, evenisse non dubito) reperire potui, quapropter ipsi significavi, nihil amplius instrumentis tentandum esse, ne locus affectus magis magisque irritaretur, pessimaque symptomata excitarentur. Cum itaq; curationem, cujus fit mentio Centur. 1. Observ. 32. cum ipso instituere vellem, quendam ex barbitonsoribus nostris accedit. Is ad aliquot vices instrumentis in œsophagum immissis, malum ita exacerbavit, ut aucto dolore, tandem nihil amplius deglutire posset; quapropter octava die morbi iterum, unà cum Clarissimo Viro Dn. D. DUNO Medico in Consilium vocor. Tum collum undique durum, tensum, & supra modum usque ad ipsum pectus,

Obs. 35. & 36.

intumefactum invenimus, dolor erat maximus, respiratio difficilis, pulsus celer, & debilis, nec guttulam quidem jusculi deglutire potuit: quam ob rem ipsum in periculo vitæ suæ versari, adstantibus significavimus: interim tamen ut dolor reliquaq; symptomata lenirentur, omnes nervos intendimus. Collum & pectus ol. Liliorum & amygdalarum dulcium inunximus, Cataplasma & sacculos emollientes & anodynos, ex radicibus & foliis Malvæ, Altheæ, florib. Chamomillæ, Liliorum & Meliloti, semin. Lini, Fœnigræci, Anethi. & Meliloti, applicuimus, Decoctum quinetiam ex radicibus & foliis Altheæ, Malvæ, floribus Chamomillæ, cum pauco melle, ex cochleari lambendo dedimus; Sed omnia frustrà, sequenti enim die 5. videlicet Decembris, qui fuit nonus morbi, placidè obdormivit. Post obitum inciso collo, œsophagum cum vicinis suis partibus, sed eo præsertim in loco ubi ossiculum infixum fuerat, planè sphacelatum; cum maximo fœtore invenimus, ossiculum verò nusquam, imò nec in ipso ventriculo: Pulmones, propter præcedentem inflammationem lividi erant, & ventriculus planè vacuus. Meritò hic quæris quid de ossiculo factum sit? Ego illud primâ nocte, & antequam ad me veniret in maximis istis conatibus, quos immisso digito in gulam, ad excludendum ossiculum, sibi excitaverat, aut per superiora rejectum, aut ad ventriculum & intestina delapsum fuisse. Id enim nisi accidisset, ossiculum aut ab initio instrumentis, aut post mortem digito in ipsa gula invenissem. Quod autem adeò placidè, ut nihil supra, & absque ullo corporis motu violento extinctus fuerit; cum potius mors violentissima, tam ratione partis affectæ, quàm ætatis (erat enim juvenis) exspectanda, suas quoque habet causas, de quibus aliàs; nunc enim ut plura adscribam tempus non concedit. Vale itaque mi Dn. D. HAGENBACH, & cum tuis omnibus, quos mecum salutat uxor mea, æternùm quàm felicissimè vive. Bernæ, 20. Decemb. 1623.

OBSERVATIO XXXVI.

De semestri vomitu.

Viro clarissimo atque doctissimo,
Dom. D. PHILIBERTO,
Magni atque Excellentissimi Viri Dn. D. JANI ANTONII SARAZENI, filio,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Rectè profectò & sapienter Averrhoëm Philosophum summum, cùm *Monstra in morbis fieri scribit*, sensisse, Vir amplis. Dn. & Amice plurimùm honorande, indies experimur. Apparet id in matrona illa nobili, de qua Anno 1617. 9. Augusti ad te scripsi: illa enim, etsi plus quàm annos triginta, vomitu illo admirando, cum aliis quibusdam symptomatibus gravissimis laboraverit, satis tamen commodè ipsam vitam traducere, ante annum, cùm Mazonopolin ægros invisendi causa vocatus essem, hisce meis vidi, oculis. Vides quàm mirabilis sit Deus in operibus suis.

Vide Centur. 4. Observ. 32.

Obs. 36. & 37. Observ.

Porrò de vomitu diuturno, superiori æstate iterum singulare quid observavi. Matrona quædam honesta quinquaginta quatuor circiter annorum ætatis, & Magistri ANTONII SCHWEIGERS, civis Serrarii Bernensis uxor, ante annum circiter in convivio splendido, caput mustelæ piscis comedendo, dolore ventriculi subito, & ad me accumbens, correpta fuit, eoque per sex integros menses laboravit, & ita quidem, ut cibum retinere non posset, sed illum, jam confestim ab ingestione jam, sequenti die rejiceret: Interim dolores vehementissimos ventris & lumborum perpessa est, & per intervalla diarrhϾ laboravit. Multis quidem usa fuit Medicamentis, sed ab Idiotis & Empiricis exhibitis, & proinde sine fructu. Tandem 30. Augusti proximè elapsi, cùm ad summam extenuationem & labefactationem virium, & ut verbo dicam, discrimen vitæ, redacta fuisset, me accersere jussit. Præscripsi convenientem victus rationem, & cordialia nonnulla interna simul medicamentis, & externa: sed vix præparatis, planè deficientibus viribus, naturæ debitum persolvit. Quæ hujus doloris tum ventriculi, tum etiam reliquarum partium, simul & vomitus fuerit causa, ex te Vir amplissime scire cupio. Ego spinam piscis, in rugam aut plicam aliquam oris ventriculi inter comedendum infixam fuisse, ventriculumque paulatim exulcerasse & perforasse existimo. Simile quid in Juvene quodam Lausannensi, Paulo Constantino, observavi: is enim in convivio sorbendo jusculum simili morbo correptus fuit, à quo tandem extinctus est. Arbitrabantur parentes venenum ipsi datum fuisse, sed perperam. Verisimilius enim est, ossiculum aliquod acutissimum, rugæ alicui oris ventriculi inhæsisse: apparuit id post obitum: aperto enim à me cadavere, ulcus in ore ventriculi repertum fuit: At si venenum sumpsisset, exulceratio potius in ipso fundo, quàm in ore ventriculi extitisset. Historiam integram videre poteris Centuriæ tertiæ Observatione vigesimâ. Hæc raptim: præterea quæ heri ad te scripsi, ut inter nos aliquandiu intermissa colloquia de rebus Medicis iterum inchoëm. Vale Vir amplissime, & cum tuis omnibus æternùm, quàm felicissime vive. Bernæ 7. Novemb. Anno 1620.

OBSERVAT. XXXVII.

Quidam post sumptum Medicamentum Chymicum, paulò post extinguitur: ubi etiam de porcello monstroso.

Doctissimo Viro,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Basileensi, Artium Liberalium Magistro,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Ad postremas tuas, Doctissime atque amantissime mi Domine Hagenbachi, quas ante mensen accepi, protinus respondere constitui, & quæ ulteriùs circa morbum matris tuæ charissimæ (meo quidem judicio) agenda; simul indi-

Obs. 37. indicare volui. Quum vero ex literis Reverendi ac celeberrimi Viri Domini Grasseri intelligerem, omnia cum ipsa in tuto esse, teque brevi ad nos reversurum, sententiam mutavi, tuumq; adventum avidè expectavi, sed frustrà. Significa itaque quæ hujus moræ sit causa, & quonam in statu sit morbus matris tuæ, & si quid consilii me conferre posse putas, significa simul, non enim deero officio meo. Cæterùm rectè valeo cum meis omnibus, Laus sit Deo. Filius meus Johannes in Nosocomio Lugdunensi receptus fuit, ubi Praxi Chirurgicæ incumbit. Ex postremis ejus ad me literis intelligo, ipsum quoque ad te scripsisse, & scalpellum misisse, significa an rectè ad te pervenerint omnia.

Empiricus gloriatur se sanare posse Arthritidem.

Porrò post tuum à nobis abitum, vicini montes nivibus prægnantes, monstrum aut potius carnificem pepererunt, qui præpotentem & crudelissimum illum hostem humani generis, Arthritidem videlicet, domare, aliaque mira se præstare posse, impudentissimè jactitare ausus est. Inter monticolas & rusticos tympanistam & tibicinem hactenus egit & etiamnunc agit, sed postquam à Vulcano edoctus fuit, ut ipsius industriâ ex margaritis & lapidibus preciosis, ut ille asserit, Medicamenta preciosissima præparare possit, Bernam quoque venit, ubi imperitiæ & temeritatis suæ specimen singulare & lamentabile edidit, hoc modo.

Optimus & probus ille senex Dominus Iohannes Franciscus Rex, pharmacopola, qui tibi notus fuit, cùm per dies aliquot dolore Chiragrico laborasset, malitiosus ille Agyrta (qui antea aliquoties Medicamenta in ipsius officina emerat) ad ipsum se confert, & ut horum impostorum mos est, futilia sua & vana ad cœlum usque extollit. Probus ille Vir, vanis istis persuasionibus, aut potiùs diabolicis incantationibus hujus nebulonis commotus, prima die hujus mensis, circa septimam matutinam, potiunculam, quàm ex margaritis aliisque lapidibus preciosis, ô nefandum scelus! arte Vulcaniâ præparatis, conflatam esse ajebat, ab imperitissimo isto nebulone sumit. Quid fit? Sumpta potione, protinus vires totius corporis diminuuntur, & paulò post ita deficiunt, ut intra horas circiter tres, postquam nonnihil pituitæ evomuisset, visum, auditum, loquelam, motum item & sensum ita amiserit, ut sequenti die cùm ipsum inviserem, punctiones acicularum non senserit: Atque in hoc vitæ statu placidè obdormivit, cùm post sumptam potiunculam vix quadraginta horas vixisset.

Trigesima præterea Januarii, quidam ex primariis hujus Reipublicæ, tibi quoque notus, alioquin Vir doctus & prudens, ab eodem agyrta ferè trucidatus fuit. Cùm enim paulò ante prandium nonnihil liquoris, quem ineptus ille Impostor aquam auream, **Gulden- oder Krafftwasser** appellat, sumpsisset, non diu post, cum adhuc ad mensam esset, virium prostratione, eructationibus, & nausea correptus fuit. Sed quia venenum cibo & potui permiscebatur, & ipsius venenata qualitas à cibo & potu suffocabatur, singulari Dei clementia, & naturæ validissimæ beneficio, omnia simul evomuit, & convaluit.

Obs. 37. & 38.

Præteritis diebus in pagum propè Burgdorff ad Juvenem viginti trium annorum ætatis vocatus fui. Is quoque ab eodem agyrta venenosis medicamentis ita devastatus fuit, ut in deploratum morbum inciderit: interim tamen imperitus & sceleratus ille impostor, hactenus à Magistratu amplissimo impunitus dimissus fuit. Quorsum, mi Domine Hagenbachi, divina ars Medica devenit!

De porcello monstroso.

Aliud monstrum, quod ego præteritis diebus, apud Clarissimum Virum Dn. D. Scharandeum vidi, superiore mense Januario, in pago prope Solodurum natum fuit, Porcellus est octipes, cum duobus corporibus, & uno capite, in quo quatuor aures, duæ minores in syncipite, ubi sutura recta Lambdoideam attingit, veluti ex eadem radice proveniunt: reliquæ naturalem formam & magnitudinem habent, naturalemque locum occupant. Interiora viscera, ut ex Domino D. Scharandeo, qui ea diligenter perspexit, & monstrum etiamnunc exsiccatum habet, intellexi, omnia in duplo erant, uti fusius ex ipso intelliges. Suadeo enim, ut ipsum in transitu invisas, uti quoque consultissimum Virum Dominum Tribunum Saler, poteris enim eodem opere affectum uxoris ejus videre, & facies quoque ipsi rem gratissimam. Philippus meus hucusque continuò apud ipsam fuit, non sine meo incommodo. His vale & de morbo matris quàm primum ad me scribe. Uxor mea ipsam, uti quoque Parentem tuum, & Dominum Grasserum mecum salutat. Raptim Soloduri, 6. Februar. 1620.

OBSERVATIO XXXVIII.

Post esum Fragorum, mortis periculum sequutum.

Viro Clariss. Doctissimo,
Dn. JOH. FRID. WERTENBERGICO
Medico Basileensi, ejusdemque Academiæ Professori celeberrimo, Dn. & amico suo plurimùm honorando,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

NOndum mihi licuit ad vos proficisci, Vir undiquaque doctissime, fautor & amice æternùm honorande, causam in eis quas antehac ad te scripsi exposui, & rogavi, ut apud præstantissimum Virum, Dn. ISELIUM me excusares, quod Te jam fecisse non dubito, spero tamen brevi, volente DEO, me ad vos excursurum. Porrò non ita pridem singulare quid in Praxi observare mihi contigit, quod postremis meis ad Te literis inseruissem, nisi festinatio tabellarii obfuisset.

Observ.

Honesta quædam fœmina, trigesimum annum ætatis prætergressa, corpore robusta & valida, Catharina **Stalber** nomine, uxor Johannis Rudolphi Lehnmanni, cum quinta hujus mensis, jejuno adhuc ventriculo, manipulum unum

Obs. 38. & 39.

num aut alterum fragorum comedisset, post horas tres dolore ventriculi correpta fuit, qui protinus adeò auctus, ut etiam lipothymiæ supervenirent. Assidentes hac de re perturbati, protinus Theriacam exhibent, & quidem ea die bis, sequenti nocte semel, sed planè frustra; dolor enim, & lipothymiæ magis magisque adauctæ fuerunt, vertigo item, visus obfuscatio, & manifesta ventriculi & hypochondriorum extensio atque intumefactio supervenêre. Sequenti die cùm dolores essent acutissimi, & reliqua symptomata magis magisque adaugerentur, ipsam quinetiam ægram animam brevi efflaturam putarent adstantes, summo mane ad me venit maritus, exponens omnia quæ acciderant. Quum itaque de sumpto veneno apud me nullum esset dubium, & proinde vomitorium aliquod excellens requiri, probè mihi constaret, statim ad guttulas duodecim, Essentiæ sive Extracti tui stomachici, cum decocto agrimoniæ & veronicæ, quòd opportunè paratum habebam, exhibui, & post semihoram jusculum carnis purum, & sine pane dedi. Evomuit quater, & circa vesperam alvum bis deposuit. Hinc dolor cessavit, lipothymiæ quoque reliquaque symptomata remiserunt, & sequenti nocte melius habuit, & quum cordialia nonnulla & ventriculum roborantia adhibuissem, intra paucos dies plenissimè restituta fuit. Hinc videmus, quàm præsentaneum remedium sit vomitus, quum malum est in ventriculo, præcipuè si specifico aliquo medicamento, quale tuum est stomachicum, provocatus fuerit.

Quæritur autem quænam horum gravissimorum Symptomatum fuerit causa? Ego planè censeo fraga à serpente, aut potius à bufone veneno inquinata fuisse; Bufones enim, ut testatur magnus Paræus, fragis summopere oblectantur. At eorum venenum, quòd urinâ, salivâ, & halitu ejaculant, mortiferum esse, testatur Rondeletius lib. de piscibus, Paræus lib. 20. cap. 30. Cùm itaque fœmina hæc fraga plane cruda, puto illota, & sine additione vini aut sacchari comedisset, verisimilimum mihi esse videtur, e a veneno bufonis, ut dixi, inquinata fuisse. Tibi verò quid videatur, quando ad vos pervenero libenter intelligam. His vale, Vir clarissime, & æternum cum tuis omnibus, quàm felicissime vive. Bernæ 20. Julii, 1621.

OBSERVATIO XXXIX.

De gravi affectu in puella, post esum uvarum sequuto.

Ad eundem Virum clariss. atque doctiss.
D. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Medicum Basileensem, ejusdemque Academiæ
Professorem celeberrimum,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

NOndum ad ea, quæ de puero Francovallensi scripsisti, Vir clarissime, amicorum optime, respondere potui; neque etiamnunc respondeo: propediem enim, si Deus Opt. Max. cœptis faverit, ad Serenifs. Principem ac Dn. D. GEORGIUM FRIDERICUM, Marchionem Badensem & Hochbergensem, &c. profecturus sum, tumque in transitu Basileam ægrum ipsum tecum, DEO dante, invisam, & quidquid præterea cum ipso agendum sit, simul deliberabimus. Ad literas meas de periculoso esu fragorum, nondum responsum à te accepi, quod tamen adhuc avidè exspecto. Non ita pridem simile quid mihi videre contigit. Casum accipe paucis. Quartâ hujus ad puellam nobilem Dn. N. Spireri Basileensis filiam, duorum circiter annorum ætatis (quæ præcedenti nocte protinus in acutum morbum inciderat) vocatus fui. Laborabat illa summâ angustiâ pectoris, & virium prostratione. Sed & (quod præcipuè notandum) musculosæ partes totius corporis, præcipuè faciei, materiâ quadam flatulentâ intumefactæ erant. Hujus rei causam cùm eâ, quâ potui, diligentiâ perquirerem, omniaque, quæ præcedenti die comederat, ex domesticis intellexissem, cognovi, affectum hunc ce post esum uvarum (quas nostrates matronæ tempore vindemiarum suspendunt, ut siccentur) accidisse. Incidit tunc confestim in mentem casus, quem de esu fragorum aliàs ad te scripsi. Num & hic similiter uvas aut in vinea ipsa, à bufone vel serpente aliquo, aut in ipso conclavi atanearum veneno inquinatas fuisse, & proinde vomitorio aliquo opus esse, collegi. Cùm verò stomachicum tuum in tenello hocce infantulo mihi suspectum esset, sequentem potiunculam exhibui.

Potiuncula.

℞. Guttæ Gamandræ grana tria,
Syrupi Rosati solutivi compositi ℥ij. cũ decocto agrimoniæ, veronicæ, scabiosæ & liquiritiæ, fiat potiuncula; quam statim propinavi. Evomuit non diu post sumptam potiunculam; & circa vesperam duas habuit sedes. Per intervalla quoque nonnihil aquæ Veronicæ & Cardui benedicti, quæ in venenosis affectibus summoperè conveniunt, sumpsit. His intra dies quatuor plenissimè restituta puella fuit. Præteritis diebus lumbricum latum spithamas viginti longum vidi: de quo, cum ad vos pervenero. Nunc plura non licet. Vale itaque Vir clarissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissime vive. Dabam Bernæ 14. Febr. 1622.

Lumbricus latus.

Excell. atq; Experientifs. Viro,
Dn. GUILHELMO FABR. HILDANO,
Chirurgo-Medico Bernensi, Dn. amico longè charifs. JOHANNES FRIDERICUS WERTENBERG
Philosophiæ ac Medicinæ Doctor, necnon
Professor Logicæ in Academiâ
Basileensi,
S. P. D.

TUa litera, Vir clarifs. atque excellentifs. me propter duas causas maximè exhilararunt: Primò, quod ex tuis intellexerim, Te brevi ad nos venturum: summo enim desiderio tuum adventũ exspectamus. Secundò, quod ex iis quoq; successum medicamenti stomachici in honestâ quadã matronâ perceperim; in quâ mãifestissima signa assumpti veneni appare-

Obs. 39. Signa veneni intra corpus sumpti.

apparebant. Quid enim aliud lipothymia, dolor, vertigo, visus obfuscatio, ventriculi & hypochondriorū intumefactio atq; extensio denotabant, quam assumptum venenum? Similis casus mihi relatus fuit, in quo etiam opera mea expetebatur. Erat puella 18. annorū Lucis valle oriunda, quæ non longè distat Basileâ. Parens ipsius vocatur Henricus Giffing: cui manè pruna à puero, quæ collegit sub arboribus, erāt exhibita: statim à comestis prunis varia symptomata in eâ se manifestarunt, lipothymia, vomitus, vertigo, icterus, in toto corpore, prostratio omnium virium, convulsiones. A principio parentes existimabant esse febrem ephemeram, sed paulo post supervenerunt recensita symptomata: & quarto die obiit. Ad me quidem peritū consilium venerunt, sed nimis sero, antequā enim tabellarius domum rediisset cum medicamentis, natura satisfecit. Non est autem mirum, apud prædictam fœminam theriacam nihil effecisse, licet aliquoties fuerit exhibita: nam proculdubio venenum nimis altè radices egit: & non quamprimum ab assumpto veneno theriaca exhibita fuit. Proindè optimè factum à Viro Excellentissimo, quod ille vomitoriū propinaverit. Nā hac ratione materia fuit evacuata: ablatâ enim causâ tollitur effectus. Ista methodus curandi non ignota fuit Empiricis, quorū mentionem facit Matthiolus in commentariis l. 6. in Dioscoridem: isti enim fraudulenti impostores cum sciant venena non posse nisi parū nocere, ubi ventriculus fuerit cibis valde repletus (ut autor est Dioscorides in præfatione libri sexti: & Avicenna libro quarto, fen sexta) proindè priusquam suggestum ascendāt ad satietatem usq;, præsertim æstate lactucas crudas devorant sale, aceto, & oleo conditas, verùm olei tantum imponunt, ut ferè in eo lactuca innatent. Et quia hyeme, maximè urgente bruma, tenellæ lactucæ difficile passim inveniri possunt, ideo earum vicem his præbent interanea boum præpinguium, quorum tantam comedunt copiam, quoad ventriculus veluti tympanum extendatur. Id autem eo consilio faciunt, ut hac quidem jurium pinguedine, eorumq; substantia crassitudine, illa verò frigiditate sua, oleique multitudine, quam illis adjiciunt, præter quam quod veneni penetrationem inhibent; cum internas vias obstruere possint, erodentem quoque ingesti arsenici acrimoniam obtundunt. Cum igitur venenum sumserint, quod illis ob præassumpti alimenti vim, nullam aut parvam noxam adfert, nempe quod ventriculus sit tensus, & pinguedine imbutus, mox suam adulteram antidotum, quæ omninò legitimam theriacam mentitur, assumunt, idq; impune. Quo fit, ut facilè postea populo astanti persuadeant, id esse antidotum omniū præstantissimum, contra omnia venena, quod in universo orbe reperiri possit. His vulgi animi persuasi, majori multitudine ac impetu feruntur, ut adulteram, invalidam; veramq; mentientem theriacam emant.

Fraudes Empiricorum circa assumpta venena.

Itaq; cùm temporis momento capsulam hac impostura exhauserint, statim è suggesto descendunt circumforanei, seseq; in hospitium recipiunt, arsenicum paulò ante sumptum una cum lactucis aut bubulis interaneis arte quadā evomunt: neq; aliud illo die assumunt, quàm lac, quod tantùm sæpius alternatim potant, vomuntq; & revomunt. Ex his igitur enarratis luce meridiana clarius est, vomitum maximè assumptis venenis convenire. Hæc autem Vir clarissime atq; excellentissime à me in medium pro latâ fuerunt, ut tuam sententiam confirmarem, Te scilicet rectè & optime fecisse, quòd honestæ matronæ vomitorium, & post vomitorium cordialia & corroborantia exhibueris. Vale Vir Excellentissime, & me amare perge.

Obs. 40. & 41.

OBSERVATIO XL.

De sterilitate sive impotentia ad coitum, in viro quodam Iuvene.

ANno 1608. cùm dissensio domestica Lausannæ, inter virum viginti quatuor annorum ætatis, Simonem Petrum Fauconnier nomine; atq; uxorem suam orta fuisset, & hac de re ambo in consistorium matrimoniale vocati essent, & uxor, quæ Juvenis quoque erat, maritum impotentiæ ad actum Venereum accusaret, constitutum fuit à Senatu Ecclesiastico, ut à me inspicerentur genitalia, & quæ hujus impotentiæ esset causa, pervestigaretur. Inspectis partibus obscœnis, ipsum sinistro testiculo carere reperi, quē sibi excisum esse, cùm vix tertium mensem ætatis attigisset, retulit: Alter verò testiculus, uti quoque penis ipse, secundum naturā constitutus erat: quapropter ulterius causam Sterilitatis inquirens, & Ventrem inspiciens, cicatricem maximā atque deformem (quam ab initio indusio obtegerat) invenio: occupabat illa cicatrix ventrem, à regione hepatis usque ad inguina ferè, & musculum rectum ejus lateris. Hujus cicatricis causam cùm ab ipso investigarem, retulit mihi, se anno secundo ætatis suæ combustione ex vestimentis incensis, graviter & periculose conceptum fuisse, vixque ab ipsa sanari potuisse. Accidit & aliud malum; nimirum pestis, qua non diu post curatam combustionem, illo ipsomet loco combustionis; se correptum fuisse referebat. Propter combustionis itaque violentiam; simul & pestis malignitatem, & erosionem anthracis; vasa spermatica partim erosa, partim corrugata fuisse; verisimile esse mihi videtur.

Frequenter intensus ac vehemens calor præternaturalis; absumendo humidum radicale, calorem innatum extinguit; refrigerationemque inducit.

OBSERVATIO XLI.

De Mensibus perpetuò sine noxa Retentis.

Clarissimo & Doctissimo Viro
Dn. STEPHANO LE DUCHAT,
apud Genevenses Medicinæ Doctori celeberrimo; Amico singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

ANtehac ad Te scripsi, Vir Clarissime, & juvenem quendam Medicinæ Studiosum, sed in arte Pharmaceuticâ non mediocriter versatum; de meliore notâ Clarissimo Viro commendavi: Is cùm nunc iter suum ad vos instituisset, intermittere nolui, quin Clarissimum Virum per eundem interpellarem, & Epistolio hocce amicitiam nostram foverem. Facerem id subindè; nisi obstarent occupationes in praxi, quæ apud nos potius molestias quàm divitias parit. Quia tamen plerunque etiam rara; quibus etiamnunc oble-

Obs. 41. ctor, in eâ occurrunt, longè facilius labores omnes perfero. Quæ in commotione cerebri non ita pridem observavimus, ex latore præsentium intelliges, forsan non sine admiratione.

Cæterum hisce diebus Quadragenariam quandam ex præfecturæ Nidoviensis Parochia Diessen oriundam, Annam, Samuelis Geignatt uxorem, ex casu ab alto, circa coxam dextram, lumbos, & os sacrum graviter læsam, feliciter curavimus. Sed & nobis affirmat Matrona illa, se nunquam fluxu menstruali laborasse, tum durante virginitate, tum etiam in ipso matrimonio: in quo tamen septem liberos peperit, & quidem feliciter, quorum major pars adhuc in vivis est, & athleticè optimeque valet. In puerperio Lochia quoque exigua fuisse affirmat. Fuit illa, ut refert, ab ipsa juventute in hoc usque tempus semper robusta, valida, morbisque parum obnoxia. Jam verò etsi propter caritatem annonæ, & infirmam fortunam ad egestatem deducta, & proindè extenuata & macilenta sit; est tamen etiamnunc sana, corporeque ita valida, ut cum marito suo veluti reliqui mercenarii, propugnaculo nostro exstruendo manum strenuè admoveat. Hæc profectò mihi veluti paradoxa. Etiamsi enim ut nonnulli testantur, Amazones & fœminæ Saltatrices apud Indos, parum aut nihil fluxum illum experiuntur, & tamen optimâ sanitate fruuntur; prolem quinetiam producunt; apud nostrates tamen mulieres id rarissimè aut nunquam auditum fuisse existimo. Inde natum proverbium apud Germanas mulieres usitatum: Der Baum / der nicht blühet / kan keine Frucht tragen. Mulieres enim cùm sint naturæ frigidæ, multa in eis gignuntur excrementa, tam secundæ quàm tertiæ concoctionis: quæ si non expurgantur per vias à natura destinatas, gravissimi inde subsequuntur morbi, inprimis obstructiones viscerum malus habitus totius corporis, febres, Icteritia, scyrrhi viscerum, mania, tussis, angustia pectoris, lepra, hydrops, podagra, & infinita alia, quæ calorem naturalem extinguunt, humidum radicale absumunt, actiones omnes partium corporis impediunt, fœminasque infœcundas efficiunt. Hæc raptim, quapropter ut tumultuanti calamo ignoscere velis, summoperè rogo. Vale cum tuis omnibus, & feliciter vive diu. Bernæ, 29. Augusti, Anno 1622.

Viro Excellentissimo

D. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Reipublicæ Bernensis Medico celeberrimo,

STEPHANUS LE DUCHAT Doct.
S. P. D.

Gratissimæ illæ tuæ mihi, heri ab herâ meâ redditæ: hactenus latorem non vidi: quæsivi, quo uteretur hospitio, quod nec domesticis nostris constat. Charus mihi multis nominibus futurus est. Quæ de cerebri commotione indigitas, gestio ex ipso intelligere. Me verò Vir Clarissime, Tibi arctissimè devincis: dum vel negotiis obrutus, mihi, quæ tibi præter Naturæ legem occurrunt, impertiris. Refers, fœminam quadragenariam menstruas purgationes nunquã passam septies puerperam, septem liberis virum suum ditasse; quorum plerique etiamnum superstites, imminutè à partu lochia fluxisse: Corpus optimæ constitutionis nactam jam macrescere. Constare tamen vires, ita ut operam suam vestro elocet propugnaculo.

Dum hæc oculis perlustro, animus ambigit, num genitus fuerit menstruus sanguis, qui ob uteri venarum obstructionem ad alias vias remeaverit: unde nata sit Hæmorrhagia, vel fluxus alius quispiam, qui vices obierit menstruæ purgationis. In quirantur causæ penuriæ insitus menstrui fluxus profusioris.

Sed de his cum silens, penitius huic cogitationi non adhæreo: revolvitur potius animus in eam opinionem, minimè genitum fuisse ejusmodi sanguinem: Unde nulla symptomata ipsius in corpore præter Naturam moti, vel quiescentis in utero, emerserunt. Conjicio ipsam adolescentulam vegeto fuisse calore; duram sortem vix corpori necessaria subministrasse, ærumnosam vitam duxisse, laboribus rusticis assuetam, ita ut sanguis superfluus non fuerit genitus nec excretus, eò quod parca manu cibata materia hæmatoseos exigua suggerebatur, cujus secundæ coctionis nihil superabundabat, unde menstruæ purgationes erumperent. Sanguinis verò menstrui causa efficiens, utpote superflui, cum censeatur calor imbecillior, sibi copiam sanguinis præsentem assimilare non valens; in hac fœminâ sanguis superfluus generari non potuit, cùm calor esset vegetior, sanguinem attenuans & transpirationem promovens, non autem remissior & imbecillior, qui generando sanguini menstruo par & adæquatus censetur. Unde verò fœtui alimentum accesserit, investigandum? Supponerem, ipsam solito fuisse cibi avidiorem, & laborib. minus indulsisse; Ex cibo copiosiore & optimâ chylosi sanguinem copiosiorem & superfluum, respectu proprii individui, gestationis uteri, in fœtus nutritionem & auctionem transiisse, Natura providâ speciei bene consulente. Ex laboris verò imminutione transpiratio minor facta; sanguis vi exercitiorum non ita attenuatus: addo etiam quietem, ob minorem ad motum aptitudinem, ob nimiam distensionem à fœtu causatam; unde frigidior sanguis incepit restagnare, & ad uterum transmitti: necessitatem alimenti potius æquando, quam superando: unde paucitas lochiorum à partu orta. Similia exempla huc non accerso, utpote satis trita, & proborum authorũ voluminibus consignata: Rarum tamen in Helvetia, cœlo frigidiore, humidiore, victus ratione satis liberali.

Dissimile mihi præ manibus exemplum elegantissimæ matronæ, annos triginta septem natæ, cui liberalissimè fluunt menses, toto etiam tempore gestationis uteri, nono quin imò mense servata temporis lege parcius fluunt, hactenus quidem sine propria, vel fœtus noxa: optimi est habitus; cibis euchymis copiosè utitur; quiete fruitur animi & corporis; Vivit in re lauta. Crediderim per exteriores venas cervicis uteri superfluum sanguinem excerni: Alimentum verò per venas interiores liberaliter affluere: hicq; vigere Retentricem, ne idoneo pabulo destituatur fœtus. Verisimile quippe non est, hiare os uteri, cum fœtus edat vegetos & validos, cum propria virium constantia. Spero me tuo judicio fore auctiorem & feliciorem, quod dum operior, Tibi à DEO felicitatem, mihiq; Tuæ benevolentiæ perennitatem exopto. Vale Vir Clarissime, mihiq; favere perge. Dabam Genevæ, 8. die Septembris 1622. Historia de nimio menstruum fluxu, illæsis tamen excreto.

VIRO

Obs. 41.

Viro Clarissimo,
DOMINO STEPHANO LE DUCHAT, Reipublicæ Genevensis Doctori Med. celeberrimo,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

BInas, quas ad me dedisti, literas, Clarissime & Amantissime mi Domine Doctor, rectè accepi. Responsum Tuum doctissimum ad Observationem de Menstruis perpetuò sine noxa retentis, pergratum mihi fuit. Nonnulla enim, quæ historiam magis admiratione dignam reddunt, à me tamen omissa fuere, in memoriam mihi revocat. Dubitas, an sanguis Menstrualis ad alias partes delatus, hæmorrhagiam vel alium quempiam fluxum, qui menstruæ purgationis vices obiverit, excitaverit. At illa nunquam passa fuit hæmorrhagiam, nec aliquam aliam fluxionem. Quapropter tecum ambigo, an sanguis menstrualis in ipsa genitus fuerit, nec ne? Si enim genitus fuisset, procul dubio ex ipsius retentione gravissima symptomata supervenissent. Statuis ipsam adhuc adolescentulam vegeto fuisse calore. Et rectè quidem. Sed quid de præteritis multa? Est enim etiamnunc, & quidem hoc ærumnoso tempore, dum propter annonæ caritatem magnâ quoque inopiâ afficitur, quàm robustissima & sana. Filiam suam, decimum sextum annum ætatis jam prætergressam, nondum fluxu menstruali laborasse, nihilominus tamen virili, ut ita dicam, robore præditam esse, nobis asseruit. Adduxit secum filium quatuordecim annorum ætatis, quem præter modum vividum & robustum esse, his etiam vidi meis oculis. Ex quibus omnibus conjicio, matrem naturam robustissimam & optimo corporis habitu præditam esse: & proinde sanguinem superfluum, & ad nutritionem ineptū, si quis forsan adfuerit, vi caloris nativi dissipatum fuisse. Tempore gestationis uteri cibum nunquam copiosiorem sumpsit: laboribus quinetiam & quidem gravissimis non tantùm circa res familiares, verùm etiam in ipsis vineis strenuè se incubuisse, nobis affirmavit. Hinc cùm sanguis elaboratus, & ad nutritionem aptior factus esset, facillimè in nutrimentum fœtus etiam aptissimum cedere potuit: etiamsi menses ante conceptionem non fluxerint.

De Matrona, cui toto gestationis tempore fluunt menses, rectè statuis, id fieri per venas exteriores cervicis uteri. Os uteri enim minimè hiare, tecum censeo. In gravidis enim si advenerit, ut os uteri aperiatur; de fœtu actum est, etiamsi vividus fuerit: tam exitiosus & noxius est aër ambiens. Contra compertum est, matres fœtum mortuum per aliquot menses sine noxâ gestasse, ore videlicet uteri manente clauso. Hac de re poteris videre Observat. 51. Centur. 2. Observ. mearum apud vos impressam.

Quæ de commotionibus Cerebri nuper innui, Studiosus ille, cui meas tradidi; Tuæ Excel. coram communicasset, si eam domi offendisset. Duæ sunt historiæ, quarum una de puero quodam, qui post commotionem cerebri visum planè amisit, agit: quam ad Dn. D. Blandinum scripsi, qui libenter illam Tibi communicabit. Altera de felicissima curatione commotionis cerebri cum ingenti fissura Cranii in Viro juveni tractat: de qua forsan aliàs ad te scribendi dabitur occasio: nunc enim non licet. Vale Vir Clarissime, & cum Tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ, 1622.

Obs. 42.

OBSERVATIO XLII.

De Lochiis retentis, & exinde sequuto morbo gravissimo.

VErissimum esse Divini Hippocratis dictum, quod habet libro de natura pueri, sic inquiens: *Si non purgetur mulier à purgationibus partus, morbus magnus ipsam corripiet, & periculum vitæ incurret, nisi cito curetur, & quis convenientem purgationem ipsi inducat.* Verissimum, inquam, hoc esse, persæpe in praxi expertus sum; præcipuè anno 1598. in Nobili quadam Matronâ, Dn. Johannis d'Yverdun, Senatoris & Quæstoris Lausannensis uxore. Matrona hæc cum 6. Februarii, circa decimam matutinam filium satis feliciter peperisset, subsequenti nocte dolore ventris & lumborum correpta fuit. Ille cùm paulatim ita adauctus esset, ut etiam lipothymiæ supervenirent, & præ maximo dolore, vigiliisq; ac phrenesi; jam morti proxima esse videretur, accersitus fui tertio die post partum: tum investigando & perquirendo eâ, quâ fieri potuit, diligentiâ omnia, quæ acciderant, cognovi tandem, causam morbi esse suppressionem atque retentionem Lochiorum.

Lochiorum retentio quam pestifera explodetur.

Causa illorum retentionis quæ?

Cùm enim in conclavi frigido peperisset, & ab assistentibus matronis (quæ potiùs curam pueri, quàm matris habuerant) aliquantisper derelicta fuisset; flatum quendam instar auræ frigidæ, ad ipsius intima penetralia uteri irruisse; & exinde vix aliquod indicium Lochiorum apparuisse, ajebat.

Ut itaque causam mali removerem, Lochia ait quamprimùm provocarem, operam dedi, non neglectis tamen symptomatibus. In hunc finem, præter convenientem victus rationem; sequens Enema injeci.

Curatio.

Enema.

R. Radicum Altheæ,
Aristolochiæ longæ & rotundæ,
Liliorum alborum, ana ℥ ß.
Foliorum Malvæ, Parietariæ,
Mercurialis, & Violarum, an. m. ß.
Florum Camomillæ,
Meliloti,
Sambuci, ana p. ij.
Seminis Anethi,
Seselios, & Fœnigræci, an. ℨ ij.

Coquantur in aqua, ad consumptionem tertiæ partis. In ℥. x. colaturæ dissolve vitellos ovorum num. ij.

Salis gemmæ, & unguenti de Arthanitâ ana ℨ j.
Olei Anethini & Laurini ana ℥. ß.
Misce, fiat Clyster.

Imo ventris, pudendis, & perinæo, Sacculum ex sequentibus calidè applicui:

Sacculus.

R. Radicum Aristolochiæ rotundæ & longæ,

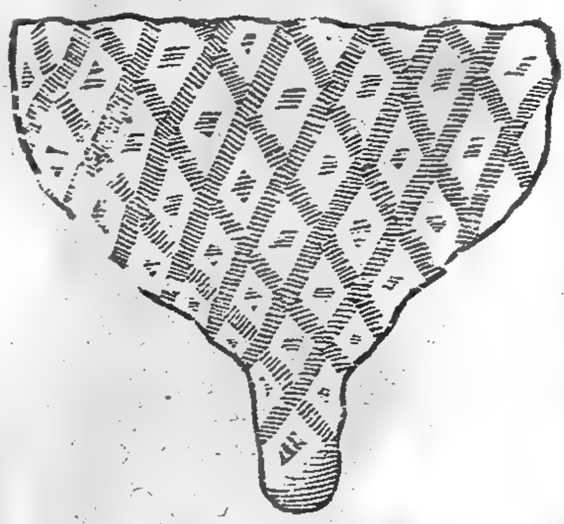
Gentia-

Obs. 42.

Gentianæ, Angelicæ,
Bryoniæ, ana ʒ. ß.
Cyclaminis ʒ. ij.
Herbarũ, Artemisiæ, Melissæ, Sabinæ,
Origani, Calamenti, an. m. j.
Florum Tanaceti, Camomillæ, & Sambuci an. m. ß.
Seminis Anethi, Seselios, Carvi, & Anisi an. ʒ. j.

Incidantur & conquassentur omnia grosso modo pro sacculo frequenti intersuto, & triangulari, ejus magnitudinis, ut prædictas partes cooperire possit. Coquatur in aqua, & calidè applicetur.

Figura Sacculi.

Ventrem, coxas, & crura, quæ per consensum maximo quoque dolore afficiebantur, oleis sequentibus calidè inungere jussi:

Linimentum.

℞. Olei Camomillæ, Anethi, de vitellis ovorum.
Olei ex floribus, secundum descriptionem Slotani, an. ℥. j. Misce.

Hæc omnia primâ die adhibita fuere, erat enim periculum in mora. Post cœnam sequentem Potiunculam propinavi:

Potiuncula.

℞. Aquæ Melissæ, Artemisiæ an. ℥. j.
Cinnamomi sine vino distillatæ ℥. j.
Confectionis Alkermes ʒ. ß.
Laudani grana ij.
Syrupi de papavere ℥. ß. Misce.

His adhibitis remediis, & recalefacto sacculo in suo brodio, quotiescunque necesse fuit, dolores ex parte cessarunt, & optime eâ nocte quievit. Sequenti die reiterato enemate, & sacculo. Lochia subsequuta sunt. Quapropter febris, nausea, inquietudines, vigiliæ, reliquaque Symptomata paulatim remiserunt: & postquam corpus mannâ, & syrupo rosato solutivo composito, expurgatum fuisset, & Lochia copiosè profluxissent (erat enim matrona maximè plethorica) intra paucos dies plenissimè convaluit.

ADMONITIO.

Videant igitur obstetrices, ne parturientes aëri frigido exponant, quin potius muliebria protinus à partu, aut ipsa Secundinâ adhuc calidâ aut linteis calidis cooperiant. Aëre enim frigido, inquit Rodericus à Castro, parte 2. lib. 4. cap. 12. nihil deterius puerperis est, quia ex illo vacuum uterum subeunte, distenditur, frigescit, ac intumescit ipse uterus, ejusque orificia occluduntur: undè hæc lochiorum suppressio, subindeque gravissima symptomata, & mors ipsa sæpissimè contingit.

Obs. 43.

OBSERVATIO XLIII.

De alio quodam affectu propter Lochiorum suppressionem secuto.

Fœdissima scabies ex Lochiis retentis orta.

ANno 1607. Paterniaci cùm Medicinam facerem, jussu Magistratus, Matronam triginta circiter annorum ætatis, pro Leprosâ habitam invisi. Per totum autem corpus scabie laborabat, cum partium musculosarum extenuatione quadam, facies quoque nonnihil deformis & torva erat. Inciderat autem in morbum hunc propterea, quod in puerperio ante annum non satis expurgata fuerat. Cùm enim opibus ac facultatibus, non ita magnis instructa esset, & proindè nimis maturè negotiis suis domesticis prospicere, ac aëri frigido sese exponere coacta fuisset, eamque ob causam Lochia substitissent, post septimanas aliquot à partu, febri continuâ cum putredine correpta fuerat, ex qua, quia non Medicum aliquem rationalem, sed Empiricos tantum adhibuerat, in cachexiam inciderat. Hæc omnia cùm post diligentem inquisitionem ex ipsa intellexissem, Curationem sequenti modo institui.

Ejus Curatio.

Primò, optimâ præscriptâ victus ratione, corpus Lenitivo medicamento expurgavi; quod

Lenitivi.

℞. Radicum Polypodii quercini,
Corticum interiorum radic. frangulæ,
Liquiritiæ ana ℥j.
Cuscutæ, Fumariæ,
Scabiosæ ana p. j.
Seminis Anisi, &
Foliorum senæ ana ʒ. j.

Coquantur ut Colatura redeat ad uncias duas: in quibus dissolve
Pulveris senæ Brassavoli ℈. ij.
Syrupi rosati solutivi compositi ℥. j.
Misce, fiat Potio.

Purgato sic corpore, venam ad molleolum sinistrum incidi; deinde sequens Apozema præscripsi:

Apozema.

℞. Radicũ Cichorii, Fæniculi, Petroselini, Polypodii, Elleborinæ, sive Saniculæ fœminæ Fuchsii, ana ℥j.
Herbarũ Betonicæ, Veronicæ, Cuscutæ, Ceterach, Linguæ cervinæ, Artemisiæ, Melissæ, Scabiosæ, Agrimoniæ, an. m. j.
Florũ cordialium, & Sambuci an. m. ß.
Seminis Anisi, Fœniculi an. ʒ. j.
Liquiritiæ mundatæ, &
Uvarũ passularum exacinatarum an. ℥j.

Coquantur in sufficiente quantitate aquæ ad consumptionem tertiæ partis. De Colatura clarificata, & melle despumato dulcorata, bibebat haustum tribus horis ante prandium, totidemque ante cœnam. Cùm per dies octo de præscripto Apozemate bibisset; iterum corpus sequenti potiunculâ expurgavi:

R. De-

Obs. 43. Potio.

R. Decoctionis præscriptæ q. s. adde
Folior. sennæ Alexandrin. mundator.
Semin. Anisi an. ℈. iiij.
Florum Tartari ℈. ij.

Coquantur, ut colatura redeat ad ℥. ij. in quibus dissolve
Pulveris sennæ Brassavoli ℈. j. ß.
Extracti Melanagogi ℈ ß.
Syrupi de Polypodio ℥. ß. Misce, fiat Potio.

Post secundam hancce purgationem iterum de prædicto apozemate ipsam bibere jussi; corpusque per intervalla præcedenti potiuncula expurgavi: & ut menses provocarem, omnem adhibui diligentiam: quapropter lotiones pedum præscripsi; venæ quinetiam sectionem ad malleolos iteravi, salemque artemisiæ per intervalla, cum decocto artemisiæ & melissæ exhibui. Externas partes scabie affectas, unguento contra scabiem Excellentissimi quondam atq; experientissimi Medico-Chirurgi, Cosmi Slotani, præceptoris mei æternum honorandi, inunxi. Cujus hæc est descriptio:

Unguentum contra scabiem efficacissimum Cosmi Slotani Medico Chirurgi &c.

R. Corticum radic. frangulæ recent.
Radicum Lapathi acuti,
Scrophulariæ majoris,
Enulæ campanæ ana ℥. vj.

Incidantur & contundantur omnia in mortario. Deinde projectis radicibus in vas vitreum aut vireatum, superaffunde
Aceti optimi ℔. j.
Axungiæ porcinæ ℔. iij.

Misceantur lento igne, donec axungia sit resoluta. Postea insolentur per mensem integrum: & tandem coquantur in duplici vase, ad consumptionem ferè humiditatum. Colaturæ fortiter factæ admisce Styracis liquidæ ℥. ij. Misceantur, & reservetur colatura in vase vitreato bene clauso. Axungia hoc modo præparata Domino Slotano veluti basis variorum unguentorum in scabie, & externis affectibus erat commodissima; cui postea & alia, prout ipsi necessum esse videbatur, admiscebat. Descriptionem hujus axungiæ contra scabiem accommodatissimæ, in gratiam Chirurgorum ascribere libuit. Cæterum Unguentum, quo inuncta fuit nostra ægra hoc modo composui:

R. Prædictæ axungiæ ℥. iiij.
Aluminis usti, Tartari,
Sulphuris, ana ℥. ij.

Misceantur & agitentur diu in mortario: fiatque unguentum.

His tum internis tum externis medicamentis cùm aliquandiu usa fuisset ægra, & convenientem victus rationem observasset; mensesque ut decet, profluxissent, restituta fuit.

Cautela.

Prospiciant itaque quàm diligentissimè Puerperæ, ut plenissimè expurgentur post partum. Lochia enim, teste Galeno, 3. Epidem. comm. 3. non abundantiâ modo, sed insigni etiam pravitate & vitio obsunt. Laudabilorem enim sanguinem ad fœtus nutrimentum, uterus allicit, relinquitque deteriorem. Ille itaque si post partum expurgatus non fuerit, ad viscera regurgitat: corrumpitur; variosq; morbos procreat.

Obs. 44. & 45. Terminus Lochiorum rectè fluentium.

Lochiorum porrò expurgationem, in masculo, in triginta, in fœmella verò in quadraginta duobus diebus fieri voluit Hippocrates, libro de natura pueri. Robustæ tamen mulieres, inquit Rodericus à Castro de morbis mulierum part. 2. lib. 4. cap. 1. & quæ valdè exercentur, sæpè ad octiduum duntaxat salubriter purgantur, & si quæ lochia postea habeant, non continuò fluunt, sed per intervalla, singulis videlicet quatuor diebus, aut circiter.

Suppressorum causa.

Internæ verò suppressionis Lochiorum causæ, præter frigus sunt sanginis crassities & abundantia, quæ obstruit: viarum strictura, alicujus partis dolor, imbecillitasve, uteri angustum os, aut ejusdem distorsio. Plura de his qui vult, videat Rodericum à Castro, de Morbis Mulierum part. 2. lib. 4. cap. 12.

OBSERVATIO XLIV.

Ex nimio profluxu Lochiorum, mors subitanea.

QUÆ incommoda ex suppressis Lochiis consequuta fuerint, in duabus proximè præcedentibus Observationibus dictum fuit. Jam de eorundem intempestiva profluxione exemplum adscribere, non abs re visum fuit.

Historia.

Honesta quædam matrona Genevensis, Madamme de Puis nomine, quadraginta circiter annorum ætatis, quæ antea aliquoties mares fœmellasque feliciter enixa fuerat, cùm anno 1589. utero gestaret, & finem mensis noni attigisset, & quadam die circa rem familiarem occupata esset: nescio quanam de causa (arbitror tamen, ex violenta aliqua commotione corporis factum fuisse) lochia cum impetu eruperunt. Accersiti quidem fuerunt Medici, sed frustrà: eadem enim die, unà cum fœtu exstincta fuit. Omne itaque nimium Naturæ inimicum esse, rectè docuisse Hippocratem lib. 2. Aphor. 51. quotidiana Experientia fidem facit.

OBSERVATIO XLV.

Fœmina quædam vehementissimis doloribus parturientium excrutiata, feliciter & citò liberatur.

ANno 1617. 24. Novembris venit ad me Eisenbachium in Hassia, ubi ad Generosum quendam ex familia Reideseliorum vocatus fueram; Rusticus quidam, exponens filiam suam jam in quintum diem parturientium doloribus, & quidem vehementissimis laborasse, jam verò ante horas ferè 24. dolores parturientium omninò cessasse, fœtum item in transversum positum, & præcedenti die obiisse, & alterum brachium ipsius extra vulvam propendere. Dedi ipsi sequentem Potiunculam, quam ægræ protinus exhibere jussi:

R. Confectionis Alkermes ℈. j. ß.
Aquæ cinamomi ℥. j.
Decocti agrimoniæ & veronicæ, saccharo & cinamomo aromatisati (quod opportunè paratum habebam) quantum sufficit. Misce, fiatque Potiuncula.

Suasi

Obs. 46. Suasi quoque obstetricem strenuè admonendam esse, ut brachium propendens audacter in situm suum naturalem propelleret, caputque versus orificium uteri attraheret. His diligenter administratis, intra horam feliciter peperit, convaluitque. Fœtus non tantum appropriatis Medicamentis, verùm etiam eis, quæ vires restaurant, expellitur; in primis si præternaturalis situs corrigitur.

OBSERVATIO XLVI.

De tuberculis quibusdam in utero contractis, eorumq; curatione.

Viro Amplissimo atq; Doctissimo,
Dn. GREGORIO HORSTIO, Philosophiæ & Medic. Doctori, & Illustrissimi Principis ac Domini, Dn. LUDOVICI, Landgravii Hassiæ Med. celeberrimo, nec non in illustri Academia Giessena Hassorum, Medicinæ Professori ordinario.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

TUas, Amplissime atque Doctissime mi Domine HORSTI, amicorum optime, 8. Aprilis Francofurti in nundinis datas, unà cum Thesibus De Symptomatibus morborum & febrium cognitione: uti quoque de febre Ephemera, rectè accepi. Quibus adjuncta erat Sciographia Solis, Clarissimi & Doctissimi Viri, Domini Doctor. JACOBI MULLERI Mathem. celeberrimi: quæ omnia tam grata, quàm quæ gratissima mihi fuêre. Inprimis autem effigiem tuam exosculatus sum, eamque studiosè mihi reservo. Pro omnibus istis Tibi & Domino MULLERO gratias quas, possum, ago maximas: utinam vobis vicissim officiis simul & beneficiis respondere possem. Sed ab eo tempore, quo Typographus ille, longè negligentissimus, quartam Centuriam meam miserè adeò, ut vidisti, commaculavit. Stylus meus veluti arescit. Quia tamen studio Chirurgico, ut scis, summoperè oblector, nonnunquam postpositis aliis negotiis in Praxi etiam in quinta Centuria Observationum progredior: De gravissimo quoque affectu, qui vulneribus articulorum, inter barbitonsores Germanos supervenire solet, & ab eis das Glidwasser appellatur, aliquid Latinè in publicum edere statui. Quæ Germanicè à me de hoc affectu prodierunt, vidisti in Chirurgia castrensi. Tu si quid de hoc affectu in antiquorum scriptis invenisti, uti in bonum publicum mihi communicare velis rogo. Ego apud Hippocratem, Galenum, Paulum Æginetam, Avicennam & alios antiquos: uti & apud Guidonem, Vigonem, Tagaultium, Paræum & Johan. Andream à Cruce, nihil de hoc affectu reperio. Cornelius tamen Celsus lib. 5. cap. 26. de sanguine, sanie & pure scribens hujus affectus mentionem facere videtur: Cujus sententiæ quoque fuisse Clariss. Virum Dn. D. Johannem Langium, ex epistola 3. lib. 1. colligere est.

Observ. Cæterùm cum tuberculo, cujus historiam à me expectas, res ita se habet. Honesta quædam matrona, & Dn. Nicolai Sinners, patricii Bernensis, & pro tempore, nomine hujus Reipublicæ præfecti in Signaw uxor, ante septennium puellum peperit, qui in medio nasi maculam, aut potius tuberculum rubicundum, sed parvum ad instar lentis habebat, & quidem ex imaginatione matris: quæ dum utero gestaret, Cerasa avidè sed frustra appetierat. Non diu post, crescente puero, macula illa in tuberculum (quod molle & flaccidum erat) quoque excrevit, & Cerasum per medium discissum, & naso appositum, præ se ferebat. Cùm tertium annum ætatis attigisset puer, & tuberculum hocce deformitatem ipsi faceret, eamque ob causam ego in consilium vocatus fuissem puerum primò clementer syrupo rosato solutivo, composito cum Rhabarb. agarico & sena expurgavi, & undecima Septembris Anno 1616. operationem sequenti modo institui. Primò acu incurvatâ, & filo reduplicato ad basin transfixo tuberculo, illud aliquantum elevavi & attraxi: deinde cultello separatorio bene scindente, ab inferiore parte tuberculi incisionem & separationem inchoavi, & quidem satis commodè feliciterque. Cùm verò paulò altius versus frontem cultellum duxissem, & ramum quendam singularem, (quod notandum) qui à vena frontis tuberculo insertus erat, ipsique nutrimentum præbebat, abscidissem, & puer impetuosè ejulasset, atque ex una in alteram partem mirum in modum sese projecisset, sanguis tam copiosè exsilire cœpit, ut quod reliquum erat tuberculi non satis artificiosè separare, atque exscindere possem, sed ut sanguis protinus sisteretur, operam dare coactus essem: sequenti itaque die deligato vulnere, tuberculum omninò separatum non esse innotuit; quapropter anxius fuit: Hujusmodi enim tubercula & maculæ, nisi cum radice penitus extirpentur, de novo recrescere solent. Id enim mihi Anno Millesimo quingentesimo octogesimo septimo Genevæ in puella octo circiter annorum ætatis accidisse memini. Huic enim cùm excrescentiam ad instar pruni, in utero matris contractam, in medio frontis, non satis exactè & cum omnibus suis radicibus excidissem, non diu pòst, inductâ cicatrice, denuò excrescere cœpit: quapropter secundo operationem aggredi coactus fui, & quidem felici cum successu. Cùm enim quicquid de cute colore isto rubicundo infectum fuit, excidissem, nunquam repullulavit tuberculum, & cicatrix alba sequuta est. Porrò quum propter morositatem pueri, quod reliquum erat, excindi non posse viderem, digerentibus, pus moventibus & dolorem sedantibus, per dies aliquot processi. Satis digesto vulnere, nonnihil de caustico meo (quod constat ex cineribus sarmentorum & calce vivâ) guttâ unâ aut alterâ aquæ rosarum & plantaginis in formam linimenti dissolvi, eoque cum penicillo exiguo margines vulneris inunxi, escharamque induxi. Quâ factâ, iterum ad ipsius casum usque, digestivo ex cera, Terebinthina, gummi elemi, oleo rosaceo, & amygdalarum dulcium, vitello ovi, & croco, præparato processi. Posteà iterum causticum applicui, idque tam diu, donec nihil amplius de tuberculo, aut cute colore rubicundo infectâ, restaret. Tum, jamjam præscripto unguento, ad finem ferè curationis processi. Non solùm enim digerit, & do-

Obs. 46. & dolorem lenit, verùm etiam incarnat. Per intervalla tamen pulvere præcipitato spiritu vini rectificato, & aquâ rosaceâ abluto, usus sum; Insigniter enim ex alto trahit, quæ præter naturam cuti & proximioribus musculis inhærent. Tandem exsiccantibus cicatricem induxi, & ita quidem, ut ne minimum quidem indicium aut vestigium hujus tuberculi appareat. Vixit ad annum usque 1628. & Peste obiit.

Admonitio. In excisione autem horum tuberculorum & macularum diligenter prospiciendum est, ut omninò excidantur, nec quicquam de cute aut carne coloratâ remaneat; solent enim recrescere, ut de puella Genevensi dixi. In applicatione caustici, caute quoq; & circumspecte procedendum, & quidquid superfluum, paulatim absumendum est, ne cartilago nasi à suo periostio denudetur: quod facilè fieret, si causticum per se, hoc est, non dissolutum apponeretur.

Observat. Dissoluto verò caustico, ipsius vis & acrimonia, mediantibus aquis prædictis ita refringitur atque imminuitur, ut hujusmodi excrescentias & maculas perbelle eo absumi posse, ausus sim affirmare, idque Anno Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Quarto Coloniæ in Mag. Johannis N. Sericani Textoris puellulò expertus sum. Ille enim; cùm tuberculum ad instar cerasi rubri, ex imaginatione matris in medio nasi, ab utero materno contraxisset, & ego in consilium adhibitus fuissem, illud caustico prædicto dissoluto, quàm felicissimè absumpsi, & ulcus ita consolidavi, ut nullum indicium præcedentis mali appareret. Primò autem Caustico dissoluto ad excrescentiæ mortificationem; deinde Digestivo ad casum escharæ: pulvere Præcipitato rectificato ad mundificationem usus sum: tandemque exsiccantibus cicatricem induxi. Atque hoc modo maculas & tubercula in utero matris contracta, curari posse, neque omninò insanabilia esse, quæ cum pueris nascuntur, nisi prope oculos fuerint, existimo. Observavi id quoque in Reverendo Viro Domino HENRICO ab HATZVELDT generosi viri Domini SEBASTIANI ab HATZVELDT, Domini in Wildenberg filio, cui Anno Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Tertio cùm tertium annum ætatis jam prætergressus esset, pedem dextrum, mirum in modum distortum tam feliciter restitui, ut nunc in incedendo & deambulando hujus contorsionis & deformitatis nullum amplius appareat vestigium, uti ego ipsemet Anno Millesimo Sexcentesimo Decimo Septimo ex Hassia rediens & Moguntiæ ubi nunc Canonicus est, ipsum invisens, hisce meis vidi oculis. Cujus historiam tibi aliàs communicavi, & tertiæ Centuriæ Observatione Quinquagesima sexta inserui, quamque tu recenses in Marcello Donato lib. 7. cap. 3.

His Vale Vir amplissime, & æternùm cum tuis omnibus quàm felicissimè vive. Saluta quæso meo nomine literatos vestros omnes, inprimis verò Dn. D. Fabrum amicum nostrum intimum. Et quas ante biennium promisisti Observationes pro quinta Centuria tandem mitte. Dabam Bernæ Helvetiorum, 2. Septembris, 1620.

Obs. 47.

OBSERVATIO XLVII.

De Vrina per vomitum, itemq; per alvum rejecta.

GREGORIUS HORSTIUS Medicinæ Doctor, & Illustrissimi Principis ac Dn. LUDOVICI Landgravii Hassiæ Archiater,

Guilhelmo Fabricio Hildano

S. P. D.

NOn ita pridem, Vir Clariss. & Peritiss. fautor & amice medullitùs colende, Centuriam quartam Observationum tuarum, cum officiosâ salutis annunciatione, communis noster amicus, Reverẽdus & integerrimus Vir D. Iohannes Combillonus ad me misit; pro cujus communicatione gratias ago maximas. Postquã vero præ cæteris, inter occupationes alias, Observationem 55. ad me perscriptam diligentius perlegerem, omninò recordari non potui literarum, quas de pueris Epilepticis ad me scripsisse dicis, motâ simul illâ quæstione: Num morbi ex forti prægnantis imaginatione, fœtui etiam imprimantur? Rẽ ipsam quod attinet, non dubito, quin ex dissertatione mea de causis similitudinis & dissimilitudinis in fœtu, respectu parentum, satis intellexeris, quid statuendum esse judicem, ubi tuam quoq; Observationem, De Iracundia mulieris prægnantis fœtui communicatâ, plurib. declaratam invenisti. Præsens exemplũ quod attinet, An scilicet Variolarum communicatio tunc temporis ubi actu prægnans laborat, fœtui vi imaginatiõis, vel per sãguinem maternum accidat? Respondendum esse puto, magis ad ipsius sanguinis infectionem, quam imaginationem respiciendum; ea propter quod morb. hic intemperiei cum affluxu peccantis materiæ, & quæ per Imaginationem fiunt, non tam intemperiem & materiæ vitium, quam formatricis operationem respiciunt, quæ in maculis impressis, malaque confirmatione maxima ex parte patet. Quemadmodum verò morbi congeniti illi imaginationis per impeditã formatricem difficulter sãantur, quod experientia quotidiãa testatur, ita peccantium humorum ratione, fœtui occurrentes affectus, modò aliàs sanabiles sint, curationẽ non difficulter admittunt, quod ex Observatione Tua 56. sequenti de Morbillis manifestum est. Hinc luce meridiana clarius, falsum idipsum, quod in ore vulgi, penitus desperandum de iis affectib. præter naturam, qui cum recens natis nascuntur: Contrarium freqũeter experientia confirmat, cujus rei exemplum luculentum in Observationibus legitur.

An morbi per imaginationem matris fœtui imprimantur.

Morbi qui cum pueris nascuntur, non semper incurabiles sunt.

Observat.

Idem superiori anno hîc etiam observavimus, in vicini mei, Typographi Acadẽici, Nicolai Hampelii filiolo recens nato, qui editus in lucẽ tuberculum exulceratum in capite prope suturã sagittalẽ habebat. Vocatus in consilium, parentes consternatos bene sperare jussi, cùm cranium integrum, & tuberculum subcutaneum tantùm observarẽ: adhibitis maturãtibus & convenienti digestivo, per septimanam unã atq; alterã ulcus apertum detinui, quod tandem, sat suppuratâ materiâ, sua sponte consolidatum fuit; ita ut puellus in hanc usq; horam belle valeat, nisi quòd scabiosus admodum more consueto, potissimùm eorũ, quorum nutrices cacochymia laborãt, quo etiã scabiem

Obs. 47. biem hanc magis, propter matris ejusmodi neutralem constitutionem purioris lactis confectionē impedientem, quàm alio referrem.

Observ. De urina ad annos 12. per vomitum rejectâ.

Cæterùm in Observatione trigesima secunda admirandum, diuturnum proponis vomitum, quo ipso in mentē mihi revocas Exempl. pueri duodecim circiter annorum, quem ante quadriennium circiter, Darmstadii vidi, qui singulis dieb. ad minimum semel, vomitum patiebatur aquæ salsæ, quæ subjugalē urinā referebat, idq; à teneris unguiculis, quod dicitur. Inquiris causam? In promptu est. Vix enim semestre compleverat, ubi morsu porci totum membrum, quo viri sumus, unà cum testib. eidem fuit abscissum, Vulnere per imprudentiā omninò consolidato, ita ut cutis undiq; consolidata, callosaq; reddita, & vix radix penis sub cute per tactum deprehensa fuerit. Interrogatus hic puer, num circa pubē sensum gravitatis interdum sentiret? Interdum idipsum fieri respondit, sed absq; insigni dolore. Vides, mi Fabrici, naturæ solertiam, quæ etiam occlusis viis consuetis, media conservationis arti impossibilia frequenter invenit, quod hoc ipso anno in muliere quadam apud nos Giessæ, quoq; licuit observare, modo tamen alio.

Observat. De urina per alvum excreta.

Hæc enim cum aliis, ferè ante biennium, in sylvā oppido vicinam, apportandorum lignorum gratiâ ambulans, ab arbore procumbente, diversis in partibus læditur, ita ut etiam ipsum membrum muliebre circa orificium internum, quod carunculis quatuor clauditur, graviter laceraretur: domum transportata, vel ex paupertate, vel ex verecundia nullum ex peritis Chirurgis adhibet, sed suasu nebulonis cujusdam, qui carnificis officium hic sustinet, ex herbis consolidantib. decoctum & Cataplasma usurpat, adeoq; non tantum vulnus, sed tandem procedente tēpore, & ipsum meatum ad vesicam & uterum consolidat, ut ultra semestre nullū urinam, nec etiam mēstrua reddiderit, profluente nihilominus, serosâ humiditate singulis dieb. per alvum, non cum alvi excretis, sed separatim. Cùm autem prædicta paupercula, & colicis & uteri dolorib. ante mēses duos gravissimè laboraret, accedente tunc tēporis alvi obstructione, consilium meum imploravit, num scilicet possibile sit, ut sectio vulvæ interioris, quod Chirurgus aliquis audaculus eidem promiserat, cum spe restitutionis fiat? Assumpto igitur Chirurgo, mēbrum consolidatū mihi monstrabat, ubi dilatatis carunculis, interius foramen, unà cum laterib. carunculis subjectis, omninò consolidatum, callosum, induratum, exsiccatumq; repertū fuit, ut spes aliqua restitutionis sectione vix exspectāda mihi videretur, quā ob causam emollientibus externis, alvo succurrendum esse suasi, donec Deus miseriæ huic finem imponeret. His mediis mediocriter vicissim habere cœpit, ut etiam nunc vivat adhuc, & hinc & inde Eleemosynā colligens, ambulet. Admiranda sane partiū corporis nostri sympathia est, dum unâ laborante, frequentissimè contra naturam suam altera, quod superfluum est, quasi, in subsidium veniens, in sese recipit, idq; sæpius viis occultis; quatenus totum respirabile, juxta Hippocratem. Patet hoc in multis, inprimis in Paralysi illa spuria, quæ Colicos dolores excipit, cujus memorabile Exemplum subjicere placet.

De Paralysi spuria post colicos dolores.

Vir Generosiss. & Illustris Ernestus, Comes de Solms, &c. piæ memoriæ, cui solennitatem funebrem heri celebravimus, ante septimanas aliquot incidit in dolores Colicos & Nephriticos, quibus per octiduum graviter affligitur: Vocor octiduo elapso, dolores persistentes, cum alvi obstructione invenio, simul ægrotante de humerorum & scapularum dolore conquerente. Quanquam verò de hoc ipso Symptomate non parum sollicitus esse, utpote qui primum in Austria, Styria, olim ante annos quindecim Praxin faciens, & deinde etiam in his regionibus, [illegible] illam peccantis materiæ, adeoq; Paralysin spuriam post colicos dolores observaveram; feci tamen quòd Methodus Medendi permittebat, ita ut internus affectus optime corrigeretur, & Paralysis ulterius non extenderetur. Sed quid fit? Catarrhus accidit Suffocativus, quo intra horas vigintiquatuor aliquoties paroxysmis correptus ægerè medio tollitur. Tu verò, Vir Clariss. quid judicas de hoc eventu? Totus ego in eo sum, suffocationem illam, duas ob causas incurabilem fuisse; Et propter affluentem materiam à capite, cui alias Generosus ille admodum erat obnoxius; Et propter musculorum pectoralium imbecillitatem qui repleti per communicatam materiam colica, ad commotionem pectoris, pro excretione sputi necessariam, impotentes erant. Quid autem de ipso modo communicationis statuam, ex Problematibus [illegible] à me editis, tibi notum est. Alia quædam domi, T. Excell. transmittam, modò Deus vitam & otium in hoc turbulento Reipublicæ statu mihi permittat. Hæc boni consule & me amare non desine. Dabam remotus à Musis meis Lichæ in arce Solmensi, ubi in gratiam decumbentis Illustris viduæ, per septimanam unam atque alteram hæreo. 15. Sept. Anno 1619.

Obs. 47.

Catarrhus suffocativus.

Viro Amplissim. Doctissimoque

Dn. D. GREGORIO HORSTIO, Illustrissimi ac Celsissimi Principis ac Dn. Dn. Ludovici Landgravii Hassiæ, &c. Archiatro, & in Illustri Academia Giessensi Medicinæ Professori primario & longe celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Literas tuas, Vir amplissime, fautor & amice æternum honorande 15. Septembris Lichæ datas ante paucos dies accepi, quæ mihi summopere gratæ fuerunt, propter singularia, quæ in ipsis recenses. Inprimis autem multùm admiror, historiam de vomitu aquæ salsæ, quam ego serum ab ipsis renibus à sanguine segregatum & attractum esse non dubito. Per quas vias autem ex ipsis renibus, imò ex ipsa vesica (gravitas enim quam circa pubem aliquando persentit puer, urinam ad vesicam descendere satis superq; denotat) ad ventriculum regurgitet, non facilè est scire.

Observ.

Vivit etiamnunc Soloduri matrona genere, & virtute Nobilis, quæ per annos circiter tres, ulcere renis dextri non sine molestia laboravit. Ego quinta die Julii Superioris anni 1617. una cum clarissimo atque doctissimo Viro Dn. Ludovico Scharandeo ejusdem Reipublic. Doctore Medico ordinario in consilium adhibitus fui: ipsa de dolore maximo & pungitivo lateris dextri, sub costis mendosis, regionem renis versùs conquesta est, cum febris aliisq; indiciis, quæ materiam purulentam inter musculos abdominis, & peritonæum contentam esse significabant. Factâ incisione, pus tam copiose affluxit, ut spacio

qua-

quatuor dierum, ad libras duas & semis emanaret. Ante apertionem autem sæpissimè, & toties quoties lotium excernebat, grumi sanguinis ipsi admixti erant, cùm primum verò abscessus fuit apertus: grumi isti non amplius cum urina, sed cum materia purulenta effluxerunt. Vidimus & aliquoties materiam serosam, aut potiùs ipsam urinam cum pure effluentem. Ex quibus perspicuum fit, abscessum illum cum rene dextro communicationem habere maximam, per quas autem id fiat vias, latet nos, naturales enim dantur nullæ. Cæterùm inter paucos menses consolidato ulcere, cum plenissimè se restitutam esse matrona sibi persuaderet, & usum Medicamentorum ad integram curationem ulceris in rene, necessariorum, negligeret, denuò post menses circiter decem à Curatione, malum recrudescere cœpit, tandemque de novo, abscessum in musculis abdominis procreavit: quem iterum in alio tamen loco, & quidem non longè ab ipsa spina, ante menses aliquot incidi. Multum hucusque effluit puris, sed qualis tandem futurus sit finis, suo tempore ex me intelliges.

Iterum redeo unde digressus sum. Quid quæso sentis, mi Dn. Horsti, possitne cutis quæ virgam tegit, in puero, cujus mentionem facis, incidi, & ductus urinarius detegi? Simile quid refert Cabrollius Chirurgus magni nominis Observatione vigesima de Virgine quadam ex nobili familia nata, viginti circiter annorum ætatis, cui collum vesicæ membranâ crassâ & dura obductum fuit; urinam autem per umbilicum excernebat. Incisâ membranâ istâ, & filo ligato umbilico, plenissimè restituta fuit; In fœmina illa quæ urinam per alvum excernit, frustrà administrari incisionem pudendorum & colli vesicæ, verendum est, planè enim mihi persuasum habeo, non tantum collum vesicæ & uteri, verùm etiam ipsum intestinum rectum ab arbore læsum atque perfossum fuisse, & proinde naturam, pro excretione urinæ viam sibi facillimè per alvum facere potuisse: quæ via cum nunc callosa reddita sit, difficulter coalescit, etiamsi circa collum vesicæ fieret incisio. Sed observa, quæso, annè etiam menses posthac per alvum effluant: id haud difficulter fieri posse, arbitror.

Urinam per podicem excernit senex quidam.

Vidi senem quendam Paterniacensem, urinam omnem per podicem, sine insigni molestia excernentem, in quo post mortem ductum urinarium circa Sphyncterem Scirrho occlusum esse, reperi.

Variolas, quarum mentionem feci Obs. 55. Cent. 4. potius ex corruptione sanguinis, quam imaginatione matris provenisse, tecum sentio. Affectus qui cum pueris nascuntur, non omnes insanabiles esse, in aliquibus, ut etiam hic ante annos tres, in Dn. Nicolai Sinners, patricii Bernens. & nunc præfecti in Signauu filio (qui tunc tertium annum ætatis agebat) expertus sum. Puer ille tuberculum rubicundum in medio nasi, ad instar cerasi ex forti imaginatione matris ab utero contraxerat: hic tam feliciter à me sanatus fuit, ut nullum amplius appareat vestigium. Olim Coloniæ similem affectum in eodem loco, nec non ex eadē causa existentem, curavi: Sed de his alias plura.

Generosus ille ex Illustri familia Hatzveldiorum oriundus, cui circa annum 1592. cùm Coloniæ praxin exercerem, pedem intortum restitui, uti Observ. 56. Cent. 3. vidisti, etiamnunc tam ornatè & rectè incedit, ut ne minimus quidem defectus appareat. Ante annos duos ex Hassia rediens ipsum Moguntiæ invisi, pedemque nudum conspexi. Hic manifestum fit, non penitus de hujusmodi affectibus ex imaginatione matris contractis, desperandam esse.

Obs. 47. & 48.

Catarrhum illum suffocativum, in Generoso isto incurabilem fuisse, rectè statuisti; Non enim musculi pectoris tantùm, propter affluentem materiam ex capite imbecilles, verùm etiam vires totius corporis, propter vehementiam nephritici & colici doloris, vigilias, & appetitus prostrationem labefactatæ, & pro excretione sputi non satis validæ erant. At in catarrho suffocativo nisi vires validissimæ fuerint, res in angusto cum ægro posita est. Vidi id ante annos aliquot in infantulo, ex variolis viribus prostrato, cui cùm adstantes margaritas crassiusculè confractas, in liquore aliquo infudissent, & inopinanter per asperam arteriam ad pulmonem pervenissent, incredibili cum cruciatu intra paucas horas exstinctus fuit. Alias integram historiam videbis, nunc ut plura addam, tempus & occupationes non permittunt. Vale itaque Vir amplissime, & amicorum optime, cum tuis omnibus quos tecum demissè saluto: uti etiam Nobilissimum Virum Dn. Dorenbergium, à quo post meum Eisenbachio discessum, nihil literarum accepi. Raptim Bernæ 1619.

Observ. singularis.

OBSERVATIO XLVIII.

Testiculus dexter ad ovi Anserini magnitudinem adauctus, & pilis infarctus, in Hydropica repertus fuit.

Viro Clarissimo & Doctissimo
Dn. GREGORIO HORSTIO,
Philosophiæ & Medicinæ Doctori, nec non Illustriss. Principis ac Dn. Dn. LUDOVICI
Landgravii Hassiæ, &c. Archiatro
dignis. Amico singulari,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

NOn exiguo gaudio affectus fui, Vir amplissime, fautor & amice æternùm honorande, cùm clarissimum Virum Dn. D. Jacobum Müllerum fratrem tuum charissimum hîc offenderem: idque inprimis quia de optima valetudine, & familiæ tuæ, per eundem certior factus fui. Faxit Deus Opt. Max. ut clarissimus Vir in multos annos, eâ in bonum Reipublicæ literariæ, & inprimis familiæ Medicæ frui possit. Ego quoq; Laus sit Deo, satis bene habeo. Jam in secundum mensem, propter ægros quosdam hic Basileæ hæreo, brevi tamen, ut spero, ad meos reversurus sum.

Observationes quas ante annum promiseras etiamnunc avidè exspecto. Ego, quod speculationibus tuis condignum esse possit, nunc nihil singulare habeo: nisi quòd ante mensem, cum Bauhino nostro Magno, hydropicam hic in Xenodochio aliquoties inviserim, cujus venter post puerperium in tantam magnitudinem excreverat, ut an unquam similis visus sit, valdè dubitem.

Obs. 48. & 49.

Circumferentia enim ducto per medium umbilici filo, continebat pedes Geometricos quinque. Miseram aliquandiu in hoc statu vixit vitam: Tandem triduo ante obitum, rupto umbilico, ultra mensuras octodecim Basileenses, aquæ effluxit: 20. Septembris cum debitum naturæ persolvisset, 21. cadaver à clarissimo Viro, Dn. D. Thoma Platero, præsentibus item clarissimis Viris Dn. Dn. D. D. Casp. Bauhino, Petro Ryffio, Friderico Wertenbergio multisque aliis, apertum fuisset, iterum aquæ, ultra mensuras viginti effluxit. Præterea testiculus dexter ad ovi anserini magnitudinem adauctus, pilis (materiæ cuidam purulentæ, oleaginosæ & albæ commixtis) infarctus, repertus fuit. Major autem pars pilorum confusè & quasi in globum acta, prædictæ materiæ immixta erat. Multi quoque interiori membranæ tenaciter inhærebant. Mitto portiunculam horum pilorum, ut videas, veros fuisse pilos. Causam generationis eorum libenter, si quando per ocium licebit, ex clarissimo Viro intelligam.

Hæc raptim ad te scribo, & obnixè rogo, ut clariss. & doctiss. Virum Dn. D. Fabrum, communem amicum, si quando ad ipsum perveneris, meis verbis amanter salutare non dedigneris, Vale, Vir amplissime, & cum tuis omnibus æternùm quam felicissimè vive. Dabam Basileæ 15. Octobris, 1618.

OBSERVAT. XLIX.

De monstrosa Mola, in qua Crines reperti fuerunt, historia singularis.

Viro amplissimo atque doctissimo,
Dn. GREGORIO HORSTIO,
Philosophiæ & Medicinæ Doctori, nec non Illustrissimi Principis ac Domini, Dn. LUDOVICI Landgravii Hassiæ, &c. Archiatro digniss. amico singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

IAM ad aliquot menses me hic Durlachii, circa Illustriss. ægram occupatum fuisse, Vir ampliss. fautor & amice æternùm honorande, proculdubio ex Dn. D. Georgio Fabro, communi ac intimo nostro amico (ad quem superiori hyeme Durlachio scripsi) intellexisti. Quia tamen Deus pro suâ clementia Medicamentis ita benedixit, ut brevi veniam impetraturum, & ad meos me reversurum sperem, ante abitum meum epistolio hocce te tuosque omnes quàm amicissimè salutare, & ut amicitiam nostram scriptis fovere non desinas peramanter rogare volui. Scripsi Oppenheimium ad Dominum Combillonem, ibidem Ecclesiæ Gallicæ Pastorem, amicum meum intimum, & ab ipso petii, ut meo nomine quartam Centuriam Observationum ad te mitteret, quod omni proculdubio faciet.

Obsecro itaque, ut ipsam hilari fronte accipere, & pro summa tua humanitate benigne interpretari velis. Sed ignosce quæso, clarissime mi Domine Horsti, ipsam tot, tamque monstrosis mendis atque erroribus conspurcatam, commaculatamque esse. Id non meâ culpâ accidisse, omnes qui manuscriptum exemplar (quod absolutâ impressione à Typographo recepi) videbunt, testabuntur: sed in causa fuit Dominus de Bry, qui ineptum & semifatuum adhibuit correctorem.

Obs. 49.

Cæterùm observationes, quas ante annum promisisti etiamnunc expecto. De generatione quoq; crinium, in dextro testiculo mulieris, ex hyd ope mortuæ inventorum, judicium tuum videre percuperem. Sed quid quæso tibi de generatione crinium in ipso utero repertorum: videtur Historiam paucis narrabo.

Vidua quædam honesta, quinquaginta circiter annorum ætatis, Catharina nomine, Molâ laborans, in Aula Serenissimi Principis ac Domini, Domini Georgii Friderici Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. ante annum naturæ debitum persolvit. Hujus matronæ, ex jussu Principis: aperto cadavere, hepar & lien sine noxa, pulmo verò semiputridus repertus fuit. Separatus & exemptus uterus, ad libras octoginta & septem Mercatorum ponderavit: Et partim ichore quodam flavo, partim quoque materiâ adiposâ & oleaginosâ infarctus erat. Sed, quod admiratione non vacat, in medio ipsius uteri crines, (aut veluti lana flavescens, & adiposâ illâ materia involuta,) reperti fuerunt. Quia verò jussu Serenis. Principis aliquantum hujus lanæ communicatum mihi fuit, portiunculam quoque ad te mittere volui, ut illam inter rariora tua reserves. De hac matrona clarissimus ac doctissimus Vir, Dom. D. Ludovicus Schmid, Serenissimi Principis ac Domini, Domini Georgii Friderici Marchionis Badensis & Hochbergensis Archiater longè celeberrimus, & amicus meus singularis, inter alia hæc annotavit, mihique communicavit.

Venter, inquit, huic fœminæ intumuit ut in prægnante, urina coloris ac substantiæ mediocritatem servavit: functiones naturales, vitales & animales ferè sine noxa: alvus tamen segnior ferè semper; quippe molis pondere compressa. Pedes ac tibiæ longè post in tumorem sublatæ durum, renitentem; qui pressus nullas foveas œdematosas recipiebat, nec scarificatus, aquâ exudabat. Carminantia, incidentia, purgantia, balnea nihil proderant: Usa fuit victu mali succi, refrigerante, præsertim brassicâ muriatica (Saurkraut) acetariis, tantâ copiâ, ut de pluribus mensibus, quæ horum supererant, colligeret, ebibito insuper, quod his affusum erat, aceto. Venter prædurus erat, sensim à pondere dolor, inprimis hypochondria affligebat. Si verò antrorsum propensa, ventrem scamno imponens suffulciret, majorem quàm ex cubatione aut alio situ levationem sentiebat. Plus quadriennio duravit affectus iste. Hactenus Dn. D. Schmid.

Observ. de miranda mola.

Præteritis diebus, cùm spiræ circa matronam cancro exulcerato & gravissimo, in mamma sinistra laborantem occupatus essem, unà cum Domino Johanne Hulderico Streitter, Doctore Medico excellentissimo, matronam quandam Molâ laborantem aliquoties invisi, cujus venter in monstrosam ferè magnitudinem extensus

Obs. 49. & 50.

tensus est. Circumferentiam enim, ducto filo per medium, continet pedes Geometricos quinque cum dimidio: sedendo præterea ad genus usque propendet. Tumor ille ventris, quatuor abhinc annis incepit: paulatimq; auctus est. Ab initio morbi utero se concepisse, cùm ipsamet ægra, tum obstetrices putarunt; Motus enim ac si fœtus adfuisset, persensit, & ubera lacte abundare cœperunt, aliaque signa conceptionis aderant. Post menses tamen aliquot lac ex mammis evanuit: motus quinetiam in utero paulatim & indies imminutus, tumor verò adauctus est. Jam etsi venter præmagnus ac durus sit, facultates tamen naturales, vitales & animales integras habet. Sed de hoc casu absque ullo dubio, posthac fusius ad te scribet, Dn. D. Streitter, tanquam ordinarius ipsius Medicus.

Ante annos viginti, Genevæ similem vidi molam in matrona quadam honesta, quæ per annos sedecim morbo isto laboraverat: qualis autem fuerit finis, & quidnam in ipsa repertum sit observare non potui; Ante obitum enim ipsius, Genevâ discessi. Illud tamen scio, ipsam multis variisque medicamentis, ex consilio Medicorum perscriptis, absque fructu usam fuisse. Hæc obiter, ne planè vacuas ad te mitterem literas.

Vale Vir amplissime, & amicorum optime cum tuis omnibus. Raptim Durlachii 8. Maji, 1619.

OBSERVATIO L.

De Trichiasi, seu Pilorum mictione, ejusque felicissima curatione.

Ad amplissimum atq; doctissimum Virum, Dn. GREGORIUM HORSTIUM, Philosophiæ & Medicinæ Doctor. & Illustrissimi Principis ac Dn. Dn. LUDOVICI Landgravii Hassiæ Archiatrum, necnon inclytæ Academiæ Giessenæ Hassorum Medicinæ Professorem ordinarium,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

ANte octiduum, Vir amplissime, Fautor & amice æternùm honorande, Observationem de tuberculis quibusdam, in utero matris propter fortem imaginationem contractis, eorumque curatione ad te scripsi. Ab eo tempore, cùm adversaria mea pervolverem, incidi in Observationes duas ad te perscriptas, quarum una Basileæ 15. Octobris, Anno 1610. data, de testiculo dextro ad ovi anserini magnitudinem adaucto & pilis infarcto, in Hydropica reperto, agit. In altera, quàm Durlachio 8. Maji 1619. ad te misi, Mola monstrosa, in qua crines reperti fuerunt, describitur. At quia nullum à te accepi responsum, valdè dubito an ad manus tuas pervenerint, necne.

Quapropter ut significare velis, quomodo res se habeat, obsecro.

Porrò quia de Crinibus in penitioribus corporis partibus repertis, in binis istis Observationibus mentio facta fuit, visum est hic adscribere simile & quidem perrarum exemplum.

Obs. 50.

Vivit etiamnum hic Bernæ apud nos vidua, singulari virtute & pietate prædita, quæ nunc sexagesimum annum ætatis prætergressa est. Illa ante octennium, doloribus torminibusque ventris & lumborum correpta fuit, eisque ultra annum continuò ferè laboravit. Interim Urina, (quam non nisi maximo cum conatu excernebat) nunc sanguinolenta, nunc purulenta & turbida erat. Verùm quod admiratione non vacat, non solùm purulentis & viscidis humoribus referta erat urina, sed & pili quam plurimi rufi & oblongi quotidie cum ipsa excernebatur, idque non sine dolore maximo.

Nonnihil enim duri ac rigidi, & velut setæ porcinæ erant, & proinde partes quas transibant, mirum in modum pungebant. Multis usa fuerat Medicamentis, cùm à Viris doctis tum etiam ab Idiotis, Empiricis, & mulierculis præscriptis, sed sine successu. Ego cùm Anno 1616. ad ipsam vocatus essem, & quæ recensui, præcipuè excretionem pilorum, ex ipsa intellexissem, pilos quin etiam, ipsemet in urina vidissem, admiratione captus fui. Casus enim mihi novus, & veluti inauditus fuit. Legi quidem apud Johannem Schenckium observation. Medicinal. libr. 3. mihi pag. 557. simile quid, sed ægros ita laborantes, maximis cum doloribus obiisse addit. Rogatus tamen sequentibus remediis curationem aggressus sum.

Vires, cùm propter doloris vehementiam & diuturnitatem, vigiliarumque frequentiam summopere labefactatæ essent, inprimis ea, quæ insigniter nutriunt, præscripsi; Deinde suasi ut clysteres sibi familiares faceret, quod vix ab ipsa obtinere potui; nostri enim homines singulare & salutare hoc remedium, veluti crudele & inhumanum abominantur? Cum verò mediante instrumento à me invento & in tractatu de dysenteria depicto, eam sibimetipsi dare posse Enemata significâssem, paruit tandem.

Sequente itaque Enemate usa est: ab initio cum fructum ejus percepisset, semel aut bis in die, deinde per intervalla, veluti de tertio in tertium aut quartum quemque diem.

Enema.

℞. Radic. Althææ,
Malvarum, an. ℥. ij.
Herbar. Melissæ,
Artemisiæ, Origani,
Folior. Malvæ,
Althææ, an. m. j.
Florum Sambuci,
Meliloti,
Chamomillæ, an. m. ij.
Sem. Anisi, carvi, seseleos an. ʒ. ij.
Fœnigræci, lini, an. ℥. j.

Incidantur & contundantur omnia in minutissimas partes, misceanturq; diligenter, ac reserventur in sacculo aut pyxide bene clausa.

Harum herbarum Accipe m. ij.
Aquæ fontanæ ℔. ij.

Coquantur ad consumptionem medietatis in ℔. j. colaturæ, dissolve

Benedictæ laxativæ ʒ. vj.
Ol. anethi, chamomill. an. ℥. ß.

 Butyri

Obs. 50.

Butyri recentis ℥. j. ß.
Vitellos ovorum, num. ij.
Misce fiat Enema.

Corpus per intervalla expurgavi sequenti Potiuncula.

Potio purgans.

R. Radic. fœniculi,
Cichorii, an. ℥. ij.
Herbar. Scabiosæ,
Cuscutæ,
Melissæ an. p. j.
Trium flor. cordialium, &
Genistæ Hispanicæ an. p. ß.
Sem. seseleos,
Folior. senæ, an. ℥. j. ß.

Coquantur ut colatura redeat ad uncias duas, in quibus dissolve
Benedictæ laxativæ ℥. j. ß.
Diacarthami ℥. j.
Syrup. rosati solut. compositi cum rhabarbaro, agarico & sena ℥. ß.
Aquæ cinamomi ℥. iij.
Misce, fiat potio.

Renes sequente linimento bis in die inungere jussi.

R. Unguenti rosarum ℥. ij.
Ol. Amygdalarum dulc. &
Liliorum albor. an. ℥. j.
Misce, fiat linimentum.

Ex præscriptis radicibus, herbis, floribus & seminibus pro Enemate paratis, etiam sacculos præparavi, quos aqua coctos ventri & perinæo applicandos curavi. Hisce ad tempus adhibitis remediis, ita restituta fuit matrona illa, ut in hunc usque diem 13. Septembris, 1620. quo hæc scripsi, satis commodè & feliciter inter nos vivat, & rem familiarem administret. Ante paucos dies ipsamet mihi significavit, se jam aliquot abhinc annis alvum adeò liberam habuisse, ut clysteribus nihil amplius opus fuerit: Urinam quinetiam absque difficultate reddidisse: præterquam quòd utplurimum bis in anno, veluti tempore Veris & in Autumno, præcedentis morbi gravissimi reliquias, quamvis exiguas, persentiat, & Crines paucos excernat, sed sine magna molestia. Utinam aliquis lynceis oculis præditus, nobis locum, in quo pili hujusmodi nascuntur, investigare vellet. Tu ut id tentare velis obsecro. Vale Vir amplissime, & æternum felicissimè vive. Dabam Bernæ, 13. Sept. 1620.

OBSERVATIO LI.

Semen Anisi, Carbones, & Pili cum urina rejecti.

Ad eundem Virum Amplissimum,
Dn. Doct. HORSTIUM,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

De Trichiasi admirandâ, superiori anno ad Te scripsi, Vir Amplissime, Fautor & Amice æternùm honorande: sed nihil responsi à Te accepi. Propter turbulentissimum enim statum Germaniæ literas interceptas & deperditas esse, haud dubito. Matrona illa, de quâ scripsi, ab eo tempore, quo ipsam restitui, in hodiernum usque diem (res profectò miranda) satis commodè vixit, præterquàm quòd superiori vere ad mensem ferè integrum eodem morbo affecta fuerit: non usque adeò tamen graviter. Dolores quidem tam è regione renum & lumborum, quam in ipso collo vesicæ, quotiescunque urinam reddebat, sensit: acuti tamen & vehementes non erant: quapropter nullum insigne symptoma supervenit. Interim ego corpus aliquoties cùm medicamentis, quibus anno 1616. in ipsa usus fueram, tum etiam prunis laxativis expurgavi: Enemata quoque frequenter instrumento ad id aptato sibimet ipsi exhibuit: & per intervalla terebinthinam Venetam ad drachmam unam aut drachmam unam & semis sumpsit: Renes unguento & oleo rosaceo inunxit; & imo ventri & pudendis sacculum ex radicibus, herbis, floribus, seminibusq; emollitivis applicuit. Interea non tantùm crines, verùm etiam semen anisi (quo post pastum quotidiè utebatur) imò & carbones rejecit, absq; insigni tamen dolore & incommodo: uti mecum observavit Doctiss. quidam Medicinæ Candidatus, D. M. Jacobus Hagenbachius Convictor meus suavissimus, qui crines, & similia, quæ excrevit, diligenter in rei memoriam sibi reservavit. An autem carbones isti in corpore fuerint geniti, dubitamus. Ego cum jusculis & pane ipsos potiùs devoratos, quàm in parte aliquâ corporis ipso genitos fuisse, arbitror. Convaluit intra mensis spacium, & nunc pristinâ valetudine fruitur. Qualis verò tandem hujus morbi futurus sit exitus, & quanam in parte corporis pili nascantur, DEO, qui scrutatur abyssum, & thesauros illarum, qui mensus est mare, & conceptum ejus, soli cognitum est. Ego hic obmutesco. Cæterùm valeo cum meis per Dei misericordiam, & ex gravissimo morbo, quo superiori hyeme per mẽses aliquot lecto affixus fui, restitutus sum. Hæc propter latoris ad nundinas Silbertinas proficiscentis festinationem raptim ad Te scribo. Vale Vir Amplissime, & Amicorum optime. Bernæ Helvetiorum, 23. Junii, 1621.

Esdr. lib. 4. cap. 16. v. 58.

Viro Clariss. & Experientiss.
D. GUILHELMO FABRICIO HILDANO
Medico & Chirurgo Inclytæ Reipublicæ Bernensis ordinario, Dn. & amico intimo, Gregorius Horstius Philosophiæ & Medicinæ D. & Civitatis Imperialis Ulmensis Med. Ordinar.
S. P. D.

Ingenti gaudio literis tuis me affectum esse scias, Vir Clariss. & Experientiss. Fautor & amice plurimùm colende, tam quod cum tuis ex voto te vivere, quàm quod amicum erga me tuum affectum satis cõstantem declararent. Pro pio voto, quo novæ functioni, cui jam in annum secundum quo virili, atq; etiam ad nutum & spem Ampliss. mei Magistratus præsum, gratulatus es, maximas habeo gratias, Deum Opt. Max. ardentibus votis invocans, ut in posterum sicut hactenus ex utraque parte nobis cle-

Obs. 51.

bis clementer adsit. Binas tuas epistolas, quarum prior Basileæ 15. Octobr. an. 1618. & posterior Durlaci 1. Maji, 1619. data erat, de Trichiasi seu capillitio, quib. sub dato 12. Septembr. 1620. & 23. Junii, 1621. alias adhuc duas epistolas novis de eadem materia notatis observationib. addis, rectè me accepisse scias, ad quas, nisi me fallit opinio, breviter annis superioribus ante meum ex Hassia abitum respondi, quanquam dubito, num ad manus tuas, his turbulentis temporibus, literæ meæ pervenerint.

Cùm autem impræsentiarum pro rei gravitate plenius responsum desideres, annitar ut ex parte tantùm expectationi tuæ satisfaciam.

Historia prima de fœmina Durlacensi.

Primò, Durlaci post obitum honestæ fœminæ ex uteri tumore morientis, in utero materiâ ichorosâ & oleaginosa repleto, pilos, subflavos instar lanæ, dissectione factâ, repertos esse dicis, eorumq; portiunculã transmittis, & ex relatione Clarissimi Viri, Domini Doctoris LUDOVICI SCHMIDT, Archiatri Badensis, Amici & Fautoris mei singularis, subjecti laborantis naturam pluribus describis; Addis deinde

Hist. 2. de Hydropica Basileensi.

sub dato Basileæ, quod ibidem præsentibus Clarissimis Medicis Hydropica post mortẽ aperta fuerit, quæ in dextro testiculo ad ovi anserini magnitudinẽ, adaucto, pilos copiosos materiæ purulentæ & oleaginosæ

Hist. 3. de Mistione frequenti pilorum.

permixtos habuerit: Tandẽ tertio loco notabilem sub dato 13. Septembr. Anno Millesimo Sexcentesimo vigesimo, addis historiã de Mistione frequenti pilorum in fœmina decrepita quã aliquãdiu optimè restitutam; tandem quartâ epistolâ sub dato 23. Junii, Anno Millesimo Sexcentesimo vigesimo primo, de novo non tantùm τριχίασιν, sed etiam rejectionem seminis anisi & carbonum per vias urinarias passam esse scribis.

Ut ergò, quod in communi proverbio dicitur, non tantùm duos, sed etiã plures parietes unâ fideliâ dealbare possim, ad omnes epistolas unius argumenti ferè, breviter respondeo:

Responsio ad præcedentes historias.

Τὸ ὅτι planum est, quod videlicet in partibus corporis internis pili sæpius inveniantur, sicut hirsuto corde præditum Aristomenem Messenium fuisse Plinius refert libro undecimo, capite trigesimo septimo, & addit hirsuto corde natos, fortioris esse industriæ, vel ut Dalechampius lectionem antiquam habet, fortiores industriã; cujus exempla similia ex Cælio, Benivenio, Lusitano & Mureto refert Schenckius Observ. Medic. libro secundo mihi pagin. 448. in mãmis etiã pilos generari posse Vesalio libro quinto, capite decimo octavo, & Hercul. Saxon. libro 10. Panth. capite quadragesimo primo, non omni ex parte obscenũ videtur, unde pilari morbo, quẽ Hispanæ fœminæ juxta Christophorũ à Vega libro tertio Artis Medic. Sectione sexta capite decimo, pelo vocãt mulieres interdũ cũ flacciditate mammarũ laborare dicuntur, ubi falsò propter pilum quendã devoratum idipsum fieri statuunt, quanquam anili huic commento summus Philosophus, ut habet Vesalius, subscripserit, ut videre licet libro septimo histor. animal. In renibus pilosum quid ὥσπερ τρίχες, generari posse patet ex Hippocrate libro quarto, Aphor. 76. ut etiã ex Galeno ibidem in comment. In inveteratis etiã abscessibus ob varias humorum qualitates materiam in calculum, arenã, ligna, carbones, amurcã, fœcẽ, setas porcinas, in aliasq; ejusmodi formas converti constat, quẽadmodũ ex Galeno quoq; Alex. Bened. libro tertio anatom. capite quarto refert. Imò maximè tuis etiam fide dignis diversis observationibus manifestum est id ipsum non rarò tale quid in hũano corpore fieri, quâ de causa restat inquirendum τὸ διότι, nimirũ quomodo & quâ ratione id ipsum fieri soleat. Physiologiã

Quomodo pili in internis partibus generentur.

de pilorũ generatione cõmuni, de quâ plurib. Marcellus Donatus in princip. Historiar. Medic. Mirab. Hercules Saxon. libro decimo, Panth. capite trigesimo octavo, & sequentib. & alii disserunt, hîc repetere nolo: sufficiat nobis, quod libro primo, de nat. hũ. exercit. 3. §. 13. innuimus, pilos tertiæ concoctionis excrementũ esse, ex sicca videlicet & vaporosa materia tali tamen, quæ soliditate quadam pingui sit prædita, productum: excrementum dico non penitus inutile, sicuti de fine pilorum dicto loco quæstione 7. satis apparet. Hanc pilorum generationem num partibus internis etiã attribuere liceat, dubium est, cùm non sufficiat materia generationis, nisi quoq; simul adæquatum & conveniens subjectũ adsit, unde ratione partium, quibus innascuntur pili, plurimũ eosdẽ variare videmus, quod maximè barba, palpebrarum, superciliorum, axillarum cæterorumq; membrorum pili testantur, de quo Galenus libro primo, de comp. Medic. s.l. capite primo, & libro undecimo, de V.P. c. decimo quarto videatur. Pilos oblongos in lingua cuidam enatos scribit Amatus Lusitanus, ex eoq; repetit Marcellus libro sexto Historiar. Medic. capite secundo, quos etiam evulsos aliorum instar vicissim renatos fuisse asserit: mirum profectò, & non sine causa monstrosis apparentiis à Marcello annumeratum ostentum, cùm pars hæc perpetuâ scateat humiditate, singularis utilitatis gratiâ, propter sapores dijudicandos eidẽ concessa, qua sublata, quòd incendiis febrium fieri solet, gustus etiã necessario deficit. An antẽ calor nativus vehementior eo usq; processerit in hac parte, ut absumpta convenienti tẽperie generationi pilorum ansam præbuerit, dubium est, nec circumstantiæ necessario hîc perpendendæ per prædictos Autores annectuntur. Hirsuto corde præditi, quotquot enumerantur ab Autorib. ferociores & animosi, dum viverent, prædicantur, quam ob causam temperamento partis calidiori meritò idipsum tribuimus: cùm n. quotidiè mactatorum brutorum & frequenter etiam corporum humanorum dissectiones demonstrent, in corde copiosum adipẽ, pro ratione temperiei cujusq; generari, cujus generationem nos etiam data materia & aliis calori adscribimus, ut patet de Natur. hum. libro primo, exc. 3. quæ. 4. quid mirum si datis requisitis convenientib. etiam pili generari possint, cùm utraq; productio separationi tertiæ concoctionis excretorum tribuatur, ut ita penitus impossibile non videatur, etiam in partib. interdum fieri posse, quod inter cætera fœtus in utero quoq; testatur, instar partis internæ matris, donec excludatur, vivens, quem sæpius non capite tantùm, sed ferè toto corpore hirsutum in mundanam scenam prodire videmus, pilis sæpissime, præsertim in capite, satis oblongis, idq; tunc temporis maximè, quando matres constitutione corporis calidiores, utraq; robustiore præditæ sunt, quanquam connati pili tales sponte sua, cute post partum tam propter aeris ambientis naturam, quàm alias ob causas alterata, decidant, novis postea sensim progeneratis.

Sed minùs ad rem, inquis, cùm non tam de eo solliciti simus, quomodo partibus internis pili tanquam excrementum concoctionis tertiæ, licet rarissime, innascan-

Obs. 51. *nascantur, quàm quâ ratione fieri potuerit, ut in morbosa constitutione utero, testibus, ipsisq; renibus tale quid, non ratione raritatum acciderit, quemadmodum exempla singularium observationum idipsum confirmant.*

Fateor equidem communem & naturalem pilorum generationem hactenus me præsupposuisse: restat in præsentiarum ut videamus, num etiam alius productionis modus dari possit? Innuebat id ipsum superiùs Alexand. Bened. ex Galeno, præter naturã varia, pilos etiã referentia generari posse, quemadmodum hac de re variè varii disserunt, inprimis illi, qui supra nominatum aphorismum Hippocraticum declarare conantur. Nos non negamus, præter univocam & communẽ generationẽ, æquivocam etiã dari posse, quando videlicet in dispositione corporis morbosâ seu præter naturam, calor nativus id elaborare & producere conatur, quod pro dispositione materiæ fieri potest. Sic cùm urinâ crassa veluti capillos exeuntes à renibus excerni statuit Hippocrates, cui experientia sua, tam in comm. quam in sexto de locis affectis subscribit Galenus, qui crassum humorem in renib. ad aliquem usq; modũ siccatum & torrefactũ pili formã induere putat, unde tales ægrotantes medicamentorum tenuantium & incidentium usu, cũ victus ratione humectante, sanatos esse testatur. Non admodum abludit ab hac assertione Cardanus in com. dũ inquit: generantur hi pili prælongi in renib. ex materia tenui, lenta, terrea, de calore immodico, ut reliqua omnia, quæ consistentiã habent. Unde curatur pariens humectantibus attenuantibus ac dissecantibus, quatenus scilicet magis attenuata materia non postmodum coire potest. Vischerus in comm. ad aphorismum mavult ex mente Hipp. renum ulcus subintelligere, nempe quod fibrosæ renum carnes in hujusmodi quasi filamenta resolvantur, ulcere attritæ & laceratæ, quod etiam Paracelso placet, dum ad aphor. hunc inquit: quando renes laciniosi vel plumosi fiunt, sicut foris quoq; fieri potest, ut scilicet ulcera nascantur, quæ in forma pilorum aut sicut scissuræ fibrosæ carnium absumantur, sicut solent ulcera plumosa, quando, inquã, renes ejusmodi ulceribus obnoxii sunt, atque ita corraduntur, ea omnia in urinam transeunt sæpe in tanta quantitate, ut meatus obstruantur & urina impediatur, atq; ita in urina post exitum conspiciantur: Si igitur tales laciniæ in urina reperiantur, certissimum signum est, in viis urinariis ulcus plumosum delitescere. Non difficulter hoc ipsum concederemus nisi non tantum filamenta ulcerũ abrasa, sed etiã pilos revera tales cum urina excretos experientia tua & aliorum confirmaret, qua de causa τριχίασιν ab ulceratione renum merito distinguimus, ipso etiam Galeno 6. de l. a. c. 3. statuente, verisimilius sibi videri, ni venis ex crassa & lenta materia pilos ejusmodi fieri, quando calor in venis materiam illam habilem exiccat, & in crinem efformat: Montan. in vasis urinar. materiam illam viscidã aduri putavit, ita ut pro angustia & longitudine ureterum in pilos efformetur: Fernelius libro tertio Path. capite decimo sexto ex vasis spermaticis, quæ parastatæ dicuntur, derivari dicit, in quib. teretem figuram sortiantur ex seminis materia, quæ vi morbi sensim defluens calore crassescat, quò etiam inclinat Hercules Saxonia citato loco qui omniũ pilorũ materiã statuit vaporem pinguem, quasi seminalem, utpote cum crassa pituita sæpius etiã per vias urinarias ablegata nunquam sufficiens materia generationis pilorũ esse possit. Probabilius dici posse videtur (inquit Viscerus) crassos istos ac lentos humores, è quibus fila ista tenuia nascuntur, in venis quidẽ coacervari, consistentiam verò pilorũ accipere in angustis renum meatibus per quos pituitosa materia una cum seroso sanguine transit ac trajicitur: postea descendere in ureteres, in quib, magis exiccetur, donec à lotio abluta in vesicam protrudatur, ob tenacitatem tamẽ non abrumpatur: id quod etiã curandi ratio ostendit, qua usus est Galenus per extenuantia & incidentia, victũq; humectantẽ; ita namq; prohibetur, ne materia ista lentore sublato amplius coëat. Brassavolus etiam ad aphor. prædictum, non à renum exulceratione τριχίασιν fieri putat, ea propter quod affectus hic diureticis curetur, quæ tamen renibus exulceratis minimè conveniant. Absint igitur filamenta, quæ ulceris abrasi particulæ esse possunt: absint fibrosæ sanguinis partes, quas propter commistionẽ sanguinis & urinæ sæpius excerni vidit Christoph. à Vega com. de urinis, capite quarto more fibrarũ sanguinis post venæ sectionẽ in aqua separatarum: absit quod ex reliquiis GonorrhϾ virulentæ, vel mulieris menstruatæ, seu viri complexũ jam olim passa cum urina pilorum & filamentorum instar excretum est, ut innuit Fernelius citato loco: de eo quæritur, quomodo pilosa substantia lanuginem diversi coloris exhibens, qualem portiunculam ex utero dissectæ hydropicæ desumtam ante annos aliquot mihi transmisisti, in renibus, testibus, utero vel aliis partibus generari possit? Hic necessariò duplicem pilorum generationẽ repetere cogimur, dicendo quod æquivoca quadam productione tale capillitium producitur, idq; in statu præter naturã, quemadmodum omnia tua exempla & aliorũ observationes testantur: scilicet non intentione primâ prout in statu secundũ naturã maximâ ex parte pili progenerantur, ita ut ex quorundã mirabili structurâ Galenus Dei Opt. Max. singularẽ providentiã, colligat; sed secundariâ quatenus vis formatrix convenienti materia data etiam in abscessibus & læsis partibus nostris otiosa non est, quòd generatio puris & aliorum contentorum præter naturam testatur. Obs. 51.

Maximè verò hîc conveniens pilorum materia perpendenda videtur, quam Herc. Saxon. seminalem & propria formatrice præditam asserit, qua ratione vidimus etiam sub cute, priusquam per poros ejus egrediantur, pilos formari, quemadmodum apertè satis aprugna caro testatur, quæ sæpius ex substantia carnis quasi setas provenientes & cutim postea transeuntes exhibet.

Similem ergò materiam in abscessibus potissimùm glandulosarum partium dari verisimile videtur, utpote cùm glãdulosa corpora superfluitates utiles tertiæ conctionis, quo etiam seminalis pilorum materia pertinet, promptè recipiant. At verò data materia, mirum non est quin agente calore interdũ eò usq; elaborari possit eadem, ut pilosum quid inde producatur, cum mille artifex sit calor innatus, qui gradibus licet alternatus in abscessibus & collectionibus nunquam otiosus est: ne quid dicam de putredinali cadaverum calore, quem etiam post mortem pilorum proventum in locis consuetis data materia promovere videmus. Obiter dum prædictum Saxoniã inspicio, pilaris puerorũ affectus occurrit, quo ipso prædictus etiam

etiam Autor demonstrare conatur, pilos non semper in ipsa cute, sed interius quoq; formari posse, quemadmodū affectum hunc pulchrè ex Ouditio, Paræo, & aliis describit, cujus assertioni calculum addo, qui diligenti inquisitione factâ, qualisnam sit iste affectus pilaris (quem nostri die Miteſſer *vocant, ea propter quòd infantes hoc modo laborātes atrophia quasi laborent) tandē observavi, puerulos illos, qui pilosi tam capite, quàm toto corpore nascuntur, hoc morbo non affici, sicuti in filiis meis prioribus, ac etiam filia nihil tale licuit observare, qui tamen omnes pilorum subtilium proventum aspectabilem secum attulerūt, mox postea suâ sponte cadentium; at ultimus natu, quem DEI gratiâ hic Ulmæ Hedraiges mea enixa est, primo tali lanugine destitutus, sed mox cæteris tenerior & magis macilentus, revera pilarem hunc affectum, ut vocat Montanus de morb. puer. perpessus est, ubi mellis inunctione factâ cum subsequenti frictione, tā in dorso, quàm in brachiis atq; femorib. per poros cutis innumerabiles* Cridones, Paræo à crinium forma sic dictos *, seu eminentias quasi crassorum pilorum evocatas vidi; vermiculorum intercutaneorum quoddam genus putat Küfnerus, Schenkius & alii, quanquam ego nil quicquam, quod vitæ testimonium perhiberet, in ejusmodi eminentiis observaverim, utpote cùm instar sordium in poris cutis hærentium per iterata balnea abstergentia postea tollantur, subsequente puerorum nutritione & refectione conveniente, quemadmodum in filiolo meo ab eo tempore hucusq; præ cæteris ἰσχνότερα, & DEO benedicente quasi τῇ ἐξαγωγῇ satis apparuit, quod quâ ratione fiat, ulterius inquirendum. Verisimile videtur, hecticam dispositionem & maciem in tali casu pueris accidere propterea, quod materia illa viscida, quæ præter naturam in poris cutis retenta fuit, impedimento sit, quo minus calor insitus convenientem trāspirationem habere possit, quā ob causam idem calor interius augetur, ita ut admodum quidem appetant puerulli & fame quasi torqueantur, nihilominus autem conveniente nutritione & augmentatione destituantur. Quamprimùm verò pori cutis ab ejusmodi materia obstruente prædicto modo liberantur, mox partes antea flaccidæ suum habent incrementum, & reliqua pilaris affectus symptomata desinunt, quod in proprio meo filiolo, cui ex alto DEUS ulteriùs benedicat, satis superq; sum expertus.*

Sed quo labor, optime FABRICI? Probabilem tātummodo non demonstrativum hunc discursum judico, tecum sentiens, quod multa nos in hac densâ mentis caligne lateant; quæ tandem in DEO cōtemplabimur, cui miram nostri conformationem soli S. Scriptura meritò tribuit. Interim dum hic cum Aesopica vulpe vas lambimus; non penitùs aberrasse videor, dū etiam curationem tuam in πράξει adhibitam perpendo, qui causa antecedenti prospiciendo per clysteres emollientes, incidentes ac abstergentes, per ejusmodi quoq; potiones lenitivas ad vias urinarias expurgandas simul directas, non neglectis iis, quæ exterius huic intentioni servire potuerunt, feliciter diuturnum hunc affectum extirpasti, quo luce meridianâ clarius redditur, pilorum ejusmodi proventum collectioni pravorum humorum originem suam debere. Tu bene vale, & me, quod facis, amare perge. Raptim Ulmæ, 12. Octobris 1623.

Tuus

Gregorius Horstius D.

Idem ad eundem.

Postscriptum.

Quæ sub dato 6. Septembr. currentis anni subjicis, Vir Clarissime, de imaginatione prægnantis exempla libenter legi: ni fallor dissertationem de hac materia publicè in actu Doctorali Domini Doct. STREISERI Spirensis habitam tibi communicavi. Plurib. eo in loco adipsum, sicut etiā in lib. 7. Histor. Med. Mirab. Marcello addito declaratur.

Unicum tantùm addo, nimirum notatu dignum exemplum honestæ fœminæ, quam Lithotomus noster Dominus Johannes Jacobus Merckius, arte suâ & peritiâ tibi notissimus in sextum circiter mensem prægnantem à calculo satis insigni per sectionem liberavit, ita ut optime restituta certo tempore fœtum perfectum & vitalem ederet, cùm antea calculi magnitudine impedita tempore partus aliquoties de vita periclitaretur. Hic terror & imaginatio fœtui nihil quicquam nocuerunt, quam ob causam videmus, imaginationis impressiones diversimode fieri, quod ego magnanimitati & constantiæ matrum tribuendū esse censeo, cùm non omnes æqualiter affectibus abripiantur. Iterum καὶ μυριάκις vale. Dabam ut suprà.

T.

G. H. D.

Viro amplissimo, atq; doctissimo

Domino GREGORIO HORSTIO Philosophiæ & Medicinæ Doctori Excellentissimo, & inclytæ Reipublicæ Ulmensis Archiatro longè celeberrimo, amico singulari:

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Quia Centuriam meam quintam, quæ de matrona Trichiasi laborante, aliquot ad Tuam Excellentiam continet Epistolas, jam ad prælum præparo; visum fuit Epistolio hocce statum ejus tibi significare, & portiunculam pilorum, ab ipsa, cum urina, excretorum, ad Te mittere, ut videas veros esse pilos. Ut autem, antequam hæc scriberem, prolixè cum ipsa de morbo suo loqui possem, ad cœnam ipsam heri vocari jussi: in qua primò ab ipsa expiscatus sum, an permittere velit, ut ipsius nomen historiæ morbi inseratur.

Quod etsi hactenus id mihi denegaverit, nunc tamen ut cuncti majorem fidem adhibeant historiæ, Deum quinetiam OPTIMUM MAXIMUM ipsiusque facta magna, & inscrutabilia celebrent, id mihi concessit.

Appellatur autem matrona illa SARA SCHEWERIN, Reverendi ac Doctissimi Viri Domini JACOBI FISCHER quondam in ditione hujus Reipublicæ Verbi Divini Ministri, vidua. Cum prædicto viro suo, per multos annos in matrimonio piè ac placidè vixit, filias quin etiam & filios, quorum nonnulli adhuc vivunt, progenuit. Mortuo marito ante multos annos, in viduitate adeò castè ac piè sese gessit, ut provincia publica à Magistratu nostro Amplissimo ipsi demandata fuerit: quam etiamnunc summa cum laude, nec non singulari dexteritate administrat. Puellas enim

(quas

Obs. 51. De affectu pilari puerorum.

Observatio singularis de calculosa fœmina.

Obs. 51. & 52.

(quarum quotidie ultra centum & quinquaginta ipsius Scholam frequentant) in Germanica lingua, Catechismo, Psalmorum modulis, & quicquid præterea ad vitam piam instituendam requiritur, instruit. Ab eo tempore quo meis medicamentis usa est, videlicet, ab Anno 1616. se nunquam uti antea sæpissimè, graviter laborasse, constanter asseverat.

Nonnunquam tamen dolores nephriticos ipsam molestare dicit; sed accepto enemate lenitivo, mox remittere; pilos quinetiam, & lapillos albos, & friabiles, nec non materiam, in carbones combustam tunc cum urina profluere. Pilos autem, quod notandum, Spitamam longos, se aliquoties excrevisse, refert; sed non sine difficultate, & dolore vellicante; idque circa lumbos præcipuè, sed & tunc temporis veluti manifestum incendium renum percipit. A duobus tamen abhinc annis, quo ex meo consilio, ac suasu acidulis Griesbachensibus usa fuit, minus ab hujusmodi doloribus lumborum, & intemperie renum molestatur. Est alioquin matrona illa, pro ætate (sexagesimum enim sextum ingressa est) satis robusta, & obesa partesque nobiles omnes, adeò habet integras, ut, Deo volente, summam senectutem ipsam attingere posse, non dubitem.

Vides Vir Amplissime quam mirabilis sit Deus in operibus suis. Hæc raptim. Saluta quæso meis verbis Generosum Virum Dominum GEITZCOFLERUM à GEILENBACH, Dominum in Haunsheim, &c. uti & Nobilissimum ac Prudentissimum Virum Dominum ITEL EBERHARD BESSERER, &c. item Dominum Doctorem FINGERLINUM, Dominum JACOBUM MIRCKIUM, cæterosque amicos, inprimis verò lectissimam suam conjugem. Valete, & æternùm feliciter vivite omnes. Dabam Bernæ Helvetiorum, 26. Februar. 1626.

OBSERVATIO LII.

De mictione sanguinolenta, post spiritus Terebinthinæ exhibitionem.

ANno 1609. Nobilis quidam Bernensis, quadraginta circiter annorum ætatis robustus, & optimo corporis habitu præditus, cùm de dolore aliquo circa lumbos & os sacrum conquestus fuisset, Circulatorem quendam Empiricum in consilium adhibuit, cujus suasu ad uncias ferè duas Spiritus Terebinthinæ, cum pauco vini albi, uno haustu bibit. Hinc protinus dolor vehemens è regione renum, cum maximo ardore, atq; incendio manifesto istarum partium, exortus est. Post horas quinq; ab assumpto Medicãento, sanguis jã purus, jã urinâ mixtus, guttatim & involũtariè, sed maximo cum dolore & ardore, per penem exstillare cœpit: & spacio duorum dierum summo cum cruciatu continuavit. Medicamentis cùm internis, tum etiam externis, à Clarissimo Viro Domino Paulo Lentulo Reipublicæ Bernensis Doctore Medico primario adhibitis, dolor renum, ardor item, & stillicidium sanguinis & urinæ cessarunt quidem, dolor tamen coxendicus, per multos an- nos ipsum cruciavit: ubi iterum multa medicamenta adhibuit, sed frustrà, donec tandem ante triennium, meo suasu, acidulas Griesbachenses invisit, quarum beneficio, Divino, aspirante Numine sanitati restitutus fuit. Frequenter Medicamentum salutiferum, inter quæ etiam spiritus Terebinthinæ referri potest, in venenum transit, si in dosi error commissus fuerit.

Obs. 53.

OBSERVATIO LIII.

De Diabete.

DIabetes, quam alii, teste Galeneno libro de differentiis Symptomatum cap. ultimo, Hydropem in vas urinale, vel Diarrhœam in urina vocant, morbus est adeò rarus, ut Galenus profiteatur, se bis tantummodo ipsum vidisse; de locis affectis libro sexto, capite tertio. Mihi toto illo tempore, quo artem Medicam & Chirurgicam exerceo semel occurrit. Fuit id Anno 1615. in Dn. Werneri Mennichi, civis Solodurensis filio, septem circiter annorum ætatis: Laborabat puer iste primò ardore aliquo urinæ; exiguo tamen, cùm verò ipsum ad acidulas Griesbachenses secum conduxissent parentes, & puer acidulas pro libitu & in copia bibisset, fluor urinæ adeò magnus sequutus est, ut, an unquam similis visus sit, valde dubitem; Hinc sitis talis supervenit, ut Solodurum reversus singulis noctibus, ultra mensuras duas cum dimidia aquæ, hoc est plusquam libras decem (quantitatem vini, quod admiscebatur, non observarunt adstantes) ebiberet, & eodem modo protinus, nihil alterata, iterum emingeret. Ego unà cum clarissimo atque doctissimo Viro, Dn. Sebastiano Meyero Reipublicæ Solodurensis Medico ordinario in consilium adhibitus, victus rationem aliquomodo refrigerantem, & insigniter nutrientem præscripsimus: Loco vini, & aquæ, quibus antea, ut dixi, copiosè usus fuerat, lac amygdalarũ & jusculaq castratorum caponum & pullorum, in quibus vitella ovorũ dissolvebantur, propinavimus: Carnem assatam castratorum, perdicum, caponum, turdorum, alaudarum, coturnicum & similium avicularum dedimus. Hâc cum per dies aliquot usus fuisset victus ratione, & vires nonnihil recollegisset, syrupo rosato solutivo, composito cum Rhabarbaro & myrobalanis citrinis corpus leniter expurgavimus, & per intervalla potiunculam sequentẽ exhibuimus;

℞. Radicum tormentillæ,
Bistortæ,
Symphyti majoris,
Plantaginis, an. ℥.ij.
Herbar. agrimoniæ,
Veronicæ,
Rosarum rubear. an. m.ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℥.ij. hujus decocti, dissolve Syrupi de rosis siccis ʒ.ij. cornu cervi usti & præparati, corallorũ preparatorum, Trochiscorũ de Spodio ana ℈.j.
Misce, fiat potio.

De præscriptis pulveribus quoque non raro cum lacte amygdalino dedimus (eodem autem ferè modo quod notandum, quo lac amygdala-

Obs. 53. & 54.

dalarum bibebat, illud protinus quoq; iterum reminxit, vix immutato ipsius colore. Adeo facultas retentrix renum, labefactata & imbecillis: attractrix verò valida erat: sub grabato autem pelvis, quâ urinam excepimus, collocata erat. Renes unguentis & oleis refrigerantibus & adstringentibus, veluti oleo rosaceo, myrtillorum, masticis, unguento rosaceo, & Comitissæ Varignanæ inunximus. His cùm per dies aliquot usus fuisset remediis, & victus ratione, plenissimeque restitutus esse nobis videretur puer, domum me contuli. Post meū abitum, cùm victus rationem non observasset, & loco lactis amygdalarum, vinum aquâ dilutum iterum bibisset, denuò in eundem morbum incidit, & quidem tam graviter ut tandem naturæ debitum persolverit. Hallucinantur itaq; graviter, qui acidulas Griesbachenses, in abscessibus renum, ardore urinæ & Diabete, veluti salutare remedium præscribunt. Etiamsi enim refrigerant, quia tamen insigniter urinam movent, & propter acrimoniam ulcera vellicant, non video, quomodo in hujusmodi affectibus cum fructu adhiberi possint.

OBSERVATIO LIV.

De Hernia in sene curata.

HErniam in senibus difficulter & vix curari posse, testantur viri docti, & ipsa quoque experientia fidem facit. De sanitate tamen semper bene sperandum esse, sequens historia confirmat.

Generosus quidam Bernensis sexagenarius Dominus Joh. Jacobus à Diesbach Eques, & olim sub Henrico Magno Dux exercitus fortissimus, Vir optimo corporis habitu preditus, preterquam quod doloribus podagricis ab aliquot annis obnoxius fuerat, spacio viginti annorum insigni ac maxima herniâ intestinali laboraverat, ad quam curandam cùm me, tum alios in Gallia & alibi expertissimos adhibuerat Medicos & Chirurgos, sed frustrà. Tandem cùm de sanitate recuperanda, ne quidem cogitaret ampliùs, & subligaculis, ne ingravesceret malum, uteretur, in morbum incidit Anno 1618. à quo ultra menses sex lecto affixus fuit. Post morbum hunc ne minimum quidem indicium præcedentis herniæ sensit, nec amplius utitur spleniis aut subligaculis. Ex his manifestum fit, quietem & decubitum in dorso, unicam esse Panacæam herniarum.

ANNOTATIO.

Dubitabis forsan, Candide Lector, curatio & sanatio hujus Herniæ inveteratæ, fueritne perfecta & constans, nec ne? Hunc autem ut ex animo tuo eruam scrupulum, scias, Generosum hunce bimestre post curatam Herniam nimirum Anno 1620. mense Junio Ischuriâ, simul & obstructione alvi tam graviter correptum fuisse, ut per dies aliquot ne guttam quidem urinæ, nonnisi maximo cum conatu, & dolore excernere posset. Ego advocatus, propter evidentissimum mortis periculum, neglectâ Herniâ, semicupium ex radicibus, herbis, floribus & seminibus emollientibus & relaxantibus, ipsi præparavi, eoque per dies aliquot usus sum.

Obs. 54. & 55.

Enemata quinetiam emollientia & relaxantia exhibui. Sacculos emollientes ventri & pærinæo, applicui, totumque ventrem coxas perinæumque, oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium, & pinguedine caponis, quotidiè ter quaterve inunxi. Hisce remediis, Divino aspirante Numine, restitutus fuit. Et quamvis hæc omnia herniæ essent adversissima, ut quæ constringentia & exsiccantia, non autem emollientia & relaxantia, qualia in Ischuria adhibita fuerunt, requirebat remedia, attamen ne minimum quidem indicium hernię inde apparuit, neque in hunc usque diem 13. Septembris, 1620. quo hæc scripsi, apparet. Piè autem placideq; Bernæ obdormivit Anno 1627. die 7. Januarii, cum annum 70. ætatis ferè appropinquasset.

OBSERVATIO LV.

De affectu quodam gravi præputii, & penis, ejusq; curatione.

QUadragenarium quendam, Virum robustū, unà cum Clarissimo atque Doctissimo Viro, Domino LUDOVICO SCHARANDEO Reipublicæ Solodurensis Helvetiorum Medico ordinario, curandum habui. Laboraverat ille à multis annis defluxione quadam humorum ad penem & præputium, quæ ipsum cum febre, rigore maximo, nausea, dolore capitis, & lumborum corripiebat, & præcipuè post equitationem vehementem, aut excessum in compotationibus. Tunc enim prius exortâ febre, ut dixi, glandulæ in inguine dextro increverunt, mox quoq; membrum virile & scrotum intumuerunt. Primis annis morbi sui, non nisi bis aut ad summum ter in anno, à defluxione ista corripiebatur, nec usq; adeò vehementer: purgato quoque corpore, sectâ item vena in cubito, & applicato Medicamento aliquo discutiente, facilè cedebat malum. Progressu tamen temporis, morbus contumacior factus, frequentiùs ipsum invasit & difficiliùs curari potuit.

Nonnunquam enim talis durities in pene & pręcipuè in ipso præputio remansit, ut spatio duorum mensium, illud retro glandem retrahere non posset. Ubi corpus aliquoties expurgavimus, sudorem provocavimus, Topica quoq; veluti Cataplasma, unguenta, emplastra, & sacculos emollientes, resolventes & corroborantes applicuimus: tumor quidem & durities paulatim remiserunt, sed levissimo interveniente errore in victus ratiōe aut corporis agitatione, in eundē iterū incidit affectū.

Tandem An. 1619. cum tumor omninò evanuisset, nec durities ampliùs circa præputium adesset, deliberatum fuit inter nos, ut semel in mense, aut de sexta in sextam hebdomade infusum sex granorum CROCI METALLORUM cum vino sumeret: & bis aut ter in anno venam brachii dextri incideret. Loco affecto sacculum adstringentem & corroborantem, ex radicibus tormentillæ, bistortæ, plantaginis, item ex balaustiis, nucibus cupressi, corticibus granatorum, rosis, & similibus, in aqua coctum, per menses multos calidè

calidè applicuimus idque bis in die, mane videlicet, antequam lecto egressus fuisset per horam integram: Vesperi verò, postquam quieti se tradidisset, denuò sacculum imposuit, & per totam noctem, supra locum affectum reliquit. Ab initio per mensem integrum sine intermissione, singulis videlicet noctibus, usus est sacculo, postea verò per intervalla, hoc est, ter aut quater in hebdomade tantummodò, ipsum applicuit.

Hâc methodo & hisce remediis, non tamen omissa optimâ victus ratione, difficilis ille affectus depulsus fuit.

OBSERVATIO LVI.

Paraphimosis ex violento coitu, quomodo sanata.

SPONSUS quidam Juvenis, haud ex obscura familia patriciorum Bernensium oriundus, viginti quatuor circiter annorum ætatis, cùm Anno 1616. mense Januario prima nocte sponsam suam nimis arctè amplecteretur, nec unquam antea Venerem exercuisset, tanta cum violentia frænum ei abruptum & præputium retrorsum fuit detrusum, ut maximus dolor & intumefactio totius membri virilis, inde sequuta sit. Ab initio, morbum propter verecundiam celavit, tandem verò cùm symptomata ingravescerent, me in consilium vocavit.

Primò itaque victus rationem tenuissimam & refrigerantem præscripsi: Deindè corpus cholagogis medicamentis expurgavi, & venam in brachio incidi, sanguinemque satis lautè extraxi: aderat enim maxima plethora. Regionem renum unguento refrigerante bis in die inungere jussi; loco verò affecto sequens Cataplasma applicui.

℞. Farinæ hordei ℥. iiij.
Pulveris rosarum,
Myrtillorum, an. ℨ. ij.
Balaustiorum.
Nucum cupressi, an. ℨ. j.

Coquantur in aqua rosacea & plantaginis, parumque aceti rosacei, fiatque Cataplasma, addendo vitellum unius ovi. Applicetur tepidè & bis in die. His per dies aliquot adhibitis remediis, cùm dolores, qui ab initio acerbi & magni erant, remisissent, appetitus ad Venerem & erectio membri, ipsum adeò vexavit, præcipuè noctu, ut tota curatio inde impediretur. Quotiescunque enim membrum virile erigebatur, præputium adeò constringebat balanum, ut mirum in modum inde auctus sit affectus.

Cùm itaque hac de re anxius essem, jussi ut per dies aliquot consortium atque familiaritatem uxoris, imò ipsius præsentiam planè evitaret. Deinde corpus iterum cholagogis purgavi, & lumbos oleis sequentibus inungere jussi.

℞. Olei violacei,
Ex Nymphæa,
Rosarum, an. ℥. j.
hyoscyami per express. ℨ. ij.
Caphuræ dissolutæ in aceto rosac. ℈. j.
Misceantur in mortario.

His ita peractis, post cœnam, cum dormitum iret, dosin Laudani exhibui: Melius ea nocte quievit, minorque membri virilis fuit erectio.

Quum itaque aliquoties exhibitionem Laudani iterassem, inunctiones quinetiam lumborum & applicationem Cataplasmatis continuassem, tumor membri virilis brevî remisit, ut non diu pòst, præputium & retrorsum detrahere, & antrorsum reducere, balanumq; obducere posset æger. Convaluit, & ab eo tempore liberos aliquot ex uxore sua recepit.

ADMONITIO ad Tyrones.

Vide atq; etiam vide, Candide Lector, ne prædictum cataplasma applices, si Paraphimosis ex impuro congressu cum scorto acciderit. Materia enim maligna ad interna viscera repelleretur: hinc maligna ulcera sequerentur, ut sequenti Observatione fusius dicam.

OBSERVATIO LVII.

De Phimosi & Paraphimosi ex impuro coitu

IN præcedenti Observatione de Paraphimosi ex intempestivo, licito tamen & puro coitu orta egimus, nunc visum est etiam de Phimosi & Paraphimosi, propter illicitum & impurum congressum cum meretrice nonnihil adscribere. Inter scortatores enim satis frequens est malum & ut plurimùm difficulter sanatur, uti ego sæpissimè vidi. In congressu etenim isto illicito, nimiumq; luxurioso, cum meatus totius corporis & præcipuè membri virilis (quia porosum est, sint aperti) facilime vaporem aliquem malignum & impurum, (ex scorto, quod aut lue Venerea, aut fluxu mensium, vel fluxu albo laborat, aut paulò antè cum Viro aliquo Gonorrhœâ virulentâ laborante, laborante, rem habuit) ad se attrahit.

Hinc primò pruritus circa glandem & præputium, qui ab initio voluptatem aliquam adferre videtur, oritur: mox tamen incalescente materiâ circa glandem & præputium inclusâ & acriore factâ, fit ex pruritu dolor, totumq; membrum virile intumescit; hinc præputium aut ante balanum contrahitur, & ita, ut vix urina liberè perfluere possit, clauditur: aut retro glandem abducitur, ibiq; mirum in modum intumescit. Hoc malum Paraphimosin, illud Phimosin, appellant Medici.

Sæpissimè quoq; sequuntur ulcera virulenta & maligna in ipso balano, quæ difficulter sanantur, propter malignam qualitatem, quæ membro virili ex impuro coitu impressa fuit. Porrò cum propter malignitatem ex scorto contractam & membro virili impressam, tum etiã propter copiam humorũ ex sordido & impuro corpore, ad partem, uti dixi, porosam & laxam decumbentium, tantam sequutã fuisse putrediné, ut partem aliquam virgæ abscindere necesse fuerit, méini, idq; præcipue fit, si error in curatione cõmittitur, quemadmodũ postea dicam. Adderem exempla. Sed quia odiosum est, hæc & similia quæ probus & fidelis Medicus veluti arcana penes se, ut docet Hippocrates in lege, continere

Obs. 57. nere debet divulgare, nomina supprimam, & potius quæ in curandis ægris observavi, in gratiam tyronum paucis adscribam.

Est autem morbus iste aut simplex, aut cum aliis gravioribus symptomatibus, veluti Gonorrhœa virulenta, lue Venereâ, exulceratione & inflammatione conjunctus, (de dolore taceo, est enim veluti symptoma inseparabile) quæ omnia diligenter perpendenda, ne quicquam in curatione omittatur. Ante omnia autem corpus, cum pharmacis tum venæ sectione à pravis humoribus expurgandum est. Novi Chirurgum quendam in Belgio, haud vulgarem, qui hujusmodi scortatoribus Phimosi & Paraphimosi laborantibus, statim ab initio infusum Stibii hyacinthici exhibeat. Quod in robustioribus & pituitosis corporibus non usque adeò improbandum esse videtur: præcipuè si loco Stibii, Crocus Metallorum acciperetur; Non solùm enim materiam peccantem evacuat, verùm etiam provocando vomitum, à loco affecto revellit.

Verùm in extenuatis & imbecillioribus corporibus, minimè tutum esse Medicamentum sciunt Practici. Sed & diligenter perpendendum & proscribendum est, an scortum lue Venerea fuerit infectum, tunc enim à Croco isto Metallorum, quia violentia quadam, etiam ex remotissimis corporis partibus ad centrum corporis trahit, atque ab omnibus Medicamentis per vomitum cum violentia purgantibus, abstinendum est, ne materia peccans ex genitalibus ad hepar trahatur, & fiat ex particulari affectu universalis morbus, quod in aliquibus evenisse observavi. Præstat itaque uti ego semper maximo cum successu feci, corpus clementer & blandè expurgare, hunc in modum:

℞. Radicum Polypodii,
Cichorii,
Lapatii acuti, an. ℥. ij.
Corticum interiorum radic. frangulæ, ℥. iiij.
Herbar. Scabiosæ,
Fumariæ,
Agrimoniæ,
Veronicæ,
Cuscutæ, an. m. ß.
Trium florum cordialium, &
Genistæ, an. p. j.
Folior. senæ ℥. j.
Sem. anisi ℥. ij.
Coquantur in ℔. j. ß. aquæ, donec colatura redeat ad ℥. x. In quibus infundantur & macerentur per noctem,
Rhabarbari electi ℥. iij.
Turbith. gummosi.
Agarici recenter trochiscati,
Florum Tartari an. ℥. j. ß.
Cinamomi electi, &
Specier. diarhod. abbatis, an. ℈. ij.
Expressioni fortiter factæ, adde
Syrupi rosat. solut. compositi cum Rhabarbaro, agarico & sena,
Syrup. de cichor. cum rhabarb. an. ℥. j.

Misce, fiat Potio pro tribus dosibus, alternis diebus in crepusculo matutino sumendis cum custodia. *Obs.* 57.

Primo hausto purgato corpore, incidatur vena in brachio & extrahatur sanguis secundum virium tolerantiam & plethoræ magnitudinem. Post sectionem venæ sumantur reliqui haustus. Corpore clementer sic purgato, tam pharmacis, quàm venæ sectione, sudor per dies aliquot movendus est, ut materia maligna, à scorto contracta, si forsan jam per corpus diffusa fuerit, in halitum abire & per poros evacuare possit.

In hunc finem itaque
℞. Theriac. opt. ℈. ij.
Cornu cervi usti & præpar. ℈. j.
Syrupi de succo limonum ℥. ß.
Cum s. q. aquæ Cardui benedicti fiat potiuncula.

Pro delicatioribus,
℞. Lap. Bezoardici occidentalis grana viiij.
Magisterii margaritar. ℈. ij.
Confect. Alkermes ℈. j.
Syr. de succo limonum,
Aqu. cinamomi sine vino destillatæ ana ℥. ß.
Aq. card. benedict. q. s. fiat potiuncula.

Aut paretur decoctum sudoriferum ex ligno Guajaci, radic. Chinæ, salsæ parillæ & similibus.

Loco affecto, nonnulli statim ab initio (quia inflammationem adesse vident) refrigerantia & repellentia, applicant, sed malè; Materiam enim virulentam & malignam ex impuro coitu contractam repellunt, & in ipsam partem secludunt, unde postea virulenta & maligna ulcera oriuntur. Quum itaque præcipuum symptoma, quod ægros molestare posset, sit dolor, ab ipso curatio incipienda est. Sequens itaque applico Cataplasma anodynum.

℞. Farinæ fabarum.
Hordei, an. ℥. ij.
Sem. cydoniorum ℥. j.
Fœnigræci ℥. ij.
Pulv. rosar. rubear. ℥. ß.
Croci ℈. j.
Cum lacte vaccino fiat Cataplasma. Adde vitellos ovorum num. ij. Applicetur calidè.

Totum membrum virile, nisi inflammationis vehementia obstiterit (inflammationibus enim oleum, ut docet Galenus, adversatur) sequenti oleo inungo.

℞. Ol. amygdal. dulcium recenter extracti,
Ol. rosarum an. ℥. j.
Ol. de vitellis ovorum ℥. ß.
Misce.

Interim dum hæc adhibentur medicamenta, victus tenuissimus observandus est, à Baccho & libidinosis ac venereis cognitionibus omninò abstinendum, propter causas quas in præcedenti Observatione recensui.

Sed quia unica purgatio minime sufficit, in hoc tam contumacissimo malo, necesse est purgationem præscriptam reiterare.

Obs. 57.

Ego, non rarò extracto corticum Esulæ, in hoc affectu, uti quoque in Gonorrhœa virulenta & similibus affectibus, maximo cum fructu usus sum; Videtur enim facultate quadam singulari hasce expurgare posse partes. Sedato dolore, si tumor circa glandem & præputium non cedit, ita ut præputium neque abduci neque reduci possit, fiat sequens Cataplasma:

R. Farinæ fabarum,
Lentium,
Lolii, an. ℥. j. ß.
Pulver. rosarum,
Absynthii,
Florum chamomill.
Sambuci, an. ℥. j. ß.

Cum decocto florum betonicæ, chamomillæ, sambuci & rosarum fiat cataplasma, addendo vitellos ovorum num. duos. Applicetur calidè.

Hisce remediis continuanda est curatio, donec præputium, si Paraphimosis, in locum suum reduci: aut velut in Phimosi, abduci & balanus denudare possit. Atque hæc est certa, vera, & securissima Phimosis & Paraphimosis, ex impuro coitu contractorum curatio.

Quod si adfuerint alia quoque Symptomata, velut Gonorrhœa virulenta, aut ipsa lues Venerea, ulteriorem curationem indigent, de quibus hîc agere instituti nostri non est.

De exulceratione tamen glandis & præputii, quam Cariem vocant, unum aut alterum verbum addam. Quotiescunque in Phimosi aut Paraphimosi ex impuro coitu contracta, frigida medicamenta applicantur, & materia illa maligna in partem affectam secluditur, tantam acrimoniam acquirit, ut inde maligna, putrida & virulenta ulcera, imò & nonnunquam Gangræna ipsa sequantur. In curatione horum ulcerum iterum non levem errorem committunt quamplurimi, dum aqua, ut vocant, forti, aqua item plantaginis, cum vitriolo, alumine, viridi æris, unguento Ægyptiaco, & similibus, ulcera abluunt, aliaque acria applicant: Hoc modo enim malum addunt malo.

Quandoquidem dolor, quem acribus illis medicamentis excitant multos humores ex corpore ad locum affectum trahit: hinc inflammatio, aliaque Symptomata omnia accrescunt indies: blandè igitur hujusmodi ulcera tractanda sunt, hunc in modum. Primò si sordida fuerint, abluantur sequenti decocto,

R. Ligni Guajaci, ℥. j.
Radic. Chinæ,
Vincetoxici,
Angelicæ, an. ℥ ß.
Herbar. Scabiosæ,
Fumariæ,
Absynthii,
Scordii an. p. ij.
Rosar. rubear. m. j.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, colatura servetur ad usum.

Si majorem abstersionem volueris, adde aliquid mellis rosacei.

Ablatis ulceribus, soleo ab initio dum dolor adhuc vehemens est, applicare unguentum ex Cera, Terebinthina, Gummi Elemi, cum oleo Amygdalarum dulcium, oleo de vitellis ovorum, & croco: postea Cataplasma anodynum supra descriptum.

Obs. 57. & 58.

Sedato dolore & satis digesto ulcere, pulvere præcipitato, quàm diligentissimè Spiritu vini rectificato, sæpiusque aquâ rosaceâ abluto, mundificanda sunt ulcera, aut insperso pulvere per se aut cum butyro recenti, vel unguento rosaceo mixto, & filamentis imposito. Mundificato ulcere, cicatrix inducenda est, unguento de Cerusa, de minio, de pompholyge, aut sequenti Collyrio.

R. Aquæ plantaginis, &
Rosarum, an. ℥. ij.
Sem. cydoniorum contusi ℈. ij.

Maneant in infusione horas quatuor. Colaturæ fortiter expressæ, adde

Plumbi squammosi & subtiliss. triti,
Antimonii crudi & diligenter pulverisati,
Cornu cervi usti,
Cerusæ lotæ,
Lapidis calaminaris, an. ℈. ij.
Corallorum præparator. ℥. ß.

Misceantur, & tepidè cum linteis applicentur,

In Phimosi ubi glans detegi non potest, prædictum decoctum, syringa quotidiè quater aut sexies inter præputium & glandem injiciendum, diligenterque pus abluendum est, omnibus quinetiam modis laborandum, ut dolor sedetur & intumefactio membri auferatur, quò ulcus præputio detegi & medicamenta ipsi imponi possint. Detegitur autem purgationibus iteratis, venæ sectione & applicatione Cataplasmatis, de quibus antea prolixè dictum. Detecto balano, ulcera si adfuerint, curanda sunt, superiùs præscriptis auxiliis, quibus si non sanantur ulcera, & luis Venereæ indicia adfuerint, propria ejus curatio adhibenda est.

OBSERVATIO LVIII.

De Paraphimosi infantium, & ejus curatione.

NOn tantùm sordidi scortatores, propter gravissima delicta fornicationis, hoc malo, certissimo iræ Divinæ indicio, sæpissimè graviter corripiuntur, imò & membrum virile aut partem ejus aliquando amittunt, verùm etiam ipsi miseri infantes, imò adhuc lactantes, ab ipso immunes non sunt.

Accidit enim nonnunquam ex prava victus ratione Nutricis, ut humor acris ad genitalia infantis decumbat, ubique pruritum excitet. Mox propter confricationem genitalium & acrimoniam urinæ, confluunt humores circa balanum & præputium, qui utplurimum flatulenti & pituitosi sunt.

Cum itaque penis sit pars corporis porosa & mollis, facilimè humorem istum excipit & quidem adeò copiosè, ut mirum in modum extendatur præputium.

Nonnunquam quoque propter acrimoniam urinæ, inflammatio supervenit. Cæterùm cum barbitonsores quosdam ineptissimos, infantulos

hoc

Obs. 58.

hoc modo laborantes, scarificationibus profundis & applicationibus medicamentorum acrium, crudelissimè tractasse sciam, Christianâ charitate commotus, placuit in gratiam ægrorum simul & tyronum hîc adscribere remedia, quibus ego multos infantulos, hoc malo laborantes, per Dei misericordiam feliciter sanitati restitui.

Primò, Nutrici victus rationem, quæ tenuis sit & refrigerans, præscribo.

Deinde secundum humoris prædominantis naturam ipsam expurgo, utplurimum tamen sequenti potiuncula.

R. Rad. cichorii.
Lapatii acuti.
Polypodii, ana ℥. j.
Cortic. radic. frangulæ ℥. ij.
Herb. scabiosæ,
Veronicæ,
Agrimoniæ, an. p. j.
Flor. cordialium an. p. ß.
Fol. senæ, &
Sem. anisi, an. ℥. ij.

Coquantur in aqua ut colatura redeat ad ℥. ij. in quibus dissolve
Elect. de succo rosar. ℥. ij.
Syr. ros. sol. compos. cum Rhabarb.
Agaric. & sena ℥. ß.
Misce, fiat Potio.

Si pituita in corpore prædominium obtinet, loco Electuar. de succo rosarum, ℥. iij. diacarthami substituo. Si plethora adest venam in brachio incido. Hujus medicamenti beneficio infans quoque purgabitur.

Sin verò ablactatus fuerit, à drachma una ad drachmas tres syrupi rosati solut. compositi, ipsimet infantulo cum ptisana, aut decocto agrimoniæ & veronicæ exhibeo. Ab initio, si dolor & inflammatio adfuerint, sequens applico Cataplasma.

Accipio, Micæ panis albi ℥. iij.
Pulv. rosar. rubear.
Balaustiorum ana ℥. ij.
Croci ℈. j
Butyri recentis, ℥. i.

Ex quibus omnibus cum lacte vaccino conficio Cataplasma, sub finem addo vitellum unius ovi.

Hisce remediis adhibitis, & prout necessitas urgebat, iteratâ potione purgante, aliquot infantulos Paraphimosi laborantes sanitati restitui. Si verò morbus adeò fuerit contumax: ut prædictis præsidiis non cesserit, applicetur sequens Cataplasma.

R. Far. fabarum ℥. ij.
Pulv. summitat. absynth.
Flor. chamomillæ,
Sambuci an. ℥. iij.
Pulv. sem. fœnigræci ℥. ij.
Cumini ℥. iij.

Coquantur cum vino rubro austero ad formam Cataplasmatis, quod calidè applicetur bis in die. Si excoriatio aliqua adfuerit, loco vini accipio decoctum florum chamomillæ, meliloti, sambuci & rosarum: Excoriationem quinetiam, sequenti unguento inungo.

R. Olei rosacei ℥. j. ß.
Cerusæ lotæ,
Tutiæ præparatæ,
Cornu cervi usti & præpar.
Corallorum præparator.
Plumbi squamosi, (Schiferbley) an. ℥. j. ß.
Camphoræ dissolutæ in aq. rosac. ℥. ß.

Misceantur & agitentur tam diu in mortario, donec formam Linimenti acquirant.

ANNOTATIO.

Monitos velim Lectores, nonnunquam mihi advenisse infantulos, in quibus affectus adeò fuit contumax, ut ultra tres Septimanas circa ipsum occupatus essem, præcipuè Anno 1607. circa Paterniacensem infantulum, cujus Nutrix supra modum erat cacochymica, & proinde (mediante lacte) quotidiè novam suppeditabat materiam peccantem. Quapropter Apozemata aliquot exhibui, aliquoties quinetiā gnaviter ipsam expurgavi, & ut optimam victus rationem observaret, jussi. Quantum ad externa Medicamenta, quia eis quæ jam præscripsi antea in multis felicissimè usus fueram, nihil in ipsis mutare volui; Ab eis enim, quæ cum ratione fiunt, ut docet divinus Hippocrates, ad alia transeundum non est, stante & perseveranse eo, quod à principio visum est, nec alio interveniente Symptomate, quod à priore instituto recedere nos cogat. At in hocce ægro postquam mater semel atq; iterum expurgata, venaque incisa fuisset, & Cataplasma ex mica panis albi, pulvere rosarum &c. quod anteà præscripsi, per dies aliquot applicuissem, dolor simul & inflammatio remiserunt; tumor verò ultra dies quatuordecim in eodem statu permansit, & quia antea in aliquibus pueris, (in quibus plura alia frustra tentaveram) idem mihi contigisse, tunc occurrebat, ab applicatione posterioris Cataplasmatis desistere nolui, juxta sententiam præscriptam Hippocratis. Quid fit? Insurgit tandem natura, materiamque peccantem è vestigio expellit, & ita quidem, ut intra horas viginti quatuor omninò evanuerit & subsederit tumor. Idem & in aliis affectibus puerorum advenisse memini.

Hip. lib. 2. aphor. 52.

Anno 1618. Domini Christophori Burckhardi civis Basileensis (quem honoris causa nomino) filiolum octodecim circiter mensium ætatis, unà cum Viris Clarissimis atque Doctissimis Dominis Doctoribus, *Martino Chmielecio* & *Johanne Friderico Wertenbergio*, Basileensibus Medicis celeberrimis, curandum habui. Contraxerat puer ille ex Variolis, præter alia symptomata, tumorem ex materia pituitosa & flatulenta circa malleolum sinistrum, qui videbatur abscessum minari.

Cæterum cum hujusmodi Apostemata circa articulos, sint difficilis & longæ curationis, & nonnunquam nervos ipsaque ossa erodant, constitutum fuit inter nos, omnibus modis tentare, an materia ipsa inclusa, possit per insensibilem, ut loquuntur, transpirationem evacuari.

Applicuimus itaque cataplasma ex farina fabarum, lupinorum, lolii, pulvere florum chamomillæ, sambuci, meliloti, baccis lauri, semine anisi, cumini & similibus coctis cum lixivio simplici & sapa, addito Sale. Ad 15. aut 18. dies absque

Obs. 58. que successu applicuimus Cataplasma hoc, tandem ex calefacta materia in loco affecto, subito pruritus & herpes pustulosus aut miliaris supervenit; quapropter per diem unum aut alterum usum Cataplasmatis intermisimus, & locum affectum unguento albo Rhasis inunximus, & ut puer pedem pro libitu confricaret, ipsi permisimus, & postquam ex pustulis multum humoris effluxisset, imminutus est tumor circa articulum: Consolidatis pustulis, iterum Cataplasma applicuimus, donec denuò exortæ sint pustulæ, quas ut antea unguento albo exsiccavimus, iterumque Cataplasma applicuimus.

Hisce per vices mutatis remediis, tandem felicissimè sanatus fuit affectus ille tam contumax atque rebellis. Hæc propterea adscribo, ne Chirurgus toties mutet medicamentum quoties successus quem ab ipso exspectat, non sequitur illicò. Frequenter enim apud pueros & imbecilles tempus requiritur, antequam natura medicamentum ex potentia in actum deducere possit; Non propterea tamen ab instituto desistendum, sed naturæ motus exspectandus est.

Hinc videmus causam, cur plerumque Medici etiam fidelissimi & optimi, tam graviter injuria afficiantur, ab iis ægrotis, qui veluti scortum meritorium, quotidie novos Medicos, plerumq; etiam impios impostores & sordidissimos carnifices adhibent.

Res autem ita habet. Sæpissimè rationalis Medicus ægro Medicamentum ex arte præscribit, & per dies aliquot, eâ quâ fieri potest diligentiâ exhibet applicatque, absque tamen successu; Quemadmodum enim semen, quod in terram projicimus non ilicò germinascit: & absumptus cibus non statim in sanguinem convertitur: Ita quoque tempus requiritur antequam Medicamentum vires suas edere possit. Interim si imperitus aliquis ægro medicamentum etiam ineptissimum exhibet, ac primum medicamentum tum demum vires suas exerit, ita ut convalescat æger: tunc primus qui sanitatis author est, infamiâ opprimitur: postremus verò laudibus ad cœlum extollitur, donis quinetiam muneribusque splendidissimis afficitur.

Johannes Birckmannus, quondam Medicus Coloniensis longè celeberrimus, ægro non ex infima familia oriundo, per dies aliquot remedia ex arte exhibuerat, parvo cum successu. Quondam sub multam noctem alius quidam Doctor Tilmannus nomine, vocatur. Is ut aliquid fecisse videretur, Julepium ex Syrupis & aquis destillatis exhibet, quibus æger ita alleviatus fuit, ut altera die, cum Dominus Tilmannus ipsum denuò inviseret, ipsi decem florenos, ut vocant, aureos offerret. Discedenti ab eo, ante ædes ægri, obviam venit Dom. Doct. Birckmannus, cui ostendit munus dicens; Vide, vide, mi Domine Doctor, Tu Sementem fecisti, Ego Messem. Hæc ex ipsius Dn. D. Tilmanni ore, qui mihi fuit familiaris, habeo.

OBSERVATIO LIX.

De periculosa retentione urinæ, post sumptam Terebinthinam.

Viro Doctissimo

Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Artium liberalium Magistro, Convictori suo amantissimo.

Guilh. Fabricius Hildanus S. P. D.

Obs. 59.

QUæ de prospero statu ægrorum meorum, quos Bernæ tibi curandos reliqui, scribis, Doctissime mi Domine Hagenbachi, multum me exhilarant, fac ut nihil eorum quæ circa ipsos sunt factu necessaria, intermittatur, quo in integrum restitui possint omnes.

Hic quoque cum Generoso ac Strenuo Viro, Domino Johanne Jacobo à Diesbach, inclytæ Reipublicæ Bernensis Consiliario prudentissimo, &c. Mæcenate meo plurimùm honorando, per Dei misericordiam omnia bene habent. Morbus ejus, crede mihi, fuit gravissimus & periculosissimus, in quo rara nulla & annotatione digna occurrerunt, quæ successivis horis consignavi, eaque tibi, quia posthac in praxi usui esse poterunt, communicare volui.

Ut autem casum penitus intelligas, ab initio omnia, tum ea quæ paulò ante morbum, tum quæ in morbo ipso occurrerunt, ordine recensebo. Inprimis autem ut scias velim, Generosum à multis annis Arthritidi obnoxium fuisse, quapropter cum plerumque ob decubitum in dorsum, urinam crassam, viscidam & turbulentam excerneret, ex consilio Medicorum per intervalla ad drachmas duas aut scrupulos quatuor Terebinthinæ purissimæ sumebat: idque cum fructu. Non ita pridem verò haud feliciter successit ei usus hujus medicamenti, cum enim 18. Junii in lauto quodam convivio, cibis crudis & frixis ventriculum onerasset, & proinde eructationes, ac nausea supervenissent, 22. paulò ante prandium Terebinthinam sumpsit, à qua alvus semel atq; iterum subducta fuit, sed urina parcè profluxit; optimè nihilominus & cum appetitu in cœna cibum, cum amicis quibusdam, qui ipsum inviserant, sumpsit. Circa mediam noctem urina planè substitit, cum dolore, nausea, torminibus, & vomitu, eadem nocte, uti quoque sequenti die, etsi ex consilio Barbitonsoris sui domestici, balneo satis convenienti uteretur, nihilominus tamen diris tormentis & cruciatu agitatus fuit.

18. Junii.

22.

Ego 23. circa vesperam Muratum, ubi decumbebat, ad ipsum veniens exanimem ferè (propter doloris vehementiam) ipsum inveni. Venter prædurus erat, præcipuè circa regionem vesicæ; quæ mirum in modum, propter copiam urinæ in ipsa collectam, extensa erat; de immissione Catheteris cogitavi, sed quia Generosus æger operationem hancce summoperè, propter angustiam ductus urinarii sui (quam sibi naturalem esse refert) aversabatur, petiit ut omnia alia præsidia prius tentarem, antequam catheterem immitterem. Itaque cum maximam constipationem ventris quoque adesse viderem, protinus sequens Enema infudi:

23.

Enema anodynum.

R. Foliorum Althææ,
Malvæ,
Parietariæ,
Violarum,
Origani, ana m. ß.

Florum

Obs. 59.

Florum Chamomillæ,
Meliloti,
Sambuci, ana m. j.
Sem. Anisi, Fœniculi,
Seseleos ana ℨ. ij.
Sem. Lini ℨ. ß.

Coquantur in lacte caprino; ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ accepi ℔. j. cui admiscui.

Vitellos duorum ovorum, &
Butyri recentis sine sale,
Olei olivarum ana ℨ. ij.

Post semihoram Enema rejecit, & guttulæ aliquot cum conatu extillarunt. Rejecto Enemate, semicupium ex prædictis herbis aquâ coctis præparatum habui, in quo per horam ferè integram perstitit. Post egressum ex semicupio linteis calidis absterso corpore, & in lectum posito ægro, ventrem & perinæum oleo liliorum alborum & amygdalarum dulcium, inunxi: Sacculum quinetiam ex præscriptis herbis, floribus & seminibus præparatum, & lacte caprino coctum inferiori ventri & perinæo applicui.

His omnibus peractis & adhibitis, circa nonam noctis sequentem potiunculam propinavi.

R. Confectionis Alkermes ℈. j.
Laudani grana tria.

Cum decocto agrimoniæ & veronicæ, parumque aquæ cinamomi fiat potiuncula.

Hac nocte optimè quievit. Sequenti die, qui fuit 24. iterum ter aut quater semicupio insedit, nec sine fructu; Urinam enim aliquoties ita movit, ut ad semicochleare excerneret pro vice. Sed quia sequens nox gravis ipsi fuit, & nihil per penem ad alvum rejiceret, imò ne flatum quidem emitteret; sequens Enema 26. bis infudi.

R. Herbarum, florum, & seminum pro primo Enemate præscriptorum ana quantum satis, cum aqua fiat decoctio ad consumptionem tertiæ partis.

In ℔. j. colaturæ dissolve
Terebinthinæ Venetæ ℨ. ß.
Olei olivarum ℨ iij.
Vitellos ovorum num. duos.
Misce, fiat Enema.

Horum Enematum beneficio alvus aliquomodo subducta & commota fuit: quotiescunque etiam alvum exoneraret, guttulas aliquot urinæ, cum maximo conatu emingebat. Eadem die circa nonam noctis iterum præcedentem potiunculam ex confectione Alkermes, Laudano, &c. exhibui, cujus beneficio, Divina interveniente gratia, eadem nocte, non tantum quam optimè quievit, verùm etiam dormiendo, cum de urinæ excretione insomnium haberet, ipsam tam copiosè excrevit, ut sequenti mane, qui fuit 27. linteamina simul & lectum madidum reperiremus. Ab eo quoque tempore sine ulla difficultate profluxit urina, sed involuntariè & guttatim, usque ad vigesimum nonum.

Cum verò alvum nondum satis respondere & ventrem mirum in modum flatu atque excrementis extensum esse vidissem, iterum circa quartam pomeridianam jamjam præscriptum Enema infudi, à quo eadem nocte ter fœtidissima excrementa, simul & flatus in copia rejecit, quibus insigniter alleviatus fuit.

Vigesima octava, cum duritiem & tensionem ventris, simul & dolores maximos adhuc esse viderem, suasi ut ter semicupium ingrederetur. Enema quoque præscriptum cum Terebinthina semel infudi; Et quia vires prostratas esse videbam, iterum post cœnam præscriptam potiunculam cum Confect. Alkermes, & duobus granis Laudani exhibui: quapropter tota nox levis ipsi fuit, urina quinetiam sine difficultate profluxit, sed involuntariè & guttatim, in copia tamen.

Sequenti die, qui fuit 29. lapillum magnitudine granum hordei adæquantem in matula, invenimus. Est lapillus iste cinericei coloris & porosus, veluti pumex ille vulneris, quo in culina, ad mundanda utensilia, utuntur. An autem ex vesica rejectus fuerit, an verò ex arenâ, quâ matula abstersa fuerat, in matula remanserit, adhuc dubito, cum nullum eâ nocte, excernendo urinam, senserit dolorem in pene, nec unquam anteà, neque ab eo tempore, arena in urina visa sit. Vigesimo nono sequentem potiunculam in aurora exhibui, quæ alvum octies clementer & absque vomitu movit, subsequenti quoque nocte duas sedes habuit.

R. Agrimoniæ,
Veronicæ an. p. j.
Liquirit. ℨ. j.
Fol. senæ Alexandrinæ ℨ. j. ß.
Sem. Anisi, &
Fœniculi, ana ℨ. ß.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℨ. j. ß. In quibus dissolve.

Extracti prædicti grana iiij.
Pulveris nostri laxat. ℨ. ß.
Florum Tartari ℈. j.
Syrupi rof. solut. ℨ. vj.
Aquæ cinamomi ℨ. iiij.
Misce, fiat potio.

Porrò cùm à vigesima sexta, urina involuntariè & guttatim, ut dixi, effluxisset, sumpta jam jam præscripta purgatione eadem etiam die eam retinere cœpit: & ab eo tempore eam absque ulla difficultate retinuit.

Tumor quinetiam & durities ventris & præcipuè è regione vesicæ subsedit evanuitque: ita ut sacculum illum, cujus ab initio facta fuit mentio, amplius applicare, ventremque oleo liliorum & amygdalarum dulcium inungere opus non fuerit. Ab initio morbi usque ad trigesimum mensis urina planè cruda & alba fuit: postea verò paulatim naturalem colorem adepta est, cum sedimento furfuroso. Ab eo tempore, pro corroboratione partium internarum, sequenti Tragemate usus est.

R. Pellicular. interior. ventriculi gallin. ℨij.
Cinamomi electi ℨ. j. ß.
Nuc. moschat. ℈. ij.
Macis ℈. j. ß.
Croci ℈. j.
Rosar. rubear. nondum penitus apertarum ℨ. j.
Fiat omnium pulvis tenuiss. cui adde sacchari ℨ. iij. ß.

Obs. 59.

Misceantur & fiat Tragea, de qua sumpsit bis aut ter singulis diebus cum jusculo ex vitello ovi, vino & aqua facto, aut cum pane tosto, & vino irrorato.

Regionem ventriculi sequenti linimento singulis diebus bis inunxi nimirum ante prandium & post cœnam, deinde linteum reduplicatum & calefactum applicui.

℞. Olei Cydoniorum ℥. j.
Masticis purissimæ,
Gummi Tacamahacæ, ana ʒ. j.
Dissolvantur lentissimo igne & percolentur, deinde admisce
Olei nucis Moscatæ ʒ. ij.

Cæterùm quia urina furfurosa cernebatur, suasi, ut iterum nonnihil Terebinthinæ sumeret, id tamen ut majori cum successu fieret, sexta hujus mensis haustum de vino suo medicato (quod ex Rhabarbaro, sena, agarico, floribus Tartari, betonica, & aliis quibusdam herbis nervalibus conflatum est) propinavi, à quo alvus bis subducta fuit. Sequenti die scrupulos quatuor Terebinthinæ ex ovo sorbili exhibui, quæ alvum bis movit, urinarias quinetiam vias manifestè expurgavit. Nunc nullis amplius utitur medicamentis, præterquam, quod per intervalla nonnihil de præscripto Tragemate sumat, regionemque ventriculi inungat, & optimam observet victus rationem.

Habes, Doctissime *Hagenbach*, succinctam, integram tamen narrationem, eorum quæ circa morbum gravissimum hujus Generosi occurrerunt.

Sed quæris forsan: Quibusnam de causis Ischuria post sumptam Terebinthinam sequuta sit, cum alioquin Terebinthina urinam movere, viasque urinarias expurgare soleat?

Deinde etiam quomodo in hoc ægro potiuncula ex Laudano præparata, urinam movere potuerit, cum soporifera fluxiones omnes immodicas, imò & Diabetem ipsam sistere, manifestum sit?

Ad primum respondeo, Corpus in præcedenti convivio multis cruditatibus & excrementis fuisse oneratum, quæ ab usu Terebinthinæ ad vias urinarias protrusa fuerunt. Inde vides Diuretica nunquam exhibenda esse, nisi corpus prius expurgatum fuerit: eosque graviter hallucinari qui Diuretica cibis permiscent & in mensa utuntur, quemadmodum alibi singularibus observationibus ostendi.

Ad secundam quæstionem dico, Laudanum & cætera soporifera, diversas quandoque etiam contrarias ex se edere operationes, experientiam docuisse. Hinc Laudanum, nunc defluxiones ad pectus, dysenterias, item Stranguriam, & immodicos profluentes menses sistere, nunc urinam & sudorem insigniter movere, aliaque naturâ adversissima, etiam ex intimis corporis partibus ad exteriora propellere videmus. Id autem quomodo fiat, posthac ex me intelliges. His vale, & amicos omnes meo nomine saluta. Murati 10. Julii, 1620. ubi Anno Christi 1475. Carolus Audax Burgundiæ Dux fortissimus, ab Helvetiis cæsus est.

Obs. 60.

OBSERVATIO LX.

De felicissimo successu Laudani in decimestri puero.

Ad eundem Virum Doctissimum, Dn. JACOBUM HAGENBACHIUM.

QUam clementer, Clementissimus DEUS Generosum ac Strenuum Virum Dn. Diesbachium, quondam Henrici Magni Ducem exercitus fortissimum, & hujus Reipublicæ ornamentum longè celeberrimum conservaverit, & ex periculosissimo suo morbo restauraverit, Doctissime *Hagenbachi*, ex postremis meis ad te literis intellexisti: Superest nunc, ut quæ causa sit, cur diversæ & contrariæ operationes persæpe ex Laudano sequantur, tibi exponam. Faciam id paucis, dum prius de ipsius præstantia observationem adscripsero.

Anno 1607. cum Paterniaci Medicinam facerem, & decimestri puero insignem herniam intestinalem feliciter secuissem, vulnus quin etiam ad cicatricem ferè perduxissem, ecce subito ingentibus doloribus & torminibus ventris corripitur infans, ita, ut noctes diesque ejularet.

Ego ignorans causam tam subitam & insperatam (parentes enim & adstantes eam summo studio celabant) hujus mali, anxius fui, interim tamen quæ in hujusmodi affectibus adhiberi solent, sedulò per dies aliquot adhibui, sed pauco cum fructu. Tandem cum vires paulatim imminui viderem, ad granum unum Laudani, parumque Confect. Alkermes, cum lacte materno post cœnam exhibui. Quievit satis bene ea nocte, sequenti die Ecchymosis in inguine sano erumpere cœpit, quæ paulatim coxam ad genu pedemque usque occupavit. Ab eo tamen tempore dolores & tormina ventris imminuta fuerunt, & cum triduo post eandem potiunculam ex Laudano exhibuissem, omninò remiserunt, sed Ecchymosis illa sive sanguis extravenatus alterum quoque crus, lumbos & os sacrum occupavit. Verùm adhibitis remediis convenientibus, in integrum brevi restitutus fuit infans.

Causam autem hujus Ecchymosis, casum & contusionem lumborum fuisse, tandem mihi innotuit. Quadam enim die infans in cunabulis suis impositus, ex scamno alto in pavimentum ita cecidit, ut incunabula perfringerentur.

Porrò diversas contrariasque hujusmodi præclaras operationes Laudani, per accidens fieri scias. Dum enim dolores lenit & somnum inducit, recurrit calor nativus, qui propter doloris vehementiam & vigilias dispersus fuit, ad internas partes corporis, inde suas vires mox ita colligit æger, ut omnes facultates veluti in integrum restituantur. Quapropter facultas attractrix convenientem succum attrahit; Retentrix quæ retinenda sunt, retinet: Alteratrix alterat, immutat, & concoquit. Expultrix postea ea quæ naturæ sunt molesta & inimica expellit, ut in Generoso Dn. à Diesbach, de quo antehac ad te scripsi, & prædicto infantulo accidisse intellexisti. Miror itaque cur nonnulli Laudanum

tanto-

tantoperè reformident, illudque ad ultimos Garamantas, ut dicitur, si penes illos esset, licenter ablegare vellent; cum sit Medicamentum, si eo cum judicio utamur, nec abutamur, longe excellentissimum; uti tu jam persæpè apud ægros meos vidisti. Quapropter etiam Clarissimus & æterna laude dignissimus Dn. Conradus Gesnerus Opium tantopere extollit, uti videre poteris in ipsius Epistolis. Sed de his coràm plura. Vale.

OBSERVATIO LXI.

De laboriosa mictione post ineptam Herniæ sectionem.

Viro Amplissimo Clarissimoque
Dn. D. CASPARO BAUHINO, Anatomico & Botanico longè celeberrimo, Illustrissimi Wirtembergici Ducis, &c. Medico felicissimo, & Basileensi Archiatro meritissimo, ejusdemque Academiæ Medicinæ Professori primario,

Guilh. Fabricius Hildanus
S. P. D.

HUmanissimas tuas literas, Vir Amplissime & Amice æternùm Honorande, per Nobilem Virum Dn. Schönerum accepi: inclusas quinetiam è vestigio Dn. D. Steckio tradendas curavi. Adventum prædicti Nobilis Viri, qui præter mentem meam atque sententiam accidit, non parùm admiratus fui: & doleo profectò, propter sumptus, quos fecit: quosque ego libenter præcavere voluissem. Quandoquidem, ne huc se conferret, antehac per literas ipsum monui. Sciebam enim à vestris Medicis & Chirurgis omnia tentata, & decenter administrata fuisse. Affectus gravis fuit, & etiamnunc molestus est: interim tamen eum in commodum ægri cessurum spero. Non facilè enim inposterum de suppressione urinæ periclitabitur.

Porrò non ita pridem mihi accidit casus non vulgaris, de laboriosa mictione, quam Amplissimum Virum celare nolui. Venit ad me præterita die 29. Aprilis, juvenis quidam 24. annorum ætatis, Ulricus Diedicker nomine, ex Præfecturâ Schenckenberg: qui à primis incunabulis urinam non nisi maximo cum labore & conatu excrevit. Ad tertium præterea annum ætatis corpus nequaquam erigere, multò minus incedere potuit. Ab eo tempore paulatim ambulare cœpit: ad septimum tamen annum nonnisi incurvato corpore: nunc verò sine ulla difficultate incedit: robustus & sanus est.

Ad laboriosam illam mixtionem removendam plurima adhibita fuerunt memedia, tum à rationalibus Medicis, tum ab Empiricis: ex quibus unus Carunculam in ductu urinario esse arbitratus est: ego tamen cum prædicta die 29. Catetherem immitterem, nullum obstaculum in ipso reperi: & vix credibile est, in pueris lactantibus Carunculas generari. Bis quoque à Senatu nostro Amplissimo, anno videlicet Millesimo sexcentesimo vigesimo primo, & præterito mense Martio, hîc in Xenodochio Medicis commissus fuit. Ter quinetiam thermas invisit: & sæpissime balneis ex herbis usus fuit: sed omnibus sine successu. Nunc quia iterum sumptibus Magistratus ad thermas ablegandus fuit, ab Amplissimo Magistratu meo in mandatis mihi datum fuit, ut explorarem, unde affectus proveniret, & an thermis sanari posset? Ego responsum dedi: ipsum neque thermis neque aliis medicamentis sanitati restitui posse. Cum enim causam morbi investigarem perquirerenque, cognovi, ipsum sexto mense ætatis in sinistra parte castratum, & ab eo ipso tempore difficultate mingendi affectum fuisse. Arbitror itaque, testiculum cum suis membranis è peritonæo prodeuntibus, unà cum nervis, imò & peritonæo ipso in operatione præter modum attractum, nimisque altè avulsum & abscissum, ac proinde nervos, qui ex osse sacro ad testiculum & musculum vesicæ excurrunt, simul læsos fuisse, & propterea sphyncterem tam propter abscissos nervos, quam retractum peritonæum, non nisi vi dilatari posse. Quemadmodùm in externis affectibus, si nervus hujus vel illius partis abscissus, aut quovis alio modo retractus fuerit, actionem istius partis depravari videmus. quod ad septimum annum ætatis erecto corpore incedere non potuerit, id ex eadem causa quoque provenisse mihi videtur. Ex eisdem foraminibus ossis sacri, ut doctissima tua scripta Anatomica testantur, nervi etiam ad crura descendunt, qui, etiamsi nòn abscissi, cum reliquis tamen, & inprimis cum peritonæo, in avulsione illa violentia testiculi, verius anteriora ita retracti fuerunt; ut erectionem corporis non admiserint.

Incurvatio tamen illa corporis, post usum thermarum Badensium & Balneorum ex herbis emollientibus præparatorum, ante septimum annum, ut ante dixi, revisit. Cum itaque reliquæ partes in avulsione testiculi retractæ, post usum & thermarum & balneorum, aliorumque medicamentorum diversis temporibus adhibitorum, etiam ex arte, in integrum restitutæ fuerint, inductus fui, Amplissimo Senatui referre, frustrà ipsum hoc iter suscepturum. Ad suos itaque remissus, & decretum fuit, ut in patria sumptu Magistratus nostri artificium aliquod, quo se sustentare posset, disceret.

Est profectò casus ille rarus: neque occurrit mihi, me similem in praxi vidisse: non quod hujusmodi errores non committantur sæpissimè, sed propterea quod omnes quibus testiculus cum suis membranis, & productione peritonæi, ita attrahitur & abscinditur, moriantur. Propter nervorum enim & membranarum ineptam attractionem & avulsionem, oriuntur dolores ingentes, præcipuè è regione ossis sacri: mox quoque inflammationes circa internas partes ossis sacri: vigiliæ item & febres sequuntur. Vulnus verò aridum fit & siccum. Tandem spasmo corripiuntur, & naturæ debitum persolvunt: uti ego nonnullos ab Empiricis ita castratos vidi. Hæc crassâ Minervâ & quidem discendi causa ad amplissimum Virum scribo, obnixè rogans, ut, an ego de causa morbi rectè sentiam, me monere velit. Habeo nunc præ manibus affectum umbilici & quidem rarissimum, de quo posthac, Deo volente, successum ad amplissimum Virum

Obs. 61. scribam. Vale Vir humanissime, & rei literariæ, familiæ inprimis Asclepiadeæ æternum quam felicissimè vive. Bernæ 13. Junii, 1623.

OBSERVATIO LXII.

De raro quodam affectu Umbilici, ejusdemq; felicissima Curatione.

Ad eundem Virum Amplissimum,
Dn. D. CASPARUM BAUHINUM, &c.
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

IN postremis meis ad te literis, Vir amplissime, Fautor & amice æternùm honorande, quas præterito mense Junio de laboriosa mictione, post ineptam herniæ sectionem ad te scripsi, de raro quodam affectu umbilici mentionem quoque feci: eumque ampliss. Viro me communicaturum promisi. Fuit autem ille talis. Patricius quidam Bernensis, Ursus Lerber, Vir robustus, torosus, & vigintiquinque circiter annorum ætatis, superiore hyeme ad me venit, ostendens mihi Excrescentiam fungosam umbilici, quam sex vel plurium mensium spacio paulatim ex ipso centro umbilici provenisse dicit: sine ulla tamen causa externa. Decima nona itaque Martii cum primò vidissem affectum, magnitudine sua nucem juglandem superabat. Colore erat livido ac fusco ad instar carcinomatis, substantia mediocriter durâ & carneâ, atque instar casei putridi fœtente. Ab initio nullum ferè adfuisse dolorem affirmat; postea tamen crescente fungo, ipse quoque dolor increscebat, & per intervalla ægrum vehementer torquebat. Interdum quoque subito horrore corripiebatur: qui tamen mox iterum per umbilicum quasi erumpere, ipsi videbatur. Nonnunquam etiam sanguinem profundebat: cætera tamen sanus erat, omnesque functiones integrè exercebat. Cum itaque vereter, ne insolens & rarus hic affectus malignitatem aliquam cancrosam sibi conjunctam haberet, nonnisi precibus ab ægro victus, manum adhibere volui. Difficultate igitur affectus ægro significata, malui primò curationem palliativam adhibere, quàm extrema statim tentare. Præscriptâ itaque victus ratione convenienti corpus aliquoties melanagogis expurgavi: & venam in dextro cubito incidi: fungo verò sequens applicui Collyrium.

Collyrium. ℞. Aquæ Rosarum. Plantagin. Cardui benedicti an. ℥j.
Ranarum ℥.ij.
Seminis Cydoniorum contusi ʒ.ß.

Maneant simul in infusione per horas aliquot: postea exprimantur fortiter addanturque

Tutiæ præparatæ,
Plumbi Fernelii præpar.
Cornu cervi usti,
Lapidis calaminaris,
Cinerum Ranarum, & Gammarorum, ana ℈.ij.

Misceantur, & fiat instar Colyrii, quod filamentis & linteis suavibus tedidè applicetur bis terve in die.

Cum per menses ferè duos præscriptam victus rationem observasset, & Collyrio hocce usus fuisset, omniaque ad votum succedere viderem; auctus mihi fuit animus ad reliqua quoque cum ipso tentanda. Constitui itaque Excrescentiam illam filo aquâ Mercurii sublimati insuccato, iterumque exsiccato, ligare. Sed quia propter obesitatem ægri fungus ille inter musculos veluti absconditus jacebat, & non nisi superficies ferè ipsius apparebat, non parum solicitus fui, quomodo ipsum cum suis radicibus prehendere possem. Tandem sequens instrumentum, quod meritò *Speculum Umbilici* appello, excogitavi: hujus beneficio depressis musculis, cum totus fungus in conspectum venisset, animadverti, non unum, quemadmodum primo intuitu apparebat; sed tres distinctos esse fungos. Hujus itaque instrumenti beneficio, fungum cute tenus ligare, adeoque radicitus extirpare potui, quod alioquin propter obesitatem ægri sine instrumenti hujus ope fieri non potuisset.

Adaptavi autem instrumentum hocce ex catillo stanneo, cujus fundum excidi, & ex utraque parte fasciam oblongam annexi, eamque in dorso tam strictè ligavi, ut catillus musculos reprimere posset. Nonnunquam tamen aliquem ex ministris constitui, qui speculum introrsum ambabus manibus intruderet, ne hypochondria fascia comprimerentur, & ut respiratio liberior esset. Nona itaque Maji adaptato filo circumcirca fungum, & apposito speculo, eoque impresso filo usque ad radicem fungi, ut postea ex delineatione instrumenti apparebit, illud, quantum fieri potuit, constrinxi. Quia autem propter ingentes dolores, imò & lipothymias, quæ protinus ex arctâ ligaturâ superveniebant, primâ vice radicem fungi non satis arctè ligare potui, subsequentibus diebus, videlicet alternis, aut de tertio in tertium diem, filum nonnihil, & prout æger id sufferre potuit, constrinxi, idque semper prædicti instrumenti beneficio. Interim quæ dolorem leniunt, fungo apposui: linteum quinetiam reduplicatum in decocto herbarum astringentium, veluti plantaginis, Geranii, Equiseti, Rosarum, radicum Scrophulariæ, & hujusmodi cum pauco aceto madefactum applicui. Non autem una vice propter dolorem, imò & palpitationes, quæ post arctam ligaturam statim superveniebant, fungos omnes simul ligare potui. Prima itaque vice duos tantum filo prehendi: quibus ablatis, tertium quoque eodem modo aggressus sum. Post casum fungorum pulveres pro præscripto collyrio, quibus nonnihil aluminis usti admixtum erat, umbilico inspersi, & collyrium linteo in eo madefacto applicui: non omisso tamen decocto astringenti prædicto. His adhibitis remediis, feliciter, laus sit Deo, restitutus fuit: nec ullum incommodum ab eo tempore sensit. Porrò quemadmodum tria vasa ad umbilicum concurrere scimus: ita etiam tres fuisse fungos, eosque separatos, ut sequens delineatio denotat, observavi, ita ut fomitem mali tam ex corde, quam ex hepate promanasse constet: unus enim in medio, reliqui ad latus versus hypochondria erant. Ex arteriis præterea provenisse,

Obs. 62. nisse, argumt lipothymiæ, quæ superveniebant, quotiescunq; filum arctè nimis constringere tentavi. *(Delineatio Fungi paulo post fig. I. sequetur.)*

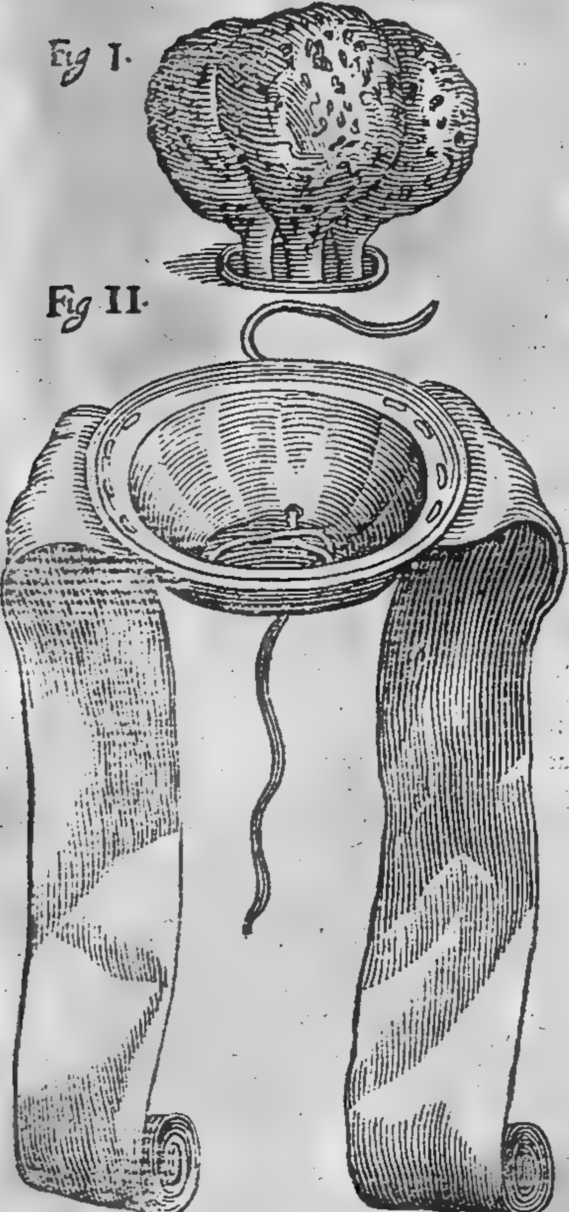
Est profectò affectus iste apud me perquam rarus: nec similem vidi unquam: imò nec quidquam de ipso me legisse, memini, nisi apud Celsum, qui libr. 7. cap. 14. ejus tribus saltem verbis meminit. Si licet per otium, quæso, Amplit. Tua quid de eo sentiat, unico saltem verbo mihi communicare non gravetur. Responsum quoque de laboriosa mictione avidè exspecto. Vale Vir amplissime, & in bonum publicum æternùm quam felicissimè vive. Dabam Bernæ, 21. Septembris, Anno 1623.

Delineatio Instrumenti sive Speculi Umbilici *exhibetur Tabula sequente III. Figura II.*

Tabula III.

Fig I.

Fig II.

OBSERVATIO LXIII.

De abscessu gravissimo circa podicem ex inepta venæsectione sequuto.

Viro Clarissimo atque Doctissimo Domino LUDOVICO SCHMIDT, Serenissimi Principis ac Domini, Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Archiatro dignissimo, Amico & collegæ æternùm honorando, *Obs. 63.*

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

IN eis quas heri ad te dedi literas, Vir Clarissime, Fautor & amice æternùm honorande, de erroribus, qui in sectione venæ ab imperitis barbitonsoribus committuntur obiter monui. Exemplum verò annotatione dignum, adscribere non potui. Putabam enim tabellarium Rotelanum, hodie summo mane discessurum: Nunc autem, quia à Senatu nostro Amplissimo, ipsius abitum retardari video, promissis satisfacere conabor.

Observat. Præterito mense Aprili, amicus quidam meus, Vir doctus, & 50. circiter annorum ætatis Reverendus Dn. Nicolaus Hentzius, hujus scholæ linguæ Græcæ Professor, & Collegii OEconomus & Rector, & consuetudine potiùs, quàm necessitate adductus, quendam ex primariis barbitonsoribus nostris, venæsecandæ causa accersiri jubet. Is, ut nostrorum hominum mos est atque consuetudo, præclarum facinus se facturum putans, si larga fieret sanguinis extractio, duas eadem hora (qui modus secandi venas nostris usitatus est) aut potius eodem momento venas incidit, primam videlicet in brachio dextro alteram in manu sinistra. Quid fit? Vix tribus à venæsectione horis elapsis, maxima sanguinis & humorum sequuta agitatione, versus podicem delapsus est humor peccans, ita ut sibi videretur sanguinem omnem per secessum evacuatum iri, & veluti cum impetu effluxurum. *Ex agitato sanguine abscessu in ano.* Agitatus enim sanguis in vena cava, imò & in ipso hepate & vena portæ: commotus item humor melancholicus facilè ad podicem decubuit. Facilè, inquam, id fieri potuit, cum corpus pravis humoribus & præcipuè atrabilario (qui propter sui gravitatem, mediantibus venis hæmorrhoidalibus, haud difficulter ad podicem descendebat) refertum, nec ante venæsectionem purgatum esset. Tribus itaque horis, ut dixi, à venæsectione, exorto dolore & inflammatione, subsequens nox gravis ipsi fuit. Altera die, cum deambulatione tempus fallere vellet, adauctus est affectus, & in abscessum durum renitentem, ac dolorosum degeneravit. Febris quoque supervenit, vigiliæ item & inquietudines adauctæ fuêre. Sicque in sextum diem doloribus acerbissimis, cum alvi constipatione divexatus fuit. Barbitonsor interim universalia negligit, & nihil præter Emplastrum suum incognitum, ut vocant, applicat. Ego quinta Maji, instante vespera accersitus fui, hominemque in maximis angustiis inveni. *Curatio.* Statim suppositoriis alvum subduxi. Debebat id clystere fieri, verùm illud, (quod tibi forsan incredibile erit) etiam docti & Magnates ferè omnes, non minùs ac plebei homines, veluti crudele & immane remedium non tantùm respuunt, verùm etiam si penes ipsos esset, libenter ad inferos detruderent. Vides quantum in flore apud nos sit ars Medica.

Circa

Obs. 63. Circa nonam noctis Potiunculam anodynam & cordialem ex Confectione Alkermes, Extracto anodyno, aqua cinamomi & boraginis conflatam propinavi, & Cataplasma sequens anodynum simul & suppurans, applicui.

Potiuncula anodyna.

Cataplasma.

℞. Farinæ tritici ℥.ij.
Fermenti ℥.j.
Pulveris folior. althææ,
Malvæ crispæ an. ℥.ß.
Sem. Fœnigræci,
Lini, &
Cydoniorum, an. ℥.ij.
Picis Navalis, &
Pingued. porci an. ℥.vj.
Croci ℈.j.

Coquantur cum aqua communi, fiatque Cataplasma, addendo sub finem vitellos ovorum ij. applicetur calidè. Utcunque quievit hac nocte, altera die Cataplasma iterum bis applicuimus, & post cœnam præscriptam potiunculam exhibuimus. Septima die maturatus à Cataplasmate abscessus, circa exortum Solis ruptus est, ex quo serosa, fæculenta & livida materia effluxit, quæ adeò erat fœtida, ut conclave totum putrilaginoso & verè cadaveroso odore, & fœtore adimpleret, ita ut non solùm fascias & indusia, sed & linteamina & culcitras mutare, aëremque suffumigiis tota die corrigere, necesse fuerit.

Abscessus autem qui in nate sinistra in ipsis clunibus prope podicem erat, duobus in locis ruptus est: Immisso in utrumque ulcus stylo exploratorio, compertum est, horum alterum, quod superius, sinu quinque transversorum digitorum longo, rectà sursum ascendere; alterum versus intestinum rectum, tendens duorum transversorum digitorum profunditate ad latus vergere. Utrumque inprimis profundius illud, ferè absque sensu doloris Stylum tam profundè admittebat, tam magna & ingens fuerat putredo. Ab initio Digestivo & Cataplasmate prædicto per dies aliquot, deinde mundificativis & potione Traumatica usi fuimus. Convaluit tandem & hujusce quam optimè se habet. De inepta venæsectione & exinde infelici successu, aliud exemplum videre potes, in 4. Centur. Observat. 22. Ex his apparet verissima esse quæ Celsus scripta reliquit lib. 2. *Ignaro difficilimum esse venam incidere*, intellige commodè & cum utilitate ægri. Videmus id quotidiè, præcipuè inter Germanos, qui venæsectionem veluti Panacæam ad morbos omnes depellendos esse putant, & quia negotium totum imperitis concreditur, mirum non est si infiniti homines plerumque ab ipsis hoc remedio trucidantur. Quippe cum sanguine, ut testantur Galenus & Aëtius, vitalis spiritus copiosè exhauritur, inde universa corporis moles refrigeratur, omniaque naturalia opera deteriùs fiunt.

Gal. lib. de scarific. Aet. lib. 3. cap. 21.

Hæcce raptim & in eum finem ad te scribo, Vir Amplissime, ut memoriam tuam stimulis concitem, quo tandem casum istum rarum, de rustico in ipsam Cerebri substantiam vulnerato habere possim. In Observationibus enim conscribendis, quantum per occupationes licet, progredior. Vale Vir Clarissime & humanissime, & cum Tuis omnibus æternùm, quàm felicissime vive. Bernæ Helvetiorum 20. Octobr. 1620.

De hoc casu vide Observ. 25. hujus centuria.

OBSERVATIO LXIV. Obs. 64.

De Gangræna & retentione Urinæ, historia singularis, in qua rara nonnulla recensentur.

Viro Nobilissimo Amplissimo,
Dn. THEODORO de MAYERNE, Domino in Aubonne, &c.
Serenissimi & Potentissimi JACOBI I. *Regis Magnæ Britanniæ, &c. Archiatro celeberrimo, Domino & Amico singulari,*

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

JAm dudum ad Te scribere, & de nova dignitate, emtoque Dominio Aubonne gratulari Tibi debuissem, Vir Nobilissime, Domine & Amice æternùm honorande, sed ignosce, si tardus sum in scribendo. Id si ægrè feras, cum Cicerone dico, seram quoque gratulationem reprehendi non posse, si nullâ negligentiâ prætermissa illa fuit. At quæ me à scriptione abstraxêre, procul dubio ex eo, quem huc misisti, intelligere potuisti. Plurimùm autem Tibi, Vir Nobilissime, gratulor, & lætor, negotium tibi ex animi sententia evenisse. Spero enim fore, ut amicitiam antehac literis inter nos cœptam, tandem quoque mutuis colloquiis coràm continuare, tuaque præsentia frequenter frui possimus. Procul dubio enim te alliciet locus. Quandoquidem adeò amœnus est, ut, an in toto illo tractu Equestrium (qui ex parte lacus Lemanni Septentrionem versus situs est, & Genevâ Lausannam usque extenditur) amœniorem, salubriorem, atque fertiliorem reperire possis, vix crediderim, ita ut meritò *Aubonne*, quasi diceres *Aura Bona*, meo quidem judicio vocetur. Faxit Deus Opt. Max. ut cœpta tua omnia ad Dei Gloriam, ædificarionem Ecclesiæ Christi, utilitatem & commodum subditorum, tandem quoque ad Tuam Tuorumque salutem succedere possint.

Cæterùm quia statum Generosi nostri ægri scire cupis, ipsius jussu paucis, sed ordine ipsum tibi aperiam. Reversus huc ex Magna Britann. sæpissimè de ardore Urinæ, nonnunquam quoque de ipsius retentione conquestus est, sed sumptis Emulsionibus à Te præscriptis, Enematibusque, adhibitis quoque candelulis, facilè restituebatur. Ex sinistra tamen parte peritonæi, à duobus aut tribus mensibus ante morbum, usq; dum ruptus fuit abscessus in perinæo, ut postea intelliges, dolorem pungitivum, non usque adeò acutum tamen, continuò persensit. Circa principium verò Mensis Aprilis hujus anni, cum præscriptam victus rationem non satis exactè observasset, in exercitiis quinetiam corporis, modum excessisset, fœtorem quendam in urina percipere cœpit. Fœtor ille paulatim adeò auctus fuit, ut mirum sit, quomodo talis putredo absque febre, nauseâ, aliisque gravissimis Symptomatibus in corpore tam diu delitescere potuerit. Eodem quoq; tempore in fundo urinæ, materia quædam visci-

Initium morbi.

Urina fœtor & viscosa hypostasis.

viscida, spermati ranarum non absimilis conspiciebatur.

Obs. 64.

Præterito mense Majo cum ad Alpes prædia sua invisendi gratiâ, profectus esset, & scopulos pedes ascenderet descenderetque, & proindè præter modum ac consuetudinem suam incaluisset, longè vehementius quam antea ipsum invaserunt Symptomata.

Curatio.

Reversus Bernam cum esset, Emulsiones exhibui, Enema ex lacte quod præscripsisti, injeci aliquoties: Renes unguentis & oleis refrigerantibus inunxi, post dies quoque aliquot corpus medicamento Cholagogo leniter expurgavi, venamque in brachio incidi. Et quia materiam illam fœtidam & viscosam cum urinâ copiosè ipsum excernere videbam; suasi, ut per dies aliquot sero lactis cum saccharo uteretur. His per dies quatuordecim adhibitis medicamentis, & exquisitissimâ observatâ victus ratione, cum omnia salva esse videbantur: fœtor quinetiam urinæ nonnihil remittere videretur, Solodurum ad Illustrem Dn. Meronium Christianissimi Regis Legatum vocor.

Recidiva cum vitæ discrimine.

Non diu post meam abitum, malum & longè acerbius & crudelius, quam unquam antea, ipsum invasit, non solum enim febris ardentissima & continua, cum urinæ retentione, verùm etiam phlegmone in ipso perinæo exorta est. Quapropter me absente, Dominum Davidem Regem, hujus Reipublicæ Doctorem Medicum ordinarium & doctissimum appellare coactus fuit. Insistit & ille Emulsionibus Enematibusque & locum affectum oleis convenientibus inungit; semicupio quoque propter doloris vehementiam, uti coactus fuit. Interim ego accersitus redeo, ægrumque veluti in agone reperio. Febris enim vehemens, syncopæ frequentes, nausea, cibi fastidium, urinæ ardor & retentio, omniaque ferè signa, quæ mortem præsentem præcedere solent, aderant.

Phlegmone in perinæo.

Phlegmone in perinæo magnitudine ovum anserinum adæquabat, cum maximo dolore pungitivo, tumore & duritie scroti & virgæ. Dn. D. Rex ante meum adventum anodynis, & quæ discutiunt ac resolvunt simul usus fuerat, sed frustra: quapropter ad pus moventia nobis transeundum fuit: Sequens itaque Cataplasma applicuimus:

Cataplasma maturans & Coctionem promovens.

℞. Radicum & folior. althææ.
Malvæ an. m. j.

Coquantur & pistentur, ut artis est, quibus admisce.

Farinæ tritici ℥. ij.
Farin. sem. fœnigræci, &
Lini ana ℥. j.
Butyri recentis,
Olei lilior. albor. &
Unguent. de althæa ana ℥. j. ß.
Croci ʒ. ß.
Vitell. ovor. num. ij.

Misce, fiat cataplasma, quod calidè applicuimus bis terve in die.

Abscessus in perinæo ruptus cum fœtidissimo pure.

Vigesima nona Maji cum in medio perinæo, & quidem in ipso tauro ruptus fuit abscessus, pus adeò putridum & fœtens in copia effluxit, ut totum conclave incredibili & plusquam cadaveroso suo fœtore adimpleret. Fœtor ille per dies aliquot continuavit; talis enim erat sphacelosa putredo, ut totum perinæum emortuum excideret, & ulcus ingens post se relinqueret. Interim ego quæ putredini resistunt, applico, ulceri unguentum Ægyptiacum meum in tractatu meo de Gangræna descriptum, cum filamentis & duabus turundis, quarum una versus scrotum ascendebat, altera deorsum versùs podicem descendebat, imposui: postea sequens Cataplasma applicui:

℞. Farin. lupinor.
Fabarum ana ℥. j. ß.
Pulver. summitat. Absynthii,
Scordii,
Rutæ, an. ʒ. ij.

Coquantur in Oxymelite simplici, fiatque Cataplasma: adhuc calenti admisce.

Aloes,
Myrrhæ, an. ʒ. j. ß.

Decoctum pro abstersione ulceris.

Carnem autem emortuam quotiescunque ulcus deligavi, forfice & scalpellis ad id aptis, quantum fieri potuit, excidi: Pus cum penicillis ex spongiis in decocto scordii, rutæ, absynthii, & lupinorum, addito sale, madefactis abstersi. Sic per singularem Dei misericordiam putredo paulatim, & quidem intra triduum cessavit, nec ulterius serpsit: quapropter usum unguenti Ægyptiaci intermisi, & linimentum ex pulveribus radicum Aristolochiæ rotundæ, Iridis Florentinæ, Angelicæ: Aloës item & myrrhæ cum Extracto Scordii, parumque vitelli ovi mixtus, ulceri imposui.

Mundificativum.

Cataplasmate tamen præscripto ultra hebdomadas tres usus fui. In perinæo autem non solùm cutis & caro à putredine erosa fuit, verùm etiam membranæ multæ putridæ, ductus urinarii proculdubio tunicæ, exscindendæ atque extrahendæ nobis fuerunt: quapropter omnis ferè urina per ulcus effluxit, idque in longum tempus, ut postea dicam.

Tuberculum in virga.

Circa initium Junii in medio virgæ, & quidem in ipso latere dextro tuberculum, quod ab initio ferè morbi duriusculum fuerat, in abscessum abiit, qui paulò post ruptus quoque est, non tamen ad ipsum ductum urinarium penetravit: quapropter adhibitis emollientibus, digerentibus, & mundificantibus haud difficilè coaluit. Triduo à rupto in virga tuberculo, humor qui antea per totum scrotum expansus fuerat, in imam ipsius partem, versus ulcus in perinæo decubuit, ibique extuberantiam quandam duram effecit.

Postquam verò applicuissemus sacculos emollientes, unguentum item de althæa, & Emplastrum ex meliloto; materia ibidem collecta, per ulcus in perinæo paulatim evacuata fuit.

Decoctum Traumaticum potum.

A carne putrida, & membranis sphacelatis satis mundificato ulcere, decocto Traumatico ex pyrola, alchimilla, sanicula, consolida Saracenica, artemisia, & beta rubra, cum vino rubro styptico usi fuimus, hoc modo: Bibit æger haustum tribus horis ante prandium, & totidem post cœnam:

Cum Siphone injectum.

cum Siphone quoque ulceri illud bis in die calidè injecimus, duabus quinetiam cum turundis eodem decocto madefactis ulceri immisimus, unâ videlicet sursum, alterâ deorsum versùs prostatas. Tandem linteum reduplicatum in eodem imbutum calidè applicuimus. Non tantum autem ulceri cum Siphone decoctum,

verùm

Obs. 64. verùm & ipsi ductui urinario, tam sursum quàm deorsum infudimus. Id verò ut commodè fieret, rostrum siphonis incurvatum fieri curavimus.

Non autem admiratione caret, in hac gravissima maximaque putredine, Sphyncterem semper salvum & incolumem extitisse. Apparet id inde, quòd æger etiam in morbi ipsius vigore urinam semper retinere potuerit; nec unquam involuntariè illa effluxerit. Ulcus nihilominus quod deorsum versùs vesicam tendebat, profundum erat, & ad ipsas Prostratas, quas ego à longo tempore malè affectas fuisse existimo, tendebat. Quotiescunque autem urinam excernebat, partim per penem, partim quoq; per ulcus effluebat, absque ulla tamen difficultate & dolore. Prædicto decocto Traumatico, eo modo ut dixi, in tertium mensem usus est, ita ut paulatim ulcus plenissimè consolidatum fuerit, nec fistula ulla remanserit. Faxit Deus Opt. Max. ut recuperata valetudine diu ad Dei gloriam frui possit.

Vrina pars per ulcus effluxit: ulcus plenissimè consolidatum.

Porrò præter Topica enumerata etiam in universalibus nihil prætermissum fuit. Ab initio vires præter modum labefactatas cibis optimi succi, cordialibus item medicamentis, quantum fieri potuit, instauravimus. Deindè paululum recuperatis viribus, de triduo in triduum, aut etiam alternis diebus, nonnihil Terebinthinæ optimæ exhibuimus, cujus beneficio alvum lubricam fecimus, & vias urinarias simul expurgavimus. Renes unguento rosaceo cum Camphora inunximus, & laminam plumbeam ejus magnitudinis, ut lumbos & os sacrum cooperiret, applicuimus. Nunc optima valetudine, laus sit Deo, fruitur Generosus ille, nec ullum incommodum hujus mali gravissimi persentit. Urinam absque ulla difficultate & impedimento excernit, præterquam quòd, cum post cœnam ipsam reddit, pruritum quendam dolorosum, eo in loco, ubi antea fuit ulcus, persentiat. In urina præterea nonnunquam furfures conspiciuntur. Præterea quotiescunque ipsam vult excernere, guttula una materiæ viscidæ, albæ & glutinosæ in extremitate duct9 urinarii ante excretionem urinæ apparet. Qualis illa sit materia, & undè proveniat, ex Te scire cupit Generosus? Ego materiam illam ex labefactatis & nondum satis corroboratis prostatis pervenire existimo, esseque veluti excrementum seminis, beneficio naturæ ad extremitatem virgæ projectum. Deindè etiam quærit, cur pruritus ille dolorosus in urinæ excretione, post cœnam, cum cubitum iturus est, solummodò, non autem mane aut interdiu persentiatur? Arbitror ego, naturam locum illum membrana sua destitutum, noctu, cum naturales operationes præcipuè fiunt, viscosa quadam & glutinosa materia in eum finem, ne ab acrimonia urinæ lædatur, munire: Interdiu verò urinam, quia aliquoties excernitur, materiam illam abluere, partemque adhuc debilem vellicare. Hæc si non probabilia, verisimilia tamen mihi esse videntur. Sed ampliorem declarationem, & quomodo hisce Symptomatibus imposterum occurrendum sit, ex Te, Vir Nobilissime, avidè exspectamus.

Universalia medicamenta.

Terebinthina.

Vrina furfuracea.

Quæstio 1. Vnde materia illa viscosa excretionem urinæ antecedens prodeat?

Quæstio 2. Cur pruritus in reddenda urina vesperi solum persentiatur?

Generosum ægrum porrò quod attinet, etiamnunc optimam exquisitissimamque observat victus rationem. Per intervalla quinetiam utitur Terebinthina. Præterito quoque autumno Apozemate laxativo corpus expurgavimus, & venam in brachio sinistro secuimus. *Obs. 64.*

His vale Vir Nobilissime & Fabricium Tibi addictissimum amare perge. Dabam Bernæ 3. Novemb. 1620.

Viro Ornatissimo, Celeberrimo, ἰατρῶν χειρουργῶν Experientissimo,

Dn. GUILHELMO FABRICIO Hildano,
THEODORUS de MAYERNE,
S. P. D.

QUod de dominio Aubonne nuper à me empto gratulare per literas voluisti, & novæ possessioni ominari ac præcari felicia, amicè abs Te factum, Vir Ornatissime, quèm præsertim eo nomine aliquando colendam tibi proponas mutuis colloquiis necessitudinem, quam literis hactenus inter nos cæptã excultamque personali consortio fovere ipse percupio. Partorum longum & tranquillum usum mihi meisque indulgeat Omnipotens Deus, nosq; Tuorũ votorum compotes faciat. Brevi aspirante Numine, ignota mihi, licet mea, invisurus, advolare cogito: & tunc de omnibus coràm. Interim me Tui amantissimum redamato, & me tuum esse scito.

Vide quam propitium sit nobis homuncionibus cœlum, quod ut altera manu Generosum nostrum ægrum insuperabili penè malo afflixit, sic altera porrexit opera opisque tuæ remedium, cujus (si unquam) tempestivâ præsentiâ, Vir Optimus Orci faucibus ereptus, ex malorum Iliade redivivus emersit. Votivam solvat Deo Opt. Max. sanitatis autori gratiarum tabellam, tibique Æsculapio gallum vigilantiæ hieroglyphicon offerat.

In corporibus, quorum urethram dira caruncula carnificina diu vexavit, etiam post absumptã carnem superfluam, & ferruminatum ulcus, pars diutissimè debilis remanet, suscipiendis fluxionibus aptissimo, in subjecto præsertim plethorico, sanguineo, bilioso mobilium humorum, duri exercitii, genii liberioris, & parum exactæ Diætæ. Strenuè à Doctore Rege tecum pugnatum ad arcendam phlegmonem, quæ potuisset præcaveri forsan, nisi partem opplens congestio, remediorum vi elusa, humorum digestionem & dissipationem multis parasangis superasset. Partium infimarum, humidarum, excrementis vicinarum putredo summa esse solet, quam dicto ocyus corripit Sphacelus, cum horrendo fœtore, qualem æger expertus est. Victus & languens nativus calor si partes deserat, succedit immediatè morticini subjecti dissolutio. Sed Divina benignitate debellatum abs te malum, in cujus curatione plurimùm herclè tribuo Traumatico vestro decocto, mihi notissimo, & multiplici experientia maxime comprobato.

Vrethra semel exulcerata diu remanet imbecillis.

Tria nunc restant, de quibus meam poscitis sententiam. 1. Pruritus eo loci, ubi fuit ulcus, post cœnam saltem infestus, toto die imperceptibilis. 2. Urina furfurum plena; quæ talis non continuò, sed per intervalla funditur. 3. Purulentum excretum, quod in apice glandis, ad meatus urinarii summitatem congestum, urinam præit, & ab ipso expellitur.

Primum tribuo tecum parti adhuc tenellæ, quam vix adhuc tegit cicatrix, eaq; adeò mollis, & tam exquisiti sensũ, ut (deterso per iteratam diurnis horis *Ad 1. quæstionem Responsio.*

urinæ

urinæ excretionem mucoque totus ductus per somnū delibutus veluti circumvallatur) facilimè lædatur urinæ acrimoniâ nervosū corpus, frequenti insuper excretricis sollicitatione irritatum. Ad hoc incommodum firmetur exficcantib. cicatrix. Injectiones vulnerariæ fiant in urethram, additis ochrâ insipidâ vitrioli, ad summum calcinati, & saccharo Saturni. Suffitus excipiatur perinæo in sella perforata, ex Toure, Mastice, Sandaracha, Succino, Aloë, Myrrha, addito Antimonio crudo, nec non ejusdem Antimonii Cinnabari, in parva quantitate.

Obs. 64. & 65.

Ad 2. quæstionem Responsio.

Furfuracea num ex renibus prodeant, quos utplurimum trahit in consensum glandularum Prostatæ diuturnum malum? Num ex vesica, ob longam vicinarum partium intemperiem, tumores, solutionem continui, scabie quadam laborante?

Ad 3. quæstionem Responsio.

Materia viscida, alba, videtur quid redolere πυώδες, eamq; arbitror vel per διαπήδησιν, ex tenui ulceris membranulâ exsudare, vel à Prostatis ulcerosam dispositionem patientibus fundi, quæ glandulæ cùm excrementitium mucum, à semine longè diversum naturaliter contineant, eumq; oblinendo ductui destinatum, ac facilem & indolentem seminis & urinæ excretionem, si debiliores fuerint, humoris quātitas excedit vulgò naturæ modum, multisq; sub gonorrhϾ specie imponere solet. Huic Symptomati prædicta proderunt; injectiones, suffitus, quibus si acidularum potus ex artis legibus subnectatur, & tandem pilulæ ex Terebinthina mastichinata, per mensem unum & alterū deglutiendæ exhibeantur, nos in perfecta curatione omne punctum laturos confido. Longa est hujus mali historia, cujus faxit Deus, ut, cùm ad vos venero, videam catastrophen. Si quid peragendum restet, communi fiet consilio. Interim Viro Generoso, & de bonis optimè merito, auxiliatrices manus dare perge. Dn. D. Regem meo nomine saluta, & quoties vobis aliquid supererit otii, mei mēoriam simul refricare ne dedignemini. Vale, & per me, (illius concessione, à quo vera salus) plurimùm salve. Londini, 23. Januarii. 1621.

OBSERVATIO LXV.

In bubone Venereo, non satis maturè aperto, quæ symptomata sequuta?

IN impuro concubitu, cum inquinato scorto quia ductus penis, partiumq; genitalium meatus omnes aperiuntur ac dilatantur, fit ut vapor malignus ad venas proximas, posteà & per majores ad hepar pertranseat, massamque sanguineam inficiat. Deinde ex intempestivo atque illegitimo isto concubitu hepar ita incalescit, & insitus ipsius calor refrigescit, ut postmodum in sanguinis procreatione, omnibusque actionibus suis languidum sit, & ferè impotens. Hinc loco sanguinis cruditates multæ generantur; & quia natura semper, ut partes nobiles conservet, & à labe vindicet, intenta, etiam pravos hosce humores ad emunctoria hepatis, ad inguina scilicet expellere tentat. Inde generantur tumores & abscessus, quos Bubones Venereos appellant Medici. Horum autem nonnulli ex materia magis sanguinolenta ac calida fiunt, qui & parvo cum negocio ad suppurationem perveniunt. Qui verò bubones ex crassis, lentis, ac frigidis proveniunt humoribus, difficulter suppurantur, majoremque curam atque diligentiam requirunt. Nonnunquam enim natura, ut materiam hancce crassam lentamque penitus ad externam cutem expellat, cum potens non sit, inter peritonæum, & musculos remanet, delitescitque & continuò vapores suos malignos ad hepar mittit. Aliquando & sinus maximos, periculosissimosque efficit, variaque symptomata infert. Materia enim labe istâ inquinata, uti dixi, ad hepar recurrit, massamque sanguineam non solum inficit, verùm etiam alias partes corporis contaminat. Id cuidam magni nominis Viro accidisse memini, is enim cum Bubone ex dextro inguine laboraret, & apertionem ad menses aliquot retardasset, materia illa acris atque maligna ad nervum coxam moventium quartum, qui omnium totius corporis maximus est, defluxit. Inde dolor Coxendicus acerbissimus, ac continuus exortus est, qui ægrum per multos menses mirum in modum exercuit. Aderant enim & convulsiones, febris continua, inquietudines, vigiliæ, cibi fastidium, & lipothymiæ. Hinc ita extenuatus est æger, ut ossa vix cute obtegerentur, vixq; corpus, præter caput & brachia, movere posset. Ego cum nonnullis aliis celeberrimis Medicis in consilium vocatus, multa, & ferè infinita adhibuimus medicamenta, tam interna quàm externa; sed parvo cum successu. Bubo enim (quod notandum) exteriùs vix apparebat, nisi quod inguen prædurum esset. Dolor prætereà ferè nullus; Coxendicus enim, qui maximus, hunc obscurabat. Tandem postquam multa adhibuissemus cataplasmata attrahentia, & suppurantia, beneficio caustici ruptus est bubo, ex quo spacio sex aut septem dierum, ultra libras decem puris effluxit. Circa rotatorem coxæ, uti quoque in clune, rupti sunt abscessus, ex quibus omnibus pus per menses aliquot tam copiosè emanavit, ut de recuperādā valetudine cuncti desperarent. Etiamsi enim dolores & convulsiones cessarent, inquietudines tamen, & præsertim noctu, in eodem ferè permanebant statu: Superveniebant & aliquoties lipothymiæ cum cibi fastidio. Omnibus quæ aderant symptomatibus, tam diligenter medicamentis, cùm internis, tum etiam externis prospeximus, ut tandem vires aliquomodo recolligere cœperit, & postquam thermis piperinis atque Badenis usus esset, & suffulcris incedere posset, paternos lares, à quibus diu abfuerat, repetiit.

Materia bubonum qualis.

Obs. 6 & 66.

Observ.

OBSERVATIO LXVI.

De Gibbo, in quo post mortem vertebræ cariosæ, & spinalis medulla denudata reperta fuit.

QUia in præcedentibus de Luxatis vertebris egimus, visum fuit, propter affinitatem materiæ, de Gibboso illo Juvene, cujus mentionem fecimus Centuriæ I. Observatio. 45. singulare quid adscribere, quod in prædicta Observatione omissum fuit. Diximus, in gibbo illo septimam, octavam, & nonam vertebram metaphreni, ita carie exesas fuisse, ut nihil præter exteriores semicir-

Obs. 67. *Medulla spinalis in medio putridorum ossium illaesa subsistit.*

micirculos, & eorum processus, repertum sit. Ubi admiratione non caret, quomodo spinalis medulla, cùm pars sit corporis quàm maximi momenti, quemadmodum ex praecedentibus apparet, conservata fuerit? Erat enim planè denudata, & non nisi membranâ suâ cooperta: interim tamen insigni illa putredine ossium cariosorum, & ulceris pulmonis sordidi, circumdata. Nihilominus tamen de Symptomatibus, quae laesâ spinali medullâ supervenire solent, nunquam conquestus fuerat aeger.

OBSERVATIO LXVII.

Gibbus vertebrarum Lumborum, quomodo curatus?

Filiolae Domini Nicolai Kilchbergeri, Patricii Bernensis, circa 18. mensem aetatis, vertebrae lumborum excrescere coeperunt. Cùm per menses aliquot barbitonsores Bernenses inunctionibus, balneis, & laminis plumbeis tenuissimis, curationem frustrà tentassent, & spina indies magis magisque in gibbum excrevisset, tandem & ego in consilium adhibitus fui, Anno 1619. mense Junio. Tum tertiam & quartam vertebras lumborum, ad ovi anatis magnitudinem extuberantes inveni, quas secunda & quinta nonnihil sequebantur, ita ut in maximum gibbum excreverit spina, praecipuè versus sinistrum latus: quapropter sinistrum crus dextro longè imbecillius fuit. In curatione sequenti modo processi.

Methodus curandi gibbum.

Primò dorsum totumque crus sequenti aqua ad nervos corroborandos inunxi:

R. Aquae granorum juniperi sine vino destillati.

Aquae Salviae,
Betonicae,
Lavendulae an. ℥. ij.
Pulver. radicum bistortae,
Tormentillae,
Rosarum an. ℥. ij.

Misce, fiatque infusio in ampulla magna, per dies octo vel decem.

Dein per inclinationem à pulveribus separata aqua ad usum reservetur. Post inunctionem sequens Emplastrum, quo ego etiam in fracturis ossium utor, applicui:

Emplastrũ ad fracturas ossium & gibbos.

R. Emplastri Slotani ℥. quinque.
Cerae novae ℥. ij.
Lapidis sabulosi, sive Osteocollae ℥j.
Pulveris radic. consolidae majoris,
Terrae sigillatae an. ℥. iij.
Pulver. Balaustiorum,
Nucum cupressi,
Rosar. odoriferar. ana. ℥. j.

Misceantur lentissimo igne, fiatque Emplastrum addendo olei Rosacei aut Masticis, quantum satis. Totum autem praecipuumque artificium in curatione Gibbi, in hoc consistit, ut extuberantia vertebarum reprimatur retrorsum; alios quin omnia frustra tentantur. In hunc itaque finem laminam ferream, aliquantum incurvatam, & ejus quidem longitudinis & latitudinis,

Lamina ferrea pro repressione gibbi.

ut totum gibbum cooperiret, thoracem ex re duplicata tela ita adaptavi, ut exturberantes vertebras reprimere posset. Laminam tamen carbaso quoque obtexi, ut puellae minùs esset molesta. Thorax nudo corpori induatur; & ita quidem adaptandus est, ut totum ventrem ad muliebria usque comprehendat: Per medium praetereà ventrem ligulâ oblongâ constringatur, circa pectus quidem mediocriter, ne metaphrenum & costae constringantur: post costas verò mendosas, usque ad imum ventris arctissimè; quò lamina ferrea extuberantes vertebras reprimere possit. Ne autem thorax à scapulis sursum trahatur, fasciae duae transversum digitum latae, in utroque inguine annectendae erunt thoraci, quae descendentes per perinaeum, iterumque ascendentes subter nates, in utroque latere thoraci ligulis annectendae. Emplastrum autem & inunctiones, de quarto in quartum, aut etiam de sexto in sextum diem renovavi: Coxam verò totumque crus singulis diebus, praescriptâ aquâ ininungere jussi. Sic Divino favore, intra menses sex gibbus depressus fuit. Thoracem verò Laminamque, propter imbecillitatem & mollitiem membrorum, in secundum usque annum gestavit. Nunc cùm annum aetatis tertium attingit, quàm belle se habet.

Obs. 68.

OBSERVAT. LXVIII.

De Luxatione Spinae

Inter luxationes omnium periculosissima est illa, quae in spina dorsi occurrit: testantur id Hippocrates lib. de articulis: Avicenna, & alii: Praecipuè autem vertebrae colli, docente Avicenna, mortem subitaneam adferunt. Nervi enim respirationi inservientes, addit Avicenne, coarctantur, respirationemque auferunt. Dislocatio praetereà versùs partem interiorem, etsi hominem in momento necare non possit, praecipue ea, quae completa non est, lethalem tamen esse scribunt post Hippocratem Avicenna, & alii. Medulla enim spinalis cùm pars sit cerebri, eandemque cum ipsa habeat naturam, gravissima sequuntur symptomata, ni suo loco amotae fuerint vertebrae. Comprimuntur praetereà nervi ex spina prodeuntes, si introrsum facta fuerit dislocatio, & symptomata adaugent. Est autem spinae aut completa sive perfecta, videlicet cùm vertebra omninò suo loco amota est. At illa, praecipuè si versùs partem interiorem fuerit, mortem infert: Aut imperfecta, quando nimirùm vertebra aliquantum suo loco amota est. At haec non semper lethalis est, quemadmodum ex sequentibus exemplis videre licet.

Luxatio spinae lethalis plerumque.

Luxatio spinae duplex.

EXEMPLUM I.

Pistori cuidam Burgdorffiensi, propè Bernam, cùm rota plaustri onusti vertebras duas impressisset, domum semimortuus & ab umbilico ad pedes paralysis planè resolutus portatur. Barbitonsor advocatur, qui nullâ habitâ ratione speciei luxationis, miserum pronum in ventrem

Perniciosa tonsoris inscitia.

trem collocat, & eâ, quâ potuit, vi, manibus primò, deindè quoque genu spinam, quæ depressa, & proinde revelanda erat, magis magisque deprimit. Vides, qualis ignorantia, aut potius inhumana temeritas? Arbitror tamen, ipsum tyrannidem suam circa vertebras luxatas non exercuisse. Procul enim dubio vertebræ ulterius impulsæ fuissent, & in ipsa operatione animam egisset æger, sed vertebras, quæ supra & infra luxationem erant, ipsum deprimere voluisse, ut tandem æqualis fieret spina. Sed quid factum est? Dolores, qui in ipso ictu rotæ exorti fuerant, in operatione mirum in modum adaucti sunt. Hinc febris, inflammatio, intumefactio, tandemque abscessus quoque supervenit. Qui cùm ruptus fuisset, pus quinetiam copiosè, & in longum tempus effluxisset, dolores, febris, aliaque Symptomata paulatim remiserunt: Paralysis tamen in eodem statu permansit. Anno 1616. post annum ab accepto morbo, & ego quoque accersitus fui, sed nihil præscripsi, cùm morbum inveteratum & insanabilem esse viderem. Ab umbilico enim inferiores partes omnes sine sensu & motu erant: Sphyncteres tamen (qui ab initio quoque resoluti fuerant) excipio. Excrementa enim & urinam retinebat. Fistula, quæ ex abscessu remanserat, ad ipsam spinam dorsi, & forsan ulterius penetrabat; in cujus fundo caries ossium stylo exploratorio deprehendi potuit. Reliqua membra secundùm naturam sese habebât, & integra erant, comedebat cum appetitu, sed lectum egredi non potuit. In hisce miseriis per annos aliquot vixit, qualis verò tandem fuerit exitus, mihi non constat.

Obs. 68.

EXEMPLUM II.

Anno 1621. 10. Januarii, venit ad me ex villa quadam prope Bernam, rusticus quidam, Johann. Bucher nomine, cui ante menses quindecim, ex arbore cadenti in terram, secunda vertebra lumborum ita introrsum repulsa fuerat, ut manifesta luxatio conspiceretur, multoque magis manibus palparetur. Post casum protinùs supervenit dolor acerbissimus, qui in longum tempus continuavit, neque etiamnunc ab eo liber est æger, præcipuè quando corpus inclinat, aut erigit. Ilicò præterea post casum, cibum indigestum evomuit, nihilque cibi aut potus per dies aliquot retinere potuit. Febris quoque ardentissima, sitis inexhausta, vigiliæ, inquietudines, ariditas linguæ, tandemque delirium supervenerunt. Statim quoque post casum inferiores partes corporis ab umbilico paralysi correptæ fuerant, quapropter neque excrementa, neque urinam retinere potuerat, nunc tamen ea retinet, sed cum difficultate excernit. Ab initio symptomata adeò erant vehementia, ut de recuperanda valetudine nihil spei amplius superesset.

Signa vertebræ luxatæ introrsum.

Variorum autem barbitonsorum usus fuerat ope, quorum ne unus quidem, uti æger ipse mihi retulit, luxationem spinæ cognoverat. Hinc factum est, ut nihil ex arte ipsi præscriptum aut adhibitum fuerit. Quia tamen juvenis (nondum enim trigesimum annum ætatis attigit) & optimo corporis habitu præditus est, solo naturæ beneficio res eo devenit, ut dolores, febris, multaque alia symptomata remiserint. Urinam quoque & alvi excrementa, ut dixi, retinet; sensum quoque crurum recuperavit, coxasque & genua movet; quamvis difficulter, pedes verò etiamnunc adeo resoluti sunt, ut vix suffulcris sese sustinere, aut passum unum vel alterum deambulare possit. Hæc omnia propter nervos ad crura descendentes, & à luxata vertebra compressos, accidunt. Cæterùm quia omnia ita occalluerant, ut luxata vertebra in sedem naturalem reponi non posset, morbum insanabilem esse, ipsi significavi. Suasi tamen, ut proxima æstate, præparato & decenter expurgato corpore, thermas Badenses Helveticas inviseret. Crura quinetiam & os sacrum, aquis destillatis & appropriatis, veluti aquâ Betonicæ, Salviæ, Primulæ Veris, Juniperi, & similibus inungeret: si forsan in hac florenti ætate nervis nonnihil roboris addi possit.

Obs. 68. & 69.

Planè stupendam & ope Diaboli factam luxationem spinæ dorsi, vidi Dusseldorpii, Anno 1583. Juvenis quidam, viginti circiter annorum ætatis, cùm propter conceptam quandam phantasiam, noctu decumbens in lecto, se strangulare vellet, & in hunc finem ex poplitali suo funem parasset; eumque columnæ spondæ alligasset, colloque injecisset, sequenti die mortuus in lecto repertus fuit, etiamsi collum nullo modo à laqueo stringeretur. Mirantibus hæc omnibus, quæ turmatim accurrebant, venit carnifex, qui cum cadaver exuisset, Metaphrenum à diabolo adeò depressum repertum fuit, ut os pectoris ferè attingeret.

Observatio horrenda ac diabolicæ luxationis.

OBSERVATIO LXIX.

Luxatio Spinæ introrsum facta quomodo reponenda?

QUamvis luxationem spinæ introrsum factam, in locum reponi non posse, passim apud rationales Medicos & Chirurgos trita atque celebrata sit opinio. Quomodo enim quis, inquit Hippocrates, ab anteriore parte per ventrem coactionem facere possit? attamen crudele & inhumanum esset, si Chirurgus ingeniosus & expertus ægrum derelinqueret absque ullo præsidio; præcipuè cum sciamus, affectum huncce hominem aut enecare, aut per totam vitam suam miserum & claudum reddere, quemadmodum ex præcedentibus exemplis videre licet. Mortalem autem esse affectum, præter Hippocratem libro de articulis, etiam Avicenna testatur his verbis: Si dislocatio, inquit, est ad partem interiorem, non est possibile ut curetur, & est de eis, quæ interficiunt velociter. Hujus sententiæ quoque sunt alii quàm plurimi Viri docti. Cùm itaque, iterum inquio, inhumanum esset, ægrum, qui aliàs moriturus est, ubi nullum aliud præsidium superest, quàm repositio vertebræ, sine auxilio derelinquere, omnia, quæ ex ratione fieri possint, tentanda sunt, hunc in modum.

Hippoc. lib. de articul. Paul. Aeginet. libr. 6. c. 116.

Avicenna l. 4. Fen. 5. tr. 1. c. 21.

Obs. 69.

Modus veterum in luxatæ spinæ repositione qualis?

Curatio autem hæc, ut id prius moneam, partim ex Hippocratis, Oribasii, & Æginetæ mente, partim quoque ex propria inventione instituenda est. Collocatur æger pronus super scamnum aut organū Hippocr. ab Oribasio lib. de manachimentis, cap. 35. delineatum, deindè laquei duo lati & spissi (ne extendendo cutem vulnerent) ex tela fabricati, corpori injiciendi sunt, unus supra luxatum, alter infra. Qua supra Luxationem, sub axillis injectus est laqueus scamno, qui infra luxationem verò, axi annectendus est, lineâ tamen recta, ut circumducto axe, æqualiter fiat extensio spinæ.

Modus Parei lib. 16. cap. 16.

Sed quia Organi Hippocratis usus jamdudum obsolevit, ideò Paræus inter modernos Chirurgos facilè Princeps, alium modum excogitavit, injectis videlicet laqueis, uti dixi, vires duos fortes constituit, quorum unus superiorem, alter inferiorem laqueum apprehendit trahitque. Præstat tamen, meo quidem judicio, superiorem laqueum columnæ alicui immobili alligare; inferiori verò organum trochleatum Paræi annectere. Illud enim quàm aptum sit, ubi pars aliqua corporis extensione opus habet, sæpissimè in fracturis ossium & luxationibus expertus sum. Cæterùm etsi Hippocrates Dislocationem spinæ introrsum factam, mortalem esse pronunciaverit, uti antea quoque dixi, docet tamen, tentandum esse, an concussio per scalam facta, ægro opem aliquam salutiferam adferre possit? Quapropter cum æger aut organo, sive Glossocomo Hippocratis, aut instrumento trochleato Paræi alligatus fuerit, spina à Ministris extendatur, quantum necesse esse videbitur, æqualiter tamen Chirurgus interim ambabus manibus spinam nunc in dextrum, nunc in sinistrum latus concutiat, aut etiam linteo sub ventre posito, in altum elevet. Sed videat, ne deorsum deprimat dorsum, uti fecit ineptus ille restaurator in Burgdorffiensi Pistore, de quo in præcedenti Observatione dictum fuit.

Porrò si extensio & concussio spinæ statim ab initio, dum adhuc recens est luxatio, administrata fuerit, spes aliqua superest, Luxationem, intellige imperfectam, reponi posse. Sin id fieri nequiverit, arbitror potiùs tentandum esse sequens remedium extremum, quàm penitùs derelinquere ægrum, qui alioquin præter magnitudinem morbi, aut immanissima tormenta & dolores, moriturus, aut vitam duram miseramque victurus est, uti ex superioribus exemplis videre licet. Fiat itaque incisio novaculâ, usque ad ipsam appendicem vertebræ descendentem, mox per idem vulnus iterum immissâ novaculâ duæ aliæ fiant incisiones una ad dextrum, altera ad sinistrū latus appendicis: deinde tenaculis ad negotiū hocce aptis, apprehensa appendice trahatur in altum, & reponatur vertebra in sedem naturalem. Interim autem dum hæc fiunt, spina ut extensa sit, necesse est; faciliùs enim in situm naturalem resiliet vertebra. Vulnus autem exiguum, aut magnum, secundum dislocationis magnitudinem infigendum est.

Extremū spinæ reponendæ remedium.

Si enim unica vertebra impressa fuerit, parvum sufficiet vulnus: sin duæ aut plures, magnum ut sit, necesse est, quò ambæ vertebræ luxatæ apprehendi possint. Si hæmorrhagia obstiterit, ita ut statim post incisionem factam operatio fieri non possit, stupis arctè contortis, & albumine ovi madefactis, nec non pulvere nostro, ad sanguinem sistendum aspersis, sistendus est. Ubi hoc observandum, totum vulnus, præsertim ex utraque parte appendicis, stupis istis quàm diligentissimè adimplendum esse. Id verò ut commodè fiat, ex stu-

Vide Tra-

Obs. 69. Ext. usq. de Gastron. cap.

pis contortis hunc in modum fiant pulvilli multi; quorum unus post alterum vulneri intrudatur, donec impletum fuerit. Applicetur postea Emplastrum aliquod tenaciter adhærens, & fascia ligetur. Post horas aliquot cùm sanguis substiterit, clementer, ne sanguis iterùm prorumpat, eximendæ sunt stupæ. Posteà adhibenda est tenacula, quemadmodum dictum est. Tenacula autem fortis & denudata sit, quemadmodum utimur in extractione calculi. Si duæ luxatæ fuerint vertebræ, ambæ, & quidem duabus tenaculis apprehendendæ sunt.

Nota.

Duo itaque sint Chirurgi, qui æqualiter, unoque cum consensu in altum trahant. Videat præterea Chirurgus, ne incisiones ad latera appendicis nimis profundè fiant, propter nervos, qui ad latera vertebrarum ex spinali medulla prodeunt. Necesse præterea est, ut operatio hæc fiat ab initio morbi, dum vires adhuc constant, & antequam pars affecta inflammatione & intumefactione sit obsessa. Nec quicquam interest, an æger, ut aliquando fit, sine loquela & intellectu fuerit.

Quandoquidem in depressione cranii gravissima illa symptomata, loquelæ videlicet & intellectus amissio, quoque adsunt, nihilominus tamen diligens & expertus Chirurgus operationem non procrastinat. Scit enim, impressionem cranii causam esse mali, reposito cranio in situm naturalem, remissura esse Symptomata. Poterit Lector hac de re videre observationem singularem Centuriæ primæ Observation. 15.

Quæ ante & post incisionem spinæ agenda.

Quod si ab initio Chirurgus vocatus non fuerit, sed secunda, tertia, aut quarta demùm die, ante operationem fovendus est locus decocto Betonicæ, Primulæ Veris, Salviæ, Camomillæ, Meliloti, Rosarum, & granorum Juniperi, quibus emollientia nonnulla, veluti malvam, altheam, addere poterit, deinde repositionem tentare. Post operationem dorsum oleo Rosaceo & lumbricorum inungendum: vulnus quinetiam more aliorum contusorum vulnerum tractandum est.

Objectio.

Objiciet forsan aliquis, Operationem hancce incertam ac periculosam, & proinde minimè tentandam esse.

Solutio.

2. aphor. 8. lib. 2.

Respondeo, idem & de aliis gravissimis operationibus dici posse; interim tamen nihil eorum, quæ cum ratione fieri possunt, omittit fidelis & ingeniosus Chirurgus, quin potiùs ex mente Hippocratis, extremum remedium extremo applicat morbo. Satius enim est, ait Celsus, anceps experiri remedium, quàm nullum.

De-

Obs. 69. Cranii depressio quomodo curetur. Depressio cranii, quæ maximam affinitatem cum luxatis vertebris habet, per se, nisi valdè exigua fuerit, lethalis est, ubi operatio periculosa juxta & incerta est. Cutis enim decussatim ad cranium usque & quæcunque subsunt vasa venarum & arteriarum, inciduntur, Pericranium, membrana exquisitissimo sensu prædita, maximo cum dolore à pericranio abrumpitur: Cranium deinde ad cerebrum usque perforatur terebello, hamulis & elevatoriis elevatur in altum: At hæc omnia suntne periculosa? maximè. Quid dicam de extractione fœtus mortui, de partu cæsareo, extractione calculi & similibus operationibus, quæ quidem periculo plenæ, nihilominus tamen indies cum fructu administrantur: uti ego multoties in praxi meâ expertus sum. Quapropter cum Celso libr. 7. cap. 33. assero, nihil interesse, tutumne sit remedium, nec ne, quod unicum: & proindè etiam in desperatis affectibus semper ea, quæ secundum rationem fieri possunt, tentanda esse. Cæterum non video, operationem hancce tantoperè esse periculosam. In medio enim dorsi non dantur magna vasa venarum aut arteriarum. Nervi præterea in appendicibus exiles sunt; *Observat.* quapropter sæpissime permagna vulnera circa spinam dorsi feliciter sanata fuisse observavi: præcipuè in juvene quodam viro, cui in tumultu, cultro vulnus circa quartam vertebram lumborum infixum fuit, ubi acies cultri fracta inter appendices spinæ remansit.

lib.15.c.13. Huic ego post annos duos ab accepto vulnere, fragmentum cultri extraxi, fistulamque feliciter curavi. Erat autem angustissima, quapropter dilatanda fuit tum causticis, tum etiam instrumentis incisoriis. Omnia tamen sine inflammatione, aut aliquo alio graviori symptomate facta fuerunt: quemadmodum Lector videre poterit Observatione sexagesima secunda, Centuria prima, ubi acies cultri, quam ego adhuc inter rariora mea reservo, delineata quoque cernitur.

l. 15. c. 13. Jubet præterea Magnus Paræus, in fractis vertebris, si fragmenta ossium magna symptomata excitaverint, cutim aperire, ossaque confracta extrahere. In fracturis costarum introrsum factis, ubi fragmenta costæ pleuram pungunt, maximosque dolores, aliaque symptomata excitant, *lib.15.c.11.* idem Paræus suadet, ut cutis incidatur usque ad costam, eaque hamulis apprehendatur, & in situm naturalem reponatur. Hoc si in vertebris costisque fractis fit, cur non idem in spina luxata fieret?

OBSERVAT. LXX.

De flatu in musculosis partibus copiosè collecto.

Flatum in ventriculo & intestinis generari, rectè statuunt Medici. In aliis tamen partibus corporis copiosè coacervatum fuisse, aliquoties vidi. Id verò quia rarissimè contingit, exemplum non vulgare in medium producam.

Anno 1593. Coloniæ Agrippinæ, unà cum Clarissimo ac Doctissimo Viro Domino Johan. *Obs. 70. & 71.* Kuenio Breudenbachio, Coloniensi Doct. Medico longè celeberrimo, puellum decem circiter annorum, curandum habui. Ille cùm variolis per totum corpus gravissime laborasset, & ferè evasisset, hoc symptoma supervenit, ut Abdomen ab umbilico, femora item & crura ad pedes usque, flatu supra modum extenderentur. Videbatur autem flatus ille partim inter cutem & musculos, partim quoque in ipsis musculis contineri. Quotiescunque enim partes istæ manu tractabantur, crepitus similis illi, qui tractando carnem vitulinam mactatam, & à lanione inflatam percipitur, intelligebatur. Dolor nullus aderat, partes quinetiam internæ benè valebant, & à præcedente morbo ferè restitutæ erant. Varia adhibuimus Medicamenta; Interna, ad calorem nativum refocillandum, partesque nobiles corroborandas; Externa, ad flatus discutiendos, ita ut tandem convaluerit. An autem copia ista flatuum ex Ventriculo & intestinis, flatuum utplurimùm generationis loco, ad externos musculos permeaverit, an verò ipsissimis in locis generata fuerit, viris doctis discutiendum relinquo. Nihil tamen, quod obstare possit, quò minus quoque in aliis corporis partibus flatus generentur, video. Si enim flatus à calore imbecilli (fit tamen nonnunquam teste Galeno Meth. med. 12. ex vehementi calore) generatur, atque in aliquo alio membro externo, calor nativus non minus ac in ventriculo possit esse imbecillis, cur non idem quod in ventriculo efficit, etiam alibi sequeretur? Quod in memetipso, de flatu in externis musculis observavi, uti Lector Observatione 23. Centur. 4. videre poterit.

OBSERVATIO LXXI.

De infelici successu Cucurbitularum in scapulis applicatarum.

Matrona quædam nobilis in Cuilli prope Lausannam, dolore inveterato capitis & scotomiâ laborans, cùm impuro & impurgato corpore cucurbitulas sibi applicandas curasset, non diu post Paralysi brachiorum correpta fuit. *Scarificationem sequuta Paralysis.* Ego in consilium cùm essem vocatus, corpus decenter expurgavi. Masticatoria & sudorifera præscripsi. Tandem ipsam ad Thermas Valesianas misi. Convaluit quidem, sed non *Curatur.* sine magno labore, ac multis expensis.

Figulum quadragenarium, natione Germanum, Lausannæ degentem, dolore similiter capitis, & scotomiâ laborantem, post applicationem cucurbitularum paralysi correptum fuisse memini. Hic cùm thermas varias invisisset, bona quinetiam sua frustrà consumpsisset, tandem Naturæ debitum persolvit.

Alia incurabilis cur? Cùm enim à teneris annis aquam & argillam frigidam, ut opificium hoc postulat, tractasset, partes nervosæ adeò fuerunt debilitatæ, adeoque calor nativus labefactatus, ut medicamenta, quamvis exquisitissima adhiberentur, morbum tamen debellare non possent. Edi-

scant tyrones, Universalia remedia topicis præponenda esse.

OBSERVATIO LXXII.

De intempestiva Hæmorrhagia, ubi perniciosa opinio Paracelsi de sistendo sanguine examinatur.

Nihil periculosius hæmorrhagiâ in praxi Chirurgica accidere posse, Medicis omnibus notum est. Sanguis enim cùm sit thesaurus vitæ nostræ, si præter modum effluit, aut extinguitur homo, aut in morbum diuturnum incidit, miseramque vivit vitam. Protinus itaque sistendus est: nec Paracelso fides adhibenda, ut postea dicam, dum priùs exempla aliquot de intempestiva & periculosa, ne dicam mortali hæmorrhagiâ adscripsero.

EXEMPLUM I.

Circiter annum 1582. honestus quidam vir, Hildenæ in patria mea, Conradus *zu Pazhoven* nomine, in conflictu vulnus versus sinistrum bregma accepit gladio, ubi ramus soporalis arteriæ, qui ex anteriori parte auris ascendit, simul abscissus fuit. Ab initio sanguinem feliciter restrinximus: ne tamen iterum propter agitationem corporis commoveretur, ægrum in hospitio publico (*zum Dürpel*,) quo in loco vulnus receperat, retinuimus. Quid fit? Quinto die post acceptum vulnus cùm quidam ex propinquis, qui vulnus inflixerat, cubiculum ægri ingressus fuisset, adeò commotus, & irâ percitus fuit æger, ut iterum apertam arteriam tanta sequuta sit sanguinis profluxio, ut parum abfuerit, quin simul animam emitteret. Protinus tamen restricto sanguine convaluit, & multos supervixit annos. Vide Cent. 1. Observ. 18.

Vide Vesalii Tabul. arteriæ magna g.

EXEMPLUM II.

Circa annum 1604. Civis quidam & Arcularius Lausannensis, cum duos civium suorum, congredientium ac inter se litigantium, dirimere & reconciliare vellet, cultro vulnus ad finem musculi bicipitis accepit. Vocatus barbitonsor sanguinem restrinxit, vulnusque eâ, quâ potuit, diligentiâ curavit. Vigesimâ die post acceptum vulnus, cùm æger jam ab omnibus periculosis symptomatibus liber esse videretur, & per cubiculum deambularet, accidit, ut cum per fenestram transeuntes observaret, & illum, qui vulnus inflixerat, ex abrupto videret, adeò commotus & perturbatus fuerit, ut iterum apertâ venâ, sanguis tam copiosè effluxerit, ut antequam ego Paterniaco (ubi tunc Medicinam faciebam) advenirem, extinctus fuerit. Idque mirum non est; quandoquidem etiam in interfectis sanguinem, per vulnus exstillare videmus, sit ille, qui facinus commisit, cadaveri astiterit. Tanta est enim (inquit Levinus Lemnius de occultis naturæ miraculis lib. 2. c. 7.) ac tam valida latentis naturæ vis atque imaginatio, modò aliquid vitæ supersit, aut corpus mortuum incalescat, ut sanguis ebullire, accensaque bile effervescere incipiat.

EXEMPLUM III.

Anno 1585. si rectè recordor, cùm Lausannæ altercatio inter nobilem quendam, & aurifabrum orta fuisset; & in dimicationem aciemque simul venissent, atque Aurifaber vulnus circa cubitum sinistrum accepisset, intra paucas horas animam simul & sanguinem amisit. Tam impetuosè enim sanguis profluebat, ut sisti non potuerit.

ADMONITIO.

Ex his videmus ineptias, quas Paracelsus libro 1. Chirurgiæ suæ magnæ Tractatu 2. cap. 10. mihi pag. 34. item de Curatione vulnerum tractat. 2. cap. 9. mihi pag. 496. scriptas reliquit, docens, quomodo sanguis sit sistendus. Ubi hæc habet verba: Notum est, inquit, apud Medicos, morbum non cedere, nisi ipsius causa, atque id, quod ægroto inutile est, priùs auferatur. Indè concludit, & scribit: Si propter iram aut luxuriam sanguis profluit, necesse est, ut illa priùs comprimatur, hæc verò extinguatur. Durante enim irâ aut luxuriâ, natura medicamentum non admittit. Si ebrietas in causâ fuerit, necesse est, ut illa priùs solvatur, quàm sanguis sistatur. Quod si constellatio aliqua fluxum sanguinis commoverit, exspectandum est, donec illa cursum suum absolverit. Multas hujus farinæ ineptias Lector videre poterit, loco præallegato. Ex quibus facile colligere poterit Candidus Lector, quàm perniciosa humano generi sit doctrina Paracelsi. Sed ponamus casum; Vulneratur in conflictu ebrius aliquis: nonne hîc concurrunt, præter causam proximam hæmorrhagiæ, duæ aliæ remotæ, ira videlicet & ebrietas? At quis mortalium tam abundat sanguine, ut supervivere possit, usque dum ebrietas discussa, aut effervescentia bilis sedata fuerit? Videmus contrarium Exemplo secundo & tertio, superius allegato. Si ex defatigatione aliquâ Corporis fuerit, inquit idem Paracelsus, loco jam citato, necesse est, ut probe quiescat pars illa, antequam sanguis sistatur. Rectè sanè diceret, dummodò aliquis inducias cum morte facere posset.

Paracelsi opinio de sistendo sanguine.

EXEMPLUM IV.

Vidi ego contrarium, Anno Millesimo Quingentesimo octogesimo quinto, Metis in juvene quodam robustissimo, & in arte gladiatoria versatissimo: qui cum diu dimicando incaluisset, & defatigatus fuisset, vulnus ad majorem oculi dextri canthum accepit, ex quo sanguis tam copiosè promanvit, ut in ipso ferè momento extinctus fuerit: uti Lector videre poterit Centur. 2. Observ. 14.

EXEMPLUM V.

Propter Luxuriam, juvenem in periculosissimam hæmorrhagiam incidisse, Lector inveniet Cent. 2. Observ. 17. in hoc juvene si expectassem, donec libido illa ad coitum remisisset; in viro verò, cujus memini Exemplo primo, usque dum ira atque effervescentia bilis placata fuisset, omni procul dubio animam simul cum sanguine amisissent.

ADMONITIO ad TYRONES.

Hæc in gratiam juniorum Chirurgorum adscribere, eosque simul admonere volui, ut scripta Paracelsi, uti & Felicis Wirtzii (qui perniciosam hancce doctrinam confirmat parte 4. cap. 4. (cum

Obs. 72. 4.) cum judicio legant. Plerunque enim, si in Antiquos non latrat Paracelsus, & contumeliis eorum scripta lacerat, dogmata tamen eorum in perniciem hominum invertere studet: quemadmodum & hic facere conatus est.

Verissimum quidem est axioma Medicorum, quo Paracelsus utitur, videlicet affectum aut morbum tolli non posse, nisi ablatâ ipsius causâ. Idem etiam in hæmorrhagia valere asserit; Et rectè quidem. Sed distinguendum est inter causam conjunctam vel proximam, ruptionem videlicet aut apertionem venæ aut arteriæ, & remotam: uti sunt ira, excandescentia, ebrietas, libido, luxuria, & hujusmodi. Priùs itaque causa proxima, quæ majoris est momenti, quàm remota, removenda, osculaque venarum aut arteriarum, obturanda sunt; deindè remotis causis quoque ex arte prospiciendum est. Quâ methodo autem & industriâ sanguinis fluxus sit sistendus, videat Lector Centur. 2. Observ. 15. 16. & 17. Item Tractatum nostrum de Gangræ-nâ & Sphacelo cap. 19. 23. & alibi.

Viro Doctissimo,

Domino JACOB. HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori Excellentissimo, Amico meo singulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

PRæteritis diebus, Doctissime, Amantissimeq; mi Domine Doctor, de intempestiva & periculosa hæmorrhagia observationem, aliquot Exemplis ornatam & stabilitam, pro quinta Centuria conscripsi; ubi perniciosam doctrinam Paracelsi, de sistendo sanguine, refellere conatus sum. Ab eo tempore de hæmorrhagia narium exemplum planè lamentabile atque luctuosum mihi videre contigit, quod tibi, propter causas, quas postea adscribam, communicare volui.

Non ita pridem cùm Nobilissimus ac Strenuus Vir, Dominus ANTHONIUS à WEINGARTEN, copias in Rhetiam ducendas, pararet, nobilis quidam, Adam von Litzko nomine, (an Austriacus, vel Bohemus aut Moravus fuerit, ignoro) juvenis adhuc, ab ipso quoque receptus fuit. Huic quum per dies aliquot sanguis per intervalla ex naribus exstillasset, & ad balneatorem, ut sibi cucurbitulas applicaret, se contulisset, nulla habita ratione affectus, optimum illum virum in calidissimum laconicum collocat, ibidemq; operationem suam perficit. Quid fit? Excalefacto corpore, tanta sequuta est sanguinis ebullitio & per nares eruptio, ut vix credibile sit, corpus unius hominis tantam copiam sanguinis continere posse. Adhibita quidem fuerunt remedia, sed ab imperitis, & proinde sine fructu. Sequenti die quum Capitaneus à Weingarten, fortè nobilem ac optimum huncce militem, tam periculosè laborantem invenisset, supra modum perturbatus fuit, meq; statim advocari jussit. Accurro, sed veluti in agone ægrum invenio. Sanguinem quidem sisto, sed tantam copiam jam spacio viginti quatuor horarum amiserat, ut eadem nocte piè placideque obdormierit.

Hæc, Doctissime mi Dom. HAGENBACH, ad Te scribere visum fuit, non in eum finem quasi aliquid novi, vel tuis auribus inauditum, & rari, tibi annunciare vellem, quotidiè enim, proh dolor, hujusmodi errores ab imperitis comittuntur, sed potius, ut apud peregrinos, qui Academiam vestram celeberrimam frequentant, expiscari possis, an forsan aliquis inveniatur, cui nobilis ille à Litzko, vel saltem ipsius prosapia nota fuerit; quò parentibus significari possit, ipsum Adamum hîc piè placidèque diem suum clausisse, & honorificè inhumatum esse, videlicet 15. Septembris, An. 1624. Adhibe itaque, quæso, diligentiam, ut tristissimis parentibus hæc innotescere possint. Quod si tamen occasio nulla sese apud vos obtulerit, id mihi significa, quo Epistolam hancce Centuriæ meæ quintæ inserere possim; hoc solo enim modo, parentibus & amicis tandem manifestum fiet, quo morbo, & quonam in loco, nobilis ille juvenis vitæ suæ finem fecerit. Vale mi Dom. D. HAGENBACH & cum tuis omnibus æternum feliciter vive. Bernæ 13. Octobris, Anno 1624.

Ad eundem Virum Doctissimum,

Dom. D. JACOBUM HAGENBACHIUM.

NOn ita pridem, Doctissime atque Amantissime mi Dn. Hagenbach, de immatura morte Nobilissimi Viri, Dn. Adami à Litzko, ad te scripsi. Ab eo tempore, cùm adversaria mea revolverem, in casum non multum absimilem incidi, quẽ tibi nunc communicare volui. Anno 1617. mense Augusto, quum Egregius atque Excellentissimus Vir, Dn. Jacobus Bucher, amicus meus singularis, & hujus urbis Archigrammateus meritissimus, ad thermas Leucenses, in Vallesia sitas, profectus fuisset, singulis ferè diebus hæmorrhagiam narium patiebatur. Ego cùm eodem tempore, jussu quorundam ex Magnatibus nostris, thermas hasce visendi; earundemq; facultates explorandi gratia, ad ipsas profectus quoque fuissem, & periculosum statum Dn. Bucheri vidissem, non mediocriter comotus atq; perturbatus fui, quapropter ipsum quam diligentissimè admonui, ut valetudinis suæ rationem haberet, nec amplius thermas ingrederetur. Cùm verò admonitiones meas parum apud ipsum valere, viresq; magis magisque iminui vidissem, porrexi ipsi opus aphorismorum Hippocratis, (quod opportunè mecum attuleram) & locum ubi scribit: *In his frigida uti oportet, unde sanguis copiosè profluit, aut profluxurus est, &c.* ipsi ostendi, hæc quum vidisset, & manifestam imminutionem virium de die in diem percepisset, in posterum thermis parciùs quidem usus est, verùm enimverò humidum radicale jam propter intempestivam hæmorrhagiam adeò erat absumptum, viresque imminutæ, ut reversus Bernam, non diu post, dum ego in Hassia apud nobilem quendam ægro hæsi, animam Deo piè placideque reddiderit. Vides mi Dn. D. Viros in politicis prudentissimos, plerumq; in eis quæ ad optimã valetudinem conservandam spectant, cœcos esse. Hæc raptim Bernæ 1. Novembris An. 1624.

Tuus

Guil. Fabric. Hildanus.

Obs. 73. & 74.

OBSERVATIO LXXIII.

De Stercore porcino.

HÆmorrhagiam omnium esse periculosissimum symptoma, ex præcedenti Observatione Lector facilè colligere poterit. Necesse itaque est, ut Chirurgus exquisitissimis probatissimisque remediis sit instructus. Sed & ne ea quidem sufficiunt, nisi dexteritas in adhibitione conjungatur. Inter arcana ad sanguinem sistendum nonnulli stercus porcinum extollunt, inter quos fuit Christophorus Landreus, Medicus Gallus, in Oecoiatria sua. Sumit autem stercus porcinum, & sanguinem ab ægro rejectum, utriusque partes æquales, inter se commiscet, & addito butyro recenti, simul in sartagine assatas, ægro per os præbet edendas.

Sed remedium hocce, etiamsi Dn. Christophoro Landreo, ut ipsemet refert, ex voto successerit, non semper tamen in hocce periculosissimo symptomate, quod nullas admittit inducias, tutum esse, olim in vitrico meo, Petro Crantzio, p.m. vidi; cui quamvis per os datum, & exteriùs applicatum fuisset stercorarium hocce remedium, parùm tamen abfuit, quin propter ingentem hæmorrhagiam narium naturæ debitum persolveret. Interim enim dum astantes remedio huic fidem adhibebant, & optatum successum exspectabant, tantam perdidit sanguinis copiam, ut quamvis adhuc juvenis & robustus esset, in cachexiam inciderit, miseramque ab eo tempore vitam vixerit, donec tandem propter imminutionem caloris nativi, & absumptionem humidi radicalis, planè extenuatus, vitæ suæ finem faceret. In morbis itaque acutis & quovis alio modo periculosis, potiùs ad ea, quæ ex proprietatibus manifestis, quàm occultis agunt, confugiendum est.

OBSERVATIO LXXIV.

De admiranda & observatione dignissima cujusdam vulnerati historia.

Ad

Celeberrimum Experientissimumq; Virum

Dn. GUILH. FABRICIUM HILDANUM, cui CLAUDIUS DEODATUS Reverendiss. & Illustriss. Episcopi Basileensis Medicus Ordinarius,

S. P. D.

NOn ita pridem fallendi temporis, & animi recreãdi causa, doctissimas Tuas Observationes evolvẽti mihi, Vir clarissime, multa sane occurrerũt, quæ solertis naturæ potestatem, & artis Medicæ sublimitatem atq; excellentiam, omnibus admirabilem reddere consueverunt, qualia sunt lethalia partium principium, Cerebri, Cordis, Hepatis, pulmonum, intestinorumq; vulnera, quæ licet hactenus plerisq; tãquam incurabilia videantur, non rarenter tamen nostris temporibus, miro artis ingenio persanantur.

Nam etsi Hippocr. 6. Aphor. 18. & Galenus in comment. ut & 1. de usu partium: 4. Methodi 6. & passim alibi, elegantem lethalium vulnerum classem & seriẽ constituant, uti sunt cordis vulnera, Cerebri, ejusq; ventriculorũ ut & vesicæ discissiones, hepatis septiq; transversi, intestinorum, ipsiusq; ventriculi vulnera & perforationes, cæsim punctimq; inflicta, nihilominus tamen ejusmodi vulnera, quotidiana id docente experientia (licet utplurimum fatali quadã necessitate, vel pro majore sui parte mortẽ inferant) concurrentibus præsertim & Dei & Naturæ præsidiis Asclepiadea expertorum Pæonum manu persanata, & ad totius, compagis integritatem reducta fuere, uti recenti hac Observatione & historia notatu dignissima, cuilibet constare poterit.

Obs. 74.

Ante annum pluriminus, Adolescens quidam, viginti & aliquod annorum, lanifica textura operam navans, nocte silente una cum sodalibus epoti vini calorem mitigaturus, oppidũ Bruntrutum circumeundo, in aliquot Scholares incidit, pari temulentiâ calentes: Hi oborta lite, ad arma deveniunt. Scholaris arrepto ense (quẽ styletum vocant) paulò supra umbilicum, partem sinistram versus, Textorem perfodit, ita ut ex altera parte, lumbos & deorsum versus, ensis sibi exitum paraverit. Concidit Textor, & semimortuus ad Chirurgi officinam defertur. Scholaris de instante vulnerati morte dubius & anceps, adhibita quorundam opera, clam oppido aufugit. Vulneratus autem ad duos præstantes Chirurgos, Johannem sc. GLANZ, Aulicum Chirurgum, & WERNERUM CRAMAT, oppidi Bruntrutani Chirurgum delatus (quem omnes vitam brevi cum morte commutaturum sperabant) ab utroq; & vitã & inflicti vulneris sanationem, repetitis votis exposcebat. Hi ambo, præmisso periculi prognostico, lethiferi vulneris curationem suscipiũt, vulneris magnitudinem, profunditatẽ, locum affectum, cæteras atq; circumstantias, quanta potuere diligentia, pervestigant, etsi non ipsam ventriculi cavitatem, saltem pylorum ipsum, aut tenuium intestinorum principium, perfossum & apertum esse, probabili conjectura pronunciant, licet ambo inflicti vulneris orificia usq; adeò angusta fuerint, ut vix tenuiori stylo vulneris interiora perrimari potuerint. Itaq; rei difficultatem, & arduã curationis aleã perpenctati, tum intrinsecus, tum extrinsecus ea adhibuere præsidia, quæ longo usu & quotidiana praxi comperta habuere, ut sunt Olea, balsama, unguenta, emplastra, potiones item & Apozemata vulneraria, &c. Paulo post (ut ferè fit) sequuntur varia & ardua Symptomata, febris horrifica, sitis, vigiliæ, inquietudo, animi defectus, alvi evacuationes & clysmata, ut si forte vel in ventriculo vel intestinis sanguinis grumi stabularentur, excluderentur, ne ex subsecuta sanguinis putredine, vel major febris excandesceret, vel graviora Symptomata oborirentur. Factum ita semel, iterũ, & tertio, & magna semper concreti nigricantisque & putrescentis sanguinis copia educta: non obscurum vulneratorum intestinorum argumentum. Tandem aliquot septimanarum spacio, vulneris orificiis hinc inde cicatrice obductis, æger sibi in integrum restitutus visus, domum redit, remanente tamen semper circa partem affectam dolore pungitivo, & ejusdem partis satis duro tumore, ita ut quasi curvatus incedere cogeretur. Hujus & doloris & tumoris pertæsus, alium Chirurgum consuluit, qui nescio quid puris subesse suspicatus, ea adhibuit remedia, quæ tumoris mollitiẽ & puris maturationẽ procurarent, inde ad binã tumoris ferro apertionem deventum, sed frustra; nil

Obs. 74.

mim præter serosa materiæ paucum quid effluxit, remanente semper pristino dolore pungitivo.

Et quoniam habitu cachectico præditus esset, haberetq; & hepar & lienē, ipsasq; venas mesaraicas, longis & antiquis obstructionibus obturatas, ea etiā remedia, me suadente, administrata fuere, quæ reserandis viscerum obstructionibus abundè opitularentur. Sed hisce omnibus frustrà admotis, totum tandem negotium uni Naturæ concessum fuit, præsertim cùm æger iterum ambularet, & suo officio utcunq; perfungeretur. Quid sit interim? Sub anni finem, patiens expeditis negotiis domum rediturus, medio in itinere alvum exonerare, non sine magna doloris acerbitate cogitur, & inflicti ensis extremum apicem, (quem infra delineatum vides) magno cruciatu & torminibus excludit. Chirurgi, rei novitate attoniti (etsi æger non nisi Magistratus jussu & authoritate id fateri voluerit) omnem movêre Lapidem, ut exclusum alvo apicem haberent, & singulis obviis ostenderent, atque cum ense prius detruncato conferrent. Observarunt demum, esse quidem extremum detruncati ensis apicem, sed desiderari adhuc alteram portionem, quæ ensem integrum referat.

Subesse autem aliquam in corpore ensis detruncati portionē, idem permanens, & continuus pungitivus dolor declarat, qui exclusâ etiamnum ensis cuspide, fixus permanet. Et his abundè constat, ob læsum vel ventriculum, vel intestina lethale vulnus extitisse, atque integri anni spacio ensis cuspidem, profundâ satis ferrugine exesam, in labyrintheis intestinorū anfractibus, purgationib. frustra exitum stimulantibus, delituisse, quicquid enim alvo excluditur, intestinorum orbes percurrat oportet. Num autem ruente in terram ægro, ensis fuerit fractus, & retrahendo ensem apex jam exclusus, vel etiā quæ desideratur pars, in ipso ventriculo, vel ipsis intestinis hæserit: Quâ item ratione contigerit, ut læso vel ventriculo, vel intestinis, superstes hactenus fuerit æger? quomodo citra offensam ferrum latuerit? Et utrum (ut suspicamur) altera intrusi ensis portio subsit in corpore?

Hæc & alia multa, quæ in hujus rei gratiam proponi possent, tibi Viro expertissimo pensitanda & discutienda relinquo. In hunc ferè finem & Schenckius noster, & Amatus Lusitanus & Benedictus Faventinus, pulchras exhibuere historias, præsertim de acubus & aciculis inconsiderate deglutitis, & per urinæ ductus anfractuosissimos, citra corporis vel sanitatis læsionem exclusis, &c. Sed de his alias. Dum hæc scribo, affertur ad me puella semestris, quæ morbillis mirū in modum fuit ita conflictata, (apud nos enim & morbilli & variolæ grassantur, & plurimos infantes è medio tollunt) ut unius noctis dūtaxat spatio, horrenda Gangræna sinistrum crus invaserit, & in aterrimum colorem converterit, nec mali finis, sed ignis ille crescit eundo, labuntur, vires, & mortem præsentaneam videmus.

Hisce vale, & tandem rescribe: Satis enim otiatum est hactenus. Scire velim, num meas variis observationibus instructissimas, Bellelagio acceperis.
Data 12. Februarii, 1619.

Longitudo & figura Styleti.

Obs. 74.

Clarissimo atq; Doctissimo Viro,
Dn. D. CLAUDIO DEODATO,
Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Basileensis Archiatro longè celeberrimo.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

ANte mensem ex Aula Serenissimi Principis ac Domini, Domini Georgii Friderici, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Bernam rediens, vir undiquaque Doctissime & amice æternùm honorande, tuas 12. Februari, ut & alias 10. Maji hujus anni datas literas domi meæ inveni. Cùm verò ad binas illas rescribere vellem ecce ad Illustrem Dominam à Bollweil vocor. Vix arcem cùm ingressus essem, Solodurum ad ægram graviter decumbentem, redeundum mihi fuit. Negotiorum itaque multitudine impeditus fui, quò minus ad Te rescribere potuerim.

Deindè responsum aliquantisper studio retardavi, ut possem Exemplar quartæ Centuriæ (quam heri Oppenhemio accepi) simul ad te mittere. Illam nunc misissem, nisi te ipsam jam habere, ex postremis tuis 3. Julii datis, (quasque ante triduum accepi,) intellexissem. Quâ igitur in re Excell. Tuæ in præsentiarum gratificari possim, non video. Copiam enim illam Ellebori nigri, quam Tu expetis, nancisci non possum; Quandoquidem hic & in vicinis locis, nonnisi in hortis, & quidem paucissimis, colitur Elleborus verus.

Iterum ad Centuriam quartam Observation, redeo, in qua summam sordidamque negligentiam Typographi videre poteris: adeò enim erroribus typographicis conspurcata est, ut an viri docti ipsam sine nausea legere possint, vix crediderim. Res profectò deploranda, quod Authorum vigiliæ atq; labores Typographorum incuria atque negligentia ita depravantur, lectores persæpe in eorum studiis retardantur. Ego & sumptus & labores omnes, qui requirebantur, ut quam correctissimè pro prælo describerentur, uti etiam nunc manuscriptum Exemplar (quod absolutâ impressione à typographo, ut inde errata colligerem, accepi) fidem facit.

Majorem itaque in modum rogo, Vir Clarissime, ne culpam hanc in me transferre, quin potiùs omnia, pro summa humanitate tua, benignè interpretari velis.

Cæterum vulnus; de quo scribis, lethale fuisse, nullus sanæ mentis in controversiam vocare potest. Intestinorum enim vulnera lethalia esse, Hippocrates, ipsaque experientia, fidem faciunt. Fuit præterea spinæ ipsiusque medullæ, & ex ipso exeuntibus nervis proximum, ac proinde doloribus, inflammationibus, aliisque gravissimis symptomatibus magis obnoxium.

Ventriculum autem, (multò minus pylorum) uti præsentes Chirurgi arbitrati sunt, perfossum non fuisse, ex situ vulneris apparet. Pylorus enim, sive orificium dextrum ventriculi, in dextro latere è regione hepatis: Ventriculus verò altiùs quàm fuerat vulnus, situs est. De læsione in-

Obs. 74. ne intestinorum tenuiorum quoq; dubito. Cum enim sint exsanguia, rarissime coalescunt. Quapropter Hippocrates lib. sexto, Aphor. 18. non immeritò hujusmodi vulnera planè lethalia esse pronunciavit. Apud Marcellum Donatum tamen & alios, vulnera tenuiorum intestinorum curata fuisse, exempla inveniuntur. Verisimiliùs itaque mihi videtur, salvo tamen acerrimo tuo judicio, Styletum intestinum colon, & quidem illa in parte, ubi reni sinistro firmissimè annexum est, perfodisse, cuspidemque styleti, processum secundæ vel tertiæ vertebræ lumborum (qui validi sunt) offendisse, ibique, quia ex optimo chalybe fabricatus fuerat ensis, extrahendo & vulnerato in terram cadente, & hinc inde vacillante, ruptum confractumque fuisse, remanente cuspide vel in ipso intestino, vel partim in intestino, partim quoque in ipsis musculis.

Intestinum autem Colon, uti dixi, vulneratum fuisse, constipatio alvi quoque fidem facit; Cùm enim è regione renis sinistri, ut scis, angustum sit, facilè propter affluentes humores, inflammationem, & intumefactionem, transitus excrementorum impediri potuit. Copia quoq; illa sanguinis concreti, quem excrevit æger, indicat colon fuisse vulneratum. Rationabiliter itaque Enemata adhibuisti, quorum beneficio, meo quidem judicio, magna ex parte conservatus fuit æger.

Ex his, ut ad Quæsita tua paucis respondeam, videre poteris, Vir amplissime, ensem, ruente ægro in terram, verissime confractum fuisse, cuspidemque in corpore remansisse: non tamen in ventriculo, ut dixi, sed in intestino & musculis. Quòd si cuspidem prædicto processui vertebræ infixum fuisse, ibidemq; ad tempus hæsisse, aliquis affirmare voluerit, meo quidem judicio à via recta non aberrabit.

Quæris præterea, quâ ratione contigerit, ut læso vel ventriculo, vel ipsis intestinis, superstes remanserit æger? Respondeo cum Averrhoë, sæpissime monstra fieri in morbis, hoc est, hujusmodi quæ captum humanum superant. Deinde vulnera ventriculi aliquando fuisse curata, post Nicolaum Nicolum, & Matthiam à Cornace, testatur Marcellus Donatus libro quinto, capite quarto. Singulare quoque exemplum videre poteris apud Crollium in præfatione. Ante annos aliquot Galenus Wierus, magni nominis Medicus, in quadam Epistola ad me scripta, hæc quoq; habet verba: memini ego, inquit, Monspelii à Præceptore meo, Dn. Laurentio Jouberto, Medico & Professore Regio celeberrimo, nobis ostensum fuisse cultellum obtusum, qui panno obductus, ab opilione alteri cuidam vi in os ingestus, & per gulam demissus, longo tempore, & si recte recordor, toto biennio in corpore delituit, donec abscessu in inguine facto excretus, & æger ope Chirurgi curatus fuit, qui postea septennium adhuc supervixit. Hactenus Wierus.

Centur. 1. Obs. 54.

Porrò vulnera, illâ in parte intestini, ubi æger tuus vulneratus fuit, non omninò deplorata esse, his meis quoque vidi oculis, Exemplum habes Observ. 54. Cent. 1.

Quandoquidem intestinum, illa in parte crassum, carnosum, partibusque carnosis proximum, imò annexum est; Itaque cùm reliqua intestina, tam à flatu quàm ab excrementis, continuò ferè hinc inde truduntur, sola illa pars Coli penè immota consistit, propterea haud difficulter coalescit. Quæris tertiò, cur ferrum citra offensam tam diu in corpore latuerit? Non omninò fuit citra offensam, continuis enim doloribus ægrum excruciatum fuisse, scribis. Solet præterea natura sagax, quæ in corpore nostro nunquam quiescit, res extraneas, quamdiu corpori nostro includuntur, callosâ quadam materia obducere, adjacentesque partes ab injuria rei extraneæ vindicare. Exemplum habes Observatione 62. Centuriæ primæ, de cultro lumbis infixo. Item Observ. 2. Cent. 2. de globulo plumbeo, menses sex, nullo symptomate superveniente, cerebro incluso.

Quartò, an reliqua pars ensis, quæ desideratur, adhuc in corpore delitescat, quæris? Id profectò difficile est scire. Attamen continuus & fixus ille dolor satis arguit, aliquid præter naturam, sive id pars ensis, sive fragmentum appendicis vertebræ fuerit, adhuc in parte affecta delitescere. Cuspidem enim ensis ad appendicem aut alam vertebræ allisisse, verisimile esse mihi videtur: nisi enim tale quid offendisset, non video, quomodo in ipsa carne disrumpi potuisset ensis. Quæ de morbillis scribis, arguunt maximam adfuisse malignitatem, & revera superiori anno, morbum istum & contagiosum & malignum fuisse, ipsemet Basileæ, ubi tunc per menses aliquot propter quosdam ægros moram traxi, observavi. Ultra quingentos enim intra paucos menses è medio abstulerunt, in aliis gravissima symptomata reliquerunt: Multi enim visum amiserunt, alii surdi facti fuere. In multis apostemata oborta sunt, hinc ulcera maligna, cum ossis corruptione sequebantur. Filiolam Dn. Jacobi Meyweiler, Civis & Mercatoris Basileensis, quæ loquelam ex variolis amiserat, curandam habui, & divino favore sanitati restitui, de quo alias fusiùs.

Cæterùm literas tuas, quas te Bellebagio, variis observationibus instructissimas, ad me dedisse scribis, non accepi, quapropter ut iterùm apographum mittas, rogo.

Ante annos decem tempore hyemali ex equo in aquam gelidam cadens, similem affectum ei, de quo in postremis tuis scribis, circa humerum sinistrum contraxi, ubi inunctiones, emplastra, fomentationes, & cataplasmata per multos menses ferè frustrà adhibui. Tandem in ipso brachio facto fonticulo, dolor paulatim cessavit, neque deinde, laus sit Deo, reversus est. Sed antequam ad fonticulum pervenias, suadeo, ut purgato corpore, sudorifero aliquo utaris, si forsan materia circa nervosas partes contenta, per poros expelli posset. Exteriùs, fomentum aliquod ex Betonica, Salvia, Iva arthetica, granis Juniperi, floribus primulæ Veris, Chamomillæ, & rosis, aquâ, non autem vino (quod nervis etiam exteriùs applicitum inimicissimum esse observavi) coctis, calidè applicarem: Deinde locum sequentibus aquis inungerem:

℞. Aquarum Salviæ,

Beto-

Obs. 75.

Betonicæ,
Lavendulæ, ana ℥.j.
Spirit. Juniperi sine vino præparati ℥j. ß. Misce.

His vale Vir amplissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ 23. Julii, 1619.

OBSERVATIO LXXV.

De Effectibus iræ in ulceribus.

QUàm periculosa sit ira in vulneribus capitis, Lector ex Observatione decima septima, Centur. I. videre poterit. Non tantùm autem in vulneribus capitis & nervorum, verùm etiam in ulceribus infestam esse ægris, & sæpissimè sanationem impedire, aut ad minimum retardare, observavi.

Ulcera in biliosis curatu difficilia.

Quapropter ulcera in biliosis corporibus (quod diligenter observandum) difficulter consolidantur, & frequenter recrudescunt. Propter iram enim color, qui juxta cor est, ut testatur Galenus libr. de causis morborum, & proinde sanguis ipse in venis effervescit, acrimoniam acquirit, partesq; jam anteà labefactatas vellicat ceroditq; : cujus rei sequens exemplum fidem facit.

EXEMPLUM I.

Anno 1620. Generosum quendam, abscessu, & indè exorto ulcere in perinæo, gravissimè laborantem, feliciter sanitati restitui, & ita quidem, ut ulcus cicatrice obductum tandem quoque fuerit. Quid fit? Post menses aliquot, cùm ad iram à quodam incitatus esset, sequenti nocte excernendo urinam, acrimoniam persentire cœpit. Dolor quoque & inflammatio in perinæo exorta est, tandemque ulcus, quod anteà maximo cum labore cicatrice obduximus, iterum apertum fuit.

EXEMPLUM II.

Anno 1617. In Hassia Generosum quendam, unà cum Viris clarissimis & doctissimis, Domino Johanne Hartmanno Beyer, Dn. Georgio Fabro, & Dn. Cornelio Thaurero, Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, exulceratione colli vesicæ & prostratarum, post Gonorrhœam virulentam contractâ, laborantem, curandum habui. In quo Generoso id quoque observavi, ut quotiescunque ad iram (celerrimè autem, etiam ob rem nullius momenti, irascebatur) concitatus esset, mox quoq; febris, inquietudines, vigiliæ, aliaque symptomata, inprimis autem dolores adaugerentur, & ita quidem, ut nonnunquam dies noctesque, præ magnis doloribus, præcipuè cùm urinam excerneret, ejulare coactus esset. Irascimini itaque (vos ægri) sed nolite peccare, inquit Doctor Gentium. Peccat autem graviter in Deum, qui suæ ipsius animæ aut corpori damnum aliquod infert.

ANNOTATIO.

VIdeant autem Juniores Chirurgi, ut in prognostico fistularum perinæi sint prudentes. Si enim ex causa interna facta fuerit fistula, quemadmodum in Generoso nostro ægro, item in sene illo, cujus fit mentio Cent. I. Observ. 79. nunquam perfectè sanatur. Obducitur quidem nonnunquam cicatrice, sed facilimè à causa aliqua interna recrudescit, imò & nonnunquam, si ad tempus clausa persistit, gravissima symptomata subsequuntur.

Obs. 75. & 76.

Observatio.

Vidi id Coloniæ circa annum 1594. in sexagenario quodam Viro, singulari virtute & pietate prædito, Gualtero de Prato nomine, Compatre meo æternùm honorando; cui cùm fistulam post carunculam & retentionem urinæ ortam, multis laboribus cicatrice obduxissem; æger verò post curationem iterum difficultate urinæ, doloribus, aliisq; Symptomatibus continuò fere vexatus fuisset, post menses sex à curatione, cum aliis Medicis iterum in consilium adhibitus fui, & fistulam aperire coactus sum. Convaluit non tantùm æger, verùm etiam ultra annos quatuordecim à curatione satis commode vixit, & annum septuagesimum septimum prætergressus est, neque post illud tempus consolidationem fistulæ tentare voluit, ne sibi accideret, quod Poëta ait:

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Ex his quoque ediscant ægri, ne tantopere de integra & perfecta consolidatione harum fistularum sint solliciti. Sunt enim via apta pro Excretione multorum excrementorum, quæ beneficio naturæ, ex hepate, renibus, vesica, & vasis spermaticis eò extruduntur. Quapropter ægros hujusmodi fistulis laborantes, ab aliis gravioribus morbis utplurimùm immunes esse, sæpissime observavi: præcipue autem in senibus, & qui antea difficultate & suppressione urinæ, & carunculis laborarunt. Ulcera in perinæo, quotiescunque ad ductum urinarium perveniunt, insanabilia fere censenda esse existimo, idque propter excrementorum, quibus eorum corpora scatent, abundantiam, propter imbecillitatem item facultatis expultricis harum partium, ex Venere aliisque causis contractam, adeò magnâ, ut urinam excrementitiis humoribus refertam, per anfractuosum ductum pennis expellere non possit.

Pueris verò & juvenibus, si ulcera fistulosa hisce in partibus supervenerint, de curatione non omninò desperandum est.

OBSERVATIO LXXVI.

De admiranda curatione Scroti post Gangrænam delapsi.

Clarissimo & Expertissimo Viro ac Domino,
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Artis Chirurgicæ Doctori Excellentissimo,
Domino & Amico suo honorando,
PETRUS HOLTZEMIUS S. P. D.

CLarissime & Expertissime Domine FABRICI, Amice honorande, jamdudū ad Claritatis Tuæ datas literas respondissem, nisi præsens dolendus proh dolor Imperii Romani motus, animorumq; dissensio, quibus itinera periculis plena redduntur, & veredariorum profectiones retardantur, impedivissent. Excusatione igitur dignus ero, qui maturius respondere non potui: hanc autem oblatam occasionem negligere nec debui, nec volui.

Querela in Medicina contemtu.

Dolet in literis Claritas Tua, tam magnificum Dei Omnipotentis donum, Medicinam videlicet, his tempo-

Obs. 76.

temporibus tam miserè facere & sordescere, & quidē apud doctos & magnates, qui, eheu, nunc adeò contra rectū judiciū ruunt, ut etiā indoctum & circumforaneum qualemcunque ineptum, qui vix à limine Medicinam salutavit, qui studia non propter veritatē, sed propter quæstum sectatur, Excellentissimo & in arte Expertissimo Viro præferunt. Quid facies Vir Doctissime? Hæc ætas inimica Philosophiæ (dico vera scientia) tales mores profert, si non postulat: ferendum, & non culpandum, quod mutari non potest: natura enim non æquale omnib. dedit ingenium. Dolendum quidem, tantum esse hoc seculo Medicinæ contēptum, gaudendum è contra, vitio & abusu hominum nullā artē infamem censeri. Mundus quidē hoc ævo plenus literatis, sed per hoc ne pilo melior. Felices propterea, quorum cogitationes Divina Providentia gubernantur, quorum scopus gloria Dei est, atq; proximi utilitas: qualis Tua est, Vir Clarissime, qui artē nostram Medicam variis & utilibus Observationib. illustras, vereque longam & difficilem esse demonstras, posteritatē erudis, talentumq; Tibi à Deo creditum, in terram non fodis: artes enim in hoc divinitùs traditæ sunt, ut non sinant hominē in parvarum rerum cogitationib. quiescere. Sic perge Vir honorande, quo cœpisti pede: Dignum laude Virum Musa vetat mori. Vnicum rogare debeo, ignoscat, rogo, libertati. Cùm tot & tam varii casus, imò monstra, quæ subinde in arte se mā festant Claritati Tuæ, vel occurrant in Praxi, vel ab aliis Medicis notata significentur, si similem, quem notavi, casum viderit unquam, aut observaverit, respondere non gravetur.

Contemptus & contemptores.

Feliciter vivere quibus contingat?

Observatio.

Anno Domini 1616. mense unio, Vir quidam honestus, annorum circiter quadragiata, vino obrutus, cùm repente in scroti tumorem, cum febre acuta, & viriū subita dejectione incidisset, à Chirurgo vocato remedium petiit, qui cùm livorem istius partis cum exulceratione penis totius, imò periculum, quòd manifestam Gangrænam deprehenderet, notaret, de cura solicitus, petiit consilium Medici. Ego vocatus, injecto prius clystere, quoniam alvus à biduo non responderat, præscripsi Cataplasma ex scordio, ruta, farina lupinorum, orobi cum oxymelite, vino, & similibus. Per os exhibui Diasenam Hieron. Fracastorii, subinde aquam Theriacalē, quòd malignitatē cordi communicatam observarem, sine hac enim vix respirare potuit. Die sequenti, deposito Cataplasmate, super cuticulam, quam Epidermidem vocant, separatam vidimus: tertio die scrotum sponte apertum, circa vesperā vel libras aquæ decē effluxisse. Quarto die testes ex toto nudatos conspeximus, deciderat n. scrotum à pectine usq; ad perinæum. Hìc quod facto opus deliberavimus, resiccantib. & incarnantib. remediis, quatuordecim dierum spacio tantum profecimus, ut non tantùm testes scroto muniverimus, sed & natura scrotum novis pilis vestiverit, glans peni redierit integra, omnia ulcera penis consolidata fuerint, & officium viri deinceps patiens præstare potuerit. Ego, nec quisquam Medicorum nostrorum similem nec vidit, nec audivit: lucis venereæ nulla suspicio: nunc inculpata fruitur valetudine.

Aqua libræ X. ex scroto effluunt.

Ego naturam potiùs in conservatione speciei quā individui solicitā esse dixi: studet enim perpetuitati, ut cum individuū servare non possit, speciem conservet, quod præstat partibus, quibus sobolescimus. Si molestum non fuerit, & negotia ferant, judicium Cl. T. officiosè peto; offero me & mea vicissim in omnib. paratissima. Bene valeat. Festinatio Tabellarii calamum abrumpit. Raptim Coloniæ, 29. Januarii, Anno 1621.

Ratio cur æger fuerit restitutus.

Obs. 77.

OBSERVATIO LXXVII.

De Gangræna Perinæi, & Scroti admirandâ curatione.

Viro Nobili, Clarissimo

Domino Doctori PETRO HOLTZEMIO, apud Colonienses Medicinæ Professori ordinario; & Serenissimorum Principum, FERDINANDI Archiepiscopi & Electoris Coloniensis, &c. & WOLFGANGI WILHELMI Comitis Palatini ad Rhenum, &c. Medico ordinario & celeberrimo, Amico summo studio observando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

MOnstra in morbis fieri, Vir Nobilis, Amplissime, Averroëm, summum illum Philosophū rectè scriptum reliquisse, indies experimur. Testis est admirandus & ferè inauditus ille casus, quem Clarissimus Vir mecum communicavit. Ego infinitos propemodum vidi ægros, Gangræna Scroti laborantes, sed, ut ingenuè fatear, ne unus quidem restitutus fuit. Pudenda enim cùm partes corporis sint humidissimæ, raræ & spongiosæ, facile excrementitios humores ex corpore descendentes recipiunt, sequiturque Gangræna, uti sæpissime in hydropicis observamus, in quibus Gangrænam pudendorum, propter cachexiam corporis, & labefactationem viscerum, nec non caloris nativi partis affectæ imbecillitatem, plane insanabilem esse existimo.

Genitalium natura.

Ægrum autem, de quo Clarissimus Vir scribit, non fuisse diuturno aliquo morbo affectum, ex literis Clarissimi Viri colligo: scribit enim, ipsum vino obrutum repente tumore scroti cum febre acutâ corr ptum fuisse. Vires itaque non fuerunt à diuturno aliquo morbo, quemadmodum fit in hydropicis, consumptæ, sed adhuc integræ: quapropter morbum faciliùs debellare potuerunt. Simile quid videre mihi licuit.

Generosus quidam Bernensis, quadraginta circiter annorum ætatis, à multis annis caruncula laboraverat, quæ ipsi multum negotii facessebat. Ante annum, circa principium Aprilis cum præscriptam à Medicis victus rationem non satis exactè observasset, & in corporis exercitiis modum excessisset, primò fœtorem cadaverosum in urina (quæ sedimentum viscidum, spermati ranarum non absimile habebat) percipere cœpit. Ego quæ renes viasque urinarias abstergunt & mundificant, præscripsi: interim tamen fœtor ad septimanas aliquot continuavit. Tandem penitùs suppressa urinâ, & exortâ inflammatione in ipso perinæo, Gangræna sequuta est, ita quidem, ut totum illud interstitium, quod est inter podicem & scrotum, ductus item urinarius partim exciderit, partim quoque exscindendus fuerit. Longa esset oratio, si omnia, quæ annotatione digna in hoc ægro occurrerunt, recensere vellem. Clarissimus Vir omnia ordine videbit in V. Centuria

Historia memorabilis de Gangræna Scroti ac Perinæi.

turiâ Observationum mearum, Observ. 64. in qua paulatim progredior. Tandem omnibus admirantibus veluti ex cymba Charontis evasit, & nunc integrâ fruitur valetudine, neque ullam molestiam in reddenda urina sentit. Carunculæ enim omnes, quæ anteà ductum urinarium coarctabant, erosæ & ablatæ fuerunt. Exigua præterea fistula in perinæo remansit, & maximo quidem cum ipsius commodo; viscidi enim atque excrementitii humores, qui ex superioribus & labefactatis partibus, veluti renibus, vesica & vasis spermaticis, descendunt, libere per ipsam effluunt, non tamen involuntarie, sed cum ipsâ urinâ, quam pelviculâ, ad id ex industriâ fabricatâ, excipit.

Obs. 77. cum aeg. felicitur.

Ulcus consolidatum iterum rumpitur.

Observatione autem dignum est, ante menses aliquot cùm ulcus illud in perinæo, ita volente & jubente ægro, me verò dissuadente, maximâ adhibitâ diligentiâ, cicatrice obductum fuisset, ægrum retentione urinæ aliisque incommodis, quæ carunculas comitari solent, de novo tantisper afflictum fuisse, donec fistula iterum rupta fuerit. Porrò ut redeam, unde digressus fui, nisi juvenis adhuc esset Generosus hic noster æger, robustus, optimo quin etiam corporis habitu præditus, vix evasisset. Natura enim, ut Clarissimus Vir rectè quoque sentit, semper sollicita est in conservatione individui sui, morbisque sese opponit: sed prout valida aut imbecillis fuerit, aut victrix evadit, aut victa succumbit. Memini aliquoties ex Domino Cosm. Slotano, p. m. Chirurgo præstantissimo, Præceptore meo observandissimo, intellexisse curationem admirandam, nec absimilem illi, cujus Claritas Tua mentionem facit; cujus etiam memini Centur. 1. Observ. 48. Est autem talis.

Alia Observatio de scroti gangræna.

Quadragenarius quidam Coloniensis, robustus & optimo corporis habitu præditus, cum æstatis tempore supra modum incaluisset, & maximum haustum frigidæ bibisset, post dies aliquot febre continuâ correptus fuit. Ex qua potiùs naturæ beneficio & industriâ, quàm arte & medicamentis Medicorum curatus fuit; interim tamen intemperies & vitium in hepate remansit, quapropter paulò post in cachexiam incidit, & itaquidem, ut primò Icteritiâ, postea quoque Ascite prehenderetur. Advocatus Dominus Doctor Bernhardus Croneburgius, si rectè recordor, Medicus Coloniensis longè celeberrimus, omnia, quæ ad morbum debellandum necessaria esse videbantur, adhibuit. Tandem veluti per criticam expulsionem in scrotum delapso humore seroso Dominum Slotanum quoque vocarunt in consilium. Ambo omnem adhibent diligentiam atque industriam. Interim tumor scroti non cedit, sed paulatim eo in loco, extincto calore nativo, in Gangrænam desinit.

Non minus feliciter curata.

Scrotum itaque undique phlebotomo scarificant, sale marino & theriacâ aceto dissolutâ abluunt: Unguentum Ægyptiacum; & Cataplasma ex farina Juniperorum, lolii, aloë, myrrha, scordio, aliisq; putredini resistentibus applicant, nec quidquam eorum, quæ ad universalia spectant, prætermittunt: Optimam victus rationem præscribunt; corpus per intervalla leniter leviterque expurgant: corroborantia, & obstructiones aperientia, cùm intus exhibent, tum carpis, hypochondriis, & ventri applicant. Interim dum aqua copiosè per scrotum effluit, æger meliuscule habere, viresque recolligere cœpit. Demum scrotum sphacelatum partim naturæ & medicamentorum beneficio decidit, partim quoque quod sphacelatum erat, à Domino Slotano novaculâ resectum fuit, ita quidem, ut testiculi nudi conspicerentur; Ulcus per menses aliquot apertum mansit. Interim natura, quicquid humoris excrementitii visceribus inhærebat, per hanc viam ita evacuavit, ut partes nobiles in integrum restituerentur, & à morbo plane liberaretur æger. Circumcirca autem testiculos, quod notandum, natura cicatricem duram, adeoque callosam procreavit, ut ipsos vice scroti, ab externis injuriis vindicare sufficiens esset. Sic Dei beneficio omninò restitutus fuit æger, & ad multos annos in matrimonio vixit, liberosque aliquot progenuit.

Obs. 77. & 78.

Alia Observatio de ulcere pudendi.

Ante annos aliquot cùm Lausannæ Medicinam facerem, venit ad me Sabaudus quidam, XXIV. circiter annorum ætatis, cujus nomini de industriâ parco, huic ulcus ex lue Venerea ortum plusquam dimidiam partem scroti & testiculorum eroserat. Adhibitis à me medicamentis, Deo benedicente restitutus fuit, & liberos ex uxore sua suscepit. Hanc Coronidis loco addo historiam, etsi à præcedentibus diversa sit.

Cæterum, Vir Amplissime, mirum in modum literæ Claritatis Tuæ me exhilararunt, nec immeritò. Cùm enim nullus ferè inter literatos patriæ meæ dulcissimæ, qui mihi familiaritate & amicitiâ juncti fuerunt, (inter quos Dominus Doctor Manlius, Præceptor meus æternum honorandus, Dn. Doctor Botterus, Breidenbachius, Wierus, Fabricius, Stapedius, Johannes Slotanus & alii,) supersit, Deus Claritatem Tuam mihi suscitavit, ut eorum vices in colloquiis literarum gereret. Pergat itaque quæso, Clarit. Tua, & Fabricium, quem duco, ut video, humanitate suâ summa, ultrò albo amicorum inscripsit, in perpetuum non extergat. Ego vicissim totis viribus in id incumbam, ut Claris. Viro, ubicunque potero, gratificari queam. Vale Vir Amplissime, & æternum quam felicissimè vive. Bernæ Helvetiorum, 22. Maji, 1621. Demisse rogo Clar. Tuam, ut inclusum fasciculum Dusseldorpium mittere non gravetur.

OBSERVATIO LXXVIII.

De ulceris inveterati & cacoëthis, ex intempestivo usu Medicamentorum frigidorum, in combustione applicatorum orti, felicissima curatione.

Etiamsi in tractatu nostro de combustionibus, uti quoque in Centuria prima Observatione 90. luculenter satis monstravimus, quàm à ratione aliena, quamque periculosa sit methodus curandi combustiones per medicamenta frigida, non erit tamen abs re sequenti exemplo id denuò confirmare.

Puella quædam ex nobilissima familia oriunda,

Obs. 78. unda, Ursula von Utenheim nomine, 16. annorum ætatis, cùm pede sinistro in aquam fervidam delapsa esset, & secundum vulgarem, ac passim à Practicis usurpatam Methodum, Medicamenta frigida, & quæ insigniter exsiccant applicata essent, paulatim malum exacerbatum est. Pes totumque crus mirum in modum intumuit, & ulcus circa talum exteriorem remansit: ubi Medicamenta quàm plurima, tam interna quàm externa, absque fructu adhibita fuere. Ulcere isto cùm in quartum usque annum laboràsset, & ego Anno Millesimo Sexcentesimo Decimo octavo Durlachium vocatus essem, me, unà cum Clarissimo ac Doctissimo Viro Domino Lud. Schmidt, Serenissimi Principis ac Domini Domini Georgii Friderici Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Doctori Medico celeberrimo, in consilium adhibuit. Ulcus autem istud latitudinem Thaleri Imperialis excedebat: labia in circumferentia inæqualia, nonnihil elevata, prædura & callosa erant; Articulus quinetiam, propter impactam, atque à frigidis istis medicamentis induratam materiam, adeò erat rigidus, ut vix ipsum movere & incedere posset.

Sequenti autem modo curationem instituimus: Primò potiunculâ hâc corpus expurgavimus

℞. Extracti Cnicopharmaci ℈. ij.
Extract. mechoacæ ℈. j.
Syr. rosl. solut. compositi ℥. vj.
Decocti communis folior. senæ ℥. j.
Misce fiat potiuncula.

Ulceri pulverem præcipitatum, optimè & f. a. rectificatum cum filamentis imposui. Pedem, & quicquid induruit, sequente Linimento inunxi:

℞. Pingued. caponis,
Ol. liliorum alborum,
Ol. lumbricorum an. ℥. ß Misce.

Posteà sequens Cataplasma calidè applicui,

℞. Farinæ fabarum,
Lolii ana ℥. j. ß.
Pulver. radic. althææ,
Bryonæ,
Sem. fœnigræci, an. ℥. ß.
Flor. rosarum, odoriferarum,
Myrtillorum, balaustiorum an. ℥. j.
Masticis, olibani, an. ℥. ij.
Sapæ ℥. ij.
Croci ℥. ß.

Cum decocto radicum althææ & fœnigræci f. s. a. Cataplasma.

Post dies etiam aliquot fonticulum caustico, sub genu, è directo ulceris fecimus, in eum finem, ut esset affluentis humoris ex corpore interceptio: quapropter ne clauderetur, antequam pars affecta, ex diuturnitate morbi labefactata, satis esset roborata, injunximus. His adhibitis remediis, cùm labra prædura & callosa emolliri non posse videremus, caustico ea absumpsimus, inductâ escharâ sequens Digestivum applicuimus.

℞. Ceræ novæ ℥. j.
Colophoniæ,
Gummi elemi, Terebinthinæ an. ℥. ß.
Pulver. masticis, olibani an. ℈. ij.
Croci ℈. j.

Cùm oleo rosaceo & amygdalarum dulcium q. s. fiat Unguentum, addendo vitellum ovi, parum olei de vitellis ovorum. Obs. 78. & 79.

Præscriptum cataplasma per mensem ferè integrum applicatum, pulvis verò præcipitatus ad finem curationis inspersus fuit. Post usum cataplasmatis, sequens Ceratum circumcirca juncturam pedis applicuimus.

℞. Emplastr. de mucilaginibus ℥ iiij.
Gummi ammoniaci ℥. ß.
Ceræ ℥. j.
Croci ℥. ß.
Argenti vivi extincti ℥. ij. ß.

Misce, fiat ceratum, quod supra alutam extendatur, & applicetur ut dictum est. Notandum autem est, ab usu hujus cerati nonnunquam pustulas erupisse: id quotiescunque accidit, usum Cerati intermisimus, & unguentum aliquod exsiccans, veluti de Cerussa applicuimus: consolidatis pustulis, ceratum iterum ad eruptionem usque pustularum applicuimus. Hoc modo enim materiam induratam satis emollitam, paulatim quoque evacuavimus. Tibiam à digitis pedum ad genus usq; fasciâ sequenti decocto imbutâ, involvimus.

℞. Radic. consolidæ major.
Tormentillæ,
Bistortæ, ana ℥. j.
Herb. Beton.
Ivæ arthriticæ,
Absynthii,
Salviæ,
Rosmarini,
Flor. Primul. Veris an. m. j.

Coquantur in ℔. vj. aquæ, addendo Salis m. j. Fasciam usque ad finem curationis præscripto decocto madefactam applicuimus: post curationem verò ut siccam illam, per annum integrum & quidem mane applicaret, & per intervalla corpus expurgaret, venaque in brachio tunderetur, jussimus. Sic Divino favore ab ulcere isto inveterato feliciter, & parvo cum negotio convaluit.

OBSERVATIO LXXIX.

De ulceris fistulosi & inveterati felicissima & compendiosa curatione.

ANno 1586. Excellens quidam Medico-Chirurgus (cujus nomen hic lubens prætermitto) Genevæ matronam, quæ ex abscessu in crure ulcus fistulosum contraxerat, curandam habuit: circa quam cùm ultra menses sex occupatus fuisset, summamque diligentiam frustrà adhibuisset, tandem Dominus Johannes Griffonius, Chirurgus scientiâ simul & experientia clarus, Præceptor & Fautor meus perpetuo honorandus, in consilium adhibitus fuit. Is ut Chirurgus circumspectus, & in inquirendis causis morborum longè diligentissimus, cùm stylum exploratorium adhibuisset, & cognovisset, præcipuam & unicam causam, quæ consolidationem impediebat, tenuitatem esse cutis, quæ ulceri adjacebat, spem dedit ægræ, se brevi, juvante Deo, illam in integram sanitatem restituere posse.

Purga-

Obs. 79. & 80.

Purgato itaque & satis præparato corpore, caustico cutem illam tenuem erosit, & ex fistula ulcus oblongum fecit. Post casum escharæ, unguento de succo apii mundificato ulcere, spacio trium aut quatuor circiter septimanarum feliciter cicatricem induxit.

Ab eo tempore frequentissime in curandis ægris idem mihi observare contigit. Quotiescunque enim in abscessibus pinguedo, & panniculus carnosus à putredine aut pure absumuntur, cute remanente integrâ, non coalescit, neque cum carne redunitur. Quæris causam? In promptu est. Venæ enim capillares ad cutem tendentes, à putredine & pure eroduntur & absumuntur; Quibus erosis, sanguis & nutrimentum consolidationis materia non amplius ad cutem defertur. Hinc cutem hoc modo à subjecto panniculo carnoso separatam, colorem naturalem in lividum aut obscurum mutare videmus, arescit enim. Quapropter veluti inutile quid abscindenda aut erodenda est.

Hæc in gratiam juniorum Chirurgorum adscribere visum fuit, ut in inquirendis causis, quæ sanationem ulceris impediunt, diligentes prudentesque sint, atque videant, frequenter ex minimo etiam errore sanationem ulceris retardari posse.

OBSERVAT. LXXX.

De fistula, ex parotide orta, curatione.

STudiosus quidam, circa annum duodecimum ætatis, abscessu sub aura dextra (parotis vocatus Medicis) correptus fuit, qui quum paulatim in fistulam abiisset, per tres integros annos frustrà à Barbitonsoribus excruciatus fuit. Tandem 28. Julii Anno 1620. cum Bernam venisset, & mihi adductus fuisset, fistulam cuniculosam inveni, exterius in cute duo saltem erant foramina angustissima, quorum unum sursum versus cranium tendebat, & in duos sinus dividebatur: alterum deorsum versus jugulares venas descendebat. Sed omnia intus erant callosa. Optima præscripta victus ratione, semel quinetiam atque iterum expurgato corpore, caustico meo cutem, quæ fistulis illis adjacebat, erosi, & digestivum, nec non Unguentum Basilici ad casum escharæ applicui. Deindè eodem caustico, nec non pulvere Angelico, diligenter rectificato, callositates omnes paulatim absumpsi, ita ut intra septimanas septem plenissime convaluerit.

De præstantia pulveris Angelici Vigon.

Prædicto autem pulvere ad finem ferè curationis usus sum. Non tantum enim mundificat, & superfluam carnem absumit, verum etiam consolidat, & optimæ carnis generationem promovet.

Sensim prætereà viscosos humores, qui in ambitu vulnerum, & ulcerum male curatorum delitescere solent, ad se trahit & evacuat.

Porrò diligenter attendendum est, ne quicquam de cute à subjecta carne musculosa separata, & venis cappillaribus destituta, remaneat. Consolidationem enim impedit, ut præcedenti Observatione tyrones fusius monui. Et quia illa in prima applicatione in hoc nostro ægro, propter callositatem insignem erosa non fuerat applicationem caustici aliquoties iteravi; ubi diligenter prospiciendum est, ut quantitas caustici cum cute, quæ erodenda est, justam, & ut dicimus, ad pondus habeat proportionem. Et ita quidem, ut partes integræ & sanæ conserventur, male affectæ verò destruantur. Id autem rectè ut fiat, necesse est ut Chirurgus optimam habeat notitiam facultatis sui caustici.

Obs. 80. & 81.

Deinde etiam ut naturam subjecti cognoscat, hoc est, an molle, rarum, humidumque, an vero solidum, densum, & siccum exsistat? Quam periculosum enim sit, in applicatione causticorum medicamentorum errare, Lector ex observatione 94. Centuriæ 1. & observ. 72. Cent. 4. videre poterit.

OBSERVATIO LXXXI.

Inveteratum ulcus, in pollice pedis existens, quo modo sanatum?

TIgurinus quidam Iuvenis contusionem ad pollicem pedis receperat, exortâ inflammatione in ulcus degeneravit; id cum inveterasset, nullisque, ut videbatur, remediis ampliùs curari posset, venit ad me Genevam Anno 1595. Digitus intumefactus, & inflammatione obsessus erat. Ad externum latus digiti ulcus erat cum excrescentia carnis, quæ magnitudinem fabæ excedebat, & dimidiam ferè partem unguis velabat. Hanc Barbitonsores causticis aliquoties absumserant, sed frustra. Quicquid enim de die absumebat, id noctu fungi instar repullulavit. Ego diligenter perquirens, quænam sanationi hujus mali obstare possent, inveni unguem, subter carnem illam extuberantem, à subjectâ carne separatum esse, & proinde continuò carnem sanam, versum radicem unguis pungere, dolores excitare, humoresq; copiosè attrahere. Cognitâ causâ ægro spem feci, brevi ipsum sanitatem recuperaturum. Purgato corpore, & sectâ venâ in cubito ejusdem lateris, excrescentiæ carnis pulverem aluminis usti inspersi: Digito verò simul & toti pedi sequens Cataplasma, quod refrigerat, & dolorem lenit, applicui.

Cataplasma refrigerans & anodynum.

℞. Farinæ Fabarum ℥. ij.
Pulveris rosar. rubear.
Balaustiorum, &
Nucum cupressi an. ℥. ij. Croci ʒ. ß.

Coquantur cum aqua plantaginis & rosarum, parumque aceti ad formam Cataplasmatis, addendo sub finem vitellum ovi, parumque olei rosacei, applicetur tepidè.

Beneficio hujus Medicamenti dolor simul & intumefactio multum remiserunt, excrescentia quinetiam carnis aliquantum imminuta est, ita ut unguis à subjecta carne separatus, quem excrescentia carnis obtexerat, in conspectum veniret. Illum cùm scalpello & forfice, eâ quâ fieri potuit diligentiâ abscidissem, & pulverem exsiccantem aspersissem, nec non Emplastrum diapalmeum applicuissem, brevi convaluit. Ediscant Chirurgi, quantum intersit, morbi causam præcognoscere.

Obs. 82.

OBSERVATIO LXXXII.

De infelici successu Thermarum Leucensium, in Catarrhoso quodam.

SAmuel Bernhardus, Vir doctrinâ, virtute & pietate longè Excellentissimus, & Serenissimi Principis ac Domini, Dn. Georgii Friderici, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Consiliarius prudentissimus, sex aut septem annis destillatione ad pulmonem laboraverat, quæ tandem quoq; ad externas partes aliquomodo decubuit, ita ut lassitudines spontaneæ, & quidem aliquomodo dolorosæ, sequutæ sint.

Quapropter ex consilio quorundam Medicorum, thermas Valesianas invisit Anno 1618. sed parvo cum successu, in eis enim hepar (quod naturâ calidius habeb.) ita excalefactum fuit, ut defluxus humorum ad pulmones mirum in modum inde auctus, aliaque Symptomata sequuta sint. Durlachium ad suos rediens, cùm Basileæ (quo ad ægros quosdam curandos vocatus fueram) me offendisset, unà cum clarissimo atque doctissimo Viro, Domino Doctore Johanne Friderico Wertenbergio, Medico celeberrimo, in consilium me adhibuit.

Summa autem aderat intemperies hepatis, sitis maxima, capitis dolor continuus, cibi fastidium, & tussis assidua, sub aure quoque sinistra circa venas jugulares externas tubercula, in scirrhos ferè indurata, inter balneandum exorta fuerant.

Corpus aliquoties expurgavimus infusione Rhabarbari, folior. senæ, syrupo rosato solutivo, Electuar. de succo rosarum, & similibus. Venam in brachio incidimus, & quæ obstructiones aperiunt, & intemperiem viscerum corrigunt, exhibuimus, Setaceū quoq; nuchæ, & causticum ad poplitem dextrum applicuimus: Regiones quinetiam hepatis & renum unguentis & oleis refrigerantibus inunximus.

Hinc Symptomata omnia cùm remisissent, Durlachium ad suos profectus est, circa mensis finem Septembris, ubi iterum auctis Symptomatibus prædictis, & supervenientibus, novis, veluti Lipothymiis frequentibus, tumorum sub aure & circa venas Jugulares suppuratione, pectoris angustiâ, & anhelitus difficultate, per totam hyemem graviter laboravit, donec tandem ineunte Vere animam suam piè placideque Deo reddidit.

Ante obitum tamen ulcera ad venas Jugulares, quæ ab initio propter sanguinis & humoris adusti abundantiam, maligna, & dolorosa fuerant, ad cicatricem ferè pervenerunt.

Horum omnium ipsemet testis sum ocularis, cùm enim ad Serenissimum Principem ac Dominum, Dn. Georgium Fridericum, Marchionem Badensem & Hochbergensem, &c. vocatus essem, prædicto Dn. Bernhardo iterum, unà cum Clarissimo & Doctissimo Viro, Dn. Doctore Ludovico Schmidt, ejusdem Principis Archiatro celeberrimo, ad finem usque vitæ, eâ quâ potui diligentiâ inservivi.

Obs. 82. & 83.

Ante annos aliquot, honesta & pia quædam matrona Bernensis, immodico fluxu menstruorum laborans, suasu imperitarum quarundam mulierculorum, me acriter dissuadente, thermas Leucenses invisit, ubi post primum & secundum ingressum thermarum, fluxus adeò auctus est, ut parum abfuerit, quin vitam cum morte commutasset. Difficulter Bernam rediit, ubi tamen paulatim vires recuperavit, & in hoc usque tempus vivit.

ANNOTATIO.

Videant itaque omnes, qui hepate calidiore prædìti sunt, & defluxionibus ad pectus obnoxii, ne Thermis Valesianis utantur; Excalefacto enim hepate, protinus vapores multos ad cerebrum mittit, defluxionesq; ad subjectas partes adauget.

Continent prætereà Thermæ hæ, præcipuè fonticulus ille aureus, das Goldtbrünnlein dictus, nonnihil vitrioli, quod pulmonibus, ut sciunt Medici, adversissimum, præcipuè si aqua bibatur; major autem pars eorum, qui thermis hisce utuntur, singulis matutinis haustum ex prædicto fonticulo bibunt.

OBSERVATIO LXXXIII.

De Alumine, & Thermis Aluminosis in Arthritide.

Viro Nobili atque doctissimo,
Dn. LUDOVICO SCHMIDT,
Medicinæ Doctori, & Serenìss. Principis ac Dn. Dn. GEORGII FRIDERICI Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Archiatro dignissimo,
Guilhelmus Fabritius Hildanus,
S. P. D.

FEliciter me Bernam rediisse, Doctissime mi Domine Doctor, Amicorum Optime, ex postremis meis, quas Tibi jam dudum redditas fuisse non dubito, intelligere potuisti. Ab eo tempore defluxiones iterum pedem meum sinistrum occuparunt, & maximo quidem cum dolore, qui tamen, superveniente subsequenti nocte sudore, mox evanuit. Vides, quam proficuus & salutaris mihi sit sudor, in articulorum dolore, quòd & alias, & quidem sæpissimè, cum admiratione expertus sum. Inter sudandum enim dolor ita remittit, ut, nisi moveatur membrum, vix percipiatur. Quandoquidem subtilis & acris illa materia, quæ partes nervosas velllicat, per sudorem ex parte evacuatur. Ex parte inquam, pituitosus enim & viscidus ille humor, qui ad articulos nervosque decumbit, partem aliquam humoris acris secum retinet. Hinc fit, ut partes malè affectæ in longum tempus, etiam remittente paroxysmo, imbecilles remaneant, & dum moventur, dolore afficiantur. Ex motu enim acris ille humor, qui à pituita, veluti à freno suo retinetur, exacerbatur, incalescit, & tyrannidem suam exercet. Hæc quia tibi, ut Medico longè exercitatissimo, satis superque cognita, de eis plura non addam, & singulare quid, quod hisce diebus in memetipso expertus sum, ascribam.

Sudorem in arthritide præcipuum esse Anodynum ostenditur.

Post paroxysmos podagricos, quorum causâ Carlsburgi, ut vidisti, lecto affixus fui, pedes

tumore

Obs. 83. tumore œdematoso intumefacti remanserunt, non solum in via, verùm etiam cùm domum reversus essem, ubi occupationes non permiserunt, ut mihimet ipsi subvenirem. Cùm verò ante dies aliquot, propter catarrhum, ad sinistrum pedem maximo cum dolore delapsum, lecto affixus essem, tumor pedis dextri planè evanuit. Quapropter ut pars affecta corroboraretur, nec defluxiones in posterum facilè reciperet, sacculum, quo hactenus & in memetipso, & in aliis semper cum successu usus fueram, videlicet ex Betonicâ, Salviâ, Ivâ Artheticâ, Primula veris, Absinthio, Rosis, & Granis Juniperinis aqua coctis, calidè applicui, idque iterum atque iterum cum fructu. Post dies verò aliquot gravissimorum Medicorum authoritate commotus, ad majorem astrictionem, & partis affectæ corroborationem, prædictis herbis alumen quoque addidi. Quid fit? Sentio protinus alterationem quandam in intimis partibus pedis: mox sequitur dolor, primò gravativus, ut vocant, qui paulatim in acutum transiit, adeoque auctus fuit, ut post horam unam sacculum abjicere coactus fuerim.

De Aluminis Observatio.

Dolor per dies aliquot continuavit, ita ut Anodynis ipsum debellare coactus fuerim. Dolorem autem huncce propter admixtum alumen supervenisse, inde fit manifestum, quod eisdem sacculis persæpè in aliis, nec non, ut dixi, præcedentibus diebus in memetipso, sed absque alumine cum fructu usus fueram.

De Thermis Aluminosis.

Sed inquies forsan, ad quid futilia hæc? Dicam paucis. Cognosces inde facilè, quid de thermis, quæ ex alumine constant, censendum atque statuendum sit? Etiamsi enim affectas & à morbo labefactatas partes corroborent, cutem tamen adeò contrahunt, porosque constringunt, ut corpus ad sudorem, in arthritide tantoperè necessarium, ineptum efficiant.

Quapropter Arthriticos ad Thermas, quæ ex alumine constant, nonnisi maximo cum judicio & præmeditatione ablegandos esse, indè certior factus sum. Hujus quoque sententiæ magnum Solinandrum fuisse, ex Consilio vigesimo quinto, Sectione quartâ, hæc ipsius verba testantur: Thermarum usus (inquit, de Podagrâ loquens) vix tutus est in ipsâ Paroxysmi exacerbatione: neque in ipsius initio aut augmento convenit. In declinatione autem utiles esse possunt, si exercitati Medici industriâ ipsarum adhibendarum usus & modus regatur. Extra paroxysmos purgatis corporibus, & mandante membro depleto, cum magnâ ad præservandum utilitate, adhibere licet, si dexter, ut dixi, earum usus accedat. Hæc Solinander, qui eas quæ ex alumine, sale, sulphure, Chalcantho & Nitro suas habent, præ aliis approbat. In penuria harum thermarum, cum Guanerio & Andernaco artificiale balneum ex sulphure, alumine, sale, &c. præscribit. Ut autem ulterius cognoscas, alumen adversissimum esse Arthriticis, iterum ad affectum meum redeo. Thermarum usum in ipsius Paroxysmi exacerbatione aut augmento minimè convenire, Solinander rectè monet.

Michael Mejerus in civitate corporis humani capite 6. addit, affectam partem absque tumore & tophis esse debere, antequam fomenta applicentur. At affectus meus jam extra paroxysmum erat. Ab eo enim tempore, quo Durlachio discessi, nullos passus fueram dolores in pede dextro: nullus præterea adfuit tumor, multo minus tophi, nihilominus tamen dolor, ut ante dixi, applicato fotu ex alumine, protinus exortus est. Quæris causam? Arbitror ego, materiam quandam morbificam ex præcedenti paroxysmo, in superficie partis affectæ superstitem, & ad insensibilem transpirationem præparatam, vi aluminis (eximiè enim, Galeni verbis utor, omnia aluminis genera astringunt) ad nervosas partes retrusam, ibidemque ejus acrimoniâ auctam fuisse. Alumen enim vim quoque habere excalefaciendi, autor est Dioscorides. Id tamen potius per accidens, nimirum poros constringendo, & calorem nativum intus includendo, quam innatâ qualitate calidâ aluminis, fieri existimo. Eodem modo tempore hyemali nix excalefacit manus, si cum ea fricentur.

Obs. 83. & 84.

lib. 5. c. 123.

Vides, Vir clarissime, quid de thermis Aluminosis aliisque omnibus, quæ insigniter astringunt & exsiccant, in arthriticis sit sperandum. Ego hæc in memetipso primò expertus sum. Nunquam enim, quod sciam, alumine in arthriticis usus fui, neque in posterum utar. Cùm enim sudor, ut sæpissimè cùm in memetipso, tum etiam in aliis expertus sum, omnium præstantissimum, promptissimum, & securissimum sit anodynum in arthritide, cutis & pori nullo modo constringendi, sed potius relaxandi sunt.

Deinde cùm extra controversiam sit, materiam morbificam non per vias cuti proximas, sed profundiùs sitas, ad articulos decumbere, non video, ad quid constrictio & coarctatio illa pororum, quæ fit vi aluminis, tantopere sit necessaria? Verùm tuam ut hac de re sententiam rescribas, & si quid rationi minus consentaneum à me adductum fuerit, candide moneas, obnixe rogo. Nunc enim nihil mihi magis in votis est, quàm ut Furiam illam Zipperlinam profligare possim. Tu ut idem, & quidem viriliter facias, etiam hortor. Vale, & æternùm cum tuis omnibus quàm felicissime vive. Bernæ .... Junii 1622.

OBSERVATIO LXXXIV.

Adolescens, cui manus resoluta erat, brachium sibi frangens, restituitur.

HElvetius quidam Adolescens...... Lausannæ studiis dans operam, ex arbore cadens, brachium sibi ad carpum frangit. Ego in consilium adhibitus, fracturam feliciter sanitati restitui.

Ante annos autem aliquot, contusionem talem circa carpum ejusdem brachii ex casu quoque contraxerat, ut eo tempore manus veluti resoluta & impotens permanserit: postrema autem curatio tam feliciter successit, ut manus penitus in integrum restituta fuerit. Causam hujus sanationis hanc esse, mihi videtur: Primus affectus sive contusio carpi, cùm ab imperito male curata esset, & inprimis plurima medicamenta refrigerantia applicata fuissent, materia quædam viscida inter ossa carpi remanserat, quæ cùm post

Obs. 85. fractum brachium ab humore affluente veluti irrorata, emollita & excalefacta esset, postea medicamentorum emollientium & resolventium, à me summâ quâ potuit fieri diligentiâ, adhibitorum beneficio, resoluta & dissipata fuit. Quæ exitiosa nobis videntur, frequenter commodum maximum adferunt.

OBSERVATIO LXXXV.

De felicissima curatione Fracturæ Costarum, in qua nonnulla Annotatione digna occurrunt.

Viro Doctissimo,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO,
Basileensi Doctori Medico celeberrimo,
Amico meo singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

MAximo animi mei cum dolore atque mœstitiâ Doctissime mi Domine Doct. Hagenbach, adversam valetudinem Clarissimi & æternâ laude dignissimi Viri, Dom. Grasseri, ex binis suis, quarum primæ ante quatuordecim dies, postremæ verò heri traditæ mihi fuerunt, cognovi. Precor autem Deum Opt. Max. ut ipsi Spiritu suo sancto adesse, ipsumque Christianâ constantiâ ac patientiâ veluti clypeo munire velit. Iter, quod ad Generosum Dom. Baronem in Gorgier (apud quem tum propter morbi gravitatem, tum etiam adversam tempestatem, per dies aliquot detentus fui) feci, obfuit, quò minus maturè respondere potuerim. Ne itaque moram difficulter feras, obnixè rogo.

Etsi autem prima inspectio literarum tuarum dolore me affecerit; cum tamen ex postremis maximam ac sedulam diligentiam tuam, circa affectum optimi istius Viri, Domini Grasseri, adhibitam cognoscerem, ab omnibus molestiis & curis animus meus laxatus fuit. Laus sit DEO, qui Te suscitavit, ut vices meas circa pium istum virum in suis angustiis ex arte efficere possis. Nihil autem in methodo à Te adhibita correctione dignum occurrit, omniaque mihi probantur. Pulverem præcipitatum, nisi dolor obfuerit, inspergere poteris: alioquin butyro recenti, aqua rosaceâ loto, commisceri poterit. Per se tamen impositus, materiam illam tophaceam & viscosam melius ex profundo & circumjacentibus partibus attrahit.

Pulvis præcipitatus.

Cataplasma.

Cataplasma ex radicibus Ari, Scrophulariæ bryoniæ, altheæ, & similibus à Te præscriptum, ad emolliendam & resolvendam materiam illam tophaceam, summoperè mihi quoque probatur. Adderem nonnihil pulveris rosarum rubrarum, Ivæ Artheticæ, & Betonicæ, ad majorem corroborationem partis malè affectæ. Adderem quoque nonnihil croci, & vitellum unum aut alterum ovi, si dolor adfuerit.

Mercurius crudus.

Mercurium crudum, uti Clarissimus Vir, Dn. D. We[illegible]enbergius quoque suasit, non admiscerem. Plerumq; enim in corporibus, præcipuè valetudinariis, ad subjacentes partes penetrat, ipsisq; inhæret, non sine detrimento valetudinis.

Porrò casus, quem in præcedentibus meis ad Te literis promisi, talis est. Decimo nono mensis Decembris, superioris anni, interim dum ego Soloduri apud Dominum Kallenbergium ægrotantem hæsi, quadragenarius quidam hujus urbis, Michael Dilberger nomine, Vir robustus & plethoricus, cùm in propugnaculo extra urbem noctu excubias perlustrasset, & fortè fortuna super congelata terra, retrò in capulum gladii cecidisset, nonam decimamq; costam lateris sinistri prope spinam confregit, ita ut partes confractæ ad exteriora vergerent. Deportatur à Commilitonibus ad ædes suas, quæ extra mœnia sunt: ubi noctem in maximis doloribus contrivit. Summo mane cùm uxor mea accersita esset, hominem in maximis angustiis invenit.

Obs. 85.

Fractura costarum ex lapsu.

Symptomata.

Dolor enim & pungitivus & maximus erat, cum pectoris angustia, & respirandi difficultate. Præparatis omnibus, quæ ad operationem necessaria erant, confracta ossa feliciter in situm naturalem reposuit. Totum latus oleo Rosaceo inunxit, & cataplasma ex farina hordei, pulvere rosarum, balaustiorum, Nucum cupressi, gallarum, & Tormentillæ, cum posca & ovo integro confectum applicuit; ferulas quinetiam & pulvillos, prout ad ossa continenda necesse esse videbatur, apposuit, omniaque convenienti ligaturâ constrinxit; leviter tamen. Arcta enim ligatura quam sit periculosa in fracturis costarum alias coram ex me intellexisti. Costis confractis sic repositis dolores reliquaque symptomata protinùs ex parte remiserunt. Statim quoque post repositionem costarum confractarum, haustum aquæ Prunellæ & Sionis, partibus æqualibus commixtis exhibuit. Victum quin etiam tenuissimum præscripsit. Sequenti die venam secari jussit, & de tertio in tertium diem fracturam deligavit, & curavit. Interim bis in die haustum de prædictis aquis in octavum usque diem bibendum dedit. Post decimum cùm ego domum reversus fuissem, ægrum ab omni periculo liberatum reperi. Tum curationem prædictis remediis & emplastro ad fracturas ossium, spatio quatuor hebdomadarum plenissimè & feliciter absolvimus.

Curatio.

Sanguis concretus per alvum rejectus.

Cæterùm in hac curatione annotatione dignum fuit, quod in cute ne minimum quidem indicium, ut fieri solet, contusionis apparuerit, sed sanguis ille contusus per alvum effluxerit, & quidē in copia. Testatur enim æger, testantur & astantes, uti quoque domestici mei, ad aliquot libras sanguinis contusi & grumosi per secessum effluxisse; idque hoc modo.

Tertio die cùm suppositorio ducenda esset alvus, insurgit natura, & per se alvum illa die ter quaterve ducit, ac ultra libras tres humoris viscosi sanguinisq; concreti, & excrementis mixti, rejicit. Fluxus iste ad sex ferme dies continuavit, ita tamen ut priori biduo, numero sedium ac quantitate excrementorum viscosorum, & sanguinis grumosi paulatim adauctus fuerit.

Biduo autem intermedio fluxus neque auctus neque imminutus fuit, sed in eadem quantitate & numero permansit. Ultimo tandem biduo sensim iterum decrevit, donec ad naturalem excernendi modum rursus pervenisset: viribus interim satis semper constantibus, neque unquam admodum imminutis, uti nec ægro ab ulla febri infestato.

Hæc

Obs. 85. & 86. Hæc omnia domestici mei mecum, videlicet Dn. Johannes Burgowerus, & Dn. Franciscus Monhemius, qui & operationi interfuerunt, diligenter observarunt. Vides clarissime mi Domine Doctor, quàm provida & sagax sit natura in conservatione sui individui, quæ meo quidem judicio per venas & arterias lumbares, ad intestinum Colon, eâ in parte, ubi è regione renis sinistri peritonæo annectitur, viam sibi quæsivit.

Contusio lateris dextri. Secus procul omni dubio advenisset, si in dextro latere fuisset contusio. Id enim ante duos annos hîc in cive quodam, *Hans Rust* nomine, vidi. Huic enim ex minori contusione, quàm non fuerat hæc, lateris dextri, & sine ulla fractura costarum talis sequuta est Ecchymosis, ut totum latus ab axilla ad clunem, umbilicum, & spinam dorsi occuparit, & multa gravissima symptomata excitarit.

Mors ex apoplexia post acceptum colaphum. De quibus tamen tandem maximâ à me adhibita diligentiâ, Deo benedicente remediis, curatus fuit, & satis commodè vixit, usque ad nonum hujus mensis: tum inter pocula accepto colapho, cùm retro in pavimentum hypocausti cecidisset, & posteriorem partem capitis cum nucha contudisset, aliquantisper veluti exanimis permansit: ad se tamen cùm rediisset, surgit, & ad ædes suas se confert, ubi cibum indigestum evomuit. Circa primam noctis apoplexiâ corripitur, & sequenti die debitum naturæ persolvit. Post obitum multum sanguinis & pituitæ viscidæ per os rejecit. His vale, & feliciter vive diu cum parentibus clarissimis, quos Tecum ego & uxor mea peramanter salutamus. Raptim Bernæ, 23. Februarii 1623.

OBSERVATIO LXXXVI.

In qua nova & artificiosa inventio, ac Methodus curandi fracturas ossis femoris proponitur, & Exemplo stabilitur.

Viro Doctissimo atq; Excellentissimo,

Domino JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori, Amico singulari

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

CUr hactenus fidem meam apud Te liberare non potuerim, & promissam Observationem tam tarde ad Te mittam, Doctissime atque Amantissime mi Domine HAGENBACHI, antehac aliquoties ex literis meis facilè colligere potuisti; sed sat citò, utinam quoque sat bene, tibique grata esse possit.

Agit autem Observatio hæc de fractura ossis femoris sive coxæ; in cujus curatione ante annos circiter duos singularia nonnulla & observatione digna animadverti, quæ tibi Viro in Chirurgicis diligentissimo communicare; & si vixero, quintæ Centuriæ quoque inserere volui. Sin minus, Tu quæso, da operam, ne familia Chirurgica inventione hacce, quam proponam, utilissima (sine jactantia hoc dictum sit) frustretur. Diversimodè autem frangitur os femoris, hoc est, in transversum, obliquum, vel longitudinem, quemadmodum & cætera ossa. Frangitur item vel in medio, vel versus inferionem aut superiorem articulum. Verùm enim verò quocunque modo, quacunque etiam in parte, hujus ossis fractura facta fuerit, perquàm difficilis est; & rarò (Avicennæ verbis utor) homo ex fractura sine claudicatione evadit, præsertim si fractura in superiori parte femoris fuerit. Quæris causam? in promptu est. *Obs. 86.*

Primo, quia os femoris non rectum est, uti sunt ossa tibiæ & brachii, sed naturaliter in externam partem veluti in arcum dilatum est: quapropter si fractum fuerit, facilè versùs internam partem incurvatur, versus externam verò veluti in arcum extuberat.

Secundò adsunt nervi & musculi ex interna parte femoris quam maximi & robustissimi, qui cum primum os fractum est, versus originem suam trahentes illud, quod jam antea, ut dixi, naturaliter incurvatum est, facile & ita quidem in arcum trahũt, ut extremitates ipsius circa fracturam sese disjungant, & versus externam partem protuberent.

Tertiò, quia unicum est os, quapropter non tam facile in loco suo retineri potest, ac si aliud sibi, uti brachia & tibiæ, adjunctum haberet.

Quartò, cum pars maxime sit carnosa, & os veluti in medio pulvinari situm, difficulter beneficio ferularum & spleniorum in loco suo retineri posse, Experientia docet, præsertim si fractura in obliquum facta fuerit. Validissimi enim nervi ac musculi ossa, quamvis ab initio recte reposita fuerint, extra locum tamen iterum trahunt: quemadmodum in ægra quadam, ut posteà, videre mihi contigit.

Observatio. Diligenter tamen distinguendæ sunt fracturæ ossis femoris. Si enim versùs genu aut in medio fractum fuerit os, & diligens atque expertus Chirurgus adhibeatur, non usque adeò difficilis est curatio, uti ego sæpissime in meis ægris vidi, omnesq; hactenus (Laus sit Deo) sine claudicatione curavi: imò & superiori anno puellam quatuor circiter annorum ex Domesticis Generosi ac Strenui Viri, Domini Johannis Jacobi à Diesbach, hujusmodi fractura laborantem, sine maxima difficultate curavi. Sin verò superior pars ossis prope coxam fracta fuerit, vix absque claudicatione curabitur æger, uti Avicenna & alii testantur; tum propter causas superiùs allatas, tum etiam quia splenia nonnisi ex una, videlicet ex infima parte constringi possunt. Hæc verò ut recte intelligas, sequens attende exemplum.

Observatio singularis de fractura femoris. Puella octo circiter annorum, filia Magistri Abraham Meyeri, Civis Bernensis, cum 28. Mensis Junii, Anno Millesimo sexcentesimo vigesimo tertio, ex suprema contignatione domus in pavimentum cecidisset, os femoris sinistri in altiori parte fregit. Ego eadem hora accersitus, fracturam completam circa processum minorem vel inferiorem, à Vesal. ossium tabulâ primâ V. notatum, cum insigni extuberantia ossis fracti, versus externam partem femoris inveni; crus quoque longè breviùs erat altero. *Privatim*

Obs. 86. *vatim enim femur*, inquit Ægineta libro sexto, capit. centesimo secundo, *dum frangitur, magis in anteriorem locum distorquetur, itemq; in Externum; nam in hos etiam dilatum est.* Cæterùm os confractum feliciter reposui, & applicatis medicamentis convenientibus & spleniis, crus in capsulam ita adaptavi; ut in decimum quartum usque diem omnia nobis ex voto succederent, & à dolore omnibusque Symptomatibus immunis ægra esset; interim tamen fracturam de tertio in tertium diem, pro more curavi. Sed quid fit? Cùm quadam nocte muscæ & pulices præter modum vexarent puellam, & proinde corpus & crus commoveret, ut spacio viginti quatuor horarum mirum in modum extuberaret, & crus longe brevius evaderet altero, uti ex figura, quam postea addam, videbis. Vides qualis deformitas & claudicatio sequuta fuisset? nisi DEUS suâ gratiâ mihi adstitisset.

Fracturas autem in hac parte femoris, videlicet prope coxam, sine claudicatione curari non posse, testatur Avicenna mihi libro quarto, fen. 5. tractatu tertio, cap. decimo quarto, his verbis: *Scias, quod ille, cujus coxa & ancha sunt fracta, parùm denudatur à claudicatione.* Brunus libro primo, capite sexto. Theodoricus libro secundo, capite trigesimo octavo. Guido de Cauliaco, tractatu quinto, doct. prima, capit. septimo. Johannes de Vigo libro sexto, capite decimo quarto, doctrinæ Avicennæ subscribunt. Hujus quoque sententiæ fuisse Cornelium Celsum, testatur ipsemet libro octavo, capite decimo, his verbis: *Neq; tamen ignorare oportet, si femur fractum est, fieri brevius; quia nunquam in antiquum statum revertitur, summisq; digitis postea cruris ejus insisti, sed multa tamen femoris debilitas est; ubi fortuna negligentia accessit.* Andræas Vesalius, Anatomicus & Chirurgus insignis, libro secundo, capite decimo quarto Chirurgiæ suæ, cum Celso consentit: uti & Peccetius libro quarto, capite decimo quarto. Est itaque communis sententia Authorum, os femoris fractum, præsertim ex superiori parte, sine claudicatione curari non posse, idque mirum non est. Splenia enim & fasciæ ea in parte, ut capita ossis fracti reposita retineant, commodè adaptari non possunt. Paræus, Chirurgus longè celeberrimus & ingeniosissimus, libro decimo quinto, capite secundo, se matronam, cui os femoris ad ipsum processum magnum fractum fuit, sanitati restituisse refert: sed hoc veluti rarum & inauditum quid recenset, nec immeritò. Neminem enim, qui ex hujusmodi fractura sine claudicatione evaserit, præter unicam hancce puellam, cujus curationem mox adscribam, unquam me vidisse, sanctè affirmare possum.

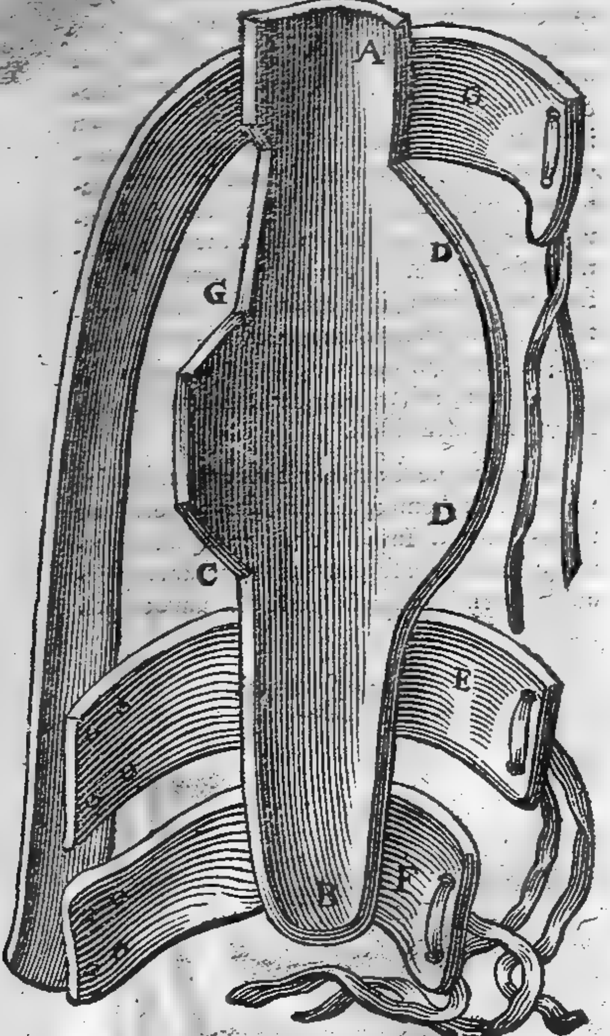
Habeo inter Anatomica mea ossa femoris, ad minimum septem vel octo in cœmiteriis collecta, quorum nonnulla in medio, major verò pars, versus coxam fracta & distortè curata fuêre. Ex his omnibus videre licet, verissimam esse doctrinam Avicennæ, reliquorumque Authorum allegatorum. Si quis tamen Methodum illam, quam postea tibi proponam, sequi voluerit, facilè evitabit, ne crus brevius evadat, & claudicatio sequatur. Prius autem curationem puellæ nostræ recensebo; ex qua reliqua omnia faciliùs intelliges. Obs. 86.

Vigesimâ itaque octava Junii Anno 1623. cum prædicta puella, ut antea dixi, ex suprema contignatione domus in pavimentum cecidisset, & pro mortua in grabatum deposita fuisset, statim accersitus fui. Tum in diversis corporis partibus, etiam in ipso capite contusiones, & excoriationes, non usque adeò tamen magni momenti inveni. Os verò femoris & quidem, ut antea dixi, circa processum minorem sive inferiorem, omninò fractum, & in exteriorem partem in gibbum ita incurvatum, ut femur ultra duos digitos in latitudine positos, altero brevius esset, quemadmodum ex sequenti figura videre licet, in qua A. locum affectum denotat. In repositione autem ossis fracti hujus puellæ, quia adhuc tenella, instrumentis uti necesse mihi non fuit, sed totum negotium manu absolvi. Præparatis itaque omnibus quæ requirebantur, puellam in mensam collocavi, laqueumque ex tela suavi sub interfeminio disposui. Hujus laquei capita ministro ad caput ægrotantis stanti, porrexi: Alium præterea constitui ministrum, qui ambabus manibus genu apprehendebat: sic unus laqueo femur sursum, alter manibus genu deorsum recto tramite trahendo, fracturam feliciter reposui. Deinde inuncta tota tibia, à pede usque Hypochondria, applicato item Emplastro, & eâ, qua fieri potuit diligentia, circumpositis spleniis & fasciis, totum crus in capsulam, ut apud me vidisti, collocavi. Dolor qui antea magnus erat, statim cessavit, & bene quievit eâ nocte.

Signa ossis fracti rectè repositi.

Crus præterea ejusdem longitudinis erat cum altero, hinc cognovi, os rectè repositum esse: sunt enim hæc signa certissima, os rectè in locum suum esse repositum. Tertiâ die cùm fracturam iterum deligarem, capita ossis fracti quàm optime adhuc coaptata esse, ipsa ocularis inspectio fidem nobis fecit. Extuberantia enim nulla aut inæqualitas circa fracturam aderat, de dolore non conquerebatur ægra, & crus ejusdem longitudinis erat cum altero. Quapropter omnia in tuto esse sperabam. Et ut Symptomatibus præcaverem, de tertio in tertium, vel de quarto in quartum diem, fracturam obligavi. Vigesima quarta Julii, qui fuit decimus sextus morbi, cum pro more fracturam obligarem, omnia adhuc ad votum succedere, iterum cognovi. Quid fit? Sequens nox, etiamsi dolores non adessent, propter caloris tamen vehementiam (erat enim in ipso Æstatis vigore) & muscarum importunitatem, quum aliquomodo gravis ipsi esset, ipsum quoque crus cum sua capsula hinc inde commovisset, capita ossis fracti iterum loco dimota fuerunt, ita quidem, ut spacio viginti quatuor horarum ingens extuberantia secuta, & crus plus quam tres digitos, in latitudine positos, brevius factum sit, ut ex sequenti figura videre licet.

Extu-

Extuberantia tamen hæc ſine dolore ullo fiebat, qua de re forſan admirari poteris, cum perioſtium exquiſitiſſimo ſenſu ſit prædítum, & proinde graviſſimos dolores excitet, ſi ab oſſibus fractis pungatur. Sed veriſimile eſt, extremitates oſſis fracti, jam viſcoſâ & glutinoſâ quadam materiâ, ad calli generationem deſtinata, ita obductas fuiſſe, ut perioſtium pungere non potuerint. Verùm iterum ad rem. Quum extuberantiam illam oſſis & retractionem deformitatemque cruris viderem, & apud me perpenderem, claudicationem futuram, anxius profectò & perturbatus fui; etiamſi me non lateret, Avicennam totamque ſcholam Medicam conſentire, in hujuſmodi fracturis aliter fieri non poſſe; negotium tamen animo & cogitatione percurrens atque expendens, en! ſingulari Dei Optimi Maximi inſtinctu confeſtim mihi occurrit ſequens inſtrumentum; cujus beneficio gibbus ille & extuberantia oſſis intra paucos dies, & quidem ſine ullo dolore, depreſſa, & os tam bellè in integram priſtinamque ac naturalem formam reſtitutum fuit, ut ne minima quidem deformitas, multò minus claudicatio ulla remanſerit; quin potius ſpacio duorum menſium, ita reſtituta fuerit ægra, ut ſine baculo incedere poſſet.

Inſtrumentum autem ex lamina ferrea fabricatum, & tela fuſtanica, ne carnem lædat, coopertum eſt, hunc in modum.

Explicatio Inſtrumenti.

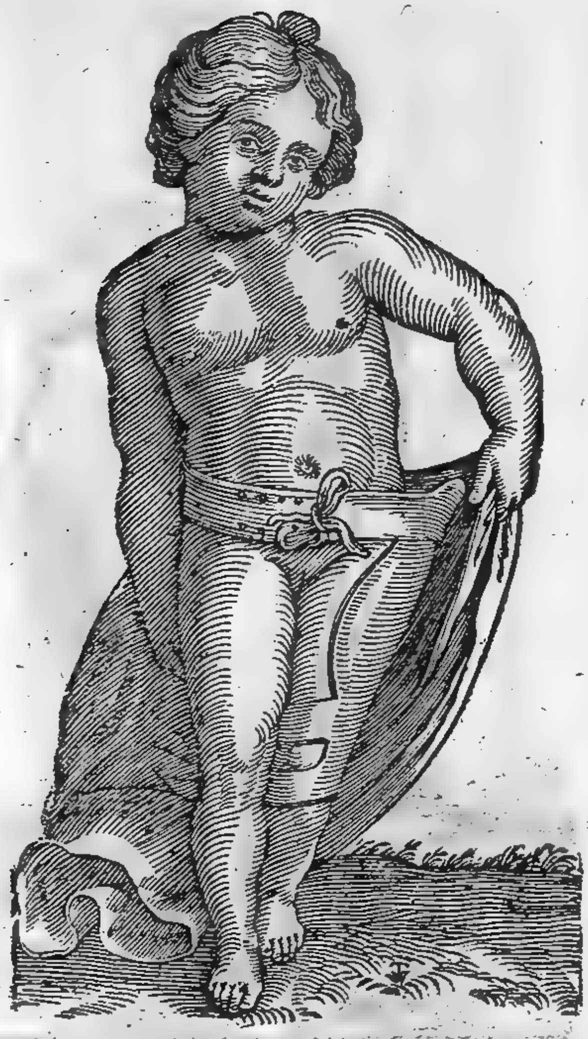
Ab A. uſque ad B. inſtrumentum linea recta fabricatum eſt: pars verò illa quæ

CC. & DD. circumſcribitur, ita incurvata eſt, ut femur, inprimis verſus fracturam amplecti poſſit.

E. & F. faſciæ ſunt ex duplicata tela fuſtanica factæ, quarum illa femur ſupra genu, hæc v. crus ad poplitem amplectitur.

G. Alia eſt faſcia, quæ inſtar cinguli, corpus ſupra oſſa Ilei ambit, quemadmodum ſequens figura demonſtrat. Faſciæ autem ſint ex tela fuſtanica, reduplicata, diligenterque conſuta, ut in opere relaxare nequeant.

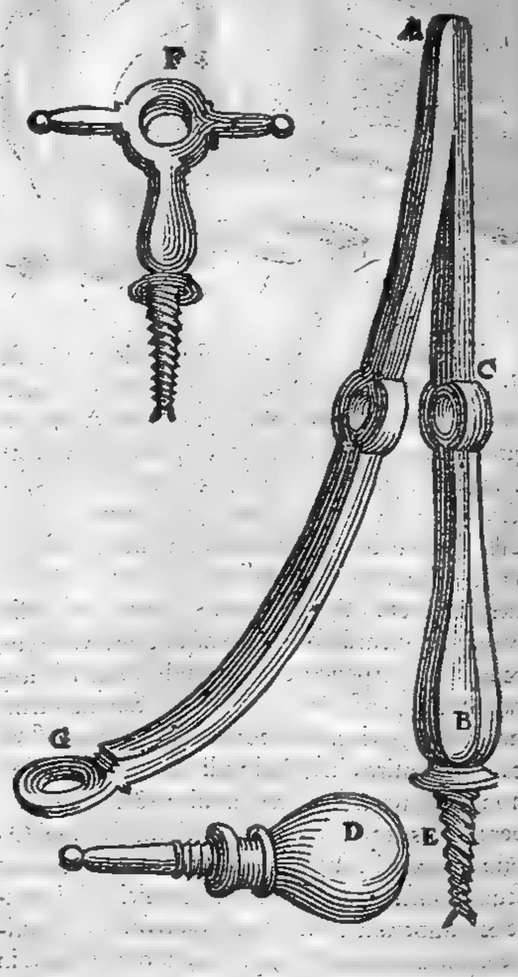
Obs. 86.

ſtiſſimi, qui verſus principium trahentes maximam extenſionem requirunt. Hæc Hippocr. Sed ſubjecti habenda eſt ratio. In pueris enim ſola manu, & ſine ope Inſtrumentorum, coxam fractam hactenus feliciter repoſui, aliquoties etiam in adultis. Verum id non ſemper tutum eſt, propter muſculorum magnitudinem & robur. Quapropter ſi Chirurgus validiſſimam hancce extenſionem perficere minime potuerit, ad inſtrumenta confugiat. Si enim minùs quàm res poſtulat, femur extendatur, tum capita oſſis fracti non poterunt in ſitum naturalem reduci, ſed veluti decuſſatim ad invicem maximo cum damno ægri, diſpoſita erunt; uti tu quoque oſſa femoris inter Anatomica mea vidiſti.

Primo itaque ſequens inſtrumentum à me inventum, & Remora dictum, ſcamno aut tabulæ infigendum eſt. Involvatur diligenter linteis ſuavibus; deinde æger ſupinus in tabulam ita adaptandus eſt, ut inſtrumentũ interfemineum occupet.

Figura instrumenti.

Sed proſpiciendum eſt, ut inſtrumentum cum femore juſtam habeat proportionem, ita ut inferior pars B. notata ultra poplitem non deſcendat, multò minus ſuperior extremitas A. os Ilium ſuperet. Cingulum enim ſi os ſacrum & Ilii ſuperaret, non ſatis arctè conſtringeret fracturam, & proinde inutile eſſet inſtrumentum. Hoc modo femori annexo & adaptato Inſtrumẽto ligulam in medio cinguli paulatim conſtrinxi, idque bis terve in die, lentè tamen, ne dolorem excitarem. Sic intra dies tres aut quatuor incurvatio oſſis adæquata fuit, reliqua quin etiam omnia tam bene ad votum ſucceſſerunt, ut intra ſeptimanas ſeptem vel octo pleniſſimè convaluerit ægra.

Vides mi Dn. Hagenbachi, DEUM OPT. MAX. pro ſua miſericordia plerumque in Praxi nobis patefacere, quæ Antiquis latuerunt.

Fracturam enim femoris quæ pro difficilima ſemper habita fuit, ut ex prædictis Authoribus colligere poteris, ad eam facilitatem redegi, ut quivis etiam tyro in arte, etiam ſine claudicatione curaturus ſit, dummodò diligentiam adhibuerit, & inſtrumentis aptis inſtructus fuerit: ſequenti itaque modo negotium aggrediendum eſt. Si femoris os fractum ſit, inquit Hip. lib. de fracturis, extenſio diligenter inprimis facienda eſt, ne minus, quam debeat, efficiatur. Amplior enim ſi ſit, nullam læſionem affert. Valenter itaque, imò & valentiſſime extendi debet crus, & recto quidem tramite; ſunt enim muſculi femoris maximi & robu-

Femoris os fractum quomodo reponendũ.

Declaratio instrumenti Remoræ.

Ab A. uſq; ad B. inſtrumentum quo ego utor, longum eſt pollices novem.

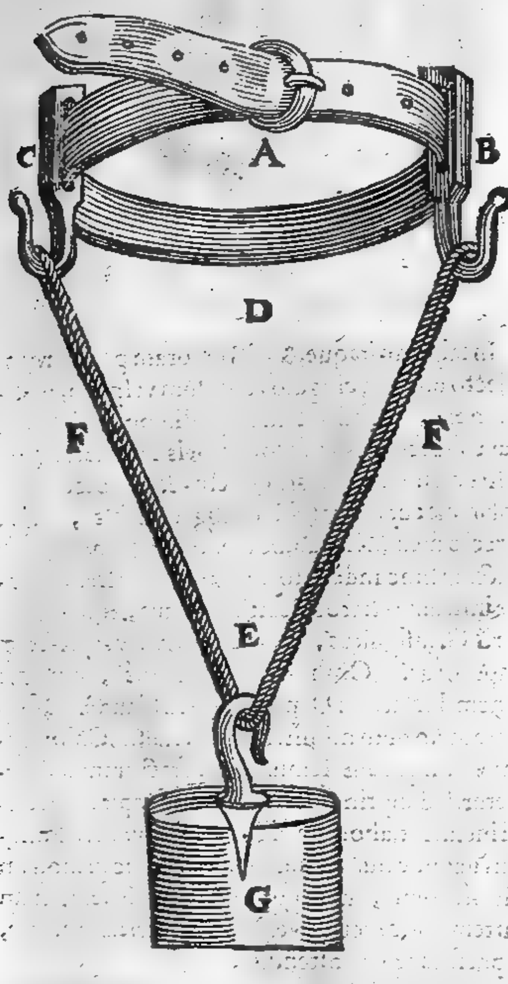
Circa B. craſſitiem habet pollicis.

C. Foramen eſt, in quod mediante toreulari, globulus ferreus D. notatus, infigitur, de quo poſtea in diſlocatione ſcapulæ agetur.

E Tor-

Obs. 86. E. Torcular est, cujus beneficio Remora scamno aut tabulæ infigitur, usque dum cauda Remoræ G. notata, tabulæ insistat, & clavo suo torculari F. notato, firmiter annecti possit.

Placuit autem, hocce Instrumentum Remoram vocare, quemadmodum enim Remora, teste Plinio, lib. 32. cap. 1. piscis exiguus cogit stare navigia, ut ultra progredi non possint, ita etiam instrumentum hoc, eo modo, uti dixi, accommodatum, ægrum, etiamsi fuerit robustissimus, retinet, impeditque, ne trahendo deorsum inclinet. Posteà sequens cingulum à me inventum, femori parum supra genu adaptandum est, sequenti modo.

Declaratio Cinguli.

A. Cingulum est, quo femur parum supra rotulam cingitur. B.C. Hamuli sunt validissimi, ex ferro vel ære fabricati, quorum unus ad internam, alter ad externam partem genu adaptetur: possunt enim pro arbitrio Chirurgi huc vel illuc duci. Tandem hamulis injiciendus est laqueus validus F.F. notatus & ejus longitudinis, ut plantam pedis præcedat. Sit itaque D. genu E. verò planta pedis, sub qua laqueus F.F. conjungitur, ibidemq; laqueo annectendum est Instrumentum trochleatum G. notatum, ut extensio fieri queat, quemadmodum dicã postea. Si quis tamen Cingulum tibiæ circa talum adaptare voluerit, non errabit. Verùm tunc laqueum ita brevem esse convenit, ut ipsius extremitates sub planta pedis conjungantur.

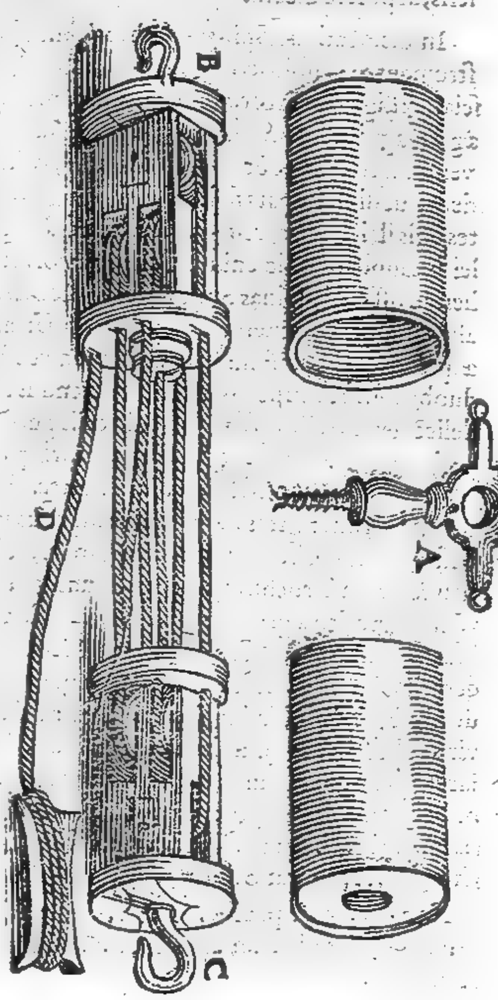
Delineatio hujus Instrumenti trochleati, etsi apud Ambros. Paræum, Chirurg. longè Excellentiss. & ingeniosiss. habeatur lib. 16. c. 7. & alibi eodem libro; quia tamen nonnulla in eo emendavi, ut facile videbis, si Delineationem D. Paræi cum mea contuleris, placuit delineationem meam hic adjungere: Tu pro arbitrio, hanc vel illam eligere poteris.

Arbitror autem, Dom. Paræum primò hujus Instrumenti usum in fracturis ossium & dislocationibus introduxisse. Quandoquidem nullibi apud Chirurgos, qui ante ipsum scripsere, quicquam de ipso me legisse vel vidisse memini; quicquid sit, præstantissimum est instrumentum, & inter omnia, quæ unquam ad ossa confracta, & articulos dislocatos reponendos, ab Authoribus nobis communicata & depicta fuêre, meo quidem judicio, aptissimum.

Primò enim ad omnes partes corporis (costas, claviculas, mandibulam & pubis os excipio) sive fracta fuerint ossa, sivæ luxatæ juncturæ, adaptari potest.

Secundò recto trahit tramite, neque partem læsam plus minusve ad hanc vel illam partem trahit, præcipuè si Cingulum & Remora non omittantur. Hinc sanctè affirmare possum, me aliquoties fracturas sine dolore ferè reposuisse. Beneficio autem Cinguli prædicti efficitur, ut pars læsa non obliquè, sed recto tramite trahatur. Si enim tibia aut femur fractum fuerit, cingulum ad genu aut talum ita adaptandum est, ut extremitates laquei, antea F.F. notati, in ipso centro plantæ pedis conjungantur, ibidemque hamulus Instrumenti trochleati injici possit.

De Cinguloejusq; utilitate.

Obs. 86.

Sin brachium fractum fuerit, cingulum carpo adaptetur, ita ut hamuli cinguli antea B. & C. notati unus internam, alter externam partem manus respiciat, & extremitates laquei circa ipsum apicem digiti medii concurrant. Paræus loco cinguli membro fasciam ex tela adaptat, eaque instrumentum suum annectit, uti videre poteris lib. 16. cap. 22. 45. & alibi: Sed hoc modo extensionem rectam vix fieri posse, facilè conjicies, si in prædictis capitibus delineationes inspexeris, negotiumque attentè examinaveris.

Tertiò vel lentè, vel celeriter trahit, partemque plus minusve, pro arbitrio Chirurgi, & ut res ipsa postulat, extendit, quod cum aliis machinis & glossocomiis vix observari posse, Experientia me edocuit.

Quartò parvum est, & sine magno impedimento circumferri potest; etiamsi peregrè ad ægros proficiscendum est: totum enim instrumentum, quo ego jam per multos annos usus sum, cum sua Remora & cingulo, ultra uncias triginta quinque non pendet.

Quintò ægris terrorem non incutit, ut solent alia glossocomia & machinæ, ab Antiquis usitatæ, & apud Oribasium aliosq; adumbratæ.

In dislocatione humeri aptissimum quoque est Instrumentum hoc, uti apud Paræum lib. prælegato c. 22. videre poteris, longè tamen aptius evadit, si globum ex ferro, ejus magnitudinis & figuræ, uti postea adumbrabitur, fabricatum, Remoræ infixeris (quod beneficio Torcularis fiet) & processeris, ut postea dicam.

In dislocatione Spinæ quoque utimur hoc instrumento; ubi loco cinguli prædicti corpus fascia, sex digitos latâ & oblongâ, secundùm corporis ægri magnitudinem, & ex tela nova facta, obvolvendum est, idque è regione ossis sacri, & ita quidem, ut dimidia pars fasciæ superiores extremitates ossis ilei superet, reliqua verò pars fasciæ ossi ilei incumbat. Sic enim efficies, ut deorsum trahendo ossa ilei, spinas quoque trahas & extendas, aliter enim spina extendi non potest. Ut autem æqualiter trahatur spina, laqueus prædictæ fasciæ duobus in locis injiciendus & annectendus est, videlicet ex anteriore parte in medio ossis pubis, è regione lineæ albæ, & ex posteriori parte è regione spinæ & ossis sacri, ita ut extremitas laquei, una inter nates, altera verò pudenda versus descendat, & circa genua conjungantur, ubi instrumentum Trochleatum annectendum, & in ventrem posito ægro, trahendum est. Ne autem inter trahendum corpus, instrumentũ sequatur, & deorsum inclinet, fascia lata & oblonga pectori & dorso super brachia injicienda est, quæ à duobus viris robustis sursum trahatur, vel tabulæ, in quâ jacet æger, annectatur. Aut potuerunt pali duo tabulæ hoc modo infigi, ut ex utroque latere corporis subter brachia unus sit: sic in extensione corporis pectus & respiratio libera erit.

Hæc obiter de præstantia & usu prædicti instrumenti; nunc iterum ad institutum nostrum revertar.

Obs. 86.

In tabulam itaque, & ad Remoram posito ægro, injecto quoque cingulo, ad talum vel genu, ut dictum est, hamulis item cinguli imposito laqueo, clavus torcularis in forma crucis fabricatus (qui instrumento trochleari adpictus & A notatus est) columnæ aut parieti alicui infigendus est, idq; è directo membri fracti, ne in extensione membrum fractum hinc inde detorqueatur. Posteà hamulus instrumenti trochleati B. notatus, laqueo, alter verò G. insignitus, clavo ad postem vel parietem imponatur. Omnibus sic adaptatis, minister funem ductarium D. notatum, sed blandè. Interim autem dum minister funem trahit, Chirurgus ambab. manibus femur circa fracturam amplectetur; sed inprimis sciat, quorsum capita ossis fracti inclinent, alioquin vix ea rectè imponet. Ponamus itaque casum femur dextrum hunc in modum esse fractum, ut caput ossis A. versus externam partem extuberet, B. verò versus internam vergat, ut præsens figura ostendit.

Dum itaque Chirurgus manibus amplectitur femur, diligenter prospiciat, ut interim, dum crus beneficio instrumenti trochleati extenditur, pollicem sinistrũ capiti extenditur, pollicẽ sinistrũ capiti ossis fracti A. notati, dextrũ verò pollicem B. admoveat, idque quodammodo viriliter, prospiciatque, ne, minister funem relaxet, quin potius clementer trahat, usque dum os in situm suum naturalem redierit.

Amplior enim extensio, inquit Hippocr. lib. de fracturis cap. 67. si fit, nullam læsionem affert, idque propter musculorum magnitudinem. Sic trahendo funem, & manibus clementer reprimendo capita ossis fracti, os in situm naturalem revertetur. Quod facilè cognosces, primò, quia extuberantia nulla aut inæqualitas ossis, admotis manibus percipitur. Secundò, quia

Signa ossis benerepositi.

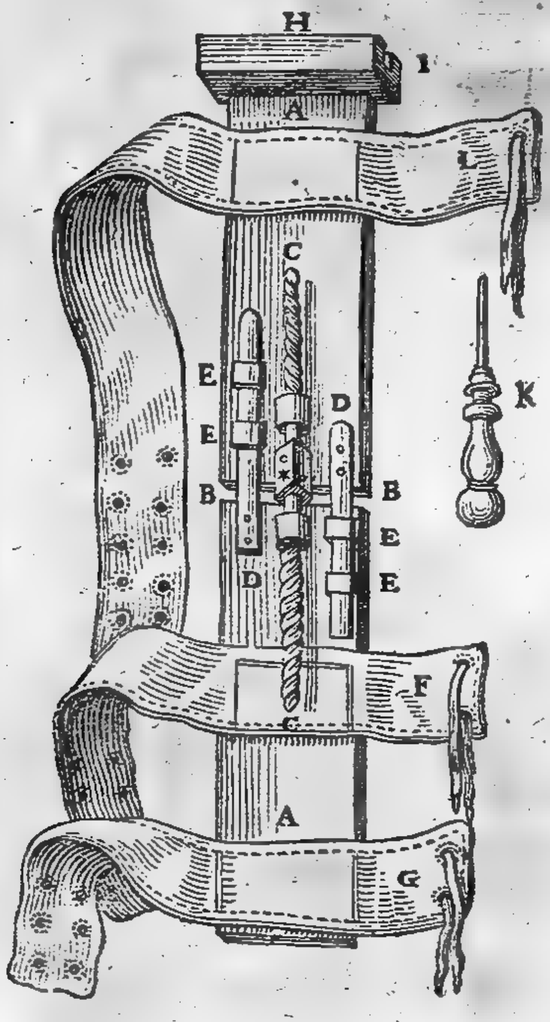
Obs. 86. quia os protinus fit æquale, idque plerumque cum crepitu quodam. Tertiò, dolores pungitivi cessant. Quartò, crus ejusdem est longitudinis & figuræ cum altero.

Sic reposito osse, non relaxandus est funis ductorius, priusquam Medicamenta fasciæ & ferulæ sint impositæ. Celeriter itaque totum crus à pede usque ad coxam & hypochondrium inungendum est oleo rosaceo, fracturæ vero sequens Cataplasma imponendum.

℞. Farinæ hordei ℥. iij.
Pulveris rosar. rubear. ℥. ß.
Balaustiorum,
Nucum Cupressi,
Gallar. ana ℥. ij. Cum posca fiat Emplastrum in mortario, addendo vitellos ovorum num. ij. olei rosacei ℥. j. Applicetur tepidè. In adultis & extenuatis huic emplastro admisceri poterit ℥. ß. lapidis Osteocollæ; generationem enim calli accelerat. In juvenibus autem & succulentis non convenire osteocollam, ex Centur. 1. Observ. 91. colligere poteris. Deinde involvendum est femur, à genu usque ad coxam, fasciis posca imbutis.

Nota de Osteocolla.

Ut autem capita ossis fracti retineantur, nec loco suo excidant: En instrumentum à me inventum, quod femori sequenti modo apponetur.

Explicatio præcedentis figuræ.

A. A. lamina est ferrea, pollices 14. longa, duos verò lata, in medio autem ubi B. B. notata, in duas partes divisa est, ita tamen, ut mediante torculari, *Obs. 86.*

C. C. adduci possint. Hoc enim modo unicum Instrumentum diversis ægris inservire potest. Pro statura enim corporis aut longius aut brevius illud efficies.

Torcular autem ut contrarios motus habeat, necesse est, ita ut circumducendo ambas laminas A. A. notatas, vel ad centrum * notatum trahant, vel unam sursum, alteram deorsum æqualiter propellant. Ne autem laminæ prædictæ in hanc vel illam partem vacillent, ex utroque latere torcularis splenium ferreum.

D. D. notatum, firmiter annexum est, ita tamen ut ex adversa parte, per annulos duos

E. E. E. E. notatos, ad libitum Chirurgi sursum deorsumque moveri ac duci possint.

F. G. Fasciæ sunt duæ, quarum illa femur supra genu, hæc verò crus ad poplitem amplectitur.

Sic annexo Instrumento, superior pars

H. notata, inferiori processui ossis pubis, quod & fenestratum os pectinis, item & pudibundum os appellant, & apud Bauhinum ossium tabula 4. H. notatur, imponenda. Est autem suffulcrum hoc H. notatum, ex ligno fabricatum, & in altiori sua parte

I. notata, nonnihil in rotundum excavatum, idque in eum finem, ut eminentiam ossis prædicti eò meliùs excipere possit.

Excavatio hæc filtro, linteaminibus, & stupâ ita munienda est, ne pars illa, cui insistit, lædatur.

Hoc modo supra & infra genu annexo instrumento, stylo ferreo K. notato circumducendum est torcular (habet enim in suo centro foramina) donec pars illa H. insignita, contra prædictum os fenestratum firmiter insistat; tum reliqua pars femoris (si fractura fuerit in medio femoris, aut prope genu) munienda est spleniis ligneis, antequam superior fascia L. notata claudatur. Sin fractura versùs coxam, aut processum minorem femoris fuerit, quemadmodum in puella, de qua antea dixi, præter instrumentum jamjam depictum & descriptum, etiam præcedens, quo in puella usus fui, apponendum est, quo os in suo loco retineri possit.

His omnibus quam diligentissimè peractis, totum crus in capsulam ligneam, uti apud me vidisti, adaptandum est, ac in tertium aut quartum diem relinquendum; singulis tamen diebus coxa, imum ventris, Hypochondrium, itemque crus ad plantam pedis, & quicquid fasciis non obtegitur, oleo rosaceo inungendum est.

Quod si affluxus humorum ad partem læsam supervenerit, defensivum aliquod supra fracturam applicetur. Statim quoque ab initio universalia probè sunt instituenda. Victus tenuis & exquisitus præscribendus est, & si fieri potest, corpus à pravis humoribus expurgandum, aut enematibus laxandum est, ne constipato ventre, febris oriatur.

Obs. 86. Excrementa autem facilè vasculo, ex stanno vel cupro fabricato, excipies, *cujus ideam paulò post sub signo hoc ☞ subjiciemus.*

Vena quoque ejusdem brachii incidenda est, & sanguis pro ratione plenitudinis, & tolerantia virium extrahendus, sed & continuò quam diligenter prospiciendum est, ne præscriptum Instrumentum laxetur, sed ad genu firmiter sit annexum; Ex superiori quinetiam parte fenestrato ossi insistat, quod torcularis beneficio efficies, & impedies, ne capita ossis fracti semel imposita, iterum extra locum suum declinent. Hæc de primo apparatu.

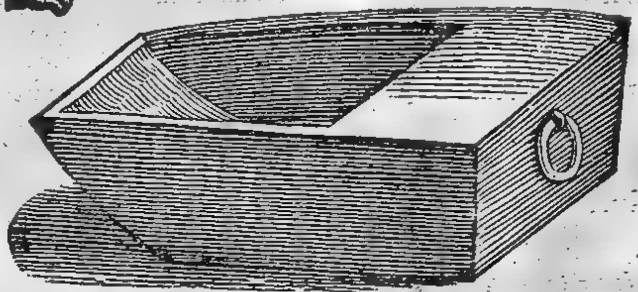
Quarto aut quinto die, si nihil sinistri circa fracturam acciderit, resolvenda est, omniaque tum fasciæ, tum etiam emplastra & inunctiones renovandæ; omnia tamen priùs præparanda, ne quid in opere deficiat, & deligationem retardet. Est enim necesse, ut membrum fractum supra infraque fracturam, à duobus ministris æqualiter teneatur; quod cum sine dolore, & ministrorum labore fieri nequeat, minimè cunctandum, sed in opere festinandum est.

Obs. 86. Ampliore tamen extensione (uti nonnulli artis parùm periti, qui quotiescunque fracturam resolvunt, membrum iterum extendere solent) opus non est. In primo enim apparatu, si ossa rectè reposita fuerint, (debent autem rectè reponi) ad quid quæso conducet, ægrum denuò totiesque excruciare?

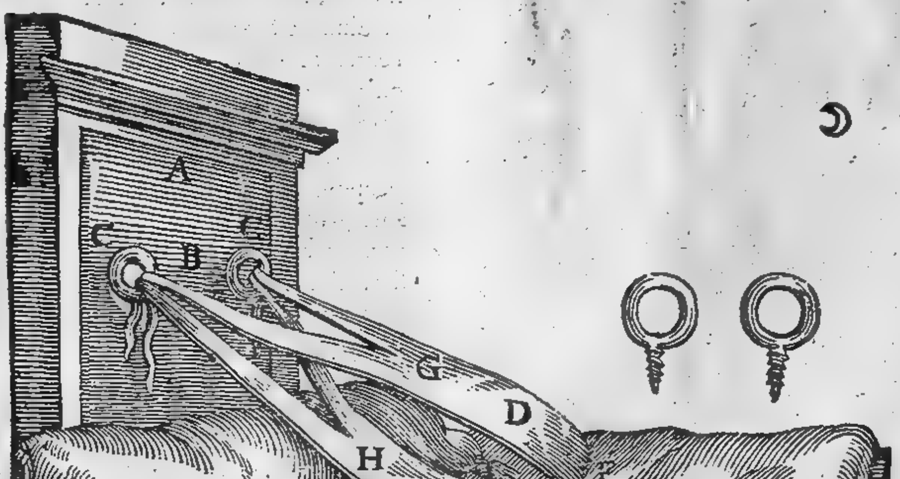
Ut autem, Citò, Tutò & Jucundè, secundum præceptum Galeni, tam secunda, quàm subsequentes deligationes fracturæ fieri possint, negotium sequenti modo instituendum est. Si ex lecto in mensam aut tabulam collocari potest æger denuò tabulæ aut scamno infigenda est Remora; quemadmodum in primo apparatu factum fuit.

Si verò in lecto deligatio fieri debet, loco Remoræ fasciâ, ex tela novâ & forti factâ, tetinendus æger, ne deorsum inclinet, quando minister pedem extendit. Ut autem dilucidiùs fiant omnia, annectere placuit figuram, quæ sequitur sub hoc signo ☽.

☞

☽

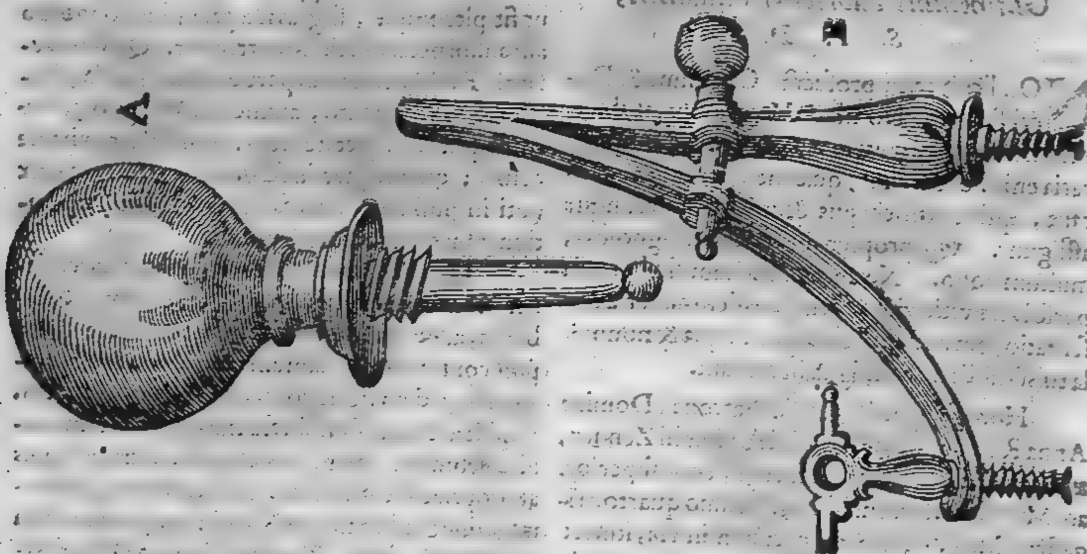

Ponamus itaque casum, ut A. sit superior pars spondæ, ubi æger ita collocandus est, ut in medio B. notato, sit caput ipsius. Sint prætereà spondæ infixi annuli duo, alter ad dextrum latus, ad sinistrum alter, C.C. notati. Appositâ deinde fasciâ D.E. danda est opera, ut medium fasciæ F. interfemineo adaptetur. Ex utraque autem parte fissâ & in duas partes divisa est fascia, uti apparet in figura ex G. & H. Apposita itaque fascia hoc modo, ut fissura G. regionem fundi ventriculi

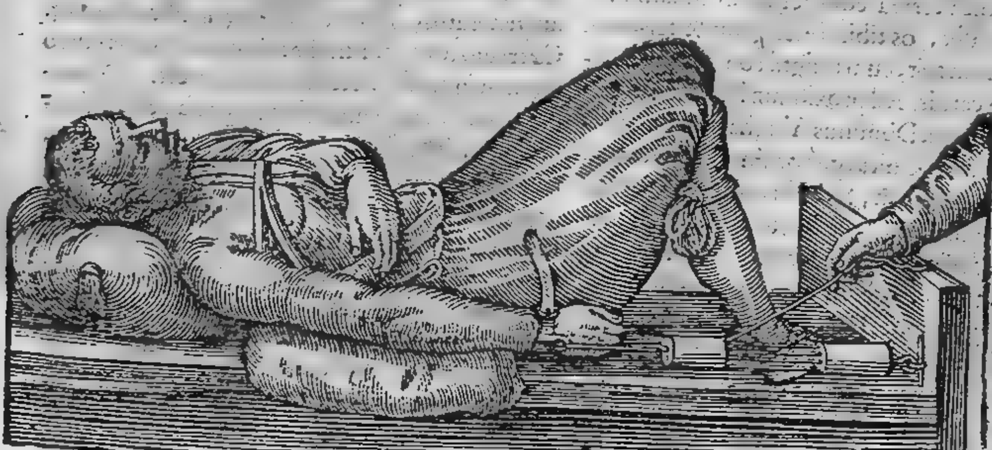
linon

Obs. 86. 8 non superet (in omnibus enim operationibus ut sæpissimè ex me intellexisti, pectus quantum fieri potest, liberum esse debet, ne respiratio impediatur) & H. vix sextam partem Metaphreni pertingat; annulis C. C. notatis inserendæ, & quàm validissimè annectendæ sunt extremitates fasciæ, ita quidem, ut ægrum retineant, quo minus deorsum inclinet. Ita adaptatâ fasciâ, capsula aperienda, asseresq; ad latera deprimendi sunt, & cingulum superius adumbratum, circa talum injiciendum laqueus quinetiam sub planta pedis conjungendus est. Non usque adeò tamen necesse est, uti instrumento trochleato (ulteriore enim extensione opus non est) sed sufficiet, si minister unus dextra funem cinguli, sinistra v. calcem pedemque apprehenderit, & levaverit. Id autem ut æquabiliter fieri possit, alius minister, qui femur circa coxam ambabus manibus apprehendat parumque attollat, constituendus est. Hoc modo nonnihil in altum elevato crure, celeriter mutanda ac renovanda sunt emplastra, reliquaque omnia, inuncto tamen prius crure. Sed prospiciendum est, ut prædictum instrumentum & ferulæ diligenter circumponatur, & crus in capsulam suam denuò rectè ponatur, ut anteà satis superque dictum. Cingulo autem in secunda & subsequentibus deligationibus fracturæ propterea utor, ut ejus subsidio minister facilè & sine labore retineat partem affectam, ne in hanc vel illam partem vacillet. Nonnunquam instrumentum trochleatum quoque apposui, sine ulla tamen extensione, sed in eum tantummodò finem, ne musculi versus originem trahentes, os ex situ suo removerent. Hæc de fractura ossis femoris, ejusdemque repositione, & quomodo in situ naturali retineri possit, ne crus brevius fiat. Unum adhuc de præstantia Instrumenti trochleati & Remoræ addam, videlicet ipsius usum in repositione scapulæ, in qua ambo commodissima esse, aliquoties expertus sum. Quocunque enim modo loco dimotum fuerit caput humeri, horum Instrumentorum beneficio, nisi dislocatio fuerit antiqua, facilè ipsum repones, si Remoram cum suo globulo ferreo, ejus magnitudinis, *ut in sequenti figura sub litera A depictus est*, in tabulam aut scamnum commodum infixeris, ægrumque collocaveris, ut mox dicam. *Ipsa Remora, globulo subjecta, litera B. notatur.*

A

B

Globulus autem telâ involvendus est, uti etiam Remora. Deinde ægrum in dorsum collocabis, & ad Remoram ita adaptabis, ut globulus instrumenti alæ cavitatem repleat. Apposito præterea cingulo, cum suis hamulis & laqueo, ad carpum annectendum est trochleatum instrumen-

 mentum, uti præcedens demonstrat figura, tandemque paulatim extendendum & trahendum brachium, donec caput humeri in propriam sedem repellatur. Tum instrumentum trochleatum parùm relaxandum, corpusque ægri sursum trahendum est, cavitas verò axillæ, pilâ ex linteis factâ replenda, fasciisque ita stabilienda, ne iterum suo loco excidat.

Habes Clarissime & Doctissime mi Dn. Hagenbachi, inventionem meam ac modum reponendi, ac suo loco retinendi os femoris fractum. De Universalibus, & quomodo Symptomatibus sit occurrendum, nihil adscribo. Hæc enim Tibi satis superque sunt cognita. Vale itaque mi Dom. Hagenbachi, & cum Tuis omnibus æternùm quàm feliciter vive. Dab. Bernæ, 18. Maji, 1625.

OBSERVATIO LXXXVII.

De fractura tibiæ, in gravida.

Ad eundem Virum Clariss. & Doctissimum Dn. JACOBUM HAGENBACHIUM, &c.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

NOn licuit mihi profectò, Clarissime & Doctissime mi Domine *Hagenbachi*, Observationem præcedentem celeriùs ad Te mittere, varia enim occurrunt, quæ me à scriptione avocant, quinetiam corpus & mentem plerunque affligunt. Quapropter ut tarditati ignoscas, multum rogo. Ne autem debitum sine reditu persolvere velle videar, en de eadem materia observationem non spernendam: in qua & nonnulla tuis studiis non indigna occurrunt.

Honesta quædam & pia Matrona, Domina Anna Rennen, uxor Domini Rudolphi Zender, ætatis circiter triginta annorum, cum superiori an. Millesimo, sexcentesimo, vigesimo quarto, trigesimo Maji, circa Solis occasum in via, itinere duarum horarum ab urbe distante, ex equo cecidisset, & soleâ ferreâ equi ictum in tibiam sinistram recepisset, os tibiæ inter genu & talum in medio fractum fuit, cum insigni contusione & dilaceratione carnis. Ad proximum hospitium cum deportata esset, & Dominus Abrahamus Bronnerus, hujus urbis Chirurgus ordinarius vocatus, casum illum difficilem, & multis modis periculosum esse cognovisset, inuncto toto crure, & quæ præterea necessaria esse videbantur, institutis, ægram in lectica ad urbem comportandam curavit. Ubi sequente die, Domino Bronnero sic suadente, ad ipsam quoque vocatus fui, tum prædictum os in obliquum, cum vulnere non exiguo, fractum esse reperimus, fracturam feliciter reposuimus, & tibiam in capsulam collocavimus. Reposito osse, dolor mox cessavit, omniaque ad votum successerunt, imò & fragmenta nonnulla ossis sine difficultate extraximus, tandem per Dei misericordiam, nullis supervenientibus Symptomatibus, plenissimè restituta fuit ægra.

In hac autem curatione nonnulla annotatione digna occurrunt. Primò erat gravida, & septimum mensem impr ægnationis transgressa; nihilominus fœtus (ut fieri solet) ex hoc tam gravi casu, concussione corporis & consternatione animi, commotus non fuit. Ad constitutum itaque tempus filiam peperit. Illa quam fuerit à partu in hunc usque diem robusta & lepida, vix credas. Procul dubio propter optimam victus rationem, quam Mater observavit.

Secundò, sine difficultate hac vice peperit, imò & nullum incommodum circa fracturam sensit: cum tamen præcedentes parturitiones omnes (septies autem anteà pepererat) fuerint, ut refert, difficiles. Robur & vivacitatem infantis id fecisse arbitror: fœtus enim quo est fortior, eò faciliùs quoque nascitur. Testis est fœtus abortivus, qui non nisi maxima cum difficultate & dilaceratione Matris nascitur, etiamsi embryo magnitudinem minimi digiti vix adæquaverit. Quemadmodum enim de arboribus poma matura decidunt, cruda verò & immatura, nonnisi magno labore aut ventorum impetu, à suis pediculis avelluntur; ita etiam cum fœtu accidit, ut pleniùs videre poteris in Epistolica mea responsione ad Dn. D. Döringium.

Tertiò, nulla apparet macula in hac puella, ut fit plerunque, si gravida gravi aliquo morbo aut animi perturbatione corripitur. Quæris causam? Est Matrona corpore quidem parvo, imbecillo & macilento, animo verò magno ac heroico prædita, pietate item, & singulari virtute ornata; quapropter in fœtu facultas imaginatrix (uti in pusillanimibus facere consuevit) operationes suas exercere non potuit.

Quartò, vix credibile est, quantas circa generationem calli habuerimus difficultates & labores, adeò etiam, ut vigesima tertia septimanâ post contractam fracturam, movendo & circumagendo pedem, ossa confracta adhuc vacillarent. Lapidem sabulosum, in fracturis ossium tantoperè celebratum, & per os cum decoctis & aquis appropriatis exhibuimus, & fracturæ applicuimus, sine magno tamen fructu: quapropter non parùm anxius fui. Tandem, laus sit Deo, à vigesima tertia septimana morbi ad trigesimam, callus generatus, & fractura planè confirmata fuit. Cæterùm causa tarditatis calli generationis, meo quidem judicio, in fœtu quærenda est. Quamdiu enim in utero fuit, alimentum ad calli generationem destinatum, (generatur autem ex purissimo) ad sui nutritionem per vasa umbilicalia, posteà ex mammis cum lacte materno extraxit. Præterea deficiente calore nativo in parte affecta, natura osteocollam, aliaque medicamenta, quamvis præstantissima, & à tot seculis approbata, ex potentia in actum traducere non potuit, quapropter callus non nisi cum difficultate generatus fuit. Sed de his sententiam tuam scire quoque cupio. Non enim negligenda est historia, & prima fractura ossis, quæ mihi in gravidis videre contigit. His vale, mi Dn. Hagenbachi, & cum Tuis æternùm quàm feliciter vive. Raptim Bernæ, An. 1625. 25. Junii, quæ mihi dies, An. 1560. Hildenæ natalis fuit.

OBSER-

Obs. 88.

OBSERVATIO LXXXVIII.

De fractura Patellæ.

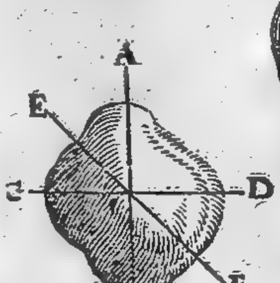
Viro Amplissimo & Doctissimo.
Dn. PETRO PAVIO, Medicinæ Doctori Excellentissimo, Anatomiæ & Botanicæ facultatis, in inclyta Academia Lugdunensi Batavorum Professori Primario, ac longè celeberrimo, amico meo singulari studio observando.
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

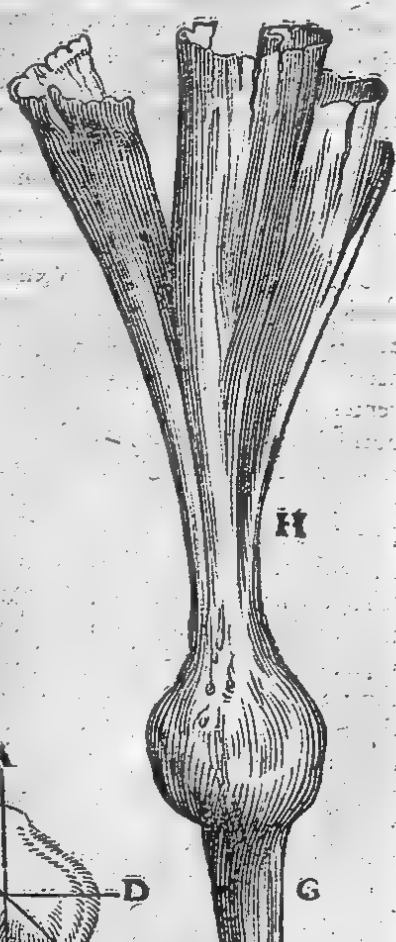
ANte menses tres in Hassiam, ad Generosum quendam ex familia Reideseliorum, vocatus fui, Vir Amplissime, amice plurimum observande, & nunc Bernam ad meos propero. Quia autem hic Francofurti per dies aliquod, apud amicos quosdam meos, moram trahere coactus sum, & ad Te scribendi sese offert occasio, intermittere non potui, quin Amplissimum Virum Epistolio hocce interpellarem atque salutarem. Id verò ex animo facio, meque totum tibi offero, voveo, & dedico. Nunc quid scribam, etsi nihil singulare habeam, ne tamen nudas ad Te mitterem literas, en exemplum de fractura patellæ, quod propterea adscribo, quia uti rara, sic & difficilis est fractura hæc, ut dicam postea. Casus autem talis est:

Quadragenarius quidam, vir robustus, & optimo corporis habitu præditus, domesticus perillustris Principissæ ac Dominæ, Dom. Annæ Landgraviæ Hassiæ, &c. Comitissæ in Solms, Labach, ex casu sibi patellam in transversum fregit, cum maxima contusione genu, sine vulnere tamen. Ab initio etsi ex arte curatus fuisset æger, nihilominus tamen dolores acutissimi, aliaque symptomata supervenerunt. Tandem dolore, reliquisque sedatis symptomatibus, convaluit quidem, sed claudicatio, ac summa imbecillitas totius cruris secuta est, ita ut nonnisi maxima cum difficultate ambulare, & tibiam, ascendendo vix sublevare possit. Ego ante paucos dies ex Hassia rediens, cum Fridbergæ in Wetteravia apud Dominum Georgium Fabrum, Landgraviæ Hassiæ, & castri Imperialis Fridbergensis Doctorem Medicum ordinarium, ac longè celeberrimum, amicum meum singularem, per dies aliquot detentus essem, ad prædictam Dominam Comitissam consilii causa simul vocati fuimus: ubi virum istum vidimus, & quæ ipsi acciderant, ex ipso coràm collegimus. Præscripsimus & nonnulla ad partes nervosas roborandas: sed verebar, ne frustra omnia adhiberentur. Occurrebant tunc ea, quæ Tua Exc. l. d. ossibus parte 4. c. 4. ex Amb. Paræo recenset; qui l. 15. cap. 22. testatur, se neminem, cui patella fracta fuerat, vidisse, qui non claudicasset. Tu cum Domino Paræo existimas, causam claudicationis ad callum, cujus beneficio patella fracta connectitur, referendam esse; cum videlicet capacitatem articuli subter patellam implet, motumque articuli impedit. Etsi verò opinionem hancce rationi consentaneam esse, in dubium revocare minimè conabor, unus tamen restat scrupulus, videlicet, an fractâ patella, exuberantia calli talis esse possit, ut cavitatem hancce (quæ inter femur & os tibiæ magna est) adeò adimpleat, ut motum actionemque genu impedire possit? Videmus enim utplurimum in reliquis ossium fracturis, (nisi contritio ossis & periostii fuerit maxima) naturam tam decenter & eleganter connectere ossa, ut raro relinquatur vestigium fracturæ. Periostium enim, quamdiu integrum est, materiam calli retinet, quo minus in exuberantiam excrescere possit; nisi ea adhibueris, quæ ex proprietate quadam specifica generationem calli promovent, uti ego adhuc juvenis in Belgio feci, & quidem pauco cum successu; quemadmodum videre poteris Centur. primæ Observ. 91. Deinde in hoc nostro ægro, callum non fuisse causam claudicationis, ex sequentibus apparebit: quapropter distinctione hic opus est.

Nota B. circa generationem calli, in ossium fracturis.

Frangitur autem patella, vel in transversum, vel in obliquum, vel denique secundum longitudinem ductâ linea per ipsum femur, versus majorem digitum pedis. Hæc autem ut dilucidiora fiant, delineationem patellæ, ab omnibus suis membranis mundatæ, adjungere placuit: simul & aliam adumbrationem patellæ, uti ego illas in sceletis meis habeo; quibus membranæ musculorum quorundam, tibiam moventium, videlicet septimi, octavi, & noni, uti etiam tendo validissimus, qui ex ipsis enascitur, adhærent.

Obs. 88.

De fractura secundum longitudinem patellæ.

Si itaque ab A. usque ad B. fracta fuerit patella, vix claudicatio consequetur; præcipuè si ingeniosus ac expertus Chirurgus, qui Symptomatibus pravis scit obviam ire, adhibitus fuerit. Ille enim patellam disjunctam facile conjunget, & conjunctam pulvillis, spleniis, fasciisque in loco suo retinebit. Facilè inquam. Circa patellam enim septimi, 8. & 9. tibiam moventium, musculorum extremitates, uti ex præcedente figura apparet, concurrunt, & in validissimum tendonem H. desinunt; qui patellæ implantatur, tandemque in inferiore parte G. ex ea erumpens, in anteriorem tibiæ sedem sub genu ossi tenuissimè annectitur, inseriturque. Porrò cum proprium sit musculorum, versus suam originem trahere, etiam sine industria Chirurgi, fracturam patellæ secundum rectitudinem ossis & membranarum, musculorum, & tendonum factam, plerumque in locum suum redire posse, rationi consentaneum, & ex præcedenti figura videre est: quinetiam, quia propter validissimam musculorum prædictorum attractionem, labia patellæ fractæ statim ab initio arctissimè conjunguntur, nullam inde calli extuberantiam, nullamque proinde claudicationem consequi posse, certum est; dummodò Chirurgus in Universalibus, & Topicorum rectâ administratione nihil neglexerit, & dolori, aliisque symptomatibus diligenter prospexerit.

De fractura in transversum.

Cum fractura verò in transversum, videlicet à C. usque ad D. longè alia est ratio. Hoc enim modo fracta patella, musculi præcipuè 7. 8. & 9. versùs coxam trahunt; tendo vero, qui sub genu tibiæ ossi inseritur, & G. notatur, patellam deorsum protrahit, hinc in medio ita disjungitur, ut labia fracturæ, propter validissimam attractionem musculorum & tendonis, nunquam conjungi possint. Hoc modo fractam esse patellam in prædicto viro, & ipsa ocularis inspectio, & tactus digiti, nobis fidem fecerunt. In medio enim adeò erat disjuncta, ut digitus auricularis ad foveam implendam vix sufficeret. Ex hac disjunctione patellæ, cum musculi tibiam moventes, inprimis septimus, octavus, nonus, robori suo destituti essent, mirum non est, claudicationem consecutam fuisse, ægrumque tibiam vix sublevare posse.

De fractura in obliquum.

Cum fractura in obliquum, hoc est, ab E. usque ad F. eadem ferè est ratio. Musculi enim prædicti, simul & tendo, labia patellæ fractæ sursum deorsumque, vel etiam in transversum trahunt, disjunguntque. Ex his videre est, fracturam hancce patellæ in transversum vel obliquum factam, nulla arte, nullaque industria, sine claudicatione curari posse. Vult tamen Paulus Ægin. de re medica lib. 6. c. 103. ut extenso crure, patella, quæ in duas partes divisa est, digitis contrahatur, donec labia fracturæ mutuò se contingant, ac committantur. Hæc tentari quidem poterunt, vix tamen crediderim, labia patellæ fractæ conjungi, aut si conjuncta, tam diu propter doloris vehementiam fasciis aut spleniis retineri posse, donec mediante callo sint connexa. Sed rarò, laus sit Deo, uti etiam testatur Avicenna, fractura hæc occurrit. Patella enim, cum mobilis, nulloque ossi annexa sit, facilè cedit, & ex una in alteram partem, à quovis corpore duro protruditur. Jam finem facerem Epistolæ, sed aliud occurrit exemplum de fractura patellæ, cum maxima contritione, quod Amplissimo Viro Coronidis loco libenter communicabo.

Obs. 88.

Fractura patellæ ictu sclopeti facta.

Generosus quidam ex antiqua familia Steinbergiorum, in Ducatu Brunsvvicensi oriundus, nomine Conradus à Steinberg, cum Ordinum confœderatorum Belgiæ castra sequeretur, & in expeditione quadam atque conflictu, aciem suorum equitum contra hostem instrueret, magnanimiterque pugnaret, ictu sclopeti patella sinistra ipsi fracta, mirumque in modum comminuta atque contrita fuit. Ab initio, quum vulnus propter loci incommoditatem, & expertorum Medicorum penuriam, ex arte minimè curatum fuisset; exortus est dolor acutissimus, inflammatio, Meliceria, aliaque gravissima symptomata, qui ipsum dies noctesque adeò excruciarunt, quinetiam concoctiones omnes, atque actiones naturales retardarunt, ut tandem planè factus sit Cacochymicus. Multi ac varii in consilium adhibiti fuerunt Medici atque Chirurgi, sed frustrà. Tandem quoque vocatus fuit D. Cosmas Slotanus p. m. Illustrissimi principis, ac Domini, Dom. Wilhelmi Juliacensium, Clivensium, & Montensium, &c. Ducis Medico-Chirurgus ordinarius & celeberrimus, Præceptor meus observandus. Quum itaque in arcem Bodenberg, ad ægrum pervenissemus; genu supra modum intumefactum, atque hinc inde exulceratum invenimus, cum ligamentorum & cartilaginum erosione. Mansimus apud ipsum per Menses circiter duos: interim, cum Dn. Slotanus eam adhibuisset industriam atque diligentiam, ut non exiguum fructum atque imminutionem omnium symptomatum persentiret æger, & Dn. Slotanus à Principe suo vocatus fuisset; Dusseldorpium in curru pensili conductus fuit æger. Verùm non diu post, quum propter agitationem & defatigationem corporis, malum, symptomataque omnia ingravescerent, & vires deficerent, tandem pie placideque DEO animam suam reddidit, Anno 1582. 28. si rectè recordor, Septemb. Dissecto & ad condituram præparato corpore, à Dn. Slotano, coram Dn. Renero Solinandro & Galeno Wiero, Medicinæ Doctoribus longè excellentissimis, calculum sat magnum & durum in vesica fellea, omniaque ferè viscera interna corrupta invenimus. Ligamenta item & cartilagines, imò & ipsa ossa genu, exesa erant. Hæc raptim ad Te scribo, quamprimùm verò ad Musas meas pervenero, uberiores, Deo volente, habebis à me literas. Vale Vir Amplissime, & in bonum publicum vive diu. Dabam Francofurti 8. Decembr. Anno 1617.

OBSERVATIO LXXXIX.

Obs. 89.

De mira fragilitate ossium.

Viro Amplissimo Doctissimo,

Dn. PHILIBERTO SARAZENO, apud Lugdunenses Doctori Medico longe celeberrimo, Amico singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

SÆpissimè cum admiratione legi, Vir Amplissimè, ea, quæ de mira & ferè incredibili fragilitate ossium, cum apud Marcellum Donatum mihi lib. 5. cap. 1. scribuntur, tum etiam à temetipso, & à Dn. Johanne de Burgo observata, mihique communicata, nec non Centur. 2. Observationum mearum inserta fuere. Cum enim ossa partes sint corporis omnium solidissimæ, ex substantia quin etiam crassa & terrestri ita compactæ, ut etiam per multos annos illæsæ in ipsa terra remaneant, impossibile mihi videbatur, tam facilè ea disrumpi ac frangi posse: sed experientia aliter edoctus, adscribam exemplum unum aut alterum

Ossium natura.

Superiore anno 1620. matrona quædam honesta & robusta, quæ nondum 30. annum ætatis attigerat, Dn. Philippi Thomæ, hujus urbis Senatoris filia, cum quadam die circa rem familiarem occupata esset, & in ipso hypocausto fortè fortunâ in pavimentum cecidisset, tibiam dextram circa poplitem sibi fregit. Vocantur barbitonsores duo: qui quidem fracturam se rectè reposuisse asseruerunt, interim tamen sequutus est dolor adeò magnus, aliaque Syumptomata adeò sæva, ut quum ego septima mense post acceptam fracturam, in consilium adhibitus essem, ipsam veluti in agone reperirem. Quapropter manum adhibere recusavi, corroborantia tamen quædam præscripsi, & astantibus significavi, ipsam brevi finem vitæ suæ facturam. Post paucos dies paulatim, & veluti lumen, cui deficit fomes, extincta fuit, adeò consumpta atque extenuata, ut ossa vix cute obtegerentur. Nec mirum: propter gravissimos enim, continuos ac longos dolores & cruciatus, quos ex inepta deligatione & situatione tibiæ perpessa fuerat: propter diuturnum item decubitum, quum de universalibus toto isto tempore morbi, ne semel quidem fieret mentio, calor nativus labefactatus, & humidum radicale absumptum, obstructiones quinetiam quam gravissimæ hepatis, lienis, & venarum mesaraicarum sequutæ fuerant.

Tibia in hypocausto fracta.

male reposita,

lethalis.

Aliud Exemplum.

Ante annum Sexagenarius quidam Solodurensis, ex Senatorio Ordine, Dn. Ursus Rouchti nomine, ab aliquot annis catarrhis adeò obnoxius fuerat, ut maxima indè virium, totiusque corporis labefactatio, etiam externarum partium, sequuta sit. Die quodam lectum egrediens, cum per cubiculum deambularet, vestesque indueret, nec non inopinato pedem dextrum non satis aptè deduceret, protinus in pavimentum decidit, non sine maximo dolore, aliisque signis, quæ os fractum esse arguebant. Advocato Empirico quodam, cujus consilio & remediis in fracturis ossium plerique isto in loco utuntur, femur seu femoris os, ad quatuor circiter digitos, in latitudinem positos, supra genu in transversum fractum esse, repertum fuit. Reposuit quidem fracturam, si Empiricis jactantiis credendum: dolor enim, verissimum signum, os non satis rectè fuisse repositum, non remisit, sed potius auctus fuit, donec tandem, quum universalia planè neglecta fuissent, exorta esset phlegmone, & exindè ulcus circa fracturam, quapropter ad menses aliquot decumbere coactus fuit. Tandem cum utcunque restitutus esse videretur, & innixus suffulcris per cubiculum deambulare posset, Paralysi aliisque gravissimis symptomatibus (de quibus posthac data occasione ad Te scribam) correptus fuisset, naturæ debitum solvit. Os autem verissimè fractum fuisse, testis sum ocularis. In postremis enim morbo suo, non diu ante obitum, ulcus ipsum, adhuc ad os usque apertum, inspexi, osque fractum fuisse, manifestè cognovi. De causis hujus fragilitatis ossium inter se non conveniunt Medici: ego libentiùs Tuam intelligam mentem, quam quicquam hac de re inpræsentiarum proferam. Vale Vir Amplissime, & cum tuis omnibus æternùm quam felicissimè vive. Raptim Bernæ Helvetiorum, 28. Februar. 1621.

Pes dexter simili casu confractus.

Obs. 89. *Itidem male curatum.*

Mortem infert,

OBSERVATIO XC.

In qua, Thermas in Ulceribus inveteratis non semper tutas esse, contra vulgarem opinionem ostenditur.

Virò Doctissimo,

Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori, Amico singulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

CUm plerumque Thermæ ex sulphure, alumine, vitriolo, ferro, cupro, aliisq; matallis quæ insignitur mundificant & exsiccant, constent, Doct. mi Dn. Hagenbachi, & proinde ab omni ævo in ulceribus, scabie, aliisque externarum partium vitiis, à Medicis cum successu fuerint adhibitæ, tandem in abusum quoque venerunt, & ita quidem, ut imperitorum hominum extremum refugium esse soleant. Cum enim in contumacissimis & inveteratis affectibus, ea quæ ab initio imprudenter, ne dicam impudenter promiserunt, tandem præstare nequeunt, ægros, ut se extricare possint, ad Thermas ablegant, nulla neque morbi, neque ægri habita ratione: Inde plerunque evenit, ut ægri eorum interitum mortemque multis sumptibus, maximisque molestiis & laboribus, quos in via sustinent, accelerent. Vidi id aliquoties, præcipuè hisce diebus in nobilissima ac singulari virtute prædita matrona, Dn. Magdalena Nageliana, nobilissimi Viri, Dn. Rudolphi Manuelis, Consulis nostri prudentissimi uxore, quæ nunc 70. annum ætatis attingit. Laboratilla à multis annis ulcere doloroso & contumacissimo, cum ossis carie, circa juncturam pedis sinistri. Quapropter anno 1614. balneas Neuhausenses propè Bernam, tibi cognitas, invisit, idque cum fructu. Dolor enim sedatus, & ulcus cicatrice obductum est. Non diu tamen post iterum recruduit malum, & ulcus de novo

Historia singularis de infelici successu thermarũ in ulcere inveterato.

Obs. 90. ruptum fuit; quapropter Anno 1616. eisdem Thermis iterum uti voluit, sed minorem fructum inde recepit, febre enim correpta fuit, quâ per dies aliquot periculosè laborans, à me restituta fuit. Admonui quidem tunc temporis ipsam strenuè, ut in posterum à balneis, & balneatione omninò abstineret, sed frustrà. Domum enim cum reversa fuisset, & ulcus recruduisset, paulatimque vicinas partes, maximis cum doloribus occupasset, ad Thermas Blumensteinenses, ad Tunam oppidum sitas, partim ex consilio barbitonsoris cujusdam, sed præcipuè proprio suo motu, se contulit, 4. Junii hujus anni. Thermas cum vix in quartam diem ingressa fuisset, vires protinus adeò prostratæ fuerunt, ut nihil suprà. Quum itaque propter imbecillitatem corporis, thermas amplius ingredi non posset, pedem maleaffectum ex grabato extendens, ad poplitem usque, aquæ thermarum calefactæ ter quaterque singulis diebus immersit, nec id quoque cum successu fiebat; cum enim 3. Julii ad ipsam vocatus fuissem, vires mirum in modum prostratas, pulsumque intermittentem inveni; sitis maxima, nausea & appetitus prostratio aderant. Suasi primò, ut protinus à balneatione desisteret, nec pedem amplius aquæ illi calidæ thermarum immergeret. Secundò, ut præter exquisitissima juscula carnium, singulis quoque horis cochleare unum hujus aquæ sumeret.

Potiuncula cordialis.

℞. Confect. Alkermes ℥.j.
Aquæ melissæ,
Buglossæ, Rosarum,
Aqu. Cinamomi, destillatæ sine vino ana ℥.j.
Syr. de succo limonum.
Violarum an. ℥. vj.
Margaritarum præparat. ℈. j. Misceantur.

Carpis sequens applicui Epithema,

Epithema.

℞. Aq. Buglossæ,
Melissæ, Rosarum,
Cinamomi an. ℥. j. ß.
Aceti rosacei ℥. vj.
Croci ℈. j.
Spec. diamargarit. frigid. &
Lætificantis Galeni, an. ℈. ij.

Misce, fiat Epithema, applicetur tepidè, pulvillis in eo madefactis.

His vires paulatim ita restitutæ fuerunt, ut quam in thermis morituram esse putabant astantes, Bernam in lectica brevi allata sit, ubi vires intra paucos dies ita recuperavit, ut nunc quam optimè se habeat.

Ex his, amantissime mi Dom. Hagenbachi, singularem, & ad praxin necessariam doctrinam colligere poteris, videlicet, Thermas in putridis, inveteratis & cacoëthicis ulceribus non temerè adhibendas esse. Quæris causam? Materia putrida musculosis partibus circa ulcus, vel etiam ipsi ossi imbuta, ex calore Thermarum incalescit, acris fit, malignitatem acquirit, & ulcus magis magisque dolorosum reddit; quapropter humores continuò ex corpore (præcipuè si id impurum, nec antea probè, uti in hac nostra ægra quoque accidit, expurgatum fuerit) ad partem affectam confluunt, & cum reliquis humoribus

Thermæ cur in ulceribus inveteratis & pravis exitiosa.

prædictis, partibus musculosis inclusis, corrumpuntur: Porrò materia illa, vi atque calore Thermarum in ipsis venis & arteriis incalescit, & in vaporem resolvitur, qui posteà per venas ad hepar, per arterias ad cor, per nervos verò ad cerebrum ascendens, naturales, vitales & animales spiritus contaminat, gravissimaque symptomata inducit; idque evidentissimè in hac matrona vidimus: antequam enim ad thermas proficisceretur, corpore adeò erat robusta & valida, ut iter hoc eques comodè perficeret, thermis verò cum vix in quartum usa fuisset, primò prostratio virium, angustia pectoris, & quædam veluti cordis palpitatio, sequuta est. Secundò, sitis maxima, eructationes, nausea, & cibi fastidium sequebantur. Tertiò, inquietudinibus & vigiliis torquebatur; ex quibus omnibus satis perspicuum fit, tria illa membra principalia, cor videlicet, hepar & cerebrum, malè affecta fuisse, idque verum esse, facilè ex eis, quæ sequuntur, colligere poteris; Quamprimum enim balneationem, lotionemque pedis malè affecti, intermisisset; spiritus vitales protinus refocillati, vires quinetiam brevi in integrum restitutæ fuerunt. Intemperies quoque calida hepatis, sitisque inexhausta, nausea, appetitus prostratio, vigiliæ & inquietudines remiserunt, convaluitque brevi, ut anteà quoque dixi.

Cæterùm quum à Dn. Consule mihi proposita fuisset quæstio: possetne aqua illa ulceri cum fructu applicari? aquam, quæ à nemine, ut referunt incolæ, hactenus explorata fuit, probavi, eamque cum ex copioso ferro ac pauco vitrioli constare viderem, ipsius usum non improbavi, suasi itaque, ut aquam linteis in ipsa madefactis tepidè applicaret ulceri, ut autem ipsius vis atque facultas adaugeretur, beneficio ignis aquam communem à medicamentosa, quantum fieri potuit, separavi, quâ per dies aliquot cum fructu usa fuit. Nunc tamen aquam illam Thermarum, quam de quarto in quartum diem recentem Bernam asportandam curat, simplicem & sine ulla coctura applicat, idque optimo cum successu; dolor enim circa ulcus exiguus est, nec amplius vicinas partes contaminat. Vides mi Dn. Hagenbachi, etiam medicamenta longè excellentissima, qualia sunt thermæ, in perniciem hominum cedere, si præter rationem adhibita fuerint. Aliud addam exemplum.

Alia observatio de infelici successu thermarũ.

Optimus ac singulari virtute præditus nobilis ille, Dn. Abrahamus ab Erlach, quem non diu ante abitum tuum, ex dolore podagrico, coq; vehementissimo, curavimus, quum proprio suo motu, & sine consilio Medicorum ad Thermas Valesianas se contulisset, in ipsis ante octiduum naturæ debitum persolvit, idque mirum non est, erat enim homo, ut vidisti, cacochymicus, cujus viscera à multis annis obstructa, & mirum in modum infarcta fuerunt pravis humoribus, hi quum ante ingressum thermarum evacuati non essent, in ipsis thermis incaluerunt, hinc cum exorta fuisset febris, mox & alia sequuta sunt symptomata gravissima, & quia Medicus illo in loco adesset nullus, sine auxilio extinctus fuit. Hæc raptim, si ulterius scribendi otium mihi esset, plura adderem exempla, quibus infinitos homines

Obs. 91. nes singulis annis propter abusum thermarum perire videmus. Vale & salve amantissime mi Dn. Hagenbachi. Bernæ 9. Augusti, 1621.

OBSERVATIO XCI.

In qua iterum de Balneis in ulceribus inveteratis agitur, & Lapis Medicamentosus Crollii examinatur.

Ad eundem Virum Doctissimum
Dn. JACOBUM HAGENBACHIUM, Medicinæ Doctorem,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUod feliciter Basileam perveneris, & in via à Catarrho convalueris, Doctissime & Amantissime mi Domine Doctor, ex eis, quas per *Dn. Johannem Adamum Weidenkopfium, J.V.D.* ad me misisti, cum gaudio intellexi. Benedictus sit Deus, qui Te ad Tuos reduxit. De affectu fratris Weidenkopfii summopere doleo: præsertim quia jam inveteratus est, & de recuperanda valetudine exigua spes superest. Thermas ipsi non dissuasi, præsertim si Piperinis ipsi uti liceret. Sed & volente Deo proxima æstate licebit. Non enim perpetuò quiescit virga impietatis super sortem justorum Psal. 125. Thermas ulceribus inveteratis adversissimas esse, ante annum ad Te scripsi: doctrinam quinetiam illam (quæ nostratibus paradoxum quoddam esse videtur) exemplo, quod nobis præbuit Nobilissima Domina Negeliana, confirmavi. Illa per quam bene ab eo tempore valuit, & pro ætate (septuagesimum enim annum ætatis jam prætergressa est) robusta & valida fuit corpore. Ante mensem verò, interim dum Dominus Consul maritus ipsius ad vindemias profectus fuit, Empiricum quendam ex oppido quodam vicino accersivit, qui ut dolores tibiæ sedaret, & ulcus, quantum fieri posset, mundificaret, & consolidaret, balneum domesticum ex lapide medicamentoso, sive, ut vocant, Philosophorum, aquâ cocto, ipsi præparavit. Quid fit? Post primum atque secundum ingressum, imminutionem virium præsentire cœpit. Cum verò in quintum usque diem à lavatione non desisteret, magis magisque prostrata fuit facultas vitalis. Reliqua quoq; Symptomata, quæ ante annum ipsam in thermis Blumensteinensibus laceraverant, & ita quidem, ut 21. mensis præteriti, cum Dom. Consul domum rediisset, meq; è vestigio in consilium vocasset, nihil aliud quam brevi ipsam morituram esse putaverimus. Pulsus adeò obscurus & debilis erat, ut vix percipi posset. Nausea & eructationes erant & maximæ & frequentes, reliquaque symptomata quoque longe graviora, quam ante annum fuerant, sese ostentabant, & eodem planè modo apparebant, ac si venenum sumpsisset. Idque profectò mirum non est. Cum enim Lapis iste insigniter exsiccet, & longè vehementius constringat, quam verò thermæ Blumensteinenses, ut facilè videre poteris, si ingredientia lapidis, & mixturam, ex qua profluunt prædictæ thermæ, examinaveris: Sanè cum ægra totum ferè corpus balneo, isto ex lapide præparato, toties immersisset, clausi fuerunt pori cutis penè universæ. Quapropter impedita transpiratione, venenosi vapores, circa partes nobiles tyrannidem suam longè crudeliùs, quam ante annum, cum tibiam tantum aqua immergeret, exercere potuerunt. Observavi autem hac vice, non solùm materiam putridam & simpliciter malignam musculosis partibus & ossi imbutam, Symptomata prædicta excitare: uti quoque ante annum mea fuit sententia; sed insuper aliquid aliud subesse, venenosam videlicet qualitatem, ex medicamentis contractam. Cum enim à multis annis ulcere hocce laboraverit, & utplurimùm ab Empiricis, circumforaneis, & veterinariis Medicis curata fuerit, persæpè applicatus fuit Mercurius, Arsenicum, & hujusmodi medicamenta, quorum maligna venenosaque qualitas quin etiamnunc musculis, imò & ossi imbuta sit, apud me nullum est dubium. Testantur id symptomata, quæ cum ante annum, tum etiamnunc in ipsa apparuerunt. Illa enim planè cum symptomatibus, quæ eis, qui Mercurium sumpserunt, aut quibus Arsenicum applicatum fuit, conveniunt. Vide hac de re tractatum meum de Gangræna & Sphacelo cap. 5. & alibi. Referunt præterea cum ipsamet ægra, tum etiam ancilla, quæ ulcus quotidiè abstergit, & medicamenta applicat, se aliquoties materiam albam ac pellucidam, & puri permixtam Emplastris adhærentem invenisse. Hanc ego, quantum quidem ex ipsorum relatione colligere possum, Mercurium fuisse existimo. Ille enim cum sit tenuium partium, facilè ad ipsam substantiam carnis, imò & ossis penetravit. Illa nunc, quia propter ipsius carnem liquescit & dissolvitur, separatur & liberatur Mercurius à suis vinculis, vi caloris nativi subjecti, (est enim ægra naturâ robustissimâ) qui posteà à facultate expultrice cum pure expellitur.

Observatio singularis de lapide Philosophorum.

Venenositas ulceris hujus unde?

Porrò in curatione sic processi. Protinùs Epithema, quod ante annum præscripsi, carpis tepidè applicui, & potiunculam cordialem propinavi, victusque rationem convenientem institui. Mox sequens infudi Enema.

Curatio.

Enema.

℞. Radicum altheæ ℥. ß.
Foliorum Malvæ, Altheæ,
Mercurialis, Parietariæ ana m. ß.
Florum Camomillæ,
Meliloti, Sambuci, ana m. j.
Seminis Anisi, Fœniculi,
Fœnigræci ana ʒ ij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad uncias x. in quibus dissolve
Electuar. Diaphœnici, & Benedictæ laxativæ an. ʒ. vj.
Olei Camomillæ, & anethi an. ℥. ß.
Butyri ℥ j.
Vitellos ovorum num. ij.
Salis ʒ. ij. Misce, fiat Enema.

Rejecto Enemate, eructiones, nausea, & vomitus biliosus protinus remiserunt, ita ut eadem nocte meliùs quieverit. Subsequentibus diebus in applicatione Epithematis, & exhibitione aquæ cordialis nihil quoque prætermissum fuit. De sequenti præterea trageâ per intervalla, cum pane tosto, & vino asperso sumpsit.

℞. Spe-

Obs. 91. Tragea.

℞. Specierum Aromatici rosati,
Lætificantis Galeni, & Diarrhodonis Abbatis ana ℈. ij.
Margaritarum præparatar. ℈. j.
Cornu cervi usti & præparati ℈. j. ß.
Cinnamomi electi ʒ j.
Sacchari rosati ℥. iiij. Misce, fiat Tragea.

Ventrem, & præcipuè regionem ventriculi, ad promovendam concoctionem, bis aut ter in die sequenti Linimento inunxi:

Linimentum.

℞. Olei Menthæ, Absynthii, Anethi, ana ℥. ß.
Olei Nucis Muschatæ ʒ. ij.

Misceantur lentissimo igne, fiatque Linimentum. Sic Divino aspirante Numine, plenissimè convaluit, ut nunc rebus suis domesticis, uti anteà præesse possit. Ex his Doctissime mi Dn. Hagenbachi, videre poteris, quàm perniciosæ sint thermæ in ulceribus inveteratis, propter causas, quas ante annum ad te scripsi. Vides præterea insipientiam nostrorum hominum, præcipuè eis in rebus, quæ ad optimam valetudinem conservandam, aut amissam recuperandam spectant. Vides, inquam, stolidam ipsorum cœcitatem, cùm omnes morbos thermis curari posse, sibi imaginantur.

Lapis medicamentosus examinatur.

Cæterùm quia antea de Lapide Medicamentoso facta fuit mentio, non possum non te admonere, ne omnia, quæ de eo scribit Crollius veluti Oracula esse, tibi persuadeas. Nonnunquam enim Theoricus Icari pennis multa scribit, & ad astra extollit, quæ cum Solem, videlicet Experientiam (quæ verum à falso distinguit) attingunt, liquescunt, & in nihilum abeunt. Si ingredientia hujus lapidis diligenter examines, calidum & siccum, sed & insigni acrimonia præditum esse reperies. Quomodo itaque vires ipsius innumerabiles, ut scribit Crollius, esse possint, & tot in affectibus sine damno ægri tutò applicari, nondum video. Addam Exemplum unum aut alterum, ex quibus, veluti ex ungue Leonem, id facile cognosces.

An in omnibus ulceribus externis tuto adhiberi possit

Scribit Crollius, Lapidem huncce *Ulcera omnia* in partibus corporis exterioribus subitò tollere, si aquâ, in qua dissolutus fuit, mane & serò laventur, & linteum eadem aqua madefactum superimponatur. Sed cave, ne periculum facias in ulceribus nervosarum partium, dolore item & inflammatione obsessis, præcipuè in corporibus delicatulis, biliosis, & cacochymicis. Dolorem enim, inflammationem, vigilias, inquietudines, aliaque pessima symptomata protinus supervenire videbis. Id olim Noviſiæ in Belgio, in adolescente quodam, scabie crurum laborante, vidi; quem aliquoties post applicationem hujus medicamenti, propter vehementiam doloris in Lipothymiam incidisse memini. Quod mirum non est. Non enim calida & sicca, quæ acrimoniam sibi adjunctam habent, qualis est lapis ille, dolorem leniunt: sed calida & humida temperata, de quibus, Deo valente, plura in tractatu meo de Meliceria. Cave præterea, ne medicamentum hocce,

An in cancrosis affectibus conveniat.

& similia acria, in cancro aut ulceribus cancrosis, uti suadet Crollius, sive mammillarum, aut oris, sive in quacunque parte corporis infuerit, applices. Videbis enim, protinus malum ingravescere, & in pejus abire. Observavi id sæpissimè in ulceribus Cancrosis, etiam Bellitii in Gallia, in viro quodam egregio, Dn. Claudio Monteilleto.

Obs. 91 Observat. de Claudio Monteilleto.

Laborabat ille ulcere ad radicem linguæ, quæ naturam cancri imitabatur. Ulcus hocce, cum ex usu & applicatione aquæ aluminosæ, à Medico suo ordinario præscriptæ, exasperatum esse viderem, suasi, ut os sæpissimè aquâ ranarum aquatilium, gammaror. plantaginis, & rosar. cum melle rosac. ablueretur, & pulvis ranarum & gammaror. combustorum ulceri inspergeretur. Mirum est quanta cum celeritate malignitas ulceris remiserit, non sine admiratione Medici & Chirurgi, qui exiguam illam acrimoniam aquæ aluminosæ ulceri obesse, nunquam putassent. Integram historiam vide Obs. 20. Centur. 4. Sed & tu ipsemet ante triennium in matrona illa Spirensi, cui mammam abscidi, mecum observare potuisti, quàm periculosa & exitiosa sint medicamenta acria in affectibus cancrosis.

Pulvis Penoti ad Cancrum improbatur.

Cave itaque, ne fidem adhibeas eis, quæ Penotus lib. de præparat. & usu medicamentorum Chymicorum, Philippus item Müllerus in suis miraculis chymicis, Phædro, & alii in curatione Cancri, de Arsenico aliisque medicamentis erodentibus, tàm splendidè tantisque cum encomiis proponunt.

An in oculorum affectibus cum fructu applicari possit.

Denique oculorum lachrymas restinguere, rubedinem quinetiam & dolores oculorum, lapidem huncce tollere, asserit Croll. In ophthalmia quoque si in aq. rosar. Euphrasiæ, vel Verbenæ, prius in vino per mensem (nota acrimoniam, quam ex vino in digestione contrahit) digestæ & destillatæ, dissolutus fuerit, conveniens esse medicamentum scribit. Sed Deus bone, quis mortalium cruciatus illos, quos suscitabit medicamentum hocce, in oculis sufferre poterit? Quis quæso Equus membranis & oculis adeò densis & validis præditus esse poterit, quæ ab hujusmodi medicamentis non eroderentur? Fac obsecro periculum tale; asperge aquam, in qua lapis iste dissolutus fuit, in laminam ferream, exactissimè politam, & relinque illam per horas aliquot, & videbis, ubicunque aqua illa aspersa fuit, non solum maculas nigras, verùm etiam nonnihil de substantia ferri ablatum esse. Hæc si in ferro fiunt, quid in cornea membrana politissima fiet?

Observat.

Meministi haud dubiè, dum mecum viveres, ad puellam Ursulam Tianam nomine, ophthalmiâ laborantem, vocatum me fuisse: meministi quoque, ipsam affectum ex applicatione collyrii ex vitriolo albo, & similibus contraxisse, & visum maximo cum dolore & cruciatu ita amisisse, ut per duos integros menses nihil discernere poterit. Meministi, inquam, quanto cum labore & diligentia à nobis restituta fuerit. Vivit illa etiamnunc (uti etiam heri vidi) satis commodè, præterquam, quod visus ipsi sit debilis, & in cornea dextra nubecula, tum propter acrimoniam Collyrii, tum, etiam humoris peccantis, qui superficiem tunicæ eroserunt, remanserit.

Medicamenta examinanda & circumspectè adhibenda sunt.

Hæc profectò non scribo, ut viros istos egregios, qui sua quoque habebant dona, spernere, aut ipsorum scripta floccifacere velim, sed potius ut videas, quam circumspectè in praxi agere, medicamenta quinetiam examinare, nobis sit necesse. Quæ enim in

schola & cathedra aliquando præter rationem, plerumque ad acuenda ingenia juventutis, in theoria proponuntur, sunt toleranda: quæ verò in praxi, in perniciem ægrorum præscribuntur, potius execranda & damnanda, quam admittenda esse existimo. His Vale, & omnia bene consule. Dabam Bernæ, 4. Novemb. 1622.

OBSERVATIO XCII.

De infelici successu inunctionis ex Mercurio.

Viro Clarissimo atque Doctissimo

Dn. Doct. LUDOVICO SCHARANDÆO, inclytæ Reipublicæ Solodurensis Archiatro celeberrimo, amico singulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

QUantum ego doleo, Clariss. atque amantissime mi Dn. D. Scharandi, amicorum optime, de infelici successu curationis nobilissimæ ægræ, de qua ad me scripsisti, tantum inscitiam simul & temeritatem istius Empirici, tibi probè noti, admiror. Admiror inquam, quî non agnoscit, Stillato suo sudorifero hepar, renes, totamque massam sanguinis incalescere, & proinde humores, qui ad affectam partem fluunt, acriores fieri, tandemque omnia erodere & devastare posse. Splendidæ præterea promissiones, imperitiam, temeritatem atque arrogantiam ipsius arguunt; Si enim plenissimam cognitionem morbi haberet, modestior profectò esset in suis Prognosticis & promissionibus, vel saltem familiariùs tecum, ut qui ab initio morbi circa ægram fuisti, & proinde morbi plenissimam notitiam habes, communicaret. Maximas & insignes adesse obstructiones hepatis, & quidem à multis annis, tibi notum est. At putasne obstructiones hasce, usu destillati sui (ut vocat) medicamenti sudoriferi, dum partes subtiliores per sudorem abeunt, crassa remanente materiâ, adaugeri? apud me de hoc nullum est dubium. Scis præterea, exulcerationem renis à longo tempore adfuisse, & etiamnunc adesse: at ille hæc omnia floccipendit, dum nihil præter prospera promittit. Sed talis solet esse mos imperitorum hominum. Tu interim, Vir Clarissime, ut clavum quantum potes, in istis procellis rectè & viriliter, uti hactenus fecisti, teneas, te etiam atque etiam adhortor. Hîc enim, hic inquam, non agitur de corio boum, sed de domicilio animæ hominis, facto ad Imaginem Dei, qui tandem eos, qui feliciter opificium suum conservare student, abundanter remunerabit: illos verò qui secus faciunt, in æternum confundet. Mihi quoque sæpissimè cum hujusmodi hominibus negotium est, & quotidiè ferè ad eos, quorum valetudo à Carnificibus aliisque imperitissimis hominibus evertitur, in consilium vocor.

Heri puero duodecim annorum ætatis Josepho Adamo, setaceum adhibui. Is decimo anno ætatis, ludens cum aliis pueris, in corpus quoddam durum procidens, vulnus ad sinistrum oculum, ubi Os Jugale prominet, sibi inflixit, cum ossis contusione. Circa vulnus hoc barbitonsores cum per menses aliquot occupati fuissent, & ossicula nonnulla extraxissent, nunquam verò ad cicatricem id perducere potuissent, adhibitus tandem fuit quidam, qui Podalirio se doctiorem & expertiorem esse credit. Ille quum puerum morbo isto, quem inepto vocabulo Die kalte Lähme vocant, laborare, parentibus persuasisset, nullâ factâ priùs corporis præparatione, miserum istum ægrum (qui nondum decimum annum ætatis absolverat) unguento ex Mercurio inungit, idque in proprio hypocausto, ad id destinato, in quo à multis annis continuò homines, eodem morbo laborantes, miserè torquentur. Non enim aër inclusus solummodo, verùm & ipsi parietes Mercuriali isto veneno imbuti sunt, & virulentum atque pestiferum odorem spirant. Ut etiam sani, si diutiùs in ipso moram traherent, omni proculdubio, salivatione & gingivarum exulceratione corriperentur. Sed de hoc proximè observationem singularem à me habebis. Non tantùm autem articulos inunxerunt, verùm etiam nucham ipsam. Quid fit? Ascendunt humores ex toto corpore sursum, idque tam copiosè, ut lingua, gingivæ, totumque caput mirum in modum intumuerit, cum tanta gingivarum & oris inflammatione, salivatione, viriumque prostratione, ut puer per dies multos in periculo vitæ versaretur. Evasit tandem, sed ab eo tempore collum undique scrophulis & nodis scatet, Defluxiones quoque acres ad oculos adeò copiosè decubuerunt, ut jamdudum visum sinistro oculi planè amiserit, Dextrum quoque oculum, in quo interdum pustulæ exoriebantur, etiamnunc tam acriter occupant, ut an adhuc aliquid luminis in eo supersit, ignorem; Nihil enim discernere aut videre potest, & uterque oculus protuberat, tanta est affluxio humorum. Adsunt prætereà dolores maximi & acerrimi. Ex aure quoque sinistra, continuò materia copiosè exstillat, quæ nunc ichorosa, nunc purulenta, nonnunquam etiam cruenta est, cum auditus depravatione. Non solùm autem ulcus in osse jugali sinistro etiamnum apertum est, verùm etiam ad dextrum oculum ex defluxione aliud ulcus est, utrumque procul dubio cum ossis carie conjunctum. Collum quoque hinc inde, & aures, & inguina, excoriationibus scatent.

Purgato corpore, setaceum, ut dixi, adhibui, collyria quinetiam anodyna applico, qualis verò futurus sit successus, aliàs ex me intelliges. Adderem Observationem aliam, de Matrona quadam in Burgdorff, quæ post ineptam inunctionem Unguenti ex Mercurio, obstructione nervorum opticorum correpta fuit, sed nunc non vacat, fiet id posthac. Mitto tibi tabulam de Conjugationibus Hebraicis, hîc excusam, si forsan ad laudatissimum tuum Studium linguæ Sanctæ tibi prodesse possit. Accipe quæso illam hilari fronte, & hoc studio gnaviter perge. Vale Vir Clarissime, & æternùm mihi amantissime, Bernæ 13. Maji 1620.

Obs. 93.

OBSERVATIO XCIII.

De Cingulo Mercurii, Historia observatione digna.

INter medicamenta monstrosa, quibus Empirici moderni nobilissimam artem chirurgicam, maximo mortalium damno defœdarunt, Zona Mercurii non infimum locum apud vulgus obtinuit, præcipuè in scabie, & eis, qui in peregrinationibus à pediculis immunes esse cupiunt. Fidem faciet subsequens historia. Cingulum autem hoc duorum transversorum digitorum latum & ex limbo panni adaptatum; Mercurio crudo, & axungiâ porcina, vulgari modo extincto, imbuitur, nudisque lumbis induitur. Honesta quædam & singulari virtute prædita matrona Basileensis, 40. circiter annorum ætatis robusta, constitutione corporis humidâ & obesâ & corpulenta, cum anno 1621. mense Februario, propter pruritum levemque scabiem cingulum hoc induisset, & per tres hebdomadas dies noctesque gestasset, à scabie & pruritu quidem liberata fuit, sed in morbum longè pejorem incidit. Superveniente enim salivatione, atque gingivarum exulceratione, cum gravedine capitis, quadam die Dominica cum lectum egressa fuisset, nauseâ, cum virium quadam prostratione, correpta fuit, nihilominus tamen ad templum se contulit. Verùm dum sacris intererat, adaucta sunt symptomata. Finitâ concione, cum domum deducta fuisset, catarrhus ad sinistrum latus delapsus est, quem dolores cum totius lateris impotentiâ mox sequebantur. Johannes Fridericus Wertembergius, Medicus Basileensis celeberrimus, in consilium adhibitus, eam adhibuit diligentiam, ut dolores ex parte sedati fuerint. Quùm verò summa imbecillitas lateris sinistri remansisset, & ego 25. Augusti, an. 1621. aliorum ægrorum causâ Basileam vocatus essem, in consilium quoque me adhibuerunt. Non tantùm autem de imbecillitate brachii & tibiæ conquerebatur, verùm etiam sæpissimè nauseâ, cibique fastidio (propter imbecillitatem ventriculi) afficiebatur. Constitutum fuit inter nos, ut expurgato corpore, vena in brachio incideretur. Deindè ut decocto sudorifero ex radicibus Chinæ, ligno Guajaco, sassaphras, & similibus uteretur, spinamque dorsi, brachium, & crus post sudorem aqua ex granis juniperinis, aquâ item salviæ, betonicæ, & lavendulæ inungeret. Et quia cardialgiam quoque frequenter patiebatur (procul dubio propter relictam venenositatem Mercurii) theriacam, Bezoar, confectionem Alkermes, aquam cinnamomi, & hujusmodi præscripsimus: quibus Deus ita benedixit, ut in integrum restituta fuerit.

Cingulum Mercurii quale.

Exemplum de infelici illius successu.

Curatio Affectus, qui ei supervenit.

Affectum autem huncce propter abusum Mercurii supervenisse, tam certum est, ut nihil certius, ipsa quoque Symptomata satis superque id testantur. Vi enim Mercurii humores, præsertim pituitosi, etiam ex infimis corporis partibus ad caput elevari, gingivasque inficere, quotidiana docent exempla in eis, qui propter luem veneream Mercurio inunguntur. Quum itaque corpus hujus matronæ anteà expurgatum non esset, & humores vi Mercurii ad caput protruderentur, illa verò eodem tempore ab aëre frigido non abstineret, certum est, cerebrum frigore compressum fuisse, materiamque peccantem ad latus sinistrum defluxisse, dolores, aliaque symptomata prædicta excitasse. Quæ enim sinistrè adhibentur remedia, plerunque sinistrum habent effectum.

Causa istius affectus.

Obs. 94. & 95.

OBSERVATIO CXIV.

De miro effectu Mercurii præcipitati.

IN præcedenti Observatione de miranda efficacia Mercurii Exemplum habuimus, quomodo videlicet pituitam veluti ex toto corpore colligat & ad caput cum impetu protrudat. Vim autem atque facultatem hancce Mercurium ne quidem in ipsa calcinatione, atque rectificatione (ut loquuntur Chymici) amittere sæpissimè in externis ulceribus observavi, præsertim Anno 1618. quum nobilem quandam matronam Solodurensem, unà cum Dn. Ludovico Saharandæo, Doctore Medico Excellentissimo, curandam haberem. Laborabat illa ingenti absessu inter peritonæum & musculos externos abdominis, quem quum ego è regione renis dextri, aut paulò magis versus umbilicum, aperuissem, & post digestionem ulcus pulvere præcipitato, diligentissimè præparato & rectificato, mundificarem, talis salivatio sequuta est, ut plerunque unâ die ad libras aliquod pituitæ exspueret, non aliter ac si hydrargyro inuncti fuissent articuli omnes. Cessit ipsi hoc in maximum commodum, totum enim corpus hoc modo mirum in modum à materia morbifica exoneratum, ulcus quinetiam consolidatum fuit. Propter intemperiem tamen atque gravem dispositionem internorum viscerum, post annum de novo collectâ materiâ iterum facienda mihi fuit incisio, quæ tandem in fistulam abiit, quam etiamnunc ægra summo suo commodo apertam habet: per eandem enim natura, veluti per cloacam, excrementa à partibus nobilioribus expellit.

Mercurius licet rectificatus tamen phlegmata caput expellit.

OBSERVATIO CXV.

De curatione Luis Venereæ inveteratæ.

ANno 1589. cum Hildenæ in Patria praxin exercerem, adducta mihi fuit matrona honesta & singulari virtute prædita, Christiana in Monnemans Hoff nomine, quinquagenaria, quæ à tribus annis lue Venerea à marito suo contractâ laborabat, & quidem gravissimè. In diversis enim temporis partibus ulcera erant sordida & maligna, præcipuè circa claviculam dextram, cum ipsius claviculæ carie. Dolores capitis & articulorum, præsertim noctu, adeò magni & acuti aderant, ut nonnisi suffulcris incedere posset. Variorum autem Chirurgorum & barbitonsorum consiliis usa, & ter inunctiones ex Mercurio experta fuerat: sed sine fructu. Causam postea exponam. Curationem autem sic instituit: Victus rationem optimam & euchymam præscri-

Obs. 95. præscripsi: postea humorem peccantem sequenti modo præparavi, & evacuavi:

Apozema. ℞. Radicum Lapati acuti, Polypodii querc.
Corticum interiorum radicum frangulæ ana ℥. ß.
Radicum Fœniculi, Petroselini ana ℥. ij.
Foliorum Betonicæ, summitatum Lupuli, Fumariæ, Scabiosæ, Cuscutæ ana m. ß.
Florum Betonicæ, Salviæ,
Rosmarini, & Boraginis an. p. j.
Seminis Anisi & Fœniculi ana ℥. ij.
Liquiritiæ ℥. j.

Potio purgans. Coquantur in ℔. iiij. aquæ purissimæ, & fiat s. a. Apozema. De quo accipe uncias iiij. foliorum senæ mundator. ℥. ij. Tartari purissimi ℥. j. Coquantur ad consumptionem medietatis. In Colatura fortiter expressa infundantur sequentia:
Rhabarbari electi ℥. j.
Agarici Trochiscati, &
Turbith optimi, an. ℈. ij.

Maneant in infusione horas octo: dein factâ unâ aut alterâ ebullitione fortiter exprimantur, addaturque Syrupi rosati solutivi compositi ℥. j. Misce, fiatque potio, detur tribus horis ante prandium. Sic purgato corpore, de præscripto apozemate bis in die, videlicet tribus horis ante prandium, totidemque ante cœnam, haustum bibit, idque spacio trium hebdomadarum, & amplius: Corpus per intervalla expurgavi, tum præscriptâ potiuncula, tum etiam confectione Hamech, dissolutâ in præscripto apozemate, tum etiam pilulis de fumaria, & pulvere senæ Brassavoli. Ulcera pulvere præcipitato mundificavi, claviculæ verò cariosæ cauterium actuale applicui, & postquam eschara squammaque ossis decidisset, carpos & cubitos, uti etiam pedes & genua, sequenti Linimento inunxi:

Unguent. ℞. Axungiæ porcinæ recentis ℔. j.
Pinguedinis humanæ (mirum enim in modum dolores lenit) ℥. iiij.
Olei ex floribus Slotani ℥. ij.
Styracis Calamitæ,
Benzoini, Masticis, ana ℥. ij.
Theriacæ, Mithridatii ana ℥. ß.
Argenti vivi ℥. vj.

Agitentur diu in mortario, addendo Olei Spicæ, Salviæ, & Granorum Juniperi ana ℥. j. Fiatque s. a. Linimentum, quod servetur in vase vitreo aut vitreato ad usum.

Ab initio autem semel in die ipsam inunxi, videlicet per tres aut quatuor horas ante prandium, idque tantisper feci, donec pituita per os effluere incepisset. Id enim ab inunctionibus desistendum esse, significat. Ultra dies quindecim pituitam viscidam exspuebat, interim ulcera omnia ad cicatricem pervenerunt, dolores quinetiam reliquaque symptomata remiserunt; & perfectè sanata fuit ægra; ita ut per multos annos à Curatione satis commodè vixerit. Cur autem matrona hæcce à præcedentibus Chirurgis ad salivationem quidem usque inuncta, curata tamen non fuerit, inquisitione dignum est. Objiciet forsan aliquis, ipsam ex marito morbum denuò contraxisse. Nequaquam verò. Ille enim statim ab initio perfectissimè per illinitionem curatus fuerat. Supersunt itaq; binæ aliæ causæ hujus recidivæ. Prima fuit, ulcus circa claviculam, in quo os statim ab initio, & antequam primæ curationi sese subjiceret, à materia virulenta contaminatum fuisse, inde apparet, quod nunquam perfectè sanari potuerit, sed statim post curationem repullulaverit. Ante ulceris enim mundificationem, & ossis cariosi extractionem, ipsam inunxerant. Hinc superficies ulceris, cutisq; ipsa contracta quidem fuit, caries verò in osse, veluti fermentum, quo postea totum corpus de novo inquinatum fuerat, permansit.

Obs. 95. & 96.

Nota. Hinc ediscant Chirurgi, Apostemata & ulcera in lue Venerea prius mundificanda, & ossa cariosa extrahenda esse, antequam illinitiones ex Mercurio administrentur. Idem de Tophis & Gummatibus, ut vocant, intelligi oportet. Nisi enim ante exhibitionem decocti Ligni, aut inunctionem, probè emolliti fuerint, vix beneficio unguenti Mercurialis, multo verò minus decocti Sudoriferi resolventur & discutientur, quin potiùs dissipatis partibus subtilioribus, materia magis impacta crassaque in scirrhos indurescet, & de novo morbum procreabit. Secunda causa recidivæ fuit forsan, quòd præcedentes Chirurgi vestimenta post curationem non mutarunt. Ex eisdem itaque vestimentis, sudore & ichore inquinatis, facilè iterum morbum contrahere potuisse ægram, ex Observ. 100. Centur. 1. colligere poterit Lector.

Nota. Ediscunt hic iterum Practici vestimenta omnia post curationem Luis Venereæ, aut mutanda, aut sapone Lixivioque probe lavanda; & â sordibus expurganda esse, antequam induantur. De his nullus eorum, qui de Lue Venerea scripserunt, quantum ego quidem scio, quicquam in bonum publicum prodidit, aut Tyrones monuit. Accidit præterea hoc quoque singulare, in curatione hujus matronæ, videlicet, ut cùm ipsi cauterium actuale applicarem, non de ardore ignis, sed de applicatione rei intensè frigidæ conquereretur. Tam valida & efficax est, apud mulieres præsertim, propter timorem concepta opinio, ut etiam sanâ mente, quemadmodum hic, judicium ægri obtenebrare, & quodammodò invertere possit. Ex astantibus enim jam olfecerat, me eâ die aliquid extraordinarii circa ulcus tentaturum. Anno 1591. exemplum non longè absimile mihi Coloniæ in matrona Nobilissima, Dn. Marescalkia Plettenburg, ex Kettleris nata, præsentibus D. D. Henrico Bottero, & Johanne Kuenio Breidenbachio, Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, videre contigit, de quo consulat Lector Tractatum nostrum de Gangræna & Sphacelo, cap. 7.

OBSERVATIO XCVI.

Docens, Illinitiones ex Mercurio, Luis Venereæ, etiam inveterata, verum esse Antidotum.

Anno 1610. Nobilem quendam, & singulari virtute & doctrinâ præditum Virum, Basileæ ex lue Venerea sanitati restitui, qui ultra annos 10. lue ista non sine maximo suo incommodo la-

Obs. 96. do laboraverat. Sanguis enim singulis annis ad minimum semel, plerunq; bis, curationem, ut plurimum ex decocto ligni Guajaci, radicum Chinæ, Sassaphras, & similium instituerat. Adeò enim ab inunctionibus Mercurialibus abhorrebat animus ipsius, ut etiam ob solam earum cogitationem totus quasi contremisceret. Quapropter variorum tum Galenicorum tum Chymicorum consiliis & remediis, etiam in Gallia & Italia usus fuerat, quorum industriâ morbus quidem palliatus, sed tamen radicitus nunquam curatus fuit. Tandem increscentibus Tophis in tibiis, cum dolores nocturni, tam capitis quam artuum, ingravescerent, consilium à me petiit, omnia, quæ cum morbo suo acciderant, exponens. Hæc cum frustra etiam à præclarissimis Medicis adhibita fuisse intellexissem, suasi, ut curationem per illinitiones Mercuriales experietur potiùs, quam diutiùs vitam tot miseriis intricatam viveret. Paruit tandem: Quapropter optimam victus rationem præscripsi primò: deinde corpus aliquoties expurgavi, priùs præparato humore peccante. Non autem statim post purgationes articulos unguento Mercuriali inunxi, sed per dies multos circa tophos gummatis omnem operam atq; industriam consumpsi ut eos emollire possem. Quare bis in die Sacculos ex sequentibus applicui:

Fotus.

℞. Radicum Altheæ,
Malvæ,
Bryoniæ,
Scrophulariæ majoris, an. ℥. ß.
Foliorum Altheæ,
Malvæ,
Violarum, an. m. ß.
Florum Camomillæ,
Meliloti an. m. j.
Seminis Anisi,
Lini,
Fenigræci,
Meliloti an. ℥. ij.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, indanturque sacculis filo intextis, & ejus magnitudinis, ut Tophos cooperire possint. Coquantur in aqua, & calidè applicentur per semihoram, aut horam integram. Postea eos sequenti Linimento inunxi:

Linimentum.

℞. Olei lumbricorum,
Liliorum alborum,
Amygdalarum dulcium,
Pinguedinis humanæ an. ℥. j.
Unguenti de Althea ℥. ij. Misce.

Tandem sequens Emplastrum applicui:

Emplastrum.

℞. Emplastri de Ranis cum Mercurio ℥ij.
Gummi Elemi, &
Tacamahacæ, dissolutorum in oleo amygdalarum dulcium, & percolatorum ana ℥. j.

Misceantur, fiatque Ceratum, de quo extendebam supra corium, & applicui Tophis.

Emollientibus & incidentibus circa Tophos ad septimanas circiter tres processi. Interim apozemate convenienti, & purgationibus utebatur. Demùm æger ipsemet unguento Mercuriali, in præcedenti Observatione descripto, articulos semel in die inunxit, sed pedes, genua, carpos, & cubitos tantum. Hinc talis secuta est Salivatio, ut non raro ad libras duas tresve una die exspueret, idq; ad dies octo aut decem: interim Symptomatibus, quæ superveniebant, diligenter prospexi. Sic divino favore, Tophi, qui durissimi fuerant anteà, in halitum abierunt: dolores quinetiam, reliquaque symptomata remiserunt, convaluitque æger, & in hunc usque annum 1623. quo hæc scribo, bonâ valetudine fruitur. Ex quibus luce meridiana clariùs evadit, inunctiones ex hydrargyro, certissimam & securissimam esse viam curandi luem hancce, ejusque verissimum existere antidotum: uti quoque testantur Viri docti, inprimis Johannes de Vigo libr. de morbo Gallico; Nicolaus Massa libr. de morbo Gallico: de Heri lib. de Lue Venerea, cap. de frictionibus & alibi: Ambrosius Paræus libr. 19. cap. 10. & multi alii.

Admonitio ad ægros.

Fateor quidem, molestissimam, laboriosam, & aliquo modo periculosam esse curationem hancce, quæ per inunctiones Mercuriales obitur. Sed quid tum: Estne propterea in morbo hocce tam magno, & plerumque contumacissimo, rejicienda & spernenda? Minimè: quin potiùs eligenda, cum sit omnium certissima, dummodò rectè administrata fuerit. Id autem ut fiat, non cuivis Empirico concredere debet æger valetudinem suam, sed rationalem ac expertum sibi eliget Medicum. Molestias prætereà, quæ inter curandum accidunt, æquo animo patienterque ferat, cùm sit paterna castigatio, quâ Divina bonitas plerumque carnem nostram effrenatam erudire, & ad resipiscentiam benigne provocare cupit.

OBSERVATIO XCVII.

In qua, Pragnantes & pueros, Lue Venereâ infectos, tuto inungi posse, ostenditur.

Quum primum me ad Praxin Chirurgicam accinxissem, diu in ambiguo fui, an etiam Prægnantes & Pueri, Lue Venereâ infecti, sine discrimine vitæ, aut jacturâ sanitatis, per illinitiones Mercuriales sanari possent? Nodum hunc tandem mihi solvit insignis & excellens ille Philosophus & Medicus, Dn. Nicolaus Massa, Vir de Chirurgia bene meritus. Is enim sine periculo id fieri posse, in libr. suo de Lue Venerea, tract. 3. cap. 9. & tract. 4. cap. 1. disertè scribit. Quod etiam verum certumque esse, sequens Exemplum fidem facit.

Anno 1590. Hildenæ praxin me exercente, Medmannæ tota familia fœdissimâ hacce lue infecta fuit, hoc modo: Paterfamilias, vir probus ac pius, cùm negotiorum suorum causâ peregrè profectus esset, & cum famulo suo, lue Venereâ infecto, per noctes aliquot in eodem lecto dormiret, luem ex ipso contraxit. Reversus domum, mox lue istâ inquinavit uxorem, ex quâ postea pueri (quorum tres erant) & ancilla ipsa, infecti fuerunt. Porrò cum mulier se gravidam esse percepisset, & insuper infantem, viginti circiter mensium ætatis, eodem modo contaminatum, lactaret, solliciti erant tùm maritus, tùm ægra ipsa, an curatio post partum usque esset protrahenda, necne? Ego, ut sine mora, & maturè administraretur, suasi:

Obs. 97.

suasi: fore enim sperabam, ut ex una eademque fideliâ tres parietes dealbaremus, præsertim in hoc veluti recenti adhuc morbo. Placuit consilium omnibus: quapropter curationem hoc modo institui.

Primò victus rationem optimam, & ex cibis euchymis præscripsi: postea corpus sequenti modo expurgavi:

℞. Radicum Oxalidis,
Cichorii, &
Polypodii quercini, ana ℥. ij.
Corticum interiorum radicum frangulæ ℥. ß.
Herbarum Betonicæ,
Scabiosæ, Cichorii,
Endiviæ,
Cymarum lupuli ana m. ß.
Florum Betonicæ,
Cordialium omnium, &
Genistæ ana p. j.
Seminis Anisi, &
Fœniculi ana ʒ. ij.
Uvarum exacinatarum, &
Liquiritiæ ana ʒ. j.

Decoquantur in ℔. ij. aquæ ad consumptionem medietatis. Hujus Colaturæ accipe ℥. xvj. Clarificetur, & dulcoretur saccharo miscellaneo: fiatque apozema, de quo capiat ægra haustum tribus horis ante prandium.

Syrupus Magistralis.

℞. Reliquam partem Colaturæ, videlicet ℥. viij.
Rhabarbari electi ʒ. ij.
Agarici Trochiscati, Turbith, an. ʒ. j.
Hermodactylorum ʒ. j. ß.
Foliorum senæ mundatorum ʒ. iij.
Tartari albissimi ʒ. j. ß.

Maneant per noctem in infusione, deindè factis ebullitionibus aliquot, fortiter exprimantur, & cum unciis quatuor sacchari miscellanei fiat Syrupus Magistralis, addendo sub finem, syrupi rosati solutivi compositi ℥. ij. aquæ Cinnamomi sine vino distillatæ ℥. j.

Servetur in vase vitreo bene clauso ad usum. Hujus Syrupi sumpsit per intervalla Cochleare unum aut alterum, tribus horis ante prandium, aut per se, aut cum apozemate suo præscripto. Interim autem, dum hisce utebatur remediis, infantem suum ipsamet lactabat: hoc modo enim infans simul purgatus fuit. Sic satis purgato corpore, articulos, videlicet pedes, genua, carpos, & cubitos semel in die, ad salivationem usque inungere jussi: sed adeò leniter, ut ultra unciam unam, aut unciam & semis, unguenti pro vice non impenderim. Porrò infans etsi inunctus non fuisset, multum tamen pituitæ per os exspuebat. Id cum vidissem, illum ablactare, & cum jusculis carnium, lacte amygdalino, panatellis, & similibus nutriri jussi: protinus etiam ipsum in lectulum proprium, & à matre separatum posui, ne amplius vaporum Mercurii à matre particeps fieret. Mater aliquandiu multum pituitæ exspuit. Interim frequenter Cordialia; veluti Confectionem Alkermes, aquam Cinnamomi, & similia exhibui, & exulcerationi Oris & gingivarum prospexi. Sic Divino favore feliciter & mater & infans convaluerunt, & post sex circiter menses infantem vividum & sanum peperit. Hac absolutâ Curatione, reliquos domesticos quoque curavi.

Obs. 98. & 99.

OBSERVATIO XCVIII.

De matrona, lue Venerea infecta, quæ cum aliquandiu in Hypocausto, vapore Mercuriali impleto, moram traxisset, à morbo suo liberata fuit.

MIrandas operationes ex usu Mercurii consequi, sæpissimè in Praxi videmus: cujus rei fidem quoq; facit exemplum sequens.

Anno 1607. cum Paterniaci Medicinam facerem, in vicino quodam pago, virum juvenem lue venereâ gravissimè laborantem, curandum habui, cujus uxor quoque, triginta circiter annorum, eandem luem ab ipso contraxerat. Porrò cum periculum in mora, nec diutius protrahenda esset curatio, & proinde in ipso vigore hyemis, quæ tunc asperrima fuit, instituenda esset, suasi, ut mulier marito suo adstaret, nec ab ipso ex hypocausto discederet, ne forsan ab injuria aëris magis magisque læderetur, & morbus contumacior fieret, erat enim delicatula. Placuit consilium, paruitque ægra jussis. Quum itaque dies noctesque in eodem hypocausto, quod & angustum & humile erat, cum marito suo viveret, & maritus propter morbi magnitudinem (erat enim inveteratus) unguento ex Mercurio multoties inunctus fuisset, à solo vapore unguenti ita alterata, & ad salivationem inducta fuit mulier, ut ferè eodem modo ipsi atque marito pituita ad os deflueret, exulceratio quinetiam oris superveniret. Quæ cum vidissem, potinus corpus leniter leviterque purgavi, idque aliquoties, & symptomatibus, veluti exulcerationi oris & gingivarum, lipothymiæ, & similibus, prospexi. Tandem adeò aucta fuit salivatio, ut in proprium cubiculũ, à marito separatum, collocanda nobis fuerit. Hæc una cum viro suo à dira ista lue plenissime convaluit, etsi inuncta non fuisset.

OBSERVATIO XCIX.

Matrona luis Venereæ expers, & aliquandiu in Hypocausto, vapore Mercuriali infecto degens, in gravissimum morbum incidit.

LOngè infelicius successit mora in aëre Mercuriali, in alia Matrona, Margaretha Lehnmannin nomine, ex pago *Steffisburg* propè Bernam oriundâ. Huic cum anno 1622. autumnali tempore, post insignem corporis excalefactionem & haustum aquæ frigidæ, catarrhus ad uvulam delapsus esset, & dolores cum deglutiendi difficultate excitâsset, rusticum quendam Veterinarium, hominem planè rudem & insulsum, in consilium adhibuit. Is habitâ nulla ratione vel totius corporis, vel partis affectæ, aquam Escharoticam penicillo uvulæ admovit; hincque dolor, inflammatio & angustia gutturis supervenit, ita ut in vitæ discrimine versaretur ægra. Tandem cum Symptomata remisissent,

Obs. 99. sissent, & vires recuperasset, venit Bernam Mense Februar. anno 1623. ubi à Magistratu amplissimo in mandatis mihi datum fuit, ut ipsam, quantum fieri posset, sanitati restituerem. Uvula autem omninò erosa, & circumjacentes partes exulceratæ fuerunt. Cùm verò locus in Xenodochio non esset vacuus, injunctum fuit istius loci Oeconomo, in quo ægri, lue venerea laborantes, extra urbem curantur, ut ipsam reciperet. Medicamentis itaque ægram instruo, & cum Senatusconsulto ad prædictum hospitium, iter dimidiæ horæ ab urbe distans, ablego, ut tamen in cubiculum mundum collocetur, expresse jubeo. Sed quid fit? intruditur in hypocaustum longè calidissimum, ubi eodem tempore nonnulli lue venerea infecti inungebantur: in quo intra paucos dies ad illam debilitatem & lapsum virium redacta fuit, ut cum jussu Magistratus amplissimi iterum in urbem adduceretur, jamjam animam reddituram existimaremus. Mansit in Xenodochio, In der Insel per tres menses, antequam vires recuperare potuerit. Interim cordialia & alexiteria multa per os exhibuimus, & exteriùs cordi & carpis applicuimus. Tandem convaluit, vox tamen propter uvulæ erosionem rauca permansit.

Ex contrariis hisce operationibus Mercurii (tam in hac, quam præcedenti Observatione commemoratis) eodem modo usurpati, videmus, ipsum esse verum antidotum luis venereæ: priorem enim matronam, quia in ipsa materiam aptam & dispositam reperiebat, in qua vires suas exercere potuit, restituit atque sanavit: alteram verò, propter defectum materiæ aptæ dispositæque ad summam labefactationem virium deduxit, imò & trucidasset, si per paucos adhuc dies in hypocausto isto moram traxisset.

ADMONITIO.

Ex his discant Chirurgi, quam sit absonum & periculosum, in affectibus cutaneis, ulceribus, & artuum doloribus, quos *die kalte Lähme* vocant, aliisque affectibus, qui cum Lue Venerea affinitatem non habent, uti hoc remedio. Non enim morbus curatur, sed natura destruitur: non vires conservantur (quod in curatione morborum tantopere requiritur) sed facultates omnes, in primis vitales, ob venenosas qualitates Mercurii imminuuntur & inficiuntur. Cujus rei Exemplum singulare Lector videre potuit Centur. IV. Observ. 82. in Amplissimo & Consultissimo Viro Dn. Johan. Rudolpho Hubero p.m. uti & in sequenti.

Obs. 100.

OBSERVATIO C.

Scabiosus quidam, in lectum, sudore luis venerea infectum, detrusus, insanabilem luem contrahit.

Aerem hypocausti vapore Mercurii & ægrorum, Lue venereâ laborantium, infectum, etiam sanos inficere & gravissimè contaminare posse, in proximè præcedente observatione exemplo declaravimus. Sed & sanos à vestimentis, sudore ægrorum imbutis, infici posse, ex Cent. 1. Observ. ultima videre licet. Nunc aliud & simile ferè exemplum, satis memorabile, quod mihi videre contigit anno 1609. in gratiam Juniorum Chirurgorum adscribam. Rusticus quidam prope Paterniacum, cum tempore messis supra modum incaluisset, frigidamque nimis lautè bibisset, in febrim incidit continuam, ex qua naturæ potius beneficio, quam Medicorum artificio sanatus fuit. Post morbum, cum natura excrementitios humores, in externis venis contentos, expelleret, & per universum corpus pustulas excitaret, rusticum quendam Veterinarium in consilium adhibuit. Is cum pauperculum istum ægrũ persuasionibus suis induxisset, ipsum lue vereâ laborare, acceptâ pecunia, miserum in lectum linteaminibus sordidissimis, in quibus plures ea lue infecti sudaverant, stratum, collocat: ubi adeò infectus & contaminatus fuit optimus ille rusticus, ut cum me postea demum in consilium adhibuisset, ipsum neque ferro neque igne (ut ita dicam) multò minus medicamentis sanare potuerim, sed misere tandem obire coactus fuerit. Hallucinantur itaque quàm gravissime, imò & impie agunt Empyrici quamplurimi, qui turpis lucri causa, & ut exiguos sumptus parere, unciamque unam aut alteram Mercurii sibi reservare possint, contra præcepta artis, contra Christianam charitatem, contra propriam deniq; conscientiam, ægros in lectum, jam antea ab aliis commaculatum, & lue venerea infectum, detrudunt.

Centuriæ V. FINIS.

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Inclytæ item Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi ordinarii,

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM CHIRURGICARUM

CENTURIA SEXTA,

Epistolis nonnullis Virorum Præstantissimorum, nec non instrumentis Chirurgicis, ab Authore inventis, illustrata.

OBSERVATIO I.

De admirando quodam affectu, post ineptam oculi extra orbitam suam prolapsi, excisionem; ubi methodus procedendi Domini Georgii Bartisch refutatur.

Viro Clarissimo & Doctissimo,
Dn. JOHANNI BURGAWERO, Inclytæ Reip. Schaffhusianæ &c. Doctori Medico ordinario atque celeberrimo, Amico meo singulari,

GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS,
S. P. D.

Memineris procul dubio, Doctissime Clarissimeque mi Domine D. Burgawere, de prolapsu, sive extuberantia oculi extra orbitam suam, sæpissimè inter nos, cùm mecum viveres, factam fuisse mentionem, & quàm inepta sint instrumenta Dn. Georgii Bartisch, ad hanc operationem rectè ac feliciter administrandam, ex me intellexisse, imò & temetipsum (nisi fallit memoria) de infelicissimo successu hujus instrumenti, Anno 1623. in hâc Urbe lamentabile vidisse exemplum. Sed quia illa omnia forsan tuis peregrinationibus, quas ab eo tempore, per Italiam, Galliam, aliasque regiones perfecisti, in oblivionem tibi venerunt: Visum mihi fuit, historiam illam ex adversariis meis, & literis Dn. Reberi, ægræ parentis, ad me scriptis, colligere, scriptis consignare, tibique communicare, idque in eum finem, non solùm ut casum illum gratissimum tibi in memoriam revocarem, verùm etiam ut Cent. sextæ (quam nunc præ manibus habeo) in utilitatem ægrorum, simul & Chirurgorum, adderentur. Sed ad rem.

Observatio singularis de prolapsu oculi.

Domini Johannis Reberi, pastoris in pago Betteykingen, hîc in vicinia, filiola, secundo anno ætatis, plurimis hinc inde per corpus dispersis furunculis laboraverat, qui tamen laudabili (si Patri credere fas est) puris emissa copia, tandem veluti sponte coaluerunt, ita ut puella in tertium usque annum ætatis utcunque bene se habuerit: tum cœpit esse morosa, valetudinaria, & catarrhis obnoxia, & plerumque ad oculos. Tandem sinister oculus intumuit, & macula quædam flava ad minorem canthum orta est, visumque abolevit. Oculus cùm ad nucis juglandis magnitudinem extra orbitam suam, & palpebras paulatim excrevisset, Bernam adducta mihi fuit filiola: suasi, ut sequenti modo instituetur curatio: videlicet 1. ut victus rationem observaret.

Curatio Methodica.

Obser. 1. servaret. 2. Ut corpus (quod pro ætate satis validum & optimo habitu præditum erat) per intervalla blandè expurgaretur. 3. Ut loco venæ sectionis, sanguisugæ ad medianam sinistram apponerentur. 4. Ut cucurbitulæ scapulis adhiberentur. 5. Setaceum in Nucha fieret. 6. Cataplasmata observat. 17. Centuriæ 5. descripta, applicarentur. Hisce enim præsidiis nonnullos sanitati mei restituisse, coram parente affirmavi. Maligni enim aliquid in oculo latere, ne minimum quidem indicium aderat: quapropter præscripta methodo sanitatem me assecuturum, sperabam. Interim autem dum essentiam morbi, ac methodum curandi, Parenti prolixè exponebam, aliquoties ipsum admonui, ne filiolam Empiricis, & præsertim herniotomis curandam committeret, ne forsan violentam curationem, cultrum videlicet, adhiberent: id enim sine magno vitæ discrimine fieri non posse, ipsi exposui. Hæc cùm ex me intellexisset, petiit, ut ego manum adhibere vellem; Polliceor, me summam adhibiturum diligentiam, nec non eâdem vesperâ oculo cataplasma aliquod applicaturum. Quid fit? interim dum ego medicamenta præparo, improvidus ac imprudens ille Pater herniotomum quendam, hominem audacissimum, accedit, cui omnia, quæ ex me intellexerat, refert. Ille consilio meo pro ludibrio habito, affectumque parvi faciens, experientiam suam vanam ad Cœlum usque, (ut horum hominum mos est) extollens, exstirpationem oculi proponit, suadet, & urget, quam & sine ullo dolore fieri, puellamque intra dies quatuordecim se sanare posse, impudentissimè promittit. Vanis itaque & futilibus istis promissionibus obcæcatus Pater, protinus consentit. Corpore itaque impuro, cacochymico, minimeque purgato, instrumento Dn. Georgii Bartisch, oculum eruere periculum facit. Verùm superficiem tantummodo excisam, radicem verò mali relictam esse, eventus, ut mox intelliges, docuit. Peractâ sectione, dum vulneris consolidationem, quantum potuit, promovere studet herniotomus, curationemque ad summum intra dies quatuordecim se absolvere posse, spem facit parentibus; Ecce, relictum seminarium mali subito repullulat, & quidem tanto cum impetu, violentiâ, & malignitate, caro quædam livida & spongiosa ex orbitâ ipsâ crescit atq; prorumpit, ut brevi magnitudinem duorum pugnorum virilium superaret, cute hinc inde rumpente, & exinde ichore fœtido effluente, turgentibus venis, totaque penè facie ab isto horrendo fungo carnoso oppressa, dextro quin etiam oculo, imo & faucibus, putrida & luxuriante carne oppletis.

Delineationem hujus instrumenti vide in opere suo de affectibus oculorum, German. edito.

Cæterùm ad angustias hasce deductâ puellâ, & ab herniotomo suo derelictâ, improvidus ille Pater iterum Bernam ad Reverendum & doctissimum virum, Dn. NICOLAUM HENZIUM, Græcarum literarum Professorem, scribit, ipsumque rogat, ut apud me pro filiola sua intercedere vellet, si forsan, propter commissum errorem, ipsi operam meam denegarem. Ad me quoque literas mittit, auxiliumque meum implorat. Respondi per Dn. HENZIUM, etiamsi imprudentem & improvidum Patrem, quia optima & salutaria consilia mea contempsit, pedibusque obtrivit, indignum esse sciam, propter charitatem tamen Christianam, languenti puellæ operam meam me non denegaturum. In urbem itaque deductâ puellâ, in ædibus Dn. HENZII mecum monstrosum hunccce affectum viderunt Reverendi, doctissimi, uti & experientissimi Viri, D. HERMANNUS LIGNARIDUS p. m. Theol. Prof. D. CHRISTOPHORUS LUTHARDUS, Theol. Profes. D. NICOLAUS HENZIUS, Græcæ Linguæ Prof. D. D. DAVID REX, & Dn. BARTHOLOMÆUS DUNUS, hujus Reip. Doct. Medici Ordin. uti & nonnulli ex chirurgis nostris, præsertim quoque herniotomus ipse, qui ineptam & longè infelicissimam operationem administraverat. Interfuerunt & multi alii, quos brevitatis causâ omitto. Vix credibile est, in quantam molem fungus ille cancrosus tam brevi temporis spatio excreverit. Verum, si rectè recordor, tu ipsemet quoq; aderas. Circumferentia enim ad radicem mali, ex chartâ factâ, quam adhuc in Musæo meo habeo, pollices quatuordecim, altitudo verò novem excedit. Undique nodosus & lividus ille fungus ulceribus sordidis ac fœtidis scatebat, ex quibus ichorosa & fœtida fluebat materia, facileq; sanguinem, quotiescunque tractabantur, profundebant, & quidem in copia.

Etsi autem malum esset magnum, & quotidiè sanguis efflueret: nihilominus tamen sat bene se habebat puella, quoad interiora viscera. Et quod cum admiratione vidimus, quamvis tota ferè facies, ut ex effigie, quam etiamnunc in Musæo meo habeo, videre est, intumuerit, imò & fauces ac gingivæ, cibis tamen, tam solidis quam liquidis, sine difficultate utebatur, & quod singulari Dei beneficio miserrimæ puellæ contingebat, maximam penè tam noctis, quam diei partem, dormiendo consumebat, atque ita suavi somno tormenta malorum demulcebat. Per mensem ferè integrum puellam in Urbe reliquerunt, Interim symptomatibus, quantum potui, obviam ivi, eaque removere, omnem adhibui diligentiam. Tandem improvidus & incautus pater, secum sumptis medicamentis, puellam ad pagum Better Kingen reduxit, ubi paulò post obdormivit.

Sectio autem facta fuit Mense Junio, octavo verò Septembris 1623. extincta fuit: spatio itaque trium mensium horrendus ille affectus cursum suum absolvit, qui curatione methodica à me proposita, ex fundamento curatus fuisset, ad multos annos sine noxa & incommodo durasset.

Hæc Clarissime & doctissime mi Dom. Burgawere, perpende, & instrumentum D. Bartisch diligenter examina, quò Chirurgos, si similis affectus & operatio in praxi tibi acciderit, instruere, ipsisque ineptiam hujus instrumenti significare, & ad oculum demonstrare possis. Quod si aliquis, ut plerumque horum hominum mos est, tibi pertinaciter contradicere voluerit, fac, quæso, ut prius in vitulo aut ove peri-

Observ. I. periculum faciat, tunc enim ipsemet videbit, ineptum esse instrumentum. Ego expertus loquor. Cùm enim operatio illa Lustriaci, in Generoso, cujus in 1. Cent. obs. 1. mentio facta fuit, facienda esset, instrumentum, quod apud me vidisti, Bartischii, per excellentissimum quendam artificem Lausannensem fabricandum curavi; illudque etiamnunc in Musæo meo mihi reservo: Cum vero in capite vituli ejus periculum facerem, protinus cognovi, impossibile esse, eo oculum integrum ex orbitâ suâ, sine fractione cranii eruere, quod & prædicta puella suo damno experta est. Aliud itaque instrumentum; cujus delineationem videre poteris Cent. 1. obs. 1. excogitavi, eoque operationē feliciter administravi. Propter sequentes autem causas instrumentum Bartischii incommodum esse dico. Primò, quia cum orbita proportionem non habet, præsertim in fundo Orbitæ, & circa principium Musculorum, & implantationem nervi optici in oculum, quo in loco oculus est abscindendus; Orbita enim in suo fundo hanc lineam ------ ut plurimum lata est, at instrumentum duplo ferè latius. 2. Quia in forma Cochlearis, aut hamuli, quo lithotomi calculos è vesica extrahunt, excavatum est, etiamsi acutum fuerit, non tamen ad latera, & prope cranium, sed antrorsum scindit, & proinde major pars mali in orbita remanebit. 3. Quia extuberans est & crassum, totam orbitam ita adimplere, ut sine maximâ violentiâ ad fundum orbitæ intromitti non possit, in brutis expertus sum. 4. Si velimus, ut instrumentum, qualecunque id fuerit, scindendo institutum nostrum facilè ac citò perficiat, necesse est, ut introrsum & extrorsum ducatur, eo modo, ut scindendo ligna serram ducimus; id verò instrumento hocce & cochleari fieri nequit. Novaculam quoque addidit Dom. Bartisch, forsan ut adnata tunica eâ abscindatur, neque id quoque periculo vacat. Cranium enim ea in parte tenuissimum est, facileque acie novaculæ findi posset. Ex his omnibus facile videre poteris, quàm incommodum, ne dicam ineptum sit Instrumentum Domini Bartisch.

De ligatura oculi extra orbitam prolapsi. Antiqui, & inter Neotericos major pars, prolapsum oculum extra orbitam filo ligabant; & vel ad ligaturam abscindebant oculum; vel negotium naturæ committebant. Dominus Claudius Chapusius, magni nominis chirurgus in Burgundia, amicus meus singularis, in tractatu suo Gallico de Cancro, filo arsenicali id fieri suadet; sed cautè & circumspectè hic procedendum est: filum enim nihil, præterquam quod extra orbitam pendet, præhendit; at sæpissime (præsertim si dispositio aliqua ad Cancrum adfuerit) ne dicam semper, scaturigo mali in profundo capsulæ latet, quæ nisi omninò abscissa, sive instrumento, sive filo id factum fuerit, protinus repullulat, & in monstrosum fungum excrescit, quemadmodum vidimus in puella Dom. Reberi, de quâ antea. Hæc diligenter perpendenda sunt, antequàm ligaturam stringamus, vel quovis modo superficiem mali abscindamus, uti aliquoties Excellentissimum virum, Dominum Chapusium & alios admonui: si verò totus oculus cum suis musculis extra orbitam suam prolapsus fuerit, tunc methodum Dom. Chapusii non penitus improbo. His vale, Clarissime atque doctissime mi Dom. Burgawere, & cum tuis omnibus, quos uxor mecum peramanter salutat; æternùm quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ. 19. Februarii Anno 1629.

OBSERVATIO II.

De singulari Dei providentia, in depositione Cataractæ.

Viro Nobili, Amplissimo, & Doctissimo,

DN. D. CASPARO BAUHINO, Anatomico & Botanico longè celeberrimo, Basileensi Archiatro meritissimo, ejusdemque Academiæ Medicinæ Professori primario, & Illustrissimi Wirtenbergici Ducis &c. Medico felicissimo, Domino & Amico meo singulari studio observando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Ita est ut scribis, Vir amplissime atque doctissime, tuoque judicio libenter subscribo, nimirum loco candelularum decocto aliquo convenienti, ex radicibus & herbis consolidantibus & abstergentibus, utendum esse; cui tutiam, plumbum ustum, cornu cervi, cerussam, & lapidem calaminarem, ac nonnihil mucilaginis seminis cydoniorum, ut decoctum spissitudinem aliquam acquirat nec facile defluat, admiscerem. Si proximo futuro mercatu nostro huc venerit æger, cum ipso hac de re agam uberius.

De planta, quam ante mensem ad Te misi, judicium tuum nondum accepi. Exspecto illud avidè. Versor nunc in quarta Centuria Observationum, eamque pro prælo describo. Occurrit in ea, in quadam observatione, videlicet 16. de Catarractis difficultas, cujus causas naturales nondum invenire potui, etiamsi aliquomodo toto animo eas perquirerem. Tibi verò anatomicorum hujus seculi (loquor sine adulatione) Principi, facilè erit, nodum huncce nobis solvere. Quæstio autem hæc *Quæstio.* est, nimirum: Quomodò in depositione catarractæ non solum adnata, verùm etiam cornea & uvea, absq; ullo dolore acu perforari possint? Scimus enim, adnatam à pericranio, Corneam à dura, & Uveam à pia matre; membranis exquisitissimo sensu præditis, proficisci. Videmus præterea, si vel minima festuca, aut minutissimum granum pulveris, oculis illapsum fuerit, statim vehementissimos dolores oriri; at in depositione catarractæ, ut ego aliquoties expertus sum, etiam in ipsâ perforatione membranarum, dolor tam exiguus est, ut æger vix de eo conqueratur; ex quibus summa Dei providentia atque misericordia erga nos miseros homines illucescit: Si enim in hac operatione sensus ille, ac dolor exquisitissimus, qui punctis membranis sequi solet, adesset, nullum virum tam cordatum ac magnanimum, qui hujusmodi dolores sine capitis corporisq; commotione sufferret, reperiri posse existimo: ac proinde aquam è pupille postu-

Obs. 3. postularet is, qui in hac operatione quicquam tentare vellet.

Ad hæc si amplissimus Vir mentem suam aperire nobis voluerit, gratissimum mihi fecerit; multum quoque sibi devinciet Studiosus artis Medicæ: Neminem enim, qui quæstionem hanc enucleaverit, me legere memini. His Vale Vir amplissime doctissimeque, & æternum quam felicissimè vive. Raptim Bernæ 31. Martii, Anno 1618.

OBSERVATIO III.

De curatione fistulæ lachrymalis.

Viro Doctissimo

DN. HENRICO SCHOBINGERO,
Medicinæ & Chirurgiæ Doctori Excellentissimo, amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUas Tu prima hujus mensis ad me scripsisti literas, doctissime amantissimeque mi Dom. Schobingere, septima ejusdem mihi traditas esse, scias: Ex quibus Te rectè valere, libenter intellexi, Deus Te tuosque diu incolumes servet, idque ad sui gloriam, & utilitatem proximi. Lator literarum tuarum ad me non venit, alioquin ipsi apud Domin. Consulem, ut à me petiisti, adjumento fuissem, literisque ad ipsum instruxissem: Eo enim tempore propter adversam valetudinem in publicum prodire non potui. Plura continent literæ tuæ, ad quæ post respondebo. Nunc quid de fistula lachrymali filii Domini Alexii Oxlini sentiam, libenter communicabo, quo curatio apud vos institui possit: ut enim huc ducatur æger, non suadeo, quandoquidem hujusmodi affectus Medicum requirunt, qui non saltem notitiam morbi, verùmetiam oculos acutos, manusque & firmas & intrepidas habet; At duo hæc posteriora, proh dolor, in me desiderantur. Tu verò mi Dom. Schobingere, qui & notitiam morbi & reliqua, quæ necessaria, habes, si curationem aggressus fueris, haud difficulter optatum scopum Te attingere posse, planè persuasum mihi habeo. Ego quomodo in hujusmodi affectibus processi, multosque feliciter sanitati restitui, paucis tibi significabo.

Curatio fistulæ lachrymalis. Ante omnia instituenda est optima victus ratio. Secundò, purgandum est corpus, secundum humoris prædominantis naturam. Tertiò, caput corroborandum, idque Medicamentis tam per os sumptis, quàm exterius admotis. Convenit decoctum ligni Guajaci, sassaphras, radicum chynæ, & salsæ parillæ, addita betonica, salvia, Rosmar. Majorana, & primula veris. Conveniunt quoque conserva betonicæ, Rosmarini, salviæ, Majoranæ, primulæ veris, pæoniæ, confectio Alkermes, Cortices Citri, species Dianthos, Aromatici rosati, & hujusmodi; Capitii inspergatur pulvis Benzoini, styracis Calamitæ, masticis, Olibani, succini albi, granorum Kermes, rad. Iridis Florentinæ, florum betonicæ, Rosmarini, majoranæ, & rosarum rubearum, ex quibus pileolus, sive cucupha parari quoque poterit. Quartò materia, quæ ad oculum fluit, ad alia loca trahenda est: in hunc finem cucurbitulæ, scapulis frequenter appositæ, conveniunt, uti quoque vesicatoria post aures: Omnium verò præstantissimum est Setaceum, materiam enim ad oculos fluentem, potenter ad se trahit & evacuat, caput ab omnibus excrementitiis humoribus expurgat, & egregiè corroborat. *De Setaceo.* Quid plura? tanti est momenti, ut inveteratam fistulam lachrymalem, sine hoc præsidio vix curari posse, in aliquibus observaverim: amovet etiam causam antecedentem mali. Exemplum singulare habes in Cent. 4. obser. mearum Obser. 19. Exempl. 2. Quapropter ut curatio feliciter succedere possit, admonendi sunt parentes, ne præstantissimum ac longè securissimum hocce præsidium respuant. Prius itaque purgato corpore, applicandum est setaceum, nec quicquam circa fistulam tentandum, nisi setaceum priùs ad tempus aliquod fluxerit, materiamque ad fistulam decumbentem ad se traxerit. De hac methodo procedendi in gravissimis & inveteratis affectibus capitis, dummodò periculum non fuerit in morâ, vide Cent. 3. observ. 1.

Posteà dilatanda est fistula, id si turundis ex radicibus gentianæ, aut spongiis præparatis fieri potest, bene est, sin minus, nonnihil de caustico meo applicare soleo: sed vide, ne in quantitate pecces. Quantitas autem grani milii Solis sufficiet. *N. B.* Diligenter quoque claudendus est oculus, ne forsan causticum liquefactum in oculum fluat. Sunt qui guttula una aut altera aquæ fortis, vel olei vitrioli, fistulam aperiunt, callumque & carnem superfluam erodunt, sed perperam. Propter insignem enim vim penetrandi, os, quod forsan adhuc sanum atq; integrum fuit, corrumpunt: quod de caustico nostro minimè timendum est, cum sit materia crassa & terrestris, quę vicinas partes incontaminatas relinquit: oleum verò vitrioli, & aqua fortis longè lateque se extendit. *Usus pulveris præcipitati.* Aperta fistula, pulvis præcipitatus, quam diligentissimè pręparatus, inspergendus, aut filamentis imponendus est ulceri, quod emplastro ex solo gummi Elemi, in alutam aut telam extenso, obtegendum. Ego fortiori pulvere isto non utor, ne os, si forsan adhuc sanum fuerit, à suo pęriostio detegatur. Sæpissimè enim fistulas lachrymales, etiam inveteratas, sanavi, in quibus caries in osse reperta non fuit. Quapropter festinandum non est, sed sensim procedendum, insperso pulvere prædicto bis, vel semel in die, prout ulcus fuerit humidum: ut plurimum tamen dum pulvere isto utor, semel tantùm in die ulcus deligare soleo. Stylo ab initio cariem ossis curiosè perquirere, non est necesse: si enim os cariosum fuerit, pulvis iste carnem, quia mollis & flaccida est, facilè absumet; sin sanum fuerit os, sanum illud relinquet pulvis, & ulcus non solum mundificabit, sed & ad cicatricem perducet. Habet enim diversas hasce facultates pulvis iste, uti ego primò in ægris Excellentissimi Medico-Chirurgi Dom. Cosmæ Slotani. p. m. Præceptoris mei fidelissimi, & ab eo tempore in praxi mea observavi.

Si os

Si os cariosum inveneris, quantum fieri potest, detegendum est, postea Euphorbium in subtilissimum pulverem redactum copiosè insperge: nihil enim præstantius esse Euphorbio, in ossibus cariosis, imò & in fistula lachrymali, sæpissimè ex me intellexisti, habes quoque exemplum in quinta Centuria observ. 22. Nec Te deterreat ipsius acrimonia; Euphorbium enim nostrum adjacentem carnem non adurere, ut volunt plurimi, observavi, de quibus vide Centuriam 2. observ. 92. Cent. 5. Observ. 22. Admonendus autem est pharmacopæus, ne pulverando Euphorbium, pistillum, ut moris est, oleo inungat: Oleum enim vim Euphorbii infringit, & ossibus adversissimum est. Ne autem acrimoniâ suâ nares feriat, guttula una aut altera spiritus vini affundenda est. Sunt qui cariem ossis oleo Vitrioli, sulphuris, aut aquâ forti corrigere tentant, sed male: ad circumjacentes enim partes fluunt, & os ulterius corrumpunt: quapropter vide, atque etiam vide, mi Dom. Schobingere, ne hujusmodi medicamentis utaris, imo ne quidem in ossibus duris & solidis, uti sunt tibiarum, multò minus narium. Alii cariem ossis fistulæ lachrymalis cauterio actuali corrigunt; quod non improbo, mihi tamen, laus sit DEO, præcedens methodus cum Euphorbio, semper tam feliciter successit, ut cauterio actuali nunquam usus fuerim: Interim tamen illud, ut dixi, non rejicio: quæ enim ferrum non sanat, insanabilia esse, Hippocrates pronunciavit.

Observ. 3. Quomodo os cariosum procedendum.

Euphorbii nostrum carnem nō adurit.

Oleum Vitrioli, sulphuris & aqua fortis ossibus cariosis adversa.

Satis mundificato ulcere, & prædicto pulvere præcipitato ferè carne repleto, balsamum Tolutanum filamentis applicare poteris: Cicatricem enim planam & pulchram facit. Per totum autem tempus curationis, sequens Collyrium oculo bis aut ter in die instillandum, & linteum reduplicatum, & Collyrio madefactum, applicare convenit, sintque omnia fascia diligenter ligata, ut oculi motus, quoad fieri potest, impediatur. Motus enim humores attrahit, & consolidationem impedit. Collyrium tale est.

Collyrium.

℞. aquæ rosarum
Plantaginis an. ℥j ß.
aquæ Euphrasiæ &
Valerianæ an. ℥j.

Sem. Cydoniorum Contusi ℈.j. misceantur maneantque in infusione horas sex vel octo; colaturæ adde

Tutiæ præparatæ
plumbi squammosi diligenter præparati.
Cornu Cervi usti, & præparati an ℥j.
Caphuræ ℈.j.

Misceantur omnia diligenter in mortario, fiatque Collyrium, quod tepide applicetur. Hæc si diligenter administrata fuerint, spem habeo, Deum Opt. Max. omnibus abundè benedicturum, id ut faciat, ex corde opto. Vigesima sexta Maji agnus, duo habens corpora, & duo capita, sed unum saltem pectus, hic natus fuit. De hoc monstro posthac Deo dante fusiùs, nunc enim non licet. Vale, & cum tuis omnibus æternùm feliciter vive. Quòd si ad Domin. Doctorem Bilgerum scripseris, eum, quæso, nomine meo plurimùm saluta. Dabam Bernæ. 17. Junii 1629.

OBSERVATIO IV.

Obs. 4.

Fonticulus in cervice improbatur, & setacei præstantia exemplo singulari demonstratur.

Maxima illa incommoda & damna sanitatis, quæ ex fonticulis in cervice, præsertim infantulorum, consequi solent, abundè declarata fuere. Hujus rei exemplum annotatione dignum, circa annum (nisi fallit memoria) 1608. Soloduri in puero Parisiensi vidi. Fuit puer iste egregii atque Excellentissimi Viri, Dn. N. Baduelis Parisiensis, filius, quem pater, ob singularem suum amorem in nationem, & linguam Helveticam, Solodurũ miserat, non solùm ut aërem mutaret, verùm etiam linguam addisceret. Quia autem propter cerebri intemperiem humidam, à juventute ferè catarrhis obnoxius fuerat, visum fuit Medicis Parisiensibus, ut antequam in Helvetiam mitteretur, causticum cervici applicaretur. Formato & facto fonticulo, Solodurum adductus fuit, circa undecimum (si rectè recordor) annum ætatis, ubi à nobilissimo ac strenuo Viro, Dn. N. Wallierio, Gubernatore Neocomensi (qui hujus pueri curam habuit) Domino Danieli Schertlero, Pharmacopæo Solodurensi, commissus fuit, ut diligentiam adhiberet, quò linguam Germanicam addisceret, & propter adversam valetudinem, optimam victus rationem observaret, nec quicquam in administratione medicamentorum, à Medicis præscriptorum, omitteretur. Omnia, prout à Medicis Parisiensibus præscripta fuerant, à Dn. Schertlero ac suis domesticis observata, & sedulo quidem administrata fuerunt, sed sine fructu. Catarrhi enim de die in diem magis magisque optimum huncce puerum exercebant, & nunc ad oculos, nunc ad dentes & aures, non sine maximo dolore & tinnitu, defluebant. Nonnunquam quoque ad fauces, pulmonem, & ventriculum, descendebant, & sequebantur raucedines, tussis, nausea, vomitiones, & similia. Quid plura? totum corpus adeò languidum atq; imbecille redditum fuit, ut vix amplius incedere posset. Cum per annos aliquot ita affectus fuisset puer, à Nobilissimo Viro, Dn. Walliero Gubernatore in consiliũ accersitus fui, cui cùm symptomata prædicta ex fonticulo promanare exposuissem, & nisi clauderetur, & setaceum applicaretur, de puero actum esse, ostendissem, petiit, ut opinionem & sententiam meam scriptis consignare vellem, quo Dn. Badueli copiam facere posset. Petitioni ipsius satisfeci, & quomodo ligatura illa, caput ambiens, continuò humores ex infimis corporis partibus ad cerebrum attrahat, sphæricam quin etiam figuram capitis in oblongam mutet, ventriculosque cerebri comprimat, exposui, & ut loco fonticuli setaceum applicaretur, suasi. Res ad Medicos Parisienses delata fuit, qui cum opinioni meæ subscripsissent, & eorum responsum, unà cum

Obser. 42. Cent. 1.

literis

Obs. 4. & 5. literis Domini Baduelis, Solodurum ad Dominum Wallierium, Gubernatorem, pervenisset, statim setaceum applicui, & fonticulum clausi. Setaceo tam abundè benedixit Deus, ut de die in diem meliùs habere cœperit æger, & intra paucos menses, magna cum admiratione omnium, qui ipsum antea familiariter cognoverant, ita restitutus fuerit, ut planè novus homo esse videretur. Symptomata enim, antea commemorata, remiserunt, vires verò corporis adeò accreverunt, ut tandem sanus & incolumis ad suos in Galliam reversus sit. Ex his, uti & ex iis, quæ Observ. 42. Cent. 1. dicta sunt, luculenter apparet, quid de fonticulis in cervice sit sentiendum.

OBSERVATIO V.

Post hæmorrhagiam narium cæcitas.

ANno 1623. tempore messis, cum rusticus quidam juvenis, ex pago Wille propè Basileam, Hans Schumacher, in agro supra modum incaluisset, vehementissimâ hæmorrhagiâ correptus fuit, & eadem die visum planè amisit. Non diu post, vertigo, cum incredibili dolore capitis supervenit, qui miserum istum ægrum ultra menses sex continòu torquebat; inflammationes quoque, & dolores oculorum sequebantur: cùm verò ab expertis & rationibus Medicis curatus non fuisset, cœcus remansit. Venit ad me Bernam 1627. 7. Septembris, petens, ut quidnam sibi in gravissimo suo affectu faciendum, significarem. Inspectis oculis, dextrum planè (quantum quidem visus meus cernere potuit) illæsum inveni; in sinistro verò humor aqueus aliquo modo turbidus erat; non adeò tamen, ut cœcitas inde consequi potuisset. Ex his dijudicavi, vitium esse in nervis opticis, eosque intempestivâ illâ hæmorrhagiâ per nares obstructos fuisse. Et quia malum jam inveteratum erat, parumque spei superesset, ut visum recuperare posset, manum adhibere nolui, ne afflictissimus æger, procul à familia sua remotus, sumptus frustra faceret. Sequens itaque consilium ipsi suggessi: primò, ut optimam victus rationem observaret, & ab omnibus, quæ ventriculum gravant, caputq; vaporibus implent, abstineret. Secundò, ut caput per intervalla pilulis Cochiis, Lucis, Aureis, & similibus expurgaretur. Tertiò, ut masticatoriis pituita per fauces evacuaretur. Quartò, ut cucurbitulis, setaceo item, & fonticulis, materia peccans circa nervos opticos collecta, ad nucham & brachia traheretur. Consilio hocce instructo ægro, ipsum ad suos remisi, & insuper suasi, ut in hisce omnibus Medicorum Basileensium auxilium quoque implorat. Quid verò postea de ipso factum sit, ignoro.

Ex his manifestum fit, hæmorrhagiam narium oculis esse infensissimam. Idem de sectione venæ frontis statuendum esse, Lector videre poterit Centuriæ 5. Observ. 18. Propter sternutationem (à quibusdam tamen Medicis in affectibus oculorum celebratam) quin etiã puerũ visum amisisse, aliaq; incomoda secuta fuisse, Cent. 1. Obs. 24. & Cẽt. 4. Obs. 13. notavi. Caveant itaque sibi Medici atque Chirurgi, ne in doloribus aliisque affectibus capitis, materiam peccantem, more agyrtarum & circumforaneorum ex cerebro ad nares trahant, visumque destruant.

Admonitio.

OBSERVATIO VI.

De obstructione nervi optici, & visus amissione, propter vulnus superioris palpebræ.

EX levissimo vulnere ad superiorem palpebram accepto, nec satis rectè ab initio curato, visum istius oculi deperditum fuisse, lector videre poterit Cent. 5. Obs. 17. Idem ferè hoc anno observare mihi contigit; Casum, quia haud vulgaris est, paucis recensebo.

Puellus quidam 4. annorum ætatis, M. Jacobi de l'Osca, civis Moratensis Aventicorum filius, cùm 20. Maji hujus anni, turbæ infantulorum, qui cœcum quendam quatuordecim annorum exagitabant, adsisteret, & cœcus ille bacillum ex una parte acutum in turbam projiceret, puerum prædictum inter omnes innocentissimum attigit, vulnusque ipsi ad sinistram palpebram superiorem infixit. Cecidit mox in terram puer iste, cibumque indigestum evomuit, nec quicquam cibi aut potus in tertium diem retinere potuit. Accersito barbitonsore ejus loci, frustulum pinguedinis extra vulnus propendens reperit, quod filo serico ligatum, post dies aliquot forfice abscidit, vulnusque intra quindecim dies, nullis immissis turundis cicatrice obduxit. Sic salva omnia esse videbantur, sed perperam; post menses enim aliquot, quum parentes observassent, visum hujus oculi abolitum esse, puerum mihi Bernam adduxerunt 20. Augusti anno 1627. ubi revera hoc oculo cœcum esse infantulum, cognovi. Interim tamen oculi partes extimæ (quantum quidem oculari inspectione cernere potui) omnes illæsæ erant. Imò ne motus quidem depravatus erat, cùm tamen musculus attollens, quem & superbum vocant, procul dubio læsus fuerat. Cæterùm vulnus hoc, inter cranium & oculum ad nervum opticum usque penetrasse, pinguedo, quæ ex vulnere propendebat, testis est: an verò materia aliqua cruda, circumcirca nervum confluxa, ibidemque retenta, nulla enim immissa fuit turunda, nemini, nisi Deo notum est. Interim tamen junioribus Medicis & Chirurgis suadeo, ne usum turundarum in vulneribus profundis, præsertim contusis, ut nonnulli inepti barbitonsores, rejiciant negligantq;, quin potius vulnus tantisper apertum retineant, donec satis expurgatum fuerit.

Admonitio ad Chirurgos.

OBSERVATIO VII.

De Coalitione superioris palpebræ cum oculo, & quomodo separata fuerit?

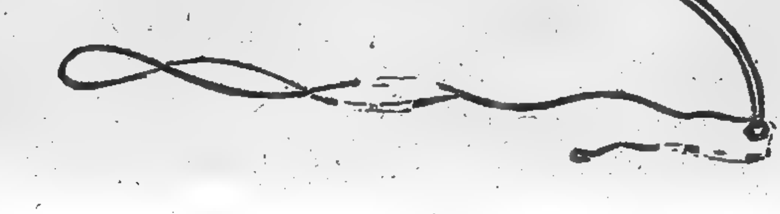
COalescunt nonnunquam palpebræ vel inter se, vel cum oculo, si vulnera aut ulcera palpebrarum & oculorum negligenter curata fuerint, ita ut oculus aperiri non possit, & deformitas sequebatur. Hujus rei exemplum singulare

Obs. 7.

gulare in nobili quodam viro juveni Lucariensi vidimus, Coloniæ Agrippinæ Anno 1593. Nobili autem isti in Italia ense inflictum fuerat vulnus, quod partem illam faciei ab aure sinistra ad oculum usque, uti postea ex adjunctâ figura apparebit, occupaverat. Non saltem autem superior palpebra incisa fuerat; verùm etiam ipsa adnata & cornea tunica, sed superficialiter saltem, & nequaquam ad vacuum oculi: humores enim non effluxerant. Sanatum quidem fuerat vulnus in Italia, sed parùm feliciter. Quia enim oculum fasciâ nimis arctè clauserat chirurgus, palpebra superior conjunctivæ & corneæ annexa fuerat, tamque firmiter adhærebat, ut oculum aperire non potuerit, neque à dolore omninò immunis erat æger. Cum enim, ut Anatomicis notum est, uno oculo moto, alter quoque moveatur: At hic oculus malè affectus, cum altero liberè moveri non posset, & palpebræ propter motum oculi hinc atque illinc dirigerentur, non potuit non consequi dolor: quapropter intumefactio oculi aderat, & continuò ferè lachrymas profundebat. In Italia chirurgos in consilium quidem vocaverat: sed quia separationem palpebræ ab oculo nonnisi instrumento scindente fieri posse responderant, modusque ille procedendi ægro (etiamsi visum veluti deperditum esse sciebat) suspectus, curationem in longum tempus distulit: Verebatur enim, ne in separatione cornea disrumperetur, humores effluerent, membranæ conciderent, & deformitas subsequeretur. Tandem, cum prædicto anno 1593. Coloniam pervenisset, & Dom. Johannem Slotanum, Medicinæ Doctorem, mecum in consilium adhibuisset, Divinâ gratiâ sequentibus præsidiis feliciter ipsum restituimus.

Præscriptâ optimâ victus ratione, purgato item corpore, & incisâ venâ in brachio, stylum, exploratorium incurvatum versus canthum majorem, subter palpebram superiorem inter oculum & palpebram blandè immisi, donec apex saltem styli ex cantho minori promineret. Tum stylo exploratorio filum sericum tenuissimum annexui, mox stylum eadem viâ, quâ ipsum immiseram, videlicet per canthum majorem extraxi, & extremitates fili sub oculo conjunxi, eique frustrum plumbi drachmæ circiter ponderis annexui. Plumbum hocce pensile interdiu liberum erat, & hinc atque illinc, prout æger caput in unam vel in alteram partem inclinabat, movebatur. Noctu verò, ne forsan incommodum aliquod, aut dolorem excitaret, plumbum illud seposui, oculumque fasciâ leviter obtexi.

Oculo

Obs. 7. & 8.

Oculo frequenter collyrium sequens penicillo ex pennis gallinæ facto, per angulum majorem ter quaterve in die per ministros imponere jussi.

R. Aquæ Rosarum
plantaginis
Euphrasiæ an. ℥ß.
Tutiæ præparatæ
Cerussæ lotæ
Cornu Cervi usti & præparati an ℈ jß.

Misceantur in mortario, addendo mucilaginis spississimi sem. Cydoniorũ q.s. ut formam linimenti adipiscatur. Beneficio prædicti fili serici & plumbi, quicquid sub palpebra oculo annexum erat, intra dies octo aut novem abscissum fuit. Tum oculum integrum quidem, sed visum propter cicatricem pupillæ depravatum invenimus, Palpebras, frontemque per dies aliquot oleo lumbricorum inunxi, & sacculum ex Betonica, Euphrasia, Iva arthetica, primula veris, chamomilla, rosis, & Roremarino in aqua coctum, calidè applicui, præsertim noctu. Sic motus palpebrarum & oculi penitus restitutus fuit, ita, ut nulla remanserit deformitas, præter exiguam cicatricem in cornea tunica. Est quidem laboriosa operatio hæc, ingeniosa tamen, certa, minusque periculosa, quàm ea, quæ à Celso lib. 7. cap. 7. Et Hieronymo Fabricio ab Aquapendente lib. de operationibus chirurgicis, capite de Ancyloblepharo, describitur, fitque ferè sine dolore.

OBSERVATIO VIII.

De gravissimo morbo Authoris.

Viro Genere & Virtute Nobilissimo,

DN. D. MELCHIORI SEBIZIO SENIORI in Academia Argent. Medicinæ Professori clarissimo, ejusdemque urbis Archiatro longè celeberrimo, Domino & Amico meo summo studio observando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

IGnosce quæso, Vir Amplissime clarissimeque, quòd hactenus in scribendis ad Exc. Tuam literis, præter modum tardus fuerim, obstiterunt occupationes, curæ, & molestiæ, quibus cùm corpus, tum mens ipsa occupata fuit. Sed inprimis morbus gravissimus, quo superiori Hyeme correptus fui, & per menses aliquot periculosè laboravi, in quo & nonnulla annotatione digna occurrerunt, quæ clarissimo Viro brevibus non communicare nolui.

Decimo sexto Decembris, cum ad nobilem quendam ex familia Erlachiorum, periculose laborantem, vocatus essem, & per dies aliquot apud ipsum moram traherem, in via verò tempestatibus & inclementiæ aëris expositus fuissem, catarrhus ad pectus mihi delapsus est, qui primis diebus non usque adeò gravis esse videbatur: interim tamen quia gravedo capitis quoque aderat, pilulis capitalibus caput expurgavi, optimam victus rationem observavi, à vino abstinui, & ex pectorâtia sumpsi, pectus quinetiam oleis & unguentis convenientibus inunxi: Attamen tussis adeò adaucta est, adeoque vehemens facta fuit, ut nihil aliud quàm vasorum pulmonis & peritonæi disruptionem, imò immaturam subitaneamq; mortem exspectarem. Incredibile est, quantum pituitæ viscidæ vitreæque exscreaverim; scio enim, aliquoties spacio 24. horarum ad libras aliquot me exspuisse. Febris vix in pulsu (qui in toto morbo languidus fuit) apprehendebatur; Appetitus imminutus quidem, sed non omninò prostratus fuit: quapropter ut vires conservarentur, optimis & exquisitissimis cibis usus sum, nihilominus tamen tussis de die in diem, non sine capitis gravedine & dolore, adaucta fuit, & ita quidẽ, ut ipsa nocte nativitatis Salvatoris nostri, quę à 24. ad 25. Decembris excurrit, circa duodecimam noctis, cum musculi abdominis & pectoris, propter violentiam tussis mirum in modum concussi fuissent, dolor ingens, primò in inguine sinistro, post horam quoque in dextro latere circa costas veras exortus est, adeoque acutus, ut respiratio ad semihoram fere veluti intercepta esset. Propter vehementiam enim doloris tam pectoris quàm abdominis, materiam in aspera arteria collectam exscreare non potui. Uxor astantesque ministri, cùm ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus & relaxantibus, sacculos aqua coctos applicuissent, syrupos quinetiam expectorantes (quæ opportune omnia in promptu erant) copiose propinassent, materia illa ad externos musculos tam pectoris quàm abdominis delapsa, dissipata fuit. Remittente itaque nonnihil dolore, pituitam viscidam in aspera arteria contentam exscreare cœpi, paulatimque angustia illa pectoris remisit, ita quidem, ut circa quintam matutinam somno utcunque placido correptus fuerim, in quo sudor calidus copiose per totum corpus erupit, cujus beneficio major pars materiæ, ad musculos pectorales & abdominis delapsæ, dissipata fuit. Attamen catarrhus ille suffocativus post primum insultum aliquoties rediit, sed longe mitiùs, & semper quidem in diebus imparibus; Observata victus ratione, adhibitis sacculis, oleis, & unguentis remollientibus, reliquisque quæ requirebantur, tussis illa ferina paulatim imminuta fuit; sed ecce novum & rarum symptoma, quo ad mensem fere integrum afflictatus fui. Frequenter tussiendo, aut etiam oscitando, respiratio ad ictus aliquot pulsus veluti intercepta fuit. Mox aërem frigidum per pectus diffusum sentiebam, quem protinus prostrationes virium sequebantur; quapropter tussiendo & oscitando, ab exspirationibus vehementioribus summâ diligentiâ mihi abstinendum fuit. Multoties enim cum in somno materia lenta & viscida, ad laryngem delapsa esset, indeq; à somno expergefactus, eam exspuere vellem, inter exscreandum de suffocatione extreme periclitabar. Præterquam enim quod materia viscida contumaciter parti inhærebat, atque difficulter screatu ejici poterat, etiam ob diuturnum hiatum oris, aura frigida confertim & cum impetu quasi ad pulmonem ruebat: Hinc prostratio virium sequebatur.

Obs. singularis.

Hujus symptomatis caussam in Epiglottide fuisse arbitror. Illam enim propter violentiam tussis adeò labefactatam fuisse, ut officio suo intege-

Obs. 8. tegendo, & retegendo asperam arteriam, non satis promptè fungi posset, verisimile mihi videtur: quapropter tussiendo aut exspirando, vel etiam oscitando, cùm epiglottis aperiretur, nec satis promptè iterum clauderetur, aër frigidus, nec satis elaboratus, per asperam arteriam, veluti cum impetu ad pulmonem pervenit, spiritus vitales afficiebat, viresque prosternebat idque inde colligo, quod longè mitius esset symptoma hoc, minusque virium prostratio sequeretur, si quando linteo calido, (quod semper in promptu habebam) aut vola manus os obtegerem, & tussiendo aut oscitando aërem calidum inspirando attraherem, adhibitis medicamentis quibusdam, symptoma hoc quoque remisit, ita ut intra menses tres, singulari DEI beneficio, præter meam, adstantiumque spem atque exspectationem, ex hoc tam gravissimo periculosissimoq; morbo restitutus fuerim: Faxit supremus Archiater, ut quod reliquum mihi superfuerit in hac valle miseriarum, vivendi tempus, id totum ad ipsius gloriam, ædificationem proximi, meamque salutem impendere possim.

Observat. Simile quid superiori anno in Solodurensi quodam vidi. Is cibum facilè, potum verò, præcipuè vinum, non sine suffocationis metu deglutiebat. Accidit id ipsi propter catarrhum ad laryngem, qui Epiglottidem patentem reddebat. Propter pondus autem cibi facilè deprimebatur, cùm enim contra liquida ad asperam arteriam descenderent, sed de his fusiùs agam in quinta Centuria Observationum, Deo volente. Cæterum epistola doctissima, quam clarissimus Vir de Meliceria ad me scripsit, mirum in modum placet, omnia enim, quæ de hac materia dici poterunt, compendiosè complectitur. Quod si Deus Opt. Max. vitam extenderit, donec tractatum in lucem edam, illam sub Exc. Tuæ nomine, nisi molestum id ipsi fuerit, adjungere constitui. Scio enim, lectori gratissimam & utilissimam futuram; His vale Vir Amplissime, & cum tuis omnibus æternum quam felicissime vive. Dabam Bernæ 16. Junii, Anno 1621.

OBSERVATIO IX.

De visus imbecillitate & vertigine.

Clariss. Præstantissimoq; Viro,
Dn. GUILHELMO FABR. HILDANO, inclytæ Reip. Bernensis Medico-Chirurgo ordinario atq; celeberrimo, Domino & Amico plurimum honorando,
Melchior Sebizius Senior
S. P. D.

Literis tuis, Vir Clariss. Amice plurimum honorande, copiosè & prolixe duabus meis epistolis, diversis quidem temporib. ejusdem tamen penè argumenti, eademque de materia scriptis, dudum respondi, ut si forte harum una intercipiatur, altera tibi redderetur. Quod autem hactenus nihil responderis, miror sanè plurimũ, præsertim cũ te de probato aliquo remedio in affectu meo, officiosè & peramanter rogarim. Suspicor, vel tibi meas non fuisse redditas, vel aliis te distractum fuisse occupationib. ut respondere tibi non licuerit: Ignosce, quæso, quod responsionẽ urgeam, id enim ut faciam, & summa affectus mei cogit necessitas, & præsens occasio, quâ certo scio, meas tibi esse exhibendas. In meo affectu nihil mihi accidit molestius, nihilq; acerbius, quàm quod ubi caput vel cervicẽ in dextrũ vel sinistrum latus verto, visus quandã patior difficultatẽ, vel potius defectum, nec homines ferè agnosco, dolorem quoq; quendam obtusum in tota cervice, qui tamen mox desinit; suboritur tamen is quoq; nonnunquam in posteriore colli parte, in basi occipitis ossis, qui tamẽ in momento evanescit. Cum autem inclinato capite vel scribo, vel literis incumbo, is rursus redit, atq; non solum posteriorem, sed etiam anteriorem capitis partem affligit, capite elevato, paulò post cessat. Manibus siquid diutius tracto, statim molestiam quãdam in cerebro experior: Loco dũ moveor, videor mihi quasi ebrius incedere. Habes Vir clariss. de quibus potissimũ conqueror: spero autem, te petitioni meæ quamprimum satisfacturum, amicitiamq; continuatione literarũ, quibus mihi nihil charius & optatius accidere possit, conservaturum. Quod si vicissim mea uti opera potueris, liberaliter utaris, etiam atq; etiam rogo, mihiq; bene de te merenti rursum prabeas quæso. Felicissime cum tuis vive & vale. Dabantur ocyus Argentinæ 2. Octob. 1621.

Obs. 8. & 9. Descriptio morbi.

Responsio ad Epistolam.

Viro genere & virtute Nobilissimo, doctissimo,
Dom. MELCHIORI SEBIZIO SENIORI, in Academ. Argentorat. Medicinæ Professori clarissimo, ejusdemq; Urbis Archiatro longè celeberrimo, Domino & Amico meo summo studio observando,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Supra modum doleo, Vir nobilissime, fautor & amice æternum honorande, meas, quas per nobilẽ quendã ex nostratibus, ad acidulas Griesbachenses proficiscentem, mihi non fuisse redditas: Multò magis verò doleo, literas, quas clarissimus Vir de affectu suo ad me se scripsisse ait, ad manus meas non pervenisse; respondissem enim, & quidem quam ocyssimè, postremæ autem meæ duo præcipuè continebant capita, primum erat morbi mei gravissimi, quo superiori hyeme periculosè laboravi, succincta descriptio. Secundum, pro Epistola Clar. T. doctissimæ ad me de Meliceria scripta, gratiarum actio, libenter nunc apographum istius epistolæ iterum misissem, sed occupationes non permittunt. Nudius enim tertius Basileâ, ubi ægrorum quorundam causa per sex integras septimanas moram traxi, Brrnam rediens, negotiis ferè obruor.

De affectu Clar. Viri profectò anxius sum, quam gravis enim & molesta senibus sit visus difficultas & defectus, (ut de vertigine, reliquisque de quibus Clar. T. conqueritur, taceam) in memetipso, qui jam sexagesimum primum annum ætatis prætergressus sum, experior. Porrò petit Clar. Vir à me, veluti ab indigno, consilium, quod quidem propter illam, quam inter nos contraximus amicitiam, ipsi denegare nec possum, nec debeo, etiamsi noctuas Athenas me laturum esse sciam: Sunt autem hæc de quibus Clar. Vir, quantum quidem ex ipsius literis colligere possum, coqueritur, visus nimirum difficultas, vel

Obs. 9.

potius defectus, inprimis quando caput vel in unum vel in alterum latus vertit. Dolor prætereà obtusus in vertice & posteriore colli parte, qui tamen & nonnunquam anteriorem partem capitis affligit, præcipuè cum Clariss. Vir inclinato capite vel legit vel scribit. Loco etiam si movetur, veluti ebrius incedere sibi videtur. Hæc omnia partim ab humore aliquo ad posteriorem capitis partem, nervosque opticos delabente, partim propter agitationem quandam spirituum & vaporum, accidere existimo. Cum enim temperamentum cerebri, præcipuè in senibus, sit frigidum & humidum, calor quinetiam nativus imbecillis, vapores qui ex inferioribus partibus sursum elevantur, facilè in excrementitium humorem transeunt, & ad nervos defluunt, ubi dolorem vel obtusum, vel acutum excitant, prout materia peccans aut mansueta vel acris fuerit. Quod si spiritus animalis, qui est visus instrumentum, quique in magnis cerebri cavitatibus & arteriis continetur, humoresque simul commoti quoque fuerint (motu autem, quo caput movetur, necesse est, ut testatur Rhasis, ut quæ liquida in eo contenta sunt, moveantur) visus hebescit & obscuratur, & homo veluti ebrius ex una in alteram partem vacillat, ut etiam sæpissimè graviter ad terram concidere, ipsi necessum sit. Cæterum cum affectus sit ex repletione, videlicet propter vaporum ex inferioribus corporis partibus ad caput elevatorum, & inde generatorum humorum copiam, quis non videt evacuatione curandum esse? Itaque non tantum ad partem recipientem cerebrum videlicet, verum etiam ad propellentem respicere, operæ pretium erit; Victus itaque ratio inprimis observanda est, sicque talis, quæ optimum succum procreare, ventriculum quinetiam partesque nutritioni inservientes, simul & calorem innatum corroborare, & humidum radicale instaurare possit. Secundò, excrementa, quæ quotidie in visceribus propter caloris nativi inopiam generatur, per intervalla evacuare licet, id autem fieri debet pharmacis, quæ non simpliciter excrementa evacuant, verumetiam proprietate quadam specifica ex capite deorsum trahunt. Ego in simili affectu tam in memetipso, quàm in aliis, sequentibus pilulis maximo cum fructu utor. Ventriculum enim partesq; omnes nobiles corroborant, viscera, uti & caput, clementer purgant, visumque acuunt & instar balsami corpus nostrum à putredine humorum vindicant.

Pilulæ corroborantes & purgantes caput.

℞. Aloës succotrinæ purissimæ, & ter aut quater succo rosarum pallidarum impregnatæ, iterumque ad solem canicularem, aut in cineribus tepidis exsiccatæ ℥. j.
Rhabarbari electissimi & subtilissimè pulv. ʒ. ij.
Agarici recenter trochiscati iterumque exsiccati ʒ. j.
Confectionis Alkermes ℈. iiij.
Cremoris tartari ʒ. j. ſ.
Ol. Cinamomi & fœniculi an. ℈. j.

Misceantur diligenter in mortario, & cum ſ. q. extracti betonicæ & scordii fiat massa, de qua sumatur scrupulus unus aut drachma semis. Purgant, ut dixi, clementer, & quidem sequenti die. Per duas autem aut tres horas post cœnam modicam Pilulas hasce exhibeo. Noctu enim, propter vaporum abundantiam, qui in somno sursum elevantur, vis medicamenti facilius, quam interdiu ad cerebrum pervenit. Usum quoque pilularum ex Maro, Costo, & Aloë Doct. Raimundi Mindereri, non improbo. Quod si affectus contumax fuerit, fortiora adhibenda sunt pharmaca, prius tamen præparata & concocta materia apozemate aliquo appropriato, ex radicibus aperitivis, foliis & floribus betonicæ, majoranæ, primulæ veris &c. cum syrupo de cichorio & de betonica an. q. ſ. parato. Deinde corpus expurgandum est pilulis Aureis, Cochiis, Aggregativis, de Agarico, & similibus, aut infusione Agarici, rhabarbari & foliorum senæ. Ventriculus item partesq; nutritioni inservientes corroborandæ sunt, ubi confectio Alkermes, de hyacintho, item species Aromatici rosati, Diarrhodonis Abbatis, species de Gemmis, lætificantis Galeni, & hujusmodi conveniunt.

Post universales purgationes, particulares minimè sunt negligendæ, inprimis autem masticatoria ex mastice, pyretro, majorana, betonica, staphide agria & similibus, quæ humores noxios clementer ad fauces trahunt, laudo. Ab Erthinis & sternutamentis, ut Clar. Vir abstineat, suadeo: cerebrum enim cum impetu & præter modum concutiunt, & visum hebetant, uti exempla ostendi, Cent. 1. Observ. 24. Cum enim materiam ex cerebri ventriculis ad nares trahunt, nervos opticos in transitu obstruunt. Usus cucurbitularum scapulis & nuchæ applicatarum in Clar. V. mihi non probatur. Sæpissime enim in hujusmodi casibus materiam peccantem ad spinam dorsi, maximo ægrorum damno, trahunt. Observavi id ante annos aliquot in matrona quadam nobili prope Lausannam, simili affectu laborante. Nondiu enim post applicationem cucurbitularum, paralysi brachiorum correpta fuit. Maximum autem & summum remedium, cum ad præsentem affectum curandum, tum etiam ad alia quamplurima mala, quibus in senectute obnoxii sumus, præcavenda, habebit Claris. V. si in utroque brachio cauterio potentiali fonticulos, ut vocant, sibi faciendos curaverit. Inter præsidida enim, quæ noxios humores ex corpore evacuant, primum ac præcipuum locum obtinent. Quandoquidem natura sagacissima ad eos, veluti ad cloacam, excrementitios humores, tam ex pectore, quam ex capite protrudit, per eosque sensim evacuat, uti Clar. V. in epistolis meis 49. prolixè videre poterit. Ego quoque expertus loquor, quatuor enim habeo fonticulos, & maximo quidem meo commodo. Quod si indispositionem aliquam aut intemperiem hepatis aut venarum mesaraicarum adesse cognoverit Clar. V. (solet autem & plerumque affectus ille ex biliosis, acribus calidisq; vaporibus ex hepate elevatis, provenire) fonticulus ad poplitem dextrum summopere conveniet. Ille enim excrementitios humores hepatis & venarũ mesaraicarum evacuabit, partesq; nutritioni inservientes corroborabit, caput præterea suffumigiis ex mastice, olibano, styrace, Benzoino & hujusmo-

Obs. 9.

Observat.

Obser. 9. & 10. jusmodi corroboratur, uti etiam cucupha, ex appropriatis facta, de quibus ut singulatim agam, supervacaneum esse duxi, cum clarissimo Viro hæc omnia sint quam notissima. Quod superest DEUM ter Opt. Max. suppliciter oro, ut omnibus abundè benedicere, & Clar. Virum, in bonum Reip. literariæ in multos annos incolumem conservare velit. Dabam ocyùs Bernæ 9. Octobris Anno 1621.

OBSERVATIO X.

De surditate ferè inveterata, extemplo curata.

Ad Doctissimum Virum,
Dn. JOHANNEM BURGAWERUM,
Medicinæ Candidatum,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

COnstitueram, Doctissime mi Dn. Burgavver, inpræsentiarum ad te scribere Observationem illam raram, de Calculo Scroti: sed aliæ occupationes id nunc non permittunt, fiet id, volente Deo, brevi. Interim accipe Casum lectione non indignum. Venit ad me 7. hujus, Rusticus quidam ex pago vicino Ottlingen, Christian Dierrwächter nomine, exponens se ante annum circiter, auditu dextræ Auris planè orbatum esse, & multa à multis, etiam in arte Chirurgica exercitatissimis, frustrà adhibita fuisse. Hujus Surditatis causam cùm diligenter perquirerem, retulit, se quadam die in agro obdormivisse, ubi cùm ex somno expergefactus fuisset, tinnitum strepitumque istius Auris longè molestissimum sensisse, auditum quoque paulatim imminutum, tandemque planè abolitum fuisse; Aurem cum obiter inspexissem; nec quicquam extranei vidissem, affectumque propter affluxum humorum ortum esse putarem, suasi, ut caput evacuaretur, Vena secaretur, Cucurbitulæ applicarentur, & Turunda Medicamento aliquo conveniente, ad tinnitum Aurium insuccata, ingeretur: Turundam itaque fabrico.

Illam verò cùm immittere vellem, & obstaculum aliquod subesse animadverterem, admoto Speculo Auris, in profundo aliquid præternaturale video: immissis itaque instrumentis, qualia hic depicta sunt, materiam quandam pinguem flavamque, sordes aurium præ se ferentem, & prope membranam tympani tenaciter hærentem, extraxi: hinc in ipso momento tinnitus remisit, & auditum recuperare cœpit. Materiam autem hancce cùm diligenter inspexissem, grillum semiputridum, sordibusque auris involutum esse reperi. A sordibus mundificatâ Aure, ad suos eum remisi, & ut singulis diebus Turundam medicamento prædicto madefactam auri immitteret, jussi. Heri ad me rediit, gratias egit, & perfectissimè se curatum esse nunciavit.

Existimo autem, ipsum mero Vaudensi oneratum fuisse, & proinde ingressum grilli in aurem non observâsse. Grillum verò ex anfractuositatibus auris regredi non potuisse, sed putrefactum, & sordibus involutum fuisse. Utinam semper Causa morbi tam facilè reperiri & aufferri possit: tunc vix profectò daretur morbus insanabilis. Hæc raptim 16. Augusti 1626.

Obs. 10. & 11.

OBSERVATIO XI.

Ex Colapho Apoplexia & mors sequuta.

CIvis & Arcularius quidam Bernensis, nomine Hans Rust, Vir probus, & 50. circiter annorum ætatis, homo cacochymicus & obstructionibus viscerum laborans, cùm anno 1623. 9. Februarii, circa 6. vespertinam, inter pocula altercationem cum patricio quodam habuisset, & colaphum accepisset, protinus in pavimentum hypocausti cecidit, & aliquantisper veluti exanimis permansit: paulò post tamen ad se rediit; surrexit, & ad ædes suas (quæ non procul absunt à loco, ubi percussus fuit) se contulit, ubi apud domesticos de dolore capitis conquestus est: nihilominus tamen jusculum sumpsit, sed mox evomuit illud cum reliquis cibis indigestis. Ad lectum se confert, perseverante tamen dolore, & satis quietè dormit usque ad horam primam noctis, tum veluti rigore quodam correptus, subito loquelam amittit, fitque apoplecticus, & postero die circa meridiem naturæ debitum persolvit. Post mortem sanguis, pituitâ vitreâ mixtus, copiosè per os emanavit. Dorsum lividum erat. Posterior quinetiam pars capitis, & nucha intumefacta reperta fuit.

Porrò quomodo id acciderit, quòd ex levissimâ illâ causâ & casu mors successerit, perquisitione dignum est. Arbitror ego, post ictum colaphi & casum, commotionem cerebri secutam esse. Id enim inde colligitur, quod velutì exanimis mutusque permanserit, & cibum indigestum rejecerit. Sunt enim hæc signa commotionis cerebri certissima; si casus aut percussio capitis præcesserit: In hac porrò agitatione & concussione cerebri ruptæ fuerunt venæ (sanguis, qui ex ore emanavit, testis est) ex quibus sanguis effluxit, ventriculosque cerebri, & ipsius anfractus oppleyit, & spiritus animales suffocavit, ita ut ad partes infra caput existentes defluere non potuerint. Hinc Apoplexia illa maxima, quam fortem appellat Hippocrates lib: 2. aphor. 42. Hæc verò ita sese habere, ex Galeni libro de Sanguinis missione colligitur, ubi hæc habet verba: *Nonnunquam (inquit) priusquam computrescat sanguis, ingens ipsius vis decumbit in parte aliquam, quam aut extinguit omnino, ita ut actio ipsius pereat, aut illi certe noxam non contemnendam insligit. Hoc siquidem pacto Apoplexiæ eveniunt, multo nimirum sanguine incumbente in animantis principium.* Hæc Galenus. At Apoplexiam hoc modo ex ictu aut casu fieri posse, etiam Experientia, & viri docti testantur. Platerus inter alia hæc quoq; habet verba. *Extra vasa sanguis delatus, si non in cerebri substantiam infusus inflammationem pariat, tunc enim phrenitis fieret, sed anfractus & ventriculos subito opplendo obstruat,* nervo-

Vide Hip. lib. 7. Aphor. 58.

De functionibus læsis cap. 2. mihi pag. 27.

Obs. 11. & 12.

nerviorumq; initiũ premat; stuporẽ & appoplexiam causat: ut frequẽter ruptâ venâ accidit: idq; nonnũquam ob plethoram ad vasa, iis præsertim, quib. consueta hæmorrhagia per menses, hæmorrhoides & nares substiterant. Idem à causâ externâ violentâ, ut cerebri contusione, ex ictu vel casu potest accidere: etsi cerebri substantia vulnerata minimè sit, ut sanguis quoq; cerebri cavitates, ipsiusq; substantiam, ex locis præsertim ubi contusa est, oppleat. Hact. Plat.

Sed quæstio est, cur non è vestigio post ictum & casum, sed saltem post aliquot horas sequuta sit appolexia? Respondeo, id evenisse propterea, quod venæ disruptæ in capite fuerant exiguæ, & proindè sanguinem sensim ex eis ad ventriculos fluxisse, eosque oppleviсse. Pituitam quinetiam (quam in hac Apoplexiâ ex præcipuis fuisse causis morbi, viscosus ille sanguis testatur) quia tarde movetur, non tam celeriter ex remotis partibus ad ventriculos cerebri confluere potuisse.

OBSERVATIO XII.

Matrona ex mœrore, & subita consternatione animi, in Apoplexiam incidens, paulò post extinguitur.

Viro Amplissimo atq; Doctissimo,
Dn. GREGORIO HORSTIO,
Philosophiæ & Medicinæ Doctori excellentissimo, & inclytæ Reipublicæ Ulmensis Archiatro longè celeberrimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

TUas, Vir amplissime, fautor & amice plurimum honorande, 4. Decembris Ulmæ datas, 7. Januarii per adolescentem quendam Ulmensem, tyronem chirurgiæ accepi. Libenter ipsi adjumento fuissem, si apud nostrates locus aliquis vacuus exitisset. Volebam ipsum instruere literis commendatitiis, ad amicos meos Genevæ & Lugduni degentes, sed commoditas ipsius, ut iter hoc susciperet, id non ferebat, nec tempus satis idoneum erat. Discedens itaq; hinc, Basileam, ut arbitror, se contulit.

De obitu matronæ, trichiasi laborantis.

De Domina Sara Schwerin, matrona Trichiási laborante, hæ ultimæ erunt literæ, quas ad Te scripturus sum: undecima enim Januarii proximè elapsi piè placideque obdormivit. Sed quæris sine dubio, quo genere morbi extincta sit? Id tibi paucis significabo. Fuerat matrona illa, ut antehac quoque ex meis ad Te literis intellexisti, à multis abhinc annis, pro ætate sua robusta, parumque morbis obnoxia, imò etiam hac hyeme, quæ tamen propter intemperaturam, & inconstantiam aëris (ut ego etiam in memetipso experior) senibus gravis & valde molesta fuit, provinciam suam cum laude administravit. Cæterum decimo prædicti mensis, circa miridiem, quum ex inepto & agresti tabellario literæ ipsi traditæ essent, & ex eis inopinanter intellexisset, filium suum, qui in Dalen, in Argovia hujus Reipublicæ ditionis pago, Ministrum Ecclesiæ agebat, quemque unicè amabat, diem suum clausisse, adeò mente fuit commota & cordolio prostrata, ut vix perlectis literis, in grabatum se projiciens, protinus syncope correpta sit. Adstantes hac de re non usque adeò solliciti (nullus enim ex Medicis vocatus fuit) optimam ac piam hancce matronam sine auxilio ex arte præscripto derelinquunt, & muliercularum, imperitorum hominum remediis ipsam refocillare tentant, sed frustra; Hæc quum mihi ab amico quodam meo nunciata essent, protinus & quidem ultrò accurro, an forsan optimæ matronæ auxilio esse possem, verum fefelit me opinio: sine loquela enim, intellectu, & planè Apoplecticam ipsam inveni, ita ut sequenti die extincta fuerit illa, quæ præcedenti die corpore adhuc sana & valida, ad meridiem usque per urbem ambulaverat, & rem familiarem administraverat. Vides, quam perniciosæ sint passiones animi, præsertim in corpore senili, si subitò & inopinatè acciderint.

Ego ut cadaver aperire, & causam generationis crinium investigare possem, omnem movi lapidem, sed oleum & operam perdidi, etiamsi enim amicis, præsertim eis, qui ex ipsa sunt nati, significarem, quantum ipsis intersit, ut morbum defunctæ, ipsiusque causam sciant, si forsan in posterum aliquis eorum eodem affectu corriperetur; attamen ab ipsis impetrare non potui, ut corpus aperirem. Vides, quam sint solliciti nostrates, ad conservanda cadavera, quæ terræ & vermibus sunt destinata, & brevi in cineres abire coguntur, interim dum corpora sua, in quibus imago DEI adhuc viget, carnificibus, incantatoribus, circumforaneis, aliisque nequissimis ac sceleratis hominibus confidunt. Pudet me, dicere hæc inter eos, qui in Ecclesia ac schola Christi edocti sunt, imò & in hac urbe indies accidere. Contemptus donorum DEI & imprimis artis Medicæ, hæc omnia faciunt. Sed forsan in posterum eos pœnitebit, cadaver non fuisse perlustratum; amplissimam enim prolem, tum ex ipsamet defuncta, tum etiam ex filiis & filiabus natam reliquit, quæ uti verendum, ab isto morbo non omninò immunis erit. Apparuit id quoque in defuncto ipsius filio, Ministro in Dalen, qui à multis annis affectu vesicæ laboraverat, & frequenter urinam cruentam excreverat, qui & tandem à morbo isto extinctus fuit, & novem liberos reliquit.

Observat.

Simile quid hic accidit hunc in modum: ante annos aliquot, cum nobilis quædam fœmina, gravida, Beati Ludovici à Lauterna uxor, Matronæ de Weingerten P.M. sibi sanguine junctæ, cui vena secabatur, adstaret, & exilientem sanguinem nimis attentè observaret, cordolio prostrata in syncopèn gravissimam incidit, & sequenti die fœtum mortuum peperit; illa verò convaluit, & etiamnunc vivit. His vale Vir Amplissime, & æternum cum tuis feliciter vive, Bernæ 16. Martii 1627.

OBSER-

Obs. 13.

OBSERVATIO XIII.

De periculosa applicatione cucurbitularum, in hæmorrhagia narium.

APplicationem cucurbitularum ad scapulas & nucham, in hæmorrhagia narium, præstantissimum esse præsidium, Medicis notum est: nonnunquam tamen in perniciem ægri adhibitam fuisse, observavi. Poterit lector hac de re videre historiam singularem, in quinta Centuria observ. mearum, in Epistola quadam ad Dn. Doctorem Hagenbachium scripta, & Observat. 27. annexa, sequens quoque Exemplum annotatione dignum est.

Patricius quidam Bernensis, quadraginta circiter annorum, plethoricus, & optimo corporis habitu præditus, cum hæmorrhagiâ intempestivâ narium laboraret, & ex consilio Medici cucurbitulas ad ignem sibi applicandas curaret, adeò auctus fuit fluxus, ut inter paucas horas ad libras aliquot sanguinis effluxerint. Ego cum in consilium vocatus essem, & ægrum in culina propè ingentem ignem in sella positum, atque omnia circa ipsum sanguine conspersa esse viderem, supra modum perturbatus, & tantam ignorantiam, ne dicam dementiam Barbitonsoris admiratus fui: Jubeo itaque, ut illico à foco recedat, protinusq; totum dorsum sequenti linimento inungo.

Linimentum refrigerans.

℞. Ol. ex Nymphæa,
Rosarum &
Violarum an. ℥j.
Caphuræ aceto rosaceo dissolutæ ℈. j.
Misceantur in mortario.

Mox brachia ad cubitum, tibias ad poplitem vinculo arctè stringo, fronti linteum aquâ & aceto imbutum applico, naribus verò pulverem meum ad sistendum sanguinem, libr. de Gangræna & sphacelo cap. 19. descriptum, turundis albumine ovi imbutis impono. Hisce adhibitis remediis sanguis substitit, vires quinetiam paulatim collegit feliciterque restitutus fuit æger, & ad annos aliquot, supervixit, donec tandem Anno 1628. peste obiit.

Tantam autem in viro isto fuisse sanguinis ebullitionem, ut non solùm per nares undatim efflueret, verum etiam ad ventriculum descenderet, ibidemque in grumos coagulatum, iterum per vomitum tam copiosè ejiceretur, ut æger sæpissime coram me fassus sit, se intra paucos dies ultra mensuras novem (quæ faciunt libras viginti septem) sanguinis amisisse. Res profectò mira, unicum corpus, quod non usque adeò vastum erat, tanta copiâ sanguinis præditum fuisse. Quod si tamen aliquis mihi objicere voluerit, serosos humores sanguini admixtos fuisse, huic non sum contradicturus; id enim in eodem ferè casu concessi, de quo vide Obs. 37. Centur. 3.

Ex his edisant tyrones, in hæmorrhagia, ex quacunque corporis parte illa fuerit, corpus non esse excalefaciendum, nec dorsum linteis calidis fricandum, multò minus ad ignem collocandum. Excalefacto enim dorso, sanguis in ipsa venâ cavâ quæ dorso adjacet, effervescit, fitq; subtilis, acris, & ad fluxum aptissimus. Rectè itaque docet Hippocrates lib. 5. aphor. 23. his verbis: *In his,* inquit, *frigida uti oportet, unde sanguis copiosè profluit, aut profluxurus est.* Nonnulli in hæmorrhagiâ cucurbitulas ad regionem hepatis applicari jubent, sed & id sine periculo haud fieri posse Cent. 2. Observ. 47. demonstratum est. Vulgus in hæmorrhagiâ narium ægro aquam frigidam clàm ad cervicem projicit, ut inde per dorsum ad lumbos descendat: idque plerumque cum successu factum esse observatum est. Duabus enim de causis hæmorrhagiam cohibet. Primò, quia propter subitam formidinem sanguis ad originem suam, hepar videlicet, & cor recurrit, ideoq; videmus in metu externa pallere, & aliquo modo algere. Deinde, quia propter profusionem illam aquæ frigidæ, sanguis in venâ cavâ, quæ dorso, ut antea dixi, adjacet, refrigeratur, & quodammodò inspissatur.

Obs. 14.

OBSERVATIO XIV.

Puella variolis laborans, loquelam amittit.

QUam gravissimè variolæ Basileæ grassatæ sint, Anno 1618. hisce meis vidi oculis; ultra quingentos enim pueros è medio abstulerunt, eorum qui evaserunt, nonnulli visum amiserunt. Sequebantur & in multis apostemata, & ex eis ulcera cacoëthea cum carie ossium, nervorumque putrilagine & erosione, post quæ claudicatio summaq; labefactatio partium sequebatur. Inter cætera autē, quæ supervenere symptomata, sequens, quia non vulgare, hîc annotare placuit.

Filiola Domini Jacobi Meywveiler, Civis & Mercatoris Basileensis, septem circiter annorum ætatis, cum variolis gravissimè correpta fuisset, circa quartum diem morbi loquelam ita amisit, ut ne minimum quidem vocis articulum, aut sonum aliquem edere posset. Ego 9. Octobris cum in consilium adhibitus essem, & hujus morbi causam investigare vellem, ne minimum quidem linguæ vitium inveni. Illam enim absque omni difficultate movebat, protrudebat, atque ex una in alteram partem circumducebat. Labia item, nasum & oculos, quotiescunque ad risum incitabatur, non aliter ac ridentes, contrahebat quidem, vocem tamen aut sonum nullum proferre potuit. Ex his signis malum in ipsis recurrentibus nervis esse, haud difficulter conjeci. Recurrentes enim nervos vocis præcipua esse organa, post Galenum asserunt Anatomici. Quapropter illis interceptis aut sectis, mutum statim ut reddatur animal, necesse est.

In curatione autem sic processi. Primò syrupo rosato solutivo, composito cum Rhabarbaro, agarico & senna, nec non duobus granis guttæ gamandræ, dissolutis in decocto betonicæ, salviæ, primulæ Veris, corpusculum ut per intervalla expurgaretur, suasi. Deinde quæ cerebrum partesq; principes roborant, uti sequens facit Electuarium, præscripsi.

℞. Conservæ flor. betonicæ
Primulæ veris,
Salviæ

Obs. 14.

Rosmarini an. ℥. ß.
Confectionis Alkermes ℥. ij.
Specier. dianthos & de gemmis an. ℈. ij.

Cum syrupo de betonica q. s. fiat Electuarium, de quo sumat æger quotidie ter aut quater, præcipuè jejuno stomacho, & post cœnam, ad magnitudinem castaneæ. Exteriùs sequentem fotum anteriori parti colli, ubi nervi recurrentes descendunt, iterumq; recurrunt, bis in die applicare jussi.

R. Florum betonicæ, salviæ, rosmarini, primulæ veris, summitat. majoranæ hyperici, centaurii. an. m. ß.
Rosarū rubearū, Ivæ Artheticæ an. m. j.
Granorum Juniperi ℥. ij.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, postea indantur sacculo, ejus magnitudinis, ut anteriorem partem colli ad sternum usque cooperire possit. Is aquæ incoctus applicetur calidè, fomentetùrque collum spacio unius horæ, idque bis in die. Deinde inungatur collum sequentibus aquis destillatis.

R. Aquæ betonicæ,
Primulæ veris,
Salviæ,
Lavendulæ, an. ℥. ß.
Spiritus Juniperi sine vino præparati ℥. j.
Theriacæ optimæ ℥. ij. Misce.

His non diu adhibitis remediis, loquelam paulatim recuperavit, & nunc optimè valet puella.

Aliud Exemplum.

Anno 1626. mense Junio, cum variolæ Bernæ præter modum grassarentur, puerum duodecim annorum, Nicolaum Geiler, variolis laborantem, curandum habui. Huic circa tertium morbi diem, caput, collum, & facies in monstrosam magnitudinem intumescere cœpit. Lingua quoque faucesque adeò intumuerunt, (erat enim corpus summè cacochymicum, neque ab initio morbi purgatum fuerat) ut per dies aliquot vix jusculа, aut lac amygdalarum deglutire, multò minus loqui posset, febris prætereà ardentissima, angustia pectoris, vigiliæ, & lipothymiæ aderant, ita ut de vita actum esse omnibus videretur. Cùm verò eâ quâ fieri potuit diligentiâ curationem methodicam instituissem, elapso septimo, symptomata omnia paulatim remiserunt, præter loquelam, quæ ita ablata fuit, ut ne syllabam quidem proferre posset. Nonnihil recuperatis viribus supradictis medicamentis ægrum plenissimè restitui, qui & in hunc usque annum 1631. quàm optimè valet.

OBSERVATIO XV.

De ulceribus oris, ex lue Venerea contractis: Item, de Vvula relaxata periculosa curatione.

Ad Dn. PAULUM OFFREDUM, Doctorem Medicum Clarissimum, Cui *Guilhelmus Fabricius Hildanus,* S. P. D.

Obs. 15.

Ab eo tempore, quo Genevæ nos invicem invisimus, Vir amplissime, continuò ferè catarrhis adeò obnoxius fui, ut etiamnum, hic hæream, nec familiam meam Bernam transferre potuerim.

Quæ de ulcere oris ex lue Venerea contracto scribis, arguunt, radicem mali etiamnunc in visceribus delitescere. Simile quid ante annos aliquot in Sabaudo hic mihi observare contigit. Is per multos annos ulcere cum carie ossis, ex lue Venerea contracto, in ipso palato versus sinistram partem mandibulæ laborans, cum decocto ligni aliquoties absque fructu usus fuisset, Lausannam ad me venit. Diligenter præparato corpore, & linimentis ex Mercurio adhibitis, brevi sanitati restitutus fuit. Squama ossis palati quidem abscessit, sed quia ulcus dentibus (ubi os palati spissum est) proximum, os denuò carne quam bellè tectum fuit. In alio quodam, (cujus nomini hic parco) Ozænâ gravissimâ ex lue Venerea contractâ laborante, idem expertus sum. Ex quibus perspicuum fit, Mercurium externis corporis partibus adhibitum, etiamsi ad partes oris facilè evolet, pituitamque etiam quam copiosè secum ducat, nihilominus tamen in hujusmodi ulceribus præsentaneum remedium, & verè Alexipharmacum esse. Interim autem dùm Mercurium adhibeo, gargarismata ex scabiosa, rosis, plantagine, betonica ac melle rosaceo, aut diamorone adhibeo. Si putredo aliqua adfuerit, nonnunquam guttulam unam aut alteram unguenti Ægyptiaci, cum penicillo adhibeo. Sed cavendum, quantum fieri potest, ne dentes attingantur; nigri enim inde efficiuntur. In ulceribus quoque oris malignis & ex lue Venerea contractis, aquam ex Arsenico, sequenti modo præparatam, maximo cum successu, applicare soleo. Accipio Arsenici crystallini, subtilissimè triti ℈ij. Aquæ rosarum, plantaginis, & scabiosæ ana ℥ ij. Projicio omnia in phialam satis amplam, eamque per horas 24. in arena aut cineribus calidis positam, tandem adaucto igne, & apertâ phialâ, per quadrantem horæ ebullire sino. Refrigefactâ per se arenâ & phialâ, aquam per pannum aut linteum percolo atque penicillo in ea intincto, ulcera leniter leviterque attingo. Diligentiâ autem in administratione hujus medicamenti opus est, & inprimis prospiciendum, ut cum primùm aqua penicillo ulceri adhibita fuerit, æger caput inclinet, ne sputum ad ventriculum descendat: quapropter applicatio hæc non tyronibus, multò minus adstantibus ægri committenda est. Deinde ne adsit affluxus ad partem læsam, nevè inflammatione tentetur, necesse est, malum enim adderetur malo. Quod ego in levioribus etiam affectibus oris, ex intempestivo ac præpostero usu horum, & similium medicamentorum evenisse observavi. Addam exemplum unum aut alterum.

EXEMPLUM I.

Nobilis ac strenui Viri, Dn. Joh. Heid, inclytæ Reip. Freyburgensis Helvetiorum Consulis prudentissimi uxor, cum quadam die sub ardentissimo Sole equitasset, caputq; plus, quam pro conservanda valetudine licebat, excalefactum fuisset,

Obs. 15. isset, Catarrho ad uvulam & fauces correpta fuit. Advocatus barbitonsor, cum uvulam intumefactam esse deprehenderet, pulverem summè calidum & acrem quotidie ter quatervè insufflavit. Hinc exorta inflammatione & abscessu periculosissimo, non tantum Uvula, verùm etiam cartilagines narium erosæ fuerunt, ulceraque hinc inde in facie eruperunt. Tandem miseram calamitosámque hancce vitam, misera illa ægra, (quæ nulla arte sanari potuit) miserè, sed constanter & piè finivit, melioremque vitam sibi elegit. Hæc ex ore Genere & virtute nobilissimæ matronæ Dn. prænominatæ ægræ filiæ, Anno 1611. 6. Martii, præsente clariss. V. Do. Sebastiano Meyero, Reip. Solodurensis D. Medico ordinario excepi.

EXEMPLUM II.

Anno 1612. ex Belgio rediens, unà cum Viro clarissimo atq; doctissimo Dn. GEORGIO FABRO, Castri Imperialis Fridbergensis Doctore Medico ordinario atque celeberrimo, matronam piam & singulari Virtute præditam, nec non D. Fabro sanguine junctam vidi: Cui cùm propter catarrhum Uvula relaxata inflammataque fuisset & barbitonsor aquam, quam Regis vocant, nimis indiscretè applicuisset, talis sequuta est inflammatio, & humorum affluxus, ut per dies aliquot de vita periclitaretur ægra. Tandem cùm Dn. D. Faber (qui peregrè profectus fuerat) advenisset, summâ suâ & indefessâ diligentiâ restituta quidem fuit: sed uvula & portio aliqua ossis palati & cartilaginum narium exciderunt, maximo cum ipsius incommodo & loquelæ depravatione.

EXEMPLUM III.

Ex pulvere piperis longi & croci, gulæ faucibusque insperso atque insufflato, anginam periculosissimam sequutam fuisse, in Reverendo Viro, Dn. JOH. MERULA p.m. Ecclesiæ Paterniacensis pastore fidelissimo, observavi Anno 1607. uti in 3. Centuria observationum mearum fusiùs videre poteris.

Quapropter curandum est, ne corpore existente impuro, aut inflammatione & affluxu humorum tentatâ parte affectâ, hujusmodi medicamentis calidioribus & erodentibus facilè utamur, uti etiamsi maligna aliqua qualitas, ex hũore atrabilario progenita, quæq; Cancrum sapit, adfuerit. Cancrosa enim ulcera à medicamentis erodentib. exasperantur irritanturque. In his potiùs medicamentum ex cineribus Gamarorum & ranarum cum eorũ menstruo confectum applicarem. Illud quanto cũ successu in egregio isto sene Dn. CLAUDIO MONTEILLETO ante annum fecerim, te non latet. Verùm medicamentum hoc in tuo ægro; nisi basis (ut loquitur Massa) luis Venereæ prius evacuata eradicataque fuerit, frustra applicabis. Hæc festinanter ad te scribo; quapropter ut tumultuanti calamo ignoscere velis, obnixè rogo. Vale vir Clarissime, & feliciter vive diu. Raptim Lausannæ 18. Maji 1613.

Epistola.

JOHANNES SCRETA, Medicinæ Doctor Basileensis, Guilhelmo Fabricio Hildano &c.

S. P. D.

Obs. 15. & 16. *Mitto ad Te, Vir excellentissime, fasciculum hunce, quem mihi Argentinæ in Nundinis, Candidatus quidã Medicinæ tradidit, ad te perferendum. Mitti illũ credo ab amicissimo tibi Dom. D. Horstio. Misissem quoq;, si tempus permisisset, Historiam & Iconem infantis bimestris, in Nosocomium Argentinense, præsentibus Clarissimis Viris D. Saltzmanno, Dn. Sebizio, Dn. Funccio, Nosocomii Medico Ordinario, perlati, cujus Nucha ingentis molis & ponderis caro est annexa. Aphonos est planè, & nullum adhuc, quamdiu vivit, vagitum emisit. Verùm hac in aliud differo tempus. Pestis in nostros atrocius sævire incipit. Protegat Dominus suos. Vale, Vir Clarissime, & me patrocinio tuo fovere ne desine. Dabam raptim Basileæ 18. Julii 1629.*

D. Socer salutem T. H. adscribit officiosissimam.

OBSERVATIO XVI.

Ingens steatoma feliciter exstirpatum.

Viro Nobili Doctissimo Clarissimoq; DN. JOHANNI SCRETÆ, Basileensi Doctori Medico longè celeberrimo, amico meo singulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

FAsciculum, quem ante paucos dies misisti, Clarissime juxta ac doctissime mi Domine Doctor, rectè me accepisse scias. Pro suscepto labore gratias ago habeoque maximas: utinam Clarissimo viro vicissim aliqua in re gratificari possem, non deessem profecto officio meo. Ne tamen ingratus sim, En accipe consilium meum de conservanda valetudine, quod ut serenâ fronte accipere velis, rogo. Fasciculum illum ad me misit Clarissimus & amicissimus meus D. Horstius Archiater Ulmensis, qui secundâ parte observationum suarum medicinalium me muneratus est. Historiam & iconem infantis, cujus Nuchæ ingentis molis & ponderis caro est annexa, libenter viderem: Est enim res satis rara. Cum puero nata esse primordia hujus carnis, & anteriores partes colli quoque occupare inde conjicio quod Excell. T. scribit, puerùm, quamdiu vivit, nullum vagitum emisisse, proculdubio eam ob causam, quod nervi recurrentes in ipsa formatione fœtus in utero; carne ista fuerint impliciti. Hîc in Viciniâ in Oppido Vevey ad lacum Lemannum circa Annum 1593. simile quid visum esse occurrit.

Observatio de ingenti steatomate.

Cuidam sexaginta circiter annorum, Iean Girau de la Four nomine, robustissimo & optimo corporis habitu prædito Viro, in ipso dorso, circa finem vertebrarum colli, paulatim steatoma in tantam molem excreverat, ut molestum esset ægro onus hocce quamvis indolens, veluti colossicum, amplius gestare: quapropter ut ab ipso liberari posset, expertorum Medicorum & Chirurgorum auxilia imploravit. Vivebat autem eodem tempore Lausannæ egregius quidam ac excellentissimus Medico-Chirurgus, Johannes Griffonius, olim præceptor meus fidelissimus, qui quum vocatus & ab ægro & adstantibus supplex rogatus fuisset, ut manum adhibere vellet, curationem hoc modo aggressus est. Primò optimam

Obs. 16. & 17.

victus rationem instituit, & ut à vino, omnibusque cibis potentia calidis, ad tempus quoddam ante operationem planè abstineret, jussit. Interim apozemata & purgantia exhibuit, venamque secuit.

Sic satis præparato corpore, cutem ad radicem tumoris ad subjectam carnem usque circumcirca tumorem incidit. Postea totam illam partem tumoris, quæ spinam versus tendebat, cum sua membrana unguibus separavit, & integrè extraxit, & mox quæ hæmorrhagiam cohibent, vulneri, quod maximum erat, applicuit: deinde illud more aliorum vulnerum feliciter sanavit. Finita operatione, trutinata excrescentia pondus librarum septem excedere reperta est. Vixit homo iste per multos annos sine ullo incommodo.

Hæc mihi non tantum Anno 1594. ab ipso Domino Griffonio, cùm ipsum Visontionis inviserem, verùm etiam Anno 1629. à Nobilissimo ac pietate ornatissimo viro, Dom. Gamaliele de Tauel, Castellano Viviacensi, qui operationi & curæ interfuit, relata fuerunt.

Pestem apud vos sævire scribis. Vehementer doleo, & Patrem cœlestem vobiscum supplex oro, ut Te, tuosque, ac omnes pios benignè ac paternè conservare velit. Apud nos, in Urbe quidem, cessavit, quibusdam tamen in locis in ditione hujus Reipub. præsertim verò in parte illa Galliæ Lausannam & Genevam versus, gravissimè nunc grassatur. Deus misereatur nostri, propter filium suum unigenitum Dom. nostrum Jesum Christum, in cujus tutelam, Te, tuosque omnes commendo, & ut doctissimum ac longè celeberrimum Virum Dom. Socerum tuum meis verbis quàm officiosè salutare velis, etiam atque etiam rogo. Vale, Vir Clarissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ 28. Julii 1629.

OBSERVATIO XVII.

De monstrosa massa carnea, Occipiti infantis cujusdam adnata.

Viro Clarissimo & Experientissimo,
DN. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Medico-Chirurgo apud Bernenses eminentissimo, Domino & Patrono honorando,
Johannes Screta Med. Doct.
S. P. D.

Luctari te cum Arthritide, Clarissime Fabrici, à puero, qui à vobis ad nos redux factus est, non sine magno animi dolore intellexi. Mitiget atrocitatē dolorum tuorum Archiater ille summus, seq; rei medicæ ornamentum singulare, diu nobis salvum conservet ac incolumem. Effigiem infantis, de quo superiorib. literis (quas te rectè, una cum fasciculo accepisse existimo) mentionem feci, tibi transmitto. Vivit is adhuc, verùm, ut audio, vitam omninò miseram, nutrimento omni, quod corpori reliquo debetur, ad carnosam illam molem abeunte. Chirurgi, Barbitonsores, molem istam cum vita ipsa sustulissent, ni doctissimorum Medicorum Salzmanni, Sebitzii, & Funccii autoritas aliud suasisset. Qua ratione enim hæmorrhagiam tot venarum & arteriarum illic complicatarum præsertim in tā tenero & debili corpusculo, sine discrimine non excitare solùm, verum etiā jam factam sistere potuissent? Verùm hæc est seculi nostri malignitas, ut colluvies illa Barbitonsorum experimentem aper mortem etiam ac interitum facere, sibi non turpe ducat. Cœpit malum illud in utero materno, quod etiam illum ad ultimum vitæ terminum usq; comitabitur. Vocem nullam mittit: forè propter nervos recurrentes, à nimio illo pondere retractos. Conatus quidem aliquis Vagitus adest, verùm inanis prorsus. Vetulam rugosam facie sua exprimit: quam ob causam etiam adstantibus vix non risum excitat. Si de his per otium sententiam tuam mihi explicares, maximi beneficii loco id haberem. De statu rerum nostrarum D. Socer meus te certiorem faciet. Reverendis D. Theologis: D. item Durnheimio & Stetlero, fautoribus meis optimis, salutem adscribo officiosissimam. Vale, Vir excellentissime, & me inter observantissimos tui esse, certo tibi persuade. Dabam Basileæ 29. Julii, Anno 1629.

Obs. 17.

Obs. 18.

OBSERVATIO XVIII.

De prædicto infantulo, & nonnullis aliis.

Viro Nobili & Doctissimo,

DOMINO JOH. SCRETAE, Basileensi Doctori Medico celeberrimo, Amico meo singulari, cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

AD præcedentes literas tuas, doctissime mi Dn. Doctor, quæ de infantulo bimestri, cujus nuchæ massa carnea annexa est, agebant, ante octiduum respondi, & casum non multum absimilem, de steatomate videlicet ingenti communicavi. Ab eo tempore per Clarissimum Virum Dom. Socerum tuum secundas tuas, unà cum effigie infantis accepi, & non sine admiratione inspexi: pro communicatione iconis gratias habeo.

In præcedentibus meis scripsi, primordia hujus massæ carneæ in utero materno nata esse, & ad nervos recurrentes sese extendere, cujus sententiæ T. Excell. quoque esse video. Verisimile autem est, id propter fortem aliquam imaginationem matris accidisse; Idem enim in aliis observavi.

De hydrocephalo propter fortem imaginationem matris, exemplum videre poteris Cent. 3. Obs. 17. & Cent. 5. Obs. 3.

De adnato quodam tuberculo, ex imaginatione in utero contracto, vide Cent. 3. Observ. 56. Exempl. 4. excrevisset procul dubio tuberculum hoc in maximam molem, si infans diu vixisset.

Non tantùm autem propter fortem imaginationem matris Natura superflua in fœtu, uti est sextus digitus, & excrescentia carnea, veluti in infantulo, de quo hic agitur, & in Paterniacensi, procreat; Verùm etiam plerumque membrum aliquod defecisse, observatum est. Exemplum superiori seculo nobis exhibuit Thomas Schwickerus Saxo-Hallensis; qui sine brachiis natus fuit. De eo scribit Matthæus Quadus, in libro quodam Germanico, cujus titulus est, Teutscher Nation Herrligkeit/mihi pag. 433. id propter terrorem, fortemque imaginationem matris, cum fortè fortuna pauperem brachiis orbatum videret, accidisse: Inquire itaque, an fœminæ huic tale quid acciderit? Prudenter autem à Medicis Argentinensibus factum fuit, quod conatibus Chirurgorum obstiterunt, procul dubio enim una cum adnata carne vitam sustulissent: Id enim in puella quadam Genevensi, cui excidendus erat tumor in collo, evenisse, Cent. 3. Observ. 35. videre poteris. Idem & hîc in vicinia, in oppido Toun ante biennium, cum struma exscindenda esset, visum est; Priusquàm enim operatio ab Herniotomo peracta esset, æger extinctus fuit.

De excisione verò steatomatis, de quo ego in præcedentibus meis ad te scripsi, longè alia est ratio: in dorso enim vasa venarum & arteriarum sunt exilia: quod egregius atque excellentissimus ille Medicus atque Anatomicus, Dom. Griffonius sciebat, sine ingenti itaque periculo excisio ibidem fieri potuit. Vocem quod nullam emittit, id à nervis recurrentibus malè affectis provenire, iterum sentio, quemadmodum ex præcedentib. meis colligere poteris. Nervi enim recurrêtes, si male affecti fuerint, statim vox depravatur, vel etiam penitùs aboletur, uti in aliquibus observavi, & aliquando in capreolis periculum feci. Vivit etiamnunc hac in urbe septuagenarius quidam decrepitus, qui ante sesqui annum paralysi ex dextro latere correptus, & in ipso momento mutus factus fuit. Excrementa quoq; tùm alvi, tum vesicæ involuntariè profluebant. Ego illam adhibui diligentiam, ut non diu post excrementa alvi retinere potuerit, quæ & etiamnunc nonnisi voluntariè reddit: Urina verò in hunc usque diem guttatim & involuntariè effluit. Ab initio morbi, adhibitis universalibus, sacculos ex betonica, iva arthetica, Rosmarino, salvia, flor. primulæ veris, granis Juniperi & similibus, in aqua coctos, collo applicui, collumq; oleo lumbricorum & ex floribus inunxi, quorum medicamentorum beneficio, vox ex parte restituta fuit: arbitror enim, materiam peccantem circa sinistrum nervum recurrentem saltem dissipatam fuisse.

Facie vetulam rugosam infantem huncce exprimere scribis: id mirum non est. Nutrimentum enim ferè totum ad molem hancce carneam defertur, hinc reliquum corpus, imò & facies ipsa tabescit, fitq; rugosa. Idem in puero hydrocephalico, cujus mentio fit Cent. 1. Observ. 18. Et in aliis observavi. Fames enim corpora non solùm extenuat, & rugosa facit; verùm etiam vividum & roseum colorem cutis in lividum, sub obscurum, & nigricantem immutat, quemadmodum Anno 1587. egomet in maxima ac ferè universali dira illa fame in Sabaudia, aliisque vicinis locis, in illis qui fame extincti fuerunt, hisce meis vidi oculis. Sed commemoratione dignum est, in cadavere quodam fame extincto, & à præstantissimo Viro Dn. Joh. Griffonio Genevæ dissecto, ossa medullâ orbata reperta fuisse. Id tamen mirũ non est: In famelicis enim ex toto corpore, quicquid nutrimenti superest, ad cor, & hepar recurrit, ut calor nativus humidũ innatum fovere possit. Hac ipsa hora dum hæc scribo, literas à doctissimo Viro Dn. Henrico Schobingero accipio, qui se ante paucos menses ex Italia redeuntem, Campiduni infantem per totum corpus exceptis manibus & pedibus hirsutum vidisse scribit: addit, id ex terrore & imaginatione matris accidisse; cum in macello à velleris agnini conspectu terrore perculsa esset. His vale, Vir doctissime, clarissimeque & me amare perge. Dabam Bernæ 10. Augusti 1629.

Obs. 19.

OBSERVATIO XIX.

Catarrhus ad dorsum delapsus, in sphacelum degenerat.

GEnere & Virtute Nobilis quidam Bernensis, quinquagenarius, & ex Senatorio Ordine, Dominus Antonius Teillerus, homo robustus & obesus, à longo tempore adeò somnolentus

Obs. 19. lentus fuerat, ut frequenter in mensa & inter comedendum, somno obrueretur. Hic cum Anno 1621. æstatis tempore, ab Amplissimo Senatu Bernensi, Badenam ad Comitia missus esset, & tum in itinere, tum etiam in loco ipso, propter negotiorum multitudinem, corpore simul & ingenio defatigatus fuisset, Catarrhus ipsi ad dorsum defluere cœpit: non tamen ad cutem, sed ad musculos, qui spinæ sunt proximiores. Quum verò ab initio defluxio non usque adeò esset vehemens, in cute quinetiam, imò & in toto dorso nihil præternaturale (excepto dolore quodam gravativo) adesse cerneretur, ex consilio Barbitonsoris cujusdam Badensis, (qui totum negotium naturæ committendum esse suasit) morbum planè neglexit. Quum itaque materia peccans (quam ab initio frigidam fuisse, obscurus & gravativus ille dolor testatur) magis magisque ad dorsum deflueret, dolor adauctus est, febricula quinetiam supervenit, somnolentia tamen magis magisque remisit, & appetitus non usque adeò prostratus fuit. Finitis comitiis, quum Eques Bernam rediret, & in via, propter pluvias & tempestates maximas defatigatus, locus quinetiam affectus, à vestimentis, & pallio madido, compressus fuisset, adeò aucta fuerunt symptomata omnia, ut nonnisi cum difficultate Bernam redierit, ubi quum Ego & Dom. D. DAVID REX, hujus Reip. Medicus Ordinarius 5. Julii 1621. in consilium vocati essemus, totum illud spatium, quod est à secunda vertebra metaphreni, usque ad decimam, supra modum intumefactum invenimus. Tumor erat durus, præsertim inter utramque scapulam, Dolores acutissimi cum magna inflammatione aderant, Febris ardens & continua, inquietudines maximæ, & sitis inexhausta, ægrum exercebant, nullum tamen signum suppurationis aderat. Nos quantum fieri potuit, symptomatibus omnibus, tam internis quàm externis præsidiis prospeximus, & ut materiam in profundo collectam extraheremus, tumori emollientia & pus moventia applicuimus, sed per multos dies sine notabili successu. Natura enim circa interna viscera occupata, & in ipso loco affecto veluti sopita, à medicamentis alterari ac moveri non potuit. Quum itaque in maximis essemus angustiis, & quomodo materia inter musculos spinæ proximos contenta, attrahi posset, solliciti essemus, Ecce naturam, quæ quadam die post prandium insurgit, materiamque expellere conatur. Superveniunt itaque rigores maximi: Sudor per totum corpus affatim erumpit, anxietates, lipothymiæ quinetiam tam frequentes sequuntur, ut mortem proximam esse adstantes putarent: Nos contra de optimo eventu bene speravimus, nec fefellit nos opinio. In ipso enim paroxysmo, natura materiam peccantem cum impetu cutem versus ita extrahit, ut intra paucos dies, tribus in locis ruptus fuerit abscessus, ex quo materia ichorosa ac fœtidissima effluebat. Immisso stylo exploratorio, omnia quæ sub tumore (qui spithamam erat longus, nec minus latus) in profundo continebatur, jam sphacelata & emortua esse deprehendimus: Quapropter ulceribus unguentum meum Ægypriacum, cujus descriptio extat in tractatu meo de Gangræna & sphacelo cap. 13. turundis imposui, postea cataplasma ex farina lupinorum, lentium, fabarum &c. uti eodem capite descriptum est, applicui. His adhibitis remediis, nihiloque in universalibus omisso, symptomata remiserunt, & natura beneficio medicamentorum, & carnem illam sphacelatam, & cadaverosam paulatim separavit, idque circa tria illa foramina, quæ in medio tumoris erant, ubi primò carnem planè mortuam novaculâ exscidi, & ex tribus prædictis foraminibus unum effeci, sed sine ullo dolore. Dolor enim in hoc ægro, à magnitudine morbi jam prostrato, summo evitandus erat. Facile enim propter dolorem de novo adaucta fuisset febris, reliquaque symptomata. Quomodo autem carnem emortuam sine dolore exsciderim, in gratiam tyronum adscribam.

Sphacelum semper adjunctam sibi habere Gangrænam, in tractatu meo de Gangræna & sphacelo cap. 2. ostensum fuit. Carnem præterea sphacelatam sine omni sensu esse, paulatimque proximam adjacentemque carnem Gangrænâ adhuc obsessam, inficere & putrescere, eodem loco abundè dictum fuit. Ut itaque carnem emortuam sine dolore exscindas, necesse est, ut partem sphacelatam & planè emortuam exactè cognoscas. Id iterum te docebit prædictum caput secundum tractatus mei. Carnem itaque sphacelatam, hoc est, planè emortuam, ad radicem, hoc est, quâ vicinam carnem, nondum de toto emortuam attingebat, sensim exscidi, postea unguentum meum Ægyptiacum filamentis imposui, & prædictum cataplasma calidè applicui bis in die. Hoc modo iterum factâ eschara, & penitus emortuâ carne, quæ antea semimortua erat, sequenti vel etiam eadem die sub vesperam, iterum quantum potui, de corrupta carne exscidi, & tantisper applicationem Ægyptiaci, & cataplasmatis iteravi, donec, quicquid corruptum & depravatum erat, excisum, morbusque superatus & evictus esset. Id verò, ex eo deprehendes, quod malum non latiùs serpet, & circa ipsum apparebit circulus exactè rubens, & exquisiti sensus. Separationem enim carnis mortuæ à vivâ, naturæ & medicamentorum beneficio fieri indicat. Præterea in isto circulo rubro, materia spissa & alba reperitur. Hâc methodo me non sine admiratione adstantium, plus quàm semilibram carnis mortuæ ex dorso hujus viri, sine dolore exscidisse, ulcus quinetiam, quod spithamam ferè erat longum, nec minus latum (erat enim rotundum) feliciter curasse, testis est ipse æger, qui in hunc usque diem 18. Septembris 1632. quo hæc scribo, vivit: testes quoque sunt adstantes, quorum nonnulli adhuc vivunt, inprimis Genere, virtute ac doctrinâ nobilissimus Vir, Dn. Joh. Antonius Teillerus, ægri filius, Reverendus item & doctissimus vir Dominus Hieronymus Werderus, Verbi Divini Minister, qui curationi quotidie interfuerunt. Superato & evicto malo, Eschara quinetiam ad sanam ferè carnem excisa, sequens unguentum filamentis imposui.

Signa quibus Gangr. superatam esse cognoscitur.

R. The-

Obs. 19. & 20.

Unguentum singulare in ulcerib. sordidis & putridis.

℞. Terebinthinæ
Gummi Elemi ℥ij.
Ceræ novæ ℥i.
Ol. rosacei &
de vitellis ovorum lento igne extracti an. ℥j. ß. Dissolvantur & percolentur, postea admisce
pulv. myrrhæ
Aloës &
Scordii an ℥j. misce, fiatque unguentum addendo vitell. ovorum, n. 2.

Unguentum hoc non solùm digerit, & dolores lenit, verùm etiam mundificat ulcera putrida & sordida, carnemque laudabilem procreat: quapropter eo usus sum usque ad finem ferè curationis, uti quoque cataplasmate prædicto. Illud enim exsiccat, partemque ægram corroborat. Circa finem verò curationis ad cicatricem inducendam, filamenta, succo verbenæ, prunellæ, & caudæ equinæ imbuta Ulceri imposui, & emplastrum Slotani applicui. Sic divino aspirante Numine feliciter restitutus fuit, & in hunc usque diem 24. Januarii 1629. feliciter vivit, neque ab eo tempore, quod notandum, tantoperè somnolentus fuit, nisi forsan æstatis tempore, quando ipsi à gravissimis suis occupationibus tum publicis tum privatis, otium datur.

OBSERVATIO XX.

De fallacia pulsus & urinæ.

Clarissimo & Doctissimo Viro,
DN. SEBASTIANO MEYERO,
apud Freiburgenses Brisgoiæ Medicinæ Doctori Excellentissimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Ante paucos dies tuas accepi literas, clarissime atque doctissime mi Dn. Doctor, Amicorum optime, quæ non mediocriter me contristarunt, & etiam nunc, quotiescunque eas inspicio, contristant. Propter gravissimum enim morbum Dn. Prætoris Federeri anxius sum: præsertim cum de recuperanda valetudine, literæ tuæ haud spem mihi attulerint. Dominum autem patrem Cœlestem supplex oro, ut Spiritu suo sancto ipsi adesse, & angelis suis ex ærumnosa hacce vita ad æternam quietem ipsum conducere velit. Pro transmissis novis, ut & pro Anatomia Theologica, gratias, quas possum, ago maximas. Sed in opusculis meis ad prælum adornandis adeò occupatus sum, ut hujusmodi scripta vix inspicere mihi liceat: Interim tamen, volente Deo, non ero ingratus. Centurias meas præ manibus habeo, easq; instrumentis, historiis, exemplis, & observationibus adaugeo. Nunc in sexta laboro, eamq; in ordinem redigo. Tractatum meum de Ichore & Meliceria Celsi, Laus sit Deo, absolvi, continet capita 30. separatim tamen non prodibit, sed cum reliquis opusculis.

Cæterùm, Vir clarissime, quàm fallaces sint urinæ & pulsus, cùm aliàs, tum hisce diebus vidi. Puer tredecim annorum, ex familia Wurstenbergiorum oriundus, Christophorus nomine, Ascite laborans, cùm à carnifice, aliisque Empiricis derelictus esset, in consilium accersitus fui, triduo ante ipsius obitum; tum abdomen, genitalia, & crura, mirum in modum intumefacta reperi; Urina quoque suppressa erat: quapropter dolores, inquietudines, & anxietates aderant. Applicato sacculo ex radicibus & foliis altheæ, malvæ, parietariæ, floribus Chamomillæ, Meliloti, seminis fœnigræci, lini & Anethi, & inuncto ventre oleo liliorum alborum, urina mox profluere cœpit, & quidem in copia, & postquam confectionem Alkermes, in aquis cordialibus dissolutam, exhibuissem, & carpis Epithema adhibuissem, symptomata multum remiserunt, pulsus quinetiam ferè naturalis factus fuit, sed & urina etiam ultima, ab urina hominis sani nihil discrepabat. Res profectò admiranda; à teneris enim annis cacochymicum, & obstructionibus maximis viscerum, obnoxium fuisse puerum huncce, mihi, qui ipsum aliquoties ex gravissimis morbis restitui, notum est. Venit mihi tunc in mentem casus, quem Friburgi hîc in vicinia, ante annos viginti in nobili quodam viro, cujus nomen nunc non occurrit, tecum vidi. Ille gravissimè laborans, & substantiam hepatis veluti in pultem dissolutam, & per secessum excernens, urinas veluti naturales reddebat, tibi si forsan in mentem venerit casus, illum ut communicare velis, rogo.

Obs. 20. *Pulsum & urinas fallaces esse exemplis ostenditur.*

Porrò de fallacia pulsus in postrema nostra peste anno 1628. hic quàm gravissimè grassante, exemplum annotatione dignum vidi. Doctissimus Vir, Dominus Johannes Durenhemius, Poëta Laureatus, & Notarius cæsareus, peste gravissimè laborans, quum instante quarta die morbi, circa vesperam pulsum non saltem exiguum, & parvum, verùm etiam intermittentem haberet, & ego adstantibus lachrymantibus oculis (est enim intimus meus) significarem, ipsum eadem nocte expiraturum; (neminem enim talem pulsum habentem, ex hac peste convaluisse, observavi) contrarium evenit. Circa mediam noctem enim diarrhæa (quæ tamen in hac peste in reliquis mortalis fuit) superveniens, alvus ter quaterq; subducta fuit, hinc natura vires suas ita collegit, & adeò refocillata fuit, ut sequenti die pulsum immutatum, & aliquantulum ad naturalem vergentem invenerim, & brevi convaluit.

Pulsum fallacem esse exemplo ostenditur.

Hæc, ne vacuas planè ad Te, Vir doctissime, mitterem literas, adscribere placuit. Posthuma clarissimi Viri Dn. D. Mockii p. m. amici mei singularis, cum primum prodierint, ad me, quæso, mitte, pretium quod indicaveris, mittam, & quidem cum fœnore. His vale, Clarissime mi Dom. D. & cum tuis omnibus, quos uxor mea mecum peramentet salutat, æternùm quàm feliciter vive. Medicos vestros, & inprimis Dn. D. Helblinum meo nomine saluta. Raptim Bernæ 10. Julii, Anno 1631.

Post-Scriptum.

Absolutis præcedentibus ad te literis, clariss. Vir, cùm Centurias meas pervolverem, historiam præcedentem, de fluxu hepatico, inveni, sed valdè succinctè descriptam. Continetur illa Cent. 4. Obs. 40. de urina tamen nihil adscripsi, uti nec de re-

Obs. 21. de reliquis symptomatibus. Tibi si aliquid de his occurrit, scribe. Plura exempla de fallacia urinæ, vide Cent. 3. Obs. 73.

OBSERVATIO XXI.

De difficultate respirandi.

Clarissimo & Experientissimo Viro,
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Illustriss. Marchionis Badensis &c. nec non inclytæ Reip. Bernensis Medico-Chirurgo Dignissimo, Amico & collegæ honorando,
Ludovicus Schmid, Illustriss. March. Bad. Archiatros.

Petiit superiori mense Perillustris & Generosus Dominus Emich, Comes in Falkẽstein, Clarissime & Experientissime Dn. Fabrici, per ministrũ hac transeuntem Argentinam, ut tecum ego de Dyspnœa, quæ Generos. suam aliquandiu jam molestavit, agere & qua ratione hujus violentia infringi, quin & ipsa radicitus evelli posset, ambo in medium consuleremus. Huic Generosissimi Herois petitioni eò majore studio obtemperandum mihi esse judicavi, quod is Serenissimo nostro Principi & Consanguinitate & animi cõjunctione Charissimus, amicitia ejus ab ineunte ætate nunquã hactenus interrupta floruit. Tradã autem, quidquid de affectus istius natura cognoscere licuit: & quid de ejusdem curatione videatur, paucis subjiciam, liberum perspecta tua prudentia relinquens, de utroq; quod è re visum fuerit, decernere.

Principio autem, & in ipso statim limine, non mediocris sese nobis offert difficultas, qui non viso ægro, nec corã observatis accuratè morbi signis pathognominicis, ex tot impeditæ Respirationis generibus certam aliquam & definitam ejus speciem designare cogimur: si tamen metam, ad quam in curatione describenda collimemus, nec Andabatarũ more in re nobis pugnare velimus, præfixam habere oportet. Quamobrem antequã ad Te scriberem, pauca quædam, quæ ad rem investigandam conducere mihi visa sunt, ex ipso ægro percontanda fuerunt, quorum responsa ex autographo legere poteris. Ut enim Dyspnœam illam, qua Generosus Dominus Comes laborat, citra ambages dicamus ut revera est, densam & laboriosam respirationem absque febre vel abscessu: hæc tamen ipsa ab angustia organorum oriatur, necesse est. Reliquum igitur est, ut angustia illa vel repletionem meatuum asperæ arteriæ, vel compressionẽ causam habeat. Repletione verò non laborare saltem potiores asperæ arteriæ tubulos, inde patet, quod responso ad tertiam quæstionem, nullum inter respirandum audiri sonitũ, disertè affirmatur. Compressio rursus quum multifariam quoq; contingat, nos hîc eos tantum modos, qui locum habere possunt, omissis aliis, recensebimus. Aut enim hypochondria, flatibus vel humore aggravata, comprimunt vicinas thoracis partes, iisq; motionis libertatem adimunt: atqui S. G. extra thoracem nullius functionis læsionem deprehendere se profitetur. In ipso pectore leves pulmonum arteriæ interdũm crasso lentoq; humore replentur, & spiritus instrumenta comprimunt: quod Antipatro Medico accidisse, Galenus 4. de loc. affect. c. 10, prodidit. Quia verò ei individuus comes est perpetua & summa pulsus inæqualitas, quæ in hoc ægro non deprehendi, responso ad quartam quæstionem insinuatur: leves quoq; arterias à suspicione infarctus purgat. Aqua in cavitate thoracis collecta, privatũ ejus hydropem nonnũquã efficit, cæteris totius corporis partib. omnino illæsis. Quod in Canonico quodam Badenæ contingere memini, qui de magna spiritus difficultate per intervalla sine stertore & ullo sonitu conquerebatur. Cæterum non erat ei liber in alterutrum latus decubitus, quippe humore in una, uti solet, & quidẽ dextra cavitate thoracis contento. Quod quia hîc secus habere sexta responsio declarat, aliã subesse mali causam colligitur. Ea est procul dubio kũor lentus & crassus, occupans exiles asperæ arteriæ ramulos, & carnẽ pulmonis, qui impedimento est, quò minus pulmo agiliter dilatari possit. Dubitatur autẽ, quandoquidẽ in medio thorace ulceris sensus, adeoq; dolor indigitatur, quomodo pulmonis caro indolens affecta, sedes statuatur. Verùm ille dolor ex consensu fit membranæ, pectoris media distinguentis: illa pulmonis aggravati pondere thoracisq; contentione in diversa trahitur, molestumq; istum sensum percipit. Si enim œsophagus laboraret, deglutitio, non respiratio læderetur. Humor is, quem mali causam proximam statuo, non in ipso pulmone generatur, quandoquidẽ in Generoso hoc ægro, licet sexagesimum ætatis annũ egresso, vitalis calor, ut & totius corporis robur adhuc rata firmitate vigent. Caput verò negotiorum multitudine defatigatum, nec nõ usu Vini generosioris, quale ditio illa producit, petitũ, humores pituitosos & crudos tacitè colligit, & ad pectus clanculũ transmittit.

Inventa sede affecta, & humoris, qui eam lædit, specie, non admodum difficile erit, idonea præscribere curationis remedia. Vincere autem, & radicitus morbum extirpare fortè difficillimum: subjiciam tamen, quæ si non tollendo, certè leniendo illi utilissima judicantur.

Victus ratio primum, & magni momenti remedium est. Eligendus igitur aër temperatus, purus, atque à ventis tranquillus. Somnus moderatus esto. Exercitatio corporis moderatissima. Potus sit vinum pauciferum, album & tenue, de quo sæpiusculè & paululũ bibatur, non affatim. Cibus attenuante qualitate præditus eligatur. Singula hæc minutius recensere præsens Medicus commodius potest. Inprimis Capiti, quod mali causam fovet, prospicere par est, Venæsectione tempestiva, quæ & vacuare repletionem, & derivare à pectore descensum humoris possit. Fit hæc verno vel etiam autumnali tempore in vena cephalica, si ætas adhuc permittit, moderata sanguinis quantitate ad uncias V. vel VI. Purgatione item non violenta, nempe aut Pilulis Angelicis D. D. Bayeri, vel hisce:

℞. Pilul. de Agarico, sine quibus, Mastichinar. ana Scrupulum.
Aleophanginarum semiscrupulum. Misce.
Cum aqua betonicæ fiant Pil. 13.

Pileolus medica vi præditus, gestatu non parùm utilis esset, hujus modi.

℞. Nucis Moschatæ, styracis Calamitæ an. ℈ij.
Rosarum rubr. pug. ij. ß. Coriandri præparati,
Seminis Nigellæ ana semidrachm.
Garyophyllorum, Succini, Sandaracæ, granorum Kermes ana scrupulum.
Incisa & crassiusculè tusa misce ad usum.

Poten-

Obs. 21. *Potentissimum auxilium vacuandi, & derivandi humorem peccantem à cerebro, est Fonticulus in brachio excitatus; qui perenni emunctione scaturienti pituitæ remotum à parte periclitante exitum præbere valet.*

Posteaquam parti, quæ humorem peccantem ad respirationis organa transmittit, eo, quo dixi, pacto prospectum est: deinde is, qui jam pulmoni immersus, anhelitum impedit, expurgari debet, hoc Syrupo

℞. Pulmonis cervi vino abluti & incisi ℔j.
radicis Chinæ unciam.
Herbarum Salviæ, Botrydis, Hyssopi, Scabiosæ, Veronicæ, Marrubii an. manip.
Capilli veneris, florum stœchadis Arabicæ ana m. ß.
Seminis Anisi, Fœniculi, Psylii ana ℥j.
Radic. Ireos Florentinæ, ℥ij. Cinamom. ℥j. ß. Croci scrupulum.

Infunde in aqua Veronicæ, Scabiosæ, boraginis, violarum, vini albi ana ℔. j. Stent in vase vitreo obserato, ad moderatum calorem dies 4. dein destillentur in B. M. ad siccitatem.

℞. Hujus aquæ lib. I. succi borragin. Scabios. ana ℥. iiij.
Sacchari q. s. Coquantur in Julepi consistentiam: de quo subinde pauxillum capiat illustriss. Dominus Comes, & relaxatis faucium musculis ultrò delabi ad tracheam permittat.

Hæc sunt, quæ jussu perillustris Dn. Comitis breviter consignare debui: cumq; S. G. abs te serio opem exspectet, gratissimum facies, si sententiam Tuam ad me scripto deferendam cures. Hinc enim commodè in arcem Falkenstein transmitti potest. Vale Vir Præstantissime, Amicorum integerrime. Durlaco, 20. Maji, quo die præsidia Bavarica ex Marchionatu abducta sunt, postquam sex integros menses eos ingenti sumptu aluimus. Anno Salutis cIↃ IↃc XXIII.

Sequuntur quæstiones, Generoso Domino Comiti à Dn. D. Ludov. Schmid propositæ.

I. An præter thoracem, Partis alterius alicujus functio læsa sentiatur?
II. An consueta aliqua vacuatio suppressa?
III. An inter spirandum sonitus audiatur?
IV. An pulsus sit inæqualis?
V. An cordis adsit palpitatio?
VI. An melius in alterutrum latus decumbat Generosus æger.

Perillustris Domini Comitis ad prædicta quæsita Responsio, ex Germanico in Latinum translata.

Ad I. responsum est, Generos. suã hactenus nullam planè ullius interni visceris actionem læsam aut labefactatam, præterquam in pectore, animadvertisse.

Ad II. Generosit. suæ Venas quidem Hæmorrhoidales nunquam vel apertas, vel alio quocunque modo malè affectas fuisse: Consuetam autem sanguinis evacuationem, quæ fit per venæsectionem, pariter nullatenus intermissam esse, vel etiam quemquam in mittendo sanguine, pro ætate Generosi Dn. ægroti, defectum, si modò vena probè ritèque tusa fuerat, unquam sese persensisse.

Ad III. Nullum item prorsus in respirando sibilum aut stertorem Generos. suam deprehendere.

Ad IV. Pulsum esse varicum, ipsiq; Paroxysmo accommodatum, ita quidem, ut prout hic vel fortis vel debilis fuerit, talis & pulsus existat. Obs. 21.

Ad V. Persentiscere Gener. suam aliquam cordis palpitationem, quam ab angustiâ seu difficultate respirandi provenire autumat, hancque tum universo corpori, tum præcipue cordi plurimum molestiarum facessere, sibi persuadet: nulla tamen hucusq; deliquia animi supervenisse.

Ad VI. Decubitum Gener. suæ utrumque in latus æquè facilem esse: quamquam Paroxysmus jam à dextrâ thoracis parte in sinistram, mox ab hac vicissim in illam declinet: in medio tamen pectoris ut plurimùm hærere, ipsique adeò Oesophago (ut Generosus æger auguratur) ulceris alicujus adinstar insidere videatur; unde postea liber respirationis motus impediatur.

Responsio ad præcedentem Epistolam.

Viro Nobili & Doctissimo, Dn. LUDOVICO SCHMID, Medicinæ Doctori Excellentissimo, & Serenissimi Principis ac Domini, Dn. Georgii Friderici, Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Archiatro celeberrimo, Dn. & Amico meo plurimùm honorando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

AFfectum perillustris & Generosi Comitis, Emich in Falckenstein &c. Vir Amplissime & amice æternum honorande, tam doctè tamque eruditè tùm quoad causas, tùm etiam curationem adumbrasti, ut, quid ulterius desiderari possit, vix videam. Nec tamen hac in re Generoso Domino Comiti, Tibique officio meo defuisse videar, addam pauca quædam.

Affectum, de quo conqueritur sua Generositas, Difficultatem Respirandi absque Febri & abscessu esse scribis. Procedit Spirandi difficultas, ut Galenus passim in libris de Respiratione, & de locis affectis testatur, vel propter vehementem in corde & pulmone Caliditatem, aut Viarum Spiritalium angustiam, aut virium imbecillitatem. Porrò ex vehementi in corde & pulmonibus concepto calore, in Generoso ægro difficultatem spirandi non procedere, ex Tuis colligitur literis. Superest igitur, ut sit aut propter viarum Spiritalium angustiam, aut virium imbecillitatem. Angustia autem illa, ut Tu rectè scribis, vel propter Repletionem meatuum, vel eorundem Compressionem accidit. Ex repletione non fieri (quandoquidem inter respirandum nullus auditur sonus aut strepitus) facilè tecum assererem, nisi aliquoties Dyspnoicos, imò & Asthmaticos, qui sine sonitu & strepitu spirabant, vidissem, in quibus nihilominus post obitum hinc inde in ipsis asperæ arteriæ ramulis pituitam viscidam, imò & calculos inveni. Potest itaque aliquis propagines asperæ arteriæ, per pulmones dispersos, materiâ aliquâ viscida & tenaci infractas habere, & proindè laboriosè spirare; idque tamen sine sonitu aut strepitu. Materia enim hæcce non semper ex capite ad pulmones defluit, ut in ipsâ asperâ arteriâ, aut primis ac majoribus ipsius meatibus, exspirando sonus aut strepitus efformari possit: verum etiam nonnunquam ex Congestione procreatur, quando videlicet aut propter æta-

Obs. 21. tem ingravescentem, vel ob attractum aërem venenosum & putridum, Calor insitus pulmonum adeò labefactatur, ut etiam proprium nutrimentum debito more concoquere, multò minus excrementa fuliginosa expellere, non satis potens sit. Tunc enim paulatim congeritur exsiccaturque Materia illa crassa in exilibus ductibus pulmonum, & depravatur respiratio. Hinc fit, ut familiaris morbus iste soleat esse eis, qui in fodinis operantur, & metallica tractant. Sed hi ut plurimùm tussi siccâ solent torqueri, Quandoquidem natura semper conatur expellere, quod sibi infestum esse percipit. Sed & ne hanc quidem esse causam in suâ Gener. indè conjicio, quod de Tussi nihil scribis.

Annectuntur sæpissimè Pulmones membranæ, costas succingenti, ut eis, qui aliquando Pleuritide laborarunt, aut casum aliquem violentum passi sunt, accidere consuevit. Hæc tamen vix quidem, nisi ex conjectura cognoscuntur: uti non ita pridem in ægro quodam meo hac ratione accidit. Ante octiduum Solodurensis quidam Senator, Wilhelmus Kellenberg, quadragenarius, phthisi obiit. Is ante multos annos ex equo cadens, sinistrum latus ad scopulum sibi colliserat. Ab initio per dies aliquot dolores fuerunt graves, cessarunt tamen paulatim, & primis annis post casum satis commodè vixit. Tandem angustia pectoris, deinde quoque tussis supervenit. Post obitum Pulmones exulcerati, & costis annexi fuerunt reperti. An simile quid in Generoso Ægro acciderit, præsens Medicus facilè expiscari poterit. Ego etiamsi nihil certi hac in re statuere possim, aliquo modo tamen mihi suspectus est dolor, quem suam Generos. in pectore circa dorsum persentire scribis; Quemque ego non ex ipsa carne pulmonis, quæ propter penuriam nervorum ferè indolens est, sed potiùs propter læsionem aliquam membranarum provenire autumo. Extra thoracem quoque, attestante Galeno, lib. 1. de difficultate respirandi, nonnunquam latent causæ, quæ organa respirationis comprimunt, & angusta reddunt. Sunt illæ tumores præter naturam, & Scirrhi, qui circa ventrem, hepar, splenem, & colon consistunt. Eis itaque, qui in juventute Scorbuto, febribus Quartanis, & hujusmodi morbis, ex crassis & adustis humoribus ortis, laborarunt, eis, inquam, obstructiones viscerum remanere solent: quæ si in splene fuerint, vix ab ægro percipiuntur, paulatim tamen in scirrhos abeunt, & laboriosam respirationem faciunt. Aut enim Diaphragma comprimit splen scirrhosus, aut illud ipsum suo pondere deorsum trahendo, ipsius liberum motum impedit. Ex indurato hepate nihil minus exspectare licet, sed faciliùs & maturiùs ipsius obstructiones cognoscuntur.

Ex hepate plus justo calido Dyspnœam provenire, scribit Nævius in Consultat. Dum enim Caliditate sua agit in cruditates, in abdomine contentas, vapores multos ad caput impellit, illudque defluxionibus obnoxium reddit; liberamque respirationem impedit.

Tertiò, Dyspnœam ex virium imbecillitate fieri, testatur Galenus multis in locis. Sed tacebo hîc de imbecillitate virium, quam Galenus intelligit, quæ propter vehementem calorem cordis & pulmonis supervenire, & respirationem difficilem efficere solet, (nullam enim intemperiem calidam istarum partium, in sua Generositate ex pulsu percipi posse scribis) & ad instrumenta respirationi inservientia me converto. Nã & illa aliquando afficiuntur & debilitantur, ut respirationem difficilem reddant, etiamsi in ipsis pulmonibus nullum sit vitium. Id Aretæus de causis & notis diuturnorum affectuum lib. 1. cap. XI. paucis hisce verbis indigitare voluit, cum scribit: *Afficitur autem pulmo, simul etiam quæ spirationi conducunt, afficiuntur interceptum & pectus.* Hinc Senes utplurimùm difficulter respirare videmus, etiam pulmonibus existentibus sanis. Eorum enim musculi respirationi inservientes, imò & cutis ipsa, propter defectum caloris nativi, & immunitionem humidi innati exsiccantur & labefactantur, & ita arida fiunt, ut officio suo non satis promptè fungi possint, sequiturque difficilis respiratio. *Fit etiam,* inquit Doctissimus Platerus, *ut majores præsertim nervi septi, à dorsali medullâ progressi, defluxionibus aut aliis morbis separatim & soli infestati, Dyspnœam quandam pariant, &c.* Infestantur autem & imbecilles fiunt, tum nervi septi transversi, tum etiam musculi respirationi inservientes, quotiescunque defluxiones ex capite veluti furtim ad ipsos defluunt. Cum itaque Generosus æger (tuis verbis utor) caput habeat multitudine negotiorum defatigatum; nec non usu vini generosioris petitum, quod humores pituitosos & crudos tacitè colligit, & ad pectus clanculum transmittit; quis causam Dyspnœæ in Gen. suâ ex capite provenire dubitat?

Sed occurrit & alia causa, quâ omni procul dubio caput mirum in modum labefactetum fuit, & proinde defluxionibus obnoxium factum fuit, damnosa videlicet consuetudo aulicorum; cum continuò, etiam tempore hyemali & pluvioso, detecto capite incedunt. Hanc ego crediderim esse causam, quod Cœlius Aurelianus de morbis diuturnis lib. 3. cap. 1. scriptum reliquit, quod passio hæc hactenus mulieribus viros magis gravaverit atque presserit, cum videlicet ipsarum capita & pectora continuò non tantùm indumentis vestita, verùm etiam capita capillis, & musculi pectorales mammis tecti, & proindè ab injuriâ aëris vindicati fuerint. Hactenus inquam; in posterum enim morbos omnes, ex defluxionibus natos, ipsas quoque correpturos, non dubito. Hodiè enim mulieres in Germaniâ, (quòd profectò deplorandum) more aliarum nationum, quæ aëre temperato aut etiam æstuoso fruuntur, detecto capite & pectore incedunt, præsertim magnates. Hæc de causa morbi.

Quoad Curationem, illam à victus ratione inchoandam esse, rectè sentis, nisi enim illa diligenter fuerit instituta, & observata, frustrà adhibentur reliqua. Vinum cum Galeno de Compos. Medicam. secundùm Loca lib. 7. cap. 6. præscribis album & tenue. Nec immeritò quidem. Propter consuetudinem enim & senectutem illud concedendum erit. Quod si tamen sequenti decocto dilueretur, meo quidem judicio non esset absre.

R. Agri-

Obs. 21.

Decoctum ad vicem diaetetica. [illegible]

℞. Agrimoniæ cum toto, Veronicæ an. p. 1.
Florum Tussilagin. Betonicæ, & Scabiosæ an. p. ß.
Liquiritiæ mundatæ ℥ß.

Omnia diligenter in umbra exsiccata, & concisa coquantur in ℔. viij. aquæ fontanæ, ad consumptionem tertiæ partis. Decoctum adhuc fervidum in poculum effundatur, & addantur Cinnamomi confracti drachmæ quatuor aut sex, pro libitu ægri, Sacchari ℥. j. quàm diligenter tecto poculo, quo Spiritus Cinnamomi conservari possint, relinquatur in loco frigido, donec per se refrigeratum fuerit decoctum, poterit & drachma una coriandri præparati addi. Cerevisiâ si uti voluerit Generos. æger, prospiciendum est, ut si neque nimis recens, neque vetusta & acida, quàm optimè tamen cocta & defecata: Cui inter coquendum addantur, aut in dolium projiciantur ea, quæ capiti aut pectori conveniunt. Uti sunt radices Enulæ Campanæ, Iridis, Garyophyllatæ, Liquiritiæ, flores item & folia Betonicæ, Hyssopi, Scabiosæ, Veronicæ, Tussilaginis, Botrydis, & Agrimoniæ propter hepar. Convenit quoque hydromel, præsertim si prædictæ herbæ in ipso incoctæ aut maceratæ fuerint. Potus autem, omniaque immensè frigida, etiam aër pectori nocent. Post pastum sumat cochlear unum sequentis Pulveris.

℞. Specierum Dianthos & Diamoschi dulcis ana ʒ. j.
Cinnamomi electi, Liquiritiæ mundatæ ana ʒ. ij.
Radicum Iridis Florent. Florum Tussilaginis,
Scabiosæ, Botrydis, Sem. Anisi ana ʒ. j.
Sacchari ℥. viij. Misce, fiatque omnium pulvis tenuissimus.

De purgationibus.

Præter victus rationem convenientem, purgationes universales minimè sunt negligendæ: sint tamen lenes, ne materia commota cum impetu ad partem affectam ruat. Sequenti itaque Apozemate humorem peccantem tum in capite, tum etiam in reliquis visceribus præpararem.

Apozema.

℞. Radicum Aperitivarum, & Enulæ Campanæ ana ʒ. j.
Polypodii quercini,
Corticum interiorum radicum frangulæ,
Liquiritiæ an. ʒ. j. corticum Tamarisci ʒj. ß.
Herbarum Betonicæ, m. ß. Veronicæ, Hyssopi, Botrydis,
Agrimoniæ, Cuscutæ, Chamæpithyos,
Ceterach. ana p. j.
Florum Betonicæ, Primulæ veris, Genistæ Hispan.
Scabiosæ ana p. j. ß.
Florum cordialium ana p. ß.
Uvarum exacinatarum ℥. j.

Coquantur s. a. in ℔. quinque aquæ fontanæ, ad consumptionem mediæ partis.

℞. Colaturæ fortiter expressæ & clarificatæ ℔. j.
Syrupi de quinque radicibus, &
de cichorio cum rhabarbaro ana ℥. j.
Misce, fiat Apozema pro 4. dosibus, bis in die, tribus videlicet horis ante prandium, totidemque ante cœnam levem, sumendis.

Sic præparatis humoribus in visceribus, exhibeatur sequens Lenitivum:

℞. Decocti prædicti ℥. vj. Rhabarbari electi ʒ. j. ß.
Agarici trochiscati, Turbith. gummosi ana ʒ. j. ß.
Foliorum senæ mundat. ʒ. ij. Semin. Anisi ℈iiij.

Infundantur per noctem in loco tepido, vase bene obturato. Manè post levem ebullitionem fortiter exprimantur, addanturque

Syrupi de Cichorio cum Rhabarb.
Syrupi rosat. solut. ana ℥. j. Misce pro duabus dosibus, in crepusculo matutino sumendis, sic bis in anno purgato corpore, cum præcipuam causam mali ex capite provenire, apud me non sit dubium; exhiberem, ut tu quoque suades, per intervalla Pilulas Angelicas Dn. D. Beyeri, aut eas, quas tu in tuis ad me literis præscripsisti.

De Terebinthina.

Quod si semel in mense nonnihil Terebinthinæ deglutire posset Gener. Æger; illa profectò summoperè ipsi conduceret. *Quippe* (Galeni de tuenda valetudine lib. 5. cap. 11. verbis utor) *non solùm alvum solvere sine noxa potest, sed etiam viscera omnia, jecur, lienem, renes, pulmonesque abstergere.* Hæc Galenus. Non immeritò itaque Jacchinus in IX. librum Rhasis tantoperè laudat usum Terebinthinæ in Asthmaticis, non solùm quia viscera, ut dixi, abstergit & mundificat: verùm etiam quia urinas simul movet, ut idem Galenus de simplicium medicamentorum facultatibus l. 8. testatur, & experientia ipsa comprobat. *Usus autem ejus* (inquit Jacchinus) *ejusmodi est, ut ad summum uncia media ejus propinetur ex oleo amygdalarum dulcium, cui etiam vis non exigua inest extergendi. Quod si nimis delicatus æger non sit, etiam amararum.* Sed ego hæc, videlicet quantitatem & modum exhibendi Terebinthinam, præsenti Medico pro suo arbitrio & dispositione ægri relinquo. Id saltem dico, summoperè necesse esse, ut urina per intervalla moveatur: quod etiam Celsus testatur lib. 4. cap. 4. de re Medica. Per urinas enim materia peccans tum ex pectore, tum etiam ex reliquis visceribus, quæ sub diaphragmate sunt, evacuatur non tantum, sed & putredini humorum resistit. Quapropter senibus præstantissimum esse medicamentum, sæpissimè expertus sum.

Post universalem Purgationem humor peccans, si quis in pectore fuerit, evacuandus est, ubi Syrupus Violarum, Capilli Veneris, Tussilaginis; de Hyssopo, de Liquiritia, & Trochisci Bechici nigri (quibus ego ante annos aliquot in simili affectu cum fructu usus fui) conveniunt. Summoperè quoque placet Syrupus Magistralis à te præscriptus.

De externis præsidiis.

Hæc breviter de internis remediis, superest nunc, ut de externis præsidiis aliquid adscribam, ubi quàm diligentissimè pervestigandum est, an extra thoracem lateat causa mali. Quapropter si obstructio aliqua hepatis adfuerit, præter universales purgationes, convenit Unguentum Deoppilativum Foesii, aut sequens paretur.

Obs. 21. R. Succi radicum Ebuli, & iridis nostratis,
Succi herbar. Eupatorii, Apii ana ℥. iij.
Olei Lumbricor. Camomillæ, Lilior. albor. & Absinthii ana ℥. iiij.

Coquantur simul lento igne ad consumptionem ferè succorum, colaturæ adde pulveris calami aromatici, spicæ nardi ana ℥. ij. Misce.

Si obstructio aliqua lienis, aut Scirrhus adfuerit, sinistrum latus Oleo ex Capparibus, aut Oleo (quod præstantissimum est) ex succo Cochleariæ inungendum est: postea Emplastrum Heurnii ex succo Cicutæ applicetur. Mirum enim in modum omnem duritiem Lienis emollit, ut ego aliquoties observavi.

De Venæ sectione, an in Dyspnœâ locum habeat, dubitant nonnulli, cum causa principalis morbi non sit ex sanguine. Quod tamen intemperies aliqua calida viscerum adfuerit, & vires permiserint, bis in anno vena incidi, & sanguis secundùm tolerantiam virium extrahi poterit. Non enim sanguis solus, sed & reliqui humores sectâ venâ evacuantur. Quapropter Galenus 4. de ratione victus in morbis acutis comment. 21. non veretur sanguinem detrahere, etiam in Orthopnœâ siccâ. Fiet autem verno tempore in Cubito dextro: in autumno verò in sinistro. Aut fiat apertio venarum hæmorrhoidalium: præcipuè si vitium aliquod in splene adesse, præsens Medicus cognoverit, aut atra bilis prædominium habuerit. Modus tamen servandus est in Extractione sanguinis, propter ætatem ingravescentem Generosi ægri.

Dixi ab initio ex Aretæo, Dyspnœam aliquando ex vitio aliquo instrumentorum Respirationi inservientium, uti sunt musculi pectorales, & nervi à quarta, quinta & sexta vertebra Colli, ad septum transversum descendentes, originem trahere: videlicet quando exsiccantur & aridi fiunt, uti in morbis acutis, & in senibus accidere videmus. Hanc ob causam persæpè pectus & collum circa exortum nervorum, ad septum descendentium, inungere expedit Oleis Emollientibus, Humectantibus, & Corroborantibus, veluti Oleo Irino, Liliorum Alborum, Amygdalarum dulcium, pinguedin. Cygni (quæ in morbis pectoris omnium est præstantissima) Gallinæ, Caponis, Anseris, Unguento ex Altheâ, Mucilagine Sem. Cydoniorum & Fœnigræci: quibus adderem Oleum Lumbricorum: Egregiè enim humectat, partesque nervosas corroborat, & si quæ obstructiones in ipsis aut partibus musculosis fuerint, eas aperit. Musculi præterea Respirationi inservientes, uti & nervi tam ad musculos pectorales, quam septum descendentes, alio modo afficiuntur & debilitantur: quando videlicet à defluxione aliqua ex capite molestantur. In eum finem, & ut vitio illi quoque occurratur, præter purgationes etiam cucurbitulæ scapulis cum flammâ magnâ applicentur, semel in mense, aut de sex in sex hebdomadas ad minimum. Sed inprimis (ut Tua quoque est sententia) Fonticuli in brachio conveniunt. Eorum enim beneficio humor peccans, qui ex capite, à quo, ut verisimile est, præcipua causa mali dependet, deorsum defluit, sive id ad pulmones ipsos, sive ad musculos & nervos respirationi inservientes fuerit, non tantùm derivatur, verum etiam evacuatur simul eodemque tempore, idque sine magna molestia, ut ego in memetipso, qui antehac quatuor gestavi, quorum etiamnunc duo fluunt, expertus sum. Quod si ex hepate plus justo calido vitium aliquod, uti nonnunquam fieri solet, accesserit, fonticulus ad poplitem dextrum, præsentaneum & longè excellentissimum erit præsidium, ad rectificandum hepar sanguinemque, uti in multis expertus sum. Obs. 21.

Lotio Crurum, coctâ ex Betonica, Salviâ, Hyssopo, Scabiosa, Rosmarino, Camomilla, & similibus, non parùm à capite & pectore revellit. Pileolus à Te præscriptus ad caput roborandum, etiam mihi probatur. In eundem quoque usum ac finem poterit Gen. Æger Electuario aliquo Caput corroborante uti, veluti est sequens:

R. Conservæ Rosarum & Betonicæ an. ℥j.
Conserv. Florum Tussilaginis, & scabiosæ an. ℥vj.
Florum Salviæ & Rosmarin. an. ℥ß.
Specierum Dianthos ℨij.
Confectionis Alkermes ℨj.

Cum Syrupo de Betonica fiat Electuarium, de quo sumat Gener. Æger ad magnitudinem Nucis juglandis, per duas horas ante prandium, totidemque post Cœnam.

Caput, uti quoque pectus, per intervalla spongia sicca, aut linteis tepidis blandè fricetur: & pulmones cantu, lectione, & vociferatione exerceantur, quò in eis excitato calore nativo, humores excrementitii eo faciliùs evacuari possint. Interim tamen, dum Gen. Æger pulmones ita exercet, in ore aliquid teneat, quod excreationem promovere possit, uti sunt Tabellæ Dia-Tragacanthi frigidi, Diairidis, Trochisci Bechici nigri.

Plumeam Pellem Cygni, pelliceâ industriâ elaboratam & adaptatam, in thoracis affectibus præsentaneum esse præsidium, & specifica quadam facultate pectori prodesse, in uxore mea charissima observavi, hoc modo: Fuerat illa à multis annis tussi obnoxia, præsertim hyemali tempore: cujus causa & medicamenta multa adhibita; fonticuli quin etiam facti fuerunt, absque insigni tamen fructu. Quum verò Anno 1617. amicus quidam Belga, plumea pelle Cygni ipsam munerasset, illamque ab eo tempore præsertim hyemali, pro teguminento pectorali gestasset, paulatim, laus sit Deo, à tussi liberata fuit: ita ut à duobus abhinc annis ab ea molestata non fuerit: etiamsi fonticuli sint clausi. Hinc pellem hancce specifica quadam facultate pectori prodesse conjicio: quemadmodum vulturis pellem, foris admotam, Ventriculum roborare, & concoctionem cibi promovere videmus. Ut ut sit, suadeo, ut sua Gen. periculum faciat. Non enim dubito, ipsam multùm profuturam esse; dum videlicet calorem nativum pectoris fovebit.

Hæc paulò prolixiùs fortassis quam opus fuisset, Vir Amplissime, & Amice omnibus modis charissime, consignare volui. Tu pro Tua prudentia & rerum usu, ea, quæ Gen. ægro maximè conducere posse cognosces, ex eis excerpere poteris.

Obs. 21. & 22.

poteris. Quod superest, Deum precor, ut omnibus quàm abundè benedicere, Te autem cum totâ Tuâ familiâ honestissima in multos annos benignè conservare velit. Confectionem Alkermes pro Illustrissima Principissa, cum primum id fieri poterit, Deo volente, mittam. Interim vale, & me, ut facis, ama. Dabam Bernæ 25. Junii, 1623. quâ die Annum meum magnum Climactericum, LXIII. absolvo. Faxit Deus Opt. Max. ut exiguum curriculum vitæ meæ, ad ipsius gloriam & utilitatem proximi perficere possim.

OBSERVATIO XXII.

De lapidibus & turundis, tussi rejectis, aliisque annotatione dignis.

Viro Doctissimo Excellentissimoque
Dn. ULRICO RIETMANNO, Medicinæ Doctori celeberrimo, ac Reip. Lindaviensis Physico ordinario, Amico singulari,

Guilh. Fabricius Hildanus
S. P. D.

Observationes variæ.

Ante septimanas aliquot, tuas, Doctissime mi Dn. D. Rietmanne, me accepisse fateor, sed negotiis adeò intricatus fui hactenus, ut ad eas respondere mihi non licuerit, quapropter ut tarditati literarum ignoscere velis, etiam atque etiam rogo. Inprimis autem circa Centuriam quintam Observationum mearum, ut proxima æstate illa excudatur, occupatus fui: ubi ea, quæ tum de lapide per palatum rejecto, observasti, & quæ à Cl. Viro D. Gasparo Hoffmanno, uti & à doctissimo Dn. Hagenbachio ad me scripta fuere, simul & quæ mea hac de re sit opinio, inserui. Id ne in malam partem interpretari velis, obnixè rogo. Misissem Apographa literarum, quæ hac de re inter nos communicatæ fuerunt, sed negotia non permittunt; videbis ea, quum liber prodierit. Diligentiam tuam circa res raras laudo, & ut in hoc studii genere pergas, te etiam atque etiam adhortor. Dabis mihi ad scribendi ansam, si subinde rarum quid in Praxi acciderit. Nunc accipe casum non omninò vulgarem.

Observ. de lapidibus tussi rejectis.

Vir Juvenis, & vix trigesimum annum ætatis prætergressus, Johannes Schauffelberger nomine, Archigrammateus Præfecturæ Erlacensis, Ditionis hujus Reip. homo antehac quidem robustus, & optimo corporis habitu præditus, aliquot tamen abhinc annis, cum nimis intemperanter vivere cœpisset, & crapulis ac vino præter modum addictus esset, tandem paulatim Asthmaticus factus est, quo affectu quum mirum in modum, diuque vexatus esset, & omnia hujus morbi symptomata in pejus ruerent, Empiricorumque ac carnificum remedia irrita essent, tandem Dn. Bartholomæum Dunum, hujus urbis Doctorem Medicum primò, meque post menses aliquot in consilium adhibuit. Vix credas, quanta fuerit tussis vehementia, atque asperitas, cum tanta raucedine, ut tandem loquelam vix proferre posset. Non tantùm autem materiam purulentam, viscosam, & fœtidam, cruori permixtam, tussiendo copiosè excernebat, verùm etiam lapides infinitos, sed grandes, pumici albo non absimiles, per tussim ipsum rejecisse, Dn. D. Dunus, ego, & multi alii testes sumus. Tandem planè consumptus obiit. Utinam Cadaver aperire mihi concessum fuisset, procul dubio Pulmonem veluti lapidem invenissem.

Observ. singularis de turundis tussi rejectis.

Vidisti sine dubio in 1. Centur. Observationum mearum, Observ. 46. historiam, de Turundis, ex vulnere Thoracis in cavitatem delapsis, & tussi rejectis. Optimus ac nobilis ille Vir, cui id accidit, Dominus Johannes Poutri Neocomensis, etiamnum vivit. Vigesimâ enim secundâ Mensis Januarii hujus anni, propter genu suum malè affectum, Bernam ad me venit, & constanter asseruit, ab eo tempore, quo Turundas tussi rejecit, quàm optimè vixisse. Ille quantumvis nunc senex sit, robustus tamen est, respirationemque semper quàm liberrimam habuit, atque etiam nunc habet. Res profectò rara, forsan & nunquam observata; ideoque ut magis authentica redderetur historia, nomen ægri, in Observatione propter certas causas omissum, nunc adscribere volui.

Observat. de Lapid. per vomitum rejectis.

Anno 1616. Mense Aprili, Puella Neocomi, Anna Major nomine, postquam diu dolore Ventriculi vexata fuisset, multaque medicamenta ex consilio Doctissimi Viri, Domini Johan. Jacobi Crafftii, Neocomensis Doctoris Medici, sumpsisset, tandem Lapides duos, fabæ magnitudinis & formæ ferè, per Vomitum unà cum aliis Cibis, multumque Pituitæ viscidæ, præsente Dn. Crafftio Medico evomuit, & brevi convaluit. Puellam hancce post rejectionem horum lapillorum, per aliquot annos incolumem supervenisse, hisce diebus, cùm Dn. Crafftius me inviseret, sanctè affirmavit. Lapides hosce, quos paulò postquam rejecti fuissent, Dn. Crafftius dono ad me misit, etiamnunc inter rariora mea reservo.

Figura Lapidum, per vomitum rejectorum.

Sunt autem cinericii coloris, leves item & porosi, in quibusdam locis eosdem membranâ & carne, veluti dentes evulsos obductos fuisse, Dn. D. Crafftius tunc temporis ad me scripsit, & hisce dieb. coràm testatus est; sed hæc obiter. Paucis nunc ad tuas respondebo.

De curatione cancri occulti.

Scribis, Matronam quandam, declinantis ætatis, apud vos Scirrho in Mammilla sinistra laborare, eumque profundè latere, & veluti costis affixum esse. Scirrhum huncce, quantum quidem ex tuis colligere possum, ex lactis coagulatione, primam ac præcipuam traxisse causam, existimo. Cùm enim illa ipsamet infantes non lactârit, nec ullo modo lactationem promovere potuerit, mirum non est, lac in mammilla in grumos, tandemque in scirrhum concretum fuisse. Mensium quoque retentionem, & regurgitationem ad superiora, malum auxisse, apud me dubium non est. Et quia scirrhus ille, ut scribis,

Obs. 22. bis, tactu inæqualis, nec omninò doloris expers est, non ampliùs legitimum esse, arbitror. Hæc propterea adscribo, ut in adhibitione Topicorum cautus sis atque circumspectus: facilè enim hujusmodi scirrhi in cancrum degenerare solent. Vidi id sæpissimè, imò & ante annum hîc in vicinia, in nobilissima quadam Matrona, cui cum similis scirrhus in mammilla dextra, me dissuadente, applicatione Topicorum irritatus fuisset, in cancrosum & insanabile ulcus degeneravit. Præstat itaq; universalib. causam antecedentem absumere, & præcavere, ne radices suas altius figat, quàm quicquam aliud tentare. Extirpationem enim scirrhi, quia ut scribis, profundus, & veluti costis adnatus est, suadere ausus non sum. Ab emollientibus quoque, quia, ut testatur Galenus, scirrhi, qui ab atra bile induruerunt, exasperantur, cavendum esse: de his exempla habes in Observationibus meis.

In administratione Universalium, ante omnia optima Victus ratio instituenda est: ubi omnia quæ insigniter excalefaciunt, & exsiccant; Veluti aër intensè calidus, Exercitia violenta, piperata, & acria omnia, vitanda sunt: etiamsi enim causa hujus morbi, cum sit humor atrabilaris, frigida esse videatur, quasdam tamen partes calidas, propter admixtionem humoris biliosi in se quoque continere, symptomata, quæ sequuntur, veluti dolor ingens & pungitivus, inflammatio, corrosio Ulcerum, & hujusmodi testantur.

Sed & audiendi non sunt, qui acrimoniam illam humorum, eis, quæ insigniter refrigerant, refrænare & retundere student. Calorem enim innatum paulatim imminuunt debilitantque, modum itaque tenere, & temperata, sive fuerint nutrientia, sive alterantia humorem peccantem, quo sanguis laudabilis, & humores benigni procreari possint, exhibere convenit. Corpus per intervalla expurgandum est, ubi ad humorem atrabilarem præcipuè respiciendum. Ego in hujusmodi affectibus Rhabarbaro, Agarico, Senna, Polypodio, Cuscuta, Corticibus Frangulæ, Elleboro nigro, Esula, Confectione Hamech, & hujusmodi cum fructu utor.

De purgatione.

Mercurii dulcificati, de quo sententiam meam scire cupis, nullam habeo experientiam, & ut exhibeatur, suadere ausus non sum.

Quàm infestus enim & periculosus in affectibus Cancrosis sit Mercurius sublimatus, & Arsenicum, non rarò in Praxi observavi. Adscribam exemplum unum aut alterum. Quadragenario cuidam, Viro robustissimo, tumore Cancroso ad Carpum laboranti, cum Pulvis ille ad Cancrum, tantoperè à Penoto celebratus, applicatus fuisset, supervenientibus sævissimis symptomatis, intra paucos dies extinctus fuit, uti videre poteris in Tractat. meo de Gangræna & Sphacelo, cap. 5. circa finem.

Observ. de periculosa applicatione Arsenici.

Anno 1618. Matronæ singulari virtute & pietate præditæ, Dn. Margarithæ Kumsthoffin, Consultissimi ac Doctissimi Viri Dn. Hermanni Scheidman, Juris Utriusque Licentiati, Uxori, mammam sinistram, propter Cancrum exulceratum mirum in modum contaminatam, Spiræ abscidi. Illa variis multisque medicamentis, tum à rationalibus Medicis, tum etiam ab Empiricis præscriptis usa fuerat. Inter alia autem Empiricus quidam Oleum quoddam Causticum, ex Arsenico & Mercurio conflatum applicuerat, & quidem interim dum gravida esset. Ubi id notatu dignum occurrebat, quod quotiescunque applicaret, de Oleo suo, præter alia symptomata gravissima, fœtum in Utero adeò commotum fuisse senserit, ut parum abfuerit, quin abortum fecerit: quapropter ultra tres vel quatuor vices adhibitum non fuit. Si itaque Mercurius exterius adhibitus, tantoperè perniciosus est ac noxius, quid quæso fiet, si per os sumatur? Spiritus enim Vitales inprimis, mox etiam reliquos, opprimit.

Observ. de Oleo quodã Caustico.

Anno 1610. cum serenissimum Principem ac Dominum Dn. Janutium à Ratzevil, &c. unà cum Viris Præstantissimis & Doctissimis D. D. Felice Platero, & Martino Chmielecio, Medicinæ Doctoribus, Basileæ curandum haberem, id probè observavi. Cum enim Serenitas sua, propter nostram voluntatem ac consilium, per intervalla Mercurio quodam dulci uti vellet, sanctè id asserere possum, quod quotiescunque de hoc medicamento acciperet, Lipothymiæ, Vomitiones, anxietates, pectoris angustia, aliaque symptomata subsecuta fuerint, eaque adeò sæva, ut nihil aliud exspectaremus, quam Mercurium Vitæ in Mercurium Mortis abiturum. Sed inquies, forsan ipsum non satis diligenter præparatum fuisse; At ipse Querçetanus P. M. ipsum confecerat, & ad naturam ac constitutionem Principis tam concinnè adaptaverat, ut eo quovis tempore, ac quovis Morbo, cum fructu, veluti Panaceâ uti posse, planè persuasum sibi haberet. De Præparatione itaque minimè dubitandum est. *Quidam Medicaster*, inquit Laurentius Hoffmannus, lib. de novo usu & fero abusu medicamentorum Chymicorum, mihi pag. 35. *exhibuit cuidam duas Pilulas ex Mercurio confectas: quarum primâ sumptâ, incidit in Apoplexiam, alterâ in Paralysin.* Hæc Hoffmannus. An. 1620. Tympanista quidam, qui Podagram, aliaque insanabilia se sanare posse, impudenter jactitabat, huc Bernam venit, ubi cum præter alios etiam optimum ac probum Virum, Dominum Johannem Franciscum König Podagricum, vanis & futilibus suis persuasionibus seduxisset, ipsique Medicamentum Chymicum, (Mercurium Vitæ fuisse, ex symptomatis, quæ supervenerunt, apparuit) exhibuisset, post horam primò visum, mox auditum, & loquelam, tandemque intellectum amisit, & 32. horis post assumptum Medicamentum, veluti Apoplecticus obiit. Vide Tractatum meum de Præstantia Anatomiæ, pag. 55. & Lithotomiam Vesicæ pag. 18. Ex his colligere potes, mi Dn. Rietmanne, quid de Mercurio dulci in hac tua ægra censendum, exspectandumque sit.

Observat. de Mercurio vitæ.

Vena aliquoties in anno, prout plenitudo adfuerit, præcipuè autem Vere & Autumno, incidenda est: non autem in brachio, sed in pede sinistro, ut sanguis deorsum trahatur. Præstat tamen Sanguisugis aperire venas Hæmorrhoidales: facilè enim per hanc viam sanguinem atrabilarem,

De venæ Sectione.

De hæmorrhoidibus.

rem, & humores adustos evacuari posse, Medicis notissimum est. Accidit & alia causa, ob quam apertionem harum Venarum suadeo; videlicet metus Apoplexiæ, quâ utrumque Parentem extinctum fuisse scribis. *Quippe qui Hæmorrhoides habent fluentes*, inquit *Hippocrates*, *neque Pleuritide, neque Peripneumonia, neque Phagedena, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur: fortassis autem neque Lepris, Vitiliginibus*, &c. Ad Universalia quoque spectant Fonticuli, ideoque quum ægra vestra, ut tu scribis, phlegmatica, Cerebro quinetiam catarrhoso & corpore obesa sit, suadeo ut præsidium hocce minimè circa ipsam negligatur. Quibus autem in partibus corporis cum fructu efformari possint, perpendendum est. Qui destillationibus à capite ad alias partes molestantur, plurimùm Hepate calidiore præditi esse consueverunt. Ex intemperie enim calida Hepatis, & viscerum infimi ventris, vapores multos sursum elevari, & propter frigiditatem cerebri condensari, iterumque deorsum relabi, tibi notissimum est. Ut itaque Hepar rectificetur, vaporesque minùs ascendant, applica causticum ad poplitem dextrum, ibidemque Fonticulum efforma; Hoc enim modo causam antecedentem humorum, qui in cerebro colliguntur, & catarrhi inde provenientis, rectè, & sine magno negotio abscindes. Si præterea alium Fonticulum in brachio sinistro feceris, per eundem facilè evacuabitur, quicquid præternaturale in capite colligetur: & proinde divino aspirante Numine, ab Apoplexia immunis erit ægra; affectum quinetiam in Mammilla refrænabis. Hæc si diligenter observata fuerint, ut de Topicis multùm sis sollicitus, meo quidem judicio opus non erit. Quod si tamen dolor supervenerit, sequens adhibeatur Linimentum;

Obs. 22.

Lib. de humoribus, & de morbis. 6 epidem. lib. 6.

De fonticulis.

Linimentum.

℞. Olei rosac.
Amygdalarum dulc.
De Vitellis ovorum, sine magna assatione Vitellorum extract. an. ℥ij.
Rad. Scrophular.
Herbæ Roberti an. m. ß.
Ranarum,
Gammarorum ana num. vj.

Incidantur & conquassentur in mortario, postea cum prædictis Oleis coquantur lentissimo igne, ad humiditatis ferè consumptionem, Colatura agitetur in mortario plumbeo, cum pistillo plumbeo, per aliquot horas. Servetur in Vase vitreo ad usum. Inuncto loco affecto, sequens applicetur unguentum, supra alutam extensum;

Unguentum ad Scirrhos cancrosos.

℞. Gummi elemi,
Ceræ novæ ana ℥. j.
Ol. rosac.
De vitellis ovorum,
Amygdal. dulc. ana ℥. ij.

Misceantur simul lento igne, & percolentur, deinde in mortario plumbeo admisceantur sequentia;

Tutiæ præparat. plumbi squammos.
Cornu cervi usti, & præparat.
Gammaror. Ranarum Calcinat. an. ℥. ij.
Lithargyr. aurei loti, & subtilissimè pulverisat. ana ℥iß.

Obs. 22. & 23.

Misceantur, & agitentur cum pistillo plumbeo ad minimum per horas sex, admiscendo paulatim succi sequentium, quantum suscipere poterit Unguentum;

℞. Rad. Scrophular. major. M. ij.
Ari m. j.
Herb. Roberti.
Solatri. ana m. iij.

Incidantur & contundantur in mortario extrahaturque succus per prælum, ad usum prædictum. Hoc habe pro secreto: est enim præstantissimum in hujusmodi Affectibus. Hac Methodo si non sanabis affectum, ferocitatem tamen ipsius adeò refrænabis ac edomabis, ut ægram sine magno incommodo cum ipso senescere posse non dubitem. Vidi id tum in aliis Dusseldorpii, in nobili matrona, Doctissimi atque Consultissimi Viri Dn. Joh. Mulert, J. U. Licentiati &c. uxore. Illa enim scirrho Cancroso, ex lacte coagulato, & retentione Mensium, in Mammilla laborans, à Præstantissimo Viro Dn. Cosmo Slotano, Juliacensium, Clivensium, & Montensium Principis Medico-Chirurgo, Præceptore meo æternùm honorando, hisce & similibus præsidiis adeò conservata fuit, ut ad finem vitæ nihil incommodi inde sibi natum sit, cujus rei testis sum ocularis. Ut autem in ægra tua omnia ad votum quoque succedant, Deum ter Opt. Max. supplex oro. Vale & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ, 17. Junii, 1626.

Observ. de cancro occulto.

OBSERVATIO XXIII.

De confectione Alkermes, & ejus præparatione.

Clarissimo atque Experientissimo Viro
Dn. GUILHELMO FABRICIO Hildano,
Medico atque Chirurgo solertissimo
S. P. D.

LUCAS JUSTUS D. Illustriss. Ducis Bipont. Med. ordinarius.

Clarissime atque experientissime Vir &c. Rogavit me in itinere Ampliss. atq; Consultiss. Dominus Dn. Johan. Henricus Schrovebelius, Illustriss. Ducis Bipontini Vice-Cancellarius, ut Filium difficultate visus ac penè suffusione laborantem, tibi commendarem, quæso igitur, hominem saluberrimis tuis consiliis juva, non erit ingratus, suaderem te approbante Setaceum, ut & continuum usum Euphrasiæ, quam in quarta Observationum tuarum doctissimarũ Centuria tantopere commendas. Editionem quintæ, quam polliceris, quæ & multis mortalibus usui erit, matura. Præterita æstate Dysenteria valde sæviit, incidi tum in elegantissimum tuum de hac materia librum, sed unicum admiratus, te confectionem Alkermes probare. Cum meminerim D. Saporta, Præceptorem ac promotorem meum Monspeliensem, sæpius dixisse, lapidem Lazuli vim purgandi nunquam amittere, etiamsi multoties lavetur, ideoq; in dysenteria aliisq; alvi fluxibus angue & ovo pejus odisse: tuum igitur hac de re judicium, cum non absque singulari ratione fiat, audire cupio. Non ita pridem illustris quædam Domicella difficultate respi-

Confectio alkermes an dysentericis conveniat?

Obs. 23. *respirandi, ut & doloribus Nephriticis laborare cœpit, post mortem ubi corpus apertum, spina dorsi instar majusculæ literæ S. fuit, & in renibus duo calculi reperti. Hæc brevibus ad te scribere volui. His vale, & ægri, quæso, rationem habeto. Basileæ 10. Septemb. Anno 1623.*

Epistolica Responsio.

Viro Nobilissimo & Doctissimo.

Dn. LUCÆ JUSTO, Medicinæ Doctori celeberrimo, & Illustrissimi Principis ac Domini, Dn. JOHANNIS, Ducis Bipontini Archiatro dignissimo, Domino & Amico meo plurimum honorando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Literæ tuæ humanissimæ, quas mihi obtulit Dn. Schvvebelius, Vir nobilissime, & Doctissime, perquàm gratæ mihi fuerunt: inprimis propter Observationem raram, de calculis miræ magnitudinis, in renibus Illustris Domicellæ repertis. Utinam communicasset integram historiam, & delineationes magis ad vivum misisses; nihil enim, crede mihi, qui hujusmodi oblector, jucundius accidere potuisset. Quæ in gratiam optimi Viri, Dn. Schvvebelii scripsi, & quid de ipsius affectu sperandum sit, ex ipso coràm intelliges. Setaceum ipsi applicui, & fonticulum ad poplitem dextrum, applicato caustico, efformavi. Illud ad materiam conjunctam ex capite evacuandam, hunc verò ad hepar (quod ipsum plus justo calidum habere non dubito) rectificandum. Faxit Deus Opt. Max. ut maximum fructum inde habere possit. Quinta Centuria Observationum mearum, cujus editionem urges, hac hyeme in lucem venisset, si Deus Typographum, Dom. Theodorum de Bry, ex hac luce non eripuisset. Scripsi tamen ad ipsius hæredes, à quibus responsum indies exspecto.

Confectio Alkermes an dysentericis sit exhibenda. Cæterum causas atque rationes meas, cur confectionem Alkermes dysentericis exhibeo, à me scire cupis, in quibus cum utplurimum duobus modis, videlicet propter crebras dejectiones, & malignitatem materiæ peccantis, Vires & facultates vitales afficiantur, quis quæso non videt, Cordiali aliquo medicamento, & quidem præstantissimo, opus esse? Tale autem est confectio Alkermes, testatur id Mesues, hujus confectionis Inventor, imò & quotidiana experientia id comprobat; Ego sanctè affirmare possum, nihil præstantius me unquam reperiisse, etiam in ipsis infantulis, Dysenteria laborantibus. Sed Dom. D. Saportam P. M. suspectam tibi reddidisse confectionem hancce, ex tuis conjicio literis, idque propter lapidem Lazuli, à quo apud Mesuem nomen accipit, & confectio de Lapide Lazuli vocatur. Scio quidem ex Dioscoride & Galeno, Lapidem huncce acrimonia quadam præditum esse, scio quoque ex Mesue & neotericis, ipsum vim purgandi habere, sed in debita quantitate exhibitum. Mesues enim ipsum à drachma una & semis, usque ad drachmas duas exhibet. Antonius Musa Brassavolus, in libro de Medicamentis purgantibus, ad drachmam unam, & sunt hæc ipsius verba: Lapidem Lazuli expertus sum, & drachmam nunquam excessi, & semper profuit, neque tamen tormina induxit, qualia putabam, antequam essem expertus &c. Purgat itaque lapis Lazuli, si ℨ. j. ß. aut duas, ut vult Mesues, aut drachma una, secundum Brassavolam, sumatur. An verò confectio ex ipso facta, præsertim in exigua illa quantitate, ut ego illam exhibeo, alvum movere possit, facilè videbis, si compositionem & præparationem hujus confectionis, prout illam describit Mesues, & post ipsum Jubertus, accuratè examinaveris. Ponam autem descriptionem Juberti, propter puritatem styli, quæ sic habet.

Confectionis Alkermes descriptio. Accipe succi pomorum dulcium & aquæ rosarum, (quibus setæ libra una fuerit per diem naturalem infusa, & multùm expressa) an. ℔. j. ß.

Succi granorum Kermes ℔. j.

Sacchari solidi ℔. ij. coque ad mellis spissitudinem.

Habes hîc clarissime Dn. D. Juste, Succi & aquæ rosarum libras quatuor, quas si cum libris duabus sacchari solidi, ad mellis consistentiam coxeris (expertus loquor, ipsemet enim periculum feci) remanebunt tibi unciæ triginta quatuor Syrupi, quo remoto ab igne & etiamnum calido, adde (secundum descriptionem Juberti quæ hodie ab omnibus approbatur,)

Ambræ crudæ minutim incisæ ℨ. ij. sine ut liquescat, deinde super hunc projice sequentia pulverata:

Ligni aloës crudi

Darseni, id est, cinamomi electissimi an. ℨ vj.

Lapidis Lazuli drachmas duodecim

Margaritarum albarum ℨ. ij.

Auri boni, *Nota.*

Moschi boni an. ℨ. j. confice secundum artē. *Mesues Moschum non habet.*

Tota itaque confectio continet uncias triginta sex, & drachmas duas excepto tamen lapide Lazuli; Hasce uncias, si in drachmas diviseris, habebis drachmas 290. Porrò drachmæ duodecim lapidis, quæ compositionem ingrediuntur, faciunt grana 720. quæ si in 290. diviseris partes, habebunt singulæ drachmæ confectionis grana duo cum dimidio circiter, lapidis Lazuli: si omnia quam diligentissimè, & accuratè fuerint ponderata & cocta.

Cæterùm cum ego in præscribendis medicamentis dosin semidrachmæ vix unquam excesserim, non video, quomodo exigua illa quantitas lapidis alvum movere possit, præsertim quum utplurimùm adstringentia & exsiccantia, veluti cornu cervi usti & præparati, corallos præparatos, Spodium, Syrupum myrtillorum, & de rosis siccis Mivam Cydoniorum & hujusmodi quoque admiscuerim. Non purgat itaque confectio Alkermes, ut Dominus Saporta arbitratus est, præsertim si sequentia verba Juberti diligenter perpendere volueris. *Laurent. Iobertus de lapide Lazuli.* *Lapidis Cyanei seu Lazuli vocati*, inquit, *lotione contentus est autor, primò aquâ dulci, post triturationem, idque tricies, quasi terendo semperque innovando aquam, & postremò decies cum aqua rosacea. Nos ante lotionem ustũ esse volumus, ut Cathartica vis omnis absumatur, ea superstite, quâ exhilarare, & cor recreare creditur, absumptis forsitã, aut repressis vaporib⁹ melãcholicis.*

Hacte-

Obs. 23.

Alkermes præstantissimum cordiale.

Hactenus Jubertus. His omnibus consideratis, non video, quomodo locum habere possit opinio Saportæ, neque quomodo confectio Alkermes rejicienda sit in dysenteria, aliisque alvi fluxionibus, quin potius omnibus aliis cordialibus ipsam præferendam esse, experientia semper fidem mihi fecit. Habes Vir Nobilissime & Doctissime, hac de re opinionem meam, quam ut benigne & amice interpretari velis, multùm rogo. Vale, & in æternum cum tuis omnibus feliciter vive. Dabam Bernæ 16. Decembris Anno 1623.

Nobilissimus & Doctissimus Dominus LUCAS JUSTUS, Medicinæ Doctor celeberrimus S. P. D. Guilhelmus Fabricius Hildanus,

DOcte sane atque eleganter, Clarissime atq; Experientissime Vir, ad objectionem meam de Lapide Lazuli in confectione Alkermes mihi respondisti, virium scilicet in curatione Dysenteriæ maximâ habendam rationem, & cum nullum præstantius Cordiale istâ confectione detur, meritò usurpandam, nec acrimoniam sive purgandi vim Lapidis Lazuli timendam, cum ad singulas drachmas Confectionis duo tantum grana, si rectè supputetur, ipsius Lapidis ingrediantur. Sed ex ore D. D. Saporta Præceptoris ac promotoris mei, p. m. venerandi, unicam do instantiam; Confectio de Hyacintho eadem ferè quæ & Confectio Alkermes recipit Cordialia, excepto Lapide Lazuli, qui suspectus. Ergo in dysenteria, ut omnem evitemus suspicionem, ad vires conservandas potius Confectione de Hyacintho, quàm confectione Alkermes utendum. Antecedens manifestum erit, si apud Jubertum utriusque descriptionem examinaverimus.

Quod ad Clarissimi atq; Consultissimi Viri Dn. D. Schvvebelii, nunc Cancellarii Bipontini filium D. Fridericum, difficultate Visus laborantem, rectè meo judicio affectum in ipso nervo Optico statuis, quia oculi sunt pellucidi, nec exterius ullum animadvertitur vitium, præter ruborem in humore aqueo. Habemus Galenum 4. de locis affect. Cap. 1. suffragantem, ubi inquit; Si in oculo, nullo apparente malo, cernendi sensus deperditus, demissum à cerebro nervum visorium hujus imminutæ aut deperditæ visionis causam in se continere, necesse est. *Ex affluxu igitur humorum, quemadmodum bene in consilio mones, nervus Visorius obstruitur. Curatio etiam à Tua Excellentia optimè instituta, dum primò Setaceum, postmodum Cauterium, Diæta & Pharmaciâ non neglectâ administratum; Nam ex horum omnium usu optimè se habet, & de die in diem majores in recuperatione visus sentit fructus.*

Unicum objicio, non ita pridem Birckenveldium, ubi Acidulæ, quarum Jacobus Tabernæmontanus quoque meminit, ad Aulam Principis pro nobili ægro invisendi accersitus, Lignum Fraxini, quod certo anni die ac horâ finditur, mihi exhibitum, frequenter illo in vulneribus ac contusionibus sanandis scalpendo eo telum, sive instrumentum, quo quis læsus, felici successu utuntur. Maxima hic intercedit similitudo, quæ per curationem unguenti armarii fit; Cum autem in hujus disquisitione nihil Physicum vel naturale deprehendatur, quid sentiendum, paucis edissere, turpe namque aliquid asserere (nisi ad sympathias & occultas proprietates confugiamus; excipit hic Scaliger, Cardani Censor Criticus, Venena, quæ qualitatibus occultis agunt) cujus rationem reddere non possumus. His præstantissime Vir Vale. Biponti Calend. Augusti Anno 1624.

Obs. 24.

OBSERVATIO XXIV.

De raucedine, & ejus curatione per setaceum.

Viro Clarissimo & Doctissimo Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori Excellentissimo, Amico meo singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

De Raucedine.

GRavissimus, & veluti deploratus est affectus, de quo sententiam meam intelligere cupis, Clarissime atque Doctissime mi Dn. D. Hagenbach, Amicorum optime. In consistente tamen hacce ætate (scribis enim ægram triginta circiter annorum esse) non penitùs desperandum est, sed potiùs ea omnia, quæ secundùm rationem adhiberi possunt, porrò adhibenda sunt. Quod & hactenus à Vobis Viris Clarissimis, Dn. D. Chmielecio, Dn. D. à Brun, Tuaque Excellentia magna cum sedulitate, ac indefessa diligentia, & quidem ex arte factum fuisse, ex eis, quas ad me scripsisti, literis ita manifestum fit, ut quid Ego amplius in medium afferre possim, vix videam. Quia tamen vobis ita visum fuit, frater Dn. ægræ responsum meum urget, dicam paucis quid sentiam.

Scribis matronam 30. annorum, Hepate naturâ calido, Cerebro autem sicco præditam, à sesquianno Catarrho ad fauces, asperamque arteriam, imò & ad ipsum pulmonem, cum tussi, raucedine, & Vocis depravatione, obnoxiam fuisse; Glandulam quinetiam, sive amygdalam dextram erosam esse. Horum Symptomatum omnium causam, Calorem intensum Hepatis esse, non dubito. Ex Hepate enim præter modum calido, continuò vapores ad Caput ascendunt, ibidemq; condensantur, & ad partes inferiores, utpote ad fauces, asperam Arteriam, pulmonem, & musculos Laryngis defluunt; Et quia materia illa, propter Hepatis calorem, facta fuit acris, partes illas laxas ac teneras, uti sunt fauces & Amygdalæ, facilè erodere potuit. Hepar itaque cum sit fons & scaturigo Morbi, & pars mandans, Cerebrum verò recipiens, inprimis quoque Hepati occurrere atque prospicere convenit, reliquis tamen Symptomatibus non neglectis. Suadeo itaque, ut corpus per intervalla clementer ac leniter expurgetur, idque Rhabarbaro, Syrupo rosato solutivo, de Cichorio cum Rhabarbaro, Mannâ, & similibus, decocto pectorali, vel aqua Cichorii infusis, & dissolutis. Non exiguum quoque fructum percipiet ægra, si frequenter post Cœnam Syrupum de Papavere, aut aliquid Meconii, cum decocto pectorali, parumq; aquæ Cichorii sumpserit. Hæc enim intemperiem Hepatis mirum in modum corrigunt, materiam subtilem incrassant, ejusque acrimoniam obtundunt. Decoctum

autem

Obs. 24. autem pectorale pro potu ordinario (à vino enim ut penitùs abstineat, necesse est) ex Scabiosa, Hordeo, Liquiritia, Polypodio, radicibus & floribus Tussilaginis, Betonica & Botryde, præpararem: prospiciendum tamen, ne copia ingredientium modum excedat, saporemque injucundum efficiat. Ad majorem quoque abstersionem, & mundificationem Ulcerum, circa amygdalas & fauces, nonnihil mellis despumati adderem. Fonticulum ad internam partem poplitis dextri fecistis, & rectè quidem; Præsidiorum enim omnium, quibus intemperies Hepatis corrigi potest, præstantissimum esse, aliquoties, imò etiam in deploratis affectibus, observavi; Suadeo itaque, ut secundus Fonticulus ad poplitem dextrum, videlicet externam partem, aut si malit, ad sinistrum Crus efformetur. Brachio sinistro Emissarium, sive fonticulum, secundùm rationem à Vobis adhibitum fuisse, testor, sed quia procul à Capite abest, & ex uno tantummodò latere Catarrhum evacuat, ipsum haud sufficere posse, quis non videt? Cùm itaque continuò Vapores ex calidiore Hepate ad Caput ascendunt, si nunquam per nares & fauces, ut scribis, expurgata fuit, si denique nunc sine intermissione humor acris ad fauces, asperam arteriam, musculos Laryngis & pulmonem decumbit, & quidem in copia, necesse erit, & emissarium quoque, ad humores noxios evacuandos, magnum sit atque ingens. Illud autem est Setaceum, quod nisi cervici adhibitum fuerit, reliqua remedia, quantumvis exquisitissima & optima fuerint, inutilia tamen & inefficacia erunt omnia, tandemque catarrhus ille acris omnia devastabit. Similem casum Argentinæ mihi videre contigit hunc in modum:

Observ. singularis de Raucedine & præstantia Setacei.

Anno 1611. Patricius quidam, non obscuri nominis, Raucedine & erosione Amygdalarum, propter catarrhum salsum & acrem, laborans, Dn. D. Küeffer, & alii cuidam Medico seniori, cujus nomen nunc non occurrit, Medicis longè celeberrimis, se curandum commisit. Ex his Dn. D. Küeffer suasit, ut ad humores acres revellendos & evacuandos, Setaceum fieret. Hæc quum alter Medicus, cujus opinionem semper magni fecerat æger, acriter repugnaret, & altercatio inter ipsos orta esset, & per menses aliquot perseverâsset, mirum in modum adauctus fuit morbus. Tandem mortuo seniore Medico, Dn. D. Küeffer iterum ægro applicationem Setacei proponit, cùmque id sine meo consilio admittere nollet æger, Dn. D. Küeffer, sic petente & efflagitante ægro, ad me venit Lausannam, ubi cum omnia mihi exposuisset, petiit ut secum Argentinam me conferrem, ubi prædictum ægrum, ex deplorata raucedine, cum summa labefactione Virium, feliciter restituimus, & ita quidem, ut anno 1617. ex Hassia rediens, cum Argentinam pervenissem, iterum multis honoribus me affecerit. Præcipuum autem præsidium, quo DEUM, restitutus fuit, Setaceum censendum est: reliquis enim quum adhibebantur, jam antea quoque usus fuerat, sed sine fructu. Exemplum hocce eum in finem ad te scribo, ut ægra sciat, post Deum nihil præstantius esse Setacco, ad debellandum morbum suum. Tu itaque mi Dn. D. fac ipsi animum, & Setaceum ad tertiam Vertebram, vel inter tertiam & quartam applica, sed vide, ut cutem, quantum fieri potest, in altum trahas, funemque profundè trajicias: sic minùs molestum erit, ac longè efficacius. His vale, Vir clarissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm feliciter vive. Saluta quàm demissè meo nomine Clarissimos Viros, Collegas tuos circa ægram, videlicet Dn. D. Chmielecium, & Dn. D. à Brun, & ut tecum omnia benignè interpretari velint, ipsos meo nomine quæso obsecra. Raptim Bernæ, 14. Nov. Anno 1626.

OBSERVATIO XXV.

De motu convulsivo, cum Desipientia, ex aura maligna.

Chirurgo-Medico Clarissimo,
Dn. GUILHELMO FABRICIO Hildano,
PETRUS BLANDINUS S. P. D.

Habeo unde mihi gratuler, Amice charissime, & multùm colende, quod superiores meas à D. Burgovvero acceperis, (cui devincior ob eas traditas) iisq; etsi raptim scriptis, pro benevolentia tua responderis. Certum est, & eruditiores in arte Machaonia, tecum singulis diebus multum posse proficere, nec vacuis manibus à te recedere, cui, si occurrunt casus difficiles, penè omnes curandi committuntur, hinc fit, ut honestus ille juvenis non nisi cum fructu à Te recesserit. Quod mei memoriam facias in quinta tua Centuria Observationum, gratias habeo, eamq; animitus exspecto, utque tibi pro voto satisfaciam, & aliquid Centuriæ sextæ, brevi lucem visuræ, Observationum mearum inseram, lubet casum quempiam enarrare; Ubi quædam ad eum facientia proposuero, ex maligna nempe aura sæpius dirissima ac lethalia suscitari symptomata, neque finem dari iis, usque dum aura ea per partes continuatas, vaporis specie suscitata, dissipata fuerit, aut intercepta: (Hinc Lipothymia, Vertigines, insultus Epileptici, Membrorum tremor, convulsiones, &c.) & sicuti horum symptomatum, & plerumque aliorum, ad hanc consequentium, occulta causa est, inde elucescere vires efficaces medicamentorum viribus occultis operantium, ut non abs re Autor præcelebris dixerit: Occultis totius substantiæ morbis, necesse fuisse, naturam contrarias vires comparâsse, quæ & ipsæ occultæ sint, & totius substantiæ dissidio illis adversæ, ne morbi immanes propriis destituti remediis jacerent.

Observatio.

Juvencula itaq; annorum 16. quæ ante biennium cum nupsisset, boni habitus, & floridi coloris, & statæ formæ, mensem unum aut alterum ab inito matrimonio, de leni quodam digiti medii manus sinistræ conqueritur stupore, per diem unum aut alterum, cui & lenis subsultatio brachii immiscebatur, aderat & insolita quæpiam recurrens desipientia, quod domestici despicientes, (præ hilari habitu, quo prædita est) circa horam undecimam nocturnam, ubi placidè quiesceret, ea motu totius corporis violento & extraordinario praecellitur, qui ubi à marito percipitur, statim operam meam desiderat, illicoque vocari mandat, cui & præstò adsum, ob summam quâ juncti sumus affinitatem, & sub finem Paroxysmi, juvenculâ restitutâ, percontor

quid

Obs. 26. quid rei? se ignorare dicit, adeò attonita erat; quietis & compositis aliquomodo spiritibus, superiorum narrat historiam. Mox in præsentia mea subingreditur alter Paroxysmus, quem subingredi persentiens, de digiti summo dolore conqueritur, hinc manus contrahitur, brachium convellitur, & motu Epileptico universum corpus percellitur, spuma stridore quodam eliditur ab ore, sensus omnis cum memoria perit, crudeliter ad aliquod tempus divexatur, ad se rediens statim manum porrigit, quam ubi expansam conservare vellem, deserere cogor, præ atrocissimo dolore, quem percipiebat, ob eam expansam, statim redit Paroxysmus, furore eodem, quo & superior. Curo vocari Chirurgum, & Pharmacopœum, quorum ope, remisso affectu, cum videret velle me uti, malle se mori, quam ullum medicamenti genus admittere dixit. Quid hac in parte contra nutum præstarem, valdè anxius eram, præstitis præsertim frictionibus, ligaturis inferiorum partium, & manus affecta violentis, ubi & à suprà enarratis bis convulsa jacuisset, tandem cogito de corio humano, ex quo factâ circa carpum ligaturâ, & partem brachii musculosam, evanuere omnes ii insultus, qui per tres horas eam divexârant, nec ab eo tempore quippiam eorũ percepit, intra bimestre fluxere menstrua, concepit, & affinium suorum summo gaudio peperit. Inde concludo non vinculo simpliciter, siquidem & ante fuisset administratum, sed corio humano hujus affectus solutionem potiùs tribuendam. Vale, Vir charissime, & si me amantem redamas, rescribe. Dabam Genevæ, 25. die mensis Octobris, An. 1626.

OBSERVATIO XXVI.

De mirando motu Convulsivo, cum Desipientia, ex vapore maligno.

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dn. PETRO BLANDINO, apud Genevenses
Doctori Medico longè celeberrimo.
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

IGnosce, Vir Clarissime & Doctissime, quod admodùm tardè ad tuas respondeo, facit id adversa valetudo mea; Hyems enim hæc valde molesta mihi fuit, præsertim propter Catarrhum, ad dextram delapsum, quæ etiam nunc tremebunda, segniter, ut ex præsentibus videre potes, pingit. Volebam quoque literis meis quintam Centuriam Observationum mearum adjungere, at id maturiùs fieri non potuit: illam nunc ut hilari fronte excipere, omniaque æqui bonique consulere velis, obnixè rogo. Casus, quem in postremis tuis communicasti, de motu Convulsivo cum Desipientia, rarus & annotatione dignus est. Mirum profectò, quomodo uno in digito, plerumque etiam minimo, tot materiæ, aut vaporis maligni, ad gravissima hæcce symptomata procreanda, contineri possit. Ex Matrice id evenisse, aliquoties vidi; præsertim circa annum 1611. tempore veris ad Lausannam, in nobilissima quadam Virgine, pietate, omnibusque virtutibus longè ornatissima. Illa quum per Mensem ferè integrum lassitudinibus spontaneis, mœrore ac mœstitiâ affecta fuisset, tandem Convulsionibus, quæ mirando quodam modo ipsam exercebant correpta fuit. Obs. 26. Primò enim exorto dolore gravissimo ventris, præsertim è regione Matricis, protinus sese in ventrem projicere coacta fuit, ubi priùs mente capta, totum corpus veluti in globum contrahebat hoc modo; Genua & cubiti versus templa amplectebatur. Sic in grabato suo, digitis pedum, genibus, & cubitis veluti insistens, totum corpus mirum in modum, & cum violentia sursum deorsumque, & quidem motu involuntario ac convulsivo jactitabat, idque utplurimum spatio circiter semihoræ. Postea cum impetu sese in dorsum projiciebat, & veluti semianimis per horam ferè integram jacebat. Interim adstantes sudorem, qui erumpebat, abstergere, consummatis item, & jusculis, potionibus quoque Cordialibus, Epithematibusque, ex meo præscripto præparatis, quantum fieri potuit, ipsam refocillare, operam adhibuerunt. Sic remisso Paroxysmo, & recuperatis viribus, mens quoque in integrum restituta fuit, & ita quidem, ut egrediens è lecto, & per cubiculum mecum ac parente suo, obambulans, mirum sit, quàm prudenter, piè & perspicuè puella hæcce (quæ nondum vigesimum annum attigerat) de eis, quæ proponebantur, dissereret, ignara eorum, quæ in Paroxysmo acciderant, donec iterum novus ipsam corriperet: recurrebat autem ter aut ad summum quater intra horas 24. Ego morbum tum victus ratione, tum medicamentis & præsidiis, tam internis, quàm externis, quantum fieri potuit, debellare operam dedi. Tandem Convulsiones quidem ac reliqua symptomata remiserunt, sed veluti per criticam expulsionem, ad externas partes projectâ materiâ peccante, brachiis & tibiis quasi contracta fuit. Tum iterum purgato, ac decenter præparato corpore, ad Thermas Vallesianas ipsam misi, ubi in integrum restituta fuit, & in secundum annum supervixit. Obiit, nisi fallit memoria, Anno 1613. interim dum ego in Belgio fui: quâ autem morte extincta fuerit, mihi non constat. Ab eo tamen tempore ex parente suo intellexi, ipsam per menses ferè duos morbo mirum in modum intricato confectam fuisse, & quotidie operam ac præsidia mea frustra imploràsse. Id quoque mihi commemorabat, per aliquot dies ante obitum, tantum fœtorem ex corpore ipsius promanasse, ut vix credibile sit.

Cæterùm morbum huncce ex matrice, & quidem ex corrupto semine provenisse, apud me dubium non est: erat enim juvencula sanguinea, & optimo corporis habitu prædita, quæ & ante morbum (ut à quodam ex astantibus clàm mihi nunciatum fuit) animum ad juvenem quendam Virum nobilem adjecerat; sed contradicentibus parentibus, ipsi nubere non potuerat: retentum itaque & excalefactum semen computruit, & naturam veneni contraxit: *Sperma enim corruptum*, Magnini lib. de regimine Sanitatis c. 6. verbis utor, *in toto corpore se habet ad modum veneni; unde sicut parum veneni sufficit corrumpere totum corpus, ita & spermatis corrupti aliquan-*

Obs. 26. *aliquantulum sufficit corrumpere totum corpus.* Motus quoq; convulsivus, quo corpus hujus puellæ concutiebatur, motui, quo Viri, qui coitum furiosè, indecenter, & nimis impetuosè exercent, utuntur, haud multum absimilis erat.

Anno 1625. Mense Majo Matrona quædam Bernensis juvenis, convulsionibus horribilibus cum desipientia per dies aliquot laborabat. Tam impetuosè autem corpus ex una in alteram partem concutiebatur, ut duo Viri quamvis robustissimi, ipsam vix continere possent. In istis motibus convulsivis autē corpus non aliter agitabat, ac si cum marito suo coivisset. Id cum probè observâssem, & medicamenta omnia ipsam respuere vidissem, suasi, ut maritus, qui per menses aliquot abfuerat, accerseretur; alioquin de ipsa actum esse. Sequente die adveniente marito, brevi restituta fuit, & ad se rediit. Membra tamen, ab ipsis Convulsionibus concussa & labefactata, per dies aliquot sequente Linimento inunxit;

R. Ol. ex floribus Slotani ℥j.
Lumbricorum,
Vulpin. Chamomelin.
Lilior. alb. Rosac. an. ℥ß. Misce.

Ab eo tempore degentem vitam cum suo Medico jugali, nunquam neque Convulsionibus neque aliis morbis ipsam correptam fuisse scio. Adderem Observationem singularem de Lipothymia ex causa abdita & maligna, sed tremulenta dextra nunc dissuadet: fiet id, cum primum intellexero, præsentes tibi fuisse gratas. Hisce diebus adjunctum fasciculum literarum, tibi inscriptarum, à doctissimo atque excellentissimo Viro, Domino Johanni Burgavvero accepi: ignosce, quæso, quod maturiùs ipsas non miserim. His vale, Vir Clarissime, & æternum quam felicissimè vive. Dabam Bernæ, 24. Februarii. Anno 1627.

OBSERVATIO XXVII.
De insita malignitate Carbonum.

Clarissimo & Doctissimo Viro
Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori.
Guilh. Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUantum me exhilararunt antepenultimæ tuæ, Vir Clarissime & Doctissime, tantum contristârunt ultimæ: illæ enim de nato tibi filio certiores nos fecerunt, hæc verò ipsius Morbum exposuerunt. Benignissimus ac misericors Deus ipsum à gravi suo Morbo benignè liberare, tibique illum in multos annos incolumem conservare velit.

Te eorum omnium, quæ ad Morbum depellendum requiruntur, nihil prætermittere, Curationemque Methodicam instituisse, ex tuis satis apparet literis, in quibus porrò persistendum. Quæ enim secundùm artem ac rationem fiunt, ea non facilè sunt mutanda, ut nos docet Hippocrates. Interim da operam, ne aspera hæcce Tussis, circa genitalia damnum aliquod, aut dilatationem Peritonæi & Vaginæ inferat. Tu pro tua industria subligaculi beneficio id facilè cavebis. Obs. 27.

Ante paucos dies literas à Dn. D. Casparo Hofmanno, Professore Altorffiano accepi, in quibus mihi casum de Lapide per Palatum excreto, & à Dn. D. Ulrico Rietmanno observato, proponit. Responsum meum brevi ad te mittam, & quidem non obsignatum, ut quid Ego de hoc Casu tam raro sentio, id Tu quoque videre possis.

Hisce diebus Carbonarius quidam pauper, Jaques Bolon nomine, ab Amplissimo Senatu curandus ad me missus fuit. Ille cum anno 1623. in ipsis Canicularibus, dies noctesque in conficiendis Carbonibus occupatus esset, tandem Nauseâ ac Vomitu, cum fastidio cibi, Vertigine, & Vigiliis correptus fuit, mox febris quoque, & sitis maxima, cum Linguæ ariditate supervenit. In tertiam hebdomadem cum graviter laborasset, & lecto affixus fuisset, pedes quoque supra modum intumuerunt, non sine dolore maximo, & inflammatione, quæ cum in Gangrænam transiisset, & pauper ille in manus imperiti hominis incidisset, majorem digitum pedis dextri ipsi tenacula incisoria, qua utuntur fabri ferrarii, vi maxima abscîdit. Hinc factum est, ut etiamnunc suffulcris incedere coactus sit: Nervi enim ex longo isto decubitu circa genua retracti sunt; Arbitror quoque, Ossicula adhuc nonnulla in avulsione digiti pedis confracta superesse.

Duo autem in hac Historia annotatione digna occurrunt; Primò, quanta Carbonibus insit abscondita malignitas, & proindè mirum non esse, ex fumo Carbonum nondum accensorum, nonnullos subitò suffocatos fuisse, uti ex Observationibus Celeberrimi Viri D. Plateri, & meis videre poteris. Deinde etiam, quam crudelis & perniciosa sit carnifica illa operatio, quæ fit tenaculis incisoriis, aut scalpro. Sed de his plura habes in Tractatu meo de Gangræna & Sphacelo.

Cæterùm mitto ad te Tractatum meum de Lithotomia, quem ut Typographo tradere velis, obnixè rogo. Vale Doctissime mi Dn. Hagenbach, & cum tuis omnibus æternùm quam feliciter vive. Raptim Bernæ, 15. Martii Anno 1625.

OBSERVATIO XXVIII.
Ex Gallico in Latinum translata.
De prolonganda Senectute.

Reverendo ac Doctissimo Viro,
Dn. SAMUELI JAZVEROTO, Ecclesiæ Christi Lausannensis Antistiti vigilantissimo, &c.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

ANte mensis spatium, vel circiter, Reverende Vir, Fautor & Amice plurimùm honorande, filius tuus Bernam cum appulisset, Te ejusmodi vivendi regimen exoptare, mihi significavit, cujus adminiculo ingruentis Tuæ senectutis incommoda & tolerare, & superare facilius

Obs. 28.

ssus, tuoq; officio fungi commodiùs possis. Quod verò seriùs fortassis, quam sperabas, tuæ petitioni satisfacio, equidem veniam me atque excusationem haud difficulter à te impetraturum confido, si quæ sit vera diuturni hujus silentii mei causa, tibi exposuero. Ea verò non est alia, quam gravissimus, & tantum non lethalis ille morbus, qui me totum ita corripuit, ut viribus penè universis destitutus, continuò hactenus decumbere coactus fuerim; Et nunc demùm ex eodem respirare mihi aliquantulum, sensimq; Dei beneficio convalescere liceat.

Causa dilatæ responsionis.

Senectus quid?

Cæterum quoniam Senectus, de communi quorumvis Medicorum pariter atque Philosophorum sententiâ, nihil aliud, quam inevitabilis quædam caloris nativi, humidique radicalis diminutio atque absumptio esse, rectè statuitur, ita, ut quemadmodum illis adhuc florentibus, ipse vitæ, vigor illæsus consistit: sic deficientibus paulatim iisdem, unà quoque actiones ac facultates vitales singulæ labascant, necessarium omninò est, ut si modò maturè gravamina senectutis, indies magis ac magis invalescentia, declinare atque evitare voluerimus, in id omne nostrum studium & curam intendamus, ut quocunque possimus modo, ipsum naturalem calorem, suumque pabulum, humidum primigenium sartum ac tectum conservemus.

Ad hunc autem scopum ut feliciter collimare queamus, media, quæ nos eodem deducunt, certa & tuta oportet sequamur: ubi ante omnia se offert Diæta, seu bene salubriterque vivendi norma: quæ præcipuè quidem in convenienti tam cibo quam potu costituendo occupatur. Cibus itaque, quo vesci cum successu aliquo possis, in universum talis esto, ut, præterquam quod parum excrementi contineat, magnum etiam multumque nutrimentum in omnes corporis partes ex sese diffundat. Ejusmodi qui sint, quæris? En tibi ex quadrupedum numero, Caro primùm vitulina, bovina, ovilla, caprina, mox è volatilium grege, capones, pulli, columbæ, alaudæ, Perdices, & aliæ similes. Ova præterea recentia, & quicquid laudabili succo, eaque qualitate imbutum est, ut & nobiles partes vivifico humore irrigare, & simul etiam facili labore concoqui queat.

Cibi boni succi.

Cibi mali succi.

Contra verò ab illis ciborum generibus magno tuo Te commodo abstinere memineris, quæ succos utplurimùm crudos, crassos, salsos, tenaces, viscosos, frigidioresq; corpori impertiunt: utpote sunt, carnes quæcunque salitæ, ac infumatæ: pisces etiam qui in stagnis atq; paludibus cœnosis capiuntur: Caseus item, cumprimis recens, nec admodum antiquus: Lac & lactaria; quinetiam quæ in butyro frixa sunt omnia: si quidem hæc universa innatum calorem corrumpunt potius, quam nutriunt, pravisque humoribus corpus infarciunt.

Juscula verò recentia cum ovo uno aut altero, atque tantillo vini & aquæ, salisve cocta: ut & butyrum quoque quàm recentissimum, ac dulcissimum si frequenter degustes atque deglutias, accedit corpori alimentum non pœnitendum. Aspergere poteris, quoties lubet, jusculo cochleare hoc pulvere plenum, qui recipit cinnamomi electi ℥. j. Macis ℈. j. ß. Nucis muscatæ ʒ. j. Croci ℈. j. Sacchari ℥. iiij. ex subtilissimè contritis atque mixtis omnibus fiat pulvis, qui in capsulâ arctè conclusâ reservetur ad usum. Usus autem illius non tantum in jusculis erit condiendis: verùm aliquando matutinis etiam horis è domo foras in publicum proditurus, eundem buccello panis frixo, vinoque intincto aspersum assumes.

Pulvis confortans.

Lac insuper amygdalarum dulcium ad insiti humoris calorisque propagationem non parum mihi, crede, confert. Soleo illud ego plerumque ex jure carnis recentis, non rarò quoque ex simplici tantùm aquâ, cui frustum panis incoctum sit, conficere: aliquando etiam vitellum ovi cum pulvere prædicto admisceo.

Lac Amygdalarum.

Aromata verò in tertium quartumve gradum usque calida, cujusmodi piper censetur, grana paradisi, & hujus generis alia: Cepæ quin etiam, allia, porrum, raphani, sinapi, nullo tibi modo proficua esse possunt: quandoquidem tantum abest æstuante illo, quem in visceribus accendunt, fervore, humiditas atque caliditas naturalis quadantenus saltem custodiatur, ut potius planè ac plenè destruatur, pessumque eat.

Aromata.

Ad potum quod attinet, vino uteris, quod vester ille Equestrium Tactus vobis producit, quodque vernaculo sermone de la Coste, & de la Vava nominatis: Cave tamen, ne forte nimis, nimisque generosum sit: alioquin facilimè in partibus principibus aliquam excitaret intemperiem. Quod si vim illius infringere ac temperare velis, admiscere poteris loco aquæ crudæ, hanc decoctionem, quæ R. aquæ fontanæ mensuram unam & semis;

Potus.

Sacchari ℥ij. coque per horæ quadrantem; deinde Cantharo infunde, eumque, adjectâ Cinnamomi electi ℥ß. cum operculo ac linteo confestim occlude, atque ita, ne Cinnamomi præcipua virtus evaporet, sponte suâ refrigescere permitte.

Ter in die cibum capies, sed parcum atque frugalem: nec, quantum cupiditas expetit, sed quantum naturæ sufficit: ne vires hujus nimiâ ingesti alimenti mole obrutæ, concoctionem affectam solùm, non perfectam relinquere cogantur. Quemadmodum enim ignis moderatè lucentis flamma, copiosiori lignorum appositâ strue prorsus extinguitur: ita non minus ipse quoque nobis à naturâ inditus calor, crebriori ac majori, quàm par est, cibi potusque abundantiâ tandem suffocatur. Manè itaque horâ septimâ, quod tuo commodo fiat, jentaculum sumes, hausto jusculo aliquo, vel carnis, vel vitelli unius atque alterius ovorum, quod cum vino, aquâ, butyro recenti, pulverisque supradicti pleno cochleari paratum sit. Vel sorbebis ovum cum pauxillo vini: aut etiam panem tostum, vino immersum, ac modò dicto pulvere aspersum comedes.

Jentaculũ.

Post circiter undecimam tibi prandendum erit, vesperi verò circa sextam cœnandum: sic enim justum debitumque temporis spatium, ad unam quamque concoctionem absolvendam naturæ operanti relinquetur. Hic autem curæ Tibi cor-

Prandium & Cœna.

Obs. 28. bi cordique sit tritus ille Scholæ Salernitanæ versiculus:

Ut sis nocte levis, sit tibi cœna brevis; Nam
Ex magna cœna stomacho fit maxima pœna.

Vide cap. 7. schol. Salernit. cum comment.

Cum enim nocturno potissimum tempore, ubi animales functiones requiescunt, naturales operationes, verbi gratiâ, Digestio cibi, Distributio Chyli, præparatio sanguinis, ejusdemque per venas in omnia corporis membra dispensatio, excrementorum denique in singulis concoctionibus segregatio, liberè administrentur, certè quam malè sibi consulant, qui per id temporis gulæ ventrique indulgentes, Naturam ab opere suo, immodicâ ciborum ingurgitatione avocant, ipsi tandem suo damno experiuntur: dum non somno duntaxat noctu carentes, corporis inquietudine agitantur: verùm in multo pejores gravioresque ex hoc solo errore affectus incidunt: quos recensere hoc loco perfacilè quidem esset, sed de industriâ illis supersedeo: neque enim pluribus hæc jam monere attinet: dum ad Te scribo, Reverende Vir, hominem, cui sobrietate vitæque totius temperantiâ nihil prius vel antiquius esse norunt omnes, qui de norunt.

Quoniam verò ex partium Nobilium, cerebri puta, cordis, ac Hepatis incolumitate, reliqua universi corporis sanitas dependet, ut his, quoad fieri potest, perpetuò bene sit, unicè est enitendum: id quod inter cætera, sequentium præcipuè tabellarum beneficio assequi poterimus.

Tabella corroborativa.

℞. Specierum aromatic. rosati:
Specierum Lætificantis Galeni:
Cinamomi Electi
Pellicularum de Gallinarum ventriculis, singulorum ℥j.

Sacchari ℥iiij. cum mucilagine gummi Tragacanthæ, factâ cum aquâ Cinnamomi, fiat pasta, ex quâ formentur morselli, drachmæ unius pondere, siccentur paulatim. Ex his unam accipies post cœnam, quando cubitum iturus es: aliàs etiam, quoties matutino tempore è lecto surrexeris, & quendam appetitus languorem adesse animadverteris, horam circiter septimam similiter unam gustabis. Adhæc confectio Alkermes, & prædictarum partium robur studiosè tuetur, & stomachi quoque digestionem fructuosè promovet. Quare de eâ, si tibi arrideat, ad magnitudinem nucis avellanæ interdum degluties. Scribenti hæc, mihi in mentem subit Illustrissimus beatæ memoriæ Princeps Guilhelmus, Dux Juliacensis, Clivensis, atque Montensis, qui continuò triginta annorum spatio, suum ante obitum, singulis horis matutinis haustum aquæ cinamomi bibere, posteaque leniter aliquandiu obambulare consueverat: interim tamen nihilominus negotiis suis strenuè vacabat; Quin & venationibus interdum, animi recreandi causâ, sese oblectabat: hujus autem potus subsidio vires suas tam probè refecit, aliudque, ut ad annos usque octoginta salvus atque incolumis vitæ suæ dies produxerit. Verùm hic opus est cautelâ, in eo, ne Cinnamomum, quod plerique in usu & consuetudine positum habent, cum vino distillemus. quippe hoc modo acrius, quam decet, redditur, & justo plus exsiccat: magis autem illud convenit, quod cum aquâ pluviali, vel fontana distillatur.

Ducis Iuliacensis VVilhelmi confortativum.

Obs. 28. Quamquam autem ii, qui ad decrepitam senectutem præciti cursu contendunt, exquisitum atq; accuratum vivendi regimen observant: fieri tamen nullâ ratione potest, ut omnes excrementitii humores præcaveantur: ob ingravescentem enim implantati Caloris marcorem, corporisque exercitationem deficientem, facili occasione superflui malique humores intus sese coacervant: qui postea variis morborum generibus fomitem atque seminarium præbent. Hinc necessum est, in eo totus sis, ut corpus ab istiusmodi excrementorum saburrâ mundum atque purgatum habeas, utque venter quotidiè semel ad minimum sese exoneret, provideas. Quod si suâ sponte & ultrò fluere, mollisque esse recuset, facilitandus atque irritandus erit Clysteribus, suppositoriis, prunis laxativis: quæ cum ℥j. foliorum sennæ, florum item Tartari, anisi, Cinnamomi, ana ʒß. omnibus in linteo legatis, coquantur. Addes quoque parum Sacchari: illaque simul per spatium duarum horarum ante prandium cum jusculo accipies. Præterquam verò quod alvus hoc pacto singulis diebus respondere debet, è re quoque tuâ plurimum foret, si de tali pilularum massa, qualem mox describam; decimo quinto quoque die, scrupulum unum, vel drachmam semis, tribus à cœnâ horis assumeres: id quod citra ullam incommoditatem abs te fieri posset. Altero namque die æquè, atque aliàs soles, curis tuis atque occupationibus, sine ullâ remorâ incumbes: nec opus est, ut propter pilularum deglutitionem domi te contineas: siquidem illæ alvum tam benignè subducunt, ut unam solum, vel duas ad summum tibi sedes cieant: idque postero demum die, à sumpto prandio. Descriptio earum talis est:

Pruna laxativa.

Pilulæ pro corroboratione partium Nobilium.

℞. Aloës succotrinæ purissimæ ℥iij.
Rhabarbari Electi ℈v.
Myrrhæ,
Croci ana ℈ij. ß.
Cremor. Tartari ℈ i ß.
Confectionis Alkermes ℈j.

Olei Cinnamomi & anisi ana ℈j. Misceantur, fiatque secundum artem massa, cum sufficiente quantitate extracti Scordii. Quod si fortè Pharmacopæus vester Tartari flores, ut & Scordii extractum in numerato atque procinctu non haberet, facies me eâ de re certiorem, & quantum vobis opus erit, libenter transmittam. Virtus autem atque efficacia descriptarum Pilularum varia est & multiplex. Nam partes principes singulas mirificè corroborant, ventrem leniter expurgant, pituitam crassam ac viscidam, quæ hac præsertim supremâ atque extremâ in ætate corpora nostra onerant ac molestant, è capite, reliquisque partibus educunt: putredini insuper resistunt, & (ut paucis multa dicam) Balsamo cuidam, vel præservativæ, quâ multorum morborum insultus eludere atque elidere possumus, jure meritò comparantur.

Cauteria.

Denique quia cauteriorum quoque usus in virium diuturniori conservatione longè maximus atque uberrimus existit, dum natura per eorum

Obs. 28. eorum emissaria, seu quosdam fonticulos, nullos non malignos atque supervacaneos, qui in corpore magnâ cum sanitatis jacturâ colliguntur, humores effundit atque expellit: uti per multos jam annos in memetipso experiundo certissimè cognovi. Equidem non possum non illorum applicationem tibi meliori de notâ commendare, tibique sanctè promittere, fore, ut si aliquandiu unum vel alterum fonticulum in tibiâ brachiove gestaveris, tantum utilitatis ad te redundaturum sit, quantum forsitan vix unquam sperasses. Reliquas autem violentas purgationes, quæ robustis & quadratis hominibus magis quàm senibus conveniunt, venæ item sectiones & emissiones sanguinis, vitæ thesauri: balnea denique tibi majorem in modum dissuaserim, quoniam & humidum radicale potenter imminuunt, & calorem jam ante languentem penitus subvertunt.

Apertionem tamen venarum hæmorrhoidalium, semel vel bis in anno factam, præsertim in Vere & Autumno, non improbo: Sanguinem enim crassum & fœculentum per eas quàm commodissimè evacuari posse, nos docet experientia. Quamobrem non immeritò Galenus libr. de venæ sectione adversus Erasistratum scriptum reliquit. Hos vitam morbis minimè impeditam agere, quibus superflua per hæmorrhoidas vacuantur. Id Hippocrates quoque testatur lib. de humoribus. Et lib. 6. de morbis popularibus his verbis. Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neq; phagadena, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figuram habentibus (nigræ sunt pustulæ, maximè in cruribus, figuram terebinthi fructus habentes. Vide Galenum in Comment. prædicti libri Hipp.) corripiuntur: fortassis autem neque lepris, fortassis neque vitiliginibus. Hæc Hippocrates. Ego sincerè adscribere possum, experientiâ me comprobasse, eos rarissimè Apoplexiâ, Epilepsiâ, vertigine, & oculorum inflammationibus correptos fuisse, quibus hæmorrhoides fluebant. Quid plura? apertione hæmorrhoidarum gravissimos sanatos fuisse morbos, & in aliis, & in memetipso sum expertus.

De præstantia fluxus hæmorrhoidalis.

Visus imbecillitas non exiguam adfert molestiam in senectute, præsertim homini literato, ideoque danda est opera, ut quantum fieri poterit, conservetur. Præcipua autem causa, qua homini, qui literis incumbit, visus debilitatur, sunt studia, vigiliæ, & lucubrationes nocturnæ, ex quibus cerebrum, & ejus calor nativus, & per consequens, spiritus adeò labefactantur, ut non solùm visus hebescat, verùm etiam plerumq; auditus ingravescat, omnesq; actiones segniter perficiantur. In omnibus itaq; adhibendum est modus, inprimis autem optima victus ratio observanda: caput quoque ut frequenter ab excrementitiis humoribus expurgetur, perquàm necesse est: fiet id pilulis suprascriptis, vel sequentibus.

De imbecillitate visus, & quomodo corroborandus.

Pilula in affectibus Oculorum prestantes.

℞. Aloës succotrinæ ℥. iiij.
Rhabarbari electi ℥. ij.
Agarici trochiscati,
Turbith. ana ℥. j.
Diagridii, &
Trochiscorum Alhandali an. ℈. ij.
Salis Euphrasiæ
Fœniculi ana ℈. j. ß.
Cremoris tartari ℥. j. Cum extracto Euphrasiæ fiat massa, addendo olei fœniculi per distillationem facti ℈. j. Dosis est à drachma semis usque ad scrupulos duos, semel vel bis in mense.

Sequentes quoque tabellæ mirum in modum visum corroborant, si tribus horis ante prandium, totidemq; post cœnam, pondere drachmarum duarum sumantur.

Tabella ad visum corroborandũ.

℞. Radicum valerianæ vulgaris, tempore Veris, antequàm herba vix è terra eruperit, collectarum, ℥. ß.
Corticum ligni sassaphras
Cinnamomi electi
Seminis fœniculi ana ℥. j.
Florum Euphrasiæ, &
Betonicæ ana ℈. j.
Nucis muscatæ ℥. j. fiat omnium pulvis tenuissimus, ex quo cum unciis quatuor sacchari, dissoluti in aqua Euphrasiæ, formentur morselli.

Ego sequenti infusione maximo cum successu utor. Caput enim, & præsertim visum mirum in modum corroborat, & pituitam ex capite ad fauces trahit: Ventriculum quoque roborat, digestionem promovet, & flatus in intestinis discutit: Quapropter senibus omnibus, nisi intemperies aliqua viscerum adfuerit, convenientissimum esse medicamentum, si duo aut tria cochlearia, bis aut ter in hebdomade, & tribus horis ante prandium sumantur, in memetipso experior.

Spiritus Vini compositus pro corroborat. visus.

℞. Rad. valerianæ collectarum ut supra ℥. j.
Radicum Angelicæ,
Cinnamomi
Corticum Ligni sassaphras an. ℥. ij.
Semin. fœniculi ℥. j.
Foliorum rutæ
Florum Euphrasiæ
Betonicæ
Primulæ Veris
Rosmarini ana p. j. Incidantur & contundantur omnia in minutissimas partes, & projiciantur in ampullam vitream, affundendo spiritus vini, ut supernatet tres digitos.

Sequens quoque aqua visum egregiè acuit, si oculi eâ abluantur, & linteum reduplicatum & aquâ imbutum noctu oculis tepidè applicetur.

Aqua visum corroborans.

℞. Euphrasiæ cum toto
Valerianæ
Herbar. fœniculi
Anagallid. flore purpureo an. m. vj.
Foliorum rutæ m. iij.

Incidantur & projiciantur in Alembicum vitreum, quibus superinfunde aquæ rosarum lib. 1. digerantur per dies quatuor vase bene clauso: postea distillentur in balneo M. & servetur ad usum. Aqua Valerianæ quoque per se ex radicibus & herba distillata, visum mirum in modum corroborat.

Prospiciendum autem est in præparatione hujus

Admiratio.

Obs. 28. hujus aquæ, ne summitates fœniculi, aut valerianæ sumantur, propter acrimoniam seminis: acria enim omnia oculis adversissima esse, sæpissimè expertus sum: Quandoquidem vellicando oculos, exquisitissimo sensu præditos, excitatur dolor ille protinus, & cum impetu humores excrementitios ex capite ad oculos trahit; Hinc inflammationes, erosiones membranarum, & ciliorum plerumque quoque cœcitas sequitur, uti in multis vidi. Non temerè itaque Ophthalmicum Crollii adhibendum est oculis: est enim medicamentum acre, & oculis noxium. Nobilis quidam Freyburgensis Helvetiorum, Petrus Fivatz nomine, amicus meus singularis, cùm circa annum 1618. imbecillitate visus laboraret, & ex consilio & jussu Medici cujusdam chymici, Ophthalmico Crollii aliquandiu usus fuisset, visum planè amisisse, hisce meis vidi oculis, sed & ne in hunc usque diem quidem 7. Novembris 1629. restitutum fuisse, hodie mihi à Viro Nobilissimo Domino in Molondans Secretario, & interprete Regis Galliarum apud Helvetios, mihi annunciatum est.

Alia admonitio. Ex hoc solo exemplo capiant documentum qui in affectibus oculorum medicamenta præscribunt. In præscribendis quoque collyriis, quibus Tutia, Cornu cervi, coralli, & similia, ingrediuntur, diligenter prospiciendum est, ut omnia quàm exquisitissime super marmor sint lævigata, alioquin oculos vellicant: id enim aliquoties mihi cum ægris meis accidisse memini. Quapropter hujusmodi pulveres in pharmacopoliis priusquàm præscribantur, examinandi sunt.

Atque hæc sunt, quæ, ut votis tuis satisfacerem, hâc demum occasione ad Te exarare mihi licuit. DEUM ter Opt. Max. omnis boni ac doni fontem inexhaustum, seriis gemitibus atque suspiriis invoco, ut divinâ suâ benedictione, & gratiâ vivificâ remediis hactenus recitatis aspirare, Teq; Ecclesiæ suæ (heu quantum nunc pressæ) bono publico salvum ac sospitem diutissime conservare dignetur. Nam

Ni DEUS affuerit? viresq; infuderit herbis,
Quid, rogo, Dictamnus, quid Panacæa juvent?

OBSERVATIO XXIX.

De Peste Bernensi, item de Lapide Bezoar, & nonnullis aliis.

Clarissimo & Doctissimo Viro
Dom. JOHANNI JACOBO CRAFFTIO,
apud Neocomens. Doctori Medico ordinario atque celeberrimo,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

De statu familiæ meæ Te sollicitum esse, doctissime, amantissimeque mi Dom. Compater, iteratio literarum tuarum, quas per Dominam de Rossans Te misisse scribis, (traditæ autem mihi non fuerunt) abunde testatur. Pro præclara illa in me, meosque benevolentia tua, gratias quas possum ago habeoque immortales, patremque cœlestem suppliciter oro, ut Te tuosque omnes quàm diutissime conservare, corporalibus quinetiam & spiritualibus bonis ditare velit. Ego, Laus sit Deo Opt. Max. cum meis omnibus, nunc rectè valeo, Pestis quoque apud nos remisit: benedictus sit Iehova, qui me meosque omnes benigne conservavit, præter ancillam, quam ad sedes beatorum vocavit. Fuit peracuta & maxime contagiosa pestis illa, & plusquam tria millia hominum in hac urbe è medio abstulit, inter quos etiam fuerunt multi viri præstantissimi, Utriusque Ordinis. Reverendus ac doctissimus Vir Dominus Hermannus Lignaridus S. S. Theologiæ Professor longè celeberrimus fidelissimusque, & amicus meus perquàm fidelis, uti antesignanus hujus Scholæ, sic & primus ex ordine Ecclesiastico. 2. videlicet Septembr. ad beatorum sedes properavit, quem secuti sunt Abrahamus Musculus, hujus Ecclesiæ Diaconus, Daniel Bernerus Linguæ Hebraicæ Professor, & Dom. Meyerus: Ex Senatoribus obiit, Dom. Antonius à Graffenried, Consul, David Fellenberg, quæstor, Nicolaus à Diesbach, Triboletus, Joh. Steckius I. U. Doctor, & quamplurimi alii. Cessavit quidem, sed verendum, ne adveniente æstate morbus redeat. Quamplurimi enim, non solùm ex Magnatibus nostris, verum etiam ex plebeis, etiamnunc instructi sunt essentiis, aquis, elixiriis, & similibus istis medicamentis calidissimis Empiricorum & pseudochymicorum, imò & etiamnunc in publico loco ab agyrta quodam venduntur, & quidem, ut vereor, in damnum civium. Talia enim medicamenta in peste illa, quæ superiori anno hic grassata est, multis, ne dicam omnibus ægris (quotquot mihi videre contigit) obfuerunt, paucis profuerunt, uti antehac quoque ad Te scripsi; Ab eis enim corpora nostrorum hominum, quia utplurimùm carne vescuntur, lauteque & in otio vivunt (& proinde aut plethorici aut cacochymici fiunt) ad venenum recipiendum reddita fuerunt perquam idonea. Vides itaque Vir doctissime, essentias istas Theriacales, elixiria, & infinita alia medicamenta, cum Vino generoso, aut spiritu vini præparata, nonnisi maxima cum cautela exhibenda esse: præsertim tempore pestis.

De Peste Bernensi.

De Lapidi Bezoar. Quid de lapidis Bezoardici usu in peste censeam, scire cupis? Scio quosdam esse, qui non usque adeo magni faciunt medicamentum hoc, præsertim in peste. Ego tamen illud non solùm in hoc morbo, verumetiam in variolis, morbillis, febribus malignis, imò & in contumacissima quartana, præstantissimum esse, cum in memetipso, tum in ægris meis, non rarò expertus sum; Præsertim in Belgio, ubi frequens est in usu. Hic quia carè æstimatur lapis ille, rarò illum præscribo. Duplex est: Occidentalis, & Orientalis, qui occidentali præfertur: nec immeritò, modò genuinus fuerit. Plerumque enim à nebulonibus, agyrtis & impiis hominibus, tam artificiosè adulteratur, ut dolus vix cognosci possit. Quapropter Occidentali libentiùs utor, tam facile enim, uti Orientalis, adulterari non posse, planè mihi persuasum habeo,

Bezoar duplex.

Obs. 29. beo, cum enim ex multis corticibus sive laminis, ceparum instar, constet, non video, quomodo ars naturam facilè imitari possit. Superiori æstate, cum peste correptus essem, felici cum successu usus sum Occidentali, uti & uxor mea, & quidam ex domesticis Domini Weittenbachii, pharmacopæi nostri, præter hos nemini illum exhibui, mitto tibi lapillum Occidentalem, quem ut serena fronte accipere velis rogo.

Sum enim adhuc aliquot lapidibus instructus, quos anno 1612. cum in Belgium profectus essem, ab amicis, & iis quidem, qui hujus medicamenti plenissimam notitiam habent, mihi comparavi.

De Pilulis Marocostinis. Quid sit mucharum rosarum, item an Marum in hisce regionibus crescat, quæris? Ex quibus Te pilulas Marocostinas Mindereri p. m. conficere velle conjicio.

Id si feceris, quæso, ut pondus earum augere velis, quò & ego saltem unciam unam aut alteram habere possim: pretium, cumprimùm significaveris, persolvam, & quidem cum fœnore. Cùm enim sit compositio laboriosa, quæ & longum tempus requirit, non licet mihi nunc admovere manum. Totus enim occupatus sum circa opuscula mea, antehac seorsim edita, videlicet ut ea revideam, & in unum volumen conjungam. Est autem medicamentum laudatissimum, ac longè excellentissimum, & tutum, ventriculum partesque omnes corporis roborat, & veluti balsamum à putredine præservat, pravosque humores clementer educit, & proinde à variis morbis, etiam à peste hominem vindicat. Convenit præcipuè cacochymicis, pituitosis, & senibus, uti in memetipso non rarò expertus sum. Nunc ad quæsita tua paucis respondebo.

De Mucharo rosarum. Mucharum sive mucarum Rosarum, vocabulum est barbarum, quo nonnulli infusionem rosarum per se, alii infusionem cum saccharo in syrupum coctum, intelligunt, ut testatur Fallopius lib. de Medicamentis purgantibus, simplicibus, mihi cap. 39. de rosis, his verbis. *Notate*, inquit, *quod syrupus rosatus solutivus in aliis locis Italiæ vocatur Mucar, sive mucarum rosarum.* Leonhardus Fuchsius verò de compositione Medicamentorum libr. 2. cap. 3. Infusionem rosarum ex duabus saltem infusionibus, mucharum rosarum appellat. Porrò Dominum Mindererum per Mucharum sive Mucarum, non syrupum, sed infusionem rosarum intelligere, certum est. Ad uncias enim tres Aloës dissolvendum, unciæ duæ syrupi vix sufficerent. At tum Aloë cum reliquis in massam pilularum redigi non posse, Tibi, viro in arte Medica consummatissimo, notum est; Ad quid præterea saccharum in hac compositione, quæ in parva quantitate sumitur? Intelligit itaque Dominus Mindererus infusionem rosarum; Eamque non ex duabus, sed multis infusionibus constare debere, ex operatione harum pilularum percepi: nonnunquam enim semiscrupulus earum, ter quaterque alvum mihi subduxit, sed & ex ipsa descriptione Mindereri id apparet. Capite enim primo sui Aloedarii, vult, *Mucharum rosarum, quod dissolvitur Aloë, sit perfectum*, quibus verbis indicat, mucharum esse duplex: perfectum & imperfectum. Ex imperfecto, qui ex duabus saltem infusionibus constat, conficitur syrupus rosatus simplex, ex perfecto, hoc est, ex multis infusionibus, fit syrupus rosatus solutivus simplex, videlicet sine additione aliarum simplicium, uti sunt Rhabarbar. Agar. seana, & similia. Hæc de Mucharo. *Obs. 30. Duplex esse Mucharu ostenditur.*

De Maro. Marum verum in Germania sponte non provenit: de industria verò magnaque diligentia Augustæ vindelicorum, Francofurti, aliisque in locis à pharmacopæis laboriosis & diligentibus, in hortis educatur, sed & ne quidem in Italia nasci, testatur Matthiol. in Dioscor. libr. 3. cap. 42. *Quapropter* (Matthioli verbis utor) *eos errare non crediderim, qui graciliorem amaracum mari loco substituunt*; Quandoquidem testatur Galenus, quod unguentum illud, in quo amaracum pro maro admisceri jussit, etsi minus quidem odoratum videretur, non tamen viribus inefficacius erat. Hæc, ut petitioni tuæ satisfacerem, paucis ad te scribo, & ligna in sylvam fero. Tu enim in cognitione plantarum, me, multosque alios superas. Ne obliviscaris quæso, quin Reverendum & Doctissimum Virum Dominum Gerhardum admoneas, ut in Versione libri Domini Antonii Prætorii p. m. pergat; Facietrem Deo gratam, & proximo utilissimam.

Vigesima nona mensis præteriti, uxor mea me præsente, fœtum mortuum, mirando quodam modo, velut in globum involutum, ex utero matronæ cujusdam ex primariis, instrumentis (manu enim fieri non potuit) feliciter magnaque cum admiratione adstantium extraxit, convalescit matrona illa, laus sit Deo. Operatio illa in hac urbe inusitata, & hactenus nunquam administrata, facit id inepta & anilis rusticitas obstetricum, quæ plerumq; malunt, ut parturientes moriantur, quam Medici accersantur. Vale Vir clarissime & me ama, à quo plurimum amaris. Raptim Bernæ 12. Maji 1629.

OBSERVATIO XXX.

Viro Nobili & doctissimo,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO,
Medicinæ & Chirurgiæ Doctori celeberrimo, Amico meo singulari,
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Morbum ægræ vestræ piissimæ, matronæ genere & virtute ornatissimæ, Dominæ Comitissæ, ad declinationem vergere, doctissime, amantissimeq; mi Dn. D. non sine gaudio maximo intellexi. Faxit Deus Opt. Max. ut pristinam valetudinem brevi recuperare possit. Interim tamen ne apertionem venarum hæmorrhoidarum negligat, multò minus adhibitionem fonticulorum ad poplitem respuat, Tu, quæso, sedulò ipsam adhortare.

De usu Aceti in Peste, &c. Tractatum Germanicum de peste, quem misisti, accepi & legi. Quid quæso sentis de usu aceti,

Obs. 30. ceti, quod in bubonibus, tumoribus, exanthematibus, & ulceribus pestiferis author præscribit, pag. 36. Mihi profectò acetum in hujusmodi, aliisque affectibus malignis, exteriùs adhibitum, summoperè improbatur. Acetum enim refrigerare Hippoc. lib. 2. de Diæta, & Dioscor. lib. 5. cap. 17. testantur. Et quamvis partes quasdam calidas habere, uti Galenus scribit, non negaverim frigidam tamen qualitatem prædominare, cum Paulo de re Medica lib. 7. cap. 3. litera O assero: quapropter insigniter refrigerare & repellere, quotidie in praxi Chirurgica observamus. Hinc Hippocrates libro de liquidorum usu, eo utitur in vulneribus recenter inflictis, ut videlicet affluentes humores reprimat. Acetum itaque buboni, aut Anthraci adhibitum, venenum (quod extrahendum erat) ad partes nobiles repellere, hominemque protinus enecare, sequitur. Tale quid superiori anno Domino Consuli à Graffenried p.m. peste laboranti, accidisse, valde dubito. Quidam enim (rerum Medicarum imperitus) cujus sententia plurimum apud Dominum Consulem valebat, triduo ante obitum Consilium hocce dederat, videlicet ut stupæ Canabinæ hapsus, fecibus aceti optimi imbutus, buboni in inguine applicaretur. Ego verò, & Collega meus Dn. D. Dunus, in faciem ipsi restitimus, opinionemq; tam damnosam refutavimus, & buboni Emplastrum sequens applicuimus.

Observat. de Aceto.

Empl. ad Bubones.

℞. Emplastri diachil. simplic. ℥. iiij.
Gummi Ammoniaci,
Galbani,
Bdellii ana ℨ. iij.

Dissolve gummata in vino generoso, percolentur, ad consistentiam coquantur, & cum Emplastro commisceantur, addendo Ther. ℥. ß.

Sic satis bene habebat quarto, quinto, imò sexto die morbi, & ita quidem, ut ineunte septimo, ex grabato suo surgens, cum domesticis suis cœnaret, & ea nocte satis quietè dormiret. Quid fit? Circa horam tertiam matutinam, quum è somno expergefactus esset, & in lecto ad scribendam Epistolam ad amicum quendam, se componeret, & corpus commoveret, protinus Syncope correptus fuit, loquelam & intellectum amisit, & intra paucas horas animam Deo piè reddidit. Ego vix aliud mihi persuadere possum, quam eadem nocte acetum buboni admotum, protinusque venenum ad Cor repulsum fuisse. Hujus Medicamenti enim author, eadem nocte ægro adstabat. Quod si erravero, & Medicastro illi injuriam facio, à Deo Opt. Max. veniam peto, teque adhortor, ut vigilans sis, ne hujusmodi errores circa ægros tuos ab imperitis adstantibus committantur. Medici Tigurini libellum de peste ediderunt, qui mihi valde placet: in eo curationem hactenus insusitatam proponunt, videlicet ut cutis sub bubone, digitis aut forcipe elevetur, acu candenti perforetur, & foramini radix ellebori nigri imponatur. De hac curatione (quæ mihi quoque probatur) magnus ille Medicus & Philosophus Conradus Gesnerus P. M. in Epistolis suis mentionem quoque facit, mallem tamen, acu bene scindente, quam ignita, cutem perforare, Tibi quidnam videatur rescribe, & si occasio sese obtulerit, periculum facito. Tractatum de peste jussu Magistratus vestri Amplissimi, apud vos excusum esse, audivi: Mitte quæso exemplar, pretium comprimum indicaveris, mittam. His vale, & fœliciter vive diu. Raptim Bernæ 6. Septemb. 1629.

Obs. 31.

OBSERVATIO XXXI.

De lue, seu febre Ungarica.

Clariss. atq; peritissimo Viro,
Dn. GUILHELMO FABR. HILDANO, Illustriss. Principis ac Dn. Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. nec non inclytæ Reipubl. Bernensis Medico-Chirurgo celeberrimo, Dn. Collegæ & Amico unicè colendo,
Ludovicus Schmidt D.
S. P. D.

Ex posterioribus tuis literis, Clar. Fabr. valetudine minus prospera te nuper usũ fuisse, intellexi: quã nunc pristina restitutam integritati & gaudeo, & verè diu sartam tectamq; esse, Deum sanitatis authorem supplex oro. Cæterum in Palatinatu ab initio Septemb. ad hunc diem febris illa, quam Ungaricam vocant, primò milites utriusq; exercitus, deinde horum contagione cives, maximo numero corripuit, summâ quidem eventus discrepantiâ. Hostilem enim militem pestilenti statim malignitate afflixit, exanthemata livida, bubones, alias veneni notas proferent: unde aliquot millia ipsorum perierunt. Nostri verò exercitus vix quoq; tertia pars intacta ab hac lue permansit, plurimi tamen eâ, quam vita militaris patitur, curatione, multi sponte sanati, pauci occubuêre: quin potius incolæ, qui hospitio eos excipere, eorumq; curare valetudinem tenebãtur, frequenter eodem infecti morbo, diem obiêre suum, illis revalescentibus. Sexus insuper ac ætatis habebat ist hæc rationem, dum mulieribus ferè parcebat, & ut plurimum florentis ætatis viros infestabat.

De hujus autem Ungaricæ febris natura, quam primis mensibus præ se tulit, meam explicaturus sententiam, omninò quidem eam in continuarũ classem referendam, minimè ambigo, quod non antè ad infebricitationem desiit, quam ex toto fuerit soluta. Id verò cum circa vigesimum ferè diem, & eo amplius contingat, pituitam in venis majorib. putrescentem hanc accedre statuo, quod quotidiana circa vesperã accessio, quæ sequenti mane sensilem obtinet remissionem, identidem demonstrat: præterea calor blandus, non acris aut ardens, ut pleriq; tegumentis foveri postulent; quibus denudati statim frigoris sensum aliquem percipiunt. Pulsus quoque, magnitudine aut vehementia parùm à naturali mediocritate recedens, frequentiâ potissimum eaq; inæquali & inordinata variat. Urina non multum tincta, situs ferè nulla. Dolor autẽ capitis, inseparabilis hujus morbi comes est, à quo & is vulgo denominatur: quẽ catarrhus tussisq; non rarò sequuntur. Internã illam febris hujus causam, manifestus in victu commissus error evincit. Milites enim per æstatem partim ex intemperantia, cerasa, pruna, pyra, poma, rapas, uvas, omnia cruda & immatura, affatim devorarunt: aquâ pluviâ ex vicinis lacunis sæpè inter proficiscendũ sitim sedare coacti, postmodum etiam musto se repleverunt: Ex quibus omnibus fieri nequit, quin crudi pituitosiq;

Febris Ungarica continua annumeranda.

Causã internam habet pituitam putrescentem.

Causam internam quænam evincant.

Obs. 31. tuitosique succi, & ad putredinē proni, uberrimè provenerint, qui accedente Autumnalis aëris inaequalitate, quae calore interdiu humores accendere, noctu verò dū sub dio male vestiti degere coguntur, spiracula cutis obserare consuevit, promptè putredinē conceperit. Haec verè ita accipi velim, ut febrim hanc non exquisitè quotidianam, nec ex sincera pituita ortam putem; sed potius humorē pituitosum praedominari quidem, cui tamen modo bilis, modo succus Melancholicus admisceatur: pro cujus portione aliàs delirium & vigiliae agros molestant, saepè somnus ac sopor tenet. Hinc est, quod nullam perfectam Crisim in tanta convalescentium multitudine observare contigit, licet natura per sudores, nariū haemorrhagias, diarrhoeas, haemorrhoides, pedum tumores, non rarò aliqua oneris parte se levarit. Erat tamen tuta, omni carens malignitate, non comitata Symptomatibus pravis: adde etiam sine contagio. Fernelius ejusmodi morbos Epidemicos simplices vocat; multi enim similiter in victu delinquentes, in eam inciderunt, nec occulta ex aëre suberat causa. Atque hic primus quasi gradus fuit morbi.

Non exquisitè quotidiana, neque ex sincera pituita.

Primus iste hujus gradus, nunquam perfectè judicatus.

Sub hyemis autem initium adeò is in pejus mutatus est, ut planè alius à se ipso videretur: quippe putredo humoris malignitatem sibi asciscens, non modo capitis dolorem auxit, sed & gravia superinvexit symptomata, viresque acquisivit eundo; Accessit enim tremor manuū ac linguae, virium insignis lapsus, sed citra lipothymiam, surditas, inexpugnabilis vigilia, aut contra sopor gravis, urina confusa aliquando suppressa, linguae inflammatio, frigidi ac tenues sudores, dysenteria, convulsio. Multi ad insaniam delirarunt, adeò ut blanditiis quidam, custode remoto, in puteum praecipitem se dederit, alius gladio seipsum confoderit, unus cantando & clamando aliquot noctes diesque pervigil insumens, exiguo demum concesso silentio expirarit. Atque haec putredo, ex aegrotantium corporibus exhalans, circumstantes, qui ei concipiundo fuerunt idonei, saepè gravius laesit. Hunc ego secundum morbi gradum judico, quo cum plures sunt interfecti.

Secundus Gradus ejusque symptomata lethalia.

Tandem, postquam hybernum gelu remittere incipiebat, vix quisquam decubuit, in quo nō petechiae, bubones, parotides, aut aliquid tale cerneretur, quod febrem pestilentem factam ostenderet: Is tertius gradus constituitur, & plerosque, quos invasit, è medio sustulit, sed Dei singulari miseratione in hoc statu non diu persistens, nunc fere ubivis grassari desiit. Habes, praestantissime Fabrici, quae de febris Ungaricae natura plurimorum aegrorū diligenti notatione observare potuimus. Reddenda porro jam esset ratio, quamobrem ea viris potius quàm mulieribus exitiosa fuerit: atque inter viros, cur juvenibus bene habitis, ac incolis, quàm reliquis magis infesta: quod quidem ex temperamenti proprietate, explicatu forsan non esset admodum difficile: majus tamen operae pretium esse videtur, expedire curandi rationem, quam tenuimus, quamque plurimorum salus contra intestinum hunc hostem conservata comprobavit.

Tertius Gradus Pestilens & Contagiosus.

Therapia: 1. Diaeta.

Quum igitur tria sint Medicorum ad expugnandos morbos instrumenta, nempe Diaeta, Chirurgia, & Pharmacia: Diaetā quidē semper in hoc morbo eā instituimus, quae putredini adversaretur, euchymiam procuraret, calorem moderate temperaret, & caput ac ventrē, morbi Domicilia, non laederet. Aër eligebatur temperatus, inter cibos hordeata, pastelle, oryza, pyra, poma odorifera & vinosa, pauco cinnamomo aromatisata, pruna Damascena, cerasa armeniaca, alaudae, perdices, capi assati, & jure acidulo ex aceto rosaceo, succo limonum, aut agresta conditi, longe ablegatis lacticiniis & ovis, aliisque, quorū prompta est in calido ventre putrefactio. Vinū quoque cujus vel exiguo haustu maxime laedebatur caput, ut vitarent, operam dedimus, ejusque loco ptisanam concessimus nitratam: huic tamen, maligniore evadente morbo, ScorZoneram, Doronicū, atque in Diarrhoeis etiā cornu cervi, tormentillamve adjecimus: Coena erat prandio parcior, ob imminentem accessionem. Alvus si quando subsistebat, prompte clystere alterante aut suppositorio movebatur.

Obs. 31.

Ptisana nitrata.

Chirurgia praeter venae sectionem nihil fere huic morbo confert, quam ipsam libere adhibuimus, dum morbus nulla malignitate timendus erat. Pharmaciae major est necessitas & variatio. Nam initio quidem morbi, blando pharmaco, cujusmodi est pulvis Diasena putrida pituita ex prima regione dimovebatur: reliquiae vero (quamdiu febris in primo suo gradu subsistit) alterantibus atque iis quae putredini resistunt, in naturalem statum reduci poterunt, additis quae capiti & ventriculo roborando praestant, cujusmodi sunt, mala aurea, citria, granata recentia, cum sacharo comesta; praeterea radix cichorii condita, cortex citri & myrobalanorum omne genus, vel hoc conditum:

2. Chirurgia.

3. Pharmacia.

Conditum.

℞. Conservae acetosae, florum cichorii, rosarum, betonicae an. ℥ß.
Specier. Diarrhod. abbat. diatrionsantal. an. ℈ij. dianthos ℈.j.
Syrupi ribium & spirit. Vitriol. rectificati q.s.

Misce, fiat conditum, moderato acore jucundum; Dolori capitis demulcendo oxyrrhodinum erat in usu, ex nucleis persicorum atque papavere albo facta emulsione, cum decocto verbenae, scordii, & betonicae, addendo aliquid aceti rosacei.

Oxyrrhodinum.

Postquam vero malignitas accessit, jam non amplius expurgatio & alteratio humoris morbifici sufficiebat, sed impugnandum etiam erat cardiacis & Alexipharmacis, ideoque alterantib. addebamus species liberantis, confectionem de Hyacintho, lapidem BeZoardicum, margaritas: aliquando etiam sudorem cum emulsione sem. napi, citri, cardui benedicti, addito Syrupo de fumaria, vel de scordio, & terra sigillata, interim etiam Mithridatica confectionis ℈.j. movimus, à quo, praesertim post augmentum morbi, manifesta levatio sequi solebat. Quemadmodum tandem malignitate aucta coctione, statim à prima morbi invasione, nihil antiquius erat, quam repetitis per intervalla antidotis venenatā qualitatē obtūdere.

Cardiaca & Alexipharmaca. Sudorifera.

Quae cum ita sint, neminem offendere debet, Auctorum, qui febris hujusce curationem scriptis mandarunt, in diversum abiens sententia. Quidam enim purgationē & phlebotomiam, tanquā utilissima ejus remedia laudāt, alii haec ipsa adeo reddūt suspecta in hoc morbo, ut ad unū omnes, qui iis usi sunt, aut periisse, aut vix evasisse, asseverent. Utrique vere, si morbi versutiā consideres, qui nunc manifestis, nunc occultis armis vim facit, & corpus oppugnat. Sed haec sufficiant, quae pro tua hūanitate, ac summo candore rudi Minerva ad te exarata, boni, spero, consules, mi

Authores in curatione variāt; & quid statuendū.

Obs. 32. Doctissime Fabrici, meque porrò amare perge. Vale Wormatiæ 8. Martii 1621.

OBSERVATIO XXXII.
De Arthritide.

Viro Clarissimo atque Doctissimo, DN. D. LUDOVICO SCHMID, Serenissimi Principis ac Domini, Dn. GEORGII FRIDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Archiatro dignissimo, Amico & Collegæ æternum honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUas Tu octava Martii Wormatiæ ad me dedisti literas, Vir doctrinâ & virtute clarissime, eas heri sub multam noctem per tabellarium Rötelanum accepi, Te vivere, & inter tot molestias & occupationes rectè valere, plurimùm gaudeo: ego quoq; per singularem Dei misericordiam, ex gravissimo meo morbo (in quo nonnulla annotatione digna occurrerunt, de quibus alias) convalui; Doctissimum & nervosum scriptum, quod de febre Hungarica ad me dedisti, multum placet, essentiam enim & naturam ipsius, uti etiam curandi modum tam doctè & acuratè explicas, ut quid ulterius desiderari posset, non videam, utinam ego prolixius nunc respondere possim, sed propter angustiam temporis non licet, tabellarium enim diutius retinere nolui, propter confectionem Alkermes, quam ante paucos dies Lugduno à clarissimo Dn. Sarazeno accepi, & heri adjunctis literis ad illustrissimam Principem mercatori cuidam tradidi, qui eam dolio suo inclusit, sed hodie mane eam iterum ab eo petii, ut festinanter per cursorem ad vos perveniret; Porrò febris illa Hungarica Anno 1617. inter milites nostros, in Pedemontium à Senatu nostro amplissimo missos, etiam fuit Epidemica, multosque è medio abstulit, & quidem nonnullos ex primariis, major pars militum in Italia ipsa, plurimi quoque hîc obierunt, in quibus diversa ac varia observabantur symptomata. In aliquibus febris erat ardentissima & maligna, in aliis verò nonnulli siti inexhausta torquebantur, alii non ita. Juveni cuidam, cum propter ardorem febris lingua intumuisset, & vena sub lingua à barbitonsore secta fuisset, loquelam amisit, cui cum ego medicamenta quædam præscripsissem & exhibuissem, ex parte loquelam recuperavit: Quibus præterea remediis nonnullos feliciter restituerim, ante hac (si rectè memini) ad te scripsi.

Observat. de infelici sectione venæ sub lingua.

Cæterùm de affectu Serenissimi Principis nostri, summ operè doleo. Imprimis quod hoc turbulentissimo tempore, à negotiis ad recuperandam pacem & tranquillitatem patriæ abstrahatur. Suadeo autem, ut decenter præparato & expurgato corpore, omnem adhibeas diligentiam, quò sudorem per intervalla, præcipuè ab initio, cùm dolores premunt, provocare posses; quantum enim possit sudor in sedandis doloribus podagricis, hoc ego nunquam credidissem, nisi id in memetipso expertus fuissem, etiam in postremo morbo meo, in quo propter tussis vehementiam, cum partes omnes, tam internæ, quàm externæ, maximo cum impetu concuterentur, & ita quidem, ac si disrumpi debuissent, etiam humor peccans ad pedem dextrum, maximo cum dolore delapsus est, qui nullis medicamentis leniri potuit; tandem provocato sudore, protinus evanuit idem & in aliis experior. Sudorem autem in nonnullis decocto Guajaci, sassaphras, chynæ & salsæ parillæ, in aliis Theriaca, mithridatio provocare soleo; Qui à Theriaca propter saporis insuavitatem, uti ego ipsemet, abhorrescunt, eis sequentem potiunculam exhibeo:

℞. Lapidis Bezoardici occidentalis grana octo vel decem, confectionis Alkermes ℈. j. aut ʒ. ß. Aquæ cinnamomi destillatæ sine vino ℥. ß. aut, si febris adest magna, ℥. ij. cum s.q. aquæ cardui benedicti, fiat potiuncula, quam circa secundam aut tertiam matutinam exhibeo, ut superdormiat æger; Dormiendo enim sudor faciliùs erumpit. Partem affectam maximis infestantibus doloribus ol. rosaceo completo, cui nonnihil pinguedinis humanæ admisceo, inungo, sed quia Serenissimus Princeps noster inunctioni aversatur, fotum sequentem calidè applicarem.

℞. Florum & foliorum betonicæ m. j.
Salviæ
Rosmarini
Primulæ veris, chamomillæ,
Herb. Ivæ artheticæ
Rosarum rubearum ana m. ß.
Foliorum althææ
Malvarum ana m. j.
Seminis anethi ℥ j.
Fœni græci ℥ ß.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, pro sacculis, ejus magnitudinis, ut affectâ partem cooperire queant, coquantur in aqua aut lacte vaccino, secundum doloris vehementiam. Hujus fotus beneficio pori aperiuntur, nervi corroborantur, & materia circa ipsos confluxa faciliùs evacuatur. A vino autem, etiam externis medicamentis admixto, in arthritide planè abstinendum esse, (quod forsan nullus ante me observavit) certo ut tibi persuadeas velim, dolorem enim reliquaque symptomata vehementiora fieri ab usu vini, à quatuor abhinc annis, primo in memetipso, deinceps quoque in aliis observavi. Post forum, locum affectum succo lumbricorum cum aqua betonicæ, salviæ, & granorum juniperi extracto, inungerem, est enim, ut scis, medicamentum in hujusmodi affectibus aptissimum, & appropriatum, sin Serenissimo Principi ingratum id quoque fuerit, poterunt lumbrici concisi, & cum prædictis aquis parumque sale mixti, per alembicum vitreum distillari, sed minor erit medicamenti efficacia. Sedatis autem doloribus, membra malè affecta, ad tempus prædicto succo ut inungantur, suadeo, corroborat enim articulos partesq; nervosas, ita ut in posterum minus recipiant affluentes humores; prædictæ aquæ lumbricorum poteris addere nonnihil styracis calamitæ, Benzoini, Moschi, cinnamomi & florum betonicæ, ad odoris suavitatem. Quæso, Serenissimo Principi persuadeas, ut usum

betonicæ

Obs. 32. *Summus usus betonicæ ab arthritide liberatum.*

betonicæ sibi faciat familiarem; singularem enim habet proprietatem in arthritide, ad ipsius symptomata mitiora reddenda. Dn. Rosetum olim Syndicum Genevensem, quotidiano usu betonicæ ab arthritide, quâ in juventute vexatus fuerat, tandem in senectute curatum fuisse, ex ipsius ore intellexi, sed exquisitam observabat victus rationem, corpus quin etiam per intervalla expurgabat, & fonticulos aliquot gestabat. Diversis autem modis ipsius Celsitudo betonicâ uti poterit. Primò foliis adhuc tenellis, in acetariis, & cum jusculis & carne coctis, item conserva ipsius, aut etiam extracto. Generosus Bernensis Dn. Johan. Jacobus à Diesbach, exsiccatam betonicam in pulverem redigit, eoque pulvere sacchARO permixto, ad ʒ. j. aut ʒ. j. ß. utitur cum fructu. Alij tabellas ex pulvere betonicæ, cum saccharo aquâ betonicæ dissoluto, præparant, & ad usum reservant. Medicamenta autem ex betonica per duas aut tres horas post brevem cœnam sumenda sunt. Noctu enim propter vaporum abundantiam, qui in somno sursum elevantur, vis medicamenti facilius quàm interdiu ad cerebrum elevatur, & ad nervos pervenit, quod si tamen Serenissimus Princeps etiam jejuno ventriculo medicamento aliquo ex betonica uti voluerit non dissuadeo.

Cumprimùm autem dolor aliquis athriticus, etiam minimus, sese manifestaverit, à vino ut abstineat S.P. necesse est. Id enim veluti vehiculum humores pravos ad nervos vehit; bibat itaque decoctum sequenti modo factum:

℞. Florum & summitatum betonicæ
Agrimoniæ ana m. ß.
Veronicæ p. j.
Liquiritiæ (propter dolorem enim lũborum summoperè convenit) mundatæ & minutim concisæ ℥. ß.

Coquantur in ℔. 6. aquæ fontanæ ad consumptionem tertiæ partis. Decoctum adhuc fervidum in poculum una cum herbis effundatur & addatur cinnamomi minutissimè confracti ʒ. ß. optimè cooperto & tecto poculo; relinquatur donec per se refrigefactum fuerit decoctum. Deinde coletur & reservetur in ampullâ vitreâ, bene clausa. Si sapor liquiritiæ ingratus fuerit, Seren. P. addatur loco liquiritiæ uncia una aut altera sacchari. Ad dolores lumborum sedandos, usum clysterum summoperè approbo, cucurbitularum non item; verendum enim esset, ne major fieret attractio pravorum humorum ad locum malè affectum; Summoperè conveniunt inunctiones ex oleo rosaceo selectissimo, amygdalarum dulcium, & oleo ex Nymphæâ, cum camphora, parumque aceti rosacei, sed quia S.P. inunctiones ex oleis aversatur, poterit semen cydoniorum aquâ macerari, & cum extractâ mucilagine lumbi & os sacrum inungi, aut applicari regioni renum ceratum santalinum, supra corium extensum. Ante menses aliquot nobilem quendam ex inflammatione, & inde sequente gangræna in perinæo, propter carunculam, & retentionem urinæ inde nascentem, feliciter curavi; cui ad calorem & incendium renum temperandum, laminam plumbeam tenuissimam, & tela annexam regioni lumborum, post inunctionem, maximo cum fructu applicui, fitque sine difficultate, dummodo tenuis diligenterque tela annexa sit. Fotum discutientem & anodynum, cujus mentionem facis in literis, non omninò improbo, præcipuè maximo urgente dolore, quod si tamen sine fotu sedare posses dolorem, meo quidem judicio cõsultius esset, scis enim quæ aut actu aut potentia calida sunt, renibus non temere adhibenda esse.

Obs. 32. & 33.

Habeo vicinum septuagenarium Virum; qui nunc aliquoties dolore maximo lumborum cum retentione urinæ correptus; & feliciter à me sequenti potiuncula restitutus fuit.

Potiuncula ad dolorem lumborum, & urinæ retentionem.

℞. Extracti papaveris nostratis ℈j.
Syrupi papaveris Erratici ℥ij.
Aquæ Cinnamomi sine vino distillatæ ℥j.
Confect. Alkerm. ℈j.

Cum decocto agrimoniæ, Veronicæ, liquiritiæ & sem. Anisi q. s. fiat potiuncula, detur post duas horas à cœna. Potio hæc dolorem lenit, partesque nobiles simul corroborat. Experior id in multis. Extractum si in promptu non fuerit, ipsius loco accipio ad grana tria aut quatuor Laudani fideliter præparati. Hæc sunt, Vir Amplissime, quæ ad tuas respondere visum fuit, ea ut æquè bonique consulas, multùm oro; Serenissimum Principem nostrum ut meo nomine eâ quâ par est reverentiâ demissè salutare velis, etiam atque etiam rogo. Ante triduum quoque ad te scripsi, uterisque confect. Alkerm. adjunxi, quas ab uxore procul dubio accipies. His vale Vir Clarissime, & æternùm cum tuis omnibus quàm feliciter vive. Dabam Bernæ 7. Aprilis 1621.

OBSERVATIO XXXIII.

De Lipothymia ex causa occulta.

Viro Clarissimo atque Doctissimo,
Dn. GREGORIO HORSTIO, Philosopho summo; & Medicinæ Doctori Excellentissimo, nec non inclytæ Reipub. Ulmensis Archiatro longè celeberrimo, amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

HIsce diebus cum adversaria mea pervolverem, Vir Amplissime & Doctissime, incidi in casum rarum, & annotatione dignum, quem olim in quodam ex nobilitate nostra observavi, & feliciter sanavi; Illum quum tuis speculationibus non indignum esse animadverterem, tecum communicare, & Centuriæ sextæ; quam præ manibus habeo, inserere placuit; Est autem talis:

Generosus ac strenuus Vir, Dominus Johannes Jacobus à Diesbach, Eques, & in Gallia quondam sub Henrico Magno, Dux Exercitus fortissimus, Mæcenas meus integerrimus, homo optimo corporis habitu, sed hepate plus justo calido & sicco, cerebro verò præhumido præditus, circa annum 1608. qui fuit quadragesimus septimus ætatis suæ, affectum quendam paulatim in se detegere cœpit; videlicet duritiem quandam in collo sub aure sinistra, exterius tamen nihil apparebat, sed inter musculos, ut ægro videbatur, latitabat. Dolor non aderat, nec quicquam præternaturale, tractando collum, percipi potuit.

Quoties-

Obs. 33.

Quotiescunque verò pro more suo horis matutinis, vel quovis alio tempore, pectine vel linteis aut spongia sicca, caput fricare & abstergere vellet, & manu à vertice collum claviculamq; versus, cutem capitis & colli nonnihil fortiter comprimeret, statim labefactationem spirituum vitalium, & lipothymiam in proximis esse persensit; Ita quidem, ut sæpius mihi dixerit, protinus de se actum esse, si aliquis partem illam capitis & colli, manu aliquandiu comprimeret: quapropter etiam noctu, propter suffocationis metum, vix in latere sinistro cubare ausus fuit. In his itaque angustiis cum esset constitutus Generosus æger, Paterniaco (ibidem enim tunc temporis artem meam exercebam) Bernam me per literas vocavit, ubi quum hæc omnia intellexissem, auram quandam malignam, in arteria soporali retentam, eamque (comprimendo & fricando capite & collo) ad sinistrum cordis ventriculum descendere, Generoso ægro significavi, nec fefellit opinio, uti ex sequentibus intelliges.

Victus ratio. Curationem hoc modo institui. Primò jussi, ut optimam victus rationem, uti & à multis annis fecerat, observare; præcipuè autem ut cum cibis coquerentur tenella folia, & summitates buglossæ, boraginis, Melissæ, Angelicæ, folia & flores calendulæ; Gariophyllatæ; scabiosæ, pimpinellæ, cerefoliæ; cortices item citronum & arantiorum, cinnamomum, crocus, Macis, & nux muscata. *De purgantibus.* Secundò, ut purgantibus suis domesticis, à clarissimis viris D. D. Riverio & D. D. Quercetano olim propter dolores arthriticos præscriptis, per intervalla uteretur. Basis autem horum medicamentorum erat, Aloë, Rhabarbarum, Agaricum, senna, Turbith, Diagridium, Tartarum, & similia, tum in forma pilularum, tum etiam Electuarii & potionis sumpta. *Vinum medicatũ.* Tertiò suasi, ut de sequenti vino medicato per intervalla haustum biberet.

R. Rad. Angelicæ
Vincetoxici,
Petasitis,
Carlinæ, an. ℥ij.
Gentianæ ℥j.
Corticum citri siccat.
Arantiorum
Cinamomi electi an. ℥j. ß.
Herb. Scabiosæ,
Betonicæ,
Scordii,
Cardui benedicti an. M j.
Flor. Buglossæ,
Boraginis
Calendulæ
Violarũ & rosarũ odoriferarũ an. M ß.
Sem. Angelicæ &
Cardui benedicti an. ℥j.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, & cum mensuris 12. vini albi probè defecati, fiat infusio in dolio quercino. De sequenti Electuario quoque frequenter à Drachma una ad Drachmas duas, tribus horis ante prandium, uti & post cœnam deglutiebat.

Electuarium.
R. Conservæ florum buglossæ
Boraginis
Melissæ
Betonicæ an. ℥iiij.
Confect. Alkermes &
De hyacint. an. ℥iij.
Specierum lætificantis Galeni,
Corticum Citri, &
Rad. Angelicæ an. ℥j.
Lapidis Bezoar
Cornu cervi usti & præparati
Margaritarum præparat. ℈ij.
Extracti scordii ℥j.
Syrupi conserv. corticum citri q. s.
fiat electuarium.

De fonticulis. Quartum præsidium, cujus beneficio restitutus est, fuerunt fonticuli duo, quorum unum ad poplitem dextrum, alterum in brachio sinistro formavi; In eum videlicet finem, ut vapores tum ex hepate plus justo calido ascendentes, deorsum traherentur; tum etiam superflui humores ex capite evacuarentur. Ex fonticulis istis non exiguum fructum, ad dolores arthriticos arcendos, quoque percepit, ideoque illos ad finem vitæ suæ gestare voluit; Aliquoties tamen illos ex uno in alterum brachium, aut ex uno in alterum poplitem per me mutare jussit. Hisce adhibitis remediis, Generosus Dominus brevi quidem levamen aliquod sensit, sed nonnisi post longum tempus penitus sanitati restitutus fuit, idque mirum non est, fomes enim mali à multis annis in corpore latuerat, ut mox intelliges. Vixit ad annum usque 1627. & septimum Januarii, qui fuit annus vitæ suæ 66. obiit ex febre continua, cum difficultate mingendi, aliisque symptomatibus, quibus arthritici & decrepiti affici solent; De prædicta tamen Lipothymia à multis annis ante obitum ne minimum quidem indicium senserat.

Porrò, Vir Amplissime, quomodo aura ista maligna in corpore sit genita, non facilè est scire; Pauca tamen in medium afferam, quæ forsan non omninò erunt absona: Passus fuit Generosus ille in juventute dislocationem pedis sinistri, cum maxima contusione. Dislocatio hæc cum ab imperitis malè curata fuisset, molestias & dolores multos sustinuit æger. Ab eo quoque tempore crus imbecillius altero remansisse, & per aliquot annos atrophiâ affectum fuisse, non semel mihi retulit. Ex gravissimo hocce affectu cum vix restitutus esset, & jam in Gallia, jam in Belgio castra sequeretur, accidit quadam die in venatione, cùm supra modum defatigatus fuisset, ut in terram gelidam & nivosam se projiciens, somno obrutus & veluti congelatus sit, præsertim sinistrum latus. Hinc secutus est dolor contumacissimus coxæ. Ad dolorem huncce sciaticum ferinum domandum, iterum Medicos varios, & ut plurimum irrationales empiricos, adhibuit. A juventute itaque cùm perpetuò tam in castris quàm alibi, molestias ac labores multos sustinuisset, & ad consistentem ætatem pervenisset, paulatim arthriticis doloribus correptus fuit. Quum itaque calor nativus præsertim sinistri lateris, statim à juventute factus fuisset imbecillis, & continuò in castris vitam degens, magis magisque factus sit imbecillior, excrementitios humores

Obs. 33. mores non satis concoquere, minus dissipare potuit. Verisimile itaque est, materiam aliquam malignam in corpore progenitam fuisse, atque ex ea vaporem ad soporalem arteriam ascendisse. Exemplum in memetipso habeo, à peste enim quã anno, ni fallor 14. aut 15. ætatis laboravi, materiam quandam malignam in inguine dextro remansisse, indicat dolor, quem hac in parte sentio, quótiescunque loca peste infecta frequento: Abditum enim & in inguine absconditum venenum, propter similitudinem externum venenum vel auram pestilentialem ad se trahit, idque sine doloris sensu fieri non posse, non semel expertus sum, etiam superiori æstate. Quantas verò molestias mihi fecerit materia illa maligna, tempore pestis Lausannensis, ex Observ. 85. Cent. 4. colligere poteris.

Accedit & alia causa hujus vaporis maligni in Generoso nostro ægro, frequens videlicet usus medicamentorum ex Mineralibus confectorum, quæ diversis temporibus tum à rationalibus medicis, tum etiam ab Empiricis præscripta, & cruri applicata fuere, inter quæ etiam nonnulla (ut vidi ex descriptionibus, quas æger mihi ostendit) Mercurium crudum in copia recipiebant. At Mineralia illa, si eis abutamur (etiam in externis affectibus) non semper tuta esse, ex Cent. 5. Observ. 90. & 91. In Matronâ Nageliana vidimus; in illa autem ambæ causæ prænominatæ, videlicet materia putrida & maligna, propter imbecillitatem caloris nativi genita, & musculosis partibus, imo & ossibus imbuta, & copia illa medicamentorum ex mineralibus, præsertim Mercurio præparatorum, & ulceri suo applicatorum, concurrebant. A quadraginta enim annis tam copiosè Mercurium applicuerant Chirurgi, ut posterioribus annis vitæ suæ (quod notandum) plerumque ichore permixtum, & emplastris adhærens conspectus sit: etiamsi à longo tempore applicatus non fuisset.

Cæterùm quomodo aura illa maligna in Domina Nägeliana ex tibia ad partes principes pervenerit, satis, absque jactantia sit dictum, intelligo, & in prædicta Observ. exposui. In Generoso verò Dn. à Diesbach quomodo id acciderit, ut ingenuè fatear, adhuc ignoró. Tu Vir Amplissime, pro ingenii tui acumine rerumque experientia, id, quæso, explica. Hæc pingui Minerva ad A. V. scribo; quæ ut omnia, pro sua humanitate & in me benevolentiâ, benignè & amicè interpretari velit, vehementer rogo: Vale Vir Amplissime & nobilissimam costam tuam, uti & reliquos amicos, meo nomine plurimum saluta. Raptim Bernæ 17. Maji 1629.

Responsio ad præcedentem Observationem.

Viro Clarissimo & Experientissimo,

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo Ordinario Reip. Bernensis Helvet. Domino & Amico suo.

GREGORIUS HORSTIUS, S. P. D. *Obs. 33.*

à fonte Salutis Christo Jesu

Θεανθρώπῳ.

Recte tuas, Clarissime & Experientissime Fabrici, fautor & amice pl. colende, mihi traditas fuisse scias, quæ duplici nomine gratissimæ fuerunt, tã quod exantlatis periculosissimis pestiferæ luis symptomatibus te, Dei gratiâ, belle valere testarentur, quin etiam quod casum singularem communicarent, cujus lectio rara non parum delectat. Quanquam verò non dubitandum, etiam venenatã penitus qualitatem in corpore nostro generari posse, quod Galenus noster l. 6. de loc. aff. c. 7. concedit, idq; 3. Epid. com. 3. ægr. 4. fundamẽti loco ponere videtur, dum ægrum non à phrenitide, sed ob virulentam succorum qualitatem tertia die succubuisse scribit: non tamen in hoc casu proposito res ita plana videtur, cum inter partem colli laborantem, & pedis sinistri læsionem diversam, nulla convenientia vel sympathia à nobis appareat. Recte quidem statuis, varias ob causas, tam internas, quàm externas, calorem nativum lateris sinistri labefactatum fuisse, qua ratione facilime fieri queat, ut ob tertiam istam & ultimam digestionem, quæ in qualibet parte peragitur, quidpiam excrementitium remaneat, quod in alienam postea naturã degenerare soleat. At revera obscurũ est, positâ partis ejusmodi imbecillitate, circa pedẽ sinistrum, qua ratione vapor malignus colli partes internas protinus ad levem attactum affecerit, ut lipothymia, viriumq; vitalium defectus extemplo subsequeretur? an forte latus sinistrum debilitatum dolore coxæ, tum etiam præcedenti pedis ejusdem dislocatione, nec non medicamentorum Mercurialium crudorũ applicatione, capitis imbecillitatem, respectu nervosi generis κατ' ἄξιν introduxit, cujus ratione postea vicinis partibus, arteriis carotidib. ejusdẽ lateris contiguis, materia quadã maligna per congestionem communicata fuerit, quæ ad levem contactum irritata malignam ἀπόῤῥοιαν, cordi maxime inimicam, expiraverit? De monte Pilati vobiscum referunt incolæ, sicuti recordor idipsum, secundo navigio per Lacum Lucernatũ olim me iter faciente, mihi relatum fuisse, quod levis etiã lapillus in puteum montis ejusdẽ projectus, manes Pilati sic irritare soleat, ut miris procellis postea sæviant, ad inundationis usq; periculum, quod prope Styram superioris Austriæ quoq; fieri memini, dum in foramẽ montis vicini, quod vocant, das Windloch, *lapis immittebatur, protinus procellis ac ventis æstuantib. ex arce quasi Æoli prodeuntibus. Quid si quid tale etiam in μικροκόσμῳ fieri statuamus, ubi sæpe latet vaporosa flatulenta maligna materia, quæ levi de causa commota, suæ perniciei prodit effectus, eosq; deteriores, quò magis μιάσματα maligna principibus partibus insidias struunt. Sunt sane, juxta divinum Hippocr. in nobis membra σύμπνοια καὶ συμπαθῆ πάντα, quare prompte fieri potest, ut malignitas aliqua latens, subitò sæpius exacerbata, per causam externam partis alicujus læsionem introducat, quæ causa desinente, mox etiam ἀπόῤῥοια vel affluvium malignum desinat. Sed plura non addo propter temporis angustiam, teq; cum Conjuge Deo Optim. Max. commendo. Bene vale ἐπὶ μήκιστον. Dabam Ulmæ τάχιστα. 18. Junii 1629.*

Tuus Totus

GREGORIUS HORSTIUS.

Pro-

P. S.

Promissam alteram Observationum partem Dn. M. Joh. Cunradus Roth, Med. Cand. in Acad. Argentinensi meo nomine transmittet. Boni consule chartaceum munusculum, meque amare perge.

OBSERVAT. XXXIV.

De periculosis Orificiorum ventriculi obstructionibus.

Ventriculus duobus orificiis donatus est, utrumque non sine vitæ discrimine obstruitur, tur, ut præter experientiam testatur Clarissimus Dn. Riolanus Partic. Meth. Med. Sect. 3. cap. de ventr. his verbis: *Obstrui etiam potest ventriculus in utroq; orificio. Obstructo superiore prohibetur introitus alimenti. Obstructo inferiore, non est liber chylo in intestina exitus. Hæc vitia quamvis dignoscantur, curari tamen non possunt.* Hactenus Riolanus. Judicium atque prognosticum celeberrimi Domini Viri Riolani, profectò durum est, ideoque ne studiosos & Tyrones Medicinæ ab instituto absterreat, aut practicos negligentes reddat, Exempla aliquot in medium producam, ex quibus manifestum fiet, utrumque orificium occlusum, arte reclusum esse. Primò autem agam de obstructione superioris orificii, quod est gula, fauces, & Oesophagus nominatur, & multas ob causas obstruitur, uti sunt inflammationes, apostemata, scirrhi, ossicula, spinæ piscium, & similia, quæ inter comedendum gulæ infiguntur, & tam tenaciter inhærent, ut ad ventriculum descendere nequeant.

Inflammatio superioris orificii ventriculi.

De inflammatione superioris orificii, triste exemplum habuimus Coloniæ Agrippinæ, circa annum, si rectè recordor 1592. in Viro genere, pietate, & Virtute verè Nobilissimo, Domino N. Pilgram, Consule prudentissimo, Patre Patriæ. Hic quum in decrepita ætate catarrho ad fauces correptus fuisset, & difficulter deglutire posset, celeberrimos Viros, Dn. D. Arnoldum Manlium, Academiæ Coloniensis Medicinæ Professorem primarium, & Dn. D. Henr. Botterum, Illustrissimi Landgravii Hassiæ Medicum, in consilium vocavit, qui & protinus omnia ex arte præscripserunt, nec ab initio sine successu. Quum verò in augmento, & circa statum morbi, symptomata, ut fieri solet, ingravescerem, & deglutitio aliquantum difficilior fieret, Medicis visum fuit, ut clysteres nutrientes, & leuiter alvum moventes, injicerentur. Quid fit? Vix exhibito primo, en vetula ægroto accedens, omnibus modis usum clysterum vituperare, & maledico dente carpere non erubescit. Falsis hisce persuasionibus cum æger ad iram atque excandescentiam maximam in Dn. Botterum, qui hujus præsidii præcipuus autor erat, incitatus fuisset, & Medici circa vesperam ad ægrum venissent, contumeliose Dn. Botterum insequitur ac lacerat. Injuriam hancce, quum Dom. Botterus, ut qui omnia se ex arte præscripsisse sciebat, ægre ferret, & Dom. Consuli viriliter contradiceret, ipsumque desereret, nec amplius invisere vellet, magis magisque ad iram commotus fuit æger. Incenso itaque humore bilioso, adaucta fuerunt symptomata omnia, & quia propter altercationem inter Dominum Botterum, & ægrum, ipsiusque Botteri absentiam, interrupta fuerat curatio Methodica, omnia in deterius abierunt, ita ut intra paucos dies animam Creatori suo pie placideque reddiderit, maximo cum civium luctu. Hæc ex relatione Dn. Manlii & Botteri habeo. Hinc videre est, non sufficere, ut Medicus suum faciat officium circa ægros, ut rectè monuit Hippocrates lib. 1. Aphor. 1. nisi assidentes adjumentum administraverint. At lingulaca illa vetula hîc non adjumentum, sed detrimentum, non solatium, sed exitium attulit. Æger tamen excusari non potest: sui infortunii enim ipsemet ex parte author fuit. Ille enim, ut Vir prudens, & Urbis præcipua Columna, potius Medicorum præclarissimorum consiliis, rationibus stabilitis obtemperare, quàm garrulam illam auscultare debebat. De periculosâ obstructione Oesophagi lector videre poterit Exemplum singulare Cent. 3. Obs. 34. Hæc obiter: nunc ad lætiora exempla transeo.

EXEMPLUM I.

Civis & sutor quidam Coloniensis, cum inter confabulandum frustum corii in ore contineret, & inopinanter ad medium gulæ deglutiret, parum absfuit, quin suffocatus fuerit. Divino tamen aspirante Numine ipsum restitui. Vide Cent. 1. Obs. 21.

EXEMPLUM II.

Anno 1592. Mulierem quandam ab ossiculo undique aspero, & gulæ cum suffocationis metu infixo, feliciter me restituisse, in eadem Cent. 1. Obs. 22. dictum fuit.

EXEMPLUM III.

Anno 1603. Cum apud Paterniacenses Medicinam facerem, quadragenario cuidam ossiculum ex gulâ feliciter extraxi, qui & feliciter restitutus fuit, uti in prædicta Cent. 1. Obs. 36. lector videre poterit, unà cum delineatione instrumenti, quo ossicula, spinas piscis, & similia ex gula extraho. Quod si tamen instrumentum hoc ad manus non fuerit, spongiola cathetere, quo in exploratione calculi vesicæ utimur, aut filo ferreo mediocris spissitudinis, annectenda est.

EXEMPLUM IV.

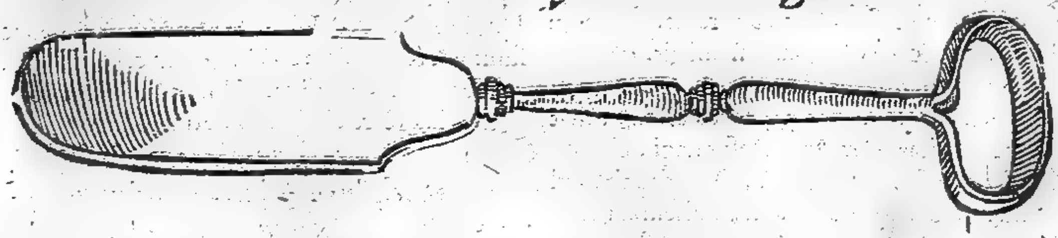
Anno 1612. cum Hildenam in patriam profectus fuissem, accidit Coloniæ Agrippinæ 11. Octobris, ut puella quatuordecim annorum, & filia Dn. Wilhelmi ab Hæsz civis Coloniensis, cum post cœnam aciculâ mediocris longitudinis dentes circumpurgaret, nec satis prudenter ineptum hocce dentiscalpium duceret, versus fauces delapsa & linguæ infixa fuerit acicula. Quid fit? Oritur statim dolor, deglutitio quin etiam impeditur, ita ut noctem in maximis transegerit doloribus, nullisq; remediis à parentibus & amicis, qui accurrebant, adhibitis, sublevari potuerit. Sequenti die summo manè vocantur duo ex primariis Chirurgis urbis, qui quidem omnem adhibuerunt diligentiamatq; industriam, sed frustra. Cùm itaque parentes ex amicis

Obs. 34.

amicis meis intellexissent, me præcedenti die Hildena Mulhemium propè Coloniam pervenisse, & versus Helvetiam ad meos properare, puellam Mulhemium ad me ducunt, & omnia, quæ acciderant, exponunt. Ego cum instrumentis (præter pauca ad praxin quotidianam necessaria) instructus non essem, unà cum parentibus atque ægra (quam in maximis angustiis videbam constitutam) anxius fui. Precibus tamen parentum & ægræ commotus, malui aliquid tentare potius, quàm afflictissimam ægram sine auxilio ablegare. Invocato itaque auxilio divino, speculo simplicissimo, inferius adumbrato, linguam quidem deprimo, aciculam tamen visu, imò ne digito, leviter in gulam immisso, detegere potui. Iterum itaque anxius fui. Quum verò ægra auxilium meum magis magisque efflagitaret, & ut digitum profundius gutturi intruderem, aciculamque perquirerem, rogaret, ac se mori potius, quàm in tantis angustiis diutius vivere paratum esse, exclamaret, immisso indice ad radicem linguæ usque, & quidem cum violentia quadam, tandem aciculam linguæ infixam reperi; In transversum autem, & tam profundè infixa erat, ut caput aciculæ vix persentiri posset. Tentavi quidem aliquoties, an ungue apprehensam illam extrahere possem; sed propter crassitiem digiti irritato ventriculo, ab opere desistere coactus fui. Quapropter diligenter observato loco affecto, & situ aciculæ, instrumento inferius adumbrato, aciculam toties apprehendere conor, donec tandem illam, magnâ cum admiratione adstantium, præsertim ægræ, quæ alacritate & lætitia ad Deum laudandum incitata fuit, extraho. Postea gargarisma ex betonicâ, rosis, plantagine, in aquâ coctis, addito melle rosaceo, præscripsi, quo & brevi restituta fuit. Operationi, præter parentes, interfuerunt Dominus Hubertus Freyalderhouen, Bertramus Brevver Hildanus, Henricus Grilenberg, Petrus von Werdt, Cives Colonienses, quos honoris causa nomino.

Obs. 34.

Instrumentum ad deprimendam linguam.

Hamulus quo aciculam extraxi.

Anno 1624. cum adolescenti cuidam, ex domesticis Mag. Joh. Bergtoldi Brettelii, Civis & Sclopetarii Bernensis, Hans Ballier nomine, inter prandendum os satis grande Oesophago infixum fuisset, & mox dolores ingentes, & suffocationis metus supervenissent, ad ædes meas conductus fuit, ubi uxor mea, unà cum filio meo Petro p. m. (qui operationem hanc aliquoties à me viderant) me absente, beneficio instrumenti, in prima Cent. Obs. 36. delineati, os feliciter extraxerunt, deinde brevi convaluit. Figuram ossis, quod etiamnunc inter rariora mea reservo, hîc annectere volui. Non est igitur omnis obstructio superioris orificii ventriculi, ut Riolanus voluit, mortalis. At quoties quæso in Angina vera & magna, obstruuntur fauces, nec tamen moritur homo? Exemplum singulare lector videre poterit Cent. 3. Obs. 27.

Observ. singularis de obstructione pylori.

Orificium inferius ventriculi, sive pylori, rarò obstruitur: est enim superiori paulò amplius, ita ut quæ per superius orificium ingeruntur, per inferius facilè excernantur. Deinde superius orificium defluxionibus ex capite, uti etiam vaporibus calidis, in morbis acutis ascendentibus, valdè obnoxium est, inferius verò non item: quapropter mihi non nisi semel videre contigit. Fuit id Anno 1627. in parvulo ac tenello semestri puero. Dn. Henrici Othonis p. m. filio: huic puero, cum nutrix sive gerula pulta spissa ac viscida per dies aliquot ventriculum adimplevisset, & calor innatus, ut pultem digerere, & in tempore ad intestina ablegare posset, non satis validus esset, paulatim in ventriculo coacervata fuit puls, adeoque pylorus obstructus, ut omnia quæ ingerebat, iterum per vomitum rejiceret, nec quicquam per inferiora excerneret. Hinc adeò debilitatus fuit tenellus ille puer, ut ipsum jam jam spiritum emissurum esse astantes arbitrarentur. Tum ego accersitus fui, puerumque divinâ gratiâ feliciter restitui: quibus verò remediis id perfecerim, recensebo, dum prius adscripsero, quomodo nostrates pultem conficiant, puerisque infarciant.

Farinam purissimam tritici, vel speltæ, cum lacte integro, in sartagine tam diu coquunt, donec

nec

Obs. 34. nec in spississimam ac viscidam pultem abeat: plerumque quoque aliquid butyri admiscent. Deinde nutrix aut gerula, indice suo dextro apprehensam particulam pultis, pueri supini jacentis ori, & plerumque (præsertim si ipsam recusaverit) ad fauces ferè usque intrudit, & ita quidem, ut volens nolens cogatur ipsam deglutire. Hinc sæpè numero gravissima oriuntur symptomata, dum ventriculus infantulorum adhuc imbecillis spissa illa pulte oneratur. Ventriculus enim horum infantulorum nō recipit id quod appetit, sed id quod nutrix vi intrudit. Hæc verò ut rectè intelligantur, deglutitionis modus considerandus est, videlicet, an naturalis an verò animalis, & à nostra voluntate dependeat? Sunt qui deglutitionem naturalem actionem, alii animalem esse volunt, in rei tamen veritate mixta est actio: masticatio enim cibi in ore, & ad Oesophagum propulsio, est actio animalis, & à nostra voluntate dependet, fitque musculorum beneficio: descensus verò cibi ex ore per Oesophagum ad ventriculum, qui fibris rectis perficitur, naturalis est: Quamdiu itaque appetitus cibi adest, Oesophagus quoque beneficio fibrarum rectarum ipsum ad se trahit, & ad ventriculum mittit, dum tamen prius voluntariâ actione ad Oesophagum missus fuerit. Ubi verò appetitus cessat, cessat quoque facultas attractrix Oesophagi, cibumque etiamsi ipsi oblatus fuerit, non attrahit, sed respuit. Porrò si nutrix infantulo pultem ad Oesophagum ferè usque, ut plerumque nostrates faciunt, protrudit, tunc actio animalis inutilis est, naturalis verò attrahendi facultas Oesophagi operabitur, pultemque ad disruptionem ventriculi, ut ita dicam, attrahet, idque non sine magno periculo infantis, ut in hoc nostro ægro vidimus. Ut itaque periculum evitemus, cochleare, non digito, infantulis puls offerenda & ingerenda est: hoc enim modo quamdiu naturalis appetentia adest, animalis suo quoque fungetur officio, pultemq; ex ore ad Oesophagum deferet, satiato verò ventriculo, infans pultem protinus, & antequam ad Oesophagum perveniet, exspuet. Hæc in gratiam nutricum adscribere volui. Nunc quomodo in curatione processerim, paucis annectam

Curatio pylori obstructi in semestri puero. Primò prohibui, ne pultes, aliaque edulia, ex pane aut farina cocta, sed juscula tantummodò carnis infantulo exhiberentur, quibus & aliquid Olei amygdalarum dulcium admiscui. Et quia insignis obstructio pylori, propter pultem in ipso retentam, aderat, ideoque sequentibus oleis ventrem regionemque ventriculi inungere jussi.

Linimentum emolliens.

R. Ol. Amygdalarum dulcium,
Liliorum alborum an. ℥. j.
Ol. ex floribus ℥. ß. Misce. Sequentem quoque sacculum emollientem, aqua coctum, calidè ventriculo applicui.

R. Radicum Altheæ
Liliorum alborum an. ℥. ß.
Foliorum Altheæ
Malvæ an. m. j.
Menthæ
Absynthii Pontici
Florum Meliloti an. m. ß.
Seminis lini
Fœni græci
Anisi an. ℥ ß.

Obs. 34. & 35. Incidantur & contundantur omnia pro sacculis. Et quia natura omnia per superiora rejiciebat, nihil verò per inferiora excernebat, singulis diebus Enema unum aut alterum nutriens ex consummatis cum vitello ovi, & pauco sacchari miscellanei exhibui. Beneficio horum enematum infans per multos dies nutritus fuit, quandoquidem omnia quæ per os assumebat, protinus evomebat. Enematibus autem vitam hominis ad tempus conservari posse, Lector exemplum habet in 4. Cent. Observ. 30. Hisce remediis feliciter restitutus fuit puer iste, & in hunc usque diem 2. Decembris 1629. quo hæc scribo, vivit, & quàm optimè valet. Non est igitur omnis obstructio inferioris orificii ventriculi insanabilis.

OBSERVATIO XXXV.

De vitrivoris Exempla aliquot, admiratione digna.

Viro Amplissimo atque Doctissimo,
Dn. GREGORIO HORSTIO, Philosopho summo, & Medicinæ Doctori Excellentissimo,
Nec non inclytæ Reip. Ulmensis Archiatro longè celeberrimo, Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Ante menses aliquot Vir Amplissime, Amice colendissime, cum Centuriam meam quintam ad prælum præpararem, Epistolam de matrona, trichiasi laborante, ad Te quidem scripsi, & Centuriæ inserui, hactenus tamen illam non misi: Putabam enim, librum propediem in lucem proditurum. Nunc verò quia impressio differtur, propterea quod inter hæredes Domini de Bry p.m. (apud quos manuscriptum Exemplar delitescit) non satis rectè convenit, apographum literarum ad Te mittere volui, quibus portionem aliquam pilorum, à matrona illa cum urina excretorum, inclusi, ut videas, veros esse crines. Mitto quoque Lithotomiam vesicæ, quam ut A. V. serenâ fronte accipere, suumque judicium liberè rescribere velit, etiam atque etiam rogo.

De vitrivoris. Nunc quod speculationibus Ampl. viri dignum sit, nihil singulare habeo: Ne tamen planè vacuæ sint literæ, occurrunt Exempla aliquot de vitrivoris, quæ Ampl. V. communicare volui. Tres novi viros robustissimos, & ebrietati à juventute addictos, qui inter pocula, ex merâ petulantia, plura dentibus contriverunt & devorarunt vitra, & quidem tantâ cum aviditate, ut sanguis per os emanarit, idque sine detrimento valetudinis: horum duo etiamnunc vivunt, tertius verò cum sexagesimum ferè annum attigisset, phthisi quidem obiit, an verò morbum, quo extinctus est, ex devoratis vitris contraxerit, non constat. Ab eo enim tempore, quo vitra devoravit, per aliquot annos incolumis vixit, sed adeò intemperanter, ut, an morbum ex devoratis vitris, an potius ex ingurgitatione vini & ebrietate contraxerit, valdè dubitem. Unum ex duobus illis, qui

Obs. 35. qui adhuc superstites sunt, Paterniacensis, & amicitiâ mihi junctus, quemque à multis annis non videram, hisce diebus hîc offendi, & miratus fui. Est enim, quamvis nunc sit senex, & in florenti ætate quàm plurima vitra devoraverit, attamen etiamnunc robustus, & morbis parum obnoxius.

Cæterùm, Vir Amplissime, non satis mirari possum, quomodo fragmenta illa acutissima, & in copia devorata, intestina, exquisitissimo sensu prædita, sine incredibili cruciatu, ac vitæ exstinctione, permeare potuerint? Rationes naturales, quæ mihi satisfacere possint, non invenio: ideoque id divinæ bonitati potius adscribo, quàm causas physicas perquiro. Deus enim pro infinita sua misericordia ac Clementia, clementer nobiscum agit, & resipiscentiam nostram patienter exspectat, uti quoque in tractatu meo Germanico, de Christianorum comessandi ratione pag. 25. monui. Mirando autem quodam modo, ac solâ divinâ bonitate atque misericordiâ, prædictos viros servatos esse, fidem faciunt exempla vitrivororum, qui temeritatis suæ atque stultitiæ pœnam, morte persolverunt, ut videre est apud Johannem Manlium, tomo 2. in quinto præcepto, sub titulo De Conviviis Cyclopicis, his verbis:

De Vitrivoris Exemplum 1. *Satellites Regis Galliæ, largius se vino ingurgitantes, contuderunt vitrea pocula, ac alter alteri præbibit illum pulverem. Elapsis vix duobus mensibus, omnes mortui sunt. Hæc mihi narravit quidam multis nobis notus, ipsisque assidens, cui tamen, ut homini Scholastico, pepercerunt.*

Exemplum 2. *Ante paucos annos fuerunt quidam Ambergæ in Bavariâ, qui longâ potatione inebriati, tandem vasa testacea, è quibus biberant, contundunt, seu in pulverem redigunt, & alter alteri illum pulverem in vino præbibit: tandem ventum est ad vitra, quæ similiter in pulverem redacta sunt, ac invicem sibi præbiberunt.* Hæc ante paucos annos historia hûc scripta est, additumque erat in literis, tres ex nobilium numero, eo die esse mortuos, reliquos ægrotare, & mortem certissimam exspectare. Et paulò post addit Dn. Manlius; *Credo non fuisse tam nociva illa vasa testacea, quam sunt vitra, quæ in alvum demissa, intestina erodunt, unde homo superstes esse nequit.* Hactenus Dn. Manlius. Ex quibus magis magisque in opinione meâ confirmor, videlicet prædictos viros, ut antea dixi, miraculosè servatos fuisse. Ignosce, Vir Amplissime, si tibi molestus sim. Vale, & cum lectissimâ tuâ Conjuge æternum quàm felicissimè vive. Raptim Bernæ, 19. Junii Anno 1626.

Responsio ad Observationem de Vitrivoris.

Viro Clarissimo, Experientissimo,
Dn. GUILHELMO FABRICIO Hildano,
Medico & Chirurgo ordinario Reip. Bernensis Helvetiorum, Domino & Amico suo,
GREGORIUS HORSTIUS,
S. P. D.

S. Gratissimæ mihi fuerunt literæ tuæ, Vir Clarissime & Experientissime, Fautor & Amice plurimùm colende, unà cum Germanico tuo Tractatu de Lithotomia Vesicæ, pro quo gratias ago maximas. Lubenter insuper quoq; legi epistolã inclusam, qua singularem Observationem de Obs. 35. *[Greek] continuas. Vitrivororum natura nõ admodũ admiranda videretur, si Temperamentum hoc ævo ejusmodi vitris conveniret, quale Plinius olim Tiberio Principe excogitatũ fuisse refert, ut scilicet flexibilitatem vitra nanciscerentur. At cum vitrum ultimus transmutationis terminus aliàs constituatur, vix ejusmodi artificiũ exspectandum erit; Imò potius contrarium sequeretur, quod in ejusmodi pellucida consistentia, vi ignis ad summam puritatem deducta, videatur* Ἐντελέχεια, *& perfectio quædam absoluta, quo nonnulli finalem Mundi transmutationem quoq; referunt, unde Civitas Dei gemmea, tota pellucida, cujus platea aurum mundum,* ὡς ὕαλος διαφανής, *juxta Apocal. Joh.*

Quanquam a. acutissima fragmenta Vitrorum, aliàs acumine suo facilimè partes corporis lædant, alia tamen est ratio, quando masticationis beneficio conteruntur, ac posteà cum alimentorum ac potulentorum liquoribus commiscentur, ubi nõ dubito, quin ad primarum Viarum purificationem faciat ejusmodi Vitrum, comminutum in partes minimas, acrimônia suâ facultatem expultricem ad excernendum stimulante. Novi quoque tales qui petulanter Vitrorum particulas devorarent, sæpius nõ absq; faucium Hæmorrhagia, qui num petulantiæ suæ pœnas dederint, ignoro. Sed fortassis hac de re pluribus communis noster Amicus, Clariss. Hoffmannus, cujus literas mihi inclusas hic accipies. Libellum de Lithotomia, propter Occupationes & peregrinationes, nondum perlegi, sed eundem nostro Merckio communicavi, maximè eam ob causam, quod hoc mense Generosus quidã Baro è Styria ipsius dexteritati sese subjiceret, à quo quidem Calculum ℥ij. dextrè extraxit, laborante tn, sexta die ex Inflammatione, & Sphacelo Vesicæ mortuo, De quo casu, tum etiam de iis, quæ Merckio nostro, aliàs, ut nosti, exercitatissimo, in hac manuali operatione, in libro tuo dubia videntur, pluribus posthac agam. Hisce bene vale, cum familia. Raptim Ulmæ 17. Augusti, 1626.

IDEM AD EUNDEM.

S. Prioribus meis has addo, Vir Clariss. Excellentissime, Fautor & Amice plurimùm Colende, tibiq; gratias ago pro Scripto tuo Germanico, Lithotomiã Vesicæ continente. Rectè facis, mi Fabrici, quod nihil non tentes, quò diversas Medicinæ partes illustriores reddas. Assertiones tuas quod attinet, perplacet inprimis, quod in generatione Calculi potiùs cum paucis veritatem defendere, quàm cum multis errare velis. Miror, cur toties celebriores Medici viscidam materiam, & calorem exurentem inculcare soleant: cum tamen ejusmodi figulinæ concretioni res ipsa contrarium demonstret, ne quid dicam de varietate Calculorum, è Vesica detractorum, quorum quilibet ferè, quo ad consistentiam, colorem, & uno verbo, quo ad diversitatem Tartari sui nativi, diversimodè productus conspicitur: quemadmodum satis mirari non possum talia, cùm tot Calculorum humanorum diversa genera penes nostrum Lithotomum (qui jam ultra bis mille manu propria à Calculo Vesicæ, & Herniis, sectione & extractione liberavit) reservata perpendo. Quoad modos extrahendi Calculum, nosti quem noster Lithotomus præferat aliis, nõ absq; certa diutinaq; experien-

Obs. 35.

tia, qui penitus rejicit illorum sententiam, qui statuunt Vulnus illud Turundis & aliis apertum retinendum esse, propterea quod hâc ratione facilimè fistulosis Ulceribus occasio praeberi queat. Inprimis inhumanum omnino, & ab Artis operibus alienum esse statuit inquisitionem Calculi, ubi ex voto non succedit extractio totaliter, tertiâ vel quartâ die reiterare, quod absq; insigni dolore, utriumq; jactura fieri non posse verisimile est, cùm vulnus post triduum contra rationem de novo sit irritandum.

Quoad Balneum nosti dissensum ipsius, ubi puto differentiam inter Balneum aquae dulcis temperatum, ac inter Balneum calidius, vel etiam cum herbis apparatum, dubitationes istas tuas conciliare posse. Illustris Baro Carinthius, Joh. L. B. à Malech, p. m. de subsequente inflammatione valdè sollicitus fuit: qua de causâ paulò ante sectionē, Acidularū potu, praemissis praemittendis, usus fuit: imo Victus rationem exquisitam temperatamq; talem adhibuit, ut nihil quicquam in eadem desideraretur. Sed quid fit? Calculus è Vesica vix fuit extractus, en ecce dolores circa pubis & Vesicae locū, nocte primâ subsequuntur intolerabiles, quibus remissis, matutino tempore, grumi sanguinis è Vulnere cum Urina excernuntur. Dolor hic remissior secunda die, circa tertiam noctem ita exacerbatur, ut signa inflammationis Vesicae, vicinarumq; partium inde colligerentur, quod omnis generis remedia, tam interna quàm externa, nobis extorsit: frustrà tamen adhibitis omnibus, sub finem sexti diei Vir optimus exspirare, vitamq; cum morte commutare cogitur. Aperto post mortem corpore, Vesica interius, unà cum subjacente Intestino recto, Sphacelo correpta conspiciebatur. Quod cum tam brevi tempore factum esset, tuae Observ. olim ad me perscriptae, mox recordabar, ubi 24. horis post contusionem gravia lethaliaq; subsecuta fuerunt. Integrum Casum, cum consiliis Clarissimorum Medicorum, huic aegrotanti communicatis, σὺν Θεῷ, per occasionem aliam transmittam, ubi diebus hybernis cum Deo plus otii dabitur. Hisce bene Vale, cum familia tua, diutissimè felicissimè. Ocyùs Ulmae 20. Augusti 1626.

Clarissimo Viro,
Dn. GUILHELMO FABR. HILDANO,
Anatomico & Chirurgo praestantissimo, &
Amico meo magno,
CASPARUS HOFFMANNUS
S. P. D.

VIr Clarissime & Praestantissime, non injuria doles occasum Anatomiae. Quidni enim ita loquar? Vix ego novi jam ullam Germ. Academiam, in qua exercitia illa obeantur, ut par erat Patavium amisit non Spiegelium tantum, sed & concurrentem ipsius, ut vocant, Plazzonum. Qui successisse his videri vult, Pompejus Caymus, mira de se excitat Discipulorū judicia. Soleo Ego apud amicos depraedicare felicitatem meam, cui audire, & secantes videre contigerit duos summos Anatomicos, Dn. D. Aqua-Pendentem, & Bauhinum. Feci ego hactenus, quod potui: verum jam tradita est ea lampas alii. De Vesalio meliùs sentis. Potuisset verò esse major, si minor esse voluisset, si, inquam, explicare Gal. maluisset, quàm reprehendere. Ego hactenus seriò laboravi in enodandis quibusdam difficultatibus, sed mirum est meum fatum: sunt enim quidam, qui velint, etiam errores Galeni me defendere. Nimirum eo ipso Galeni sibi videntur, si semper in ore habeant Galenū. Hac de re dicent tibi aliqui â hac duae orationes, quas mitto. Interim strenuè ego pergo in Galeno securus quid deblaterent isti. Rogo autem, si quid habeat, quo possit Galeni illa Editio reddi ornatior, uti mecum communices. De communicatis exemplis illis rarioribus, gratiam habeo.

De Vitriovoris.

De vitriovoris ita judico, descendere fragmenta Vitrorum, immista cibis & excrementis, atq; ita minùs laedere, obtusâ videlicet acie illorum à lentore istorum. Sed cur non fit in omnibus? Credo fieri in iis tantum, in quibus Natura est robustior, ideoq; expeditior ad obeundas res suas. De Calculo Lindaviensi jam totus sum tuus. De cavitatibus supra oculos ἰνίων; Puto autem voci servire, ut doceo comm. in lib. de usu partium; Aërem pro spiritibus Animalibus quò minùs credam praeparari in illis, multa faciunt. Vide autem, si vacat, in libro de Digressione illa libri octavi, dictorum Commentariorum, quis verus sit usus ossis illius, quod in quibusdam Animalibus distinguit Cerebrum & Cerebellum, tum demum sciemus ubi sciverimus, cur Cerebrum sit divisum in Cerebrum & Cerebellum? Hoc autem ut obscurissimum est, ita illud quoq;. Quominùs credam rosioni servire, facit, quod rosio ab utraq; Maxilla tantum fit, nihil conferente Calvaria, & praesertim parte ejus aliqua interna, qualis est Os, de quo agimus. Et si gallinae etiam habent, quid rodunt illae? Sed neq; credo sphaericam figurā quicquam facere ad robur Capitis. Vide hac de re Hypomnemata Mauritiana Steini. Visum instrumenti Hydragogi mitto, ut accepi à Dn. Christophoro Burckardo, Medicinae Candidato, qui nunc Patavii vivit. Ab hoc scire possumus, si quid ampliùs necesse sit ad instituendam operationem. Rogo autem significes mihi, quid putes de toto negotio? Tractatum de Ichoribus mittam, si Deus volet proximâ occasione: jam enim ad manus non est. Promiserat Augustanus quidam, se totum Tractatum de Humoribus (cujus particula est libellus de Ichoribus) excusurum: sed fefellit spem meam. Tempora illa scilicet studiis nostris valde inimica sunt, & perdunt etiā illos, qui nobis auxilio esse solent in his talibus. Hac causa est, cur VVecheliani etiam refrixerint de Galeni Graeco Latini editione. Sed abrumpo, & commendo Te tutelae divinae. Bene Tu vale, mi Fabrici, & perpetua mihi amorem tuum. Scribo Altorffii, 4. Aug. 1626.

OBSERVATIO XXXVI.

De aciculis, absq; insigni molestiâ diu in corpore retentis.

QUae horrenda ac crudelissima Symptomata post deglutitas aciculas in Virgine quadam sequuta fuerint, Lector videre poterit Centur. 1. Observat. 34. In alia tamen matronâ robustâ, & consistentis aetatis, per annos aliquot in corpore sine magno incommodo delituisse aciculas, observare mihi contigit Coloniae, in hunc modum.

Anno 1612. Cum in Belgium profectus essem, à nobilissima quadam matrona in consilium adhibitus fui. Illa mihi exposuit, se ante annos sex, cum quodam die caput exornaret, & aciculas aliquot, ut solent mulieres, in ore retineret;

Obs. 36. & 37.

eas inopinanter deglutiisse, statimque pungitivos dolores, sed non usque adeo vehementes, in Oesophago exortos fuisse, eosque tamen adhibitis præsidiis quibusdam à Medicis præscriptis, paulatim remisisse, præterquam quod ab eo tempore inter comedendum, præsertim degluriendo cibum solidum, adhuc dolorem fixum in Oesophago percipere se ajebat. De dolore quoque pungitivo in fundo ventriculi, uti & in quibusdam aliis partibus ventris, conquerebatur, præsertim post pastum, forsan, quod aciculæ ab onere cibi deprimebantur. Ex quibus omnibus facilè colligere mihi fuit, diversis in locis aciculas adhuc delitescere.

Consului, ut medicamento lenitivo corpus per intervalla expurgaretur, si forsan hoc modo aciculæ suo loco amoveri possent. Deinde ut usum olei amygdalarum dulcium cum saccharo in formam Electuarii mixti, familiarem sibi faceret, & singulis diebus bis aut ter de hoc Electuario, & præsertim ante pastum, sumeret, idque in eum finem, ut beneficio olei dolor leniri, ulcera verò, si quæ forsan adessent, saccharo abstergi & consolidari possent. Hoc medicamento per menses aliquot, & quamdiu ego Coloniæ substiti, maximo cum fructu usa fuit, quid verò post meum abitum cum ipsâ acciderit, ignoro.

OBSERVATIO XXXVII.

De gravissima Iliaca, propter delapsum intestinum, in herniosa quadam Matrona.

Viro Clarissimo & Doctissimo,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO,
Medicinæ & Chirurgiæ Doctori celeberrimo,
Amico singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUinquaginta ferè sunt anni, Clarissime mi Dn. D. Hagenbach, à quibus circa ægros versor: interim herniosos aliquot à morbo extinctos esse, videre mihi contigit; herniosas verò nullas præter unam, idque maximis cum doloribus, integram historiam tibi communicare non gravabor, sed succinctè. Pietate & virtute ornatissima Matrona, Dn. Magdalena *zur Kinden*, 40. circiter annorum, Uxor Dn. Antonii Landawer, à multis annis Hernia intestinali, quam ex difficili partu contraxerat, laboraverat, sine insigni tamen molestia: quapropter de subligaculo, aut splenio gestando nunquam fuerat sollicita. Quid fit? Quum 17. mensis præteriti per horas aliquot in horto suo occupata fuisset, ac interim intestinum in cavitatem illam, quam sibi à longo tempore efformaverat, delapsum fuisset, at illa nihilominùs ad opera sua perficienda nimis intenta esset, & intestinum non retruderet, exortus est dolor, ita ut incurvato corpore domum se conferre coacta fuerit. Ubi cum dolores mirum in modum adaucti fuissent, & Vomitus supervenisset, accersitur Medicus, ille quamvis summam adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diem, imò de hora in horam adaucta fuerunt. Tanta enim erat constipatio alvi (cujus causam, videlicet prolapsum intestinum, celabat ægra) ut neq; Enematibus, neq; medicamentis per os sumptis, laxari potuerit. Non satis exponere possunt adstantes, quantos dolores dies noctesq; perpessa fuerit ægra, quantaq; fuerit vomitûs violentia, ita etiam ut non solùm ea quæ assumebat, verùm & stercora ipsa ex ventriculo & intestinis rejiceret. Ego cum primâ Augusti, qui fuit 16. morbi, advocatus fuissem, & causam tantorum dolorum & symptomatum perquirerem, ægramq; monerem, ut verecundiā tantisper deponeret, donec ego ventrem ac hypochondria palpassem, protinus ubi anguis in herba latebat, inveni. In dextro enim inguine tumorem, pugni magnitudinem excedentem, durum item & dolorosum reperi. Porrò cùm marito & adstantibus Amicis significassem, tumorem huncce tantorum malorum causam, ægramque brevi morituram esse, admirati fuerunt omnes; causa enim & essentia morbi ipsis erat incognita. Quapropter ipsis exposui, portiunculam intestini, abdomini inclusam, ibidemque propter compressionem & inflammationem corruptam esse, idque post obitum manifestum fieri, totumque latus lividum, tumorem verò nigrum futurum. Cùm verò & ipsa ægra, & astantes valde contendissent, ut manum adhiberem, protinus sacculos emollientes, & dolores sedantes præscripsi, & applicui, hinc dolores circa Herniam aliquo modo leniti fuerunt, nihil quoque eâ die evomuit. Secundâ Augusti multum bilis & materiæ fœtidæ per superiora rejecit, Lipothymiæ quoque, & sudores frigidissimi supervenerunt.

Obs. 37.

Tertiâ Augusti, cum ægra Enema accipere vellet, illudque uxor mea infudisset, ac interim dum operationem exspectaret, sacculis locum affectum foveret & tractaret, intestinum quoque mirantibus nobis omnibus, feliciter & sine magna difficultate reposuit. Quapropter tumor in inguine mox subsedit, & excrementa multa, sed & quod admiratione non vacat, frustum intestini semiputridi, digitum longum, cum Enemate rejecit. Frustum autem illud videbatur esse intestinum cœcum, multum quoque pinguedinis excrementis permixtum erat. Videbatur quidem sibi ægra nonnihil sublevata esse, interim tamen ingravescentibus symptomatibus, sequente die, qui fuit 19. morbi, piè placideq; obdormivit.

Vides, Clarissime mi Domine Hagenbach, quàm facilis fuisset curatio, si ab initio causa morbifica Medico cognita fuisset; Sed serò Medicina paratur, quum mala per longas invaluere moras. Hæc fecit impudens & damnosa Verecundia. Præter hanc, ut antea dixi, nullam Herniā extinctam me videre contigit. Pars enim affecta in mulieribus non facilè admittit, ut dilatatio atque sinus magnus ab intestino efformetur; quod tamen in Viris facilè fit, quando intestina in Scrotum descendunt. De gravissima Hernia in nobili Matrona vide Observ. 55. Cent. 1.

Ante annos aliquot nobilem herniosum vidi prope Lausannam (à Cuilli ad Lacum Lemannum) monsr. Chalon nomine, cui cum quadam die intestinum in Scrotum delapsum fuisset, at

Obs. 38. æger propter verecundiam morbum absconderet, etiam uxori suæ, quam paulò antè duxerat, non indicaret, tandem miserè periit. His vale, vir Clarissime, & cum tuis omnibus æternùm feliciter vive. Bernæ 18. Augusti, 1626.

OBSERVATIO XXXVIII.

De lato lumbrico, & vulnere gravissimo capitis.

Pietate, Virtute, Doctrina Ornatissimo Viro Dn. JOHANNI BURGAWERO, Schaffhusiano, Medicinæ Candidato, Amico meo singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

FElicem successum itineris, simul & studiorum vestrorum, Doctissime mi Dn. Burgavvere, tum ex literis tuis, tum etiam ex literis D. Monhemii maximo cum gaudio intellexi, Faxit DEUS Opt. Max. ut studia vestra ad Dei gloriam commodumque proximi brevi absolvere, & feliciter ad vestros in patriam redire possitis. Causam cur hactenus ad tuas non responderim literas, ex Dn. Monhemio intelliges, quapropter ut mihi ignoscas obsecro. Ego per DEI Misericordiam mediocriter nunc valeo, & subinde in colligendis & scribendis Observationibus progredior. Tractatum meum de Christiana commessandi ratione, superiori æstate excuderunt hæredes Dn. de Bry P. M. sed Tu, qui Exemplar ad prælum descripsisti, & quidem quàm correctè, vix credes quàm sit mendis refertum commaculatumve. Facit id incuria Typographorum vel potius sordida ipsorum avaritia, dum expertum & aptum correctorem non adhibent. Excusus quoque est discursus Anatomicus, Germanico idiomate scriptus, in quo hujus artis præstantiam & utilitatem ostendo, junioresque Chirurgos Germanos, ad artem hancce, veluti clavem & clavum totius Medicinæ amplectendum, adhortor, illum unà cum sceleto, quod erectum apud me vidisti, Amplissimo Magistratui meo, volente Deo, brevi pro Bibliotheca hujus Collegii offeram. Artificium quoque, quo ego in connexione ossium usus sum, in gratiam studiosorum artis Anatomicæ adscripsi. Mitterem Tibi, uti & Dom. Monhemio Exemplar, nisi distantia loci, & motus belli obstaret. Hanc quoque ob causam suadeo, ne multum sis sollicitus de mittendis operibus Dn. D. Aquapendentis P. M. etiamsi illa libenter viderem, uti etiam tractatum Celeberrimi atque excellentissimi viri Dn. Doctoris Spiegelii Equitis, de latis lumbricis. Quod si tamen commoda advenerit occasio, & liber magnus non fuerit, gratum mihi faceres, si exemplar miseris; De hac enim materia neminem antehac ex professo scripsisse arbitror. Tu vicinum nostrum, Den Wirth zu den Räbblüten/ cognovisti, & de ipsius affectu audivisti. Ille à multis abhinc annis à lumbricis latis excruciatus fuit, & ut ipsemet, ipsiusque domestici testantur, ultra centum ulnas longum hujus vermis, sed diversis temporibus, frustatim excrevit. Vivit ille adhuc, & quidem satis commodè, nondum tamen à morbo liberatus est. Quid de vulnerato, cui Mediastinum transfossum fuit, factum sit, data occasione scribe, vix ipsum evasisse arbitror. Interim tamen plerumque monstra, ut refert Averrhoes, in morbis fiunt. Vidi id quoq; superiori hyeme in famulo generosi Equitis D. Joh. Jacobi à Diesbach, viro robusto & 24. annorum: Ille cum bene potus esset, & dum equos curaret, in pavimentum cecidisset, ictum soleâ ferreâ equi ad ipsum os frontis, ubi crines desinunt, recepit; cum maxima fractura & impressione cranii; quapropter mutus ac semimortuus ad ædes generosi sui Domini deportatus fuit. Hic, divino aspirante numine, feliciter à me sanitati restitutus fuit, & ita quidem, (quod admirandum) ut ne minimum quidem symptoma supervenerit, imò ne alteratio quidem in pulsu percepta fuerit, etiamsi Cerebrum per septimanas tres denudatum esset, ac interim viginti tres aut quatuor fragmenta cranii extracta fuissent. Integram historiam, volente Deo, in quinta Centuria videbis. Cæterum tuo nomine amicos, quos nominasti, salutavi, qui te resalutant omnes quam amanter, præter Apellem nostrum D. Bartholomæum à Sarbruck, qui ante menses aliquot à nobis discessit, iterumque Basileam se recepit. D. Lerber præfectus Senaculi Te quoque salutat. Ille ab eo tempore quo ipsum ex gravissimo suo affectu umbilici, tibi notissimo, curavimus, quam optime vixit, neque ullum incommodum præcedentis mali tam gravissimi sensit. Domestici mei Te quoque salutant omnes. Hisce æternum quam felicissimè vale. Raptim Bernæ 6. Novembris, Anno 1624.

OBSERVATIO XXXIX.

De disjunctione ossis pubis in partu, & quibusdam aliis.

Ad
Eundem Virum Doctissimum,
Dn. JOHANNEM BURGAWERUM,
cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

POstremas tuas, doctissime, amatissimeque mi Dom. Burgavver, octavo Martii accepi, ad quas maturiùs respondissem, nisi præsentem occasionem exspectassem. Valetudinem Tuam & optatum progressum studiorum tuorum, uti & Dom. Monhemii (quem jam dudum Patavinas Musas reliquisse arbitror) maximo cum gaudio ex eis intellexi. Statum familiæ meæ, ex filio, qui tibi has traditurus est, intelliges. Illum quum ad studia sua continuanda, & in praxi sese exercendi gratia, ad exteros mittere constituissem, Patavium aptissimum esse locum mihi visum fuit. Quantum enim omnes partes utriusque Medicinæ, & imprimis studium Anatomicum,

Obs. 39.

tomicum, ibidem floruerint hactenus, ac etiam nunc floreant, omnibus notissimum est. At quia ego, uti sæpissimè ex me audivisti, à juventute hoc studio oblectatus fui, percuperem quoque, ut filius hujus scientiæ cognitionem aliquam nancisci posset, illam enim clavem & clavum esse totius Medicinæ, in dies magis magisque experior, quod in tractatu quodam Germanico, & in gratiam tyronum Chirurgiæ scripto ostendo, si forsan eos ad hoc studium majori cum alacritate amplectendum, incitare possem. Quæso itaque mi Dn. Burgawer, ut prædictum filium meum commendatum habeas, & quemadmodum antehac ipsi fuisti præceptor fidelis, porrò ipsi loco patris esse velis, quo Te duce & authore tempus, sumptusque cum fructu impendere, tandemque solatio mihi esse possit. Hæc quia te facturum non dubito, pluribus non utor verbis, sed vicissim ad studia tua promovenda, si Deus vitam concesserit, promptissimum me fore, tibi promitto. Defluxiones ad articulos rarò me nunc, laus sit Deo, molestant; Utor subinde pilulis post cœnam, & à vino generoso abstineo, Delectum verò in cibis, uti apud me vidisti, propter consuetudinem, nondum observare possum. Sed ut plurimùm quæ à domesticis apponuntur, comedo, & plerumque salubriores negligo, sine magno tamen incommodo. *Quæ enim* inquit Hipp. *longo tempore assueta sunt, etiamsi deteriora sunt, in se minus nocere consueverunt.* Si quid ulterius de statu familiæ meæ & Patriæ scire cupis, ex filio meo intelliges.

Quæst. 1. An ossa pubis in partu disjungantur.

Nunc ad Quæstiones, quas in literis his postremis proponis, paucis respondeo. Quæris primò, an ossa pubis in partu disjungantur, necne? Scio hac de re diversas esse opiniones inter Medicos & Chirurgos rationales, & nonnullos disjunctionem horum ossium affirmare, alios verò negare. Ego ut ingenuè fatear, cum in juventute arctissimam connexionem horum ossium in dissectionibus anatomicis observassem, in hac quoque fui sententia, videlicet impossibile esse in partu disjungi posse; praxis aliter me edocuit, & præcipuè in extractione fœtus mortui aliquoties observavi quid hac de re statuendum sit. Respondeo itaque, verissimum quidem esse, in partu non solum ossa pubis, verum etiam ossa Ilii ab osse sacro disjungi, id tamen plus aut minus fieri secundum constitutionem parturientis, & fœtus conditionem. Si enim parturiens est juvenis & robusta, fœtus validus, secundum naturam situs, & ad partum naturalem dispositus, disjunguntur quidem non solum ossa pubis & ilii, sed & ipsum os caudæ extrorsum reflectitur, nec tamen id semper percipit parturiens, nisi valde obscurè. Sin autem parturiens fuerit consistentis ætatis, constitutione corporis sicca, & imbecillis, fœtus quin etiam debilis, vel in transversum aut obliquum situs, immaturus aut planè mortuus, ita ut sine maximo conatu matris excludi nequeat, tunc profectò ossa prædicta tam videnter disjunguntur, ut non tantum ægra ipsa, verùm etiam adstantes in tactu facilè percipere possint. Hæc in uxore mea charissima, cum filium meum Petrum pareret, expertus sum. Hinc plerumque in praxi post difficillimos hujusmodi partus, stillicidium urinæ, imbecillitatem lumborum, & claudicationem consequi videbis. Cum enim collum vesicæ, commissuræ ossium pubis adhæreret facilè, musculus ipsius in difficili partu propter disjunctionem horum ossium læditur relaxaturque; Cum ossibus Ilii & Coccigis eadem est ratio. Nervi enim ex osse sacro prodeũtes, & ad crura descendentes, in difficili partu propter prædictam disjunctionem compatiuntur, & à fœtu comprimuntur.

2. De usu cucurbitularum in impressione cranii.

Secundo quæris, quid de usu cucurbitularum in puerorum depresso cranio sentiam? Scribis enim, te ex familiari conversatione cujusdam viri magni nominis audivisse, usum cucurbitulæ, impresso puerorum cranio, applicandæ, nocere magis, quam juvare, ideoque reprobandum esse, eò quod dum capitis cutem violenter constringit & corrugat, ossa subtus fracta, magis à se mutuo separat, & versus interiora detrudit. Respondeo cum distinctione, si enim cranium fractum, cutis verò adhuc integra est, tunc revera nocebit cucurbitula, propter causas quas Tu recenses. Quapropter incidenda est cutis, quo ossa confracta extrahi possint: Tum enim non simpliciter nocent fragmenta cranii, propter impressionem, verùm etiam quia membranas pungunt. Poteris hac de re videre Centuriam meam primam, Observationem 15. Cranium verò puerorum quia adhuc mobile & tenerum est, si absque fractura impressum fuerit, quemadmodum argenteis & stanneis vasis ex solidorum corporum collisione accidere videmus, tunc cucurbitulam cum fructu applicari posse, expertus sum, testatur id quoque præstantissimus & ingeniosissimus Vir Dn. Ambrosius Paræus, lib. 10. cap. 6. uti & D. D. Petrus Pauvius Anatomicus, & Chirurgus longè excellentissimus: in suis, quos in Hippocratis librum, de vulneribus capitis scripsit, commentariis, mihi pag. 88. Ego ad hanc operationem loco cucurbitulæ, utor corneo instrumento, quod apud me vidisti, cujus delineationem habes Cent. 2. Obs. 5. & apud prædictum Dn. D. Pauvium, loco præallegato. Sit autem cucurbita aut corneum illud instrumentum ita angustum, ut centrum tantummodo impressionis occupet. Cucurbitula cornea, qua ego utor, ejus est magnitudinis, ut hic depicta est: sed de his plura videre poteris loco jamjam allegato.

Quæst. 3. de cancro.

Quæris tertiò, fueritne cancer verus, qui apud vos ex mamma excisus fuit, necne? Respondeo, materiam illam crassam, albam ac sevo similem, quam in meditullio ipsius tumoris cancrosi invenisti, nullam afferre posse dubitationem, verum fuisse cancrum. Id enim me quoque

observasse

Obs. 39. & 40.

observasse memini, utplurimùm tamen nucleus cancri durissimus est. Subtiliores enim partes materiæ, ratione doloris in loco affecto coacervantur, & per ulcus effluunt, crassiores remanent, inque scirrhum concrescunt. Quod si dolor fuerit vehemens, continuus, & diuturnus, uti plerumque fit in cancro exulcerato, humores indifferenter ad partem affectam confluunt, ex quibus biliosi facile evacuantur per ulcus, uti & sanguis ipse (quotidie enim ferè sanguinem ex carnosis ulceribus exstillare videbis) atrabilaris verò in scirrum: & pituita in sevum concrescit, quæ tamen tractu temporis propter malignam dispositionem humoris atrabilarii & intemperiem calidam partis affectæ, paulatim in scirrhum quoque concrescit, & naturam cancri induit. Habes doctissime atque amantissime mi Dn. Burgawer, paucis sententiam meam ad quæstiones propositas. Tu omnia bene consule. Dum hæc scribo, literas à D. D. Hagenbachio accipio, ex quibus intelligo, præclarum illud lumen Academiæ vestræ, Dn. D. Spigelium, inquam, Equitem D. Marci, vitæ suæ finem fecisse, vehementer profectò doleo, tam propter vulnus ob hujus Viri obitum Academiæ Patavinæ inflictum, quàm quod filius meus à tanto viro erudiri non potuerit; ego Deum Opt. Max. supplex oro, ut Æsculapium aut Podalirium aliquem suscitet, qui ipsius provinciam in commodum & utilitatem juventutis, honoremque Academiæ administrare possit. Hisce vale doctissime mi Dn. Burgawer, & æternum quàm feliciter vive. Salutant te Domestici mei & reliqui amici omnes. Dabam Bernæ 9. Maji 1625.

Nucleus cancri qualis.

OBSERVATIO XL.

De Generoso quodam hydropico.

Clarissimo Doctissimoq; Viro,

DN. LUDOVICO SCHARANDEO,

Doctori Medico, & Physico Reipub. Solodurensis Ordinario,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Quæ de optimo progressu Curationis tam Dn. Kallenbergii, quàm Pueri Burgundi ad me scripsisti; Vir Clarissime, & Amice plurimum honorande, mirum in modum me exhilararunt. Faxit DEUS, ut optatum scopum brevi attingere possis. Verendum tamen est, ne sub steatomate, quod partem metacarpi sinistri occupat, caries ossis aliqua in parte inveniatur, quod & sæpissimè in praxi mihi videre contigit. Viscida enim materia illa, circa ossa collecta, plerumque (nescio qua facultate veluti abdita) ea contaminare prius, quàm exterius apparere solet. Tuâ præsentia apud Generosum Virum, Dominum Baronem in Gorgier &c. frui, ante dies 14. frustrà sperabam. Sed prudenter fecisti, quòd ante maximas illas tempestates, quæ post abitum tuum supervenerunt, quasque ego in viâ expertus fui, Te domum retuleris. Ea ipsa tempestas in causâ fuit, quod per octiduum fere apud ipsum moram trahere coactus fuerim. Ab eo tempore de successu Curationis Generosi Domini Baronis nihil intellexi. Utebatur tunc tabellis à Te præscriptis, & apozemate aperitivo & Laxativo, à Domino Gottrovio Freiburgo misso. Controversiam, quam inter Tuam Excell. & Dom. Doct. Crafftium de Specie morbi fuisse scribis, non usque adeò magni esse momenti existimo: cùm in Curatione nullam inter vos fuisse dissensionem, intellexerim. Dom. Doct. Gottrovius quoque, quantum ad Methodum curandi, Vobis consentit, uti ex ipsius præscriptis vidi. Ego Vestris consiliis ubique subscripsi; quemadmodum ex Consilio, quod Generoso Dn. ægro reliqui, videre poteris, si forsan denuò ad ipsum vocatus fueris. Non autem esse Anasarcam, Dn. D. Crafftius mihi concessit. In Anasarcâ enim cum propter labefactationem tam primæ, quàm secundæ Concoctionis, progenita pituita (ut vocant) liquida, vi caloris nativi, (qui in hac hydropis specie vegetior est quàm in reliquis) ex hepate in universum corpus per venas deferatur, universum quoque corpus, etiam facies, brachia, & manus intumescunt. Venter tamen minus quam in aliis hydropis speciebus in tumorem elevatur. Color item faciei mutatur, fitque pallidus. Hujus hydropis Exemplar superiori Autumno vidi in filiolo Dn. Abrahami Tiller, Civis hujus urbis, de quo plura tum ad morbum, tùm etiam ad felicissimam curationem spectantia, ex Monhemio meo, qui curationi interfuit, intelligere poteris. At faciem, reliquaque membra, quæ supra diaphragma existunt, in Generoso Dn. Barone non intumefacta, sed potiùs extenuata esse, testabuntur mecum, qui Generosum Dn. ægrum antehac cognoverunt. Facies quoque Colorem suum vividum, uti fit in Anasarca, in albidum vix ac ne vix quidem mutavit, sed eundem fere semper retinuit. In Tympanite totum Corpus tabescit, præter ventrem, qui præcipue tumet, & veluti vesica spiritu plena, extensus est, & si abdomen manu percutitur, veluti tympanum sonum edit. Nulla tamen fluctuatio persentitur, & abdominis moles minùs gravis est, quàm in Ascite. Hæc omnia superiore Autumno in filiolo septenni Dn. Jacobi Blauneri hîc vidimus, qui nullâ industriâ, nullisque remediis, quamvis ex arte adhibitis, ex Tympanite curari potuit. In Ascite partes corporis supra diaphragma extenuantur, reliquæ verò & inprimis venter, propter abundantiam humoris serosi, qui cùm ex ipsâ substantiâ hepatis in vacuum ventris, tum etiam per venas deorsum defluit, mirum in modum intumescunt, & si digito compresseris, remanet fovea, uti in œdemate fieri solet. Gravitatem quoque maximam, murmur item & fluctuationem in ventre percipit æger, quando ex uno in alterum latus decumbit. Cum itaq; in Generoso nostro ægro non tantum ventrem, verùm etiam reliquas partes inferiores omnes, præter genitalia, usque ad ungues pedum, præter modum intumefactas esse viderimus, quis dubitat, esse Ascitem? Quia tamen flatum in vacuo ventris unà cum sero collectum esse, ex sono percipitur, mixtum esse morbum, existimo; Videlicet partim ex serosis humoribus, partim quoque ex flatu progenitum, adeoque non simpliciter Ascitem, nec absolutè Tympanitem appellari posse; Magis tamen ad Ascitem, quam ad Tympanitem accedere arbitror:

Obs. 40.

plus

Obs. 40. & 41. plus enim est aquæ quam flatuum. Vidi id aliquoties in dissectionibus hydropicorum, videlicet præter humorem serosum, flatum quoque in abdomine collectum fuisse. Verùm, ut ab initio dixi, non usque adeò magni momenti est controversia hæc. In hoc enim convenimus omnes, esse hydropem, eumque primariò esse ex hepate, propter intemperiem ejus calidam, partim innatam, partim quoque ex victus ratione acquisitam, labefactato, maximisque obstructionis referto, indeque temperamentum reliquorum viscerum depravatum ac imminutum fuisse. Observavi & aliam causam morbi in Generoso nostro ægro, videlicet tussim illam præter modum vehementem, quâ ineunte hyeme laboravit: ex quâ hepar omniaque viscera, primæ & secundæ Concoctioni inservientia, per aliquot menses continuò, adeoque concussa & commota fuerunt, ut officio suo fungi minimè potuerint. In Curatione præterea nulla quoque inter nos est discrepantia. Primò enim Materiam peccantem digerendam, concoquendam, atque tum per alvum, tum etiam per urinam & sudorem evacuandam; Vias præterea & obstructiones resarendas, intemperiem viscerum corrigendam, partesque omnes, tam vitales quàm naturales & animales, corroborandas esse, & ore & pennâ consuluimus omnes. Hæc raptim & tumultuanti calamo ad Te scribo, Vir Clarissime, Tu ut omnia pro tuâ in me benevolentia benignè interpretari velis, obnixè rogo. Vale cum lectissima Tua Conjuge, quam Tecum ego & uxor mea salutamus peramanter. Bernæ 22. Martii 1623.

OBSERVATIO XLI.

De duobus Asciticis, per venæ sectionem, in apice digitorum annularium factam, curatis, historia singularis.

Viro Clarissimo
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Reipub. Bernensis Medico-Chirurgo ordinario,

JEREMIAS ERHARDUS, M.D.
S. P. D.

TRimestre ferè est, Nobilissime & Clarissime Vir, fautor & amice honorande, cùm tuæ literæ adjuncto consilio de affectu nostri Ludovici Berckenmair, nec non tractatu tuo de conservanda valetudine & Thermis Vallesianis & Pipernis, per Dom. Doct. Gregorium Horstium, mihi Vlmæ huc mittebantur; quarū intuitu summo certè gaudio me afficiebat, præsertim cum intellexerim, te Pestilentiæ, quâ tenebaris, virulentiam superasse. Verùm eheu! multo superavit lætitiam hanc triste nuncium Clarissimi nostri Horstii, quod ex relatione Dom. Doctoris Ludovici Schmid, Archiatri Durlacensis, fato te cessisse narrabat. Credidi ego, condolui Reipubl. Machaoniæ, deploravi, beato Fabricio benedixi, atque idcirco responsum intermisi, cum sciam Manibus nobiscum ulterius Colloquium esse denegatum. Sed ecce idem noster Horstius detersit rursus oculis lachrymas, cum ante 14. ferè dies redivivum te mihi nunciabat, Deo sit laus, hic te Nestoreos annos conservet tuis, mihi totiq́ue turbæ literariæ.

Obs. 41. & 42. *Interim quid de affectu Domini patientis mei sentias, consilium tuum eruditissimum satis superq́ue demonstrat, atq́ue meam opinionem, quæ tam in causis, quam curatione tecum planè convenit, confirmat; Cui etiam in plurimis parere patiens consensit. Ante paucas septimanas fonticulum brachio sinistro adposuimus; alterius, verò brachii, ut & setaceum, planè respuit. Thermas Piperinas, quamprimum tempus concesserit, visitabit; ubi absq́ue ullo dubio commodior erit occasio tecum correspondendi. Interim de Instrumento quodam crus fulciente, summè quidem sollicitus est, nec dubito, quin illius ope posset incedere, sed artificis detestanda negligentia hactenus illum voto suo privavit. Unicum est de quo in cura hujus affectus adhuc dubito: an nimirum callus intra patellam jam contractus sit, nec ne? Mihi hac de causa non videtur, quum aliqualis, nec minimus licet, cruris motus adsit. Qua ratione motus, emollientibus adhuc & anodynis insisto, quibus si nihil effecero, ad minimum nervis & tendinibus strictioribus bene fecero. Verùm de statu patientis moderno, pluribus te ejus literæ docebunt. Quæ de affectu Nobilissimæ cujusdam puellæ scripseras, ejusdemq́ue miraculosa sanatione, lubens legi & pro communicatione gratias tibi ago; plurima sæpe tentat natura, quorū ne cogitatio quidem mentes nostras ferit. Verùm ut rescribendi major tibi sit occasio, En! Binos non ita pridem curavi Asciticos: prior erat Georgius Lidel, Nobilis prætor in Thansusano oppido, Vir 62. annorū: altero cujusdam aurifabri, Bassalacqua ei nomen est, uxor, Augustæ 24. annorū: summis angustiis circa pectus detinebantur, ita ut vix hypocaustum potuissent transgredi, symptoma quidem est huic morbo familiarissimum & molestissimum. His nec deobstruentia, nec diuretica, nec asthmati alias conducentia, ullum ferebat levamen. Post incisionem venularum capillarium, in apice digitorum annularium, suasu Chirurgi cujusdam, experientiam singularem contestantis, tentatam, in dies remisit Dyspnæa, atq́ue in hunc usq́ue diem bene habent. Quæso quæ ratio?*

Observatio de curatione Asciticorum.

Hisce cum tua familia millies vale, & me amare perge. Dabam raptim Augustæ Vindelicorum 17. Martii Anno 1629.

OBSERVATIO XLII.

De fonticulis in hydrope.

Clarissimo Doctissimoque Viro,
DN. SIMONI OBSOPÆO,
Medicinæ Doctori ac Professori in vetustissima Archi-Palatinâ Academia celeberrimo,
Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUod res tuæ, Clarissime excellentissimeque Domine Doctor, Amice perpetuò honorande, in melius jam vergere cœperint, ex consultissimi Dn. D. Pastoris ad me scripta epistola, singulari cum gaudio intellexi; Quo quidem nomine ante omnia Deo Ter Opt. Max. devotas ago gratias, ejusque Numen sanctum supplex posco, ut suam porrò quoque benedictionem ita Tibi largiatur, quò integram tandem valetudinem rursus acquirere possis. Ego certè, si meo vel consilio vel auxilio qualicunque Excell. Tuæ uspiam inservire

Obs. 42. vire potero, nunquam committam, ut meo me defuisse officio, jure quis conqueri queat: hac inprimis occasione, quàm Dn. D. Pastor ipse mihi jam offert, dum majorem in modum à me petit, ut meam de fonticulis sententiam Tecum communicem.

Tumor ventris & tibiarum. Quantum autem ventris atque tibiarum attinet tumorem, is quod adhuc ex reliquiis oppilationum, quæ præcesserunt, bonamque internarum partium temperiem destruxerunt, scaturiat, absque dubio te non latebit. Cùm verò ipsa jam viscera indies meliusculè habere comperias, ut ex prædicta Dn. D. Pastoris epistola percepi, adeò quidem ut & appetitum erga cibum & somnum quoque modicum rursus adesse sentias; Vires quinetiam omnes aliqua iterum incrementa capere animadvertas, non dubito, quin idem quoque tumor pedetentim in auram vel fumum sit abiturus, præcipuè verò si Dominus naturæ, quantum fieri poterit, ipse etiam adjumento erit, ita ut quotidie ad obstructiones tollendas aliquo medicamine utatur. Quum autem difficile admodum ac molestum stomacho sit, si apozemata, vina medicata, & illepida hujusmodi pharmaca similia, singulis absorbere diebus cogatur, non possum, quin Domino significem, me hoc in casu, relictis jam dictis, ad salia, veluti absinthii, Hypericonis, Centaurii, Eupatorii, utriusq; Veronicæ, ut & cremorem Tartari, ceu sacram (quod ajunt) Anchoram confugere, exiisdemque non vulgare, commodum atque emolumentum percipere. *Salium usum.* Maximo etiam cum fructu fæculam rad. Ari exhibeo hoc modo. *Pulvis deoppilativus.* ℞. Fæcul. Ari, cremoris Tartari an. partes æquales: misceantur, & cum jusculo carnis aut tantillo vini albi, exhibeantur à scrupulo uno, ad scrupulos duos. Atqui sic & gustui gratum, & obstructionibus accommodatum parare soleo medicamentum. Aliquando itaque loco cremoris Tartari, salia assumere posses, nisi fortè ideò quod adhuc aliquantulum lixivium redoleant, adversari ea ac respuere velles. In iis autem, quorum viscera adhuc debilia sunt, & languent, parum confectionis Alkermes & aquæ cinnamomi adjicio. *De fonticulis.* Quum itaque internæ partes hisce remediis paulò magis adhuc levatæ atq; curatæ fuerint, in ambabus tibiis, vel ad minimum in dextra, confici fonticulus absque periculo poterit. Atqui tum illius auxilio internæ partes ab excrementitiis humoribus, non sine maximo valetudinis tuæ commodo, expurgabuntur. *Fasciarum usus in tumore pedum.* Quoniam verò tumor ille tibiarum Domino suspectus esse videtur, haud abs re erit, si ante applicationem causticorum eas fasciis, imo à pede incipiendo, & usque ad genua progrediendo, arctè & strictè deligaverit. Antea tamen in decocto Absinthii, Centaurii, Scordii, Salviæ, Betonicæ, origani, Rosmarini, granorum juniperi, & similium, cum aquâ & sale parato, eas madefacere calidèq; applicare convenit, idq; vesperi potissimum, ubi cubitum es iturus: interdiu verò, præcipuè cùm è domo exire foras, aërique frigido te committere volueris, decocto illas imbuere non oportet; consultiùs enim est, ut tum siccæ applicentur.

De affectu Cæterum quod affectum Uxoris consultissimi Viri Domini Licenciati Scheidmanni concernit, est quidem ille à festo nativitatis Christi, (quo ægram Heidelbergæ primum visitavimus, eique rebus non aliter ferentibus, curam, ut loquuntur, palliativam tantùm præscripsimus) non factus deterior, nisi quòd labia (quæ tum temporis, propter applicationem medicamentorum escharoticorum, putrida & cadaverosa, adeòque aliquantulum depressa quoque videbantur) jam rursum parumper excreverint. *Obs. 42. & 43. D. Scheidmanni uxoris.* Alias satis commodè Domina valet, & tam cibo, quam potu mediocri cum appetitu fruitur: nisi quod scirrhus, qui sub brachio latitat, situm fere antiquam hactenus obtinuit, illæ quinetiam, quas nosti, vellicationes nondum remiserunt. Advocavit hisce diebus Dominus Scheidmanus Barbitonsorem quendam, nomine M. Georgium N. Zvvingbergensem in viâ montanâ, non longè ab oppido Bensheim habitantem; Qui quidem ipsi tanquam alter Æsculapius commendatus, stipulatâ manu pollicebatur, sanctèque jurabat, se cancrosum illud ulcus Dominæ Ol. Martis atque Veneris perpaucos intra dies, absque ullo vitæ periculo, quin imò sine omni dolore, erosurum atque absumpturum esse. Quoniam verò Domina maximo suo ipsius damno proh dolor cognaverat, quantam malorum iliadem acria ejusmodi atque corrosiva medicamenta sibi peperissent, morem homini isti gerere noluit: quippe quæ jam firmiter mammam ulcerosam ferro abscindendam esse statuerit; quem quidem in finem illius corpus jam idoneis catracticis præparamus. Faxit Cœlestis Pater ac Deus misericors ut, ad quem aspiramus, nobisq; præfiximus scopum, citò, tutò, jucundè collimemus. In scirrhi cura hac vice nihil tentabimus, sed eum nunc missum facientes, commodiorem occasionem expectabimus. Quod si E. T. prædictum Barbitonsorem novit, ejusque vitam ac praxim & in ejusmodi affectibus percurandis peritiam atque dexteritatem, aliquo modo cognitam atque perspectam habet, ut de eo nos certiores faciat, rogamus, id enim si feceris, non solùm mihi, verùm etiam Dn. Scheidmanno, tam gratum id, quàm quod gratissimum erit. Hisce commendo E. T. protectioni Divinæ cum totâ familia, eamque plurimum salvere ac valere jubeo. Dabam Spiræ Nemetum 1. Martii 1619.

OBSERVATIO XLIII.

De lapidibus in sinistro rene repertis.

Clarissimo atque Experientissimo Viro, Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo consummatissimo Dn. & Fautori observando,

Lucas Iustus, Archiater Bipontinus.
S. P. D.

Clarissime atq; Experientissime Vir, Chirurgorum hoc seculo verè Coryphae, quod tardius ad literas tuas 3. Calend. April. conscriptas, respondeam, nonnisi quod picturam lapidum Renum à te desideratam, citius habere non potuerim, ascribas velim; Historia sic se habet.

Illustrissima

Obs. 43. & 44

Illustrissima virgo annorum circiter triginta, optimo corporis habitu, sed paululum gibbosa, ex suborto in proprio conclavi igne, ita perterrita fuit, ut menses ab eo tempore non amplius fluxerint; interea utcunque se habuit, nisi quod aliquando de difficultate respirandi, nec non dorsi dolore, conquereretur; cujus nomine etiam ab Archiatris varia tentata fuere remedia. Elapsis verò sedecim annis, computatione à retentione menstruorum facta, prædicti dolores magis magisque intenderunt, ut mors tandem subsequuta sit. Corpus cum condiremus, spinam dorsi instar majusculæ literæ S. binos etiam lapides, magnitudine ac colore ad vivum hic delineatos, in sinistro rene inveni; En & Ecce naturæ lusum!

Color ex flavedine ad nigredinem tendit.

Cæterùm pro transmisso libro Lithotomia Vesicæ inscripto, gratias, quas possum, habeo & ago maximas, studebo ut ἀντίδωρα sim gratus: in secundo Calculo, de variis manualibus operationibus disseris, & quæ ex eis præferenda, doces: inprimis verò summam dexteritatem Petri Franci probas: qui non statim à facta incisione Calculum (nisi is ultro se offerat) extrahit, sed vulnus fasciis ligat, & post aliquot dies, viribus ægri recollectis, adaptatis instrumentis calculum elicit. Ego certè hoc non possum non magni facere. Improbant verò nonnulli hos tuos labores, quod vernacula nostra linguâ librum publici juris feceris; sed quid, an non plerique nostri Lithotomi ita aliquando sunt frigidi, ut monitore opus habeant? His vale. Biponti 28. Novemb. Anno 1626.

OBSERVATIO XLIV.

De Ulcere Renis, & ingenti abscessu inter peritoneum & musculos, exteriùs rupto.

Viro Amplissimo & Doctissimo, Dn. JOHANNI KUFFERO, Doctori Medico Argentinensi longè celebertimo, Amico meo singulari studio observando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

TAm securus & confirmatus sum animo, de sincera tua erga me benevolentia, & amicitiâ, Vir Amplissime, & Amice Integerrime, ut verissimè credam, Te longum silentium meum non sinistrè, sed benignè interpretaturum. Obstiterunt enim negotia, quò minùs ad Te scribere potui: deindè etiam morbus gravissimus, quo hac hyeme per menses aliquot periculosè laboravi. Convalui tamen, & nunc cum meis omnibus optimè vivo. Laus sit Deo, quem, ut Te unà cum Lectissima Conjuge, liberisque dulcissimis æternùm benignè conservare velit, ex corde precor.

Obs. 44.

Cæterùm, Vir Amplissime, hisce diebus cum Soloduri ab ægra quadam, unà cum Doctissimo Viro, Domino Ludovico Scharandæo, ejus Reipub. Doctore Medico ordinario & celeberrimo, in consilium adhibitus essem, quæstio nobis proposita fuit: Acidulæ Griesbachenses an ægræ sint proficuæ, nec ne? Nobis quia in affectu isto, quem mox Tibi ob oculos ponam, suspectæ semper fuerunt acidulæ, suasi, ut Medico alicui, in Viciniâ harum acidularum, quique earum ampliorem cognitionem haberet, nodus iste solvendus proponeretur. Cum itaque & Dn. D. Scharandæo, & marito ipsius ægræ, amicitia illa atque familiaritas, quæ inter nos est, nota esset, petierunt, ut ad Te scriberem, consiliumque expeterem. Ægra enim antequam se itineri accingat, quid de usu acidularum sperare debeat, scire percuperet. Quapropter summoperè Te rogatum volui, ut hac in re nobis gratificari non graveris. Casus autem talis est:

Historia hujus affectus.

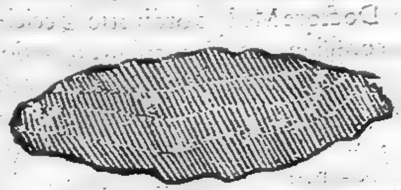
Nobilis & singulari virtute prædita matrona, Domina Magdalena Biss, strenui ac Nobilis Viri, Dn. Werneri Saler, Consulis Solodurensis Prudentissimi Conjux, quæ jam quadragesimum aut circiter, agit annum, Anno 1617. circa finem Januarii, de dolore quodam gravativo lateris dextri conqueri cœpit. Circa costas autem mendosas, & versus altiorem partem hepatis primò exortus est, deindè paulatim versùs regionem renis dextri descendit. Nullam tamen hujus doloris causam externam dare potest. Urina, uti Dn. D. Scharandæus diligenter observavit, statim facta est turbulenta, & non diu post purulenta. Supervenit quoque febris & nausea: præcipuè autem carnem aversabatur. A D. D. Scharandæo adhibitis medicamentis quibusdam, acidulas Griesbachenses Solodurum asportandas curavit: quas cum ipso mense Januario & Februario bibisset, appetitum recuperavit: maximam quoque copiam excrementitiorum humorum cum urinâ excrevit; interim tamen dolor ex toto non cessavit. Sequenti mense Augusto cum thermas piperinas in Rhœtiâ inviseret, dolores adeò adaucti fuerunt, ut ab eo tempore nunquam ab ipsis immunis fuerit. Anno 1618. mense Februario, prædictus dolor mirum in modum auctus fuit. Præter D. D. Scharandæum itaque Dominum Doctorem Martinum Chmieletium, Basileensem Medicum Clarissimum, in consilium adhibuerunt. Corpus iterum ex arte expurgatum; Venæ brachii ter, pedis verò semel sectæ fuerunt. Per intervalla quoque aquam acidam Griesbachensem bibit, nec sine fructu. Interim purulentam materiam per urinas continuò, per intervalla quoque arenulas excrevit. Sæpissimè quoque filamenta semidigitum longa in lotio conspecta fuêre. Auctis doloribus è regione renis, & ego quoque vocatus fui, Anno 1618. 25. Junii, ut quid facto opus sit, cum Dn. Doct. Scharandæo deliberarem. Iterum expurgato corpore, inunctionibus, fomentis, Cataplasmatibus, & similibus tentavimus, an dolores sedari, & materia contenta in halitum resolvi posset, sed frustrà. Quapropter

Urina fabulosa cum filamentis excreta.

Obs. 44.

propter ad suppurantia pervenimus; Sed & nec eis materiam ad suppurationem attrahere potuimus: quapropter sexta Julii, paulò ante prandium, etsi in cute indicium nullum abscessus appareret, Caustico tamen meo, tibi noto, escharam

Causticum inducitur Eschara.

hujus magnitudinis, sine dolore, è regione renis, aut paulò magis versus umbilicum, induximus. Sub vesperam, ad carnem ferè vivam usq; Escharam scalpellis ad id aptis exscidi: quæ quia nondum satis profunda, nonnihil de eodem caustico ad fundum incisionis imposui. Sequenti die cum per reliquam escharam ad materiam purulentam usque, incisionem prosequutus fuissem, pus album & bene coctum copiosè effluere cœpit. Prima tamen vice, ne vires prosternerentur, ultra uncias quatuor non evacuavimus. Circa vesperam iterum multum effluxit, uti quoque sequenti die: tum trutinatâ materiâ, repertum fuit, spacio viginti quatuor horarum, ad uncias tredecim effluxisse. Exindè Symptomata omnia, quæ gravissima, veluti febris, nausea, Lipothymiæ, vigiliæ, & hujusmodi, paulatim imminuebantur, inprimis dolor tum lateris dextri, tum etiam è regione ventriculi, qui ægram ab initio morbi adeò exercuerat, ut sæpissimè culcitram vix sufferre posset, remisit. Dolor insuper totius cruris dextri, qui ante incisionem abscessus vehementissimus fuerat, nullisque remediis sedari potuerat, sequenti nocte imminutus est, & intra paucos dies evanuit, nullis adhibitis remediis: Pus tamen per mensem integrum, & diutiùs copiosè emanavit. Ubi notandum, ante incisionem abscessus, sæpissimè in urinâ grumos sanguinis, magnitudinem lentis vix excedentes, conspectos fuisse, qui post apertionem apostematis non ampliùs per urinas, sed cum ipso pure per ulcus excernebantur. Materia quoque purulenta minùs copiosa in urina reperta fuit. Undè facilè collegimus, abscessum esse inter musculos & peritonæum, communionemque cum rene habere: quod postea manifestiùs apparuit, cum materia serosa puri permixta per ulcus efflueret; Per quas autem vias id factum fuerit, non facilè est scire. Casum escharæ sequenti unguento anodyno & digestivo, ut vocant, promovimus:

XIII. Unciæ puris effluxere.

Grumi sanguinis in urinâ conspecti.

Digestivum pro Eschara.

R. Ceræ novæ ℥j.
Colophoniæ, &
Gumm. Elemi an. ℥ß.
Croci ℈jß. Cum oleo Rosaceo, & amygdalarum dulcium q. s. fiat unquentum, addendo vitellum ovi. Sic satis digesto ulcere, pulvere præcipitato, diligenter præparato & rectificato, nec non butyro recenti mixto, ulcus mundificavimus. Tandem balsamo Tolutano turundis imposito, circa finem mensis Augusti, consolidatum ulcus & cicatrice obductum fuit. In applicatione autem pulveris prædicti, quod notandum est, inflammatio aliqua gingivarum, & salivatio, non minùs ac si hydrargyro inuncta fuisset, sequuta est, tam est delicatula & tenuis textura.

Obs. 44

Porrò dum circa Topica occupati fuimus, in reliquis nihil prætermissum quoque fuit: victus rationem optimam observabat: frequenter trochiscos Gordonii, ad drachmam unam cum lacte caprino, nonnunquam quoque nonnihil terebinthinæ, & trochiscorum alkekengi jejuno ventriculo; post cœnam verò serum lactis cum saccharo rosato exhibuimus. Cum autem medicamenta in forma potionis, nonnisi cum difficultate sumeret, frequenter exhibuimus sequentes pilulas, pondere duorum scrupulorum, & paulò pòst jusculum carnis, sine pane superbibendum dedimus, quò medicamentum eò meliùs in ventriculo dissolvi, & ad locum affectum pervenire posset.

Universalia Medicamenta quæ adhibita.

R. Terebinthinæ præparatæ cum decocto agrimoniæ, veronicæ, alchymillæ, saniculæ, pyrolæ, liquiritiæ ℥vj.
Pulv. Liquiritiæ ℨij.
Spiritus terebinthinæ rectificati ℈jß.
Misceantur: & fiat massa.

Pilulæ.

Interim dum his utebatur remediis, Symptomata, uti dixi, remiserunt: vires quinetiam paulatim recuperavit, pus tamen quotidiè cum urinâ excrevit. Quapropter consuluimus, ut usum trochiscorum Gordonii, & præscriptarum pilularum, nequaquam intermitteret. Ad tempus quidem paruit: tandem verò, cum ab usu medicamentorum nauseabunda facta fuisset, eorum usum intermisit: satis tamen feliciter & commodè vitam traduxit, usque ad mensem Junium, Anni 1619. tum iterum de dolore lateris malè affecti conqueri cœpit, ita quidem, ut secunda Julii iterum coacti fuerimus applicare causticum, & eodem modo, quo & antea, omnes musculos usque ad peritonæum perforare; Non tamen in eodem loco, sed nonnihil altiùs, & magis versùs musculum rectum abdominis; Pus iterùm, quemadmodum & antea, copiosè effluxit. Cicatrix quoque præcedentis ulceris post menses aliquot rupta fuit. Tum funem sericeum per utrumque ulcus traduximus, in eum finem, ut forsan hoc modo materia liberiùs effluere, & affectus in rene tandem sanari posset. In eundem quoque finem decoctum Traumaticum ad tempus exhibitum, & ulceribus siphone injectum fuit: sed frustra laboravimus. Paulatim enim materia deorsum versùs coxam delapsa est. Quapropter cum multa variaque medicamenta, tam interna quam externa, etiam sudorifera sine fructu sumpsisset; Tandemque thermas Badenses Helveticas invisieret, iterum collecta fuit materia, ideoque versùs musculi latissimi medium, & ferè eo in loco, ubi Vesalius ipsum tabulâ decimâ X. notavit, Badenæ, præsente Dn. Doct. Scharandæo, aperta fuit vomica; Ex qua rursum pus copiosè effluxit. Mansit aliquandiu in thermis, deindè domum rediit, ubi nunc utcunque commodè vivit: ulcera tamen etiamnum aperta sunt, ex quibus quotidiè pus exstillat, non tamen usque adeò copiosè: urinas quoque adhuc purulentas quotidiè reddit.

Recidiva.

Cæte-

Obs. 44. Cæterùm cùm maximam confidentiam in acidulas Griesbachenses posuerit tum ipsa ægra, tum etiam maritus (qui jam aliquoties in calculo renum eis cum fructu usus fuit) summoperè à Clarissimo Viro exposcimus omnes, ut mentem suam nobis aperire non gravetur; Possitne eis cum fructu uti necne? Consolidationem quidem ulcerum non tantoperè expetit ægra: sed interna viscera, beneficio acidularum ab excrementitiis humoribus expurgari, novumque robur eis addi; ulcus quinetiam internum consolidari posse existimat; Domino Scharandæo verò, uti & mihi nonnihil suspectæ sunt acidulæ. Internas enim exulcerationes nondum obcalluisse, ex abundantiâ puris, quod quotidiè cum urinâ effluit, perspicuum fit. At acidulas propter acrimoniam, quam ex vitriolo contrahunt, internis exulcerationibus adversas esse, experientia in aliquibus ostendit. Tibi verò, doctrinâ atque experientiâ longè excellentissimo quid videatur, scribe & significa: Primò an aeidulæ huic subjecto conveniant, necne? Secundò si conveniunt, quid circa usum earum sit observandum? Etenim an vulgari modo eis uti possit ægra nostra, dubitamus. Scimus enim, quemadmodum quoque testatur Tabernæmontanus, in suo aquarum thesauro, c. 4. eas renes viasque urinarias quidem ab excrementitiis & viscidis humoribus expurgare: verum harum partium ulcera consolidare posse, cum Tabernæmontano negamus: earum enim acrimonia consolidationem impedit. Itaque quidnam præter acidulas, pro consolidatione ulcerum internorum sit usurpandum, adscribe quoque. Nobis trochisci Gordonii, quarum descriptionem videre poteris apud prædictum Authorem, particulâ 6. cap. 10. uti quoque pilulæ ex terebinthinâ antea præscriptæ, vel decoctum aliquod Traumaticum, probantur.

Acidulæ an in hoc casu profuturæ.

Memini ego circa annum 1587. cùm primò Lausannæ praxi Chirurgicæ operam darem, à Dn. Claudio Auberio, Doctore Medico longè Celeberrimo, & amico meo singulari, exulcerationem renum, syrupo Magistrali ex pyrolâ, saniculâ & alchimillâ, cum saccharo & melle conflato, curatam fuisse; Nihilo tamen in universalibus prætermisso. Tertiò ascribe sententiam tuam, an ulcera externa sine periculo possint sanari ac claudi? Nos id absque dispendio vitæ fieri non posse existimamus. A multis enim annis ægram obstructionibus hepatis, & venarum mesaraicarum, nec non doloribus hystericis obnoxiam fuisse, certò scimus. Poteris id quoque ex præcedentibus colligere, ubi scripsi, dolorem lateris primò sub costis mendosis, hoc est, ut ego planè sentio, in gibbo hepatis incepisse. Manifestum itaque est, naturam sibi viam hancce pro secretione excrementitiorum humorum struxisse: quapropter non temerè obturandam esse.

Syrupus Magistralis.

Habes, Vir Amplissime, succinctam, plenissimam tamen descriptionem morbi, simul & quæstiones aliquot; Ad quas ut maturè nobis respondere velis, obnixè rogamus. Operam Tuam non in homines ingratos Te collocasse, experieris. His Vale, & cum Lectissimâ conjuge, liberisque dulcissimis feliciter vive diu, Bernæ. 6. Maji, 1621.

Obs. 44. Hasce literas apertas Solodurum misi, ut si quid in ipsis omissum à me esset, id ab ægrâ ipsâ, aut à Dn. D. Scharandæo, qui perpetuò ægræ adfuit, adjungeretur.

Viro Clariss. & Experientissimo,
DN. GUILHELMO FABRICIO HILDANO
apud Bernates Chirurgo Primario, Fautori & Amico meo singulari,

JOHANNES KÜFFER, D.
S. P. D.

Nobilis, Clar. atq; Experientiss. Dn. D. Literas tuas accepi, ubi ad longum recenses Medicam historiam cujusdam honestæ matronæ, quæ ut jam per quatuor penè annos gravi, ita curatu difficili & laborioso affligitur morbo. In cujus curatione licet multa & varia à variis Medicis adhibita sint remedia, iis tamen Dominam ægram usq; huc integræ & pristinæ suæ sanitati restitui haud potuisse, non modò scribis, sed & meum in tam gravi casu consilium exposcis. Ad illas Vir clar. respondissem quidem quamprimum, nisi inter cætera, quo minus hoc facerem, duo haud contemnenda me deterruissent, quorum primum est rei propositæ difficultas, alterum verò ingenii mei tenuitas, cum exiguâ rei Medicæ experientiâ. Collatione namq; horum duorum à me factâ, tantam eorũ inter se distantiã reperiri, quantam forsan est summitas Atlantis cœlum sustinentis, ad ejus radicem, adeò ut non circa rationem temeritatis & audaciæ me justè accusari posse existimaverim, si tam difficilem casum meâ tenuitate oppugnari posse præsumerem. Et hanc ob causam meum ad Te in proposito casu rescripum hactenus distuli. Quoniam verò Nobiliss. & Prudentiss. D. D. Consulis, Mariti honestissimæ matronæ, literæ responsum urgent, sic insufficientia mea posthabita, malo nescius errare, quam Tibi volens deesse, obnixè rogans, ut, si quæ minus rectè scripta tibi videantur, æqui boniq; ea consulere velis.

Quæstionum tuarum propositarum, quas à me dissolvi cupis, prima versatur circa materiam Remedii (liceat nunc dicere) indicati. Secunda circa usũ administrandi dictam remedii materiam. Tertia verò circa quid agendum in Exulcerationib. externis. Harum solutionẽ aliter, quam per indicationes, nunquam venabimur, quæ ut nosti, sũt comprehensio juvantis cum comprehensione nocentis. Et quemadmodum hoc ultimũ ordine naturæ præcedit ipsum juvans. sic quoq; ordine methodi primò, quam fieri potest, diligent. est disquirendum, & postmodum quam citiss. executioni demandandum. Hoc enim bene cognito, facilius deinceps tuis Quæstionibus satisfacere licebit. Est autem indicans in tua historia enarratâ duplex; Curatorium videlicet & Præservatorium. Curatorium quidem ratione ulceris, quatenus est ulcus: præservatorium verò ratione materiæ ulcerantis. Cum itaq; ulcus sit soluta Unitas, cum magnitudine imminuta partis viventis, producta à materia corrodente: ob id indicationes hauriẽdæ sunt tam à reb. præter naturam, quam à rebus secundum naturam. Si considero ulcus, ut est res præter naturam, tunc ex Gal. lib. 3. method. c. ult. ejus primum indicatum per modum inventionis est Agglutinatio, seu Conjunctio labiorum ipsius ulceris. Quoniam

Indicatio quid?

Ulceris definitio.

Obs. 44. *verò præter Unitatis solutionem etiam magnitudo partis ulceratæ est imminuta, tûc carnis iste defectus pro suo indicato Essentiali habet carnis generationē. Quod si insuper & cutis substantia sit deperdita, de quâ non dubitandum: sic enim habent tua verba: (cicatrix quoq; præcedentis ulceris post menses aliquot rupta fuit) tunc ejus præsidium indicatum est cutis generatio. Quæ cùm sit seminalis, sic vera cutis regenerari nequit, sed aliquid simile cuti est generandum, quod cicatrix appellatur.*

Indicata hujus affectus.

Habemus ergò ex trib. istis indicantibus, videlicet ex imminutione partis carnosæ, solutione unionis, & cutis deperditione, etiam tria indicata, è diametro indicantibus opposita, impletionem nempè cavitatis seu carnis generationem, Agglutinationem, & cicatrisationem. Quæ indicata ad effectum deducenda solius naturæ sunt opera, non Medici, cujus officium solum est, ut docetur c. 6. lib. 3. Meth. removere impedimenta, sine quorum sublatione à Medico facienda, ipsa natura suos jam dictos scopos assequi non potest. Sunt verò dicta Impedimenta, quæ Medico rationali summoperè consideranda, & quantum fieri potest, diligentissimè removenda veniunt, in duplici differentia: quarum prima consistit in læsione facultatis, altera verò in errore, ut nos loquimur, externo.

I. quoad læsam facultatem.

Quod ad læsā facultatem attinet, de eâ hic nil fari aut scribere licet: siquidem illa sola deprehenditur ex cognitione partis, cujus est facultas, quæ si affecta est, & ejus functionem consequenter lædi necesse est. Quantum autem ex Tuis scriptis conjicere possum, non ita vobis adhuc constat (pace vestrâ hæc dixerim) quæ partes internæ sint exulceratæ? Externos abdominis musculos si excipiā, qui & per spontaneū abscessum, & per causticum admotum ulcerationem haud levem intuentibus ad oculum exhibent. Evidens hujus nostri dubii argumentum præbent hæc verba in historia sic scripta: Materia quoq; purulenta minus copiosè in urina reperta fuit: undè facilè collegimus, abscessum esse inter Musculos & Peritonæum, communionemq; cum rene habere. *Quod & postea manifestius apparuit, cum materia serosa puri permixta per ulcus efflueret. Quibus verbis, Renem in se habere essentialem exulcerationem, adhuc vos dubitare sequentia probant, dum scribitur:* Per quas autem vias id factum fuerit, non facile est scire, &c. *Meo tamen judicio non ita difficilè erit hoc novisse, si serosa materia (sumatur nunc serum in proprio significatu) ortum & generationem, simul & vasorum communionem spectemus. Constat enim serum esse exerementum jecoris, in cujus gibbâ parte suam perfectionem adquirit: è quâ facile potuit & fluere aut trahi, tum ratione tenuitatis suæ, tum ratione doloris, per easdem vias, per quas ferebatur sanguis ad partem ulceratam, maximè cùm descendentis venæ cavæ truncus, antequam in Illiacos ramos dividatur, quinq; alios surculos de se promat, quorū duo primi, Adiposus nempè Renalis, ad ipsos Renes, musculosus verò ad Lumbares & abdōinis musculos, in quibus ulcus consistere dicitur, feruntur: in quibus, seu inter quos est magna socia communio, & talis, ut facilè per musculosum jam dictum rivum ad adiposum & renalem; videlicet ramulos, pus ipsum ferri, & è contra ex renibus per dictos meatus adipsum externum ulcus materia serosa derivari, non citra rationem potuerit; non obstante, quòd etiam pars materiæ serosæ etiam in longinquioribus ab hepate venis, nedum in propinquioribus jam dictis, semper cum ipso sanguine maneat commista, tanquam ejus vehiculum, usque ad extremas capillares venas, ad ambitum corporis sparsas.*

Demonstratur, quomodo serum per ulcus effluxerit.

Deinde verò de Rene exulcerato nullum vobis superesse dubium, ex Tuis hisce subsequentibus verbis conjicere possum, quæ sic habent. Dum funem sericeum per utrumq; ulcus traduximus, in eum finē, si forsan hoc modo materia liberiùs efflueret, & affectus in Rene sanari tandē posset. *Quibus quasi ratum fit, ex rupto abscessu unum ulcus non modo in rene dextro, sed & extra peritonæum ejusdem lateris, alterum separatim usq; ad extremā cutim consistere. Nū verò præter dictas partes etiā alia nonnulla & nobiliores, sint affecta eodem morbi genere, de hac re absens nihil certi statuere, & exindè de indicantib. à læsâ facultate sumendis minùs quid determinare possum. Id quod etiam de impedimentis ab errore ulceris externo desumendis dicendum. Qui error est communis vel proprius. Communis est vel Materia fluens ad partem ulceratā, vel Materia residens in parte ulceratâ. Illa prout varia est secundū speciē, vitium speciei, & causam generantē, sic quoq; varia indicat præsidia: hæc verò etiam pro ejus multiplicitate, multa parit specialiora indicata, in quorū notitiam solum devenimus, si perspecta nobis sit subjecti dispositio naturalis præterita & præsens, nec non alia, quæ eam comitantur: de quibus ne verbum quidē in historia relata, nisi quòd matrona ægra sit 40. annorum. Hinc ad errorem proprium nobis descendendum, qui etiā sua varia & distincta habet impedimenta, pro distinctione scoporum, ad quos collimare debemus. Si enim scopus sit carnis generatio, ejus impedimentum est excrementum duplex, necessariò generandum etiam ex probo sanguine, tenue nempè & crassum: illud ut humidū indicat siccans: hoc verò ut crassum detergens. Quorum neutrum primū gradum vel siccationis, vel detersionis transcēdere debet. Sin glutinare sit animus, etiam tunc duo sunt impedimenta. Sanguis videlicet optimus effluens, qui indicat sui exsiccationem; validiorem tamen, quam in carnis generatione, & raritas carnis jam supra genita, quæ postulat astringens in gradu primo: Quæ duo indicata etiam in cicatrisatione locum habent, sed validiorib. quā in agglutinatione, præstatur remediis. Quæ omnia impedimenta ulceris sanandi Gal. paucis complexus est verbis, cum ait:* Ulcus est humidum: Sanum autem siccum, humidum enim dicitur ulcus, hoc est, ulcus tamdiu perseverat, quousq; durat humiditas morbifica; & sanum est ulcus, hoc est, dum morbifica humiditas est consumpta, quæ attinet ad Generationē carnis, Agglutinationem & cicatrisationem. *Hinc mirum me non habet, quòd ab exhibito Traumatico & ulceribus injecto, nil levaminis sit subsequutum. Non debent enim talia exhiberi ulcere non planè deterso & exsiccato: secus namq; illud sorditiei genus mediantib. istis detinetur in parte ulcerata, & serpere solet ulcerando semper novas partes, & alias prius læsas gravius afficere. Quod & hic accidisse, indè conjicere licet, quòd post illorū usum de novo facta & aperta sit vomica, de se reddens in hodiernum usq; diem purulentam & materiam & urinam, signum haud dubie ulcerum malignorum & ægrè sanabilium.*

II. quoad errorem externū.

Potiones vulnerariis quando exhibenda.

Pro

Obs. 44. Quæstio, An Reni ulceri acidulæ conveniant, Affirm.

Pro quorum curatione inprimis quæris: Num Acidulæ in dicto casu & subjecto conveniant, nec ne? Vt rationaliter quæstioni huic satisfiat, præsuppono, Renẽ dextrum ulcere adhuc sordido detineri, & externum ulcus adhuc cum simili quoq; sorditie purulenta consistere. Indicio hujus sunt verba tua hæc: ulcera tamen nunc etiam aperta sunt, ex quib. quotidie pus exstillat, non tamen usq; adeo copiosè, urinas quoq; adhuc purulentas quotidie reddit &c. Ergo antequam consolidamus, primò materia purulenta est detergenda, ejus nova regeneratio inhibenda; cujus efficiens causa est meo judicio renum excedens calor, & vicinia inflammati hepatis tum per se, tum ex accidenti, ob usum Thermalium aquarum minùs convenientium, ob præcedentes acutas febres passas, nec non ob sæpè detentum pus, antequam exumperet.

Vnde generetur pus in isto Renis ulcere.

Materialis verò ipsius causa videtur ex præcedẽtib. morbis tanquam signis esse sanguis acris, biliosus, & adustus, qui & materiam regenerando puri aptam reddit, & partes affectas simul plus inflammare solet, cui accedunt obstructiones Mesaraicarum, cavi hepatis, à materia haud dubiè lenta & viscosâ. Quæ inprimis est attenuanda, & incidenda, item sanguis refrigerandus, ejus acrimonia mitiganda, & quod alterantibus corrigi nequit, benignè evacuantibus id tollendum est; adhæc intemperies hepatis & renũ calida frigidis contemperanda, & si quæ materia purulenta jam genita est, hæc simul abstergẽda per meatus ulceratæ parti proximos. Qui scopi omnes num unico Acidularum usu præstari valeant, id ipsarum materia & facultatib. rimari solum licebit. Quæ dependent à causa materiali aciditatis in fontibus istis acidis, quæ magna ex parte ex calcanthi permistione meo judicio contingere solet, sed vapor calcanthosus solùm aquæ permisceatur, sive vapor supernè genitus ex Terræ ambientis frigiditate cogatur, & in aqueã & acidam quidem substantiam transmutetur, quæ postea in scaturigine fontis mista, totam dein reddit aquam acido sapore plenam. Temperiem verò istarum dixerim ego apertè esse frigidam & siccam, cũ exiguo caloris igniculo, cũ tenuitate substantiæ, quæ undiq; penetrat. Calor ideò exiguus, quia vapores haud multam habent caliditatem, deinde quia calor vaporis obtunditur ex aquæ frigiditate, ita ut vehemens esse non possit. Sic acidulas calidas nuncupabimus, non à qualitatis dominio, cùm frigidæ, ut dixi, statuantur. Effectus autem edunt proportionatos tẽperamento. Refrigerant enim, exsiccant, penetrant, crassas humiditates dissolvunt & incidunt, laxa astringunt, & roborant. Quibus additur Tertia facultas, nostro proposito apta, nempè quod renum & vesicæ passionibus opitulantur, calculum frangunt, arenulas & viscidam pituitam atq; purulentam materiã detergunt, & per urinarios meatus expurgant, haud aliter ac alia ad id specifica remedia, omnium viscerum obstructiones item solvunt, & putrefactioni opitulantur. Quas jam enumeratas acidularum facultates omnes si variis affectibus istius Dominæ ægræ applicare velim, quibus jam per aliquot annos graviter fuerat divexata, non possum ipsi non suadere usum acidularum Griesbachensium, conditione tamen hac præmissa, ut ante illarum usum, debitè ac probè ab omni excrementitiorum humorum genere tam per phlebotomiam, si huic sit assueta, quàm alia alvina remedia sit purgata.

Materia acidularũ quæ.

Earum Temperamentum.

Facultates.

Obs. 44. Conciliatur Tabernamont. cum dictâ Responsione de Acidulis.

Neque obstat authoritas Tabernæmontani, meæ dictæ jam opinioni opposita. Siquidem & mihi satis constat, ulcera renum, maximè si sint valde sordida, acidulis difficulter curari posse, quoniã earum astrictio tanta non est, quanta in isto continuo transitu seri & materiæ purulẽtæ forsã requiritur. Sufficit nũc si illarum beneficio consolidationis impedimenta supradicta tam læsæ facultatis, quàm errorũ externorum, corrigantur & tollantur, ad quorum sublationem, quæ conglutinationem utique præcedere debet, unicè nobis est confugiendum. Quodsi verò simul & reliquis ordine se subsequentib. aliis duobus indicantibus ulceris attendere cupiamus, aut possemus, non inconsultum meo judicio foret, si singulo aut saltem alterno mane, ante haustum matutinum, loco alterius roborantis remedii, iteraret solitam antea dosin istarum pilularum, quæ ex Terebinthina, tanquam basi totius compositi sunt confectæ, quibusq; antea feliciter fuit usa. Vesperi verò & intermediis dieb. suo utatur defensivè roborante, ante & post haustum Medicinalem.

An Acidularũ acrimonia ulceribus internis non sit adversa.

Quod verò acrimonia acidularum internis exulcerationibus adversa esse dicatur, illud quidem in pectoralib. & pulmonum quibusdam vitiis, nec non longis Dysenteriis verum esse, ab Experientia habemus; cui accedit autoritas Raymundi Mindereri p. m. magni istius Chymici & Medici, qui in suo de calcantho libello idem habet & affirmat. Secus se res habet in aliis ulceratis partibus. Quocirca primæ Tuæ Quæstioni à me sic responsũ velim, quod scilicet Domina ægra pro correctione sui mali liberè, & tutò uti possit in potu acidulis Griesbachensibus. Quid autẽ circa earum usum specialẽ potissimùm sit observandum, id requirit & Medicum præsentem, & exactã totius constitutionis affecti corporis notitiã, quæ ut plurimum communem earum usum vel in totum mutare, vel in quibusdam saltem aliquid limitare solet, quàm mihi absenti divinare non licet: sed, ut dixi, præsenti Medico & ejus discretioni omnia ad usum necessaria sunt committenda.

An ulcera hujus ægræ rectè serventur aperta?

Demum etiam tuæ sententiæ facilè subscribo, dum Vlcera externa in nostro subjecto, circa magnã sanitatis jacturam consolidari non posse, neq; debere, affirmas. Nam, omissis multis rationibus & autoritatibus, ad illud ipsum sentiendũ me adigunt ea, quæ præcesserunt ante ulceris externi apertionem, & quæ post sunt consequuta. Ante eam etenim aderant febris, nausea, lipothymia, vigiliæ, dolores acerbi &c. Quæ tamen omnia statim atq; abscessus ad rupturã devenerat; vel saltem remiserunt, vel in totum evanuerunt. Ut meritò ab istis juvantibus & lædentibus prægressis concludere liceat, ulcera ista externa esse aperta servanda, aut si per se casu conciderent, & consolidarentur, arte iterum esse de novo aperienda. Et hæc sunt, quæ per præsentium latorem ad Tuas Quæstiones currenti calamo, multisq; obrutus negotiis, respondere potui: quib. si non satisfeci: saltem animus tibi satisfaciendi mihi non deerat. Cui omnia fausta precor, & me meaq; omnia officiosè commendo. Hisce bene vale, & mihi bene fave. Nobil. Clariss. & Experientissimos Dominos Doctores Medicos Bernenses, & Solodurenses meo nomine officiosissimè saluta. Argentinæ ex Musæo, 25. Junii,

Anno Christi Salvatoris

1621.

Obs. 45. & 46.

OBSERVATIO XLV.

Ex mictione sanguinolenta repentina mors.

ANno 1623. Mense Julio, Nobilis quidam Lausannensis, Dn. Ferdinandus Lovisius, Dominus de Chesau, & Chandans, quem honoris gratiâ & propter eam, quæ inter nos fuit, familiaritatem, nomino: Vir pietate, & Virtute Excellens, cum quadam die in publicum prodiret, & cum subditis suis sermonem haberet, in deliquium animi incidit. Ex Pago suo Chandans Lausannam in lectica deportatus, animam Deo piè placideque reddidit. Causa mortis fuit mictio sanguinis, quam per tres integras septimanas studiosè celaverat, & Uxori suæ vix, Medicis verò nunquam indicare voluerat. Verecundia, quæ Sanitati adversatur, plerumque necem afferre solet.

OBSERVATIO XLVI.

De admiranda Hæmorrhagia per Penem.

Viro Nobili Doctissimoq;
Dn. FRANCIS. PROSP. GOTTROWIO, Reipubl. Friburgensis Helvetiorum Archiatro celeberrimo, ejusdemq; Consiliario Prudentissimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

ALiquoties mihi, Vir Clarissime, Amice Colendissime, cum Lithotomis, rerum Anatomicarum imperitis, negotium fuit: Vesicam enim ipsiusque collum, Venis, quæ alicujus momenti censeri possint, præditam esse, in dubium vocare ausi fuerunt. Atque hanc acceptam esse opinionem Lithotomorum Empiricorum in Germania existimo. Ex isto porrò errore multa incommoda, & quidem gravissima sequuntur; In extractione enim Calculi, dum Hæmorrhagiæ & sanguinis, qui in Vesicam confluit, ibidemque in grumos concrescit, rationem non habent, & ut effluat, subsidia non adhibent, putrescit, & gravissima excitat symptomata; Videlicet dolores gravissimos, inquietudines, febres, inflammationes, Gangrænas, tandemque mortem ipsam. Verùm enim verò rem aliter se habere, tibi, Vir Clarissime, omnibusque, qui fabricam humani corporis intelligunt, notum est. Ut autem ignorantiam horum hominum exemplo quoque refellerem, rationalesque Chirurgos cautiores redderem, statui Historiam illam Observatione dignissimam, de Affectu Dn. Anthonii Marionis, Centuriæ meæ inserere. Nequaquam tamen illam publici Juris facere volui, nisi priùs ad Virum Clarissimum, ut qui ante me ad ægrum accersitus fuit, referrem ea, quæ Ego hac de re consignavi, quod & nunc facio, submissè rogans, ut omnia perlegere, castigare, & si quid à me prætermissum fuerit, id adscribere non gravetur: inprimis autem obnixè rogo, ut Excellentia T. quantitatem sanguinis, ab ipso rejecti, à Dn. Capitaneo Meister/ communi nostro Amico, qui etiam Curationi interfuit, aliisque astantibus expiscari, mihique significare velit. His Vale, Vir Clarissime, Consultissime, & cum tuis æternum feliciter vive. Dabam Bernæ 18. Septemb. 1626.

Obs. 46. Descriptio Casus.

Anno 1623. cùm Viri nonnulli juvenes Friburgenses, saltando ac currendo sese exercerent, accidit, ut quidam ex eis, Antonius Marion nomine, homo viginti circiter annorum, robustus, & plethoricus, inter saltandum Perinæum contra extremum scamni angulum allideret, sine ulla tamen Cutis Vulneratione: quapropter etsi dolor potinus superveniret maximus, nulla tamen secuta est Hæmorrhagia, inde factum est, ut de affectu non usque adeo solicitus fuerit: sed aliquo modo sedato dolore, cum reliquis suis Sodalibus hilaris esset. Sequente verò nocte adaucto dolore, cum sanguinem copiosè emingere cæpisset, & intra paucos dies ad libras aliquot sanguinis per penem eminxisset, ac ita quidem, ut Vires mirum in modum imminuerentur, haud parum perturbatus fuit. Quapropter Nobilem & Clarissimum Virum, Dn. FRANCISCUM PROSPERUM GOTTROWIUM Reipubl. Friburgensis Medicum ordinarium atque celeberrimum, in Consilium vocare jussit. Is considerato periculo, in quo versabatur æger, autor fuit, ut Ego quoque accerserer. Quartâ itaque Martii, 1623. cum ad S. Albinum, in agro Aventico situm, ad ægrum pervenirem, Vires, propter copiam sanguinis, per Penem rejecti, mirum in modum prostratas inveni: eâ quoque die, & subsequente nocte, ad libras circiter duas excrevit. De Urina, quæ jam separatim cum sanguine permixta erat, non loquor. Sed quod admiratione non vacat, vidi his meis oculis, etiam præsente Dom. Doct. GOTTROWIO, ægrum grumos sanguinis, qui magnitudinem ovi gallinæ excedebant, sine insigni molestia & conatu per ductum Urinarium excrevisse, tam valida erat in ipso facultas expultrix. Inter effluendum autem veluti gelatina erat, è momento tamen in grumos spissos concrevit. Vix credibile est, quantum sanguinis per penem eminxerit. Interim tamen, divino aspirante Numine, feliciter à nobis Sanitati restitutus fuit, & pristinas vires ita recuperavit, ut sequente anno in Galliam profectus sit, ubi in hunc usque annum 1626. hæc scribo, castra regia sequitur.

Curationem autem ut sequitur, instituimus: Primò Victus rationem, quæ refrigerat, humectat, nutrit, & corroborat præscripsimus 2. Sequentem Potiunculam bis in die, videlicet manè & vesperi propinavimus.

℞. Aq. Fragariæ,
Prunell.
Plantag. an. ℥. j. ß.
Syrup. de Papavere,
Althea Fernel. an. ℥. j.
Tripheræ magnæ cum Opio, ʒ. ij.
Misce fiat Potio, pro sex dosibus, matutinis, & vespertinis.

Frequen-

Obs. 46.

Frequenter quoque interdiu nonnihil de sequente potione ex cochleare sumebat.

℞. Aq. Plantag.
Bursæ Pastor.
Centumnod. ana ℥. j.
Boli oriental. veri ʒ j.
Confect. Alkerm. ℈iij.
Syrup. de Papavere, ℥j. ß.

Misce. Perinæo sequens cataplasma applicuimus:

℞. Farin. hordei ℥j. ß.
Pulv. Balaustior.
Nucum cupress.
Rad. Bistortæ,
Tormentill. an. ʒ. j.
Rosar. ʒ. ß.

Cum decocto rad. & foliorum Plantag. parumque acet. rosac. fiat cataplasma, applicetur tepidè.

Imo ventri, quia de dolore extensivo, propter copiam sanguinis in vesica collecti, conquerebatur, hoc applicuimus cataplasma.

℞. Parietar. Malvæ,
Altheæ, an. m. j.
Flor. chamomill.
Melilot.
Sambuc. an. m. ß.
Sem. Lini,
Fœnigræc.
Anisi, an. ʒ. ß.

Misce, fiat omnium Pulvis tenuissimus. Hujus pulveris ℞. an. ℥j ß.
Farin. fabar. ℥iij.

Coquantur cum lacte Vaccino, fiatq; cataplasma, addendo Vitellos ovorum num. ij. Butyr. recent. ℥j. Applicetur tepidè. Regionem Renum sequente unguento inunximus:

℞. Unguenti refrigerant. Galeni ℥ij.
Ol. Nymphææ, ℥j.
Camphoræ dissol. in acet. rosac. ℈j.

Misceantur in mortario, fiatq; linimentum.

Cæterùm, quum propter maximam, & ferè incredibilem sanguinis deperditionem, & proinde Hepatis refrigerationem atq; labefactationem, secuta fuisset viscerum obstructio, & Cachexia, visum nobis fuit, ut sequente uteretur Syrupo Magistrali, qui non tantum viscera reserat, sed & internum ulcus circa collum vesicæ, propter casum factum, consolidat;

℞. Rad. Fœniculi,
Petroselini,
Asparag. an. ʒ. ß.
Herb. betonic. Scabios.
Agrimon.
Veronic.
Alchymill.
Pyrol.
Sanicul. an. m. j.
Sem. Anis.
Fœniculi,
Urtic. an. ʒ. ij.
Flor. trium cordial.
Genist. Hispanicæ, an. p. j.
Liquirit. mundat.
Uvarum exacinat. ana ℥j.

Obs. 47.

Fiat s. a. decoctio in aqua fontan. ad consumptionem tertiæ partis: Colaturæ adde Mellis despumat. & sacchari miscellanei an. ℔j. fiat Syrupus s. a. Aromatizetur speciebus Aromatici rosat. & Diarrhodon. Abbatis, an. q. s.

De hoc Syrupo sumebat æger singulis diebus per tres horas ante prandium cochleare unum aut alterum. Sumebat quoque per intervalla ad ʒj. aut ʒj. ß Terebinth. claræ, cum pulvere Liquiritiæ. His non sine admiratione multorum feliciter & perfectè sanitati restitutus fuit. Quid non potest Juventus in corpore integris visceribus prædito?

OBSERVATIO XLVII.

De periculosâ Hæmorrhagiâ per pudenda, in Puella.

Idem ad eundem.

CAsum illum gravissimum, quem vidimus unà in Dn. Antonio Marione, Vir nobilissime, Amice plurimum honorande, non ita pridem consignavi, & ad T. Excellent. misi. Ab eo porrò tempore, cùm quadam die adversaria mea revolverem, en incido in casum non longè absimilem quem tibi communicare volui.

Anno 1522. 5. Decembris, Puella quædam ex nobilissima familia Bernensi orta, quinque circiter annorum, cochleare oblongo manubrio, qualibus in Culina utuntur, in manu gerens, cum ex scamno in pavimentum hypocausti decidisset, & mucrone manubrii infimam partem colli matricis, versus intestinum rectum vulnerasset, tanta secuta est sanguinis profusio, ut Parens ipsa, & adstantes, non semel ad me dixerint, se nunquam credidisse, corpus tam exile ac juvenile, tantâ copiâ sanguinis præditum. Ad libras enim aliquot effluxisse, ausus sum affirmare. Restricto tamen sanguine pulvere nostro ad sistendum sanguinem, & refocillatis atque instauratis viribus, vulnus, quod ad intestinum rectum ferè usque penetrabat, brevi feliciter curavimus, & in hunc usque diem vivit.

Ex hac porrò Historia, nobilissime & clarissime Vir, apparet imprudentia Lithotomorum quorundam, qui Hæmorrhagiam istis in locis esse pertimescendam, negare conantur. Videmus quoque, Pueris urgente necessitate, & præsertim in morbis acutis, venæ sectionem, quam vulgus tamen Germanorum tantoperè rejicit, sine ullo periculo administrari posse. Si enim in hac puella ad libras aliquot sanguinis, sine vitæ discrimine, effluxerint, quid, quæso, obstat, cur Medicus rationalis ad paucas Uncias non extrahat? Sed de his judicium amplissimi Viri intelligere cupio. Vale, & æternum feliciter vive. Raptim Bernæ, 18. Octobris 1626.

OBSERVATIO XLVIII.

De suppressione urinæ.

Obs. 48.

Viro Generoso,
Dn. THEODORO de MAYERNE, Domino in Aubonne &c. Serenissimi & Potentissimi Jocobi I. Regis Magnæ Britanniæ &c. Archiatro celeberrimo, Domino & Amico singulari studio observando.
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

IGnosce Generose Domine Baro, quod nuperrimè ante abitum meum Tuam Generos. non inviserim. Affectus gravissimus Generosi ac strenui Viri, Dn. Johannis Jacobi à Diesbach &c. in causâ erat, ut quàm celeriter mihi Moratum proficiscendum fuerit. Laborabat ille retentione urinæ; & calculos aliquot excrevit. Porrò quia Generos. Tuam doctrinâ rerumque usu multiplici excellere, & proinde in hujusmodi affectibus singularem experientiam habere non dubitat, certum nuntium suis ac meis literis instructum ad Generos. Tuam Solodurum misit 28. Novembris. Is verò cum præter spem atque exspectationem Tuam Generos. non offendisset, in mandatis mihi dedit, ut iterum ad Gener. Tuam scriberem, & affectum adumbrarem. Id quod nunc, ne Generos. Tuæ tot tantisque negotiis intricatæ molestus sim, paucis absolvam.

Est autem Generosus ac strenuus ille Dominus à Diesbach constitutione corporis calidus & siccus, ac nunc sexagesimum tertium annum ætatis ingressus: cujus partes nobiles (quantum quidem hactenus cognoscere nobis licuit) adhuc veluti integræ sunt: exceptis tamen renibus, præcipuè sinistro ut mox dicam. Cæterùm quia ab ineunte ætate in Galliâ, Belgio, & alibi castra sequutus est, & proindè labores & molestias multas sustinuit, factum est, ut ante annos viginti defluxionibus ad articulos obnoxius esse cœperit. Ubi intemperies calida hepatis, continuò mittendo vapores ad cerebrum, haud parùm auxit malum. Horum dolorum arthriticorum & defluxionum causâ etiamsi Gener. sua Dn. Doct. de la Riviere, & Dn. Doct. Quercetani p. m. aliorumque præstantissimorum Medicorum usus esset consiliis & remediis, & quidem cum successu: nihilominus tamen gravissimos ac diuturnos sustinuit dolores & cruciatus, ita etiam, ut malum tandem in nodosam Podagram abierit, & in lecto per multas septimanas cubare coactus fuerit. Interim tamen cessante dolore, præter domesticas & privatas occupationes, publicis etiam, & quidem magni momenti negotiis præfuit, ac strenuè incubuit, & etiamnunc incumbit. Quia autem domesticis suis medicamentis à prædictis Medicis præscriptis ad arthriticos dolores arcendos, causamque mali diminuendam hactenus cum fructu usus fuit: neque etiam exiguum fructum ac commodum ex fonticulis, quos gestat, percipit, Gen. Tuam literis non onerasset, nisi ante annum alius affectus, in quo consilium & auxilium à Tuâ Gener. expetit, supervenisset. Ut autem negotium penitus intelligatur, tribus verbis illum ob oculos ponam.

Descriptio Morbi.

Decimâ octavâ Junii, superioris anni 1620. cùm Morati in lauto quodam convivio, cibis crudis & frixis ventriculum onerasset, & vinum præter suam consuetudinem aquâ fontanâ refrigeratum bibisset, eructationibus & nauseâ correptus fuit. Cùm verò alvus quoque substitisset, sine consilio Medici, vigesimo secundo die, paulò ante prandium, nonnihil terebinthinæ sumpsit: cujus beneficio alvus bis subducta fuit. Sed quid fit? Circa primam noctis, cum urina planè substitisset, dolores acerbissimi, nausea, tormina, & vomitus supervenerunt. Ego 23. dicti mensis, Moratum veniens, exanimem ferè propter doloris vehementiam ipsum inveni. Venter prædurus, & vesica propter copiam urinæ, mirum in modum extensa erat. Suasi, ut Enemate laxato ventre, catheter immitteretur. Sed quia Generosus æger operationem hancce propter ductûs urinarii sui angustiam (quam sibi naturalem esse refert) summoperè aversabatur, petiit, ut omnia alia præsidia tentarem, antequam catheterem immitterem. Enemata itaque aliquot infudi: semicupium quinetiam ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, laxantibus, & dolorem sedantibus præscripsi: sacculos ex iisdem simplicibus paratus applicui, & ventrem uti & perinæum Oleo liliorum alborum & amygdalarum dulcium inunxi. Cùm autem omnem diligentiam dies noctesque adhiberem, urina tamen non flueret: & dolores reliquaque symptomata magisque adaugerentur, vigesimo sexto die circa nonam noctis, potiunculam ex granis tribus Laudani, confectionis Alkermes ℈j. cum decocto pectorali, parumque aquæ cinamomi dissolutis exhibui. Hujus medicamenti (Deo benedicente) beneficio, eadem nocte bene quievit: & urinam inter dormiendum copiosè excrevit. An autem arenulas aut lapillos simul rejecerit, observatum non fuit. Verùm post dies aliquot lapillum cineritii coloris, & porosum, sed valdè exiguum in matulâ invenimus. Ab eo tempore aliquoties dolores quidem sensit, præcipuè è regione sinistri renis: verum applicato sacculo ex radicibus altheæ, ex malvâ, parietariâ, Camomillâ, meliloto, & seminibus emollientibus, & flatus discutientibus, dolores remiserunt: neque gravia usque adeò symptomata supervenerunt. Interim tamen lapillos aliquot rubicundos, duros, & asperos, ab eo tempore rejecit: etiam ante dies quatuordecim in postremo suo morbo.

Quod superest, exactam optimamque victus rationem observat: per intervalla quinetiam vino medicato, ex Rhabarbaro, Agarico, Senâ, Cremore Tartari & herbis quibusdam appropriatis, tempore vindemiarum parato, primò vias communes, deindè, videlicet sequenti aut tertio post die vias urinarias Terebinthinâ expurgat: tandemq; nonnihil aquæ ex radicibus aperitivis, saxifragâ & similibus bibit, sed nunquam nisi eo modo, uti dixi, corpus prius expurgatum fuerit.

Hæc sunt, quæ hactenus circa generosum ac strenuum nostrum ægrum occurrerunt: quæq; ipsius jussu ad Generos. Tuam scribo, demissè rogans, ut affectum huncce diligenter examinare, & prudentissimum consilium suum primâ occasione nobis communicare velit. Faciet inprimis Generoso Domino ægro, deinde mihi quoq; rem gratissimam

gratissimam. Scire quoque cupit generosus æger, Terebinthina sitne lavanda, necne? Hac enim in re non consentiunt practici. Hactenus ex meo consilio illotâ usus est: subtiliores enim ejus partes, quæ vis urinarias petunt, in lotione abire, verisimile esse, mihi videtur. His vale, & æternùm quàm felicissimè vive. Raptim Bernæ, 3. Decembris 1621.

Obs. 48.

Responsio ad præcedentem Observationem.

Viro Ornatissimo,

Et Jatro-Chirurgo Experientissimo, Amico singulari,

DN. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,

THEODORUS DE MAYERNE,
R.M.P.B.A. S.P.D.

MOrbi, quoad causam materialem, congeneres sunt calculus & Arthritis: loco tantum differunt, & conditione succi malum committentis, qui laxos membrorũ articulos occupãs, Salis dissoluti speciem refert: renes & vesicam obsidens, Tartarum coagulatam repræsentat. Graphicè describis (Vir Ornatissime) Symptõata, quib. conflictatur acerbissimè Vir Generosus, Dominus à Diesbach: quorum lenitionem, imò (si sperari possit) per remotionem causarum omnimodam sublationem, ut poscit æger, tu in votis habes; si ego ipsi ex animo opto. Nodosa & tophacea Podagra Medica respuit auxilia: tunc tantum estis solliciti, de subinde adventãte urinæ suppressione, ab arenulis, et angustis meatibus sæpenumero impactis, quæ lotio exitũ intercludunt. Generationẽ calculi potenter impedit, ad superiora materiæ viscidæ & Tartareæ revulsio, ejusdem per vomitũ exclusio, post liberaliores epulas, & largiorem potum. Hoc semel in mẽse, vel alternis mensib. fiat à cœnâ, ut per somnũ immediatè subsequentem, corpus refocilletur, & Spiritus recreentur. Circa ultimam Lunæ quadrã purgetur corpus medulla cassiæ cum Terebinthina & Rhabarbari pulvisculo. Quatuor matutinis consequentibus detur ℈j. vel ʒ.ß. Tartari Vitriolati ex Crollii in sua Basilica descriptione præparati: post assumptionẽ jusculi hoc sale conditi, & radicibus aperientib. medicati, cum additione summitatum tenellarum Malvæ, & Urticæ urentis, Vir Generosus equitet: siquidem membrorum impotentia aliud exercitii genus non admittit. Clysteribus emollientibus & refrigerantibus, addito Electuario Anti-Nephritico Quercetani; alvus subinde everratur, renes contemperentur. Acidularum potus non est futurus inutilis, licet forsitan aliquantũ Arthritidi ob irritationem fluxionum incommodus. Attamen leve malũ præsens, emergente bono, eoq, non exiguo mercari operæ pretiũ duco. Sufficiant ista ad præcautionem. Urgente Ischuriâ, (si quando præter spem recurrat) Clysmate admodum emolliente, additis Oleis Amygdalarum dulcium, & Scorpionum, atque Terebinthina eluatur sæpius alvus. Foveantur relaxantibus, emollientibus Diureticis partes, in quib. sabulosa hærebit saburra. Semicupium (si ratione exoletorum membrorum non sit grave) ex iisdem præparetur, addito Oleo multo. Ad deturbandos obices vias obsidentes, detur Tartarus Vitriolatus præscriptus, ex aqua Parietariæ, vino albo, oleo amygdalarum dulcium. Liquor Raphani cum sacchoro Candio paratus optimus

Remedia adversus Calculum.

est. Lapide Prunella in Ptisana vulgari, vel aqua parietariæ soluto, adjecto Syrupo de Althea, nihil in hoc affectu præstantius. Vias lubricas reddet conserva florum Malvæ vulgaris & roseæ, idonea tempestate præparata; Cui addatur pars tertia pulveris Glycyrrhizæ, Gummi Arabici & Pruni aquis proportionibus commixti. Capiat Dominus instar juglandis manè, per quinq, aut sex dies, superexhausto vini albi momento, idq, ante menstruam purgationem, & juscula Diuretica. Dolorum acerbitas Laudano ut ante exhibito, quoties opus fuerit, demulceatur. Pluribus Virum Generosum onerare salutis auxiliis nec volo, nec debeo. Faxit Omnipotens DEUS, ut hisce remediis sæva, quæ strenuum Ducem exercet, carnificina bonis avibus possit averruncari. Datum Londini die 17. Februarii 1622.

OBSERVATIO XLIX.

Obs. 49.

De periculosa Suppressione Urinæ, ubi etiam de semestri fluxu alvi, & quibusdam aliis annotatione dignis; agitur.

Viro Doctissimo,

DN. JACOBO HAGENBACHIO,

Medicinæ & Chirurgiæ Doctori Excellentissimo

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

QUæ de periculosa suppressione Urinæ, qua generosus ac strenuus Vir, Dn. JOH. JACOBUS à Diesbach olim laboravit, 10. Julii Anno 1620. ad te scripsi, Doctissime atque amantissime mi Dn. D. HAGENBACH, memoriæ tuæ adhuc inhærere non dubito, sin minus illa suo quoque tempore in 5. Centuria Observationum mearum Chirurgicarum videbis, Generosus iste hisce diebus iterum ex Suppressione Urinæ graviter & periculosè laboravit, sed feliciter, laus sit DEO, restitutus fuit. Causa autem postremæ suppressionis cum præcedente diversa fuit. Anno enim 1620. Materia præter modum viscida & cruda, vi Terebinthinæ ad vias Urinarias protrusa, eas infarcierat; Nunc verò Calculus crassus & oblongus ductum Urinarium occupavit. Vix credibile est, quantos duorum dierum spatio, sustinuerit dolores.

Interim Ego Enemata infudi, sacculos applicui, & semicupia præscripsi. Hæc cùm parum juvare viderem, & Urina magis magisque (Vesicam extendendo) dolores, conatus, angustiasque augeret, tandem Catheterem immisi; idq; sine difficultate ferè, sed ad Sphincterem tantumodò. Quum verò instrumentum ulteriùs sine vehementia, & dilacerationis metu intrudere me non posse, viderem, Calculum quinetiam Cathetere non invenirem, iterum Enema ex Decocto Emolliente, cum Vitellis Ovorum, Terebinthina, & butyro recente infudi, & perinæo, ac infimo Ventri sacculum ex Radicibus & foliis Altheæ, Malvæ, Parietariæ: floribus item Meliloti, Sambuci, & Chamomillæ, sem. Lini, Fœnigræci, Meliloti, Petroselini, Nasturtii, & Raphani paratum calidè applicui, idque 25. Februarii, circa undecimam

Obs. 49

decimam noctis. Quid fit? Reseratur mox Sphincter, & Urina in copia fluere incipit; Hinc dolores, conatus, tensiones Ventris, aliaque symptomata remittunt: quapropter Calculum adesse, non amplius cogitavimus: sed perperam, vigesimâ enim quinta ejusdem Mensis, circa octavam matutinam, cùm subito Urina iterum retenta fuisset, dolores quinetiam, & conatus supervenissent, Calculum oblongum, asperum, & magnum, uti hic depictus est, circa tertiam pomeridianam rejecit, absque insigni tamen difficultate; Subsequentibus diebus fragmenta quam plurima excrevit, deinde convaluit, ita ut heri Muratum profectus sit.

Nonnulla autem annotatione digna in hujus Generosi Morbo, ab anno 1620. occurrerunt. Primo fluxus alvi, quo ante biennium per sex integros menses laboravit, ita ut singulis diebus ut plurimùm alvum ad minimum quater aut quinquies exonerare coactus esset, sine Virium tamen prostratione: quapropter de sistendo fluxu, non usque adeò solliciti fuimus. Tandem cùm molestum sibi esset, noctu toties interturbare domesticos, voluit ut sisteretur fluxus. Exhibui itaque, & applicui ea, quæ in hujusmodi affectibus à multis seculis à Viris doctis comprobata esse sciebam, sed frustra. Demum quum lapillum asperum (quem à multis mensibus in Uretere sinistro, per intervalla senserat) rejecisset, protinus remisit, fluxus alvi, secus in postrema Lithogenesia accidit: tanta enim fuit constipatio alvi, ut sine beneficio Enematum, ne flatus quidem, multò minus excrementa excernere posset. Hujus rei causam in calculum referendam esse arbitror. Postremus enim Calculus cùm esset grandiusculus, & collo Vesicæ oblique inhæreret, tota vis expultrix circa ipsum occupata fuit, neglectis Intestinis.

In Parturientibus eandem alvi Constipationem sæpissimè observavi, idque non solum in ipso partu, verùm etiam per dies aliquot post enixum fœtum, & interim dum fluebant Lochia. In Expulsione verò præcedentis Calculi (quia parvus) facultatem expultricem dispersam, & partim circa Calculum occupatum fuisse, partim quoque Intestina alvumq; irritasse, verisimile esse mihi videtur.

Tua, quæ hac de re sit opinio, rescribe, quæso. Calculum autem collo Vesicæ in transversum infixum fuisse, inde conjicio, quòd ante immissionem Catheteris, ne guttulam quidem Urinæ excernere potuerit æger: post immissionem verò instrumenti, mox effluere inceperit. Etiamsi enim lapidem Cathetere non attigerim, suo tamen loco, videlicet ex transverso in rectum remotum fuisse, certum est.

Nota. Vides mi Dn. HAGENBACH, non semper opus esse, ut instrumentum in Vesicam vi intrudamus: suo enim loco amovisse Calculum, & facultatem Expultricem irritasse, plerumque sufficit.

Est præterea observatione dignum, generosum hunccе Virum antehac multoties de angustia ductus Urinarii apud me conquestum fuisse, & proinde in præcedentibus Urinæ suppressionibus, immissionem Catheteris semper recusasse. Id, si exilis Catheter immissus sit, verum esse, in hoc suo morbo expertus sum: cum enim propter doloris vehementiam Catheterem admisisset æger, & jussu ipsius exili ductum Urinarium explorare, & Sphincterem recludere vellem, undique anfractuositates & obstacula sese offerebant; Crassum vero, sine difficultate ad Sphincterem immisi: forsan ulteriùs ad Vesicam pervenissem, si vim adhibere voluissem. Putasnè ætatem decrepitam in causa esse? In senibus enim quia omnia concidunt, siccanturque, ductus Urinarius quoque fit rugosus, & proinde Catheter crassus exili longè facilius intruditur; Uti alias fusiùs ex me coram intellexisti. Vide itaque, atque etiam vide, mi Dn. HAGENBACH, ut crassis quoque Catheteribus sis instructus. Hæc tamen hactenus à Practicis etiam celeberrimis observata fuisse, scripta & delineationes instrumentorum Mariani, Sancti Bærolitani, Ambrosii Paræi, Petri Franci, Joh. And. à Cruce, & Gualtheri Reiff, fidem faciunt. Catheter autem meus, quo Ego in generoso hocce Viro, & in aliis, sæpissimè etiam in Dn. Antonio Vetzerino te præsente usus sum, in circumferentia novem grana, vel hanc lineam crassus est. ———

Notandum quoque est, Generosum ægrum in maximis istis doloribus & conatibus, sibi plane persuasum habuisse (quod & in multis aliis expertus sum), Calculum ad balanum usque pervenisse: cum tamen Sphincterem nondum transgressum fuisse, in exploratione & immissione Catheteris compertum sit.

Hujus falsæ imaginationis causam esse arbitror, quòd compressis Nervis à Calculo, circa radicem penis, spiritus animalis ad extremitatem, videlicet ad balanum, partem exquisitissimo sensu præditam, concurrant. In Calculosis fere omnibus id quoque observamus, qui etiam in maximis istis Calculi doloribus, summum solatium ex compressione balani & præputii percipiunt: ex compressione enim ista, spiritus Animales versus principium nervorum, videlicet spinam dorsi recurrunt. De his aliquid simile videre poteris Obs. 86. Cent. 4.

His vale, Vir Clarissime, & cum tuis æternum feliciter Vive. Bernæ, 2. Martii 1626.

OBSERVATIO L.

De periculosissimâ suppressione urinæ, ejusque felicissima curatione.

Viro Clarissimo
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Medico-Chirurgo celeberrimo,

PHILIBERTUS SARACENUS,
S. P. D.

Serius

Obs. 50. *SErius ad postremam tuam Epistolam respondeo Vir Clarissime: Causam tarditatis meæ habeto. Expetivisti à me historiam morbi civis cujusdã Lugdunensis, qui gravi Ischuriâ superiori anno affectus, solo cathetere in vesicã immisso, pristinã mejendi libertatem facili negotio obtinuit. In eo nihil novum aut rarum à nobis observatũ fuit. Pituita, quæ meatum vesicæ obruebat, ejus symptomatis, læsæ scilicet mictionis causa legitima deprehensa est. Sed dũ tibi responsum paro, in manus nostras incidit Vir quinquagenarius omnimoda urinæ suppressione cruciatus, cum atrocissimis dolorib. renũ, ventriculi ac totius ventris, accedebant vomitus assidui & vigiliæ. Septima die exactâ, cũ pene exanimis esset, ac frequenti per catheterẽ exploratione satis constaret, utriusq; renis (non vesicæ) integram obstructionem id sævum symptoma fovere. Adhitis his omnib. quæ ars in eo casu abunde suggerit, enematis varii generis, catharcticis multis, diureticis, insessibus, litibus, potionib. acriter urinas cientib. in quibus olea & sales chymici non omittebantur, Aegro in animum venit confugere ad aquas thermales Vice-comitenses vitriolo, nitro & bitumine prægnantes, quæ à mense Julio asservatæ ad Januarium usque apud amicos repertæ sunt. Illas satis feliciter per urinas excernere incepit, (sed quod magnam earũ tenuitatẽ attestatur) solas aquas lympidas, quales hauserat admisso multo exercitio in scheda, deponebat, ita ut nihil urinæ tam diu retentæ præterlaberetur. Exhaustis Vicecomitensibus, quæ ad manus erant, ad Spadenses perfugium habuit, quæ jã pridem ex fontib. deportatæ hic sese obtulerunt. Illæ pariter facilẽ transitum obtinuerunt ad dies aliquot sed restitantib. urinis, quarum magna vis ad vigesimum usq; diem collecta erat, ac ægrum ad extremam perniciẽ adduxerat, ut jam morti proximus cerneretur, cum sopore eo & subsultibus, qui ab isto affectu moribundos invadunt, ultimum attulimus ipsi subsidium. Illud fuit drachma una pulveris eximii diuretici in liquore ejusdem facultatis diluti. Eum pulverem ægrotans, qui assumpta confertim evomebat, ad horas ferè tres asservavit. Inde recreatus ad se rediit. Magnã vim puris in matularũ fundo conspeximus, quod tandem disparuit, & nunc illius eximii pulveris auxilio, annuente somno medico ad consuetas rediit functiones. Quis ille fuerit pulvis, amice tibi aperio. Ex millepedib. istis & vino albo frequenter lotis petitus est. Liquor fuit lixivium ex radicibus aperientibus & ligno Juniperino ad cineres redactis, cum vino albo comparatum. Potens sanè est, nec solo in hoc ægro tantũ comprobatum remedium. Præfuit illi curæ nobiscum Dn. Jeremias Laverius, collega noster celeberrimus. En habes certã morbi contumacissimi historiam, cui alias deinceps subnectam, si te illis delectari didicero. Vale Vir clarissime, & sæpe ad nos rescribere ne graveris. Lugduni Calendis Martii 1628.*

OBSERVATIO LI.

De decocto granorum Iuniperi, & de vero usu diureticorum, in calculosis.

AD

Virum Clarissimum & Doctissimum,

DN. JOHAN. JACOBUM GRASSERUM,

cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Obs. 51. MAximo cum dolore postremas tuas legi, clarissime & doctissime mi Dn. GRASSERE, amicorum optime; Præter podagram enim dolore Nephritico quoque excruciari scribis, clementissimus Pater Cœlestis Te Spiritu suo S. consoletur & ad piam constantiam & patientiam Christianam magis magisq; præparet, quod idem ut mihi quoq; largiatur, orabis. Hujus mali autem causa præcipua est decubitus in dorsum, qui renes lumbosque excalefacit, & proinde causam efficientem arenularum, adauget. Vita præterea sedentaria, vigiliæ, inquietudines, & hujusmodi, quæ harmoniam corporis destruunt, digestiones omnes retardant impediuntve causam materialem nimirum humores viscidos, crudos, salsos, acres & terrestres procreant. Operam itaque dabis ut exactam observes victus rationem, quemadmodum prolixè scripsi in consilio, quod tibi dedi ante annos aliquot.

De decocto Iuniperino. Cæterùm quæris in postremis tuis literis, quid de decocto Juniperino sentiam, videlicet an tibi prosit, vel noceat? Respondeo cũ Galeno & Dioscoride Juniperum calidum esse & siccum idque tertii ordinis, urinam movere, sed mediocriter, ut Galenus addit, jecur, renesque expurgare; Nimirum crassos & glutinosos humores extenuando. Convenit & ad vitia thoracis, & tusses, caput quinetiam & ventriculum, uti ego aliquoties in ægris meis expertus sum, corroborat, & proinde in nervorum nervosarumque partium affectibus præcipuè ex causa frigida ortis, salutare esse remedium, omnibus in confesso est. Cur igitur, respondes, Dn. D. Bauhinus p.m. solitus fuit dicere, decoctum ex baccis Juniperinis mihi non prodesse, & calculum generare? Respondeo clarissimum & longè experientissimum huncce Virum, legitimum usum hujus decocti nunquam improbasse, sed abusum. Quæcunque enim medicamenta urinam movent, summo cum judicio & non nisi in puris & probè expurgatis corporibus sunt usurpanda, uti etiam in consilio meo obiter monui, sin minus humores noxios & crudos ex ipsis venis mesaraicis, & hepate, ad renes pellunt & secum ducunt, qui postea facile propter intemperiem calidam renum in arenulas vel etiam lapillos concrescunt. Affatim præterea, Galeni verbis utor, sumptus hic fructus, stomachum mordificat, caputque implens, dolore divexat. Ex his vides clarissime mi Dom. Grassere, quotidianum usum hujus decocti Juniperini, rectè & ex fundamentis à Dn. D. Bauhino in Te Viro cacochymico multisque humoribus viscidis & crudis referto improbatum fuisse.

Observatio. Ut autem rectè intelligas verum usum diureticorum, en sequens attende exemplum: Generosus ac strenuus Vir Dn. Joh. Jacobus à Diesbach (qui & arthritide, ut tibi notum est, à multis annis, & quidem gravissime ac frequenter laborat) à tribus aut quatuor abhinc annis etiam per intervalla arenulas & lapillos non sine molestia excrevit. Ille igitur ut generationem lapillorum, quantum fieri possit, impediat, ex meo consilio hunc observat ordinem: Optimam victus ratio-

Obs. 51. rationem exactè tenet; Quamdiu à podagra liber vinum tenue, album, minimèque generosum, quale est Wistellachense, aquâ crudâ dilutum bibit, & quidem parcè. Cum primus verò dolore in hac vel illa parte infestatur, statim à vino abstinet, & decocto Agrimoniæ, veronicæ & liquiritiæ, & cinamomo aromatizato, aut lacte amygdalarum utitur: donec impetus doloris, sitisque vehementia remiserit, tum iterum bibit vinum aqua dilutum. Ne autem materia aliqua propter decubitum in dorsum, in renibus in lapillos concrescat, hunc in modum utitur diureticis. Ut plurimum singulis septimanis aut ad minimum bis terve in mense, haustum vini purgantis ex Rhabarbaro, Agarico, senna, cremore tartari, & similibus, cum correctivis, tempore vindemiarum cum mosto facti, bibit, cujus beneficio clementer purgato corpore, postridie ad Drachmam unam, aut paulò plus, terebinthinæ claræ & crudæ (id est non lotæ, in lotura enim subtiliores partes deperduntur) sumit. Movet & illa nonnihil alvum, viasque urinarias aperit, & leniter leviterque abstergit, viscososque in illis contentos humores educit, quo facto per dies tres aut quatuor, singulis matutinis, tribus horis ante prandium ad unciam unam aquæ parietariæ aut aquæ diureticæ, ex radicibus, herbis, & seminibus aperitivis distillatæ, cum pauco vini albi bibit: Quotidie verò per duas horas post cœnam cochleare unum pulveris betonicæ cum saccharo sumit. Antehac usus quoque fuit extracto, aquâ, & conserva betonicæ, idque maximo cum fructu. Betonicam enim præstantissimum esse medicamentum in arthritide, alias ad te scripsi.

Horum medicamentorum & victus ratione beneficio, sat feliciter, laus sit Deo, vivit, & partes nobiles integras & illæsas conservat: sine baculo tamen & suffulcris rarò incedere potest, ita devastati & rigidi facti fuerunt articuli ante annos aliquot, ab usu medicamenti cujusdam Empirici, quod sal marinum in copia recipiebat, cujus etiam mentionem feci in consilio, quod anno 1620. ad Te scripsi: Suadeo itaque ne tantoperè tibi familiarem facias potum Juniperinum, nisi prius purgato corpore. Sed quia hoc tempore vinum purgans ex musto præparare non licet, sequens infusum commodè substituere poteris.

R. Rhabarbari electi ℈ij.
Agarici trochiscati
Turbith optimi an. ℈j.ß.
Foliorum sennæ mundat. ʒj.
Florum tartari ℈ij.
Specierum Aromatici rosati
Cinnamomi &
Seminis Anisi an. ℈j. cum hausto vini albi, & optimè defæcati fiat infusio per noctem, expressionem bibe tribus horis ante prandium, si febris adfuerit loco vini accipiatur aqua cichorii.

Hæc sunt, clarissime atque amantissime mi Domine Grassere, quæ ad quæstionem tuam respondere potui: Tu omnia æqui bonique consule, & cum tuis omnibus æternum quàm feliciciter vive. Uxor mea Te tuamque uxorem & liberos plurimùm salutat. Dominus Rhagorius cum suo comitatu satis magnifico heri Thorbergam profectus est, ut ibi possessionem sui officii occupet. Faxit Deus Opt. Max. ut omnia ad ipsius gloriam & utilitatem proximi cedere possint. Vale Bernæ 4. Aprilis 1625.

OBSERVATIO LII.
De ardore urinæ.

Magnifico & Nobilissimo Viro,
DN. PETRO BREDERODIO, Illustrium & Præpotentum D. D. Ordinum Generalium Fœderati Belgii Consiliario, & Legato per Germaniam, Domino & Fautori suo honorando,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Etsi in curatione morborum, Magnifice & nobilissime Vir, inspectio ægri summoperè necessaria sit Medico, ad causam morbi investigandam, & curationem rectè instituendam; quia tamen id cum ægro, de quo Amplitudo tua coram mecum locuta est, fieri non potest, dicam paucis quid de morbo suo ejusdemq; curatione sentiam. Scribit, se eo renum affectu, qui calculos procreat, cum Dysuria antehac laborasse, & adeò graviter quidem, ut cum Dysuria nunc etiam conjuncta sit stranguria. Nec mirum, acrimonia enim illa urinæ, retentricem facultatem debilitat, & expultricem irritat. Est itaque affectus primarius, de quo conqueritur Reverendus æger, Dysuria, sive urinæ ardor, quam comitatur stranguria, veluti symptoma: uti plerunque fieri solet. Urinæ enim stillicidium, inquit Galenus, comment. 48. lib. 7. aphor. Hippocratis, ipsius urinæ acritudo facit, & potentiæ retentivæ in vesica imbecillitas, quo ob intemperaturam sit præsertim frigidam. Hæc Galenus. Ex quibus stranguriam in hoc ægro Symptoma esse, manifestum fit.

Curationem itaque, quam mox ad Dysuriam corrigendam proponam, etiam stranguriæ convenire, rationi consentaneum est. Variis autem de causis fit Dysuria: in hoc vero ægro propter intemperiem calidam renum, ab humoribus item salsis & mordacibus, qui urinam acrem efficiunt, illam præcipuè fieri, tam ex relatione Tuæ Amplit. quàm ex schedâ, quam misit Reverendus æger, colligo.

Quoad curationem, inprimis victus ratio, quæ modicè refrigerat, incrassat, ac lenit, instituenda est. Abstineat itaque æger ab omnibus, quæ difficulter concoquuntur, veluti à carne salitâ & in fumo exsiccatâ, & in genere à salsis, piperatis, & frixis omnibus. Summoperè quoq; nocet Sinapi, allium, Cepæ, Porrum, Eruca, Nasturtium, omniaq; quæ urinam ducunt: uti sunt radices Petroselini, Fœniculi, Asparagi, & similia. Utatur pane probè fermentato & cocto, non salito, carne item vitulorum, castratorum, pullorum, caponum, columbarum, & avium in arboribus viventium. Conveniunt Pisces squammosi, cocti, sine vino & aromatibus: Macis tamen, crocus, nux muscata, & cinamomum in cibis non nocent; Conveniunt quoque ova recentia, butyrum

Obs. 52. tyrum recens, amygdalata, & hordeacea, & avenacea. Cum carne coquantur, quæ acrimoniam humorum refrænare, & intemperiem calidam viscerum temperare possunt: ubi inprimis conveniunt Acetosa, Lactuca, Endivia, Portulaca, Malva, Borago, Buglossum, Atriplex, & hujusmodi. Solent plerunque etiam Medici nonnulli viscosa in ardore urinæ præscribere, uti sunt juscula extremitatum animalium, & mucilagines, idque in eum finem, ut humores acres incrassentur. Verùm hujusmodi non usque adeò mihi probantur, nisi ipsorum usus fuerit & rarus & moderatus. Verendum enim esset, ne tandem venæ mesaraicæ ipsumque hepar obstruatur, & magis magisque incalescat. Pro potu utatur vino albo, diluto cum decocto hordei, radicum acetosæ & Liquiritiæ. Ab omnibus, quæ sanguinem & humores excalefaciunt, uti sunt, præter cibum & potum, exercitia violenta, vigiliæ immodicæ, mora in aëre calidissimo, & ira, sibi caveat. Ira enim inprimis obest: utpote quæ humores incendit, & urinam adeò acrem efficit ut compluresægros Dysuriâ laborantes viderim; qui propter iram gravissimis Symptomatibus, præcipuè dolore inter mingendum intensissimo, correpti fuerunt. In ira enim accenditur bilis, totaque cum impetu ad vias urinarias decumbit.

De medicamentis purgantibus. Corpus ut per intervalla evacuetur, necesse est. Fiet id medicamentis lenientibus & blandè purgantibus: fortiora enim catarctica humores accendunt, & ardorem urinæ adaugent. Cassia hic laudatur, & ab Authoribus omnibus aliis medicamentis in ardore urinæ præfertur. Verùm in quibusdam ægris post cassiæ usum, dolores adauctos fuisse, observavi. Testatur id quoque Generosus Vir, Dn. Zacharias Geizcoflerus, in Epistola quadam ad me scripta & Centur. 1. Epistol. mearum inserta. Petrus Pigray, insignis Chirurgus Gallus, se id quoque observasse, literis prodidit, lib. 7. cap. 4. Conveniunt itaque Manna, Syrupus Rosatus solutivus, tam simplex quam compositus, Syrupus Violarum & de Cichorio cum Rhabarbaro; aut sequens potiuncula, quâ ego cum fructu in hujusmodi affectibus utor, præparato prius humore sequenti modo:

Apozema.

R. Radicum & foliorum Acetosæ, Liquiritiæ,
Herbar. Veronicæ, Agrimoniæ
Summitatum Lupuli an. m. ß.
Trium florum cordialium an. p. j.
Uvarum exacinatarum ℥. ß.

Coquantur in ℔iij. aquæ, ad consumptionem tertiæ partis. In unciis duodecim colaturæ dissolve Syrupi Violacei, & Syrupi de Altheâ an. ℥. j. Misce, fiat Apozema pro quatuor dosibus, in crepusculo matutino sumendis. Aut

Potio.

R. Aquæ Lactucæ, Acetosæ, Nympheæ ana. ℥. j.
Syrupi de Portulacâ, de Altheâ & de Papavere an. ℥. ß. Misce, fiat potio; sumatur in aurorâ, ut dictum. Sic præparato humore per dies aliquot, sequentem exhiberem potiunculam purgantem:

Obs. 52. Potio purgans.

R. Aquæ Cichorii, Portulacæ an. ℥ij.
Rhabarbari electi ʒj. ß.
Agarici recenter trochiscati,
Cinamomi, & Seminis Anisi an. ℈ij.

Infundantur secundùm artem, & maneant in infusione horas octo, in loco calido. In expressione dissolve,

Syrupi rosati solut. compositi cum Rhabarbaro, Agarico & senâ ℥j.
Electuarii de succo, Rosarum (flavam enim bilem, quæ in ardore urinæ utplurimùm peccat, educit) ℈j. ß. Misce, & fiat Potiuncula: sumatur tribus horis ante prandium.

De Venæsectione. Hoc modo purgetur corpus per intervalla, prout præsenti Medico consultum & necesse esse videbitur. Convenit quoque venæ sectio bis terve in anno facta, in vere videlicet & autumno, præsertim si plethora adfuerit. Fiet autem in cubito dextro, propter situm hepatis. Si verò inflammatio aliqua vesicam aut renes, propter multitudinem humorum infestaverit, secandæ sunt, secundum mentem Hippocratis lib. 6. aphor. 36. venæ malleoli, & quidem interioris. Hæc, quæ videlicet in pede fit, evacuationis particularis causâ: illa verò, quæ in brachio, refrigerationis universi corporis, & revulsionis gratiâ.

De vomitu. Præstantissimum præsidium esse vomitum in mictione ardenti, & Viri docti scribunt, & experientia ipsa me sæpius edocuit. Vomitus enim humores biliosos ex hepate & venis mesaraicis potenter revellit & evacuat. A mitioribus autem incipiendum. Bibat itaque æger haustum maximum aquæ tepidæ cum oleo communi aut butyro, postea immisso digito aut pennâ in gulam, excitetur vomitus, idque per horam post largiorem cœnam, ut per somnum subsequentem corpus & spiritus refocillentur. Aut

Vomitorium.

R. Rad. Raphani ʒij. radic. Asari ʒ. ß.
Semin. Anethi & Anisi an. ℈j. Coquantur in hydromelite, ut colatura redeat ad uncias sex, aut septem. Colatura sumatur, ut dictum.

De fortioribus Vomitoriis, veluti ex helleboro albo, croco metallorum, & similibus præparatis, nihil addo. Non enim mihi satis constat constitutio ægri, an corpus ipsius aptum sit ad vomendum; An quæ pars aliqua supra ventriculum, veluti pectus, caput, visus &c. male sit affecta. Præsenti itaque Medico pro suo arbitrio & prudentiâ de his dijudicandum relinquo. Hoc tamen addo, aliquoties in ardore urinæ, aliisque gravissimis affectibus partium genitalium, cum fructu me infuso croci Metallorum usum fuisse. Alvus ut quotidie lubrica sit, necesse est: eâ enim astrictâ humores mordaces ad vias urinarias vergunt, & dolores adaugent. Ut itaque lubrica reddatur,

Enema.

R. Radicum liliorum, Altheæ,
Malvæ cum foliis an. m. ß.
Violarum,
Florum Camomillæ,

Meli-

Obs. 52.

Meliloti an. P. ij.
Seminis Lini, Fœnigræci an. ℥ ß.
Anethi ℥ j.

Coquantur in aquâ, ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ accipe ℥. x. Olei Anethi & Amygdalarum dulcium an. ℥j. Vitellos ovorum num. ij. Misce, fiat Enema; Quod diutissimè retineatur: si verò opus fuerit, ut citiùs rejiciatur, addatur sacchari ℥j. Salis ʒj. Extemporaneo hocce atque domestico Enemate frequenter cum successu usus sum in meis ægris:

Iulapium.

R. Lactis recens emulcti ℥x. vel xij.
Vitellos ovorum num. ij.
Butyri recentis ℥ij. Misceantur lento igne, & fiat Enema.

Dolores & inquietudines, quotiescunq; vehementes fuerint, sumat æger duas horas post cœnâ nonnihil Laudani, aut sequentem Potiunculam:

Emulsio.

R. Aquæ lactucæ, papaveris an. ℥j.
Syrupi de papavere, & de Altheâ Fernelii an ʒvj. Misce fiat potio.

Sequens quoq; emulsio multùm proderit,

R. Amygdalarum decorticatarum ℥j. ß.
Seminis papaveris albi ʒj.
quatuor seminum frigidorum majorum an. ℈ij.
Cum decoctionis hordei ℔j. fiat emulsio: addendo aquæ lactucæ & Portulacæ an. ℥ij.
Syrupi Violatii, & Nympheæ ana ℥. j.

Misce, & fiat emulsio, de qua bibat æger post cœnam ad libitum.

Dolores item, & ardorem urinæ lenit Oleum amygdalarum dulcium, recens extractum sine igne, cum Syrupo de Altheâ & violarum exhibitum. Lac quoque vaccinum recens emulctum, ardorem urinæ vehementer lenit. Bibatur autem vacuo ventriculo, ne permixto vino coaguletur. Sequens Electuarium usuale intemperiem calidam viscerum, & acrimoniam urinæ mirum in modum corrigit.

Electuarium.

R. Conservæ florum Nympheæ, Violarum, Rosarum, & florum cichorii an. ℥j.
Santali albi & rubri an. ʒj.
Seminis Oxalidis & Portulacæ an. ℈ij.
Trochiscorum de Camphorâ ʒj. ß.

Misceantur, & cum suff. quant. Syrupi de Papavere fiat Electuarium, de quo sumat æger tribus horis ante prandium à ʒj. ad ʒij. totidemque post cœnam.

Cum quieti se traditurus est, superbibat haustulum aquæ Lactucæ & Portulacæ, cum Syrupo de Altheâ dulcoratæ. Si dolores vehementissimi fuerint, audacter ad ʒj. præscripti electuarii granum unum aut alterum Opii purissimi, & cum liquore aliquo dissoluti, permisceri poterit.

Regio renum, hepatis & ossis sacri, sequenti Linimento inungatur manè & vesperi.

Linimentum.

R. Butyri recentis ℥ij. Olei Rosacei & Nympheæ an. ℥j. Camphoræ dissolutæ in aceto Rosaceo ℥. ß. Misce.

Regioni hepatis applicetur unguentum Saatalinum, super alutam extensum. Ingentes dolores & cruciatus lenit insessus in decocto radicum Altheæ, Malvæ, cum foliis, florum Camomillæ, Meliloti, Seminis Lini, Fœnigræci, Anethi, & Meliloti.

Obs. 52. & 53.

Ante mensem cùm Generosus quidam hîc doloribus maximis propter urinæ ardorem laboraret, virgam decocto prædictarum radicum & herbarum cum lacte recenti facto, immersi. Sacculum quinetiam ex prædictis simplicibus concinnatum imò ventri applicui. His adhibitis remediis lapillum per virgam ejecit, & brevi convaluit. Hæc sunt Amplissime Vir, quæ absenti ægro de morbo suo consignare potui. Si circumstantias omnes requisitas ad me scripsisset æger, exquisitius & prolixius ad singula, si opus fuisset, respondissem. Interim ut Tua Ampl. hæc bono animo accipere velit, obnixè rogo. Faxit Omnipotens Deus, ut omnia in commodum & utilitatem reverendi ægri cedere possint. Vale Illustris & Magnifice Domine, & æternum quàm felicissimè vive, Bernę 23. Sept. 1623.

OBSERVATIO LIII.

De ardore & incontinentiâ Urinæ, ex intempestivo usu trageæ calidissimæ.

Etiamsi inter Medicos illud receptum sit, videlicet, ut imbecillus ventriculus, præsertim à causa frigida, calidis, tum per os sumptis, tum exteriùs admotis, foveatur, corroboreturque; Circumspectè tamen procedendum esse, tum observatio 46. Cent. 2. tum sequens historia fidem facit. Anno 1627. Civis quidam Bernensis, Dom. BENEDICTUS WECK, sexagenarius, sed pro ætate suâ robustus, & optimo Corporis habitu præditus, cum de imbecillitate & cruditatibus ventriculi conquereretur, & ex consilio Empirici cujusdam, tragea ex pipere longo, zinzibere, Cardamomo, galangâ, Cinamomo, gariophyllis, aliisque, quæ insigniter calefaciunt, aliquandiu affatim usus fuisset, & vinum ut vocant nostrates, Claretum, quod ex similibus aromatibus, addito Sacchare, conficitur, bibisset, tantus ardor & incontientia urinæ sequuta est, ut singulis ferè momentis, maximo cum dolore, illam reddere coactus fuerit. Ego, cum tandem advocatus essem, optimum huncce virum in maximis angustiis invenio: Dolores inter mingendum aderant maximi, quos vigiliæ, inquietudines, & prostratio virium sequebantur, ita ut de vita ipsius actum esse videretur.

Curationem hoc modo institui. Primò, ut ab omnibus salsis, pipere, zinzibere, & quæ humores acres gignunt, abstineret, jussi, & jusculis insigniter nutrientibus, uti sunt, carnium recentium, gallinarum, caponum, hordei mundati, & avenæ decorticatæ, uteretur. Cum carne Endiviam, Lactucam, folia violariæ, acetosæ summitates bugloss. boraginis, coquere jussi. Pro potu lacte Amygdalarum, quibus nonnihil sem. papaveris albi, parumque sacchari miscellanei admixtum erat, utebatur, vel sequenti decocto.

Decoctum pro potu ordinario.

R. Rad. Altheæ sicc. acetosæ an. ℥ij.
Rad. Liquiritiæ ℥iiij.
Hordei mundati ℥j.

Coquantur in ℔. vj. aquæ fontanæ, ad consumptionem

Obs. 53. ptionem tertiæ partis, aromatizetur ℥j. Cinamomi & ʒij. sem. anisi, bibat ad libitum.

Secundò corpus clementer expurgavi sequenti potiuncula.

Purgatio. ℞. Mannæ selectæ ℥j. dissolve cum præscripto lecto, colaturæ admisce pulveris nostri laxativi ℈j. syrupi rosati solutivi simplicis ℥j.

Blandè expurgato corpore per aliquot dies per duos aut tres horas post cœnam à granis duodecim ad scrupulum unum Mæconii, prædicto decocto dissoluti exhibui, Lumbos, os sacrum, & hypochondria sequenti linimento ter in die frigidè inungere jussi. Cavendum autem est, ne inungatur pectus hoc linimento ne respiratio difficilis reddatur.

Linimentum pro regione renũ.

℞. Ung. Rosati Mes.
Butyri recentissimi an. ℥j.
Ol. ex Nymphæa, &
Violarum an. ℥ß.
Caphuræ dissolut. in acet. rosac. ℈j ß.
Misce, fiatque linimentum.

His adhibitis remediis, cum intra paucos dies ardor urinæ haud parum remisisset, sequenti purgatione iterum ægrum blandè expurgavi.

Potio purgans.

℞. Liquiritiæ
Polypodii
Rad. Acetosæ an. ℥j.
Passularum mundatarum ʒij.
Fol. Sennæ ℈iiij.

Fiat decoctio, ut colatura cum forti expressione redeat ad ℥ij. quibus infunde per noctem Rhabarbari Electi ℥j.
Sem. Anisi &
Cinamomi an. ℈ij. facta expressione adde
Syr. Rosati solutivi simplicis ℥j.
Misce, fiat potio.

Sic purgato corpore, sequens Electuarium præscripsi.

Electuarium.

℞. Conservæ florum Nymphææ
Rosarum,
Buglossæ
Boraginis an. ℥ß.
Mivæ cydoniorum sine speciebus ʒvj.
Trochiscorum de spodio ʒj. ß.
Cornu Cervi usti & præparat.
Pellicul. vent. gallinæ an. ʒj.
Pulv. Semin. portulacæ
Plantaginis.
Papaveris albi an. ℈ij.
Confection. Alkermes ʒj.
Caphuræ ℈j.

Cum s. q. syrupi de papavere fiat Electuarium, de quo sumebat castaneæ instar bis in die, per horas duas, manè antè vesperi, post cibum. Alternis quoque diebus, vel de tertio in tertium diem potiunculam ex Mæconio antea descriptam, post cœnam sumebat, & lumbos prædicto linimento inungebat. Præscriptis remediis, & victus ratione per Dei gratiam à morbo suo intra dies circiter viginti plenissimè liberatus fuit. Sed quia partes nobiles propter doloris vehementiam, vigilias & intemperiem calidam partium internarum labefactatæ, viresque prostratæ fuerant, nonnihil in victus ratione mutavi; Loco enim herbarum præscriptarum, salviam, rosmarinum, thymum, majoranam, folia, & grana lauri, Crocum, macis, & hujusmodi, quæ nonnihil excalefaciunt, cum cibis incoquere jussi: Vinum quoque album, sed decocto suo præscripto dilutum concessi.

Sequentem item trageam præscripsi,

Tragea.

℞. Spec. Aromatici rosati
Diarrhodonis Abbatis
Spec. Lætificantis Galeni an. ʒj.
Trochiscorum de spodio
Corallorum præparatorum,
Cinamomi Electi,
Corticum Citronum siccarum an. ℈ij.
Pell. Ventr. Gallinæ ʒj. ß.
Nucis Muscat. ʒj.
Sacchari rosati ℥iiij. Misce, fiatque tragea, de qua ter vel quater in die utebatur. Regionem Ventriculi sequenti linimento bis in die calidè inungebat, & linteum calefactum applicabat.

Vngu. pro ventriculo

℞. Ol. Menthæ Masticis an. ℥ß.
Gummi Elemi ʒij. misceantur lento igne & percolentur, colaturæ admisce ol. nucis muscatæ ʒj.

Porrò quia propter maximam labefactationem viscerum, humor serosus in fine morbi veluti per expulsionem criticam ad tibias decubuerat, easque hydropicorum tibiarum instar turgidas reliquerat, sequenti potiuncula iterum ægrum clementer purgavi.

Purgatio. ℞. Guttæ Gamandræ subtilissimè pulverisatæ grana vj. cremoris Tartari ℈j. misceantur, & post unicam aut alteram ebullitionem cum haustulo vini albi, bibat tribus horis ante prandium Tibias à digitis pedum ad genu usque fasciis dies noctesque involvi: noctu quidem illas decocto sequenti imbui, interdiu verò propter frigus siccas applicui: Decoctũ ex sequentibus præparavi,

Decoctum corroborans & exsiccans.

℞. Foliorum & florum betonicæ
Rorismarini Origani,
Absynthii vulgaris,
Chamomillæ, Rosarum,
Sambuci an. m. j.
Seminis fœniculi, & carvi an. ℥j.
Salis ℥ij.

Coquantur in ℔ 9. aquæ ad consumptionem tertiæ partis, in applicatione autem fasciarum diligentia est adhibenda, ut æqualiter, & arctè imponatur. Modum autem fasciandi tibias videat lector in appendice ad Centuriam Epistolarum in Epistola quadam ad Dn. D. Erasm. Posthium, quæ sic incipit: Exosculatus sum literas tuas &c. Hisce remediis plenissimè restitutus fuit, & in hunc usque diem 24. Februarii 1630. satis commodè vivit.

OBSERVATIO LIV.

De incontinentia sive stillicidio urinæ, & instrumentis ad eam excipiendam.

Viro Clarissimo & Doctissimo Dno. JACOBO HAGENBACHIO, apud Basileenses Medicinæ & Chirurgiæ Doctori celeberrimo, amico meo singulari,

 Cui

Obs. 54.

Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

DEcreveram aliquoties, Clarissime atque doctissime mi Dn. HAGENBACH, gravissimum affectum nobilissimi viri, Domini PETRI à Wattenvvyl, Dom. in Wyl, felicissimæ memoriæ, tibi communicare, simulque inventiones meas novas, ad colligendam urinam apponere, ut sextæ Centuriæ inseri posset observatio: Unum verò impedimento fuit; Nobilissimus enim æger, quadam die, cum graviter laboraret, morbumque abstrusum esse sibi videretur, coram uxore sua aliisque adstantibus, me rogavit, ut post mortem cadaver suum aperire, & quæ notatione digna invenirem, ea in bonum publicum, observationibus meis inserere vellem. Quum itaque tandem naturæ satisfecisset, nihil magis in votis fuit, quàm re ipsa præstare, quæ defuncto verbis promiseram. Uxori itaque & amicis mentem meam aperio, dissectionem quin etiam (ne sumptus forsan eos absterreret) gratis me facturum promitto; Sed surdis, ut ajunt, cantilenam cecini. Vides mi Dn. HAGENBACH, fatuam illam sollicitudinem nostrorum hominum circa mortuos, & damnosam negligentiam de salute viventium. Hæc quum perpenderem quodammodo indignatus fui, & propter injuriam in bonum publicum ab eis perpetratam, apud me constitui, nihil de hoc affectu in lucem me daturum, imò & de instrumentis ad colligendam urinam à me inventis, & in musæo meo absconditis, ne quidem cogitavi amplius. Hisce verò diebus cum iterum æger quidam, incontinentia sive stillicidio urinæ laborans, in manus meas venisset, felicissimumque usum instrumentorum istorum iterum vidissem, visum mihi fuit pauca hæc, quæ de hoc affectu memoriæ meæ adhuc inhærent, consignare, instrumenta quin etiam adumbrare, & tibi communicare.

De stulta, viventiumq; saluti damnosa, hominũ circa mortuos sollicitudine.

Fuerat autem nobilis ille à multis annis catarrhis obnoxius, qui nunc hanc, nunc illam corporis partem occupabant, quapropter sæpissime suasi, ut præter optimam victus rationem corpus per intervalla expurgaretur, & fonticuli fabricarentur. Suaseram autem, ut ad hepatis intemperiem (quæ veluti scaturigo erat reliquorum affectuum) corrigendam ad dextram poplitem, pro evacuatione verò capitis sinistro brachio caustica applicarentur. Victus rationem quàm exactè quidem observavit, à juventute enim temperanter vixerat, purgationes verò, etiam maxima urgente necessitate, difficulter sumebat, & applicationem causticorum omninò neglexit, imò ad nauseam usque semper respuit. Sic ingravescente ætate, & magis magisque imminuto calore nativo, omnia paulatim in deterius abierunt. Anno itaque 1625. cum autumnus pluviosus & inconstans fuisset, de catarrhis magis magisque conqueri cœpit, qui nunc hanc nunc illam partem invadebant. Tandem verò è regione renis dextri, sub hepate fixus remansit dolor, ab initio gravativus erat, paulatim tamen adauctus est.

Æger catarrhis obnoxius.

Iussus uti fonticulis,

Purgatione corporis, Causticis, quæ suo damno respuit.

Ego etiamsi ab initio morbi vocatus non fuissem, scio tamen, Collegam meum nihil eorum quæ requirebantur, omisisse. Corpus ex arte purgatum, vena incisa fuit, inunctiones quinetiam, fomentationes, & incessiones minimè neglectæ fuerunt. Ego cum 4. Februarii 1626. accersitus essem, omniaque ex arte administrata fuisse viderem, nihil innovare volui: materiam enim ex superioribus partibus deorsum delapsam, & inter peritonæum & musculos abdominis retentam, beneficio fomentationum, cataplasmatum &c. in halitum reduci posse sperabam, sed frustra. Quum itaque exteriùs nihil appareret, neque tactu quicquam perciperetur, Collega meus in illam incidit sententiam, malum in rene esse; Visum itaque fuit ægro, ad acidulas Griesbachenses se conferre, Tuamque Excellentiam aliosque Medicos apud vos, in transitu Basileam, in consilium adhibere, ex eorum itaque, & nostro consilio acidulis usus fuit. Bernam reversus meliusculè quidem habuit, non diu tamen post dolores lateris iterum ingravescere cœperunt. Constitutum itaque à nobis fuit, ut maturantia & pus moventia applicarentur; Si forsan materia inter peritonæum & musculos retenta, versus cutem attracta, beneficio incisionis evacuari posset, quemadmodum in genere, virtute, & pietate nobili matrona, Dom. WILDINA apud vos, & Soloduri in alia matrona nobili, tibi quoque nota, in simili ferè affectu, ante annos aliquot à me factum fuisse, te non latet, sed & his nihil profecimus, adeò labefactata apud ipsum erat facultas expultrix. Tandem deorsum & ad nervos crura moventes delapsa materia peccante, sequuta est paralysis crurum & vesicæ, ita ut urina guttatim exstillaret, tandemque videlicet 20. Febr. 1626. finem vitæ suæ faceret. Propter acrimoniam enim urinæ & decubitum, sequuta est circa Coccigem excoriatio & inflammatio, quæ tandem in gangrænam sphacelumque degeneravit, natesque ad ossa usque erosit; Vix credas quantos habuerim labores circa nobilissimum huncce ægrum, quos tamen parvi facerem, si cadaver, uti defuncto promiseram, aperire mihi licuisset.

Acidulæ.

Applicatur maturantia & pus moventia.

Porrò cum nobilissimum & afflictissimum ægrum, propter stillicidium urinæ, in istis viderem angustiis, & proinde propter charitatem christianam commotus essem, cogitaremque, quomodo ipsum in suis miseriis sublevare possem, inter alia instrumentum ad colligendam urinam, non sine maximo solamine ægri, excogitavi; Ejus enim beneficio urinam ita collegit, ut ne guttula quidem ad ulcus deflueret. Hisce diebus excellentissimum usum hujus instrumenti in septuagenario Viro iterum vidi, de quo postea fusius, cùm pauca quædam, quæ de morbo nobilissimi ægri nostri adhuc dicenda sunt, adscripsero.

Inventio instrumenti commodissimi ad colligendam urinam.

Nobilissimo ægro, multisque aliis morbum abditum & captum humanum excedentem visum fuisse, & proinde ægrum voluisse, ut in bonum publicum cadaver suum dissecaretur, ab initio hujus epistolæ intellexisti: mea verò quæ de hoc affectu fuerit opinio, paucis nunc adscribam, tuoque judicio libenter submittam.

Morbus quibusdam humanæ rationi absconditus videbatur.

Ægrum autem multis annis catarrhis obnoxium fuisse, tibi Vir Clarissime, qui ipsum familia-

Obs. 54. Autoris de morbi origine mens & opinio.

miliariter cognovisti, notum est. Cum itaque paulò ante morbum latus dextrum, nescio nunc quâ illisione aut casu, quàm levissimè offendisset, affectumque neglexisset, & proinde latus labefactatum fuisset, humores paulatim ex capite ad partem debiliorem & in loco decliviori sitam, defluere cœperunt, ab initio tamen ferè sine molestia ac dolore, materia enim peccans frigida viscidaque, ac in parva quantitate erat, eam autem inter peritonæum & musculos abdominis latuisse, inde manifestum fit, quod exteriùs neque tactu neque visu unquam illam detegere potuerimus. Quandoquidem longè faciliùs peritonæum introrsum in saccum, quam musculos abdominis cum suis membranis ac cute ipsa, extrorsum dilatare atque extendere potuit materia peccans; Idque in aliis me observare licuit, uti videre poteris Centuria 1. Obs. 63. & in annexa epistola doctissimi Viri Dom. CLAUDII BUCCARDI, item Centur. 2. Obs. 37. At abscessum gravissimum Virtute & pietate nobilissimæ matronæ Dominæ WILDINÆ, nulla alia in parte quàm inter peritonæum & musculos abdominis latuisse, satis superque exploratum habeo. Clarissimus Dominus D. CASPARUS BAUHINUS p. m. cui curatio mecum commissa erat, id quoque sæpissimè coram me & adstantibus fassus est. Quod & odor ipse puris, qui effluebat, satis superque arguebat; Plerumque enim odorem interaneorum animalium recens mactatorum, planè præ se ferebat. Taceam nunc de periculoso ac maximo affectu nobilissimæ matronæ, Dom. MAGDALENÆ BEISSIN, Nobilissimi & Consultissimi Viri Domini WERNERI SALER, Solodurensis Consulis prudentissimi uxoris, cujus affectus tibi notus est. In hac matrona pus præcipuè inter musculos & peritonæum congregatum fuisse, clarissimus Dominus SCHARANDÆUS (qui ipsam mecum curandam habuit) fidem faciet. Valet & vivit etiam nunc quàm feliciter matrona illa.

De gravi abscessu in matrona quadam.

De alio cujusdam matronæ gravi affectu.

Quare incisio non fuerit facta

Sed quæris forsan causam, cur in nobilissimo ægro nostro, incisio æquè ac in præcedentibus facta non fuerit? Respondeo, ac sincerè profiteor, præcipuam veramque sedem mali, semper nos, imo & ipsum ægrum latuisse. Cum enim materia peccans viscida, & planè frigida esset, non pungitivos, ut in præcedentibus, sed gravativos excitavit dolores, qui à costis mendosis per totum latus ad inguen usque dextrum æquabiliter se extendebant. Cùm itaque foris, ne minimum quidem indicium sacculi, qui materiam continebat, appareret, ludibrio habebant adstantes omnia, quæ ego de apertura aut incisione proponebam. Hæc sunt Clarissime & doctissimè mi D. HAGENBACH, quæ de morbo nobilissimi ægri nostri menti meæ adhuc inhærent, si maturiùs calamum accipere potuissem, forsan & nonnulla alia, quæ memoriæ meæ exciderunt, addidissem. Hæc præcipuè eam ob causam ad te scribere volui, ut ansam haberem instrumenta, ad colligendam urinam, in utilitatem ægrorum in lucem dare, & sextæ Centuriæ annectere. Tu omnia æqui bonique consule, quæso.

Obs. 54. Observ. de alio quodã ægro laborante stillicidio urinæ.

Superiùs de alio quodam ægro, stillicidio urinæ laborante, mentionem feci, fuit is septuagenarius quidam Bernensis, qui 21. Junii cùm totâ die circa ligna findenda occupatus fuisset, præter modum incaluisset, & circa crepusculum vespertinum, superveniente pluvia frigidiuscula, corpus subitò madefactum & quodammodò frigore percussum fuisset, paralysi dextri lateris correptus est. Loquelam quoque & intellectum simul amisit. Excrementa quin etiam, tum alvi, tum vesicæ, involuntariè effluebant. Vocatus, illam adhibui diligentiam, ut paulatim intellectum & loquelam ex parte recuperaverit. Ex parte inquam, sinistrum enim nervum recurrentem saltem restitutum, dextrum verò simulque dextram partem spinæ, materia peccante etiamnunc oneratam esse arbitror.

Brachium enim & crus dextrum officio suo nondum funguntur. Excrementa tamen alvi non amplius involuntariè profluunt. Urina verò adhuc guttulatim exstillat; verùm id propter retentricis facultatis imbecillitatem, in decrepitis mirum non est.

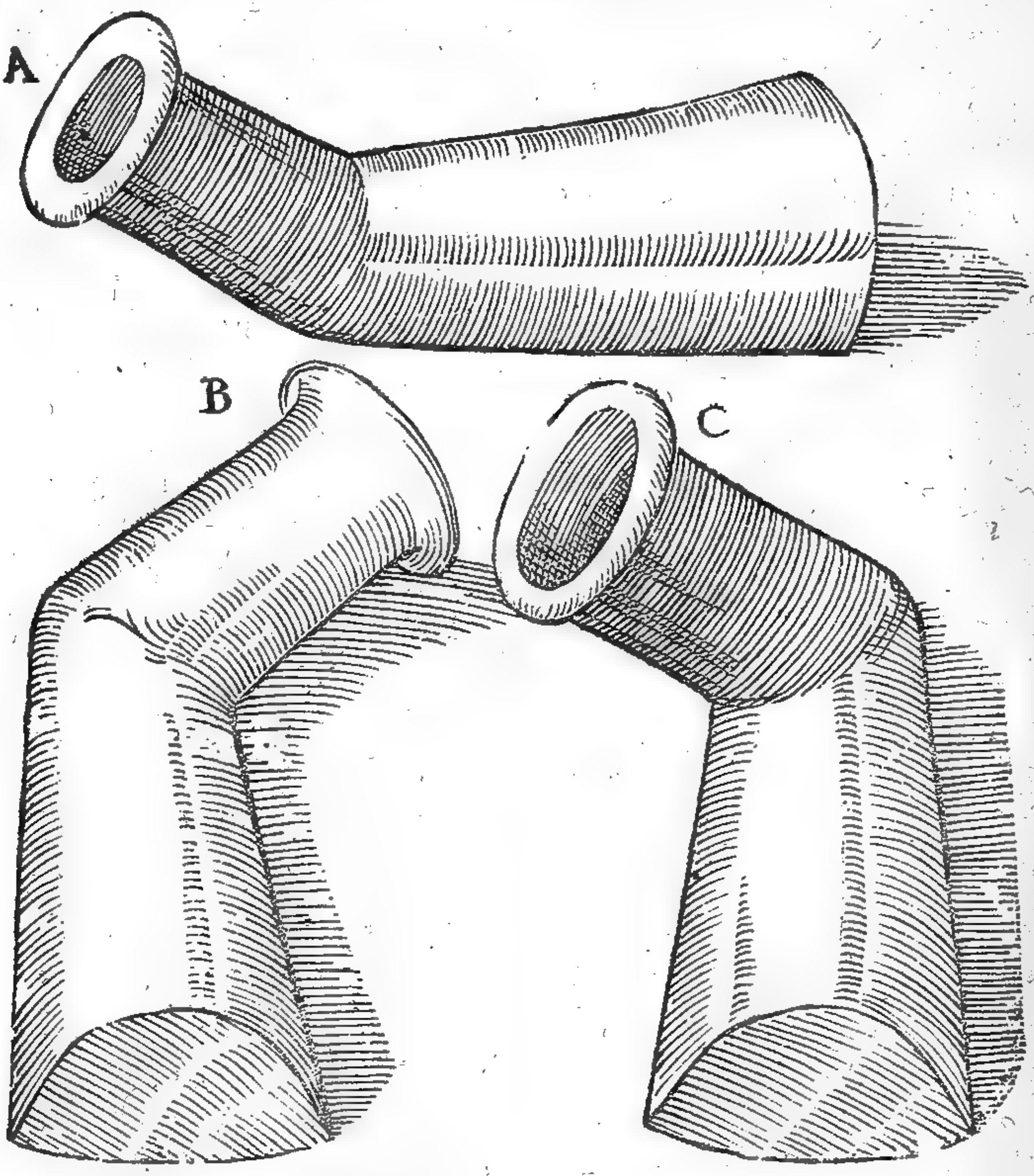
Cùm itaque ab initio, imò & in hunc usque diem urina guttatim exstillasset & (ut ingenuè fatear) instrumentum prædictum è memoria mihi excidisset, sed cùm non diu post propter acrimoniam urinæ & decubitum sequuta sit excoriatio circa os Coccigis, & nates, hac de re valde sollicitus eram, en rursus in mentem mihi venit, quanto cùm successu Dominus in Wyl, p. m. prædicto instrumento usus fuerat; protinus itaque illud ægro supposui, quo & urinam etiamnunc tam exactè colligit, ut ne guttula quidem deperdatur. Ab initio autem tria excogitavi instrumenta A. B. C. notata, quorum A inter femora collocetur, dum æger supinus, B. si in dextrum, C. verò, si in sinistrum cubuerit.

Obs. 54. Sunt quidem aptissima instrumenta hæc, & prædicto Domino in Wyl maximam utilitatem ac solamen in suo morbo attuleruut, cùm tamen molestum esse viderem, tot instrumentis instructum esse, posteà aliud, & quidem omnium aptissimũ inveni. Aptissimum inquam, sive enim supinus, sive in dextrum, sive in sinistrum latus se vertat æger, quàm bellè adaptari potest. Ejus delineationem hîc quoque annexi.

Inventio alius commodioris instrumenti.

Fabricatur autem vel ex argilla, vel ex stagno, cupro, imò etiam ex vitro, ejus capacitatis, ut libram vel libram unam & semis urinæ contineat.

Delineatio Instrumenti.

In Viris autem solummodò utimur præscriptis instrumentis, in mulieribus vix adaptari possunt, in iis verò vasculum in libro de Lithotomia Vesicæ cap. 21. delineatum, aptum est, præsertim si filum crassum ex lana contortum, pudendis per matronam aliquam ita adaptatum fuerit, ut superior pars fili colli vesicæ adhæreat, inferior verò in vasculum propendeat.

Hæc de instrumentis ad urinam recipiendam. Coronidis loco addam compendiosissimam curationem stillicidii urinæ in decrepito, fuit is Dominus BENEDICTUS GRAT, olim verbi divini minister fidelissimus, homo 93. annorum, hîc in vicinia in Dorberg, cui Anno 1626. quum stillicidio urinæ correptus fuisset, nec sine molestia aliquandiu laborasset, meque in consilium adhibuisset, & malum propter retentricis facultatis imbecillitatem ortum esse cognovissem, sequentem exhibui potiunculam.

Potiuncula

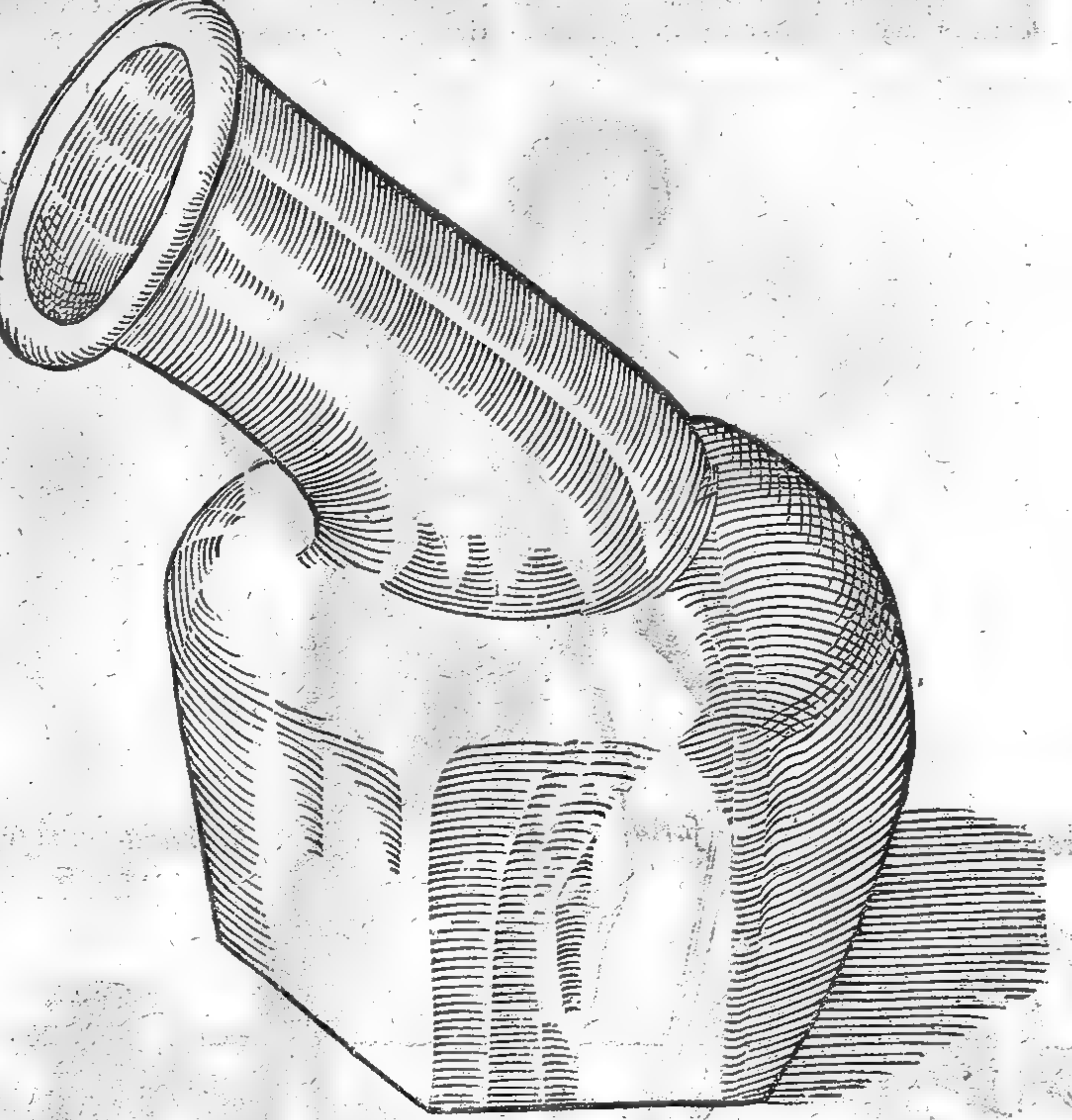
℞. Syr. de papavere, &
De Althæa Fernelii an ℥j.
Confectionis Alkermes ʒj.
Aq. Buglossæ, Boraginis &
Melissæ an. ℥ij.
Aq. Cinamomi, sive vino destillatæ ℥j ß.

De hac potiuncula sumebat singulis diebus per tres horas ante prandium, ad cochlearia tria aut quatuor, totidemque per tres horas post cœnam, idque ad menses aliquot. Hoc solo medicamento, optima tamen observata victus ratione, ita instaurata fuit facultas retentrix, ut ab eo tempore, & ad finem usque vitæ suæ (vixit autem usque ad annum 95. ætatis) urina non amplius involuntariè efflueret. Per intervalla tamen præscripta potione utebatur.

His vale Doctissime amantissimeq; mi D. HAGENBACH, & cum tuis omnibus quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ 3. Sept. 1628.

OBSER-

Delineatio prædicti Instrumenti.

OBSERVATIO LV.

De ardore & incontinentia urinæ, & nova inventione instrumenti, quo inter deambulandum colligitur.

Ad eundem Virum doctissimum

Dn. JACOBUM HAGENBACHIUM, Medicinæ & Chirurgiæ Doctorem celeberrimum,

Cui

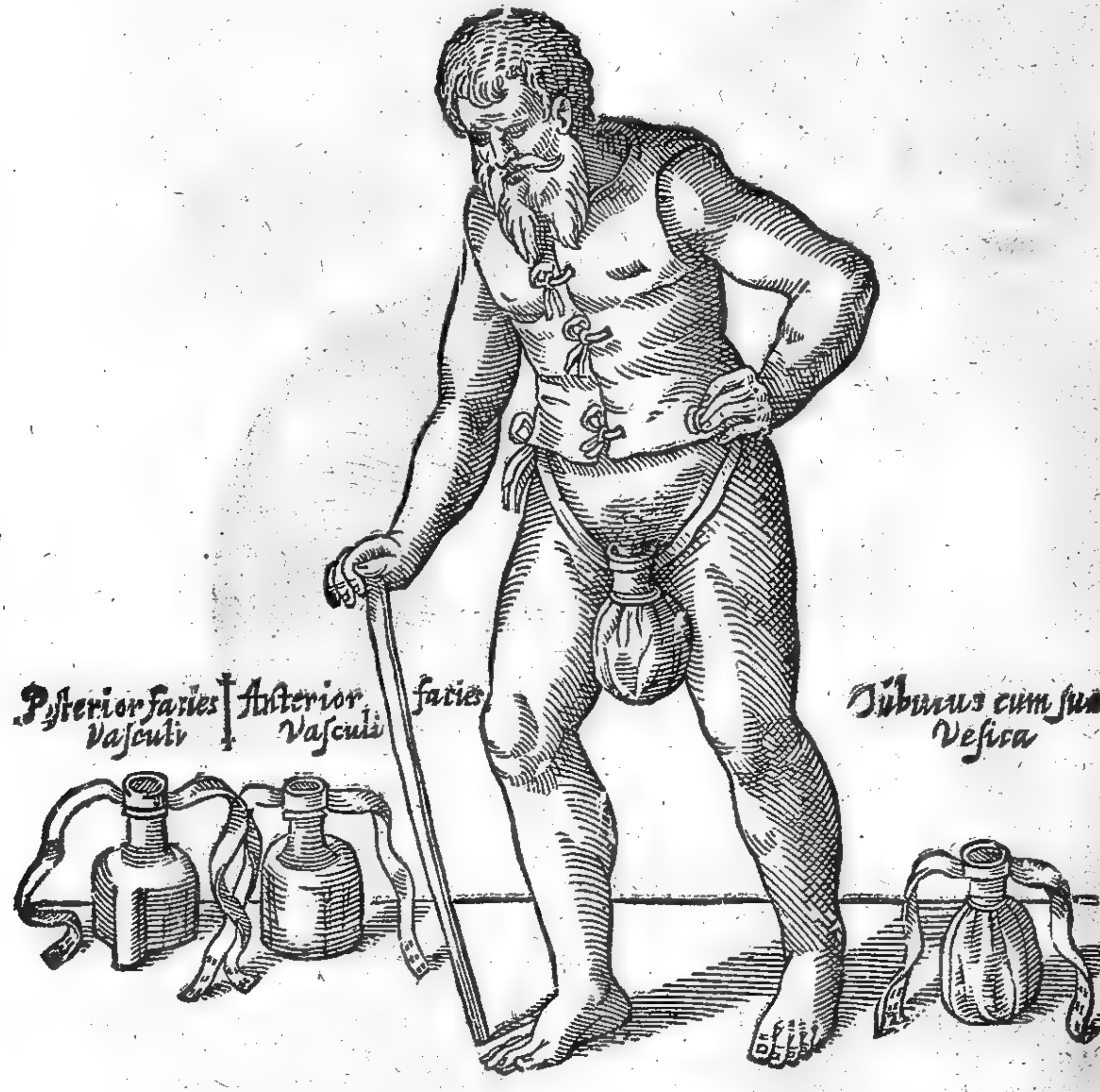
Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

SUperiori an. doctissime mi Dom. HAGENBACH, Casum non vulgarem de stillicidio urinæ ad Te scripsi, nunc simile quid occurrit, quod tecum communicare visum est. Capitaneus quidam decrepitus, Civis Friburgensis, à multis annis arthritide nodosa laboravit: Ante annum quoque de ardore & acrimonia urinæ conqueri cœpit. Præscripta fuerunt multa, tum à Medicis Freiburgensibus tum etiam à me, ad demulcendum ardorem & acrimoniam urinæ, quæ tamen parum profuerunt. Materia enim, quæ antehac ad articulos defluere, ibidemque dolores intensissimos excitare solebat, nunc ad renes & vias urinarias decumbit. Hinc tanta sequitur urinæ acrimonia, ut illam singulis ferè momentis reddere coactus sit: dolores verò Arthritici non usque adeò vehementer, uti antehac, ipsum molestant; corpore quin etiam mediocriter valet: ita etiam ut plerumque in publicum prodiret, nisi incontinentia urinæ obesset. Ut igitur optimum huncce virum & mihi à multis annis amicitia junctum, in tantis molestiis sublevarem, instrumentum commodissimum inveni, quo urinam inter deambulandum colligit. Est autem tubulus ex ligno tornatus, cui ex infima parte, vesica bovina alligata est. Ex superiori verò parte thoraci, ex duplicata tela facta, tubulus annectitur, ut ex sequenti figura videre licet.

Commodissimum est instrumentum hoc non solum pedes incedendo, verùm etiam equitando. Vesica enim, tubulo alligata, urinam tam bene recipit, atque continet, ut ne guttula quidem deperdatur. Sed quia ægro tandem, propter madorem vesicæ, fit molestum, idcirco vasculum excogitavi, quod membrum virile quoque excipit; Estque simili modo thoraci annexum. Specimen quod mitto, fictile quidem est, longè tamen commodius erit, si ex argento, cupro, stanno, aut tenuissima lamina ferrea instagnata

Obs. 56. gnata (sturzt) fabricatum fuerit. Externa facies hujus vasculi nonnihil in rotundum elevata est. Oppositum verò latus, quod fœmora versus tendit, multo magis extuberat. Capacitas ejus sit, ut semilibram contineat. Ambo instrumenta ad te mitto, quæ ut serena fronte accipere velis, rogo. His vale, Vir doctissime, & feliciter vive diu. Raptim Bernæ 25. Junii 1629.

OBSERVATIO LVI.

De calculo in ipso ductu urinario retento.

Clarissimo Viro,

Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

HAc ipsa hora tuas accepi & legi literas, Doctissime & Amantissime mi Dn. HAGENBACH, & quidem Deus testis est, lachrymantibus oculis. Quæris causam? Accepi heri literas ex Patria, ubi bello devastantur omnia. De morbo quoque filii mei nihil quàm tristia intelligo: & tu nunc tertium argumentum doloris & mœstitiæ, videlicet immaturam, & planè lamentabilem mortem filii, Clarissimi & Consultissimi Viri, Dn. D. JACOBI BURCKHARDI, Amici mei integerrimi, adfers; Deus pro immensa sua misericordiâ tristissimos Parentes, & me solari, ac Spiritu suo sancto munire velit, quò adversa omnia, quæ nobis propter peccata immittit, constanter & tranquillo animo, ut Christianos decet, perferre possimus. Tu interim, Clarissime mi Dn. HAGENBACH, ut vices meas apud Parentes agere, ipsosque meo nomine consolari velis, obnixè rogo. Si singulare quid in hoc casu, præter actum heroicum Dn. FASCHII, à Te observatum fuerit, communica quæso. Ante mensem, cùm in præparatione medicamentorum dextram defatigassem, secuta est [illegible]ragra, quæ aliquandiu me excruciavit, ita ut etiamnunc non nisi cum difficultate scribere possim. Ignosce itaque si rariùs quàm amicitiæ nostræ jus postulat, ad Te scribo. Non autem dextra tantùm, sed & mens ipsa, propter adversa, quæ subinde adveniunt, laborat, & proinde ingenium hebescit, & ad studia magis magisque fit tardum; Deus misereatur mei.

Quod

Obs. 56.

Quod Observationes de Spasmo Cynico, & commotione Cerebri, gratæ tibi fuerint, libenter ex Te intellexi; Si aliquid simile habes, communica quæso, ut lucem quoque videre possit. Matrona, quæ ex punctura Spinæ piscis tam graviter laboravit, ut ex eis, quos ad Clarissimum Dn. D. HOFFMANNUM scripsi, vidisti, ante mensem feliciter convaluit, non sine admiratione multorum; Nullum enim aliud incommodum ex hoc tam gravi morbo remansit, quam unius articuli, videlicet medii, rigiditas. Hujus juncturæ enim ligamenta & cartilagines ichor ille acris eroserat. In hac Curatione summam illam malignitatem humoris peccantis quàm belle observare quoque potui. Ab aliquot adhinc diebus, curandum habeo Virum Juvenem, qui cùm inter pocula arderet ira, & dextra vitrum cum impetu percussisset, & fregisset, volamque manus duobus in locis leviter punxisset, gravissimis doloribus, aliisque symtomatibus correptus fuit; Nunc tamen omnia, uti spero, in tuto sunt.

Observat.

Observat. de calculo in ductu Urinario retento.

Sed attende quæso Casum non vulgarem, quem hisce diebus in Nobili quodam quadragenario, Viro robusto, & optimo corporis habitu prædito, vidi. Is aliquot abhinc annis calculo renali obnoxius fuit, & multos lapillos per Virgam rejecit, & quotidiè ferè Urinam arenosam excernit: idque, ut refert, sine insigni molestia. Ante menses verò octo, cum iterum Calculus in ductum Urinarium delapsus, & prope glandem detentus fuisset, non paucas excitavit molestias, retentionem Urinæ, dolores, Vigilias, & similia Symptomata. Quidam ex nostris Universalia & Topica ex arte præscripsit, adhibuitque, extractionem verò Calculi neglexit. Interim tamen dolores, reliquaque symptomata paulatim remiserunt.

Remanente Calculo fixo, elapso septimo mense ad me venit & omnia quæ acciderant, exposuit, partemque affectam tractandam præbuit. Retracto præputio versus radicem penis, cùm pollice ac indice glandem circa coronam tractarem, lapidem statim in carnosa parte penis sensi, eumque facilè uncis, aliisque instrumentis aptis me extrahere posse, spem feci ægro; Sed fefellit me opinio; Immisso enim stylo exploratorio, quamvis diligentissimè perquirerem, Calculum tamen invenire non potui. Ab eo tempore aliquoties Catheterem, etiam maximum, sine difficultate & dolore ægri profundius, & ultra calculum in ductum Urinarium immisi quidem, lapidem tamen denudatum reperire non potui: quapropter nihil temerè tentare volui; præsertim cùm Urinam sine difficultate ferè, frequentiùs tamen quàm naturæ ordo postulat, redderet.

Vides mi D. Hagenbach, quam mirabilis sit natura (potiùs autorem & Creatorem naturæ intelligo) in suis operationibus? illa enim quum Calculum sibi molestum, eundem verò ex membro longissimè à fonte caloris nativi sito, expellendum non satis potentem esse perciperet, sinum ad excipiendum Calculum, in carnosa parte penis efformavit, ibidemque membrana obduxit. Verisimile tamen mihi esse videtur, sinum huncce aliquo in loco foramine quodam, procul dubio exiguo, per quod humores excrementitii, qui circa Calculum colliguntur, ad ductum Urinarium perfluunt, præditum esse. Hoc modo Calculos in Cerebro, Corde, aliisque partibus nobilioribus, sine maximo incommodo ægri, per multos annos inclusos fuisse observavi: tam sagax & provida est natura, in conservatione sui Individui. Quis verò hujus affectus futurus sit finis, suo, DEO volente, tempore ex me intelliges. Cramerum de Peste, & quæstiones Medicas JOH. MATTHÆI rectè accepi, & brevi numeratam pecuniam remittam. Plura ut scribam, dextra, quæ nondum planè convaluit, non permittit. Saluta meo nomine Clarissimum Virum Dn. GRASSERUM, reliquosque Amicos, & æternum cum tuis omnibus feliciter vive. Raptim Bernæ, 14. Decembris, anno 1625.

Obs. 56. & 57.

OBSERVATIO III.

De calculo in ipso Scroto genito.

Viro Clarissimo & Doctissimo DN. JOHANNI BURGAVVERO, Schaffhusiano, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori Excellentissimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

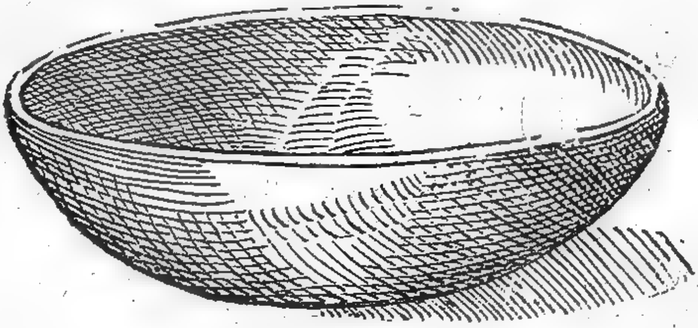
QUanta cum laude, Clarissime & Doctissime mi Dn. D. Burgavvere, Amicorum integerrime, in Doctorem creatus fueris, & quàm præclara Scientiæ tuæ specimina, tam in privato examine, quàm publica disputatione, ediderís, non satis depredicare potest Clarissimus Dn. D. Thomas Platerus, Archiater Basileensis, in suis, quas nõ ita pridem ad me scripsit literis. Nuntium profectò neque optatius, neque jucundius mihi afferre potuisset. Gratulor itaque tibi, mi Dn. Burgavvere, vereque & ex corde gratulor, rem tibi ex sententia evenisse, teque nunc salvum & incolumem, ex difficillima Peregrinatione ad tuos rediisse. Faxit Deus Opt. Max. ut brevi in ornamentum Patriæ (de quo non dubito) evadere, & in Nestoreos annos vivere, tandemque verò veram nostram Patriam cœlestem ingredi possis. Hæc tibi, quem unicè amo & diligo, ex intimo corde opto. Pro transmissis Thesibus, & quòd in eis de me quoque honorificè mentionem feceris, gratias ago habeoque maximas, nisi molestum fuerit, mitte quæso exemplar unum aut alterum, sed in albo, quo etiam Dn. Weissio, Præfecto in Sanem, & Dn. Durenheimio nostro qui etiam te, ut scis, amant, charumque habent, singulis exemplar tuo nomine offerre possim. Perplacet materia, propterea quod rara est, & à nullo, quod sciam, hactenus eventilata fuit. Mitto ad te quintam Centuriam, quam ut hilari fronte accipere, & adjuncta Exemplaria San-Gallum, ad Clarissimum Consultissimumque Virum Dn. D. Sebastianum Schobingerum, & Ulmam, ad Clarissimum Virum Dom. D. Gregorium Horstium, mittere

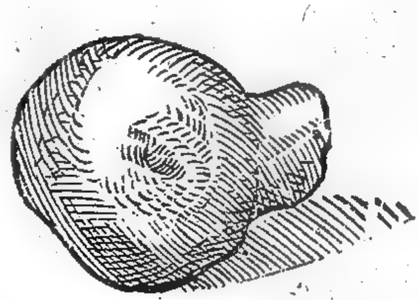
Obs. 57. mittere velis, rogo. Hâc quoque occasione amicitiam cum Viris tam humanis, tamque doctis contrahere poteris. Splendidè & ornatè, etiam respectu quartæ, correctè excusa est, & proinde majore cum alacritate, Deo volente, in sexta progrediendi ansam mihi dabit. In proxima porrò Centuria non immeritò locum quoque habere poterit Casus ille rarus, & observatione dignus, quem tu ipsamet superiore æstate hîc in ædibus meis mecum vidisti, & ex parte annotasti, sed quia post tuum à nobis abitum, cùm æger Genevâ ad me reversus fuisset, quædam alia circa affectum huncce annotavi, visum mihi fuit, casum integrum hîc adumbrare, tibique communicare, vehementer rogans, ut si quid à me prætermissum fuerit, id Tu adscribere non graveris. Est autem talis.

Observat. de calculo in Scroto genito. Valentinus Vögler Heidelbergensis, antehac Ludimoderator, Grammateusque in Schwetzingen & Munster ad flumen Noh, in Palatinatu inferiore, quadragenarius, ante annos octodecim, videlicet circa annum 1608. stranguria, & difficultate inter mingendum cum maximo cruciatu ventris, laborare cœpit, sine ulla tamen causa, ut ille quidem testatur, externa. Stranguria illa, & dolores ventris, cum in duodecimum annum perseverassent, & magis magisque adaucti fuissent, tandem ante annos sex planè substitit urina, nec amplius per penem effluxit, sed hinc inde per Scrotum, & è regione pubis Ulcera fistulosa sibi efformavit, per quæ ab eo tempore urina sine insigni molestia & dolore effluxit. Horum Ulcerum, uti fieri solet, jam nonnulla claudebantur, jam nova exoriebantur. Superiore præterea æstate, cùm novus & ingens quidem abscessus ad sinistrum latus Scroti exortus fuisset, Basileam venit, ubi, iterum multos ingentesque sustinuit dolores. Tandem 16. Junii cùm ruptus fuisset, multumque puris effluxisset, calculus in conspectum venit, qui & post dies aliquot à Dn. Martino Wirzio, Basileensi Lithotomo, & Amico meo singulari, sine ullo negotio ex vulnere, post ruptum abscessum relicto, tenaculis & hamulis, directore ac præside Clarissimo Viro, Dn. D. Thoma Platero, celeberrimæ Academiæ Basileensis Archiatro, ac Professore Practico Ordinario, extractus fuit. Calculum ab initio pondus octo drachmarum excessisse nobis retulit, jam verò, uti tu ipsemet vidisti, vix drachmas quinque pendet; Est enim Porosus & cineritii coloris, ita ut facile crediderim, ab initio ipsum, veluti pumicem, aquâ imbutum fuisse. Calculum mihi reliquit, quem inter rariora mea reservo. Ego verò ne ingratus erga pauperem huncce exulem essem, viatico ipsum muneravi. Porrò ab eo tempore, quo extractus fuit calculus, tota ferè urina per illud ipsum ulcus, à calculo factum, effluit, sine dolore tamen; interim, præter ulcus hoc, sex adhuc reperiuntur ulcera, ad ductum urinarium penetrantia. Unum in pube, tria circa radicem penis, & principium Scroti, versùs dextrum latus, & duo in Scroto ipso. Perinæum integrum & sanum est, neque antehac malè affectum fuisse, constanter affirmavit, Urinam quoque se nunc retinere posse, nec guttulam quidem involuntariè effluere dicit. Quum verò summoperè molestum ipsi esse viderem, Urinam nonnisi depositis caligis reddere posse, vel spongia, aut linteaminibus ipsam colligere coactum esse, sequens Vasculum, olim Coloniæ, pro ægro quodam, Amico meo, à me inventum, ex cupro fabricandum feci, ipsique dedi. Hujus vasculi beneficio urinam ita excipit, ut ne guttula quidem ad caligas exstillet. *Obs.* 57.

De loco generationis calculi. Cæterùm de loco generationis hujus calculi nobis perquirendum est. In Vesica ipsum generatum fuisse, vix credam; Quomodo enim tantus lapis ex Vesica per ipsum ductum urinarium, usque ad radicem penis pervenire potuisset, sine insigni læsione partium, quas transiit? Et quia perinæum nunquam in hoc Viro malè affectum fuisse, & tactus ipse, & ocularis inspectio (lubrica enim sunt omnia) fidem nobis fecerunt, & æger constanter asseruit, sequitur, calculum non in vesicâ, sed in ipso loco, ubi extractus fuit, concretum fuisse. Id verò quomodo acciderit, non facile est scire; Causam enim externam hujus mali nullam ex ipso expiscari potui. Quædam tamen, quæ mihi in mentem nunc veniunt, adscribam: quæ si non vera, verisimilia tamen esse mihi videntur. Arbitror autem, ipsum ab initio morbi (hæc sine dubio nobis propter verecundiam celavit) excoriatione quâdam, & postmodum caruncula laborasse, & proinde urinam sæpissimè retentam fuisse, donec tandem exorto abscessu circa radicem penis, relictus sit sinus, & ex eo varii ductus, & ulcera fistulosa, quemadmodum & te præsente, sex circumcirca Scrotum, & in ipso scroto reperi. Toties itaque, & quotidiè collecta, imò & plerumque ad tempus retenta urina, in sinu ipso circa scrotum, nihil video quod obstare potuisset, quò minus hoc in loco æquè ac in vesica, concrescere potuerit calculus, imò & forsan faciliùs. In vesica enim insita illa facultas expultrix continuò operatur, & quod nocuum est extrudere conatur, quod circa scrotum minimè fieri potuisse, tibi notum est. Cur quæso in hoc sinu calculus generari non potuisset, cùm & in Atheromate circa temporalem musculum genitam fuisse materiam lapidosam, superiori anno hîc mihi videre contigerit. Sed de his plura aliàs, uti & de fractura, quam mecum in uxore Dn. Triboleti vidisti, in qua quàm difficulter generetur callus in gravidis, iterum experior. His vale, Clarissime & doctissime mi Dn. Burgovver, & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ, 30. Octobris, 1626.

OBSER-

OBSERVATIO LVIII.

De fistula Vrachi.

Ad eundem Virum Clariss. & Doctissimum

Dn. D. JOH. BURGAVVERUM, &c.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

QUas superiori mense Februarii de Turundis, post extractionem calculi adhibendis, ad me scripsisti literas, Clarissime & amantissime mi Dn. Burgawere, perquàm gratæ mihi fuerunt, easque tractatui meo de Lithotomia Vesicæ (quem Dn. Schobingerus noster in linguam Latinam vertit) cum nonnullis aliis Virorum Doctorum de eadem materia ad me scriptis Epistolis annectam. Ex quibus, volente Deo, videbis, præcipuos Orbis Christiani Medicos, videlicet Germanos, Gallos, & Italos, mecum sentire: ideoque quicquid sine ratione, & fundamento hac de re blaterant Empirici, Circumforanei, & hujus farinæ homines, me parum esse sollicitum. Interim eorum facta, & quod tam nefariè de corio humano ludunt, ut deplorem, sæpissimè me invitat Christiana charitas, atque commiseratio sed frustrà: hujusmodi enim errores nemo nisi Magistratus amplissimus hîc & ubique corrigere, & abrogare potest.

Porrò Urachum in homine me nunquam pervium invenisse, aliàs coràm ex me intellexisti & cent. 2. Obs. 59. ut & in 1. Cent. Epist. 46. legere potuisti. Hujus quoque sententiæ esse Bauhinum, & præcipuos Anatomicos, tibi notum est. Nonnunquam tamen vi quadam naturæ apertum fuisse, ex Bartholomæo Cabrollio Obs. 20. colligere poteris. Ego quoque simile quid in Viro isto, Valentino Vogel, cui superiore æstate, ut notum tibi est, calculus è Scroto extractus fuit, observavi. Ille vigesima prima Martii proximè præterita, iterum me hîc invisit, retulitque se ab eo tempore quo à nobis discessit, quàm optimè se habuisse, & in ditione Tigurina in pago quodam Ludimagistrum egisse, jam verò propter instans Ver, atque æstatem, (quo tempore, ut scis, rustici Helvetiæ ubique ferè, propter occupationes, Ludimagistros suos dimittunt & ablegant) ut alibi se nutrire possit, prospiciendum esse, non tantùm autem ulcera omnia, quæ tu circumcirca ipsius Scrotum, & membrum Virile vidisti, etiam nunc aperta sunt, & ut antea fluunt, verùm etiam ante menses aliquot de novo ulcus haud procul sub ipso umbilico, exortum est. Ex quo plerumque pars aliqua urinæ, utpote subtiliores partes, non tantùm guttatim exstillat, sed nonnunquam veluti cum impetu erumpit. Ulcus hoc sine dolore ferè, molestia, & febre, ex tuberculo ad instar furunculi, factum esse, sanctè nobis asseruit. Ego coram Dn. Henr. Schobingero, convictore meo suavissimo, stylum exploratorium per illud ipsum ulcus, quod valde angustum & callosum, ad vesicam ipsam immisi. Ex quibus videre est, urachum in Viro isto pervium factum esse; tam sagax ac provida est natura, in conservatione sui individui. Cùm enim ductus Urinarius callosis istis ulceribus impeditus esset, aliam sibi pro evacuatione urinæ fabricavit viam. Hæc clarissime & doctissime mi Dn. Burgovvere, præcedentibus meis, 30. Octobris ad Te scriptis, annectere volui, ut de hoc casu satis raro, integram haberes historiam.

De uracho opinio Galeni VVieri.

Cùm finem huic Epistolæ imponere vellem, in mentem venit, me aliquoties ex ore Clarissimi & doctissimi Viri, Dn. D. Galeni Wieri p. m. Illustrissimi Principis mei, Juliacensium, Clivensium, ac Montensium, &c. Ducis Archiatri, Amici mei singularis, intellexisse, se ejus esse sententiæ, videlicet urachum in omnibus pervium esse, & proinde Diuretica maximo cum fructu umbilico applicare. Cabrollius, Anatomicus & Chirurgus celeberrimus, idem sentit; uti ex prædicta Obs. 20. & tabula de umbilico, mihi pag. 23. colligere poteris.

58\. Qui cerevisiam recentem & nondum satis defœcatam in copia bibunt, plerumque stranguria corripiuntur, inuncto vero umbilico sævo vaccino vehementia doloris mitigatur: Hinc inter potatores mos invaluit, ut in commessationibus frustum candelæ in pera circumferant, maximoque cum fructu utantur, ex quibus manifestum fit, maximum esse consensum inter umbilicum & vesicam, nec omninò rejiciendam esse opinionem Weieri. His vale, clarissime & amantissime mi Dn. Burgavvere & æternùm feliciter vive. Dabam Bernæ, 8. Aprilis, 1627.

Clarissimo atque Experientissimo Viro,
Dn. GUILHELMO FABRICIO *Hildano, inclytæ Bernarum Reipubl. Medico-Chirurgo Experientissimo, Felicissimo, Domino ac Fautori suo æternùm honorando,*
JOHANNES BURGOWER, D. Schaffhusens.
S. P. D.

BInas à Te, Venerande Senex, accepi; Alteras quidem XVIII. die Novemb. alteras I. Decembris, utrasq; longè gratissimas legi, perlegi, relegi. Gratum enim meritò fuit, tam humaniter salutari ab Excellentia T. Præceptore ac Fautore meo optime meritò, simulque de Valetudine tua secunda certiorem fieri, faxit Deus, ut Patriæ, totiq; Medicæ Reip. diù adhuc salvus sospesq; superstis. Gratum quoq; fuit, imò gratissimum, videre tandem aliquando desideratissimam Tuam Centuriam, luci publicæ expositam, & quidem tum elegantiori frontispicio, tum correctiore typo, quam cæteras, editam. Hoc nunc optimo jure calcar Tibi stimulumque addet, Clarissime Vir, ad absolvenda reliqua industriæ ac peritiæ tuæ monumenta, quibus & grata posteritas amplius erudi, & nominis tui immortalitas porrò quoq; perennare queat. Sextam tuam intelligo Centuriam, itemque Tractatum de Meliceria, & alia id genus utilissima scripta, nec non conjunctam tandem omnium tuorum operum impressionem. Summoperè placuit elegans illa, aneisque figuris perquam belle polita hujus centuriæ facies; Ubi rectissimè Icari casu nuda artis nostræ θεωρία, Dædali autem felici volatu vera Praxis adumbratur. Instrumentorum pictura plurimùm quoque mihi arrident. Nec habeo, vel invenio, in toto hoc opere, quod displiceat.

Quod autem peculiari me quoque exemplari donare volueris, pro eo, ut & omnibus aliis aliàs mihi exhibitis beneficiis, gratias habeo, & habiturus sum, dum vivo immortales, simulque omnia, quæ à mea tenuitate proficisci possunt, amoris ac gratitudinis officia Venerando Seni offero, polliceor. Nec minores etiam gratias tibi persolvo, pro singulari illa de Calculo Observatione, quam nunc omnibus circumstantiis absolutam cum Vasculi & lapidis effigie, ad me perscribere dignatus es. Eximiè verò, tuo more, in Generationis illius locum inquiris; Ubi meo quoque judicio rem acu tetigisse videris. Neque enim è Vesica potuisset eò devenire, sine ingentibus atrocibusque symptomatis, sineque manifesta læsione partium interjacentium. Quas cùm bene habitas esse constet, certùm omninò est, tantæ molis lapidem illac minimè transiisse. Neque mirum alicui videri debet, quod Lapidem eo ipso in loco, ex quo fuit eductus, generatum esse asserimus: quandoquidem Experientia, rerum omnium Magistra, docet, nullam ferè corporis nostri partem esse, in qua non lapides gigni possint, adeò quidem, ut neque Cor, neque hujus arteria ab iis tuta sint. In utrisque enim, ut & in Mesenterio, Calculos viderunt gravissimi Autores, Fernelius, & Hollerius. Nihil novi est, lapides in cerebro concrevisse, quod Kentmannus, cum pluribus aliis, testatur. In Palpebris lapides offenderunt Aetius, & Scaliger: sub lingua Cornelius Gemma, & Guainerius: in Tonsillis & faucibus, Langius, & idem Kentmannus; In Gutture jam olim Avicenna. Lapides in Pulmonibus inventos docent Græci & Latini passim Scriptores. Et inter rariora nunc recordor, me quoq; lapillos vidisse Tussi rejectos. In Mammis lapides vidit Lemnius, Cardanus, & alii in Ventriculo: in Intestinis Capivaccius, & Mercurialis, cum plurimis aliis In Vena porta, ipsoq; Hepate Columbus, Beniveniùs, Dodonæus. In Vesica fellis idem, & Langius, Fallopius, Forestus. Dum Patavii Anatomicis interessem Dissectionibus, memini me vidisse in fellis folliculo Lapidem ejus magnitudinis, ut ferè folliculum implêrit, instar Crystalli lucidum, albicantem, ac lævem. Extraxit eum in Theatro Præceptor meus p.m. D.D. Spiegelius. In Liene quoque ac venis Hæmorrhoidalibus lapides repererunt, illic quidem Vesalius, hîc Columbus, qui in ipso etiam Umbilici idē deprehendit. In Utero ipso olim Hippocrates & Galenus lapides natos esse docent. Quod eò minorem meretur admirationem, quia superiori seculo totus infans in eodem putrefactus fuit inventus teste Schenckio.

In Arthriticorum juncturis tophos quotidiè nemo nō observat. Quinimò in glanduloso illo corpore, quod Vesicæ adnascitur, lapides etiam genitos esse scribit Marcellus Donatus. In quibus locis omnibus cum excrementitios humores in lapideam quandam molem cogere natura possit, tantum abest, ut absurdū sit, ut veritati quā maximè consentaneū videatur statuere, nostrū hunc Calculū nō alibi, quàm in ea ipsa Scroti parte natum esse, ex qua Naturæ magis, quam Artis ope, extractus postea expulsusque fuit. Sed dum plura de his scribo, quid aliud ago, quàm quod, juxta proverbium, noctuas Athenas fero.

Vale, Vir Clarissime, & me, quod facis, amare perge. Deus te bono publico diutissimè adhuc viventem florentemque conservet. Raptim Schaffhusii, 7. Decembris 1626.

Obs. 58. & 59.

OBSERVATIO LIX.

De impotentia ad Coitum, propter contusionem capitis & lumborum.

ANno 1630. 9. Februarii jussu Consistorii matrimonialis, cum reliquis Medicis Ordinariis Bernensibus, Collegis meis plurimum honorandis, hominem 36. annorum, robustum & optimo corporis habitu prædituum, Michaelem Jutzeler, de impotentia ad Coitum ab uxore sua accusatum, exploravimus. Exteriùs quidem nihil quicquam, quod congressum cum uxore impedire posset, invenimus. Etiamsi enim ex una parte castratus esset, reliqua tamen secundum naturam se habebant omnia: Confitebatur insuper, stimulum libidinis sæpissimè non deesse, sed penem erigi non posse.

Hujus impotentiæ causam, & anteactæ vitæ sta-

Obs. 59. & 60.

tæ statum, cum diligenter perquireremus, retulit nobis, se ante annos octo circiter, baculo ad dextrum bregma graviter percussum, multumque ex hac contusione se perpessum fuisse, imò & auditum auris dextræ amisisse, urinam quin etiam involuntariè effluxisse. Ex quibus conjecimus, post ictum & contusionem capitis, materiam quandam præter naturam deorsum fluxisse, & nervos, imò & arterias, quæ erectioni penis inserviunt, opplevisse. Hæc cum Consistorio matrimoniali relata essent, divortium factum fuit.

Impotentia ad coitum propter casum in dorsum.

Impotentiam ad Coitum post lapsum in dorsum sequutam quoque esse, in viro quodam robustissimo, ab uxore sua (quam ante sesquiannum duxerat) ut inepto ad congressum matrimonialem, in jus vocato, Anno 1625. 15. Novembris, hîc Bernæ observavi. Fuit is rusticus quidam, Hanns Aeschlimann nomine, ex vicino pago Langnaw/ oriundus. Hic in primo matrimonio ex uxore sua liberos aliquot susceperat: in secundo verò planè impotens fuerat, etiamsi circa genitalia omnia secundum naturam se haberent. Referebat ille, etiamsi tempore coitus libidinis stimulus non deesset, membrum tamen virile erigi non posse. Hujus impotentiæ causa erat casus ex arbore, ex quo lumbi mirum in modum concussi, nec à rationalibus Medicis aut Chirurgis ex arte curati fuerant.

Anno 1630. 3. Martii jussu Magistratus nostri, unà cum Collegis meis hominem 36. annorum, Durs Gnægi nomine, robustum & optimo corporis habitu præditum, exploravi, is eodem modo ex casu in dorsum ad congressum matrimonialem impotens factus fuerat.

Hæc in gratiam Medicorum & Chirurgorum, quibus aliquando à Magistratu amplissimo examinandi, & explorandi eos, qui à libidinosis & luxuriosis mulieribus, ob impotentiam ad judicem Consistorii matrimonialis citantur, in mandatis datur, scribere visum fuit.

OBSERVATIO LX.

De impotentia ad coitum, propter frenum nimis breve & durum.

Viro Clarissimo atque Doctissimo
Dn. JOOANNI JACOBO CRAFFTIO, apud Neocomenses Doctori Medico ordinario atque Celeberrimo,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

IN Viro isto quem ad me misisti, Clarissime atque Doctissime mi Domine Doctor, maleficium nullum adfuit. Quod autem ad actum venereum hactenus ineptus fuerit, id propter frenum penis accidisse reperi. Adeò enim erat breve, durum, atque validum, ut simile nunquam mihi videre contigerit. Adhærebat præterea frenum usque ad ipsum ductum urinarium, uti ex ipso ægroto prolixiùs intelligere poteris. Quapropter distento pene, & retracto præputio, glans, (testis sum ocularis) versus perinæum ferè usque retrahebatur. Ex his facilè intelligere poteris, cur ex inordinato atque præternaturali illo coitu voluptatem nullam habuerit. Quæris causam, cur in primo concubitu cum sponsa sua meliùs commodiusve quàm deinceps semen ejecerit? Respondeo, ipsum hoc imaginativè fecisse, cùm certum sit, eandem causam mali ac vitium freni in primo coitu, non minùs quam in posterioribus adfuisse. Verùm in primo congressu cum nova sponsa, propter seminis & spiritum abundantiam, tantus ardor, aut potiùs furor ad Venerem fuit, ut etiam mens si non aliquo modo perturbata, adeò tamen occupata esset, ut verum à falso non satis rectè distinguere posset. Ab eo verò tempore ex continuo, & quidem (ut ille ipsemet testatur) laboriosissimo coitu dissipatis spiritibus, & aliquo modo exhausto humido radicali, Mens, quia in coitu non ita, uti antea, occupata est, meliùs verum à falso distinguit. Nudius quartus frænum à glande separavi, majori tamen cum difficultate, quam in quodam alio viro, de quo vide historiam Centur. 3. Observ. 54. Si diutiùs moram hic trahere voluisset, maximè consultum fuisset: aliquando enim frenum iterum recoalescere solet. Verùm quia negotia sua id non concedebant, medicamentis ipsum instruxi, quibus ipsemet se curabit. Quod petis Oleum ex Vitellis ovorum, hodiè extractum, nunc ad Te mitto; Uti quoque Emplastrum pro Nobili puella. Retinaculum & medicamenta pro puero hernioso, per famulum meum brevi, Dante Deo, mittam; Uti is, qui has Tibi traditurus est, fusiùs significabit. Vale Vir Clarissime, & æternùm feliciter vive. Raptim Bernæ, 6. Aprilis 1616.

Obs. 60. & 61.

OBSERVATIO LXI.

De sterilitate, propter coitum dolorificum ob longitudinem penis, & quomodo emendata.

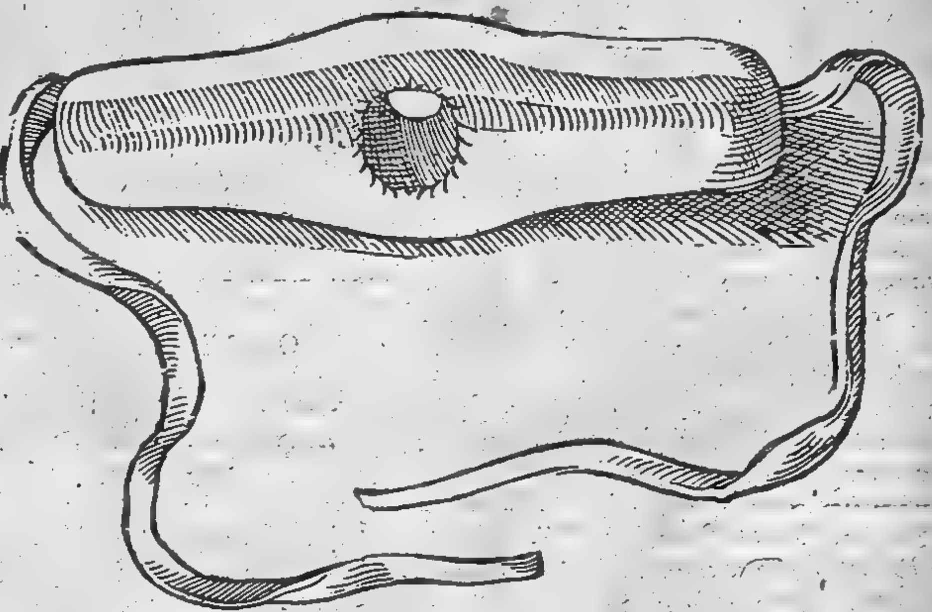
GEnerosus quidam juvenis, robustus & corporis proceritate elatior multis aliis, Virginem ex nobilissima familia oriundam, formosam, sanam, & quàm optimo corporis habitu præditam, duxerat, quæ in secundum annum non tantum sterilis permansit, sed tandem quoque in cacochymiam incidit. Hujus rei causam quum mater, matrona singulari virtute, pietate, ac prudentia prædita, ex filia anxiè expiscaretur, respondit, ob immensam longitudinem penis mariti sui se maximos dolores, non solùm in ipso coitu, verùm etiam post congressum persentire: genitalia quin etiam sua ob intempestivum coitum læsa esse. Mater cum ex oculari inspectione cognovisset, collum matricis filiæ suæ exulceratum esse, & anxia esset, Coloniam (ubi tunc temporis artem meam exercebam) filiam suam adduxit, Anno 1593. Vocor in consilium, exque matre omnia, veluti internuntiâ, percipio. Suadeo ut ad tempus à congressu Venereo, & consortio atque familiaritate cum viro suo abstineat, interim corpus aliquoties blandè expurgo, & quia propter violentum & intempestivum ac dolorosum coitum obstructiones

Obs. 61. & 62.

nes viscerum exortæ fuerant, apozemata aperitiva exhibeo. Conservis quinetiam, tabellis, Electuariis, & Confectionibus Alkermes, de hyacintho, & similibus partes nobiles corroborare studeo, & collo matricis mulcilaginem seminis Cydoniorum cum aqua plantaginis, & rosarum extractam, cui admixta erat tutia, cerussa, cornu cervi ustum & præparatum, per matrem bis terve in die imponere jubeo.

Hisce adhibitis remediis, cum intumefactio colli matricis remisisset, Excoriatio quinetiam persanata esset, & maritus uxorem suam invisendi causa Coloniam venisset, & congressum cum ipsa urgeret, anxia fuit juvencula, cui præcedentes dolores, quos passa fuerat tempore coitus animo infixi adhuc inhærebant: quapropter cum iterum in consilium vocatus essem, suasi ut instrumento quodam instar scuti, inferius adumbrato, & ex subere fabricato, lana quinetiam munito, tempore coitus penis muniretur, ne profundius intraret. Scutum autem hocce ejus erat spissitudinis quantùm penem in longitudine proportionem justam excedere conjicere potuimus. In medio foramine ea magnitudine, ut penem excipere posset, præditum erat. Externa facies plana & æqualis erat, interna verò propter ossis pubis exuberantiam nonnihil excavata, sed ubique Lana vel gossipio bene munita erant. Scutum hocce ante congressum cum uxore apponebat maritus, idque non sine maximo successu. Tam bene enim successit inventio hæc, ut non solùm sine dolore, verùm etiam cum voluptate cum viro suo coiret: Eventus quoque fidem fecit. Non diu enim post prægnans facta fuit, filiamque formosam peperit, quam ego cum An. 1611. Coloniam profectus essem, unà cum matre, & nonnullis aliis infantulis ex ipsa natis, vidi. Hinc plerumque magnos morbos ab initio, exiguis remediis removeri posse videmus. Ex doloroso enim coitu omni procul dubio, tandem putridum, sordidum, & incurabile ulcus in collo matricis sequutum fuisset.

Hæc quidem est adumbratio & forma scuti, cum suis funiculis, qui ante congressum Venereum in dorso connectuntur, ne in coitu amoveatur scutum, Magnitudo verò ex proportione corporis, & penis petenda est.

OBSERVATIO LXII.

De abortu propter constipationem alvi.

Viro clarissimo & doctissimo

Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori Celeberrimo, amico singulari

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

TAm diuturnum silentium tuum doctissime mi Dn. D. HAGENBACHI fecit, quod Ego & uxor mea de Te valdè solliciti fuerimus, & de tua valetudine dubitare inceperimus. Nunc quia Te cum parentibus, & filiolo rectè valere intelleximus, alacritate, & lætitia ad Deum laudandum fuimus excitati: Eumque, ut æternum te tuosque conservare velit, supplices oramus. Ego & uxor mea mediocriter valemus: mediocriter inquam. Propter ingravescentem enim ætatem plerumque defluxionibus aliisque incommodis corripimur. Ne tamen ætatem hancce meam otiosè transigam, subinde in opusculis meis ad prælum exornandis, tempus impendo, & quæ præterea in praxi rara occurrunt, consignare non desino. Etiam hisce diebus, casum non usque adeò vulgarem observavi, quem ut tibi communicem, intermittere non possum.

Fluxum Alvi sæpissimè abortum consequi, in dysenteria aliisque fluxionibus alvi videmus. Fœtus enim cum nutrimento suo destituitur, languescit tandemque moritur. Ex constipatione quoque alvi, abortum fieri posse (quamvis id, ut arbitror, à paucis observatum sit) sequens observatio fidem facit. Anno 1630. in ipso Mensis Julii fervore, matrona quædam singulari virtute & pietate prædita Viri Excellentissimi Domini JACOBI SCHNELLII, Huic Reip. à Se-

Obs. 62.

à secretis uxor, alioquin sana, optimoque corporis habitu prædita, & in septimum mensem gravida, quum nescio quanam de causâ, constipatione alvi correpta fuisset, illamque in sextum aut septimum diem neglexisset, exorta est febris continua, quæ & non diu post in malignam abiit, cum maximis doloribus tum ventris, tum & renum & lumborum. Quum propter adversam valetudinem meam, ipsam adire mihi non liceret, uxorem meam (quæ à nostratibus matronis, ut scis, frequenter in similibus casibus in consilium adhibetur) rogarunt, ut afflictissimam hancce matronam invisere, ipsique solatium aliquod efferre vellet, paruit. Verum enimverò quum præter prædicta symptomata, & alia, veluti maximum dolorem Capitis, linguæ ariditatem, sitim maximam, & lipothymias adesse videret, ægram brevi fœtum exclusuram prædixit: idque propter maximam constipationem ventris (nisi protinus lubrica redderetur) sine vitæ periculo vix fieri posse, significavit. Hæc cum mihi relata essent, suasi ut scybala in recto intestino collecta, beneficio suppositorii ex melle & sale, extraherentur, deinde reliqua ex proximo intestino Enemate lenitivo evacuarentur. Quid fit? immisso suppositorio, natura insurgit, & scybala & reliqua simul excrementa tam copiosè expellit, ut Enemate opus non fuerit. Exonerato Ventre, symptomata multùm imminuta fuerunt, altero tamen die fœtum exclusit, vivum quidem, sed intra paucas horas expiravit. Puerpera per dies aliquot periculosè laboravit, Deus tamen medicamentis ex consilio meo uxore mea adhibitis, tam abunde benedixit, ut plenissimè restituta fuerit, & in hunc usque diem, in calce hujus epistolæ notatum, quàm optimè se habeat.

Ex his palam fit, quàm infesta prægnantibus sit alvi constipatio. Dum enim excrementa & flatus putridi retinentur in Ventre, exoritur Calor præter naturam, & augetur corruptio in Corpore, ex qua spiritus vitales, ipseque sanguis, ex quo fœtus nutrimentum suum habet, inquinatur, ideoque fœtus diu superstes manere non potest. Itaque quemadmodum in profluvio alvi, & hæmorrhagiâ intempestiva, fœtus propter penuriam nutrimenti languescit, & plerumque extinguitur: ita etiam fit, si sanguis & spiritus, vapore aliquo maligno ac putrido inquinati fuerint.

Fœtus in utero propter penuriam alimenti aut ipsius malignitatem interficitur

Ante menses aliquot nata hic fuit puella, quæ Excrementa per pudenda excernit: hactenus tamen sine magna difficultate; sed de hoc casu posthac cùm successum videro, fusius ad Te scribam, nunc enim propter nuncii festinationem plura addere non licet. Raptim

Bernæ 30. Iulii.
1630.

OBSERVATIO LXIII.

Obs. 63.

De Extractione fœtus mortui, Exempl. singulare.

Viro Clarissimo & Doctissimo,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doct. Amico meo singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

QUàm odiosi & ingrati sint Medici parturientibus, & puerperis nostris, nisi summa adfuerit necessitas, Doctissime Dn. Hagebach, Tu ipsemet, dum mecum viveres, & vidisti, & audivisti sæpius: hinc fit, ut multæ miserrimè pereant, quæ tamen servari possent, si artis peritos in consilium adhiberent, facit id obstetricum ignorantia, & rusticitas, dum prægnantibus persuadent, Medico ignota esse, quæ circa parturientes & puerperas occurrunt. Inde fit, ut Medici operationem hanc, omnium præstantissimam, & necessariam, extractionem videlicet fœtus mortui, negligant. Non solùm autem de nostris loquor, per totam enim Germaniam, proh dolor, paucissimi reperiuntur Medici, qui hanc operationem exercent. Multi verò qui ipsam contemnunt, quasi contra decorem ac honestatem esset, Medicum, qui partium genitalium totiusq; negotii (quæ omnia obstetricem latent) cognitionem habet, tractare muliebria, & afflictissimas parturientes ex tantis angustiis, imò & ex ipsis faucibus Orci liberare. Tu verò mi Dn. Hagenbach, qui operationem hanc à me vidisti, vide, atq; etiam vide, ne immensum hocce donum Dei, quo ego multas parturientes, morti proximas, conservavi, negligas. De hujus operationis præstantiâ accipe exemplum, recentissimum. Matrona quædam nobilis, & uxor cujusdam ex primariis hujus urbis, cum nono esset gravida, & constitutum tempus gestationis absolvisset, parturientium doloribus correpta fuit. Vocatur obstetrix, quæ quidem illam, quam potuit, adhibuit, diligentiam, sed frustrà. Supra modum adauctis doloribus & conatibus ad parturiendum, uxor mea quoq; accersita fuit: antea enim, Divinâ adspirante gratiâ, ipsam ab obstetricibus veluti derelictam, bis à fœtu mortuo liberaverat uxor mea, sed manu tantùm, & sine instrumentis, quod hac vice fieri non potuit. Porrò, cum fœtum mirando quodam modo in globum involutum esse, & caput ossi ilei sinistri incumbere animadverteret, astantibus significavit, partum præter modum difficilem fore, neque infantem vivum eniti posse, prædixit.

Quapropter jussit ut cordialia exhiberentur, Epithemata carpis applicarentur, venter, genitalia, & adjacentes partes oleis emollientibus, & relaxantibus, inungerentur, & sacculus emolliens ventri applicaretur, quæ quidem administrata fuerunt, sed frustra. Dolores enim & conatus magis magisque augebantur, ita ut vasa umbilicalia extra uterum propellerentur, & fœtus extinctus fuerit. Tum & ego advocatus fui. Vix credibile est, in quantis doloribus & cruciatibus ipsam invenerim, & ita quidem, ut junctis elevatisque manibus, sine intermissione me rogaret exclamando, ut Cæsareâ sectione ipsam ex tantis angustiis & doloribus liberare vellem, & sunt

Ob. 63. & 64.

sunt hæc ipsius verba, Mein lieber Herr Fabrici/ schneidet mir den Bauch auff/ damit ich dises Schmertzens möge erlöst werden. Taceo, & quid maritus, & adstantes matronæ, quibus consilia Medicorum apud parturientes & puerperas, odiosa esse consueverunt, dicturæ sint, exspecto: Obmutescunt omnes: illa verò magis magisque exclamat: seca, seca, mi Dn. Fabrici, & ocyus me ex tantis angustiis libera. Quum verò sectionem illam, ut periculosam, neque in hoc subjecto necessariam, rejicerem, & methodum meam extrahendi fœtum mortuum proponerem, statim & ipsa ægra, maritus, & adstantes omnes exclamant, adhibe, adhibe, quæsumus, quæ adhibenda, & tenta, quæ tentanda, ut hujus miseriæ finem videre possimus. Uxor itaque mea, ut quæ operationem hanc, Lausannæ, Paterniaci, & alibi multoties administraverat, me adstante, operationem aggreditur, iterumq; prædictas partes inungit, sacculumque calidum applicat: Postea eâ quâ fieri potuit diligentiâ, attracto capite, ostium uteri versus hamulum vertici adaptat: quibus omnibus DEUS ita benedixit, ut intra dimidiæ horæ spatium à fœtu, simul & à secundina, maximâ cum adstantium admiratione, qui nunquam de hac operatione audiverant, feliciter liberata fuerit. Vigesimâ videlicet nonâ Aprilis hujus anni. Post operationem omnia tam bene ad votum successerunt, ut brevi in integrum restituta, & perfectè sanata fuerit, Laus sit Deo Opt. Max. in secula seculorum.

Fœtus in globum adeò contortus & intricatus fuit, ut ejus situm describere non possim. Totum præterea corpus, imò & facies ipsa (quod in aliis nunquam observavi) limo quodam glutinoso ac spisso, cineritii caloris, coopertum erat. His vale, doctissime mi Domine Hagenbach, & cum tuis omnibus æternum quàm felicissimè vive. Raptim Bernæ 9. Junii 1629.

OBSERVATIO LXIV.

De mirando quodam situ fœtus in utero:

Clarissimo & doctissimo Viro,
Dn. FRANCISCO MONHEMIO,
apud Wesalienses Doctori Medico ordinario,
Amico singulari
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

QUas Tu, doctissime mi Dn. Monhemi, 6. Nonas Junii Düsseldorpio ad me dedisti literas, decimâ quintâ Septembris rectè accepi; Ex quibus valetudinem tuam, tuorumque cùm gaudio, statum verò puellæ Morgiensis Efgen Flegens, cum admiratione intellexi: scribis enim, ipsam in eodem statu, ut ego illam vidi Anno 1612. adhuc persistere. Res profectò stupenda, forsan & ab initio mundi nunquam visa, hominem, uti illam in trigesimum annum sine cibo & potu vixisse. Quæ ego de admiranda hacce inedia observavi, quintæ Centuriæ observ: mearum, quæ præteritis Nundinis Francofurt. excusa est, inserui; Adjunxi quoque quæ mihi tum à parente tuo charissimo, tum etiam à Te, aliisque viris fide dignis communicata fuere. Tu

De puella Morgiensis inedia.

qui in vicinia degis, da quæso operam, ut quid in posterum cum ipsa fiet, diligenter annotes, & si vixero, mihi communices.

Obs. 64.

De statu Apolloniæ Schreiera.

APOLLONIA nostra SCHREIERA adhuc in eodem statu, ut Tu illam vidisti, vivit, & quidem sat bene; Comedit enim & bibit cum aviditate, mensesque suos rectè habet, & ut verbo dicam, quàm optimè valet corpore, morbisque per decennium, post illam inediam, obnoxia non fuit, pia præterea, casta, sobria & abstemia est, sed ingenio aliquantulum tardiore. Vides quomodo nos decepit. Ante annos enim 16. cum cuncti arbitrabantur, ipsam morti esse proximam, Dn. D. PAULO LENTULO p. m. hujus Reip. Amplissimo, injunctum fuit, ut cumprimùm ex hac luce subtracta esset, ipsius cadaver perlustraremus. Verùm ipsam Dn. LENTULUM vitâ superasse, tibi notum est: me quoque superare posse (humanitus loquor) non dubito. Illa enim juvenis est, & robusta; At ego senex & valetudinarius. Sed fiat voluntas Domini.

De casu adolescentis zum Neuenwerck/ te antehac ad me scripsisse quidem recordor, qualis verò fuerit affectus, non amplius occurrit, si quid rari circa ipsum te observare contigit, id tribus saltem verbis significa.

De extractione fœtus mortui.

Urges atque admones me, ut methodum meam extrahendi fœtum mortuum in lucem mittam, quod & alii viri docti antehac fecerunt. Scias, mi MONHEMI, me hanc operationem (sine jactantia sit dictum) plusquam quadragies propriis manibus feliciter administrasse, & proinde nonnulla, haud spernenda, in ipsa observasse. Uxorem præterea meam sæpissime, etiam hac hyeme bis, in prægnantibus deploratis, maximo cum successu manum adhibuisse; Interim tamen quomodo ex fundamentis hac de re aliquid scribere possim, me nondum videre: Testor enim, inter tot operationes, quas tum ego, tum uxor mea, administravimus, nondum duas, quæ sibi invicem ex omnibus responderent, mihi occurrisse; Sed semper aliquid novi, sive circa situm fœtus, sive circa dispositionem uteri, partiumque genitalium, aut parturientis, sese obtulisse: quis itaque quæso, operationem tot tantisque mutationibus obnoxiam, ad certas regulas, certamque methodum redigere posset?

Ansam præterea præberem Empiricis, multisque ineptis hominibus, qui neque conscientiam habent (quorum hoc tempore, proh dolor, multi reperiuntur) ad multa mala perpetranda. Id tum Lausannæ tum Paterniaci ab ineptis barbitonsoribus, & artis chirurgicæ inexpertis factum, & parturientes frustra crudeliter tractatas fuisse, memini. Hos, DEUS testis est, nunquam meis operationibus interfuisse, sed forsan ex relatione mulierculatum quarundam, quæ quidem interfuerant, ocularem tamen inspectionem non habuerant (tota enim operatio sub culcitris, & tecto corpore prægnantis perficitur) se satis edoctos esse, sibi persuasisse.

Cognitio

Obs. 64.

Cognitio præterea structuræ partium genitalium hic requiritur. At quanto in pretio inter Chirurgos (ut de obstetricibus taceam) Germanos sit studium Anatomicum, tibi notum est. Præstat itaque omnibus tacere, quam loquendo paucis nocere. Nonnulla de hac operatione videre poteris Observ. 64. Cent. 1. & Observ. 12. in appendice ad Dionysium Fontanorum, à D. Basseo edita Francofurti Anno 1600. Videbis forsan & nonnulla in sexta Centuria, in epistola quadam ad Dn. D. Paulum Crokerum, Serenissimi Principis ac Domini Dn. Christophori Ducis in Zkaras &c. Archiatrum dignissimum, & amicum meum singularem. Præter hæc an aliquid ulterius de hac operatione in publicum sim daturus, nondum constitui.

Observat. de difficili partu.

Cæterum quia de extractione fœtus mortui nobis negotium est, placet hic annectere exemplum de partu adeò difficili, ut inter tot, quæ tum mihi, tum uxori meæ ad manus pervenerunt, vix unquam similem viderim. Honesta quædam matrona Bernensis, *Elsabet Wagner* nomine, uxor Jacobi Schmid, cum secundò esset gravida, & superiori Autumno, propter fœtum mortuum, maturum tamen, in octavum diem, doloribus parturientum supra modum excruciata, tandemque ab obstetricibus pro deplorata derelicta fuisset, ut uxor mea in consilium & auxilium vocaretur, adstantes rogavit; Illa cum circa quartam pomeridianam ad ægram venisset, præter modum ipsam debilem invenit. Conatus ad partum perexigui aderant; Febri torquebatur ardentissima: idque propter doloris vehementiam, ac diuturnitatem, vigiliasq;, & quod potiunculas aliquas ad expellendum fœtum, ex rebus calidis confectas sumpserat, vinoq; generoso, ut hic moris est, usa fuerat; aqua, quæ fœtum comitari solet, ab initio effluxerat, quapropter genitalia adeò erant arida, sicca & clausa, ut vix ingressum duorum digitorum admitterent.

Negotium autem hoc modo aggressa est: Loco vini lac amygdalarum exhibuit, & quidem in copia, Alvum, quæ constricta erat, Enemate subduxit; Ad vires refocillandas, potiunculas ex aquis cordialibus, & confectione Alkermes propinat: carpisque epithemata applicuit, totum ventrem, coxas, lumbos, os sacrum, & genitalia, oleis & pinguedinibus anodynis, emollientibus & relaxantibus, inunxit, sacculumque triangularem emollientem, & relaxantem, ejus magnitudinis, ut infimum ventrem & interfeminium cooperiret, calidè applicuit. His per horas aliquot adhibitis remediis, cum inunctâ manu situm fœtus explorare vellet, vix apices digitorum in uteri ostium intrudere potuit; Adeò clausum erat, adeoque fœtus, propter præcedentes conatus, versus os pubis & genitalia depressus fuit. Tandem cùm summo cum labore & industria, genitalia aliquantum dilatata fuissent, digitosq; ulterius immisisset, lumbos, manumque dextram fœtus sese ante ostium offerre reperit, ut itaque inversum ac monstrosum situm illum fœtus corrigere, & caput, aut pedes ostium versus adducere posset, omnem quidem adhibuit diligentiam, sed frustrà, tam angusta & contracta erant genitalia. Ab incepto tamen opere cum desistere nollet, sed operando, & auxilium opemque divinam implorando strenuè progrederetur, & parturientem quotiescunque consultum ac necesse videbatur, ad labores reduceret, tandem & quidem ante duodecimam noctis, singulari misericordiâ ac clementiâ DEI, maxima cum admiratione adstantium, feliciter ac miraculosè liberata fuit. Miraculosè inquam, fœtus enim, ut post partum apparuit, mirando quodam modo, hunc in modum involutus erat: caput & collum sub brachio dextro versus coxam dextram ita reflexum fuit, ut facies inter nates collocata esset: adeò dorsum collumque erat prolongatum, manus dextra regioni renis sinistri, sinistra verò manus, genu ejusdem lateris incumbebat; Tibia dextra sinistræ decussatim in formam X. incumbebat, & ambæ versus pectus reflexæ erant. Habes, Doctissime mi Dn. Monhemi, descriptionem situs fœtus, delineationem libenter misissem, nisi negligentia pictoris, qui miraculosum huncce situm statim post partum carbone quidem adumbravit, non tamen absolvit, id impedivisset, fiet id alias Deo volente. Brevi autem in integrum restituta fuit matrona illa, & ab eo tempore in hunc usque diem, quam bene se habuit; His vale, & cum tuis omnibus quàm felicissimè vive, raptim Bernæ 25. Decemb. 1626.

Figuram hujus sacculi, vide Obs. 42. Cent. 5. & alibi.

Obs. 64. & 65.

OBSERVATIO LXV.

De duobus affectibus annotatione dignis in utero, propter terrorem ac fortem imaginationem prægnantium, pueris impressis.

Viro Clarissimo & Experientissimo,

Dn. GUILHELMO FABR. HILDANO, Medico & Chirurgo famosissimo, Pratrono colendissimo,

LUDOVICUS HORNICÆUS, Philos. Medicinæq; D. ac P.L. Cæs.

S. P. D.

TUm demum me beatum in lachrymosa hac mundi valle existimavi, ubi omnium hominum, quod ejus daretur, amicitiam ac favorem mihi conciliarem, feliciorem, si viris in universum doctis familiariter uti mihi licet! felicissimum, si Medicorum nostri seculi Principum, è quorum numero tu Vir Excellentissime (nil solis auribus tuis tributum volo) es, studia, amorem ac benevolentiam haberem. Mentem meam liberè adaperio, confisus, fore ut inde Excell. T. eo minus mihi, literis ipsam gravioribus negotiis districtam interpellanti, nec unquam de facie noto succenseat. In numerum igitur tuorum, Vir celeberrime, eo quo Excell. Dn. D. Horstius Archiater Ulmensium, ac antehac in illustri Giessenâ Præceptor meus summè colendus, tum & Clariss. Dn. D. Adr. Spiegelius Chirurgus & Anatomicus egregius p.m. quondam cum studiorum gratia Patavii agerem, me suscipe, mihiq; Excell. T. ad omnia grata officia præstanda paratissimo fave, nec non insertos versiculos boni consulens tractatui cuidam Tuo, ut publicum observantiæ erga Excell. T. meæ signum sint, si placuerit, annecte. Nihil

Obs. 65. & 66.

novarum verū habeo quod Exc. T. scribam, praterquam quod nuper Matrona quadam honesta, explosâ bombardâ perterrefacta, cum prægnans esset, hac in urbe infantulum peperit, plagam in dorso habentem, non aliter formatam, ac si à glande tormentaria inflicta fuisset, vulnus ne, an aliter nominem, dubito. Juxta Fabricii ab Aquapendente mentem, vulnus non erit, cum ab externo aliquo instrumēto inflictum nō sit, quid Exc. T. videtur? Imo quid de tempore impressæ hujus plaga, num imaginatio matris eā in terroris articulo (id quod ego sentio) an vero tēpore exclusionis demum & partus, quod alii malunt, cum aliàs propter inevitabilem sanguinis affluxionem fœtus vivus lucem hanc aspicere non potuisset, fœtui impressus sit? Hac de re nuper quoq; dicto Clarissimo Dn. D. Horstio scripsi; similem casum in insignium Observationum tuarum Cent. 5. eam perlegens, p. 19. inveni. Insuper non ita pridem uxor vietoris, paulo postquam porcum mactare vidisset, infantulum enixa est, cujus infimi ventris partes extra abdomen propendebant.

Hisce proœmii loco vale Vir amplissime cum omnibus tuis æternum feliciter. Data Francofurti ad Mœnum, 13. Idus Septembris 1627.

Exc. T. colendissimus
Ludovicus Hornicaus, D. Poliater Francofurtensis.

OBSERVATIO LXVI.

De gravissimis quibusdam affectibus, in utero materno contractis.

Viro Clarissimo & Doctissimo,
DN. LUDOVICO HORNICÆO
Phil. & Med. D. celeberrimo, necnon P. Laur. Cæsareo, Amico singulari.
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

SUavissimas tuas literas, Vir doctissime, 13. Septembris Francofurti datas, 1. Novembris accepi. Adjunxisti carmen doctum simul & lepidum; gratæ, illæ gratum & hoc mihi fuit: propensum enim animum in me tuum inde agnosco & exosculor. Quòd verò me in numerum Principum Medicorum hujus seculi collocas, id profectò ægrè fero. Quandoquidem meo me pede metior, & tenuitatem tarditatemque ingenii mei (quod non præstitit in bonum publicum, ea quæ præstare debuisset) lubens agnosco. Voluntatem quidem non defuisse testis est; Verùm quàm plurima intervenisse & obstitisse impedimenta, quæ à scriptione me retardarunt avocaruntque, sciunt amici & hi, qui à multis annis me cognoverunt. Jam verò etsi propter ingravescentem ætatem vires deficiant, non tamen deficit voluntas, & subinde in sexta Centuria observationum mearum progredior.

Porrò uterque casus, in tuis ad me literis commemoratus, admiratione non vacat. Quomodo enim illæsâ matre fœtus propter terrorem fortemque imaginationem prægnantis in utero lethaliter feriri possit, & ita quidem ac si id ense, aut aliquo instrumento factum fuisset, meum ut ingenuè fatear, superat captum. Interim tamen talia evenire indies videmus. Possem & ego aliquot gravissimorum affectuum exempla, propter imaginationem prægnantis in fœtum impressorum, in medium afferre, nisi de eis jam in Observationibus meis sparsim mentio facta fuisset. Repetam tamen nonnulla, idque tribus verbis.

Obs. 66.

De Hydrocephalo, ex imaginatione matris contracto, exemplum habes Cent. 3. Observ. 17. & Cent. 5. Observat. 3.

De transfosso capite in utero propter terrorem matris, vide Epistolicam responsionem meam, ad Dn. D. MICHAELEM DORINGIUM, Medicum Breslaviensem, uti & Observ. 3. Cent. 5.

De infantulis, qui Epilepsiam in utero terrore & forte imaginatione matris contraxerunt, vide Cent. 3. Observ. 8.

De variolis propter imaginationem in utero contractis, exempla habes Cent. 4. Observ. 55. & 56.

Non solùm autem propter terrorem prægnantis, verum etiam propter iram, deformitates fœtui impressas fuisse, observavi. Exemplum memorabile videre poteris Centur. 1. Epist. mearum, Ep. 14. Vivit puella illa etiamnunc, robusta, & de facie formosa est, nec ita saltando & tremendo uti in pueritia fecit, incedit: propter verecundiam enim libenter celaret, quæ tamen celari non possunt, puto claudicationem & contorsionem pedis sinistri. De affectibus ex ira contractis, poterit T. Excell. quoq; videre Observ. Cent. 3. Obs. 56. Exemp. IV. de Matrona Paterniacensi. Vivit illa nunc in hac urbe, & aliquando coram me fassa est, affectum puellæ suæ propter excandescentiam & iram maximam in ancillas suas, quæ artolaganos nimis negligenter paraverant, impressum fuisse.

Sed quid dices de Thoma Schwickero Saxo-Hallense, qui superiori seculo sine brachiis natus fuit, & ad decrepitam ætatem supervixit? De eo scribit MATTHIAS QUADUS in libro quodam Germanico, cujus titulus est: Teutscher Nation Herrlichkeit mihi pag. 433. id propter terrorem fortemque imaginationem matris, cùm forte fortuna pauperem brachiis orbatum videret, accidisse.

Cæterùm, Vir doctissime, id observavi, ut quemadmodum tuberculum in puella Paterniacensi, de qua anteà, suum habuit canalem & viam ex hepate, ut inde attraheret nutrimentum: ita etiam stigmata & tubercula, quæ in utero formantur, suas habere venas arteriasque particulares, atque insignes, per quas nutrimentum & vitam recipiunt. Vidi id ante annos octo in Dom. NICOLAI SINNERS, hujus urbis Patritii filio cui cùm tuberculum ad instar cerasi rubri in utero materno contractum, in medio nasi exciderim, ductum insignem ex vena frontis rectà ad nasum descendentem offendi, & abscindere coactus fui. Mirum est, quanto cum impetu sanguis inde profluxerit, mihique in faciem prosiliens, in operatione impedimento fuerit. Convaluit tamen, neque usque nunc hujus tuberculi vestigium apparuit.

Memini me Anno 1593. simile tuberculum rubicundissimum in medio nasi, Coloniæ in triennulo erodentibus feliciter absumpsisse, puerumq; in in-

Obs. 66.

in integrum restituisse. Sed circumspectè & prudenter hic procedendum est, ne novacula, multò minus erodentia, cartilagines attingant.

Admonitio.

Infinita autem (quod notandum) propemodum adhibita fuerant remedia, ad cutem dealbandam, tum in puero Bernensi, tum etiam in Coloniensi, sed sine successu. Ex quibus manifestum fit, hos & oleum & operam perdere, qui hujusmodi tubercula & stigmata, sine radicis abscissione sanare conantur.

Nisi enim viæ, per quas affluit nutrimentum, & præcisæ fuerint, frustrà adhibentur reliqua, at quia id semper fieri nequit, mirum non est, si plerumque Medicus, circa hujusmodi maculas & stigmata occupatus, laboris sui fructu privatur.

Nunc iterum ad epistolam tuam redeo. Scribis, Matronam gravidam explosâ bombardâ adeò perterrefactam fuisse, ut infantem plagam in dorso habentem pepererit. In hujus autem affectus descriptione hæc desiderantur. 1. Quo tempore impraegnationis id acciderit? 2. An statim post conceptum terrorem, dolores parturientium supervenerint: an verò diu post? 3. An puer diu supervixerit, & an plaga profunda fuerit?

Plagam autem hancce *Vulnus* appellari posse existimo, etiam secundùm mentem Aquæpendentis. Fuit enim solutio continui, in parti molli recens, sine pure ac putredine. Fuit quoque ab externo instrumento, videlicet bombarda, facta plaga illa, sed mirando & supernaturali, captumque hominis superante quodam modo. Quemadmodum autem ad infligendum vulnus duo requiruntur: gladius videlicet, & manus ejus qui ferit: Ita etiam circa ea, quæ fœtui in utero præter naturam accidunt. Objectum, quod mentem animumque prægnantis perturbat, veluti gladium, Imaginationem verò prægnantis, manum esse existimo. Fuit itaque bombarda instrumentum aut veluti gladius: Imaginatio verò prægnantis manus, quæ plagam hancce inflixit. Plagam præterea hancce in ipso terroris articulo factam fuisse, tecum assero, idque si non de toto, saltem ex parte. Si enim statim post conceptum terrorem exclusus fuit fœtus, uti Matronæ, cujus memini Cent. 5. Observ. 3. accidisse dixi, & Matronæ Esseniensi (de quâ postea) quoque accidit, tunc integrum vulnus in ipso terroris articulo factum fuisse, nullus est qui dubitare possit. Si verò post septimanas aut menses aliquot à concepto terrore exclusus fuit, tunc in ipsa terroris hora, vulneris aut plagæ primordia saltem facta fuisse existimo, progressu verò temporis magis magisque accrevisse; ut videmus in labiis leporinis, quæ plerumque primis mensibus impraegnationis fœtui imprimuntur, sed paulatim cum ipso accrescunt, & cicatrice obducuntur. Cum iis qui distorta membra in utero ex terrore & imaginatione prægnantis contrahunt, eadem est ratio, uti videre poteris Cent. 3. Observ. 56. Exemp. 1. de Matrona Rollensi. Quemadmodum itaque manus ejus qui Vulnus infligit, prout robusta aut debilis fuerit, vulnus suam quoq; habet proportionem, & aut magnum aut parvum existit, ita etiam prout prægnantis terrores, mentis perturbationes, simul & imaginationes, propter res objectas fuerint aut intentiores aut remissiores: ita etiam effectus, qui inde sequuntur in fœtu, erunt aut magni aut parvi. Deinde quemadmodum vulnus ab externa causa factum, secundùm conditionem partis læsæ, aut mortale aut minus mortale existit: ita etiam fœtus in utero propter fortem imaginationem prægnantis. Si in partem nobilem inciderit, protinus extinguetur; aliquandiu verò supervivet, si imaginatio in partem minus nobilem delata fuerit. Hinc fœtus, cui transfossum fuit caput in utero, uti vidisti Obs. 3. Cent. 5. in ipso terroris momento animam deposuit, puella verò Rollensis, de qua antea, diu supervixit. Supervixerunt quoque hi, quorum fit mentio Cent. 3. Obs. 56. Exemp. 2. 3. & 4.

Hæmorrhagiam in hujusmodi affectibus non usque adeò formidandam esse existimo. Quemadmodum enim plaga illa, de qua scribis, non gladio aut aliquo alio instrumento acuto, sed supernaturali quodam modo vi impressa fuit, & proinde meritò vulnus contusum censenda est: ita etiam sine insigni hæmorrhagia fieri potuit. Scimus enim, vulnera, quæ à re contundente fiunt, rarò multum sanguinis profundere. Deinde si forsan nonnihil sanguinis effluxit, is cum lochiis commixtus, nec ab obstetricibus mulierculisque observatus fuit. Præterea in exclusione fœtus sanguinis fluor, propter aëris ambientis frigiditatem protinus quoque remisit.

Porrò cùm Anno 1611. in patriam, Parentes & amicos invisendi causâ, profectus fuissem, simile quid de ictu bombardæ Esseniæ observavi. Historiam, quæ observatione digna est, videre poteris Cent. 4. Obs. 59. ut & in epistolica responsione ad doctissimum & longè celeberrimum Virum, Dn. Michaelem Döringium, Doct. Med. Breslaviensem, quo in loco & alia hujus argumenti exempla recensentur. Hisce vale, Vir doctissime, & nisi molestum fuerit, significa, an in fœtu, cujus intestina extra abdomen propendebant, visa sit hæmorrhagia, & an mater supervixerit? de morte enim fœtus non dubito. Dabam Bernæ, 26. Decemb. 1627.

Obs. 67.

OBSERVATIO LXVII.

De coalitione oris Matricis, post difficilem partum.

INter Symptomata, quæ partum difficilem sequuntur, unum gravissimum est, inflammatio Genitalium: facilè enim in gangrænam transit, & vel mortem immaturam accelerat, vel aliud vitium insanabile post se relinquit. Observavi id aliquoties, præsertim anno 1625. mense Julio, in honestâ Matronâ, uxore Mag. Wilhelmi Kraus, civis, Sutoris Bernensis. Illa cum primò gravida esset, & constitutum tempus gestationis attigisset, maximo cum conatu ac dolore à fœtu quidem, mortuo tamen, sed non à dolore & periculo liberata fuit: in sextam enim hebdomadam tantis doloribus dies noctesque excruciata fuit, ut nihil supra. Tandem cum ad ipsam accersitus essem, orificium matricis planè coalitum & genitalia præter modum intumefacta reperi sub ipso collo vesicæ maximum foramen, per

Obs. 67. & 68. quod urina guttatim exstillabat, ad vesicam penetrabat. Causa hujus mali tam gravissimi fuerat inflammatio partium genitalium, ab obstetrice propter summam sui ignorantiam neglecta, & in putridum ulcus degenerata, quod naturæ potiùs beneficio, quam obstetricis artificio, sanatum fuerat, orificio tamen uteri remanente clauso. Exhibitis enematibus, admotis fomentis, inunctionibusque anodynis, internis & externis, dolores quidem sedati fuerunt, intumefactio quoq; circa pudenda remisit, vires quin etiam pristinas recollegit: os uteri verò nullâ arte aut industriâ chirurgicâ reserari potuit: quapropter ad congressum cum marito inepta remansit: tranquillè tamen inter se vixerunt, usque ad annum 1628. quo ipse peste extinctus fuit: illa verò in hunc usque diem 23. Januari 1630. quo hæc scribo, vivit: menses tamen per loca solita non excernit, nonnunquam tamen priùs supervenientibus torminibus & diarrhæâ, sanguinem excrementis permixtam, per alvum excernit.

OBSERVATIO LXVIII.

De fractura tibiæ, in gravida.

Viro Clarissimo & Doctissimo,
Dn. JOH. BURGAWER, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori excellentissimo, & inclytæ Reipubl. Schaffhusiens. &c. Medico ordinario & celeberrimo, Amico singulari, cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

HAc ipsa hora, clarissime atq; amantissime mi Dn. D. Burgavver, tuas accepi literas, ad quas vix pauca hæc respondere potui. Præter mentis enim anxietates & tristitiam, propter obitum filii mei, etiam hisce diebus chiragrâ laboravi, ita ut etiamnunc difficulter pingere possim. Pro Christiana tua commiseratione, & pia consolatione, gratias tibi ago habeoque maximas, Deus te tuosque benignè conservet. Lithotomiam meam vesicæ tibi gratam fuisse gaudeo. Dn. Schobingerum salvum & incolumen Patavium pervenisse, ante octiduum ex literis Dn. Parentis ipsius intellexi. Faxit Deus Opt. Max. ut ibidem studia sua absolvere, & brevi feliciter ad suos redire possit.

Porrò clarissime atque dossime mi Dn. D. Burgavver, vix credas quantas habuerim molestias & labores, cum morosa illa matrona, cui fracturam tibiæ sinistræ, Te præsente & juvante, reposui: non quod Symptomata molesta supervenissent, sed quia sanatio, propter causas, quas mox adscribam, in longum tempus producta fuit. Casum ordine, sed tribus saltem verbis recensebo, poterit forsan aliquando tibi in praxi tua prodesse.

Vigesima sexta Junii 1626. uxor Dn. Joh. Triboleti, hujus urbis Senatoris prudentissimi, matrona 40. circiter annorum, obesa, & plethorica, cum hic in vicinia (bey dem Badhauß) equum conscendere vellet, tibiam sinistram intra genu & talum fregit. Ego cum eâdem die accersitus essem, & completam fracturam invenissem, scis, quàm feliciter, (te quoque adjuvante) fracturam reposuerimus, ipsamq; in urbem conduxerimus. Secunda quoque ac tertia die omnia ad votum nostrum successisse, Tu ipsemet vidisti. Post tuum à nobis abitum cum nihil eorum, quæ ad methodicam curationem spectant, prætermisissem, & neque dolores, neq; ullum symptoma supervenisset, cuncta in tuto esse, curationemque intra menses duos me absolvere posse, sperabam, sed fefellit me opinio. Nesciebam enim ipsam gravidam esse, imò ne ipsa quidem ægra id sciebat, quapropter infantem suum in sextam septimanam post acceptam fracturam lactabat. Circa quadragesimum diem morbi, cum callum adhuc lubricum, mollemq; esse cognovissem, suasi ut infantem ablactaret, id quum fecisset, & infans, quem gestabat (qui hactenus propter defectum nutrimenti languidus fuerat, nec se movere poterat) vires acquisivisset, cœpit cognoscere, se gravidam esse, & rectè quidem. Vigesima enim secunda Januarii 1627. qui fuit finis noni mensis gestationis, puellum sanum & vegetum feliciter peperit, qui & ad menses aliquot supervixit. Tandem verò unà cum puellula, quam in ipsa curatione lactaverat, obiit. Vides quam exitiosum sit infantulis, sugere gravidam?

Cæterùm clarissime mi Dn. D. Burgavver, incredibile est, quantam adhibuerim diligentiam atque industriam, ut callus generari posset, sed frustra, donec tandem enixa esset infantem. Tum demum spacio quadraginta dierum confirmatus est callus, feliciterque restituta fuit ægra, sine ulla claudicatione. Decem itaq; ferè menses circa fœminam hanc, supra modum morosam & impatientem, occupatus, & quotidie exprobrationes multas ab ipsa audire coactus fui, præsertim posterioribus mensibus, quasi in mea fuisset potestate, pro arbitrio suo naturæ ordinem & cursum volentem aut nolentem invertere, atq; præstare, quæ nullus, nisi unus Deus perficere potest? Tibias enim gravidarum, verissimè fractas (plerumque enim agyrtæ & nebulones fracturas fingunt, uti videre poteris in libello meo de præstantia Anatomiæ, pag. 16.) quam diu ventrem ferunt, mediante callo, coalescere posse, impossibile esse, primò Anno 1624. in uxore Dn. Rudolphi Zender, de qua vide Cent. 5. Obs. 87. & nunc in hac matrona expertus sum. Tota enim natura, cum circa formationem fœtus occupata sit, materiam, ad formationem calli destinatam, ad uterum mittit, & ossa fracta negligit. Hæc tremula manu ad Te scribo, quapropter ut omnia æqui boniquè consulere velis, rogo. Vale clarissime & doctissime mi Dn. D. Burgavver, & æternùm cum tuis feliciter vive. Bernæ 24. Januar. Anno 1628.

OBSERVATIO LXIX.

De Hernia gravissima in Sene,

Viro Clarissimo,
DN. GUILHELMO FABR. HILDANO, Artis Medicæ Doctori Excellentissimo, Poliatro Reip. Bernensis, Dn. & Amico suo plurimùm honorando.
SEBASTIANUS SCOBINGER M. D.
S. P. D.

Vir

Obs. 69.

VIr quidam apud nos primarius, *Vir clarissime, annos natus circiter sexaginta tres, à multis annis laborans herniâ, quæ jam unà cum ætate magis magisq; ingravescere videtur, consilium à me petiit, qui malum hoc, si non penitus auferri, saltem præcaveri possit, ne successu temporis abeat in pejus. Ego verò conscius mihi ἀπειρίας meæ in hujusmodi affectibus gravibus & inveteratis curandis, nolui ipsum sine consilio aliorum, qui majorem haberent Experientiam quam ego, in curam meam suscipere. Cùm verò neminem sciam, qui in hac artis nostræ parte, quæ artificiosa manuum operatione hoc genus malorum dextrè curare docet, peritior sit & exercitatior, quàm tu ipse, cujus Chirurgia præcipua est professio, feci apud prædictum ægrotum tui mentionem, & singularem tuam in hac parte peritiam ac dexteritatem de meliore nota ipsi commendavi. Is itaq; me rogavit, ut nomine suo rem ad te perscribere, atq; unà super ea consilium auxiliumq; tuum implorare vellem. Quæ in re cum petitioni ipsius deesse non possim, etiam atq; etiam te rogatum velim, ut consideratis hujusce affectus circumstantiis, quid de ejusdem curatione tibi videatur, haud gravatè nobis significare digneris. Res autem ita se habet. Ante annos circiter 35. primùm persentire cœpit optimus hic Vir tumorem in inguine dextro, qui paulatim increvit ad dimidii ovi magnitudinem, absq; notabili tamen aliquo dolore. Paulò post tunc ex Chirurgi cujusdã cõsilio usus est ligatura quadam, quâ adhibita tumor haud difficulter ibi intra peritonæum continebatur. A quindecim autem jam annis idem malum etiam sinistro inguine apparere cœpit, atq; adeò jam est auctum, ut magnitudine tumorem lateris dextri nunc multum superet. Sicq; tumore utrinq; paulatim aucto, Bubonocele, tandem abiit in Enterocelem, cum Oschei tumore certè prægrandi, hoc tamen discrimine, ut tumor, qui est in parte dextra, appressa manus ope ferè totus intra abdomen retrudi possit, secus ac ille, qui est in sinistra.*

Causam morbi evidentem quod attinet, Dominus Patiens, qui studiis literarum assiduò incumbens majori ex parte sedentariam vitam agit, nullam aliam afferre potest, quàm frequentem & difficilem exscreationem humoris pituitosi, crassi & viscidi, quo abundat, quemq; non nisi summo conatu nixuq; ejicere potest. Sciendum autem, ipsum etiam doloribus nephriticis esse obnoxium, quorum causâ jam diu frequentibus usus est balneis aut insessibus, ex anodynis & emollientibus factis, quibus tumorem hunc relaxato subinde peritonæo, nimiumq; lubricatis intestinis, magis magisq; increvisse credendum est. Idque præcipuè à tribus jam annis est observatum, postquam nimirum ante triennium etiam alias ob causas usus esset thermis ferinis. Oscheum autem, quando erecto stat corpore, nunc quidem non multò minus esse videtur, quàm pueri bimuli caput, ut tumor jam nullâ ligaturâ ampliùs intra capacitatem abdominis coërceri possit: quapropter etiam omnis ligaturæ usus à multo jam tempore penitus est intermissus. Quamvis autem hactenus patienter admodum hoc malum tulerit, à quo etiam non adeò multum incommodi sensit, præterquam dolorem quendam ab umbilico ad præcordia usq; se extendentem: quia tamen hic ipse dolor ad partes vitales usque pertingens, & intervallo aliquot dierum subinde recurrens, ipsi est suspectus, tanquam pejus aliquid minans (qui meo tamen judicio non adeò est periculosus, quippe non illarum partium proprius, sed tantum per Sympathiam ab Omento, quod fundo ventriculi affixum, ab intestinis annexis in scrotum delabentibus, interdum deorsum trahitur, naturali situ illorum mutato, & flatibus, quibus Herniosi abundant, concurrentibus excitatus) præterquam, quod etiam hoc timet, ne gliscente indies malo, dolores acerbi, aut putredines, aut aliquod aliud incommodum gravius tandem superveniat, nihil eorum intermittere decrevit, quæ vel ad curationem hujus mali, vel saltem ad ejusdem levamen, & symptomatum graviorum, quæ eidem supervenire possent, præcautionem, facere possent.

Quapropter egregii hujus viri nomine Te iterum iterumq; rogo, ut quid de curatione hujusce affectus, aut saltem de præcautione incrementi symptomatũ, ab ipso dependentium tibi videatur ad nos perscribere; & si quæ tibi sint remedia, sive ligaturæ sint, sive subligacula, aut alia, quæ tibi ad rem esse videantur, ea per huncce tabellarium nostrum, hac sola de causa ablegatum, ad nos mittere digneris. Persenties ipsum utiq; omni modo gratissimum. Quod si verò fortassis grave tibi sit consulere absenti, efficiam, ut si per te liceat, eum coram videas, neq; enim gravabitur te vel huc, vel in alium quendam locum in vicinia nostra commodum, vocare, dummodò sciat, quomodo minori cum incommodo Tuo venire possis. Desideramus autem hac de re sententiam tuam per literas primum cognoscere. Ipse interim hoc munusculo, literis hisce incluso, ceu grati animi signo & arrhabone, gratiam tecum inire voluit. Vale Vir Clarissime, qui in studio anatomico primus mihi Præceptor fuisti, cum ante annos circiter 25. ageremus Genevæ, & in amore mei perge. Quod si ego vicissim aliquâ in re tibi inservire possim, efficiam, ut me tibi semper addictum esse persentias. Dabam Gallopoli 15. Januar. anni hujus ineuntis CIↃ IↃC XXI. *quem tibi tuisq; omnibus faustum & felicem ex animo precor.*

Epistola Responsoria ad præcedentem Observationem.

Viro Nobili, Clarissimo, atq; doctissimo

DN. SEBASTIANO SCHOBINGER, apud San-Gallenses Medicinæ Doctori celeberrimo, ibidemque Senatori prudentissimo, Dn. & Amico observando

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

ITA est, ut scribis, nobilissime & doctissime mi Dn. D. Memini adhuc, olim cum Genevæ dissectionem Anatomicam, non docendi, sed discendi potiùs, & memetipsum erudiendi causâ habui, clarissimum Virum quoque interfuisse. Ab eo tempore verò, quod sciam, literas à te non habui, neque te vidi; præterquam cum ante annos tres Reipublicæ nomine Legationem apud Magistratum nostrum Amplissimum haberes, meque pro tua humanitate tunc quoq; invisere. Nunc quia video te amicitiam nostram, olim inchoatam, porro per literas renovare & fovere velle, gaudio elatus sum, & vicissim omnia, quæ ad amicitiam conservandam requiruntur, promitto. Affectus, de quo sententiam meam intelligere cupis, gravis est, cum per se, tum etiam ratione subjecti. Per se, primò, quia inveteratus est.

Obs. 69. Intelligo enim, nobilissimum ægrum à triginta quinque annis ex dextra parte, à quindecim verò ex sinistra Herniâ laborasse, ipsasq; Hernias paulatim, in tantam molem excrevisse, ut nunc, ægro erecto stante corpore, Oscheum non multò minus esse videatur, quàm pueri bimuli caput, & ita quidem, ut nulla amplius ligaturâ in corpore retineri possint intestina. Ratione subjecti, videlicet ægri, gravis quoque est affectus, quia sexagesimum tertium annum ætatis jam attigit. At scimus, hoc tempore, propter caloris nativi & humidi radicalis diminutionem, morbos graves & incurabiles evadere. Hisce omnibus consideratis, quid de perfecta curatione sperandum sit, non video. De cura tamen palliativa, ut loquimur, hoc est, quomodo præcavendum sit, ne malum ingravescat, & in posterum graviora symptomata inferat sententiam meam explicabo.

Quantum autem ex literis clarissimi Viri percipere possum, duas & quidem diversas adesse species herniæ in nobilissimo ægro vestro, colligo, videlicet ex dextra parte intestinalem: quod inde manifestum fit, quod tumor, qui eâ est in parte, appressæ manus ope, ferè totus in abdomen retrudi possit. Inter Hernias enim, quarum sex species à Medicis numerantur, solùm Omentalis & intestinalis, quæ duæ veræ Herniæ sunt, in scrotum descendunt, iterumque supino decumbente ægro, aut appressa manu, in capacitatem ventris dilabuntur. Tu *ferè* addis, & rectè quidem; Scio enim in inveteratis Herniis, qualis est illa in vestro ægro, ubi intestinum toties excidit, nunc post reductionem intestini nonnihil tumoris remanere. Membranæ enim, quæ antea ab intestino mirum in modum extensæ fuerunt, corrugantur, & speciem tumoris præ se ferunt. Videmus id in mulieribus, quæ sæpissimè utero gestarunt, quibus tandem abdomen fit rugosum & durum.

Tumorem ex sinistra parte Scroti fixum esse, nec unquam in abdomen retrudi posse, disertè scribis: non est itaque Epiplocele, neque Enterocele, idque inde probatur, quòd æger, si intestinum in scrotum inclusum esset, alvum exonerare non posset. Sequerentur & alia symptomata, inprimis dolor ingens, uti & inflammatio, propter excrementa intestino & scroto inclusa. Sequitur itaque, esse unam ex reliquis quatuor speciebus Herniarum, videlicet esse aut aquosam, Ventosam, Carnosam aut Varicosam. Tu ut præsens Medicus, tractando manu locum affectum, facilè cognosces, quid sit. Si enim aqua in scroto collecta fuerit, tumor scroti rotundus erit, aut aliquando oblongus, æqualis tamen & ponderosus: opposito quoque lumine ex altera parte scrotum translucidum conspicitur. Si fuerit flatus, tumor rotundus quoque erit, æqualis & translucidus, sed minùs ponderosus. Si carnosa exstiterit Hernia, tumor percipietur durus & inæqualis. Varicosa cognoscitur, quia per scrotum & præcipuè ubi vasa ad membranam Erythroideam descendunt, venæ varicosæ tam evidenter percipiuntur, ut majori tam indagatione, quàm palpitatione manuum opus non sit. Ego, ut ingenuè fatear, collectam ibique inclusam esse aquam existimo. Nonnunquam tamen præter aquam carnosam substantiam circumcirca vasa spermatica & testiculum repertam fuisse observavi, de quibus clarissimus Vir in observationibus meis videre poterit, sed illa non semper manu palpari potest: aqua enim, quæ totum scrotum adimplet atque extendit, obtegitur. Obs. 69.

Cæterùm, cum tumor iste sinistræ partis, in capacitatem ventris retrudi non possit: frustranea, imò noxia erit ligatura illa, quæ intestina reprimit. Verendum enim esset, ne propter compressionem subjectæ partes sinistri lateris comprimerentur, tandemque putredo, aliaque symptomata subsequerentur. Proponam tamen posteà Subligaculum, quod nobili ægro multum profuturum scio. Tribus tamen verbis causam, cur id suadeo, primò annectam.

Scribit Clarissimus Vir, nobilissimum ægrum dolorem ab umbilico ad præcordia partesq; vitales usque sese extendentem, sentire. Hinc angustiam pectoris aliquando subsequi, verisimile esse mihi videtur. Accidit autem dolor iste, ut tu quoque sentis, per sympathiam, quam partes nostri corporis ad invicem habent. Accidit, inquam, meo quidem judicio hoc modo. Cùm scrotum aquâ repletum, suo pondere atque extensione proximos adjacentes musculos, & inprimis rectos, simul & perinæum trahit, mirum non est dolorem subsequi, illumque sese ad præcordia extendere, & quandoque pectus angustum reddere. Inseruntur enim musculi recti (ut docet Galen. lib. 5. de usu part. cap. 14. & Bauhinus in theatro Anat. lib. 1. cap. 8.) ad ossis pectoris latera, & ultimarum costarum verarum cartilagines. Quapropter à pondere scroti deorsum retractis musculis rectis, simul & pectoralibus, mirum non est, si dolor ad præcordia usque, partesque vitales extendatur, & plerumque angustia pectoris subsequatur.

Porrò cum plenissima sanatio hujus affectus exspectanda non sit, suadeo, ut omnem diligentiam adhibeas, quò subsequentibus remediis dolores, & quæ præterea adsunt incommoda, leniri atque mitigari possint. Primò autem, quantum fieri potest, diminuendum est pondus scroti: est enim, ut ex præcedentibus manifestum fit, causa doloris hypochondriorum partiumque vitalium: fiet id, si optimam victus rationem, quæ pauca excrementa procreat, præscripseris, corpusque per intervalla leviter leniterque expurgaveris, idque secundùm humoris prædominantis Naturam. Deinde etiam si sacculos & cataplasmata ex herbis, floribus & seminibus discutientibus, attenuantibus & incidentibus applicueris. Ego, qui frequenter in similibus affectibus manum adhibui, sequentibus utor. Primò hoc sacculo.

De curatione palliativa.

Sacculus proficuus.

℞. Herbar. Betonicæ, Salviæ
Origani, Calaminthæ
Absinthii an. m. j.
Flor. chamomillæ, meliloti,
Sambuci, Tanaceti an. m. ß.
Rosarum rubearum m j ß.
Seminis anisi, fœniculi, carvi,
Seseleos an. ℥j.

Inci-

Obs. 69.

Incidantur & contundantur omnia pro sacculis ejus magnitudinis, ut partem affectam cooperire possint. Coquantur in aqua communi, addendo salis m.ß. Applicentur calidè spatio unius horæ aut amplius, prout tibi consultum videbitur, & nobiliss. æger pati poterit, idque singulis diebus bis, manè videlicet antequam lecto egrediatur, vesperi quoque tribus horis post cœnam. Post fotum linteis calidis absterso loco affecto, applicare poteris sequens cataplasma.

Cataplasma.

℞. Farinæ fabarum
    lupinorum & lolii an. ℥ij.
  Pulveris radicum bryoniæ
    Iridis Florentinæ an. ℥j.
    Radic. ari ʒvj.
  Pulver. florum chamomillæ
    Sambuci, Tanaceti,
    Origani, calaminthæ
    Absinthii, Rosarum an. ℥ij.
  Pulver. sem. anisi, fœniculi,
    carvi, ana ʒ. iiij. salis ℥iiij.

Coquantur cum oxymelitis simplicis & decocti betonicæ, salviæ, chamomillæ partibus æqualibus, addendo vitellos ovorum num. tres, applicetur calidè bis in die.

Linimentum.

Si dolor abdominis urget, sequenti linimento id inungo.

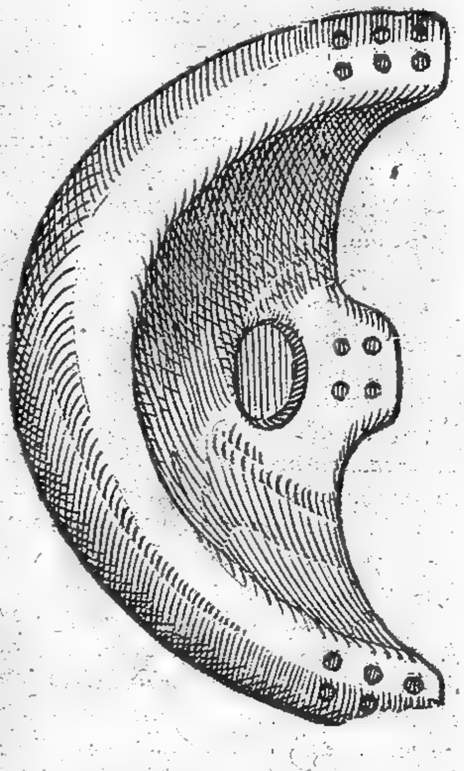
℞. Olei liliorum alborum
  Amygdalarum dulcium &
  Ol. de vitellis ovorum ℥.ß.
    lumbricorum ℥j.

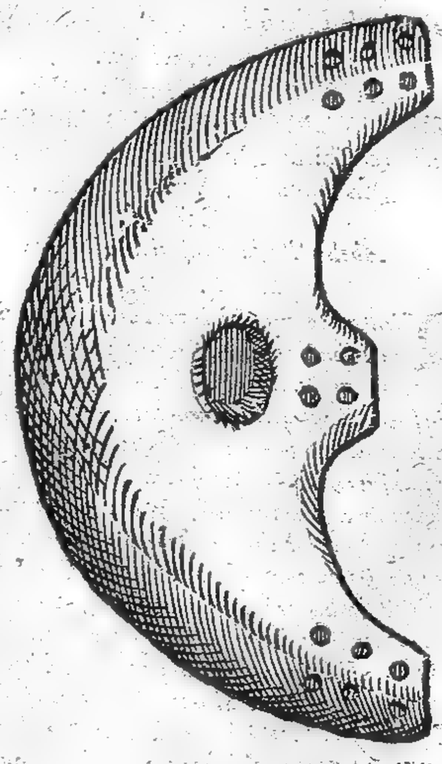
Soleo in hujusmodi affectibus de tertio in tertium, aut de sexto in sextum mensem, præscriptam curationem iterare. Hoc enim modo humor in scroto contentus diminuitur atque absumitur; & pars affecta, propter diuturnitatem morbi debilitata corroboratur.

Obs. 69.

Utor quoque subligaculo in hujusmodi affectibus aptissimo, hoc modo. Concinno Thoracem ex tela reduplicata, ejus longitudinis, ut ad umbilicum, aut paulò ulterius descendat: deinde compono sacculum ex tela gossypina, eo modo, ut postea ex delineatione videbis, sacculum postea tribus in locis ligulis thoraci annecto scrotumque quantum necesse videbitur in altum traho, beneficio multorum foraminum, ut ex delineatione videbis. Hoc enim modo humeris onus scroti imponitur. Musculi verò ventris, uti & perinæum relaxantur, fiuntque liberi, nec amplius à pondere scroti deorsum trahuntur. Prospiciendum autem est, ne thorax, imò reliqua vestimenta nimis sint angusta: circa umbilicum enim compresso abdomine, intestina deorsum versus locum affectum truduntur.

Hæc si decenter præparata & aptata fuerint, omni procul dubio, maximum solamen inde percipiet nobilis æger. Id autem ut fiat, Deum Opt. Max. suppliciter oro. De successu & si quid præterea acciderit, in quo consilium aut auxilium meum nobili ægro usui esse possit, clarissimus Vir monere poterit. Hoc enim tempore vobis coram officia mea præstare mihi non licet, nondum enim penitus ex morbo, quo 16. Decembris anni proximè elapsi correptus fui, convalui, indies tamen, laus sit Deo, firmior fio corpore. De victus ratione, purgationibus & quæ præterea usui esse poterunt, nihil addo, sed clarissimo Viro omnia, pro suâ prudentiâ & in re Medicâ singulari experientia atque dexteritate, disponenda relinquo. His vale, Vir clarissime, & me tui amantissimum vicissim amare perge. Bernæ 25. Januarii 1621.

Obs. 70.

OBSERVATIO LXX.

De periculosissimis herniis, & rejectione clysterum per vomitum.

Clarissimo & experientissimo Viro
GUILHELMO FABRICIO HILDANO,
Medico & Chirurgo Inclytæ Reipublicæ Bernensis ordinario, Amico singulari,
Cui
Abelus Roscius Medicinæ Doctor,
S. P. D.

QUinta tuarum Observationum Centuria tuis literis humanissimis, Vir præstantissime, atq; amicorum integerrime & observandissime, mihi reddita fuerunt ante sex septimanas, ineũte scilicet Decembri, proximè præterito: Quæ certè mihi grata & acceptæ fuerunt duob. potissimùm nominibus, tum quòd tuum erga me animũ, & quanti facias amicitiam nostram; luculenter ostendant, tum verò quòd me ruri & reb. campestrib. valde oblectantem, & à libris & studiis pernimium plerumq; avocatum ad ea revocaveris, atq; tuarum Observationum lectione beaveris. Miror sanè mirabilem tuam diligentiam & non mediocres tuos labores. Et gratias ago de tam insigni humanitate & benevolentia: Debebam tibi alias non parum pro aliis à te acceptis, nunc autẽ debeo longè plus, adeò ut aliquando solvendo non sim futurus: Vigebit tamen in me nunquam interitura tua singularis humanitatis & benevolentiæ memoria. Literis tuis respõdissem citiùs, si per negotia licuisset, & tabellionum commoditas se mihi obtulisset. Quod autem ad te jam ab aliquot annis non scripserim, & de te, quæ inter nostras meditationes & curationes observatione digniora interdum occurrebant, tibi non communicaverim, id potiùs meæ vertatur negligentiæ rogo, quàm ut me unquam tui oblitum esse ulla ex parte suspiceris: meam igitur hanc tarditatem æquo feras animo, amanter oro. Nunc autem aliquantulum otii nactus, tibi respondere, & petitioni tuæ satisfacere conabor.

Obs. 70.

De hernioso Observatio I.

De nostro hernioso historiam paucis accipe: Circa finem mensis Maji proximè elapsi anni 1626. consultissimus & prudentissimus Vir PETRUS BURGESIUS, Senator & Xenodochii Præfectus Lausannensis, cùm ante aliquot annos Enterocele laborasset, atq; ejus causa subligaculũ sibi aptatum continuò circumferret (erat enim ejus ramex non levis, aut in supremo tantùm canali consistens, sed à membranæ peritonæi dilaceratione aut distenta laxatione, in scrotum profundiùs descendens, cùm scil. incogitanti non satis concinnè sua aptaretur fasciola, aut sine illa incedere contingeret, facilè tamen ducebatur) contigit, ut pro negotiis & nata necessitate, dum diutiùs equitare cogeretur, ab equo succussante relaxato subligaculo, & parùm dehiscente, cœpit incautus inter equitandum intestini prolapsum sub ligatura persentire, quod quidẽ ob ligaturæ cõpressionem in scrotum excidere non poterat, sed compressum sub perizomate & pulvillo in media via continebatur, & equitationis motu continuò affricabatur & atterebatur, atq; ita non repulso ad suum situm intestino, illud sub fascia compressum per iter in quintum usq; diem detinuit; Unde dolores & molestias non exiguas toto itinere patiebatur, indeq; exorta inflammatione, dolor acerb. non solum eam partem læsam & laceram, sed totum ventrem, hypochondria, ilia & ventriculum cruciabant; Tandẽ domum regressus, confestim decumbere coactus, volvulo correptus est, diris cruciatib. ventris, ventriculi subversionibus, alvi constipatione, vomitibus continuis, ructib. atq; aliis ilei symptõatib. : à domesticis multa statim excogitata & adhibita fuere rẽedia, colica dicta vulgaria, sed omnia irrita. Vocatus ego, ægrum symptomatib. supradictis conflictatum, atq; etiam febre continua, jactatione, siti, vigiliis, & ructib. inanib. mirè conflictatum vidi. Ex inquisitione causa cognita, intestina in scrotum prolapsa, reperi flatibus & fecibus turgida, regressui prorsus obluctantia; Imminens periculum astantib. ejus præcipuis amicis indicavi, & sine mora clysterẽ emollientem ex arte paratum injici & reiterari jussi, fotus & cataplasmata loco læso inguini scil. & scroto apponenda curavi, deinde intestina in abdomẽ reponenda aliquoties tentavi, idq; blandis manib. faciendum imperavi ne à duriori tractatione, aut violentiori impulsione, intestino inflãmato & jam nimium læso, vis inferretur, & ne à contusione & inflammatione gangræna lethalis inveheretur; Quod in similibus casib. sæpius accidisse observavi. His peractis, cũ à supradictis remediis nil melius haberet ægrotus, & clysteribus injectis iisq; retentis, alvus non mota, sed potiùs adeò inhibita esset, ut nihil per inferiora descenderet, nec spiritum quidem ullum transmitteret, & malo ingravescente sæviora supervenirent symptomata, tormina atrocia, & cruciatus in-

Obs. 70.

Cibus, potus, aliaq; per vomitum rejiciuntur.

tus ingentes, intestina etiam & viscera omnia inverti viderentur, atq; omnis cibus potusq;, biliosi etiam humores, demum pituitosi, variaq; alia excrementa ingenti cum conatu continuè per os redderentur, alium clysterem probè paratũ volui inidendum, adaucta laxativorum electuariorum quantitate, fotus & cataplasmata iterum apponenda, moderatè tamẽ calida, ne à calore actuali partes subjectæ contusæ & attritæ multò magis læderentur (id quod certè parùm attendunt seplasiarii & barbitonsores, quib. hæc cura frequentiùs committitur, ex quo errore periculum accelerari nõ rarò vidimus) paucis post horis cùm secunda die illũ reviserem, omniaq; in pejus succedere animadverterem, singultum etiam valde jam eum infestantem, & delirium accedere viderem, ad astantes ego conversus, illos de clysteris rejectione nescio quid obmurmurantes audivi, ex tempore ea, quæ ultimò per os rejecerat, mihi ostendenda volui.

Clysterem totum ultimum, eumq; syncerum cum suis oleis & electuariis in pelvi dignovi, ejusq; odorẽ oleosum & medicamentosum bene percepi: Ægrum quoque de pravo oris sui sapore oleoso & pharmacoso, ex hac ultima vomitione miserè conquerentem intellexi. Subitò exindè ex ejus faciei coloris mutatione & pulsus frequentia; inæqualitate & pravitate, virium prostrationem, vitalium facultatum imbecillitatem, & mortis periculum imminere putavi.

De sectione peritonæi in herniosis.

De sectione seu de peritonæi apertione à Dn. Rousseto lib. de partu cæsareo celebrata cogitavi, sed huic operationi nullum relinqui locum existimavi, tum ob virium imbecillitatem, tum præcipuè propter experti chirurgi penuriam. In re tam desperata ægrotũ non deserui, sed recollecto animo manus auxiliares, quanta potui diligentia, ei adhibui, remedia cardiaca & bezoardica propinavi, epithemata cordis regioni applicui; Aliud enema conficiendum curavi ex rad. Ireos recent. contusis, rad. bryoniæ, althææ & cortic. rad. Ebuli, summitatib. foliorum ejusdem, foliis Sii, sisimbrii, mercurialis, violarum, malvarum, lathyridis, florib. sambuci, chãomeli, meliloti, semin. fœnigræci, lini, anisorum, marathri, bac. lauri &c. in decocto capitis & intestinorũ vervecis, bullitis, additis colaturæ electuariis cathol. benedict. & hiera diacolocynth. cum oleis liliorum, linosa & amygd. d. & ex magmate cataplasma latum & amplum non tantum inguini & scroto, verùm etiam toti ventri inferiori applicari feci, Ventriculus oleo nucis myrist. inunctus fuit. Post horam unam aut alteram ab injecto enemate, & à fotu, & cataplasmatis adhibitione, scrotum manib. blandis tractandum jussi, & quãfieri potuit, benignè palpando totũ intestinũ paulatim in suum locum reductum fuit; Et confestim pharmacum ex ℥ij. Syr. rosſ. composito-helleborati cum ʒj. ß. diaphen. & ℥ß. aquæ nostra imperialis propinavi. Trib. aut quatuor ab hoc horis, jusculũ assumpsit ex vervece & gallina cum ovi luteo & sacharo, clysterem retinuit, medicamentum non evomuit; neq; jusculum; parum quievit, deinde alvum exoneravit bis. Et cum dormire non posset, potum somniferum ex syr. de nymphæa & de papavere cum aquã nymphææ hausit, horas duas circiter dormivit. Expergefactus, duas adhuc sedes habuit, instaurãs aliud jusculum ritè præparatum scripsi. Adventante aurora quartæ diei, lenitivum ei alterum exhibitum fuit ex infus. Rhab. ʒj. ß. Syrup. rosſ. solut. & ʒj. & diaphen. ʒij. quoniam murmura, rugitus, ructus, & ventris dolores adhuc recurrebant, ab hoc pharmaco alvus placidè subducta fuit ter vel quater, nullo deinceps superveniente vomitu. Die sequenti aqua nostra imperialis ℥j. ß. cum pulvere diarrhod. & confect. hyacinthi an. ℈j. sumpsit. Ab eo die paulatim collectis viribus & quasi reviviscens; sedatis symptomatis melius indies habuit. Septima die cum oris amaror adhuc eum infestaret, & ventriculi quoddam onus, ventrisq; rugitus aliquot persentiret, purgationẽ supradictam reiteravit. Decima die morb. ille, qui lethalis judicabatur, sensim vi naturæ depulsus præsidiis nostris cessit, atq; per Dei gratiam sublatus est. Confirmatus & restitutus ubi fuisset, eum serio monui, ut de probo victus regimine, & de apto subligaculo & pulvillo concinne fabricato & apposito sollicitus esset, ne posthac tam periculosi sæviq; morbi recidivæ ansam daret. Sed incautus duodecimo ni fallor die, postquam restitutus erat & in publicum prodierat, cum inopinatè intestinum in scrotum decidisset, nec illud reducere potuisset, iisdem quibus prius symptomatis vexari cœpit. Delapsum intestinum ob faces induratos & copiosos flatus turgidum, primis diebus restitui non potuit, etiamsi iisdem auxiliis, quibus priùs dolores mulcere, faces emollire & intestina reducere tentatum sit: duo enim priora enemata, ut priori vice fecerat, sincera per os rejecit, subsecuta etiam bilis & pituita copia. Adauctis igitur prima & secunda die doloribus & supra dictis symptomatibus, febre etiam & vomitu crebro urgentibus, remedia supra dicta ultimo loco præscripta, ei fuerunt adhibita atq; reiterata, tum enemata, tum etiam fomenta in tertium usq; diẽ, & in quartum, in quo post longam & blandam contrectationem intestina reducta fuère in suum situm, potio lenitiva, ut supra, præscripta & propinata, alvus exonerata doloresq; ut plurimum sedati, purgatione reiteratâ, tandem reliqua symptomata remiserunt, & paucis ab hoc diebus sanus factus, & in pristinam valetudinem restitutus est, & ab eo tempore non ampliùs de sua hernia conquestus est, imò sine ullo sua valetudinis dispendio in hunc usq; diem fortunante & favente CHRISTO, omnes suas subit actiones, sive pedes, sive eques, sive stando, sive deambulando, & corpus exercendo, sui tantum perizomatis aptati & victus regiminis beneficio.

Intestina iterum in Scrotum decidunt.

De herniosa Observatio II.

Hæc de clysteribus ab intestinis imis & crassis ad tenuia & ad stomachum adtractis, sursum raptis & per os rejectis, recens historia, alias duas à me jãpridem observatas, mihi in memoriã revocat, quarum prior hæc est. Anno 1598. cum olim juvenis Seisselii Allobrogum primo medicinam facerem, & sub initio mensis Septembris Genevam, sex leucis à dicto oppido distantẽ, profectus essem, sorores, consanguineos & amicos meos invisendi gratia, sororẽ meam natu majorem FRANCISCAM ROSCIAM, honestã matronã, jã ante quatuor annos Viro suo Domino Anshelmo Qualia orbatam, lecto decumbentẽ & gravissime à quinq; diebus ægrotantẽ reperi. Vexabatur maximis uteri, ventris & ventriculi cruciatib. accersiti antea ab initio fuerant piæ mẽoriæ Medici, D. OFFREDUS senex & D. COLLADO, atq; Pharmacopæus D. Matth. Tilleus, multa fuerunt excogitata & adhibita remedia, clysteribus crebris perfusa, oleis carminantib. illita; Quib. in principio & in secundũ usq; diẽ aliquantulũ adjuta videbatur;

Obs. 70.

tur, sed tertio die malo exacerbato, febre superveniente saeviora redierunt symptomata, dolores atrocissimi, vomitus crebri, vigilia continua, ructus frequetes, & ventris rugitus, quae nullis cedebant medicamentis, sed indies graviore facto morbo, tandem die quinto delirium atq; frequentes syncopes intervenerunt, & quod magis mirandu, imò stupendum fuit, illa die & nocte mei adventus tres clysteres per os rejecit. Id quod omnes domestici atq; dictus D. TILLEUS mecũ observavimus. Quae omnia primo meo adventu cum attonitus considerassem, atq; causam tantorum malorum investigassem, & diligentissime perquisivissem, & ab aegrota cunctando percontatus fuissem, hypochondria, ilia, & abdomen palpassem, ab ipsa veritatem extorsi, atque hinc volvulum ex hernia profectum esse judicavi. Dixit enim, se tumorem in inguine (glandulam magnam vocabat) jam ante aliquod menses sensisse; & in ea parte dolorem ferè continuum ab aliquib. dieb. passam fuisse, eumque tumorem à sex tantum diebus adeo increvisse, ut molem duorum pugnorum aequaret, imò exsuperaret & ab eo tempore dolorem & calorem indies intensiorem perpetuò eã molestasse, savaq; & horrenda supradicta symptomata obvenisse ajebat: quae omnia non huic tumori seu herniae, sed colo intestino vel uterõ asscribẽda putabat. Contrectato, detecto mali fonte, peritonaei nempe ruptura in inguine facta, per quã intestina cum fecibus devoluta, cum per eundẽ meatũ seu foramen, per quod descenderat, remeare non possent, praedicta symptomata invexerant: Subitò & sine mora ex iis quae domi sese offerebant, & ad manus erant (erat etenim in noctis hora decima) malvis, camemelo, & copioso semine lini, in multo oleo & aqua aequis partibus decoctis, locum tumentem diutius fovi, & cataplasma ex iisdem cum stercore ovillo recenti mixtis apposui, & singulis horis, per totam noctem reiteravi. Tandem adventante die manib. sensim tumorem contrectando, intestina in suum locum suaviter omnino retrusi atque reposui. Reductis intestinis, summo mane clysterem laxativum injiciendũ jussi, quo alvus laxata, fecesq; foetidissimae expurgatae fuerunt: hinc dolores atq; vomitus cessarunt, caeteraq; symptomata remiserũt, & deinceps ea quae conclamata videbatur, per Dei gratiã in hunc usq; diem vixit, & vivit, herniosa quidem semper ab eo tempore, sed quae nunquam posteà in iliacam passionem recidit: Et quamvis ob rupturae magnitudinem & foraminis amplitudinem, intestina frequenter & facilè elabantur, facilè tamen reducuntur. Valde valetudinaria nunc est & annosa; quippe quae sexagesimum quintum jam praeteriit annum.

Tres clysteres per os rejiciuntur.

De hernioso Observatio III.

Alia historia est nobilis cujusdam viri Senatoris Camberiacensis, Dom. à Charancon vocabatur, ille cum vindemiarum tempore ad amoenum & amplum situm vinetum Chauaigne dictum, ut annuatim consueverat, se contulisset, (illud vinetum non procul distabat à Seisseli oppido, ubi tunc, ut supra dixi, Medicinam exercebam anno 1599.) & quodam die in vinea aliquid magno cũ nisu ageret, repentè sibi imũ ventrem crepari sensit, atq; intestina in scrotum prolabi, quae cum reponere conaretur, nec posset, in iliacã passionem incidit, secunda enim die ructib. & vomitib. assiduis vexatus, alvum habuit penitus suppressam, difficultas etiam urinae illum comitabatur, sub vesperã febris, sitis, oris amaror ingens, vigiliae, jactationes, ventriculi subversiones, dolores seu potius cruciatus, clamores continui, illũ torquebant, adeò ut nihil per os admittere & retinere posset. Ego accersitus sub vesperam secundae diei, ex pulsus inaequalitate, inordinatione, parvitate & celeritate, etiam ex tot symptomatum vehementia, & subitanea virium dejectione, morbum acutissimum & prorsus lethale, & quartum diem non praeteriturum pronuntiavi; Idq; nobili matronae uxori suae, duobus suis Nepotib. generosis adolescentib. (liberis n. carebat) certo futurum praedixi; idcirco extemplo praescriptis quibusdã topicis, ne nihil fecisse viderer, cardiacis ad cordis regionem, anodynis ad ventrem; Ad reditum & ad equum denuò conscendendum me paravi, sed victus omnium domesticorum precib. qui ut ne meum aegrũ miserandum ita desererem, suosq; domesticos derelinquerem, rogabant, remoratus fui & remansi, & protinùs enema emolliens & anodynum parandũ & injiciendum curavi, atq; post horas tres reiterandum. Ambo ante diluculum tertiae diei per os reddidit. Tertium post meridiẽ injectum sub vesperam adhuc sincerum evomuit, & ea nocte feces ipsas foetentes & iterum bilis copiã cum violentia & cruciatu maximo, per vomitum rejecit, & ita languescens & variis dolorib. discruciatus, virib. & spiritibus exhaustis, corpore penitus inanito, sub vesperam quartae diei defecit.

Ego ut tantae contumaciae mali hujus causam investigarem, Chirurgum expertissimum Dom. De Lorrain, *Camberiaci practicantẽ advocandum rogavi. Dissecto cadavere ileon intestinum, quod in scrotum descenderat, livens invenimus, & supra os pubis in meatus initio (quod notatu dignum) spongiosam seu potius fungosam carnositatem reperimus, intestinum circa meatum involventem membrãisq; vicinis adeò adhaerentem, ut vix manib. & unguib. avelli posset. Eam excrescentiam primo statim die enatam & à sanguine ob dolorem & rupturam in plagam confluxo, & ad locum laceratum concurrente genitum fuisse autumo, quae fungositate viam obstruente, facta fuit impossibilis intestini delapsi reductio.*

Haec habui, Vir Clarissime & Amice observandissime, quae pro occasione data ad te scribere, & ut tuae petitioni morem gererem, respondere volui. Longior fui, quàm ab initio proposueram. Bene & feliciter vale, Vir ornatissime, & me quâ caepisti benevolentia, complecti perge. Uxori tuae plurimam ex uxore mea salutem. Dominus JESUS te cum tuis bene valentem conservet, tibiq; unà & nobis semper ut adsit oro. Datum Lausannae Equestrium die 20. Januarii Anni 1627.

Obs. 70.

OBSERVATIO LXXI.

De hernia intestinali, & gravissimis inde sequutis Symptomatibus.

Viro Nobili & Doctissimo,
DOMINO ABELI ROSCIO,
apud Lausannenses Doctori Medico longè celeberrimo, Amico meo singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

OBservationes, quas de herniosis ad me misisti, clarissime, & doctissime mi Dn. Doctor, amicorum optime, non sine admiratione legi: praeser-

Obs. 71. Quæ circa morbum Dni. de Charançon notatu occurrunt.

præsertim ultimam, quæ de nobilissimo Viro D. à Charançon agit: nonnulla enim annotatione digna in eâ occurrunt. Primò, quomodo peritonæum tam citò & è vestigio disrumpi, imò & vagina ipsa dilatari potuerit, cum sit membrana valida ac densa? Quapropter existimo, ipsum jam antea, & à longo tempore herniâ laborasse, morbumq; celasse. Idem Anno 1606. apud vos in

I. Observ.

viciniâ in oppido Cuilly, ad lacum Lemannum, in nobili Viro Dn. de Challon vidi; Is, per annos aliquot insignem herniam intestinalem tam dextrè celaverat, ut ne uxor quidem ipsa, adhuc juvencula (quam in secundis nuptiis duxerat) dolum animadverteret. Quid fit? quâdam die, cùm in lacu vicino, propter maximas & ingentes tempestates, vitæque periculum, magno & insolito nisu laboraret, neque subligaculo munitum esset corpus, intestinum cum impetu in scrotum delapsum est. Ab initio morbum neglexit, aut potius propter verecundiam celavit: tandem verò cum dolor ingens, vomitus, aliaque gravissima Symptomata exorta fuissent, unà cum Dn. Jac. Marione, Pharmacopæo vestro, accersitus quidem fui, sed frustrà: tam erat induratum & inflammatum intestinum in ipso scroto.

II. Observ circa morbum D. de Charançon.

Post obitum Dn. à Charançon, dissecto cadavere. Ileum in scroto repertum fuisse, scribis: Ubi iterum mirum est, quomodo enemata duplicationem compressionemq; illam ilei permeare, & ad ventriculum regurgitare potuerint. Verùm enim verò, naturam plerumque non tantum hæc, sed & multa alia, quæ captum hominis excedunt, in morbis perficere, etiam hisce meis vidi oculis. Hinc intestinorum vulnera coaluisse in

Observat. singul. de vulnerato intestino.

aliquibus observavi, Exemplum non vulgare videre poteris Centur. 1. Observ. 54. Perquàm rarum exemplum de vulnerato intestino in eâdem Centuriâ Observ. 55. habes, in Nobilissima Dominâ Lustriacensi, Domina Margarita de Grensse, à multis annis herniosâ, cui post delapsum intestinum in ipsam abdominis dilatationem, gangræna cum ulcere sordido in inguine supervenit, ex quo bimestri spatio excrementa alvi emanarunt. Illa tamen per singularem Dei misericordiam feliciter restituta fuit, & annos aliquot à curatione supervixit, nec fistula, ut plerumque fieri solet, remansit.

Nota circa affectum prædictæ Matronæ.

Verisimile autem est, in prædictâ Matronâ non Ileon, aut tenuium aliquod intestinorum, sed Colon affectum, & dilatationi, sive foramini peritonæi inclusum fuisse: Idque sine ullâ reduplicatione intestini. Cùm enim omnium intestinorum crassissimum sit Colon, facilè fieri potest, ut aliqua ipsius pars lateralis, peritonæo dilatato aut rupto includatur, & putrescat, reliquis ipsius partibus remanentibus sanis atque integris. Cum cruentis intestinorum vulneribus eadem est ratio. Si enim intestinorum aliquod, ense, aut cultro in transversum penitus dissectum, aut quovis alio modo per putrefactionem ruptum fuerit, de vitâ hominis actum esse experientia docet: Extremitates enim intestini protinus sursum deorsumque retrahuntur, nec unquam labia suturâ conjungi, multò minus retineri possunt. Lausannensi cuidam Dn. Claudio Trypey,

Obs. 71. Observat. de infelicissima castratione.

Anno 1626. in castratione partem intestini abscissam esse, & materiam fæcialem per menses aliquot ex relicto ulcere effluxisse, memini. In Viro autem isto, Colon sauciatum fuisse, arbitror: tenuia enim intestina ut Hipp. & experientia docet, non coalescunt. De infelicissimâ hacce castratione Excell. T. fusiùs ex ipso ægro, quem adhuc apud vos superstitem esse puto, intelligere poterit: forsan & historiam, in gratiam tyronum, sextæ Centuriæ inseram.

III. Obser. circa morbum Domini de Charançon.

Tertiò in affectu nobilissimi Viri Domini de Charançon annotatione dignum est, spongiosa sive fungosa illa caro, quam supra os pubis, videlicet in meatus initio, repertam fuisse scribis. Ex hac substantia carnosa satis superque videre est, herniam hancce non recentem, sed inveteratam fuisse: talis enim substantia carnosa, ex integrâ & illæsâ aliquâ parte corporis, præsertim membranosa, qualis est processus peritonæi, sive vagina, tam brevi temporis spatio (quarto enim die morbi ipsum defecisse, scribis) minimè procreari potuisse, rationi consentaneum est. Quæ ego de crescentiis carnosis & fungosis, ex detectis cerebri membranis, & magnis articulorum vulneribus prorumpentibus, Cent. 1. Observ. 14. & 15. item Cent. 2. Observ. 36. scripsi, hic locum habere non possunt. In cerebri enim, & articulorum istis vulneribus, non tantum capillares venæ & arteriæ, Verùm etiam magna vasa sauciata & aperta fuisse, tibi viro in arte Medicâ consummatissimo, tam notum est, quàm quod notissimum: at circa crepaturam sive herniam Domini de Charançon, ne minimam quidem venam aut arteriam disruptam fuisse, inde colligo, quod de reperto sanguine extravenato, & in vacuo abdominis collecto, mentionem nullam feceris.

Nota circa hernias inveteratas.

Substantiam hancce carneam, quam circa meatum repertam fuisse scribis, observatione dignam esse assero, tuamque diligentiam laudo; Idque meritò. Nullum enim, præter Ambrosium Paræum lib. 8. cap. 15. hactenus illam in dissectionibus observasse, puto. Hujus substantiæ autem, sive carnea, sive callosa fuerit, interventu, foramen, per quod intestinum in scrotum descendit, in adultis obturari, & hernias curari, verisimile esse mihi videtur. Tam provida & sagax est natura, vel potius Creator rerum omnium, in conservatione hominis. Verùm enim verò hujusmodi curationes tantummodò fiunt in eis, qui beneficio perizomatis prohibent, ne intestinum in scrotum descendat, ut presbyter, cujus meminit Paræus, loco præallegato, fecerat, aut per menses aliquot supini cubaverint, quemadmodum Generosus quidam Bernensis Dn. Joh. Jac. à Diesbach Eques, de quo vide Cent. 5. Obs. 54.

Observ. de Dn. Nicolao Kilchbergero.

Diligenter itaque herniosos admonere soleo, ne perizomata, subligacula, omniaque intestinum reprimentia (de quibus plura in sexta Centuria) negligant. Quicunque enim herniosi usum perizomatum intermittunt, ingenti sese periculo exponunt. Vidimus id in Dn. Nicolao Kilchbergero, hujus Urbis Senatore, & Tribuno plebis prudentissimo. Ille à multis annis herniâ intestinali affectus fuerat, ex qua aliquoties, quandoin-

Obs. 71. do intestinum in scrotum descendebat, periculosè laboraverat. Cùm verò ante annos aliquot consilium auxiliumq; à me peteret, perizomota ipsi adaptavi, quorum ope adeò sublevatus & conservatus fuit, ut nullum ampliùs incommodum ex herniâ suâ perciperet, & jam extra omne periculum esse sibi persuaderet, usumque perizomatis negligeret. Quid fit? Anno 1627. in ipsis canicularibus, cum in prædio suo Bremgarten obambularet, & propter maximum æstum aëris, subligaculum suum per dies aliquot deposuisset, & nunc pedes, nunc eques corpus immodicè nimis commoveret, paulatim & quidem ab initio sine magno incommodo, delapsum est intestinum in scrotum. Sine magno, inquam, incommodo. Arbitror enim, naturam jam in generatione substantiæ illius carnosæ, uti T. Excell. in Dn. de Charançon invenit, occupatam fuisse, & dilatationem peritonæi, sive vaginam, ex parte opplevisse.

Porrò cum ab exercitiis non desisteret æger, victus quinetiam rationem non observaret, & jam vino, jam lacte, & ipsius sero, imò & aquâ crudâ promiscuè & affatim uteretur, exortus est dolor in inguine & scroto: quapropter necesse fuit, ipsum in urbem conducere, ubi cum Collega meus Dn. Doctor Rex, & ego in consilium vocati essemus, scrotum præter modum durum, & turgidum, invenimus: dolor tamen non usq; adeò magnus aderat, neque ab initio adfuerat: quapropter affectum suum neglexerat: febri tamen continuâ, dolore capitis, & lumborum, vigiliis, & hujusmodi torquebatur. Adhibuimus quidem, quæ ex artis præscripto adhiberi potuissent: sed sine successu. Tandem enim superveniente singultu, & vomitu vehementissimo, fæces quoque evomuit, & undecimâ Augusti Anno 1627. animam suam Deo piè placideq; reddidit.

Alia Observatio de Dn. Iodoco Fogelin. Generosum ac strenuum Virum Dn. Jodocum Fögelin, Equitem, Dn. in Cugytte Anno 1607. cum subligaculum suum deposuisset, eodem modo periisse, memini. Ego quintâ die morbi accersitus, intestinum quidem in ventrem reduxi, nihilominus tamen biduo post, naturæ debitum solvit. Intestinum enim in foramine abdominis, sive vaginâ, aliquandiu compressum, jam contaminatum fuerat. In nobilissimo Viro Dn. de Chalon, cujus ab initio mentionem feci, vomitus quoque tam vehemens supervenit, ut tandem omnia, quæ assumeret, cum alvi excrementis per os ejiceret. Quid plura? sæpissimè hujusmodi exempla in praxi occurrunt: quapropter optandum, ut apertio peritonæi à Dn. Rosseto, & Paræo (quæ etiam antiquis cognita fuit) tradita, in usum revocari posset. *De apertione abdominis in herniosis.* Sed habet & illa suas quoque difficultates. Nisi enim in tempore, constantibus item viribus, & antequam intestinum contaminatum est, administrata fuerit operatio, frustrà fit posteà. At hodiè rarissimè inveniuntur ægri, præsertim inter Germanos, qui periculosas, & insuetatas operationes, ab initio morbi admittunt. Extremo tamen morbo, extremum ut adhibeatur præsidium, etiamsi non semper tutum sit, non dissuadeo; dummodò solers, fidelis, ac diligens Chirurgus, instrumentis quin etiam necessariis instructus, adfuerit. Non enim cuivis garrulo & circumforaneo committenda est operatio tam magni momenti.

Obs. 71. & 72.

De inscriptione & dedicatione 5. Cent. De inscriptione & dedicatione quintæ Centuriæ Observationum mearum ad Lausannenses, sollicitus sum. Secundus enim nunc elapsus est annus, quo liber à Dn. Jacobo Musnier, Senatore & Tribuno plebis, meo nomine ipsis oblatus fuit. Quia verò in hunc usque diem ne verbis quidem, multò minus literis responderunt, aut gratias egerunt, verendum est, exiguum hocce munus ipsis minimè gratum fuisse. Tu quæso expiscare causam, & si quid in præfatione intermissum à me, aut forsan non satis concinnè dictum fuisse intellexeris, ut amicum decet, sincerè & amicè mone, quò errorem in secundâ editione corrigere possim. Ante octiduum pestis hic nonnihil remisit, propter tempestates verò & pluvias, jam rursus incipit, & multos è medio tollit. Deus misereatur nostrum. His vale Vir nobilissime & doctissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ 14. Dec. Anno 1628.

OBSERVATIO LXXII.

De infelicissima Castratione.

Viro Doctissimo,
Dn. JACOBO HAGENBACHIO,
Medicinæ & Chirurgiæ Doctori, Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

In postremis meis ad Te literis, doctissime mi Dn. D. Hagenbach, de gravissima Hernia Dominæ Landawerin egi. Ab eo tempore de infelicissima Castratione, in septuagenario quodam administrata, Exemplum planè funestum vidi: Casum, quia annotatione dignus est, tibi communicare visum fuit.

Lausannensis quidam, Claude Tripay nomine, à multis annis hernia intestinali ex dextro latere laborans, Bernam venit, ubi 17. Junii castratus fuit, sed infeliciter. Quia enim in operatione portio aliqua intestini simul abscissa fuit, *Herniotomus partem intestini abscindit.* subitò exortus est dolor, qui & gravissimus, & continuus fuit. Vigiliæ quoque, inquietudines, febris, & Lipothymiæ supervenerunt, tussis quin etiam & vomitiones, statim post operationem sequebantur, quæ & adeò vehementes fuerunt, ut injectus funis circa processum Peritonæi mox relaxatus sit, & excrementa eâdem nocte per vulnus effluerent, idque in longum tempus. Sanctè enim asseverat æger, se spatio plus quàm octo septimanarum nihil per alvum excrevisse, sed excrementa omnia, simul & Vermes aliquot, per vulnus effluxisse. *Excrementa alvi per ulcus in inguine excernuntur.* Tandem dolores ex parte (etiamnum enim & quidem continuò dolores adsunt, ita ut non nisi innixus baculo, & incurvato corpore incedere possit) febris verò, & major pars reliquorum Symptomatum ex toto remiserunt, sed fistula in inguine remansit, ex qua etiamnunc materia feculenta intestinorum continuò effluit, sed non in tanta copia, ut antehac, nec, quod mirandum, fœtorem excrementorum

præ

præ se fert. Hæc partim ex ore ægri excepi, partim quoque vidi: primâ enim hujus mensis, cùm consilium petendi causâ ad me venisset, omnia, quæ acciderant, mihi exposuit, prædictamque fistulam monstravit. Est illa angusta, sed profunda, & rectà versus regionem Hepatis ascendit: inguen quoq; & linteamina, quæ scrotum involvebant, prædictâ materiâ fæculentâ commaculata reperi. Nudius tertius à Magistratu Amplissimo, Collegio nostro mandatum fuit, ut ægrum huncce inviseremus, & an sanari possit, exploraremus; Denuò itaque affectum vidi, & præsentibus Collegis meis, stylo pervestigavi; ubi æger iterum, quæ cum ipso acciderant; (nullus enim nostrum operationi interfuit) nobis exposuit. Exploratâ fistulâ, omnibusque ea, qua fieri potuit diligentiâ, consideratis, affectum, in decrepita hacce ætate, insanabilem esse, judicavimus, & Senatui indicavimus; Ne tamen quicquam intentatum relinqueretur, jussu Magistratus, præsidia nonnulla præscripsimus: illa tamen parum profutura existimo, affectum enim inveteratum, & ulcus internum, & circa intestinum callo obductum esse, tam certum est, quam quod certissimum. Cæterùm non satis mirari possum, decrepitum huncce Virum, tot dolores totq; mala gravissima sufferre, & in hunc usque diem vivere potuisse. Memini quidem, eundem errorem etiam ab aliis in castratione commissum fuisse; sed nullum, quod sciam, evasisse. Intestina enim vulnerata, præsertim hoc modo, rarò, coalescere, nos docet experientia. Tibi, Vir clarissime, quid videatur, & quodnam intestinum vulneratum fuisse existimes, rescribe quæso; ego planè sentio fuisse Colon. His vale Vir doctissime & feliciter Vive. 22. Septemb. 1626.

Obs. 72. & 73.

OBSERVATIO LXXIII.

De Enterocele, ejusdemque Curatione.

Viro Nobili Doctissimoque,
Dn. ULRICO RIETMANNO,
Lindaviensi Medicinæ Doctori celeberrimo,
Amico meo singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

NE indigneris quæso, doctissime amantissimeque mi Dom. D. Rietmanne, quòd ad penultimas tuas, quas 22. Januarii accepi, hactenus non responderim, & præsertim pro thesibus tuis doctissimis, gratias non egerim, quod tamen maturius facere debuissem: non solum eam ob caussam, quòd materia illa, quam tractas, videlicet de obscuritate Visus, mihi, ut homini ætate confecto, accepta fuerit, verùm etiam quod in eis aliquoties honorificè mei mentionem feceris, quâ de caussâ ingentes tibi ago gratias. Ne autem silentium meum ægrè ferre, caussamque, quæ à scriptione me avocavit, perpendere velis, multum rogo.

Fuit illa morbus, quo 9. Januarii correptus fui, neque etiamnunc penitùs restitutus sum. Ab aliquot septimanis in publicum quidem prodeo, sed non sine difficultate: Morbus meus ab initio defluxio simplex ad articulos esse videbatur: successu verò temporis, affectus ille gravissimus, cujus memini Centur. 4. obs. 66. iterum recruduit, multasque molestias mihi fecit, neque etiam nunc (propter maximam imbecillitatem lumborum, & coxarum) non nisi cùm difficultate incedere possum. De obitu quoque filii mei, qui superiori æstate ex Italia rediens, & per Galliam iter faciens, in Belgio diem suum clausit, non mediocriter angor. Ita mi Dn. Doctor luctandum nobis est in hoc mundo, donec tandem ad stationem illam verè quietam perveniamus. Faxit Deus Opt. Max. ut constanter, & in fide, adversa omnia, quæ nobis propter peccata adveniunt, perferre possimus.

Obs. 73.

Ignosce, si etiamnunc ad penultimas tuas non respondeo, præterita enim nocte iterum catarrhus ad pedem mihi delapsus est. Et Tu responsum ad postremas, quas ante paucos dies accepi, urges: respondebo tamen posthac, Deo volente, & casum non vulgarem in puello, ex forti imaginatione matris ortum, communicabo.

Quid de nobilissimo ægro nostro (in cujus gratiam nobilis & doctissimus Vir, Dominus D. Sebastianus Schobingerus, Reip. Santgallensis Doct. Medicus celeberrimus, ibidemq; Senator prudentissimus, quoque ad me scripsit) sentiam, paucis accipe:

Scribis, sexagenarium ab anno nondum exacto, in inguine dextro protuberantiam deprehendisse, quam bubonocelem esse, & paulatim, nisi majori malo diligenter occurratur, in insignem enterocelem abituram, tecum assero: idq; potius propter relaxationem processus peritonæi quàm crepaturam.

Quæ enim propter disruptionem, dilacerationemque peritonæi in scrotum descendunt intestina, non sensim, ut in Nobili ægro vestro, sed festinanter, dilabuntur. Quæ hujus relaxationis & protuberantiæ sit causa verissima, non facilè est scire, neque etiam usque adeò necesse est, ut de ea sollicitè perquiramus, parùm enim ad curationem fecit: Caussas tamen, quas Tua Exc. proponit, ut verissimas omnes approbo, imò & primam, quam tamen nonnulli in dubium vocare contendunt; Negantes herniam esse morbum hæreditarium. Sed vide quæso, hac de re Excellentissimum Senem Valescum de Tharanta lib. 26. cap. 8. quo in loco disertè scribit, se herniosos ex parentibus herniosis natos, usq; in tertiam generationem, vidisse: Ego simile quoque habeo exemplum, annotatione dignum, quod paucis tibi communicare non gravabor. Circa annum 1550. floruit sub illustrissimo Principe meo Domino Guilhelmo, Juliacensium, Clivensium & Montensium &c. Duce, felicissimæ memoriæ, herniotomus totius regionis famosissimus, quem propter inscitiam theoriæ artis suæ, adeò audacem & temerarium fuisse, ut homines ac si bruta fuissent, castraret, non semel mihi retulit Excellentissimus Vir Dn. Cosmas Slotanus, ejusdem Principis Medico-Chirurgus celeberrimus &c. olim Præceptor meus æternùm honorandus, qui eodem tempore in aula quoque vixerat & castratorem hucce familiariter cognoverat. Sed annotatione dignum est, quod Johan.

An hernia sit morbus hæreditarius.

Observât. de progenie herniosa.

Obs. 73.

Notatu digna historia de herniotomo atque Monacho temerario.

Wierus de præstigiis Dæmonum lib. 4. cap. 20. de temerario hocce Viro commemorat: videlicet Monachum quendam cùm propter perpetratum adulterium gravissimas pœnas metueret, ac fingeret rupturam circa umbilicum, apud castratorem huncce consilium petiisse. Quid fit; Pacto cum Priori Monasterii de pretio curationis transacto, Castrator Monachum in ædibus suis excipit, ubi quo se coram Magistratu Ecclesiastico excusari posset, quasi in juventute castratus fuisset, utrumq; testem ipsi exsecat. An autem herniotomus ille fuerit herniosus nec ne, ignoto quidem, prosapiam verò ipsius, quæ in hodiernum diem adhuc magna & mihi ex parte cognita est, ut plurimùm herniis obnoxiam esse, imò etiam mulieres scio. Possunt itaque herniæ ex parentibus in liberos propagari. Sed hæc obiter.

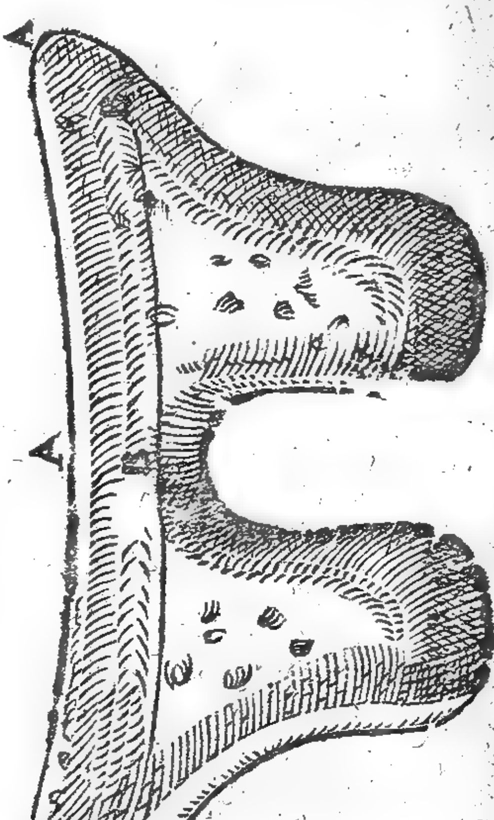
Quæstio I.

Nunc ad quæsita tua respondere conabor: Quæris primò, utrum in hac annosa hernia, & sexagenaria Dn. patientis ætate, perfectæ rupturæ consolidatio sive curatio per medicamenta sit speranda nec ne? De hoc ego valde dubito, neque herniam in hac ætate sine læsione viscerum perfectè sanari posse existimo. Hernia enim si corpore consistentis ætatis, vix & non nisi, rarissimè sanabilis, quantò minus in decrepita? In aliquibus tamen curationem successisse memini quidem, sed id de raris contingentibus est. Habes exemplum Centur. 5. Observat. 45. Fuit is generosus ac strenuus Vir Dn. Johan. Jacobus à Diesbach, Eques, & olim sub Henrico magno Dux exercitus solertissimus, tandemq; hujus Reipubl. Senator prudentissimus, qui ab anno 1618. quo ab Hernia restitutus fuit, ad annum 1627. & 7. Januarii supervixit, nec unquam tamen de hernia ipsum conquestum fuisse, ego, qui ipsi familiarissimus fui, & antea ipsi perizomata omnia conficere solitus, affirmare possum. Aliud exemplum videre poteris Cent. 2. in epistolica Resp. Dom. Doctoris Sebastiani Meyeri, ad Obs. 81. uti & apud præstantissimum Chirurgum D. Ambrosium Paræum lib. 8. cap. 15. Ego quoq; herniosos nonnullos restitui.

Quæstio II.

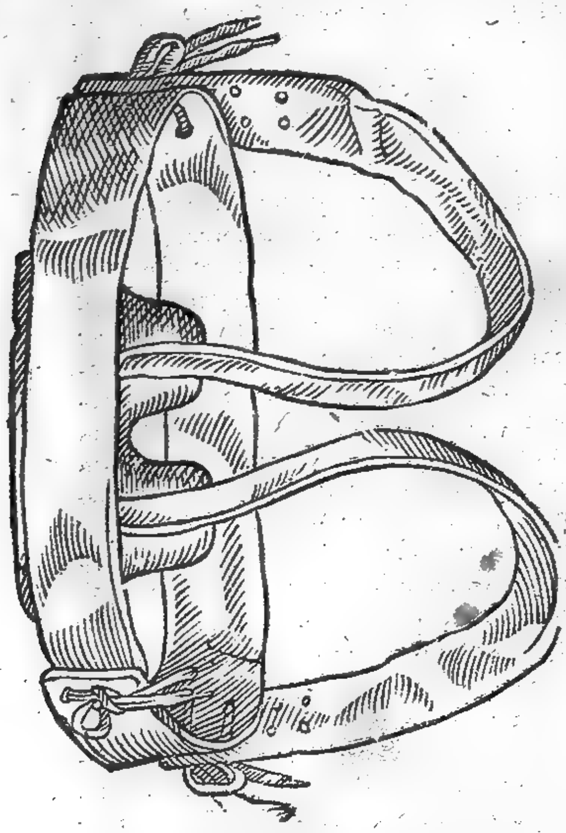
Quæris secundò, quibus remediis curatio sit tentanda? Ego ut ingenuè fatear, in decrepita ætate ægros multis medicamentis internis onerare solitus non sum, ut quæ in omnibus ferè frustrà adhibita fuisse, observaverim; Nisi enim æger in longum tempus decubuerit, sine successu adhibentur medicamenta. Exemplum habes in generoso Equite Dn. à Diesbach, cui multa variaq; medicamenta adhibuerant præstantissimi Viri, D. Quercetanus & Dn. Riverius, Medici Regii, sed frustrà. Quare decumbere recusaverat, ac demum decumbens in dorso per menses aliquot, perizomate solo sanatus fuit. Verùm curatio hæc in ægro vestro, non satis tuta est, propter decubitum enim renes incalescere, & arenosam dispositionem eorum augeri, haud dubito. Observavi id quoque in generoso Viro Dom. à Diesbach, qui ab eo tempore, quo ab hernia suâ curatus fuit, calculo renum laborare cœpit, & aliquot lapides, etiam grandiusculos excrevit.

Ne autem malum magis magisque ingravescat, suadeo, ut nobilissimo ægro perizoma, eâ quâ fieri potest industriâ & diligentiâ adaptetur & præparetur, quo intestinum intus retineatur; Idque facilè fieri posse existimo, præsertim cùm morbus adhuc recens sit. Utinam mensura ægri mihi ad manus esset, libenter enim vobis perizoma fabricarem: Ne autem me vobis deesse velle videar, descriptionem & figuram retinaculi, quo ego à quadraginta abhinc annis, maximo cum fructu in meis ægris, imò & in quàm plurimis Magnatibus utor, annectere volui. Constat id ex pulvino, cingulo, & duobus subligaculis sed totum artificium in pulvino situm est, videlicet ut justam habeat magnitudinem, ita ut neque nimis parvus, neque nimis magnus, sed secundùm magnitudinem inguinis, hunc in modum sit adaptatus, & ita quidem ut totum spatium inguinis cooperiat, etiamsi affectus in uno saltem sit latere.

Exterior autem facies pulvini plana, interior verò, quæ rupturam respicit, lanâ infarcta multumq; elevata esse debet, præsertim eo in loco, in quo protuberantia in inguine conspicitur. Pulvinus fit ex corio duro, quali sutores ad soleas calceorum conficiendas utuntur, tela fustanica cooperto; Deinde in parte quæ rupturam respicit, lanâ adeò infarcto, ut durus efficiatur, alioquin protuberantiam reprimere non potest. Cingulum latum sit quatuor circiter digitos; subligacula verò ea in parte, ubi pulvino annectuntur pollicis tantùm sint latitudine, ne sub crurum divisione molestiam pariant, paulatim tamen in latitudinem excrescant, ut ex sequenti delineatione videre est.

Supe-

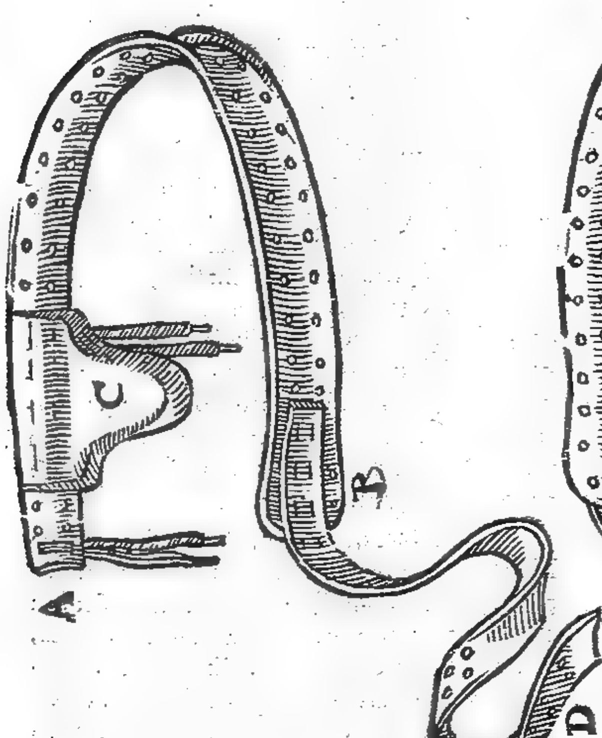

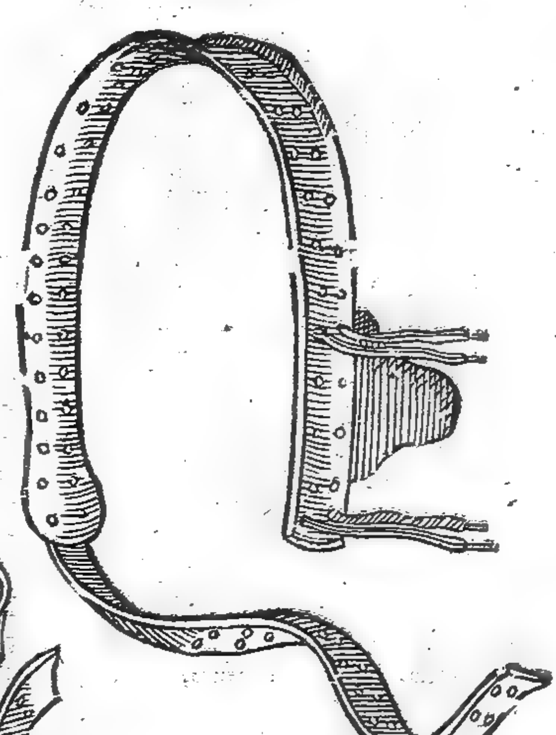
habeat, necesse est: sic enim infimus venter perizomati commodiùs incumbet. Cingulum duobus in locis pulvino annexum esse debet: Primò in medio, ubi B.B.B. notatur; Deindè quoque ex superiore sua parte. Subligacula CC. notata pulvino annectuntur, ut ex proxima præcedenti delineatione videre licet. Deinde ad latera scroti sub crurum divisione descendentia, versus posticam partem, sursum inter nates & fæmora, per depressum illum locum à Vesalio tabula 2. musculorum X. notatum, sunt ducenda & ex anteriori parte, è regione ossis ilei annectenda, & ita stringenda, ut protuberantiam inguinis firmiter reprimat pulvinus. Id autem ut faciat pars illa, quæ rupturam respicit, inprimis lanâ tantisper infarcienda est, donec pollices duos alta sit. In applicatione prospiciendum est, ne cingulum ossa ilii trascendat, neque ex anteriori parte ultra os pubis descendat, hoc modo enim facilè hærebit perizoma, nec ullam ferè molestiam ægro efficiet. A paucis abhinc annis aliud genus perizomatis nonnullis ex ægris meis ex ferro fabricari curavi, quod commodissimum quidem est, subligaculis enim (quæ sub crurum divisione molesta esse solent) opus non est, sed vix absente ægro rectè apteque fabricari potest. In gratiam tamen nobilissimi ægri delineationem hîc inseram. Tu fac periculum an apud vos confici possit.

Obs. 73.

Superior autem pars pulvini in præcedenti figura A. A. A. notata semilunarem formam ut

Pro dextro latere. *Pro sinistro latere.*

Declaratio instrumenti.

Ruptura est, ut scribis, in dextra parte inguinis, fabrica itaque cingulum ex tenui lamina ferrea, pollicem circiter unum cum dimidio latum ejus longitudinis, ut principium ejus A. notatum, inguini sinistro incumbat, finis verò B. insignitus, dimidiam partem corporis amplectendo

Obs. 73.

do in medio ossis sacri dorso firmiter insistat, sitq; ea in parte nonnihil latum & semitodundum, ne partem, cui incumbit, lædat. Limbi quoq; cinguli undique nonnihil extrorsum sint elevati, & undique foraminibus exilibus, ut acus saltem traduci per ea possit, perforati: cingulo hocce annexa sit lamina ferrea, in delineatione C. notata, & ita adaptata, ut protuberantiam peritonæi reprimat, viamque per quam intestina descendunt, obturet, ideoque ut nonnihil introrsum inclinet, necesse est; Sed quia scuto sive lamina ferrea sola & per se, id præstare impossibile, ideò subere, lanâ, & panno fustanico sive xylino, uti quoque totum cingulum, munienda est. Pars autem illa cinguli à B. usque ad D. non ferrea est, sed ex tela cannabina nova, nondum madefacta, & tela xylina cooperta, & consuta. Fabricatio hujus perizomatis aliquo modo quidem difficilis est, sed commodissimum est instrumentum. Si tibi arridet, necesse est, ut tu ipsemet specimen cinguli (ut ego facere soleo) ex plumbo conficias, cui laminam ex tenuissimo ferro stanno inducto (*auß Sturz*) annectes, quod acu ac filo fieri potest. Cingulum hocce plumbeum ægro tuo tantisper adaptabis, donec justam inveneris mensuram: tum baculo quàm diligentissimè accipe distantiam à lamina vel scuto C. usque ad B. & proinde ferrarius in fabricatione totius instrumenti, non facilè errabit, præsertim si distantiam illam diligenter observaverit.

Hæc de fasciis seu retinaculis, quæ noctu (quò corpus melius quietem capere possit) auferri poterunt, interdiu verò diligenter sunt adhibenda stringendaq; & quidem antequam æger egrediatur è lecto.

De medicamentis.

Quantum ad medicamenta, sunt illa vel interna vel externa. Iterna ad hernias appropriata, agunt vel manifestâ vel occultâ & specificâ qualitate. Quæ manifesta qualitate agunt, sunt ea, quæ propter insignem constringendi & exsiccandi, quâ pollent, facultatem, processum peritonæi contrahunt, viamque intestinis occludunt. Quorum infinita ab Autoribus proponuntur; inter quæ celebrantur Radices Tormentillæ

Bistortæ
Plantaginis
Pentaphylli.
Ex herbis
Sanicula,
Alchimilla
Pyrola,
Equisetum,
Bursa pastoris,
Centumnodia,
Pruna sylvestria immatura,
Nuces cupressi,
Balaustia,
Ex mineralibus:
Bolus Armenus verus,
Terra sigillata,
Cornu cervi ustum,
Spodium, & quamplurima alia.

Verùm prædictorum medicamentorum usus mihi in adultis, imò & vestro ægro, valde suspectus est. Cùm enim in decrepita ætate viscera, ut scis, obstructionibus sint obnoxia, & proinde operationes naturales segniter perficiant, verendum est, ne à quotidiano ac diuturno usu medicamentorum astringentum, hepar, aliaque nobiliora viscera lædantur. Deinde non video, quomodo eorum facultates propter vim astringendi ad locum affectum excurrere possint. Et si successum temporis (doctissimi atque excellentissimi Viri Dn. D. Joh. Matthæi Quæst. 30. verbis utor) excurrere possent, sine multiplici tamen offensione & obstructione nobiliorum viscerum, Epatis, Lienis, renum, & totius venosi generis, minimè eo usque transirent, ideoque plus incommodi quàm commodi præstarent. Quapropter licet simplicia illa quæ vulneraria dicuntur, & facultatem astringendi habent, extrinsecus tempestivè admota plurimum possint, intrinsecus tamen, vel nihil utilitatis, sed damni plurimum inferunt, vel si ad consolidandum aliquid præstent, Epar tamen aliaque nobiliora viscera obstruendo, plus nocent quàm prosunt. Vides clarissime mi Dn. Rietmanne, hujus Viri doctissimi, de prædictis medicamentis, in affectibus externis, sententiam, cui ego libenter subscribo.

A quadraginta præterea annis nobilissimum ægrum constipatione alvi obnoxium fuisse, scribis. Venter itaque ab usu prædictorum medicamentorum astringentium & exsiccantium, magis magisque exsiccabitur. At siccitas alvi quàm adversa & periculosa sit herniosis, tibi quoque notum est.

A specifica qualitate, ad hernias curandas sequentia præstantissima esse non semel expertus sum; sunt autem veluti

Radices Consolidæ majoris
Herniaria
Lumbrici terrestres,
Pulmonaria maculosa,
Priapus cervi &
Semen perfoliatæ,

Pilosella, sive auricula muris, etiamsi insigniter astringat, eam hernias tamen sanare observatum est. Ego tamen ea usus non sum, nisi extrinsece; ex præscriptis possunt fieri pulveres, electuaria, cum syrup. conservæ radic. consolid. majoris, item morselli & pillulæ, cum terebinth. omnia ad lubitum ægri, addendo nonnihil cinnamomi & seminis anisi vel eorum olea, arte chymicâ facta, ad flatus discutiendos & digestionem ventriculi promovendam, in hunc finem quoque addo pellicul. vent. gallinarum.

Diligenter quoque prospiciendum est, ne Nobilissimus æger in victus ratione peccet, imprimis ut ab eis omnibus, quæ ventrem flatibus distendunt, abstineat. Alvus semper sit lubrica, ut sine conatu excernere possit. Id beneficio Cassiæ vel rhabarbaro cum myrobalanis, vel etiam prunis laxativis fieri poterit. Clysteres non improbo nisi quando intestinum in scrotum prolapsum est, tunc enim penitus ab eis abstinendum. Hæc de internis medicamentis; Addam & pauca de externis. In quibus præcipuè curationem perfici posse, non rarò expertus sum, non neglecto tamen perizomate aptissimo, quod intestinum, ne descendat retineat. Externa omnia, ut insigniter astringant, exsiccent & flatus discutiant,

De externis medicamentis ad hernias.

Obs. 73. tiant, necesse est: Sunt illa vel in forma Emplastri, vel unguenti, vel sacculi.

Inter Emplastra nihil præstantius Emplastro Arnoldi de Villa nova, quod de pelle arietina vocant, ad imitationem hujus emplastri, infinita alia ab autoribus proponuntur; Quibus in pueris hactenus cum fructu usus sum, & etiam nunc utor, in adultis verò non item. In iis enim quia inguen pilis abundat; adeo adhærent, ut dolores non exiguos excitent; hinc fit attractio humorum & proinde major humectatio, atque relaxatio partis malè affectæ; Linimenta conficiuntur ex oleo; pinguedine & simplicibus astringentibus, in quibus oleosa facultas semper principatum obtinet, & proinde partes laxatas; quæ constringi debebant, magis magisque relaxat. Ergo & illa non usque adeò sunt probanda. Ad fomenta itaque, quæ insigniter astringunt, fugiendum, quæ ex sequentibus conflantur, veluti ex radicibus,

Consolidæ majoris
Bistertæ
Tormentillæ
Plantaginis
Ex Herbis
Saniculæ;
Pyrolæ
Alchimillæ
Auriculæ muris
Equiseto
Nucibus cupressi
Gallis
Corticibus granatorum
Balaustiis,
Semine Plantaginis
Perfoliatæ
Anisi,
Carvi,
Cumini & similibus flatus discutientibus. Addo quoque plerumque sal & alumen. Ex his paro sacculos ejus magnitudinis ut totum inguen, vel saltem partem læsam adimpleant: Coquantur in aqua fabrorum; vel vino rubro; addito parum aceti:

Suadeo autem, ut nobilissimus æger sacculis istis noctu tantum, & quandiu in lecto est, utatur; Interdiu verò fasciam sive retinaculum sine emplastro tamen, propter causas, quas recensui, applicet.

Quæst. III. Tertio quæris, an per sectionem absque periculo curari possit? Est illa videlicet sectio ultimum atque extremum remedium, nec facile adhibenda, non nisi maxima urgente necessitate, & reliquis omnibus prius tentatis præsidiis; præsertim in hacce decrepita ætate; non enim fieri potest sectio sine maximo dolore, & mortis periculo; Id Valescus de Tharanta quoque testatur libr. 6. cap. de Herniis, his verbis: Qui cacochymicum, aut imbecillem, aut debilem vel senem &c. præsumpserit per incisionem curare, manifestissimè desiderat homicida nuncupari. Itaque ut in nobilissimo ægro nostro instituatur, non suadeo, præsertim cum nihil videam quod magnoperè urgeat. Morbus enim adhuc in principio, & relaxatio peritonæi non usque adeò magna est: ita ut intestinum, fasciis & subligaculis, anteà à me propositis, si concinnè adaptata fuerint, facilè retineri posse existimem.

Obs. 73. Maxima tamen urgente necessitate in decrepitis, dummodo interna viscera integra & manifestè læsa non fuerint, administrari quoque posse, sequens exemplum fidem facit. Anno 1608. cum apud Paterniacenses Medicinam & Chirurgiam exercerem, sæpissimè à Magist. Joh. Nadler, natione quidem Germano, sed in civem ibidem recepto, Viro optimo ac pio, rogatus fui, ut se ab hernia intestinali per sectionem restituere vellem: Fasciis enim & retinaculis, quamvis summâ industriâ adaptatis, intestina ampliùs retineri non poterant; Ego hominem, qui jam septuagesimum primum annum ætatis ingressus erat, omnibus modis ab instituto abducere quidem tentavi, sed frustra. Tandem cùm Empirico cuidam se committere vellet, at ego, ne empiricè & forsan infeliciter ab eo tractaretur, timerem, operam meam, propter amicitiam, quæ inter nos fuit, amplius recusare non potui: Itaque per multos dies præparato corpore, & invocato Numine Divino; Negotium aggressus sum, 8. Junii anno superiùs commemorato: operatio & curatio per singularem Dei misericordiam adeo ad Votum successit, ut ad aliquot annos post sectionem supervixerit. Erat autem homo naturâ robustus, & pro ætate suâ optimo corporis habitu præditus, nisi quòd à calculo renum plerumque torquebatur.

Observatio de sectione herniæ in septuagenario, cum successu adhibita.

Quæst. IV. Ultimo quæris, quomodo mali incrementis & ulteriori intestinorum descensui, sit occurrendum? Poteris id ex præcedentibus colligere; Videlicet si optimam victus rationem observaverit æger; & præsertim ab omnibus eis, quæ flatus procreant, abstinuerit. Si denique sacculos astringentes; & flatus discutientes, applicuerit, & perizomate atque retinaculis continuò (præter noctu) cinctus fuerit. Continuò inquam; quendam enim ex proceribus nostris superiori æstate; propter intermissionem retinaculi sui; & prolapsum intestini in scrotum, in Iliacam passionem incidisse, & intra paucos dies extinctum fuisse, in sexta Centuria, volente Deo, videbis.

Hæc sunt Clarissime & Doctissime mi Domine Doctor, quæ ad tuas literas respondere potui; Utinam, Nobilissimo, ægro multum prodesse, Tibi verò grata acceptaque esse possint: Ut autem omnia benigne excipere atque interpretari velitis, submisse rogo. Vale & cum tuis omnibus æternùm quàm feliciter vive. Bernæ 20. Aprilis 1628.

De usu clysterum in prolapsione intestinorum in scrotum.

AD

Eundem Virum Nobilem atq; Doctissimum, D. D. ULRICUM RIETMANNUM &c.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

Hisce diebus, cùm in describendis, & ad prælum adornandis observationibus meis, sextæ Centuriæ, occupatus essem, Doctissime, Clarissimeque mi Domine Rietmanne, & in Epistolam

Obs. 73. lam meam de Enterocele, ante annos aliquot, ad Te scriptam, incidissem, aliamque perlegissem, & mentem meam, de usu Clysterum, in prolapsu intestinorum in scrotum, non satis tibi exposuisse viderem, ut nonnihil uberiùs illam explicarem, necesse esse duxi; Ne usum clysterum in gravissimo hocce affectu omninò me improbare velle, existimes. Prolapsio autem intestini in scrotum, vel est in fieri, vel jam facta, & inveterata. In fieri illam esse dico, quando ab initio intestinum descendit in scrotum, & symptomata nondum gravia adsunt, tunc enim clyster non protinus infundendus est, ne forsan unà cum intestino quoque ad scrotum descendat, malumque adaugeat. Præstat itaque alvum, si constipata fuerit, suppositorio laxare, mox sacculum ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, flatusque discutientibus, aquâ coctum, applicare. Deinde in lecto collocato ægro, & inclinato capite, in altum verò elevatis pedibus, reducere oportet intestinum in locum suum naturalem. Reposito intestino, protinus sacculo astringente, aquâ fabrorum cocto, locus affectus per dies aliquot fovendus est, ut partes relaxatæ constringantur, & vagina aperta obturetur. Interim colum abluendum atque expurgandum est, quò flatus, qui intestina ad scrotum propellunt, simul educantur: id autem enematibus perquàm commodè fiet. Si unum ex superioribus intestinis in scrotum delapsum fuerit: Præter enemata, lenitivo quoque medicamento corpus expurgare convenit: Enema enim naturaliter ad superiora intestina pervenire non posse, tibi in Anatomicis versato Viro, notum est.

Per factum, sive inveteratum prolapsum intestini in scrotum, intelligo, quando intestinum jam per dies aliquot in scroto retentum fuerit, ita ut symptomata pessima, veluti durities ac tensio scroti, dolor item, vomitus, anxietates, febris, & hujusmodi ægrum extorqueant. In his enemata non tantùm conveniunt, verùm etiam necessaria sunt, neque verendum, ut facilè in scrotum descendant. Intestinum enim, quia foramini peritonæi, & vaginæ inclusum, & proinde compressum est, ut ad scrotum perfluat Clyster, vix fieri potest. Sed ponamus casum, nonnihil de clystere, ad scrotum descendere, quomodo tamen aliquid mali inde ad ægrum pervenire posset, non video. Enema enim intestina emollit, lubricum reddit, dolorem lenit, & flatus educit, quæ omnia, in descensione intestini summoperè desiderantur, ideoque neminem sanæ mentis usum Clysterum in affectu tam magni momenti, improbare posse existimo, nisi ut antea quoque dixi, statim ab initio fuerit.

Hæc sunt, Vir doctissime, quæ præcedentibus meis addere volui, ne forsan præstantissimum & laudatissimum hocce medicamentum in affectu tam periculoso, me improbare velle existimes. His vale Vir doctissime, amicissimeque, & me amare perge,

raptim Bernæ.

OBSERVATIO LXXIV.

Obs. 74.

De quibusdam raris, in cadavere repertis.

Viro Nobilissimo Consultissimoque,
Dn. ANTONIO à GRAFFENRIED, Inclytæ Reip. Bernensis Consuli prudentissimo,
Dn. meo singulari studio observando,
Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

Meministi, omni procul dubio, Vir Nobilissime, Consultissime, Amplitudinem Tuam ante annum, nomine Magistratus nostri Amplissimi, in mandatis mihi dedisse, videlicet ut pauperculam illam *Johannam Pfeiffer*, curandam susciperem, nervosque omnes intenderem, an forsan à gravi suo morbo, variisque symptomatibus, & quidem gravissimis, liberari posset. Meministi præterea, quæ mea fuerit responsio, nimirum, tot esse morbos complicatos in uno eodèmque subjecto, ut ne quidem Æsculapius, aut Podalirius ipsam à morbo liberare, satis potens atque eruditus sit: adeoque Magistratum Amplissimum sumptus omnes frustrà hac in re facturum. Suasi tamen, ut optimam victus rationem observaret, gravissimis quinetiam symptomatibus palliativâ, ut vocant, curatione ipsi succurreretur: quam & quoad vixit adhibui. Porrò cum Deus clementissimus puellam hancce, præteritâ die quintâ hujus mensis, à tot malis liberâsset, & ad sedem beatorum vocâsset, sequenti die (ut tantorum morborum atque symptomatum causas investigarem) corpus demortuum incîdi, & viscera, ut mox adscribam, disposita esse reperi. Agebat autem octavum annum ætatis, & ab ipsis incunabulis, ut referunt hi, qui ipsam nomine Magistratus educârunt, morbis obnoxia fuit. Quod ipsi partim quoque propter pravam victus rationem accidisse, verisimilium mihi videtur. Referunt enim, matrem non tantùm violentam fuisse, & quotidie se vino onerâsse, verùm etiam infantes suos, etiam à teneris, utplurimum solo pane & vino aluisse. Hinc viscera tum in ipso utero, tum etiam post partum, primò lacte materno, deinde etiam pravâ victus ratione labefactata, & veluti tosta fuerunt, inprimis hepar, quod & præcipuam causam fuisse tantorum morborum, quib[9] affecta fuerat puella, ex sequentibus palàm fiet.

Primò quoad hepar, etsi color ipsius externus utcunque laudabilis esset, interius tamen siccum, aridum, & veluti semicoctum erat, quod sanè arguebat, maximam id temperiem calidam adfuisse. Hinc sitis illa inexhausta, quâ à teneris affecta fuerat, provenisse, non est dubium. Intemperiem autem hancce, puellam partim in utero matris, partim quoque ex victus ratione contraxisse, ex præcedentibus colligere est. *De hepate.*

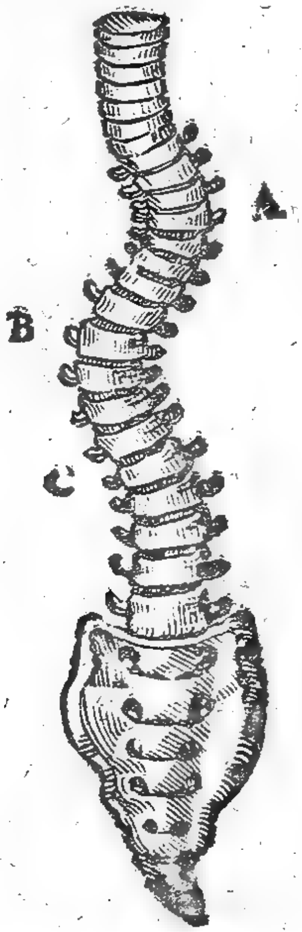
Ex hac porrò intemperie calida hepatis, sequutum fuisse cerebrum humidissimum, rationi consentaneum est. Calor enim hepatis, quotiescunque modum excedit, quemadmodum in hac ægra, vapores multos ad caput per magnas venas propellit: qui propter frigiditatem cerebri condensantur, & in humorem convertuntur. Uti in hac puella factum fuit, & ita quidem, ut cranium à teneris annis copiâ vaporum & humorum frigidorum, paulatim aliquomodo extensum fuerit, & proinde caput proportionem corporis aliquan- *De capite.*

Obs. 74.

aliquantum excesserit. Maxima illa humiditas cerebri insuper, spinam dorsi omnesque ex ipsa prodeuntes nervos, continuò adeò irroraverat, totumq; corpus tam lubricum effecerat, ut à quatuor abhinc annis, ne suffulcris quidem incedere, imò vix in sella sedere potuerit. Articuli omnes uti & ossa ipsa, adeò erant mollia, ut nonnulla ad instar Ceræ tractabantur, imprimis claviculæ & costæ, ubi ossi pectoris annectuntur. Spina dorsi, à continua ista defluxione humorum ex capite, adeò erat emollita & lubrica facta, adeòque vertebræ erant relaxatæ, ut figuram hic adjunctam repræsentaret. Prima autem incurvatio A. notata, sinistram partem pectoris occupabat, hinc angustia pectoris & respirandi difficultas. Altera incurvatio Spinæ B. notata, è regione hepatis erat, & ita quidem, ut ren dexter incurvationem, aut angulum C. notatum occuparet, sinister verò nonnihil versus musculos abdominis deprimeretur. Ex hac porro incurvatione spinę, omnes corporis partes, veluti in globum ita contrahebantur, ut vix puerum trium annorum adæquaret.

Spina dorsi.

Spina dorsi adumbratio.

Cæterùm propter maximam illam humiditatem cerebri, & defluxionem humorum frigidorum ad nervos, præcipue ossis sacri, non tantum sequuta fuerat imbecillitas crurum, ut antea quoque dixi, sed & sphincter vesicæ adeò relaxatus fuerat, ut à quatuor abhinc annis urinam retinere non potuerit, sed continuò stillicidio urinæ laboraverit. Quamobrem vesica, cum à tanto tempore urinam non colligeret, retineretq; & proinde veluti inutilis esset, plane in se contracta, rugosa & veluti scirrhosa inventa fuit: præcipue circa ipsius fundum. Non tantùm autem ab aliquo tempore incontinentia urinæ laboraverat, sed & plerumq; excrementa alvi involuntarie effluxerant; imò & ipsum intestinum tectum frequenter simul prolapsum fuerat, & ita quidem ut difficulter reponi posset.

Stillicidium urinæ.

De vesica.

Obs. 74.

Excrementorum alvi involuntaria excretio.

Prolapsus intestini recti.

Lien plane erat sanum: Splenica quinetiam vena maxima; Hinc appetitum illum continuum, & comedendi aviditatem provenisse, apud me non est dubium. Lien enim cùm crassiorem chyli partem, sine ullo impedimento ex venis mesaraicis continuo attraheret, & proinde humores acidos copiose ad ventriculum mitteret, facile bulimia, sive immodica appetentia consequi potuit. Etsi autem cibum multum appeteret, plurimùmque comederet; exigua tamen sequuta est nutritio, quin potius de die in diem magis magisque extenuatum fuit corpus. Quæris causam? In promptu est: Corpus enim illud carnosum, quod venæ portæ substratum est (pancreas vocatur Anatomicis) adeo erat grandulosum, ac durum, ut chylus in venis mesaraicis alteratus, ad hepar pervenire non potuerit. Est & alia causa hujus atrophiæ, videlicet cacochymia maxima, *Impura enim corpora* inquit Hipp. *quanto plus nutries, tanto magis lædes*: Quandoquidem alimentum, quod affertur, corrumpitur, augetque vitiosorum & ad nutritionem ineptorum humorum quantitatem.

De Liene.

De pancreate scirrhoso.

Lib. 2. Aphor. 10.

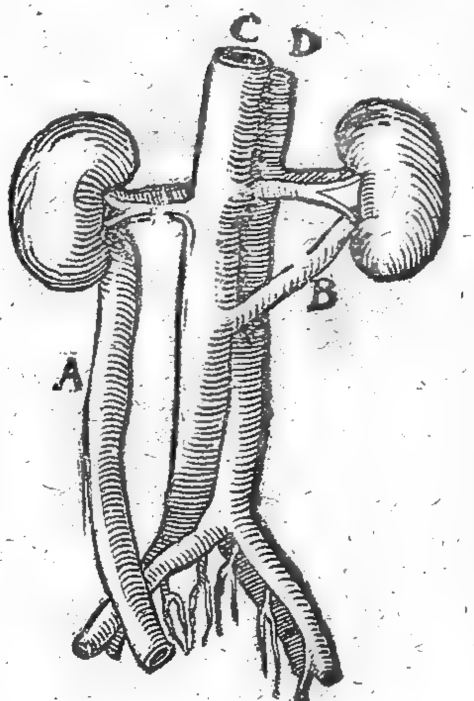
Ventriculum quoque imbecillem habuisse, arguit flatuum copia; à quatuor enim abhinc annis, abdomen in modum tympani extensum fuerat: idque propter flatuum in intestinis retentorum copiam: qui illis adeo tenaciter inhærebant, ut superiori æstate; cùm aliquoties ipsam purgarem, purgationi ne quidem cederent; & post mortem, acie scalpelli perfossis intestinis vix efflarent: nec solùm intestina flatu extensa erant, sed & ipse quoque ventriculus.

De ventriculo.

Renes secundum naturam erant; Ureter verò dexter magnitudine naturæ modũ multùm excedebat, & crassitie minorem digitum ferè adæquabat, è contrario verò sinister valde exilis repertus fuit; Neque ad vesicam descendebat, sed sub emulgente dextra; venam cavam ingrediebatur, quemadmodum ex sequenti figura apparet. Ren itaque dexter, ut amborum renum officium faceret; necesse fuit; Id verò an accuratè satis, an segniter; à natura præcipue in hoc corpore præter modum imbecille, factum fuerit, non facile est scire; verisimile tamen mihi videtur, beneficio unius renis serum vix satis à sanguine separari potuisse: Et proinde vi caloris hepatis, vapores copiosiores ad cerebrum elevatos fuisse.

De Renib.

Obs. 74.

A. ureter dexter. C. Vena cava
B. ureter sinister. D. Arteria magna.

De pulmone. Substantia pulmonis materiâ purulentâ erat imbuta; præcipuè ex sinistra parte, ubi propter spinæ incurvationem compressa; ideoque magis livida, quàm in dextro latere, conspiciebatur, & principium sphaceli ibi fuisse, color præ se ferebat. Hinc anhelitus fœtidus, hinc tussis gravissima, quâ per dies aliquot ante obitum affecta fuerat. Putredinem porrò hancce causam fuisse, quod tam placidè expiraverit, apud me nullum est dubium. Id enim sæpissimè in eis, qui ex inflammationibus inferioris ac medii ventris (quotiescunque in sphacelum abeunt) moriuntur, observavi, cùm primum enim putredo majores arterias ingreditur, statim velut syncope corripitur homo; protinusque & sine violentia extingitur; non secus ac lumen deficiente oleo. Putridus enim ac malignus ille vapor, spiritum vitalem suffocat, temperamentumque cordis destruit. Quibus post partum secundina in utero putrescit, hoc modo moriuntur; imò & qui propter gangrænas externarum partium vivere desinunt. *Observatio.* Qui sphacelo crurum laborant, ut plurimum moriuntur, quamprimum putredo genu prætergressa fuerit. At sphacelo scroti affectos, diu superstites fuisse, aliquando mihi observare contigit. Hujus rei causam docet Anatomia: Crus enim circa genu longè majores habet arterias, quàm non habet scrotum; Ideoque per eas citiùs vapor malignus ac putridus ad cor ascendit, quàm non ex scroto, etiamsi cordi sit propinquus.

Pericardium. Pericardium præmagnum, & aquâ turbidâ repletum fuit. Hinc palpitationes cordis, quibus frequenter laboraverat. Sed, quod annotatione dignum est, diaphragmati, & quidem in medio ubi nervosum est, tum tenaciter, & mediante callosâ materiâ annexum erat; ut illud non nisi novacula separare potuerim. Hinc pectoris angustia, & respirandi difficultas, quâ à teneris annis affecta fuerat puella, provenisse, extra dubium est. Præter-naturalis enim connexio illa pericardii, dilatationem pectoris non admittebat.

Obs. 74.

Superest adhuc aliud symptoma, non parvi momenti, quo etiam antehac affecta fuerat ægra, cujus causam in dissectione quoque invenimus; videlicet, quòd ab incunabulis lotium sine difficultate, & conatu reddere non potuerat; Donec tandem nervi ossis sacri adeò relaxati essent; ut etiam sphincter vesicæ, ut anteà dixi, officio suo non amplius fungeretur, & urina involuntariè efflueret. Hujus difficultatis causam in excretione urinæ, connexionem illam præternaturalem pericardii cum diaphragmate fuisse; non est quod dubitemus. Ad faciliorem enim excretionem excrementorum, haud parum facere diaphragma, post Galenum, de usu partium libr. 7. Vesalius, ac reliqui Anatomici testantur. In excretione enim excrementorum, cùm anhelitum retinemus, diaphragma viscera, quæ sub ipso sunt, deprimit, excrementaque propellit.

Habes, Vir Nobilissime, consultissimeque, quæ in infima ac media regione hujus Microcosmi, annotatione digna inveni. Supremam, videlicet caput, ob temporis angustiam perlustrare non potui. Propter funebria enim, quæ parabantur, vix duæ horulæ mihi, ad omnia quæ recensui, perquirenda, concessæ fuerunt: quæ amplissimo Viro lubens communicare volui; Primò quia Amplitudinem Tuam etiam Anatomicis oblectari, & proinde annotatiunculas hasce minimè in malam partem interpretaturam scio. Deinde etiam, ut videat quàm utile & necessarium sit studium Anatomicum, ægris quidem ad valetudinem conservandam, Medico verò ad amissam ægris restituendam. Utinam igitur Antistites & Proceres Germaniæ hæc perpendere possent: procul dubio studium hoc majori in pretio apud ipsos esset. His vale Vir amplissime, consultissime, & in commodum Reipublicæ æternùm quàm feliciter vive. Dabam 25. Aprilis Anno 1624.

Epistola.

De tumore quodam in inguine inveterato duro.

Probitate, doctrinâ & rerum usu insigni, Dn.

GUILHELMO FABRICIO HILDANO, *GEORGIUS SPORLINUS*, S. P. D.

A quo tempore clarum, Vir clarissime, Fabricii nomen mihi innotuit, tuas ego Virtutes & mirari & amare incepi, nec tamen huc usque severiora tua studia & occupationes meis incompositis, nullo sale dicendiq; acumine conditis literis; turbare ausus fui: nunc mihi gratulor, quod justam ansam nactus sim ad te scribendi, quem tam longo tempore observantiâ & amore tacitus prosecutus sum. Nam honestissimæ cujusdam matronæ, mihi sanguine junctæ, precibus moveor, quin etiam innatâ tuâ humanitate animor, (quam tum ex scriptis tuis doctissimis & æternâ memoriâ dignis, tum ex Dn. D. Hagenbachii & Dn. Burgavveri commendatione perspectam habeo) ad te hac Epistola interpellandum. Rogo obnixè, ut benignè hac interpreteris, nec animum tam tui observantem & amantem despicere velis.

Trigin-

Obs. 74.

Matrona quinquagenaria, pia & honesta, ad triginta annos pacificè cum marito vivens, habitu tenui magis quam pingui prædita, temperamentum quidem nativum sanguineum sortita, curis tamen, negotiis & œconomicis laboribus ad aliqualem siccitatem connatam temperiem deduxit. Cerebrum habet humidum, gravedini & destillationibus obnoxiũ, hepar præcalidum, ventriculum optimè temperatum, & concoctionis munus debitè obeuntem obtinuit. Diæta utitur mediocri, & à multis annis salsis admodum, acrib. & aromatizatis cibis abstinet, sanguinis adustionem metuens. Nam olim ex alio succo per assationem in venis genito, melancholica phantasmata perpessa est, inde ad præcautionem singulis annis quater sanguinem mittere assueta est, & propter defluxiones ad oculos, cauterium in brachio gestavit, quod tamen ante quinquennium coalescere sivit. Hac, clarissime Vir, tuum consilium & auxilium petiit in affectu, quem enarrabo.

Anno 1611. quo tempore Deus, justus nostrorum scelerum vindex, hanc urbem visitavit ita, ut in manus ejus inciderent & pestilentia aliquot mille accideret, prædicta fœmina maligna tunc lue tacta fuit, sumpto tamen alexipharmaco hydrotico; crisis facta est per abscessum in bubone dextro. Carbunculus manus & cura Medici tractatus est, qui nimis diu ulcus apertũ, nescio an prudenter detinuit. Nam locus est declivis, & motu continuo exercetur, quin etiam ob vasorum amplitudinem, & glandularum laxitatem, alias promptè fluentem humorem excepit. Quum ita per 6. circiter menses continuò materia serosa fluxu molestata esset, nec exsiccantibus consilio Medici adhibitis, quicquam juvaretur, Chirurgum quendam in pago degentem consuluit, hujus suasu Valerianæ mediæ infusum bibit, & loco affecto fotum sequentẽ in sacculo applicavit; ex radic. urtic. maj. Valer. herb. rutæ. Veron. Saniculæ partib. æqualibus, in aceto vinoq. incoctis: His materia fluens ad menses & urinas revulsa est, ulcus exsiccatũ & glutinatum, ac clausum, & ipsa matrona sibi videbatur in integrũ restituta. Verùm post menses aliquot glandulæ in inguine intumuere sensim, & de novo calore, rubore & dolore accedẽte in abscessum bubo transiit; Quo rupto ipsa sibi pus Aristolochiæ foliis abstersit, & postmodum prædicto fotu curavit, ut ad cicatricẽ rediret, & perfectè sanatũ videretur ulcus, & multis annis sana quoad hunc affectum vixit, donec ante biennium eadem illa glandula in inguine dextrò sensim increscere cœpit, quod tamen ipsa matrona sprevit ac neglexit: Verùm cùm à proximè progresso Vere huc usq. celerius crevit quam anteà, & ad ovi anserini, ut refert, magnitudinẽ jam pervenit, ipsam anxiam reddit. Nam quia suppurationem non sperat, veretur, ne vel in molem tantam excrescat, quæ sibi impedimento maximo & molestiæ foret, vel malignitatem acquirat cancrosam, eo quod nuper in Agnatâ sua durũ parotidem tumorẽ in cancrum abiisse, qui eam etiã suffocavit, conspexerit. Narrat autẽ mihi, esse mediocriter durum tumorẽ suum, in bubone concolorem, & indolentẽ, nisi quod circa D. Johannis festum quotannis puncturas & dolores inconstantes experiatur, sine dubio ex occulta quadam malignitate & subtilitate pestiferi Veneni, à morbo relicti. Nã circa illud tempus olim pestifero bubone laboravit. Quia autem magnã fiduciam recuperandæ sanitatis in te habet, me jussit, te per literas obnixè orare; Ut quid in hoc casu faciendum aut sperandũ putes, rescripto aperias. Id oneris ego non invitus suscepi, quia hac occasione tibi innotescere spero, ut si forte favorẽ tuo & benevolentia dignum censere velles, me quidẽ immeritum, non tamen ingratum experiaris. Sanè mihi gratulabor (si responso tuo me dignabere) me ex te aliquid didicisse, id quod diu in votis habui, & nisi olim Amico meo Dn. Burgavvero gratificatus essem, quod summo desiderio optabã, pari studio etiã laborassem, in tuam domum & familiaritatẽ recipi. Age ergo, Vir clarissime, pro tua, qua tãdiu hũano generi profuisti, & arte & pietate huic honestæ matronæ, quæ ingrata non erit, satisfacias, meq. tibi commendatum habeas. Vale quam felicissime. Basileæ 10. Decemb. Anno 1625.

Obs. 74. & 75.

OBSERVATIO LXXV.

De scirrho, & ejus curatione.

Viro Doctissimo,

DOM. GEORGIOS SPORLINO,

Doctori Medico excellentissimo;

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

MAgnoperè doleo, doctissime atque Excellentissime mi Domine Doctor Sporline, quòd citiùs ad humanissimas tuas respondere mihi non licuit, & forsan in præsentiarum tibi ad amussim satisfacere nequeo; Id enim illa, quæ hactenus inter Parentem tuum, virum consultissimum, & me fuit amicitia, quamque tu porro excolere cupis, requirebat. Sed ignosce, quæso, tarditati literarum.

Casus, quem proponis, gravis est, & ocularem inspectionem requirit, quam tamen ne tibi quidem, quamvis præsenti Medico, concessam esse, ex tuis probè intellexi; quapropter quidnam certi de hoc morbo ad Te perscribere possim, non video. Ne tamen planè tibi operam meam recusare velle videar, dicam paucis, quid sentiam. Scribis, matronam quandam quinquagenariam Anno 1611. peste correptam, & in inguine dextro bubonem perpessam esse; Ex eoque per sex circiter menses continuò materiam serosam effluxisse. Hinc conjicio, usum turundarum aut planè neglectum, aut in administratione earum erratum fuisse, & proinde effluxa serosâ materiâ, crassam & viscosam remansisse, paulatimque induruisse. Idem in abscessibus mammarum accidisse, & in scirrhos abiisse, non semel observavi. Quòd autem Medicus ab initio morbi ulcus diu apertum retinuit, non imprudenter, sed cum ratione ab ipso factum fuit. Id enim in omnibus affectibus, in quibus malignitas aliqua, uti est in peste, morsu canis rabidi, aliorumque animalium, subest, requiritur. Sed interim, dum ulcus apertum retinemus, medicamenta materiam ex profundo ad superficiem trahentia, turundis imponenda sunt. Id verò in prima curatione factum non fuisse, materiamque peccantem, videlicet crassam ac viscosam remansisse, ex tuis colligo; ubi inquis: Post menses aliquot glandulas in inguine sensim intumuisse, & de novo calore, rubore & dolore accedente, in abscessum & ulcus transiisse,

Obs. 75. isse, foliis tamen Aristolochiæ & foliis & radicibus Urticæ maj. Valer. Herb. Rutæ. Veron. sanic. an. partibus æqualibus in aceto vinoque incoctis, curatum fuisse. Hic iterum circa ulcus in hoc erratum fuisse, videlicet materiam crassam & viscidam beneficio turundarum, vel saltem medicamentorum extractam, ulcusq; perfectè mundificatum non fuisse, inde apparet, quod ante biennium eadem glandula in inguine dextro sensim increscere cœpit. Ab initio itaque morbi, nimirum ab anno 1611. in hunc usque diem fomitem mali in inguine remansisse, & in scirrhum ad ovi anserini magnitudinem excrevisse, ex tuis percipio: ubi intempestivum usum aceti, affectum haud parum auxisse, verisimile esse mihi videtur. Etsi enim acetum crassos humores dissolvit, exsiccat, reliquaque membra penetrare facit, ut testatur Galenus 2. ad Glauconem, & 14. methodi medendi, usus ejus tamen ut mediocris sit, necesse est. Debet præterea in hujusmodi affectibus aliis medicamentis emollientibus tantummodò adjunctum esse: alioqui crassos humores veluti in lapidem condensat, calorem innatum imminuit, & nervosis partibus obest. Est itaque affectus, de quo agitur, scirrhus ex pituitoso, crasso ac viscido humore concretus, qui & malignitatem quandam contraxisse videtur, primò, quia ex materia malignâ & pestiferâ primordia sua nactus est, eamque naturam ab anno 1611. in hunc usque diem superare, atque ex toto eradicare non potuisse, sed in corpore delituisse, fidem fecerunt dolores, qui circa divi Johannis festum quotannis in inguine recurrerunt. Simile quid in memetipso expertus sum, uti videre poteris Observ. 86. Cent. 4. Secundò propterea malignum ipsum esse arbitror, quia inveteratus est; Solent enim plerumque scirrhi etiam in corporibus sanis tandem malignitatem acquirere. Exempla habeo multa. Tertio propter constitutionem corporis malignus esse potest. Scribis enim, matronam hancce olim ex atro succo per assationem in venis genito, melancholica phantasmata perpessam esse. Hæc propterea adscribo, ut videas, scirrhum huncce insanabilem esse, nisi forsan manuali operatione extirpetur. Quod tamen temerè tentandum non est, præsertim, si radices profundæ & Peritonæo implantatæ fuerint. Nisi enim cum omnibus suis radicibus evulsus fuerit, frustra erit operatio. Suadeo itaque, ut curatione palliativâ, ut vocant, quantum fieri poterit, incrementum atque exulceratio impediatur, ne in ulcus malignum & cancrosum degeneret.

Curatio palliativa. Curatio autem illa sequentibus intentionibus perficitur. Primò observanda est victus ratio, quæ sanguinem laudabilem & humores benignos procreat. 2. humores adusti per intervalla evacuandi sunt. 3. sanguis secundum tolerantiam virium ad minimum bis in anno, præsertim in vere & autumno, extrahendus est. Inprimis autem apertio venarum hæmorrhoidarum mihi probatur. Per hanc enim viam sanguinem adustum commodissimè evacuari posse, docet quotidiana experientia. Quartò diligenter prospiciendum, ne in usu topicorum peccetur. Inprimis autem cavendum est, ne medicamenta, quæ insigniter emolliunt, applicentur. Emollientia enim scirrhosis tumoribus, qui ad cancrum vergunt, uti est ille, de quo hic agitur, adversissima esse, affectumque exasperare, multoties in ægris observavi. Sed de his vide exempla Centur. 1. Observ. 89. Galenus id quoque se observasse testatur. De simplicium medicamentorum facult. lib. 5. cap. 8. his verbis: *Quæ ab atrabilario succo duruerunt, cancrosa sunt omnia, & ab emollientibus medicinis exasperantur.* Ab omnibus præterea, quæ exulcerationem vel etiam minimam excoriationem tumoris accelerant promoventque, diligenter cavendum est; Ne tumor protinus in malignum ulcus degeneret: ut ante annum, hic in vicinia, in piâ & nobilissimâ matronâ accidisse memini. Ex his colligere poteris, quemadmodum quoque doctissimus Heurnius testatur, & ego sæpissimè observavi, duplex venenum in cancrosis affectibus delitescere. Unum videlicet putrefactivum, alterum corrosivum. Quapropter si calida & humida, quæ pus in ulceribus promovere solent, adhibeantur, in putredinem degenerabit materia contenta, vicinasque partes putrilagine contaminabit. Quòd si illam cruditatem caustico, aut medicamento aliquo acri castigare volueris, surget alterum, quod in cancris venenum est corrosivum, ac vicina cuncta exuret. Non est igitur irritandus affectus, neque adhibenda curatio vera ac legitima, quæ fit per contraria, sed potius palliativa. De his plura vide Observ. 87. Cent. 3.

Præter universalia autem (de quibus antea) tumori applicarem ea, quæ ipsius malignitatem refrœnare atque coërcere, exulcerationemque impedire possunt, uti est sequens unguentum, quo ego in hujusmodi affectibus sæpius cum fructu usus sum.

Unguentum ad cancrosos affectus.

℞. Ung. Diapompholigos ℥iiij.
Theriacæ Venetæ ℥j.
Saturni nitro purissimo calcinati, & aquâ plantaginis loti ℥ij.

Succi geranii sive herbæ Roberti, quantum in mortario plumbeo admisceri poterit, ut justum consistentiam unguenti retineat. Aut

Aliud. ℞. Plumbi squammosi (Scheverbley) pulverisati, & cum aquâ solatri loti, ℥j.
Tutiæ præparatæ, cornu cervi usti,
Lapidis Calaminaris, Lithargyrii aurei.
Cineres ranarum & gammarorum an. ℥ß.

Commisceantur, fiatque pulvis tenuissimus, postea

℞. Rad. Scrophulariæ majoris & plantag.
Herb. Geranii sive Roberti,
Scabiosæ, solatri, semper vivi an. q. satis. Incidantur & contundantur in mortario, extrahaturque succus ad usum. Hujus succi accipe uncias 4. separatim, olei ros. uncias 6. Admisceantur prædictis pulveribus in mortario plumbeo, & agitentur pistillo plumbeo per horas sex ad minimum, affundendo paulatim & alternatim, ut artis est, oleum & succum, donec justam consistentiam unguenti acquirat, quod in vase vitreo aut vitreato servetur ad usum. Extendatur supra alutam & applicetur semel aut bis in die. Hæc sunt, Vir doctissime,

 ctissime, quæ ad tuas respondeo, donec Tu ipsemet ocularem habueris inspectionem, meque uberius de essentia morbi edocueris. Interim cum tuis omnibus quàm felicissimè vive. Bernæ 15. Januarii 1626.

OBSERVATIO LXXVI.

De sudore sanguinolento.

Clarissimo atque Doctissimo Viro, Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo celeberrimo, Fautori & Amico honorando,

Georgius Sporlinus, Med. Doctor Basileensis, εὐπράττειν.

Excellentis tuæ, Clarissime & Doctissime Dn Fabrici, in medicina facienda peritiæ fama, me primum movit, ut ante annum de diuturno inguinis tumore, quo honesta quadam matrona nostras molestata est, te (id ipsa jubente) per literas consulerem. Nunc singularis tua erga me benevolentia, quã plures salutem ex te mihi nuntiantes, & recentissimè D. Veiras cõmendarunt, ad denuo hoc scripto te interpellandũ impellit. Ante omnia brevibus exponã, quæ de dicta matrona affectu hactenus cognovi. Illa postquam judicium tuum & consilium de suo tumore inaudivit, sola convenientis victus observatione, atque purgationũ & venæsectionum stata repetitione contenta, nullum topicũ deinceps admittere voluit, sed tandem, ut locum affectum digitis contrectarem, permisit. Deprehendi ego tumorem mediocris ovi gallinacei magnitudine, insidentem musculi in dextro abdomine obliquè descendentis nervoso tendini, qui tendo ab osse Ilii per inguen ad pectinem porrectus, veluti chorda densa in omnibus hominibus ad tactum apparere solet: huic, inquam, aponeurosi inhærentem tumorẽ animadverti, non ut illa retulit, durum & scirrhosum, sed instar glandulæ aut glandosæ carnis naturalis subdurum, cæterum indolentem & concolorem, & ab eo tempore, quo tibi scripsi, nihil omnino auctum esse, patiens asserit, tantum metuit solicita matrona, ut inposterum materia in hunc locum, fluxionibus recipiendis aptum irruens, pejus aliquando malum coquat. Quæso, Excellentissime Fabrici, me edoceas, quid tibi videatur: An levis hic morbus spernendus potius, quàm medicamentis impositis irritandus? Mittit tibi illa in gratitudinis signum aureum hunc nũmum, & ut levem hanc remunerationem serena fronte suscipias, rogat. Quod ad me, in Rulandi curationum centuriis, ad methodum juxta corporis humani partis reducendis occupatus sum, & cum Collega meo D. Doctore Schrœta id opus aggressus, de medicamentis Rulandi præcipuè autores varios consulens, incidi in ea, quæ D. Valent Rulandus de oleo Heracleino ad te olim scripsit, in Epistola ejus, quæ in doctissimis rarissimarum observationum Centuriis tuis Centur. 3 observationis 84 locum tenet: Hinc ansam arripio & obnixè rogo, ut pro innata tibi humanitate, in commune bonum communicare velis, si qua habes, quæ ad hujus operis adornationem facere posse videbuntur: vel saltem licentiam des, ut de quibusdam tecum liberè conferre possim. Viden, quàm familiarem tua humanitate reddideris: confidentius autẽ tecum ago, quod sciam, à Parente meo te coli & amari, qui plurimam salutem tibi scribere jussit, & amica officia sua offert. Cæterum quoniam raris observationibus delectaris, referã casum, quem cum admiratione vidi. Anno præterito 1626. Adolescentulus in vicinia mea, natus annos 12. sub initiũ mensis Februarii, cum fratre lanione, ad empta armenta abigendum, rus profectus est, in via ab exercitio & à vino, quod bibit album, alias aqua assuetus, sanguis febrili calore incensus, & ad extrema corporis commotus fuit, & quia summè tenuis, fluxilis & serosus, præterea à natura irritata compulsus, exitum per extrema venarum ora molitus est. Hinc per nudam gingivarum carnem penetrans, primũ cruenta expuitione rejectus est, mox è poris in totius corporis ambitu exudans, densis & infinitis stillis indusium maculavit. Nihilominus puer iter perficiens, domũ pedes rediit, ad quem vocatus fui octava morbi die, idq; ob summũ periculum vitæ, quod fera nariũ hæmorrhagia minabatur. Pulsus ei erat febrilis, frequens & debilis: totus pallidus & valde imbecillis ipse, extremas partes frigidas habuit: nec mirũ, cum intra dies octo ultra tres mensuras nostrates sanguinis effudisse, astantes asseruerint, ego tamẽ existimarem, tantam sanguinis jacturam, nisi vitæ dispendio, eam ætatem pati non posse. Lodices & culcitras insitis sanguineis maculis pictas, & cutim patientis universam petechiis conspersam latiusculis, in medio nigrum sanguinis concreti, pori cujusque osculum obturantis, punctum habentibus, conspexi. Interim ad nariũ hæmorrhagiam, quæ vitæ thesaurum prodigè nimis dissipando, virium ruinã intentabat, sistendã, Gypsum aceto subactũ cum linteis fronti frigidè applicabam, considerans Criseos insolentiam, & efferã ac immoderatam hanc ἐκκρισιν inhibendam esse, sive symptomatica sit, sive, quod magis arridebat, à natura incepta quidem, sed ob vasorum nimiam apertionem eò perducta, ut laxatas habenas retrahere & inde gradum revocare natura non posset, nisi arte adjuvaretur. Præterea ad sanguinis impetũ sistendum, sequentem mixturam confestim parari jussi: ℞. Syr. myrt. de papav. an. ℥ß. Syr. de rosis siccis ʒ.ſ. lapid. prunellæ ℈iiij. Aq. plantag. ℥iij. M. pro 2. potionibus. Nitrum tanquam principale addidi, eò quod olim à Professore Monspeliensi, in periculosa hæmorrhagia illud exhibitũ magno cum fructu viderim: Spiritus sanguinem commoventes figit, calorem si quid aliud refrœnat, & serosos ichores per urinæ vias educit. His cum cordialibus & victu refrigerante ac instaurante usus, à Deo pristinã sanitatẽ recuperavit. Sed postquã convaluit, totius corporis pruritus, citra tamen scabiem, diu ipsum molestavit, qui tandem eum etiam deseruit. Sanguine supra modum seroso & diluto præditum fuisse, probant sufficienter sudo sanguinis diluti & aquosi color, qui apparebat in sanguine, è naribus profluente, dilutè rubens, & maxima copia ipsius, qui si sincerus fuisset, sine dubio æger defecisset: tandem serosi & salsi ichoris pruritus subsequens signum indubitatum est.

Vidit hunc ægrum Doctiss. Dn. Candidatus Schobingerus, quem ad eum duxi: huic plurimam ex me salutem nunciare ne graveris: miror, quod mei & amicitiæ nostræ oblitus sit, vel saltem esse videatur. His vale, & cum tuis felicissimè vive, meq; tibi commendatum habeto. Basileæ 9. Junij 1627.

T. Excell. observantissimus.

Georgius Spörlinus Med. D.

Marginalia: De affectu matronæ humore in inguine laborantis. — Nota. — De suo labore in Rulandi Centuriis. — Obs. 76. — Observatio singularis de sudore sanguineo. — Hæmorrhagia. — Nota. — Schobingerus.

OBSERVATIO LXXVII.

Obs. 77.

De Centuriis Domini Martini Rulandi p. m. Item de ichore cruento, ex variolis profluente, & periculosissima hæmorrhagia narium.

Viro Clarissimo atque Doctissimo
DOMINO GEORGIO SPORLINO,
Basileensi Doctori Medico longè celeberrimo, Amico meo singulari,

Gulhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

DEbui jam dudum, clarissime & doctissime mi Dn. Doctor Spörline, ad tuas respondere; Sed, ut verum fatear, tardus sum. Faciunt id occupationes, curæ atque molestiæ: quapropter ut Exc. T. me excusatum habeat, obsecro. Ante mensem quoq; clarissimum & doctissimum Virum Dn. D. Johannem Scretam rogavi, ut apud T. Exc. me excusaret, quod & ipsum fecisse non dubito. Per eundem Virum Clarissimum Thesaurum vestrum Rulandinum, quem dono mihi misisti, rectè accepi, & statim compingendum curavi; Eumque nunc lego. Acceptum, imò acceptissimum mihi misisti donum. Quod enim ante annos viginti desideravi, & frequenter optavi, videlicet, ut Centuriæ Viri Clarissimi ac longè celeberrimi Dn. D. Martini Rulandi p. m. in unum volumen conjungerentur & ederentur, id T. Exc. & D. D. Scretam jam non sine magno labore præstitisse video. Laudatissimus est labor, quem rectè Thesaurum inscripsistis. Quemadmodum enim Reges & Principes res suas pretiosas, & quæ ipsis sunt chariora, ærario suo includere, claustris munire, clavesq; sibi soli reservare consuevere: ita quoq; Dn. Rulandus cum suis secretis & remediis, in Centuriis suis contentis fecit. Hinc plura in eis leguntur, quæ tamen non intelliguntur. Interim tamen perquam utilis est labor vester, qui magno cum labore tot membra inter se divisa, luto quodam plusquam sapientiæ chymicorum, in unum corpus, optimamq; methodum conglutinaveritis atq; tam concinnè adornaveritis, ut lector jam sine labore & dispendio temporis ea, quæ sibi ad praxin suam utilia esse videbuntur, facilè excerpere atq; colligere possit, donec tandem Supremus Archiater Aesculapium aliquem suscitet, qui nobis clavem inveniat, atque communicet. Tandem methodum Paulus Remealmus, Medicus Gallus, in suis observationib. quoque observavit, quæ tamen non ab omnibus probatur.

De Centuriis Domini D. Rulandi.

Mihi, nisi occupationes, peregrinationes, & adversa valetudo, obstitissent, à multis jam annis, ea, aut saltem plura, quæ à Dn. Rulando occultantur, innotuissent. Quandoquidem cum D. Rulando filio, p. m. olim Rudolphi II. Imperatoris, felicissimæ memoriæ, Medico longè celeberrimo, illam contraxeram amicitiam, ut clavem hujus Thesauri mihi haud denegaturus fuisset. Præterea cum Anno 1610. Haunsheimium prope Lauginganam, ad generosum & strenuum Virum Dn. Zachariam Geizcoflerum à Geilenbach, Dn. in Haunsheim, Möltz, & Weschenburen, &c. vocatus essem, & per menses duos apud ipsum moram traherem, tantam benevolentiam apud Dn. Valentinum Rulandum, Doct. Medicum Palatinum acquisivi, ut ultro mihi promiserit, se libenter clavem Centuriarum Parentis communicaturum. Cum verò Haunsheimio Basileam ad Illustrem Principem ac Dominum, Dn. Janutium Ratzivilium &c. periculosè laborantem redux fuissem, vix credas, quantos circa Celsitudinem suam per multos menses sustinuerim labores & molestias, tum Basileæ, tum in itinere ad thermas Badenses & Piperinas: de quibus Magnificus ac longè celeberrimus Vir, Dom. D. Martinus Chmieletius, Amicus meus singularis, qui in hoc certamine podalirico, ut optimus & longè excellentissimus atque doctissimus Æsculapius mihi adstitit, testis esse poterit. Basilea cum ad meos reversus, propter vigilias, molestias, curas, anxietates atque labores, quos circa illustrem ægrum habueram, quartana correptus fui, & periculosè laboravi. Ex hoc morbo singulari DEI beneficio curatus, in Belgium, parentes & amicos meos invisendi causa, iter institui, ubi ad finem ferè anni 1612. hinc & illinc ab amicis & literatis detentus fui. Reversus ad meos in Helvetiam, Wormatiam ad Nobilissimum Virum Dn. Eberhardum Kämmerer von Worms genant von Dalberg, vocatus fui, Anno 1613. Interim dum ita peregrinationibus & occupationibus, tandem quoque curis atque molestiis domesticis, uti Cent. 4. Observ. 23. videre poteris, occupatus eram, amicitia cum Rulandis contracta, obsolevit, neque de hoc negotio deinceps amplius cogitavi.

Porrò, clarissime mi Dn. D. Spörline, gravissimus, rarus, forsan & nunquam visus est affectus, quem antehac ad me scripsisti, videlicet sudor sanguinolentus, de quo Dominus Henricus Schobingerus, ut testis ocularis hujus rei admirandæ & prodigiosæ, sæpissimè mecum verba fecit. Ego qui à teneris ferè annis circa ægrotos versor, tale quid nec vidi, neque ab aliis unquam visum fuisse audivi. Memini quidem me An. 1592. Hildenæ in patria, quadragenarium, Virum robustissimum, febre ardentissima & continua laborantem, curandum habuisse, eique die septimo morbi sudorem adeò flavum, ac si croco tinctus fuisset, erupisse, & quidem tam copiosè, ut contorta subucula aqua ubertim exstillaret, & linteamina omnia croceo colore inficeret. Verùm id non usque adeò rarum, aut veluti res mira æstimanda est. Sudoris enim materia aquea, subtilis & plerumque acris existit, præsertim si humor biliosus, ut in hoc Viro accidit, admistus fuerit. Sanguis verò, qui natura sua crassus est, non potest per angustissimos poros prorumpere; Videmus quidem plerumque in morbis peracutis, vi morbi, & facultatis expultricis vigore, sanguinem adeò ad circumferentiam corporis propelli, ut tandem cutis maximè post obitum livescat, interim tamen sanguinem exstillare visum non est. Hinc apparet, observationem tuam raram esse & quæ diligenter notetur, dignam.

De sudore croceo.

De hac materia vide Cent. secundam Observ. 7.

Ante annos duos, cum variolæ hic gravissimè grassarentur, multosq; è medio tollerent, infantulos nonnullos vidi, quibus per universum corpus,

De insperato quodam symptomate variolarum.

Obs. 77. corpus, ex pustulis, loco ichoris & puris, sanguis veluti sincerus exstillavit, & ut plurimum ante septimum diem morbi promanare cœpit, sed ante undecimum naturæ satisfecerunt, quotquot mihi videre contigit. Hoc symptoma quamvis non usque adeò rarum, cutis enim antea à pustulis contaminata atque exulcerata fuit, est tamen inusitatum, forsan & à paucis observatum. Est autem hujusmodi sanguinis profusio (intellige ex pustulis) ad facultatis expultricis vigorem, retentricis verò & alteratricis imbecillitatem referenda. Expultricem enim facultatem in pueris istis validam fuisse, inde apparet, quod statim, ab initio morbi, pustulæ per totum corpus proruperint, idque in copia, sed maximo cum dolore, vigiliis & febri. Hinc reliquas facultates externarum partium adeò prostratas & labefactatas fuisse, ut retentrix facultas materiam illam cruentam, malignam & acrem retinere non potuerit, donec alteratrix facultas ipsam in pus permutaret, verisimile mihi esse videtur. Indigesta itaque & adhuc cruenta ut exstillaret, necesse fuit. Hæc cum ego diligenter perpenderem, hujusmodi ægros morituros prædixi, neque fefellit me opinio: ante undecimum enim, ut antea quoque dixi, naturæ debitum solverunt.

De periculosissima hæmorrhagia narium. Reverendus & Doctissimus Vir Dn. Jacobus Blaunerus, Verbi Divini minister hic in vicinia, Amicus meus singularis, Vir juvenis & robustus, à multis annis hæmorrhagiæ narium obnoxius fuit. Anno verò 1626. tempore Veris tanta ebullitio & profusio sanguinis ipsi supervenit, ut coactus fuerit se in urbem transferre; ubi illam adhibui diligentiam, ut tandem fluxum cohibuerim. Quum verò omnia in tuto sibi esse persuaderet, & in lectica ad suos reversus esset, propter agitationem corporis iterum hæmorrhagia tanto impetu supervenit, ut non diu post animam suam piè placideque DEO redderet. Huic autem Viro, quod diligenter notandum, sanguis non tantum ex naribus cum impetu promanabat, verùm etiam ex gingivis, & quidem sanis & incontaminatis, exsudabat: ita, ut sanguinem non solum exspueret, sed & hinc inde circa gingivas, sub lingua, & intra dentes, in grumos concretum cogeretur digitis extrahere. Hæc, doctissime mi Domine Spörline de meis ægris, Variolis laborantibus, & loco saniei sanguinem ex pustulis expellentibus, ad T. Exc. crassâ Minervâ scribo, quæ ut omnia amicè interpretari velis, obnixe rogo. His vale Vir Clarissime, & parentem tuum Virum prudentissimum Dn. Consulem, meis verbis, ea, qua par est, reverentia, uti & Dn. D. Johannem Scretam, saluta quæso. Bernæ 30. Octobris, Anno 1627.

OBSERVATIO LXXVIII.

Obs. 78.

Frustum vitri in secundum annum usq; carni sine dolore, aut aliquo alio symptomate, inclusum, feliciter extrahitur.

Viro Nobili, Doctissimo,
Dn. GREGORIO HORSTIO, Phil. & Med. Doctori Excel. & Inclytæ Civitatis Ulmensis Archiatro longè celeberrimo. Amico meo æternum honorando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

PRo transmisso complemento ad observationes tuas, Vir Nobilissime, amplissimeque, & inprimis quod in ipso tam honorifice mei mentionem facis, gratias quas possum ago maximas, inde humanitatem, & in me benevolentiam tuam agnosco. Utinam & ego vicissim T. Exc. aliqua in re gratificari possem: non deessem, profectò, officio meo.

Præterita 1. Maji ad te misi meditationum Dn. D. Gerhardi, Exempl. 13. Tractatus Germanici D. Tob. Mulleri Creutzgang/inscripti 2. uti & secundæ partis cantionum mearum 6. Fasciculum Tigurino cuidam mercatori, cujus nomen nunc non occurrit, hic tradidi, ut id secum ad nundinas Fori Tiberii (Zursack) veheret, indeq; per Dominum Josephum Schreiber, Mercatore Ulmensem, ad te mitteret. Tuam itaq; Exc. omnia jam rectè accepisse spero. Librum tertium epistolarum medicinalium, cum Centuria emblematum, in lucem daturum promittis: Faxit Deus Opt. Max. ut brevi id facere, artemq; Medicam multis adhuc præclaris tuis scriptis illustrare possis.

Quæstio de cataractis. Præteritis diebus, cum centuriam meam sextam in ordinem redigerem, & ad prælum adornarem, in epistolam olim ad Clarissimum Virum Dn. Casparum Bauhinum, communem nostrum Amicum à me scriptam, incidi, in qua quæstionem ipsi proposui: videlicet, quomodo in depositione cataractæ, tunicæ oculi sine dolore perforari possint? ab ipso perquisivi: sed responsum nunquam ex ipso extorquere potui. Ardua & difficilis profectò est quæstio: Quomodo enim tunicæ oculi, exquisitissimo sensu præditæ, sine dolore acu perforari possint, captum ingenii mei, ut verum fatear, superat; Tibi, si vacat, mentem tuam tribus saltem verbis hac de re scribe, quæso. Ego causas naturales non invenio, sed plane Divinũ opus esse existimo; ut ex literis quas ad Dn. D. Bauhinum scripsi, quarum apographũ mitto, videre poteris.

Obser vatio singularis de frustulo vitri carni sine noxa incluso. Hisce diebus simile quid mihi videre contigit, Patricius, & Senator hujus urbis, Dominus Nicolaus Kilchbergerus, in Consilium me adhibuit. Laborabat ille tuberculo duro, & ut videbatur scirrhoso, in metacarpo dextro, ad indicis digiti radicem, quod magnitudinem fabæ nonnihil excedebat. De causa hujus mali quum diligenter expiscarer, retulit, sed ante sesqui annum inter pocula, quum asseclæ suo, vitrum tenenti, colaphum insligeret, vitrum fregisse, & in ipso ictu vulnusculum recepisse. Ex quo quum sanguinem copiosè promanare videret, ver quinetiam instaret, & venæ sectione, se quoque opus habere crederet, manum in aquam calidam immersisse, & ad uncias aliquot sanguinis, non ali-

Obs. 78.

ter ac si vena phlebotomo pertusa fuisset, effluxisse asseverat. Deinde possipio imposito vulneri, & fascia obligato, de ipso amplius sollicitum non fuisse, & triduo post vulnus planè consolidatum fuisse, refert; Remanente tamen tuberculo duro, sed sine dolore, nisi id comprimeret, aut contra corpus aliquod durũ allideret. Ex his nihil aliud colligere potui, quàm simplicem esse scirrhum ex materia aliqua viscida, post curatum vulnus, non satis suppuratum, concretum. Emplastrum itaque de cicuta (quod præstantissimum esse in tumoribus duris & scirrhosis, multoties expertus sum) applico. Quid fit? post dies aliquot quum exortus fuisset primò pruritus, deinde dolor pungitivus circa tuberculum, iterum ad me venit. decima hujus mensis, tum cutem exulceratam, & cuspidem vitri A. notatam, aliquantum prominentem reperio. Volsella vitrum sine difficultate extraho, cujus magnitudinem ac formam hic appinxi. Mundificato ulcere, intra paucos dies consolidatum fuit.

Porrò, Vir amplissime, quomodo frustum hoece acutissimum vitri, in parte nervosa & exquisito sensu prædita, tam diu sine dolore, ac ullo ferè incommodo latitare potuerit, admiratione profectò non vacat. Plumbeos quidem globulos per multos annos in corpore sine incommodo ac dolore permanere, indies videmus. Globulum plumbeum post annos triginta in vesica, calculosa materia obductum, repertum fuisse, ex relatione viri Clarissimi Dn. Pauli Offredi p. m. habeo, uti Obs. 67. Cent. 3. videre poteris. Plumbum in corpore retentum, putredini non esse obnoxium, & facilè in membris consolidari posse, Barthol. Meggius de vulneribus sclopetorum disertè testatur: Detentum siquidem (addit) in corpore plumbum per triginta annos vidimus, quod ægrum nullo modo afficiebat dolore, quamvis singulis diebus locum mutaret, quia ita sensim locum deserebat, ut ne perciperetur quidem. Tandem ad partem aliquam descendebat, in qua inflammationem & abscessum excitabat, qui si secabatur, facilimè plumbum educebatur. Hæc Maggius. Ego generosum quendam Freiburgensem hic in vicinia cognosco, qui plus quam quadraginta annos globulum plumbeum sine magno incommodo in talo gestavit. Ex quibus manifestum fit, verissima esse ea, quæ Alfonsus Ferreus libro de Sclopetarum vulneribus cap. 5. ex Averrhoe probat, videlicet plumbum cum carne hominis similitudinem habere. Poterit tamen, addit Ferreus, id potius ex occulta aliqua causa, quàm manifesta fieri. Ferrum verò, lignum, fragmenta ossium, spinæ piscium, & hujusmodi extranea, in corpore sine magnis accidentibus diu permanere nequeunt, de quibus vide Observat. 33. & 62. Cent. 1.

Observatio singularis de vulnere sclopeti.

Genevensis quidam, Stephanus Juvenonius nomine, cum Anno 1602. duodecima Decembris, viriliter ac strenuè pro patria sua pugnando, ictu sclopeti ad humerum dextrum vulneratus fuisset, & globulus circa scapulam sinistram excisus esset, vulnus autem in sordidum ac fœtidum ulcus abivisset, nec à Chirurgis curari potuisset, post annum ferè ab accepto vulnere, venit ad me Paterniacum, ubi dilatato ulcere sinuoso & cuniculoso, præter ossium fragmenta, turundas duas ex spongia præparata factas, & ante menses aliquot, propter incuriam Chirurgi derelictas & deperditas, in cavitate quadam ulceris inveni, quibus extractis plenissimè restitutus fuit, & permultos annos supervixit, sine depravatione actionis brachii, etiamsi pars aliqua superioris processus scapulæ, quem rostrum porcinum appellamus, exempta fuisset. Vides Clarissime mi Dn. D. naturam ne quidem spongiam sufferre potuisse, etiamsi serico sit mollior. Sed respondes, spongiam pure imbutam putredinem auxisse. Vitrum verò quia corpus siccissimum, putredini obnoxium non esse, quod etiam verum tecum & ego fateor. Interim tamen, quomodo fragmentum hocce vitri, tribus apicibus acutissimis donatum, dolores ingentes aliaque pessima symptomata non excitaverit, nondum video: scimus enim, præclarissimum virum, Dn. Adrianum Spigelium ex punctura vitri extinctum esse.

Observatio singularis.

Similis ferè casus Anno 1625. hic accidit. Patricius quidam, Johannes Jacobus Bruner, cum inter pocula ira exardesceret, & vola manus vitrum perfrangeret, fragmenta nonnulla minutissima hinc inde in carne remanserunt, quæ quum à Chirurgo neglecta, nec extracta essent, & labia vulnusculorum coaluissent, exorto prius dolore intensissimo, inflammatio quoque, & lipothymiæ supervenerunt. Ego 19. Novembris 1625. cum accersitus essem, brachium ad humerum usque, præsertim manum mirum in modum intumefactam reperi. Eadem nocte manum oleo rosaceo inunxi, postea sequens cataplasma calidè applicavi.

℞. Farinæ fabarum,
Hordii,
Lupinorum, an. ℥j.
Pulv. radicum altheæ.
Florum Chamomillæ,
Meliloti,
Rosarum &
Betonicæ an. ʒij.
Croci ℈j. Coquantur cum lacte recenter emulcto, ad formam cataplasmatis, addendo sub finem butyri recentis ℥j. vitellos ovorum numero 2. Post Cœnam per duas horas sequentem potiunculam exhibui.

Potio Cordialis.

℞. Mœconii ℈j.
Confect. Alkermes. ℈ß.
Syrupi de pomis &
Aquæ cinamomi sine vino destillatæ an. ʒij.
Aquæ buglossæ q. s. fiat potio.

Eadem nocte mediocriter quievit, & vires aliquantum recollegit: quapropter sequenti die corpus clementer expurgavi, & triduo post venam in altero brachio incidi. Vulnuscula turundis primò minutissimis & unguento digestivo inunctis, deinde crassiusculis dilatavi, & imposito

Obs. 78. posito mundificativo, ex Mercurio præcipitato, mundificavi, & fragmenta nonnulla vitri extraxi, curatio quidem difficilis fuit, ad optatum tamen finem pervenit, & etiam nunc vivit æger ille. His vale Vir nobilissime amplissimeque & cum tuis omnibus, quos tecum saluto, æternùm quàm felicissimè vive, saluta quæso meo nomine Medicos vestros, item Dn. Merkium & Dn. Baullerum, cujus responsum ad postremas meas exspecto. Raptim Bernæ 28. Julii 1631.

Ad præcedentem Observationem Responsio Dn. D. Gregorii Horstii, ad Dn. Guilhelmum Fabr. Hildanum.

S. Pro transmisso Chartaceo munusculo non est quod gratias agas, Venerande Senex, Vir Clarissime, Amice pl. colende: boni consule potius affectum Amoris erga te mei, qui constanter durabit, quamdiu Spiritus hos reget artus. Epistolium ad Clariss. Dn. Bauhinum p. m. communem nostrum, dum viveret, amicum, lubenter legi, nihilque magis in votis mihi fuisset, quàm magni istius Anatomici judicium de quæstione proposita videre. Ego ut verùm tecum quoque fatear, me nullibi penes Autores hanc dubitationem observasse memini, multò minus ejusdem resolutionis recordor, quanquam ipsa operatio diligenter à veteribus & recentioribus, eo modo quo ab Empiris exerceri solet, describatur, ut videre licet apud Paræum lib. 16. cap. 22. & Durantem Scacchum lib. 1. Subsidii Chirurg. cap. 9. usque ad cap. 16. non obstante, quod celebris Hieron. Fabricius ab Aquapendente part. 1. c. 16. de operat. Chir. rarius Empiricis ocularijs ad votum hanc Chirurgiam succedere statuat, cùm non immeritò Celsus curationem hanc inter subtilissimas, quasi dicat, ingeniosissimas & difficillimas reponat, quam tamen difficultatem non parùm inventum tuum cum accommodata sella in brachii fulcro lib. Observ. Cent. 4. Obs. 18. adjuvat. Verum est, quod dicis, partes istas oculi, quæ perforantur, exquisito sensu præditas esse, quam ob causam non absque causa quæris, cur dolor non admodum hic in ipsa operatione patientes affligat, qui tamen vulneratis hisce membranosis partibus vehementissimus esse solet, quod una atq; altera Observatione Glandorpius in speculo suo Chirurgico erudito confirmat, quotidiana experientia attestante. Nosti naturam doloris in meis me problematibus ἰατρικοῖς Dec. 3. q. 9. potius in soluta unitate, quàm unitatis solutione quærere, qua ratione sæpius vulnus inflictum non observatur, donec iracundiæ fervore sopito tandem animadvertatur. Quid si modò simili mens terrore & consternatione percussa protinus in ipsa operatione depositionis cataractæ dolorem non sentiat, quemadmodum cauteriis actualibus, instrumento tecto subito impressis, parùm doloris causatur: Quid si ἀναισθησίαν hanc ipsa partis laborantis intemperies cum materia juvaret, cum cataracta diuturnitate temporis ex vaporosa humiditate in oculum demandata, partisque recipientis frigiditate condensata generetur, qua ratione, sicut in aliis partibus, ita etiam hic sensus obtusior fieri potest? hinc ergo punctura facta, quæ in momento continuum solvit, tantus dolor non adest, qui tamen sæpius succedere solet, datis inflammationibus supervenientibus, ubi calor præter naturam sensum partis laborantis excitat, qua de causa Chirurgi ocularii, dum hanc operationem perficiunt, extemplo talia remedia applicant, quæ inflammationem & dolorem arcent, quo fine sanum oculum ita disponunt, cùm utriusque sit idem motus, ut una cum ægro quoque quietus retineatur. Non tamen nego, quod piè statuis, hic etiam Dei providentiam concurrere, qui fidelis est, & ultra vires nos affligi non permittit. Obs. 78.

Quod alterum casum attinet Patricii vestri, cui particula vitri confracti per tempus aliquod in metacarpio ad radicem indicis sub cute latuit absque dolore, nisi compressio vel allisio durioris objecti occasionem præbuisset, verisimile videtur, vitream istam particulam undique mucilaginoso succo, quem aliàs è massa sanguinea sibi familiarem partes istæ tendinosæ circa digitos, pro sui nutritione trahunt, obductam fuisse, quæ materia putredine saniosa reddita, causam abscessui præbuit, in quo diu sine sensu doloris pars hæc vitrea latere potuit, donec compressione facta sensiles partes vellicaret.

Cæterùm notabilis est historia, quam in Cent. 3. observ. ex relatione Clariss. Offredi legi, de globulo plumbeo per tot annos in vesica latitante. Mirum quidem non est, ejusmodi globulos plumbeos diu absque noxa corporibus intrusos circumgestari, quod experientia confirmat, ubi tamen sæpius etiam observamus, abscessu facto separationi & egressui eosdem ansam præbere, quod Anno 1612. in nobili quodam studioso Giessæ notavi, qui tempore nocturno læsus, ejusmodi bombarda manuali circa musculum pectoralem vulnerabatur, globulo extra pectoris cavitatem sub deltoide in brachium sinistrum introeunte, qua in parte post septimanas aliquot abscessu facto, præter spem nostram, plumbeus globulus sese offerebat. Sed admiratione non caret, in vesica, cujus vulnera Hipp. lib. 6. Aph. 18. lethalia pronunciat, globum plumbeum tam diu latitare potuisse: Vesalius testatur, vesicæ vulnera curatu facillima esse, referente Viscero in Com. ad Aph. citatum, si fiant in parte anteriori versus collum, eò quod parte anteriori sit obducta peritonæo, vel ut Fallopius censet, quod tunica vesicæ interior carnosa existat, adeoque coalescere possit. Huc igitur pertinet etiam historia cujusdam, quam habet Kentmannus lib. de calculis, qui globo æneo per vesicam trajectus sanitati restitutus fuit. Verisimile igitur videtur, læsionem etiam circa partem hanc carnosam fuisse factam, ubi natura postea citiùs solutam unitatem consolidare potuit. An autem singulari quadam occulta familiaritate plumbum, præ cæteris metallis, tamdiu corpori humano inesse possit absque noxa, quod placet Alphonso Ferrio cit. lib. 3. cap. 5. & Paræo, lib. 10. Chirur. cap. 10. dubitari potest, præsertim cùm idem Paræus lib. 26. cap. 3. eidem plumbo malignam qualitatem naturæ nostræ inimicam inesse pronuntiet, dum

Obs. 78. & 79.

dum plumbea destillatoria vasa improbet. Imò si verum est, quod Amatus Lusitanus Centur. 2. Cur. 69. refert, de puero octennali, qui decoratum æneum numisma, ex illorum genere, quibus senes pro computis obeundis utuntur, post elapsum annum, ex parte gracilius, & à naturali calore consumptum, cum excrementis alvi reddidit. Si verum, quod habet Zach. à Puteo in Clavi medica pag. 235. de auro brevi temporis spatio in ventriculo gallinæ plurimùm emollito, & digesto. Ne quid addam de Wendleri gallinis, interius deauratis, quod refert Sennertus de Constit. Chimiæ &c. Sanè sequitur, plumbum aliis metallis minorem convenientiam habere cum humano corpore, propterea quod per longum temporis spatium absque omni alteratione lateat occultum. Quod si nativa suâ proprietate manifestâ, quâ laminas plumbeas exteriùs affluxum inhibere, quâ pulverem plumbi, juxta Hor. Aug. tom. 1. Epist. lib. 12. Epist. 6. preparatum ulcera maligna purificare, abstergere, & consolidare novimus, interius etiam plumbei globuli sine noxa retineantur, & calorem nativum ipsius partis temperando, minus aliis præter naturam contentis affluxum dolorificum excitent? Sed hisce concludo, teque cum conjuge Deo Opt. Max. commendo. Dabam Ulmæ Suevorum 22. Aug. 1631.

OBSERVATIO LXXXI.

Verruca ingens & magna in pollice, quomodo extirpata.

ANno 1584. cum Langenbergum Marchiæ pagum à Clarissimo Medico-Chirurgo Cosmo Slotano, ægrorum quorundam causâ missus essem, & Dom. Wilhelmi zur Wasserfallen / viri egregii, hospitio per menses aliquot uterer, Sorori ipsius, puellæ piæ ac honestæ, verrucam ingentem & magnam, ex ipso pollice dextro, inter primum & secundum articulum prominentem, & manum deformem reddentem, hoc modo extirpavi. Purgato corpore, verrucam filo cannabino reduplicato, & Arsenico insuccato ligavi, filumque singulis diebus aliquantum strinxi, donec tandem verruca excideret: tum relictum ulcus Unguento apostolorum satis mundificatum, cicatrice obduxi, quæ adeò æqualis facta, ut vix vestigium verrucæ appareret.

Cæterùm etiamsi curatio hæc passim apud Chirurgos non solùm verrucis, verùm etiam in aliis corporis excrescentiis sit usitatissima, non suadeo tamen juvenibus Chirurgis, qualis ego fui tunc temporis, ut Methodum hancce sequantur, propter gravissima & longè periculosissima symptomata, quæ applicationem arsenici sequuntur, de quibus prolixè in tractatu meo de Gangræna & Sphacelo disserui. Quorum symptomatum profectò etiam nonnulla in hac puella supervenerunt: ad quæ profliganda purgationes, venæsectio, defensiva & cardiaca mihi adhibenda fuerunt. Tandem verò ita feliciter successit curatio, ut cùm Anno 1612. ex patria Langenbergum profectus essem, ipsamque, (quæ jam per multos annos in matrimonio vixit) simul & prædictum virum inviserem, pro summa olim circa ipsam adhibita diligentia, maximas mihi egerint gratias.

Obs. 79.

Ab eo tempore aliquoties verrucas, aliasque excrescentias, longè felicius, minori quinetiam cum dolore & molestia, extirpavi sequenti modo: Purgato corpore & secta vena, si plethora adest, causticum meum, quod fit ex lixivio sarmentorum & calce, circumcirca radicem verrucæ applico, eamque radicem, unà cum caustico, cupulâ, id est instrumento, ex argento in formam digitalis, quo mulieres utuntur, sed multo depressius, fabrico,

includo, & arctè deprimo, idque in eum finem, ne liquefactum causticum adjacentes partes contaminet, easque erodat: Factâ eschara, digestivum ex butyro recenti, oleo amygdalarum dulcium, cum croco & vitello ovi, ad casum escharæ usque applico. Deinde ad dies aliquot mundificato ulcere, pulvere Angelico Vigonis optimè rectificato, cicatricem aliorum ulcerum more induco. Quòd si prima applicatione caustici, integra radix verrucæ ablata non fuerit, iterum nonnihil de prædicto caustico applico: Id verò antequam eschara sit ablata, fieri debet; Sic enim minus erit dolorificum, idque toties, quoties necesse est, facio.

ADMONITIO.

Porrò antequam Arsenicum, aut quodvis aliud Medicamentum acre & erodens applicatur, diligenter perpendendum, & essentia verrucæ examinanda est. Solent enim nonnunquam verrucæ malignæ existere, quæ erodentibus medicamentis exasperantur, & in cancrum degenerant, uti Lector observ. 88. cent. 3. de Verruca in balano: Item observ. 84. cent. 3. de Verruca linguæ videre poterit.

Observat.

Anno 1620. Solodurensem, Virum Senatorii ordinis septuagenarium, unà cum Clarissimo & doctissimo Viro Dn. D. Ludovico Scharandeo aliquoties invisi: Laboraverat ille per annos aliquot verrucâ, in summitate alæ auris dextri, absque insigni tamen molestia, tandem cùm dolore cœpisset, carnificem in consilium adhibuit, à quo adhibito caustico medicamento, in malignum ulcus degeneravit verruca.

Alia Observatio.

Lustriacensis quidam, Bernhardus Penevaire nomine, per multos annos verrucam in inferiore labio gestaverat, tandem cùm Medicamentum acre & erodens applicuisset, in cancrum degeneravit, quem ego Anno 1601. excidi, quemadmodum obs. 87. Cent. 3. videre licet.

In applicatione præterea caustici ad radicem Verrucæ, prospiciendum est, ne in quantitate peccetur, & Eschara ad nervos usque perveniat.

OBSERVATIO LXXX.

De Arsenici periculosa applicatione.

INter omnia medicamenta, quæ exterius applicantur, vix periculosius occurrit, quàm Arsenicum: Est enim, ut Galenus lib. 4. de composi. Medicam. secundùm loca & alibi docet, Medicamen-

Obs.80. camentum septicum, hoc est putrefactivum. Putrefacit non solum, ac liquefacit carnem: verùm etiam mittit vapores quosdam malignos & venenosos ad partes nobiles, ipsasque gravissimè lædit. Et quamvis tibiis, brachiis aliisque à corde & cerebro remotioribus partibus applicetur, ejus tamen malignitas ad prædictas partes facilè pervadit. Idque per venas ad Hepar, ibique intemperiem calidam in sanguine incendit: per arterias ad cor, & deliquium animi ac Syncopen procreat: per nervos verò ad cerebrum ascendit, & deliria, vigilias, inquietudines, aliaque gravissima Symptomata, imò etiam aliquando mortem infert: ut ex sequenti exemplo videre est.

Exempl.1. Helvetius quidam, Vir robustus, & vix quadragesimum annum ætatis prætergressus, cùm tumore cancroso ad carpum laboraret, Genevam venit, ubi Chirurgo alioquin docto, ingenioso, maximeque in arte Chirurgica exercitato, se curandum commisit. Habebat is autem pulverem ex Arsenico, & nonnullis aliis simplicibus confectum, quo se cancrum absque magno negotio curare posse promittebat: & reverà in nonnullis aliis cancrosis tumoribus, scrophulis & similibus affectibus laborantibus, pulvere isto feliciter usus fuerat: In hoc tamen viro non successit. Applicato enim pulvere, mox dolor, vehemens ac maximus, exortus est. Deinde quoque inquietudines, vigiliæ, febris ardens, & continuum cibi fastidium, ac vomitus supervenerunt: Tandem delirium & syncope frequens exorta, ita ut intra paucos dies animam Deo reddiderit.

Exempl.2. Cuidam Barbitonsori idem ferè accidit. Huic cùm ego tuberculum eâ quâ fieri potuit diligentiâ, ad apicem pollicis dextri excidissem: ipse verò (persuadens sibi, radicem nondum penitus extirpatam esse) nonnihil Arsenici applicasset: exorta sunt Symptomata gravissima, dolor nimirum ingens, febris, vigiliæ, inquietudines & deliquia, ita ut de vita periclitaretur. Tandem nihilominus Divino favore restitutus fuit.

Admonitio ad tyrones. Prudenter itaque in applicatione & usu hujus medicamenti procedere convenit: est enim, ut antea dixi, venenosum & lethiferum, ideoque non video, quomodo audiendi sint, qui Trochiscos ex Arsenico, calce viva & auripigmento, in putridis ac serpentibus intestinorum ulceribus, Clysteribus permiscere volunt. Sed de his in tractatu nostro de Dysenteria cap. 10. abundè dictum fuit.

OBSERVATIO LXXXI.

De cancro, & malignitate arsenici.

Viro Doctissimo Excellentissimoque,

DN. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori, Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

PRæmisso novi anni auspicio, Doctissime atq; amantissime mi Dn. D. Hagenbach, inprimis cupio, ut me excusatum habeas, quòd tam rarò ad scribo, faciunt id occupationes, & tarditas ingenii mei, quod & plerumque suas habet molestias, tibi satis notas. De obitu celeberrimi, & æternâ laude dignissimi Viri, Dn. Caspari Bauhini, *Obs.81.* Anatomicorum hujus seculi facilè principis, vehementer doleo: non tantum propter eam, quæ jam à multis annis inter nos fuit, amicitiam; sed inprimis propter damnum, quod inde ad familiam Medicam perveniat. Non enim dubito, quin præclara scripta cum ipso perierint. Judicium tanti Viri, ut & tuum, de discursu meo Anatomico, libenter vidi, & magni facio. Scribis Amplissimum & Consultissimum Virum, Dn. Sebastianum Spörlinum, Consulem vestrum prudentissimum, libellum illum videre percupere; Ut itaque ipsi hac in parte gratificari possis, en iterum exemplar ad te mitto, accipe illud benevolo animo. Epistolam Dn. Guilhelmi Laurenbergii, de Calculi vesicæ curatione, à te accepi quidem, sed nondum persolvi: indica, quæso, pretium, & statim mittam. Tractatum meum de Lithotomia vesicæ absolvi, præter instrumenta, quæ adhuc depingenda sunt. Suppeditabit ille tibi instrumenta nonnulla, pro officina tua Chirurgica, quo in opere ut strenuè progrediaris, etiam atque etiam Te adhortor. Facies profectò rem omnibus Medicinæ ac Chirurgiæ Studiosis perquàm gratam, & utilissimam, inprimis si utendi modum adscripseris. Mitto nonnihil de *De ungu. Escharotico.* Unguento meo, quod à me petis, Escharotico, cui descriptionem quoque adjunxi, illam tibi reserva, & da operam, ne in manus Empiricorum incidat, propter abusum. Etiamsi enim præstantissimum sit medicamentum, in vulneribus tamen pravis ac contumacibus periculo non vacat. Quandoquidem propter malignam quali- *De malignitate arsenici.* tatem, quam ab Arsenico habet, protinus partes nobiles petit, easque afficit; Quapropter in corde Lipothymiam, in Hepate, ac toto corpore intemperiem calidam, sitim, linguæ ariditatem, & hujusmodi excitat. In cerebro verò facit Vigilias & inquietudines, & delirium. Nausea prætereà, Eructationes, & cibi fastidium seqvuntur. Rarus itaque tibi sit usus hujus unguenti, inprimis autem cave, ne illud impurgato corpore, multò minus circà Arterias magnas, & in gravidis, applices, neve in quantitate pecces. De quantitate accipe exemplum sequens.

Observatio de malignitate præd. unguenti. Matronam, ulcere deplorato laborantem, curandam habeo, cui cùm non ita pridem illud in triduum, supra linteum tenerum extensum, applicuissem; sed semel in die, & vix pondus duorum granorum unguenti pro vice, attigissem, gravissima supervenerunt Symptomata, etiamsi ulcus à venis & arteriis magnis, uti & à partibus nervosis sit remotum, intra biduum tamen remiserunt, omniaq; nunc cum ulcere ad votum, Laus sit Deo, succedunt. Porrò, vix grana sex, ut dixi, hujus unguenti, ad Escharam hancce inducendam, impendi, quæ vix granum unum cum dimidio Arsenici continent: Scrupulus enim unus unguenti, recipit arsenici grana quinque, cum tertiâ circiter parte unius grani. Ex his colligere poteris, *De pulvere Penoti ad cancrum.* primò quantitatem unguenti, quæ ulceri imponenda est, deinde etiam, quàm periculosus sit pulvis Penoti, & Mülleri, ad Cancrum; Propterea quòd Arsenicum in copia recipit, & dosin pulveris, quæ inspergenda est, non adscripserint, ideo-

Obs. 81.

que mirum non est. Helvetium illum, quamvis robustissimum, cujus memini lib. de Gangræna & Sphacelo, cap. 5. circa finem, post usum pulveris ad cancrum, vitam amisisse. In quantitate enim erratum, & arteriæ applicatus fuit. Sed inquies, si ulcus fuerit magnum, ita ut quantitas illa unguenti, quam præscripsisti, non suffecerit, quid tunc agendum? Ego quantitatem granorum sex unguenti pro vice rarò excedo, si non sufficiens fuerit, admisceo nonnihil unguenti digestivi, aut Butyri recentis. Hæc de quantitate. De ipsius præstantia in vulneribus pravis, sordidis, & malignis, sequens accipe exemplum.

Observatio de præstantia prædicti medicamenti.

Anno 1590. cùm in Belgio Medicinam facerem, juvenis quidam viginti annorum in conflictu glande plumbeâ, eaque ut vocant, labefactatâ (eine matte / oder ermüdete Kugel) vulnus ad Metacarpum accepit; id qvum in sordidum & malignum ulcus degeneratum fuisset, venit ad me Hildenam: ubi qvum vidissem ulcus esse in superficie, sine fractione, aut carie ossis, brevi me illud ad cicatricem perducturum ipsi pollicebar: sed fefellit me opinio, medicamenta enim omnia, quibus in multis aliis cum fructu usus fueram, respuebat. Tandem cum nonnihil de hoc unguento meo Escharotico applicuissem, Eschara beneficio Digestivi cecidisset, intra paucos dies convaluit. Arbitror autem, glandem venenatam fuisse, vulnusque qualitatem malignam inde contraxisse, quæ beneficio hujus unguenti, propter similitudinem, quam (ratione Arsenici) cum veneno habet, extracta fuit.

Admonitio.

Cæterùm, etsi unguentum hocce nostrum Escharoticum, malignum atque contumacissimum ulcus, ut dixi, Deo sic benedicente, castigaverit, omnemque malignitatem ademerit, etsi quoque in aliis sordidis ac pravis ulceribus, scrophulis, fistulis & hujusmodi, eo, ut sanctè affirmare possum, cum fructu usus fuerim, cave tamen mi Dn. Hagenbach, ne id in Cancrosis affectibus applices; Arsenicum enim, omniaque quæ ex eo conficiuntur medicamenta, Cancrosis affectibus adversissima esse, aliàs non solùm ex me audivisti, sed & tu ipse Anno 1618. Spiræ mecum vidisti, quàm infeliciter Empiricus quidam, Medicamento quodam ex Arsenico confecto, (Fedronis fuisse existimo) in Matrona illa Virtute & Pietate nobilissima, Dn. Margareta Schеidmannin, usus fuerat. Fedronem huncce olim reverendæ & nobilissimæ Matronæ, Christianæ à Veltbruggen, Abbatissæ apud divum Quirinum Novisianum, Cancro in altera mammilla laborantem, suis medicamentis Chymicis mortem maturâsse, Dom. Cosmus Slotanus p. m. Chirurgus Excellentissimus, ut testis ocularis, aliquoties mihi retulit. Poteris quoque hac de re videre Dn. D. Bernard. Dessennium, in suis adversùs Fedronem scriptis.

Arsenicũ cancrosis affectibus adversissimum esse, ostenditur.

Hæc propterea adscribo, ut medicamenta Fedronis adversùs Cancrum diligenter examines, priusquam eis in tua Praxi utaris: constabat enim ex arsenico, at Arsenicum exitiosum esse medicamentum in Cancrosis affectibus, exemplo quoq; ostendi in Tractatu meo de Gangræna, ut antea dixi. Non est igitur audiendus Dn. Penotus, qui libro suo de vera preparatione & usu medicamentorum Chymicorum, mihi pag. 150. medicamentum suum ex Arsenico confiatum, veluti arcanum, & pretio à se comparatum, ad astra usq; extollit, sed bonum illum ac optimum Virum, & quidem mihi amicissimum, ab aliis seductum fuisse, neque unquam hujus medicamenti periculum fecisse, uti nec Dn. D. Philippum Mullerum, sui ad cancrum medicamenti, planè mihi persuasum habeo. Alioquin medicamentum tam periculosum, tamq; lethiferum (intellige in cancrosis affectionibus adhibitum) ille ad astra non extulisset: hic verò miraculis suis Chymicis, & mysteriis Medicis, procul dubio adscripsisset.

A medicamentis Fedronis ad cancrũ cavendum esse ostenditur.

Obs. 81.

Penotum seductum fuisse verisimile est.

Verisimile autem mihi videtur, Dn. Penotum arcanum hocce in peregrinatione sua olim ab Italo quodam Norinbergæ degente, *Il Medico del cancro* appellato, accepisse, hujus enim Itali medicamenti descriptio (quam ego primum vidi Anno 1587. antequam Penotus & Mullerus sua in lucem dedissent scripta) cum arcano Dn. Penoti, quoad ingredientia planè convenit. Sed quæris forsan, quomodo descriptio illa Norimbergica ad manus meas pervenerit? Dicam id paucis. Circa annum prædictum, quum Dom. Joh. Griffonius, Chirurgus Excellentissimus, ac rationalis, eodemq; tempore Præceptor meus observandus, Matronam non obscuri nominis, cancro laborantem, curandam haberet, & de hoc remedio fama Norinbergâ Genevam pervolasset, tum Dn. Griffonius, tum etiam ipsamet ægra, & ipsius astantes, illam adhibuerunt diligentiam, ille in scribendis literis, & negotium urgendo, hi in suppeditandis nummis, ut tandem non solùm pulverem ipsum, verùm etiam compositionem nancisceretur Dn. Griffonius, quam postea, pro sua in me benevolentia ac liberalitate, communicavit. Qvum verò Dn. Griffonius, ut prudens & circumspectus Chirurgus, hujus pulveris in ulcere quodam sordido & contumaci periculum facere vellet, antequam illum cancro applicaret, & sævissima, quæ sequebantur Symptomata vidisset, apertè dixit, Medicum illum del cancro nunquam hoc medicamento cancrum curasse, sed potius ægros interemisse, nimisque magnificè se jactare atque ostentare. Ne autem hujus doli fraudisq; origo te lateat, scias Theodoricum, & Lanefrancum, quos secutus est Guido, cancrum distinguere, in cancrum Apostema, & in cancrum Ulcus; Cancer Apostema est affectus ille, quem sub nomine cancri intelligunt Hippocrates, Galenus, Avicenna, & alii rationales Medici, atque Chirurgi. Cancer verò Ulcus (Guidonis verbis utor) est, quando ab ulceribus & vulneribus, propter irritationem factam ab acribus, aduruntur & commoventur humores pravi, & fiunt Melancholici, trahunturque ab universo corpore, & è vicinis membris in eum locum, ubi putrefiunt, & calefiunt, ac acrimoniam & venenosam qualitatem acquirunt, ex quibus generatur & augetur mala dispositio, & fit cancer. Hæc Guido. Sed hujusmodi ulcera etiamsi sint maligna, & plerumque contumacissima, uti & illud fuit in juvene, de quo dixi antea, quemadmodum & in nobilissima illa Virgine, quam Durlachii in aula Illustrissimi Principis mei mecum vidisti

Distinctio inter cancrum apostema & cancrum ulcus.

Cancer apostema quid?

Cancer ulcus.

Obs. 81.

vidisti, anno 1618. non tamen sunt cancri, nec cum cancro Apostemate, ut Theodoricus loquitur, hoc est cancro vero, confundi debent: ejus enim contumacia malitiam omnium ulcerum multum superat.

Porrò, in cancro ulcere Theodorici, & Guidonis, vel potius ulceribus pravis & malignis, pulverem illum, sive arcanum Medici Norinbergici, uti & unguentum meum Escharoticum convenire, tam in juvene, cujus memini, quàm in aliis, non semel expertus sum. Imò & in nobilissima illa Virgine Durlachii, & quidem te præsente, cui Anno 1618. Ulcus inveteratum ac contumax, ad juncturam pedis, post combustionem relictum, feliciter curavimus. Etsi autem unguentum hocce in hujusmodi ulceribus præstantissimum sit medicamentum, in Cancro tamen, ut antea quoque monui, minimè est applicandum. Medicinæ enim fortes, inquit Avicenna, augent malitiam cancri, intellige Veri, non fictitii Theodorici, hoc est, cancri ulceris, id quoque testatur Lancfrancus, Guido, & alii.

Avicenn. l. 4 fen. 3. Tractat. 2. c. 18. mihi pag. 854. Lancfrancus Tract. 3. cap. 13.

Distinctionem autem hancce, vel potius errorem, inter Cancrum Apostema, & Cancrum Ulcus, uti & usum Arsenici, in artem Chirurgicam, maximo cum ægrorum damno, Monachum illum Theodoricum introduxisse, ex lib. ejus c. 6. ubi de Cancro ex Apostemate, vel Vulnere malè curato, orto loquitur, colligere est. Sic enim scribit loco præallegato. Mortificetur Cancer cum Arsenico, secundum doctrinam nostram sublimato; Prima enim die fistulam, Cancrum, Herpetem, Esthiomenum, sive Lupum, noli me tangere, seu formicem, & omnes similes morbos occidit.

Vides qualis error? Sed & eundem Theodoricum in Curatione morbos inter se non distinguere, ex capite sequente, videlicet 7. videre poteris; Ubi de Cancro Apostemate seorsim quidem agit, in medicamentis tamen nullam facit distinctionem, sed eisdem Curationem perficiendam esse, disertè scribit. Theodoricum etiam secutum fuisse majorem partem Chirurgorum, qui ad aliquot centena annorum post ipsum vixerunt, etiam ipsum Guidonem, Rulandum, & Valescum de Tharanta, ipsorum scripta fidem faciunt.

Utinam perniciosa illa doctrina, etiam inter doctos, ad nostra non pervenisset tempora: nullus enim ferè affectus hodie in Chirurgia occurrit, in quo majores committantur errores, quàm in Cancro. Quæris causam? Morbus, ipsiusq; essentia, ipsis non satis perspecta est, & in Curatione axioma illud Medicorum: *Contraria sunt Contrariorum remedia*, nimis religiosè observant: dum enim Tumorem vident durissimum, emollientibus & resolventibus (contra mentem Galeni) duritiem illam emendare student; postea cum in Ulcus degeneravit Tumor ille, Labia prædura Escharoticis & erodentibus absumunt, sorditiem & fœtorem Ulceris Ægyptiaco, & similibus corrigunt, quæ omnia quàm sint absona & perniciosa, tum ipsemet ex solo illo exemplo Spiræ colligere potuisti: Quàm graviter enim Medicus quidam septuagenarius, doctus, & in Praxi exercitatissimus, qui tibi quoque notus fuit, in Matrona illa erraverit, sæpissimè ex ipsamet ægra ipsiusque Marito audivisti; Ipsius enim consilio & consensu Tumor, quem per aliquot jam annos, sine insigni incommodo, in mammilla gestaverat, & amplius gestare potuisset, ruptus fuerat; & Medicamenta tam emollientia, quàm erodentia applicata fuerant. Sed & lumen illud Anatomicum longè præclarissimum, hac in re errasse, & Arsenicum in Cancro exulcerato præscripsisse, in ipsius de Chirurgia scriptis videre poteris. Utinam igitur multi Cancros curare non tentarent, quàm illotis manibus, ut habet Proverbium, negotium tam magni momenti aggrederentur. Sed de his plenius videre poteris Cent. 3. Obs. 87. Hæc ut de Cancro ad Te scriberem, ansam mihi dedisti, cum Unguentum Escharoticum à me peteres, quæ quidem crassa Minerva ad Te scribo: verùm Tu, ut omnia æqui bonique consulere velis, obsecro. Vale cum tuis omnibus, quos tecum Ego, & Uxor mea salutamus. Raptim Bernæ 20. Januar. 1625.

Error qui in curatione cancri committitur unde.

Obs. 81. & 82.

OBSERVATIO LXXXII.

De gravissimis symptomatibus post variolas.

Viro Clarissimo atque Doctissimo.
DOMINO BLANDINO, apud Genevenses D. Medico longè celeberrimo, Amico suo singulari,
Guilhelmus Fabricius Hildanus S.P.D.

GRatæ mihi fuerunt literæ tuæ, Vir Clarissime, amice plurimum honorande, gratissimus verò earum lator, Dn. Burgowerus, quem propter ipsius Pietatem, Doctrinam, atque Eruditionem, medullitus, & veluti fratrem diligo. Retinui ipsum in 16. diem apud me, idque non sine ipsius fructu. Interim enim dum moram apud me traxit, fractura Tibiæ in Matrona, quadraginta circiter annorum, & obesa, sese obtulit, ubi non tantum usum instrumenti trochleati magni Paræi vidit, sed & introductionem ad novam illam & in quinta Centuria descriptam Observationem, de Fractura Femoris ejusdemque repositione, habere potuit. Prædictam Centuriam hæredibus Dn. de Bry p. m. imprimendam commisi, quid facturi sint, & an hâc æstate proditura sit, brevi certior fiam. Extant quoque in illa monumenta amicitiæ nostræ. Tu, Vir Clarissime, fac quæso, ut sexta quoque Centuria raris tuis Observationibus ornari possit. Cæterum miserè nunc affligimur hic Variolis, variis diversisque symptomatibus complicatis, quæ plurimos infantes è medio tollunt. In multis Paroxysmi Epilepsiæ præcedunt, mox sequitur febris ardens & continua, quæ & in nonnullis maligna est. Varia post se relinquunt symptomata; Præsertim in iis, qui non ex Arte curantur. Hisce diebus ex vicino quodam Oppido adducta mihi fuit puella, cui materia illa acris. Variolarum ita eroserat corneam, ut ex utroque oculo facta esset cœca. Etiam nunc curandum habeo puerulum, Domini Petri Tschiffelini filium, cui post variolas

Variolæ sævissimè grassantur Bernæ.

las circa juncturas ferè omnes, Tubercula, & Apostemata, ex frigida viscidaque materia remanserunt.

Nonnullos materia Variolarum, ex facie & capite cum impetu ad pectus delabente Catarrho suffocante, miserè vitam finivisse vidi. Hisce diebus quoq; Puerum Paraphymosi, in ipsis Variolis orta, periculosè laborantem, curandum habui. Feliciter curata Paraphymosi Abscessus circa humerum sinistrum exortus est: is antequam ad Suppurationem perveniret, Catarrho suffocante suffocatus fuit. Puero cuidam 13. Nicolaus Grisser nomine, cùm caput & facies supra modum intumuisset, delapsa est materia peccans ad nervos recurrentes, & musculos laryngis, ita ut mutus factus fuerit: divina tamen aspirante gratia ipsum restitui. Hæc raptim: Tu Vir Clarissime omnia boni consule, & tumultuanti calamo ignosce. Bernæ, 25. Julii. 1626.

OBSERVATIO LXXXIII.

De cutaneo quodam affectu.

Viro præstantissimo Doctissimoque

Dn. EMANUELI URSTISIO, Artium liberalium M. Amico singulari.

Guil. Fabricius Hildanus S. P. D.

AFfectus ille cutaneus, præstantissime atque amicissime Dn. URSTISI, cujus causa hisce diebus tecum in consilium adhibitus fui, quia ex sanguine bilioso & adusto ortum suum habet, primò victus ratio, quæ humectet & refrigeret, instituenda est: ubi omnia salsa, pipere, Zingibere, gariophyllis, cæpis, raphano, sinapi & hujusmodi præparata, vitanda. Omnis excessus cum cibi, tum etiam potus, præcipuè vini generosi, nocet: uti quoque exercitia corporis nimis violenta, item balnea calida, laconica, qualibus hic Basileæ uti solent. Secundò ut corpus à pravis & adustis humoribus expurgetur, necesse est: idque confectione Hamech, Syrupo de polypodio, Electuario Diaphœnic. cum Rhabarbaro, pilulis de fumo terræ, & similibus: vel sequenti Apozemate (quod simul etiam humorem peccantem præparat) commodè fieri poterit.

Apozema

℞. Rad. Lapatii acuti
Scrophular. majoris
Polypodii
Cichorii
Corticum frangulæ &
Tamarisci ana ℥ß.
Herb. Agrimoniæ
Veronicæ
Cuscutæ
Scabiosæ
Fumariæ ana M. j.
Liquiritiæ rasæ
Uvar. passular. exacinatar. an. ℥j.
Flor. Genistæ &
quatuor Cordial. an Pj.
Sem. Anisi
Fœniculi ana ʒij.

Fiat s. a. decoctio in sufficiente quantitate aquæ, ad consumptionem tertiæ partis, ut colatura redeat ad ℔ j ß. in qua infundantur, macerentur & coquantur secundum artem

Fol. Senæ à stipulis expurgatorum ℥ij.
Rhabarb. electi ʒiij.
Agarici recenter trochiscati &
Rad. Mechoacæ albiss. ana ʒij.

Maneant in infusione horas 12. postea fortiter exprimantur, addanturque
Syrupi rosati solutivi compositi ℥ij.
Syrupi de Fumaria ℥j.

Misce, fiat potio, pro tribus matutinis, interpositis diebus sumenda. Sumto primo haustu, postridie poterit incidi vena in cubito sinistro, vel dextro, si nimis male affectum fuerit sinistrum, & extrahi usque ad uncias quinque aut sex sanguinis, secundum virium constantiam.

Usus Hirudinum hic maximè conveniret: Sed quia apud vos non sunt in usu, tuum erit expiscari, an æger ipsorum usum atque applicationem concedere velit. Postremæ dosi apozematis drachma una, aut drachma una & semis confectionis Hamech, prout priores potiones operatæ fuerint, commisceri possunt. Poteris & per intervalla corpus sequenti potiuncula expurgare.

℞. Rad. Polypodii querc.
Saniculæ fœminæ
Cortic. interior radic. frangulæ
Rad. Lapatii acuti ana ʒß.
Herb. Veronicæ
Fumariæ
Cuscutæ
Scabiosæ ana M. ß.
Liquiritiæ ʒß.

Coquantur in s. q. aquæ ut colatura redeat ad ℥v. in quibus infundantur, macerentur, & coquantur s. a.
Fol. Senæ ʒj.
Agarici recenter trochiscati
Rhabarb. opt. ana ʒj.

Maneant in infusione horas octo, postea exprimantur, expressioni adde syrupi rosati solutivi compos. ℥j.
Misce, fiat potio
Aut exhibe pilulas sequentes:
℞. Massæ pilular. Aggregativ. ℈j.
Pil. de fumaria ℈ij.
Trochisc. Alhandal gr. iiij.

Cum syrupo de Polypodio, formentur pilulæ quinque, involvantur pulvere liquiritiæ.

Circa Autumnum, si opus tibi videbitur, reiterabis præscriptum apozema, & venæ sectionem. Interim prospicere convenit, ut optima victus ratio observetur, alvusque semper sit lubrica. Itaque si per se minimè respondet, pruna Damascena, cum decocto aliquo purgante, veluti senæ, Rhabarbari, Mechoacæ, Agarici, Polypodii, corticum frangulæ, saniculæ fœminæ, lapatii acuti, fumariæ, scabiosæ, & similibus, præparata, præscribere poteris.

Ita purgato corpore, non abs re esse duxi, si hoc æstivo tempore per dies decem, aut quatuordecim, sero lactis uteretur.

Quantum ad topica, purgato corpore, partes

tes malè affectæ singulis diebus bis sequenti decocto abluendæ erunt.

Obs. 83.

R. Rad. Lapat. acuti
Scrophulariæ majoris
Enulæ campanæ ana ℥j.
Hellebori nigri &
Saniculæ fœminæ ana ℥ß.
Herb. Fumariæ
Scabiosæ
Furfur. optimè cribratorũ ana M. ij.
Salis Marini M. j.
Tartari ℥iij.

Coquantur in tribus mensuris aquæ ad consumtionem tertiæ partis, colaturæ adde aceti ℔. j. Misce. Postea inungantur unguento Bernhardino, vel Enulato: aut

Unguentum contra Scabiem.

R. Radic. Hellebori nigri
Lapat. acuti
Scrophulariæ majoris
Enulæ campanæ an. ℥. j.
Succ. Fumariæ
Lupulorum
Scabiosæ
Aceti acerrimi an. ℔. j.
Pinguedinis porcinæ ℔ ij.

Misce, maneantque in infusione quatuor aut sex dierum spatio, postea coquantur ad humiditatis ferè consumptionem, tandem coletur & ad usum servetur pinguedo:

R. Hujus pinguedinis ℥iij.
Pulv. aluminis & vitrioli usti
Cerussæ
Lithargyrii aur.
Tartari
Saturni calcinati
Salis marini usti an. ℥. j.

Misceantur in mortario, addendo succi Citrorum ℥. ß. misce fiat linimentum, quod in vase vitreo reservari debet. Quod si ℥. j. Mercurii extincti addideris, longe præstantius erit unguentum. Succus Citrorum, item oleum Tartari & frumenti, per se in hoc affectu quoque summopere conveniunt.

Atque hæc sunt medicamenta, quæ in præsens maximè convenire existimo. Victus rationem Germanico idiomate prolixè ad ægrum scripsi: Tu ut omnia rectè administrentur, operam dabis. Vale doctiss. Dn. Urstisi, amicorum optime. Raptim 23. Junii 1610.

OBSERVATIO LXXXIV.

De Arthritide.

Viro Nobili Doctissimoque,
DN. LUDOVICO SCHMID, Doctori Medico, & Illustrissimi Principis ac Domini, Dn. GEORGII FRIDERICI Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Archiatro dignissimo, Amico singulari studio observando.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

TE optimè valere, Vir Clarissime, fautor & amice æternum honorande, uxor Tua Charissima, hodie per ancillam vestram mihi significavit: Benedictus sit JEHOVA, qui, ut in expeditione hac, & deinceps quoque multos annos, ad utilitatem Reipubl. Te tuosq; conservare velit, ex corde precor. Ego etiamnunc decumbo: post tuum enim abitum etiam sinistrum pedem occupavit Furia illa Zipperlina, in quo per dies tyrannidem suam exercuit. Maximo cum successu usus sum fomento primo anodyno, ex herbis, floribus & seminibus emollientibus, & discutientibus, aqua simplici coctis: Dninde ex corroborantibus, quo etiamnunc utor. Nudius quartus, sinistrum genu quoque invasit Furia illa, & satis quidem atrociter & vehementer, sed sequenti die, sumpto infuso granorum quatuor croci metallorum, & applicato sacculo anodyno, paulatim hospitio suo expulsa fuit, ita ut dolor veluti nullus supervenerit. Vides, Vir clarissime, quam efficax sit vomitus ab initio, dum materia morbifica adhuc est in motu. Id antehac in aliis quoq; podagricis maximo cum successu expertus sum. Nemini tamen, hoc morbo laboranti, unquam crocum metallorum ausus fui exhibere, sed extracto meo corticum Esulæ, semper usus sum. Id verò nunc ad manus non habui, alioquin de ipso, ut probato mihi medicamento, potius sumpsisse. Porrò pes dexter, in quo morbus incepit, nondum restitutus est, imò ne dolor quidem omninò evanuit, præcipuè eo in loco, quem primus occupavit morbus. Causam cataplasmati, quo ab initio materiam peccantem repelli posse sperabam, adscribo. Constat autem ex unciis duabus farinæ fabarum, una hordei, & drachmis sex pulveris rosarum, cum aqua, parumq; aceti & vitello ovi mixtis & coctis. Quis quæso, medicamentum hoc tam exiguo temporis spacio, ultra viginti horas enim appositum non fuit, humorem illum acrem ad nervos, nervosasq; partes retrudere potuisse, credidisset? Id tamen factum esse, in me, & meo quidem incommodo, experior; quapropter posthac cautior ero.

Obs. 84. & 85.

Hæc obiter de affectu meo. Cæterum anxius sum profectò; meo enim incommodo, etiam domesticis hic molestias pario, Tu, uti spero, hac de re, data occasione apud Serenissimum & Clementissimum Principem me excusabis. Quod superest Deum Ter Opt. Max. suppliciter oro, ut ipsius Serenitati, totiq; exercitui, in hac expeditione Spiritu suo Sancto adesse velit, quo omnia ipsius cœpta & facta Heroica ad Ecclesiæ Christi ædificationem cedere possint. Saluta meo nomine Amicos omnes; Dabam Garlsburgi, ex grabato, 20. Aprilis 1622.

OBSERVATIO LXXXV.

De arthritide, & sopore profundo, ex decubitu sub fœno recenti.

Viro Doctissimo,
DN. JACOBO HAGENBACHIO, artium liberalium Magistro, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

FAsciculum, quem misi, doctissime & amantissime mi Dn. Hagenbach, rectè ad te pervenisse, inclusas quinetiam à te traditas esse, ex postremis

Obs. 85.

stremis tuis intellexi, fac quæso, ut Dom. Veiratius suas quoque, quamprimum id fieri poterit, accipiat. Conductorem equi contentum esse libenter intellexi. Quæ de affectu clarissimi Viri, Dn. Grasseri scribis, maximum mihi afferunt dolorem, utinam consilio auxilioque ipsi prodesse possim. Ego in maximis istis doloribus Laudano semper cum fructu usus sum; Addo autem non nihil Alkermes, aquæ cinamomi, sine vino distillatæ, & syrup. papaveris erratici, maximum enim est cordiale, omniaque utplurimum in decocto Agrimoniæ & Veronicæ, aut aliquo alio decocto, aut aqua appropriata dissolvo. Solet potiuncula hæc sudorem (qui primum & præcipuum est anodynum in arthritide) quoque provocare. Omnibus præterea modis laborandum est, etiam externis remediis, ut furor atque impetus paroxysmi quamprimum, & antequam vires doloris vehementia dissolvantur, reprimatur. Habet Dn. Crasserus varia & plura remedia anodyna in consilio, quod ipsi dedi. Ex quibus tu hoc vel illud prout tibi consultum videbitur, eligere & applicare poteris. Quod si primum dolores non sedaverit, spem tamen deponere non licet, sed aliud præparandum est, adeò enim mirabilis & prodigiosus est morbus iste, ut remedium, quo hodie cum fructu utimur, illud ipsum sæpissimè cras dolores adauget, etiam in uno eodemque ægro. Sed & aliquoties (quod dicam admiratione non vacat) expertus sum, præcipuè in Dn. Johan. Rud. Hubero p. m. hujus Reipublicæ Tribuno, medicamentum quod humero aut cubito vel etiam coxæ, & genu, applicatum, dolores sedabat, circa extremitates planè incassum fuisse applicatum. Cujus rei causam ad caloris innati imbecillitatem aut vigorem referendam esse, mihi videtur. Is enim cum prope truncum validus ac vividus sit, medicamentum facilius eis in locis ex potentia in actum reducere potuit, quàm in ipsis extremitatibus manuum & pedum, in quibus semper imbecillis existit. Cave tamen, ne medicamentis videlicet fomentationibus, lavacris &c. Alumen addas, illud enim, quamvis à practicis in arthritide celebretur, adversissimum esse, non ita pridem in memetipso expertus sum. Nuperrimè enim cum ex aula Serenissimi Principis mei Dn. Georgii Friderici Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. ad meos reversus essem, & pedes post paroxysmum quem Carlsburgi passus fueram, & defatigationem in via, tumore œdematoso affecti essent, fotum ex radicibus, herbis & floribus corroborantibus, addito alumine, applicui; Hinc protinus exortus est dolor vehemens, quem propter alumen supervenisse inde manifestum fit, quod diebus tam præcedentibus, quàm subsequentibus paroxysmum, eisdem sacculis, sed sine alumine, cum fructu usus fueram. Integram observationem videre poteris ex adjuncto apographo, quod clarissimo Viro Dom. Grassero quoque communicare poteris.

De Arthritide.

Arthesis morbus mirabilis.

Alumen in arthritide adversissimum.

Ante 14. dies cum in vallem Emmenthall ad ægrum quendam vocatus essem à quodam Viro fide digno Dn. Samüele Vogler, ministro verbi divini *in Erisswil*, relatum mihi fuit, superiori autumno bubulcum juvenem robustum & sanum ibidem in vicinia fuisse, is quum quadam vespera coram hero suo, reliquisque domesticis jocosè dixisset, hac vespera se maturè velle abscondere usque in castrimum, quo semel ad satietatem dormire posset, abiisse. Altera die quum consueta hora non prodiret, & domestici ipsum perquisivissent undique, tandem sub vesperam in meta fœni recentis, semimortuum repertum fuisse, & in alterum diem usque, sine loquela & intellectu permansisse. Demum veluti ex Lethargo profundissimo cum expergefactus esset, paulatim vires suas recuperasse, & convaluisse. Vides, non tantum carbonibus semiaccensis, verum etiam quamplurimis aliis rebus sulphureum vaporem, qui caput cæteraq; membra Principalia ferit, inesse. Idem & in eis qui in cella, in qua Cerevisia generosa effervescebat, moram traxerunt, accidisse, in Belgio aliquoties observavi.

De sopore profundo ex decubitu sub fœno recenti.

Obs. 85. & 86.

Cæterum apertionem genu quod attinet, tam diu iteranda est applicatio caustici, usq; dum satis profundum sit ulcus. Illud tamen quia satis latum est, ut scribis, cavendum est, ne causticum margines ulceris attingat. Sufficit itaque si centro ulceris tantummodo applicaveritis causticum. Casus Escharæ exspectandus non est, sed superficies excidenda, novumque causticum applicandum, hoc modo sine dolore ad sinum usq; penetrabit. Plura non adscribo; Tu enim modum apud me vidisti. Saluta meis verbis quam officiosè clarissimum & doctissimum Virum Dn. Christophorum Hennichium, cui de nova dignitate & vocatione ex animo gratulor. Faxit Deus clementissimus, ut provinciam illam diu, ad Dei gloriam & utilitatem proximi administrare possit. Dominum Grasserum quoque saluta, ante paucos dies ad ipsum scripsi, percuperem ex ipso intelligere, an literas acceperit. Vale & salve cum tuis omnibus, & quando gradum accepturus sis, rescribe. Raptim Bernæ 20. Julii Anno 1622.

De applicatione caustici.

OBSERVATIO LXXXVI.

Vinum exterius adhibitum, nervis esse noxium.

Viro Doctissimo, Domino
JACOBO HAGENBACHIO,
Artium liberalium Magistro, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Cistas meas, quas per aurigam misisti Doctissime mi Dn. Hagenbachi, amicorum optime, rectè accepi, pro adhibita diligentia gratias, quas possum, ago & habeo maximas. Maturius scripsissem, nisi affectus meus dextræ recruduisset: Quum enim post reditum meum Basilea, manifestissimam intemperiem frigidam in universa manu persensissem, iterum in memetipso explorare volui, quid vinum exterius adhibitum, posset in affectibus nervosarum partium. Manum itaq; in tertium usque, spiritu vini inungo, bis in die. Quid fit? Exacerbatur dolor, & adeò quidem, ut per dies aliquot vix digitum

Obs. 86. & 87.

tum minimum sine dolore movere potuerim; quapropter de aliis medicamentis mihi cogitandum fuit, quibus Deus ita benedixit, ut procul dubio plenissimè restitutus fuissem, nisi Neocomi primò, deinde quoque Morati circa ægros occupatus fuissem. Hæc propterea ad te scribo, ut cognoscas, quàm noxium sit vinum in affectibus nervorum, etiam exteriùs adhibitum.

Observat.

Vidi id Anno 1614. in Sabaudo quodam nobili, huic cùm crura paralysi resoluta essent, & balneum ex herbis appropriatis quidem, sed in vino coctis, per dies aliquot usus fuisset, Lethargo correptus, & post triduum extinctus fuit. Quæris causam? Qualitas illa sulphurea & ignea vini, per nervos ad cerebrum ascendens, multosque humores excrementitios, crudos & pituitosos, (erat enim homo cacochymicus & pituitosus) secum ex inferioribus partibus corporis sursum vehens, soporem huncce induxerat. Cave itaque, ne vino utaris in affectibus nervorum. Cæterùm

Monstrosa porcella.

18. Augusti in tractu Equestrium (A La Coste) in pago Begnin, nata fuit porcella octipes, cum duobus corporibus & uno capite, cujus effigiem ad me misit Generosus ac strenuus Vir Dn. Imbertus à Diesbach, Dn. ad sanctum Christophorum, qui tibi notus quoque est. Monstrum tamen ipsum quoque accepi; sed ab aliis. Adjunctas literas ut curare velis, rogo; Dn. D. Platero tu ipsemet suas trade, unà cum structura oculi. Chirurgiam Frambesarii brevi, Deo volente, ad te remittam. Vale, & Parentes, uti quoque Dn. Grasserum, Dn. D. VVertenbergium, cæterosque amicos, meo & uxoris meæ nomine quàm officiosè saluta, ocyùs Bernæ 9. Dec. 1621.

OBSERVATIO LXXXVII.

De affectu quodam admirando, ex ictu Vespæ.

Viro Clarissimo, Domino

GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Artis Medicæ Doctori Excellentissimo, Domino & Amico suo plurimùm honorando,

SEBASTIANUS SCHOBINGERUS, S. P. D.

Magna cum voluptate legi, Vir Clarissime, quintam Centuriam Observationum tuarum Medicinalium, è quibus facilè perspexi tuam etiam antea palàm notissimam, multiplicemq; experientiam, summo cum studio Artis Medicæ instaurandæ illustrandæq; conjunctam.

Lectio autem illa præter cætera etiam hoc mihi attulit commodi, quòd jam laudabili exemplo tuo incitatus omnino decreverim, & ipse posthac mandare literis, si quid porrò in Medicina facienda occurrerit rari, & a vulgari sententia hominum alieni; cui studio si ab eo tempore, quo praxin primùm exercere cœpi, incumbere licuisset, (vario autem vitæ genere variè distractus, sicuti nosti, id intermisi) haberem jam etiam fortassis aliquot Centurias Observationum, non contemnendarum.

Quando jam verò te ita affectum esse video, ut Observationibus alienis æquè delecteris, ac propriis, omniaq; studia tua ad bonum publicum referas, fretus humanitate tuâ, & amicitiâ nostrâ vetere, te non ægrè laturum existimavi, si tibi hunc Casum describerem, non adeò quidem gravem, sed qui tamen penes me admiratione non caret, & super eo judicium consiliumq; tuum à te peterem.

Obs. 87.

Observat.

Nobilis quædam Matrona, annos nata circiter quinquaginta, ruri habitans, cùm ante duos circiter annos, tempore verno, in horto suo semina quædam olitoria terra mandaret, inopinatò percepit dolorem acutum in brachio, ni fallor, sinistro, prope cubitum, in parte exteriore; quapropter vespâ se ictam existimans (quamquam an per intermedium indusium quo erat induta, id fieri potuerit, addubitaret) nudato brachio locum dolentem extemplò unguibus comprimit, ut, si fortè aliquis ibi esset aculeus, à vespa fucóve relictus, eum extraheret; nullum autem, etiam acutissimè diligentissiméque cernens videre, nedum evellere potuit, sed tantùm macula rubra parvaq;, quales à morsu pulicum esse solent, ibi apparebat, citra tumorem tamen ullum, aut dolorem, nisi quando tangebatur, resq; ita per anni ferè spatium remansit.

Anno elapso macula illa paulatim elevari cœpit in tuberculum, valdè exiguum primò, ambitu suo vix excedens magnitudinem grani cannabini, quod tamen successu temporis, ac præcipuè postquàm Matrona illa balneo Emsensi usa esset, increscere cœpit, ut jam magnitudinem æquet pisi mediocris, per medium secti, cutiq; impositi. Est autem rubrum, in summitate fuscum, (blaulecht/) & duriusculum. Hæret in summa tantùm cute, cum qua apprehensa digitis à carne subjecta facilimè in altum elevari potest, ut nulla subtus percipiatur durities, multò minus circum circa tumor ullus, qualis alias talibus Vesparum ictibus supervenire solet. Crescente tuberculo, etiam dolor paulatim auctus, qui intervallo aliquot horarum redit, duratq; pro vice dimidiam ferè horam, tunc ipsi magis molestus frequensq;, quando tempestas ad pluviam ventosque inclinat, & quando ipsa in negotiis domesticis, ministerio brachiorum utens, defatigatur.

Magnitudo tuberculi.

Si quis tuberculum levi manu tangat, tantum ibi sentit dolorem, ac si carbo, aut candela ardens loco affecto admoveretur, ita ut sæpiùs ne indusii quidem contactum ferre possit, sed jam a dimidio ferè anno, Emplastro Apostolico superimposito illud tegere, & ab omni contactu munire coacta fuerit; quodque admiratione maximè dignum, quò leviùs blandiusque id attingitur eò magis ipsi dolet, imò dolor fit ferè intolerabilis; quando verò manu semel admotâ tuberculum premitur graviter, dolorem sentit ferè nullum, imò dolor absque ullius rei tangentis contactu excitatus, & per se aliquando recurrens, tunc à vehementiore compressione fit lenior, evilnescens paulatim.

Cùm nuper lectissima illa Matrona tuberculum hoc mihi monstrâsset, & de eo auferendo consilium à me petiisset, jussi, ut loco Emplastri Apostolici, hactenus adhibiti, Oppodeltoch Theophrasti Paracelsi uteretur, & sic faceret periculum, an fortasis aculeus, si quis parti infixus, hâc ratione extrahi posset, quo remedio etiam nihil proficiente, ad ferrum recurrendum esse dixi. Ab aliquot jam hebdomadibus autem non audivi, quid Emplastrum illud effecerit. Quod si verò pertinax malũ etiam hoc remedium eludat,

Obs. 87. & 88.

decrevi, ubi denuò ad ipsam venero, tuberculum, quò cuti inhæret, acu incurvâ sericoque molli (Flechtsiden) trajicere, quò id commodiùs sursum attollere, & à partibus subjacentibus quasi divulsum, forfice radicitùs resecare possim: hac enim unica, & quidem tutissima, mirabilis hujus mali curandi ratio superesse mihi videtur.

Quoniam verò, Clarissime & Excellentissime Dn. D. Fabrici, te in perpetuis exercitiis Chirurgicis consenuisse scio, rogatum te velim quàm officiosissimè, ut sententiam tuam tam de Natura & Causis, quàm etiam de curatione hujus mali, mihi communicare digneris, egoq; efficiam, ut curâ σὺν Θεῷ feliciter peractâ, Matrona illa, per molesto hoc malo liberata, se gratam erga te exhibeat. Vale Amicorum meorum veterum decus, & quod facis, Henricum Schobingerum, Agnatum meum, disciplinæ tuæ commissum, in studio præcipuè Chirurgico instituere, ipsumq; in operibus Medicis subinde exercere perge. Ex Musæo meo Gallopoli, 19. die Martii 1627.

OBSERVATIO LXXXVIII.

Responsio ad præcedentem Observationem, in qua similis casus describitur.

Viro Clarissimo atq; Doctissimo

DN. SEBASTIANO SCHOBINGERO, Civitatis Sangallensis Doctori Medico longè celeberrimo, ejusdem Reipub. Consiliario prudentissimo; Amico meo singulari studio observando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S.P.D.

IGnosce, Vir Clarissime, Consultissimeq;, quòd admodum rarò ad Exc. T. scribo: excusationes non affero, præter eas, quas jamdudum ex Dom. Henr. Schobingero nostro intellexisti; videlicet occupationes, curas, molestias, & adversam Valetudinem. Quàm gravis enim & molesta mihi fuerit hyems hæc, vix credas.

Libentissimè legi Casum, quem communicâsti; Est enim rarissimus, ipsumque ex ictu vespæ, ut postea fusiùs dicam, ortum fuisse, non dubito: idque eò magis asserere ausus sum, quòd ante annos sex Masanopoli in Alsatia, in quinquagenario quodam, ex Senatorio ordine, similem viderem.

Observat. Fuit & ille ex punctura Vespæ ortus, non tamen in eodem loco, sed in ipsa sura, ejusdem cum eo, quem E.T. describit, erat coloris, figuræ, atque magnitudinis, adeoque sensibilis, ut æger contactum limbi pallii, inter deambulandum sufferre non posset.

Suasi, ut trajecto filo radicitùs excideretur: id verò cùm tentare nollet, jussi ut Emplastrum de Ranis cum Mercurio applicaretur, & laminâ plumbeâ excavatâ obtegeretur. Consilium hoc non sine fructu maximo cessit: de dolore enim, quandiu Ego Masanopoli moram traxi, (hæsi autem ibidem per mensem & ampliùs) non usque adeò conquestus est. Quid verò deinceps cum ipso factum sit, ignoro.

Porrò, de causa tuberculi nobilissimæ ægræ vestræ, sententiam meam scire cupis. Illa vel est interna, vel externa. Interna si fuisset, esset vel ex affluxu sanguinis, aut alicujus humoris: vel denique ex congestione, ut vocant Medici. At ex affluxu esse non potuit: necessariò enim aliqua corporis commotio, febris, bubo sub axilla, vel simile quid præcessisset. Deindè, non tantùm macula illa parva rubra secuta, sed & brachium inflammatione & tumore tentatum fuisset. At horum symptomatum nullum supervenit, Ergò, &c. Neque ex congestione esse potuit; Quicunque enim ex facultatis alteratricis & nutricis errore, aut expultricis imbecillitate fiunt tumores, pedetentim ac lentè crescunt: at macula hæc festinanter & è vestigio accidit; Ergò ex congestione esse non potuit. Sequitur itaque externam habere causam. At quia neq; casus, neque percussio, aut tale aliquid præcessit, & quàm celeriter impressa fuit macula, verisimile mihi videtur, ex ictu sive punctura Vespæ potiùs, quàm ex aliqua alia fuisse causa. Neque obstare potuit indusium, quò minùs aculeum suum cuti infigeret; Idem enim cum Viro illo Masanopoli accidisse, memini. Hanc quoque esse causam, quòd aculeus repertus non fuerit, existimo: non enim altè cuti infixus esse potuit, & in indusio remansit.

Obs. 88.

Id verò consideratione dignum est, videlicet, cur venenum hujus Vespæ, uti & in Masanopolitano, ad alias partes propagatum non fuerit, vel sæviora symptomata in ipso loco affecto excitârit? quemadmodum aliis accidisse, E.T. videre poterit Cent. quartæ Obs. 78. 79. & 80. Procul dubio, quia Vespæ illæ succo alicujus herbæ venenosæ infectæ fuerant: hæ verò non. Deinde per intermedium indusii factus fuit ictus, & proinde præcedentibus minùs profundus, minusque venenosus extitit. Maximum dolorem excitare tuberculum hoc, præsertim si leniter tangatur deprimaturque, scribis: inde manifestum fit, nervum, vel nervosum quid attingere; Graviùs verò Compresso tuberculo, dolorem fere nullum præsentire ægram, ais; Id meo quidem judicio fit, quod fortiter compresso tuberculo spiritus animales ad vicinas partes minùs sensibiles recurrunt.

Cupit præterea E.T. ex me intelligere, quænam instituenda sit curatio. Est illa vel Palliativa, vel Methodica, aut denique Violenta, quam Galenus Potentem appellat.

Palliativa simul & Methodica in hoc consistit, ut optima Victus ratio observetur, corpus per intervalla expurgetur, & humores, si qui ad partem affectam affluunt, ad alias partes trahantur, evacuenturque; Sive id purgationibus, sive Venæ sectione, Cucurbitulis, aut Fonticulis fiat. Tuberculo Emplastrum de Ranis cum Mercurio & laminam plumbeam, in medio concavam, ne tuberculum comprimat, applicarem. Emplastrum Oppodeltoch non improbo, præsertim illud quod Paracelsus (diversas enim habet descriptiones) ex Nicolao transcripsit, & nonnullis transpositis, & in ponderibus mutatis, sibi adscripsit, & Oppodeltoch vocavit: cùm tamen nihil aliud sit, quàm Empl. Divinum Nicolai. Longè autem efficacius evadet Emplastrum, si ad unciam unam drachmas duas Amalgamatis Saturni, in mortario calido admiscueris. Hæc non solùm dolo-

Obs. 88.

dolorem leniunt, sed & emolliunt & resolvunt.

Ante annos tres æstatis tempore, tanta apud nos fuit Vesparum copia, ut veluti turmatim in conclavia ruerent. Neminem verò ab ipsis læsum videre mihi contigit. In omnem tamen eventum Oleum ex ipsis per infusionem præparavi, mihiq; reservavi. Mitto de hoc Oleo aliquid, & E. T. de eo periculum faciat, suadeo: illud enim dolorem leniendo, & tuberculum emolliendo, profuturum non dubito. Multa enim similitudine quadam in nobis agere, indies videmus; Quemadmodum notum est, Oleum Scorpionum, vel etiam Scorpionem ipsum contritum, & ictui suo impositum, proprium suum Venenum extrahere. Sic crines Canis rabidi, morsui suo impositi, Venenum domare, nonnulli prodiderunt: faciat periculum qui volet, Ego ferrum candens præsentaneum ac verum Alexipharmacum esse morsus canis rabidi, non rarò expertus sum: uti in Observ. meis videre poteris.

De medicamentis quæ per similitudinem agūt. Ambros. Paræus, lib. 21. c. 20.

Sed ut ad ea quæ similitudine agunt, redeā, nonne in combustionibus, quæ vel igne, vel aquâ, oleove fiunt, si pars affecta igni admota, & veluti frixa fuerit, ignem empyreuma parti impressum extrahere videmus? Idem præstare posse sal, saponem, & cæpas crudas, experientia testatur: de quibus vide Tractatum meum de Combustionibus. Sic frigus, frigus extrahit. Hoc ipsum quilibet facilè hyeme experitur, si manus frigore propè congelatas fricet nive, vel aquâ gelidâ: sic enim subitò incalescent, at igni admotæ magnum sentient dolorem punctorium. Præterea si quis poma, aut rapas congelatas injiciat in aquam frigidissimam, videbit ipsum gelu internum foràs quasi allici, ita ut fructus illi redeant ad naturam suam pristinam. Sin verò demergantur in aquam calidam aut tepidam, confestim flaccescent, & paulo pòst nigrore contracto putrescent.

Forsan Oleum Vesparum in earum punctura per similitudinem idem præstabit, præsertim ab initio adhibitum.

De curatione violenta.

Hæc si pro voto non successerint, & tuberculum ægræ magis magisque molestum fuerit, ad Curationem Violentam sive potentem, hoc est, excisionem tuberculi, confugiendum est.

Illam autem eodem modo, ut E. T. scribit, administrarem, videlicet filum subter tuberculo trajicerem, sursumque illud attraherem, & novaculâ exciderem, verùm diligenter prospiciendum est, ut cum tota sua radice extirpetur, & sanguis, secundùm rei indigentiam, effluere permittatur. Medicamentis præterea omnibus, quæ Vulneri imponerem, nonnihil Theriacæ admiscerem. His Vale, Vir Clarissime, Consultissimeque, & cum tuis omnibus æternùm quàm feliciter vive. Dabam Bernæ 28. Aprilis. 1627.

Appendix de eodem affectu, à Cl. Viro Dn. SEBASTIANO SCHOBINGERO, ad Nepotem suum HENRICUM SCHOBINGERUM, Med. Candidatum, Convictorem meum exaratæ. S. P.

Literæ tuæ, HENRICE, Agnate charissime, superioribus hisce diebus mihi fuerunt redditæ, *Consilium autem Clarissimi Dn. Fabricii, de curando Tuberculo dolorifico, ex ictu Vespæ genito, quod attinet, illud mihi antehac rectè fuisse redditum, meis verbis ipsi significabis, pro quo, uti & dum Ægrota nostra ipsa referat, Ego quidem ipsi nunc gratias ago maximas. Usa Oleo Vesparum, per multos dies nullum inde levamen sensit. Jussi postea loco dolenti applicare Emplastrum Oppodeltoch Theophrasti cum amalgamate Saturni, cujus usu itidem nihil effectum, quàm quòd ibi in epidermide parva tubercula eruperint. Cùm itaq; ipsemet ipsi adesse non possem, suasi ut usum hujus Emplastri continuaret, donec ad ipsam venirem, quo etiamnum nihil juvante, finitis diebus Canicularibus malum ferro exscindendum erit, quod unum, meoq; judicio omnium certissimum tunc nobis supererit Remedium. Ex hoc Consilio autem facile est cognoscere, tanquam ex ungue leonem, quàm exercitatus sit Dn. FABRICIUS in omni parte Medicinæ, etiam in Casibus raris, & ab intelligentia Vulgi remotis, in quibus, præter ἐμπειρίαν καὶ ἀναλογισμόν, Artis præcepta, quantùmvis prolixa, parum aut nihil valent. Vale, & Dn. D. FABRICIUM ex me quàm officiosissimè saluta. Gallopoli, 19. die Julii, Anno 1627.*

Ex intempestivo usu Lapidis Bezoar, Quartana & Mors.

Clarissimo & Excellentissimo Viro, Dn.
GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo præstantissimo, Inclytæ Bernatum Reip. Archiatro.
Cui
PAULUS CROQUERUS S. P. D.

Post reditum JOHANNIS KRIEGII mei à vobis, binas ad te dedi literas per Mercatores Cracovienses, qui ad Nundinas Lipsenses profecti erant: cùm nullum à te responsum tulerim, vereor, ne malo fato à tuis manibus aversæ sint: nec enim puto, si accepisses, te cessaturum fuisse in officio, qui semper officiosissimū & humanissimum te præbes, iis præsertim, qui seriò & suis momentis virtutem tuam æstimant, inter quos ego nomen profiteor meum, ut ut sit, literarum jactura est levis, maximè cum eædem repeti possint, modò constet in viâ strangulatas esse. Communicabam in postremis tibi inexhaustum luctum meum, ex obitu Illustrissimi Ducis Christophori Zbaras, Herois incomparabilis, & causas morbi primùm ac mortis latius deduxi: eò quòd in longo morbo, ex causa rarissimâ, usu videlicet frequenti & immodico lapidis Bezoar, contra omnium nostrûm sententiam, contracto, quinto ferocissimæ quartanæ mense, rebus humanis exemptus est. Is laudatissimæ memoriæ Heros, cum Byzantii Legatum ageret, à Persa Medico modum usurpandi Bezoar, ad vitam prorogandam, & omnes morbos arcendos, sumpsit eâ dosi, ut minima quadraginta granorum esset, aliquando ad octuaginta grana ascenderet. Huic Bezoar usui conjuncta fuit strictissima victus ratio, dimidii caponis aut gallinæ elixæ, sine sale, sine vino. Id cum ille avidissimè arripuisset, & omninò tanquam pro cœlitus sibi revelato arcano, in animum demisisset, nec meis monitis, nec aliorum amicorum, ac inprimis Illustrissimi fratris sui Castellani Cracoviensis (in cujus familiam statim à reditu By-

Obs. 88. *zantino ego concesseram) precibus revocari potuit. Ita suis planè commissus consiliis, aliquoties Vere ineunte, eum Bezoar usum frequentavit; hinc offensiones jam se prodentes consultò dissimulabat, ne videretur luere pœnas suæ obstinationis, donec in expeditione Borussicâ violata natura erupit, & se atrocissimè cum stupendis symptomatis vindicavit. Curatus à Medicis Sedanensibus, Torunensibus, & aliis, quos Rex alit: sed morbi vis adversùs ipsa remedia insurgebat. Advectus quarto mense domum, ego cum alio Medico ætate & praxeos usu provecto, accurro, offendo vires jam planè exhaustas, symptomata aucta, febrim continuam, præter illam, quæ quarto die manifestis accessionibus sæviebat, vomitus bilis æruginosæ assiduos, cibi fastidium extremum, dejectiones porraceas, biliosas, ad quas cum sollicitaretur, fæcibus aliquantulum commotis statim cor delinquebat, & exanimabatur, tanta nidoris fœculenti malignitate cor & spiritus vitales offundente. Ita cum viderem, Patronum meum per illum summum languorem, appetentibus fatis erogari, & vitam, & vitæ institutum detestatus sum, quod cum ipsius patrocinio & munificentiâ singulari, ad aliorum præsidia magis ac magis confirmaretur, ipsi tamen nullam opem præbere potuit. O me miserum quod suum in me fortuna telum contorsit? Quo uno miseria patebam, cum ipsius clementiâ in beatitudinis (si quæ mortali obvenire potest) aditu me collocabat. Sed satis querelarum, quæ totam vitam meam occupabunt, ne illas his epistolæ angustiis coërceri posse existimem. Mitto tibi descriptionem affectus puelli quinquennis, qui pedis est luxatio, bono loco & locupletibus parentibus natus est, quorum rogatu affectum descripsi plenius; & ad te digitum intendi, ut inde salus huic malo peteretur, quam, nisi à te, in artis operibus exactissimo Viro, sperari posse non puto. Quæso accuratè nobis mali hujus medelam exequere, quicquid præscripseris, me arbitro & directore, à nostratibus Chirurgis diligenter administrabitur. Spero hunc, qui meas ad te literas procurat, gratum fore, nec enim vellem nullo fructu tibi molestias exhiberi. Ego brevi dabo ad te pleniores, in quibus etiam pro me quædam à te flagitabo, quæ nunc cum jam is, qui meas ad te curat, sit in procinctu, scibere plura non permittat. Illud tantùm addo, ut tibi de me persuadeas, me tui causâ omnia velle, & modo imperes, in felicitate meâ positurum, ut tibi paream & obsequar. Vale clarissime & amicissime Domine Fabrici, amice colendissime. Cracoviæ die 3. Maji 1628.*

Exc. T. addictissimus & Amicus integerrimus
CROQUERUS M.D.

OBSERVATIO LXXXIX.

Intempestivum Medicamentorum quorundam usum periculosum esse, ostenditur; item de pede distorto & quomodo arte in formam naturalem reducendus?

Nobilissimo, Doctissimo, Amplissimoq; Viro

DOMINO PAULO CROQUERO,
Serenissimi Regis Poloniæ Doctori Medico longè celeberrimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S.P.D.

Obs. 89. ANxius de Te vehementer fui, Vir Nobilissime, Doctissime, Amplissime; ab eo enim tempore, quo Dominus Kriegius à nobis discessit, nullas à vobis accepi literas, quapropter solus intuitus literarum tuarum, quæ hac vespera mihi traditæ, me exhilaravit, longè verò magis gavisus fui, cùm ex eis Te vivere recteque valere intelligerem. De obitu tamen illustrissimi Principis Tui, Christophori Ducis in Zbaras tecum doleo. Sed quid faciendum? Est enim hæc vitæ nostræ conditio, ut post multas molestias, quibus in hac valle miseriarum obnoxii sumus, tandem altiora petamus: ego quoque hac hyeme per menses aliquot decubui, neque etiam nunc penitùs sum restitutus. Age dum, mi Domine Croquere, negligamus assilientes fluctus hujus mundi, & ut Gubernator, manus quidem semper in clavo habeamus, oculos verò mentis in astris, id est, ad Deum elevemus. Sed non parum admiratus sum, cùm scribis, lapidem Bezoar Celsitudini ipsius obfuisse; ego nihil tale circa Bezoar observavi, imò & in memetipso & in aliis cum successu eo semper usus sum. Quid si factitius fuisset? Sed & ex frequenti ipsius usu id evenire quoque potuit. Optimum enim quandoque medicamentum, si eo abutimur, in damnum nostrum convertitur. Episcopum Uratislaviensem Magisterium Perlarum sæpè bibisse, atque demortuo tunicas ventriculi nigras & corruptas apparuisse, post Woyselium testatur Laurentius Hoffmannus. Libavius aliquot exemplis demonstrat, Magisterii Margaritarum & Corallorum, quæ tamen humidum nativum instaurare creduntur, usu, multos in tabem incidisse, plurimos vita privatos esse, tunicis ventriculi & intestinis acrimonia planè erosis, quod etiam Marchionis Johannis conjugi evenisse, idem Hoffmannus scribit. Episcopum Basileensem à communi nostro Amico Domino D. Martino Chmieletio, Medico celeberrimo, post obitum dissectum, frequenti & intempestivo usu Zingiberis conditi mortem accelerasse, repertum est. Hoc ipsemet Dominus Chmieletius mihi aliquoties narravit. Dominus Platerus hanc historiam quoque recenset Obs. suarum lib. 2. sub titulo de cordis dolore, mihi pagina 406. Quantum igitur verus ac legitimus usus hujus vel illius Medicamenti prodest, tantum persæpè ipsius abusus nocet, etiamsi fuerit pretiosum.

De lapide Bezoar.

Cujuslibet medicamenti abusus in damnum convertitur.

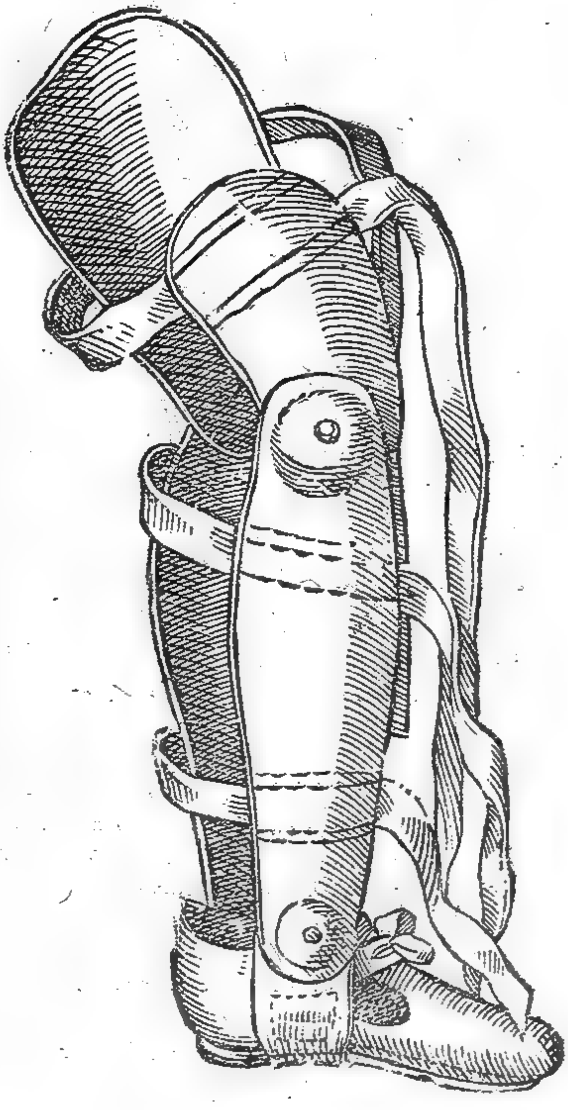
Porrò Vir Nobilissime, Doctissime, Amplissimeque, cùm duobus ferè abhinc annis, nullas à Te habuerim literas, & proinde incertus essem, an meas, de Thermis Piperinis acceperis, necne, apographum earum Francofurtum misi; ut ibidem cum quibusdam aliis ex meis scriptis lucem videre possent, quò certior essem, tandem exemplar ad manus Tuas pervenire; Annexi schemata speluncæ, in qua erumpunt thermæ istæ quàm saluberrimæ (à nemine adhuc, quod sciam, adumbratæ) simul & adumbrationis thermarum, reliquorumque omnium, quæ in spelunca

Obs. 89. spelunca illa altissima & horrida, continentur, quibus omnibus Ampl. Virum oblectari, neque conatus meos ægrè laturum esse, confido.

De Distorto pede. Quæ de distorto & inverso pede pueri quinquennis scribis, de eis absente ægro non facilè judicare possum; utinam igitur delineationem patris affectæ simul misisses, sed & ambigo, an malum ex violenta caussa, quam Ampl. Vir recenset, an verò in utero contraxerit infans? Si enim *Malum non ex violenta caussa provenisse, ostenditur.* ex casu aut violenta contractione nutricis aut gerulæ provenisset malum, procul dubio graviora symptomata infantem statim exercuissent, vidimus id hic ante aliquot annos in nobilissimo *Observat.* quodam ex familia Diesbachiorum, qui, qvum pedem aliquo modo detorsisset, & ab ineptissimis hominibus extentio nimis violenta facta fuisset, gravissimis mox correptus fuit symptomatibus; aliis idem accidisse memini; At in vestro ægro nihil tale visum fuisse, ex tuis colligo, sed utut sit, sive ex causa violenta fuerit affectus, sive in utero materno, ex forti imaginatione matris, aut propter inversum situm, contractus, de salute tamen in tenella hacce ætate desperandum non est, sæpissime enim mihi contorta membra in praxi mea occurrerunt, quæ nihilominus tamen feliciter tandem restituta fuerunt, etiam in hac urbe. Horum affectuum quoque singulare exemplum videre poterit Amplit. Tua in tertia Centuria Observ. 56. Exemp. 2. & Cent. 5. Observ. 46.

Methodum curationis ab Amplit. Tua propositam, omninò approbo, quæ enim à longo tempore induruerunt, ante omnia emollientibus, veluti fomentis & balneis ex radicibus & foliis althææ, malvæ, flor. Chamom. meliloti, sem. lini & fœnigræci paratis, addita betonica, Iva arthetica, floribus primulæ veris, & hujusmodi, quæ nervos roborant, lubrica sunt facienda. Conveniunt & olea emollientia, pinguedines & emplastra. Satis emollitis partibus induratis, ad ea, quæ nervos partesque nervosas roborant, transeundum est; Inter ea verò, quæ nervos roborant, succus lumbricorum & oleum meum ex floribus, præcipuè mihi probantur, uti & aqua betonicæ, salviæ, granorum juniperi sine *Vinum exterius adhibitum nervis inimicum.* vino distillata. Vinum enim etiam exterius applicatum, nervis inimicum esse, in memetipso & in aliis observavi; in atrophia quoque præstantissimum esse succum lumbricorum, frequenter expertus sum; ejus præparationem vide in tractatu meo de gangræna & sphacelo c. 13. Hæc dum adhibentur, in universalibus nihil omittendum est. Sed de his nihil addo, ne noctuas Athenas me ferre voluisse videar.

Verùm enimverò tota difficultas in hac curatione in recta fabricatione & applicatione Instrumentorum consistit. Nisi enim instrumenta rectè adaptata fuerint, frustra erunt omnia, sive emollientia, sive corroborantia fuerint. Quapropter danda est opera, ut ante omnia instrumenta fabricentur; quamprimùm enim emollientia adhibueris, statim quoque instrumentum ut applicetur, perquàm necesse est. Sin minùs & infans gressum tentare vellet, distortus articulus magis magisq; distorqueretur, quapropter interim dum emollientia adhibentur, quiescendum *Obs. 89.* est in lecto. Hæc in multam noctem & festinanti calamo ad te scribo, cras tamen operam dabo, an per pictorem nostrum delineationem instrumenti, quo ego in hujusmodi affectibus utor, nancisci possim, sin minus, egomet specimen ex charta parabo, ut ex ipsa saltem formam instrumenti cognoscas ac videas. Magnitudo enim ex membro læso sumenda est. Admonendi autem sunt Parentes, non illicò & unius anni spatio absolvi posse curationem, sed longum tempus requirere, præsertim quia affectus inveteratus est, statim enim ab initio curatio erat instituenda. Non tamen, ut antea dixi, de valetudine recuperanda desperandum est. Interim enim dum crescit puer, si articulus distortus beneficio calcei & instrumenti ex lamina ferrea fabricati, & calceo annexi, compressus, & versus situm suum naturalem reflexus fuerit, paulatim ad statum naturalem redibit; Vidi id cùm in aliis, tum in Generoso, cujus mentionem feci Cent. 3. Observ. 56. & Cent. 5. Observ. 46. sed necesse est ut puer instrumentum dies noctesque gestet. Atrophiæ ut occurratur, totum crus frequenter oleo vel succo lumbricorum inungere convenit. Hoc modo instituta curatione, spe ducor, vitium illud paulatim magna ex parte corrigi posse. Id ut fiat, Deum Ter Opt. Max. supplciter oro. Raptim Bernæ Helvetiorum 20. Junii 1628.

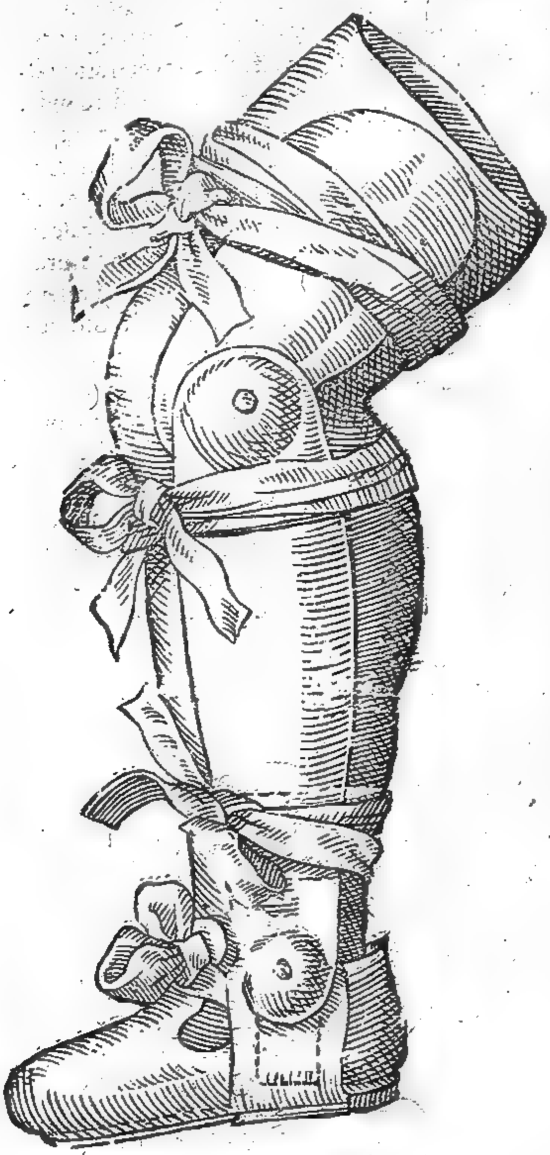

Obs. 90.

Post scriptum.

Hodie specimen sive exemplar instrumenti, quo ego in hujusmodi affectibus utor, fabricavi, Tu fac ut ex lamina ferrea mediocris spissitudinis, secundum magnitudinem partis affectæ diligenter adaptetur; Annexi quoque delineationem instrumenti.

Dominum Kriegium meo nomine saluta quæso plurimum. Iterum vale & millies.

OBSERVATIO XC.

De distorto pede, propter fortem imaginationem matris; & quomodo restitutus?

Ad Eundem

Nobiliss. Doctiss. Amplissimumq; Virum

DN. PAULUM CROQUERUM

Serenissimi Regis Poloniæ Doctorem Medicum longè Celeberrimum, Amicum meum singularem,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

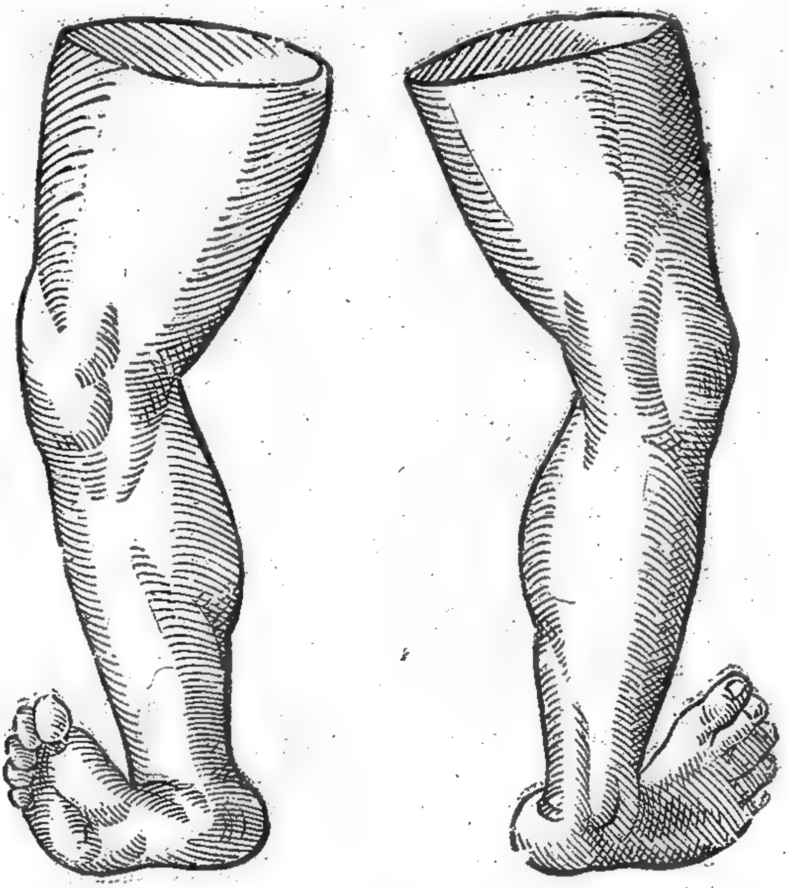
Ante annum, Vir Amplissime, Doctissimeq; mi Dom. Croquere, per nuntium Norinberga ad me missum, de distorto pede ad T. Exc. scripsi, & specimen serperastri misi; Omnia te rectè accepisse spero. Ab eo tempore silui. Oblivio tui fuerit? Absit. Propter singulares enim virtutes tuas, & in me benevolentiam, medullitus te amo ac veneror. Negligentia mea id factum esse si dixeris, longè quoque falleris opinione: nunquam enim, ut sciunt amici, in scribendis literis ad amicos socors esse soleo. Quid igitur moram fecit? Distantia quæ inter nos est locorum, tabellariorum certorum penuria, & gravissimus morbus popularis, pestis videlicet, quæ superiori æstate & per totam ferè hyemem nos exercuit, & quatuor circiter millia in hac urbe, quæ, ut vidisti, nec magna, nec populosa est, è medio abstulit. In urbe quidem cessavit, sed in vicinis locis etiam nunc vehementer grassatur. Deus quoque me cum tota familia mea eadem lue visitavit, sed benignè. Omnes enim restituti fuimus, præter ancillam, quam Deus ad se vocavit. Fuit valdè maligna pestis illa, & contagiosa, ita ut quamplurimi exstincti fuerint, antequam (ut ita dicam) ægrotarint: præsertim hi, quibus ab initio morbi ab Empiricis purgamentum propinatum, aut vena secta fuit. Aquæ Theriacales, Elixiria, atque calidissima, & cum Spiritu vini præparata medicamenta, quæ ab Empiricis in copia huc introducta, & multis exhibita fuerunt, omnibus obfuerunt, nulli, quod sciam, profuerunt. Porrò cum hisce diebus à Viro clarissimo Dn. Jacobo Hagenbachio, Basileensi Doctore Medico, mihi significatum esset, civem quendam Basileensem brevi ad vos in Poloniam iter suum instituturum, intermittere non potui, quin ad T. Exc. per eandem occasionem scriberem, eamque Epistollo hocce officiosè salutarem. Munusculum quoque Chartaceum libenter misissem, sed propter distantiam loci tabellarium onerare non potui.

Obs. 91. — *De Peste Bernensi.*

De puero distorto pede laborante. Quomodo curatio cum puero, distorto pede laborante, successerit, & an specimen serperastri, quod misi, aptum fuerit, scire aveo. Ego egregias aliquot curationes hujusmodi instrumentis, tum in distortis pedibus, tum etiam genuum, per Dei misericordiam, feci. Sed requirunt hujusmodi instrumenta diligentem artificem, & Medicum laboriosum, qui specimina propria manu secundum dispositionem ac figuram partis malè affectæ, scit fabricare atque adornare. Ego, qui hactenus varos, & gibbosos multos sanitati restitui, expertus loquor: semper enim specimina ipsemet fabricare coactus fui. Omnium autem, quotquot mihi occurrerunt difficilima & laboriosissima fuit curatio in puero, cujus fit mentio Cent. 3. Obs. 56. Exempl. 2. & Cent. 5. Obs. 46. Observatio & Curatio hæc, quia multis tum ægris tum Medicis etiam, sine ullo dubio, utilis erit, paulò accuratius illam describam, & sextæ Cent. Observationum mearum, quam præ manibus habeo, inseram.

Circa Annum itaque 1589. nobilissima quædam gravida, ex antiquissima familia Sickingiorum orta, & Generoso, ac multis nominibus Viro præstantissimo Dn. Sebastiano ab Hatzwelt, Domino in Wildenberg & Crotorff &c. nupta, cum quadam

Obs. 90. quadam die crepidis subere elevatis, incederet, & fortè fortuna vacillaret, haud parum commota atque perturbata fuit: nihilominus tamen fœtum ad constitutum tempus gestavit, & puellum progenuit. Huic pes (si rectè recordor) dexter ita distortus fuit, ut digiti malleolum interiorem, totusq; verò pes suram versus reflecteretur: itaque cum incederet puer, non plantâ pedis, sed malleolo exteriori solum calcabat, ut ex sequenti figura videre licet.

Multa quidem adhibita fuerunt medicamenta, etiam à præstantissimis Medicis & Chirurgis, sed frustra. Quum tertium annum ætatis prætergressus esset infans, & nulla amplius superesset spes restitutionis pedis, & Generosus Dom. parens de me audivisset; Coloniâ, ubi tunc artem meam exercebam, per literas me ad se vocavit, Anno 1592. & ut omnem diligentiam atque industriam circa puerum suum adhiberem, rogavit. Explorato optimèque considerato morbo, de restitutione pedis, ut ingenuè fatear, penè desperabam: omnia enim jam occalluerant. Cum verò auxilium à me afflagitarent parentes, curationem sequenti modo institui.

Primò, quia infans robustus & obesus erat, corpus ante omnia manna & syrupo rosato solutivo per intervalla purgavi, ne balneis & fomentationibus superfluos humores ad partem affectam attraherem. Purgato corpore, sequens decoctum emolliens in decimum aut duodecimum diem usque, bis tervein die calidè applicui.

Fotus emolliens.

℞. Rad. Altheæ
Malvæ an. ℥ß.
Herb. & Flor. Betonicæ
Ivæ arthreticæ,
Flor. Chamomillæ
Meliloti an. Mj.
Sem. Lini, &
Fœnigræci an. ℥ß.
Anisi, ℥j.

Coquantur in decocto capitis & pedum vervecis, fiatque fomentum, quo bis in die ad sesemihoram usque pedem immersi. Post fotum totam tibiam plantamq; pedis sequenti oleo inunxi.

Oleum Emolliens.

℞. Ol. Liliorum alborum,
Amygdalarum dulcium, an. ℥ß.
Ol. Lumbricorum ℥j.
Ol. Granorum juniperi ʒij. misceantur.

Postea sequens Emplastrum applicui.

Empl. Emolliens & corroborans.

℞. Empl. de mucilaginibus ℥jß.
Gummi Amoniaci, in spiritu juniperino dissoluti & percolati; iterumque ad spissitudinem cocti ℥j. Ceræ novæ ℥ß.
Ol. de vitellis ovorum ℥j.

Dissolvantur lentissimo igne, deinde admisce
Pulv. florum betonicæ
Ivæ arthreticæ
Rosarum rubearum an. ℈ij.
Croci
Pulv. Lumbricorum terrestrium.
Masticis.
Olibani an. ʒj. Misce & fiat secundum artem Ceratum, addendo parum olei rosacei, si opus fuerit. Emplastrum hoc mirum in modum emollit, & partes nervosas corroborat.

Sic satis emollito pede, ab usu emollientium discessi, & corroborantia, de quibus postea, applicui.

Obs. 90. Interim autem dum emollientibus utebar, serperastrum ad affectum huncce accommodatissimum inveni, & ipsemet specimen extenuissima lamina ferrea, charta & ligno concinnavi: quod postea in arce Gotorff per ferrarium ex ferro fabricatum fuit, eodem modo ut infra depictum est.

Porrò etiamsi pes mirum in modum distortus esset, ut ex præcedenti figura videre licet: post usum tamen emollientium, facilè veluti in formam naturalem reduci potuit, idque sine dolore, sed remotâ manu protinus in pristinam formam monstrosam revertebatur.

Quotiescunque autem pedem (quod diligenter observandum) extendebam, & in formam naturalem reponebam, sinus magnus inter malleolum interiorem & plantam pedis, percipiebatur. Processus enim inferioris appendicis ossis tibiæ, qui malleolum internum constituit, quia à longo tempore ossi calcis incubuerat, depressus erat, & ab osse calcis distabat. Processus verò fibulæ, qui malleolum exteriorem facit, præter naturæ ordinem prominebat, totumque pedem introrsum detorquebat.

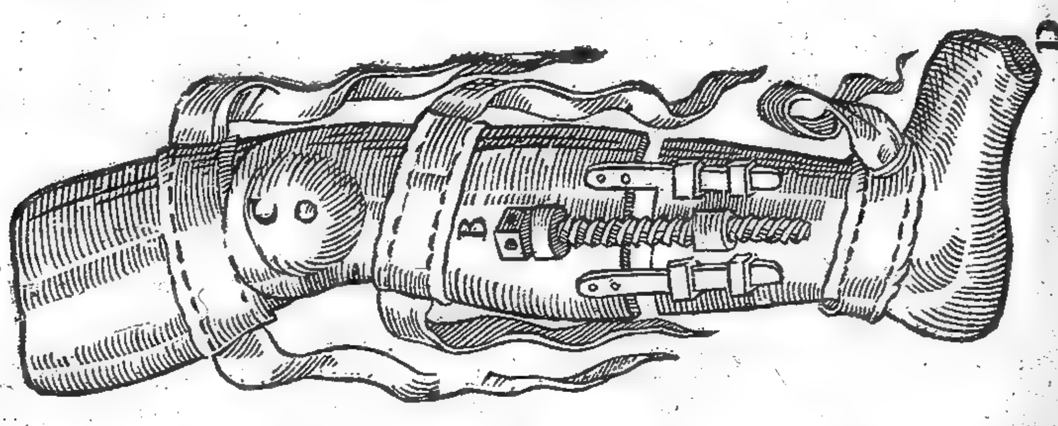
Ut igitur pes in situm suum ac formam naturalem reduci posset, necesse fuit, ut prominentia fibulæ deprimeretur, defectus verò processus appendicis ossis tibiæ aliquantum prolongaretur. Illud arte & industria, hoc verò naturæ beneficio factum fuit. Cæterum naturam mirando quodam modo in conservando sui individuo solicitam esse, exemplum ad oculum in Musæo meo demonstrare possum: Habeo enim Sceleton Caponis, in quo miranda Creatoris providentia observatur; Quandoquidem femur sinistrum, cum in transversum fractum, & extremitas una ossis fracti, super alteram callo quàm firmissimè annexa fuisset, & proinde crus illud altero brevius evasisset, provida ac prudens natura, os tibiæ ejusdem cruris tantum longius creavit dextro, quantum femur sinistrum brevius est dextro: ita ut nulla relicta sit inæqualitas aut deformitas. Hæc si in brutis fiunt, cur non & in pueris, interim dum accrescunt: præsertim si optimo corporis habitu sint prædidi, & vivaces fuerint, qualis erat Generosus hic noster æger. Sed ut ad institutum redeam, sic satis emollito pede, de reliquis cogitandum fuit. Primum itaque pedem totumq; crus succo lumbricorum, aqua betonicæ, ivæ artheticæ, salviæ, & juniperi mixto, inunxi, & sequens Emplastrum, quod mirum in modum corroborat, applicui.

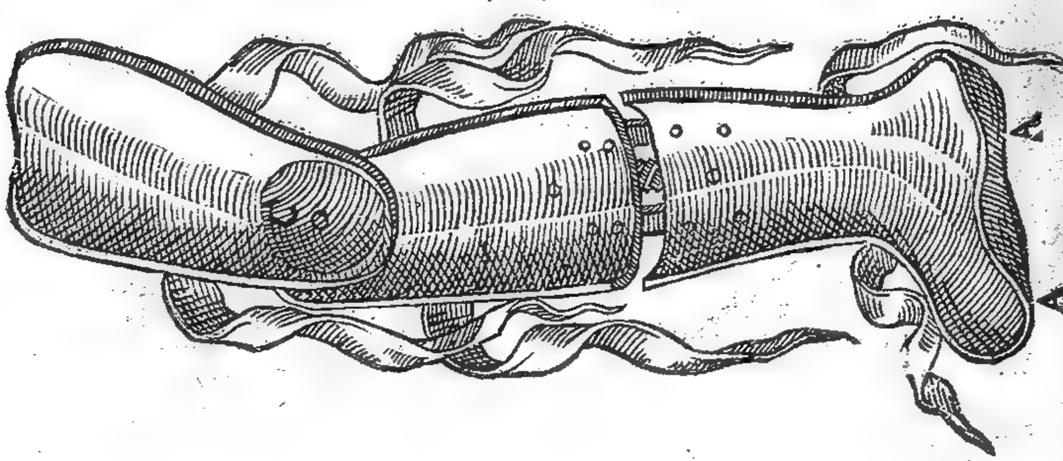
De miranda Creatoris providentia Exemplū singulare.

Obs. 90.

Emplastr. corroborans.

℞. Emplast. Slotani ℥iij.
Gummi Elemi purissimi
Ceræ novæ an. ℥j.
Pulv. Masticis
Olibani pulv. lumbricorum, aquâ communi lotorum & exsiccatorum an. ʒij.
Rosarum rubearum
Balaustriorum.
Nucum cupresi an. ʒj. Cum s. q. olei lumbricorum fiat Cerotum, quod supra alutam extendatur, applicetur, & renovetur, de sexto in sextum diem. Postea in formam naturalem reposito pede, quod, ut antea dixi, facilè & sine dolore fieri potuit, sequens instrumentum pedi tam concinnè adaptavi, ut pes in pristinam formam præternaturalem recedere non potuerit, nisi forte fortuna fasciæ ac vincula laxarentur.

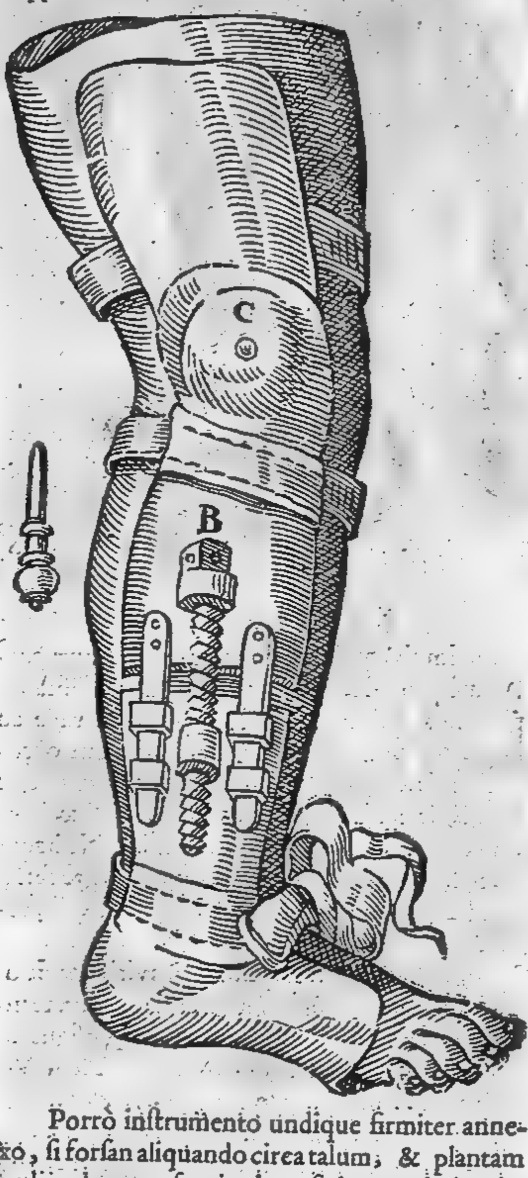

Declaratio

Declaratio Figurarum præcedentium.

Obs. 90. In prima figura interna facies instrumenti adumbratur: Eam præsertim ob causam, ut reflexura laminæ A. A. in conspectum veniat: hujus reflexuræ enim, quæ in secunda figura D. insignita est, beneficio, planta pedis introrsum, & versus malleolum internum reflexa, ex tela facta, instrumento diligenter annectatur, ne loco suo recedere possit. Id verò ut commodius fiat, ferula lignea stupis, & tela involuta interiori parte tibiæ apponenda, & una cum fascia & loramentis vincienda & liganda est, ut ex sequenti Figura apparet.

Porrò instrumento undique firmiter annexo, si forsan aliquando circa talum, & plantam pedis relaxatum fuerit, beneficio torcularis, in secunda & tertia figura B. notati, in altum facilè retrahi potuit: quàm rarissimè enim loramenta, fascias, cæteraque omnia solvere conveniebat: quin potius summa diligentia adhibenda erat, ut pes immobilis maneret. Genu verò quod attinet, id beneficio flexuræ, in tribus figuris G. notatæ facilè movebatur.

Hoc modo rectè ac firmiter ligato pede, prominentia illa fibulæ depressa, aut saltem ne excresceret, impedita fuit. Processus vero inferioris appendicis ossis tibiæ, quum locus vacuus esset, excrescere, paulatimque sinum illum circa malleolum internum implere potuit. Hoc modo deformitas pedis omninò castigata, emendataque fuit, & ita quidem, ut inter deambulandum hujus deformitatis nullum amplius vestigium appareret, quemadmodum ego ipsemet Ann. 1617. ex Hassia rediens, & Moguntiæ, ubi tunc temporis Canonicus erat, hisce meis vidi oculis.

Obs. 90.

Longum autem tempus, summamque diligentiam hujusmodi curationes requirunt. Vi enim nihil efficitur, sed est naturæ opus, quæ deformitatem illam corrigit, si ars & industria Medici accesserit. Idque ego in prædicto Generoso ægro expertus sum. Sed affectus jam inveteratus & deploratus erat: quapropter instrumento præfigurato per integrum annum, & ulterius in ipso usus sum. Postea serperastrum eodem modo fabricatum, ut ante annum specimen simul & delineationem ad T. Excel. misi, apposui, quo & per annos aliquot sine ullo incommodo usus fuit. Quia verò pueri crescunt, instrumentum contra in eodem tenore permanet, ideò quotiescunque res postulat, illud revocandum est.

Cur à prioribus Medicis curatus non fuerit.

Quod autem à prioribus Medicis, quamvis expertis, restitutus non fuerit, non ratione medicamentorum, quæ ex arte præscripta & adhibita fuerant, sed defectu serperastrorum accidit: quamobrem in hujusmodi affectibus necesse est, ut Medicus toto ingenio ad inventionem instrumentorum incumbat, citra quæ omnia frustra adhibentur medicamenta, quamvis optima.

De distortis pedibus in pueris nuper natis.

In pueris verò nuper natis, si distorsio aliqua pedum fuerit, non usque adeò difficilis est curatio, dummodo serperastra commoda adaptata fuerint. Vidi id Anno 1621. in nobilis Viri Dom. Benedicti Doube Moratensis puero, qui cum distortis & veluti monstrosis pedibus natus esset, non diu post ipsum Bernam mihi adduxerunt, ubi spatio octo vel decem mensium per Dei gratiam, feliciter à me restitutus fuit. In hoc autem puero nullum emolliens applicui, quandoquidem omnia adhuc lubrica erant. Corroborantibus itaque antea commemoratis, curationem incœpi, & absolvi, sequenti tamen adaptato & apposito serperasto, ex lamina ærea, non usque adeò spissa, tam concinnè fabricato, ut pedem secundum naturam dispositum ferè repræsentaret, quemadmodum ex sequenti figura apparet. Prius autem prædictis aquis tepidis crura irroravi, atque imbui, & Emplastrum corroborans malleolis applicui. Postea fasciis ex carbaso paratis, pedes & tibias ad genua usque involvi, tandemque, ne pedes inter ungendum & fascia ligandum in formam naturalem repositi, ex loco recederent, serperastra hîc depicta apposui.

A. A. la-

A. A. Laminæ ſunt ex ære, ad imitationem & formam pedis ſecundum naturam ſe habentis, fabricatæ.

B. B. Aluta eſt in medio, cui Laminæ annexæ ſunt, ne videlicet loco ſuo amoveantur, neque calcaneus ſimul, uti & maximus ille tendo, qui calcaneo inſeritur, comprimatur. Hæc ideò prolixius ad Ampliſſimum Virum ſcribere volui, ſi forſan in curatione infantis, de quo ſuperiori anno per literas inter nos egimus, ex uſu eſſe poſſent. Vale Nobiliſſime, Ampliſſimeque mi Domine Croquere, & me amare perge. Dabam Bernæ 28. Auguſti. 1629.

OBSERVATIO XCI.

De tumore quodam Oedematoſo, & graviſſimis inde ſequutis ſymptomatibus.

Viro Nobili, Doctiſſimo, Ampliſſimoq;
Dn. D. JEREMIÆ ERHARDO,
Auguſtæ Vindelicorum Poliatro Celeberrimo, & Phyſico Ordinario, Amico meo ſingulari ſtudio obſervando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

DEſcriptionem morbi graviſſimi Dn. Ludovici Berckemair &c. Auguſtani, Nobiliſſ. doctiſſ. ampliſſimeque Vir, ante menſes duos ad me miſit Dn. Gregorius Horſtius, amicus meus ſingularis, una cum apographo literarum, quas T. Exc. de eodem caſu ad ipſum ſcripſerat. Miraberis, nec immeritò, quod admodum tardè reſpondeo: Sed ignoſce quæſo. Propter adverſam enim valetudinem meam, & domeſticorum meorum, ſimul & amicorum, quos peſte (quæ graviſſimè, proh dolor, hic graſſatur) Deus viſitavit, plurimos quinetiam ex lachrymarum valle ad beatorum ſedes advocavit, dies noctesque occupatus fui: neque etiam nunc lues illa apud nos, & in vicinia ceſſat. Celerius itaque ad Excellentiſſimum virum ſcribere non potui. Ne itaque Excell. veſtra ſilentium hocce meum ægrè ferre, apud ægrum quoque ſuum me excuſare velit, vehementer rogo.

Quæ de affectu optimi iſtius viri mea ſit opinio, & quid porrò faciendum, pro tenuitate ingenii mei paucis ſcripſi, literasve non obſignatas, hiſce incluſi; libenter enim omnia Excellent. Veſtræ calculo ſubjicio, idque meritò: Plerumque enim præſens Medicus circa ægrum plura ad curationem ſcitu neceſſaria videt, & obſervat, quæ abſentem latent.

Cæterum, vir Nobiliſſ. Clariſſimeque, rarum & magnum quidem eſſe affectum ægri veſtri, nullus in arte noſtra verſatus, in dubium vocare poterit. Longè tamen majorem rarioremvè eſſe illum, quem nunc Excell. veſt. communicabo, ex ipſius hiſtoria videbit. Puella Nobiliſſimi, Virtute & Pietate ornatiſſimi Viri, Domini Davidis de Tritorrens, Ebrodunenſis, ad lacum Neocomenſem, in ditione hujus Reipubl. filia, à teneris annis tumore Oedematoſo, ſed duro, dextræ manus, laboraverat, ſine ullo tamen incommodo ferè, aut actionis læſione, reliquo quinetiam corpore exiſtente ſano. Ad tumorem huncce tollendum, Dominus Doctor Renotus p. m. qui

qui tunc temporis Ebroduni vivebat, & Parentibus ægræ familiaris erat) non tantum, verumetiam alii quamplurimi Medici & Chirurgi in consilium adhibiti, & quæ ab eis præscribebantur remedia, summa cum diligentia applicata fuerunt, sed sine successu, adeò pertinax erat tumor ille. Tandem à Domino D. Penoto & me constitutum, & Parentibus relatum fuit, ut naturæ motus expectaretur, nec corpus amplius multis medicaments, sive internis, sive externis, oneraretur. Quid fit? Post annos aliquot, & si rectè recordor, circa annum 13. ætatis, cum de curatione tumoris ne amplius quidem cogitarent Parentes, en sensim decrescere incipit, idque insensibiliter: Ita quidem, ut intra paucos dies planè evanuerit; maxima cum adstantium admiratione, & inprimis Dom. D. PENOTI, qui post subitam illam atque repentinam mutationem brevi aliquid mali eventurum prædicebat: neq; ipsum fefellit opinio. Non diu enim post, maximus exortus est dolor circa Scapulam, ita ut dies noctesque ejulare, & præ dolore exclamare coacta fuerit optima & pientissima puella. Iterum in consilium adhibito Domino D. PENOTO, illam adhibuit diligentiam, ut tandem sedatus fuerit dolor, reliquaque symptomata remitterent. Cum itaque omnia in tuto esse viderentur, & astantes simul & Medicus ipse, lætitia & alacritate ad Deum Ter. Opt. Max. laudandum excitarentur, en, subitò in Scyllam incidit, quæ ex Charybdi liberata erat. Post paucos enim dies materia peccans in coxam dextram delapsa est, ubi iterum horrendos & incredibiles excitavit dolores ac cruciatus. Tunc Dominus PENOTus denuò internis simul & externis medicamentis morbum, quantum fieri potuit, debellare operam dedit, nihilque eorum, quæ ars præcepit, neglexit. Cum per menses aliquot dies noctesque tormentis lacerata esset ægra, tandemque Anno 1616. 10. Aprilis, Berna Ebrodunum advocatus essem, caput femoris, extra acetabulum suum, versus externam partem prolapsum, & proinde crus altero brevius esse, reperi.

Quærebatur ab astantibus, an caput in locum suum reponi, & retineri posset? Ego repositionem, propter doloris vehementiam, & labefactationem virium, difficilem & periculosam, repositum verò caput femoris, propter ligamentorum relaxationem in acetabulo suo retineri posse, impossibile esse dixi. Quibus omnibus cum Dominus PENOTus subscripsisset, Parentes quinetiam assentirent, nihil tentatum fuit. Omnem itaque adhibuimus diligentiam, ut dolor sedaretur, & Crus corroboraretur. Curatio hæc cum ad votum succederet, ægra quinetiam suffulcris primò, deinde scipione incederet, Dom. D. PENOTO, ut præsenti Medico, totum negotium commisi, Bernamque (quæ iter unius diei cum dimidia Ebroduno distat) me contuli.

Non diu post meum abitum, cum omnia iterum salva esse viderentur, de novo, & ex improviso, ac sine ulla causa externa, dolor in pede dextro, & præsertim circa ipsum calcaneum ortus est, imò & cum maxima inflammatione: quapropter nova instituenda erat curatio. Purgatur corpus, propinantur apozemata & julapia, & sudorifera, applicantur epithemata, anodyna, & quæ mediocriter repellunt primò, deinde pus moventia, nihilque eorum, quæ requirebantur, omissum fuit. Tandem in ipso calcaneo ruptus est abscessus; Ex quo cum pus in copia effluxisset, dolor remisit: Post dies quoque aliquot frustulum ossis ad instar squamæ piscis, in conspectum venit. Extracto osse, brevi convaluit puella: Et post annos aliquot, viro cuidam Nobili Dom. Isaaco Micheli nupsit, cum quo etiamnunc Ebroduni in matrimonio feliciter vivit, præterquam quod nonnihil claudicat. Postremum autem hocce Symptoma, quod observatione dignum, totum cursum suum sesquimensis spatio absolvit, hoc est, abscessus formatus, per se ruptus, os quinetiam naturæ beneficio expulsum, & ulcus consolidatum fuit. Mirum profectò, naturam in corpore extenuato, & mirandis doloribus antea excruciato, hæc omnia tam celeriter præstare potuisse: præsertim in loco à fonte caloris nativi remotissimo. Mirum quoque est, quomodo materia illa frigida, viscida, & veluti scirrhosa, ex manu, in qua per annos aliquot retenta fuerat, sursum ad scapulam insensibiliter ferè regurgitare potuerit. Verum enim verò naturam plerumque mirandas operationes efficere, quotidie in praxi videmus. Ignosce quæso Vir Nobiliss. Amplissimeque, si prolixa hacce narratione tibi molestus fuerim. Adjunctum tractaculum de Thermis Vallesianis & Piperinis, ut serena fronte excipere, omniaque æqui bonique consulere velit Excell. T. obnixè rogo. Vale, & me amare perge. Raptim, Bernæ 23. Novembr. 1628.

OBSERVATIO XCII.

De Neronica venæ sectione, & nonnullis aliis.

Viro Nobili, Clarissimo & Doctissimo
DN. JEREMIÆ ERHARDO,
Augustæ Vindelicorum Poliatro celeberrimo, & Physico Ordinario &c. Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

HUmanissimas tuas literas 17. Martii ad me datas, Nobilissime, doctissime atque amplissime Vir, ante paucos dies accepi, pro præclara tua in me benevolentia, & quod tantoperè de nobis solicitus fueris, gratias, quas possum, ago habeoque maximas. Utinam vicissim clarissimo Viro aliqua in re gratificari, & propensum animum meum erga Excellentiam suam, significare possem. Hoc tamen Clarissimo viro polliceor, me omnia, quæ ad amicitiam nostram augendam & conservandam pertinent, summo semper studio suscepturum.

De Peste Bernensi. Pestis gravissimè hic grassata est, & ultra tria millia hominum in hac urbe, quæ neque magna, neque populosa est, delevit. Nunc, laus sit Deo benignissimo, cessavit. Admodum fuit contagiosa, & tam maligna, & peracuta, ut multi vix secundum morbi diem attingerent. Ego quoque & charissima mea uxor, uno eodemq e

ferè

Obs. 92.

De præstantia fonticulorum.

fere tempore correpti fuimus, sed non usq; adeo periculosè laboravimus. Causam post DEUM fonticulis, quos in cruribus gestamus, adscribo; præsentissimum enim ac longè securissimũ præservativum tempore pestis, esse fonticulos & setacea, non solum Lausannæ Anno 1613. verumetiam superiori æstate hic observavi. Quandoquidem ex omnibus, qui fonticulos & setacea habebant (quorum viginti sex mihi noti sunt) tres tantùm obierunt, reliqui (præter civem quendam Heidelbergensem, hic habitantem, me, meamque uxorem) etiamsi continuò circa ægros versarentur, morbo ne quidem correpti fuerunt.

Vide Cent. 4. Obs. 23. & 86.

Ægro vestro, Dn. Birckmaiero ad suas respondeo, & ut causticum brachio dextro quamprimũ applicetur, & fonticulus efformetur, sedulò ipsum admoneo. Libenter intellexi, ipsum hac æstate thermas piperinas invisurum, maximum enim fructum ex ipsis accepturum, haud ambigo.

De callo sub patella.

Dubitat clarissimus Vir, an callus sub patella contractus sit nec ne? Ego materiam illam viscosam, ab initio morbi sub patella confluxam, nondum planè induruisse, existimo: Motus ille, quem superesse scribis, quamvis sit exiguus, id satis superq; testatur: quapropter rectè facis, quod etiamnunc emollientibus & anodynis insistis. In hunc finem ægro suasi, ut succus lumbricorum cum oleo amygdalarum dulcium & liliorum alborum præparetur. Sequenti Emplastro quoque non rarò cum fructu in nervorum & juncturarum contracturis ex arthritide, aliisq; malis, & defluxionibus ortis, usus sum: emollit enim, corroborat, & resolvit.

Emplastrum ad contracturas nervosarum partium.

℞. Empl. Slotani, vel ejus loco Diapalmii,
Empl. de mucilaginibus an. ℥ij.
Gummi Elemi purissimi
Ceræ novæ an. ℥j.

Misceantur lentissimo igne, addendo ol. rosacei, & de vitellis ovorum an. q. s. posteà adde
Pulv. Masticis & Olibani an. ℥ß.
Pulv. Lumbricorum aquâ lotorum ℥j.
Betonicæ,
Rosarum rubearum,
Balaustriorum,
Corticum granatorum an. ℥ij. misceantur, fiatque ceratum.

Interim autem dum hæc adhibentur remedia, usus instrumenti, ad crus fulciendum, non est negligendus, præsertim in via thermas versus, uti fusius Dominum patientem admonui.

De pilulis marocostinis.

Porrò, Vir Clarissime, quia pilulæ Marocostinæ Domini Doctoris MINDERERI p. m. hic non præparantur, & occupationes meæ non permittunt, ut ego manum adhibeam, idcirco Dominum patientem rogavi, ut mihi saltem unciam unam, aut unam & semis mittat, Tu, Vir amicissime, fac quæso per amicos, ut ex eis quæ diligenter sunt præparatæ, nancisci possim. Cum enim sit medicamentum longè excellentissimum & naturæ meæ accommodatum, uti antehac in memetipso maximo cum successu expertus sum, statui, iterum illud mihi familiare reddere.

De curatione asciticorum.

Curatio asciticorum, quorum mentionem facis, Observatione digna est. Difficulter enim curatur morbus ille, præsertim in senibus, qualem Dn. Georgium Lidel esse, ex tuis colligo. Illam verò, salvo tamen tuo judicio, non venæ sectioni, sed potius medicamentis, ante venæ sectionem ex arte administratis, præcipuè adscribendam, rationi consentaneum esse mihi videtur. Hydropi enim nisi ex suppressione mensium, aut hæmorrhoidarum, morbusq; adhuc recens fuerit, venæ sectionem adversare, Galenus, & experientia ipsa testatur. Ex tuis autem colligo, purgantia, deobstruentia, diuretica, & asthmati conducentia, ante venæ sectionem ægris adhibita fuisse. At horum medicamentorum beneficio, si optima victus ratio accesserit, qualem in vestris ægris accessisse non dubito, plerumque Asciticos sanitati restitutos esse, vidimus.

Obs. 92.

De venæ sectione in asciticis.

Ne tamen externum hocce præsidium planè negligamus, paulò attentius negotium perpendendum est. Scribit Excell. vestra, post incisionem venularum capillarium, in apice digitorum annularium, dyspnœam indies remisisse. Ex quibus verbis colligo, venulas illas in utroq; digito annulari incisas fuisse, idque, omni procul dubio, uno eodemque momento; In consuetudinem enim venit, præsertim inter Germanos, & hic quotidie à nostratibus usurpatur, ut multi in utraque manu simul, aut in utroque brachio, venas sibi incidi curent: idque utplurimum non sine dispendio valetudinis. Ex duplicata enim venæ sectione, maxima in corpore, præsertim in hepate, fit sanguinis & humorum agitatio, fluxus & refluxus ad contrarias partes simul. Id verò sine periculo haud fieri posse, tibi in arte Medica versatissimo, notum est. Si quæris exempla, multa in medium producere possem, nisi forsan tuis auribus essem molestus. Unum tamen, & quidem annotatione dignum, videre poteris Cent. 4. Obs. 32. Annectam & adhuc unum aut alterum.

EXEMPLUM I.

Anno 1622. tempore veris, cum Reverendus & Doctissimus Vir Dn. Nicolaus Henzius, hujus Scholæ Professor Græcæ Linguæ celeberrimus, lassitudinibus spontaneis, eructationibus & capitis gravedine afficeretur, nulla præcedente corporis evacuatione, duas venas, uno eodemq; tempore, sibi tundendas curavit; videlicet unam in brachio dextro, alteram in sinistra manu. Ex maxima hacce commotione & agitatione sanguinis & humorum, cum impetu delapsa est materia peccans ad podicem, ubi post horas circiter tres à venæ sectione, exortus est dolor, primò gravativus, postea pungitivus, ita ut subsequens nox valde gravis ipsi fuerit. Altera die, cum levi deambulatione corpus exercere vellet, protinus auctus fuit dolor, inflammatio & tumor, febris quoque ardentissima, inquietudines, nausea, aliaque symptomata supervenerunt. Tandem cum accersitus fuissem, symptomatibus, quantum potui, prospexi, & abscessum ad suppurationem perduxi: adeò ut paulò post ad latus intestini recti ruptus sit; vix credibile est, quàm copiosè pus, præter modum fœtidum, effluxerit. Sinus autem hujus abscessus ad latus intestini recti, os sacrum versus, recta ascendebat; maxima difficultate curatus fuit, & in hunc usq; diem vivit, sed & (quod mirandum) nulla remansit fistula.

EXEM-

EXEMPLUM II.

Obs. 92. Anno 1626. mense Februario, Bernensis quidam Faber ferrarius M. Joh. Stale nomine, homo robustissimus & ptimo corporis habitu præditus, post ineptam hancce venæ sectionem in utroque brachio simul, & quidem impurgato corpore administratam, eadem nocte male habere cœpit, & circa crepusculum matutinum rigoribus maximis correptus fuit: paulo post inflammatio hepatis, cum ardentissima febre sequuta est. Circa quartum morbi diem materia peccans per criticam expulsionem in dextrum latus scroti delapsa est: Ubi ingentem abscessum procreavit, à quo tamen feliciter per Dei misericordiam à me restitutus fuit, & etiamnunc vivit.

EXEMPLUM III.

Anno 1624. Civis & textoris cujusdam Bernensis, cui Joh. Laurentius nomen est, uxor, Matrona pia & honesta, cum utero gestaret, & quadam die, suasu mulicrcularum, (ad imitationem vulgus, quod falsam hancce concepit opinionem, prægnantes longè facilius fœtum excludere posse, si postremis mensibus venæ pedum incidantur) venas in utroq; pede sibi tundendas curaret, statim malè habere cœpit, & eadem die doloribus parturientium, & quidem tam vehementibus correpta fuit, ut sequenti nocte fœtum mortuum & immaturum, ingenti cum cruciatu pepererit. Mater post multa, quæ superveniebant Symptomata, vix evasit. Hinc apparet, Vir clarissime, ex duplicata venæ sectione diversis in membris, inter se oppositis, uno eodemq; tempore facta, maximam in hepate fieri sanguinis & humorum agitationem. Quia verò in vestris ægris nihil eorum, quæ ad integram morbi curationem spectant, omissum fuit, facilè fieri potuit, ut ex hac commotione in ipso hepate facta, quod reliquum erat materiæ peccantis, vi quadam naturæ (quæ plerumque mirandas operationes ex se edit) aut per alvum, vel urinas, aut sudores evacuata, & sanitas inde sequuta sit. In istis verò, quorum ego mentionem feci, contrarium evenisse mirum non est: corpora enim eorum cacochymica, ante venæ sectionem purgata non fuerant.

Porrò, clarissime amplissimeque Vir, cum venæ sectionem, diversis in partibus corporis, inter se oppositis, uno eodemque tempore factam, non aliter, quàm in perniciem ac damnum maximum valetudinis cedere posse, viderem, placuit illam in tractatu meo Germanico, de præstantia Anatomiæ, *Neronianam venæ sectionem* appellare: Idque non immeritò; olim enim apud Tyrannos hujusmodi venæ sectio genus erat supplicii, quo suos intimos saltem amicos, veluti ex gratia afficiebant, ut apparet in Seneca. De his barbitonsores, balneatores, simul & ægros sæpius admoneo, & in prædicto tractatu admonui, sed videor mihi surdis cantilenam cecinisse. Ita immanis ac barbara illa consuetudo, ab imperitissimis nebulonibus in artem Chirurgicam introducta, invaluit. Hæc sunt Vir amplissime, quæ inpræsentiarum tumultuanti calamo ad te scribo, quæ ut omnia benignè interpretari velis, obnixè rogo. Vale Vir amplissime & æternum cum tuis omnibus quàm felicissimè vive. Dabam Bernæ 18. Aprilis 1629.

OBSERVATIO XCIII.

Obs. 93.

De infelicissimo successu thermarum Leucensium.

Viro Clarissimo & Doctissimo
DN. D. JOHANNI STIGELIO,
Poliatro Laubacensi dignissimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

BEnedictus sit JEHOVA, Clarissime atque Doctissime mi Dn. D. Stigeli, qui tuis rebus tam benignè & abundè prospexit, teque in Poliatrum Laubacensem erexit; Sed inprimis, quod (ut ex Lindnero nostro sæpius intellexi) Uxore Pietate, virtute, & opibus ornata, Te simul beavit. Faxit Deus Opt. Max. ut quàm diutissimè ad Dei gloriam, & ædificationem ac solatium ægrorum, provinciam illam administrare possis: deinde etiam, ut matrimonium hoc, ad Ecclesiæ Christi propagationem cedat, Vos verò vitam hancce calamitosam, præsertim turbulentissimo hocce tempore, tranquillè ac piè simul transigere, tandemque gloriæ æternæ participes fieri possitis. Id unicè tibi, tuisque, mihi meisque ex corde opto. Ego verò, mi Dn. Stigeli, qui nunc sexagesimum sextum annum prætergressus sum, indies imminutionem virium in me percipio. Paroxysmos aliquot Podagræ antehac, Te etiam præsente, perpessum me fuisse, probè nosti, à tribus tamen abhinc annis, laus sit DEO longè mitiores & tolerabiliores fuerunt, quàm tu ipsos in me vidisti, rarò quoque recurrunt. A Vino generoso, quale est Vaudense, planè abstinere cogor: illud enim, imò etiam omne Vinum in Arthritide, etiam exterius adhibitum, adversissimum esse experior.

In Cibis delectum ferè nullum observo, sed quæ apponuntur, comedo, idque sine insigni incommodo: à juventute enim in turbis istis bellicis Patriæ meæ, ita assuefactus fui. Singulis ferè mensibus Pilulis ex Aloë, Rhabarbaro, Agarico, &c. post cœnam maximo cum fructu utor, sicq; paulatim ad metam propero.

Porrò, Clarissime mi Dn. Stigeli, tuas, una cum literis Nobili Matronæ, Dn. Saræ Sieligerin, non ita pridem accepi, quæ mihi perquam gratæ fuerunt: tam diuturnum enim silentium tuum aliquo modo molestum mihi fuit, sed fecit id, proh dolor! turbulentissimus Imperii status, cui DEUS suo quoque tempore finem dabit; Id verò ut brevi fiat, pacemque habere possimus, eum qui pacis unicè est autor, ex corde oro, atque efflagito.

Cæterum cum Lindnerus noster iter suum Basileam, ad studia sua absolvenda dirigeret, nolui eum sine meis ad te literis dimittere. Vixit ille mecum circiter annum cum dimidio. Interim se ita gessit, ut mihi meisque perquàm gratus acceptusque fuerit. In Praxi quoque Medica & Chirurgica, progressum haud spernendum

Obs. 93. fecit, manumque simul adhibuit. Tu quæso, Vir Clarissime, fac ipsi animum, ut non tantum in studio, verumetiam in Praxi Chirurgica pergat. Si enim à multis seculis necesse fuerit, hanc Artem excolere, profectò id hoc nostro erit tempore, quo ubique, & per totam Germaniam omnia bello ac dissidiis flagrare, artemque Chirurgicam ab imperitis tonsoribus, agyrtis, & hujus farinæ ineptissimis hominibus tractari videmus. Utinam igitur Medici rationales omnes uti tu fecisti, in Academiis & Peregrinationibus, non tantum theoriam Artis Chirurgicæ addiscerent, sed & manum simul adhiberent; Conservarentur procul dubio plerumque magnanimi heroës multique Viri egregii, qui turba imperitorum tonsorum Castrensium miserè pereunt, idque impunè. Ego, quotiescunque se offert occasio, Magistratum Amplissimum hic & alibi tam privatis colloquiis, quam in publicis meis scriptis, admoneo, uti vidisti procul dubio in tractatu meo de Præstantia Anatomiæ, item Tract. de Lithotomia Vesicæ, & alibi: In præfatione ad Centuriam quintam, eundem movebo lapidem, etiamsi me omnem operam perditurum sciam: usque adeò enim obscuritatis Princeps obcæcavit mentes Principum, ut summum illud ac immensum hocce donum DEI, Artem videlicet Medicam, pedibus conculcari sinant. Sed de his satis: tu enim ipsemet vidisti, & vides, quo in pretio sit Ars Chirurgica apud Germanos.

Porrò, Praxis mea interim dum D. Lindnerus mecum vixit, satis frequens & magna fuit, uti ad ipsius matrem scripsi: ita etiam ut quàm plurima, quæ ipsi in posterum usui esse possint, observare potuerit, quod & ipsum fecisse scio. Hisce quoque diebus funestus ac memorabilis casus, de infelicissimo successu Thermarum Leucensium, in Valesia sitarum, nobis videre contigit, quem tibi Coronidis loco communicare non gravabor.

Observatio de infelicissimo successu thermarũ Leucensium.

Nobilis quædam Puella, Catharina Brunerin nomine, 18. circiter annorum, à multis annis obstructionibus Viscerum, deinde etiam retentione mensium, destillationibus ad oculos, & plerumq; ad pectus, obnoxia fuerat.

Porrò superiore Vere cum angustia pectoris, difficultas respirandi, cæteraque symptomata omnia apud ipsam ingravescerent, ex consilio imperitarum mulierecularum, nec non impurgato corpore, se præterito Junio ad Thermas Valesianas contulit, & quidem maximo suo damno: tanta enim erat pectoris angustia, tantaque respirationis difficultas, excrementitiorum quinetiam humorum abundantia, ut vix eques proficisci, multò minus pedes incedere posset, & frequenter in via, propter corporis agitationem, materiam atrabilarem evomere coacta esset. Gemmium, montem illum altissimum, cum octophoro ad thermas deportata fuisset, mox eis non uti, sed abuti cœpit. Cum enim primis diebus bis in die, & per semihoram tantummodò thermis insidere debuisset, donec tandem, paulatim ascendendo, ad horas quatuor ad summum, in die provenisset, veluti cum impetu eis uti cœpit, & ita quidem, ut prima die, & subsequentibus, quater ad minimum thermas ingrederetur, etiam in crepusculo matutino, nec absoluto somno; statimque post prandium, & cœnam, & interimdum Natura circa concoctionem cibo occupata erat. Quid fit? Cum in decimum diem ita Thermis innatasset, & post prandium jam per horas aliquot eis insedisset, subitò illi supervenit rigor, nausea, mox murmur, & dolor circa imum Ventris, atque os sacrum, sed inprimis in Inguine dextro. Inde, in ipsò momento, cum impetu delabente materia quadam præternaturali, in dextram plantam pedis, alta voce (admirantibus omnibus) exclamat, dicens, sibi videri aquam gelidissimam, in pedem dextrum, præsertim plantam & digitos, perfusam esse. Hinc protinus motus abolitus, & veluti rigidus factus fuit pes. Ad lectum deportatâ ægrâ, dolores adeò adaucti fuerunt, ut dies noctesque ejulare & exclamare cogeretur. Subsequentibus diebus ad thermas quidem aliquoties deportata fuit, an forsan dolor ille acutissimus leniri, & frigus intensissimum ac molestissimum pedis, quo se excruciari ajebat, corrigi posset, sed sine fructu. In ipsa enim aqua calida, de frigore pedis continuò conquerebatur. Summa itaque cum difficultate Bernam in lectica deportata fuit. Ubi cum Ego 18. Julii, fuit 12. morbi, in consilium adhibitus fuissem, Pedem dextrum, qui frigidissimus, sine tumore quidem & inflammatione inveni, sed in ipsa planta Vesica erat satis magna, ac livida, quam cum forfice incidissem, nonnihil ichoris, ad instar loturæ carnis effluxit, subjecta verò caro livida cernebatur: quapropter Parentibus significavi, Gangrænam radices suas tam altè fixisse, ut nulla amplius supersit spes restitutionis. Cum verò contendissent Parentes, ut omnem adhiberem diligentiam, an forsan sanari posset, nihil eorum quæ ad Gangrænam, Sphacelumque arcendum, calorem innatum refocillandum, & ad partem affectam alliciendum, spectant, intermisi. Brevi affectus, per singularem DEI misericordiam, eò usque devenit, ut pes, qui antea frigidissimus fuerat, ferè naturali suo calore foveretur, eschara quinetiam à Vesica relicta, circumcirca pus coctum & laudabile ex se redderet; Interim tamen cum angustia pectoris de die in diem adaucta fuisset, & tussi pus cruentum ejecisset, sinistrum item crus, venterque Hydropicorum more intumuissent, viresque, propter doloris vehementiam & diuturnitatem, prostratæ fuissent, naturæ debitum solvit, 31. Julii.

Vides, mi Dn. Stigeli, etiam optima medicamenta, qualia etiam sunt Thermæ, sed sine ratione adhibita, in venenum & perniciem hominis cedere posse. In aliis talia quoque observavi, quemadmodum in quinta Observationum mearum Centuria, quæ futuris nundinis, Deo volente, proditura est, videbis. Hæc raptim; Lindnerus enim noster se itineri accingit, ideoque ut plura adscribam, tempus non permittit. Vale, & cum tuis omnibus, quos tecum Ego, & Uxor mea salutamus, æternum quam felicissime vive. Dabam Bernæ 9. August. 1626. Dn. Durenhemius, ac cæteri Amici, tibi noti, te plurimum salutant.

OBSER-

OBSERVATIO XCIV.

Obs. 94.

De gravissimo Ichore & Meliceride ex causâ levissimâ ortâ.

Viro Genere & Doctrinâ Nobilissimo,

DN. D. MELCHIORI SEBIZIO Seniori, Medicinæ in inclytâ Argentinensi Academiâ Professori Clarissimo, ejusdemque Urbis Archiatro longè celeberrimo, Domino & Amico meo summo studio observando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S.P.D.

MAgnoperè admiratus fui, Vir Genere & Doctrinâ Nobilissime, cùm ex literis tuis, quas heri mihi tradidit Ornatissimus Vir, Dom. JOHANNES à BERG, intelligerem, meas tibi redditas non fuisse. Ad eas enim, quas Ampl. Tua de affectu suo ad me scripsit, 2. Octobris, anni 1621. me nonâ ejusdem mensis respondisse, adversaria mea mihi fidem fecerunt. Cui tamen literæ meæ commissæ fuerint, non ampliùs mihi occurrit. Ut autem Ampl. Vir sciat, quæ de affectu suo mea fuerit sententia, en mitto iterùm apographum literarum prædictarum. Utinam Amplissimo Viro & gratum, & è re esse possit.

Cæterùm non mediocriter gavisus fui, cùm Amplissimum Virum etiamnunc adeò firmum esse corpore, ut provinciam suam cum laude administrare possit, ex prædicto ornatissimo Viro intellexissem. In singulare Dei donum esse agnosco. Perpauci enim homines, qui in hac ætate (Amplissimum enim Virum jam annum octuagesimum tertium prætergressum esse, ex literis, quas aliàs ad me dedit, cognosco) id præstare possint, hoc tempore, ubi omnia ad interitum vergunt, reperiuntur; Præcipuè inter Medicos, quorum ingenium studio amplissimo & difficili, Praxi verò laboriosissimâ & molestâ vires corporis non tantùm enervantur, verùm etiam spiritus & humores, imò etiam partes ipsæ nobiles à putridis & fœtidis vaporibus, ex ægrorum corpore exspirantibus, quotidiè inquinantur. Medicum itaque confectum senio, veluti naturæ miraculum esse, sæpiùs mihi dictavit ratio. Sed quid dico naturæ miraculum? Quin potiùs Creatoris naturæ in humanum genus donum maximum, quo Experientia in Medicinâ tantoperè necessaria, à senibus summâ diligentiâ & longo rerum usu acquisita, in commodum humani generis, ad juvenes propagari possit. Ego, si Clementissimo meo Patri cœlesti ita visum, & mihi salutare fuerit, vigesimâ quintâ hujus, annum meum Climactericum absolvam, idque non sine multis curis, molestiis & laboribus corporis & animi, quos à juventute meâ sustinui. Faxit Deus Optimus, ut ambo cursum totius vitæ nostræ, ad ipsius gloriam, & commodum proximi, absolvere possimus.

Medicus senex naturæ miraculum.

Tractatum meum de Ichore & Meliceride Celsi, de quo Amplissimo Viro antehac scripsi, nondum absolvi. Obstant occupationes & molestiæ, tam domesticæ quàm in praxi. Habeo etiam nunc inter manus affectum ex Meliceriâ contractum, qui gravissimus, & tamen ex levissimâ causâ ortus fuit. Recensebo illum paucis. Juvenis quidam XIV. annorum ætatis, Reverendi & Doctissimi Viri, Dn. JACOBI HABERUTERI, p.m. quondam hujus urbis Divini Verbi Ministri filius, cùm 10. Augusti superioris anni pedem inter deambulandum leviter contorsisset, & ab initio circa curationem error à barbitonsoribus commissus fuisset, exortum primò dolorem maximum sequuta est inflammatio totius tibiæ, & ad coxam ferè usque. Febris item maxima, inquietudines, nausea, cum virium prostratione supervenerunt. Tandem, videlicet 8. Septemb. cùm à barbitonsore suo derelictus & affectus pro deplorato habitus fuisset, ego quoque advocatus fui. Tùm circumcirca juncturam pedis novem inveni ulcera, & quidem nonnulla eorum in ipsam articulationem usque penetrantia: ex quibus ichorosa materia tam copiosè aliquandiu effluxit ut mirum sit, unde in corpore tam extenuato & debili, tanta humorum colluvies provenire potuerit. Ligamenta, imò & ossa ipsa erosa erant. Os calcis (quod dicam, admiratione non vacat) in medio ex unâ in alteram partem, ut progressu temporis cognovimus, & vidimus, perforatum fuit, ac si aliquis terebello hujus O magnitudinis illud perforasset. Perforationem hancce Ossis, cùm durante curatione invenissem, funem ex uno in alterum latus per ipsum os traduxi, quò Ossa cariosa extrahere possem. In medio tibiæ ulcus erat cuniculosum: ex unâ enim parte ad genu usque extendebatur, ex alterâ verò ad talum usque ferè descendebat. Ab initio omnem adhibui diligentiam atque industriam, ut dolores quàmprimùm sedarentur: & vires (quæ adeò labefactatæ erant, ut mortem proximam esse, omnes putarent) reficerentur. Deus ita benedixit remediis, ut duos hosce scopos paucis diebus absolverem. Postea ulcera mundicavi, ligamenta putrida, & ossa cariosa, atque à virulentâ illâ materiâ contaminata, extraxi.

De Ichore & Meliceriâ Celsi.

Obs. 94. *Observat.*

Curatio perquàm difficilis & laboriosa fuit. Omnia tamen (laus sit Deo) nunc in tuto sunt, etiamsi ulcus, quod, ut antea dixi, calcaneum perforavit, nondum penitùs cicatrice sit obductum. Genu, quod propter magnitudinem morbi, & retractionem nervorum, incurvatum erat, in pristinum statum restitutum quoque fuit. Articulus tamen pedis rigidus immobilisque permanebit. Id enim plerumque quod ante me nullus, quod sciam, observavit, fit in Meliceride, quando ligamenta & Cartilagines ossium eroduntur: tunc enim mediante callo coalescit junctura, fitque rigida, uti fusiùs, & quidem exemplis, Deo volente, in tractatu meo de Meliceride ostendam. His Vale, Vir Nobilissime, cum Tuis omnibus, quos Tecum quàm demissè saluto. Raptim Bernæ 7. Junii, 1623.

De hoc affectu ejusdemque curatione lector plura videre poterit in tractatu de Ichore & Meliceria Celsi.

OBSERVATIO XCV.

De balneo artificiali ejusdemq; infelicissimo successu.

De gravissimo morbo in thermis Vallesianis contracto, in consilio de conservanda valetudine suo loco egimus: sequitur nunc de infelicissimo successu balnei artificialis, exemplum & funestum & annotatione dignum.

Anno 1623. in ipsis diebus canicularibus nobilis quædam, & singulari virtute prædita matrona Bernensis, Nobilissimi ac Prudentissimi Viri Domini ANTONII TILLERI, hujus urbis Senatoris uxor, ætate quidem confecta, corpore tamen adhuc robusta, qvum animum recreandi causâ ad thermas Badenses aut Vallesianas proficisci vellet, & cuidam pseudochymico mentem suam aperuisset, ab ipso inducta fuit, ut crederet, se posse arte suâ chymicâ (qualis vanitas ac jactantia!) naturam imitari, ac thermas naturales tam artificiose adumbrare atque exprimere, ut quisque facilè & sine magno sumptu balneum sibimetipsi domi suæ præparare possit. Placuit consilium, conficiturque balneum ex mineralibus, cui optima illa matrona, nullo modo antea purgato aut præparato corpore, spatio quatuor septimanarum quotidiè bis ingressa est, & per horas tres aut quatuor pro vice in ipso moram traxit, nulla interim observatâ victus ratione. Quid fit? corripitur tandem febre continuâ, sed admodum lentâ, cum exiguis rigoribus; vocatus in consilium, pulsum adeò languidum, obscurum & debilem invenio, ac si jam jam naturæ satisfactura esset. Et quia alvus constipata, suppositoriis, mannâ, syrupo rosato solutivo & similibus, laxam eam effeci. Cordialia præterea, & bezoardica exhibui, carpis quoque & regioni cordis epithemata applicui. Hinc circa nonum diem morbi meliusculè habere quidem videbatur, sed non diu post de novo superveniente rigore, febris aucta fuit, omniaque in pejus abierunt, & ante decimum quartum animam piè placideque Deo reddidit.

Verisimile est, venenosam qualitatem mineralium spiritus vitales inquinasse, caloremque præternaturalem circa cor & in reliquis visceribus accendisse, paulatimque humidum radicale absumpsisse. Idem ferè Nobilissimæ Matronæ Dom. MAGDALENÆ NEGELIANÆ, Nobilissimi ac Amplissimi Viri Dni. RUDOLPHI MANUELIS, Consulis nostri prudentissimi uxori accidisset, Anno 1623. nisi ego, post Deum obfuissem. Cùm enim ex consilio Empirici cujusdam, balneum, ex mineralibus conflatum per dies aliquot ingressa fuisset, parum abfuit, quin animam Deo redderet. Sunt itaque, sive thermæ, sive balnea, aut medicamenta fuerint, non temerè & sine judicio, sed circumspectè & summo cum judicio præscribenda & adhibenda. Sed hac de re videat Lector plura Cent. 5. Obs. 90. & 91.

OBSERVATIO XCVI.

Ex balneo aquæ dulcis, Mors sequuta. Exempla aliquot.

Non solùm balnea ex mineralibus, arte chymicâ conflata, naturæ nostræ adversari, sed & plerumque lotionem aut moram in aqua dulci ac calida periculo non vacare, observavi, inter plura exempla, adscribam unum aut alterum: Obs. 96.

EXEMPLUM I.

Anno 1626. si rectè memini, civis quidam Solodurensis, Dn. LAURENTIUS SCHARANDÆUS, Vir optimus ac probus, & pro ætate suâ (septuagesimum enim annum ferè attigerat) robustus, & optimo corporis habitu præditus, cùm quadam die circa vesperam, ex villa sua urbem reversus esset, & lassitudinem aliquam membrorum suorum perciperet, jussit domesticos, ut sibi balneum ex aqua communi ac simplici è vestigio præpararent. In quo cùm vix per horam unam moram traxisset, & lipothymiam proximam esse cognovisset, protinùs in lectum se contulit: ubi antequam Medicus ejus urbis ordinarius, Dom. LUDOVICUS SCHARANDÆUS, filius ægri accurreret, Apoplexia correptus eaque ipsa nocte extinctus fuit.

EXEMPLUM II.

Eodem anno idem ferè accidisset seni cuidam Bernensi, JOHANN LUDMANN nomine, qui cùm in ipso balneo aquæ dulcis incaluisset, & lipothymia correptus fuisset, in morbum gravissimum, cum summa labefactatione virium incidit, & per menses aliquot periculosè laboravit: tandem verò per singularem Dei misericordiam à me restitutus fuit, & ad annum 1628. supervixit.

EXEMPLUM III.

Anno 1628. die 4. Maji, civis & mercator quidam Bernensis, SAMUEL HALLERUS nominè, cum propter præcedens frigus, membra (ut plerique ex nostratibus quotannis facere consuevere) recreare refocillareque vellet, cum uxore & liberis labrum aquæ dulcis ac calidæ ingreditur. Balneum omnibus ad votum successisse videbatur quidem, sed perperam: una enim ex infantulis, puella duorum annorum, circa mediam noctem febre ardentissima cum rigoribus, vomitionibus, & inquietudinibus maximis corripitur: mox quoque paroxysmi epileptici supervenerunt. Ego cùm sequenti die accersitus fuissem, & alvum per dies aliquot exoneratam non fuisse, intelligerem, jussi ut statim suppositorium insigeretur, & lac amygdalarum ad libitum exhiberetur: præscripsi quoque potiunculam antepilepticam, ex aqua betonicæ, primulæ veris, & syrupo de pæonia, ex cochleari exhibendam, sed frustra; Eadem enim nocte, supra modum exacerbatis paroxysmis epilepticis, è vita discessit.

EXEMPLUM IV.

Præterita hyeme 1627. Juvenem 16. annorum, JOHANNEM RUDOLPHUM, Doctiss. atq; Excellentiss. Viri Dom. JOHANNIS DURENHEMII Poet. Laur. & Not. Cæsarii &c. filium, sanum ac vegetum curandum habui, ille cùm in laconico supra modum incaluisset, & post egressum ex balneo aëri frigido citiùs, quàm par erat, sese exposuisset, sequenti die malè habere cœpit. Tertia die supervenit febris ephemera, cum rigore maximo. Quarto, quinto, sexto & septimo furunculi plus quam triginta per universum ferè corpus, præsertim circa pectus, scapulas, & in dorso eruperunt, non sine dolore maximo, nauseâ aliisque

Obs. 96. & 97. queſymptomatibus, impurus enim ſanguis vi caloris laconici ex centro corporis ad circumferentiam attactus, & propter repentinam coarctationem pororum retentus, putredinem contraxit, hinc furunculi: feliciter tamen reſtitutus fuit.

Ex præcedentibus apparet, quàm periculoſa ſit lavatio, ſive ea fuerit in aquâ, vel naturâ vel arte medicata & calida, vel etiam in aqua dulci, niſi corpus prius expurgatum, & ad balneum præparatum fuerit. In balneo enim, præſertim aquæ communis, corpus fit lubricum, pori ac viæ omnes dilatantur, ſed & viſcera, præſertim hepar & renes, incaleſcunt, & ſanguis in ipſa vena cava efferveſcit, inde multi humores ad cerebrum adſcendunt, qui ibidem condenſantur, & in humorem convertuntur. Hinc in Domino Scharandæo ſequuta fuit apoplexia, & in puella Dn. Halleri Epilepſia. Hæc in gratiam eorum ſcribo, qui lavationi, thermis & laconicis nimis ſunt dediti, ut aliorum periculo fiant prudentiores.

OBSERVATIO XCVII.

Quæ in diſſectione muris Alpini annotatione digna reperta fuere.

Viro Clariſſimo & Doctiſſimo

DN. HENRICO SCHOBINGERO, Sanct-Gallenſi, Amico meo ſingulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S.P.D.

TE ſalvum & incolumem Patavium, campum illum Muſarum, inprimis verò Æſculapii, amœniſſimum, & totius Italiæ florentiſſimum, perveniſſe, & rectè valere, clariſſime & doctiſs. mi Dn. Schobingere, ex literis Viri Doctiſſimi & Conſultiſſimi Dn. D. Sebaſtiani Schobingeri, Avunculi tui, maximo cum gaudio intellexi. Faxit Deus ter Opt. Max. ut ibidem ſtudia tua feliciter abſolvere, & brevi redux eſſe poſſis, eris nobis hoſpes acceptiſſimus. Suadeo autem, imò adhortor Te, ut totis viribus hac hyeme ſtudio Anatomico incumbas, aptiorem enim & commodiorem locum ad ſtudium hocce excolendum vix reperias. At quàm jucunda, ne dicam neceſſaria ſit ſcientia hæc, omnibus quidem ad ſanitatem conſervandam, Medico verò ad amiſſam reſtituendam, indies magis magiſque experior. Non ſolùm autem Medico & JCto neceſſaria eſt, verùm etiam Theologo ad Script. Sacram multis in locis rectè intelligendam & exponendam perquàm utilis, ut aliquoties coràm ex me intellexiſti, & volente Deo fuſius in 6. Cent. Obſ. videbis.

Hiſce diebus, cùm podagrici dolores me exercerent, tempus fallendi gratia Murem Alpinum marem, quem domi alui, diſſecui; quæ in diſſectione annotatione digna obſervavi, adſcribam paucis.

Primò occurrit *pellis*, in quâ raritas & paucitas pilorum & lanæ, obſervatione digna eſt. Unus enim cuniculus, qui magnitudine murem Alpinum exæquat, hoc tempore hyemali plus habet crinium & lanæ, quàm duo mures alpini. Putasne hoc ſine cauſâ à ſummo Creatore ita factum fuiſſe? minimè. Quia enim animal hoc in Autumno ſe abſcondit & per totam hyemem in cavernis profundis & calidis dormit, & nonniſi in fine Veris, quando aër iterum incaleſcit, ex locis iſtis ſubterraneis & calidis prodit, ſuperfluum fuiſſet, ſi crinibus & lanâ, uti reliqua animalia, quæ dies noctesque aëris inclementiæ, imbribus ac nivibus expoſita ſunt, veſtitum, onuſtumq; feciſſet. Superfluum inquam non ſolùm, verùm etiam damnoſum id fuiſſet. Calor enim ille externus & adventitius calorem innatum exſtingueret, humidumque radicale animalis abſumeret, & vix ad æſtatem ſuperviveret. Scribit Excellentiſſimus & Doctiſs. Dn. GESNERUS, ſe murem Alpinum dormiturientem initio hyemis in vas ligneum, ſcandulis abiegnis concinnatum, & fœno ſemiplenum, addito ſuo operculo depoſuiſſe, & poſt dies aliquot mortuum repperiſſe. Cauſam fuiſſe reſpirationem excluſam, exiſtimat GESNERUS. Ego potius calorem illum nimium fœni, & vaporem ſulphureum in ipſo contentum, mortem acceleraſſe arbitror. In ipſis enim montibus, ut idem Geſnerus teſtatur, aditus cavearum ſuarum tam ſolidè arctèque occludunt, ut mirum ſit, qui fiat, quod reſpiratio eis non intercipiatur.

Obſ. 97.

Obſervatio de Vapore maligno fœni. De Vapore Sulphureo & maligno fœni, aliquoties ex me ſequens exemplum intellexiſti. Anno 1622. Juvenis quidam hic in vicinia (im Emmenthal) quum quadam veſpera coram domeſticis jocosè dixiſſet: hac veſpera me maturè abſcondam usque in craſtinum, quo ſemel ad ſatietatem dormire poſſim. Abiit: Sed quid fit? Sequenti die cum conſueta hora præſens non eſſet, & domeſtici ipſum, quæſiviſſent undique, tandem ſub veſperam in meta fœni ſemimortuus repertus fuit, & in alterum diem usque ſine loquela & intellectu permanſit. Demùm verò cum velut ex lethargo profundiſſimo expergefactus eſſet, paulatim vires ſuas recuperavit & convaluit. Vides, non tantum carbonibus ſemiaccenſis, verùm etiam fœno, præſertim recenti, ſulphureum ac malignum vaporem, qui caput, cæteraque membra principalia lethaliter ferit, ineſſe: Veriſimile itaque mihi videtur, murem vaſi ligneo incluſum potius calore & vapore iſto ſulphureo fœni, quàm propter reſpirationis penuriam exſtinctum fuiſſe. Hæc de *Pelle*.

2. Sequitur *Pinguedo*, circa quam copia illa magna, proportionaliter loquendo (eſt enim, ut ſcis, parvum animal) obſervatione digna occurrit. Inter pellem & muſculos ultra libram unam cum dimidia: in ipſo verò abdomine ad libram integram collegi. Eſt autem pinguedo illa non admodum ſpiſſa, ſed quodammodò liquida, quapropter veriſimile mihi videtur, in ipſa ſuccum quendam alimentoſum contineri, cujus beneficio animal, dum hyeme in profundiſſimis cavernis montium dormit, nutriatur; Qui enim tempore verno capiuntur, macilentos eſſe, venatores referunt. Minus autem pinguedinis in abdomine hujus animalis

Obs. 97. propterea contineri existimo, ne viscera interna propter pinguedinem comprimantur, & eorum actiones lædantur. Id enim quàm sit perniciosum; vidi Coloniæ Agrippinæ in illustri quadam fœmina, quam diuturno morbo mortuam esse, nonnulli Medicorum, qui ipsi multa variaque medicamenta præscripserunt, constanter asseverarunt; Sed perperam. Ego enim cum Clarissimo & Doctiss. Viro, Dn. D. Johanne Slotano Coloniensi Medico celeberrimo vocatus, ut cadaver condiremus, sanctè affirmare possum, viscera omnia tam integra inventa fuisse, ut saniora in corpore videri posse, vix credam, pinguedine verò adeò erant onerata & compressa, ut officio suo fungi non potuerint. Ut enim de monstroso omento taceam, pro certo affirmare possum, è regione lineæ albæ secundum longitudinem abdominis, factâ incisione, pinguedinis spissitudinem spithamas duas excessisse. Pinguedinis itaque abundantia potiùs, quàm morbi violentia exstinctam fuisse matronam hancce, à Dn. D. Slotano, aliisque multis, qui dissectioni interfuerunt, statutum fuit. Verùm hæc obiter. Pinguedinem autem muris Alpini recentem, præstantissimum esse anodynum, etiam in vehementissimis doloribus articulorum jamjam in memetipso experior: à quatuordecim enim diebus propter arthritidem in publicum prodire non potui. Specifica quoque facultate, si plantæ pedum ea inunctæ fuerint, somnum provocare, hisce diebus, cum propter vehementiam doloris pedes meos inungerem, observavi.

Matrona copiâ pinguedinis suffocatur.

3. Musculi abdominis, propter pinguedinis copiam, vix conspiciebantur, pedibus verò tibiisque, tam anterioribus quàm posterioribus inservientes musculi validissimi, neque usque adeò pinguedine circumdati erant.

4. Pauco sanguine præditum esse animal hoc, in dissectione quoque observavi: sanguinem enim protinus in pinguedinem transmutari existimo. In porcis idem observant laniones; quo enim obesiores & pinguiores, eò minus habent sanguinis.

5. In dorso, præsertim versus cervicem & homoplatas, multum carnis glandulosæ, qualis est mammarum, inveni. Carnem hanc duplicem usum habere existimo. Primò cum in dorso humi stratum est animal, & in altum extensis pedibus instar plaustri fœno onustum, & alii mures mordicus apprehensa cauda, versùs specum ipsum trahunt, ne spina dorsi læderetur. Deinde verisimile est, in carne ista glandulosâ succum quendam alimentosum æstatis tempore coacervari, cujus beneficio in hyeme, cùm animal dormit & cibum non capit, calor nativus & humidum radicale mirando quodam modo fovetur. Hæc si non apodictica, verisimilia tamen mihi esse videntur.

6. Ureterum structura observatione quoque digna est. Crassitie enim calamum scriptorium pennæ anserinæ adæquant. Hæc tamen cum distinctione intelligenda sunt. Verus enim ureter proportionem non excedit, sed pinguedine, quæ & suam habet membranam, investitus est, forsan in eum finem, ut in hyeme, cùm animal dormit, præter vesicam etiam ureteres extendi, & portionem aliquam urinæ retinere possent. Utinam Dn. Wolffius noster, & alii, qui calculo tenum torquentur, hoc beneficio quoque præditi essent: longè enim faciliùs & minori cum dolore ac periculo, calculi è renibus ad vesicam descenderent.

Obs. 97.

7. Intestina, quemadmodum ut plurimum in homine videmus, corporis longitudinem septies adæquabant, in iis id quoque observatione dignum est, videlicet cœcum intestinum capacitate suâ proportionem reliquorum nonnihil excedere. Forsan in eum finem, ut in hyeme, dum dormiunt, & purissimo succo alimentoso, in pinguedine & carne glandulosa, ut antea dixi, contento, nutriuntur, si quæ excrementa superfuerint, in hoc intestino colligerentur & retinerentur, usque dum tempore Veris à somno expergiscuntur.

8. Valvulam nullam inveni, fortassis etiam inutilis esset. Usus enim præcipuus valvulæ cùm sit, ut obstet, quo minus putridi flatus ex colo ad superiora intestina ascendere, chylumque inquinare possint, ac nullus fœtor in excrementis hujus bestiæ sit, non video, ad quid profuisset valvula. Præter hæc nihil singulare in ventre reperiri. Pectus & caput non perlustravi: Ossa enim integra mihi reservare volui.

9. Ossa colli & pectoris cum homine fere conveniunt. Collum enim septem constat vertebris: furculas quinetiam eleganter fabricatas habet. Posterior pars cranii magis obtusa est, quàm in reliquis quadrupedibus, proculdubio à creatore ita factum, ut caput spinæ dorsi firmius incumberet, robur quinetiam capitis, dum pedibus terram fodit, & quæ obviam veniunt, dentibus rodit, adaugeretur.

10. Homoplatæ costis, uti in homine aliisq; brutis, non incumbunt, sed elevatæ, & undique carne glandulosâ, de quâ antea, substratæ sunt.

11. Costas, uti homo, ex utroque latere duodecim habet, septem videlicet veras, & quinque mendosas. Id quod in aliis sceletis quadrupedum quotquot ego eorum habeo, non observatur: alii quatuordecim, quindecim, vel etiam plures ex utroque latere habent.

12. Pedes anteriores digitos habent quatuor, unguibus acutissimis ac validis munitos, sed pollicibus carent. Posteriores pedes verò suas habent pollices. Hujus structuræ cum admirarer differentiam, & quâ de causâ id à Creatore factum apud me perquirerem, en in Clariss. Viri Dn. Gesneri opus de quadrupedibus incido, ubi in descriptione hujus animalis hæc habet verba: Cæterùm, inquit, observandum est tempus, quonam dormiunt, ne ante illud fodiantur. Pinguissimi quidem sub natalem Domini reperiuntur. Danda etiam opera, ut inter fodiendum parum strepitus fiat, ne in calido suo loco excitentur. Experrecti enim capi non possunt: nam utcunq; strenuè fodiat venator, ipsi fodiendo simul & retrocedunt, & pedibus, quam effoderint terram rejiciendo, fossorem impediunt. Ex his apparet, animal

Obs. 97. & 98.

nimal hoc pedibus anterioribus radere, posterioribus verò retrorsum projicere terram. Ad radendam itaque terram & foveas excavandas digiti quatuor non tantum sufficiunt, verum etiam pollices inutiles & impedimento essent. Poteris id in pueris, qui æstatis tempore ad littora manibus scrobes fodiunt, observare. Posteriorum pedum verò alia est ratio: illis enim, ut ex præallegatis Dn. Gesneri verbis colligere licet, quia animal terram prehendit, & retrorsum contra fossorem cum impetu projicit, pollices majoris roboris causa requiruntur.

Hæc sunt, Clarissime & Doctissime mi Dn. Schobingere, quibus dum corpus dolore affligebatur, mentem exhilaravi, tempusque continui. Sed inquies forsan? Ad quid hæc? Nos enim circa corpora humana, non brutorum versamur. Ad quid? Ut inde ineffabilem sapientiam & providentiam Creatoris videas & magnifacias. Ejus enim bonitas & providentia, si ad bruta animalia usque se extendit, uti ex eis, quæ dicta sunt, colligere est, quomodo nos, quos ad imaginem suam creavit, & per filium suum unigenitum redemit, in angustiis nostris deseret? Deinde ut videas studium hocce, etiamnunc in decrepita hacce ætate mea, charum mihi esse. Sed ignosce si fortassis prolixa hac narratione molestus tibi fuerim, & si quid rari in anatomicis occurrit, aliquando communica. His vale Clarissime & Doctissime mi Dn. Schobingere & æternum quàm feliciter vive. Dabam Bernæ 12. Februarii, 1628.

OBSERVATIO XCVIII.

De gravissimo effectu Cantharidum, exterius adhibitarum.

NObilis quidam ex oppido Ville Neuve dicto, ad Lacum Lemannum in Helvetia sito, tumore genu ex materia viscida frigidaq; laborans, barbitonsorem in consilium adhibet, is nulla habita ratione causæ antecedentis; solis topicis malum curare tentat. Cucurbitulas itaque, tandemque causticum ad latus rotulæ applicat, & fonticulum efformat, in eum videlicet finem, ut materiam contentam extrahere posset. Hæc cum non succederent, cataplasma quoddam ex fermento, & cantharidibus applicat, totumq; genu exulcerat. Hinc sequutus est dolor maximus circa genu, inquietudines, febris, aliaque graviora symptomata: Inter reliqua autem dolor lumborum, renum & totius ventris ipsum extorquebat, mox tantus ardor urinæ sequutus est, ut sine cruciatu & ejulatu, ne guttulam quidem (guttatim autem & sanguinolenta exstillabat) emittere posset: ablato cataplasmate, ardor urinæ reliquaque symptomata paulatim remiserunt, tumor quinetiam circa genu nonnihil imminutus fuit: Vesicatorium enim hocce vehementissimum partem materiæ peccantis, inprimis subtiliorem extraxerat. Hæc cum barbitonsor videret, Cataplasma suum ex Cantharidibus iterum applicat, ex quo cum prædicta symptomata, præsertim ardor urinæ, mox longè vehementiora, quàm antea exorta essent, & affectus ingravesceret, applica-

Cantharides exterius adhibitas renibus nocere, exemplo ostenditur.

tionem prædicti cataplasmatis amplius admittere noluit æger, & barbitonsorem suum deseruit.

Obs. 98.

Venit itaque ad me Lausannam, ubi cum Apozematibus humorem pituitosum præparassem, pilulis quinetiam aggregativis, de hermodactylis, aliquoties corpus expurgassem, decoctum ligni Guajaci, Sassaphras, & radicum Chynæ propinavi, sudoresque provocavi, blandè tamen & in eum finem saltem, quo materia illa viscida & frigida circa genu, aliquomodo incalesceret, & ad temperiem reduceretur.

Postea sequens Cataplasma Vigonis applicui, cujus hæc est descriptio.

Cataplasma Vigonis lib. 2. cap. 3.

℞. Far. fabarum
Far. hordei an. ℥iiij.
Furfuris bene triturati M. ij.
Stercoris caprini triturati ℔. ß.
Camomillæ
Melilotian Mj. Cum lixivio, & sapa sufficienti, de omnibus fiat Emplastrum solidum, addendo olei Camomillini, & anethini an. ℥ij. applicetur calidè bis in die. Hoc Cataplasmate cum per mensem ferè integrum usus fuisset, convaluit: sed quia totum crus propter diuturnitatem morbi labefactatum fuerat, suasi ut thermas Valesianas inviseret, ubi plenissimè restitutus fuit. Joh. Langius lib. 1. Epist. 47. Simile exemplum habet.

Ex his veritatem eorum, quæ Matthiolus in lib. sextum Dioscoridis cap. 1. scripta reliquit, videmus, ubi hæc habet verba: Nocent (videlicet Cantharides) privatim vesicæ, omnibusque urinæ inservientibus membris, non modo haustæ, sed quandoque etiam exterius illitæ, ubi exulcerare sit opus, præsertim cum amplis admiscentur Cataplasmatis, locisque illinuntur Vesicæ propinquioribus, nempe coxendicum articulis dolore diutius tentatis, vel pubi, vel renibus, vel testibus. Hactenus Matthiolus.

ADMONITIO.

Si quis itaque Cantharides in usum adhibere, & vel intus propinare, vel exterius applicare voluerit, is ut circumspectè & prudenter procedat necesse est, præsertim autem videant juniores Medici, ne in præscribendis medicamentis, quæ Cantharides recipiunt, in quantitate peccent; neque præscripta medicorum semper sequantur: plerumque enim in dosi errorem committunt, quando ad paucas uncias fermenti, reliquorumq; simplicium, quæ vesicatorium ingrediuntur, drachmas aliquot, imò ad unciam unam & semis usque pulveris cantharidum præscribunt, & quia cantharides adeò leves sint, ut quinquaginta vix drachmam pendeant, facilè in pondere error committitur; hanc ob causam ego vesicatoria hunc in modum præscribo, verbi gratia, in defluxionibus ad oculos, nares, fauces, pectus, aliasque vicinas partes.

℞. Fermenti acris ℥ß.
Cantharid: subtiliss. pulveris: num. 6.
Misceantur in mortario, addendo parum aquæ betonicæ in formam cataplasmatis, extendantur super pannum, & applicetur sub auribus. In bubonibus pestiferis propè bubonem deorsum versus infra

Vesicatoria um in defluxionib. ex capite ad oculos, nares, aliasq; partes.

Obs. 98.

infra quatuor aut quinque transversos digitos, sequens vesicatorium multoties cum fructu applicui: attrahit enim venenum ad exteriora.

Vesicatorium in bubonibus pestilentialibus.

R. Fermenti acris ℥j.
Cantharid. subtiliss. pulverisi. no. 20.
Theriacæ, &
Mithridatii an. ℈j. misceantur in mortario in formam Cataplasmatis, adde, si opus est, parum spiritus vini. Solent admiscere acetum, verum quia illud refrigerat, & venenum ad interiora repellit, in peste, aliisque malignis affectibus exterius adhibitum, mihi suspectum est.

Vesicatorium in dolore coxendicis inveterato.

In coxendice aliisque affectibus inveteratis, in majori quantitate hunc in modum præparari poterit.

R. Fermenti acris ℥iij.
Pulv. Euphorbii ℈j.
Piperis Longi
Pyretri an. ℈ij.
Cantharid. no. 60. In mortario fiat mixtura in formam Cataplasmatis, addendo aquæ vitæ quantum s. Extendatur super pannum & applicetur. Hac methodo, si Cantharides applicentur, omni vacant periculo, etiam locis vesicæ propinquioribus adhibitæ. Vidi id Anno 1613. in filio meo JOHANNE, peste periculosè & cum alienatione mentis laborante, illi cum Vesicatorium satis validum & amplum ad bubonem in inguine applicuissem, ille verò Cataplasma sufferre nollet, illudque cum impetu abstraheret, totumque inguen, scrotum quin etiam, & penem commacularet, exorta est inflammatio, cum vesicis dolorosis, ex quibus materia tam copiosè ad bubonem attracta fuit, ut brevi ruptus sit, tum symptomata omnia remiserunt, & convaluit æger.

Cantharides sine ullo periculo applicari posse Exemplu demonstratur.

Aliud exemplum vidi in filia mea Sybilla p. m. cui in juventute propter Catarrhum periculosissimum ad oculos defluentem, aliquoties amplissimo Cataplasmate ex Cantharidibus nucham & scapulas cooperui, humoresque tam copiosè ex capite attraxi, ut affluxio ad oculos eadem die quidem remiserit, verum propter errorem in victus ratione, quamvis levissimum, facilè redierit; Donec tandem setaceum nuchæ applicui, cujus beneficio perfectè sanata fuit, uti Cent. 1. Observ. dictum fuit. Quamvis autem vesicatorium, ut dixi, magnum applicarem, stillicidium tamen, & ardorem urinæ nunquam supervenisse, ausus sum affirmare. Hæc de effectibus Cantharidum in externis affectibus; In internis morbis de eis nullam habeo experientiam: eas enim nunquam exhibere volui, cum in juventute mea, malignitatem earum in viro quodam juvene, de quo in sequenti observatione, viderim.

OBSERVATIO XCIX.

De gravissimis Symptomatibus, ex devoratis Cantharidibus ortis, & quomodo remota fuerint?

Obs. 99.

JUvenis quidam Bernensis, Gedeon Alder nomine, studiorum causa Lausannæ degens, Anno 1587. cum quadam die post prandium ante Officinam Pharmaceuticam Dn. Claudii Marionis, pharmacopæi excellentissimi, cum quibusdam aliis ex suis commilitonibus garriret, & unus alterum irrideret, inquit Alder ad unum ex astantibus, quid vis mihi dare, & ego devorabo duodecim ex istis muscis Hispanicis, ad introitum officinæ in vitro venum expositis? Conveniunt inter se de pretio: famulus officinæ cantharides numerat, Alder illas omnes simul ridendo & jocando masticat, & veluti cum aviditate devorat. Quid fit? Circa mediam noctem exoriuntur dolores atrocissimi ventriculi, ventris, renum, imò totius corporis, sanguinemque maximo cum dolore mingit. Quapropter summo manè in consilium vocantur Viri clarissimi ac doctissimi, Dn. Claudius Auberius, & Dom. Jacobus Aubertus Vindo, Medicinæ Doctores celeberrimi, qui protinus vomitorium ex copiosa aqua tepida ac oleo amygdalarum dulcium exhibuerunt, in eum finem, ut si quid veneni in ventriculo superesset, per superiora evacuaretur. Post vomitum Enema lenitivum, cui oleum violarum, amygdalarum dulcium, & butyrum recens in copia admixtum erat, exhibuerunt: illudque eadem die sub vesperam, uti & sequenti die reiterarunt, ut videlicet venenum in intestinis contentum per inferiora extraherent. Carpis Epithema cordiale applicarunt, renes verò & hypochondrium dextrum oleo rosaceo, nymphææ, & butyro recentissimo simul mixtis, inunxerunt. Per os lac vaccinum, recens emulctum, cui nonnihil ol. amygdalarum dulcium admiscebatur, copiosè propinarunt: bis quoque in die potiunculam ex theriaca, confect. Alkermes, & cornu cervi, cum aquis cordialibus exhibuerunt. Hisce adhibitis remediis, & optima victus ratione observata, intra paucos dies feliciter restitutus fuit æger, & ad multos annos incolumis supervixit.

Ratio autem, cur à tanta copia cantharidum interemptus non fuerit, est, quod eas integras ferè devoraverit, & proinde efficacia earum minor, quam si in pulverem redactæ fuissent, extiterit. Deinde etiam, quia statim ab initio summa cum diligentia, & ex arte à præclarissimis & excellentissimis Medicis curatus fuerat. Hujus curationis & sanationis testis ocularis est Dn. Joh. Melchior Schurmeister, Pharmacopæus Bernensis longè excellentissimus, & in hunc usque diem 7. Martii 1631. per DEI gratiam vivens, qui & ipsemet cantharides, sic volente & urgente Gedeone, devorandas præparavit.

De gravissimis Symptomatibus, ex cantharidibus per os sumptis, videat Lector Joh. Langium Epist. 47. lib. 1. & Gabrielem Cabrollium Chirurgum celeberrimum Obs. 17.

OBSERVATIO C.

De clavis in pedibus, & quomodo curandi?

INter ea quæ corpori nostro molestiam adferre, ab omnibus tamen flocci fieri solent, clavum in pede, quem & oculum picæ, germanicè Egerstenaug vocant, vulgus quoque numerat, sed per-

peram

Obs. 100. peram? Si enim error circa affectum huncce commissus fuerit, facillimè in gravissimum morbum evadet. Nobilissimum & egregium quendam Virum, & Serenissimi Principis ac Domini, Dn. Emanuelis Ducis Sabaudiæ &c. Consiliarium (quem de facie quoque hic Bernæ cognovi) eo extinctum fuisse, ex viris fide dignis habeo. Mihi simile quid in barbitonsore quodam videre contigit. Huic enim cum claviculam instar verrucæ, ex attritu forficis, in apice dextri pollicis procreatæ, excidissem, ille verò me absente, nescienteque nonnihil arsenici vulneri imposuisset, parum abfuit, quin vitam cum morte commutaret, ut lector in Centuria sexta videre poterit. Quotiescunque igitur temerarii atque artis imperiti homines, clavum huncce, sive duritiem, ad carnem vivam exscindunt, guttulamq; unam aut alteram, (uti vulgus facere consuevit) olei vitrioli, aut aquæ fortis, vel nonnihil arsenici imponunt, exoriuntur dolores acutissimi, inflammationes, convulsiones, lipothymiæ, aliaque gravissima Symptomata, plerumq; etiam sequitur mors, uti Consiliario Ducis Sabaudiæ accidisse ante dixi. Aliam itaque viam ac methodum excogitavi, quâ memetipsum, uxorem item meam, aliasque feliciter sanitati restitui, hunc in modum. Inprimis quia affectus ille propter attritum, & angustiam calceamentorum procedit, calcei angusti & ex corio duro parati, abrogandi, & ex corio tenello, uti est Hispanicum, quod Maroquin vocant, parandi sunt. Postea præparetur sequens balneum emolliens, pro pedibus.

℞. Radicum altheæ
Malvæ,
Liliorum alborum,
Scrophulariæ mjoris an. ℥j.
Foliorum altheæ,
Malvæ,
Violarum,
Florum chamomillæ,
Meliloti an. Mj.
Sem. lini,
Fœnigræci,
Anethi, an. ℥j.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, coquanturque in aqua, in qua pedes per duas horas post cœnam immergantur, & per horam integram macerentur. Linteis calidis abstersis pedibus, in lectum calidum se conferat æger, & superdormiat, sequenti, uti & tertio die, (semper tamen post cœnam) iteretur balneum. Sic satis emollitis claviculis, novacula totum illud quod induruit, abradendum, abscindendumque est, verum pedetentim, & superficie tenus, non autem à superficie ad centrum, quemadmodum Centuriæ primæ Obs. 97. in curatione paronychiæ ostendi. Clavo sic ad radicem abscisso (quod sine dolore fit) emplastrum de cicuta, supra alutam tenuissimam extensum applicetur, fasciaque carbasea ita ligetur, ut dies noctesque adhæreat. Ab initio quaternis diebus, postmodum verò singulis mensibus, saltem renovandum est emplastrum: per menses tamen multos, imò etiam per annum integrum emplastrum gerere convenit, idque sine ullo fit incommodo, ac molestia, maximo tamen cum fructu. Hoc enim modo memetipsum, uxorem item meam, aliasque feliciter sanavi. Descriptionem emplastri pete ex epistola quadam, ad Nobilissimum ac Doctissimum Virum, Dn. Paulum Croquerum scripta, & consilio, de conservanda valetudine inserta. *Obs.* 100.

Alia Observatio.

De Coxæ Luxatione.

Excellentissimo, Experientissimoq; Viro
Domino
GUILHELMO ERNESTO SCHEFFERO
Med. Doct. & Practico celeberrimo,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Clarissime, Excellentissime Vir, amice plurimum colende, Literæ tuæ doctissimæ 16. Januar. 1632. datæ, ritè ad me perlatæ sunt, quibus me obnixè rogas, ut meam de quodam gravissimo Coxæ affectu, adolescentis quindecim annorum, sententiam aperirem, consiliumque communicarem, an & quomodo futura aliqua spes sanationis? Quamvis autem ocularis in talibus casibus requiratur inspectio, tamen quæ de hoc statuo affectu, & quid agendum, lubenter impertiam.

Ex sagaci & fundamentali tua morbi descriptione dislocationem Coxæ dextræ deprehendo; quod inde constat, cum crus trium digitorum latitudine brevius altero, externæque pars coxæ debito more altior. Interna causa, uti scribis, est dolor ex affluxu humorum ortus, qui postea ob casum de scala auctus, unde humores copiosiores affluxi, tendines & ligamenta mollia & lubrica reddiderunt, inprimis ligamentum brevi, quod, uti scis, caput femoris in sua capsula retinet. Hinc facilè intelligitur, crus brevius permansurum, adolescentemque perpetuo claudicaturum, cum caput femoris nunquam in suam Capsulam possit reduci, sique hoc tentetur, frustraneus erit labor. Tendines enim & ligamenta per affluxum alienorum humorum emollita, & lubrica facta, caput femoris retinere nunquam possunt. Hujus exemplum nobis contigit hic in aliqua fœmina primaria, quæ cum equo ante sesqui annum decidisset, crusque dextrum læsum esset, & principio morbi remedia convenientia non essent adhibita, præterlapsis septimanis quindecim, consilium meum licet serius imploravit, at barbitonsores tamen, me dissuadente & contranitente, reductionem coxæ ipsi persuaserunt, quæ, cum ter quaterque frustra tentata fuerit, sine fulcro incedere non potest. Ejusmodi plura vidi, malumque semper pejus factum recordor.

Inanis & inutilis etiam est labor, quando ægrum calidioribus unguentis, ad tabem membrorum usitatis, ex Pyrethro, Euphorbio, sem. sinapi, similibusque excruciant. Quamdiu enim causa tabis, quæ est dislocatio, abundantia mucoris, quæ vasa obstruit, & distorsio vasorum non tollitur, tabi mederi non poterit quispiam. Equidem post usum horum medicamentorum acrium,

acrium, crus intumescit, non autem quasi bonum nutrimentum per vasa attrahatur, sed potius cum humores non naturales & contrarii tertiæ concoctionis ad cutem trahantur, illamque tumidam reddant. Quid verò tabis causa agendum, postea referam.

Rebus sic stantibus, Coxarum restitutio naturalis fieri nequit, Optimum ergò, si coxa, totumque crus omnibus remediis, quantum possibile, corroboretur. Observanda autem in hac cura sequentia.

1. Quod ægrotus in diæta omnes cibos frigidos, humidos, pituitam generantes, omnesque superfluitates fugiat, talibusque vescatur, quæ boni sunt nutrimenti, hisce miscenda semper, quæ nervosas roborent partes, ut sunt Rosmarinus, Salvia, Majorana, Cortic. Citri, Aurantior. Ex hisce memoratis herbis fiat decoctum, additoque pauco melle vinum misceat, eædemque herbæ Cerevisiæ imponantur, & bibat.

2. Coxa Extensionibus & rebus acribus non vexetur, potius roboretur, quod commodè fit non emollientibus, sed potissimum astringentibus. Inde perspicere in proclivi est, quod olea recommendata, uti ol. lumbricor. Anethin. Camomel. lil. alb. Axung. Tax. & Vulpin. &c. morbo inconvenientia, licet lumbrici singularem quandam possideant proprietatem, utilitatemque habeant in talibus affectibus, uti postea referam.

3. Quia ob vitam sedentariam, exercitiorumque defectum, copiosa generatur pituita & ad locum affectum tanquam imbecillem partem defertur, corpus sæpius purgetur benignis & placidis medicinis, vomitus etiam si interdum accedat, non nocebit. Corpore diæta & purgationibus præparato, fiat sacculus tantus, quantus totum tegat coxam, ex sequentibus herbis & ad latitudinem pollicis impleatur, interbassetur, terq; quaterque bulliat, & imponatur.

R. Fol. & Flor. Betonicæ, Rosmarini, Salviæ, Primulæ veris, Lavendulæ, Origani, Absinthii an. mj. Rosarum, Granor. juniperi, Musci quercin. an. Mij. Sem. Anis. ℥ij.

Incidantur omnia grosso modo.

De his herbis quantum satis, sacculo indantur, addatur Salis Mß. & duabus mensuris aquæ coquatur, calideque imponatur. Hic sacculus tres vel quatuor dies efficax est. Coxa ita mane & vesperi fomentata, totum crus, Coxa & Os sacrum succo lumbricorum inungatur, & tantisper fricetur, donec bene absorptus fuerit. Succus hoc modo præparetur.

R. Crassissimorum lumbricorum Mij. vel iij. singulis sordes extrahantur & exprimantur digitis, (non enim vino abluendi,) concidantur minutissimè, postea injiciantur cyatho stanneo sive argenteo, affundantur Aquæ Flor. Lavendulæ & Baccar. Juniperi. (quæ non cum vino sint destillatæ) an. ℥iij. Salis ℥j. Cyathus obturetur vesica humectata, ne quidpiam expiret, deinde aquæ imponatur, & coquatur quatuor vel quinque horas. Refrigerato Cyatho vesica auferatur, & succus per pannum crassum exprimatur, indaturque vitro angusti orificii, addaturque aliquid olei Amygdal. dulc. sive lumbricor. hoc modo per multos conservatur dies; utilissimus etiam est hic succus in tabe membrorum, corroborat nervosas partes, reseratque obstructiones arteriarum & venarum, vide libri mei caput 13. de Gangræna & Sphacelo. Coxa & crure hoc succo bene inuncto, Emplastrum sequens molli inducatur corio, totique imponatur Coxæ. Loco succi Lumbricorū inservire possunt Aquæ Betonicæ, Salviæ, Primulæ Veris, Lavendulæ, Granor. Juniperi sine vino præparatæ, in me ipso enim expertus sum, vinum internè & externè usurpatum nervosis nocere partibus, Emplastrum hoc modo fiat.

R. Emplast. Diapalm. ℥iiij. Ceræ novæ ℥ij. Gumm. Elemi Tacamahacæ, an. ℥j. Masticis, Olibani an. ʒx. Lumbricor. terrestrium subtilissimè pulverisator. ℥jß. Pulv. Ros. rub. Myrtillor. Balaustior. Ivæ Artheticæ Flor. Hyperic. an. ʒij. Dissolvantur gummata lentissimo igne in s. q. Olei lumbricor. & percolentur per linteum, postea commisceantur omnia cum Emplastro supra dicto & Cera liquefacta, fiatq; massa, addendo nonnihil ol. gr. Juniperi & Spicæ.

Balneo ex herbis ad sacculum præscriptis, addito pauco sale & Alumine, commode etiam uti poterit, totumq; crus vel utrumq; in eo lavare. Finito balneo per horam in lecto quiescat, succoque fricari, & emplastrum imponi curet. In usu balnei & sacculi corpus sit quietum, ne natura impediatur, si iterum ambulare incipit, calceus altior, in quantum crus brevius, paretur, ne pondus sive corpus plus imbecilli quàm sanæ incumbat parti. Hoc processu Divina juvante Gratia plures sanavi, quod sine fulcro sive baculo incedere potuerint.

Tandem Dominus scire desiderat, quid de ustione coxæ, cujus Hippocrates lib. 6. Aph. 60. meminit, sentiam? Resp. illa non contemnenda, sed magnifacienda, egregios enim & felices successus in coxarum affectibus inde secutos esse, verissimè vidi, verùm Hippocrates non vesicatoria & linum crudum, sed ferrum ignitum intelligit, quod ad verticem & juncturam coxæ penetrando urere possit, mucoremque præternaturalem, circa articulum collectum, consumere. Cum autem hoc apud præsentem ægrotum factu sit difficilimum, de hac operatione agere jam supervacaneum est, Deus Opt. Max. potius invocandus, ut præscriptis benedicat, quod ex animo precor. Bernæ 21. Februar. 1632.

Centuriarum & Observationum Chirurgicarum Finis.

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustrissimi Principis ac Domini

DN. GEORGII FREDERICI, Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. necnon Inclytæ Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi ordinarii

CONSILIUM:

IN QUO

De

CONSERVANDA VALETUDINE,

Item, de Thermis Valesianis, & Acidulis Griesbachcensibus, earum facultatibus & usu, succinctè agitur:

AD PETITIONEM

Nobilissimi, doctrina, prudentia & virtute Ornatissimi Viri

DN. ANTONII à GRAFFENRIED, Inclytæ Reip. Bernensis Helvetiorum Consulis Prudentissimi, conscriptum.

ACCESSIT EPISTOLA AD

Nobilissimum, Doctissimum & Amplissimum Virum

DN. PAULUM CROQUERUM, Illustrissimi Principis ac Domini, DN. CHRISTOPHORI Ducis in Zbaras &c. Archiatrum dignissimum,

In qua de Thermis Fabariensibus sive Piperinis, & nonnullis aliis lectu dignis, agitur: Adjecta Thermarum illarum tabulâ geminâ, quarum priore tractus terræ & vicini loca: posteriore descensus formidabilis, ipsarum aquarum calidarum scaturgio, hospitia, labra & solia, totumq; adeò antrum subterraneum, novo conatu repræsentatur.

VIRO
NOBILISSIMO, DOCTRINA,
Prudentia & Virtute ornatissimo

DN. ANTONIO
à
GRAFFENRIED,

Inclytæ Reipublicæ Bernensis Helvetiorum Consuli prudentissimo, Domino & Fautori meo singulari studio observando,

GVILHELMVS FABRICIVS HILDANVS
S. P. D.

NEgotium, quod antehac mihi imposuisti, Vir Nobilissime, Amplissime, Consultissime, maturè quidem, ut promiseram, executus sum, sed ut ingenuè fatear, ex parte saltem: Consilium enim de valetudine tua conservanda, tum temporis quidem consignavi, sed propter occupationes varias, quæ ut Amplit. V. notum est, subinde mihi occurrunt, & præsertim propter iter, quod ad Illustrissimum Principem ac Dom. Dn. Marchionem Badensem & Hochbergensem, &c. jussu Magistratus mei Amplissimi feci, id revidere & describere non potui. Deinde, quia hactenus quotidie nobis convenire, & coram colloqui concessum fuit, scriptum hocce veluti supervacaneum esse duxi. Cum verò ante dies aliquot ex Amplit. V. intelligerem, se iter ad thermas Valesianas dirigere, & proinde præsenti consilio instructum esse velle, statim calamum arripui, & quæ consignavi, ex adversariis meis descripsi. Habet Amp. T. non tantum, quo in thermis tempus fallere, verùm etiam, (si præscripta diligenter observaverit) thermis cum fructu uti poterit. Sat citò itaque, utinam sat bene quoq; esse possint. Quicquid tamen sit, spero, Amp. V. pro sua humanitate, & in me benevolentia, omnia benignè interpretaturum. Id verò ut facere velit, demisse rogo atque efflagito.

Tria autem ex me scire cupit Ampl. Vir.

Primo, quomodo sese in victus ratione gerere debeat, ut valetudinem diu conservare possit?

Secundo, quid de thermis Vallesianis censeam, & quomodo S. Ampl. eis cum fructu uti possit?

Tertiò, quid circa usum acidularum Griesbachensium observandum, de earumque facultatibus, & an sibi prodesse possint?

Utinam ego eâ eruditione atque dexteritate essem præditus, ut omnia quæ hic requiruntur, quæque Ampl. V. à me expectat, præstare possem; Nihil enim, dico sincere, gratius aut optatius mihi accidere posset. Quia tamen Amp. V. provinciam hancce præ aliis mihi imponere visum fuit, dicam pro tenuitate ingenii mei, quid sentiam. Tuum erit, pro summa humanitate & in me benevolentia tua, omnia benignè interpretari. Id ut facere velis, obnixè rogo atque efflagito.

Cæterum, Vir Amplissime, verissimum esse magni Hippocratis dictum, quod extat lib. 2. Aphorismo 37. *Qui corpore valent, difficulter ferunt medicationes*, non rarò in praxi mea expertus sum. Et quamvis Hippocr. hoc loco, uti quoque Galenus in commentario istius aphorismi testatur, de medicamentis cum violentia purgantibus, quemadmodum tempore Hippocratis erant in usu, loqui non ignorem, ad alia tamen quoq; non solum pharmaca, verumetiam, quæ comeduntur & bibuntur, si eis ita abutimur, naturam nostram insigniter alterent, hoc est, corpus nostrum aut præter modum excalefaciant, refrigerent, humectent, aut exsiccent, hæc quoque referri posse, quotidiana experientia fidem facit. Nisi enim medicamentum invenerit materiam peccantem, in quam agere possit, necessario & quasi tyrannicè humorem illum, qui cum sanguine mixtus est, essen-

essentiamque hominis constituit, aut adse trahit, aut quovis alio modo insigniter alterat, harmoniamque corporis destruit. Præter pharmaca autem insigniter corpus nostrum excalefaciendo & siccando alterant Thermæ (de quibus postea.) Item Aromata, præcipuè piper, Zingiber, Garyophylli, allium, cæpa, omniaque calida, acria & salsa, vinum quinetiam generosum, in copia sumptum. Hinc, doctissimi Fernelii verbis utor, corporis omniumque facultatum ejus perversio.

De morborum causis lib. 1. c. 14.

Ut enim calx ad arboris radicem conspersa fructum accelerat, arborem verò perimit, ita calidius alimentum, maximeq; vinum, suscitato calore spiritus facultatesque erigit, mortem verò maturat. Dum enim corporis calorem auget, substantiam minuit: dumque innati calidi spiritum & calorem habitu fovet, ejus substantiam, quæ humidum est primigenium, dissipat exsorbetque, omnem vitam alacriorem & vegetiorem, sed tamen breviorem facit. Præter modum refrigerant & humectant Aqua cruda, Lactuca, Portulaca, fructus horarii, Cucumer, Melones, Persica mala, & similia. Refrigerat, extenuat, concoctionemq; perturbat acetum, in copia sumptum. Idem de reliquis censendum est. Quandoquidem constat, iterum Fernelii verbis utor, non modò spiritus & humores quibus conservamur, sed & omnem corporis partiumque constitutionem ab esculentis poculentisque mutari. Hinc intemperies, hinc obstructio, hinc cacochymia, hinc plethora, quæ vitia gravissimorum morborum causæ antecedentes continentesque fiunt.

Porrò cùm A. T. partes principes, uti ex integris operationibus apparet, veluti integras habeat, non video consultum esse, corpus multis medicamentis gravare; præsertim in hac ætate (nondum enim quinquagesimum annum ætatis te prætergressum esse existimo) in qua calor innatus, qui multas superfluitates digerit & concoquit, adhuc vegetus ac validus est. Dixi autem antea, principes partes veluti integras esse, veluti, inquam. Hepar enim in calore & humiditate multum excedere, amplitudo venarum, habitusque corporis calidus & humidus, uti & rubor faciei, satis indicat. Habet præterea A. V. cerebrum paulò humidius, & proinde catarrhis obnoxium. Quod quidem ex parte propter calorem hepatis modum excedentem, ut dixi, accidere, rationi consentaneum est. Calor enim ille per majores venas ad cerebrum elevatus, vapores quosdam crassos secum ducit, qui propter cerebri frigiditatem, in humorem convertuntur, iterumque ex capite ad partes inferiores destillant. Deinde cùm à teneris unguiculis studiis, postea verò negotiis politicis, & quidem gravissimis, strenuè incubuerit A. V. mirum non est, si propter continuos istos labores, vigilias & lucubrationes, quibus homo politicus quotidie obruitur, caput factum sit imbecille, ac proinde defluxionibus obnoxium. Accedit & injuria aëris frigidi, quam ad annos aliquot, dum provinciam Archigrammatei administraret, quotidie in Senatu detecto capite te sustinuisse scio. De liene quoque aliquo modo conqueritur Ampl. V. Hepate enim plus justo calido, plurimum gignitur humoris atrabilarii, cujus sedes est Lien. Negotiorum quoque gravissimorum multitudo non parum facit ad generationem humoris atrabilarii; humore isto à liene attracto, & quidem in copiâ, mirum non est, si gravitas hypochondriorum sequatur. Imbecillitas ventriculi inde quoque consequi consuevit. Calor enim hepatis, si modum excesserit, actiones ventriculi impedit. Ex humidiori præterea cerebro multum pituitæ, ad ventriculum decumbit, ipsiusque calorem hebetiorem reddit, ac proinde concoctionem retardat. Reliquas partes omnes integras & incolumes esse arbitror.

Cùm itaque ex Hippocratis sententia, corpus multis & inprimis valentioribus medicamentis minimè gravandum esse censeam, ac victus ratio, tam ad optimam valetudinem conservandam, quam ad amissam recuperandam, primum Medicinæ sit instrumentum, multi quinetiam morbi solâ diætâ curentur, suadeo, ut eam, quàm diligentissimè observes, omnemque excessum tam in cibo, quam in potu & corporis exercitiis evites.

Non solum enim cibi qualitas, verùm etiam ipsius quantitas & exsuperantia naturam nostram lædit, & morbos generat. Quapropter rectè Hippocrates: *Ubi cibus*, inquit, *præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit.* Sub victus autem ratione tam cibum & potum, & reliqua, à Medicis res non naturales dicta, intelligenda sunt. Aër itaque intense frigidus, ut qui non solum cerebro & oculis (ut ego expertus sum) verùm etiam omnibus partibus nervosis, imò vitæ nostræ, quæ in calore & humiditate consistit, adversissimus, fugiendus, præsertim detecto capite. Aër quoque calidissimus evitandus. Quandoquidem hepar, renes, inferioresque partes omnes corporis, ipsosque spiritus præter modum incendit, intemperiemque calidam hepatis & bilem adauget, humidum radicale diminuit, caloremq; nativum dissipat, & fluxiones capitis liquefaciendo in cerebro humores excitat. Nebulosus, item turbidus, fœtidus, crassus & humidus, quia spiritus obscurat, humores densat, & debilitato calore nativo concoctiones omnes lædit, fugiendus: temperatus verò, purus, serenus, tenuis, ventisq; difflatus eligendus est.

Libr. 2. aph. 17.

De Aëre.

Cibus, qui subtilis ac concoctu sit facilis, multumque nutriat, eligendus est. Subtilis enim cibus subtilem ac laudabilem generat sanguinem, ac proinde spiritus puriores. Crassus verò è contra facit. Inter esculenta cùm panis præcipuum obtineat locum, de ipso primum. Sit ille ex optimo ac puro tritico, cum pauco sale, benè fermentatus, ac probè coctus, non calidus, neque nimis durus & siccus. Si ex purissima & à furfure mundata fuerit farina, multum quidem nutriet, alvum verò constringet, sin portio aliqua furfurum cum farina relinquitur, minus nutriet, alvum verò lubricam reddet. Furfures enim, teste Galeno, facultatem detersoriam habent. Panis verò azymus, hoc est, carens fermento, testante Galeno, loco præallegato, nemini, inprimis ventriculo imbecilli prædito, est commodus. At justa fuerit admiratio (Hippocratis verbis utor) si didiceris, quantum maza turbationem, & molem,

De cibo.

De Pane.

Lib de Aliment.

Lib de victus ratione in morbis acutis.

& flatum, & tormen ventriculo inducat, si ingesta fuerit.

De Carne. Sequitur de carne, quæ diversa est. Alia enim facilè, alia difficilè concoquitur. Concoctu difficilis est caro sale condita, & fumo exsiccata, præcipuè bubula, vaccina & caprina. Porcinam, quæ inter calidum & humidum temperata, & proinde maximam similitudinem cum carne nostra habet, insigniterque nutrit, ut docet Galenus de alimentis lib. 3. quia tamen valde phlegmatica, non usque adeò tibi convenire arbitror, recens tamen, & per dies aliquot sale conspersa, aut in muria ipsa macerata, deinde probè coctasi fuerit, non usque adeò nocivam tibi esse arbitror, præcipuè si excessus evitaveris. Sal enim humiditatem illam excrementitiam aufert & corrigit. Caro ferina, veluti ursina, aprina, cervina, leporina, præcipuè, si veterana fuerint animalia, concoctu difficilima sunt. Anserum aliarumque avium in aqua viventium excrementitia est, nec facilè concoquitur. Facilimè concoquitur, optimumque nutrimentum procreat caro castratorum, agnina, bubula, si non antiqua fuerit, vitulina, gallinarum, caponum, perdicum, turdorum, columbarum, avium in arboribus degentium, & similium animalium. Circa usum autem carnis in universum, ut docet Galenus, augescentium caro multò est præstantior, quam inclinantium ætate; media verò est, inter utramque florentium. Prava autem admodum est novellorum, sed diversa ratione, ac senum: Siquidem horum caro dura est & sicca, ac nervorum, adeoque concoctu difficilis, & nutrimenti exigui; contrà animalium nuperrimè editorum corpora, mucosa sunt ac humida, eoque excrementis plena; facilius tamen per alvum descendunt. Cum carne coquenda sunt Salvia, Rosmarinus, Majorana, Thymus, Hyssopus, Saturela, radices Fœniculi, Petroselini, & nonnunquam quoque acetosa, cichorium, lactuca, endivia, & similia, secundùm anni tempus, & conditionem constitutionemq; corporis. Ex radicibus tamen fœniculi, petroselini, aliisque insigniter diureticis, si cum carne cocta fuerint, brodium ante prandium est bibendum, nec reliquo cibo commiscendum, quod etiam de reliquis omnibus diureticis intelligendum est, quemadmodum postea, cum de acidulis agam, fusius dicam. Carnes, cum probè elixæ fuerint, optimum gignunt sanguinem, & præsertim, si animalium boni succi fuerint. Humidiores tamen carnes, qualis vitulina & agnina esse consuevit, assentur, quibus condimenta ex succo acetosæ, arantiorum, limonum, aceto & similibus addantur.

De alimentis. lib. 3.

De Ovis. Ova gallinarum recentia, & mediocriter cocta optimum gignunt sanguinem, multumq; nutriunt, anserum verò & anatum ova contrarium efficiunt.

De leguminibus. Legumina, veluti phaseoli, lentes, fabæ, pisa, & hujusmodi, quia ventriculum gravant, difficulter digeruntur, sanguinemque crassum & pravum procreant, abdomen flatu adimplent, visum hebetant, obstructiones viscerum pariunt, fugienda sunt. Brodio tamen, in quo lentes aut pisa incoxerint, quia abstergit, urinam ducit, & obstructiones viscerum tollit, uti poteris.

De acetariis. Pro acetariis conveniunt cichorium, cerefolium, fœniculum, mentha, flores buglossæ, borraginis, violæ, flores genistæ Hispanicæ, sambuci, cappares, olivæ, mala citria, nasturtium, rhaponticum, Valeriana campestris inodora, seu phu minimum alterum Lobelii, German. Lemmerlattig oder Rebkreß/das ist/Winter Salat. Lactuca & portulaca, quia visivos spiritus hebetant, minimè conveniunt, uti quoque melones & cucumeres. Præter modum enim humectant, ventriculum debilitant, & ipsius concoctionem retardant, atque impediunt.

De Piscibus. Pisces magni & lacustres, uti quoque marini, & in sale ac muria asservati, minimè conveniunt. Eligendi itaque sunt mediocres & fluviatiles, veluti trutæ, lucii exigui, percæ saxatiles, aut funduli, Germ. Grundeln vocant. Quorum alimentum, inquit ARNOLDUS de Villa nova (licet squammis careant) ad voluptatem, concoctionem, simul & distributionem, & succi bonitatem præstantissimum est. Carpa sive carpio, quia mucosa & humore excrementitio abundat, vino, ut mucorem deponat, coquenda est, rarò tamen in usu esse convenit. Anguilla, quia limosus est piscis, & succum crassum præbet, obstructiones viscerum parit, inprimis autem calculosis adversatur, ut observarunt viri docti, hoc modo necanda & coquenda est. Habeat coqvus lebetem cum suo operculo, in quem manipulos duos aut tres salis, parumque vini, deinde anguillam projiciat, quæ tam diu impetuosè ex una in alteram partem se projiciet, donec necata fuerit, majoremque partem mucoris deposuerit; tunc abluenda, & cum vino & aromatibus coquenda est. Cæterùm pisces ab initio mensæ aliis cibis præponendi sunt, si tamen unâ in mensâ cum carne & lacticiniis pisces minimè commiscueris, rectiùs facies.

Aromata. Inter aromata præcipuè conveniunt cinnamomum, macis, crocus, & nux muscata, reliqua, veluti piper, zingiber, garyophylli, & similia, præcipuè in copia sumpta, calorem hepatis adaugent.

De Sale. Sal quoque, etiamsi cibum gratum efficiat, humores crassos subtiles reddat, & putredini adversetur, usus tamen ipsius moderatus ut sit, necesse est. Ventriculum enim reliquaque viscera, propter suam acrimoniam lædit. Cepæ, item allium, porrum, raphanus & sinapi, quia maximè calida, & acrimoniam quandam in se continent, & visui adversantur, aut ab eis abstinendum planè, aut ipsorum usum moderatum esse convenit.

De Caseo. Caseus, quia in hisce regionibus nobis cibus familiarissimus, non usque adeò nocuus est, inprimis modicè sumptus. Sit tamen neque putridus, neque cariosus, aut præter modum inveteratus. Propter salis enim & coaguli injectionem, progressu temporis humiditatem omnem deponit, acrimoniamque acquirit, & difficilè concoquitur. Poma, pyra, persica mala, fructus item horarii, cruda comesta nocent. Ventriculum enim præter modum refrigerant, concoctionem impediunt, & flatus procreant.

De Potu. Vinum sit album, tenue, optimè defecatum, neque nimis generosum. Inter vina autem apud vos usitata, saluberrimum est vinum, quod hæc finitima terra profert, der Landwein / & vinum

Neoco-

Neocomense, modò non sit nimis austerum & acerbum. Secundum locum obtinet vinum Equestrium, de la coste dictum, vinum Vaudensium, etiamsi ventriculo frigido & debili non sit inutile, quia tamen nimis vaporosum, & capiti ac nervis infensissimum, usus ipsius ut moderatus, illudque aqua dilutum sit, necesse est. Diluitur autem aqua simplici & cruda, aut decocto Agrimoniæ, & Veronicæ, Cinnamomo & Sacharo aromatisato.

Sumenda post pastum. Post pastum semen Fœniculi, Anisi, Coriandri conditi, masticatum & ingestum, conserva item Rosarum, & Miva Cydoniorum conveniunt, ventriculum corroborant, & concoctionem promovent. *Fugiendus excessus.* Excessus omnis tam in cibo, quàm in potu vitandus est, nec unquam alius cibus sumendus, nisi ingestus priùs fuerit concoctus. Sic enim (ut quidam magni nominis vir monet) edendum est, ut esuriamus, & sic potandum, ut sitiamus. *De nocturnis compotationibus.* Inprimis autem nocturnæ compotationes vitandæ sunt. Quandoquidem digestiones, quæ in ventriculo, Hepate & Venis, noctu præcipuè fiunt, si non omninò impediunt, retardant tamen. Hinc cruditates multæ, obstructiones venarum mesaraicarum, Hepatis, Lienis, omniumque corporis partium (quæ veluti seminaria sunt gravissimorum morborum) sequuntur, visus item debilitatur, & caput catarrhis fit obnoxium. Quid plura? nocturnæ compotationes bonum habitum hepatis dissolvunt, bonam cerebri constitutionem (propter vapores, qui continuò sursum elevantur) destruunt, & nervos debilitant. Hinc arthritis, convulsiones, paralysis, epilepsia, vertigo, apoplexia, calculus renum & vesicæ, & sæpissimè repensina mors consequitur. Quapropter

Ut sis nocte levis, sit tibi cœna brevis.

De tempore sumendi cibum. De tempore & horis sumendi cibum, Medici sua quoque habent decreta, quomodo verò homo politicus, qui tantis negotiis, quantis T. A. submersa est, eas possit observare, non video. Unum tamen iterum hic moneo, nimirum, ne cibum sumas, nisi cibus, quem ante sumpsisti, digestus, & ventriculus ab excrementis evacuatus fuerit, ne forsan impuro existente ventriculo cibus corrumpatur.

De exercitiis Ante cibum. Exercitia corporis sint mediocria. Quemadmodum enim ex otio nimio multi gignuntur humores pravi, ita etiam exercitatio, quæ modum excedit, totum corpus debilitat, calorem nativum incendit, innatumq; calidum absumit, hinc labefactatio & infirmitas virium sequitur. Illæ autem mihi sanè, Galeni verbis utor, videntur utilissimæ omnium exercitationum, quæ non solum corpus exercere, verum etiam animum oblectare possunt. Quia autem exercitatio digestionem promovet, exiguos meatus expurgat, & excrementa expellit, utilius est, teste Galeno de tuenda valetudine lib. 2. eam ante cibum administrare, dummodò mediocris sit, nec laboriosa. Ubi enim fames, ut docet Hipp. lib. 2. aphor. 16. laborandum non est. Vult autem idem Galenus duplicem concoctionem, nimirum eam, quæ fit in ventriculo, & eam, quæ fit in vasis sanguinis, peractam esse, ac denuò tempus cibandi instare. Post pastum tamen modicè quoque corpus exercere convenit juxta illud:

Post cibum. *Post pastum stabis, passu mollive meabis.*

Modica enim exercitatio post sumptum cibum, calorem nativum excitat & adauget, concoctionemque promovet, violenta verò eandem impedit ac destruit. Nullum autem utilius aut præstantius exercitium corporis in hac ætate & statu vitæ tuæ tibi eligere poteris, quam deambulationem, dummodò non sit brevis. Breves enim deambulationes ait Arist. 5. prob. 12. fatigationem movere magis solere, quàm longas, & de contrario in contrarium frequenter se movere, laboriosum est. Qui enim in brevibus viarum spatiis obambulant, ac sæpius progredi ac regredi coguntur, inæquali motione perturbantur. Spiritus præterea animales & visus propter continuam corporis circumvolutionem læduntur, & vertigo excitatur. Porrò, quemadmodum in exercitatione corporis, ita quoque in studiis & gravissimis animi exercitiis, atque occupationibus, ac lucubrationibus nocturnis, & post sumptum cibum, ne ingenium omnesque actiones animales negotiorum gravissimorum multitudine obruantur destruanturque, mediocritas observanda, & excessus vitandus est. *De otio & quiete.* Otium quoque & quies mediocris esse debet. Immodica enim quies corporis & animi actiones impedit, multosque humores excrementitios procreat, & corpus debilitat, ut testatur Hipp. lib. 2. de diæta. Necesse tamen est, ut corpus labore defatigatum quiescat. Nam

Quod caret alterna requie, durabile non est.

Somnum moderatum quoque esse convenit, moderatus enim totum corpus roborat, internas partes humectat, concoctionem perficit, noxiosque humores ad emunctoria propellit, sæpe quoque mediante sudore expellit. Immoderatus verò contrarium efficit, calorem nativum obtundit, multosque humores crudos gignit, & corpus iners & ignavum reddit, ut postea dicetur. Quum enim, inquit Hipp. lib. de flatibus, corpus invaserit somnus, sanguis frigescit. A natura enim somno frigefaciendi vis inest. Infrigidato autem sanguine, languidiores fiunt ipsius meatus; quod hinc palam fit, quod corpora adgravata reclinantur. Et alibi: Somnus atque vigilia utrumque, si modum excesserit, malum. *Lib. 2. aphor. 3.* Tam diu itaque dormiendum est, donec concoctio alimentorum in ventriculo & hepate sit peracta, & sanguis ex hepate & corde per universum corpus distributus, quod communiter, nisi crapula, ebrietas & nocturnæ vigiliæ obfuerint, fit spatio septem, vel ad summum, & præsertim in eis, qui ventriculum debilem habent, octo horarum. Concoctionem autem peractam esse cognosces, si urinam atque excrementa reddendi supervenerit desiderium, si capitis gravitas, ventris dolor, ructus & oscitationes non, vel saltem paucæ adfuerint.

De somno meridiano. A somno meridiano planè abstinendum esse, aliqui docent. Ex ipso enim febrem, pigritiem, dolores capitis, catarrhos, aliaque incommoda provenire putant, de quibus vide Avicennam, Arnoldum de Villa nova, & alios. Hæc

tamen non in omnibus locum habere, sed cum distinctione intelligenda esse, abundè in tractatu meo Germanico, de conservanda valetudine Reg. XII. ostendi. Convenientissimum quidem, & maximè secundum naturam constitutum tempus somni, noctem esse, sat scio. Nox enim frigiditate, & humiditate sua aptissima est ad quietem, tenebræ præterea & silentium noctis ad dormiendum invitant, dies verò ad laborem creatus est, interim tamen somnum meridianum non penitus rejiciendum esse existimo; præsertim, quando multitudine negotiorum gravissimorum, aut quovis alio modo, nocturnus somnus interruptus fuerit, tunc enim, si somnus meridianus supervenerit, minimè rejiciendus & negligendus est. Prostratas enim & propter vigilias præcedentes dispersas vires iterum colligit. Calor præterea naturalis in somno ad partes nutritioni inservientes concurrit, & concoctionem cibi externi & in prandio sumpti promovet. Sit tamen neq; longus, neque ilicò post prandium, nec depresso capite. Obesis & plethoricis somnum meridianum obesse testatur Hipp. de diæta lib. 3. humidam enim eorum constitutionem adauget; At T. Ampl. quia macilenta, securiùs eo uti poterit, præsertim in hac sua ætate, quæ magis magisque ad senium vergit. Senib. enim (clarissimi & longè celeberrimi Viri Dn. D. Dan. Sennerti Instit. med. lib. 4. cap. 6. amici mei integerrimi verbis utor) inprimis commodus est somnus, & vix aliquid est, quod senectutis siccitatem ita humectare possit, quàm somnus. Atque hæc commoda non solùm sani, sed & ægri percipiunt, siquidem per somnum vires valde reficiuntur, alimentum concoquitur, excrementitii humores elaborantur, & separantur, dolores sedantur. Hinc Excellentiss. & celeberr. Vir, D. Felix Platerus, p.m. amicus meus singularis, me præsente dicebat: Si quis somnum meridianum mihi ademerit, vitam ipsam ademerit. Immoderatus tamen somnus, sive nocturnus, sive meridianus fuerit, non parum nocet. Spiritus enim obscurat & torpidos reddit, mentiq; & memoriæ quasi segnitiem & stuporem conciliat, caloremque crudis humoribus cumulatis, & superfluis cohibitis, evacuationibusque suppressis obtundit, & quasi ignem, qui multo modo ventilatur, torpere facit.

Felicis Plateri de somno meridiano sententia.

De cubiculo.

In hypocausto calido & angusto, aut quovis alio modo in aëre incluso dormire, periculosum est; præsertim, si humidus quoque simul fuerit. Inclusus enim aër ille, cum noctu attrahitur, cerebrum, pulmonem, reliquaque viscera lædit, ipsorumque temperamentum ac spiritus inficit. Bedantesium Lausannensem, & quidem ex Senatorio ordine virum, in hypocausto præhumido dormientem in lethargum incidisse, & extinctum fuisse memini. Cubiculum itaque sit amplum & perspirabile, in quo & nonnunqnam flamma ex ligno aut granis juniperi accendatur, aut suffumigia suavia ex Benzoino, styrace calamita, mastice, olibano, & hujusmodi, quæ cerebrum partesque nobiles corroborant, parentur. Sit præterea à cloacis, stabulis animalium, præsertim porcorum, aliisque locis sordidis, immundis atq; fœtidis remotum cubiculum. Linteamina, item culcitra & vestes sint mundæ, & inter rosas, spicam, botrydem, & similes herbas & flores asservatæ.

Observat.

Cæterùm vigiliæ, si modum excesserint, non minùs ac somnus immoderatus, noxam adferre, superiùs ex Hippocrate ostensum fuit. Nocturnæ enim & intempestivæ vigiliæ concoctionem impediunt, cerebrum siccant, mentem & ingenium perturbant, & debilitant, nativum calorem humidumque radicale consumunt, & nonnunquam morbos peracutos, veluti febrim, phrenesin, delirium & hujusmodi procreant: summo itaque studio ea, quæ nocturnum somnum impediunt, vitabis. Ea autem præcipuè sunt curæ, solicitudines, & anxietates, quibus homo politicus utplurimum obruitur. Ut autem cum animi securitate somnum inire possis, suadeo, ut Nobilissimi & Generosissimi Viri, Dom. RANZOVII, Holsatiæ immortalis Decoris atq; Ornamenti doctrinam observes. Is enim solitus fuit dicere, se, cùm cubitum contenderet, vestesque exueret, omnia simul negotia ac cogitationes, tam de rebus publicis quam privatis, simul deponere & exuere, ut eò melius somno vacare possit: Summo autem mane se unà cum vestibus negotia & cogitationes pridianas reassumere. Quam consuetudinem tibi quoque servandam esse duco.

De excernendis & retinendis.

Qvum ab eis, quæ à nobis ingeruntur, nonnulla veluti naturæ nostræ familiarissima in corpore retineantur, & in ipsius substantiam mutentur, nonnulla quoque, veluti excrementa rejiciantur, danda est opera quàm diligentissimè, ne ea, quæ excerni convenit, retineantur, & contra, quæ retinenda, excernantur. In his enim si error commissus fuerit, valetudo nostra in discrimine versatur. In corpore autem retineri debent, Chylus, sanguis & spiritus. Excernenda verò sunt excrementa, veluti fœces alvi, urina, sudor, & similia omnia, quæ in corporis alimentum verti non possunt. Chylus est succus ille, qui mediante calore, & innata facultate ventriculi, ex cibo & potu per concoctionem elicitur. Ex quo postmodum sanguis & spiritus procreantur. Excernitur autem Chylus, & proinde sanguinis & spirituum materia proxima vomitione tum assidua, tum præcipuè medicamentis chymicis, veluti vitro antimonii, Mercurio vitæ & similibus facta, quæ sæpissimè non tantùm humores noxios simul & Chylum, verum etiam ipsam animam evacuant, cujus rei exemplum vidi Lausannæ in Dom. ELEASARE PERIALDO, ibidem Philosophiæ Professore celeberrimo. Is sumpto Antimonio maximis cum doloribus, convulsionibus & cruciatu vitam finivit. Nonnunquam quoque venenosa & pestifera illa qualitate horum medicamentorum facultates animales, vitales & naturales protinus ita supprimuntur, ut cum vomitus consequi & venenum rejici non possit, vita brevi extinguatur. Vidimus id ante annos aliquot in optimo & piissimo viro Dom. JOHANNE FRANCISCO REGE. Quapropter donec rectè valeas, provocandam minimè esse vomitionem arbitror.

De Chylo.

Observat.

Si

Si quando verò propter inordinatam victus rationem aut intemperantiam (vix enim fieri potest, ut homo politicus exactè observet regulas omnes Medicorum) cibus malè concoquitur, aut in ventriculo corrumpitur, quod ex nausea & eructationibus acidis, aut etiam amaris & fœtidis cognosces, multum ad valetudinem optimam conservandam proderit, si semel in mense vomitum provocaveris. Fiet id horas duas ante prandium. Vomitu enim bilis & pituita præcipue, & consequenter alii quoque pravi humores evacuantur. Hinc eos, qui frequenter vomunt, ut plurimum sanos esse videmus. Vomitum autem concitare poteris haustu magno aquæ tepidæ, cum oleo communi, aut

Vomitum concitatio.

℞. Sem. Raphani ʒij.
Agarici ℈j. ß.
Ficuum pinguium N. IV.
Flor. Genistæ & Rosmarini ana p. j.

Coquantur in aquæ ℔ j. ſ. ad consumptionem tertiæ partis, Colaturæ accipe ℥ vj. in quibus dissolve

Syr. de succo acetosæ ℥ j.

Misce: Fiat potio, sumatur tepidè, deinde digito aut penna immissa gulæ excitetur vomitus. Sunt & alia vomitoria longè vehementiora passim apud Medicos in usu, veluti ex radicibus Asari, Helleboro albo, & Antimonio hyacinthico, sed hujusmodi nonnisi cum cautela & ab experto Medico præscripta, usurpanda sunt.

De sanguine.

Inter ea, quæ in corpore retinenda sunt, sanguis, qui, uti anteà dixi, ex chylo generatur, secundum obtinet locum, estque thesaurus vitæ, & ut nonnulli loqvuntur, sedes animæ. Officinam habet in hepate, inde per venas veluti per rivulos in totum corpus diffusus, omnes ejus nutrit partes. Quapropter nonnisi maximâ urgente necessitate detrahendus est, unâ enim cum sanguine simul & spiritus naturalis detrahitur. Hinc hepatis refrigeratio viriumque labefactatio sequitur, adeò, ut omnes fere, quibus frequenter in anno venæ secantur, aut qui hæmorrhagiâ narium & intempestivo fluxu menstruorum & hæmorrhoidum laborant, vix ad decrepitam ætatem perveniant. Peccante tamen sanguine, sive id fuerit qualitate, aut quantitate, ipsius detractionem non dissuadeo, dummodò id ex consilio prudentis Medici factum fuerit.

De spiritu.

Tertiò sequitur spiritus, qui nonnisi maximo cum periculo excernitur. Est autem Spiritus (doctissimi FERNELII verbis utor) corpus æthereum, caloris, facultatumque sedes & vinculum, primumque obeundæ functionis instrumentum. Qui triplex est, primus naturalis, ex aëreâ illâ portione sanguinis in hepate generatus, & inde in totum corpus effusus. Hujus spiritus portio quædam una cum sanguine puriori ex hepate per venam cavam in cordis ventriculos fertur, fitque spiritus vitalis, qui per arterias toti corpori communicatur. Ascendit & portio quædam, per arterias carotidas ad cerebrum, fitque ibi Spiritus animalis, qui indè per nervos omnibus corporis partibus diffusus, motum simul ac sensum, nec non actiones omnes animales perficit. Hæc propterea adscribo, ut cognita præstantia spirituum, curiosè eos conservare studeas, ne vel dissipentur vel extinguantur. Dissipantur autem & elabuntur Spiritus intempestiva & frequenti sanguinis missione, purgationibus vehementibus, vitro Antimonii, Mercurio vitæ æternæ, & similibus præparatis: per violentas quin etiam motiones & labores, vigilias, studia & inediam, exhauritur spiritus. Extinguitur verò & suffocatur propter crapulam nimiam & ingurgitationem vini.

De excernendis.

Hactenus de eis, quæ studiosè in corpore retinenda sunt; sequitur nunc de eis, quæ veluti inutilia excernenda; illa autem sunt non tantum excrementa trium concoctionum, nimirum fœces alvi, urina & sudor, verum etiam reliqua omnia, quæ in corporis alimentum cedere non possunt, veluti pili, ungues, narium mucus, & quæ ex auribus & oculis promanant sordes. Harum ne quid retineatur, curiosè providendum est. In primis autem danda est opera, ut alvus quotidie ad minimum semel respondeat, suppressa enim alvo & retentis excrementis, primæ concoctionis vapores multi sursum elevantur. Hinc nausea, dolor capitis, vertigo, oculorum caligines, tormina, & hujusmodi consequi solent. Quod si per se & naturaliter non responderit alvus quotidie, non propterea tamen natura quotidie medicamentis defatiganda est, juxta illud, quod ab initio protuli, Hippocratis dictum: *Qui corpore valent, difficulter ferunt medicationes:* assuefacta enim natura medicamentis quotidiano eorum usu, postea si periculosus inciderit morbus, ab eis non alteratur, eaque, ut ita dicam, respuit & irridet. Victus itaque ratione humida, veluti jusculis carnium recentium, in quibus borago, spinachia, folia Rhabarbari monachorum, pruna & similia incoxerint, laxanda est alvus, si sicca fuerit. Poteris quoque ab initio prandii aut paulò ante prandium, pruna aliquot saccharo & aqua, parumque vini cocta comedere. In quibus si drachma una foliorum sennæ, & scrupulus unus cremoris tartari, parumque cinnamomi incocta fuerint, majorem vim laxandi obtinebunt. In maxima quoque siccitate, & constipatione alvi, sequens enema non inutile est, quod quidem laxat, & alvum lubricam facit, simul tamen quoque nutrit. Accipe brodium carnis vitulinæ, aut agninæ, in quo borago, spinachia, aut rhabarbarum monachorum incocta fuerint ℔ j.

Enema domesticum.

Vitellos ovorum Num. 2.
Sacchari rubri ℥ij.
Salis ʒ ij.
Ol. comm. ℥j.

Misce, fiat enema, quod tepidè injiciatur. Suppositoriis quoque ex melle & sale paratis, urgente necessitate alvum laxare poteris.

De flatu.

Ex flatu retento gravissimi morbi oriri solent, juxta hos versus:

Quatuor ex vento veniunt in ventre retento:
Spasmus, hydrops, colica & vertigo, hoc res probat ipsa.

Non itaque crepitus ventris, uti nec eructationes

tiones sunt retinendæ, ut habet proverbium, Tussi potius crepitum dissimulare, quàm comprimendo morbum accelerare convenit.

De urinâ. Urina quoque minimè est retinenda, sed quotiescunque naturæ gravis est, excernenda. Mirum enim in modum naturæ molesta est, & insigniter facultates omnes vesicæ debilitat, si vi & præter modum retenta fuerit.

Observat. Magnum & præclarum illud Mathematicæ artis lumen, Tychonem à Brahe hoc modo extinctum fuisse, ex relatione clarissimi ac doctissimi Viri Dom. Doctoris ANDREÆ TOXOTII, Serenissimæ Reginæ Daniæ Archiatri longe celeberrimi, & olim convictoris mei suavissimi, habeo. Is enim cùm Pragæ in splendidissimo convivio Magnatum, propter verecundiam urinam diutiùs, quàm par erat, retinuisset, facultas expultrix vesicæ ita labefactata fuit, ut postea ipsam excernere non posset. Quapropter exorta inflammatione tandem naturæ debitum persolvit. Non est itaque retinenda urina, uti nec diureticis provocanda, nisi maxima urgente necessitate. Qui enim præter modum mingunt, his alvus exsiccatur, ut Hipp. docet libr. 4. Aphorismo ultimo. Diuretica præterea excrementitios humores secum versùs vias urinarias ducere, obstructionesque (nisi corpus valde purum fuerit) procreare solent, ut postea fusius dicam.

De sudore. Tertiæ & ultimæ digestionis excrementum sudor est. Is ut plurimum post mediam noctem facta digestione, eis, qui integra sanitate fruuntur, dormiendo erumpere solet, si non per totum corpus, saltem circa emunctoria, ut natura inde humores noxios ex partibus nobilioribus expellat, quapropter minimè impediendus, quin potius diligenter & exspectandus, & linteis calidis abstergendus est. Quod si sudor universalis sponte tibi non supervenerit noctu, suadeo, ut per intervalla deambulatione, aut quovis alio exercitio corporis ipsum provoces, & linteis calidis abstergas. Laconicum, quo multi hodie ad sudores provocandos utuntur, tibi haud prodesse arbitror. Balneum enim, ut rectè Avicenna docet, lib. 1. Fen. 3. doctrina 2. cap. 5. cor debilitat, facit syncopen & nauseam, humores quietos movet, & eos ad putrefactionem præparat, & cum eis ad membrorum debilium receptacula declinat. Ergo ab eis accidunt apostemata in occulto membrorum, & in eorum superficie. Caput præterea catarrhis obnoxium reddunt, & visum debilitant. Dum enim sanguis in hepate & vena cava præter modum in balneo incalescit, elevantur vapores multi ad caput, ibique propter frigiditatem cerebri in humorem condensantur. Quid multa? Balnea præcipuè, si immodicè eis utamur, ipsam vitalem facultatem, ut testatur Galen. dissolvunt, mortemque accelerant. Dum enim sudores copiosè & præter modum provocant, non tantùm excrementitii humores, verùm etiam utilis humoris portio quædam dissipatur, atque evacuatur. Hæc non tantùm de laconico balneo, sed etiam de balneis naturalibus, sive thermis, siccis abutamur, intelligenda sunt. Ad sordes tamen cutis abluendas nonnunquam, quia ab incunabulis assuefactus, lavacro, sive tinâ, rarò tamen, uti poteris, quæ etiam apud antiquos erat in usu. Sit autem labrum loco temperato collocatum, & ita quidem, ut ex ipso lavacro calido lectum calidum ingredi, & per horam aut semihoram quiescere possis. Cum enim repentinæ mutationes sint periculosæ, cavendum est, ne ex calido ad frigidum subitò declinemus.

De Laconico oder Badstube.

Gal. lib. de usu respirationis & de causis pulsuum, lib. 3.

De lotione pedis. Lotiones pedum ad sanitatem conservandam quoque conducere, volunt Medici, & rectè quidem. Vapores enim, qui sursum elevantur, deorsum trahunt, quapropter catarrhosis, vertiginosis & hystericis visum corroborant, & digestionem promovent. Nequaquam autem ex aquâ simplici parandæ sunt, sed additis verbis convenientibus, uti sunt Betonica, Euphrasia, Salvia, Rosmarinus, Majorana, primula Veris, Origanum, Melissa, Artemisia, flores item Chamomillæ, Sambuci, Genistæ, semen Fœniculi, Anisi, Carvi, & hujusmodi, quæ vim calefaciendi, incidendi & aperiendi obtinent. De horâ, quâ eis uti convenit, inter se non consentiunt Medici. Nonnulli enim id jejuno ventriculo, alii ante cœnam fieri debere volunt. Ego post duas horas post cœnam brevem, convenientissimum esse tempus lavandi pedes, existimo. Calefactis enim pedibus in balneo, si iterum refrigerantur subitò, ut fieret, si balneo uteremur matutino tempore, aut paulò ante cœnam, maximum detrimentum inde consequi posse, aliquoties observavi, præcipuè, si aër frigidus fuerit, propter frigus enim vapores veluti cum impetu, & in copiâ sursum ad caput repelluntur. Addam exemplum.

Observat. Genere & virtute Nobilissima Domina Anna von Sickingen / Generosi ac Strenui Viri Dom. Eberhardi Cämmerers von Worms / genannt von Dalberg / uxor, cum anno 1613. paulò ante cœnam, & aëre existente frigido, lotione pedum usa fuisset, posteaque cœnam nobiscum sumpsisset, posteaque eadem nocte dolore capitis, defluxione ad pulmones, & tussi periculosa correpta fuit. A me summa adhibita diligentia tandem convaluit, & ad annum 1619. 21. Martii supervixit. Ex his maximum esse consensum inter caput & pedes, manifestum fit. Quod & ego, cum anno 1539. nobilem quendam Aquisgranum in Belgio ad thermas duxissem, observavi. Nobilis enim ille calorem thermarum absque virium prostratione, lipothymia & vertigine, sufferre non potuit, nisi ita collocato corpore, ut extremitates digitorum pedum extra aquam thermarum prominerent, quod & multis aliis in eisdem thermis ita accidere, ibidem à Medico tunc temporis ordinario, Domino Petro de Spinâ, posteà verò Illustrissimi Comitis Palatini Archiatro, aliisque viris fide dignis mihi relatum fuit. Ut igitur incommoda evitare, commoda verò procurare, fructumque ex lotione pedum capessere possis, abstersis pedibus linteis calidis, protinus ex balneo aut lavacro, ut in lectum calidum te conferas, necesse

Observatio de sympathia pedum cum capite & corde.

necesse est; ne pedes aëris frigidi incommoditatem persentiant. Hæc de excretione excrementorum trium concoctionum. Sequitur nunc de reliquis excrementis, quæ cum in substantiam corporis nostri abire non possint, ut antea dixi, veluti inutilia abjicere quoque convenit. Primò crines, qui, cum ex fuliginoso, crasso ac terreo vapore membrorum internorum generentur, ut testatur Galenus, resecandi sunt, quotiescunque opus esse tibi videbitur, sed & singulis matutinis horis caput pectine & linteo t..ido perfricare convenit, quo crines simul & cutis ab immunditie & furfuribus mundari possint. Os præterea semel in die, idque jejuno ventriculo, præsertim aqua parumque vini abluendum est, sed & dentes sale fricandi sunt. Hoc enim modo multum pituitæ per fauces ex capite trahes.

Sequens quoque pulvis ad dentes dealbandos & confirmandos aptissimus est.

Pulvis ad dentes dealbandos.

℞. Iridis Florent. ℥ij.
Corallor. præparatorum,
Cornu cervi usti & præp.
Alum. usti an. ℥j. ß.
Benzoini,
Styracis calamitæ an. ℥j.
Garyophyllor. ℨß.
Moschi grana sex.

Fiat omnium pulvis tenuissimus, reservetur in vase vitreo.

Si erosio gingivarum adfuerit, tunc

Contra erosionem gingivarum.

℞. Ligni Guajaci &
Sassaphras ana ℥ij.
Aluminis usti
Cornu cervi usti an. ℥j.
Cochleariæ in umbra exsiccatæ, & in pulverem redactæ ℥j. ß.

Misceantur, & reserventur in vase vitreo.

Mucus narium.

Mucus narium excrementum est cerebri, quapropter diligenter & sæpè expurgandus est. Si enim retinetur in cerebro, ipsius spiritus, & proinde constitutionem, actionemque ac temperamentum corrumpit, & ingenium stupidum efficit. Nonnunquam & alia quàm gravissima symptomata procreat. Aures quoque & oculi à sordibus quotidie sunt expurgandi. Solent nonnulli oculos quotidie aqua frigida abluere, idque non absque insigni debilitatione visus fieri posse, non rarò observavi. Frigida enim humores & membranas oculorum paulatim ita condensant & inspissant, ut res objectæ difficulter ad humorem crystallinum, visus instrumentum præcipuum, pervenire possint, imò & spiritus ipse visivus hoc modo debilitatur. Abluendi igitur potius sunt aqua fœniculi (ex herba, non ex semine destillata) aut sequenti aqua, quæ visum mirificè corroborat & acuit.

Oculi quibus abluendi.

Aqua visum corroborans.

℞. Euphrasiæ cum toto,
Herbarum fœniculi. Cave, ne addas summitates, propter acrimoniam seminis.
Anagallidis flore purpureo, ana M. xij.
Rutæ. M. vj.

Incidantur & projiciantur in vas vitreum, superinfunde aquæ rosarum ℔. ij. Digerantur per dies quatuor in vase bene clauso, postea destillentur in balneo Mariæ, serveturque aqua ad usum. Valeriana quoque visum mirum in modum roborat, sive aqua ex radicibus, herba & floribus destillata oculos ablueris, sive tragea ex radicibus sequenti modo præparata, usus fueris.

Tragea ad visum acuendum.

℞. Radicum Valerianæ ℥ß.
Ligni sassafras, cinnamomi electi ana ℨij.
Florum betonicæ
Euphrasiæ
Sem. fœniculi ana ℨj.
Nucis muscatæ ℈ij.

Fiat omnium pulvis tenuissimus, cui addatur sacchari ℥vj.

Sumatur jejuno ventriculo, uti etiam post pastum: ventriculum enim caputque corroborat, visumque acuit. Unguium quoque extremitates sive præsegmina singulis septimanis abscindenda. Et, ut verbo dicam, corpus ab omnibus excrementis & sordibus mundum servari debet, qui optimam valetudinem diu incolumem conservare cupit.

De animi accidentibus.

Animi accidentia, veluti ira, mœstitia, timor, gaudium, & hujusmodi, summo studio, & quantum fieri potest, vitabis. Corpus enim, ut Galenus & experientia ipsa testantur, mirum in modum alterant, à naturali statu evertunt, & insignem ipsius caloris nativi commotionem efficiunt. In ira enim sanguis & spiritus, & proinde humores omnes in corpore efferescunt, incenduntur, & ad externas partes effunduntur. Hinc facies incenditur, acies oculorum obscuratur, membra tremunt, venæ sanguine turgent, & plerumque non sine discrimine vitæ disrumpuntur, & homicidia aliaque gravissima scelera perpetrantur. Addam exempla aliquot.

Exempla damni ex ira orti.

Juvenem, cui caput vulneratum & cranium fractum fuit, ex sola ira in febrim incidisse, & mortuum esse memini. Vide Cent. 1. Observ. 17. & 18.

Ex vehementissima ira atque indignatione præstantissimum atque excellentissimum Virum Dn. Joh. Griffonium, Chirurgum longè exercitatissimum, in morbum acutissimum incidisse, & periculosè laborasse, hisce meis vidi oculis.

Exemplum noxiæ mæstitiæ.

Mœrorem atque mœstitiam mortem accelerare, posse exemplum memorabile in sexagenaria matrona, virtute & pietate ornatissima Dom. Sarâ Scheuverin, alias de grosse Lehrgony, vidi. Illa enim, quum 10. Januarii Anno 1627. ab inepto & agresti tabellario literas accepisset, & inopinanter ex eis intellexisset, filium suum, Ministrum in Dalen in Argovia, diem suum clausisse, adeò mente fuit commota, & cordolio prostrata, ut vix perlectis literis in grabatum se projiciens, protinus syncope, deinde apoplexia correpta & extincta fuerit, uti fusius in 6. Cent. videbis.

Plura si de accidentibus animi videre cupis, vide doctissimum præstantissimumque Virum Dn. Simon. Goularium, Theologum summum, historiarum admirandarum & memorabilium, volumine primo, mihi pag. 389. qui in unum fasciculum ex variis autoribus singularia multa de animi accidentibus collegit, ubi etiam videre est, præ gaudio magno homines extinctos fuisse, uti & ex incommodo risu, quod & insignis ille Philosophus ac Medicus Laurentius Joubertus in libro

bro suo de risu testatur. Sic metus, inquit Magnus ille Philosophus ac Medicus Levinus Lemnius, de habitu & constitutione corporis lib. 2. c. 2. consternatio, repentinus terror atque improvisa subitaque periculorum aut mortis intentatæ formido, ita vires & formam depopulantur, ut nonnulli sui prorsus dissimiles appareant. Cujus rei exemplum memorabile nostra memoria edidit, juvenis quidam generosus ac nobilis, qui quũ in aula Caroli Cæsaris versaretur, indecore parumque reverenter atque inhonestè se gessit; Siquidem virginis cujusdam, quam deperibat, pudicitiam expugnavit, quod in cœtu consensuque heroicarum virginum capitale censeri solet ac morte piandum, tametsi nulla vis illata sit, ac puella tacito quodam consensu, non magnoperè repugnare obluctarique videretur: itaque in carcerem conjectus est, postridie plectendus capite: nam id rigidè observare solent, ne quis impunè tale quiddam attentare, ac decus aulicum stupro fœdaque libidine contaminare audeat. Quum autem ea nocte tædio ac mœrore conficitur, ex angore mentis, conceptaque mortis formidine ita immutatus est, ut sequenti die, quum pro tribunali consisteret, à nemine eorum, quibus cum familiariter vixerat, ne à Cæsare quidem agnosci potuerit: adeò illi mortis horror vitæque desperatio paucarum horarum spacio colorem vigoremque corporis ademerat, ut omnis species formæque decor ac venustas defluxisse appareret, sic ut suprà quam credi posset, squalida sit effecta facies. Color ex florido luridus & cadaverosus, aspectus horridus, indecora canities, barba situ & pædore, fœdaque illuvie deformata. Cæsar quum in illum defigit oculos, suppositititium esse suspicatur, ac fucum sibi factum, explorari jussit, an ipsus is esset, & an ementita aut adulterina canities, barbaque medicato aliquo liquamine oblita foret ac delibuta, quum autem tale nihil subesse animadverteret, aspectu viri attonitus atque obstupefactus, ex vindicta in commiserationem animum deflexit, itaque satis pœnarum dedisse ratus, culpam illi remisit, ac violatæ ereptæque pudicitiæ crimen condonavit. Hæc Lemnius: Ex quibus, quid passiones animi in nobis possint, perspicuum fit.

Exemplum noxiæ mœstitiæ.

Memorabile exemplum de subita canitie.

Hæc sunt, vir Amplissime ac prudentissime, quæ de victus ratione monere volui: quæ si exactè observata fuerint, omni procul dubio supervacaneum esset, corpus multis medicamentis gravare, sed quia homini politico, tot tantisque tam publicis, quam privatis negotiis veluti submerso, impossibile est, leges Medicorum omnes observare, necesse fore existimo, ut præter optimam victus rationem per intervalla, veluti semel in mense, medicamento aliquo benigno utaris, uti sunt sequentes pilulæ, quæ ventriculum omnesq; partes nobiles mirum in modum corroborant, caputque clementer purgant, putredini humorum adversantur, & visum acuunt.

Medicamentum menstruum benignum.

R. Alois succotrinæ purissimæ, & ter aut quater succo rosarum pallidarum imprægnatæ, iterumque exsiccatæ ℥j.
Rhabarbari electi ʒij.
Agarici recent. trochiscati ʒj.
Confect. Alkermes ℈iv.
Ol. Cinnamomi, & Fœniculi ana ℈j.

Misceantur diligenter in mortario cum s. q. Syrupi de Betonica, fiatque massa, de qua sumatur scrupulus unus, aut drachma semis, per duas horas post cœnam modicam. Purgant, ut dixi, clementer, & quidem sequenti die circa vesperam. Aut utere sequentibus, quæ visum mirum in modum roborant & acuunt.

Aliud.

R. Aloes præscripto modo præparatæ ʒvj.
Rhabarbari electi ℈iv.
Agarici trochiscati ℈ij.
Extracti Euphrasiæ & Betonicæ
Confectionis Alkermes ana ʒß.
Salis Euphras. &
Cremoris Tartari ana ℈ij.
Ol. Cinnamomi &
Fœniculi ana ℈j.

Misceantur, fiatque s. a. massa cum s. q. Syrupi de Betonica. Dosis est ℈j. aut ʒß. post cœnam sumenda.

Sic purgato corpore de sequenti vino tempore matutino, antequam in publicum prodibis, haustum bibere poteris. Corroborat ventriculum, caput, hepar & lienem, concoctionemque promovet.

Vinum ad partes nobiles corroborandas.

R. Radicum Cichorii,
Garyophyllatæ
Enulæ Campanæ
Corticum Tamarisci
Corticum interiorum radicum frangulæ ana ℥j.
Herbarum Betonicæ
Euphrasiæ
Florum & Foliorum Salviæ
Rosmarini
Summitatum Majoranæ
Agrimoniæ
Veronicæ
Cuscutæ
Linguæ Cervinæ
Ceterach ana M. j.
Cardui benedicti
Absinthii pontici
Centaurii minoris ana M. ß.
Trium florum cordialium & genistæ ana p. j.
Cinnamomi elect. & minutatim confracti ℥iij.
Macis
Nucis muscatæ
Zinziberis ana ʒß.

Incidantur omnia in minutissimas partes pro 12. mensuris vini albi & defœcati, nec nimis generosi, quale est vinum nostras, Landwein. Bis quoque in anno, veluti in vere & in autumno paulò uberius corpus expurgare convenit. Id sequenti vino medicato commodè fiet:

Vinum purgans.

R. Radicum polypodii
Corticum tamarisci, &
Corticum radicum frangulæ ana ℥j.
Rhabarbari electi ʒij.
Turbith gummosi
Agarici recenter trochiscati ana ℈iiij.
Foliorum Sennæ ʒiij.

Spe-

Specierum dianthos, &
Diarrhodonis Abbatis
Cinnamomi electi ana ℈j.
Cardui ben. p. ij. Incidantur omnia, fiatque nodulus, cui affundatur vini albi & defœcati q. s. pro quatuor dosibus, tribus horis ante prandium sumendis. Aut poteris loco hujus vini sequentes sumere pilulas:

Pilulæ purgantes.

R. Massæ pilularum aurearum
Cochiarum ana ℈j.
Trochiscorum Alhandali
Diagridii ana gr. iij.
Cum Syrupo rosato solutivo formentur Pilulæ septem, addendo.
Ol. Cinnamomi
Ol. Fœniculi ana gutt. 4.
Aut Fiat sequens potiuncula:

Potiuncula purgans.

R. Rhabarbari electi ʒj. ß.
Agarici recenter trochiscati
Turbith electi ana ℈ij.
Fol. Sennæ ℈iv.
Spec. aromatici rosati
Diarrhodon. Abbatis ana ℈j.
Florum Tartari ℈j. ß.
Cum s. q. aquæ cichorii & betonicæ fiat infusio spatio 24. horarum. Deinde facta una aut altera ebullitione in duplice vase fortiter exprimatur, addaturque Syrupi de cichorio cum Rhabarbaro ℥ß. Misce: Fiat potio pro duabus dosibus. Sumantur quatuor horis ante prandium.

De venæ sectione.

Si sanguis in qualitate aut quantitate peccaverit, & præsens Medicus consultum esse invenerit, poterit vena in brachio secari, & secundum tolerantiam virium sanguis extrahi: quod in vere in dextro, in autumno in sinistro cubito aut manu fiet.

Nota de electione venæ.

Quærit Ampl. V. quænam væna sit tundenda? Respondeo, non opus esse, ut circa electionem sis solicitus. Omnes enim venæ brachii in ipso thorace ex una eademque radice, nempe ex trunco venæ cavæ proveniunt, ut post Vesalium lib. 3. cap. 5. Casparus Bauhinus, hujus seculi Anatomicus longè celeberrimus libr. 4. cap. 23. observavit, & testatur inutilem esse adeò curiosum delectum venarum unius vel alterius venæ, in eodem latere.

De apertione hæmorrhoidarum.

Sed quia Amp. V. plerumque de liene conqueritur, præstaret loco venæ sectionis in brachio aperire venas hæmorrhoidales, idque bis aut minimum semel in anno, videlicet in vere & autumno. Per hæmorrhoidales enim venas sanguinem crassum & fœculentum quàm commodissime evacuari posse, sæpissimè expertus sum. Quamobrem non immeritò Galenus lib. de venæ sectione adversus Erasistratum scriptum reliquit, hos vitam morbis minimè impeditam agere, quibus superflua per hæmorrhoidas vacuantur. Id Hippocrates quoque testatur lib. de humoribus, & lib. 6. de morbis popularibus his verbis: Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagadena, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus (nigræ sunt pustulæ maximè in cruribus, figuram terebinthi fructus habentes. Vide Galen. in comment. prædict. libr. Hipp.) corripiuntur: fortassis autem neque lepris: fortassis neque vitiliginibus. Ego sincerè adscribere possum, experientia me comprobasse, eos rarissimè Apoplexia, epilepsia, aut vertigine, & oculorum inflammationibus correptos fuisse, quibus hæmorrhoides fluebant. Quid plura? apertione harum venarum gravissimos sanatos fuisse morbos, & in aliis, & in memetipso expertus sum. Addam Exemplum unum aut alterum.

De præstantia fluxus hæmorrhoid.

Exempla. I.

Septuagenarius quidam nobilis Paterniacensis N. de Glane Dominus in Cuscy, à multis annis singulis mensibus fluxu hæmorrhoidum laboraverat, quum verò tandem in decrepita ætate & in hyeme suppressus esset fluxus, & æger vernum tempus exspectaret, ut eas aperiri operam daret, en quadam die post prandium, cum rotam molæ circumvolventem attentè inspiceret, vertigine primò, mox quoque paralysi dextri lateris correptus fuit. Ego cum in consilium adhibitus essem, & hæmorrhoidales venas aperuissem (suppressas enim esse probè sciebam) brevi ipsum restitui, quod alioquin in decrepita hac ætate & tempore frigidissimo vix fieri potuisset.

II.

Ego quum Anno 1610. post infinitos labores & molestias, quas circa Illustrissimum Principem ac Dominum Dom. Janutzium Ratzivilium &c. periculosè laborantem per multos menses tum Basileæ, tum in itinere ad thermas Piperinas in Rhetia, dies noctesque sustinueram, quartana correptus essem, ex apertione venarum hæmorrhoidarum fructum longè maximum percepi, & ex morbo per Dei misericordiam sanitati restitutus sum.

III.

Genere & Virtute Nobilissimus quidam Lausannensis, Dominus Ferdinandus Lovisius Dom. in Chesan, 24. circiter annorum, quum propter obstructionem gravissimam Lienis, multorum præstantissimorum Medicorum consiliis per annos aliquot sine successu usus fuisset, tandem anno 1595. appropinquante Vere, cum Patavium se conferre vellet, an forsan ibidem à Medicis curari posset, priusquam in viam se daret, in consilium me adhibuit. Perlectis consiliis à Medicis ipsi datis, cum viderem, hæmorrhoidas apertas nunquam fuisse, suasi, ut id quamprimum fieret. Præparato itaque & evacuato humore atrabilari, hyrudines apposui, & ad uncias novem vel decem sanguinis extraxi. Hinc adeò sublevatus fuit, ut de itinere in Italiam non amplius cogitaret. Subsequente æstate aliquoties apozemata & purgationes iteravi, & regionem lienis Oleis appropriatis inunxi, & sub prima frigora autumni hyrudines iterum apposui, sic per DEI gratiam plenissimè convaluit, uxorem duxit, & per multos annos in conjugio feliciter vixit; apertionem tamen venarum hæmorrhoidarum nunquam neglexit. Non immeritò itaque Hippocrates fluxum hæmorrhoidarum tantoperè extollit.

Et quia Ampl. Vir de liene quoque nonnunquam conqueritur, quemadmodum ab initio dixi, suadeo, ut præsidium hocce longè maximum minimè negligat: Suadeo præterea, ut regio lienis

Olea quibus regio lienis inungenda.

nis nonnunquam sequentibus inungatur, veluti oleo amygdalarum dulcium, liliorum alborum, chamomillæ, rutæ, & de capparibus. Ego oleum ex cochlearia herba præparo, quod singulari ac specifica quadam facultate, lieni ac lienosis prodesse, experientia edoctus sui, præsertim in Belgio, ubi oppilationes, tensiones & scirrhi lienis, in scorbuticis frequenter occurrunt. Ut autem certus essem, facultatem à sola cochlearia proficisci, oleum illud sine ulla additione aliorum simplicium, solo oleo olivarum, addita herba succulenta, & contusa, per infusionem conficio. Sed difficultas est in educatione herbæ, hactenus enim in hoc tractu provenire noluit. Antehac periculum quidem hic Bernæ, Lausannæ & Paterniaci feci, sed frustra. Dn. Paulum Lentulum p.m. hujus Reip. Archiatrum, eundem lapidem quoque movisse, & operam mecum perdidisse memini; res profectò mira. In Belgio enim multis in locis sponte provenit. Sed verisimile est, naturam in procreatione cochleariæ, propterea hic inertem esse, quod per DEI misericordiam Helvetia à dira illa lue, scorbuto videlicet (cujus præcipuum antidotum est cochlearia) immunis fuerit hactenus. Poterit Ampl. V. hac de re videre Cent. meam 5. in epistola quadam ad Dom. D. Ludovicum Schmid, Illustriss. Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Archiatrum, ab Obs. 5. Ego, ne præstantissimo hocce medicamento orbatus essem, Anno 1612. cum in Belgio essem, uti & anno 1622. Durlachii ex horto Principis mei, olei hujus copiam mihi feci: quo & etiamnum in ægris meis utor, per se, vel additis nonnullis aliis oleis convenientibus. Hoc Anno 1628. iterum periculum feci, an forsan provenire vellet, & semen, quod ex Belgio acceperam, in hortum meum pensilem seminavi, quod jam in copia provenit. Faxit DEUS Opt. Max. ne infaustum nobis sit omen, & præcursor morbi, cujus est remedium. Cæterum, antequam ulterius progrediar, Ampl. virum monere volui, ut sibi caveat, ne uno eodemque tempore ac momento diversæ venæ in diversis partibus corporis inter se oppositis, incidantur. Error profectò magnus atque exitiosus, qui tamen à nostris hominibus quotidie in perniciem sanitatis usurpatur, dum venas vel in utroque cubito: vel ex uno latere incubito, ex altero vero in manu: imò & in utroque pede, & utraque manu simul incidunt. Hinc tanta fit sanguinis & humorum agitatio, atque perturbatio in visceribus, ut non rarò gravissimi morbi subsequantur, uti videre poteris Cent. 4. Obs. 22. Et in tractatu meo de præstantia anatomiæ, sub titulo de Neroniana venæ sectione.

Scorbutus in Helvetia infrequens morbus.

Cochlearia Bernæ primo provenit Anno 1628.

De Neroniana sectione venæ.

De cucurbitulis.

Si gravedo capitis advenerit, aut defluxiones oculos faucesque molestaverint, poterint applicari scapulis cucurbitulæ magnæ; non tamen in laconico, sed ante ignem, vel prope fornacem. Laconicum enim tibi esse adversissimum, ante demonstratum fuit. Cavendum quoque, ne dorsum ante ignem, aut fornacem nimis incalescat; Ne sanguis in vena cava, quæ dorso adjacet, effervescat. Satius itaque erit, si applicatio cucurbitularum in hypocausto, aut conclavi aliquo temperato (linteis tamen calidis prius aliquantum fricatis scapulis) facta fuerit. Non est autem detrahendus sanguis, quod notandum, nisi maxima urgente necessitate; ex sanguine enim spiritus tam naturales, quam vitales & animales procreantur, ex sanguine omnes corporis partes nutrimentum, roburque trahunt; quapropter veluti thesaurus vitæ, & valetudinis nostræ, conservandus est, sed de his ante quoq; dictum fuit.

Porrò, Vir Amplissime, multa in te concurrunt, à quibus calor nativus debilitatur, humidumque innatum absumitur, sunt hæc, veluti curæ, sollicitudines, anxietates, labores in legationibus, lucubrationes nocturnæ, aliaq; quamplurima, quæ homini politico incumbunt. Jam verò quia propter caloris nativi imbecillitatem nihil aliud quam excrementitiorum & pravorum humorum abundantiam in posterum exspectandam, iterum Ampl. T. adhortor, ut usum pilularum antea præscriptarum, familiarem sibi reddat, deinde etiam ne præstantissimum hocce præsidium, ad conservandam optimam valetudinem toties A.T. à me propositum, fonticulos videlicet, amplius respuere velit. At cur quæso fonticulos respueres? Cum sine periculo, & dolore ferè formentur, & sine molestia gestentur, commoda verò, quæ ex eis sequuntur, vix exprimere possint? Ad eos enim natura veluti ad cloacam, excrementitios humores ex internis visceribus propellit, totumque corpus à variis morbis, qui ex redundantia pravorum humorum oriuntur, vindicat. De numero eorum, & locis, quibus eos applicare convenit, si A. T. ex me quærit, in memoriam revocanda sunt, quæ ab initio dixi, videlicet hepar in calore & humiditate temperiem multum excedere, & cerebrum paulò humidius & proinde catarrhis obnoxium esse. Ut itaque calor ille hepatis temperetur, & redundans humiditas evacuetur, primus fonticulus ad poplitem dextrum efformandus est. Alterum verò ad superfluos humores ex capite evacuandos, & catarrhos, qui ad oculos, faucesque frequenter defluunt, derivandos & evacuandos, brachio sinistro applicarem. De præstantia horum fonticulorum ut multa adscribam, supervacaneum esse existimo; multoties enim fructum eorum, & rationibus, & exemplis Ampl. V. coram exposui.

DE THERMIS LEVCENSIBUS in Vallesia.

De Thermis Vallesianis.

SEcundò, cum Amp. Vir thermis Vallesianis jam aliquoties usus fuerit, quærit, quid ego de illis censeam? dico, earum usum haud parum ad valetudinem conservandam, plerumque etiam ad amissam recuperandam conducere, dummodò ritè adhibitæ fuerint: sin minus, sanitati non parum obesse, in multis observavi, ut postea exemplis monstrabo: earum tamen usum Amp. V. non dissuadeo, sed observatis, quæ observanda. Mixtura autem harum thermarum, ut Martinus Rulandus, Gallus Erschenreuterus, & alii testantur, constat ex ære & sulphure, verum æs in mixtura quantitate sulphur multum præcellit, quemadmodum lutum, aut veluti rubigo ferri, ex nigro rubescens, quod hinc inde circa scaturigines fontium invenitur, simul & aqua ipsa, in qua stipticitas

Mixtura.

citas quædam gustu percipitur, satis superque indicat. Imbecillitatem ventriculi, præcipuè ex intemperie frigida & humida, emendant, Hepatis item, lienis & venarum mesaraicarum obstructiones auferunt. Catarrhosis quoque prodesse volunt, quod quidem verum, sed non omnibus. Quibus enim propter intemperiem calidam hepatis, caput catarrhis fit obnoxium, & destillationes ad pulmonem descendunt, his thermas Leucenses adversissimas esse, cum alias, tum in Dn. Samuele Bernhardo, Illustriss. Principis ac Dom. D. Georgii Friderici Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. vidi Anno 1618. cujus historiam videbis Cent. 5. Obs. 82. Excalefacto enim hepate vapores multi ad caput ascendunt, qui postea ad pulmonem descendunt. Continent præterea thermæ hæ, præcipuè fonticulus aureus, das Goldbrünlein / nonnihil vitrioli, uti tu ipsemet vidisti, quod pulmoni adversissimum est, præcipuè si aqua bibatur. Hydropicis præterea & qui calculo renum, aut dolore & imbecillitate juncturarum & nervorum vexantur, conveniunt, & ut paucis omnia comprehendam, in omnibus frigidis & humidis morbis, præcipuè in pituitosis corporibus existentibus, mirifice prosunt. Sed quia Ampl. T. hepar plus justo calidum habet, ac thermæ quoque intensè sunt calidæ, necesse est, ut eis circumspectè utaris. Id autem ut fiat, multa sunt observanda, omnia tamen paucis, & sub tribus capitibus comprehendam.

Primò, quæ ante ingressum thermarum facienda?

Secundò, quæ in ipsis thermis observanda? Ac

Tertiò, quæ post usum thermarum agenda?

Quæ ante usum thermarum facienda.

Quum itaque ad thermas perveneris, antequam ingrediaris, per diem unam aut alteram quiescendum est, quo vires in via labefactatæ sese colligere possint, & excalefactio corporis ex itinere contracta remittat. Interim quoque optima victus ratio observanda est: Deinde, ut corpus à pravis humoribus quàm diligentissime evacuetur, perquam necesse est. Humores enim pravi in visceribus existentes, si crassi fuerint, vehementia caloris thermarum exsiccantur, hinc obstructio viscerum, quæ veluti mater est multorum gravissimorum morborum, uti sunt icteritia, hydrops, podagra, calculus renum & vesicæ, sequitur; sequitur, inquam, tandem caloris nativi omniumque spirituum diminutio, virium prostratio, & mors ipsa. Si humores fuerint tenues, inflammantur in visceribus, fiuntque acres, quapropter febres excitant, & humidum radicale absumunt. Mirum itaque nemini videri debet, Galenum scriptum reliquisse *balnea facultatem corporis dissolvere, & mortem accelerare.* Hujus rei exemplum annotatione dignum vidi Anno 1626. in nobili Puella Bern. Catharina Brunerin nomine. Illa cum obstructionibus viscerum, retentione mensium, destillationibus ad oculos & pectus, à longo tempore obnoxia esset, ex consilio imperitarum mulierculararum, non purgato prius corpore, ad thermas Leucenses se contulit. Quid fit? Cum in decimum diem thermis innatasset, & post prandium jam per horas aliquot ei insedisset, subitò illi supervenit rigor, nausea, mox murmur, & dolor circa imum ventris, atque os sacrum, sed inprimis in inguine dextro. Inde in ipso momento cum impetu delabente materia quadam præternaturali, in dextram plantam pedis, alta voce (admirantibus omnibus) exclamat, dicens, sibi videri aquam gelidissimam in pedem dextrum, præsertim plantam & digitos, perfusam esse. Hinc protinus motus abolitus, & veluti rigidus factus fuit pes. Ad lectum deportata ægra, dolores adeò adaucti fuerunt, ut dies noctesque ejulare & exclamare cogeretur. Subsequentibus diebus ad thermas quidem aliquoties deportata fuit, an forsan dolor ille acutissimus leniri, & frigus intensissimum ac molestissimum pedis corrigi posset: sed sine fructu: in ipsa enim aqua calida de frigore pedis continuò conquerebatur: summa itaque cum difficultate in lectica Bernam deportata fuit. Ubi cum ego 18. Julii, qui fuit 12. morbi, in consilium adhibitus fuissem, pedem dextrum sphacelo jam occupatum esse inveni. Omnem quidem adhibui diligentiam, sed oleum & operam perdidi, ut Ampl. vir fusius videbit in sexta centuria. Diligenter itaque ante ingressum ad thermas corpus præparandum & expurgandum est, hunc in modum:

Exemplum noxii balnei.

Potio purgans pro tribus dosibus.

℞. Rad. Cichorii cum toto
Rad. & Fol. Acetosæ
Fœniculi
Polypodii ana ℥j.
Corticum interiorum radicum frangulæ, &
Corticum tamarisci ana ℥jß.
Herb. Agrimoniæ
Veronicæ
Cuscutæ
Scabiosæ ana p. j.
Trium florum cordialium &
Genistæ ana p. ß.
Sem. Anisi &
Fœniculi ana ℥j.
Liquiritiæ mundatæ ℥ß.
Fol. Sennæ Alexand. mundat. ℥j.

Coquantur in ℔. iij. aquæ purissimæ donec colatura redeat ad uncias quindecim, in quibus infundantur & macerentur sec. art.

Rhabarbari electi ʒiij.
Agarici recent. trochiscati ʒij.
Turbith gummosi, &
Cremoris Tartari an. ʒj.

Specierum Diarrhodon. Abbat. ℈ij. Maneant in infusione horas 12. idque in loco calido, deinde facta ebullitione in duplici vase, fortiter exprimantur, addanturque Syrupi rosati solutivi, compositi cum rhab. agarico, & senna ℥j. ß. Aquæ cinnam. ʒvj. Misce. Fiat potio pro tribus dosibus, tribus aut quatuor horis ante prandium sumendis. Idque alternis diebus; primus & secundus haustus si non satis validè operati fuerint, addatur postremæ dosi electuarii de succo rosarum à ʒj.

De vena sectione. à ℥j. ad ℥ij. prout præsenti Medico necesse esse videbitur. Si plethora adfuerit, incidenda est vena brachii, extrahanturque unciæ quinque aut sex sanguinis, secundum tolerantiam virium. Post venæ sectionem, iterum per diem unum aut alterum antequam thermas ingrediaris, quiescendum est, ut vires propter purgationes & venæ sectionem refocillari possint. Atque hæc sunt, quæ præter optimam victus ratione ante ingressum thermarum facienda, quæ etiam Bernæ, antequam Ampl. Vir itineri se accingat, fieri possunt; sed videndum est, ne corpus in via crapulis multis iterum gravetur, aut equitationis vehementia vires labefactentur.

De iis, quæ in ipsis thermis observanda 1. Regula. 2. Regula. IN IPSIS THERMIS hæc tibi sunt observanda. Primò, ne intres nisi absoluto somno. Somnus enim naturalis cum vires reficiat, cruditates concoquat, superfluitatesque & excrementa expellat, minimè interrumpendus est. 2. Nisi prius exonerata alvo atque vesica. Ex retentis enim atque ex calore thermarum excalefactis excrementis, vapores multi sursum elevantur, & aliquando lipothymiam, vertiginem nauseamque inducunt. Quapropter nisi alvus sua sponte responderit, suppositoriis, aut clystere aliquo lenienti, vel prunis laxativis provocanda est. Postea manus & faciem aqua & vino abluere, dentesque sale fricare, ac tandem se ad thermas conferre convenit. *De potu aquæ thermarum.* Aqua quoque ipsa thermarum in aurora ad uncias septem vel octo bibita, in aliquibus alvum solvit, sed quia urinam simul movet, non possum probare contrarias hasce operationes, uno eodemque tempore, ac in uno subjecto factas.

3. Aëre existente frigido, obscuro & nebuloso, thermas intrare non convenit, uti nec ante ortum solis. Necesse enim est, ut aër beneficio solis ab omnibus vaporibus nocturnis purificatus sit. Quapropter post cœnam & solis occasum à balneo abstinendum est.

4. Ingrediundo & exeundo balneum, corpus quàm diligentissimè vestimento apto muniendum est, præcipuè, si aër fuerit frigidus, ne apertis poris frigus noceat partibus nervosis.

5. Locus eligendus est in balneo, qui non sit nimis calidus. Cum enim Amp. T. hepar habeat plus justo calidum, ut ab initio ostensum fuit, neque viribus admodum valida sit, ne præter modum in thermis incalescat, prospicere debet.

6. In ipso balneo neque comedere, neque bibere convenit. Natura enim, quæ tunc circa operationem thermarum occupata est, sumpto cibo & potu perturbatur, & chylus nondum satis digestus & coctus calore balnei ad hepar venasque trahitur, maximo cum valetudinis detrimento. Quod si tamen labefactatio virium verenda esset, poteris ante ingressum ad thermas jusculum aliquod carnis, in quo vitellum ovi dissolutum sit, bibere, aut ovum sorbile, haustumque vini accipere, & paulò post ad balneum Te conferre. Sequenti quoque Tragea, quam Anno 1617. Tibi, cum thermas Vallesianas quoque inviseres, præscripsi, quaque cum fructu usus fuisti, etiam in posterum uti poteris.

Tragea ante ingressum ad thermas sumenda.

R. Specierum aromatici rosati,
Diatrion Santali,
Diarrhodonis Abbatis ana ʒß.
Cinnamomi electi,
Corticum citri sicc. ana ʒj.
Pellicularum ventriculi gallinar. ʒj.ß.
Macis ℈j.
Sacchari rosati ℥iiij.

Misce, Fiat tragea, quæ pane tosto & vino irrorata, paulò ante ingressum ad thermas sumatur ad libitum & tolerantiam ventriculi.

Lipothymia quomodo vitanda. 7. Si lipothymia aut labefactatio aliqua virium in ipso balneo advenerit, ut nonnunquam propter dissipationem spirituum, aut quod corpus ante ingressum thermarum ab excrementis exoneratum non fuerit, accidere solet, nonnihil aquæ cinnamomi, absque vino destillatæ, aut parum confectionis Alkermes accipere poteris, sed ut protinus ex balneo in lectum te conferas necesse est, ubi ad vires recuperandas iterum aliquid aquæ cinamomi & confectionis Alkermes, aut sequentes tabellas, vel etiam jusculum haustumq; vini accipere convenit.

Tabellæ.

R. Specierum Aromatici rosati ℈ij.
Specierum de Gemmis, &
Lætificantis Galeni,
Confectionis Alkermes ana ℈j. ß.
Sacchari ℥iij.

Nota. Misceantur in mortario, addendo aquæ cinnamomi q. s. fiatque pasta, ex qua formentur parvi morselli, qui paulatim in umbra siccentur. Pretiosa enim medicamenta illa, si cum sacchαro calido commisceantur, vires suas amittunt.

8. Ita in thermis se gerendum, & in eis persistendum est, ne corpus supra modum incalescat, & intemperies calida internorum viscerum oriatur. Quemadmodum enim temperatus calor viscerum, qui ex thermis eis imprimitur, humores noxios concoquit, digerit, & quæ in externis partibus corporis sunt, evacuat, ventriculum omniaque viscera roborat: ita calor præternaturalis viscerum, ex thermis contractus, concoctiones omnes impedit, humidum radicale absumit, calorem nativum imminuit. Revocando præterea humores, qui in externis partibus sunt, ad centrum corporis, viscera omnia debilitat, destruit.

In thermis hilarem esse convenit. 9. In ipsis thermis hilarem esse convenit, absque magna tamen corporis agitatione, ne dupliei modo incalescat, & operationes, quæ ex thermis exspectantur, impediantur.

Siccitas oris. 10. Sitis aut siccitas oris & linguæ si in balneo supervenerit, non propterea tamen ilico vinum aut aqua, quemadmodum multi faciunt, ingurgitanda est, propter causas, quas Reg. sexta exposui, sed sumas tabellam unam aut alteram succi berberorum, aut cerasa condita, item rob. de ribes, aut taleolum citronum, vel simile quid, pro oris suavitate atque refrigerio.

De tempore. 11. Quantum ad tempus, quo in balneo tibi persistendum, sufficit, meo quidem judicio, ut prima die spacium unius horæ non transgrediaris, hoc est, semihoræ ante prandium, tantundemque ante cœnam. Secunda, tertia ac subsequen-

sequentibus diebus paulatim ascendendum est, donec ad horas quinque aut ad summum sex perveneris. Cum enim corpore non usque adeò sis validus, & hepar habeas calidum, prospiciendum est, ne ex longiori mora in thermis vires dissipentur, & hepar magis magisque incalescat. Eodem autem modo atque ordine, quo ab initio, ascendendo ad horas quatuor, quinque aut sex pervenisti, moramq; in balneo traxisti, sic circa finem paulatim descendendum est, donec iterum ad horas duas, aut potius ad horam unam perveneris.

12. Balneo si egressus fueris, linteis absterso corpore in lecto calefacto (frigus enim post Balneum summoperè nocet, ut antea quoque monui) ad horam unam aut alteram quiescendum est. Interim si somnus & sudor spontè, & natura duce supervenerint, minimè interrumpendi sunt. Beneficio enim sudoris superfluitates multæ, in externis corporis partibus contentæ, evacuantur, spiritus in thermis dispersi recolliguntur, & humores agitati & commoti placantur.

13. Absterso sudore, & vestito corpore, secundùm aëris conditionem, aut per prata & viridaria, aut in ipso cubiculo paulisper deambulare, deinde ad prandium te conferre poteris, ubi optima victus ratio observanda, & excessus omnis evitandus est, quemadmodum antea quoque monui. Post prandium per semihoram integram, blandis & jocosis colloquiis tempus fallendum; aut si labefactatio aliqua virium adfuerit; aliquantum in lecto quiescendum est. Deinde corpus levi aliquo exercitio, aut deambulatione exercendum.

Quid post prandium faciendũ.

14. Post horas circiter quatuor à prandio, thermæ iterum ingrediendæ sunt, prædictis observatis regulis, præterquam quod non tam diu in ipsis persistere convenit, quemadmodum ante prandium. Egressus ex thermis, iterum paulisper quiesces, reliquaque regula 12. & 13. præscripta observabis. Somno tamen hoc tempore minimè uti convenit. Deinde cœnandum est. Cœnam autem multis de causis prandio breviorem esse convenit; quemadmodum antea quoq; dixi.

Post cœnam quid agendum.

15. Post cœnam, nisi inclementia aëris obfuerit, per horam unam aut alteram deambulare, aut aliquo alio exercitio mediocri corpus movere, tandemque ad quietem te conferre, & somno te dare poteris. In quo modus quoque observandus est, quemadmodum antea dictum fuit.

Post cœnam thermas nocerè ostenditur.

Nonnulli post cœnam thermas iterum ingrediuntur; sed malè. Cum enim vim caloris ex centro ad circumferentiam corporis trahant thermæ, digestiones omnes, quæ maximè fiunt noctu, retardantur, & cruditates multæ in visceribus remanent. Quapropter omnia secundum rationem facienda sunt, nec intempestiva balneatione naturam, (quæ morborum curatrix est, & cum thermas, tum etiam medicamenta omnia ex potentia in actum vertit) in suis operationibus gravare aut impedire convenit. Quod facile in A. T. quæ viribus non usque adeò valida, & hepate paulò calidiori prædita est, fieret, si intempestivè thermis uti vellet. Quid plura? Cavendum est, ne viscera ex intempestiva balneatione præter modum incalescant, neque humores, qui in eis sunt, exsiccentur, obstructionesque subsequantur. Sed de his antea abundè dictum fuit.

16. Sic pedetentim procedendo, ad dies viginti tres aut quatuor thermis uti convenit, quarum sex in ascendendo, & sex in descendendo impendendæ sunt. Reliquis diebus æquali ordine, hoc est, singulis diebus, ut antea dixi, ad horas quinque aut sex balneandum est, donec excoriatio cum pruritu superveniat. Interim tamen in usu thermarum eodem, ut dixi, ordine progrediendum, donec excoriatio sufficienter sit facta. Tum enim, ut epidermis nova regenerari possit, parcius & tepidius thermis uti convenit. Nonnunquam quoque durante excoriatione in lecto sudandum est; hinc enim humoribus in externis venis ac musculis contentis, copiosè evacuatis, citius & minori cum molestia curatur excoriatio.

Durante excoriatione quid faciendũ.

17. Durante excoriatione, à medicamentis purgantibus abstinendum est, ne materia vi thermarum ad externas partes corporis attracta, à medicamento purganti ad interna viscera revocetur. Alvus tamen si constipata fuerit, suppositoriis laxanda & lubrica reddenda est.

18. Excoriatio si ante decimum aut duodecimum diem supervenerit (id enim fit aliquando, & præcipuè in eis, qui subtiliori sanguine & humoribus acribus abundant) non propterea excoriatione sanata thermarum usus intermittendus est. In hujusmodi enim excoriatio nonnunquam bis supervenire solet, inprimis, si densitas cutis quoque adfuerit. Cum tamen in aliis, videlicet eis, qui cutem raram porosque patentes habent, ac multum in lecto & balneo sudant, vix semel appareat excoriatio. In quibus nihilominus de optimo fructu & bona operatione thermarum, minimè dubitandum est, etiamsi excoriatio non supervenerit. Causa enim conjuncta excoriationis mediante sudore evacuata est. De his A. T. monere volui, ne anxia esset, si excoriatio bis accideret, neque etiam solicita & occupata, si ne semel quidem apparuerit. Qui enim excoriationem vi & intempestiva balneatione provocare student, gravissimè errant, optimamque valetudinem destruunt & corrumpunt, uti ex præcedentibus facilè colligere poteris.

Excoriatio non vi provocanda.

De symptomatibꝰ quæ eis, qui thermis utuntur, supervenire solent.

19. Symptoma aliquod, veluti constipatio alvi, febris, sitis immodica, dolor capitis, vigiliæ immodicæ, lipothymiæ, hæmorrhagia narium, aut simile quid, si in thermis supervenerit, protinus à lavatione cessandum est, hujusmodi enim symptomata ex intempestivo usu thermarum supervenire solent.

20. Alvus si constipata fuerit, laxanda est suppositoriis, clystere, prunis laxativis, aut potione aliquâ, de quibus in præcedentibus abundè dictum fuit.

De Febre. Potio purgans.

21. Ad febrem sitimque immodicam arcendam, corpus potione aliqua purgante laxandum est, ut

℞. Rhabarbari electi ℈iv.

Foliorum sennæ ℥j. ß.
Cremoris tartari, &
Cinnamomi optimi ana ℈j.
Sem. anisi ʒj.
Aquæ cichorii ℥ij.

Maneant in infusione horas octo, idque in loco calido, deinde fortiter exprimantur, addaturque syrupi rosati solutivi compos. ℥j. Misce, fiat potio. Sequens quoque Julapium sitim immodicam arcet, caloremque febrilem imminuit.

Julapium ad sitim arcendam.

R. Aquæ acetosæ,
Cichorii,
Buglossæ,
Lactucæ,
Fragariæ, ana ℥j.
Syrupi de succo granatorum, &
Limonum ana ℥j. ß.
Spiritus Vitrioli guttulas duodecim.

Misceantur, fiatque Julapium, de quo sumas ter aut quater in die haustum unum. Si aquæ destillatæ in promptu non fuerint, paretur decoctum ex agrimonia, veronica, radicibus & foliis acetosæ, aut limonum vel berberorum, & guttulæ aliquot spiritus vitrioli, si intemperies calida viscerum adest maxima. Lac quoque amygdalarum dulcium præstantissimum est in febribus, refrigerat enim & multum nutrit. A vino abstinendum est, ejus verò loco decoctum agrimoniæ & veronicæ, saccharo parumque cinnamomi aromatizatum bibas. Calor febrilis si maximus, & plethora adfuerit, vena in cubito tundenda, parumque sanguinis extrahendum est.

Dolor capitis.

22. His si dolor capitis non cessaverit (febris enim ut plurimum dolorem capitis sibi adjunctum habet) inungantur tempora oleo rosaceo completo aut populeonis, applicenturque clysteres, suppositoria, aut potiuncula purgans. Quod si vehemens & contumax adeò fuerit dolor capitis, ut prædictis remediis placari non possit, applicetur fronti & temporibus linteum duplicatum, & sequenti liquore madefactum.

Linteum capiti applicandũ.

R. Aquæ betonicæ,
Rosarum, &
Plantaginis ana ℥ij.
Aceti rosati, ℥j.
Albumina ovorum diu agitata N. 2.

Misceantur diligenter & applicentur tepidè.

Linimentum pro regione hepatis & renum.

Et quia ex calefacto hepate & renibus, vapores multi ad caput ascendunt, refrigeranda sunt hujusmodi membra sequenti linimento.

R. Ol. rosarum,
Ol. ex nymphea, &
Violarum an. ℥j.
Caphuræ dissolutæ in aceto rosac. ℈j.
Misce.

Post inunctionem applicetur emplastrum santalinum.

De Vigiliis.

23. Vigiliæ immoderatæ & molestæ si supervenerint, addatur lacti amygdalarum nonnihil seminis papaveris albi, & cucurbitulæ, aut utere sequenti Julapio.

Iulapium.

R. Aquæ lactucæ,
Buglossæ,
Betonicæ an. ℥j.
Syrupi de papavere ʒvi.
Specierum diamargariti frigidi, &
Diarrhod. Abbatis an. ℈j.

Misce, fiat potio, quæ per duas horas post cœnam sumatur. Aut accipe grana tria aut quatuor laudani. Frons inungatur ungu. populeonis, & applicetur linteum aquis supra scriptis madefactum.

De lipothymia.

24. Ex immoderata balneatione spiritus nonnunquam ita dissolvuntur, ut virium prostratio subsequatur. Quapropter omninò à balneo per dies aliquot abstinendum est, donec vires recuperaveris. Id autem ut brevi fiat, ex usu esse debent ea, quæ spiritus vitales instaurant, & humidum radicale adaugent. Hæc autem sunt, cibi optimi succi, quique multum nutriunt, præcipuè autem juscula carnium recentium, in quibus vitella ovorum sint dissoluta, & similia, de quibus antea abundè dictum est. Instaurant præterea vires aquæ cordiales; uti sunt, aqua cinnamomi, buglossæ, boraginis, melissæ, & rosarum, in quibus nonnihil confectionis Alkermis sit dissolutum, veluti hæc:

Potio cordialis.

R. Aquæ buglossæ,
Et boraginis an. ℥j. ß.
Cinnamomi ℥j.
Syrupi de succo citronum ʒvj.
Confect. Alkermes ℈j. ß.
Margaritarum præp. ℈j.

Misceantur, fiatque potiuncula, de qua frequenter sumatur ex cochleari. Pulsus quoque circa carpos eadem potiuncula fricentur aut quater in die: aut applicetur sequens epithema carpis & regioni cordis:

Epithema.

R. Aquæ Melissæ,
Rosarum,
Borraginis an. ℥j. ß.
Aceti rosacei, &
Aquæ cinnamomi an. ℥j.
Specierum diatrion santali, &
Diamargarit. frigidi an. ℈ij.
Caphuræ ℈j.

De hæmorrhagia narium.

Misceantur, fiatque epithema, quod tepidè applicetur. Solet nonnunquam ex intempestiva & immoderata balneatione sanguis ita incalescere, adeoque acris fieri, ut cum impetu sursum tendens, & venas capillares erodens, hæmorrhagia narium, & quidem periculosa, subsequatur. Quemadmodum Anno 1617. Excellentissimo & piissimo Viro Dn. Jacobo Bucher, Archigrammateo hujus Reipublicæ p. m. in ipsis thermis, & quidem me præsente, supervenisse memini. Ante annos aliquot honesta & pia quædam matrona Bernensis, immodico fluxu menstruorum laborans, suasu imperitarum quarundam mulicularum, me acriter dissuadente, thermas Leucenses invisere voluit, ubi post primum & secundum ingressum thermarum fluxus adeò auctus fuit, ut parum abfuerit, quin vitam cum morte commutasset. Difficulter Bernam rediit, ubi paulatim vires suas recuperavit, & in hoc usque tempus vixit. Hæc adscribo, ut videat Amplis-

Observat.

Amplissimus Vir, quàm perniciosæ & periculosæ sint thermæ in eis, quibus sanguis aliqua ex parte fluere solitus. Quapropter si hæmorrhagia narium supervenerit, usus thermarum protinus intermittendus est. *Quibus enim* inquit Hippocr. lib. 5. Aphor. 19. & 23. *sanguis fluit, aut fluxurus est, in his frigido uti convenit.* Sequens itaque potiuncula adhibenda.

Potiuncula ad ebullitionem sanguinis compescendam.

℞. Foliorum & radicum Arnoglossæ majoris
Foliorum lactucæ
Agrimoniæ
Veronicæ an. M. ß.
Trium florum cordialium an. p. 1.

Coquantur in ℔j. ß. aquæ ad consumptionem tertiæ partis. In unciis tribus colaturæ dissolve terræ sigillatæ ℈ij.
Spodii & cornu cervi usti & præparati ana ℈j.
Syrupi de papavere, & de limonibus ana ℥.ß.

Misce, fiat potiuncula, quæ reiteranda, quotiescunque necesse esse videbitur. Naribus turundæ madefactæ albumine ovi & pulvere usniæ cranii humani, aut pulvere nostro ad sanguinem sistendum, in tractatu de gangræna & sphacelo descripto, aspersæ infigantur, & linteum reduplicatum & posca madefactum, fronti & naso applicetur. Cucurbitulæ quoque scapulis applicantur, & brachia, uti quoque crura, ad poplitem fortiter ligantur. Plura de hoc symptomate videre poteris in peculiari scripto Germanico, quod in publicum dedi, & tractatui de Gangræna & sphacelo annexui.

De vomitu & appetitus prostratione.

26. Quod si durante excoriatione, nausea, vomitus, & appetitus prostratio supervenerit, uti vix aliter fieri potest, pauciùs thermis utendū est. Vomitus arcendus est miva cydoniorum, aut tabellis antea descriptis. In appetitus prostratione cibus cum rebus acidis, veluti succo acetosæ, uvis immaturis, succo citronum, arantiorum, granatorum & similibus, præparandus est. Syrupi quoque ex prædictis succis præparati, uti quoq; Syrupus berberorum, rob. de ribes, & hujusmodi, cum decocto agrimoniæ & veronicæ sumpti, nauseam, vomitum, & appetitus prostrationem durante excoriatione removent. Poteris quoque nonnunquam aliquid conservæ rosarum, cui guttula una aut altera spiritus vitrioli sit admixta, deglutire.

De fonticulo aureo. Goldbrünlein.

Porrò constant thermæ Vallesianæ, ut antea dixi, ex copioso ære, imò & nonnihil vitrioli in se continent, inprimis fonticulus aureus das Goldbrünlein dictus uti A. T. quando cum ipsa Anno 1617. thermas Vallesianas inviserem, & aquam hancce probarem, ipsamet observavit & vidit. Ratione itaque æris simul & vitrioli aqua hæc jejuno ventriculo bibita, urinam movet; & proinde in obstructionibus hepatis, lienis & venarum mesaraicarum convenit. Suadeo itaque, ut tu quoque ea utaris. Sed nonnullis observatis regulis.

1. Non est bibenda aqua thermarum, nisi prius per dies quinque aut sex thermis usus fueris, idque in hunc finem, ut humores viscosi, visceribus inclusi, & beneficio thermarum aliquo modo emolliti & subtiliores facti, faciliùs per alvum & vias urinarias evacuari possint.

2. Prospiciendum est, ut alvus sit lubrica, dum aquam bibis, ne astricta alvo flatus in ventre accumulentur. Quod si sponte non responderit, laxanda est suppositoriis, aut clystere aliquo domestico, aut prunis laxativis.

3. Cumprimùm excoriatio supervenit, à potu aquæ desistendum est, ne natura, quæ tunc circa humores noxios, ut eos ad cutem protrudat, occupata est, conturbetur, & intus revocetur. Excoriatione tamen curata, iterum ad potum aquæ thermarum accedere poteris.

4. Ante ingressum ad thermas, urgente necessitate, jusculum carnis, aut ovum sorbile, haustumque vini sumi posse, superius dictum fuit. Sed si aquam thermarum bibis, necesse est, ut id fiat ventriculo plane vacuo, ne operatio aquæ à cibo impediatur.

5. Modus autem bibendi aquam thermarum talis sit, ut paulò ante egressum ex thermis, haustum aquæ ex fonticulo aureo, quatuor unciarum calidè bibas, deinde ad lectum te conferas, & per horam quiescas, absque sudore tamen & somno. Non enim intentio est, ut per sudorem, sed potiùs per alvum & urinam agat aqua illa. Postea paulisper deambulabis, tandemque ad mensam te conferes. Post prandium, si libet, eodem modo haustum bibas, sin minus, matutinus haustus major, hoc est, quinque vel sex, aut septem unciarum esse debet. Secunda die augenda est dosis, paulatimque ascendendum, donec ad libram unam, aut libram unam & semis perveneris. Tandem eodem planè modo, quo ab unciis quatuor ascenderis ad libram unam, aut semis, descendendum iterum est usque ad uncias quatuor. Hactenus de eis, quæ in ipsis thermis observanda.

Quæ post usum thermarum facienda.

Cæterùm, Vir Amplissime, cum operationes thermarum, absoluta balneatione, non ilicò cessent, imò ad multos menses in nobis agant, necesse est (si aliàs fructum & utilitatem ex thermis expectare cupis) ut post usum thermarum optimam observes victus rationem, ne natura crapulis onerata, in suis operationibus perturbetur. Primò autem per dies aliquot in loco ipso quiescendum est, antequam te itineri accingas. Non solùm ut vires in thermis labefactatas recolligere possis, verùm etiam, ut pori aperti paulatim claudantur, antequam Gemmium, montem illum altissimum & frigidum conscendas. Aër enim hujus Montis cum adeò sit subtilis & frigidus, ut etiam mense Augusto (ut ego hisce meis vidi oculis) in ipso per nives sit deambulandum, si poros apertos invenerit, facilè penetrabit, & commoda illa omnia, quæ ex thermis exspectas, in incommodum convertet. Possem exempla in medium adferre, sed ad quid? cum res adeò sit manifesta, ut nihil supra:

Mulieribus præcipue frigus adversum.

Præcipuè autem mulieribus adversissimus est mons iste, propterea, quod viris magis à frigore lædantur. Deinde etiam, quia earum stolæ aut vestimenta, cùm corpori, uti vides, minimè

mè adhæreant, facilè frigus recipiunt, præcipuè circa genitalia, & imum ventris. Hinc uterus & viscera tam nutritioni, quàm generationi inservientia, præter modum læduntur. Dies itaque exspectandus & eligendus est, qui neque sit pluviosus, neque nebulosus, sed serenus & calidus. Danda quoque est opera, ne ascendendo & descendendo montem, corpus labefactetur, aut supra modum incalescat, præcipuè ascendendo propter subitam mutationem caloris & frigoris Hæc autem & pleraque alia incommoda facilè evitabit, ac longè majorem fructum ex thermis percipiet, si Ampl. V. in reditu per aliam viam, videlicet S. Mauritium, & Viviacum versus, iter suum instituerit. Id autem ut faciat, suadeo.

In itinere, uti quoque cum domum reversus fueris, excessus omnis tam in cibo & potu, quàm in exercitiis tam corporis, quàm ingenii, vitandus est. Alvus quoque lubrica sit, & si tormina aut tensio aliqua hypochondriorum adfuerit, corpus iterum levi aliquo medicamento purgandum est. Usus quoque tabellarum, antea præscriptarum, ad corroborationem internarum partium non protinus intermittendus est. Hæc sunt, Vir Amplissime & prudentissime, quæ circa thermas observanda necesse esse, duxi.

DE ACIDULIS GRIESBACHCENSIBUS.

Mixtura. TErtiò, quærit Amplissimus Vir, quid circa usum acidularum Griesbachcensium observandum, & an sibi prodesse possint? Dicam paucis, quid de illis censeam. Continent autem in se, ut Tabernæmontanus & alii testantur, hæ acidulæ spirituales atque subtilissimas illas facultates, (quæ veluti animæ metallorum censentur) atque virtutes, ferri, vitrioli, salis crystallini, Bituminis liquidi, & sulphuris. Ferrum primum obtinet locum, reliquaque omnia quantitate præcellit. Vitriolum sequitur; deinde sal crystallinum, bitumen, ac tandem sulphur. Ex his, quæ harum acidularum sint facultates, quæque inde sequantur operationes & commoda, facilè videre licet. *Commoda acidularum Griesbachcensium.* Ratione enim ferri vim exsiccandi, corroborandi, refrigerandi & alvum movendi obtinent. Ferrum enim alvum movere, in tractatu de dysenteria ostensum est. Ex vitriolo vim abstergendi, resolvendi, attenuandi, incidendi, obstructiones aperiendi, intemperiemque calidam viscerum temperandi, & urinam atque sudorem movendi, trahunt. Propter admixtionem salis non tantum exsiccant, mundificant, & calefaciunt, verùm etiam earum vis purgandi acuitur. Bitumen vim calefaciendi & molliendi ipsi tribuit. Mediante sulphure mediocriter (exiguam enim portionem, ut dixi, Sulphuris continent) calefaciunt, materiam viscidam lieni, venis mesaraicis, hepati, renibus, & vesicæ infarctam emolliunt, attenuant, doloresque mitigant. His omnibus à summo Archiatro ac Creatore omnium rerum, divina sua sapientia in ipsis terræ visceribus commixtis, fit medicamentum planè divinum, & ad plerosque gravissimos, ne dicam deploratos morbos debellandos, excellentissimum. *Virtutes acidularum.* Inprimis autem ventriculum omniaque membra nutritioni inservientia corroborant, & appetitum adaugent; obstructiones venarum mesaraicarum, hepatis, renum & vesicæ, aperiunt, & si quæ arenulæ in ipsis latitant, expellunt. Intemperiem omnem internorum viscerum corrigunt. Spleneticis, catarrhosis & arthiticis, mirum in modum conferunt. Icteritiam & aquam intercutem, ex intemperie calida ortam, sanant. Defluxiones oculorum tollunt, visum & audium roborant, memoriam adaugent, vertiginem & epilepsiam curant, & à paralysi & apoplexia præservant. Sanguinem mundificant, & putredini internarum partium resistunt. Matrici mirum in modum conveniunt, eamque roborant & expurgant. Menses retentos promovere, superfluosque sistere, & fluxum album sanare, experientia edocuit. Sudorem & urinam insigniter ducunt, & humores viscosos & arenulas, ut antea dixi, simul educunt, viasque urinarias mundificant. Nervos insigniter corroborant: quapropter arthriticis tum bibitæ, tum etiam in ipsis locis conveniunt. Ischiaticos dolores, ubi alia medicamenta parum profuerant, & proinde pro deploratis habebantur, harum acidularum beneficio sanatos fuisse, in nobili quodam Bernensi, T. A. cognito, observavi. Vulnera, & ulcera tam oris, quam aliarum partium, scabiem & contusiones, aliaque vitia cutis emendant, & sanguinem extravenatum dissolvunt.

Quibus noceant acidulæ. Insignes autem ac præclaras hasce operationes, non in omnibus ægris & complexionibus; sed præcipuè in juvenibus, sanguineis, cholericis & melancholicis edunt acidulæ; uti quoque in eis, qui viscera interna illæsa, & adeò valida habent, ut acidularum facultates protinus ex potentia in actum deducere possint. Phlegmaticis verò senibus & decrepitis, omnibus denique, qui defluxionibus ad pectus, phthisi, tabe, asthmate, aut exulceratione aliqua internorum viscerum, diabete atque summa refrigeratione & labefactatione hepatis, & inde nascente hydrope laborant, aqua acida veluti exitiosum & mortiferum est medicamentum.

Ut autem cum fructu acidulis uti possis, tria quoque perpendenda sunt.

Quid ante usum acidularum faciendum. Primò, quid ante earum usum observandum?
Secundò, Quidnam interim, dum bibuntur?
Et Tertiò, quid post earum usum faciendum?

Ad acidulas itaque cum perveneris, non illico aqua, uti nonnulli faciunt, ingurgitanda est, sed per diem unum aut alterum quiescendum. Interim ut corpus expurgetur, necesse est. Id tamen clementer fieri debet. Quandoquidem acidulæ per se in multis alvum turbant. Sequens itaque lenitivum sufficiet.

℞. Rhabarbari electi ℥j.
Agarici recenter trochiscati ℈j. ß.
Spicæ Indicæ, &

Specie-

Specierum Aromatici rosati ana ℈j.

Incidantur omnia minutatim, & macerentur per noctem in aqua cichorii & betonicæ, ana q. s. pro haustu, postea fortiter exprimantur, addanturque Syrupi rosati solutivi compositi ℥ß. aquæ cinnamomi ʒij. Misce, Fiat potio.

Purgato corpore si plethora adfuerit, vena brachii dextri incidi, parumque sanguinis extrahi poterit. Optima quoque victus ratio, tam in itinere, quam in loco ipso, & post usum acidularum, observanda est. Sed de his quia in præcedentibus, abundè satis dictum fuit, subsistam, & ad secundum caput progrediar, modumque bibendi, & quæ inter bibendum observanda sint, paucis perstringam.

Sic satis præparato corpore, post ortum solis surgendum, alvus & vesica exonerandæ sunt, os quin etiam aqua parumque vini abluendum, posteà ad fontem exspatiaveris, pedetentim tamen, ne nimis incalescat corpus, & sudor provocetur. Ad fontem cum perveneris, drachmam unam aut alteram tabellarum, quæ seqvuntur, sumas.

Tabella.

℞. Specierum Dianthos,
Diarrhodon Abbatis an. ʒij.
Confectionis Alkermes ʒj.
Margaritarum præparatarum,
Corallorum an. ℈ij.
Gummi Tragacanthi purissimi, & subtilissimè pulveri ati ℈j ß. ol. cinanomi, & anisi an. ℈j.
Sachari rosati ℥viij.

Misceantur in mortario, addendo aquæ cinnamomi sine vino cistil atæ, q. s. Fiatque pasta, ex qua formentur morselli, qui in umbra exsiccentur, propter causas, quas antea recensui.

Quomodo bibenda acidula.

Deinde ad uncias sex ex ipso fonte in vasculum, aut poculum argenteum haurire, suoque operculo diligenter coopetire, & tantisper ambabus manibus tenere debes, donec frigiditas illa externa aut actualis aquæ nonnihil remittat, postea sensim ebibas, iterumque ad ʒj. Tabellarum præscriptarum sumas, idque tribus horis ante prandium. Inde pedetentim ad hospitium est redeundum, ibique corpus leniter movendum, sudorem tamen, ut plerique faciunt, minimè provocabis. Primis enim diebus, corpore beneficio acidularum per alvum & vias urinarias nondum satis expurgato, non video, quomodo sudor prodesse possit. Tandem te ad prandium conferre poteris, in quo omnis excessus tam in cibo, quàm in potu evitandus est. Copiâ enim cibi & potus vis acidularum obtunditur. Cibus sit concoctu facilis, uti antea paragrapho de cibo & potu abundè dixi, vinum album, tenue, optimè defæcatum, minimeque acidum aut generosum eligatur.

Aqua acidula an vino sit permiscenda.

Solent in mensa aquam acidam vino quoque permiscere; quod ego tamen non probo. Cibus enim ut sufficienter concoquatur, & in chylum convertatur, necesse est ut in ventriculo moram aliquam trahat. At contrà aqua acida, quia maximè diuretica ad vias urinarias properat, hinc moram illam cibi in ventriculo tam requisitam, tamque necessariam, & proinde concoctionem ipsam impedit, atque illa acida vino permixta, inde sæpissimè (& præcipuè in eis, quibus calor nativus, & facultas concoctrix non usque adeo valida est.) sequuntur obstructiones viscerum, venarum mesaraïcarum, & hepatis inprimis, quas posteà morbi gravissimi subseqvuntur. Suadeo itaque, ut in mensa vino, aut per se, aut decocto agrimoniæ & veronicæ, sacchara & cinnamomo aromatisato diluto utaris. Tantam enim quarundam acidularum urinam movendi inesse vim atque efficaciam, ut comestum & devoratum semen anisi unà cum urina per penem in aliquibus rejectum sit, viri docti observarunt, quemadmodum ex Observatione 72. Centuriæ tertiæ observationum mearum videre poteris.

Vide Arnoldum de Villa nova cap. de aquis medicinalibus.

mihi pag. 266. a.

Post prandium non illico deambulandum, aut præter modum corpus movendum est, sed, ut concoctio probè perficiatur, moderata quies requiritur, à somno tamen abstinendum est. Circa tertiam post meridiem, iterum paulatim ad fontem deambulabis, iterumque ad drachmam unam tabellarum præscriptarum sumes, & ad uncias sex aquæ bibes, & postquam rursus drachmam unam comederis, ad hospitium redibis; Ubi corpus mediocriter usque ad cœnam movendum est. Si aer fuerit frigidus, id in cubiculo, sin minus, per prata & viridaria fiet; Postea cœnandum est.

An acidula post cœnam bibenda.

Solent nonnulli tribus, aut quatuor horis post cœnam, iterum eandem mensuram aquæ bibere; verum T. A. id minimè consultum esse arbitror. Noctu enim dum dormimus, natura suas operationes præcipuè perficit, chylum, qui à præcedenti die propter motum corporis semicoctus ad hepar pervenit, ulterius & perfectius concoquit, sanguinem per totum corpus distribuit, omnibusque membris nutrimentum suum assimilat, excrementa separat, & ad excretionem præparat. At si post cœnam aquam bibis, illaque urinas aut alvum ducit, interrumpitur somnus, retardanturque prædictæ operationes omnes, idque non sine maximo detrimento, & jactura sanitatis.

Sequenti die post exortum solis, uti quoque post prandium, simili modo, uti primo, ad fontem exspaciandum, sed ad uncias decem aquæ pro vice bibendum est, non omissis quoque tabellis præscriptis. Tertia die iterum quatuor unciis augenda est dosis aquæ, & sic procedendo, & singulis diebus ad uncias quatuor pro vice augendo dosin, ascendendum est, donec ad libras tres, aut ad summum tres cum dimidia (intellige libras medicinales) perveneris. Idque fiet nona aut decima die. Si enim prima die bibis uncias sex aquæ, & singulis diebus addis uncias quatuor, bibes nona die libras tres & uncias duas, decima verò die libras tres cum dimidia, ubi ad dies sex aut octo persistendum, nec dosis augenda est: tandem cum descendendum est, eodem modo, uti ab initio, quotidiè unciis quatuor aucta fuerit dosis, sic descendendo singulis diebus abstrahendæ sunt unciæ quatuor, donec iterum ad uncias sex perveneris, ubi denuò ad dies tres aut quatuor persistendum est, antequam potatio acidularum omninò intermittatur. Dies itaque 28. aut 30. ad fontem impendendi erunt.

Si alvus constipata quid agendum.

Inter bibendum si alvus non responderit, quod nonnunquam fieri solet, præcipuè in his, in

in quibus per urinas insigniter operantur acidulæ, (Quicunque enim plurimum mingunt, parvam habent dejectionem) movenda est prunis laxativis aut sequenti clystere:

Hipp. aph. ult. lib. 4.

Enema.

R. Aquæ acidæ ℔ j.
Mellis rosacei ℥ij.
Vitellos ovorum N. ij.
Ol. Olivarum ℥j. ß.
Misce, & injiciatur tepidè.

Si tormina ventris adfuerint, præparetur hoc modo.

Aliud.

R. Fol. Malvæ,
Betæ,
Flor. Chamomillæ
Sambuci ana M. j.
Sem. Lini
Anisi
Fœniculi ana ℥ß.

Coquantur in s. q. aquæ ad consumptionem tertiæ partis in ℔. j. Colaturæ dissolve vitellos ovorum N. duos. Sacchari rubri ℥ij. Ol. anethi & chamomillæ ana ℥j. Salis ʒj. Misce. Fiat clyster. Ea autem die, qua medicamentum purgans sumitur, usus acidularum intermittendus est. A sudore quoque abstinebis.

De sudore.

Ab initio etsi quamplurimi sudorem quoque deambulando simul & in lecto provocare solent, non video tamen, quomodo id tibi utile esse possit. Nisi enim primæ viæ per alvum & urinam priùs expurgatæ, & ab omnibus excrementitiis humoribus probè expurgatæ fuerint, noxium esse sudorem provocare, nullus in controversiam vocare potest. Rapiuntur enim excrementitii humores ex centro corporis ad circumferentiam Molestum quoque & periculosum est, si ab initio natura per alvum, urinas, simul & per sudorem sese evacuat, & quidem uno eodemque tempore. Quandoquidem vires prosternuntur, & plerunque penitus supprimuntur. Addam exemplum. Ante annos aliquot Nobilis quidam Bernensis, inveterata sciatica affectus, me suadente, ad acidulas Griesbachenses profectus est. Duxit ille secum famulum, hominem quadratum, robustissimum & optimo corporis habitu præditum. Nobilis sanus ad suos rediit, famulus verò in via animam reddidit. Quæris causam? in promptu est. Nobili, secundùm præscriptum, & modicè acidulis usus fuerat. Famulus verò secundùm gulæ appetitum, imprudenter atque temerariè aquam in copia ingurgitaverat. Inde secutum est, ut cùm acidulæ per omnes vias, videlicet urinarias, alvum simul & sudorem operarentur, tandem natura planè suppressa, vitaque simul evacuata sit. Ante quintum itaque aut sextum diem, sudorem minimè provocandum esse censeo. Postea paulatim naturam assuefacere convenit, hoc modo: Prima die, cùm sudorem provocare volueris, sumptis acidulis, ad semihoram in lecto sudabis, secunda paulò plus, & sic paulatim ad horam unam & semis, aut ad horas duas ascendendum est. Deinde iterum pedetentim descendendum, donec ad semihoram perveneris; hoc modo vires conservantur, & humores noxii decenter & sine violentia evacuantur.

Observat.

Circa sudorem autem hæc diligenter observanda sunt. Primò, ne cum violento motu corporis, & deambulatione provocetur. Medicus enim ut naturæ motum observet, docent Hippocrates & Galenus, totaque schola Medicorum. Quapropter si natura versùs alvum & vias urinarias tendit, ad sudores movendos minimè propensa fuerit, vim ipsi inferre minimè licebit. *Quæ enim ducere oportet*, inquit Hippocrates, lib. 1. Aphor. 21. *quo maximè natura vergit, per loca conferentia eò ducenda sunt.* Deambulatione itaque minimè provocandus, si verò in lecto supervenerit, exspectandus, & diligenter abstergendus est linteis calidis.

Quæ circa sudorem observanda.

2. Si sudando, aut post sudorem prostratio virium, aut lipothymia supervenerit, refocillandæ sunt vires jusculis carnium recentium, aqua cinnamomi & similibus.

3. Post sudorem aër frigidus fugiendus est, ne apertis poris ad partes nervosas perveniat, easque lædat.

Sic absoluta potatione, per diem unum aut alterum, antequam te itineri accingas, apud fontem quiescendum est. Interim corpus benigno aliquo medicamento, qualia antè præscripta fuere, nisi jam per acidulas alvus frequenter commota fuerit, expurgandum est. Vires quoque, si labefactatæ fuerint, cibis optimis & boni succi, tabellis quinetiam aliisque cordialibus, antea præscriptis, corroborandæ sunt. Solent nonnulli acidulas secum domum asportare, & ad tempus uti, quod quidem non improbo, si vasis vitreis, ne spiritus evanescat, quàm diligenter inclusæ fuerint, & jejuno ventriculo, non autem in mensa bibantur, propter causas, quas recensui anteà.

Quæ post potionem acidularũ facienda.

Cæterùm etsi jam dudum prolixitate mea metas epistolæ transgressus fuerim, unum tamen, antequam finem faciam, monendum est; nimirum acidulas secundùm diversitatem subjecti, diversas producere operationes atque effectus. In aliquibus enim per alvum, in aliis per sudorem, in reliquis verò per vias urinarias operantur. Nonnunquam quoque (quæ omnium optima est operatio) primò per alvum, deinde per urinam, tandem per sudores materiam peccantem educunt. Quàm diligentissimè itaque motus naturæ observandus est.

De diversis operationibus acidularũ.

Si enim alvum ducunt acidulæ, diminuenda est dosis, imò etiam, si fluxus alvi ingens supervenerit, per dies aliquot quiescendum, & potatio intermittenda est, ne aucto fluxu ventris vires labefactentur, & Dysenteria periculosa sequatur. Ea enim famulum Nobilis illius Bernensis, cujus antea memini, extinctum fuisse, ex ipso Nobili habeo. De evacuatione per urinam idem intelligendum est. Si enim impetuosè & præter modum moverint urinam, parciùs erunt bibendæ, ne Diabete, hoc est, fluxus immodicus urinæ, quem alii, teste Galeno, hydropem in vas urinale, vel Diarrhæam in urinâ vocant, superveniat. Id Dn. Werneri Meuntche Solodurensis filiolo, 7. circiter annorum Anno 1615. supervenisse memeni. Cùm enim Parentes puerum secum ad acidulas Griesbachenses conduxissent, & puer aquam acidam ad libitum, & nimis lautè bibisset, tantus

Observat.

tantus fluor urinæ secutus est, ut, an unquam talis visus sit, valde dubitem. Historiam integram in 5. Cent. Observ. 53. videbis.

Hæc sunt, Vir Amplissime atque Consultissime, quæ hoc tempore ad conservandam optimam valetudinem tuam necessaria esse duxi, quæ paulò prolixius consignare, & constitutioni corporis tui accommodare volui, ut essent veluti compendium eorum omnium, quæ ab Hippocrate, Galeno & aliis de optima valetudine prolixè & in genere tractantur. Quæ si diligenter observata, & administrata fuerint omnia, nullum mihi dubium est, quin maximum commodum inde tibi adventurum sit. Quod superest, Deum ter Opt. Max. suppliciter oro, ut abundè Amplissimo Viro suisque omnibus benedicere, & in multos annos ad DEI gloriam & emolumentum hujus Reipublicæ benigè conservare dignetur.

Nobilissimo, Doctissimo, Amplissimoque Viro,
DOMINO
PAULO CROQUERO,
Illustrissimi Principis ac Domini,
DN. CHRISTOPHORI,
Ducis in Zbaras, Supremi stabuli Regis Poloniæ Præfecti, & Gubernatoris in Solec, Wielicensi & Hrubicszoviensi Capitanei, &c.
Archiatro longè celeberrimo, Amico meo singulari studio observando,
Guilhelmus Fabricius Hildanus, Salutem à Christo, unico salutis nostræ Autore, precatur.

SEcundus ferè elapsus est annus, Vir Nobiliss. & Doctissime, quod Dom. Joh. Kriegius à nobis discessit. Ab eo tempore nihil literarum à T. Ampl. accepi, quapropter anxius sum vehementer, & dolet mihi ex animo tam diuturnum silentium vestrum. Hinc suspicor, literas ad Te meas iterum in via deperditas fuisse; Faxit DEUS clementissimus, Virum illum optimum, Dominum Kriegium non periisse simul in itinere illo tam longo, tamque periculoso, sed salvum & incolumem ad vos rediisse.

Causa editionis epistolæ. Cæterum, quum dubius essem, an epistola mea Amplissimo Viro tradita esset, an verò propter distantiam locorum, qua invicem disjuncti sumus, iterum ut antea deperdita, visum fuit, illam publici juris facere, quod Amplissimum Virum non ægrè laturum esse spero. Id enim in eum finem à me factum est; primò, quò certior fieri possem, tandem exemplar ad manus A. V. pervenire posse; Id autem ut fiat, ex animo opto. Accedit & alia causa, quæ ad illam divulgandam impulit, videlicet, me non ita pridem industria pictoris, quem habemus excellentem & ingeniosum, situm loci thermarum Piperinarum, ad vivum adumbrasse; cujus schematis Amplit. tuam inprimis, deinde reliquos omnes, qui thermas hasce invisere volunt, copiam habere cupio. Sed miraris forsan, quomodo pictor absente loco id præstare potuerit? Respondeo, perquàm facilè id præstitit. *Author ipsemet specimen antri, & thermarũ fabricavit.* Habeo enim specimen, sive structuram speluncæ, thermarum, ex argilla, charta, scandulis & hujusmodi factam, in qua omnia, quæ in antro isto profundissimo continentur, peritè adumbrantur. Illam egomet, cum Illustrissimum Principem ac Dominum, Dn. Janutium Ratzivilium, Ducem in Birze, Dubinki ac Schlucko, &c. Anno 1610. ad thermas hasce conducerem, successivis horis fabricavi; & huc usque mihi reservavi, quam &, si rectè recordor, Dn. Kriegius apud me vidit, quæ & à nostris, quibus locus notus est, approbatur. Sed quia spelunca hæc, in qua thermæ erumpunt, adeò mirabilis, & inter petras sita est, ut nihil supra, uno solo schemate ipsam adumbrare impossibile nobis fuit, duabus verò tabellis id facilè effecimus.

In primo autem schemate, sive tabella, superficiem antri; & ex ipso vaporem spissum ascendentem vides; Vides insuper viam ex pago Valens ad thermas descendentem, iterumque ex thermis ad cœnobium Pfeffers ascendentem. Verum enim verò, ut schema aut tabulam alteram exactè intelligas, pone tibi ante oculos speluncam altissimam & horridam, ex duobus parietibus inter se æqualibus constructam; parietemque versus Occidentem ablatum esse, hoc modo pons, thermæ, diversoria, reliquaque, quæ in spelunca parieti versus Orientem sunt annexa, in conspectum tibi venient. Adumbrationem parietis speluncæ, Occidentem versus, lubens omisi. Nihil enim adumbratione dignum in ipso conspicitur. Quandoquidem aqua thermarum ex pariete versus orientem erumpit, pons quin etiam, & diversoria, ut dixi, ipsi annexa sunt: trabes tamen, quibus diversoria superædificata sunt, M. M. notatæ, parieti versus Occidentem incumbunt.

Habes, Vir Nobilissime & Doctissime, quæ de thermis Piperinis observavi, simul & adumbrationem speluncæ thermarum, nunquam adhuc visam. Fatetur enim Munsterus, se situm

spelunceæ & thermarum adumbrare non potuisse. Quod superest, Amplissimum Virum obnixè rogo, ut omnia benignè interpretari, amicitiamque nostram porrò fovere velit: Ego vicissim polliceor, si quid labore aut ingenio ad dignitatem T. adaugendam, præstare potero, quam promptissimè id me facturum, & insuper DEUM ter Opt. Max. suppliciter oraturum, ut amplissimum Virum cum suis omnibus æternum beare velit. Dabam Bernæ Helvetiorum 10. Junii 1628.

Huc refer utramq; Tabulam, quæ territorium Fabiranum Numero I. & ipsæ thermæ Numero II. repræsentantur.

IDEM AD EUNDEM

Virum Nobilissimum, Doctissimum, Amplissimumque,

DOMINUM

PAULUM CROQUERUM, &c.

EPISTOLA

De Magistralibus quorundam Medicamentorum compositionibus: de Extractione item Fœtus mortui, & de Thermis Piperinis, ubi earum situs, ortus, facultates, & usus succinctè describuntur.

SÆpissimè de Te cogitavi, imò & sollicitus fui, Clarissime & Doctissime mi Dom. D. Croquere; Ab eo enim tempore, quo hic Bernæ primò inter nos amicitiam contraximus, eamque porrò Basileæ suavissimis & familiaribus colloquiis corroboravimus, nihil de Te intelligere, aut quorsum Divina providentia Te deduxerit, percipere potui. Jam verò, cum ex tuis, quas Krezminetii, in itinere Constantinopolitano ad me dedisti, literis, uti quoque ex latore Tuarum intelligerem, Te vivere non tantum, & valere, sed etiam Divina Providentia atq; benignitate, ad summum dignitatis gradum collocatum esse, non mediocriter gavisus fui. Faxit DEUS Opt. Maxim. ut provinciam illam diu, ad Dei gloriam, commodum proximi, Tuamque salutem administrare possis.

Consilia D. Saraceni. Exspectavimus consilia Clarissimi Dom. D. Philiberti Sarazeni, quæ per Te lucem videre concesserat, sed hactenus nihil tale ad nos pervenit: distantia, quæ inter nos est, locorum forsan obfuit. Erant in illis ex scriptiunculis meis nonnulla, quæ utinam revidere possim, antequam prælo committantur. Tria autem proponis in literis tuis, ad quæ responsum exposcis: descriptionem videlicet Medicamentorum quorundam in Centuriis meis contentorum: deinde etiam, quæ de extractione Fœtus mortui; & tandem de facultatibus atque usu thermarum Piperinarum comperta habeo.

Quoad Medicamenta, primò occurrit Oleum ex floribus calidis, cujus descriptionem, uti & nonnullorum aliorum medicamentorum à te desideratorum, in V. Centuria Observationum, & Tractatu quodam novo de Meliceria & Ichore Celsi, quæ opuscula præ manibus habeo, videbis. Oleum quidem ex floribus sub titulo, Oleum ex Floribus Slotani. Cum enim hujus olei primordia à præstantissimo Medico-Chirurgo, Cosmo Slotano, p. m. Præceptore meo fidelissimo, habuerim, placet illud observantiæ ergò meæ in Virum istum tam pium & eruditum, suo nomine insignire, etsi hæc mea præparatio à sua longè sit alia. Quia autem nondum mihi constat, quando Tractatus ille propter belli tempestates, ubi studia supprimuntur, prodire possit, en accipe descriptionem.

Descriptio Olei ex Floribus Slotani. Tempore veris accipe Olei olivarum ℔. vj.
Catellorum Num. duos.
Ranarum aquatilium Num. xij.
Lumbricorum terrestrium, aqua lotorum M. iiij.
Aquæ Juniperi sine vino distillatæ ℔. iij.

Coquantur lento igne, donec caro Catellorum ab ossibus separetur, & humiditas ferè sit absumpta. Colaturæ adde
Axungiæ humanæ,
Muris Alpini,
Olei Scorpionum,
Amygdalarum amararum an. ℔. ß.

Misceantur, & in vase vitreato aut stanneo magno & spacioso reserventur, postea adde Gemmarum populi arboris recentiorum, & contusarum ℔. iij.

Florum primulæ Veris
Ungulæ Caballinæ,
Betonicæ,
Genistæ Hispanicæ,

Came-

Camomillæ Romanæ,
Violarum,
Liliorum Convallium,
Lavendulæ,
Sambuci,
Anethi,
Salviæ,
Cheiri,
Rutæ,
Thymi,
Rosmarini,
Centaurii minoris,
Veronicæ,
Origani,
Tanaceti,
Ligustri,
Agrimoniæ,
Pulegii,
Meliloti,
Verbasci,
Absinthii vulgaris,
Rosarum odoriferarum ana M. j.
Florum Hyperici, nondum apertorum, M. IV.

Flores omnes optimè sint mundati; ita ut nihil herbarum eis sit admixtum, alioquin oleum erit viride, cùm colorem aliquo modo rubrum propter flores hyperici, & gemmas populi habere debeat. Omnia misceantur simul in vase, ut dixi, spatioso, & vesica diligentissimè cooperto. Insolentur per totam æstatem, quo flores possint singuli suo tempore colligi, & recentes addi. Ineunte hyeme coquatur tota infusio in duplici vase, ad horas octo vel decem; vase tamen diligenter clauso, ne facultas & virtus florum evanescat; coletur oleum dum adhuc tepidum est, & reservetur in vase bene cooperto ad usum.

Est autem Oleum istud egregium & excellentissimum in omnibus nervosarum partium affectibus, inprimis frigidis. Discutit enim, corroborat, resolvit, flatus dissipat, doloresque insigniter lenit. Apoplecticis, Epilepticis, & Paralyticis summoperè convenit. Eo inuncto collo, in angina confert, præsertim in statu, & declinatione morbi. Inuncto ventre, & perinæo, urinam, menses, & secundinas provocat, obstructiones viscerum, hepatis, lienis, & venarum mesaraicarum reserat. Nonnihil olei nucis Muscatæ, parumque Masticis cum ipso dissolutum ventriculum mirum in modum roborat. Additum farinæ Lupinorum, parumque fellis taurini, & umbilico applicatum, vermes enecat. Cum oleo Rosaceo, amygdalarum dulcium, cera, terebinthina, gummi Elemi, Croco, & Vitello ovi mixtum, in formam unguenti, recentibus vulneribus, inprimis sclopetorum, utiliter imponitur. In omnibus contusionibus, præsertim capitis & nervosarum partium, nisi ingens adfuerit inflammatio, mirificè confert. In Contusionibus ab initio & augmento, oleo rosaceo mixtum, in statu verò & declinatione per se adhibitum, dolorem lenit, & sanguinem extravenatum resolvit. *Dolor aurium.* Doloribus aurium convenit, si turundis eo imbutis imponatur. *Dentium dolor.* Si ad partes tres olei rosacei completi, ut vocant, partem unam hujus olei admiscueris, & gingivas dentesque, uti quoque tempora & malas inunxeris, gravissimos dolores dentium lenire, in multis expertus sum. Tempora autem & malæ ter vel quater saltem in die, gingivæ verò singulis horis inungendæ sunt, oleum enim cum saliva facile effluit. Post inunctionem loco dolenti linteum reduplicatum & calidum apponatur. *Arthritis.* In doloribus arthriticis in multis egregium est anodynum: in multis inquam. In nonnullis enim arthriticis, morbus tam contumax est, ut omnia remedia, quamvis approbatissima, respuat, & Medicum irrideat. In podagricis, si in ipso principio paroxysmi, cum materia peccans in motu est, & à capite descendit, dorsum hoc oleo, addito oleo rosaceo inunxeris, prohibebis ne materia peccans descendat; aut ad minimum paroxysmum mitiorem efficies, quod & in memetipso expertus sum. Humorem enim circa spinam collectum resolvit. Et per insensibilem transpirationem evacuat. Protinus tamen medicamento quàm lenissimo, veluti pilulis Angelicis Dom. D. Beyeri, vel Marocostinis Dom. D. Mindereri, aut pilulis in præcedenti consilio, pro Dom. à Graffenried præscriptis (quæ sic incipiunt, R. Aloes succotrinæ purissimæ, & ter aut quater succo rosarum pallidarum impraegnatæ &c.) corpus clementer expurgo.

Ungu. ad splenes induratos. Unguentum ad splenes induratos ex oleo amygdalarum dulcium, ol. de capparibus, pinguedine humana, ursi, caponis, & anseris in quibus succus cochleariæ, nasturtii aquatici, & tamarisci coxerit, conficio. Addo nonnunquam nonnihil gummi ammoniaci, dissoluti aut in prædictis succis, aut aceto scyllitico.

Empl. de cicuta. Emplastrum de cicuta hoc modo præparo: R. Gummi Ammoniaci aliquantum contusi, & in vas vitreum aut vitreatum projecti ℥v. Affunde succi cicutæ, & aceti scyllitici ana partes æquales, ut ad tres digitos supernatent. Maneant in infusione dies sex vel octo. Interim accipe cicutæ succulentissimæ, & minutim concisæ Miij. Ol. amygdalarum dulcium ℥iij. coquantur lentissimo igne ad consumptionem ferè succi, percolato oleo admisce ceræ flavæ ℥ij. His peractis coquatur Ammoniacum infusum, donec omnino dissolutum sit. Coletur, iterumque coquatur lento igne, ad consistentiam & spissitudinem cerati. Tandem ceram & oleum quoque admisce, semper agitando, donec refrigeratum fuerit, servetur in vase vitreato bene clauso, acetum autem scyllíticum, *Nota de aceto Scyllitico.* quod notandum, cum aceto acerrimo recens debet esse factum; Acetum enim scylliticum facilè corrumpitur, & aciditatem suam omninò deponit.

Pulvis laxativus. Pulverem laxativum quo ego in variis affectibus utor, sic conficio.

R. Foliorum sennæ Alexandrinæ mundatorum,
Turbith gummosi an. ℥iij.
Rhabarbari electi
Cinnamomi
Florum tartari an. ℈iiij.
Zinziberis
Macis an. ʒj. Misceantur, fiatque omnium pulvis subtilissimus.

Extracta mea tum corticum Esulæ (quod & non-

Extractū Esulæ & Hellebori. & nonnunquam phlegmagogum appello) tum Ellebori nigri, non spiritu vini (vim enim eorum purgandi infringit) sed decocto aliquo appropriato, veluti radicum Lapati acuti, cichorii, polypodii, herbarum agrimoniæ, veronicæ, cuscutæ, scabiosæ, florum cordialium, & seminum carminativorum conficio.

Rhamni. Extractum verò Rhamni ex solo succo inspissato parare soleo.

Aqua Diuretica. Aquam Diureticam, quam & aliquibus in locis Regiam propter regias suas proprietates in regio morbo, appello, ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus, ex quibus apozemata in viscerum obstructionibus confici solent, elicio, prius aqua coctis: deinde additis Lumbricis aqua lotis, per alembicum destillatis.

Descriptionem pulveris ad sistendum sanguinem, habes in tractatu meo de Gangræna & Sphacelo, impresso in quarto, cap. 19. pag. 170. Ranæ quomodo sint præparandæ, vide eodem libro & capite pag. 188.

Callositates fistularum feliciter absumo pulvere præcipitato, spiritu vini rectificato, & aqua Rosacea & Plantaginis loto, & per se insperso, aut butyro recenti mixto, & cum turundis imposito. *Unguentum Escharoticum.* Si præcipitatus per se non satis validus fuerit, ad drachmam semis præcipitati addo scrupulum semis vitrioli, ad rubedinem calcinati, Mercurii sublimati, & opii electi ana grana sex, Unguenti Rosacei ℥ij. Fiat unguentum in mortario, diu agitando.

Emplastr. Palmeum Slotani. Emplastri Palmei, sive Slotani, qui primus ejus autor fuit, hæc est descriptio:

R. Adipis porcinæ recentis ℥xij.
Ol. Rosarum recentis & refragrantis,
Minii ana ℥xx.
Chalcitidis ustæ, sed non ad rubed.
Aluminis usti ana ℥ij.
Adipis Cervi ℥iv.
Masticis
Olibani in tenuissimum pulverem redacti, ana ℥ij.

Fiat Emplastrum secundum artem, agitando bacillis saliceis & succulentis. Hæc de medicamentis.

Extractionis fœtus Mortui difficultas. De Extractione fœtus mortui sententiam meam intelligere quoque cupis: poteris videre ea, quæ hac de re scripsi observ. 64. Centur. 1. & observat. 21. in appendice ad Dionysium Fontanonum, à Domino Brassæo, edita Francofurti, Anno 1600. Nihil enim amplius de hac operatione in publicum dabo; propter summas illas difficultates quæ circa ipsam occurrunt. Etiamsi enim illam plusquam quadragies propriis manibus administraverim, & uxor mea plusquam tricies, nondum tamen duæ operationes, quæ sibi invicem ex omnibus respondissent, occurrerunt, sed semper aliquid novi jam circa situm fœtus, jam circa dispositionem uteri, & partium genitalium aut parturientis intervenit. Quis itaque rem tam intricatam tantisque mutationibus, difficultatibusque conjunctam, ad certam methodum redigere posset? *Abusus.* Deterret me quoque maximus ille abusus, qui inde sequeretur, si ad imperitorum Empiricorum aures perveniret operandi modus. Multi enim hujus farinæ homines, etiamsi rem & intentionem authorum non satis perspexerint, arbitrantur tamen, se omnia ad amussim intelligere: sicque experientiam, uti alias sæpè, ita hoc etiam in casu, per mortes facere non erubescunt: juxta illud Germanorum Empiricorum non minus impium quàm perniciosum dicterium, Es muß erfahren oder gelernet seyn / und solt es schon hundert Bauren kosten. Id quod Lausannæ & Paterniaci à duobus Empiricis (qui nunquam huic operationi mecum interfuerant, sed ex aliorum tantummodò relatione vix aliquid de methodo mea audiverant) perpetratum, & parturientes crudeliter tractatas, tandemque jugulatas esse, memini. Itaque rationali etiam Medico non tam ex Lectione authorum, quàm verò ex oculari inspectione discenda erit. *Cautela I.* Interim tamen cave, ne, si fieri potest, inverso & naturali planè contrario modo, videlicet pedes fœtus mortui primò apprehendendo, eum extrahere tentes, quemadmodum post Petrum Francum lib. de herniis c. 84. docet Pareus lib. 24. cap. 33. Quin potius in eo totus sis, ut ante omnia caput adducere possis. *Caut. II.* Cave quoque, ne uncos à Johanne Andrea à Cruce & aliis depictos, in usum adhibeas. Quicquid enim acutum & valde mucronatum est, meritò in hujusmodi operationibus fideli Medico suspectum esse debet. Sit itaque hamulus obtusus ac hebes, ut si forsan in ipsa operatione, inter attrahendum, loco suo, cui infixus fuit, excideret, matricem tamen oblædere non possit. *Nota.* Sit præterea hamulus iste lamina ferrea, quam in appendice ad Praxin Fontanoni, loco præallegato Defensorium appello, munitus, uti ibidem videre licet.

III. de Secundinæ Extractione. Extracto fœtu, secundina nullo modo negligenda est: Illa enim nisi protinus post fœtum extrahatur, de puerpera actum est. Habes hac de re Exemplum singulare in Epistolica mea Responsione ad Dn. D. Michaelem Döringium, de Nobili quadam Matrona Bernensi: ubi etiam de modo extrahendi secundinas differitur. Utinam obstetrices omnes illam adhiberent industriam atque experientiam, ut hac in re officio suo majori cum dexteritate fungi possent: vel illam saltem cognitionem haberent, ut quanti momenti sit ipsius secundinæ retentio, agnoscerent. Foret enim profectò, ut Matronæ quamplurimæ hic aliisque in locis, quæ divina clementia ex Scylla liberatæ, obstetricum ignorantia, in charybdin incidunt, conservarentur.

De Thermis Piperinis. Quæris tertiò, quid de Thermis Piperinis observaverim, & quibus in morbis conveniant, scire cupis. Et quia quendam ex Nobilitate vestra eis uti velle scribis, necessum fore existimavi, ut rem paulo prolixius explicarem, & quæ ego, cum Anno 1610. eas cum Serenissimo Principe ac Domino Dn. Janutio Ratzivilio, Duce in Birze, Dubinki ac Schlucko &c. inviserem, de eis observavi, ascriberem, ne nobilissimus ille Vir iter tam longum tamque laboriosum ac molestum, sine fructu instituat.

Inter admiranda autem & inscrutabilia Dei opera non infimum locum obtinent Thermæ Piperinæ, non solum quantum ad earum situm, verum etiam & inprimis respectu earum facultatum

tum & operationum, ita ut meritò miraculum Naturæ propter situm, donum verò immensum ac maximum DEI ob admirandas earum facultates & operationes censeri possint. Thermæ autem hæ in Rhætia in diœcesi Curiensi, prope Abbatiam Benedictorum, olim Monasterium Divæ Virginis DEI genitricis, apud Favarias situm, in Rhætia appellatum, & post natum Christum Anno DCCXXVI. à Carolo Martello fundatum, in valle profundissima & antro vastissimo & obscuro, inter Orientem & Meridiem, non procul à Rheno fluvio sub saxo erumpunt. Distant à prædicto Monasterio iter unius ferè horæ, à Curia autem (oppido ac sede Episcopali) duobus milliaribus Germanicis, in præfectura Sargants, sub tutela septem antiquorum Helvetiæ Cantonum, videlicet Tiguri, Lucernæ, Vriæ, Suitiæ, Sylvaniæ, Tugii & Glaronæ.

Planè liberæ sunt thermæ hæ, nulloque tributo aut vectigali oneratæ. Referunt enim incolæ, cum aliquando ab Abbate quodam prædicti Monasterii vectigali oneratæ essent, eas exaruisse, neque prius iterum promanasse, quam sublatum fuerat tributum. Johannes Langius lib. 2. mihi Epistol. 52. de causa fervoris thermarum loquens, simile quid ex Athenæo lib. 3. commemorat his verbis: *Has verò* (videlicet thermas) *Sacrosancta Dei Dona esse, vel ex hoc potes conjicere, quod mundi opifex nullo vectigali oneratas, sed pauperibus locupletibusq; aquè liberas esse voluit. Reddita namq; de publicis privata bonis, dispereunt. Saluberrima namq; fontis in Edepso aqua, ab Antigoni Regis publicanis vectigali onerata exaruit. In Troade Tragasei salis collectio vulgò libera, tributo onerata evanuit: tributo sublato salis copia restilis cum fœnore auctior redit. Pium quoq; & salutare foret, ut Thermarum Domini edicto caverent, ne inopes hospitum exactionibus à thermarum usu arcerentur.* Hæc Langius: quæ lubens hic inserere volui, ut ostenderem, non esse fabulosa, ut multi voluerunt, quæ de thermis Piperinis referuntur.

Porrò Abbas prædicti Monasterii magna cura atque diligentia, magnisque sumptibus, omnia, quæ ad hospitia, balnea, pontem, & vias ædificandas & reparandas requiruntur, sua liberalitate ita suppeditat, ut etiam Caupones (uti hospes noster ipsemet mihi fassus est) hospitia gratis possideant, idque in eum finem, ut omnes, qui thermas hasce, inprimis pauperes frequentant, eò humanius juvari atque excipi possint, neque hospitum exactionibus à thermarum usu arceantur, ideoque ingressus & insessus omnibus gratis conceditur.

Liberalitas Abbatis erga peregrinos.

Sed non solum ingressus & insessus thermarum, omnibus gratis conceditur, verum & plerumque Reverendissimus & Illustris. Dom. Abbas, thermarum Princeps, erga peregrinos, qui propter adversam valetudinem thermas invisere coguntur, liberalitatem, omniaque humanitatis officia exercet. Uti egomet cum Anno 1610. prædictum Principem Radzivilium, ad thermas hasce ducerem, hisce meis vidi oculis. Cum enim caupones omnibus, quæ à nobis requirebantur, non semper instructi essent, Reverendissimus & Illustrissimus Dom. Michael Saxer pro tempore Abbas, frequenter nobis prospexit, & carne ferina, piscibus excellentissimis, vino item generoso, aliisque, Principem muneravit.

Qui facultatem habent, singulis diebus cruciferum ad lumen suppeditandum persolvunt; Quia enim multi nunquam balneo egrediuntur, necesse est, ut tota nocte lumina sint accensa. Cum verò aliquis discedit, bacionem pro stipendio Præfecti sive Inspectoris thermarũ numerat. Ut enim omnia rectè succedant administrenturque, omnes quin etiam piè ac modestè vivant, Abbas inspectorem constituit, leges item promulgavit, quas qui transgressus fuerit, pro ratione delicti mulctatur. Leges istæ singulis septimanis ab Inspectore thermarum præleguntur. Deinde etiamsi, ut ante dixi, planè liberæ sint thermæ; Quia tamen diversa sunt lavacra, prospicit inspector, aut præfectus thermarum, ut omnes ac singuli, quantum fieri potest, pro dignitate collocentur. Supremum lavacrum, quod minimum est, Magnates & Nobiles occupare solent, quamobrem der Herren Bad/ hoc est, thermæ Dominorum appellatur: vires tamen easdem cum reliquis obtinet, nec ullo modo facultate inter se differunt: habent quoque singulæ proprias scaturigines, adeò copiosas, ut ad rotam molarem circumducendam ferè sufficeret aqua.

Quando inventæ sint thermæ hæ.

De inventore thermarum.

Repertæ autem atque detectæ fuerunt, referente Joh. Stumphio lib. 10. cap. & Joh. Gulero in descriptione Rhetiæ lib. 6. sub Friderico secundo, Romanorum Imperatore, à quodam viro ex nobilissima & antiqua familia (teste Goulero) Carlinorum ab Hohenbalcken oriundo. Qui quum venationi & aucupio addictus esset, der Vogler/ hoc est Auceps, vocatus fuit. Ille cum quadam die singulari industria, sed non sine maximo periculo, corvos sylvaticos (avis est qua istis in regionibus Magnates in deliciis vescuntur, & Waldrappen appellant) nido detrahere vellet, & rupes hasce scopulosas & horrendas descendisset, thesaurum huncce immensum, ac donum DEI, nullis divitiis terrenis æquiparandum, in spelunca ista detexit, atque invenit, regnante videlicet Friderico secundo, qui vixit circa annum Christi MCCXII. Ab eo itaque tempore, usque ad annum 1543. quo anno pons exstructus fuit, ægri nonnisi maximo cum periculo vitæ ad thermas pervenire potuisse, omnibus, quibus situs loci notus, in confesso est. Æterna itaque laude atque honore dignus est Reverendissimus & Illustrissimus Dom. Rudolphus Stuckius, Abbas Monasterii Favariani, P. M. sub quo, quantum ex Dom. Gulero colligere possum, ædificium pontis singulari DEI clementia repertum, pons quinetiam miranda quadam industria fabricatus fuit.

Non procul à thermis, videlicet iter semihoræ, pagus est Valens nomine, ex quo per altissimum montem descensus est, usque ad ingressum speluncæ: ubi demum pons ad thermas usque descendens & 252. passus longus, ex ligno fabricatus, & nescio quo artificio rupibus ex parte Orientali infixus & annexus fuit, Anno 1543. Antè illud tempus nullus ad thermas, ut testatur Munsterus, venire poterat, citra adminiculum

lum

lum longissimi funis aut scalæ dependentis. Situs speluncæ atque thermarum adeò est mirabilis, & inter petras inclusus, ut Munsterus fateatur, se ipsum adumbrare non potuisse.

De specimine antri.

Ego quum Anno 1610. Illustrissimum Principem ac Dominum Dom. Janutium Radzivilium &c. ad thermas hasce conduxissem, & aliquandiu in loco moram traxissem, specimen speluncæ ex argilla, charta, & ligno tam concinnam (absque jactantia sit dictum) fabricavi, ut omnia quæ in spelunca continentur, ad vivum repræsentet. Adumbratur autem saltem paries antri Orientem versus; Ex ipso enim aqua erumpit: ad ipsum pons annexus est; & diversoria adædificata sunt. In adverso pariete Occidentem versus quia nihil singulare conspicitur, illum ut adumbrarem; superfluum esse duxi. Pone itaque casum, ut sis in ipso antro; ad sacellum B. notatum, atque ante te Occidentem versus habeas parietem scopulosum; similem ei qui à tergo Orientem respicit. Pone insuper casum ut ad ipsum sacellum antri, veluti in medio cataphractæ navis constitutus sit, habeasque subter te carinam; Ita quoque antrum hocce in fundo, ubi Caminus perfluit, in acutum desinit. In medio verò, ubi thermarum aqua ex monte erumpit, pons, reliquaque ædificia sunt, latum & quodammodo spaciosum est, à sacello verò, ut ex adversa parte, montes iterum conjunguntur, ac si natura, vel potius summus Creator, testudinem effingere, eaque immensum hunce thesaurum ab injuriis externis vindicare voluisset. Extremitas præterea versus Meridiem, ubi descensus per pontem ad sacellum, angustum fit antrum, ac proram, Opposita verò pars Septentrionem versus, obtusa, vel semicircularis cernitur, & puppim Cataphractæ repræsentat.

Descriptio formæ antri.

Porrò ex prædicto specimine, (quod etiamnunc inter rariora mea reservo) Dom. Josephus Pleb, Pictor & Geometra excellens, secundam tabulam tam eleganter figuravit, ut hi qui thermas inviserunt, illam omnia quæ in antro continentur, quàm optimè repræsentare, testentur.

Descensus porrò ad thermas, etsi jam minimè sit periculosus, tam horridus tamen est, ut multi præ timore descendere non audeant. Pons enim, quamvis robustissimis trabibus, rupibus profundè infixis, annexus sit, totus tamen ob ambulantium gressus & passus vacillat ac tremit. Quapropter nullus ibi eques descendit, & qui pedibus propter adversam valetudinem vel pusillanimitatem descendere non possunt, tectis oculis in sella gestatoria à rusticis ad thermas deportantur. Ex utraque autem parte thermarum altissimi sunt montes, quos separat profundissima & præceps vallis, per quam fluit horrendo strepitu amnis glacialis, *Camingen* dictus. Antrum ovalem ferè formam habet, aut veluti cataphractam, seu navim rostratam repræsentat. Versus Septentrionem enim latum est circiter passus sedecim; desinitque versus meridiem in acutum, totumque antrum quadraginta circiter passus longum est. In medio antri, ubi thermæ & hospitia sunt, plurimum & veluti in rotundum excavata sunt saxa; quæ deorsum paulatim ita conjunguntur, ut veluti carinam navis repræsentent, quapropter amnis vix ultra passus quatuor latus est, quamprimum verò extra rupes proruperit, mox in latum se extendit, & recta Ragatii Rhenum petit. E medio præterea speluncæ rursum recurvantur saxa, & paulatim ad se ita inclinantur, ut in cacumine montis, aliquibus in locis, præcipuè versus Meridiem, hominem ab una parte rupis unico saltu alteram pertingere posse diceres. Etsi autem antrum, uti jamjam dixi, excavatum sit, etsi etiam scopuli mirando quodam DEI artificio constructi propendeant, nonnunquam quoque ingentia saxa ex cacumine montis decidisse, visum sit: memoria tamen hominis nullum unquam ab ipsis læsum fuisse, & incolæ & omnes, qui thermas hasce frequentarunt, fidem faciunt. Ex quibus singularis & admirabilis DEI providentia iterum conspicitur, cujus mera potentia, veluti firmo quodam statumine immensum illud pondus montium sustentatur atque conservatur.

Hospitia thermarum.

Hospitia ibi habentur duo; Haud multò supra rapidum torrentem trabibus fulcrisque, rupibus ex una atque altera parte impositis, sustentata: sunt tamen pro ratione loci satis commoda. Propter vapores verò thermarum (qui plerumque tam spissi sunt, ut in ipso etiam meridie candela opus sit) in antro retentos, præhumida minusque grata sunt. Hinc evenit, ut multi dies noctesque thermis non egrediantur, sed cibum simul & somnum in ipsis capiant, ditiores id propter voluptatem, quam ex ipsis thermis percipiunt; pauperes autem propter penuriam hospitii faciunt. Alioquin aër etsi spissus & humidus sit; est tamen saluberrimus. Vapor enim iste thermarum simul ad valetudinem conducit: viscera enim tam interna quàm externa humectat; & quæ in ipsis sunt, obstructiones aperit, materiamque eis infarctam emollit atque resolvit. Bonitas quin etiam aëris inde cognoscitur, quod muscas perpaucas, serpentes verò & bufones nullos, ranas autem rarissimas locus ille foveat. Versus Meridiem scopulos unius atque alterius lateris speluncæ penè conjunctos esse, paulò antè dictum fuit. Angustia porro illa atque conjunctio montis in causa est, quo ipsimet radii solares ad hospitia usque vix per horam integram pervenire possint. Id autem fit circa ipsum meridiem: fissura enim montis linea recta respicit Meridiem. Quod si tamen post ortum usque ad meridiem, uti quoque post meridiem usque ad occasum solis, lumen aliquod à Sole in antrum ad hospitia usque pervenerit (pervenit autem quotidie, nisi aër valde fuerit turbidus & nebulosus) & in Sciaterio umbram dederit, semper, hoc est, tam ante, quàm post meridiem, tibi horam circiter meridianam indicabit umbra. Itaque sive secundum cursum solis fuerit septima, octava, nona aut decima matutina, sive secunda, tertia, quarta,

Aër thermarum salutaris: licet perpetuo ferè tenebricosus & obscurum.

quarta, quinta, aut sexta pomeridiana, umbra tamen in horologio tuo solari ulterius, quam à media undecima usque ad mediam primam vix progredietur.

Id autem, meo quidem judicio, propter reflexionem radiorum solarium accidit. Radii enim solares cum ab ortu solis usque ad meridiem ad superficiem & veluti marginem antri versus occidentem tantummodò reverberent, reflectuntur radii in superficie montis per angustam illam rimam usque ad fundum antri, non minus ac si sol esset in ipso meridie. Idem quoque accidit post meridiem, cum sol ad occasum vergit; tunc enim radii solares à parte illa antri Orientem versus, simili modo ac si sol esset in meridie, deorsum reflectuntur. Hæc rudi Minerva: Mathematicus aliquis hæc diligentiùs dilucidare atque explanare poterit, sat est mihi, Lectorem saltem monuisse. Angustia porrò illa montis in superficie sæpissimè impedit, quò vapores thermarum minimè in aërem liberum exhalare queant, sed in antro ipso contineantur, idque inprimis splendente sole: tunc enim radii solares vapores thermarum repellunt, & in antro retinent: quemadmodum videmus fumum retineri in culina, si radii solares caminum è directo pertingunt. Retentio porrò illa vaporum efficit, ut sæpissimè in ipso meridie talis ibi sit obscuritas, ut lumina accendere necesse sit.

Cæterùm neque plaustris neque equis datur accessus ad thermas, quapropter omnia, quæcunq; requiruntur, sive ad ædificanda, sive reparanda ædificia, tum reliqua omnia, ut humeris ferant homines, necesse est. Panis & vinum ex Monasterio ad thermas, quantum opus est, affertur: reliqua verò, veluti carnes, pisce, volucres, & quæ inter Magnates desiderantur, satis difficulter, & nonnisi Curia allata ibi habentur: idq; non sine singulari Dei providentia. Quid enim quæso impedit magis operationem thermarum, quàm excessus in cibo & potu? Hinc plerumque videmus, thermas etiam saluberrimas ægris damnosas esse, non quidem per se, sed propter crapulam, & intempestivam comessationem. Quia autem incommoditas loci Thermarum Piperinarum, ut excessus in victus ratione committatur, hic non permittit, fit, ut thermarum vires atque operationes non interrumpantur, sed sine impedimento perficiantur.

Singularis in his thermis sobrietas.

Id quoque singulare habent thermæ Piperinæ, ut quamprimum aliquis eis insederit, libidinem ac stimulum ad ventrem ei aufferant. Absoluta tamen balneatione mox in pristinum statum redit natura, & quidem cum fœnore. Neq; id quoque absq; singulari Dei fit providentia. Sæpissimè enim homines in aliis thermis, propter earum calorem ad venerem incenduntur, fiuntq; libidinosiores, hinc operationes thermarum salacitate impediuntur atque retardantur.

Innata iisdem castitas.

Habes clarissime Domine Croquere, situm loci, ubi nulla quærenda est voluptas: præterquam enim quod angustum & obscurum est antrum, talis insuper est strepitus torrentis, ut alter alterum non nisi alta voce prolatis verbis, vix intelligere atque percipere possit: ita etiam ut nonnullos ex hujusmodi strepitu delirio correptos fuisse, observatum sit. Strepitus enim tum torrentis, tum etiam aquæ thermarum, quæ ex alto maximo cum impetu in amnem cadit, in multis somnum interrumpit impeditque, hinc spiritus & sanguis incalescunt, mox febris aliaque symptomata sequuntur. Sed hæc rarò & in paucis accidunt. Ego cum anno 1610. thermas hasce inviserem, aliquando per multas noctes somnum capere non potui. Verùm illud observatione dignum est, videlicet si quis noctu, cum propter strepitum aquæ dormire non potest, psalmum aut cantilenam aliquam mente, non autem prolata voce canit, is intelliget ex strepitu isto aquarum, veluti Musicam aut potius harmoniam atque concentum cum cantilena illa, quam mente canit, indeque aliqualem saltem voluptatem percipiet; minusq; illi strepitus aquæ molestus erit. Hæc ego in memetipso & in aliis observavi: non tamen in omnibus idem accidere, ab aliquibus intellexi.

Occulta quadam Musica ex fluvii susurro percipitur.

Cæterùm etsi locus per se insuavis atque informis sit; in thermis tamen tanta est voluptas, ut multi per octiduum & amplius eis non egrediantur: sed cibum simul ac somnum, ut antea quoque dixi, in eis capiant. Id enim nobilem quendam ex meis ægris, Dn. Jacobum Wallier cum fructu fecisse memini. Non semper tamen modus ille tutus est. Aliquando enim pauperes, qui unde vivant, non habent, si noctu in deliquium animi inciderint, & hi, qui ipsis assident, somno oppressi quoque fuerint, submerguntur. Quemadmodum anno 1610. 24. Augusti, cum ego thermas hasce inviserem, pauperculo cuidam accidisse, recordor. Qui ita continuò & sine intermissione thermis insident, decem aut duodecim dierum spacio totum negotium absolvunt. Multi tamen processum hunc non probant: dicunt enim, strenua hacce lavatione calorem nativum partesque nobiles mirum in modum labefactari. Experientia tamen non tantùm in prædicto viro Nobili, Dn. Jacobo Wallier; verùm etiam in aliis contrarium ostendit. Retulit mihi honestus quidam civis hujus Urbis, Dominus Antonius Vetscherinus, se novies thermas hasce piperinas invisisse, & ut plurimum totam balneationem novem aut ad summum duodecim, imo & unam septem dierum spacio absolvisse, eamq; præ cæteris omnibus è re sibi fuisse testabatur.

Sola voluptas in ipso balneo.

Quidam in thermis submerguntur.

Non autem continuò profluere aquam hanc, sed in autumno evanescere, usq; ad mensem Majum, tumque iterum copiosè erumpere, scribunt nonnulli. Id tamen cum distinctione intelligendum esse, ex incolis edoctus fui. Hyems n. si asperrima & siccissima fuerit, tunc omninò sese subducere, neque ante medium aut finem mensis Maji redire affirmabat. Hyems verò si pluviosa fuerit, aquam quidem profluere, sed minori in copia, vixque tepidam esse, dicebant. Idque verissimum esse, ipsemet observavi. Cum enim anno 1610. usq; ad mensem Septembrem in thermis istis moram traherem, manifestissimam maximamque imminutionem, quoad quantita-

Thermæ hæ stato tempore sistuntur: neq; fluunt continuo.

tem simul ac calorem ipsius aquæ animadverti. Rectè itaque Paracelsum hac de re sentire, existimo, qui in libello suo de thermis Piperinis scriptum reliquit, aquam hancce in Autumno, cum herba flaccescunt, cum ipsis evanescere, ac denuò mense Majo cum iisdem prorumpere; quod præcipuè de ipsius facultatibus intelligendum esse, arbitror. Etiamsi enim hyemali tempore aqua hæc profluat, nullius tamen ferè valoris esse, testantur incolæ: non minus ac herbæ æstivales, quæ hyemali tempore in sylvis reperiuntur. Itaq; quemadmodum brumali tempore radices herbarum vi caloris terræ in ipsius visceribus, propter aëris ambientis frigiditatem inclusi atque retenti, novum robur acquirere videmus; ita etiam seminaria harum thermarum tempore hyberno in ipsis visceribus terræ retinentur, novasque vires acquirunt. Quapropter circa festum Martini omnes, etiam caupones, in proximos pagos ascendunt, & hospitia per totam hyemem vacua relinquunt.

Aqua thermarũ qualis.

Crystallo clarior est aqua hæc: gustum tamen nullum neq; odorem habet, nec præter modum calida, sed adeò temperata est, ut unusquisque ipsam sibi accommodatam esse diceret: ita etiam ut pueri, quamvis delicatuli adhuc, ipsius tamen calorem etiam circa scaturigines facilè sufferre possint. Et contra rustici, & qui cutem & carnes durissimas habent, non nimis frigidam, sed quàm temperatissimam ipsam quoque reperiunt. Secundum enim gradum caloris non excedit aqua illa. Hinc fit, ut intemperiem calidam, sicut reliquæ thermæ, visceribus non imprimant, imò, quod observatione dignum, si sitículosus aliquis eis aliquantum insederit, extinguitur atq; depellitur sitis. Sunt itaq; adeò temperatæ thermæ hæ, ut omnes, cujuscunq; ætatis aut constitutionis fuerint homines, earum calorem etiam in ipsa scaturigine facilè perferre possint. Inde & illud commodum succedit, videlicet ut earum vires facultatesq; integræ ad ægros perveniant. Adeò enim copiosè ex monte promanat aqua calida, ut ad rotam molarem, quemadmodum antea dixi, circumducendam sufficeret. Continuò itaque & sine intermissione nova affluit. Secus in aliis thermis evenit, quarum insignem maximumque calorem aut frigida aqua frangimus, aut in vasis ac labris per se refrigescere sinimus: interim earum vis atque facultas evanescit, dissipanturque spiritus, qui sunt anima thermarum, & ita quidem, ut nihil ferè, præterquam actualis ille calor, in eis remaneat. Hujus rei aliquando Badenæ Helvetiorum periculum feci, implendo vitrum aqua ista fervida atque sulphurea, quæ aëri exposita, sequenti die neq; odore neq; sapore ab aqua communi discerni potuit. In aliis thermis sordes ægrorum in labris & natabulis remanent: at hic continuò per affluxionem novæ aquæ abluuntur, defluuntque; nihilominus tamen singulis septimanis, uti quoq; in aliis fit thermis, quàm diligenter eluuntur, & scopis mundantur natatoria.

Cur thermæ Piperinæ multis aliis præstantiores.

De mixtura thermarum piperinarum.

Hactenus de situ loci, & gradu Caloris thermarum; Sequitur ut de earum Mixtura agamus. Scribunt Fuchsius, Rulandus, & alii, constare ex auro, sulphure, ferro, ære, & nitro. Tourniserus verò ex magnete, auro, ære, sulphure & aqua communi. Horum autem nullum neque sapore neque odore percipitur, nec excrementum ullum in eis reperitur: minimeque spissa, sed, ut antea dixi, Crystallo clarior est aqua. Ego cum anno 1610. Serenissimo Principi Radzivilio &c. in gravissimo morbo operam navarem, & aliquandiu cum sua Serenitate in thermis moram traherem, atque ad libras viginti circiter quatuor hujus aquæ evaporare sinerem, vix semidrachma sedimenti in fundo alembici remansit. IOHANNES STUMPFIUS de Helvetia lib. 10. cap. 23. aurum in rupibus, ex quibus aqua hæcce profluit, inveniri scribit. Quod & ipsum verum esse, ipsemet observavi. In superiori enim balneo (im Herrenbad) fissuram inter rupes detexi, ex qua limum pinguem, rubrum, & ponderosum extraxi: qui ablutus & ab arena expurgatus, terræ sigillatæ non multum absimilis fuerat: quo in externis affectibus cum successu usus sum; Estque valdè exsiccans: in internis verò morbis, ut ingenuè fatear, periculum facere ausus non fui. Arenam verò, quæ in lotione luti remansit, cum Ensishemii in Alsatia probandam dedissem, aurum in ipsa repertum fuit, sed pauxillum. Propter gravitatem enim suam aurum per fissuram semper deorsum tendit. Existimo tamen, si quis hyeme, cum thermæ exarescunt, fissuram illam ad ipsius fundum usque detegeret atq; aperiret, illum laboris sui frustum minimè perditurum. Cum itaq; thermæ hæ neq; saporem neq; odorem ullum, ut antea dixi, habeant, aut quidquam excrementorum ejiciant; Visum fuit Paracelso, lib. de Thermis Piperinis cap. 1. ipsas per se esse puras, adeoq; Elementum simplex, neque sulphur, aut quidquam aliud ex mineralibus in se continere. Hæc ita sese habere, non tantum inde apparet, quòd cum ipsam, uti modò dixi, per evaporationem examinassem, nihil in fundo alembici remanserit: verumetiam adeò vaporosam ipsam esse constat; Ut si quis ovum, aut lapillum ei imponat, non protinus sed sensim immergatur, fundumque petat. Quapropter corpora in his thermis ita sublevantur, tam leviaque efficiuntur ut ægri pulvinari opus non habeant, etiamsi aspero saxo insideant.

Vide lib. 6. cap. 4.

De facultatibus thermarũ Piperinarum.

Quoad facultates harum thermarum, nonnulla antea commemorata in memoriam revocanda sunt, videlicet temperatissimas, omnibusque, cujuscunque ætatis aut conditionis fuerint ægri, acceptas esse. Facit temperatura hæc, ut interiora viscera ab eis non alterentur, aut incalescant. Hinc fit, ut in obstructionibus hepatis, lienis, & venarum Mesaraicarum, nec non in morbis inde provenientibus, præstantissimas esse aquas hasce, in multis observaverimus; & præcipuè in Serenissimo Principe ac Domino, Dn. Janutio Ratzivilio &c. deinde quoque in Nobilissimo Viro Dn. Jacobo Wallier, cujus historiam vide in observatione singulari, seorsimque editâ, & apud Theodorum de Bry impressa, anno 1614. Sanctè autem affirmare possum, jam dicto Viro nobili Walliero, in diuturno suo morbo atque decubitu lienem ita induruisse, ut instar lapidis alicujus in ipso abdomine persentiretur, indeque

varia

varia Symptomata, veluti famem insatiabilem, icteritiam nigram, febres contumacissimas, & similia provenisse: In thermis verò Piperinis intemperiem illam, obstructiones, & scirrhositates lienis penitus ablatas fuisse. De his nobilis iste æger testis est: etiam nunc enim apud nos Frieburgi Helvetiorum vivit, & quidem satis feliciter, atque in matrimonio.

Thermas Piperinas egregium Arthritidis esse antidotum. Mirum præterea in modum in affectibus nervorum, nervosarumque partium convenire, tum in prædicto Serenissimo Principe, & Dom. Walliero, tum etiam in quibusdam podagricis ex Nobilibus nostris, aliisque civibus observavi. Solodurensis quidam aurifaber: Magister Josephus Rockenstil, triginta circiter annorum ætatis, cum ante annos decem doloribus articulorum aliquoties correptus fuisset, & consilium à me petiisset, ipsum per intervalla extracto meo phlegmagogo purgavi, venam incidi, vino generoso interdixi, tandemque ad thermas piperinas misi: in quibus ita restitutus fuit, ut in hunc usque diem à doloribus istis amplius non fuerit vexatus. Est itaque summum remedium in arthritide; quemadmodum testantur hi, qui ipsis usi fuerunt. Inter quos quoque est Generosus ac strenuus Vir, Dn. Johannes Jacobus à Diesbach, Eques, ex nobilissima & antiquissima familia Bernensium oriundus, qui eas ter non sine fructu magno invisit; uti quoque prædictus D. Antonius Vetzerinus, qui novies illas frequentavit. Hic enim etsi à multis annis arthritidi fuerit obnoxius, & nunc septuagesimum annum ætatis prætergressus sit, nondum tamen facta est nodosa, ita ut etiamnum in hac decrepita ætate sine magno incommodo pedes per urbem ambulare possit.

Ulceribus inveteratis & difficilis curationis, mirum in modum prodesse, præmissis universalibus, tum in Serenissimo Principe Radzivilio, tum in Nobilissimo Viro, Dn. Walliero vidi: ossa tamen cariosa, aut ossium fragmenta, etiam plenissimè à suis periostiis separata, nequaquam sine adminiculo manus experti Chirurgi expellere posse, ut nonnulli putant, in prædicto Viro Dn. Wallier observavi, uti in ipsius historia de vulnere quodam gravissimo Sclopeti inscripta, fusius videre poteris.

Visum acuere aquam hancce, scribit Fuchsius & alii: ego verò non tantùm aquam, verùm etiam fumum istum, in aliquibus oculis aliquo modo obesse, observavi.

An rectè etiam bibatur aqua harũ thermarum. Suadent nonnulli, ut aqua harum thermarum quoque bibatur; non quidem pro potu ordinario, sed medicamentoso. Id tamen perperam fieri, ex incolis, & iis qui thermas inviserunt, edoctus fui. Inprimis autem retulit mihi vicinus quidam meus, Dn. Antonius Vetzerinus, de quo antea, se aliquoties hujus rei, aquam bibendo, periculum fecisse, sed maximo suo incommodo; ipsam enim potam concoctionem ventriculi impedire, appetitum prosternere, & nauseam excitare. Idem & ego cum thermas hasce inviserem, in quadragenario quodam, robusto, & obeso Capitaneo observavi: huic enim ex potu hujus aquæ adeò commotus fuit ventriculus, ut triduo omnia, quæ assumeret, per vomitum rejiceret; cum virium & appetitus prostratione: postea tamen sic exonerata natura, thermis maximo cum successu usus fuit. Quidam tamen Nobilis Tigurinus, Serenissimi Principis Radzivilii domesticus, HECTOR MURALTUS nomine, cum triduo aut quatriduo jejuno ventriculo maximum haustum hujus aquæ bibisset, nullum incommodum ventriculi se inde persensisse, sed urinam majori in copia reddidisse, mihi affirmavit. Arbitror itaque, eis inprimis ventriculum subvertere, qui pravis humoribus scatent, & ante ingressum ad thermas expurgati non fuerunt. Quapropter corpora prius sunt præparanda, & secundum humoris peccantis naturam expurganda.

Quibus noxia sint hæ thermæ. Obsunt prægnantibus: quia enim aperiunt & relaxant, plerumque menses movent, & abortum faciunt. Qui lue venerea laborant, ab usu thermarum Piperinarum lædi, nonnulli putant: medicamentum enim hocce magnum atque sacrum morbum istum profanum sordidumque non admittere ajunt: imò ne eos quidem sufferre, qui hydrargyrum tractarunt. Cujus sententiæ fuit LEONHARD TURNEISER Pison, libr. 6. cap. 4. Hæc tamen non perpetuò vera esse, experientia mihi ostendit. Cùm enim anno 1610 thermas hasce inviserem, Linimentum ex Mercurio crudo axungia porcinâ extincto confeci, eoque totum ferè corpus, præter caput & pectus, juvenis cujusdam tyronis mei, inungi curavi, & deinde thermas ingredi jussi, ut viderem, an mutatio aliqua inde ipsi accideret, sed nulla subsequuta fuit, feliciterque post inunctionem thermis, uti & ante illam, usus est. Quin imò certioris cognitionis causâ, in me quoque ipso idem eodem modo tentavi; sed nec ipse alterationem ullam expertus sum.

Quando abstinendum à Thermis. Quibus autem noxiæ & perniciosæ futuræ sunt thermæ, primò nauseabundi fiunt, cum eructationibus molestis, hypochondria murmurant & extenduntur, venter intumescit, facultatesque omnes, tam vitales quàm naturales, & animales prosternuntur. Hæc si advenerint, protinus discedendum est. Quamprimum enim aliquis ita affectus ex antro ad proximum pagum Valens deportatur, è vestigio symptomata omnia remittunt, & restituitur æger. Vidi id hisce meis oculis in Serenissimo Principe Radzivilio. Idem Dn. Anton. Vetzerino, & aliis ægris advenisse, nihilominus tamen thermis cum fructu usos fuisse, memini. Si quis tamen contumax fuerit, nec citò discesserit, is periclitatur de vita. Hæc de facultatibus: reliqua pete ex Authoribus.

Quo tempore commodissimus harum thermarũ usus sit. Superest nunc, ut, antequam finem faciam, de Tempore, quo eis uti convenit, aliquid addam. Harum thermarum aquam non continuò manare, sed mense Majo erumpere, & mense Sept. iterum evanescere, ex eis, quæ dicta sunt, intelligere poteris. Ex quibus perspicuum fit, à medio mensis Maji usque ad finem Augusti, earum vires præcellere: ad medium tamen septembris adhuc efficaces esse, observavi, præcipuè si æstas ac autumnus siccus fuerit. Autumno enim existente humido, aqua illa pluviosa, quæ ex rupibus affluit, calorem ac facultatem thermarum infringit.

Nonnunquam quoque, quod notandum, ante festum Divi Johannis non promanare aquam, Johannes Gulerus, ut testis fidelissimus, in historia sua Rhetica lib. 6. commemorat; ac tunc diutiùs, & per totum ferè autumnum fluit. Tandem verò non usque adeò efficax est, nisi Autumnus valdè siccus fuerit; Vides mi Dn. D. Croquere nihil certi de tempore statui posse.

Modus utendi qualis.

Modus utendi ab omnibus non idem observatur: nonnulli enim dies noctesque eis insident, in eis cibum somnumque capiunt, & hi brevi temporis spacio, videlicet decem aut duodecim dierum totum negotium absolvunt: uti superius de Vetzerino dixi: qui aliquando intra septiduum ad felicem balneationis finem pervenerat. Idem ego in aliis quàm plurimis, præsertim in pauperculis, qui in hospitio locum non inveniebant, observavi. Nobilis quoque Vir, Dom. Wallier, de quo antea dixi, aliquoties dies noctesq; eis non egrediebatur. In eis, qui ita diligenter & assiduè illis innatant, plerumque secunda aut tertia die, in aliquibus quoque intra horas 24. apparet excoriatio. Nonnulli ultra horas octo aut novem in die balneationi non impendunt, videlicet duas aut tres horas ante prandium, totidemque ante & post cœnam. De his thermis elegantissimum carmen conscripsit, & seorsim edidit Carolus Pascalius, Regis Galliæ & Navarræ Legatus apud Rhetos, quod & Dom. Gulerus historiæ suæ Rhetiæ inseruit. Doctissimus atque excellentissimus vir Dominus M. L' Escarbot, amicus meus singularis, illud Gallicis versibus elegantissimis reddidit. Hæc sunt Nobilissime, Clarissime atque Doctissime mi Dn. Doct. Croquere, quæ superiori mense Februario per Dominum Johannem Kriegium ad Tuas respondi: quasque, cum in via à prædonibus ipsi ablatas fuisse, ex binis suis literis, Breslaviæ & Lublini scriptis, intelligerem, libenter eas non tantum repetere, verum etiam ampliores exarare volui. Tu ut omnia æqui bonique consulere velis, obnixè rogo. Genere & Doctrina Nobilissimum Virum, Dominum Naborovium meo nomine quæso saluta. Ah quam libenter hujus viri integerrimi & mihi amicissimi literas viderem. Vale Vir Clarissime, & æternum quam felicissimè vive. Dabam Bernæ 26. Augusti, Anno 1623.

AD EUNDEM

VIRUM AMPLISSIMUM atque Doctissimum

DN. D. PAULUM CROQUERUM, &c. Amicum intimum,

CUI

GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS, iterum *S. P. D.*

Epistola de thermis Piperinis.

Quas Tu, Amplissime amicissimeque mi Dom. Croquere 23. Maji Cracoviæ ad me dedisti literas, 22. hujus accepi, nec sine mœrore legi: cùm viderem, præter primas anno 1623. de thermis Piperinis, & nonnullis aliis, quas tam avidè à me exspectas, ad te scriptas literas sat prolixas, etiam bis iteratas, in via intercidisse. Maxima illa distantia quæ inter nos est locorum, ac turbulentissimus, proh dolor, Imperii Status, hæc faciunt. Primas enim Domino Kriegio à prædonibus ablatas fuisse, antehac ex ipso intellexi: postremæ verò quomodo interierint, ex binis suis, sed unius tenoris, ex thermis Piperinis ad me scriptis literis, non percepi. En itaque quarta nunc vice apographum primò ad te scriptarum. Faxit Deus Opt. Max. ut tutò ad te pervenire, tuoque desiderio atque exspectationi plenè satisfacere possint.

Quæstio.

Superest nunc ut ad quæstionem, in postremis tuis propositam, respondeam. Videlicet an aqua thermarum Piperinarum, possit extra illum proprium alveum, in proximo loco, hoc est, in duobus illis domiciliis, quæ specui imminent, eodem fructu, sine ulla efficaciæ & virtutis jactura in usum adhiberi? Id nullo modo fieri posse scias. Primò enim pons, qui passus circiter 252. longus est, etsi robustissimis trabibus rupibus infixis, annexus sit, ob ambulantium tamen gressus & passus, ut in præcedentibus literis quoque monui, adeo vacillat ac tremit, ut quicquam ad thermas equis adducere, nullus unquam tentare ausus fuerit. At quis mortalium tantam copiam aquæ, quantum ad corpus integrum lavandum requiritur, ex spelunca illa profundissima, in montem altissimum humeris transferre posset? Deinde aqua, cujus calor adeò temperatus est, ut unicuique ex industria accommodatam esse diceres, iter unius horulæ in proximum domicilium apportatam, ibidemque iterum calefactam, vires suas penitus amittere, facilè ex eis, quas ad te scripsi literis, conjicies. Earum enim facultas, non in crassa quadam ac terrestri, sed aërea & spirituosa materia consistit. Denique ex meis intellexisti, aquam calidam, tam copiosè ex rupibus promanare, ut ad rotam molarem circumducendam facilè sufficeret, si quis itaque ad

ad scaturiginem locum occupaverit, præsertim in superiori balneo im Herrenbad/quod Magnatibus præ aliis conceditur, is continuò, & sine ulla intermissione nova irrorabitur aqua, & quidem integra, hoc est plenissimè suis viribus prædita, quod minimè fieret, si ex spelunca in proximum hospitium deportaretur. Vaporem præterea thermarum saluberrimum esse, in præcedentibus meis ad Ampliss. virum scriptis literis, dictum fuit, si itaque aliquis uti vellet aqua ista extra speluncam, is vapore isto privaretur. Hæc sunt Vir Ampl. quæ ad quæstionem tuam respondeo.

De vapore thermarum.

Centuria mea quinta observationum Francofurti apud Beyerianos adhuc delitescit, & an hac æstate excudi possit, adhuc incertus sum. De lithotomia vesicæ superiori anno tractatum Germanicum scripsi, misissem Exemplar, nisi distantia locorum obstaret.

De variolis.

Unguent. præstantissimum in variolis.

Variolæ nunc quàm maximè inter pueros hic grassantur, multosque è medio tollunt: ubi etiam singulare quid de Oleo ex floribus observavi hunc in modum. Accipio butyri recentissimi ℥j. Ol. liliorum alborum ℥ij. Ol. ex floribus fragrantissimi ℥iij. Misceo lentissimo igne, addendo tertiam partem vitelli ovi. Hoc Linimento bis aut ter in die faciem inungo, idque maximo cum fructu; dolorem enim lenit, turpitudinemque cicatricum, quod præcipuum est, impedit. Id tamen diligenter observo, ut pustulæ, quamprimum materia in ipsis concocta & digesta fuerit, incidantur, ne in ipsis contentus humor (qui acris & malignus esse solet) subjectam carnem erodat, & cicatrices cavas efficiat.

Pro honorario, quo Ampliss. Vir me munerare dignatus est, nunc verbis saltem ago habeoque gratias, utinam reipsa quoque gratum animum erga Ampliss. Virum declarare possem, sed distantia illa maxima locorum, qua disjuncti sumus, id impedit. Si quid tamen occurrit, in quo Ampl. T. gratificari possum, nihil sum recusaturus. His vale Vir Nobilissime Doctiss. Ampliss. & cum Tuis omnibus æternùm quam felicissimè vive. Raptim Bernæ Helvetiorum, Anno 1626. 25. Junii, quæ mihi dies Anno M D LX. Hildenæ natalis fuit.

FINIS.

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustrissimi Principis ac Domini

DN. GEORGII FRIDERICI

Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. nec non Inclytæ Reipubl. Bernensis Helvet. Medico-Chirurgi ordinarii

DE

DYSENTERIA,

HOC EST,

CRUENTO ALVI FLUORE;

LIBER UNUS:

In quo hujus morbi causæ, signa, prognostica, curatio, & præservatio continentur; & instrumenta ab authore inventa, adumbrantur: Item, quomodo symptomata, quæ huic morbo supervenire solent, sint removenda, traditur.

CAP. I.

Quid sit Dysenteria?

CUm variæ sint profluvii alvi species, quas vulgus inter se non sine maximo vitæ periculo, utplurimùm confundit, operæ pretium mihi visum est, imprimis species omnes, antequam ad curationem Dysenteriæ accedamus, breviter, & quod fieri potest, accuratè distinguere.

Cœliaca, prima alvi profluvii species.

Fernelius de partium morbis, & symptom. lib. 6. cap. 10. omnes alvi fluores sub quatuor speciebus comprehendit, quarum prima Cœliaca vocatur, fitque, cum excrementa levia, æqualia, & alba excernuntur: quippe quia chylus iis permixtus est. Causæ hujus fluxus sunt; Primò, quoniam obstructiones in hepate, splene, & venis mesaraicis, quæ chyli distributionem impediunt, adsunt. Secundò, quia virtus attractrix imbecillior est. Tertiò, quia æger antea multis crapulis & vino sese ingurgitavit, & obruit, ac præcipuè fructus crudos, fugaces, & ventrem laxantes, comedit. Chylus itaque intestinis propter viscerum obstructionem manens, sensim corrumpitur, & postquam sua tum quantitate, tum qualitate gravis esse cœpit, insurgit natura, quæ ipsum ejicere conatur. Hoc alvi profluvium, si propter viscerum hepatis & venarum mesaraicarum obstructiones acciderit, diuturnum est, & aliquando per aliquot annos ægrum excruciat, uti ego observavi Coloniæ in quadam puella, cujus fit mentio Observ. 70. Cent. 1. Sin aliam ob causam, veluti ex immodica crapula advenerit fluxus iste, secundo aut tertio utplurimùm die, sponte conquiescit.

Lienteria secunda species.

Secunda alvi profluvii species, Lienteria, sive intestinorum lævitas dicitur, in qua alimenta & celeriter & indigesta excernuntur. Causa est concoctionis primæ, & facultatis retentricis imbecillitas, ob quam alimenta, donec à calore innato, & facultate concoctrice, probè concocta sint, stomacho & intestinis inhærere non possunt, cruda itaque, indigesta, & ferè uti comesta fuerint, excernuntur. *Gal. aph. l. 4. comment. 12. l. 6. comment. 1.*

Diarrhœa tertia species.

Tertia species est Diarrhœa, quæ licet generale nomen sit, ac æquè ad omnes profluvii alvi species accommodari possit, Medici tamen propriè sub hoc vocabulo profluvium synceriorum humorum, sine vehementi sensu doloris intelligunt. Aut enim pituita, aut flava bilis, aut atra purior, seorsim evacuatur: idque, ut dictum est, sine vehementi dolore. Contrarium verò in dysenteria accidit: illam enim dolores maximi, & excretiones cruentæ atq; continuæ comitantur.

Dysenteria quarta species.

Hæc

Hæc quarta & postrema profluvii alvi species existit, de qua hîc succinctè agere instituimus.

Verùm, ut ordine aliquo ista prosequamur, primò morbum ipsum describemus; deinde causas, signa, prognostica, & denique tam morbi, quàm accidentium curationem proponemus. Antequàm autem ad institutum nostrum progrediamur, notandum convenit, sub nomine Dysenteriæ omne cruentum alvi profluvium ex quacunque causa, intelligi posse, cùm Dysenteria tamen propriè dicta nullam affinitatem habere; profluvia namque ista cruenta, nullum ferme dolorem inferunt, & intestina ab exulceratione immunia sunt, æger quinetiam nullâ assiduâ egerendi cupiditate, (sicuti in Dysenteria vera fieri solet) vexatur. Sunt itaque hæ profluvii sanguinis species à vera, & propriè dicta Dysenteria diligenter distinguendæ, ne in curatione postmodum fiat confusio.

Cruentarum excretionum quatuor species Galen. de sympt. caus. l.3. c.2. in l. Hippoc. de art. cap. 40. Prima species.

Cæterùm sanguinolentæ excretionis species in universum quatuor existunt. Prima fit in iis, quibus membrum aliquod abscissum est, tunc enim sanguis, qui pro nutritione partis abscissæ constitutus fuerat, ad fontem suum recurrens, beneficio naturæ ad intestina depellitur, fitque ut Hippocrates loquitur, sanguinea dysenteria. Quod si sanguis iste impetuose, copioseque ad fontem suum, hepar inquam, refluxerit, à periculo non immunis est æger. Inceditur enim in ipso hepate, & vena cava, acrimoniamque contrahit. Quod si humor iste acris à vesicula fellea attractus, & ad intestina protrusus fuerit, sequitur dysenteria gravissima, ut ego vidi in quodam juvene, cui tibiæ ambæ amputatæ, & curatio feliciter absoluta fuerat, qui posteà septimanis sex à curatione, dysenteria gravissimâ correptus, intra paucos dies vitam cum morte commutavit, sicuti Lector in secunda Centuria Observationum mearum Chirurgicarum videre poterit.

Observat.

Observ. 100. Item l. de Gang. & sphac. cap. 27. Observ.

Nobilis quidam sexagenarius dysentericus cùm quinta die morbi vitam cum morte commutasset, & venter ipsius à Domino Claudio Chapusio, Chirurgo celeberrimo, apertus fuisset, intestina undique gangrænosa reperta fuere. Procul dubio propter ingentem inflammationem. Historiam hanc ipsemet Dominus Chapusius ad me scripsit Anno 1615. 25. Februarii. Accidunt & hujusmodi sanguinolentæ excretiones iis, qui consuetas exercitationes intermittunt, lautiùs tamē liberaliusque vivunt, uti quoque iis, quibus menstrua, hæmorrhoides, aut assueta hæmorrhagia narium suppressa est.

Secunda species:

Secunda species est, quum ex hepate, aliquam ob causam debilitato, aquosus sanguis, aut veluti lotura carnis excernitur: Jecur enim, inquit Galenus, loco citato, nutrimentum, quod per vasa, quæ sunt in mesenterio, attraxerat, rursus per eadem semicoctum ablegat. Quemadmodum enim ventriculus aut venter, si imbecilles fuerint, cibum quidem attrahunt, probè tamen eum concoquere nequeunt, sed semicoctum rejiciunt, hic per secessum, ille per vomitum, sic quoque fit, si hepar labefactatum extiterit.

Tertia species.

Tertia species cruentarum excretionum, à Galeno dysenteria melancholica dicitur, fitque quum sanguis propter longiorem moram in hepate adustus, per venas mesaraicas ad intestina recurrit, & niger atque splendens excernitur.

Porrò quotiescunque sanguis iste atrabilaris ita liberè & absque dolore effluit, cum ægro res bene sese habent, & ad sanitatem tuendam, aut amissam recuperandam, hæc evacuatio conducere potest. Quod si verò sanguis iste excrementitius & adustus, in anfractibus & replicationibus intestinorum subsederit, retentusque diu fuerit, acrior efficitur, malignitatemq; acquirit, & postquam intestinum paulatim abrasit, erositq;, sequitur ulcus malignum, & dysenteria verè atrabilaris, quæ juxta Hippoc. incurabilis existit, uti posteà dicemus. Atque hæ tres species sanguinolentarum excretionum impropriè dysenteriæ vocantur. Fit & ex venis hæmorrhoidalibus sanguinis per alvum excretio, quæ tamen nequaquam dysenteria appellari potest, etiamsi nonnunquam maximus dolor & cruciatus adsit, fluxus enim iste non ab intestinis, sed à venis hæmorrhoidalibus, ano insertis, procedit.

Galen. de usu part. corp. Hum. lib. 5. c. 10.

Lib. 4. aphor. 24.

Quarta species. Definitio Dysenteriæ.

Quarta deniq; & ultima cruentarum dejectionum species, quæ propriè & verè Dysenteria dicitur, ex Galeni sententia libr. definitionū medicar. de sympt. caus. lib. 3. item de loc. aff. lib. 6. & alibi, est cruentum alvi profluvium, cum ventris doloribus, torminibus maximis, tenesmo, & febre, ut plurimum propter causam aliquam erodentem, & ulcus in intestinis existens. Species autem harum excretionum cruentarum, diligenter ut inter se distinguantur, necesse est: hoc enim multum ad curationem rectè instituendam conducit. Priusquam itaque huic capitulo finem imponamus, differentias earum brevibus annectemus.

Differentiæ Dysenteriæ.

Et primò quidem, si cruenta excretio propter abscissum membrum, veluti tibiam vel brachium, aut propter assuetarum exercitationum intermissionem, vel hæmorrhoidum mensiumve suppressionem, aut hæmorrhagiam narium, acciderit, ex inspectione, & relatione ægri, addisci poterit. Quibus sic occurrere convenit. Si ex plenitudine vasorum, ut minuatur sanguis, prohibeaturque ne tam copiosè generetur, necesse est. Idque sanguinis missio copiosa, & secundum ægri vires repetita, victus quinetiam ratio tenuis, parca, parumque nutriens, præstabit.

De locis affect. l. 2.

Si ex labefactato hepate (Galeni verbis utar) tenuis sanies, sive serosus humor sanguinis ab hepate dejicitur, deinde aucto malo, crassus humor, fœcibus vini haud absimilis. Præterea in excretionibus hepaticis nihil abrasum expellitur, atque interdum duorum aut trium dierum intervallo supprimitur evacuatio, deinde rursus malum redit, atque excrementa prioribus multò pejora excernuntur. Id verò per intestinorum ulcera haud quaquam apparet: quippe in iis neque affatim, neque ex longis temporum intervallis, laborantes dejicere consueverunt. Hæc porrò species dysenteriæ spuriæ superioribus annis hîc Paterniaci vulgaris fuit, & in quibusdam, qui fluxum maturius restin-

 gucre

guere tentabant, periculosa. In hoc fluxu sanguinolento potiones ex rhabarbaro, myrobalanis, aut mechoaca, mirum in modum conveniunt. Hepar præterea speciebus diarrhodonis Abbatis, Triasandali, trochiscis de rhabarbaro, & similibus corroborare, intemperiem contrariis corrigere, & obstructiones reserare convenit. Intestina quinetiam, ne ab humore isto excrementitio lædantur, defendenda sunt. Id quod oleo amygdalarum dulcium, lacte item amygdalato emulsionibus seminum frigidorum, cremore hordei decorticati, clysteribusque perficere possumus.

Galenus de sympt. caus. lib. 3. cap. 2.

Tertia demum cruentarum excretionum species, Melancholica Galeno dicta dysenteria, à vera ita distinguitur, quod in ista quoque multum simul, sed rarò excernatur. Quum enim assiduæ excretiones fiant, vel propter imbecillitatem, vel demorsum, ac in hac specie dysenteriæ partes nondum eo usque labefactatæ sint, ut facultas retentrix à suo officio deficiat: materia quinetiam, quæ ad intestina defluit, nondum acris reddita, sequitur, ægrum continuis istis egerendi cupiditatibus minimè vexari, sed multum simul egerere. Nonnunquam enim sanguis usque adeò diu in intestinis moratur, ut in glomos concrescat. Hujus rei exemplum Coloniæ Anno 1599. cum Clarissimo Viro Joh. Slotano Medico celeberrimo, in quodam aurifabro inveteratâ hemicraniâ laborante, mihi observare contigit. Huic tantum sanguinis profluvium per alvum supervenit, ut ultra decem libras, decem in glomos coagulatas dejecerit, diversis tamen temporibus, & absque dolore, usque adeò ater erat sanguis iste, ut medullæ cassiæ conferri assimilarique potuisset. Ille tandem nihilominus convaluit, ut in secunda Cent. Observ. Chirurgicarum, fusius declarabitur. In dysenteria verò propriè dicta contrarium accidit; Parum enim frequenter, & maximo cum dolore æger excernit, & quidem propter acrimoniam materiæ, quâ intestina punguntur, & ad excretionem irritantur. Fluxus præterea iste illico non sistendus est, sed corpus prius rhabarbaro evacuandum, intemperies calida hepatis contemperanda, obstructiones item, & viæ urinariæ reserandæ veniunt. Atque hæ sunt trium istarum excretionum sanguinolentarum differentiæ, signa, ac succincta curatio.

Observatio.

Tenesmus Dysenteriæ species.

Est & ex eodem, inquit Galenus, loco paulò ante citato, quo jam dicta dysenteria, genere, affectus ille, qui Tenesmus dicitur, in quo ulcus in recto intestino est factum. Verùm de hoc affectu posteà in proprio capite sermonem habebimus. Nunc verò, unde digressi, redire convenit.

CAP. II.

Gradus & distributio Dysenteriæ.

Aph. lib. 4. comment. 26. Fernel. de part. morb. & symptom. lib. 6. c. 10. Alex. Bened lib. 20. cap. 34.

Antequam ulterius progrediamur, operæ pretium erit, ad rectam ac methodicam curationem instituendam, morbum studiose in suos gradus distinguere: summè enim necessarium est ad morbi prognosin, scire an morbus sit vehemens, an remissus. Statuimus itaque cum Galeno, & quibusdam recentioribus Medicis, tres species, vel potiùs tres gradus Dysenteriæ, qui secundùm excrementorum differentiam, & doloris vehementiam, rectè distinguuntur.

Tres gradus Dysenteriæ veræ. Primus gradus.

Primus gradus sub se principium morbi complectitur, ubi materia peccans intestina saltem erodere incipit: hinc quæ excernuntur excrementa pinguia, alba, limosa ac viscosa, quemadmodum intestinis adhærere solent, conspiciuntur. Qua in re nonnunquam falluntur ægri, existimantes se diarrhœâ & simplici alvi profluvio laborare, sed pinguedo, quæ interiori tunicæ intestini adhæret, mox simul cum excrementis sequitur & excernitur; Quæ si in aquam projiciantur, supernatat: si verò in carbones ardentes, pinguedinis assatæ præ se fert odorem.

Secundus gradus.

Secundus gradus est hujusmodi: Si æger per dies aliquot curationem distulerit, atque humores acres confluere permiserit, aut medicamentorum astringentium usu, humores in intestinis coërcuerit, tunc colluvies humorum acrium intestina corrodit, primamque intestinorum tunicam exulcerat: atque ita ejusdem tunicæ frustula, excrementis permixta, frequenter apparent, quæ si in prunas projiciantur, pellicularum & membranarum instar contrahuntur, & excrementa indies magis cruenta fiunt. Hi duo gradus Dysenteriæ curationem admittunt.

Tertius gradus.

Tertius gradus est, cùm morbus augetur, nec æger, prout necessitas requirit, sese gerit: tunc enim materia magis magisque corrumpitur, & acrior fit: ita quidem, ut morbus ad summum malignitatis gradum perveniat, ulcera quoque in intestinis serpant, ac maligniora fiant, adeò ut substantia ipsa intestinorum, multumque sanguinis simul excernantur: Conspiciuntur & quandoque exigua carnis frustula, quæ in ardentes carbones projecta, gravem reddunt odorem, contrahuntur, siccantur, ac in cineres rediguntur, estque incurabilis pronunciandus morbus, juxta Hippoc. A difficultate intestinorum habitus, si veluti carunculæ exeant, lethalis est. Cùm morbus in summo est malignitatis gradu, tunc ut plurimum ratione ulcerum, & inflammationis, tanta stomachi & intestinorum imbecillitas sequitur, ut lienteriâ quoq; æger corripiatur. Hinc fit ut cibus indigestus excernatur, cibusque omninò respuatur, quod accidens est periculosissimum. Cæterùm etsi gradus iste Dysenteriæ meritò ab Hippocrate, Galeno, aliisque præstantissimis viris, incurabilis censeatur, vidimus tamen hîc Paterniaci quendam, dysenteriâ graviter adeò laborantem, ut domestici fætorem, qui ex ipso spirabat, sufferre non possent. Non solum enim frustulà carnis, verùm etiam vermes, quemadmodum in putrescente carne nasci solent, excernebat. Historiam Lector in tertia Centuria Observationum nostrarum, Observ. 47. videre poterit.

Aphor. 26. lib. 4.

CAP. III.

Causa Dysenteriæ.

Ut eò faciliùs succedat curatio, operæ pretium est, causas perquirere, easque diligenter distinguere. Causæ autem sunt vel externæ vel internæ: sed in genere causa Dysenteriæ nihil aliud est, quàm acris & maligna materia, quæ in gyris, & intestinorum rugis retenta, ea rodit & exulcerat, ac proinde ad continuam excretionem irritat.

irritat. Acris autem & maligna illa materia, ut doctissimus *Hollerius* testatur, ex quolibet humore generari potest. Sanguis enim si aliquando in rugis & gyris intestinorum concrescat, ac putrescat, fit acris malignusque, & intestina erodit, ex reliquis quoque humoribus, pituitâ scilicet, & utraque bile dysenteriam fieri, omnibus in confesso est.

De morb. inter lib. 1. cap 43.

Causa externa Dysenteriæ.

Inter externas hujus morbi causas, corruptio aëris periculosissima est, propterea quòd sine beneficio aëris nemo diu vivere potest. Si igitur pars aliqua hominum infecta est, alii alios posteà per continuam frequentionem inficiunt. Cæterùm dubium non est, quia Dysenteria, quæ anno 1601. ad finem ferè anni 1603. inter nos grassata est, cùm popularis fuerit in tota hac provincia, causam quoque non habuerit universalem. Non potest autem causa esse universalior tum valetudinis, tum morborum, quàm aër; Valetudinis quidem, si purus: morborum, si corruptus. Non immeritò igitur asserimus, hanc nostram Dysenteriam ex parte, ratione corrupti aëris provenisse. Et hîc notandum est, aërem toto superiori anno 1601. tot vaporibus & exhalationibus oneratum fuisse, ut sol, (præsertim circa suum ortum) quotidiè ferè conspectus sit pallidus & caliginosus: Vapores verò & exhalationes illas in aëre putrefactas, aërem quoque infecisse. Necesse est igitur corpora terrestria, quæ in spirando aërem ad se continuò attrahunt, simul infici, eorumque humores corrumpi. Hîc etiam considerandi sunt ambo terræmotus superioris anni, quorum alter 8. Martii, alter 7. Septembr. excitatus est. Hinc clevati sunt vapores multi, qui antea in visceribus terræ retenti, & corrupti, aëris corruptionem auxerunt. Corruptio illa in fructibus etiam arborum sese patefecit. Quandoquidem eodem anno fructus in arboribus, præcipuæ poma, non rarò inventa sunt, quæ ante maturitatem in ipsis arboribus nigra & putrida conspiciebantur. Præterea hyemale & vernale tempus nobis satis pluviosum fuit. Hinc corpora multis humoribus phlegmaticis repleta sunt. Posteà mensibus Junio & Julio æstus maximus supervenit, qui ad hanc humorum putredinem promovendam & augendam, non parum conduxit. DEUS pro suâ misericordiâ ac clementiâ tum aëris, tum præcipuè veteris nostri Adami corruptionem, quæ hujus flagelli, & quàm plurimarum aliarum afflictionum, quibus DEUS nos coërcet, causa est potissima, purificet. Medicamenta præterea acria & erodentia, ut Colocynthis, Antimonium, Arsenicum, Adamas, vitrum pulverisatum, & similia, crebrò sunt causa Dysenteriæ, præcipuè si hujusmodi medicamenta in gyro aut ruga aliqua intestinorum retenta fuerint. Neque solummodò medicamenta acria per os sumpta, verùm etiam illinitiones ex hydrargyro, Nicolao Massa lib. de lue venerea, tractatu 4. cap. 4. attestante, si intempestivè adhibitæ fuerint, idem efficere possunt. Quemadmodum enim in lue venerea malignus humor vi hydrargyri, ad os propulsus, gingivas exulcerat, expuitionesque movet, ita etiam, si ad intestina copiosè defluxerit, irritatione diarrhœam, exulceratione verò dysenteriam generat. Aqua item vinum, acetum, uti & edulia, præcipuè liquida, & quæ aceto, vino, aut liquore aliquo austero confecta, & in vasis plumbeis, cupreis, stanneisque diu conservata, dysenteriam quandoque procreant, uti ex sequentibus exemplis facilè colligere est.

Aër causa universalis, tum valetudinis tum morborũ.

Terræ motu causa dysenteriæ.

Observ. I.

Anno 1592. sub ipsis diebus canicularibus cùm Amplissimus Senatus Bernensis Argentorati Legationem haberet, & hospes propter maximum æstum palato hospitum suorum gratificari vellet, let, nec non vinum lagenis cupreis in puteum frigidissimum suspenderet, factum est, ut paucis elapsis diebus ipsi Legati, & omnes fere, quos secum comites itineris habuerunt, unus post alterum, uno eodemque morbo, nimirum vehementissimo dolore ventris, febre, & dysenteriâ correpti sint. Ita quidem, ut nonnulli ex illis Argentorati, alii in via, & Bernæ in Patria obierint. Hæc mihi Amplissimus Dominus *Johannes Willading* Patricius Bernensis, nunc verò pro tempore Præfectus Aventicensis prudentissimus (qui & ipse in hac legatione non sine vitæ suæ periculo hæc expertus fuit) præsente doctissimo viro Domino *Emanuele Urstisio* Medicinæ Doctore, convictore meo, aliquoties retulit. Qui & ab eo tempore (quod mirandum) quotiescunque aëre existente calidissimo, vinum in labro, aqua frigida impleto, refrigeratum bibit, dolore & torminibus maximis, nonnunquam & diarrhœa se corripi, affirmat. Tam sagax est natura, ut ab eo, ex quo aliquando damnum aliquod accepit, semper abhorreat. Ego quoque in juventute mea, cùm ab esu fungorum venenatorum aliquando læsus essem, postmodum usum eorum, etiamsi boni ac laudabiles essent, absque nausea, eructationibus & dolore stomachi, ampliùs sufferre non potui.

Observ. II.

Ex aceto in vase plumbeo asservato idem mihi accidit. Anno enim 1605. Maji à viro, genere & virtute verè nobili Domino *Joh. Franc. de Martines Dn. in Bourgov & Pailli* vocatus, cum in via supra modum incaluissem, & in pago quodam Pally nominato, in prandio lautè satis de lactuca aceto in vase stanni plumbéo asservato, & butyro recenti, (oleum enim nobis deficiebat) irrorata, comedissem, ac inde Morgias defessus, quinetiam torminibus ventris vexatus valdè, pervenissem, in cœna, cùm denuò acetario usus essem, quemadmodum & vino, aquâ diluto, insequenti dein nocte torminibus ventris (non usque adeo tamen asperis) correptus fui. Circa solis deindè exortum, excrementa copiosa, & multis humoribus viscidis, ac loturæ carnium similibus, permixta ejicere cœpi, iter nihilominus absolvi, & circa meridiem in Perroy ad prædictum Dominum perveni. Post prandium, & sequenti nocte, etsi ultra sexagies alvum exonerare coactus essem, motum tamen & beneficium naturæ, (præcipuè quia vires constabant) impedire nolui. Vigesimâ verò quintâ, materiam peccantem sequenti potiuncula expurgavi.

Potio purgans.

R. Rhabarb. opt. & pulverisati ℥.iß.
Myrobalanor. citr. pulverisator. ℈j.

Cina-

Cinamomi ℈j. cum decocto agrimoniæ, veronicæ,& radic. eryngii marini, fiat potiuncula.

Corpore leviter purgato, inunctoque ventre, oleo rosac. cydonior. & mastich. tormina multùm imminuta fuere. Postea sequenti electuario usus fui.

Electuarium.

℞. conservæ rosar. ℥ij.
cornu cervi usti & præparati, terræ sigil.
Sem. plantag. ana ʒj.
Pulv. genital. cervi. ʒß. Cum syrupo de rosis siccis q.s. Fiat electuarium.

Per intervalla quoq; enema sequens instrumento meo ipsemet mihi infudi.

Enema.

℞. hordei integri.
Fol. plantag. cum radicibus rosar.
Flor. chamomil.
meliloti ana M.s.
Sem. anisi, &
plantag. ana ʒs. Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℔j. colaturæ dissolve mellis despumati ℥j. vitellos ovor. Num ij. misce, fiat enema.

Tandem ad partes nobiles corroborandas, sequentes tab. l'as mihi ordinavi.

Tabella.

℞. Spec. aromatici rosf. &
diarrhod. Abbatis ana ʒj.
confect. alkermes ʒs.
sacchari dissoluti in aq. rosac. ℥iij.
Misce, fiant tabellæ,

Hisce remediis, optimoque vitæ regimine, Dei beneficio convalui.

Cæterùm non solùm edulia quæ in prædictis vasis conservantur, verùm etiam aquam quæ per tubos plumbeos defluit, Dysenteriam procreare posse, tum Avicenna, tum alii celebres Medici testantur. Plumbum enim propter admixtam cerussam, mordacem habet qualitatem. Itaque aqua ista non solùm ægris noxia est, verùmetiam in sanis nonnunquam dysenteriam procreat. Avicenna lib.1, fen.2. doctrin. 2. capit.16. Leonhard. Fuchs. de medend. morb. l.3. c.15. Anton. Mizaldus memorabil. lib. cent. Johannes Riolanus lib. de diæta sanor. cap.9. Victorinus Schönfeld. cons. de dysenteria cap.8.

Omnes fructus horarii, fugaces & dulces, cujusmodi sunt pruna, cerasa, mala persica, melones, cucurbitæ, mala & pyra dulcia & cruda, uvæ, mustum, hydromel, cerevisia dulcis & recens, nec satis cocta, vinum item fructuarium, hoc est ex piris & pomis confectum, hoc pyraceum, illud pomaceum nominat Riolanus, quia facilè corrumpuntur, & in humorem causamque morbificam dysenteriæ convertuntur, summoperè nocent, & sæpissimè mortem accelerant.

In compendio suo Medicina de diæta sanor. c.9.

Historia.

Anno 1607. tempore autumni Symon Beauly, civis Paterniacensis, homo robustus, & vix 24. annorum ætatis suæ, cum dysenteria correptus esset, ex consilio cujusdam imperiti, primò egregium maximumque haustum vini generosi ebibit. Persuadebant enim illi, hoc remedio plures sanitati restitutos fuisse. Alterâ verò die cum fluxum vehementiorem esse viderent, suaserunt adstantes, ut maximum haustum musti pyracei biberet; Hoc enim modo materiam peccantem simul & semel evacuatum iri, asserebant. Hinc multò vehementior facta est dysenteria, quinetiam tormina, dolores totius ventris, & febris valdè aucta fuere. Sequenti die cum ex consilio fatui cujusdam hominis, maximum haustum frigidæ ebibisset, singultu adeò vehementi correptus est, ut vicini ex adversa parte plateæ ipsum singultientem, probè intelligere possent, adeo ut in hoc vitæ statu post dies aliquot è vita discesserit. Non video itaque, quomodo pruna recentia, uvæ, mustum, poma persica, & hujusmodi dysentericis sint concedenda. Experientia enim docet, uti quoque Hippocr. & alii scriptum reliquerunt, autumni tempore, cum hujusmodi fructus maturescunt, dysenteriam imprimis grassari: Hinc schola Salernitana cap.19.

Hipp. lib. 3. Aphor. 22.

Autumni fructus caveas, ne sint tibi luctus.

Hippocrates præterea, Dioscorides, Galenus, aliique viri docti testantur, fructus hos impuro, & ad putredinem parato succo, constare, stomacho adversari, & alvum subducere.

Leon. Iacchin. in nonum lib. Rhasis ad Almansorem c.58. Victor. Schönfeldt. de dysent. cap.1.

Hippoc. de diæta lib. 2. Dioscor. de materia medica. lib. 1. cap. 136. Galen. de simplic. Medic. facult. lib. 7. cap. 3. in litera K. Actuar. de Spiritus animal. nutrition. cap. 6. Arnoldus de Villa nova in schola Salernit. cap.19. Vict. Trincavell. Enchirid. med. lib.6. sect.3. cap.4. Tragus lib. 3. cap.34. Medici Marpurg. de dysenter. Martinus Ruland. Cæsar. Majest. Med. de luis Hungar. curation. cap. 5. Petrus Specher de Dysent. Joachim Reinickhen. de dysent. Victor Schönfeldt. de dysent. cap. 4. Christoph. Wyrsung. lib. 3. cap.11, & 16, Johann. Crato consilio mihi 25. Dysenteria, inquit, bene caveri potest, si quis à fructibus abstineat, & excrementa laborantium, maximè ventris, vitet. Petrus Forestus lib.22. Observ. 31. Michaël Doringius in quadam Epistola ad me scripta, & tertiæ Centuriæ observ. mearum inserta.

Porrò, quæ de prunis recentibus, pomis persicis, & hujusmodi, dicta, de musto quoque intelligenda sunt. Inflat enim (Hippocratis de diæta lib. 2. verbis utor) & subducit, ac conturbat, fervens in ventre, & alvo secedit. Inflat quidem, quia calefacit, subducit autem ex corpore, quia purgat, conturbat, quia fervet in ventre, atque ita alvo secedit. Et Galenus, mustum inquit, licet coquatur ægrè, crassumque succum, & inflationes gignat, alvum tamen subducit, id quod si interdum efficere nequeat, mirum in nodum nocet. Et alibi, mustum dulcissimum maximè subducere alvum, & sanitati noxium esse, multis verbis testatur. Hinc Schola Salernitana sic scriptum reliquit:

Libr. de Euchymia & cacochymia.

De aliment. lib. 2. cap. de uvis.

Impedit urinam mustum, solvit citò ventrem:
Hepatis emphraxin, splenis generat lapidem.

Mustum autem & vinum recens, urinam insigniter supprimere posse, exemplum notabile in octogenario quodam Paterniacensi, David Romay nomine, Anno 1606. vidi, de quo historiam lector in secunda Cent. Obser. Chirurg. videre poterit. Juvenem annos 19. natum, ex largiori potione vini nondum defæcati, dysenteriâ verâ correptum esse, refert Forestus.

Obs. 65.

Denique

Lib. 11. Observ. 31.

Denique, pisces, caro suilla, & in genere quicquid impensè humidum, duræ digestionis, & quod facilè corrumpitur, pisces ex se mortui, & quæcunque ad corruptionem tendunt, summoperè nocent. Cibus etiam acris, & potentiâ valde calidus, ad generationem hujus morbi facit: quandoquidem nulla fit putredo sine calore externo, ut in tractatu meo de Gangræna & Sphacelo declaratur. Itaque si viscera jam multis humoribus infarcta, & præter modum excalefacta fuerint, facile corruptio aliqua humorum sequitur. Hujusmodi autem cibus acris est, qui ex allio, raphano, zingibere, garyophyllis, cardamamo, sinapi, & in genere ex iis, quæ linguam mordicant, conficitur. Ideoque morbum hunc sub finem æstatis utplurimùm grassari videmus, & quidem tam ratione æstus, qui humorum corruptionem auget, quàm ratione fructuum fugacium, quos pueri, potissimum huic morbo obnoxii, jam comederunt. Familiaritas quoque & conversatio cum ægrotis, & præcipue latrinarum usus cum iis communis, periculosus est, & facillime inficit: in dysenteria enim (doctissimi Dom. D. Gregorii Horstii verbis utor) malignitas adest, non respectu totius, quia morbus universalis non est, sed ratione specificæ & malignæ corruptionis illorum humorum, qui intestinorum exulcerationem fœtidam generarunt. Quatenus autem hæc corruptio specifica singulari cuidam parti, nimirum intestinis, & non simpliciter toti, contraria est & inimica, eatenus facilime recipitur: & vim suam exerit tum temporis, ubi quis aliquo modo dispositus ad cloacas ægrotantium accedens per inferiorem gutturem (ut Plautus loquitur) venenatas expirationes excretorum recipit. Quapropter sanis nullo modo ægrorum latrinas frequentare convenit, ut capite ultimo ad finem fusiùs declarabimus.

Cur dysenteria pestilentialis exhalationib. excretorum potissimum contagiosa? Lib. de morbis tirong. casu exercit. 5. quæst. 13

Causa interna Dysenteriæ.

Causa autem interna Dysenteriæ nihil aliud est, quàm humor acris, malignus & corrodens, qui vel biliosus vel atrabilaris, vel ex pituita, salsa tamen, acri & corrupta, qui non rarò in capite generatur, & postea ad intestina delabitur. Aliquando etiam acres & maligni isti humores ex hepate, venis mesaraicis, & aliis visceribus internis, proveniunt. Denique ex magnis venis, & partibus externis ad intestina aliquoties delabuntur. Quamvis autem corpora nostra hujusmodi humoribus sæpissime graventur: Dysenteria tamen non semper sequitur, sed tantum postquam humores illi sunt corrupti, ac acriores facti, sive id corrupti aëris ratione, sive ex familiaritate cum ægrotis, vel aliis antè enumeratis causis accidat. Sed necesse est, ut rectè scribunt, Mereatus, Horstius, & Alexand. Benedictus, ut visciditatem & lentorem quendam sibi adjunctum habeant humores isti, cujus ratione plus solito intestinis adhærent, eademque exulcerant, unde patet, qui fiat quod sæpius in diarrhœa peccantes humores mordacissimi, & fervidissimi sentiantur, & nihilominus exulcerationem intestinorum non introducant, quatenus scilicet ejusmodi viscida qualitate destituuntur, & intestinorum tunicis aliquandiu adhærere nequeunt. Cæterùm natura hujusmodi humoribus onerata, eos ejicere conatur, & excernendo primum evacuat humorem viscidum, qui in intestinis naturâ hæret, tum ut lubrica reddantur, & excrementa eò facilius permeare possint, tum etiam ut intestina conserventur, ne ab humore bilioso, quem natura quotidie ad intestina mittit, sive quavis alia re, statim offendantur. Quando igitur viscosus ille humor primò evacuatur, ut ægri sæpissimè Diarrhœâ se laborare existiment, quia dolor nondum acerbus est, nec sanguis adhuc excernitur. Verùm enimverò, intestina viscoso suo humore abstersa ac destituta, maligno ac virulento humori amplius resistere non possunt: itaque ab eo exulcerantur, adeò ut sanguis posteà maximo cum dolore excernatur: præcipuè si peccans humor in intestinis retentus fuerit. Pueri eo tempore, quo ipsis dentes erumpunt, multis variisque morbis (ut Hippoc. docet) sunt obnoxii, utplurimùm autem febri, & fluxu ventris, qui aliquando in dysenteriam transit, corripiuntur. Consentaneum enim rationi est, veluti acubus, perforatis gingivis à dentibus prodeuntibus, hæc symptomata evenire: In isto enim motu naturæ molesto, insignes cruciatus & vigiliæ oboriuntur, ob quas in illis calor præternaturalis excitatur, à quo attrahuntur humores ad eas partes, qui inibi putres, salsi & acres redditi, nec non ad stomachum deinceps, & intestina præcipitati, mirificè expulsivam facultatem irritant, & consequenter alvi fluxus inducunt. Hujus rei exemplum memorabile mihi videre contigit. Anno 1608. mense Junio filiolus Magistri Samuelis Gomenii, arcularii paterniacensis, cum vix mensem septimum ætatis suæ attigisset, ac quatuor simul dentes ipsi erumperent, dysenteria adeò gravissimâ correptus est, ut quinta die morbi, maximis cum doloribus è vitâ discesserit. Quibus tempore dysenteriæ consuetæ purgationes, veluti menstrua aut hæmorrhoides sistuntur, aliquando dysenteria corripiuntur: sanguis enim ad venam cavam & hepar recurrit, ibique inflammatur, posteaque ad intestina regurgitat. Quibus brachium, aut tibia amputata est, simili ratione dysenteriam incurrunt, uti Hippocrates, Galenus, & alii testantur. Hujus rei exemplum mihi in milite, cui ambas amputavimus tibias, videre contigit. Historiam Lector ex secunda Centuria Observ. & ex tractatu de Gangræna & Sphacelo petere poterit. Cautè igitur prospiciendum est, ne purgationes solitæ intermittantur. Quamobrem juvenes & sanguinei exquisitâ victus ratione uti, nec non venæ sectione sanguinem diminuere necessariò debent.

Mercatus lib. 3. de internorũ morb. curat. cap. 12. Gregor. Horstius problemat. Med. Decad. 6. quæst. 5. Alexand. Bened. lib. 20. c. 34. Cur acres humores in diarrhœa non introducant dysenteriam?

Lib. 3. Aphor. 25.

Hieron. Mercurialis de morbis pueror. 2. c. 25. Symon VVal. Lambert. de morbis pueror. Observatio.

Galen. de symptom. caus. l. 13. c. 2. Comment. 4. in libr. Hippoc. de art. c. 40. Arnoldus de Villa nova breviarii practices l. 2. c. 37.

CAP. IV.

Signa Dysenteriæ.

Cum variæ sint alvi profluvii species, (uti diximus) conveniet, eas omnes per sua signa diligenter describere, ut cõfusio in curatione evitetur.

Quòd ad tres priores species, nimirùm Cœliacam, Lienteriam, & Diarrhœam, illæ facilè cognoscuntur, & parvo negotio à dysenteria distinguuntur. Primùm, quia nullus cruor excrementis permixtus est; deinde, quia dolor & tormina ventris, non ita, quemadmodum in

in Dysenteria, ægrotum fatigant, potest tamen utraque in Dysenteriam mutari, videlicet cum materia peccans acris & maligna est, & intestina viscoso suo humore destituta sunt. Accidunt & alii ventris fluxus, sed cruenti, qui tamen nullam cum dysenteria affinitatem habent, quoniam interdum propter hepatis imbecillitatem, ut plurimum verò ex apertis interioribus hæmorrhoidibus venis proveniunt.

Porrò dysenteria sæpius cùm maximo dolore, & ventris torminibus, atque continua egerendi cupiditate incipit, etiamsi nihil fere, præter parum viscosæ vel cruentæ materiæ excernatur, quæ nihilominus & acris valde, & pungens est. Hinc fit, ut Celsus lib. 4. cap. 15. malum hoc Tormina appellet. Nonnunquam etiam ejusmodi alvi profluvium evenit, quod initio quidem Diarrhœa videtur esse, sed postquam duos aut tres dies continuavit, & intestina suo humore viscido abstersit, in dysenteriam demum vertitur. Ac primùm sanguinis aliquid, excrementis & humoribus viscosis permixtum, postea purus sanguis, ac tandem tunicæ, & ipsa intestinorum substantia excernuntur. Quapropter in hujusmodi profluvio dysenteriæ tempore diligenter prospiciendum. Quod ego anno 1603. mense Augusto, expertus sum: cùm enim præ occupationibus de diarrhœa mea solicitus esse non possem, hæc in dysenteriam gravissimam tandem commutata fuit, quæ me postea aliquot dies affecit. Quia autem in aliis excretionibus cruentis, utpote in ea, quæ procedit in labefactato hepate, & apertis interioribus venis hæmorrhoidalibus, aliquis ardor in recto intestino adesse potest; propterea illas omnes profluvii alvi species à dysenteria diligenter distinguere necesse est, ne in curatione fiat confusio. Cæterùm in cruentis alvi excretionibus sine dysenteria, sanguis utplurimum, & majore quantitate, & purior, quàm in dysenteria ejicitur. At in dysenteria præcipuè initio paucus, & excrementis, vel aliis viscosis & purulentis humoribus permixtus, excernitur.

Celsus.

Quod ad febrem attinet, ea incertum est dysenteriæ indicium: non enim semper initio morbi, nisi peccans materia præter modum acris & maligna fuerit, intervenit, sed plerumque post aliquot dies propter doloris vehementiam, & inquietudines, ac purulentiam materiæ in gyris & intestinorum rugis coacervatæ. Ego tamen nonnullos à Dysenteria curavi, nulla adveniente febre, sed id raro. In dysenteria quoque in principio pinguedo excrementis admixta est: deinde exigua frustula ex prima intestinorum tunica, ac tandem ipsa substantia, excernuntur. Sequuntur & dolores capitis, vigiliæ, appetitus atque virium prostratio, sitisque quoque augetur, ita ut lingua & palatum sic arescant, vix ut ægri loquelam proferre possint.

CAP. V.

Quibus signis pars affecta cognoscenda?

COgnito morbo, pars affecta nunc investiganda venit, in quonam scilicet intestino sit excoriatio vel ulcus? ea enim cognitio cùm ad rectè de morbo prognosticandum, tum præcipuè ad optimam ejus curationem, perutilis & necessaria est. Pars autem affecta, partim ex dolore, partim etiam ex inspectione excrementorum cognoscitur. Dolor enim si acutissimus est, ita ut ægro videatur se aciculis & cultris undique per ventrem pungi, signum est, præcipuam excoriationem in tenuioribus esse intestinis. Quod si in jejuno fuerit, dolor præcipue erit ingens, nausea maxima, fastidium cibi, vomitus, febris, ardor linguæ, vigiliæ, inquietudinesque ægrum exercent. Excrementa cruda valdè excernuntur, viresque supra modum prosternuntur. Si ulcus in aliquo crassorum intestinorum hæreat, dolor non usque adeò acutus persentitur. Nam crassa intestina tenuioribus sunt magis carnosa, ac proindè sensu minus acuto prædita. Hujus doloris differentia facilè animadverti potest in Colica & Iliaca passione: quamvis enim in Colica, quæ fit in crasso intestino, nempe Colo, dolor vehemens sit: In Iliaca tamen passione, quæ fit in Ilio gracili, intestino, multò acerbior, ac vehementior est.

Ex situ doloris, in quonam intestinorum sit excoriatio, videlicet, an in gracilium aliquo, si dolor superiorem ventris partem occupet, an in crassorum aliquo, si inferiorem, præcisè judicare non possumus. Est enim, ut Hippocr. rectè lib. de affectionibus, annotavit, per totum ventrem. Deindè non omnia crassa intestina (uti norunt ii, qui in arte Anatomica versati sunt) in inferiore ventris parte existunt, neque gracilia omnes in superiore locum suum habent. Quod evidenter apparet in Coli crassi intestini situ: à recto enim intestino ascendit Colon ad sinistrum hypochondrium versùs Liennem, ubi alligatur, & angustius redditur, quemadmodum Dominus Doctor CASPARUS BAUHINUS, Anatomicus & Botanicus insignis & laboriosus, propriâ suâ industriâ observavit. Posteà pergit, & ascendit ad infimam usque ventriculi partem, quam attingit, mox ad dextrum hypochondrium descendit ad apicem usque Ilii ossis, ubi intestinum Ileon finit. Contrà verò intestinum Ileon (quod unum ex gracilimis intestinis) aliquando usque adeò descendit, ut etiam in scrotum eorum, qui hernia laborant, delabatur. Hinc perspicuum fit, excoriatione, apostemate, aut ulcere in intestinis gracilioribus existente, fieri posse, ut dolores sint in inferiore ventris parte: cùm verò excoriatio & ulcus in aliquo crasso intestino existant, fieri quoque posse, ut dolores in superiore ventris parte, imò ad fundum ventriculi persentiantur.

Superest via altera cognoscendæ partis affectæ, nimirum per excrementa, quæ diligenter inspicienda sunt: nam si sanguis, item purulenta materia, & viscositas intestinorum, excrementis permixta inveniatur, id denotat morbum in tenuioribus intestinis existere. Sunt enim suprema ordine, proinde materia & sanguis ut descendant, longiori temporis momento indigent, atque interim possunt faciliùs excrementis sese immiscere. Contrà verò si morbus in crassioribus intestinis (quæ postrema sunt ordine) hæret, sanguis, purulenta materia, & intestinorum viscositas, excrementis permixta non sunt, sed tantùm iis circum circa adhærent. Interdum tamen sanguis & viscositas ante excrementa, nonnunquam statim

Alius modus cognoscendæ partis affectæ.

statim post excernuntur. Si æger mox, atque acutos & extremos dolores senserit, alvum exoneret, id denotat, ulcus in crassioribus intestinis esse: si verò non, certum est indicium, morbum in tenuioribus intestinis hærere.

CAP. VI.

Prognostica Dysenteriæ.

ANtequam ad curationem accedamus, necessarium est præcognoscere, quid de morbo futurum sit, an æger evasurus, an non? si enim lethalem aut diuturnum morbum esse Medicus cognoverit, & adstantibus significaverit, culpâ immunis erit. Est & laudabile, & divinâ illa arte dignum, præterita, præsentia & futura prænoscere. Ex quo illud pariter innotescit, quid agendum sit, naturæne totum negotium committendum, aut tentanda artis præsidia, aut nihil prorsus moliendum in rebus planè desperatis. Optimè autem prædicturus Medicus, tria hæc diligenter consideret. Primò naturam & qualitatem morbi, hoc est, gravis ne, an levis sit? secundò vires ægri, an vegetæ, aut imbecilles? partem deniq; ægram. Quandoquidem si morbus levis est, & in crassis intestinis, vires verò robustæ, facilè sanabitur. Si omnes hæ conditiones aut earum una secus se habeat, in vitæ aut saltem diuturnioris morbi periculo versatur. Verùm hæc fusius & accuratius hunc in modum declarantur.

Lib. 3. de Diæta. In primis sciendum est, Dysenteriam gravem & periculosum, ut Hipp. docet, esse morbum: Medico tamen initio morbi accersito, & ægro Medici consilio acquiescente, recuperandæ valetudinis spes datur: si verò Medici consilium negligat, usquedum prostratæ fuerint vires, & sanguis, membranæ, ipsaque intestinorum substantia excernatur, tunc in mortis discrimine, quamvis Medicus summam adhibeat diligentiam, versatur; *A difficultate enim intestinorum, habitus* (inquit Hippoc.) *si veluti carunculæ exeant, lethalis est.* *Lib. 4. Aphor.*

Dysenter. contagiosam esse ostenditur. Præterea Dysenteria contagiosa est, præcipuè quæ ex corrupto aëre fomitem suum habet: humores enim ab attracto aëre, ex parte corrupti, postea si circa ægros versari necesse fuerit, facillimè prorsus corrumpuntur. *Observ.* Anno 1604. Nobilis ac strenuus Vir, Dn. NICOLAUS APERROMAN, Eques Hierosolymitanus, & Reipublicæ Freiburgensium Consul prudentissimus, cùm dysenteria per dies quatuordecim graviter laborasset, tandemque ea obiisset, post eum omnes ferè, qui circa ipsum fuerant, dysenteria correpti fuere. Inprimis autem uxor ejus mœstissima, Dn. Doctor Paulus Lentulus, Reipubl. Bernensis Medicus celeberrimus, Dn. Albertus Lapis, Pharmacopœus Freiburgensis; nec non una ex ancillis, quæ continuò circa ægrum fuerat, & de excrementis abjiciendis, lectumque sternendi curam habuerat; Ego divinâ clementiâ servatus fui, reliqui quoque convaluerunt. Quare si fieri potest sine læsione proximi, loca infecta vitanda sunt. Pueri, mulieres, & otiosi hoc faciliùs corripiuntur, quàm cæteri: tum quia natura humidiores sunt, tum etiam, quia fructibus crudioribus, esculentis humidis & facilè putrescentibus oblectantur, vescunturque.

Affectus si in tenuioribus est intestinis, præcipuè jejuno, majori in periculo, quàm si (teste Aetio) in crassis, æger versatur: habent enim sensum multo exquisitiorem. *Tetr. 3. sermon. 1. cap. 43.* Hinc tormina, dolores, & inquietudines multò vehementiores & acutiores. Stomachus præterea, quia majorem habet sympathiam cum tenuioribus intestinis, ad vomitum incitatur, & cibum respuit. *Aph. 18. lib. 6.* Illaque quoniam illicò vires ægri diminuunt, majus periculum inferunt. Præterea horum intestinorum ulcera planè sunt incurabilia, ut Hipp. & experientia fidem faciunt. Contrà verò crassorum intestinorum ulcera omninò non sunt deplorata, sed curabilia, ut in prima Centuria observationum mearum Chirurgicarum exemplis demonstratur. *Observ. 54. & 55.*

Dysenteria ex humore pituitoso & bilioso minùs est periculosa, & facilius, quàm ea, quæ ex adusto & atrabilari humore procedit, curari potest, quæ cancro exulcerato, æquè minus curabilis est; ut Hippoc. & Galenus testantur. *Hipp. lib. 4. Aph. 24.* *Si enim* (addit Galenus) *cancer in summa parte consistens, cum difficultate sanabilis est, aut omninò insanabilis, multò magis insanabilis erit cancer, qui intestina occupat, tum quia nihil sibi imponi, quod adhæreat, patitur, tum quoniam semper ab excrementis tangitur.* Aëtius idem affirmat. *Tetrab. 3. serm. 1. cap. 43.* Sed quia judicium difficile, ut Hippocrates docet, excrementa inspicienda sunt, diligenter item circumstantiæ considerandæ, antequam sententia feratur. *Lib. Aph. 1.* Aliquando enim ab initio morbi, aut paulò post sanguis niger melancholicus, adustus ac splendens excernitur, cum tamen intestina nondum exulcerata sint, neque illam habeat acrimoniam ac malignitatem, ut illa facillimè & profundiùs erodere possit, nisi forsan inter anfractus & gyros intestinorum moram aliquam traxerit, adeoque malignitatem acrimoniamque acquisiverit, Galeno attestante. *De usu part. humani corpor. lib. 5. c. 10.* Hujus rei exemplum in memetipso observavi. Anno enim 1603. mense Augusto diarrhœâ correptus, triduum excrementa biliosa (absque dolore tamen) excrevi, quæ posteà nigra & sanguine adusto permixta erant. Tandem quoque sanguinem purum dejeci. Purgato corpore rhabarbaro, & myrobalanis, clysteribus item anodynis & corroborantibus usus, brevi, laus DEO, convalui. Si verò æger, postquam morbo extenuatus & debilitatus fuit, excrementa atrabilaria, aut instar sanguinis nigri excreverit, postridie, ut Hippocrates docet, moritur. *Lib. 4. Aphor. 23.* Nonnunquam tamen circa finem morbi alicujus accidere potest, ut æger excrementa & sanguinem nigrum excernat, quibus tamen levatur, & convalescit: fit enim beneficio naturæ, quæ se morbi victricem ostendit, expellitque quicquid pravorum humorum in corpore superarat; *Observ.* cujus rei exemplum videre est in 2. Centuria observationum mearum, de quodam aurifabro Coloniensi. Si verò hac excretione magis debilitetur æger, & signa concoctionis in urina non appareant, tunc Aphorismus ille Hippocratis (*Quibuscunque ex morbis acutis vel diuturnis, vel ex ulceribus, sive quovis alio* *Lib. 4. Aphor. 23.*

 modo

modo extenuatis, nigra bilis, sive uti sanguis niger, desubter exierit, postridie moriuntur) verissimus erit. *Qui durũ habent lienem, eis superveniens difficultas intestinorum*(inquit Galenus)*solvit dispositionem.*Idem attestatur Hipp. eodem libro, Aph. 48. his verbis. *Lienosis difficultas intestinorum superveniens, bonum. Humor enim crassus, melancholicus & noxius, lieni inclusus, evacuatur.* Quæ tamen verba Hippocratis cum distinctione intelligenda sunt, nimirum de moderata evacuatione. Si enim ultra modum fuerit evacuatio illa, laborantibus noxia erit & gravis, cum temperies caloris nativi viscerum, hepatis, lienis, & totius venosi generis, ut Galenus in supradicto commentario refert, hoc modo multùm imminuatur atq; aboleatur. Rectè itaq; Hippocrates scriptum reliquit, inquiens: *Quicunq; lienosi à difficultate intestinorum capiuntur, iis superveniente longa difficultate intestinorum, aqua inter cutem, aut levitas intestinorum advenit & moriuntur.* In quo Aphorismo vocabulum, *longa*, perpendendum venit, cum Hippocrates sub eo immoderatam intestinorum difficultatem intelligere voluerit. Ex immoderata evacuatione, materiæ, ut concoquatur, ocium non datur, sed ex parte corrumpitur, sequunturque ex uno incommodo multa alia. A furore etiam quandoque liberat dysenteria, teste Hippocrate, quandoquidem noxii humores (addit Galenus) à capite ad interiora transferuntur.

Lib. Aph. com. 43.

Lib. 6. Aphor. 43.

Lib. 7. Aphor. 5.

A dejectione syncera difficultas intestinorum malum, inquit Hippocrates. Syncera enim dejectio propterea periculosa est, primò quia magnam subesse intemperiem significat. Deinde quod intestina ab ipsa potius, quàm à permista exulcerantur. Porrò per synceram dejectionem Galenus in commentario utramque bilem, scilicet flavam, & atram intelligit. *Mulieri uterum gerenti, si alvus plurimum profluat, periculum est, ne abortiat.* Quandoquidem non solùm pravi, & ad nutritionem inutiles humores, verùm etiam ii, qui pro nutritione fœtus destinati fuerant, profluunt. Itaque fœtu suo destituto alimento, erumpit atque prolabitur. *A tabe habito, profluvium alvi superveniens, lethale.* Verùm alvi profluvium, in primis verò Dysenteriam, non solùm in iis, qui tabe, verùm etiam quavis alia de causa sunt extenuati, periculosam esse, sæpius observavi: arguit enim maximam viscerum imbecillitatem atque labefactationem. Attamen aliquando in extenuatis, alimentis insigniter nutrientibus, & medicamentis viscera corroborantibus, hujusmodi alvi profluvia retenta, atque restricta fuisse, eumque, quem moriturum putabamus, convaluisse memini. Non igitur necessitate est lethale, sed perniciosum, ut Paulus Offredus interpretatus est. Hæc ideò addo, ne tyrones etiam in morbis gravissimis desperent, & ab officio desistant. *Hydropici sæpissimè alvi fluore* (ut Gal. testatur) *corripiuntur.* In iis enim venæ, per quas jecur ad se trahit alimentum, obstructæ sunt quod quum paulatim corruptum fuerit, deorsum expellitur. Hujusmodi fluor si in Dysenteriam transierit, periculosa est, & ut plurimum lethalis.

Lib. 7. Aphor. 23.

Hippoc. lib. 5. Aphor. 34.

Hippoc. lib. 5. Aphor. 14.

Aphor. 5. com. 14.

Comment. 2. c. 2. in progn. Hippoc.

Si statim à principio morbi febris supervenerit, ægrum in maximo versari periculo significat: ea enim maximam humorum malignitatem & acrimoniam arguit. Præterea si dysenteria continuaverit per aliquot dies, & æger paulatim extenuetur, & debilis fiat, cibum item non appetat, syncopem frequenter patiatur, excrementa etiam tetrum reddant odorem, & excernendo sudor frigidus emanet, id periculosum & mortale est. Si sub finem febris supervenerit, sive ratione inflammationis viscerum, sive materiæ virulentæ ac putridæ circa intestinorum ulcera, vix æger evadet. Si veluti carunculæ dejiciantur, lethale quoque est, substantia enim intestinorum exit, quæ regnerari nequit. Dysenteria in pueris periculosa est, & si cum febre acuta fuerit, aut in fine alicujus morbi gravis acciderit, ut plurimum lethalis, tum quod vehementiæ morbi resistere nequeant, tum quia medicamentis, ut necessitas postulat, uti non possint. In adultis aliam ob causam periculosa est, nimirum quod temperamenti sint siccioris, & tot humores, corruptioni obnoxios, non accumulent; adde & eos fortiores esse, quò morbis resistant, & exercitia faciant, quibus humores excrementitii consumantur. Si igitur hoc morbo corripiantur, id summam humorum corruptionem ac malignitatem adesse, indicat. Dysenteria infantium, quæ est cum vomitu & vermibus, ut plurimùm lethalis est, præcipuè si fuerit cum febre acuta: significat enim maximam humorum putredinem, & malum in superioribus intestinis existere. Anno 1607. mense Augusto, filius Domini Petri Freudenreich / Reipublicæ Bernensis Senatoris, & Tribuni prudentissimi, compatris mei plurimum honorandi, dysenteriâ correptus fuit. Statim ab initio morbi usque ad extremum vitæ diem omnia quæ assumebat cum multa putridissima materia, & vermib. ultra duos de viginti, evomuit. Febris erat vehemens, & pulsus statim ab initio morbi frequens, profundus, obscurus & intermittens. Quarta die morbi pustulæ diversæ & in diversis corporis partibus, in pectore nimirum sub axilla, in brachio sinistro, aliisq; in locis ortæ fuerant, quarum nonnullæ latitudinem palmæ adæquabant, lividæ erant, & cuticulam tantummodò elevabant, in quibus nonnihil ichoris continebatur, protinus tamen exiccabantur. Septimo tandem morbi die, sudore frigido correptus, placidè animam expiravit. Si quis ex alio morbo acuto relevatus, Dysenteriâ corripitur, ut plurimùm brevi moritur. Nonnulli ex iis, qui Dysenteriâ graviter laborant, ad tempus languent, exsiccantur, & sensim moriuntur: propterea quod maligna ulcera circa viscera interna remanserunt. Id quod & Hippocrates testatur. *Dysenteria, inquit, sedata abscessum aut humorem aliquem faciet, si non ad febres, aut sudores, & urinas crassas, & albas, at valdè perspicuas, aut ad tertianas, aut ad varicem, aut ad testem, aut ad crura, aut ad coxam dolor decubuerit. Alii fiunt Hydropici, multi*

Hippoc. lib. 4. Aphor. 26.

Obser.

Lib. de victus rat. in morbis acutis.

multi quoq; lienteria ad tempus afficiuntur, & postea convalescunt.

Observ. Reverendus Dominus JOHANNES MERULA, piæ memoriæ, Ecclesiæ Paterniacensis Pastor fidelissimus, cum Anno 1607. periculosa atque diuturna dysenteria, divina gratia liberatus esset, inflammatione uvulæ correptus fuit. Tandem & sequuta est angina, ut in tertia Centuria Observat. Observatione 27. fusius declaravimus. Præterea in dysenteria, quæ superioribus annis hic grassata, pluribus in fine morbi materia aliqua ad coxas & crura decubuit, ibique dolores & imbecillitatem nervorum induxit, sicuti ego in pluribus observavi.

Singultus si initio morbi acciderit, non usque adeò est periculosus. Si verò sub finem, ut plurimum mortem prænunciat: quandoquidem singultus ille ex inanitione & nimia evacuatione fit, propterea mortalis existit, ut Hippocrates rectè annotavit. Sudor item frigidus, & extremitatum frigiditas, mortem imminere significant.

Aph. lib. 1. Aph. 3. & 4.

CAP. VII.

Curatio Dysenteriæ, in qua primò agetur de vitæ regimine, tanquam prima curationis intentione.

DYSENTERIÆ curatio in hoc præcipuè consistit, ut humor acris & malignus evacuetur, & ulcus atq; excoriatio in intestino consolidetur. Interim quoque semper, ut Galenus monet, jecoris habenda est ratio. Quod ut perficiatur, quatuor intentiones observandæ veniunt. Prima est, ut regimen vitæ instituatur: secunda, ut acres & maligni humores expurgentur & evacuentur; tertia, ut dolores mitigentur: quarta, ut profluvium restringatur, atque ulcus consolidetur.

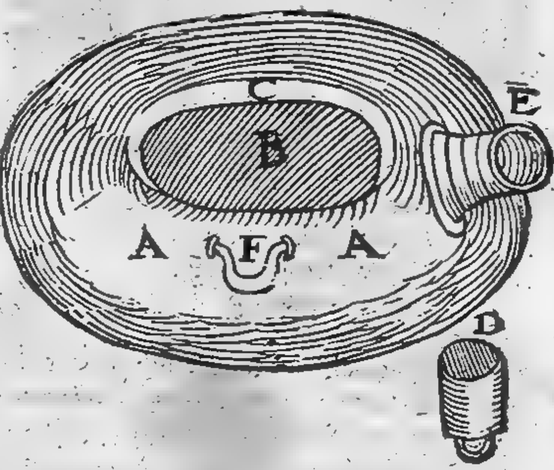
Comm. 4. in 1. Hipp. de artic. cap. 40.

Regimen vitæ.

Regimen autem vitæ, cùm primum curationis morbi hujus sit instrumentum, quo probè observato, multi facilimè, & absque plurimorum medicamentorum usu sanari possunt, ideò de eo paulò prolixius nobis agere visum est. Quod ad aërem, is in Dysenteria temperatè calidus esse debet: Cùm enim humorum malignitas quædam & corruptio Dysenteriam semper comitetur, necesse est poros semper manere apertos, non secus ac in peste, ut corruptio illa, quæ in venis est, exhalare possit. Certum autem est, eos caloris beneficio apertos retineri, frigore verò condensari ac constringi, & humores vaporesque noxios, qui sunt in exterioribus venis, ad centrum & partes nobiles pelli. Itaque hyberno aut frigido tempore necesse est cubiculum aliquantulum tepefieri. Hanc quoque ob causam æger sub linteaminibus & lodicibus calidè sese continere debet, & rariùs surgere, non solùm ideò, ne membra frigefaciat, verùm etiam ne ea fatiget: Motus enim & agitatio corporis imbecillitatem & profluvium augent: Contrà quies & somnus, vires corroborant, & profluvium moderantur, ut Hippocrat. & experientia ipsa testantur. Quapropter necessitas requirit, ut pelvis ad id apta ægro supponatur, qua (meo judicio) commodior nulla inveniri potest, quam ea, cujus delineationem hic quoque subjicere placuit.

Aër qualis.

Lib. 4. Aph. 14.

AA. Capacitas pelvis.
B. Foramen est rotundum latitudinis spithamæ aut circiter.
C. Margo, sive extremitas pelvis nonnihil depressa, ut æger commodiùs ei insideat.
F. Manubrium.
E. Fistula trium digitorum, in latitudine positorum, per quam pelvis expurgatur.
D. Operculum est hujus fistulæ.

Si Febris vehemens, aut tempus calidissimum fuerit, necesse est aërem, quem æger ad se attrahit, nonnihil esse frigidum: ideoque æstatis tempore ab aliquo adstantium, frigidus aër circa ægri faciem flabello excitandus, præcipuè si propter nimium æstum, & Spirituum dissipationem, lipothymia aut syncope afficiatur. Cubiculum aquâ rosaceâ, aut aquâ fontanâ irrorandum, herbisque & floribus frigidioris naturæ, ut rosis, nymphœa, plantagine, foliis vitis, salicis, quercus, & hujusmodi, singulis diebus inspergendum est; subucula quinetiam, & linteamina sæpius erunt mutanda, ne vapor excrementorum ægro damnum inferat. Domus & conclave quoque baccis juniperi, olibano, storace, mastice, & similibus, perfumiganda sunt. Poterit etiam æger pomum odoriferum olfacere, ex iis simplicibus compositum, quæ calorem contemperent, & cor ipsum corroborent, temporis tamen ratione habitâ. Ideoque æstatis tempore, aëre calidissimo existente, ad hunc modum præparabitur.

Pomum odoriferum pro æstatis tempore.

℞. Santali utriusque
Boli armeni
Corallor. rubr.
Cornu cervi usti
Radic. Ireos
Corticum citri exiccat. ana ʒs.
Lapidis Bezoard. ℈j.
Rosar. odoriferar. p. j.
Styrac. calam. ℥j.

 Moschi

Moschi ℈s.
Confectionis alkermes ℈ij.
Camphoræ ℈j.

Cum mucilagine gummi Tragacanthi ex aq. rosar. fiant poma magnitudine nucis, quæ non solùm ægris verùm etiam sanis, cum Dysenteriæ, tum Pestis tempore, præservationis gratiâ, conveniunt.

Pomum odoriferum pro hyberno tempore.

℞. Styracis calam.
Benzoin.
Radic. Angelicæ.
Macis
Garyophyll.
Cortic. citri sicc. ana ℥j.
Lapidis Bezoard. ℈j.
Confect. Alkermes ʒs.

Cum mucilagine gummi tragacanth. ex aq. cinamomi; fiant poma, quæ & sanis præservationis gratiâ, hyemis tempore conducunt.

Cibus & Potus.

Quod ad cibum & potum, quia in hoc morbo ventriculus debilis, concoctrix quinetiam & retentrix facultas labefactata, & intestina excoriata, necesse est ægrum circa principium, & interim dum vehementes sunt dolores (si modò vires consentiant) parciùs vivere. Itaque cibi sint facilis concoctionis, & euchymi, id est, qui optimè nutriant, cujusmodi sunt juscula carnum recentium, castratorum boum, caponum, gallinarum: hordei mundati, farinæ avenaceæ, addito butyro recenti, non salito: butyrum enim hoc dolores mitigat & intestina defendit, quo minus ab humore acri offendantur. Cum carne coquendæ sunt radices tormentillæ, bistortæ, eryngii marini, item folia acetosæ, borraginis, buglossæ, folia & flores calendulæ, & similes herbæ. Hujusmodi quoque herbis aliisque adstringentibus carnes farcire expedit. Pinguedo castratorum liquefacta, & jusculis admixta, mirum in modum dolores lenit, & intestinorum ulcera consolidat.

Lumbrici terrestr.

Lumbricos terrestres, lotos & concisos, cumque carne castratorum coctos, si ægro eorundem juscula exhibita fuerint, mirum in modum Dysentericis prodesse, sæpissimè expertus sum. Dolores enim leniunt, & quæ in intestinis sunt ulcera, aut vulnera, facultate quadam specifica consolidant, quod & Clarissimus Dominus Doctor JOHANNES WIERUS, libr. de Scorbuto testatur. Sed quia urinas simul insigniter movent, ut Dioscor. & eperientia fidem faciunt, nonnisi priùs expurgato corpore hujusmodi juscula exhibenda sunt, & quidem paulò ante pastum: diuretica enim reliquis cibis minimè sunt permiscenda, uti aliquoties monui.

Lac muliebre.

Lac quoque muliebre summoperè convenit, vel ejus loco vaccinum recens mulctum, & cum melle despumato tantisper coctum, donec media pars absumpta sit. Potest quoque in eo mica panis albi & sicci, parumque butyri recentis non saliti, vel cochleare unum aut alterum olei amygdalarum dulcium coqui, postea in eo vitellum ovi dissolvi, sic enim non solùm nutrit, verum etiam mirum in modum dolores lenit. Si febris continua est, vino & omnibus aromatibus, alliis, cœpis, sinapi & similibus, prorsus abstineat: si verò febris certas periodos observaverit, tribus aut quatuor horis ante paroxysmum nihil edat & bibat, quò febris vacuum stomachum inveniens, eò felicius ac citiùs ægrum deserat. Dolore sedato, iis, quæ cap. 9. recensentur, medicamentis uti debet, videlicet quæ abluunt, abstergunt, & intestina mundificant, qualia sunt serum lactis, hydromel, & juscula satis liquida, cocta ex aqua & pane triticeo, sed secundario, hoc est, cum suis furfuribus, furfures intestina abstergunt & mundificant. Deinde paulatim rationem victus, quæ desiccandi, & alvi profluvium restinguendi vim habeant, instituere expedit. Ad hoc nonnulli carnem leporinam assatam, item quæ ex ea præparantur edulia, commendant, sed ne ea cum aceto, alliis, sinapi, pipere, Zingibere, cardamomo, garyophyllis, & hujusmodi speciebus acribus & calidis præparata sint, diligenter prospiciendum est. Mala cydonia, pyra item in clibano exiccata, ad hanc intentionem aliquo modo conducunt, dummodò singulis vicibus parum sumat æger, quoniam stomachum onerant, & difficilè digeruntur.

Lac amygdalarum.

Lac amygdalatum in hoc morbo præstantissimum est, id autem, ut sequitur, præparari debet. Amygdalæ mundatæ cum decocto agrimoniæ, veronicæ & radicum eryngii marini in mortario pistentur, & per linteum colentur: potest & parum aquæ rosaceæ & plantaginis, parumque sacchari, ad saporis suavitatem admisceri. Oriza, & milium excorticatum, lacte coctum, non solùm nutrit, verùm etiam consolidat, poterit quoque addi vitellum ovi, parumque butyri recentis. Ego hujusmodi pultibus, ut efficaciores reddantur, nonnihil pulveris radicum bistortæ, tormentillæ, cornu cervi usti & præparati, corallorum præparat. & genitalium cervi addo. Lentes, pisa, fabæ, cum aqua coctæ, ad hanc quoque intentionem utilia sunt, inprimis iis, qui tali victu uti consueverunt. Si fortius constringendi profluvii necessitas urgeat, adjiciatur parum amyli. Caro vervecina assata, item columbarum, turdorum, & hujus generis avium, quæ in arboribus vivunt, summoperè laudatur, avium verò aquatilium nocet.

De Pane.

Panis debet esse ex optimo tritico fermentatus, & bene coctus, parumque ante ignem exiccatus: cotillisci & crustula cum ovis confecta etiam conveniunt. Nonnulli panem ex siligine præparant, cui nigra illa sambuci grana, cum acinis in pulverem contusa, admiscent & ægro exhibent, sed panis ille optimè fermentatus & coctus esse debet, alioquin nocet. Verùm in his omnibus ætatis ac virium ægroti, & temporis morbique ratio habenda est: si enim vires stratæ sint, aut si Lienteria, febris continua, & syncope Dysenteriam comitentur, aut æger juvenis, & delicatiore victu uti consueverit, tunc cibum delicatiorem, faciliorisque concoctionis, ut vires ægri conserventur, exhibere necesse erit. Itaque caro leporina, fabæ, lentes crustula, cotillisci & hujusmodi cibi difficilioris concoctionis, admittendi non sunt. At contrà lacte amy-

amygdalato, item jusculis carnium recentium, hordei & avenæ mundatæ, sive farinæ avenaceæ tostæ, nobis Habermuß dictæ, utatur præterea jusculis ex mica panis in aqua cum butyro & vitellis ovorum coctis, & similibus ferculis, quæ facilè digeruntur, ac multum nutriunt. Dysentericus enim, inquit Alexander Trallianus, propter intestinorum & ventris imbecillitatem, haud multum potest concoquere, præsertim quum febricitat. Ideoque ejusmodi cibus eis offerendus, qui non solùm vim habeat nutriendi, verùm etiam simul aliquo modo astringat, ventriculumque ac intestina corroboret. Ideoque cibis semper aliquantum pulveris radicum bistortæ, cornu cervi usti & præparati, & similium, ut antea quoque monui, miscere convenit. In virium quoque lapsu summoperè conducunt, multumque nutriunt consummata & restaurantia, ex capone, carne vitulina & vervecina. Coquantur carnes in aqua, donec ab ossibus omninò separentur, & in particulas dissolvantur, postea per linteum exprimantur, auferaturque pinguedo. Inter coquendum soleo adjicere nonnihil radicum bistortæ, & tormentillæ, sic enim simul constringunt, & corroborant, interim tamen nullum insuavem acquirunt saporem. Consummatum hoc refrigeratum, in gelatinam congelatur, ideoque quum ægro de eo exhibere volumus, illud denuò in patina ad ignem lentum calefaciendum, ægroque tria aut quatuor cochlearia exhibenda erunt, & quidem singulis quatuor horis. Potest & admisceri parum pulveris corallorum præparatorum, & cornu cervi, ut antea dixi. Restaurantia ex caponum, perdicum, phasianorum, ac similium, carnibus, minutim incisis, & per alembicum destillatis, à nonnullis præparantur, quibus flores & pulveres cordiales addunt. Hos tamen meritò reprehendit Dominus Quercetanus. *Nam nihil*, inquit, *præter phlegma inde destillatur*: Siquidem gluten illud alimentosum, in quo recondita manet omnis nutriendi vis, per alembicum non transcendit, adeò ut ii, qui restaurantia ex carnibus destillatis parant, in vanum potius laborent, quam ut momenti aliquid conferant, ad sanitatem hominis conservandam. Omnium verò optimum modum præparandorum Restaurantium, describit idem Quercetanus hisce verbis.

Lib. 8. c. 8. — *Consummatum.* — *Cap. 9. diætetic.* — *Restaurantium præparandorum modus.*

℞. Caponem duorum aut trium annorum deplumatum, & exenteratum, quem collo, alis & pedibus resectis, in frusta minuta discinde: porrò accipe unam aut duas perdices, coxam vervecinam, aut vitulinam. Hæ carnes omnes minutim incisæ, & invicem commixtæ, macerentur per 12. horas in vino albo: indantur postea in phialam vitream, addendo cinamomi semunciam, & unam aut alteram nucem muscatam, crasso modo contusam, corallorum, margaritarum præparatarum ana ʒ iij. florum borraginis, & buglossæ ana p. j. omnibus ritè mixtis, & invicem agitatis, vasisque orificio optimè clauso, ut nihil exhalare queat, ac in aheno aquâ repleto collocatis, coquantur, idque sine ebullitionis intermissione, per septem octove horas. Quo tempore carnes perfectè & sufficienter coquantur, & jurulentæ fiant. Tepefactum vas aperiatur, jusque inde separetur, exprimendo residuam carnium partem per linteum: omnibus refrigeratis, pinguedo, si quæ restat, cochleari argenteo separanda est: si quæ fortè cruditatis appareant vestigia, jus inter duas patinas recoquendum est, donec albedinem & decoctionem perfectam assequatur. Hujus gelatinæ accipe tria vel quatuor cochlearia, quæ in patina super carbones eliquata, sorbenda des ægro, ad vires instaurandas: idque continuandum singulis tribus horis, ex quo brevi restitutum iri illum videbis. Pauperes, quibus ob facultatum penuriam hujusmodi pretiosa juscula præparare vetitum, possunt caponem exenteratum, coxamque vervecinam, parumque cinamomi in phiala vitrea, ut dixi, decoquere, indeque succum extrahere. Ex capone præterea præparatur aliud edulium, ad vires restaurandas non minus efficax, hoc modo; Coquatur capo in aqua, usque dum caro ab ossibus separetur, & jusculum ferè consumptum sit. Inter coquendum admisce radicem unam aut alteram tormentillæ & bistortæ minutim concisæ. Hujus caponis recipe pulpam integram, amygdalarum decorticatarum M. s. terantur optime in mortario, deinde per linteum trajiciantur, adde postea parum sacchari miscellanei, cornu item cervi usti, & optimè præparati, corallorum rubrorum & præparatorum ana ʒij. Succus quoque coxæ vervecinæ assatæ optimus est, præcipuè si parum pulveris nucis muscatæ addatur. Conveniunt & gelatinæ in Dysenteria ad vires restaurandas, fluxumque constringendum; fiuntque hoc modo.

Capo aut caro vitulina, vel vervecina, unà cum pedibus vitulinis, parumque radicum bistortæ, tormentillæ & eryngii marini, in aqua coquantur, donec caro ab ossibus separetur, postea per linteum exprimantur, auferaturque tota pinguedo. Tandem admisce parum sacchari, & cornu cervi usti præparati. Quod si valdè debilis fuerit æger, operæ pretium erit aliquid aquæ cinamomi destillatæ absque vino, vel ejus loco pulverem cinamomi admiscere. Si fructibus delectetur, cydoniis, pyris & pomis uti potest, qui tamen sint cocti, vel tosti. Possunt ex hujusmodi fructibus varia edulia præparari. Prosunt & mespila, sorba, corna. Cydonia parum excavata, foramine cerâ novâ impleto, postea assata, & calidè comesta, præsentaneo sunt remedio. Castaneæ etiam tostæ, uti & avellanarum nuclei, & amygdalæ, eis qui stomacho valido præditi sunt, concedi possunt. In principio pastus æger semper astringens aliquid & corroborans, veluti conservam rosarum antiquam, diacydonium simplex, aut Electuarium aliquod appropriatum sumat, sic enim constringitur & clauditur pylorus, corroboraturque ventriculus, ut eo facilius diutiusque retineat ac concoquat cibum.

Gelatinarum præparandarum modus. — *Quales fructus in Dysenteria conveniant.*

Quod ad potum, inprimis lac occurrit: non enim mediocrem usum habet in Dysenteria,

Potus Dysentericorum.

ria, adeò ut maximus inde fructus expectandus, si modò rectè exhibitum fuerit. Nonnulli tamen usum ejus ante tertium morbi diem non concedunt, & rectè quidem. Quum enim lac omnium, facillimè alteretur, ventriculum, quantum quidem fieri potest, purum requirit. Statim itaque ab initio corpus rhabarbaro, myrobalanis, & hujusmodi, à pravis & acrioribus humoribus, excrementisque exonerare convenit. Postea si dolor ægrum valde excruciat, lac ipsi summoperè prodest, præcipuè illud, quod crassarum existit partium, a quale est lac vaccinum, quod eam ob causam non immeritò præ aliis in Dysenteria à b Galeno laudatur. Constat autem lac secundùm c Galenum, ex tribus substantiis qualitate diversis, & in hoc morbo necessariis. Prima crassa est, ex qua caseus conficitur, ob quam substantiam nutrit, & quæ in intestinis ulcera sunt, sanat: *Caseum enim recentem & mollem ulcera sanare* idem d Galenus asserit. Secunda substantia pinguis & butyrosa existit, cujus beneficio digerit, dolorem lenit, intestina quinetiam undique humectat & illinit, ut eò minùs ab humore acri lædantur. Tertia substantia serosa est, cujus beneficio abstergit, mundificat, & abluit. Sed quia propter serum hoc, alvum quoque subducit, ideò per cocturam illa serositas tota, aut ex parte absumi debet. *Quandoquidem* (ut Dioscoridis, & Aetii verbis utar) *si quis, præcocto lacte serum consumpserit, omninò ventrem non subducit.* Exhibent autem hoc ipsum iis, quibus venter ac intestina ab acribus superfluitatibus mordicantur, eisque qui jejunum intestinum biliosis fluxionibus infestatum habent, & Dysentericis, omnibusque in universum internis exulcerationibus auxiliatur. Alexander Trallianus lac coquit ad consumptionem tertiæ partis. Vult præterea, ut quarta pars aquæ lacti admisceatur, posteaque ad dimidias coquatur, sic enim minus in ventre, ut Aetius testatur, casei naturam accipit. Galenus & alii hujus quoque sunt sententiæ. Hanc quoque ob causam monet Galenus, loco jam allegato, ut inter coquendum nonnihil mellis parumque salis adjiciatur. Sit autem mel priùs probè despumatum, & ab omni sorditie expurgatum; Sic enim minùs in bilem convertetur, ut ad finem hujus capitis dicemus. Modus coquendi lac, ab Aetio duplex proponitur. Aut enim diutiùs cocto lacte, serum absumitur, aut silicibus candentibus injectis, & tam diu iteratis, donec serum absumatur. Primus modus ab Aetio præfertur, alter rejicitur: ex ignitis enim lapidibus, cinis lacti commiscetur, vitiosusque evadit. Coctura fit ad ignem assiduè agitando, ne dirimatur, & si quid ollæ labro adhæserit, etiam id spongia munda auferre oportet: nam sæpius hoc ipsum lacti admixtum, totum corrupit. Porrò in exhibitione lactis, verba illa Hipp. *Lac dare caput dolentibus malum; malum verò & febricitantibus; & quibus hypochondria suspensa murmurant, & siticulosis, malum autem, & quibus in febribus biliosæ sunt dejectiones*: expendenda sunt. Quum enim lac naturâ sit vaporosum, facilè ad caput

Medici Marpurg. de curatione Dysenteria. Gal. de simplic. med. facult. lib. 10. c. de lacte.

a Gal. de alim. facult. lib. 3. c. 14.
b Lib. de Theriac. ad Pison.
c De simpl. med. facult. l. 4. cap. 16. & l. de Euchym. Pau. Aeg. l. 7.
d De simpl. med. facult. l. 10. c. de caseo.
Dioscor. l. 2. c. 75. Aetius Tetrab. 1. serm. 2. c. 95.
Lib. 8. c. 7.
De facult. alim. l. 3. cap. 14. Aet. Tetrab. 1. sermon. 2. cap 95. Vid. Schonfeldt de Dysent. cap. 8.
Modus lactis coquendi.
Nota.
Lac quibus noceat, & quibus conducat.
Lib. 5. Aphor. 64.

mittit suos vapores, præcipuè si ventriculus jam antea propter febris vehementiam æstuat, multisque cruditatibus & humoribus putridis oneratus fuerit, tunc enim calor febrilis, vaporibus lactis, ut ad caput ascendant, instar vehiculi est. Iis verò, quibus propter morbos frigidos, obstructiones viscerum, & flatuum copiam illa suspenduntur ac murmurant, similiter nocet, quia frigidum est, flatulentum, & obstructiones auget. Denique in biliosis dejectionibus minimè convenit, quia bilem auget, & fluxum movet; Id quod Trallianus quoque confirmat loco præallegato. Quibus, inquit, venter, sæpè profluere solet, his lac merum plus nocere, quam auxiliari solet. Verùm hæc præcipuè de lacte crudo intelligenda sunt: Coctum enim, quia magis est crassum, minus ad caput evaporat, neque fluxum auget, cum in coctura pars illa, quæ ventrem laxat, nimirum serum, absumpta sit. Moderatus tamen ejus usus esse debet: Consuetudinis quinetiam habenda est ratio, & eo tempore, quo dolores ægrum maxime excruciant, adhibere convenit, tum enim leviori malo connivendum, & graviori incumbendum erit. Debet autem lac esse, ut Galenus monet, ex animali sano, & optimo pabulo pasto. *Quibus verò in locis*, inquit Dioscor. lib. 2. cap. 57. *scammonium, veratrum, mercurialis, clematis, & hujusmodi herbæ sunt pro pabulo, lac omne ventrem stomachumq; subvertit?* gustu sit suave, bono odore præditum, aut odoris expers, vel certè exiguum odorem referens, recensque emulctum. Vaccinum, ut antea dixi, à Galeno in Dysenteria præfertur, mulieris tamen bene habitæ, & bonam victus rationem observantis, humano corpori, ut idem Galenus loco jam citato testatur, longè est familiarissimum, sicuti ex sequenti exemplo apparet.

De simpl. med. facult. lib. 10. cap. de lacte.

Observ.

Anno 1607. puellum trium circiter annorum ætatis Dom. Jacobi de Tribus, Senatoris Paterniaci ex longo & desperato fluore alvi, modo dysenterico, modò lienterico, curandum habui, cui multa tam interna, quàm externa adhibui medicamenta, sed frustra. Tandem cum de recuperanda sanitate parum spei superesset, & mater de novo peperisset, suasi ut puellam recens natam nutrici alicui committeret, & puellum triennem, jam à diuturno morbo viribus planè exhaustum, denuò lactaret. Paruit consilio, resque tam feliciter successit, ut paulatim constricta sit alvus, viresque ita recuperatæ, ut nunc vividus & robustus omninò puer iste existat. Qui lacte uti non possunt, iis sequens præparetur prisana.

Prisana.

Accipe hordei mundati M. j.
malorum cydonior. in frustula
concisor. &
clibano exiccatorum
radic. eryngii marini,
liquiritiæ
uvarum passular. an. ℥ ß.
sem. papav. albi
agrimoniæ M. s. Cum ℔ ij. aquæ,

Et parum mellis despumati (abstergit enim

&

& mundificat intestina) coquantur hæc omnia ad consumptionem tertiæ partis. Postea sume ℥i.ß. cinnamomi contusi, quod in lagena, vel in alio vase apto ponatur, & decoctum adhuc bulliens superinfundatur: Mox vase bene cooperto relinquatur, donec per se refrigefactum fuerit; sic virtus & proprietas cinamomi decoctum ingreditur, fitque gratum. De hoc decocto bibat æger quotiescunque sitiet: partes enim nobiles roborat, dolorem lenit, & sitim restinguit. Eidem quoque decocto pruna sylvestria matura & exiccata addi possunt.

Ad sitim quoque restinguendam convenit sequens Julapium.

Julapium.

R. aquar. rosar.
plantag.
buglossæ an. ℥iij.
aq. papav. albi ℥ij.
syrupi de rosis sic.
Et de cotoneis an. ℥j.ß.
Misce, fiat Julapium.

Vel R. folior. plantag.
agrimon.
veronicæ &
Lysimachiæ an. M.ß.
rad. bistortæ &
tormentillæ an. ℥j.

Coquantur in ℔. viiij. aquæ, ad consumptionem tertiæ partis, dein colaturæ adde parum syrupi de rosis siccis, & de cotoneis ad saporis suavitatem.

Utatur quoque æger ad sitim depellendam jusculis hordeaceis; aut lacte amygdal. dulcium, aut emulsione seminum frigidorum majorum, parumque seminis papaveris albi, ad dolores sedandos, & humores acres contemperandos.

Aqua fragorum, tormentillæ & plantag.

Aqua destillata fragorum, radicum tormentillæ, & plantaginis cum succo cydoniorum parumque sacchari, summoperè convenit. Cum verò necesse est, alvi profluvium fortiùs constringere, prunorum sylvestrium sine aromatis laudantur.

Potus omnis potentiâ calidus, sive vinum, sive cerevisia, aut simile quid, nocet, præsertim dum febris adfuerit, & inflammationis periculum, sed (ut verbo dicam) dum febris, dolor, & inflammatio adsunt, à vino & omnibus calidis abstinere oportet. Si vino coactus est uti, vinum aliquod rubellum & adstringens sibi eligat, si generosum fuerit, decocto agrimoniæ, veronicæ, & radicum eryngii marini, aut aquâ plantaginis, diluatur, si cerevisia delectetur, aut facultatem bibendi vinum non habeat; eligat sibi cerevisiam veterem bene mundatam & minus generosam. Hydromel item, mustum, & succus ex fructibus expressus planè huic morbo sunt contraria, quemadmodum capite tertio fusius declaravimus. In morbi quidem declaratione cum febris inflammatio & tormina remiserint, ad stomachum, & interiora viscera corroboranda utatur vino, non tamen usque adeò generoso.

De aqua chalybeata.

Aqua Chalybeata in dysenteriis ab omnibus ferè, qui in Medicina claruerunt, præter JOH. CRATONEM, laudatur, ille enim longè aliam profert opinionem, in consilio pro quodam magnifico Domino, ubi hæc habet verba, *In recta*, inquit, *victus ratione nihil prætermittatur, nec detur potus chalybeatus, ut fieri solet. Non enim astringit, ut falsò existimant Medici, sed turbat alvum.*

Cratonis consiliis mihi Cons. 201.

Præclarum illum ac æternâ laude dignissimum Virum Dn. *Felicem Platerum*, p.m. hujus quoque fuisse sententiæ, in Epistola quadam ad me scripta testatur, his verbis.

Plateri de aqua chalybeata opinio.

Clarissime atq; amicissime Dn. Fabrici, denuo admonitus per Urstisium nostrum, ut ad quæstionem de aqua quam præcedenti anno mihi scriptis proposuisti, meumq; judicium expetivisti, tibi responderem. Quod hactenus à me minimè factum fuisse, negotiis meis, & ætati jam declinanti attribues. Quâ tamen adeo adhuc in tertia parte praxeos meæ absolvenda dies noctesq; laboro, ut pleraq; alia seponam.

Quod aqua chalybeata vires in dysenteria attinet, non malè Cratonem judicasse arbitror, etsi pleriq; eā dysentericis exhibeant. Primum enim hoc certum est, Chalybem, quo nomine ferrum purius, & durius vocant, vim habere movendi, & nonnihil etiā ventrem turbandi, idq; ob succum ferro innatum, seu ferruginē, naturæ nostræ adversam. Eamq; uti multa alia è mineris stimulando & conturbando ad excretionem sollicitantē. Quâ ratione & rasura ipsius propinata, prius præparata in aceto, vel in Crocum Martis, uti vocant, redacta, longèq; magis si infusionem illius in vino factam des, vomitum, nisi pauca illius sit quantitas, movet, & quia per eum multa excrementa educit, in obstructione venarum mesaraicarum, ut inde quoq; excretio ad intestina fiat, adjuvat, morbis inde natis aliquando opitulans. Ab igñito vero ferro vel chalybe, in aqua extincto, nisi aliquoties hoc fiat, vis illius adeo in aquam transire nequit, facitque tunc illud fere, quod & silices candentes, in aquam conjecti, nimirū quod tenuiorem aquæ & crudiorem partem absumentes, eam minus serosam, crudam, ut & coctio aquæ facit, reddant: magisque proin idoneam, quam si crudam biberit, uti & si in lacte vel à chalybe aut silicibus hoc fiat, serosiorem illius partem absumendo lac crassius magisque glutinans in dysentericis & phthysicis conveniens efficient. Quâ ratione & aqua chalybeata in dysentericis non adeò nocere poterit, uti nec si à chalybe vis aliqua vomitum movens illi imprimatur, cum & vomitus in dysenteria juvare revellendo possit. Quâ tamen etiam, vel leviter saltem quàm sæpius chalybeatā uti malim, aut eam omittere; aliave potiùs, ut aquam coctam cum rebus utilibus, vel lac amygdalinum, propinare.

Hæc subito, præterquàm constitueram, exarare volui, ut animum meum tibi deditissimum cognosceres. Quæ ut boni consulas rogo. Vale Vir experientissime cum tuis, quos Deus incolumes servet. Basileæ 26. Februarii 1607.

T. Deditiss.
FELIX PLATERUS, Archiatros Basil.
Annum ætatis 70. prætergressus.

MICHAEL DORINGIUS distinctionem facit inter potum chalybeatum, & sunt hæc ipsius verba. *Is, inquit, qui à recente chalybe, quique nullā adhuc in aqua restinctionē passus est, medicamentosus redditur, alvū movet; Alter verò qui chalybe, jā ante crebrò in aqua restincto paratur, alvū sistit. Ita decoctum*

Vide Obs. 4. Cent. 4.

decoctum hordei, quantumvis torrefacti, Chalybeatum, potenter alvum citare deprehendes. Ergo si astringere animus sit, præstat primam aquam chalibeatam abjicere, & novam substituere, in qua chalybs ignitus restingui possit, vel illa etiam servatâ exstinctiones multiplicare, adeò ut ad 40. aut 50. ascendatur. Quod ipsum Mercatus etiam fieri vult, in præparatione cujusdam medicamenti ad obstructiones viscerum tollendas utilis, atq; illis exhibendi, qui alvo laxiore præditi sunt. Hactenus Doringius. Hujus quoque sententiæ est *Andreas Libavius* in suo syntagmate arcanorum Chymicorum, & *Hercules Saxonia* in suo Pantheo de hepatis affectibus.

Mercat. l. 2. de recto art. Med. præsidiorũ usu cap. 7.

Ego, ut ingenuè fatear, doctrinam & praxin Præceptorum meorum imitans, per multos annos aquam chalybeatam dysentericis quoque præscripsi. Tandem verò cùm ea quæ Crato hac de re observavit, mihi innotuissent, ac proindè loco aquæ chalybeatæ ægris decoctum aliquod conveniens, ut posteà dicam, exhibuissem, omnia profectò longè feliciùs mihi successerunt; Ita quidem ut observationem Cratonis verissimam esse, reipsa expertus sim.

Loco autem aquæ chalybeatæ lac amygdalatum, aut ptisanam anteà præscriptam, vel julapium aliquod, aut solum decoctum agrimoniæ, veronicæ & radicum tormentillæ propino. Illud si sequenti modo præparatum fuerit, nullum saporem ingratum habebit.

℞. Agrimoniæ M.j.
Veronicæ Ms.
Rad. Bistortæ &
Rasuræ cornu cervi ana ℥s.

Coquantur in ℔. 9. aquæ fontanæ, donec tertia pars sit absumpta, idque fortissimo igne, & in vase aperto. Herbæ autem & radices, ut sint exsiccatæ, necesse est. Recentes enim decoctum reddunt ingratum.

Æger, quantum fieri poterit, quiescat. Quandoquidem motus humores agitat & movet, quies verò eosdem quietos retinet. Propterea quotiescunque alvum exonerandi necessitas requirit, ægro pelvis supra depicta, vel simile aliquod vas ad id aptum, supponatur.

De somno.

Dormiat, quotiescunque poterit, sive interdiu, sive noctu; Nam quies & somnus in hoc morbi genere non solum utilia, verùm etiam omninò necessaria sunt, quoniam vires intereà refocillantur, & actiones omnes animales quiescunt: Hinc fit, ut in somno profluvium aliquo modo restringatur, ut Hippocrates testatur his verbis: Cum voles Helleborum magis ducere, move corpus, cùm verò sistere, somnum inducito, nec moveto. Passiones animi, veluti ira, tristitia, & in genere quicquid sanguinem, & humores conturbat, summoperè nocet. Propterea videat æger, ut quantum fieri poterit, hilariter vivat, & patienter morbum ferat.

Lib 4: Aphor. 15.

Cæterùm, antequam capitulo huic finem imponam, pauca de usu mellis & sacchari in hoc morbo sunt monenda. Et primò quidem, quantum ad mel, etiamsi abstergendi vim habeat, & à *a* Dioscoride, & *b* Galeno, in sordidis atque profundis ulceribus laudetur, quia tamen tenuium est partium, utidem *c* Galenus testatur, & facilimè in bilem vertitur, nec non alvum suâ acrimoniâ ad excretionem irritat, ipsius usus in Dysentericis modicus ut sit, necesse est. Multum præterea ut ipsi aquæ admisceatur, coquatur, & continuò despumetur, vult Galenus: sic enim acrimoniam ex parte deponit, neque ita alvum irritat. Ex saccharo, finum minimè est eligendum; in depuratione enim additur lixivium ex calce viva confectum, à qua acrimoniam acquirit, ita ut sitim exciter, sanguinem adurat, bilem gignat, & caput gravet; ut magnus *Bauhinus*, Anatomicorum facilè princeps, in tractatu suo de medicamentorum præparatione monet. Est igitur ad medicamenta & alimenta pro dysentericis conficienda, saccharum, quod vocant miscellum, Germani Farinzucker/ Gallicè Cassonade, potiùs eligendum.

De usu mellis & sacchari. a Lib. 2. cap. 201. b de simpl. med. fac. c De alim. fac. lib. 3. cap. 38. c De alim. fac. lib. 3. cap. 38. Saccharũ improbatur.

CAP. VIII.

De purgationibus, Vomitu, Venæ sectione, & cucurbitulis, tanquam secunda curationis intentione.

Interea dum æger superius enarratam victus rationem observat, necessariorum medicamentorum usus minimè negligendus. Et quia morbus est ex repletione, auspicanda erit curatio, juxta illud Hippoc. axioma: Quicunque morbi ex repletione, curat evacuatio. Statim itaque ab initio juxta omnium ferè Medicorum dogmaticorum sententiam instituenda est evacuatio. Morbi enim cum inchoant, inquit idem Hippoc. si quid movendum videtur, move. Ab acrium itaque & malignorum humorum intestina erodentium evacuatione, incipienda est curatio. Hanc viam autem, quia vulgus summoperè improbat, paucis purgationum necessitatem indicabimus. Quod ut perspicue demonstretur, & quibus de causis fiat, in memoriam ea, quæ ante attulimus, revocare oportet, nimirum dysenteriam ex maligna & acri materia provenire: quæ modò ex hepate, modò ex splene, aliisque commemoratis visceribus, vi naturæ (quæ partes nobiles semper conservare studet) rejicitur, facultatem expultricem proritat & continuam egerendi cupiditatem infert, erodit, exulceratque intestina, maximosque dolores excitat, qui deinceps si quid boni vel pravi succi in corpore redundat, ad intestina trahunt. Nunquid igitur, antequam profluvium constringetur, acris & maligna hæc materia primùm evacuanda, & è corpore expurganda erit? Sed objiciet aliquis. Quid purgatione opus, quandoquidem æger continuò excernit? Respondeo, acrem materiam in visceribus hærentem, per se non nisi post longum temporis spatium, & magno ægrotantium periculo excerni posse. Imò quicquid æger aut bibit, aut comedit, quantumvis bonum & salubre, corrumpi & in venenum converti: Impura enim corpora, inquit Hippoc. quantò plus nutries, tantò magis lædes. Contra medicamentum virtute ac proprietate sua particulare, acrem & malignam hancce materiam morbificam ex visceribus ad intestina ad se trahit, & protinus educit, quâ eductâ, pro corroboratione intestinorum, & profluvii inhibitione, ea quæ fluxum restringunt, inhibentque

Lib. 2. Aphor. 22. Lib. 2. Aphor. 29. Cur in dysenteria purgatio præscribãt Medici. Objectio. Responsio. Lib. 2. Aphor. 9.

que, liberè & sine ulla mali supervenientis suspicione, exhiberi possunt. Astringentia verò ab initio exhibita, febrem augent, & inflammatione vitiosam materiam prohibent, ne excernatur, unde eâ inhibitâ, postmodum ad partes superiores regurgitat. Hinc gravior febris incenditur, fiunt epilepsiæ, & convulsiones, aliaque ejusmodi mala enascuntur. Suppressâ intempestivè dysenteriâ, inquit idem Hollerius in fine Schol. cap. 43. lib. 1. de morb. inter. vidi insanum factum. Plura incommoda, quæ ex dysenteria intempestivè suppressa, sequuta, videat lector apud Hollerium loco præallegato, aliosque authores.

Iacob. Hollet. de morb. inter. lib. 1. cap. 43.

Verùm non sufficit dixisse, corpus in dysenteria purgandum esse, sed præterea quoque quibusnam id medicamentis fieri debeat, adscribere convenit. Debet autem evacuatio hæc fieri non medicamentis, ut vocant, scammoneatis, sed ejusmodi, quę post se astringentem facultatem, ad ventriculi & intestinorum, aliorumque viscerum corroborationem relinquunt, qualia sunt Rhabarbarum, Myrobolani, Mechoaca, succus rosar. & syrupus violar. Nec est, quod Medicus ejusmodi ægrum debilitari vereatur, quum potiùs contra ejusmodi refocillatur: quoniam acres & malignos humores, qui corpus antea debilitabant, viresque prosternebant, expurgant. Hinc sequitur, quemadmodum jam antea monui, eos graviter errare, qui statim ab initio, & antequam maligna materia sit educta, profluvium inhibere & restringere student. Concludamus itaque cum Fernelio, aliisque probatissimis Medicis, statim ab initio, & ante omnia expurgandum esse corpus, ut acris materia, sive causa morbi, quæ undique gyris, & intestinorum anfractibus adhæret, vel etiam adhuc per venas mesaraicas effusa est, educatur. Antequam autem id aggrediamur, operæ precium est, diligenter perquirere, in quonam intestino morbus consistat: id quod ex præcedenti capite quinto facilè cognoscere licet. Si enim in crassioribus & inferioribus hæret, primùm sequens enema abstergens, deinde pharmacum purgans, exhibendum est.

Method. med. lib. 2. cap. 11. Iac. Holler. de morb. inter. lib. 1. c. 43. Guil. Rondel. meth. curand. morb. l. 1. c. 20. Facultas Medica Marpurg. tract. de dysenter. Felix Platerus tract. 3. ca. de dejectionib. Ioh. Mesue. part. 4. c. 3.

Enema abstergens & anodynum.

℞. Hordei decorticati
furfur. tritici an. M. j.
rosar. siccar.
florum verbasci albi
lumbricor. lotor. in aq. an. M. ß.

Fiat decoctio in aqua font. ad consumptionem tertiæ partis. Hujus decoctionis ℞. ℔. j ß.
mellis rosati
sacchari rub. an. ℥j.
ol. rosac. ℥ij.
vitellos ovor. num. ij. Misce
fiat Clyster.

Si dolor magnus & acerbus est, fiat decoctio ex lacte vaccino recens emulcto, in quo hordeum ad crepaturam coquatur. Hoc enemate, quia abstergit, mundificat, & dolorem lenit, quotidie semel aut bis ægro uti convenit. Quod si ulcus tenuiora intestina occupaverit, non est, ut æger magnum commodum ac utilitatem ex clysterum usu inde expectet; non enim ultra intestinum colon ascendere solent, propter valvulam in fine Ilii, & principio coli existentem, & à clarissimo Dn. D. Casparo Bauhino singulari arte ac industriâ inventam & observatam.

Cæterùm in Enematum exhibitione observandum, ut, cum intentio Medici est abluere & detergere intestina, illa in majori quantitate exhibeantur, quo intestina impleri & ablui, clyster quinetiam mox rejici possit. Contra si intentio est fluxum constringere, & ulcera consolidare, in minori quantitate, quo diutius retineantur, exhiberi ac infundi debent.

Nota.

Quamvis autem sæpè numero præcipuum malum in crassioribus intestinis, quæ clysteribus facilè ablui possunt, hæreat, nihilominus tamen ad tenuiora quoque sese extendit labes illa. Quandoquidem acris illa materia, sive ex capite, sive aliunde defluxerit, cùm tenuiora intestina perreptat, semper nonnihil malignitatis suæ in intestinorum gyris & anfractibus, post se relinquit. Itaque clysteres non sufficiunt, sed pharmaco ventriculus & intestina omnia, expurganda sunt. Ad hanc autem intentionem rhabarbarum, myrobalani, & radices mechoacæ, primum locum obtinent. Dioscorides etiam agaricum ad ℥j. dysentericis exhibet. Verùm quia dysenteria semper quandam sibi malignitatem adjunctam habet, medicamentis purgantibus aliquid, quod cor corroboret, putredini quinetiam ac malignitati adversetur, parumque adstringat, semper commisceri debet, ut sunt unicornu, cornu cervi ustum & præparatum, lapis bezoar, aqua cinamomi sine vino destillata, terra sigillata, bolus armenus vetus, succus arnoglossæ majoris, & similia. Quo ad theriacam, quamvis summum sit antidotum, partesque nobiles defendat, purgantibus tamen medicamentis non est admiscenda: eorum enim vim ac operationem obtundit, impeditque, ut Galenus testatur. Rejecto enemate pharmacum purgans exhibendum est; Itaque pro adultioribus.

Lib. 3. c. 1.

De theriaca ad Pisonem.

Potio purgans.

℞. Rhabarb. electi ℥j.
Myrobal. citrinor. ℈ij.
Syr. de cottoneis ℥j.
Lapidis bezoar gr. iiij.

Pro pauperibus loco lapidis Bezoar, cornu cervi usti & præparati ℥j. substituatur, fiatque cum aqua, aut decocto plantaginis & centumnodiæ, id est, polygoni, & cochleari uno aquæ cinamomi sine vino destillatæ, potiuncula. Si aqua cinamomi in promptu non sit, ejus loco parum pulveris ejusdem substituatur. Loco syrupi de cottoneis, si minus habentur, substituendus syrupus de rosis rubeis & siccis. Addo & aliquando parum succi arnoglossæ majoris.

Nonnulli concisum rhabarbarum in taleolos in sartagine, aut laminâ ferreâ, suprà carbones candentes parum torrefaciunt; quod tamen RONDELETIUS improbat, & quidem meritò. Ad purgandum enim inutile invalidumve, uti etiam acre redditur medicamentum. Quapropter Dn. Doctor *Platerus*, & alii, in principio morbi de assatione rhabarbari, non usque adeò sunt solliciti, sed potius viribus ejus adhuc integris, exhibendum suadent, & quidem non immeritò: melius

Rhabarbarum an torrefaciendum.

Tractat. c. de curat. dejectionu. Leon. Favent. de medend. morb. c. 56.

lius evacuat materiam peccantem. Tandem verò si tertio aut quarto repeti debeat idem medicamentum, & majorem ab eo astrictionem desideremus, aliquo pacto erit torrendum.

Quod si æger juvenis & imbecillis sit, dosis medicamenti imminuenda est. Contra si robustus, sequenti die, aut post dies aliquot reiteranda potiuncula; quo maligna & acris materia eradicari possit. Id quod Hollerius hisce verbis asserit. Nullum autem, inquit, præstantius pharmacum rhabarbaro, à quo purgatio non solùm semel convenit, sed si res exigit, & vires permittunt, sæpius repetenda est. Sin æger propter imbecillitatem quotidianam purgationem ferre nequeat, id alternatim fiat, vel post primam & secundam purgationem dies unus aut alter intercaletur. Interim verò enemata exhibenda, vomitus provocandus, & vena incidenda erit, ut posteà ordine declarabimus. Sequenti quoque apozemate ad præparandam materiam, & humorem acrem contemperandum, utatur.

De morb. inter. lib. 1. cap. 43.

Apozema.

℞. Rad. Lappati acuti,
Cichorei
Fœniculi
Cortic. interiorum radicum
Frangulæ
Eryngii marini ana ℥ß.
Hordei mundati ℥j.
Herb. Agrimon.
Veronicæ
Fol. & Rad. Plantag. ana Mj.
Flor. Rosar. rub.
Violar.
Buglos. &
Borrag. ana. Mß.
Liquiritiæ ℥j.

Coquantur in sufficienti quantitate aq. purissimæ. In ℔ij. colaturæ dissolve syr. de succo acetosæ.

Dè rosis sicc. &
Cydonior. ana ℥j.

Misce, & fiat Apozema, de quo æger crepusculo matutino sumat, & tribus horis ante cœnam ad ℥iiij. aut ℥v. pro dosi.

Et quia in Dysenteria jecoris semper est habenda ratio, ut Galenus monet, non solùm post sumptas potiunculas, verùm etiam frequenter interdiu tabellam unam Diarrhodonis Abbatis sumat æger. Aut

Comm. 4. in lib. Hippoc. de artic. cap. 4.

Electuarium.

℞. Spec. Diarrhod. Abbatis
Tria santali ana ʒj.
Diamargariti frig.
Aromatici rosati an ʒij.
Cornu cervi usti & præpar. ʒj.
Lapidis Bezoardici ℈j.
Confect. alkerm. ʒj.

Cum s.q. syrupi cidonior. fiat electuarium aut cum ℥iiij. sacchari dissoluti in aq. cichorei, formentur tabellæ.

Linimentum pro hepate.

Regio hepatis, oleo de absynthio, cui aliquantum cerati santalini admixtum sit, inungi convenit. Aut,

℞. Ol. de absynth.
Amygdalar. amar. an. ℥ij.
Succi agrimoniæ &
Veronicæ
Aceti an. ℥j.

Coquantur omnia lento igne ad succorum ferè consumptionem. Colaturæ admisce Trochiscor. de Eupatorio, & de rhabarbaro an. ʒj.ß. Misce, fiat linimentum pro regione hepatis.

Porrò in hoc morbo medicamenta purgantia in forma solida sumpta, potionibus sunt anteponenda: diutius enim in corpore manent, ac proinde plus peccantis materiæ, ad se attrahunt & evacuant. Itaque superiori pulvere ex rhabarbaro, myrobalanis, cornu cervi, præstat admiscere syrupi violacei, vel cydonior. aut rosarum, quantum opus fuerit, ad bolum conficiendum, quem æger potionis loco sumat.

Bolus.

Mechoaca, quia crassos, viscidos, putridosque humores, utramque bilem & aquas, clementer & absque violentia expurgat, Nicolao Monarde attestante, in hoc morbo præsentaneum est remedium, ut cap. 11. fusiùs declarabimus. Pro adultioribus itaque.

Purgatio in forma boli aut potionis.

℞. pulv. mechoac. albis. ʒj.
Myrobalan. citrin. ℈ij.
Cornu cervi usti, & præp. ℈j.

Cum syrupo de cydoniis, vel de rosis sic. fiat bolus, vel sumatur cum aq. destillata, aut decocto arnoglossæ majoris, centumnodiæ, parumque aq. cinam. destillatæ absque vino.

Ex hac radice panem Martium, sive Mazam panem (ut vocant) laxativum conficio, de quo pueris & delicatioribus, qui rhabarbarum, aliaque medicamenta respuunt, exhibere soleo. Hoc autem modo componitur.

Panis Martius purgans.

℞. Amygdalar. dulc. in aq. calida maceratarum & decorticat. ℥j.ß.
pulv. mechoacæ subtilis. ℥j.
sacchari ℥ij.
cornu cervi usti, & præpar. ʒiiij.
mucilag. gummi tragacanth. ʒiij.

Contundantur omnia diligenter in mortario lapideo, cum s.q. aquæ rosar. odoriferarum, fiatque massa. Ex qua formentur placentæ, quæ in furno tepido, aut supra tegulam calefactam paulatim exiccentur. De his placentis exhibeatur adultioribus ad ℥.ß. aut ʒv. Pueris verò ad ʒj. vel ʒij. vel plus minusve, secundum ægrotantis vires. Succus item & infusio rosar. usque ad ℥j. aut ℥ij. plus aut minus, huic morbo utilis existit: biliosos enim & acres humores, qui ut plurimum hujus affectus basis sunt, ut Galenus testatur, clementer purgat. Si succus aut infusio non habeatur, exhibeatur syrupus rosatus. Sequenti quoque syrupo in dysentericis feliciter utor: noxios enim humores absque violentia educit, partesque nobiles corroborat.

Comm. 24. lib. 4. Aphor. Hipp.

Syrupus.

℞. Rhabarb. optimi
Mechoacæ albis. an. ℥j.
Agarici select. & recent. trochisc.
Fol. senæ à stipulis expurg. an. ℥.ß.
Corticum interior. radic. frangulæ,
Radic. polypod. querc.
Myrobalanor. citrinor. an. ℥j.
Flor. violar. recent. &
Prunellor. sylvestr. an. M.j.
Cinamomi ʒj.

Infun-

Infundantur per noctem f.a. in decocto radicum cichor. eryngii marini, herbar. agrimon. veron. flor. cordial. liquir. & sem. anisi. Mane ebullitione & expressione fortiter factâ, cum ℥xij. sacchari miscellanei fiat f.a. syrupus. De quo adultioribus detur ad ℥j. usque, aut ℥j.ſ. junioribus & delicatioribus ad ℥ſ. Pueris verò ad ʒij. plus aut minus, prout Medico videbitur, ætas item viresque ægri concesserint.

Excrementa alvi, quomodo rejicienda.

Quotiescunque autem æger ventrem exoneravit, pelvim hoc modo mundare debent adstantes. Extra domum in aliquo loco remoto, & à sanis non frequentato scrobs fodiatur, in quam ægrorum excrementa, & urinam injiciant, eamque postea arenâ, aut calce vivâ cooperiant. Atq; hoc modo, non saltem ægris verùm etiam sanis, consulitur. Teterrimus enim ille, & pestiferus excrementorum fœtor, non solùm ægris, sed etiam sanis, summoperè nocet, partesque nobiliores infestat. Quapropter tum ægri, tum sani, ea, quæ cor, partesque nobiles corroborant, & putredini adversantur, naribus admovere debent. Cujusmodi est spongia insuccata in aqua cinnamomi, cui aliquid aceti rosi. admixtum sit: aut ejus loco aquæ cordial. in tractatu nostro de Gangræna & Sphacelo, descriptæ, & aceti rosar. æquales partes accipiantur. Corticum citri odor, & eorum succus putredini adversatur, spiritusque vitales & animales refocillat.

Quid interim purgandum observandum.

Interim dum æger purgatur, imò toto morbi decursu, summo studio vires ejus conservandæ veniunt: ideoque quotidiè bis aut ter, tabellam unam aut alteram diamargariti, vel diarrhod. Abbat. aut specierum Liberantis, vel aliquid confect. Alkermes, exhibere, cordi quinetiam Epithemata, applicare necesse est. Si febris vehemens fuerit, lac amygdalarum, aut emulsio sem. frigidor. major. & sem. papav. albi, cum decocto agrimoniæ, veronicæ, radic. & folior. plantag. & eryngii mar. extracta, propinetur, addito parum sacchari, aut (quod præstantius) syrupi de cotoneis, ad saporis suavitatem, ventriculi & intestinorum corroborationem. Margaritæ, item corallia præparata, lapis Bezoar, cornu cervi ustum & præparatum, terra sigillata, bolus armenus verus, confectio alkermes, & hujusmodi, sive cum aqua buglossæ & borraginis, sive in forma electuarii, aut tabellarum sumpta fuerint, cor, partesque nobiles corroborant, malignosque humores reprimunt.

Quid iis, qui medicamentis uti non possunt, faciendum.

Qui verò à medicamentis purgantibus alienus fuerit, vel qui aliquam ob causam iis uti noluerit, illico tamen ventris fluxus constringi minimè debet, sed per aliquot dies intestina jusculis carnium recentium, sive castratorum, sive boum, caponum, aut gallinarum, abluere præstat, quibus admisceri poterit oleum olivarum, vel amygdalar. dulc. aut butyrum recens sine sale, uti capite de vitæ regimine declaravimus. Hujusmodi juscula multum nutriunt, abluunt & mundificant intestina, simulque dolorem mitigant, præsertim, si unus aut alter vitellus ovorum eis admisceatur. Postquam tres aut quinque dies æger jusculis usus fuerit, tandem ad medicamenta, quæ profluvium constringunt, confugiat.

Vomitus quid in Dysenteria conducat.

Vomitus quoque summoperè convenit, præcipuè eis, qui eum facilè ferunt, eique assueti sunt. Materiam enim, quæ ad intestina fluit, divertit, ventriculum mundificat, imò etiam ex mesaraicis venis & splene humores nonnunquam educit, & fluxum sistit, Hippocrate teste, qui sic scriptum reliquit; *A longo alvi profluvio habito, spontaneus morbus superveniens, morbum solvit*; Corpore tamen prius evacuato, ne acris & maligna materia ad ventriculum regurgitet, ipsumque lædat, fastidiumque cibi inducat. Hanc itaque vomitoriam potiunculam sumat.

Lib. 6. Aphor. 15.

Vomitus.

Vomitorium.

℞. Aq. Pluvialis ℔ij.
Mellis ℥iij.

despumando continuò ad tertiæ partis consumptionem coquantur. Hujus Hydromelitis cyathum unum tepidum, cum duabus unciis olei olivar. aut butyri recent. bibat. Post sesquihoram à sumpto vomitorio, pennam aut digitum oleo olivarum, aut butyro inunctum, in gulam immitat, vomitumque provocet. Si fortiori vomitorio opus est, raphani radicem in mortario contundere, & cum prædicto hydromelite colare, posteà ægro cum oleo aut butyro exhibere convenit. Seminis raphani pulverisati dimidia uncia, aut minus, prout laborantis ætas & vires fuerint, cum hydromelite atque oleo, vel butyro exhibita, præstans & optimum est vomitorium. Videndum tamen, ut æger paulò post vomitorium ejiciat. Victorinus Schönfeld de dysenteria cap. 10. Nonnulli ʒj. radicum asari in dysenteria pro vomitorio exhibent. Id in corporibus robustis quidem fieri potest, in delicatioribus verò minimè: hellebori enim albi modo purgat, ut Diosc. testatur. Si verò à medicamentis abhorreat, ut pueri, mulierculæ, & hujusmodi delicatiores solent, tunc ut quidam ex recentioribus Medicis suadet, orificium ventriculi, & venter supra umbilicum, unguento de Arthanita inungendus est, vel orificio ventriculi hellebori albi radices extrinsecus imponantur, quod mihi tamen valdè suspectum est: Quandoquidem necesse est, ut hujus medicamenti vis & proprietas abdominis cutem & partes musculosas penetret, antequam ejus operatio expectetur. Porrò abdomine hujus medicamenti acrimonia & violentia imbuto, hocque medicamento per ventriculum & intestina diffuso, operationes violentæ sequuntur: & posteà horum medicamentorum operationem sistere ac impedire, in Medici potestate ac arbitrio non est. Denique quoniam unguenti hujus ingredientia pleraque acria & calidissima, qualia sunt euphorbium, colocynthis, mezeron, & alia hujusmodi, ea non sine maximo damno, & vitæ periculo in dysenteria applicari possunt, præcipuè si æger imbecillis & tenellus sit, ventremque naturâ lubricum habuerit. Postremò notandum est, hujus unguenti ingredientia maxima cum violenta alvum ciere, quod item in dysenteria planè contrarium, & perniciosum est, in qua medicamenta stypticam quandam facultatem, ut rhabarbarum, habere necesse est. Sit igitur admonitio, in gratiam ægrorum prolata. Ægro, cum minorativo, tum etiam vomitu expurgato, postquam aliquandiu quieverit, si juvenis, robustus

Usus unguenti de Arthanita, in dysenterici periculosus.

De vena sect. in dysenteria. stus & plethoricus fuerit, vena in brachio, quæ magis conspicua, incidenda est, extrahendusque sanguis ad ℥vj. vel ℥vij. & ℥viij, secundum ægri vires, & morbi vehementiam; si febris, & viscerum inflammationis metus adfuerit, viresque consentiant, evacuatio sanguinis abs re non erit. *Botallus de vena sectione. Pag. 55.* Botallus de curatione per sanguinis missionem, juveni cuidam ad ℥xv. maximo cum successu detraxit. Idem Botallus in Domino de Essarts, longa & validâ febre, nec non alvi fluore, modo Lienterico, modo Dysenterico extenuato, venę sectionem largam, & aliquoties repetitam, feliciter se adhibuisse asserit. Sed hac in re cautè, & nonnisi cum præmeditatione procedendum. Non illicò autem, sed paulatim sanguis extrahendus: sic enim major fit revulsio, viresque meliùs conservantur. Pueris, quibus ratione ætatis venas incidere non licet, ligetur brachium, ut vena aliquantum appareat; Deinde venæ una aut altera sanguisuga applicetur. *De cucurbitulis.* Juvenibus, senibus, & omnibus, in quibus venæ sectio aliquam ob causam suspecta, cucurbitulæ scapulis revulsionis gratiâ applicentur. Possunt autem primò aliquoties absque scarificatione, postmodum cum scarificatione, applicari. Si fluxus & dolor vehemens est, brachia fortiter ligantur ad cubitum, uti & crura ad genua. Nonnulli frictiones in dysenteria revulsionis causâ adhibent, sed quia fricando sanguis incalescit, tenuis & acris efficitur, non usque adeò mihi probantur. Antequam autem vena incidatur, aut cucurbitulæ applicentur, ægrum leniter purgare necesse est, ne venæ sectione maligni ac putridi humores ex intestinis ad hepar, & venas trahantur. Purgetur autem rhabarbaro, & myrobalanis, aut simili medicamento, ut anteà diximus. *Tract. 3. c. de dejectione.* Hæmorrhoidum spontaneam apertionem, nec immoderatum fluxum derivationis gratiâ, hîc aliquid conferre, testatur Clariss. Dn. Doctor *Felix Platerus*.

CAP. IX.

De dolore sedando, tanquam tertia curationis indicatione.

INter cætera accidentia, quæ morbo huic supervenire solent, præcipuum ferè est dolor, proptereà quod sanguinem & humores ad partem affectam violenter attrahit: indè febris, syncope, inquietudines, phrenesis, aliaque graviora symptomata sequuntur, donec tandem vires planè prosternantur. Ideoq; summo studio in id incumbendum, ut dolor sedetur, quod triplici modo fieri potest. 1. Si causa doloris aufferatur. 2. Si acris & malignus humor ad temperiem reducatur. 3. Si partis affectæ sensus aliquo modo stupefiat, & hebes efficiatur. *Primus modus dolorem leniendi.* Porrò causa doloris auffertur, primò medicamentis, tam iis quæ vomitum provocant, quàm etiam iis, quæ per inferiora purgant, qualia sunt rhabarbarum, myrobolani & mechoaca, item clysteres abstersivi, uti antea diximus. *Secundus modus.* Secundò tollitur dolor, si materia, quæ ad intestina confluit, ad alia loca divertatur. *Diuretica cur ab initio morbi minimè exhibenda.* Ad hanc intentionem Diuretica multùm prodesse possunt; In principio tamen morbi, & antequam corpus optimè purgatum sit, ea non sunt exhibenda, ne acris & maligna materia, dum ad renes fertur, & transeundo per venas mesaraicas & hepar, iis visceribus damnum aliquod majus & primario morbo pejus inferat. Purgato itaque corpore, ad Diuretica deveniendum est. Quocirca radices petroselini, fœniculi, & anisi cum carne coquantur, & jusculum ægro hora una ante prandium, exhibeatur. Diuretica enim cibis minimè admiscenda esse, alibi demonstravimus. *Observat. 1. Centur.* Venæ item sectio sanguinem divertit, & evacuat, qui ut plurimùm in Dysenteria maximam adfert molestiam. Quare venæ sectio in Dysenteria minimè est improbanda, modò ætas & vires permittant; Brachia & crura tæniis arctè sunt liganda, & quidem modò supra, modò infra genu & cubitum: hujusmodi enim ligaturæ ex visceribus interioribus sanguinem & humores acres, ad partes corporis exteriores, vehementer attrahunt. Eandem ob causam partibus supra commemoratis, cucurbitulæ, aut ventosæ, quas vocant, applicari possunt. Humores quoque divertit sudor, propterea capite de vitæ regimine diximus, ægrum sub linteaminibus, & lodicibus calidè & quietè se continere debere, quò acres & maligni humores, qui in externis continentur venis, per poros potiùs exhalare possint, quàm à frigore ad centrum corporis repelli. Attamen non suadeo circa morbi principium, ut sudorifera eandem ob causam, quàm de Diureticis recensuimus, adhibeantur.

Secundus modus dolorem leniendi. Altera via sedandi dolorem in hoc consistit, ut acrimoniam & qualitatem corrosivam minuamus ac leniamus. *De lacte.* Quamobrem priùs purgato corpore, lac vaccinum aut caprinum coctum, quemadmodum c. 7. demonstravimus, exhibendum est. Febricitantibus enim, inquit Trallianus l. 8. c. 8. non tam facile lac dandum est, quod in ventriculo acescat ac corrumpatur, aut ex calore in caseum coalescat, unde majores cruciatus, viscerum tensiones, capitis dolorem & cibi fastidium excitat. Item juscula pinguefacta, sive butyro, sive oleo olivarum, aut (quod magis laudo) amygdalar. dulcium, quemadmodum capite de vitæ regimine declaravimus. Oleum rosaceum, ac præcipue omphacinum præstantissimum est, quod ægro ad ℥iij. aut ℥iiij. in jusculo carnium recentium exhiberi potest. Oleo rosaceo & de cottoneis mixtis æqualibus partibus, totus quoque venter inungatur. Postea accipiatur omentum vervecinum liquefactum cum oleo rosaceo, & ventri calide superimponatur. Quamprimum omentum refrigeratum fuerit, denuò in eodem lacte calefaciendum, & ut prius applicandum est.

Electuarium ex oleo amygdalarum dulcium. Ego in dysenteria sæpius utor oleo amygdalar. dulcium, cui tantum sacchari miscellanei admisceo, quò formam Electuarii acquirat. De hoc Electuario æger singulis fere momentis aliquantulum sumat. Si aliquid olei recentis ex vitellis ovorum admisceas, præstantissimum habebis medicamentum, non solum ad dolores sedandos, verùm etiam ad excoriationem, & ulcera intestinorum curanda. Oleum quoque rosaceum, præcipue omphacinum, oleum item cydoniorum, hîc valde convenit. Videndum tamen, ne ejusmodi olea, quę per os exhibenda sunt, rancida, sed recentia sint.

R. flor.

Clyster.

R. Flor. chamom.
Melisoti
Verbasci &
Violar. an. M. ſ.
Radic. & folior. althææ an. M. j.
Lumbricor. in aq. lotor. M. ſ.
Sem. fœnigræci &
Linian. ℥. ſ.

Coquantur in lacte vaccino ad consumptionem tertiæ partis. In colatura ℔j. diſſolve vitellos ovor. num. ij.

Olei roſac. &
Butyri recent. ſine ſale an. ℥. ij.

Miſce, fiat clyſter.

Aliud enema.

Aliud enema hoc modo præparari poſſet. Coquantur inteſtina vervecis in aq. cum manip. tribus hordei decorticati. De hoc juſculo accipiatur ℔j. plus aut minus, prout ætas ægri feret, atque in eo diſſolvantur vitelli ovorum num. i j. aut iij. olei roſac. & ſevi vervecini, quantum opus videbitur, & exhibeatur ægro quotidie ſemel vel bis, ſecundùm doloris vehementiam. Dolorem in dyſenteria vehementer lenit enema ex lacte cocto, præcipuè ſi vitellum ovi parumque mucilaginis ſeminis cydonior. & fœnigræci, ac ℥j. olei roſac. admixtum fuerit. Si dolor ſit vehemens, in eodem lacte poterunt ad grana tria opii diſſolvi.

Tertius modus dolorem ſedandi.

Porrò ſi dolor his medicamentis non ſedatur, ad fortiora deveniendum eſt. Ideoque ſingulis diebus ægro bis aut ter emulſio ſeminum frigidorum, videlicet melonum, cucurbitarum & papaveris albi in mortario lapideo piſtorum, aquâ, in quâ hordeum decorticatum, & fruſtum panis coxerit, colatorum, exhibeatur. Ad eandem quoque intentionem ſequens Julapium propinetur.

Iulapium

R. Aquar. lactucæ
Nymphææ
Plantag. an. ℥ij.
Syr. de papav. &
De cottoneis an. ℥j.
Spec. diamargar. frigid. ℈ij.

Miſce, fiat julapium, quod æger duobus hauſtibus ſumat, alterum quidem duabus horis à cœna, alterum verò noctu, cum ſitis ipſum urgebit. Emulſio hæc & julapium, tam gravidis, quam pueris, ſine ullo metu exhiberi poſſunt. Si dolor adeò vehemens eſt, ut præſcripta emulſione & julapio leniri non poſſit, ad valentiora accedendum eſt, qualia ſunt Tryphera, Philonium, pilulæ de cynogloſſo, trochiſci de Succino cum opio, laudanum, quibus non ſine ægrotantium fructu ſæpius uſus ſum: quandoquidem non ſolum dolorem leniunt, & ſomnum provocant, ſed etiam fluxum alvi conſtringunt, viresque reſtaurant.

Potio ſomnifera.

Itaq; R. Philonii Perſici ℈is.
Theriacæ recent. ℈j.
Lapidis Bezoardici gr. v.
Syr. de papav. &
de cotoneis ana ℥s.

Cum aqua plantag. fiat potiuncula, quæ horâ ſomni exhibeatur.

Pro pauperibus loco lapidis bezoardici ſubſtituatur cornu cervi uſti, & præpar. ℈j.

Alia.

Aut, R. trochiſcor. de ſuccino cum opio ℈ij.
Spec. diamarg. frig. ℈j.
Syr. de papav. ſ.

Cum decocto radicum & folior. plantaginis, agrimoniæ, & veronicæ, fiat potiuncula.

Sequens quoque Enema ad eandem intentionem facit.

Enema ad ſomnum conciliandum.

R. Rad. Tormentillæ,
Conſol. major. &
Plantag. ana ℥j.
Flor. Meliloti
Verbaſci &
Roſar. ana p. ij.
Sem. Papav. albi &
Hioſcyami ana ℥. j.

Coquantur in lacte vaccino ad conſumptionem quartæ partis. Hujus colaturæ pro adultioribus ſumantur ℥viiij. in quibus diſſolve vitellos ovor. N. ij.

Philonii Rom. ℥ij.
Ol. Roſac. ℥ij.

Miſce, fiat Clyſter.

Pro junioribus verò & pueris imminuatur doſis, tam decoctionis, quàm Philonii. Enematis loco poteſt ſequens ſuppoſitorium admoveri.

Suppoſitorium.

R. Pulv. Myrrhæ,
Maſticis ana ℥j.
Opii diſſoluti in aq. lactucæ. gr. vj.

Miſceantur cum vitello ovi, fiatque paſta, quæ ſyndone aut linteo ſubtili involuta, indatur ano, ita tamen ut propendeat filum, quò quamprimum æger obdormierit, extrahi poſſit.

CAP. X.

De profluvio comprimendo & inteſtini ulcere conſolidando, tanquam quarta & ultima curationis intentione.

POſtquam quatuor aut quinque dies ab initio morbi, tum vomitu, tum etiam rhabarbaro & clyſteribus abſtergentibus, corpus ſic purgatum fuerit, ad remedia, quæ profluvium comprimunt, deveniendum eſt. Illa autem partim per os ſumuntur, & per clyſteres infunduntur, partim quoque extrinſecus corpori applicantur. Sed antequam illud perſtringimus, conditiones nonnullæ circa ægrum diligenter ſunt conſiderandæ. Quamdiu enim febre, & vehementiſſimo ventris dolore laborat, fluxus alvi non illicò, nec omninò comprimendus eſt: hujuſmodi enim ſymptomata malignam & acrem materiam nondum planè ex corpore evacuatam arguunt. At quia adſtringentium medicamentorum uſu maligna illa materia in corpore retinetur, optimâ victus ratione hujuſmodi corporibus maximè opus eſt, parteſque nobiles corroborandæ, donec inteſtina pinguibus & optimè nutrientibus juſculis ſatis ſint exonerata, atque ab omni materia acri expurgata, ut ſuo loco declaravimus.

Quamprimum autem febris & ventris dolor ex parte ſedatus fuerit, ægro ſubinde aliquid, quod inteſtina roboret & fluxum reſtinguat, exhibendum eſt.

Antequam autem ad declarationem medicamentorum eorum, quæ id efficere poſſunt,

 progrediar,

Quæ circa usum medicamentorum astringentiũ observanda.

progrediar, Lectorem admonitum velim. In exhibendis medicamentis, ventris fluxum sistentibus, hoc observandum esse, nimirum, ut æger de illis sæpius sumat, sed singulis vicibus parùm. Sæpius, inquam, propterea quod medicamentum ob continuum profluvium, ventriculo & intestinis diu inhærere nequit. Parum verò singulis vicibus exhibendum, tum ut in natura illud de potentia in actum convertere possit, tum etiam ne fluxus repentè comprimatur, quod aliàs valdè periculosum esset, uti sæpius monui.

Nux muscata.

Inter simplicia, quæ alvum in Dysenteria constringunt, non infimum locum obtinet nux muscata; quandoquidem diversas facultates, omnes in hoc affectu necessarias, in se continet. Primò oleosam substantiam, propter quam dolores lenit, intestina illinit, ut ab humore acri minus lædantur. Aromaticæ verò qualitatis ratione, quæ in aëreo spiritu consistit, ad partes omnes nobiles penetrat, easque mirificè corroborat. Terrestris demum in ipsa particula adstringit, stomachum atque intestina corroborat, & quæ in ipsis sunt ulcera exiccat, cicatricemque inducit, & ut verbo dicam, nux muscata, Avicenna & aliis testibus, ipsaque experientia comprobante, hepar, splenem, stomachum, ac præcipuè os ejus confortat, constringitque, flatus discutit, visum acuit, uteri affectibus frigidis mirificè prodest, lenit dolores, & urinæ difficultati confert: atque hæc omnia in dysentericis summoperè desiderari, quis, quæso, negare poterit? Cæterùm in torrefactione summa adhibenda est diligentia, neque ut vulgus facit, in lamina ferrea candenti sunt torrefaciendæ: sic enim oleosa earum atque aromatica vis ac qualitas evanescit, ingratum saporem acquirunt, remanetque tantummodò pars terrestris; quæ quidem ventriculum & intestina corroborat, & fluxum alvi constringit, reliquæ verò, quas recensui operationes, ex ea minimè sunt expectandæ. Itaque qui nucibus non torrefactis in dysentericis uti voluit, non multùm meo judicio aberrarit: Videmus enim præallegatos authores, cùm de facultatibus, & usu nucis muscatæ agunt, torrefactionis non meminisse. Crato quinetiam consilio 201. 202. nuces muscatas dysentericis quidem præscribit, non tamen torrefactas. Verùm si propter ardentem febrim aliquis eis simpliciter uti ausus non fuerit, ecce hoc modo torrefaciendæ sunt. Involvantur nuces muscatæ stupis canabinis madidis, singulæ seorsim, postea per quadrantem horæ ad focum cineribus calidis immergantur, & postquam per se refrigefactæ fuerint, à stupis mundentur, serventurque ad usum.

Avicen. l. 2. tract. 2. c. 502. Arnoldus de villa nova in scholam Salernit. c. 38. Fernel. meth. med. l. 5. c. 19. Idem eodem l. c. 22.

De præstãtia lapidis Bezoar in dysenteria. Caspar Bauhinus lib. de lapide Bezoar c. 23. Observat.

Lapidem Bezoar præstantissimum esse in dysenteria, experientia me edocuit. Philibertus Sarazenus Medicus Lugdunensis celeberrimus in dysenteria epidemica eo feliciter se usum fuisse quoque testatur. Princeps quædam magni nominis, post esum fungorum dysenteriâ aliisque symptomatibus tam graviter laborans, ut quasi in agone versaretur, cùm ad grana quadraginta lapidis Bezoar sumpsisset, post semihoram sudor calidus, & quidem universalis, supervenit, mox quoque sequutus est somnus, & intra paucos dies pristinæ sanitati restituta fuit, uti lector in quarta Cent. obs. nost. fusius videbit. Verum enim verò in ipsius cognitione, & electione, summa est difficultas; talis enim (ut rectè Bauhinus monet) impiorum hominum est avaritia & astutia, ut lapidis istius omnes conditiones naturales, tam externas quàm internas, perbellè adeò imitentur, ut ferè discerni non possint.

Lib. de lap. Bezoar. cap. 16.

Plantago.

Plantaginem Dysentericis maximè convenire testatur Diosc. lib. 2. cap. 153. astringentem enim & exiccatoriam vim habet. Quamobrem & inflammationes, si adfuerint, compescit. Folia cum carne coquantur, aut exhibeatur ejus succus crudus, pueris ad ℥j. aut ℥j. adultioribus ad ℥iij. vel ℥iiij. per se aut cum jusculis, aut decocto aliquo appropriato.

Lysimachia. Lib. 4. c. 3. Fran. Valeriola observ. l. medic. l. 3. observ. 4.

Lysimachiam quoque Dysentericis prodesse, idem Dioscor. author est; *foliorum enim succus*, inquit, *seu potu exhibitus, seu clystere infusus, ad Dysenteriam valet.* Neque succum tantummodò, verùm etiam decoctum, viri docti non immeritò extollunt. Radix nymphææ, *a* quia vim habet siccantem, citra mordacitatem, ventrem sistit, *b* ideoque exiccata, & pota, cœliacis ac dysentericis auxiliatur, imo mirifice in Dysenteria, & quibusvis fluxionibus, *d* nec non ulceribus intestinorum, accommodata est. Pulvis leporis combusti præstans est in dysenteria, ad alvi profluvium constringendum. Is autem hoc modo comburitur. Abstractâ pelle, & exenterato corpore in frustula scindatur, & illotus cum sanguine suo in vase fictili undique bene cooperto & lutato, clibano imponatur & siccetur, ut in pulverem redigi possit. De hoc pulvere detur adultioribus ʒj. junioribus & pueris paulò minus. Hepar vervecinum, item cancri aquatiles, in clibano exiccati, optimè ventrem constringunt. Theriaca quoque à Galeno, & aliis quamplurimis Medicis, præcipuè cum intestina inflammatione vacant, in Dysenteria laudatur: si per intervalla cum supra commemoratis aquis dissoluta, horâ matutinâ sumatur: sit autem recens, magis enim refrigerat. Tanta autem hujus medicamenti vis est, ut (quemadmodum Galenus testatur) purgantium pharmacorum operationem supprimat, si ei, qui medicamentum purgans hausit, propinetur, & dosis in adultioribus ʒj. non excedat.

a Paul. Æg. de re medica l. 7. c. 3. in liter. n. b Dioscor. l. 3. c. 42. Gal. de simpl. med. facult. lib. 8. c Felix Plater. tract. 3. c. de dejectione. d Avicen. l. 2. tract. 2. c. 515. Pulv. leporis combusti in dysenteria præstans. Hepar vervecinum ventrem constringit. Theriaca. Galen. de Theriaca ad Pisonẽ.

Purgato corpore, Philonium Mesues, & Laudanum utiliter adhibentur: dolores enim leniunt, somnum tantoperè in hoc morbo necessarium provocant, & fluxum constringunt: cautè tamen hac in re agendum est: Genitale cervi exiccatum, & scalpro aut lima abrasum & comminutum, præstantissimum, ad profluvium Dysentericum constringendum, remedium esse, experientiâ comprobatum est.

Genitale cervi Henric. Ranzovius de conservanda valetud. cap. 44. Pulvis turturum.

Nicolaus de Metri, olim Sigismundi Archiducis Austriæ Medicus & Chirurgus celeberrimus testatur, se multos Dysenteriâ laborantes sequenti pulvere curasse. Turturem integrum,

hoc

hoc est, cum pennis & visceribus suis in ollam bene coopertam & lutatam immittebat, eumque in clibano, donec omnia probè exiccata essent, & in pulverem redacta, relinquebat. De hoc pulvere capiebat ℥j. pulveris radic. tormentillæ ʒs. Commixtis omnibus, singulis matutinis exhibebat ʒj. cum aqua tormentillæ, aliquando etiam post cœnam. Deinde coquebat herbam & radices verbasci albi: tandem æger in sedili perforato collocabatur, & per inferiora hujus decocti fumum, quantum calidè ferre poterat, recipiebat, quod singulis diebus ter fiebat. Processus iste non est improbandus, si universalia, veluti vitæ regimen, ac purgationes & ritè adhibeantur, & rectè observentur. Arnoldus de Villa Nova pulverem de turture hoc modo conficit. *Accipiatur*, inquit, *turtur cum pennis suis, & interiora extrahantur, & pulvere boli armeni, sanguinis draconis, mumia, cum forti aceto, & vitellis ovorum q. s. conficiatur, & ex hoc turtur impleatur, & in olla nova ponatur, & optimè sigilletur, in furno panis comburantur. Et de hoc pulvere des quotidie cum succo plantaginis, vel aqua rosarum, vel saccharo antiquo, vel syrupo aliquo constrictivo.* Carnem item, sed inprimis columbarum, in cibo summopere prodesse Dysentericis, testatur Gesnerus. Mala Cydonia in frustula concisa, & in clibano exiccata, deinde in pulverem tenuissimum redacta. Miva item cydoniorum simplex, Margaritæ & Corallia præparata, terra sigillata è Silesia, bolus orientalis, unicornu, & cornu cervi ustum præparatumque, Crocus Martis, semen plantaginis & similia, sive seorsim, sive duobus aut tribus ex his simplicibus commixtis & exhibitis, sumpta, summopere conveniunt. Fit quoque pastillus ex vitellis ovorum, qui maximam comprimendi profluvii Dysenterici efficaciam habet. Hoc autem modo componitur.

Breviar. prall. lib. 1. cap. 37. — *Lib. de avibus cap. de turture* — *Mala cydonia.* — *Pastillus.*

℞. Vitellos ovor. N. ij.
Ol. amygdalar. dulc. aut si in promptu non sit, olei rosac. cochleare j. pulver. nuc. muscatæ, cinam.
Sem. plantag. ana ʒj.

Misceantur omnia, postea super tegulam calidam ponantur, & agitentur baculo, donec ad justam spissitudinem pervenerint. De hoc pastillo sumat æger singulis ferè momentis nonnihil, sed parum pro vice.

Sequens quoque pulvis præstantissimus est.

Pulvis.

℞. Terræ sigillatæ.
Cornu cervi usti & præparat. cum aq. plantag. & centumnodiæ.
Margaritar. præparatar.
Coralliorum. præparator.
Croci Martis ana ʒij.

Misce, fiat pulvis, de quo adultioribus ad ʒj. usque: junioribus verò ad ʒs. vel ℈j. & pueris ℈s. cum aq. plantaginis & centumnodiæ, vel cum harum herbarum decocto. Aut permiscetur jusculo aliquo modo spisso, veluti cremori hordei, aut avenæ decorticatæ. Poterit & ex vino rubro mirum in modum (si febris non adfuerit) exhiberi.

Sequens quoque Electuarium convenit.

Electuarium.

℞. Radic. tormentil.
Bistortæ
Sem. plantag.
Papav. albi ana ʒj.
Margaritar. præparat.
Corallor. præparat.
Cornu cervi usti & præp. ana ℈iij.
Cinamomi opt.
Nucum musc.
Interior. tunicar. ventriculi gallinar.
Confect. alkermes ana ʒj.
Mivæ cydonior. simpl. ℥ij.
Syr. myrtillor. vel de rosis siccis q. s.

Misce, fiat electuar. de quo æger de tribus in tres horas, aut quotiescunque alvum exoneraverit, parum sumat. Sequenti quoque Julapio, præcipuè cum sitibundus fuerit, uti poterit.

Julepus.

℞. Syrupi de cotoneis
Myrtini &
de rosis siccis ana ℥j.
Decocti ægrimon. veronicæ, & radicum eryngii marini ℔js.
M. fiat Julapium.

Succus item granatorum, de ribes, de agresta & cydoniorum, cum aq. plantaginis, vel decocto præscripto mixtus, addito parum sacchari, summopere convenit. Sin æger rotulis uti maluerit, dentur sequentes.

Rotula.

℞ Trochiscor. de spodio
Specier. Diarrhod. Abbat.
Pulpæ cydonior. exsiccator. & in pulverem redactor.
Croci Martis.
Cornu cervi usti & præparat. cum aq. plantag. & centumnodinæ ana ʒj. cum ℥iiij. sacchari in aq. plantag. dissol. fiant rotulæ, de quibus æger sæpius sumat unam, aut pondere drachmæ unius. Aut

Tabella.

℞. Specier. Diarrhod. Abb. ʒj.
Cornu cervi usti & præpar.
Croci Martis ana ʒij.
Cinamomi elect. ℈ij.
Confect. alkermes ℈j.
Sacchari dissol. in aq. rosac. ℥iiij.

Misce, fiant tabellæ.

Est & sequens aqua destillata præstantissima, quæ adultioribus ad ℥iij. aut ℥iiij. junioribus ad ℥ij. pueris paulò minus, ter aut quater in die, exhiberi potest. Et cum ea si virium lapsus adsit, aliquid confectionis Alkermes, simul & nonnihil sacchari pro pueris admisceri potest.

Aqua Dysenterica.

℞. Radic. eryngii marini
Symphyti
Plantaginis
Verbasci albi
Tormentillæ ana ℥iiij.
Prunor. Sylvestr. immaturor. & Contusor. ℔ij.
Herbar. Agrimon.
Veronicæ
Saniculæ
Alchymillæ

Pyrolæ
Centumnodinæ
flor. Verbasci ana Miiij.

Incidantur omnia, posteà superinfunde aquæ plantaginis ℔iiij. Macerentur simul in loco calido horas 24. Deinde in balneo Mariæ destillentur, & in vase vitreo reserventur.

Aqua seorsim aut cum præscripto pulvere sumatur.

Sequens quoque Claretum Dysentericis conveniens est: corroborat enim partes nobiles, ulcus in intestino consolidat, & fluxum cohibet.

Claretum.

R. Radic. bistortæ,
Arnoglossæ major.
Tormentillæ
Eryngii marini ana ℥j,
Cinamomi opt.
Santali rubr. ana ℥is.
Nucum muscat. tostar.
Cornu cervi usti & præpar. an. ℥ij.
Rosar. rubr.
Veronicæ
Agrimoniæ
Saniculæ
Alchymillæ ana Ms.
Sacchari ℔j.

Omnibus crasso modo incisis & contusis, infundantur in vini rub. ℔vj. macerenturque 24. horas in vase optimè clauso. Posteà colentur ter aut quater per manicam Hippocratis reserveturque in ampullis vitreis bene obturatis.

Interim dum æger medicamentis astringentibus per os utetur, astringentium clysterum usum intermittere minimè debet, imò iis quotidie semel, atque iterum, prout necessitas urgebit, utendum. Quamdiu dolor acutus est, clysteres sint anodyni, quemadmodum in præcedentibus declaravimus. Vehementia verò doloris & febris, quamprimum remiserit, ad ea, quæ astringunt, & ulcus consolidant, transeundum est, ut sequitur.

Clyster astringens & consolidans.

R. Radic. tormentill. ℥j.
Hordei decorticati ℥iij.
Rosarum
Folior. plantag.
Folior. & flor. verbasci
Centumnod.
Lumbricor. lotor. in aq. ana Mj.

Coquantur in aq. & in colaturæ ℥x. aut ℔j. ad summum, dissolve vitellos ovor. Num. 2.
Mellis rosati ℥ij.
Misce, fiat Clyster.

Aliud Enema astringens.

Aliud Enema.

R. Radicum bistortæ,
Symphyti
Tormentillæ ana ℥j.
Hordei super carbones torrefacti ℥ij.
Summitat. rubi
Folior. plantag.
Saniculæ
Alchymillæ,
Pyrolæ,
folior. & flor. verbasci
Rosar. ana Mj.
Myrtillorum
Gallarum
Cortic. granator. an. ℥j.
Lumbricor. terrestr. lotor. in aq. Mj.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℥x. aut ℔j. colaturæ dissolve vitellos ovor. Num. ij.
Sevi cervini, vel
Hircini liquefacti ℥j.
Croci Martis ℨs.
Misce, fiat clyster

Aliud enema anodynum & consolidans.

Aliud enema anodynum & consolidans.

R. Radic. consol. major.
Tormentillæ
Bistortæ ana ℥j.
Rosarum
Saniculæ
Alchymillæ
Pyrolæ ana Mj.

Coquantur in lacte vaccino (quod in omnibus ulceribus internis, leniendo, abstergendo, & glutinando summoperè convenit) ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ
Recipe ℥viij.
Succi plantag. ℥iij.
Pulv. masticis
Sarcocollæ,
Sanguinis draconis,
Boli armeni ana ℨj.
Mellis rosac. ℥j.
Misce, fiat enema.

Aliud enema aliquo modo Narcoticum.

R. Capita papav. albi Numer. 4.
Radic. bistortæ, &
Tormentillæ ana ℨj.

Coquantur in lacte vaccino, ut colatura redeat ad ℥x. in quibus dissolve vitellum ovi,
Theriaces recent. ℨij.
Misce, fiat enema.

In sordidis & putridis intestinorum ulceribus, sedato dolore, sequens summoperè convenit enema.

Enema ad sordida intestinorum ulcera.

R. Lupinos aliquantum fractos & contusos ℥iij.
Radic. plantag.
Vincetoxici
Tormentillæ
Eryngii marini ana ℨj.
Absynth. vulg.
Rosar. rub.
Scordii utriusq; ana Mj.
sem. Anisi &
Fœniculi ana ℨs.
flor. Chamom. &
Summitat. anethi an. Ms.

Coquantur in sufficienti quantit. aquæ, ut colatura redeat ad ℔iij. in quibus dissolve
Mellis rosac.
Aloes
Myrrhæ ana ℥ij.
Caphuræ ℈s. Misce.
Fiat enema.

Ex his clysteribus sumat æger singulis diebus duos aut tres, pro fluxus vehementia, & ulceris

ceris inquinamento. Nonnulli in putridis ac serpentibus ulceribus intestinorum præscribunt clysteres ex urina, lixivio, muria & similibus, item ex vino, lacte, aut decocto aliquo leniente, in quo pastillos ex arsenico, calce viva, auripigmento rubro, acacia aliisque astringentibus paratos dissolvunt. Sed hæc, quia caustica, escharotica, erodentia, venenosa, summopereque periculosa existunt, cum Rondoletio lib. 2. cap. 20. ut ab usu eorum abstineat fidelis Medicus, præcipuè in nervosis partibus, quales sunt intestina, suadeo. Quandoquidem ut plurimum symptomata inducunt, in primis arsenicum, quemadmodum in tractatu de Gangræna & sphacelo monui: continet enim in se occultam quandam facultatem, quâ liquefacit, & in putredinem resolvit carnem, & quæcunque attingit, deinde etiam vapores malignos ad partes nobiles mittit. Hæc autem si ex arsenico, in exterioribus partibus applicato, accidunt, quid quæso expectandum erit, si clysteribus admixtum, ac intestinis injectum fuerit? Profectò nihil aliud quam dolores extremi, convulsiones & mors. Quocirca caveat sibi Medicus ab ejusmodi medicamentis, in internis affectibus.

Scribonius Largus de compositione med. 28. Alexand. Bened. l. 20. c. 40. & 41. Iac. Hollerius de morbis intern. l. 1. cap. 43.

Trochisc. ex Arsen. in Dysent. Periculosos & mortiferos esse, ostenditur.

Cæterùm præter medicamenta, quæ per os sumuntur, & per clysteres exhibentur, exteriùs quoque applicanda sunt unguenta, Cataplasmata & similia, quæ profluvium sistunt. Itaque lumbi quotidie oleo rosac. Mesues bis aut ter erunt inungendi: præcipuè si dolor adfuerit, & æger continuò propter imbecillitatem in dorso decumbere cogatur. Venter similiter bis aut ter in die sequenti linimento inungendus est.

Externa medicamenta.

℞. Ol. rosac.
Mastic. &
Cydonior. ana ℥j.

Linimentum adstringens & corroborans.

Misce, & inunge totum ventrem. Aut,

Aliud.

℞. Ol. myrtini
Rosar.
Cydonior. ana ℥j.
Pulveris nucum muscat. ʒj.
Mastic. ℈.ß.

Misce, fiat linimentum. Ad hanc quoq; intentionem unguentum de corticibus castanear. mirum in modum convenit. Descriptionem lector ex sequenti capite petere poterit. Post inunctionem applicetur sequens emplastrum.

℞. Olei rosac.
Myrtillor.
Masticis
Cydonior. ana ℥is.
Pulv. masticis
Thuris ana ℥j.
Pulv. nuc. muscat. ℥s.
Rosarum rub.
Nucum cupressi
Balaustior.
Boli armeni
Sanguinis drac. ana ℥ij.
Colophoniæ ℥ij.
Ceræ q. s.

Misce, fiat emplastrum.

Aut fiat hoc modo in forma Cataplasmatis.

Cataplasma.

℞. Pulv. Rosar. rubr.
Myrtillor.
Glandium.
Boli armeni
Croci Martis
Radicum symphyti major.
Bistortæ &
Tormentillæ ana ℥ij.
Farinæ hordei ℥iij.

Misce, fiat pulvis, de quo accipe, quantum opus, & misce cum albuminibus ovorum & decocto plantaginis, & centumnodinæ, ad formam Cataplasmatis.

Oswaldus Crollius emplastrum ex Theriaca, & terra sigillata, ana conflatum, ventri applicat.

Possunt fieri & fotus ventris ex decocto radicum & herbar. astringentium, sed prospicere convenit, ne nimis calidè applicentur: calor enim profluvium sanguinis provocat.

Fotus.

℞. Radic. & folior. plantag.
Radic. Bistortæ
Tormentillæ ana ℥j.
Folior. Quercus
Mespilor.
Equiseti
Rosar. rub. ana Mj.
Balaustior. ℥s.
Nuc. cupressi
Cortic. Granator. ana ℥j.

Incidantur & contundantur, deinde indantur sacculo ejus magnitudinis, ut imum ventris ad umbilicum, aut aliquantum supra umbilicum cooperiat. Sacculus aquâ, parumque aceti incoctus, tepidè applicetur.

Sylvam medicamentorum selectiorum tam internorum, quàm externorum, vide apud Felicem Platerum in Praxi sua, tractatu 3. cap. de dejectionis curatione.

Porrò, quum pernecessarius sit in hoc morbo clysterum usus, & multi, præsertim mulieres, propter verecundiam ab iis abhorreant instrumentum peculiare excogitavi, quo quisque sibi ipsimet clysterem nullo negotio infundere potest. Delineationem atque descriptionem hic subjungere placuit.

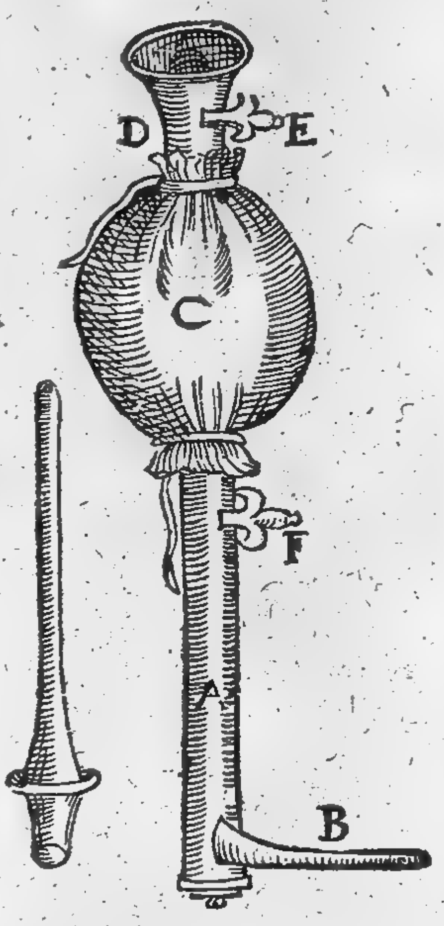
A. Fistula ex ligno fabricata, pollicis crassitie, longitudine spithamæ cum dimidia, cujus foramen crassitiem pennæ anseris non excedit: quo enim angustius fuerit foramen fistulæ, eò violentius & altius ad intestina clyster ascendit.

B. Cannula est vulgaris clysteribus, quæ in anum intromittitur.

C. Vesica est bovina, in quam infunditur clyster. Illa autem ex una parte fistulæ A. notatæ, ex altera verò parte orificio vesicæ D. notato, ex ligno quoq; fabricato, firmiter est alliganda.

E. Hujus orificii clavis est.

F. Clavis est fistulæ A. notatæ, harum clavium beneficio clyster in vesica C. notata, ad libitum ægrotantis retinetur.

Præparato igitur clystere, & in vsicam infuso, atque ambabus clavibus E. & F. notatis bene clausa vesica, æger in dextrum latus decumbat, & cannulam B. notatam sibi in anum immittat. Id autem ut commodè fiat, genua aliquantum incurvanda & sursum elevanda sunt. Deinde linteamina reduplicata, aut stupas ex adverso fistulæ firmiter ponat, ne fistula ano excidat: ideoque sinistrum crus paululum extendet, quo genu sinistrum in dextrum poplitem sese insinuare possit, hoc enim modo retinetur in ano cannula. His omnibus expeditis, æger clavem F. notatam detorqueat, ut aperiatur fistula, mox vesicam manibus comprimat. Sic clyster sine ulla difficultate ad intestina perveniet. Aptissimum est instrumentum hoc, ita, ut si quis superiorem institutionem sequatur, parvo negotio sibi ipsimet clysterem infundat. Sumpto clystere, habeat in promptu ejusmodi pelvim, qualem 7. capite delineavimus, quò possit in lecto alvum exonerare. Tandem bene exoneratâ vesicâ, claudenda est clavis F. notata: Clavis verò E. notata, aperienda, donec inflata sit vesica, tum protinus mediante clave clausa reponenda est, ut exiccetur & conservetur. Qui ad conservandam valetudinem propter siccitatem & constipationem ventris aliquando clysteribus uti coguntur, opus non habent, ut in lecto decumbant, sed sedendo possunt sibi ipsis nullo negotio superiori instrumento clysterem infundere. Incurvato itaque corpore sibi cannulam in anum immittant, postea sedant in scamno, ne cannula excidat, mox apertâ clave & compressâ vesicâ, ut antea monuimus, clyster facilè altius in intestina penetrabit.

Aliud instrumentum ex mea inventione, ad exhibenda enemata aptissimum, præcipuè quan- Medico peregrè ad ægros proficiscendum est.

CAP. XI.

Quomodo in puerorum Dysenteria procedendum?

CUm infantes medicamentis ad morbum depellendum necessariis uti non possint, operæ pretium est, loco infantis, ea nutrici præscribere, quæ requiruntur, quò possit lac (quod alimentorum, imò & medicamentorum naturam assumit) infantulo vice medicamenti esse. Necesse est igitur, ut nutrix optimâ victus ratione utatur, quemadmodum cap. 7. annotavimus. Si vires infantuli satis firmæ fuerint, & Medico spes aliqua sit morbum medicamentis superari posse, nutrici potiunculam illam, quam antea præscripsimus, ex rhabarbaro & myrobolanis propinabit, & post horam à sumpto pharmaco mammillas infanti porriget. Sic enim utcunque infantulus purgabitur. Deinde utatur nutrix pulveribus adstringentibus, electuariis, aquis destillatis, & aliis antea enarratis adstringentibus medicamentis. Infantulo potest exhiberi aliquantulum aquæ nostræ Dysentericæ cum saccharo mixtæ. Si profluvium vehementius fuerit, quam vires infantuli ferre possint, tunc vires ipsius tantùm optima victus ratione, epithematibus, aliisque cordialibus restaurandæ ac conservandæ sunt. Hoc modo Medicus calumniam vulgi, & ignarorum quod infantulum purgare voluerit, effugiet. Sunt qui ventrem unguento de arthanita inungendum suadent, sed periculum & incommodum quod

ex

ex hac inunctione sequitur, cap. 7. ostendimus. Pueris verò paulò grandioribus nec amplius lactentibus scrupulus unus, aut drachma semis rhabarbari tosti, & aliquantum myrobalanorum citrinorum, cum jusculo carnis, aut aqua plantaginis, parumq; aquæ cinamomi sine vino destillatæ, præscribatur. Ætate provectioribus augeatur dosis, prout Medico necessarium videbitur. Succus item rosar. pallidarum cum sacchari duorum aut trium cochlearium quantitate, exhibitus, item aqua florum prunorum sylvestrium, pueros in dysenteria leviter purgant, & post se constipationem quandam relinquunt.

De radice mechoacana.

Radix mechoacæ præstantissima est, & singulis tam pueris, quàm gravidis exhiberi potest, præcipuè iis, qui rhabarbaro uti non possunt; Quandoquidem radix illa insipida est, ita ut ægri, imò etiam pueri illam facilimè sumere possint. Deindè certum est, radicem hunc cum rhabarbaro maximam habere affinitatem. Hinc fit, ut à nonnullis rhabarbarum album vocetur. Purgat sine violentia, primò intestina, posteà proprietate quadam speciali ad se aquositates ex visceribus attrahit, easque leniter educit, & quod in ea laudabilius est, post se adstrictionem quandam relinquit, quâ intestina corroborantur, & alvus constringitur. Id quod JOHANNES CRATO Medicus Cæsareus confirmat his verbis: *Mechoaca usum non improbo, minus tamen frequentem esse velim, cum certum sit, ex usu frequentiori alvum plurimùm siccari.* Experientia huic rei fidem facit: purgato enim corpore hac radice, ut plurimùm alterâ die, imò tertiâ, alvus adhuc adstricta manet.

Consil. 57. pag. 171.

Electio.

Optima est candidissima, quæ nullum saporem habet, nec carnosa est, ex singulis taleolis aliquantulum gustetur: nam solet nonnunquam radice Bryoniæ adulterari, sed facillimè fucus agnosci potest: Quandoquidem Mechoaca insipida est: Bryonia verò amarissima & insuavis. Usus talis sit. Redacta in tenuissimum pulverem, adultioribus & robustioribus ʒj. vel ʒjs. exhibeatur. Pueris verò ℈j. plus aut minùs, prout ætas & vires fuerint. Exhibenda autem est cum jusculo carnis recentis, non autem cum vino: nam experientiâ compertum est, vinum omninò hujus medicamenti operationem impedire; Quapropter in prandio vinum bibendum non est; nisi fortè ex nimia purgatione vires extenuatæ sint, tunc enim æger haustum vini sumet, ut vires refocillentur. Monitum autem hîc velim lectorem, nonnullos artem medicam exercentes, radici huic, ut majorem vim purgandi acquirat, diagridium admiscere, quod quidem in aliis nonnullis morbis locum habere potest, in dysenteria verò nequaquam.

Usus.

Error quorundam notatur.

Tandem ad ea, quæ alvi profluvium sistunt, transeundum est. Ideoque cornu cervi ustum & præparatum, ut ante diximus, margaritæ item & corallia rubra præparata, unicornu & terra sigillata præscribantur. Propinetur autem cum jusculis, aut in pulte, aut cum aqua plantaginis, aut lacte probè cocto, in quo aliquid sacchari rosati dissolutum fuerit. In quibus omnibus procedendum secundùm ætatem & vires puerorum, robustiores, aut imbecilliores. Convenit item syrupus de cottoneis, myrtillis, & de rosis siccis; lac item amygdalatum, emulsio seminum frigidorum, & seminis papaveris albi cum decocto agrimoniæ, veronicæ, eryngii marini, saccharo, vel syrupo de cottoneis præparato: Aqua item Dysenterica nostra, quam cap. 10. descripsimus, præstantissima existit in Dysenteria puerorum: detur cum saccharo cochleare unum pro vice, aut misceatur cum jusculis & pulte. Genitale item cervi exiccatum, & limâ in pulverem redactum, in dysenteria præstantissimum est remedium. Pueris ad ℈j. adultioribus verò ad ʒj. usque, bis aut ter exhibere soleo.

Pulvis.

Aut sequentis pulveris usus esse potest.

℞. Radic. tormentillæ
Bistortæ
Arnoglossæ major. an. ʒij.
Cornu cervi usti & præpar.
Corallor. rub. an. ʒj.
Genitalis cervi ʒiij.

Misce, fiat pulvis tenuissimus. Exhibeatur in aqua aliqua aut syrupo appropriato. Potest ex ipso cum syrupo de rosis siccis, aut de cydoniis confici electuarium, vel etiam cum saccharo tabellæ, prout ægro libuerit.

Extrinsecus ventrem inungere convenit oleo rosac. de cottoneis, & mastice; aut utere unguento de corticibus castanearum Montagnanæ, quod præstantissimum est, tam in sistendis mensibus immodicè profluentibus, appositum ventri sub umbilico, coxas versus, quàm etiam in dysenteria compescenda, si eodem venter sæpius in die inungatur. Hujus descriptionem, quia non usque adeò vulgaris, hîc adscribere visum est:

Unguentum de corticibus castanearum.

℞. Ol. mastich. ℔j.
Myrtini
Cydonior. an. ℔j.
Mastiches
Acaciæ
Sang. drac. an. ℥s.
Corallor. rubr. ʒj.
Carabæ
Terræ sigillatæ an. ℥j.
Cortic. castanear.
Scoriæ ferri præpar. an. ℥ij. ſ.
Boli armeni
Balaustior.
Thuris an. ℥s.
Resinæ ʒj.
Ceræ q. s. F. unguentum.

Quæ terenda sunt, in pollinem tenuissimum redacta, oleo ceræ & resinæ liquefactis, diligenter permisceri debent. Acaciam, si mollis & tractabilis fuerit, aqua rosac. aut plantaginis solutam, præ pulveribus reliquis admiscere convenit. Aridior autem in pollinem trita, unà cum aliis pulvisculis adjici debet. Sed adeò siccæ acaciæ parum tribui, imò pro carbone potius, quàm pro acacia haberi debet. Et sanè ejusmodi ad usum non adhiberent seplasiarii, si legitimæ ac veræ notas novissent, cum exsucca illa præter nomen nil acaciæ habeat. Inuncto ventre, applicetur cataplasma aliquod, præparatum ex pulvere rosar. masticis, parumque farinæ hordeaceæ, misceantur omnia cum albumine ovi, & syrupo myrtillor. vel de rosis siccis, aut succo prunorum sylvestr.

Vel imponatur cataplasma, superiori capite descriptum. Quod si dolor magnus est, omentum vervecinum in lacte calido intinctum, ventri applicetur, sicuti cap. 9. monuimus. Ab initio morbi statim, si fieri potest, detur aliquantum ol. amygdal. dulc. cum saccharo mixtum: singulis quoque ferè momentis exhibeatur lac vaccinum tepidum. Polygonum marem incisum, & sacculo inditum, qui sacculus deinde aquâ vel lacte coctus, extrinsecus circa regionem umbilici applicetur, mirificè dolorem sedare, fluxumque comprimere non rarò expertus sum.

CAP. XII.

De accidentibus Dysenteriæ, & primò de Tenesmo.

HActenus de Dysenteria, ejusque causis, signis & curatione, sequitur modò, quomodo ejusdem accidentibus sit occurrendum? Inprimis autem sese offert Tenesmus, sive Tinesmus & Tenasmus, non solùm, quia in Dysenteria frequens est, verùm etiam, quia à Galeno, ut species Dysenteriæ censetur. Sic enim scriptum reliquit. *Est autem ex eodem, quo jam dicta Dysenteria, genere, & qui tenesmus dicitur, cum ulcus in recto intestino est factum.* Is cætera quidem symptomata infert dysenteriæ similia, minus tamen multò vehementoria. Quicquid tamen sit, sive inter species dysenteriæ quis affectum hunc numerare, sive illum, ut morbus per se, considerare velit, parum refert. *Non enim*, ut Galenus monet, *de nominibus est contendendum, sed ut rei essentia rectè intelligatur, opera danda.* a Est itaque Tenesmus recti intestini affectus, quem comitatur conatus, & implacabilis desidendi cupiditas, pauca tamen, & non nisi cruenta & mucosa excernens. b Hinc fit, quod Mesue affectum hunc *mendosum appetitum egerendi* appellet. Partic. 4. sect. 1. cap. 4.

De sympt. caus. lib. 3. c. 2. Cœlius Aurelius de chronic. morb. lib. 4. cap. 6.

a Gal. de loc. aff. l. 6. c. 2. De sympt. caus. l. 3. Al. Trall. l. 8. c. 6. Aet. Tetr. 3. serm. 1. c. 44. Piso in sua Praxi l. 3. c. 16. b Gal. 7. aphor. comment. 27.

Causas ferè communes habet cum Dysenteria; non solum enim affectus iste, propter ulcus in intestino, verùm etiam ob quamcunque causam, quæ facultatem expultricem proritare potest, accidit. In Dysenteria ex continua & crebra dejectione, quia exulceratur intestinum, oritur. Fit & absque Dysenteria, quum scilicet materia aliqua acris, sive ea fuerit biliosa, sive phlegma salsum, ad intestinum hoc defluit, ipsumque exulcerat. c Potest tamen & sine ulcere fieri, nisi adsint inhærentia, quæ mordicent. *Sed hic nothus*, inquit Piso d *Tinesmus dicendus est.* Præterea notandum cùm in Dysenteria, tum Tenesmo, si causa morbi fuerit pituita putrida & acris, vehementissimos supervenire dolores: e suo enim lentore tenaciter adhæret intestinis, neque ut flava bilis celeriter permeat. f Sequitur & ex hæmorrhoidibus interioribus exulceratis, excrementis induratis, multisq; aliis de causis, quas Lector apud Mesuen, Gordonium, Nicol. Pisonem, aliosque authores, videre poterit.

c Leonh. Ioachim. in 9. lib. Rhasis. c. 69. d In sua praxi l. 3. c. 61. e Gal. 3. aphor. comment. 12. 3. Epidem comm. 3. f Epidem partic. 4. sect. 1. c. 4. Gordon. de passion. int. part. 5. c. Ioachim loco jam citato.

A Dysenteria autem Tenesmus sede doloris facilè distinguitur, quandoquidem intestina illa superiora occupans, dolores maximos ventris excitat; Hic autem affectus, quia rectum intestinum, cruciatus circa podicem percipiuntur. Ceterùm quum Tenesmus causas plerumq; cum dysenteria communes, uti dixi, habeat, plurima quoque Symptomata communia habet: virium tamen prostratio non semper usque adeò in Tenesmo, ac in dysenteria est timenda. Et si Celso hac in parte sit fides adhibenda, hominem per se nunquam jugulat. Quia tamen nulla inflammatio interna, nullumq; ulcus interiorum partium periculo vacare sciamus, Celso assentiri non possumus. Est & in gravidis periculosus affectus iste. *Mulieri enim*, inquit Hippoc. *utero gerenti, si tensio supervenerit facit abortum.* Ob ejusmodi igitur tensionem, addit Galenus, atque molestiam, & totum aliud corpus laborat, sed præ cæteris matrix, quæ cognata est recto intestino. Supervenit & huic affectui, ut Hippocrates testatur, urinæ difficultas atque stillicidium. Propter vicinitatem enim & consensum, quam inter se habent vesica & intestinum rectum, debilitatur musculus, qui urinam retinet; prolabitur & nonnunquam in hoc affectu intestinum rectum: maximus enim & continuus ille conatus, ad expellendum, dolor item & inflammatio sursum trahentes, tandem adeò labefactantur, atque debilitantur, ut in suo officio deficiant, neque podicem amplius retinere queant.

Lib. 4. cap. 18.

Lib. 7. aphor. 27.

Lib. 5. aphor. 58.

In curatione eadem victus ratio observanda est, qualis prius in dysenteria præscripta fuit. Si adsit inflammatio, & vires concedere possint, vena in brachio incidenda est. Si ab acribus & mordacibus humoribus, qui ex corpore deorsum defluunt, æger denuò rhabarbaro & myrobalanis, aut pulvere radicum mechoacæ purgandus est. Quod si dolor acutissimus, vigiliæ & inquietudines maximæ adfuerint, aliquantum laudani, aut syrupi de papavere exhibere solemus. Injectionibus etiam, quæ in intestinum fiunt, nonnihil laudani, aut succi capitum papaveris nostratis admisceri potest. Postea infundendum est sequens enema, anodynum & corroborans.

Curatio.

Enema abstergens, anodyn. & corroborans.

℞. Hordei decorticati ℥ij.
Flor. verbasci
Rosar. rubr. an. M. j.
Lumbric. lotor. & incisorum M. j.
Sem. fœnigræci
Cydoniorum an. ℥iij.

Coquantur in aqua, vel lacte recenti, si dolor adsit vehemens, ad consumptionem tertiæ partis. In colaturæ ℔s. dissolve vitellos ovorum num. ij. ol. rosac. ℥j. de vitellis ovorum ℥s. Misce, fiat Clyster.

Quantitas clysterum parva esse debet: est enim tantummodò intestinum rectum abluendum, frequenter tamen infundendi sunt. Si inflammatio magna adsit, olea omittenda sunt, cùm inflammationibus maximè adversentur, juxta Galeni sententiam. Lumbis extrinsecus circa os sacrum, sedi, pubi & interfœmineo, sequens applicetur sacculus.

De simpl. medic. facult. l. 5.

Sacculus.

℞. Rad. Altheæ ℥ij.
Fol. Malvæ
Bismalvæ
Violar.
Fol. & Flor. Verbasci
Meliloti
Chamomil.

Lumbri-

Lumbricor. lotor. & incisorum ana Ms.
Sem. Fœnigr.
Anethi
Cydonior. &
Lini ana ℥ß.

Incidantur & contundantur crassiusculè, deindè sacculo ejus magnitudinis, ut prædictas partes cooperire possit, indantur. Qui intersutus, aquâ aut lacte recens emulcto, coquatur, calideque applicetur, per horam integram ad minimum, ter aut quater singulis diebus. Aut fiat ex præscriptis herbis insessio, vel semicupium, ut vocant.

Post fotum, prædictæ partes sequentibus oleis inungantur.

Linimentum.

℞. Ol. Rosac.
Chamomil.
Lumbricor.
Axungiæ hum. ana ℥j.

Misce, fiat linimentum.

Dolore sedato, si ulcus in recto intestino adsit, clysteribus abluendum erit, ex sequenti decocto.

Decoctum.

℞. Hordei ad crepaturam usque cocti ℥iij.
Fol. Plantag.
Fol. & flor. Verbasci
Rosarum rubr.
Alchymillæ
Saniculæ ana Mj.
Rad. Consol. major. ℥ij.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ ℔ß. admisce mellis rosati ℥ij. vitellum unius ovi (semper enim aliquid, quod anodynũ sit, admiscendum.) Ulcere probè abluto & mundificato, singulis diebus ter aut quater in rectum intestinum sequens medicamentum, syphone injiciatur.

℞. Decoctionis modò præscriptæ ℔j.
Mellis rosac. ℥iiij.
Boli armeni
Myrrhæ
Sanguin. dracon. an. ℨj.

Misce & utere tepidè.

Aut si dolor adhuc aliquis adsit.

℞. Mucilaginis sem. cydonior. & psyllii extractæ ex decocto hordei, & fol. plantag. ℥iiij.
Boli armeni præpar.
Terræ Saxonicæ an. ℨj. Misce.

Poterit quoque uti sequenti suffumigio.

Suffumigium.

℞. Florum verbasci exiccator. Ms.
Masticis
Olibani
Storac. calam.
Benzoin. an ℥ij.

Misce, & per sedile cubiculare inchoetur perfumigatio, interim dum æger alvum exonerat, quo fumus eo melius in intestinum usque penetrare possit.

Lib. 22. obser. 39.

Sequenti pulvere Forestus quendam se miraculi instar à tenesmo curasse refert.

℞. Mastic. ℨj.
Thuris ℈j.
Sem. myrtillor. ℨj. ſ.
Flor. rosar. rubr. exiccatar. ℈ij.

F. pulvis pro suffumigio.

Cæterùm opera danda est, ne æger toties è lecto egrediatur, quoties conatus ipsi superveniunt, ne vires ejus prosternantur. Præstat enim ipsi linteamina, aut pelvim, cujus descriptionem & picturam dedimus, supponere.

CAP. XIII.

Ani procidentiæ curatio.

Causa ani procidentia.

Sæpissimè quoque dysenterici procidentia ani molestari solent: præcipuè autem circa finem morbi, vel etiam ipso jam penitus curato, inprimis verò si tenesmus antea adfuerit: propter continuum enim conatum, dolorem, ac nonnunquam inflammationem intestini, adeò musculi intestinum sursum trahentes, debilitantur, ut officio suo amplius fungi non possint. Prolabitur quoque intestinum à diversis causis, de quibus Lector authores consulat.

Victus ratio.

Eandem victus rationem, quemadmodum & dysenteria requirit, vehementer tamen, quæ ventrem restringunt ac constipant, hîc minimè conveniunt, sed ut venter laxus sit, ne æger in dejiciendo vehementius cogatur comprimere & podicem protrudere, necesse est. Si humores ex corpore affluant, viresque consentiant, rursus medicamentum purgans exhibeatur, & vena in brachio incidatur.

Quod si intumuerit, & dolor adfuerit, primò intestinum fovendum est sequenti decocto.

Fotus.

℞. Fol. & flor. verbasci albi
Flor. Meliloti
Rad. & fol. altheæ ana Mj.
Sem. lini & fœnigr. ana ℥ß.

Coquantur in lacte vaccino recens emulcto, & cum spongia vel linteo reduplicato, & madefacto decoctione præscripta, foveatur intestinum prolapsum. Si interim dum locus fovetur, intestinum retrò non cesserit spontè, linteamine molli in decocto præscripto madefacto, leviter leniterque introtrudendum est. Quod ut facilius fieri possit, necesse est, ut æger caput inclinet, crura verò in altum elevet. Tum Chirurgus indice suo dextro linteo involuto, & in centro ejus, quod de intestino prolapsum est, introducat. Hac methodo, cùm alias, tum Paterniaci in viro quodam honesto processi, uti lector in meis observationibus videre poterit.

Reducto intestino, sequens Cataplasma astringens & corroborans applicetur.

Cataplasma astringens & corroborans.

℞. Farinæ volatilis ℥ij.
Sanguin. drac.
Boli armeni albi
Rad. Arnoglossæ maj.
Masticis ana ℥ij.

Misce & cum albumine ovorum, parumque vini rubri fiat Cataplasma.

Quod si in posterum prolabatur, aut neque tumor, neque dolor adfuerit, locus sequenti decocto foveatur.

Fomentũ.

℞. Radic. folior. & florum verbasci albi
Radic. & folior. plantag.
Rosarum rub.
Centumnodinæ an. M.j.
Gallarum
Corticum granator.

Quer-

Quercuum an. ℥s.

Coquantur in vino rubro ad consumptionem tertiæ partis. Hac decoctione fovendum est intestinum, quotiescunque prolapsum fuerit. Postea aspergatur sequenti pulvere.

R. Rosar. rubr.
Corticum granator,
Nucum cupressi
Masticis
Croci Martis &
Plumbi usti an. ℥s.

Misceantur, fiatque pulvis subtilissimus. Insperso pulvere, retrudendum est intestinum eo modo, quo antea declaravimus.

Suffumigium. Suffumigium sequens non parum convenit.

R. Masticis
Thuris
Storacis calamitæ an. ʒj. Misce.

Particul. 5. rubric. 7. Gordonius tam in prolapsu intestini, quàm in exitu ani, exuviis serpentum utitur.

In diuturno exitu ani os sacrum & coccygis sequenti decocto fovere convenit.

Fomitum. R. Folior. & florum betonicæ
Primulæ veris
Hyperici
Salviæ
Rosmarini
Majoranæ
Rosar. rubr.
Baccar. juniperi an. M.j.
Alumin. rochæ ℥ij.

Incidantur & contundantur grosso modo, deinde indantur sacculo, qui intersutus, coquatur vino rubro, & calidè applicetur ter aut quater interdiu.

Post fotum convenit sequens linimentum pro corroboratione nervorum.

Linimentum. R. Ol. hyperici
Lumbricor. an. ℥s.
Ol. tereb. &
Ceræ an. ʒj.
Aq. salviæ &
Juniperi an. ℥s.
Misce, & fiat linimentum.

CAP. XIV.

De febri.

QUod ad febrim attinet, partim capite de regimine vitæ, partim alibi declaravimus, qua ratione ei occurrendum sit. Si statim ab initio morbi supervenerit, id malum est omen, nam denotat, materiam seu causam morbi valdè malignam esse. Quamobrem pro virili cor partesque omnes nobiles corroborandæ, & à vaporibus malignis, tam julapiis, quàm epithematibus, aliisque hujusmodi remediis, quæ capite de syncope describuntur, defendendæ muniendæque sunt. Si verò post aliquot dies febris supervenerit, id indicat, aut alvi profluvium nimis citò constrictum, ac proinde materiam quandam venenatam vel acrem in corpore retentam: aut propter dolorem, inquietudines, vigilias & similia, calorem febrilem incensum fuisse. Quibus omnibus julapiis refrigerantibus, lacte amygdalato, emulsione seminum frigidorum, & similibus, quæ partes nobiles refrigerant, dolorem sedant, somnumque provocant, diligenter occurrendum erit, sicuti suo loco fusius demonstravimus.

CAP. XV.

De Hepatis inflammatione.

SI inflammatio Hepatis supervenerit, basilica dextra incidenda erit, extrahendusque sanguis, prout vires consenserint, & morbus requisiverit. Sequens quoque Julapium exhibendum.

Julapium. R. Aquar. endiviæ
Cichorei
Plantag. an. ℥ij.
Syr. de cichorio &
de cotoneis an. ℥j.
Diamarg. frigid. ℈j.
Misce, fiat Julepus, quo æger sæpius utatur.

Regio Hepatis bis aut ter in die inungenda est sequenti unguento.

Unguentum. R. Cerati santalini ℥ij.
Olei nymphææ
rosar. an. ℥j.
Spicæ nardi ℈j.
Misce, fiat unguentum.

Aut applicetur linteum reduplicatum & madefactum sequenti epithemate.

Epithema. R. Aquar. endiviæ
Cichorei
Lactucæ
Absynthii an. ℥ij.
Aceti ℥s.
Specier. Diarrhod. Abb. ʒj.
Santali rubri ℥s.
Misce, & applica tepidè.

Utatur æger optimo vitæ regimine. Singulis ferè momentis bibat lac amygdalarum, aut emulsionem seminum frigidorum, item jusculum carnium recentium, veluti vervecum, boum, gallinarum & caponum. Abstineat ab omnibus acribus, salitis & diureticis, ne acris materia ad hepar transeat, præcipuè si intestina nondum satis ab ea exonerata fuerint. Utatur quoque decocto agrimoniæ, veronicæ, hordei, liquiritiæ, passularum, & similium.

CAP. XVI.

De syncope.

DEliquium animi seu syncope in Dysenteria potissimùm accidit, vel ob nimiam sanguinis evacuationem, & spirituum dissipationem, vel ob materiæ malignitatem, ex qua vapores sursum ad cor elevantur. Si à nimia evacuatione facta fuerint, pro virili fluxus ventris illico comprimendus erit, uti suo loco diximus. In syncope à nimia evacuatione, vires reficiendæ sunt, inprimis optima victus ratio instituenda. In quem finem utatur jusculis carnium recentium, ut gallinarum & caponum, in quibus dissolvi possunt vitelli ovorum, & aliquantum aquæ cinamomi sine vino distillatæ. Summa, quicquid multum nutrit, & facilè digeritur, hîc eligendum est. In una atque altera specie syncopes exhibenda sunt medicamenta, quæ cor partesque nobiles corroborant, & à malignis vaporibus defendunt, qualia sunt lapis Bezoar, cornu cervinum, cornu monocerotis, theriaca, terra sigillata, confectio Alkermes, Diamargaritum frigidum & similia.

Exte-

Exterius autem sequens Epithema applicetur.

R. Aq. Ros.
Borrag.
Buglos.
Acetosæ
Aceti rosac. ana ℥j.
Santalor. omnium
Spec. Diamarg. frig. ana ʒs.
Croci ℈s.

Misce, fiat epithema, quod tepidè cordi applicetur. Labia quoque, nares, tempora & arteriæ carporum eodem epithemate fricentur.

Sequens quoque Emplastrum maximo cum fructu regioni cordis & arteriis in carpo applicare soleo.

Emplastrum.

R. Micæ panis triticei ℥j.
Pulv. Cinam ʒij.
Garyophyllor.
Macis ana ʒj.
Confect. alkermes ℈iiij.

Cum aq. rosac. parumque aceti rosac. fiat pasta, quæ super alutam aut linteum extensa applicetur.

CAP. XVII.

Quomodo capitis dolori, & vigiliis occurrendum?

SI propter vapores, qui sursum ad caput elevantur, & ex intestinorum cum capite consensu, dolor capitis, vigiliæ & inquietudines supervenerint, danda opera est, ut vapores illi deorsum trahantur & impediantur, ne ad caput ascendant. Ad hoc Julapia, & emulsiones seminum frigidorum summopere conveniunt. Post pastum sumat æger parum mivæ cydoniorum simpl. corroborat enim ventriculum, & constringendo impedit, ne vapores ad caput ascendant.

Nota.

In usu autem mivæ cydoniorum, aliarumque conservarum, quæ ad vapores reprimendos sumuntur, id studiosè observandum est, nimirum ut post pastum sumantur, & diu in ore terantur, sensimque deglutiantur, quò undique gutturi & orificio ventriculi diutiùs adhærere possint. At contra si alvum sistere volueris, sumatur ante pastum, & in forma boli deglutiatur: Sic enim quamprimum fundum ventriculi petit, & ad intestina descendit.

Si dolor capitis, vigiliæ & inquietudines magnæ fuerint, syrupum de papavere cum aqua lactucæ & betonicæ propinare convenit, temporaque inungenda unguento populeonis, in cujus unguenti ℥j. admiscebis sex grã opii, in aqua lactucæ dissoluta. Abstineat ab omnibus calidis & vaporosis, ut sunt aromata, legumina, allia, cœpæ, sinapi & similia. Necesse est etiam purgare, venas incidere, & ventosas applicare, si vires permittant.

CAP. XVIII.

De ardore & siccitate linguæ.

SIccitas linguæ accidens est admodum frequens in Dysenteria; quod ut plurimum talem ægro affert dolorem, ut vix edere aut bibere possit: quoniam lingua ob maximam, quæ in ea est, ariditatem & siccitatem, excoriatur & finditur. Porrò ut huic morbo succurratur, necesse est, ægrum lacte recenti emulcto, in quo folia violar. malvar. & rosar. coxerint, os sæpè abluere; Postea cochleari argenteo, aut alio instrumento apto, excrementa & viscositates, quæ linguæ adhærent, paulatim & leniter abradere, & linguam, si dolor vehemens est, butyro recenti, aut oleo amygdalar. dulc. inungere. Nobilem Virum cognovi, admodum valetudinarium, is ad linguæ refrigerationem multos ex lardo taleolos, longitudinem ferè & latitudinem suæ linguæ adæquantes, scindi curavit, sed ab altera extremitate filo alligato constricti erant, quo famulus illos tractare posset. Projectos in aquam frigidam, & aliquandiu maceratos, alternatim linguæ imponebat, ita ut dum taleolus linguæ impositus calefiebat, reliqui in aqua refrigescerent.

Si inflammatio oris adsit, colluatur & gargarizetur os decocto plantaginis, rosar. scabiosæ & hordei, in quo dissolutum sit aliquid mellis rosac. & Diamori: cucurbitæ sive ventosæ, ut vocant, scapulis applicentur, & brachia ad cubitum (revulsionis causa) ligentur. Nonnulli venas sub lingua incidunt: in corpore tamen cacochymico, & nondum satis purgato, non usque adeò tuta est venarum illarum sectio. Æger ribes, & cerasa condita, item mel rosaceum, diamorum, & similia, in ore frequenter teneat.

CAP. XXI.

De urinæ retentione.

MUltoties Dysenteria laborantibus accidit, ut nihil, vel parum reddant urinæ, nec tamen semper sequitur hepatis, aut renum ureterum, aut colli vesicæ obstructionem adesse: sed aut profluvium alvi ad se attraxisse, & serosum humorem evacuasse, aut eum vehementia febris desiccatum esse. In his non est tantoperè laborandum de urinæ provocatione, sed principali curationi incumbendum est. Si urinæ retentio propter obstructionem, aut viscerum inflammationem acciderit, illicò adhibenda sunt remedia. Observandum est nihilominus, quod antea monui, nimirum non protinus, & sine maturo consilio, diuretica adhibenda esse, ne diureticorum usu, maligna & acris materia ab intestinis ad venas mesaraicas & hepar repellatur, & morbus in pejus ruat. Itaque si inflammatio in hepate, & renibus fuerit, procedendum est, ut cap. 13. ostendimus, vidimus videlicet venæ sectione, cucurbitularum applicatione, Julapiis & emulsioni bus &c. Regio verò hepatis & renum unguento rosac. aut eo, quod eodem cap. descripsimus, ungenda est. Si verò renes, ureteres, aut ductus urinarius humore pituitoso & viscido obstructi sunt, tunc renes, imum ventris, & genitalia, oleo scorpionum, lumbricorum, amygdalar. amararum, & anethi simul mixtis, inungenda sunt. Exhibeatur quoque sequens enema.

Clyster urinam provocans.

R. Herbar. nasturtii aquat.
Herniariæ
Malvar.
Parietariæ an. Ms.
Flor. melilotí
Chamomil.
Lumbricor. terrestr. lotor. an. Mj.

Sem. seseleos.
Petroselini
Anisi an. ℥j.
Misce, fiat clyster.

Residuum clysteris inguini calidè applicandum est, aut spongia, vel linteum reduplicatum decocto clysteris extinctum, inguini & tauro calidè admoveatur. Si his urina nihilominus semper retineatur, diureticum aliquod decoctum propinandum, quale hoc est.

Diureticum.

℞. Radic. petroselini
Rusci
Asparagi an. ℥j.
Herbar. parietar.
Agrimoniæ an. Mj.
Granor. Alkekengi Num. x.
Liquiritiæ ℥j.
Sem. anisi
Petroselini an. ℥s.

Coquantur omnia s. a. in ℔vj. aquæ puriss. ad consumptionem tertiæ partis. Colatura dulcoretur saccharo, de qua æger sumat ℥vj. tres horas ante pastum.

Si dolor vehemens adsit, præparetur sequens semicupium.

Semicupium.

℞. Radic. & folior. althææ
Parietar.
Malvæ
Flor. meliloti
Violar. an. Mij.
Lumbricor.
Sem. anisi
Fœniculi
Petrosel.
Fœnigræci
Lini an. ℥j.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertię partis. Huic decocto insideat æger ad umbilicum usque per sesquihoram, aut horam integram, modò vires ferant.

Si syncopes periculum adsit, ei parum vini generosi, aut aquæ cinamomi sine vino destillatæ, aut aliquid confectionis alkermes, exhibeatur. Balneo egressus, aliquantum supra descriptæ decoctionis aperitivæ sumat, & lectum ingrediatur.

Si urinæ retentio ex recti intestini (cui collum vesicæ incumbit, adeoque facilè ex ipsius inflammatione comprimitur) inflammatione procedat, injectionibus procedendum est, ubi tempus morbi considerandum. Itaque circa initium morbi decoctum hoc repercussivum per syphonem injiciatur.

Decoctum repercussivum.

℞. Hordei mundati Mij.
Fol. Rosar.
Plantag. ana Mj.
Lumbricor. terrestr. lotor. M. s.

Coquantur in aq. ad consumptionem tertiæ partis. In cujus colaturæ ℔j. dissolve vitellos ovor. Num. ij.
Ol. Rosac.
Myrtillor. ana ℥j. Misce,

Hujus decocti singulis diebus quater, aut quinquies tepidè nonnihil per syphonem in anum injiciatur.

Posteà ad resolventia transeundum est.

Itaque superiori decocto manipulum unum flor. chamomillæ, & tantundem flor. meliloti, adjiciantur.

Si inflammatio ad suppurationem tendat, sequens decoctum injiciatur.

℞. Rad. & Fol. Althææ
Malvar.
violar. ana Mj.
Ficuum siccar. Num. xij.
Sem. Lini &
Fœnigræci ana ℥s.

Fiat decoctio in aq. ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ admisce butyri sine sale, & ol. lilior. albor. q. s.

Si materia aliqua crassa & viscosa, pus, lapis, aut arenulæ in ducto urinario retentæ fuerint, fomentationes emollientes applicentur, aut æger semicupio utatur. Deindè catheter argenteus inunctus oleo amygdalar dulc. in ductum urinarium ad vacuum usque vesicæ leviter leniterque immittendus, quò urina effluere possit.

CAP. XX.

De Lienteria.

Quando æger cibum indigestum propter stomachi & intestinorum debilitatem, retinere nequit, tum si ventriculus humoribus superfluis oneratus, leviter vomitus provocandus erit; Posteà æger purgandus potiuncula ex rhabarbaro, & myrobalanis, aut pilulis, de mastice. Purgatus, aliquantulum de hoc electuario frequenter sumat.

Electuarium.

℞. Mivæ cydonior. simpl.
Conser. rosar. antiq. ana ℥is.
Boli armeni,
Corallor. rub.
Cornu cervi usti & præpar.
Cinamomi ana ℥j.
Confect. alkerm. ℈ij.

Cum syrupo conservationis corticum citri fiat electuarium.

Tragea.

Aut ℞. Specier. arom. ros.
Cortic. citri
Sem. Anisi
Cinamomi electi ana ℥j.
Ventric. gallinar. præparat. ℥ij.
Sacchari ℥j. F. Tragea.

Poterunt & ex eodem Pulvere cum saccharo tabellæ fieri.

Regio ventriculi, & venter sequenti oleo inungatur.

Linimentum.

℞. Ol. Mastic. Mentæ an. ℥j.
Ol. nuc. muscat. ℥ij.
Ol. cinamomi guttul. 12. Misce.

Postea sequens applicetur cataplasma.

Cataplasma.

℞. Pulv. mastic.
Rosar. odorifer.
Cinamomi
Mentæ an. ℥j.
Garyophyll.
Corallor. præpar. an. ℥s.
Ceræ novæ ℥j.
Ol. masticis Mentæ &
Nuc. muscatæ q. s. ad conficiendum cataplasma.

Si gummi Tacamahaca haberi possit, addatur ℥j. & ceratum sic erit multò præstantius. Hoc enim gummi, ut experientia docuit, ventriculum partesque nobiles corrobat. Sæpius quoque conservâ rosarum uti & mivâ cynodinor, & si febris non adest, per intervalla zingibere, & calamo aromatico condito utatur, item aq. cinamomi sine vino destillatâ, uti & tabellis aromatici rosati, Diarrhod. Abbatis, & similibus, ventriculum, partesque nobiles corroborantibus, quorum usus post Dysenteriam semper requiritur. Utatur cibis euchymis, & à difficilioris digestionis scilicet cibis abstineat, ut suo loco fusiùs declaravimus.

CAP. XXI.

De præservatione à Dysenteria.

PRæservatio Dysenteriæ in his consistit. Primò, cum morbi propter peccata à Deo, ne cum mundo pereamus, immittantur, ut pœnitentiam agamus, vitamque nostram pravam & sceleratam corrigamus; deinde coram Deo demisso corde nos posternamus, ipsumque ut justissimam suam iram à nobis avertat, suppliciter oremus, præcipuè & inprimis necesse est.

Prima intentio. Seqvuntur remedia à Deo creata, & instituta, inter quæ victus ratio primarium obtinet locum. Cibaria itaque calida, viscosa, difficilis digestionis, corruptionibusque obnoxia, vitentur. Secundò ut corpus conservetur purum. Ideoque per intervalla purgandum pharmaco, & venæ sectio instituenda, si plethora adsit. Tertiò utatur cibariis iis, quæ ventriculum & intestina corroborant.

In vitæ regimine, primò aër infectus si caveri nequeat, alteretur & corrigatur: aër enim crassus & occlusus hujus morbi semina diu in se continet, augetque. Suffumigetur itaque sæpiùs cubiculum & domus, imò etiam vestes & linteamina, baccis juniperi, olibano, mastice, radicibus angelicæ, prunis injectis, vel ignito lateri, aut silici inspergatur acetum, ut fumus indè exhalet.

Sequens quoque pulvis summoperè convenit.

Suffumigium.

℞. Storac. calam.
Benzoin ana ℥j.
Thuri, mastic. ana ℥ij.
Rosar. rub. grosso modo incisarum p. ij.

Misce, fiat pulvis grossus, de quo sæpius prunis aliquantum injiciatur. Ignis enim, Sarrazeno teste, aërem exiccat, & malignam ipsius qualitatem aufert, quo fit, ut si qua etiam inspersa forent contagiosa semina, dissipentur. Etsi verò Sarrazenus hæc in præcautione Pestis tradat, in Dysenteria tamen etiam utiliter præscribi possunt.

Epistolar. med. lib. 1. Epist. ad Gasserum fol. 308. Verùm non possum silentio hic præterire præceptum quoddam Conradi Gesneri piæ memoriæ, quod etiamsi ab ipso in Peste præscribatur, in Dysenteria tamen multùm conducere posse, rationi consentaneum est. *Locus*, inquit, *in quo æger decumbit, foramen apertum habeat superius, ut halitus pestilentes exeant, præsertim ægro sudante. Id foramen modò aperiri, modò claudi poterit: cum enim suffumigia idonea fiunt, cum aqua rosarum camphorata, claudatur aliquandiu locus, deinde rursus aperiatur.* Hactenus Gesnerus. Sed conclave in quod foramen illud desinit, quia tetris & malignis vaporibus, qui ab ægris expirant, infectum est; à sanis hominibus, cùm in Dysenteria, tum etiam Peste, frequentari minimè convenit. Ego in nonnullis magnatum cubiculis, foramina, quæ ad supremam contignationem, & tectum usque desinebant, observavi, easque tam sanis, quàm ægris inprimis multum conducere, non est, ut quispiam ambigat. Quod si locus, & commoditas ægri non permittant extruere ejusmodi foramina cubiculi, in quo æger decumbit, ad minimum laquear ut celsum sit, necesse est. Si enim humile fuerit, æger, imò etiam sani vapores putridos sursum ascendentes, denuò attrahent, quod periculosum, aut saltem prolongationis morbi causa facilè esse potest.

Convenit & maximè sequens suffumigium pro correctione aëris.

Suffumigium.

℞. Corticum citri contusor.
Garyophyllor.
Macis ana ℥s.
Rosarum odoriferar. Mj.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, postea immittantur in ollam vitreatam, aut aliud ad id vasculum aptum & superinfundantur, aq. rosar. ℔j. aceti ℥iiij. postea super focum mensalem coquantur, fumus enim iste qui exhalat, suavissimo & saluberrimo odore implebit cubiculum. Sed diligenter prospiciendum est; ut domus à sordibus, spurcitiaque omni & fœtore quovis, longè sit alienissima. Magistratus item curam habeat, ne ægrorum excrementa in publicas plateas & foricas, sed in scrobes projiciantur, & terrâ cooperiantur.

De cibo & potu. Quod ad cibum & potum attinet, caro salita, & in fumo exiccata, præcipuè porcina, item suffocata, qualis est artocrearum, item ferina omnis, quadrupedum & avium in aquis degentium, summoperè nocet, præcipuè si zingibere, pipere, alliis, & cæteris hujusmodi, cocta & præparata fuerint. Extremitates etiam quorumvis animalium nocent. Utatur igitur carne recenti vervecinâ, agninâ, ovillâ, vitulinâ, gallinarum, caponum & avium in arboribus degentium, veluti perdicum, coturnicum, alaudarum, rusticolarum, merularum, passerum, turdorum & similium, prout anni tempus, & facultates ægri fuerint. Utatur cum carne, succo citronum, aut aurantiorum, aut agrestæ, vel acetosæ. Ova recentia & sorbilia quoque conveniunt. Cum carnibus coquantur rosmarinus, salvia, majorana, cerefolium, acetosa, borrago, folia & flores calendulæ, radices & folia petroselini, fœniculi, cichorei, summitates lupuli & similia. Hordeum

item, avena decorticata, & farina avenacea tosta, nobis Habermuß dicta, conveniunt. Nocent pisces omnes (præter trutam, percam, & minores lucios) præcipuè sale conditi, aut fumo exiccati. Nocent & acria omnia & summè calida, velutì piper, zingiber, garyophylli, cardomomum, raphanus, allium, cæpæ, porrum, sinapi, & cibaria, quæ cum hujusmodi rebus confecta sunt. Pisa item, fabæ, lentes, & phaseoli; Jusculа tamen, in quibus pisa aut lentes coxerint, conceduntur, præsertim si cum iis rosmarinus, salvia, & majorana coxerint. Caseus, lac, & lacticinia omnia (butyro excepto) vitanda sunt. Fructus omnis dulcis, & corruptioni obnoxius, ut sunt pyra, poma, pruna, cerasa, mala persica, & similia, graviter obsunt; Cerasa verò acida, ribes, mala cydonia, item mala & pyra cocta sub prunis, aut in aqua cum butyro, semine fœniculi & anisi, conceduntur. Panis debet esse probè fermentatus, & coctus: Contra verò gasteria, lagana, collyra, bazinia, & quilibet panis non fermentatus, mirum in modum nocent.

Quoad potum, inprimis nocet mustum, & vinum acre, quale ex fructibus acerbis exprimitur: tormina enim generat. Vinum item valdè calidum, quale est malvaticum, tum Dysenteriæ tum pestis tempore, plurimùm obest. Excessus omnis, tam in cibo, quàm potu vitandus; Quandoquidem non semper qualitas, sed præcipuè quantitas nocet, & morbos generat. Ideoque sobriè vivendum est, & ut Plutarchus rectè admonuit, *vesci citra saturitatem, saluberima res est.* Post pastum à potu abstinendum est: interrumpitur enim concoctio, hinc cruditates multæ, pravique humores generantur. Exercitium quoque ad sudorem ante pastum convenit, post pastum autem leviter deambulandum, ut eò faciliùs, & sine interruptione, digestio perficiatur. Cautè tamen hac in re agendum: Si enim Dysenteria ex corruptione aëris procedat, aut cum ægrotis nobis versari necesse sit, tunc exercitia ad sudorem usque periculosa sunt; apertis enim poris, corruptus aër facilè intrat, primùm in venas & paulatim per eas ad partes nobiles commeat.

De conserv. valetud.

Animæ passiones, veluti tristitia, gaudium immoderatum, ira, timor, & similia, sunt quoq; diligenter vitanda.

Secunda intentio.

Toto contagionis tempore alvus lubrica esse debet. Si constricta fuerit, clysteribus, suppositoriis, mannâ, syr. rosato solut. cassia, vel jusculis carnium recent. in quibus borrago, folia violar. mercurialis, & hujusmodi coxerint, laxanda est.

Per intervalla quoque corpus purgandum est. Itaque adultioribus exhibenda est sequens potiuncula.

Potio purgans.

℞. Rhabarb. electi ℥is.
Spicæ gr. v.
Cinamomi ʒs.

Incidantur omnia minutim, deinde vino generoso irrorentur, & per horas octo macerentur sub cineribus calidis in ℥iiij. decoctionis sequentis.

℞. Agrimoniæ
Cuscutæ
Scabiosæ ana Ms.
Uvar. passul.
Sem. anisi
Folior. senæ ana ℥ii.

Coquantur ad consumptionem tertiæ partis. In colatura maceretur rhabarbarum, ut diximus. Deinde forti factâ expressione, adde syr. rosat. solut. ℥is. Misce, fiat potio.

Alia potio.

Alia potio ad eandem intentionem.

℞. Electuar. Diaphœnic. ʒiiij.
Syr. rosat. solut. ℥j.

Aut loco diaphœnic. accipiantur elect.
Diacatholici ʒvj.

Pro pueris. ℞. rhabarb. electi ʒs.
Spicæ gran. ij. Macerentur in ℥ij. aut ℥iij. aquæ cichorei, expressioni adde syrupum rosarum solut.
Misce.

Si potiunculam hanc sumere non possit, exhibeatur ℈j. aut ʒs. pulv. radic. mechoacæ cum jusculo carnis recentis: est enim radix illa insipida, & clementer purgat, quare pueris & delicatioribus aptissima. Sed vinum gustare minimè convenit, donec medicamenti purgantis operatio facta sit: impedit enim operationem ejus. Si plenitudo adsit, & ætas, viresque consentiant, incidatur basilica dextra, extrahaturque sanguis, plenitudinis ac virium habitâ ratione. Si humor atrabilaris abundat, incidatur splenetica. Habenda est quoque cura, ne purgationes consuetæ intermittantur, id enim periculosum est. Quapropter si hæmorrhoides aut menses substiterint, secandæ sunt venæ pedum, aliisque præsidiis provocandæ.

Tertia intentio.

Tertia & ultima præservationis intentio in usu eorum, quæ stomachum, intestina, partesque nobiles corroborant, & corrupto aëri, & humorum putrefactioni adversantur, consistit. Itaque singulis hebdomadis ter aut quater parum theriacæ, aut Mithridatii cum aqua cardui benedicti, aut florum calendulæ sumantur. Unicornu quoque, & cornu cervi ustum, & præparatum, hoc in casu laudantur. Sed extractum ex teneris cervorum cornibus, vel etiam induratis, sed recentibus, quod D. QUERCETANUS in Pharmacopœa Dogmat. restit. cap. 25. describit, longè antecellit, & tam in peste, & Dysenteria, quàm in omnibus morbis venenosis, & ex putredine ortis, præstantissimum est præservativum. Lapis quoque Bezoar non infimum locum obtinet ad venenum arcendum, partesque nobiles à corruptione muniendas. Radices item angelicæ, baccæ juniperi, cortices citri conditi, terræ sigillatæ ex Silesia allatæ, non parvam habent efficaciam.

Ad ventriculi & intestinorum corroborationem matutino tempore, item à pastu, sumatur aliquantum conservæ rosarum, mivæ cydoniorum, myrobalanorum conditor. Laudantur & cerasa acida condita. Item semen fœniculi, Anisi & Coriandri, quod pro junioribus

tibus, & biliosis cum aceto, pro senioribus verò, & iis quibus ventriculus debilis est, cum vino malvatico, parumque aquæ vitæ præparari debet.

Vinum præservativum in Dysenteria.

Ego vinum hoc præservativum Dysenteriæ tempore amicis meis præscribere soleo, quod ventriculum, intestina, partesque nobiles corroborat, corruptioni aëris, & humorum putredini resistit.

℞. Absynth. vulg.
Cardui bened.
Scordii utriusque
Veronicæ
Mentæ
Rosar. rubr. an. Mij.
Cortic. citri
Cinamomi
Radic. angel.
Baccar. juniperi an. ʒj.

Incidantur & conquassentur omnia, postea in dolio, quod 12. aut 16. contineat mensuras, collocetur, & impleatur vino optimo & puro. De hoc vino adultiores singulis matutinis, antequam domo egrediantur, bibant scyphum unum aut alterum: juniores minus: pueri duo aut tria cochlearia: est enim præstantissimum præservativum, tum dysenteriæ, tum pestis tempore.

Aqua destillata præservativa.

Pro pueris verò, & iis, qui à vino isto propter amaritudinem abhorrent, summoperè sequens aqua destillata convenit.

℞. Radic. tormentil.
Bistortæ
Plantag.
Eryngii mar. ana ℥j.
Rad. angel. ℥s.
Cortic. citri
Cinam. electi an. ʒj. s.
Rosar. odoriferar.
Scordii an. M. j.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo. Postea projiciantur in alembicum vitreum & superinfundatur.

Aquæ rosar. ℔js.
Aq. card. bened. ℔s.

Maneant in infusione horas 24. vase bene clauso. Deinde destillentur in Balneo Mariæ. Hujus aquæ exhibeatur ter aut quater in hebdomade. Poterit & nonnihil sacchari cornu item cervi usti & præparati, aut terræ sigillatæ Silesiacæ admisceri.

Electuarium præservativum.

Aliud præservativum in forma electuarii.

℞. Cortic. citri condit.
Mivæ cydonior. simpl.
Conservæ rosar. &
Borraginis an. ℥j.
Specier. diamarg. frig.
Diarrhod. Abb.
Cornu cervi usti & præpar.
Cinamomi opt. an. ʒij.
Confect. Alkermes. ʒj.

Cum s. q. syrupi conservationis cortic. citri, fiat electuarium, de quo sumatur manè jejuno stomacho ad castaneæ circiter magnitudinem.

Aliud præservativum in forma tabellarum pro gravidis & pueris.

Tabellæ præservativæ pro gravidis & pueris.

℞. Specier. diamargar. frigidi
Margarit. præpar.
Corallor. rubr. præp. an. ʒj.
Terræ sigill.
Cornu cervi usti & præpar.
Lapidis bezoard. an. ℈
Sacchar. dissol. in aq. rosa. ℥vj.
F. secundùm artem tabellæ.

Ego ex baccis juniperi extractum dulce & suave conficio, de quo pueris & delicatioribus, cum in peste tum etiam Dysentia, maximo cum fructu exhibeo.

Naribus admovenda sunt, quæ cor, partesque nobiles corroborant, & malignitati aëris adversantur, qualia sunt, acetum rosac. cui parum aquæ cinam. admixtum: cortices item citri, & pomum muscatum cap. 7. descriptum. Inprimis verò præstantissima est sequens aqua cordialis, si in ea spongia insuccata, & naribus, temporibus, & carpis admota fuerit.

Aqua cordialis.

℞. Aq. Rosar.
Spicæ. ana. ℔ij.
Pulv. Cinam. ℥ij.
Garyophyllor.
Nucis musc.
Macis
Benzoin i
Storacis calam.
Cortic. citri ana ℥s.
Flor. Rorismar.
Summitat. major. ana Ms.

Contundantur contundenda, deinde omnia commisceantur & digerantur in sole per dies 24. vase optimè cooperto. Postea destillentur lento igne in balneo Mariæ, aquâ diligenter in vase vitreo collectâ. Adde moschi ℈s. ambr. grana 6. croci ℈j. Vase diligentèr cooperto reponatur & servetur ad usum: Est enim præstantissima in syncope, & virium lapsu, non solùm extrinsecus applicata, sed etiam epota.

Ad eandem intentionem valet sequens quoque pomum odoriferum.

Pomum odoriferum.

℞. Benzoini,
Storac. calam. ana ℥s.
Rad. Ireos florent.
Cortic. citri
Calami arom.
Angelicæ
Cinam. ana ʒis.
Rosar. rubr. &
Flor. Violar. ana. p. j. F. pulvis.

Postea cum mucilagine gummi tragacanthi, infusi in aq. rosar. fiat massa, addendo moschi & ambræ ana gr. 4. Ex qua formentur globuli odoriferi, qui pestis, & Dysenteriæ tempore infectioni aëris mirum in modum resistunt, Spiritus item, partesque nobiles corroborant.

Trochisci pro suffumigio.

Sequentibus trochiscis interdiu domus ad aeris correctionem sæpius suffumigetur.

℞. Storac. calam.
Benzoini,
Rad. Angelicæ ana ℥s.
Cinamomi

Garyophyl. ʒij.
Mastic. ʒij.
Carb. ligni tiliæ aut salicis ℥iiij.
Contundantur omnia, quibus addantur, mucilag. gummi tragacanth. aquæ rof. q.s. & probè misceantur, fiat massa, ex qua trochisci pro suffitu præparentur.

Ioh. Crato cons. mihi 25. Gregor. Horstii lib. 3 morborum eorumque causis exercit. 5. Quæst. 3.

Postremò sani nullo modo ægrorum foricas, aut loca, quo eorum excrementa rejiciuntur, frequentent, sed ægri propria sua habeant loca secreta, in quæ nonnunquam calcem vivam, aut cineres conjicere convenit: Ex eorum enim excrementis terra & pestifera fit exhalatio, quæ quamprimum sanorum alvum attingit, proprietate quadam occulta illicò hominem inficit, id quod multoties observavi, & quidem nemini mirum videri debet: idem enim iis accidit, qui oculos, ophthalmiâ laborantium, aspiciunt, nam eorum oculi statim quoque inficiuntur. Linteamina item, in quibus scabiosus dormiverit, sanorum cutem protinus inficiunt; & ulcus pudendorum in concubitu prius pudenda invadit. Summa, corporis partes sympathiam quandam & affinitatem inter se habent, ita ut ex una in alteram morbus facilè pertranseat. Hæc igitur sani diligenter præcaveant.

F I N I S.

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI

Illustriss. Marchionis Badensis, & Hochbergensis, &c. nec non Inclytæ Reipublicæ BERNENSIS Medico-Chirurgi Ordinarii,

LITHOTOMIA VESICAE:

Hoc est,

ACCURATA DESCRIPTIO CALCULI VESICÆ, EJUSDEMQUE CAUSARUM, ET SIGNORUM PATHOGNOMOnicorum, inprimis verò Methodi, quâ tam in fœminis, quàm in Viris sit extrahendus; ubi quidem diversæ Operationes describuntur, & Instrumenta quædam singularia depinguntur,

Primùm ab Authore Germanico idiomate in lucem edita;

JAM VERO AB EODEM AUTORE AUCTA, ET A DISCIPULO & Commensali suo, HENRICO SCHOBINGERO SANGALLENSI, Med. Candidato, in Latinum translata,

CUI

Accesserunt Epistolæ aliquot Virorum Clarissimorum, de Usu & Abusu Turundarum, post extractionem Calculi adhibendarum.

Ad Lectorem.

INter omnes corporis humani Morbos, benevole Lector, quibus DEUS Opt. Max. Mortales in hac vita, propter Peccata affligit ac punit, ex primariorum gravissimorumque numero est Calculus Renum & Vesicæ. Primò, propterea quod, quando meatus urinarii à Calculo obstruuntur, & urina supprimitur, tantus dolor oboritur, ut ægro interdum Venter, Lumbi, & omnia in partes dilacerari atque disrumpi videantur; quando enim meatus superiores, ureteres dicti, obstruuntur, & urina supprimitur, tunc illa regurgitat, & in vasa majora influit, unde æger eodem fere angore, cruciatu atque dolore, ac ii qui in aquis submerguntur, extinguitur: uti Doctissimus & Experientissimus Medico-Chirurgus, Ambrosius Paræus, *ex propria experientia testatur, mihiq; in mentem venit, etiam Lausannæ Hospita ad crucem albam,* la Flammande *dicta, ante annos* 30. *contigisse. Similia retentæ in uretierbus Urinæ exempla sæpe quidem, imò, etiam Bernæ mihi occurrerunt, uti Lectori* Cent. I. Epist. 10. *videre licet. Cujus miseriæ, doloris atq; angoris, cum summo animi tædio, me spectatorem esse oportuit. DEO verò Opt. Max. sit laus, qui hactenus semper remediis ita benedixit, ut nulli angore illo oppressi, inter manus meas obierint. Quòd si verò urina supprimatur in Vesica, ita ut neque regurgitare, neque excerni queat, tunc pariter dolor, ac cruciatus ingens, periculum verò minus concurrit, propterea quòd ægris sæpe instrumento succurrere, lapidem repellere, urinamq; promovere possumus. Hac de re consulat Lector* Observ. 65. Cent. I.

1. Causa, cur Calculus ex gravissimorum Morborũ sit numero.

Deinde etiam affectus hic propterea gravissimis morbis annumeratur, quòd dolor hic non unius saltem, vel duorum, aut trium dierum spatio ægrum afficiat, uti parturientibus, aut aliis etiam, quib9 brachium, aut membrum aliquod amputandum est, contin-

2. Causa.

contingit, quique intere... à morbo liberantur, ...fum dolor in hoc Morbo vel etiam moriuntur ...rdurat. Et quamvis hodie per totam agri vitam ...enibus deorsim in vesicam, & ulCalculus aliquis ...fuerit, crastinâ tamen alius subsequitur. A°1624. Dn. Johan. Wolfium, civem Bernen...m, curandum habui, qui intra paucos dies ad 3... lapillos excrevit. Hujus Viri natura, quod observatione dignum, ita constituta est, ut quamvis Renes ipsius hodie ab omni arena ac calculis probè expurgarentur, subsequente tamen die denuò novos in iis suborturos credam.

Calculus Vesicæ non aliter quàm Lithotomiâ curari potest.

Calculus Vesicæ etiam non minores difficultates, dolores ac cruciatus, nisi ex Divina providentia à perito Lithotomo extrahatur, producit. Quòd enim in Vesica, postquam semel coagulatus, atque induratus est, medicamentis emolliri, conteri, & expelli queat, ut multi circumforanei jactitant, impossibile est, quemadmodum experientia, ut & Galenus, & alii testantur.

Galenus Arte Medic. c. 89.

Dn. Zachariæ Geitzcofleri opinio, de expulsione Calculi Vesicæ.

Nobilissimus ac strenuus Dn. Zacharias Geitzcofler, Dn. in Geilenbach, Haunsheim, Weschenbeuren, Moes, &c. Eques, ac S. Cæs. Majestatis, & Archiducis Austriæ, &c. Consiliarius, sæpe me, & aliis quoque præsentibus, in hæc verba erupit, dicens: Videri sibi Artem conterendi, ac Medicamentis pellendi Calculum Vesicæ, hominibus à Deo nondum revelatam esse, quod aliàs jamdudum, si non Sanitatem integram, doloris saltem levamen aliquod obtinuisset, ac consecutus esset: quandoquidem non solùm primariis orbis Christiani Medicis, verùm etiam secretis, imò secretissimis Primatum, Principum, atque Nobilium medicamentis frui atque potuerit. Præterea se neque crumenæ, neque ventriculo, hoc est, sumptibus pepercisse, operam tamen ac oleum perdidisse. Idem etiam de gravissimo & incomprehensibili dolore tam Calculi, quàm Podagræ (utpote qui utroque affectu per multos annos affectus fuit) testari potuit. Postquã enim, Dei beneficio, per Lithotomiam à Calculo liberatus fuit, sæpenumero manus ad cœlum extendens, inter cætera in hæc verba erupit; Domine, si talis divina tua voluntas, & animæ meæ saluti consultum fuerit, parcas mihi posthac calculo, gratiosaque Podagrâ toties, quoties lubuerit, mihique salutare fuerit, me affice. Non abs re autem pius ac sapientissimus ille Vir Podogram gratiosam vocat: quoniam dolor calculi sæpe adeò vehemens est, ut non mirum esset, si æger etiam ad desperationem impelleretur, seque metipsum in corporis & animæ periculum præcipitaret. Longe verò alia est Podagræ ratio, quamvis enim etiam dolor maximus eam comitetur, tolerabilis tamen est, semperq; dolor tantundem intermittit ac remittit, ut æger non solùm Deo inservire, sed etiam rei familiari præesse possit.

Podagra morbus gratiosus est, respectu Calculi.

Præterea morbus iste, tanquam singularis quædam paterna divinaq; admonitio, à peccatis nos dehortatur ad resipiscentiam. Efficit ille, ut vigilemus, sobrio pectore, Deum invocemus, ad eumq; vota atq; singultus fundamus. Nullus igitur Christianus fores huic ægritudini præcludet, sed potius eam, tanquam gratiosam, cum lætitia ac patientia amplectetur, simulque perpendet, quoties venerandam Dominam Arthritidem inordinatâ vita sua ratione ad se vocarit. Hac de re consulat Lector Speculum meum vitæ humanæ parte 4.

De Juramento Hippocratis.

Quemadmodum autem Calculus, respectu ægrorum, in gravissimorum morborum classem refertur, ita etiam Chirurgo nulla ferè operatio difficilior, quàm ipsa Lithotomia, accidere posset. Hinc meritò mirum alicui videre possit, quare Excellentissimus & Sapientissimus Vir Hippocrates, in Jurejurando personas peculiares Lithotomiæ præposuerit, ejusq; administrationem Discipulis suis, h. e. rationalibus Medicis committere noluerit. Nam, inquit, nec verò calculo laborantes secabo, sed Viris Chirurgiæ operariis, ejus rei faciendæ locum dabo. Credere verò non possum, Hippocrati unquam in mentem venisse, ut difficilem ac periculosam hanc Operationem expertis ac rationalibus Medicis è manibus eriperet, eamq; vulgaribus Lithotomis, multò minus Agyrtis, atque Empiricis committeret. Si enim ipsius Scripta, & inprimis Juramentum attentè legamus, & examinemus, longè integriorem, magisq; sanam ei fuisse Conscientiam, imò etiam ipsum multos Pseudo-Christianos probitate superâsse, comperiemus: quomodo igitur hanc Operationem, putà Lithotomiam, à reliquis Medicinæ partibus rescidisset? Nullo alio in loco, ne quidem in difficillimis, qui ipsi contingere potuissent, casibus, id factitavit. Eo ipso tempore, & multis seculis post, distincta illa Medicinæ partes, nimirum Diæta, Pharmacia, & Chirurgia, nondum à se invicem sejunctæ fuerunt, easq; singulas unus idemque Medicus apud ægros administravit. Non erubuerunt recentia & putrida Ulcera tractare, manus carbonibus denigrare, ægrisque cibos ac medicamenta sua præparare. Utinam laudabilis illa consuetudo non obsolevisset, meliùs fortassis ægrorum res haberent. Cùm igitur Hippocrates omnes Operationes semper tam prudenter, tam cautè ac religiosè instituerit, nihilq; magis quàm salutem & incolumitatem proximi, sibi commendatum habuerit, ut ex Scriptis ipsius manifestum fit: quomodo igitur rem adeò difficilem Chirurgis vulgaribus committere ac tradere voluisset? Si enim Casus aliquis occurrit gravis atque difficilis, si Morbus accuratiore examine, Arte & industriâ indigeat, uti ut plurimùm evenire solet, certè tunc etiam peritus & expertus Medicus requiritur. Quare igitur Hippocrates imperitis & indoctis Chirurgis (inter quos etiam extiterunt, qui primas Operationes suas in brutis animalibus didicerunt) cultellum in manus tradidisset? Ethnicus quamvis esset, magis tamen sana & integra præditus fuit Conscientia, quàm ut tale quid commisisset, multò minùs præcepisset. Propterea Locus iste mihi admodum suspectus est, eumque depravatum fuisse existimo; præcipuè quoniam libros, ob Typographiæ penuriam, per tot secula describere oportuit, vetustissimaq; exemplaria procul dubio perierunt, hinc facilè aliquis illud adjicere potuit.

Præter hæc omnia, sibi ipsi contradiceret Hippocrates, cùm Aphorism. 52. lib. 2. sic scribat: Omnia secundùm rationem facienti, si non succedat secundùm rationem, non est transeundum ad aliud, stante eo, quod à principio visum est. Ex his verbis tale argumentum potest extrui: Hippocrates vult, ut omnia apud ægros ex fundamentis Artis instituantur, & peragantur. Multi ac pleriq; Empirici, Agyrtæ, & vulgares Chirurgi, qui admi-

administrationem Operationis tam periculosæ suscipiunt, Theoriæ & Principiorum Medicorum ignari sunt. Ergo, secundum doctrinam Hippocratis, Lithotomia eis administranda non est.

Hic aliquis mihi objicere posset, apud Veteres singulis ferè Morbis peculiares Medicos fuisse præpositos, ac pari modo procul dubio etiam peculiares Lithotomos extitisse. Quamvis autem res ita se habeat, omnes tamen Rationales, h. e. tales Medici fuerunt, qui Artem ex veris Medicinæ fundamentis, in Hippocratis, & Posterorum ipsius Scholis didicerant; unde rursus apparet, præfatam sententiam falsò Hippocrati ascribi: Si enim tunc temporis Chirurgi etiam Medici Rationales, & ex Discipulorum Hippocratis numero extiterunt, quare administrationem Lithotomiæ eis interdixisset? Uno verbo, tota Hippocratis, ipsiusq; Sectatorum doctrina eò tendit, ut, quemadmodum in prædicto Aphorismo docet, omnia ex fundamentis Medicis peragantur, ubi quidem vocabulum Omnia omnes, qui Theoriam ac fundamenta Artis ignorant, excludit.

Quod Cornelius Celsus, Excellens Medicus Romanus, Lithotomiam ipsemet administrarit, ex ipsius Scriptis facilè colligi potest: difficilem enim hanc Operationem, ejusdemq; Curationem non tam propriè & accuratè describere potuisset, nisi ipse manum adhibuisset. Libri sui 7. c. 26. ubi de Lithotomia Vesicæ scribit; Lithotomum Medicum, non verò Chirurgum vocat: ex quo quidem etiam aliquo modo apparet, quod ad Lithotomiam non Chirurgi vulgares, sed potius præclari atque experti Medici Rationales adhibiti fuerint, imo tales, qui in doctrina & Scriptis Hippocratis atque Galeni versati & experti fuerunt. Mentionem etiam ibidem facit Celsus duorum præstantium Virorum, Magetis, & Ammonii, qui suo tempore aut paulo ante in hac Arte floruerint: qui, si Empirici, aut Lithotomi vulgares fuissent, procul dubio nullam ipsorum mentionem fecisset. Superiore seculo Viri duo Excellentissimi atq; doctissimi, Johannes Anthracinus, & Marianus Sanctus Barolitanus, vixerunt, & suo tempore in Arte Lithotomiæ insigniter floruerunt, libellum quinetiam eximium de ea scripserunt: quomodo autem hoc præstare potuissent, si ipsimet manum aratro non admovissent, Operationemq; manu propria non administrassent? Utinam res saltem jam eo non devenissent, ut hic, & alii Morbi difficiles, eorumque Curationes iis, qui nullam plane Theoriæ, ac fundamentorum Artis cognitionem habent, imo quibus, tanquam improbis, pravis, nefariisq; hominibus, ægrorum salus parum curæ est, committerentur. Procul dubio res melius haberent, imo spondere possum, quod multi, qui misere ad carnificinam trahuntur, in vivis servari possent. Deniqu ut concludamus, finemq; faciamus, nemo Hippocratem, utpote qui unus ex integerrimis Ethnicis fuit, accuset, ac si operationem hancce difficilem à Medicina separare & imperitis, inexpertis, imo multis, Scientia & Conscientia carentibus, cultrum in manus tradere voluisset.

Hippocrates unus ex integerrimis Ethnicis.

Quoniam vero Lithotomia, ut unicuique constat, adeò difficilis ac periculosa est, ac proinde Chirurgus omnis generis institutione ac eruditione maxime opus habet, ideoq; charitate Christiana, & miserorum languentiumque ægrorum commiseratione, sicuti etiam amicorum persuasione atq; petitione inductus, boni publici causa, ea, quæ circa operationem hanc collegi, ex propriaq; experientia ipsemet apud ægros meos observavi, typis publicis quin mandarem, omittere nefas duxi. Ubi quidem in primo limine, & ante omnia Lithotomum admonitum velim, ut difficilem ac periculosam hanc operationem non instituat, nisi in ea sufficienter exercitatus fuerit, eamq; ab aliis administratam viderit, atque didicerit: neque ipsi in mentem veniat, id quod aliquando mihi respondit quidam Chirurgus, à quonam ergò primus hujus operationis administrator, eam administratam viderit? At respondeo, primo Lithotomo occasionem hancce denegatam fuisse, alioquin procul dubio ea usus fuisset, remque adeo difficilem non temere tentasset. Præterea Ethnicus, Dei, ejusq; Verbi ignarus fuit, quo docemur, ea, quæ nobis ab aliis fieri volumus, etiam proximo nostro facienda esse. Quemadmodum igitur non libenter videres, ut aliquis difficilem hanc operationem in corpore tuo institueret, periculumq; ac tyrocinium suum in te faceret, cum tamen ab aliis expertis Lithotomis eruditus non sit: eo etiam modo te geras erga proximum, si saltem juxta mandatum divinum, eum sicut teipsum diligis. Medici insuper apud veteres Ethnicos hoc singulari gaudebant commodo, & beneficio, ut casus occultos & incognitos in maleficorum corporibus experiri, adeoque rerum plurimarum proprietates & effecta investigare potuerint. Hac ratione tot Radicum, herbarum, & aliorum vires, in lucem prodierunt, hominiq; innotuerunt. Eadem Lithotomiæ potest fuisse ratio, ut doctus & expertus aliquis Medicus & Anatomicus, re paulo accuratius examinata, tyrocinium postmodum, ac primam operationem in malefico aliquo, ad mortem condemnato homine, instituerit.

Causa impulsiva, quæ Autorem ad scribendū commovit.

Admonitio ad Lithotomum.

Lithotomiam nemo instituat, nisi eam prius ab expertis Lithotomis administratam viderit.

Matth. 7. vers. 12.

Hodie commoditas illa Empiricis & Pseudochymicis negatur: hinc tot errores in Medicina & Chirurgia committuntur, de quibus plura ab initio in præfatione ad lectorem. In hac itaque rerum Chirurgicarum confusione, ut librum hunce conscriberem, & in lucem ederem, Christiana Charitas unice me commovit. Quam barbare & inepte multi, qui gravem atq; periculosam hanc operationẽ administrare satagunt, rem tractent, & quā leve Artis suæ fundamentum & cognitionem habeant, exitus apud multos declarat: quod etiam interdum inter multos, in quorũ corpore Lithotomia, vel castratio administratur, pauci, & vix unus evadat: ubi plurimi quidem Lithotomi eo sese excusant, & consolantur, quod æger ipsis pro mortuo oblatus fuerit, quodq; ipsum tanquā deploratum curandum susceperint, præterea tam ægrum, quam propinquos hoc pacto optime contentos fuisse, eosq; omnia, quæ consequerentur symptomata, sive salutaria, sive lethalia fuerint, æqui boniq; consulturos spopondisse. Hoc vero neutiquam probandum, piumq; Medicum talia verba parum decent; cum enim ob morbi atque doloris magnitudinem ac vehementiam, maxime jam contristetur ac perturbetur æger, facile ejusmodi verbis in majorem animi perturbationem, veluti is, qui jamjam mortis sententiam percepit, incidere posset.

Quid Autorem ad scribendū hunc librum impulerit.

Ægros pro mortuis curandos suscipere, Medicum pium non decet.

Quid Medicus ægro proponere debeat.

Hoc vero Medicus ægro, vel propinquis proponet, affectum difficilem, periculosum, & quoad exitum, admodum ambiguum & incertum esse, seq; propterea nihil promittere posse, quod nemini constet, quid Deus Opt. Max. in æterno suo decreto de ægro, & nobis omnibus sibi proposuerit, & utrum illum jam ad gratiam suam vocaturus, an vero ipsi in hac miseriarum valle vitam ulterius sit protracturus. Hoc vero ægro polliceatur, se in omnibus operam suam cum summa diligentia, & fideliter ipsi præstiturum, cumq; in finem supremi Medici benedictionem præstolaturum, vicissim petendo, siquidem omnes mortales simus, & tempus, quo Deus nos vocaturus est, ignoremus, si fortè DEUS Opt. Max. voluntatem suam in ægro compleret, eumque ad se vocaret, ne culpa ei ascribatur, neve propterea odio habeatur.

Quod si vero æger animo perterrito dejectoque esset, tunc imminens periculum propinquis quidem aperte declarare, ægrum vero consolationibus erigere, vel per Ministrum Ecclesiæ ex S.S. excitare oportet: multi enim ex terrore & pavore in Lipothymias lethales, aliaque gravia symptomata incidunt. Postquam igitur æger, una cum propinquis, stipulata manu hoc ei promisit, & ore confirmavit, quilibet flectat genua, Ministerque Ecclesiæ ardentes & intentas ad DEUM Omnipotentem preces concipiat, ejusq; auxilium atq; præsidium imploret ac invocet: si vero nullus Verbi divini Minister adfuerit, tunc aliquis ex astantibus, vel Medicus ipse, unam ex Precationibus, libro meo de Gangræna & Sphacelo *postremæ Editionis seu Impressionis profixis, recitet: & cave tibi, ne ante finitas preces operationem instituas. Post administratam operationem gratiæ quoque DEO Omnipotenti, pro divina sua præsentia atque auxilio, antequam dimittantur propinqui, agenda sunt: de quo postea alibi plura dicentur. His itaque peractis, rem Deo duce aggredi poteris. Sed vide, ut quod ægro & propinquis ore promisisti, illud, in animo quoque habeas, & re ipsa præstes.*

Chirurgus ante conceptas preces operationem non instituat.

Medicus magis salutem ægri, quam proprium suũ commodum spectet. Vide Iusjurandum Hippocratis. Psal. 72. vers. 14. Deut. 21. 23. Galat. 3. vers. 23.

Inprimis vero ne proprium tuum commodum & lucrum, sed potius salutem & incolumitatem ægri spectes. Quamvis Hippocrates ex Ethnicorum numero, & cognitione Dei destitutus fuit, hoc tamen Discipulis suis præcepit, & jurejurando ipsis injunxit. Tu vero, utpote Christianus, aliter si feceris, Deo scrutatori Cordis suo tempore non evades, eique pœnas si non temporales, æternas tamen dabis: cur enim sanguis eorum, quos Deus ad imaginem suam creavit, imo, quod longè majus est, pro quibus filium suum unigenitum in mortem, in mortem, inquam, maledictam crucis tradidit, in ipsius conspectu non pretiosus esset?

Alia ratio, quæ Autorem ad scribendũ hunc librum commovit.

Ad primam accedit & alia ratio, quæ me quoq; commovit, mihique ad scribendum hunc libellum ansam præbuit: quod nimirum castrator quidam ex familiaribus meis, cum nuper etiam Lithotomiam administraturus esset, multoties coram, sicuti tandem etiam literis me sollicitavit, ut ei accuratam institutionem, qua ratione difficilis hæc operatio ipsi instituenda sit, & quid ego singulare circa eandem propria experientia observarim, scripto communicarem.

Cum autem superiore æstate, sepositis reliquis meis negotiis, responsum ad ipsum exarassem, in eoq; sequentes tres partes, quid nimirum Chirurgo, 1. ante operationem, 2. in ipsa operatione, 3. post operationem agendum incumbat, breviter tractassem, & fortè fortuna institutionem, sive epistolam illam Viro cuidam in Medicina erudito, ostendissem, ut illam non in unius alicujus castratoris, ea fortassis abusuri, manus traderem, sed potius beneficio typi pluribus communicarem, monuit. Sic itaq; præfatum Lithotomum coram, qualiter & quantum potui, institui ac erudivi, scriptum vero penes me servavi, denuo ei calamum admovi, & loco ejus, quod octavo, decimo, & undecimo capite compendiose tractatur, omnia fusius, & prout requirit necessitas, in plenum & convenientem ordinem redegi, boniq; publici causa typis publicis mandare volui. DEUS gratiam & benedictionem suam mihi largiatur, ut tenuis hic labor meus propositum scopum assequatur, h. e. ut ad Dei gloriam, & tam ad ægrorum, quam Medicorum utilitatem & emolumentum faciat, sicuti eventurum spero: siquidem nihil temere & inconsiderate scribo, sed ipse manum adhibui, & in infantibus atq; adultis, tam masculis, quam fœminis, Lithotomiam administravi.

Quandoquidem igitur, ea quæ tot annorum spatio summo studio, labore, ac diligentia expertus sum, Chirurgo fidelissime communico, ideoq; omnes pios, benevolos, prudentes, atque solertes Medicos, inprimis eos, quibus ægrorum salus & incolumitas curæ est, laborem huncce meum non improbaturos, sed ad ægrorum salutem, & famæ suæ propagationem cum fructu conversuros, & tanquam benignos Christianos, & æquos judices, de eo judicaturos esse, confido. Invidorum vero & malevolorum hominum calumnias quod attinet, nemo eis offendatur.

Hæc sunt, benevole Lector, quæ in primo hujus libelli limine tibi proponere volui: cæterum, unumquemque cujusvis sortis hominem, ut omnia in bonam partem interpretari, & ad ægri utilitatem atque salutem referre velit, humanissime rogo.

Caput Primum.

Non abs re, gravique causa, divinus ac celeberrimus ille Medicorum Parens *Hippocrates, libro de Arte,* sic scriptum reliquit: *Medicus si sufficerit ad cognoscendum, sufficiet quoque ad sanandum.* Quibus verbis *Hippocrates* solertes quoslibet Medicos hortatur, ut ante omnia summum studium & diligentiam, ad consequendam exactam & accuratam Morbi cognitionem, adhibeant, priusquam de instituenda ipsius Curatione quicquam intendant, aut cogitent. Ac sanè aliter si procedat Medicus, sive in morbis & affectibus internis, sive in externis, tardè, imò nunquam optatum scopum attingere, ægrumque pristinæ suæ Valetudini restituere poterit. His igitur verbis inprimis fidelem atque solertem quemvis Chirurgum hortari vult, ut in omnibus propositis casibus, ejus quod agendum est, exactam cognitionem habere nitatur, ac studeat: quod quidem ex nuda experientia obtinere & addiscere non potest, sed bonos atque probatos Autores ipsum ad manus sumere, & evolvere necesse est. Inter Veteres *Hippocrates, Galenus, Avicenna, Paulus Ægineta, Cornelius Celsus, & Albucasis* præcipue fontes sunt, è quibus cuilibet Medico atque Chirurgo Theoria, & Artis fundamenta haurienda sunt. Illos sequuntur *Lancfrancus, Guido de Cauliaco, Vigo, Tagaultius, Vesalius, Fallopius, Ioh. Andreas à Cruce, Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, & Ambrosius Pareus*, quorum quidam Germanico quoque Idiomate scripserunt.

Hoc non sine causa hic in introitu propono; Scio enim, Lithotomos quosdam adeò leves ac temerarios esse, ut ex levi quavis Calculi suspicione ac signo, Vesicæ ferrum admoveant, in eaq; multum fodicent, & quæritent, tandem tamen Calculum nullum inveniant. Talis Empiricus meo tempore *Coloniam* venit, qui magnificè de seipso senserat. Cum autem cuipiam ibidem Calculum extrahere vellet, Calculum tamen nullum in ipsius Vesica reperisset, clam, & admodum promptè Calculum è manica ad forcipem emisit, & ac si eum è Vesica eduxisset, simulavit. Cum verò quidam ex astantibus Amicis dolum istum deprehendissent, ejusq; nequitiam detexissent, à Magistratu Amplissimo examinatus, & ut æquum fuit, castigatus, atque relegatus fuit. Unde autem hoc accidit? Revera totius mali causa est; Primo, quia tot nefariis ac temerariis hominibus, eò tantum ut loculos suos impleant spectantibus, Artis hujus exercitium conceditur: in aliis verò desideratur Ars & Experientia, nec non accurata Morbi cognitio, quodque à signo uno, aut pluribus, quæ interdum Calculo cum aliis Vesicæ affectibus communia sunt, sese decipi fallique patiantur.

Dolus impostoris detegitur.

Ut autem Chirurgus accuratam Morbi cognitionem habeat, & assequatur, primo sciendū, quid sit Calculus, deinde etiam quas causas habeat, hinc postea certa & Pathognomica Calculi Signa manifesta fient. De quibus tribus partibus in hoc primo, secundo, ac tertio capite agemus.

Ut igitur institutum meum aggrediar, dico Calculum Vesicæ esse præternaturalem, crassum, viscidum, terrestrem, & calore præternaturali, occultaque qualitate in Vesica coagulatum humorem, in lapidemque coactam materiam, multorum gravium atq; periculosorum symptomatum causam. Quando enim Calculus, ob asperitatem & acrimoniam suam, sensibilissimam Vesicæ substantiam exulcerat, vellicat, pungit, & labefactat, aut etiam collo Vesicæ includitur, eumque obstruit, tunc Urina paulatim in Vesica colligitur, eamque distendit, & adeò extendit, ut sæpenumero ipsius Venæ capillares disrumpantur; Quanto verò cum dolore hoc fiat, vix credibile, maximè iis, qui Morbum hunc parum tractarunt. Dolorem autem istum postmodum inquietudo, Vigiliæ, Calor, & Inflammatio interiorum Viscerum, delirium, imbecillitas Ventriculi, Hepatis, & universi corporis subsequitur.

Definitio Calculi Vesicæ.

Homine itaque, ob doloris diuturnitatem, solita sua quiete somnoque privato, interrumpuntur functiones naturales; Ventriculus enim cibos probè concoquere, atque digerere nequit, atque ita Chylus crudus & indigestus ad Hepar, in quo secunda fieri debet concoctio, transmittitur: & quoniam error primæ Concoctionis non corrigitur in secunda, idcirco etiam ex crudo, crasso, & semicocto illo chylo sanguis laudabilis generari, & ex Hepate per venas ad partes corporis diffundi non potest. Hinc tandem corpus pravis humoribus refertur, multique ac diversi Morbi, tam interni quam externi, uti sunt, Icterus, Colica, Spasmus, Hydrops, Arthritis, maligna Ulcera, fistulæ, & tandem, post diuturnos languores, Mors ipsa insequitur.

Statuit Fernelius ac scribit, omnes Vesicæ calculos è Renibus ortum ducere, indeque primum ipsorum semen seu rudimentum per Ureteres in Vesicam transmitti: huic verò sententiæ alii doctissimi & experientissimi Practici refragantur. Cum autem Controversia hæc, utrum Calculus prima sua rudimenta in Renibus accipiat, an verò in ipsa Vesica generetur? parum emolumenti Chirurgo afferat, ideò Lectorem eâ suspendere non cupio.

Fernelii opinio de Calculo.

Utrum verò Calculus adsit, nec ne? illud quidem scire, imo de eo etiam certum oportet esse Medicum: qua autem ratione cognosci queat, postea capite tertio videre poterit.

CAP. II.

De Causis Calculi Vesicæ; ubi quidem etiam indicatur, à quibusnam cibis Calculosi sibi cavere debeant.

Quandoquidem fidelis & industrius quivis Chirurgus ac Medicus, coram DEO, supreme

Cap. 2.

mo Medico, non solum ægros curare, sed etiam curatis consilio suo salutari sanitatem conservare, non solum Calculum extrahere, sed etiam ne novus aliquis in Vesica generetur, præpedire tenetur atque devinctus est: idcirco etiam maximè requiritur, ut Chirurgus sciat & informetur, quo modo, quibus itidem ex Causis Calculus in corpore humano, & potissimum in Vesica generetur atque concrescat? De Calculis verò, qui in aliis corporis partibus sæpè, & in copia reperiuntur, hoc loco agere non constitui.

1. Causa Calculi: Causa Materialis Calculi est Phlegma; Efficiens verò Calor.

Testantur *Hippocrates, Galenus*, & alii Autores celebres, ac scribunt, Calculi causas esse, primò plegma densum, crudum, crassum, viscidum, atque terrenum, in Vesica collectum & coagulatum, quod si, vel ob imbecillitatem facultatis Expultricis, vel Meatuum Urinariorum angustiam, veluti in infantibus, supprimatur, diuque ibidem retineatur, suborto Calore præternaturali, in Calculum convertatur, & induretur. Quemadmodum è terra viscosa, pingui & limosa calore ignis lapides generari videmus.

2. Causa Calculi.

Chymicorum opinio de Causa Calculi.

Chymici verò concretionem sive coagulationem Calculi Sali attribuunt, & Sal, sive Tartarum, in humoribus corporis humani contentum, veram ac genuinam harum Calculi coagulationum causam, imò materiam tartaream per se ad generandum Calculum proclivem atque idoneam esse, contendunt.

Felicis Plateri opinio de Causis calculi.

Excellentissimi Medici, Dn. *Felicis Plateri, p.m.* opinio huic non est absimilis; Scribit enim, in Calculosis humorem quendam acrem, salsum, atque terrestrem Urinæ permisceri, eumque Calculum efficere. Opinio hæc firmis rationibus confirmari posset: quoniam verò hactenus brevitati studui, hisce supersedebo. Hac de re legere poterit Lector Excellentissimum Doctissimumq; *Joh. Fernelium, de Partium Morbis & Symptomatis, lib.6. c.12. Dn. Danielem Sennertum in suis Institutionib. Medicis, lib. 2. part. 2. c. 9.* item *Dn. D. Gregorium Horstium, Centur. Probl. Med. decad. 8. quæst. 1. & lib. Consult. & Epist. Medicinal. Sect. 9.* Sicuti etiam *Josephum Quercetanum, in Consil. de Arthritide & calculo.* Prudens tamen quivis facilè judicare potest, quod ad coagulationem istam phlegmatis, & Calculi generationem, aliud quid præter immoderatum frigus (ut quidam volunt) vel calorem præternaturalem, ut alii scribunt, concurrere oporteat. Si enim Calculus ab immoderato frigore ortum duceret, (quod tamen adeò intensum, ut lapidem generare possit, in homine vivo reperiri impossibile est) calor eum rursus dissolveret: quod tamen non fit, Ergo frigus vera Calculi causa esse non potest.

Coagulatio calculi non oritur à frigore.

Calor solus non efficit calculum.

Si verò coagulatio & coalescentia ista humoris phlegmatici, ejusdemque in lapidem concretio, à Calore proficisceretur, tunc ille vel in medio, vel in summo gradu talis esset. Si in medio, & quidem vel in secundo, vel in tertio gradu constituatur, Calculus in aqua denuo resolvetur, ut apparet in furnorum & clybanorum luto, quod aliquando plus quàm centies calore ignis induratum fuit, & nihilominus tamen in aqua rursus mollescit, & solvitur.

Si verò calor internus in supremo gradu collocetur, ut humorem phlegmaticum indurare queat, quemadmodum argilla sive lutum in furno laterario per summum calorem in lapides convertitur, tum denuò Natura tantum calorem nec ferre nec tolerare potest.

Cap. 2.

Sequitur ergo necessario aliud, & quidem occultum quid in humoribus latere, iisque inhærescere: uti videmus, eam esse aquarum quarundam naturam ac proprietatem, ut quamvis alias claræ ac limpidæ sint, attamen lignum, paleam, & alia in lapides convertant.

Mottrouvii fons est qui omnia convertit in lapides.

Mottrouvii ad Lacum Lemanum, in ditione Bernensi, ab alto monte aqua pura limpidaq; delabitur, quæ gramen ac herbam, omniaque obvia, ut ipse vidi, in duros lapides, qui neque in aqua resolvuntur, neque in igne liquescunt, convertit. Juxta civitatem Biennam similiter flumen clarum ac limpidum, è monte ad mœnia in angustam plateam defluit, ubi parietibus adhærens, in pumicem mutatur, qui adeò augetur, ut certis temporibus eum rescindere oporteat, alioqui tandem, paucorumque annorum spatio, viam transitumq; per plateas interciperet.

Biennæ quoq; aqua similis.

Prope rivulos autem istos aliæ aquæ sunt, quæ nec subsident, neque lapidescunt. Unde quidem peculiarem & occultam constitutionem ac proprietatem Calculosam aquis inesse, manifestum fit.

Eadem potest etiam esse ipsius Hominis ratio, ut ex causis quibusdam internis alius ad Calculum dispositus sit, alius verò non.

Observatio singularis.

Anno 1624. civem quendam Bernensem, Dn. *Johan VVolfium*, hic Bernæ curandum habui, qui à multis annis Calculo obnoxius fuit; Æstate verò dicti anni, postquam octo vel decem circiter dierum spatio dolore lumborũ gravi affectus fuisset, intra paucos dies prope 300. lapilli è Renibus per meatus Urinarios, ac Virgam ipsius, nullo singulari præcedente lumborum calore, multò minus frigore, aut alio quopiam percepto in corpore incommodo, prodierunt. Mira est Viri hujus Naturæ ad generandos Calculos dispositio. Bona fide affirmare possum, idemque Vir dictus ipse confirmabit, intra biennium plus quàm mille Calculos ab ipso excretos esse, inter quos ante tempus aliquod quidam in Uretere dextro hæserunt, tandem tamen, DEI beneficio & auxilio, idoneis Remediis propulsi fuerunt. Jam bene habet, salvus & incolumis est, & tam eques, quam pedes negotia sua potest exequi.

An omnes Calculi ex phlegmate ortum habeant.

Statuerunt nonnulli, non omnes Calculos in corpore humano ex phlegmate, sed etiam ex aliis humoribus pravis excrementitiis generari. Propterea quod etiam lapides quidam cineritii, alii flavi, rubri, nigri, aliisque coloribus tincti inveniantur: cum tamen albi futuri sint, si ex humore phlegmatico ac viscido constarent.

Huic quamvis Ego sententiæ contradicere nec possim, nec cupiam, Doctrinam tamen *Hippocratis, Galeni* & aliorum evertere non potest. Quoniam in concretione & coagulatione Calculi ad causam naturalem primariam respiciunt, ubi quidem phlegma primas obtinere deprehenditur.

Quod si fortè alius quipiam humor, uti aliquid

Cap. 2.

liquid atræ bilis simul concurrit, tunc Calculus griseus, cineritius, quinimo etiam niger, prout multum parumve humoris dicti ad eum confluit, producitur.

Unde diversi Calculorum colores originem habeant?

Eadem quoque est reliquorum humorum ratio, quorum affluxu & permixtione cum phlegmate, Calculus flavus, ruber, aut aliter coloratus evadit: idque juxta caloris interni, prædictorumque humorum constitutionem.

Quamvis igitur ad coagulationem generationemque Calculi in homine aliquid super Naturam, ut dictum est, concurrit, quod Sali & Tartaro, ut *Platerus, Horstius, & Sennertus,* referunt, adscribi potest; illud tamen primas duas causas, veluti causam Materialem, quæ est phlegma crassum ac viscidum, & Efficientem, puta calorem præternaturalem interiorum Viscerum evertere non potest. Hæ enim duæ Causæ tam manifestè & evidenter in Calculosis apparent, ut nemo in dubium eas vocare possit.

Humor phlegmaticus excrementitius, crassus & viscidus, quotidie in ipsorum Urina deprehenditur, nullusque Calculus adeò parvus in Vesica continetur, ubi phlegma hoc non percipiatur.

Non ita pridem mihi allatum fuit fel bovinum, in quo Calculi, magnitudine fabam circiter majorem æquantis, rudimentum aderat; qui phlegmate crasso ac viscido involvebatur.

De Calore quoque Præternaturali interiorum Viscerum dubitandum non est; eumq; sitis præternaturalis & immoderata, qua Calculosi vulgò afficiuntur, sufficienter declarat.

Qui ciborum genera calculo materiam suggerunt.

Ex his omnibus patet, duo inprimis Ciborum genera concretionem atque coagulationem Calculi promovere; Videlicet primò ea omnia, quæ crassum, densum, viscidumq; humorem progenerant: deinde etiam quæcunque Hepar, Renes, aliaque interna Viscera calefacere, sanguinemque & humores accendere possunt.

Ciborum phlegmaticorum enumeratio.

Cibi, qui multum phlegmatis progignunt, præcipui sunt, Lac, & omnia Lacticinia, excepto butyro; Caseus item, & Pisces, inprimis illi, qui in stagnantibus, turbidis, ac putidis aquis degunt, & squamis destituuntur. Extrema etiam Capita & Viscera Animalium; & omnia præterea viscida; Quam quidem etiam ob causam caro Vitulina, hœdina, Vervecina, aliorumq; Animalium recens ablactatorum, Calculosis, si ea sæpius uterentur, detrimentum allatura esset. Quicquid durum, crassum, difficilisque Concoctionis est, quamvis minimè viscosum sit, multum tamen phlegmatis producit. Propterea puod cibi isti, si diutius in ventriculo retinendi sint, nec digeri possint, calorem innatum, Concoctionis instrumentum, magis ac magis debilitant, unde quidem loco boni succi, crudum crassumque phlegma generatur: quod postea ad Renes Vesicamque perveniens, ibidem subsidet atque colligitur, & generando calculo occasionem præbet. Omnis salsa, atque suffumigata caro, & pisces: caro ferina, vel cervina, aprugna, leporina, Capreolorum, Ursorum; omnis itidem panis azymus, quicquid in butyro, vel oleo frictum & assatum est, nocet. Artocreata pariter, sicuti etiam pisa, lentes, fabæ, oryza, milium, brassica, fructus crudi, & similia, non conducunt.

Cap. 2.

Otium calculi causa.

Otium, Somnus multus, & potatio sive crapula nocturna, corpus molle ac lubricum reddunt, membraq; omnia humore phlegmatico excrementitio, frigidoque perfundunt, atque adeò ad Calculi generationem faciunt.

2. Causa Efficiens calculi.

Altera causa calculi, ut anteà dictum fuit, Calor præternaturalis interiorum viscerum, sanguinis, atque humorum est. Illa autem in homine accenduntur ex usu nimium calidorum, qualia sunt, Piper, Zingiber, Garyophylli, Cardamomum, Galanga, Baccæ lauri, Piper longum, sicuti etiam Porrum, Allium, Sinapi, Cæpæ, & alia id genus, quæ saporem acrem ac vellicantem obtinent. Vina generosa & calida assumpta, immoderata ac violenta corporis exercitia, tam pedestria, quam equestria, balneationes calidæ in stuphis, aut alibi huc etiam faciunt: sicuti etiam diuturnus ex morbo decubitus. Hinc videmus, Podagricos sæpe etiam Calculo affici, interdumque in præsens vitæ periculum incidere; sicuti Anno 1623. Viro cuidam spectabili Soloduri accidit, cui calculus in latere dextro, ad decimum quartum usque diem Ureteri impactus inhæsit: unde ægrum non solum multa pati, sed tandem etiam vitam cum morte permutare oportuit, quamvis summa diligentia ab ipsius Medico circa ipsum fuerit adhibita.

Quare Podagrici plerumque calculosi?

Unde calculi quidam asperi & inæquales sint.

Quod verò Podagrici Calculo Renum atq; Vesicæ obnoxii sint, non solum inde proficiscitur, quod ipsorum Jecur, Renes, ac Lumbi, multiplici in dorsum decubitu, calefiunt; sed etiam, quoniam ob intermissum corporis exercitium, dolorem, inquietudines, & Vigilias omnes tres concoctiones non probè perfici possunt, unde loco boni succi, qui ex cibis ad hepar deferri, & in laudabilem sanguinem converti deberet, crassus, viscidusq; humor ad illud, & ulterius ad renes atq; vesicam devenit: & tum quidem calor præternaturalis qui adest, partes tenues & aquosas dissipat, reliquum verò indurescit. Primò quidem leve habet principium, quando verò quotidie novum phlegma ad Calculum (qui calorem semel conceptum semper fovet ac retinet) accedit, paulatim increscit & augetur, uti candelam, sæpius in sevum intinctam, augeri cernimus.

Quod vero calculi quidam asperi & inæquales sint, hinc fit, quod interdum alii lapilli & arenulæ ex renibus in Vesicam delabantur, humorique viscoso, Calculum involventi, adhærescant, & simul quoque cum ipso indurescant.

Verùm potiones, Sudoriferæ Podagricis utiles.

Ex illis igitur, quæ hactenus commemorata sunt, prudens quivis facilè colligere atque videre potest, quanto judicio & prudentia Potiones Sudoriferæ, ex ligno Guajaco, Chyna, Sarzaparilla, Sassafras, & similibus, decoctæ in Podagricis adhibenda sint: ita nimirum ut ægris sudor non adeo potenter moveatur & cieatur, sive id fiat reduplicatis culcitris, sive lapidibus calefactis, &c. Sic enim omnia interiora Viscera, inprimis verò Hepar ac Renes, supra modum incalescunt, unde tenuis & aquosus humor dissipari, viscosus verò facilè indurari, & tam in articulis externis, quam etiam in renibus lapidescere potest.

Sufficit

Cap. 2.

Sufficit igitur, ut æger potionibus hisce Sudoriferis moderate utatur, neque vi Naturam ad sudorem moveat. Ita decoctum, attenuante calefacienteque proprietate sua, humores pravos excrementitios & præternaturales partim per sudorem expellet, partim etiam aliter resolvet ac dissipabit, partes quoq; internas & externas, ægrumque maximè corroborabit.

Quare infantes Calculo obnoxii? Hippocrates de Morb. lib. 4. Galen. comm. 26. lib. 3. Aphorismi Hippocratis,

Quod vero infantes huic morbo magis quàm adulti ac seniores obnoxii sint, fit, *ut testatur Hippocrates*, quod interdum lac insalubre è mammis maternis sugant. Quo etiam, *ut scribit Galenus*, facit inordinatus & immodicus ipsorum victus: sic enim multos crassos, crudos & indigestos humores, ac phlegma cumulant, quod cum urina ad Vesicam deducitur.

Nec exiguam quoque ad generandum calculum in infantibus occasionem præbet, quod parum exercentur, & meatus Urinarios adhuc angustos obtinent, unde crassum atque viscosum phlegma difficulter excerni potest; præsertim cum facultas expultrix in iis debilis adhuc & imbecillis sit.

Quando postea lentum crassumque phlegma in vesica retinetur, & calor internus intensus simul concurrit, eos magis quàm seniores huic morbo obnoxios esse, mirum non est. Quamvis enim Seniores, propter ventriculi, omniumque interiorum viscerum imbecillitatem, multos quoque viscidos crassosque humores, tanquam primam & materialem hujus morbi causam, progenerent, altera tamen causa, nempe calor, ad humorem illum phlegmaticum desiccandum & indurandum, eisdem deficit.

Acres salsique cibi causa calculi.

Anno 1581. 28. Januar. frater 16. annorum ex calculo mihi obiit, in quo *Dn. D. Birckmannus* Medicus celebris Coloniensis (qui ipsi in hoc morbo operam suam navarat) hanc, tanquam præcipuam calculi causam, observavit, quod nimirum à pueritia sua sale peculiariter oblectatus fuerit, adeò ut cibi palato suo nunquam sufficienter sale condiri potuerint. Hinc interiora Viscera incaluerunt, & accensa fuerunt, ita ut humores viscidos, in vesica contentos, facilè exsiccare, & in lapidem convertere potuerint.

Inveniuntur tamen infantes, imò etiam senes, qui luti, Carbonum, pisorum crudorum, imò etiam frumenti & tritici integri esu delectantur, qui ad calculum etiam admodum solent esse dispositi: calor enim naturalis assumptis istis præternaturalibus debilitatur & extenuatur, & loco sanguinis laudabilis, humorem phlegmaticum, frigidum, tanquam primam calculi causam, producit, ut in superioribus aliquoties commemoratum fuit.

Observatio.

Josephus Furer, Civis Bernensis, à pueritia abstemius fuit, contra verò nullus cibus magis gratus ei offerri potuisset, quàm integrum frumentum & triticum, quod dentibus minutissimè contrivit, ac comedit, & tamen sanus atque incolumis annum ætatis 61. attigit, quo symptoma post symptoma, sæpe gravia Ventris ac Lumborum tormina, ipsum invaserunt, tandem cum ingens abscessus circa extremitatem lumborum, & juxta os sacrum ipsi natus, ibidemque ruptus fuisset, maxima puris copia effluxit, donec multos menses post occubuit. Dum adhuc in vivis esset, sæpius stylo exploratorio ad dextrum ferè renem penetravi. Si petitionibus, sollicitationibus, muneribusque impetrare potuissem, ut cadaver ipsius mihi secare licuisset, procul dubio multæ res miræ in eo repertæ fuissent.

Cap. 3.

Atque ita, benevole Lector, causas Calculi percepisti, quod tibi ad præscribendam & instituendam ægris tuis tam ante, quam post administratam Lithotomiam, victus rationem, inserviet.

CAP. III.

De Signis Calculi Vesicæ.

QUod tot graves perniciosique errores, circa internos & externos Morbos atque Symptomata committuntur, imo etiam tales, qui ægros sæpenumerò interimunt, imò in causa sunt, ut gravia symptomata, & affectus p. n. in corpore remaneant, membra resolvantur, ægrique totum vitæ curriculum cum summa molestia transfigere cogantur, vulgò hinc proficiscitur, quod Medicus Morbum non rectè cognovit. Hoc itaque primum est, quod Medico apud ægros agendum incumbit, ut nimirum Morborum cognitioni incumbat; *Qui* enim *Medicus sufficit ad cognoscendum*, inquit Hippocrates, *sufficiet quoq; ad curandum*. Hac de re multa, si opus esset, in medium afferre exempla, imò etiam docere possem, Lithotomos aliquando Vesicæ ferrum admovisse, multum diuque in ea fodicasse & quæritasse, Calculum tamen nullum invenisse.

Hippocrates lib. de Arte.

Unde error iste? Inde nimirum, quod exactam accuratamque Morbi, ejusdemque Causæ cognitionem non habuerant.

Quàm perniciosum autem id ægro, turpeque Chirurgo sit, sapiens quilibet judicare potest.

Ut verò omnia convenienter, & secundum Artem peragantur, Chirurgus sequentia capita, Calculique Signa diligenter notabit.

De morb. lib. 4.

Excellentissimus ille Senex *Hippocrates*, quinque Calculi Signa proponit his verbis: *Cæterum Morbus Signa quinq; habet; Nam ubi mejere vult, dolore affligitur, & Urina paulatim fluit, veluti in Urinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirum Vesica à lapide exulcerata, & inflammata est. Verum hoc Signum conspicuum est, indicat tamen summa pars Præputii. Quandoq; mingit arenosa, &c.* Quamvis autem *Hippocrates* paucis his verbis ferè omnia, quæ ad cognitionem Morbi requiruntur, complectatur; In juniorum tamen & tyronum gratiam, ea paulo fusius cum aliis circumstantiis & Signis exponam. Ut Chirurgus accuratam Morbi cognitionem, antè & priusquam periculosam hanc Operationem administrandam suscipiat, habere queat.

Quare Hippocrates dolorem primo, inter calculi Signa, loco ponat? 1. Calculi Signum.

Hippocrates autem in verbis prædictis, non sine causa Dolorem primo, inter Calculi Signa, loco ponit, cum tamen propriè loquendo, & in rei veritate secundum sit, propterea quod æger rarò Medicum, nisi dolor urgeat, in consilium adhibet. Alias omnino persuasus sum, quod etiam hoc non obscurum Calculi Signum sit, (quamvis propriè loquendo Calculus nondum

in

Cap. 3.

in Vesica coagulatus fuerit) quando nimirum *Urina crasso, albo, viscido humore permixta est: præsertim si fundo matula, quando Urina per noctem vel diem in ea immota continetur, validè adhæreat.* Hoc verò Signum Signis Calculi, ab *Hippocrate* descriptis, non abs re præpono, ut Medicus industrius illud nuntii & præcursoris Calculi loco habeat, & ad reprimendum futurum malum maturè diligentiam adhibeat. Tale verò phlegma non solùm in Urina, veluti causa materialis Calculi, hoc est, tanquam materia, è qua Calculus ortum ducit ac generatur, *ut in præcedente capite dictum fuit,* antè & priusquàm Calculus subsedit, & coagulari cœpit, cernitur; Sed viscida illa Urina in ægris vulgò tamdiù, quamdiù Vesica Calculo affecta est, imò quò magis crescit Calculus, eò etiam majore in copia viscositas hæc in Urina deprehenditur. Quoniam ea Vesicæ est natura atque proprietas, præsertim quando circa collum læditur, & ab acrimonia Calculi irritatur & vellicatur, ut talem Urinam viscidam & excrementosam progeneret.

Urina clara unde? Dico autem *vulgò*, quoniam in Calculosis quibusdam Urina etiam pura claraque remanet. Hoc verò potissimùm contingit in iis, quibus facultas expultrix debilis & infirma. Meatus itidem Urinarii parvi & angusti sunt. In his Calculi longè celeriùs, quàm in iis, qui perpetuò turbidam, crassam, viscosamque Urinam excernunt, nascuntur: ab his enim phlegma, utpote causa Calculi, excernitur; Illis verò in Vesica detinetur, Calculo adhærescit, eique nutrimentum, augmentum & incrementum suppeditat.

Urina viscida non sufficit, ad indicandū calculum. Quoniam verò sæpe etiam in aliis Morbis Urina viscida deprehenditur; Idcirco industrius Medicus hoc Signo solo non acquiescere, sed etiam alia sequentia diligenter observare debet. In Gonorrhæa virulenta etiam humor phlegmaticus albus Urinæ admiscetur; Urina verò in istis ægris non guttatim, ut in Calculosis, destillat, sed magno plenoque impetu, & in copia ferè, ac si nullum subesset vitium, summo tamen cum dolore & ardore profluit. Ita etiam interdum in mensibus albis Mulierum, Urina alba, viscida deprehenditur, nullum tamen singularem dolorem in ipsius excretione, nisi rem cum Viris impuris habuerint, patiuntur.

Hæc differentia diligenti Medico, ut accuratam Morbi cognitionem sibi comparare possit, nihilque in Curatione omittatur, diligenter observanda est.

2. Signum Calculi. Quando igitur antecedens Calculi Causa non tollitur, & generatio phlegmatis non impeditur, ita ut coalescat in Vesica, & lapidescat, tum *dolor vehemens, præsertim in mejendo* subsequitur: quando enim Natura ad expellendam Urinam insurgit, simulque Calculus ad sensibilissimum Vesicæ collum protruditur, tunc asperitate suâ cervicem pungit, ac lædit, adeoque dolorem gravem inducit. Urina quoque si colligatur in Vesica, eam magno cum dolore distendit, atque diducit; Ita ut sæpe etiam Thorax, & superiora hominis Viscera in consensum trahantur, ægerque interdum spiritum sibi defecturum, lateraque disrumpenda esse, existimet.

Atque hoc primum est, quod ab Hippocrate proponitur, Calculi Signum.

3. Signum. Tertiò, *Urina paulatim, & velut in Urina stillicidio fluit*; Causa est, quia Calculus ad Vesicæ collum decumbit, meatusque Urinarios adeò obstruit, ut Urina liberè, & ad placitum profundi nequeat.

4. Signum. Quartò, *Urina sæpe subcruenta fluit*, quod inde fit, quoniam asperi Calculi anguli atque mucrones cervicem Vesicæ pungūt ac vellicant, tumque venæ capillares (quarum eo in loco satis magnus est numerus, ut postea capite quinto dicetur) læduntur, Urinaque cruenta subsequitur. Hoc verò præcipuè fit, quando æger sive deambulare, sive equum aut currum conscendere volens, intempestivè movetur: Ubi corpus supra modum concutitur.

5. Signum. Quintò, interdum etiam *Inflammatio Vesicæ* oboritur. Propterea quòd Urina, diutiùs in Vesica retenta, in eaque collecta, Vesicam adeò extendit, ut interdum Venulas ipsius disrumpi oporteat, tumque sanguis in Vesicam profluit, putrescit, & Inflammationem parit.

Hippocrates scribit, hoc quidem extrinsecus cognosci non posse; Præputium verò, & anteriorem Virgæ partem illud indigitare. Causa est, quoniam sanguis juxta collum Vesicæ confluit; & quia etiam collum plures Venas, & plus carnis, quàm ipsa Vesica obtinet, à Calculique asperitate læsum ac vulneratum fuit: hinc etiam potissimùm & primariò inflammatur; quæ inflammatio postea per totam Virgam ad præputium usque extenditur. Præterea maximus etiam atque gravissimus dolor in hac Inflammatione Virgæ extremitatem occupat: Quamvis inflammatio causaque doloris in Vesica sedem habeat. Hoc verò non solùm Inflammationibus Vesicæ, sed in genere in omnibus Calculosis cernitur, qui maximè de dolore anterioris partis, sive glandis Virgæ queruntur: quamvis Calculus omnis doloris autor, in parte postrema circa collum Vesicæ hæreat, illudque vellicet, & exulceret. Hoc verò propter exquisitum ac singularem balani, sive glandis Virgæ sensum, & quia Nervi omnes ibidem concurrunt, contingit.

Inflammatio Vesicæ lethalis. Verùm, tales Vesicæ Inflammationes plerumq; propter gravia ac periculosa symptomata, putà febres, immoderatas Vigilias, delirium, spasmum, & similia, quæ mox subseqvuntur accidentia, lethales sunt. *Adhortatio ad calculosos.* Ideoque Calculosi, ne Urina ipsorum supprimatur, diligenter cavere, & ubi primùm suppressionem aliquam ipsius percipiunt, peritos Medicos in consilium adhibere debent. Et si forte illa Balneis, Cataplasmatis, Fomentis, Unguentis, & similibus cedere nollet, tunc ab experto & exercitato aliquo Chirurgo, citrà moram, Catheter ægro usque ad Vesicam immittendus, ipsique etiam à medicamentis Diureticis vehementioribus abstinendum esset. Quando enim meatus urinarii inferiùs obstructi sunt, ut ex superioribus corporis partibus plures humores eò propellnatur, fieri non potest, quin dolor, imò omnia reliqua symptomata ingravescant.

Cap. 3. Suppressio Urinæ periculosa.

Suppressio autem Urinæ non solùm in Calculosis, sed etiam omnibus periculosa est. Doctissimus Vir Dn. D. *Andreas Toxotius*, Regiæ Majest. in Dania Physicus Ordinarius, Amicus meus singularis, aliquando cùm *Paterniaci* apud me viveret, narravit, præclarum atque insigniter doctum, celeberrimumque Virum, *D. Tychonem Brahe*, &c. ex suppressione Urinæ obiisse. Vir iste pius ac celebris, cùm Pragæ in magno quodam convivio, ultra vires & consuetudinem suam detentus, diuque Urinam retinere coactus fuisset, postea reperto idoneo ad deonerandam Vesicam loco, Urinam ampliùs excernere non potuit: cumque Inflammatio Vesicæ subsecuta esset, èvita ei excedendum fuit.

6. Signum Calculi.

In præcedentibus indicatum atque propositum fuit. Calculosos dolorem magnum in Præputio, seu glande membri virilis percipere: ex quo aliud, quod diligenter observandum, & communiter certum Calculi Signum est, consequitur. Quando nimirum *Calculosus anteriorem Virgæ partem fere semper, præcipuè verò Urinam redditurus, digitis fricat, comprimit, trahit ac mulget*, ita ut Calculosos, inprimis verò infantes viderim, quibus membrum virile dimidia ferè parte solito longius fuit.

Objectio.

Hîc mihi aliquis objicere posset, dicens, si dolor circa præputium & glandem membri virilis urget, quomodo igitur æger locum illum eo, quo videmus, modo comprimere, & mulgere poterit? Annon dolorem hâc ratione augebit?

Responsio.

Id, meo judicio, hinc fit, quoniam prima atque præcipua doloris causa non eo in loco consistit, & quòd dolor iste præcipuè per consensum, & affluxum spirituum Animalium excitatur: hinc per compressionem illam Præputii, & glandis membri virilis, dicti spiritus Animales repelluntur, parsque exquisitissimo suo sensu ex parte privatur.

Observat.

Rem ita sese habere, Anno 1613. in memetipso expertus sum. Cùm enim post gravem Pestem *Lausannæ* dolor ardens talum meum dextrum invasisset, meque singulis diebus manè horâ quartâ & quintâ cum vehementia corripuisset, tunc singulare doloris levamen percepi, quando Pede spondæ insistebam, aut aliùs quispiam ambabus manibus talum fortiter comprimebat: sic enim spiritus sensitivi denuò repulsi fuerunt. Hujus rei descriptionem ampliorem *in 4. Cent. Obs. 23. & 86.* invenies.

Nota.

Quando Eques hyberno tempore pedibus suis diutiùs stapedi insistit, hi supra modum frigescunt, ita ut planè obriguisse videantur. Quare? Quoniam spiritus Vitales, ac sanguis è pedibus ad interiora repelluntur: mox verò ubi pedes extra stapedem propendent, rursus ad eos defluunt.

7. Signum Calculi.

Calculosi, non tamen omnes, interdum etiam arenulas & lapillos in Urina sua deprehendunt. Quamobrem non abs re vocabulum Quandoque adjicit Hippocrates.

Observat.

Ego *Coloniæ* Calculosum non obscuri nominis curandum habui, qui se calculo vesicæ laborare persuaderi non potuit, propterea quod nunquam arenam aut lapillos in urina sua deprehenderit, & tamen 4. Calculi in eo reperti fuerunt. Atque ita quidem fieri potest, ut aliquis Calculum in Vesica contineat, nullam tamen arenam cum urina excernat. Sic etiam invenias aliquos, qui lapillos & arenulas in copia cum urina emittunt, & tamen Calculo Vesicæ affecti non sunt: sed arena atque lapilli isti è renibus proveniunt, & parum in Vesica subsistunt. Ad hoc industrius Medicus attendere, & omnia diligenter distinguere debet: ne Lithotomiam vesicæ in Nephriticis instituat.

Quando autem Calculi Renibus delabuntur, facilè ex lumborum, laterumque dolore deprehenduntur ac dignoscuntur. Quandiu enim Calculus hæret in Renibus, tandiu etiam ibidem vel gravem, vel exiguum dolorem, prout movetur, aut quiescit, excitat.

Quando verò per Ureteres in Vesicam delabitur, gravissimum dolorem in latere producit, ægerq; successivum Calculi per sensibiles Ureteres in Vesicam descensum facilè potest percipere. Ad Vesicam ubi pervenit, minore cum dolore progreditur: Virga enim Ureteribus patentior est. Non tanta quoque lenti crassique phlegmatis copia in iis, quibus arenulæ & lapilli è Renibus proveniunt, ac si Calculus in Vesica confirmatus esset, deprehenditur.

8. Signum.

Præter hæc, ex prædicta vellicatione & exulceratione, à Calculo circa Vesicæ fundum, collumq; facta, alius quidam corporis motus, non minùs Calculum Vesicæ denotans, sequitur, quando nimirum *æger in excretione Urinæ, gravissimisque suis doloribus, crura sua transversim complicat, coxas comprimit, caput itidem ad terram demittit, manuq; alterâ, interdum etiam ambabus Ventrem, juxta Os pubis, quantum potest constringit.* Ad hoc Natura ægrum impellit, quandoquidem per complicationem illam crurũ, compressionemq; coxarũ, Calculus aliquo modo ex collo Vesicæ rursum repellitur, ita ut Urinæ transitum minùs impediat.

9. Signum.

Æger, præter gravissimum Stranguriæ dolorem, interdum etiam alia Symptomate, *dolore* videlicet *gravativo*, ut vocant Medici, h. e. *ac si pondus quoddam grave infimo ipsius Ventri, ac intestino recto, inter ossa pubis, incumberet, eaque deorsum deprimeret, afficitur.* Hoc vero præcipuè ob Calculi magnitudinem ac gravitatem contingit.

Observat.

Vir quidam honestus Genevensis, 28. circiter annorum spatio Calculo laboravit. In hoc Medici illud omnium maximè mirati sunt, quòd æger statim initio Morbi ejusmodi grave pondus in fundo Vesicæ, & juxta intestinum rectum perceperit, de eoque toto Morbi decursu, & à tot annis conquestus fuerit.

Aperto autem tandem post mortem ipsius Cadavere, magnoque Calculo in Vesica reperto, ac Medicis pondus ipsius admirantibus, eum contriverunt, in ejusque medio ingentem globum plumbeum ante annos 30. ex periculoso ictu, Vesicæ ipsius inflictum, phlegmate obductum, & in lapidem conversum, invenerunt. Hoc Medicus quidam Excellens Genevensis, qui ipse casui interfuit, ante annos aliquos ad me scripsit.

10. Signum.

Urina ægrum frequenter ad excretionem stimulat.

Cap. 3.

lat. Propterea quod Calculus Vesicam erodit, exulcerat, mucronibusque & acutis angulis suis facultatem Vesicæ Expultricem irritat & excitat. Hinc Urina plerunque guttatim, sed maximo cum dolore, utantea diximus, destillat.

11. Signū. *Virga sæpius* tam in Infantibus, quàm in adultis *tenditur & arrigitur*; Minimè quidem ex appetitu Venereo, aut naturali libidine, sed potiùs propter magnitudinem doloris, qui spiritus, ac flatulentam materiam attrahit, Virgamque indurat.

12. Signū. *Calculosi plerique perpetuò sitiunt, multumque ac sæpe potum appetunt*: primò, propterea quòd multa crebraque Urina ipsis reddenda est, adeoq; humores copiosi ab eis excernuntur, quod Natura quidem compensare, adeoque interiora Viscera in convenienti suo temperamento, ac symmetria naturali conservare studet. Secundò, quoniam interiora Viscera gravi continuoq; dolore, inquietudine, atque Vigiliis incalescunt: Ideoque etiam multum ac crebrum refrigerium postulant, imò sæpe quidem intempestivo & inconveniente tempore, hoc est noctu, & extra mensam. Hinc igitur, ubi Ventriculi & Hepatis concoctiones impediuntur, facilè è scintilla flamma accenditur: sequuntur enim Obstructiones, & magnæ interiorum Viscerum imbecillitates, Icterus, Hydrops, & similia, ut suo loco fusiùs dicetur.

13. Signū. *Quando Chirurgus digitum indicem in Intestinum rectum*, quàm profundè quidem potest, *intrudit*, ac postea aliquantulum contrahit, putà versùs Os pubis, *communiter duritiem percipit*: *communiter*, dico, propterea quòd Calculus interdum etiam in suprema Vesicæ parte jacet, nec juxta collum percipitur. Quocirca ægro ante explorationem istam injungatur, ut, quantum fieri potest, ambulando, currendo, ac saltando se corpusque suum exerceat. Infans verò si fuerit, sub axillis prahendatur, corpusque validè concutiatur.

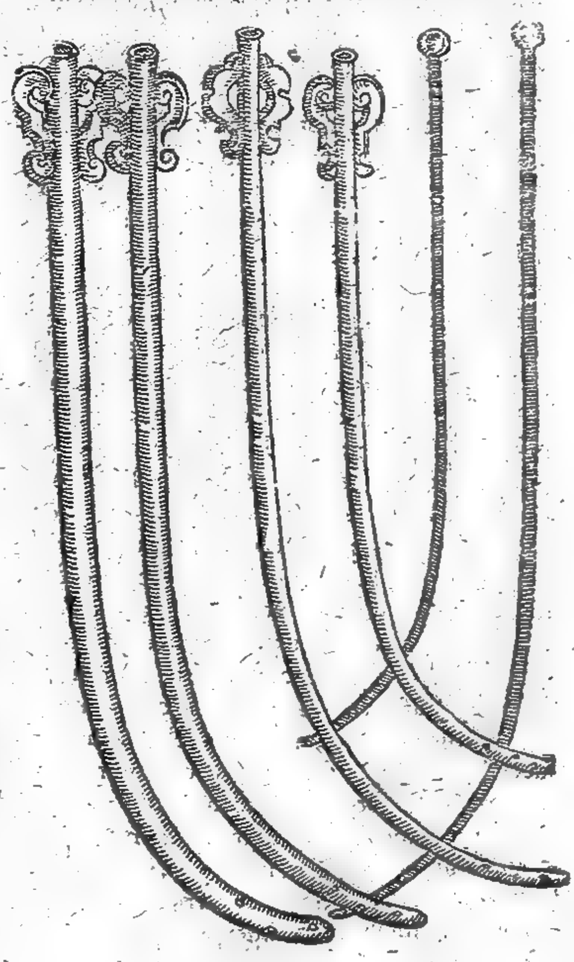
Nota. Neque tamen ista ad administrationem Lithotomiæ sufficiunt: duros enim tumores scirrhosos in Vesica inveni, qui digitis in anum immissis, tam duri deprehendebantur ac si fuissent Calculi. Alia præterea Calculi Signa, veluti Retentio Urinæ, Urina cruenta, & similia concurrerant: uti Lector *Cent.2.Obs.65.* videre poterit.

Observat. singularis. Excellentissimus & Experientissimus Vir, Dn. *Cosmas Slotanus*, Illustrissimi Ducis Juliacensium, Cliviensium, & Montensium, &c. Medico-Chirurgus ordinarius, Præceptor meus plurimùm honorandus, sæpius mihi retulit atque narravit, se Coloniæ, unà cum Doctissimo ac celeberrimo Viro, Dn. *Bernhardo Dessenio Cronenburgio*, Virum quendam nobilem curandum habuisse, in quo omnia Calculi Signa adfuerant, nisi quòd cum Cathetere, hoc est, instrumento per Penem in Vesicam immisso, nihil Calculosi deprehendi potuit. Cùm tamen tandem obiisset, scirrhum sive tumorem durum in Vesica inventum fuisse, qui adeò creverat, ut totam Vesicam impleret, vixq; spatium, quod Urina, ubi in Vesicam influit, permeare posset, reliquisset; in Mulieribus quidem etiam idem observavi. Quoniam igitur tumores isti duri scirrhosi tam altas egerunt radices, quemadmodum in defunctis vidi, & expertus sum, ut eos, citra mortis periculum, avellere & educere impossibile sit: idcirco meritò nullus Chirurgus adeò levis, temerarius, atque imprudens erit, ut Operationis tam difficilis administrationem, nisi de eventu omnino certus sit, suscipiat. Explorationem itaque cum instrumento sequente modo instituet.

14. Signū. Colloca ægrum supra sedile, scamnum, vel mensam paulò elatiorem, ita tamen ut corpus aliquantulum versùs anteriora, & pedes, inclinatum & incurvatum sit; pedes & crura quoque longè à se invicem diducta habeat, dorsoque incumbat. Deinde unum ex instrumentis, inferiùs depictis, priùs oleo amygdalarum dulc. aut butyro recent. probè illinitum, paulatim, ac lenè in Vesicam intromitte. Quòd si Calculus aliquis adfuerit, mox instrumento illud agnoscere poteris: nisi fortassis alicubi adnatus, & membranulâ involutus sit; quales mihi aliquando occurrerunt: Præcipuè verò Nobilis quidam Basileæ, de quo postea cap.8. dicetur.

In hoc autem Casu, quoniam Lithotomia institui non potest, Chirurgus ægrum expertis Medicis committat, ut omnibus, quibus fieri potest modis atque remediis, levamen ei afferant, & ne malum ingravescat, ut suo loco ulteriùs indicabitur, prospiciant.

Effigies ac Delineatio Instrumentorum, & stylorum exploratoriorum, ad Calculum in Vesica explorandum, Urinamque retentam emittendam;

Cap. 3. & 4.

Hæc verò instrumenta ex optimo argento, vel orichalco confici, & concava in parteque anteriore, & ad latera perforata esse debent, ut per ea Urina effluere, atque Vesica evacuari queat: & si fortè humor viscosus, aut sanguis coagulatus foraminibus adhæreat, eaque obstruat, filo argenteo expellendus est. Horum verò instrumentorum Chirurgus multa genera, longa nimirum & brevia, parva & crassa, in promptu habeat: vidi enim aliquando, me instrumento parvo ad Vesicam penetrare non potuisse, cùm tamen magnum & crassum citra ullum impedimentum & obstaculum immissum fuerit: causa est, quia tenerum ac gracile instrumentum anfractibus ac rugis Virgæ impingit: crassum verò Urethram diducit, & per se aperit. Propterea etiam Chirurgus semper, quando instrumentum immittit, Virgam aliquantulum in altum, & versus Umbilicum attrahet, ut meatus urinarius extendatur, rugæque instrumentum non detineant.

CAP. IV.

Quid Chirurgo ante administrationem Lithotomiæ considerandum, & prædicendum sit.

Quoniam inter omnes affectus & operationes Chirurgicas, Lithotomia meritò una ex gravissimis censenda atque habenda est; Idcirco etiam fidelis & diligens Chirurgus non temerè, circumforaneorum, Agyrtarum, & Impostorum more, cultrum corpori humano, quemadmodum Lanii brutis Animalibus, admovere, sed omnia priùs probè considerare, reique exitum diligenter trutinare debet, ut illud ægro, vel etiam propinquis & Amicis indicare & referre, adeoque ipsorum judicium, opinionem, & responsum percipere possit.

Primò autem, non prædictorum Empiricorum & Agyrtarum more, seipsum offeret, & insinuabit, sed donec solenniter vocetur, exspectabit: qui enim non vocati obsequium suum ægris deferunt, se leves & impudentes homines, imò proprii sui commodi ac lucri magis, quàm salutis & incolumitatis ægrorum studiosos esse, quique prætereà, dummodò Artem addiscere & excolere possint, ne integræ quidem, quod ipsemet ex multis audivi, Rusticorum centuriæ parsuri sint, eo ipso abundè testantur. Deinde etiam ludibrio nobilissimæ huic Arti, & summo Dei dono vertitur, si Medicus non vocatus ad ægrum accedat, eique obsequium suum deferat. Nullus quippe Sartor, Sutor, aut alius artifex, facilè familias, opificium suum exercendi gratiâ, accedet, sed domi, donec vocetur & accersatur exspectabit. Præterea etiam requiritur, ut æger singularem animi affectum, amorem, ac confidentiam in Medicum habeat, si saltem felix Curationis successus sperandus sit. Qualis verò amor iste, & summa in Medicum confidentia esse poterit, quando ipse sponte suâ, ut multi Agyrtæ, obsequium suum offert, & ut ita loquar, inconstante sermone suo, ostentatione, & garrulitate ægrum, ad fidem, etiam vitæ suæ dispendio, ipsi adhibendam, quasi fascinat?

2. Quando solenniter vocatur, non plerosq; eos, qui, ne dimittantur, & alii ipsorum loco consulantur, rem extenuant, & parvifaciunt, imitetur; Sed ægro, vel ipsius propinquis rei veritatem, difficultatemque Operationis, & eventum futurum exponat. Eventus itaque Morbi Chirurgo ideò cognoscendus est; primò, ut maturè Symptomata avertere, iisque quantum fieri potest, obviam ire queat: deinde etiam, ut æger & astantes eò meliorem spem, confidentiam, & amorem erga eum concipiant. Quoniam ipsum rem & artem suam ex fundamentis intelligere vident. Tertiò ideò etiam eventus Morbi Chirurgo cognoscendus, ægroq; sive propinquis prædicendus est, ut, si res optatum finem ac scopum non assequeretur, ipse tamen ideò non vituperetur, & apud Vulgum diffametur. Cui malo Medicina hoc tempore, prôh dolor! magis quàm cætera vitæ genera est obnoxia. Multi enim loco honorifici promeritique honorarii, nefariis, contumeliosis, & inhumanis verbis ægrum dimittunt, & si per eos staret, libenter eum ad cymbam Charontis amandarent, eum, inquam, quem paulò ante, dum doloribus morboque premebantur, ad cœlum extulerant, cuique dimidiam bonorum suorum partem vix recusâssent.

Cap. 4. *Eventus Morbi Chirurgo cognoscendus est.* *Medicina contumeliis atque conviciis magis quàm reliquæ Artes, obnoxia.*

Nobilis quidam, cùm aliquando Coloniæ ex vehementissimo dolore, graviq; morbo decumberet, Chirurgum, mihi probè notum, ad se accersit, 100. Imperiales, si dolorem ejus lenire atque sedare posset, ipsi offerens. Chirurgus igitur cùm summam diligentiam adhibuisset, ægrumq; brevi temporis spatio sanitati restituisset, vix centum asses ei dare voluit: re verò ad Amplissimum Magistratum delatâ, Nobilis graviter reprehenditur, eique, ut promissis staret, & Medico mox satisfaceret, injungitur. *Bartholomæus Cabrollius,* Chirurgus celebris scribit, se ad puellam quandam nobilem ditissimam, 18. annorum, quæ Urinam non per collum Vesicæ, sed per umbilicum reddiderit, vocatum, sibique spem factam fuisse, fore ut Parens libentissimè dimidiam bonorum filiæ suæ partem, si eam sanare posset, ipsi donaturus esset. Se verò post absolutam Curam atque sanationem, quam 12. dierum spatio absolvit, duplicem solummodò Ducatum obtinuisse scribit. Magna fuit ista ingratitudo, quam Deus non impunè feret. Si idem mihi non sæpiùs etiam evenisset, ejusmodi ingratos & inciviles homines existere posse, vix crederem.

Exemplum magnæ ingratitudinis ægrorum erga Medicos. *Obs. 20.* *Urina per Umbilicum excreta.*

Aliquando, cùm Lausannæ degerem, ad ditissimi Mercatoris Uxorem gravidam, quæ procul ab Urbe in vastissimo monte commorabatur, ibidemque ex casu quodam lethaliter in capite vulnerata fuerat, vocatus fui, ad quam cùm hyberno tempore per imbres & nives, sæpe quidem cum vitæ periculo, me contulissem, eamque, Dei beneficio, sanitati pristinæ ita restituissem, ut duos liberos, quos Utero gestârat, ad constitutum usque terminum gestârit, eosque salvos & incolumes in lucem enixa sit, post annum circiter demum laboris ac medicamentorum meorum remuneratio jure mihi poscenda & extorquenda fuit. Ubi quidem homo ille ingratus tam dexterè causam suam defendere, eique

Exemplum memorabile, quâ ratione Deus Opt. Max. ingratitudinem ægrorum erga Medicos puniat.

eique talem inducere novit fucum, ut mihi exiguum quid, & ne quidem id, quod domi neglexeram, adjudicatum fuerit. Quid fit? Biennio post Curationem, cùm Mulier ista opulenta & ingrata, fœtum mortuum expellere non posset, multæque nobiles & honestæ Matronæ eam hortarentur, & rogarent, ut me vocaret: noverant enim, quot Mulieribus tam Lausannæ, quàm in aliis hujus ditionis locis, in similibus Casibus, auxilio meo adfuerim, easque divino auxilio salvârim, quod & ipsa eandem confidentiam habere, nec suspicari debeat, quòd in summis suis angustiis auxilium meum ei recusaturus, aut præterita in memoriam revocaturus sim; Quibus respondit, Maritum suum ita se erga me gessisse, ut auxilium meum implorare non audeat, se rem in crastinum delaturam, meque tunc ad se vocaturam. Sequente die cùm vocandus essem, ne vocarer, rogavit; sibi enim constare, quamvis aliàs multos ex similibus angustiis liberarim, me tamen ipsam non sanaturam, seque agnoscere, gravissimam hanc calamitatem, propter ingentem ingratitudinem erga me, sibi fuisse impositam, & quoniam nullus alius in Operatione ista exercitatus in hisce regionibus existat, vitam sibi cum morte commutandam esse. Atq; ita in summo dolore & miseria, postquam sex integris diebus dolores parturientium sustulisset, nec fœtum excludere posset, obiit. Plura Exempla de modo, quo Deus Opt. Max. ingratitudinem erga fideles Medicos punire solet, suppeterent: ad evitandam verò prolixitatem, his supersedebo. De hac Muliere Lector videre poterit, *Cent.1. Epist. mearum Epist. 54.*

Medicus ne sit privato suo commodo deditus.

Ex his verò non concludo, quòd Medicus privato suo commodo adeò intentus esse debeat. Absit, non ita sentio, sed potiùs unicuique fidelissimè ac diligentissimè inservire, & potiùs Proximi, quàm proprium suum commodum spectare debet. Quibus autem facultates suppetunt, ii liberali animo laborem Medico compensare, coram Deo tenentur, ut pauperibus gratis servire possit. Atque hoc, ut Scriptura loquitur, est debito honore Medicum afficere.

Ut igitur Chirurgus futurum ægri statum ex Arte prædicere, & indicare queat, sequentia diligenter observet.

Primò, utrùm Calculus sit magnus, an parvus? quod partim ex circumstantiis, partim etiam ipsis manibus, & digito in Anum immisso, cognoscere atque discernere poterit. Ex circumstantiis quidem magnitudinem Calculi cognoscere potest Chirurgus, si ad principium Morbi attentus fuerit. Quò enim major est Calculus, eo etiam majus temporis spatium ad sui generationem requirit: magnusque Calculus brevi temporis intervallo vix generari potest, nisi corpus ægri (quod Medico diligenter observandum) peculiariter ad eum dispositum fuerit. Præterea etiam exiguus Calculus ægro longè vehementiorem graviorem que dolorem, quàm magnus, affert: ille enim una cum Urina in collum Vesicæ delabitur, eumque pungit & exulcerat, Urinamq; supprimit; Hic verò, scilicet magnus, non adeò profundè ad collum Vesicæ pervenire potest, ut tam gravia excitare possit Symptomata. Digito verò exploratorio in Anum immisso, optimè magnitudinem Calculi explorare atque agnoscere potest: cumque ejusdem extremitates, angulos, altitudinem ac latitudinem digito discernere & comprehendere possit, eâdem operâ facilè magnitudinem Calculi deprehendere licebit. Si verò illud præstare, Calculumque digito complecti nequeat, illius quoque magnitudinem non certò dignoscere, eum verò magnum esse, sibi persuadere poterit: tumque de pondere ac mole, quam ægri circa extremitatem Ani percipiunt, diligenter ægrum examinabit; Prout enim pondus & moles illa se habuerit, de magnitudine quoque seu parvitate Calculi judicandum erit.

Secundò, etiam Constitutionis ægri ratio habenda est: si enim Calculus magnus, æger verò parvus, aut debilis, imbecillis & prostratus fuerit, nihil aliud quàm infelicem exitum sperare potest. Si verò Calculus non admodum magnus, æger robustus, & bene habitus sit, erit unde prospera quæque sperare queat. Nemo verò Calculi, magnitudine ovum gallinæ minus superantis, extractionem, sine vitæ periculo, ne in grandioribus quidem adultisque Viris, tentare potest: talis enim Calculus, citra musculi Vesicæ, imò ipsius etiam Vesicæ exulcerationem, vix educi potest. Calculum quoque frangere, non admodum tutum, imò an frangi possit, incertum est; Quoniam nonnulli duri instar silicis reperiuntur, ut alibi fusiùs dicetur.

Tertiò, etiam dispositionis sive constitutionis interiorum ægri Viscerum ratio habenda est: si enim Pulmo, Hepar, Lien, Renes, vel etiam Vesica labefactata, & ex parte corrupta esset, ut sæpiùs in istiusmodi Morbis contingit, tunc Lithotomia sine vitæ periculo tentari non posset: Natura enim postmodum è prædictis Visceribus humores pravos & excrementitios ad Vulnus transmittit, indeque dolores, tumores, & alia molesta symptomata, ac tandem, ut suprà dictum, Mors ipsa subsequitur. In Castratione Chirurgus pariter ad ista attentus erit, nullumq; ægrum internis Morbis, velut Ictero, Phthisi, Hydrope, & similibus laborantem, castrandum suscipiet: aliàs eum citò ad Patres promovebit. Uti exempla satis frequentia testantur.

Quartò, si fortè Lithotomia incommodo & alieno tempore, Chirurgo administranda veniret, multis etiam malis exponeretur, ut postea c. 10. ulteriùs dicetur.

Quintò, si æger ante Operationem Remedia requisita, veluti Purgationes, Phlebotomiam, Diætam, & similia, de quibus postea dicetur, adhibere non posset, aut nollet, vel Chirurgus illa ex imperitia non præscripsisset, nullus etiam optatus exitus sperari potest: si enim pravi humores & Sanguis non ante Operationem evacuentur, cum impetu postea ad Vulnus labuntur & fluunt, atque Symptomata suprà commemorata producunt.

Sextò, postquam Chirurgus digito in Anum immisso, vel etiam Cathetere, aut stylo exploratorio,

Cap. 4.

torio, Calculum inæqualem, asperum & angulosum adesse deprehendit, non aliter apud se statuere potest, quàm Operationem difficilem & longam, variisque periculis implicitam futuram. Discrimen illud Calculi etiam inde aliquo modo innotescit; quòd Urina alba & lactea plerumque Calculum æqualem ac lævem denotare soleat. Si verò Urina frequenter rubra cruentaque fuerit, certò Calculus asper, inæqualis, & angulosus aderit: præterea etiam hunc dolor longè major, quàm illum, comitatur.

Signum, quo cognosci potest, utrum Calculus sit æqualis, & lævis, an verò inæqualis, & asper.

Septimò, Calculi Vesicæ adnati extractio non absque summo periculo tentari potest; Vesica enim in extractione dilaceratur, unde multa periculosa seqvuntur symptomata.

Octavò, Quòd si Calculus oblongus, hoc est instar Olivæ foret, Chirurgusque fortè fortunâ forcipe in medio eum prehenderet, & in obliqvum extraheret, facilè etiam Vesicæ collum dilacerari & exulcerari posset.

Calculi in Mulieribus minus periculosi, quam in Viris.

Nonò, periculum Calculi, multò levius est in Mulieribus, quàm in Viris: collum enim Vesicæ in fœminis breve, & adeò amplum est, ut interdum etiam magni Calculi, citra incisionem, per illud educi possint: ut cap. 22. dicitur.

Decimò, quando post Operationem Turundæ Vulneri non immittuntur, illudque donec Vesica probè expurgata fuerit, apertum non retinent, tunc æger etiam in periculo Recidivæ versatur; Uti suo loco fusiùs dicturi sumus.

Undecimò, in senibus, & provectæ ætatis hominibus Vulnus longè tardiùs, quàm in junioribus: In iisque quorum interiora Viscera imbecilla, debilia, atque vitiata, multisque humoribus pravis referta sunt, tardiùs ac difficiliùs, quàm in iis, qui Pulmones, Hepar, Lienem, ac Renes, habent integros, sanatur. Quando enim in senibus corpus variis humoribus pravis refertur, iique ad Vulnus labuntur, tunc sanatio ipsorum ab iis impeditur atque suspenditur. Idem etiam de internis juniorum Visceribus corruptis intelligitur.

Longè alia Calculosorum, quàm Herniosorum ratio.

Nullus autem Lithotomus sibi persuadeat, vel imaginetur, quòd eadem sit Calculi quæ Rupturarum, ratio, quodque Lithotomia, ut, prôh dolor! multis usuvenire solet, tantâ facilitate quemadmodum Castratio, administrari queat. Quoniam enim multi Rupturas per integrum decennium, imò etiam diutiùs, absque dolore secum circumferunt, hinc etiam interiora ipsorum Viscera non usque adeò; ut in Calculosis, corrumpuntur. Unde quoque ex neglecta ante Operationem conveniente corporis præparatione, minus detrimenti ad eos redundat; Quamvis illud minimè probandum sit, fidelemque atq; solertem Lithotomum parum deceat, imò etiam coram Deo ratio ipsi reddenda sit, si adeò temerè & inconsideratè ferrum corpori humano admoveat, nec majorem ejusdem curam gerat, illudq; prout necessitas requirit, & Ars præcipit, ante Operationem non præparet. In Calculosis verò longè gravius est periculum: etenim propter ingentem diuturnumq; dolorem, interiora ipsorum viscera labefactata, multisq; humoribus excrementitiis referta sunt: unde etiam ad avertenda symptomata longè major diligentia & industria, quàm in rupturis, ut etiam alibi dictum fuit, requiritur.

Cap. 5.

CAP. V.

Descriptio brevis Anatomica Vesicæ.

IN omnibus Artibus, etiam Mechanicis, commune Axioma traditur, quòd quivis opifex, Artem suam ad proprium honorem suum, proximique emolumentum, dirigere cupiens, ante omnia subjecti sui, h. e. materiæ, circa quam occupatur, proprietates atque naturam agnoscere debeat. Sic quando Aurifaber exactam auri & argenti, puri, vel cum aliis Metallis permixti, cognitionem non habet, quomodo aliquid boni atque laudabilis in Arte sua præstare poterit? Sic neque faber lignarius, Materiarius, Lapidicida, faber ferrarius, & alii similes, Naturam ac proprietates ligni, lapidum, & ferri ignorabunt; alioquin nunquam verum scopum perfectæ in arte sua peritiæ attingere poterunt, sed semper à peritis artificibus tyronum loco habebuntur.

Quandoquidem igitur homo, nobilissima Dei Creatura, imò ipsa Dei imago existit, meritò illi, qui circa illius corpus occupantur, non sicut faber lignarius, & lapidicida ligno atque lapidibus, ferrum admovere, sed Subjecti sui, h. e. corporis humani, præcipuè verò ejus partis, cui manus admoturi sunt, exactam cognitionem habere deberent: si enim hîc error aliquis committeretur, longè gravior esset, quàm si circa prædictas materias accideret. Aurifaber si in opere suo hallucinetur, illudve sinistrè tractet, argentum vel aurum denuò in crucibulum projicit, nihilque præter tempus atque laborem perdit, faber lignarius, cæmentarius, ac faber ferrarius nihil aliud, quod magni momenti sit, amittit. Medici verò, adeoque ipsius etiam Chirurgi Subjectum, circa quod versatur, est corpus humanum. Quocirca ut ipsius constitutionem, & planè stupendam divinamq; structuram sciat & intelligat, necesse est. Hæc itaque causa est, benevole Lector, quòd in gratiam juniorum tyronumque Chirurgorum, nec non institutionis ergò, antequam ulterius ad curationem, periculosamque extractionem Calculi progrediar, brevem quoque descriptionem Anatomicam Vesicæ subjungere volui.

Situs Vesicæ.

Sita autem est Vesica in infimo Ventre, undiquaque osse Pubis, osse sacro, atque Coxis circumdata, quod natura ita constituit, ut tenues serosasque sanguinis partes, è Renibus ad eam defluentes, eò meliùs recipere, & per Virgam educere posset.

Inter duas Peritonæi membranas, in Viris quidem supra intestinum rectum, cui collum annectitur; in fœminis verò supra collum Vesicæ, cui itidem annexa est, interjacet: ita ut tabernaculum, superbumque Palatium, in quo homo concipitur, & unde primam suam ducit originem, inter Vesicam, & intestinum rectum, hoc est in loco, ad quem omnes totius corporis sordes veluti ad cloacam confluunt, situm habeat: quod meritò unicuique, in statu suo glorianti, sequemetipsum, non secus ac pavo, dum plumas intuetur, suspicienti ad deprimenda supercilia, miseriamque suam agnoscendam, ansam præbere deberet.

Hac

Hac de re consulat Lector *Tractatum meum Germanicum, seu Speculum vitæ humanæ.*

Aliud verò Ligamentum à fundo Vesicæ sursum ad umbilicum, quo illi firmiter inseritur, & annectitur, ascendit, ab Anatomicis Urachus nominatum, quod Vesicam suspendit, eamque impedit, quo minus urina repleta deorsum, ac supra musculum colli Vesicæ decumbat, unde quidem urinam retinere non posset, Vesica evacuata interdum magnitudinem pugni infantis non excedit; Urina verò quando repleta est, grandescit, ita ut aliquando in superiore parte ossis Pubis deprehendi queat. Anno 1604. Paterniaci in Viro octogenario tantam urinæ suppressionem vidi, ut Vesica ipsius proximè ad umbilicum pertigerit, Venterque, ut in gravida aliqua Muliere, tumuerit; unde etiam Vesica adeò labefactata fuit, ut urina ipsi per intestinum rectum effluxerit. Hac de re videat *Lector 2. nostram Centuriam Observ. 65.*

Observatio.

Admonitio ad Lithotomum.

Lithotomus autem ea, quæ modò de parvitate Vesicæ in medium attuli, quando Lithotomiam Apparatu parvo, ut vocant, administraturus est, diligenter observet: Quoniam enim Vesica evacuata corrugatur, facilè Chirurgus digitis suis in anum immissis, fundum ipsius una cum Calculo ad collum Vesicæ protrudere, & quandoque dissecare potest, quod periculo non vacaret: quandoquidem Vulnera Vesicæ, in fundo vulneratæ, plerumque lethalia sunt; Ut testatur *Hippocrates, lib. 6. Aphorism. 18.* Quoniam Vesica eo in loco membranosa, & ex multis nervis constructa est, paucas præterea etiam Venas insertas habet, hinc Vulnera ibidem, propter gravia, quæ illico subsequuntur symptomata, difficulter sanari possunt.

Communiter autem unicam Homo Vesicam obtinet, quamvis Riolanus, & alii duas aliquando repertas fuisse, fidem faciant. Hac de re consule Excellentissimum ac celeberrimum Anatomicum *Casparum Bauhinum, in Theatro suo Anatomico lib. 1. cap. 31.*

Substantia Vesicæ.

Substantia Vesicæ est partim membranosa, ex nervis genita, partim carnosa; Fundum ipsius ut extendi, multumque Vrinæ complecti, postea rursus contrahi, & corrugari queat, membranosum: collum verò ejusdem carnosum musculo Sphinctere dicto munitum, cujus usus est, Vesicam occludere, & ne Vrina involuntariè effluat, impedire. Ea autem est colli istius carnosi constitutio, ut ille meatus auxilio ac beneficio dicti musculi ita claudatur, ut ne unica quidem Urinæ guttula è Vesica effluere possit. Ubi verò Vesica Urina repleta est, aut acrimoniam aliquam præternaturalem ascivit, tunc Natura onere illo sese deonerare cupit: tumque distenduntur Musculi Abdominis, omnesque simul deorsum supra Vesicam deprimuntur, Atque ita Sphincter, hoc est Musculus Vesicæ aperitur, Urinamque emittit. Ad propellendam & expellendam è Vesica Urinam, non parũ etiam Diaphragma, quod Thoracem (in quo Cor atque Pulmones continentur,) ab infimo Ventre distinguit, conducit. Illud enim in excretione Vrinæ semper Ventriculum, Hepar, atque Lienem vi deprimit, quæ postea ulterius Intestina ad inferiora, adeoq; ad Vesicam usque protrudunt. Ut autem Diaphragma eò efficacius deprimi queat, sæpenumero in excretione Urinæ Respiratio suspendenda est, inde intumescunt Pulmones, dilatantur ac Diaphragmatis depressionem magis intendunt.

Differentia eorum quibus Vrina suspensa Respiratione excernenda est, quibus vero non.

Addo autem *Sæpenumero*, quoniam Respiratio non semper in excretione Vrinæ suspenditur. Viri-juvenes robusti, repleta Vesica Urinam; etiam non interrupta Respiratione, possunt emittere: excepto excretionis fine, quando nihil ferè amplius in Vesica continetur, ubi quidem spiritus ipsis etiam junioribus aliquantulum suspendendus est. Hoc verò inde fit, quod juniores facultatem expultricem longe robustiorem, meatus itidem Urinarios magis amplos ac lubricos obtinent, quam ipsi Senes, in quibus omnia arescunt, & collabuntur, vires quoque labascunt ac debilitantur, unde etiam Urinam sæpenumero difficulter, & non nisi suppresso & coacto spiritu excernere possunt. Mulieres minore cum difficultate, quam Viri, Urinam emittunt: quoniam collum Vesicæ brevius, & adeò amplum obtinent, ut non solum ipsorum Urina, sed etiam phlegma, & quidquid præterea in Vesica continetur, absque vehementiore conatu, respirationisque suppressione, præsertim dum juniores adhuc sunt, facilè possit profluere; in senioribus verò sæpius observavi, quod Urinam, absque suppressione spiritus, magnoque conatu, excernere minimè potuerint: cujus rei ut supra de Viris dictum, causa est, quoniam ipsorum corpora etiam arida & sicca sunt, Viresque omnes in ipsis deficiunt.

De Glandulis Prostatis, earumque officio.

Proximè juxta prædictum Musculum, sive Sphincterem, Natura duas glandulas, Prostatas dictas, produxit, in quibus virile semen, postquam perfectè à Natura elaboratum est, colligitur, & ad usum suum reservatur.

Hæ duæ partes, puta Sphincter, sive musculus Vesicæ, & Prostatæ, Lithotomo inprimis etiam observandæ sunt, præsertim quando Lithotomiam apparatu parvo administrat: si enim Sphincter, sive musculus Vesicæ dissecaretur, aut instrumentis dilaceraretur, æger Urinam in posterum amplius retinere non posset, sed quemadmodum illa per Ureteres à Renibus in Vesicam delabitur; ita etiam rursus per Penem guttatim exstillaret. Si verò prædictæ glandulæ, sive Prostatæ dissecentur, aut dilacerentur, tunc Vir ille sterilis, & ad generationem ineptus evadet.

De membranis Vesicæ.

Vesica autem è triplici membranarum genere genita atque contexta est, quarum exterior à Peritonæo, sive membrana interiore Abdominis proficiscitur, crassa quidem & valida, ne quando Vesica à copia Urinæ crassescit, & extenditur, disrumpatur. Præterea etiam Vesica beneficio istius membranæ aliis partibus circumjacentibus annectitur: atque adeò non tam arcte Vesicæ adhæret, eive annexa est, ut reliquæ duæ, quæ, propriè loquendo, Vesicam constituunt, & adeò tenaciter inter se cohærent, ut multi eas membranam sive tunicam unicam constituere judicarent. Sunt autem illæ alias crassæ,

Cap. 5.

sæ, alias verò raræ ac tenues, prout Vesica à copia Vrinæ distenditur: juxta fundum tamen & collum Vesicæ, sicuti etiam iis in locis, in quibus Vreteres è Renibus Vesicæ inseruntur, semper crassiores sunt, quam alibi, præsertim circa collum Vesicæ, ne ab acrimonia Vrinæ, & Calculi labefactentur.

Membranula Vesicæ interior nitida est, & alba, rara, tenuis, subtilis, & ex genere nervoso, unde exquisitissimus ipsius sensus oritur. Similiter etiam, sicut reliquæ membranæ omnes, quarum est dilatari & contrahi, è triplici fibrarum nervosarum genere veluti contexitur, inter quas fibræ rectæ sunt internæ, transversæ externæ, obliquæ verò mediæ. Harum fibrarum beneficio Vesica functiones suas exequitur, h. e. attrahit, complectitur, retinet, & rursus expellit.

Galen. de usu part. lib. 6. beneficio fibrarum rectarum attrahit, transversarum excernit, omniumq. simul cooperantium retinet.

Ne autem Vesica ab acrimonia Vrinæ labefactetur, intrinsecus quasi mucosa quadam pellicula, quæ, ut Anatomicis videtur, ex tertiæ Concoctionis excrementis generatur, obducta est. Humor iste mucosus plerumque in Vrina, quando Calculus aliquis in Vesica continetur, deprehenditur. Media Vesicæ tunica crassitudine eas, quas modo commemoravi, aliquantulum superat, fibrisque carnosis intertexta est, non quod fibræ illæ, ut in Musculis, rubeant, sed albidæ sunt, quemadmodum in membranis sive tunicis Ventriculi, & Intestinorum videre est. Fibrarum istarum carnosarum beneficio, meo quidem judicio, fit, ut etiam Vulnera Vesicæ interdum consolidari queant. Carnosis istis fibris calor etiam innatus Vesicæ, alias exiguus, fovetur & augetur; similiter quoque Vesicæ in excretione Vrinæ conferunt & inserviunt; Vesicam enim aliquantulum comprimunt.

Qua autem ratione Vrina in Vesicam influat, multis admodum mirum videtur, cum unicum tantum foramen, collum videlicet, in ea, quando è corpore eximitur, conspiciatur: unde apud antiquos Philosophos ac Medicos, Asclepiades, Vir insigniter doctus existimavit, Vrinam instar nebulæ atque Vaporis in eam transsudare, & postmodum in aquam converti: quam quidem opinionem erroneam Galenus pluribus in locis refellit. Hoc tempore, quo Ars Medica ad summum fastigium pervenit, totque excellentissimi Viri eam scriptis illustrarunt, eamque quotidie in Academiis docent, imò etiam reipsa demonstrant, non solum inter plebejos, & imperitos Medicinæ homines, qui Asclepiadem sectantur, sed etiam inter ipsos Chirurgos inveniuntur, qui nullam præterea Anatomiæ, sive Subjecti quod tractant, cognitionem habent; hinc si de Vreteribus mentio fiat, obstupescunt, mirantes quomodo hoc fieri possit, cum tamen unicum tantum foramen, per quod Vrina effluat, in Vesica conspiciatur. Summopere dolendum est, quod nobilissima Ars Chirurgica eò reducta sit, ut etiam multi, qui consummati Artifices haberi volunt, prima adhuc, quod ajunt, Elementa ignorent; Lithotomorum & Castratorum nomen sibi vendicant, cum tamen partium istarum constitutionem & Anatomiam ignorent. Ideoq; ægros languentesque homines sæpe sæpius succumbere, vel alias vitæ ac sanitatis naufragium facere, mirum non est.

Sed ut ad propositum meum revertar, ita sese res habet; Vesica tria habet foramina, duo paulò supra collum, utrinque nimirum unum, ubi quidem ex utroque Rene meatus Vrinarius ad Vesicam descendit, ab Anatomicis Vreteres appellantur. Hi igitur, ubi utrinque, uti dictum, Vesicæ inseruntur, uterque ibidem peculiarem suam membranam obtinet, qua meatus iste urinarius tam arctè occluditur, ut non solum Vrina, sed etiam flatus remeare & erumpere nequeant: quemadmodum folles lusorios occludi, nullumque flatum emittere, & quo magis inflantur, eò arctius etiam spiritum eos continere videmus; ita etiam Janitores isti, ab Anatomicis Valvulæ dicti, adeo arcte clauduntur, ut ne flatus quidem, quando Vesica infletur, per eos erumpere queat. Ureteres isti è Renibus oriuntur, & utrinque intra Peritonæum, sive membranam interiorem Abdominis, ad Vesicam descendunt: albi sunt, unde à quibusdam Nervi appellantur, sicuti revera etiam naturam Nervorum æmulantur, & parum sanguinis continent. Rotundi, & non usque adeo, præterquam in calculosis, ampli sunt, in quibus paulatim dilatantur, ut interdum quidem Calculi satis magni per eos expellantur.

Cap. 5.

De Vreteribus vide Theat. Bauhin. pag. 90.

Si verò aliquando contingat, ut Calculus in Vreteribus hæreat, periculum non spernendum subsequitur: Retentio enim ista Calculi, propter exquisitissimum ipsorum sensum, magnum postmodum dolorem producit, quem tumor, inflammatio, Gangræna, & mors ipsa consequitur: ut illud sæpius & non ita pridem quidem observavi. Vreteres itidem à vicinis partibus perexiles, tenues, & minutas Venarum & Arteriarum fibras, alimentum ac vitam ipsis deferentes, accipiunt. Præterea etiam Nervi, partim à sexto pari Cerebri, partim quoq; à spina ad eos derivantur: unde sensus ille exquisitus & dolor lumborum, quando arenulæ aut Calculus è Renibus deorsum ad Vesicam delabitur, ortum habet. Atque hæc quidem de superioribus duobus meatibus, sive Ureteribus, per quos Urina è Renibus in Vesicam defluit, dicta sunto.

Calculi retentio in Vreteribus periculosa.

Tertium Vesicæ foramen est ipsius collum, sive ductus Urinarius inferior, cuivis notus, per quem Urina, phlegma arenulæ, lapilli, & alia contenta præternaturalia è Vesica fluunt. Carnosus, multis tamen fibris intertextus est: unde fit, quod istius loci Vulnera in Lithotomia facile coalescant. De Musculo Sphinctere ibidem sito, sicuti etiam de duabus glandulis Prostatis, supra dictum, nec ea jam repetere necesse est.

Quod autem meatus hic Urinarius paulò amplior, quam duo superiores, sit, inde patet, quod sæpenumero, quando Calculi è Renibus ad Vesicam delabuntur, majorem in Ureteribus dolorem excitent; In Vesica verò semel existentes, plerunque absque dolore per Virgam ab ægro excernantur: hunc tamen meatum inferiorem

per

Cap. 5. & 6.

per Virgam multo angustiorem & longiorem Viri, quam fœminæ obtinent.

Unum insuper hic coronidis loco silentio prætereundum non est, quod nimirum in utroq; colli Vesicæ latere, Venæ & Arteriæ aliquot ad Vesicam, ejusdemque collum derivantur, quæ ei à Vena cava, & arteria magna, postquam sub Renibus bipartitur, transmittuntur: illa quidem, nempe Vena, ut Vesicæ, & ipsius collo nutrimentum, hæc verò, puta Arteria, ut eidem calorem nativum & insitum suggerat atque communicet.

Admonitio ad Lithotomum.

Venæ istæ & Arteriæ Chirurgo in Lithotomia diligenter observandæ sunt, ita ut eis, quantum fieri potest, parcat, quod quidem in Operatione cum apparatu parvo præstare non potest: tunc enim digitis in Ano conglomerantur, & adeò comprimuntur, ut non unus aliquis, sed quandoque etiam plures rami dissecentur: quando verò cum Itinerario Operatio perficitur, tunc omnes Venæ in longum extenduntur, neque tot rami dissecari possunt: ut sapiens quivis, si paulo accuratius rem perpendere velit, facilè judicare potest. Hæc itaque brevis esto Descriptio Anatomica Vesicæ, & quantum quidem Lithotomo sciendum incumbit. Plura qui scire cupit, consulat *Galenum*, *Vesalium*, & inprimis Excellentissimum ac celeberrimum Anatomicum & Botanicum, Dn. *Casparum Bauhinum*, in Theatro suo Anatomico.

CAP. VI.

Quid æger, cui Calculus extrahendus est, perpendere, & qua ratione sese ad Operationem istam periculosam præparare, atq; disponere debeat.

SOlet solers ac providus quivis Oeconomus, ædificium aliquod magnum & sumptuosum extructurus, eò res suas dirigere, ut primò materiam requisitam, puta lignum, lapides, & quicquid prætereà requiritur, in promptu habeat: deinde etiam ut sibi de industrio, experto, atque fideli aliquo Architecto prospiciat. Quoniam igitur multo plus tibi, benevolè Lector, in difficillima gravissimaque hac omnium, quæ in corpore humano unquam institui possent, Operatione, quàm in ædificatione Villæ, domus, aut castri situm est, vitaque tua in ea quandoque etiam tenui veluti filo, ut ajunt, dependet: idcirco diligenter cavebis, ne quicquam temere, sed omnia maturo consilio, atque prudenter instituas atque suscipias. Si enim hac in parte festinares, & aliquid omitteres, facile ipsi tibi exitium accelerare posses.

Primò autem & ante omnia, quandoquidem hora mortis & discessus ex hac vita unumquemque latet, Dominusque veniet, sicut latro sive fur nocturno tempore, imò quandoquidem in gravi atque periculosa hac Operatione Vita & Mors adeò implicantur, & inter se digladiantur, ut nemini constet, utra pars Victoriam reportatura sit; Ideoque primò rem tam familiarem ita institues, eoque diriges, ut, fatis ita ferentibus, intacta Conscientia ex hac vita discedere possis, liberique & hæredes tui post te ab omni altercatione, rixis, atque dissidiis immunes sint. Deinde cum DEO OPT. MAX. te conciliare, eidem peccata atque delicta tua ex animo confiteri, seriamque pœnitentiam ac resipiscentiam agere, animo quinetiam sincero non solum divinum auxilium & præsentiam invocare atque implorare sed etiam Ecclesias & Congregationes Christianas ut in precibus suis tui recordentur, sollicitare debes. Magnum quippe pondus habent fidelium preces, & ipsas Nubes penetrant; uti semper in difficilibus, imò talibus quidem Casibus, in quibus omnia deplorata videbantur, præcipuè verò in extractione fœtus mortui, expertus sum.

Cap. 6.

Observatio.

Cum Anno 1610. die Lunæ, 14. Maji, Nobilissimo ac strenuo *Dn. Zacharia Geitzcofler, à Geilenbach, Domino in Hausheim, Moës, & Weschenbeüren, &c.* Equiti S. Cæs. Majestatis Rudolphi II. & Archiducis Austriæ, &c. Consiliario, Calculus extrahendus esset, non solum ea ipsa die manè in templo Haunsheimensi, subditi ipsius convocati, in totaque Concione ad preces ardentes concipiendas admoniti, sed præcedente quoque die Augustæ Vindelicorum, Ulmæ & Laugingæ, in omnibus Concionibus Evangelicis hujus Viri, nec non gravis ac periculosæ operationis in corpore ipsius instituendæ, mentio facta, simulque Deus, ut operationi atque Curæ benediceret, serio invocatus atque rogatus fuit, idque non absque insigni fructu. Deus quippe Operationi ita benedixit, ut omnes in admirationem raperentur. Hujus generis exempla plurima, nisi brevitati studerem, in medium afferre possem.

Admonitio ad Magistratum & Pastorem.

Summoperè itaque optandum foret, ut in quibusvis gravibus ac periculosis Operationibus, Lithotomiis, Castrationibus, Membrorum amputationibus, Consuetudinis hujus Christianæ celebratio Lithotomis & Castratoribus, ab Amplissimo Magistratu, & Pastoribus, imponeretur & injungeretur, unde sæpenumero corpus & anima plurimorum ægrorum & infirmorum, qui vel in ipsa Operatione, vel paulo post, absque ulla consolatione & præparatione ad mortem, moriuntur, conservari posset. Magistratum itaque Amplissimum, ubique locorum, ut & Præfectos Ecclesiæ admonitos velim, ut pauperum & miserorum, qui hinc inde in Xenodochiis Chirurgiam subeunt, curam gerant, eisque non solum corporalia, sed etiam spiritualia suppeditent: idque eam potissimum ob causam, quoniam, si hac in parte officio suo defuerint, ratio coram divina facie ipsis reddenda erit. Ad hoc etiam eos incitare & commovere debet id, quod Dn. Salvator noster Jesus Christus in die Judicii, ipsis, & in genere omnibus proponet, quod minimo ex meis (intellige Pauperes) præstitistis, mihi ipsi præstitistis. Quomodo igitur cum iis agetur, qui se erga eum, qui mortem pro ipsis subiit, à pœnis & cruciatibus æternis eos liberavit, imò insuper etiam in his terris ad summos honores præ cæteris evexit, nihilominus tam ingratos in ipsius membris atque pauperibus exhibent? Sic alloquetur eos in ultima illa die Dominus; Discedite à me iniqui in gehennam æternam, quæ Vobis atque Diabolis ab æterno parata est: famelicus enim eram, nec me cibastis, sitibundus eram, nec mihi potum exhibuistis. Ubi quidem non solum

Cap. 6. & 7.

solum cibus ac potus corporalis, sed cibus potius spiritualis, puta auxilium, Consolatio, & adhortatio, in agone mortis, intelligenda sunt. Maleficis quidem, supplicium subituris, Pastor aliquis Ecclesiæ, ut Anima servari possit, adjungitur, quod optimo quidem jure & ratione fit; quare igitur idem in membrorum Amputatione, Castratione, & Lithotomia omittitur? Quandoquidem etiam ibi non solum Mors imminet, sed interdum quoque ægrum tanto dolori succumbere contingit, ita ut nisi consolatione Christiana erigatur, periculum sit, ne gratiæ atque misericordiæ divinæ diffidat, adeoque desperabundus mortem subeat: quod quidem unicuiq; cujus res agitur, cogitandum relinquo.

CAP. VII.

Quem Medicum æger sibi eligere, & quibusnam Virtutibus idem præditus & ornatus esse debeat.

QUemadmodum igitur prudens ac sapiens Oeconomus, postquam sibi de omnibus rebus necessariis, veluti ligno, lapidibus, Calce, & similibus, quæ ad propositum suum opus & ædificium requiruntur, prospexit, omniaque ordine disposuit, non quemvis fabrum lignarium, ac cæmentarium mercede conducit, eique fidem adhibet, sed ut fidelem & peritum aliquem Architectum nancisci queat, omnem diligentiam adhibet: ita etiam æger operam dabit, ut in gravibus morbis & affectibus, inprimis verò in Lithotomia, corpus ac vitam suam, non cujvis Empirico, nefario, temerario, & inexperto homini, adeoque cuivis obvio, committat. An igitur Medicus, quem in consilium adhibiturus est, sequentibus Virtutibus sit præditus, observabit.

Medicus sit pius.

Primò & ante omnia Medicus operam dabit, ut sit pius, fidelis, probus, integer vitæ, neq; blasphemiis, aut aliis vitiis deditus: quamvis enim pietas omnibus cujusvis sortis hominibus necessaria sit, in iis tamen, qui Medicinam exercent, maximè requiritur. Sæpe enim Deus Opt. Max. Medicamentis vires suas subtrahit, ut eas, quando à Medico blasphemo & impio exhibentur, exerere nequeant. E contra rebus abjectis & vilibus, à probis piisque Medicis adhibitis, miras facultates infundit.

Ne ebrietati, & libidini sit deditus.

Ebrietatem, Libidinem, & ludos ne sectetur: his enim facilè aliquid hodiè apud ægros negligitur, & omittitur, quod crastina sarciri non potest; quoniam occasio præceps, adeoque summo studio arripienda est, *ut Hippocrates lib. 1. Aphorism. 1. monet.*

Ne sit blatero aut garrulus.

Ab iis, qui multum apud ægros blaterant ac garriunt, magnificè de se sentiunt, ac si sui similes vix haberent, multaque & impossibilia quidem pollicentur, caveat sibi æger: plerumq; enim accidit, quod Poëta canit:

Insipienti major inest jactantia menti,
Vas etenim pleno tinnit inane magis.

Præterea nonnunquam ægro tædiosum atque molestum est, quando Medicus, aut alii, tam multa loquuntur, rident, & alias nugas agunt; hinc ait Menander,

Medicus loquax alter languenti morbus est.

Cap. 7. Historia.

Talem quidem Medicum aliquando apud Virum quendam celebrem vidi, qui ægrum multiloquio, & instrumentis Musicis recreare & oblectare gestiebat; æger verò per Præfectum suum aulicum honorario ipsum donavit, eumque ablegare jussit: miranti mihi respondit æger, se eum, quando in posterum Bachanalia instituturus sit, rursus ad se vocaturum.

Medicus ne sit temerarius.

Æger etiam diligenter, an Medicus temerarius sit, inquirat. Multi enim, proh dolor! inveniuntur, qui nón magis à corporis humani, quam faber ferrarius, ac cæmentarius à lapidum, ac ligni sectione abhorrent: & quamvis nullam omnino spem, de ægro per Lithotomiam in vivis conservando, ob oculos videant, nihilominus tamen non curant, númosque accipiunt, & Mundum decipiunt: Hoc est, intrepido animo, & citra peritorum consilium incisiones in corpore instituunt: quod tamen non probandum, sed ubi nulla Sanitatis restitutio per Lithotomiam sperari vel exspectari potest, vita ægro non temere præcidenda. Qui hoc perpetrant, coram Deo mortis ipsius autores sunt. Neque ipsos excusat, quod prætendunt, ægrum ita voluisse, eos rogasse, mori se malle, quam in ejusmodi miseriis & cruciatibus diutius vitam trahere. Minimè gentium, non hac itur ad astra: horam nobis à Deo præfixam cum patientia Christiana exspectare, simulque per multas ærumnas in regnum cœlorum nobis ingrediendum esse, perpendemus. Hæc industrius quidem Medicus ægris proponat, eosque eo ipso consoletur; postea etiam omnibus, quæ excogitari possunt, mediis ac rationibus dolores ipsorum, per salutaria medicamenta atque remedia leniat.

Actor. 14. v. 22.

Non leve temerarii animi indicium est, quando Castratores non prius diligenter inquirunt, & explorant, utrum Calculus aliquis in Vesica contineatur, nec ne, sed levi aliqua suspicione, signisque Calculi aliquot inducti ferrum Vesicæ admovent, frustraque cum forcipibus diu eam perreptant, quæritant, & tamen nihil inveniunt: quemadmodum hoc ipsum contigisse scio, & quod Castratori cum ludibrio & re infecta ab operatione desistendum, Vulnusque denuo consolidandum fuit.

Dolus memorabilis cujusdam Circumforanei.

Circulator seu Circumforaneus quidam, meo tempore Coloniæ Lithotomiam in Viro quodam administrandam suscepit. Postquam autem diu in vesica fodicasset, & quæritasset, nihil verò invenisset, tandem clandestino, ut arbitrabatur, Calculum è manica ad forcipes emisit, quem quidem, ac si eum è cavitate Vesicæ eduxisset, ostentabat. Detecto vero ab astantibus & Amicis ægri, dolo, levis ac nefarius iste impostor meritas Amplissimo Magistratui pœnas dedit.

Vulnus ne statim post incisionem consolidandum.

Animi porro temerarii argumentum est, quando Lithotomus statim post extractum Calculum Vulnus unire, summoque studio sanationem ipsius accelerare conatur. Sic quidem phlegma, Arenulæ & similia in vesica remanent, & de novo deteriora symptomata, quam ipse Morbus fuerat, excitant.

Nec

Cap. 7.

Nec minor temeritas est, quando nonnulli ægros suos Castratos tertio, quarto, vel sexto die è lecto erigunt, indeque gloriolam aliquam vanam captant, antequam funis decidit, & abscissus Peritonæi processus probè sanatus est: tunc sæpenumerò Intestina iterum procidunt, & symptomata lethalia, quæ hic recensere nimis longum foret, producunt.

Multo vero magis illud dolendum est, quod multi ex mera temeritate, & imprudenter, (uti multos novi) ægrum super scamnum prosternunt, alligant, & loco herniosi lateris, in sano Castrationem instituunt. Hi meritò à prudentissimo Magistratu, ob tam indignum facinus, puniendi, pariq; ære compensandi sunt. Scriptum enim est, *Oculus pro Oculo, dens pro dente, pes pro pede, &c.* A nefariis quidem istis hominibus sibi cavebunt, nec corium suum ipsis committent, illi, quibus Sanitas & vita pretiosa est.

Præter hæc omnia, summè quoque necessarium est, ut Lithotomus atque Castrator in Anatomicis versati sint; quid enim boni, absque cognitione corporis humani, inprimis verò illius partis, in qua Operatio instituenda est, efficere poterunt? quum unicuique Natura, proprietates, ac constitutio illius rei, cui manus admovenda est, exactè accurateque intelligenda & cognoscenda sit. Quando itaque Chirurgus Anatomiam non intelligit, facilè inter secandum unum pro altero, summo ægri detrimento, sumere, & abscindere poterit: uti sæpissimè contingit, & de quo alibi exempla proposui.

Non sit purus putus Empiricus, sed Theoriæ quoq; peritus.

Adhæc non purus putus sit Empiricus, h. e. qui nihil præter nudam experientiam habeat, sed aliquid amplius in fundamentis Artis didicerit, ut Naturas & Constitutionem ægrorum, causas morborum, atque Symptomatum cognoscere, easque, quando percipiuntur, avertere ac præcavere queat. Quia non semper fieri potest, ut Medicum præsentem habeat.

Chirurgū literatum esse oportet.

Optandum igitur esset, ut omnes, qui Artem hanc tractare cupiunt, literis etiam aliquantulum operam dedissent, ut ad *Hippocratem*, *Galenum*, *Avicennam*, *Æginetam*, *Celsum*, aliosque Excellentissimos Viros, tanquam veros Medicinæ fontes, aditum habere, ex iisque fundamenta artis percipere & addiscere possent. Quoniam verò studia à Germanis nostris jam contemnuntur, mirum non est, quod Ars hæc planè cœno obruatur, aliiq; populi nobis longè antecellant.

Similiter etiam æger à temerariis illis hominibus, qui Artem addiscere volunt, quantumvis centum, ut ajunt, rusticorum vitæ dispendio ipsis comparanda esset, sibi cavebit: initium rei faciunt, sive succedat, sive non, æger ve sanetur, aut obeat, ipsis perinde est. Sufficere existimant, si æger se tanquam deploratum ipsis commiserit, nullaque præterea excusatione, coram Deo, & hominibus, opus esse. Leves sunt isti homines, sine conscientia, & scientia, à quibus ægri diligenter quoque sibi cavebunt. Summè enim necessarium est, ut Lithotomus ab aliis quoque peritis Lithotomis Lithotomiam administratam viderit, uti quivis facile apud se judicare potest.

Non sit Avarus.

Medicum porrò Avaritiæ, privato commodo, & lucro deditum esse non decet: hac enim ratione ægri sæpenumero in magna infortunia incidunt, ac malè curantur. Quando nimirum Medicus, Avaritiæ & lucri causa, in Curatione tenax est, aut ea quæ conveniunt, & necessaria sunt, non adhibet: vel etiam dum ægrum curare deberet, aliis negotiis incumbit ægrumque tyroni alicui committit, ac deserit.

Manus sanas, & robustas habeat.

Denique etiam manus sanas, firmas, robustas, & minimè tremulas habeat, sicuti etiam acutum visum, ut Operationem citò expedire possit, nec æger diu crucietur ac detineatur. Non sufficit autem Medicum præfatis Virtutibus, industria, & experientia præditum & ornatum esse; sed insuper requiritur, ut æger, post Deum, Medicum Medicorum summum, totam fiduciam suam in ipso collocet, eumque singulari amore ac studio prosequatur: si enim æger Medicum suum torvis, ut ajunt, oculis intueatur, si sine causa convitia ac scommata in eum effundat, morbumque atque dolorem suum spongia veluti detergi, & unguibus abradi velit, ac si penes ipsum sit, Morbum pro arbitrio tractare, gubernare, regere, extendere, contrahere, quemadmodum aurifaber aurum & argentum, faber verò ferrarius ferrum tractat. Imò, si æger Morbum sibi à Deo Opt. Max. propter peccata, ut nimirum ad frugem se recipiat, resipiscat, & ab eis desistat, immissum esse non agnoscat, tunc Deus summam illam ægri erga Medicum ingratitudinem punit, nec medicamentis & laboribus Medici benedicit; ut alias fieret, si æger verbis ac moribus humanum, reipsa verò, quantum facultates ipsius ferunt, gratum sese exhiberet. Verbo dicam, jubet nos sacra Scriptura Medicum honorare, quia ipsum constituit Altissimus, h. e. ad munus atque vocationem istam vocavit. Quibus verbis Scriptura eos, qui legitimè ad munus istud vocantur, & à Viris doctis approbantur, distinguit ab iis, qui non more solito per veram januam, sed veluti fures per fenestras & ambitus intruduntur, & à quibus ægri Sanitate, una cum bonis ac opibus suis privantur: veluti sunt leves & imperiti Circumforanei, Circulatores, Presbyteri vagabundi, Judæi obstinati, Carnifices, & alii hujus farinæ nefarii homines ac nebulones, quibus multi ne obulum quidem crederent, cum tamen interea Sanitatem, imò corpus & Animam suam manibus ipsorum committant. Eò usque occæcavit Diabolus homines, non aliam sanè ob causam, quam ob ingratitudinem nostram erga Deum, & quoniam cœlestia, salutaria, ac pretiosa ipsius dona pedibus conculcamus.

Quo modo Æger erga Medicum suum affectus esse debeat.

Quicunque igitur erga fidum & industrium, nec non à Deo constitutum Medicum suum, sive verbis, sive moribus, multò verò magis remuneratione ingratus fuerit, cujusmodi quidem ægri mihi sæpenumero obtigerunt, ille facilè sibi persuadere poterit, quod Deus labores, ac sollicitudines, quibus pius, probus, atque fidelis Medicus ægrorum causa afficitur, non impunè feret: sicuti Lector *superius cap. 4.* Ingratos à Deo fuisse punitos, videre poterit.

Ubi igitur æger Lithotomum commemoratis Virtutibus præditum nactus fuerit, resque suas,

Cap. 8. ut dictum fuit, disposuerit. Operationi, invocato divino Numine, sese submittere poterit. Atque hæc quidem de ejs, quæ ægro Operationem perpendenda incumbunt, breviter dicta sufficiant.

CAP. VIII.

Quid Lithotomo ante operationem, tam ratione Calculi, quàm ipsius ægri, perpendendum sit: ubi quidem ostenditur, non omnium Calculorum extractionem tentandam, neque etiam omnes ægros ad Lithotomiam aptos esse.

IN præcedentibus Capitibus, quomodo æger ad Lithotomiam sese disponere, qualemque sibi Lithotomum eligere debeat, breviter propositum & explicatum fuit. Sequitur nunc, ut etiam de officio Lithotomi nonnulla subjungamus. Ut autem omnia ordine persequi queam, ea ita distribuam, ut primò quidem quid Lithotomo ante Operationem, deinde etiam in ipsa Operatione, & denique post Operationem faciendum, ac moliendum incumbat, proponam.

Duo Medico ante administrationem Lithotomiæ observanda sunt.

Quicunque igitur Lithotomus, in tam difficili periculosaque Operatione, aliquid boni præstare, proximo itidem suo fideliter inservire, coram Deo subsistere, neque æternam damnationem mereri cupit, ante omnia, primò Calculi constitutionem, deinde etiam Naturam ægri probè, ac summa cum diligentia explorabit, nihilque imprudenter tentabit. Id autem paulò fusius sequente ratione explicabimus.

1. An adsit Calculus.

Calculum quod attinet, ante omnia, an adsit Calculus, explorandum, & inquirendum, neque temerarii & audaces quidam Empirici imitandi sunt, qui levi aliquâ Calculi suspicione inducti, illicò & citra ulteriorem inquisitionem, cultrum adhibent, ægrum summo quinetiam periculo, sequemetipsos, & Artem ludibrio exponunt.

Signa externa Calculi, & exploratio facta cum digito, non sufficit ad instituendam Lithotomiam. De his vide Cent. 2, Obs. 65.

Externis igitur Calculi Signis, sicuti etiam explorationi digito in Anum immisso factæ, simpliciter & per se videndum non est, aliquando enim in dissectione Cadaverum observavi, quòd duri tumores ac scirrhi, qui ægro adhuc vivo existente, per anum tam duri, ac si Calculi fuissent, palpari potuerunt, inventi fuerunt, imò, quod magis est, tumores isti duri circa collum Vesicæ eadem ferè symptomata, ac si Calculus aliquis adfuisset, excitârunt. Quòd autem ejusmodi tumores indurati & scirrhosi incisione, citra mortis periculum non potuerint eximi, inde manifestum fit, quòd illi, ut ipse evidenter vidi, adeò firmiter atque tenaciter Vesicæ, & ipsius collo adnati fuerint, ac si unum cum Vesica corpus constituissent. Exploratio igitur cum instrumento facta, ad indagandum, & discernendum Calculum à duris istis tumoribus, in Vesica natis, omnium optima atque certissima est: quod cum digito in anum immisso discerni non potest, magnitudo verò Calculi plerumque eo agnoscitur.

2. Magnitudo Calculi omnino explorandum.

Secundò, Calculi quoque magnitudinem cognoscere ac scire necesse est: si enim admodum magnus esset, nihil aliud, quàm Mors, exspectanda foret, uti sæpe ægros vel in ipsa Operatione, vel paulò post mori contingit.

Cap. 8. Observat. De hoc Calculo, & operatione consulas Lector Cent. 4. Obs. 51.

Andreas Vitellius, celeberrimus Castrator atque Lithotomus, anno 1602. die omnium Sanctorum, Juveni cuidam 20. annorum, *Johanni Groten* dicto, Hattingiæ in Marchia Calculum 22. uncias pendentem, extraxit, eâ verò ipsâ horâ, & in operatione occubuit. Similia Exempla, si opus esset, plura afferre possem. Quòd si igitur Medicus ægrum moriturum certus fuerit, sententia Cornelii Celsi, *Desperatos non esse attingendos*, locum habere potest, imò cuivis temerè factum videbitur, si Lithotomus in talibus ægris Lithotomiam instituat: quoniam æger fortassis cum morbo suo diu adhuc supervivere, Deoque ac Proximo inservire posset; Præterea hoc coram Deo Opt. Max. difficulter excusare poteris. Pius itaque atque fidelis quivis Medicus, ejusmodi ægros doctis Medicis, atque Theologis committat: ut illi quidem, quantum fieri potest, dolores ipsorum leniant ac mitigent, hi verò eos consolentur, & ad patientiam constantiamque Christianam, donec supremus Archiater suppetias ferat, adhortentur. Quòd autem ejusmodi ægri sæpe etiam multos annos tali morbo affecti supervivant, experientia testatur.

Historia memorabilis.

Petrus Pigray, Chirurgus experientissimus lib. 7. cap. 4. scribit, se novisse quendam Nobilem, qui 25. annos Calculo, citra insignem tamen molestiam, affectus fuerit: quando enim Urinam excreturus erat, tunc illum instrumento sibi ipsi applicato Urinam absque dolore emisisse. Quæ cùm ita sint, quare igitur, mi Chirurge, ægri tui corpus, Animamque tuam propriam periculo exponeres?

3. Utrum Calculus adnatus sit.

Quòd si verò etiam certus esses (quod difficulter tamen agnosci potest) Calculum Vesicæ adnatum esse, tunc Lithotomia non facilè instituenda erit: quoniam in avulsione Calculi simul etiam Vesica dilaceraretur, unde nihil aliud, quàm mortis periculum, exspectandum foret.

Observatio.

Anno 1610. Basileæ, unà cum doctissimis ac celeberrimis Medicis, *Dn. Felice Platero, & D. Casparo Bauhino*, ad Nobilem quendam primarium ex Alsatia vocatus fui, qui à multis annis Calculo atrociter divexabatur: nullus tamen Castrator aut Lithotomus unquam Calculum in ipso deprehendere potuit, quanquam experientissimos adhibuisset Medicos. Ego quoque summâ in Viro illo adhibitâ diligentiâ ac studio nunquam tantum efficere potui, ut digito vel instrumento Calculum in Vesica deprehendere potuerim. In hoc Viro, uti præfatus *Dn. D. Bauhinus*, Amicus meus singularis, coràm mihi retulit, primoque Theatri sui Anatomici libro, cap. 31. testatur, post pium ipsius obitum, Calculi aliquot ingentes, peculiari sacculo sive Vesiculæ, Vesicæ innatæ & adnatæ, inclusi reperti fuerunt. Si igitur Castrator sive Lithotomus solummodò ad Signa Calculi attendere voluit, ea quidem in hoc Nobili omnia (præterquam quod digito & instrumento nihil reperi potuit) videre ac deprehendere potuisset: & si postmodum Lithotomiam instituisset, forcipes immisisset, ac Calculum cum involucro suo, ut facilè quidem fieri potuisset, prehendisset,

Cap. 8. hendisset, & extraxisset, quomodo cum ægro actum fuisset? Non aliter certè, prôh dolor! quàm cum pluribus aliis, qui in imperitorum ac temerariorum hominum manus incidunt, ægerque subitò, cum summo dolore Vesicæ, & omnium Viscerum interiorum inflammatione, occubuisset; cùm tamen cum affectu suo multos adhuc annos vitam agere, Deo inservire, familiæque suæ præesse potuerit. Neque etiam ad rem facit, quod multi Castratores ajunt, aleam jaciendam esse, ut æger à doloribus liberetur, sive hoc, sive illo medio illud efficiatur. Minimè verò, nequaquam ita statuendum, sed Deus Opt. Max. sæpe corpora nostra in hac vita, his & aliis morbis gravibus visitare & castigare solet, ut carnem nostram mortificare discamus, & Anima servetur. Hoc idem etiam *Beatus Augustinus* diligenter perpendit, cùm Majestatem divinam ardentissimè precatur, dicens. *Hic ure, hic seca, ut parcas in futurò.* Quare iterum repeto, quando Chirurgus novit, (quod quidem novisse debet) de Sanitate per Lithotomiam nihil sperari posse, tunc illam instituendam non esse.

Deus sæpenumerò perdit corpus, ut servetur Anima.

Ægrum quod attinet, diligenter ante Operationem inquirendum est; primò utrum ita constitutus sit, ut Lithotomia in eo possit institui? si enim in infantulo aliquo Calculus magnus, ut sæpe fit, deprehenderetur; postmodum patet; & concludendum est, eum absque mortis periculo educi non posse; quoniam ipsorum vires nimis adhuc debiles & imbecilles sunt; ad ferendum videlicet magnum, cum operatione ista conjunctum dolorem: unde *Cornelius Celsus*, & alii ex Veteribus, Lithotomiam in infantibus, ante nonum ætatis annum, administrare noluerunt; multos tamen, & longè quidem juniores, Operationem feliciter sustulisse, atque sanatos fuisse, Calculo præsertim minore existente, experientia testatur. Eadem est decrepitorum Senum ratio: quamvis enim corporis ipsorum magnitudo analogiam quandam cum Calculi magnitudine habere videatur, considerandum tamen est: Senum corpora longè aridiora, & sicciora quàm juniorum esse, indeque in Operatione cutem, Musculos, Venas, & similia, non ita facilè; ut in junioribus, qui Temperamentum adhuc calidum & humidum, ac proinde cutem, carnem, & Venas lubricas obtinent, extendi ac dilatari posse. Vidi nihilominus, Operationem hanc etiam in Senibus feliciter successisse; Calculi tamen non admodum magni erant.

Constitutio ægri ante Lithotomiam perpendenda est.

Anno 1610. die 14. Maji, *Dn. Johan. Jacobus Mirck*, experientissimus Lithotomus Ulmensis, in mea, plurimorumque aliorum celebrium Virorum præsentia, Nobilissimo ac strenuo Viro, *Dn. Zachariæ Geitzcofler*, Dn. in Geilenbach, Hannsheim, Weschenbeuten, & Moës, Equiti, & Sacræ Cæs. Majest. Consiliario, &c. Viro quinquagenario, Calculos duos, quorum alter ℥xiij. alter verò ℥j. ß. pendebat, feliciter extraxit, dictusque Dominus brevi pristinam sanitatem recuperavit, ita ut multos adhuc annos post Operationem illam supervixerit, Imperioq; Romano prudentissimo suo consilio atque judicio optimè inservierit.

Cap. 8. & 9. Observatio.

Anno 1598. die 28. Julii, Vivatii ad Lacum Lemanum Nobili cuidam Matronæ quadragenariæ, *Urbana Hugonin* dictæ, Calculum magnitudine ovum gallinæ superantem, feliciter extraxi, quæ brevi quoque restituta fuit, sanaque & incolumis vixit, ac optimè liberis suis præfuit, usque ad annum 1611. quo piè in Domino obdormivit, nullamque Calculi molestiam ad obitum usque percepit.

Secundò Constitutio ægri diligenter quoque observanda est: si enim vires ægri fortè vehementia ac diuturnitate dolorum Calculi prostratæ essent, adeò ut interiora Viscera, putà Pulmones, Hepar, Renes, &c. ex parte computruerint, & labefactata fuerint, Operatio instituenda non est; Oleum enim & opera perditur, ægerque propter symptomata Operationem mox sequentia, moritu. Hîc rursus necesse est, ut Chirurgus peritum aliquem Doctorem Medicum, cui Viscerum interiorum constitutio innotescat, in consilium adhibeat. Quòd si verò imbecillitas aliqua, propter doloris vehementiam, absque interiorum tamen Viscerum labe superveniret, tum Medicus illi, ante Operationem, subveniet: quod benignis quidem Purgationibus, Clysteribus, exquisitâ Victus ratione, & Corroborantibus cordialibus perfici potest.

Anno 1598. cùm Vivatii suprà dictæ *Dom. Hugonin*, ob ejusmodi magnum imbecillitatem Calculum extrahere recusâssem, eique optimam victus rationem præcepissem, corpus purgassem, & Cordialia nonnulla, tam externa, quàm etiam interna præscripsissem, intra paucas septimanas (quoniam interiora ipsius Viscera adhuc integra fuerant) ita restituta fuit, ut ei, quemadmodum dixi, die 28. Julii ingentem Calculum è Vesica per Lithotomiam extraxerim: *uti ex Cent.* 1. Observ. mearum videre est.

CAP. IX.

Quâ ratione corpus ægri Victus ratione, Purgatione, Venæ sectione, ac Balneis, ad Operationem præparandum sit.

POstquam Calculus sufficienter exploratus & detectus, illumque extrahendum esse, vel ab ægro ipso, vel (si fortè nondum ad consistentem ætatem pervenit) ab ipsius propinquis & Amicis determinatum, Chirurgus itidem ad suscipiendam Operationem illam rogatus fuerit (honestum enim Virum parum decet, ut ad hanc, & alias Operationes difficiles, Agyrtarum & Circumforaneorum more, sponte se ingerat) tunc Chirurgus non illicò ægrum, sicuti lanius ovem, scamno alligabit, cultrumque adhibebit: Minimè gentium, aliter verò procedendum erit: si enim Operationem legitimè instituere, & coram Deo subsistere cupis, corpus ægri ante Lithotomiam, tam conveniente Victus ratione, quàm etiam Purgatione, Venæ sectione, & similibus, præparandum, aptumque & idoneum reddendum est. Hîc rursus fideli cuivis Lithotomo maximè incumbit, ut peritum aliquem Medicum, qui ægri naturam, interiorumque Viscerum constitutionem cognoscat, sibi adjunctum habeat: Quod si fieri nequit, primò quidem ægro legiti-

Cap. 9. mam Victus rationem, præsertim quoad cibum ac potum præscribat, eique injungat, ut eam per aliquot ante Operationem dies diligenter observet: inprimis verò ea omnia, quæ dura; & difficilis sunt Concoctionis, vitabit; uti est omnis caro salsa & suffumigata, pisces, caro ferina, caseus, & similia. Deinde etiam tam ante, quàm in ipsa Curatione, sicuti etiam aliquandiù post nocent quæcunque immodicè salsa, aut aromatibus condita sunt. Inprimis verò Piper, Zinziber, Caryophylli, Raphani, cæpæ, imò omnia quæ linguam adurunt, & acria sunt. Ex Aromatibus Cinamomo, Croco, Macere, & nuce moschata, prout commodum fuerit, uti potest. Tertiò, viscosa omnia ei vitanda sunt; unde Capita, pedes, & viscera Animalium, sicuti etiam Lac, Caseus, Pisces, in aquis turbidis degentes, & alia id genus damnum ipsi afferunt. Carne igitur bubulâ ac vervecinâ recente, pullis gallinarum, Columbis, omnis generis avibus (exceptis aquatilibus) sicuti etiam ovis, & butyro recente, hordeo, Avenâ decorticatâ, brodiis pisorum, & similibus vescatur. A vino, & omni potu vehementer calefaciente æger abstineat, pro potuq; ordinario Ptisanâ communi vel Decocto sequente utatur;

Decoctum pro potu ordinario.

℞. *Agrimon. Veronic. an. m. ß. Liquirit.* ℥ß. Incidantur & decoquantur *in* ℔. *iij. aquæ fontan.* ut remaneant ℔. ij. quæ ebullientes in cantharum infundantur, *addendo Cinamom.* ʒvj. *Sacch.* ℥ j ß. Cantharus subitò ac probè obturetur, ut nihil exhalet. Deinde Decoctum refrigescat per se, de quo bibat æger ad libitum. Lac amygdalarum dulc. mirum quoque in modum ipsi conducit: præsertim si duabus partibus Amygdalarum, pars tertia semin. Cucurbitæ atque Melonum addita, omniaque cum aqua, cui frustum panis incoxit, per linteum trajecta, & aliquid Sacchari adjectum fuerit.

Affectus animi vehementiores, præsertim Ira, tristitia, & similes, ægro vitandi sunt. In Somno itidem atque Vigiliis modum servabit: & hyberno tempore aëre mediocriter calido utetur, æstivo verò tempore cubiculum sæpe frigidâ irrigabit, & foliis ac floribus refrigerantibus, ut calida aëris intemperies aliquo modo infringatur, consperget.

2. Quomodo Corpus purgandũ sit.

Deinde etiam corpus ante operationem purgandum est, medicamentis tamen benignis, & quæ alvum non vehementer commoveant, ne novus quandoque humor ad meatus Urinarios deferatur, ibidemque affectum augeat. In infantibus sufficiens est *Syrupus rosat. solut. vel Syr. de Cichor. cum Rhabarbaro.* Si verò æger paulò adultior fuerit, tunc parum Electuarii, de succo rosat. dicti, adjici, & cum aqua Endiviæ misceri potest. Adultis sequens Potio conveniet:

Syrupus Magistralis.

℞. Rad. Cichor.
Lapat. acut.
Polypod. ana ℥j.
Liquirit. mundat. ℥ij.
Herb. Scabios.
Agrimon.
Veronic. ana m. ß.
Flor. 3. Cordial. ana p. j.
Sem. Anis. ℥ij.
Fol. Sennæ Alexandrin. mundat. ℥iij.

Coquatur in aqua, ut Colatura redeat ad ℔. j. in qua infundantur, & macerentur per noctem;

Rhabarb. elect. ℥ij.
Agaric. recent. trochiscat.
Turbith gummos. ana ℥j.

Post sufficientem macerationem, & ebullitionem unam aut alteram, exprimantur fortiter, & cum ℥ iiij. Syrupi rosat. solut. comp. nec non ℥vj. Sacch. miscellanei f. Syrupus Magistralis. De hoc Syrupo infanti, in quo Castratio, vel Lithotomia administranda est, ℥ß. adultiori ℥j. & sic deinceps, quò adultior est æger, eò major etiam dosis ei conveniet. Cum aq. Endiviæ, vel Ptisana, sicuti etiam cum decocto Præscripto ex Agrimon. &c. misceri potest. Quoniam verò ejusmodi ægri, propter magnum ac diuturnum dolorem præcedentem, multis humoribus crassis referti sunt, simplici aliquâ Purgatione non acquiescendum, sed plures, donec corpus sufficienter purgatum fuerit, adhibendæ sunt; atq; ita eò feliciùs succedet Curatio, minusque negotii facessent Symptomata.

3. De Venæ Sectione.

Postquam autem Corpus præfatis Remediis sufficienter purgatum fuerit, ægro, quatenus id ætas, & aliæ circumstantiæ concedunt, Vena secanda, & prout vires ægri constiterint, & sanguis abundaverit, sanguis emittendus est. Plerumque in dextro brachio, ob Hepar, institui solet: nisi æger fortè in latere sinistro affectum aut vitium aliquod p. n. habuerit, ut ex consilio Medici in brachio sinistro Vena ipsi secanda sit. Quòd si etiam consueta aliqua evacuatio in ægro supprimeretur, uti sunt Hæmorrhoides, menstrua Purgatio in Mulieribus, tunc illæ, præmissâ corporis purgatione, inprimis movendæ atque ciendæ sunt, antequam instituatur incisio. Castratores quidam perniciosum huncce abusum ac consuetudinem fovent, ut ægro, tribus diebus incisionem proximè præcedentibus, manè & vesperi Potionem Diureticam vehementem exhibeant, se Calculum eâ ratione ad Vesicam depulsuros existimantes: quantum verò nocumenti iis afferant, *postea cap. 23.* inter alios abusus, declarabitur.

Suppressæ hæmorrhoides, ac menstrua Purgatio, movendæ sunt.

Abusus perniciosus quorundam Castratorum.

4. Quomodo Venter inferior emolliri debeat.

Quartò, Venter inferior, præmissâ legitimâ ac sufficiente Purgatione, ante incisionem etiam satis potenter emolliendus, laxusque ac lubricus reddendus est, ut in Operatione, quando per exiguum Vulnus Calculus magnus, ut sæpe evenire necesse est, extrahendus occurrit, membranæ & musculus Vesicæ commodè, & minore cum periculo dilatari, diduci, atque extendi queant. Pro Semicupio verò sumantur sequentia;

Semicupium.

℞. Rad. Altheæ,
Malv. ana ℥ij.
Fol. Altheæ,
Malv.
Violar.
Parietar.
Flor. Chamomill.
Melilot. an. m. j.

Sem.

Cap. 10.

Sem. Anis.
Melilot.
Aneth.
Lini,
Fœnigræc. ana. ℥j.

Incidantur, & contundantur omnia grosso modo, coquanturque pro Semicupio. In hoc Semicupium æger tres aut quatuor dies ante Operationem immittatur, quod vesperi duabus horis post cœnam fieri poterit, ut è Semicupio calido postmodum in lectum calefactum sese conferre, atque quiescere possit. Quotiescunq; verò Semicupium egreditur, & per semihoram, vel diutiùs quieverit, cum Unguento sequente Venter ipsius inferior totus inungatur;

Unguentum ad emolliendum Ventrem inferiorem.

℞. Ol. Amygd. dulc. recent.
Lilior. alb.
Scorpion. an. ℥j.
Pinguedinis Capon.
Anseris, an. ℥ij.
Unguenti Dialtheæ, ʒ ij.
Misce f. Linimentum.

Quòd si verò æger Semicupio non delectaretur, aut alia impedimenta occurrerent, tum sumatur herbarum prædictarum q. s. injiciantur in sacculum, in aqua decoquendum, & applicetur Perinæo, ejus tamen magnitudinis, ut partes omnes circumjacentes etiam cooperire queat.

CAP. X.

Quodnam anni tempus, & ætas ægri, Lithotomiæ maximè conveniat; ubi quidem insuper etiam de præparationibus quibusdam, ante Operationem necessariis, agitur.

NOn sufficit corpus ægri purgâsse, & mundificasse, sed etiam in periculosa hac Operatione Anni tempus, si fieri potest, observandum erit. Quoniam enim hyeme frigida, ac proinde Vesicæ, Nervis, & omnibus in corpore nostro è genere nervoso conflatis ac genitis inimica, & noxia est; quoniam etiam ejusmodi frigus corpora nostra condensat, & omnia contrahit, tempus hoc, hybernum scilicet, Operationi isti non nisi perniciosum esse potest. Quemadmodum etiam intensissimus calor æstivus, maximè verò dierum Canicularium; quandoquidem ille omnia interiora Viscera in corpore humano calefacit, sanguinem incendit, bilem adauget, calorem verò nativum cum humido radicali dissipat atque consumit, adeoque multa periculosa symptomata excitat: hoc, inquam, tempore difficilis quoque Operatio ista instituenda non est: ut ex *Hippocrate* demonstrari posset. Sequitur itaque Ver, utpote quod temperatum, adeoque inter anni tempora, ut *Hippocrates libr. 3. Aphorism. 9.* testatur, saluberrimum est, & proinde corpora nostra emollit, & lubrica reddit, ad instituendam Lithotomiam, ut *Cornelius Celsus*, & alii testantur, convenientissimum & utilissimum, atque adeò difficillimam ac periculosissimam Operationem istam eo tempore potissimùm instituendam esse. Huc igitur industrius Medicus scopum suum dirigere poterit, præsertim cùm Operatio ista plerumque sine periculo suspendi possit. Sequitur tandem Autumnus, in quo quamvis inconstantia aëris morbos, atque symptomata periculosa reddit, propter humidam tamen constitutionem suam Lithotomiæ magis accommodatus est; quàm æstas, propter summum ipsius æstum, & quàm hyems, propter intensam ipsius frigiditatem.

De Hyeme. *De Æstate.* *Lib. 4. Aphoris. 5.* *De Vere.* *De Autumno.*

Quòd si verò necessariò adversa & intempestiva aëris constitutione ejusmodi Operatio instituenda esset, tum quantum fieri potest, adversæ aëris qualitates Arte corrigendæ & emendandæ erunt. Hyberno igitur tempore, sicuti etiam in Autumno æger paulò ante Incisionem in cubiculum moderatè calidum collocari, Sacculique Emollientes prædicti, vel Semicupium paulò diutiùs ante Operationem adhiberi poterunt. Tempore æstivo, ægro, quod sæpe mihi in hac, & aliis Operationibus difficilibus, quæ suspendi non poterant, faciendum fuit, cubiculum versùs occasum situm destinare, illudque frequenter frigidâ irrigare, ac foliis refrigerantibus, veluti salicis, quercus, Plantaginis, Rosarum, & similium, conspergere oportet.

Quomodo contrariæ aëris qualitates corrigendæ sint.

Ætatis itidem Ægri ratio quoque habenda est, unde sapientissimi Veteres ejusmodi Operationes non in teneris Infantulis, neque etiam in Senibus decrepitis, instituere voluerunt. In Infantibus quidem, propter ipsorum imbecillitatem: & quoniam ingentem dolorem & hæmorrhagiam, quæ periculosam illam incisionem comitari solent, citra mortis periculum tolerare non possunt. In Senibus verò incisio ista summè periculosa est, non solùm propterea quòd mortales omnes in declinatione ætatis suæ debilitantur & enervantur, sed etiam quoniam calor nativus, imò ipsum quoque humidum radicale in iis deficit, indeque ipsorum corpora arescunt & exsiccantur, ita ut Cutis, Musculi, Venæ, ac Nervi difficulter in incisione extendi, & ad immittenda instrumenta, & educendum Calculum, non sufficienter dilatari possint. Imò sæpenumerò in Senioribus incidendis, propterea quòd ipsorum Viscera exarefacta sunt, Venas, Musculos, ac Nervos summo ægri periculo disrumpi atque divelli, contingit. Præterea Medico quoque perpendendum incumbit, quòd quemadmodum humidum radicale, & calor nativus in Senibus deficiunt: ita etiam humores frigidos præternaturales excrementitios atque phlegmaticos naturæ limites excedere, unde nihil aliud, quàm omnis generis prava symptomata in iis speranda sunt.

De Ætate, in qua Operatio hæc commodissimè potest institui. Quare Lithotomia in Senibus periculosa.

Chirurgum denique etiam Instrumentorum, variis modis, & ex optimo ferro confectorum copiâ instructum esse oportet: sæpe enim accidit, ut in Operatione eorum aliquod fractum, fragmentaque ipsius in Vesica retenta fuerint: quemadmodum scio aliquando Chirurgo, Crus amputaturo, serram in media Operatio-

Multitudo Instrumentorum in Lithotomia requiritur.

Cap. 10.

ratione (proprio suo contemptu atque dedecore, summoque ægri incommodo) quod nimium indurata esset, disruptam fuisse. Varia verò Instrumentorum, ut dixi, genera requiruntur; veluti Catheteres, styli Exploratorii, Itinerarium, Conductores, specula, forcipes, Hamuli, & similia, quorum magna, parva, ac media Chirurgus habere debet, ut in Operatione, prout Calculus magnus aut parvus, ægerque constitutus fuerit, hoc vel illud adhibere queat. Unâ fideliâ duos se dealbaturum parietes ne credat: neque enim in Operatione conquirendis instrumentis locus conceditur. Multitudinem verò & varia instrumentorum genera apud doctissimos & experientissimos Viros, *Marianum, Sanctum Barolitanum, Ambrosium Paræum, Petrum Francum, & Johan. Andream della Croce*, Lector videre poterit. Ego ad Operationem istam instrumentum peculiare excogitavi, & inveni, quod quivis, cui illud arridet, juxta descriptionem atque figuram, quam postea 18. *cap.* subjiciam, sibi præparari conficique curabit. Duplicem autem usum habet; non solùm enim ad aperiendam Vesicam, loco Speculi, inservit, sed simul quoque Calculum prehendit, ac forcipis vices subire potest.

Hac de re vide librū meum de Gangrana & Sphacelo.

Chirurgum præterea etiam Medicamento aliquo, ad sanguinem sistendum probato, instructum esse oportet. Quod sequitur, ipsi in hac, & aliis periculosis Operationibus ex usu esse potest, quod ei è *Tractatu meo de Gangrana & Sphacelo* huc adjungere volui;

Pulvis ad sistendum sanguinis profluviū.

℞. Farin. Volatilis ℥vj.
Sanguinis Dracon.
Thuris,
Boli armeni,
Terræ sigillat. an. ℥ß.
Gypsi. ℥jß.
Ranarum Aquatil. præp. an. ℥ij.
Musci Cranii humani ℥j.
Pilorum leporis minutissimè incis. ℥ij.
Pulv. Albuminis ovorum sole Canicular. exsiccat. ℥ij.
Spumæ maris.
Spongiæ novæ torref. an. ℥ß.

Misce, f. Pulvis tenuissimus, qui servetur ad usum. Præter Pulverem illum ad sistendum sanguinem, Chirurgus etiam omnis generis fasciis, spongiis, Aquis Confortativis, & similibus, sufficienter instructus erit: de quo in *sequente Capite* plura dicentur.

Lithotomia non statim post Purgationem, ac Venæsectionem instituenda est.

Postquam igitur tam corpus ægri præscriptâ Victus ratione, Purgatione, ac Venæsectione, quàm reliqua etiam quæ ad instituendam Lithotomiam requiruntur, præparata fuerint, non statim & proxima post Purgationem, & Venæsectionem die, incidendus est æger, sed per unum aut alterum diem quies naturæ concedenda, ut Vires à Purgatione ac Venæsectione aliquo modo dejectæ, restaurari atque refocillari queant: interea verò cibis boni succi est reficiendus, & Natura omnibus modis ac rationibus confortanda; Sacculorum præterea Emollientium, Oleorum & Linimentorum, de quibus *suprà cap. 9.* dictum fuit, applicatio & usus manè ac vesperi continuandus.

Cap. 11.

Tandem ubi ad ipsam Operationem accedendum erit, ægroque eâ ipsâ Aurorâ alvus, si non naturaliter & per se, beneficio tamen benigni Clysteris soluta fuerit, Urinamque emiserit, ac postea jusculum, ovum sorbile, & aliud quid simile assumpserit, parumq; superbiberit, Dei Opt. Max. præsentia & auxilium ante omnia seriò & ardente animo implorandum & invocandum est, & si fortè Minister aliquis Ecclesiæ adfuerit, per eum preces concipiendæ, sin minùs, aliquis ex astantibus unam ex Precationibus, *Tractatui meo de Gangrana ac Sphacelo* ultimæ Editionis, præfixis, recitabit. Postea æger è Semicupio, postquam per Semihoram ante incisionem, ad emolliendum inferiorem Ventrem, in eo commoratus fuerit, eximatur, linteis calefactis diligenter abstergatur, supraque mensam aut alium locum pro re nata alligetur; Ita tamen, ut antea gressum unum aut alterum, imò si fieri possit, saltum fecerit, quò Calculus eò meliùs deorsum versus Vesicam decumbere queat. Infans verò si fuerit, sub utraque Axilla à Propinquis prehensus, & in altum elevatus, concutiatur atque hinc inde commoveatur, ut Calculus eò faciliùs deorsum ad collum Vesicæ decumbere possit. Tunc invocato divino Numine Operatio eo, quo postea dicetur, modo instituatur. Æger verò singulari artificio ac dexteritate, ut ex sequente capite apparet, ligandus est.

CAP. XI.

Quomodo Æger collocandus, atq; ligandus sit?

UT Lithotomia secundùm artem, minoreque cum dolore atque periculo ægri administretur, non parum in eo situm est, ut æger rectè collocetur, & quantum opus est alligetur. Sic autem collocabitur, ut lux ac splendor Solis tibi emolumento esse, manusque tuas irradiare possit; Deinde, ne in Operatione hinc inde corpus commovere possit, diligenter alligandus erit. Hâc enim ratione facile à tenaculis, aliisque Vesicæ inhærentibus instrumentis lædi atque feriri, tibi verò molestias, labores, curas, ac sollicitudines creare posset. Ad vitandum igitur hoc incommodum, & ne æger in Operatione sese commoveat, aut hinc inde vacillet, impediendum, supra mensam stabilem ac firmam collocandus, & alligandus erit. Quidam volunt, ut æger erecto corpore sedeat, quod ipse quoque aliquando factitavi, eum quidem in finem, ut Calculus eò faciliùs versùs collum Vesicæ delabatur; Situatio verò ista facilè periculosæ Lipothymiæ ansam præbere posset: *ut cap. 20.* De Lipothymia ulteriùs dicetur.

Hâc igitur ratione collocandus, atque ligandus est æger, ut infimus quidem Venter ac lumbi aliquantulum deorsum propendeant, & inclinentur, ut Calculus eò faciliùs ad collum Vesicæ provenire queat. Abdomen verò, Thorax, & caput, supina jaceant. Thorax itidem non alligetur, sed liber sit. Interea tamen tot Viri robusti adhibeantur, ut ægrum, urgente necessi-

Cap. II. Cap. II.

necessitate, continere queant: inprimis verò circa brachia, axillas, & crura. Thorax, ut dictum, non attingendus, nec comprimendus, ne spiritus ac respiratio intercipiatur. Natibus substernatur linteum, sive lodix reduplicata; lumbis verò & capiti unum aut alterum pulvinar, admodum compactum, ut æger eò firmiùs ei incumbere queat. Nonnulli ægrum super saccum magnum, paleâ vel aceribus repletum, reponunt, quem quidem non improbo: huic enim æger multò firmiùs atque stabiliùs, quàm pulvinari incumbit. His peractis, Chirurgus crura ægri, quantum fieri potest, sursum versùs Ventrem, ac nates contorqueat: postea fasciam longam ac validam, è linteo paratam, & quatuor pollices in latitudine positos latam, utrinque contortam & convolutam, ita tamen ut ambo capita in medio æqualiter coëant, quales in fracturis cranii adhiberi solent, in promptu habeat. Sic autem Ligaturam institues; fac ut Minister alterutrum caput fasciæ in posteriore Cervicis ægri parte firmiter teneat, deinde altero capite super axillam sinistram, & sub sinistro brachio versùs coxam dextram, & super femur antrorsum, mox infra genu versùs exteriorem Cruris partem progredere, ubi quidem fasciam bis circa crus trajicere, indeque sub planta pedis, & rursus supra crus, & infra genu sursum versùs lumbos deducere poteris. Postea sursum versùs axillam sinistram procede, ut rursus sub brachio ad cervicem usque pervenire possis, ubi quidem caput fasciæ, quo crus dextrum ligâsti, Ministro continendum trades, tu verò prehenso altero, quòd eò usque continuit, capite super axillam dextram primò antrorsum, mox sub brachiis retrorsum versùs crus sinistrum, ita ut ambæ fasciæ in dorso transversim sese contingant, procedes, hinc fasciam tuam, supra coxam ac femur deorsum ad genu, & supra suras, femur, atque sub planta pedis, mox iterum sursum ad coxam, & supra lumbos, ad dextram axillam usque, eodem modo, ut de sinistro latere dictum fuit, protendes, ita ut tandem ambo fasciæ capita in cervice connecti possint, ubi nodum facies. Atque ita æger satis arctè ac firmiter ligatus erit. Nihilominùs tamen (ne in Operatione sese commoveat) utrinque duos Viros robustos atque cordatos collocare poteris, quorum bini genua & pedes, reliqui verò axillas ac manus contineant: ita tamen ut Thorax, ut sæpiùs dictum fuit, minimè comprimatur. Aliàs etiam Manus peculiari fasciâ genibus, aut genua per se alligantur, beneficio instrumenti torcularis, cum in finem mensæ infixi, & per Asterismum notati, uti ex adjuncta figura, quam clarioris intelligentiæ causâ, in gratiam tyronum, & minus exercitatorum Lithotomorum, partim ex Experientissimo & celeberrimo Viro *Ambrosio Paraeo*, mutuatam, in fine hujus capitis subjungere libuit, apparet. Peractâ Operatione, manibusque solutis ac deligatis, nodus in Cervice etiam illicò solvendus, fascia verò eo ipso in loco forfice dissecanda erit, unde statim solvi, & citra molestiam auferri poterit.

Thorax non ligandum, nec comprimendum.

De Ligatura ægri.

Mulieris eodem modo collocari & alligari poterunt: occurrerunt tamen mihi in hac, & aliis gravibus ac dolorificis Operationibus Mulieres, quæ Ligaturam respuerant. Inter cæteras verò Anno 1598. die 28. Junii Viviaci ad lacum Lemanum, Matronæ cuidam nobili, *Urbana Proux* dictæ, Nobilissimi & spectatissimi Viri, *Dn. Danielis Hugonini, p. m.* derelictæ Viduæ, ingentem Calculum extraxi. Cùm autem eam alligaturus essem, mihi objecit, quid mihi de ipsa videretur, & utrùm eam attonitam esse existimarem: se tot enixam liberos, multò itidem graviores, quàm Operatio ista ei afferre possit, dolores à Calculo excitatos sustinuisse, nunquam tamen Ligaturâ opus fuisse. In sellam igitur perforatam Obstetricum eam collocavi: & quoniam Calculus locum incidendum in collo Matricis jam aliquo modo indicabat, scabello depresso ad pedes ægri insidens, totam Operationem & Incisionem sub vestibus peregi, Calculumque cum summa Astantium admiratione eduxi: & quamvis plurimi tam Viri, quàm fœminæ adessent, nemo tamen corpus nudum, imò nec ego quidem, conspicere potuit. Mulier ista per Operationem tam præsente fuit animo, ut ne semel quidem sese loco moverit, aut ejulârit, brevique singulari Dei beneficio, pristinam suam Valetudinem recuperavit, quam quidem ab An. 1598. ad annum 1611. integram obtinuit. Hujus quoque Mulieris mentio fit in *Cent. I. Obs. 68. sicuti etiam 22. hujus libri Capite.* Testis præterea memorabilis hujus Operationis, ad hunc usque annum 1627. superstes vivit Nobilissima, nec non Pietate & Virtutibus ornatissima Matrona, *Dn. Jaquelina Mestral, Dn. à Vandans, &c.*

Anno 1625. die 12. Maji, hîc Bernæ Nobilissimæ ac spectatissimæ Matronæ, *Dn. Maria Spirer*, Nobilissimi ac strenui Viri, *Dn. Ludovici à Driesbach, Uxori* charissimæ, Steatoma satis magnum è junctura Axillæ dextræ, una cum membranula, in qua continebatur, feliciter exscidi. Mulier ista meritò etiam in fœminarum cordatarum catalogum referri potest: nec enim ligari nec contineri voluit. Ac licet Incisio dolorifica esset, propterea quòd Steatoma illud prope juncturam, membranis sensibilibus adnatum erat, non multum tamen corpus commovit, & ejulavit, sed dolorem summa cum patientia constanter tulit & brevi quoque, Dei beneficio, feliciter restituta fuit. Ex his tamen non concludo, quòd Chirurgus methodum meam hac in parte semper imitari, ægrosque suos in gravibus istis Operationibus ligare non debeat: successus enim in multis voto fortassis non responderet.

Si tamen Operationem suam citra ligaturam peragere queat, ut ipse quidem multas graves ac varias Operationes, ægro non ligato, administravi, eò consultius erit: multi enim Ligaturâ adeò deterrentur, ut in periculosa symptomata, antequam ad rem ipsam ventum sit, incidant. Non dubito, periculosissimam Lipothymiam, quæ in Amputatione brachii, Viri Nobilis, *Dn. Balthasaris à Diesbach*, cujus c. 20. de Lipothymia mentio fit, supervenerat, majore quoque ex parte à terrore, è ligatura concepto, ortum duxisse.

Cap. XI.

duxisse: post absolutam enim Curam simile quid ex eo percipere potui.

Historia memorabilis de terrore, à Ligatura orto.

Anno circiter 1608. cùm *in Castello Regio Bourg en Bresse*, miles quidam præsidiarius secundâ vice somno oppressus in excubiis deprehensus, & postmodum, ac sfrictu sclopeti trajiciendus esset, opertis oculis alligatus fuisset, accessit Generosi Dn. D. *Petri de Boisse, Baronis à Bardalian, &c.* Castelli illius *Sereniss. Regis Henrici Magni nomine, Gubernatoris atque Vicarii* filius, flexisque genibus, pro vita ac liberatione istius Militis (quoniam puerulus iste singulari amore eum prosequebatur) supplex intercedit. Gubernator mandat, ut illicò deligetur, eique annuncietur, Excellentiam S. supplicatione filioli sui inductam, vitâ eum donare. Ubi igitur miserum istum Militem deligassent, eum veluti in agone animam jam agentem, & Ratione privatum, invenerunt, unde à nonnullis è Castello in Urbem deportandus fuit, ubi Nobilis atque Doctissimus Vir, *Dn. Janus de Burgo*, Medicinæ Doctor, juxta mandatum prædicti Generosi *Dn. Domini de Boisse*, consilio suo ei adfuit, eumque tandem restituit. Hæc mihi *Dn. D. de Burgo*, Fautor & Amicus meus singularis, cùm anno 1609. *Burgum* ad ægrum quendam vocatus essem, ipse pluribus narravit: unde quidem quàm periculosus animi affectus sit timor terrorque, apparet.

CAP. XII.

Quomodò Chirurgus tempore Incisionis sese gerere, atque disponere debeat.

HActenus explicatum, ac breviter enarratum fuit, quomodo tam æger ipse, quàm etiam Medicus ad Lithotomiam sese disponere, ac præparare debeat, quomodo itidem collocandus atq; ligandus sit æger. Sequitur nunc porrò, quâ ratione Chirurgus Lithotomiam instituere, in ejusque administratione gerere se debeat: ubi quidem sequentia capita diligenter notanda sunt.

Cap. XII. I. Incisio non apparatu parvo instituenda est.

Primò, nullus unquam fidelis ac pius Lithotomus adeò audax ac temerarius erit, ut Lithotomiam *apparatu parvo*, ut vocant, quem Audaculi nonnulli in usu habent, instituere satagat, propter plurima inde sequentia symptomata, quemadmodum *cap. sequente* dicetur, sed potiùs super *itinerario* eam instituat.

II. Incisio non in Sutura facienda.

Secundò, incisio non in ipsa Sutura, à Scroto deorsùm versùs Anum descendente, & ab Anatomicis *Tauro* nominata, instituenda est: Vulnus enim eo in loco admodum difficulter sanatur, quoniam ibidem pauca caro conspicitur, libenterque fistulæ, & affectus insanabiles subsequuntur: adde, quòd vulnus in operatione, propter duritiem istius Suturæ, non facilè dilatari potest. Incisio igitur è regione Suturæ, & duos circiter digitos latos juxta anum versùs Coxam sinistram instituetur.

III. Incisio non secundùm proportionem Calculi potest institui.

Tertiò, Chirurgo existimandum non est, quòd incisionem secundùm proportionem Calculi facturus sit. Quamvis enim Calculus magnitudine avellanam aut fabam non superaret; Incisionem tamen ejus magnitudinis esse oportet, ut instrumenta immitti, Calculusq; prehendi queat. E contrà verò si Calculus magnus esset, Lithotomusq; vulnus, secundùm magnitudinem Calculi, magnum quoque inferre contenderet, certum est, quòd Musculus Vesicæ, ac venæ dissecarentur, ægerque in mortis periculum præcipitaretur. Vulnus igitur mediocris magnitudinis esse oportet, & si Calculus magnus deprehenderetur, vulnus cum speculo, atque forcipibus tantùm dilatandum & extendendum est, ut calculus extrahi possit. In hac verò vulneris extensione Venæ, sicuti etiam Musculus Vesicæ, non tam citò, ut per incisionem, lædi possunt. Expansæ quoque istæ membranæ, Venæ, & similia post operationem denuò contrahuntur, & multò meliùs, quàm si dissectæ essent, ad sanationem firmam disponuntur.

IV. Musculus Vesicæ minimè dissecandus.

In tota porrò Operatione, tam in Incisione, quàm instrumentorum immissione, vel calculi extractione, cavendum, & omni studio prospiciendum est, ne Musculus Vesicæ dissecetur, aut à Calculo dilaceretur: hoc enim si accideret, æger non facilè sanari, neque Urinam ampliùs continere posset, sed ut Urina in Vesicam influit, ita etiam rursus efflueret. Præterea etiam Chirurgus instrumenta, digitumq; in Anum immittendum, semper Ol. Amygdalar. dulc. illinat.

V. Calculus extrahendus integer.

Calculus, quoad fieri potest, integer extrahendus, nec facilè in Vesica confringendus est; quoniam non semper nobis constat, qualisnam Calculus in Vesica contineatur. Vidi ego Calculos, domique meæ unum adhuc, instar silicis durum reservo. Præterquam quòd autem ejusmodi Calculi non absque magna violentia, intolerabiliq; ægri dolore confringi possunt; periculum insuper est, ne Vesica, aut saltem Collum & Musculus ejusdem, acutissimis Calculi angulis dilaceretur & exulceretur. Quamvis enim interdum etiam Calculi, per se asperi, acuti, & inæquales reperiantur, non tantum tamen damnum, ut prædurorum Calculorum mucrones, cultrorum

Cap. 12. rum aciem interdũ adæquantes, inferre possunt. Occurrerunt interdum in ejusmodi Operationibus Calculi, qui instar Pumicum dissiliebant, nec penitus extrahi poterant: quo quidem in Casu confractio Calculi periculo vacat; Tum verò Vesica cochleari diligenter est mundificanda, arenularumque ac fragmentorum reliquiæ extrahendæ. Vulnus itidem Turundulis paulò diutius apertum retinendum, ut postea fusius dicetur. Si verò Calculus, ob magnitudinem suam, integer educi nequeat, tunc necessitate nullam legem habente, de omnis generis instrumentis prospiciendum erit, quæ cum judicio tamen sunt adhibenda, dolorque, quantum fieri potest, leniendus; Ingens enim & ferè incomprehensibilis dolor, individuus operationis comes, sæpe efficit, ut æger Lipothymia extinguatur. Nonnunquam etiam, Calculo grandiore existente, ipsæ Venæ disrumpuntur, unde æger tanta Hæmorrhagia corripitur, ut inter manus Medici succumberet, vel saltem statim post Operationem occumberet. Non desunt temerarii quidam, & Anatomiæ imperiti Castratores, quibus fabulosum videtur, ejusmodi Venas Pærinæo, & collo Vesicæ insertas esse, ut iis ruptis, ingens periculosaque Hæmorrhagia subsequi possit; Illis verò sequentia Exempla perpendenda sunt.

Observatio. Cum Anno 1623. in Bacchanaliorum celebratione, *Adolescentes ac Viri quidam Friburgenses* Aventicorum, saltando se exhilarassent, alterque ipsorum æquis pedibus altum scabellum transilire voluisset, eique impingens ruisset, ita ut angulus scabelli ipsum Perinæum offenderit, tanta subsequuta est Hæmorrhagia, ut intra paucos dies aliquot sanguinis libras per Virgam (cutis enim non vulnerata fuit) emiserit: qui quidem ex parte coagulatus, atque concretus erat, ut mirum sit, quomodo per Virgam emanare potuerit: cum itaque Nobilissimus, Doctissimus atque Experientissimus Dominus, *Franciscus Prosper Gotrouvv*, Medic. Doctor, & Physicus Ordinarius Civitatis Friburgensis Aventicorum, mecum ad ipsum vocatus esset, vix eum restituere potuimus, adeò Vires, ex vehementia Hæmorrhagiæ, prostratæ erant.

Observatio. Eodem tempore idem ferè hic Bernæ *Puellæ cuidam Nobili*, quatuor annorum, contigit: cum enim è scamno in baculum incidisset, & circa pudendorum extremum versus Anum vulnerata fuisset, tam violentus subsecutus est sanguinis fluxus, ut ferè incredibile sit, tantam sanguinis copiam in infante contineri posse. Hoc eum in finem huc insero, ut Castratoribus atque Lithotomis, præsertim iis, qui Apparatu minore utuntur, documento esse queat. Quando igitur Calculus, ob malignitatem suam, sine mortis periculo extrahi nequit, ne tum Operatio instituatur, iterum atque iterum suadeo: hoc fideli & industrio cuivis Chirurgo multo laudabilius & utilius erit, quam si languentes ægros, ut quidam solent, velut ad macellum trahat:

Quid in operatione Astantibus præcipiendum. Illud verò nullo quoque modo silentio prætereundum, quemadmodum nimirum multa diversa Symptomata affectum huncce difficilem comitantur, ita etiam necesse esse, ut Medicus sufficientibus Ministris ac famulis instructus sit, omniaque eo modo ac ordine peragantur, ut ingruente necessitate nihil desideret. Primo verò, quamvis æger sufficienter ligatus fuerit, cordati tamen aliquot Viri, qui eum ita continere queant, ne in operatione hinc inde vacillet, Medicumque in opere suo impediat, adhibendi sunt. *NB.* Idem mihi aliquando *Paterniaci*, cum *quadragenario cuidam Viro* crus amputaturus, & jam-jam serram atque Cauteria prehensurus essem; accidit: cum enim æger alta voce vociferari cœpisset, omnes aufugerunt, excepto filio meo, natu majore, qui tunc temporis pusillus erat, cuiq; alligatum crus pro forma tenendum commiseram; & nisi Uxor mea, tunc temporis gravida, ex alio vicino, in quo erat, cubiculo accurrisset, ægrumque circa Thoracem prehendisset, æger, & ego cum ipso, in summum discrimen incidissem. Alius præterea famulus cum ampla aliqua Patina, in qua instrumenta omnia ordine disposita contineantur, ad dextrum constituatur, ne demum in Operatione è sedili surgendum, & hoc vel illud petendum, & afferendum sit: in eadem Patina inter cætera etiam Oleum amygdalar. dulc. in Scutella locetur, ut eo, quoties opus fuerit, instrumenta & digiti illiniri atq; inungi queant. Et quoniam frigus Vesicæ omnino noxium, adeoque instrumenta calefieri necesse est, carbones verò calorem, qui hic requiritur, suggerere nequeunt; idcirca Chirurgus pelvem aqua, ad institutum suum temperata, plenam lateri suo apponet, in eadem instrumenta, quantum opus est, calefaciet, & postea Ol. Amygd. dulc. imbuet. Eidem famulo alia insuper Patina, in qua ea omnia, quæ statim post Operationem applicanda sunt, ordine disposita sint, committenda est: ut extracto Calculo, quæcunq; ad sanguinem sistendũ, aliosve usus requiruntur, etiam in promptu sint. Quoniam etiam, propter vehementiam doloris ac hæmorrhagiæ, sæpenumero ingentes imbecillitates, Viriumque dejectiones subsequuntur, propterea etiam alii cuidam ex astantibus Amicis, ut ægro sæpius de Aqua Confortativa soquente cochleare exhibeat, eumque reficillet, injungendum est.

Aq. Confortativa.

℞. Aq. summitat. & flor. Borrag.
Bugloss. Rosar. Odorif. an. ℥ij.
Cinamom. destill. sine vino.
Syr. de succo citr.
Papaver. errat. an. ℥j. ß.
Specier. de gemmis,
Lætificant. Galen. an. ℈ij.
Confect. Alkerm. ℥j.
Misce, f. potio. Aqua ista Confortativa spiritus Vitales cordis corroborat, ac reficit, doloremque aliquo modo lenit.

Epithema quoque sequens nequaquam intermittendum erit.

℞. Aq. Melis.
Bugloss.
Rosar. an. ℥j. ß.
Cinamom. sine Vino destill.
Acet. Rosac. an. ℥j.
Specier. Diamargarit. frig.
Diambr. an. ℈ij.

Cap. 12. & 13.

Camphor. ℈ j.
Croci, ℈ ß. Misce f. Epithema.

In hoc Epithemate, seu Medicamento Cordiali, non solùm ante Incisionem pulvilli madefaciendi, Pulsibusque utrius manusque alligandi, sed etiam pannus coccineus, latitudinis volæ manus eo imbuendus, cordisque regioni calidè imponendus erit.

In ipsa verò Incisione aliquis ex Ministris, & Astantibus eodem Medicamento subinde Nares, ac tempora illinat, pulvillosque in manibus madefaciat.

CAP. XIII.

De diversis Operandi modis, ac methodis administrandi Lithotomiam, ac primò de Incisione, Apparatu parvo *facta.*

QUandoquidem in præcedentibus Capitibus, quomodo Chirurgus se ante, & in ipsa Incisione gerere debeat, indicavi: meritò jam ulterius mihi progrediendum, quidque statim post extractum Calculum agendum eidem incumbat, dicendum esset. Quoniam verò diversi operandi modi in administratione Lithotomiæ à Veteribus ac Neotericis Practicis adhibentur; Ideoque in gratiam juniorum atque tyronum Chirurgorum, eorum aliquos huc inserere volui, è quibus unusquisque unum aut alterum, qui ipsi aptissimus atque tutissimus videbitur, eligere poterit.

Prima, & hisce temporibus apud Lithotomos vulgares usitatissima ferè Operatio, sive Calculum extrahendi modus, sequente ratione perficitur; Ægro, ut par est, ligato: Chirurgus indicem, seu medium manus sinistræ digitum in anum immittit, dextra verò inferiorem Ventrem fortiter, deorsum, versus Vesicam, deprimit. Vel adhibeatur Minister, qui provinciam illam suscipiat; Non tamen nuda manu Ventrem comprimat, sed linteum molle multipliciter reduplicatum, vel stuppas in manibus contineat: quoniam Ventre hac ratione nuda manu compresso, musculos sæpenumero offendi atque contundi contingit: unde quidem dolor, tumores, Inflammationes, & alia periculosa symptomata subsequuntur, ægroque multum negotii facessunt. Repertum igitur digito in anum immisso Calculum ad collum usque Vesicæ protrudit, tumque incisionem supra Calculum instituit, eumque digitis in Anum immissis foras propellere conatur; Quod quidem nonnullis, præsertim quando parvus est Calculus, felicissime succedit; Sin minus, reliquũ hamulis, inferius depingendis, peragunt, eamq; Operationem *Apparatum minorem* nominant. Quam periculosa autem sit Operatio ista, sapiens quivis facilè colligere poterit, ubi perpenderit, quod in ea Chirurgus facilè partes collo Vesicæ adjacentes, vel ipsum collum, imò quandoque etiam ipsum Vesicæ musculum, perfodere possit, unde primò quidem ingens hæmorrhagia, propter Venarum eo in loco concurrentium, & periculosos sanguinis fluxus concitantium, multitudinem, ut *cap. præcedente* demonstratum fuit, exspectanda: deinde etiam verendum est, ne æger

Admonitio.

Apparatus minor periculosus.

Urinam retinere nequeat, aut fistula in parte affecta remaneat.

Cap. 13. & 14.

Præterea etiam observatum fuit, quod in Operatione illa, Apparatu minore facta, Vesica ipsa, propterea quod evacuata in se collabitur, imò ipsum etiam intestinum rectum simul vulneratum, adeoque dissectum fuit: ita ut Lithotomus ipse digitum suum, *ut Petrus Francus* testatur, Novacula offenderit, tumque Urina per Intestinum rectum, & vice versa alvi fæces per Vulnus effluxerunt. Quanta autem incommoda hoc ægro, quantum verò contemptum ac dedecus Lithotomo afferat, unicuique facile colligere licet.

Pierre Franc. l. des Hernies, c. 32.

Illud porrò in hac Operatione diligenter etiam notandum, quod si nimirum contingeret, ut Medicus fortè in incisione partes transfoderet, & alterutrum digitum in Ano feriret, quomodo tunc res suas instituturus esset? Nunquid ob dolorem proprium ab Operatione desistere, opusque imperfectum relinquere cogeretur? Quamvis igitur operandi Calculumque extrahendi modus iste, à Veteribus quibusdam adhibitus fuerit, uti è scriptis ipsorum apparet, fideli tamen cuivis Chirurgo, ut rem paulo diligentius examinet, nec eos hac in parte imitetur, suadeo. Veteres equidem primam glaciem fregerunt, ac viam Posteris in Artibus straverunt, eoque ipso multum præstiterunt. Quoniam verò, ut scribit *Hippocrates, lib. 1. Aphorism. 1. Ars longa, vita verò hominis contra brevis est,* idcirco res multas excolere non potuerunt. Propterea à nemine vituperandi, sed potius, tanquam supremi Medici instrumenta, honore afficiendi sunt. Qui verò hoc tempore meliores ac certiores operandi modos norunt, & nihilominus tamen eorum usum rejiciunt, eosdem contemnunt atque vituperant, illi certè non nisi temerarii, & tales quidem homines, qui ob Conscientiæ suæ levitatem, ægrorum Curam convenientem non gerunt, habendi ac æstimandi sunt.

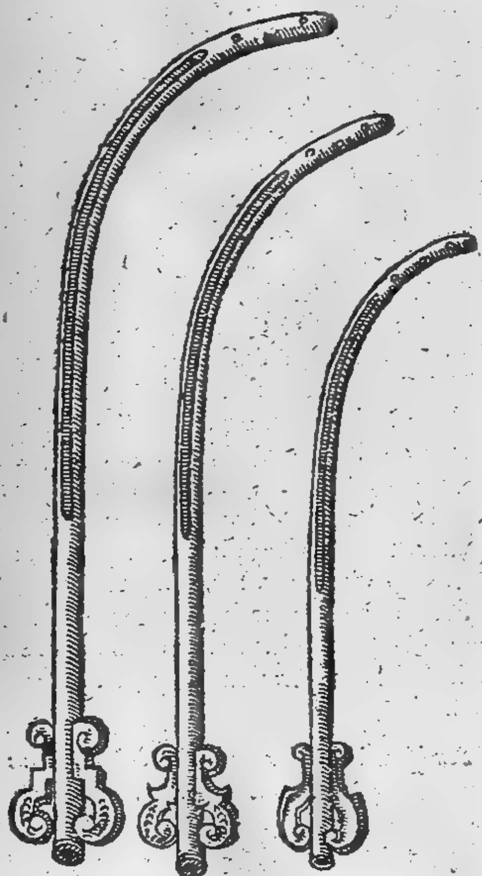
CAP. XIV.

In quo alter operandi modus, super Itinerario videlicet, describitur.

ALtera Operatio, ac Lithotomiam instituendi modus, super Instrumento, Latinis *Itinerario* dicto, peragitur. Recte autem sic appellatur, quandoquidem Chirurgo viam, ad exactam loci incidendi notitiam sibi comparandam, monstrat. E tenui verò argento, seu Orichalco sequente ratione conficiatur.

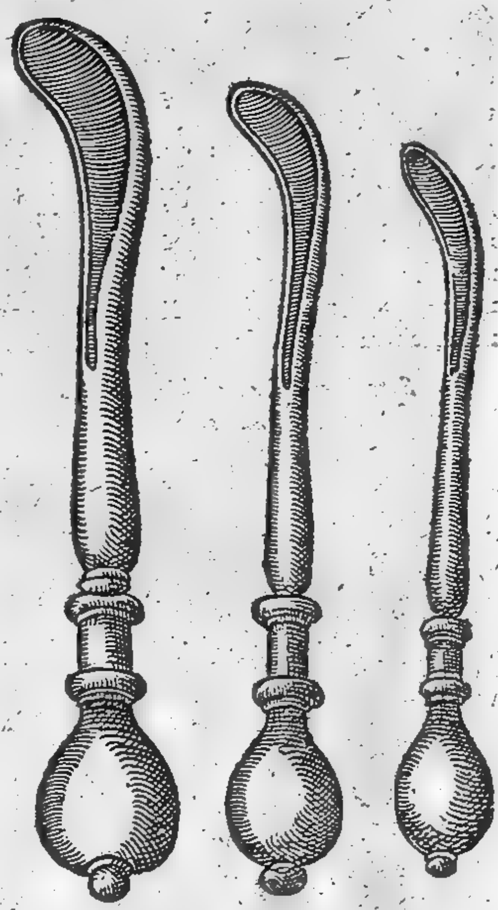
Itine-

Itinerarium.

unde eò facilius immitti potest Hamulus. Eundem quoque in finem à nonnullis *Speculum Vesicæ*, ut vocant, intromittitur; deinde Calculus cum digitis in Anum immissis ad Vulnus usque adducitur, ibidemque hamulis prehenditur. Quem quidem operandi modum minimè rejiciendum, ipsemet felici cum successu exercui: incisionem verò mediocriter magnam esse oportet: nimis enim parva si fuerit, tunc instrumenta absque vi immittere non poteris. Magnam verò si feceris, tunc fortè Venas plurimas, imò etiam Musculum, aut ipsam Vesicam lædere vel dissecare posses.

Hamulorum delineatio.

Cap. 14. & 15.

Ægro itaque sufficienter ligato, omnibusq; ritè dispositis, *Itinerarium* per Virgam in Vesicam, superque Calculum immitte, deinde incisionem Novacula (cujus mucronem utrinq; acutum esse oportet) digiti transversi distantia ad latus Tauri, à Scroto ad Anum tendentis, versus coxam ad Itinerarium usque facito, postmodum *Conductorem seu Semispeculum* super Itinerario ad Calculum usque immittito, cujus figura *sequente capite* subjicitur. Postea Itinerarium, ut Virga sit libera, extrahito. Est autem Conductor præfatus concavus, ex alteroque latere apertus, uti ex ipsius figura suo loco patebit: in extremitate itidem crassus, propterea profundè admodum immittendus, ut Vulnus, collumque Vesicæ aliquantulum dilatet, tumque per latus Conductoris apertum *Hamulus*, Lithotomis usitatus & cognitus, in Vesicam immittendus, Conductor verò extrahendus, postea duobus manus sinistræ digitis, medio videlicet ac indice, in anum immissis, Calculus attrahendus, hamulo prehendendus, & extrahendus erit.

Præterea etiam Ministrorum alter manu suâ, juxta partem Ossis Pubis superiorem, Ventrem fortiter comprimat, omnia eum in finem, ut Calculus eò melius ad collum Vesicæ decumbat. Ne autem compressione ista Musculos Abdominis offendat aut contundat, unde demum Inflammatio, aliaque subsequi possent symptomata, non nuda manu, sed reduplicato panno, aut stuppis mollibus id peragat. Lithotomi nonnulli præfatum Conductorem, aut Semispeculum, tanquam superfluum rejiciunt, hamuloq; super Itinerario ad Calculum usque penetrant: quib9 ego non obsistam, cum tamen habet usum, ut Vulnus collumque Vesicæ aliquando dilatet,

CAP. XV.

De tertio Calculum extrahendi modo.

QUod si verò Calculus tantæ esset magnitudinis, ut Hamulis depictis extrahi non posset, majorque vis requireretur, tunc res sequente modo instituenda esset.

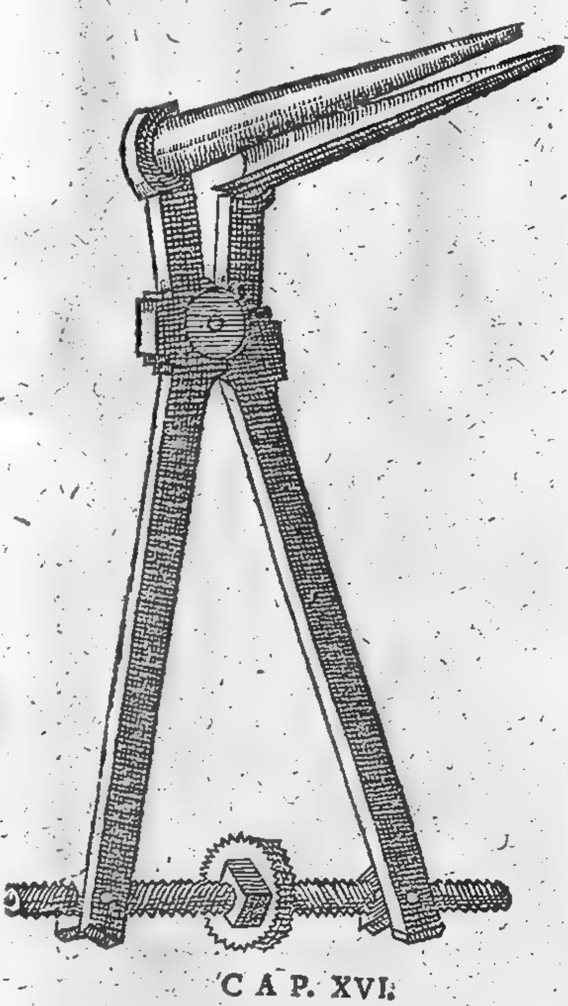
Facta super Itinerario, ut dictum, Incisione, immisso itidem Conductore, seu Semispeculo, ac Vulnere per idem aliquo modo dilatato, Itinerarium extrahendum, atque *Tenacula* suprà Conductorem ad Calculum usque intromittenda erit. Extracto postmodum ipso quoque Conductore, Calculus tenacula diligenter inquirendus ac prehendendus est. Et postquam tenaculam iterum atque iterum fortiter compresseris, de Calculoque probè prehenso certus fueris, tunc eum extrahas: in extractione verò, ambabus manibus facta, tenaculam lente hinc inde convertas atque contorqueas, ut Vulnus aliquantulum dilatetur, atque tenacula cum Calculo eò melius educi queat: quod si fortè prima vice fieri non posset, ita ut Calculus, quod sæpe contingit, è tenacula excideret, tunc arrepta alia paululum

latiore

latiore & validiore tenacula, Calculum prehendas, quæ eum quidem, ob latitudinem suam, arctius complecti poterit. Dum verò tenaculam immittes, aliquis Ventrem sub Umbilico manu fortiter comprimat, ut supra quoque dictum fuit. Ad immittendam vero tenaculam, vulnus aliquantulum dilatari oportet, quod quidem Speculo Vesicæ efficitur. Quod si verò integer calculus educi non posset, adeoque conterendus esset, tunc diligenter observet Medicus, ut hac in parte prudenter agat, uti jam in superioribus quoq; indicatum fuit.

Ad confringendum verò Calculum, Doctissimus & Experientissimus Vir, *Petrus Francus* solertissimus Lithotomus, peculiare & admodum idoneum habet tenacularum genus, uti è sequente patebit capite, quarum effigiem in gratiam Lectoris huc inserere lubuit: quoniam dicti istius Viri liber Germanico idiomate non prostat. Similiter etiam *Ambrosius Pareus, lib. 17. c. 44.* Chirurgiæ suæ, peculiarem tenaculam, ad Calculum in Vesica confringendum non ineptam, proponit. Tenecularum verò *Dn. Franci* duo sunt genera; altera in anteriore parte paululum lata & concava, calculo prehendendo, & extrahendo inservit. Altera tenacula, ad confringendum Calculum comparata, aliquantulum acuta est, ut Lector postea ex effigie colligere poterit. Hic rursus monitum velim Chirurgum, ne facile Calculum confringere tentet, propter magnum, quod Operationi, & fractioni isti imminet periculum: sæpe enim Calculi durissimi in Vesica reperiuntur, ipseque unum adhuc, instar silicis durum, inter rariora mea reservo. Quis autem, quæso, ejusmodi Calculos absque periculo in Vesica confringere posset? Quoniam verò Calculi duritiem, vel mollitiem difficulter percipere possumus, ideoque denuo suadeo, ut fidelis atque industrius Lithotomus à grandiorum Calculorum extractione abstineat. Quod si tamen necessario instituenda esset Lithotomia, commodissima erit *Dn. Franci* tenacula, quoniam Vulnus non vehementer, nec una vice dilatat atque extendit: & quamvis pars tenaculæ anterior latè pateat, in postrema tamen Vulneris parte angusta est; unde quidem collum Vesicæ minus patitur, quod in periculosa hac Operatione diligenter observandum.

Speculum Vesicæ, ad dilatandum Vulnus.

Semispeculum Vesicæ, ad dilatandum Vulnus in collo Vesicæ.

CAP. XVI.

De quarto operandi modo, in Lithotomia usitato, qui merito Lithotomia Franconiana *appellari potest.*

QUoniam Excellentissimi & Experientissimi Viri, *Dn. Petri Franci*, in hoc libro aliquoties mentionem facio, ideoque prætermittere non possum, quin etiam Operandi modum, primò ab ipso inventum, huc inseram, qui quidem *lib. sui cap. 33. ita describitur*; Corpore ægri, ut dictum, ad Lithotomiam præparato, factaque supra Itinerarium incisione, Turundam Vulneri accommodatam imponit, nihilque præterea eâ vice circa extractionem Calculi molitur, nisi fortè per se in Vulnere compareat, tunc eum vel tenaculis, in-

stituto

Cap. 16.

stituto suo appropriatis, vel hamulis, (qui hac in parte, ubi Calculus æqualis ac lævis fuerit, maximè idonei & commodissimi sunt) extrahit; Quod si verò Calculus non ad Vulnus prociderit, aut grandior fuerit, tum Vulnus more solito obligat, ægrumque reponit: diebus aliquot post, ubi res ægri melius habent, Vulnusque suppuratur, nec febris adest, Calculus itidem in Vulnere comparet, ut plerumque contingit, Virque prædictus hoc sæpe sibi evenisse scribit, tunc eum præfato modo extrahit. Calculo verò non ad Vulnus prorumpente, tunc vult, ut digitis in anum immissis, atque compressione Musculorum Abdominis, ut antea dictum fuit, deorsum ad Vulnus attrahatur, & protrudatur, quod, ut inquit, eo tempore absq; omni periculo fieri potest? Quandoquidem intumefactiones remiserunt, & Urina semper libere effluxerit, præterquam quod etiam æger eò usque exquisitam Victus rationem observavit, nullaq; inflammatio amplius in Vulnere verenda est. Calculum itaque deorsum ad locum incisionis usque deductum, tenaculis sive hamulis, ut antea declaratum fuit, educit. Quod si verò Calculus tam magnus esset, ut per Collum vesicæ non nisi dissecta Vesica, extrahi posset, (quod admodum periculosum, & inflammationis, imò etiam mortis, aut aliorum difficilium graviumque symptomatum mox subsequentium causa est, adde quod Vulnus non coalescit) hortatur ac monet, ut summa adhibeatur diligentia, ne Vesica extra collum suum, ubi pinguedo ac musculi conspiciuntur, dissecetur. Quin potius si calculus, ut dictum, tantæ esset magnitudinis, ut per collum Vesicæ extrahi non posset, ut Chirurgus eum tenaculis, infra delineandis ac depingendis, confringat, suadet: quæ eum quidem ad usum valde idoneæ sunt, ita tamen ut sufficienter acutæ ac validæ sint; Non una tamen vice, sed binis aut reiteratis vicibus confringi poterit, habita inprimis ægri ratione, ita ut hodie pars Calculi confringatur, & die uno aut altero post reliquum peragatur: interea etiam Medicamenta Anodyna, Inflammationem reprimentia, applicentur: ubi diligenter quidem observandum, ut omnia calidè adhibeantur. Atque ita consultius est, inquit, Calculum frustulatim extrahere, quàm ægrum tanto dolore atque miseria opprimi, semperque è duobus malis minus est eligendum. Nullum, addit dictus *Dn. Francus*, huc usq; Autorem inveni, qui hoc modo Lithotomiam administrarit, sicuti revera multis mirum videtur, quod æger, post factam incisionem, per quinque vel sex dies plus minusve non attingendus, tum demumque Calculi Extractio instituenda sit. Viri verò docti & experti rationibus & argumentis meis perceptis, sententiæ meæ subscripserunt. Experientia verò, inquit *Dn. Francus*, aliquoties me docuit, quod æger post extractionem Calculi adeò debilitatus fuit, ut nihil ulterius cum ipso tentare, aut plures Calculos indagare ausus sim, ne inter manus meas, aut paulo post occumberet. Postquam itaque eum deligavi, eique, donec vires resumeret, astiti, Calculum, qui post incisionem in Vesica remanserat, in altera deligatione sponte excidisse, sæpe observavi. Hoc vero præcipuè accidit, quando Calculus iste altero, qui fuit extractus, minor est.

Interdum etiam Calculus per se in Vulnus procidit, ita ut in conspectum veniat: quoniam verò Vulnus in superficie, & in cute minus est, quàm intra ipsum collum Vesicæ fuerat, quemadmodum alias fieri deberet, ideoq; Calculus hæsit, ita ut nonnunquam pars Calculi ante Vulnus, reliquum verò in ipso adhuc collo Vesicæ hæserit. Præterea quando Calculus, qui in Vesica remansit, major est eo, qui extractus fuit, tunc Calculus iste ad collum Vesicæ, ac Vulnus usque pervenit, ægroque dolores concitavit, sicut reliqui, qui jam-jam extracti fuerant, hoc est, æger iisdem doloribus, ut antea, affectus fuit. Calculi autem leves ferè per se ad collum Vesicæ, ac Vulnus delabi solent, reliqui non tam facilè, interdum etiam planè non. Quod si verò in collo Vesicæ ac Vulnere non comparuerit Calculus, facilè detrudi potest; ita ut Chirurgus digitos in anum immittat, Ventremque comprimat, ut hactenus aliquoties indicatum fuit. Quæ quidem omnia periculo vacant.

Nonnunquam planè nullos amplius superesse Calculos persuasus fui, & tamen post aliquot dies contrarium expertus sum: propterea quod æger dolorem, aliaque Calculi signa, perceperat. Quo quidem perspecto, honoris ac famæ meæ tuendæ gratia, Calculum quoque superstitem pari modo extrahere coactus fui. Postquam autem observavi, & sæpius expertus sum, quod illud longè facilius, minoreq; cum dolore atq; periculo ægri, quàm in prima incisione, præstare possem, & ad modum illum calculum extrahendi usurpandum & exercendum inductus fui, ne videlicet post incisionem Calculus non una vice extrahatur, nisi per se prodeat, sed ad dies aliquot, ut dictum fuit, Operatio suspendatur, ægerque, donec vires resumpserit, dimittatur. Hactenus *D. Petrus Francus*, quibus quidem, quàm probus ac prudens Lithotomus Francus iste fuerit, apparet. Idem quoque familiares ipsius de ipso testati sunt, quorum adhuc aliqui, cum anno 1586. Lausannam venissem, in vivis superstites fuerant. Utinam operandi modus iste apud omnes Lithotomos & Castratores introduci posset; longè enim plures incisos evasuros existimo. Quoniam enim Lithotomus ita apud se statuit, necesse esse, ut æger prima vice vel à Calculo liberetur, aut moriatur, hinc sæpe fit, ut in incisione tantam profundat sanguinis copiam, vel adeò torqueatur, ut propter dolorem immanem, inflammationem, aliaque perniciosa symptomata mox subsequentia, vel in ipsa incisione, vel statim post moriatur. Quæ omnia impediri possent, si præscriptum operandi modum imitaremur: quod sequente Exemplo confirmari potest.

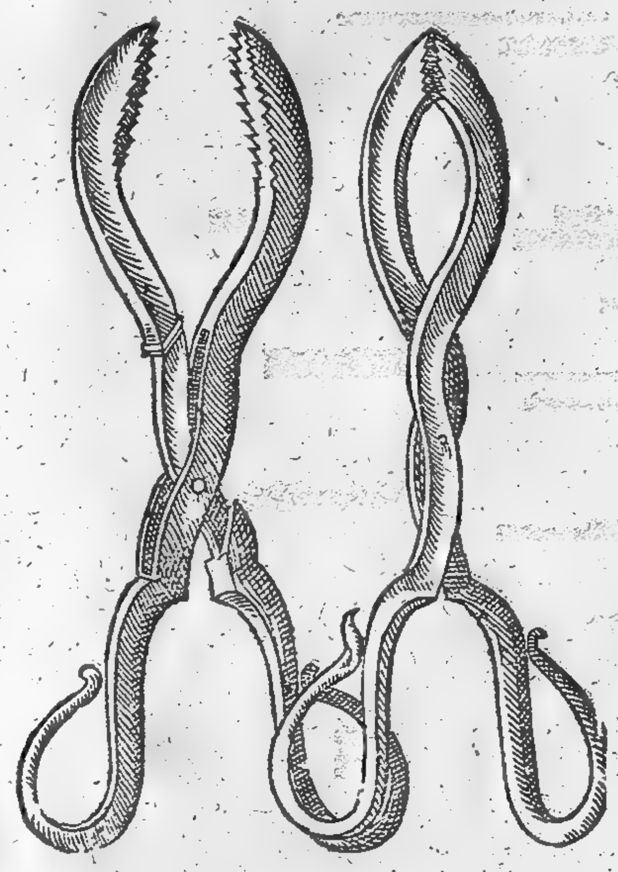
Laus Petri Franci.

Exemplum.

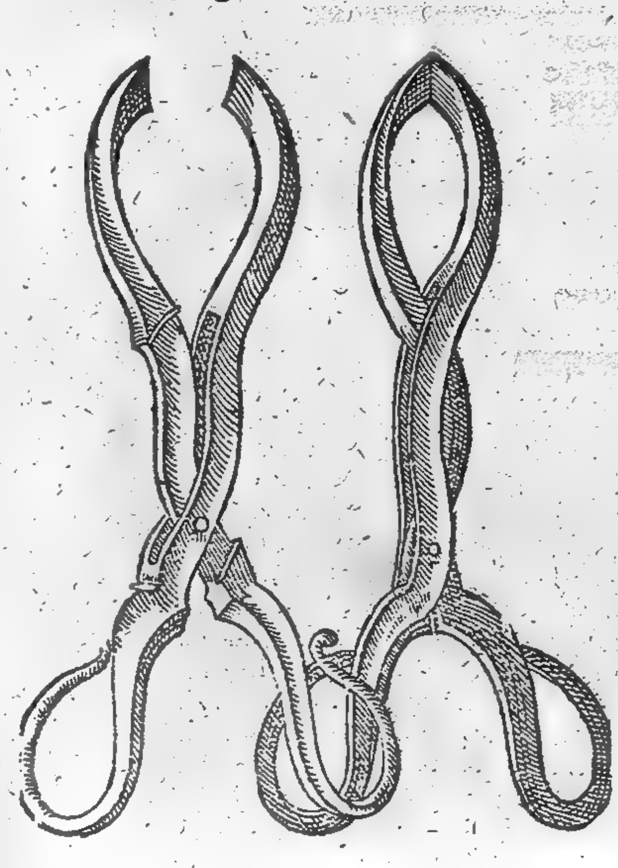
Ponamus aliquem fortè arcu, vel sclopeto feriri, telumq; sive globum Vulneri impactum inhærere; Chirurgus itaq; ingentem sanguinis fluxum præsentem perspiciens, annon ex tempore eum sistere conabitur, tandemq; post dies aliquot, ubi nulla amplius Hæmorrhagia verenda erit, telum, vel globum inquiret? Eadem ipsius quoque est Lithotomiæ ratio: cui tanta quidem aliquando super-

Cap. 16. supervenit Hæmorrhagia, ut ægrum in extremum vitæ periculum præcipitet. Tantæ itidem subsequuntur Lipothymiæ, ut nisi æger extemplo deligetur, ac reponatur, repentina morte extinguatur.

Delineatio prædictarum Tenacularum, à Dn. Petro Franco inventarum, ad extrahendum Calculum maximè idonearum.

Aliud Tenacularum genus Dn. Petri Franci, ad confringendum Calculum.

CAP. XVII.

De quinto operandi modo, qui præfato quoque Petro Franco adscribitur.

Cap. 17.

Refert prædictus Dn. *Petrus Francus, lib. sui cap.* 33. ac scribit, sibi aliquando infantem bimulum, Calculo Vesicæ magnitudinis circiter ovi gallinæ laborantem, oblatum fuisse. Cum autem omnem quam potuit diligentiam, ad Calculum deorsum in collum Vesicæ detrudendum, adhibuisset, nihilque efficere potuisset, infans itidem à dicto Calculo adeò torqueretur ac vexaretur, ut Parentes illum libentius mortuum, quàm diutius in tanta miseria spiritum ducere cuperent; Ipse verò interea exprobationem sibi factam, quod Calculum educere non potuerit, in malam partem interpretatus esset, tandem se Calculum in inguine, & superiore Ossis pubis parte, paulò è regione exsecturum, apud se constituisse: quandoquidem Calculus deorsum deduci non poterit, seque propterea Calculum, cum digitis in anum immissis, adeo in altum elevasse (dum Ministrorum alter è latere opposito Ventrem comprimeret, Calculumque ad locum incidendum protruderet) ut eum ibidem exsecuerit, infantemque, tametsi summopere debilitatum, nihilominus tamen restitutum, Vulnusque sanatum fuisse. Ex his Vir celeberrimus atque doctissimus Dom. Franciscus Roussetus lib. de partu Cæsareo sectione 3. capite 6. & 7. concludere voluit, semper Calculum eo in loco exsecandum esse, illudque minore cum periculo fieri posse. *Lithotomiam* proinde illam *Franconianam* vocat, cum tamen *Dn. Francus* eam minimè ad imitationem præscripserit, sed expresse in libro suo, se stolidè egisse fateatur, adeoq; unumquemque, ne ipsum hac in parte imitetur, sed præcedentem Operandi modum amplectatur, hortetur; nec immeritò quidem: quamvis enim experientia constet, Vulnera Vesicæ interdum etiam sanari, cujus rei plurima in medium afferri possent exempla, ipseque similia Vulnera sanavi: raro tamen illud contingit, firmumque manet, quod scribit *Hippocrates lib. 6. Aphorism.* 18. Vulnera Vesicæ lethalia esse: quemadmodum enim una hirundo non facit Ver, ita etiam se habent Vesicæ vulnera, & quamvis unum aliquod sanetur, è contra tamen decem aut plures deplorati obeunt; propterea quod caro sive Parenchyma Vesicæ, non facile sanationem recipit, sed quoniam Vesica è genere nervoso, & fere exsanguis est, ideoque ipsius vulnera non facile, raroque coalescunt; idque inprimis etiam propter gravia atque periculosa quæ superveniunt symptomata: uti sunt dolor vehemens, calor & inflammatio interna, Tumor, Spasmus, & similia. Diligenterque notandum est, quod interdum etiam Urina per vulnus effluere non potest, sed in infima Ventris cavitate congeritur, ubi quidem putrescit, partesque circumjacentes accendit, atque corrumpit. Ad hanc alia quoque difficultas non spernenda, in hac incisione accedit, quod nimirum incisio ista non nisi in infantulis tentari queat; uti prædictus *Dn. Francus* infantem illum duorum circiter annorum fuisse scribit. Quare, objicis, non pariter

Cap.17. ter in Adultis? Propterea respondeo, quòd digitorum tuorum longitudo, ad Calculum eò usque attollendum, donec ad inguina prodire queat, non sufficit. Hęc tibi, benevole Lector, in Musæo meo facilè demonstrare possem, ubi quidem sceleta anni dimidii, & integri, trium itidem atque triginta annorum reservo. Cùm dicto igitur *Dn. Franco*, fideli atque industrio cuivis Chirurgo periculosæ hujus Lithotomiæ administrationem iterum atque iterum dissuadeo.

De Lithotomia inguinali, quam Francesianam vocant. Si verò calculus ingentis fuerit magnitudinis, uti fuit ille cujus mentionem feci Centuriæ 4. Observatione 51. & æger, & adstantes propter ingentes ac maximos dolores auxilium à Medico vehementer efflagitarent, tunc profectò invocato prius numine Divino, & facto prognostico de eventu ancipiti, & incerto, sectionem illam inguinalem, de qua scribit D. Francus cap. 33. sectioni, quæ fit in collo vesicæ, præferrem. Calculus enim si propter magnitudinem ad inguen attollitur, minori cum dolore ac periculo in inguine, quàm per collum Vesicæ extrahi posse, planè mihi persuasum habeo, præsertim in Viris: In mulieribus verò si per collum matricis id fieri posse, & quidem sine magno periculo, experientia me edocuit, ut Lector capite 22. videre poterit.

Quid ante operationem perpendendũ. Antequam autem Chirurgus talem operationem aggrediatur, magnitudinem calculi diligenter exploret: nisi enim ejus fuerit magnitudinis, ut digitis, per podicem immissis, ad inguen elevari possit, tentanda non est operatio. Calculus enim Vesicæ inclusus, ut in hac operatione abdomini firmiter adjaceat, negotium postulat: Si enim inter Vesicam cum suo calculo, & abdomen vacuum aliquod remanserit, illudque intestina impleverint, facilè in operatione novaculâ lædi poterunt. *Quid ante operationem faciendum.* Priusquam autem operatio hæc instituatur, corpus tum optima victus ratione, tum etiam purgationibus, Venæsectione aliisque præsidiis quàm diligentissimè & ex arte præparare convenit, de quibus omnibus suo loco abundè dictum fuit. *Quomodo æger collocandus.* In operatione autem ægrum in mensam stabilem ac firmam sic collocabis, ut nates mensam nonnihil promineat: Crura verò (quæ à duobus Viris cordatis teneantur) ad latera ita extensa sint, ut Chirurgus inter utrumque ægro adstare, operationemque commodè perficere possit. Brachia quoque, & axillæ, à Viris fortibus firmiter sunt tenendæ, interim tamen cavendum, ne Thorax comprimatur, propter causas quas capite undecimo commemoravimus. Hoc modo in dorso posito ægro, lipothymiæ minùs sunt verendæ, & viscera interna atque intestina nonnihil sursum inclinant, & lapis facilius inguen versus ducitur.

Postea digitis sinistræ manus, per podicem immissis, calculus ad sinistrum inguen elevandus est, ex dextero verò latere, unus ex adstantibus, manu, substrato linteamine reduplicato, ventrem quantum æger sufferre poterit, comprimat, calculumq; sinistrum inguen versus retrudat, donec exterius manifestè persentiri possit. Dum Lithotomus novaculâ abdomen una cum Vesica ad Calculum usque incidat: mox alius ex ministris stans ad sinistrum latus tenaculâ calculum prehendat, extrahatque. Lithotomus autem, quod notandum, digitos suos ex podice non eximat, nec minister manum ventri amoveat, nisi alter minister prius stylo exploratorio, & cochliare, cap. 19. depicto perquisiverit, an plures adhuc calculi in Vesica contineantur, exploraverit. Quod si forsan alium adhuc invenerit, omnem adhibere debet diligentiam, ut ipsum hamulis, tenaculis, vel aliis instrumentis idoneis extrahat, alioquin frustranea esset operatio.

Cap.17. & 18.

Extracto calculo quid faciendum. Exempto calculo, vulnus abdominis, turundis (quibus filum, ne in vacuum ventris dilabantur, annectere convenit) apertum tenendum est; idque in eum finem ne sanguis in ventrem defluxus, putrescat, & gravissima symptomata excitet; sed naturæ beneficio, in pus conversum, per vulnus evacuari possit. Turundæ autem digestivo, suo loco descripto inungendæ sunt, Empl. Basiliconis applicetur, & totum abdomen oleis convenientibus inungatur, de quibus cap. 21. fusius differemus. Sunt qui vulneribus ventris decocta traumatica siphone injiciunt, sed perperam: remanent enim in inferiori ventre, putrescunt, & pessima symptomata excitant: de Vulneribus pectoris idem intelligo.

Hac Methodo institutâ operatione, dummodo (ut dictum) calculus ad inguen elevari poterit, in magnorum calculorum extractione, minus esse periculum in abdomine, quàm per collum Vesicæ certum est. Quandoquidem ingens ac magnus calculus, ut per collum Vesicæ extrahatur, propter ejus angustiam longum requirit tempus; Interim æger ingentibus affligitur doloribus, Vesica, ipsiusq; fibræ dilacerantur, sanguis copiosè profluit, Vires dissolvuntur, maximoque cum cruciatu æger vel in ipsa operatione, aut paulò post extinguitur. Operatio verò in inguine, sine ulla ferè dilaceratione Vesicæ perficitur, hæmorragia præterea non usque adeò verenda est. Vesicam præterea in suo fundo vulneratam consolidari quoque posse observatum est: suas enim fibras carnosas habet, quarum beneficio calor ejus innatus fovetur, & vulnera curantur, ut cap. 5. ostendi. Contra verò Vesicam circa collum insigniter dilaceratam, difficulter consolidari posse, inde manifestum fit, quod eo in loco ureteres ingrediuntur, vulnusque continuò humectant, & consolidationem impediunt, sequiturque perpetuum stillicidium Urinæ.

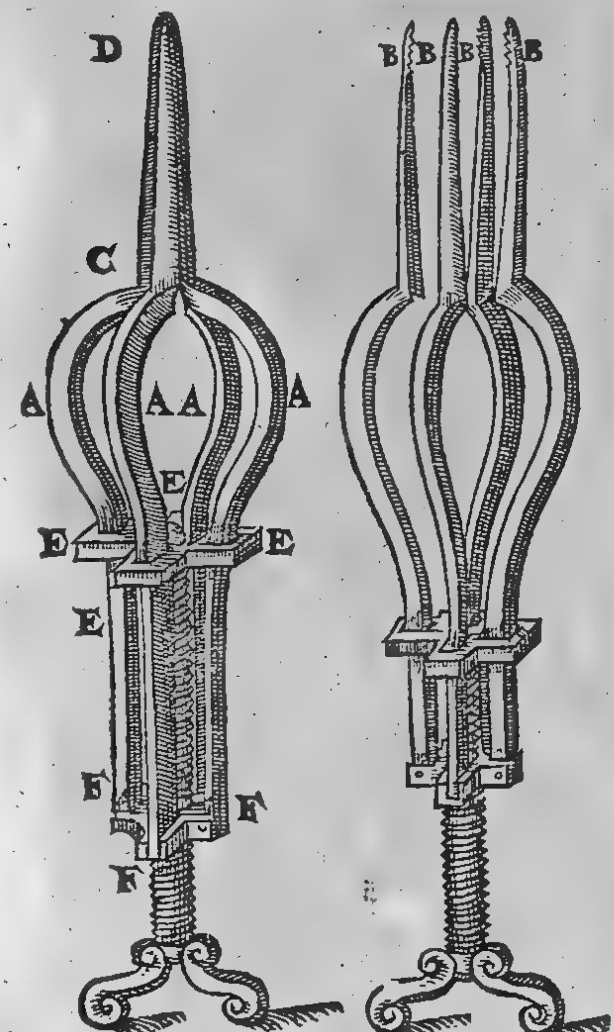
CAP. XVIII.

De sexto operandi Modo.

QUanquam in quibusdam è prædictis calculum extrahendi modis quicquam desiderari queat, ad hunc tamen operandi modum, peculiare instrumentum inveni, quo calculus etiam commodissimè & absque magno periculo, tam è maribus, quàm è fœminis educi potest: quod industrium quidem Cheirurgum celare nolui, sed hîc etiam ipsius delineationem, descriptionem, & usum ei communicare lubuit: quorum quidem alterum clausum, alterum verò apertum depingitur:

Cap. 18.

Sequitur Inſtrumenti delineatio.

Deſcriptio & Explicatio præpoſiti Inſtrumenti.

Inſtrumentum hoc ex quatuor præcipuè partibus, lit. A.A.A.A. ſignatis conſtat, quarum unaquæque roſtrum ſatis craſſum, lit. B.B.B.B. notatum, circa mucronem aliquantulum inciſum continet, quæ tamen omnia ſimul juncta, rotundum ac læve roſtrum conſtituunt, cujus pars extrema C. digiti circiter craſſitiem habet, in peripheria ſequentis figuræ circulum æquat.

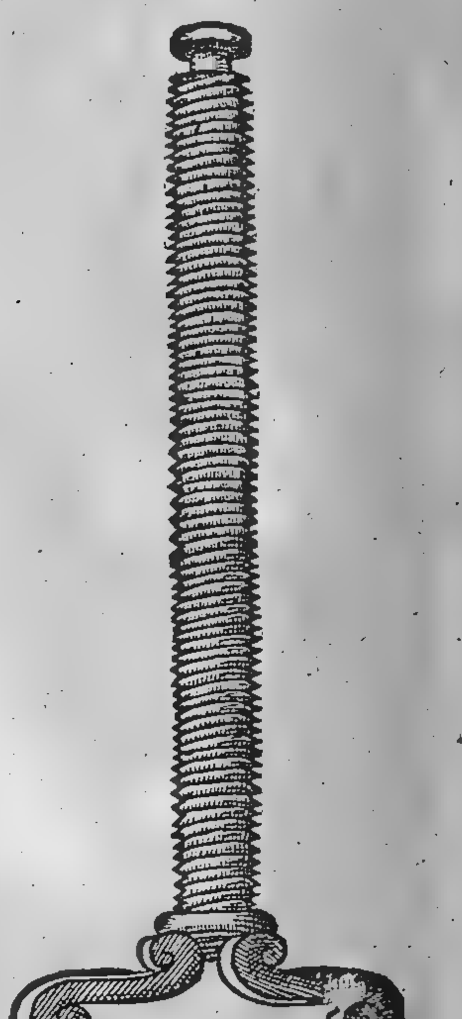
Deſinit tamen in mucronem usque ad D. Longitudo roſtri à C. ad D. inſtrumenti mei quatuor pollices continet; qui verò pollicem integrum, vel dimidium adjicere voluerit, illi liberum erit. Partes autem prædictæ, A. A. A. A. ſignatæ, in inſtrumento ferreo E. E. E. E. cujus beneficio inſtrumentum aperiri claudiique poteſt, coeunt. Hoc verò ferrum craſſitudinis lineæ ſequentis erit; [   ] niſi enim paulò craſſius eſſet, tunc quatuor prædictæ, & lit. A. A. A. A. ſignatæ partes, non exactè ac firmiter in illud coire poſſent. Roſtrum præterea etiam, prehenſo Calculo, non ſatis ſtrictè conſtringi claudiq; poſſet. Prædictas quatuor partes, A.A.A.A. notatas etiam admodum latas validasque eſſe neceſſe eſt, in meo quidem inſtrumento hujus ſunt latitudinis ———, craſſitudinis verò paulò plus dimidia parte minoris. Foramina verò in parte E.E.E.E. notata, ſingulari induſtriâ effingenda ſunt, ne vel in magnitudinis exceſſu, vel in defectu peccent. In exceſſu quidem, ne roſtra ad hanc vel illam partem vacillent, ſed liberè ac firmiter moveantur. Neque etiam nimis anguſta oportet eſſe foramina, aliàs pars E.E.E.E. ſignata, non liberè & absque impedimento, beneficio torcularis attolli ac deprimi poſſet. Pars infima, F.F.F. dimidiâ parte craſſior ſit parte ſupremâ, E. E. E. E. notatâ, idque eum in finem, ut torcular eò firmiùs ac liberiùs moveatur. In inſtrumento meo hujus eſt craſſitudinis ———. In hac infima parte quatuor partes, A.A.A.A. includi, & unumquodque beneficio clavi liberè aperiri atque claudi poſſe neceſſe eſt: ut ex delineatione in lit. F. F. F. apparet. Torcular iſtud etiam validum, ſingulari ſtudio ſequentis craſſitudinis ac longitudinis conficiendum eſt.

In hoc ferro, crucis figuram referente, tres tantùm anguli conſpici poſſunt.

Cap. 18.

Pars hæc etiam tra-ci ſimilis quamvis in effigie pars altera conſpici nequeat.

Torcular.

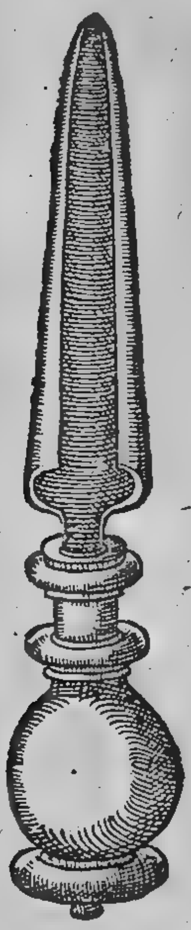

Hæc igitur brevis eſt prædicti inſtrumenti deſcriptio, quod ex ferro optimo ac tenui diligentiſſimè fabricandum, ne roſtra in Operatione frangantur. Sequitur jam *ejuſdem uſus.*

Ægro

Cap. 18. Ægro ad incisionem, ut antea dictum, fusiusque indicatum fuit, præparato, Chirurgus Itinerarium per Virgam ad Calculum usque intrudat, factaque super prædicto Itinerario incisione, Conductorem supra Itinerarium ad Calculum usque immittat, postea Itinerarium, ut libera sit Virga, extrahat.

Conductor.

Hoc verò Instrumentum commodissimè *Semispeculum* nominari potest, propterea quòd illo, Speculi loco, Vulnus satis commodè, minoreque cum discrimine, quàm ipso Vesicæ Speculo aperitur. Præterea etiam difficulter admodum cum Speculo Vesicæ alia instrumenta, Tenaculæ, hamuli, & similia in Vesicam immitti possunt, nisi priùs extrahatur Speculum, ac tum Vulnus denuò clauditur, parumq; prodest ipsius facta dilatatio. Hoc verò instrumento, quoniam unicum tantùm rostrum, illudq; cavum obtinet, omnia alia instrumenta ad Calculum usque intromitti possunt. Propterea etiam commodissimè Conductor nuncupari potest. Ex argento, ferro, vel orichalco conficiatur, tenue tamen, lene, validumque sit.

Conductore igitur ad Calculum usque immisso, mucronem rostri instrumenti tui D. signatum, per cavitatem Semispeculi in Vesicam quoque intrude, rostroque ad Calculum usque intruso, Semispeculum extrahe, ut manum sinistram possis habere liberam, tunc instrumentum dextrâ dirige, indice verò, ac medio manus sinistræ digito, in Anum immisso, Calculum ad rostrum instrumenti tui attrahe, tunc collocatus ad sinistram unus ex Ministris, instrumentum beneficio torcularis leniter eò usque dilatet, donec digito in Anum immisso, Calculum intra quatuor rostra, B.B.B.B. notata, irrepsisse deprehendas ac sentias. Tunc Ministrum eò usque instrumentum striatim contorquere jubebis, donec Calculum sufficienter prehenderit, quod facilè ex convolutione torcularis cognoscere ac deprehendere poterit. Quo facto, instrumentum tuum una cum Calculo extrahe, digitis verò in Anum immissis, eum insequere, & ad instrumentum protrude. Quoniam verò ipsemet torcular stringere atque dirigere non potes, idcirco minister antea probè instituendus erit, ut sciat, quonam torcular, tam in attollendo quàm deprimendo, vertere atque movere debeat. Similiter etiam ante incisionem Calculum cum instrumento prehendere, eaque ratione, quando Calculum in Vesica sufficienter prehenderit, observare atque addiscere poterit.

Usus hujus Instrumenti. Hujus porrò instrumenti utilitates aliquot sunt: primò enim eum habet usum, ut Vulnus collumque Vesicæ loco Speculi dilatet; Deinde etiam tenaculorum loco, ad Calculum prehendendum & extrahendum adhibetur: imò, quod magis est, quamvis Vulnus ad collum Vesicæ Speculo sufficienter aperueris, & dilataveris, tenaculam tamen in Vesicam immittere non posses, nisi priùs Speculum rursus extrahas, illudve (non absque ingenti dolore atque periculo ægri) tantundem dilates, ut è regione, vel per ipsum Speculum tenaculam intromittere possis. Eadem quoque est *Aperientis Mariani* ratio. Instrumentum verò meum utrumque præstat: non solum enim Vulnus, collumque Vesicæ leniter ac lentè aperit ac dilatat, sed simul etiam Calculū prehendit, nec opus est multâ instrumentorum permutatione, *imò Operatio instrumento isto solo, unà cum Itinerario, & Novaculâ posset institui*, ita ut post factam Incisionem, instrumentum supra, vel è regione Itinerarii intromitteretur. Tertiò, impossibile est, ut Calculus semel Instrumento isto prehensus, evadere queat, ut plerumque cum tenaculis ac hamulis accidere solet, ubi Calculus aliquando facilè hinc potest excidere. Instrumentum verò hocce meum, Calculum quadrupliciter simul ac semel complectitur. Quartò, potest hoc Instrumentum tam in infantibus, quàm etiam in Adultis, imò tam in Maribus, quàm in fœminis adhiberi. Quoniam igitur instrumentum illud duplicem habet usum, ut nimirum Speculi Vesicæ, ad aperiendum Vulnus & collum Vesicæ, nec non etiam tenacularum vices subire possit, non immeritò *Speculo-forceps* nominari potest. Quamvis autem, benevole Lector, *Speculo-forcipes* tantas utilitates annexas habeant, ut etiam, quemadmodum ex præcedentibus patet, illarum solarum adminiculo difficilis hæc Operatio, adjuncto quandoque Itinerario, atque Novaculâ, perfici posset: nihilominùs tamen Chirurgum omnis generis instrumentis instructum esse necesse est. Quoniam nulla occurrere posset Operatio, cujus eventum Chirurgus ante Incisionem minùs, quàm ipsius Lithotomiæ, præscire possit.

Figuram Aperientis vide apud Marianū, Ambros. Paræum, Ioh. Andr. à Cruce, & alios.

CAP. XIX.

Quid Lithotomo statim post extractionem Calculi, & ante primam deligationem, agendum incumbat.

HActenus explicatum ac declaratum fuit, quomodo Lithotomus, tam ante, quàm in ipsa Operatione gerere se debeat. Peractâ itaque Dei beneficio atque auxilio, Calculi extractione, non postmodum obligandus, & in lectum reponendus est æger; accidit enim aliquando, ut duo pluresvè Calculi in Vesica contineantur, ut quidem Anno 1610. apud celebrem quendam in Suevia Virum, duos, & antehac apud Coloniensem quendam quatuor, omnes quidem satis magnos inveni. Imò Doctissimus ac Celeberrimus Vir, *Rembertus Dodonaus, Cæs. Majestatis Rudolphi II. Medicus*, ad duodecim, *Joh.* verò *Schenckius in Obs. lib.* 4. cap. de Calculo Vesicæ 32. Calculus, & singulos peculiari membranulâ inclusos, repertos esse testatur. Si quis itaque extracto uno aliquo Calculo omnia in vado esse existimaret; Calculus verò unus aut alter, imò magna etiam fragmenta in Vesica remanerent, tunc Operatio illa periculosa ac dolorifica, frustranea, & ultima miseria major esset primâ. Uti Doctissimus & Excellentissimus *Dn. D. Paulus Lentulus*, hujus Reip. Physicus ordinarius, p.m. aliquando mihi significavit ac retulit, se interfuisse, cùm Puero cuidam 15. annorum, Nobiliss. spectatissimi Prudentissimi Viri, *Dn. Petri Chambrier*, utriusque Comitatus, Neocomensis & Valendinensit Vicarii filio, ante annos aliquot Calculus ingens è Vesica, ab experientissimo quodam Lithotomo, feliciter extractus fuisset; ubi quidem procul dubio alius insuper Calculus, ut dictum fuit, & exitus demonstravit, in Vesica remansis, qui quidem etiam paulatim adeò increvit, ut non levia excitârit symptomata: collum quinetiam Vesicæ interdum adeò obstruxit, ut urina beneficio instrumenti, ac Cannullæ educenda fuerit. Postquam autem juvenis iste annos aliquot in miseria atque doloribus istis transegisset, & medicamenta plurima à variis Medicis, Pharmacopœis, & aliis præscripta, frustrà & absque ullo dolorum suorum levamine, adhibuisset, tandem *à Auvertier* ad lacum Neocomensem in ædibus Parentis, eum occubuisse. Quid verò post pium ipsius obitum in ipsius Cadavere repertum fuerit, celeberrimus doctissimusq; Vir, *Dn. Joh. Jac. Kraffiius*, Medicinæ Doctor, & Civitatis Neocomensis Physicus Ordinarius, Dn. Compater meus plurimùm honorandus, non ita pridem mihi narravit, ac dixit, se à defuncti Dn. Parente vocatum, & rogatum fuisse, ut Cadaver ipsius dissecaret, causamque tantorum & tam diuturnorum dolorum graviumque symptomatum indagaret: quo quidem dissecto, ingentem Calculum in Vesica se reperisse, alterum præterea Renem totum putridum atque consumptum fuisse.

Die 20. Novembris, 1626. Nobiliss. ac Generosus Vir, *Dn. Franciscus Ludovicus ab Erlach*, junior, Dominus in Spiez, præfatorum Calculorum, post mortem ægri repertorum, minimum mihi ostendit, qui ferè rotundus est, instar globi, cineritius, durus, ac lævis, ponderis ℥iij. Calculum istum dictus Nobilis ab uxore sua, Nobilissima ac Spectatissima Matrona, *Dom. Elisabetha Chambrier*, defuncti sorore accepit, quæ fratrem p.m. post Lithotomiam per annos aliquot miserrimè vixisse, Vulnusq; nunquam coaluisse, refert.

Extracto Calculo, postmodum an plures supersint, inquirendum.

Ad evitandam autem exitiosam illam perniciem, statim post extractionem Calculi, stylo exploratorio, superiùs depicto, denuò in Vesicam immisso, an plures Calculi in ea contineantur, omni studio explorandum, sique alii insuper inveniantur, tunc Medicus diligentiam adhibeat, ut unus post alterum educatur, nihilque in Vesica remaneat. Vesica verò ab omnibus grandioribus magnisq; calculis liberatâ, & expurgatâ, tunc rursus sequentium *Cochlearium* aliquod intromittatur, & si fortè adhuc lapilli, arenulæ, aut sanguis coagulatus in ea contineretur, si tempus & occasio nimirum id patiantur, extrahantur, si enim æger multum sanguinis emitteret, aut ut plerumq; contingit, debilis & imbecillis esset, aut animo linqueret, tunc (ut Lithotomi quidam casum hunc vilipendentes, & nihilominùs in instituto suo pergentes in usu habent) non diutiùs suspendendus, sed illicò in lectum reponendus, sanguis sistendus, & Lipothymiæ, ut *capite sequente* dicetur, subveniendum erit. Maximis enim eductis Calculis, non necesse est, ægrū in tanto periculo, quale Lipothymiam comitari solet, suspendere; quandoquidem Natura (si nempe Vulnus ad tempus apertum retineatur, ut postea dicetur) ista omnia per Vulnus expellit, & Vesicam expurgat. Et quamvis Calculi grandiores in ea remanerent, Natura tamen eos ad Vulnus propellit, unde instrumentis & tenaculis accomodatis possunt eximi: ut postea, ubi de Lithotomia Mulierum scribam, Deo dante, docebo.

Delineatio Cochlearium.

CAP.

Cap. 20.

CAP. XX.

De Lipothymia, & quânam ratione ei sit subveniendum?

MEritò jam ad primam deligationem mihi progrediendum, & quanam ratione Vulnus obligandum, ægerque in lecto collocandus sit, indicandum esset. Quoniam verò Lipothymiæ inter omnia Lithotomiæ supervenientia symptomata, gravissimæ ac periculosissimæ sunt, adeò ut nonnulli eis opprimantur; ideoque antequam ulteriùs progrediar, breviter perstringere, operæ pretium esse duxi. Quarum quidem curationem subjiciam.

Causæ Lipothymiæ.

Causæ hujus Symptomatis multæ sunt: in hac verò & similibus operationibus difficilibus vel à summo dolore, Vires, ac spiritus Vitales consumente & dissipante, vel etiam à dissectione atque disruptione Venarum, indeque sequente Hæmorrhagia proficiscitur. Interdum etiam æger, ex nimia cibi & potus ante Incisionem assumptione, in gravem Lipothymiam incidit, quod mihi aliquando accidit; cùm enim *anno* 1609. *die* 31. *Maji*, Paterniaci mulieri cuidam quadragenariæ, & tamen robustæ, crus alterum prope genu amputâssem, & jam-jam circa sistendum sanguinem, & reponendum truncum occupatus essem, in tantam incidit Lipothymiam, ut omnes mortuam eam judicarent. Cùm itaq; Uxor mea, quæ operationi quoque interfuit, illicò, & dum truncum obligarem, dimidiam circiter sequentis aquæ cordialis partem ei exhibuisset, ac postea in lectum eam reposuisset, tantus subsecutus est Vomitus, ut integram pelvem crudis ac indigestis cibis plenam ejecerit. Feliciter tamen convaluit, annosque plurimos supervixit. Dies aliquot post Operationem, cùm eam immoderatæ istius ingluviei, præscripto meo consilio è diametro repugnantis, arguissem, respondit, visum sibi fuisse, se in posterum cibis valedicturam, seque propterea ultimâ vice Ventrem plenè saturare voluisse. Potio verò Cordialis è sequentibus erat composita;

Historia voracis cujusdam Mulieris.

℞. Confect. Alkerm. ℈ij.
Aq. Cinamom. destill. sine Vino, ℥j.
Calendulæ,
Buglosss. an. ℥ß.
Misce.

Ex his partibus, Lithotomos nonnullos perperam agere, si præcedente vesperâ, vel etiam proximâ ante Operationem aurorâ, cum ægro vino se ingurgitent: hinc enim in gravia symptomata & imbecillitates incidunt. Nisi vorax ista mulier evomuisset, fortassis pleno ventre occubuisset. Quoniam enim natura, Operatione debilitata, esculentorum ac potulentorum copiam digerere atque concoquere nequit, inflammationes internæ, febris, & plurima alia sequuntur Symptomata. Sufficit ergo, si ægro ante operationem, sive Castrationem, sive Lithotomiam, & similia, jusculum, ovum sorbile, & haustus Vini, nihilque præterea ad aliquot post operationem horas exhibeatur. Hâc quoque ratione Lipothymias, aliaque difficilia symptomata, ex nimia assumptorum copia ortum ducentia, vitabimus. In Operatione tamen Vires ægri subinde sunt reficiendæ, quem quidem in usum conducunt juscula, Aqua Cinamomi, aut Potio Cordialis prædicta. & alia, de quibus in superioribus mentio facta fuit. Tempora itidem, frons, Nares, & Pulsus præscripto Epithemate illinendi sunt.

Cap. 20. *Vide sub finem 12. cap.*

Quandoquidem vehementissimus quoque dolor, Lithotomiæ comes, sæpe atque communiter Lipothymias producit, ideoque Chirurgus, quantum fieri potest, eum præcaveat. Det igitur operam, ut manum intrepidam, non tremulam, nec timidam obtineat, ut Operationem, tametsi gravem ac dolorosam, promptè tamen expediat. Hunc quidem in finem necesse etiam est, ut Medicus de omnis generis instrumentis, non crassis quidem & ineptis, sed maximè subtiliter elaboratis atque politis sibi prospiciat: quæ aquâ quidem calidâ calefacienda, & Ol. Amygdal. dulc. ut suo loco diximus, illinienda sunt.

Æger non erecto corpore collocandus.

Illud præterea silentio prætereundum non est, ægrum videlicet erecto, ut quidam in usu habent, corpore collocandum non esse, quod quidem ad calculum eò meliùs ad collum Vesicæ protrudendum conducit: Lipothymiis verò ansam quoque præbet; Ægro enim super dorsum decumbente, Viscera interiora omnia meliùs quiescere, spiritusque liberè hinc inde permeare, & Operationes suas perficere possunt, quàm si erecto corpore sedeat. Hinc fit, quòd ii, quibus in lecto Vena secatur, non facilè in Lipothymiam incidant.

Historia vehementis ac periculosa cujusdam Lipothymiæ. Vide Cent. 4. Obs. 70.

Elapsis aliquot annis, hîc Bernæ Nobili cuidam brachium dextrum prope axillam, ob infelicem Phlebotomiæ in cubito administratæ successum, ac subsecutam Gangrænam, mihi amputandum fuit. Cùm itaque in sellam collocati brachium disponerem, & ad incisionem commodè instituendam alligarem, æger (è gravi quidem Morbo præcedente summoperè debilitatus) in tantam incidit Lipothymiam, ut mortem jam-jam instare existimaremus. Dissectis itaque illicò omnibus ligaturis & fasciis, ægroque in terram prostrato, postmodum ad se rediit. Quoniam verò operatio, ob vehementiam Gangrænæ ulteriùs sine mortis periculo suspendi non poterat, ideoque doctissimus & Experientissimus *Dn. D. Bartholomaus Dunus*, inclytæ hujus Reipublicæ ac ditionis Physicus ordinarius, Compater meus benevolentissimus, simulque & Ego, de tentanda rursus sequente die brachii amputatione convenimus: ubi lectum ita quidem adaptavi atque disposui, ut totum corpus æqualiter, dorsoque incumbere potuerit, solumque brachium è latere extensum, & convenienter alligatum fuerit; unde quidem tam feliciter successit Operatio, ut levissimam quidem Lipothymiam senserit, & ad hunc usque annum 1627. vivat. Carnem verò Cultro candente ad os usque, ad hæmorrhagiam, spirituumque Vitalium dissipationem præpediendam, dissecui. Hac de re plura videat Lector *in libro de Gangræna, & Sphacelo.*

Hæmorrhagia quoque non postremum inter Causas Lipothymiæ, in hac & aliis Operationibus difficilibus, locum obtinet, quæ quidem Chirurgo, quoad fieri potest, præcavenda, atque

Cap. 20. & 21.

adeò incisio nequaquam Apparatu parvo, sed potius supra, Instrumentum sive Itinerarium instituenda est: Apparatu enim parvo, cum digitis à Chirurgo in Anum immissis, Venæ atque Musculi Vesicæ, & Intestini recti adeò comprimuntur, ut non unam, sed aliquot, Venas, sæpissimè etiam ipsas Venas Hæmorrhoidales, eo in loco pati, ac dissecari necesse sit. A quo expertus quidem Chirurgus diligenter, non solùm in Incisione, sed etiam instrumentorum immissione, Calculique extractione sibi cavebit.

Quæstio. Hîc tandem, & Coronidis loco quæritur, quid agendum incumbat Chirurgo, si æger in periculosam gravemq; Lipothymiam incideret aut periculosa aliqua Hæmorrhagia, antequam Calculos omnes eduxerit, suboriretur. *Respondeo.* Respondetur, ægrum subitò deponendum, omnemque diligentiam & curam adhibendam esse, ut refocilletur, ac restauretur, periculosus itidem sanguinis fluxus supprimatur, atque impediatur; Etenim longè præstat, ut tota Operatio, & Lithotomiæ administratio, vel pars ipsius in crastinum suspendatur, tumque peragatur, quàm si ægro inter manus ipsius Chirurgi occumbendum, aut saltem paulò pòst, ex nimio sanguinis profluvio, moriendum esset. Quòd autem modus ac methodus hæc extrahendi Calculum, cum Arte congruat, & à celeberrimis Chirurgis adhibita fuerit, apud doctissimum & celeberrimum Virum, *Petrum Francum*, qui ante annos 70. ditionis Bernensis, sicuti etiam Civitatis Lausañensis Chirurgus & Lithotomus ordinarius fuit (Virum probum ac pium) videre est: qui non solùm vult, ut æger ingente Hæmorrhagiâ, ac Lipothymiâ superveniente, deponatur, restauretur, symptomataque amoveantur, ac postmodum quod reliquum est, Operationis etiam dies aliquot pòst peragatur; sed etiam requirit, ut toti Operationi dies nonnulli destinentur: ita ut factâ primâ die Incisione, æger in lectum reponatur, Calculus verò post aliquot demum dies extrahatur, omnia eum in finem, ut vires conservari, & lethalia symptomata evitari queant. Utinam hisce quoque temporibus ægrorum salus & incolumitas singulis Castratoribus, atque Lithotomis æquè, ac probo isti Viro, curæ esset.

De hoc Calculum extrahendi modo, vide c. 16.

CAP. XXI.

Quâ ratione æger post Operationem primò, atque secundò, & usque ad perfectam sanationem sit obligandus.

QUàm primùm Calculus, & alia, ut suprà dictum, è Vesica educta fuerint, tunc æger neque Suturis, nec balneis ulteriùs suspendendus, ut *postea cap.* 23. ulteriùs indicabitur, sed ut mox in lectum, ad recuperandas ac refocillandas Vires, collocetur, prospiciendum erit.

Chirurgus igitur Turundam, albumine ovi imbutam, & Pulvere ad sanguinem sistendum, suprà cap. 10. descripto conspersam, in promptu habeat, Vulnerique ad Vesicam usque imponat. Inferiorem verò ventrem ab Umbilico, lumbos itidem, Pudenda, & Coxas sequente Oleo, priùs paululum calefacto, optimè inungat;

Cap. 21. *Oleum ad inungendum Ventrem, ac Lumbos.*

℞. Ol. Rosac.
Violar. an. ℥ij.
Amygdal. dulc.
Ovorum,
Butyr. recent. an. ℥j.
Misce, ad usum prædictum.

Peractis his omnibus, pulvillum mediocriter crassum albumine ovi, aquâ rosf. atq; Plantaginis conquassato, imbibat, Vulnerique imponat, & omnia diligenter obliget: quòd si tum Lipothymia supervenerit, ægro denuò cochleare unum aut alterum de præscripta Aqua Cordiali exhibeat, Pulvillos Pulsibus applicatos renovet, ægrumque postmodum, per integræ vel dimidiæ horæ spatium, & quietem placidè compoant. Postea Jusculum cum haustu Emulsionis Amygdalar. dulc. exhibeat: vinum enim in hoc, & aliis similibus affectibus neque intra neque extra corpus, donec nulla ampliùs suspecta erunt symptomata, adhibendum est; nisi fortè maximæ imbecillitates, & Lipothymiæ, ad ipsius usum nos impellerent. Atque hæc de prima Deligatione dicta sint.

Quomodo secunda Deligatio instituenda sit.

Secunda Deligatio hoc modo instituenda erit Lithotomo; Ubi Incisio manè facta, ægroque Urina sub vesperam minimè molesta fuerit, denuò deligandum est Vulnus, ne ex Suppressione Urinæ incommodum aut Symptoma aliquod in Vesica superveniat; è regione quippe istius Turundæ, albumine ovi imbutæ, & præfato Pulvere conspersæ, Urina non potest effluere. Vulnus itaque deligaturus Medicus, duplici Medicamenti genere eum instructum esse oportet.

Primò quidem Turundâ recente, albumine ovi madefactâ, & Pulvere ad sistendum sanguinem obductâ, sicuti etiam Pulvillis præfatis, albumine Ovi, & aquâ rosac. &c. imbutis, ut si fortè novus sanguinis fluxus suboriretur, omnia ad rem facientia in promptu habeat, neque imprudentiæ accusari queat. Hunc quidem ordinem in omnibus Operationibus, ac incisionibus meis, tribus aut quatuor primis diebus, donec de suppressa hæmorrhagia planè certus sum, observo, mihique semper in mentem venit, quod Castratori cuidam celebri, *Andreæ Vitellio*, dicto, aliquando contigit, qui cùm *Comiti cuidam à Waldeck, Episcopo Osnabrucensi*, tumorem quendam è femore exscidisset, nec Medicamentis sanguinem sistentibus, Cauteriisque actualibus sufficienter instructus esset, dum culinæ ac currens ferrum fortè aliquod prehendere, & ignire vellet, interea pius iste Dominus expiravit.

Historia memorabilis imprudentis cujusdam Castratoris.

Præter hoc & alio insuper Medicamento instructùm esse Lithotomum oportet, quod, suppressâ Hæmorrhagiâ, ad sedandum dolorem, ac promovendam Suppurationem, Digestivum videlicet, sequente modo præparatum, adhibendum erit.

Digestivum.

℞. Ceræ novæ ℥iß.
Gumm. Elem. pinguiss.
Terebinth. claræ, an. ℥j.
Colophon. ℥ß.
Ol. Amygd. dulc.
De Vitellis ovorum, an. ℥j.

Teran-

Cap. 21.

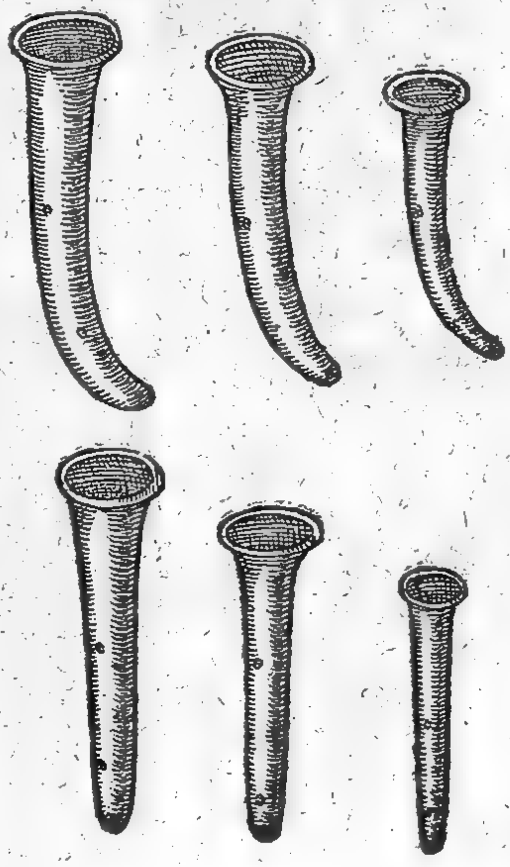
Terantur lentissimo igne, & percolentur, Colaturæ admisce Croci subtilissimè pulverisati ℈ij. Hujus Unguenti accipe ℥j. cui admisce Vitellum ovi unius, & Ol. rosac. q. s. ut formam liquidam acquirat.

Hoc Unguento Turunda, & omnia reliqua vulneri imponenda illinienda, ex residuo verò vitello ovi permixto Emplastrum, Vulneri applicandum, conficiendum erit. Postea venter, Lumbi, sicuti etiam Pudenda & Inguina Oleis supra præscriptis inungantur, Pulvillus itidem albumine ovi, cum aq. Rosac. & Plantaginis, nec non pauxillo acet. rosac. conquassato, madefiat, & parti affectæ applicetur; ita ut omnia probè loco patienti adhæreant, eodemque modo primo, secundo, ac tertio die, imò etiam diutius procedendum erit.

Nota. Quo modo ab initio Turundæ adhibendæ sint.

Turundæ hac quidem ratione atq; discrimine adhibendæ sunt, ut nimirum statim ab initio, quando nulla amplius verenda est Hæmorrhagia, *Cannula Argentea*, in parte anteriore aperta ac perforata, ut ex sequente delineatione apparet, quo Urina sine impedimento effluere possit, intrudatur. Quoniam verò Cannula ista, ob duritiem suam, Vulnus aliquo modo premit, ægroque interdum dolores affert, ideoque illam obducere soleo Panno molli, quem ex ea parte, qua Cannulæ adhærere debet, Unguento supra descripto (cui Vitellum ovi admixtum non est) ut tenaciter adhærescat, illino, eamque probè involutam, ita tamen ut pars anterior perforata, nuda, & aperta permaneat Digestivo, cum Vitello Ovi, & Ol. rosac. præparato, inungo, Vulnerique impono. Ut res clarior evadat, Cannularum aliquot delineationem subjicere lubuit.

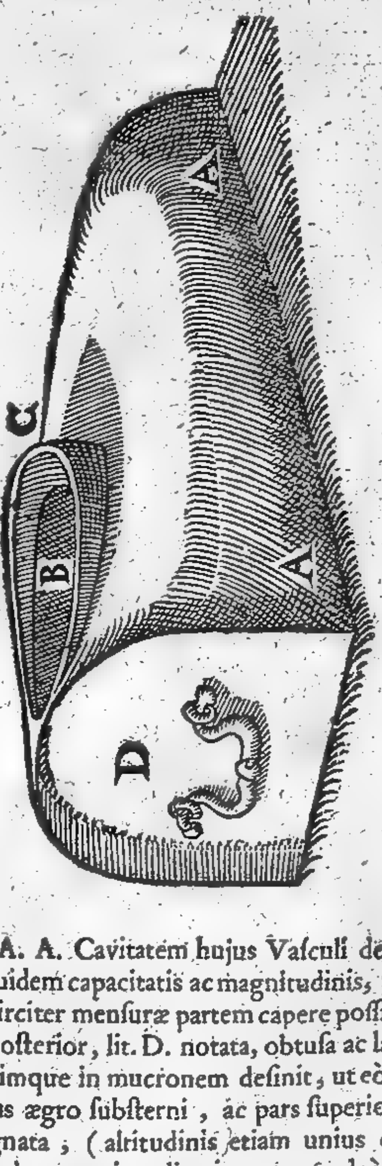
Cannula.

Cap. 21.

Quidam volunt, ut Cannulæ istæ ex laminis plumbeis malleo diductis conficiantur, quæ magis etiam arrident; quoniam in Vulnere flecti, & ad situm ægri accommodari possunt. Harum verò Cannularum aliquot, veluti parvas, magnas, & mediocres, quarum aliæ curvæ, aliæ verò rectæ, & ad foramina usq; ut dictum, panno obductæ sint, in promptu habendæ sunt. Si verò æger Cannulas quoque illas, propter vehementiam doloris, tolerare non posset, tunc Turunda ex tenero mollique linteo, pannoq; convoluto, confecta, Cannularum loco vulneri imponatur. Vulnus verò, quotiescunque urina premet ægrum, deligandū erit, ita tamen ut illud, si fieri potest, bis tantum in die, manè nimirum ac vesperi fiat. Quando enim toties deligatur Vulnus & Medicamenta mutantur, tunc neutrum Operationes suas, ut par est, potest exequi. Hæc verò Medicamenta, ac deligandi modus, per dies aliquot continuandus, interea que, ut probè expurgetur Vesica, diligentia adhibenda. Urina denique, pus, & similia (ne inferiori Ventri, & Coccygi noceant) Vasculo hic delineato excipienda sunt.

Vasculum, ad excipienda Vesicæ excrementa.

A. A. Cavitatem hujus Vasculi denotat, ejus quidem capacitatis ac magnitudinis, ut tertiam circiter mensuræ partem capere possit. Pars verò posterior, lit. D. notata, obtusa ac lata est, paulatimque in mucronem desinit, ut eò commodius ægro substerni, ac pars superior, lit. C. signata, (altitudinis etiam unius digiti) sub Vulnere cuti applicari; atque adeò Urina per foramen lit. B. notatum, in Vasculum possit influere. D. est manubrium, quo Vasculum intrudi, & rursus extrahi potest. Si verò dolor, tumorve

Cap. 21. tumorve, aut calor aliquis p. n. superveniret, tunc sequens Cataplasma Turundæ, quam calidè quidem ferre potest æger, imponendum; & quamvis tumerent Inguina, ut plerumque accidit, nihilominus tamen calidè applicandum erit.

Cataplasma.

℞. Farin. Hord.
Fabar. an. ℥iß.
Sem. Fœnigræc. ℥ij.
Cydon. ʒj.
Pulv. Rof. rub.
Chamomill.
Melilot. an. ℥iß.

Coquantur in lacte addendo butyr. recent. & Oleum amygd. dulc. an. ℥j. Vitellos ovorum num. ij. Croci ℈j.

Misce, f. Cataplasma.

Inunctiones præterea Ventris, Lumborum, & Partium supra commemoratarum, ut antea dictum fuit, continuandæ sunt.

Quando à Turundis abstinendum sit.

Postquam itaque Vulnus sufficienter ad Suppurationem perductum, Caro itidem contusa probè expurgata, sanguis concretus hinc inde in partibus Vulneri adjacentibus dissipatus, nihilque alienum amplius in Vesica contentum fuerit, tunc nulla amplius turunda, aut Cannula argentea Vulneri imponenda, sed omni ratione Natura ad sanandum, & consolidandum Vulnus, juvanda est. Quod si tunc Chirurgus Toletanum, aut aliud aliquod conveniens atque probatum Balsamum adhibere cupiat, penes ipsum erit. Ego Unguentum præscriptum ex gummi Elemi, sæpe ad finem Curationis usque, in hoc, & aliis similibus Vulneribus contusis, adhibui, eaque feliciter ad sanationem perduxi: quoniam dolorem, non solum sanationem impedientem, sed etiam multa alia symptomata producentem, lenit ac mitigat, partem itidem affectam aliquo modo expurgat atq; mundificat.

Quod si verò necessitate urgente validius aliquod medicamentum adhibendum esset, ut si Vulnus propter Contusionem admodum sordidum, & putredinem concepturum sit, tunc Mundificativum sequens Vulneri imponi poterit.

Mundificativum.

℞. Aloës Succotrin. ℥ij.
Myrrh. ʒj. ß.
Rad. Gentian.
Angelic.
Aristoloch. rotund. an. ʒj.
Scordii, ℈iiij.

Fiat omnium pulvis tenuissimus, cui admisce Terebinth. ℥ij. Mell. rosac. q. s. Misce, fiat unguentum.

Si verò Gangræna aut Sphacelus, uti interdum contingit, in Scroto deprehenderetur, tunc Lector *Tractatum meum de Gangræna & Sphacelo* ea de re consulere poterit.

Si porrò, propter Contusionem & sanguinem coagulatum, Calor aliquis p. n. suboriretur, tunc Medicamentum aliquod, ad calorem illum extinguendum, Gangrænamque atque putredinem arcendam, Syringa injiciendum erit; v. g.

℞. Rad. Aristoloch. rotund.
Gentian. an. ℥ij.
Fol. Plantag.
Rosar.
Scordii,
Rutæ, an. p. j.
Parietar. m. ß.

Cap. 21. & 22.

Coquantur in ℔iiij. aq. ad tertiæ partis consumptionem in ℔j. Colaturæ dissolve Mell. rosac. ℥j.

Remotis tandem omnibus Sanationis impedimentis tunc crura ægri supra mantili colligentur, & quando deligatur, Vulnus, ne nimium diducantur crura, prospiciatur. Hoc Suturæ loco erit.

De Potionibus Vulnerariis, & an hoc loco conveniant.

Hoc loco etiam Chirurgi atque Lithotomi nonnulli, Potionum Traumaticarum, seu Vulnerariarum internum usum, non minus quàm externum, commendant, illudque pro summo secreto habent. Quoniam verò Calculosi, propter doloris præcedentis diuturnitatem, inquietudines atque Vigilias, plerumque Valetudinarii, & malè habiti, interiora itidem Viscera obstructa, multisque pravis ac viscosis humoribus referta sunt: quoniam etiam Experientia testatur, Potiones istas Vulnerarias in omnibus Obstructionibus interiorum Viscerum nocere, uti in *Tractatu meo de Meliceria & Ichore Celsi*, demonstrabitur; Idcircò ab eis abstinere possumus, præsertim cum alia Medicamenta externa optima, veluti Balsama, Unguenta, Emplastra, & similia, Dei beneficio, in copia nobis suppetant. Quare non opus est, ægrum ejusmodi Potionibus multum vexare, eaque ratione obstructiones internas augere. Harum verò loco, omnibus modis ac rationibus, tam cibis, quàm Medicamentis, allaborandum est, ut Obstructiones internæ reserentur; & Natura (quæ in omnibus tam internorum, quàm externorum Affectuum Curationibus præcipuum ac saluberrimum balsamum, & potionem Vulnerariam suppeditat) omnibus modis corroboretur. Hac enim debilitata atque prostrata, Curatio nulla constans à Medico sperari potest. Quo modo autem Æger toto curationis decursu, in Victu, & aliis se gerere debeat, *nono, ac vigesimo tertio cap.* docetur, & indicatur.

CAP. XXII.

Quomodo Lithotomia Vesicæ in Mulieribus instituenda sit?

QUamvis in Vesica Muliebri non facilè concrescere possint Calculi, quoniam collum Vesicæ in ipsis breve, & præterea etiam adeò amplum est, ut phlegma, arenulæ, & quicquid insuper materiam Calculo generando subministrare potest, facile cum Urina educatur: nihilominus tamen sæpenumero Mulieres, in quibus magni reperti sunt Calculi, vidi. Inprimis anno 1598. Viviaci, in oppido quodam ad lacum Lemanum sito, in nobili atque honesta quadam Matrona, cui Calculus sequentis magnitudinis in Vesica concreverat: qua de re videat Lector *Cent. 1. Obs. 68.*

Calcu-

Calculus.

Anno 1608. Friburgum Aventicorum ad honestam quandam Matronam vocatus fui, cui difficilis laboriosusque partus fœtus mortui, dolorem ingentem in Vesica, & in collo Uteri post se reliquit. Cum igitur Speculo Matricis collum Uteri aliquantulum dilatassem, in ipsius fundo Calculum album deprehendi, quo quidem cum ternacula prehenso, plures alii secuti sunt, qui pumices albos conquassatos referebant, in densoq; crasso ac viscido limo invicem cohærebant. Huic Matronæ intra paucos dies innumeri Calculi, cum phlegmate è Vesica per collum Matricis educti fuerunt. Qua de re consulat Lector *Cent. 3. Observat. 69.*

Ante annos aliquot, cum Civitatis Paterniacensis Physicus essem ordinarius, occurrit mihi honesta quædam Matrona, cui Calculus in Vesica sequentis magnitudinis atque figuræ succreverat, qua ratione verò ipsum tractarim, *in eadem Centuria Observ.* 68. Lector videre poterit.

Observatio de ignorantia obstetricum.

Anno 1622. cum Nobiliss. atque Lectissima quædam Matrona hic Bernæ Retentione Urinæ, cum magno dolore, ac stranguria correpta fuisset, obstetricesque vocasset, summam ad expellendum fœtum adhibuerunt illæ diligentiam, vocata pariter Uxor mea, cum ei tam assumptis quàm admotis subvenisset, Calculus satis magnus è Vesica prodiit, fœtumq; duos circiter adhuc menses, ad terminum consuetum gestavit; unde quidem apparet, quàm necessarium sit, ut Obstetrices, imò omnes illi, qui circa gravidas occupantur, difficultatem Urinæ ac partus internoscere sciant. Horum Exemplorum plurima in medium afferre possem; quoniam verò nemo adeò ignarus est, ut Calculos etiam in Mulieribus, si non tam facilè ac tam frequenter, interdum tamen etiam in ipsarum Renibus atque Vesica generari posse dubitet: ideoque his acquiescam, & quanam ratione Lithotomia instituenda sit, declarare pergam.

Quicquid igitur *cap.* 1. de Præparatione ægrorum masculorum dictum, propositumq; fuit, idem & de fœminis observandum erit. Similiter etiam Chirurgus eadem, quæ cap. 2. tradita fuerunt, præcepta, æq; in Mulieribus ac in Viris observabit. Inprimis verò ipsum de Calculo omnino certum esse oportet: quod utroque quidem modo supra commemorato, digito nimirum ac instrumento, explorare poterit.

In Mulieribus Calculi exploratio cum digito instituitur, hoc modo; Ut Lithotomus manus dextræ indicem in collum Matricis intrudat, quo sursum versus os pubis incurvato, Ventreque supra os Pubis sinistra manu compresso, duritiem Calculi digito percipiet. In Puellis verò, præsertim junioribus, exploratio hæcce cum digito per collum Matricis absque vi atque discrimine fieri non potest, sed per Anum, sicuti in Viris, instituenda est. Hac verò exploratione acquiescendum non est, reperiuntur enim etiam tumores duri in Vesica Muliebri, qui Urinam supprimunt, & eadem ferè, quæ Calculus, symptomata excitant. Tumque Exploratio cum instrumento facta tutissima atque certissima est, digitus tamen etiam magnitudinem Calculi indigitat.

Lithotomiam verò per se quod attinet, non parum variat: quoniam enim collum Vesicæ in Mulieribus breve, rectum, & amplum est, raro facienda Incisio, nisi Calculus magnus fuerit: tunc enim necessitas non habet legem, uti postea dicetur. Alias, quandoquidem collum Viris adeò dilatatur, & per illud etiam magni Calculi extrahi queant, quare non idem etiam in fœminis fieri poterit? Quoniam Vesicæ ipsarum collum admodum breve, rectum, & amplius, quàm in ipsis Viris, existit. Hoc præterea etiam in Lithotomia Mulierum notandum venit, eam, citra Sphincteris, vel ipsius etiam Vesicæ læsionem, vix administrari posse. Propterea extremum istud remedium non facile tentandum erit.

Extractio verò Calculi in Mulieribus hoc modo à Chirurgo instituenda est; Corpus ante Operationem conveniente victus ratione præparabit, & quantum opus est, purgabit, Venamque secabit. Præparatis præparandis, Balneisq; emollientibus, Sacculis, ac Oleis per dies aliquot, sicuti etiam ea ipsa ante operationem aurorâ, à Muliere incidenda adhibitis, supra mensam aut scamnum collocanda, & pro re nata alliganda erit. Ubi quidem iterum admonitum velim Lithotomum, ne Thoracem, tam in Viris, quam Mulieribus liget, sed liberum, ne impediatur Respiratio, permittat. Non abs re autem, eam pro re nata alligandam esse, adjicio: quandoquidem Mulieres adeò cordatæ atque magnanimes, ut Ligaturam admittere nollent, mihi occurrerunt, in quarum numerum etiam referenda est prædicta Nobilis Matrona Viviacensis, quæ nec ligari, nec manibus contineri voluit, & tamen in tota Operatione ne buccas quidem corpusve commovit.

Nota. Thorax non ligandus.

Exempla cordatarũ Mulierũ.

Observatio.

Anno 1618. honestissimæ juxta & lectissimæ cuidam Matronæ mammam sinistram, sicuti etiam ante annos aliquot honestæ cuidam Vetulæ, à Gravau, ad lacum Lemanum, crus amputavi: de quibus, & multis aliis Mulieribus, idem affirmare possem, bonaque fide testari possum, Deum Opt. Max. maximè Mulieribus, imò etiam magis quàm ipsis Viris, gratiam, interdum etiam ineffabiles

Cap. 14. estabiles dolores atque pericula subeundi, nec ea abhorrendi, sed magis audacter atque cordatè ferendi, quam ipsis Viris, largiri.

Muliere itaque ad Incisionem disposita, & alligata, Chirurgus stylum suum exploratorium, seu Catheterem ad Calculum usque in Vesicam immittat; Catheterem verò istum non usq; adeò incurvatum, & intortum, neque etiam tam longum, ut in Viris, sed dimidia parte breviorem, & paulò crassiorem, habita inprimis ægræ ratione, esse oportet. Supra hunc quidem Catheterem, Conductorem seu Semispeculum (cujus figuram supra vidisti) ad Calculum usque intromittat Lithotomus, quo facto, tenaculam in parte anteriore non planè rotundam, sed aliquo modo acuminatam, per Semispeculi cavitatem, donec Calculum inveniat, intrudat, tumque Semispeculum, ut manus utraque libera sit, extrahat: postea indicem, & medium digitos sinistræ manus in collum Matricis immittat, Calculumque ad Tenaculam adducat, & ut eum prehendere atque extrahere possit, omnem diligentiam adhibeat. Quod si prima vel secunda vice non succederet, ita ut Calculus è latere saltem prehensus, è tenacula elaberetur, tunc non minus in fœminis, quã in Viris, ab opere minimè desistendum, verum tenacula toties, donec prehensus extractusq; fuerit Calculus, immittenda erit. Hac etiam in parte Instrumentum meum, *Speculo-forceps* dictum, cujus *cap.* 18. mentionem feci, multas ob causas (ut eo ipso capite declaratum fuit) admodum idoneum est; collum enim Matricis leviter ac paulatim, minoreque cum periculo dilatat, Calculum itidem non duobus tantum, sed quatuor in locis simul prehendit, ita ut neque in hanc neque in illam partem possit deflectere: præterea etiam Operator digitis suis, ne Calculus ex anteriore instrumenti parte elabatur, impedit. Ubi igitur Minister, qui dicti instrumenti torcular stringit ac moderatur, Calculum sufficienter prehensum esse animadvertit, tunc Lithotomus manu dextra instrumentum, cum Calculo, paulatim extrahat; ambobus verò digitis, in collum Matricis, aut anum immissis, Calculum sequatur, eumque Instrumento foras propellat; ut supra *cap.* 18. dictum fuit.

Educto itaque Calculo, Chirurgus tam in Mulieribus, quam in Viris, Vesicam perquirat, & an quæ supersint reliquiæ, exploret, de quo *cap.* 19. diximus, nec opus ea idem hoc loco repetere. Mulier igitur postmodum in lectum deponenda, totusque Venter ac lumbi Ol. rosac. Viol. Amygdal. & similibus supra commemoratis medicamentis inungendi erunt. Postea, ubi nulla suspecta fuerit Hæmorrhagia, Turundam satis longam, ex linteo molli confectam, ac Digestivo illitam, in collum Matricis immittere conveniet. Præterea etiam Pessarium, è stuppis teneris, sive gossypio factum, & aqua sequente imbutum, in collum Matricis intrudatur.

R. Aq. Plantag.
Rosar. an. ℥iij.
Melis. Artemis. an. ℥j.
Sem. Cydon. ʒj.
Ovum, cum vitello, & albumine, num. j.

Conquassentur ac misceantur: deinde Pessario, sicut etiam Pulvillo, aqua illa madefactis, Pudenda tota obducantur; reliquum verò, ut in Viris, peragatur. Cap. 14. & 15.

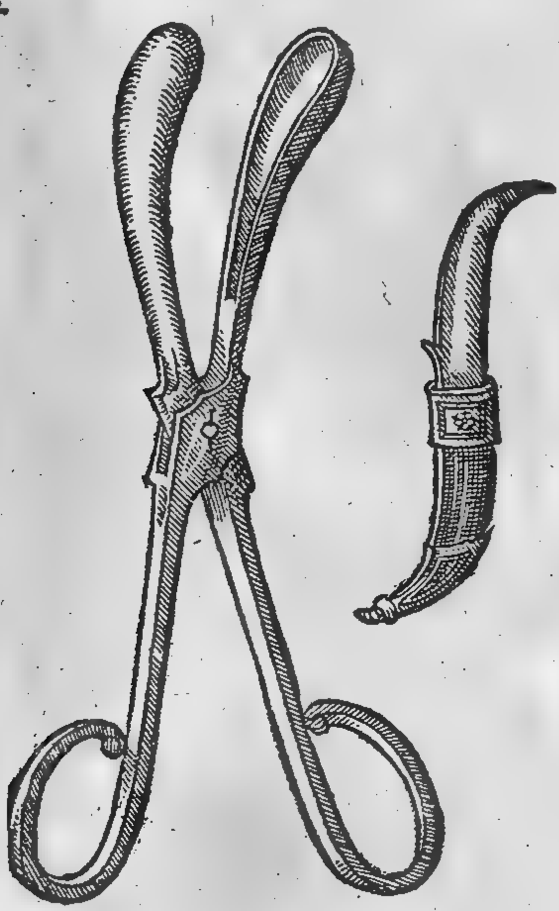
Atque hæc breviter de Calculis, qui per collum Vesicæ educi possunt, dicta sufficiant. Qua verò ratione reliqui, qui propter magnitudinem suam (qualis etiam ille, cujus figuram capite hocce præmisimus) sine mortis periculo, per collum Vesicæ educi nequeunt, tractandi sint, non parum ambigo. Ubi quidem omnino sentio, longè consultius esse, ut Chirurgus hac in parte cum Mulieribus eodem modo, ut supra de Viris dictum fuit, procedat, ut eas videlicet peritis quoq; Medicis, doctisque Theologis commendet, iis quidem, ut doloris levamen, quantum fieri potest, ipsis afferant, his verò, ut consolationibus, piisque ad patientiam atque constantiam adhortationibus eas erigant. Licebit tamen Chirurgo periculum facere, num fortè Calculum in Vesica confringere, adeoque frustulatim extrahere possit. Scribunt *Marianus, Sanctus Barolitanus, Paraus & alii*, Collum Vesicæ, ille quidem è latere, hi verò in ipso medio incidendum, Calculumque per Vulnus illud eximendum esse: quæ tamen Incisio mihi, propter Sphyncterem Vesicæ, qui eo in loco vix intactus evaderet, admodum suspecta est. Quod igitur antea dixi, repeto; quandoquidem in Viris collum Vesicæ, quod tamen angustius est, quam in ipsis fœminis, eò usque cum instrumento dilatandum est, donec Calculus educatur, quare idem etiam in fœminis, quarum collum Vesicæ capacius est, fieri non poterit?

Objectio. Hic objiciet aliquis, ac inquiet, tu ne hanc Operationem à te ipso abhibitam, rejicies? ut *Cent.* 1. *Observ.* 68. videre est. Responsio. Causa, Lector benevole, est, quod Natura ipsa viam, & quanam ratione Operatio instituenda esset, mihi monstrarit: Calculus enim, ob acumen suum, Vesicam, collumque ipsius adeo eroserat, ut in ipso Matricis collo, perexiguum quoddam foramen, extremo digito, styloque exploratorio deprehendi potuerit: propterea Vulnus istud Cultello incurvato, cujus figura sequitur, ut tenaculam longam incurvatam, hic pariter delineatam, immittere possem, dilatavi.

Delinea-

Cap.22.

Delineatio Cultelli, atq; Tenaculæ.

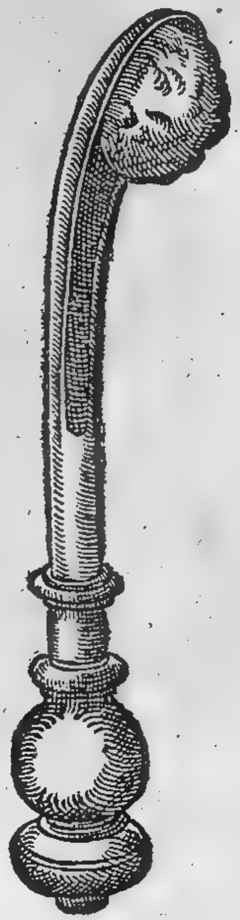
Hac quidem Tenacula Calculum corripui, atque ita prehendi, ut eum secunda prehensione sive conatu eduxerim, dictaq; Mulier brevi convaluit, multos annos supervixit, ac liberos suos honestè educavit. Eadem est Mulieris istius Friburgensis, cujus in principio hujus capitis mentionem feci, ratio: ubi quidem Natura etiam, quid faciendum esset, indicavit.

Quandoquidem igitur ex ambobus istis Exemplis manifestum fit, Lithotomiam etiam in Mulieribus in hoc loco sine periculo institui posse, consultius mihi videtur, ut collo Vesicæ parcamus. Hoc verò de iis Calculis, qui per collum Vesicæ, ob magnitudinem suam educi, ac propter duritiem confringi nequeunt, dictum volo. Uterque verò modus difficultates suas non spernendas annexas habet: si enim incidatur collum Vesicæ, verendum est, ne musculus Vesicæ feriatur, neve æger postea Urinam retinere nequeat: Si verò sub collo Vesicæ fiat incisio, tunc illud ipsum metuendum est, quandoquidem Vesicæ Vulnera difficulter sanationem recipiunt. Quod si ex his duobus alterutrum mihi eligendum esset, postremum, præsertim in Mulieribus, collum Matricis amplum obtinentibus, tentarem. Quod enim etiam Vulnera Vesicæ sanentur, plurima extant exempla, inter quæ etiam collocanda est Mulier ista Friburgensis, cujus Vulnus perfectè sanatum fuit, quæque Urinam, ut antea dum integra sanitate frueretur, retinere potuit. Si autem hoc in Vulnere, ab acumine Calculi, humorumque malignorum affluxu suborto, accidit, quantò magis in Vulnere, ex incisione recente orto, contingere poterit.

Hæc verò Incisio hoc modo instituenda & administranda est; Corpore primò conveniente victus ratione, Purgatione, & similibus præparato, collocetur ligeturque ægra, ut supra sufficienter explicatum fuit, deinde stylus Conductorius, non rectus quidem, sed aliquantulum incurvatus, atque intortus, ut sequens figura indicat, in Vesicam ad Calculum usque intrudatur.

Cap.22.

Stylus Conductorius.

Idque in tum finem, ut Calculus è fundo Vesicæ ad collum ipsius attolli queat, alterque Ministrorum, prehenso cum dicto Instrumento Calculo, ut è figura patet, Manubrium Instrumenti à se versus os Pubis contorqueat; Hac ratione Calculus proximè sub collo Vesicæ comparebit, ubi quidem Chirurgus incisionem supra Calculum per Collum Matricis, donec Calculum attingat, faciet. Facta Incisione, mox tenacula curva, superius depicta, intrusa, Calculum prehendat & attrahat, Minister vero Instrumentum suum à se detorqueat, ut ita manus manum fricet. Novacula vero, qua Incisio fit, ubique operta, pannoq; involuta, & nihil præter mucronem ipsius denudatum esse debet, ne in incisione alicubi damnum inferat. Nec etiam attingendus est Musculus Vesicæ. Tenaculam præterea non rectam, sed sursum incurvatam esse oportet, ut è figura superiore apparet. Si verò etiam cum Hamulo periculum facere lubuerit, quemadmodum in Viris fieri solet; illud non improbo. Extracto tandem Calculo, tunc in sistendo sanguine, leniendo dolore, & reliquis, eo modo procedendum erit, ut supra aliquoties indicatum fuit.

Quoniam verò Vulnera ista propter partium istarum substantiam valde nervosam, parumque carnosam, dolorosa sunt, nec facilè sanationem recipi-

Cap. 22.

recipiunt, propterea in gratiam Lectoris, curandi methodum cum medicamentis, in Cura Mulieris Friburgensis, in principio hujus capitis commemoratæ, adhibitis, huc inserere lubuit. Ac primò quidem cum dolore vehemente afficeretur, subinde ipsi de die parum de sequente Medicamento in Vesicam, ejusque collum injeci.

℞. Sem. Cydon.
Fœnigræc. an. ℥j.

His grosso modo contusis affunde mens. ß. aquæ, in qua hordeum ad crepaturam incoxerit, seminibusque prædictis per horam in ea infusis, coletur, & Colaturæ adde Ol. Amygdalar. dulc. ℥ij. Mell. rosat. ℥j.

Quod si fortè in hac cura dolor aliquis p. n. supervenerit, Chirurgus hoc Medicamentum prædicto modo adhibere poterit. Quoniam etiam Alvus in ea non respondebat, ideò frequenter Clysteres adhibui: qui parati fuerunt ex jusculi, in quo primo caput Vituli, deinde etiam manipulus Lumbricor. terrestr. incoxerant, ℥x. Vitell. Ovorum num. ij. Ol. Anethin. Chamomelin an. ℥j. Qui clyster non solum alvum emollit, sed etiam dolorem lenit ac mitigat. Propterea Mulieribus incidendis toties, quoties constipatio alvi, doloresvè in corpore molesti fuerint, injiciendus est.

Ad sedandum verò dolorem, ex herbis seqq. q. s. Sacculos confeci, eosque in aqua decoctos calidè Perinæo, atque Pudendis applicui.

℞. Rad. Altheæ, ℥j.
Flor. Chamomill.
Fol. Malvæ,
Violar. an. m. j.
Sem. Cydon.
Fœnigræc. an. ℨij.
Anis.
Fœnic. an. ℥j.

Incidantur & contundantur grosso modo, ad usum prædictum.

Nota. Si verò post Operationem Hæmorrhagia superveniret, tunc neque hæc, neque alia fomenta calida, donec suppressa fuerit, adhibenda sunt. Ventrem, Pudenda, & Coxas sequente Unguento, sive Oleis inungere jussi.

Vnguentũ pro ventre.

℞. Ol. Amygd. dulc.
Ovor.
Axung. human. an. ℨ. ß.
Ol. Lumbric.
Anethin. an. ℥j.

Lumbi, & os Sacrum sequentibus Oleis inungenda sunt.

Linimentum pro Lumbis.

℞. Ol. Rosac.
Nymphææ
Violar. an. ℥j.
Camph. ℈j.

Cum pauco albuminis ovi, & acet. rosac. misceantur, in mortario plumbeo, & agitentur, ad formam Linimenti.

Post cœnam, sicuti etiam matutino tempore de emulsione sequente haustulum ei exhibui, quam quidem Chirurgus in omnibus, qui ardorem Urinæ percipiunt, præterea etiam debiles & imbecilles sunt, cum fructu adhibere poterit.

℞. Amygd. dulc.
Sem. papaver. alb.
4. frig. major. an. ℨij.

Cap. 22.

Omnia contundantur, & cum aqua seq. per pannum trajiciantur.

℞. Ptisanæ,
Aq. Nymphææ,
Rosac. an. ℥ij.
Cinamom. destill. sine vino,
Borrag.
Bugloss. an. ℥j.
Sacch. opt. ℥j. ß. Misce.

Ex horum medicamentorum usu dolor brevi remisit, multique Calculi per collum Matricis prodierunt.

Interdum etiam sequente Potione eam purgavi.

℞. Agrimon.
Veronic.
Cuscut. an. m. ß.
Flor. Borrag. Bugloss.
Violar. an. p. j.
Liquirit. ℨ. ß.
Sem. Anis.
Fol. Senn. an. ℨij.

Decoquantur in aqua, ut Colatura redeat ad ℥ij. in qua dissolve.

Electuar. Diaphœnic. cum Rhab. ℨij.
Syr. violar. solut. ℥j.

Misce, capiat in aurora.

Sæpe etiam parum Ol. amygdalar. dulc. cum sacch. in jusculo carnis manè exhibui.

Dolore itaque medicamentis præscriptis sedato, per dies aliquot continuos Decoctum sequens in Vesicam, collumque Matricis injeci.

℞. Rad. Consolid. major. ℥j.
Hordei, m. j.
Veronic.
Scordii,
Alchymill.
Sanicul. an. m. j.

Decoquantur in aquæ mens. j. ad tertiæ partis consumptionem, in Colatura dissolve Mell. rosac. ℥ij.

Quoties Medicamentum illud in Vesicam injeci, toties per collum Matricis denuò effluxit, semper verò phlegma cum arenulis secum eduxit. Præterea etiam per longum temporis spatium Urinam retinere non potuit, à qua tamen molestia, Dei beneficio, rursus liberata fuit, ut jam jam dicturus sum. Vesica igitur commemoratis injectionibus repurgata, Turundam crassam, digiti longitudinis, ex mollibus stuppis, & gossypio contortam, & aqua sequente imbutam, in collum Matricis, quam profundè quidem potuit, immisit.

℞. Aq. Plantag. ℥iiij.
Sem. Cydon. grosso modo contusi, ℨ. ß.

Misceantur, & per dimidiam horam ad cineres macerentur: mucilago extracta trajiciatur per pannum, addendo; C. C. usti,

Lap. Calaminar.
Tutiæ, an. ℨ. ß.
Rad. Consolid. major. subtilissimè pulveris. ℨij.

Turundam hanc aliquandiu adhibuit: interea etiam

etiam præscriptam Purgationem aliquoties reiteravi, convenientem Victus rationem observare; eámque ab omnibus, quæ Urinam acriorem reddere possunt, tam in cibo, quàm potu, abstinere jussi. Præterea etiam (quoniam interiora ipsius Viscera ab Obstructionibus erant libera) interdum potionem Vulnerariam, atque Syr. ex herbis Traumaticis præparatam, sumpsit. Hac ratione profluvium Urinæ per collum Vesicæ remisit, tandemque rursus per collum Vesicæ naturaliter effluxit, multosque annos salva & incolumis supervixit; donec tandem ex peste extincta fuit. Ad hanc verò Curam non exiguum temporis spatium requiritur: nec certus interea est Chirurgus, utrùm perfectè Vulnus coalescere possit, an verò remansura sit fistula, Urinaque per eandem effluxura. Propterea pium atque industrium quemvis Lithotomum iterum atque iterum quàm humanissimè admonitum velim; ne hac in parte quicquam temerè & inconsideratè suspiciat, & Operationem hancce non nisi deploratis omnibus aliis remediis, instituat.

CAP. XXIII.

De horrendis ac perniciosis quibusdam erroribus, qui ante Operationem; in ipsa Operatione, & post Operationem, à multis Vulgaribus Lithotomis committuntur.

HUc usque de præcipuis rebus, quæ Lithotomo ante Operationem, sicuti etiam in ipsa Operatione ac Cura, perpendenda incumbunt, dictum fuit. Clarioris autem luminis atque doctrinæ gratiâ, tyronibus Lithotomiæ, crassos insuper atque perniciosos quosdam errores atque abusus, multis, prôh dolor! qui Artem hanc profitentur, & magnificè de semetipsis sentiunt, admodum familiares, coronidis loco huc inserere, eosque refellere lubuit: qui omni quidem humanitate, nec eo tamen fine, ac si quenquam in Arte suâ vituperare, aut eludere cuperem faciam, nihil minus, sed potiùs ut imperitos instituam, & ægros afflictos ab infortunio vindicem.

Primus Abusus. Primus autem ac præcipuus, qui in Lithotomia, Castratione, & aliis Operationibus difficilibus, à vulgaribus Lithotomis committitur, error sive abusus est; quandò ægro diebus Lithotomiam proximè præcedentibus; nec non toto Curationis decursu, liberum vitæ genus concedunt, nec ullum in victu, & aliis similibus ordinem præscribunt: imò nec corporis quidem præparationem ac purgationem præmittunt, sed ægros, ut ipsis offeruntur, incidunt. Ubi igitur Corpus cacochymicum, ut aliter fieri non potest, aut Plethoricum fuerit; tunc omnia ad locum affectum affluunt; unde posteà dolor, tumores, inflammationes, spasmus, & nonnunquam Mors ipsa subsequitur. Chirurgus igitur difficiles istas Operationes, non nisi præmissâ sufficiente corporis Purgatione, instituat.

2. Abusus. Hic rursus nonnulli sæpenumerò graviter hallucinantur; existimantes se rem acu tetigisse; ubi ægros ante Incisionem *Antimonio, Mercurio vitæ*, & aliis similibus vehementibus Medicamentis purgaverint, cùm tamen per Mineralia ista violenta vires internæ, ac humidum radicale, cum calore nativo adeò debilitentur, & opprimantur, ut sæpenumerò restitui nequeant: quòd si tunc Incisio instituatur, viresque, ob dolorem ac hæmorrhagiam, de novo debilitentur, æger plerumque succumbit. Quicunque Chirurgus igitur non tantum in Theoria; seu fundamentis Artis versatus est, ut ægrorum Naturam ac Constitutionem, Vires, humorum prædominium, & evacuandi modum dignoscere nequeat, ille peritum aliquem Medicum, ut multi solent, & sibi adjungere non erubescat. Ab hoc enim discere, & præterea etiam laudem atq; honorem reportare poterit, ægroque fata subeunte, Medicus iste de diligentia ac fide ipsius testabitur, eumque excusabit.

3. Abusus. Porrò Lithotomi nonnulli ægro, postremis tribus, vel pluribus ante Incisionem diebus, manè ac vesperi plenum haustum Potionis, ex decocto rad. Restæ bovis, sem. itidem Milii Solis, ac Saxifragæ, Medicamentis Diureticis vehementioribus præparato, exhibere solent: idque eum in finem faciunt, quòd existiment, sibique imaginentur, se Calculum hâc ratione vi ad collum Vesicæ propulsuros, ut eum post Incisionem cum tenacula eò faciliùs prehendere queant. Quamvis autem hoc Medicamentum idoneum ac speciosum esse videatur, non solùm tamen inutile, sed etiam perniciosum est. Inutile quidem, quoniam Medicamenta Diuretica, ubi per tot ambages atque circuitus, veluti è Ventriculo per Intestina, Venas Mesaraicas, Hepar, Venas emulgentes, Renes, ac Ureteres in Vesicam pervenerunt, viribus suis adeò spoliantur, ut ad Calculum ad collum Vesicæ protrudendum sufficere nequeant. Perniciosum verò est, quia Medicamenta Diuretica multos crudos, crassos, ac noxios humores è Ventriculo, Intestinis, Venis Mesaraicis, Hepate, ac Renibus secum ad inferiorem Ventrem, inprimis verò ad Ureteres, atque Vesicam deducunt, qui post Incisionem multa perniciosa ac periculosa symptomata, potissimùm verò dolores, Inflammationes, Gangrænam, Spasmum, ac Mortem producunt. Unde etiam periti Chirurgi Calculosis, inprimis verò proximè ante incisionem, nullas violentas, sed tantùm benignas potiones purgantes exhibere solent. Quòd si Medicamenta per Alvum purgantia, simul etiam per Ureteres evacuare possunt, quanto magis medicamenta illa, quæ propriè ac electivè, imò totius substantiæ proprietate vires ac facultates Urinam movendi obtinent, idem præstabunt? Pius igitur & industrius quivis Lithotomus ab ejusmodi Medicamentis Diureticis abstineat. Si verò Calculum descendere velimus, tunc æger è balneo egressus, ut antea dictum fuit, & jam-jam incidendus, parumper per Cubiculum deambulet, & si fieri possit, saltet. Infans verò si fuerit, sub brachiis præhendatur, parumque concutiatur, atque ita Calculus per se, propter molem suam, longè faciliùs ad collum Vesicæ decumbet, quàm

Cap. 23. aliàs medicamentis Diureticis depelli posset. Hi igitur omnium crassissimi errores, qui ante Incisionem committuntur, existunt; seqvuntur alii non leviores.

4. Abusus. Vulnus non est suendum. Castratores & Lithotomi nonnulli Vulnus unâ aut alterâ Suturâ, ut quàm citissimè coalescere possit, adducendum esse existimant. An verò suturæ istæ utiles ac necessariæ sint, facilè inquiri potest. Eas autem non utiles, sed potiùs perniciosas esse, hinc patet: primò quia neque Turunda ut par est immitti, neque sanguis in Vesica collectus, multaque perniciosa symptomata excitans, sisti potest. Deinde, cuivis notum est, post extractionem Calculi multas res p.n. veluti arenulas, phlegma, sanguinem concretum, ac pus in Vesica remanere. Consuto igitur Vulnere, quomodo quæso sordes istæ effluere poterunt? Retentæ verò in Vesica necessario putrescunt & corrumpuntur, unde dolor ingens, Inflammatio, tumores, Apostemata, Spasmus, & alia lethalia symptomata subseqvuntur. Tertiò, ponamus, neque sanguinem concretum, neque arenulas, adesse, notum tamen est, ad Vesicæ, à longo temporis spatio à Calculo exulceratæ, debilitatæ, ac proinde etiam quotidie crassum viscidumque phlegma, uti in Calculosis observamus, generantis expurgationem, tempus & otium requiri. Hoc verò per Vulnus fieri necesse est: quoniam enim meatus Urinarius longus existit, anfractusque atque ambages suas obtinet, ideoque per illum, præsertim cùm facultas expultrix eo tempore admodum debilis & imbecillis sit, evacuari non potest. Humore igitur illo viscoso in Vesica retento, quomodo perfecta sanatio sperari poterit? An non denuò novus Calculus concrescet ac generabitur, aut aliud aliquod perniciosum symptoma superveniet? Ita sanè absque omni dubio. Idem quoque sæpenumero observamus in externis Apostematis, imò etiam in Vulneribus recentibus, non sufficienter mundificatis, & ante tempus cicatrice obductis: tunc enim pus in fundo generatur, atque colligitur, & de novo gravia symptomata producit. Ante annos aliquot Lausannæ honesto cuidam Civi Vulnus in musculo bicipite, non sufficienter turundis apertum retentum, & præmaturâ Cicatrice obductum fuit, hinc materia purulenta in fundo Musculi collecta, Venam quandam ibidem putrefecit, unde diutiùs, quàm ab initio quartæ septimanæ, post inflictum Vulnus, tanta subsecuta est Hæmorrhagia, ut vitam cum morte permutârit. Quartò, languenti ægro renovantur dolores; Vulnere enim intumescente, ægrove crura movente, Suturæ istæ incidunt atque distendunt labia, ægrumque sine intervallo excruciant. Præterea etiam, contra Chirurgorum expertorum methodum, Contusorum Vulnerum Sutura instituitur. Et hac quidem ratione Sutura ista non utilis, sed perniciosa erit. Easdem verò Suturas Superfluas, & minimè necessarias esse, sapiens quivis, perspecta loci affecti constitutione, facilè cognoscere poterit, ubi quidem experietur, quòd colligatis ambobus Cruribus, ut suo loco dictum fuit, non aliter coalescat Vulnus, quàm si consutum fuisset. Sic igitur Suturæ istæ nec utiles, nec necessariæ sunt. Hoc idem etiam testatur Excellentissimus Chirurgus, *Petrus Francus, lib. de Herniis, c.32.*

Historia memorabilis, Vulneris ante tempus Cicatrice obducti.

Contusa Vulnera non sunt suenda.

Abusus verò Suturarum Vulnerum non novus, sed à multis jam annis in usu est, credoque *Theodoricum* primum ipsius autorem extitisse, sicut *lib.3. cap.44.* Chirurgiæ suæ videre est. Nec mirum; illis quippe temporibus Artes liberales ad summam barbariem redactæ erant: præterea verisimile non est, *Theodoricum*, tanquam Virum Ecclesiasticum, & Episcopum Cerviensem, ipsummet manum adhibuisse: sicuti ipse in præfatione sua fatetur, se illa à quodam, quem *Hugonem de Luca* nominat, collegisse, nec diu tamen apud ipsum commoratum esse; ita ut non obscurum sit, ipsum materiam istam ex proprio cerebro, non autem ex sua, vel *Hugonis* experientia adjecisse. Illud verò maximè mirandum, quòd etiam ipse *Lancfrancus, Guido*, & alii celeberrimi Practici, Ecclesiasticum illum, qui tamen non Practicus, sed Theoreticus Chirurgus erat, in hoc pernicioso abusu atque errore, tanquam fideles Discipuli, secuti sunt, nec animadverterunt, quàm multi ægri incisi, per Suturas istas Vulnerum, naturæ debitum solverint. Quocirca pium quemvis Lithotomum humanissimè ab Abusu illo dehortatum velim.

5. Abusus. Multi præterea Castratores & Lithotomi ægrum statim post Lithotomiam in Semicupium, cui herbas quidem appropriatas incoqvunt, collocare solent, eumque per dimidiæ horulæ spatium, plus minusve, ei insidere sinunt, eum, ut opinantur, in finem, ut dolor leniatur, corpusq; inter Incisionem aliquantulum refrigeratum, denuò calefiat. Hoc verò balneô sequentibus incommodis atque symptomatis ansam præbet.

1. Symptoma, quod Balneum consequitur. Primò, in Balneo illo reserantur vulneratæ Venæ, & Arteriæ, unde quidem tanta subsequitur Hæmorrhagia, ut ægri summâ imbecillitate ac Lipothymiis opprimantur. Neque hæc levissima causa est, quod multi statim post Operationem succumbant, aut aliàs ingente virium dejectione, morbisque chronicis subsequentibus multum, antequàm moriuntur, langueant, quoniam per jacturam illam sanguinis adeò prostratæ fuerunt Vires, ut restaurari nequeant. Idcirco monet censetque *Hippocrates*, ut in iis, qui sanguinem emittunt, aut quibus sanguinis fluxus suspectus est, non calida, sed frigida Medicamenta adhibeantur. *Lib.5. Aphoris. 23.*

2. Deinde, ponamus nullam Hæmorrhagiam verendam esse, cuilibet tamen notum est, Corpus in Operatione, propter vehementiam doloris ac hæmorrhagiæ, perturbatum, omnesq; corporis Vires prostratas fuisse, adeoque nullum præstantius remedium, ad refocillandas ægri Vires quærendum, quàm ipsam requiem. Cùm balneum insuper multos Vapores sursum mittat, facilè periculosa Lipothymia inde subsequi posset: uti superioribus annis apud celebrem quendam Virum, post operationem observavi.

Tertiò

Cap. 23. 5.

Tertiò, quandoquidem proprium caloris est attrahere, hinc etiam per usum Balnei magna humorum præternaturalium copia ex superiore corporis parte, præsertim è lumbis, utpote qui jam-jam ob præcendentem Operationem, commoti sunt, quasi vi deorsum trahuntur, tantoq; interdum cum impetu ad Vulnus delabuntur, ut tumor ingens cum intemperie, & alia symptomata subsequantur: ex Balnei enim istius usu Venæ, atque meatus omnes in loco affecto adeò dilatantur, & lubrici redduntur, ut humores excrementitii omnes ad Vulnus confluant, sanationemque impediant.

6. Abusus De Turundis.

Sextò, Lithotomi quidam usum Turundarum rejiciunt, Nervosque omnes ad Vulnus citò consolidandum intendunt. Magna quidem illa, & præceptis Artis repugnans temeritas: non enim sufficit, ut æger citò sanetur, ac pristinæ Sanitati restituatur, sed idem etiam tutò, h. e. sine periculo atque dolore fieri oportet: quâ autem ratione sanatio illa tutò, & absque periculo fieri possit, non video; nisi enim collum Vesicæ post Lithotomiam, beneficio Turundarum per dies aliquot apertum retineatur, & Vesica expurgetur, Arenulæ ac phlegma de novo retinentur, fitque miseria postrema deterior primâ; propterea quòd Arenulæ ac phlegma calore & inflammatione, Lithotomiæ succedente, denuò coagulantur, & indurantur. Quando igitur res illæ in Vesica retentæ, veluti phlegma, ac sanguis coagulatus, ventilatione carent, suffocantur, & inflammantur, unde facilimè Gangræna, tandemque, post acerbissimos dolores, Mors ipsa sequitur: Propter Inflammationem enim Vesicæ, Urina per Ureteres in Vesicam defluere non potest: unde inflammatio Renum, intemperies interna vehemens, Lipothymiæ, Spasmus, & similia oriuntur. Castrationes nonnulli hoc quoque modo instituunt, ut ægros sexto vel quarto die è lecto erigant, seque rem acu tetigisse existiment, honorem ac famam hâc ratione sibi comparaturi: quàm periculosum verò sit, & quàm gravem rationem aliquando coram Deo reddituri sint, quicunque vel tantillo pollet judicio, facilè intelligit, quod etiam multis coram proposui.

Temeritas quorundam Lithotomorum.

Nota.

7. Abusus.

Septimò, prætermittere non possum, quin Lectorem, ut sibi ab exitioso perniciosoque abusu, quem non postremus inter Chirurgos nostris temporibus, in libro suo descriptum reliquit, caveat, hoc loco obiter admoneam. Vult autem & scribit, sufficere, si Vulnus, post extractionem Calculi, linteo mundo operiatur, statuitque Urinam Vulneri mederi, & ad ipsius sanationem sufficere; Imò, addit, si nulla alia supervenirent symptomata. Rectè quidem & optimè dictum, quomodo verò symptomatis, puta dolori, intumefactionibus, Inflammationibus, & similibus, quibus singula Vulnera, præsertim cùm magna aliqua Contusione conjuncta, ut hoc, obnoxia sunt, subvenire poteris? Quomodo itidem absque convenientibus Medicamentis atq; remediis, symptomata impedies? Quin potius, inquam Ego, mortis imminebit periculum: nisi enim Vulnus ab initio, beneficio Medicamentorum ac turundarum, apertum retineatur, intumescit, & ita coalescit, ut neque Urina, multò minus humores viscidi, pus, & sanguis, quæ post Incisionem in Vesica remanserunt, emanare queant: unde quidem omnis generis prava symptomata, tandemque Mors ipsa subsequitur. Urinam quod attinet, quid, quæso subsidii inde sperari, aut quanam ratione illa medicamenti vices, ad demolienda symptomata, sanandumque Vulnus, hac in parte supplere poterit? Quandoquidem eo tempore non absoluti ac simplicis excrementi, sed aliam insuper naturam obtinet. Propter dolorem enim & inflammationem, non Vesicæ solum, ac Vulneris, sed etiam propter calorem p. n. atque febrilem Cordis, & totius Massæ sanguineæ, imò & puris in Vesica, & circa Vulnus collecti, peculiarem facultatem corrosivam, perniciosam & acrem asciscit; Ita ut liberè affirmare possim, Urinam retentam è præcipuarum Causarum omnium periculosorum, quæ Lithotomiæ supervenire possunt symptomatum, numero existere. Chirurgus igitur omnibus mediis ac rationibus impediat, ne urina retineatur, sed liberè fluat. Hoc verò Cannulis atque Turundis, ut suo loco dictum, optimè, & citra insignem molestiam, consequi poterit.

Cap. 23.

8. Abusus.

Octavò, alius insuper nec levis quidem Abusus ab Empiricis quibusdam committitur, qui non solum Turundarum in Vulneribus usum rejiciunt, sed etiam Vesicam Potionibus suis Vulnerariis ab omni phlegmate, arenulis, & similibus expurgare, Vulnusque perfectè sanare satagunt. Gravis error & abusus ille, quo multi vitâ suâ privantur. Potiones enim Vulnerarias ad Vesicam usque pertingere, ibidemque aliquid boni præstare posse, impossibile est; Cùm enim nec ipsa quidem Medicamenta Diuretica, ut *Galenus*, & alii scribunt, & experientia quotidiana testatur, subtili ac penetrabili naturâ ac facultate prædita, vix ad Vesicam pervenire queant: quomodo, quæso, Potiones Traumaticæ, quæ exsiccant & astringunt, eò pervenire, Vesicamque expurgare atque sanare poterunt? quin potius Mesenterium, Hepar aliaque interna Viscera, ac Venas, *ut cap. 21.* dictum fuit, obstruent, multaque prava symptomata, uti doctissimus *Joh. Matthæus, difficultat. Med. quæst.* 30. testatur, excitabunt.

Galenus Artis Med. dic. c. 98.

9. Abusus.

Nonò, inter singularia ac summa remedia nonnulli referunt, si statim post Operationem Pulvillus, vino calido imbutus, applicetur, nec illud in prima solùm deligatione, sed per totum etiam Curationis decursum nihil aliud adhibent, ut celebris quidam Lithotomus non ita pridem ad me scripsit, de eoque sententiam atque opinionem meam expetivit. Respondi autem, in his & aliis Vulneribus contusis, statim ab initio ejusmodi medimenta requiri; Primò, ad sanguinem sistendum, secundò, ad dolorem sedandum; Ad Suppurationem promovendam: ad humores alienos è corpore affluentes repellendos; Vinum verò sanguinem minimè sistere, hinc patet, quòd ejusmodi Medicamenta frigida & sicca esse oporteat, cùm tamen Vinum naturâ calidum, & prætereà etiam acre sit. Nec etiam dolorem lenire, multò minus Suppurationem Vulneris promovere potest; Quandoquidem partem affectam calefacit,

Cap. 24. facit, ac propter acrimoniam suam Vulnus vellicat, atque dolorem excitat. Medicamenta igitur Anodyna & Suppurantia, naturæ calidæ, & humidæ, omnisq; acrimoniæ expertia esse oportet. Quintò tandem, humores p.n. è corpore affluentes non reprimet, multò minùs repellet, cùm calidum sit, Medicamenta verò Repellentia frigida esse oporteat.

CAP. XXIV.

De Symptomatis, eaq; demoliendi modo.

HActenus præcipuæ partes ac capita, quæ cuivis fideli & industrio Lithotomo, quantum quidem ac instituendam Operationem requiritur, cognoscenda sunt, proposita & explicata fuerunt. Quoniam verò nonnunquam gravi periculosæ q; Operationi huic, innumera perniciosa symptomata, & affectus p. n. Curationem interdum totam invertentes, & immutantes, superveniunt, qui sæpe doctissimis & Experientissimis quibusvis Medicis imponunt; Ideoque summa Lithotomo adhibenda est diligentia, ut æger expertum aliquem nancisci possit Medicum, qui naturam ac constitutionem ipsius probè perspectam habeat, & ad eam non solùm Victus rationem, humorumque excrementitiorum è corpore evacuationem dirigat, sed eò etiam animum intendat, ut symptomata demoliatur & corrigat, atque depellat. Quod quidem Chirurgo apud honestos & peritos quosvis homines honorem ac laudem conciliabit. Et si fortè successus voto non responderet, tunc Medicus Chirurgi diligentiam Propinquis commendare, famamque ipsius defendere atque tueri poterit. Hunc quidem ordinem in omnibus difficilibus ac periculosis Operationibus, quantum potui, non sine fructu observavi. Quoniam verò Medici præsentiam interdum denegari non ignoro; Ideoq; perito atque industrio Chirurgo sequentia diligenter observanda erunt.

1. Quid ad avertenda symptomata observandum. Primò, ut toto Curationis tempore, tam aliquot ante Incisionem diebus, quàm in ipsa Cura, & aliquandiu pòst prospiciat, ne æger in Victus ratione peccet, inprimis verò ut omnia, quæcunque corpus, humores, ac sanguinem calefacere & incendere possunt, evitet. Nihil propterea aliud, quam Juscula, cremorem hordei, & avenæ decorticatæ (quæ quidem hac in parte, sicuti etiam in Castrationibus maximè commendantur) assumat. A Vino ægri isti planè abstineant, ejusq; loco Ptisanam, & Emulsiones Amygdal. dulcium adhibeant; Uti initio fusiùs indicatum fuit, nec opus est, ea hoc loco repetere.

Secundò in avertendis Symptomatis cavendum est, ne alvus constipetur, sed singulis diebus naturaliter fluat: retentis enim & induratis in corpore alvi excrementis, Vesicam, Intestinum rectum, aliasque in Operatione contusas & exulceratas partes comprimunt. Ad purgandum tamen non nisi Medicamenta lenia, veluti Mannæ, syrup. rosat. solut. vel Syr. de Cychor. cum Rhab. exhibenda sunt: quantum enim damnum ex usu Catharcticorum Medicamentorum ad ægrum redundare queat, antea dictum fuit. Optimum verò & convenientissimum remedium in istis ægris, ad alvum solutam servandam, sequens Clyster erit; *Cap. 24. Clyster.*

R. Rad. Althææ, ℥j.
Fol. Althææ,
Malvæ,
Mercurial.
Parietar. an. m. j.
Chamomill.
Melilot. an. m. ß.
Sem. Lini,
Fœnigræc. an. ℥. ß.
Anis.
Aneth. an. ℥j.

Decoquantur omnia in aquæ mens. ij. ad consumptionem tertiæ partis, hujus decocti pro adulto accipe ℥x. Butyr. recent. Ol. Aneth. an. ℥j. Vitell. ovorum num. ij. Sacch. rubr. ℥ij. Misce, & fiat Clyster.

De Suppositoriis. Suppositoria hîc non facilè adhibenda, quandoquidem acredine atque duritie suâ Anum, qui in Operatione non parum irritatur, & consequenter etiam collum Vesicæ comprimunt, & exulcerant. Tempestate verò aëris frigidâ suppositoria parva ex butyr. recent. parari, in aqua frigida servari, ægroque, quoties opus erit, applicari poterunt: alvum enim leniunt & emolliunt, doloremque mitigant. Æstivo quoque tempore herbæ emollientes Carnibus adjiciendæ & incoquendæ sunt. Inprimis verò ad rem facit Cichorium, Endivia, Spinachia, ac folia Rhab. Monachorum, sicuti etiam Mercurialis, quæ duæ postremæ inprimis Alvum aliquo modo laxant & emolliunt.

Tertiò, ad avertenda Symptomata, ad constitutionem ægri quam diligentissimè respiciendum erit: si enim æger juvenis, robustus, atque plethoricus fuerit, nec nimiam in operatione sanguinis copiam profuderit, tum secundo, aut tertio post incisionem die, tutò Vena in brachio dextro eisecari, & habitâ ratione Virium, sanguis emitti poterit. Hæc quidem Phlebotomia calorem internum, febrem, inflammationem, tumores, spasmum, dolorem, & similia avertit, & impedit.

Quartò, singulis diebus bis, aut quoties deligatur æger, ipsius Venter ab Umbilico ad Pudenda usque, sicuti etiam Lumbi & Os sacrum, Ol. rosac. vel Myrtill. inungenda erunt, vel præparetur Linimentum tale; *Linimentum pro Lumbis.*

R. Unguenti rosac. ℥j. ß.
Butyr. rec. in aq. rosac. loti,
Ol. Violar.
Nymphææ, an. ℥j.
Mucilag. Sem. Cydon. aq. rosac. extract. ℥. ß.
Camph. aceto dissolut. ℥j.

Misce in mortario, ad formam Linimenti.

Si verò dolor aliquis p. n. Ventris, aut propè Vulnus superveniret, tunc rursus Olea primò adhibita, veluti Ol. amygdal. dulc. de Vitell. Ovorum, & similia reiteranda essent. Quibus etiam parum Ol. Lumbric. ad impediendum Spasmum admisceri, eoque Os sacrum inungi posset. Atq; hæc in genere, & breviter de Symptomatis, eorundemq; Præcautione, dicta sunto; de iis enim omnibus

 omnibus prolixè agere, hujus loci non est, neque etiam provincia illa Herniario aut Lithotomo, sed perito alicui Medico, cum in finem vocato, incumbit.

CAP. XXV.

De Retentione Calculi in Vreteribus.

IN præcedente capite in genere de Symptomatis, Lithotomiam insequentibus actum fuit, quoniam verò duo insuper non levia Symptomata, Calculosis familiaria, occurrunt; ideoque ea, Chirurgus instituendi, docendi, & exhortandi gratia, in duobus inprimis sequentibus capitibus perstringere volui.

Primum verò ac periculosissimum, quod calculosis accidere potest, Symptoma est, quando Calculus in Ureteres decumbens, iisque impactus inhærens, gravissimum dolorem, ob summam meatuum istorum angustiam; & sensum, producit: *ut cap. 5.* fusiùs dictum fuit. Gravissimum autem dolorem istum facilè inflammatio partis dolentis, nec non Mors ipsa, præsertim si æger, obstructo utroq; Uretere, Urinam emittere non possit, insequitur. Hic verò Lectorem celare nolo, interdum etiam Uretres ex aliis quoq; causis quàm Calculo Renum, obstrui: uti ex sequente Exemplo apparet.

Historia Memorabilis, de Obstructione utriusque Vreteris.

Observat. Anno 1595. die 8. Junii, obiit Coloniæ filius meus primogenitus, qui ad septimum usque ætatis annum caput, Cervicem, imò universum corpus adeò mundum purumque obtinuit, ut nulla unquam Pustula, multò minus furunculus, aut scabies in eo deprehendi potuerit: unde quidem sæpe apud Amicos queritabundus dixi, subitaneum aliquem affectum tandem Puerum istum oppressurum & extincturum, quod etiam evenit. Cùm enim septimo ætatis anno, per unum aut alterum diem Cephalæâ quâdam affectus esset, subsecutus est dolor lumborum, cum febre conjunctus, sicuti etiam Retentio Urinæ, ita ut ferè ne guttulam quidem excernere posset. Et quamvis honorandi atque doctissimi Viri, *Dn. Arnoldus Manlius, Dn. Joh. Kuenius, Bredenbachius, &c. Dn. Joh. Slotanus*, omnes tres Med. Doctores, summam adhibuissent diligentiam, Urina tamen secedere noluit, atque ita septimo die Morbi obiit. Cadavere itaque, præsente *Dn. Slotano*, ab honorando *Dn. Ludovico Glandorffio*, experientissimo ac solertissimo Chirurgo, dissecto, ingentem & insignem Renum, ac partium circumjacentium inflammationem, in Gangrænam jam degeneratam, reperimus.

Admonitio ad Matresfamiliâs. Hoc igitur solertibus quibusvis Matribusfamiliâs diligenter notandum erit, ne scabiei in Infantibus, quamcunque corporis partem occupet, nisi Oculos, Aures, Nares, & similia corrumpat, Manus medicas adhibeant: quoniam enim Natura in hoc infante per scabiem corpus à vitiosis humoribus expurgare non potuit, hinc anno septimo, veluti per expulsionem criticam, subitò è capite, Thorace, aliisque partibus supra lumbos decubuerunt, ibidemque Ureteres obstruxerunt. Quamvis autem nullum aliud præter hoc unicum exemplum viderim, quòd Materia scabiei Infantibus Ureteres obstruxerit: sæpe tamen affectus præternaturales plurimi, tam interni, quàm externi, in infantibus curandi mihi occurrerunt, quibus vel natura scabiem non expulerat, vel etiam quasi vi, & lacessitâ Naturâ, sanata fuit. Inde Infantes sæpenumero malignis & insanabilibus Apostematis, Scrophulis, Ulceribus, fistulis, & similibus, infectos videmus. Ut taceam incommoda, quæ sæpe internis partibus nobilibus Naturâ in tenellis Infantulis non repurgatâ, aut in opere suo impeditâ, supervenerunt. De hoc quidem Matresfamiliâs, sicuti etiam Chirurgiæ tyrones, quorum nonnulli infantes Unguento Enulat. ac Bernhardino cum Mercurio illinere non erubescunt, monendos esse judicavi. Ab eo verò pius quivis Medicus sibi caveat, & si fortè, necessitate urgente, dolor scabiei in infantibus leniendus sit, butyrum recens per se, aut aquâ rosac. lotum sufficiens erit, si eo scabies illinatur, vel etiam cremorem lactis, recens à lacte separatum admisce.

Admonitio ad Chirurgia tyrones.

Ut autem ad institutum meum revertar, natura Vreteres à Renibus usque ad Vesicam, angustos admodum condidit, quoniam ei tantum usui destinati sunt, ut Vrinam, aliquando etiam materiam viscidam ac purulentam è Renibus in Vesicam deferrent. Si verò eveniat (ut quidem calculosis quibusdam accidit) ut crebri multique Calculi è Renibus in Vesicam per eosdem delabantur, tum successu temporis dilatantur, ita ut interdum etiam (quod ipse vidi) Calculi, magnitudine pisa, aut fabas majores æquantes, è Renibus in Vesicam delapsi fuerint: Id verò non absque ingente dolore, ob exquisitissimum Vreterum sensum, contingit; præterea etiam periculo non vacat. Si enim Calculus in Vreteres decumbat, eisque impactus inhæreat, dolor ingens, intumefactio interna, Intemperies, febris, Inquietudo, sæpe etiam delirium, Lipothymiæ, aliaque periculosa symptomata sequuntur. Adauctâ postmodum in parte affectâ inflammatione, ac subsequente Gangrænâ & Sphacelo, tum demum de hominis istius vita actum erit: quemadmodum anno 1623. mense Junio, apud celebrem quendam Virum, in vicinia simile vidi. In hoc Viro, cùm Calculus Vreteribus impactus inhæsisset, nullisque remediis deturbari potuisset, tandem inflammato loco affecto, extinctus fuit. Post pium ipsius obitum, totum latus, ut in Gangræna accidere solet, fuscum evasit. *Observat.*

Quomodo Calculi in Vreteribus detineantur. Calculus autem ideò in Vreteribus detinetur, quia videlicet acutus, asper, inæqualis, & angulosus, è contrà verò Vreter angustus ac parvus est. Quòd si præterea etiam facultas expultrix, ob multiplicem dolorem, debilis ac imbecillis fuerit, tum Calculus propter acumen suum, nec non Vreterum angustiam, prodire non potest, sed hæret: sique tunc æger corpore pravis humoribus repleto, Diuretica validiora adhibuerit, magnam phlegmatis, vitiosorumque humorum copiam ad locum affectum deducet, adeoq; Oleum camino addet. Obstructo alterutro tantùm Uretere, periculum longè minus, quàm si uterq; obstrueretur, erit: Natura enim Vrinam ad alterum Renem, & per ejusdem Vreterem ad Vesicam deducit. Bonâ fide asserere possum, quòd anno *Observat.*

Cap. 25. anno 1624. honorando ac prudentissimo Viro, *Dn. Joh. Wolffio, Civi Bernensi*, Calculi aliquot in Uretere dextro ad tertiam usque septimanam impacti inhæserint: interea ingentem quidem in loco affecto patiebatur dolorem, reliqua verò symptomata non admodum molesta erant: propterea quòd Urina per ureterem sinistrum ad Vesicam, indeque per vias ordinarias profluere potuit. In hoc quidem Viro, quamdiu Calculus in Ureteribus detentus fuit, eodem modo, ut postea dicetur, Curationem institui, paucaq; Medicamenta Diuretica, ne humores alienos è corpore ad locum affectum pellerem, adhibui. Tandem paulatim ad Vesicam delapsi, & citra molestiam per Virgam excreti fuerunt.

Utriusque Ureteris Obstructio periculosa. Obstructo verò à retentis lapillis, arenulis, aut similibus, utroque Uretere, angor & cruciatus maximus oboritur, ægerque, ut Excellentissimus Vir, *Dn. Ambros. Paraus lib. 17. cap. 36.* testatur, iisdem sæpe doloribus, quibus submersi, opprimitur. Urina enim denuò ad Venam cavam regurgitat, spiritus Vitales suffocat, caloremque innatum extinguit. Ex tali quidem angore, Calculiq; in utroque uretere retentione, honestissima atque lectissima quædam Matrona Lausannensis, Hospita videlicet ad crucem albam, la Flammande dicta, ante 30. annos extincta fuit. Præterea etiam observatum fuit, idemque Pareus citato loco testatur, ægros aliquos in tantis angustiis urinam supernè per Vomitum reddidisse.

Observat. Puer quidam quotidie Urinam per Vomitum excernit. Doctissimus ac celeberrimus Vir, *Dn. Gregorius Horstius*, inclytæ ac liberæ Reip. Imperialis Ulmensis Physicus ordinarius ac Medicus, Dn. & Amicus meus benevolentissimus, ante annos aliquot Casum hunc memorabilem ad me perscripsit. Ante quadriennium circiter, scribit, Darmstadii, Puerum quendam 12. annorum vidi, qui à juventute sua quotidiè ad minimum semel aquam salsam, instar Urinæ equinæ, per Os evomuit. Causa hujus affectus erat, quòd Puero isti, nondum dimidium annum agenti, pudenda à Porco cutetenus demorsa fuerunt, Vulnusque ex negligentia Barbitonsoris omninò coaluit.

Puella quædam nobilis Urinam per Umbilicũ effundit. Legimus apud Excellentissimum Chirurgum Gallum, *Bartholomeum Cabrollium, Observ. 20.* oblatam ipsi fuisse nobilem quandam Puellam, cui collum Vesicæ à juventute omninò occlusum, è contrà verò Urina per Umbilicum, cum summo incommodo & molestia, excernenda fuit. Hæc quidem duo Exempla, quandoquidem notatu dignissima ac nova sunt, in gratiam Medici industrii huc inserere lubuit, ex quibus apparet, quàm mirabiliter Deus Opt. Max. interdum, & in multis hominibus per Ministram suam Naturam operetur, resq; planè mirabiles producat.

Victus ratio. Cùmprimum autem unus aut alter Calculus Calculosorum Ureteribus impactus fuerit, postmodum ægro conveniens Vivendi ratio præscribatur: ab omnibus crudis & difficilis coctionis, sanguinem itidem & humores adurentibus Cibis; veluti sunt Aromata, & similia, nec non etiam à vino, planè abstineat, ejusque loco emulsionibus Amygdalarum dulc. ex amygd. part. 2. & Sem. Cucurbitæ parte altera, paratis utatur: vel Potionem seq. conficiat.

Cap. 25. Clyster.

R. Agrimon. Veronic. añ. m. ß.
Liquirit. ℥j.

Incidantur ac decoquantur in aquæ mens. ij. & Mellis cochl. j. per horam circiter dimidiam. De hoc decocto bibat æger ad libitum.

Postmodum etiam sumat Clysterem sequentem, eumque quamdiu poterit, contineat.

R. Rad. Malv.
Altheæ, añ. ℥j.
Fol. Altheæ,
Malv.
Violar.
Mercurial. añ. m. ß.
Parietar. m. j. ß.
Flor. Chamomill.
Melilot.
Sambuc. añ. m. ß.
Sem. Anis.
Lini,
Fœnicul.
Fœnigræc. añ. ℥ij.

Incidantur, & contundantur omnia, postea f. decoctio in ℔ iiij. aquæ fontan. ad consumptionem tertiæ partis: in ℥x. hujus decocti colat. dissolve,

Butyr. recent.
Ol. Lilior. alb.
Lumbricor. añ. ℥j.
Vitell. Ovor. num. ij.
Salis, ℨij. Misce, f. Enema.

Ejusmodi Clysteres frequenter, vel saltem quotidiè semel adhibiti, ægro maximè conducerent. Meatus enim Urinarios internos emolliunt, ac lubricos reddunt, præsertim si diutiùs ab ægro contineri possint. Si verò in Intestinis detinerentur, tunc adhibito Suppositorio alvus stimuletur; Similiter etiam, nisi sufficienter eos continere possit, momentum satis adjiciat.

Sacculus. Loco affecto Sacculo, ejus latitudinis ac longitudinis, ut totum latus cooperire queat, applicandus, & ex iisdem herbis, quæ pro Clystere præscripta fuerunt, q. s. parandus erit: & nisi Calculus remediis istis cederet, tunc ex præfatis herbis Semicupium paretur, cui æger ad Umbilicum usque insideat. Præterea etiam subinde Cochl. j. Ol. Amygd. dulc. cum pauxillo Syr. de Althea, atque decocto Agrimon. & Veronic. additâ Liquiritiâ, permixti propinetur, & si fieri possit prospiciatur, ut corpus equitando, vel deambulando exerceat: ut per exercitium istud corporis Calculus eò faciliùs ad Vesicam delabi possit. Semicupium verò ita præparetur, ut æger pedes extra aquam contineat, sic enim eò diutiùs in eo permanere poterit. Pharmacopolæ, imò etiam ipsi Calculosi, in locis quibusdam peculiaria, & admodum idonea in hunc usum sedilia, cum pelvi quadam in promptu habent, quæ qui sibi conficienda curare cupit, eorum figuram & usum apud doctissimum & celeberrimum Virum, *Dn. Ambrosium Paraeum, lib. 17. cap. 38.* reperiet. Deficiente verò sedili isto, ejus loco Cupa ejus latitudinis, ut æger ei commodè insidere queat, altitudinis verò, ut Balneum Umbilicum ipsius attingat, accipiatur. Hæc quidem Cupa, in posteriore parte aliquantulum in altum (ut dorso ei in-

Cap. 25.

ei incumbere possit) elevanda, in parte verò anteriore (ut crura foras propendere queant) incidenda vel excavanda est. In hanc æger, quam commodè quidem fieri poterit, collocetur, balneum temperatum conservetur, ægerque per mediocre temporis spatium in eo permaneat.

Ad Balneum verò herbæ in copia adhibeantur, ut illud eò efficacius efficiant. E Balneo in lectum calefactum, ne Venter refrigeretur, deponatur: Et statim post egressum è Balneo, seq. Potiuncula ei exhibeatur.

Potiuncula post Balneum sumenda.

R. Ol. Amygd. dulc.
Syr. de Althea Fernel. an. ℥j.
Confect. Alkerm. ℈j.

Cum aquæ Parietar. & decocti pto potu ordinaria præscripti, an. part. æqualibus f. Potiuncula, detur tepidè.

Ubi verò æger post egressum Balnei aliquantulum quieverit, totum latus, Venterque ad spinam dorsi usque, sequente Linimento inungatur.

Linimentum.

R. Ol. Lilior. alb.
Amygd. dulc.
Pingued. Anseris,
Scorpion.
Lumbric. an. ℥j.
Capon. an. ℥ß. Misce.

Corpore eo, quo dictum est, modo inuncto, Sacculus prædictus calidè applicari poterit: vel paretur sequens cataplasma, & calidè applicetur.

Cataplasma.

R. Farin. Tritici, Hordei, an. ℥ij.
Pulv. rad. Altheæ,
Folv. Malvæ, Parietar. an. ℥ij.
Sem. Lini, Fœnigræc. an. ℥iij.

Coquantur cum decocto rad. & fol. Altheæ, & Parietar. fiatq; Cataplasma: addendo sub finem
Butyr. recent.
Ol. Lilior. alb. Lumbric. an. ℥j.
Vitell. ovor. num. ij.
Croci, ℈j. applicetur calidè.

Balneum verò, Lumborum inunctio, Sacculi, & Cataplasma toties, quoties necessitas dolorque requiret, reiteretur.

In hoc Casu, ad Calculum videlicet è sede sua ad Vesicam depellendum, etiam conducit Vomitus: eo enim corporis motu ac concussione Calculus interdum in Vesicam delabitur. Nisi igitur sponte suboriatur Vomitus, benignis Medicamentis provocandus est. Haustus aquæ tepidæ, butyro recent. vel oleo Olivarum permixtæ, Vomitum ciet: præsertim si statim post assumptum Vomitorium, digitus vel pluma oleo imbuta, ad Uvulam intrudatur: Vel,

Vomitorium.

R. Rad. Raphan. ℥ij.
Menth. Hordei decorticat. an. p. j.

Coquantur omnia in aquæ ℔j. ß. ad consumptionem dimidiæ partis: adde parum Olei, vel butyri recent. & ægro propina.

Aliud paulò efficacius.

Aliud.

R. Agaric. ℈ij.
Rad. Raphan. Asari, an. ℥j.
Flor. Roris marin. p. j.

Coquantur in aqua, ut Colatura redeat ad ℥vj. In quibus dissolve Syr. Acetos. ℥ij. Misc.

Hac potiuncula, ægro tepidè exhibita, mone ut mox digito, sive pluma in collum immissa, Vomitum proliciat.

De Purgatione.

Purgationes in ægris istis adhibendæ non sunt: humoribus enim præternaturalibus excrementitiis, viscosis & similibus è partibus superioribus ad intestina propulsis, facilè etiam pars aliqua ad Renes & Ureteres delabi potest. Cassiam nonnulli in Calculosis commendant, & pro singulari experimento ad refrigerandos Renes ac lumbos extollunt; alii verò eam Urinam ciere, & acrem reddere, reipsa comperiunt, & experiuntur. Hac de re consulere poterit Lector Doctissimum & Experientissimum Virum, *Petrum Pigray, lib. 7. cap. 4.* Item *Cent. 1. Epist. mearum, Epist. 34. & 35.* Loco verò Purgationis, Clysteres, quoties opus erit, adhiberi poterunt.

De Cassia.

De Medicamentis Lithontripticis.

Quidam etiam in hac Retentione & interceptione Calculi in Ureteribus, Pulverem in Officinis, Lithontribon dictum, aliaque Medicamenta Diuretica vehementiora commendant, quæ tamen periculo non vacant: nisi paulo antè corpus ab omnibus vitiosis humoribus expurgetur; sin minus, Medicamenta ista Diuretica vehementia, ut sæpius observavi, multos vitiosos humores è superiore corporis parte ad Renes propellent: ita ut Calculus non solum magis magisque Ureteribus impingatur, sed etiam Inflammationes internas, indeque mortem ipsam subsecutam esse, expertus sim. Prudentia igitur hac in parte maximè opus est: si verò interdum Naturæ Medicamentis Diureticis subveniendum esset, tunc tertia pars sem. Cucurbitæ Amygdalis addatur, quod non solum Renes & Ureteres refrigerat atque lenit, sed etiam Urinam aliquo modo ciet. Similiter etiam ægro interdum Haustulus aquæ Parietar. vel Petroselin. cum Syrupo de Althea Fernel. permixtæ, propinari poterit: vel Emulsioni Amygdal. dulc. parum prædictarum aquarum affunde, hinc Urinam magis minusve, prout multum vel parum aquæ affuderis, promovebit.

De symptomatis.

Affectibus istis gravioribus plerumque etiam multa periculosa Symptomata, veluti Intemperies interna calida, Lipothymiæ, Inquietudines, Vigiliæ, & similia minimè negligenda, superveniunt, ubi quidem requiritur, ut Chirurgus peritum aliquem Medicum in consilium adhibeat, ne quid omittatur, sed omnia cum summa prudentia maturoque consilio suscipiantur, ac peragantur. Nihil enim hic temere agendum, errorque semel commissus rarò sarciri potest. Quod si igitur Intemperies aliqua interna, vehemens, ac sitis molesta fuerit, tunc Venæ sectio in brachio affecti lateris nihil nocebit, quatenus nimirum Vires eam perferre possunt. Phlebotomia quidem ista Inflammationem internam, aliaque symptomata impediet: præterea etiam tam cibus quam potus ad corporis refrigerationem dirigantur. De quibus omnibus supra *cap. 9.* actum fuit. Alvus verò astricta si fuerit, præscripto Clystere ægro succurrendum erit. De avertendis Lipothymiis nonnunquam ob doloris vehementiam, inquietudines atque Vigilias, supervenientibus, consulat Lector *c. 20.*

Cap. 25. & 26.

Si verò prædictis remediis dolor non leniri, nec æger quiescere posset, tum sequentem ipsi propinabis Potiunculam.

Potiuncula anodyna.

℞. Aq. Lactuc.
Parietar. añ. ℥jß.
Syr. de Papaver. ℥j.
Althea Fernel. ℥ß.
Confect. Alkerm. ℈j. Misce f. Potio.

Hanc Potiunculam exhibe ægro duabus horis post cœnam, ut superdormiat. Sæpe in ægris meis, sedato beneficio hujus Potiunculæ, aut aliis id genus Medicamentis, dolore, somnoque subsecuto, Naturam Calculum expulisse, observavi. De quo plura *cap. sequente* dicentur.

Nota.

CAP. XXVI.

De Retentione Calculi in Virga.

Calculo, Dei beneficio, ex Ureteribus in Vesicam delapso, illicò quidem cessat dolor, nondum tamen absoluta est operatio: Calculus enim non rarò etiam in Urethra ac Virga detineri solet; ubi quidem Urinam retinet, gravesque dolores & angores producit. Minus verò affert periculi, quam si in Ureteribus detineretur; quandoquidem Urethra per Virgam transiens plerumque paulò amplior, quam Ureteres, est. Addo autem *plerumque*: Calculosos enim curandos habui, quibus meatus Urinarius per Virgam adeò angustus erat, ut Calculum absque ingente molestia atque dolore emittere non potuerint: cum tamen interea sponte, & sine ullo negotio è Renibus per Ureteres in Vesicam delapsi essent.

Angustia Urethræ unde oriatur.

Angustia verò illa urethræ primò à Natura, seu prima Conformatione & ortu oriri potest: quandoquidem Natura non semper in omnibus Subjectis & Individuis eundem tenorem servat. sed aliquando membrum aliquod majus vel minus in hoc quam in illo producit. Deinde ex Causis etiam accidentalibus ortum suum habere potest: ut si fortè urethra Calculosi à Gonorrhœa Venerea, in juventute labefactata, aut Calculus eidem extractus fuit: tunc enim Cicatrix Meatum Urinarium eo in loco paulò angustiorem, quam antea erat, reddit. Ætatis præterea etiam ægri ratio habenda est: quemadmodum enim juvenes omnia membra, Venas atque meatus, molles, lubricos & amplos obtinent; ita etiam omnia exsiccantur & indurescunt in Senibus, adeoque Vasa, Venæ, sicuti inprimis etiam meatus urinarii, perpetuo minores & angustiores evadunt: unde quidem urinam sine difficultate atque molestia emittere nequeunt, quo etiam imbecillitas facultatis expultricis multum facit. Quibus verò à multis annis multi ac crebri Calculi è Renibus per ureteres & urethram prodierunt, in iis meatus urinarii paulatim dilatantur, ita ut etiam adultiores facti calculos minore cum periculo excernant.

Observat.

Ante 30. annos ad Nobilissimum quendam Virum ab *Hatzfeld, Dn. in Wildenberg*, veni, qui incredibilem Calculorum, è Renibus suis per Virgam ejectorum, numerum mihi monstravit. Et quamvis Nobilis iste tunc temporis Vir sexagenarius esset, Calculos tamen instar pisorum ac fabarum grandiuscularum, absque singulari molestia, emittere potuit: propterea quod Meatus ipsius urinarius à longo tempore multitudine Calculorum, ab ipso rejectorum, dilatati fuerant.

Cap. 26. Observat.

Ego Calculum, instar calicis dactyli, in Musæo meo reservo, quem sexagenario cuidam Viro, Dn. Johanni Merulæ, Verbi divini Ministro Paterniacensi, citra incisionem, non quidem absque dolore, sed sine mortis periculo, è Virga eduxi: sex enim annos supervixit, sæpeque Calculos, absque singulari molestia excrevit. Hoc autem posito, Retentio tamen Calculi in Virga minimè tam periculosa est, ut in Ureteribus; quoniam medicamentis & instrumentis melius ad Calculum penetrare possumus, quàm si retineretur in Ureteribus. Et quamvis omnia frustra adhiberentur, ad ultimum tamen remedium, h. e. ad incisionem Virgæ, eo in loco, cui inhæret Calculus, confugere possumus: ut postea fusius dicetur. Si igitur contingat, ut Calculus in Virga retineatur, tunc fideli atque industrio Chirurgo non illicò, ut interdum temerarii Circulatores, inprimis ad majorem operi suo splendorem conciliandum, mercedemque ampliorem reportandam, factitare solent, incisio instituenda est: hoc, inquam, Rationalem atque fidelem Chirurgum non decet, sed prius omnia remedia, ad Calculum citra Incisionem educendum, adhibenda sunt: quibus omnibus frustra adhibitis, immotoque manente Calculo, è duobus malis minus eligendum, & ad incisionem, tanquam sacram anchoram, confugiendum erit.

Quare Urethra ferro parcendum.

Urethræ verò, quantum fieri potest, ferro quod parcendum sit, hinc fit, quod semper in loco inciso cicatrix dura, meatus urinarii dilatationem impediens, remanet. Quando igitur postea alii è Vesica excernendi sunt Calculi, Virga verò ea ex parte, qua exsectus fuit Calculus, propter Cicatricem paulò durior & angustior facta fuit, tum Calculus denuo intercipitur, rursusque nova Incisio, vel eodem, vel proximo in loco instituenda est. Inde sæpe fit, ut Vulnus illud tandem in fistulam degeneret, & consolidari nequeat. Quantum verò incommodum id ægro afferat, prudenti cuivis judicandum relinquo: quandoquidem urina simul & semen per fistulam illam effluunt, qua quidem de causa semper Calculum citra Incisionem educere studui. Quoties igitur Chirurgus Calculum in Virgam prolapsurum suspicabitur, utpote qui jam-jam ex ureteribus in vesicam decubuit, tunc illi, quantum fieri poterit, via sternenda & aperienda erit: ita ut meatus urinarius virgæ inferior, mollis ac lubricus servetur. Cui quidem scopo inserviunt Clysteres, Sacculi, Linimenta, Cataplasmata, ac Semicupia, *capite præcedente* descripta. Si verò tum demum, ubi Calculus jam in meatu urinario interceptus fuerit, ad ægrum vocareris, primò quidem & statim convenientem Victus rationem ei præscribes, de quo quoniam *in 9. sicuti etiam in superiore capite* satis superque actum fuit,

fuit, ideoque ea hoc loco repetere non est opus. Postea Sacculum, ejus magnitudinis ut pudenda tota cooperiat, herbis emollientibus, superiore capite descriptis, repletum, & in aqua, vel lacte recent. decoctum, calidè applicabis, locoque affecto parumper fomentato, Sacculum tolles, ac totam Pudendorum regionem, ac Virgam, sicuti etiam inferiorem Ventrem, & Perinæum, Unguento *cap. præcedente* descripto inunges, postea Sacculum rursus applicabis, & ne refrigeretur pars affecta, cavebis: frigus enim in affectibus istis valde nocet; Bini propterea Sacculi, ut refrigerato & ablato uno, alter calefactus præsto & in promptu sit. Et si fortè Semicupio insidere cuperet æger, quod in hoc quidem casu maximè conducit, tunc statim, postquam è balneo egressus, & linteis calefactis abstersus fuerit, Virga, Pudenda, inferior Venter, ac Perinæum ipsius unguento prædicto calefacto inungenda, ac postmodum Sacculi denuo calide applicandi, atque ita donec accedat Calculus, continuandum erit. Dum autem Virgam inungit Chirurgus, eam manu altera leniter in altum versus Umbilicum attollat: altera verò manu Calculum, quantum fieri potest, sursum, & versus glandem pellat, sed videat, ne Calculum denuo in Vesicam repellat: quin potius omnibus modis ac rationibus meatum Urinarium, ad educendum Calculum, emolliet, ac lubricum reddet: quem quidem in finem sufficientem herbarum, superiore capite pro Clystere præscriptarum, quantitatem accipio, easque cum lacte recent. & momento butyri recent. decoquo, & Colaturam in poculum, aut ollam infusam, ægro, ut Virgam suam in eam suspendat, sub culcitram trado. Quamprimum autem Colatura ista refrigescere cœperit, mutabitur, & alia præstò erit.

Cap. 26.

His quidem inunctionibus ac balneationibus meatus Urinarius emollitur, & lubricus redditur, ita ut Calculus eò facilius expelli queat. Non parum etiam ad rem facit, si Ol. amygdal. dulc. cum Ol. Scorpion. permixtum, Syringa in Vesicam, usque ad locum, cui Calculus impactus est, injiciatur: hæc enim Injectio duplicem usum habet, quoniam meatus Urinarius non solum Oleo emollitur, & lubricus redditur, sed etiam ab inspirato cum Syringa aere ac spiritu, aliquo modo dilatatur: quod si tunc æger simul Urinam & Calculum expellere conetur, eò melius secedere potest Calculus. Quemadmodum sæpius in ægris meis observavi, in primis verò Venerando, pio, ac prudentissimo Viro septuagenario, *Dn. Antonio Vetzerin*, p. m. quem à sex septem've ante pium ipsius obitum annis, sæpenumero in urinæ retentione, & Calculi interceptione in Ureteribus & Virga, Dei beneficio, feliciter curavi: ita ut nunquam ad Lithotomiam confugere coactus fuerim. Subinde tamen ac sæpe, dolore ingravescente, Potiunculam, sub finem superioris Capitis descriptam, ei exhibui: quod non parum ipsi, sicut & plurimis aliis ægris, profuit: ubi enim beneficio hujus Medicamenti doloris sævitia ac vehementia sedata fuerit, ægerque somnum & quietem aliquam capessere potuerit, Natura refocillatur & restauratur, viresque novas acquirit. Inde facultas expultrix corroboratur, reviviscit, excitatur, & quæcunq; Naturæ inimica sunt, expellit.

Nota.

Cap. 26.

Hoc ego Anno 1621. diligenter observavi, & expertus sum Murati, in sexagenario quodam non obscuri nominis Dn. *Dn. Joh. Jacobo à Diesbach*, cui in Retentione ac suppressione Urinæ, non neglectis interea balneis, Epithematis, Unguentis, Clysteribus, & similibus, frustra tamen adhibitis, tandem die quadam hora nona vespertina, potiunculam præscriptam exhibui: cum autem nocte illa superdormivisset, Urina soluta copiosè effluxit. Unde postmodum dolores, ardor internus, aliaque symptomata remiserunt. Prostratis verò mirum in modum Viribus, ad quintum vel sextum diem sequentem urinam retinere non potuit, pristinam tamen Sanitatem, Dei beneficio recuperavit, & ad 7. usque diem Januar. Anni currentis 1627. vixit.

Observat.

Lithotomi quidam Ministrum, aut alium quempiam constituere solent, qui membrum virile sugat, aut mulgeat, eaque ratione Calculum extrahere tentet. Præterquàm quod autem suctione ista meatus urinarius dilatari nequit, sed potius contrahitur, Calculusq; magis impeditur, nisi in anteriore Virgæ parte contineatur, quod nimirum suctione ista magna humorum ac sanguinis copia ad Virgam quasi vi attrahatur, malumque deterius reddant. Præstat igitur, remediis modò commemoratis, acquiescere, in eorumque usu, ne alvus constipetur, utque conveniens Victus ratio instituatur, operam dare.

Errores quorundam Lithotomorum.

Calculo verò remediis istis non cedente, eum confringere tentabimus, quod interdum, præsertim si mollis fuerit, facilè fieri potest.

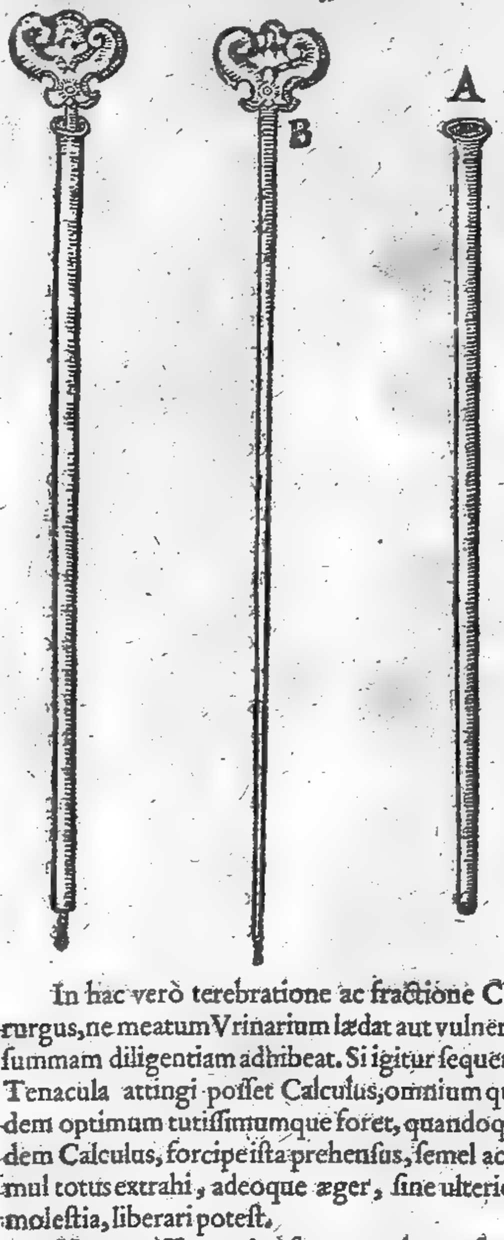
Qua ratione Calculus in Virga confringendus.

Ambros. Pareus, Excellentissimus & Experientissimus iste Chirurgus, in hunc finem terebras torculatas, parvas, acutas, quarum figura sequitur, adhibet: quas tamen peracutas, & minimè è chalybe, sed tenui ferro fabricatas esse oportet: & ne meatus Urinarius lædatur, primò Cannula lit. A. notata, ad Calculum usque intromittatur, tumque Chirurgus sinistra manu Virgam, ea ex parte cui Calculus inhæret, prehendens, Calculum cum pollice & indice corripiat, postea prædicta Cannula à Ministro leniter deorsum ad calculum usque depressa, Chirurgus Terebellum lit. B. signatum, ad Calculum intrudat, & in orbem contorqueat, atque ita mucrones ipsius Calculum paulatim imminuent & confringent. Quo facto, Oleum amygd. dulc. & Scorpion. Virgæ injiciatur, Sacculorum itidem, & Linimentorum usus eo usque, donec Natura arenulas & lapillos confractos cum Urina expellat, continuetur. Cannulam quidem argenteam subtilissimam, terebram verò ferream esse oportet: chalybs enim facilè frangi, mucronesque suos in meatum Urinarium deponere posset.

Deli-

Cap. 27.

Delineatio Cannulæ, atq; Terebræ.

In hac verò terebratione ac fractione Chirurgus, ne meatum Vrinarium lædat aut vulneret, summam diligentiam adhibeat. Si igitur sequente Tenacula attingi posset Calculus, omnium quidem optimum tutissimumque foret, quandoquidem Calculus, forcipe ista prehensus, semel ac simul totus extrahi, adeoque æger, sine ulteriore molestia, liberari potest.

Hæc verò Tenacula è ferro tenui, ne rostrum ipsius, mediocris pennæ, vel styli exploratorii maximi, supra *sub finem 3. Capitis* delineati, crassitudinem excedat.

In parte verò posteriore è ferro valido & crasso, ut rostrum eò firmius prehendere prehensaque retinere queat, fabricetur. Exactè rotundam, levemque eam esse oportet; similiter etiam prius Oleo amygd. dulc. aut butyr. recent. probè illinentur, & ne frigida, sed aqua calida calefacta applicetur, cavendum erit.

Tenaculam igitur manu dextra, quam leniter quidem poteris, in Virgam ad Calculum usq; intromittito. Quod ut eò commodius exequi possis, sinistro pollice & indice Virgam circa glandem prehendes, & in altum attrahes; Adducta autem ad Calculum Tenacula, Ministro Virgam attollendam committes: tu verò pollice & indice sinistro Calculum prehendes, diductaq; aliquantulum Tenacula, Calculum ambobus digitis versus tenaculam, ut eum prehendere & extrahere possis, propelles. Extracto Calculo, Oleum amygd. dulc. vel lac recens calefactum in meatum Urinarium, ut ad naturalem suam lubricitatem reducatur, insperges.

Si verò Calculus meatum Urinarium contrivisset, exulcerasset, adeoque Inflammationem aliquam excitasset, tunc loco Olei amygd. dulc. Collyrium sequens inspergatur.

Cap. 27.

Collyrium.

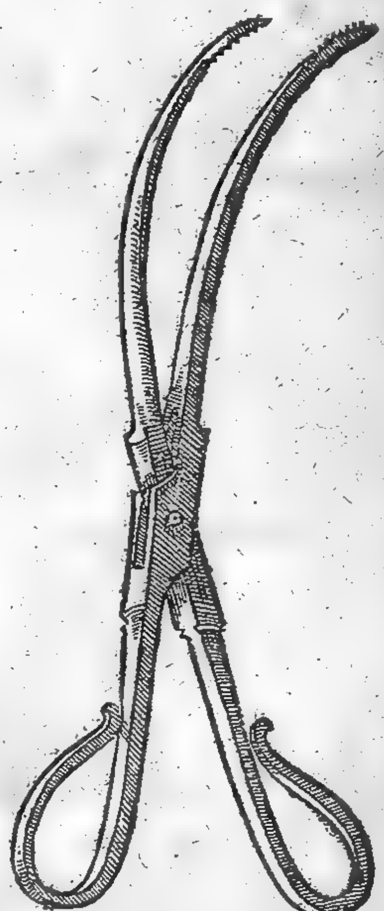
℞. Aq. Plantag. Rosar. Fragar. añ. ℥ij.
sem. Cydonior. contus. ℈ij.

Macerentur per horam in loco calido, postea fiat expressio, cui adde,

C. Cornu usti & præparat.
Tutiæ præparat.
Plumbi squammos. loti, & præparat. añ. ʒ j.
Caphuræ ℈ ß. Misce.

Hoc Collyrium dolorem sedat, Inflammationem reprimit, partesque exulceratas consolidat.

Delineatio Tenaculæ.

Præter prædictam terebram Parei & tenaculam, adhuc duo alia instrumenta ad extrahendum calculum è virga in Musæo meo habeo: quorum primum ex officina Chirurgica Clarissimi Viri, Dn. D. Joh. Andr. à Cruce in Latina editione pag. 51. in Italica verò pag. 33. depictum, & ab ipso ASTA appellatum, ex parte mutuatus sum, ex parte inquam, nonnulla enim in ipso mutavi & correxi, uti Lector ex delineatione & descriptione videre poterit. Author eo quidem utitur ad extrahendos globulos plumbeos ex Vulneribus sclopetorum, ego verò illud ita adaptavi, ut etiam ad extrahendos lapillos è virga quàm aptissimum sit, modo sint extra perinæum balanum versus: qui enim perinæo inclusi sunt lapilli, instrumentum incurvatum requirunt.

Est autem stylus ferreus ex inferiori sua parte tricuspis, ex superiori verò torcularis, cum sua matrice, ut videre est A. B. cuspides (quas à

Cruce

Cap. 26. Cruce alas appellat) C. C. C. expensæ B. claviculus est, qui stylo torculari infigitur, & fissuris fistulæ E. E. notatæ, inseritur, ne cuspides, sive alæ, in operatione, in ipsa fistula circumvolvantur.

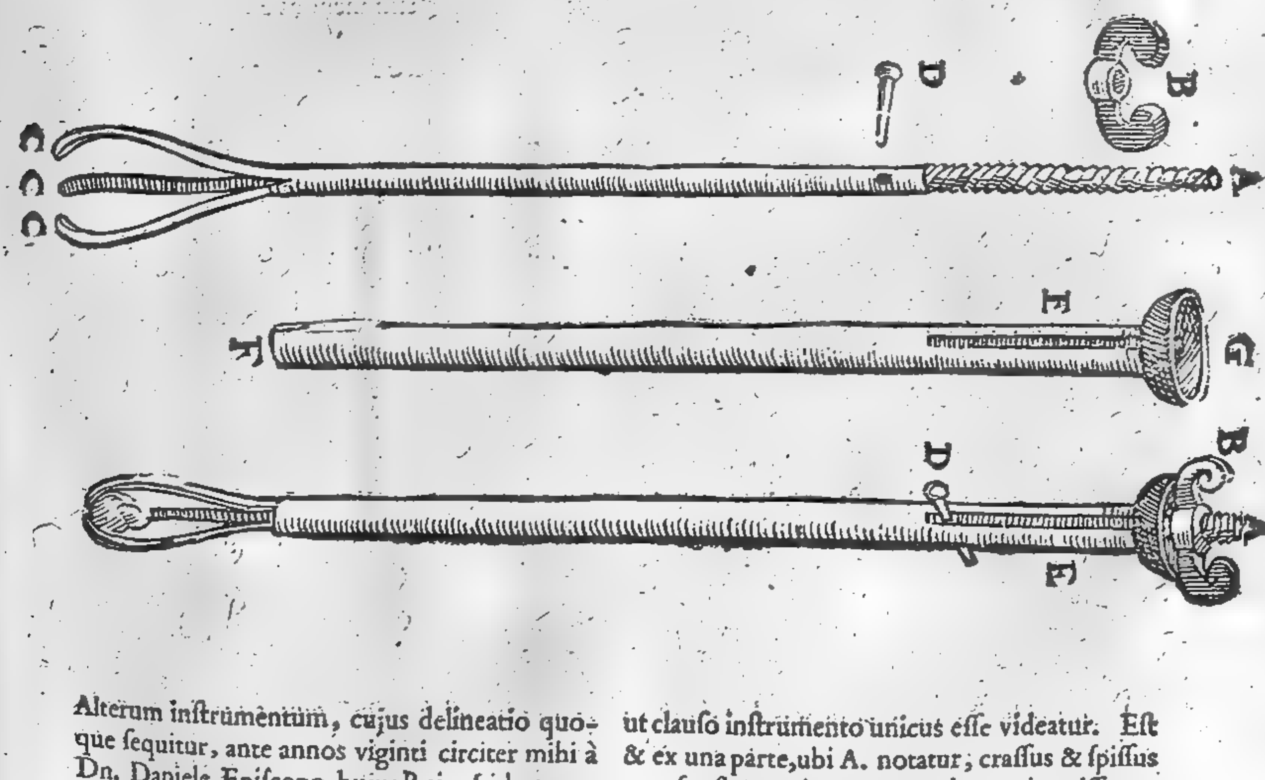
F. fistula est argentea vel cuprea, ejus crassitiei artificiose fabricata, ut ductus urinarius illam admittere possit. Habeat fistula illa ex utraque parte fissuram, quo clavis D. notatus, sursum deorsumque versus, duci possit. Superior pars fistulæ G. notata in formam pelviculæ fabricata est, ut in operatione oleo amygdalarum dulcium impleri, illudque per fistulam ad ductum urinarium, & calculum perfluere possit.

Hoc modo adaptata omnia, virga adjacentesque partes, sacculo ex radicibus Altheæ, liliorum alborum, floribus Chamomillæ, meliloti, fol. violarum, brancæ ursinæ, parietariæ, semine lini & fœnigræci per semihoram fovendæ sunt. Postea virga & vicinæ partes, oleo amygdalarum dulcium aut liliorum alborum inungantur. Tandem inungendus quoque est stylus, A. notatus, uti & fistula F. G. Hæc ita peracta cum fuerint, intrude stylum per inferiorem partem fistulæ, ubi G. notata est, usquedum cuspides sive alæ C. C. C. notatæ, non amplius appareant, tum matricem, sive verticem B. B. notatum, stylo torculari A. ad pelviculam ferè usque circumvolve. Sic adaptata fistula, & prædicto oleo inuncta eodemque oleo impleta pelvicula, clementer in virgam, ad calculum usque immittenda est. Tum ductum urinarium pollice ac indice tuo sinistro sub calculo prehende, parumque constringe ne Calculus instrumento profundius perinæum versus intrudatur; Ad calculum posita fistula, F. notata, stylus paulatim intrudendus est, ut cuspides sive alæ, parum extra fistulam promineant, tunc enim tricuspis, ad instar speculi matricis aperitur; & ductus urinarius dilatatur. Id quum pro magnitudine calculi factum fuerit, pollice ac indice tuo sinistro, calculum instrumentum sive speculum tuum versus, protrude, omnemque diligentiam adhibe, ut cuspides sive alæ speculi calculum prehendere possint. Tum verticem, sive matricem styli, quantum opus est, circumvolve, clementerque speculum unà cum calculo extrahe. Cap. 26.

Prædictum instrumentum Dn. à Cruce ASTAM appellat, ego speculum cœcum. Speculum, quia ductum urinarium dilatat, aperitque. Cæcum verò, quia cuspides sive alæ, aut rostra, in ipsa fistula occultantur. Est etiam ad extrahendos globulos plumbeos è vulneribus sclopetorum, aptissimum speculum hoc, dummodo cum vulnere & globulo proportionem habeat, hoc est, crassum, magnum, validumque sit: alioquin vulnus circa globulum dilatare sufficiens non esset.

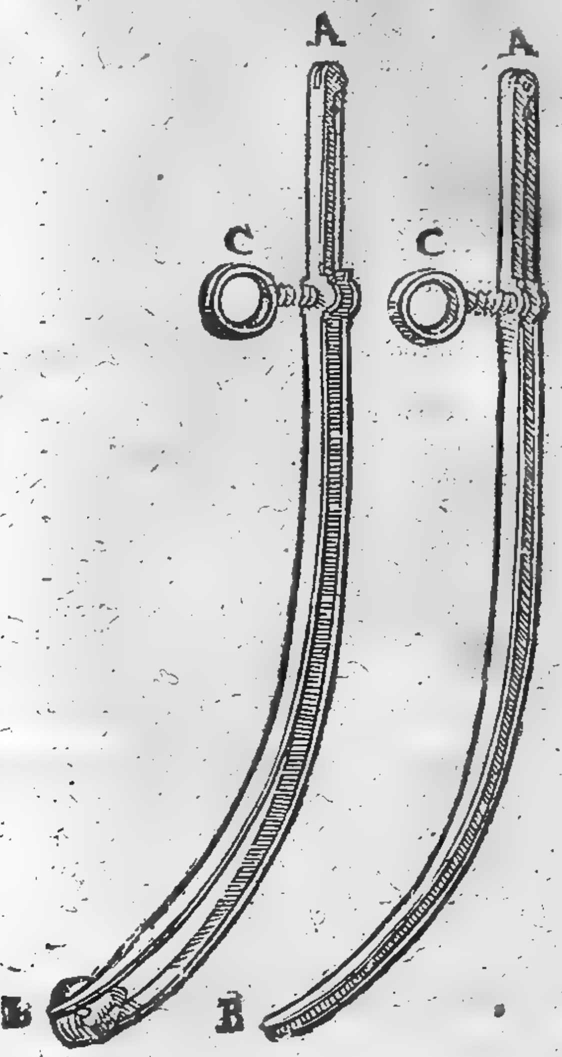
Admonitio. Videat autem Chirurgus, ut cuspides, sive rostra, ex optimo ferro, non ex chalybe, per aquam frigidam indurato, fabricata sint, ne forsan in operatione apex rostri alicujus abrumpatur, & in meatu urinario remaneat.

Delineatio Speculi ad extrahendos calculos è virga.

Alterum instrumentum, cujus delineatio quoque sequitur, ante annos viginti circiter mihi à Dn. Daniele Episcopo, hujus Reip. Lithotomo Excellentissimo, communicatum fuit: qui etiam se eo cum successu usum fuisse, mihi asseruit, ego ejus periculum non feci. Constat autem ex duobus Stylis ferreis, ita inter se junctis, ut clauso instrumento unicus esse videatur. Est & ex una parte, ubi A. notatur, crassus & spissus cum sua flexura, ita accommodata, ut immisso rostro B. notato in ductum urinarium ad calculum usque, beneficio torcularis C. ad instar tenaculæ, facilè aperiri, ac claudi possit, uti ex delineatione satis superque apparet.

Superest

CAP. XXVII.

Qua ratione Calculus è Virga sit exscindendus?

Quod si Calculus nullis remediis cedat, & expelli queat, adeoque ex diuturna Urinæ retentione alia gravia ac periculosa Symptomata verenda essent: tum quidem Lithotomia, tanquam ultimum & extremum remedium, adhibenda erit. Ubi quidem Chirurgus rursus & inprimis Victus rationem convenientem præscribere non negliget. Deinde etiam locum ad instituendam Incisionem maximè idoneum eliget.

Error quorundam Chirurgorum.

Chirurgi nonnulli Incisionem supra ipsum Calculum, hoc est, in inferiore Virgæ parte, & in medio Urethræ faciunt, quod tamen non probatur: quoniam enim Urethra eo in loco parum carnosa est, ideoque Vulnus non facilè consolidatur, ita ut interdum etiam fistulæ, ut ipse observavi, ibidem remaneant.

Hac de causa è regione Urethræ, & in carnosa Virgæ parte, Incisio sequente modo instituenda est.

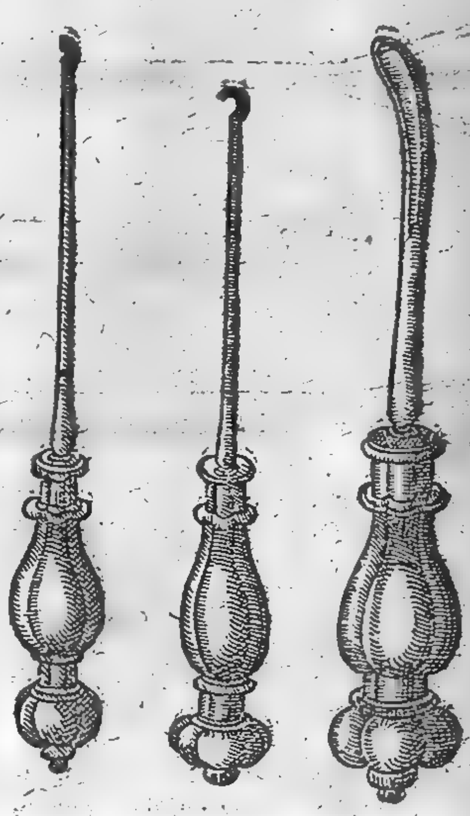
Collocato supra dorsum ægro, ad dextram ipsius constitutus, pollice & indice sinistræ manus Virgam prehende, ita tamen, ut manus tua ossi Pubis incumbat, Virgaque supra indicem traducta propendeat, ac pollice fortiter versus Ventrem deprimatur, Calculus verò superiori indicis parti firmiter incumbat: postea Incisionem aliquantulum è regione Urethræ, secundum Virgæ longitudinem, donec mucrone novaculæ Calculum attigeris, institue. Quod si tunc Calculus (quoniam cutis in superiore parte distensa, indicem & Virgam, una cum Calculo sursum pellit) non erumpat per se, tunc instrumentorum sequentium aliquo extrahendus erit.

Quomodo Calculus, citra fractionem & Incisionem, educi queat.

Superest & aliud medium, quo Calculus è Virga, minore cum periculo atque dolore, quàm per Incisionem ac fractionem, cum terebello atque tenacula, meatu nimirum Urinario levi inflatione aliquantulum dilatato, educi potest. Ubi igitur Chirurgus Syringa sua, Oleum amygdalar. dulc. ut antea dictum fuit, in Virgam ad Calculum usque injecerit, ita ut meatus Urinarius Oleo amygd. dulc repleatur, ægrum, ut Oleum ubique Calculum & Vrethram humectet, emolliat, ac lubricam reddat, per dimidiam horulam quiescere sinat, ita tamen ut Virga Sacculo emolliente, antea descripto, involuta sit.

Peractis his omnibus, Chirurgus Cannulam supra delineatam, & lit. A. notatam, in Urethram immittat, eaque ad Calculum usque adducta, sinistra manu Virgam juxta glandem prehendat, eamque firmiter admodum comprimat. Ubi igitur Urethra à spiritu leniter atque paulatim per Cannulam inflato mediocriter dilatatus fuerit, tunc indice dextro Calculum leniter propellet. Quod si fortè prima aut secunda vice fieri non posset; nihilominus tamen non desistet, sed rursus, cum moderatione tamen, ad evitandum dolorem, Cannulam ori admovebit. Quamobrem ad inflationem Urethræ revera non tibicen, Empiricus, imperitus Circulator, aut ebriosus, sed circumspectus, & expertus & Chirurgus adhibendus erit.

Delineatio Instrumentorum.

Cap. 27. & 28.

Superveniente verò Hæmorrhagiâ, Chirurgus Turundam, albumine ovi imbutam, & pulvere ad sistendũ sanguinem, cujus discriptionem c.10. præmisimus, conspersam, in promptu habeat, Vulneri immittat, atque pulvillo itidem albumine ovi imbuto cooperiet, atq; fasciet.

In prima Deligatione Virgam, Ventrem, ac Inguina ægri Oleis, quorum descriptionem in limine cap. 21. reperiet, inungat: turundas verò & Emplastra Digestivo, eodem Capite descripto, illinat, atque ita ægrum singulis diebus bis deliget. Quòd si tandem quoque Balsamum, ad cicatricem Vulneri inducendam, inspergere cupias, nihil nocebit. Si verò dolor, & humorum vitiosorum affluxus in Virga superveniat, Cataplasma sequens calidè applicari poterit;

Cataplasma.

℞. Farin. Hordei ℥ij.
Pulv. Rosar. rubr.
Balaust. an. ℥j.

Coquantur cum s. q. aquæ Parietariæ ad formam Cataplasmatis, addendo sub finem, Oxymelitis simpl. ℥j. cum vitello unius Ovi.

Ne verò Urethra eo in loco, unde Calculus exsectus fuit, angustior reddatur, carove luxuriet, & in posterum rursus molestias facessat, idcirco necesse est, ut Chirurgus Candelam ceream, seu filum plumbeum, Unguento Diapompholigos, vel Emplastro de Ranis illitum, in Virgam intrudat, & quoties opus erit, renovet.

CAP. XXVIII.

Quomodo illi, quibus Calculus, ob magnitudinem suam, aliisq; de Causis extrahi nequit, tractandi sint.

QUandoquidem Calculum adeò magnum in Vesica generari contingit, ut citra mortis periculum extrahi nequeat: ideoque multò consultius est, ut æger, quemadmodum *Avicenna & Lancfrancus* scribit, Excellentissimusque Medico-Chirurgus *Joh. Andr. à Cruce, lib. 5. tractat. 3. cap. 3. in Officina Chirurgica* etiam hortatur, non attingetur, h.e. Lithotomia in ea non instituatur: vel enim æger, inquit ille, morietur, vel fistula in loco affecto remanebit, unde reliquum vitæ spatium cum summa miseria traducet. Quoniam præterea ægri quidam adeò timidi ac pusillanimes sunt, ut ex solo terrore ferè extinguantur, interea verò Chirurgum pium atque fidelem non decet, ut alibi quoque dictum fuit, cuiquam vitæ suæ filum abrumpere, ideoque necessitas requirit, ut hic modum, quo ægri illi tractandi sint, breviter subjiciam. Ad patientiam Christianam atque constantiam eum adhortaberis, eiq; propones & indicabis, primam & originalem hujus, & omnium aliorum morborum, afflictionum, & ærumnarum, quibus homo in hac vita obnoxius, causam partim à nobis ipsis, partim etiam à DEO, Parente nostro Cœlesti, ortum ducere. Dixit enim Scriptura, nullum malum accidere in Civitate, quod Deus non faciat; quod tamen cum grano salis, & distinctione accipiendum est.

A nobis, nec non in nobis ipsis Spiritualis, ac præternaturalis, & quandoque etiam naturalis omnium ægritudinum causa existit. Causa spiritualis ac *supernaturalis* est, Natura corrupta ab Adamo ad nos derivata, & quòd omnes in peccatis concepti sumus, nascimur, incrementum sumimus, atque senescimus, imò quòd tota Natura, Vita, & actiones nostræ non nisi ad Peccata proclives sunt, adeoque non temporalem solùm, sed etiam æternam pœnam merentur. Causa morborum *Naturalis*, inconveniente, turpi, & immoderata vitæ ratione, per crapulam, & similia, in nobis generatur, ut suo loco fusius dicetur. Quod verò suprà asserui, Malum quod accidit in Civitate, à DEO proficisci, à veritate quidem alienum non est, ad alium tamen finem dirigitur. Quoniam enim tanta est divina erga genus humanum misericordia, ut DEUS ab initio Filium suum dilectissimum, tanquam sacrificium propitiatorium, pro peccatis, ut homo salvari posset, morti consecrarit, nihil verò impuri, peccatisve ac vitiis inquinati, de regno suo communicabit, atque particeps fiet: idcirco ægritudines, afflictiones atque calamitates eum nobis præstant usum, ut iis ad pœnitentiam ac resipiscentiam inducamur, simulque iis, sicut aurum igne, purificemur. Quemadmodum igitur peritus aliquis artifex ferre non potest, si ineptus & imperitus aliquis famulus aurum ipsius ante tempus, & antequam sufficienter purificatum sit, è prunis extraheret, illudque ad institutum suum ineptum redderet: ita etiam Deus, Cœlestis pater noster, non vult, ut vel æger ipse, vel Medicus vitæ cursum, in maximis etiam doloribus, ærumnis, & calamitatibus contrahat, vel abrumpat, sed impatientes illos ægros, qui Crucem cum Christo tollere, per multasque afflictiones in ipsius regnum ingredi recusant & aversantur, puniet. Propterea æger subinde sententiam *Prophetæ* animo volvat, & infixam habeat: Domine Iram tuam feram, quia peccavi; tu verò, mi Deus, fer mihi auxilium, intuere imbecillitatem meam, mihique in omnibus patientiam atq; constantiam largire.

Quòd si Deus ægris, qui sæpe propter acerbissimos dolores ad impatientiam impelluntur, non parcet, quomodò igitur tractabit temerarios Circulatores, Circumforaneos, & hujus farinæ homines, qui quamvis ægrum ex Lithotomia moriturum prævideant, & agnoscant; nihilominus tamen adeò temerarii, imò potiùs adeò impii sunt, ut turpis & insatiabilis lucri causâ, rem tam vilipendant, & ex mera temeritate, quadrupedalibus verbis, maleque fundatis ac vanis pollicitationibus eum veluti fascinent, & obcœcent, donec eum ad carnificinam adducant. Quomodo, inquam, tractabuntur? Gravis ratio ipsis coram Deo de actionibus suis reddenda erit, imò propria ipsorum Conscientia eos coram tribunali divino accusabit. Quocirca nullus honestus piusque Chirurgus neque in hoc, neque in aliis periculosis Operationibus, ubi æger alias cum affectu suo aliquandiu supervivere posset, unquam vanis levibusque promissis ad Lithotomiam subeundam se inducere conetur, neque etiam rem nimium extenuet, sed exspectet, donec æger, vel ejusdem

Cap. 28.

propinqui, instinctu proprio cum vocent atque sollicitent, ne vitæ cursum datâ operâ, turpis lucri causâ, ei interrumpat.

Occurrente verò ejusmodi affectu, ex quo ægro intra paucos dies moriendum est, ut eum conservet, nervos intendat. E. g. cùm Anno 1614. Copertum, ad puerum quendam, cujus *Cent.* 4. *Observ.* 91. mentionem feci, ut ei femur supra genu resecarem, vocatus atque sollicitatus essem. Operationem illam quidem suscepi, cùm viderem quòd puer ultra quinq; vel sex dies supervivere non potuisset, Operatio verò spem aliquam mihi fecisset, cui quidem Deus ita benedixit, ut in hunc annum 1626. usque, fortassis hac ipsâ horâ, salvus & incolumis supervivat.

Alia verò est Calculi ratio; Æger enim eo affectus per multos annos eum circum ferre, Deóque ac Patriæ suæ inservire potest, sicuti plurimos quidem vidi, qui in calamitoso isto statu atque doloribus, ad provectam ætatem pervenerunt. Quoniam igitur Operatio hæc in Senioribus, & præsertim quando Calculus magnus est, duabus de Causis periculosa existit: primò, propterea quòd Natura ipsorum labascit, debilisq; & imbecillis est. Deinde quia Cutis, Musculi, Venæ, & reliquæ, quæ in Operatione dilatari atque extendi deberent, partes, tum demum propter senium aridæ fiunt, exsiccantur, omnique succo atque humore naturali destituuntur; Ideoque etiam multò difficiliùs Calculus, ex ipsis Senioribus videlicet, quàm è junioribus educi potest: *sicuti c.* 10. pluribus indicatum & declaratum fuit. Quicunq; igitur Operationi illi sese submittere respuunt, & Curam Palliativam desiderant, sequentia diligenter perpendant.

Quid calculosis observandũ.

Primò, requiritur ut Calculosi exquisitissimam victus rationem observent, & ab omnibus iis, quæ Calculum augere & grandiorem reddere possunt, abstineant, sibique caveant. Proinde omnes crassos, crudos, viscososq; cibos vitabunt, Aromata omnia, excepto Cinamomo, Macere, Croco, & nuce moschatâ: ipsis nocent; iis enim Causa Efficiens Calculi augetur. Nocet præterea Vinum generosum, immoderatum corporis exercitium, Ira; & uno verbo, omnia quæcunq; corpus calefaciunt, Calculosis noxia sunt: ut Lector cap. 9. fusiùs videre poterit. Præterea etiam ab omni Vino calido & forti abstinendum; pro potuque ordinario Vinum album annuum, nullâ tamen facultate astringente præditum, adhibendum erit. Qui verò Cerevisiâ uti coguntur, minimè recentem, sed quæ optimè cocta ac depurata sit, bibent: vel etiam Decoctum Agrimon. & Veronic. cum Liquirit. ut cap. 9. dictum fuit, sibi parari curent, eoque utantur. Emulsiones Amygdalar. dulc. modo prædicto Capite descripto paratæ, Calculosis etiam, præsertim doloribus urgentibus, optimè conducunt: succis enim oleaginosis Amygdalarum ac sem. Cucurbitæ, meatus Urinarii leniuntur, & lubrici redduntur. Raphani, Sinapi, Nasturtium aquatic. imò omnia Diuretica vehementiora, Calculosis maximè perniciosa sunt: per illa enim Calculus ad collum Vesicæ propellitur, ubi acerbissimi dolores excitantur. Quin potiùs Calculus è collo Vesicæ, quantum fieri potest, retrorsum, ut postea dicetur, pellendus est.

Cap. 28.

Præterea etiam necesse est, ut æger interdum Medicamentum aliquod, quod Ventriculum, & interiora Viscera corroboret, Concoctionemque adjuvet, assumat, eum præsertim in finem, ut natura vegetior atque robustior reddita, humores excrementitios eò meliùs consumere, Calculique augmentum & incrementum impedire queat. Hic commendatur Conserva Rosar. Menthæ, Absynth. Pont. Cortices Citri, & Arantior. sem. Anis. & fœnic. & similia: vel sequens præparetur Tragea;

Tragea.

R. Specier. Aromat. rosat.
Diarrhodon. Abbat.
Cinamom. elect. & pulveris. an. ℥j.
Cort. Citr. sicc.
Pellic. Ventriculor. gallinarum, an. ℥j. ß.

Electuar.

Aut, R. Sacch. rosat. ℥vj. Misce, f. Tragea.
Conserv. Rosar.
Menthæ,
Absynth. Pontic.
Cort. Citr. condit. an. ℥j.
Pellicular. interior. Ventricul. gallinar. subtilissimè pulveris. ʒiij.
Confect. Alkerm. ʒij.
Margarit. præparat.
Corallor. præparat. an. ʒj.
Cum Syr. de Althea Fernel. q. s. f. Elect.

De hoc Electuario capiat æger manè jejuno Stomacho, & Vesperi sub ingressum lecti, sicuti etiam post prandium, quantitatem Nucis juglandis.

Et si fortè de imbecillitate Ventriculi conquereretur, tunc scrobiculus Cordis ac regio Stomachi sequente Linimento quotidie bis inungi poterit;

Linimentum ad corroborandum Ventriculum.

R. Ol. Menthæ,
Mastich. an. ℥j.
Gumm. Tacamahac.
Elemi, an. ʒiij.

Terantur simul lentissimo igne, & colentur per pannum: postea admisce Ol. nuc. moschat. per expressionem facti, ʒij. Ol. garyophyll. ʒ. ß. Misce, servetur in vase vitreo.

Sequens quoq; Emplastrum regioni Ventriculi, applicetur:

Emplastrum Stomachale.

R. gumm. Tacamahac. elect.
Elemi pinguiss. an. ℥j.
Ol. Menthæ,
Cydonior. an. ℥ß.

Dissolvantur omnia lentissimo igne, & percolentur; postea admisce Ceræ novæ ℥jß.
Pulv. Mastic.
Oliban. an. ʒiij.
Garyophyll.
Nuc. moschat.
Rosar. rubrar. an. ʒj.

Misce, fiatq; Cerotum s. a. addendo Ol. Menthæ, q. s. In hac porrò Cura palliativa requiritur, ut æger interdum Hepar, Renes, & Meatus Urinarios paululum refrigeret, calorique præter-

Cap. 28. præternaturali resistat: quod quidem tam Internis quam externis Medicamentis perficitur.

De Purgantiis. Inter Remedia interna Clysteres Lenientes & Emollientes, nec non Purgantia Lenitiva primas tenent. Purgato enim per vices corpore, simulque reseratis Viscerum obstructionibus non nisi refrigeratio ac restauratio interiorum Viscerum subsequi potest. In Purgantibus verò diligenter observandum est, ne nimis acria ac violenta sint, ne alii humores excrementitii è superioribus corporis partibus ad Renes atque Vesicam attrahantur; qua quidem in parte Manna, Syrup. rosat. solut. comp. de Cichor. cum Rhabarb. vel Syrupus Magistralis, cap. 9. descriptus, paginam omnem absolvit. *De Cassia.* Quidam in Calculosis commendant Cassiam, unde quidem nonnulli non levem fructum percipiunt: industrium tamen Medicum admonitum velim, quod alii pessimè ex ejus usu sese habuerint, malumque suum adauxerint. *Fil. Cent. 1. Epistol. Ep. 54.* De quo Nobilissimus ac strenuus *Dn. Zacharias Geizkofler a Geilenbach, &c.* in Epist. quadam, die 18. Martii, 1609. data conqueritur, quòd nimirum semper post usum Cassiæ, ardor Urinæ ipsi supervenerit.

Idem mihi anno 1610. cum ipsi inter cæteros in Arce sua Haunsheim Calculum excidissem, aliquoties coram narravit, dicens, se nunquam Cassiâ (quam tamen sæpissimè assumpserit) usum, quin dolor Urinæ, seu Dysuria subsecuta sit, nec Medicos, quàm diligentissimè & accuratissimè quidem Cassiam correxissent, illud impedire potuisse. *Petrus Pigray*, celeberrimus & experientissimus Majest. Regiæ in Gallia Chirurgus, idem etiam lib. 7. cap. 4. confirmat, ubi Cassiam Calculosis malè conducere scribit.

Observat. singularis de Cassia. Anno 1624. Patricius quidam Basileensis 22. annorum, ex *Burckhardorum* familia oriundus, ut me, propter singularem, quæ mihi cum Parente suo intercedit, amicitiam, inviseret, ad me accessit, mihique significavit, se æstate illâ diebus canicularibus in Italia Febre continuâ laborasse, cumque Medicus Cassiam ei exhibuisset, neque vulgari dosi, putà ab ℥j. ad ℥jß. quicquam præstare potuisset, paulatim eum dosin auxisse, & ad ℥ijß. pervenisse, unde quidem tantum Urinæ profluvium subsecutum sit, ut per tres dies continuos Urinam adeò quidem acrem profundere coactus fuerit, ut singulis vicibus filum ferreum candens per Virgam suam traduci existimaverit. Unde quidem, quid in Calculosis de usu Cassiæ censendum sit apparet. Prædicta igitur Medicamenta nobis sufficiant: inter quæ inprimis quidem Syrupus Magistralis, cujus descriptionem c. 9. invenies, cum aq. Cichor. & Acetos. exhibitus, conducit.

De Clysteribus. Non leve quoque subsidium Calculosis è Clysterum usu sperandum est; Ventrem enim inferiorem ab omni phlegmate & impuritatibus expurgant, humores noxios ad renes & meatus Urinarios fluentes, ad Intestina attrahunt, Ureteres emolliunt, ac lubricos reddunt, dolorem leniunt, interioraq; Viscera refrigerant.

Cap. 28. Propterea Æger sæpius Clysterem sequentem sibi parari, injicique curabit;

Clyster.

℞. Rad. Altheæ, ℥ß.
Fol. Altheæ,
Malv. an. m. ß.
Parietar. m. j.
Flor. Chamomill.
Melilot.
Sambuc. an. m. ß.
Sem. Lini,
Fœnigræc.
Anis.
Fœnic. an. ℥ij.

Coquantur in s. q. aquæ, f. decoctio ad consumptionem tertiæ partis: in ℔j. Colaturæ dissolve;

Electuar. Diacathol.
Mellis Mercurial. an. ℥ß.
Ol. Lilior. alb.
Anethin. an. ℥j.
Vitell. ovor. num. ij.
Salis, ℈ij. Misce, f. Enema.

Alius Clyster. Si dolor ardorque Urinæ urgeat, & ex tempore Clyster injiciendus sit, tunc accipe lactis recent. ℔j. adde Sacch. miscellanei cochl. ij. Vitell. ovor. num. ij. butyr. recent. Ol. amygd. dulc. an. ℥j. Misce, f. Enema, reiteretur toties, quoties opus fuerit. Si verò cupis, ut non diu ab ægro retineatur, Salis momentum adjicies. Hujus quidem Clysteris frequens usus ægro nullo modo nocere potest.

In Purgatione verò ob causas prædictas, modus tenendus, neque æger intempestivè eâ perturbandus est. Præterea etiam Calculosis interdum aliquid, quod interiora ipsorum Viscera, inprimis Hepar, Renes, & Meatus Urinarios refrigeret, assumendum est: quò quidem sequens facit Julapium;

℞. Aq. Cichor.
Endiviæ, an. ℥ij.
Syr. de succ. Citri,
Acetos. an. ℥j.
Misce, pro duabus dosibus. Aut;

℞. Aq. Cichor.
Parietar.
Acetos. an. ℥jß.
Syr. de Althea Fernel. ℥j.
Misce, pro duabus dosibus.

Si verò æger aquis destillatis non oblectaretur, sequens Potio ei parari poterit;

℞. Rad. Petroselin.
Acetos.
Liquirit. an. ℥ij.
Herb. Parietar.
Herniar.
Veronic. an. m. ß.
Flor. 3. Cordial. an. P. j.

Coquantur in ℔ iij. aquæ, ad dimidiæ partis consumptionem. In ℥ iiij. Colaturæ clarificat. dissolve;

Syr. de Nymphæa,
Succ. Berberor. an. ℥j.
Misce, pro duabus dosibus.

Has verò potiunculas capiat æger mane jejuno

Cap. 27.

juno stomacho, & postea duabus horis ante cœnam, putà circa horam tertiam pomeridianam. Nonnulli volunt, ut capiantur post cœnam, verùm Concoctionem aliquo modo impediunt: si tamen dolor urgeat, è duobus malis minus eligendum est, ut postea dicetur.

De Acidulis. Qui ad Acidulas interdum sese conferre possunt, non nisi magnum subsidium ex earum usu percipient: Hepar enim ac Renes refrigerant, Ureteres atque Vesicam ab omni phlegmate expurgant, Calculique generationem & incrementum impediunt: sicuti Doctissimus *Dn. D. Tabernamontanus* in thesauro suo Aquario, diversis in locis testatur. In usu verò Acidularum, æger constitutionem corporis sui probè explorabit, aut peritum aliquem Medicum in consilium adhibebit: si enim fortè pectus aut pulmo labefactatus esset, quantumvis levissima sit labes, Acidulæ tamen adhibendæ non sunt: malum enim inde augetur, & ingravescit.

Remedia externa. Ad refrigerandum verò extrinsecus Hepar ac Renes, poterit æger quotidie semel aut bis latus dextrum, ac lumbos sequente Linimento illinire & inungere;

Linimentum ad refrigerandum Hepar, ac Renes.

R. Unguenti rosat. Mes. ℥ij.
Ol. rosac.
Nymphææ, an. ℥. ß.
Caphuræ dissolut. in acet. rosac. ℈j.

Misceantur in mortario, fiatque Linimentum. Similiter etiam æger Emplastrum Santalin. Hepati applicatum gestare, & altero quoq; die renovare posset.

Nota. De reliquis Topicis, seu Epithematis, ex aquis destillat. aceto, & aliis refrigerantibus, Hepati appropriatis, hic nihil scribo, cùm non semper periculo vacent; propterea quòd nonnunquam calorem præternaturalem nimium repellunt, caloremque innatum suffocant: qua quidem in parte æger prudentis alicujus Medici, ut omnia ritè administrentur, consilium sequetur.

De Venæ sectione. Ad reprimendam internam Hepatis intemperiem, plurimùm confert Phlebotomia, quæ tamen nonnisi cum summa prudentia adhibenda est, qua quidem in parte Medicus ad vires ac constitutionem ægri respicit: si enim Virtus debilis, imbecillis, atq; prostrata fuerit, quemadmodum sæpe Calculosis accidit, Venæ sectio non facilè instituenda est. Præterea ubi vel propter senium, vel propter morbi magnitudinem, corpus minimè Plethoricum, sed potiùs cacochymicum, pravisque humoribus refertum fuerit, Phlebotomia quoque non conveniet: multò verò magis ex usu ægri fuerit, si corpus medicamentis benignis, ut c. 9. dictum fuit, purgarit, & mundificarit. Phlebotomia verò in brachio dextro adhibenda est, nisi fortè æger dolore singulari in aliqua sinistri lateris parte afficeretur; Tum enim Vena in ejusdem lateris parte secanda esset.

Quòd si Calculus deorsum ad collum Vesicæ decubuerit, Urinam suppresserit, &, ut sæpe fit, dolorem gravem excitârit, tunc omnibus, quibus fieri potest mediis, Calculus à collo Vesicæ repellendus, dolorque leniendus erit. Et quoniam sæpe contingit, ut flatus & excrementa exsiccata Intestinorum, Vesicam & Calculum deorsum ad collum Vesicæ deprimant, ideoq; statim unus è Clysteribus, superiùs in hoc capite descriptis, ægro injiciendus est. Primus verò Clyster, ut illicò retentos flatus & excrementa educat, ægroque levamen afferat, paulisper acuendus erit. Clysteres verò sequentes aliquandiù retineri poterunt. Nonnulli ægrum doloribus istis correptum in Semicupium ex herbis Emollientibus paratum, demittunt, quod dolorem quidem aliquo modo lenit, meatus Urinarios emollit, ac lubricos reddit, Urinamque movet: ægro verò erecto corpore Semicupio insidente, Calculus eò magis ad collum Vesicæ decumbit, Urinamque supprimit. Quare longè consultius est, ut æger supra dorsum deponatur, ita ut Venter inferior paulò elatior sit capite, ut Calculus retrorsum possit recedere. Loco verò Semicupii, Sacculum sequentibus herbis repletum, qui inferiorem Ventrem ad Umbilicum usque, sicuti etiam inguina, ac Perinæum operiat, ægro, quàm calidè quidem ferre poterit, applicabis, & quoties opus fuerit, renovabis;

Sacculus Emolliens.

R. Rad. Lilior. alb.
Altheæ, an. ℥ß.
Fol. Malvæ, Altheæ,
Brancæ ursin. an. m. j.
Parietar. m. j. ß.
Flor. Melilot.
Sambuc.
Chamomill. an. m. j.
Sem. Lini,
Fœnigræc.
Anis. an. ℥j.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo pro Sacculo.

Sacculus in aqua vel lacte coquendus, & calidè applicandus, eoque remoto, Venter atque Pudenda sequente Linimento inungenda sunt;

Liniment.

R. Butyr. recent. ℥j. ß.
Ol. Amygd. dulc.
Scorpion. an. ℥j. Misce.

Sequens quoque Potiuncula Anodyna ægro exhiberi poterit;

Potio post cœnam sumenda.

R. Aq. Lactuc.
Syr. de Papaver. ℥j.
Parietar. an. ℥j. ß.
Confect. Alkerm. ℈j.

Misce, f. Potio: detur duabus horis à cœna, aut bibat de hac Emulsione;

Emulsio.

R. Amygd. dulc. decorticat. ℥ij.
Sem. Papaver. alb. ʒiiij.
Frig. quatuor Major. an. ʒj.

Cum ℔ij. decocti sequentis f. Emulsio; Addendo

Syr. de Althea Fernel.
Nymphæa, an. ℥j. ß.

Decoctum pro Emulsione.

Decoctum pro emulsione.

R. Hordei decorticat.
Uvarum passular. exacinat.
Liquirit. mundat. & incis. an. ℥j.
Fol. Veronic.
Parietar.
Herniar. an. m. ß.

Cum ℔ iiij. aquæ fontan. f. decoctio ad tertiæ partis consumptionem.

His

Cap.27.

His verò remediis si Calculus à Collo Vesicæ repelli, dolorque leniri nequeat, Chirurgus, aut alius quispiam, in hoc negotio versatus indice suo, Oleo, vel butyro recent. inuncto, in Anum immisso, Calculum, quantum fieri potest, repellat. Si verò digito repelli Urinaque moveri nequeat, Chirurgus unum ex instrumentis, sive Catheteribus, suprà c. 3. depictis, Ol. Amygdal. dulc. illitum, leniter per Virgam in Vesicam intromittat, Calculumque repellat: unde Urina per Cannulam illam effluet, simulque dolor & cruciatus ægri omnis postmodum remittet. Novi Calculosos aliquos non obscuri nominis, qui mediante Curâ istâ Palliativâ annos plurimos supervixerunt, Patriæque & Amicis suis summo emolumento fuerunt.

Anno 1625. Nobilis quidam ex Italia veniens, hic in Hospitio ad Coronam hospitatus est, qui toto die, ac subsequente nocte ne guttulam quidem emingere potuit. Vocatus autem manè, cùm instrumenti beneficio Urinam solvissem, ipsemet Candelam ceream in Virgam immisit, equum conscendit, & discessit, indicans, Candelas istas cereas multas sibi molestias inter equitandum facessere. Experimentum verò non semper tutum est: meatus enim Urinarius inter equitandum facilè eâ ratione lædi & exulcerari posset.

Petrus Pigray testatur, & expressè scribit, lib. 7. c. 4. se novisse Calculosum quendam nobilem, qui per 25. annos integros Calculum circumtulerit, & Urinam emissurus ipsemet Catheterem, ad solvendam Urinam, applicare nôrit. *Theodoricus* lib. 3. c. 44. scribit, Calculum ita ad fundum Vesicæ detrudi posse, ut per 40. annorum spatium ibidem hærere possit: quod quidem, tanquam rem incredibilem, huc inserere ausus non fuissem, nisi *Guido de Cauliaco Tract. 6. doct.* 2. c. 7. ipsemet de eo scripsisset, nec contradicere potuisset. Ponamus verò, rem ita se se habere, & *Theodoricum paulò* liberiùs scripsisse, certum tamen est, idemq; ipse in multis observavi, qui beneficio prædictæ Curæ, sicuti etiam superiùs dictum fuit, annos plurimos supervixerunt. Quoniam igitur, (ut Christus, Caput atq; Salvator noster, suprà nos docuit) per multas miserias, afflictiones atq; calamitates, ad æternam quietem nobis transeundum est; Idcirco nullus æger, si Calculus ob magnitudinem suam, citra mortis periculum, exscindi nequeat, ex impatientia vitæ suæ cursum abrumpet, sed cum patientia atque constantia Christiana, liberationem cœlitùs à Medico Medicorum supremo præstolabitur.

Conclusio.

Atq; hæc quidem benevolum Lectorem, juxta amicorum quorundam petitionem, celare nolui. Deus Opt. Max. Chirurgis suam largiatur gratiam, ut illa ad divini sui nominis gloriam, ægrorum atque languentium emolumentum, nec non Animarum suarum salutem atque beatitudinem dirigant. Utque verò voti compos fias, Deusque ter Opt. Max. manibus tuis benedicat, auxilium atque præsidium ejus in omnibus tuis actionibus assiduis precibus implorabis, vitamque piam & honestam, sobriam, modestam, & castam ages, tibique magis ægrorum salutem, sanitatem & incolumitatem, quàm proprium tuum commodum ac lucrum commendatum habebis, Atq; ita Deus in hac vita te sospitabit, tandemque æternâ beatitudine clementer donabit.

Admonitio ad Lithotomum.

Μόνῳ τῷ Θεῷ δόξα.

APPENDIX,

EPISTOLARUM ALIQVOT SINGVLARIVM,

De Vsu & Abusu Turundarum, post Extractionem Calculi adhibendarum,

AB AUTHORE LIBRI

AD VIROS CLARISSIMOS ET EXPERIENtissimos, tam Medicos, quàm Chirurgos, & vicissim ab iisdem ad ipsum, exaratarum.

VIRO
Pietate, Virtute atq; Doctrinâ Ornatissimo,
DN. HENRICO SCHOBINGERO,
Sangallensi, Medicinæ Candidato, Amico singulari,

GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS,
S. P. D.

Etiamsi tenuia mea Scripta, doctissime atque amantissime mi Dom. Schobingere, ut quæ adeò impolite & crassâ Minervâ concinnata, ut vix digna censeri possint, quæ in publicum prodeant, de die in diem magis magisq; mihi displiceat, & proinde dubius fuerim, an concedere vellem, ut Tractatus meus Germanicus de Lithotomia Vesicæ, eam in Linguam, quæ aliis nationibus etiam est cognita, Latinam videlicet, verteretur; præsertim hoc tempore, quo censores Scientiarum multi, & quidem rigidissimi, Momi & detractores infiniti, fautores verò perquàm pauci reperiuntur: attamen quia Tractatum illum à Viris doctis non improbari video, & Clarissimum atque Doctissimum Virum, Dom. Sebastianum Schobingerum, Doctorem Medicum Gallopolensem, longè celeberrimum, ejusdemque Civitatis Senatorem Prudentissimum, Patruum tuum perquam charum, uti & Clarissimum Doctissimumque Virum, Dn. Thomam Platerum, Archiatrum Basileensem longè excellentissimum, utrumque Amicum meum singularem, ejus quoque esse sententiæ, ut eum Latinitate dones, non sum tibi contradicturus. En tibi igitur exemplar meum, variis in locis, imò etiam duobus Capitibus integris, videlicet de Situ ægri, & Curatione Palliativa Calculi, auctum. Annexi quoque ad calcem Libri Epistolas aliquot virorum doctorum, ad me scriptas, in quibus de Turundis, post extractionem Calculi collo Vesicæ imponendis, sed ab Empiricis, & Theoriæ Artis Chirurgicæ imperitis perperam improbatis, agitur, quas ne omittas, velim: quàm perniciosa enim & humano generi infesta sit methodus illa Empiricorum, statim post extractionem Calculi labia Vulneris unire, non solùm ex Capite 21. & 23. libri edoctus fuisti, verùm & Epistolis subsequentibus hisce adjunctis abunde cognosces: ubi etiam videbis, usum Turundarum à rationalibus Medicis & Chirurgis, sive Germani, sive Galli, aut Itali fuerint, non improbari.

Inter Germanos Medicos, meritò magnifacienda est sententia Amplissimi & Doctissimi Viri, Dn. Doct. GEORGII HORSTII, Civitatis Ulmensis Archiatri longe celeberrimi, ut qui ipsemet

ipsemet hujusmodi operationibus & curationibus interfuerit, & successum viderit. Testatur autem literis ad me scriptis, quasque apud me vidisti, se mecum sentire, & meis rationibus subscribere. Magnifacienda quoque est opinio Virorum doctissimorum Dom. D. *Danielis Sennerti*, Institutionum Med. lib. 5. part. 1. sect. 2. Cap. 13. D.D. *Joh. Jesseni, à Jessen*, Institutionum Chirurgic. cap. 17. & D.D. *Henrici Petrei*, in Enchiridio Chirurgico, tract. 10. cap. 15. Hi omnes disertè scribunt. Vulnus post Extractionem Calculi apertum esse retinendum, usquedum Vesica satis sit expurgata. Hujus quoque sententiæ esse Gallos, non solùm ex *Paræo*, *Franco*, lib. de Herniis, c. 32. verùm etiam ex literis, quas Dn. Lud. *Panthodus*, Chirurgus excellens, hac de Controversia ad me scripsit, videre licet.

Italos quinetiam mecum consentire, Excellentissimus & de Chirurgia quam optimè meritus D. D. Hieronymus *Fabricius ab Aquapendente*, in operibus suis Chirurgicis testatur. Quid plura? Vulnus velle claudere, antequam Vesica probè sit expurgata, tam perniciosa & absurda est sententia, ut vix aliquid absurdius in praxi Chirurgica proferri possit; quod tumetipse ex αὐτοψίᾳ, & Oculari ipsius operationis inspectione compertum habes: ideoque meritò ab omnibus abjicienda & damnanda. Ex his vides, mi Dn. Schobingere, quàm utilis, ne dicam necessaria, Chirurgo sit Theoria Artis, & ignarum theoriæ vix aliquid laude dignum præstare posse, imò infinitos ægros imperitiâ & temeritate suâ necare. Hæc, quæso, perpende, & trutinâ æquâ examina, quo posthac in Praxi tua audaciam, ne dicam impudentiam, & nequitiam Empiricorum retundere, salutemque ægrorum promovere possis. His Doctissime atque amantissime mi Dn. *Schobingere*, divinæ Clementiæ Te commendo, qui ut studiis tuis ac piis conatibus abundè benedicere, teq; in multos annos incolumem conservare velit, ex corde oro. Dabam Bernæ, 14. Martii, Anno MDCXXVII.

Viro Clarissimo, Experientissimo.

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo ordinario Reip. Bernensis Helvet. Domino & Amico suo,

Gregorius Horstius, S. P. D.

G*Ratissima mihi fuerũt Epistola tua, Vir Clarissime & Experientissime, Fautor & Amice plurimùm colende, unà cum Germanico tuo Tractatu de Lithotomia Vesicæ, pro quo gratias ago maximas. Lubẽter insuper quoq; legi epistolã inclusam, quâ singularẽ Observationẽ de Τεχνίταις continuas.* Vitrivororum *natura non admodũ admiranda videretur, si Temperamentum hoc ævo ejusmodi vitris conveniret, quale* Plinius *olim* Tiberio *principe excogitatũ fuisse refert, ut scilicet fluxibilitatẽ vitra nanciscerentur. At cum vitrum ultimus transmutationis terminus alias constituatur, vix ejusmodi artificiũ exspectandum erit; Imò potius contrarium sequeretur, quod in ejusmodi pellucida consistentia, vi ignis ad summam puritatem deducta videatur ἐντελέχεια, & perfectio quædam absoluta; Quò nonnulli finalem Mundi transmutationem quoq; referunt; Unde* civitas Dei gemmea, tota pellucida, cujus plateæ aurum mundum, *ὡς ὕαλος διαφανής juxta* Apocalyps. Johan.

Quanquam autem acutissima fragmenta Vitrorum alias acumine suo facilimè partes corporis lædant, alia tamen est ratio, quando masticationis beneficio conteruntur, ac postea cum alimentorũ ac potulentorum liquoribus commiscentur, ubi non dubito, quin ad primarum viarũ purificationem faciat ejusmodi vitrum comminutum in partes minimas, acrimoniâ suâ facultatẽ expultricẽ ad excernendũ stimulante. Novi quoq; tales, qui petulanter Vitrorũ particulas devorarunt, sæpius non absq; fauciũ Hæmorrhagia, qui num petulantiæ suæ pœnas dederint, ignoro. Sed fortassis hac de re pluribus communis noster Amicus Clarissimus Hoffmannus, *cujus literas mihi inclusas hic accipies. Libellum de Lithotomia, propter occupationes & peregrinationes nondum perlegi, sed eundem nostro* Merckio, *eam ob causam, quòd hoc mense generosus quidã Baro è Styria ipsius dexteritati sese subjiceret, à quo quidem Calculum ℥ij. dextrè extraxit, laborante tamen sexta die ex Inflammatione & Sphacelo Vesicæ mortuo. De quo Casu, tum etiam de eis, quæ* Merckio *nostro, alias, ut nosti, exercitatissimo, in hac manuali Operatione in libro tuo dubia videntur, pluribus posthac agam. Hisce bene vale, cum familia. Raptim Ulmæ, 17. August. 1626.*

Idem ad eundem.

S*Prioribus meis has addo, Vir Clarissime, Excellentissime, Fautor & amice plurimùm colende, tibiq; gratias ago pro Scripto tuo Germanico, Lithotomiã Vesicæ continente. Rectè facis, mi Fabrici, quòd nihil non tentes, quo diversas Medicinæ partes illustriores reddas. Assertiões tuas quod attinet, perplacet inprimis, quod in generatione Calculi potius cum paucis veritatem defendere, quàm cum multis errare velis.*

Miror cur toties celebriores Medici viscidã materiam, & calorem exurentẽ inculcare soleant: cùm tamen ejusmodi figulinæ concretioni res ipsa contrariũ demonstret, ne quid dicam de varietate Calculorũ, è Vesica detractorũ, quorum quilibet ferè, quoad consistentiam, colorem, & uno verbo, quoad diversitatẽ Tartari sui nativi, diversimodè productus conspicitur: quemadmodum satis mirari non possum talia, cùm tot Calculorum humanorum diversa genera penes nostrum Lithotomum, (qui jam ultra bis mille manu propria à Calculo Vesicæ, & Herniis, sectione & extractione liberavit) reservata perpendo.

Quoad modos extrahendi Calculum, nosti quem noster Lithotomus præferat aliis, non absq; certa diutinaq; experientia, qui penitus rejicit illorum sententiã, qui statuunt, Vulnus illud Turundis & aliis apertum retinendum esse: propterea quòd hac ratione facilimè fistulosis Ulceribus occasio præberi queat. Inprimis inhumanum omninò, & ab Artis operib. alienũ esse statuit, inquisitionẽ Calculi, ubi ex voto non succedit extractio totaliter, tertia vel quarta die reiterare, quod absq; insigni dolore, viriumq; jactura fieri nõ posse, verisimile est, cùm Vulnus post triduum

contra ratione de novo sit irritandum. Quoad Balneum, nosti dissensum ipsius ubi puto differentiã inter Balneum aquæ dulcis temperatum, ac inter Balneum calidius, vel etiam cum herbis apparatum, dubitationes istas tuas conciliari posse. Illustris Baro Carinthius, Joh. L. B. à Malech, p. m. *de subsequẽte inflammatione valde sollicitus fuit: qua de causa paulò ante sectionem Acidularum potu, præmissis præmittendis, usus fuit, imò* Victus *rationem exquisitam temperatamq; talem adhibuit, ut nihil quicquam in eadem desideraretur. Sed quid fit? Calculus è Vesica vix fuit extractus, en ecce dolores circa pubis & Vesicæ locum nocte prima subsequuntur intolerabiles, quibus remissis, matutino tempore, grumi sanguinis è Vulnere cum Urina excernuntur. Dolor hic remissior secundâ die, circa tertiam noctem ita exacerbatur, ut signa inflammationis Vesicæ vicinarumq; partium inde conspicerentur, quod omnis generis Remedia tam interna, quàm externa nobis extorsit: frustra tamen adhibitis omnib. sub finem sexti diei Vir optimus exspirare, vitamq; cum morte commutare cogitur. Aperto post mortem corpore, Vesica interiùs, unà cum subjacente intestino Recto, Sphacelo correpta conspiciebatur. Quod cùm tã brevi tempore factum esset, tuæ Observationis olim ad me perscriptæ mox recordabar, ubi 24. horis post Contusionẽ gravia lethalia q; subsecuta fuerũt Symptomata. Integrum Casum, cum Consiliis Clariss. Medicorum huic ægrotanti communicatis, σὺν Θεῷ per occasionẽ etiã transmittam, ubi diebus hybernis, cum Deo, plus otii dabitur. Hisce bene vale, cum familia tua diutissime, felicissimè. Ocyùs Ulmæ, 20. August. 1626.*

Viro Amplissimo atq; Doctissimo,
Dn. GREGORIO HORSTIO,
Philosophiæ & Medicinæ Doctori Excellentissimo, & Inclytæ Reip. Ulmensis Archiatro longe celeberrimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

An Turunda Vulneri, post extractionem Calculi, imponenda?

BInas tuas postremas, Vir Amplissime, Fautor & Amice plurimum honorande, 17. & 20. Augusti datas, superiore mense accepi, ad quas paulò maturiùs respondissem, nisi Centuriam meam quintam Francofurto exspectare, & ex una eademque fidelia duos dealbare parietes voluissem. Mitto illam nunc, obnixè rogans, ut illam hilari fronte accipere, omniaque pro summa humanitate, & erga me benevolentia tua, benignè interpretari velis. Miror *Dn. Merckium*, Lithotomum vestrum, Virum alioquin in manuali Operatione exercitatissimum, contra tot Virorum Clarissimorum doctrinam, imò & contra rationem ipsam, rejicere eorum sententiam, qui Vulnus post extractionem Calculi Turundis apertum retinendum esse statuunt. At memini Ego, ipsum *Dn. Merckium* anno 1610. die 14. Maji, cùm Calculos duos è Vesica Generosi & strenui Viri, *Dn. Zachariæ Geitzcofleri à Geilenbach, Domini in Haunsheim, &c.* felicissimæ memoriæ, feliciter extraxisset, Turundam quoque, sive fistulam argenteam Vulneri imposuisse; ita enim ante operationem inter D.D. *Bartholomeum Mercklinum, David Verbezium, ipsumque Merckium & me* communi consensu deliberatũ ac constitutum fuerat. Sed, ut verum fatear, altera statim die sententiam mutavit, usumq; fistulæ, nobis invitis, intermisit. Hinc post dies aliquot exorta est Ecchymosis periculosa, quæ totum Scrotum occupavit. Scribit autem Excellentia T. ipsum penitus rejicere eorum sententiam, qui Vulnus post Calculi extractionem, Turundis apertum retinendum esse, statuunt: propterea, inquit, quòd hâc ratione facilimè fistulosis Ulceribus occasionem præbeant. At ego dico, Rationales Medicos ac Chirurgos, post extractionem Calculi, Vulnus Turundis aut fistulis argenteis, vel plumbeis apertum tenere, ut mortem interitumque ægri evitent. Nec est timenda fistula; Vulnera enim contusa, qualia sunt hujusmodi, ante eorum concoctionem, suppurationem, & mundificationem, in fistulam degenerare posse, absurdum est dicere. Quandoquidem videmus quotidie ne minimum quidẽ Vulnus contusum, etiam in partibus musculosis, coalescere posse, nisi caro, & quicquid contusum est, priùs putrescat, & in pus convertatur. Hinc ante quadragesimum diem nullum, sive Vulnus, sive Sinus fuerit, in fistulam abire posse, testantur Viri docti, testatur & ipsa Experientia: ut enim Vulnus contusum in fistulam transeat, necesse est, ut prius suppuretur, & quicquid circa ipsum contusum est, in pus convertatur, quemadmodum antea quoque dixi. Id verò calidis humidisque & unctuosis Medicamentis, Anodynis, &, ut vocant, Digestivis efficimus. At illa generationem fistulæ, (illa enim quæ vehementer exsiccant requirit) impediunt. Nullo itaque modo ab initio post extractionem Calculi fistula est metuenda, sed potiùs Mors avertenda; si enim ab initio Digestio & Concoctio Vulneris promota, & sanguis, qui in Operatione propter Venarum & Arteriarum dilacerationem, & doloris vehementiam, tum ad ipsam Vesicæ cavitatem, tum ad vicinas partes confluit, evacuatus, & in pus conversus non fuerit, putrescit. Hinc dolores maximi, Inflammationes Vesicæ, Inquietudines, delirium, gangræna, tandemque Mors ipsa sequitur. At quomodo sanguis concretus in Vesica evacuabitur, nisi Vulnus apertum fuerit? Atq; hæc est causa, cur plurimi post Extractionem Calculi moriuntur; præsertim hi, in quibus facultas expultrix viresq;, aut propter Senium, aut puerilem ætatem, vel denique propter Hæmorrhagiam, prostratæ sunt. Si verò Vulnus beneficio Turundæ, Digestivo, & Anodynis inunctæ, apertum retinetur, hujusmodi symptomata vix pertimescenda esse, ipsemet in ægris meis aliquoties expertus sum.

Vulnera contusa, ante eorum mundificationem, in fistulam non degenerant.

Hæc, Vir Amplissime, non contradicendi studio, sed tot Virorum doctissimorùm verissimam doctrinam defendendi causâ, & in utilitatem ægrorum, ad Te scribo. Tu si rationes meas superiùs scriptas, & in Tractatu meo de Lithotomia commemoratas, examinaveris, facilè quid de hac

de hac Controversia statuendum sit, judicare poteris. Scio quidem, hujusmodi Vulnera nonnunquam in fistulas degenerare, non quòd Turundæ ab initio impositæ fuerant, sed quia Musculus Vesicæ in Operatione dilaceratus, aut Vesica, post extractionem Calculi, non satis mundificata fuit. Sed de his aliàs forsan scribendi dabitur occasio. His Vale, Vir amplissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm feliciter vive. Raptim Bernæ, 31. Octob. 1626.

Excellentissimo atq; Experientissimo Viro,

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Inclytæ Reip. Bernensis Medico-Chirurgo Felicissimo, Fidelissimo, Domino ac fautori suo perpetim honorando,

Johannes Burgovver; Inclytæ Reip. Scaphusianæ Poliater, S. P. D.

De Necessitate Turundarum.

Postremas tuas literas longè gratissimas, Vir Clarissime, Fautor æternùm colende, superioribus hisce dieb. accepi. Usum autem Turundarum, post Calculi extractionem, de quo sententiam meam, & quid in Peregrinationib. meis de eo observârim, scire cupis; quod attinet, de eo malim Viros in Artis operib. exercitatos ac consummatos audire, quam meum nimis præcipitanter judicium, quod tamen perexiguũ est, proferre.

Gallorum hac in parte medicationem facilè crediderim, eandem esse cum Tua, eo quòd omnium fermè externorum affectuum, tam qui circa Fracturas atq; Luxationes, quàm qui circa Tumores, Vulnera, Ulcera versantur, tractationes eodem planè filo, quo Tua peraguntur, eâdemq; Artis lege ac methodo curantur. Dum in Galliis vixi, hanc ipsam Operationẽ, Lithotomiam puta, quam omnium Chirurgicorum operum apicem ac summam, ob sui difficultatem, non immeritò appellat ingeniosissimus Taliacotius, in Curtorum Chirurgia, *summoperè desiderabam videre, ejusq; solius gratiâ Lutetiæ Parisiorum mensem & ampliùs moratus fui, diutiùs, avidè exspectãs anniversariam illam in Nosocomio Charitatis Lithotomiam, quæ in compluribus pueris calculosis institui solet. Verùm certas ob causas totum id negotium sequentem in annum dilatum est.*

Ad Italos autem quod spectat, non obscurè patet, Eos Tecum omninò sentire, usumq; Turundarum approbare, ex illo Italorum Chirurgicorum Principis ab Aquapendente *loco, quem in Operationibus suis Chirurgicis videre licet: quãdo, expedito Sectionis opere, inquit, Turundã ex ovi albumine & vitello, cui Croci quidpiam adjectum sit, in plagã imponunt, & ita apertum Vulnus servant, quousq; Vesica ab alienis reliquiis expurgata sit, & pus in plaga appareat; extrà verò linteum ex Vino & Ol. rosac. expressum: postea verò Coxis astrictis, & glutinationi plagæ, & carnis generationi student, & ita curant. Atq; hæc non modernorum duntaxat Rationalium Chirurgorum est sententia, sed jam olim ipsius* Celsi, *Latini Hippocratis, mens eadem fuit; uti ex fine c. 36. l. 7. ubi de Curatione Calculo avulso habenda agit, unicuiq; palam fit. Imponenda (inquit ibi) Vulneri medicamenta sunt, Pus moventia, & si purgandum Ulcus videbitur, melle linendum. Id si rodet, rosâ temperabitur. Huic Curationi aptissimum videtur Enneapharmacum Emplastrum. Nam & sevum habet ad pus movendum, & mel ad ulcus repurgandum; medulla etiam, maximeq; Vitulina, quod in id, ne fistula relinquatur, præcipuè proficit. Et mox addit: ubi Ulcus purgatum est, puro Linimento ad Cicatricem perducendum est.*

Plura aut meliora addere nunc, & temporis penuria, & festinatio tabellionis haud permittunt. Tuum erit, Venerande Senex, hæc qualia qualia, non æqui solùm boniq; consulere, verùm etiam pro consummati judicii tui acumine, & multorum annorum felici experientia, corrigere. Interea annum, quem nuper cum bono Deo auspicati sumus, cum subsequentibus plurimis aliis, felicissimum & pacatissimum Excellentiæ T. Tuisq; omnib. animitùs reprecor. Deus Te nobis omnib. ac publicæ saluti diutissimè adhuc incolumem servet atq; superstitem. Adjunctam Clarissimi Dn. Doctoris Horstii, *&c. manum nuper mihi missam, nunc una accipies. Inclusam quoq; Strenulam, ceu animi beneficiorum memoris leve saltem symbolum, quæso ne contemne, donec, Deo vitam Praxinq; fortunante, meliora sequantur. Vale, Venerande Senex, cum Tuis omnibus felicissime, & deinceps etiam me amare perge. Raptim è Musæo, Scaphusiæ, VII.* KAL. *Februar. Anni ab exhibito Messia* cIɔ Iɔ cXXVII.

Viro Excellentissimo,

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, apud Bernenses Medico-Chirurgo peritissimo & longè celeberrimo, Amico suo singulari,

Ludovicus Panthotus, S. P. D.

De Usu Turundarum post extractionem Calculi.

Quid sentiendum de Turundis post Extractionem Calculi Vesicæ.

Vir Clarissime, & Amice plurimùm Colende, Tuas ad me 12. Novembr. ultimo missas, ejusdem mensis fine accepi, unà cum vestrarum Centuriarum quinta, de qua gratias quàm plurimas reddo. Opus est perpolitum, & Autore suo dignum. Nihil in illa legi animadvertiq; potest, quod & Medicum eruditum, & Chirurgum expertum non sapiat, meo non modo, sed etiam doctorum judicio. In præsentia quid rependam nihil habeo, præter Observationem de Dysenteria factam à Dn. de la Moniere, *Lugdunensi Medico, apud nos satis noto. Tanto me favore prosequitur Dominus, ut meam non dedignetur postulare sententiam de præceptis, quæ Libellus suus de Lithotomia Vesicæ* Lithotomos *docet, & præsertim circa usum Turundarum Cannulatarum, à Vesicæ lapidis extractione utilium, quamvis nonnulli earum usum improbent, & opponant, quod Cannulis Vulnus dilatetur, & sæpius in fistulam degeneret. Li-*

berè

bere dicam, quid sentiam, Vir Clarissime, mea opinio vestra quadrat.

Primum, in Gallia Lithotomi *justa de causa nunquam Turundis utuntur in pueris, in quibus* Lithotomiam *solent solo* parvo, vel infimo, *ut loquuntur,* Apparatu *exercere: quoniam impatientes, simul & rationis usu nondum fruentes, ob imprudentem corporis motũ, alio operandi modo graviter lædi possent. In Adultis verò, & iis qui ratione reguntur, in quib. fieri non potest* Lithotomia, *alio quam* magno & solenni Apparatu, *Turundâ Cannulata post Calculi extractionem utuntur, eamque intra Vulnus principio Curationis intromittunt, & sinunt unius, duorum, trium, pluriũve dierũ spatio, vel tanto, quanto opus esse judicant, ut effluant thrombi vel grumi sanguinis, in Vesica capacitatem effusi; tum etiam mucilaginosi humores, arenulæ, minuti Calculi in Vesica residui, qui nonnunquam in Vesicæ sinu in longius tempus cohibentur, labiis Vulneris citiùs invicem adductis, quoniã Urethra illis nec expeditũ, nec satis amplũ potest præbere exitum, grumis potissimũ sanguinis, & tunc temporis sanguis extra vasa corrumpitur, creatve dolorem, febrem, abscessum, & gangrænam: quod accidisse cuidam non infima notæ Viro, qui nunc vitam Religiosam degit, observavi.*

Observatio singularis.

Post extractum Calculum Operator nititur statim Vulneris labia unire, metuens fistulæ accessum; tribus hebdomadis elapsis, ipsoq; Vulnere in totum ferè conglutinato, lancinantem circa Vulnus æger persentit dolorem, & cruciatus immensos. Convocantur Medici & Chirurgi, utrum Vulnus amplificare expediret? Astantes n. & Lithotomus suspicabantur, delituisse lapidem aliquem, qui exitum quærens, & ad plagam allidens, horum esset causa dolorum, unanimi penè consensu illi consulunt applicandum circa Vulnus Cataplasma Anodynum, ratũ subesse Abscessum, ex sanguinis non s. q. educti, & citiùs intra Vesicam coërciti putrefactione, nec eventus fefellit, pure per Vulneris orificium paulo post erumpente. Tum etiam istud Vulnus, sicut sentit Dominus, est contusum: sæpiusq; dilacerationi junctum, indicans prius Suppurantium, quàm Glutinantium & Epuloticorum usum; adde quod Vesica, pars multum concava & ampla, retinet multum sanguinis, tam ejus qui Operationis tempore, quàm illius, qui eâ peractâ Vesicam subit & penetrat, ex Venis sanguinis quantitatẽ non mediocrem per aliquod temporis spatium in Vesicæ fundum effundentib. adde quòd alii aliis plus sanguinis emittant, non ideò tantum, quòd & difficilis & diuturna sit Operatio, *& aliquando justum & consuetum operandi tempus ob Subjecti, vel Operantis, vel utriusq; conditionem excedat; sed maximè quòd Vasa Hypogastrica & Pudenda, plurimos & valde amplos in nonnullis surculos emittant, qui partes istas Operationi subjectas irrigant: unde augetur necessitas utendi Turundis Cannulatis, quibus si toto Curationis Vulneri, Lithotomiæ soboli dicata tempore, censeremus utendum, justo justiùs operatores earum usum damnarent. Verùm ignorantia eos hac in re pertinaces efficit, cùm tempus Turundis utendi distinguere nesciant. Vale, Vir Clarissime, & Nestoreos vive annos, ut & tuis omnibus semper possis prodesse.* Datum Lugduni 20. *Decemb. 1626.*

Viro Experientissimo,

DN. LUDOVICO PANTHOTO, apud Lugdunenses Gallorum Chirurgo celeberrimo, Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

RESponsum tuum ad quæstionem meam, tibi propositam, Vir Excellentissime, & Dn. & amice plurimùm honorande, videlicet; *An extracto Calculo, Turundæ Vulneri sint infigendæ,* nec ne rectè accepi, & pluris facio (loquor sine adulatione) quàm omnium Empiricorum nugas, qui sine ratione ea, quæ cum ratione fiunt, impudenter & sine fundamento vituperare non erubescunt. Tua verò opinio non tantum ipsâ ratione stabilitur, sed & exemplo, observatione dignissimo, illustratur. Id libenter quoque intellexi, Lithothomos vestros in Gallia mecum consentire, usumque Turundarum non improbare. Turundas Cannulatas, propter causas, quas tu quoque recenses, Pueris non adeò convenire, tecum sentio; nudis tamen, in quacunque parte corporis id fuerit, nunquam utor, sed carbaso involutis & tectis, ita tamen ut foramina Cannulæ non sint involuta. Præterea, ut minùs lædat Turunda, ipsam digestivo, ad dolores sedandos, & pus movendum, inungo, uti videre poteris *in Tract. meo de Lithotomia Vesicæ, cap. 20.*

De Turundis Cannulatis.

Quamvis autem Turundæ Cannulatæ sive ex auro, sive ex argento, aut plumbo (quæ mihi præ cæteris probantur) fuerint, ab initio post extractum Calculum maximum habeant usum, dum Urinæ, quæ statim ab operatione utplurimùm acris esse solet, sanguini item in Vesica coagulato, arenulis, aliisq; excrementitiis humoribus, liberum exitum præbeant; si quis tamen earum usum non solùm in pueris, verùm etiam in adultis improbare voluerit, ei non sum contradicturus. Turundis enim ex carbaso factis, & digestivo inunctis, idem quod Cannulatis perfici posse, in ægris meis expertus sum: præsertim si vulnus bis aut ter in die curatum fuerit: Turundas enim ex carbaso eis, quæ ex metallis fiunt, minùs esse dolorosas, quis non videt? At dolorem omnium symptomatum esse periculosissimum, tibi notum est.

Quid materiæ Cannulatæ Turundæ requirant.

Turundas ex carbaso, Digestivo inunctas, cannulatis meliores esse demonstratur.

Porrò cavendum erit, ne Turundis, sive ex carbaso, sive metallis, præsertim ex plumbo fuerint, abutamur; quemadmodum enim legitimus ipsarum usus necessarius & utilis, ita abusus, hoc est, si diutius quàm par est, eis utamur, usque dum Vulnus probè sit digestum, & Vesica ab omnibus in ea præter naturam collectis expurgata: quo facto, ab usu Turundarum desistendum est, ne Vulnus in fistulam transeat; sed de his pleniùs in *Tractatu meo de* Lithotomia Vesica, *c. 20. & 22.* Nisi autem collum Vesicæ, beneficio Turundarum, ab initio satis pateat, nihil præterquàm gravissima symptomata, mortemq; ipsam exspectare oportet: præsertim si æger imbecillis (raro autem is, cui Calculus extrahendus est, robustus & vegetus existit) aut decrepitus fuerit. Post operationẽ enim, cùm humores ex circumjacentibus partibus corporis ad Vulnus confluũt, intumescit, clauditurq; collum Vesicæ, & tam

Cautela de usu Turundarũ.

Usus Turundarum neglectus quæ pariat symptomata.

tam arctè comprimitur, ut ne quidem urina ipsa liberè effluere possit; inde sanguis coagulatus, & quæcunque præter naturam in Vesica retinentur, longè facilius quam in quavis alia corporis parte putrescunt, inde dolor gravissimus, inflammatio, febris ardentissima, nausea, delirium, inquietudines, spasmus, gangræna & sphacelus Vesicæ, adjacentiumque partium, tandemque mors: & ut verbo dicam, vix perfecta sanatio exspectanda est, nisi Vesica probè expurgata fuerit. At quomodo, quæso, expurgabitur, si labia Vulneris protinus, post extractionem Calculi conjungantur? Hinc videmus, Empiricos dum labia Vulneris, ut fistulam evitent, conjungere conantur, aut mortem accelerare, aut fistulam procreare: quæ enim in Vesica remanent, Vulneris glutinationem impediunt, sequiturque fistula, quæ plerumque ægrum ad mortem usque comitatur: uti *Adolescenti isti Neocomensi*, cujus memini *in Tractatu meo de Lithotomia, cap. 18.* accidit. Hisce diebus ipsius Soror, Matrona genere, virtute, & pietate nobilis, quæ etiamnunc apud nos vivit, coram me testata est, videlicet Vulnus fratris sui nunquam coaluisse, & post obitum duos Calculos in Vesica repertos fuisse; horum unum, qui drachmas duas pendet, mihi monstravit. Est ille rotundus, politus, cinericii coloris, & durus ad instar silicis. Hosce lapides, vel saltem ipsorum primordia, post operationem in Vesica derelicta fuisse, (ut etiam *Dn. Paulus Lentulus*, qui operationi interfuerat, arbitratus est) verisimillimum mihi videtur. Ex quibus omnib. apparet, quàm utilis ac necessarius sit usus Turundarum. Est itaq; dolendum, mi Dn. Panthote, homines tam inscios, ac rudes esse in ea arte, quam profitentur, ut hæc non agnoscant. Facit id ignorantia Theoriæ, quę si ipsis nota esset, Turundas non improbarent, quin potiùs ad cœlum usq; extollerent.

His vale, Vir Experientissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm feliciter vive. Dabam Bernæ 20. Januarii 1627.

FINIS LIBRI DE LITHOTOMIA VESICÆ.

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hochberg, &c. nec non Inclytæ Reipubl. Bernensis Helvet. Medico-Chirurgi ordinarii

DE

GANGRAENA ET SPHACELO,

TRACTATUS METHODICUS;

In quo

Horum morborum Differentiæ, Causæ, Signa, Prognostica, ac denique Methodica curatio continentur.

Editio decimatertia.

Omnium locupletissima; Observationibus etiam raris nec non instrumentis necessariis, ab Authore inventis, ita aucta; ut planè nova recenseri possit.

Candido Lectori.

QVamvis, Candide Lector, hæc duodecima ad minimum hujus tractatus sit editio, ita tamen Observationibus raris, instrumẽtis utilibus, ne dicam necessariis medicamentis quin etiam approbatis, illũ auximus, ut planè nova censenda sit, præcipuè si præcedentes editiones Latinas, Gallicam item, & primam editionem Germanicam, Coloniæ Agrippinæ excusam, spectes. Interim tamen ordinem & methodum præcedentem, uti ex Indice capitũ videre poteris, non mutavimus. In reliquis quoq; omnibus, omnem prolixitatẽ, ne tibi tædiũ adferret, evitavimus; saltemq; ea in medium adferre contenti fuimus, quæ ad Gangrænæ & Sphaceli accuratam cognitionem, & methodicam curationem maximè necessaria videbantur. In descriptione remediorum brevitati quoque, quoad licuit, studens, ea tantùm proposui, quæ ratione & autoritate, ac simul etiam experientiâ comperi præstantissima, & quibus tutò Chirurgus fidere possit.

Porrò quamvis passim ea tractemus, quæ verius Medicos spectant, puta victus rationem, & præparationes, purgationesque ægrotantib. necessarias; non eò tamen facimus, quod existimemus, licere cuivis Chirurgo, nedũ Tonsoribus, ac cæteris imperitis, Medici partes præsumere: Verùm ut Chirurgus ruri, militia, vel alibi, Medici ope destitutus, valeat tamen ex tempore præstare, quæ ægrum juvent. Gangræna enim ceu morbus acutissimus, præstantissima poscit remedia; quorum alioqui dilatio ac retardatio ægris nimium perniciosa. Sin Chirurgus Medici consilio uti potest, erit utique illius præsentia ægro magno tum solatio, tum etiam levamento: adde, quòd non tam facile Chirurgi periclitabitur existimatio, si curatio non è voto successerit. Doctus enim ac industrius Medicus, qui naturalem ægri constitutionem, causas item & signa morbi probè noverit, maturè satis omnibus accidentibus, quæ morbum consequi solent, occurrere poterit, præcavereque, ne gravia ac lethalia Symptomata ingruant. Hac ratione quoque Medicus Chirurgũ, si fortè circa ægrũ quid deliquerit, officii sui admonere poterit. Atq; hoc modo nihil, quoad morbi curationem legitimam prætermittitur: quin potius omnia remedia,

prout

prout à Deo destinata, cum recta ratione administrabuntur. Quod si verò æger à morbo non liberetur (sicuti non omnes liberantur) Medicus coram Deo excusatur: quia remedia secundùm usus à Deo destinatos legitimè ac decenter adhibuit. Quod autem curatio non successerit, non ideò Medicus culpandus, vel ars contemnenda, quin potius confidendum, morbum sibi maximè cordi ac curæ fuisse, omnemque operam suam in illum impendisse. Cujus etiam rei urgente necessitate Medicus rationem reddere poterit. Sin verò Chirurgus in gravioribus morbis & operationibus hæc spreverit (uti faciunt imperiti barbitonsores, Agyrtæ, & hujus farinæ homines) cunctaq; quamvis morbi nullam habeat cognitionem, nutu suo administrare conatus fuerit: tunc quoq; morbus finem exitiosum acquirit. Id autem alia de causa non fit, nisi quod opinentur barbitonsores, &c. suæ existimationi plurimùm derogari, si Medicum, qui decentem victus rationem præscriberet, corpusq; ab humoris dominatu repurgaret, ad ægros suos vocarent. Hinc fit, ut indies tot ægri tam nefandè ab iis enerventur ac trucidentur. Sciant tamen, se impunitos non evasuros: sed ab ipsis tanquam homicidis in extremo judicio, coram tribunali ejus rei rationem exactum iri. Hæc instinctu amoris erga proximum in medium adferre volui, quæ in bonam vel malam interpretetur partem, quicunque volet.

Cæterùm quia omne munus bonum, & omne donum est perfectum, supernè descendens à Patre luminum, *ut Divus Apostolus Jacobus monet; omnem etiam Medicinam ab altissimo creatam, divino solummodò munere habemus: imò quia medicamentum quodvis, nisi divina benedictione vivificetur, mortuum est, & nullius usus: ideò Medicus Deum inprimis veneretur, & opem ejus atq; benedictionem votis continuis imploret. Quam ut exorare meliùs, & impetrare possit, ab enormibus sibi peccatis diligentissimè caveat: non scurra sit, vino Veneriq; dies noctesq; deditus, aut aliàs malæ famæ: verùm sobrium se gerat & modestum, ægrorumque suorum salutem curæ sibi cordiq; habeat: & in eo totus sit, quò morbos eorumdemque symptomata, causas, medicamentorum facultates, ægriq; naturam rectè cognoscere, & ex obscurioribus quibusvis artis atq; ingenii beneficio feliciter se expedire possit: ne fortè temerè quid, sed omnia circumspectè, in ægri salutem atque emolumentum administret. Aliter qui facit, & hæc & alia, quæ ratione officii incumbere sibi novit, ex levitate negligit: sciat sanè, sibi tandem accuratissimas Deo ter Optimo Maximo de minimis etiam reddendas esse rationes. Non enim aurum Medico, non argentum, non gemmæ preciosæ concreduntur, in quarum præparatione, si quem forsan errorem commiserit, facilè eundem corrigere, aut ad summum ære sese exsolvere poterit: sed corpus humanum thesaurus sanè preciosissimus, & nobilissima Dei creatura, ipsi committitur: in hujus cura, si quid neglexerit: aut venenum pro alexipharmaco intautus exhibuerit: non aurum & argentum ipsum liberabunt: sed anima propterea æternis ignibus excruciabitur.*

Quamobrem Medicus, qui, qualis audire vult, talis etiam est, probus scilicet & fidelis, à Deo *Opt. Max. felicem in omnibus suis actionibus successum expetat & exspectet: sic* Deus *aderit ipsi invocatus; ut in casibus etiam difficillimis atque dubiis miro se modo & ex voto expedire possit, quemadmodum Christus ipse nobis promisit, quando: Quæcunque petieritis, inquit, à Patre meo in nomine meo, dabit vobis. Item petite & dabitur vobis; quærite, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis, id quod & alia Sacræ scripturæ Testimonia passim nobis confirmant.*

Quoties autem difficilis atq; periculosa Chirurgo operatio suscipienda est, præsentibus ægri consanguineis, familiaribus, vicinis, & aliis, verbi divini Ministrum vocabit, qui omnes exhortetur, ut ardentissimis votis DEUM *precentur, quo felicem operi periculosissimo successum largiatur. Quia verò Chirurgus in castris & alibi sæpe Verbi divini ministrum habere non potest, precationes aliquot, quibus in casu necessitatis utatur, addere placuit; quas Lector ab initio libri, statim post præfationem ad Lectorem videre poterit. Precibus peractis, iterum magnitudinem periculi cognatis & amicis exponet: suamque ipsi curam & diligentiam religiosè promittat, & sanctè etiam præstet; petatque simul, ne sibi deinceps, culpa imputetur, si fortè minus secundùm spem & exspectationẽ operatio processerit, &* DEO *ter Opt. Max. ita visum fuerit, ut æger vel in ipsa operatione vel paulo post exstinguatur. Quod si ergo amicos consentire videat, ad operationem ipsam sese accingat. Atque hæc Benevole Lector, hac vice monere volui, tu hæc & alia æqui bonique facies.*

GUILHELMI FABRCII HILDANI

Inclytæ Reipublicæ Bernensis Helvet. Medico-Chirurgi ordinarii

DE GANGRÆNA ET SPHACELO

TRACTATUS METHODICUS;

In quo

Horum morborum Differentiæ, Causæ, Signa, Prognostica, ac denique Methodica curatio continentur.

CAPUT I.

Quid Gangræna & Sphacelus?

Cap. 1. *Cic. Offic. lib. 1.*

BEne Cicero, *Omnis*, inquit, *quæ à ratione suscipitur de aliquare institutio, debet à definitione proficisci: ut intelligatur, quid sit id, de quo disputatur.* Omissa autem definitione fluctuat tractatio. Est autem definitionum genus duplex: unum quo rei, nomen declaratur, & nonnihil illustratur: velut cum Etymi ratio adfertur: alterum, quo plenius rei natura & essentia absolvitur. Illam Nominis, hanc rei definitionem vocant Dialectici. De Gangræna agenti nominis erit definitio illa latior Etymologica: Gangræna est morbus carnem exedens: siquidem Græca vox γαγγραίνα deducta est à verbo γραίειν, sive ut *Hesychius* γραίνειν, hoc est, exedere sive rodere. At essentiales Gangrænæ definitiones plures sunt, apud idoneos scriptores Medicos utriusque ævi: quarum tamen nonnullæ descriptiones potius, quàm definitiones. Medicarum definitionum Auctor ait; Gangrænam esse mutationem coloris naturalis, in colorem præter naturam, & mortificationem, sive adsit exulceratio, sive absit. *Galenus* sic videtur definire, initium mortificationis in parte ægra, quæ paulatim sic invadit & occupat partes vicinas, & adjacentes, ut nisi adferatur remedium, perfecta subsequatur mortificatio. Idem *Galenus* dicit, Gangrænam esse dispositionem mediam inter summas inflammationes, & Sphacelum, eumq; inflammationibus tanto deteriorem, quò mitior est Gangræna Sphacelo. Idem *Galenus* de Gangrænis, quæ inflammationibus accidunt, ait: tum credi membrum Gangrænâ affectum, cùm propter summam inflammationem tendit ad mortificationem, nec tamen planè mortuum est, & sensu expers. Alibi dicit, locum censeri Gangrænâ affectum, cùm propter summam inflammationē incipit mutari color, & perite sensus, tenditq; ad mortificationem. Omnes omnium definitiones, aut descriptiones adferre, infinitum fuerit: superiores satis sint, ceu ex quibus etiam reliquæ omnes derivatæ, ac penè transcriptæ videntur. Nos quidem ut eam Gangrænæ definitionem colligamus, quæ & brevis & accommodata sit omni Gangrænæ, ex quacumq; causa ortæ, statuimus *Gangrænam esse principium mortificationis, eamq; ut plurimum magnas inflammationes sequi, atq; corrumpere partes molles corporis humani; veluti cutem, musculos, venas, arterias, nervos.* Vel Gangrænam esse incipientem & imperfectam suprà dictarum partium mortificationem.

Definitio duplex. *Definitio nominis.* *Definitio rei.* *Lib. de tumoribus præter nat.* *Gal. in lib. Hipp. de art. com. 4.* *Lib. 2. ad Glauc.* *Gal. in Hipp. aph. com. 50. sect. 7.* *Gangr. definitio essentialis Galen.* *Cap. 1. lib. 2. ad Glauc. c. 9. Paul. Ægin. lib. 4. c. 9. lib. Tagaul. l. 1. c. de Gangr. & sphacelo Leon. Fuch. de med. morb. l. 5. c. 5.*

Similiter & Sphaceli nobis tradenda est definitio, quandoquidem de eo simul acturi; cùm haud dissimilis sit affectio, imò in eam superior, sæpius degeneret. Sphacelus igitur sive Sphacelismus & Syderatio Latinis, est plena, perfecta & absoluta mortificatio, non solùm suprà dictarum partium, simul & ossium (uti sæpius usurpantur apud *Hippocratem*) verùm & cæterarum omnium plusminusve solidarum. Itaq; in Sphacelo cutis, caro, venæ, arteriæ, nervi, tendines, & ipsa ossa putrefacta sunt, ac magis magisque putrescunt: quemadmodum *Galenus* & experientia ipsa testatur. Et in summa, membrum Sphacelo affectum planè mortuum & frigidissimum est. Ideoque Gangræna & Sphacelus à Clarissimo Viro Dn. Jacobo Auberto Vindone, olim Amico meo familiarissimo, quem honoris & amicitiæ causa hic nomino, non immeritò inter tumores frigidos numerantur.

Sphaceli definitio. *Lib. de tumoribus præter natur.* *Lib. de sign. morb. c. 14.*

CAPUT II.

Differentia inter Gangrænam & Sphacelum.

POrrò quamvis ex superiori definitione Gangrænæ & Sphaceli differentia satis manifesta sit: attamen quia nonnulli, & præcipuè hi, qui nondum satis sunt versati in cognitione morbi, & praxi, vocabula hæc adeò confundant, ut ne ipsi quidē sese extricare possint: atq; nunc Sphacelum Gangrænam, nunc Gangrænam Sphacelum; Nonnulli quoque indifferenter, & sine distinctione tum Gangrænam, tum etiam Sphacelum, aut Gangrænam, aut Sphacelum vocitent, atq; hoc modo non solùm nomina, verùm etiam (in pernitiem damnumq; maximum ægrorum, & sui

Cap. 2.

& sui ipsorum ignominiam) curationem ipsam confundant, visum est, distinctionem horum affectuum paulò prolixiùs declarare, atque ob oculos ponere.

Licet autem tum Gangræna, tum Sphacelus non ex diversis, sed ex iisdem causis originem trahant, nihilominus tamen non exiguam inter se differentiam habent, & requirit uterque propria sua remedia, atque curandi methodum. Primò dum membrum aliquod emoritur, nec tamen planè est mortuum, sed sensu aliquo adhuc præditum, affectus ille à Galeno aliisque Medicis Gangræna appellatur. At quia pars affecta in Gangræna, ut plurimum maximo ardore, inflammatione, dolore, tumore, reliquisque signis, calorem ac æstum maximum significantibus afficitur, & inflammatio atque inflatio hæc instar ignis adjacentes partes invadit, rectè Gangrænam Germanico idiomate **Heissen Brand** appellare possumus. Quamprimùm verò inflammatio atque incendium hoc innatum ac insitum calorem humidumque radicale absumpserit, ita quidem ut membrum planè sit emortuum, tum ab Hippocrate, Galeno, aliisq; Medicis Sphaceli nomen sortitur. Nos verò, quia in Sphacelo membrum nigrescit, ac frigidissimum est, nihilominus tamen (propter putredinem) proximas adjacentes partes invadit, erodit, atque devastat, Sphacelum cùm quibusdam Medicis celebribus, Germanicè **Kalten Brand** nuncupamus.

1. Distinctio Gangrænæ à Sphacelo.

Ioh. Wierus Medic. obs. cap. de Gangræn. pedendi. Bruno Seidelius de morbis incurab. mihi p. 20.

Gangræna ut plurimum est in superficie, atque (ut superiori cap. declaravimus) cutem, musculos, aliasq; partes molles afficit. In Sphacelo verò non tantum hæ partes molles, verùm etiam ossa ipsa afficiuntur. In Gangræna cutis rubet propter inflammationem maximam, in Sphacelo verò fit primò pallida, deinde livida, & mox nigra. In Gangræna nullus adest fœtor, in Sphacelo verò putrescit membrum & pestiferum emittit fœtorem. Interim dum Scalpello adhibito æger sensum exquisitum habet, Gangræna, dum verò nullus ampliùs adest sensus, Sphacelus, appellari debet. Membrum enim planè emortuum est: cautus tamen hac in re ut sit Chirurgus, necesse est: frequenter enim ægri existimant, sensu nondum expers esse membrum, digitos quoq; & pedem ut plurimum movent, usque dum tibia ad genu ferè planè sit emortua. Sensus autem ille non verus est, sed fit per imaginationem præcedentis doloris, & Sympathiam partis vivæ cum illa, quæ jam emortua est. Digiti quoque & pes moventur, quamvis membrum omninò sit mortuum: propterea quod, dum nervi, & musculi fœmoris, & circa genu moventur, nervos digitorum & pedis quoque movent, & ad se trahunt. Sextò & ultimo differunt Gangræna & Sphacelus curatione. In Gangræna enim totum negotium in hoc consistit, ut præcaveamus, ne putredo aliqua membrum invadat, occupetque, aut si jam adfuerit, ulteriùs non progrediatur. In Sphacelo verò superfluum est in hoc impendere laborem, quandoquidem pars illa, quæ emortua est, reviviscere non potest, ideoque ut protinus auferatur, sive id novacula & serra, sive cauterio actuali aut potentiali fiat, necesse est.

2. Distinctio. 3. Distinctio. 4. Distinctio. 5. Distinctio. Admonit. ad Chirurgos. 6. Distinctio.

CAP. III.

Cap. 3.

Gangrænæ & Sphaceli causæ Universales.

Gangrænam & Sphacelum definivimus mortificatione, hunc quidem perfectâ illum autem imperfectâ. Cùm autem mortificatio sit vitæ extinctio, ac proinde calidi innati destructio, utpote in quo vita verissimè consistat, videndum quot modis, & quibus ex causis contingat innati calidi extinctio & deperditio. Nam eædem causæ, si corripiant membrum, aut partem corporis, prout plus minusque sunt efficaces, parti illi vel Sphacelum vel Gangrænam inducunt, ac plerumque ut augentur, Gangrænam quidem prius, deinde verò Sphacelum.

Non potest autem calidum innatum existere sine humido suo radicali, & Spiritib. fixis in omnibus corporis partibus; Adeò ut graviter læso humido radicali, innati calidi fomite & alumno, læsis item Spiritibus, in quibus tanquam in subjecto insidet, ipsum quoque lædatur innatum calidum. Humidum autem radicale resolvitur, dissipatur & absumitur cibo quotidiano non satis reparatum, & restauratum: vel si occurrat illi alienus calor vehemens & diuturnus; Aut etiamsi concrescat, & veluti fixetur, cogaturque acutissimo frigore. Sic etiam Spiritus, qui partibus affixi, ipsum tum humorem radicalem, tum innatum calidum comitantur, possunt vel dissipari, vel suffocari, vel infici. Dissipantur negatâ refrigeratione & recreatione, per influentes Spiritus, qui à partibus primariis continenter communicantur, ac distribuuntur reliquo corpori per nervos, venas & arterias. Suffocantur abundante humore, siquidem innatum calidum assiduæ ventilationis egens, non potest integrè conservari. Inficiuntur deniq; à materia prorsus maligna, venenata & corrupta. Hinc quæcunque causæ possunt exsiccare, aut cogere humorem radicalem, quæcunq; item dissipant, suffocant, aut inficiunt ipsos Spiritus, humoris radicalis comites individuos, eædem sunt intercipiendi ac destruendi innati calidi causæ, ac proinde mortis. Et verò interitus omnis, sive naturalis, sive violentus ad aliquam ex his causis revocatur. Nam verbi gratia, qui lenta, aut violenta febri, aut igni, aut fame, aut senio intereunt, illi, herclè, moriuntur ex dissipatione & absumtione humoris radicalis, quæ in his subitò & repentè, in illis fit lentius. Sic & qui rigidissimo algore pereunt, dici possunt interire propter congelatum, coagulatumve humorem radicalem. Qui ex ingenti aliquo vulnere, cum insigni hæmorrhagia vel secus pereunt, illi proculdubio extinguuntur propter magnam dissipationem simul & semel factâ. Qui strangulantur, aut submerguntur, vel qui ex hydrope, aut ingenti insignique contusione pereunt, eos verè dicimus mori propter suffocatos eosdem spiritus. Postremò, qui ictu morsuve venenato, aut toxico sumpto pereunt, in his maligna spirituum infectio mortem creat. Quod si totum corpus hoc modo interit, innato calido sic affecto, uti suprà diximus, sive penuriâ humoris radicalis, sive etiam inopiâ spirituum eum comitantium, haud dubie quædam illius partes possunt pariter mortificari, ubi similes defectus in-

Innatum calidum sine humido radicali existere non potest. Quibus de causis humidum radicale corrumpat. Spiritus quomodo afficiant. Exemplũ.

Cap. 3. & 4.

nato calido accidunt. Tum enim necesse est illarum crasin & harmoniam dissolvi, sive subitò, sive sensim. His ita constitutis, dicimus membra sive partes corporis mortificari, seu potius extingui posse, ab aliquâ ex his tribus causis.

Causarum omnium Gangrænæ brevis enumerat.

I. Causa.

Primò quidem ex vehementi alteratione qualitatis manifestæ, qualis est intemperies calida, frigida, humida & sicca.

II. Causa.

Deinde ex qualitate occulta, hoc est, materiâ malignâ & virulentâ, sive corpori ingenitâ, sive extrinsecus contractâ. Omninò enim hujusmodi materia totâ suâ substantiâ corrumpit innatum calidum, & spiritus interficit.

III. Causa.

Tertiò deniq; cùm partes corporis pariter afficiuntur, ex spirituum maximeque vitalium suffocatione, aut interceptione. Atq; hæ causæ dum exstinguunt innatum partibus illis calidum, prout sunt magis minusve violentæ, efficiunt in eis primò Gangrænam: deinde si eis non satis rectè occurratur, aut occurri non possit, Sphacelum. Hæ in universum sunt causæ Gangrænæ & Sphaceli; Clarioris tamen doctrinæ gratiâ tres hasce causas tribus subsequentibus capitibus ordine, & paulò prolixùs declarabimus.

CAPUT IV.

Prima particularis causa Gangrenæ, alteratio videlicet vehemens ex qualitate manifesta, puta intemperie calida, frigida, humida, & sicca.

Gal. de simp. med. fac. l. 4. c. 13.

Siquidem res omnes, auctore *Galeno*, conservantur proprio calido temperato & naturali, contrà externo & præter naturam corrumpuntur, utique pars aliqua diuturnâ inflammatione affecta, per affluxum aut congestionem humoris sanguinei, aut biliosi, desinit tandem in Gangrænam, aut etiam Sphacelum.

Gangræna ex inflammatione Gal. l. citato c. 1.

Nimirum quia humor radicalis à calido extraneo & præter naturam exsiccatur & absumitur, unde & ipsius tandem innati calidi exstinctio.

Frigida cur inflammat. absint: Causa prima Fern. Meth. med. l. 4. c. 2.

Usuvenit id quoties phlegmonis temerè adhibentur frigida, & adstringentia, aut etiam emplastrica, à quibus spiritus influentes, ipsumque nutrimentum primò arcentur & repelluntur, ut *Fernelius* & *alii* docent; à parte affecta: ipsisq; adeò poris eorundem medicamentorum usu constrictis, humores excrementitii parti impinguntur magis, ac veluti inculcantur; Atque ita obruitur præfocaturque quantulumcunque inest innati calidi.

Hipp. Aph. l. 6. c. 25. Ioh. Lyvid. Exgaus in com. aph. 25. lib. 6.

Ideoq; non immeritò hac de renos monet divinus *Hippocrates*, inquiens: *Erysipelas, & aliud quodcunq, corporis malum, ab exterioribus & ignobilioribus partibus, verti ad interiora, ut ad partes principes & nobiliores non est bonum, quin vitæ periculum adfert.* Nam quicquid est illorum humorum à quibus *Erysipelas* nascitur, ad partes principes, ut cor, jecur, cerebrum propellitur & protruditur. Ab interioribus autem ad exteriora converti *Erysipelas*, & aliud quodvis malum interius effusum, bonum est: evocatur enim ad superficiem cutis superfluus & malignus humor.

Avic. l. 4. Fen. 3. tract. 1. cap. 3.

Adstipulatur & *Avicenna*, cùm ait: malignos interdum oriri dolores ex repercutientium usu, ipsumq; humorem sæpius intrò pelli, unde pars affecta livida & nigricans evadat, deniq; computrescat. Quidquid enim transpiratione minimè ventilatur, putrescit facilè, teste *Galeno*.

Cap. 4. Lib. de inæqual. intemp.

Cùm enim phlegmonis antecedens & continens causa sit sanguis calidus & humidus, quantitate aut qualitate peccans, hic alio quovis humore citiùs putrescit & corrumpitur; Si repercutientibus, aut Emplastricis intrò pellitur, aut alioqui retinetur in ima parte affecta: hac ex causa inflammationi plerumque Gangræna succedit.

Chirurg. imperitorū error notatur.

Hic nonnullorum Chirurgorum ignorantia, qui in magnis inflammationibus frigidâ sua, & emplastrica cataplasmata, ex farina hordei, bolo Armeno, albumine ovorum, aceto, & similibus frigidis, frigidè applicant, meritò est notanda. His enim calidum innatum non solùm debilitant & imminuunt, verùm etiam ut plurimum extinguunt suffocantque: ita ut Gangræna & Sphacelus necessariò sequantur.

Causa II. Iul. Cæsar. Scal. de subtil. ad Cardan. Exer. 114. distinct. 6.

Altera causa, cur ex usu frigidorum medicamentorum in magnis inflammationibus Gangræna sæpissimè consequi soleat, est, quod humidum radicale gelatum, & ineptum ad caloris pabulum factum sit: quemadmodum oleum & pinguedinem frigoris vehementiâ condensari videmus, ut posteà fusiùs declarabimus.

De simpl. med. fac. l. 2. c. 11.

Ut autem in inflammationibus adstringentia & emplastrica periculosa, sic & præter modum calida, pinguia item & oleosa. Olei enim & similium pinguium usus nusquam inflammationi, teste *Galeno*, convenit.

Amb. Paræus l. 11. cap. 22. Gangr. ex Aneurysmate.

Arteria vulneratâ, cutis superjecta coalescit; Et arteria propter continuum motum, & duplicem ac duriusculam, quâ prædita est, tunicam seriùs agglutinatur, & coalescit, ita extravenatur sanguis, & fit tumor Medicis Aneurysma dictus. Tum sanguis ille extravenatus corrumpitur, auctoque calore putrescit, unde sæpius Gangræna & Sphacelus. Id accidit, quoties improvidè Chirurgus tundens brachii Basilicam, non eam modo, sed & arteriam illi subjectam pertundit.

Vid. Vesal. tab. 6. muscul. lit. n. m. p. & l. Ambros. Paræus l. 6. c. 26.

In sectione itaque hujus venæ uti quoque medianæ, adhibenda est diligentia: Basilicæ enim arteria, uti diximus, medianæ verò tendo musculi Bicipitis subjacet. Quare periculosa autem harum partium sit punctio phlebotomiâ factâ, ex sequentibus apparet exemplis.

Historia Gangrænæ ex punctura arteriæ in brachio.

Anno 1587. Genevensi cuidam à barbitonsore incisâ basilicâ, arteria simul pertusa fuit. Non diu post inflatum, dolore item & inflammatione correptum est brachium, Advocato JOHANNE ANTONIO SARACENO Medico celeberrimo, ac JOH. GRIFFONIO Chirurgo longè ingeniosissimo, inventum est Aneurysma, quod in Gangrænam degeneravit. Renuente verò ægro amputationem brachii, intra paucos dies naturæ satisfecit.

Observ.

Ante annos aliquot Coloniæ in ædibus *Remundi Ringuli* pharmacopolæ vigilantissimi, puellæ cujusdam ex domesticis à juvene barbitonsore incisâ medianâ, subjecta cauda musculi bicipitis simul puncta fuit. Hinc statim exortus est dolor vehemens, totius brachii inflammatio, & convulsionis periculum. Ego cum Clarissimo & Doctissimo Viro *Dn. Henrico Bottero* Illustris. Juliacensis, & Montens. Ducis, nec non Illustr. Hassiæ Landgravii Doctore Medico ordinario atque Celeberrimo, vocatus, illam purgavimus, brachium Anodynis inunximus, & cataplasmata ejusdem intentionis applicavimus, venam in malleo-

malleo incidimus, ita, ut tandem Dei beneficio convaluerit. Hæc ea de causa recensere volui, ut Chirurgus in sectione venarum cautus sit & prudens ut rectè monuit *Celsus*.

Cap. 4. Lib. 2.

In Articulorum & nervosarum partium vulneribus, & si Chirurgus propter imperitiam, aut negligentiam, vulneris simul & corporis rationem non satis diligentem habuerit, oriuntur dolores maximi, sequiturque inflammatio, inprimis si plenitudo ad vasa, aut ad vires adfuerit. Tandem quoque humor acris, subtilis, & indigestus, quem *Celsus* hydropem & meliceriam, nostrates verò Chirurgi ineptissimo vocabulo Glidwasser/ hoc est, aquam articulorum appellant, & esse arbitrantur, sed falso, quemadmodum in tractatu nostro peculiari, de hoc affectu scripto fusiùs declaravimus. Effluit autem humor iste aliquando tam copiosè, uti *Langius* testatur, ut pars ita affecta emoriatur, & Sphacelo corripiatur. Insignes contusiones quales ex sclopetorum vulneribus, & aliæ undecunque factæ partium carnosarum, inprimis, si ossa simul fracta fuerint, non rarò desinunt in Gangrænam & Sphacelum; præsertim verò si longo tempore adstringentibus curentur, uti fit ab imperitis. Cùm enim impeditur digestio, quæ fieri debet medicamentis calidis & humidis, caro contusa, & sanguis coagulatus facilè corrumpuntur, tandemque putrescentes ipsum innatum calidum extinguunt.

Gangr. ex vulneratis articulis. Cornel. Celsus l. 5. cap. 26. lib. Langius Epist. med. l. 1. Epist. 3. Gangr. ex magnis contusionibus & vulneribus.

Accidit etiam Gangræna infantium pudendis, sive obstetrices, dum ex utero prodeunt, eorum lumbos durius attrectaverint, sive in ipso partu nimium compressi fuerint. Pudenda enim, ceu mollia & spongiosa, facilè suscipiunt sanguinem contusum ac livescentem, qui inibi corrumpitur, unde dolor & inflammatio, quæ demùm suffocat innatum calidum, id quod non ita pridem mihi apud diversos infantulos videre contigit.

Gangræna pudendorum.

Enormes ustiones interdum excipit Gangræna, vel etiam Sphacelus, quemadmodum accidisse comperi honestissimæ matronæ apud nostrates Hildanos. Illa enim tempore hyemali, quodam die propter domestica negocia defessa, ad focum sedens, & Syncope correpta, in terram, & una quidem tibia in ipsas prunas cecidit, illamque antequam domestici accurrerent, graviter sibi inussit. At quia hæc matrona obesa valdè & pravis humoribus non parum onerata fuit, secutus est adfluxus humorum, dolor, inflammatio, non diu post Gangræna. Illa nihilominus Dei beneficio, & medicamentis à me adhibitis feliciter curata, & in integrum restituta fuit. Quòd autem magnæ ustiones interdum in Gangrænam terminantur, hisce fit de causis, primò quia vasa corrugantur ustione, & constringuntur, sicque via obstruitur spiritibus vitalibus, ut nequeant liberè permeare: secundò, quia humor radicalis partis absumitur, & exsiccatur ignis vehementiâ. Cùm enim destituatur innatum calidum humore suo radicali, necesse est partem affectam interire. Est & tertia causa, nempe quod tum empyreuma, tum etiam corrugatio cutis summum accendat dolorem, ac proinde humorum affluxum excitet, quibus in parte affecta incalescentibus, & inflammationem concipientibus, exiccatur humor radicalis, ipsumque innatum calidum suffocatur.

Gangr. ex externi ustione. Exempl. Quæ ratione ustiones causa sint Gangr.

Cap. 4.

Gingivarum inflammatio maximè in infantibus, in gangrænam interdum degenerat: partim propter abundantem oris illorum humiditatem; partim, quòd non possint ad justam morbi necessitatem medicamenta apponi. Morbus enim magnus, vehemens, & peracutus, magna quoque requirit remedia: sed quis illa in ore adhibere ausus? Accedit & alia difficultas, nimirum, quòd magna illa abundantiâ salivæ medicamenta protinus abluantur. Hujusmodi Gangrænas non solum in Scorbuto, verùm etiam aliis oris affectibus, & præsertim inflammationibus gingivarum laborantibus, me vidisse memini. Inflammationes quoque internæ non rarò desinunt in Gangrænam & Sphacelum: cujusmodi vidimus in ipsis etiam cerebri membranis, ut patet ex sequenti historia. Fusis apud Delphinates Helvetiis Anno 1587. quendam ex eo numero curavi, robustum juvenem, bono habitu, ac capite sauciatum, hunc in modum. Ensis Helvetici ictu secta illi fuerat pars ossis parietalis, circiter palmam lata: hæc autem cuti musculosæ adhæserat, suoque loco erat reddita: quin & sanguinis & pilorum interventu concreverat veluti crusta, quæ totam illam partem contegens, impedierat, quo minùs ulla materia sex diebus totis ab accepto vulnere promanaret. Porrò abrasis crinibus apertoque vulnere, inventa est inter partem ossis separati, & duram matrem, plurima materies graveolens simul & ossium ternuia aliquot fragmenta; prætereaque, quòd majus est, vermes grandiusculi quatuor aut quinque. Insuper & dura mater denigrata & infecta erat putredine, tam diu insidente. Æger nihilominus convaluit, Clarissimi *Jani Antonii Sarazeni M. D.* Consilio, & *Job. Griffonii* Chirurgi longè peritissimi operâ atque industriâ: quibus & ego interfui. Uxor Judicis Obertadensis ad Coloniam 24. annis scirrho hepatis laborans, tam multa subinde adhibuit emollientia, ut tandem inflammatione, deinde etiam abscessu maximo in hepate facto, abdominis musculi & cutis labem, ac demùm etiam exulcerationem senserit. Adhibitus in consilium cum Domino *Arnoldo Manlio* Medicæ facultatis in Coloniensi Academia Professore primario, deprehendi maximum tumorem in hepatis regione, paulò ante ruptum, quàm advenissemus, cum tanto fætore, ut nihil suprà. Inibi excitatum est ulcus ingens, ex quo plurima materies sanguinolenta, subtilis & graveolentissima, simulque plures omenti particulæ, ut & hepatis loborum, planè sideratæ: unde paucis post diebus obiit. Ex quibus perspicuum fit, scirrhosis tumoribus emollientia non esse adhibenda, quemadmodum *Galenus* de simpl. Medic. facultat. lib. 5. c. 1. rectè monuit. Nec solùm scirrhosi tumores internarum, verùm etiam externarum partium, ex usu emollientium exasperantur, & in cancros convertuntur, ut in meis Observationibus variis exemplis demonstratur.

Gangræna gingivarum. Hipp. l. 1. aphor. 6. Gangr. internarum partium. Memorabilis historia de vulnere capitis. Gangr. in hepate.

Filio

Cap. 4. Gangr. ex urinæ suppressione.

Filio meo septenni accidit magna ex cerebro defluxio in ureteres: unde urinæ obstructio tanta, ut ne guttula quidem permeare posset, & quantumvis ritè variis adhibitis remediis, sextâ die obierit. Inciso apertoque abdomine coram Clarissimo *Joh. Slotano* M. D. inventi sunt renes cum vicinis partibus inflammati, & Gangrænâ correpti. Cæterum cum hic de inflammatione renum sermo sit, sequentem casum exoticum, qui mihi à Clarissimo Domino *Dn. Bartholomæo Mercklino* Medico Palatino & Laugingano longè celeberrimo, & amico meo singulari studio observando, per epistolam communicatus fuit, in gratiam Studiosorum rerum rararum hic inserere visum est. *Renum, inquit, frusta, pollicis magnitudine, per virgam maximo tormento & dolore excreta vidi in Archimagiro Dillingano, Seitz dicto, Anno 1593. tandem tamen 14. Julii mortuo. Testes oculati sunt heredes, inprimis Cheirurgus peritissimus* Dn. Michaël Berchtoldus *Dillinganus, qui perpetuò ipsi adstitit.* Hact. Mercklinus.

Renum frusta cũ urina excreta.

Gangr. intestinorũ.

Nobilis quidam sexagenarius Dysentericus, cùm quinta die morbi vitam cum morte commutasset, & venter ipsius à *Dn. Claudio Chapusio* Cheirurgo celeberrimo apertus fuisset; intestina undiq; Gangrænosa reperta fuere, procul dubio propter ingentem inflammationem. Historiam hanc ipsemet *Dn. Chapusius* ad me scripsit Anno 1615. die 25. Februarii. Aperui olim corpora ex Iliaca passione defunctorum, in quibus omentum & intestina tota Sphacelo tenebantur: ex his fœtor gravissimus vetuit penitiùs morbi causam. Breviter; nulli non corporis parti Gangræna potest accidere. Biliosis quoq; inflammationibus, utpote Erysipelati aliquando succedit Gangræna: sed inprimis quando frigidis adstringentibus, & emplastricis medicamentis calor ille adventitius intrò repellitur. Hinc extincto calore nativo, & absumpto humido radicali, emoritur pars ita affecta. Pinguia quoque & oleosa, ut Galenus testatur, hic minimè ex usu esse debent, ut antea quoque monuimus.

Gangr. ex Iliaca passione orta.

Gangr. ex intemperie calida & sicca.

Gangr. ex frigore.

Hactenus de Gangræna ex intemperie calidâ: nunc de iis, quæ ex altera activa intemperie, nempe frigidâ oriuntur, agendum. Talis ea est, qualis qua sæpè extremæ partes corripiuntur, dum summa vi frigoris humor radicalis & spiritus adeò frigescunt, ut cogantur atque concrescant, quomodo pinguedo, oleum, & ipsa aqua frigore densantur & congelantur. Humore radicali sic indurato, calido innato suum deficit alimentum: adde quod externum frigus spiritus devios ad interiora pellit. Tum verò natura novo spiritus, parti affectæ subsidiarios mittit, qui quidem malè compositam partis harmoniam nacti, illicò ad suam originem recurrunt: atque ita pars affecta calido proprio destituta interit. Idem usu venit hyeme iter facientibus per nivem, glaciem, & aquam frigidam; maximè in regionibus algidis, Alpibius inquam, Islandia, Norvegia, Livonia, & cæteris Septentrionalibus, quippe iis in locis frequens, ut *Olaus Magnus* & alii testantur, hyeme mortuorum ex frigore occursus. Plurimis extrema concidunt aurium, narium & digitorum.

Iul. C. Scaliger. loco antea citato.

Hic memini, me Anno 1588. mense Decembri cum Clarissimo, & longè celeberrimo Viro Dn. Jano Antonio Saraceno Medico Regio, curasse Comitem Mansfeldium, cui Gangræna ex frigore utrumque pedem invaserat; unde & digiti aliquot perierunt: attamen brevi persanatus est. Curabam quoque tum temporis supra quinquaginta Equites & milites Germanos, hoc ipso morbo, ex eadem causa contracto, laborantes: ex quibus complures restitui, nec tamen sine tibiarum aut pedum, manuumve detrimento. Eo tempore (proh dolor!) dissipatas magnas illas Germanorum nostrorum in Gallia copias, hostis in Sabaudiam usque ita persequebatur, ut plerique miseri è natatis amnibus, aliisque locis nivosis superatis, vitam fugâ redimere cogerentur. Eadem ex causa paulò post obierunt plurimi Lipothymia, Syncope ac sudoribus frigidissimis; alii verò Gangræna & Sphacelo correpti. Hos interim boni Genevenses (quod commemorare juvat) benignè & Christianè amplexi sunt, nonnullos Xenodochio suo, alios privatis ædibus excipientes, iisque liberaliter Medicos & Chirurgos suos adhibentes, ac inter cæteros præstantissimo Viros, Janum Antonium Saracenum Med. Doct. & Johannem Griffonium Chirurgum longè præstantissimum: Sed & plerisque sanitati restitutis, & in patriam remigrantibus suppeditavere tum pecuniam, tum etiam vestimenta, quoniam spoliati nudatique venerant.

Cap. 4. Observat.

Medicamenta Narcotica, velut Opium, Cicuta, Hyosciamus, Mandragora, temerè inflammationibus adhibita, videntur cogere humorem radicalem, ipsumque adeò innatum calidum extinguere, quod & ipsius aquæ frigore usu venire observavi. Siquidem Anno 1591. sub Canicula Hildenæ in patria puella, Sophia nomine, laborans febri continuâ, eâque ardentissima, dum die Critico sudore & calore summo æstuat, deducitur ab imperita quadam fœmina è lecto ad puteum: hinc haustâ sitúlâ frigidissimæ (qualis est ferè puteorum id temporis) immersisque manibus ad frigus captandum, statim exortus est dolor, quacunque aqua attigerat, cum tumore, cui paulatim successit livor. Propinqui neglectis remediis initiò salutaribus, post octavum demum diem, me consuluere: tum deprehendi dextram puellæ ad carpum usque vesicis lividis extuberantem, extrema digitorum arida, & ferè siderata: adhibitis tamen scarificationibus aliisque idoneis remediis tantum effeci, Deo sic favente, ut tota propemodum manus conservata fuerint, exceptâ primâ digitorum articulatione. Altera verò manus initio quidem tumore doloreque affecta fuerat, sed postmodum omnem malignitatem in dextram quasi deposuerat. Vixit puella usque ad annum 1607. mensem Augustum: obiit peste Hildenæ apud Rev. Virum *Dn. Joh. Klee Sleidanum*, ejus loci verbi divini Ministrum fidelissimum, cujus per annum integrum fuerat ancilla. Is mihi affirmavit, illam omnia opificia rusticana quàm optime & absque impedimento peragere, imò & nere potuisse.

Observat.

Etsi qualitas humida patiens potiùs est, quàm agens: tamen (ut supra cap. 3. attigi) spiritus insiti humorque radicalis, & cum his innatum

Cap. 4.

tum calidum, possunt ab ea suffocari. Itaque quoties pars aliqua corporis, ac potissimum tibiæ, & pudenda insigni aliqua intemperie frigidâ & humidâ, eaque diuturna, confli&tantur, facilè possunt Gangrænâ & Sphacelo prehendi. Verùm hæc Gangrænæ species vix aliis accidit, quàm qui diutiùs morbo aliquo laboraverint, velut hydrope aut alio quopiam gravissimo partium internarum affe&tu. Neque verò existimandum, solam per se id genus intemperiem, partem extimam occupantem, inibi Gangrænam efficere: at præcipua causa innati calidi, spirituum item & alimenti penuriæ adscribenda. Ista enim morbi diuturnitate & acerbitate plurimùm imminuuntur, maximè in partis intimis, & organicis; adeò ut partes remotas iis tandem destitutas necesse sit interire, ut sæpiùs hydropicis accidisse memini; præcipuè si adfuerit scirrhosus tumor in hepate. *Is enim*, ut re&tè docet VALLERIOLA, *Vasa delationis sanguinis occludit, ita ut sanguis bonus ad partes inferiores deferri minimè possit. Unde fit tandem, ut insigniter refrigerata parte Gangrana enascatur.*

Gangrana quomodo ex scirrho hepatis accidat. Franciscus Valleriola l.3. Obs. 10.

Gangrana pudendorum.

Sic & pudenda cùm sint vicina hepatis emun&toriis, prætereaque suapte natura, rara & mollia, facilè imbuuntur humoribus serosis, quibus redundantibus suffocatur innatum calidum, haud secùs, ut exigua flamma aquâ copiosâ inje&tâ facilè restinguitur. Quod si quis imperitus admoverit Emplastrica, ut fit interdum, tantò citiùs accidit ipsa suffocatio.

Gangrana gingivarum.

Ex eadem causa Gangræna in ore infantium oritur, quotiescunque humor serosus ex capite copiosè extillat, & gingivas palatumque occupat, uti accidit iis, qui cerebrum præter modum humidum habent, aut hydrocephalo tenentur.

Gangr. ex intemperie sicca.

Etsi sicca difficile corrumpuntur, est tamen Gangrænæ species, quæ non nisi ad intemperiem siccam revocari potest: & nihil est aliud, quàm absumptio humoris radicalis atque exsiccatio, & quasi marcor venarum & arteriarum, exeò contingens, quod nullum accipiant à partibus organicis sanguinem: hinc enim fit, ut cùm innatum calidum, & spiritus insiti non alantur & foveantur ampliùs sanguine naturali & vitali, necesse sit partem sensim emori, quomodo lucerna oleo aut ignis ligno deficiente restinguitur. Hæc Gangræna solis corporis extremis partibus videtur accidere, præsertim digitis, tibiis, & pedibus eorum, qui morborum vi extenuantur, & contabescunt; verbi gratiâ, febrium tam acutarum, quàm diuturnarum, atrophiæ, phthiseos, & similium internorum affe&tuum. Idem senio, aut longâ diuturnaq; fame confe&tis evenit. Nam & his partes intimæ, & organicæ cùm extremis sufficientem sanguinem & spiritus suppeditare nequeant, non vasa modò, sed & ipsas integras partes exiccari necessum est. Sed & partibus destitutis humore radicali innatoque calido, sensim accenditur calor præter naturam, qui quidem eas corrumpit & putrefacit.

Gangr. Luxationum.

Majorum item articulationum, puta scapularum aut coxendicum luxationibus (sive à causa externa & violenta, sive ratione affluxus humidorum & viscosorum humorum fuerint) malè restitutis, sequitur atrophia, & macies brachii, aut tibiæ: cùm quia mucoris copia frigiditate sua obstructionem parit, atque adeò impedit, ne nutrimentum illuc deferatur, tum etiam, quòd caput ossis suo loco motum comprimat ipsa vasa, prohibeatque, quo minùs sanguis & spiritus ad partes subje&tas deferantur, unde atrophia. Quod si hujusmodi ægri ad senilem ætatem pervenerint, aut longiori morbo confli&tentur, tandem ferè in Gangrænæ discrimen incurrunt. Idem accidit obstru&tâ venâ cavâ, ut ante aliquod annos observavi.

Cap. 4. & 5. Hipp. lib. 6. Aph. 60.

Observat.

Quidam alioqui bono temperamento præditus, & ætate integra, incidit in Gangrænam utriusque tibiæ, latente causa, nisi quod antea tibiæ & pedes assiduè frigebant, ingravescebant, & quasi stupore tenebantur. Ut ut sit, illi supervenit Gangræna, nulla præcedente febri, aut causâ externâ: ita paulò post obiit, oborto ad usque genua Sphacelo. Aperto cadavere, invenimus tumorem scirrhosum circa venam cavam descendentem, nempe intra renes, ubi hæc vena ad utramque tibiam bifurcatur. Scirrhus in magnitudinem au&tus, ita constrinxerat venam cavam & arteriam, descendentes, ut nullus sanguis ad crura nutrienda & vivificanda permeare posset. Hæ igitur duæ posteriores Gangrænæ species possunt quoque ad spirituum interceptionem, ceu causam referri. Brevitati studens taceo cætera similis Gangrænæ exempla, quæ habeo. Ex superioribus autem omnibus colligo omnem intemperiem posse esse causam Gangrænæ: nec ita tamen, ut omnis intemperies necessariò in Gangrænam degeneret, sed ea tantùm, quæ & vehemens est, & diuturna, aut contra artis præcepta tra&tatur.

CAP. V.

Secunda particularis causa Gangrana, nempe alteratio vehemens ex qualitate occulta.

Suprà de Gangrænis, quæ oriuntur ex qualitate manifesta, hoc est, ex intemperie aut calida, aut frigida, aut humida, aut sicca: sub quibus etiam compositas comple&timur; quando rarò sola & simplex intemperies occurrit, ut annotat *Galenus*. Nunc tradenda est altera causa, qualitas videlicet occulta, ideò sic di&ta, quod non agat in corpore calefa&tione, refrigeratione, hume&tatione, aut exsiccatione manifesta, quemadmodum superiores intemperies, sed modo quodam occulto, & mentibus nostris impervestigabili, subitò corrumpat corporum substantiam, ut fit in Gangrænis compluribus. Unde intelligimus, quàm sapienter *Hippocrates* divinum quiddam inesse morbis pluribus, dixerit. Quamvis autem in Gangræna à medicamentis septicis, aut à morsu i&tuve venenato, potest plerumque notari causa aliqua manifesta, nempe intemperies: est tamen præterea quiddam aliud peculiare, & supra naturam ac mentes humanas, quod vel mediocriter in Chirurgia excercitatis licet animadvertere: Quibus optimè cognitum est, quàm sævissima symptomata ex minima portione Arsenici, aut Mercurii sublimati, vix granum hordei adæquante, ulcori alicui in crure, pedibus, manibus, aut digitis imposita,

Gal. de inæquali intemperie.

Prædiction. li. 1. Gal. com. 1. prædiction. Hip.

De malignitate Arsenici.

Cap. 5.

posita, non rarò suboriri, omnesque partes corporis, inprimis principes, commovere atque alterare soleant. Ita enim partes nobiles petit, ut in cerebro delirium, in corde lipothymiam excitet: calefactâ deinde à venenosa ipsius qualitate massâ sanguinis intemperies calida in toto corpore & Febris, quin etiam nausea & cibi fastidium, eructationes, aliaq; symptomata suboriuntur, ut *capite* 13. fusiùs declarabimus.

Materia venenata aut in corpore innascitur, aut extrinsecus illi accedit. Ioh. Fernel. abdit. rer. caus. lib. 2. cap. 25. Observat. de Gangr. ex qualitate occulta.

Porrò materia hujusmodi malignitate comitata, aut corpori innascitur, aut extrinsecus advenit, ex morsu ictùve virulenti animalis, aut ex adhibitis septicis. Ingenita causa dici potest, verbi gratiâ, cùm grumus aliquis sanguinis extravenatus, aut alia quævis materia corruptione tantam venenositatem & malignitatem adsciscit; ut postea, si naturæ vires tulerint, in extremitates excussa & translata, inibi suffocet innatum calidum adeoque brevi partes eas perdat atque corrumpat. Tale quid observavi in rustica puella, ad Düsseldorpium. Huic enim peste antea conflictatæ, cùm persanata videretur ab omnibus suis symptomatibus, puta bubonibus, carbunculis, febri, &c. subitò tantus exortus est dolor in utriusque pedis digitis, ut syderati fuerint illicò; adeoque ad ultimam usque articulationem amputandi fuerint. Quo facto, & adhibitis remediis, tandem convaluit. Verisimile, reliquam illi fuisse à pestilentia materiam quampiam malignam, quam velut per crisin natura in extremitates excusserit.

Idem vidimus in morbis minùs malignis, ut in Variolis, naturâ criticè exonerante materiam penitùs malignam in extremitates & articulos: unde & ipsa ossa cariosa evaserant. Hujus rei exemplum singulare videre licet Observ. mearum Chirurgicarum 80. Centuriæ primæ. Vidi in sævissima pestilentia, quæ Novisiam Germaniæ, & quidem Archiepiscopatus Coloniensis Oppidum infestavit, aliquot Anthraces, qui, si quam partem carnosam invaserant, uti clunes, femora, scapulas, mammas muliebres, ejus bonam partem intra horas 24. ita stupefacerent primùm, ac deinde etiam planè corrumperent, ut tandem pars tota excideret. Age, quis valeat tantæ malignitatis causam reddere? Et verò omnes pestilentes carbunculi, quoniam momento partis, quam occupant, nativum calorem extinguunt, malignitatem abditam & occultam, quæ totâ substantiâ agit, in sese continent. Nonnunquam in fine morbi alicujus acuti materia quædam venenosa & maligna ad pedem descendit, ibique calorem innatum extinguit, harmoniam partis destruit, & Gangrænam inducit, cujus rei exemplum mihi communicavit Clarissimus & doctissimus Vir Dn. Janus de Burgo Medicus celeberrimus, uti lector videre poterit. *Observat. 3. Cent. 3.*

Observat. de peste gravissima Novisiensi.

Observat.

Anno 1587. Nobili cuidam Orbati Helvetiorum Dn. Johanni Tomaceto, Viro Genere & Virtute, inprimis verò pietate verè Nobili, & mihi familiari, idem accidisse memini. Is enim, cùm ex febre continua & acuta curatus esset, & paulatim vires suas recolligeret, post duos menses dolore acutissimo in ipsa planta pedis sinistri correptus fuit, cui mox inflammatio, Gangræna, & Sphacelus sequebantur. Dn. Jacobo Auberto, & Dn. Abrahamo Marello, apud Lausanenses Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, in consilium adhibitis, & ad poplitem amputato crure, brevi convaluit, & ad hunc usque annum 1616. optima valetudine fruitur. Ex ligno autem grallam in formam cruris tam elegantem effingi atque fabricari curavit, ut ab altero crure vix discerni possit, tibialibus enim & caligis grallam illam quoque induit, imò & ocreis quando equum conscendere animus est. Post Dysenteriam puero cuidam idem accidisse, lector in 4. Centuria Observationum nostrarum videre poterit.

Cap. 5.

Gangræna post dysenteriam. Gangræna ex morsu animalium venenatorum. Ambros. Par. l. 21. c. 12. Gal. de loc. affect. l. 5. c. 5. Paul Aegin. l. 5. cap. 15.

Ad hanc quoque causam revocanda Gangræna ex morsu & ictu bestiarum venenatarum. Quanquam enim quarundam venenum est calidum, puta viperæ & pastinacæ Marinæ, quippe quod calidam intemperiem istæ parti inprimat: aliarum verò frigidum, proindeque sanguinem in venis congelans, uti Scorpii & Aspidis venenum, habent tamen particularem quandam & occultam vim putrefaciendorum humorum, & inficiendorum spirituum. Idem constat ex rabidi canis morsu. Equi & leonis morsus nonnullis venenatus creditur, ob gravissima, quæ ciet, symptomata: sed dixerim potiùs has belluas ceu longè robustissimas, vi sua contundere, & conterere musculos, venas ac nervos, imò & ipsa ossa interdum: unde acutissimus dolor & inflammatio, ac tandem Gangræna & Sphacelus, ex vehementissima (uti credo) contusione, non quod venenum ullum latere comperiatur. Si enim morsus horum animalium per se venenosi essent, tum parva vulnera, non minùs ac magna, essent periculosa, quemadmodum in morsu canis rabidi fieri videmus; ubi minimum quidem vulnus, si neglectum fuerit, mortem infert. Contrà verò in prædictorum animalium morsibus, vulnera ingentia, præcipuè ubi ossa simul sunt fracta, tantummodò periculosa, exitiosaque esse, & aliquando in Gangrænam degenerare, experientia testatur: idque præcipuè si fracturæ nimis arctè ligatæ fuerint, ut sequens historia fidem facit. Cuidam in Belgio brachium ab Equo morsum fuit, cum maxima contusione, & ossium fractione. Fractura à barbitonsore repositâ & arctè nimis ligatâ, post paucos dies brachium inflammatione & Gangrænâ correptum fuit, ut in nostris Observationibus fusius declaravimus.

Observat.

Vide Observat. 86. Cent. 2.

Luporum morsus venenatos tradit *Carolus Stephanus* in venatione luporum, quia quæ momorderint animantia ægrè sanentur, ac sæpenumero demorsæ partes computrescant. Hanc opinionem etsi aliàs in dubium vocaverim, rationi tamen consentaneam esse, & morsus hujus feræ aliquid venenosi vulneri imprimere, ac post se relinquere, ante annos aliquot experientia me edocuit, quemadmodum in quarta Centuria Observationum mearum exemplo quodam memorabili demonstrabo. Deinde septica, inprimis Arseni-

Cap. 5. & 6. Andr. Vesalius in sua Chirurg. lib. 5. cap. 12. Gabriel Fallop. de tumorib. cap. 26. Iohann. de Vigo lib. 2. cap. 16. Nota de malignitate Arsenici.

cum, Sandaracha, Asiæ petreæ flos, aqua fortis, ol. vitrioli, & hujusmodi, temerè admota locis calidis & humidis, verbi gratiâ, ori, emunctoriis, pudendis, & infantium carni molliculæ, fœminarum itidem & eorum, qui in otio degunt, aut sedentariam vitam agunt, creant interdum Gangrænam & Sphacelum. His enim occulta vis ex tota sui substantia liquandæ & putrefaciendæ carnis, cujus vapor dum ad partes principes fertur, spiritus inficit. Memini, ut antea quoque monui, cùm vix granum Arsenici, quantumvis aliorum mistione correctum, applicatum esset ulceri tibiæ, subinde accidisse deliquia, Syncopen, febrim, delirium, & inquietem, ex quibus symptomatis facilè erat conjicere, tres partes corporis primarias, cerebrum, cor & jecur labem aliquam sensisse, transmissâ nimirum Pharmaci malignitate per arterias, venas & nervos. Sic mihi retulit Clarissimus Dn. Janus Antonius Saracenus Medicus Regius, Genevæ intra paucos dies sublatum robustissimum Helvetium, cui, cùm tumore cancroso ad carpum laboraret, Chirurgus quidam alioqui doctus, & in arte sua versatus, pulverem ad cancrum, qui recipiebat Arsenici tantillum, quoque aliàs in ulceribus putridis & malignis, non tamen cancrosis, feliciter usus, adhibuerat. Liquefactâ enim, & putrefactâ carne vi arsenici, venenum simul & vapores putridi & maligni à carne liquata & putrida per arteriam, quæ in carpo est, ad cor adscendere facilè potuerunt. Monitos etenim velim Chirurgos, ne hujusmodi medicamentis septicis & venenosis, nisi summa cum prudentia & moderatione utantur.

Observat. singularis de malignitate Arsenici.

CAP. VI.

Tertia & ultima causa particularis Gangrænæ, nimirum interceptio spirituum.

Tertia & ultima causa particularis Gangrænæ est interceptio spirituum, sanguinis & alimenti, quoties videlicet arteriæ ac venæ quacunque ex causa obstruuntur, ita quidem, ut spiritus illi & sanguis nequeant permeare, fovendo partium humori radicali, & innato calido; unde necesse sit eas interire. Tale quid nimium frequenter accidit, dum Empirici, & cæteri improvidi homines, arctiùs luxatos artus ossave fracta constringunt. Sic enim dupliciter peccant: Primò, quia majore copia, quàm par sit, sanguis & reliqui humores ad locum affectum attrahuntur, quemadmodum videre licet in venarum sectione, nisi enim arcta atque stricta ligatura injecta fuerit, sanguis vix adfluet effluetque. Secundo constringuntur vasa, puto venæ & arteriæ inprimis peristam ligaturam, hinc fit, quòd nihil humoris aut sanguinis in partem affectam influere aut effluere possit. Necesse itaque est, ut sanguis, sive extravenatus, sive quovis alio modo corruptus, aut alteratus fuerit, in parte affecta inclusus atque incarceratus, remanere cogatur. Ideò *Hippocrates* alique veteres non solùm vetant, in his curationibus tam arctis vinculis fasciisve constringere partem affectam, sed & ferulas ante septimum aut undecimum diem apponere. Hoc tempore enim dislocationes & fracturæ ossium, affluxu humorum, dolore inflammatione, aliisque symptomatis inprimis sunt obnoxiæ. Prohibetur quoque spirituum & alimenti ad partem quampiam læsam transitus, quoties luxata pars superior perperam restituta est. Tum enim os, quod ex sua sede naturali excidit, vasa veluti venas & arterias, comprimit, impeditque, quo minus spiritus vitalis, sanguis item pro nutritione permeare possint, sequiturque atrophia, extenuatio, ac sæpissimè Gangræna, atque mortificatio. Idem accidit quotiescunque scirrhosi tumores circa vasa magna indurescunt, eaque vasa constringunt. Multò verò faciliùs pars aliqua Gangrænâ atq; Sphacelo corripitur, si vas aliquod insigne, veluti arteria, aut vena, per transversum abscissum fuerit. Immoderato quoque usu adstringentium, quæ practicis Defensiva dicuntur, interdum adeò constringuntur vasa, ut inhibeantur, arceanturque spiritus & alimentum; refrigeranturque simul & semel insiti parti affectæ spiritus, ut elanguida tandem fiat, & sæpè occupetur Gangrænâ & Sphacelo.

Error Empiricorum notatur.

Ferula quando in fracturis sint applicandæ. Hippoc. l. de

Cap. 6. fractur. Gal. meth. med lib. 6. Paulus Aegin. lib. 16. c. 100.

Hipp. l. 6. aphor. 60. Gab. Fal. lap. de tumoribus cap. 26.

Gangræna ex immoderato usu defensivorum.

Ex interceptione spirituum animalium, *Avicenna* Gangrænam oriri statuit. Hunc sequuti neotericorum nonnulli, Gangrænam paralyticorum ex interceptione spiritus animalis proveniire arbitrantur. Verùm Gangrænam hanc ex interceptione spiritus animalis simpliciter non fieri, in ipsis paralyticis apparet, quos indies videmus paralysi corripi, ac per multos annos laborare, Gangrænam tamen inde non subsequi. Gangrænam enim & Sphacelum ex alimenti, & spirituum vitalium penuria, interceptione, corruptione, suffocatione, &c. fieri, luce meridiana clarius est: At alimentum hoc, & spiritus vitalis, à corde & hepate per arterias & venas, non autem à cerebro per nervos partibus influit. Potest itaque pars aliqua corporis vivere, & calore suo naturali prædita esse, interim tamen sensu, & motu, aut utroq; carere; quemadmodum in paralysi fieri cernimus. Quomodo autem in paralyticis fiant Gangræna & Sphacelus, ex sequenti observatione facilè colligere licet: quæ etsi in observationibus nostris commemorata fuit, non erit tamen contra scopum, si eam hîc summatim recensuero. Jurgen von Bonsuel vir robustus, altitudine sedecim pedum in terram cadens, paralysi ab umbilico ad pedes ipso momento correptus fuit. Ego tertio die morbi vocatus, invenio ipsum maximis doloribus ventris affectum, quòd à principio morbi neque urinam neque alvum exonerasset. Exhibitis suppositoriis & clysteribus, urinam reddidit, & alvum exoneravit, dolor cessavit, sed urina guttatim exstillavit, nec excrementa retinere potuit. Ego ex consilio D. *Cosmi Slotani* Illustrissimi Clivensium, Juliacensium Montensium, &c. Principis Archiaturgi illam, quam potui, diligentiam adhibui: nihilominus tandem Gangræna nates invasit, quas necesse fuit dissecari, ita ut 25. die à morbo contracto è vita discesserit. Causam autem hujus Gangrænæ non paralysin, sed decubitum, & exstillatio-

Gangræna ex interceptione spirituum animalium. lib. 4. fen. 3. tr. 1. c. 2.

Observ. 3. Cent. 1.

Cap. 6.

stillationem urinæ fuisse, rationi consentaneum est. Urina enim, quæ guttatim effluebat, & quæ propter decubitum in dorsum excalefacta & acris reddita fuit, cutem exulceravit, hinc secuta est inflammatio, atque affluxus humorum. At quia corpus à lumbis usque ad pedes, suo spiritu animali, ac proinde facultate sentiendi destitutum erat, redditum fuit grave & immobile, hinc propter decubitum in dorsum, & molem corporis, nates continuò compressæ, excalefactæ & ab urina & excrementis humectatæ fuerunt, inde Gangræna & Sphacelus; quod mirum nemini videri debet. Vidimus enim sæpissimè in diuturnis morbis, coccygem non solùm ulcerari, verùm etiam Gangrænâ corripi, ut *Observatione 3. centur.* 1. fusiùs atque exemplo declaravimus.

Gangrænâ ex hernia intestinorum.

In Enterocele sive hernia intestinorum fit quoque Gangræna, interceptis spiritibus & nutrimento, cùm intestini pars aliquantisper intra scrotum continetur, quæ flatuum & excrementorum copia plurimùm distenditur, in ipsis autem rupti peritonæi relaxati angustiis ita arctè comprimitur, ut spiritus & alimentum intercludantur; sic enim necesse locum Gangrænâ & Sphacelo prehendi, quemadmodum sæpissimè mihi videre contigit, præcipuè in Nobili matrona Margarita de Gleresse, quæ septendecim annorum spatio insigni hernia laboraverat, Anno 1597. verò torminibus maximis correpta, intestinum in abdominis relaxationem cum doloribus maximis, inflammatione, febre aliisque gravissimis Symptomatibus impulsum est. Ego tandem vocatus, inveni dextrum inguen Gangræna affectum: adhibitis tamen remediis convenientibus, caro putrida, & callositas rupturæ exciderunt. Excrementa quoque intestinorum per ulcus excernebantur circiter menses duos; ægra tamen divino favore, mirantibus adstantibus, tum ab ulcere, tum etiam à ruptura optimè sanata fuit, nulla relictâ fistulâ ut *Obs. 55. Cent.* 1. declaravimus. Recensuimus & alia exempla *Observ. 72. ejusdem Cent.* quæ Lector ibi videre poterit.

Observat.

Corripit & talum Gangræna, qualem nuper observavimus in Ornatissimo Viro Dn. *Henrico Balbani*. Quoties enim propter fracturam, vulnus ulcusque tibiæ pes diutiùs erectus insistit talo, inde talus contunditur & comprimitur, atque ex ista contusione & compressione, tandem oritur primò inflammatio, dolor & affluxus humorum; secundò comprimuntur ex ista situatione tibiæ venæ atque arteriæ, quæ ipsum crus & tibiæ pulpam decurrunt, ita ut spiritus & sanguis nequeant liberè ad talum penetrare. Huc quoque facit assidua tibiæ extensio, per quam distensis etiam vasis innatum calidum, & sanguis nequeunt descendere in partem affectam, unde tandem ea frigescit & interit. Eâ porrò distensione vasorum posse frigescere partem affectâ ex eo intelligitur, quod equitando per frigidam tempestatem, si pedes diutius intra fulcra pedum equestria contineantur, frigent impensissimè: sin extra fulcra propendeant, per se ocyus incalescunt. Sanguis enim & calor nativus patentibus ipsis vasis, illicò ad pedes recurrunt. Videat itaque Chirurgus, ne tibias confractas aut vulneratas diutiùs talo insistere permittat; sed nunc in hanc, nunc in illam partem disponat.

Nota de extensione tibiarum fractarum.

Cap. 7.

CAP. VII.

Signa Gangrænæ ex intemperie.

VErissima est sententia ab *Hippocrate* prolata: Medicus si quidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum. Tanta enim cognitionis morbi est necessitas, ut sine ea methodica curatio institui non possit. Si enim prima curandi indicatio à morbi natura sumenda, Medicus ut morbi notitiâ habeat, necessariò sequitur: id quod passim *Galenus* in libris meth. med. aliisque in locis fusiùs demonstrat. Quicunque verò Medici aut Chirurgi in hac parte Medicinæ non satis sunt edocti, atque exercitati, multos gravissimosque circa ægros committunt errores, ut in observationibus nostris de quibusdam Chirurgis, qui tumorem cancrosum à Phlegmate, & cicatricem ad pupillam cum ungula non distinguebant, aut potiùs inter se non cognoscebant, annotavimus. Sic accidit D. *Eliæ Banqueto*, Paterniacensi Senatori, is inflammatione hepatis cum maximis doloribus & torminibus ventris correptus, incidit in manus pharmacopolæ, qui eum colica laborare arbitrabatur, quapropter furfures avenamque in sartagine calefactam, & in sacculum projectam loco dolenti applicuit: hinc dolores, febris, vigiliæ, aliaque symptomata adeò aucta sunt, ut de vita periclitaretur. Quibus verò remediis Dei singulari beneficio sanatus sit, lector *ex 2. centur. observat.* 48. *Chirurgic.* videre poterit. Recensere hasce historias breviter visum est, ut iis tyrones ad studium Semeioticum invitarem. Ut itaque hujus tam magni tamque gravissimi morbi Chirurgus pleniorem notitiam habeat, signa ordine recensebimus & quidem à Gangræna ex intemperie calida, ut quæ omnium est frequentissima, incipiemus.

Hipp. lib. de arte.

Meth. med. lib. 2. & 3. de locis affect. lib. 2.

Observat.

Observatio de inflammatione hepatis.

Signa autem Gangrænæ ex inflammatione sive intemperie calida sunt hæc: dolor pulsans, qui præcessit cum inflammatione, multo remissior est; Mutaturque rubicundus inflammationis color in pallidum, fuscum, & livescentem. Exoriuntur & pustulæ grandiores plenæ ichore, loturæ carnium simili. Hæc autem omnia contingunt, quod locus affectus tendat ad mortificationem, sanguisque & calor partim recurrant ad centrum & originem suam, cor & jecur, partim corrumpantur. Inde enim pallor in parte affecta, remittitque dolor pulsatilis, qui ante extitit, ex elevatis propter conflictum innati calidi cum calido, præter naturam vaporibus humorum putrescere incipientium. Nisi verò superetur præsenti remedio morbus, revocato innato calido ad partem affectam, & expulso eo calore, qui est præter naturam, evacuatisque simul & semel humoribus jam corruptis, tum quoq; desinit arteriarum pulsus, quia spiritus non transmittitur, aut si transmittitur, invenit partem tam malè affectâ, ut ab ea recipi nequeat. Sic deficiente spiritu vitali, pars oppletur excrementis & humorib. unde ea mollescit & relaxatur, atq, adeò si cõprimas, remanet impressum vestigium, ceu à compressa

Signa Gangrænæ ex inflammatione.

Hipp. lib. de fracturis. Gal. lib. de tumorib. præter nat.

Cap. 7.

presso œdemate; Quod tamen vestigium difficulter, & nonnisi tractu temporis propter spirituum & caloris nativi penuriam in altum elevatur. Denique sensus nervorum minuitur, ut tandem secari, vellicari & uri possit locus absque ægroti sensu, aut perceptione distincta. Hujusmodi res accidit Nobili fœminæ Coloniensi, cujus tibiæ Gangrænâ affectæ tria aut quatuor cauteria actualia applicui, coram Clarissimis Medicinæ Doctoribus D. D. *Heinrico Bottero* Illustrissimi Principis Juliacensis, Clivensis, Montensis, &c. & Illustr. Landgravii Medico, & D. D. *Joh. Kuenio Bridbachio.* Tantum verò abest, ut conquereretur de cauteriorum ustione, ut contra subinde exprobraret, à nobis applicatam nivem, glaciem aut frigidissimum quippiam; Erat enim tempore hyemali. Hæc privatio sensus non Gangrænæ tantùm, sed & Sphaceli, adeoque imminentis mortis signum est longè certissimum; Eo quòd putredo tanta venis, arteriis & nervis concepta est, ut inde non minima portio ad partes principes deferatur. Hanc quoque ob causam febris acutissima cum syncope; dolor capitis, delirium, vomitus eructationesque, aliaque & pessima & graviora symptomata, & oriuntur & augentur.

Observat.

Signa Gangrænæ ex flava bile.

Signa Gangrænæ ex flava bile ortæ, à superioribus non multùm discrepant, nisi quod in his inflatio aut tumor non æquè ac in phlegmone sit magnus. Pustulæ quoque minores sunt, sed plures in numero, ex quibus aqua, quæ effluit, multò subtilior, magisq; flavescens, quàm in pustulis ex phlegmone ortis, cernitur.

Gangrænæ ex frigore signa.

Gangrænæ ex frigore facile est indicium. Ex frigore enim subitò magnus dolor oritur pungens & mordax, ac initio rubor scintillans, eo quod cutis meatibus, frigore constrictis, calor abundè concurrit, atque in ipsa parte retinetur: aut paulò post locus ex rubeo fit lividus & frigidissimus, frigore depellente sanguinem, & innatum calidum, adeòque refrigeratis & dissipatis insitis spiritibus. Itaque pars privatur motu & sensu, accedente horrore, sive tremore, qualis solet quartanam præcedere. Præterea ex ipso ægro scire poteris, utrumne nives, aut aquas frigidiores trajecerit, ex quibus frigus contraxerit. At si tam diuturnum sit frigus, ut loci innatum calidum nequeat amplius resistere, superveniet Sphacelus, & omnimoda mortificatio. Frigidum enim ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medullæ (utpote quæ sint aut ex semine, aut exiguo calore præditæ) adeoq; vitæ nostræ, quæ quidem in calido humidoq; temperatis consistit, adversissimum & inimicum esse, nos docet *Hippocrates.*

Lev. Lem. de occult. nat. mirac. lib. 4. c. 4. Ambros. Par. lib. 12. c. 24.

Hipp. lib. 5. aph. 37. 18. & 20.

Signa Gangrænæ ex qualitate humida.

Signa Gangrænæ ex intemperie humida sunt hæc: Locus jampridem affectus fuit ingenti tumore, aquis & humoribus serosis, ac œdematosis referto, ita ut compresso digito, relictum sit vestigium atque fovea, quæ tamen paulatim denuo in pristinam altitudinem elevata fuit. Æger præterea est debilis, macilentus, cachecticus, imò etiam plerumque hydropicus. Talis ferè Gangræna pudendis & tibiis accidit, nullum tamen antea dolorem magnum passus est æger. Neque enim humida intemperies dolorem gignit; nisi extensione ob ingentem humorum copiam. Attamen membro extinctioni proximo, dolores acerbissimi, non secùs ac in aliis Gangrænæ speciebus, ut plurimum supervenire solent: tum quia humores illicò ex corpore ad partem affectam confluunt, atque sensus organa, membranas scilicet, nervos & tendines distendunt; Tum quia propter putredinem maximam, calor præter naturam exoritur, ex quo dolor augetur. Postremò arteriarum pulsus desinit, livescitque locus, ac sensus paulatim imminuitur, deperditurque. Malum hoc, si faucibus & gingivis acciderit, quemadmodum aliquoties in pueris evenisse observavi, tunc genæ antea simili tumore œdematoso affectæ fuerunt. Puer ut plurimum cachecticus est, aut hydrocephalo laborat.

Signa Gangrænæ ex intemperie sicca I.

Gangræna ex intemperie sicca, deficiente videlicet alimento, eò primùm cognoscitur, quòd nullus adsit dolor, inflammatio tumorve ab initio, deficiente nimirùm affluxu sive copia sanguinis, aliorumve humorum, inflammationi conficiendæ paratorum. *II.* Deinde hæc Gangrænæ species accidit corporibus macilentis, infirmis, & extenuatis, sive senio, sive diuturno & gravi morbo quorum vires elanguidæ, alimentumque absumptum est. *III.* Tertiò, pars statim à principio refrigeratur, ac stupefit, eò quòd spiritus animales, vitales, & nativi in ea minimè vigeant. *IV.* Quarto hæc Gangræna extremis accidit, puta tibiis & pedum digitis plurimùm, aliàs etiam manuũ digitis, extremo naso, & auriculis. Interim æger morbum vix sentit: at ubi tandem exoriuntur pustulæ, aut bullæ aquâ rufa plenæ, quarum ima pars, si exciderit, conspicitur livida, nullo aut exili sensu, cum acutissimi dolores, febris aliaque symptomata ut plurimum superveniunt, arteriarumque motus & pulsatio sistitur: ut plurimum, inquam; Aliquando enim totum ferè crus, in hac specie Gangrænæ, quæ ex intemperie frigida & sicca, sive penuriâ alimenti & spirituum, ortum habet, absque dolore emortuam fuisse observavi. Præcipuè autem in Dn. JACOBO MARQUARDO, Archigrammateo Moratensi, huic cùm in decrepita ætate frigus molestum, & stupor in crure sinistro exortus esset; Gangræna secuta est. Ego cùm tandem Anno 1611. 5. die Septembris advocatus essem, tum crus in ipsam suram usque Sphacelatum, & instar carbonis nigrum, frigidum item & rigidum inveni: dolor tamen nullus, neque ab initio morbi ad illud usque tempus adfuerat: & vix alteratio in pulsu percipi potuit, uti fusiùs *in 4. cent. Observationum mearum Chirurgicarum* declarabitur. *Henricus Smetius* Comitis Palatini ad Rhenum, & Electoris Medicus ordinarius, ac longè celeberrimus, mihique familiaris, hac de re observatione singularem in suis miscellaneis habet, quam hîc in gratiam lectoris adscribere placuit. Wesaliæ in principatu Clevensi, inquit, coriarii cujusdam Galli uxor, alterum pedem aridum, nigrum, absque tumore emortuum, nempe syderatum, aut sphacelatum, sine ullo motu, aut sensu aliquandiu gestaverat, absque separatione à parte sana; quam tamen multò post factam intellexi, & speciem linguæ, bovillæ fumo induratæ, præ se tulisse.

Observatio singularis de Gangræna ex intemperie sicca.

Hen. Smet. miscel. lib. 10. sub tit. An. 1567.

CAP. VIII.

CAP. VIII.

Signa secundæ speciei Gangrænæ, nempe ex qualitate occulta.

QUantum ad Gangrænas ex qualitate occulta, videat Chirurgus, ut eas diligenter, & accuratè distinguat à Gangræna ex frigore aut intemperie sicca: quia, ut dictum est, si intemperies in causa est, symptomata interna, puta febris, syncope, deliria &c. obscura erunt, nec prius sese patefaciant, quàm pars extima corruptionem capessat: At si qualitas occulta, materia videlicet maligna corpori ingenita, quàm ab intimo corpore ad extimas partes depellat natura, tum erit ingens naturæ cum morbi causa conflictus: unde etiam subitò febris, alteratio, syncope, nausea, eructationes. Postea verò pars extima, in quam humor malignus atque pestiferus decubuit, primò livida, postea nigra fiet, tandemque emorietur.

Signa Gangrænæ ex ictu aut morsu bestiæ venenatæ. Sin Gangræna fuerit ex morsu, aut ictu bestiæ venenatæ, aut carbunculo pestilenti, aut septici alicujus applicatione; Id per se facilè & ægri, & adstantium sermone intelligi potest. Et ut paucis multa comprehendam: Si Gangrænæ materies innata sit corpori, symptomata interna apparebunt primò, antequam Gangræna sese patefaciat: sin extrinsecùs aliunde advenerit venenata materies, contra eveniet.

CAP. IX.

Signa tertiæ & ultimæ speciei Gangrænæ, ex interceptione spirituum.

SIgna Gangrænæ ex spirituum interceptione, maximè ex arctiore ligatura in fracturis & luxationibus hæc sunt: Pars prætumida est, dura & distenta, nempe quia constrictione illa plurimus sanguis, aliiq; humores evocantur, qui vehementes dolores faciunt, & inflammationem. Exoriuntur etiam bullæ majusculæ, ichoris plenæ, loturam carnium repræsentantes. Præterea pars affecta ingravescit, & fit immobilis, quia deficiunt spiritus: ex eadem etiam causa impressi digiti vestigium in ipsa parte remanet, ipsaque cutis à carne diduci videtur. Distenditur & nonnunquam pars flatibus, ita ut si contrectes, non aliter crepitet, quàm vitulina caro, quam lanius suo flatu impleverit. Si pungas scalpello, exit flatus, cum humore pauco stridens, haud secus atque cùm ex ferventis ollæ angusto foramine quidpiam effunditur. Hæc omnia sigillatim Coloniæ Agrippinæ observata Anno 1595. cùm à me ipso, tum à clarissimo & celeberrimo Viro Dom. JOHANNE KUENIO BREIDBACHIO Med. Doct. in famulo ornatissimi Dn. GUALTERII à PRATO, p.m. compatris mei longè charissimi. Denique ex ægro ipso etiam poterit resciri, num quod ingens vulnus acceperit, ex quo vasa, arteriæ nimirum & venæ, per transversum secta fuerint: aut num luxatio malè fuerit restituta, utrumve adstringentia emplastra diu gestaverit.

CAP. X.

Signa Sphaceli.

TRibus præcedentibus capitibus signa Gangrænæ diversa notavimus, prout ex causis quoque diversis orta erat: at Sphaceli quantumvis è diversis orti causis, illa planè eadem. Nam sive ex calida, sive ex frigida, sive ex humida, sive ex sicca denique intemperie, aut ex ipsa spirituum interceptione oriantur Sphaceli, omnes sunt inter se similimi, hoc uno excepto, quod in Sphacelo ex qualitate occulta, graviora cernuntur symptomata, febris, inquam, syncope, delirium, &c. quàm ex causâ manifestâ, sive fuerit intemperies, sive interceptio spirituum.

Sphaceli signa. Sphaceli autem signa sunt. 1. Pars affecta multò quam ante gravior est, ita ut æger etiam vix, aut omninò nihil possit movere; idq; propterea, quod spiritus, sanguis, & cum eo calor nativus & vita, non ampliùs in partem affectam influant. 2. Rubor & genuinus color depereunt, fitque pars livida, atra, graveolens, instar cadaveris. 3. Pars antea, dum viguerat Gangræna, mollis, per Sphacelum exiccatur. 4. Cutis apprehensa & digitis in altum sublata videtur à carne deduci. 5. Sensus exquisitus & perfectus nullus ampliùs adest, ita ut facilè sit secare, ligare, urere, & quamlibet operationem moliri, citra sensum ægri. Quod si quid æger sentire videatur, id profectò non aliunde accidit, quàm ex prioris doloris phantasia, aut ex operationum, quæ fieri debent, apprehensione. Præcedentis enim doloris tanta apud ægros est efficacia, ut non solum ante abscissionem membri, quantumvis jam planè emortui, & revera omni sensu destituti, verùm etiam per multos menses, imò annos post abscissionem, ingentes pati dolores sibi imaginentur, cujus rei exempla Lector in secunda Centuria Observationum mearum videre poterit.

Ambros. Paræus l. 12. c. 28. Quod ad motum extremorum, qui diutissimè perstat, prudens Chirurgus propter eum non differet amputationem. Cum enim musculi caput movetur, ejus cauda nempe tendo motum eum sequitur: Sic cùm moventur tibiæ musculi, pedis insequuntur digiti, quamvis forte ante quatriduum mortui sint digiti. Prudenter igitur hac in parte ut agat Chirurgus, atque tum saluti ægri, tum existimationi suæ consulat, necesse est. Quapropter quamprimum cognoverit digitos pedum, & manuum emortuos esse, præsentibus adstantibus & familiaribus, ægro tamen inscio, emortuas particulas, novacula undique pungere & secare debet, ut nullam ampliùs adesse vitam, amputationemq; pernecessariam esse, cuncti adstantium agnoscere possint. Porrò etsi Sphaceli signa quædam cum Gangræna sint communia, veluti color lividus, gravitas, sensus depravatio &c. ea tamen in Sphacelo, quàm in Gangræna evidentiora, & longè vehementiora visuntur.

CAP. XI.

CAPUT XI.

Cap. II.

Prognostica Gangrænæ & Sphaceli.

COgnitâ Gangrænâ & Sphacelo, antequam Chirurgus curationem aggrediatur, prospicere debet, quis morbi futurus sit exitus, utrumne sanabilis sit, an etiam diuturnus futurus. Omnes enim morbos sanare impossibile, teste *Hippocrate*, quamvis illud optabilius foret, quam præsagire imposterum eventura. Atque id, cùm fieri nequeat, Medicus ut utatur providentiâ necesse est. Significare itaque Chirurgum oportet ægri familiaribus, quis futurus sit morbi eventus. Quia autem malum hoc adeò grave, ut plerumque de recuperandâ valetudine, nulla ampliùs supersit spes, quæstio est, sint ne desperati attingendi, necne? Nonnulli ex antiquis, quibus nomen divinum retrusum, absconditumque fuit, desperatos relinquendos esse voluerunt: idque illam ob causam, ne infamentur præsidia, quæ multis aliis profuerunt, neve videatur Medicus eum occidisse, quem sors peremit. Ego verò Christianam charitatem aliud nos jubere, planeque inhumanum esse, ægrum sine artis auxilio derelinquere, assero. Quòd si tamen Chirurgus adfectum planè insanabilem esse cognoverit, cavere debet, ne ea, quæ præstare non potest, promittat. Hoc enim faciunt non viri boni, artisque periti homines; sed Empirici, atque impostores, qui lucrum proprium potiùs, quam salutem ægrorum quærunt. De periculo itaque ac immedicabili malo admonitis amicis, atque adstantibus ægro, si illi rogent, invocato priùs auxilio divino, suscipienda est curatio, talis quidem, quæ si morbum tollere non queat, ejusdem tamen acerbitatem atque tyrannidem, quantum quidem fieri potest, refrenet, doloresque leniat, demulceatque: Idq; præcipuè in eum finem, quò æger in ipsis quoque mortis angustiis Deum Creatorem, atque Jesum Christum Salvatorem suum acclamare, peccata quin etiam sua, & anteactum vitæ suæ miserrimum statum, simul & mysteria salutis suæ, rectè perpendere, tandemque vitæ suæ finem piè imponere possit. Quis enim hominum hæc præstare poterit, quis peccata sua enumerabit, si corpus doloribus acerbissimis extorqueatur, si vigiliis, inquietudinibus, nauseis, æstu febrili, aliisque gravissimis symptomatibus, quæ dolorem veluti umbra consequuntur, vires prosternantur, mensque simul & intellectus invertantur? Atque hæc prima & præcipua est causa, cur desperati minimè relinquendi. Accedit & alia causa, nimirum quod sæpissimè observatum sit, derelictos, & pro deploratis habitos, adhibitâ diligentiâ Medici, in integrum restitutos fuisse. Tertiam causam addit Amplissimus ac Doctissimus Vir, Dn. Petrus Pavius Anatomicus & Botanicus longè celeberrimus, amicus meus singularis. *Nam vel hoc, inquit, mortem accelerare ægro possit, à Medico ac Chirurgo se deseri si animadvertat.* Sunt itaque attingendi, non autem relinquendi desperati; de enimenti tamen periculo, ut antea quoque monui, prius factâ prognosticatione; quæ hic simul & in omnibus morbis gravissimis necessaria est: quandoquidem quæ ex arte fiunt præsagia, primò Medicum, ut docet *Galenus*, à mortis crimine vindicant. Tanta enim est imprudentia, ne dicam impietas, apud indoctum vulgus, ut si quando res pro voto non successerit, & mala, ut *Hippocratis* verbis utar, malis necessario superaccidant, omnem culpam, imò & causam mortis in Medicum transferant. Si verò prædixerit Chirurgus, quæ superveniunt ægro, tum nihil illi ab ægro, aut adstantium turba, utpote qui ex arte omnia, quæ supervenerunt, prædixerit, imponi poterit, omnique prorsus culpâ vacabit. Secundò, reddunt præsagia ægros obtemperantiores, & magis atque libentius, ut *Hippocrates* docet, se concedunt Medico. Percipiunt enim ægri Medicum penitùs agnoscere naturam morbi, ac proinde symptomatibus, quæ ventura sunt, atque periculis obviam ire posse confidunt.

Margin notes (left column): Hipp. præn. lib. 5. — Desperati an attingendi. — Desperati quæ de causa minimè relinquendi, ostenditur. 1. — 2. Causa cur desperati minimè relinquendi. — 3. Causa in comm. suo in Hipp. de capitis vulneribus pag. 239.

Margin notes (right column): Cap. II. Prognosticatio ad quid necessaria sit medico, Gal. lib. de constitutione artis. Hipp. lib. 5. de morb. — Prænot. lib. 1.

Porrò bene prædicturus, atque prognosticaturus Chirurgus, tria consideret, primò Essentiam atque naturam morbi, hoc est, gravis sit, an levis; secundò vires ægri, aut vegetas, aut imbecilles: tertiò partem ægram. Nam si levis est mo[illegible]s, & quidem in membro à partibus principibus remoto, veluti in brachiis, aut tibiis, vires autem vegetæ & firmæ, facilè sanabitur. Sin omnes hæ conditiones, aut earum pars contra sint, æger in vitæ, aut diuturnioris morbi periculo, versabitur. Verùm hæc fusiùs & accuratiùs declarantur hunc in modum. Gangrænam, authore *Celso*, si nondum planè tenet, sed adhuc incipit, curare non difficilimum est, præcipuè in corpore juvenili. Attamen summa diligentia & industria desideratur; corpus itidem vegetum, ac robustum esse par est; alioquin frustra nitente Chirurgo desinet Gangræna in Sphacelum, & eum quidem insanabilem, authore *Paulo Ægineta*, nisi tota pars vitiata amputetur, atque separetur.

Margin notes: Tria ad progn. necessaria. — Lib. 5. — Lib. 4. cap. 19.

Gangræna in partibus humidis, gingivis, palato, naribus, pudendis, osculo uteri, & intestino recto, rarò sanabilis: in Sphacelum autem degenerans insanabilis: propterea quod partes illæ sunt calidæ & humidæ, raræ, spongiosæ, adeoque plurimis humoribus, & excrementis suscipiendis opportunæ. Præterea verò ipsum innatum calidum, cùm facilè succumbat in illis partibus, eo etiam citiùs suffocatur.

Gangræna partium internarum, jecoris, lienis, renum, &c. non solùm periculosa, verum etiam lethalis est, quemadmodum quarto capite exemplis nonnullis declaravimus. *Quibus cerebrum Sphacelatum est, intra triduum pereunt: Si verò hoc superaverint, sani fiunt*, inquit, *Hippocrates*. Tum enim sperandum est morbum declinare, & vires esse validas, quæ corruptionem vincere possint. Attamen *Galenus* in commentario istius aphorismi negat, *Hippocratem* intellexisse, quem nos Sphacelum vocamus, sed Gangrænam potiùs, aut ingentem aliquam inflamma-

Margin notes: Sphacelus cerebri. Aphor. 50. lib. 7.

Cap. II.

mationem: atq; ita Sphaceli nomine priscis Græcis dictam interdum Gangrænam testatur. Si enim, inquit *Galenus*, *Sphacelus est corruptio partis cujusq; quã is occupat, insanabilis est: at Hippocratis* Sphacelus sanabilis est nonnunquã. Non est ergo verisimile eo loco pro priore significato accipi Sphacelum, sed pro Gangræna potius verè dicta, quæ est quasi via ad Sphacelum, & illius velut anteambulo.

Gangr. hydropicorũ.

Gangræna hydropicorum tibiis superveniens, rarò sanabilis, sæpiusque in Sphacelum degenerat. Quod si relevetur æger, restabit tamen ulcus, non nisi longo tempore sanandum, teste *Hippocrate.* Cùm enim non sanentur ulcera, nisi exactè priùs desiccata, quod in hydropicis fieri nequit, propter nimiam humiditatis copiam, necesse est hydropicorum ulcera difficilè sanari, quamdiu saltem eorum corpora ita affecta sunt.

Aph. 8. lib. 6. Itẽ lib. de ulceribus.

Gangræna tali.

Perniciosa est tali Gangræna, propter symptomata, quæ secum invehit, ratione magni tendinis, acutissimo sensu præditi. Quod si os tali corrumpitur, ut plurimum æger pedis actionibus privatur: tum quia corruptio ea non nisi difficilimè corrigi potest: (Os quippe molle & spongiosum cùm sit, facilè humores allicit, & combibit, qui cariem augent ac fovent:) tum quod tendo ille à talo veluti solvitur, atque ita divellitur, ut ipsius pedis motum deperdi necesse sit.

Sphacelus à pede, aut tibia ortus, indeque genu ipsum transcendens, lethalis ut plurimum: pars enim illa femoris carnosa, putredo facilè serpit, & in musculos ita sese insinuat, ut nequeat penitus tolli, quantumvis tibia ipsa amputetur.

Gangrænæ ex causâ primitiva, puta contusione, ustione, fracturâ, &c. ferè sanabiliores, & minùs periculosæ, quàm quæ ex antecedente causa ortum ducunt. Hujusmodi enim Gangræna interna viscera testatur adeò malè affecta, ut medicamentis vix ullus sit locus.

Benivenius de abdit. ac mir. morb. causis c. 71. Rem. l. Dodon. l. med. observat. c. 27. l. & 53. Meth. med lib. 7.

Gangræna ex siccitate, & atrophia, difficilè & tardè sanabilis: in Sphacelum verò desinens penitùs insanabilis est & lethalis; maximè si æger sit provectioris ætatis, debilis, & macilentus, morbus autem in tibiis sit, & pedum digitis. Id enim extremam siccitatem arguit, quæ insanabilis est, *Galeno.*

Gangræna ex qualitate occulta perniciosissima, ac plurimum deplorata & lethalis, præcipuè si in Sphacelum transeat: siquidem ex partibus Sphacelo affectis virus, sive vapor quidam venenatus attollitur, qui partes nobiles plane inficit.

Gangrænæ ex prohibitione ac interceptione spirituum vitalium, & naturalium, ac potissimum quæ luxationibus male restitutis superveniunt, & quæ à vasis transversis sectis proficiscuntur, difficilime sanantur; in Sphacelum verò degenerantes, lethales. Rei causam præcedentibus capitibus declaravimus.

Gangræna æstate superveniens periculosior.

Gangræna quoque, uti & alia vulnera (quemadmodum doctè ostendit clarissimus Dn. *D. Pavius*, loco præallegato, pag. 63.) æstate superveniens, periculosior, quàm quæ hyeme. Primò, quòd innatus calor alacrior, & plus possit hyeme quàm æstate. Secundò, æstivi aëris nos ambientis æstus evocat, dissipatque nativum corporis calorem. Tertiò minus periculi est à calamitosis, quæ æstivo tempore supervenire solent, symptomatibus.

Cap. II. Gangr. quæ hyeme accid.

Hipp. prædictionum lib. 2. c. 8.

Ulcus in Gangræna & Sphacelo considerandum quoque diligenter. Nam si sit lividum & aridum, aut nigrum & aridum, parum aut nihil egerens materiæ, pro magnitudinis ratione, inclinent autem ægri vires, certa mors intra paucos dies expectanda: quippe adeò immutatur altrix facultas, ut nequeat ampliùs transmittere sanguinem, aut alimentum parti affectæ, sed eam siccari sinat. Quod si qua forte materies corrupta inerat corpori, antea evacuari solita per ulcus, cùm sit facultas expultrix infirmior, quàm ut valeat transmittere, & propellere ad partes remotiores, ea manet in corpore, & partes primarias lædit: unde interim & ipsum quoque ulcus siccum & aridum conspicitur.

Unde sudor frigidus in moribundis.

Ex Gangræna, & inprimis ex Sphacelo moribundis, plurimùm adest frigidus sudor universalis: sive quia totum corpus ita abundat humoribus frigidis, ut neque nativo, neque febrili calore possint incalescere; sive quia natura vel juxta *Hippocratem*, perquam imbecille est. Accidunt quoque syncope & cordis palpitationes, exhalatis ad cor vaporibus putridis. Interim pulsus obscurissimus & vermiculans est, propterea quòd arteriis vaporum copia oppletis probibentur diastole, & systole. Adsunt quoque deliria, & paraphrenitides propter vapores copiosos sublatos ad caput, & cerebrum offendentes. Ut autem Gangrænæ variæ sunt causæ, ita & varius est ex ea morientium status. Alii enim veluti sopiti moriuntur, alii etiam inter loquendum: plerosque tamen comitantur acutissimi dolores, spasmus, deliria, &c. Quibus enim Gangræna orta ex intemperie sicca, aut quibus ætas grandior, & extenuatio multa, hos ferè mors opprimit loquentes. Quibus autem Gangræna ex intemperie calida, fere morte violenta perimuntur, quam comitantur febris, syncope, deliria, paraphrenitides & spasmi, præsertim si juvenis, & robustus æger fuerit. Contra quibus intemperies humida in causa est, hi somnolenti, & sopiti pereunt. Hujus rei exemplum Anno 1604. Paterniaci in sexagenario Viro Dn. *Philiberto Ruerat* ibidem Patricio, & Senatore Prudentissimo, mihi videre contigit. Is enim desperata hydrope laborans, cùm suo & adstantium desiderio, atque efflagitatione maxima, crura (non tamen sine prognosticatione de futuro atque præsenti periculo) scarificassem, ad tempus quidem levamen aliquot percepit, quin etiam tussicula, quâ antea laboraverat, multùm immutata fuit, tandem nihilominus Gangrænâ correpta fuerunt crura, ex qua 12. Novemb. Anno 1604. quasi somno & sopore correptus, placidissime & pie naturæ satisfecit.

Observat. de Gangr. in hydrop.

CAP. XII.

CAPUT XII.

Cap. 12.

Gangrænæ curatio universalis.

PRobè cognitâ Gangrænâ, ac de ea prudenter prognosticatione factâ, ad curationem deveniendum est, ea verò in remediis tum universalibus, hoc est, Gangrænæ, cum aliis morbis communibus, tum particularibus consistit. Universalia sunt; verbi gratiâ, diæta, evacuatio corporis adhibitis purgationibus, phlebotomia, cucurbitulis, frictionibus, &c. Particularia traduntur scarificationes, cauteria, sive potentialia, sive actualia, & quæcunque hujusmodi putredini & malignitati repugnant, caloremque nativum, ac humidum radicale refocillant, atque instaurant, de quibus *infrà* fusiùs. In administrandis remediis universalibus accuratè perquirenda est causa antecedens sive interna; ut ab ea sumatur prima curationis indicatio. Nam si Gangræna proficiscitur ab influxu humorum calidorum, & humidorum, oportet diætam, & sex rerum non naturalium usum tendere ad refrigerandum, & exsiccandum: sin verò adfuerit febris (rarò autem occurrit Gangræna, quæ non sibi adjunctam habeat febrim) tum diæta paulò humidior præcipienda est ægro, juxta illud *Hippocratis*: Victus humidus, adde & frigidus febricitantibus ut contrarius confert, præsertim pueris, & qui tali victu uti consueverunt, consuetudo enim consimilibus indiget, naturam imitans. Eadem quoque victus ratio convenit, si materia calida & sicca fuerit. Purgatio siquidem erit necessaria, perficietur Cholagogis, uti electuariis Diasebesten, Diaprunis, solutivo Mesuæ, de succo rosarum, syrupo rosato solutivo simplici, & compos. cum rhabarbaro, agarico, & sena, cassia, manna, & similibus, Phlebotomia, & cucurbitulæ, hirudinumque applicatio conducibilis, cùm ad revulsionem, & derivationem, tum ad humoris peccantis evacuationem, præsertim in Gangræna ex affluxu sanguinis. Venæ sectionem enim, ut docent celeberrimi Medici, præscribimus, ut morborum incrementum impediamus, inflammationes vitemus, meatus aperiamus, transpirationem liberam reddamus, peccantem materiam minuamus, corpusque refrigeremus. Illa autem vena secanda est, ut *Galenus* docet, quæ ab ipsa affecta particula sanguinem celeriter avertat: inprimis si præter affectum externum interna inflammatio quoque adfuerit. Cæterùm etsi nonnulli etiam in non plethoricis, non secus ac in plethoricis corporibus, venam secare jubent, in ægris tamen Gangrænâ laborantibus, cautè hac in re agendum est. Si enim Gangræna ex intemperie frigida & humida, veluti in hydropicis acciderit, venæ sectio vix locum habebit. Multò minùs adhibere convenit, si Gangræna ex intemperie frigida & sicca, aut propter penuriam alimenti vel etiam propter senectutem decrepitam, originem traxerit. Sin mera bilis flava, hoc est humor cholericus præ aliis abundaverit, phlebotomiæ parcendum est: quippe sanguis veluti frenum humoris biliosi est. Hinc fit, quod *Galenus* in erysipelate & herpete venam minimè secandam, sed corpus à flava bile potiùs purgandum esse doceat. In erysipelate tamen phlegmonoso venæ sectionem rationabiliter adhiberi posse *Tagaultius*, & alii testantur. Sed quia hac de re apud classicos auctores variæ sunt opiniones, nec cuivis Chirurgo datum, ut possit distinguere, an sola bilis prædominetur, an verò alios sibi adjunctos habeat humores, perquam necesse est, ut Medicum in consilium quoque adhibeat æger, quo omnia ritè & cum præmeditatione adhibeantur. Unum tamen ut sciat Chirurgus (non enim semper sibi adjunctum potest habere Medicum) necesse est: nimirum si in facie fuerit erysipelas, & suffocationis periculum, sanguinem detrahendum esse. Cùm enim erysipelas non tantum ratione qualitatis humoris, & sanguinis, verùm etiam suæ qualitatis, vehementissimas inflammationes excitet, insignem refrigerationem requirit. At refrigeratio illa, quàm periculosa sit in facie, etiam tyronibus notum est: quandoquidem refrigerantium, & repellentium vi, materia ad partes nobiles, inprimis ad cerebrum, protruditur. Quapropter non solùm Topicis, verùm etiam victus ratione, internisque medicamentis corpus refrigerandum est, & enemate exoneratâ alvo, sanguis ex brachio lateris dolentis detrahendus; & quidem copiosè, ne inflammatio in Gangrænam transeat. Id enim cuidam fœminæ 24. circiter annorum ætatis, in pago Puilli propè Lausannam habitanti, quin advenerit, parum abfuit. Huic cum anno 1615. mense Aprili materia quædam catarrhosa in dextram partem faciei decubuisset, & circa labium superius pustula cum ingenti dolore exorta fuisset, octava die morbi me accersivit. Tum totam faciem, imò & ipsam linguam & collum adeò intumefacta inveni, ut vix cibum, aut potum deglutire posset. Febris aderat continua, nausea, & capitis dolor. Inflammatio erat maxima, cum quadam lividitate, & ita quidem, ut nihil aliud, quàm Gangrænam in proximis esse, & de vita periclitari ægram vererer. Curationem porrò sic institui, laxatâ alvo, venam in cubito dextro pertudi, & ad uncias decem (erat enim plethorica) sanguinis extraxi, mox sequens cataplasma applicui.

Prima indicatio curationis de causa antecedente. — *Lib. 1. Aphor. 16.* — *De purgat.* — *De venæ sectione.* — *Quando à venæ sectione abstinendum.* — *Cap. 12.* — *Gal. lib. 2. ad Glauc. cap. 2. & meth. med. lib. ultimo cap. 2.* — *Ioh. Tagault. Instit. Chir. lib. 1.* — *Observat. de ingenti inflammatione faciei.* — *Curatio inflammat. faciei.*

℞. Sempervivi minoris
Geranei ana M. j.
Farinæ hordei ℥iiij.

Commisceantur diligentissimè in mortario, fiatque cataplasma, addendo aquæ rosarum q. s. applicetur tepidè. Eadem nocte melius habuit: postera die corpus cholagogo expurgavi, tenuissimamque victus rationem præscripsi. Primam potiunculam propter colluviem pravorum humorum in ventriculo collectorum, cùm evomuisset, sequenti die illam iteravi; idque maximo cum successu. Intra paucos dies enim summa cum admiratione adstantium pristinæ sanitati restituta fuit.

Cap. 12. In Gangr. ex qualitate occulta, vena non secanda.

In Gangræna ex qualitate occulta venæ sectio vix locum habebit. Verendum enim esset, ne maligna illa qualitas ab externis partibus, ad partes nobiles raperetur, mortemque accelераret. Quapropter sanguis præcipue in plethoricis, scarificationibus, sanguisugis, cucurbitulisque ex parte affecta potius, quàm alibi incisâ venâ, evacuandus est. Quod si Gangræna jam in Sphacelum abierit, maximaque putredo adfuerit; eandem ob causam venæ sectionem vix administrare licebit, quemadmodum capite 18. declarabimus.

Siderum adspectus an in venæ sectione observandus. De vena sect. l. 8. cap. 19. Guid. tra. 7. doct. 1. cap. 1. Centiloq. sent. 20. Cornel. Scylander Med. Astrol. part. 4. cap. 2. Ioh. Carminus de sanguine Dialog. lib. de curat. per sanguinis miss. Leonh. Fuchsius com. 20. in Gal. lib. de curat. per sang.

Porrò siderum adspectus, an in venæ sectione observandus, inter se discrepant Medici. *Alii enim*, inquit *Horatius Augenius*, *dies quosdam infaustos & infelices observant, tum pro purgatione, tum etiam pro vena sectione.* Quam opinionem ab Ægyptiis proditam fuisse, idem *Augenius*, post *Guidonem* & alios testatur: & *Ptolomæus* hæc habet verba: *Membrum* inquit *ferro ne percutito, cùm luna signum, quod ei membro dominatur, obtinet. Hæc enim totum corpus humectat, præcipuè verò membrum signo subjectum, quod tunc ipsa percurrit, cujus profectò largiore humectatione magnum illi nocumentum adferatur, si ferro tunc ictum fuerit.* Hæc *Ptolomæus*, cui & nonnulli ex neotericis adstipulantur. Apud *Hippocratem* verò & *Galenum* ne verbum quidem de hisce observationibus Astrologicis me legisse memini. Legimus apud *Galenum* suo tempore vixisse Medicos, qui ante tertium diem morbi venâ non secabant. Non quidem ratione siderum, sed ut dignotionem aliquam haberent, qualis sit forma & morbus, totaq; suâ naturâ morbus. Hi Diatritarii appellabantur contra quos *Galenus* disputat, loco præallegato, tandemq; hæc addit verba. Quoniam verò, inquit, temporis progressu in plurimis morbis virtus exolvitur, ideò mittendi sanguinis occasio dierum numero amittitur. Hæc si quis ad observationes Astrologicas quoq; referre velit, meo quidem judicio à via recta minime aberrabit. Dum enim benignum vultum siderum expectamus, occasionem, quæ præceps est, amittimus. Quapropter non immeritò *Horatius Augenius* loco antea citato hæc protulit verba: *Ego*, inquit, *nihil conferre ejuscemodi observationes non rarò sum expertus, & meritò quidem. Primùm, quia cœlum universalis est causa, quæ non agit, nisi causæ particulares bene dispositæ fuerint: tum etiam deinde quia Astrologiæ judicia plurimùm incerta sunt, varia, ambigua, suosq; opifices illudentia, ob diversitatem proximarum causarum. Idcircò in ægroto homine temerè eam admittimus, cùm plurimum urgeat occasio.* Hactenus *Augenius*. Hujus quoq; sententiæ fuisse insignem illum Philosophum ac Medicum *Levinum Lemnium*, patet ex libro ejus 4. de occultis naturæ miraculis c. 15. ubi hæc habet verba: *Cæterum cum luna decursu magnâ ex parte damna ac detrimenta corporibus infirmis & valetudinariis inferat, in controversiam, ac disputationẽ vocari possit: An in ea parte qua consistit ac moratur luna, incidenda? nam in hac re plerique meticulosi sunt, nec tale quiddã tentare audent, etiãsi morbus urgeat atq; hujusmodi præsidiũ confestim exposcat. Ego verò intrepidè, magnaq; subsidii, morbiq; propulsandi fiducia, maturè id aggrediendum judico: acuti enim celeresq; morbi, nullas admittunt inducias, nullas moras, aut deliberandi spacia: sed ut hostis in bello, ut incendium in ædibus, pestis in urbe, in agro ac segete rubigo & depopulatio grassantur atq; in perniciem properant. Nec quis etiam deterreri debet, aut ab incepto desistere, etiãsi adverso, aut maligno sidere id tentari videatur. Sic in pleuritide, angina, pulmonis atq; hepatis inflammatione, neglecta astrorum anxia observatione, ac siderum adspectu, maturè ad venæ sectionem properandum, etiam in ea membri parte, quam luna occupat.* Plura hac de re lector videre poterit apud *Arnoldum de Villa nova, Guidonem, Ioubertum*, & alios.

Horatius Augen. de observ. Astrolog. sententiar.

Lev. Lem. de Observ. Astrol. in vena sect. opinio.

Cap. 12. In acutis morbis negligenda astra. Guid. tra. 7. doct. 1. c. 1. Laur. Joubert in annotatis ad Guidonem.

In extirpatione morborum Gangræna affectorum, cum imperitis de electione signorum cœlestium, non rarò mihi certare quoque opus fuit; etiamsi periculum quàm maximum in mora esset. Sed laus sit Deo, qui semper mihi suâ gratiâ ita adstitit, ut etiam in gravissimis operationibus, & in diebus infaustis (ut loquitur vulgus) imò & in ipsissimo membro, cujus signum tunc Luna obtinebat, administratis, omnia tamen ad votum successerint. Et sincerè dico, ne minimam quidem alterationem post venæ sectionem, aliasque operationes contra regulas Astrologicas factas, unquam secutam in tota praxi mea me observare potuisse. Videant igitur tyrones, ne ab instituto facilè deterreantur. Si enim præclara illa lumina *Hippocrates, Galenus*, & *alii*, quos citavimus, observationes illas Astrologicas flocci fecere in venæ sectione: quanto, quæso, minus in aliis quamplurimis gravissimis periculosissimisque operationibus, ubi minimè procrastinandum, & benignus aspectus siderum exspectandus, locum habebunt? In peracutis enim morbis vel purgandi, vel venam secandi opportunitatem à cœlo petendam non esse, docent viri docti.

Admonitio ad tyrones.

Mich. Doring. de med. & medicis lib. 2. sect. 2. cap. 2.

Victus ratio in Gangræna ex causa calida.

A vino quoque, cerevisiâ generosâ, & calidis omnibus, abstineat æger: bibat verò Prisanam, cui sint incocti Tamarindi, Oxalis, addito syrupo citriorum, aut de succo limonum, de acetosa, aurantiorum acetosorum, granatorum, & similium. Aut utatur decocto Agrimoniæ & veronicæ cum suprà dictis syrupis, emulsiones seminum frigidorum, & lac amygdalarum, hic summopere conveniunt.

Victus ratio in Gangræna ex causa frigida & humida.

Sin ex causa frigida & humida sit morbus, diæta, & sex rerum non naturalium usus vergent ad mediocrem calorem & siccitatem. Quamobrem addantur in cibis rosmarinus, hyssopus, thymus, majorana, cinamomum, macis, crocus, & similia. Apozemata quoque alterantia, & obstructiones operientia exhibenda sunt. Postea pituita purganda electuario Indico majore, & minore, diaturbith, diaphænico, diacarthamo & similibus, pro ratione ægri, ætatis & virium. Tandem quavis arte corpus à pravis humoribus evacuandum, & exsiccandum. Partes item nobiles, imprimis jecur, trochiscis de rhabarbaro,

de

Cap. 12.

de eupatorio, diarrhod. Abbatis, confectione alkermes, & similibus roborandæ sunt. Venæ sectionem quoque nisi particularis aliqua occasio intervenerit, non usque adeò hic, propter hepatis ut plurimum imbecillitatem approbare possum.

Victus ratio, si atra biliaris humor superabundaverit.

Prædominante humore melancholico, sive atra bili, abstineat quoque æger à cibariis crassioribus, & concoctu difficilibus, salitis & fumo exsiccatis carnibus, piscibus, aromatis, leguminibus, ferinâ, avibus aquatilibus & similibus. Ac ubi præparatus fuerit humor syrupis de epithymo, de fumaria, & lupulorum, sumptis cum aquis distillatis, aut decocto earundem herbarum, purgetur diasenna lenit. pulv. sennæ præpar. confect. Hamech. aut pilulis de fumo terræ. Dissolventur isthæc electuaria in decoctione fumariæ, epithymi, rad. polypodii, lappat. acuti, & corticum radicum frangulæ.

Victus ratio, si Gangræna ex defectu nutrimenti fuerit.

Si Gangræna proficiscatur ex siccitate, & ex atrophia; erunt internæ partes humectandæ bono alimento, veluti jusculis carnium, recentium pullorum, gallinarum, caponum castratorum & similium. Totum item corpus oleo amygdalarum dulcium, liliorum alborum, violarum, pingued. gallinæ, & similibus, ut calor nativus conservetur, inungendum est. In hac Gangrænæ specie nocet venæsectio, itemque frictiones, & cucurbitæ: nisi fortè ipsi parti affectæ adhibeantur, alliciendorum gratiâ spirituum & sanguinis, quo ipsa alatur. Ætas quoque, temperies corporis, sexus, regio, & anni tempestas indicant, quid facto sit opus. Amplius enim refrigerantia desiderantur in habitu bilioso, æstuosa regione, tempore, & anni tempestate itidem calida, quàm si omnia secus habuerint.

Circa administrationem topicorum, quæ consideranda. 1. Indicatio.

In topicorum quoque usu habenda erit ratio, nempe 1. causæ. 2. ætatis 3. sexus. 4. virium. 5. partis affectæ. 6. omnium verò maximè vehementiæ, & magnitudinis morbi. A causa morbi, quemadmodum ab initio hujus capitis quoque monstravimus, præcipua & prima sumitur indicatio. Nam si fuerit affluxus phlegmonicus, potentius refrigerandum est, & evacuandum, quàm si causa in humore pituitoso consistat. Præterea humores arcendi sunt defensivis. Si verò causa Gangrænæ intemperies sicca, & defectus nutrimenti, atque sanguinis fuerit, quocunque modo id fieri poterit, ad partem affectam nutrimentum atque sanguis attrahendus est. Evacuationes quoque corporis, venæ item sectio, & usus cucurbitularum, atque defensivorum hic minimè conveniunt. Rursum si causa sit arctior ligatura, ea solvenda, & medicamen adhibendum incidendis, abstergendis, & desiccandis humoribus retentis circa ligaturam, quò pateat spiritibus via. Si erit luxatio, aut ossium eminentia, suo quoque loco restitui oportet, quò ad fieri poterit. Tumores scirrhosi, aliaque præternaturalia, si circa vasa magna induruerint, sanguinique & spiritibus, ne perfluant, impedimento fuerint, emolliendi, & discutiendi sunt.

2. Indicatio ab ætate.

Secunda indicatio ab ætate desumitur. Nam juveni ægroto caro, & partes omnes molliculæ: sunt proinde medicamenta adhibenda minùs efficacia, quàm quæ provectioribus. Horum enim caro & partes duriores, ac solidiores, verbi gratiâ, agricolarum, nautarum, venatorum, bajulorum, & aliorum ejusmodi laboriosam vitam agentium. Et ut verbo dicam: necesse est, ut medicamentum cum natura, ætate, ac viribus ægri suam habeat proportionem.

Cap. 12. Galen. de arte curativ. ad Glaucon. lib. 2. c. 9.

3. Indicatio à sexu.

A sexu itidem indicatio. Ferè namque delicatiùs tractanda mulier, aut puella, quàm vir quispiam, aut habilior adolescens: similiter & molliùs otiosi, ac delicati omnes: Itemque Eunuchi, quàm superiores illi agricolæ aliique id genus.

4. Indicatio ab ægri viribus.

Ab ægri quoque viribus quarta sumitur indicatio. Nam si firmæ fuerint, Chirurgo integrum erit applicare valentia remedia, & necessarias operationes exequi. Sin morbo jam dejectæ vires, vix præstari poterunt, quæ alioqui necessaria forent. Est itaque prudentis hominis, quemadmodum Celsus docet, eum, qui servari non potest, non attingere, ne videatur occidisse, quem sors ipsius peremit.

5. Indicatio à parte affecta.

Quinta indicatio petitur à parte affecta. Nam oculi, os, pudenda, uterus, anus articuli, vertebræ, & alia id genus, itemque partes exquisito sensu præditæ, sunt molliùs tractandæ, quàm quæ sunt musculosæ, uti brachium, tibia, &c. Ita sese gerat Chirurgus, quoad ejus fieri poterit pro ratione indicationum, quæ sese offerunt.

6. Indicatio à morbi magnitudine.

Sexta & postrema superest indicatio, quæ propemodum omnia subvertit, nempe morbi magnitudo. Itaque si recens est morbus, & putredo tantummodò superficiaria; sat est, leviter scarificare partem affectam, & adhibere Ægyptiacum nostrum suo loco descriptum, vel simplex, vel melle rosaceo temperatum, pro partis affectæ natura, proque ætatis & sexus ratione. Sin gravis sit morbus, mineturque Sphacelum, scarificanda, & incidenda est pars altiùs, apponendumque Ægyptiacum, aut ruptoria, & cauteria potentialia: aut ipso actuali cauterio, si quidem fieri potest, auferendum quicquid corruptum est. Nihil enim in tam diro morbo, in quo non solùm de parte aliqua, verum etiam de toto corpore agitur, clementer agendum; maximè cum degenerat in Sphacelum. Quapropter si superiores indicationes vel tantillam spem faciunt, protinus adhibendum est extremum remedium, juxta Hippocratis Aphorismum: *Extremis morbis & maximis, quales sunt peracuti, à quibus periculum impendet, extrema remedia, ut est victus tenuissimus, & alia præsidia maxima, sunt adhibenda.* Interim tamen nihil temerè sed omnia secundum rationem, & non nisi factâ prognosticatione, coram adstantibus facienda sunt. Non enim agitur hic de corio boum, sed de homine, ad imaginem DEI facto. Attamen remedium simul & operatio si cum morbo Analogiam habuerint, non possunt

Lib. 6. Aphor. 6.

Inter morbum & remedium debet esse Analogia.

Cap. 12.

non esse utiles, quantumvis violenta fuerint. Sic Helvetio illi in capite vulnerato, cujus capite quarto mentionem fecimus, vidi præstantissimum Virum Dn. *Johannem Griffonium* Chirurgum longè excellentissimum feliciter adhibuisse supra duram matrem syrupum ex unguento Ægyptiaco, liquidissimam scilicet ipsius unguenti partem, quæ pulveribus subsidentibus innatabat: unde statim cohibita est putredo, quæ duram matrem occuparat: alioquin remedio imbecilli nihil fuisse effectum, erat verisimile: Sicque extremus morbus extremo curatus fuit remedio. At Ægyptiacum hic valentissimum, aut extremum appello remedium, habitâ partis ratione, cui apponebatur, quod alioquin extremum dici non possit. Monitos interim velim Chirurgos, ne hæc aliave id genus valentia remedia adhibeant, cerebri membranis, nisi manifestâ putredine seu corruptione tentatis qualis in illo Helvetio cernebatur, in qua medicamentum suas operationes cum fructu perficere potuit. Deinde ut iis parcè utantur, ac cum primum vehementia morbi inhibita fuerit, ab iis desistant. Bis itaque aut ad summum ter membranis cerebri imposito syrupo isto Ung. Ægyptiaci, & quidem in maximis putredinibus, sufficit. Deinde mitiora applicanda sunt. Filamentis autem nequaquam applicandum est medicamentum hoc, modum enim excederet, & ad partes sanas deflueret, maximaque symptomata excitaret: sed penicillo minimo pictoris, prædicto syrupo intincto superficies membranæ parcè, uti dixi, leviterque illinenda est. Est enim medicamentum summè acre, respectu membranarum cerebri, quæ exquisitissimo sensu sunt præditæ. Quapropter graviter errant barbitonsores nonnulli, quorum nomina studio hic supprimo, qui oxymel in vulneribus capitis, & quidem detectis membranis, copiosè applicant. Propter acrimoniam enim aceti gravissima excitat symptomata, præcipuè autem dolorem ingentem ac maximum, quem è vestigio membranarum inflammatio, febris, delirium, spasmus, paralysis, tandemque mors sequuntur. Quapropter ego in detectis membranis cerebri vix melle rosaceo per se, nisi cum aliis mixto, uti ausus sum. Meninges enim cerebri, quia exquisitissimo sensu sunt præditæ, nihil acre sufferre possunt.

Admonitio Cautionis in applicatione Ægyptiaci cerebri membranis. *Nota.* *Oxymel membranis cerebri adversissimum esse ostenditur.*

Porrò, quia omnis in universum Gangræna & Sphacelus, putrefactionis ratione, veneni plus minusve particeps est, pro ratione morbi majoris minorisve, conservandæ, firmandæque partes primariæ, cerebrum cor & jecur, ut ne vaporibus & exhalationibus, à putredine ista subortis tententur, idque remediis tum internis, tum externis.

Lapis Bezoar.

Cor omnesque partes nobiles egregiè corroborat, easque à vaporibus malignis tuetur lapis Bezoar, cum aqua aliqua appropriata, veluti buglossæ, borraginis, cardui benedicti, aut melissæ exhibitus. Ego ut plurimum nonnihil confectionis Alkermes, & aquæ cinnamomi destillatæ sine vino addo; non solum, quod cor partesque nobiles roborant, verùm etiam ut sint veluti vehiculum lapidis, qui alioquin tardè operatur. De Dosi hujus lapidis authores inter se non conveniunt, cùm alii magnam probent, alii verò ipsum in exigua quantitate exhibeant, de quo vide Dn. *Casparum Bauhinum*. Ego à granis quatuor ad sex vel octo exhibeo. Sequens quoque pulvis cor partesque nobiles mirum in modum roborat.

Casp. Bauhinus lib. de lapide Bezoar. cap. 29. Pulvis alexitericus.

℞. Lapidis Bezoar
Ossis de corde cervi ana ℈j.
Margaritar. præparat. ℈ij.
Cornu cervi usti præparat.
Terræ sigillatæ ana ʒj.
Sacchari candi ʒiiij.

Misce, fiat pulvis, de quo drachma una, cum aqua appropriata, ut dictum est, exhibeatur.

Os de corde cervi.

Os quod in corde cervi reperitur, insignem habere vim corroborandi cor hominis, in dubium vocare minimè contendam: sed quia in corde boum hujusmodi ossa quoque reperiuntur, & plerumque à Pharmacopolis pro ossibus de corde cervi substituuntur; Videat Medicus ne decipiatur. Ego expertus loquor, pharmacopolam enim & aromatarium quendam celebrem familiariter cognovi, qui quotquot laniones mactabant boves, eorum corda sibi adferenda curabat: à quibus extracta ossa, pharmacopolis in nundinis pro ossibus de corde cervi vendebat. An autem crudum, aut potius ustum & præparatum exhibendum sit, postea dicam. Quibus non suppetit Bezoar, per intervalla scrupulus terræ sigillatæ, aut boli Armenæ aut cornu monocerotis exhibendus: huic tamen, ut testantur viri docti, cervi cornu haud multum cedit contra venena, & venenatos morbos: à malignis enim vaporibus cor defendit, & ut *Gregorius Horstius* testatur, viscositatem humorum incidit, internorum viscerum obstructiones aperit, & vi sua penetrandi putrescentibus humoribus resistit, adeoque Balsamica quadam virtute malignitatem humorum corrigit: unde *Iouberto* maximè Cardiacum dicitur.

Ioann. Anton. Saraz. lib. de peste. Christoph. Andreas in Osteojatria cap. de cornibus. Ambros. Par. l. 21. cap. 26. Problem. med. dec. 1. quæst. 4.

Calcinatum autem & præparatum, teste *Horstio*, loco ante citato, non crudum exhibendum est, cùm crudum propinatum frequenter eodem modo, ut fuit exhibitum, per alvum, sine omni alteratione reddatur. Spirituosa enim substantia, omnes actionis causa, fœculentam materiam additam, colligata, impeditur quo minùs virtutes suas exercere possit, ita ut in crudo vis illa quasi sepulta jaceat: imò sal etiam balsami sui vires exercere nequit, nisi terrestribus suis vinculis expediatur. *Cùm igitur vis illa diaphoretica*, inquit idem *Horstius*, *quæ propter salem fixum inest huic remedio, unà cum aliis qualitatibus ab impedimentis suis post calcinationem, & præparationem maximè liberata sit. ideò concludimus, magis conveniens esse cornu cervi ustum & præparatum quã crudum, imò tam tutum & jucundum in gravissimis quoq; morbis hoc medicamentum est, ut omni ætati, ipsis etiam recens natis commodissimè, necessitate urgente præbeatur.* Hactenus *Horstius*.

Tract. de peste c. 18. An cornu cervi crudum vel præparatum sit præferendum.

Eâdem

Cap. 12. *De medicam. prepar. adversus Anthrac. Os de corde cervi usum esse habet.*

Eadem quoque methodo in exhibitione ossis de corde cervi (quod hominis cor, ut testatur *Quercetanus*, quadam substantiæ similitudine roborat, & ad cardiacam affectionem, syncopemque inprimis utile est) procedendum esse existimo. Illud enim nisi prius calcinatum, & præparatum fuerit, propter suprà dictas causas veluti inutile esse, & vires suas minimè exercere posse, sed cum excrementis sine omni alteratione per alvum excerni, quis quæso in dubium vocare poterit?

Imperitia quorundam Pharmacopœorum notatur.

Hîc autem negligentia, aut potius imperitia quorundam Pharmacopœorum notanda est, qui cornu cervinum non in catillis fusoriis, aliisque vasis ad præparationem medicamentorum aptis, sed simpliciter inter carbones comburunt: præparatio profectò, uti compendiosa, & Pharmacopœis facilis, ita etiam sordida ægrisque exitiosa est. Quandoquidem carbones malignum & pestiferum in se continere vaporem, inde manifestum fit, quod accensi in loco aliquo occluso dolorem capitis, nauseam, & lipothymiam excitent, mortemque aliquando immaturam accelerent, uti Coloniæ Agrippinæ circa annum 1593. duobus accidisse memini: qui cum noctu in platea, die Klocker Gasse appellata, vigilias agerent, & in domuncula quadam ad id extructa, carbones ligneos incendissent, mortui reperti fuere: tertius verò etiamsi velut in agone versaretur, ad aërem tamen deportatus, adhibitisque ipsi, quæ adhibere debuerunt, pristinæ sanitati restitutus fuit. Cæterum cornu cervinum, dum in carbonibus istis comburitur, cineresque undique ipsi adhærent, facilè aliquid malignitatis ab ipsis carbonibus retinere posse, ratio suadet.

Observat.

Succus citriorum Theriaca & mithridatium.

Succus citriorum cum saccharo, & ptisana, aut decocto agrimoniæ & veronicæ, in eundem usum efficacissimus. Theriaca, & Mithridatium laudantur, si solvantur aqua, aut decoctione cardui benedicti, & ægro præbeantur à scrupulo uno ad drachmam unam. Sunt quoque conservæ rosarum, violarum, buglossi, & nenupharis utilissimæ. Et si vehementior sit febris, cordialibus (theriacæ, & Mithridatio) addendum est aliquantum throchiscorum de camphora. Camphora enim inter fortissima alexiteria non immeritò à viris doctis numeratur: putredini enim mirum in modum resistit. Quapropter non solum vapores, qui ex corrupto & putrefacto membro versus cor ascendunt, repellit; verum etiam maximum illum calorem internarum partium temperat. In magnis tamen capitis & ventriculi doloribus hâc cautè utendum esse monet *Mindererus*: *Licèt*, inquit, *extrinsecus frontis embrochis spleniis & perfusionibus indita, semper nobis visa sit plurimum profuisse.* Sequens itaque potiuncula per intervalla ægro exhibenda est:

De Camphora Ioh. Fernel. method. med. l. 5. c. 2. & l. 6. c. 1. Raymundus Mindererus lib. de peste c. 15. Ambros. Par. lib. 21. c. 24.

℞. Theriacæ optimæ ℈ij.
Cornu cervi usti & præparati ʒß.
Syrup. de succo citronum ℥j.
Trochiscor. de camphor ʒß.
Cum aq. card. bened. Fiat potiuncula.

Pueris delicatulis, qui præscriptam potionem propter saporis gravitatem bibere non possunt, detur sequens potiuncula.

℞. Lapidis Bezoardici,
Margarit præpar. ana gr. iiij.
Cornu Cervi usti & præpar. ℈ß.
Cum decocto agrimoniæ & veronicæ, fiat potiuncula.

Cap. 12.

Confectio Alkermes.

Confectio Alkermes quoque per se cor partesque nobiles roborat, & malignos vapores repellit, præcipuè si scrupulum unum, aut alterum cornu cervi usti & præparati admiscueris.

Epithema.

Extrinsecus applicandum est sequens epithema:

℞. Aquarum rosarum.
Buglossæ
Borraginis ana ℥ij.
Vini Malvatici ℥j.
Aceti ʒß.
Specierum diamargar. frigid.
Ligni Aloës.
Corticum citri.
Rasuræ eboris ana ℈ß.
Croci gr. vj.
Misce, fiat epithema, applicetur tepidum cordis regioni, cum panno purpureo.

In pauperiorum gratiam æstate accipitur borrago, acetosa, & meliss.; contundantur in mortario cum cyatho vini albi & pauxillo aceti rosati; expressioni addatur cinnamomum & crocus, pulverisata, dein applicabuntur, ut supra.

Calor hepatis quomodo temperandus.

Contemperandus quoque vehemens jecoris calor, idque exhibito ægrotanti syrupo citriorum, granatorum, acetosæ, violarum, oxalidis de agresta, aut de ribes, cum aqua buglossæ, borraginis, aut acetosæ; Aut dentur cum decocto agrimoniæ, veronicæ vel cum ptisana. Poterit quoque parum specierum diamargariti frigidi admisceri. Interim à vino aliisque calidis prorsus abstineat æger. Extrinsecus jecori sequens epithema tepidè applicetur.

Epithema pro hepate.

℞. Aquarum endiviæ,
Agrimoniæ,
Cichorii,
Lactucæ
Absinthii an. ℥ij.
Aceti ʒß.
Specierum diarrhod. Abb. ʒj.
Sandali rubri ʒß. Misce.

Si fueris ruri, desintque aquæ destillatæ, harum loco herbæ illæ aut omnes, vel pleræq; omnes usurpentur: succus exprimatur, aut fiat earundem decoctio, deinde addito pauxillo aceti, & caphuræ, applicetur tepidè jecori cum panno rubro.

Si capitis dolor vehemens sit, nec æger somnum capiat, vapores clysteribus & suppositoriis revellantur: inungantur tempora, & frons unguento populeo, vel sequente.

Unguentum in dolore capitis.

℞. Ol. rosarum,
Nenupharis an. ʒß.
Caphuræ,
Opii dissoluti in aqua betonicæ an. gr. vj.
Misce, fiat linimentum.

In eundem usum applicato frontale ejusmodi
℞. Aq. Rosarum

Cap. 13.

Betonicæ an. ℥.j.
Aceti.
Ol. Rosacei.
Misce, applicetur tepidè.

Si dolor capitis, vigiliæ, & inquietudines maximæ fuerint, detur ægro aliquid laudani, aut triphéræ magn. cum opio.

Æger, uti dictum est, abstineat à vino & cæteris rebus calidis, aut concoctu difficilibus, quippe ex his vapores ad cerebrum copiosi transmittuntur: quos ut inhibeas, post cibum sumere poteris aliquantum ex miva cydoniorum sine speciebus, è conserva rosarum, rob de ribes aut berberis & similibus.

Defensiva loco affecto applicata impediunt quoque, ne vapores ad caput ascendant, sed cautè eis uti licet. Ex immoderato enim usu adstringentium, aliquando Gangrænam fieri *cap. 6.* declaratum fuit.

CAP. XIII.

Curatio Gangrænæ particularis, nempe ejus, quæ ex alteratione vehementi per qualitatem manifestam ortum ducit.

Curatio Gangr. ex inflammatione & phlegmone.

IAm proximo *præcedente capite* attigimus, quæ in genere ad curationem Gangrænæ pertinent: sed cùm non veniat in Chirurgi manus gravior, aut difficilior morbus, haud erit abs re, eundem paulò fusiùs persequi. Ubi igitur ex ante commemoratis signis perspexeris, oriri Gangrænam ex intempestivo affluxu, & inflammatione sanguinis, perpendendum est, sistaturne materia, an verò adhuc defluat in partem affectam. Materiam autem defluere judicabis, si dolor ingens, inflammatio item magna, ac vehemens febris fuerit, axillarumque, aut ilium glandulæ subtumidæ sint ac dolorificæ. Tum quavis arte primò inhibenda est defluxio: deinde eadem alio derivanda: tertiò & evacuandum, quod in loco affecto jam congestum est.

Curatio trib. intentionib. perficitur.

1. Intentio.

Primum illum scopum assequemur adstringentibus, sive defensivis, quibus defluxio potest arceri à parte affecta. Chirurgus itaque statim ab initio post præscriptam victus rationem, qualis antea proposita est, applicet loco affecto defensivum sequens.

Defensivũ ex Antonio Chalmet. lib. 1. c. 3.

R. Boli armeni ℥iiij.
Terræ sigillatæ ℥ij.
Cornu cervi usti &
Rasur. eboris an. ℥ij.
Caphuræ ℥ij.
Ceræ ℥iij.
Ol. rosari ℔j.
Aceti ℥iiij.
Aquæ rosar. ℥ij.
Album. ovorum num. ij.

Misce, fiat unguentum, quod diu servari potest. Aut quod parabilius est, impensæque minoris.

Defensivũ authoris.

R. Farinæ hordei ℥iiij.
Boli armeni alb. ℥ij.
Pulv. gallarum virid.
Nucum cupressi
Corticum granatorum an. ℥j.ß.
Caphuræ ℥j.
Cum oxymelite, fiat cataplasma.

Alterutro in eundem usum promiscuè, aut alio quopiam ad arbitrium uti potest Chirurgus: mihi posterius usitatum est. Oleosa enim mihi omnia, aut quovis modo pinguia suspecta sunt in Gangræna: poros enim obstruendo, transpirationem inhibent, & vapores putridos in parte affecta retinent. Cessante defluxione, possunt defensiva intermitti, ut innatum calidum minore negotio penetrare queat in partem affectam. Sin aliquod corruptionis principium sese patefaciet, tum erunt continuanda defensiva, ad arcendos vapores, qui ex putredine ad partes primarias attolluntur.

Oleosa & pinguia in Gangr. minime suspecta.

2. Intentio.

Alter scopus est alio revellere, & derivare humores in partem affectam affluentes, idque quàm citissimè, adhibitis purgationibus, phlebotomia, cucurbitis, hirudinibus, aliisq; id genus remediis. Corpus purgandum medicamentis lenientibus, puta bolo sequenti:

Bolus.

R. Cassiæ recens extractæ ℥ij.
Elect. diacathol. ℥ß.
Cum sacch. fiat bolus.

Aut dissolvendo in aqua buglossæ, aut decocto endiviæ, lupul. scabiosæ, cichorii, & florum cordialium, fiat potio. Alvus laxa servanda: lubrica reddetur quoad ejus fieri poterit usu seu clysterum & balanorum, seu etiam prunorum dulcium decoctorum in infusione sennæ, mechoacan. & rhabarb. si animus est, purgare validiùs.

De vena sectione.

Secanda vena, nisi ætas, tempus, aliudve quippiam obstiterit, & multum sanguinis extrahendum, sumpta indicatione à magnitudine morbi, & virium ægrotantis. Vena aperiatur, quæ consensum habeat cum parte affecta, observatâ interim fibrarum rectitudine.

Hîc quoque utiles cucurbitæ, iis præsertim, qui phlebotomiam ferre nequeunt; Sic & hirudines ano adhibitæ, ad evacuandum humorem atrabilarium. Arctior quoque ligatura remotarum partium utilis: at frictiones, quæ fiunt manu, & linteis calidis, noxiæ, sanguinem enim & humores subtiliores & acriores reddunt.

Frictiones in Gangr. noxiæ.

3. Intentio.

Tertius scopus est, ut pars in pristinum, ac naturalem statum restituatur. Id fiet evacuato accuratè sanguine, & cæteris humoribus parti affectæ impactis, ac in ea conclusis. Itaque quamprimum prospiciendus est, quid facto sit opus, & scalpelli acie tentandum, sit ne gangræna profundior, an superficiaria: tum pro diversitatis ratione scarificationes leviùs aut altiùs imprimendæ: dein satis magna sanguinis quantitas sinenda effluere. Quin etiam si qua sit in parte affecta grandior insigniorque vena, ea audacter, & sine mora incidenda: sic enim sanguis & humores exonerantur, pars affecta refrigeratur, & aperitur pororum obstructio, quæ arteriarum systolen & diastolen inhibeat. Id tamen nequaquam aggrediendum, nisi morbus gravissimus, & æger juvenis, & vires firmæ fuerint. Nervos autem majores, tendines & arterias, nefas attingere, nisi maxima & insignis adfuerit corruptio: alioquin metuendum à convulsione, motus deperditione, dolori-

Paulus Aegineta lib. 4. c. 19.

Cap. 13.

Post scarificationem quid faciendum.

doloribus acutissimis, sanguinis profluvio, & spirituum vitalium resolutione, syncope, imò & morte.

Avicenna l. 4. fen. 3. tr. 1. c. 16. Guido tract. 2. doct. 1. c. 2. Ioh. de Vigo lib. 2. c. 17. Hipp. de liquidorum usu, & de fistul. lib. 1. Gal. de attenuante victus ratione.

Præter scarificationes Avicenna & alii scriptores jubent apponere hirudines, quo plus depleatur sanguinis & humorum: id quod & ipse soleo facere, quoties potissimum sanguis parcus educitur scarificatione. Si desint hirudines, aut si æger eas respuat, soleo tres, aut quatuor cucurbitulas minores applicare: majores enim cucurbitæ vehementiùs attrahunt. Hirudines tamen aptiores, proposito convenientiores. Evacuato sanguine abluenda pars aceto, & sale marino simul liquatis: hæc enim putrefactioni plurimùm repugnant: At si profundior fuerit Gangræna, efficacior adhibenda lotio, qualis ea est, quæ sequitur.

℞. Lixivii fortissimi
Aceti optimi ana ℔iij.
Scordii utriusque
Absinthii
Rutæ
Lupinorum contusorum ana M. ß.
Rad. Aristoloch. rotund.
Vincetoxici ana ℥ß.
Salis marini ℥iiij.

Coquantur ad consumptionem tertiæ partis, in colatura dissolve
Aloës
Myrrhæ ana ℥ß.
Aq. Vitæ ℥ij.
Camphoræ ℥ß.

Quoties remedia permutare necesse fuerit, lavare oportebit partem fotu illo tepido: nam præterquam quòd plurimum resistit putredini, etiam revocat innatum calidum, resolvit & exsiccat corruptos humores inibi conclusos. In super toti parti affectæ scarificatæ imponendum unguentum Ægyptiacum Mesues, quod componitur hunc in modum.

Aegyptiacum Mes.

℞. Æruginis ℥v.
Mellis optimi ℥xiiij.
Aceti ℥vij.

Coquantur omnia simul donec fiat unguentum spissum & purpureum.

Aegyptiacum authoris.

Quod si corruptio major est, soleo idem unguentum sic componere.

℞. Æruginis ℥v.
Mellis optimi ℥xiiij.
Aceti ℥vij.

Coquantur omnia simul donec fiat unguentum spissum, & purpureum.

Quod si corruptio major est, soleo idem unguentum sic componere.

℞. Æruginis ℥iiij.
Mellis optimi, & cum decocto absinthii, & scordii despumati ℥xvj.
Aceti scillitici ℥vj.
Aluminis rochæ
Salis ammoniaci ana ℥j.
Succi rutæ
Scordii utriusque &
Alliariæ ana ℥iij.

Coquantur ad spissitudinem mellis, deinde admisce

Theriacæ optimæ
Mithridatii ana ℥iiij.
Camphoræ (plurimum enim penetrat, & putredinem inhibet) ℥j.

Ioh. Fernel. meth. med. l. 11. c. 5. & l. 22. c. 24. Ioh. Mesue de antidot. l. 3. Ioh. de Vigo lib. 2. c. 17. Leon. Fuchsius de med. morbis lib. 3. cap. 5. Ambros. Par. lib. 12. c. 27. Marianus Sanct. Barolit. in comp. Chirurg.

Sic præparatum unguentum non solum resistit putrefactioni, sed & temperat, ac minuit vaporum malignitatem, qui perpetuò attolluntur à parte obsessa Gangrænâ, & lædunt principes. Breviter Ægyptiacum præstantissimum & primarium est in Gangrænæ remediis, separatque mortuam carnem à viva & laudabili, gignens escharam. Ubi tota pars Ægyptiaco correcta fuerit, insuper applicandum cataplasma sequens, quod & ipsum resistit putredini, exiccat humores excrementitios, doloresque sedat.

Cataplasma.

℞. Farinæ lupinorum
Lentium
Fabarum
Lolii
Salis marini an. ℥iij.
Pulv. Summitat. absinth.
Scordii utriusque
Alliariæ
Rutæ ana ℥j.

Coquantur in oxymelite simplici, & fiat cataplasma. Refrigerato adde
Aloës
Myrrhæ ana ℥j.
Aq. Vitæ ℥j.
Misce.

Diosc. l. 2. c. 103. Gal. de simpl. med. fac. l. 6. Avicenna c. de lupinis Plinius l. 22. c. 25. Matthiolus in Diosc. l. & c. citato. Ioh de Vigo l. 2. c. 17. Iacob Sylvius de med. simpl. nat. l. 1. Ioh. Kuenius Breidenb. Zodiac. med. lib. 4. cap. de lupinis.

Locus Nicol. Godoni explicatur.

Ambros. Par. l. 12. cap. 26.

Prædictæ autem farinæ, inprimis lupinorum, mirum in modum in Gangræna, aliisque putridis ulceribus conveniunt: exsiccant enim, discutiunt, & putredini adversantur; Quemadmodum *Dioscorides, Galenus, & alii* testantur. In præparatione autem & usu farinæ, sive lupinorum, sive lentium, aut fabarum fuerit, diligenter prospiciendum est, ne diu cum reliquis pulveribus coquantur. Fieret enim nimis viscosum, glutinosumque, ac proinde inutile cataplasma Viscosa enim omnia, quia poros obstruunt, vaporesque putridos in parte affecta retinent, in Gangræna, omnibusque ulceribus venenosis ac putridis exitiosa esse, aliàs quoque monui. Atque ego hanc autumo causam esse, cur *Nicolaus Godinus* in Chirurgia militari has repudiat, utpotè ad Gangrænam inutiles: siquidem emplastricas putat. Quamobrem lævissimè tantùm excoquendæ cum pulveribus. Hæc autem remedia omnia, ablutio, cataplasma, &c. tepidè sunt admovenda, linteisque præterea calidis obvolvenda pars affecta; etiamsi Gangræna orta sit ex inflammatione. Sic enim penè exstinctum, & intermortuum innatum calidum, revocatur, & quasi rursum accenditur in parte affecta.

Signa quibus Gangrænam superatam esse cognoscitur.

Chirurgus, quoties ad ægrum accedet, his remediis excitatæ escharæ summam partem tollere conabitur, aut scalpelli acie incidat, usque ad partem sanam, quo detur medicamento quacunque penetrandi via, ad corrigendum, quicquid depravatum, & corruptum est: nec alia procedet methodo, donec videat morbum superatum, & evictum. Id verò ex eo deprehendet, quòd malum non latiùs serpet: & circa ipsum apparebit circulus exactè rubens, & exquisiti sensus: Separatio-

Cap. 13.

parationem enim carnis mortuæ à vivâ naturæ & medicamentorum benefi.io fieri indicat: præterea in isto circulo rubro, materia spissa & alba reperitur. Corriguntur etiam corruptio & caro emortua cauterio, tum potentiali, tum actuali. Pro cauterio potentiali *Johan. de Vigo*, & quidam *alii* utuntur arsenico, & sublimato, aut per se, aut cum unguento Ægyptiaco misto, in hunc modum:

De Cauterio potentiali. Ioh. de Vigo l. 8. c. 13. item cõp. Chir. l. 2. cap. de curatione Gangr. Theodoricus l. 3. c. 9. Guido tract. 2. doctrina 1. c. 2. Fallopius l. de tumorib. c. 16. De Arsenico. Gal. de compos. medic. secundum loca l. 4. De simpl. med. fac. lib. 5. c. 24. Paulus Aegin. de re medica l. 7. c. 3. Oribas. medicinal. collect. l. 15. c. de metallis item de virtutibus simplicium l. 2. c. 1. Avicenna l. 2. tract. 1. cap 4.

R. Floris æris
Aluminis,
Mellis,
Aceti ana ℥ij.
Arsenici pulverisati ℥ij.
Sublimati ℥j.

Bulliant omnia simul, priùs pulverisandis pulverisatis, usque ad spissitudinem.

Sed videamus nunc, an arsenicum sive purum, & in pulverem redactum, ut docet *Fallopius*, loco allegato, sive unguento Ægyptiaco permixtum tutò in Gangræna applicari possit? Censetur autem Arsenicum in numero medicamentorum, quæ à *Galeno* & aliis septica dicantur, hoc est, putrefacientia, & ustoriam vim habentia: Colliquare enim, ut *Galenus* loco proximè allegato addit sunt nata, & potissimum carnem tenellam. Hujus quoque sententiæ fuisse *Avicennam*, ipsius scripta testantur, his verbis: Putrefactiva verò est illa, videlicet medicina, cujus proprietas est, ut corrumpat complexionem spiritus, pervenientis ad membrum. & complexionem humiditatis membri ejus cum resolutione, ita quod non est conveniens, ut sint pars illius membri, & non pervenit ad hoc, ut adurat ipsum, & corrodat, & resolvat humiditatem ejus: imò dimittit in ipso humiditatem corruptam, in qua agit aliud à caliditate naturali, quare put efit. Et hujusmodi quidem exemplum est Arsenicum. Hactenus *Avicenna*. Quibus verbis quid de Arsenico censendum, & quam periculosus ipsius usus sit in Gangræna, satis superque docet. Gangræna enim cùm nihil aliud sit, quàm putrefactionis principium, quæ ex calido & humido gignitur, ac similia similibus conserventur, augeanturque, ut *Galenus* multis in locis testatur: non video, quomodo arsenicum, cùm putrefaciens sit, & humiditatem corruptam, ut *Avicenna* testatur *loco præallegato*, in membro relinquat, quicquam laudabile hic efficere possit, cùm sit potiùs putrefactionem promoturum. Ex his apparet, *Fallopium*, aliàs virum de Chirurgia optimè meritum, sibi ipsi contradicere: Libro enim *de tumorib. c. 26.* hæc habet verba: *Fit quintò, inquit, Gangræna, cùm medicamentum erodens parti applicatur, ut risagallum & similia, cùm sine ratione applicantur, tunc introducitur intemperies calida, destruens caliditatem naturalem partis.* Hoc in loco applicationem risagalli, hoc est, arsenici, veluti causam Gangrænæ posuit. At paulò post & quidem *eodem capite* jubet in Gangræna arsenico, & sublimato pari pondere pulverisatis, & commixtis scissuras explere, imò & secundò iterare, & si prima vice non satis operatum fuerit.

Andreas Vesalius institutionum Chirurgicarum *lib. 5. de tumoribus cap. 12.* eadem habet verba. Verùm opinionem illam non genuinam, & *Vesalio Prospero à Burgarutio* falsò adscriptam esse existimo. Utut autem sit, non video, quomodo Arsenicum, si membro alicui corporis, Gangrænâ minimè obsesso, applicatur, Gangrænam procreare, eamque introducere, & ècontra Gangrænam jam factam evincere atque extirpare possit. Præterea practici, qui ulceribus, scrophulis, & fistulis applicuerunt unguenta & trochiscos ex Arsenico paratos, facilè potuerunt observare, quàm gravia exoriantur ab eo symptomata, nempe dolor ingens viginti quatuor horis ad minimum perseverans, febris, delirium, deliquia, & syncope. Hæc autem symptomata ex eo sunt omnia, quod Arsenicum transmittat vapores suos malignos ad partes principes, liquatâ prius carne in materiam corruptam, quæ illi pro vehiculo est, ad deferendam illius qualitatem malignam, ad eas partes primarias, & quamvis ulcera sint remota à partibus primariis, ejus tamen malignitas ad eas facilè pervadit per medias venas, nervos, & arterias: cujus rei exemplum lector circa finem quinti capitis videre poterit. Hinc intelligimus, Arsenicum nihil ad Gangrænam conferre: Quapropter *Paracelsus* hujusmodi caustica ex Mercurio sublimato, & similibus parata, artes carnificum appellare consuevit. Itaque si quando applicanda sunt cauteria potentialia, feliciùs & tutiùs mihi usurpari posse videntur caustica, parata ex fortissimo lixivio, è cineribus sarmentorum, & calce vivâ. Hujusmodi enim ruptoria operantur præsentissimè, & levi cum dolore; quippe vix ad horulæ spacium perseverat: contra Arsenico excruciatur æger ad viginti quatuor horas, imò & totum biduum cum symptomatis longè gravissimis. Adhæc cùm Arsenico dissolvatur, liqueturque caro, ruptoria contra extenuent, desiccent, & dissipent humores superfluos: item cum maligna & venenosa qualitas soleat pervadere ad partes principes, ut dictum est, ruptoria, cum sint crassioris substantiæ, in ea tantum agunt, quæ proximè contingunt. In applicatione autem causticorum sive ruptoriorum, magnitudo quoque morbi diligenter perpendenda, & pro ipsius ratione ruptorium aut parcè, aut copiosè applicandum est; quapropter Gangræna an profunda, an superficiaria sit inprimis acie scalpelli pervestigare convenit. Factâ escharâ excidenda est ipsius superficies, ut carnem vivam proximè attingat, sin nondum satis profundaverit ruptorium, denuò illud applicare convenit. Deinde medicamenta, quæ escharam auferunt, applicanda sunt, de quibus postea dicemus.

De curatione ulcerum tract. mihi p. 516

Sequitur nunc cauterium actuale, nempe ferrum ignitum, quod uti supremum remedium, ita quoque maximum putatur, quapropter non immeritò in curatione Gangrænæ & Sphaceli potentiali, ab authoribus classicis, dignitate videlicet & præstantia præponitur. Primò, quia potentia ignis, testante *Albucasi*, simplex, & omnis alienæ qualitatis expers est: quapropter nihil aliud præterquam calorem, & empyreuma post se relinquit: cum potentiale è contra, inprimis arsenicum, sublimatum, & hujusmodi, venenatam & malignam qualitatem habeant, & post se in

De cauterio actuali.

Cur cauterium actuale potentiali sit præponendum. Albucasis lib. 1. cap. 1. Petr. Pauw.

parte

Cap. 13. in com. ad prima quatuor c. 18. de re medica C. Celsi mihi p. 79. Marc. Ant. Montagn. de Gangr. & Sphacelo c. 17.

parte affecta relinquant. Secundò, quia ignis actionem habet determinatam; quapropter ferrum candens non ultra arbitrium Medici operatur: cauterii potentialis verò operatio, nequaquam in potestate Medici, sed in ipsa proprietate medicamenti sita est. Tertiò, præfertur cauterium actuale potentiali, quia propter ignis vehementiam è momento operatur: Potentiale verò, quia ipsius vis atque urendi facultas in potentia tantùm sita est, tardè. At cùm Gangræna sit morbus peracutus, quique non dat inducias, promptissimum quoque remedium celeriter, & abjectâ cunctatione secundum *Hippocratem*, adhibendum est: tale autem est ferrum candens. Quartò, cum ut plurimum in Gangræna & Sphacelo sit humorm excrementitiorum abundantia, medicamentum in summo gradu calidum requiritur: At tale est ferrum ignitum, non autem cauterium potentiale, præcipuè arsenicum. Etiamsi enim calidum sit, relinquit tamen post se humiditatem corruptam, ut *Avicenna* loquitur: Quintò, cùm pars, quæ Gangræna laborat, supra modum sit debilis, & propter excrementitiorum humorum abundantiam, laxa, ut corroboretur, & exsiccetur necesse est. Corroborat autem & exsiccat cauterium actuale, humectat, & debilitat, uti dictum est. potentiale, cùm, quia loco affecto malignam infligit qualitatem, tum etiam quia ipsius operatio tarda est, simul & dolorosa: hinc fit, ut humores ratione doloris copiosiùs affluant, partemque magis magisque laxam ac debilem efficiant. Dolor verò cauterii actualis momentaneus est: quamprimum enim ferrum candens amovetur, desinit, præcipuè si anodynum aliquod applicetur. Quid plura? *Cauterizatio* (*Avicenna* verbis lib. 1. fen. 4. cap. 29. mihi pag. 156. utor) *est medicamen valdè utile, juvans ad prohibendum, ne corruptio spargatur & ad confortandum membrum, cujus complexio est frigida, & ad restringendum sanguinis fluxum.* His verbis quatuor utilitates, in curatione Gangrænæ maximè necessarias, ex cauterio provenire testatur *Avicenna.* Docet enim, 1. cauterium prohibere ne corruptio vicinas partes invadat, 2. ipsum confortare membrum, cujus complexio frigida est. At in Gangræna, etiamsi ex intemperie calida orta fuerit, constitutio tamen partis affectæ frigida est, propter caloris innati defectum atque imbecillitatem. 3. resolvere materias corruptas in membro contentas. 4. & ultimò docet cauterium actuale sistere sanguinis fluorum. Atque hæc omnia in curatione Gangrænæ summoperè sunt necessaria. Ex quibus error simul & inscitia *Felicis Wirtzii* luce meridianâ clariùs apparet: Libro enim 1. cap. 4. de hoc à tot seculis, & à tot viris in arte Chirurgica eruditis, approbatissimo remedio loquens, ad illam usque impudentiam devenit, ut illud à carnificibus inventum fuisse, & non nisi latronibus adhibendum esse, scriptum reliquerit. Nullam tamen aliam causam adfert, quàm quod nervi à cauterio actuali lædantur, contrahanturque: quasi Chirurgus rationalis, & in operibus artis exercitatus, confusè, & absque judicio & ratione operaretur, neque discrimen ullum inter nervos, aut nervosas partes, & venas aut arterias faceret. Venæ & arteriæ ut anatomicis notum est, cuti proximè, nervi verò multò altiùs jacent: quomodo igitur cauterizando venam, aut arteriam, nervi læderentur. Deinde non utimur cauterio actuali ad sanguinem sistendum, nisi maximâ urgente necessitate, & ubi reliqua medicamenta frustra adhibentur, & æger de vita periclitatur. Sed & ex duobus malis, ut sonat proverbium, minus semper eligendum: Si itaque contractio aliqua nervorum pertimescenda esset, nonne tamen præstaret incommodum hoc, quàm mortem subire? Desinant itaque *Wirtzii* Avorum nostrorum divinam scientiam, quâ tot ægri conservati fuerunt, stultè irridere, desinant inquam, remedium hocce, cujus efficacia talis est, quemadmodum divinus *Hippocrates* docet, ut quæcunque ulcera putrida ab ipso non sanantur, insanabilia putare oporteat, contemnere, & ludibrio afficere.

Marginalia (left): 2. — 3. *l. 1. aph. 7.* — 4. — *Lib. 1. tract. 1. c. 4.* — 5. — *Cauterii actualis utilitates quatuor.* — *Error Wirtzii notatur.*

Marginalia (right): *Cap. 13.* — *Lib. 2. aphor. 8.*

Cautiones in applicatione Cauterii.

In Gangræna tamen ex intemperie calida sine affluxu, uti quoque in illa, quæ ex siccitate, & penuria alimenti existit, cauterium actuale mihi suspectum est, ut suo loco fusiùs declarabitur. Escharâ his remediis factâ, curandum quamprimùm excidat. Id tamen fieri non debet remediis, applicari solitis ad relaxandum Escharam, puta butyro recenti, basilico, oleo dulci, adipe suis, anseris, caponis, & cæteris id genus; quæ cum sint calida & humida, possunt novam generare putredinem, simulque ulcus sordidum reddere. Itaque ex *Galeni* sententia applicandus est succus porrorum cum sale: hic enim penetrat & exsiccat plurimùm, sicque putrefactioni repugnat. Adde quod relaxat, & adjuvat Escharæ casum humectatione sua, ut testatur *Hippocrates.*

Eschara quib. remediis auferenda. — *Galen. de art. curandi ad Glaucon. l. 1. c. 9.* — *De diæta lib. 2.*

Morbi vi superatâ, Paulus Ægineta vult applicari farinam hordeaceam decoctam in hydroleo, aut, (quod magis probatur) farinam orobi cum melle. Utile quoque ad Escharæ casum unguentum sequens, itemque ad ulcus abstergendum, & mundificandum.

R. Farinæ ervi
Rad. Aristoloch. rotundæ
Iridis Florentiæ
Vincetoxici
Angelicæ ana ℥ß.
Theriaces ℥ij.

Cum s. q. mellis rosati, fiat unguentum.

Verumtamen hic meminisse oportet eorum, quæ supra monuimus, videlicet non expectandum, dum naturæ beneficio, aut medicaminis ope Eschara separetur. Natura enim cùm sit debilis, tardior esset, ac interim posset regigni nova putredo sub Eschara. Adde quod Eschara, cùm non debeat humectari oleis, pinguedine, & similibus, exiccatur, ac proinde contrahitur & corrugatur, idque non sine dolore.

Cura Gangrænæ ex erysipelate malè curato.

Si fuerit Gangræna ex erysipelate malè curato, aut ex proprio partis calore incenso, diæta præcipiatur frigida & humida, exhibeanturq; sæpè hordeacea aliqua juscula, ex vervecina, aut volatilium carne, in coctis lactucis, portulaca, acetosa, borragine & similibus. Corpus quoque sic purgandum.

Cap. 13. Purgatio.

R. Catholici ℥vj.
Rhabarbari in ℥iiij. aquæ endiviæ cum paululo cinnamomi & anisi infusi ℥j.
Syrupi rosati solutivi compositi cum Rhabarbaro, agarico & senna ℥j.
Misce, fiat potio.

Pars affecta scarificetur ad vivum, exin lavetur decoctione sequenti

Cataplasma.

R. Aquarum endiviæ
Lactucæ an. ℔j.
Aceti ℔ ß.
Lupinorum ℥j.
Rutæ
Scordii utriusque
Salis an. M. ſ.

Coquantur lento igne ad consumptionem tertiæ partis. Parti ad hunc modum lotæ applicandum Ægyptiacum nostrum, deinde cataplasma sequens

R. Farinæ fabarum
Lupinorum
Hordei an. ℥iij.
Scordii pulverisati ℥ij.
Cum oxymelite q. ſ. fiat cataplasma.

Sin propter doloris, reliquorumque symptomatum violentiam, ac continuationem pars affecta repletur humoribus, quantumvis prima causa fuerit humor biliosus, aut inflammatio sine affluxu, nempe ex proprio partis calore, ad valentiora remedia progrediendum est, nempe cauteria actualia, vel potentialia: Escharæ item casus procurandus ad modum ante propositum. In cauterii actualis tamen applicatione cautè hîc procedendum, ac non nisi summa urgente necessitate replicandum est. Biliosæ enim inflammationes, cùm suapte natura sint calidæ & siccæ, eas cauterium magis magisque desiccat, & maligniores reddit. Sin autem quemadmodum anteà quodixi, propter doloris vehementiam sanguis & humores copiosè effluxerint, putredinemque procreârint, tunc cauterium actuale locum hîc quoq; habere poterit.

Cauterium in biliosis inflammationibus.

Curatio Gangr. ex congelatione.

Si ex congelatione sit Gangræna, propter universalia (quæ judicabit necessaria Chirurgus) videndum est accuratè, incipiatne tantum affectus, an jam aliquantisper perseverarit: id autem ab ægro & adstantibus simul ex sequentibus signis promptum est rescire. Morbus enim potest intelligi incipiens duntaxat, si pars eximio rubore scintillat, dolor autem sit vehementissimus, punctorius & exurens. Sin verò utcunque inveteratus est morbus, pars erit livida & frigida, uti *cap. 7.* diximus. Ergo si incipiat tantùm morbus, non statim admovendus ignis, aut calida quælibet apponenda: quin potius aquâ frigidissimâ irriganda est pars, aut nive perfricandâ: sic enim ea poterit restitui, & paulatim incalescere. Hoc ipsum quilibet facilè hyeme experitur, si manus frigore propè congelatus fricet nive, aut aquâ gelidâ: sic enim subitò incalescent; at igni admotæ magnum sentient dolorem cumque punctorium. Præterea si quis poma aut rapas congelatas injiciat in aquam frigidissimam, videbis ipsum gelu internum foras quasi allici, ita ut fructus ille redeant ad suam naturam pristinam. Sin verò demergantur in aquam calidam, aut tepidam, confestim flaccescent, & paulò post nigrore contracto computrescent. Istiusmodi porrò curatio Livoniæ, Irlandiæ, Norwegiæ, & cæterarum Septentrionalium plagarum incolis usitatissima est. Neque enim vesperi ingrediuntur in diversorium aut ad ignem, vel vaporarium accedunt, nisi egregiè perfricatis priùs manibus, extremo naso, & auriculis plurimâ nive. Quod si cui vecto trahâ, pro regionis ritu manus pedesque probè congelati fuerint, cùm primùm diversorium ingressus est, non dubitant illicò immergere partes gelidas in aquam frigidam, aut nivem, & sic eum refovent; frigore enim, quod inest aquæ vel nivi, per antiperistasin repellente, & cogente in unum, quod reliquum est calidi innati in partibus affectis, ipsum innatum calidum ita invalescit, ut frigus ceu adversarium expellat. Generosus Vir *Dn. Bernhardus ab Hatzvelt, Dominus in Wildenberg*, Vir pius & fide dignus narravit, se, cùm eas regiones peragraret, incidisse aliquando in viatorem secundùm viam frigore rigidum, ac penè mortuum: quem plaustro suo impositum, cùm deduxisset in diversorium, hospes illicò demersit in frigidam: quo facto undiquaque erupit gelu, ut ipsius corpus glacie ceu ferro contectum conspiceretur. Tum quoque propinatum illi, ajebat, cyathum ampliorem hydromelitis, quo illi ceu potu ordinario utuntur; addito pulvere cinnamomi caryophyllorum, & macis, unde sudor in lecto provocatus est: atque ita ægrum ad se rediisse, & convaluisse, amissis duntaxat manuum, & pedum extremis articulis. Hinc intelligimus, hanc methodum sanandi congelatos veram & tutam esse, ac eam etiam probant summi Philosophi, & Medici, inprimis verò *Avicenna & Levinus Lemnius*, qui regiones illas frequentavit. Sic enim scribit *Avicenna*: *Sunt præterea*, inquit, *hominum quidam, qui ponunt in aqua frigida & faciunt utilitatem, ac si nocumentum ab eis removeretur; quemadmodum fructibus accidit congelatis. Cùm enim in aquam projiciuntur frigidam, fiunt quemadmodum si ab eis extraheretur congelatio, & ab eis labitur, & leniuntur, & aquantur; & si igni applicantur, corrumpuntur.* Hactenus *Avicenna*. *Levinus* Lemnius verò de hac re scribit: *Partes quoque sic affecta modo ne prorsus frigore rigescant, ac nonnullus sanguis subsit; aqua gelida immersæ, eaque subinde irrigata, in pristinum vigorem restituuntur, ac sensim incalescere incipiunt.* Et paulò post: *Sic poma congelata in aquam frigidam demersa ad naturam suam redeunt.* Hæc tamen distinctio diligenter observanda est, nimirum, ut statim ab initio adhibeantur hujusmodi frigida, neve frigore prorsus rigescant partes, ac nonnullus calor subsit. Nam si innatum calidum exstinctum, aut exstinctioni proximum sit, tum aqua frigida nunquam revocabit, imò vix etiam medicamentum ullum: Quamvis tamen ratione illiciendum erit in partem affectam frictionibus & cæteris, quæ paulò post in medium afferentur.

Cap. 13.

Observatio singularis.

Avicenna l. fen 3. c. 5. mihi p. 13. l.

Lemnius de occult. nat. mirac. l. 4. c. 20.

Levin. Lemnius de occultis naturæ miraculis lib. 4. c. 12. Ambros. Par. lib. 11. cap. 24.

Conjiciens autem Chirurgus ex sedato dolore pungente, ipsam quoque congelationem magna ex parte mitigatam, missam faciet, aquam

Cap. 13. quam frigidam, aut nivem, & lenes frictiones adhibebit: deinde fotus è lacte dulci, cui lauri baccæ, rosmarinus, salvia, lavendula, & similia calida incocta fuerint. Jus è capite, pedibus, & intestinis vervecinis, incoctis herbis iisdem, aptissimum est alliciendo sanguini, partique affectæ in pristinum vigorem restituendæ. Raparum decoctio, aut eædem rapæ coctæ, & cum butyro recenti, Ol. Rosac. & vitello ovi in mortario plumbeo contusæ, plurimum juvant, teste *Vigone*. His peractis componendus æger in lecto, probeque contegendus, circumponendæq; partibus congelatis vesicæ, plenæ jure illo, modò dicto aut lacte dulci. Deinde per os exhibendum, quod calidum innatum, & sanguinem vitalem partium intimarum ad extimas impellat. In eum verò usum laudatissima theriaca electa, in vino albo, eoque generoso, dissoluta, cui nonnihil conf. Alkermes, lap. Bezoar, & cornu cervi, addi poterunt. Perendie continuandi fotus ex jure intestinorum, & herbarum suprà dictarum. Dein illinenda pars affecta Ol. de lateribus, de terebinthina, de cera, semine urticæ, nasturtii, &c. Quin & aliquoties theriacæ usus ex vino iterabitur. Sin frigore vehementissimo & diuturno planè suffocatum sit innatum calidum, ipsaque Gangræna multùm invaluerit, tum adhibenda est scarificatio, aliaq; ante proposita remedia.

Lib. 4. c. 5.

Defensiva quando in Gangræna ex congelatione adhibenda.

In Gangræna ex congelatione, defensiva ab initio morbi locum non habent: nulla enim adest affluxio humorum. Sin repletio sive ad vasa, sive vires in ægro adfuerit, tandemq; propter doloris vehementiam affluxio humorum, & inflammatio supervenerint, tunc non tam ad præcedentem causam, quàm ad præsentem affectum respiciendum est. Poterunt itaque tunc quoque applicari defensiva ad repellendos humores, qui affluunt. Interim tamen calidum innatum partis malè affectæ, quia ex præcedenti frigore, & congelatione mirum in modum labefactatum, conservandum & refocillandum est, adhibitis assiduò vesicis plenis sequenti decoctione.

Curatio Gangrænæ ex intemperie frigida & humida.

R. Fol. Lauri
Melissæ
Rosmarini
Rutæ
Origani
Scordii utriusque
Absinthii ana M. ß.
Rad. Vincetoxici
Angelicæ ana ℥ij.

Coquantur in vino albo ad consumptionem tertiæ partis.

Quoniam in Gangræna ex intemperie frigida & humida, morbi origo ut plurimum consistit in partibus intimis, hepate, splene & cæteris, habenda est inprimis ratio harum partium, & præcipienda diæta, purgationes & cætera, prout earundem dispositio postulabit. Hîc autem consulendus est doctus Medicus; Gravissimus enim est morbus, & ut plurimùm lethalis, quemadmodum ex eis, quæ antea dicta fuêre, satis colligere licet. Cap. 13.

Quoad remedia topica, si adsit magnus humorum pituitosorum affluxus, applicandum est defensivum: non tamen ex simplicibus frigidis & siccis, uti in affectibus calidis, sed ex eis, quæ mediocriter calefaciunt, & propter vim suam adstrictoriam, partes roborant, compositum. Ab *Avicenna*, *Vigone*, & aliis varia proponuntur, ego sequenti utor.

Avicen. lib. 1. fen. 4. c. 25. Ioh. de Vigo l. 8. cap. 2. Defensivum in affluxu humorum pituitosorum.

R. Fol. Rosar. rub.
Absinthii vulgaris
Schænanthi
Stœchados ana M. ß.
Scordii M. j.
Baccarum myrtillorum & juniperi an. ℥j.
Sampsuchi
Anthos ana ℥j
Nucum cupressi
Aluminis an. ℥j.
Salis marini ℥ij.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo: deinde bulliant omnia cum vini & lixivii barbitonsoris æquis partibus, addito pauco aceto, ad consumptionem tertiæ partis; deinde colentur. Tandem

Accipe farinæ fabarum
Lupinorum
Lentium
Hordei an. ℥iij.

Misce, fiat cum præscripto decocto cataplasma, addendo in fine pulveris cinnamomi opt. ℥. ß croci ʒ. ß.

Iohannes de Vigo præscripto emplastro oleum rosaceum, chamomelinum & spicæ addit: Verùm oleosa & pinguia, quia poros obstruunt, & perspirationem impediunt, non sine maxima necessitate, quemadmodum ante quoque monui, in Gangræna usurpanda sunt.

Sin affluxus nullus, nihil defensivo opus, nisi putrefactio plurimùm progressa fuerit, parsq; Sphacelo sit proxima: tum enim defensivo cohibendi vapores putridi, quo minus ad partes principes pervadant. Applicato defensivo, quavis ratione desiccanda est humorum copia ingens, loco affecto inclusa, exhalandusque calor extraneus, qui putrefactionis fuit in causa. Itaq; scarificatis locis omnibus suspectis, sive altiùs, sive superficietenùs, prout malum magis minusve altas radices egerit, fovenda est & lavanda calidè pars affecta decoctione sequente.

Decoctum.

R. Lixivii barbitonsoris ℔viij
Calcis vivæ, ℔j.
Coquantur parùm.
In colatura iterum coque Lupin. M. j.
Scordii utriusque
Absinthii
Rutæ
Salis marini an. M. ß.

Tandem coquantur ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ fortiter expressæ admisce

Cap. 13.

Aquæ vitæ
Aceti scillitici an. ℥iij.
Aloës
Myrrhæ an. ℥ij.

Postea ubique applicandum Ægyptiacum nostrum antea descriptum, aut etiam ruptorium, si sit necesse escharam profundiorem excitare, ac tandem inducenda pars sequenti cataplasmate:

Cataplasma.

R. Farinæ lupinorum &
Lolii an. ℥iiij.
Summitatum absinth.
Scordii utriusque
Rutæ an. M. j.
Radic. vincetoxici
Angelicæ an. ℥ij.

Omnia in pulverem redigantur, leviterq; cum lixivio iam præscripto coquantur: deinde cùm penè refrixerit, admisce

Aloës
Myrrhæ an. ʒ.ß.
Aquæ vitæ ℥iiij.

Misce, fiat cataplasma.

Pars sic curata calida est in lecto continenda; in idque plurimum laudo fragmenta lapidis molaris calefacta, & parti circumposita. Is enim lapis, præterquam quod calidum innatum revocat, exsiccat quoque & resolvit plurimùm. Chirurgus dum cataplasma detrahet, conabitur scalpelli acie, aut separatoriis, ad calcem hujus capitis adumbratis, escharam unguento Ægyptiaco, vel ruptoriis, aut quovis alio modo inductam, separare, deinde abluet denuò partem antè dicto fotu, adhibebitque Ægyptiacum & cataplasma, ut antè: nec aliter se geret, donec sisti malum animadverterit. Tandem nitetur separare escharam pharmacis ante commemoratis: continuando interim cataplasma, quod putrefactioni repugnet. Quodsi Ægyptiacum, aut ruptoria non satis valeant contra vim putredinis; adhibendus erit cauter actualis, qui mihi in hoc Gangrænæ genere probatur, propterea quod egregiè desiccat, resolvit & roborat partem affectam, ejusque calor agens penetrat altiùs quovis remedio.

Curatio Gangrænæ ex intemperie sicca.

In Gangræna ex intemperie sicca, nimirum ex atrophia, & penuria alimenti, quavis ratione humectandum est corpus, tum commodo victu, tum his, quæ sequuntur. Igitur est necesse diætam ægri & aërem, in quo moratur, tendere ad calorem & humiditatem: debet ergò cibis uti, sanguinem & alimentum plurimum gignentibus, concoctu facilibus, & juribus collatitiis, & restaurantibus, aliisque bonis jusculis, è vervecina, gallinaceis, pullis & capis: hordeo item mundato bene cocto, dein colato, muliebri quoque

De usu lactis.

lacte, vel si desit, asinino. Lac autem summo mane recens emulctum cum pauco sacchara & sale bibendum est, & quidem jejuno stomacho. Necesse quoque est, ut æger per horas ad minimum tres post sumptum lac, neque bibat, neque comedat quicquam. Dum utitur lacte, ab omnibus acidis veluti aceto, succo citronum, aurantiorum, & similibus abstineat æger, ne lac in stomacho coaguletur, putrescatque. Cubiculum meridiem spectet: in summa, humectandum est corpus, vitatis, quæ exsiccant, qualia sunt vehementer purgantia, sudorifera, & diuretica omnia.

Cap. 13.

Extrinsecus inungendum corpus oleo amygdalarum dulcium, liliorum alborum & violarum: ut hoc modo comprimantur pori, & innatum calidum intus conservetur. Partes, quæ sunt supra affectam partem, puta totam tibiam, ad femur usque, si pes æger sit, inungendæ sunt succo lumbricorum terrestrium, ad eum modum parato, qui ad finem hujus capitis describetur. Succus ille longè optimus est, quia calefacit & humectat, aperitque simul & semel vasorum obstructiones, ut eò liberiùs sanguis & spiritus à corde & epate ad locum laborantem permeare possint.

Topica in Gangræna ex intemperie sicca.

Quod ad partem affectam, videndum est, num intemperies sicca, veluti causa futuræ Gangrænæ, solummodò adsit; an verò Gangræna ipsa jam invaserit? Si nihil aliud præter intemperiem siccam adfuerit, quavis ratione humectanda est pars affecta, & alliciendum alimentum in partem ægram. Quare fovenda jure tepido intestinorum, capitis & pedum vervecis; quod si manipulum unum aut alterum lumbricorum terrestrium aquâ lotorum, & incisorum admiscueris, majorem efficaciam habebit decoctum. Postquam per quadrantem horæ pars affecta, prædicto decocto ita fota fuerit, cucurbitulæ nonnullæ applicandæ sunt, citra tamen scarificationem. Interim autem, dum adhærent, tegendus est locus linteo duplicato, spongiâ, aut filtro intincto in jure antè dicto; his continuatis, usque dum locus incipiat rubescere, illicò demendæ sunt cucurbitulæ, simulque lintea calentia, ne resolvatur & evacuetur, quod attractum fuerit: dein inungenda pars sequenti unguento.

R. Ol. amygdalarum amararum
Ol. synapi ana ℥ij.
Succi lumbricorum terrestr. ℥iiij.

Misce, & applicetur tepidè. Deinde sequens emplastrum applicandum est.

R. Picis liquidæ ℥vj.
Farinæ lolii, &
Lupinorum quantum satis erit ad inspissandum.

Sin Gangræna jam invaserit, & putredinem concipiat locus, duplex aut triplex sumenda erit indicatio, prout erit morborum & symptomatum complicatio. Enimverò, quia totius morbi causa est atrophia, alimentum quavis ratione attrahendum est, frictionibus mediocribus (asperæ enim protinus desiccant, & evacuant, quod attractum est) vel linteis calidis, vel manu inuncta oleis supra memoratis cucurbitulis, &c. Quia etiam jam adest putredo, hæc evacuanda est, sive scarificationibus, sive hirudinibus, & Ægyptiaco applicato: deinde applicandum cataplasma sequens, putredini obsistens simul & nonnihil attrahens.

R. Farinæ lupinorum.
Lolii ana ℥iiij.

Sum-

Cap. 14.

Summit. absinth.
Scordii utriusque
Folior. rutæ an. M. j.
Rad. vincetoxici &
Angelicæ ana ℥ß.

Misce, fiatque omnium pulvis, cui admisce picis liquidæ, quantum sufficit ad figendum emplastrum.

Albucasis lib. 1. c. 1. Cauterem actualem hîc ex *Albucasis* doctrina improbamus. Cùm enim maxima adsit extenuatio & siccitas, ac cauter mirum in modum desiccet, non video, quomodo prodesse possit, nisi quando ad amputationem membri deveniendum est: tunc enim cauterio carere non possumus, ut postea dicemus. Cùm autem subitò inducenda est eschara, applicanda erunt ruptoria: vel novaculâ resecandum est, quicquid corruptum est: deindeque apponendum Ægyptiacum, & procurandus escharæ casus, velut ante monuimus.

De defensivis in Gangræna ex intemperie sicca. Hæc Gangrænæ species planè abhorret à defensivis, siquidem defensiva adstrictione sua prohibent spiritus & alimentum à parte affecta in desperata tamen Gangræna, quæ in Sphacelum degeneravit, ubi nulla amplius spes est, ut membrum conservari possit, etiam locum habent defensiva, in eum finem, ut vapores putredinis arceantur à partibus principibus. Amputato verò membro, non ampliùs conveniunt, nisi de novo symptoma aliquod, quod ea requirat, suboriatur.

Antequam autem pars amputetur, necesse habet Chirurgus ventura pericula prædicere, eaque palàm commemorare apud ægri amicos, & adstantes omnes, Nam etsi amputetur altiùs pars affecta, in ipsa quoque carne viva, tamen malum, ut plurimum truncum iterum invadit atq; occupat. Cujus rei lector exemplum habet Observation. 89. Centuriæ 2. item Observ. 92. Centuriæ 4. de sene quodam *Iacobo Marcuardo* nomine. Atque ut paucis dicam, Gangræna omnis ex siccitate, ut plurimum lethalis est, ut ante dictum undecimo capite. Idque revera mirum nemini videri debet, morbi enim ex siccitate & humidi primigenii absumtione, insanabiles sunt, quod & ipsemet *Hippocrates* testatur, cùm dicit, convulsionem ex helleboro lethalem esse. Indicat enim, humidum radicale à pharmaco absumptum esse: At longum tempus exigitur, ut *Galenus* docet, ad siccitatem nervorum removendam, morbi autem acerbitas tempus non expectat: quin citò vires dissolvit, & subitò exitium adfert: Quæ omnia ad hanc speciem Gangrænæ optimè adaptari possunt.

Lib. 5. Aphor. 1.

Comment. 16. lib. 1. Aph. Hipp.

Sedata Gangræna, mundificandum & incarnandum est ulcus, mundificativo nostro, de succo apii infra cap. 18. describendo, aut melle rosato, addito pauxillo aquæ vitæ, & theriacæ, idque citra pinguedinem ullam. Tandem incarnandum & cicatrice obducendum sequenti pulvere.

Pulvis sarcoticus.

℞. Radicum iridis flor.
Aristoloch. rotund.
Angelicæ ana ℥ij.
Foliorum scordii ℥ß.
Olibani
Masticis ana ℈ij.
Lapidis Bezoardici.
Croci ana ℈j.
Cornu cervi usti & præp. ʒj

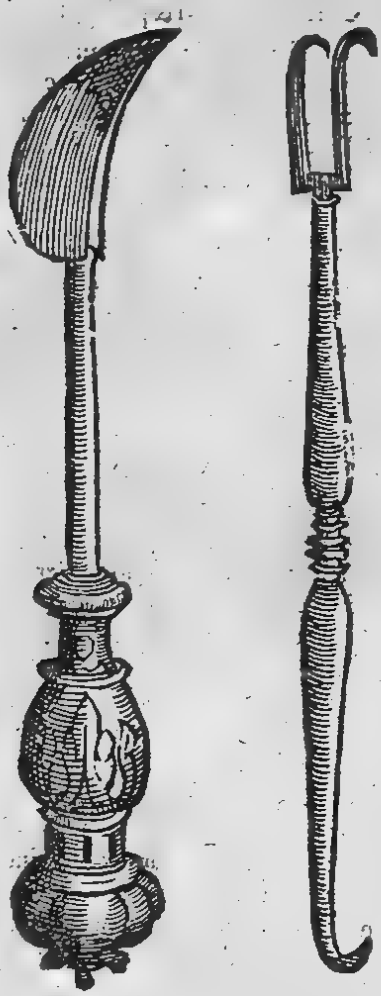
Misce, fiat pulvis tenuissimus, qui ulceri inspergatur. Si ad cicatricem inducendam majore exsiccatione opus fuerit, addatur parum tutiæ, cerussæ, lithargyrii aurei, aluminis usti, lapidis calaminaris, & cornu cervi usti, & præparati.

Præparatio succi lumbricorum ex VVie ro. *Succus lumbricorum* terrestrium, *suprà* memoratus, variè componitur. *Iohannes wierus in tractat. de Scorbuto*, lumbricos usurpat cœmiteriorum pinguissimos, quos aquâ primùm, deinde vino apprimè lotos, minutim incidit, & phialæ indit, pastâ obvolutæ: hanc furno inserit cum alio pane, hocque cocto phialam simul extrahit pastâ obvolutam, ac ubi refrixit, mergit in aqua, hincque mollescente pasta, ac phialam deserente, lumbrici resoluti in liquorem sese offerunt: percolatus liquor reservetur ad usum, sed alterno quoque die renovandus est; citò enim corrumpitur, præcipuè æstatis tempore. *Nicolaus de Metri* eodem modo liquorem illum præparat, nisi quòd nonnihil olei olivorum vermibus affundit. *Cosmas Slotanus* Illustriss. Juliacensium, Clivensium, & Montensium, &c. Principis Archichirurgus, usurus hoc succo ad atrophiam, & extenuationes particulares, aut ad Gangrænam ex sicca intemperie, sumebat eosdem lumbricos, eosque, ut *suprà* mundatos, collocabat in magno recipiente: deinde sat copiosum oleum amygdalarum dulcium & violarum affundebat: demum super cineres calentes resolvebat in liquorem, quo post fortem expressionem colato, utebatur.

Nicolaus Metri mihi pag. 9. *Ejusdem succi præparatio ex Cosma Slotano.*

Hæc autem mihi longè præstantissima compositio videtur, in siccitate particulari: quoniam hoc modo integrè servatur utraque facultas, & olei & lumbricorum. Succus lumbricorum propriâ & peculiari vi penetrat ilicò, permeatque ad nervos, & nervosa omnia, ipsasque adeò venas & arterias, quarum tunicæ nervosâ constant substantiâ, & eas quidem partes succus ille roborat, alit & calefacit mediocriter, tollendo, quæ in iis sunt, obstructiones. Inest præterea compositioni huic qualitas viscosa ab oleis, cujus ratione statim atque succus penetravit, oleum poros claudit & obstruit, atque ita cohibetur innatum calidum, & intra partem affectam veluti concluditur.

Cap. 14. *Delineatio cultellorum & hamulorum ad separandas escharas.*

CAP. XIV.

Curatio secundæ speciei Gangrænæ, ex alteratione videlicet vehementi, per qualitatem occultam.

CApite 5. diximus, esse Gangrænæ speciem, quæ quidem ortum non ducit ex causis manifestis, intemperie videlicet calida, frigida, humida aut sicca; verùm ex qualitate & malignitate occulta, nostrisque mentibus impervestigabili, unde sequitur, non esse instituendam curationem solis pharmacis operantibus per qualitates manifestas, sed illis etiam, quæ occultis agunt qualitatibus, sive ore sumantur, sive foris adhibeantur. In his autem excellunt Theriaca, Mithridatium, Bezoardicus lapis, dictamnus Cretensis, scordium, radices vincetoxici, angelicæ, & succus citriorum. In hac autem Gangræna summâ vigilantiâ opus est, quia plurimùm lethalis: quippe ilicò appetit, læditque partes principes. Quamobrem Chirurgus aggrediens ad curandam id genus Gangrænam, nec plenè compertam habens, ut sibi à calumnia præcaveat, faciatque, quæ decent, suæ eruditioni diffidens, consulat præstantissimum aliquem Medicum, aliosve doctos, in arte Chirurgica plurimùm exercitatos.

Ubi autem Chirurgus ex signis istis, cap. 8. enumeratis, cognoverit, Gangrænam ex qualitate occulta ortam, ilicò infundat ægroto, si stipata est alvus, clysterem lenitivum, aut suppositoria subdat, factâ eorum operatione, sequentem potum propinet. Cap. 14.

℞. Radic. angelicæ
Vincetoxici ana ℥iiij.
Scordii utriusque,
Rutæ,
Dictamni Cretici ana p. j.
Coquantur in s. q. aquæ buglossæ, & cardui benedicti, ut colatura redeat ad uncias duas, in quibus dissolve
Theriacæ opt. ℥j.
Succi citri ℥ß.
Misce, fiat potiuncula, detur calidè.

Pro pueris & delicatulis, qui prædictam potionem propter saporis injucunditatem bibere non possunt, præparetur sequens:

℞. Lapidis Bezoardici gr. vj.
Cornu cervi usti & præp. ℈.jß.
Syrupi de succo citronum ℥ß.
Cum aqua cardui benedicti, fiat potiuncula.

Poterit & aliquid confectionis Alkermes, & aquæ cinnamomi admisceri, hunc in modum:

℞. Lapid. Bezoard. gr. vj.
Cornu cervi usti & præp. ℈j.
Margaritarum præp. ℈ß.
Confect. Alkermes. ℈j.
Aquæ cinnamomi ℥ß.
Cum aqua cardui benedicti, aut decocto suo, pro potu ordinario, cujus descriptio mox sequetur, fiat potio.

Æger sumpto potu tegatur aliquantisper, dum promoveatur sudor, ut hoc modo materia maligna à partibus principibus arceatur. Foris etiam applicetur cordi epithema, quale capite 12. descripsimus: Iterentur item præscriptæ potiones auctâ imminutâve ingredientium dosi pro ægri ætate & habitudine. Quamvis autem ad singulos haustus non procedat sudor, minimè tamen is utilis esse desinet. Quippe hujus ope materia maligna, si qua fuerit corpori ingenita, foràs ad extrema detruditur procul à corde, & cæteris primariis partibus: Sin verò extrinsecus propter morsum, aut ictum bestiarum venenatarum adveniat, corroborat etiam ac tuetur partes primarias, dum ab illis malignitatem arcet. Hîc vehementes purgationes minimè conveniunt, uti nec phlebotomia, aut somnus diuturnior, ne fortè retrahatur venenum ad partes primarias.

Quod ad victus rationem spectat, vitet æger cuncta difficilia, salita, & piperata, aut alioqui acria: sorbeat cremorem hordei ritè cocti, aut juscula vervecina; pullis gallinaceis vescatur, aut caponibus, incoctâ copiosâ boragine & acetosa. Loco vini bibat ptisanam, in qua acetosa, pruna, aut tamarindi cocti sint, aut sequens decoctum. *Victus ratio.*

Decoctum pro potu ordinario.

℞. Herbarum agrimoniæ M. j.
Veronicæ M. ß.
Rasuræ cornu cervi crudi ℥iij.

Coqua-

Cap. 14. Coquantur in ℔ xij. aquæ, donec quarta pars sit absumpta: aromatizetur cinnamomo & saccharo.

Utatur frequenter succo citri, tum in ptisana, tum etiam in jurulentis. Hujus succi loco potest etiam usurpari syrupus ex eodem succo, item ex succo acetosæ, granatorum, acetosorum, & berberorum.

Topica. Quod ad topica, Chirurgus summo studio debet extrahere & evacuare materiam malignam. Itaque scarificabit profundiùs, quæcunque videtur obrepere Gangræna, & quantum satis sit sanguinis effluere sinet: vel adhibebit hirudines, vel cucurbitulas: prætereaq; abluet partem decoctione sequenti.

Decoctum.

℞. Radicum angelicæ
Vincetoxici,
Lupinorum ana ℥j.
Herb. Scordii utriusque,
Absinthii,
Dictamni Cretensis,
Rutæ ana M. j.

Coquantur in lixivio barbitonsoris ad consumptionem tertiæ partis, in ℔ ij. colaturæ dissolve
theriacæ ℥ß.
succi citri ℥j.

Hac decoctione calidè diligenter ablotis scarificationum vestigiis, & unguento Ægyptiaco nostro, præcedenti capite descripto, applicetur cataplasma sequens calidiusculum.

Cataplasma.

℞ farinæ lupinorum,
fermenti acris,
alliorum sub prunis coctorum ana ℥ij.
Pulv. foliorum rutæ.
scordii, dictamni Cretensis,
Rad. angelicæ,
vincetoxici ana ℥ß.
theriacæ optimæ
mithridatii ana ℥j.
Cum decocto scordii, fiat emplastrum in mortario.

Exinde pergens Chirurgus in ægri curatione, auferat escharam, si adsit, deinde scarificet denuò partem affectam, ad educendum sanguinem: & applicet cucurbitas, ac hirudines: locum abluat, & applicet Ægyptiacum cum cataplasmate, & in iis perseveret, donec malum superatum fuerit.

Tandem nitatur escharam removere succo porrorum, vel (quod magis placet) novacula, aut cultellis ante delineatis. Exin ulcus diu apertum teneat, quò materia maligna continuò effluere possit. Ex intervallis quoque ægro præbetur theriaca, Mithridatium, terra sigillata, cornu cervi ust. & præp. cornu monocerotis, Bezoar, confect. Alkermes, aqua cinnamomi, aliaque, quæ partes nobiles corroborant, & à venenatis vaporibus defendunt.

Cùm verò Gangræna oriunda est ex materia extra corpus genita, velut à morsu venenato, aut septicis adhibitis, unde periculum, ne malignitas communicetur partibus principibus, necesse est cauterii actualis ope utere & absumere subitò, quicquid ejus malignitatis est particeps: aut etiam, (quod magis probatur) abradi potest novacula aut cultellis separatoriis, quicquid suspectum est: Et cum sanguis pro virium tolerantia effluxerit, adhibendum est Cauterium actuale. Demum abluendum erit ulcus decocto suprascripto: tandemque unguentum Ægyptiacum nostrum, & cataplasma præscriptum applicandum. Forti quoque defensivo arcendi sunt vapores maligni à partibus principibus. Sin verò Gangræna orta fuerit ex materia maligna, corpori ingenita, quæ ad partes externas feratur, defensivo, aut quibusvis adstringentibus nullus est locus.

Cap. 15. Cautiones in applicatione defensivi.

Sedatâ Gangrænâ, superest ut mundificetur, & incarnetur ulcus mundificativo nostro de succo apii, aut melle rosato, mixto cum pauxillo aquæ vitæ & theriacæ. Deinde incarnetur pulvere sarcotico, ad finem præcedentis capitis descripto, & cicatrice obducatur.

CAP. XV.

Curatio tertia & ultima speciei Gangrænæ, ex spirituum interceptione.

IN hujus Gangrænæ curatione, præscriptis universalibus, nempe diæta, sive usu sex rerum non naturalium, ut & phlebotomia, purgationibus, & cæteris, pro morbi ratione, & ægroti viribus, diligenter inquirenda erit causa, ob quam spiritus arceantur à parte affecta, eaque si fieri possit, statim tollenda. Itaque si arctior sit ligatura, laxanda est: deinde adhibenda pharmaca resolventia, exsiccantia, & incidentia quicquid ligaturâ illâ attractum est. Tale est cataplasma sequens:

℞. Farinæ lupinorum,
Fabarum,
Lentium ana ℥ij.
Pulv. Summitat. absinth.
Scordii,
Flor. Chamomillæ ana ℥ß.
Cum oxymelite, aut syrupo de succo acetosæ, fiat cataplasma.

Si invalescat nihilominus ægritudo, statim scarificandus locus, & apponendæ hirudines, Ægyptiacum nostrum, aliaq; remedia, uti dictum est, *cap.* 13. in curatione Gangrænæ ex intemperie calidâ & humidâ.

Si in causa sit defensivum adstringens, aut emplastrica adhibita, hæc pariter protinus auferenda sunt: deinde frictionibus moderatis & calidis revocandum innatum calidum, aut locus fovendus forti lixivio, cui incoquantur lupini, scordium, & folium rutæ cum pauxillo aceti, sub finem addito, ut hoc modo rursum aperiantur pori, & detergatur ab emplastrico medicamento inducta viscositas.

Si sint humores scirrhosi, circa majores arterias, venas, & cætera vasa, qui spiritus ipsos arceant & inhibeant, emolliantur ii hoc vel simili unguento:

℞. Ping. Gallinæ,
Anatis,
Ursi ana ℥j

Cap. 15.

Ol. Liliorum alborum ℥ß.
Succi Lumbricorum ℥ij. Misce.

Deinde applicetur emplastrum ex mucilaginibus, aut ex ammonico dissoluto in aceto. At si tumor in quapiam parte sit, in quo tutò possit operatio perfici, præstiterit incidere cutim, deinde separare tumorem, usque ad ipsius radicem, quâ ligatâ filo reduplicato, abscindendus est tumor, ut expeditior spiritibus sit via. Hic autem diligenter cavendum, ne attingantur, aut transversim secentur vasa: id enim aut subitam mortem, aut Gangrænam insatiabilem adferre posset. Verùm ut hujusmodi operationes tutiùs exsequi possit Chirurgus, summopere necesse est, ut in Anatomicis eruditus sit. Anatomia enim, ut *Galenus* scriptum reliquit, nos docet accuratissimè proprietatem essentiæ uniuscujusque partis. Quapropter Chirurgus, qui hujus scientiæ penitus ignarus fuerit, non nisi summo cum periculo hujusmodi operationes administrare poterit, ut ex sequentibus historiis videre licet.

Anatomia Chirurgo necessaria. De locis affect. lib. 1.

Anno 1596. unà cum Clarissimo Viro Dn. Doct. *Jano Antonio Saraceno* puellam struma laborantem vidi. Strumam verò hanc cùm asperæ arteriæ, nervis recurrentibus, & venis jugularibus hærentem cognovissem, manum adhibere nolui, etiamsi mater maximoperè id à me efflagitaret. Non diu post, temerarius operator, cùm advocatus esset, & strumam exstirpare vellet, puella in ipsa operatione animam, mater verò, quia hanc unicam prolem tantummodò habebat, in longum tempus lachrymas, & quidem copiosè effudit.

Observat. integram hist. vide observ. 35. Cent. 3.

Illustri cuidam Germano, cùm temerarius Empiricus, & rerum anatomicarum planè ignarus, tumorem scirrhosum, ex interna parte femoris exscindere vellet, & novaculam nimis audacter, nimisque altè infixisset, ramumque istum venæ cavæ, qui ad poplitem descendit, abscidisset, in ipsa operatione, propter ingentem hæmorrhagiam, & penuriam cauterii igniti, ab hac lue subtractus fuit, ut in 3. Cent. Observat. 82. fusius declaratur.

Alia Observatio.

Sin Gangræna ex retentione, & obstructione spirituum animalium fuerit, ut in paralysi & spasmo accidit, spina dorsi, veluti origo nervorum, simul cum ipsa parte affecta sequenti linimento inungatur:

Linimentum.

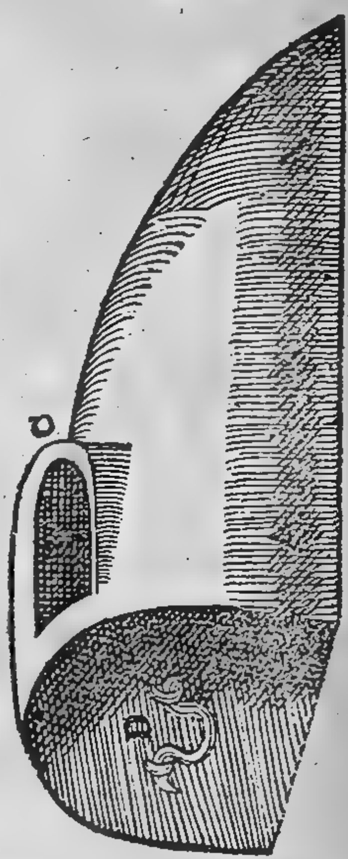
℞. Succi Lumbricorum ℥iij.
Ol. Costini ℥j.
Ol. Terebinth.
Ol. Ceræ &
de lateribus ana ℥ß. Misce.

Ante inunctionem autem origo nervorum, simul & pars affecta decocto florum chamomillæ, salviæ, betonicæ, primulæ veris, lavendulæ, baccarum juniperi, & similium, vino coctorum calidè fovenda est.

Quod si Gangræna accidat coccygi, aut clunibus, æger decumbet modò in sinistrum latus, ad levandam partem affectam. Est & in tali Gangræna, sive ex alia quapiam causa, pes ita locandus, & ad latus reclinandus, ut ne talus offendatur.

Si sit paralysis in vesica, & guttatim stillet lotium, id diligenter excipiendum est: comparatum in id vasculum, à nobis excogitatum & hic adumbratum. Nam si tibiæ simul & semel cum vesica fuerint resolutæ, ita ut æger in lecto decumbere cogatur, incalescet lotium, tandemque exulcerabit coccygem, qui deinde proclivis erit in Gangrænam, uti sæpiùs accidisse memini, quemadmodum cap. 6. hujus libri, & Observ. 3. Cent. 1. declaravimus.

Vasculum ex stanno aut argento fabricatum, ad urinam involuntariè effluentem excipiendam, aptissimum.

Præcedentis Figuræ explicatio.

A. A. Capacitas hujus vasculi est, quæ tanta esse debet, ut libram circiter contineat: Posterior pars autem D. notata obtusa est, paulatimq; in acutum desinit, quò meliùs inter clunes intrudi & limbus ille C. notatus, parumque elevatus perinæum immediatè attingere, & urina per foramen ipsum B. notatum in vasculum instillare possit.

D. Manubrium est, cujus beneficio vasculum intruditur in clunes, iterumque pro necessitate extrahitur.

In viris sat est, si membrum virile in foramen B. notatum propenderit. In fœminis verò, ut limbus C. notatus perinæum attingat necesse est.

Cæterùm si causa Gangrænæ sit luxatio, ea restituenda est, & os in suo loco fasciis & ptygmatiis sive pulvillis ex stupis, aut linteis reduplicatis factis, continendum. In locum suum reposito osse adstringentia parcè adhibenda sunt, ac potiùs inungenda pars affecta succo lumbri-

Gangræna ex dislocatione.

Cap. 15. & 16.

lumbricorum terrestrium, cui tantillum olei rosati, aut myrtillorum pro corroboratione partis & dolore leniendo addi poterit. Si autem pars infra luxationem sit præsicca, macillenta, & extenuata, ea fricanda, & cætera necessaria peragenda, quæ cap. 13. dum de Gangrænæ ex intemperie sicca curatione egimus, commemorata sunt. Conveniunt quoque scarificationes; vehementer enim attrahunt, ut *Galenus* testatur. Priùs verò fovenda est pars jure tepido intestinorum, capitis, & pedum vervecis, quemadmodum cap. 13. diximus. Ante scarificationem tamen perpendendum est totumne corpus siccum atque extenuatum sit, an verò pars affecta tantùm. Si totum corpus extenuatum fuerit, frustra erunt scarificationes, sin succulentum utilissimæ.

Lib. de hirudinibus, revulsione, cucurbit. & scarificatione.

Cautio.

CAPUT XVI.

Sphaceli curatio.

Si quantumvis sedulam Chirurgi vigilantiam & adhibita remedia natura morbo succumbens, ita eludat, ut desinat Gangræna in Sphacelum, sive mortificationem perfectam, tunc non erit ampliùs sumenda indicatio à causis antecedentibus, aut pro illarum ratione & varietate mutanda remedia. Sive enim Gangræna orta fuerit ex intemperie calida, sive frigida, humida, aut sicca, Sphacelus semper est idem, nempe extinctio caloris nativi, destructio humidi innati, ac proinde mortificatio ejus partis, quam occupat.

Comment. 50. lib. 7. Aph. Hip.

Cùm igitur Sphacelus (ut sæpiùs dictum) sit perfecta mortificatio substantiæ partis affectæ, ut loquitur *Galenus*, quæ quidem partes vicinas sensim inficit, & corrumpit, fieri nequit, ut ei, quod plenè mortuum est, vita restituatur. Unica igitur hæc erit curandi Sphaceli ratio, nimirum ut pars sincera & sana conservetur. Id autem fit primò applicatis defensivis, quæ impediunt, ne mortificatio altiùs serpat, partesque sanas occupet; Secundò extirpato eo omni, quod corruptum est: Ergò paulo supra, aut circa partem jam emortuam applicandum erit defensivum, quale supra cap. 13. præscripsimus. Et quamvis nonnunquam nulla detur spes conservandi partem sanam (sæpissimè enim Sphacelus adeò vehemens est, ut nullo remedio quantumvis ex arte præscripto, & adhibito cedat) nihilominus tamen defensiva sedulò sunt applicanda; ut hoc modo vapores ex putredine exhalantes arceantur à partibus principibus, veluti à corde, cerebro & hepate.

Primus modus extirpandi carnem mortuam. Nota item de malignitate arsenici.

Cæterùm, corrupti extirpatio variis fit modis. Nonnulli scarificationi altius factæ inter sanam partem, & mortuam, inspergunt pulverem ex arsenico, vel unguentum Ægyptiacum induunt, arsenico fortificatum. At nos jam antea docuimus arsenicum in medicamentis septicis censeri, atque dira & periculosa inferre symptomata, ac proinde alienum esse ab hujus morbi curatione.

De ruptoriis.

Loco arsenici mirè placent ruptoria facta ex cinere sarmentorum & calce vivâ: quippe ilicò, & ferè sine dolore profundam, gignunt, escharam, & cùm nulla qualitate maligna sint prædita, nequaquam partes principes, veluti cor, cerebrum, & hepar lædunt, ut facit arsenicum.

Cap. 16. & 17.

Ruptoria autem prope carnem sanam applicanda sunt, nec opus est, prius scarificare carnem; per se enim satis valida sunt, & altè penetrant. Escharâ verò factâ, non est ejus casus exspectandus naturæ, aut medicamentorum ope; sed removenda, separandaque est novaculâ, aliove instrumento idoneo. Tandem, si videat Chirurgus carnem mortuam nondum penitus exstirpatam, denuò applicabit, ut antè, ruptoria, eaq; reiterabit, quoad quicquid est putre, à sana separatum sit.

2. Modus exstirpandi carnem mortuam.

Alter modus exstirpandi, quod corruptum est, cauterio actuali perficitur, dum uritur, quicquid infectum, & corrumptum est, removetur eschara novaculâ vel pharmacis, veluti succo porrorum, aliisque ante cap. 13. propositis.

3. Modus.

Tertio modo resecamus primùm una eademque vice novaculâ quicquid corruptum & mortuum est; idque quàm proximè accedentes ad sanam & sinceram carnem: deinde cautere actuali vulnus inurimus, tum sistendi sanguinis gratiâ, tum etiam siccandarum, & absumendarum reliquarum sanguinis & humorum corruptorum in parte affecta: postmodum aggrediemur, ad removendam, ut antè escharam.

Veruntamen si insit parti vas aliquod veluti arteria, aut vena, operatio tantò erit periculosior, quantò hæ grandiores fuerint. Itaq; si metus est hæmorrhagiæ, præstabit cautere potentiali & actuali operationem exsequi, quàm novaculâ (præcipuè si æger exsanguis & imbecillus fuerit) quamvis hæc ratio tutior, & securior est, tum quia, dum amputatur caro emortua, fit simul & semel sanguinis, & corruptorum humorum evacuatio; unde pars nonnisi plurimùm levari potest, tum quia, dum primum secatur portio carnis corruptæ, cauter actualis altiùs, penetrat, adeoque exsiccat potentiùs corruptionis reliquias: contra verò si relinquatur caro mortua, cauter subitò gignet escharam durissimam, sub qua putredo manebit conclusa, citra perspirationem ullam: itaque res erit loco, quàm ante, pejore.

Hæ operationes possunt exerceri, cùm Sphacelus inest parti corporis, quam non sit necesse, aut possibile totam exstirpare, verbi gratiâ femori, clunibus, & cæteris id genus partibus. At si sit in manu, pede, brachio, tibia, totumq; membrum occupet, id unum restat extremum nimirùm remedium, hoc est, ut non solùm partes carnosæ, sed ipsum os, totumque membrum exstirpetur. Verùm antequam declaremus operationis modum, videamus, quo loco tutiùs, & commodiùs ea possit institui.

CAPUT XVII.

De Amputationis loco.

Dicturis de loco, in quo amputatio facienda est, consideranda occurrit partis affectæ differentia. Quare si Sphacelus sit in pede, aut tibia, operatio facienda est quatuor quinqueve digitis

Cap. 17.

gitis infra genu, nempe sub poplite. Etsi enim Chirurgus tenetur, quantum potest, corpus quàm integerrimũ conservare, amputatio tamen nullo alio in loco, quam prope genu, uti diximus, fieri debet. Sic enim æger commodiùs utetur ligneâ tibiâ, firmiusque incedet, alioquin reliquus tibiæ truncus impedit, & ita quidem, ut nonnulli, quemadmodum testatur *Paraus*, iterùm subire periculum, reliquamque partem trunci ad poplitem sibi amputandam curare coacti fuerint. At si Sphacelus genu superarit, quàm minimum sinceri resecandum, quoad ejus fieri poterit. Primò, quia operatio tanto periculosior, quantò trunco corporis est proximior, propter vasorum, venarum scilicet, & arteriarum amplitudinem. Secundò, quia lignea tibia difficulter adaptari potest, si crus supra genu abscissum fuerit. Idem de manu judicium: in qua operatio commodè fiet ad carpi articulationem, ut tantum è brachio conservetur, quantum commodè alligandæ & aptandæ manui ferreæ sufficiat.

Membra non esse scalpro abscindenda, ostenditur.

Cæterùm monitos velim Chirurgos rationales fideles, ne in abscessione manuum & digitorum eos (nisi maxima urgente necessitate ut postea cap. 19. fusius dicam) sequantur, qui membrum in scamnum collocant, & apposito scalpro, aut securi, ictu mallei carnem & ossa simul & semel maximâ cum vehementia, maximoque cum impetu abscindunt. Est enim operatio nimis violenta & crudelis, ac proinde rationali Chirurgo indigna: ægris verò planè exitiosa, propter maxima, quæ ipsam sequuntur, symptomata. Non solùm enim hac operatione partes nervosæ, & musculosæ supra modum contundantur, & conquassantur, verùm etiam ossa ipsa ad proximam articulationem usque, ut plurimum finduntur: hinc etsi ossa nullum habeant sensum, ratione tamen periostii dolores gravissimi, inquietudines, vigiliæ, inflammationes, convulsiones aliaque pessima symptomata sequuntur, imò & nonnunquam Gangræna de novo suboritur, ægrumque perimit. Sin verò hujusmodi symptomata omnia non supervenerint, ulcus tamen, & non nisi maxima cum difficultate ad cicatricem perducitur, idque propter maximam confractionem, & comminutionem ossium, quæ hinc & inde per partes musculosas remanent, & ad tempus periostio adhærent, tandem verò paulatim beneficio naturæ rejiciuntur, atque expelluntur, cujus rei exemplum memorabile hic in gratiam tyronum inserere non gravabor.

Observat.

Anno 1578. juveni cuidam propè Novisiam, in Episcopatu Coloniensi, cum crepitu bombardæ sinistra perfracta fuisset, Magistro *N. Clout*, barbitonsori Novisiensi, se curandum commisit. Is (ad imitationem Leonhardi Botalli,) in scamnum collocatâ manu, securim, quâ rustici findunt ligna, parti, ubi abscindenda erat manus, apposuit. Deinde quendam cordatum hominem ex adstantibus jussit, ut ponderoso quodam malleo ligneo, quo rustici ad findenda ligna utuntur, tergum securis fortissimo ictu percuteret: quod quidem ita ad votum successit, ut manus primo ictu abscissa fuerit. Ab initio gravissimi quidem dolores, vigiliæ, aliaq; supra commemorata symptomata supervenerunt: post longum tempus tamen, & ingentes dolores evasit, corporeque convaluit. Ulcus verò difficulter ad cicatricem perduci potuit, propter officulorum fractorum & comminutorum abundantiam, quæ menstruales ferè molestias, novaq; symptomata ægro paraverunt.

Cap. 17.

Ex his manifestum fit, quàm ineptus, quamque periculosus sit modus abscindendi membra, quem Johannes Schenkius observationum medicinalium libr. 5. mihi pag. 791. ex Leonhardo Botallo lib. de vulneribus sclopetorum proponit, his verbis: Cæterùm inquit, major cura est adhibenda in magnis membris amputandis, quàm si digitus tantum sit: nam hic facilè demitur: collocatur aut super banco, filtro, aut exiguo pulvillo ex gossipio submisso, mox illi acies gladii, vel scalpelli plani ac lati optimè acuminati, quasi ad perpendiculum aptatur, & instar cunei ligneo malleo adigitur, ut unico ictu opus peragat.

Modus abscindendi magna membra ex Botall.

Pro magnis verò membris alius est modus excogitatus: nempe cultri duo lati, quorum unus intra duos columnas ligneas cippo infixus est, aciem sursum producens, alter verò intra easdem columnas superiore loco ponitur, qui ad amussim descendat, ut aciem acie fricet. Hic autem quo minus labatur, sulco in utraque columna facto recipitur, ut quasi fistuca sursum deorsumque liberè ferri possit, non ultrò citroque: & quò suo solo descensu ac pondere totum membrum detruncet, cippo vel plumbo onerandus est, quantum satis esse videbitur, vel ipse quoque cædendus est ingenti & gravi malleo ligneo, ut unica illisione absolvatur opus: sed melius est si instar fistucæ cadat. Modus autem hic, eo qui serrâ efficitur, multò tutior est, facilior & celerior, imò etiam fermè citra dolorem: adeò ut Regius Chirurgus Magister Jac. cognomine, Vir in arte suâ cùm doctrinâ, tum experientiâ exercitatissimus, fateatur; suâ operâ vivere nonnullos, simili instrumento crure mutilatos, qui putabant ex lychnio ignis scintillam super pedem incidisse, cum detruncatum membrum est: quod non evenit, nisi actionis ejusdem instrumenti celeritate, quæ quantum commodum ferat, solummodò prudens artifex novit, & qui in talem calamitatem incidit. Nam præter id, quod dolor exiguus & momentaneus est, ex arbitrio etiam artificis illicò arteria & vena occluduntur: quod non pauci est momenti. Imò quidem ex iis, qui à cæsis membris intereunt, plures ob effusum sanguinem occidunt, quàm ob aliam causam. Nam intereà dum serra ossa secantur (præter id quod & plerumque multas nervosas partes à novacula relictas hæc miserè lacerat) perpetuo sanguinem & spiritus fundunt sectæ venæ & arteriæ, quare non possum non vehementer hoc loco serram vituperare, & ex adverso cultros laudare ac commendare. Sed qui vel animi prudentiâ, vel stupore, vel artis imperitiâ non facilè ad insueta transeunt, statim opponunt ossium confractionem, vel carnosæ partis contusionem, vel operis crudelitatem. Ast hæc nulla prorsus est, si cum eâ, quæ serram consequitur, conferatur: & contusio nulla fit, si cultri acies, prout, licet, fuerit adducta:

Cap. 17.

ducta: nullius etiam momenti est ossium confractio, cum facilè fragmenta hoc loco arte deducantur, vel à natura rejiciantur. Cum igitur negotium ipsum obeundum est, candentia cauteria habenda sunt præstò: apponenda ad axillam, vel inguen repellentia, aures obturandæ, oculi avertendi, & membrum, prout dictum, est ligandum, postea sic inter utramque est collocandum, ut (si intra cubitum vel genu sectio fiat) ambo ossa æqualiter inferiori aciei insistant, non autem unum alteri supersistat, (non idem observandum est, si supra genu vel cubitum secare expediat, quod unicum tantùm os sit) deinde repentè à sano segregandum, mox ad cauteria deveniendum est, quibus arteriæ & venæ cohibentur: incepto opere ab arteria: nam sanguinis aliquid effluere utile est: deinde protinus tenuis crusta inducenda, perinde atque alibi jussum est: inde vincula solvenda, & totum ulcus cum adjacentibus partibus obtegendum medicamento confecto ex rosaceo, ovo, & bolo armeno, quod tepidum applicetur: usurpetur hoc biduum. Hæc Botallus, quæ quidem mi candide lector, non adscribo, ut modum ac methodum illam approbem, quin potius ut tyrones, quibus methodus illa facilis esse videbitur, admoneam, ut diligenter sibi ab ea caveant. Causam, ut multis verbis exponam, supervacaneum esse existimo; Unicum enim illud exemplum, superius commemoratum, de juvene, cui Magister Clout, Barbitonsor Novisiensis, manum abscidit, tibi sufficiet. Ego operationi non interfui: eram enim tunc temporis adhuc juvenis, quæ verò recensui, ex viris fide dignis habeo, partim quoque propriis oculis vidi, ægrumque cum in istis miseriis esset, cognovi. Nunc iterum ad institutum nostrum.

Membrū tenaculis incisoriis non esse abscindendum, demonstratur. Observat.

Alii membrum, inprimis verò digitos tenaculâ incisoriâ, & ad id aptatâ abscindere tentant. Quæ quidem operatio absque maxima contusione, & dilaceratione nervosarum partium, ossiumque comminutione, ac periculo ægri fieri non potest; Hujusmodi enim tenaculis ferrum, similisque materia dura, potiùs & faciliùs, quàm nervus, aut nervosum quid, abscindi potest: quod diligens Chirurgus etiam in brutis experiri facilè poterit. In extractione fœtus mortui, aliquando ut brachia in ipso humero abscindantur, necesse est, sciunt practici. Ab initio itaque cum operationem illam administrarem, & abscissionem novaculâ, non nisi summo cum periculo fieri posse perpenderem, ad tenaculam incisoriam confugi, eaq; parvo cum negotio abscissionem brachii perficere me posse sperabam: Verùm fefellit me opinio, aliaque instrumenta ad operationem illam exsequendam excogitare coactus fui. Quid plura? cùm contusa vulnera, ut experientia docet, reliquis semper sint periculosiora, suadeo, ut Chirurgus ab hujusmodi operationibus ineptis atque periculosis, ne dicam crudelibus, abstineat. Quomodo autem membra sint abscindenda, posthac declarabimus.

Membrum an in carne mortua

Porrò docent nonnulli ex neotericis, & quidem magni nominis Medici, partem resecari in ipsa carne mortua, ac corrupti etiam nonnihil relinqui, ad vitandam hæmorrhagiam, dolorem, & convulsionem: ac nihilominus censent, quicquid putredinis reliquum est, absumendum cauterio actuali. *Andreas Vesalius* Institutionum Chirurgicarum lib. 5. c. 14. eadem habet verba. Quam tamen opinionem falsò *Vesalio* adscriptam fuisse, vel solus ipse stylus testis est. Non enim *Vesalius* illo in loco loquitur, sed alius, magni tamen nominis Medicus, ex quo *Dn. Prosperũ Borgarutium* qui Chirurgiam *Vesalii*, ipso defuncto, in lucem edidit, locum illum de verbo ad verbum transcripsisse, vix unâ voculâ immutatâ, facilè animadvertet, qui verba unius atque alterius authoris inter se conferre velit.

Cap. 17. sit amputandum nec ne? perquiritur.

Iohannes Riolanus in Chir. sua cap. 11. de Gangr. & Sphac.

Opinionem autem hanc ex *Johanne Vigone* decerptam fuisse, verisimile mihi videtur: *libro* enim 4. cap. ult. jubet, ut de carne putrida atque corrupta, propter causas antea recitatas, nonnihil relinquatur. Verùm locum istum inscitiâ amanuensis, aut forsan ipsius typographi depravatum esse neque hanc fuisse mentem *Vigonis*, scripta ipsius luculenter ostendunt. Sic enim scribit lib. 2. cap. 17. *de cura Gangrenæ, aschachilos & estiomeni*; *Ultimò*, inquit, *loco, si ista corruptio transire videtur ad estiomeni dispositionem quæ (ut superius diximus) corrumpit membrum, in quo talis reperitur indispositio, in tantum, quod ossa etiã dicuntur vitiari; Tunc statim pro ejus curatione succurrendum est, sequestrando à sano* totam partem corruptam, *novacula bene incidente*; *Deinde os serrâ secandum est*, &c. Ubi dictiones *totam partem corruptam* notandæ sunt: nullam enim in se continent exceptionem. In compendio verò suo l. 2. c. *de curatione Gangrenæ mihi* pag. 851. Etiamsi ipsummet *Vigonem* aliter sentire videatur, cùm membrum corruptum in carne mortua, & putrefacta amputandum esse refert: attamen quia *eodem capite*, uti & *capite* 13. l 8. doctrinam suam authoritate *Celsi* probat, atq; stabilire nititur, certum est, ipsum cum *Celso* consentire; Alioqui in quem, quæso, finem ipsius authoritatem protulisset; At *Celsus* potiùs de parte sana aliquid exscindendum quàm de ægra & corrupta quicquam relinquendum esse, postea addit. Hinc ita argumentari potest, *Celsus* post *Galenum* membrum Sphacelatum inter carnem sanam & corruptam abscindendum esse docet; Ita tamen, ut potiùs de carne sana non nihil exscindatur, quàm de corrupta quicquam relinquatur.

Lib. 7. c. 33

Vigo opinionem suam, de abscissione membri Sphacelati, authoritate *Celsi* duobus in locis confirmat.

Lib. 4. c. ultim. lib. 8. c. 15.

Vigonem itaque cum *Celso* consentire, ac membrum potiùs in parte sana, quàm in carne mortua amputandum esse, sequitur. Hæc propterea adscribo, ne aliquis celeberrimum, atque de Chirurgia optimè meritum virum Dn. D. *Vigonem* hujus controversiæ primum fuisse authorem existimet.

Membrum putrefactū non esse in carne mortua abscindendum, ex Gal. demonstratur.

Quod ad *Galeni* doctrinam attinet, ea videtur pugnare cum *Celsi*, & complurium antiquorum, & recentiorum usurpata praxi: sic enim scribit: *Etenim cùm ita membrum affectũ est mortuũ, ut nec punctionem, nec sectionem, nec etiam ustionẽ sentiat, statim ipsum rescindere oportet*, *qua* vicinam

Cap. 17.

vicinam sanam partem attingit. Verùm intelligendum est, *Galenum* spectasse, quod præcipuum est potiùs, hoc est, ad radicem mali, quàm quæ ex eo consequuntur. Quia ergò putredo semper altior est in ima parte, ceu calidiore & humidiore, ut postea fusiùs dicam, noluit *Galenus* inchoari amputationem extrinsecus à mali radice, ita ut relinquatur præcipua radix & putredo in ima parte nimirum inter musculos, & vasa; Ibi enim vera putrefactionis radix, non item foris in cute; ut igitur tollatur radix illa, necesse est, sinceri aliquid resecari, idque extrinsecus, quemadmodum *Celsus* & alii docent.

Ad Glaucon. lib. 2. cap. 9.

Est præterea modus loquendi passim à *Galeno* aliis quoque in locis usurpatus. Sic enim scribit, de arte curativa ad Glauconem lib. 12. c. 10. ubi de excisione cancri ait: *At scopus*, inquit, *in hujusmodi curatione est, totum, qui circumstat, tumorem præter naturam, qua partibus sanis adhæret, abscindere*: quibus verbis *Galenus* tumorem propè carnem sanam exscindendum esse docet. Alibi verò, nimirum Methodo Medendi lib. 14. hæc habet verba. *Ubi verò quod vitiatum est, prorsus excideris, sic ut nulla supersit radix, sines effluere sanguinem, &c.* Et libro de atra bile: *Omnes*, inquit, *exulcerationes ab atra bile, sunt insanabiles, nisi quis sanationem appellet, ut affecta pars tota circumquaq; ad partem sanam abscindatur.* Hinc manifestum fit, *Galenum* cum *Celso* consentire; Ac proinde membrum potius in parte sana, quàm demortua abscindendum esse. Atque hanc fuisse opinionem atque mentem *Galeni*, *Aëtius* disertè testatur. Cùm enim curationem Gangrænæ & Sphaceli ex *Galeno* operi suo inseruit, hæc habet verba. *Proinde*, inquit, *partem mortificatam celerrimè resecare oportet, quatenus contingit viciñã sanam, ita, ut nihil prorsus putridi ac cariosi relinquatur. Bartholomaeus Maggius* sententiam *Galeni* & *Pauli*, in excisione non totius membri, sed partis alicujus corruptæ, intelligendam esse, testatur, & membrum Sphacelatum in parte sana amputandum esse, docet.

Aëtius Galeni mentem explicat. Tetrab. 4. serm. 2. cap. 56. Lib. de vuln. sclopet. c. de membri Sphacelo affecti, & corrupti excisione.

Sed redeamus nunc unde digressi fuimus, & videamus, an operatio illa, quæ fit in carne mortua & putrida, secundùm tria illa præcepta *Galeni*, quæ lib. 4. cap. 13. meth. med. protulit, fieri possit: ubi operationes *citò, tutò, & jucundè*, hoc est, absque dolore fieri debere præcipit.

Operationes omnes citò, tutò & jucundè fieri debent.

Extirpationem membri, quæ fit in carne mortuâ, citò fieri non posse, ut demonstrem, illud *Galeni*, Sphacelum scilicet corruptionem esse substantiæ partis, quam ipse occupat, ita, ut etiam ossa ipsa labem sentiant, iterùm in memoriam revocandum est. Inde enim apparet, quicquid putridum est, absumendum esse; At non video, quomodo extirpatio illa citò fieri possit, si toties iteranda erit operatio. Ad carnem enim putridam ad os usque incidendam: deinde eandem ad vivam carnem usque cauteriis multis ignitis absumendam, & os serrâ abscindendum, profectò tempus longum requiritur. Et quia hujusmodi operatio etiamsi in carne mortua fiat, dolorosa, ut postea demonstrabo, ac interim æger ingenti horrore perstringatur, dejiciuntur vires, si longa fuerit operatio. Abscissio verò quæ fit in carne viva, præcipuè si Chirurgus diligens, & manu promptus fuerit, ferè, ut ita dicam, momentanea est, uno enim ictu caro ad os usque inciditur. Quod si Chirurgus ad carnem incidendam cauterio cultellari, ut postea dicam, uti voluerit, vasa quoque simul constringet, & hæmorrhagiam impediet. Sin novaculâ carnem absciderit, facilè tamen, & parvo temporis spacio, vasa aut ligabit, aut cauterio actuali claudet. Hæc non ex conjectura scribo, sed expertus loquor. Citò itaque abscissio membri, quæ fit in carne corrupta, fieri non potest.

Amputationem in parte putrida citò fieri non posse, ostenditur. Comm. 50. lib. 6. aph. Hippocr.

Cap. 17.

Nunc an tutò fieri possit, videndum est, ubi verba proxima ex Galeno allegata, iterùm sunt perpendenda. Si enim Sphacelus partem, quam occupat, ita corrumpit, ut etiam ossa ipsa labem sentiant, non sat est extrinsecus cutem conspicari, sed quousque pervadat malum attendere, ut tota pars affecta extirpetur: alioquin futura est inutilis operatio: nempe quia corruptio ossi impressa denuò inficiet partem sanam. Advertendum præterea, quò calidiores & humidiores sunt partes, eò faciliùs eas putrescere. Est autem certum, musculos & vasa in intimis sita partibus, multò calidiora & humidiora esse, quàm sit cutis extima, ac proinde putredini & corruptioni magis obnoxia. Hinc sequitur, corruptionem & putredinem altiorem esse sæpenumero in ima parte, quàm foris in summa cute apparet. Itaq; si juxta id, quod apparet, operationem tuam administraveris, frustra ægrum cruciabis, dum carnis emortuæ plurimum in ima parte relinques; Quemadmodum ex sequentibus historiis manifestum fit. Anno 1586. cum præstantissimo illo Chirurgo, Dn. *Johan. Griffonio* Genevâ in Sabaudiam ad virum quendam juvenem robustum Gangrænâ in tibia laborantem, profectus fui. Gangræna ad poplitem usque ascenderat. Ut igitur genu conservare possemus, tibiam ad ipsam radicem mali abscidimus: deinde truncum diligenter, quoad fieri potuit, ferro candenti decoximus, ut si quid forsan reliquum esset putredinis, id Cauterio absumeremus. Verùm frustrà languens æger excruciatus fuit. Abscissâ enim tibiâ, sub genu, ubi vasa magna descendunt, & propè os Gangræna jam multò altiùs, quàm in cute apparebat, ascenderat. Aliud & quidem recens exemplum satis memorabile addam. Juvenis quidam duodecim annorum ætatis, Coppetii ad Lacum Lemannum, cùm ex Dysenteria curatus esset, Gangræna in dextro pede exorta est, quæ in Sphacelum degenerans, totum crus invasit. Naturæ autem beneficio per se in ipso genu substitit, ibique in fœtidissimum ulcus degeneravit, ligamenta erosit, ipsamque juncturam disjunxit. Ego cum ultima die Januarii Anno 1614. accersitus essem, crus supra genu, & quidem in ipsa carne viva ad duos digitos in latitudine positos abscidi. Alterâ die cùm truncum denudassem, os ante carnem prominentem, & musculos versus coxam retractos & longè altiùs, quàm extra in cute apparuerat, ab ipso osse separatos esse reperi. Sphacelus enim etsi miro beneficio naturæ in ipso genu, ut dixi, substiterit: putredinem tamen ulceris longè altiùs in centro partis affectæ, hoc est, circum

Amputatio in parte mortua, an tutò fieri possit perquiritur.

Observat.

Observat.

Cap. 17.

circum circa os serpsisse, ipsumque os carie contaminasse, postea manifestè apparuit, quemadmodum in Centuria quarta Observationum mearum fusius dixi. Simile videmus in pomis & pyris, in quibus nonnunquam extra in cortice macula solummodò nigra conspicitur, cùm tamen intra ad nucleum usque, aut etiam ulteriùs, putrida cariosaque sint.

Exemplum à pyris & pomis.

Nunc, quid de hæmorrhagia censendum, & an illa tantoperè in amputatione membri formidanda sit, investigandum est. Ubi constitutio ægri perpendenda est. Æger enim si supra modum debilis, atque extenuatus fuerit, quemadmodum juvenis ille Copeti, cujus jamjam mentionem feci, sanguis, quoad fieri potest, conservandus est. Conservatur autem, si caro ad os, cauterio actuali, & in formam cultri fabricato, abscindatur, & vasa cauterio obturata fuerint. Hæmorrhagiam quoque impedies, si arctissimè constringas lorum, quod superligatur parti, cui serra adigenda est: Sic enim venarum & arteriarum vasa ita constringuntur, ut vix tres quatuorve sanguinis unciæ in amputandâ tibiâ pereant, modò Chirurgus industrium sese gesserit. Tamen etiamsi paulò plus pereat, non est existimandum, supernè omnem prodire, sed partem etiam ex ipsa parte amputata manare, quæ quidem quicquid continebatur sanguinis effundit. Sin verò æger juvenis, robustus, & plethoricus fuerit, tantum abest, ut hæmorrhagia sit evitanda, quin potius ex præstantissimorum Medicorum atque Chirurgorū sententia, operatione facta, sanguinis quantitas aliqua sinenda effluere, neque absque re. Enimverò sanguis putredini, sive carni mortuæ contiguus, cùm jam quodammodo corruptionem conceperit, nonnisi nocere potest, quàm diu in parte moratur: imò nisi sufficienter evacuatus fuerit, paucis post operationem diebus, Gangræna rursus truncum invadet, aut saltem inflammatio phlegmoneve, aut dolor, & cætera gravia symptomata supervenient; quapropter nonnihil sanguis ut effluat, necesse est, habitâ tamen ratione virium.

Hæmorrhagia, & quando in amputatione membrorum formidanda.

Porrò, an operatio in carne mortua facta, jucundè, hoc est absq; dolore, ut illi existimant, fieri possit, nunc quoque perquirendum est; Excitatur dolor in amputatione membri Sphacelati, ratione nervorum, membranarum, & periostii. Quòd si itaque volueris operationem absq; dolore fieri, hæ partes ut planè sint corruptæ & emortuæ, necesse est. At verò nervi & nervosæ partes propter suam siccitatem, multò tardiùs carne corrumpuntur: ubi iterùm apparet, aut multùm relinquendum esse carnis putridæ, aut operationem dolorosam esse, etiamsi in carne mortua fiat. Sæpissimè enim, etiamsi cutis, & caro sint emortuæ, nulloque sensu præditæ, interim tamen nervi majores, & periostium sensu nondum destitui sunt. Quapropter cum os serrâ resecandum venit, tum acutissimi percipiuntur dolores, non quidem ossis ratione, quod insensibile est, sed ipsius periostii, quod acutissimo sensu præditum. Ut igitur operatio fieret citra dolorem, necesse foret totam partem ita corruptam esse, ut illi etiam membranæ corruptio communicaretur: Id, si ita se haberet, annon, quæso, & ipsum os tali imbutum esset corruptione, & caro ossi adhærens itidem corrupta, putris & emortua multò profundiùs, quàm extimam cutem spectanti videretur? cùm caro illa ossi vicina proclivior sit ad corruptionem, quàm quæ cute proxima, sicut ante quoq; monuimus. Sic autem inutilis foret operatio, cùm reliqua corruptio nunquam possit cautere corrigi.

An amputatio membri in parte corrupta jucundè & absque dolore fieri possit perquiritur.

Operatio in carne mortua

Cap. 17. tutò fieri non posse iterum ostenditur.

Isti autem, dum vitare dolorem nituntur, eundem duplo videntur augere. Ubi enim tantum emortuæ carnis absumendum est, quantum relinqui volunt, vix satisfacient duo, tresve cauteres, imò etiam quinque, sexve cum ardentissimo igne desiderabuntur, usque dum, inquam, eos percipiat æger: alioquin irritus labor. Cæterùm summo cauteriorum ardore liquantur adeps, ac reliqui humores, imò & effervescunt, atque ita uruntur, & immodicè calescunt partes sentientes, quales sunt nervi, tendines, & panniculi, unde acutissimus dolor, inflammatio, vigiliæ, febris, convulsiones, aliaque gravissima symptomata. Hinc *Avicenna* monet; *Cauterizator*, inquit, *sibi cavere debet, ne fortitudo cauterizationis ipsius ad nervos perveniat, neque ad chordas, neq; ad ligamenta: quod si propter sanguinem, qui fluit, cauterizaverit, oportebit, ut cauterizatio sit fortis, ideò ut crusta grossitiem habeat, & spissitudinem, & cito cadat, &c.* Alterum præterea, ex fortissima illa cauterizatione fit incommodum, nimirum quod eschara illa, sive crusta durissima & densa malignorum & putridorum vaporum exhalationem inhibeat, unde fit verisimile, eas ad partes principes ferri. Neque sic possunt omnia cautere exsiccari, quin remaneat aliquantum novæ quasi corruptionis fermentum, dum eschara putrescit. Præterea carne mortua sic absumptâ, cutèque cauterum vi contractâ, magna ossis eminentia relinquitur, ac fortè talis, quæ serræ opus denuò efflagitet. At si perpetuò incidenda pars in carne mortua, quid fiet in pedis Sphacelo? nunquid magna tibiæ portio tibi relinquenda erit; aut exspectandum, dum curruptio aut putredo altiùs pervaserit? Hoc autem ægro erit periculosissimum, illud eidem molestum, ac laboriosum. Sed & arcta ligatura Chirurgis usitata spiritum animalem impedit, quo minus vigeat in parte affecta, adeò, ut veluti obstupescat, proptereaque novaculâ optima sectio prius absolvitur, quàm ipsam vix animadvertit. Non potest itaque fieri operatio in carne mortua *cito*, multò verò minùs *tutò* & *jucundè*, hoc est, absque dolore. Præterea cùm ars Medica sit nobilis subjectum verò Medicinæ nobilissimum, æquum est operationes cum ornatu & splendore quodam fieri. At verò in operatione ista, quæ fit in carne mortua, ubi primò caro & os inciduntur, deinde cauteria ignita toties iterantur, ut non solùm domus, verùm etiam platea, tetro isto odore impleantur, quemadmodum *Fallopius* de quodam scribit, & ægri in longum tempus mirum in modum tormentis lacerantur, nullum ornatum, nullumque splendorem video. Operatio verò, quæ fit in carne viva, veluti momentanea, securissimaq; est, fitque sine magno dolore.

Amputationem in parte mortua absque dolore fieri non posse ostenditur.

Lib. 1. fen. 4. cap. 29. mihi pag. 156.

Operationes Chirurgicæ cum ornatu & splendore fieri debent.

Lib. de tumore præter natur. cap. 26.

Sed

Cap. 17. De convulsione.

Sed videamus nunc, quid de convulsione censendum sit, anque illâ factâ amputatione in parte viva, potiùs metuenda, quàm si in parte corrupta fieret? Convulsionem fieri aut à repletione, aut ab inanitione, *Hippocrates & Galenus* docent. Neoterici etiamsi multas statuant causas, omnes ad prædictas illas duas ab *Hippocrate* traditas, referri possunt. Verùm in amputatione alicujus membri, si convulsio supervenerit, illa erit vel propter immodicam hæmorrhagiam, aut ingentem dolorem, vel denique ex materia aliqua maligna, ex parte affecta ad cerebrum ascendente. Si ex nimia hæmorrhagia fuerit, periculosa erit, testante *Hippocrate*: fit enim ex siccitate: quapropter Chirurgus, ut sanguis conservetur, diligens esse debet, præcipuè in delicatulis, aut quovis modo extenuatis corporibus. In robustioribus & plethoricis verò, ut aliquid sanguinis post amputationem membri effluat, necesse esse, antea demonstravimus.

Hippoc. 6. Aphor. 39. Gal. de loc. affect. lib. 3. cap. 3. Item lib. 6. cap. 5. lib. 2. cap. 2.

Lib. 5. Aphor. 3.

Impediet autem Chirurgus hæmorrhagiam, si loco novaculæ cauterio cultellari, ac bene ignito utatur, diligens, & manu proruptus fuerit. Anno 1600. Paterniaci brachium ad humerum, præsente reverendo Viro Dn. *Ioh. Merula*, verbi divini ministro, & Dn. *Petro Freuderich*, ibidem Oeconomo, abscidi: in qua operatione vix unciæ duæ sanguinis emanarunt. Anno 1614. Coppeti similiter tibiam in ipso femore abscidi, ubi similiter vix uncias tres sanguinis amisimus. Erant autem hi supra modum extenuati & debiles, alioquin non soleo tantopere esse sollicitus, etiamsi aliquid sanguinis post operationem effluat.

Observat. 1

Quomodo dolor convulsionem excitet, method. med. lib. 5. & lib. de sanguin. missione. De compos. med. secund. gen. lib. Hippocr. lib. 5. aph. 2.

Ratione doloris supervenit convulsio, cùm nihil sit, ut testatur *Galenus*, quod magis profluvium excitet, sanguinemque attrahat, quàm ipse dolor: hinc inflammatio, & convulsio sequuntur, quæ quidem, ut *Hippocrates* docet, lethalis. Non quidem tanquam ex immensitate, ut addit *Galenus* in comment. sed tanquam adeò crebrò. At operationem illam in carne viva factam, ferè absque dolore fieri, ante demonstratum est: est enim dolor ille, ut ita dicam, momentaneus, respectu doloris, qui fit, si in carne mortua abscissio facta fuerit. Adde quoque post operationem dolorem illum, medicamentis mediocriter refrigerantibus, & repellentibus, facilè leniri posse. Nervi enim in ipso momento, quo abscinduntur, sursum retrahuntur, & à carne teguntur: factâ verò abscissione in parte mortua, etiamsi nervi versus originem retrahantur, propter cauteriorum tamen numerum, & ignis violentiam liquantur, & effervescunt humores in ipsa parte affecta, & circa nervos, nervosasque partes, ac proinde maximos dolores inferunt, quemadmodum antea quoque demonstravi.

De convulsione à maligno vapore. Lib. 3. c. 16.

A maligno vapore fieri convulsionem, sciunt practici. Interdum, *inquit lib. de Vigo, putrefiunt nervi, ex qua putrefactione materia venenosa elevatur in fumum, & per nervos rapitur ad cerebrum: quamobrem necessario cerebrum, sentiens nocumentum venenositatis materiæ, quæ causat notionem cerebri, compassione movetur, ad expellendum nocumentum veneni.* Hactenus Vigo. Cæterùm in parte viva absciso membro, quomodo quæso superveniet convulsio ex malignis vaporibus, ad cerebrum elevatis? cùm quicquid putridi est, abscissum sit. Contrà in parte mortua factâ amputatione, remanet tamen pars aliqua putredinis circa nervos, imò & in ipsis venis & arteriis: quæ etiamsi à cauterio exsiccetur ex parte; non tamen omninò absumitur, sed ratione ignis effervescit acriorque efficitur. Post dies itaque aliquot affluentibus humoribus, magis magisque incalescit pars affecta, & quia eschara illa spissa, ne effluat materia illa acris, & putrida, obest, malignitatem acquirit, ex qua postea malignus & pestiferus vapor ad partes nobiles ascendit per nervos ad cerebrum, ubi nunc convulsiones, nunc vigilias, inquietudines & delirium procreat; per arterias adscendendo ad cor, spiritus vitales inficit, & lipothymias, viriumque prostrationes excitat. Per venas verò majores ad hepar si pervenerit maligna illa qualitas, massam sanguineam inficiet, intemperiemque calidam cordi, totique corpori inducet. Hinc videmus, convulsionem potiùs supervenire posse, si membrum in parte putrida abscindatur, quàm si in carne viva facta fuerit operatio. Ego multa abscidi membra, eaque omnia in carne viva; nunquam tamen (Deo opt. max. sit laus atque gloria) convulsionem ægris meis supervenisse, Deus testis est.

Cap. 17.

Est itaque amputatio illa, quæ fit in parte viva, securissima, certa, ac vera, nec non à *Galeno* & *Celso* approbata. Hujus quoque opinionis fuisse *Avicennam*, hæc ipsius verba fidem faciunt. *Cùm autem, inquit, confirmatur corruptio in carne, tunc necessarium est, accipere totum ipsius. Aëtium* similiter cum *Celso* consentire, & mentem *Galeni* explicare, ante demonstratum est. *Albucasis* verò de hac controversia sic scriptum reliquit. *Si ergò, inquit, corruptio, aut percussio est in extremitate digiti, tunc incide digitum, & non des spatium corruptioni, ut perveniat usq; ad reliquam manum. Et similiter si accidit in manu, tunc incide eam ex radice, nihil de corrupta parte relinquens, &c.* Hujus quoque sententiæ fuisse *Theodoricum, Bertapalliam, Guilhelmum de Saliceto, Guidonem de Cauliaco,* & neotericos ferè omnes, ipsorum scripta luculenter fidem faciunt. Sic enim *Theodoricus*, de Sphacelo loquens, scribit: *Vnde mox, ut sanatio evenerit, ferro secari debet usque ad vivum, & usque ad locum sanum, ita ut nihil de mortua carne remaneat, &c.* & eodem cap. *Si necesse fuerit amputari, aut secari aliquod membrum corporis, usq; ad loca sana abscindas, ita ut nihil carnis putridæ derelinquas, sed magis de viva, aut sana carne aliquid auferas: sic enim meliùs & citiùs curabis. Bertapallia & Guilhelmus de Saliceto* eadem habent verba. Uti & Rulandus *lib. 3. c. 31.* de cancris & fistulis, & aliis pustulis in genitalibus consurgentibus. *Theodoricus lib. 3. c. 10. Bertapallia de Apostematibus c. 7. Guilhelmus de Saliceto, c. 58. Guido de Cauliaco tr. 6. doctr. 1. c. 8. Gualterus H. Reyf, in Chirurgia sua magna parte sexta. Felix Platerus tract. 2. c. 17. de curatione doloris superficiei corporis. Angelus Bologninus lib. de cura ulcerum c. 16. Bartholom. Maggius lib. de vulneribus Sclopetorum cap. de membri Sphacelo affecti & corru-*

Lib. 4. fen. 3. tract. 1. c. 16. pag. m. 843. De cura Sphaceli, item lib. 1. fen. 4. doct. 8. c. 1. mihi pag. 131. Albucasis lib. 1. cap. 87.

Cap. 17. *corrupti excisione. Johannes Guinterus Andernacus de Medicina veteri & nova cognoscenda commentario 1. dialog. 8. Paulus Offredus in quadam Epistola ad me scripta, & Cent. 4. Obs. mearum inserẽda quæ sic incipit: Non sine voluptate tuas perlegi, &c. Antonius Bußennius comment. in Galeni librum de inæquali intemperie. Antonius Chalmiteus Enchiridio Cheirurg. lib. 1. cap. 4. S. Ambrosius Paræus lib. 12. cap. 29. Josephus Quercetanus lib. de Sclopetor. vulnerib. c. 5. Petrus Francus lib. de Herniis c. 95. & 103. Johannes Jessen usà Jessen Institut. Cheirurg. c. 21. Johannes Andreas à Cruce l. 1. tract. 3. c. 18. Stephanus Gormelien[illegible] cap. de Eccope. Johannes Tagautius Instit. C[illegible]g. lib. 1. cap. 10. Laurentius Ioubertus l. de Sclop[illegible]or. vulnerib. mihi pag. 113. Leonhardus Bottallus de vulne[illegible]ib. Sclopet. cap. 22. Petrus Pigry lib. 1. cap. 9. Iacobus Guillemius lib. 10. cap. 4. Sebastianus Franciscus Ranchinus Tract. de morbis subitaneis c. 29. Cortilion Instit. Cheirurg. lib. 1. c. 3. Iohannes Emberiza à Chotieborzen Bohemas Probl. Therapeut. decad. 3. quæst. 10. Rodericus à Castro Lusitanus de Medico Politico l. 3. cap. 18. Iean Vegierensa Cheirurgia des ulcerres chap. 52. Claude Dariot in version Gallica Cheirurgie Paracelsi lib. 1. tract. 3. c. 12. Petrus* von der Stille/im andern Theil seines Handbuchs der Wundartzeney im ersten *tractat. cap. 4.* wie auch im ersten Theil *quæst. 23.*

Concludemus itaque ex prædictorum Medicorum, atque Cheirurgorum sententia, operationem administrandam esse in parte sana: cùm satius sit syncerum aliquid resecare, quàm emortuum quippiam relinqui. Neque *quicquam interest*, ait Celsus, *an satis tutum sit remedium, quod unicum est.* Et cùm morbus sit extremus, quis non fateatur adhibendum extremum remedium? Denique si tutò opereris, feliciorem sperabis eventum, quàm si secus feceris. Nullo verò modo tuta operatio est, quæ fit in carne mortua, quoniam mali radix relinquitur. Quid plura?

Ovid. I. Metamorph.

> *Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus*
> *Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.*

An membrum corruptum in ipsa articulatione abscindendum.

Quod spectat ad eam quæstionem, quæ proponitur: Liceatne membra Sphacelo affecta in ipsa articulatione amputare; necne? Scio quosdam, & quidem magni nominis Medicos esse, qui illam minimè admittunt. Primò, inquiunt, propterea, quod vulnera articulorum periculosa, imò & mortalia esse solent, propter gravissima quæ ea sequuntur symptomata, cùm sint partes nervosæ, ac proinde exquisitissimo sensu prædita. Deinde, quia ossa circa articulos lata ac magna, caro verò exigua, ac calor nativus imbecillis; difficulter iterum ad cicatricem perduci possunt. Ego verò cum *Guidone*, *Laurentio Iouberto*, & *aliis* sentio, membrum in ipsa articulatione minori cum difficultate, & citra periculum amputari posse; idque sæpissimè expertus sum. Minore cum difficultate fit amputatio in ipsa articulatione: quia uno ictu novacula optimè cædente, præcipuè si promptus manu fuerit Chirurgus, fieri potest: nec opus est serrâ, aut quovis alio instrumento; quapropter dolor non usque adeò magnus: nunquam enim

Guido tractat. 6. doctr. 1. c. 8. Laur. Ioubert de Sclopetorũ vulneribus part. 3. mihi pag. 13. Barthol. Maggius de vuln.

tam præcisè amputes & separes nervorum & membranarum portiones, quin aliquatenus serra in eas incidat, easque divellat, cum vehementissimo ægri cruciatu. Citra periculum verò, quia nervi & tendines penitus abscissi sursum contrahuntur; eosque caro operit, unde nec spasmi, nec alius symptomatis metus est. Deinde, quia juncturæ carne destitutæ, ac venæ magis conspicuæ, faciliùs sanguis supprimitur. De cicatrice inducenda nulla est difficultas, satis enim circa articulos est carnis, & calor nativus ad cicatricem inducendam satis vegetus est. At hic rursum pro partis affectæ differentiâ administranda operatio. Nam si malum sit in pede, aut tibia, incisio facienda circa poplitem, ut eo commodiùs aptetur ægro lignea tibia. Sin Sphacelus poplitem superarit, in ipsa genu articulatione incisio facienda veniet. Quod si malum totum digitum occupaverit, ad metacarpum in ipsa articulatione abscindendus est. Hanc operationem cùm aliàs, tum præcipuè Anno 1581. Düsseldorpii in Viro robusto triginta circiter annorum ætatis, *Rutgero Pistore*, ex voto successisse observavi. Hunc enim cum bombarda dissiliendo sinistram mirum in modum lacerasset, *Dn. Cosmas Slotanus* Chirurgus præstantissimus, præsente Viro Clarissimo atque Doctissimo *Dn. Galeno Wiero* Illustriss. Principis Juliacens. Clev. & Mont. Doctore Medico, aliisque Viris doctis, manum in ipso carpo feliciter abscidit. Nullum supervenit symptoma molestum, & brevi sanitati restitutus fuit.

Cap. 17. & 18. Sclopet. curatione c. de membri Sphacelo affecti & corrupti excisione.

Quid in amputatione membri in ipso articulo observandum.

Historia.

CAP. XVIII.

Quomodo corpus ante operationem sit præparandum?

Exploratis ac satis designato loco amputationis membri corrupti, statim ad operationem perveniendum esset. Verùm unum obstat, præparatio nimirum corporis ægri. Id enim, nisi probè, & ut decet, ad operationem præparatum fuerit, non video, quomodo operatio ad votum succedere possit. Pravi enim humores, quibus corpus oneratum, ratione doloris ad locum affectum, veluti ad cloacam confluunt, ac gravissima symptomata excitant. Videmus id quotidie in praxi Empiricorum, artisque imperitorum hominum, qui (cùm lucrum proprium potiùs, quàm salutem ægrorum quærunt, & vix inter ligna lapidesque ac corpus humanum distinctionem faciunt) tot ægros ad summam miseriam redigunt.

In præparatione autem corporis, iterum indicatio ab essentia & magnitudine morbi sumenda est. Si enim morbus peracutus fuerit, & corruptio partes sanas celeriter invaserit; non dantur induciæ, ut corpus ante operationem, prout necessitas postulat, expurgetur: ab eo enim, quod magis urget, semper inchoandum est. Clystere itaque exoneratâ alvo jusculo & ovo sorbili, nec non haustu vini, exhibitis, & epithemate regioni cordis & carpis applicato; protinus membrum amputandum est. Post operationem

Cap. 18. verò corpus clementer purgandum est: non tamen secundo, aut tertio die, ne propter motum & agitationem corporis, & præcipuè internorum viscerum, hæmorrhagia de novo excitetur. Interim tamen alvus enematibus, aut suppositoriis lubrica retinenda est. Sin morbus mitior, præstat ante operationem illud præparare, hoc est victus rationem præscribere, pravos humores educere, vires reficere, cor partesque nobiles corroborare, reliquaque, quæ necessaria sunt, ex arte administrare.

Victus ratio. In victus ratione à viribus sumenda est indicatio; Si enim æger juvenis, robustus, & plethoricus, morbus verò acutus fuerit, victus ratio tenuis instituenda est, juxta illud *Hippocratis: Ubi morbus peracutus est, statim extremos habet labores & extremè tenuißimo victu utendum est.* (*Lib. 1. Aphor. 7.*) Corpus aliquoties à pravis humoribus manniâ, cassiâ rhabarbaro, electuario lenitivo, diacatholico, de succo rosarum, syrupo rosato solutivo, composito cum rhabarbaro, agarico & senna, & similibus expurgandum. Si plethora maxima adfuerit, diminuendus est sanguis, ne factâ operatione intempestivè ad locum affectum fluat: circumspectè tamen hac in re agendum est. Nisi enim magna fuerit plethora, missio sanguinis ante operationem locum non habet; sed deperditio illa sanguinis, quæ in ipsa operatione sequitur, sufficit. In Gangræna ex qualitate aliqua occulta, vel ubi putredo jam majora vasa occupaverit, phlebotomia quoque minimè convenit, putredo enim ad partes traheretur. In his sanguis, ut post amputationem membri, si vires adfuerint, effluat, summoperè necesse est.

Si verò æger senex, aut ratione morbi imbecillis fuerit, cibis boni succi, cujusmodi sunt jascula carnium recentium, veluti caponum, gallinarum & similium, ante & post operationem reficiendus est, ut ante suo loco diximus. In his purgationes fortes minimè conveniunt, corpus nihilominus medicamento aliquo lenitivo, nisi vehementia morbi obfuerit, ante operationem expurgandum est: Id si fieri nequit, alvus clystere lubrica reddenda est. In his venæ sectio quoque minimè convenit.

Omnibus autem, quibus membrum aliquod amputandum est, per dies aliquot (si maturè advocatus fuerit Chirurgus) ante operationem, ut epithemata regioni cordis & corporis quotidie ter quaterve applicentur tepidè, necesse est. Quotidie bis terve nonnihil de sequenti cardiaco exhibendum est.

Potio cordialis.

R. Lapidis Bezoardici
Ofs. de corde cervi præp. an. gr. vj.
Cornu cervi præp. ℈ij.
Margaritar. præp. ℈j.
Confect. Alkermes ℈j.ß.
Aquæ cinnamomi ℥j.
Buglossæ &
Calendulæ an. ℥j.ß.
Syr. de succo citronum ℥j.
Misce.

Fiat potiuncula, de qua detur bis aut ter in die ad ℥j. plus aut minus, ad libitum Medici.

Ea die, qua operatio fieri debet, paulò ante operationem jusculum, item ovum recens & sorbile, nec non haustus vini offerendus est. Tandem domesticis & amicis convocatis, & flexis genibus, & ad cœlum elevatis cordibus, Deus pro felici successu operationis (quod & in aliis magnis operationibus soleo facere) suppliciter invocandus est. Deinde iterum factâ prognosticatione de periculo, & an amici & parentes omnes ad operationem consentiant, postquam perquisitum ac iterato epithemate, operatio eâ, quâ fieri potest, dexteritate exequenda est.

Quid in exhibitione cibi ante operationem sit observandum. Cæt[...] [...]n exhibitione cibi & potus, diligenter prosp[ici]endum est, primò, ut cibus, qui ante operationem exhibetur, concoctu sit facilis: deinde, ut paucus sit, & per horam unam, aut alteram ad minimum ante operationem offeratur, idque in eum finem, ut tempore operationis ventriculus sit vacuus: Ventriculo enim cibis onerato, vomitus vehemens (qui partes omnes, cùm internas tum externas concutit) syncopen, viriumque prostrationem excitat, & hemorrhagiam adauget. Ventriculus enim oneratus hepar simul & venam cavam comprimit, sanguinemq; exprimit. Cujus rei exemplum Anno 1609. 31. Maji Paterniaci mihi observare contigit. (*Observat. de gulosa quadam.*) Fœminæ enim cuidam *Tomace* nomine, quadraginta circiter annorum ætatis, cùm propter ulcus inveteratum & incurabile, tibiam ad poplitem feliciter amputassem; interim dum ego in sistendo sanguine, & deligando trunco occupatus eram, in tantum animi deliquium incidit, ut adstantes mecum nihil aliud, quàm ipsam mortem obiisse putarent. Sanguis quoque, etiamsi carnem cauterio cultellari & maximè ignito abscidissem, adeò copiosè effluere cœpit, ut nisi alia cauteria in promptu habuissem, de ipsa actum fuisset. Restrictâ hæmorrhagiâ, fasciisque involuto trunco, ac ægrâ veluti mortuâ in grabatum positâ, sequentem potiunculam, quæ in promptu erat, exhibui.

Potio cordialis.

R. Confect. Alkermes ℈ij.
Aq. cinnamomi destillatæ sine vino ℥j.
Aq. calendulæ
Buglossæ an. ℥iß. Misce.

Potiuncula hæc quamprimum ad ventriculum pervenisset, vomitus adeò copiosè secutus est, ut pelvim cibo indigesto, quem me absente atque inscio devoraverat, adimpleret. Ventriculo satis exonerato, cùm iterum nonnihil de præscripta potiuncula sumpsisset, vires recollegit, & ad hunc annum 1616. quo hæc scripsi, vivit, optimeque valet.

Quæ ante operationem præparanda. Præterea, quæ in & post operationem necessaria esse possent (ne aliquid desit in operatione) ante præparanda sunt. Primò prædicta potiuncula ex confectione Alkermes, & aquis destillatis, ut in triplo aut quadruplo in promptu sit, necesse est; *Cur serras duas in promptu habere conveniat.* Serræ item duæ, sed ejusdem spissitudinis, ut si forsan in ipsa operatione una frangeretur, alia ad manus esset, & commodè in tramitem prioris serræ intromitti possit. Ne forsan accidat tibi, quod negligenti cuidam tonsori Neocomi Helvetiorum accidisse memini. Illi enim, cùm tibiam ad

Cap. 18. & 19.

Observatio singularis de serra in operatione confracta.

ad poplitem amputaret, in ipsa operatione rumpitur serra: ita ut ad Arcularium M. Pierre sans fin nomine, alioquin Roscium in sua arte, excurrere, & aliam repetere necessum habuerit. Accurrit Arcularius ipse, & exprobrando Barbitonsori negligentiam, ipsemet sectionem ossis absolvit, ægrumque ex tanta hæmorrhagiâ languidum & penè exanimem feliciter liberat. Hæc non solùm ex ingeniosissimo Arculario, amico meo singulari, verùm etiam ex ore aliorum virorum fide dignissimorum habeo. Serra autem, quod quoque notandum, si membrum aliquod magnum, veluti tibia, aut brachium, amputandum est, magna esse debet; Parva, si parvum fuerit membrum, veluti digitus, aut tibia, vel brachium infantulorum. Novaculæ, forcipes, cauteria ignita, pulvis ad sistendum sanguinem, tenacula ad liganda vasa, defensiva, fasciæ madefactæ oxycrato, pulvilli, stuppæ albumini ovi intinctæ, & pulvere ad sistendum sanguinem adspersæ, vesicæ bovinæ, & si quæ alia in opere necessaria esse videbuntur, ante erunt diligenter præparanda.

Admonitio.

Instrumenta simul & medicamenta ita sunt collocanda, & ordine disponenda, ut in ipsa operatione, unum alteri minimè sit impedimento, quemadmodum cuidam Chirurgo, cujus meminit Dn. D. *Michael Doringius* accidit: ille enim dum crus Sphacelo contaminatum abscinderet, & in medio esset, opere serra fasciæ (quâ cutem & carnem sursum reduxerat) ita involuta fuit, ut ab opere aliquandiu desistere cogeretur, dum serram è fascia iterùm extricaret.

De medicina & med. l.2. sect. 6. c.3. mihi pag. 319.

CAP. XIX.

Amputandi membrum ratio.

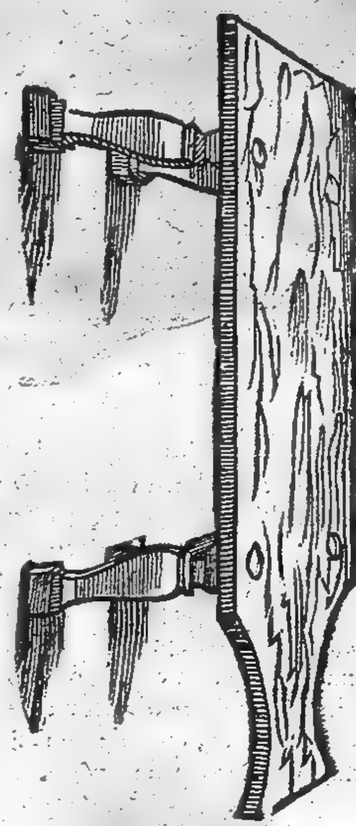
Corpore omnibusque ad operationem necessariis (uti in præcedente capite declaravimus) præparatis, & ordine dispositis, ad operationem perveniendum est. Quapropter si tibia amputanda occurrit, collocandus æger supra scamnum, quò firmior maneat tibia. Tum Cheirurgus sursum retrahet musculos, & cutim, arctissimoque vinculo partem sanam constringet, paulò supra locum amputandum: erit id vinculum è tenui redimiculo, cujusmodi illud est, quo mulieres ad religandos, nodandosque suos crines uti consueverunt. Usus ligaturæ duplex. Primùm enim ita comprimet venas & arterias, ut non usq; adeò metuenda sit hæmorrhagia. Deinde compressione sua inhibebit spiritum animalem, quò minùs per nervos deferatur; Unde reddetur pars quasi stupida, adeoq; incisionem faciliùs perferet. *Guido* vult vinculum alterum adhiberi parti emortuæ, ut inter duo illa fiat incisio: nec malè fortassis. Cùm enim adstantes terreantur hæmorrhagiâ, seu sanguinis eruptione, quæ sæpiùs Cheirurgum caluminandi occasionem præbet, hujusmodi ligaturâ coërcetur sanguis intra vasa partus emortuæ, ne tam copiosè diffluat. Alii supra genu vinculum adhibent, si sit amputanda tibia, circa poplitem, at sub cubito, si sit incidenda manus ad carpum, ut sit, inquiunt, obscurior sensus. At præterquam quod nervi ibi sint profundiùs siti, quàm ut eos ligatura valeat côprimere, contunduntur sæpiùs istiusmodi compressione partes musculosæ, & nova fit spirituum interceptio.

Guido. de Caul. tract. 6. doct. 1. c. 8.

Error quorundam notatur.

Cap. 19.

Arctâ ligaturâ sic factâ, Cheirurgus ad extremum scamnum locabit tibiam, ita ut illius extremitas perveniat infra genu, & ferè ad locum illum, in quo amputatio fieri debet: tum fasciâ alligabis genu scamno, ne quà fortè demoveatur. Femur autem & genu, ut scamno commodè annecti possint, necesse est, ut extremitas scamni ex utraque parte aliquantulum excavata sit, quemadmodum sequens figura indicat.

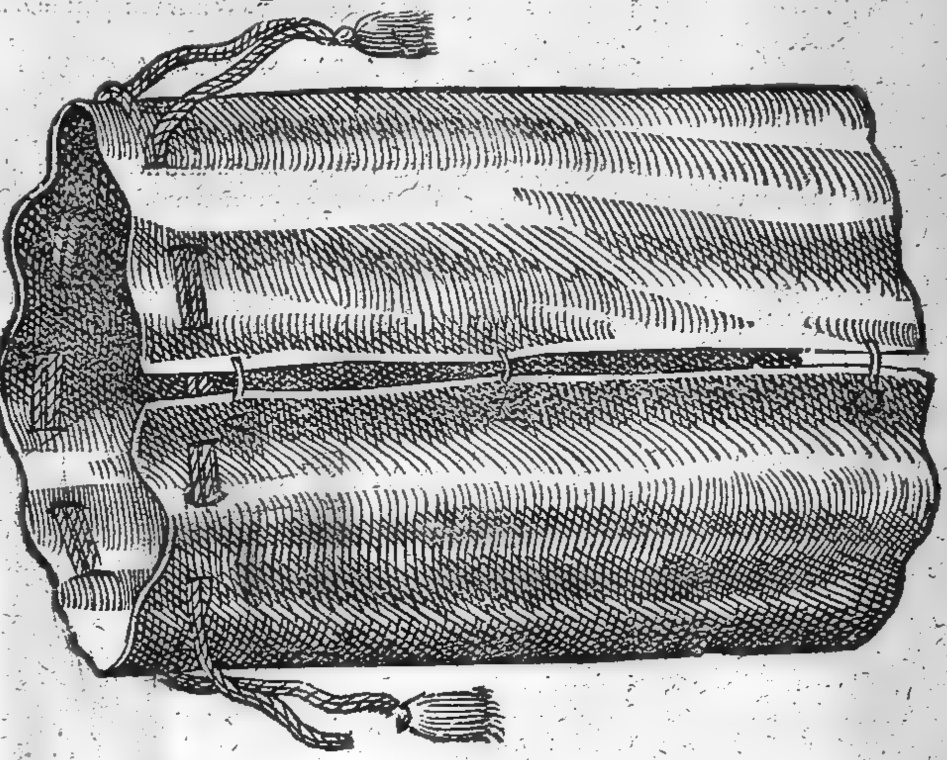

Genu scamno diligenter fasciâ annexo, in promtu sit manica, ex aluta aptata, hunc in modum. Longa sit circiter spithamam unam, lata verò, ut tibiam ea in parte, quâ amputanda est, præcingere possit. Ex utraque parte aperta esse debet, ita tamen ut anterior pars A. notata, ad formam crumenæ duplici funiculo claudatur: quemadmodum sequens figura denotat. Funiculus autem ut lubricus sit, & in actu faciliùs constringi possit, rotundus, & oleo inunctus esse debet. Superior pars hujus manicæ, quæ A. B. C. notata est, aperta esse debet, nisi quod in utraque extremitate, uti & medio, simplici filo connexa sit, quò abscisso osse, celeriter forfice dissolvi & abjici possit.

Usus prædictæ manicæ.

Usus autem hujus manicæ triplex est. Primò enim sanguinis impetum cohibet, ita ut Chirurgus multò meliùs videre possit, quonam in loco apponenda sit serra. Secundò æqualiter, & parvo quidem cum negotio, musculos & cutem sursum trahit, quæ facta operatione iterum descendit, extremitatesq; ossium cooperit, atq; ut truncus faciliùs cicatrice obduci possit, efficit. Tertiò, ne serra carnem attingat, atq; dilaceret, impedit.

Figura autem hujus manicæ hæc est:

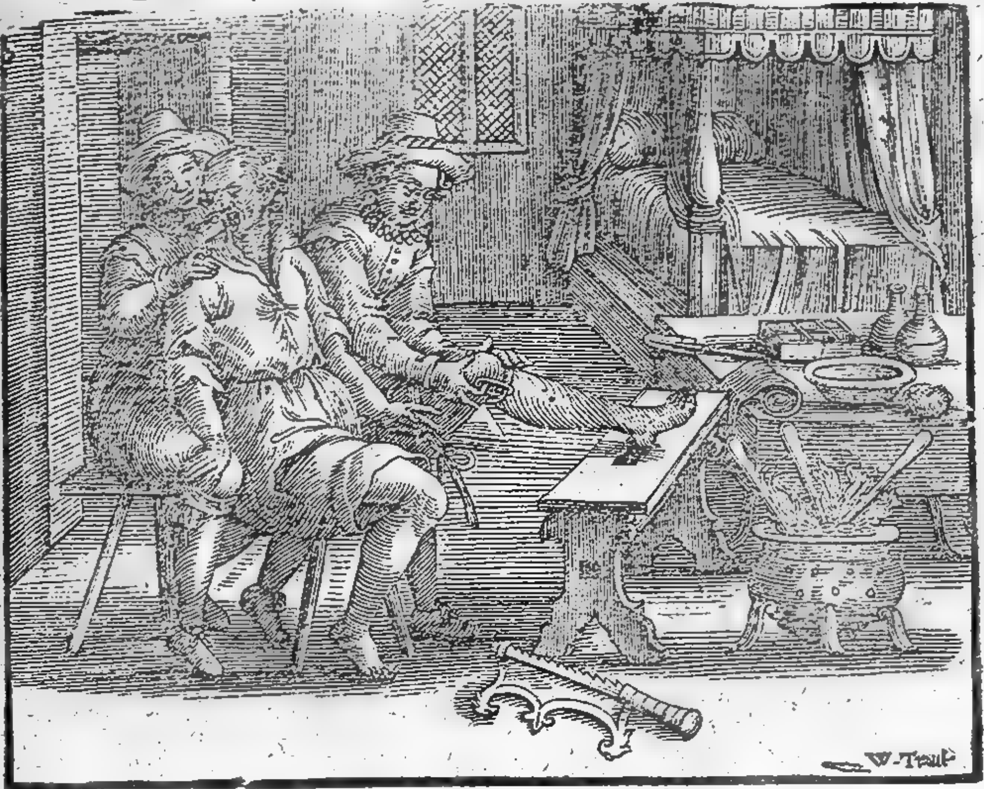

Guido & *alii* loco hujus manicæ carnem linteo cooperiunt: præstat tamen manicâ uti; ut enim caro ad os incisa, linteis obtegatur, longum requiritur tempus: deinde facilimè serra in ipsa operatione linteo ita involvitur, ut difficulter extricari possit: quemadmodum cuidam accidisse, ad finem superioris capitis ex Dn. D. *Doringio* declaravimus. Manicæ verò longè alia est ratio: celeriter enim mediantibus funiculis, undiq; circa os constringitur, cutemq; simul & musculos æqualiter in altum, uti dixi, trahit.

Sin verò Chirurgus præscriptâ manicâ uti noluerit, vinculo præscripto superiori ex utraque parte tibiæ laqueus adaptandus est, quemadmodum proximè præcedens Figura indicat: idque in eum finem, ut minister, qui genu tenet, indice & medio laqueos illos apprehendere, & factâ incisione carnis usque ad os, illam horum laqueorum beneficio in altum trahere possit. Hoc modo aliquot membra feliciter abscidi, neque manicam, multò minùs lintea, secundum mentem *Guidonis* adhibui. Genu scamno, uti dixi, annexo, inducenda est manica, ita ut inferior pars B. notata, genu cooperiat; altera verò, quæ in modum crumenæ constringitur, ad superius vinculum ita colliganda est; ut factâ incisione carnis usque ad os, minister, qui genu tenet, illam protinus vulneri imponere, & circa os constringere possit. Pars autem illa, quæ aperta & A. B. notata est, ut ex superiori parte tibiæ sit, necesse est; idque eam ob causam, ut factâ amputatione, prædicta fila ex utraque parte, simul & funiculi, forcipe protinus abscindi, & manica objici possit.

Ita, ut dixi, indutâ atque adornatâ manicâ, aliud scabellum, quod cum priori scamno ejusdem sit altitudinis, pedi tibiæque supponendum, & fascia alliganda est. Tandem adsint tres cordati ministri, quorum unus ad scapulas, alter ut pedem cum scabello contineat, tertius verò ad genu collocandus est, firmiterque teneat ægrum, ne in operatione in hanc vel illam partem vacillet. Qui autem ad genu tenendum constitutus est, ut indicibus, & mediis digitis funiculos manicæ, aut vinculi superius adumbrati apprehendat, pollicibus verò & reliquis digitis, ut annexa figura indicat, genu amplectatur, necesse est.

Quod si nervi ita retracti, & genu adeò incurvatum fuerit, ut æger illud extendere non possit, in solum conclavis collocandus est æger, tibia verò ita in altum elevanda, ut scamno, eo in loco, quo excavatum est, annecti possit, quemadmodum sequens figura indicat.

Processus autem iste, meo quidem judicio, minimè spernendus est. Primò enim tibia, cùm jam sit mortua, aut quovis alio modo corrupta, arctissimè scamno absque periculo alligari potest: At sciunt Practici, quantò arctiùs membrum, quod abscindendum est, scamno alligatur, tanto minori cum difficultate fieri amputationem. Secundò, hoc modo institutâ operatione, æger in dorso decumbit, ac proinde lipothymiæ minùs obnoxius est. Tertiò, minus metuenda est hæmorrhagia, cùm tibia in altum sit elevata. Vinculum tamen sub genu cum suis laqueis non est omittendum; Et ut minister in ipsa operatione carnem & cutem in altum trahat, prospiciendum.

 Cæterum

Cap. 17.

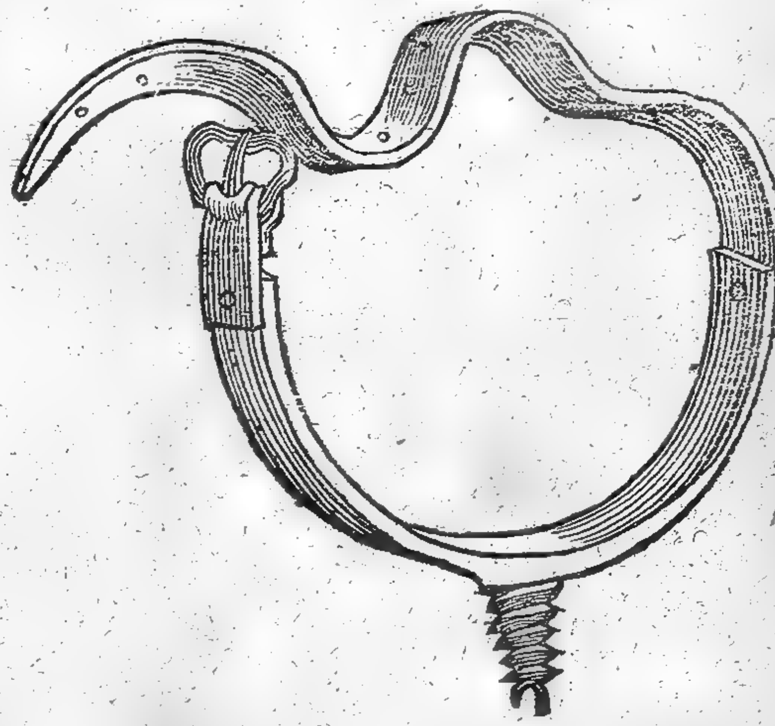
Admonitio.

Cæterùm videat minister ille, qui scapulas tenet, ne brachiis suis ægrum amplectatur, aut quovis modo pectus aut ventrem comprimat: si enim pectus compresserit, respirationem impediet; Sin ventrem amplectendo, stomachum hepar, cæterasque partes contentas, augetur hæmorrhagia propter compressionem venæ cavæ, satiùs itaque erit, si scapulas & brachia tenuerit.

Monitos autem velim Cheirurgos, ne operationem hanc, in lecto decumbente ægro, incipiant, nisi fortè eo modo, à nobis in proxima præcedenti figura proposito, collocatus fuerit: aut brachium vel manus amputanda sit. Membrum enim, quod amputandum, inprimis femur & genu, nisi firmiter scamno annexum fuerit, operatio vix dextrè fieri poterit. Ante annos aliquot unà cum clarissimis viris D. D. *Jano Antonio Saraceno, & Georgio Jenischio* Medicinæ Doctoribus, ad ægrum, cui tibia amputanda erat, vocatus fui. Illum cùm Cheirurgus in lecto decumbentem reliquisset, & tibiam scabello solùm annexisset, femur verò simul & genu omninò libera essent, multum & quidem in longum tempus sustulit æger. Præ dolore enim, cùm ex una in alteram partem sese projicere coactus esset, serra hinc & inde, & quidem aliquoties osse implicata fuit.

Observat.

Si verò æger propter imbecillitatem lectum egredi minimè poterit, asserculum spondæ annectendum est, deinde æger ita collocandus, ut totum corpus præter tibiam inter pulvinaria in lecto conquiescat, femur verò & genu prædicto asserculo firmiter annexa sint. Brachium similiter, aut manus, si amputanda occurrunt, æger inter culcitras manere poterit, brachium verò aut manum extendere, quæ scabello, aut asserculo aliquo spondæ annexo fasciâ alliganda est. Ut autem sive tibia, sive brachium, quod abscindendum, eò firmiùs scamno annecti possit, neque ex una in alteram partem vacillet, sequens instrumentum excavatum, scamno annectendum & infigendum est.

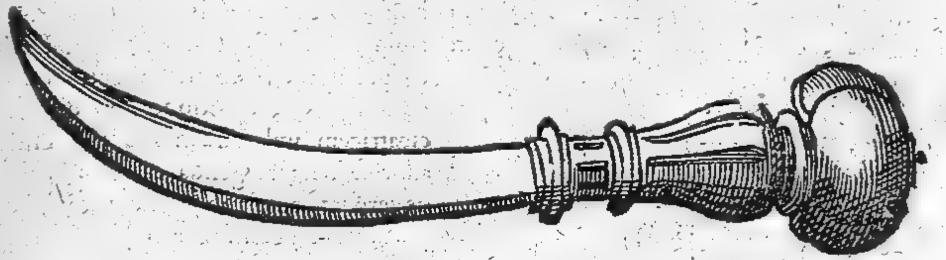
Femore & genu scamno, ut dictum est, annexo, ministris constitutis, omnibusque, sive medicamenta fuerint, sive alia ad operationem necessaria, ordine dispositis, novaculâ probè exacutâ, aut alio quovis cultro incurvato, & ex utraque parte acuto, incidat carnem usque ad os, separans simul & semel periostium, quoad fieri poterit: Si duo sint ossa parallela, veluti infra genu & supra carpum, cultro incurvo & acuminato separanda est caro intermedia, ne quod serræ obstaculum occurrat.

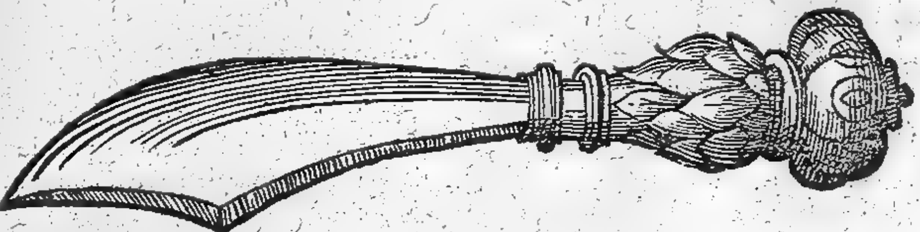
Qua ex parte incisio incipienda.

Incisio autem carnis ex superiori parte ossis tibiæ, & ad latera incipienda, ibique periostium diligenter ab osse separandum est, semel enim absque impedimento si serra apposita fuerit, posteà non facilè ac levi aliquo obstaculo remorari potest. Inferior verò pars tibiæ, sive sura, postremò incidenda, & ab osse separanda est. Ea enim in parte cùm majora vasa venarum & arteriarum descendant, si primò incideretur, multum deperderetur sanguinis interim, dum cutis & caro in superiori parte separaretur. Omnia tamen quàm celerrimè, festinanterque & tutò perficienda sunt.

Delineatio

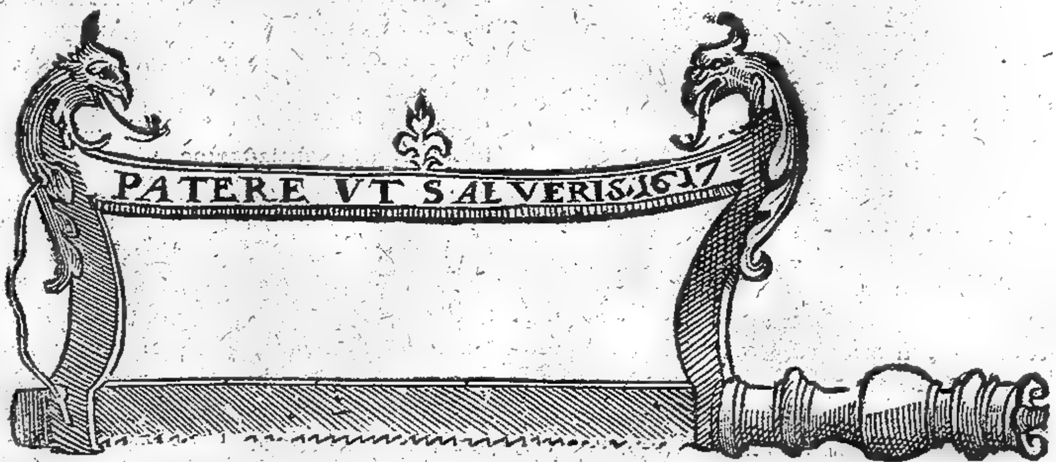
Delineatio Cultrorum.

Cum primum caro ad os usque abscissa fuerit, videat minister, qui genu tenet, ut protinus limbum manicæ incisioni imponat, funiculorumque beneficio circumcirca os constringat, carnemque æqualiter in altum trahat, ut Chirurgus os altiùs carne amputare, cicatricemque firmiorem, & temporius inducere possit. Tandem serra resecabit os, quantâ poterit agilitate & dexteritate. Abscisso osse, protinus forcipe separanda, & abjicienda est manica, incisis funiculis A. B. notatis, superiùs in delineatione manicæ.

Adumbratio serræ.

Deinde ubi sanguinem effluere siverit, pro ratione plenitudinis, & virium ægri, cauteriis vasa inuret ad sistendum sanguinem, ipsumque etiam os, quò citiùs excidant ejus fragmenta.

Cauterium ad extremitates ossis inurendas.

Cauterium ad venas & arterias inurendas.

Cap. 17.

Restincto sanguine, solvet vinculum, quod est supra incisionem, & applicabit ptygmation è stupis, intinctum priùs Oxycrato, dein ovorum albuminibus, & adspersum pulvere sequenti plurimo.

Pulvis ad sistendum sanguinis profluvium.

R. Farin. volat. ℥vj.
Sanguinis draconis
Thuris an ℥j.
Boli armen. orient.
Terræ sigillat. an. ℥.ß.
Gypsi ℥j.ß.
Ranarum aquatilium præparatarum (mirificè enim & proprietate quadam occulta sanguinem sistunt) ℥j.
Musci cranii humani ℥j.
Pil. lepor. minutissimè incisorum ℥ij.
Pulv. albuminum ovorum sole caniculari exsiccatorum.
Spumæ maris
Spongiæ novæ torrefactæ an. ℥j.
Misce, fiatque pulvis subtilissimus.

Ranæ autem quomodo præparandæ, lector ad finem hujus capitis videre poterit.

Postea defensivo applicato, ac trunco vesicâ bovinâ involuto, revinciet omnia fasciis, intinctis in oxycrato, nec mutabit hunc apparatum ante secundum diem, si æstas fuerit, aut tertium, si hyems. Defensivum tale sit, quale descriptum est capite 13. aut etiam hujusmodi.

Defensivum.

R. Boli armeni albi
Sang. draconis
Masticis
Gypsi ana ℥j.
Ol. Rosacei &
Myrtini ana ℥j ß.
Albumina ovorum num. ij.
Aceti q. s. Fiat unguentum in mortario.

Nota de defensivo.

Defensivum autem non circa ipsum truncum, sed supra genu, si tibia ad poplitem; aut circa cubitum, si manus abscisa fuerit, applicandum est. Impedit enim defensivum, quo minùs vesicæ trunco commodè adaptari possit. Deinde singulis diebus iterandum est defensivum, quod fieri nequiret, si circa truncum applicandum fuerit.

Vesica bovina quomodo adaptanda.

Inferior autem pars vesicæ bovinæ madida, superior verò ubi aperta est, sicca esse debet: sicca inquam, ut extensa & aperta remaneat, & faciliùs, celeriùsque trunco indui possit: madida tamen ex inferiore parte; ut æqualiter ac firmiter stupas cum pulvere contineat.

Error quorundam notatur.

Nonnulli, quò securiùs præcaveatur hæmorrhagia, ligaturæ, aut vinculi, ex supperiori parte incisionis, solutionem differunt in secundum apparatum. At hoc non nisi cum ægri damno fieri potest; quoniam vinculum illud magnos excitat dolores, attractationemque promovet sanguinis, atque humorum, qui accensi tandem in parte suppurantur; unde nova pravorum symptomatum occasio.

Cauterio lato non esse utendum ostenditur.

Alii unico tantummodò cauterio, eoque adeò lato, ut totum truncum obtegere possit, utuntur; eoque vasa omnia venarum & arteriarum corrugare tentant: Verùm incerta, ne dicam, inepta est operatio. Venæ enim simul & arteriæ cum primum abscissæ fuerint, sursum retrahuntur, ita ùt cauterium illud latum illas, propter eminentiam ossis, attingere non possit. Interim cutis propter vehementiam ignis comburitur & contrahitur, curationemque difficiliorem, ac cicatricem imbecillem reddit. Præstat itaque ad vasa constringenda cauterio Sphærico, ad os verò lato ac plano, qualia antè depinximus, uti.

Cauteria cur absq. manubriis depinxerit author.

Cauteria autem absque manubriis, non sine causa depinxi. Cauteria enim dum calefiunt, relaxantur manubria, ita ut in operatione hinc & inde vacillent, & difficiliorem efficiant operationem: quapropter extremitates cauteriorum stupis involvo, quas interim dum ignescunt, unus ex ministris continuò aquâ frigidâ irrorat.

Profusio sanguinis in quibus cohibenda.

Porrò ante operationem vires ægri perpendendæ sunt. Si enim æger debilis & extenuatus fuerit, & putredo locum amputationis nondum attigerit, eâ, qua fieri potest, diligentia profusio sanguinis cohibenda est, ne una cum sanguine spiritus dissipentur, viresque dissolvantur, & æger periculosa syncope corripiatur. Quapropter majora vasa cauterio actuali corrugenda sunt, neque pulveri ulli ad sanguinem sistendum, quantumvis probatissimo, fidendum. Impetus enim sanguinis medicamentum repellit, impeditque, quò minus ad vasa aperta provenire possit, ut ibi vires suas exerceat. Graviter itaque errant Cheirurgi, qui præstantissimum hocce remedium in abscissione membrorum, aliisque magnis operationibus, in perniciem ægri rejiciunt, illudque præter omnem rationem vituperare, & maledico dente carpere non verentur. Interim verò, dum suis pulveribus in sanguine sistendo occupati sunt, multum sanguinis deperditur, sæpiusque æger in ipsa operatione extinguitur; quemadmodum ante cap. 15. & Centuriæ tertiæ Observ. 82. de Illustri quodam Germano fusiùs declaravimus. Quapropter cum partes animantis non solùm ex sanguine alantur, sed & calor nativus mansionem ex sanguine obtineat, perinde atque ignis, qui in foco est ex lignis, ad ardendum idoneis, à quo totas ædes calefactas conspicimus, summo studio, & quantum quidem fieri potest, conservandus est. Quod si tamen corruptio atque mortificatio ad locum, ubi amputatio instituta est, pervenerit, necesse est, ut nonnihil sanguinis effluat, ne sanguine corrupto in vasis relicto, de novo putredo truncum occupet: sensim tamen ut profluat, danda est opera, idque optimè fiet cauterio ignito, si vasis leniter leviterque tantisper admovetur, usque dum nonnihil sanguinis effluxerit. Tandem verò, ut sanguis omninò sistatur, cauterium fortiter admovendum est. Ne autem interim, dum vas unum cauterio clauditur, ex altero sanguis nimis copiose profluat, soleo duobus cauteriis, uno dextra, altero sinistra apprehenso, uno eodemque tempore operari; idque aliàs quàm sæpissime, tum non ita dudum in puero Copeti ad Lacum Lemannum, cujus antea mentio facta fuit, feliciter mihi successit. Cheirurgus itaque ut ambidexter sit, necesse est.

Gal. lib. de sang. miss. c. 5. & alibi.

De cauteris cultelari.

Cæterùm ad impediendam hæmorrhagiam, aut ad minimum ipsius impetum veluti freno com-

Cap. 17.

no compescendum, Cheirurgi cauterium cultellare excogitarunt, quo & ego multoties maximo cum fructu ægrorum usus sum: quandoquidem incidendo carnem usque ad os, venas quoque & arterias simul comburendo corrugat. Dorsum autem hujus cauterii, ut pollicis spissitudinem superet, necesse est, alioquin non satis diu calorem suum conservare posset. Ut autem caro, quæ est inter utrumque os, eo quoque abscindi possit, acuminatum esse debet, quemadmodum sequens figura indicat.

Figura cauterii cultellaris.

Nota. Quod si præter spem atque opinionem, etiamsi cutis & caro cauterio actuali abscissa fuerint, sanguis, uti sæpissimè mihi accidit, profluxerit, protinus cauteriis sphæricis sistendus, tandemque os serrâ abscindendum est, inprimis si æger extenuatus ac debilis fuerit.

Cauterii cultellaris egregia virtutes. Porrò excellentiam hujus cauterii non satis extollere possum. Primùm enim, ne sanguis impetuosè profluat, ac spiritus dissipentur, impedit. Secundò, minus dolorosa est operatio, quàm si novaculâ cutis carnisque amputatio fieret, imò tota curatio minori cum dolore absolvitur, quemadmodum eventus in multis me edocuit. Hujus autem rei causa hæc mihi videtur, quòd nervi partesque nervosæ, inprimis periostium, cùm primum ferrum ignitum sentiunt, protinus sursum retrahantur, & ita quidem, ut serra illas non attingat. Novaculâ verò, quomodo periostium exactè, & ita quidem, ut serra liberam inveniat viam, separari possit, nondum video. Serra itaque undique offendens periostium, maximos excitat dolores, vigilias, febres, phlegmones, aliaque gravissima symptomata: idque præcipuè propter dilacerationem periostii membranæ, exquisitissimo sensu præditæ. Accedunt præterea & alia, quæ malum adaugent. Cùm enim calor nativus in parte affecta maximè sit labefactatus, eum, si caro & nervi cultro frigido incidantur, & postea medicamenta frigida ad repellendos affluentes humores applicentur, magis magisque debilitari, & dolores insuperabiles, juxta illud *Hippocratis*; *Frigidum ulceribus mordax*, &c. procreari, quis, quæso, in controversiam vocare poterit? Cauterio verò cultellari periostium, uti dixi, omninò separatur. Cum primum enim ignem persentit, veluti pars nervosa sursum deorsumque retrahitur, & serra tramitem à partibus nervosis liberum invenit. Deinde mediante calore isto simplicissimo, & elementari ignis, refocillatur calor nativus, in parte affecta labefactatus, ac veluti prostratus. Et quia calidum, ut idem *Hippocrates* docet, ulceribus, ossibus denudatis, nervis, ac omnibus partibus nervosis amicum, doloremq; lenit, sequitur mox digestio vulneris, ita ut omnia salva sint. Expertus loquor: multis enim hac methodo membra amputavi, iterumque truncum sanitati restitui, ut vix de dolore conquererentur, multò minus intumefactio aliqua circa truncum appareret. Sed videtur obstare locus *Hippocratis*, qui habetur *libro de Articulis*, ubi ignem nervis inimicum esse, scriptum reliquit. Sed loquitur *Hippocrates* eo in loco de nervis, non abscissis, aut malè affectis, sed adhuc integris & sanis, quibus revera ignis, ut qui omnium calidissimus & tenuissimus, ac minimo negotio ad illos penetrat, adversissimus, illosque contrahit, & dolores excitat. De nervis verò malè affectis alia est ratio. Cùm enim multa ignis commercio reddantur meliora, ut *Galenus* docet, ignisque omnia dissolvat, ut idem *Galenus* author est; quis, quæso, non videt, cauterium in tanta putredine circa nervos collecta, multum prodesse posse? Hæc etiamsi ita se habeant, non sequitur tamen, methodum illam amputandi membrum in parte mortua, reliquamque putridam carnem cauterio comburendi approbandam esse. Ex maxima enim combustione illa, non solùm nervi supra modum incalescunt, verùm etiam (quia adhuc in parte demortua hærent, ita ut quantumvis abscissi, minimè tamen sursum retrahi possint) vi ignis ita comburuntur, contrahunturque, ut maximi dolores, vigiliæ, aliaque symptomata inde sequantur. Effervescunt præterea in parte affecta adeps, cæteriq; humores, & continuò urendo, de novo affluxum excitant, quemadmodum c. 17. diximus. Alioquin calidum nervis maximè convenit, doloresque sedat, ut antea ex *Hippocrate* demonstratum est. Cujus rei exemplum non vulgare ante annos aliquot mihi observare licuit. Matrona Paterniacensis à cane rabido in digitum medium morsa fuit: circa septimum dolor acutissimus exortus est: cùm verò balsamum abietinum calidè vulneri instillassem, ac ægra maximum

Lib. 5. Aphor. 20.

Lib. 5. Aphor. 22.

Ignis an, & quomodo nervis noceat. Gal. de simpl. med. fac. lib. 1. ca. 11. De theriaca ad Pisonem c. 32. lib. de plenitudine.

Observat.

maximum

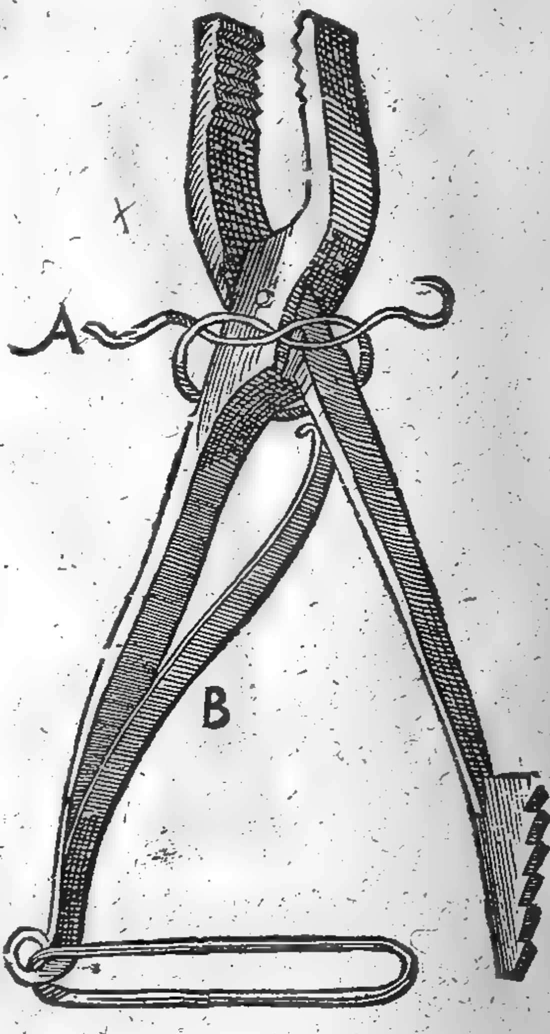
Cap. 19. ximum levamen inde persensisset, petiit, ut parum calidius illud infunderem; Tandem eò usque, rogante ægrâ, gradum caloris auxi, ut ferventi balsamo vulnus adimplerem, quo facto dolor intra paucos dies remisit. Integram historiam pete ex Centur. 2. Obs. 98.

In quibus sanguis post amputationem non illico sistendus. Si verò æger juvenis, robustus, & plethoricus fuerit, viresque constiterint, putredo quinetiam ad locum ferè amputationis pervenerit, necesse est, ut factâ amputatione membri, nonnihil sanguinis effluat: hinc enim totum corpus aliquo modo refrigeratur, & veluti onere quodam gravi deposito allevatur, viresq; iterum colligit, omniaq; symptomata imminuuntur. In hujusmodi ægris amputato membro, pulvere meo præscripto aliquoties hæmorrhagiam absque cauterio actuali cohibui. Interim tamen ut Cheirurgus cauteria in promptu & quidem ignita habeat, suadeo: ut si forsan propter impetum hæmorrhagiæ pulvis non sufficeret, ad cauterium confugere possit.

Cautio in applicatione pulveris ad sistendum sanguinem. Pulvis autem non unico pulvillo magno ex stupis præparato, ut nonnulli facere consuevere, sed variis applicandus est. Unico enim applicato ad vasa, quæ statim post amputationem sursum retrahuntur, cùm vix pervenire possit, veluti inutilis est; impetus enim sanguinis pulverem repellit & abluit. Habeat itaque Chirurgus multos pulvillos parvos, spissos, bene compactos, albumine ovi madefactos, & pulvere nostro ad sanguinem sistendum copiosè adspersos; quos ad ora venarum & arteriarum trudat, unum post alterum, donec truncus undique sit coopertus pulvillis. Habeat deinde pulvillum ejus magnitudinis, ut totum truncum obtegere possit, qui similiter ovi albumine imbutus, & pulvere adspersus esse debet, quo applicato, protinus omnia vesicâ bovinâ, ut dictum est, madefactâ; obtegenda sunt: deinde fasciis oxycrato madefactis diligenter deliganda, ut pulvis circa ora venarum & arteriarum remaneat.

Modus sistendi sanguinem per vasorum ligationem. Gal. meth. med. lib 5. c. 3. Avicen. lib. 4. fen. 4. tr. 2. cap. 17. Celsus lib. 5. cap. 26. Guido tr. 3. doct. 1. c. 3. Vesalius inst. Cheirurg. lib. 3. c. 4. Ambros. Paraeus l. 12. c. 3. *Galenus*, & post ipsum *Avicenna*, *Celsus*, & alii, aliam Methodum sistendi sanguinem, & quidem aptissimam excogitarunt, vasorum scilicet ligationem. Convenit autem præcipuè in robustioribus & plethoricis corporibus, & in eis, in quibus hæmorrhagia non usque adeò pertimescenda est. Ad liganda enim vasa, unum post alterum (nisi Cheirurgus manu promptissimus fuerit) tempus requiritur: at quia sanguis interim profluit, ac deperditur, non nisi in plethoricis & robustioribus tentanda est: In delicatulis verò & extenuatis, absque periculo administrari non potest: in his enim sanguis propter causas, quas antea recensui, protinus sistendus est. Quod si necessariò membrum circa ipsam radicem carnis putridæ abscindere coacti fuerimus, methodus hæc sistendi sanguinem locum quoque non habet: Cauterio enim actuali, ut corruptio illa castigetur, necesse est. Convenit præterea & in eis, qui animo sunt pusilli, ac ferrum ignitum supra modum metuunt.

Modus ligādi vasa. Cumprimum itaque os serra abscissum fuerit, apprehendat Cheirurgus forcipe hic adumbratâ, vas, quod reliquorum erit maximum, & cùm aliquantulum illud ad se attraxerit, protinus minister vinculum, ex filo canabino factum & *A.* notatum, vasi injiciat, illudque arctè constringat. Interim autem, dum Cheirurgus & minister vas unum, uti dixi, amplectuntur, atque constringunt; tertius quidam digitis reliqua vasa obturet, impetumque hæmorrhagiæ, quantum fieri potest, impediat, & si forsan nonnihil carnis una cum vena, aut arteria apprehenderit, nihil nocere potest, & facilius obturabitur vas. Vinculis ita diligenter vasis injectis, ad majorem securitatem pulvilli ex pilis leporinis, aut gossipio factis, ovi albumine madefacti, & pulvere ad sistendum sanguinem adspersi, ad ora vasorum, quemadmodum superiùs diximus, imponendi: deinde omnia vesicâ bovinâ, fasciisque diligenter vincienda atque deliganda sunt.

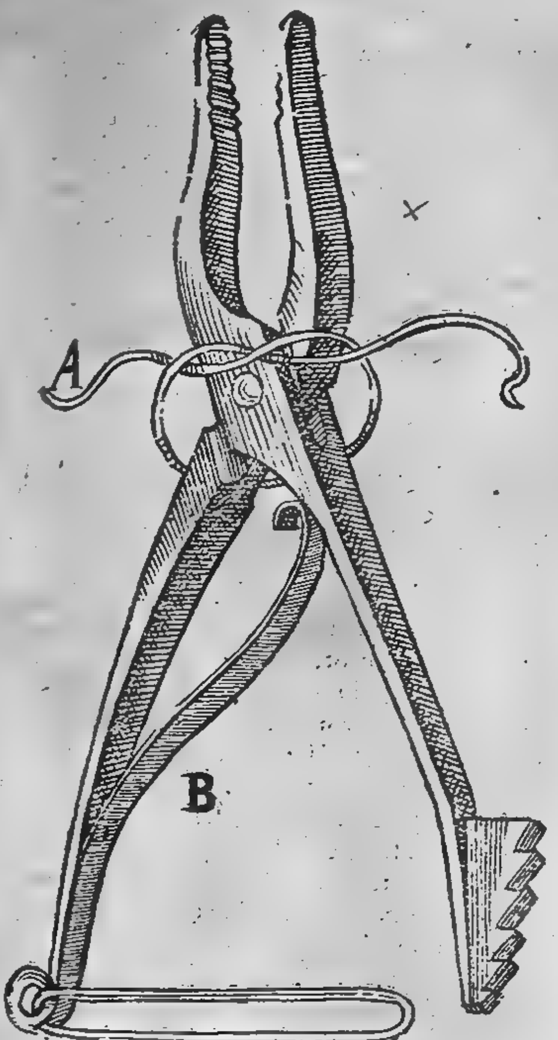

A. Laqueus est ex filo canabino reduplicato, & interlaqueato, quorum Cheirurgus quinque aut sex paratos, & in promptu habere debet. Ad ipsam autem forficem adaptari debent, quemadmodū ex delineatione videre est, idque in eum finem, ut cum primùm Cheirurgus vas aliquod apprehenderit, minister eò faciliùs laqueum ad ipsum vas usque detrudere, nodumque conficere possit.

B. Plectrum est, quod forcipem apertam tenet.

Sin

Cap.19. Sin verò vena aut arteria sursum retracta fuerit, ita ut præcedenti forcipe, quia lata & in formam rostri anseris fabricata, apprehendi non possit, sequentem forcipem, in formam rostri ciconiæ factam, in promptu habeat.

Sutura post amputationem improbatur. Nonnulli resecto membro, & restricto sanguine, acu oblongâ, & filo æquali ac levi, quale est sericum, labia vulneris decussatim, quantum fieri potest, contrahunt: Verùm methodus illa mihi non probatur. Cùm enim truncus post operationem intumescat, sutura hæc dolores mirum in modum adauget, filum quoque hoc, intumescente carne, cutem abrumpit, quapropter sutura relaxatur, ita ut planè inutilis sit. Impedit præterea sutura hæc, quò minùs pulvilli ad ora vasorum commodè applicari possint, si forsan de novo hæmorrhagia supe veniret. Præstat itaque, loco suturæ glutino uti, quemadmodum postea dicam.

Restricto sanguine, fasciisque deligato trunco, in tertium usque diem (nisi dolor obfuerit, quemadmodum *cap.* 24. dicturus sum) relinquendus est primus apparatus, propter metum hæmorrhagiæ. Interim tamen totum femur, aut brachium, quotidie bis oleo rosaceo, aut myrtillorum inungere, defensivum quin etiam singulis diebus iterare convenit. Postea cùm proximum apparatum abjicere voluerit Cheirurgus, iterum tres, aut quatuor pulvillos parvos ex stupis, aut gossipio paratos, albumine quin etiam ovi madefactos, & pulvere nostro ad sistendum sanguinem adspersos, in promptu habeat. Omnia clementer admovenda sunt, pulvilli tamen, qui in primo apparatu vasis impositi fuere, si aliquo modo, quantumvis levissimè adhæserint, propter metum hæmorrhagiæ, in sequentem usque diem relinquendi sunt. Sin verò facilè, & veluti per se deciderint, recentes vasis imponere convenit, ossi filamenta sicca, reliquo vulneri sequens digestivum applicetur.

Digestivū.

R. Terebinth. lotæ in aqua plantaginis ℥iij.
Ol. Rosacei.
amygdalarum dulcium ana ℥j.
Gummi Elemi dissoluti cum prædictis oleis, & colati ℥ß.
Croci ℈j. Misce, fiat unguentum, addendo vitellum unius ovi.

Neque verò mutabuntur hæc remedia ante digestionem factam; in primis defensivum; adspergaturque vasis pulvis noster ad sistendum sanguinem, quoad non sit ampliùs ab hæmorrhagia periculum; Tum remoto digestivo detergebitur ulcus mundificativo nostro de succo apii, cujusmodi infra extremo hoc capite, aut etiam sequente.

Mundificativum.

R. Terebinth. lotæ in vino ℥iij.
Pulv. rad. aristolochiæ rotundæ
iridis florent.
farinæ hordei ana ℥iiij.
mellis rosacei ℥j.
aquæ vitæ ℥ß.
theriac. optimæ ℥ij.
Misce, & fiat mundificativum.

Interim nitendum deorsum trahere cutem, ac musculos, qui sursum attracti fuerant, ut paulatim denuò contegant ossium incisorum extrema, utque post cicatricem inductam cutis ea, & ipsi musculi pulvini instar extremis illis ossibus substernantur. Quamobrem solent nonnulli decussatim ipsa vulneris labia suere, statim ab ipsa operatione, sicque cutem & carnem appropinquant. Qui modus mihi non probatur propter incommoda, quæ inde sequuntur, quemadmodum antea ostensum est. Placet itaque loco suturæ, quæ fit in carne & cute, uti pulvillis, spleniis, fasciisque, aut glutino ad id apto, & sequenti modo applicato.

Glutino quomodo utendum. Digesto vulnere, & inflammationis experte, linteum, ejus longitudinis, ut totum truncum ambire possit, induco sequente emplastro, aut glutino, & ad labia vulneris applico; Ita tamen, ut labia minimè attingat, sed spatium minimi ferè digiti sit inter labia vulneris & emplastrum. Posterâ die siccato emplastro, & tenacissimè hærente, acum filo trajectam insero, sicque vulneris labra haud aliter conjungo, quàm si ipsam cutem & carnem perforassem. Glutini, quo ego utor, descriptio hæc est. *Glutinum.*

R. Farinæ volatilis ℥j.
Masticis
Thuris
Sang. draconis
Pulv. Rosar. rub.
Gummi tragacant. ana ℥ij.

Misce, fiatque pulvis tenuissimus, cui adde albumen unius ovi, aquæ rosarum q. s. ut crassitiem

Cap. 19.

tiem mellis adipiscatur glutinum. Maneant in infusione per noctem: sequenti die si nimis spissum fuerit medicamentum, iterùm affunde aquæ rosarum, aut plantaginis quantum satis est: deinde utere quemadmodum dictum est.

Loco glutinis utimur emplastro de pelle arietis, aut aliquo alio ex pice navali, colophonia, & similibus confecto.

Relaxatur autem aliquando glutinum; aut propter abundantiam puris, aut quia Cheirurgus medicamentum aliquod humidum applicat. Si propter abundantiam puris acciderit, inspergatur vulneri sequens pulvis, qui exsiccat absque mordicatione, & casum extremorum ossium procurat.

Pulvis catagmaticus.

℞. Rad. Aristoloch. rotundæ,
Peucedani
Iridis Florentinæ
Corticum pini
Ligni Guajaci ana ℥ ß.
Misce, fiatque pulvis tenuissimus, qui ulceri quotidie semel, aut bis inspergatur.

Linteum glutino obductum si deciderit, novum applicandum est, idque toties, quoties opus fuerit. Est enim tutissimum remedium, minimè dolorosum, & periculi expers, quo in omnibus vulneribus, quæ suturâ indigent, uti possumus.

Os denudatum quomodo sit tractandum.

Tandem dum curatur vulnus, procurandus casus extremorum ossium, quæ aëris & serræ contactu alterata fuerunt, aspersis pulveribus catagmaticis, cujusmodi est iste, paulò antè descriptus.

Ab omnibus autem humidis & oleaginosis in denudatis ossibus, in quacunque parte corporis fuerint, planè ut abstineat Chirurgus necesse est. Quapropter statim ab operatione filamentis siccis, nec non pulveribus catagmaticis ossa diligenter tegenda, ac munienda sunt. Accelerat quoque casum ossis, si post amputationem cauterium actuale, ut suo loco diximus, ossi leniter leviterque applicatum fuerit. Etenim actualis ignis proculdubio, quod potentialis non potest, absumet, ossi robur addet, & plura alia dabit commoda, ut eruditè monet Amplissimus ac Doctissimus Anatomicus & Botanicus Dn. PETRUS PAVIUS. Leviter autem ossa cauterio actuali, tractanda; Primò quia nulla adest caries; Sed solummodò alteratio quædam à serra, & aëre externo contracta. Secundò ne medulla vehementiâ ignis nimiùm incalescat, ac novam inflammationem excitet. Euphorbium quoque (etsi, ut verisimile est, genuino & legitimo *Dioscoridis* caremus) separat & deturbat ossium cariosorum fragmenta, quemadmodum Obs. 92. Centur. 2. fusiùs demonstravimus: velut & emplastrum de betonica.

In comment. ad priora quatuor capita l. 8. de re medica. Cornel. Celsi p. 79. Dioscorid. lib. 5. c. 4.

Ab initio autem, ut antea quoque monui, diligenter filamentis os denudatum obtegendum est, donec natura carne aliqua spongiosa id obtexerit, quod circa decimum, aut decimum quartum diem post amputationem fieri consuevit. Cum n. aër ossibus denudatis sit adversissimus, ea statim carne aliqua fungosa tegit natura, sub qua nihilominus partem illam ossis ab aëre, aut medicamentis, vel etiam à serrâ alteratam, paulatim separet, & per carnem illam fungosam expellit: os verò carne solidâ, & laudabili tegit. Itaque non satis rectè, nec prudenter faciunt nonnulli, qui in ossibus denudatis quotidiè ferè (ut ego apud quosdam vidi) scalpris os abradunt; Aut carnem istam fungosam causticis absumunt. Hinc multoties ex recenti vulnere fiunt ulcera maligna atque diuturna. Extrema autem fragmentave ossis minimè vi sunt extrahenda; Sed interdum concutienda & commovenda leviter, reliquum naturæ & pharmacis permittendum. Non est interim expectandus horum casus ante trigesimum vel quadragesimum diem ab amputatione. Est & excrescens in trunco ipso caro coërcenda pulvere aluminis usti, aut sequente.

Caro fungosa in ossibus denudatis, in quem

Cap. 19. Caro à natura producta. Error qui in ossibus denudatis committitur.

℞. Aluminis usti ʒ ij.
Lapidis calaminaris
Plumbi usti
Cerussæ ana ʒ j.
Vitrioli calcinati ℥ ß.
Misce, fiat pulvis tenuissimus.

Deinde inducenda est cicatrix emplastro palmeo, de cerussa cocta, unguento desiccativo rubro, diapompholygos & similibus.

Manus quomodo amputanda.

Manus si sola contaminata fuerit, in ipso carpo amputanda est sequenti modo. Cutis versus cubitum reducenda fortiterque liganda est; Quemadmodum de abscissione tibiæ diximus: Postea circumcirca juncturam linea atramento ducenda est. Tandem minister aliquis cordatus brachium firmiter teneat; Cheirurgus verò sinistrâ manum, quæ amputanda, apprehendat, dextrâ autem cutem & carnem secundum lineam atramento inductam cultro ante delineato incidat, parumque manum deprimat, sic enim articulus protinus disjungitur & novacula absque ullo obstaculo, & celeriter quidem operationem absolvit. Truncus postea curandus est, quemadmodum de tibia diximus.

Brachium quomodo amputandum.

Sin verò brachium extra articulum amputandum est, cutis & caro usque ad os incidenda est, aut cauterio cultellari ante depicto, aut aliis cultris. Deinde os non scalpris, aut securi, ut nonnulli artis imperiti homines facere consuevêre, sed serrâ præcidere convenit. Operatio autem ut dextrè perficiatur, brachium scamno annectendum est, quemadmodum de tibia diximus. Quod si Chirurgo libuerit, poterit quoque applicare & uti manicâ, antè in abscissione tibiæ descriptâ & depictâ.

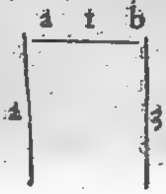
De amputatione digitorum.

Digiti, ut capite 17. fusius diximus non forcipe incisoriâ, ut vulgus Chirurgorum facit, aut scalpris, sed novaculâ, vel serrâ amputandi sunt. Novaculâ quidem parvâ, & acuminatâ, si in ipso articulo facienda est operatio: serrâ verò si extra articulationem. Minister itaque brachium & manum teneat, Chirurgus verò forcipe apicem digiti apprehendat, firmiterque sinistrâ teneat, tandem serrâ minimâ os abscindat. Operatio hæc cum aliâs, tum Anno 1591. in puella quadam Hildenæ, cui omnes digitos dextræ manus abscidi feliciter successit, de qua vide historiam capite quarto. Præterea in peregrino quodam Gallo, qui Anno 1600. Româ rediens, & in monte S. Bernhardi à via deflectens, & inter nives pernoctans

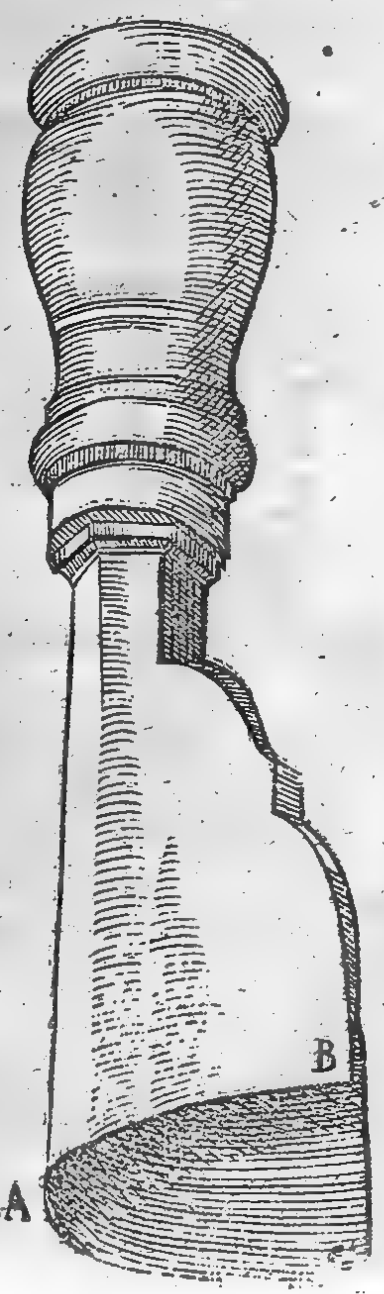
Observat.

noctans, tantum frigus passus fuit, ut extremitates omnium digitorum dextræ manus (extinctis in istis calore nativo) Gangræna correptæ sint: quemadmodum in 2. Cent. Obs. 87. fusius declaravimus. Porrò in abscissione digitorum, talis observandus est ordo, videlicet, si apex pollicis, apud Vesalium, de corporis humani fabrica *Lib. 1. cap. 25. fig. 1.* C. notatus, abscindendus fuerit, fiet id in prima articulatione, & quidem non forcipe aut scalpro, sed novaculâ. Si verò putredo primam articulationem transgressa fuerit, proximamque, in eâdem figurâ T. notatam, nondum contaminaverit in medio, ubi B. notatus, abscindendus est digitus; caro quidem ac reliquæ partes molliores novaculâ, os verò serrâ exiguâ. Quod si dimidia illa pars ossis B. notati, reservari quoque non possit, abscindatur in ipso articulo, T. notato. Si pars illa pollicis in prædicta figura A. notata, reservari quoque non potest, non tamen in medio, ubi os in prædicta figura A. notatum est (id enim Chirurgo in operatione perquam difficile, ægro verò molestum esset, & deformitatem pareret) sed ad quintum brachialis os P. notatum, abscindendus est pollex, sequenti modo. Adsit minister cordatus, teneatque firmiter sinistrâ suâ (si abscindendus est pollex, aut alius digitus dextræ manus) brachium ad Carpum, dextrâ verò digitos omnes arripiat, leviterque ad se trahat. Dum Chirurgus sinistrâ suâ pollicem apprehendat & nonnihil ad se trahendo, videlicet pollice, incisionem ad ipsum articulum T. notatum, novaculâ bene acuminatâ inchoet, & recta ad quintum os brachialis ducet, sic ad se trahendo pollice, primo vel altero ictu ipsum facilè abscindet. Si verò pollex sinistræ manus abscindendus est, minister dextrâ suâ brachium ad carpum, sinistrâ verò digitos teneat, eodemque modo, uti jamjam dixi, procedat. Si corruptio, aut caries indicem occupaverit, prædicta methodus non est mutanda, facillimèque ad metacarpum, sive post brachiale os, in 1. & 2. figura I. notatum, hoc est, in tertia articulatione abscinditur, quemadmodum ego in aliquibus expertus sum. In abscissione minimi digiti eodem modo procedendum est: potest tamen ad brachiale os ubi in prædictis figuris N. notatus est digitus, parvo cum negotio quoque abscindi. In abscissione medii, atque annularis digiti, si corruptio aut caries eo usque pervenerit, ut ad tertiam articulationem, sive post brachiale os, abscissio instituenda necessariò fuerit, hactenus non exigua fuit difficultas: Idq; propter septum digitorum. Tertio enim iterandus fuit ictus scalpri, vel novaculæ, ut ex adjuncta figura facilè colligitur. Primus ictus digitum in postrema articulatione à metacarpo separabat. Secundus, & tertius septum digitorum, ex una atque altera parte digiti, incidebat, ut sequens figura indicat.

Cap. 19. *De abscissione Medii, & annularis digiti.*

Per septum autem digitorum intelligo partem illam carneam, quæ sita est inter tertiam sive postremam juncturam digitorum & secundum articulum versus, uti videre licet, & figura 2. cap. 25. lib. 1. Vesalii, à litera R. ad D. Porrò in hac operatione ac tertiò repetito ictu scalpri, in uno aut altero angulo, a & b notato, facillimè carnosum aut membranosum quid à scalpro, intactu remanere, & operationem difficiliorem, longioremque reddere poterit. Hæc apud me perpendens, & quomodo hac in re, tum ægris, tum etiam Chirurgis succurrere possem, nervos intendens, sequens instrumentum excogitavi, quo digitus in extrema articulatione, unà cum septo, ex una atque altera parte, unico ictu facillimè & sine difficultate abscinditur. In abscissione digitorum pedum eodem modo procedendum est. Est autem scalprum peracuminatum, & alatum, cujus postica pars A. notata semicircularis, ejusque est magnitudinis, ut cum osse, quod amputandum, justam habeat proportionem. Alæ B. & C. notatæ, pollicem cum dimidio sint longæ, acuminatæque, ut ex sequenti figura, ad vivum depicta videre est.

Cap. 19. Operatio autem sequenti modo instituenda est, præparato corpore, manus in scamnum aut tabulam collocanda, & à Viro Cordato tenenda est: deinde articulus, in quo amputatio peragenda, diligenter atramento notandus est, & apposito scalpro, malleo id tam validè percutiendum, ut unico ictu digitus abscindatur. Mox quæ sanguinis fluxum cohibent, & dolorem leniunt, applicanda sunt, de quibus suo loco fusius.

Cæterùm Candide Lector, etsi antea cap. 17. usum scalpri & tenaculæ in abscissione membrorum improbaverim, in hoc tamen casu, quia aliter fieri nequit, ex duobus malis minus eligendum, & extremum remedium potiùs adhibendum, quàm ægrum, in periculo constitutum, derelinquendum esse existimo. Cæterùm quomodo post curationem lignea tibia, aut ferrea manus adaptanda sit, Lector apud Ambrosium Paræum l. 23. videre poterit.

De Soporiferis. Guido de Cauliaco tr. 6. doct. 1. c. 8. Ioh. de Vigo l. 4. tr. 7. c. ultimo. Petrus Pigray l. 1. c. 9

Sunt prætereа, qui ægro ante operationem soporiferum aliquod præbent, ut minùs sentiat dolorem. At nos ex boni *Guidonis de Cauliaco* sententia abstinebimus: Quippe ista narcotica perquàm periculosa sunt, propter gravissima, quæ inducunt, symptomata, imò & mortem: quemadmodum posthac *cap. 24.* exemplo quodam demonstrabimus. Quare de iis agere supersedebo.

Mundificativum nostrum de succo apii, ad mundificanda & incarnanda Gangrænæ ulcera, aliaque sordida & maligna, sic præparatur:

Mundificativum de succo apii.

℞. Succi apii,
Scordii,
Arnoglossæ majoris,
Rutæ ana ℥ iiij.
Mellis rosati ℔. j.

Coquantur ad consistentiam syrupi, tum admisce.

Farinæ lupinorum,
Pulv. rad. Aristoloch. rotundæ,
Angelicæ,
Vincetoxici,
Theriaces ana ℥ ß.
Aquæ vitæ ℥ j.

Preparatio ranarum.

Misce, fiat unguentum, quod servetur in vase vitreo:

Ranas, quarum antè in descriptione pulveris nostri ad sistendum sanguinem memini, sic præparo. Accipio ranas aquatiles, suspendo illas in cucurbitam, ita tamen, ut fundum non attingant, ne in carbones comburantur, & aqua, quæ exstillat, odorem gravem acquirat. Accenso igne aquam in arena clementer extraho, & ad usum reservo. Est enim preciosa in ulceribus malignis & cancrosis, item in polypo, ozena, aliisque pudendorum & sedis ulceribus: inflammationem exstinguit & malignitatem corrigit. Ignem non exstinguo, usque dum omninò exsiccatæ fuerint ranæ, nec ulla ampliùs exstillet aqua. Illam tamen, quæ circa finem exstillat, separatim colligo; odorem enim aliquo modo graviorem habet, & in ulceribus oris & narium minùs grata est. Ranas ita exsiccatas in catillum fusorium projicio, ac in albissimos cineres comburo. Valent non solùm ad sistendum sanguinem, verùm etiam in omnibus ulceribus malignis, & sordidis, si eis inspergantur; mundificant, abstergunt, & malignitatem corrigunt.

Aqua ranarum facultas.

Cinerum ranarum facultas.

CAP. XX.

De symptomatibus, quæ post amputationem membri supervenire solent, deq; eorum causis.

CÆterùm, etiamsi Medicus & Cheirurgus summam adhibuerint diligentiam, corpusque ante operationem ritè præparaverint: æger tamen non semper à symptomatibus immunis esse potest. Primò, quia Medico non obtemperat, & in victus ratione peccat: aut quia adstantes officio suo minimè funguntur. Est enim verissimum, quod *Hippocrates* scriptum reliquit: nimirùm non sufficere, si Medicus officium suum circa ægros fecerit, omniaque summâ cum diligentiâ adhibuerit ad morbi oppugnationem, nisi æger ipse & qui circa ipsum constituti sunt, officio suo quoq; fungantur: & quæ à Medico præscribuntur, diligenter observent. Primò itaque, ut æger obediens sit, & in omnibus Medici consilium sequatur, necesse est. Secundò ministros, qui ægro inserviunt, diligentes & vigilantes esse convenit. Tertiò exteriora quoque, veluti aër secundùm morbi naturam, victus ratio, & habitatio commoda, requiruntur. Sin verò æger morosus & inobediens, habitatio ægri incommoda, & victus ratio prava fuerint; rarissimè scopum suum attinget Medicus, etiamsi diligentissimus fuerit.

Prima causa symptomatum. Lib. 1. aphor. 1.

Secundò superveniunt symptomata post operationem, quotiescunque corpus pravis humoribus, sanguineq; oneratum est. Cum impetu enim ad truncum confluunt, aut symptoma aliquod molestum in corpore excitant.

2 Causa symptomatum.

Tertia causa symptomatum ad morbi magnitudinem referenda est. Si enim membrum aliquod magnum, veluti femur, aut brachium, abscindendum est, aut in vulneribus capitis membranæ læsæ fuerint, quis quæso à gravioribus symptomatibus securus esse poterit? Tandem imperitia & negligentia Cheirurgi sæpissimè multorum gravissimorum symptomatum causa est: nonnunquam enim affectum, causas & symptomata, propter imperitiam non satis agnoscunt, at quis symptomata præcavebit, nisi morbi habuerit notitiam? Alii ab initio affectum negligunt, & flocci faciunt, ac interim dum corpus ægri expurgare, victus rationem præscribere, aliaq; ad præcavenda symptomata, administrare debeant, ventri & voluptatibus dediti sunt. Hinc occasionem, quæ, ut rectè *Hippocrates* docet, præceps est, negligunt, fitq; aliquando ex levissimo aliquo vulnere gravissimus affectus, qui ægrum aut extinguit, aut ad summum periculum perducit, maximaque incommoda post se relinquit.

3 Causa symptomatum.

Hipp. l. 6. Epidem. Galen. in arte medicinal. c. 87.

Vulnus simplex facilè curatur; imò natura, quæ, teste *Hippocrate*, morborum est medica, per

Cap. 20. per se & absque medio aut Cheirurgo, sæpissimè vulnera consolidat: symptomata verò cùm supervenerint, omnes naturales operationes invertunt, maximasque molestias, ac ingentes labores aliquando Medico pariunt. Ut autem Cheirurgus symptomata, quæ vulneribus aliquando accidere solent, præscire, præcavere, vel etiam ex arte curare possit, non satis est, ut nudam solummodò habeat experientiam: ratio (ut rectè monet *Galenus*) atque doctrina quoque requiruntur. Sed proh dolor, quorsum nunc devenit ars Cheirurgica! jacet profectò, & priscus ipsius splendor, apud multos veluti caligine quadam sepultus est. Multos circumforaneos, barbitonsores & castratores cognosco, quos vulgus ad cœlum usque extollit; quorum tamen nonnulli maternam linguam legere & scribere ignorant, malvam, aut parietariam vix cognoscunt. Hi nullâ habitâ ratione corporis ægri, herniosis testiculos evellunt, calculos extrahunt, aliasque gravissimas operationes, non purgato corpore, maximo cum detrimento ægrorum perficiunt. Factâ enim operatione, humores ratione doloris, veluti ad cloacam, circa locum affectum confluunt, gravissimaque quandoque symptomata excitant. Illa autem, quia non rarò totum negotium invertere, majoresque molestias ac labores, quàm ipse morbus procreare solent; necesse est, ut Cheirurgus rationem subjecti sui habeat, morbum, ipsiusque causas, naturam ægri, simul & facultates atque vires medicamentorum rectè agnoscat, eaque ex arte præparare, & adhibere sciat: quæ omnia ex ipsa scaturigine artis, nimirùm ex *Hippocratis & Galeni, Avicennæ, Celsi*, aliorumque antiquorum, ac neotericorum Medicorum atque Cheirurgorum scriptis potissimùm haurienda, & ita collocanda sunt, ut ratio & experientia simul conjungantur. Deinde, & quidem potissimùm, quia omnia bona dona à Deo proveniunt, quemadmodum divus Apostolus monet, item quia Medicina à Deo creata & data est, & absque benedictione Creatoris nihil operatur, videat Chirurgus, ut in omnibus suis actionibus & operationibus Deum invocet, & quantum fieri potest, piè & Christianè vivat. Circa ægros vigilans sit, summamque diligentiam adhibeat. Et quia, ut antea quoque monui, symptomata sæpissimè totam curationem prioris morbi invertunt, ideoque quomodo illa removenda, hîc in gratiam tyronum annectere visum est. Symptomata autem, quæ post operationem potissimùm supervenire solent, hæc sunt: Syncope, & virium prostratio, hæmorrhagia, febris, dolor, inflammatio, phlegmone, vigiliæ, phrenesis, convulsiones, atque Gangræna & Sphacelus de novo. De quibus omnibus ordine & sigillatim, breviter tamen dicturus sum, præter de Gangræna & Sphacelo, quæ si denuo superaverint, præcedens curatio iterùm adhibenda est.

De circumforaneis, oculistis, Error barbitonsorum notatur.

Ecclesiast. cap. 38.

Enumeratio symptomatum, quæ post operationem advenire solent.

CAP. XXI.

De syncope, & quomodo ea præcavenda & removenda sit?

SYncope, quæ præceps virium lapsus est, & in hujusmodi gravioribus operationibus non rarò accidere solet, periculo non vacat: nonnullos enim in ea exstinctos fuisse, observatum est. Videat itaque Cheirurgus, ut ante operationem eis omnibus, quæ in syncope requiruntur, instructus sit.

Multis variisque de causis præceps virium prostratio oritur, de quibus Lector *Galenum*, aliosq; authores videre poterit. In gravissimis verò operationibus has potissimùm ob causas accidit. Primò, propter maximam dissipationem & deperditionem spirituum vitalium. Hinc enim cor aliquo modo refrigeratur, ac prosternitur, donec cætera viscera iterùm novum præsidium ad ipsum miserint. Hujusmodi autem lipothymiæ supervenire solent, quotiescunque Cheirurgus in gravissimis operationibus cauterium actuale improbat, & in sistendo sanguine aut negligens, aut tardus fuerit. Cum sanguine enim spiritus simul effluunt, atque dissipantur. Cujus rei exemplum Lector *cap. 15.* de illustri Germano videre poterit.

Lipothymiæ causa.

Altera causa est, quando sanguis & spiritus repente & nimis copiosè, sive sit propter iram, timorem, vel aliam aliquam causam, circa cor confluunt, spiritusque vitales veluti suffocant.

2. Lipothymiæ causa. Arist. 10. problemat.

Tertiò supervenit lipothymia, quotiescunque vapor putridus & malignus ex trunco per arterias ad cor ascendit, spiritusque vitales inficit. Quapropter quotiescunque membrum aliquod putridum in parte mortua abscinditur, & quod reliquum est carnis putridæ, cauteriis actualibus in escharam comburitur, lipothymiæ gravissimæ & mortales pertimescendæ sunt. Vapores enim putridi, vi ignis excalefacti, subtiles & acres facti, facilimè per arterias ad cor adscendunt.

3. Causa.

Quibus orificium ventriculi exquisitissimo sensu præditum est, facilimè syncope corripiuntur, si bilis flava, aut aliquis alius humor acris sursum regurgitaverit: Uti accidisse memini, cum Empirici, & imperiti barbitonsores hujusmodi, aliasque operationes non purgato corpore administrant. Civi cuidam Bernensi, *Hieronymo Zobel* nomine, cum Anno 1614. Aventici venam non purgato corpore in sinistro cubito incideret barbitonsor, cardialgiâ primò, mox quoque epilepsiâ correptus fuit: finito paroxysmo epileptico, imprudens barbitonsor protinus venam in dextra manu incidit, multumque sanguinis extrahit. Quid fit? iterum cardialgiâ, mox quoque epilepsiâ gravissimâ & periculosa correptus fuit; uti lector *in 4. Cent. Observ. nostrarum* fusiùs videbit. Corpus itaque antequam vena incidatur, aut membrum aliquod abscindatur, ab excrementitiis humoribus ut evacuetur, plus quàm necesse est.

4. Causa.

Observat.

Ubi lipothymiæ invadunt, pulsus languidus, & ita obscurus fit, ut quandoque difficulter percipi possit: Sudor frigidus in facie, aliquando quoque circa pectus erumpit: Nausea, non rarò quoque vomitus superveniunt, frequenterque oscitat æger: Sanguis ex toto corpore ad cor confluit: quapropter extremæ partes frigent: faciei nitor

Signa.

Cap. 21. Nota.

nitor & color vividus aufertur; nasus acutus & oculi cavi apparent. Sanguinis quoque fluor ut plurimum, fluente ad interna sanguine, remittit, nonnunquam, rarissimè tamen, augetur, propter retentricis facultatis labefactationem, atque summam prostrationem; quod & eis, quibus vena secta, & sanguis nimis copiosè extractus fuit, accidisse memini. Corpus, ut semel dicam, prostratum, & sine motu ac sensu jacet, nec quicquam videt, neque audit æger eorum, quæ circa ipsum fiunt.

Cum autem remedia secundùm causam morbi sint mutanda, & adhibenda, necesse est, ut Cheirurgus ex sequentibus signis edifcat, an syncope propter dissipationem spirituum, vel ex eorundem oppressione proveniat? idque primò ex pulsu cognoscere licet. Solutæ enim vires inquit *Galenus*, parvum languidum, ac valde frequentem pulsum efficiunt: pressæ verò pulsus mutant, cum in reliquam omnem inæqualitatem, & ordinis confusionem, tum in eam, quæ in vehementia spectatur & magnitudine. Nam inæqualitates hæ oppressarum virium maximè propriæ existunt. Secundò, virium lapsus propter dissipationem spirituum semper post intempestivam hæmorrhagiam accidit. Ex oppressione verò spirituum etiam ab initio operationis, & antequam sanguis profluxerit, supervenire consuevit. Si syncope circa finem operationis, aut etiam absoluta operatione pervenerit, haud difficulter ex sanguinis, qui effluxit, quantitate conjiciet Cheirurgus, syncope, an ex spirituum vitalium dissipatione fuerit, nec ne? Tertiò, in syncope ex retentione spirituum, item ex magna crudorum humorum copia, præcordia inflantur, & totum corpus majorem naturali molem habet: & color aliis albidiorem, & aquosiorem speciem mutatur; aliis ad nigridiorem, ac lividiorem. Quartò, æger, si optimo corporis habitu præditus, cordatus & animosus, nihilominùs tamen lypothymia correptus fuerit, verisimile est, malum propter dissipationem spirituum accidere: propterea quod æger ante operationem intempestivè per alvum, aut sudores expurgatus fuerit, aut in ipsa operatione multum sanguinis profuderit. Sin verò æger delicatulus fuerit, stomachum debilem habuerit, intempestivè expurgatus non fuerit, neque hæmorrhagia usque adeò magna supervenerit, certum est, lipothymiam propter retentionem & suffocationem spirituum accidere: propterea quod aut rationem timoris, aut aliquam aliam ob causam, sanguis, humores, & cum ipsis spiritus intempestivè confluxerit. Ignosce, candide Lector, si in enumeratione signorum prolixus fuerim. Id enim eam ob causam feci, quò tyrones, junioresque Cheirurgi hujus affectus plenissimam notitiam habere possint. Quàm grave enim & periculosum sit symptoma, Medicis in confesso est, & sequentes observationes fidem faciunt. Duo ex domesticis serenissimi Principis ac Domini, Dn. JANUTII à RADZEVIL Lituaniæ, &c. Ducis, cùm in decertatione unus ex illis gladio parùm supra genu vulneratus fuisset, protinus in lipothymiam incidit, vitamque posuit, antequam Cheirurgus Principis accurreret: etiamsi nulla supervenisset hæmorrhagia, & vulnus non usque adeò profundum esset. Hæc ex relatione serenissimi Principis habeo.

1. Galen. in introduct. in pulsus.

2.

3. Paul. Æginet. l. 2. cap. 37.

4.

Observat.

Gersheimensis quidam barbitonsor, *Wilhelmus Fix* nomine, cùm velitando cum Düsseldorpensi quodam in via, haud procul ab ipso oppido, circa carpum (si rectè memini) sinistrum, vulnus exiguum recepisset, protinusque syncope correptus fuisset, in ipsa extinctus fuit, etiamsi nulla supervenisset hæmorrhagia. Ambos autem istos viros propter conceptam iram extinctos fuisse, verisimile mihi esse videtur. Dolor enim iraque; ut Pontanus refert, mentem præcipitant: Sanguis enim, & spiritus cum impetu ad cor confluunt, caloremque vitalem extinguunt, quemadmodum videmus flammam in lampade extingui, si nimium olei affunditur. Adde quoque conturbationis proprium esse, ut idem *Pontanus* docet, mentem labefactare: at altercatio illa absque conturbatione fieri non potuit. Honesta quædam matrona Hildenæ, cùm An. 1502. 4. Septembris per totam diem in administratione rerum domesticarum occupatissima, ac proinde defessa fuisset, & quod cœnam ad focum sederet, periculosissima lipothymia correpta fuit: quemadmodum lector in tractatu, de combustionibus fusiùs videre poterit.

Cap. 21. Observat. Ioh. Iovianus Pontanus de fortitudine lib. 1. c. 27. Libro 3. allegato cap. 16. Observat.

Quamprimùm itaque Cheirurgus ex supradictis signis cognoverit, lipothymiam in propinquis esse, protinus ut secundùm causas adhibeat remedia, necesse est. Quapropter ne in ipsa operatione longos dolores patiatur æger: aut multum sanguinis profundatur, viresque dissolvantur; cordatum & manu promtissimum convenit esse Cheirurgum. Habeat præterea in promptu pulveres, ad sanguinem sistendum exquisitissimos, simul & cauteria ignita; ut venas simul & arterias protinus obturare possit. Adsint etiam ægro Ministri divini, qui consolationibus piis ipsi animum erigere possint. Sin verò virium lapsus, propter spirituum circa cor collectorum copiam acciderit, non usque adeò opus est, confestim restinguere sanguinem, imò expedit, ut sanguis & spiritus iterùm ex interioribus ad exteriora, beneficio hæmorrhagiæ, & arctissimis ligaturis evocentur. Verùm enim vero in his omnibus virium inprimis habenda est ratio. Cùm primùm autem supervenerit lipothymia, ægrum protinus in dorsum collocare convenit, ita tamen, ut caput & pectus aliquo modo elevata sint, ne membra nutritioni inservientia, veluti ventriculus & hepar, diaphragma reprimant, pectusque coarctent. Hanc quoque ob causam vestimenta, & quæcunque circa pectus & ventrem sunt, protinus relaxare convenit: quo membra respirationi inservientia libera esse possint.

Cap. 8.

Porrò si lipothymia propter dissipationem spirituum fuerit; exteriùs adhibenda sunt ejusmodi, quæ poros obturare, sanguinem quinetiam caloremque nativum simul & spiritus iterùm ad interiora propellere valeant. Quapropter facies, tempora, & carpi, aquâ rosarum, plantaginis & aceto rosaceo sunt irroranda: Sin prædictæ aquæ minimè in promptu fuerint, aqua communis, acetum item commune substituendum est. Aqua autem

Curatio lipothymiæ ex dissipatione spirituum.

Cap. 21. autem (quod notandum) cum impetu, & ægro nesciente, in faciem projicienda est: sic enim spiritus veluti sopiti excitantur, & ad fontem vitæ recurrunt. Os præterea & nares digitis comprimantur, quo inspiratus aër versus interiora recurrens, excalefactusque cor calefaciat, & spiritus reficiat. Protinus quoque parum vini, aut vini Malvatici, vel nonnihil aquæ cinnamomi, in qua aliquid confectionis Alkermes dissolutum sit, ægro propinandum est: Crines trahendi, & spiritus circa cor sopiti, vociferationibus excitandi sunt. Cùm primùm lipothymia nonnihil remiserit, buccella panis vino aut vino Malvatico madefacta, ovum item sorbile, & jusculum ex optima carne, haustusque vini ægro offerendus est. Sin febris ardens adfuerit, vinum pisanâ, aut decocto agrimoniæ diluendum est. Sequens quoque epithema regioni cordis, temporibus item & arteriis brachiorum applicetur.

Epithema.

℞. Aquarum rosarum.
Buglossæ.
Borraginis.
Acetosæ.
Aceti rosarum ana ℥j.
Corallior. præpar.
Santalorum omnium.
Specier diamargariti frigidi ana ʒj.
Confect. Alkermes ℈ij.
Ossis de corde cervi.
Caphuræ.
Croci ana ℈ß.

Misce, fiat epithema, ut dictum: Ori præterea & naribus continuò linteum aut spongia epithemate isto insuccata admovenda est. Odores enim suavissimi, ut postea dicam, vires quoque reficiunt, instaurantque.

Syncopes ex abundantia sanguinis curatio. Quod si syncope propter sanguinis copiam, aut ex putridis & malignis vaporibus, ex membro putrefacto ad cor elevatis advenerit, sanguis, ut post amputationem membri nonnihil fluat (secundum tamen virium tolerantiam) necesse est. Sic enim vapores putridi iterùm ex partibus nobilibus ad truncum trahuntur. Hanc quoq; ob causam ut vinculum illud paulò supra locum amputationis, protinus solvatur, non usque adeò est necesse: sed poterit per quadrantem horæ relinqui, ab interioribus enim ad exteriora quoque trahit. Quapropter in maximis & periculosis lipothymiis, brachia & crura arctè ligare solemus. In dorsum similiter collocandus est æger, & pectus à vestimentis liberandum. Facies vino, in quo flores spicæ macerati fuerint aut etiam aqua spicæ: labia verò & lingua theriacâ confricanda sunt: parumque theriacæ vino malvatico dissolutæ, ex cochleari exhibeatur. Aut

℞. Aquæ cinamomi
Buglossæ ana ℥ß.
Confect. Alkermes ℈. j.
Lapidis Bezoar. gr. vj.

Misce, fiat potiuncula.

Naribus suaviter redolentia, veluti aqua cinnamomi, in qua confectio Alkermes dissoluta, aut storax, Benzoi, ambra, moschus, crocus & similia macerata fuerint, admovenda sunt. Hujusmodi enim spiritus recreant, viresque, ut *Galenus* & alii docent, instaurant. Sin autem lipothymia propter vitium aliquot matricis acciderit, aut ægra hysterica fuerit, naribus non suffitus ex odoratis, sed fœtidis, veluti asa fœtida, fumus item plumarum perdicum combustarum, aut cornu caprarum, aut solearum calceamentorum, corticum cæparum, & id genus aliorum; pudendis verò odorata adhibeantur. Ita etiam, si capitis dolor ingens ac magnus adfuerit, suffitus aromatum naribus admotos minimè convenire, nos docet *Hippocrates* his verbis: *Suffitus aromatum, & ex odoramentis, muliebria ducit.* Sæpius verò ad alia utilis esset, utpote ad omnia frigida & humida corporis, uteri præsertim mala; nisi capitis faceret gravitatem, quippe vapores suffitu, utpote tenuiores, ad caput feruntur, idque complentes, gravitatem ejusdem efficiunt. Quod si syncope adeò gravis & vehemens fuerit, ut de vita periclitetur æger, extremitatibus, veluti brachiis & cruribus vincula dolorosa protinus injicienda sunt. Naribus pennâ pipere confricatâ, inditâ, aut nonnihil pulveris piperis albi calamo inspirati, sternutamenta cienda sunt; quo spiritus sopiti excitari possint. Hanc quoque ob causam pennâ oleo communi inunctâ, & œsophago intrusâ, vomitus provocare convenit. Nonnunquam enim ob crudorum humorum, vel etiam cibi copiam, in hujusmodi operationibus lipothymia gravissima accidere solet, quemadmodum cap. 18. exemplo de gulosa quadam ostendimus. Interim autem, dum Chirurgus sternutamenta evocat, aut vomitum excutit, diligentissimè ut prospicias, plusquam necesse est. Quapropter hujusmodi præsidia non nisi maximâ urgente necessitate, adhibenda sunt. Cordi sequens epithema applicetur.

Cap. 21. Gal. lib. 2. aph. Hipp. comm. 11. Paul. Aegin. lib. 6. c. 40. Nicolaus Massa lib. de morbo gallico tr. 3. c. 7. & tr. 4. cap. 4.

Lib. 5. aph. 28. Iohan. Lygaeus in com.

Admonitio.

Epithema.

℞. Aquarum Borraginis.
Buglossæ ana ℥j.
Melissæ ℥ij.
Vini Malvatici ℥iij.
Electuarii de gemmis ʒj.
Croci ℈j.

Misce, fiat epithema.

Sequens elixir vitæ quoque mirum in modum in lipothymia, & virium lapsu convenit: quandoquidem cerebrum, cor, ventriculum, omnesq; partes internas roborat, spiritus recreat, ac humidum radicale instaurat, noxiosq; vapores à partibus nobilioribus ad ignobiliora expellit. Detur à drachmis duabus ad unciam semis, per se, aut pauco saccharo, vel confectione Alkermes dulcorata.

Elixir vitæ.

℞. Aquarum rosarum odoriferarum.
Melissæ,
Buglossæ ana ℔j.
Aq. Cinnamomi ℔iij.
Garyophyllorum confractorum,
Nucis Muschat.
Macis,
Benzoini,
Storacis calamitæ,
Cortic. Citronum,
Aurantiorum ana ʒj.

Flor.

Cap. 21. & 22.

Florum anthos,
Salviæ,
Betonicæ,
Primulæ veris,
Buglossæ,
Borraginis,
Violarum,
Summitatum majoranæ ana M. ß.

Incidantur & contundantur, quæ contundenda, deinde cum aquis commisceantur, & digerantur in Sole per dies 24. vase diligenter cerâ obturato. Tandem per alembicum vitrum in balneo Mariæ lento igne destillentur. Aqua excipiatur ampullâ vitreâ. Ex remanentia s. a. extrahatur Sal, & admisceatur aqua, item

Moschi ℈ß.
Ambræ gr. vj.
Croci ℈j. ß.

Misceantur omnia, & reserventur in ampulla diligenter clausâ ad usum. Præstans est, ut dixi, si ex cochleari exhibeatur, naribus quin etiam, fronti, & arteriis brachiorum admoveatur.

Sequens quoque pulvis summopere convenit in lipohtymia, naribus & ori calamo inditus.

℞. Rosarum odoriferarum ℥ß.
Storacis calamitæ
Benzoini ana ℥ij.
Mosci &
Ambræ ana gr. vj.

Misce, fiat omnium pulvis subtilissimus: reservetur in vase vitreo, cerâ diligenter obturato.

CAP. XXII.

Qualisnam victus ratio ægro post operationem præscribenda sit.

Peractâ operatione, & remotâ lipothymiâ, si forsan supervenit, victus ractio talis, quæ reliqua symptomata partim removere, partim quoque præcavere possit, præscribenda est: ubi iterum essentia & magnitudo morbi, simul & vires ægri perpendendæ.

Porrò Gangræna cùm sit ex numero gravissimorum morborum, extrema & exquisita remedia, juxta *Hippocratem*, convenire, omnibus in confesso est: Victus itaque tenuissimus præscribendus esset ægro, nisi vires ut plurimum contrarium suaderent. Humidum enim radicale cùm propter morbi violentiam, dolorem gravissimum, & sanguinis deperditionem, sit absumptum, & spiritus vitales dissipati, omnesque actiones corporis prostratæ, pleniori victus ratione iterùm ut instaurentur, reficianturque, perquam necesse est. Major enim error, ut testatur *Hippocrates*, in tenui victu intempestivè adhibito fit, & gravius vires læduntur, quàm in paulò pleniore victu, præsertim ubi vires prostratæ fuerint. Quâ victus verò ratione id fieri debeat, alibi nos docet *Hippocrates*, his verbis: Victus humidus aut frigidus actu, aut potentiâ talis, febricitantibus confert; at in hujusmodi gravissimis periculosissimisque operationibus, semper adest febris: quapropter cibi boni succi, qui humectando simul refrigerant, æger nutriendus est. Hujusmodi cibus autem est, jusculum carnium recentium, caponum inprimis, gallinarum, & castratorum, hordei mundati, & avenæ decorticatæ, & similium: conveniunt & panatellæ, ut vocant, emulsiones seminum frigidorum, amygdalata, & ova recentia. Cum carne coquendæ sunt herbæ refrigerantes, veluti borrago, buglossa, acetosa, lactuca, cichorium, spinacia, cerefolium, & flores calendulæ. Spiritus enim vitales recreant. Conveniunt quoque pruna damascena, & uvæ passulæ, aquâ & saccharo coctæ. Aromata, præcipuè piper, zingiber, garyophylli, item alia, cæpæ, raphanus, sinapi, & hujusmodi omnia, quæ insigniter excalefaciunt, summoperè nocent. Ab initio vinum, omniaque potulenta calida, omninò interdicenda sunt, nisi vires planè prostratæ, lipothymiæ frequentes adfuerint, tunc enim per intervalla vinum aquâ dilutum exhibere convenit, alioquin bibat ptisanam, in quâ pruna, aut tamarindi incoctæ fuerint: vel detur decoctum agrimoniæ & veronicæ sacchar o dulcoratum, & cinamomo aromatizatum, vel lac amygdalarum. Ptisanæ quoque & decocta agrimoniæ admisceri poterunt, syrupus citronum, de limonibus, de succo acetosæ, de agresta, de succo berberorum & similia. Loco Syruporum succi quoque conveniunt. Si verò tussis adfuerit, aut æger vitio aliquo pectoris laboraverit, ab omnibus acidis ut abstineat æger, necesse est: præcipuè ab initio morbi, ne auctâ tussi propter concussionem corporis, sanguis circa truncum iterùm erumpat.

Lib. 1. Aphor. 6. *Lib. 1. Aphor. 5.* *Lib. 1. Aphor. 6.* *Cap. 22.* *Cautio in usu acidorum.*

Alvus ut lubrica sit, prospicere oportet, ubi enemata lenientia, suppositoria, & pruna aquâ & saccharo cocta conveniunt. Ira præterea, tristitia, omnesque affectiones animi vitandæ sunt. Gaudium mediocre, uti spiritui recreando convenit; Sic risus inprimis immoderatus supra modum nocet: Ridendo enim cor totumque nervosum genus maximo cum impetu moveri, atque ex una in alteram partem ferri, *Centuria prima Observat.* 23. annotavimus. Hinc perspicuum fit, duabus de causis risum nocere eis, quibus membrum aliquod amputatum est. Primò, quia ridendo nervi contrahuntur, unde dolor, & convulsiones: secundò, quia ex maxima illa concussione, & agitatione corporis & musculorum, venæ quoque & arteriæ agitantur & commoventur, ac proindè sanguis iterùm erumpit, quemadmodum loco jam jam allegato fusiùs monstravimus & exemplo non vulgari in Nobilissimo & Strenuo viro Dn. *Imberto à Diesbach*, Domino ad S. Christophorum observato, confirmavimus. Prædicta victus ratio non solùm amissas vires instaurat; Verum etiam quàmplurima symptomata, quæ ægris insidias parare solebant, avertit.

Ira item risus periculosus.

CAP.

Cap. 24.

CAP. XXIII.

Quomodo hæmorrhagia, si post primam apparatum iterum supervenerit, prohibenda & compescenda.

OMnium symptomatum, quæ vulneribus superveniunt, hæmorrhagia meritò periculosissimum est censendum, præcipuè autem, si arteria aliqua aperta fuerit. Ex arteriis enim sanguis longè impetuosius, quàm ex venis prosilit; Et propter continuum motum earum, densam duplicemque tunicam, difficulter obturari possunt. Hinc æger in vitæ discrimine versatur. Cum sanguine enim spiritus dissipantur, vires dissolvuntur, humidumque radicale exhauritur: hinc partes nobiles adeò labefactantur, ut sæpissimè obstructiones gravissimæ viscerum, icteritia, & hydrops sequantur. Quòd si singultus supervenerit, de ægro actum est. Ubi enim sanguis plurimus effluxerit, à quovis loco, sive à naribus, sive ab ore, thorace, ventriculo, utero, hæmorrhoidibus, singultus, qui ventriculi depravatus motus est, aut convulsio superveniens, malum. Fit enim hujusmodi singultus ex inanitione & absumptione humidi radicalis, quapropter ut plurimum lethalis est, ut *Hippocrates* & experientia docent. Hanc ob causam prospiciat Cheirurgus, ut diligentes & fideles ministros ægro adjungat, qui omnia, quæcunque necessaria videbuntur, adhibeant: Inprimis autem manu madefacta oxycrato, stupas cum pulvere continuò per vices continuare debent, ne sanguis erumpat. Prospiciant præterea, ne multum se commoveat æger, sternutet, vociferetur, tussiat, rideat, aut corpus culcitris multum oneret. Quid plura? quæcunque corpus commovent, aut quovis modo excalefaciunt, vitanda sunt.

Hipp. l. 5. aphor. 3.

Monitos autem hîc velim juniores Chirurgos, ut interim dum æger dormit, vigilans & diligens ipsi adsit minister: ne æger propter falsas imaginationes, quæ aliquando supervenire solent, truncum commoveat, iterumque sanguis erumpat, quemadmodum cuidam ægrotorum meorum in agro Paterniacensi accidit. Huic cùm brachium ad cubitum amputassem, ille verò tertio die, me absente, brachium, (quod minimè sibi amputatum esse persuadebat) extendere, & manu, nescio quid, apprehendere vellet; denuò apertâ venâ, hæmorrhagia magna & virium prostratio secuta est, ita ut paucos post dies è vita discesserit. De hujusmodi falsis imaginationibus videat Lector *Observ.* 14. & 15. *Cent.* 3. item *Laurentii Jouberti* tractatum *de vulneribus Sclopetorum.*

Admonitio utilissima.

Observat.

Quod si hæmorrhagia supervenerit, non illico tamen amovendus est primus apparatus, sed prius tentandū, an aliis remediis retineri possit. Protinus itaque unus ex ministris manu stupas cum pulveribus contineat, fortiterq; contra oscula venarum reprimat. Ne autem incalescat manus, sæpissimè oxycrato immergenda est. Alius præterea adsit minister, qui superiorem partem trunci, linteis oxycrato madefactis involvat.

Cap. 24.

Si amputatum fuerit crus, brachia ad cubitum arctissimo vinculo constringenda sunt, erit id vinculum è tenui redimiculo, cujusmodi illud est, quo mulieres ad ligandos nodandosque suos crines uti consueverunt. Sin amputatum fuerit brachium, crura ad poplitem constringere convenit: Ligatura enim hæc sanguinem protinus attrahit, & hæmorrhagiam sæpissimè impedit. Ad eandem intentionem summoperè quoque convenit venæ sectio, in opposita parte facta: hoc est, si crus dextrum amputatum fuerit, in cubito dextro secanda est vena: si verò brachium abscissum, venam in poplite secare convenit. Quod si vena in poplite non apparuerit, in pede secanda est, dummodò id absque immersione pedis in aquam calidam fieri poterit. Quandoquidem in his frigido, frigidaque aquâ utendum, unde fluit sanguis, aut fluxurus est. Immersis enim pedibus manibusque in aquam calidam, totus sanguis incalescit, adeòque effervescit, ut difficulter restingui possit. Quapropter etiam frictiones eis, quibus sanguis fluit, aut fluxurus est, minimè convenire, rationi consentaneum est. Evacuatio autem hæc non solùm in hæmorrhagia convenit; verùm etiam reliqua symptomata, veluti febrem, dolorem, inflammationem, & similia arcet atque impedit.

Vena quando post amputationem secanda.

Hipp. l. 5. aph. 23.

Nota.

Ante venæ sectionem autem diligentissimè perpendere debet Chirurgus, an æger sit plethoricus, juvenis & robustus. Si enim cacochymicus, senex, aut multum imbecillis fuerit, minimè aut in paucissima saltem quantitate detrahendus est sanguis.

Quæ ante venæ sectionem perpendenda.

Si intemperies maxima hepatis adfuerit, sequens epithema tepidè applicare convenit regioni hepatis.

Epithema.

℞. Aquar. endiviæ,
Cichorii,
Lactucæ,
Absinthii an. ℥ij.
Aceti rosacei ℥.ß.
Specier. diarrhod. abbatis
Diatrion santalon. an. ℈ij.
Caphuræ ℈.ß.

Misce, & applicetur, ut dictum, cum filtro aut spongia, vel etiam linteo reduplicato.

Aër, in quo æger versatur, frigidus ut sit, necesse est: quapropter, si tempus calidissimum fuerit, cubiculum aqua frigida aspergendum & foliis plantaginis, salicis, quercinis, rosarum, gramine, & similibus hinc inde sparsis, calor attemperandus est.

Aër qualis esse debeat.

His adhibitis remediis, si sanguinis fluxus non sistitur, fascias, vesicam, reliquaque omnia clementer solvere & amovere, iterumque renovare necesse est. Quod si vena, ex qua sanguis profluit, in conspectum venerit, forcipe apprehendenda, & filo reduplicato liganda est, quemadmodum superius dixi. Si verò impetuosè profluxerit sanguis, ita ut de vita periclitetur æger, sequenti cauterio candente compescendus & restinguendus est,

Tandem stupæ cum pulvere ad sanguinis fluorem sistendum, vesica item, ac reliqua, quemadmodum *cap.* 16. declaravimus applicanda sunt. Adsit quoque minister, qui manu oxycrato madefacta, stupas cum pulveribus ad oscula venarum reprimat.

CAP. XXIV.

De dolore, inflammatione, & intumefactione, & quomodo hujusmodi symptomatibus occurrendum.

POst hæmorrhagiam, omnium symptomatum periculosissimum dolor meritò censendus est, cum sit mater, ex qua quàm plurima mala generantur. Quapropter non sine gravissima causa monet *Galenus*, vulnera blandè esse tractanda, ne dolor suboriatur. Etiamsi enim corpus ante operationem eâ, quâ fieri potest, diligentiâ expurgatum sit, attrahit nihilominus dolor, maximo cum impetu, sanguinem & humores ex toto corpore ad truncum, iterumque inflammatio, intumefactio, phlegmone, convulsiones, aliaque symptomata suboriuntur. Ratione item doloris vigiliæ, inquietudines, phrenesis, lipothymiæ, prostratio appetitus viriumque consequuntur. Digestio quoque non tantùm ventriculi, verùm etiam vulneris impeditur, ita quidem, ut sæpissimè Gangræna iterùm circa truncum suboriatur. Monitos itaque velim juniores Cheirurgos, ut in omnibus operationibus illam adhibeant diligentiam, quo omnia, quantum quidem fieri potest, absque dolore perficiant: Id n. verò *Galenus*, cum operationes jucundè fieri debere præcipit. Quapropter omnes meritò vituperandi sunt, qui ægros nulla urgente necessitate, doloribus ac tormentis lacerant.

Method. med. l. 5. cap. 5.

Admonitio.

Cap. 24.

Method. med. lib. 14. cap. 13.

Dolor autem præcavetur internis externisq; remediis. Internis, quæ affluẽtes humores, & sanguinem, sive is qualitate sive quantitate peccaverit, evacuant: Externis, quæ eosdem humores sanguinemq; à parte affecta repellunt, alterantve. Quod si circa truncum aliquid dolorificum à Chirurgo commissum fuerit, hoc est, si medicamentum aliquod acre applicuerit, aut vinculum (uti nonnulli faciunt) ad truncum reliquerit, id protinus quoq; corrigendum & removendum est.

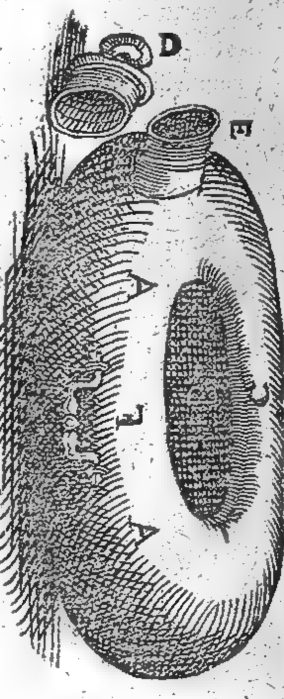
Dolor quomodo præcavendus.

Cæterùm sedatur dolor tribus modis, 1. auferendo causam, 2. corrigendo intemperiem, quæ partem læsam afficit, 3. stupefaciendo & sensum partis habetando. Quapropter si dolores ex affluxu humorum acciderit, corpus iterum secundum humoris prædominantis naturam expurgandum est. Id tamen, nisi violentia morbi obsuerit, ante operationem fieri debet: quo facta operatione corpus purum sit, ne forsan ex motu isto sanguis iterum erumpat. Sin verò corpus ante operationem expurgatum non fuerit, & dolor ac inflammatio supervenerint, post operationem (si vires permiserint) clementer expurgandum est. Ne autem, dum æger è lecto ad exonerandam alvum egredi cogitur, hæmorrhagia iterùm superveniat sequens vasculum ad excipienda excrementa aptissimum ipsi supponatur.

Dolor tribus modis sedatur.

Vasculum autem illud ex cupro, aut stanno fabricatum, & rotundum esse convenit, latum pollices 13. altitudo pollices quatuor non excedat. In superiori parte foramen habeat rotundum, & pollices septem longum, cujus limbus aliquo modo depressus sit; quemadmodum sequens figura indicat.

A. A Va-

Cap. 24.

A.A. Vacuum sive ventrem vasculi denotant.

B. Foramen rotundum, in superiori parte pollices septem longum, adumbrat.

C. Limbus est vasculi, nonnihil impressus, idque in illum finem, ne æger ab ipso lædatur, sed commodè ei insidere possit.

D. Operculum fistulæ E. notatæ, per quam pelvis mundatur, denotat. Est quoque loco manubrii, quo vasculum sub ægrum intruditur iterumque extrahitur.

Quò lector figuram vasculi, & inprimis limbi depressionem, eò meliùs intelligere queat, apposita est figura altera; quæ vasculum per medium dissectum repræsentat.

Interim autem, dum æger alvum exonerare nititur, minister, ut manu posca madefacta pulvillos, fasciam & pulveres ad sanguinem sistendum, versus vasa reprimat, necesse est. Clementer tamen omnia facienda sunt, ne dolor excitetur, Victus ratio talis præscribenda est, qualem *c.22.* & alibi fusiùs indicavimus. Si plethora maxima adfuerit, & sanguis in partem læsam confluxerit, doloremque excitaverit, incidenda est vena, dummodò vires consentiant, & æger sit juvenis, neque in ipsa operatione multum sanguinis profusum fuerit: Quandoquidem venæ sectio in omnibus doloribus, præcipuè qui ex plenitudine sanguinis proficiscuntur, singulare præsidium est.

Venæ sectio.

Solent nonnulli Chirurgorum vinculum ex superiori parte amputationis, in secundum apparatum relinquere: idque in eum finem, ut oscula venarum, simul & arteriarum constringantur: Sed perperam profectò faciunt. Vinculum enim hoc maximos atque continuos dolores, ingentesque cruciatus excitat. Hinc inflammationes, febres, vigiliæ, aliaque Symptomata suboriuntur. Attrahit enim cum impetu sanguinem, atque humores ex toto corpore ad partem læsam. Hanc quoque ob causam primus apparatus, si ullo modo fieri possit, aut ad summum secundo, aut tertio die removendus est. Fasciæ enim & vesica bovina, cùm circumcirca truncum exsiccantur, doloresq; non spernendos excitare solent. Nonnulli ab initio linteaminibus, ac culcitris calidis ita solent obvolvere truncum, ut inde (maximo ægrorum damno) præter modum incalescat, atque ratione suæ caliditatis, sanguinem humoresque ex corpore attrahat. Hæc, si causa doloris fuerint, corrigenda quoque erunt.

Vinculum ex superiori parte amputationis post operationem solvendū.

Primus apparatus quando removendus.

Unica superest causa doloris, quæ removeri non potest, nimirùm, quæ propter puris præparationem accidit, ac præcipuè tertio, quarto, ac quinto die ægrum infestare solet. Pus enim, *Hippocrate* teste, dum conficitur, dolores fiunt, ratione quâ materia circumstantes partes intendit, ob ipsius fusionem, & spirituum dissolutionem. Febres item accidunt magis corde jam concalefacto, quàm jam confecto pure: quippe materia tum attenuata est, & multum spirituum exhalavit, putrida denique concocta sunt, atque effluunt. Hoc itaque tempore æger blandè & circumspectè tractandus est, omniaque, quæ dolorem excitare solebant, evitanda, atque removenda sunt.

Lib. 2. Aphor. 47.

Secundò sedatur dolor, corrigendo intemperiem partis affectæ. Ratione enim solutionis continui, pro plenitudine & cacochymia corporis, humores in partem affectam plus minusque confluunt, & excalefaciendo, ac partes nervosas extendendo & alterando, dolorem atque intumefactionem excitant. Itaque statim ab initio, quemadmodum antea quoque monui, repellentia applicare convenit. Quapropter totum membrum bis aut ter in die oleo rosaceo & myrtillorum ut inungatur, & defensivum applicetur, necesse est. Pulvilli item & fasciæ oxycrato imbuendæ sunt. Hæc omnia enim non solùm affluentes humores repellunt, verùm etiam calorem partis affectæ ad temperiem reducunt.

Cap. 24. 2. Modus sedandi dolorem.

Etsi autem hujusmodi frigida parti affectæ applicare necesse sit; Ipsum tamen vulnus, ut temperatè sit calidum, prospicere debet Cheirurgus. Quamobrem digestivum utcunque copiosè filamentis & pulvillis applicandum, & ne oxycratum aliaque frigida ad ipsum vulnus perveniant, danda est opera. Frigidum enim, inquit *Hippocrates*, ulceribus mordax, non quidem erodendo, quod continuum est; Sed potiùs divellendo cutem obdurat, substantiam ejus densans & constringens, dolorem importabilem facit, eò quod nativum calorem, qui suppurationis causa est, exstinguat; livorem obducit, & denigrat, rigores febriles, convulsiones, distentiones creat, non quidem per se, ut rectè docet *Lygæus*, sed ex accidente: Nam conclusis corporis meatibus putredinem, & subinde febrem excitari, necesse est. Summa, ut verbo dicam, pars affecta ad temperiem, quantum quidem fieri potest, reducenda est: hoc est, ut neque nimis sit calida, frigida, humida, aut sicca: Quandoquidem, nisi pars affecta quàm optimè fuerit temperata, minimè curari posse, *Hippocrates*, & experientia fidem faciunt. Sin verò materia effluens pituitosa fuerit, victus ratio utcunque calida & sicca instituenda est, uti *cap.12.* in victus ratione, in causa frigida & humida, fusiùs declaravimus. Trunco non frigida, sed temperatè calida, veluti unguentum basiliconis, aureū, cataplasma item ex farina fabarum, lupinorum, baccarum lauri, floribus chamomillæ, sambuci, meliloti, rosarum, & summitatum absinthii, omnibus vino rubro coctis, applicanda sunt. Truncus quin etiam linteis & stupis calidis involvatur, & digestio vulneris celeriter promovenda est. Venæ sectio hîc vix locum habebit, quin potiùs corpus à pravis humoribus expurgare expediet.

Lib. 5. Aphor. 20.

Lib. 3. Aphor. Hip. comm. 17.

Hipp. l. de ulceribus. Gal. meth. med. l. 3. c. 8. & l. 4. c. 2.

Venæ sectio.

His, uti dixi, adhibitis, si præter spem atque exspectationem dolor, inflammatio, affluxus humorum & febris iterùm supervenerint, denuò corpus secundùm humoris prædominantis modum expurgare, venam secare, & defensiva applicare, & truncum totumque membrum sequenti linimento calidè inungere necesse est.

℞. Ol. rosarum.
Myrtillorum.
Anethi.
Lumbricorum an. ℥j. Misce.

Interim tamen etsi inflammatio aliqua adsit, vulneri tamen, ut omnia tepidè applicentur necesse

Cap. 24. Lib. 5. Aphor. 21.

necesse est. Calidum enim, ut *Hippocrates* testatur, pus movet, cutem emollit, dolorem sedat, rigores, convulsiones, & distensiones mitigat. In hunc itaque finem sequens digestivum vulneri filamentis copiosè imponendum est.

Digestivum.

R. Terebinth. claræ & aqua betonicæ, aut Veronicæ lotæ ℥ j ß.
Ol. Rosacei &
de vitellis ovorum ana ℥ j.
Gummi Elemi &
Ceræ novæ ana ʒ vj.
Dissolvantur lentissimo igne, & percolentur: postea admisce
Croci ℈ j ß.
Vitellos ovorum num. ij.

Cataplasma.

Misce, fiat unguentum, quod filamentis tepidè applicetur, & emplastro basilicone cooperiatur. Aut applica sequens cataplasma, quod dolorem mirum in modum mitigat:

R. Medullæ panis ℔. j.
Coquatur cum lacte vaccino, ad formam cataplasmatis; Deinde admisce
Ol. Amygdalarum dulcium,
de vitellis ovorum ana ℥ j.
Butyri recentis ℥ ij.
Croci ℈ j.
Vitellos ovorum num. ij.
Misce, & applica calidè.

Error quorundam seplasiariorum in expressione olei de vitellis ovorum notatur.

Oleum autem de vitellis ovorum, & amygdalarum dulcium, quod diligenter notandum & observandum, non ex vitellis aut amygdalis combustis (quemadmodum nonnulli seplasiariorum, quo oleum copiosiùs & minori cum labore extrahere possint, facere consueverunt) sed leviter calefactis, eâ, quâ par est diligentiâ, extrahendum est. Combustis enim vitellis amygdalisve oleum quidem facilè, sed sordidum, fœtidum, & ad sedandos dolores ineptissimum elicitur.

Sequens item fomentum dolorem lenit:

Fomentũ anodynũ.

R. Flor. Chamomillæ,
Meliloti,
Rosarum rubearum,
Absinthii ana M. ß.
Rad. Altheæ ℥ j.
Sem. Anisi,
Fœnigræc. ana ℥ ß.

Incidantur omnia in minutissimas partes, & coquantur in lacte vaccino, in quo spongiâ aut filtro madefacto calidè applicetur loco dolenti, & cùm primùm refrigeratum fuerit, iterùm prædicto lacti calido intingatur.

Tertius modus sedandi dolorem.

His si non sedatur dolor, ad narcotica transeundum est: à levioribus tamen incipere convenit, hunc in modum:

R. Syr. de papavere ℥ j.
Aq. Lactucæ
Papaveris albi, &
Buglossæ
Aq. Cinnamomi ana ℥ ß.
Confect. Alkermes ℈ j. Misce, fiat potiuncula, detur duabus horis post cœnam.

Si ad fortiora transire necesse fuerit, detur Philonium Romanum, Triphera magna cum opio aut Laudanum *Paracelsi*. Vulneri emplastrum ex hyoscyamo, floribus nenupharis, sem. papav. albi, opio, & similibus applicetur. Cautus tamen hac in re ut sit Chirurgus, necesse est, præsertim in exhibitione *Laudani*: quamvis enim sit medicamentum præstantissimum, quendam tamen, cùm eo abuteretur, mortem sibimet intulisse observavi. Fuit is Nobilis, haud procul à Coloniâ habitans, & quinquaginta circiter annorum ætatis: Is cùm dolore Nephritico, simul & Arthritico mirum in modum excruciaretur, Coloniam ad Medicum mittit, auxiliumque ejus exposcit. Præparat Medicus doses aliquot *Laudani*, & ad ægrum transferendas tradit tabellario, cum instructione, quomodo medicamento isto uti deberet. Servus ad Nobilem suum reversus, medicamentum quidem tradit, schedam verò in via amiserat: Æger præ maximo dolore cum veluti prostratus esset, neque ut famulus Coloniam rediret, iterumque instructionem Medici exposceret, expectare posset, medicamentum, quod pro aliquot dosibus miserat Medicus, unâ vice deglutiit. Dolores ita sedati fuêre, somnoque tam profundo correptus fuit æger, ut dormiendo inter homines esse desierit. Basileæ in duobus ægris idem accidisse, ex relatione *Dom. D. Caspari Bauhini* habeo. Hasce adscribere volui historias, non in eum finem, ut medicamenta hæcce præstantissima utilissimaque improbare velim, quin potiùs juniores Chirurgos admonerem, ut circumspectè & prudenter ea exhibeant. Ante exhibitionem tamen *Laudani*, aut cujusvis medicamenti arte chymica præparati, prospiciendum est, ut fideliter & ab exercitato artifice sint præparata. Et quia in præparatione maxima difficultas sita (uti alibi fusiùs demonstravimus) caveat sibi Chirurgus, ne facilè præscribat medicamenta chymica, nisi ipsemet, aut exercitatus & peritus pharmacopæus illa præpararit: cautiones præterea, quæ apud *Dn. D. Osvvaldum Crollium*, & alios leguntur, in eorum exhibitione diligentissimè observandæ sunt. Atque hæc sunt præsidia, quibus dolores sedentur, inflammatio extinguatur, & intumefactio partis malè affectæ consumatur. Quod si inflammatio in abscessum abierit, sequenti cataplasmate procuranda & acceleranda est suppuratio.

Cap. 24. Observat. Ex abusu Laudani Nobilis quidam vitæ finem fecit.

Quæ ante exhibitionem medicamentorum chymicorum perpendenda. Vide responsionem Epistolicã ad Dn. D. Mich. Doringium, circa finem.

Cataplasma anodynum & maturans.

R. Medullæ panis albi ℥ vj.
Radicum altheæ ℥ ij.
Pulv. seminis lini, &
fœnigræci an. ℥ j.
Ficuum num. vj.
Cum decocto radic. altheæ, fiat s. a. cataplasma, addendo in fine butyri recentis,
Axung. porcin. recent. an. ℥ j. ß.
Vitellos ovorum n. ij.
Croci ℈ j ß.
Misce, fiat cataplasma, quod calidè applicetur: lenit dolores, & suppurationem accelerat.

Rupto abscessu, mundificandum & incarnandum est ulcus, ut artis est. Sin verò inflammatio de novo in Gangrænam terminaverit, remedia, quæ in curatione Gangrænæ tradita sunt, iterùm admovere convenit.

CAP.

Cap. 25.

CAP. XXV.

De immoderatis vigiliis, inquietudinibus, & mentis alienatione.

Vigiliæ inquietudinesque, ex numero quoque sunt gravissimorum symptomatum, quæ post operationem ægros torquere solent. Ratione enim vigiliarum, & inquietudinum, digestio stomachi simul & suppuratio vulneris, impediuntur retardanturque, vires quoque prosternuntur, & humidum radicale absumitur: cujus loco viscera pravis humoribus gravantur. Moxque febris oritur, tandemque mentis alienatio, & quandoq; phrenitis, symptoma longè periculosissimum sequitur. Maturè itaque ægris prædictis symptomatibus correptis succurrendum est. Inprimis autem, quàm diligentissimè perquirere convenit, quæ vigiliarum sit causa, eaque auferenda est. Ea si fuerit dolor, sedandus est, quemadmodum in præcedenti capite fusiùs declaravimus. Si febris adfuerit, purgandus est æger; vena item (dummodò vires adfuerint) secanda, & victus ratio præscribenda, de quibus omnibus ante satis prolixè dictum fuit.

Mæror. Animi perturbationes, inprimis mœrores, apud hujusmodi ægros, quibus membrum aliquod amputatum est, vigiliarum & inquietudinum non rarò in causa esse solent. Quapropter, ut gratissimi amici ægrum adeant, ipsumque blandè alloquantur, animumque ipsius à sollicitudine abducant, perquam necesse est.

Ira. Ira similiter summoperè vitanda: impedit enim non solùm somnum, & quietem, verùm etiam, sanguinem & humores ita incendit, ut febris inde alienatio mentis, & nonnunquam mors sequantur. Quòd si splendor Solis quietem retardaverit, linteis nigris fenestras obscurare, lumenque recludere convenit. *Vide Observ. 17. Cent. 1.* Quandoque fluxus alvi ægro adeò est molestus, ut somnum capere non possit: quapropter restinguendus est; Cibus quin etiam talis exhibendus, qui non solùm facilè concoquatur, multumque nutriat, verùm etiam humectet, somnumque conciliet. Cum carne itaque lactuca, folia violarum, borrago, buglossa, portulaca, item hordeum decorticatum, & hujusmodi coquenda sunt. Aut exhibeantur emulsiones sem. frigidorum, & sem. papaveris albi. Mitissimum & optimum remedium, quod potest dari cum debilitate virium, est tale hordeum mundatum refrigerans:

℞. Hordei mundati, diutissimè cocti ℥iij.
Amygdalarum dulcium infus. in aq. frig. & rosarum tantundem.
quatuor sem. frig. majorum mund. ana ʒß.
Sem. papav. albi ʒ j.
Sacchari rosati q. s.

Fiat hordeum mundum, contundendo omnia simul, & coquendo parùm post impositionem sacchari rosati; Detur post cœnam in introitu lecti, nec sit spissa sorbitio. Conciliat somnum humectando & refrigerando, & vires imbecilles reparat.

Potio somnifera. Sequens quoque potio intemperiem calidam internarum partium mitigat, somnumque provocat.

℞. Fol. Lactucæ.
Portulacæ ana M. j.
Flor. Nenuphar. &
Violarum ana M. ß.
quatuor sem. frig. major. ana ʒij.
Papaveris albi ʒj.
Liquiritiæ &
Passularum ana ʒß.

Fiat decoctio in aqua ad consumptionem tertiæ partis. In ℔. j. colaturæ dissolve syrupi de papavere, & nenupharis an. ℥j. ß. Misce, fiat potio, de qua bibat æger bis, aut ter in die, jejuno scilicet stomacho, & duabus horis post sumptam cœnam, ad ℥iiij. pro dosi. Si recentes herbæ in promptu minimè fuerint, sumendæ sunt aquæ destillatæ cum syrupis.

Laudanum quoque opiatum, triphera item cum opio, philonium Roman. & requies Nicolai, somnum provocant, intemperiemque calidam internarum partium mitigant, sed cum judicio hæc omnia exhibenda sunt, quemadmodum *præcedente capite* juniores Chirurgos monui.

Enema. Sequens enema somnum quoque provocat, incendiumque renum mitigat.

℞. Hordei mundati ℥ij.
herbar. plantaginis,
Violarum
Portulacæ ana ℥ij.
Quatuor sem. frig. maj. ana ʒij.
Sem. papav. albi ʒj.

Fiat decoctio in aqua ad consumptionem tertiæ partis in ℔ j. colaturæ dissolve

Ol. Violarum &
Nenupharis ana ℥jß.
Caphuræ ℈ß.
Misce, fiat clyster.

Cautio in usu caphuræ. Lib. de peste c. 15. Si maximus tamen capitis & ventriculi fuerit dolor, caphurâ cautè utendum esse, monet Dn. D. *Raymundus Mindererus*, quapropter medicamentis sive per os exhibitis, sive per alvum infusis, aut exteriùs admotis, camphoram, si dolor capitis adfuerit, minimè admiscere soleo.

Frons & tempora bis aut ter in die sequenti linimento inungere quoque convenit.

℞. Ol. rosacei &
Nenupharis ana ℥j.
Opii dissoluti in aqua rosacea
Caphuræ ana ℈j.
Aceti rosacei ʒß.
Misce.

Tempore æstatis nodulus ex sequentibus herbis fieri, & naribus admoveri poterit.

℞. Florum, aut folior. papaveris.
Folior. hyoscyami.
Mandragoræ ana M. ß.
Caphuræ.
Opii ana ℈ ß.
Aceti parum. Incidantur & contundantur simul in mortario ad usum.

Uno vel altero prædictorum medicamentorum exhibito, fronte item & temporibus inunctis, & nodulo naribus admoto, fenestræ obscurandæ sunt, & ut omnia placidè, & suspenso gradu

Cap. 25. gradu circa ægros agantur, adstantibus injungendum est.

Phrenitis. Si phrenitis causa vigiliarum fuerit, injecto prius enemate, & secta vena in cubito, si vires constiterint, iterum corpus Chologogo aliquo medicamento, veluti ex rhabarbaro, electu rio de succo rosarum, syrupo rosato solutivo, cum aqua cichorii & lactucæ dissoluto expurgare, cucurbitulasque scapulis & nuchæ applicare convenit. Victus frigidus ac humidus præscribendus est. A vino omnino abstineat æger; cujus loco ptisanam, aut decoctum agrimoniæ, cum succo berberorum, citronum, granatorum, & syrupo violaceo, & de succo acetosæ bibat. Potio somnifera, reliquaque omnia superius commemorata, hic quoque conveniunt. Topica ab initio sint frigida, & repercutientia. Abrasis itaque crinibus inungatur caput unguento populeonis recenti, antiquum enim calefacit. Deinde,

℞. Aquæ rosarum,
Nympheæ,
Solani,
Betonicæ ana ℥ij.
Aceti rosacei ℥j.

Misce, & applica tepide cum panno. Tempore æstatis contusis herbis exprimatur succus, & cum pauco aceto applicetur. Ad somnium conciliandum adde capita papaveris albi, aut eorundem stillatitium liquorem. In augmento morbi multis repellentibus pauca resolventia addenda sunt, ut:

℞. Ol. violarum &
Rosarum ana ℥j.
Ol. chamom. ℥ß.
succi aut aquæ betonicæ ℥j.
Misce, pro linimento.

Vigiliæ quamprimum remiserint, & phrenitis in declinatione fuerit, ab omnibus medicamentis, quæ opium, mandragoram, papaver, & hujusmodi recipiunt, abstinendum est, ne temperamentum cerebri, quod frigidum & humidum est, destruatur. In declinatione itaque cum resolvendum est, catulus aut columba per medium dissecta, & calida applicata, summopere conveniunt: uti quoque pulmo arietis calide applicatus. Hæc vero quamprimum refrigerata fuerint, auferenda sunt. Pulmonem tamen aqua, in qua betonica, rosmarinus, rosæ, & flores chamomillæ incoxerint, iterum excalefacere soleo. Sequens quoque pulvis capiti inspergatur.

Pulvis capiti inspergendus.

℞. Flor. Betonicæ,
Anthos,
Salviæ,
Rosarum odoriferarum ana p. ij.
Rad. Iridis Florentinæ.
Caryophyllatæ ana ℥iiij.
Styracis calamitæ ℥j.
Misce, fiat pulvis.

CAP. XXVI.
De Spasmo.

Spasmus quoque nonnunquam ægrum post operationem non tantum excruciare, verum etiam non raro trucidare solet: quapropter ipsius curatio minime hic omittenda. *Cap. 26.*

Spasmus autem sive Convulsio, ut docet *Galenus*, est, qui nervos & musculos in eum cogit affectum, in quem ab animali facultate, cum naturalem habitum servarent, ducebantur. In hoc enim malo nervi & musculi in eas partes attrahuntur, quibus innascuntur, verum id motu quodam violento, at præter voluntatem ægri fit.

Convulsio duplex. Convulsio est aut universalis, aut particularis. Universalis triplex est: aut enim caput, totumque corpus in pectus contrahitur; aut caput cervixque ac reliquum corpus ad posteriora, & dorsum convellitur; Aut corpus immobile manet neutramque in partem inflectitur; sed recta in utramque partem intenditur. Convulsio particularis est, quæ partem aliquam corporis saltem occupat. Fit autem hic morbus vel expletione vel exinanitione, aut propter consensum dolorificum, vel propter putridos & malignos vapores, ad cerebrum & originem nervorum elevatos, de quibus vide supra *cap.* 17.

Prognostica. Omnis convulsio periculosa est, præsertim ea, quæ fit ab inanitione. Nervi enim post immoderatas purgationes, vomitum, hæmorrhagiam intempestivam, & febrem ardentem exsiccati, non facile humectari possunt, ita quidem, ut morbi acerbitas vires exsolvat, exitiumque afferat, priusquam nervi iterum humectentur, & ad temperiem reducantur. Quapropter convulsionem ex helleboro lethalem, recte pronunciavit *Hippocrates*, fit enim, propter immodicam evacuationem, quam sequitur siccitas incurabilis. Convulsionem ex vulnere lethalem esse, docet *Hippocrates*, accidit enim propter nervosarum partium læsionem, & inflammationem, quibus de causis dolor ingens oritur, qui propter consensum cerebrum gravissime afficit. Convulsio ex malignis vaporibus non minus periculosa est. Vapor enim malignus non solum cerebrum afficit, verum etiam per arterias ad cor ascendit, spiritusque vitales inficit. *Lib. 5. aphor. 1.* *Lib. 5. aphor. 2.*

Curatio convulsionis ex repletione. In curatione causa morbi diligentissime perquirenda est. Si ex repletione fuerit convulsio, evacuationem requirit, docente *Hippocrate*. Quapropter victus tenuis instituendus, corpus expurgandum, & vena secanda, parsque affecta, totaque spina dorsi sequenti linimento inungenda est.

℞. Ol. Lumbricorum.
Vulpini ana ℥ij.
Terebinth.
Ceræ.
de castoreo ana ℥ß.
Axungiæ humanæ ℥iij.
Succi lumbricorum ℥j.
Misce, applicetur calide.

Si vero confusio ex inanitione & siccitate fuerit, nequaquam purgantia, aut sectio venæ adhibenda, quin potius corpus, quantum fieri potest, cibis euchymis nutriendum, & humectandum est; de quibus abunde *cap.* 13. ubi de curatione Gangrænæ ex intemperie sicca, & penuria

 nuria alimenti egimus. Si sitis magna fuerit, sequens potio exhibenda est.

Potio contra sitim.

R. Aquar. buglossæ.
Rosarum &
Violarum ana ℥ iiij.
Syrup. violacei ℥ iiij.

Misce, fiatque julapium, de quo sumat æger quotiescunque sibi libuerit.

Emulsiones sem. frigidorum, & lac amygdalarum quoque conveniunt, uti quoque conserva violarum, florum nenupharis & borraginis.

Clyster emolliens & nutriens.

Alvus si non responderit, clyster injiciendus est. Sit autem emolliens simul & nutriens, veluti ex decocto carnis vervecinæ, caponis, & gallinæ cum vitellis ovorum parumque pulveris croci, macis, & aquæ cinnamomi.

Pars affecta, totaque spina dorsi sequenti linimento inungenda est.

R. Pinguedinis humanæ,
Ol. violarum &
Amygdalarum dulcium ana ℥ ij.
Succi lumbricorum Wieri ℥ iij.

Misce. & applica calidè.

Lib. de Scorbuto. Curatio convulsionis per consensum.

Si convulsio propter consensum, hoc est, ratione doloris, inflammationis & intumefactionis trunci fuerit; dolor sedandus, inflammatio extinguenda, & intumefactio membri resolvenda, ac dissipanda est. Quo in casu sequens linimentum mirum in modum convenit.

R. Ol. Salviæ,
Anethini,
Chamomil.
Vulpini,
Succi lumbricorum terrestr. Wieri.
Pinguedinis humanæ ana ℥ ij.
Ol. terebinth.
Aquæ vitæ ana ℥ j.
Croci ʒ j.

Misce, fiat linimentum.

Ambrosius Paræus Cheirurgus æternâ laude longè dignissimus, sequens linimentum in affectibus nervorum præcipuè ex causa frigida ortis summoperè laudat.

Linimentum.

R. Salviæ,
Chamæpithyos,
Majoranæ,
Rosmarini,
Rutæ,
Lavendulæ ana M. j.
Flor. Chamomil.
Meliloti,
Anethi,
Hyperici ana part. ij.
Baccar. lauri &
Juniperi ana ℥ ij.
Radic. pyretri ℥ ij.
Masticis.
Assæ odoratæ ana ℥ j. ß.
Terebinth. Venetæ ℔ j.
Ol. Lumbricorum.
Anethi.
Catellorum ana ℥ vj.
Ol. Terebinth. ℥ iij.
Axungiæ humanæ ℥ ij.
Croci ʒ j.
Vini albi odoriferi ℔ j. ß.
Ceræ q. s.

Contundenda contudantur, pulverisanda pulverisentur; postea coquantur cum oleis & axungia prædict. in vase duplici, fiat linimentum secundùm artem. Adde in fine aquæ vitæ ℥ iij.

Curatio convulsionis ex malignis vaporibus.

Quod si convulsio ex pravis & malignis vaporibus, ad cerebrum aliasque partes nobiles ex trunco elevatis, fuerit, acceleranda est digestio & suppuratio vulneris. Defensiva aliaque frigida circa truncum applicata, etiamsi elevationem vaporum impediant, quia tamen suppurationem vulneris retardant, nervisque nocent, non sine maximo judicio eis in spasmo uti licet. Accelerанda itaque est digestio, uti jam jam dixi, ut cum pure una quoque vapores maligni exhalare possint. Id autem fit calidis & humidis temperatis, de quibus suo loco abundè dictum est. Saltem hoc addo; Linimentis, quæ vulneri imponuntur, semper nonnihil theriacæ, Mithridatii & lapidis Bezoar addendum esse. Mithridatium quoque, theriaca, Bezoar, cornu cervi, aliaque alexipharmaca, de quibus *in præcedentibus* diximus, per os exhibita, summoperè conveniunt. Regioni cordis, uti quoque carpis, epithema applicandum est.

CAP. XXVII.

Ægri à præcedente curatione victus ratio.

Neque verò in curatione tantùm cauta esse debet ægri diæta; verùm etiam, si favente Deo liberatus fuerit à tam dira & funesta lue, aliquantisper sibi temperabit, laudabili victu contentus, omnem intemperantiam, seu in potu, seu etiam in cibo vitabit, multò magis, quàm antehac, sobrietati studebit; quandoquidem imminuto corpore non tantùm alimenti desideratur. Si fuerit juvenis quispiam robustus, & sanguine copioso præditus, purgabitur interdum & venam ad minimùm bis in anno, præcipuè autem in Vere tundendam curabit. Venas autem malleoli præ cæteris incidere convenit. Plurimùm enim, quibus amputatum est brachium vel crus, accidit, ut dùm natura de more transmittit sanguinem alimentarium, ut antè solebat, is obstructâ viâ, cogatur sursum regurgitare, & inflammare partes intimas, hepar nimirùm, pulmones, diaphragma, & cæteras id genus partes.

Observat.

Cuidam ex militibus Germanis, quorum *cap.* 4. mentionem fecimus, cum utramque tibiam ad poplitem amputassemus, trunci quin etiam cicatrice obducti essent, ac æger nihil aliud quàm tempus vernum, quo ad suos se conferre posset, expectaret, circa principium mensis Aprilis dolore torminibusque maximis ventris, febre continuâ, ac tandem Dysenteriâ quoque correptus, à qua quinto die morbi extinctus fuit. Causam hujus morbi, regurgitationem sanguinis ad partes Nobiles, hepar inprimis, fuisse, Medici mecum suspicabantur. Cùm enim propter lautam victus rationem, & constitutio-

Cap. 27. nem temporis, sanguis in hepate auctus esset, eumque natura deorsum ad crura alenda mitteret, sursum regurgitasse, & in ipso hepate, & vena cava propter sui copiam inflammatum fuisse, & acrimoniam contraxisse, rationi consentaneum esse mihi videtur. Humorem porrò illum cùm vesicula fellea ex officio copiosè attraxisset, & ad intestina effudisset, secutus est dolor maximus, tandemque dysenteria. Quapropter omnes, quibus membrum aliquod magnum amputatum est, admonitos velim, ut in victus ratione omnem excessum, vitamque desidiosam, & quæ viscera interna sanguinemque excalefaciunt, evitent: Econtrà verò iis, quæ viscera sanguinemque aliquomodo refrigerant; veluti sunt syrupus granatorum, de succo limonum, acetosæ, violarum, rosarum, de succo berberorum, & de agresta, utantur. Corpus per intervalla syrupo rosato solutivo, rhabarbaro, electuario de succo rosarum, lenitivo & similibus expurgandum est, venæ item poplitis, aut malleolorum incidendæ. Si verò utrumque crus amputatum fuerit, venæ brachiorum pertundendæ sunt.

Andr. Laurentius lib. 2. cap. 10.

Admonitio.

Venus maximè nocua, in ipsa quidem curatione lethalis, & multos etiam post dies planè periculosa. Ejusce rei fidem faciet historia memorabilis Nobilis cujusdam, cui *Cosmas Slotanus* experientissimus Cheirurgus, Valentiæ lævam amputarat, ex ictu Sclopeti contusam. Ægrotanti juveni voluptatib9 dedito, disertè interdictus erat cum uxore congressus: at is vulnere propemodùm persanato, & sedatis symptomatibus omnibus, eam interpellavit, quâ renuente propter seria *Slotani* monita, ipse emisit sperma citra coitum, atque hinc recidit protinus in febrim, deliria, spasmos, aliaque gravia symptomata; tandemq; obiit quarta post die. Ex his intelligimus, quàm infesta sit Venus nervis & nervorum vulneribus, æquè ac capitis & articulorum affectibus. In aliis quoq; morbis acutis nocentissimam esse Venerem, cùm aliàs, tum in Coloniensi quodam observavi. Is enim ex pleuritide ferè liberatus, cùm decima die morbi uxorem amplexus fuisset, iterùm in febrem incidit, & decimo tertio naturæ satisfecit, uti lector *in 4. nostrarum Observationum Centuria* videbit.

Cap. 27.

Observat.

Observat.

NOTA.

De Chamædri altera (Bauhino botrys Chamædriodes dicta) & Alliaria, quarum sæpissimè in hoc libro de Gangræna & Sphacelo facta fuit mentio, ne excusa in superioribus hic denuò recudere necesse sit, consulere poterit Lector literas ad Clarissimos D. D. Georgium Ienischium, & Casparum Bauhinum, de his herbis, earumq; viribus & usu, datas & acceptas, supra in Centuria secunda Observationum Chirurgicarum excusas. Vale.

FINIS.

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. nec non Inclytæ Reipublicæ Bernensis Helvet. Medico-Chirurgi Ordinarii

De

ICHORE ET MELICERIA ACRI CELSI,

SIVE

HYDRARTHRO, AUT HYDROPE ARTICULORUM: Germanicè

Glied-Wassersucht/

TRACTATUS NOVUS.

In quo

DE HUJUS AFFECTUS ORIgine, causis, signis, prognosticis, & curatione methodica, breviter & perspicuè agitur, & Empiricorum medicamenta examinantur.

Cap. I. Cap. I.

Caput Primum.

Quid sit Ichor & Meliceria, aut Hydrarthros, & quomodo inter se differant.

Ichor acris antiquis Medicis & Chirurgis incognitus.

Quia affectum, de quo in hoc libro scripturus sum, antiquis & rationalibus Medicis & Cheirurgis, imò & qui superiori seculo floruerunt, incognitum fuisse, inde nobis conjicere licet, quod apud Hippocratem, Galenum, Avicennam, Paulum Æginetam, Oribasium, Aetium, Albucasin, Lanfrancum, Theodoricum, Regerium, Guidonem, Vigonem, Tagantium, imò ne quidem apud Ambrosium Paræum, quem tamen diligentissimum scriptorem, & longè præstantissimum & exercitatissimum Cheirurgum fuisse scimus, nihil de ipso legimus, quare ut rectè intelligatur, primò quid sit Ichor in corpore humano, dicemus, eumque duplicem, Mitem videlicet & Acrem esse, ostendemus. Postea quid Ichor & Meliceria acris, sive Hydrarthros sit, differemus, causas præterea, signa, pronostica, & curationem, tum Empiricam, tum Methodicam addemus. Tandem quoque quomodo symptomatibus, quæ subseqvuntur, occurrendum sit, adjiciemus, & sparsim Medicamenta empirica, & quæ in hoc affectu præter rationem applicantur, refutabimus, Omniaque observationibus, exemplis, & historiis utilissimis illustrabimus.

Divisio & ordo libri.

Ichor quid sit.

Ichor autem, sive, ut loquitur Hippocrates, serosum ecrementum in corpore humano (ut post Aristotelem testatur doctissimus Casparus Hofmannus, libro de Ichoribus) est sanguis crudus, aut quia nondum concoctus est, aut quia seruit. Et alibi, Ichor est aquosum scilicet sanguinis, sive id fiat, quod sanguis nondum perfectè sit coctus, sive quòd post coctionem corruptus sit. Ex quibus colligere licet, duplicem esse Ichorem sive serum in corpore humano, Mitem videlicet & acrem.

Ichor duplex.

Ichor mitis quid.

Ichor mitis, est excrementum serosum chyli, ab hepate ex venis lacteis attracti, ad nutritionem quidem corporis destinatum, sed à calore nostro innato nondum satis coctum, & in sanguinem conversum. Converteretur tamen paulatim in sanguinem, nisi suum quoque haberet usum, & diutius moram in hepate traheret. A summo itaque Architecto hujus Microcosmi, in hepate à sanguine segregatur, hoc modo, ut quicquid crassum & viscidum est, ad renes & vias urinarias descendat, & excrementitios humores hepatis secum vehat. Hinc plerumque in morbis urinas spissas, turbulentas, multisque excrementis refertas profluere videmus. Subtilissima verò & purissima pars hujus Ichoris, sanguini permiscetur, & ex hepate per venas in totum corpus spargitur, in hunc finem, ut sit veluti vehiculum sanguinis, qui alioquin ad venas capillares, præsertim minutissimas, permeare non posset: in nutrimentum tamen corporis non transit, sed tandem ut excrementum per sudorem exhalat evacuaturque.

Ichorum utilitas.

Ichor pituitosus.

Ichor omnium subtilissimus.

Est & serum biliosum, amarum & acre, quod in hepate à sanguine segregatur, & in vesicula fellea congregatur, in hunc usum, ut ad intestina descendat, & quotidiè excretionem alvi promoveat. Est etiam quartum genus Ichoris, qui in splene, à sanguine, pro nutritione splenis destinato, veluti excrementum (non tamen planè inutile) per vas breve ad ventriculum mittitur. Estque frigidus & austerus, ad appetentiam ventriculi excitandam.

Ichor biliosus.

Ichor atrabilarius.

Ex his perspicuum fit, ichorem sive serum (loquor autem de ichore miti, sive mansueto) quamvis sit excrementum sanguinis, ad conservandam tamen optimam valetudinem, non exiguum usum habere. Si verò acrimoniam, aut qualitatem aliquam malignam adeptus fuerit ichor ille, harmoniam istius partis, in qua decumbit, destruit. Verbi gratia, si ichor crassus & pituitosus, propter intemperiem aliquam præter modum calidam hepatis, & admixtionem bilis, acrimoniam contraxerit, sequitur incontinentia & stillicidium urinæ, cum maximo ardore & dolore, nonnunquam quoque ulcera renum & vesicæ procreat. Si ichor ille subtilis & purissimus, qui cum sanguine ad venas capillares fluit, acrimoniam & malignitatem aliquam acquisiverit, seqvuntur ulcera, scabies, & hujus generis vitia in externis partibus corporis, in quorum numero quoque affectus, de quo in sequentibus acturus sum, collocandus est. Non tamen ubivis corpus infestat, sed articulos nervosasque partes saltem, propter causas, quas posthac recensebo, occupat.

Ichor acris quotuam morbos creat.

Est autem Ichor & Meliceria Celsi, seri acris ad læsos, & dolore magno & inflammatione tentatos articulos, ex reliquo corpore copiosa affluxio, & cum ingentibus doloribus, inquietudinibus, febre, viriumque prostratione effluxio, aliorumque

Definitio Ichoris & Meliceriæ Celsi.

Cap. I. rumque symptomatum scaturigo. Dixi ab initio, affectum huncce antiquis incognitum fuisse, Celsum tamen, quem meritò Hippocratem Latinum appellamus, ejus notitiam aliquam habuisse ex libr. suo 5. cap. 26. sub titulo de sanguine & sanie & pure, & eorum speciebus, quando meliora deteriorave sint, colligere est, hæc enim habet verba. Est, inquit, quædam sanies, quæ vel Ichor vel Meliceria nominatur. Et paulò post, Ichor tenuis subalbidus ex malo ulcere exit, maximeque ubi nervo læso, inflammatio seqvuta est. Meliceria crassior, & glutinosior, subalbida mellique albo subsimilis fertur. Hæc quoque ex malis ulceribus, ubi nervi circa articulos læsi sunt. Et inter hæc loca maximè ex genubus &c. hactenus Celsus. Hæc quia ad institutum nostrùm faciunt, & affectum huncce Celso cognitum fuisse indicant, placuit illum Celso adscribere, & Ichorem & Meliceriam Celsi appellare.

Meliceria Celsi antiquis incognita.

Apud Germanos, quia frequens est affectus in articulorum vulneribus, Chirurgi nonnulli de eo scripserunt, inprimis Paracelsus, Felix Wirtzius, Hans von Gersdorf genandt Schilhans/ Petrus von der Stille/ Christoph. Wirsung. Johan. Colerus. forsan & alii, qui mihi ad manus non venerunt, sed pace eorum sit dictum, haud appositè rem tetigerunt, ut posthac fusiùs ostendemus. Cur autem symptoma hoc antiquis & etiamnum rationalibus Medico-Chirurgis veluti incognitum (nullus enim ex professo quicquam de hoc quod sciam scripsit) Lector posthac videre poterit.

Autores Germani qui de Ichore Celsi scripserunt.

Diximus superius, Ichorem & Meliceriam Celsi, serosum, crudum, indigestum esse serum, testatur id Celsus, loco præallegato, & ipsa experientia fidem quoque facit. Est præterea acris Ichor iste, propter doloris vehementiam, inquietudinem & internorum viscerum intemperiem calidam, calor nativus adeò debilitatur, ut serosum huncce humorem in pus laudabile concoqui non possit. Quapropter ab intemperie illa calida acrimoniam acquirit, nervos, ligamenta, imò & plerumque ossa ipsa erodit, & cuniculosa ulcera hinc & inde perfodit. Læsis præterea articulis sequitur Ichor acris, tum propter nervorum abundantiam & exquisitissimum sensum, quo præditi sunt, tum etiam propter caloris nativi imbecillitatem, & sanguinis penuriam, quæ omnia ad concoctionem ichoris desiderantur. Non omnes autem læsi articuli Ichore, & Meliceria acri tentantur, sed hi tantum, in quibus dolor maximus, & inflammatio supervenit: nisi enim superveniret dolor, nulla fieret attractio humorum excrementitiorum & sanguinis, & proinde nulla subsequeretur inflammatio, aut membri læsi intumefactio, multò minùs copiosa illa ichoris profluxio. Calor enim nativus partis læsæ sufficiens esset, ad concoquendum ichorem, qui ab initio mitis est, & cum vulnere proportionem habet. Quia autem propter inflammationem partis affectæ, & totius corporis intemperiem calidam, propter doloris item vehementiam, vigilias, aliaque gravissima symptomata, calor nativus destruitur, & quodammodo extinguitur, ideò affluens ichor in pus converti non potest, sed crudus & indigestus affluit, sed & propter maximam inflammationem acrimoniam acquirit, ex qua symptomata omnia ingravescunt, & plerumque non tantùm partem læsam, sed totum corpus destruunt. Dixi antea, læsis articulis symptomata, hæc præsertim super venire, vulnera enim, & contusiones carnosarum partium, propter nervorum paucitatem, minus sunt dolorosa, & proinde affluxui humorum, & inflammationibus minus obnoxia. Abundant præterea his in partibus, sanguis & spiritus vitalis & naturalis, simul & humidum radicale, quorum beneficio mox ab initio, nisi error in curatione à Medico & Chirurgo commissus fuerit, affluens ichor in pus laudabile convertitur.

Cur Ichor & Meliceria læsis articulis accidat.

Non omnes læsi articuli Meliceriâ acri tentantur.

Caussa cur Ichor in pus converti non possit.

Vulnera propter nervorum paucitatem minus sunt dolorosa.

Ex toto præterea corpore ad articulum læsum Ichorem sive serum hoc confluere dixi, contra falsam & ineptam barbitonsorum & Anatomiæ imperitorum hominum opinionem, qui ichorem illum articulo læso ingenitum esse, & nequaquam aliunde profluere statuunt, hancque ob causam ineptissimo, ut Joh. Langius Epistolarum Medicinalium lib. 1. Epist. 3. & alibi testatur, vocabulo, Das Gliedwasser/ hoc est, aquam articulorum appellant, & esse arbitrantur. Quod tamen falsissimum esse, etiam mediocriter in dissectionibus Anatomicis versatis Medicis atq; Chirurgis, notum est. Sciunt enim, in omnibus articulis totius corporis, non tantùm humoris serosi contineri, quantum ex digito uno vulnerato nonnunquam una die & nocte profluere videmus. Addam exemplum unum aut alterum.

Error barbitonsorum, qui Ichorem articulo læso ingenitum esse putant.

Nobilissimus & Prudentissimus Vir, Dn. Johannes à Watenwil, Inclytæ civitatis & Reipublicæ Bernensis, Consul prudentissimus, Patronus & Amicus meus observandus, felicissimæ memoriæ, cùm vulnus quamvis exiguum in digitum medium recepisset, illudve à barbitonsore malè curatum fuisset, exorto dolore, ichor exstillare cœpit, & quidem tam copiosè, ut intra paucos dies plus quam mensuram integram Bernensem effluxisse sæpissimè mihi affirmaverit: idque tanto cum dolore, febre, virium prostratione, aliisque gravissimis symptomatibus, ut parum abfuerit, quin vitam amitteret. Tandem quidem convaluit, sed articulus sauciatus suo motu destitutus fuit: uti hisce meis non rarò vidi oculis: reliqua ex relatione nobilissimi ægri habeo.

Observat. De Ichore acri in digito.

Ante annos aliquos, cùm Lausannæ Equestrium Medicinam & Chirurgiam facerem, in suburbio Marteres, civem quendam quadragenarium Claudium nomine, doliarium, curandum habui. Ille findendo ligna sibimet ipsi vulnus ad rotulam dextram securè inflixerat. Id cùm ab initio non usque adeò magni momenti esse arbitraretur, & proinde expertos Chirurgos non adhiberet, sed nescio quo balsamo semetipsum curare vellet, & labia vulneris intra dies quindecim uniret, collectus fuit ichor in profundo vulneris, quapropter exorto dolore intensissimo me advocare jussit. Tum totum crus supra modum intumefactum inveni, inprimis genu, quod & inflammatione adeò erat obsessum, ut Gangrænam in proximis esse, mihi videretur. Aderat præterea febris continua & ardentissima, capitis & lumbo-

Observat. De gravissimo Ichore & Meliceria acri in genu.

Symptomata, quæ Ichorem & Meliceriam sequuntur.

 rum

Cap. I. rum dolor maximus, sitis inexhausta, nausea, eructationes, cibi fastidium, Inquietudines, Vigiliæ, Lipothymiæ, & tanta virium prostratio, ut sibi vix in alterum diem usque vitam transigere posse putaret, parumque superesset spei. Ex ipso autem vulnere caro fungosa & livida, ad magnitudinem ovi gallinæ excreverat, quæ pelliculo obducta esse videbatur: In illam cum stylum exploratorium immisissem, (quod facilè & sine ulla violentia præstiti) Ichor tam copiosè effluxit, ut prima illa vice ultra sesquilibram in scutellam colligerem, sequentibus quoque diebus continuò & sine intermissione exstillavit, ita ut sanctè affirmare possim, intra paucos dies ad multas libras effluxisse. Tandem summa à me adhibita diligentia utcunque convaluit, utcunque inquam, genu enim suo motu privatum fuit, totumque corpus propter morbi violentiam & diuturnitatem cacochymicum, languidum, & ad vitæ suæ finem imbecille remansit.

Humores in articulis à natura viscosi. Exempla hæc (quorum nisi Lectori tœdiosum esset, infinita habeo) adscribere placuit, ut barbitonsores eorum ineptiam ex eis videant, continent quidem articuli in se humorem viscosum, & veluti mucilagineum, à natura (ut docet Hippocrates lib. de locis in homine, & libro de fracturis ossium) in hunc finem procreatum, ne continuo motu exrescerent, sed lubrica persisterent: verùm tantam copiam, ut plerumque effluere videmus, in se continere posse, absurdum est dicere. Secundò, ut indigitarem, Ichorem hunc ex reliquo corpore ad articulum læsum confluere. Quod & post Damocratem testatur Langius, loco superiùs allegato, his verbis. Quamvis, inquit, bona pars Medicorum causam phlegmonis vulnerum, in corporis Cacochymiam referunt. Damocrates tamen (mè judice) rectiùs in dolorem refert, qui ex musculorum nervis & tendinibus vulneratis, oboritur circa articulos, sensus & arbitrarii motus organa: quæ cum ferè nulla carne sint cooperta, acutiùs sentiunt, & ob id majori dolore quàm Epigastrii musculi carnosi affliguntur: qui velut cucurbitula omnifariam humorum alluviem ad vulnus pellicit, quod tandem vulnus intumescens, tertio aut ad plurimum quinto die phlegmone & aliis symptomatibus corripitur. De his videat Lector plura apud doctissimum Langium loco citato, & in epistola ad Lectorem libri primi Epistolarum. Tertiò patet ex prædictis observationibus & historiis, affectum huncce scaturiginem esse quamplurimorum gravissimorum symptomatum, uti sunt Cacochymia, icteritia, Atrophia, hydrops, & infinita alia, de quibus in fine hujus libri sigillatim & fusiùs agemus.

Vis doloris attractiva.

Ichor gravissimorū symptomatum procreatrix.

Meliceria acris. Distinguit quidem Celsus loco citato affectum huncce in Ichorem & Meliceriam, sed distinctio hæc solummodo in colore & consistentia materiæ, quæ effluit, consistit, nec usque adeò magni momenti esse arbitror. Si quis tamen accuratum observatorem, & diligentem Chirurgum se præbere voluerit, videbit materiam, quæ ab initio morbi effluit, verum & subtilissimum Ichorem plerumque instar aquæ limpidissimæ esse, tandem verò in Meliceriam abire, & crassiorem & glutinosiorem fieri. Mutatio illa materiæ effluentis, optimum signum est, & naturam circa concoctionem ichoris occupatam esse, & in victricem morbi evadere posse, spem facit. Cap. 2.

Meliceris apud Galenum quid. Est & alius affectus Meliceris dictus, de quo Galenus libro de tumoribus præter naturam, sed cum Ichore & Meliceria Celsi nullam habet affinitatem. Est enim abscessus mollis, flaccidus, & indolens, ex materia frigida, melli albo non absimilis, & membrana inclusa, genitus. De quo institutum nostrum non est hîc tractare.

CAP. II.

De Caūsis Ichoris & Meliceriæ Celsi.

Causa ichoris triplex. HActenus quid sit ichor acris, sive hydrops articulorum, breviter exposui, seqvuntur nunc causæ. Sunt illæ externæ & internæ, adeò tamen concurrunt, ut una sine altera vix reperiatur. Externa est vulnus aut contusio, fractura vel dislocatio. Interna est Cacochymia, & redundantia pravorum humorum: plerumque etiam plethora. Paracelsus tertiam addit causam, videlicet negligentiam vel potius inscitiam Chirurgi, quam ego causæ internæ præfero. Etiamsi enim corpus Cacochymicum, vel etiam plethoricum fuerit, rarò tamen Ichorem consequi videmus, si vulnus à rationali Medico aut Chirurgo ex arte curatum fuerit, uti postea fusius dicam.

1. Externa. 2. Interna. 3. Inscitia Chirurgi.

De causa externa. Non autem omne vulnus hujus mali causa existit, sed illud præcipue, quod aut in ipso articulo, aut prope ipsum infixum est: idque propter sequentes causas. Nervi, qui, ut testatur Galenus de usu partium lib. 12. corpori motum & sensum largiuntur, hinc inde per musculos dispersi, in ipso articulo tam copiosè concurrunt, ut vix detur vulnus in articulo, ubi non sit læsus nervus, aut nervosum quid. Hinc protinus sequitur ingens dolor, dolorem (quia humores ex vicinis locis ut cucurbita ad se trahit, ut idem Galenus docet) sequitur inflamatio, quæ calorem ejus partis ita debilitat, ut influentium humorum impetui resistere non satis sit potens: quapropter tanto cum impetu, tantaque in copia circa vulnus confluunt, ut cum beneficio naturæ in pus laudabile converti non possint humores isti, indigesti & crudi effluant, necesse est. Ichor ille propter maximam intemperiem calidam partis læsæ, mox acrimoniam acquirit, partesque nervosas pungit & erodit: hinc dolor magis magisque exacerbatur, morbusque augetur, donec dolor sedatur.

Juncturæ, quæ circa partes minùs carnosas fiunt, ad digerendos serosos humores minùs sunt idoneæ. Sunt præterea juncturæ respectu aliarum partium propter carnis, venarum item & arteriarum penuriam imbecilles, & frigidiores, & proinde minus idoneæ ad digerendos serosos hosce humores. De contusionibus & fracturis, quæ circa juncturas fiunt, idem statuendum est. In his enim si error in curatione commissus fuerit,

Cap. 2.

rit, dolor, affluxus humorum, & inflammatio supervenerit, facilè hydrarthros sequetur, ut postea exemplis ostendam.

De Causa interna.

Non sufficit autem externa sive primitiva illa causa, nisi interna, quam Medici antecedentem vocant, concurrat. Si enim repletio sive ad vires, sive ad vasa, non adfuerit in ægro, non facilè vulnus inflammatione tentabitur. Non facilè meritò adscribendum est: nonnunquam enim affectum huncce in corporibus robustissimis, sanis, & puris accidisse memini: addam exemplum unum aut alterum.

Observatio singularis de morsu hominis.

Rusticus quidam sanus optimoque corporis habitu præditus, Hans Schlichter nomine, subditus Nobilissimi Viri Dn. Petri à Watenvuil, Domini in Weil &c. Cum Anno 1617. ab alio quodam rustico in conflictu, ad secundum articulum medii digiti manus sinistræ morsus fuisset, & ab inexperto quodam barbitonsore curari posse, credidisset, non diu post sequutus est dolor maximus, inflammatio & tantus affluxus humorum serosorum, ut vix credibile sit. Tandem exesis & putrefactis ligamentis & appendicibus, à me, divino aspirante auxilio feliciter restitutus fuit, nisi quod junctura illa rigida & immobilis permanserit, quemadmodum prolixè dictum fuit in quarta Cent. Observ. 87.

Observ. Alia de morsu hominis.

Anno 1583. Mercatori cuidam in Langenberg, prope Dusseldorpium, Girhard Munch nomine, post morsum hominis in dextrum indicem idem accidisse memini. Is quamvis esset Vir juvenis, robustus, & optimo corporis habitu praeditus, nihilominus tamen, exorto prius dolore, tanta sequuta est humorum affluxio & inflammatio, ut Chirurgi, quibus curatio commissa fuit, manum ad carpum amputare decreverint. Industria tamen & arte Viri præstantissimi, Dn. Cosmi Slotani p.m. (apud quem ego tunc temporis artem meam exercebam) non tantum manus, verum etiam digitus conservatus fuit. Propter erosionem tamen tendinum & ligamentorum primus & secundus articuli rigidi permanserunt. Longa quidem ac laboriosa fuit curatio hæc, adeo tamen ad votum successit, ut in toto isto tractu, tam à nobilibus quàm plebeis, laudibus veluti ad cœlum extolleretur Dn. Slotanus.

Hæc in eum finem scribo, ut manifestum fiat, tantam doloris attrahendi esse potentiam, ut etiam serum & veluti nutrimentum ipsum pro nutritione constitutum, ex toto corpore ad se trahere, & in excrementum convertere possit. Hinc sequitur atrophia illa maxima, quam plerumque hydrarthrum sequitur. Vidi id plenius Novisiæ in Belgio in puella quadam sana, & optimo corporis habitu prædita, Magistri Anthonii bey dem Kay / p.m. barbitonsoris filia. Illa die quodam deambulando per urbem, pedem sibi aliquantum contorsit: verum cum dislocationem nullam adesse, mater, rerum Chirurgicarum non ignara, cognovisset, non usque adeo hac de re sollicita fuit. Post dies aliquot cum pes intumuisset, & dolor accrevisset, accedit ad ipsam barbitonsor quidam, qui antea artem suam apud prædictum M. Anthonium didicerat. Is ultro se offert, se velle & posse intra paucos dies pedem in pristinum statum restituere. Mater itaque concedit, filia patitur, barbitonsor ex parte vino oneratus, crudeliter pedem extendit, & hinc inde detorquet: quid fit? Exoritur dolor immanis, & longè acerbissimus, ut sincere & veluti testis ocularis affirmare ausus sim, intra paucos dies ad multas libras aquæ aut Ichoris ex pede, multis in locis exulcerato, effluxisse; at quis non videt ichorem aut humorem huncce serosum & indigestum ex toto corpore, doloris vehementia attractum fuisse? Reliqua enim membra intra paucos dies ita exaruerunt, ut ossa vix cute obtegerentur. Statim quoque post crudelem ac nullo modo necessariam illam extensionem, febris, lipothymiæ, nausea, inquietudines, delirium aliaque gravissima symptomata supervenerunt. Tandem post infinitos dolores, arte & industria Domini Johannis Duingens, ejus urbis Chirurgi non vulgaris, utcunque restituta fuit, utcunque inquam. Ligamenta enim, cartilagines & appendices articuli, quia ab humore illo acri erosæ fuerant, rigida & immobilis permansit junctura, ita ut per totam vitam claudicaret. Anno 1622. simile exemplum vidi Bernæ in juvene quodam, cujus historiam vide circa finem hujus libri cap. 29. de ulcere cum osse carioso.

Observ. de Ichore gravissimo, post levissimam contorsionem pedis.

Ichor ex doloris vehementia attractus.

Diversitas materiæ effluentis ex vulnere unde.

Duplicem autem esse materiam effluentem ex articulo hydrarhro obsesso, suo loco dicetur, nimirum aut tenuis aut subtilis, quæ propiè Ichor dicitur, aut aliquantum spissior, & Meliceria appellatur, quæ diversitas ratione humoris, in corpore redundantis, accidit. Si enim pituitosus fuerit æger, materia quæ effluit, ichorosa, alba & veluti serum lactis existet: nonnunquam quoque aliquomodo viscida, glutinosa, ac si albumen ovi concussum permixtum esset, effluit. Si biliosum fuerit corpus, aliquantum flavescet, sin attabilaris, obscurus erit. Rubescet verò, & cruenta erit, si æger plethoricus, aut vena aliqua capillaris erosa fuerit.

Ichor pro naturæ qualitate duplex, subtilis nunc, nunc spissior.

Secundum porrò caloris innati partis affectæ conditionem, & humoris effluentis copiam ichor, qui affluit, nunc subtilissimus, nunc verò aliquo modo spissior erit. Si enim ad summam imbecillitatem redactus fuerit calor innatus, tum partis affectæ, tum totius corporis, serum, quod effluit, subtilissimum erit, præsertim si in copia effluxerit. Quantum vero prædictus calor robustior fuerit, tantum ichor erit spissior. Calor enim nativus virulentam illam materiam digerit, concoquit, & paulatim in pus convertit. Hinc evenit, quod in dydrarthro ichor primò subtilissimus effluit, post impetum verò morbi, & sedatis doloribus, cum natura vires suas recolligit, paulatim incrassatur materia illa acris, fitque instar mellis albi: deinde quoque oleaginosa, donec vi naturæ in optimum pus redacta fuerit.

De tertia causa ichoris.

Tertiam causam hydropis articulorum, ignorantiam Chirurgi esse, ab initio hujus capitis diximus. Paracelsus hujus quoque fuisse sententiæ, & synoviam suam sæpissimè propter incuriam & inscitiam Chirurgi accidisse, diversis in locis testatur, Bertheoneæ lib. 1. cap. 7. mihi tomo. 3. pag. 347. inter alia hæc habet verba: Wann das Gliedwasser gehet / so ist es ein Zeichen eines unverstän-

Cap. 2.

unverständigen Artzes: hoc est, quando aqua articulorum fluit, ignorantiam Medici denotat. Fatetur Paracelsus, ignorantiam Chirurgi quidem esse causam, interim tamen quomodo aliquis huic malo præcavere, vel methodice illud amovere & curare possit, suos non ex arte instruere, ex eis, quæ in scriptis suis continentur, satis apparet.

Ignorantia Chirurgi hydropis articulorum causa.

Joh. Langius lib. 1. Epistolar. Medicinalium Epistola 3. de ineptis & ineruditis Chirurgis scribens, rem veluti acu tetigit, his verbis. *Quum, inquit, teste Galeno in curando vulnerum nihil sit prius, providere ne phlegmone corripiatur, hi* (videlicet barbitonsores) *non modo quid phlegmone sit, ignorant, sed nec musculorum aut tendinum, aut articulorum compaginem, aut situm noverunt, &c.* Quibus verbis magnus ille vir, præcipuum illud, quod in Chirurgo rationali desideratur, Theoriam videlicet, sive fundamenta artis Chirurgicæ, comprehendit; ut enim fidelis ac diligens architectus primò fundamentum ponit, deinde superædificat, ita etiam vult Langius, ut Chirurgus primò imbutus sit Theoria, hoc est cognitionem habeat principiorum artis. Ubi enim Theoria deficit, praxis incerta & labilis est, omniaque experimenta Empiricorum periculosa sunt, attestante Hippocrate lib. 1. aph. 1. Contra, si Chirurgus ingeniosus & diligens in Theoria versatus fuerit, facilè in excellentissimum practicum evadet, in gravissimis quin etiam affectibus, quæ facienda, facilè cognoscet.

In vulnerum curando providendum, ne phlegmone ager corripiatur.

Theoriam Chirurgo necessariã esse ostenditur.

Praxis sine theoria labilis & periculosa.

Theoria autem in se comprehendit cognitionem subjecti Chirurgiæ, hoc est, structuram corporis humani, notitiam item morborum, eorumque causarum, accidentium, & hujusmodi. At quia hæc plærumque in Chirurgis Germanis, proh dolor, desiderantur, ut quorum major pars studiorum, quibus fundamenta artis acquiruntur, contemptores, mirum non est, si symptoma hoc inter ipsos tam frequens est, & vix reperiatur barbitonsor, cui non sit notissimum. Quia methodo verò sit evitandum, aut quibus remediis curandum, ipsos ignorare fidem facit quotidiana experientia, imò & remedia ipsa, ut cap. 12. fusius ostendam.

Theoria in Chirurgia requisita.

Vult præterea Langius in prædicto loco, Chirurgus notitiam habeat structuræ corporis humani, & meritò. Quemadmodum enim nullus artifex, quamvis rudis, in sua arte perfectus esse potest, nisi habeat notitiam subjecti suæ artis, ita etiam nemo perfectus esse Chirurgus, nisi Anatomiæ scientiam aliquam habuerit. Præcipuum autem in curatione vulnerum est, scire, quænam pars sit læsa, inde enim quænam symptomata exspectanda, facilè conjiciet Chirurgus. Si enim venæ aut arteriæ sectæ fuerint, hæmorrhagia exspectanda est, nervo verò aliisq; nervosis partibus læsis, dolor ingens, inflammatio, convulsio & hujusmodi symptomata metuenda sunt: quibus omnibus diligens & in Theoria versatus, Chirurgus, tam victus ratione, quam evacuationibus, aliisque præsidiis maturè resistere potest, hæc verò quia puri Empirici ignorant, mirum non est, si vulnerati etiam ex minimis vulneribus gravissimo hocce symptomate corripiuntur, Paracelsum quin etiam ignorantiam & inscitiam Chirurgi synoviæ causam esse, statuisse.

Cap. 2.

Præter prædictos errores, alios quoque nonnullos vulgus Chirurgorum, propter inscitiam committit, dum alii decocto vulnerario, alii Emplastro stictico, sive fodicationum Paracelsi, vel balsamis quibusdam, vulnera omnia, sine distinctione statim ab initio, protinus occludere, & ad cicatricem perducere tentant. In vulneribus carnosarum partium, ubi neque nervus, neque nervosum quid sauciatum, neque contusio adest, etsi id locum habere posse videatur, quia tamen periculo non vacat methodus illa Empirica & irrationalis, & doctrinæ Galeni adversatur, ideò à rationalibus Medicis non probatur, sed ut periculosa & incerta rejicitur. Non enim sufficit, ut citò curemus ægrotum, nisi id tutò quoque & jucundè, hoc est, sine dolore fiat. At hujusmodi medicamentis, quæ vulnus protinus claudunt, sine periculo ab initio uti nos non posse, docent quotidiana exempla & ratio ipsa. Dum enim superficies vulneris, quæ carnosa, calida humidaque est, & sanguine abundat, citò coalescit. Nervosæ verò partes, quæ frigidæ & siccæ, paucoq; sanguine præditæ sunt, confestim ac simul consolidari nequeunt, colligitur materia serosa in profundo vulneris, quæ mox acrimoniam acquirit, nervos nervosasque partes pungit & vellicat, hinc dolor gravissimus, & plerumque hydrarthros sequitur, sed de his plenius suo loco dicturus sum. Rectè itaque dicit Seneca: *In morbis nihil magis periculosum est quam immatura Medicina.* Vidi id Anno 1620. Mense Junio in juvene quodam Bernensi, 12. circiter annorum, & Magistri Matthis Keller Arcularii filio. Is sibi ipsimet cultro infligens vulnus in sinistri indicis articulum, qui medius est in ordine, ubi sola cutis in transversum incisa fuit. Superficiem vulneris decocto vulnerario, intra paucos dies consolidavit. Verum collecta materia in profundo vulneris, digitus totaque manus mirum in modum intumuerunt, dolor maximus exortus, & hydrarthros sequutus est, ut capite 7. fusius dicam. Quæ incommoda & horrenda symptomata ex Emplastro stiptico, & balsamis ab idiotis & theoriæ artis imperitis, applicatis, sequuta fuere, Lector suo loco quoque videre poterit. Hinc curationes hujusmodi, quæ citò fiunt, tutò tamen, sed & multò minus jucundè, fieri non posse, videmus. Quapropter doctrinam, quam magnus Hippocrates lib. 1. Aphor. 22. de internis Medicationibus nobis reliquit, ad externa vulnera haud inepte & malè quoque referre, & accommodare posse mihi videtur, de quo plura cap. 6. Deo dante.

Observatio de immatura consolidatione vulneris.

Gravissimorum Symptomatum causa Emplastrum sticticum.

Alium & gravissimum profectò errorem Fælix Wirtz, Chirurgus Basileensis, alioquin diligens, sed in theorica arte parum versatus, inter Chirurgos Germanos introduxit, qui & plerumque Ichorem & Meliceriam provocat, dum in digitorum & manuum vulneribus, usum turundarum improbat. Hinc cutis, quia membranosa est, protinus contrahitur, vulnusque clauditur. Natura enim partes nobiliores, veluti venas, arterias, nervos, nervosaque omnia, cute ab injuria aëris vindicare studet. Porrò caro, multo magis membranæ, partesque nervosæ, quia tam citò coalescere nequeunt, colligitur materia in fundo

Error Fælicis VVirtz de usu turundarum notatur.

Cap. 2. & 3.

fundo vulneris, (præsertim si angustum fuerit) incalescit, & dolorem, inflammationemque primò, deinde quoque hydropem in articulo sauciato procreat, uti lector videre poterit in quarta Centuria observationum nostrarum, Observ. 76. ubi errorem Wirtzii paulò prolixius refutavimus.

Apud Empiricos magno pretio unguentũ Armarium.

Inter Empiricos, & theoriæ artis imperitos barbitonsores, & hujus farinæ homines, maximo in pretio habetur unguentum, quod vocant armarium, eoque cultrum aut gladium, quo vulnus inflictum fuit, inungunt, sed ut plurimum parum feliciter, dum enim gladii aut cultri curam habent vulnus verò negligunt, contrahuntur ipsius labia, gravissimaque subsequuntur symptomata, uti capite 10. prolixe scripsi.

Diabolica ars, cui in Chirurgia, impii nonnulli empirici student, Christianis illicita.

Nonnulli inter Empiricos & Theoriæ ignaros, ulterius & magis ad Diabolica progrediuntur, & vulnera hi characteribus & signaturis, alii conjurationibus diabolicis, aliisque mediis, Christianis illicitis, sanare student, & justissimam Dei iram provocant, ægrosque suos plærumque in maximum periculum deducunt. His omnibus consideratis & ponderatis, quis quæso non videt, ignorantiam barbitonsorum, aliorumq; imperitorum Empiricorum hominum, ut rectè Paracelsus scriptum reliquit, præcipuam esse causam hydropis articulorum, sive synoviæ.

CAP. III.

De nomine hujus morbi.

Ichor & Meliceria rarũ quid apud rationales Medicos.

APud Methodicos & rationales Medicos Ichorem & Meliceriam rarum quid esse, imò & antiquis Medicis, præter Celsum, incognitum fuisse morbum, capite primo ostendi. Ut igitur essentia morbi rectè intelligatur, visum est adscribere nomina, quæ Germani Chirurgi ipsi imposuerunt. Paracelsus variis in locis hujus affectus mentionem facit, eumque synoviam Glidwasser appellat. Felix Wirtz eisdem vocabulis utitur. Vulgus quoque Chirurgorum Germanorum, dictionem Glidwasser/ aut, ut aliis placet, Glutwasser retinuerunt.

Prelec. Chirurg. cap. 7. mihi pag. 466. Item prel. c. 11. pag. 160. Parte 3. cap. 14. Synovia appellatio ab ovo deducta.

Videtur autem Paracelsum appellationem suam ab ovo deducere voluisse, cum enim Ichorosa materia, quæ ex læsis articulis fluit, albumini ovi non multum sit absimilis, synoviam ex Græco vocabulo syn & genitivo ovi, formare voluisse (similitudinem quasi cum ovi albumine habentem) verisimile est. Sic enim alio in loco affectũ huncce definit: Glidwasser / inquit, ist/wann der Klar deß Geäders außrinnet / zähe wie ein geschlagen Eyerklar/ hoc est, synovia est, quando humidum nervorum viscidũ, veluti albumen ovi concussum, effluit. Utitur quoque Paracelsus vocabulo isto Synovia in alia significatione, sed de hac institutum nostrum non est hoc loco agere. Videat Lector Scholia sua in libris Paragraphorum, Commentarium de Gutta, mihi tom. 2. pag. 189.

Definitio Paracelsi, Bertheonea lib. 1. cap. 12. in Chirurgia magna pag. 350. Alia Synovia significatio apud Paracelsum in libris suis Paragraphorum.

Nonnullos affectum hucce Glutwasser appellare diximus, & rectè quidem. Vocabulum enim hocce à prunis & carbonibus accensis Germanicè Glut/ & aqua Germ. Wasser/ deductum est. Quemadmodum enim prunæ corpus nostrum adurunt, dolorem maximum pariunt, partemque, nisi maturè amoveantur, destruunt, ita etiam ingentibus doloribus & tormentis affliguntur hi, quibus ichor acris, sive aqua illa corrosiva ex vulneratis articulis profluit. Deinde quemadmodum Carbones igniti, insigniter exsiccant, omniaque comburunt, ita etiam ichor iste, propter acrimoniam, quam habet, non tantum humidum radicale exsiccat, verum etiam ut plurimum venas, arterias, nervos, ipsaque ligamenta & ossa erodit, & sæpissimè calorem nativum penitus exstinguit, ita ut Sphacelus, in quo pars affecta nigra, veluti carbo cernitur, subsequatur. Præterea uti ex carbonibus ignitis, vapores calidissimi sursum tendunt. ita etiam in hoc morbo ex parte affecta vapores calidissimi exsurgunt, partesque nobiles, inprimis hepar, cor & cerebrum feriunt, gravissimaque symptomata excitant, de quibus in sequentibus fusius.

Cap. 3. Glutwasser/ unde nomen suum sortitum. Comparatio ichoris acris cum prunis. Comparatio cum carbonibus.

Glidwasser.

Cæterum quantum ad appellationem Germanicam Glidwasser/ hoc est, aqua articulorum, si simpliciter & in ea significatione ponitur, in qua vulgus Chirurgorum illam sumit, ineptissimum vocabulum esse, cum Joh. Langio, *lib. 1. Epist.* 3. sentio. Volunt enim, aquam hancce in articulis naturaliter contentam esse, id verò falsissimum esse, in præcedentibus ostendi. Non potest enim vox illa Glidwasser/ quicquam aliud, quam naturalem articulo insitam aquam significare. Adjuncto verò vocabulo Germanico sucht/ perbelle ad hunc morbum accommodari posse existimo. Appellarem itaque affectum huncce Germanicè Glidwasser-sucht / hoc est, morbosa articulorum aqua. Vocabulum enim sucht/ dispositionem morbosam denotat. Sic rectè dicitur Germanicè Wassersucht / Geelsucht / Fallendesucht/Lungensucht/ꝛc. Latinè unico vocabulo eleganter appellamus affectum huncce hydrarthrũ, hoc est, hydropem articulorum. Etiamsi enim in ipsis juncturis tanta copia aquæ naturaliter non contineatur, ut antea demonstratum est, in ipso tamen articulo læso recipitur, colligiturque. Sic quoq; dicimus, hydrocephalus, hydrocardia, hydrops uterinus, quando aqua in capite, circa cor, aut in matrice, præter naturam copiose colligitur. Hujus sententiæ quoque fuisse Dn. Johan. Langium, ex epistola paulò antea allegata apparet. Ubicunque enim Celsus (loquor autem de editionibus Dn. Henrici Stephani, & Dn. Johan. Furnesii, quæ mihi ad manus sunt) Ichorem scribit, Langius hydropem ponit. Adscribam verba Langii, multum enim ad curationem vulnerum rectè instituendam, & hydrarthrum præcavendum faciunt. *Quum* inquit (*teste Galeno*) *in curando vulnere nihil sit prius, quam providere, ne phlegmone corripiatur: hi* (*videlicet imperiti barbitonsores*) *non modo quid phlegmone sit ignorant, sed nec musculorum & tendinum, aut articulorum compaginem & situm noverunt. Nec principio nervorum, ne spasmo corripiatur, provident: nec febris, qua* totum

Ichorem in articulis naturaliter contineri ab imperitis Chirurgis falso creditur. Glidwasser-sucht.

Hydrarthrum.

Ichor & hydrops pro uno eodemq; sumuntur.

Galenus Meth. medendi l. 6.

Quid phlegmone sit imperiti barbitonsores ignorant.

Cap. 3.

totum corpus tabescit, rationem habent, quum vulneratis merum bibere vinum, cibariisq; aromatum conditura præparatis, liberè vesci permittant: nec vulneris apostemationem agnoscunt, donec pro saniè bene cocta, liquorem feculentum, oleagineum, & instar seri lactis tenuem, ubertim emanare viderint, quem Democrates perbelle appellat ichorem, trigodynlepton, Cornelius vero Celsus hydropem & Meliceriam appellat. Est, inquit, quædam saniei, quæ velut hydrops tenuis, subalbidus, ex malo ulcere exit, maximè ubi nervo læso, inflammatio subsecuta est. Hactenus Langius.

Convenientia vocabuli hydrarthros cum germanico Gliedwassersucht.

Non male autem vocabulum hoc hydrarthros, sive hydrops articulorum, & Germanicè Gliedwassersucht / hic morbo, propter sequentes rationes, convenire mihi videtur. 1. Quemadmodum in hydrope aqua in partibus carnosis totius corporis, ut in Anasarca, vel in abdomine, scroto, & cruribus tantum, ut in Ascite, colligitur, ita in hydrarthro in hanc vel illam juncturam læsam confluit. 2. Quando calor nativus hepatis ita languescit, ut chylus in sanguinem converti non possit, generatur hydrops, ita quoque ubi in articulis propter doloris vehementiam, inflammationem, & abundantiam humorum excrementitiorum, calor nativus veluti suffocatus, prosternitur, aqua ita concoqui non potest, sed cruda & indigesta effluit. 3. Quotiescunque insignes obstructiones viscerum, præsertim hepatis, adsunt, hydrops plerumque oriri consuevit. Si in articulis vulneratis, Medicamenta quæ insigniter exsiccant, constringunt, & poros claudunt, uti sunt, pili capreolarum, de quibus vide Langium loco citato, aut pulvis Ostreorum, Cranei adusti, Ossis sepiæ, spodii &c. applicas, aut vulneris labia protinus, & antequam vulnus probè sit digestum, & mundificatum balsamis, potionibus vulnerariis, aut emplastro Stictico, sive fodicationum Paracelsi, claudis, Ichorem acrem sive hydrarthrum excitabis. Clauso enim vulnere in superficie, & putrescente materia in profundo, incalescit, fitq; acris, dolorem excitat, & serosos humores ex proximis adjacentibus partibus, vel etiam ex toto corpore attrahit, sequiturque hydrarthros periculosissimus, quemadmodum capite primo de cive Lausannensi dictum fuit.

1. Ratio. 2. Ratio. 3. Ratio.

Paracelsus prob. de vulneribus pag. 560.

CAP. IV.

De signis Ichoris & Meliceriæ Celsi, hoc est hydropis articulorum.

ETiamsi inter Germanos adeò frequens sit hydrops articulorum, ut etiam plebeis hominibus, & ipsis barbitonsorum tyronibus notissimum, antea dictum fuit, & proinde ut de signis aliquid scriberem, superfluum esse videatur. In gratiam tamen aliorum, quibus affectus ille adhuc incognitus, observationem singularem, ex qua omnia ferè signa hujus affectus colligi possunt, adscribam.

Observatio signa ferè omnia Meliceriæ comprehendens.

Anno 1616. patricio cuidam Bernensi Dn. *Philippo Kilchberger* nomine, in conflictu vulnus ad sinistrum carpum ense inflictum fuit, ubi vix cutis ad ligamentum obliquum usque sauciatum. Advocatur Chirurgus, qui suo more vulnus curat, & ut parvum, parvo quoque spacio temporis cicatricem obducere tentat. Ab initio quidem ex voto successere omnia, & nullum adfuit symptoma, præterquam quod in digito annulari & auriculari de stupore quodam molesto conquereretur æger, quod in vulneribus nervosarum partium, brachiorum videlicet ac manuum, crurum item pedumque, veluti symptoma inseparabile esse consuevit. Dum enim illico post ictum humores circa partem læsam confluunt, facilè impeditur spiritus animalis, quo minus liberè ad extremitates confluere possit. Ex hoc porro stupore (quod monendum est, antequam ulterius progredior) facilè cognoscet diligens Medicus & Chirurgus, non solum quæ pars sit læsa, verum etiam læsionis magnitudinem. Nervum enim aut nervosum quid læsum esse denotat; & prout major fuerit stupor, eò majorem quoque nervosarum partium esse læsionem, argumentum est. At si nervus omninò fuerit abscissus, non stupor tantum, verum etiam sensus & motus abolitio sequitur. Sed hæc obiter. Redeo nunc unde paulisper digressus eram. Diximus, vulnus tam exiguum fuisse, ut ligamentum obliquum vix læsum, quapropter ab initio neglectũ, & tum in victus ratione, tum in reliquis omnibus erratum est. Porrò circa tertium diem morbi, cum æger ipse simul & Chirurgus omnia jam in tuto esse arbitrarentur, paulatim exortus est dolor, qui intra horas 24. ita adauctus fuit, ut incredibile sit dictu. Ego quinta die morbi advocatus, ægrum præ summo dolore ejulantem, & alta voce exclamantem inveni. Febris maxima, ardens & continua, cum linguæ ariditate, capitis dolore continuo, & sitis inexhausta aderat. Vigiliis quoque, inquietudinibus, nausea, eructationibus, cibi fastidio & vomitu vexabatur, & lipothymiæ frequenter superveniebant cum ventris constipatione, renum & lumborum dolore intensissimo. Manus simul & brachium mirum in modum erant tumefacta & inflammatione obsessa. Vulnus carne spongiosa, & aliquo modo livida, aut ex pallido livescens, repletum: ex quo non pus coctum, sed humor turbidus, & veluti serum lactis copiosissimè extillavit. Hæc etsi gravissima essent symptomata, cum bono Deo tamen feliciter à me restitutus fuit, nullo remanente manus incommodo.

Cap. 4. Admonitio. Digressio. Effectus, qui ex empiricorum Chirurgorum inscitia.

Cæterum etsi ex prædicta historia signa omnia hujus symptomatis colligere possint, in gratiam tamen tyronum paulò prolixius ea explicare visum est. Primum itaque signum est, quod non pus, sed Ichor, hoc est, serosa & viscida materia ex vulnere effluat, ab initio quidem parcè, paulatim tamen copiosior. Sed hic notandum est, in omnibus ferè vulneribus nervosarum partium, ab initio serosum & crudum quid effluere, etiamsi omnia rectè & ad votum succedant, quapropter ex solo isto signo, aquam articulorum ut ita dicam, fluere, nondum est judicandum, donec & alia advenerint symptomata.

Primum signum hydropis articulorum. Ratio.

2. Circa tertium & quartum diem, pars affecta in-

Cap. 4. & 5.

cta intumescit, ex reliquo enim corpore humores circa vulnus confluunt.

3. Eodem quoque tempore propter affluentium humorum copiam, inflammatio subsequetur, & æger vapores quosdam calidos, (fliegende Hitz) ex ipsa parte læsa sursum ascendentes, percipit.

4. Oritur dolor intensissimus. Materia enim in parte affecta collecta & acris reddita, nervos nervosasque partes pungit, atque vellicat.

5. Labia vulneris in aliquibus contrahuntur, ut plurimum tamen, & ferè in omnibus, elevantur & intumescunt, & vulnus carne quadam spongiosa, & ex pallido livescente, repletum conspicitur; Quæ omnia ex serosi humoris abundantia & malignitate, nec non caloris nativi ejus partis labefactatione procedunt.

6. Febris adest continua, quæ in aliquibus ardens, in nonnullis remissior existit, prout dolor intensus aut remissior, & abundantia humorum in corpore adfuerit. Ex febre postea linguæ asperitas, sitis, capitis, lumborumque dolor, inquietudines, & vigiliæ, nausea, & cibi fastidium, vomitus, alvi constipatio, aliaque symptomata supervenire consueverunt. Hæc breviter de signis; Quæ præterea symptomata exspectanda, lector ex sequenti capite colligere poterit.

CAP. V.

De Prognosticis Ichoris, sive Meliceria.

Quid ante curationem perpendendum.

QUid sit hydrops articulorum, ipsiusque causas & signa breviter exposuimus, nunc quæ ante curationem perpendenda, & ægro adstantibusque prædicenda, paucis ut annectam, ordo tractationis postulat. Inprimis autem scire expedit, omnem Hydropem articulorum, gravem atque periculosum esse affectum, etiamsi in minimo fuerit digito. Talem enim esse morbum, ut omnes partes principes ab ipso alterentur, sæpissimè vidi. Idque præcipuè fit ratione doloris. Dolor enim quotiescunque partem aliquam infestat, humores ex toto corpore cum violentia, & veluti cucurbitula ad se trahit: testatur id Galenus multis in locis, & ipsa experientia fidem facit. Inde cacoëthem, ut testatur Gal. meth. medendi lib. 5. statim fieri, quæcunque in articulis accepta vulnera sunt, omnes ferè sciunt. Humores enim serosi, qui ex toto corpore ad articulum confluunt, incalescunt, putrefiunt, maligni & acres fiunt, tandemque ligamenta, appendices, cartilagines, nonnunquam & ipsa ossa erodunt. Porrò cum omnes partes corporis arteriis, venis, & nervis præditæ sint, propter doloris vehementiam, & in parte affecta collectam materiam acrem & malignam, per venas hepar, per arterias cor, inficiuntur & incalescunt, & hepar quidem propter venarum multitudinem & magnitudinem primo, mox quoque cor mediantibus arteriis, sic febris, sitis inexhausta, dolor capitis & lumborum, multaque alia symptomata, quæ febres comitari solent, oriuntur. Si dolor diu duraverit, Lipothymiæ quoque superveniunt, primò, quia dolor vires dissolvit, deinde etiam quia vapor putridus & malignus ex ipsa parte affecta per arterias ad cor ascendit. Delirium quoque nonnunquam supervenire consuevit; Idque tam propter consensum, quem cerebrum cum parte affecta, mediantibus nervis habet, tum etiam, quia vapores multi calidi & sicci, sive biliosi & putridi, ad caput ascendunt. At si delirium diu infestaverit ægrum, phrenesis quoque periculosa consequi solet. Diu durante dolore, spasmus tandem invadit ægrum. Accidit ille ut plurimum aut propter Sympathiam sive consensum, quem pars læsa cum cerebro & spinali medulla habet, aut quia vehementia doloris & continuis vigiliis, nervi præter modum exsiccati & arefacti fuerunt, tum etiam quod præter maximam copiam serosorum humorum, qui ex vulnere effluxerunt, totum corpus, & per consequens nervi extenuati & exsiccati sint.

Omnis articulorum hydrops periculosus affectus.

Galenus, method. med. lib. 5.

Ex diuturno dolore.

Cap. 5.

Lipothymia.

Delirium.

Phrenesis.

Spasmus.

Gangræna, quæ ex ingentibus inflammationibus.

Gangrænam in aliquibus consequutam fuisse hydropem articulorum, observavi. Johan. Langius Epist. 3. lib. 1. id quoque testatur. Accidit illa propter ingentem inflammationem, præcipuè si frigida medicamenta, uti mos est quorundam barbitonsorum, applicantur, ulceribus enim frigidum frigiditasque mordax cutem obdurat, substantiam ejus densans & constringens. Dolorem insuppurabilem facit, eò quod nativum calorem, qui suppurationis causa est, extinguat, livorem obducit, & denigrat, rigores febriles, convulsiones, distensiones creat. Hæc faciunt frigida medicamenta, præcipuè in vulneribus nervosarum partium, ut alibi testatur Hippocrates. Est igitur summo studio procuranda & acceleranda suppuratio, sive digestio vulneris, quæ quidem in aliquibus citò, in aliis tardè perficitur ut cap. 6. fusius dicemus.

Frigida medicamenta acutissimè doloris causa.

Ligamenta & appendices articulorum humoribus affluentibus ut plurimum corroduntur.

Ut plurimum autem sic in copia, uti sæpissimè antea dictum fuit, affluentibus humoribus (qui propter intensissimam intemperiem calidam partis affectæ, acrimoniam, & quidem malignam acquirunt) ligamenta & appendices articuli corroduntur, quibus exesis, ossa, mediante callo validissimo connectuntur, & junctura fit rigida atque immobilis, nec ulla arte aut industria (quod tyronibus artis diligenter notandum est, ne inconsideratè ea, quæ nemo præstare potest, ægris aut adstantibus promittant) restitui potest, quod ego in multis observavi, etiam in nobilissimo viro Dom. Johanne à Wattenvvil, cujus mentio facta fuit cap. 1. & in rustico quodam, cujus memini cap. 2. Habeo inter rara mea anatomica, ossa brachii sinistri, in sepulchro quodam reperta, quæ in ipso cubito validissimo callo, & quidem tam eleganter sunt connexa, ut an antea ibi fuerit junctura, vix appareat. Accidit id procul dubio propter hydropem istius articuli. Os enim humeri supra cubitum fractum fuisse, etiam nunc ex callo evidentissimè apparet. Hinc conjicio, fracturam non satis rectè curatam, inflammationem & affluxum humorum ad cubitum, ejusque hydropem sequutum fuisse. Hominem autem hunc certe multos annos cum hoc affectu vixisse, nec unquam brachium sursum elevare potuisse, & ad pectus semper gestasse, ex capite cubiti apparet:

Admonitio.

Cap. 5.

illud enim non sphæricam habet figuram, sed obtusum & depressum est.

Os femoris sinistri inventum, in quo caput hujus cum capsula sua callo arctè cohæret.

Anno 1618. Basileæ in Cœmiterio ad S. Elisabetam os femoris sinistri inveni, quod in Musæo meo etiamnunc reservo. In hoc osse caput femoris cum capsula sua callo tam arctè & validè cohæret, ac si unicum esset os, vixque apparet, juncturam ibi fuisse. Vulnus autem globulo plumbeo vel sagitta ossi ipso femoris infixum fuisse, non longè à capite femoris in osse perbellè apparet, sed de his plura cap. 25. Placuit exempla hæc addere, ut ex eis juniores Chirurgi & Medici discant, se oleum & operam perdituros, quotiescunque post hydropem articulorum, amissum motum articuli restituere student.

Sæpe ex doloris vehementia nervorum & tendinum retractio. Cacochymia, ictritia, ascites post Meliceriam nonnunquam sequuntur.

Sæpissimè quoque in ipsa curatione propter doloris vehementiam & inflammationem, nervi & tendones retrahuntur, & incurvatur membrum, illæsis tamen ligamentis, & appendicibus, quo in casu adhuc aliqua spes restitutionis superest, quemadmodum postea dicemus cap. 26. Cacochymiam quoque, uti & icteritiam & Ascitem, post Meliceriam sequutam fuisse, observavi, fit id præcipuè, quando malum inferiores articulos, veluti pedes, genua & coxas occupat. Tunc enim dolor vehemens est, & ægrum ut plurimum per multos menses vigiliis & inquietudinibus mirum in modum excruciat, vires prosternit, omnesque actiones corporis impedit retardatque. Dormiendo enim concoctiones omnes perficiuntur. Contra si somnus doloribus & inquietudinibus interrumpitur, tunc chylus ex ventriculo & venis mesaraicis semicoctus & veluti crudus ad hepar pervenit. Hinc obstructiones, & labefactatio caloris nativi, & gravissimi morbi sequuntur. Si verò hydrops articulorum manus aut brachia occupaverit, minus est periculum: humores enim in tanta copia, uti ad crura, non adfluunt, & æger postquam impetus mali cessaverit, deambulando corpus exercet, calorem innatum excitat, & concoctionem promovet. Contrarium fit in affectibus crurum, in quibus propter diuturnum decubitum in dorso, renes, præcipuè autem sanguis in vena cava & hepate incalescit, inde internarum partium perpetua intemperies calida, febricula, sitis, vigiliæ, tandemque icteritia & hydrops sequuntur, renum quoque & vesicæ calculi generantur. Interna quoque viscera & ipse sanguis in vena cava & hepate quando ita æstuant, vapores multos ad caput mandant, fitque inde catarrhis obnoxium.

Insomnia vigilia, obstructionum, labefactationis caloris nativi, & aliorum morborum causa.

Æger natura cacochymicus difficulter sanatur. Vide comment. in Hippoc. de vuln. capit. mihi pag. 63.

Si æger natura cacochymicus fuerit, aut illam in morbo ipso contraxerit, difficulter sanabitur, præcipuè si humores acres ad ligamenta & ossa pervenerint, eaque carie contaminaverint. Hydrops articulorum (uti & alia gravissima vulnera, quemadmodum Clarissimus ac doctissimus Vir *Dn. Petrus Pavius* Anatomicus & Botanicus longè celeberrimus p. m. amicus meus sincerus ostendit) æstate superveniens, periculosior est, quàm qui hyeme, innatus enim calor alacrior, & plus potest hyeme quam æstate, morbo resistere, siquidem æstivi aëris nos ambientis æstus, evocat dissipatque nativum corporis calorem.

In vulneribus magnis & pravis genu & pravis tumor à natura.

Porrò cum in vulneribus magnis & pravis ut tumor adsit, natura ipsa postulat, sequitur, evanescente tumore, protinus circa vulnera articulorum convulsionem, & delirium in proximis esse, uti docet Hippocrates lib. 5. aphor. 65. & 66. Quippe, uti testatur Galenus, indicium est, humores noxios ad principes partes transmitti, qui tamen propter dolorem, quem prava & magna ulcera sequi par est, ad vulnera ipsa potius confluere deberent. Quippe dolor attrahit, & fluxiones concitat. Sæpissimè quoque meliceria in ulcus magnū & insanabile degenerat, quando videlicet ligamenta eroduntur, & caries in osse consequitur. Propter doloris vehementiam & diuturnitatem, propter vigilias item & appetitus prostrationem, in nonnullis vires ita dissolvuntur, & humidum radicale adeò absumitur, ut etiam animam efflent. In iis autem qui morituri sunt, ulcus ante mortem lividum & aridum, aut nigrum & aridum fit, parum aut nihil egerens materiæ. Id autem accidit propter summam alteratricis & expultricis facultatum labefactationem & imbecillitatem. De quo vide Hippocratem prænotionum *lib.* 1. *cap.* 8. & tractatum nostrum de Gangræna & Sphacelo *cap.* 11.

Cap. 5. & 6.

In morituris ulcus ante mortem lividum & aridum, aut nigrū & aridum fit.

CAP. VI.

De curatione vulnerum in genere, ubi ab initio vulnus cruentum digerendum & suppurandum esse, ostenditur.

Multi Chirurgorum decocto suo vulnerario Ichorem excitant.

DEbebam nunc recta ad curationem methodicam Ichoris acris, sive hydropis articulorum progredi, sed quia multi Chirurgorum decocto vulnerario, balsamis, emplastro stictico, aut unguento armario, aliisque medicamentis, præter rationem adhibitis, gravissimum hocce symptoma plerumque excitant provocantque, operæ pretium esse duxi, nonnulla de curatione vulnerum in genere, & quibus intentionibus incipienda & absolvenda sit curatio, præponere. Addam quoque suo loco, quid de prædictis Medicamentis sit censendum, & quomodo eis cum fructu & secundum rationem utendum.

Vulneris consolidatio à natura, tanquam à principali agente, à Medico tanquam naturæ instrumento perficitur.

Omnem autem solutionem continuitatis, unitionem requirere, etiam idiotis notum est, & post Galenum, Guidonem, omnes, qui de re Chirurgica scripsere, docent. Unitio autem hæc, sive consolidatio vulneris, à natura tanquam à principali agente, à Medico verò veluti Naturæ instrumento & ministro perficitur. Natura enim illa est, quæ per se sufficit consolidare vulnera, modo Medicus obstacula, quæ illam in suis operationibus impediunt atque retardant, auferat. Impeditur autem natura consolidare vulnus, si ossa fracta, & à periostio penitus separata fuerint, si telum, globulus plumbeus, ferrum, lignum, aut simile quid extranei, vulneri inhæserit.

A quibus curatio vulnerum incohanda.

Summa itaque diligentia in hoc laborandum, primò ut sanguis, si profluxerit, sistatur: quia enim thesaurus vitæ est, multos ex ipsius profusione animam simul profundere, videmus. Deinde diligentia adhibenda, ut quicquid extraneum vulneri inhæret, dum adhuc cruentum est, extra-

Cap. 6. extrahatur. Ossa confracta in locum reponantur, vel si à periostio separata fuerint, extrahantur. Impeditur quoque natura, & sanatio sive unitio vulneris retardatur, si dolor, tumor, vel inflammatio, aut affluxus humorum supervenerint, & partem læsam infestaverint. Hæc omnia diligens ac exercitatus Medicus & Chirurgus facilè avertet, si optimam victus rationem instituerit, corpus à pravis humoribus expurgaverit, venam, si plethora adfuerit, & vires permiserint, inciderit. Sed nec illa omnia sufficiunt, nisi topica ex arte quoq; adhibita fuerint.

Aphor. 22. lib. 1. Porrò doctrinam, quam Magnus Hippocrates de Medicationibus internis, nobis reliquit, ad externa vulnera haud ineptè quoque referrri atq; accommodari posse, mihi videtur. *Concocta*, inquit, *Medicamento purgare ac movere oportet, non cruda neq; ineunte morbo, nisi materia turgeat, plurimùm verò non turget.* Vult Hippocrates in hoc aphorismo, materiam peccantem primò concoquendam & digerendam, deinde movendam atque expurgandam esse, non tamen ab initio, dum adhuc cruda & indigesta est. Quandoquidem nihil crudi, in quacunq; parte corporis id latuerit, commodè evacuari posse, experientia fidem facit. Hæc quoque in vulnerum curationibus locum habere, Exemplis monstrabo.

Observat. Anno 1610. Mense Majo Reverendi & doctissimi Dn. Stephani Fabricii, Ecclesiæ Bernensis Ministri primarii filius, decem circiter annorum, vulnus contusum ad dextram palpebram recepit. Chirurgus, cui curatio vulneris demandata fuit, cum digestionis vulneris curam nullam haberet, decocto suo vulnerario & insigniter constringente, vulnus intra paucos dies cicatrice obduxit. Cùm verò durities & tuberculum scirrhosum & deforme remansisset, advocatus fui, purgato priùs corpore, ea quæ insigniter emolliunt, primò per dies aliquot; deinde quæ dissolvunt & discutiunt, simul applicui, quibus & quàm optimè restitutus

Observat. fuit. Quàm infelix fuerit usus decocti vulnerarii in puella quadam, ad cilium dextrum vulnerata, Lector posthac cap. 7. videre poterit.

Observatio de tumore in scirrhum converso. In tumoribus præter naturam, si quis materiam peccantem, crudam adhuc, nec satis concoctam & emollitam, in halitum resolvere, & per insensibilem transpirationem, ut loquuntur Medici, evacuare studet, is profectò subtiliores partes quidem resolvet, reliquum autem in scirrhum coagulabit. Addam exemplum. Nobilis quædam puella in arce serenissimi Principis mei, Guilhelmi, Ducis Juliacensium Clivensium & Montensium &c. felicissimæ memoriæ, cùm ab adolescente in transitu ictum digiti ad papillam sinistram accepisset, & exinde dolor, postea quoque intumefactio totius mammæ exorta fuisset, ac puella propter verecundiam malum celasset, & illa ipsamet, quæ inflammationem exstinguunt & insigniter repellunt & discutiunt, nequaquam tamen digerunt, sibi applicuisset, resolutis subtilioribus partibus materiæ peccantis, crassa in scirrhum concrevit. Ego literis nobilissimæ matronæ, Dominæ ab Hal, Architriclinæ Illustrissimæ Principissæ, Hildenâ Dusseldorpium accersitus Anno 1590. scirrhum durissimum, dolorosum & cancrosum, magnitudinem nucis juglandis non multum excedentem, ad latus papillæ, versus Sternum inveni. Consului, ut præparato satis corpore, cutis superficietenus (non enim in profundo latebat scirrhus ille) secundùm longitudinem incideretur, & scirrhus cum sua membrana extraheretur, vulnusque, ut artis est, curaretur. Cum verò manualem hancce curationem, longè facilem & securissimam, respuerent, cùm ipsa ægra, tum etiam adstantes, nihil cùm ipsa tentare volui, sed ad meos me contuli. Post meum abitum cum alius quidam, ipsam absque manuali operatione sanare vellet, & primò emollientia, deinde erodentia applicuisset, in horrendum cancrum degeneratus est scirrhus ille, ex quo tandem miserè periit puella illa. Quod si ab initio morbi, materia circa papillam confluxa, digesta, postea, ut artis est, resoluta fuisset, procul dubio gravissimum hocce malum non supervenisset.

Chirurgi ignorantiâ factum, ut scirrhus in horrendũ cancrum degeneraverit.

Redeo nunc ad Aphorismum Hippocratis, ex quo Methodica & artificiosa vulnerum curatio quoque colligitur. *Concocta* inquit, *medicare atq; movere oportet*, quasi diceret, si tu materiam peccantem probè concoquis, postea moves atque evacuas, omnia, quæ circa ægrum facienda sunt, præstabis, & natura, quæ præterea requiruntur, facilè perficiet. Cæterùm etsi ad vulnerum curationem hæc quatuor requirantur, digestio videlicet, mundificatio, carnis generatio, & cicatricis procreatio, priores tamen duæ præcipuè arte, posteriores naturæ beneficio fiunt. Vulnus si statim ab initio probè digestum, deinde mundificatum fuerit, natura facilè per se carnem generat, & cicatricem inducit, modò Medicus illa, quæ naturam in suis operationibus, ut antea quoque dixi, impediunt, amoveat.

Quæ ad vulnerum curationem requiruntur.

In abscessibus eodem ordine procedendum est, ante omnia enim materia in parte affecta contenta, emollientibus & anodynis digerenda & concoquenda est, tum vomica aperienda, & pus evacuandum. Tandem mundificatis sinuositatibus (dummodò Orificium abscessus turundis apertum retineatur, symptomata quin etiam, si supervenerint, removeantur) natura per se sinuositates carne adimplebit, tandemque cicatricem inducet. A digestione itaque, secundùm doctrinam Hippocratis, Curatio inchoanda est.

Eadem curandi ratio in abscessibus.

Porrò cùm omne vulnus ab initio sit crudùm & indigestum, & ex se, præcipuè vulnera nervosarum partium, materiam serosam emittere scimus, statim secundùm mentem Hippocratis digerendum est; Digesto enim vulnere, & optimo ex se emittente pure, non facilè symptomata aliquod ægrum molestabit, nisi error vel à Chirurgo vel ægro commissus fuerit. Quandoquidem humores, qui propter solutionem continuitatis, subitamque mutationem, ad partem læsam decumbunt, & symptomata excitant, digesto vulnere effluunt, non digesto verò, in parte læsa retinentur, pessimaque symptomata excitant. Deinde perpendendum est, vix occurrere vulnus, etiamsi instrumento scindenti factum fuerit, in quo non aliquid sit contusionis, Ecchymosis, quæ sæpissimè in ambitu vulnerum ense factorum conspicitur, satis superque

Digesto vulnere non facilè symptoma aliquod ægrum molestabit.

 perque

Cap. 6. perque fidem facit. Cùm itaque caro contusa, docente Hippocrate, ut putrescat, & in pus convertatur, necesse sit, iterum manifestum fit, curationem vulnerum ab eorum digestione auspicandam esse. Nisi enim venæ capillares, & meatus in ambitu vulneris, qui statim ab initio propter affluentium humorum copiam occluduntur & adimplentur, reserati fuerint, & materia præternaturalis, in ipsis contenta, digeratur & concoquatur, putrescit in ipsis vasis, & acrimoniam acquirit. Ex qua seqvuntur extensiones vasorum, intumefactio, dolor, aliaque commemorata symptomata. Ex quibus satis superque apparet, quàm periculosa sit eorum methodus, qui decoctionibus vulnerariis, balsamis, aliisque similibus medicamentis, vulnera statim ab initio, & antequam digesta fuerint, occludere tentant. De quibus suo loco fusius.

Remedia, quæ ad evitanda symptomata, adhibenda. Ut igitur symptomata evitentur, ab initio relaxantia, emollientia & mediocriter calefacientia sunt adhibenda, vulneribusque imponenda. Hujusmodi autem sunt unguenta à practicis Digestiva appellata. Præparantur illa ex Cera, Therebintina, Colophonia, Gummi Elemi, oleo rosaceo, amygdalarum dulcium, liliorum alborum, oleum de vitellis ovorum, butyro recentissimo, croco, & similibus, ut suo loco dicetur. In universalibus quoque nihil omittatur, & quæ affluentes humores reprimunt, calorem innatum conservant, præter digestiva, loco affecto applicentur.

Nihil certi de tempore, quo digestio vulneris perficitur, statui posset. Cæterùm, antequam hujus capitis finem faciam, monitos esse velim tyrones, de tempore, quo digestio vulneris perficitur, nihil certi statui posse. Vulnerum enim hæc citò, illa verò tardè suppurantur, idque secundum conditionem vulneris, ac naturam partis læsæ, constitutionemque ægri; Citiùs suppurantur vulnera, instrumento bene scindenti facta, contusa verò tardè; in illis enim vasa omnia ita sunt aperta, ut materia absque impedimento effluere possit: in his verò, propter contusionem, sanguis extravenatus, & humores, qui affluunt, diutius retinentur, & propter contusionem putrescunt, hinc calor innatus, cujus beneficio digestio perficitur, aliquo modo prosternitur. Citò digeruntur & suppurantur vulnera carnosarum partium, propter sanguinis & caloris nativi abundantiam: tardè verò in juncturis & partibus nervosis succedit suppuratio, propter caloris nativi eis in locis penuriam, & dolorem, qui sequitur, actionesque naturales retardat, dum humores noxios ex universo corpore ad se trahit. Quapropter sæpissimè ex vulneribus articulorum ulcera cacoëthica fieri, Galenus ipsaque experientia testantur. Citò suppurantur & consolidantur vulnera, quæ in corporibus puris, & optimo succo refertis, occurrunt, tardè verò cacochymicorum, propter caloris nativi imbecillitatem, & humidi radicalis defectum.

Admonitio ad tyrones. Hæc, candide Lector, non sine gravissima causa adscribo. Vidi enim Chirurgos non vulgares, qui sibi certum tempus ac dierum numerum, ad digestionem perficiendam, fingebant. Elapso hoc tempore, ad mundificantia & abstergentia transierunt, etiamsi vulnus non satis digestum & suppuratum esset, idq; maximo ægrorum cum damno. Non enim in omnibus subjectis æquabiliter perficitur digestio, ut jam-jam dixi, sed in his citò, in illis verò tardè: Si itaque ante perfectam digestionem vulneris, & symptomatum remissionem, mundificantia & abstergentia (quæ acrimonia quadam prædita sunt) applicueris, vulnus irritabis, dolorem excitabis, de novo affluxum humorum ad partem læsam provocabis, tandemque naturam in suis operationibus ita perturbabis, ut ex simplici vulnere fiat ulcus cacoëthicum & malignum. Hanc ob causam digerentibus & dolorem sedantibus, plerumque ad finem usq; curationis feliciter procedo, præsertim in vulneribus nervosarum partium. Hoc modo enim ab omnibus symptomatibus, modò in universalibus nihil omissum fuerit, securus sum.

Cap. 6. & 7. *Non in omnibus subjectis æquabiliter perficitur digestio.*

CAP. VII.

De decocto Travmatico, sive vulnerario, & an ab initio in vulneribus articulorum conveniat, nec ne?

Ex usu decocti traumatici sæpè gravissima symptomata. QUia permultos atque gravissimos errores, magnaque symptomata, & præcipuè hydropem articulorum, ex usu decocti traumatici sive vulnerarii, quotidie consequi, in præcedentibus dictum fuit; necesse est investigare, an symptomata illa ratione decocti, an potius propter imperitiam barbitonsorum, aliorumque theoriæ artis Chirurgicæ imperitorum hominum, superveniant, nec ne? Omne vulnus cruentum cruentum esse, & digestionem, sive suppurationem requirere, primam & præcipuam intentionem in curatione vulnerum esse, proximo præcedenti capite demonstratum fuit. Suppurationem quoque medicamentis, quæ modicè calefaciunt & humectant, fieri, diximus, quapropter nunc investigandum est, an decoctum vulnerarium hasce habeat facultates, anque digestio ulla vulnerum ex ipso petenda aut exspectanda sit? id verò ut commodè & rectè fiat, ipsius ingredientia examinanda sunt. *Halvvilliani decocti descriptio.* Decoctum autem Halwilianum, & plerumque omnia, præcipuè ex pyrola, sanicula, consolida, saracenica, Artemisia (quam rothe Beckeln / appellant) vinca pervinca (Halvvilianis Streiten vocatur) Alchimilla & fragaria præparantur. Addunt sabinam, si aliquid præter naturam, spinæ videlicet, festucæ, fragmenta ossis, globulus plumbeus, aut simile quid corpori inhæserit, Herbas primò in umbra, dein in clibano exsiccatas, in pulverem redigunt, unamquamque seorsim. Postea æquali pondere simul commiscent, & ad usum reservant. Hujus pulveris accipiunt cochleare plenum (sic enim habet eorum recipe) quem in mensura una vini optimi tam diu coqvunt, quantum ad ova duriusculè coquenda requiritur temporis. De hoc decocto, una cum incocto pulvere prædictarum herbarum, ter in die ægro exhibent.

Adultis

Cap. 7.

Adultis cyathum unum, hoc est, ad quinque aut sex uncias, pueris verò & delicatioribus minus. Linteum quin etiam in ipso madefactum vulneri applicant. Hoc solo medicamento, neglectis omnibus aliis remediis, imò & universalibus, vulnera omnia, quantumvis maxima & periculo plena, sanari posse, sibi persuadent, sed eventus plerumque contrarium ostendit, uti ex eis, quæ sequuntur, videre est. Sed videamus nunc ordine ingredientia omnia.

Pyrola temperamentum.

Pyrola exsiccat, astringit, & agglutinat, *Matthiolus in Dioscor. lib. 4. cap. 16. Hieron. Tragus lib. 2. cap. 53.* Collocatur autem in tertio gradu siccitatis, *Fuchsius plantarum historia cap. 176. Tabernæmontanus tom. 2. sect. 11. cap. 39.*

Sanicula temperamentum.

Sanicula non est simplicis naturæ, sed ut indicio est gustus, astringit, simul & amara est. ut hoc nomine calefactoriam & exsiccatoriam esse, nulli dubium sit. Statuunt autem calidam & siccam ordine secundo, *Fuchsius plantarum historia cap. 261. Tragus lib. 1. cap. 173.* Sanicula refrigerat & siccat, cohibet, reprimit, glutinat & roborat. *Matthiol. in Dioscor. lib. 4. c. 38.*

Consolida saracenica temperamentum.

Consolida Saracenica, sive consolida aurea, Germ. Heydnisch Wundkraut / exsiccat. *Tragus lib. 1. cap. 164.* Constringendi vim quoque habere Tabernæmontanus testatur, *Tom. 2. sect. 6. cap. 18.*

Artemisia.

Artemisia calefacit, & modicè desiccat, quod ad calefactionem attinet, ordinis secundi, quod verò ad resiccationem, aut primi intensi, aut secundi remissi, est etiam modicè tenuium partium. *Galenus de simplicium med. facultatibus lib. 6. Dioscor. & Matthiol. in commentariis lib. 3. cap. 111. Fuchsius histor. plantar. cap. 13. Hieron. Tragus lib. 1. capite 113.*

Vinca pervinca.

Vinca pervinca sive Clematis, alvi profluviis & Dysentericis prodesse, *Dioscorides lib. 4. cap. 6. Galen. de simp. medicamentorum facult.* testantur. *Refrigerat*, Matthioli verbis utor, *siccat, roborat, cohibet, sed siccitate prævalere reliquis qualitatibus, ex Paulo Aegineta recenset Fuchsius Histor. plantar. cap. 135.*

Beta.

Beta nitrosæ facultatis est particeps, qua tum digerit, tum extergit, & per nares expurgat, cæterùm cocta nitrositatem exuit, evaditque leniter digerens, ad detergendum tamen digerendumq; calidior est beta alba. *Galenus de simp. medic. facult. lib. 8.* Nigram verò, sive rubram, adjunctum habere astrictionis quippiam testatur *Matthiolus in Dioscor. lib. 2. cap. 116.*

Alchimilla.

Alchimilla exsiccat, cohibet atque conglutinat, *Matthiol. in Dioscor. lib. 4. cap. 115.* Folia & radix adstrictione vehementi participant, atque adeo exsiccant. Recentiores idipsum in secundo efficere ordine tradunt. *Leonhard. Fuchsius historia plantarum cap. 234.*

Sabina.

Sabina tertii est ordinis excalefacientium & desiccantium, & ex numero eorum, quæ vel maximè tenuium sunt partium *Gal. lib. 6. de simp. medicam. facultatibus. Fuchsius historia plantarum capite 54.*

Fragaria.

Fragaria refrigerat ordine primo, siccat secundo *Matthiol. lib. 4. cap. 38. in Dioscor.* Radices & folia astringunt. *Cordus historia plantarum lib. 9. cap. 186. Fuchsius historia plant. cap. 328.*

Cap. 7. Vinum.

Vinum nostrates eligunt generosum, quale est Valdensium aut Equestrium, de la couste appellant, Germani vino Rhenali aut Neccarino utuntur. Sunt illa plerumque omnia calida & sicca in secundo gradu. Quod si admodum vetus fuerit vinum, ex tertio ordine calefacientium & siccantium erit. Ut *Galen. de simplic. medicam. facultatibus lib. 8.* testatur.

Facultates decocti vulnerarii.

Ex his luce meridiana clariùs elucet, decoctum vulnerarium insignem exsiccandi, constringendi, & agglutinandi facultatem ex præscriptis herbis acquirere, calefacit quoque propter saniculam, Artemisiam, & in primis propter sabinam, quæ in tertio ordine excalefacientium & siccantium, ut antea dictum fuit, collocatur. Vinum præterea calefactoriam vim adauget, estque veluti vehiculum, quo reliquæ facultates ad viscera vehuntur. Non promovet itaque digestionem aut suppurationem vulnerum, sed eam impedit retardatque.

Decoctum vulnerarium sanguinem incendit, inflammationes & alia symptomata excitat.

Deinde quoque, quia calidum est, uti ex ingredientibus videre licet, sanguinem & humores incendit, & symptomata omnia inprimis verò dolores & inflammationes excitat. Digesto verò & satis suppurato vulnere, nec non ab omnibus symptomatibus liberato, cùm intentio Medici est abstergere, mundificare & consolidare, insigne & longè excellentissimum esse medicamentum, omnibus rationalibus Medicis in confesso est. Hinc videmus, non esse, propriè loquendo, decoctum vulnerarium per se, quod dolores, inflammationes, & hydropem articulorum excitat, sed inscitia atque ignorantia barbitonsorum aliorumque hujus farinæ hominum, illotis, ut dicitur, manibus, sacrosancta Dei dona sine methodo & contra naturæ ordinem tractare, & ut Plinius loquitur, *experimenta per mortes ducere non erubescunt.* Quàm infeliciter autem hæc aliaque plerumq; succednat, exemplis nonnullis declarabo.

Observat.

Anno 1616. gladiator quidam Bernæ, M. Conradus nomine, gladio acuto in brachium sinistrum inter carpum & cubitum vulneratus fuit: Restricta hæmorrhagia, decoctum Habwilianum ter in die bibit, eoq; per barbitonsorem vulnus abluere jussit. Ab initio curatio ad votum successit, circa tertium verò exorta est inflammatio, dolor ingens, febris, nausea, & appetitus prostratio. Ego cùm in consilium vocatus essem, manus totumq; brachium intumefactum, & ad cubitum usque inflammatum reperi, musculi quoque pectoris per consensum afficiebantur, hinc quoque de angustia pectoris conquerebatur, propter vapores quoque ex inflammato brachio ascendentes, cor nonnunquam veluti lipothymia afficiebatur, vulnus exterius veluti crusta obductum & clausum erat. Accepto stylo exploratorio, cùm anguem in herba latentem detegere vellem, ecce adstantes, qui criminari me incipiunt, meque admonent, ne tale quid tentarem, ne vulnus refricarem, cutem enim superficietenus, tantùmmodò scissam esse, ægrumque decoctum vulnerarium ab initio bibisse. Imaginantur enim sibi nostrates homines, decoctum hoc consolidationem externam vulnerum non concedere, nisi ipsa concavitate prius consolida-

Cap. 7. ta. Immisso stylo exploratorio cùm vulnus spithamam ferè profundum esse, & versus cubitum ipsum penetrans vidissent, obstupuerunt ferè, & supra modum admirati fuerunt. Quibus remediis autem ipsum curaverim, Lector in quarta Centuria Obs. 83. videre poterit.

Observat. Anno 1619. Nobilissimi ac strenui viri, Dn. Nicolai à Mullinen, inclytæ Reipublicæ Bernensis Consiliarii prudentissimi, & Ducis exercitus apud Rhætos fortissimi, ancilla, cùm vulnusculum contusum ad Cilium inferius dextrum recepisset, illudve intra paucos dies nulla præcedente suppuratione aut digestione vulneris, decocto Halvviliano consolidatum fuisset, iterum in profundo collectum fuit pus. Ego cùm advocatus essem, oculum insigni inflammatione tentatum inveni. Dolor capitis aderat maximus, simul & Febris atque vigiliæ. Suppurativis & pus moventibus per diem unum aut alterum applicatis, in ipsa cicatrice vomicam scalpello incidi, deinde abstergentibus & mundificantibus per dies aliquot adhibitis, ulcus feliciter consolidavi, nulla relicta oculi aut visus læsione.

Observat. Anno 1620. Juvenis quidam 13. circiter annorum ætatis, & Magistri Matthis Keller, arcularii filius, cum sibi ipsimet vulnusculum in sinistri indicis articulum, qui medius est in ordine (ubi sola cutis in transversum incisa fuerat) inflixisset, & decocto traumatico vulnus, ut videbatur cicatrice obduxisset, iterùm collecta fuit materia in imo vulneris, quapropter exorto dolore intensissimo & acutissimo, in consilium me adhibuerunt parentes. Tum juveni manum & brachium ad cubitum usque intumefactum, febris quoque aliaque cap. 4. commemorata symptomata aderant, niprimis verò Lipothymiæ, quàm primùm vulnus obligare vellem, ipsum infestabant. Dolores adeò erant magni, ut nullis ferè anodynis sedari possent, tandemque propter vigiliarum vehementiam ad soporifera mihi confugiendum fuit. Ex quibus quàm maligna & acris sit materia, in parte hoc morbo affecta contenta, apparet, dum enim non tantùm partes nobiles, veluti cor, hepar, & cerebrum, malignis suis vaporibus afficit, verùm etiam proximas adjacentes partes erodendo invadit. Vidi id in hoc puero, in quo quamvis nihil eorum, quę facienda erant, prætermitterem, obstare tamen non potui, quin materia sinum, versùs postremum articulum & metacarpum, sibi faceret, Tandem nihilominus feliciter sanitati restitutus fuit, & ita quidem, ut digitus suo motu nullatenus privatus fuerit.

Potiones vulneraria quibus noceant. Porrò quemadmodum tempus morbi, quo decocto traumatico usurpari convenit, perpendendum, ita etiam subjectum ipsum, hoc est, corpus ægri, ipsiusque constitutio, diligenter examinanda & investiganda est. Cùm enim insigniter astringant & exsiccent, ut antea quoque dixi, & temperamentis ingredientium videre licet. Omnibus qui obstructionibus viscerum, veluti hepatis, lienis, & venarum lactearum laborant, adversissimum esse medicamentum, nullus in controversiam vocare poterit. Quandoquidem constringendo & exsiccando excrementitios humores in visceribus retinent. Hinc dolores, tormina hypochondriorum, inflationes, scirrhi viscerum, tandemque virium & appetitus prostratio, aliaque incommoda sequuntur, quemadmodum ego in diversis ægris observavi. Indrimis autem in nobilissimo viro Dom. Jacobo Wallier, qui cùm à teneris annis obstructionib9 viscerum obnoxius fuisset, & anno 1609. propter gravissima ulcera decoctoHalvviliano usus fuisset, omnia illa incommoda, quæ recensui, ex usu decocti prædicti in se expertus est. De his videat lector observationem & curationem singularem, de vulnere gravissimo sclopeti, à nobis editam. *Cap. 7. & 8.* *Observat.*

Observat. Nobilis quidam prope Lausannam cacochymicus, & obstructionibus viscerum, simul & ulcere circa costas laborans, cum ex consilio imperitorum hominum decocto vulnerario uteretur, in tertianam incidit, quâ diu periculosè laboravit. Videat itaque Chirurgus primò, ne decoctum adhibeat nisi vulnus sit digestum, suppuratum, & ab omnibus symptomatibus liberum. Non enim solummodò impedit digestionem & suppurationem vulneris, verùm etiam dolores & inflammationes adauget, dum ratione vini aliarumque herbarum, quæ ingrediuntur calidarum, sanguinem & humores incendit, calidamque intemperiem in visceribus inducit. Deinde prospiciat, ne viscera excrementitiis humoribus sint referta, aut obstructionibus obnoxia. Decoctum enim vulnerarium astringendo & siccando, meatus obstruit, transpirationem prohibet, & proinde, putredinem inducit, ex qua cachexia, febris, ictaritia, & hujusmodi gravissimi morbi subsequntur. *Quæ enim perspiratione carent*, inquit Galenus, *facilè putrescunt.* Quapropter ante usum decocti, & dum eis utitur æger, corpus diligenter ab omnibus humoribus excrementitiis expurgandum, & vena, si plethora adfuerit, & vires permiserint, incidenda, optimaq; victus ratio observanda est. Hæc verò quia vulgus barbitonsorum, propter inscitiam theorię, non observat, quis quæso non videt, eorum ignorantiam, non autem medicamentum, hydropis articulorum, aliorumq; gravissimorum symptomatum causam esse præcipuam. Est itaque verissimum divinum oraculum à Galeno prolatum: *Auxiliorum nimirum dextrum usum partem artis esse præcipuam.* Plura qui de decocto Vulneratio videre cupit, illudque ad Vulnera externarum partium pervenire non posse, & proinde vulneribus non prodesse, internis verò visceribus mirum in modum obesse, scire desiderat, is doctissimum Virum Dom. D. Johannem Matthæum, quæstionum nobilium, qu. 30. legat. *Admonitio ad tyrones.* *In Isagoge.* *Nota.*

CAP. VIII.

De Balsamis, tam naturalibus, quàm artificialibus; num & quando in vulneribus articulorum conveniant?

QVum ab omni ævo Balsamum veluti singulare donum Dei extiterit, & ad plerosque, tam *Nullum medicamentum*

Cap. 8.

Unde universale, ut in omnibus morbis indifferenter applicari possit. tam internarum quàm externarum partium corporis morbos sanandos, medicamentum fuerit laudatissimum, ne dicam planè divinum, factum est, ut eo quoque abutantur empirici & irrationales Chirurgi, quasi medicamentum adeò universale esse possit, ut in omnibus morbis, in omnibus quinetiam ægris, ætatibus, naturis, & temporibus anni aut morbi, tutò & sine ulla distinctione applicari possit. Hinc ex hoc tam optimo & pretioso medicamento, tot tamque gravissima symptomata, & ipsum hydropem articulorum, consequi videmus. *Vulneribus quatuor tempora adscribuntur.* Habent morbi interni, ut Medicis notum est, sua tempora, ut vocant. Principium videlicet, augmentum, statum & declinationem. At quis unquam fuit tam insulsus Medicus, ut uno eodemque medicamento per totum cursum morbi uteretur? De vulneribus eadem est ratio. Habent vulnera sua quoque tempora, secundùm quæ medicamenta sunt mutanda. *Quæ ab initio circa vulnus facienda.* In principio sanguis est sistendus, & quæ res extraneæ, veluti plumbum, ferrum, lignum, festucæ, ac ossa planè separata, vulneri inhæserint, extrahenda sunt. Hæc disertè quoque docet Hippocrates lib. 2. aphor. 29. inquiens: *dum morbi inchoant, si quid movendum videtur, move; dum verò consistunt & vigent, melius est quietem habere.* In augmento cùm propter solutionem continui, subitamque mutationem, humores ex toto corpore, veluti cum impetu affluũt, dolores, inflammationes, aliaque gravissima symptomata excitant, eis, quæ repellunt, refrigerant & astringunt, ad alia loca repellendus est humor affluens, & ex parte affecta repellendus, dolor leniendus & inflammatio sedanda est, id verò ut commodè & ex arte fiat, digerendum est vulnus, quemadmodum capite 6. demonstravimus, in statu, hoc est, non amplius affluentibus humoribus, sedato item dolore, & remissa inflammatione, optimèque digesto vulnere, clementer abstergendum & carne implendum est. Materia quin etiam in parte affecta collecta, emollientibus & resolventibus discutienda est. In declinatione cicatricem inducere, & partem affectam, propter solutionem continui labefactatam, corroborare convenit. At quia scioli, ac ineptissimi barbitonsores, de una eademq; fidelia omnes volunt curare ægros, mirum non est, si gravissimos errores circa ægros committent. Hæc autem ut dilucidiora evadant temperamentum ac facultates balsamorum consideremus.

Balsamũ duplex naturale & artificiale. De Balsamo veterũ. Balsamum hodie habemus duplex, naturale, & artificiale, naturale est aut veterum aut recentiorum. Naturale veterum, cujus *Dioscorides lib. 1. cap. 17. Galenus de simplicium medicament. facult. lib. 6. Plin. lib. 12. cap. 25. Avicenna lib. 2. Tractatu 2. Paulus Aegineta, Oribasius & Aetius* meminere. Olim, ut testatur Dioscorides, in Judæa & Ægypto nascebatur. Hodie an arbores, ex quibus profluebat liquor iste, exstant, & si exstant, an liquor iste ad nos advehatur, multi dubitant, utut sit, scimus, ex præscriptis aliisque probatissimis authoribus Balsamum antiquorum summè calidum fuisse medicamentum. *Paul. Aegin. lib. 7. cap. 3. in lit. B. Oribas. Synops. lib. 1.* Sic enim habet Dioscorides. *Efficacissima, inquit, vis inest ferro, & quàm maximè calfaciens:* Galenus Balsamum desiccare & excalfacere in secundo gradu & tenuium esse partium scribit. *cap. 4. 15. & 22. item lib. 15. in lit. B. Aetius Tet. 1. sermo 1 in lit. B.* Avicenna verò balsamum in principio tertii gradus esse calidum testatur.

De Balsamo recentiorum. Indicum. Casparus Bauhinus in 1. lib. Dioscor. cap. com. 18. Nicolaus Monardus de simpl. medicamentorum ex novo orbe delatorum historia. Balsamum recentiorum quadruplex est, Indicum, Americanum, Balsamum novum ex Insula Hispaniola, & Tolutanum. I. Indicum seu Occidentale, quod ex Occidentali India in Hispaniam adfertur liquor est arboris, Indis Xilo dictæ, punico malo majoris foliis urticæ similibus serratis, & tenuibus, cujus cortice, qui tenuis est, vulnerato, liquor tenax subalbidus, paucus, quem incolæ sibi reservant, effluit. Sed ex ramis & truncis assulatim & minutatim concisis, & cum aqua in lebete decoctis, ubi refrixerit, conchis oleum supernatans colligunt, quod ex nigro rubet, odoris suavissimi, gustus acuti & aliquantum amari, calidum & siccum est gradu secundo, sumitur in corpus, foris illinitur, & Chirurgicis remediis permiscetur. *Americanum. Novum.* II. Balsamum Americanum, quod ex Americæ sive novi orbis continente adfertur, seu Peruvianum, liquor est arbori hastæ magnitudinis, ad radicem ramosæ, duplicique cortice, quo vulnerato ex medio spacio alba, lympidissima & odoratissima lachryma effluit. III. Balsamum novum, quod ex Insula Hispaniola adfertur, succus est plantæ sponte nascentis, arboris magnitudine ad duorum hominum proceritatem interdum assurgente, caulibus cinereis, foliis supernè viridioribus, acutis, costa per medium divisis, foliis sex digitorum longis, quatuor cum dimidio latis, pediculis rubescentibus, fructu racemoso longo, acinis rubentibus, ex asparagis & summitatibus, ut etiam racemis, expressus succus in aqua ad medias coquitur, ad mellis crassitudinem, quod ad ulcera & vulnera utuntur balsamo, efficacius. Plura apud authorem generalis Indorum historiæ. *Tolutanum.* IV. Tolutanum, quod ex continentis quadam provincia inter Carthaginem & Nomen Dei sita, Tolu ab Indis appellata, liquor est arboris pumilæ pino similis, ramosæ, foliis instar Ceratiæ perpetuò virentibus, cujus cortice inciso, arboris veluti quibusdam cochlearibus è terra nigra confectis, adnexis, liquor colligitur ex rubro ad aureum tendens, dulcis, odore limonum fragrantiam referens, quod præstantius eo, quod ex nova Hispania adfertur, & ad omnia ad quę & Balsamum Ægyptium efficax. Plura vide apud Bauhinum, Nicolaum Monardem, & in appendice historię Lugdunẽsis.

Cæterum etsi balsamum sit Medicamentum laudatissimum, & in vulneribus approbatissimum, quemadmodum ab initio hujus capitis diximus, & ego ipsemet à multis abhinc annis in ægris meis expertus sum, & indies experior, quin tamen adeò universale censeri non potest, ut in omnibus vulneribus & quovis etiam tempore tutò applicari possit. *In quibus Balsama conveniant.* Videndum primò, in quibus vulneribus conveniant balsama; deinde etiam quo tempore sint applicanda. Conveniunt autem in simplicissimis vulneribus, hoc est ubi nullum symptoma, veluti dolor, inflammatio, affluxio humorum, aut simile quid concurrit; testatur id quoque Nicolaus Monardis, in sua, quam de Medicamentis ex novo orbe delatis, scripsit historia. Cum enim calidum sit medicamentum, quem-

Cap.8. admodum antea dixi, inflammationem & affluxum humorum, & proinde dolorem adauget, gravissimaque symptomata excitat. Conveniunt præterea, ubi nihil extraneum vulneri inhæret. Quia enim balsamorum vis atque potentia est, protinus labia vulneris contrahere, consolidationemque accelerare, remanente re aliqua extranea & pure in profundo vulneris, suboriuntur mox symptomata gravissima. Sunt itaque in vulneribus carnosarum partium, si simplices & à re incidente facta fuerint; uti etiam in ulceribus, post eorum mundificationem adhibenda. In vulneribus autem contusis non tutum est eis uti, nisi digesto, & satis suppurato & mundificato vulnere. In vulneribus faciei à re incidenti factis, excellentissimum est medicamentum, præcipuè Balsamum Tolutanum, quod mihi familiarissimum est, nullam enim ferè cicatricem post se relinquit. In aliis verò capitis vulneribus nonnisi cautè in applicatione balsamorum procedendum est. Cranium enim si læsum, aut contusio & concussio aliqua cerebri adfuerit, ab initio morbi ab eis abstinendum est, ne propter immaturam consolidationem vulneris, & retentionem sanguinis extravenati aut puris, grave aliquod symptoma incidat. Eadem est ratio, cur in vulneribus juncturarum mihi semper suspectus fuit usus balsomorum, quemadmodum postea, cum de balsamis artificialibus dixero, agam fusiùs. Si quis tamen à principio Balsamo Tolutano (cujus ego præcipuè experientiam habeo, quòd & hodiè præ reliquis ad nos affertur) cum fructu in articulorum vulneribus uti voluerit, ut in universalibus nihil prætermittat; necesse est, deinde etiam ut vulnus, ne ipsius labia protinus contrahantur coalescantque, pulvillis duriusculis ex filamentis paratis, adimpleat, res ipsa postulat.

Vis & potentia Balsamorum.

In vulneribus contusis Balsama non semper tuta.

Nota. De Balsamo Tolutano in vulneribus faciei. Cautè in applicatione Balsamorum procedendum.

Sequitur nunc, quo tempore morbi sint applicanda balsama? Nullum enim medicamentum, quod planè sit universale, exstare, Medicis notum est, vulnera quin etiam sua habere tempora, non minus ac morbi interni, ab initio hujus capitis diximus. Deinde quidnam in unoquoque tempore circa vulnus moliendum sit, adscripsimus, ex quibus satis superque apparet, balsamum neque ab initio, neque in augmento applicandum esse, nisi vulnus fuerit simplex, & in parte planè carnosa. In augmento enim, ut dixi, suppurandum est vulnus & pus movendum, suppuratio autem fit calidis & humidis medicamentis; veluti sunt unguenta digestiva, de quibus suo loco, non autem calidis & siccis, ut sunt balsama. Sciunt præterea practici, vulnera ab initio affluxu humorum, doloribus, inflammationibusque esse obnoxia, quapropter medicamenta lenientia & anodyna sunt adhibenda, non autem quæ acrimoniam aliquam obtinent, ut sunt balsama. Quantum ad vulnera articulorum, in quibus tantoperè celebrantur balsama, vix reperies quod planè sit simplex, propter exquisitissimum enim sensum, quibus juncturæ sunt præditæ, statim exoritur dolor, dolorem sequitur affluxus humorum; quando-

Quo tempore morbi sint applicanda Balsama.

In augmento vulnus suppurandum.

quidem dolor veluti cucurbitula ad se trahit ex toto corpore humores, & sanguinem, hinc inflammatio, abscessus & hydrops articulorum, aliaque gravissima mala. Sed estne in causa Balsamum? Nequaquam. Est enim medicamentum planè divinum, ut antea dixi. Sed in causa est inscitia & ineptia barbitonsorum, aliorumque artis Medicinæ imperitissimorum hominum, qui illud indifferenter & absque judicio in omnibus vulneribus, veluti panacæam applicant. Concludemus itaque, Balsamum in principio & augmento ex arte applicari non posse, nisi vulnera fuerint simplicissima, & nullius ferè momenti. Digesto autem & satis suppurato vulnere, excellentissimum esse medicamentum. Mundificat enim, abstergit, carnem generat, humidum radicale adauget, calidumque innatum refocillat, & partem affectam, propter solutionem continui labefactatam, corroborat, cicatrices quin etiam planas & pulchras efficit. Ossa cariosa & contracta balsamo extrahere volunt aliqui, quod ego tamen non observavi, nec videtur mihi rationi consentaneum esse, medicamentum quod insigniter conglutinat, labiaq; vulneris contrahit conjungitque, simul quoque ossa (nisi forsan id facultate quadam occulta fieret) extrahere posse, cum ad ossis excretionem vulnus apertum ac hians requiratur. Hactenus de Balsamis naturalibus; sequitur nunc de artificialibus.

Cap.8.

Non Balsamum sed barbitonsorum inscitia multorum morborum causa.

Fructus & utilitates Balsamorum ex arte applicatorum.

Qvum à multis jam annis, ut testantur viri docti, Balsaum illud, quod ex Judæa & Ægypto olim proveniebat, perierit, & Balsamum recentiorum nonnisi superiori seculo ad nos, ex regionibus istis à Christophoro Columbo, Americo Vesputio, Magelano, Francisco, Pizardo, Francisco Draco, Thoma Candiso, & aliis noviter inventis, allatum, ac tanto pretio à Mercatoribus æstimatum venditumque sit, ut nonnisi locupletissimi homines eo uti possint, cogitare cœperunt viri docti, quidnam ipsius loco substitui possit? Nec inutilis, profectò, fuit ipsorum labor atq; industria. Exstant enim balsama artificialia, quæ balsamis naturalibus tam in internarum quàm externarum partium morbis, haud multùm cedere videntur. De quibus lector videre poterit Johannem de Vigo, Andernacum, Gesnerum, Euonymum, Fallopium, Weckerum, Quercetanum, Paracelsum, & alios, apud quos varias & diversas compositiones inveniet. Parantur autem Balsama aut ex vegetabilibus, veluti ex radicibus, herbis, floribus, seminibus, corticibus, succis, ex gummis item, Resinis, Terebinthina, Cera & aliis. Aut ex mineralibus, ut Mercurio, Marte, sulphure &c. De quibus vide Quercetanum & alios, qui artem Chymicam excoluerunt. Nos, ne quid hic desiderare posset lector, compositionem unam aut alteram ex vegetabilibus, ex Johanne Vigone, Chirurgo præclarissimo, & æterna laude dignissimo, qui sub Julio secundo Pontifice Max. circa annum 1503. Romæ floruit, hîc adscripsimus, plura qui videre cupit, præscriptos authores consulat. Descriptio quæ exstat lib. 18. cap. 19. sic habet:

De Balsamis artificialibus.

R. Ol.

Cap. 8. Balsamum Vigonis.

℞. Ol. Omphacini ℔ ij.
Styracis calamitæ.
Laudani.
Croci.
Olybani.
Gummi Arabici.
Rubiæ tinctorum.
Gummi hederæ.
Aloes.
Masticis.
Caryophyll.
Galangæ.
Cinamomi.
Nucis muscatæ.
Cubebæ an. ℥ ij.
Gummi Elemi ℔ ß.
Myrrhæ.
Bdellii an. ℥ j. ß.
Galbani ℥ vj.
Spicæ.
Ligni Aloes. an. ℥ j.
Serapini.
Ammoniaci.
Opoponacis. an. ℥ x.

Quæ in balsamorum compositione observanda.

Omnia pulverisanda pulverisentur, & permisceantur cum dicto oleo: deinde ponantur in alembicum cum suo capello & recipienti, & arte & igne elambicentur, & omnia sint bene inlutata & obturata luto sapientiæ. In principio per horas duodecim ponendo alembicum ad ignem lentũ, & ipsum meliorando in sex horas, donec elambicatum fuerit, quo facto, statim residuum specierum iterum pulverisetur, & cum prædicto oleo elambicato, iterum ordine ante dicto per tres vices reiterando elambicetur, & tandem habebis oleum, quod verè est sicut balsamum, stat enim ad omnem balsami probationem.

Mira hujus balsami utilitas & usus.

Valet autem (ut idem Vigo testatur sequentibus verbis) *oleum hocce benedictum sive Balsamum, ad multas corporis passiones, videlicet contra spasmum de repletione, contra paralysin, contra juncturarum dolores, à materia mixta causatos, facta universali purgatione, & valet etiam contra discrasiam cerebri, facta à materia frigida. Et propterea cerebrum frigefactum confortat. Valet quoq; contra morbum caducũ, unctum parum supra coronalem commissuram. Valet præterea ad fistulas desiccandas, facta prius mundificatione cum medicamine forti. Valet insuper ad magnas plagas recentes sanandas, Catarrhum etiam frigidum, & omnem cerebri humiditatem extraneam destruit, & spiritus cerebri confortat, aperit venas oppilatas, causa humorum frigidorum. Et si in aure cum bombyce imponatur gutta una, auditum devastatum emendat, præsertim quando à causa frigida causatur. Item pannum rosatum madefactum cum dicto oleo, & applicatum temporibus, dolorem hemicraneum & vertiginosum tollit, & scothomiam, & venæ oppilationem cerebri multum juvat. Et si bibatur de dicto oleo uncia semis cum modico vini odoriferi, in aurora per tres dies, animam, cor, pulmonemq; renovando mirabiliter confortat. Item adversus quartanarios, si sumatur cum modico vini odoriferi, mirum in modum valet, & sit ad quantitatem cochlearii, & hic ordo per quatuor terminos servandus est, sumendo quotidie prædictum oleum per horam ante diem, in diebus in quibus non exspectatur paroxysmus, item sumptum per triginta dies cum modico vini, & parum pœoniæ, ad quantitatem jam dictam, morbum caducum sanat, item adversus unamquamq; animalium morsuram venenosam mirabiliter valet, deniq; ad omnem debilitatem nervorum (crede mihi) magna est Medicina. Ulterius adversus dolores morbi Gallici, est præsentaneum remedium, & istud oleum est sicut Balsamum, & tantæ virtutis & potentiæ super jam dictas ægritudines, quod nec Auro nec Argento emi posset.* Hactenus Vigo.

Præparatio hujus balsami digestio potius quàm distillatio dicenda.

Porrò cum in præparatione hujus balsami aliquo modo obscurus sit author, sciant tyrones, non esse, propriè loquendo, distillationem, de quo loquitur, sed potius fermentationem sive digestionem. Oleum enim Omphacinum, multò minus gummata, per alembicum simplicem, de quo hic utitur Vigo, ascendere non posse, sed remanere in fundo alembici, cum reliquis ingredientibus, & nihil præter phlegma, ut vocant, extillare, eis, qui in arte distillatoria versati sunt, notum est.

Objectio.

Ad quid igitur, inquies, labor iste? Respondeo, ipsum summopere necessarium esse. In hac enim distillatione, quæ veluti fermentatio, maceratio, aut digestio est, beneficio caloris activi partes subtiliores à crassis & excrementitiis separantur, & utile ab inutili, ut dicunt, ita segregatur, ut postea diversæ qualitates ingredientium sensim ita inter se commisceantur, ut inde fiat medicamentum temperatum, & ad prædictas operationes aptum.

Medicamentum temperatum ex diversis ingredientium qualitatibus.

Ut enim in ventriculo, beneficio caloris nativi, & facultatis concoctricis, ex diversis, & quidem facultate inter se contrariis, ciborum generibus chylus, pro nutritione corporis aptus, conficitur, ita & in hac distillatione. Rectè itaque ab initio per duodecim horas lento igne procedit.

Comparatio.

Quemadmodum enim violentus corporis motus, statim post sumptum cibum digestionem destruit retardatque: ita quoque violentus ignis, ab initio admotus, ne diversa corpora probè ad invicem copulari atque conjungi possint, impedit. Tandem verò augendus est ignis, ut vi caloris tota vis ex mendicamento extrahatur.

Modus qui prima distillatione facta, circa alembicum observandus.

Cæterum absoluta prima distillatione, quæ spacio 18. horarum perficitur, non protinus aperiendum est alembicum, ne inclusi spiritus evanescant, & in halitum abeant, sed exspectandum usque dum omnia ferè sint refrigefacta, *ferè* inquam. Oleum enim dum adhuc tepidum, percolandum, fortiterque exprimendum est. Residuum quod in colatorio remanet, contusum, denuò in alembicum projiciatur, & affundendo oleo percolato, & plegmate exstillato, reiteranda est distillatio & expressio, eodem planè modo, ut ab initio, idque tertio repetendum est. Tandem percolatum & expressum oleum in vasis vitreis diligenter clausis, ceu balsamum pretiosum reponendum & conservandum est. Atque hanc esse mentem Vigonis, existimo. Si quis tamen non tantum phlegma, imò & ipsum oleum exstillare voluerit, ille ut loco alembici, de quo loquitur Vigo, retortam accipiat, necesse est, sed balsamum erit acre, insigniterque calidum, ut vix in internis affectibus usurpari possit.

Cap. 8.

Alia Balsami descriptio.

Aliam descriptionem balsami in vulneribus, ulceribus, aliisque externis affectibus nervorum, ex causa frigida ortis, efficacissimi eodem libro & capite describit Vigo hunc in modum.

R. Terebinthinæ ℔j.
Thuris albi
Laudani an. ℥iiij.
Masticis
Galangæ
Garyophyll.
Cinamomi
Zedoariæ
Nucis muscatæ
Cubebæ
Ligni aloes an. ℥ij.
Gummi elemi ℥vj.
Olei rosati Omphacini ℔. ß.
Olei masticini ℥ij. ß.
Vermium terrestrium lotorum cum vino ℥iiij.

Omnia simul misceantur & elambicentur in vase vitreo, more jam dicto in superioribus receptis. Hæc Vigo.

Præsentissimum ex sola terebinthina & gummi Elemi medicamentum.

Ego ex sola terebinthina & gummi elemi conficio Balsamum longè excellentissimum, cujus præparatio exigui laboris est, interim tamen in vulneribus, post ipsorum suppurationem & digestionem: in ulceribus & fistulis, post ipsarum mundificationem, præstantissimum est medicamentum.

Fundo libras tres terebinthinæ purissimæ in retortam vitream, diligenter lutatam, eamque in fornacem aptam impositam. Primò oleum (sive ut vocant spiritum) limpidissimum lentissimo igne, sex circiter horarum spatio, quem separatim reservo. Deinde parum adaucto igne, oleum rubicundum, & veluti rubinus lapis, pellucidum profluit. Tandem ad summum ferè gradum accenso igne, oleum ad mellis circiter spissitudinem exstillat. Primo oleo, sive spiritu, in internis affectibus utor, secundum & tertium oleum in affectibus nervorum, à causa frigida ortis, præstantissimum est, si partes malè affectæ eo inungantur, sive id per se fuerit, sive cum aliis oleis, veluti lumbricorum, vulpino, & similibus mixtum. Postremo, quod veluti balsamum est, in vulneribus & ulceribus utor hoc modo. Accipio hujus olei sive balsami ℥iij. Gummi Elemi purissimi & pinguis ℥ß. commisceo ambo in sartagine, lentissimo igne, donec gummi dissolutum sit, tunc percolo, & in vase vitreo reservo. Quod si nimis spissum fuerit balsamum, addo parum de tertio oleo. Etsi autem Balsama præscripta artificialia, uti quotidiana experientia docet, præstantissima sint, cautè tamen in vulneribus juncturarum cum eis procedendum est, & omnia, quæ de Balsamis naturalibus scripsimus, in applicatione eorum observanda sunt. Nequaquam autem, nisi vulnus probè digestum fuerit, conveniunt. Si enim ab initio morbi applicentur, gravissimum hocce symptoma, Hydropem videlicet articulorum, excitare solent. Vidi id in cive Lausannensi, Claudius nomine, de quo lector videat historiam Capite primo. Possem & alia exempla in medium proferre, nisi id forsan lectori esset tædiosum. Omnia itaque secundum rationem sunt facienda, quemadmodum docet Hippocrates.

Balsamum terebinthina.

Admonitio.

Cap. 9.

CAP. IX.

De Emplastro Stictico, sive fodicationum, an & quo tempore in vulneribus articulorum conveniat?

Artes in Germania florent, sola Chirurgia vilescit.

Liberales artes omnes, imò & Mechanicæ, in Germania ad summum gradum perfectionis & splendoris pervenisse, omnibus notum est. Chirurgia tamen succumbit & planè vilescit. In causa est, quod illa imperitis, & plerunque in theoria indoctis barbitonsoribus, sive contradictione, & examine à Principibus & Magistratu, maximo mortalium damno, concreditur. Hinc fit, ut theoriam non tantum spernant, verum etiam in ipsa versatos Medicos atq; chirurgos contemnere & flocci facere non erubescant. At quia Magistratus amplissimus illis non interdicit, quin potius connivet & hujusmodi garrulos & inflatos superbulos præ aliis nonnunquam promovet, mirum non est, si omnia in deterius ruant, & nobilissima ars eò perveniat, ut etiam *in multis locis* plerique locorum in Germania (horribile dictu) ipsam carnifices exerceant. Ad hunc autem contemptum artis, & ignorantiam barbitonsorum propagandam & augendā, ansam dederunt nonnulli, qui superiori sæculo multa variaque remedia Empirica, in mediam attulerunt, quibus (spreta theoria) mirabilia, ne dicam impossibilia, se præstare affirmant. Hinc fit, ut cùm illi decocto vulnerario, sive balsamo aut Emplastro aliquo, vel unguente armario, omnia curare posse sibi imaginentur, ut studium theoriæ negligant, ac juvenilem ætatem in puerilibus ac futilibus rebus consumant.

Theoriæ artis contemptus culpa sæpè Magistratus.

Chirurgia ab ipsis etiam carnificibus exercetur.

Empirica ars theoriæ contemptrix.

Emplast. sticticum.

Porrò inter Medicamenta empirica, à modernis & præcipuè à Paracelso aliisque Germanis inventa, non postremum locum obtinet Emplastrum Sticticum sive fodicationum (Stichpflaster) quo nihil præstantius in rerum natura exstare, nonnulli affirmant, inter quos etiam fuit *Osvvaldus Crollius*, alioquin in arte Chymica vir excellens & præclarus. In praxi verò Chirurgica ipsum haud multum versatum fuisse, ex eis, quæ Emplastro suo Stictico adscribit, satis superque apparet. Scribit enim in Basilica sua Chymica, mihi pagina 269. *Vires sui emplastri Stictici innumeras esse, nec sub lunari globo reperiri efficacius.* Præstantissimum esse emplastrū Sticticum Crollii, uti & alia emplastra Stictica, quæ à Paracelso in Chirurgia sua, à Felice item Wirtzio & aliis proponuntur, in controversiam non voco. Sed tantum hoc dico: sæpissimè quoque affectum, de quo hic agitur, Ichorem videlicet acrem, hoc emplastro excitari. Non quod emplastrum per se causa sit, sed quia sine ratione applicatur. Est enim certa, & firmissima regula, ut suo loco dicam, nullum esse remedium adeò generale, ut in omnibus morbis, omnibusque ægris, & per totum cursum morbi applicari possit. Sed aliud in principio morbi, aliud in augmento, aut Statu & declinatione applicandum esse. Quapropter dum Chirurgi

Emplastri Stictici vires, secundum Crollium.

Emplastr. sticticum sæpe causa Ichoris acerrimi.

Cap. 9.

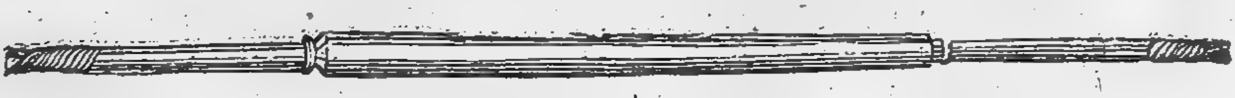
Chirurgi suo emplastro Stictico, ab initio vulnerum nervosarum partium, & ad finem usque curationis utuntur, gravissima symptomata excitant. Addam exemplum unum aut alterum. Aulicus quidam Illustrissimi Principis Juliacensium, Clivensium, & Montensium &c. circa annum 1580. vulnus circa cubitum accepit, ubi axillaris vena, & nervi nonnulli abscissi fuerunt. Incidit in manus empirici, qui hoc solo emplastro (acriter tamen dissuadente Cosma Slotano, ejusdem Principis Medico-Chirurgo primario, Præceptore meo plurimum honorando.) vulnus se feliciter curare posse, gloriabatur. Brevi quidem cicatrice obductum est vulnus, sed brachium mox intumuit ac doluit, tandemque exorta est febris, hinc affluxus & inflammatio nova, & collectum fuit pus in profundo vulneris, ex illo demum putrefactio. Exesa & denuò aperta vena, tanta sequuta est hæmorrhagia, ut vulneratus interierit.

Observationes 3. de infelicissimo emplastri Stictici successu. *1. Observat. in Aulico Juliacensi.*

2. Observat. Idem & in aliis advenisse observavi. Juvenis quidam robustissimus prope Hildenam, in duello vulnus cultro ad dextram spinæ dorsi partem, circa quartam vertebram lumborum recepit. Incidit in manus barbitonsoris, qui cum vulnus solo emplastro Stictico curare vellet, brevi ex vulnere satis lato facta est fistula angustissima, profunda, & summè dolorifica.

Anno 1591. & biennio post acceptum vulnus, venit ad me Hildenam, ubi tunc Chirurgiam faciebam. Immisso Stylo exploratorio, in profundo vulneris corpus quoddam durum sese obtulit, cum verò lateret, an pars esset cultri, an verò os ipsum, stylum exploratorium fabricandum curavi, cujus cuspis fabricata est in forma torcularis. Instrumentum hoc ad fundum usque vulneris leniter immisso & circumducto, cum illud corpori isti præduro infigere non possem, ægro audacter dixi, cultri cuspidem vulneri adhuc inhærere. Si enim pars vertebræ sese obtulisset Stylo exploratorio sine dubio torcular admisisset. Præparato corpore, tum optima victus ratione, tum purgationibus, & venæ sectione, dilatata fistula, spongiis præparatis, & radicibus gentianæ, aliisque convenientibus remediis, in ima ulceris parte cuspidem cultri inveni, cujus longitudinem & formam depictam lector in prima Centuria Observat. 62. videre poterit.

Delineatio Styli exploratorii, in forma torcularis fabricati, cujus beneficio exploramus, an ferrum, lignum, plumbum, aut ossa vulneri inhæreant, quæ omnia torcular excipit, præter ferrum.

3. Observat. De infelici successu Emplastri Stictici.

De infelici successu emplastri Stictici aliam historiam, annotatione dignissimam, Lector videre poterit in tertia Centuria Obs. 24. de juvene quodam, qui gladio (non tamen districto) in sinistram maxillam prope nasum graviter vulneratus fuit, adeoque ut illum ipsum gladium tanta vi faciei infixum, manubrio atque nodo in terram delapsis, sibi ipsimet ambabus manibus totisque viribus tandem extrahere coactus fuerit. Quo facto & extracto nullum planè vaginæ vinculum, sed nudum tantummodo gladii mucronem conspicere licuit. Hic quum Chirurgus, qui hoc vulnus solo emplastro nigro, sive fodicationis (Germanicè Stichpflaster) nullis injectis turundis, spatio sex septimanarum cicatrice obduxisset, sequutus est affectus longè gravissimus, qui ægrum in quartum usque annum mirum in modum excruciavit, uti lector prolixè videre poterit loco præallegato.

Usus Emplastrorũ Sticticorũ in praxi Chirurgica.

Cæterum quum emplastra Stictica suum quoque usum habeant in praxi Chirurgica, maximarumque virium sint, si rectè & methodicè adhibita fuerint, visum fuit hic inserere ea, quæ post Paracelsum *Osvvaldus Crollius* de suo emplastro Stictico scriptum reliquit; simul & descriptionem suam, quæ mihi inter reliquas compositiones præstantior esse videtur. *In cujusvis*, inquit Crollius, *salutaris emplastri Stictici compositione, secundum Paracelsum, quatuor diversorum generum ingredientia consideranda veniunt*,

Quatuor diversorum generum ingredientia Emplastri Stictici.

1. Sanatio, quæ fit ratione Ceræ & Colophoniæ. 2. Accidentia, quæ tolluntur & impediuntur beneficio gummatum, scilicet Opopon. Galb. Sagap. Bdell. Ammon. Elemi. 3. Putredo (quodlibet enim vulnus, etiam sine accidenti, putredini est obnoxium, generat vermes, & carnis malæ excrescentiam) quæ tollitur & præcavetur ope magnorum consolidativorum, Mastiche scilicet, Myrrha & similibus. 4. Ut præservet à mucore, scabie, aridura, contractura, Synovia, & simil. accidentibus, quod fit per mineralia, scilicet, lithargyrum, Minium, Antimonium, Cerussam, Marcasitam, Calaminarem, & similia.

Vulnerum Ulcerumq; telo inflictorum, Sticticum emplastrum præstantissimum.

Emplastri stictici descriptio.

1. R. Minii
Calaminaris
Lithargyrii auri & argenti an. ℥iiij.
Ol. Lini.
Olivarum an. ℔. i. ſ.
Laurini ℔. ſ.
Ceræ
Colophoniæ an. ℔. i.
Vernicis
Terebinth. an. ℔. ſ.

2. R. Opoponacis
Galbani
Serapini
Ammoniaci
Bdellii an. ℥iiij.
Carabe citrini

Olibani

Cap. 9.

Olibani
Myrrhæ Alexandrinæ
Aloe epaticæ
Utriusque Aristolochiæ, longæ & rotundæ an. ℥j.
Mumiæ Transmarinæ
Magnetis
Hæmatitis an. ℥j. ß.
Corallorum alborum & rubeorum
Matris perlarum
Sanguinis Draconis
Terræ Medicatæ Strigensis
Vitrioli albi an. ℥j.
Flor. Antimonii ℥ij.
Croci Martis tantundem.
Camphoræ ℥j.

Emplastri Sticticipraparandi modus.

Modum parandi talem servavi.

1. Gummata quinque in aceto macerata & coctæ exprimantur per linteum crassum, bis repetendo cocturam (dosis gummatum potest augeri, propter fæces ab expressione remanentes & abjiciendas) postea super lentum calorem in munda sartagine usque ad consistentiam mediocrem inspissentur.

2. Oleum lini & olivarum imponatur alteri sartagini, & addatur lithargyrium auri & argenti, coquantur agitando, donec oleum coloretur, postea addatur Calaminaris, & paulò post Minium, Omnia illa agitando ferè per duas horas, coquantur simul ad sufficientiam, cujus proba est, si supra unguem gutta concrescat & condensetur, nec amplius diffluat.

3. Tandem etiam addatur circa finem vernix, oleum laurinum, Cera, Colophonia, omnibus bene invicem mistis & liquefactis, & ab igne sepositis, postea da operam, ut sartago cum gummatibus paulatim calefiat, & successive affunde liquorem è secunda sartagine, gummatibus diligentissima agitatione incorporando supra lentissimum calorem (cave ne bulliat, alioquin gummata in grumos coëunt, & oleo difficulter miscentur) postea agitando addantur pulveres, & diligenter per horam omnia agitentur. Ultimò, Camphora resoluta in oleo juniperino addatur; Si fortè nimis durum esset, addatur adhuc aliquid Ceræ & Colophoniæ.

De coctionis proba.

Proba justæ decoctionis hæc est; bacillo intincto guttulas aliquot in aquam stillare finito, si digitis adhæserit materia mollis, coquatur diutius, donec durescat. Tum demum ab igne deponatur, & in magnam pelvim aqua plenam infundatur, ac manibus (Oleo Camomelino, Rosarum, juniperino, lumbricorum, Hypericonis ana q. sufficit, mixto) perunctis pinsere, ac instar malagmatis subigere convenit, horis tribus vel quatuor, servetur ad usum, efformatis inde prius magdaleonibus alutæ includendis.

Vires hujus emplastri, inquit Crollius, sunt innumeræ, sub Lunari globo non reperitur efficacius.

Innumeræ secundum Crollium Emplastri Stictici vires.

1. Contra inveterata ulcera, nec non recentia vulnera, & ictus, ubicunque sunt in corpore, etiam in capite.

2. Siccat & mundificat vulnera, carnem bonam producit, consolidat, ac sanat una septimana efficacius, quam aliud mense integro.

3. Putrescere non sinit bonum, insuper corruptionem, malæque carnis excrescentiam impedit.

4. Nervis truncatis aut contusis optimum est remedium.

5. Ferrum, lignum, plumbum, & alia quæq; de vulneribus extrahit, superpositum eis tantum.

6. Venenosorum animalium curat morsus ictusque, attrahit enim venenum.

7. Maturescere facit apostemata cuncta, superpositione sola.

8. Contra Cancrum, fistulam, scrophulas, ignem persicum, est remedium excellens.

9. Mitigat omnes dolores cujuscunq; vulneris, aut ictus.

10. Contra rupturam.

11. Ubi caput inflatum est, radantur capilli, & imponatur emplastrum.

12. Dolores dorsi, impositione tollit.

13. Ficus cutis extra & intra sanat imponendo.

Mira diurnaq; bonitas & efficacia hujus Emplastri.

Vires suas servat integras annos quinquaginta, quo tempore æquè efficax est ac recens compositum. Eadem ferè verba habet Paracelsus in fragmentis de morbo Gallico, mihi pag. 673. Atque hæc sunt quæ Osvvaldus Crollius de suo emplastro Stictico scripta reliquit. Paracelsus & alii, sua non minus ad cœlum usque extollunt. Sed quia nudo, hoc est, solo emplastro ista omnia adscribunt, & universalia negligunt, caveant sibi tyrones, ne splendidissimis istis encomiis, & laudibus hujus emplastri seducantur. Si enim tantis virtutibus præditum esset hoc emplastrum, tunc ars Chirurgica non amplius esset ars, imò unusquisq; idiota, etiam subulcus hoc emplastro instructus, optimus esset Chirurgus. Olim impudentissimus *Thessalus*, ut refert Galenus, Method: medendi lib. 1. se totam artem Medicam sex tantum mensium curriculo traditurum pollicebatur, citra ullam aliarum artium institutionem. At si illa omnia, quæ huic emplastro adscribuntur, vera essent, non menses sex, imò ne quidem dies sex, ad discendam artem Chirurgicam requirerentur; sed quemadmodum doctrina Thessali olim in perniciem humani generis cessit, ita fit & hodie cum hujusmodi medicamentis empiricis, & præter rationem adhibitis; dum enim horum medicamentorum facilitate alliciuntur barbitonsores, Theoriæ artem respuunt, negligùntque. At cum nullus commodè curare potest, nisi prius naturam corporis universi perspexerit, ut docet Galenus loco præallegato, mirum non est, si hi, qui nudis istis medicamentis empiricis procedunt, gravissimos committant errores.

Admonitio.

Comparatio doctrinæ Thessali cum modernis medicamentis Empiricis.

Gravissimi ex medicamentis empiricis errores.

Porrò omissis reliquis proprietatibus hujus emplastri, videamus, an in vulneribus articulorum, nervisque truncatis & confusis, optimum & securum sit remedium? Ubi illa omnia, quæ in præcedentibus, de Balsamis, & decoctis traumaticis sive vulnerariis, in medium adduximus, in memoriam revocanda sunt. Nimirum circa curationem vulnerum, non minus ac circa internarum partium morbos, quatuor consideranda esse tempora. Diximus præterea, in augmento vulnera affluxui humorum, & inde nascentibus inflammationibus, maximè obnoxia esse. Etenim

Circa curationem vulnerum ac internarum partium morbos quatuor

Cap. 9. considerandasunt tempora. Gal. lib. de venæ sectione.

nim in incipientibus inflammationibus, referente Galeno libro de venæ sectione, avertere, quod influit, expedit: idque ut alibi docet Galenus, commodè astringentibus & refrigerantibus fieri posse, omnibus in confesso est. Sed videamus nunc, an gummata illa, Opoponax videlicet, Galbanum, Sagapenum, Bdellium, & Ammoniacum, illam habeant facultatem, ut affluentes humores, qui omnium symptomatum causæ sunt, repellere, partemque affectam ab accidentibus, ut Crollius, & alii volunt, vindicare possint? Id verò ut commodè fiat, ea quæ Dioscorides & alii de ipsorum facultatibus scripta nobis reliquerunt, ordine perpendemus.

Quinque gummatum genera.

Opoponax. Opoponax, inquit Galenus, de simplicium medicam. facult. lib. 8. tum mollit, tum digerit. At calefacit quidem in tertio ordine, in secundo autem siccat.

Galbanū. Galbanum, docente Dioscoride lib. 3. cap. 81. excalefacit, urit, extrahit, discutit, menses ac partus trahit, apposita vel suffitu. Galenus Galbanum ordine tertio incipiente, aut secundo completo excalefacere, siccare verò secundo ordine incipiente testatur, de simp. med. facultatibus l. 8.

Serapinū. Serapinum Officinis, sive Sagapenum, ut Dioscorides lib. 3. cap. 79. ferulaciæ herbæ succus est, quæ in Media nascitur, gustu acri. Calidum & tenuium esse partium, Galenus quoque de simplic. Med. facult. lib. 8. testatur.

Ammoniacum. Ammoniacum tantam vim calefaciendi & attrahendi habet, ut etiam partus extrahat, testatur Dioscorides lib. 3. cap. 82.

Bdellium. Bdellium Lachryma est Saracenicæ arboris, calefacit & emollit, partum quoque extrahit. Dioscorides lib. 1. cap. 69.

Cum itaque prædicta gummata sint calida, & ut jam jam demonstravimus, facultate attrahendi prædita, tantum abest, ut in principio & augmento applicata, partem læsam ab accidentibus vindicare possint, ut potius partem affectam excalefaciendo, & humores copiosè attrahendo, symptomata omnia vehementiora & periculosiora efficiant. Hæc evidenter testatur lumen illud Chirurgiæ, Joh. de Vigo, cum emplastrum oxicroceum in fracturis ossium rejicit, illudque propter accidentia, quæ excitare solet, Diabolicum appellat, *Sunt enim*, inquit, *aliqua ingredientia, quæ virtutem habent attrahendi materiam ad locum, cum mollificatione non parva, veluti sunt Ammoniacum & Galbanum.* Hæc Vigo. Sunt & alia ingredientia hujus emplastri, quæ ipsius facultatem calefaciendi adagent, Terebinthina nimirū, ol. Laurinum, lini, colophonia &c. Ex quibus perspicuum fit, emplastrum hoc ab initio, & in augmento, è diametro contrarium esse in articulorum vulneribus, quæ quia propter exquisitissimum sensum partis læsæ, doloribus & affluxui humorum maximè obnoxia, potius anodyna requirunt.

Attestatio Vigonis de prædictorum gummatum facultatibus.

Emplastrū hoc propter ingredientia, quæ habet, ab initio & in augmento contrariū est in articulorum vulneribus.

Inprimis autem, ad evitanda symptomata, vulnera ab initio digerenda esse, antea ostensum fuit. Digestio autem & suppuratio non calidis & siccis, veluti gummata prædicta, aut frigidis & siccis, uti minium, lapis calaminaris, lithargyrium, sanguis draconis, terra Strigensis, & quædam alia, sed calidis & humidis perficitur. Ceram quidem & oleum olivarum, lini, & Terebinthinam, vim digerendi, & pus movendi habere scio, sed eorum vis à reliquis ingredientibus, videlicet calidis & siccis, simul & frigidis & siccis, obtunditur. Alius præterea committitur error circa vulnera, cujus erroris autor fuit Paracelsus, & ipsius sectatores, inprimis Felix Wirtz, dum usum turundarum in vulneribus rejiciunt, non sine maximo damno ægrorum. Vulnus enim nisi turundis munitum fuerit, contrahuntur ipsius labia (membranosa enim omnia facilè, & naturaliter quidem, contrahuntur) gravissimaque symptomata inde sequuntur. Pus enim in profundo vulneris colligitur, incalescit, putrescit, ac inflammationes, apostemata, spasmum, gangrænas, aliaque ulcera insanabilia excitat. De quibus lector exempla & observationes singulares, in quarta Centuria observationum nostrarum 66. videre poterit. Hæc verò omnia facilè evitabit rationalis Chirurgus, si turundis aut filamentis contortis, secundum vulneris conditionem, apertum illud conservaverit. Ex his omnibus manifestum fit, emplastrum hoc ab initio & augmento applicatum, symptoma, hydropem videlicet articulorum, provocare posse. Circa finem verò status, uti quoque in declinatione, remissis symptomatibus omnibus, præstantissimum esse medicamentum reor. Partem enim affectam ex vulnere labefactatam corroborat, & si quid humoris præter naturam, aut durities aliqua in ipsa remanserit, emollit, resolvit, carnis generationem promovet, tandemque cicatricem inducit.

Cap 9. & 10.

De turundis. Prælectionum Chirurg. c. 9. mihi pag. 470. & 564.

Effectus emplastri Stictici.

Quando Symptomatum causa, quando eorundem medicamentum, Emplastrū Sticticum.

CAP. X.

De Unguento armario, ejusdemq; authore, & quomodo Ichorem & Meliceriam procreet?

Transgressio.

HUc usq; de abusu & vero usu decocti traumatici, de Balsamis item naturalibus & artificialibus, uti quoq; de emplastro Stictico, quantum ad institutum nostrum necesse esse videbatur, egimus, ubi quoque demonstratum fuit, errores & symptomata, quæ ex usu prædictorum medicamentorum sequuntur, illa non medicamentis, quæ sua natura optima sunt, sed ignorantiæ potius & inscitiæ Chirurgi adscribenda esse. Sequitur nunc de unguento Armario, quod & stellatum, & sympatheticum, Germanicè Waffensalb vocant. Plerumque enim non solum affectum, de quo in hoc libro agitur, verum etiam alia quàm plurima symptomata gravissima excitat, optimamq; valetudinem corporis destruit, Conscientiæ quin etiam maculam inurit. Hæc autem ut rectè intelligantur, ejus inventorem & propagatores eorundem, item compositiones & usum, ordine & paucis hic inseram.

Unguentū Armarium.

Inventorem hujus unguenti esse Diabolum, testantur viri Doctissimi, inprimis *Petrus Holtzemius*, Medicus doctissimus, & in Academia Coloniensi Professor Celeberrimus, libro

Unguenti Armarii author Diabolus.

Cap. 10.

de essentia Ellebori Extracta Capite 2. *Johannes Georgius Godelmannus*, de Sagis & Veneficis lib. 1. cap. 8. *Joh. quoq; Robertus*, in iis, quæ de hoc unguento contra Goclenium scripsit, diversis in locis, præsertim sectione undecima, id manifestè ostendit.

In officina porrò Diaboli unguentum hoc pestiferum nocumentum, non medicamentum, cusum, ex scripto Empirici cujusdam, Germanorum celeberrimi, liquidum est, qui de hujus unguenti compositione, usu, atque præstantia scribens, insania & impietate summa ductus, docere non erubescit, quomodo quis unguento hoc adhibito, ægrum suum possit tormentis, doloribus, ac cruciatibus, lacerare; & eundem ab iisdem liberare vicissim. O hominis inaudita impietas? ô sæva inhumanitas? Diaboli autem instinctu à Paracelso superiori seculo introductum fuisse, nemo negare potest. Quod & ipsemet in libro quodam de Podagra fatetur, his verbis: *Hoc verum est*, inquit, *Multa sunt in Medicina artes, quæ à Diabolo, & spiritibus patefactæ sunt. Vides*, addit Erastus, *quem habeat sua Medicina authorem?* Vox auditu impia; quæ & sacro S. Scripturæ è directo repugnat. *Omne enim munus bonum; & omne donum perfectum*, inquit Divus Jacobus, *supernè est, descendens à Patre luminum.* Diabolum quoque aliquando per præstigiatores & incantatores, homines & bestias sanare videmus. Fit hoc permittente Deo, *Alioquin* (Libavii verbis, libro de Impostor. vulnerum, per unguentum armarium curatione, utor) *qui malus est, & malorum effectuum causa, aliquid boni per se produceret?* Si quem curat, ad confirmandam de se opinionem curat; id profectò longè pejus est, sublato enim corporis vulnere, animæ inuritur morbus gravissimus; & plerumque extremum interitum afferens. Morbum autem levem, graviore inducto curare, bonum esse nequit.

Diaboli instinctu Paracelsus primus unguenti armarii autor.

Diabolus, sed non nisi Deo permittente, aliquando homines & bestias sanat.

Cæterum cum virtus eorum, quæ cultro, telo, aut alio aliquo instrumento, quod sauciavit, insperguntur, aut applicantur, naturaliter ad vulnus pervenire non possit; cum inter agens & patiens mutuus contactus requiratur. Et proinde neque vulnus curare, multò minus dilacerare, aut ægrum doloribus excruciare possint, necesse est; id arte & industria Diaboli fieri, qui cum artifex sit longè astutissimus acutissimusque, & jam à primis seculis exercitatissimus, id perficere difficile sibi non est; ubi apud doctos & fide dignos viros exemplum notatu dignissimum habemus; quod quia ad institutum nostrum magnopere facere video, hic annectendum duxi. Sic enim Godelmannus post Hectorem Boetium & Cardanum de Duffo Scotorum Rege. *Duffus Scotorum Rex novo affligebatur genere morbi, ita ut quotidie sub primam vigiliam, lecto decumbens, insignes cruciatus per universum corpus sentiret, & in sudorem resolveretur, vigilq; totam noctem anxius peragebat, sine ullo aliquo signo, vel febris vel vitiosorum humorum; Interdiu verò à sudore liber quiescebat, & ita sensim quasi tabe consumebatur; plerimis quidem à variis Medicis exhibitis remediis, nihil prorsus juvabatur, tandem populari rumore, incerto tamen authore, increbuit. Regem in Moravia, Regione Scotiæ apud Ferros, à Veneficis mulierculis ita torqueri & cruciari. Distabant autem Forres quinquaginta miliaribus à regia sede. Hæc cum ad Regis aures pervenissent, misit Rex clancularios exploratores, si quæ mulierculæ veneficiis aut incantationibus essent suspectæ, quæ ubi ex diligenti inquisitione præfecti Ferrorum essent exploratæ, noctu circumdatis ædibus cujusdam vetulæ, fores eruperunt, ac vetulam cum meretricula filia ad ignem sedentes, & ceream imaginem Regis Duffi veru circumligatam, ac ad ignem circumvolventes invenerunt, ac comprehenderunt. Altero die torturæ subjectæ mulierculæ, confessæ sunt, Regis mortem, nisi fuissent raptæ, paucos post dies, sensim torrendo ejus imaginem, continuò subsequuturam fuisse. Ut enim imago ejus certis carminibus admurmuratis, ab igne quotidie liquefieret, ita ipsum Regem quotidie tabe consumptum fuisse. Exustis his veneficis, una cum cerea imagine Regis, protinus Rex pristinæ sanitati restitutus est.* Hactenus Boetius. Si cerea imagine, quæ prorsus nihil commune cum Rege habuit, arte diabolica hic affectus sequutus, quantò magis id fit cultro, aut instrumento, quo vulnus inflictum: Cum vulnere enim consortii aliquid habet, cum sanguine id aut ichore, ex vulnere profluente, illinitum maculatumq; sit. Verum detestanda impietas est, docere, quomodo æger sit torquendus & doloribus afficiendus, cum Medici boni officium sit, ægrum à dolore levare, non excruciare: Vulnus sanare, non novis symptomatibus dilacerare. Dolorem enim vulneri supervenientem, omnium gravissimum esse symptoma, & Ichoris causam primam, jam sæpius ostensum est, itaque mirum non est, si superstitiosam hancce magneticam curationem plerumque sequatur; ut postea fusius. Hæc de inventore ac præcipuo authore unguenti armarii, quod postea industria Paracelsi primò propagatum & à superstitiosis hominibus Diaboli instinctu arreptum. Ante Paracelsum enim unguentum hoc inventum non fuisse, ostendit *Johannes Roberius* in libro suo de Ungu. Armario contra Goclenium sectione 8. & sect. 11. Post Paracelsum *Osvvaldus Crollius*, *Johannes Ernestus Burggravius*, & nonnulli alii, miris modis hoc extulerunt. Variæ hujus unguenti apud authores descriptiones. Paracelsus Tom. 2. in Archidoxis Magicis, libro primo, mihi pag. 549. hanc posteritati reliquit.

Inter agens & patiens mutuus contactus requiritur.

Mira Godelmanni de Duffo Scotorum Rege historia.

Comparatio à minore ad majus.

Ante Paracelsum unguentum armarium incognitum.

Variæ hujus unguenti descriptiones.

Paracelsi descriptio.

℞. Musci cranii humani ℥ij.
Mumiæ ℥ß.
Pinguedinis humanæ ℥ij.
Sanguinis humani ℥ß.
Ol. lini ℥ij.
Ol. rosarum ℥j.
Boli Armeni ℥j.
Misceantur in Mortario, & agitentur tam diu, donec redigantur in unguentum.

Eadem pagina aliam habet descriptionem; ubi præcedenti compositioni addit Mellis ℥j.
Sævi bovis ℥j.

Rudol-

Cap. 10. Rudolphi Goclenii descriptio.

Rudol. Goclenius hujus Curationis Magneticæ hanc habet descriptionem.

℞. Usneæ concretæ in calvaria furis suspensi, & in aëre derelicti.
Mumiæ veræ,
Sanguinis humani adhuc calentis, singulorum unciam unam
Adipis humani uncias duas
Ol. lini.
Terebinthin.
Boli Armeni sing. ℥ij.
Misceantur omnia simul in mortario, serventurq; in vitro, vel urna oblonga & angusta.

Aliorum descriptio.

Alii, addit, recipiunt usneam abrasam à cranio hominis, violenta morte perempti, duarum avellanarum pondere.
Adipis verris aprugni,
Ursini sing. Uncias vj.
Lumbricorum terrestrium ex vino lotorum, inque pistoris fornace olla tecta terrofactorum (non adustorum) uncias iij. horum in pulverem redactorum unciæ uni adjiciunt
Cerebri aprugni siccati,
Santali rubri odorati, Mumiæ, & hæmatitis, singulorum unciam j. omnibusque mixtis cum adipe faciunt unguentum. *Hæc*, inquit, *descriptio optima esset, si succo & nervis, hoc est sanguine & adipe humano (in quibus maximè dominatur spiritus ille vitalis, vegetabilis, & balsamicus) non careret. Itaq; in vera hujus unguenti compositione, sanguis & adeps humanus non sunt omittenda, quo etiam modo confectum apud me quovis ut tempore possit haberi (quoniam Chirurgi sæpe vel non sunt præsentes, vel etiam à vulneratis remotiores) nunc operam quantum possum impendo.* Conficiendum autem est, *inquit Goclenius, sole existente in libra, Usnea verò colligetur cum Luna crescente, inq; Veneris existente Domo si fieri potest, non Martis aut Saturni. Si in Veneris domo locum habere luna non potest, diligenter attende, ut possit abradi usnea, luna versante in piscibus, hoc enim signum est omnium convenientissimum. Propter Jovis domicilium, & Veneris exaltationem, proximum huic est taurus & libra.* Hactenus Goclenius.

Ultima hæc, Goclenio attestante, optima descriptio.

Quando unguentũ hoc conficiendum.

Crollius Magneticæ hujus curationis maximus author.

Hæ, quantumvis sufficere possent, descriptiones & compositiones unguenti armarii. Quia tamen *Crollius* maximus habetur patronus Magneticæ hujus curationis, ejus descriptionem, quæ in sua basilica chymica, mihi pag. 278. exstat, quoque hîc apponam.

Crollii unguenti armarii descriptio.

℞. *Adipis Verris aprugni*
Ursini ana lotones octo.

Quo seniora animalia, eo melior adeps. Utriusq; animalis adeps prius in vino rubro per dimidiam horam lento igne bulliat, postea effunditur super aquam frigidam & cochleari colligitur pinguedo innatans, quicquid fundum petit, abjiciatur.

Postea recipe lumbricorum ex vino vel aqua lotorum sextarios duos, torrefiant in olla tecta in fornace pistoris, cavendum tamen, ne adurantur, postea terantur in pulverem.

Cap. 10. Alia hujus authoris descriptio.

℞. *hujus pulveris,*
Cerebri Aprugni siccati.
Sandali rubri odoriferi,
Mumiæ
Hœmatitis ana unicam unam.

Demum accipe usnea è Cranio hominis, violenta morte perempti, abrasa, lunâ crescente, & in bona domo existent, Veneris, si fieri possit, non Martis aut Saturni, ad pondus duarum avellanarum circiter. Ex omnibus tritis & invicem mixtis, cum adipe secundum artem unguentum fiat, in vitro clauso, vel pixide, diligenter ad suos usus reservandum.

Si forsan temporis successu unguentum exsiccaretur, dicto adipe vel melle virgineo humectari & emolliri de novo poterit. Paretur unguentum sole in libra existente; Hæc Crollius. Proprias quoq; suas descriptiones & deliramenta habet *Johannes Colerus* lib. 18. cap. 145.

Iohannes Colerus de unguento armario l. 18. c. 145.

De viribus ac usu hujus unguenti *Goclenius, Crollius* & alii, hæc habent, *sanantur* inquit Goclenius, *hoc unguento sic confecto, omnia vulnera, quæ ferro, ictu, vel jactu infliguntur. Excipiuntur tamen illa vulnera quæ fiunt in arteriis, & uno è membris principalioribus, ut corde, cerebro &c. Modò telum aut instrumentum, quod sauciavit, haberi possit, etiamsi patiens multis miliaribus à nobis absit.*

Quæ vulnera unguento armario sanantur, quæ non.

Usum hujus unguenti docent *Goclenius, Crollius*, & alii, his verbis: *Immergendum ferrum seu telum est, quò sauciavit (vel in hujus defectu lignum, seu ramus salignus in apertura cruenta madefactus) in unguentum & ita relinquendum: æger quotidiè suâ urinâ vel purâ aquâ vulnus eluat, deligat, mundo panno lineo semper pus extergendo, vulnusq; aurora mundificando, & absq; ullo dolore sanabitur. Hoc Maximilianum Imp. comprobasse, in confesso est. Si instrumentum, quo vulnus inflictum est, haberi nequit, aliud ducatur per vulnus, & loco veri teli id inunge utroq; latere, reponatur loco mundo & temperato. Si enim aëri vel frigori nimio exponatur, excitabitur dolor. Attendendum est etiam, cæsim ne an punctim factum sit vulnus. In punctura enim telum inungendum est à cuspide Capulum versus, in Cæsura ab acie versus tergum. Meminisse præterea oportet obligare tela. Si non apparet quam altè sint infixa, toto sunt inungenda, sin apparet, pars illa tantùm, quæ fuit in vulnere. Citò sanaturus sæpè illine (præsertim verò si vulnus est magnum & profundum) si maturatione opus non est, necessitasque non urget, intermitti quidam dies poterunt, imò sufficit, si senis diebus id fiat bis, vel ad summum ter, semper tamen vulnus manè abluendo, extergendo, iterumq; deligando.* Hactenus Goclenius. Crollius & nonnulli alii eisdem ferè utuntur verbis: quæ quidem prolixè, & ut apud ipsum leguntur, adscribere volui, non in eum finem, ut Chirurgos in Magica atque superstitiosa curatione erudire aut instruere, meus animus sit, atque intentio mea, quin potius ut cognoscant, à Diabolo esse inventam & ab hominibus superstitionibus addictis, propagatam, & proinde homini Christiano nullo modo licitam. Præterquam enim quod conscientiam piam ac Christianam offendit læditque, cum neglectis naturalibus, & à multis seculis approbatis remediis, ad superna-

Usus hujus unguenti ex Goclenio, Crollio, & aliis.

Instrumento, quo vulnus inflictum, deficiente, quomodo hoc curandum.

Quid in punctura, quid in cæsura observandum.

Cap.10.

turalia & superstitiosa transeamus, etiam periculo non vacat, quicquid dicant *Goclenius*, *Crollius* & alii, uti sequens Exemplum observatione dignissimum fidem facit.

Observat. singularis de nobilissima matrona, quæ non unguento armario, quo prius usa, sed licitis postea mediis sanata fuit.

Genere & virtute nobilissima matrona, ANNA SIDONIA BREMSERINA de Rödesheim, Nobilissimi ac Strenui Viri Dn. HERMANNI à CRONBERG, conjux, cum Anno 1613. feliciter peperisset, nescio quonam infortunio factum, quod decima die post partum, vulnus ad latus papillæ acceperit. Vulnus etsi non usque adeò profundum esset, sanguis tamen copiosè effluxit. Tentarunt quidam sanguinis fluxum beneficio unguenti armarii cohibere, sed frustrà.

Frustrà sanguinis fluxum unguento armario cohibere, tentatum Symptomata ex imperita curatione.

A Chirurgo itaque restricto sanguine, non vulnus, sed cultrum, quo inflictum fuerat, summâ diligentiâ curabant & tractabant cotidie; cito quidem & sine dolore ferè curatum fuit vulnus, verùm vix inducta cicatrice, obtuso in profundo oborto dolore, febre cum rigore, aliisque symptomatibus correpta fuit, & mamma cum tanto dolore intumuit, ut dies noctesque ejulare coacta esset ægra. Tandem 19. Aprilis 1613. cùm ego Wormatiâ (ubi tunc ad Generosum ac strenuum Virum, Dominum Eberhardum Kemerer von Wormbs / genannt von Dalberg / vocatus fueram) ad ipsam Oppenhemium accersitus essem, in maximis angustiis ipsam inveni. Mamma enim supra modum tumefacta & indurata fuit. Dolor maximus & pungitivus, & febris ardentissima, nausea, eructationes, & Lipothymiæ aderant, cicatrix tamen præcedentis vulneris vix apparebát. Circa papillam livida erat cutis, ita tamen mollis, ut fluctuatio puris facilè deprehendi posset, quapropter suasi, ut incideretur vomica, id cum à me factum esset, dolor reliquaque symptomata remiserunt, pristinæque sanitati restituta fuit, & per multos annos supervixit. Integram historiam vide Centur. 3. Observat. 25.

Objectio.

Sed objiciet aliquis, quidnam in causa fuerit, cùr matrona hæcce curata non fuerit, cum tamen multi alii ex eadem pixide, & ab eodem vulnerario præstigioso curati fuerant? Causa in promptu est. Erat matrona illa pia, fidelis & superstitionibus minimè addicta, ideoque fidem, quæ una cum fortissima imaginatione in hujusmodi & similibus curationibus (ut multis in locis testatur Paracelsus) requiritur, non habebat: hinc Diabolus, qui potens est in infidelibus, in illa operari, curationemque absolvere non potuit. Contractis itaque & conglutinatis labiis vulneris, pus, quod evacuandum erat, in profundo vulneris collum fuit.

Unguenti armarii usus periculosus.

Ex hac historia patet, quàm periculosus sit usus hujus unguenti, quomodo autem hydrarthros sive hydrops articulorum ex ipsius usu consequi possit, paucis dicam.

Intentiones quæ à medico in vulnerum curatione requiruntur.

In curatione vulnerum diversas intentiones ut habeat Medicus, necesse est, videlicet: 1. Ut fluxus sanguinis sistatur: 2. Ut affluxus humorum & inflammatio arceantur, & dolor evitetur. 3. Ut labia vulneris, si magnoperè inter se disjuncta fuerint, ad mutuum contactum deducantur, relicto tamen foramine, per quod pus commodè evacuari possit. 4. Ut vulnus, si profundum simul & angustum fuerit, apertum retineatur, usque dum satis digestum, & à pure mundificatum sit. 5. Ut pus bonum generetur. 6. Ut malignitas vel venenum, si quod vulneri simul illatū, uti fit in morsuris & ictibus bestiarum, extrahatur. 7. Ut caro restituatur & generetur. 8. Ut vulnus cicatrice obducatur.

Cap.10.

Porrò ut uno eodemque medicamento omnibus istis intentionibus satisfacere possit Medicus, absurdum & ridiculosum est dicere; Ad sanguinis enim fluxum cohibendum frigida & sicca requiruntur.

Frigida & sicca ad sanguinis fluxum cohibendum apta.

Talia quidem sunt usnea, hæmatitis, bolus Armenus, & santalum, verùm hæc qualitates suas in mixtione amittere, doctè ac evidenter ostendit *Joannes Matthæus* Quæstione 29. Id quoque verissimum esse, prædicta matrona experta fuit, ut ex præcedentibus videre licet. Affluxus præterea humorum ut impediatur, quæ restringunt & repellunt, vulneri sunt applicanda, quæque frigida, ut portulaca, sempervivum, lactuca, albumen ovi, acetum, bolus Armenus, terra sigillata, rosæ, & alia quamplurima.

Tertia & quarta intentionis requisita.

Tertia porrò & quarta intentio manum Chirurgi experti requirunt. Id verò quia in nobilissima illa matrona neglectum, vulnus protinus clausum, iterumque pus in profundo collectum fuit, inde dolor ille gravissimus, reliquaque symptomata. Quòd si in articulo aliquo exstitisset vulnus, procul dubio hydrarthros sequutus fuisset.

Medicamenta particularia ad vulnus digerendum.

Quintò, ut vulnus digeratur, & pus optimum generetur, sua quoque requirit medicamenta particularia, ea autem modicè sint calida & humina, veluti, cera, colophonia, terebinthina, crocus, oleum Amygdalarum dulcium, vitellum ovi, & ejus oleum, de quibus suo loco plura;

Ad venenum extrahendū facientia.

Sextæ indicationi ut satisfiat, ea quæ virus potenter extrahunt, & vulneris labia hiantia servant, applicanda sunt, ubi cepæ, allium, sal, dictamnus, ruta, Theriaca, Methridatium, radices gentianæ, Angelicæ, & hujusmodi conveniunt.

Ad carnis restitutionem adhibenda, quæ modicè detergunt & siccant.

Septimò, ut caro restituatur & generetur, danda est opera, idque fit sarcoticis, hoc est quæ modicè detergunt & siccant, uti sunt Aloes, Thus & Aristologia rotunda, ex quibus cum cera, terebinthina, & gummi Elemi, fit unguentum præstantissimum, addito parum olei rosacei.

Refrigerantia & siccantia ad cicatricem inducendam apta.

Octava & ultima intentio est, ut cicatrix inducatur, fitque eis, quæ refrigerant & siccant, ut galla immatura, Tutia, Alumen ustum, lapis calaminaris, cerussa, & hujusmodi. Hæc sunt, quæ rationales Medici in curatione vulnerum observant: idque maximo cum fructu ægri. Qui verò aliter faciunt, & prædictis intentionibus omnibus spretis, hocce unico unguento Armario satisfacere putant, ægrum in maximum periculum adducunt, propter ingentia symptomata, quæ empiricam hancce curationem ut plurimùm sequuntur, præsertim in vulneribus magnis, profundis, angustis, & quæ circa articulos sunt. Ludibrio præterea piis & bonis sese exponit Medicus, qui neglectis medicamentis, à Deo hominibus concessis, & à majoribus nostris longo usu comprobatis, & ad præstigiosa

Cap.10. & 11. Impia Objectio.

stigiosa à Diabolo inventa & introducta confugit.

Sed objiciet aliquis, jam olim experientia & exemplis comprobatū, vulnera multa, tam in brutis quam in hominibus, hoc unguento sanata fuisse; Nihil horum inficior, multa vulnera, præsertim in corporibus sanis, optimoque succo præditis, & in partibus musculosis existentibus, per se, & sine medicamento, si quotidie, ut jubet *Goclenius*, pus panno mundo abstergatur, persanantur. Diabolus autem, ut astutissimus & fraudulentissimus, per suos vulnerarios semper dolo malo agit. Quotidie enim vulnus, ut docet *Goclenius*, vel urina ægri, vel aquâ purâ abluunt, mundoque panno lineo pus abstergunt, deligantque. Porrò urinam extergendi, mundificandi, & consolidandi vim obtinere, præter experientiam testantur *Galenus lib.* 10. *de simpl. Medicam. facultatibus.* Ubi inter cætera hæc quoque habet. *Nonnulli*, inquit, *Medici, eâ, videlicet urinâ, psoras & lepras detergunt, perfunduntque ulcera præhumida & sordida: multoque magis computrescentia.* Aqua præterea, propter facultatem suam frigidam, cum in nonnullis vulneratis affluentes humores repellere, vulnusque à pravis symptomatibus vindicare sufficiens sit, ac vindicat, natura per se vulnus consolidat: hæc de unguento armario. Plura qui cupit, legat tractatum Clarissimi & Doctissimi Viri D. Andr. Libavii, de Impostoria vulnerum per unguentum armarium sanatione.

Diabolus semper dolo malo agit.

CAP. XI.

De dolore, & quibusnam præsidiis sit tollendus; ubi de anodynis in genere; & quibus facultatibus ea prædita esse debeant, agitur.

DOlorem, qui vulneratis articulis supervenit, præcipuam esse causam Ichoris & Meliceriæ acris, antea persæpe demonstratum fuit; quapropter quàm citissimè tollendus & sedandus est; sic enim ablata causa tollitur quoque effectus ipse. Variis autem præsidiis sedatur dolor, quæ aut interna sunt, aut externa & topica. Internis veluti eis, quæ humores ad partem læsam fluentes per alias vias evacuant, & à membro læso avertant, sive id per alvum, aut per vomitum, sudorem, vel vias urinarias, aut alia loca convenientia, fiat, uti sunt venæ sectio, scarificatio, sanguisugæ. Sedatur præterea dolor per ea, quæ acrimoniam humoris peccantis ex corpore ad locum affectum fluentis temperant atque refrenant. Deinde etiam quæ vires à dolore prostratas instaurant. Nisi enim vires adfuerint, parum aut nihil efficient medicamenta, etiamsi ex arte præscripta & adhibita fuerint. Sunt enim vires, quæ medicamentum ex potentia in actum convertunt. Hæc tamen, propriè loquendo, verè anodyna non sunt, testante Galeno de simpl. medicamentor. facult. lib. 5. cap. 18. quandoquidem universalia sunt, & in omnibus morbis particularibus externarum partium, à Medicis & Chirurgis rationalibus topicis præmittuntur.

De Internis remediis dolorem lenientibus.

Cap. 11. De Externis medicamentis dolorem lenientibus.

Externa remedia, dolorem lenientia, duplicia sunt: alia enim verè sunt anodyna, alia impropriè ita dicuntur. Sunt illa, referente Galeno, loco præallegato, quæ suo ingente frigore partem stupefaciunt, ipsiusque sensum imminuunt, veluti papaver, Solanum, Mandragora, Hyosciamus, Opium, ex quibus unguenta, olea, cataplasmata, & hujusmodi præparantur, de quibus institutum nostrum non est, hoc loco agere. Monitos tamen velim esse tyrones, ut sibi caveant, ne hujusmodi medicamentis narcoticis, facilè, & nonnisi maxima urgente necessitate utantur: quandoquidem summa eorum frigiditate calorem nativum mirum in modum debilitant.

Verè anodyna quibus facultatibus prædita esse debeant.

Vera anodyna, ut docent Galenus, Avicenna, & alii, temperatè calida & humida ut sint, necesse est. Sic enim habet Galenus de simplic. Medicam. facultatibus lib. 5. cap. 18. *Quæ itaque*, inquit, *reverà sunt anodyna, partium sunt tenuium, & calidiora quam symmetra sunt, est necesse, ut scilicet evacuent, digerant, rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant, quicquid partibus doloris est causa. Quare nihil prorsus astrictionis habeant oportet. Astringentia siquidem, ut alibi docet Galenus, & contrahunt, constipantque & condensant substantiam nostram*, hæc Galenus. Debent itaque anodyna esse calida, propterea quod calor temperatus naturæ nostræ familiarissimus, & calorem nostrum innatum similitudine quadam fovet, & demulcet. Humida præterea ut sint, necesse est, ut partes propter inflammationem aut affluxum humorum extensæ, relaxentur, denique ut facultas medicamenti altius penetrare, & ad nervos pervenire possit. Varia autem anodyna ab authoribus ponuntur, Ego sequentibus in meliceria maximo cum fructu utor, ex quibus diversa conficio medicamenta, uti lector postea capite de Curatione videbit.

Anodyna ut & calida & humida sint necesse est.

Rad.	Altheæ, liliorum alborum
	Malvæ.
Herb.	Altheæ, Betonicæ, Origani, Calathi.
	Malvæ
	Anethi, folior. violarum.
Flor.	Chamomillæ, betonicæ, primulæ veris, salviæ
	Meliloti, croci.
	Sambuci
	Rosæ.
Sem.	Lini
	Fænigræci
	Anethi
	Cydoniorum
	Meliloti
Ol.	Liliorum alborum
	Anethi, chamomillæ
	Lumbricorum
	De vitellis ovorum, Vitellum item ovi,
	Croci, Rosarum.
	Oleum ex floribus Slotani. Oleum de Ranis.
Ping.	Humana
	Ursi,

Cap. 11. & 12.

Caponis, anseris.
Canis, felis, muris alpini
Butyrum recens, non salitum.

Gummata & similia.
Cera
Terebinthina.
Colophonia
Gummi Elemi.

Farinæ.
Tritici
Hordei
Fabarum
Lupinorum
Mica panis.

Liquores.
Aqua simplex
Lac muliebre
Vaccinum
Caprinum
Asininum.

Ex his confici possunt Emplastra, Unguenta, Linimenta, Cataplasmata, & fomenta, uti Lector suo loco videbit. Nunc ut curationem Empiricam, quâ Paracelsus & vulgus Barbitonsorum in Ichore vel Synovia utitur, videamus, ordo tractationis postulat.

CAP. XII.

De Curatione Empirica Ichoris & Meliceriæ, inter barbitonsores Germanos usitata, ubi eorum Medicamenta examinantur.

INscitiam barbitonsorum, aliorumque theoriæ artis Medicæ imperitorum hominum, præcipuam esse causam Ichoris sive hydropis articulorum, testatur Paracelsus, ubi capite secundo & alibi dictum fuit; quibus præterea Medicamentis præcipuè id perficiant, adscripsimus. Sunt illa veluti decoctum traumaticum, balsama, Emplastrum Stichicum sive fodicationum, & similia, perperam & sine ratione Empiricorum more adhibita, de quibus cap. 7. 8. & 9. prolixè. Videamus nunc, quibus medicamentis intempestivum maximumque illum confluxum crudorum & indigestorum humorum compescere, ac gravissimum illud symptoma removere, nervos intendant: quicquid præterea de eorum medicamentis, quibus in Ichore & Meliceria utuntur, censendum sit, anque tutò adhiberi possint, paucis quoque aperiam.

De Curatione vulnerum tr. 2. c. 5. mihi pag. 479. eadem habet verba.

Paracelsus *lib. 1. Tract. 2. cap. 5.* Chirurgiæ suæ magnæ, mihi pag. 6. Meliceriam (das Gliedwasser) Emplastro Stichico, & aceto rosaceo calido, curandam esse docet. Prælectionum Chirurgicarum de vulneribus *cap. 7.* mihi in Chirurgia magna *pag. 160. & 466.* inter alia hæc quoq; proponit medicamenta.

R. Ostreorum ℥j.
Craneiadusti
Ossis sepiæ
Mandibulæ lucis ustæ an. ℥ij.
Spodii
Terræ Sigillatæ an. ℥j. ſ. fiat pulvis. *Tollit*, inquit, *aquam articulorum ex imperitia Medici. Stercus porci, si coquatur cum sanguine ex vulnere, & superponatur, tollit aquam articulorum. Item Cochlea, ut faciunt rasores.* Hæc & quædam alia hujus farinæ medicamenta, hinc inde à Paracelso præscribuntur.

Cap. 12. Stercus porci.

Felicis VVirtzii remedium in Meliceria.

Felix Wirtz Basileensis, unguentum suum fuscum (sein braunes Sälblein) pro summo secreto in Meliceria habet, nec quicquam præstantius inveniri posse, ausus est affirmare. Videat lector lib. suum Chirurgicum, in quarto editum parte 3. cap. 5. & 6. item parte 4. cap. 1. Conficitur autem unguentum hoc ex aceto, in quo per dies octo macerata fuerint sequentia, nimirum radices scrophulariæ, centinodia, Chelidonium, & Veronica. Hujus aceti unciis tribus addit vitrioli calcinati, ad rubedinem, & præparati ℥ij. phlegmatis vitrioli tantundem, Mellis despumati ℥vj. florum sulphuris ℥j. ſ. Omnia simul coquit lento igne ad spissitudinem Electuarii.

Gersdorfsii sive Schylhans/ arcana in Meliceria.

Hans von Gerßdorff genannt Schylhans/ Chirurgiam Castrensem Germanica Lingua in lucem dedit, in qua Gualteri Ryffii Argentinensis Doct. Medici longè celeberrimi nomen præfixit. In hoc libro mihi pagina 35. Meliceriam sequentibus curari posse asserit.

℞. *Alumen, Cineres Isatidis & lithargyrium, combure omnia simul, pulverisa & insperge vulneri, postea de eodem pulvere cum albumine ovi commisce, & vulneri superpone.*

Aliud.

R. Vitrioli, hoc est, aqua vitrioli, coque cum pauco alumine, parumq; sulphuris, fiat lavamentum, quo vulnus abluatur.

R. Sandaracam adulterinam, lithargyrium, & acetum, coque omnia simul.

Aliud.

Accipe micam panis siliginis, vinum, mel, & rasuram cornu bovis, coquantur omnia simul in olla nova, extendantur super linteum, & applicentur more cataplasmatis.

Aliud.

Accipe mel, farinam volatilem & fuliginem, ex his confice emplastrum, & applica, cum oleum vulneri instillatum fuerit. Oleum sic confice.

Accipe Olei lini ℔. ſ. adde flores verbasci, expone oleum ad radios solares dies 14. postea adde pinguedinis taxi ad ovi magnitudinem, & vulneri calidè impone, gossipio oleo madefacto.

Vide ipsius comp. Chirurgicum Franc. German. editum mihi p. 527.

Petrus von der Stille / alioquin Chirurgus non ineruditus, in Ichore & Meliceria hæc proponit remedia.

Accipe Albumen ovi, parumq; croci, concute & commisce omnia, addendo aluminis ad magnitudinem nucis avellanæ, & cum filamentis vulneri impone.

Aliud.

R. Olibani, sanguinis Draconis, Boli electi, Terra sigillata an. ℥ij. fiat omnium pulvis tenuissimus, qui cum albumine ovi mixtus, filamentis applicetur vulneri.

Aliud ejusdem Authoris.

℞. Oleum olivarum, & terebinthinam, misceantur in sartagine lento igne, postea adde farina lentium

Cap. 12. tium exsiccatarum q. sufficit, ut formam unguenti acquirat, quod filamentis vulneri applicetur.

Atque hæc sunt præcipua arcana, quibus barbitonsores gravissimum hocce symptoma debellare tentant. Hisce tamen si curatio ad votum non successerit, suadet M. Hans von Gerßdorff / loco antea allegato ex consilio cujusdam Corn. Jacobs nomine, nervos & venas causticis erodendas, aut cauterio actuali comburendas esse. Ille omni procul dubio à Paracelso edoctus fuerat, qui tractatu secundo cap. 10. mihi p. 497. Curationem Ichoris sive Synoviæ (die Heylung deß Gliedwassers) cum hemorrhagia eandem esse statuit, eademque adhibenda esse remedia docet.

Absurdum Joh. Gersdorffii consilium quomodo Ichor debellandus.

In hunc quoque finem stercus porcinum præscribit Paracelsus in meliceria. Illud enim vim sistendi sanguinem habere; *Christophorus Landreus*, Medicus Gallus asserit; si cum sanguine ex nare aut vulnere coquatur, & ab ægro devoratur. Sed videant Juniores Chirurgi, ne splendidis ac fastuosis istis Encomiis hujus stercoris à Landreo proditis, nimium confidant. Memini enim, olim invitrico meo, *Petro Krantzio*, cùm hæmorrhagia narium periculosè laboraret, medicamentum hoc ex stercore porcino frustrà adhibitum fuisse.

Vis, quam stercus porcinum habere creditur.

Observat. De Stercore porcino.

Christophorus Wirsung, ne curatio hujus morbi gravissimi, in libro suo desideraretur, maluit ex aliis Empiricis quædam inserere, quàm planè tacere. Idem de Johanne Colero affirmare possum, qui farraginem medicamentorum Empiricorum, nec ullo modo ad morbum huncce debellandum accommodatorum; compilavit, & Calendario suo perpetuo lib. 18. cap. 172. inseruit. Imò ad illam quoque impudentiam devenit, ut fluxum hujus Ichoris spacio quadrantis unius horæ se restringere posse; ausus sit affirmare, his verbis: Das Gliedwasser in einer Viertelstunde zu stillen. R. Ein neu gebacken Brod / die innerliche Krume darauß / und wann einem das Gliedwasser so gewaltig gehet / so nimm ein Tröpfflein oder drey Blut von dem Menschen / dem das Gliedwasser gehet / laß das Blut in die Krume triefen / und gib ihm dasselbe zu essen / so verstellet sichs bald: Hoc est, *ut aqua articulorum spacio quadrantis horæ sistatur. R. Medullam panis recentis, & si alicui aqua articulorum cum impetu fluit; accipe guttulam unam vel tres sanguinis, hominis istius, cui aqua profluit, easq; pani affunde, ægroque comedendum exhibe, & statim sistetur.* At quis quæso non videt, hæc deliramenta esse, hominemq; nullam habuisse notitiam morbi; sed ex aliis absurda sua compilasse, & sibi adscripsisse. Hæc in eum finem scribo, ut videant Chirurgi, ne Empiricorum scriptis seducantur.

Christoph. Wirsung, part. 5. c. 7. §. 11.

Johannis Coleri temeritas in hujus morbi curatione.

Porrò gravissimè Paracelsum à via rectâ aberrare, cùm curationem Meliceriæ cum restrictione sanguinis eandem esse docet, eademq; requirere remedia, scribit, manifestum fiet, si negotium paulò exactiùs examinaverimus & consideraverimus. In hæmorrhagia unicam intentionem habere Medicum, nimirum ut oscula venarum & arteriarum occludantur; Quibus autem remediis, id commode fiet, docet Hippocrates inquiens. *In his frigido uti oportet unde sanguis copiosè profluit, aut profluxurus est.* Quæ enim refrigerant, sanguinem crassiorem adeoque ad profluendum minus idoneum reddunt. Præterea, quæ egregiè exsiccant absque mordicatione, si apertis venarum & arteriarum osculis inspergantur, sanguinem sistunt. At hæc omnia si in Ichore & Meliceria adhibita fuerint, malum adaugere, ex præcedentibus facilè colliget rationalis Chirurgus. Quæ enim exsiccant & astringunt, dolorem non leniunt, quin potius ipsum exasperant: dum materiam in parte affecta confluxam retinent includuntque. In periculosa hæmorrhagia oscula nervorum & arteriarum (nisi vulnus fuerit prope membrum nobile) causticis, aut etiam ferro candenti obturari posse, Medicis notum est, sed quid quæso hæc in Meliceria efficient? In hæmorrhagia corrigent causam mali, videlicet apertionem vasorum; Meliceriæ verò causam, dolorem nimirum, adaugent.

Libr. 5. aph. 23.

Quæ in hæmorrhagia remedia adhibenda.

Hæmorrhagia & Meliceriæ effectus.

Præterea in hæmorrhagia vulnerum nihil præter solutionem continui, & fluxus sanguinis, consideranda sunt. Non solùm enim adest solutio continui & affluxus crudorum humorum; verùm etiam febris, inflammatio, dolor maximus, labefactatio virium, nausea, vigiliæ, & hujusmodi, quæ omnia diversa requirunt medicamenta, quorum in hæmorrhagia nullum adest. In hæmorrhagia applicamus quidem frigida, juxta doctrinam Hippocratis, non tamen supra ipsas partes, unde profluit, sed juxta ipsas. *Frigidum enim*, ut alibi docet, *ulceribus mordax, cutem obdurat, & dolorem insupportabilem facit.* At Paracelsus ad eam quoque insaniam devenit, ut in Ichore & Meliceria; in qua tot tantaque graviora symptomata, quibus frigida sunt inimicissima; concurrunt, ulceribus ipsis acetum rosaceum applicat; & quia insignis adest inflammatio & intumefactio in Meliceria, propter copiam humorum; qui ad partem læsam confluunt; ideò exiguus ille calor innatus facilè à medicamentis istis frigidis ac siccis; uti sunt acetum, Ostrea, Terra sigillata, bolus, albumen ovi, lithargyrium, & similia, à Paracelso ejusque sectatoribus præscriptis, facilè suffocatur: quapropter Gangræna nonnunquam consequitur Meliceriam, ut testatur Langius Epist. 3. lib. 1. Seqvuntur quoque ulcera maligna & insanabilia, propter erosionem ligamentorum & cariem ossium, quæ à materia illa acri contaminantur.

Quid in hæmorrhagia, quid in meliceria considerandum.

Libr. 5. aph. 20.

Paracelsi insania in curatione Meliceriæ.

Mala quæ Meliceriam sequuntur.

Cæterùm ut ad institutum revertari. Dolorem præcipuam esse causam Meliceriæ, antea persæpè demonstravimus. Est igitur tollendus. Id præterea anodynis; hoc est medicamentis, quæ temperatè calida & humida sunt, fieri debere, ab initio hujus capitis demonstravimus.

Dolor præcipua Meliceriæ causa.

Videamus itaque; an medicamenta à Paracelso aliisque prodita, hasce habeant facultates; ut dolorem huncce tam gravissimum lenire possint.

Inter Medicamenta à Paracelso in Ichore & Meliceria celebrata, primum locum obtinet emplastrum Sticticum, sive fodicationum. At nos illud ipsum emplastrum Meliceriam provocare posse, capite nono rationibus & exemplis demonstravimus. In ipso enim; quæ insigniter excale-

De Emplastro Stictico.

Cap.12.

faciunt, & proinde attrahunt, uti sunt Oppoponax, Galbanum, Amoniacum, Bdellium, Colophonia, Ol. Laurinum & hujusmodi, aliisque ingredientibus præcellunt.

De Aceto. Diosc.l.5. c.21. Gal. meth. med. l.10. de simpl. med. facul. l.1. c.24. de medic. secund. genera l.3. Libr.3. Fen.2. c.4.

Acetum refrigerare & astringere, tenuiumque esse partium, docent Dioscorides, Galenus & alii, acre quoque est, & proinde ulcera vellicat, mordet, doloremque excitat. Ex quibus videmus, acetum in Meliceria adversissimum esse. Testatur id quoque Avicenna inquiens, *Acetum est ex iis, quæ nervis sunt nocibiliores.* Nervi enim, ut partes spermaticæ, cum frigidi sint, calida requirunt. Si enim aqua frigida ulceribus inimica & mordax, ut testatur Hippocrates lib. 5. Aphor. 20. ac proinde dolorem excitat, quantò magis id faciet acetum, cùm sit non solùm frigidum, sed & acrimoniâ quadam præditum. Astringit præterea; at anodyna, ut nihil adstrictionis habeant, necesse est, quemadmodum antea ex Galeno lib. 5. de medic. facult. cap. 18. demonstravimus, Gravissime itaque hallucinatur Paracelsus, dum acetum in Ichore & Meliceria applicat.

De Ostreis.

Ostrea, etiamsi ulceribus cavis, fistulosis, & humidis conveniant, ut testatur Galenus de simplicium medic. facultatibus lib. 11. Inde tamen non sequitur, in Meliceria quoq; ex usu esse posse. Loquitur enim Galenus de ulceribus, ubi sola intentio est exsiccare, quod Ostrea præstare possunt. At in Meliceria prius tollendus est dolor, quàm curatio vulneris instituenda.

Os sepia.

Os sepiæ cum Ostreis easdem habere facultates, Dioscorid. lib. 2. cap. 23. & Galenus de simp. Med. facultatibus lib. 11. testantur.

Mandibula lucei.

Mandibulæ lucei, uti reliqua ossa exmbusta, vim digerendi & exsiccandi habere, quis dubitat?

Spodium.

Spodium, ut docet Cordus in Dioscoriden lib. 5. cap. 81. nihil aliud est quàm extinctæ metallorum favillæ, quæ propter pondus rursus decidunt, & circa fornacem ejusque pavimentum colliguntur, Spodium autem easdem habere facultates cum pompholyge, medicamento omnium, quæ citra morsum exsiccant, præstantissimo, Galenus de simplicium Medicamentorum facultatibus lib. 9. testatur.

Terra Sigillata.

Desiccandi vim quamvis terram possidere, testatur Galenus, de simplicium medicamentorum facultatibus lib. 9. Ergò & terra sigillata, & bolus Armenus desiccant, & proinde ex numero Medicamentorum, quæ in Meliceria adhibentur, meritò excluduntur.

Vitriolum alumen.

Quid dicam de vitriolo, alumine, cineribus Isatidis & sulphure, quibus nonnulli in Meliceria quoque utuntur, affectumque adaugent. Hujusmodi enim acrioribus, dolores magis magisq; excitant, affluxionemque humorum ad partem læsam.

De Vngu. fusco VVirtzii, des braune Sälblein.

Felix Wirtz, Basileensis Chirurgus, unguentum suum fuscum (sein braunes Sälblein) in Meliceria mirum in modum extollit. Conficitur illud ex aceto, vitriolo, ipsiusque phlegmate, melle & floribus æris, uti antea dictum fuit. At hæc omnia, ut acria, in hoc affectu dolores exacerbare, & proinde pernitiosa esse, quis non videt? Etiamsi enim in aliis ulceribus putridis & sordidis suum quoque habeat usum prædictum unguentum, in ulceribus tamen articulorum, inprimis tantis doloribus obsessis, propter acetum, vitriolum, & mel, quæ omnia acria sunt, meritò rejiciendum est. Morbi enim curantur non eis, qui ipsius causam adaugent, sed qui ipsam tollunt, at dolor causa est Meliceriæ. Ergo eis, quæ ipsum leniunt, est curanda. Atque hæc sunt Medicamenta, quibus morbum huncce tam gravissimum Paracelsus, & post ipsum barbitonsores, & empirici in Germania, debellare volunt. Interim tamen de causa antecedenti, ut vocant Medici, de victus ratione, de evacuationibus per pharmaca & venæ sectionem, multisque aliis symptomatibus removendis, de quibus postea fusiùs nihil adscribunt, præter decocta nonnulla, veluti sequens à Johanne von Gersdorff genannt Schylhans/ præscriptum, loco præallegato.

℞. Centaurii
Origani
Radices Gariophillatæ
Pimpinellæ
Auriculæ muris
Summitatum Canabis
Brassicæ
Tanaceti
Pentaphylian. Mj. Coquantur in vino & melle. Hujus decocti exhibent ægro cochleare unum, bis in die, mane videlicet, & vesperi. *Si decoctum*, addit Dn. Schylhans/ *in corpore remanet, nec per urinam aut vulnus effluit, signum est, ægrum vix evasurum.*

Gersdorffii audacia notatur.

Porrò non possum silentio hîc præter audaciam Gersdoffii aut Schylhans, qui ausus fuit Chirurgiæ suæ Castrensi, in qua inepta hæcce quoque habentur, nomen istius viri tam celeberrimi, tamque docti Dn. Gualtherii Ryffii præfigere, procul dubio in eum finem ut libro suo splendorem offerret, eumque vendibiliorem redderet. Cùm tamen verisimile sit, Dn. Ryffium de hujusmodi nugis atque ineptiis ne quidem cogitasse. Cognoscet id facilè, qui reliqua ipsius scripta perlegerit. Ex eis enim manifestum fit, ipsum fuisse Medicum & Chirurgum rationalem, & in arte Medica versatissimum.

Gersdorffii fucus in Chirurgia Ryffii detegitur.

Sed & fucum facilè deprehendet, qui librum Gersdorffii cum opere illo magno Chirurgico, Dn. Ryffii, ex Guidone & Tagantio excerpto, & Germanico idiomate impresso Francofurti partim Anno 1545. partim quoque 1562. conferre voluerit. De his Lectorem admonere volui, quia ego ipsemet in hac fui opinione, prædictas nugas à Dn. Ryffio prolatas fuisse, tandem verò ex præfatione Gersdorffii Chirurgiæ suæ Castrensi, & collatione Chirurgiæ magnæ Dn. Ryffii, fallaciam cognovi.

Borgarutii delictum in Vesalium detegitur. Obiit Vesalius An. 1564. in Zazintho insula cum Hierosolimis rediret.

Simile delictum in Vesalium, Anatomicorum Principem, commisit olim quidam, *Prosperus Borgarutius*, nomine. Ille enim cum mortuo Vesalio, ipsius scripta Chirurgica in lucem emittere vellet, ea, quæ Vesalius propter insperatam & inopinatam mortem nondum absolverat ex Falopio adscripsit, præcipue ex libro de humoribus præter naturam ex quo multa de verbo ad verbum descripsisse Borgarutium facilè videbit,

debit, qui unius atque alterius librum perlustrare voluerit. Inter alia quoque, ut Lector in tractatu meo de Gangræna cap. 17. videre poterit, Vesalio adscribit longè perniciosissimam illam opinionem, nimirum, Membrum sphacelatum in parte mortua esse abscindendum, Error qui omni proculdubio Vesalio nunquam in mentem venit, & cui acerrimè se opposuisset, si ipso vivente tale quid de ipso prolatum sparsumque fuisset. Borgarutium præterea hæc ex Fallopio decepisse, & Vesalio adscripsisse, stylus ipse luculenter indicat.

Cap. 12. ejus. Chirurg. sua à Borgarutio edita fuit 1569. Impressa Venetiis apud Valgrisianos.

Non absimile furtum Gallus quidam, Medicus, *Anthoine du Four Perrotin* nomine, in Excellentissimum ac longè humanissimum Virum Dn. Jacobum Aubertum Vindonem, apud Lausannenses Medicinæ doctorem longè celeberrimum, amicum & præceptorem meum æternum honorandum, perpetravit. Is enim libellum Gallicum de Peste Lausannæ in 8o. impressum, Anno 1571. defuncto D. Auberto de verbo ad verbum descripsit, & Anno 1588. Lugduni sub suo nomine in quarto excudi curavit, syndicisque & consiliariis Cameriacensibus in Sabudia dedicavit, quibus (vide impudentiam hominis) Epistolam ipsam dedicatoriam, quam Dn. Aubertus Consuli ac Senatoribus Lausanensibus inscripsit, paucis immutatis voculis sibi accommodavit. Hæc profectò & similia furta homini docto, præcipuè Christiano, planè indigna, à Magistratu meritò mulctanda essent.

Furtum in Iacob. Aubert. Vind. perpetratum detegitur.

Cæterum antequam finem faciam hujus capitis, ineptia & inscitia illa Gersdorffii tribus verbis refutanda est. Sunt hæc ipsius verba pagin. 35. Und bleibt der Tranck bey dem Krancken/ und nicht durch den Harn oder die Wunden herauß gehet/so ist es ein böß Zuversicht/ daß er lebendig bleibt / ist offt bewehrt/ Hoc est: *Si decoctum* (videlicet antea ex centaurio, Origano, Rad. Gariophillatæ &c. præscriptum) *in corpore remanserit, nec per urinam aut vulnus effluxerit, signum est, ægrum vix evasurum.* Porrò exhibet singulis diebus cochlearia duo sui decocti, unum mane, alterum vesperi. At quisquæso observare poterit, an exigua illa quantitas cum urina aut ex vulnere effluat?

Gersdorfii ineptia.

In Meliceria enim serosi humores tam copiose per vulnus effluunt, ut is lynceis oculis opus haberet, qui videre voluerit sit ne decoctum, aut aliquis alius humor excrementitius, qui per vulnus aut vias urinarias effluit. Per vulnus enim, uti & per vias urinarias, nihil effluit, nisi prius in ventriculo fuerit concoctum, in intestinis quinetiam segregatum, ut si quid excrementitii adfuerit, per alvum evacuatur, parum verò per venas mesaraicas & portam ad hepar deferatur. In hepate præterea iterum fit concoctio atque segregatio, ut inutilis & serosus humor per renes visque urinarias effluat, utilis verò & laudabilis, qui est sanguis ipse, per venas in totum corpus abeat. Ubi demum tertia & ultima fit concoctio atque segregatio. Purus enim sanguis, admiranda atque singulari naturæ industria, in nutritionem partium corporis cedit, excrementum verò per sudores, nec non insensibilem transpirationem evacuatur. Peracta itaque tertia concoctione, saltem ad vulnus perveniet decoctum. Judica itaque, dico iterum, an decoctum sit, quod per vulnus effluit, an aliquis alius humor? Sed respexit Gersdorffius ad eventum eorum, quæ fieri solent, magis quam ad causam ipsam, Ulcera enim eorum, qui morituri sunt, ut testatur Hippocrates prænotionum lib. 1. ante mortem livida & sicca, aut etiam pallida & sicca fiunt. Facultas enim expultrix adeò est infirma, ut materiam antea per ulcus evacuari solitam, ad partes remotiores propellere non sit potens, remanet itaque in corpore, & partes primarias magis magisque lædit. Hinc ipsum vulnus siccum & aridum conspicitur. Etiamsi hujusmodi, aliaque decocta copiosissimè sorbserit æger.

Quodnam verè sit Meliceria signum.

Serosus humor per renes, sanguis per venas in corpus abit.

Cap. 13. Gersdorfii error inde quod ad eventum magis quam ad causam respicit.

Cæterum cum *de mortuis*, ut prudenter monet Solon, *nil nisi bonum*, vitio forsan aliquis mihi vertet animadversiones hasce in Paracelsum, Gersdorffium & alios. Is si perpenderit Errores, qui in perniciem humani generis cedunt; detegendos potius, magisq; utilitati viventium, quàm famæ defunctorum consulendam & prospiciendum esse, facilè mihi condonabit.

Errores, qui in humani generis perniciem cadunt detegendi.

CAP. XV.

De curatione methodica ichoris, sive hydropis articulorum, & primò de victus ratione, quæ prima est intentio.

CUm varia atque diversa symptomata, & quidem gravissima Ichorem & Meliceriam comitentur, quemadmodum in præcedentibus obiter quoque monui, & posthac capite 16. fusius dicam, necesse est, ut Medicus aut Chirurgus rationalis summam adhibeat diligentiam in curatione, eamque sic instituat, ut omnia ex arte expurgare possit. Inprimis autem sciat lector, totum negotium curationis Meliceriæ in hoc consistere, ut dolor sedetur. Est enim præcipua & principalis causa omnium reliquorum symptomatum, quemadmodum sæpius dictum fuit. Sic itaque instituenda est curatio. Primò præscribenda est victus ratio. 2. Prospiciendum, ut humor peccans concoquatur & expurgetur. 3. ut topica convenientia applicentur. 4. ut symptomata corrigantur: de his ordine & succinctè dicam.

Dolor reliquorum omnium symptomatum causa.

Circa victus rationem considerandum est subjectum, hoc est ægri constitutio, si enim fuerit juvenis, & optimo corporis habitu præditus, atque robustus, morbusque gravis, & symptomata peracuta, victus, docente Hippocrate lib. 1. aphor. 7. tenuis & exquisitus convenit. Sin fuerit senex & imbecillis, aliquo modo plenior esse convenit victus ratio, ut vires simul & humidum radicale, quod facilimè doloris vehementia absumitur, conservari possit, sit præterea frigidus & humidus: talis enim febricitantibus, uti sunt, qui ichore aut Melicerio laborant, convenit, ut testatur Hippocrates, talis præterea victus ratio acrimoniam humorum ad partem læsam fluentium obtundit, eosque mansuetiores efficit. Aër sit temperatus ad calorem vergens, frigidus verò

Diversa debet esse victus ratio, prout diversum est subjectum.

Hipp. l. 1. aphor. 16.

De aëre.

Cap. 13.

diligenter vitandus, frigidum enim cum nervis sit inimicum, facilimè exacerbatur dolor, si vulnus aëri frigido expositum, aut in loco aliquo frigido detectum & curatum fuerit. Quapropter aëre existente frigido, interim dum vulnus curo, sartaginem prunis repletam, à ministro è regione vulneris, aut supra illud ipsum tenendam jubeo. In vulneribus capitis, præcipuè ubi cerebrum detectum est, idem facio. Hoc modo enim aer corrigitur, Frigus præterea digestionem vulnerum, in Meliceria tantoperè necessariam, retardat atque impedit. Aer præterea intense calidus fugiendus est, Æstus enim ambientis nos aeris, calorem nativum corporis nostri evocat dissipatque. Hepar quoque & massam sanguinis, ipsosque spiritus incendit. Hinc humores, qui ad partem læsam fluunt, omniaque symptomata graviora reddunt. Quapropter cubiculum ægri aqua frigida sæpissimè aspergendum, & herbis frigidis, veluti foliis quercinis, salicis, rosis, & similibus, sternendum est.

Aer intense calidus fugiendus.

Cibus sit subtilis & concoctu facilis; pane ex optimo tritico bene fermentato & probè cocto, non calido, neque nimis duro & sicco utatur. Facilè concoquitur caro castratorum, agnina, gallinarum, caponum, perdicum, turdorum, columbarum, avium in arboribus degentium, item ova recentia, aliaque quàm plurima edulia, quæ ex prædictis carnibus & ovis cum butyro parantur. Cum carne coquantur lactuca, portulaca, acetosa, cichorium, endivia, & similia, quæ vim humectandi & nutriendi habent. Ex prædictis quoque herbis, cum aqua parumque butyro & sale parata juscula, summoperè conveniunt, uti quoque ea, quæ ex avena & hordeo decorticato fiunt. Ab eis, quæ difficulter concoquuntur, abstineat æger, sunt illa, veluti caro bubula, porcina, ferina, & in genere quicquid sale conditum & fumo exsiccatum est, sive caro aut pisces fuerint. Legumina, veluti lentes, fabæ, pisa, & phaseoli, quia difficulter digeruntur, ventriculum gravant, & obstructiones viscerum pariunt, fugienda sunt. Brodio tamen, in quo lentes & pisa incoxerint, quia abstergit, urinam ducit & obstructiones viscerum tollit, uti poterit æger. Usus piscium rarus sit atque paucus. Eligendi sunt saxatiles & mediocres, veluti trutæ, lucii parvi, percæ, & hujusmodi. Caseus quoque, quia difficilè concoquitur, & ventriculum gravat, fugiendus, uti quoque fructus horarii (citò enim putrescunt & in bilem convertuntur) acetaria & similia. Ab omnibus, quæ insigniter excalefaciunt viscera, sanguinem comburunt, & humorem biliosum augent, abstineat æger, sunt illa veluti aromata, in primis pipe, Zinziber, gariophilli, cardamomum, allium, sinapi, raphanus, cæpæ, salsa omnia, & fumo exsiccata, atque hujus generis alia; Cinamomo tamen, croco, nucibus muscatis, & mace, uti poterit æger in cibis.

Edulia ad facilem digestionem facientia.

Durioris concoctionis cibi, à quibus æger abstineat.

Legumina.

Pisces.

Caseus.

Aromata.

De Potu.

Quantum ad potum, necesse est, ut interim dum morbus in suo vigore consistit, hoc est, dum Ichor fluit, febris & dolor adest, à vino planè abstineat æger. Vinum enim, præterquam quod natura sua nervis inimicum, etiam interna viscera excalefacit, incendit, & dolores adauget, quapropter ab eo cavendum est, ut monet Galenus ubi phlegmonis suspicio adest. Loco itaque vini utatur æger Cerevisia simplicissima, lacte amygdalarum dulcium, aut sequenti decocto.

Cap. 13. A vino cavendum est, ubi phlegmonis suspicio adest, Gal. pag. 861.

℞. Florum & foliorum betonicæ
Agrimoniæ
Veronicæ an. p. ij. Liquiritiæ mundatæ & concisæ ℥. ß.
Mellis despumati ℥ij.

Coquantur cum libris sex aquæ ad consumptionem tertiæ partis, Decoctum adhuc fervidum in poculum stanneum affundatur, & addatur Cinamomi minutissimè confracti ℥. ß. quàm diligenter cooperto & tecto poculo relinquatur, donec per se refrigeratum fuerit. De hoc decocto bibat æger ad libitum, & quidem dum dolor est ingens & magnus per se, præcipuè si fuerit juvenis, senes verò quamprimum febris, dolores, inflammationesque remiserint, & vulnus ad optimam digestionem pervenerit, aliquid vini admiscere poterunt. Sitis verò, si ingens & maxima fuerit, ad ea, quæ magis refrigerant, & fervorem humoris biliosi effrenant, transeundum est; de quibus postea capite 16.

Porrò quum morbus in suo vigore consistit, maximique dolores adsunt, diligenter prospiciendum est, ne nimis gravetur corpus cibis, ubi enim morbus peracutus est, statim extremos habet labores, & extremè tenuissimo victu utendum est, inquit Hippocrates lib. 1. aphor. 7. *Melius enim est*, addit Galenus in commentario, *naturam permittere vacare circa morbi coctionem, quam distrahere ipsam ad cibos recenter assumptos conficiendos.* Nutriatur itaque æger, quamdiu dolores fuerint acerbissimi, tantum jusculis ex prædictis herbis paratis, cremore hordei, & avenæ decorticatæ, panatellis, & eis, quæ facilè concoquuntur. Si æger juvenis, robustus, & nondum à morbo absumptus fuerit, imperetur ipsi inedia, juxta illud Hippocr. *extremis morbis extrema conveniunt remedia.* Sin contrario modo omnia sese habuerint, paulò plenior ut sit victus ratio, necesse est, quo vires conservari possint.

Cibis corpus non aggravandum.

Passiones præterea animi sunt fugiendæ, præcipue ira. In ira enim sanguis & spiritus in ipsis visceribus excalefactis, veluti cum impetu ad externas partes, & præcipue ad membrum læsum effunduntur. Humores præterea in ira & excandescentia acres & fluidiores efficiuntur, quapropter cum impetu ad vulnus ruunt, dolores reliquaque symptomata omnia adaugent. De his poterit lector videre observationes singulares in Centuriis nostris. Diligenter quoque prospicere convenit, ut alvus quotidie semel suo fungatur officio. Ex retentis enim excrementis symptomata omnia ingravescunt, ut capite 19. fusius dicemus. Hæc de prima intentione, victus videlicet ratione.

In ægris passiones fugiendæ.

Opera danda ne obstructiones alvus patiatur.

CAP.

Cap. 14.

CAP. XIV.

Quomodo in Ichore corpus à pravis humoribus sit expurgandum, quæ altera est intentio.

Quia propter doloris vehementiam humores ad partem affectam trahuntur confluuntq; necesse est, eos per alias vias educere, & à vulnerato membro avertere. Fiet id quamprimum & statim ab initio, quum Chirurgus ad ægrum convocatus fuerit, & quidem antequam vires à doloris vehementia prostrentur, nervosque & ligamenta putrilagine contaminata fuerint. Evacuantur autem humores noxii per pharmaca laxativa, per venæ sectionem, cucurbitulas, Menses, hæmorrhoides, & sudorem, de quibus ordine. Et primò de purgatione, prius tamen præparato & concocto humore peccante, Concocta enim medicanda atque movenda sunt, non cruda, ut docet Hippoc. Ante omnia autem alvus si constipata fuerit, movenda est, fiet id suppositoriis, aut clystere. Si æger ab usu clysterum alienus fuerit, dentur ipsi pruna Laxativa, aut sequens minorativum.

Quibus mediis humores noxii evacuandi.

Libr. 1. aphor. 22.

R. Rhabarbari electi ʒj.
Fol. Sennæ ʒj. s.
Flor. Tartari
Sem. Anisi an. ℥ß.

Infundantur in aqua Cinamomi sine vino distillata, & aqua Cichorii ana q. s. Colaturæ fortiter expressæ adde syrupi rosati solutivi simplicis ℥j. Misce, fiat potio. Sic purgatis primis viis præparetur humor peccans sequenti apozemate.

Apozema.

R. Rad. Cichorii,
Polypodii
Lapatii acuti
Corticum interiorum
Rad. Frangulæ
Asparagi an. ℥j.
Fol. & Flor. Betonicæ
Primulæ Veris,
Scabiosæ
Agrimoniæ
Veronicæ
Acetosæ, an. Mj.
Trium florum cordialium &
Genistæ Hisp. an. p. 1.
Sem. Anisi & fœniculi an. ʒij.
Liquiritiæ mundatæ
Uvarum passularũ exacinatarũ an. ℥j.

Coquantur in s. q. aquæ ad consumptionem tertiæ partis. De hoc apozemate accipiet æger semel aut bis in die ad uncias tres, quibus admisce unciam unam syrupi de succo acetosæ, citronum, granatorum, aut berberorum. Vel detur sequens Julepus.

Julepus.

R. Aq. Cichorii
Acetosæ
Endiviæ
Primulæ veris
Ivæ arthriticæ an. ℥j.
Syrupi de succo citronum & acetosæ ana ℥j.
Syrupi de succo berberorum ℥ß.
Misce, fiat Julapium pro tribus dosib.

Sic præparatis humoribus
Accipe de prædicto apozemate ℥iiij.
Foliorum sennæ ʒij.
Seminis anisi ʒj.

Coquantur ut colatura redeat ad uncias duas, in quibus infunde:

Rhabarbari electi ʒj.
Cinamomi optimi &
Florum tartari an. ℈j.

Maneant in infusione per noctem, & quidem in loco tepido, facta expressione fortissima admisce elect. de succo rosarum ʒj.

Syrupi de Cichorio cum rhabarb. ℥ß.

Misce, fiat potio, detur in aurora cum custodia. Aut detur in forma boli, sequenti modo.

Potio purgans.

R. Pulveris de hermodactilis
Pulv. sennæ Brassavoli an. ℈ij.
Electuarii de succo rosarum ʒj. s. cum suff. q. Syr. de Cichorio cum Rhabarb. fiat bolus, involvendus sacchara. Solus quoque pulvis de hermodactilis mirificè confert in Meliceria affectibusque articulorum, sive cum syrupo de Cichorio aut rosarum in forma boli, sive cum liquore aliquo convenienti exhibitus. Ego sequenti modo ipsum præparare soleo.

Bolus.

R. Hermodactilorum
Turbith ana ʒvj.
Diagridii & florum tartari
Foliorum sennæ mundat. an. ʒij.
Zinziberis
Cinamomi
Masticis an. ʒj.
Sacchari ʒvj.

Pulvis ex hermodactilis.

Misceantur fiatque s. a. pulvis tenuissimus, cujus dosis est à ʒj. ad ʒj. & s.

Sic purgato corpore reiteretur apozema per dies aliquot: iterumque expurgetur corpus, si opus fuerit. Frequenter autem propter ingentes dolores, qu[illegible]s corpus ægri & præsens atque futurum periculum, quo animus extorquetur, etiam flava bilis in atram convertitur. Hanc ob causam quæ humorem atrabilarium respiciunt, præscriptis admiscere convenit; sunt illa veluti fumaria, Tamariscus, scolopendrium, lingua cervina, herbæ capillares, cortic. capparorum, summitates lupuli, cuscuta, epithymum, Syrupus de fumaria, de epithymo, de polypodio, syr. de pomis, capilli veneris, de bizantiis, conf. Hamech. Electuar. diacatholici, pilul. item de fumaria, de lapide lazuli, aggregativarum, de hermodactylis, Extractum quoque Esulæ arborescentis, Ellebori nigri, & hujusmodi infinita alia conveniunt.

Causa propter quam flava bilis in atram convertitur.

Remedia contra humorem atrabilarium.

Phlebotomia & cucurbitulæ hirudinumque applicatio conducibilis, cùm ad revulsionem & derivationem, tum ad humoris peccantis evacuationem; præsertim si affluxus sanguinis ad articulum vulneratum magnus fuerit. Venæ sectionem enim, ut docent celeberrimi Medici, præscribimus, ut morborum incrementum impediamus, inflammationes vitemus, meatum aperiamus, transpirationem liberam reddamus, peccantem materiam minuamus, corpusq; refrigeremus. Illa autem vena secanda est, ut Galenus

Cap. 14. & 15.

nus docet, quæ ab ipsa affecta particula sanguinem celeriter avertat, inprimis si præter affectum externum interna inflammatio quoque adfuerit. Rectitudo autem fibrarum in venæ sectione observanda; quapropter si affectus in brachio aut manu fuerit, vena in poplite, aut pede, ejusdem lateris, secanda est, sin pes aut genu vulneratum, venam in cubito secamus; sanguis autem secundum magnitudinem morbi & virium tolerantiam extrahendus est, ubi necesse, ut Chirurgus Medici alicujus eruditi consilio utatur. Uti etiam in reliquis, quæ ad internas medicationes spectant. Cum enim gravissimus sit affectus, temerarius esset Chirurgus sibimetipsi adeo fidere, ut Medici consilia aspernentur. Plura de venæ sectione, hic quoque scitu necessaria, videat lector in tractatu nostro de Gangræna, postrema editione in quarto.

Rectitudo fibrarum in venæ sectione observanda.

De Cucurbitulis.

Usus cucurbitularum quoque in hoc affectu minimè aspernendus est. Si enim humor peccans ad partem aliquam cum impetu fluit, cucurbitulis ad alias partes commodè trahitur. De mensibus atque hæmorrhoidibus idem intelligendum est, ubi enim hujusmodi purgationes naturales supprimuntur, vulnera simul & ulcera externarum partium contumacissima efficiuntur: quemadmodum ego sæpissimè in praxi expertus sum, imò & quandoque insanabilia evadunt. Sunt itaque, si fieri potest, provocandæ hujusmodi purgationes suppressæ. Per sudores & frictiones quoque etiamsi evacuantur humores superflui, in Meliceria tamen non temerè sunt provocandi. Cum enim id fieri nequeat, nisi excalefactis visceribus, simul ac massa sanguinea incenditur acriorque fit humor biliosus, omniaque symptomata adaugentur: Quapropter in vigore morbi eos nunquam provocare ausus fui, in fine verò si symptoma aliquod remanserit, in quo sudor proficuus esse possit, audacter provocandus est, de quibus posthac.

In Meliceria humores non temerè provocandi.

CAP. XV.

De topicis medicamentis in Ichore adhibendis, tanquam tertia intentione.

Etiamsi curationem Meliceriæ, diversis capitibus comprehensi fuerimus, non propterea tamen mens est, præsidium unum post alterum adhibere, hoc modo enim curatio in longum tempus protraheretur, & occasio, quæ præceps est, amitteretur, uno itaque tempore præcipua præsidia simul præscribenda sunt, ut periculum quod ex mora provenire posset evitemus. Quapropter cum primum Chirurgus ad ægrum Meliceria laborantem vocatus fuerit, eodem tempore dum victus rationem præscribit, de reliquis quoque præsidiis administrandis, sollicitus ut sit, necesse est, ideoque ut humorem peccantem concoquit, evacuat & ad alias partes tam per pharmaca, quàm etiam per venæ sectionem & cucurbitulas trahit: ita quoque in topicorum medicamentorum applicatione nihil prætermittet.

In curanda Meliceria quid observandum.

Cap. 15. Quæ circa applicationem topicorum observanda.

In usu autem horum medicamentorum hæc præcipuè sunt observanda. 1. ut medicamenta, quæ vulneri ipsique parti affectæ (quamdiu dolor infestat) applicantur, omnia sint anodyna & dolorem sedantia. Dolor enim cum præcipuum & principale sit symptoma, inprimis sedandus est. 2. ut intemperiem partis affectæ corrigamus 3. ut materiam ad partem læsam cum impetu fluentem, repellamus. 4. ut confluxam evacuemus, & ulcus mundificemus. 5. ut id carne adimpleamus, tandemque cicatrice obducamus. De quibus omnibus hoc capite breviter disseremus. Et primò de anodynis. Cumprimum itaque ad ægrum hoc symptomate laborantem vocatus fuerit Chirurgus, vulneri sequens unguentum filamentis tepidè imponet.

De anodynis & dolorem mitigantibus.

Unguentū anodynum.

℞. Ceræ novæ
Colophoniæ ana ℥j.
Gummi Elemi.
Terebinthinæ Venetæ ana ℥iiij.
Ol. lumbricorum
Amygdalarum dulcium
Ol. de vitellis ovorum,
Rosarum ana ℥vj.

Misceantur lentissimo igne in sartagine, & per pannum percolentur, postea admisce pulv. lumbricorum terrestrium tenuissimi ℥ij. Croci ʒj. Misceantur, reserveturque unguentum in vase vitreo aut vitreato. Ad uncias duas hujus unguenti admisce vitellum unius ovi, & magis fiet anodynum. Deinde Emplastro basilicone tege vulnus, toti verò membro malè affecto sequens cataplasma anodynum applica.

Cataplasma anodynum.

℞. Farinæ hordei
Fabarum an. ℥iij.
Pulv. florum chamomillæ, betonicæ, Ivæ artheticæ.
Meliloti
Rosarum an. ʒ. ß.
Croci ʒ. ß.

Coquantur cum lacte recens emulcto ad formam cataplasmatis, tum admisce
Vitellos ovorum numero duos
Ol. rosacei &
Butyri recentis an. ℥j. ß. Misce & applica calidè. Aut

Aliud cataplasma anodynū.

℞. Micæ panis albi ℥vj.
Pulveris florum betonicæ
Rosarum
Ivæ artheticæ an. ℥iij.
Pulv. fœn: græci
Seminis cydoniorum, anethi,
Et Meliloti an. ℥ij.
Pulveris lumbricorum exsiccatorū ʒ. ß.
Croci ℈ij.
Butyri recentis & ol. lumbricorum
Ol. rosatum ℥j.

Cum lacte vaccino aut caprino recens emulcto, fiat cataplasma, addendo vitellos ovorum numero duos, applicetur calidè. In maximis & ingentibus doloribus Ichoris & Meliceriæ sequenti sacculo aliquando cum fructu usus sum.

Fomentū anodyn.

℞. Radicum altheæ
malvæ an. ℥j.

Foliorum

Foliorum altheæ
Florum chamomillæ
Meliloti
Sambuci
Hypericonis
Ivæ arthericæ
Rosarum rubearum
Lumbricorum recentium an. Mj.
Foliorum malvæ M. ſ.
Seminis anethi ℥j.
Lini &
Fœnigræci an. ℥. ß.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, pro sacculis ejus magnitudinis, ut totam partem affectam cooperire queant. Coquantur in aqua, vel, si dolor ingens fuerit, in lacte vaccino, applicentur calidè, & iterentur quotiescunq; necesse esse videbitur. Ante applicationem autem cataplasmatis aut sacculi, totum membrum oleo lumbricorum & rosarum inungendum est. Aut

Linimentum.

R. Ol. rosacei ℥j.
Ol. lumbricorum
Amygdalarum dulcium
De vitellis ovorum
Pinguedinis humanæ an. ℥. ß.

Misce fiat linimentum, quo tepide inungatur pars affecta. Quod si inflammatio aliqua ingens partem affectam infestaverit, olea & pinguia non temere sunt applicanda, inflammationibus enim sunt adversissima easque adaugent, herpetes & exulcerationes excitant, ut testatur Galenus de simplic. Medicamentorum facultatibus lib. 2. cap. 21.

2. Quomodo intemperies partis læsæ corrigenda sit.

Ad intemperiem itaque calidam corrigendam præter universalia sequens applica cataplasma.

R. Farinæ hordei ℥iij.
Pulveris florum & foliorum betonicæ
Rosarum rubearum
Myrtillorum
Balaustriorum an. ℥ij. Croci ℈j.

Cum decocto betonicæ, Ivæ arthericæ & rosarum fiat cataplasma, addendo sub finem vitellos ovorum numero duos, applicetur calide, aut præparetur cataplasma ex mica panis hoc modo:

Cataplasma.

R. Micæ panis albi ℔. ß.
Pulveris rosarum
Myrtillorum
Balaustriorum an. ℥ij.
Seminis cydoniorum
Fœnigræci
Anethi &
Meliloti an. ℥j.
Pulv. lumbricorum exsiccatorũ ℥. ß.
Croci ℈j.

Cum aqua betonicæ & lactucæ, vel harum herbarum decocto, fiat cataplasma, applicetur calidè. Si adfuerit herpes miliaris, uti sæpissimè fit in maximis inflammationibus, & post intempestivum usum olei, & pinguedinum, poterunt pustulæ inungi unguento albo Rasis cum camphora. Aut

Collyrium.

R. Seminis cydoniorum subtilissime pulverisati. ℥j. ß.
Aquæ rosarum
Plantaginis an. ℥ij.
Aquæ betonicæ ℥iiij.
Cornu cervi usti & præparati
Cerussæ lotæ
Lapidis calaminaris an. ℥ij.

Misce, fiat instar collyrii, quod linteis eo intinctis pustulis calidè applicetur, & reiteretur ter aut quater in die, ne exsiccatis pannis præter modum incalescant & majorem copiam humorum ad se trahant. Interim medicamenta, quæ ipsi vulneri imponuntur, quæque superius à nobis præscripta fuere, uti est unguentum ex cera, colophonia, gummi Elemi &c. Item emplastrum Basiliconis, mutanda non sunt, usque dum dolor omninò remiserit, & vulnus quàm optimè digestum fuerit, sed de his posthac prolixius.

3. Quomodo affluentes humores repellendi.

Tertiò in usu topicorum observandum est, ut materiam, quæ ex corpore ad partem læsam fluit, aut potius doloris vehementia trahitur, in aliam partem repellamus. A patiente autem loco, inquit Galenus in arte medicinali cap. 19. astringendo atque refrigerando humores affluentes repellemus. Repellentia autem sunt vel frigida & humida, vel frigida & sicca; frigida & humida aqueæ substantiæ sunt succi, & aquæ destillatæ, veluti

Repellentia frig. & humida.

Lactucæ, succus granatorum
Portulacæ
Sempervivi
Solani
Plantaginis
Rosarum
Equiseti
Acetum, aqua frigida simplex
Albumen ovi, & infinita alia.

Frigida verò & sicca terreæ substantiæ sunt, veluti

Repellentia frigida & sicca.

Terra sigillata
Bolus armenus
Sanguis draconis
Balaustriæ
Nuces cupressi
Cortices granatorum
Rad. Bistortæ
Tormentillæ
Tutia
Alumen, & similia. Ex quibus varia ac diversa componuntur medicamenta, hodie à practicis Defensiva appellata.

Defensiva medicamenta ulcerib. inimica. Libr. 5. aphor. 20.

Non autem ipsi vulneri applicanda sunt repellentia, aut defensiva, sed regioni suppositæ ulceri, testatur id quoque Galenus de compos. medic. secundum genera lib. 2. Ulceribus enim sunt inimicissima; primò quia frigida; quandoquidem ulceribus frigiditas mordax, & dolorem facit, inquit Hippocrates. Frigus præterea condensat contrahitque cutem, quæ in meliceria emolliendа atque relaxanda est. Quapropter si vulnus in pede fuerit, totum pedem quidem & tibiam oleo rosaceo & lumbricorum inunges, defensivum verò ad poplitem applicabis. Sin genu vulneratum, ad inguen usque crus prædictis oleis inungendum, sed defensivum in medio ferè inter genu & coxam applicandum. Idem etiam de digitis, carpo, cubito, & humero intelligendum

Cap. 15. Defens. Anton. Chalmet. lib.1.c.2.

dum est. Applicetur itaque sequens defensivum.

R. Boli Armeni ℥iiij.
Terræ sigillatæ ℥ij.
Cornu cervi usti, &
Rasuræ eboris an. ℥ij.
Caphuræ ʒiij.
Ceræ ℥iiij.
Ol. Rosacci ℔j.
Aceti ℥iiij.
Aq. Rosar. ℥ij.
Album ovorum numero 2.

Misce, fiat unguentum, quod diu servari potest.

Ego sequenti frequenter utor, parabilius est, & minoris pretii, efficax tamen.

R. Farinæ hordei ℥iiij
Boli Armeni albi ℥j ß.
Corticum granatorum
Pulv. Rosarum
Balaustriorum
Rad. Bistortæ an. ℥ij.

In castris quæ medicamenta conveniunt.

Cum posca fiat defensivum in forma cataplasmatis, applicetur tepide. In castris si prædicta medicamenta in promptu non fuerint, Expressus succus sempervivi, portulacæ, plantaginis, foliorum salicis, querci, lactucæ, & similia, aut eorum decocta summoperè conveniunt, si parum aceti, & albumen ovi admixtum fuerit. Linteum autem reduplicatum prædictis succis intingatur, & tepide applicetur. Si affluxus humorum maximus, æger juvenis & robustus, quinetiam corpus probè expurgatum fuerit, in decocto prædictarum herbarum, vel earum succo aut aqua destillata & aceto, fasciam intingere, & membrum ad truncum corporis ferè involvere soleo. Hoc enim modo affluxus humorum quàm maximè impeditur. Vulnus tamen ipsaque pars affecta unguentis, emplastris, cataplasmate diligenter munienda atque involvenda est, ne humiditas fasciæ vulnus aut ipsius circumferentiam attingat. Acetum enim omniaque frigida hujusmodi vulneribus adversissima esse, antea ostensum fuit. Interim autem dum circa repellentia occupati sumus, corpus, etiamsi ab initio expurgatum fuerit, alvus tamen ut quotidie respondeat, necesse est. Virium præterea diligenter habenda est ratio: Si enim imbecillis, senex aut decrepitus fuerit æger, in usu repellentium prospiciendum est, ne modus excedatur, neve calor nativus intempestivo usu refrigerantium ita labefactetur, ut ex vulnere sequatur ulcus malignum & incurabile. Quapropter prædictis, calida nonnunquam, præcipuè si humor, qui affluit, ex parte pituitosus fuerit, addamus hoc modo.

Quomodo affluxus humorum repellendi.

In ægrotis diligens virium habenda ratio.

Defensivum in affluxu materia pituitosa.

R. Farinæ hordei
Lupinorum ana ℥ij.
Pulv. rosarum rubearum.
Absinthii
Scordii an. ʒij.
Radicum torment. &
Bistortæ an. ʒj.
Salis marini ℥j. cum decocto betonicæ, salviæ, parumque aceti, fiat cataplasma. Cum primum autem affluxus humorum remiserit, ab usu repellentium desistendum est, quo calor nativus liberè affluere, digestionemque ulceris ac curationem promovere possit.

Cap. 15.

Quartò in usu medicamentorum localium observandum est, ut omnia cò dirigantur, quo materia præter naturam post usum repellentium in ipsa parte affecta relicta, collecta, & impacta, evacuari possit. Idque duobus efficitur modis. Primò medicamentis vulneri impositis, quæ non tantum mundificant, verùm etiam proprietate quadam specifica, materiam circa articulum partesque nervosas collectam, attrahunt, & sensibiliter, ut vocant Medici, evacuant. At secundò, quæ materiam circa vulnus impactam resolvunt, in halitum convertunt, & insensibiliter per poros evacuant. De illis primò, de reliquis postea. Hæc tamen simul eodemque tempore applicantur remedia. Illa videlicet vulneri imponuntur, hæc verò toti membro malè affecto applicantur, sive id in forma cataplasmatis, sive fotus &c. fuerit. Diligenter tamen prospicere convenit, ne præposterè, sed decenter & opportunè id fiat. Quapropter in memoriam revocanda sunt ea, quæ capite 8. monuimus, videlicet vulnera non minus ac morbi interni, sua quoque habere tempora, principium nimirum, augmentum, Statum & declinationem. Circa finem itaque Status abstergentia & mundificantia sunt admovenda, hoc est, non amplius affluentibus humoribus, sedato item dolore & quàm exquisitissimè digesto vulnere, reliquisque remissis symptomatibus pravis, febre nimirum, vigiliis, inquietudinibus, nausea & similibus, antea commemoratis. Abstergentia autem & mundificantia sunt calida, & plerumque amara & nonnihil acria, quapropter in vulneribus ac ulceribus sordes potenter ad se trahunt, expurgantque.

4 Quomodo materia in parte affecta confluxa & compacta, evacuanda atque discutienda.

Nota.

Vulnerum 4. Tempora, Principium, Augmentum, Status, Declinatio.

Ne tamen dolores excitent, semper aliquid quod dolorem lenit, uti est crocus, Ol. de vitellis ovorum, & hujusmodi addendum est. Johannes de Vigo, Chirurgus longè celeberrimus, sequens mundificativum præscribit in vulneribus capitis, quo etiam in vulneribus articulorum maximo cum fructu utimur.

lib.3.c.3.

Mundificativum Vigonis.

R. Terebinthinæ claræ ℥ij.
Mellis rosati
Succi Apii ℥ß.

Bulliant simul parum. Deinde addatur vitellum unius ovi, farinæ hordei bene cribellatæ ℥ß. croci parum. Et si in prædicta formula, inquit Vigo, adderentur Mirrhæ ℥ij. & tantundem Aloes hepaticæ, parumq; sarcocollæ, esset hujusmodi vulneris optimum incarnativum. Legendum autem esse existimo, drachmæ duæ Mirrhæ & tantundem Aloes, non unciæ, alioquin Mirrha, & Aloes pondus reliquorum omnium excederent, nec sufficerent terebinthina & mel Rosarum, ut medicamentum consistentiam acquireret requisitam. Si præter modum sordidum fuerit ulcus, ex usu esse poterit mundificativum nostrum de succo Apii, cujus sequens est præparatio.

Nota.

R. Succi Apii
Scordii

Arno-

Arnoglossæ majoris
Rutæ an. ℥iiij.
Mellis rosati ℔ j.

Coquantur ad consistentiam Syrupi, tum admisce farinæ lupinorum

Pulv. radic. Aristoloch. rotundæ
Angelicæ
Vincetoxici
Theriaces an. ℥ß.
Aquæ vitæ ℥j.

Misce, fiat unguentum, quod servetur in vase vitreo. Applicetur per se, vel Unguento anodyno, ab initio hujus capitis descripto, mixtum.

Pulvis præcipitatus præstantissimum medicamentum in vulneribus.

Pulvis præcipitatus, diligenter præparatus & rectificatus præstantissimum esse Medicamentum in vulneribus Articulorum, sæpissimè expertus sum, non solum enim mundificat, verùm etiam materiam viscosam & circa partes nervosas collectam, specifica quadam facultate ex profundo ad præcavendum dolorem ad se trahit, clementer tamen & sine dolore. Materiam præterea Ichorosam & subtilem inspissat, tandemque carnem laudabilem procreat, & ita quidem ut frequenter eo ad finem usq; curationis usus fuerim.

Quando pulvis præcipitatus inspergendus.

Non autem ab initio inspergendus est pulvis, sed circa finem status morbi, quemadmodum de reliquis mundificativis paulò ante quoque monui. Poterit autem pulvis ille aut per se inspergi, aut aliis medicamentis permisceri hunc in modum:

Mundificatur ex pulv. præcipitato.

R. Unguenti ex cera, colophonia, gummi Elemi, &c. ab initio hujus capitis descripti, unciam 1. pulveris præcipitati ℨjß. Misce & ulceri filamentis impone.

Atque hæc de iis, quæ materiam circa articulum collectam sensibiliter evacuant, sequitur nunc de reliquis.

Interim autem dum hujusmodi mundificativa & viscosam materiam ex profundo attrahentia ulceri imponuntur, Cataplasmata quoque & sacculi, qui dolores leniunt, nervos roborant, materiamque circa partes nervosas collectam resolvunt, applicare licet. Ubi sequens cataplasma convenit.

Cataplasma.

R. Farinæ fabarum
Lentium an. ℥iij.
Pul. rosarum
Camomillæ
Absinthii
Baccarum lauri
Foliorum & florum salviæ
Primulæ veris
Ivæ artheticæ
Sem. Anisi an. ℥iiij.
Pul. lumbricorum ℥j.
Fimi caprini pulverisati ℥ij.

Cum decocto betonicæ, Ivæ Artheticæ & florum Camomillæ q. s. fiat Cataplasma, sub finem adde olei rosati & lumbricorum an. ℥j. applicetur calidè. Aut fiat sequens sacculus.

Sacculus.

R. Fol. & flor. betonicæ
Salviæ
Rosmarini
Ivæ Artheticæ
Primulæ veris
Origani
Hyperici an. M. ß.
Flor. Camomillæ
Meliloti
Sambuci an. M. j.
Sem. Anisi
Fœniculi
Carvi an. ℥j.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo pro sacculis ejus magnitudinis, ut partem affectam cooperire possint. Coquantur in aqua fontis & applicentur calidè, prius tamen tecto vulnere emplastro aliquo appropriato, veluti est emplastrum de Ranis sine Mercurio, aut Emplastrum Diapalmii, vel (quo ego utor) Emplastrum Slotani, cujus descriptionem postea adscribam.

Emplastrum Slotani.

Antequam autem Cataplasma aut sacculus applicetur, totum membrum malè affectum inungendum est oleis, quæ nervos corroborant & materiam impactam resolvunt, qualia sunt ol. & succus lumbricorum, ol. vulpini, ol. betonicæ, de Ranis, ol. ex floribus Slotani, & hujusmodi. Si durities aliqua insignis circa nervos adfuerit, addatur pinguedo humana, caponis, Ursi, felis, ungu. de althea, ol. liliorum alborum ol. amygdalarum dulcium, & similia, de quibus sequenti capite fusiùs.

Quomodo ulcus incarnandum & cicatrice obducendum.

Sic satis mundificato ulcere carne implendum, & cicatrice obducendum est. Etsi autem generatio carnis opus sit naturæ, Chirurgus tamen sua industria auffert ea, quæ naturam in suis actionibus impediunt retardantque. Sarcotica autem, inquit Galenus, detergendi vim, sed sine erosione possident. Prospiciendum tamen, ne eorum vis detergendi & siccandi primum gradum excedat, alioquin excitaretur dolor, & de novo suborireturaffluxus humorum, & inflammatio.

Galenus de composit. Medicament. secundum genera lib. 2.

Ego, uti antea dixi, sæpissimè ad finem curationis pulvere præcipitato, diligenter præparato & rectificato, ad finem curationis usus fui, diversas enim facultates in se continere pulverem istum sæpissimè expertus sum, dum sordidum ulcus mundificat primò, deinde quoque carne implet. Unguento quoque anodyno, ab initio hujus capitis descripto, frequenter usque ad finem curationis usus sum, aut per se, aut pauco pulvere præcipitato admixto.

Facultates pulveris præcipitati.

Nonnunquam quoque ad unciam unam prædicti unguenti, myrrhæ & sarcocollæ an. ℨj. admisceo, & addo vitellum ovi, estq; sarcoticum optimum; egregiè quoque hujusmodi ulcera, ex meliceria relicta incarnant, plenissimeque consolidant balsama, tum naturalia tum etiam artificialia, de quibus superius capite octavo satis dictum fuit. Plura qui videre voluerit, legat Galenum, Aetium, Guidonem, Vigonem, Hollerium & alios. Ego enim nihil præter ea quibus cum successu usus fui, hîc in medium proferre constitui.

Unguentum anodynum sarcoticum optimum.

Cicatricem inducentia medicamenta.

Cicatricem generat natura per se, nisi humiditas ulceris obfuerit. Tollatur itaque eis, quæ insigniter exsiccant, sine mordicatione tamen. Hujusmodi sunt Alumen ustum per se, aut cerussa lota, calx decies lota, lapis calaminaris, litargyrium, plumbum ustum, cornu cervi ustum, tutia, corallis præparatis, & similibus mixtum, & ulceri inspersum. Inter unguenta conveniunt ung.

 album

Cap. 16. album Rhasis, camphoratum, unguentum pompholigos, unguentum de minio, unguentum de cerussa coctum, & diapalma; sequens quoque aqua insigniter exsiccat, & cicatricem inducit, præcipuè si intemperies aliqua calida partem læsam occupaverit.

R. Aq. Plantaginis
Rosarum
Caudæ equinæ an. ℥ij.
Tutiæ præparatæ, calcis decies lotæ
Cornu cervi usti & præparati
Lapidis calaminaris an. ℥j.

Misceantur in mortario & linteis reduplicatis, & in ea madefactis applicetur tepidè.

Medicamenta pro iis, qui castra sequuntur. Qui in castris, medicamentis destituti, degunt, sequenti decocto uti poterunt.

R. Fol. & Rad. Plantaginis,
Fol. Salicis, Querci
Pruni silvestris
Caudæ equinæ an. Mj.

Incidantur in minutissimas partes, & cum ℔iij. aquæ coquantur ad consumptionem tertiæ partis, applicetur tepidè linteis eo madefactis.

CAP. XVI.

De symptomatibus Ichoris & Meliceriæ corrigendis, & primò de Febri.

Meliceria affectus gravissimus. MEliceria cum affectus sit adeò gravis, ut plerumque symptomata plus negotii facessant Medico, quàm morbus ipse, operæ pretium esse duxi, si de eorum curatione in gratiam tyronum & præcipuè eorum, qui in locis à Medicis remotis vivunt, aliquid hîc annecterem. Inter symptomata autem nonnulla sunt acuta, reliqua minus acuta & veluti Chronica, & morbum ipsum comitantur, subsequuntur. Comitantur morbum dolor ingens, inflammatio, febris, vigiliæ, lipothymiæ, constipatio alvi, aut ipsius relaxatio immodica, ardor urinæ, & cacochymia. Externa sunt, veluti fungus ex læso articulo erumpens, atrophia totius corporis, vel partis læsæ, retractio nervorum, ulcera sordida, vel etiam cum carie ossis, labefactatio & imbecillitas partis affectæ, de quibus omnibus ordine & succinctè dicam, & primò de febri, dolor enim quomodo sedandus & inflammationes compescendæ sint, capite undecimo & decimo quinto ostensum fuit. *Quomodo dolor in Meliceria sedandus, & inflammationes compescenda agit c. 11. & 15.* Accidit febris præcipuè propter vehementiam atque diuturnitatem doloris, propter vigilias item, & quæ dolorem sequuntur, inquietudines, quibus de causis paulatim spiritus & humores circa cor incalescunt, intemperiemque calidam & præternaturalem in universo corpore, mediantibus arteriis & venis, excitant. *De Febri.* Ex his facilè videre est, quomodo febri sit occurrendum, nimirum si causa ipsius tollatur & dolor sedetur. *Quomodo febri occurrendũ.* Sed ut decenti ordine fiant omnia, victus illa ratio capite 13. præscripta, exactè observanda est, corpus quin etiam à pravis humoribus expurgandum, & si plethora adfuerit, venam secare licet, de quibus quia capite 14. satis superque dictum fuit, ne actum agam, nihil hîc addam. *Victus ratio & requisita alia ad febrem compescendam.* A vino, uti in præcedentibus sæpius monuimus, abstineat æger, & bibat pro potu ordinario lac amygdalarum, aut decoctum Agrimoniæ & Veronicæ, Saccharo & Cinamomo aromatisato, sequenti quoque Julepio ardor febrilis arcetur:

Iulapium.

R. Aquæ boraginis
Buglossæ
Acetosæ ana ℥ij.
Syrupi de succo Citronum, &
Granatorum ana ℥j.

Misceantur pro duabus dosibus, addendo spirit. Vitrioli guttul. duodecim; in castris loco prædictarum aquarum.

Medicamentum castrense.

Accipe Agrimoniæ
Veronicæ
Acetosæ an. Mj.
Florum boraginis &
Buglossæ, si haberi poterunt, ana p. j.
Mellis ℥j.

Coquantur in libris VI. aquæ ad consumptionem tertiæ partis, Colaturæ adde succi berberorum ad saporis aciditatem. De hoc Julapio sumat æger bis terve in die. *Cautio.* Quodsi tussis aut angustia pectoris adfuerint, acidis abstinendum est, præcipuè à spiritu vitrioli, bibat itaque lac amygdalarum, aut sequens decoctum.

Decoctum pro tussi & angustia pectoris.

R. Agrimoniæ
Veronicæ ana M ß.
Flor. scabiosæ &
Tussilaginis ana p. j.
Liquiritiæ ʒiiij.
Mellis despumati ℥j.

Coquantur in ℔. 6. aquæ fontanæ ad consumptionem tertiæ partis. Colatura aromatizetur drachmis tribus Cinamomi contusi. Carpis applicetur sequens epithema. *Epithema.*

R. Aquæ buglossæ
Boraginis.
Melissæ
Rosarum ana ℥j.
Aceti rosacei ℥iß.
Specierum diatrion santali, ʒj.

Caphuræ ℈j. Misce; & linteis reduplicatis & madefactis applica. In castris accipe buglossam, boraginem, portulacam, lactucam & hujusmodi herbas refrigerantes, ex quibus prius cum aceto contusis, succum extrahe, & loco prædicti epithematis carpis applica.

Linimentũ quo hepar & renes inungendi. Regio hepatis & renum inungenda est sequenti linimento.

R. Ol. Nymphææ,
Rosarum ana. ℥j.
Cerati sandalini ℥iß.
Caphuræ dissol. in aceto rosac. ℈ß.
Misce.

CAP. XVII.

De vigiliis & capitis dolore.

Affectus ex dolore capitis & vigiliis. SOlent quoque ægri capitis dolore, & vigiliis torqueri, propter maximum enim æstum febrilem, vapores, qui ad caput ascendunt, membranas cerebri vellicant, dolores excitant, & somnum maximo ægri cum damno impediunt. Vigiliæ enim, ut testatur Hippocrates, si modum excesserint, malum. *lib. 2. aphor 3.* Quandoquidem intempestivæ

Cap. 17.

pestivæ vigiliæ concoctionem impediunt, cerebrum siccant, mentem & ingenium perturbant, & debilitant, nativum calorem humidumque radicalem consumunt, & nonnunquam morbos peracutos veluti delirium, phrenesin, mortem quin etiam inducunt. Quapropter summo studio in hoc laborandum est, ut causæ vigiliarum quamprimum tollantur. Ablata enim causa, tollitur etiam affectus, sunt autem illæ inprimis dolor, uti etiam ardor febrilis & acrimonia vaporum. Dolor quomodo sedandus, & æstus febrilis arcendus, antea satis dictum fuit, sequitur nunc quomodo vapores benigniores & mansuetiores reddantur, & deorsum trahantur. Fiet id tam internis quàm externis præsidiis. Internis veluti victus ratione & purgatione humoris peccantis, de quibus in præcedentibus. Vapores præterea benigniores reddunt & incrassant, somnumque clementer provocant sequentia.

Vigiliarũ causa.

Interna præsidia quibus vapores redduntur benigniores.

Julapium somnum provocans.

R. Aquæ lactucæ
Et portulacæ ana ℥j.
Syrupi papaveris &
Syrupi de succo acetosæ ℥ß.
Specierum Diamargar. frigidi ℈j.

Misce, fiat potio, detur per duas horas post Cœnam. Aut

Aliud.

R. Aquæ Nymphææ
Cichorii ana ℥j.
Laudani grana tria
Conf. Alkermes ℈j.
Syrupi papaveris Erratici ℥ß.

Misce, fiat potiuncula, detur ut dictum. Acrimoniam quoque humoris peccantis obtundunt & somnum conciliant lac amygdalarum & emulsiones ex seminibus frigidis addito sem. papaveris albi. Item sequens Electuarium

Electuariũ somnum provocans.

R. Conservæ flor. Nymphææ
Buglossæ, Boraginis, violarum an. ℥j.
Seminis papaveris albi
Portulacæ an. ℥ß.
Diamargariti frigidi &
Confect. Alkermes an. ℈ij.
Margar. præparatarum ℈j.

Misceantur & cum s. q. Syrupi de papavere, fiat s. a. Electuarium quo æger sæpè utatur ad castaneæ magnitudinem, & superbibat de suo decocto ex agrimonia & Veronica vel lacte amygdalarum. Enematibus præterea & suppositoriis vapores qui ad caput ascendunt, deorsum trahendi sunt, ubi sequens Clyster convenit.

Clyster. Enema.

R. Foliorum Malvæ
Betæ
Lactucæ
Helxines ana M. j.
Hordei mundati ℥ij.
Sem. anethi &
Anisi
Fœni græci an. ℥ij.

Coquantur in s. q. aquæ ad consumptionem tertiæ partis in ℔. I. colaturæ dissolve.

Elect. Diacatholici ℥j.
Vitellos ovorum numero duos
Salis ℥ij. Oleum violarum ℥ij.

Misce, & fiat Enema. In castris ubi Elect. Diacatholiconis in promptu non est, augetur dosis salis, loco quoque Ol. violarum butyrum recens substituatur. Suppositoria fiant ex melle cocto cum sale aut sapone. Hæc de internis. Si internis istis præsidiis dolor capitis & vigiliæ non remiserint, externa quoq; sunt adhibenda, inter quæ venæ sectio, cucurbitulæ & sanguisugæ numerantur. Quapropter si vires permiserint, & plethora adfuerit, secanda est vena, hæmorrhoides & menses si præter naturam suppressi fuerint, provocandi. Scapulis & applicentur cucurbitulæ primò siccæ, ut vocant, deinde etiam cum scarificatione. Ne id tamen fiat in Laconico prospiciendum est. Ad divertendam materiam ad caput ascendentem adhibent nonnulli frictiones, sed malè meo quidem judicio. Sanguis enim & humores, ex frictionibus magis magisq; incalescunt, & acriores redduntur. His si dolor capitis non remiserit, inungenda sunt tempora & frons, Oleo Rosaceo. Aut

Castrensia præsidia.

De externis præsidiis in dolore capitis & vigiliis.

Malè ad capitis dolores & vigilias removendas frictiones adhibentur.

R. Unguenti populeonis
Olei rosacei ana ℥ß.
Opii dissoluti in aceto gran. iiij. Misce.

Cap. 18.

CAP. XVIII.

De Lipothymia.

Accidit lipothymia sive deliquium animi in Ichore & Meliceria, propter doloris vehementiam atque diuturnitatem: propter vigilias item & inquietudines. Hæc enim & spiritus vitales, humidumq; innatum absumunt, facultatemque cordis prosternunt. Accidit & nonnunquam lipothymia propter vaporem aliquem malignum & putridum ex parte affecta per arterias ad cor ascendentem facultatemq; vitalem labefactantem, vidi id in multis, præcipuè juvene quodam Bernensi, Filio Dn. Matthæi Keller, cujus mentio facta fuit capite septimo.

Vigiliæ & capitis dolor lipothymiæ causa.

Curationem quod attinet in primis instituenda est victus ratio ex cibis euchymis & plurimùm nutrientibus, uti sunt juscula ex vitellis ovorum, cum pauco vini albi & generosi, nisi febris vehemens fuerit. Item dentur juscula carnium recentium, caponum, gallinarum, & pullorum, cum quibus coquantur flores buglossæ, boraginis aut calendulæ, Cinamomum, Macis & hujusmodi. Si propter Cacochymiam totius, vapores putridi ad cor ascenderint, clementer expurgandum est corpus, quibus remediis id fieri debeat, in præcedentibus satis superque dictum fuit. Exhibenda quoq; sunt medicamenta quæ cor partesque nobiles roborant, & à malignis vaporibus defendunt, qualia sunt lapis Bezoar, cornu cervi usti & præparati, coralli & margaritæ, confectio Alkermes, de hyacintho, Theriaca, Mithridatium, aqua Cinamomi & similia. Aut paretur sequens potiuncula, de qua exhibetur frequenter ex cochleari.

De victus ratione in curanda lipothymia.

Medicamenta cor, reliquasque nobiliores partes corroborantia.

Potio cordialis.

R. Aquæ buglossæ
Melissæ
Rosarum an. ℥j.
Aq. Cinamomi sine vino distillatæ ℥ß.
Confect. Alkermes ℈ij.
Cornu cervi usti & præparati ℥j.

Syrupi

Cap. 19. Syrupi papaveris Erratici, (mirum enim in modum vitales spiritus recreat.)
Syrupi de succo citronum ana ℥j.
Misce, fiat potio. Carpis sequens applicetur Epithema.

Epithema.
℞. Aquarum Calendulæ.
Boraginis
Melissæ
Rosarum an. ℥iß.
Aceti rosacei, &
Vini Malvatici an. ℥j.
Spec. Diatrion santal.
Diamargariti frigidi an. ʒß.
Caphuræ &
Croci an. ℈ß.
Misce, fiat Epithema.

Cautio in applicatione epithematum. Libentius enim Epithemata carpis quam regioni cordis applico. Quandoquidem facultas medicamenti carpis applicati, facilius per arterias ad cor pervenit, quàm si regioni cordis, ubi vasa satis sunt exigua, admotum fuerit. Deinde frequenter ex incuria adstantium linteamina Epithemate madefacta refrigescunt, maximo cum damno ægri: præsertim in peste, aliisque morbis venenosis. *Frigus pectori inimicum, & morborum aliorum causa.* Frigus enim illud externum præterquam quod pectori adversissimum, etiam materiam acrem, & vapores malignos, ad perspirationem paratos, retrorsum pellit, fontemque caloris facultatisque vitalis destruit. Labia quoque, nares, & tempora eodem Epithemate fricentur. In maximis præterea & frequentibus vitalium spirituum labefactationibus, Regioni cordis & ventriculi sequens Emplastrum applicari poterit.

Emplastr. contra labefactationes spirituum vitalium.
℞. Micæ panis triticei ℥iij.
Pistaciarum &
Amygdalarum dulcium an. ℥j.
Specierum Lætificantis Galeni
Et diamoschi dulcis an. ℈ij.
Croci ℈j.
Misceantur, & probè pistentur in mortario, addendo aquæ Cinamomi & aquæ rosarum ℥j. jusculi caponis q. s. fiat pasta, quæ extendatur super alutam & applicetur tepidè.

Qui in castris artem exercent, & medicamentis destituti sunt, Æstatis tempore sequens Epithema præparare poterunt.

Epithema.
℞. Foliorum & Florum boraginis
Buglossæ
Melissæ ana quantum volueris. Incidantur & pistentur, addendo parum aceti & aquæ rosaceæ, si in promptu est. Exprimantur validè, Colaturæ adde parum Cinamomi & nonnihil croci. Applicetur tepidè carpis.

CAP. XIX.

De Alvi constipatione.

Alvi constipatio ex diuturno in dorso decubitu, æstu febrili, &c.

ALvus constipatur in Ichore & Meliceria laborantibus, tum propter diuturnum decubitum in dorso, & æstum febrilem, tum etiam propter facultatis expultricis imbecillitatem, quæ sæpissimè in hujusmodi ægris concurrere solebant. Propter decubitum enim & calorem maximum febrilem non solùm excrementa exsiccantur, verùm etiam facultas expultrix ita labefactatur, ut suo officio fungi non possit. Porrò cum ex hujusmodi constipatione alvi reliqua symptomata, veluti febris, dolor capitis, vigiliæ, delirium, nausea, cibi fastidium, & hujusmodi, mirum in modum exacerbantur, propterea quod viscera, hepar inprimis, & sanguis in ipsis venis incalescit, & proinde vapores ex infimo ventre sursum elevantur, partesque nobiles feriunt, *Alvo inservientia.* videat Chirurgus, ut alvus sit lubrica, conveniunt itaque juscula, in quibus spinachia, atriplex, beta, folia rhabarbari monachorum, mercurialis, & similia coxerint, quibus butyrum recens, & sal q. s. addantur. Aut accipe bruna Damascena numero sex, coquantur in aqua admixto saccharo ad libitum ægri; inter coquendum adde foliorum sennæ in linteo mundo ligatorum drachmam unam, cremoris tartari, & sem. anisi an. ℈j. sumantur cum jusculo suo duabus horis ante prandium. Conveniunt quoque suppositoria ex melle & sale, aut sapone Veneto, vel infundatur Enema sequens.

Enema.
℞. Radicum & foliorum altheæ
Malvæ
Violarum
Mercurialis an. M. ß.
Florum Chamomillæ
Meliloti
Sambuci an. p. j.
Seminis anisi
Fœniculi
Lini an. ℥ß.
Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis in ℔. j. Colaturæ dissolve Elect. diacathol. & sacchari rubri ana ℥j.
Vitellos ovorum numero duos
Ol. Chamomill. Et
Anethini an. ℥ij. Misce, fiat enema, quod iteretur quotiescunque necesse videbitur.

In castris, ubi plerumq; medicamenta omnia deficiunt, præsertim hyemali tempore,

Aliud Enema.
℞. Decocti brassicæ subrubræ ℔ j.
Butyri aut ejus loco axungiæ porcinæ vel Ol. nucum aut raparum ℥ij.
Salis pugillum unum.
Vitellos ovorum numero duos. Hoc enemate sæpissimè ruri maxima cum fructu usus fui. *Enema, quod ruri Chirurgus adminiculis necessariis destitutus, parare potest.* Quòd si nonnulla ex supra dictis, veluti flores aut semina carminativa, in promptu fuerint, addantur quoque, & præstantius erit medicamentum. Ubique itaque locorum, imò quovis etiam tempore, Deus suppeditat medicamenta, quo urgente necessitate ægris opem ferre possimus. Sed nonnunquam instrumentum, quo infundi possit Clyster, desideratur, uti aliquando mihi contigit. Ubi tamen parvo cum negotio ex ligno sambucino, aut nuceo, mihi cannulam paravi, & vesicæ bovinæ aut porcinæ alligavi.

CAP. XX.

De immodico alvi fluore.

Unde viscerum labefactatio, &

PRopter vehementiam symptomatum, quæ ægros excruciare solent, inter quæ præcipuum

Cap. 20. & omnium maximum est dolor, quemadmodum antea persæpè dictum fuit, viscera omnia, & inter alia quoque nutritioni inservientia, nonnunquam ita labefactantur, ut cibum, usq; dum à calore innato & facultate concoctrice probè sit coctum, retinere non possint, sequiturq; fluxus alvi immodicus, qui plerumque in Lienteriam, nonnunquam quoque in Dysenteriam periculosam transit. Propter Febris enim vehementiam, maximamque intemperiem calidam hepatis, major pars sanguinis in flavam bilem convertitur, & singularem acrimoniam acquirit. Si itaque hujusmodi bilis ad intestina decumbit, facultatem expultricem præter modum irritat, intestina quin etiam nonnunquam erodit, & dysenteriam procreat.

Fluxus alvi immodicus, in Lienteriam nonnunquam, nonnunquam in Dysenteriam transit.

Si ab initio morbi, cum vires adhuc constant, fluxus alvi supervenerit, non ilicò, nisi in dysenteriam transierit, sistendus est. Hoc enim modo multi humores pravi simul evacuantur, maximo cum fructu ægri. Si verò in statu, aut quovis alio tempore, cum vires propter doloris vehementiam & diuturnitatem sunt prostratæ, & humidum radicale à calore febrili exhaustum, supervenerit, periculo non vacat; vires enim magis magisq; absumuntur, tandemq; planè prosternuntur, præcipuè si febris quoque adfuerit. Digestio præterea & consolidatio vulneris retardatur, omniaq; symptomata ingravescunt, & ut plurimùm cachexia, Icteritia, vel etiam hydrops sequuntur. Diligentia itaque adhibenda est, ut fluxus ille immodicus sistatur. Fiet id si Principalis, dolor videlicet, ablatus, victus quin etiam ratio conveniens, ac reliqua omnia debito modo adhibita fuerint. Dolor quibus sedandus, capite 15. & alibi satis superq; dictum fuit. In victus ratione præter ea, quæ cap. 13. tradidi, hæc sunt observanda; videlicet, si tormina & dolores intestinorum ingentes fuerint, uti fit, si fluxus alvi in Dysenteriam transit, eum sedandum esse addito jusculo butyro recenti; & oleo amygdalarum dulcium, aut pinguedine castratorum liquefacta, lumbricos terrestres, lotos & concisos, cumque carne castratorum coctos; si ægro eorundem juscula exhibita fuerint, mirum in modum dolores & tormina ventris, præcipuè dysentericorum compescere, sæpissimè expertus sum, de quibus videat lector tractatum nostrum de Dysenteria cap. 7. Poterunt quoque cum carne coqui radices tormentillæ, bistortæ vel eryngii marini. Pro potu bibat lac amygdalatum, aut ptisanam, in qua radices tormentillæ, aut bistortæ coxerint, vel

Quando & ubi alvi fluxus sistendus.

Immodicus alvi fluxus sistendus quidem, sed & diligens ratio convenientis habenda.

Ad sedandum alvi fluxum qua in Dysenteriam transit, quid in victus ratione observandum.

Lac amygdalatum.

Decoctum pro potu.

℞. Agrimoniæ M. j.
Veronicæ M. ß.
Rad. Bistortæ Liquiritiæ &
Rasuræ cornu cervi ana ℥ß.

Coquantur in ℔. 9. aquæ fontanæ, donec tertia pars sit absumpta, idque fortissimo igne & in vase aperto. Herbæ autem & radices ut sint exsiccatæ, necesse est. Recentes enim decoctum reddunt ingratum. Decoctum aromatizetur Cinamomo, in poculo stanneo, quemadmodum dictum fuit cap. 13. Post pastum utetur æger conservâ rosarum antiquâ, aut Miva Cidoniorum pro corroboratione ventriculi, & partium nutritioni inservientium, aut paretur sequens Electuarium.

Cap. 20. & 21.

Electuarium pro corroboratione ventriculi.

℞. Conservæ rosarum,
Consolidæ majoris ana ℥j.
Cornu cervi usti præp.
Corallorum præparatorum an. ʒj.
Tormentillæ subtilissimè pulv. ℈j.

Confectionis Alkermes, mirificè enim partes omnes nobiles roborat, & vires instaurat ʒjß. Misceantur in mortario, addendo syrupi de rosis siccis q. s. fiat conditum, de quo sumat æger frequenter ad nucis juglandis magnitudinem. Cum jusculis exhiberi poterit sequens pulvis.

Pulvis partibus nobilioribus inserviens, & fluxum alvi compescens.

℞. Terræ sigillatæ
Cornu cervi usti & præparati
Corallorum præparatorum
Radicum bistortæ ana. ʒj.
Genitale Cervi exsiccatum, & scalpro aut lima abrasum & comminutum ʒj.

Misceantur, fiatque pulvis, de quo detur à scrupulo uno ad drachmam, vel drachmam unam & semis.

Si vires permiserint, & fluxus alvi ex materia acri ad intestina delapsa originem traxerit, expurgandus est ante omnia. Ubi sequens potiuncula ex usu esse poterit.

Potiuncula purgans.

℞. Rhabarbari Electi ℈ij.
Myrobalanorum Citrinorum ℈ij.
Syrupi de Cottoneis ℥j.
Aquæ Cinamomi ℥ij.

Cum decocto radicum & foliorum plantaginis fiat potiuncula.

Si verò fluxus alvi ex prostratione virium, & facultatis retentricis imbecillitate fuerit, purgantia nullum habebunt locum. Dolor ventris si magnus fuerit, emulsiones seminis papaveris albi, & amygdalarum dulcium, syrupus quin etiam de papavere, Laudanum & hujusmodi conveniunt. Venter inungendus est oleo Cydoniorum, rosarum, aut Myrtillorum. Plura videat Lector in Tractatu nostro de Dysenteria.

Quomodo ventris dolori occurrendum.

CAP. XXI.

De Ardore urinæ.

Ex maxima illa intemperie calida hepatis, multum humoris biliosi in hepate generari, præcedenti capite dictum fuit. Ille si per Cholodochum ad intestina defluit, fluxum alvi excitat; sin cum sero ad renes & vesicam pervenerit, ardor urinæ, sive mixtio ardens sequitur, quæ intolerabiles quandoque cruciatus, & inter mingendum præcipuè, excitat, & ita quidem, ut febris, vigiliæ, inquietudines, reliquaque symptomata omnia inde adaugeantur; summa itaque adhibenda diligentia, ut ardori isti protinus occurratur. Fiet id tam internis quàm externis medica-

Ardor urinæ unde, & qua inde symptomata alia.

Cap. 21. Remedia contra urinæ ardorem interna, externa. De medicamentis internis.

dicamentis. Interna sunt, veluti victus ratio, evacuantia, & alterantia, de quibus ordine. In victus ratione omnia illa, quæ cap. 13. commemorata fuerunt, hîc quoque diligenter sunt observanda. Inprimis autem cremor hordei, avena decorticata. Jusculа item carnium recentium, in quibus alterantia & refrigerantia, veluti acetosa, borago, buglossa, folia violarum & malvæ, portulaca, lactuca, cichorium, agrimonia, & similia cum butyro recenti, aut oleo amygdalino incoxerint, summoperè conveniunt. Interea quæ ardorem urinæ leniunt, vitellum ovi, non infimum locum obtinet, quapropter jusculis admisceri convenit. A vino planè abstineat, cujus loco lac amygdalinum, ptisanam, aut decoctum betonicæ, agrimoniæ, veronicæ & liquiritiæ, antea capite 13. præscriptum, bibat, loco tamen mellis nonnihil syrupi de althea Fernelii admisceri poterit; serum lactis quoque convenit, humorem enim biliosum contemperat & hepar refrigerat. Aër sit temperatus. Frigidus enim etsi in hoc symptomate convenire videatur, vulneribus tamen nervorum, ut superius quoq; dictum fuit, mirum in modum obest. Interim tamen ab aëre calido, omnibus quæ corpus, humores & sanguinem vehementer possunt accendere, uti & à vehementi motu corporis, omnibusque accidentibus sive perturbationibus animi, & inprimis irâ, abstineat æger. Propter iram enim, calor qui juxta cor est, ut testatur Galenus lib. de causis morborum, & proinde sanguis ipse in venis, effervescit, acrimoniam acquirit, & cum impetu ad partem exulceratam, veluti debiliorem, & proinde defluxionibus magis obnoxiam decumbit. Vidi id Anno 1623. Mense Januario, in Generoso quodam 40. circiter annorum ætatis, constitutione planè bilioso, & ulcere fistuloso in perinæo à longo tempore laborante, cui (cum in tota præscripta victus ratione peccasset) bilis adeò ad vias urinarias defluxit, ut cum ipsi venam in cubito secuissem, & ad uncias sex aut septem sanguinis extraxissem, ne guttula quidem bilis in sanguine conspecta fuerit. Dolor erat maximus, qui inter mingendum incœpit, & ad duas circiter horas post mictionem continuavit, deinde ad proximam usque mictionem nullus ferè erat dolor. Tandem ex infima parte scroti rupta interius vomica, & per priorem fistulam copiosè evacuata materia purulenta, plenissimè convaluit præter fistulam, cujus consolidationem non exposcit. Cum urina enim quotidie multi humores excrementitii, ex superioribus partibus maximo ipsius commodo evacuantur.

Vinum urinæ ardori inimicum.

Effectus iræ.

Observat. singularis de ardore urinæ.

Nota.

Duo autem in hoc casu annotatione digna occurrerunt. Primò, quod diutius, quam in ardenti mictione fieri solebat, urinam retinere potuit, ipsamque non nisi bis in die, videlicet circa sextam matutinam & quintam vespertinam excernebat. Deinde quoque, quod neque doloris vehementia, neque puris generatione in perinæo ulla excitata fuerit febris.

Porrò evacuantia omnia leviora esse debent, fortiora enim purgantia, uti sunt, qui ex copioso scamonio, colocinthide, & hujusmodi præparantur, qui viscera & humores inflammant, malum exacerbare solent. Laudatur Cassia, reliquisq; medicamentis in ardore urinæ à practicis præfertur; verùm propter vim diureticam, qua prædita est, persæpè dolorem augeri, ab ægris observatum est. Retulit mihi aliquoties Illustris ac Generosus *Dn. Zacharias Geutzcoffler* à Geilenbach &c. p.m. cum Anno 1610. Haunsheimii in extractione calculi operam meam ipsi præberem, se persæpe Cassiam in affectu suo sumpsisse, sed nunquam cum fructu. Testatur id quoque in epistola quadam ad me scripta, & Centuriæ primæ Epistolarum mearum inserta. *Petrus Pigray* Chirurgus Regius, Vir eruditione & experientia insignis, idem de Cassia observasse, ex capite quarto lib. 7. Chirurgiæ suæ apparet, ubi Cassiam calculosis adversissimam esse scribit, loco itaque Cassiæ ægro sequens potiuncula exhiberi poterit.

Cap. 21. De Cassia Observat. singularis.

Potio purgans.

℞. Radicum polypodii, Acetosæ,
Liquiritiæ an. ℥ij.
Passularum enucleatarum ℥ß.
Prunorum numero 6.
Trium florum cordialium an. p. j.
Seminis anisi ʒj.
Foliorum sennæ ʒij.
Hordei p. j.

Coquantur in aqua, donec colatura redeat ad uncias tres, in quibus infundantur & macerentur per noctem
Rhabarbari electi ʒj.
Turbith Electi &
Cinamomi an. ℈ij.

Mane post unicam aut alteram ebullitionem fortiter exprimantur, addaturq; syr. rosati solutivi simpl. ℥j. Misce, fiat potio. Aut

Alia pro calculosis potio.

℞. Radicum Cichorii, corticum interiorum radicum frangulæ an. ℥ß.
Foliorum Agrimoniæ
Lactucæ
Cichorii an. p. j.
Tamarindorum &
Passularum enucleatarum an. ℥ß.
Foliorum sennæ ʒ ij.
Sem. Anisi, &
Sem. Carthami an. ʒ j.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad uncias duas, in quibus infunde Rhabarbari ʒ.ß. Cinamomi & cremoris tartari ℈j. maneant in infusione horas octo, expressione fortiter facta, adde Syrupi de cichorio cum rhabarbaro ℥j.

Pueris & delicatioribus detur syrupus rosatus solutivus, compositus cum rhabarbaro, agarico & senna per se, aut addito scrupulo uno Electuarii de succo rosarum.

Aut

Alia.

℞. Mannæ Electæ ℥vj.
Elect. de succo rosarum ℈ij.
Syrupi de Cichorio cum rhabarbaro ℥ß.
cum jusculo carnis rec. fiat potiuncula s. a.

Aut

Alia.

℞. Guttæ Gamand. à granis quatuor usque ad octo, secundum tolerantiam ægri, cremoris tartari subtilissimè pulverisati ʒß. coquantur parum in jusculo carnis, aut aquæ lactucæ & cichorii, & fiat potiuncula, addendo parum syrupi rosati solutivi simplicis, ad libitum ægri. Convenit quoque

De vomitu.

Cap. 21.

que vomitus, præsertim eis, qui ad vomendum parati sunt, potenter enim bilem ad superiora repellit. Provocetur itaque aqua tepida, cum oleo vel butyro, & gulæ immisso digito vel penna.

Aut

Vomitorium.

R. Decoctionis radicum raphani ℥x.
Syrupi acetosi simplicis ℥j. Misce fiat vomitorium, sumatur tepide & provocetur vomitus, gulæ immisso digito, ut dictum.

Aliud.

Aliud.

R. Rad. Asari ℥j.
Agarici ℈j. ß.
Decoquantur parum in aquæ hordei ℥x.
Colaturæ adde oxymelitis simp. ℥j. Sumatur ut dictum.

De Venæ sectione. Hipp. lib. 6. aph. 46.

Prodest etiam venæ sectio, si vires adfuerint. Hippocrates in dysuria interiores venas malleoli incidere jubet. Illud tamen, inquit Varandæus lib. de affect. Renum & vesicæ cap. 7. fit potius vacuationis particularis causa, ex parte jam inflammata, quàm refrigerationis totius corporis, & revulsionis, quæ hic valde est necessaria, fitque ex vena cubiti dextri, propter situm hepatis. Hæmorrhoides quoq; in consuetis provocandas esse, suadet Platerus Tract. 3. c. 10. mihi pag. 851.

De alterantibus.

Purgato corpore alterantia, quæ refrigerando intemperiem calidam hepatis, & acrimoniam humoris biliosi ad renes viasque urinarias defluentis, corrigunt, propinanda sunt.

Lac recens emulctum præsens pro urinæ ardore remedium.

Laudatur ab aliquibus lac recens emulctum, admodum enim lenit, & si excoriatio aliqua facta sit ab urina, eam sanat. Diligenter tamen in exhibitione lactis observandæ sunt regulæ, quæ Hippocrates nobis reliquit lib. 5. Aphorismo 64. sic inquiens. Lac dare caput dolentibus, malum; malum verò & febricitantibus, & quibus hypochondria suspensa murmurant, & siticulosis, &c. Facilè enim acescit & corrumpitur in ventriculo promptèque in bilem vertitur, & caput ferit. Præstat itaque exhibere lac amygdalarum & seminum frigidorum majorum, quibus addatur sem. papaveris albi. Dolorem enim & ardorem urinæ compescit. Aut:

Iulapium.

R. Aq. Lactucæ,
Portulacæ
Cichorii an. ℥j. ß.
Syr. de papavere, &
Syr. de althea an. ℥j. Misce, fiat julapium pro duabus dosibus, in aurora, & duabus horis post cœnam sumendis.

Aliud.

Aliud.

R. Fol. Agrimoniæ
Veronicæ an. Mß.
Flor. Cordialium an. p. j.
Fol. Violarum
Malvæ, &
Altheæ an. pij.
Coquantur in sero lactis optimè depurato, ad tertiæ partis consumtionem. In libra una colaturæ dissolve syrupi violarum,
Syr. de Althea, &
de Papavere an. ℥j. Misce, fiat Julapium, de quo æger bibat frequenter & quidem ad libitum, in maximo ardore urinæ, ubi dolor intensus est, sæpissimè ad narcotica confugere coactus est Medicus, ut

Cap. 21. & 22.

Narcoticum.

R. Laudani grana tria
Syr. d. Althea ℥ß.
Confectionis Alkermes (spiritus vitales, propter doloris vehementiam labefactatos, instaurat) ℈j. Cum s. q. aquæ lactucæ fiat potiuncula, detur duabus horis post cœnam.

Regio renum ac lumbi inungantur ol. rosaceo, violarum, amygdalarum dulcium, Nymphæ, ungu. rosato & similibus, Aut

Linimentum pro regione renum.

R. Ol. Violacei &
Nympheæ an. ℥j. ß.
Ung. Rosacei ℥j.
Mucilag. sem. Cydoniorum, extr. aq. rosac. ℥ß.
Capuhuræ dissol. in aceto rosac. ℈j.
Misceantur in mortatio fiatq; unguentum, quo regio hepatis & renum inungatur. In maximo ardore hepatis.

R. Aquæ Agrimoniæ
Veronicæ
Cichorii an. ℥ij.
Aquæ Absinthii
Aceti an. ℥j.
Specierum Diamargariti frigidi &
Diatrion santali an. ℥j.
Caphuræ diss. in aceto rosac. ℈j.

Epithema pro regione hepatis.

Misce, fiat epithema, quod tepidè regioni hepatis applicetur linteis in eo madefactis. Carpis quoque, ad temperandum cordis calorem, simul applicari poterit.

In maximo ardore urinæ & cruciatu inter mingendum, ardorem compescit, & dolorem lenit insessio, sive semicupium hunc in modum factum.

Semicupium.

R. Radicum & foliorum malvæ, altheæ,
Violarum, florum Chamomillæ,
Melilotian. m. j.
Sem. lini,
Fœnigræci,
Anethi an. ℥j.
Incidantur, contundantur & coquantur in aqua pro semicupio.

CAP. XXII.

De Cacochymia, & ejus curatione.

In Meliceria symptomata acuta, chronica.

Duplicia esse symptomata in Ichore vel Meliceria l, videlicet acuta & chronica, antea cap. 6. dictum fuit. Acuta morbum comitantur: subsequuntur Chronica. De illis in præcedentibus breviter dictum fuit, sequitur nunc de reliquis, inter quæ cacochymia primum occurrit.

Cacochymia quid.

Quæ nihil aliud est, quàm vitiosa humorum qualitas. Testatur id Galenus lib. 13. Meth. Med. c. 6. Ubi cacochymiam ita describit, ubi inquit, flava bile, vel nigra, vel pituita, vel serosis humoribus refertum corpus est, cum habitum cacochymiam vocant. Non solùm autem in quantitate humores isti in cacochymia abundare, verùm etiam in qualitate; iterum docet Galenus lib. 3. de temperamentis, cùm in multis cacochymiam ex

Cap. 22.

pravis & vitiosis cibis, aliis ex corruptela & putredine fieri scribit.

Causa cacochymiæ. Causa primaria & principalis hujus mali, est ventriculi summa imbecillitas, item viscerum naturalium, hepatis, lienis, & venarum mesaraicarum obstructio, atque labefactatio, quæ omnia ægro accidunt, in Meliceria præcipuè, propter doloris vehementiam atque diuturnitatem, inprimis si malum partes corporis quæ sub umbilico sunt, occupaverit, quemadmodum capite quinto dixi. Propter doloris enim vehementiam non tantum vigiliæ, & inquietudines superveniunt, verùm etiam operationes omnes naturales, quæ dormiendo perficiuntur, retardantur. *Somni effectus & utilitas.* Somnum enim ad concoctionem plurimùm conferre, testatur Galenus multis in locis, præcipuè lib. 1. de alimentis cap. de tritico, ubi hæc habet verba. Quod autem eorum plerique, qui se confecerunt laboribus, minus à pravis cibis læduntur, in causa est, quod iis somni sunt profundiores, quæ res ad coctiones multum ipsis adfert momenti. Et lib. 4. de tuenda sanitate. Nihil æquè concoquit, aut malos succos discutit, ut somnus, inter dormiendum itaque non solùm cibus in ventriculo concoquitur, & in chylum convertitur, verùm etiam fit separatio & transmissio chyli ad hepar. Ubi secunda perficitur concoctio, segregatio item excrementorum & ad omnes partes corporis sanguinis distributio. In quibus demum fit tertia & ultima concoctio & segregatio, ita ut optimus sanguis in nutrimentum partium cedat, excrementitius verò humor veluti excrementum, per poros, emunctoria, aliqua ad id destinata loca expellatur. Ex his manifestum fit, dolorem præcipuam esse causam, cur pravi humores in ægris, Ichore laborantibus generantur. *In ægris Meliceria laborantibus pravorum humorum causa præcipua dolor.* Cùm enim propter ipsius violentiam, & vigiliarum diuturnitatem, concoctiones, segregationes & distributiones non perficiantur, corrumpitur cibus in ventriculo, & Chylus semicoctus ad venas mesaraicas, & hepar pervenit, hinc primò ventriculus labefactatur, venæ verò mesaraicæ, & hepar ipsum à chylo isto crudo, crasso & semicocto obstruuntur, inde febres, scirrhi hepatis, & lienis, calculi renum, vesicæ, aliarumq; corporis partium, icteritia item & hydrops subsequuntur.

Cibus viscosus causa cacochymiæ. Decocta traumatica cacochymiã adaugent. Cacochymiam quoque procreat & adauget prava victus ratio. Inprimis autem adversissima sunt omnia, quæ difficulter coquuntur, & chylum viscosum reddunt, qualia sunt extremitates animalium, caro salita & fumo exsiccata, legumina, caseus & similia. Cacochymiam quoq; adaugent decocta traumatica sive vulneraria; propter insignem enim vim exsiccandi, quâ prædita sunt, materiam viscidam in visceribus exsiccant & induresc unt, uti cap. 7. fusius dictum fuit.

Signa.

Cachexia nomen unde. Cacochymia autem semper præcedit cachexiam, de qua Cœlius Aurelianus lib. 3. de morb. Chron. c. 6. hæc habet verba. Cachexia nomen sumpsit à corporis habitu malo, Cacian enim vitium vel vexationem Græci vocaverunt, hexin habitudinem. Quum enim viscera naturalia ut antea dixi, officio suo fungi non possunt, sanguinem quinetiam ad nutritionem aptum, procreare non possunt, fit ut excrementa & superfluitates quamplurimæ generentur, sequiturque primò Cacochymia, hoc est, humorum vitiosa qualitas, quæ si non tollatur, in cachexiam transit, quæ sic cognoscitur. *Cachexiæ signum.* Calor cutis subalbidus, aliquando etiam plumbeus est, tardus ac piger fit motus corporis, cum inflatione inani. Aliquibus etiam ventris fluor, cum febricula latente, quæ circa vesperam magis augetur, supervenit, pulsus creber ac densus, angustia pectoris & cibi fastidium adest, & plerumque omnes à carne recenti abhorrere solent. Nonnulli vinum, alii magis aquam puram appetunt. Urinæ ut plurimum crudæ conspiciuntur.

Admonitio ad tyrones. Porrò quum cacochymia principium sit gravissimorum morborum, & plerumque in icteritiam & hydropem transeat, uti superius dictum fuit, videat Chirurgus, ne quicquam eorum, quæ necessaria sunt, intermittat, ut itaque Medicum aliquem doctum, & in operibus Medicis exercitatum, in consilium advocet, etiam atque etiam necesse est. Id tamen quia ubique locorum & præsertim in castris fieri non potest, in gratiam & ægrorum & Chirurgorum pauca hæc adscribere volui, quæ ut benevolus lector benignè interpretari velit, summoperè rogo.

1. Intentio quæ est de victus ratione. A victus autem ratione curatio inchoanda est, quæ talis esse convenit, ut non solùm corpus nutrire, verùm etiam loco medicamenti inservire possit. *De aere.* Aer, si fieri potest, temperatus sit, ad calorem & siccitatem aliquo modo vergens, adversissimus est frigidus, non solum enim poros claudit, & perspirationem impedit, sed & membrum, nervosaque omnia, quæ antea ab Ichore excruciata fuere, debilitat, Præcipuè si ulcera adfuerint. Testatur id Hippocrates multis in locis, præcipuè l. 5. aph. 17. 18. & 20. Aer præterea summè calidus, quia sanguinem & humores acres efficit, & insitas facultates & vires partium dissolvit, viscidamq; materiam visceribus inclusam exsiccat, obstructionesque magis magisq; adauget, vitandus est. *Quæ circa exhibitionem cibi observanda.* Quoad cibum, perpendendum est primò, ventriculum, omniaque viscera nutritioni inservientia propter præcedentes dolores, vigilias, & æstum febrilem, ad summam labefactationem & imbecillitatem redacta esse. *I. Noxia sunt:* Abstineat itaque æger ab omnibus, quæ difficulter concoquuntur & succum crudum crassumq; generant, *Panis infermentatus.* qualis est panis sine fermento, omniaque in sartagine, butyro aut oleo frixa. *Caro bubula & id genus alia.* Noxia quoque est caro bubula & porcina sale condita & in fumo siccata caro item ferina præcipuè leporina, Cervina, Ursina, aprina, & avium in aqua viventium, caseus item, lac & lacticinia omnia, præter butyrum. *Pisces.* Pisces salsi, & qui in stagnis & limo vivunt. *Legumina.* Adversissima sunt legumina omnia, jure tamen lentium & pisorum uti poterit æger, ut postea dicam. *Acetaria.* Ab acetariis quoque & fructibus crudis & horariis abstineat. Nutrimenti enim nihil, multùm verò excrementi procreant.

II. Secundò abstineat æger ab omnibus, quæ insigniter & præter modum sanguinem & humores excalefaciunt & adurunt, hujusmodi enim, sive medicamenta sive alimenta fuerint, non solùm alvum siccam reddunt, verùm etiam humores

Cap. 22.

res viscosos in venis mesaraicis, & hepate infarctos exsiccant, omniumque viscerum obstructiones magis magisque adaugent. Sunt autem illa inprimis salsamenta omnia, uti quoque aromata, & præcipuè calida usque in tertium & quartum gradum, qualia sunt piper, zinziber, garyophylli, cardamomum, piper ut vocant Hispanicum, allium quoq; porrum, cepæ, raphanus, & sinapi; nisi in exigua quantitate fuerint sumpta, nocent; inter aromata conveniunt cinamomum, macis, nux moschata, & crocus.

Salsamenta omnia, & aromata, calida præcipuè.

III. Glutinosi cibi.

Tertiò consultè caveat æger, ne glutinosis utatur cibis, ex viscosis enim cibis viscosus provenit chylus, qui postea venis tam Lacteis, quam hepatis includitur, omniumque viscerum obstructiones adauget. Extremitates itaque & intestina animalium omnium, uti quoq; caro vitulina & agnina (mucilaginoso enim succo prædita sunt) pisces absque squammis, aut qui in stagnis vivunt, caseus, lac & lacticinia, præter butyrum in omnibus morbis longis, minimè conveniunt. Quapropter non video, quomodo hujusmodi alimenta viscosa, præcipuè extremitates animalium, absque insigni detrimento in fracturis ossium ægris offerri possunt. Ex eis enim chylus viscosus generatur, qui venas Mesaraicas & hepar ipsum obstruit. Sanguis verò, qui ex ipso producitur, quia viscosus est, nonnisi cum difficultate pro nutritione partium distribuitur, imminuto itaque calore nativo propter penuriam alimenti, sanguis ille viscosus in venis putrescit, variaque symptomata procreat. Cujus rei exemplum annotatione dignum vidi. Nobili cuidam Juveni, & optimo corporis habitu prædito, ex familia Helvetica haud obscura oriundo, cum anno 1608. in Galliis os femoris in medio confractum & communitum fuisset, cum ingenti contusione & dilaceratione musculorum, per multos menses lecto affixus permansit. Interim à Medico quodam docto, Chirurgo quin etiam doctrina & experientia claro, curatus fuit, & quidem ex arte, & eâ quâ potuit, diligentia. Interim tamen, ut de gravissimis symptomatibus, quæ ab initio morbi supervenerunt, taceam, post multos etiam menses, ne dicam annos, propter obstructiones gravissimas hepatis & lienis, quas in morbo contraxerat, diversis & gravissimis affectibus, scirrhis videlicet hepatis & lienis, febribus tertianis & quartanis, icteritia & similibus excruciatus fuit. Ego tandem cum in consilium adhibitus fuissem, & multa tam externa quàm interna præsidia adhibuissem, & thermis piperinis alia quoties usus fuisset æger, restitutus fuit, & in hunc usq; annum 1630. bona valetudine fruitur. Præcipuam autem causam obstructionis viscerum tantorumq; gravissimorum symptomatum, ad usum alimentorum viscosorum referendum esse arbitror. Per menses enim novem & decem quotidie cibis viscosis usus fuerat. Quapropter ægris meis nutrimentis viscosis semper interdixi, nihilominus tamen fracturas multas & quidem maximas, etiam in magnatibus, feliciter, & cum laude curavi. Hæc obiter, & præter institutum, in gratiam tyronum monere visum fuit. Plura videat Lector Obs. 92. Cent. 1.

Animalium intestina.

Lacticinia omnia præter butyrum.

Observat.

Alimentorum viscosorum usus obstructionis causa.

IV. Cerasa dulcia, pruna recentia, & putrescentia alia.

Quartò videat æger, ut ab omnibus cibis, facilè putrescentibus abstineat, uti sunt fructus horarii, videlicet Cerasa dulcia, pruna recentia, persica poma, cucurbitæ, melones, uvæ recentes, mustum, & hujusmodi, qui concoctionem ventriculi impediunt, calorem nativum debilitant & imminuunt, succumque crudum & putridum procreant.

V. Potus & edulia astringentia & exsiccantia.

Postremò danda est opera, ne cibus aut potus cacochymicorum sit astringens & exsiccans, hujusmodi enim non solum alvum siccam reddunt, verùm etiam vias constringendo, materiamque viscidam in visceribus exsiccando, obstructiones adaugent, hujusmodi autem sunt legumina, caro ferina, de quibus in prima classe quoque dictum fuit, Nuces quin etiam, amygdalæ, castaneæ, mespila, Corna, pruna sylvestria, sorba, uvæ, & fructus omnis immaturus. Farina quoque avenacea, apud nos usitatissima, propter torrefactionem, quia insigniter exsiccat, minimè convenit. Cotonea autem etsi astringunt, post pastum tamen sumpta summoperè conveniunt, Ventriculum enim corroborant, & digestionem promovent. Utatur itaque æger cibis, quæ facilè concoquuntur, succum quin etiã laudabilem procreant, neque excrementorum proventum faciant. Hujusmodi sunt carnes recentes, veluti bovina, vervecina, item caro Gallinarum, pullorum, alaudarum, columbarum, perdicum, ficedularum & avium in arboribus degentium. Conveniunt quoque ova recentia & ex ipsis præparata edulia. Cum carne coquendæ sunt herbæ, quæ intemperiem hepatis corrigunt. Quapropter si intemperies internarum partium adfuerit calida, tunc lactuca, endivia, Cichorium, spinachia, Cerefolium, & portulaca conveniunt. Sin calor nativus viscerum propter vehementiam ac diuturnitatem morbi prostratus fuerit, refocillandus est eis, quæ mediocriter calefaciunt, quapropter salvia, rosmarinus, Majorana, folia, & baccæ lauri, mentha, betonica, & hujusmodi cum carne cocta, conveniunt, Macis quoque, Crocus, Cinamomum, nux moschata, cortices arantiorum & citronum cibis additæ, calorem innatum refocillant. Instaurant quoque calorem innatum, & humidum radicale adaugent Vitella ovorum, si in jusculo carnis dissolvantur. Etiamsi legumina nutrimentum crassum reddant, jusculo tamen pisorum & lentium, cum butyro recenti, sale, & nonnihil macis vel croci, cocto, uti poterit æger, uti quoque cremore hordei, & avenæ decorticatæ. Conveniunt & sorbitiunculæ ex vitellis ovorum, cum vino & aquæ præparatæ, addito saccharo, Cinamomo & croco; tempore Veris holuscula herbarum recentium, veluti Cerefolii, fœniculi, spinachiæ, betonicæ, foliorum urticæ, & summitatum sambuci, præparata maximo cum fructu ægro in primo mensa aut (quod magis mihi probatur) per horam unam aut alteram ante prandium exhiberi poterunt. Diuretica enim sine damno cibis vix permisceri posse, alibi demonstravimus. Summoperè quoque convenit succus, qui ex perna vervecina, in veru percocta, & cultro hinc inde pertusa & compressa, effluit. Vires enim labefactatas instaurat, & humidum radi-

Fructus immaturi.

Profum.

Cotonea.

Caro bovina & alia.

Ova recentia & ex ipsis edulia.

Lactuca, endivia, & herbarum genera alia.

Nota.

Succus ex perna vervecina in veru percocta.

Cap. 22. radicale adauget, præcipuè si nonnihil vini parumque aquæ Cinamomi sine vino distillatæ, admiscueris.

Si æger magnoperè acetaria appetit, poterit per intervalla uti cichorio, cerefolio, fœniculo, asparago, lupulo, mentha, gemmis genistæ conditis, & capparibus. Ab eis verò quæ insigniter refrigerant veluti sunt lactuca, portulaca, & cucumeres & melones abstineat.

De potu. Bibat vinum album, tenue & quàm optimè defecatum. Si generosum fuerit diluatur aquâ aliquâ appropriata, aut quod efficaciùs, decocto veronicæ, sacchdaro, & Cinamomo aromatizato. Si Cerevisia uti voluerit, aut eis in locis, in quibus nihil præter Cerevisia pro potu utuntur, constitutus fuerit æger, videat ut illa sit bene cocta & defœcata, non nimis generosa, vetusta vel acida. *Cerevisia bene cocta & defæcata.* Vinum secundarium, uti quoq; potus qui ex prunis & pomis sylvestribus, uvis immaturis, & granis oxyocanthæ fit, propter astrictionem mirum in modum nocet, si sitis maximè & vires prostratæ fuerint bibat æger lac amygdalarum, non tantum enim sitim restinguit, verùm etiam viscera humectat & egregiè nutrit. *Lac amygdalarum.* Renerus Solinander magni nominis Medicus in consilio 6. sect. 3. pro cachectico, vult ut quarta vel quinta, vel etiam sexta pars amygdalarum sit amara, & rectè quidem, ita enim lac magis fiet medicamentosum, quandoquidem abstergit & mundificat præcipuè, si, ut suadet Solinander, cum jure furfurum macrorum præparatum fuerit. In fine mensæ pomis aut piris coctis sacchdaro, aniso, aut fœniculo aspersis, uti poterit. *Poma & pira cocta.* Conveniunt quoque Cydonia cocta, & sacchdaro parumque Cinamomo aromatisato aut Miva Cydoniorum sine speciebus, vel sumat cochleare unum pulveris nostri peptici statim à pastu

Pulvis pepticus.

R. Panis albi tosti ℥ij.
Pulpæ Cydoniorum exsiccatorum
Cinamomi optimi.
Pellicularum interiorum ventric. gallinarum
Seminis anisi &
Coriandri præparati an. ℨij.

De exercitio. Misce, & fiat pulvis. Hæc de cibo & potu. Porrò quia exercitatio digestionem promovet, exiguos meatus expurgat, & excrementa expellit, utilius est, teste Galeno de tuenda valetudine lib. 2. eam ante cibum administrare, dummodo mediocris sit, nec laboriosa. Vult autem Galenus duplicem concoctionem, videlicet eam quæ fit in ventriculo, & eam quæ fit in vasis sanguinis peractam esse, ac denuo tempus cibandi instare. Post pastum tamen modicè quoque corpus exercere convenit. Modica enim exercitatio, post sumptum cibum calorem nativum excitat & adauget, & concoctionem promovet. *De frictionibus.* Si verò æger propter debilitationem partium, corpus deambulando aut equitando exercere non potest, frictiones sunt administrandæ. *De somno & vigiliis.* In somno & vigilis modus quoq; est servandus. Intempestivæ enim vigiliæ concoctiones omnes impediunt, cerebrum siccant, mentem perturbant, & humidum radicale absumunt. Contra somnus immoderatus calorem nativum obtundit, & multos humores crudos gignit, corpusque ignavum reddit. *Cap. 22.* Passiones animi quoque veluti sunt ira, metus & mœstitia, æger quantum fieri potest, vitabit. *Passiones animi.* Præter hæc operam quoque dabit, ut alvus quotidie ad minimum semel respondeat, id si naturæ & ciborum beneficio non fiat, sollicitanda est prunis laxativis vel clystere lenitivo cap. 19. præscripto. Vel imponatur suppositorium ex melle & sale coctum. Summoperè quoque conveniunt pilulæ sequentes. Partes enim nobiles corroborant, obstructiones viscerum tollunt, materiam viscidam incidunt, attenuant & alvum lubricam reddunt.

Pilul. ex Ammoniaco.

R. Aloes purissimæ & ter aut quater succo gratiolæ impraegnatæ iterumque exsiccatæ ℥j.
Rhabarbari Electi ℨij.
Turbith. gummosi
Cremoris tartari an. ℨj.
Gummi Amoniaci purissimi & dissoluti in aqua cinamomi ℨiiij.
Confect. Alkermes ℨj.
Ol. Cinamomi ℈ß.

Syrupi rosati solutivi compositi cum Rhabarbaro, Agarico & Senna q. s. Misce fiatque massa, de qua æger (si tantummodo alvum duram lubricam reddere cupit) sumat à granis 12. usque ad ℈j. aut drachmam semis, per duas horas post cœnam. Sin ampliorem evacuationem habere cupit, ad ℈ij. aut ℨj. deglutiet, ut postea dicetur. Hæc de victus ratione.

2. Intentio. Sic instituta optima victus ratione corpus quantum fieri potest à pravis humoribus expurgandum est; verùm enimvero quia materia peccans in cacochymia tenacissimè visceribus inhæret, difficulterque suo loco movetur, juxta mentem Hippocratis lib. 1. Aphorismo 22. coquenda & præparanda est apozemate aliquo convenienti, ante omnia tamen vias communes sequenti lenitivo expurgabis.

Lenitivũ.

R. Radicum polypodii q. Liquiritiæ
Cichorii an. ℨß.
Corticum interiorum radicum frangulæ ℨj.
Veronicæ
Florum cordialium an. p. ß.
Sem. Anisi ℈ij.
Foliorum sennæ ℨj. ß.

Incidantur, contundantur, coquanturque in aqua, ut colatura redeat ad uncias duas in quibus dissolve

Elect. diacarthami, &
Diaphœnici cum Rhabarb. an. ℈ij.
Cremoris tartari ℈j. ß.
Syr. de cichorio cum Rhabarbaro ℥s.

Vena quãdo incidenda. Misce fiat potio, detur in crepusculo matutino, cum costodia. Postridie, aut tertio die à purgatione, si plethora adfuerit, & vires permiserint, vena incidenda est, idque ex cubito ejusdem lateris de quo æger præcipuè conqueritur. Si menses, aut hæmorhoides suppressæ fuerint, venæ ad malleolos incidendæ, aut applicentur sanguisugæ venis hæmorhoidalibus. Sin tamen maxima adfuerit virium omnium prostratio atque imbe-

Cap. 22.

imbecillitas, venæ sectio omittenda, & ad humorum concoctionem progrediendum est, ubi sequens convenit apozema.

Apozema.

R. Corticum interiorum, & flavarum
Radicum frangulæ ℥j.
Radicum polypodii q. Liquiritiæ
Lappatii acuti an. ʒiij.
Asparagi
Cichorii
Fœniculi, & petroselini an. ʒij.
Herbarum & florum betonicæ
Veronicæ, Cuscutæ, scabiosæ an. M. ß.
Trium florum cordialium &
Genistæ an. p. j.
Seminis anisi
Fœniculi an. ʒij.

Coquantur in s. q. aquæ purissimæ, ut Colatura redeat ad ℔. iij. Clarificetur & dulcoretur Syrupo de quinque radicibus q. s. hujus apozematis bibat æger per dies tres ad uncias duas in aurora, totidemque per horas duas ante cœnam.

Postea accipe de eodem apozemate ℥xij. In quibus infundantur, macerentur & coquantur s. a. sequentia.

Foliorum sennæ ℥j.
Rhabarbari ʒiij.
Agarici recent. trochiscati
Cremoris tartari ℥j. ß.
Cinamomi electi ℈ij.

Maneant in infusione & loco tepido per horas XII. deinde post unam aut alteram ebullitionem fortiter exprimantur addanturque,

Syrupi de Cichorio cum rhabarb. ℥ij.
Aquæ Cinamomi sine vino destillatæ ℥j.

Potio purgans.

Misce fiat potio purgans pro quatuor dosibus in aurora sumendis, cum custodia. Si primus haustus sufficienter operatus fuerit, alternis saltem diebus medicamentum sumatur, aut dosis diminuatur, ut vires conservari possint. Quod si nimis segniter successerit operatio, postrema dosis acuenda est drachma una Diacarthami, aut Diaphœnicone cum rhabarbaro. Sic satis purgato corpore, poterit æger per dies aliquot quiescere, post pastum tamen nonnihil de suo pulvere peptico sumere, deinde apozema præscriptum iterandum est. Quod si apozema ingratum fuerit ægro soleo sequens præparare jusculum; quod propter singulares operationes tũ in morbo regio, tum in reliquis omnibus obstructionibus viscerum Jusculum Regium appello.

Jusculum Regium.

R. Rad. Apii ʒij.
Petroselini
Fœniculi an. ʒiiij.
Passularum exacinatarum ℥j.
Croci ℈j.
Macis ℈ß. Incidantur omnia & caponi aut Gallinæ, cui collum, pedes & alæ abscissæ sunt, infarcientur. Coquatur in aqua, donec caro ab ossibus separata, & jusculum ad doses sex consumptum fuerit. Caro cum suo farcimento fortiter exprimatur, & fiat Colatura, addito sale, quantum satis est; sumat æger per duas horas ante prandium, quantum libuerit. Addo quoque nonnunquam nonnihil Cremoris tartari, aut salis nostri de oppilativi, ex Cichorio, fœniculo, petroselino, Hypericone, Eupatorio, & similibus herbis & radicibus aperitivis confecti. Si subacidus sapor ægro gratus fuerit, nonnihil vini aut aceti sambucini admisceri poterit. Si prostratio virium fuerit maxima, addatur nonnihil aquæ Cinamomi sine vino distillatæ. Jusculum hoc Excellentissimum est medicamentum, simul & nutrimentum in cacochymicis, quo ego sæpissimè maximo cum fructũ ægrorum usus fui. Sin ægro vinum aliquod aperitivum gratius fuerit, sequenti uti poterit.

Vinum Aperitivum.

R. Rad. Asparagi
Brusci
Ebuli
Fœniculi an. ℥j.
Cinamomi electi ʒij.
Macis ℈j.
Herb. Betonicæ
Agrimoniæ &
Veronicæ an. M. ß.
Centaurii minoris,
Absinth. Pontici,
Card. benedicti an. p. j. Incidantur & contundantur fiatque nodulus, cui affunde vini albi & optimè depurati ℔iij. De hoc vino bibat æger ad uncias tres aut quatuor, tribus horis ante prandium. Interim autem dum æger utitur aperitivis prædictis, subinde leniter leviterque expurgandum est corpus. Ubi syrupum de Rhabarbaro à Solinandro tantoperè celebratum, convenire, sæpissimè vidi.

Syrupus de rhabarb. Solinandri.

R. Rhabarbari optimi ʒvj.
Fol. Sennæ Alexandrinæ drach. 10.
Mechoacan. albiss. ʒß.
Flor. Violarum recentium,
Fl. Prunorum sylvestrium, haberi possunt, si vel coroneorum an. p. ß.
Cinamomi acuti interioris ʒj.
Zinziberis albi ℈ij. ß.
Aq. Betonicæ
Cichorii
Buglos. distillatæ in balneo Mariæ an. ℥4.
Rhabarb. & Mechoac. pulveribus irroratis aqua Cinamomi, infundantur omnia s. a. per noctem. Manè ebullitione & expressione facta, colentur & cum sacchari albissimi ℥. quinq; vel sex Syrupi rosar. solut. ℥ij. Misce fiat s. artem syrupus. Detur ad uncias duas in exiguo haustũ juris pulli non pinguis, cui paucæ passulæ demptis gigartis, pauco folia rosmarini & macis tantillum incocta sint, bibat.

3. Intentio de corroborantibus.

Cæterùm præter victus rationem & purgationem pravorum humorum, partes nobiles summo studio corroborandas esse, ratio ipsa suadet. Quia enim in præcedenti morbo propter vehementiam & diuturnitatem doloris, æstum item febrilem, vigilias & decubitum, humidum radicale absumptum, calor quin etiam nativus prostratus, & proinde facultates omnes mirum in modum imminutæ fuerunt, nisi refocillentur, frustra medicamenta adhibentur. Est enim robur naturæ, quod medicamentum ex potentia in actum vertit. Corroborabis autem inprimis viscera,

Cap. 22.

scera, si præscriptam optimam victus rationem, observaveris, & pravos noxiosque humores (ex quibus continuò putridi vapores ascendunt, facultatesque omnes afficiunt) uti antea satis dictum fuit, evacuaveris: sine quibus corroborantia omnia nullius erunt momenti. Corroborat ventriculum & viscera nutritioni inservientia pulvis pepticus, antea præscriptus. Aut:

Tabella pro corroboratione hepatis & ventriculi.

℞. Diacurcumæ
Diarrhodonis Abbatis
Aromatici rosati an. ʒj.
Sacchari dissoluti in aqua Cichorii ℥iiij.

Misce, fiantq; tabellæ addendo ol. Cinamomi ℈ß. de quibus utatur æger aliquoties in die, præcipuè ante & post prandium & cœnam, ad drachmam unam aut duas. Aut detur sequens Electuarium.

Electuarium pro ventriculo & hepate.

℞. Spec. Aromat. rosati.
Diacurcumæ an. ʒj.
Cinamomi electi ʒj. ß.
Corticum Citronum &
Rad. Cichorii conditarum an. ℥j.

Cum s. q. Syrupi conservæ Corticum Citronum, fiat Electuarium, de quo sumat æger ad magnitudinem nucis juglandis, ter aut quater in die.

Aut:

Pro capite

℞. Conservæ florum betonicæ
Rosmarini
Salviæ,
Majoranæ an. ℥ß.
Specierum Dianthos ℈iiij. cum Syrupo de betonica fiat Electuarium.

Aut:

Pro pede.

℞. Spec. de gemmis
Lætificantis Galeni an. ℈ij.
Confectionis Alkermes &
De hyacinto an. ʒj.
Conservæ florum buglossæ
Borraginis & Melissæ an. ℥ß.
Cum Syrupo Conservæ Corticum Citronum fiat Electuarium. Sumatur ut præcedentia. Hæc de Internis. Nec omittenda sunt externa; ideò si propter dolorem & vigilias caput labefactatum, & defluxionibus obnoxium factum fuerit, præter optimam victus rationem & purgantia, etiam per intervalla cucurbitulæ scapulis applicentur. Quod si catarrhus ut sæpissimè fit, cum impetu ad oculos aut pulmones defluxerit setaceum in Vertice, aut fonticuli in brachiis efformandi sunt, Cucupha quoque ex sequentibus parari poterit.

Pulv. pro cucupha.

℞. Rad. Iridis
Florentinæ ʒj.
Styracis
Calamitæ,
Benzoini,
Masticis,
Olibani an. ʒj.
Rosarum rubrarum,
Summitatum Majoranæ &
Flor. Betonicæ, an. ℈ij.
Moschi ℈ß.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo pro cucupha intertexta, ut artis est.

Linimentum pro regione cordis.

Corroborat sequens linimentum, si carpi, & regio cordis eo inungantur.

℞. Ol. Rosacei fragrantissimi ʒß.
Ol. Cinamomi ℈ß.
Ol. Corticum Citronum ℈j. Misce. Aut:

Cap. 22.

Epithema.

℞. Aq. Boraginis
Buglossæ, rosarum & Melissæ
Aq. Cinamomi an. ℥j.
Acet. rosacci ʒß.
Confect. Alkermes,
Spec. Diamoschi dulcis an. ʒj.
Croci &
Caphuræ an. ℈j. Misceantur, fiatque Epithema, Carpis autem tantummodò in eo imbutis pulvillis, applicetur tepidè. Mediantibus enim arteriis, vis ipsius facilè ad cor perveniet. Si quis tamen de hoc epithemate regioni cordis applicare voluerit, non errabit, videat tamen, ut linteis calidis cooperiatur, frigus enim pectori & spiritibus vitalibus nocentissimum esse, omnes sciunt practici. Ventriculum roborat & concoctionem promovet sequens linimentum.

Linimentum pro ventriculo.

℞. Olei masticis, & menthæ an. ℥vj.
Gummi tacamaacæ ʒij.

Terantur lentissimo igne & percolentur. Postea admisce olei nucis Muschatæ per expressionem ʒj. ß.
Ol. Garyophyllorum ℈j.

Misce, fiat linimentum, quo regio ventriculi usque ad umbilicum quotidie bis inungatur, & linteum calidum apponatur, aut applicetur sequens emplastrum supra alutam extensum.

Ceratum pro ventriculo.

℞. Gummi Tacamaacæ ℥j.
Ol. menthæ & masticis an. ʒß.

Dissolvantur lentissimo igne, & per linteum colentur, postea admisce pulv. nucis muscatæ ʒij. Garyophyllorum.
Macis an. ʒj.

Misceantur & cum cera nova q. s. fiat ceratum, applicetur ut dictum est.

Linimentum hepat corroborans, & secundam concoctionem promovens.

Hepar corroborat, obstructionesq; insigniter tollit sequens linimentum.

℞. Unguenti deoppilativi Foësii, Ol. lumbricorum an. ℥j. Misceantur, fiatque linimentum, quo regio hepatis, totusq; venter præter regionem ventriculi inungatur bis in die. Secundam enim concoctionem mirum in modum promovet. Unguentum deoppilativum Foësii sequenti modo præparatur.

Unguent. ex succis aperitivis Anutii Foësii.

Capit. succi Apii,
Endiviæ,
Menthæ,
Absinthii,
Petroselini vulgaris,
Valerianæ an. ℥ß.
Olei absinthii,
Menthæ ana semilibram, Ceræ citrinæ quantum satis sit. Misce, & ad ignem fiat unguentum s. a. Viscerum obstructiones liberat, eoque crebrò in jecorariis utimur, additur quandoque pulveris calami Aromatici, spicæ nardi, sing. drachma una & olei capparum aliquid.

Sunt qui hoc modo etiam parant:

Succi Ebuli ℥viij.
Succi Apii,
Petroselini sing. ℥iiij.
Succi Absinthii, &

Iridis

Cap. 22. & 23.

Iridis singul. ℥v.
Ol. Communis selibram,
Ol. liliorum alborum ℥ x.
Ol. Absinth. &
Chamomelini sing. ℥ vj.
Axungiæ anatis, &
Gallinæ sing. ℥ij.

Ferveſiant omnia simul ad consumptionem succorum. Postea colentur, & cum cera alba & pauxillo aceti paretur unguentum. Hæc Foelius de unguento suo aperitivo, quæ hic inserere libuit, tum (expertus loquor) propter medicamenti præstantiam, tum etiam quod optimus ille vir & de re Medica tam bene meritus, olim mihi cognitus fuerit. Ego ceram non addo, ut facilius altiusq; ad subjectas partes penetrare possit.

Lien, si propter vehementiam atque diuturnitatem morbi labefactatum, & obstructum fuerit, hypochondrium sinistrum inungendum est sequentibus.

Ol. ad lienis indurati.

℞. Ol. de capparibus &
Rutacei an. ℥ vj.
Ol. amygdal. dulcium ℥ j.
Misceantur.

Aut

℞. Succi cochleariæ &
Nasturtii aquatici an. ℥ij.
Ol. liliorum, amygd. amararum an. ℥ij.
Pinguedinis caponis & ursi an. ℥j.

Coquantur lentissimo igne ad consumptionem ferè succi, in colatura dissolve Amoniaci purissimi, & aceto scillino dissoluti ℥ vj. Ol. nucis Moschatæ ℥ß. Misce; si intemperies calida renum adfuerit, inungantur lumbi, os sacrum, & regio renum linimento, antea capite de ardore urinæ descripto. Hæc de cacochymia, de qua nonnihil prolixè agere nolui. Est enim veluti scaturigo, ex qua Icteritia, febres erraticæ, quartanæ, & quamplurima alia symptomata profluunt, de quibus omnibus si sigillatim agere vellem, opusculum hocce meum in immensum opus excresceret, & multa jam antea dicta, repetenda essent, quod lectori ingratum foret. Itaq; ubi diligenter quis curaverit cacochymiam, reliqua symptomata facilè evitabit. Quod si tamen advenerint, Medicus consulendus est.

Cacochymia multorum symptomatum mater.

CAP. XXIII.

De fungis in vulneribus articulorum crescentibus.

HActenus de symptomatibus internis, tam acutis quàm minus acutis agimus. Nunc de externis aliquid quoque annectam, inter quæ fungus inprimis sese offert, plerumque enim in ipso vigore morbi accidere solet. Estque corpus carnosum, laxum, & ferè indolens, ex ipso fundo vulneris erumpens. Bruno affectum huncce NACTAM, Theodoricus NAPTAM, & Bertapalia NATTAM appellat. Ego cum Galeno *lib. 1.* de locis affectis, & 3. Epidem. affectum huncce fungum rectè appellari posse, existimo. Quemadmodum enim fungi ut plurimum una nocte ex terra prorumpere solent, ita etiam excrescentia hæc subitò, imò etiam plerumque una nocte ex ipso vulnere propullulant atq; excrescunt. Præterea quemadmodum fungi sunt laxi, molles & porosi, veluti spongia, ita etiam excrescentia hæc mollis est & laxa veluti spongia. Fungi propter maximam humiditatem terræ crescunt, ita etiam excrescentia hæc carnea, propter ingentem affluxum humorum ex toto corpore ad partem læsam subitò propullulat, & quidem in tantam molem, ut plerumque non tantum totum vulnus adimplere, verùm etiam ipsius labia & margines obtegere soleat, uti ego in aliquibus vidi. In hoc tamen differunt, quod fungi ex putridis & corruptis terræ excrementis; hæc verò excrescentia ex benignis ut plurimùm humoribus nascantur, quemadmodum fusiùs dixi observatione 36. Centur. 2. Porrò nascuntur fungi in vulneribus articulorum, propter maximum quidem confluxum humorum, ex toto corpore, sed summâ naturæ providentiâ & beneficio Dei. Cum enim nihil magis inimicum sit nervis, quàm injuria aëris, præsertim frigidi, natura, quæ semper studet, ut conservare possit suum individuum, excrescentiâ hacce nervos, aliasque partes nervosas sauciatas & detectas, veluti culcitrulâ plumeâ tegit atque cooperit, ne videlicet nervi, uti dixi, tum ab aëre, tum etiam inter curandum & abstergendum vulnus, lædantur. Idem in vulneribus capitis, ubi membranæ cerebri detectæ sunt, sæpissimè accidisse memini, ut lector videre poterit Obs. 14. & 15. Cent. 1. Solent autem fungos hosce comitari dolores ingentes, inflammationes & plura alia symptomata, de quibus antea cap. 4. dictum fuit. Hinc Chirurgi nonnulli commoti (existimantes excrescentias hasce causas esse symptomatum) eas forficibus, aut novaculâ abscidere, vel causticis abrodere, non sine ingenti damno & periculo ægri. Adaucta enim fuerunt symptomata omnia, præcipuè ab erodentibus, quorum acrimonia fungosam huncce substantiam ad nervosas partes detectas, facilè penetrare, easque lædere potuit. Ab initio itaque horum fungorum præscripta Methodus, ratione hujus fungi, non est mutanda. Sed in debellandis reliquis symptomatibus, veluti sunt dolor, inflammatio &c. progrediendum. Cum enim, ut ex præcedentibus colligitur, summo naturæ beneficio excrescentia hæcce in comodum ægri sit procreata, non est absumenda ab initio, donec nervi partesq; nervosæ carne satis fuerint tectæ, ut amplius ab externis injuriis lædi non possint. Sedato dolore, remissaq; inflammatione, reliquisq; symptomatibus, si fungosa excrescentia non remiserit, eis quæ exsiccant, deprimenda est, à lenioribus tamen incipiendum. Primò itaq; sequens pulvis, qui exsiccat, citra omnem tamen mordicationem, inspergendus est,

Fungus quid. *Bruno lib. 2. cap. 3. Theodoricus lib. 3. cap. 31. Bertapal. de apostem. cap. 20.* *Comparatio fungorum in vulneribus cum fungis in terra nascentibus.* *Differentia fungorum ex putridis excrementis cum fungis in vulneribus nascentibus.* *Injuria aëris inimica nervis.* *Symptomata fungos comitantia.* *Quando fungi in vulneribus abscindendi.*

Pulvis fungo inspergendus.

℞. Rad. Iridis Florent.
Angelicæ an. ℥iiij.
Aristoloch. rotundæ, &
Corticum ligni guajaci an. ℥ij.

Misce, & in copia fungo insperge, postea sequens applica cataplasma.

Cataplasma.

℞. Farinæ fabarum & Lupinorum an. ℥ iiij.
Fimi columbini ℥ij.
Pulv. Rosarum rubearum
Myrtillorum

Cap. 24.

Balaustriorum
Absinthii an. ℥ij.
Salis Marini ℥ij. Cum lixivio simplici, fiat cataplasma, applicetur calidè bis in die, insperso prius pulvere prædicto, & filamentis adeò contecto, ut nihil humiditatis à cataplasmate ad fungum pervenire possit, ne propter acrimoniam Cataplasmatis fungus irritetur. Hoc per dies aliquot applicato pulvere, si fungus non flaccescit atque imminuitur, accipe prædicti pulveris ℥ij. cui admisce Aluminis usti ℈j. vitrioli usti, & pulv. Mercurii præcipitati, rectificati, & loti an. ℈ß. Misce & insperge, uti dictum, cum applicatione Cataplasmatis. His remediis semper fungos in articulorum vulneribus feliciter sanavi. Quomodo verò in fungis cerebri sit procedendum, videat lector Obser. 15. Centur. 1.

Admonitio.

Monitos autem velim esse Juniores Chirurgos, fungos in articulis, uti etiam qui ex denudatis meningibus cerebri prorumpere solent, etiamsi non illicò & subitò, sed pedetentim retrocedant, nequaquam tamen erodentia, multò minus septica applicanda esse, ea enim in vulneribus capitis mortem accelerarent. In vulneribus verò articulorum, dolores, inflammationes, aliaq; gravissima symptomata de novo excitarent, curationemq; retardarent.

CAP. XXIV.

De atrophia post Ichorem aut Meliceriam acrem articulorum exulceratorum, ejusque curatione.

QUia plerumque Ichorem & Meliceriam acrem articulorum exulceratorum, atrophiam sequi videmus, non abs re esse duxi, si in gratiam tyronum Chirurgiæ, de ea hîc quoque aliquid annecterem. Est autem Atrophia, ut docet Galenus, de symptomatum causis libr. 3. privatio circa nutritoriam actionem, ac deficiens nutritio. Estque vel universalis vel particularis. *Universalis* est, quando totum corpus contabescit, extenuatur & absumitur: *particularis*, quando aliqua saltem pars ita afficitur: utramque post Ichorem accidere posse, sæpissimè mihi in praxi videre contigit, uti postea exemplis demonstrabo. Fit autem quando vel totum corpus, vel saltem pars aliqua, sanguine, succo & spiritibus ad sui nutritionem & vitam requisitis privatur, idque in Ichore acri, ex articulis profluente, hoc modo fit. Quotiescunque propter doloris vehementiam ac diuturnitatem, propter vigilias item, inquietudines & febris vehementiam, interna viscera, intemperie calida vehementer diu (uti sæpissimè fit in hoc morbo) molestantur, afficiunturque, ventriculus, hepar, lien, ac reliquæ partes, concoctioni primæ inservientes, imbecilles fiunt, ita etiam, ut plerumque propter diuturnitatem morbi & prædictorum symptomatum vehementiam, mesenterium, hepar ac lien, non solùm imbecilles fiant, verum etiam plerumque in scirrhum indurescant. Ex imbecillo itaque ventriculo chylus semicoctus, crassus & imperfectus sequitur, is cum ad venas mesaraicas & hepar pervenerit, obstructiones sanguinemque crassum, viscosum, & ad nutritionem partium ineptum gignit, propter crassitiem enim & viscositatem, quam habet, ad vias illas angustissimas, venas capillares, & partes extimas & musculosas permeare non potest; contabescunt itaque partes, sequiturque atrophia universalis, uti videmus accidere tum in morbis Chronicis, tum etiam in acutis, & Ichore acri articulorum, si in longum tempus profluxerit. Vidi id in quadragenario quodam cive Lausannensi, Claudius nomine, cujus mentionem quoque feci capite primo. Ille enim, cum ab initio morbum neglexisset, tandem propter doloris reliquorumque symptomatum vehementiam in maximam cacochymiam incidit. Inde sequuta est atrophia universalis, ita ut ossa vix cute obtegerentur. Ex qua nunquam perfectè sanari potuit. Erat enim pauper, non habens unde requisitam victus rationem observare potuisset. Vixit quidem per annos aliquot, sed miserè claudicans per totam vitam.

Atrophia quid? *Atrophia duplex.* *Causa.* *Ex imbecillo ventriculo chylus* *Cap. 24. semicoctus, atrophia item inde universalis.* *Observat.*

Anno 1622. juvenem Bernensem 12. annorum, Jacobum, Dn. Jacobi Habreuteri p.m. Filium, Ichore acri circa talum tam graviter laborantem, ut barbitonsor, cui curatio demandata fuerat, ipsum pro deplorato reliquerat, curandum habui. Ille similiter propter symptomatum vehementiam in tantam atrophiam incidit, ut corpusculum suum universum potius sceleton, quàm vivum corpus præ se ferret. Maximo cum labore tandem à me sanitati restitutus fuit. Ex atrophia quoque propter juvenilem ætatem, optimamque, quam observare potuit, victus rationem, convaluit, & nunc sine ulla ferè claudicatione incedit, currit ac saltat. Quid non potest juvenilis ætas? sed de hoc ægro alibi fusius. Fit quoque atrophia universalis, quando pancreas indurescit. Impedit enim quo minus chylus ex mesenterio per venam portam ad hepar pertransire possit, uti Lector videre potest Obs. 70. Cent. 1.

Observat.

Atrophia particularis propter defectum atque penuriam sanguinis & alimenti, membro quoq; alicui peculiari accidere potest, reliquo corpore existente integro, varias ob causas, inprimis verò si dislocationes circa magnas juncturas, veluti coxas & humores, sive ex causa interna, sive externa acciderint, & in situm naturalem repositæ non fuerint. Tunc enim caput ossis, extra locum suum delapsum, venas, per quas sanguis defluere solebat, comprimit, inde brachium aut crus, nutrimento suo destituitur & contabescit. Si tuberculi duri, aut scirrhi circa majora vasa, vel si inflicto vulnere abscissa aut præter modum arctè ligata fuerint, idem accidere solet. Atrophia verò post Ichorem acrem articulorum accidit, non quidem ob dislocationem, sed primò, quia vena aliqua magna ab ichore isto acri, ex vulnere circa coxam aut humerum effluxo, erosa fuerit. Secundò, quando serosa illa materia ex corpore ad genua, pedes aut manus, cum impetu & in copia fluit, fit plerumq; ut subtiliores partes ultrò ad pedes, vel manus perfluant, quicquid autem crassum, vel viscosum est, circa

Atrophia particularis. *Causa atrophia post Ichorem vel Meliceriã acrem.*

Cap. 24. circa humores aut coxas remaneat, viasque, per quas alimentum fluere solet, obstruat. 3. Tertiò fit atrophia post Ichorem acrem, quando pars affecta propter summam imbecillitatem nutrimentum non attrahit, attractum non satis rectè concoquit, minus in nutrimentum convertit. 4. Quartò accidit atrophia, quando pars aliqua corporis, puta brachium, aut crus, uti sæpissimè fit hoc morbo, diu non movetur, motu enim partes corporis impinguescunt. *Privatio motus causa atrophiæ.* Testatur id Hippocrates lib. de Artic. his verbis: *Omnia quæ in corpore ad usum facta sunt, si quis moderatè ipsis utatur, & in his laboribus exerceat, ad quos singula sunt assueta, sic quidem sana sunt, & augescunt, & probè consenescunt, si verò quis non utatur, sed quiescat; morbosiora fiunt, & non augescunt; & cito consenescunt.*

Prognostica. De signis ut quicquam commemorem, supervacaneum est. Morbus enim per se satis manifestus, omnibusq; cognitus est, minimè tamen negligendus, præsertim si atrophia universalis fuerit. Arguit enim, ut ex præcedentibus manifestum fit, internorum viscerum, præsertim ventriculi, partiumq; concoctioni inservientium, hepatisq; (quod officina & scaturigo & sanguinis & alimenti, quo totum corpus nutritur) summam adesse imbecillitatem atque labefactationem, imò tantam, dico, adesse labefactationem, ut sanguinem pro nutritione corporis sufficienter generare, multò minus ad partes longinquas mittere, minus sit potens. *Curatio ab atrophia post Ichorem acrem in senibus difficilis.* Si senex post Ichorem acrem fit claudus, vix ab atrophia curabitur, præsertim si victus rationem exactè non observaverit, uti ex præcedenti historia de Lausanensi, colligere est. In juvenibus verò non ita est periculosa.

Atrophia ex inveterata dislocatione in senibus incurabilis. Atrophia ex inveterata dislocatione in senibus incurabilis est, in juvenibus non item. Vasa enim ab osse compressa, quia nondum induruerunt, paulatim aliquo modo prolongantur, ita quidem, ut sanguis ac spiritus pro nutritione partis commodè perfluere possit.

Quando Atrophia insanabilis. Atrophia si propter majorum vasorum, arteriarum videlicet & venarum erosionem, uti sæpissimè fit in Ichore, fuerit, insanabilis est. Sin propter tumores duros & scirrhosos vel deniq; propter retentam aliquam materiam crassam & viscosam circumcirca vasa majora, aut in ipsismet vasis fuerit, nonnisi maxima cum difficultate sanabitur: præsertim in senibus.

De curatione atrophiæ. In curatione atrophiæ tam universalis quam particularis, semper ad causam respiciendum est. Ablata enim causa, tollitur quoq; effectus. Si itaq; propter obstructionem atq; labefactationē viscerum, & appetentiam prostratam, fuerit atrophia, ut sæpissimè fit post Ichorem acrem articulorum, viscera sunt reseranda & corroboranda, idq; fit medicamentis, tum per os sumptis, tum etiam exterius adhibitis, non neglecta victus ratione, de quibus omnibus capite præcedenti satis dictum fuit; superest itaq; de cibis insigniter nutrientibus, qui in hoc affectu magnopere requiruntur, aliquid adscribam. *De cibis, qui in atrophia requiruntur.* Ante omnia autem sciant juniores Medici & Chirurgi, dandam esse operam, ut corpus, quantum fieri potest, sit mundum. Impura enim corpora, à cibis etiam optimis & insigniter nutrientibus, non nutriuntur, sed magis magisque pravis humoribus replentur. Quicquid enim boni ingeritur id à pravis & vitiosis humoribus, visceribus inclusis, corrumpitur. Testatur id Hippocr. lib. 2. aphor. 10. quibus autem medicamentis corpus leniter sit expurgandum, capite de cacochymia dictum fuit. *Nutrimenta ad concoctionem facientia, & succum bonum procreantia.* Nutrimenta omnia sint talia, quæ concoquantur digeranturq; facile, & bonum succum procreant, quò natura eis substantiam corporis exsiccatam atq; extenuatam, partes etiam procul à fonte caloris nativi sitas, sine magno negotio irrorare, humectare atq; reficere possit. Inprimis conveniunt juscula carnis boum juniorum, vervecum, gallinarum, caponum, perdicum, columbarum & similium, in quibus vitella ovorum dissolvantur, poterunt quoq; cum prædictis jusculis amygdalæ aut pistaciæ dissolvi, & veluti amygdalatum exhiberi, hujusmodi juscula facilè concoquuntur, & in nutrimentum transeunt. *Extremitates animalium in obstructionibus perniciosæ.* Cavendum tamen, ne extremitates animalium, sive fuerint quadrupedum, sive volatilium, addantur. Continent enim in se succum ac nutrimentum nimis viscosum, quod obstructiones parit. *Iusculum Regium.* Capite de cacochymia jusculum, quod Regium appello, præscripsi, quo ego sæpissimè maximo cum fructu in eis, qui propter cacochymiam vel hydropem extenuati erant, usus sum; quod & hîc sumoperè convenit; non tantum enim nutrit, verùm etiam obstructiones simul aperit, & proinde chylus atque nutrimentum, quod ex eo provenit, facilè etiam ad longinquas partes corporis pervenit. Insigniter nutriunt cremor hordei, & avenæ decorticatæ: præsertim si gallinam, caponem, aut frustum carnis vervecis jusculo simul incoxeris. Cavendum tamen, ne præter modum coquatur hordeum aut avena, ne nimis viscosum reddatur jusculum. Convenit quoq; usus lactis in atrophia, inprimis autem lac muliebre, uti & vaccinum, ovium, & asininum. *Observatio de præstantia lactis muliebris.* An. 1597. matronam 63. annorum curandam habui, illam, quum propter herniam intestinalem, in gangrænam degeneratam, præter modum extenuata & emaciata fuisset, remissa febre, beneficio lactis muliebris post Deum in integrum restitui, & in 15. usq; annum post curationem supervixit. De gravissimo hocce affectu videat Lector Obs. 55. Cent. 1. Singulis autem matutinis, absoluto somno, maximum haustum lactis ex juvencula, & optimo corporis habitu prædita, rustica, ad lectum ægræ emulctum, ægræ propinavi. Deinde circa decimam prandebat. *Observ. alia de præstantia lactis. Vide Obs. 47. Centur. 2.* Aliud habeo exemplum memorabile de præstantia lactis muliebris. Dn. Jacobi de Tribus Paterniacensis filiolus, 4. annorum ætatis, post Dysenteriam gravissimam Lyenteria correptus fuit, quam secuta est periculosa atrophia, ita ut ossa vix cute obtegerentur. Juscula & quicquid assumebat, indigestè iterum per secessum excernebat. Suasi ut mater infantem semestrem, quem lactabat, nutrici alicui committeret, periculumque faceret, an atrophiam hancce ac summam extenuationem corporis, cum labefactatione virium, lacte suo reficere posset. Mater consilium, infans verò papillas celeriter arripuit, & cum aviditate exsuxit, omnemque cibum in posterum

Cap. 25. respuit. Hæc cum ego viderem, & de salute ægri spem aliquam conciperem, singulis diebus regionem ventriculi, totumq; abdomen sequenti unguento bis calidè inungere jussi.

Linimentum pro ventriculo.

℞. Masticis &
Menthæ an. ℥j.
Ol. nucis Muscat.
Gummi Tacamaacæ pinguissimi ℥j.

Terantur omnia lentissimo igne; percolentur & reserventur in vase vitreo. Hisce præsidiis convaluit, & permultos annos supervixit; Egregiè quoq; nutriunt vitella ovorum, & quæ ex eis conficiuntur edulia, modò ne sint dura cocta. Instaurativum longè excellentissimum hoc modo præparo, ægrisque ex morbo præter modum extenuatis, maximo cum fructu exhibeo. Accipio caponem, vel eo deficiente gallum aut gallinam exenteratam, extremitatibusque abscissis, carnem ossaque nonnihil contundo, postea in vas stanneum amplum atq; spaciosum projicio, addo nonnihil cinamomi, & si in promptu est, perdicem. Poculum sive vas stanneum, vesica bovina madefacta, linteove forti diligenter claudo; & in duplici vase coquo per horas sex; per se refrigerato ferè poculo, sive vase, carnem per pannum colo, succumque carnis ægro exhibeo. Est enim præstantissimum nutrimentum. Adjiciunt nonnulli aurum, corallia, lapidesque pretiosos. Id unicuique integrum est, ea vel adjicere vel omittere. Ego cum doctissimo D. Sennerto & aliis sic sentio, ea ita fixa & compacta esse, ut eorum vis hoc modo extrahi nullo modo possit. Nonnulli quoque carnes, adjectis coralliis, margaritis & auro per alembicum distillant, sed revera parum nutrire aquam, quæ exstillat, expertus sum. Nam alimentosa pars carnium viscosa & stabilis est, difficulterque transspirat, ut Galenus lib. de Marcore cap. 9. scribit, quapropter addit Sennertus, glutinis instar habet, seu ut Chymici loquuntur, minus volatilis, sed fixior est, quàm ut calore balnei in altum attolli possit. Quicquid verò in altum balnei illo calore elevatur, maxima ex parte vapores aquei sunt, qui nullam nutriendi vim habent.

Instaurativum. *Instaurativum nutrimentum præstantissimum.* *Aquam ex carne distillatam parum nutrire ostenditur.*

Aliud instaurativum longè excellentissimum phthisicis extenuatis, & atrophia laborantibus, hoc modo conficere soleo; Accipio carnem illam musculosam, quæ sternum caponis vel gallinæ opplet, probè coctam, & minutim concisam, projicio illam in mortarium, & adjectis nucleis pinearum, pistacearum, & amygdalar. dulc. ana ℥ß. Omnia pistillo contundo, cum jure caponis, quantum satis, addo nonnunquam aliquid sacchari, vitellum unum aut alterum ovi, parumque aquæ rosaceæ, & inter duos catillos super carbones coquo ad consistentiam pultis. Nutrit quoque plurimùm caro perdicum, turdorum & avium nemoralium, caro gallinaginis sive rusticulæ, non tantùm nutrit, verùm & in obstructionibus convenit. Pisces parum nutriunt, si quis tamen per intervalla eis uti voluerit, saxatiles, veluti trutam, percam, salmonem, lucium; item carnem caudarum & chelarum, gammarorum, & hujusmodi eligat.

Aliud instaurativum. *Quibus per intervalla piscibus vesci liceat.*

Cap. 25.

Pro potu utatur æger lacte amygdalarum dulcium, aut emulsionibus pistacearum, & pinearum, vel decocto hordei, Liquiritiæ, & uvarum passularum exacinatarum, saccharo, vel quod melius est, melle despumato, parumque Cinamomi, aromatizato; Vinum, si æger bibere voluerit, subdulce, album, bene defæcatum, vetus, minimeque generosum sit. Qui cerevisiâ utuntur, eligant sibi cerevisiam quàm optimè defæcatam, bene coctam, nec nimis recentem, crassam item & spissam. Crassa enim cerevisia quia plurimum frumenti habet, plurimum quoque nutrit. Hæc de cibo ac potu. Quoad exercitium, sit illud modicum; Sin verò propter imbecillitatem corporis deambulando aut equitando æger sese exercere non poteris, fiant frictiones, primò cum linteis calidis, postea cum succo lumbricorum, cujus modum præparandi petat Lector ex tractatu meo de Gangræna & spacelo capite 13. in fine. Frictiones bis in die fiant, præcipuè tempore matutino, antequam æger Lecto egrediatur. Tunc enim quia pori sunt aperti, medicamentum facilius penetrat. Aër sit temperatus, calidus & humidus; somnus & vigiliæ mediocres conveniunt.

Lac amygdalarum dulcium. *Vinum subdulce, album, defæcatum.* *Cerevisia defæcata, bene cocta.* *Exercitia modica.* *Frictiones.*

In Atrophia particulari, commemorata omnia, videlicet victus ratio, exercitia & frictiones, inprimis verò succus lumbricorum, & oleum nostrum de ranis, uti & aqua, quæ in præparatione colligitur, mirum in modum conveniunt. Oleum meum de ranis sequenti modo præparo.

Ol. de ranis.

℞. Ranarum viventium num. XII.
Lumbricorum in aqua lotorum M. iij.
Florum & foliorum betonicæ
Ivæ artheticæ an. M. ij.
Rosmarini
Majoranæ
Florum primulæ Veris
Lavendulæ
Salviæ
Chamomillæ
Meliloti an. M. j.

Omnia cum ranis & lumbricis incidantur, & in mortario conquassentur, projectis postea in curbitam affunde

Aquæ Juniperi sine vino distillatæ ℔. vj.
Olei olivarum ℔. vij.
Axung. humanæ
Felis
Canis &
Muris Alpini an. ℥ij.

Maneant in infusione horas 24. postea cucurbita suo capitello tecta, ponatur in arenam, & tam diu coquatur, donec tota ferè aqua sit exstillata. Oleum adhuc tepidum per prælum exprimatur, & reservetur ad usum. Odor, qui aliquantum gravis est, additione tunc olei salviæ, nunc Olei granorum Juniperi, spicæ, vel ol. ex floribus Slotani, emendari poterit. A-

Cap. 24. quæ, quæ exstillavit, & in ampulla spaciosa collecta fuit, sequentia adde.

Cinamomi optimi
Gariophillorum
Nucis Muscatæ
Zinziberis
Curcumæ
Macis
Cardamomi
Piperis ana ℥j.
Croci ʒß.

Contundantur grosso modo, misceantur fiatq; infusio in prædicta ampulla, per Mensem integrum. Aqua hæc per inclinationem & expressionem separata, præstantissima est in affectibus nervorum & nervosarum partium: dummodò inflammatio aut intemperies calida non adfuerit. Manifestè enim corroborat, & circa nervos & articulos humores frigidos absumit. Odor ipsius aliquo modo gravis additione aquæ granorum Juniperi, spicæ, aut Cinamomi castigatur. Oleum similiter, ut dixi, coctum, postea per prælum expressum, in articulorum nervosarum partium doloribus, & proinde in Ichore & Meliceria Celsi summum est remedium.

Aqua corroborans & circa nervos & articulos humores frigidos absumens.

In præparatione autem & coctione hujus olei id observandum est, totam illam aquam Juniperi, quæ herbis affusa, simul & succum ranarum & lumbricorum nequaquam elici posse. Oleum enim, quod aquæ supernatat, & in opere spatula in alembico deturbari & agitari non potui, impedit, quo minus tota aqua exstillet. Post distillationem itaque expressum oleum à subsidentia separandum, & seorsum conservandum est. Idem de subsidentia Olei intelligo, quæ separatim quoque in ampulla per annos aliquot conservari potest, dummodò oleum commune sit affusum; Subsidentia hac utor in cataplasmatibus, linimentis, aliisque medicamentis dolorem sedantibus, discutientibus, & resolventibus. Propter succum enim ranarum & lumbricorum, præstantissimum est medicamentum, quapropter etiam in colicis doloribus, uti & Dysenteria utiliter Clysteribus admiscetur.

De subsidentia olei. De Ranis.

Si oleum de ranis in promptu non fuerit, paretur sequens linimentum.

Unguentum in atrophia.

℞. Ol. lumbricorum ℥ij.
De piperibus de Euphorbio
Castorii an. ℥j.
Ol. granorum Juniperi ℥ij.
Misceantur, vel

Aliud.

℞. Axungiæ Equi Ramschmalz
Axungiæ humanæ
Ursi
Muris Alpini an. ℥j.

Misceantur & addantur Lumbricorum exsiccatorum, & subtilissimè pulv. ℥j.

Euphorbii
Piperis longi
Pyretri an. ℥j.

Misceantur, fiatque linimentum, quo tota pars affecta quotidiè bis calidè inungatur, donec ruborem concipiat.

Si durities aliquo in loco partis affectæ adfuerit, & transitum nutrimenti & spirituum retardaverit emollienda & resolvenda est sequenti fomento. Cap. 24.

Sacculus emolliens.

℞. Radicum altheæ
Liliorum alborum
Bryoniæ &
Ebuli ana ʒß.
Foliorum altheæ
Malvæ
Betonicæ
Florum Chamomillæ
Meliloti
Sambuci ana M. ß.
Seminis lini
Fœni græci an. ℥iij.
Anisi ℥j.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo pro sacculo intersuto, qui aqua coquendus & calidè applicandus est, ter quaterve in die; post fotum inuncto loco affecto oleo lumbricorum, liliorum alborum & ungu. de althea, emplastrum de Mucilaginibus, vel Oesypi Philagrii aut de ranis sine Mercurio; convenit & emplastrum de Cicuta, mirum enim in modum emollit & resolvit.

CAP. XXV.

De rigidis & in unum concretis articulis, post curatum ichorem & Meliceriam.

FRequenter post curationem Ichoris & Meliceriæ, juncturam adeò rigidam & induratam remanere videmus, ut neque in hanc, neq; in alteram partem deflecti possit. Hic plerumque in longum tempus Chirurgus diu multumq; laborare vidi, quo juncturam, nervos & ligamenta emolliri possint, sed oleum atque operam perdiderunt. Ichor enim ille, qui ex toto corpore ad articulum vulneratum fluit, & ut antea dixi, acrimoniam contrahit, primò ligamenta & vincula, quæ articulum cingunt, deinde etiam cartilagines, quibus junctura incrustata est, erodit & absumit. Hinc fit, ut ossa à suis cartilaginibus & vinculis denudata, inter se per callum (quod ante me nullus, quod sciam, observavit) tam firmiter coalescant, ac si nunquam ea in parte fuisset articulus. Hoc multis paradoxum esse videbitur. Ego verò expertus loquor. Habeo enim in Musæo meo ossa in Cæmeteriis & ossuariis reperta, in quibus id evidenter apparet: & primò ossa brachii sinistri, hominis consistentis ætatis, quæ in cubito mediante callo tam firmiter & eleganter sunt connexa atque concreta, ac si continuum esset os, ac nunquam adfuisset junctura. Hoc quia, ut dixi, à Medicis nondum, quod sciam, observatum fuit, figuram horum ossium annectere placuit.

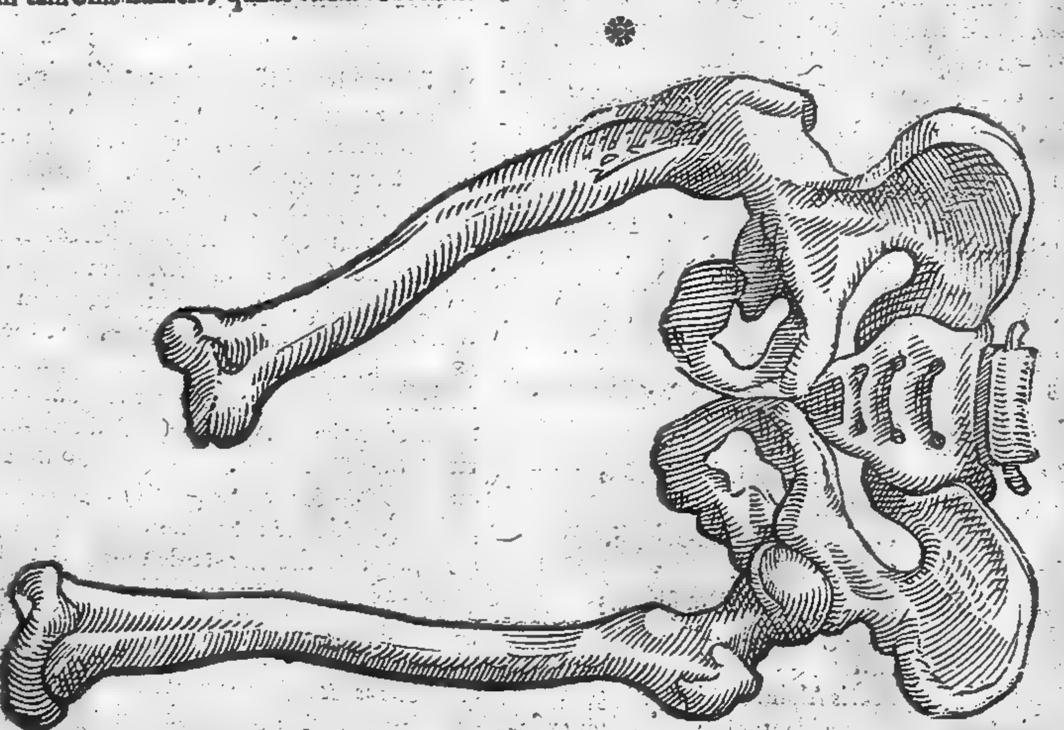
Observatio nova autoris.

Hujus connexionis ossium in cubito causam fuisse fracturam ossis brachii, & fracturam non satis rectè repositam fuisse, extuberantiæ, & prominentiæ Calli A. & B. notatæ, fidem faciunt. Propter asperitatem itaque & prominentiam fragmentorum ossis fracti, seqvutum fuisse dolorem maximum, inflammationem & affluxum ingentem humorum cubitum versus, verisimile est, inde in cubitu hydrarthros ortus fuit, à quo primò erosa fuerunt ligamenta & vincula, quæ articulum cingunt, ita ut humor ille lentus ac viscidus, qui articulis naturaliter inest, affluxerit. Posteà à prædicto Ichore acri crustulæ illæ cartilagineæ, quæ appendices ossium tegunt, erosæ quoq; fuerunt, & ita quidem, ut partes spongiosæ apophysium tam ossis humeri, quàm etiam radii minoris, & focilis majoris invicem attingerent: inde factum est, ut ex nutrimento, ad utrumque os dilato, callus productus fuerit. De miranda bacce concretione ossium videat lector Obs. 77. Cent. 3. & Epistol. ad Dom. D. Pavium Anatomicum celeberrimum.

Dolor, inflammatio, humorum affluxus ex fragmentorum ossis fracti asperitate.

Habeo præterea in Musæo meo os ilei, hominis ætate provecti, in ossuario repertum. In hoc osse caput femoris suo acetabulo tam firmiter simul & eleganter innatum est, ac si cum osse coxendicis unum & quidem continuum esset os, ita ut an unquam ibi fuerit junctura, non nisi artis peritis notum sit, uti ex annexa figura apparet. In qua partem sanam ægræ opposui, ut affectus eò melius cognoscatur.

Ex oculari autem inspectione etiamnum manifestum fit, femur à majore, sive exteriore processu, usque ad interiorem, sive minorem, ubi os ❊ signatum est, olim glande plumbea trajectum, mirumque in modum confractum, & quamplurima officula extracta fuisse; hinc femur brevius altero evasit, ut ex figura apparet. Globulum autem plumbeum prædicto modo os perforasse, inde conjicere licet, quod foramen in osse circa processum majorem parvum, ex adversa verò parte ❊ notata, magnum exstat. Experientia enim docet, globulum in suo ingressu parvum, in egressu verò magnum relinquere foramen. Porrò cum femur tam prope juncturam perforatum, mirumque

Cap. 25.

quein modum fractum comminutumq; fuisset, dolores ingentes, & affluxus humorum supervenissent, erosa fuerunt ligamenta & cartilagines, ita ut caput femoris cum suo acetabulo mirando quodam modo in unum concreverint. Vidi id quoque in aliis corporis juncturis & præsertim in digitis. Habeo præterea in Musæo meo crus integrum, hominis consistentis ætatis, in quo femur cum osse tibiæ in genu ipso tam eleganter connexum est, ut ne Vestigium quidem juncturæ appareat. Imò & rotula ipsa, mediante callo tam arctè annexa est genu, ut nullo modo separari possit, sed ita incurvatum genu ut certum sit illum gralla incessisse. Addidissem effigiem hujus cruris, sed vereor lectori odiosum esse, librum figuris minus necessariis onerare. Mirum autem, verissimum tamen est, plerumque ex connexione hacce ossium, membrum non debilius, sed robustius, quàm non fuit antea, evadere, dummodò in curatione, membrum, ut postea dicam, in situm aptum collocatum fuerit. Exempla vidi primum in rustico quodam in agro Bernensi, de quo vide Cap. 2. hujus tract. Item Cent. 4. Observ. 88. Ille enim aliquoties sanctè mihi affirmavit, se in hac manu post curationem plus roboris, quàm antea habere. Aliud exemplum annotatione dignissimum vidi Coloniæ Agrippinæ, in nobilissimo quodam viro, ad quem una cum Clarissimo & doctissimo viro Dom. *Henrico Stapedio*, Medicinæ Doctore celeberrimo, & *Renero Slotano*, pharmacopæo excellentissimo, vocatus fui An. 1612. 6. Septembris. Ille ante aliquot annos ad dextrum cubitum vulnus ense receperat. Ex quo gravissima symptomata orta fuere, tandem quoque Ichor gravissimus, ossiumque in cubito connexio sequuta est, & ita quidem, ut junctura rigida & immobilis facta fuerit. Infinitorum propemodum Medicorum, Chirurgorum, atque agyrtarum, consilio usus fuerat, sed frustra. In hunc itaque finem accersitus fui, ut ex me intelligeret, an Medicamento aliquò apto atque idoneo, durities atque rigiditas illa articuli tolli, ac membrum in integrum restitui possit. Quum verò ipsi significarem, ossa ipsa in cubito per callum connexa esse, non tantum ipse æger, verumetiam adstantes omnes non parum admirati fuerunt & de hac connexione articulorum, se nunquam audivisse, neque apud authores legisse, affirmarunt. Commemoratione autem dignum est, nobilem huncce virum hoc brachio aliquantum incurvato, tam robustum, tamque validum fuisse, ut cuivis etiam robustissimo viro, in certationibus par propemodum fuisset. Ante omnia autem necesse est, ut Chirurgus perpendat, an articulum prædicto modo coaluerit nec ne? Si enim per callum connexus fuerit, frustra erunt omnia, quæ adhibebit. Vidi id Anno 1618. in Basileensi quodam viro juveni, cui propter Ichorem & Meliceriam cubitus connexus, & ita concretus fuit, ut junctura nullo modo moveri, flecti, aut extendi posset. Ego cum una cum clarissimo & doctissimo viro Dom. *Ioh. Friderico VVartenbergio*, Doctore Medico Celeberrimo, in consilium vocatus essem & coalitionem hancce juncturæ observassem, etsi omnia frustra futura prædixerimus, rogarunt tamen parentes, ut tentativam, ut vocant, curationem institueremus. Corpus itaque purgavimus, fomenta, olea, emplastra, & Cataplasmata Emollientia per mensem ferè integrum applicuimus. Deinde ad Instrumenta sequenti capite delineata pervenimus, omnia quæ tentari potuissent, tentavimus, verum laboris nostri fructu & industria privati fuimus. In hujusmodi itaque affectibus nihil aliud tentandum est, quàm ut membrum corroboretur, de quibus posthac capite 30. dicturus sum.

NB.

Observat.

Alia Observatio.

Admonitio ad Chirurgos.

Observatio singularis de concretione ossium cubiti.

Admonitio ad tyrones

Interim autem dum Chirurgus circa articulos, hoc morbo affectos, occupatus est, si de concretione ac coalitione juncturæ dubitaverit, necesse est, ut maturè perpendat, quisnam situs membri aptior comodiorve futurus sit ægro? Si enim brachium in cubito malè affectum fuerit, præstat ut sit incurvatum potius, quam rectum & extensum. Idem de digitis censendum est. Sciat tamen Chirurgus, digitos hoc modo affectos, non semper incurvari posse. Si enim ulcus ex interna parte digiti; & nervi digitum flectentes erosi & putrefacti fuerint, digitum verò extendentes illæsi permanserint, vix fieri potest, ut digitus incurvetur. Sin verò nervus digitum extendens erosus fuerit, facilè incurvabis digitum. Cum crure verò longè alia est ratio: si enim malum genu, aut coxam infestaverit, longè commodius erit ægro, si crus extensum, quàm si incurvatum fuerit. Incurvato enim crure, æger absque gralla vix incedere potest, uti ego in aliquibus vidi. Apparet id quoque ex præcedenti figura, ubi caput femoris non solum acetabulo suo adhæret, sed & in transversum detorsum est, ita ut ægrum nunquam incedere imò nec gralla uti potuisse, ex situ ossis satis appareat. Videat quoque Chirurgus ut ossa, interim dum per callum connectuntur, rectè se attingant, ne unum ad latus alterius exuberantiam deformitatemque faciat, & imbecillitas perpetua istius membri sequatur.

NB.

CAP. XXVI.

De retractis nervis, & incurvatis juncturis post Ichorem & Meliceriam.

Retrahuntur plerumque nervi in hoc affectu, & incurvantur juncturæ, sine coalitione tamen ossium. Cum enim, propter dolorem maximum ac diuturnum, æger membrum extendere non potest, retrahantur nervi; & à calore isto præternaturali ac inflammatione, quæ membrum læsum infestat, exsiccantur, & aridi fiunt, ita ut postea non nisi maxima cum difficultate extendi possunt.

Diligenter autem hic affectus cum præcedenti distinguendus est, ne error in curatione committatur; si enim articulus per callum concretus fuerit, frustra adhibebuntur omnia, sin minus, curatio sequenti modo instituatur. Primò observanda est optima victus ratio. 2. Corpus clementer expurgandum, de quibus in præcedentibus abundè dictum fuit. Tertiò, omnibus modis humectandi, & emolliendi sunt nervi, partesq; nervosæ, ubi sequens convenit fomentum.

Curatio.

Cap. 26.

Fomentū emolliens & corroborans.

℞. Radicum altheæ
Liliorum alborum
Bryoniæ &
Ebuli an. ℥ß.
Foliorum & florum betonicæ
Ivæ artheticæ
Rosmarini
Majoranæ an. M. ß.
Florum chamomillæ
Meliloti
Sambuci an. M. j.
Seminis lini
Fænigræci an. ℥. j.
Anisi &
Anethi an. ℥ij.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, coquanturque in jure capitis & pedum vituli aut vervecis; in hoc decoctum immergatur membrum male affectum bis aut ter in die, per horam unam aut alteram, prout ægro libuerit. Aut fiat sacculus ex præscriptis herbis, qui in prædicto jusculo coquatur, calidè applicetur, & per noctem relinquatur. Abstracto sacculo, & linteis calidis absterso membro, inungatur sequenti linimento calefacto.

Linimentum emolliens & corroborans.

℞. Olei nostri de ranis cujus descriptionem habes cap. 24.
Ol. ex floribus an. ℥j.
Ol. Lumbricorum
Vulpini
Amygdalarum dulcium
Pinguedinis Muris Alpini an. ℥ß. Misce.
Aut

Aliud.

℞. Ungu. de althea ℥j.
Pinguedinis humanæ
Anseris & caponis an. ℥ß.
Ol. Lumbricorum ℥j.
Ol. Granorum juniperi ʒij. Misce.

Emplastrū quæ post inunctionem applicanda.

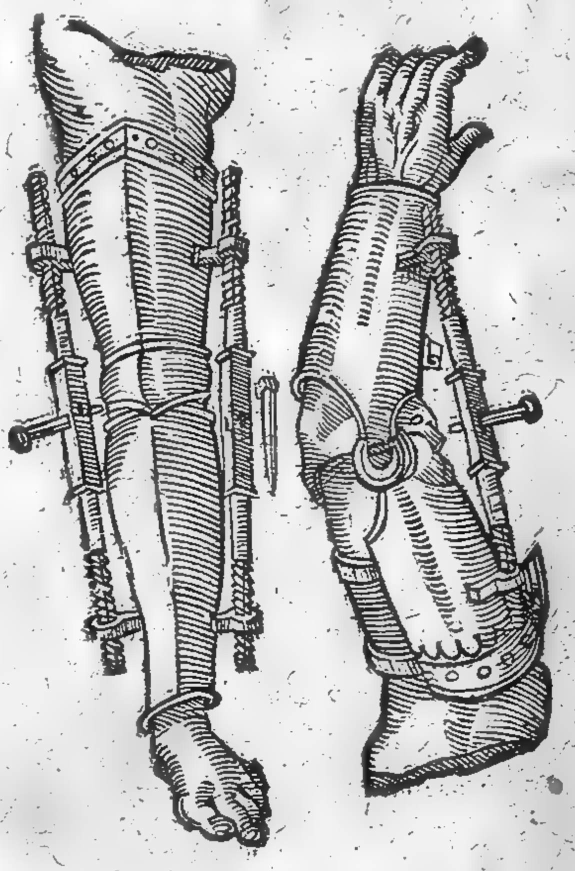
Post inunctionem applicetur emplastrum aliquod insigniter Emolliens, uti est Empl. de Meliloto, de Mucilaginibus cum gummis, vel Emp. Oesypi Philagrii. Hoc modo bis in die curandus est affectus, donec satis emolliti fuerint nervi, & junctura ipsa. Tum adaptandum est membro unum ex sequentibus instrumentis, stupis, gossypio, linteisque munitum, quod dies noctesque relinquatur, & pro arbitrio, & secundum tolerantiam ægri extendatur & incurvetur. Singulis tamen vel alternis diebus instrumentum amovendum, membrum inungendum, Emplastrum quinetiam renovandum est. Horum instrumentorum beneficio membrum incurvatum extendatur, lente tamen, ne dolores oriantur, & gravissima symptomata de novo subsequantur. Omne violentum enim periculosum. Interim autem dum genu appositum est instrumentum, deambulando blandè se se, si ullo modo fieri potest, exerceat æger. Sin brachium incurvatum fuerit, nunc autor sum, nunc retrorsum, sursum aut deorsum moveatur.

Omne violentum periculosum.

Cubitos incurvatos nonnunquam, sine prædicto instrumento, in pristinum statum reduxi hoc modo: Jussi ægro, ut præter prædicta Emollientia singulis horis manu ponderosum quid, veluti ahenam lapidibus oneratam, arriperet, & deambulando hinc inde portaret. Est quidem extemporaneum sed non spernendum præsidium, quo in multis felici cum successu usus sum, etiam hoc Anno 1632. in filio nobilissimi ac strenui viri Dom. Jodoci à Diesbach &c.

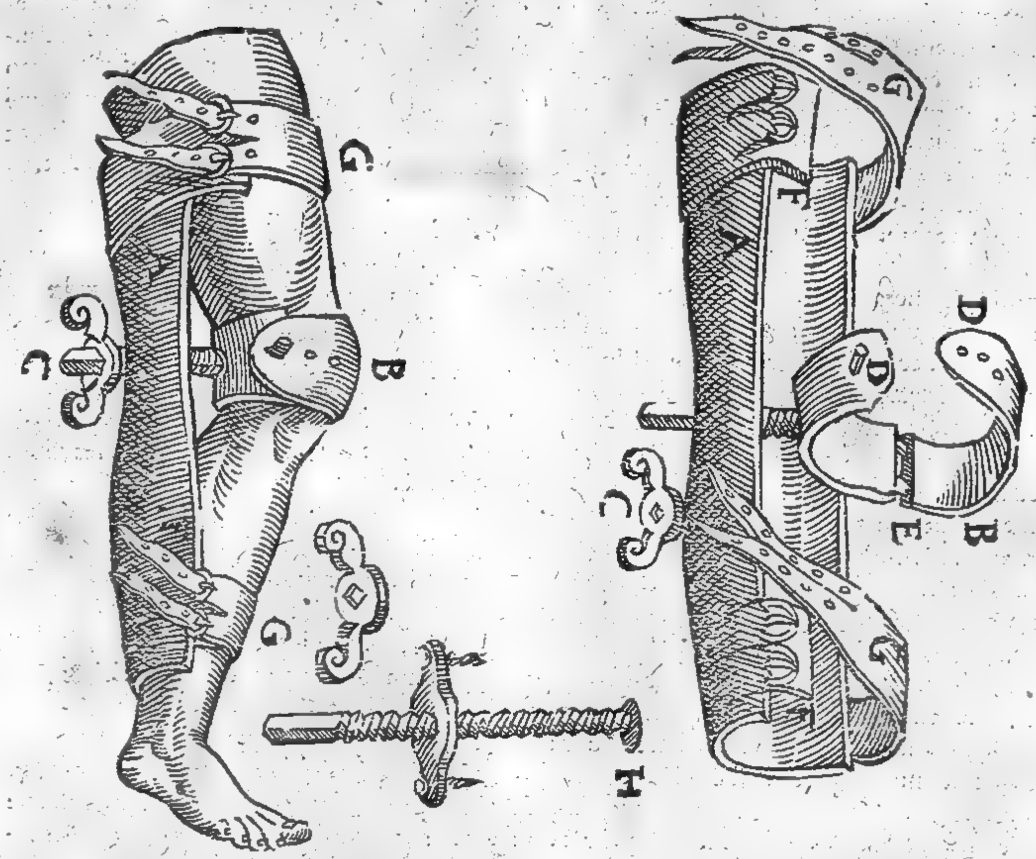
Cap. 26.

Instrumenta ad cubitos & genua incurvata, ex magna Chirurgia Gualteri Riff *deprompta.*

Aut utere sequenti Instrumento, ex nostra inventione, quod quivis parvo cum negotio & sumptu habere, & tam ad genua, quàm cubitos incurvatos, adaptare potest:

Instru-

Instrumenti præfigurati Explicatio.

A. A. Capsulam ex ligno fabricatam, tam in prima, quam in secunda figura denotat.

B. B. Annulus est ex lamina ferrea, ejus latitudinis, ut genu totum possit amplecti, fabricatum. Is autem in prima figura apertus, in altera verò clausus, & genu amplectens conspicitur. Ut autem eò melius adaptari possit, pars illa, quæ rotulam respicit, aliquantum excavata sit, necesse est.

C. C. Torcular existit, beneficio cujus annulus capsulam versus trahitur, aut quantum opus est, in altum elevatur.

D. D. D. Tam in primæ quàm secundæ figuræ parte una claviculũ, altera verò foramina denotat, quorum beneficio annulus tantum, quantum necesse est, constringitur vel laxatur.

E. In prima figura cardines, quibus annulus clauditur aperiturque, denotat. Aperto itaque annulo, collocataque tibia in capsulam, annulus circumcirca genu adaptandus est, stupisque undiquaque & linteis muniendus; postea clavis & foraminibus, D. D. D. notatis claudendus. Habet præterea fibulas duas, F. F. F. F. denotatas, & lora duo G. G. G. G. signata, quorum beneficio tibia capsulæ alligatur. Circumducto præterea torculari C. C. notato à dextra in sinistram, annulus, simulque genu, capsulam versus trahitur, extenditurque tibia tantum, quantum Chirurgo opus esse videbitur. Porrò torcular ut liberè in annulo circumvolvatur, necesse est; ideoque ex interiori sua parte nodum habet H. notatum.

H.

I. I. Lamina est ferrea, quæ capsulæ mediantibus duabus claviculis firmiter annexa est, ut in ea torcular commodè circumvolvatur.

CAP. XXVII.

De ulcere sordido, post Ichorem & Meliceriam, ejusdemque curatione.

GRavia sunt symptomata præcedentia, quæ verò sequuntur videlicet ulcus sordidum, putridum, & cum osse corrupto, periculo quoq; non vacant; plerumque enim hominem vel interimunt, vel per totum vitæ suæ cursum miserè affligunt. De ulcere sordido, de quo in hoc capite acturus sum, exemplum singulare habeo.

Ulcera sordida mortifera ut plurimum.

Nobilis quidam in Ducatu Brunsvvicensi, *Conradus à Steinberch*, Vir juvenis, robustus, optimoque corporis habitu præditus, cum in Belgio militaret, & quadam die in acie contra hostem strenuè pugnaret, ictu sclopeti ad sinistram rotulam vulnus recepit. In proximam urbem quidem conductus, ibidemque à Medicis & Chirurgis curatus fuit. Interim tamen propter doloris vehementiam atque diuturnitatem hydrarthros sequutus est, quapropter in patriam deportatus fuit. Ubi per multos annos ingentes dolores & cruciatus perpessus est. Ichor enim acris cùm ad tempus fluxisset, in sordidissimum ulcus degeneravit, cum tanto dolore, ut vix suffulcris incedere posset. Tandem Anno 1582. Dn. Cosmas Slotanus Medico-Chirurgus longè præstantissimus, præceptor meus æternùm honorandus (apud quem tunc temporis artem meam exercebam) in arcem *Bodenberg* in ducatu Brunsvvicensi, propè *Hildeshemium*, ad prædictum nobilissimum Virum vocatus fuit, ad quem cùm pervenissemus, genu mirum in modum intumefactum, reliquum verò crus extenuatum invenimus. Genu variis in locis ulceribus sordidis scatebat, cùm ossibus cariosis, & doloribus maximis, qui dies noctesque ipsum exercebant. Hinc viscera omnia

Observatio singularis de ulcere sordido.

Hydrarthros ex doloris vehementia.

Cap. 27.

nia interna mirum in modum labefactata & obstructa fuerant. Mansit Dominus Slotanus apud ægrum in arce Bodenberg per menses aliquot, ubi illam adhibuit diligentiam, ut æger non parum sublevatus fuerit, omniaque ad optatum scopum tendere videbantur, quapropter ut in curatione progredi vellet Slotanus, sedulò contendebat æger. Cùm verò Dn. Slotanus à Principe suo Dusseldorpium vocatus esset, nec ægro amplius adesse posset, camerato vehiculo Dusseldorpium se vehi curavit, ubi per menses aliquot in ædibus Dn. Slotani decubuit, interim à tribus istis præstantissimis Medicis, videlicet Dn. Renero Solinandro, Dn. Galeno Wiero, ac prædicto Dn. Slotano, ea qua fieri potuisset, diligentia curatus quidem, non tamen sanatus fuit. Propter maximam enim obstructionem labefactationemque internarum partium, tandem, & quidem in ipsis vigiliis Divi Michaelis, piè placideque obdormivit Anno 1582. Sequenti die, cùm coram prædictis Medicis, item Dn. Hermanno Hagio, Med. Candidato, & Dn. Wilhelmo Flodorpio, cadaver aperuisset Slotanus, interiora viscera omnia, præsertim hepar, mirum in modum à naturali statu decessisse vidimus, & in vesica fellea lapidem nucis muscatæ magnitudine & figura invenimus. Genu cum inspexissemus, ligamenta, cartilagines ipsaque ossa putrilagine infecta & consumpta erant. Cadaver Dusseldorpiæ à nobis conditum, & ad suos in patriam deportatum fuit. Hujus lapidis in vesica fellea reperti, meminit *Renerus Solinander* Consiliorum Medicinalium sect. 5. Consil. 16.

Lapis in vesica fellea repertus.

Historiam hancce non tantum in memoriam optimi ac nobilissimi hujus Viri Dn. Conr. à Steinberch adscribere volui, verùm etiam, ut Chirurgus magnitudinem hujus morbi inde videat, eumque præcavere ediscat. Si enim ab initio recta ac Methodica curatio à Medicis & Chirurgis instituta fuisset, tam gravia symptomata procul dubio non supervenissent. Hydropem enim articulorum, sive Synoviam, ut Paracelsus testatur, ex ignorantia Medici aut Chirurgi provenire, ab initio Cap. secundo demonstratum est, Ichor enim acris non fluit, nisi error in curatione, sive à Medico, sive ab ipso ægro commissus fuerit. Ego jam in quinquagesimum annum ferè usque praxin Chirurgicam exerceo, ac interim sæpissimè articulos sauciatos curandos habui, per Dei tamen gratiam, nunquā symptoma hoc ægris meis supervenit, benedictus sit Iehova. Apud Dom. Slotanum quoque, cui in sextum annum inservivi, neq; apud alios rationales Medico-Chirurgos, illud vulneratis supervenisse memini. Nunc, quomodo instituenda sit curatio, annectam.

Synovia sæpè ex ignorantia Medici.

Modus curandi.

Ante omnia præscribenda est optima victus ratio, expurgandumq; corpus secundum humoris peccantis naturam, partes quin etiam nobiles corroborandæ sunt, de quibus cap. 22. de Cacochymia satis superque dictum fuit. Post hæc ulcus diligenter explorandum est, si enim angustum fuerit, inprimis dilatare operæ pretium est, idque fit turundis, vel ex spongiis præparatis, vel radicibus gentianæ factis, & mundificativo aliquo inunctis. At si citra periculum fieri potest, caustico ex solo capitello facto, cautè tamen agendum est, ne nervi partesque nervosæ lædantur, & dolores de novo excitentur. Satis aperto atque dilatato ulcere, si sordidum saltem & sine carie ossis fuerit, non usque adeò laboriosa erit curatio, imponatur itaque sequens mundificativum.

Remedium pro ulcere angusto.

Cap. 27.

Mundificativum.

R. Mellis rosacei ℥j.
Terebinth. non lotæ ʒ ß.
Pulv. radicum aristolochiæ rotundæ
Myrrhæ
Aloes
Thuris an. ʒj. ß.

Misceantur in mortario, addendo Croci ℈j. Vitellum unius ovi, ad sedandos dolores, si supervenerint.

Aut:

Aliud.

R. Pulveris radicum gentianæ
Iridis Florentinæ
Ligni Guajaci &
Farinæ Lupinorum an. ʒij.
Summitates centaurii, hyperici, &
Scordii an. ʒj.
Terebinth. non lotæ ℥ß.

Mellis rosacei q. s. fiat in mortario unguent. Mercurium præcipitatum præstantissimum esse medicamentum in omnibus ulceribus, indies experior; Inspergo ipsum per se, vel hoc modo in forma unguenti filamentis impono,

Mundificativū ex Mercurio præcipitato.

R. Mercurii præcipitati, rectificati, & aqua rosaceo & plantaginis loti ʒij.
Unguenti rosati. Mes. ℥j.
Ceræ ʒj.

Misceantur diligenter in vase vitreo, spatulâ ligneâ. Mundificant quoque ulcera sordida ac putrida, unguentum Ægyptiacum nostrum; in tractatu de Gangræna & sphacelo descriptum, uti & ungu: Apostolorum, & Mundificat. de succo Apii. Præter pulverem autem vel unguentum, quod ulceri imponatur, sequens quoque applicatur Cataplasma.

Cataplasma exsiccans & corroborans.

R. Farinæ fabarum
Lupinorum
Hordei an. ℥ij.
Pulveris florum betonicæ
Ivæ artheticæ,
Origani
Hyperici
Centaurii
Rosarum odoriferat. an. ʒij.
Salis commun. ℥iiij.

Coquantur cum decocto salviæ, Absinthii Vulgarii, & granorum Juniperi, fiatque Cataplasma addendo sub finem sapæ ℥iiij. vel, in ejus penuriam, mellis tantundem. Applicetur calidè.

Aliud.

Aliud.

R. Farinæ lentium
Lolii, an. ℥iij.
Fimi caprini ℥iiij.
Pulveris florum Chamomillæ,
Sambuci, betonicæ an. ʒß.
Ligni Guajaci ℥j.
Salis Marini ℥ß.

Cum Lixivio tonsorum fiat Cataplasma, addendo sapæ, vel mellis ℥iiij. Cataplasmata hæc

Cautio.

Cap. 27. & 28.

hæc corroborant, & insigniter exsiccant, quapropter diligenter perpendat Chirurgus, adsit ne durities aliqua præter naturam circa nervos, vel in ipso articulo? tale enim quid si adfuerit, plerumque autem adest, non pura exsiccantia, sed quæ simul emolliunt, ex usu sunt, uti est sequens Cataplasma.

Cataplasma corroborans & emolliens.

℞. Farinæ tritici
Fabarum
Hordei an. ℥ij.
Pulv. Florum & foliorum betonicæ
Ivæ arthreticæ,
Origani, &
Rosarum an. ℥ij.
Florum Chamomillæ
Meliloti
Sambuci
Radicum altheæ an. ℥iij.
Farinæ fœnigræci
Lini an. ℥ß.

Coquantur cum decocto radicum & foliorum malvæ, fiatque Cataplasma, addendo ol. liliorum alb. & lumbricorum ana ℥j. vitellos ovor. num. 2. Aut applicetur Emplastrum ex Mucilaginibus vel de meliloto, aut Oesypi Philagrii. Præscriptis remediis plerumque usque ad finem curationis usus sum. Commemorata enim unguenta non solùm mundificant ulcera sordida, verùm etiam incarnant, & cicatricem inducunt.

Cicatrix quibus inducenda.

Quod si tamen circa finem caro aliqua laxa atque spongiosa excreverit, alumen ustum inspergito. & Emplastrum Diapalmeum, aut Slotani, vel de cerusa cocta, de minio, vel simile quid, applicato.

CAP. XXVIII.

De ulcere putrido & sphacelato, post Ichorem & Meliceriam.

Discrimen, inter sordidum & putridum ulcus.

INter ulcus sordidum & putridum aut sphacelatum, maximum est discrimen. In ulcere enim putrido, calor nativus, (qui concoctionis humorum in corpore, & digestionis saniei in vulneribus opifex est) propter doloris vehementiam ac diuturnitatem, propter affluentis item humoris serosi copiam, vel ex toto, vel ex parte exstinguitur, humidumque innatum absumitur. Si ex toto exstinguitur, de membro actum est, ut videre licet ex historia, quam postea ex Johanne Langio annectam. Si verò ex parte exstinctus fuerit, pars saltem aliqua membri morietur, & in escharam abscedet. Secus accidit in sordidis ulceribus, in quibus calor nativus quidem ad maximum languorem ac imbecillitatem, redactus est, non tamen exstinctus. Humidum quin etiam innatum in sordido ulcere, non absumptum, sed aliis pravis humoribus inquinatum ac depravatum est; hinc fit ut quum operationes naturales circa ulcus segniter perficiantur, excrementitii verò humores (qui sine intermissione affluunt) propter partis læsæ labefactationem, excipiantur, ut ulcus præhumidum ac sordidum sequatur.

De ulcere putrido & sphacelato, post Ichorem & Meliceriam sequuto, exemplum nullum me vidisse memini, facilè tamen membrum Ichore & Meliceride affectum in sphacelum transire posse, non absurdum est dicere, uti quoq; in tractatu nostro de Gangræna & Sphacelo c. 4. demonstratum est.

Cap. 28. & 29.

Johannes Langius lib. 1. Epistola. 3. de Ichore vel hydrope articulorum loquens, exemplum singulare habet; illud, quia commemoratione dignum esse censeo, hic annectere non gravabor.

Ioh. Langius de ulcere Sphacelato post Ichorem.

Audi, inquit obsecro illorum, videlicet Chirurgorum, *dementiã. Ne talis Ichor, quem ipsi congenitum articulis humorem arbitrantur, effluat incassum: pilis capreolarum, quibus Ephippia Equorum infarciuntur, osculum vulneris, apposito spleniorum fasciculo obstruunt, quo fit, cum sanies illa effluere non possit, ut subtercutanea totum perreptet membrum, tandem hoc semiputridum, obstructis vitalis spiritus meatibus, sphacelo emoritur. Dicere me pudet, sed dicam quod hisce oculis vidi. Ambergæ Chirurgum unguentum populeonis in patella fervefactum, bulliens adhuc, vulneris osculo infundentem, à quo cum remedii rationem sciscitarer, malis mala curari oportere, respondit; tum patiens effusis lachrymis: Certè inquit, tua remedia non mala tantum, sed pessima esse sentio; cui ego post biduum abscisso ferro brachio medebar.* Hactenus Langius. Ex quibus colligere est, dolorem omnium esse gravissimum symptomata, & hujus morbi causam præcipuam.

Dolor symptoma gravissimum, & putridi ulceris causa præcipua.

Superesset nunc, ut de curatione quoq; aliquid adderem, perficitur illa optima victus ratione, evacuationibus, tum per pharmaca, tum etiam per venæ sectionem, & topicorum administrationem; de quibus omnibus quia in tractatu nostro de Gangræna & Sphacelo satis superque dictum fuit, illa ut hic repetam, supervacaneum esse existimo. Unum tamen lectorem commonefacere volui, videlicet, ut mollius tractet hujusmodi ulcera, quam si in aliqua parte musculosa essent; ne aucto dolore vires penitus prosternantur.

Quomodo morbi hujus curatio instituenda, ex tractatu de Gangræna petendum.

CAP. XXIX.

De ulcere cum osse carioso, ejusdemq; curatione historica.

Ichoris, qui ex læsis articulis fluit, effectus.

TAnta est Ichoris, qui ex læsis articulis fluit, acrimonia, ut non tantum carnem partesque molles, verùm etiam cartilagines & ipsa ossa erodat atque contaminet, ut in nobilissimo ac strenuo viro Dom. *Conrado à Steinberch*, & in aliis vidi. Longè præterea lateque serpit, & ulcera subcutanea & cuniculosa fodit, uti ex sequenti historia videre licet, quam in gratiam tyronum hic inserere volui. Est enim veluti compendium atque exemplar totius curationis hujus affectus.

Observatio singularis de gravissimo Ichore.

Anno 1622. decima Augusti Juvenis quidam Bernensis 14. annorum, Reverendi & doctissimi viri Dn. *Iacobi Haberreuteri* p. m. quondam hujus urbis verbi divini Ministri filius, cum inter deambulandum pedem dextrũ leviter contorsisset, & ab initio malum neglectum fuisset, post dies aliquot exorto dolore, barbitonsor vocatus fuit, qui dislocationem adesse, constanter asseruit; Id tamen falsum fuisse, inde apparet, quod æger in tertium & quartum diem per urbem ambulaverit, scholam visitaverit, & cum condiscipulis suis currendo & saltando se exhilaraverit.

Cap. 29.

Quid fit? temerarius ille tonsor, nulla habita ratione doloris, aut inflammationis, dislocationem à se falso fictam reponere tentat, pedem violenter extendit, & ex una in alteram partem detorquet, ac miserè ægrum excruciat. Hinc aucta fuit inflammatio, auctus quoque fuit dolor, ita ut dies noctesque ejulare coactus esset. Febris quoque ardentissima, sitis inexhausta, lypothymiæ, eructationes, cibi fastidium, urinæ ardor, omniaq; symptomata, quæ affectum huncce comitari solent, supervenerunt. In mortis itaque agonem ferè cum redactus, & à barbitonsore suo pro deplorato derelictus esset æger, ac ego in consilium vocatus essem, pedem totumque crus ad coxam usque mirum in modum intumefactum, omniaque syptomata, quæ capite quarto recensui, adesse observavi. Pes in suo ambitu octo habebat ulcera, sordidissima, quorum nonnulla in ipsam juncturam penetrabant. Ex quibus ichorosa materia tam copiosè effluebat, ut mirum sit, unde in corpore extenuato ac debili tanta colluvies humorum provenire potuerit. In medio tibiæ ulcus erat profundissimum, & cuniculosum. Ex una enim parte ad poplitem & versus flexuram ferè genu ascendebat: ex altera verò parte ad talum & articulum pedis descendebat.

Symptomata ichoris & Meliceria.

Vix autem (quod annotatione dignum est) reperitur ulcus in hoc affectu, quod non fit cuniculosum, & maximè circa vasa venarum & arteriarum. Sanguis enim & humores, qui doloris vehementia ad locum affectum trahuntur, propter ingentem infla- mationem incalescunt, & in ipsis vasis acres fiunt, proximasque partes erodunt: quemadmodum itaque prædicta vasa in diversas partes sparguntur, ita etiam ulcera cuniculosa efficiuntur. Hæc diligens Chirurgus diligenter observare, & cuniculosa hæcce ulcera maturè detegere debet: ne materia in eis retineatur, & adjacentes partes devastentur.

Ulcera in Ichore quo modo cuniculosa efficiantur.

Curationem à victus ratione (quam imperitus & temerarius ille tonsor neglexerat) inchoavi, illamque propter summam imbecillitatem atque extenuationem corporis, insigniter nutrientem, ratione febris aliquo modo refrigerantem institui. Et quia alvus non respondebat, suppositorio ipsam laxavi. Eadem quoque die, circa decimam noctis sequentem potiunculam exhibui.

Curatio Ichoris in Iuvene.

Victus ratio.

Potio cordialis.

R. Mæconii calore solis præparati ℈ß.
Confectionis Alkermes ℈j.
Syr. de pomis ℥j.
De succo citri ℥ß.
Aq. Cinamomi sine vino distillatæ ℥ij.
Aq. Buglos. & boraginis q. s. Misceantur, fiatque potio. Carpis Epithema hoc modo præparatum applicui.

Epithema pro carpis.

R. Aq. Rosarum
Buglossæ,
Boraginis
Acetosæ an. ℥ij.
Aceti rosacei, &
Aq. Cinamomi sine vino distillatæ an. ℥j.
Confectionis Alkermes ℥j.
Caphuræ ℈j.

Misce, fiatque Epithema. Applicetur carpis, & singulis horis renovetur.

Eadem quoque vespera totum crus à genu usque ad coxam sequenti linimento inunxi, pedem verò ac tibiam propter maximam inflammationem inungere ausus non fui.

Linimentum anodynum.

R. Ol. Rosarum
Violarum, &
Amygdalarum dulcium an. ℥j.
Ol. ex floribus ℥ß.
Misceantur.

Tibiam & pedem, ut dixi, non inunxi. Pinguia enim inflammationibus adversissima esse, Galenus docet, & experientia fidem facit. Ulceribus, quorum novem, omniaq; angusta erant, filamentis imposui.

Digestivum.

R. Ceræ novæ ℥j.
Colophoniæ
Gummi Elemi an. ʒvj.
Therebinth. Aq.
Betonicæ lotæ ℥ß.
Ol. Lumbricorum
Amygdalarum dulcium
Ol. de vitellis ovorum
Rosarum an. ℥ß.

Misceantur lentissimo igne & percolentur; Postea admisce croci pulverisati ℈j. Vitellos ovorum num. 2. Pedi ac tibiæ usque ad genu sequens cataplasma calidè applicui.

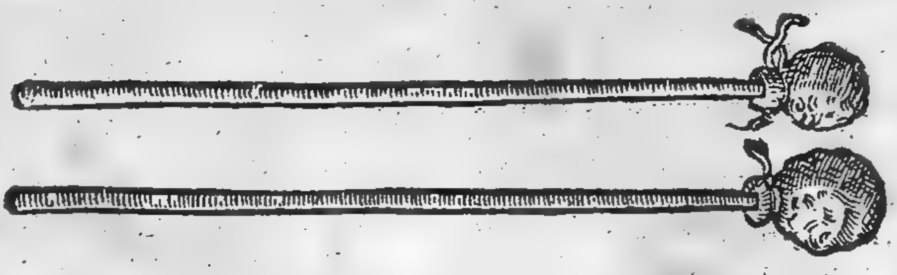
Cataplasma.

R. Farinæ hordei, &
Micæ panis albi an. ℥iiij.
Pulveris radicum Altheæ &
Sem. Fœni græci an. ℥ß.
Sem. Cydoniorum
Anethi &
Meliloti an. ℥j. Cum lacte vaccino fiat cataplasma, addendo ol. Lumbricorum, butyri recentissimi an. ℥j. Croci ℥ß. vitellos ovorum no. 3. servetur in vase vitreato, bene clauso, applicetur q; calidè. Hic error Chirurgorum quorundam notandus est, qui cataplasma, quoties cunque illud applicant, in sartagine ad ebullitionem ferè calefaciunt, sed perperam: dum enim illud secundo vel etiam tertio ebulliunt, virtus ipsius evanescit, aut saltem multum imminuitur. Hæc cum ego in juventute mea perpenderem, aliam institui methodum. Antequam enim fascias solvo, & vulnus aut ulcus detego, omnia prius præparo medicamenta necessaria. Cataplasma supra linteum extendo, turundas, aut pulvillos adapto, & unguento inungo. Tandem fascias solvo, Medicamenta abstraho, protinusque ulcera abstergo, non tamen tela, ut vulgus Chirurgorum, sed penicillis ex spongiis, hunc in modum bacillis annexis,

Error Chirurgorum in calefaciendis cataplasmatis.

Methodus qua in omnibus ægris observari potest.

Te-

Tela enim plerumque aspera est, nec sordes ulcerum, uti facit spongia, excipit. Absterso vulnere aut ulcere, protinus turundam aut pulvillam appono, partemque, si opus est, inungo. Interim dum hæc facio, cataplasma impositum typhoro cum prunis sensim & ad libitum calefit, Typhorum si in promptu non fuerit; tegulam vel rutabulum calefacere jubeo, eoque cataplasma impono. Hæc autem eapropter sic instituo, ut vulnus ilicò claudatur. Aër enim, præsertim si frigidus fuerit, vulneribus & ulceribus omnibus, inprimis capitis, pectoris, & partibus nervosis, adversissimum esse, docet experientia. Methodum hancce in omnibus ægris meis observo, quam in gratiam tyronum artis, simul & ægrorum, hic annectere visum fuit. Nunc iterum ad institutum.

Aër, præsertim frigidus, vulneribus & ulceribus inimicus.

Prædicta Medicamenta bis in die, epithema verò singulis horis iteratum, renovatumque fuit, & sequens nox quietior exstitit, quapropter cum prædictis medicamentis in decimum quartum usque diem processi, singulis quin etiam, vel alternis diebus, aut de tertio in tertium diem, præscriptam potiunculam cordialem ex Mæconio &c. post cœnam propinavi. Hisce remediis dolor intra paucos dies sedatus fuit, & ulcera ad optimam digestionem pervenerunt: vires quin etiam recolligere cæpit. Erat enim adolescens vividus, & optimo corporis habitu præditus: quapropter sequenti potiunculâ clementer ipsum purgavi.

Potio purgans.

℞. Pulveris nostri Laxativi ℈j.
Syrupi rosati solutivi compositi ℥ß.

Cum decocto pectorali fiat potio, quam in crepusculo matutino sumpsit, & clementer expurgatus fuit. Symptomata quoque ab eo tempore paulatim remiserunt.

Ulcus sinuosum ... ab initio dilatandum.

Statim autem ab initio (quod notandum, & in omnibus ulceribus ichorosis, si angusta, sinuosa, & cuniculosa fuerint, observandum) superficies ulcerum nonnihil dilatavi, clementer tamen, ne dolores excitarem, Dolor enim cum sit causa hujus morbi, ut antea persæpe dixi, evitandus est, Ulcus verò, ut ichor ille acris, indigestus, & corrosivus, effluere possit, dilatandum. Dilatatio porrò hæc turundis, jam ex carbaso, jam ex spongiis præparatis, & suprascripto digestivo inunctis, facta fuit.

Impetum mali, cum jam devictum esse viderem, & Stylo argenteo ulcera explorarem, bone Deus quot ductus cuniculosos, sinuositates, imò & in ipsam juncturam usque penetrantes inveni? Ex interna parte tibiæ in medio, inter genu & talum, circa ramum venæ cavæ descendentem, ulcus erat sordidum, quod ex una parte ad genu ascendebat, ex altera ad talum & juncturam descendebat, circum circa juncturam pedis ulcera octo angusta, & ad juncturam penetrantia erant. Hæc omnia spongiis præparatis, & nunc digestivo, antea descripto, nunc mundificativo ex pulvere præcipitato illinitis, paulatim dilatavi.

Os calcis perforatum reperitur.

Dilatatis ulceribus, membranas & ligamenta putrida inveni, quæ qvum paulatim beneficio naturæ à partibus sanis separata essent, os calcis ex utraque parte non saltem cariosum, verùm etiam (quod dicam admiratione non vacat) ex uno in alterum latus perforatum inveni, non aliter ac si aliquis terebello hujus ○ magnitudinis illud perforasset. Foramen hoc non statim ab initio, sed successu temporis cùm detectum esset, funem sericum mundificativo, capite de ulcere sordido, ex radicibus gentianæ, Iridis Florent. ligno Guajaco &c. præscripto, insuccatum, ex una parte pedis ad alteram per ipsum os Calcis perforatum traduxi. Quod & multi etiam Medici nostri, & *Dn. D. Joh. Burgævver*, Medicus celeberrimus, qui tunc temporis commensalis meus fuit, non sine admiratione aliquoties viderunt. Funiculis enim istis per multos dies, ne dicam septimanas, ad perfectam ulceris mundificationem usus fui. Tandem squamma ossis in forma tubuli excidit, foramenque ossis callo, & ulcus cicatrice obductum est.

De perforatione ossis.

Cæterùm quia perforatio hæcce rara, forsan & à paucis observata, reliqua quæ exempla habeo, hic annectere non gravabor. In tribus autem diversis ægris illam vidi. Primus fuit æger noster, de quo hîc agitur. Secundò illam vidi in quadragenario quodam Genevensi, *Stephano Juvenonio*. Ille cum Anno 1602. undecima Decembris, in acie adversus hostem pro patria acriter pugnâret, vulnus ictu sclopeti ad humerum dextrum recœpit. Chirurgus cum ab initio glandem plumbeam ad sinistram homoplatam, ubi cuti erat proxima, excidisset, & nescio quo balsamo artificiali empiricorum more vulnus curare vellet, & intra paucos dies labia vulneris contracta essent, in gravissimum affectum evasit. Ulcus hocce qvum in decimum mensem usque Genevæ curatum fuisset, & pro deplorato, ac insanabili haberetur, venit ad me Paterniacum, ubi tunc temporis Medico-Chirurgus ordinarius eram, ubi ipsum feliciter, per Dei gratiam, sanitati restitui. Laboriosa quidem ac longa fuit curatio, in qua & varia annotatione digna occurrerunt, & inter alia furculam in medio ferè ex una in alteram partem perforatam inveni; ex hoc foramine squammam ossis quoque in forma tubuli suo tempore extraxi, res profectò mira, cum sit unum ex ossibus totius corporis durissimum.

Exempl. 1.

Exempl. 2.

Tertium exemplum vidi Paterniaci Anno

 1605.

1605. in puero quodam novem annorum, *Johanne Dom.* N. Pennini, verbi divini ministri in præfectura Ebrodunensi, filio, qui mihi ex ædibus parentis Paterniacum adductus fuit. Laborabat autem puer iste ulcere fistuloso & inveterato ex interna parte tibiæ dextræ. Illud qvum spongiis præparatis dilatarem, (exterius enim angustum, interius verò cavum & cuniculosum erat) & mundificarem, foramen rotundum ac magnum, ad medullam usque penetrans, in focili majori inveni. In hoc foramine, & quidem in ipsa medulla motum arteriarum, quotiescunque ulcus curabam, observare potui. Curatio quamvis laboriosa & longa fuerit, multa enim ossa cariosa extraxi, ad optatum tamen finem ipsam per Dei misericordiam reduxi: neq; ab eo tempore usque ad annum 1629. circa festum divi Martini, quo me Bernæ invisit, de hoc malo ampliùs conquest9 est.

Motus arteriarum in ipsa medulla ossis tibiæ conspicitur.

Curatio autem hujus ulceris eapropter laboriosa, longa ac difficilis fuit, quod prope talum extabat. Et proinde ulcus & circumjacentes partes inter deambulandum, currendum & saltandum (puer enim præter modum vividus erat) continuò contrahebantur. Venit mihi tunc in mentem curatio, cujus fit mentio Cent. 1. Obs. 38. quapropter ut pedem immobilem facerem, capsulam inferius depictam ex ligno fabricavi, in quam pedem tibiamque ad genu usq; linteis stupis ac fasciis tam concinnè adaptavi, & tam arctè inclusi, ut pedem neq; in hanc, neq; in illam partem movere posset. Etiamsi propter ipsius vivacitatem, suffulcris incedendo continuò corpus exerceret. Capsulam hancce per menses aliquot dies noctesque gestavit. Interim ulcus ab ossibus cariosis mundificatum & cicatrice obductum fuit. Ex his videat Chirurgus diligens, quàm nocivus sit motus in vulneribus & ulceribus, articulis proximis.

Motus sanationem ulcerum impedit.

A. Foramen est in fundo capsulæ excavatum, ad excipiendum calcaneum.

B. Asserculus capsulæ è regione ulceris parum excisus, ne ulcus comprimatur.

Tria hæcce Exempla, uti dixi, in ægris meis vidi. Habeo quoque in Musæo meo ossa nonnulla tibiarum, quæ olim in ossuariis inveni, quæ eodem modo perforata sunt. Ex quibus perspicuum fit, ossa in ulceribus propter Ichoris acrimoniam sæpissimè perforari. Mirum itaque non est, plerumque ulcera ad finem vitæ durare, quando videlicet foramina hæcce cariosa à Chirurgo non deteguntur. Sed hæc obiter, nunc ad institutum.

Dilatatis ulceribus, quæ sordida erant, mundificativo ex Mercurio præcipitato & unguento rosato, Capite de Ulcere sordido descripto, vel etiam pulvere ipso præcipitato, parcè insperso, mundificavi. Ubi verò os cariosum & denudatum fuit, jam pulverem Euphorbii per se, jam verò sequentem inspersi.

Pulv. catagmaticus.

℞. Rad. Aristolochiæ rotundæ
Angelicæ
Iridis Florent. an. ℥ij.
Ligni Guajaci &
Corticum ejusdem an. ℥j ß.

Misce, fiatque pulvis tenuissimus, qui ossibus cariosis copiosissimè inspergatur. Interim tamen danda est opera, ne labia ulcerum concidant, & ulcera claudantur, quapropter spongiis præparatis diligenter aperta sunt conservanda, donec ossa cariosa naturæ beneficio excidant, nullo enim modo vi sunt extrahenda, quemadmodum sæpissimè juniores Chirurgos in scriptis meis monui. Caro si in ulceribus præter modum excreverit, pulvis præcipitatus, rectificatus & lotus, carni inspergendus est; Luxuriantem enim carnem reprimit, & malignitatem ulceris corrigit. Circumcirca juncturam Cataplasma corroborans, ex farina fabarum, lupinorum, hordei, betonicæ & similibus, Capite de ulcere sordido descriptum, applicui. Et hoc modo ad finem usque curationis processi. Longa fuit ac laboriosa curatio, & per aliquot menses duravit, ita ut numerus turundarum, tam ex spongiis præparatis, quàm ex carbaso præparatarum, & in usum adhibitarum (ut æger ipse diligenter observavit, notavit, & etiam heri 20. Septembris 1630. coram me & aliis constanter affirmavit) numerum mille & quingentarum excedat: ossicula quoq; multa extracta fuerunt, interim tamen ita convaluit, ut incedendo, deambulando, vix claudicatio ulla appareat. Calcaneus tamen nonnihil retractus est, & junctura pedis planè coaluit, & per callum eodem planè modo, ut antea Capite 25. de coalitione cubiti & coxæ dictum, concrevit. Hac methodo ac Medicamentis in ulceribus cum osse corrupto procedendum est.

Excrescens caro quibus reprimenda.

Cap. 29. Oleum vitrioli & aqua fortis cariosis ossibus adversissima esse ostenditur.

Nonnulli ossi carioso oleum vitrioli, vel aquam, quâ aurum ab argento separatur, quam vulgus *fortem* appellat, applicant. Maximam enim exsiccandi vim habere, referunt; Quod quidem verum. Cariem tamen ossis non corrigere, sed adjacentes partes sanas destruere, in juventute mea apud practicos observavi, præsertim Dusseldorpii in nobili quodam viro, cui in levissima & superficiali carie ossis tibiæ, à Chirurgo suo applicatum fuerat oleum vitrioli, hinc tanta sequuta fuit caries in osse, ut Dom. D. *Galenus Wierus*, Medicus longè celeberrimus, illam vix tribus cauteriis benè ignitis castigare atque emendare potuerit, cujus rei ego sum testis ocularis. Quapropter caveant sibi Chirurgi, ne hujusmodi Medicamenta ossi applicent: sunt enim subtilissimarum partium, ita ut ad proximas partes longè latèque perfluant, & quæ sana sunt, destruant. Requirit quidem os cariosum medicamentum, quod insigniter exsiccet, sed necesse est, ut simul sit crassarum partium, tale autem est Euphorbium, quod cariem ossis, ut alibi dixi, & in multis meorum ægris vidi, corrigit, carnem tamen, ut hactenus Practici voluerunt, non adurit, aut inflammationes excitat, quapropter eo etiam in pueris uti possumus.

De Euphorbio.

Cautela circa tritu- rationem Euphorbii.

Pharmacopæi autem, quod notandum, quando Euphorbium in pulverem redigunt, guttulam unam aut alteram olei affundunt, ne eorum nares feriat, aut exulceret, sed malè; oleum enim ossibus denudatis adversissimum esse, sciunt Practici, & facultatem exsiccandi Euphorbii infringit. Loco itaque olei, Euphorbium spiritu vini irrorare convenit. Hæc de ulcere cum osse corrupto, videlicet quando superficietenus cariosum est.

Cariosis juncturis quomodo occurrendũ.

Si verò corruptio, aut caries ossis in ipso articulo fuerit, ita ut Euphorbium ad cariem pervenire non possit, de salute tamen ægri desperandum non est. In prædicto enim ægro non ubique ossibus cariosis Euphorbium inspergere mihi licuit, nihilominus tamen feliciter sanatus fuit. Ulcera enim beneficio turundarum ex spongiis præparatis aut radicibus gentianæ, aperta retinui, & mundificativum sequens quotidiè imposui.

Mundificativum præst. in ulceribus sordidis & cum osse carioso.

℞. Corticum ligni Guajaci
Sassafras
Rad. Angelicæ
Rad. Aristologiæ rotundæ an. ℥j. ß.
Mirrhæ
Aloes an. ℥j. fiat omnium pulvis tenuissimus; in mortario admisce extracti scordii ℥j. Mellis rosacei quantum sufficit. Misceantur, fiatque mundificativum, quod præstantissimum est in omnibus ulceribus sordidis, putridis, & cum ossibus corruptis; quo & in nostro ægro tanto cum fructu usus fui, ut natura ligamenta, vincula & cartilagines putridas paulatim ejecerit, & juncturam per callum connexerit, eodem planè modo, ut antea de cubitu & coxa dictum fuit. Interim autem dum circa ulcera, ut illa aperta retinerem, mundificarem, & ossa cariosa extraherem, occupatus eram, in universalibus nihil omissum quoque fuit: optimam victus rationem observavi, corpus per intervalla blandè expurgavi, & ne dolor excitaretur, operam dedi.

Cap. 29. & 30. Medicamenta quibus pes restitutus.

Prædicta Methodo & Medicamentis ita restitutus fuit pes, ut inter deambulandum per urbem vix claudicatio observari posset, ulcera etiam clausa permanserint; quapropter scholam iterum frequentavit, tandemque artificium Mechanicum didicit, idque exercendi gratia, post annos aliquot ad exteras regiones profectus est. Quum verò Anno 1629. in ipsis turbis bellicis in Germania opificium suum exerceret, multosque labores & molestias sufferret, cibis quinetiam sale conditis, & fumo exsiccatis vesceretur, & corpus ab eo tempore, quo Bernâ discesserat, purgatum non fuisset, usum quinetiam fasciarum neglexisset, humores iterum ad pedem defluxerunt, & inflammationes, pruritum, aliaque incommoda, quæ ulceribus præcedere consueverunt, excitârunt. Hæc cum iterum flocci facerent, ad utrumque talum exortum est ulcus, cum quibus denuò per menses aliquot occupatus fui, iterum tamen, laus sit Deo, convaluit.

Incommoda quæ ex incuria & victus ratione neglecta sequuta.

CAP. XXX.

Quomodo pars affecta post curationem Ichoris & Melicertæ, corroboranda?

POstremum quidem, sed non minimum symptoma Ichoris, est labefactatio & imbecillitas partis læsæ, post curationem ulceris; inde fit, ut plerumque haud paucas ægro pariat molestias. Propter imbecillitatem enim pars affecta defluxionibus fit obnoxia, præsertim si malum in pede fuerit: humores enim ad locum decliviorem facilè decumbunt, facilimè verò propter summam imbecillitatem partis malè affectæ recipiuntur.

Imbecillitas ex caloris nativi diminutione.

Imbecillitas autem hæc propter caloris nativi ac humidi innati diminutionem procedit. Quandoquidem intemperies illa maxima & calida, quæ partem læsam non raro per dies multos, ne dicam septimanas, aut menses, infestat, calorem innatum, & humidum radicale absumit imminuitque, ita ut ad repellendos humores, qui affluunt, non satis sit valida: & præsertim si vasa arteriarum & venarum erosa fuerint, uti in adolescentello, cujus cap. proximo de ulcere cum osse corrupto memini, accidit. Hinc fit, ut plerumque (si æger de conservanda valetudine non satis sollicitus fuerit,) ulcera circa talum sequantur, quæ & difficulter sanantur, uti in prædicto adolescente vidi. Ille enim quum in quartum annum post curationem Bernæ in patria substitisset, ac ego totum illud tempus de ipsius valetudine sollicitus fuissem, sana ac integra permansit tibia: quum vero ad externas regiones profectus fuisset, molestias atque labores multos sustinuisset, in victus quinetiam ratione peccasset, & corpus in quartum annum purgatum non fuisset, humores frequenter ad tibiam defluxerunt, ac ulcera circa talos excitarunt, quæ mihi, cùm Anno 1630. Mense Septembri Bernam reversus esset, denuò labores multos procrearunt, ut in fine præcedentis capitis dictum est.

Observat.

Ponamus itaque casum, pedem Ichore

 fuisse

Cap. 30. *Ægro q. a observanda.*

fuisse affectum, juncturam quin etiam per callum (ut in præcedenti juvene accidit) coaluisse, hæc ægro observanda sunt. Primò, utatur cibis bene nutrientibus, & optimum succum ac sanguinem procreantibus, à salsis & piperatis abstineat, ne excalefacto hepate, sanguis incalescat, & ad tibiam præter modum debilitatam defluat. 2. Corpus per intervalla pharmaco aliquo benigno evacuandum est. 3. Si plethora adfuerit, venam quoque brachii incidere convenit, de quibus in præcedentibus suo loco abundè dictum fuit. Superest igitur ut de topicis, quæ calorem nativum corroborant & fovent, aliquid adscribam. Eorum autem nonnulla ex cap. 24. de atrophia, uti est succus lumbricorum, oleum item & aqua ranarum, petenda sunt. Aut fiat sequens aqua:

Aqua arthritica.

℞. Flor. & Fol. Betonicæ
Ivæ artheticæ
Flor. Primulæ Veris
Granorum juniperi an. M. iiij.
Lavendulæ
Hyperici
Calamenti
Rosmarini
Majoranæ an. M. ij.
Oculorum populi arboris ℔. j.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo, quibus affunde aquæ betonicæ, ut supernatet quatuor digitos. Maneant in infusione dies quatuor aut quinque, postea destillentur per vesicam s. artem. Aqua hæc præstantissima est in affectibus nervorum ac nervosarum partium, etiam in defluxionibus ad articulos; modò intemperies calida non adfuerit. Succus lumbricorum si cum prædicta aqua præparatus fuerit, præstantissimus erit. Totum autem crus ad dorsum usque prædicta aqua aut succo lumbricorum inungatur. Articulo malè affecto Emplastrum Slotani (cujus descriptionem alibi in scriptis meis habes) applica. Aut

Empl. præstantissimum ad nervos & juncturas corroborandas.

℞. Empl. Diapalmei ℥iiij.
Ceræ novæ ℥ij.
Gummi Elemi, &
Tacamahacæ an. ℥j.
Masticis,
Olibani an. ʒx.
Pulv. Lumbricorum terrest. ℥j ß.
Pulv. Rosarum odoriferarum
Myrtillorum,
Balaustriorum
Ivæ artheticæ, &
Flor. Hyperici an. ʒij.

Dissolvantur gummata lentissimo igne, cum Ol. lumbricorum q. s. & percolentur per linteum. Postea commisceantur omnia cum Emplastro prædicto & cera liquefacta, fiatque massa, addendo nonnihil ol. granorum juniperi, aut spicæ. Emplastrum hoc præstantissimum est in affectibus juncturarum & nervosarum partium, si intemperies calida non adfuerit.

Tibia quomodo fascia involvenda.

Tibia à digitis pedum usque ad genu fascia ex tela semitrita & suavi singulis matutinis involvenda est, ne sanguis & humores cum impetu ad pedem defluant. Fascia hæc, ut majoris sit efficaciæ, cera hoc modo præparatâ imbuenda est.

Cap. 30. *Fascia quomodo imbuenda.*

℞. Ceræ novæ, ℥vj.
Gummi elemi pinguis ℥ij.
Pulv. Masticis,
Olibani, an. ℥j.
Olei rosacei q. s. Misceantur lentissimo igne in sartagine.

Si verò affluxus humorum vehemens fuerit, fasciam singulis matutinis, antequam æger è lecto surgat, sequenti decocto insuccare convenit.

Decoctum corroborans.

℞. Foliorum & florum betonicæ
Ivæ artheticæ
Salviæ
Absinthii vulgaris.
Rosarum rubearum
Florum chamomillæ &
Sambuci an. m. ß.
Salis comm. ʒ. ß.

Cum ℔viij. fiat decoctio usque ad consumptionem quartæ partis. Fasciâ hac decocto insuccata utimur interdiu, quando necessitas maximè urget, & cœlum est calidum, aut æger lecto vel hypocausto non egreditur. Si verò tempus frigidum fuerit, fascia humida non nisi noctu utor, interdiu verò siccam applico. Modus ille, fasciis ligandi tibias, mihi frequens est & usitatissimus, eoque maximo cum successu in ulceribus tibiarum utor. Affluentes enim humores retinet, partemque affectam exsiccat corroboratque.

N. B. Objectio.

Vulgus, etiam multi ex Chirurgis vulgaribus, methodum hancce improbant, nulloque modo humores ex corpore ad ulcera tibiarum fluentes (quos parvos & corruptos esse dicunt,) fascia repellendos, retardandosque esse volunt. Si enim, inquiunt, in corpore retinentur, quidnam exspectandum, quàm totius interitum? Respon-

Responsio.

deo, humorem, qui ad ulcera fluit, duplicem esse, naturalem & excrementitium. Natura enim sagax atque prudens, etiamsi individuum suum ut conservetur, semper occupata atque sollicita, fieri tamen non potest, quin unà cum excrementitiis humoribus laudabile quid ad ulcera fluat, facit id loci malè affecti declivitas & imbecillitas, quapropter excrementitios simul & bonos recipit, qui cum reliquis in parte affecta corrumpuntur, non aliter ac si in dolium humore aliquo putrido imbutum, generosum vinum infuderis. Sed ponamus casum, partem aliquam humoris excrementitii propter ligaturam in partibus supra genu sitis retineri, id tamen sine ullo incommodo ægri fieri, & quotidiana experientia fidem facit, & ars ipsa medica docet. In partibus enim istis musculosis, supra genu positis, calor nativus vegetus est & fortis, quapropter si quid excrementitii humoris in partibus istis remanserit, non tamen in corpus remeat, sed beneficio caloris nativi corrigitur, & per insensibilem transpirationem evacuatur. Habes candide Lector, meam de gravissimo hocce affectu sententiam, quam ut candidè interpretari, & ad DEI Opt. Max. gloriam, commodumque ægrorum, in usum converti velis, ex corde opto.

FINIS.

EPISTOLA

De nova, rara & admiranda

HERNIÆ UTERINÆ,

atque hanc justo tempore subsequentis

PARTUS CÆSAREI

HISTORIA,

Cum aliis nonnullis scitu utilibus:

Scripta ad

GUILHELMUM FABRITIUM HILDANUM,

Medicum & Cheirurgum clarissimum,

à

MICHAELE DÖRINGIO, BRESLAVIENSI,

Philosophiæ ac Medicinæ Doctore.

ANnus elapsus est, volvitur modò alter: ex quo, clarissime Fabrici, pro more ab aliquot annis continuato, literas invicē permutavimus nullas. Vltima enim fuerūt tua, quas die 10. Aprilis anni præteriti 1611. ad me perscripsisti. Vltima verò mea, quas eodē ejusdem anni mense ad te exaravi. Eas nū unquā videris, legeris, vel saltem de iisdem quicquam huc usq; inaudiveris, ego equidem sum nescius. Neq; enim ad ipsas responsi aliquid à te accepi. Respondissem ipse etiā dudum ad tuas ultimas: nisi superiore Autumno certissima spes mihi facta fuisset, quod è Patria rediens Giessam transiturus, nosq; inibi invisurus esses. Quod ipsū si nobis effectū dedisses, næ tuus adventus nobis jucundissimus pariter fuisset, & gratissimus: Et mihi quidē præ aliis, quàm exoptatus advenisses, tute ex amore, quo te hucusq; colui sanctissimè, nō difficulter æstimabis. Æstimabis verò vel ex eo etiam, quod ob tantā, qua jam disjungimur, locorum intercapedinē, omnis propè tecum in posterum unquā colloquendi occasio mihi erepta ac præcisa esse videtur. Quæres quā acerbè animum vellicet meum, hic non eloquar. Ferā interim patienter, quod mutari vix licet prudenter. Neq; enim dubito, quin graves causæ te detinuerint, quo minus tam tuæ illi quali quali promissioni, quam seriæ nostræ exspectationi tunc temporis satisfaceres. Ipse igitur postquam ob causas multas & ponderosas resignato munere, quo hactenus Giessæ per Dei gratiā functus fui, Professorio, atque humilimè impetrata ab Illustrissimo & Celsissimo Principe ac Domino Dn. Ludovico, Hassiæ Landgravio, Comite in Catzenellenbogen, Dietz, Ziegenheim & Nidda, &c. Domino meo clementissimo, clementissima dimissione, superatisq; itineris satis longinqui non exiguis molestiis, feliciter tandem ductu & auspiciis divinis in Patriam dilectissimam appuli: nihil mihi visum fuit antiquius, quam si amoris nostri igniculos, qui ob intermissam nonnihil literarum commmunionem semisopiti quasi fuerunt, redintegrato scribendi officio suscitarem. Cogitanti verò mihi attentiùs de idoneo literarum argumento: ecce occurrit, ut nova, ita rara Herniæ uterinæ, & hanc subsequentis partus Cæsarei *Historia*. Novam dixi: ut quæ vix decurso biennio accidit. Raram, & quidem verè raram: ut quæ vix simile exemplum in mundo unquam habuit. Rectè itaq; mihi facere visus sum, si eam pro præsentis epistolæ argumento non seligerem solum, sed & constanter retinerem.

Causa intermissi scriptionis.

Causa scriptæ epistolæ.

Epistolæ argumentum.

Sed quæres tu ex me, quid causæ habuerim, quod typis publicis exscriptam publicè ipsam tibi nunc inscribam? Dicam brevissimè, & dicam simul planissimè. Amor erga alios non nostri tantū, sed ordinis literati, rerum atq; observationum novarum & rararum cupidi homines, in universum istam scribendi qualemcunq; sive licentiā dicas, sive audaciam, excussit. Amor quidē erga te meus, ut qui jam à sexennio cœpit, & ad hunc usq; tēporis articulum illibatus permansit. Amor verò erga alios, ut quos tam mirabile Dei opus diutius latere nolui. Accesserunt deinceps & aliæ, sed meo judicio aliquanto leviores causæ, inter quas ista non immeritò princeps dici potest, ut scilicet præsentis epistolæ editione pro secunda tuarū Observat. Cheirurg. Centuria Observationis 21. quæ est, De uvulæ relaxatæ curatione, publicā inscriptione, publicū aliquod (quamquā leve & tuis in me meritis non satis congruū) gratitudinis statuerem

Causa editæ epistolæ.

1.

2.

3.

rem monumentum. Ad quam observationem me jamdudum respondere debuisse confiteor. Ast intervenerunt subinde alia eaq; non contemnenda, de quibus tecum per litteras colloqui hactenus placuit. Invitavit me deinde ad ejusdem epistolæ editionem, loci, quo invicem nunc discernimur, partim longinquitas, partim ejus in quo jam forte subsistas, incertitudo: quod igitur scriptam duntaxat, non verò impressam ad te misissem, facilè profectò evenire potuisset, ut alicubi intercidisset, nec ad tuasmet manus pervenisset, quod quam crebrò fieri soleat, præsertim in tanta locorum distantia, exempla nos docent quotidiana. Addo superpondii loco causam adhuc geminam: una est, ut me apud meos lectores; propter suspensam tertii de Medicina & Medicis libri residui publicationem, aliquo modo excusarem: Tametsi enim in votis nihil habebam prius, nihil etiam posterius, quam ut fidem publicè datam publicè quamprimum solverem: tamen nescio, qua non impedimenta (quorum partem non omninò levem è modo dictis prudentes Lectores non difficulter colligent,) hactenus mihi objecta fuerunt, ut promissis stare non potuerim. Moram ergo istam quantulumcunq; æquo ferte animo Lectores æquissimi: Exsolvam enim me bono cum Deo ocyssimè & exsolvam quidem cũ fœnore: posteaquam aliquanto rectius atque etiam nunc res meas disposuero. Altera est, ut lectoribus tenue quoddam specimen exhiberem, ex quo de subsecuturis epistolarum, à nobis bono item cum Deo suo tempore edendarum libris, nonnihil judicare possent, quid ipsis porrò in eis exspectandum sit.

IV. V. VI. VII.

Respondetur quorundam cavellationibus.

Nec moror, quas in me à sciolis nonnullis ac nasutulis sparsum iri certò provideo, sinistras cavillationes, dum me vana scriptitandi libidine teneri, actũ agere, & per id quod ab aliis dudũ publicatum fuit, leviculã famæ popularis auram, captitare vel plenis buccis publicè clamitabunt, vel clanculũ saltem hinc inde mussitabunt. Atq; istis quidẽ ut hoc in loco operosius respondeam, opus non est. Quis enim clancularios istos hostes & insidiosos diffamatores, securus alio atq; imperterrito animo non contemnat, rideat, spernat? Namq; non rarò usu venire videmus, ut, qui aliorum famã se depressuros autumant, de propria non parũ periclitentur, atq; adeò per eadem, per quæ peccant, ipsimet justissime puniantur. Apertè rem agunt, qui probi, qui candidi, qui ingenui sunt. Reliqui audeant & ipsi aliquid, ac meliora proferant, si viri sunt, nec noctuarum instar lucem fugiant, & in tenebris circumvolitando, ac bonos viros iniquè traducendo, oberrent. Illis verò paucula responsionis ergo reponere libet. Fateor enim, non ita pridem clarissimum atq; excellentissimum virum Dn. D. Danielem Sennertum in Illustri Witteberga Professorem publicum, & Affinem nostrum honorandum, hanc ipsam Historiam suarum Medicinæ Institutionum opere diligenter descripsisse. At forsan multi sunt, qui tam insigne opus (cui in hoc genere par mihi quidem hactenus oblatum est nullum) non dicam non legerunt, sed ne oculis etiam suis usurpaverunt unquam. Quare ut istis utcunque gratificarer, facere non potui, quin eandem Historiam è prænominato Sennerti Institutionum opere transcriberem, eamq; seorsim publicis typis exscriptam publici juris facerem, ac cum plurimis communicarem: præsertim cum exempla exstent aliorum virorum celebrium, qui in similibus argumentis idẽ præstiterunt. Tu Sol meus Sennerte, Affinis colende, lumen tuum paulisper mihi, quæso, fœnera, & ut cum bona tua pace historiam, sæpiculè citatam, & è splendidissimi Institutionum tuarum operis lib. 2. part. 1. cap. 9. mutuatam, tui ipsius verbis describere patere. Sic enim non solum me tibi reddes devinctissimum, verùm etiam ita omnibus ad quos forsitan epistola hæc perventura est, mereberis, ut ipsis procul omni dubio commendatissimus in posterum sis futurus.

I. II.

Historia adnectenda.

Ergo Ursula uxor Martini Opitz vietoris, cũ maritum in incurvanda pertica, ex qua vinculum vasis parandum erat, juvaret: forte ab eodẽ reciprocante ad sinistrum inguen percussa est, ruptumq; seu laxatũ potius (quantum quidẽ ego ex sectione judicare potui,) est peritonæum. Paulo post enim tumor ad sinistrum inguen oboritur, qui brevi tẽpore tantum incrementum sumpsit, ut nullo modo intra abdomen recondi posset; etsi verò de utero prolapso suspicio incideret, tamen nec ipsa, nec aliæ fœminæ id facilè crediderunt, donec tandẽ res ipsa atq; eventus omnem dubitationẽ sustulit. Nã uterus conceptu gravidus, ita indies aucto fœtu dilatatus, simulq; cum eo cutis inguinis sinistri, qua uterus prolapsus erat, extensa est, ut utero & cute conclusus fœtus instar sacci ferè aut cucurbitæ oblongæ majoris modo propenderet: motusq; infantis tandẽ & tactu & visu perciperetur. Quæ res cum ipsam, maritum, cognatosq; perturbaret, Collegium nostrum in consilium adhibuerunt. Cum autem ob fœtum jam maturum de utero in abdomen reponendo, atq; adeo partu naturali, nullam spem superesse videremus, si naturæ res relinqueretur, & fœtum, & matrem de vita tandem periclitaturos, nullaque alia re, quàm sectione auxilium exspectari posse, ostendimus. Quòd cùm & ipsa, atque maritus, cognatique facilè intelligerent, atque spem vitæ in angusto esse facilè animadverterent: ut sectio fieret, omnes petierunt. Cum igitur die 21. Aprilis An. 1610. partus tempus adveniret, doloresque parturientem apprehenderent, Deo inprimis in auxilium vocato, præsentibus mecum Dn. D. Ernesto Hettenbachio, & Dn. D. Tobia Tandlero, Colleg. M. item Henr. Silbermanno Ecclesiæ nostræ Archidiacono, duabus obstetricibus atq; aliquot honestis fœminis, hora 8. matutina sectionem instituit Chirurgus Jeremias Trautmann/ministrante & altero chirurgo Christoph. Seesth. 1. secta est cutis & peritonæũ, hoc enim quantum ego quidẽ visu dijudicare potui, cuti integrum adhuc suberat & in sectione à cute manifestè distingui poterat. Hinc & ipse, qui jam extra cutẽ facilè prorumpebat, uterus apertus hæmorrhagia non adeò insigni, neq; etiã acerbo dolore, quod ipsa posteà fassa est. Utero secundùm longitudinem aperto infans facilè cum secundina extractus est: imò quasi suopte motu, cum via facta esset, exitum quæsivit, & quidem Dei beneficio, salvus & incolumis.

De utero verò intra abdomen reponendo, cùm ob ejus magnitudinẽ nulla spes esset, cutis, sanguine convenienti decocto prius absterso, ipsi inducta & consuta est: ipse verò uterus non consutus. Qui etsi aliqua insigni inflammatione non corriperetur, tamẽ quia extra abdomẽ propenderet, & ab externi aeris incursu in curatione vulneris defendi non posset: membrana quasi purulenta circa labia vulneris obducta est, quæ tamẽ post adhibitis idoneis medicamentis, sublata est, uterusq; iterũ purus evasit, & naturalem faciem ac habitũ circa diem 14. ostendit, atq; indies magis in se

se contractus, ad naturalem magnitudinem rediit. Verum post dies aliquot labia vulneris nigrescere, cum tangerentur, facilè sanguinem fundere, atq; adeò gangræna suboriri capit, ut ferro sine sensu particulæ de labiis vulneris demi possent: sed cum idonea medicamenta adhiberentur, omne illud malum cessavit, & caro circa labia vulneris ad pristinum colorem & statum planè rediit, vulnusque indies angustius evasit: adeò ut intra paucos dies coalitũ vulneris speraremus, & vix ullum de recuperanda integra sanitate dubium superesset. Verum enim verò cum illa 16. Maji horâ quarta pomeridiana, extra lectum aliquandiu cõsedisset, atq; iterum in lectum sese reciperet, lipothymia suboriri cœpit, & præter omnẽ spem intra dimidiam horam, procul dubio ab adstantibus, cùm esset paupercula, non rectè in lipothymia tractata, vitã cum morte commutavit. Ipsa mortua ut planè sciamus, an in utero omnia salva fuissent, an verò aliqua latens putredo lipothymiæ, & subitaneæ huic morti causam præbuisset; Uterũ aperuimus, verũ omnia salva in eo invenimus. Infans etiamnũ vivit salvus & incolumis, Dei beneficio. Huic enim soli, & ipsa mater acceptũ ferebat, quod toto gestationis tẽpore, à variis & periculosis motibus nihil damni percepisset. Etsi enim uterum extra abdomen pendulum in fascia gestaret, tamen in obeundis domesticis negotiis, quæ ipsimet ob rem familiarẽ angustã expedienda erant, uterum cum fœtu nunc in fœmore, nunc in hoc, nunc in illo loco, prout usus & res expediendæ exigebant, reponere necesse habebat. Ita mirabilia sunt opera Domini. Huc usq; Sennertus.

Infans bimulus qualis fuerit.

Infantem bimulum jam præsentis anni 1612. mense Majo Witteberga *in ædibus Domini* D. Sennerti *ipse vidi. Virium is erat satis vegetarum; Statura tamen pro ætatis ratione paulò brevioris, quemadmodum & corporis habitus aliquanto tenuioris. In fronte elatiori parte supra oculum alterum cicatricem quandam habebat: quæ vulneris in ipso partu Cæsareo accepto exigui index dicebatur.*

Hic autem, Fabrici *clarissime, non tecum agam de partus Cæsarei necessitate, difficultate, administrandi ratione, & aliis, quæ in genere circa ipsum aliàs moveri solent. Hoc enim si attentarem, justos epistolæ limites facilimè transilirem, & sunt ea utplurimum talia, de quibus eruditi hoc tẽporis parum ampliùs controversantur. Quippe multijuga experientia illa omnia dudũ reddita sunt certa atq; indubitata. Ad propositũ casum me potius converto, & quæ in eo inquisitione discussioneq; potissimũ digna sint, attendo.*

Quæst. 1.

Lubet ergo primum ex te quærere; Ruptione vel dilatato saltem peritonæo Herniam istam uterinam censeas accidisse? Quæ enim utrinque adferri possunt, non sunt fortassis planè nulla.

Affirm.

Dilatato saltem sive laxato peritonæo factam, si quid aliud, certè evidentissime evincit, quod id in sectione à reliquà cute manifestè discerni potuerit. Et quidni peritonæũ ex altera parte in tantũ laxari potuerit: cum in Hydropicis secundũ omnes ferè dimensiones totũ abdomen in immensam propè molem extendi, sæpenumero observatũ sit? Ipsemet superiori

Observat.

An. 1611. Giessæ *Typothetam, cui scrotum ad capitis magnitudinem ab aqua illapsa distentum erat, citra*

Alia Obs.

sectionem Dei beneficio sanavi. Quid? quod mulier quædam Germana nomine Dorothea, *quæ in Italia gemino partu filios viginti edidisse traditur, altero quidem novem, undecim altero, ob ingens pondus tumidam alvũ, & ad genua usq; propendentem, fascia collo & humeris appensa sublevare solita est; ut post* Johan. Franciscum Mirandulanum *Principem, &* Lycosthenem *author est* Schenckius *lib. 4. obs. 162.*

Alia.

Solidiores multò duriorésque, quam peritonæum, ipsæ sunt arteriæ. Ast hæ in anevrismate ad ovi

Alia.

anserini magnitudinem quandoque laxari deprehensæ sunt. Quin anevrisma Bernæ Helvetiorum Anno 1605. à te visum, ceu Soloduro ante triennium ad me perscripsisti, quod totam pectoris partẽ sinistram à sterno ad collum usq; occupavit. Solidissimũ est cranium in hydrocephalis, tamen quantoperè id nonnunquã distendatur, pluriès docuit experientia.

Neg.

Rupto autem peritonæo Herniem fuisse productam, inde quis forsan arguere posset, quod plagam à pertica reciprocante inflictam subsecuta fuit. Quæ

Decisio.

ratio num satis solida sit, tute Fabrici *clarissime, judicabis. Mihi ob rationes antea adductas dubia non nihil videtur. Etsi enim vel maximè cõcedatur, interiorem peritonæi tunicam perticæ illisu fuisse disruptam, exteriorem tamen permansisse salvam atq; integram, sectionis administratæ Historia superior fidem facit luculentam. Nec refert, si quis prætendat, membranam illam, quæ post cutis dissectionem in*

Objectionis solutio.

conspectum venit, fuisse musculi transversi laxatum tendinem. Nam ut alia multa, quæ in contrarium adduci possent, prætercam, unicum istud loco omnium duntaxat adferre placet; Nempe musculorum transversorum tendines non in viris tantùm prope os pubis ad vasorum seminalium præparantium ad testes descensum, indeq; ejaculatoriorum ad glandulas prostatas, quæ vesicæ cervici appositæ sunt ascensum; sed in mulieribus, etiam ad duorum processuum nervosorum ab utero prodeuntium & in summã partem pudendi muliebris pervenientium, transitum perforari. Unde mulieres cum Bubonocele laborarent, cum sectione sanari posse, eruditè monet Casparus Bauhinus *lib. 2. Theatr. Anatom. c. 8.*

Mulieres cur Bubonocele corripiantur.

Perforamen igitur tale ictu perticæ laxius redditũ, uterus integra peritonæi tunica exteriore excidit, atq; herniã uterinam produxit. Sed de his pro accurato tuo judicio rectius ipse statues, sufficiet me de iisdẽ meam sententiam qualitercunq; tibi nunc delineasse.

Quæst. 2.

Deinde & hoc mihi respondeas velim, Num fœminam prius quam plagam acciperet, gravidam fuisse, vel posterius demum gravidam evasisse, existimes? *Cui quæstioni etsi nemo ipsa ægrotante aptius olim satisfacere potuisset; tamẽ quid conjecturãdo de eadem nunc dici posse confidam, paucis exponam.*

Negat. 1. quæst. part.

Non fuisse prius gravidam ex eo quis forsan demonstrare posset, quod post plagam vehementem à pertica reciprocante acceptam nec 1. inguen sinistrum intumuit, nec 2. abortus etiam obortus fuit.

Negat. 2.

Ex adverso, posterius quoq; gravidam vix evasisse, Uteri dislocatio à perticæ ictu procul omni dubio excitata, docere posse videtur; nisi forsan evenerit, ut uterus non statim à plaga, sed tandem post factam impregnationem suo loco primum pulsus sit. Quòd ipsum à vero non est usque adeo alienum; præsertim cum (uti habet historia) non statim ab ictu, sed paulò post tumor in inguine sinistro apparere incœperit. Tu utrum tibi probabilius videatur, defini. Ego hic ἐπέχω.

Quæst. 3.

Illud potius tertio loco ex te quæro, Annon putas, tumore in iguine oboriente, fascia aliqua

quâ competente, uterum contineri, ac ne longius extra abdomen excideret, prohiberi potuisse? *Mihi quidem, quin hoc ab initio fieri potuerit, prorsus dubium non est; qui novi, quantum utilitatis fasciæ convenientes in aliis herniis adferre soleant.*

Quæst. 4. Illud quoque doceas: Cur hernia figuræ oblongæ, non autem (*cujusmodi aliàs gravidarum abdomen esse solet*) rotundæ fuerit? *Num quod utero forâs extra abdomen prolapso, & contentorum pondere ad inferiora depresso, superiores herniæ partes acuminatæ sunt? An quod fœtus plano & erecto, non autem in globum contorto situ in utero concludebatur?*

Quæst. 5. Quin & istud mihi expedias, num spes ulla superesse potuerit partus naturalis? *Mihi quidē Medici* Wittebergenses *rectè conclusisse videntur, spem planè superfuisse nullā. Cùm enim utero in proprio loco constituto, non raro fœtus naturaliter educi non potuerit, ob causas in Medicorū observationibus hinc inde annotatas, atque inprimis in libello* Rosseti *de partu Cæsareo sect. 1. cap. 3. diligenter collectas: qua quæso ratione in præsenti casu extrahi valuisset? An non contigisset facillimè, ut in medio & tamē irrito uterum in consuetum ac naturalē locum una cum fœtu per tā angustas vias reponendi conatu, fœtus suffocaretur, materq; ipsa præ dolorum acerbitate simul extingueretur? Quamobrē cum viderent, quod parturienti alia ad salutem via præclusa esset omnis, excepta una eaq; dubia & periculi plena per sectionē Cæsaream, necessarium esse arbitrati sunt, ut ea periculo adversi irent. Id quod in talibus casibus fieri voluit Galenus lib. 10. Methodo med. cap. 16. Nam ut Aetius scribit Tetr. 4. sermon. 1. cap. 120. in fine de Elephantiasi; humanum & plenum benevolentiæ signum in extremis etiam malis usq; ad experimentū procedere, ad difficultatem affectionis compescendā.*

Extremis morbis, extrema competunt remedia. 1. Aphor. 6.

Quæst. 6. 7. 8. Non quæro jam de sutura uteri. *Num illa eam institui vel potuerit, vel debuerit?* non de causa membranæ *super labiis vulneris uteri nata*; non de Gangræna *superveniente: de quibus singulis quid sentias, aperire aliquando poteris.*

Quæst. 9. De illo saltem colophonis loco quærere placet; *quid causæ subfuisse arbitreris, quod cum vix ullum de recuperanda integra sanitate dubium superesse videretur, ægra lipothymia ex improviso correpta & paulò post extincta? Num virus aliquod atque occulta malignitas in vasis, (in cavitate enim omnia salva sunt inventa,) uteri genita delituit? quæ ut è prædictis nonnulla, sic & lipothymiam & cum lipothymia mortem ipsam ex insperato invexit.* Atque hactenus de historia præsente.

Nunc ob argumenti affinitatem aliam non minus raram, sed priore multò antiquiorem, utpote quæ Anno 1531. Decembris die nono contigit, subjungere placet; cujus quidem nuperrimè pressiùs meminit in suo Hemerologio Silesiaco Nicolaus Polius *sub mensis Decembris die citato: fusius verò ac per circumstantias descripsit* Samuel Meigerius *in sui historiarum Nuclei classe 1. cap. 4. eam nos è Germanico in Latinum sermonem ita transtulimus.*

Historia alia. *Niessæ, quæ urbs est Silesiæ satis celebris, vixit paupercula, quæ quindecim annis viro suo cohabitavit & novem liberos enixa fuit. Accidit autem ut in primo partu propter summā impatientiam & morositatem ab obstetricibus & aliis fœminis præsentibus deserta, sola sibi consulere, & solo Deo obstetricante, eniti cogeretur. Hinc etsi mali aliquid in abdomine sibi evenisse sentiret, nihilominus tamen ex ordine octies porrò naturaliter & feliciter citra ullam noxā per Dei gratiam peperit. Non multò autem post malum in primo partu acceptum, circa inguen sinistrū sæpiuscule sensit, ac sub cute extra abdomen mediocris quantitatis quippiam sibi excidere animadvertit. Anxia igitur casu isto reddita, rem primò ad maritum, mox ad fœminas, ob fidem sibi dudum probè exploratas detulit: ab illis verò consilii solatiive aliud retulit nihil, quam Deo Opt. Max. totum negotium esse committendum. Quod dum fecit, ecce tumor indies in majorem magnitudinem increvit, ut tandem vesicæ bubulæ spiritu distentæ ac gravidæ formam repræsentare videretur. Quin id magnitudinis longitudinisq; d. mum acquisivit, ut ad genua usque propenderet. Vnde aliis accedentibus indiciis non arduum fuit concludere, in vesica ista fœtum contineri vivum. Interea verò magnos dolores fœmina perpessa est, sive cubare, sive sedere conaretur. Namque non sine multo & dolore, & ejulatu, onus istud instar sacci alicujus penduli hinc inde levare, ac reponere cogebatur. Verum enim verò cum pariendi tēpus appropinquaret, senatus Niessenus, (quod paupercula esset,) curam ipsius suscepit, & prædictum casum cum Medico-Chirurgis & obstetricibus peritis, aliisq; fœminis honestis communicavit, atq; re diu multumq; deliberata & accuratissimè pensiculata, deprehendit spem partus naturalis reliquam esse nullam, nec alia via cum matri, tum fœtui succurri posse, quā sola tumoris apertione; tametsi omnes simile quid se nec vidisse unquā nec audivisse testarentur. Prægnanti itaq; consilium hoc tandem aperuerunt, quod ipsa lubenti animo acceptavit, atque se totā divinæ protectioni seriò commendavit, cum se unà cum fœtu aliter liberatum non iri ipsamet facilè intelligeret. Postquā verò in tā periculoso rerum statu constitutæ animum crebris adhortationibus & consolationibus propinqui obfirmassent, Medicus, Chirurgi, obstetrices, aliæque fœminæ honestæ definito tēpore convenerunt, & divino auxilio implorato, tumorē desecuerunt, fœtumq; post multos labores, & solicitudines satis vegetūm denique extraxerunt. Quē cum matri adstantes gratulabundi consolabundiq; obtulissent, oculis duntaxat aspectum auferri, & in cunas reponi, manuum indicio jussit. Is Christo per lavacrum sacratissimum initiatus, sesquiannū superstes vixit: mater tertio à sectione die, post multos dolores & cruciatus piè in Deo obdormivit.*

Quæstio. *Hic de uno saltem, mi* Fabrici, *tuum judicium exponas, rogo,* quî scilicet fieri potuerit, ut post, sive rupturam sive laxationem peritonæi, in primo partu acceptam, nec bubonocele, nec hysterocele fœmina illa protinus correpta sit? & quod admirationem adauget, octies sine noxa feliciter pepererit. *Num censes, noxam peritonæi non adeò fuisse magnam, quæ intestinum elabi permitteret? An putas temporis diuturnitate emendatā, & totaliter obliteratam; postea verò forsan alia aliqua de causa, in historia quidē neglecta & prætermissa, redintegratā? ego utram in partem magis inclinem, non satis video. Et tantum de hac etiam historia. Ex his igitur, mi* Fabrici, *constare confido, quod non temere argumentum hujus epistolæ, ut novam, ita raram historiam appellaverim. Tibi si tertiū aliquod exemplum*

plum vel in artis usu occurrit, vel lectione aliquando innotuit, ne id me celes, oro.

Iam antequã finem epistolæ faciam, de alio, prioribus ut opinor, tibi non minus accepto, pauca quædam auctarii loco adjiciam. Ad quod quidem me largiter invitavit jucunda illa, qua ante quinquennium per semestre fruiti invicem sumus, conversatio. Cujus quoties recordor, (recordor autẽ sæpissimè,) non possum non opere dolere maximo, quod ipsam ob causas tibi dudum notissimas nõ licuerit esse diuturniorẽ. Quippe non dies abiit, quo vel ex mutuis colloquiis, vel operarũ tuarum inspectione non evaserim doctior. Etsi igitur de multis aliis in præsentia ad te scribere potuissem, iis tamen modò sepositis, & ad aliam occasionẽ cõmodiorem reservatis, de Mercurii *in medicina usu nonnulla exarare tantùm placet. Illũ enim quantum tu æstimes, hic prolixè non dicam. Istud nihilominus quin dicã, nec ipse prohibebis, neque ego cõmittere ausim, nempe te crudo unguentis & emplastris permixto, non solùm ad tumores alios scirrhosos, tophos venereos, sive è Gallica lue contractos & gonorrhæas; sed ipsum etiã morbum Neapolitan. dexterrimè felicissimèque uti. Uti verò æquè feliciter ipso, veluti cõmuniter appellatur* præcipitato*, cum intra, tum extra corpus, ad ulcera sordida & contumacia persananda; cujus rei specimina non apud te tantum vidi aliqua multa, verùm etiam in praxi mea, quantumvis tenui, quam per* DEI *gratiam hactenus exercui, ipse observavi nonnulla. Quod olim etsi secreto etiam servare mihi soli potuissem, tamen cum me non lateant sinistra, imò fatua quorundã præstantissimi hujus medicamenti osorum, atque aliorum malè sanatum opinionum mancipiorum præjudicia, Tuaq; in cõmunicandis etiam secretissimis facilitas ac liberalitas, ejusdẽ in mei de* Medicina & Medicis *lib.1.part.2.sect.5.class.3.cap.6.quæst.4.distinct.7.§.2. sub tuo nomine meminisse volui. Quod ut cum pace tua fecerim, precor.*

Crudi Mercurii usus.

Præcipitati usus.

Quamquã verò Chymici è Mercurio *varia remediorum genera, scopis variis accommodata elaborent, de illis tamen hoc in loco adferã nihil: de* Mercurio Sublimato Dulci *duntaxat quædã scribam, quẽ unum è præstantissimis catharticis rectè appellavit* Crollius *in sua Basilica Chymica mihi pag.130. primæ editionis, utpote quod per se vel cum aliis catapotiis in usu medico exhibitus, omnia noxia è corpore humano radicaliter expellat. Ejus præparandi ratio diu hactenus fuit occulta, & à* Crollio *per terminum* Artificii Homogenei *quodammodo adumbrata & designata: planius ipsam descripsit Quercetanus in pestis Alexicaco cap.7.pag.411.editionis Lipsiensis: post hunc Author* Tyrocinii Chymici, *& novissime Sennertus meus* Institutionum medicarum *lib.5.part.3.sect.3.cap.17. in qua ipsa libri citati parte tã multa tãq; egregia medicamenta chymica idem meus Sennertus describit, qualia in aliorum libris, titulo ad fastum cõposito superbiẽtibus, vix invenias.*

Mercurii sublimati dulcis laus.

Præparandi autem ratio talis est.

Præparandi ratio.

℞. Mercurii vivi ℥vj.

Mercurii sublimati ℥viij.

Teratur vel levigentur super marmore, aut misceatur in mortario ligneo, vitreove, donec probè uniuntur, nec quicquã de Mercurio vivo supersit. Massam nigrescentem nonnulli aqua distillata lavant, dum omnes sordes auferãtur, fiat posteà s. a. sublimatio ex arena. Peracta sublimatione, quod sublimatum est, gusta. Nam nisi cretæ instar insipidum deprehenderis, sublimatio tibi reiteranda erit; ea quidem lege, ut id quod in fundo vasis post præcedentem sublimationem restitit, abjicias, & sublimato novi Mercurii vivi nonnihil admisceas, ut prius. Breviter: *sublimatio toties à te repetenda est, quoties sublimatum acrimoniæ aliquã speciẽ gustui tuo exhibuerit.* Nota: *quod si inter sublimandum Mercurii vivi quicquã ascẽderit, à sublimato id diligenter sequestrabis.*

Blandè purgat, & sine noxæ ullius metu usurpari potest; Quod satis docet usus ipsius passim notissimus. Datur Iunioribus à gran. quindecim ad viginti. Adultioribus à viginti ad quadraginta usq;, cum conserva rosarum vel aliqua alia, pomo assato, aut ratione simili. Crustulo quoq; subvolvitur; aut cum mucilagine gummi Arabici vel Tragacanthi, addito oleo aliquo distillato, in pilulam unam, duas, tresve &c. redigitur, pro scribentis voto, & usurpantis voluntate. Appellatur à nonnullis Mercurius dulcis, *ab aliis* Mercurius vitæ, *à quibusdã* Panchymagogum, aquila cœlestis. *Dicitur per vices plures exhibitus eò usq; saltẽ purgare, dũ nihil peccantis materiæ in corpore residuum sit. Hoc sanè certum est: quod ab eadem ipsius dosi, alii largius, alii parcius purgentur. Verùm idem in aliis quoq; purgantibus videre licet. Creditur esse specificum purgans in* Hydrope. *Tali quippe ratione quidã Ascititius restitutus perhibetur. Nimirũ primò purgatus* Mercurii dulcis *granis triginta quinq; per vices aliquot. Secundò singulis diebus bibit aquæ Iuæ Arthetica cum oleo vitrioli rubicundo acidulæ factæ, terna cochlearia. Tertiò singulo m[illegible], & singula vespera sub ingressum lecti duodecim grana Croci Martis saccharini, cum cochleari aquæ hepaticæ potavit.*

Tutus usus.

Dosis.

Appellationes.

Operandi virtus.

Ascitici cura.

Oleum vitrioli rubicundum qua ratione parandum sit, è vulgatis Chymicorum libellis constat.

Oleum vitrioli.

Crocus verò Martis Saccharinus ita conficiẽdus.

℞. Laminas è ferro vel chalybe puro ductas. Has obline oleo sulphuris per campanam facto, aut si hoc desit, vitrioli oleo oblitas colloca in cellam, & adnascetur crocus: qui derasus dulce nonnihil sapit. Obline laminas, Crocumq; collige eò usq; dum laminæ tota corrodantur, nec Croci quicquam amplius reddere queant.

Crocus Martis Saccharinus.

Hunc Crocũ verum Hepatis vocant instaurativũ. Tu Fabrici *præstantissime periculi faciendi gratia infecto alicui lue Gallica Mercurium prædictũ, data occasione exhibe; ac quid in ea abigenda possit, experire. Neq; enim dubito, quin egregiarum in hoc morbi genere averruncando viriũ futurus sit. Quod ubi feceris, de successu me quãprimũ, quæso, erudito.*

Usus.

Sed manum tandem de tabula: vereor enim, ne dudum epistolæ metas prolixitate ista transgressus sim. Quas si forte transgressus sum, spero tamen, me ob hoc qualecunq; etiam erratum veniam apud Te, & alios præterea omnes, ad quorum manus eadem epistola fortasis perveniet, facilè meriturum esse: cum non ex inanibus & nugatoriis, sed utilibus ac seriis rebus, me quidem judice, ipsam contexuerim. Tu mi Fabrici, *cum tota familia æternùm vale; vosq; mi Lectores amantissimi sospites vivite; ac mihi meisq; laboribus porrò bene precamini. Dabam* Breslæ *è Musæo meo Calendis Augusti 1612.*

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Ad

EPISTOLAM

Clarissimi ac longè celeberrimi Viri

DN. MICHAELIS DORINGII,

Breslaviensis, Philosophiæ & Medicinæ Doctoris multis nominibus excellentissimi,

De

Nova, Rara & admiranda Herniæ Uterinæ,

atque hanc justo tempore subsequentis

PARTUS CÆSAREI HISTORIA,

Responsio Epistolica,

In qua

Multa variaque de affectibus Uterinis, extractione fœtus mortui, Mercurio & Antimonio, recenseatur.

QUemadmodum plantæ tenellæ, *Vir amplissime, & multis nominibus mihi charissime*, nisi radices ipsarum per intervalla irroratæ fuerint, citò perire solent, & olim ignis Vestalis, nisi refocillaretur continuò, extinguebatur: ita & amicitia, (quæ si vera & sincera fuerit, nescio quid divini amoris, post lapsum hominis, in homine remansisse denotat, & plantas omnes, imò & gemmas quantumvis preciosas, longè præcellit:) nisi sæpissimè mutuis officiis, aut ad minimũ colloquiis & literis exculta fuerit, flaccescit, paulatimque refrigescit, extinguiturque: imò & inter Christianos tam languida & imbecillis est in hoc ulceratissimo seculo Christiana charitas. Verùm enim verò in T. Exc. jam pridem, & quidem sæpissimè, contrarium mihi observare licuit. Etiamsi enim propter locorum intercapedinem, amicitiam inter nos ante sexennium (cum propter singularem tuum erga me amorem atque studium, etiam ex longinquis regionibus, me invisendi causa, Te in Helvetiam contulisti, atque exiguam familiam meam pro hospitio tibi elegisti,) contractã coràm nunquam; scriptis verò rarò fovere concedatur, nihilominus tamen fruticulos illos amicitiæ nostræ, non flaccescere, sed potiùs in altum excrescere, frondesque suas longè lateque expandere video. Cujus causa, profectò, non ex meritis erga te meis, sed ex præclara humanitate, simul & benevolentia tua proficiscitur. Assentator non sum, quandoquidem non tantùm privata ad me scripta tua, & laboriosum simul & utilissimum opus tuum, *de Medicina & Medicis*, in quo tam honorificè mei mentionem facis, verùm etjam publica & impressa epistola illa, *de nova, rara & admiranda Herniæ Uterinæ, atque hanc justo tempore subsequentis partus cæsarei historia*, luculenter fidem faciunt. Etsi porrò te illam ad me misisse minimè dubitem, interceptum tamen, aut potiùs deperditum illius in via fuisse fasciculum, arbitror; quandoquidem ad manus meas hactenus nondum pervenit: & unicum tantummodò exemplar mihi videre licuit, illud autem *clarissimus ac doctissimus Vir Dn. Georgius Faber, (castri Imperialis Fridbergensis Medicus ordinarius, longè celeberrimus*, amicus noster communis, mihi communicavit. Quod verò epistolam illam meo nomini inscripseris, gratias ago habeoque maximas: & candidam illam in me humanitatem Tuam, quoad vixero, celebrare non desinam. Maturiùs rescripsissem, & gratias egissem: sed varia intervenere impedimenta. Cùm enim ex Patria domum reversus essem, Cheirurgia Castrensis Germanica ad prælum mihi describenda fuit. Illam vix cùm absolvissem, *VVormatium ad Generosum ac Strenuum Virum* D. Eberhardum Kämmerer von Wormbs/genandt von Dalberg/ vocatus fui, apud quem per tres integros menses mihi commorandum fuit. Redeundo in Helvetiam, Basileæ, Bernæ, & nonnullis aliis in locis quoque paulisper detentus fui, & demum 29. Augusti Lausannam reversus sum. Ne itaque ægrè feras morem, obnixè rogo. Quæ adversa quoque, & luctuosa mihi post reditum meum Lausannam advenere, ex Dn. D. Horstio, aut Dn. D. Fabro Te intellexisse, non dubito.

Cæterum ex patria ad meos redii 13. Decembr. anni elapsi: iter quid in longum & laboriosum fuit, non tamen (Laus sit Deo) usque adeò molestum, etiamsi enim in patria mo bis his corre-

correptus fuerim, humanitas tamen illa atque benevolentia, qua cum Principes Patriæ, & alii, Comites item & Nobiles, tum etiam undique viri docti me prosequuti sunt, veluti *Panacea* mihi fuit. Quantum enim morbi, & labores itineris, corpus affecerunt, tantum humanitas atque familiaritas horum, mentem simul & animum recrearunt atque refocillarunt. Quod Tuam Excellent. Giessæ non offenderim, etiamnunc ex animo doleo: nihil enim optatius mihi accidere potuisset, quam si illam ambabus ulnis amplecti mihi licuisset. Amplissimus simul & humanissimus Vir Dn. Gregorius Horstius, communis noster amicus, infinitis honoribus me affecit: & Giessa Heidelbergam usque deduxit, & quod magis est, in causa fuit, quod Darmstadii in aula *Illustrissimi & Celsissimi Principis ac Domini DN. LUDOVICI Hassiæ Landgravii, Comitis in Catzenellenbogen, Dietz, Ziegenheim & Nidda, &c.* clementissimè simul & humanissimè exceptus, & per dies aliquot detentus fuerim. Quod cum tuis feliciter in Patriam appuleris, gaudeo: Præpotens ille Deus, fons misericordiæ & clementiæ, qui te in Patriam, me verò ex laborioso & sic satis longo itinere (quandoquidem Belgium, & præcipuè Hollandiam quoque eadem opera perlustravi) extra Patriam ad meos reduxit, & ut in posterum nos in hac valle miseriarum spiritu suo sancto ducere, sed inprimis omnibus donis spiritualibus benedicere atque ornare, tandemque propter meritum filii sui unigeniti Jesu Christi, *in Patriam cœlestem*, cum omnibus fidelibus introducere velit, ambabus ad cœlum elevatis manibus, Deum Ter. Opt. Max. submissè ac humilimè imploro atque efflagito.

Porrò historiam illam quod attinet, rectè profecto raram & admirandam illam inscribis: vix enim unquam simile quid observatum fuisse, tecum mihi fatendum est: quapropter, quicquid dicant invidiosi, prudenter fecisti, quod opus hocce divinum publici juris feceris. *Verè inquam Divinum*, quomodo enim fœtus extra uterum, aëri, eique frigidissimo, qualis fuit tum temporis, cum utero gestaret, expositus, à calore verò materno & vasis cotyledonibus remotus, ad perfectionem & maturitatem pervenire potuerit, hominis captum superat. Mirabilia itaque opera Dei etiamsi in omnibus rebus à Deo creatis appareant, in Medicina tamen, præcipuè in morbis sese patefacere, historia illa tua luculenter ostendit. Ideoque minimè erat à te omittenda, etiamsi à clarissimo ac longè celeberrimo Viro Dn. D. Sennerto, antea evulgata quoque fuerit. Non enim, ut tu quoque rectè addis, liber iste omnium ad manus pervenit, & ut de aliis quamplurimis regionibus taceam, profecto hujusmodi scripta aut tardè aut nunquam ad nos perveniunt. Observationes quoque de affectibus uterinis habeo plurimas, historiæ tamen tuæ minime æquiparandas. Interim tamen nonnullas earum nunc (ut par pari referam) tibi communicare non gravabor. Verum antequam ad earum narrationem me conferam, ad quæstiones, quas ex prædicto casu proponis, pro tenuitate ingenii mei, paucis respondere conabor.

Ad primam quæstionem responsio.

Quæris primò: *Ruptumne an dilatatum fuerit peritonæum?* Ego minime illud ruptum dilaceratumque fuisse, tecum sentio. Etiamsi enim ictus à pertica factus, & gravis, & magnus fuerit, cutem tamen & musculos vix læserat, multominus igitur peritonæum; quod, ut testantur anatomici, firmissimum validumque intestinorum & ventriculi tegumentum sit: substantia membranosum & molle; Potius itaque extenditur & relaxatur, quàm dilaceratur, præcipuè in fœminis, in quibus ab umbilico ad pubem usque validissimum est. At cùm in hac matrona ne cutis quidem aut musculi abdominis (quantum quidem ex historia colligere possum) insigniter læsi fuerant, multo igitur minus peritonæum, quod, uti dixi, validissimum est, musculisque quinetiam subjacet? Interim tamen duo incommoda ex ictu perticæ oborta fuisse, non dubito. Relaxationem nimirum aliquam peritonæi: & contusionem musculorum abdominis, simul & dolorem. Ille porrò, quum, ut Galenus & experientia fidem faciunt, attrahat, sequutus est concursus humorum in partem læsam. Hi verò quia pauci, & propter constitutionem subjecti, pituitosi & viscidi essent, ut inflammationem aut abscessum procrearent, minimè fuerunt apti. Remanserunt itaque in partibus musculosis, & quidem circa peritonæum, illudque paulatim laxum ac lubricum reddiderunt: imò etiam ita debilitarunt partem illam, ut cùm utero gestaret fæmina, facilimè relaxaretur, atque in saccum extenderetur. Illam porrò relaxationem atque extensionem peritonæi, circa foramina illa, circa quæ bubonocele fiunt in mulieribus, accidisse, tecum censeo.

In herniosis peritonæum dilatatum, non ruptum esse ostenditur.

Sed quid sentis, quæso, de herniosis, nonne in ipsis peritonæum disruptum esse putas? Multos quidem id asserere scio, verum ego ipsis subscribere non possum. Si enim disrumpitur, id ut circa foramina illa abdominis (quæ tamen verius, Laurentii verbis utor, productiones dixeris instar canalis elongati) fiat, necesse est: alioquin nunquam neque omentum, neque intestina in scrotum descenderent. At rupto ea in parte peritonæo, frustra fieret in sectione herniarum ligatura atque constrictio vaginæ, simul & abscissio testiculi. Peritonæum enim cum sit corpus, ut dixi, membranosum, nonne disrupto illo, partes disruptas ita retrahi, ut amplius conjungi, & filo ligari minimè possint, existimas? Deinde in herniosis peritonæum dilatari, non autem disrumpi, ipsa ocularis inspectio fidem facit. Aliquoties enim in herniosis post obitum, præcipuè in sene illo, cujus fit mentio obs. 65. Cent. 2. (qui insigni hernia intestinali per multos annos laboraverat) ea qua fieri potuit diligentia, locum affectum perlustravi, nunquam tamen quicquam aliud, præter dilatationem peritonæi, observare & reperire potui. Venæ nonne unica, eaque tenuissima membrana constant? attamen aliquando in monstrosam magnitudinem dilatantur; Varix cujus ego in præcedentibus meis ad te memini literis (quæ crassitiem brachii mei ad carpum excedebat) testis est; Nec est ut aliquis venam ruptam fuisse, existimet. Sanguis enim, ut Hipp. docet,

De varice monstroso.

docet, quamprimum in ventrem, hoc est, extra vasa sua profunditur, putrescat necesse est; At in viro isto nunquam computruit, ergo sequitur, venam non disruptam sed dilatatam fuisse. Concludo itaque, in fœmina ista peritonæum dilatatum non disruptum fuisse. Si enim in hydrocephalis cranium dilatatur, non autem disrumpitur, quemadmodum ex Observat. Cent. 1. & ex ipso cranio, quod tu in Musæo meo vidisti, apparet, quanto minus in hac fœmina peritonæum, quod forsan jam antea aliquoties in gestatione uteri distentum dilatatumque fuerat, disruptum fuisse, verisimile est? Peritonæum autem aliquando monstrosè extendi atque dilatari, sequens historia fidem quoque facit.

In hydrocephalis cranium non disrumpitur sed dilatatur.

Exomphalos monstrosa.

Anno 1607. Bernæ Helvetiorum quadragenariam mulierem obesam & pinguem (cui & præsidia nonnulla præscripsi) invisi. Illa in difficili partu relaxationem umbilici contraxerat, ex qua paulatim distento atque relaxato peritonæo exomphalos monstrosa sequuta fuerat. Umbilicus enim veluti saccus ingens extra abdomen propendebat: cum venter tamen suam debitam servaret proportionem. In capacitatem ventris retrocedebat nunquam. Interim tamen illa tam valido erat corpore, ut rem familiarem sine impedimento administraret. Hæc obiter: integram enim historiam habes apud *clarissimum Virum* Dn. D. Gregorium Horstium. Ante menses aliquot similem affectum in Germania, in nobilissima quadam ac singulari virtute prædita matrona, vidi. In illa tamen non umbilicus ipse, sed paulò supra ipsum peritonæum, veluti in saccum dilatatum conspicitur: in quo non solum omentum, sed & intestinum aliquod continetur. Aliquando enim murmur in ipso percipit, indeque in partu contraxit. Plura non addo: exempla enim, quæ tu ipsemet in medium adfers, tuam, meamque opinionem stabiliunt.

Ad secundam quæstionem responsio.

Secundò quæris: *Gravidane fuerit, nec ne, cum ictum exciperet?* Ego etsi hac in re nihil certi constituere queam, attamen ipsam tunc temporis nondum concepisse, verisimile mihi videtur. Si enim utero gestasset, proculdubio propter perturbationem animi, & imaginationem vehementiorem, ut in gravidis fieri consuevit, abortum fecisset. Exempla sunt in promptu: quorum nonnulla recensebo.

Gravida ex ictu bombardæ in coxam accepto, abortum facit.

Superiori æstate, in oppido Essen, in Marchia, matrona gravida cum casu ictum bombardæ in coxam dextram, non quidem globo, sed charta madefacta, & dentibus masticata, reciperet, protinus doloribus partus correpta fuit: & aqua, quæ fœtum comitari solet, paulò post effluxit. Sequenti die fœtum non tantum mortuum, verum etiam nigrum, quasi pulvere tormentario infectus fuisset, edidit. Historiam integram, & quomodo à me divino aspirante numine, à gravissimis, quæ supervenerant, symptomatibus, restituta fuerit, posthac in observationibus meis videbis.

Gravida videns infantulum cadentem abortum facit.

Mense Julio Wormatia Lausannam rediens, cum Bingæ Brisgoviorum, propter certas causas, apud Nobilissimum ac strenuum Virum, Dn. Franciscum Conradum à Sickingen, Serenissimi Principis ac Domini Dom. Maximiliani Archiducis Austriæ, &c. consiliarium prudentissimum, & Satrapam in Staufīen vigilantissimum, per dies aliquot hæsissem, matronem quandam honestam, D. Pauli Hartmanni, Nobilissimi ac strenui viri Dn. Christophori von Amptringen œconomi uxorem, ibidem vidi. Illa cum gravida, quadam die vicini fui infantulum ex alto quodam muro in terram corruere videret, supra modum perterrefacta atque commota fuit; nihil aliud sibi persuadens, quam infantulum istum omnia sua confregisse membra: & aut in ipso casu, aut paulò post vitæ suæ finem facturum: cum tamen ne minimam quidem læsionem ex casu isto, quantumvis periculi pleno, receperit, & etiam nunc in vivis sit. Mansit gravida ista in istis angustiis & animi perturbationibus per aliquot septimanas. Tandem verò non absque maxima difficultate fœtum edidit: sed mortuum: habens omnia sua membra veluti confracta: & mirum in modum contorta. Sed, quod summopere admirandum, indutus fuerat infantulus prænominatus, cum ex alto delaberetur, veste quadam alba, undique fimbriis rubris adornata: quæ rubræ etiam fimbriæ in fœtu isto mortuo evidentissimè apparebant: Post infelicem tamen huncce partum, bis, si rectè memini, feliciter peperit. Hæc ex relatione ipsius mariti Dn. Pauli Hartmanni accepi.

Alia Observatio.

Aliud exemplum, non minus memorabile, mihi communicavit Dn. D. Dan. Daniel, apud Dusbergenses Clivorum Medicus longè celeberrimus, amicus meus singularis, hunc in modum se habens. Matrona gravida, cum duos inter se confligentes videret, & ex eis unus gladio perfoderetur, nec non mortuus in terram corrueret, supra modum perterrefacta & perturbata, (exclamando, & nomen Domini, pro eo qui cecidit, invocando) manu dextra oculos obvelavit. Eadem die doloribus partus correpta fœtum mortuum, cui caput ab oculo ipso, ad occipitium usque perfossum erat, edidit.

Alia Observatio.

Giessæ matronam gravidam propter incendium obortum perterrefactam, post triduum infantem vivum, sed undique maculis igneis contaminatum edidisse, Dn. Horstius ad me scripsit. Plura hujus rei exempla, ex quibus ictum perticæ, absque abortu vix fieri potuisse, videre liceret, quamvis autem plura in medium producere possem: Ne autem prolixior sim, his contentus ero, ex quibus quantum & quid in prægnantibus efficere possit perturbatio animi, fortisque imaginatio, satis superque apparet. Post actum itaque ipsam concepisse, credibile est. Deinde accrescente fœtu, quum uterus de die in diem gravior fieret, & partem illam abdominis, à pertica læsam, præ cæteris debilem, & (propter affluxũ & concursum humorum pituitosorum viscidorumve) lubricam ac laxam reperiret, totus in partem læsam debilioremq; decubuit, & peritonæum magis magisque distendit. Herniosis, etiamsi intestina semper eandem ferè servent constitutionẽ, neque quemadmodum uterus gravidus, accrescant, idem tamen accidere, quotidie observamus.

Quando-

Quandoquidem ex minima relaxatione peritonæi, tota moles intestinorum in partem illam decumbit, herniamque aliquando monstrosam procreat.

Ad 3. quæst. responsio. Tertiò *extuberantiam illam in inguine, ne longius extra abdomen excideret, ab initio fascia apta, prohibere potuisse, sæpissimè in matronis, bubonocele laborantibus expertus sum*: imo aliquando uterum ipsum, ne excideret, fascia prohibui. Ante annum à nobili quadam matrona in consilium adhibitus fui: huic continuò ferè, inprimis ambulando uterus ante ostium propendebat. Ego instrumentum adaptavi: quo collo matricis imposito uterus ita in loco suo retinetur, ut sive pedes incedere, sive curru vehi, sive quovis alio modo corpus movere velit, id sine molestia & difficultate perficere facile possit. *Fuit autem hernia illa uterina oblonga hanc ob causam,* 1. quia fœtus (ut tu quoque doces) non in globum contortus, sed erectè in utero continebatur. 2. quia foramen, per quod uterus prolapsus fuerat, angustum. In herniosis utplurimùm idem accidere solet. Quam diu enim foramen angustum est, hernia figura oblonga propendet: insigniter verò dilatata productione peritonæi, sive vagina, in rotundum adeò extenditur scrotum, ut membrum virile aliquando appareat. In matronis verò sanis, cum utero gerunt, venter rotundus est: peritonæum enim undiq; æqualiter extenditur.

Ad 4. quæstionem.

Ad 5. quæst. responsio. *Rectè simul & prudenter, absque omni contradictione, fecerunt Medici Wittebergenses, quod sectionem Cæsaream instituerint.* Uterum enim extra abdomen prolapsum, à fœtu quinetiam dilatatum, atque extensum per foramen. Illud angustum, in ventrem nunquam retrudi potuisse, quis est qui ambiget. Si enim in herniosis aliquando intestina in ventrem, ut ego aliquoties observavi, reponi nequeunt, quanto minùs in hac matrona uterus, cùm ut habet historia, post sectionem, & extractionem fœtus, solus ob ejus magnitudinem in ventrem reponi non potuerit? Prius itaque delatandum fuisset foramen abdominis: quemadmodum nonnunquam in herniosis, si intestina in scroto intumuerint, fieri solet. Verum & dilatationem illam, tum propter dolorem, tum etiam propter hæmorrhagiam aliasque causas absque maximo periculo matris, simul & infantis, fieri minimè potuisse arbitror. Deinde quia uterus per tot menses, unà cum fœtu extra abdomen propenderat, non erat ad ipsum excipiendum locus satis aptus, & capax in ipso ventre. Per totum enim tempus gestationis, omnia, quæ ad uterum, & fœtum excipiendum sunt necessaria, paulatim [illegible] disponunturque. Intestina crescente fœtu, & dilatato utero, retrocedunt; Hepar, lien & ventriculus, versus diaphragma blandè reprimuntur; peritonæum simul & musculi abdominis, prout fœtus accrescit, sensim extenduntur, dilatanturque omnia ad partum naturalem, natura, divino quodam instinctu præparat atque disponit: idque sine periculo, quia sensim fit, & absque violentia. Cum violentia verò absque læsione prædictarum partium reponi non potuit. Sed ponamus casum, abdomen absque insigni periculo dilatatum, uterum quin etiam & in ipso contentum fœtum, feliciter in ventrem repositum fuisse, partus tamen naturalis, quomodo consequi potuisset, non video. Ut enim de reliquis impedimentis, quæ adesse poterunt, taceam, hoc unicum, nimirum incisio musculorum abdominis, ad partum naturalem impediendum sufficiens erat. Quantum enim compressio musculorum abdominis in partu sit necessaria, sciunt Medici, at hîc ratione vulneris, fieri non potuisset.

Ad sextam quæstionem responsio. *Medici, quod post partum Cæsareum uterum sutura non conjunxerint, meo quidem judicio prudenter fecerunt.* Utero enim à contentis evacuato, labia vulneris per se facilè, ut Roussetus de partu Cæsareo testatur, concidunt, & arctè conjunguntur. Deinde post partum, ut sanguis & quicquid præter naturale in utero superest, paulatim evacuetur, perquam necesse est. At quia in hac fœmina (ut verisimile est) naturalis via occlusa fuit, non erat occludenda via illa præternatutalis & arte facta. Cutim verò quod consuerint, rectè fecerunt; Alioquin uterus, aëri expositus, protinus alterationem & putredinem aliquam contraxisset ægramque mox è medoi sustulisset.

Sed aliquis forsan partem illam uteri, quæ per tot menses extra abdomen propenderat, filo ligasset & abscidisset; Neque omninò rejicienda fuisset operatio hæc, gangræna enim, quæ postea supervenit, ut verisimile est, hoc modo evitari potuit. Deinde mulierem absque utero vivere, imo & ad coitum aptam esse, multis exemplis & observationibus demonstrant Avenzoar l. 2. tract. 5. cap. 4. Franciscus Roussetus lib. de partu Cæsareo. Casparus Bauhinus in appendice libri Rousseti. Verùm operatio, & abscissio hæc, ut tutò fieret, hæc obstabant. Primò quia reliqua pars uteri, in ventre abscondita, ut necesse erat expurgari non potuisset. Via enim ad id à natura destinata, ut antea quoque dixi, procul dubio occlusa fuit: hinc retento sanguine, gravissima symptomata & mors consequuta fuissent. Deinde quia imposterum ad procreationem inutilis fuisset fœmina illa. Totus enim ferè uterus decidisset. Potuisset quidem concipere, Ea enim omnia quæ ad conceptionem necessaria sunt remansissent integra, emisissent insuper semen, non minus ac fœmina illa, cujus meminit Dn. Bauhinus in suo in lib. Rousseti Appendice, sed an fœtum usque dum maturus fuisset, gestare potuisset, vix credibile est. Nimis enim angustus fuisset locus, nec unquam uterus propter partem ablatam, sese satis extendere & dilatare potuisset, & proinde abortum maximo cum vitæ discrimine fecisset. In partu enim nisi uterus, prout fœtus sese ex una in alteram partem projicit & circumvolvit, extendatur, ut plurimum parturiens simul & fœtus ipse, versantur in periculo vitæ. Quapropter qui scirrho uteri laborant vix parere posse observavi, cujus rei veritatem ex sequenti historia videre poteris. Illam etsi clarissimo atque doctissimo viro Dn. Andreæ Weickio Medicinæ Doctori, amico meo singulari inscripserim, & quartæ Centuriæ observationum mearum inserere constituerim, attamen quia hoc loco ad institutum nostrum quadrat,

Uterus non est ad vitam necessarius.

Qui scirrho uteri laborant sine periculo parere non possunt.

drat, illam hic subjungendam esse, visum est: sic autem habet.

Mulier scirrho matricis laborans una cum foetu moritur.

Anno 1611. Dn. Andreæ Morge, Arcis Mons dicta (quæ inter radicem montis Jurati & lacum Lemannum sita est) Oeconomi uxor, matrona pia atque honesta, cum quinto utero gestaret, & finem noni mensis imprægnationis attigisset, doloribus partus correpta fuit 24. Maji circa horam decimam matutinam, cum pro more, & quidem cum voluptate & appetitu pransa fuisset. Dolores parturientium tam acerbos & motus fœtus tam vehementes ac impetuosos fuisse, ut vix unquam simile quid observatum fuerit, adstantes matronæ referebant: quapropter vires illicò mirum in modum prostratæ fuerunt. Circa horam tertiam pomeridianam lipothymia & horrores maximi supervenerunt: quo tempore fœtum in utero matris animam reddidisse verisimile esse mihi videtur. Dolores enim & conatus ad parturiendum ab eo tempore cessarunt, nec fœtus sese movebat amplius. Ego accersitus, circa undecimam noctis ad ipsam perveni, tum pulsus ferè nullus, extremitates frigidæ erant, & sudor frigidissimus totius corporis aderat, brachium quoque dextrum fœtus extra vulvam propendebat; Quapropter mortem in propinquo esse, prædixeram. Ne itaque inventionem meam, extrahendi fœtum mortuum, quæ hactenus in multis & quidem in deploratis, per Dei misericordiam feliciter mihi successit, apud vulgos & imperitos odiosam atque suspectam redderem, manum adhibere nolui. Adstantium tamen, & ipsius ægræ precibus commotus, statim nonnihil confectionis Alkermes, aqua cinamomi, parumque vini dissolutæ, propinavi. Postea quia genitalia refrigerata, & velluti arida erant (quandoquidem ne gutta quidem sanguinis aut humoris profluebat) sacculum ex radicibus, herbis, floribus & seminibus emollientibus, relaxantibus & dolorem lenientibus calidè applicui; Unguento quinetiam emolliente imum ventris, coxas, os sacrum & genitalia inunxi. Tandem eodem unguento inuncta manu, situm fœtus expiscari cœpi: qui etsi omninò præternaturalis esset, ut postea dicam, & brachium dextrum extra collum matricis propenderet, caput tamen, quod pectori incumbebat, (prius inuncto, & clementer intruso brachio infantis) versus ostium uteri adduxi: Verum quum uterus, & ipsius collum propter virium & expultricis facultatis summam imbecillitatem, supra modum clauderetur, adeoque constringeretur, ut manus mea compressionem sufferre non posset, ab opere desistere coactus fui. Brachium mox iterum sponte excidit, & sequenti die, circa horam decimam matutinam naturæ satisfecit.

Quæ in dissectione reperta.

Ego admiratione captus, quænam causa esse potuerit, quod fœmina illa, alioquin sana, tam citò extincta fuisset. Suasi ut cadaver incideretur, & causa mortis investigaretur. Aperto itaque ventre, vacuum ipsius sanguine seroso repletum reperi. Propter ingentes enim dolores, & violentum motum fœtus, venæ nonnullæ in parenchimate hepatis, & circa os sacrum ruptæ fuerant; atque ex ista profusione sanguinis, mortem subsequutam fuisse in controversiam revocari non potest. Porrò situs fœtus talis erat. Caput collo matricis proximè adjacebat, brachium dextrum, quod lividum extra collum matricis propendebat. Crura versus pectus & caput infantis ita reflectebantur, ut pedes in vertice conjungerentur. Brachium sinistrum hypochondrio dextro ita erat impositum, ut crura in ipso poplite amplecteretur. Exempto fœtu scirrhum durissimum, qui magnitudinem capitis infantis ferè adæquebat, inveni. Ille autem, utero non simpliciter adhærebat, sed ipsum corpus uteri in scirrhum concretum, atque induratum fuerat. Porrò scirrhum huncce causam mortis fuisse, nemo abnuere potest. Quandoquidem uterus ratione hujus scirrhi, ita angustus fueras, ut tempore partus sese extendere non posset. Et quia fœtus maturus & vegetus, talem impetum fecerat, ut venæ rumperentur, & hæmorrhagia sequeretur. Simile ferè exemplum habes observ. 67. Cent. prim.

Ad quæstionem septimam responsio.

Membranam illam, quæ obductus fuit uterus, rectè nominat Dn. D. Sennertus *purulentam.* Non enim fuit membrana vera, & recenter procreata, sunt enim membranæ partes spermaticæ, nec facilè regenerantur; Sed fuit aliquid præternaturale, ex viscida materia, à natura procreatum, idque in eum finem, ut subjectæ partes tegerentur, & ab injuria aëris vindicarentur. In hunc quoque finem natura in vulneribus capitis fungos producit. Cum enim aër, præcipuè frigidus; Ut Hippocrates & experientia testantur, cerebro & proinde omnibus partibus nervosis, sit inimicus, talis est naturæ (dummodo fuerit valida) industria atque providentia, ut partes nervosas, si denudatæ fuerint; Tegumento aliquo munire studeat: Hinc fiunt in vulneribus capitis, in quibus cerebrum insigniter detectum est, fungi; De quibus vide observationem 15. Cent. 1. Item observ. 36. Cent. 2.

Fungi in quem finem in vulneribus capitis procreantur.

Fungus in vulnere juncturæ exortus.

In vulneribus juncturarum idem me vidisse memini: Anno enim 1585. cum adhuc tyro essem in arte cheirurgica, & Hildenæ parentes inviserem, perque dies aliquot apud ipsos moram traherem, ad cauponem quendam ibi in vicinia habitantem accersitus fui. Is sibi vulnus & magnum & profundum securi ipsi juncturæ pedis inflexerat; Ex quo post dies aliquot fungus carnosus exortus est. Is partibus nervosis denudatis ita adjacebat, ut aër illas offendere non posset.

Alia Observatio de fungo ex vulnere exorto.

Simile quid ante paucos annos mihi observare contigit. Paterniacensis quidam Adamus Perinus nomine, cum ingentem & nodosum truncum arboris, pulvere tormentario findere vellet, & nimis imprudenter ab trunco appropinquaret, junctura ipsius pedis dextri, ab ipso trunco (cum in partes dissiliret) per medium ferè dissecta fuit; Cum ingenti contusione, & sanguinis profusione. Ego protinus advocatus, quæ sanguinem sistunt, humores repellunt, & dolorem leniunt ab initio applicui, & statim enema exhibui: quo rejecto, venam ejusdem brachii incidi: Eamque victus rationem quæ in magnis & nervosarum partium vulneribus convenit, instituti. Post cœnam ratione doloris nonnihil laudani exhibui: quo facto utcunque quievit ea nocte. Sequenti

quenti die pharmaco corpus à pravis humoribus exoneravi. Dolores etsi usque ad quartum satis acuti essent, paulatim tamen remiserunt, & brevi vulnus ad suppurationem pervenit. Circa septimum porrò diem morbi fungus carnosus adeò magnus, ut totum vulnus adimpleret, subjectasq; partes omnes nervosas cooperiret, ipsisque veluti pulvinar adjaceret, in ipso vulnere exortus est. Ego interea institutam methodum minimè mutavi: Sed præcipuè in hoc laboravi, ut adfluentes humores repellerem, doloresque lenirem: Reliqua omnia usque ad diem decimum quintum naturæ commisi. Elapso decimo & quinto die, ea quæ mediocriter exsiccant, absque tamen acrimonia applicui. Curatio ita ad votum successit, ut divino aspirante numine, intra hebdomadas quinque, pristinæ sanitati restitutus fuerit: ita quidem ut deinceps absque baculo per annos ferè octo, usque dum Deus illum peste ex hac vita evocaret, incederet. Historiam hanc recensere volui, ut juniores cheirurgi ex illa ediscant, hujusmodi fungos summo naturæ beneficio & quidem, uti dixi, in eum finem, ut subjectæ partes ab injuria aëris vindicentur procreari: Et propterea non temerè auferendos esse.

Caro fungosa in ossibus denudatis, in quem finem à natura producta.

In ossibus denudatis, eadem est naturæ industria. Cum enim aër ossibus denudatis sit adversissimus, ea statim carne aliqua fungosa tegit natura: sub qua nihilominus partem illam ossis ab aëre aut medicamentis, vel etiam à serra, veluti in abscissione membrorum, alteram, paulatim separat & per carnem illam fungosam expellit: os verò carne solida & laubabili tegit. Itaque non satis rectè nec prudenter faciunt nonnulli, qui in ossibus denudatis quotidiè ferè (ut ego apud nonnullos vidi) scalpris os abradunt. Hinc multoties ex recenti vulnere fiunt ulcera maligna, atque diuturna. Hæc ego perpendens nunquam in ossibus denudatis (nisi caries profunda fuerit, veluti in lue venerea) utor scalpris, sed pulverem aliquem catagmaticum, aut euphorbium pulverisatum, quod in ossibus denudatis, uti observatione 92. Cent. 2. demonstravimus, præstantissimum & absque omni periculo applicari potest, quotidiè inspergo; neque ab usu horum medicamentornm desisto, donec os squamam abjecerit. Interim quoque, ne labia vulneris conjungantur, & ante casum ossis coalescant, quantum quidem possum, radicibus gentianæ, spongiis præparatis, & similibus impedio. Sed & ossa carne & periostio suo denudata, non semper, uti existimant practici quamplurimi, ab aëre alterari, & squamam abjicere, suo quoque tempore, in observationibus meis exemplis declarabo.

Error qui in ossibus denudatis committitur.

Ossa periostio denudata non semper ab aere alterantur.

Ad quæst. octavam responsio.

Gangrænam illam, quæ tandem supervenit, ex interceptione spiritum, & penuria alimenti ortam fuisse, verisimile mihi videtur. Abdomen enim simul & ea pars uteri, quæ extra abdomen prolapsa fuerat, perexiguas habet venas atque arterias: hæ autem quum tempore gestationis supra modum elongatæ, extensæ & proinde veluti aridæ factæ essent, non potuit spiritus & alimentum per tam angustas vias, post partum satis copiosè descendere, partesq; longinquas nutrire. Extinctus itaque paulatim fuit calor nativus, & supervenit gangræna quæ arte prohiberi non potuit. Sed objicies forsan: Cur extinctio illa coloris nativi, tempore gestationis, aut paulò post partum non acciderit? Respondeo, sanguinem & nutrimentum tempore gestationis, motu quodam naturali, pro nutritione fœtus, copiosè ad partes illas defluxisse: post partum verò, motum illum naturæ paulatim cessasse: & sanguinem illum qui anteà ad uterum fluebat, ad mammillas aliasque partes destinatas, retrocessisse.

Objectio.

Solutio.

Ad quæstionem nonam responsio.

Lipothymiam quæ ex improviso supervenit, & mortem intulit, imò & eo ipso tempore cum vix ulla amplius de recuperanda integra sanitate spes superesset, ex occulta quadam malignitate, ex præcedente gangræna progenita & in vasis contenta, ortam fuisse, tecum arbitror: simile enim quid, ut sequens historia fidem facit, mihi observare licuit.

Ex secundina retenta tandem mors sequuta.

Anno 1609. 16. Februarii Nobilis quædam matrona, sed in primis pia, & singulari virtute prædita, Dn. Maria Peliseria, excellentissimi atque doctissimi Viri Dn. Samuelis Weis, Inclytæ Reipubl. Bernensis Commissarii generalis conjux Bernæ Helvetiorum circa octavam matutinam puellam feliciter peperit. Post partum sanguis quidem copiosè effluxit, secundina verò remansit in utero. Illam quum obstetrix manu non extraxisset, multa variaque medicamenta ad ipsam expellendam, eaque omnia calida, veluti decoctum sabinæ, pulegii, rutæ, aristolochiæ, & similium, adstantes matronæ exhibuerunt: sed frustra omnia. Remansit enim secundina utero, ad decimum octavum ejus mensis diem: dum circa horam decimam noctis natura illam sponte, sed putridam fœtidamque expelleret. Ego una cum clarissimo Viro Domino Paulo Lentulo, ejus Reipub. Doct. Medico celeberrimo, piæ memoriæ accersitus, ipsam febri continua & ardenti laborantem invenimus, lipothymiæ, angustia pectoris, vigiliæ & inquietudines tales aderant, ut ab eo tempore, quo doloribus partus correpta fuerat, somnum capere minimè potuerit. Cæterùm etsi secundina, si adstantibus credendum est, integra elapsa esset, nihilominus tamen materia, veluti sanguis corruptus & putridus, sed ita fœtidus ut suo fœtore totum conclave adimpleret, per pudenda extillavit continuò: quæ porrò materia & fœtor, internam aliquam putredinem arguebant. Aderat præterea & fluxus alvi, procul dubio propter imbecillitatem retentricis facultatis. Nos eâ, qua fieri potuit diligentia, symptomata ita debellavimus, ut omnia ferè salva viderentur, sed fefellit nos opinio, quarta enim Martii, qui fuit decimus septimus morbi, cum præcedens nox utcunque quieta fuisset, & circa septimam matutinam, jusculum sumsisset & haustum vini bibisset, per horam quinetiam ferè integram mecum de morbo suo, infantulis & rebus domesticis confabulata fuisset, ancillas, ut lectum sternerent, advocandas jussit. Quæ cum è lecto illam elevarent, & in sedem collocarent, in lipothymiam incidit, & protinus imò & in eo ipso momento, & antequam ego ex proximo cubiculo accurrerem, vitam cum morte commutavit. Utinam igitur obstetrices omnes illam ha-

berent industriam, ut secundinam (quod tamen facilè & absque periculo fieri posse, sæpissimè me edocuit experientia) manu, antequam ostium uteri claudatur, extrahere possent. Sæpissimè enim parturiens in excludendo fœtu vires adeò consumit, ut postea secundinam expellere non possit: præsertim in abortu. Abortiones enim, inquit Hippocrates, majorem molestiam quam partiones afferre solent. Neque enim circa violentiam abortio contingit, sive ex medicamento, sive potione vel cibo, vel subdititiis medicamentis, vel ex re alia quapiam contingat. Ut enim (quemadmodum *Dn. Hector Schlanovius* Reip. Wormatiensis D. Medicus, amicus meus singularis, libro de vasis umbilicalibus, & alii scribunt) poma matura de arboribus spontè sua decidunt, cruda verò & immatura, nonnisi magno labore, aut ventorum impetu à suis pediculis avelluntur, ita cum secundinis accidit; quæ tempore partus maturo & legitimo, sponte sua facilè natura à vasis uteri quibus cum interventu cotyledonum per contiguitatem connectebantur, divelluntur. In abortu verò & partu præmaturo, nonnisi magno molimine disrumpuntur.

De morbis mulier. l.1. sect.5.

N.B.

Duobus autem modis secundina, post partum retenta educitur: manu scilicet, & medicamentis: sed videamus nunc, quænam sit tutior via. Quantum ad medicamenta illa, nisi beneficio naturæ de potentia in actum redacta fuerint, operari non possunt. Deficiente enim natura, frustrà laborat Medicus: frustraque exhibet medicamenta. Sed & antequam natura præcedentib⁹ doloribus prostrata, novum robur acquirere possit, requiritur tempus. Interim ostium uteri contrahitur & clauditur, putrescitque secundina, & putredine sua adjacentes partes inficit, corrumpit, viresque magis magisque prosternit, uti ex præallegata historia videre licet. Deinde, quia medicamenta, quæ fœtum mortuum & secundinam expellunt, plerumque (præter pauca, quæ id proprietate quadam occulta & specifica perficere posse, à Domino D. Schlanovio & aliis proponuntur) calida, imò calidissima, partes internas supra modum excalefaciunt: hinc febris, inquietudines, vigiliæ, aliaque symptomata accrescunt, atque utplurimùm mors ipsa sequitur, præstat itaque illam manu extrahere: Idque statim post partum, & antequam ostium uteri claudatur, faciendum est.

Secundina duobus modis educitur.

In illa autem operatione, ut circumspectè & prudenter procedat cheirurgus, aut obstetrix, ne loco secundinæ uterum accipiant, extrahantque necesse est. Id enim ante paucos annos in Belgio evenisse Dn. D. Henricus Stapedius, Medicus longè celeberrimus, & amicus meus plurimum honorandus, superiori anno Coloniæ Agrippinæ mihi retulit, obstetrix enim cum post partum secundinam extrahere vellet, & ipsius loco uterum arripuisset, extraxissetque, tandem quoque abscidisset, eadem die perperam naturæ satisfecisse, mihi aliquoties affirmavit. Quapropter magistratum, cui salus subditorum à Deo commissa est, moneo atque adhortor, ut neque Cheirurgis, neque obstetricibus hujusmodi operationes, tam magni momenti, exercendas concedat, nisi à Medicis eruditis, sed inprimis in hac operatione exercitatis, prius edocti, examinatique fuerint.

Obstetrix loco secundinæ uterum extrahit.

Ad quæstionem illam, quam ex secunda historia tua proponis, jam paucis respondeo. Nimirum peritonæum in primo partu procul dubio aliquo modo læsum fuisse; non tamen usque adeò, ut bubonocele inde sequeretur. Quum autem toties utero gestaret, & pars illa peritonæi, in primo partu malè affecta, continuò ferè propter impraegnationes frequentes afficeretur, paulatim adeò debilitatum fuisse, ut affluentes humores facilè recipere, verisimile esse mihi videtur. Illi autem, quia (uti antea quoque demonstratum fuit) ratione subjecti, pituitosi, viscidi & lenti essent, peritonæum tandem adeò laxum & lubricum reddiderunt, ut cum ab utero gravido premeretur, facilimè cederet, & in sacculum illum relaxaretur. Atque hæ sunt, clarissime atque doctissime mi *Dn. D. Doringi*, quæ ad quæsita Tua, ex duabus istis historiis admirandis atque raris, pro tenuitate ingenii mei respondere potui, Tu ut omnia amicè, de quo tamen minimè dubito, interpretari velis, plurimum rogo. Porro ut par pari referam, observationes nonnullas singulares, de extractione fœtus mortui, T. Exc. communicare visum est. Inprimis autem quàm feliciter uxori meæ charissimæ inventio mea, extrahendi fœtum mortuum succedat, trium matronarum exemplis, quas intra annum, per singularem Dei misericordiam atque clementiam, ex evidentissimo mortis naufragio, ad vitam revocavit, recensebo.

Ad quæstionem in secunda historia propositam responsio.

Maria, Jacobi Clerici civis Lausannensis uxor, matrona tenella, constitutione corporis sicca, cum novies utero gestaret, & ad legitimum pariendi tempus usque pervenisset, fœtum tamen excludere non posset, uxor mea advocata fuit. Illa quum fœtum mortuum esse, certis indiciis cognovisset, manum, ut situm fœtus exploraret, adhibuit. Situs autem planè præternaturalis erat. Venter enim simul & vasa umbilicalia, (quæ veluti in globum obvoluta contortaque erant) sese ante ostium uteri offerebant, pedes, brachia, & caput retrorsum ita reflectebantur, ut ferè conjungerentur. Dolores & conatus ad parturiendum aderant maximi; vires tamen adhuc constabant. Injunctis genitalibus, ventre, atque coxis oleo liliorum alborum, & amygdalarum dulcium, pinguedine gallinæ & anseris, manu quoque eodem unguento inuncta, atque in uterum immissa, fœtum paulatim ita volvebat, ut caput sensim ad ostium uteri adduceret: quo facto ipsum feliciter extraxerit, sed mortuum. Mater brevi convaluit, & huc usque optima sanitate fruitur.

De extractione fœtus mortui.

Observat.

Linimentum.

Anna, Petri Belleti civis Lausannensis uxor, corpore utcunque valida, cum tertiò concepisset, doloribus partus correpta fuit 26. Novemb. Anno 1612. Aqua quæ fœtum comitari solet, statim effluxit, & dolores quam maximi & continui supervenerunt: obstetrices accersentur plurimæ; sed frustra. Tandem per dies novem-

Observat. secunda.

novem doloribus istis gravissimis debilitata, & cum uxor mea in ipsius subsidium vocata fuisset, misellam illam veluti in mortis agone reperit. Propter ingentes enim, longosque dolores, vires ita erant prostratæ, ut pulsus vix persentiri posset. Inquietudines aderant maximæ, vigiliæ, sitis inexhausta; lipothymiæ item frequentes, propter fœtum semiputridum supervenerunt. Implorato itaque prius Numine Divino, & de præsenti periculo facto prognostico, operationem sequenti Methodo aggressa est. Primò alvum, quæ constipata fuerat, enemate communi subduxit. Mox potiunculam ex confectione Alkermes, aquâ cinamomi, buglossæ & boraginis dissoluta, exhibuit. Et quia genitalia veluti arida & refrigerata, (aqua enim, quæ fœtum comitari, & ostium uteri lubricum reddere consuevit, ab initio effluxerat) sacculum ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, & dolorem lenientibus, calidè applicuit: ventremque, coxas, os sacrum, & ostium uteri linimento, in præcedenti operatione præscripto inunxit. Tandem inuncta manu, eâque clementer in uterum immissa, situm fœtus exploravit. Is autem præcedenti ferè contrarius erat, Lumbi enim ante ostium uteri sese offerebant. Caput & pedes sursum versus diaphragma reflectebantur. Brachia verò deorsum: & ita quidem, ut è regione ossis sacri conjungerentur, & extra collum matricis propenderent. Obstetrices enim adeò protraxerant manus, ut brachia mirum in modum prolongata essent. Vasa umbilicalia crurâ bis obvolvebant. Operatio quidem difficillima & laboriosa fuit: nihilominus tamen feliciter successit: & brevi absoluta fuit. Et quamvis fœtus, ut antea dixi, semiputridus esset, & procul dubio putredine sua, tam uterum, quam partes nobiles mirum in modum læserat, puerpera tamen per Dei misericordiam brevi convaluit, & ad hanc usque diem 3. Mens. Decemb. anni 1613. quo hæc scripsi, apud nos vivit, & quidem feliciter.

De præstantia lapidis Bezoardici exemplum memorabile.

Cæterum præstantiam lapidis Bezoardici, in hac ægra evidentissimè observavimus. Secunda enim die post partum quum propter putredinem præcedentem, & errorem in victus ratione commissum, febris aliaque symptomata adaugerentur, & lipothymiæ iterum supervenirent, ad grana octo lapidis subtilissime pulverisati, parumque confectionis alkermes, ex aqua cinamomi, sine vino destillata, exhibuit. Post paucas horas à sumpto medicamento sudor copiosè erupit: atque eadem die insignis mutatio morbi sequuta est. Subsequentibus diebus eandem potiunculam, non minori cum fructu exhibuit. Ego quid in memetipso de præstantia lapidis bezoardici observaverim, hic prætereundum non dico. Ante annos enim duos, cum autumni tempore quartanâ continuâ, eaque periculosa laborarem, & quadam die (prius tamen aliquoties rhabarbaro, sena, agarico, polypodio, & similibus expurgato corpore) ad grana 8. lapidis bezoardici, confectione Alkermes, & aqua cinamomi distillata sine vino, mixti, sumpsissem, eadem die, etsi non curata fuerit febris, ita tamen ejus symptomata mutata fuêre, ut ex continua facta sit intermittens, deinceps de quarto in quartum diem tantummodò me infestaret. Deinde iterum melanagogis expurgato corpore, & aliquoties iterata potione ex lapide bezoardico, paulatim restitutus fui. Addo autem confectionem Alkermes, & aquam cinamomi, non solum quod cor, partesque nobiles roborant, verum etiam ut sint veluti vehiculum lapidis, qui alioquin tardè operatur.

Aliud de præstantia lapidis Bezoardici exemplum.

De extractione fœtus mortui. Observ. 8.

Hoc anno 9. Januarii, similis casus hic Lausannæ accidit: quem paucis tibi recensebo. Anna Bergeri M. Johan. Quebay uxor, matrona pia atque honesta, ætat. suæ 50. circiter annorum corpore tenella, cum 3. utero gestaret, 6. mense impragnationis, sanguis ex collo matricis ipsi profluere cœpit, & quidem continuò. Quum autem nullum adhiberet remedium, paulatim copiosior prosiliit sanguis nihilominus tamen (quæ res admiratione non vacat) fœtum ad constitutum terminum usque gestavit. Tum parturientium doloribus & quidem maximis, simul & vomitu correpta fuit. Sanguis quoque tam copiosè perfluebat, ut post partum in pavimento cubiculi ipsum catillo colligere necesse esset. Hinc vires adeò prostratæ fuerunt, ut adstantes omnes ut & ipsa obstetrix, de recuperanda valetudine desponderent animum. Suasu itaque & consilio Reverendi ac doctissimi Viri Dn. *Johannis Guibaudi* civis & Ecclesiæ Lausannensis verbi divini ministri fidelissimi, ejusdem parturientis cognati, periculum præsens animadvertentis, uxor mea advocata, ipsam veluti in agone mortis invenit. Sudor enim frigidus totius corporis aderat, extremitates frigidæ erant: mens ita commota atque perturbata, ut ferè ratione atque intelligentiâ privaretur. Porrò etiamsi mors in propinquis esse videbatur, attamen quia nostrates legem illam Regiam, quâ cautum erat, prægnantem mortuam, nisi prius excisus esset fœtus, sepelire, ut plurimum observant, petierunt parentes, & ipse maritus, ut an fœtum, (qui alioquin post obitum excidendus erat) dum viveret, extrahere posset, tentaret. Adhibita itaque manu feliciter illum nullo adhibito instrumento, sed sola manu eduxit: mortuum tamen. Curatio quoq; adeò ad votum successit, ut puerpera maxima cum admiratione omnium brevi convaluerit, & ad hunc usque diem 4. Decemb. 1613. quo hæc scripsi optimè sese habeat. Situs omninò præternaturalis erat, & hepar uterinum (quod notandum) ab ipso utero separatum, ad ipsumque ostium uteri usque propendens, repertum fuit: hinc hæmorrhagiam illam insignem, in ipsis parturientium doloribus ortam, provenisse, certum est.

Dig. lib. 11. tit. 8. de mort. infer. & sepul. ædif.

Prægnans mortua an cum fœtu sit sepelienda.

Cæterum antequam ulterius progrediar, quorundam diffamatorum atque insidiosorum hominum impudentia, simul atque inscitia notanda est. Illi enim, si Medicus aut Cheirurgus abdomen prægnantis mortuæ inciderit fœtumque extraxerit, rem crudelem simul & inhumanam esse exclamant, quod dicere profectò insulsum, parumque modestum est; quasi verò

verò Medicus fidelis, crudelis censeri debeat. Hoc sanè genus hominum, si finem Medici rectè perpenderent, nihil crudelitatis, nihilque inhumanitatis, in hac operatione invenirent, quin potius illam non solum necessariam & licitam, sed ab ipsis quoque Ethnicis, ut postea dicam, approbatam & sancitam esse, Christianamque insuper charitatem eam à nobis requirere intelligerent, perciperentque.

Duabus de causis abdomen prægnantis mortuæ inciditur. 1.

Duo autem in hac operatione quærit Medicus aut Cheirurgus. Primò ut situm fœtus in utero exactè annotare possit. Id enim quam Medicis simul & Cheirurgis, in extractione fœtus mortui sit necessarium, omnibus qui hanc operationem aliquando administrarunt satis superque cognitum est. Et quia varii, imò infiniti penè (ego, qui hanc operationem toties administravi, expertus loquor) reperiuntur situs fœtuum mortuorum, non potest aliquis in perfectum operatorium evadere, nisi extincta matre abdomen inciderit, situmque fœtus diligentissimè observaverit. Nec video quomodo Medicus aut Cheirurgus, ineptissimas plerumque istas obstetrices, (quas ut plurimum Magistratus nullo prægresso examine ad provinciam hancce, tam magni momenti, & humano generi tantopere necessariam administrandam, admittit) instruere possint, nisi prius ipsimet negotium intelligant. Secundo inciditur abdomen prægnantis mortuæ, ut infans conservari possit. Sæpissimè enim prægnans propter causam aliquam aut morbum, veluti hæmorrhagiam, lipothymiam, apoplexiam, aliosque morbos acutos, vita subitò privatur, infans verò etiamsi ita debilis sit, ut interim dum prægnans in agone versatur, in utero sese movere nequeat, potest tamen ad tempus vivere. Hæc perpendens antiquitas, ne fœtus, extincta matre & ipse suffocaretur, simulque periret, prudenter & optimè constituit, ut extincta matre per apertionem abdominis extraheretur.

Lex Regia.

Hujus porrò legis hæc sunt verba, loco prius adducto obvia: *Negat lex Regia mulierem, quæ prægnans mortua sit humari, antequam partus ei excidatur.* Legem autem hanc non solum per excellentiam *Regiam* appellant Jurisconsulti, verum etiam, quia à Numa Pompilio secundo Romanorum Rege, sancitam fuisse creditur. Quæ si à Christianis ubivis observaretur, multi procul dubio infantuli, qui nunc, extincta matre, miserè in utero suffocantur, conservarentur: multique parentes quietiorem conscientiam conservarent. Non enim immeritò author ejus legis addit. *Qui contrafecerit, spem animantis cum gravida peremisse videtur.* Non video itaque quomodo quis operationem hanc crudelem atque inhumanam dicere ausit. Multoties enim infantulos, mortua matre, vivos excisos fuisse, exempla apud authores inveniuntur multa. Sed quod summopere admirandum, refert Valerius *1. c. ult.*

Gorgia defuncta matre nascitur.

Gorgiam quendam Epirotam in funere matris suæ, utero elapsum, & inopinato vagitu suo, lectum ferentes, consistere coegisse, & ita matrem fato functam peperisse, Gorgiamque ante elatum, quam natum fuisse.

Gravida suspensa gemellos peperit.

Anno 1567. die 14. Junii inter Daventriam & Sutphaniam ab Hispanis, maritus cum uxore gravida suspenduntur. Uxor quum pependisset per horas 4. gemellos vivos jam mortua peperit. Historiam hanc describunt Paulus Eberus, in calendario historico, Diomedes Cornarius serenissimi Principis Maximiliani Archiducis Austriæ, &c. Medicus celeberrimus, Historiarum admirandarum Histor. 14. Gregorius Horstius, *Illustrissimi & Celsissimi Principis ac* Domini Dn. Ludovici *Landgravii Hassiæ* Medicus, multis nominibus clarissimus in Marcelli Donati lib. 7.

Gravida sepulchro imposita, infantem peperit.

Idem Diomedes Cornarius, historiarum admir. hist. 15. & Gregorius Horstius loco præallegato, sequentem quoque habent historiam. In Hispania Madricii, quædam matrona ex familia Dn. Francisci Lasso oriunda, postquam per triduum in mortis agone decubuisset, existimantibus cognatis eam mortuam esse, deportata est in locum sepulturæ destinatum, quem Græci κρύπτην appellant, ubi pro more sola relicta fuit occlusa. Post aliquot menses aperto loco, repertum est hoc cadaver in eodem loco, in quem repositum fuerat, habens in dextro brachio infantem mortuum. Hinc apparet ipsam tum temporis quando sepulta fuit: nondum obiisse, sed postmodum peperisse infantem, qui una cum matre miserrimè clam sub terra obiit. Hanc historiam (addit Cornarius) ex fide dignorum & authenticorum virorum relationibus certissimis percepi, quorum nomina postulante necessitate subjungere facilè possem.

Nota.

Matrona gravida fato functa peperit.

Similem ferè casum Coloniæ Agrippinæ accidisse, Dn. D. Henricus Stapedius, Medicus Coloniensis longè celeberrimus, amicus meus singularis, superiore æstate, cum Coloniæ essem, mihi retulit. Matrona enim gravida ex morbo acuto mortua & loculo imposita, cum sequenti die inhumanda esset, & loculus ab obstetrice, (ut si forsan aliquid cruoris effluxisset, illum spongia exciperet) inspiceretur, fœtus inter fœmora extra matricem repertus fuit, sed mortuus.

Ex his porrò historiis videre est, fœtum non semper in eo ipso temporis articulo, quo anima ex matre emigrat, mortem obire, sed nonnunquam ad tempus in ipso utero materno supervivere posse. Ideoque minimè audiendi sunt illi, qui fœtum extincta matre, è vestigio quoque animam efflare autumant, ac propterea sectionem inutilem, frustraneam, & quod majus, crudelem esse, clamitant; Medicosque simul ac Cheirurgos, qui aliquando sectionem illam administrant, deridere atque contemnere non erubescunt.

Fœtus aliquando tempore partus per diem unum aut alterum veluti mortuus in utero jacet.

Notatu quoque dignum est, fœtum maturum tempore partus aliquando per diem unum aut alterum in utero materno ita quiescere, ut ipsum extinctum esse, cuncti existiment, quod & ego aliquoties observavi. Cujus rei exemplum unum adscribam. Anno 1605. Judica Metta uxor Mag. Johannis Schœr, civis Moratensis, cum in diem 6. usque partus doloribus, & iis quidem maxi-

maximis, afflicta fuisset, fœtum tamen alioquin maturum, validum, & egredi ex utero conantem excludere non posset, ad ipsam vocatus fui 4. Septemb, Situs autem fœtus etiamsi non usque adeò præternaturalis esset, (caput enim ferè ad ostium uteri sese offerebat) genitalia tamen adeò erant angusta, ut vix manum meam admitterent, mulier erat 30. annos nata, constitutione corporis sicca, neque prius unquam utero gestaverat. Quapropter sacculum emollientem, & relaxantem per horas aliquot calidè applicui. Ventrem quinetiam, genitalia, coxas, & os sacrum linimento emollienti inunxi: & ut prostratas vires reficerem, aliquid confectionis Alkermes in aqua cinamomi distillata sine vino, dissoluta, propinavi. Interim autem, dum hæc adhiberem, eâ qua potui diligentiâ pervestigavi, num fœtus mortuus esset nec ne. Adstantes matronæ simul & ipsa parturiens, ipsum ante horas 24. animam reddidisse existimabant, quibus ego libenter subscripsi. Primò quia parturiens præcedenti die rigore maximo correpta fuerat & deinceps neque ipsamet, neque obstetrices aut adstantes matronæ, motum ullum infantis persenserunt. Secundò, quia frigoris quendam sensum in inferiori ventre se percipere ajebat. Tertiò, quia post applicationem sacculi prædicti, & exhibitionem confectionis Alkermes, motum nullum (quod tamen ut plurimum, si fœtus adhuc in vivis est, accidere solet) circa fœtum percipiebat prægnans, multò minus adstantes. Quartò, quia vertex infantis, cum paulatim caput ad ostium uteri adduxissem, sphacelatus, cum fœtore quodam, conspiciebatur. Ex his, & nonnullis aliis signis, fœtum ante horas 24. extinctum fuisse, judicavimus, sed malè. Tandem enim præter spem & opinionem adstantium, per singularem Dei misericordiam, ipsum præsente Reverendo viro Dn. Johanne de Losia, ejus loci verbi divini ministro multisque aliis, cum viris, tum etiam matronis, vivum extraxi: verum ita imbecillem, ut vix refici posset. Nonnihil tamen confectionis Alkermes, aquæ buglossæ dissolutæ, & ori instillatæ: regioni quinetiam cordis, temporibus, & naribus admotæ paulatim viros recolligere cœpit. Sed quia vires propter vehementissimum motum, & calcitrationem prostratæ, & caput, quod per dies aliquot ante ostium uteri mirum in modum compressum fuerat, & proinde intumefactum, & sphacelatum esset, tertio post die, accepto S. S. Baptismo è vita discessit, mater verò pristinæ sanitati brevi restituta fuit, & ad hunc usque diem 28. Augusti 1613. quo hæc scripsi satis commodè vivit. Ab eo quinetiam tempore 4. liberos duos filios & totidem filias feliciter peperit: qui etiam nunc vivunt. Ex historiis, jam commemoratis, luce meridiana clarius apparet, Medicos & cheirurgos qui prægnantibus demortuis, fœtum quantumvis mortuum excidunt, crudelitatem nullam in proximum exercere, crudelis enim est, simul & inhumanus, qui ut cadaveri parcat infantem adhuc vivum in utero materno suffocari sinit, sed respondent: fœtus vitam incertam esse. Aperi igitur abdomen, & mox videbis quomodo se habeat. Etiamsi enim non semper, extincta matre, in vivis sit infans, potest tamen sæpissimè accidere ut vivus reperiatur, quemadmodum ex præfatis historiis apparet. Præstat itaque centum cadavera prægnantium frustra incidere, quam semel permittere fœtum vivum in utero materno tam miserè perire atque suffocari, hoc profectò esset crudelem atque inhumanum sese erga proximum exhibere, imò & justissimam iram divinam in genus humanum provocare. Dum hæc scribo ex Burgundia à Dn. Claudio Chapusio, Cheirurgo longè celeberrimo, amico meo singulari literas accipio in quibus historiam raram simul & admirandam perscripserat. Quum igitur illam à viris fide dignissimis, & ab ipso quoque magistratu approbatam esse, & nostro instituto inservire viderem, hanc ex Gallico exemplari, Lugduni Anno 1611. impresso, in Latinum sermonem transtuli, & hic annectere volui, quæ sic se habet.

HISTORIA MEMORABILIS,

De

Matrona quadam Burgunda, cui Anno millesimo sexcentesimo nono, fœtus putridus per umbilicum excisus fuit, opera & diligentia

JOHANNIS MARCHANDETI, Cheirurgi Salinensis.

SI verum est, candide Lector, quod Cicero libro 1. officiorum ex Platone prodidit, his verbis: Non solum nobis nati sumus, ortusque nostri partem Patria vendicat, partem parentes, partem amici, atque (ut placet Stoicis) quæ in terris gignuntur ad usum hominum omnia creari, homines autem hominum causa esse genitos, ut ipsi inter se alii aliis prodesse possent. Hæc, inquam, si vera sunt, profectò, ut unusquisque nostrum, quæcunque rara & observatione digna in arte Medica occurrunt, conscribat, & posteritati relinquat, rationi consentaneum esse mihi videtur.

Quum igitur perpenderem divini Hippocratis dictum, Aphorismo primo, libri primi: *Vitam* videlicet *hominis esse brevem, artem verò longam*, item ea, quæ à Plinio in Procemio libri 7. traduntur: nimirum *Hominem nihil scire, sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci, breviter non aliud natura sponte quàm flere.* Non abs re fore mihi visum est, si ea, quæ in curatione cujusdam rusticæ mulieris observavi rara & annotatione digna, publici juris facerem: Idq; eam præcipuè ob causam, quod per hujusmodi rara, & admiranda, ad laudandum Deum conditorem omnium rerum, ejusq; nomen celebrandum; opera verò naturæ (quæ ut se conservet, semper est solicita) stupenda invitamur.

Natura porrò, quantumvis cum ratione non operetur: neque in suis affectibus, & actionibus utatur judicio, nihilominus tamen urgente necessitate, & quidem in maximis, & præsentissimis periculis, media occulta, & nobis incognitas

cognitas vias, (quarum Medicus, quantumvis eruditus, rationem reddere non potest) ut sese cõservet, excogitat, invenitque. Per quos quæso ductus, & vias manifestas, pituita illa inter ventriculum & diaphragma inclusa atque contenta, nec non dolores acerbissimos excitans, fluit? nihilominus tamen Hippocratem illam notasse, atque observasse, certum est, sic enim scribit lib. 7. Aphorismo 54. *Quibus inter ventriculum & septum transversum pituita reposita est, & dolorem adfert, non habens exitum neq; ad alterũ ventrem: his per venas ad vesicam pituita versa solvitur morbus.* Addo insuper providentiam naturæ in magnis & periculosis affectibus, tam magnam esse, ut ne ossa quidem, quantumvis diutissima, densa & spissa, excludat. Legimus enim apud Hipp. duobus in locis, nimirum epidemiorum lib. 2. & lib. 6. abscessus etiam fieri in ipsis ossibus: hinc naturam optimum esse Medicum, Hippocrates sectione quinta libri sexti Epidemiorum, ingenuè fassus est. Hujus quoque sententiæ fuisse Galenum, ex libro 6. de locis affectis, & alibi apud ipsum videre licet. Naturam itaque in suis operationibus admirandam esse, amplius in controversiam vocari non potest; quotidiana enim exempla fidem faciunt. Albucasis inter Arabes Medicus & Chirurgus excellens, lib. 2. cap. 76. historiam ab illa, quam mox subjungemus, non multum dissimilem recitat, his verbis.

Historia admiranda de fœtu mortuo in utero, ex Albucasi.

Vidi ego mulierem, in cujus ventre mortuus erat fœtus, & nihilominus impraegnata, postea mortuus fœtus etiam secundò conceptus. Accidit ergo ei post tempus longum, apostema in umbilico suo, & inflatum est, donec apertum cœpit emittere pus; vocatus sum ego ad curationem ejus & medicatus sum ei tempore longo: & non consolidatum est vulnus. Posui ergo super ipsum ex quibusdam Emplastris fortis attractionis, & exivit ex loco os: deinde post dies aliquot exivit & aliud os, miratus sum ergo, cum in ventre non sit os. Causam diligenter expendens, & mecum per omnia putans, deprehendi, quod erant ex ossibus fœtus mortui. Causa itaque morbi certò cognita, medendique rationem hinc consecutus, extraxi ossa multa, muliere existente in melioribus dispositionibus & diu postea vixit mulier illa: ex ulcere autem semper puris nonnihil fluxit. Hactenus Albucasis.

Historia de fœtu mortuo in utero ex Alexandro Benedicto.

Alexander Benedictus, Veronensis Medicus & Philosophus multis nominibus clarissimus, lib. 25. cap. 33. similem historiam raram & admirandam recitat, hunc in modum. Mirum obiter naturæ exemplum referam, cujusdam Venetæ matronæ, quæ cum partum legitimum exclusisset, alter inclusus intra ventrem mansit mortuus, qui in magnis puerperæ difficultatibus tabefactus, fluore quodam profluit, ex naturalibus oris; demum ortis in ventre tribus fistulis, ex una quæ omnium maxima erat, integra infantis calvaria extracta est, cunctis mirantibus: deinde singulis diebus reliqua ossa desumpta sunt. Unde mirabili naturæ ope sanitati restituta est. Hactenus Alexander Benedictus.

Porrò sequens historia præcedentibus non minus rara, quam admiratione digna est. Casum enim gravissimum de quadam matrona, Johanna Barbet nomine, 45. circiter annorum ætatis, & Anatoilii Boutonis in vico Pagnoz dicto, habitantis uxore, continet. Est autem matrona illa corpore robusta, optimè temperata, hilaris, sed inprimis in omnibus suis actionibus operosissima, actuosissimaque. Ex hac autem historia symptoma, cujus postea fiet mentio, etiam absque superfœtatione, & gemellis, accidere posse, satis superque apparet. Hæc autem quum 11. utero gestasset, constituto quin etiam tempore semper feliciter peperisset, & jam 12. partus excludendus esset, res multo aliter successit. Cum enim ad statutum tempus pervenisset, & felicem partum exspectaret, dolores infinitos maximosque & conatus ad parturiendum irritos sustinuit. Fœtus enim ad partum paratus, in utero veluti intricatus & ita inclusus, remansit, ut amplius sese non moveret, neque se vivere, signum ullum ederet. Id ad infinita symptomata atque incommoda excitanda sufficiens erat. Si enim ex sola retentione secundinæ febris ardens & continua, spasmus, syncope, aliaque gravissima symptomata, tandemque mors ipsa sequuntur, nonne multo magis ex fœtu mortuo & in utere retento, illa omnia provenire potuissent? Verùm aliis hanc rem dijudicandam relinquo, & quæ præterea acciderunt paucis significabo.

Historia de fœtu putrido per umbilicum extracto.

Ab ipsa itaque decima quinta Junii Anni 1608. qua die primò partus doloribus córrepta fuit, usque ad ultimam Octobris Anni 1609. (menses circiter sedecim cum dimidio faciunt) quum continuis, maximisque atque inauditis doloribus, conatu & tormentis defatigaretur, tumor ingens è regione umbilici paulatim exortus est. Ego prima Novembri ejusdem anni ad curationem accersitus, jam cutem aliquomodo naturæ beneficio contaminatam, & ratione ossis scapulæ (quod sibi exitum parabat) exulceratam esse, reperi. Quum verò naturæ opem ferre necesse esset, cutem ex sinistra parte umbilici, ad longitudinem quatuor digitorum in transversum positorum incidi, donec fœtum adeò corruptum, putridumque invenirem, ut aliquibus in locis nihil præter ossa eaque carne denudata superesset; Quæ potius sceleton, quam quicquam aliud repræsentabant. Inde satis perspicuum est, partes molles item intestina, omniaque viscera interna, paulatim in pus conversæ, per pudenda effluxisse. Quandoquidem nihil carnis repertum fuit; præterquam quod manus, brachia, pedes & crura, musculis nonnullis, sed lividis, semiputridis, fœtidissimisque investita essent. Incisione, uti dictum, factâ, os scapulæ, quod primò sese obtulerat, carne denudatum, siccum & ab ipso humero separatum, extraxi. Postea de die in diem, ut reliqua ossa, unum post alterum extraherem, omnem diligentiam adhibui. Intra Octiduum itaque truncum fœtus, qui nondum membranis, quantumvis putridis, omninò destitutus erat, extraxi. Quum verò ulterius progrederer, cranium, pericranio denudatum reperi; Quod cum extrahere vellem in partes quinque aut sex disjunctum erat. Vertebræ omnes tam colli, quam metaphreni & lumborum, carne & ligamentis denudatæ, omnes-

omnesque separatæ confusè inveniebantur, uti quoque costæ & sternum. Demum neque brachia, neque tibiæ hujus putredinis expertes erant. In istis tamen partibus nondum ad ossa penetraverat corruptio illa; ita ut adhuc carne, quamvis semiputrida, investitæ essent, & trunco corporis adhærerent. Quapropter cum aliter illas extrahere non possem, minutatim illas ut inciderem, necesse fuit; Sicque extractioni fœtus finem imposui.

Post extractionem, quum ex ossibus, quæ extraxeram, nihil amplius præternaturale respectu ossium, in corpore superesse, cognovissem, partibus à fœtu mirum in modum dilaceratis, veluti matrici, peritonæo, musculis epigastrii, prospiciendum esse duxi. Primò itaque ulcus illud profundum, ut convenientibus remediis, veluti injectionibus abstergentibus, desiccantibus & putredini resistentibus ablueretur, necesse esse, mihi videbatur. Ab initio itaque, quamdiu putredinem adesse sentiebam, prædictis medicamentis maximo cum fructu usus sum. Eorum porrò beneficio ablata putredine, ad sarotica perveni; Tandemque cicatricem induxi: Idque intra paucos dies tam feliciter factum fuit, ut ægra, per singularem misericordiam atque clementiam Dei integram valetudinem recuperaverit, optimeq; hucusque valeat.

Hinc, Lector candide, quam diligens sit natura ad individui conservationem, perspicuum fit. Et quamvis nunquam ab artifice edocta fuerit, nihilominus tamen, oblata occasione, maximo utitur artificio: media quinetiam infinita, quibus ex maximis & gravissimis periculis sese extricare possit, excogitat atque invenit. Præcipuè autem si aliquo modo artificio Medici (qui minister est naturæ, illamque imitari debet) refocillata atque conservata fuerit. Et quanto periculosior, qui ipsam infestat morbus, sese exhibet, tanto magis quoque insurgit, operationes quinetiam curationesque admirandas facit.

PRÆCEDENTIS CURATIONIS & sanationis testimonii, à Magistratu concessi summa.

NOs, major Capitaneus, Beuleuta, Senatusque civitatis Salinensis, omnibus notum facimus, supplicem coram nobis comparuisse, honorabilem virum, Johannem Marchandetum, unum ex nostris Cheirurgis, exponentem, se ante paucos dies mulierem gravidam, ex vico Pagnoz dicto, prope Salinam civitatem, ad duo miliaria tractasse; Quæ cum statuto tempore infantem non pareret, spacio viginti quinque mensium cum dimidio ipsum in utero gestasse. Tandem verò (quum per viam naturalem ipsum excludere non posset) ad umbilicum mulieris incisionem se fecisse, & per eam membra, officulaque infantis extraxisse.

Idque tali cum successu, ut in præsentia, per singularem Dei misericordiam, eo usque sanitati restituta sit fœmina illa, ut partim hic Salinæ, partim etiam alibi eo, quo antequam prædicto morbo laboraret, modo cum omnibus denuò conversari possit.

Nos itaque ut hujus rei veritatem exploraremus, Virum nobilem Dn. Danielem Romanet J. U. Doctorem, & hujus civitatis Beuleutam, Honorabilem item Dn. Philippum Pernet, Syndicum constituimus, quibus hoc negotium committeremus, idque in eum finem, ut in omnia, quæ in prædicto scripto continentur sollicitè studioseque inquirerent, nobisque rei veritatem referrent, exponerentque. Facto itaque debito examine, ea omnia quæ acciderant, nobis fideliter retulerunt, uti & clarissimi atque doctissimi Viri Dn. Quanteal, & Dom. Mathon, Medicinæ Doctores, & hujus civitatis Senatores, hujus rei locupletissimi testes esse possunt, quibus supplicatio prædicti Marchandeti, ut & copia examinis exhibita fuit: *Testamur itaque quæ in præcedenti scripto recensentur, vera esse omnia.* In testimonium rei verissimæ, hoc nostrum testimonium ut à Secretario nostro subsignaretur, & sigillum nostrum apponeretur, constituimus. Actum quarta die mense Novembris. Anno millesimo sexcentesimo decimo.

Reviderunt
PERNET Syndicus
D. ROMANET
subscripsit GERNIER Secretarius.

RAra profectò; imò & verè admiranda præcedens est historia; & meo quidem judicio, verè digna, quæ etiam posteris innotescat. Addam & ejusdem argumenti duas, ex Diomedis Cornarii, Serenissimi Principis Maximiliani Archiducis Austriæ, &c. olim Medici, multis nominibus clarissimi, observationibus Medicis, idque in eum finem, ut hujusmodi exemplis & operationibus rarissimis admonerem Chirurgos, ne ab ejusmodi operationibus, quantumvis gravissimis, manus penitus abstrahant; sed invocato semper ante omnia nomine Domini, potius aliquid cum periculo tentent, quam ægrum in evidentissimo mortis periculo relinquant. Sic autem habet historia prima, quæ apud Cornarium VI. est in ordine, Marcellus Donatus libro 4. c. 22. eandem uti & alias ejusdem argumenti habet historias.

De gestatione fœtus mortui, in utero ultra annos quatuor.

Anno Christi 1545. quædam concivis Viennensis, nomine Margareta, filia Wolffgangi Karlinger civis Viennensis, uxor verò Georgii Volczer, hospitis eo tempore ad ædes rubri cancri appellatas Viennæ, postquam antea quoque enixa esset aliquot liberos, concepit anno ætatis suæ vigesimo quinto, omnia denique habuit signa felicis impregnationis, fœtum insuper temporis progressu sensit. Ante festum D. Bartholomæi eodem anno valentem, & strenuè sese moventem, usque ad festum D. Luciæ sacrum. Quo sanè illi tempore supervenerunt partus dolores, adeò vehementes, ut antea experta jam sæpius ipsa jamjam se crederet enixuram. Statim igitur advocari jussit matrem, & unam ex suis sororibus, acciri etiam obstetricem confestim præcipit. Quæ cum advenisset, statim re animadversa, jussit omnia ad manus esse parturienti necessaria; hæc verba adjiciens: statim, Deo volente, puellum habe-

habebimus, & quemadmodum postea eventus comprobavit, vera vates extitit. Interea prægnans in sede parturientium consedit, & quum constanter admodum à circumstantibus admoneretur, urgeretur etiam ab obstetrice, omnibus nisibus elaboravit ad parturiendum, in quibus heu nimium vehementibus conatibus fragor quidam increpuit satis sonorus: quique non temerè argueret magnam vim, vel fœtui, vel matri illatam fuisse, vel certè coquassatum infantis caput in partes discessisse. Ab eo fragore vivacitas fœtus deprehendi amplius nullis argumentis potuit.

Gravida inde majorem in modum cœpit ægrotare, ac propterea in lectulum suum reducta & reposita est. Interim lac accurrens, quod parturientibus usu venit, ubertim ubera replevit, adeò ut stillatim etiam à papillis gliscentibus colostra deflueret, spectantibus multis & iis honestis ac prudentibus mulieribus: quæ dies noctesq; adsistentes præstolabantur felicem partum.

Dum verò res ita protraheretur, semperque major difficultas, minor verò spes elucesceret, deliberatum est ab omnibus, quæ tum præsto erant, & itum in eam sententiam, ut plures obstetrices accerserentur in rem præsentem, aliquod fortè salubrius allaturæ consilium.

Sed ex harum etiam adventu nil miseræ adminiculi accessit; neque quicquam ab his in medium dici potuit, vel consuli salutare, præterquam quod una ex iis judicatum habebat, (& fortasse non malè) rem nimis festinatam fuisse, os sacrum nondum satis hiasse. Nihil itaque etiam tum affectum & datum est, gestansque uterum mulier tandem per multas septimanas gravissimè decubuit, ventris tumore, duritie, fluxu, qui supervenerant, doloribus nihil remittentibus. Quæ omnia continuæ denique corporis graves afflictiones, animi percussiones ad summam desperationem miseram videbantur compellere; Effeceruntque, ut ad tentanda omnia, omnium consilia animum adverteret, ad usurpandas omnium medelas, doctorum & indoctorum, Christianorum & Judæorum, quæ tamen ne quicquam adhibitæ, auxilii nihil, plurimum mœroris & desperationis (cum res difficilis ad impossibilitatem videretur vergere) attulêre. Hisce periculorum & ærumnarum acervis circumventa, atroci insuper ventris ac inevitabili onere summè implicita mulier, per quadriennium, usque ad annum Domini 1549. semiviva perduravit. Sed quod prætereundem hoc loco non est, propter has enumeratas à nobis difficiles calamitates, misella insuper adflicta est defluxu continuè putrilaginoso, qui per locum muliebrem perrumpens, totum hoc quadrienne tempus duravit, ita tamen ut aliquando parcius, aliquando copiosius profluens, dispari ratione mulierem affligeret, cessaret tamen nunquam.

Cruciatibus igitur hisce ac gravedinibus diu perstantibus, tandem natura (quæ semper individuum conservare contendit) acore, & copia putridi humoris non evicta sed compulsa (utpote cui inferna humoris subductio non sufficeret) ad umbilicum matricem ipsam, totum denique abdomen multis alioquin partibus munitum perfodit. Foramen igitur factum est primo Anno Domini 1548. in loco prædicto; Ex quo multum saniosi fœtidique mucoris profluit. Successu deinde temporis post aliquot menses, adhibitis externis emplastrorũ adminiculis apertio coaluit; posteaquam (ut videtur) colluvies humorum nocivarum abundè excreta esset; vel aliquantisper pro necessitate evacuationis diminuta. Sed quod efflictim observandum est, paulo post Anno Domini 1549. Mense Junio, quum scilicèt multa putrida superfluitas omni conatu mox per naturam expellenda iterum collecta esset, natura denuò eodem consilio & via, proximo in loco non ita procul à priore apertione distante, per ventrem iterum perrupit, & affatim eduxit necessario evacuandam purulentiam.

In hoc foraminulo exhibebatur omnium conspectui & tactui os quoddam, quod eventus postea (resecta alvo & matrice) comprobavit, infantis fibulam sinistri brachii fuisse. Duravit iterum hæc apertio, eodem statu & effluxu, cum magna fœminæ in utero habentis virium prostratione, ad menses aliquot. Cum autem periculi magnitudo, dolorum, fœtorisque intolerantia indies magis ac magis ingravescerent, viderentque omnia ad interitum spectare, ipsaque miserrima quæ cruciatibus immensis, animi crebris deliquiis jamjam crederet sibi exitum imminere, denuò iniit consilium asciscendi Medicos, si fortasse ex singulari DEI misericordia; felix horula salubris consilii elucesceret, si denique forte fortuna Deo ita disponente, in hora contingeret, quod non contigisset in annis. Vocati igitur sunt Chirurgi tres; Aulæ Regiæ Chirurgus, Sixtus Wirt, Paulus Dirlewang, urbis Viennensis ordinarius Chirurgus, & Petrus Winckler: qui cum advenissent, rem omnem intuiti, atrox periculum præ oculis esse animadvertunt, simulque moderatè omnes unanimes responderunt, magis esse negotium hoc, quam ut ipsi quicquam certi in hoc casu statuere, vel debeant, vel possint; accersendos esse Medicinæ aliquot Doctores, quorum consilia meritò accedere debeant, & si quid in re tam ardua faciendum superesset, sibi consultum videri, ut id ex eorum matura deliberatione proficiscatur. Acciti igitur sunt Doctores duo Johannes Enzianer & Matthias Cornax, alter vir senex, & revera miles (quod dicitur) emeritus, hic publicus Medicinæ in Viennensi Gymnasio ordinarius Professor. Qui cum venissent aliquoties post crebram inspectionem ægræ, virium explorationem, circumstantiarum diligentem inquisitionem, nihil aliud videbant superesse consilii, quam ut ad sententiam Hippocratis *Extremis morbis, extrema adhiberentur remedia* quantumvis periculosa. Decretum itaque ab iis est, de alvo aperienda. A Cheirurgis etiam in eandem itum sententiam. Quod cum certò constitutum esset, etiam fœminæ ejusque marito, & propinquis Medicorum consultum indicatum est, à quibus omnibus assensum. Statuta tandem dies est decima mensis Novembris. Anni 1549. hora duodecima pomeridiana; Christi igitur Domini Auspiciis, cum tempus statutum advenisset, rebus ritè auxiliaribus, denique paratis & dispositis præsidiis, si quid

Lib. 1. Aphor. 6.

si quid fortè gravius contingeret, præsentibus Doctoribus nominatis, & Chirurgis sectio cum summa diligentia peracta est.

Linea autem sectionis ex mea designatione ducta est, ab apertione ea inchoata (quæ paulò supra umbilicum à natura, ut diximus, facta erat in latere dextro) rectè deorsum per tractum musculi recti, abdomini incumbentis, longitudine plus minus octo unciarum, hoc est semipedis antiqui, & duorum pollicum, qua facta incisione, propter necessitatem & intolerabilem foetorem, subito contentum in utero à Cheirurgis undique liberatum est, & exemptus frustratim foetus masculus, jamdudum emortuus & semiputridus. Secutus est hanc extractionem foetor incredibis, adeò enim putredo invaluerat, ut bona pars membrorum pueri consumpta appareret; Caput verò totum confractum, & ossa cranei dispersa extraherentur, cerebri verò videretur nihil, nimirum quod totum putredine diuturna consumptum esset. Absoluta hac sectione ex summa Dei Opt. Max. misericordia feliciter mulier debita ratione, infarctis laceris & rugosis uteri cavitatibus ligata & curata est; Illique de rebus necessariis quam optimè prospectum à Medicis & cheirurgis. In omni autem ista administratione, misella quæ resecabatur, nullum passa animi deliquium, sed forti & sedato animo omnia pertulit, adeò ut Deus & natura ipsa in conservanda hac inopi & ignobili foemina, contendisse videantur. Successu deinde temporis, cum omnia ex singulari nutu Dei feliciter procederent sine ulla futura, rugis (detumescente ventre ob exinanitum uterum) coëuntibus, postliminio venter ab onere putrido liberatus, peroptimè coaluit: & foemina præter omnem exspectationem curata est; Et uterus ipse una cum abdomine, & ejus partibus planè consolidatus, quinetiam ita matrice probè restituta, menses bono ordine & modo rediêre, ut spem aliquam conceperimus, membro quantumvis sensibili & spermatico ita persanato, mulierem denuò concepturam, & fortasse foetus edituram. Quod tamen postremum, ut valdè & multis rationibus est ambiguum, ita incertum, divinę omnipotentiæ relinquimus determinandum.

In hunc modum se habet hæc rara quidem & admiratu digna, sed vera historia, quam ideo in literas referendam non dubitavi, ut omnes homines animadverterent, summam Dei erga gravidas foeminas benignitatem, utq; hæc historia esset cōsolationi omnibus prægnantibus foeminis, quum videant Deo se adeo curæ esse, suamque imbecillitatem tanta perferre posse. Postremo ut hac nostra scriptione admonerem Cheirurgos, ne ab ejusmodi gravissimis aggrediendis potius impigrè, & alacriter, quam expavescendis casibus manus suas abstraherent. Longè enim præstantius ac laudabilius est, aliquid cum periculo aggredi, quam cum certa pernicie cessare? Et decentius est aliquid lethale etiam committere, modo spes aliqua salutis prorogandæ supersit, quam omninò certæ & præsenti se cōmittere morti, quæ procul dubio huic gravidæ mulieri jamjam imminebat, nisi relatis à nobis præsidiis ex Dei singulari volutate evasisset. Quare laus sit Deo summo, qui fecit, facitque mirabilia, qui sit benedictus & superexaltatus, in secula seculorum, Amen.

Quod eadem foemina denuò conceperit, & gestaverit fœtū vivū, perfectum, masculum, ad legitimum pariendi tempus, quodq; ex posthabita sectione, mater una cum puella interierit.

Posteaquam supernè à nobis descripta Margaretha, ex sanctissimi opificis Dei voluntate convaluisse, convixissetque denique sano marito annum plus minus integrum, satis frugaliter, denuò concepit & gestavit puerum bene valentem & ritè succrescentem, usque ad secundum diem mensis Junii Anno Domini 1551. quod erat legitimum tempus pariendi. Ea dies cum manè eluxisset, & bellè se haberent omnia, infans robustus strenuè palpitravit, & elaboravit ad egressum uteri, mater mœsta omnibus nervis ad expellendum fœtum incubuit præsentibus multis mulieribus, sed in casum omnes conatus cessere. Quapropter vocatus est Paulus Dirlewang Cheirurgus Viennensis, qui antea illam secaverat, ut in medium consuleret. Ille verò præ oculis cernens grave discrimen, consuluit, me etiam esse vocandum. Adveniens itaque & ego cum perlustrassem ventrem enitentis, vidissemque fœtum validum, mater autem omnibus viribus, quæ ad certamen enitendi requirebantur, destitutam; cicatricem præterea veterem, quasi per rimam longam hiscere, omninoque impossibile esse, ut conatus foeminæ, tam lacero utero incisis per longum musculis & abdomine, tanti esse possent, qui in utero contentum quantumvis viribus præstans & sese adjutans, per os sacrum possent expellere, suasi è vestigio, utendum ferro, ut prius resecandum esse. Firmavit meam opinionem & hoc, quod rimula sectionis pristinæ laxata pellucens madebat, & per se discessionem parietum cicatricis minitabatur. Hisce perurgentibus rationibus, nos compulsi, & commemoratione prioris felicis eventus animati, sectionem iterum instituendam censuimus, acquiescebat consiliis nostris alioquin moritura puerpera. Verum enimverò mater ejus, & reliquæ aliquot præsentes foeminæ assentiri nullo pacto voluerunt. Interim ego ordinatis quibusdam præsidiis confortantibus, consolatus afflictam discessi, & paulò post reversus, acriter institi, iterum peragendæ Cæsareæ. Sed perperam tum obtinuit matris affectis, quæ cum cæteris foeminis in ea perseveraverat sententia, ut Deo omnia committerentur, relicta periculosa sectione, quæ tum etiam satis tempestivè adhiberi posset, cum extremum anhelitum mater spiraret. Exspectatum igitur usque ad horam decimam noctis, quo tempore infelix, cum frustra diù & strenuè luctata esset, viribus omnibus exhaustis, cruciatibus oppressa animam exhalavit. Quod cum factum esset, subitò Chirurgus prædictus vocatus est, & citissimè ventrem aperuit, statimq; infantem perfectum, masculum, omnibus numeris perfectum, exemit. Ibi videre erat (superveneram enim & ego) certamen adniten-

nitentium puello vitam, quæ paulò ante abierat, revocare, & sufflando omnia tentare spiracula, sed perperam & frustra omnia fiebant. In promptu causa est eruditis, & anatomiæ peritis, siquidem in confesso est, vitam & motum cordis in infante, à duabus arteriis vitalibus matris per umbilicum fœtui ceu per insitionem insertis dependere, quæ vasa natura pro cordis refrigeratione fabricavit. Quare cum arteriarum motus in matre esset, earundem etiam motum è vestigio in infante cessare necessum est, siquidem fieri minimè potest, ut puer ante præcisionem umbilici, in ipso denique utero involutus tunicis spiritum per os attrahat.

Præterea esto, quod continuatio umbilici fœtus à matrice sit libera, ruptis cotyledonib. partus tempore, tamen nihilominus umbilicus secundinæ adhæret, necessario ab obstetrice præcidendus; vel etiamsi à secundina, in utero existente puello umbilicus solutus esset, tamen respirare per os non posset infans, panniculis involutus; uteri præterea parietibus inclusus, mucoribus denique, & aquositatibus circumfusus, quæ certè res sæpè solutos infantes hærentes tamen diutius in angustiis faucibus ossis sacri, enecat suffocando. Cum ex prædictis itaque necessarium sit, vita & motu puerperarum cessante, cessare etiam infantis in utero contenti vitam & motum impossibile est, tam immediatè excindi infantem posse, in eo ictu temporis, quo anima ex matre migrat; quæ si semel evolaverit, certè revocari humanis præsidiis nullo modo potest. Si autem forte fortuna exemptio infantis contigerit, in agone puerperæ, aut in animi deliquiis, præsentibus adhuc spiritibus vitalibus, tum censemus omnino, supervivere infantem posse, quemadmodum sine dubio de Julio Cæsare contigit.

Ex his igitur omnibus à nobis enumeratis, luce meridiana clarius liquet: Primò ut supra descripsimus, hanc *Margaretam* per quadriennium fœtum mortuum in utero gestasse, eundem exsectum esse membratim, per abdomen: & quod ipse prognosticatus sum dubitativè, hoc Deum præstitisse re ipsa, ut quod fœmina ita lacero, sed restituto utcunque utero, progressu temporis tandem concipere posset, & nostram hanc denuò concepisse & gestasse usque ad legitimum tempus partus, bene formatum & perfectum infantem, qui si etiam exsectus fuisset tempestivè, sine dubio supervixisset: cum tam robustus, tam bene habitus, tam absolutus (ut ipse diligenter coram intuitus sum) fuerit, ita ut plane nihil in eo desideraretur, præter vitam. Cujus rei testes multæ personæ utriusque sexus esse possunt, quæ frequens eo confluebant, hoc miraculum conspecturi. Quare nemo deinceps dubitare debet, hanc historiam verissimam esse, siquidem *Apud Deum non est impossibile omne verbum*, cui sit laus & gloria & benedictio in secula, Amen.

De muliere, quæ annis tredecim in utero gestavit sceletum fœtus mortui, quod tactu cum ab ipsa matre, tum ab omnibus illi præsentibus percipitur, hujus rei historia scripta est ad Matthiam Cornacem ab Ægidio Hertogio Medico, in Enchiridio Medicinæ consultationis Matthiæ Cornacis, fol. 214.

Catharina quædam uxor Michaelis de Menne, viri ruralis & pauperis, annis duodecim utero gerit fœtum mortuum, vel potius sceletum fœtus mortui, res penitus monstrosa, ac miraculo digna dici potest: ita tamen res habet, sicut ipso tactu unicuique fuerit manifestissima. Mulieris enim ventrem inferiorem propriis manibus attrectavi, non bis terve, sed pluries. Idem quoq; egere cum viri, tum mulieres illustrissimæ, non sine omnium admiratione maxima, quos omnes honoris gratia præterimus. At vel unius viri hac in re testimonium oculare sufficere poterit, puta excellentissimi Dn. Henrici Cornelii Matthisii, qui quondam Carolo ejus nomine Quinto Augusto, Medicus fuit domesticus. Hic inquam cum stantem, & supinè decumbentem dictam mulierem crebrius attrectasset, omniaque ossa fœtus mortui ipso tactu optimè deprehendisset, præ stupore nimio, tum admiratione summa dicebat:

Deo & naturæ nihil impossibile.

Anno igitur Domini 1549. eadem Catharina, posteaquam antea enixa esset duos liberos, concepit mense Martio, omnia signa habens felicis impregnationis, fœtum insuper temporis progressu, à quarto mense conceptus sensit valentem, & strenuè se moventem, usque ad festum Divo Andreæ sacrum, eodem anno quo sanè illi supervenêre dolores partus adeo vehementes, ut jamjam crederet se enixuram. Uterus quoque mirum in modum prominebat, uberaque lacte copiosissimo turgebant, idque magis instante jam partu quam multis diebus antea. At cum ad parturiendum nulla amplius mora exspectaretur, accidit ut vetula quædam malefica & præstigiatrix ventrem huic utero gerenti attigerit, in aures susurrarit & in faciem sufflarit, aliaque peregerit: quæ quoniam parum ad rem nostram facere existimo, pluribus non persequor: illius tamen meminisse placuit, nam in vetulam mulier culpam omnem rejicere videtur, quod illi res tam infeliciter successerit. Ut autem parturientium dolores, cum in ventre inferiore, tum in lumbis sensit, statim acciri obstetricem, & mulieres vicinas jubet, quæ dies noctesque aliquot partum præstolabantur: nullum tamen partus brevi futuri signum observat obstetrix: præter illos dolores qui toto biduo increscebant. Quare discedit, reversura, si ita res postulaverit. Quid multis? dolores nihil interim remittuntur, sed diebus totis quadraginta, & die, & nocte illam sævissimè affligere non desinunt, ut totum id temporis misella ista insomnis egerit. Ab utero quippiam interea fluxisse, nunquam animadversum fuit. Fœtus vehementissimè semper movebatur, ac calcitrabat, ita ut manifestè illius motus ab adstantibus observari posset, toto isto dolorum tempore sudoribus quoque copiosissimis madebat.

Lac

Lac præterea è mammillis uberius fluebat: quod quia acrius, tum plus justo biliosum erat, omnes ferè partes vicinæ, quas defluens attigit, exulcerabantur. Quadragesimo demum secundo, & quarto dolorum die fœtus tam validè amplius moveri destitit. Dictu profectò mirum, quod tanto tempore subsistere potuerit incolumis, tandem conatu vehementissimo ita fœtus movebatur, ut inde transversim in utero revolutum mater narraret. Dolores ab illo impetu fœtus multò mitiores evasère, & paulò post planè recesserunt. Post verò dies quatuor vel sex, cruenta quædam ac nigra per alvum dejicere cœpit, illis similia (ut illa inquit) excrementis, quæ pueruli jam in lucem editi, primum excernere solent, cujusmodi excrementa egerebat diebus ad sex libras. Cumque antea nullus in utero collisionis ossium sensus voluntarius perciperetur, hic tandem putans misella, se ab omnibus ærumnis liberam, unicuique tangenti uterum, sese prodere cœpit, ut etiam illam non lateat ossium fœtus mortui situs, quippe cum digito monstret: hic caput, illic costas, hic humeros, illic fœmora contineri. Quod ego & alii complures, me monitore deprehenderunt.

Cadaver istud seu sceletum in utero matris jacet transversim, capite & cruribus introrsum, dorso verò extrorsum prominente. Sub ilio dextro caput reconditur, quod cum profundiùs quam matris spinam dorsi respiciat, non sine ratione tactus nostri judicium refugit, ibi tamen ossis humeri, caput superius contineri, manifestò constat. Sub ilio sinistro sunt crura & pedes, sed introrsum reflexi, ut attingi minimè possint: conjectura tamen artificiali & anatomica, ita esse, judicare non est difficile, tum ex situ reliquo corporis, tum quia ibi os fœmoris apertissimè deprehenditur. In medio ventre dorsum evidentissimè cognoscitur vertebræque omnes facilimè distinguuntur; Costæ quoque majori ex parte, tam superiores quam inferiores, dinumerantur, turget venter maternus tumore oblongo, qui in pudendum desinit, elevat totam istam molem sursum, eademque pro animi arbitrio deprimit, non sine adstantium summa admiratione. Ossa vero sic satis induruisse sentiuntur: ita ut validiori compressioni difficulter cedere videantur. Venter maternus interea dum attractatur, nullo dolore angitur, ni id plus, quam par est, fiat diutius. Valet sic satis ista mulier, omniaque sua munia, tam domi, quam in agris unà cum marito suo optimè peragit: hilaris est, prudens materfamilias, & utcunque faceta, annum nunc temporis ætatis suæ agens quadragesimum quintum, corpore gracilis, nec habitu illaudabili. Menses cum annis quatuor essent detenti, potiunculis nonnullis illos promoventibus usa, rursus manare cœperunt, in hunc usque diem; at mensibus singulis, dum eorum terminus instat, venter inferius intumescit, illamque dolores invadunt vehementissimi, haut aliter quam si nunc nunc esset enixura, nec antea cessant, ni menses omninò eruperint. Quod si mulierem morbo aliquo laborare contingat, iisdem planè doloribus ad integrum morbi terminum corripitur. Aliud præterea notatu dignum refert, quintum nunc esse annum, ex quo natura quodammodo istius sceleti expulsionem tentarit. Uteri enim osculum hiasse, & inde aliquot ossicula fuisse egressa, qua de causa è vestigio accersitur obstetrix: at cum sacis imperita, vel potius rei novitate perculsa nullum remedium ferre se posse indicaret, omni ope humana hanc multis modis longè infelicissimam destituens, recessit. Ipsa verò interim nihilominus intrepido fortique animo, ossicula illa, ut in proprium locum retrò cederent, propriis manibus allaboravit, si ut in pristinum redierint. Ab isto verò tempore, uti nec antea, hujusmodi quid sinistri illi accidit. Mirum denique quantoperè rustica illa flagitet, summisque precibus contendat, ut abdomen ei manu medica aperiatur, sceletumque ab utero eximatur, sic enim seipsam sanitati pristinæ restitui posse confidit. At quo minus id tentatum hactenus sit, adhuc sub judice lis est.

De medicamentis chymicis.

Cæterùm nunc ad alteram partem epistolæ tuæ quoque respondere deberem, nisi jamdudum illius metas transgressus fuissem. Ut tamen exspectationi tuæ aliquo modo satisfacerem, libenter fateor, multum apud me valere Mercurium, & alia nonnulla medicamenta, arte Chymica præparata; tum quia (ut tu quoque scribis lib. I. de Medicina & Medicis sect. 5. Class. 3. quæst. 2.) palato grata, tum etiam quia in minori dosi exhibeantur; inprimis verò propter egregias, quæ inde sequuntur, operationes. Verum enim verò cautè iis uti licet; neque indifferenter, ut faciunt empirici, omnibus & in omnibus morbis, ut tu quoque mones libro præallegato, quæst. 3. exhibenda sunt. Deinde ut diligentissimè, ac fideliter, ab expertissimo, & fidelissimo artifice sint præparata, neque in exhibitione quicquam peccetur, plus quam necesse est. His enim neglectis, & temerè exhibitis, periculo sanè maximo non vacant, uti ex sequentibus exemplis videre licet.

Principem Elleboro nigro à Pharmacopola interfecitur. lib. de incertitudine, & Vanitate scientiarum c. 24.

Paulus Renealmus celebris quidam Medicus Gallus, in præfatione observationum suarum, Principem hausto pharmaco, ex elleboro nigro præparato, & contra intentionem Medici à Pharmacopola exhibito, interfectum fuisse, refert. Apothecarius profectò ille ex eorum, de quibus monet Agrippa, erat numero, ex eorum inquam numero, qui dum aliud pro alio propinant, aut putridum inveteratumve & evanidum pharmacum miscent, sæpè mortiferam potionem, pro salutifera propinant. Medicum quendam magni nominis, matronam morbo contumaci laborante curandam habuisse memini; huic multa variaque cum ex arte exhibuisset pharmaca, tandem quoque pilulas capitales, quibus nonnihil extracti ellebori nigri admiscuerat, præscripsit. Illæ quum à pharmacopola paratæ, & ab adstantibus adhibitæ essent, intra horas sex debitum naturæ persolvit. Res profectò mira: cum aliàs corpore satis valida esset, & medicamentum vix per vomitum & alvum bis operatum fuisset. Quapropter culpam non omninò in medicamentum rejicere possum: nisi, (ut aliquando fit in officinis, quando famulis imperitis hujusmodi præparationes committuntur) in præparatione error commissus fuerit. Ideoque nunquam hactenus medica-

mentum, arte chymica præparatum, in officinis præscribere ausus fui. Ante annos aliquot in officina quadam medicamentum purgans quod semidrachma extracti conicum esulæ, præter alia purgantia ingrediebatur, à Medico quodam docto præscriptum vidi. Mihi admiranti respondit Pharmacopola, id vix sufficere: eundemque Medicum aliquando ad scrupulos duos, imo & drachmam integram istius extracti, ægris suis præscribere, & feliciter exhibere.

Celebris quidam Medicus nobili cuidam medicamentum, quod scammonium, menstruo quodam convenienti infusum & præparatum, ingrediebatur, præscripserat; Negotium mihi commissum, & ut diligenter in officina præpararetur medicamentum, curam haberem, injunctum fuit. Postero die cum ex Pharmacopola inquirerem, quomodo succederet præparatio, respondit, optimè: jam enim ter supernatantem aquam abjeci. Exinde vides, quàm periculosum sit, tale quid in officinis præscribere? veram enim scammonii tincturā rejiciebat, excrementum verò pro medicamento reservabat: quid, quæso, ex hujusmodi medicamentis boni exspectare possumus? Atque eo usque mi Dn. Döringi ars nostra tandem devenit. Quærunt & eligunt sibi Magnates Medicos quandoque apud exteras regiones: volunt ut sint docti, modesti, pii, circumspecti, usumque rerum atque experientiam habeant: & rectè quidem ac prudenter faciunt. Sed quid fit? Medicus natura ægri, essentia morbi, & quæ præterea necessaria, rectè & ea, qua fieri potest diligentia examinatis, ex arte præscribit medicamenta, quorum præparatio postea aliquando imperito Pharmacopæo, aut negligenti famulo ut & tyroni alicui, aut novitio in officina committitur.

Extract. ellebori nigri, in quartana præstantissimum.

Sed iterum ad extractum ellebori nigri redeo: illud quantumvis in duobus supra dictis ægris ad votum non successerit, tamen, si diligenter & fideliter præparatum fuerit præstantissimum esse medicamentum, ante annos duos in memetipso, cum quartana laborarem, & deinceps in aliis felicissimo cum successu expertus sum. Quantum præterea in cutaneis affectibus, ex humoribus adustis ortis, valeat, superiori anno Hildenæ in puella quadam, fœda scabie laborante, evidentissimè mihi observare licuit.

Extr. ellebori nigri in cutaneis affectibus præstantissimum.

De mercurio crudo.

Mercurio crudo in lue Venerea, aliisque externis affectibus, exterius applicato, utor cum fructu. Interim tamen cautè cum ipso agendum esse, aliàs exemplis demonstrabo prolixius: addam tamen & nunc unum aut alterum. Quidam dolore articulorum, propter defatigationem corporis ex longo itinere, fame, & inopia laborans, quam Lausannæ, ab empirico & planè inexperto Barbitonsore unguento ex mercurio inunctus fuisset, paulò post planè extenuatus, naturæ concessit. Ego cadaver præsente Medico dissecui: & ipsius pulmones lividos, & pituitosis humoribus imbutos, cor verò molle, flaccidum, & exangue inveni.

De infelici successu unguenti ex Mercurio.

Alia Observatio de infelici successu unguenti ex Mercurio crudo.

Nobilis quidam in ditione Reip. Freiburgensis Helvetiorum, cum nodosa podagra simul & scabie ex pituita salsa laboraret, & ab empirico, more empiricorum, præter rationem prædicto unguento inunctus fuisset, pituita tam copiosè ad gingivas confluxit, ut gangræna oris primò, mox verò & mors sequuta sint. De pulvere meo ex Mercurio, quo utor in externis affectibus, nihil addo: tu enim ipsemet ipsius usum apud me vidisti. Intra corpus tamen non facilè ipsum exhibeo: propter gravissima, quæ inde sequuntur, symptomata.

De Mercurio vitæ.

Mercurio *dulcificato*, aut, si velis, *vitæ* appellato, nonnullos cum fructu uti, sat scio: contrarium tamen aliquoties observare mihi licuit: cujus rei exempla aliquot addam. Empiricus quidam Bernæ Helvetiorum vixit: is pulverem quendam albissimum (*Mercurium vitæ* ipsum appellabat) in paucissima quantitate, (non enim pondus quatuor granorum excedebat) in variis affectibus propinabat: in multis tamen cum vitæ discrimine: Ego expertus loquor. Ante annos enim aliquot ad matronam nobilem Bernensem, unà cum Dn. Paulo Lentulo, ejus Reipublicæ Medico longè celeberrimo, piæ memoriæ vocatus fui. Huic matronæ empiricus ille vix ad grana tria, (coram marito enim ponderaverat medicamentum) sui pulveris exhibuerat: quam symptomata adeò sæva sequuta fuerant, ut illam vix restituere possimus. Vomitus enim maximus & continuus aderat Lypothymiæ, item sudores frigidi, simul & virium prostratio supervenerant, ita ut per dies aliquot in vitæ discrimine versaret: tandem nihilominus per Dei misericordiam sanitati restituta fuit.

De infelici successu mercurii vitæ.

Symptomata ex mercurio vitæ.

Aliud Exemplum.

Matronam Solodurensem asthmaticam, & decrepitam *Dn. Barbaram Greders*, uxorem Dn. *Wilhelmi Kallenbergs*, Patricii & Senatoris Solodurensis, cum de hoc pulvere, ab eodem empirico exhibito, sumpsisset, eadem die extinctam fuisse à viris fide dignis Soluduri mihi sæpius relatum est. *Mercurius* itaque, sive crudus, sive in *Mercurium vitæ* transformatus fuerit, aut negligenter præparatus, aut eis, quibus non convenit, empiricorum more, & absque ratione exhibitus, imò & exterius admotus, in *Mercurium mortis* plerumque evadit, recteque illum *Mercurium vitæ æterna* appellare possum.

De Antimonio.

De Antimonio & croco metallorum idem affirmare non difficile est. Ante annos enim quatuordecim Dn. Eleasar Perialdus, Vir doctus, & in schola Lausannensi Philosophiæ Professor, cum sibimet, præter consilium Dn. D. Alberti Roscii, Medici celeberrimi, simul & mei ipsius, bolum ex Antimonio (quod paulò ante se Lutetiâ attulisse, ibidemque à Dn. D. Quercetano paratum fuisse, ajebat) parasset & sumpsisset, parum abfuit, quin eadem die animam unà cum excrementis evomeret: tam vehemens & impetuosa, per superiora simul & inferiora, sequuta est operatio, quæ per totam diem duravit. Sequenti nocte doloribus maximis brachiorum & crurum, simul & convulsionibus (propter evacuationem maximam, & siccitatem nervosarum partium) lipothymia, & virium prostratione, propter defectum spirituum vitalium, & humidi radicalis, correptus fuit. Ego cum prædicto Medico circa horam secundam noctis accersitus cum essem, protinus sequentem potiunculam exhibuimus.

℞. Confect. Alkermes ʒ. ß.
Theriacæ op. ℈j.

Comu

Cornu cervi usti & præp. ℈. ß.
Aquæ Cinamomi ℥j.
Buglossæ ℥ij. Misce, fiat potio.

Juscula caponum, & carnis vervecinæ, nec non alia, quæ partes nobiles corroborant, & humidum radicale, spiritusque vitales instaurant, præscripsimus.

Brachia crura, simul & spinam dorsi, sequenti linimento calidè inunximus.

Linimentum.

R. Ol. amygdalarum dulcium,
Liliorum alborum,
Violarum an. ℥j.
Ol. lumbricorum, Vulpini,
Pinguedinis humanæ & ursi an. ℥ij.
Misce.

Hoc linimento de hora in horam prædictis partibus inunctis, remiserunt quidem dolores, nihilominus tamen intra paucos dies animam Deo piè placidèque reddidit. Tum quia humidum radicale violentia medicamenti ita absumptum & evacuatum erat, ut refici non posset, tum etiam quia propter violentam attractionem medicamenti à circumferentia ad centrum, inflammatio in hepate oborta fuerat.

Quidam ex usu antimonii herniam ventriculi contraxit.

Trutinarius quidam Coloniæ Agrippinæ, Magister Brun nomine, Vir pius, probus, mihique amicitia junctus, cum ante annos septendecim potiunculam ex antimonio ab empirico, & rerum medicarum imperitissimo homine paratam sumpsisset, tam vehementer & impetuosè agitatus & commotus ipsius fuit ventriculus, ut herniam ventriculi inde contraxerit, qua etiam nunc non sine maxima molestia laborat; uti ego, cum superiori anno Coloniæ essem, ipsumq; aliquando inviserem, ipsemet vidi. Quotiescunque enim corpus inflectit, ventriculus non sine molestia, veluti in saccum excidit.

Ante menses aliquot cum Wormatiæ & Herrensheimii, apud Generosum & Strenuum Virum, Dn. Eberhardum Kämmerer von Wormbs / genant von Dalberg moram facerem, Wormatiensis quidam civis, Petrus Daling von der Burg/ nomine, in consilium me advocari jussit. Laborat illa hernia intestinali, quam ante annos quatuor, quum medicamentum chymicum, ab empirico sibi exhibitum (antimonium fuisse arbitror) sumsisset, eadem die, qua medicamentum hauserat, contraxerit, tam vehemens fuerat inprimis per superiora ipsius operatio.

De infelici successu Mercurii vitæ & croci metallorum.

Possem hoc loco unum atque alterum exemplum inserere (uti ab amico fide digno accepi) de infelici successu, adeoque præpostero usu atque abusu *Mercurii vitæ, & Croci Metallorum*, à Medico quodam viro sexagenario, & primario cujusdam Principis consiliario, temerè & præcipitanter exhibitorum, quorum alter post assumptionem croci metallorum, alter verò mercurii vitæ, post multa gravissima inde sequuta symptomata, paulò post vitæ finem fecerunt.

Ante annos viginti, Medicus quidam natione Italus & *D. Sterpinus* nomine, Tononæ in Sabaudia, ad Lacum Lemannum medicinam faciens, cum calculoso cuidam nobili Dom. du Fou medicamentum chymicum ad calculum conterendum & expellendum exhibere vellet; Æger verò à medicamentis chymicis omninò alienus, id recusaret, postridie in dupla quantitate id adfert medicus; & ut æger majori cum fiducia eo uteretur medicamento, partem unam ipsemet medicus sumpsit, alteram ægro suo obtulit. Ambo cum hausissent, simul etiam intra paucos dies vitam cum morte commutarunt. Accersiti quidem fuerunt Genevâ viri Clarissimi, Dom. D. Janus Antonius Saracenus, & D. Johann. Griffonius, sed frustra. Itaque *Crollium*, ne medicamenta acuta calculosis, & qui aliàs sunt valetudinarii, exhibeantur, in sua Basilica chymica, mihi pagina 247. rectè prudenterque monuisse, videmus.

Medicamenta acuta calculosis non conveniunt.

Ex abusu Laudani nobilis quidam vitæ finem facit.

Quàm præstans medicamentum sit Laudanum, eis qui egregias ipsius operationes aliquando viderunt, notum est. Nobilem tamen cum eo abuteretur, mortem sibimet intulisse observavi. Basileæ in duobus ægris idem accidisse, clarissimus ac longè celeberrimus vir, Dn. D. *Casparus Bauhinus* non ita pridem, præsente clarissimo ac doctissimo viro, Dn. D. *Thoma Platero*, Soloduri, ubi ad ægrum simul vocati fuimus, mihi retulit.

De abusu medicamentorum escharoticorum.

Porrò, clarissime mi Dn. D. Doringi, medicamenta escharotica, ex mineralibus conflata, nonne ad chymica referenda esse putas? sed & illa quomodo in externis affectibus, nisi ab exercitato & circumspecto Medico aut cheirurgo; tutò applicari possint, nondum video. De eorum abusu exempla habeo nonnulla, quorum primum est de viro isto, cui pulvis, qui ad cranium curandum, tantopere laudibus extollebatur, ad carpum applicatus fuit; uti in tractatu meo de Gangræno & sphacelo, & alibi videre poteris. Occurrit etiam exemplum in prima Centuria observat. mear. de pharmacopæo, qui sibimet causticum non satis aptè applicuit. Is profectò alioquin in sua arte experientissimus, si hujus medicamenti plenam notitiam habuisset, errorem huncce proculdubio in sui ipsius detrimentum non commisisset. Verùm bonum istum virum, (cujus memoria propter eam, quæ inter nos fuit, amicitiam, quoad vixero, chara mihi erit) inscius præterq; spem atque opinionem in scyllam hancce incidisse, existimo. Erat enim circa ægros diligens & circumspectus; Neque ex eorum numero, qui, quum singulare quid à Medico docto, aut cheirurgo erudito viderint, id protinus eadem dexteritate quoque se præstare posse apud imperitos gloriantur.

Ante annos circiter undecim venit Coloniam Agrippinam circumforaneus quidam, cujus nomen studio supprimo. Is enterocelas absque excisione testiculi, & læsione vasorum spermaticorum sanare se posse goriabatur. Maximus quidem fuit accursus hominum, neminem tamen aut perpaucos ab ipso restitutos fuisse, ante annum, cum essem Coloniæ, mihi à viris fide dignis relatum fuit. Hoc modo autem curationem (processus enim ipsius à Dn. *Gottscharcko Monhemio* Pharmacopœo excellentissimo, qui ipsemet aliquando interfuerat, mihi communicatus fuit) instituebat. Primò caustico cutem exulcerabat. Sublata eschara, productionem peritonæi, sive, ut vocant, dydimum, oleo quodam arte chymica præparato, (quale fuerit, propter abusum non adscribo) ad os pubis usque erodere tentabat, idque

 tan-

tantis cum doloribus (hæc ex relatione Dn. *N. Schuanii* Coloniensis, viri fide dignissimi, qui omnia in proprio suo corpore expertus est, adscribo) ut vix fando illos exprimere aliquis possit; Et iis quidem, ut ægri potius mortem appetere, quam hujusmodi tormentis diutius excruciari velint. Vivit etiam nunc in ditione Reip. Bernensis nobilis quidam, mihi optimè cognitus. Is ab eodem Empirico ante annos 16. Lutetiæ frustrà excruciatus fuit, & etiam nunc herniâ non sine maxima molestia laborat.

Hasce, Clarissime mi *Dn. D. Doringi*, de abusu medicamentorum chymicorum, recensere volui historias; Non quidem in eum finem, ut medicamenta chymica improbare, & rejicere sit animus. Etiamsi enim apud me, uti tu quoque ipsemet vidisti, præcipuè mineralia, non usque adeò sint in usu ipsa tamen maximum in Medicina, præcipuè in morbis chronicis contumacibusque habere usum me non latet: sed hæc potius exempla recensere volui, ut ex hujusmodi juniores Medici & cheirurgi, quàm prudenter ac circumspectè chymica tractare convenit, perspiciant: ægri verò moneantur, ne cuivis circumforaneo & garrulo agyrtæ fidem adhibeant. Neque me commovet, quod nonnulli objicere solent, nimirum metallica illa venenosas in se continere qualitates. Quod etsi verum sit, videmus tamen, ut rectè scribit *Crollius*, mihi p. 261. plerumpue in natura apud summum venenum latere etiam Medicinam, uti evidentissimè in carne viperina & in quibusdam aliis animalibus venenosis apparet. Verùm enim verò ante exhibitionem medicamentorum chymicorum hæc præcipuè sunt perpendenda. Primò, an diligenter, fideliter, & ab exercitato artifice præparata sint. Maxima enim difficultas in præparatione sita est; uti exemplo de extracto corticum esulæ superius allegato, demonstratum est. Quis enim, quæso, extracti hujus, rectè, & ut decet præparati, ad semidrachmam exhibere ausus esset? adulterina itaque prædicti extracti fuit præparatio; aut forsan quid pro quo, ut dicitur, (pharmacopola enim ipsemet illud non præparaverat, sed nescio ubinam in nundinis sibi comparaverat,) datum fuerat. De Mercurio vitæ idem observavi. Nonnulli enim veluti empiricus ille Bernensis, cujus antea memini, nunquam ultra grana quatuor, de suo Mercurio exhibebat. Ego, cùm ante annos tres, cuidam magni nominis viro, unà cum Viris Clarissimis *Dn. Felice Platero*, & *Dn. Martino Chmieletio*, Medicis longè celeberrimis in magno periculosissimoque morbo adessem, ipsi aliquoties ad grana quatuordecim Panchymagogi Quercetani, ab ipso Quercetano præparati, præscripsi atque exhibui. Alii ad grana 18. aut viginti imo & quadraginta, ut tu quoque doces, ascendunt. Multifaria itaque est ipsius præparatio; Illam porrò diversitatem præparationis, cùm nullus alius præter illam solum, qui medicamentum præparavit, scire, aut cognoscere possit, non video quomodo quis medicamentis chymicis, ab ignotis præparatis, securè & bona cum conscientia uti queat. Hæc in eum finem dico, ut caveant sibi Medici, ne medicamenta chymica, in officinis (quæ non ipsemet pharmacopola, & quidem præsente aut consentiente Medico paravit, sed nescio unde nam apportavit) facilè præscribant. Secundò perpendendum est, an morbo, qui curandus est, hoc, an verò illud medicamentum conveniat, & ad eundem profligandum appropriatum aptumque sit? Tertiò an corpus ægri ita sit dispositum, ut hoc vel illud medicamentum, absque damno sufferre possit? Sæpenumero enim morbus hoc vel illud medicamentum requirit, sed constitutio corporis & viscerum, ætas, aliaque reclamant. Ne itaque error committatur, cautè & circumspectè procedendum est, cautionesque quæ apud *Crollium* & alios leguntur, quam diligentissime observandæ sunt. Quid plura? exhibitione & applicatione medicamentorum chymicorum, ut ex præscriptis exemplis apparet, lynceis profectò oculis opus est, & Medicos eruditos, circumspectos, imò & pios requirunt. Ideoque non cuivis garrulo circumforaneo, Judæo aut Monacho, qui vix fornacem construere, aut ignem accendere, multò minus genera morborum, naturam ægri, & quæ præterea scitu necessaria sunt, noverit, fides adhibenda est. Utinam igitur Reges & Principes, quos Deus veluti patresfamilias constituit, impostores illos imperitissimos, qui ubique ferè tam arroganter impudenterque ludunt de corio humano, ex officio reprimant; Ex officio inquam, quemadmodum enim paterfamilias, infantulis suis, ut ignem & venena tractent, non permittit, ne sibimetipsis & aliis damnum inferant; sic quoque hujusmodi impostores, & imperiti homines, qui suam ipsorum animam, & salutem, aliorum verò corpora, & sanitatem tot periculis exponunt, in Republica bene constituta, minimè tolerandi essent. Neque unicuique (quod nonnulli objicere solent) licitum esse deberet, corium suum cuicunque libuerit, venale offerre. Hic enim non de corio boum, sed de vita & valetudine hominum, de quibus Magistratus curam quoque habere debet, agitur. Adderem quædam alia, nisi epistola in magnam nimium molem excresceret; Quapropter (præstantIssIme VIr aC faVtor honorande) Vale, & Deo, Reipublicæ, tuis & amicis, in omne ævum felicissimè vive, meque præclara humanitate tua, amare perge. Uxor mea charissima, Te, tuamque uxorem lectissimam, unà mecum peramanter salutat.

Magistratus de vita & valetudine subditorum sollicitus esse debet.

Iterum vale & millies.

GUIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illuſtriſſ. Marchionis Badenſis & Hochbergenſis, &c. Necnon Inclytæ Reipublicæ Bernenſis Helvetiorum Medico-Chirurgi Ordinarii,

DE

COMBUSTIONIBUS,

QUÆ OLEO ET AQUA FERVIDA,

ferro candente, pulvere tormentario, fulmine, & quavis alia materia ignitâ fiunt,

LIBELLUS,

In QUO DIFFERENTIÆ, SIGNA, PROGNOSTICA, & CURATIO,

tum ipſarum combuſtionum, tum omnium ferè Accidentium, perſpicuè deſcribuntur.

Editio Tertia.

PETRI PAVII
Medici longè celeberrimi, & in Illustri Academia Lugdunensi Batavorum olim Anatomicæ & Botanicæ facultatis Professoris Clarissimi, de hoc tractatu de combustionibus, in epistola quadam ad Authorem scripta

JUDICIUM.

PETRUS PAVIUS GUILHELMO FABRICIO HILDANO, S. P. D.

Gratum fuit, Vir Clarissime, intelligere, meas Tibi redditas, gratissimum, quod id ipsum intelligebam, Tibi non ingratum: ita namque testantur tuæ 29. Martii Colonia missæ, quibus junctum de Combustionibus tractatum amplexus non solùm sum, verùm sine mora avidè legi & perlegi. Dico sine assentatione, nihil me unquam in illa materia legisse, quod cum tuo doctissimo scripto comparari possit, sive methodum spectes, accuratum judicium, sive (quod maximè me affecit) singularia, quæ traduntur, remedia. Vulgare ibi nihil est. In pretio mihi futurus est is libellus, quemque Chirurgis nostris ita commendabo, ut certus sim, non paucis id maximo futurum emolumento. Fateor itaque ego, me Tibi, Vir Clarissime, multis nominibus debere, futurumque apud me nomen tuum sanctum, dum superest Lachesis, quo torqueat, non solùm etenim verbis amicitiam offers, verùm insuper muneribus (quibus referendis par esse nequeo) me afficis; & quod omnium maximum, solaris in hac familiæ mea ærumna &c. *vide Epistolarum Centuriæ 1. Epist. 89.*

DEFINITIO ET CAUSÆ COMBUSTIONUM.

Caput Primum.

Quanquam Combustio sit affectus omnibus notissimus, attamen clarioris doctrinæ gratia, antequam ulteriùs progrediamur, eum sic describemus.

Definitio combustionis. Combustio est solutio continui Epidermidis, & Cutis ut plurimum, nonnunquam etiam carnis musculosæ, Venarum, Arteriarum, Nervorum, &c. vi ignis impressa. Hanc autem combustionem sequuntur mox dolor acerbissimus, inflammatio, pustulæ: & si combustio profunda corpusque cacochymicum fuerit, facillimè degenerat in ulcus fœtidissimum & malignum, quamprimùm enim ignis, aut res ignita, cutem attigerit, ratione caliditatis & siccitatis ignis, humidum radicale, ex parte illico exiccatur: hinc cutis indurescit, & contrahitur: quod reliquum est humoris in cute, & proximis partibus, supra modum incalescit, & acquirit naturam ignis. Porrò duriteis illa cutis (quia circumjacentes partes contrahit) item ebullitio humorum, & solutio continuitatis, protinùs acerbissimum excitant dolorem, ille verò ex proximis partibus ad se attrahit multos humores, qui (si combustio levis fuerit (sub Epidermide concurrunt, eamque, quia vi ignis induruit, nec transpirationem admittit, in altum elevant, hinc fiunt pustulæ. Si autem combustio insignis fuerit, ita ut vera cutis simul læsa, in escharam indurata fuerit, tunc humores innati, & quicquid [illegible]nuò ratione doloris adfluit, retinentur, & incarcerantur sub cute illa indurata, inde non solùm augetur eorum caliditas, quam ab igni acceperunt, verùm etiam

quicquid

quicquid sanguinis & humorum ex corpore,& proximis partibus adfluit, simul incalescit, effervescit,& acrimoniam quandam acquirit, hinc fit, ut humores illi locum affectum erodant, & ulcus magnum efficiant.

Cæterùm notandum est, quemadmodum multiplices & diversæ occurrunt materię, quibus ignis vim & qualitatem suam imprimit, quæ, ut substantiâ differunt, sic etiam una multò vehementiùs urit, quàm altera. Itaque quantò durius & solidius existit lignum, aut metallum aliquod, tantò vehementiorem in se quoque retinent calorem. Calor item olei, pinguedinis, ceræ, picis, sapæ ad consistentiam coctæ, uti postea declarabimus exemplo, & eorum, quæ facilè adhærent, multò est vehementior calore aquę fervidæ, quandoquidem experientia docuit, plumbum & stannum in oleo fervido liquefieri, id quod nunquam fiet in aqua, quantumvis in summo gradu caliditatis fuerit. Quando calx extinguitur, tunc adeò incalescit, ut non solùm cutem & carnem urat & exulceret, verùm etiam cutem, nervos & juncturas violenter contrahat. Ignis verò omnium vehementissimus & periculosissimus est ignis cœlestis, sive fulminis, continet namq; in se quaľdã facultates supernaturales, quemadmodum suo loco exponemus.

CAPUT II.

Gradus & distributio combustionum in tres species, item ex quibus Indicationes curativæ petendæ.

QUamvis aûtem combustio à diversis fiat materiis, metallis & liquoribus, quemadmodum diximus, nihil tamen, vel parùm id facit ad curationem. Quandoquidem combustio ferro candenti facta, similis est combustioni Auro aut argento candenti factæ. Sic & combustiones sive oleo fervido, cerâ, pice, &c. factæ fuerint, inter se (quantum ad materiam) non differunt, neq; particularem requirunt curandi methodum. Quemadmodum clariss. Dn. D. Laurentius Joubertus Vir eximius & de Chirurgia bene meritus, testatur. Nulla igitur sumenda est indicatio curativa ex materia ignita, sed potiùs ab affectu, quem impressit. Ut autem curatio rectè instituatur, distribuemus combustiones omnes, à quacunque fuerint factæ materiâ ignitâ, in tres gradus seu species, nempè in levissimam, mediocrem & insignem. Si enim materia, quæ urit, non usque adeò diu adhæserit corpori nostro, ut levis fuerit, quemadmodum stra[illegible], linum, stupæ aut lignum aliquod leve, vel aqua, quæ cito defluit, tunc tantummodò elevantur pustulæ, estq; hic primus gradus seu species. Si verò materia paulò diutius adhæserit aut violentiore calore prædita fuerit, tunc non solùm elevantur pustulæ, verùm etiam cutis vera suo humido radicali [illegible]rte destituitur, & aliquo modo exiccatur & con[illegible]hitur, nondum tamen facta est eschara. Tertiò si res ignita diutissimè adhæserit, & violentissimum calorem in se continuerit, tunc non solùm cutis, verùm etiam caro, venæ, arteriæ, nervi, &c. comburuntur, contrahuntur, & in Escharam siccantur: quandoquidem humidum innatum vi ignis exiccatum & consumptum est. Sunt itaq; medicamenta mutanda & applicanda secundùm has differentias, quemadmodum postea declarabimus. Secunda Indicatio sumitur à parte affecta: non enim unum idemque medicamentum simul convenit oculo, membro virili, nervo, juncturis, carni musculosæ, &c. Mulieres item, pueri, & qui exquisito sensu prædit i sunt, debiliora requirunt medicamenta; contrà verò fortiora, qui duram habent carnem, & robustiores sunt homines, ut Galenus rectè admonuit: Ex hac descriptione & distributione combustionum facilè apparet curandi methodus, quam nos posteà tribus capitibus, prout combustiones in tres species distribuimus, Deo dante declarabimus.

Prima Indicatio ex quibus sumenda.

2. Indicatio

De arte curat. ad Glaucon. l. 2. c. 9

CAPUT III.

Signa, quibus tres illi gradus combustionum cognoscendi & distinguendi.

QUia combustiones in tres divisimus species vel gradus, deinceps ad uniuscujusq; speciem propria præscripturi simus remedia, necesse est, ut quomodo ex signis & notis distinguendæ sint, declaremus. Signa itaque primæ speciei, sive levissimæ combustionis hæc sunt, cutis rubicunda, dolor acerbissimus & pungitivus, non aliter, ac si cutis semine urticæ fricata esset. Mox, (nisi citissimè occurratur ægro remediis aptis) inflatur locus, & elevantur pustulæ, in quibus aqua clara & alba continetur, tandem quoque Epidermis separatur. Ex circumstantiis quoq; cognoscitur combustio levis, nimirùm rem ignitam levem fuisse, quemadmodum stramen, linum, stupæ, & similia: aut statim defluxisse, ut aqua fervida, vel corpus exiguo momento attigisse. Contrà verò in altera specie, res ignita aliquandiu corpus attigit, vel vehementiorem in se habuit calorem quemadmodum ferrum ignitum, aut metallum aliquod liquefactum, lignum durissimum, pix, oleum, cera, vel simile quid. Hinc fit ut pars illicò inefletur, rubescat, doleat, urat, & ipso momento pustulæ eleventur, in quibus continetur aqua subtilis & flavescens, ægerque de tensione cutis conqueritur: est enim vi ignis contracta atque densa. In ultima verò specie, ipso quoque momento, dum res ignita adhæret corpori, elevantur pustulæ, sed illicò denuò concidunt, eo præcipuè loco, in quo combustio insignis & vehemens est: subjecta verò cutis nigra, vel saltem livida conspicitur, & obtusè sentit, si scalpello pungatur; est enim dura & exiccata crusta, ea cùm deciderit, remanet ulcus profundum & putridum. Ex natura quoque rei ignitæ, & spacio, quo corpori adhæsit, combustio insignis cognosci potest.

Signa primæ speciei combustionum.

Signa secundæ speciei.

Signa tertiæ speciei.

Porrò quamprimum Chirurgo occurrit combustio, inquiret ad quamnam speciem sit referenda, hoc est, an levis, mediocris, vel insignis

Cap. 4. gnis fuerit; si levis, impediat remediis, sequenti 6. cap. declarandis, ne pustulæ eleventur: si verò mediocris, ad septimum caput confugiat: Si enormis & magna, procedat, quemadmodum capite octavo declarabimus.

Prognostica Combustionum.

CAPUT IV.

Combustio levis, ubi cutis tantummodò læsa est, quantumvis dolorifica, facilè tamen & brevi curatur, & vix apparebit cicatrix, si modò recta & methodica instituta fuerit curatio. Contra verò difficilè sanatur combustio insignis & magna, quæ turpem & rugosam post se relinquit cicatricem, propter cutis deperditionem & contractionem. Si pustulæ in principio non aperiantur, tunc multi humores concurrunt ad partem læsam, qui putrescunt, & acrimoniam acquirunt, ita ut cutem & carnem profundiùs erodant, ulcus putridum, & tandem cicatricem turpissimam efficiant. Sunt itaque pustulæ statim ab initio incidendæ, ut aqua acris & fervida effluere queat. *Pustulæ statim à principio aperiendæ.*

Facilè & parvo negotio sanescit combustio in corporibus sanis, & bene temperatis. Contra difficilimè in corporibus cacochymicis & plethoricis, facileque degenerat in ulcus putridum: dolor enim continuò ad se attrahit ex corpore humores & sanguinem, hinc pars affecta incalescit, & inflatur, variaque & pessima symptomata sequuntur.

Combustiones capitis & faciei. Combustiones capitis & faciei, si magnæ & profundæ fuerint, glabras post se relinquunt cicatrices, quandoquidem cutis adeò arefacta & contracta est ab igne, porique clausi, ut pili postea erumpere nequeant.

Combustiones membranarum oculi. Combustio ad oculos, præcipuè ciliorum & membranarum Adnatæ & Corneæ, quantumvis levissima sit, periculosa est, & facilimè visus depravatio, aut ad minimum imbecillitas sequitur, & palpebræ invertuntur. Si unicum saltem granum pulveris tormentarii pupillæ infixum fuerit, utplurimùm de visu actum est: uti ego vidi aliquoties, præcipuè in Dn. *Johanne Blescheretο*, civitatis Lausannensis Quæstore fidelissimo, quem honoris causa, & propter mutuam nostram amicitiam nomino. Huic cum Lausannæ in lustratione exercitus bombarda ex improviso in faciem explosa esset, & granum unum tantummodò pulveris tormentarii pupillam attigisset, sequuta est cicatrix livida, & visus abolitio, quem ego, post menses aliquot advocatus, arte restituere non potui. *Observatio.*

Combustiones inguinum. Periculosæ item sunt combustiones Inguinum, & difficilimè curantur: sunt enim hujusmodi membra per se humida, imbecilla & affluxui humorum obnoxia.

Combustio ventris. Combustio Ventris semper periculosa est, difficilimèque curatus: sunt enim musculi abdominis propter inspirationem, & expirationem, extensionem, quæ fit mediante cibo & potu, excrementorum excretionem, risum & clamores, in perpetuo motu, quemadmodum Anno 1582. *Observ.* Hildenæ in patria in quodam puero trium annorum ætatis, observavi: is enim combustione periculosa ventris affectus, ultra menses octo mihi & aliis multum negotii facessit. *Cap. 4. & 5.*

Combustio intestinor. Si verò intestina aliqua in parte simul combusta fuerint, lethale est. Est & Combustio Fulminis mortalis, uti suo loco dicetur. Ex maxima combustione sterilitatem in Viro quodam consequutam fuisse, Lector ex observationibus nostris colligere quoque poterit.

Combustio ad magna vasa arteriar. & Venar. Combustio ad magna vasa Arteriarum & Venarum periculosa est, præcipuè si profunda fuerit: calor enim contrahit, & vasa claudit, hinc spiritus & sanguis ad vivificandum & nutriendum, non satis perfluere possunt: & tandem sequitur Atrophia, nonnunquam & Gangræna, quemadmodum in Tractatu nostro de Gangræna & Sphacelo ostendimus. Combustiones item ad nervos & articulos facilimè contrahunt juncturas, ideoq; ut Chirurgus in hujusmodi combustionibus summam diligentiam adhibeat, & statim ab initio medicamentis aptis duritiem & rugositatem cutis emollire & calorem ab igne impressum extrahere & dissipare studeat, necesse est. Combustiones itaque ad oculos, ventris item, inguinum & juncturarum difficiles sunt & periculosæ, omnium verò periculosissima est combustio totius corporis, inprimis si magna fuerit, quemadmodum in 2. Cent. Observationum Chirurg. de cerevisiario declaravimus.

De duplici methodo combustionum curandarũ.

CAPUT V.

Quamvis passim infinita ad combustiones apud Practicos & plebejos in usu sint remedia, sive ea Emplastra, Unguenta, Succi aut Aquæ distillatæ fuerint, nihilominus tamen omnia ad hunc finem tendunt, nimirùm ut Empyreuma sive calorem ab igne in parte affecta relictum, aut suffocent, aut resolvant & dissipent. Suffocatio autem Empyreumatis, fit aut frigidis & humidis medicamentis, veluti succis & aquis sempervivi, Lactucæ, Hyoscyami, Solatri, & similibus: aut frigidis & siccis, quemadmodum sunt bolus armenus, terra sigillata, cerussa, argilla fornacum, & hujusmodi Emplastica, quæ poros occludunt. Ita ut calor extraneus ab igne relictus, non aliter ac ignis in loco occluso, intus suffocetur & extinguatur. *Finis ad quem combustionum remedia tendant.*

Altera via extinguendi empyreuma in hoc consistit, ut calor extraneus, & humores acres resolvantur & dissipentur, quemadmodum vidimus prunas extingui, si huc illucque dissipentur. Id verò fit calidis medicamentis, ut sequenti capite declarabimus. Nunc operæ pretium est, inquirere, quænam methodus sit eligenda?

Qui primam methodum sequuntur, hoc axiomate Hippocratis: Contraria contrariorum sunt remedia; se fulciri putant. Cùm enim combustio sit accidens calidum, suo contrario, nempè frigidis, empyreuma & incendium ab igne relictum extinguere conantur. Verissimum quidem esse *Lib. de flatib. Gal. method. med. l. II. & l. de optima corporis constitutione.*

est recitatum Axioma Medicorum, fateor, sed refrigerationem in combustionibus per accidens fieri debere, sentio. Ex prima enim curandi methodo, cùm varia utplurimùm oriantur symptomata, quemadmodum postea declarabimus, meritò rejicienda est. Non enim solùm Empyreumati occurrere sufficit, sed præcipuè aliis quampluri- mis accidentibus, ut sunt dolor, retractio & rugositas cutis, stipatio pororum, &c. prospiciendum est, quæ omnia calida requirunt medicamenta. Hæc autem, ut penitùs intelligantur, videamus primò proprietates frigoris. Eas autem Hippocrates describit his verbis. *Ulceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem intolerabilem facit, denigrat, rigores febriles, convulsiones & distentiones creat.* Et Galenus: *Subjectam materiam contrahere condensareque frigidi semper est propriū.* Id quoque perspicuum fit in oleo, pinguedine aliisque rebus, quæ frigore densantur & indurescunt. Ex quibus perspicuum fit, frigida combustionibus planè adversari, & varia pessimaque accidentia procreare: Cutis enim ab igne indurata & contracta, magis ab usu frigidorum medicamentorum indurescit, & dolor augetur, hinc concurrunt humores, qui sub cute indurata non solùm retinentur, imò ab usu frigidorum Medicamentorum in profundum repelluntur ibique magis magisque incalescunt, & summam acrimoniam & malignitatem acquirunt. Hinc tandem fit inflammatio, Abscessus, & nonnunquam Gangræna. Inclusus enim humor, quia perspiratione caret, illicò putrescit, ut Galenus testatur: vel quia calor adventitius, dum in parte læsa inclusus est, exiccavit humidum radicale, in quo consistit calor nativus, quemadmodum in Tractatu de Gangræna ostendimus. Hanc quoque ob causam monuit Hippocrates, Erysipelas ab exterioribus ad interiora verti, non esse bonum. Sequitur & nonnunquam si combustiones magnæ frigidis Medicamentis tractentur, Herpes exedens; humores enim sub cute inclusi acrimoniam & malignitatem acquirunt. Anno 1594. venit ad me Coloniam juvenis, cui ex simplici Combustione Herpes totam tibiam à pede usque ad coxam invaserat, ita ut nonnulli tibiam abscidissent, si malum tantummodò sub genu fuissent. Hunc quâ methodo, & quibus medicamentis curaverim. Lector ex meis observationibus Chirurgicis intelligere poterit. Quum igitur animadverterem, quemadmodum prunas, si cineribus diligenter cooperiantur, calorem suum diu conservare, sic etiam Empyreuma, & humores, qui in combustionibus ad locum affectum confluunt, ab usu frigidorum medicamentorum intus retineri, alteram potiùs methodum mihi selegi, quam hactenus etiam maximo cum fructu ægrotantium exercui. Quemadmodum enim pruna citò refrigescit, si dispersa dissipataque fuerit: Sic citò refrigescunt, (per accidens tamen, ut Galenus testatur) calida medicamenta discutiendo & extrahendo Empyreuma: Quandoquidem calor, ut Hippocr. scriptum reliquit, cutem emollit, extenuat, dolorem sedat, rigores, convulsiones mitigat, & ulcera ad suppurationem præparat, ideoque etiam iis partibus, quæ phlegmone infestantur, ejusmodi applicantur medicamenta, à moderato calore tamen, humores liquefieri, vias ac poros dilatari, idem Galenus testatur. Frigida item turpem, rugosam & lividam post se relinquunt cicatricem, ut ex Hippocrate ostendimus: calida verò non item.

Cap. 5. — Lib. de liquidor. usu in fine, & l. 5. Aphor. 20. — De simpl. medic facult. l. 4. c. 1 & de usu part. l. 16. — Lib. de inæquali intemperie. — Lib. 6. Aphor. 25. — Observ. 99 Centur. 1. — Libr. 2. ad Glauc. cap. 2. — Lib. 2. Aphor. 22. — Cap. 5 & 6. — Gal. meth. med. l. 4. Method. med. lib. 11.

Ut autem recta & methodica instituatur curatio combustionum, diligenter examinandi & inspiciendi sunt omnes effectus & accidentia combustionum, ut secundùm earum naturam remedia mutentur & applicentur, imprimis autem, quia propter solutionem continui, & subitam mutationem dolor subsequitur, qui violenter ad se attrahit ex corpore humores & sanguinem, necesse est repellentibus medicamentis, defensivis nimirùm, & fasciis, in oxycrato intinctis impedire, ne hujusmodi humores & sanguis in partem læsam confluant. Mox victus ratione, purgationibus, venæ sectione, cucurbitulis, aliisque revulsionibus imminuantur, & ad alias partes trahantur & evacuentur humores & sanguis. Quantum ad topica attinet, in prima specie combustionum, si nondum elevatæ fuerint pustulæ, evocetur empyreuma, & humores acres, unguento ex cæpis & hujusmodi: si verò cutis combusta, contracta & indurata fuerit, diligentia adhibenda est, ut ea emolliatur, & lubrica efficiatur. Id autem fit medicamentis calidis & humidis, ut sequentibus capitibus fusiùs declarabimus.

Gal. meth. med. l. 12. Method. med. l. 3. & 5.

CAPUT VI.

Curatio primi gradus Combustionum.

PRimum & præcipuum negotium in combustionibus est, ut Chirurgus impediat, ne pustulæ oriantur, si enim id fieri possit, non est quod æger posteà ullam molestiam vereatur. Itaq; quàm primùm quis igne, aqua, aut oleo fervido, aut simili quapiam re combustus, ac combustio levis fuerit, illicò locus ambustus aquâ, aut proprio sputo madefiat, & ad ignem admoveatur, ut incalescat, quantum ferre poterit, vel in aquam calidam immergat locum ambustum: aut si id fieri nequit, intingatur spongia aut linteum reduplicatum in aqua calida & applicetur loco ambusta: calor enim ille externus Empyreuma, hoc est, calorem ab igne in parte combusta relictam ad se attrahit, ut Aristoteles, & experientia testantur, estque ignis teste Fernel. proprii insti mali alexiteriū. Quemadmodum enim contusus scorpio ictui suo impositus, venenum proprium ad se attrahit, sic calor calorem. Hinc cæpe in mortario cum sale contusæ, & illico loco combusto applicatæ, empireumata extrahunt, nec sinunt ut pustulæ eleventur. Possunt & in taleolas scindi, & loco ambusto imponi, unus ad alterum, donec tota pars combusta sit cooperta. Sequens quoque unguentum empyreuma potenter extrahit, nec sinit pustulas elevari.

Method. Med. l. 6. cap. 20.

R. Cæpæ crudæ ℥j. ß.
Salis
Saponis albi veneti an. ℥j.

Unguentū.

Misceantur-

Cap. 6.

Misceantur in mortario, fiatque unguentum cum ol. rosac. & amygdalar. dulc.

Historia.

Anno 1604. cum dulcissima mea conjunx sapam in magno aheno coqueret ac ipsam spatula agitare vellet, ex improviso dextram ad carpum usque in sapam ebullientem immittit, ea autem manui tanto tenacitùs adhærebat, quanto magis ad consistentiam ac spissitudinem cocta erat. Ideoq; illicò exortus est dolor vehementissimus, non solùm in ipsa manu, verùm etiam toto brachio. Sapâ ablotâ calidâ aquâ, unguentum jamjam præscriptum (quod opportunè tum temporis in promptu mihi erat) applicui, totum brachium oleo rosaceo inunxi, & fasciâ poscâ intinctâ involvi, sæpiusq; omnia illa reiteravi. Hinc divino favore, ex tanta combustione nulla sequuta est cutis exulceratio, præter duas parvas pustulas una in pollice, altera in indice digito, quæ tamen parvo negotio unguento Basilicone curatæ fuere.

In combustionibus vero universalibus procedatur, quemadmodum sequenti exemplo declaratur.

Alia Historia combustionis universalis.

Anno 1605. Paterniaci tinctoris cujusdam Magistri Joachimi nomine, famulus, in ahenum tincturâ calidâ plenum incidit. Hinc totius quidem corporis combustio sequuta est, sed quia tinctura non omninò fervida, illæ potissimùm partes corporis, quæ fœcibus tincturæ in fundo aheni, præcipuè serraturæ ligni quercini, quibus adhuc calor maximus inerat, inhæserant, veluti brachia & facies, combustæ fuerunt. Accersitus illicò totum corpus, facie exceptâ, hoc unguento inunxi.

Unguentū.

R. Saponis liquidi ℔. ß.
Cæpæ crudæ ℥ij.
Salis ℥j. ß.
Ol. de vitellis ovorum ℥j.
Ol. rosac. &
Amygdalar. dulc. an. ℥iiij.
Mucilag. sem. cydonior. ℥ij. Misce,
Fiat unguentum.

Oculis sequens instillavi Collyrium anodynum:

Collyrium.

R. Aquæ rosar. ℥iij.
Aquæ plantag.
Sem. cydonior. &
Fœnigræci an. ʒ. ß. Misce.

Maneant in infusione supra cineres calidos per horam, deinde exprimantur, addaturque parum lactis muliebris, & oculis calidè instilletur. Reliquis verò partibus faciei unguentum quoque ex Sapone, solidum tamen & spissum, ne ad oculos perflueret, eosque læderet, applicui. Hujus autem unguenti talis est descriptio.

Unguentum.

R. Gummi elemi ℥j.
Ol. de vitell. ovor. Rosar. an. ℥iij.
Saponis albi & Veneti ℥ij.

Dissolvatur gummi cum oleis, omnia in mortario diligenter commisceantur, fiatque unguentum, quod super linteum extensum, applicetur toti faciei, & de quatuor in 4. horas reiterentur emplastra, collyrium verò singulis horis. Eodem quoque die, exonerata priùs alvo suppositorii beneficio, basilicam dextram incidi, & sanguinem ad uncias decem extraxi; erat enim Vir robustus & plethoricus. Alterâ verò die sequens exhibui pharmacum.

Potio purgans.

R. Electuar. diacathol. ℥vj.
Electuar. de succo rosar. ℥ij.
Syrupi rosati solut. ℥j.

Cum aqua cichorii & buglossæ, fiat potio, detur hora matutina cum custodia, & optimâ victus ratione.

Alterâ quoque & tertiâ die, simili unguento corpus totum bis inunxi, & faciei unguentum, quod præscripsi, applicui, oculisque collyrium frequentissimè instillavi. Sed quia quibusdam in locis, præcipuè in brachiis combustio in profundum penetrârat, necesse fuit iisdem in locis, eandem, quam 7. & 8. cap. declarabimus, curandi methodum sequi. His divino favore intra dies quatuordecim ex tanta combustione plenissimè sanatus fuit.

Porrò combustionibus faciei unguentum ex cępis minimè convenit: ex iis enim oculi damnum atq; jacturam non exiguam contrahunt. Itaq; loco ipsius unguenti, sequens præparatur.

Unguentū.

R. Saponis Veneti ℥j.
Ol. Rosar. &
Amygdalar. dulcium ana ℥ ß.

Misce, fiat unguentum in mortario, addendo parum mucilaginis seminis cydoniorum, extractæ cum aqua rosar. Notandum est, Saponem mollem, quamvis in combustionibus minimè rejiciendus sit, in facie tamen non applicandum esse, liquefit enim, penetrat & offendit oculos, hanc quoque ob causam prospiciendum est, ne prescriptum unguentum nimis sit liquidum. Nonnulli ut impediant, ne pustulæ eleventur, linteum vernice intinctum applicant illicò. Alii taleolis ex larido locum ambustum cooperiunt. Paulus Ægineta suadet linteum reduplicatum muriâ intingere, & applicare. Lixivium item & aqua, in qua calx extincta fuit, idem efficiunt, sed hujusmodi remedia sæpiùs sunt iteranda, & tepidè applicanda, ne linteamina siccata in loco affecto dolorem excitent.

Nota.

Facies pulvere bombardico combusta, quomodo curanda.

Si Facies pulvere bombardico combusta, & grana pulveris cuti infixa fuerint, illicò extrahendus est pulvis, quantum fieri poterit, idque acu aut aliquo alio instrumento acuto. Postea expectandum est, ut pustulæ eleventur. Sic enim quod reliquum est pulveris in cute, parvo negotio extrahi, & cutis mundificari poterit. Si verò Chirurgus in principio non advocatus fuerit, ita ut cutis jam cicatrizata, maculæ verò nigræ ex pulvere relictæ fuerint, necesse est denuò exulcerare cutem; id autem commodè fiet sequenti vesicatorio.

Vesicatorium.

R. Cantharidum num. vj.
Fermenti ℥ ß.

Misce in mortario cum gutta una aut altera aceti, fiatque unguenti instar, de quo fiant parva emplastra, quæ maculis applicentur. Sed diligenter prospiciendum, ne ad oculos perveniat unguentum hoc. Cumprimùm pustulæ fuerint elevatæ, incidendæ sunt forficibus, postea acu aut aliquo alio instrumento acuto eximendus est pulvis, tandemque applicandum est sequens unguentum.

R. Bu-

Cap. 6. & 7.

Unguentū.

R. Butyri sale ℥j.
Unguenti Basilic.
Olei lilior. albor.
De vitell. ovor. ana ℥ij. Misce, fiat unguentum.

Quotiescunque Chirurgus tractat ulcera, prospiciat ut nigredinem pulveris diligenter abstergat, aut cum decocto fœnigreci, & florum meliloti abluat, posteà applicet præscriptum unguentum, atque ita procedat, donec ulcera satis sint mundificata. Ego hoc in casu aliquoties usus sum pulvere præcipitati, idque maximo cum fructu ægrotantium. Circumcirca verò ulcera, doloris leniendi gratiâ, sequens applicetur unguentum anodynum.

Pulveris præcipitati usus in hoc casu.

Unguentum anodynum.

R. Olei amygdal. dulc.
Rosacei
Ceræ albæ an. ℥j.

Liquefiant, & misceantur, postea adde caphuræ ℈j. mucilaginis sem. cydonior. parum. Misce fiat unguentum.

Si verò pulvis in oculos impulsus fuerit, abluendi sunt lacte muliebri, aut aquâ rosac. tepidâ. Inprimis autem diligentia adhibenda est, ut affluxus humorum impediatur, & dolor leniatur, ut capite undecimo declarabimus.

Si verò pulvis in cutem impulsus non fuerit, sed cutis tantummodò ex flamma pulveris combusta, tunc illicò unguentum superius præscriptum ex Sapone, oleo, amygdal. dulc. & rosaceo applicetur. Interim dum affectus ita tractatur, diminuendi & per alia loca educendi sunt humores noxii & sanguis, ne ratione solutionis continui, & doloris in partem læsam confluant, inflammationemque & alia graviora symptomata excitent. Id autem commodè fiet victus ratione, purgationibus, venæ sectione, cucurb. tulis & defensivis, ut suo loco declarabimus.

CAPUT VII.

Curatio secundi gradus Combustionum.

Porrò si Combustio altiùs penetraverit, ita ut non solùm pustulæ eleventur, verùm etiam cutis combusta, siccata, & contracta fuerit, tunc neque cæpæ, sapo, sal, & quæ ex hujusmodi fiunt medicamenta, multò minùs etiam superiùs enarrata frigida & sicca, sed quæ cutem emolliunt, & lubricam reddunt, erunt applicanda; Ea autem sunt temperata, calida scilicet & humida. Itaq; hoc modo procedendum.

Imprimis pustulæ omnes forficibus incidantur, quò aqua acris & calida effluere possit, epidermis item ubicunque separata est, abstrahatur, ne sub ipsa pus colligatur. Et quia illicò humores & sanguis ad locum affectum affluunt, necesse est ut affluxui illi humorum defensivis adversetur. Applicetur itaque unum ex sequentibus defensivis, ad latitudinem palmi minoris, supra locum ambustum.

Defensivū.

R. Pulv. Boli armeni
Sang. Drac.
Gallar.
Croci Martis
Acaciæ ana ℥ß.
Ol. Rosac. ℥iij.
Ceræ novæ ℥j. ß.

Cap. 7.

Fiat unguentum secundùm artem, addendo parùm aceti: Vel

R. Farinæ hordei
Argillæ fornac. ana ℥ij.

Coquantur cum aceto, & aqua ad formam Cataplasmatis, in fine admisce albumina ovor. num. ij. Hoc defensivum singulis diebus bis aut ter reiteretur, ne in parte affecta exiccetur, & dolorem excitet.

Aliud defensivum.

Toti verò loco ambusto imponatur sequens unguentum.

Unguentū.

R. Ung. Basilicon. ℥j.
Ol. Rosacei &
Lilior. albor. ana ℥ß.
Vitell. ovor. num. ij. Misce.

Sequens quoque unguentum combustionibus summoperè convenit, dolores mitigat; cutem emollit, & humores affluxos resolvit.

Aliud.

R. Butyri recent. sine sale
Pinguedinis gallinæ recent. ana ℥j.
Ceræ novæ,
Ol. Liliorum alborum ana ℥ß. Liquefiant simul, posteà admisce croci ℈j. mucilaginis sem. cydonior. ℥j. Misceantur in mortario fiat Unguentum.

Si verò dolor adeò vehemens fuerit, ut æger nihil, aut parùm dormire possit, admisceatur prædicto unguento opii dissoluti ℈ß.

Unguentū.

Aut R. Butyri recent. ℥ij.
Ol. Amygdalar. dulc.
De vitellis ovor. ana ℥. ß.
Croci, opii ana ℈. ß.
Caphuræ ℈j.
Mucilaginis sem. cydonior. ℥j
Misce. Fiat unguentum, & applicetur.

Applicato defensivo, & uno ex præscriptis unguentis, pars affecta involvenda est fasciâ in oxycrato madefactâ. Et quidem brachio aut crure laborante, ab infima parte incipiendum, hoc enim modo reprimuntur humores, qui jam in partem læsam influendam præparati sunt. Si verò combustio aliqua in parte fuerit, quæ fascia amplecti non possit, intingendum est linteum reduplicatum in oxycrato, & applicandum singulis diebus ter aut quater. Aqua item in aqua caules conservantur (quæ ex aceto, aqua, & sale) si in ea intincta fuerint linteamina, & applicata, mirum in modum humores reprimit, dolorem lenit, & empyreumati adversatur. In facie tamen hujusmodi medicamenta, ubi acetum & sal ingreditur, propter oculos, non sunt applicanda. Emollitiâ & satis lubricâ factâ cute, doloreque lenito, nonnulli exiccantibus medicamentis, veluti unguento ex calce lota, diapompholygos, albo Rhasis, & similibus, cicatricem inducendam esse volunt. Verùm enimverò, quia hujusmodi exiccantia cutem contrahunt, & cicatrices turpes efficiunt, usus eorum medicamentorum mihi non probatur.

Utor igitur utplurimùm emollientibus usque ad finem curationis. Præparo quoque unguentum ad omnes combustiones præstantissimum, hunc in modum.

R. Bu-

Unguentum ad omnes combustiones præstantissimum.

℞. Butyri recent. & loti in aq. rosac. ℥iij.
Ol. Violacei
Amygdalar. dulc. ana ℥ß.
Farinæ hordei ℥j. ß.
Croci ℈j.
Mucilaginis sem. cydonior. ℥j.
Ceræ q. s. F. unguentum in mortario.

Hoc unguentum emollit, dolorem lenit, & paulatim cicatricem inducit. Sed quia combustiones, imprimis quæ in cutis sunt superficie, vehementissimo sensu sunt præditæ, videant Chirurgi, ut blandè ulcera abstergant. Ego ne abstergendo ulcera excitem dolores, tela subtilissima, qualis est Cambriacensis, aut syndone cooperio totam partem ambustam, nec illam amoveo, donec ulcera sint sanata, per hanc telam pus facilimè effluit, & virtus medicamentorum ad ulcera pervenit.

Dum verò locus ambustus, uti dictum est, curatur, victus ratio, purgatio humorum, & venæ sectio, minimè erit negligenda. A salsis omnibus vehementer calidis, & acribus, & quæ difficilis concretionis sunt, abstineat. Utatur jusculis carnium recentium, in quibus Acetosa, Endivia, Lactuca & Borrago coxerint. Bibat ptisanam, aut cerevisiam minimè generosam. Si plenitudo adest, incidatur Basilica, aut Mediana, extrahaturque sanguis, prout vires consentiunt. Si purgare necesse est, purgetur secundùm humoris prædominantis naturam, de quibus Medicus consulendus est. Si combustio in facie fuerit, cucurbitulæ scapulis erunt applicandæ, ut sanguis & humores retrorsum trahantur.

Curatio tertii & ultimi gradus Combustionum.

CAPUT VIII.

Tertius gradus combustionum periculosus trib. potiss. de causis.

PEriculosus est tertius & ultimus hic gradus combustionum, propterea quòd nonnunquam degenerat in Gangrænam & Sphacelum. 1. Primò enim ratione caloris vehementiæ, exiccatur & consumitur humidum radicale, & innatum calidum. 2. Secundò exiccantur & contrahuntur Cutis, Caro musculosa, venæ & arteriæ, ut sanguis per eas in partem læsam influere minimè possit. 3. Tertiò concurrunt ratione doloris & solutionis continui, humores & sanguis, augentque incendium. Hinc ex penuria alimenti, & suffocatione caloris nativi, emoritur pars affecta, quemadmodum in Tractatu de Gangræna & Sphacelo monstravimus. *Historia.* Anno 1592. Hildenæ incidit in manus honestissima matrona, illa propter negotia domestica defatigata, sola ad focum sedens, & syncope correpta, in terram decidit, dextrum verò crus in prunas projectum est, hinc sura ita combusta fuit, ut paulò post, quia corpore crassa & cacochymica erat, Gangræna & Sphacelo correpta fuerit, separata tamen eschara, & applicatis quæ ad Gangrænam pertinent, sanitatem recuperavit.

Imprimis igitur pustulæ omnes sunt incidendæ, & aqua ratione combustionis confluxa, spongiâ vel linteo exiccanda. Posteà eschara leniter est separanda, aut ad minimum in diversis locis ferè ad carnem usque incidenda, quò humor acris sub crusta retentus effluere, medicamenta penetrare, & quicquid à calore induratum, emolliri possit. Separatio autem illa escharæ primo aut secundo die fieri debet, antequam pars affecta inflетur: sequens quoque unguentum statim ab initio est applicandum.

Unguentum.

℞. Butyri rec. & loti in aq. ros. ℥iij.
Unguenti basiliconis ℥j. ß.
Ol. lilior. albor.
Amygdal. dulc. ana. ℥ß.
Vitellum unius ovi. Misce & applica.

Posteà linteum reduplicatum in sequenti emulsione intinctum, tepidè applicetur. Sedat enim dolores, emollit, & affluxionem humorum reprimit.

Emulsio.

℞. Medullæ sem. cucurb. ℥ij.
Sem. cydonior.
Fœnigr. ana ℥j.

Contundantur in mortario, & cum ℔ vj. aquæ puræ colentur, fiatque emulsio, in qua dissolve Saponis Veneti albi ℥ß. Si verò combustio in facie fuerit, sapo minimè est addendus, propter oculos, sed ejus loco addatur parum aq. rosar. & plantaginis.

Defensiva statim ab initio sunt applicanda, & fasciæ in posca intingendæ, ut impetus affluxus humorum impediatur. Si verò pars affecta jam inflata fuerit, præcipuè verò si venæ & arteriæ ab igne sunt contractæ, non usque adeo probantur defensiva, nisi aliquid, quod vim habeat resolvendi, cujusmodi sunt farina fabarum, lupinorum, lolii & pulvis flor. chamom, &c. iis admixtum fuerit. Utatur æger victu tenuissimo, purgentur item humores noxii cathartico, secundùm homoris prædominantis naturam. Incidatur vena, & cucurbitulæ applicentur, de qua re Medicus consulendus.

Cumprimùm autem affluxus humorum & sanguinis ex parte remiserit, ab usu defensivorum desistendum est, quò spiritus & nutrimentum eò meliùs possint in partem læsam influere, escharamque digerere, atque separare, ubi Chirurgus, minister naturæ, singulis diebus, quantum absq; dolore fieri potest, aliquid ab eschara excidere debet, posteà præscriptum unguentum ex butyro recenti, &c. imponere. Sequens quoque fomentum non habet exiguam vim sedandi dolorem, cutem emolliendi, & digestionem promovendi.

Fomentū.

℞. Radicum altheæ ℥ij.
Semin. cydonior.
Fœnigræci ana ℥ß.
Flor. Chamom.
Meliloti ana M. j.

Coquantur in aqua, aut si dolor vehemens fuerit, in lacte vaccino, deinde spongiâ madefacta in decocto, applicetur calidè: potest & admisceri aliquid olei lilior. alborum. Si verò combustio adeò magna fuerit, ut in Gangrænam & Sphacelum degeneret, tunc curatio Gangrænæ, ex Tractatu nostro de Gangræna est petenda. Sed quia hujusmodi combustiones, quemadmodum diximus, sæpissimè in Gangrænam degenerant, ideo-

Cap. 8. ideoq; cautè & cum judicio in iis procedendum est, & semper aliquid applicandum, quod putredini adversetur.

In pueris mihi aliquoties acciderunt combustiones manuum & pedum, in quibus extremitates digitorum planè combustæ fuerunt. In his autem diligentia adhibenda est, ut quicquid ita combustum, maturè separetur, ne putredo partes sanas invadat. Itaq; si caro & os usq; ad articulum adeò combusta fuerint, ita ut conservari non possint, incidendum est os novaculâ in ipso articulo, non autem tenaculis, ut nonnulli voluerunt. Si articulus ipse quoque affectus fuerit, retrò articulum caro novaculâ, os verò minutissimâ serrâ incidatur. Cur autem abscissio hæc scalpellis fieri non debeat, in Tractatu nostro de Gangræna declaravimus, ubi etiam modum abscindendi digitos monstravimus. Quamprimùm autem eschara separata fuerit, operæ pretium est primò mundificare ulcus, quapropter si putridum ac fœtidum fuerit, æger robustus & affectus in parte non usque adeò sensibili, solebam applicare Ægyptiacum. Si verò æger delicatulus, & affectus in loco sensibili, temperandum est unguentum prædictum melle rosac. Pulvis item præcipitati, lotus in aqua rosac. præstantissimum est medicamentum ad omnia ulcera putrida. Aut

Pulvis præcipitat. præstantissimum in ulceribus putridis Medicamentum.

R. Pulv. præcipitati
Rad. Aristoloch. rot.
Farinæ hordei ana ℥j.

Cum melle rosac. parumque terebinth. lotæ, fiat unguentum. Si combustio in capite aut facie fuerit, addatur parum gummi Elemii in oleo ros. dissoluti. Mundificativum item nostrum de succo Apii, mirum in modum mundificat ulcera putrida, uti & mel rosar. cum aqua vitæ mixtum & applicatum: Hujusmodi autem medicamenta xylone aut filamentis suavibus ulceribus imposita, linteaminibus suavibus reduplicatis, aut spongia molli involvenda est pars affecta; Attrahunt enim hujusmodi linteamina & spongia humores serosos, qui consolidationem impediunt. Mundificatis ulceribus, incarnantibus uti convenit, quale est unguentum aureum Nicotianæ, aut sequens pulvis.

Vide tract. de Gangr. cap. 19.

Pulvis Sarcoticus.

R. Pulv. Aloes
Sarcocollæ
Myrrhæ ana ℨij. Misce. F. Pulvis.

Sequens quoque viscus mirum in modum mundificat, & incarnat quæcunque fuerint ulcera putrida.

Viscus.

R. Herb. Centaurii & Hyperici cum toto.
Diapensiæ,
Alchymillæ
Betæ sylvest.
Fol. Arnoglossæ majoris ana M. iiij.
Rad. Tormentillæ
Aristolochiæ longæ ana ℥iij.

Incidantur & contundantur omnia, postea in vas vitreum projecta, superinfundatur vini tantum, ut supernatet, digeranturq; in sole per dies tres, deinde coquantur lento igne, donec tertia pars sit consumpta, colaturam cum fortissima expressione infunde in alembicum vitreum, & in Balneo Mariæ fiat viscus.

Tandem inducenda est cicatrix; non autem iis, quæ vehementer exsiccant, qualibus in aliis ulceribus Chirurgi uti consueverunt; Vehementer enim exsiccantia in combustionibus, cicatricem rugosam ac turpem efficiunt. Applicetur igitur sequens unguentum.

Cap. 8. & 9.

Unguentum.

R. Emplastri palmei ℥ij.
Pingued. Gall.
Et anser. ana ℥ß.
Liquefiant simul; Deinde admisce
Aluminis usti
Saturni calcinati
Lithargyrii aurei
Lapidis calaminaris ana ℨj.

Et in mortario plumbeo F. unguentum, addendo mucilag. sem. cydonior. & fœnograeci, quantum excipere possit, fiatque unguentum, quod in omnibus combustionibus præstantissimum est. Unguento Alabastrino quoq; hoc in casu sæpissimè usus sum magno cum fructu, cujus hæc est descriptio.

Unguenti Alabastrini descriptio.

R. Lapidis Alabastritis calcinati ℥j. ß.
Pumicis albi calcinati ℥ß.
Aluminis usti ℨij.
Fiat omnium tenuissimus pulvis. Posteà
R. Ceræ albæ
Sevi cervini
Ol. amygdalar. dulc.
Lilior. albor. an. ℥j.
Ol. de vitell. ovor. ℥. ß.

Fiat unguentum s. a. Hoc unguentum emollit, dolorem lenit, & cicatricem pulchram inducit.

Si combustio ad supercilia, labia, aut in digitis fuerit, diligentia adhibenda est, ne hujusmodi partes contrahantur, & ad invicem conglutinentur. Itaque linteamina & filamenta, aut laminæ plumbeæ subtilissimæ fabricatæ, partibus, ubi conglutinationis est periculum, sunt interponendæ. In magnis combustionibus ad magna vasa arteriarum & venarum, ubi atrophiæ ex penuria alimenti metus adest, tota pars affecta primis quidem diebus oleo rosac. ad reprimendos humores, postea verò sequenti unguento inungenda est.

Unguentum.

R. Succi lumbricor. ℥ij.
Pingued. humanæ
Gallinæ
Ursi ana ℥j.
Aquæ vitæ ℨij.

Misce. Hoc unguentum emollit, resolvit, corroborat, & aperit, si quæ venæ & arteriæ propter violentiam ignis contractæ & oppilatæ fuerint, atq; proinde Atrophiam impedit.

De combustionibus ad oculos.

CAP. IX.

QUanto nobilior corporis nostri pars aliqua existit, tantò major adhibenda est diligentia cùm malè afficitur. Oculus itaque quia nobilissimum est membrum, & valdè sensibile, particularem quandam requirit curationem. Inprimis autem Chirurgus in toto hoc laboret negotio, ut dolori & affluxui humorum & sanguinis resistat.

Cap. 9. Ideoque statim ab initio defensiva fronti & temporibus applicare, & pustulas omnes incidere debet, quò aqua acris & calida effluere possit. Oculis verò tepidè instillet continuò lac muliebre cum aqua rosac. mixtum, in qua parum croci integri maceratum fuerit. Linteum item reduplicatum, & in hoc lacte madefactum, oculis tepidè applicet, & reiteret quotiescunque siccum fuerit. Aut,

Collyrium. R. Aq. rosac. ℥iij.
Sem. cidonior. &
Fœnigr. ana. ℥ ß.
Croci integri ℈. ß. Misceantur.

Maneant in infusione horas 4. deinde exprimantur. Huic mucilagini admisceatur parum lactis muliebris, deinde tepidè oculis instilletur, & linteis reduplicatis applicetur oculis. Si dolor magnus est, addantur grana tria aut quatuor opii dissoluti in aqua rosac. sanguis item columbinus calidè oculis instillatus, dolorem lenit. Tandem applicetur sequens Cataplasma.

Cataplasma. R. Pulpæ malor. dulc. sub prunis decoctorum ℥ ij.
Farinæ fœnigr. ℥ij.
Hordei ℥j.

Coquantur in lacte vaccino ad formam cataplasmatis. In fine admisceantur Croci ℈ß. vitellum unius ovi, parumq; olei rosac. & calidè applicetur. Circumcirca tamen oculos si combustio levis adsit, applicari potest Unguentum aliquod ex sapone, quod tamen solidum satis sit, ne liquando oculos offendat.

Hic processus non est mutandus, donec ab inflammatione & dolore tutus sit æger, postea applicetur sequens collyrium, ad majorem exsiccationem, & visus corroborationem.

Collyrium. R. Aq. Euphrasiæ
Fœniculi
Rosarum ana ℥j.
Tutiæ præparat.
Si c albi sine opio ana ℨj.
Misce. Fiat Collyrium.

Admonitio. Sciat autem Lector, Collyria, in quibus ingreditur lac muliebre, æstate singulis, Hyeme verò alternis diebus mutanda esse: facilè enim acescit lac, & acrimoniam acquirit, tunc dolorem non lenit, sed excitat. Hanc quoq; ob causam acria illa, quæ in reliquis combustionibus præscripsimus, qualia sunt lixivium, muria, &c. in combustionibus faciei non sunt applicanda.

A Narcoticis item, nisi dolor magnus adfuerit, quantum fieri poterit, abstinendum est; Quandoquidem illa propter summam suam frigiditatem incrassant ac condensant humores & spiritus visivos oculorum. Si verò cutis ad oculos indurata fuerit, emollienda & lubrica facienda est, idq; superius enarratis unguentis. Adhibenda tamen est diligentia, ne unguenta aut pinguia intrent in oculos, excitant enim dolorem. Interim dum cutis emollitur unguentis & oleis, instillentur collyria, & applicetur cataplasma, quemadmodum diximus. Quamprimùm crusta abscesserit, consolidanda sunt ulcera, quemadmodum præcedenti capite declaravimus, id tantum addo, unguẽtis ad oculorum & capitis ulcera semper aliquid gummi Elemi commiscendum esse, est enim præstantissimum medicamentum ad hujusmodi partium vulnera. Diligentia quoque adhibenda est inter curandum, ne palpebræ retrahantur, id enim maximam deformitatem adferret. Ideoque tota facies inungenda est unguento quodam emolliente, veluti hoc.

R. Gummi Elemi ℨj.
Ol. Lilior. albor.
Pingued, ursi ana ℥j.
Mucilag. sem. fœnigræci ℥ij.

Liquefiant lento igne, colentur & fiat unguentum. Sequens quoque fomentum ad idem valet.

Fomentum. R. Fol. & Rad. Altheæ
Malvæ
Brancæ ursinæ
Flor. Meliloti ana M. ß.
Sem. Fœnigræci &
Lini ana ℨß.

Coquantur in aqua spongia madefacta, calidè applicetur, postea inungatur facies superiori unguento. Fomentatâ & inunctâ facie, paulatim cutis extendatur ambabus manibus, non secus ac pelliones pelles extendere solent.

Universalia. Quantum ad universalia, inprimis utatur æger victu acutissimo, tum ab omnibus calidis, salitis, pipere, zingibere, gariophyllis, alliis, cæpis, raphanis & similibus, sale conditis, tum quæ difficilis sunt digestionis, abstineat. Vinum item & cerevisia generosa nocent. Bibat Ptisanam, in qua aliquid seminis coriandri præparati, sem. anisi coxerit. Si æger à vino propter ætatem abstinere non possit, eligat sibi vinum album, & minus generosum. Cum jusculis coquantur herbæ, quæ refrigerant, & bilem reprimunt, quales sunt Acetosa, Borrago, Cichorium, Cerefol. radic. petrosel. fœniculi, Majorana, Rosmarin. & Euphrasia. Post pastum sumat æger parum mivæ cidoniorum simplicis, aut conservæ rosarum antiquæ, ut elevatio vaporum ad caput impediatur. Si sitis urgeat, utatur decocto suo hordeaceo, in quo dissolutus sit Syrupus de succo Acetosæ, aut Limonum vel Granatorum. Cerasa item condita, rob. de ribes, de Berberis & alia hujus generis simplicia conveniunt; corpus purgetur Electuariis lenitivis, cassiâ, manna, Syrupo rosato solutivo, & similibus. Clysteres item & suppositoria, quia materiam deorsum trahunt, summoperè conveniunt. Incidatur Cephalica in brachio, applicentur ventosæ scapulis, & vesicatoria post aures, somnus summoperè convenit oculorum morbis. Contrà verò vigiliæ & splendor Solis nocent, ideoq; cubiculum ut tenebrosum sit, operæ pretium existit. Porrò antequam huic capiti finem imponam, in gratiam tyronum exemplum Combustionum non adeò vulgare, in medium adferam.

Historia. Puella duorum annorum ætatis suæ, aut circiter, filia Domini Samuelis Gaillardi Ludimagistri apud Neocomenses vigilantissimi, compatris mei plurimùm honorandi, ad focum sedens, in prunas decidit, unde non solùm frons circa oculos, verùm etiam tota ferè facies, potissimum ex una parte, graviter combusta fuit.

Ego

Cap. 9. & 10.

Ego momento ipso accersitus, illicò sequens unguentum in linteum extensum toti fermè faciei, in formam emplastri, applicui.

Unguentū.

℞. Saponis Veneti ℥j.
Ol. de vitell. ovor. &
Amygdalarum dulc. ana ʒj.

Misce. Fiat unguentum, addendo parum mucilaginis seminis cydoniorum.

Collyrium.

Oculis verò Collyrium ex lacte muliebri, parumq; aquæ rosar. continuò tepidè instillare, & linteis suavibus reduplicatis applicare jussi. Primâ die singulis horis quatuor emplastra renovavi, hinc major empyreumatis pars evocata fuit. Die secundâ, pulveris radicum mechoacæ ℈j. ex jusculo carnis recentis exhibui, parti verò affectæ, sequens applicui unguentum.

Aliud Unguentum.

℞. Ol. de vitellis ovorum
Ol. Amygdalar. dulc.
Pinguedinis ursi, &
Pingued. humanæ ana ℥ß.
Gummi Elemi, dissoluti cum oleis ʒij.
Ceræ novæ ʒj.
Croci ℈j.

Misce, fiat unguentum, quo solo curationem ferè absolvi, nisi quòd circa finem curationis eidem unguento aliquantum farinæ lentium majoris exsiccationis gratiâ, admiscuerim, totam quin etiam partem ambustam aliquando sequenti Unguento emolliente inunxi.

Aliud Unguentum.

℞. Gummi Elem. ʒß.
Ol. de vitell. ovorum &
Liliorum albor. ana ℥ß.
Pingued. humanæ ʒij.
Misce.

Interim dum cutem ita emollirem, sæpissimè illam ambabus manibus extendebam, quemadmodum pelliones pelles, dum illas adornant, extendere solent. Sic divino favore curata fuit, ita quidem ut nullum relictum sit vestigium combustionis, nisi minimum in superiori labello, quo in loco medicamenta, propter impatientiam pueri, contineri non poterant.

CAP. X.

De Combustionibus Inguinum.

INguina, quia membra sunt rara, laxa, humida, & fluxionibus obnoxia, atque ita facilè putrescentia, particularem quoque diligentiam & methodum curandi requirunt. Inprimis autem, quia propter vicinitatem Emunctoriorum ibi humores illicò concurrunt, applicandum est statim ab initio defensivum ad imum ventris supra combustionem, vena in cubito incidatur, & vomitus si fieri potest, provocetur; sin minus per inferiora leviter purgetur æger, & victus tenuissimus instituatur: A vino generoso, & à cibis calidis & acribus abstineat, quemadmodum superiori capite declaravimus. Topica inguinum, quia membra sunt rara, laxa, humida & corruptioni obnoxia, ut magis, quàm in aliis combustionibus exsiccent, & putredini adversentur, necesse est. Itaq; si pustulæ nondum elevatæ fuerint, applicetur illicò unguentum aliquod ex sapone & cæpis præparatum: si verò jam elevatæ fuerint, incidantur, quo aqua acris effluere possit. Postea applicetur sequens unguentum.

Cap. 10. & 11.

Unguentū.

℞. Ung. Rosati ℥j. ß.
Ol. de vitell. ovor.
Amygdal. dulc. ana ℥ß.
Liquefiant, quibus admisce
Myrrhæ
Aloës ana ʒj. Misce & applica cum filamentis, postea cooperiatur tota pars affecta sequenti cataplasmate.

Cataplasma.

℞. Farinæ hord. &
Fabar. ana ℥iij.
Pulv. Rosar. rub. ℥ß. cum oxymelite fiat cataplasma, quod calidè applicetur.

Si autem combustio insignis fuerit, ita ut inducta sit crusta, separanda est paulatim scalpello, aut ad minimum ubique scarificanda, postea applicetur sequens unguentum ad casum Escharæ.

Unguentū.

℞. Superioris unguenti ℥ij.
Pulv. Scordii ʒj.
Ung. Ægyptiaci ℥ij. plus aut minus prout putrefactio magna, & æger robustus, aut debilis fuerit. Misce & applica cum filamentis, postea

Cataplasma.

℞. Farinæ lupinor.
Fabarum
Lolii ana ℥ij. ß.
Coquantur cum lixivio barbitonsor. Tandem admisce,
Pulv. Scordii
Aloës
Myrrhæ ana ʒß.

Misce fiat cataplasma, quod calidè applicetur. Post escharæ casum, mundificetur, incarnetur, & cicatrisetur ulcus, quemadmodum capite octavo declaravimus.

CAP. XI.

De Combustionibus juncturarum.

JUncturis, quia partes sunt nervosæ, & maximo sensu præditæ, statim ab initio defensiva applicanda, corpus purgandum, vena incidenda, & victus ratio instituenda est, quemadmodum superioribus capitibus de Combustionibus oculorum & inguinum declaravimus: medicamenta ex sapone, cæpis & hujusmodi acrioribus (nisi combustio levis fuerit) minimè sunt applicanda, sed emollientibus, lenientibus & anodynis tractanda est pars affecta. In magnis autem juncturarum combustionibus diligenter prospiciendum est, ne nervi retrahantur & juncturæ incurventur, ideoq; totum membrum bis in die inungendum est oleo lumbricorum, anethi, liliorum albor. axungiæ humanæ, ursi, gallinarum, caponum, unguento dialtheæ & similibus, ut quæcunq; indurata, lubrica reddantur, atque retineantur. Interim quoque ferulæ, aliaque instrumenta apta, ex ligno fabricata, circumcirca juncturas ponenda sunt, ut retractio nervorum impediatur. Blandè tamen omnia agenda, ne dolor excitetur, qui si supervenerit, protinus sedandus est iis, quæ seq.

Cap. 12. capite describuntur remediis, aliqua ex superioribus petenda sunt.

CAP. XII.

De dolore ejusq; curatione.

GRavissimum symptoma dolor est, tum in combustionibus, tum in omnibus aliis affectibus: dissipat enim & absumit spiritus vitales, inquietudines & febres excitat, hinc sequuntur animi deliquia, fluxiones attrahit, inde inflammatio, phlegmone, convulsio, aliaque graviora symptomata oriuntur, est igitur, quantum fieri potest, leniendus. Generalis autem curatio doloris est ablatio ejus causæ. At quia in combustionibus binæ concurrunt causæ, nimirum subita alteratio, & solutio continui, duplex quoque erit curandi scopus: primò ut empyreuma ab igne relictum, eliciatur, & pars affecta refrigeretur, & ad temperiem suam revocetur, quemadmodum antea satis declaravimus. Secundò, ut quicquid disjunctum aut combustum est, uniatur & consolidetur. Sed quia empyreuma exhalari, multò minus pustulæ & ulcera sanari minimè possint, nisi prius indurata & contracta cutis, emollita & lubrica reddita fuerit, necesse est ut Cheirurgus totus in hoc incumbat, ut superioribus recitatis medicamentis calidis & humidis, cutem lubricam & mollem reddat, quò humores acres & subtiles possint per poros exhalari, & absumi. At quamvis hujusmodi medicamenta calida sint, refrigerant nihilominus, per accidens tamen, hoc est, ut Galenus testatur, resolvendo & dissipando humores acres. Itaque si dolor magnus fuerit, atque iis, quæ cap. 7. & 8. præscripsimus, non sedetur, necesse est, (purgato tamen priùs corpore, & venâ incisâ si ætas, aliaq; permittant) sequens applicare fomentum.

Fomentū.

R. Radicum altheæ ℥j.
Florum chamomil.
Meliloti
Rosarum
Absynthii ana M. ß.
Sem. Fœnigr.
Anethi ana ℥ß.
Ol. violar. ℥iij.

Coquantur in lacte vaccino, in quo spongia intincta, aut linteum reduplicatum sæpius calidè interdiu loco dolenti applicetur. Sequens quoque cataplasma mirum in modum dolorem lenit.

Cataplasma.

R. Micarum panis albi ℔ß.

Coquatur in lacte vaccino, ad formam pultis, posteà admisce olei amygdalar. dulc. butyri rec. ana ℥j. ol. de vitellis ovor. ℥ß. croci ℈j. vitellum unius ovi. Misce, Fiat cataplasma, quod calidè applicetur, ter aut quater in die, fomentato tamen prius loco affecto, superiori fomentatione. Si pinguedo humana in promptu sit, poterit ejusdem aliquid admisceri, est enim singulare anodynum.

Defensiva quoque sunt applicanda; victus tenuis instituendus, & corpus purgandum est, secundùm humoris prædominantis naturam vena item incidenda, & cucurbitulæ applicandæ. Si verò dolores hisce non mitigentur, ad Narcotica transeundum est; ea autem, quia frigida sunt ad quartum gradum usque, non immeritò suspecta habentur, applicata tamen cum ratione & prudentia, periculo vacant, præcipuè in externis partibus, à levioribus tamen incipiendum, ideoq;

Cataplasma Narcoticum.

R. Florum Nympheæ
Folior. hyoscyami &
Papaveris, ana quantum volueris.

Involvantur herbæ panno madefacto, & sub cineribus calidis parum coctæ, pistentur in mortario, addendo parum olei rosacei, nympheæ, unguenti populeonis, & applicentur loco dolenti, sint tamen ulcera vel crustæ prius coopertæ unguento quodam ad casum escharæ, ne natura hujusmodi frigidis in separanda eschara, & digerendis ulceribus, remoret. Aliud cataplasma Narcoticum.

Aliud cataplasma Narcoticum.

R. Micarum panis albi ℔. ß. Coquatur in lacte vaccino ad formam cataplasmatis, cui admisce opii dissoluti in aqua papav. albi ℈ij. croci & castorii ana ℈j. vel

R. Herbar. cicutæ,
Solatri
Hyoscyami
Papav. ana M. j.

Coquantur in lacte vaccino, posteà pistentur in mortario, coquanturque parum cum ℥ij. farinæ hor. ad formam cataplasmatis, cui admisce opii dissoluti in aq. papav. ℨj. croci ℈j. Misce & applica tepidè.

CAP. XIII.

De imbecillitate visus.

QUia sæpissimè post combustiones faciei, imbecillitas visus, & lachrymatio oculorum sequuntur, ideò operæ pretium est, paucis declarare, quomodo eis sit occurrendum, ne in fistulas lachrymales, ophthalmiam & suffusiones degenerent, aut visum planè aufferant. Curatio autem his tribus intentionibus, diætâ scilicet, purgationibus, & Topicis medicamentis, perficitur. Et quia in lachrymationibus oculorum, cerebrum humores mittit, oculi verò eosdem recipiunt, necesse est, ut omni modo prohibeatur, non tantùm, ne humores pravi in corpore & cerebro generentur, verùm etiam ut qui jam generati sunt, & ad oculos defluunt, exsiccentur, atq; deorsum trahantur. Interim quoque oculi corroborandi sunt, ne fluxionem excipiant.

Prima Intentio.

Quantum ad Diætam, imprimis eligendus est aër temperatus: calidus enim humores in capite liquescit, excalefacit, subtiles, acres, & ad fluxionem aptiores efficit: frigidus verò poros claudit, exhalationemque impedit, sed imprimis cerebrum comprimit, hinc vehementes fiunt fluxiones. Quemadmodum enim spongia imbuta aquâ, si manu comprimatur, vi quadam aquam emittit. Sic exerementitii humores è cerebro frigore compresso, erumpunt, Ideoq; si anni tempus frigidùm

Cap. 13. frigidum fuerit, calefaciendum est cubiculum, sin calidum, inspersâ aquâ frigidâ, & substratis frondibus, herbis & foliis, refrigerandum. Australis item, & Aquilonaris ventus nocent: ille enim præ sua humiditate, cerebrum implet humoribus, hic frigiditate cerebrum comprimit, & exhalationem impedit.

In cibi administratione tria hæc, Quantitas nimirum, Qualitas & usus observanda sunt. Primò enim excessus omnis, tum cibi, tum potus vitandus est. Secundò, quia fluxiones oculorum semper fiunt ex superfluis humoribus, ut cibus habeat qualitatem & vim exsiccandi, necesse est. Quòd si fluxus ex humoribus frigidis fuerit, cibus nonnihil calefacere, si ex calidis & acribus, refrigerare debet. In genere autem nocent, quæcunque sunt difficilis concoctionis, & sale, aromatibus, cæpis, alliis, raphano, synapi & similibus condita, & cocta; item quæcunque flatus procreant, & caput vaporibus implent. Tertiò observandum est, nunquam edendum esse, nisi prior cibus probè concoctus fuerit, naturalis appetitus adfuerit, varia quoque ciborum genera, quæ substantia aut qualitate differunt, uno pastu conjungi non debent, panis sit ex optimo tritico bene fermentatus & coctus. A carne salita & infumata abstineat, præsertim à porcina. Convenit recens caro boum castratorum, Caponum, & avium in arboribus viventium. Cum carne, aliisque jusculis coquantur hyssopus, majorana, salvia, rosmarinus, euphrasia, radix petroselini, pimpinellæ, & similia. Si autem defluxus ex humore subtili & acri fuerit, coquatur cum carne & jusculis Borrago, buglossa, acetosa, cerefolium, calendula, euphrasia, radix fœniculi & petroselini.

Reliqua olera, ut sunt lactuca, portulaca, caules, item cucurbitæ, melones, cæpe, porrum, allium, sinapi, raphanus, in defluxionibus oculorum, summoperè nocent, uti & piper, Zingiber, garyophylli, legumina, & lacticinia propter butyrum.

Vinum generosum, uti & Cerevisia generosa nocent, utatur cerevisiâ minimè generosâ, sed bene coctâ, aut ptisanâ, in qua agrimonia, euphrasia & pruna coxerint, posteà aliquantum dulcoretur Sacchoro, & aromatizetur cinamomo. Si verò æger ratione ætatis, aut imbecillitatis ventriculi à vino abstinere non possit, eligat sibi vinum aliquod album vetus, & minùs generosum. Somnus & quies summoperè conveniunt in oculorum morbis: vigiliæ verò & studia, præcipuè statim à cibo, nocent, uti & actus venereus.

Secunda intentio. Secundò digeratur, præparetur, & evacuetur humor noxius, qui ad oculos defluit, ideoque si defluxio ex humore acri & calido fuerit, digeratur sequenti Julapio.

Julapium.

℞. Aquar. betonicæ
Euphrasiæ
Borraginis
Acetosæ ana ℥j ß.
Syrupi de Nymphæa.
Violatii &
de cichorio ana ℥ß.

Misce, fiat Julapium pro duobus matutinis, postea purgetur sequenti potiunculâ.

Potiuncula purgativa.

℞. Electuar. diacathol. ℥ iv.
Diaphœnic. ʒij.
Syrupi rof. solut. cum rhabarbaro & agarico ℥ij. Cum aqua aut decocto betonicæ & euphras. Fiat potiuncula.

Vel dentur pilulæ sequentes.

Pillulæ.

℞. Massæ pillular. de quinque generibus Myrobalanorum,
Pillular. aggregativar. ana ʒ ſ.
Diagridii grana iv.

Cum aqua euphrasiæ formentur pillulæ quinque. Pueris exhibeatur à ʒj. usque ad ʒij. vel ʒiij. prout ætas & vires fuerint, Electuarij, de succo rosar. in tabellis, dissoluti in aqua betonicæ vel euphrasiæ. Qui verò tabellis uti non possunt, purgentur mannâ aut pulvere radicum mechoacæ. Purgato corpore, utatur sequenti Electuario.

Electuarium.

℞. Conservæ flor. betonicæ,
Euphrasiæ &
Rosarum ana ℥j. Misce.

Si defluxus ex humoribus frigidis fuerit, digeratur primò sequenti potione,

Potio digestiva.

℞. Aquar. betonicæ
Euphrasiæ
Fœniculi ana ℥ iij.
Mellis rosati colati,
Syrupi de Stœchade ana ℥ j. Misce.

Fiat Julapium pro duobus matutinis; postea purgetur sequenti potione.

Potio purgans.

℞. Electuarii Indi majoris ʒiv.
Benedictæ laxativæ ʒ ij.

Cum decocto betonicæ, euphrasiæ, passularum seminis anisi, fiat potiuncula. Aut dentur sequentes pillulæ.

Pillulæ.

℞. Pillular. cochiar.
Lucis major. ana ʒß.
Diagridii grana vj. cum syrupo de Stœchade formentur pillulæ quinque

Pueris detur drachma una aut altera Electuarii diacarthami in tabellis, aut diaphænici cum rhabarbaro, prout ætas fert. Purgato corpore utatur sequenti Electuario, pro corroboratione cerebri, & exsiccatione humorum.

Electuarium.

℞. Conservæ florum betonicæ &
Euphrasiæ ana ℥ ij.
Salviæ &
Rosmarini ana ℥j. Misc.

Hujus Electuarii sumat æger jejuno stomacho magnitudine castaneæ. Decoctum Guajaci, radicum Chinæ, Salsæ parillæ, sassaphras, summoperè conveniunt: exsiccando enim humores noxios, visum quoque corroborant.

Stomacho quoque propter ipsius cum cerebro consensum, prospiciendum est. Debilis enim stomachus ad cerebrum multos mittit vapores, qui postea ad oculos descendunt. Abstineat igitur æger ab omnib. iis, quibus stomachus gravatur, & quæ difficilis sunt digestionis, sumat

Cap. 13. quoque semel aut bis in hebdomade ℥j. hujus massæ.

Massa pillular.

℞. Pillular. hieræ picræ simplicis Galeni
Massæ pillular. Assajeret
Rhabarb. opt. triti
Pulv. Senæ ana ʒj.
Garyophyllor.
Macis
Cinamomi ana ℈ß. cum syrupo rosato solutivo fiat massa pillular.

Utatur quoque æger semper post pastum aliquo medicamento quod stomachum corroboret, & elevationem vaporum impediat, qualia sunt miva cydoniorum simplex, conserva rosar. coriandrum præparatum, & sem. anisi & fœniculi, aut sequens pulvis.

Pulvis.

℞. Sem. Coriandri præparati
Sem. Anisi ana ℥j.
Flor. Betonicæ
Rosar. rubr.
Euphrasiæ ana ʒß.
Cinamomi electi
Macis ana ʒij.
Pellicular. interior. ventriculi Gallinarum ʒß.
Sacchari rosati ad pondus omnium.
Misce. Fiat pulvis.

Tertia intentio.

Sequitur tertia intentio, quæ in Topicis & Chirurgicis consistit. Itaque si dolor magnus, & Inflammatio adsit, applicetur fronti defensivum aliquod, ex cap. 7. Oculis verò instilletur sequens Collyrium, & linteis reduplicatis in eo intinctis, applicetur.

Collyrium.

℞. Aq. Plantaginis
Rosarum
Euphrasiæ ana ℥j.
Cerussæ lotæ
Tutiæ præparatæ
Olibani subtilissimè pulverisati an. ʒj.
Misce. Si verò defluxus oculorum ex frigidis humoribus fuerit, applicetur sequens Collyrium.

Aliud Collyrium.

℞. Aq. Euphrasiæ
Fœniculi
Rutæ ana ℥ij.
Olibani
Masticis
Myrrhæ
Aloës
Tutiæ præparatæ
Sarcocollæ ana ʒj. Fiat Collyrium secundùm artem.

Sectio jugularium venarum in morbis oculorum utilissima.

Si defluxio ex sanguine & humoribus calidis fuerit, incidatur cephalica in brachio, si ætas & vires concedant. Ego in defluxionibus oculorum sæpissimè magno cum fructu venas jugulares externas incidi, verùm sectio harum venarum requirit Chirurgum expertum; Est enim periculosa. Pueris loco phlebotomiæ hirudines applico, aut ad venam cephalicam in brachio, aut in collo ad venas jugulares. Cucurbitulæ item magnæ cum flamma magna applicentur scapulis, cum scarificatione.

Applicetur item sequens vesicatorium post aures.

Vesicatorium.

℞. Cantharidum in pulv. redactar. num. 6.
Fermenti acris ʒ.ß.
Misce cum guttula una aut altera aceti.

Cortex interior fruticis vitis nigræ contusa & applicata eandem vim habet.

Utatur quoq; æger bis aut ter in hebdomade jejuno stomacho, sequenti masticatorio.

Masticatorium.

℞. Masticis
Radic. pyretri
Summitat. majoranæ
Nucis muscatæ ana ʒ.j. Fiant in mortario cum melle trochisci, magnitudini lupini.

Mastiche item per se masticata, & diu in ore retenta, multas ex capite trahit humiditates. Passulæ item, aut pruna Damascena, oleo fœniculi inuncta, & masticata, non tantùm ex capite trahunt humores, verùm etiam cerebrum & visum corroborant.

Sternutatoria in morbis oculorum periculosa.

Sternutatoria in morbis oculorum non probo: humores enim ad nasum trahendo, nervos opticos simul adimplent, & visum debilitant, quemadmodum in observatione 24. declaravi. Sequens quoque pulvis capiti inspergendus est, ex quo etiam cucufa parari potest.

Pulvis.

℞. Flor. rorismarini
Salviæ
Betonicæ
Stœchados
Rosar. rub.
Summitatum Majoranæ ana M.ß.
Coriandri præparat. ℥j.
Ligni aloës
Masticis
Thuris
Diamoschi dulcis
Nucis moscatæ
Granor. Alkermes ana ʒß.
Incidantur & contundantur omnia f. a.

Si visus ex continua, & longa defluxione debilis factus sit, corroboretur aquâ sequenti destillatâ.

Aqua visum corroborans.

℞. Euphrasiæ cum toto
Anagallidis flore purpureo,
Herbar. fœniculi ana. M. xij.
Rutæ M. vj. Incidantur.

Posteà superinfunde aq. rosac. ℔ ij. digerantur in sole, in vase vitreo, & bene clauso, per diem, postea lento igne destillentur in balneo Mariæ, serveturq; aqua ad usum, est enim præstantissima ad corroborandos oculos.

Setaceum.

Si defluxio & lachrymatio oculorum his non sedetur, & æger de visu periclitetur, applicandum est Setaceum ad tertiam aut quartam vertebram colli, non tamen ferro candente, sed acu argenteâ, quemadmodum observatione 40. fusiùs declaravimus. Adultis Setacei loco causticum ad secundam vertebram potest applicari, ut inde fiat fontanella. Pueris tamen perniciosa est fontanella in vertice, ut in observatione 42. demonstravimus: Fontanellæ item in brachio sinistro, & crure dextro, non exiguam vim habent in defluxionibus oculorum, ut experientia indies docet.

CA-

Cap. 14.

CAPUT XIV.

De Cicatricum Turpitudine, earundemque ablatione.

PRæcipuæ causæ turpitudinis cicatricum post combustionum curationes sunt, primò, quòd cutis, caro, venæ, &c. vi ignis contrahuntur & indurantur; secundò, quòd humidum radicale (cujus beneficio vulnera, & ulcera omnia cicatrizantur) vi ignis exiccatum, consumptumque est, inde fit, ut quemadmodum siccus & aridus ager spinas tortuosas, zizania, & omnia imperfecta, ager verò pinguis & humidus, omnia perfecta producit: Ita etiam ex caloris innati, & humidi radicalis defectu cicatrices fiunt turpissimæ. Usus quoque medicamentorum frigidorum turpem gignit cicatricem, quemadmodum Hippocrates his verbis testatur: Ulceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem insupportabilem facit, denigrat, &c. Ut autem hoc incommodum evitemus, ab initio usque ad finem curationis emollientia sunt applicanda, quemadmodum anteà monuimus. Quantum ad curationem, imprimis durities cicatricum emollienda, & lubrica facienda est, pinguedine ursi, gallinarum, caponum, oleo liliorum, & de vitellis ovorum, aut sequenti unguento.

Hippocr. libr. 5. aphor. 20.

Unguentū.

℞. Pinguedinis gallinæ,
Ursi,
Piscis thymali
Liliorum
De vitellis ovorum ana ℥ij.
Ol. Myrrhæ ℥j.
Succi lumbricor. ℥ß.

Misce, fiat unguentum quo singulis diebus bis aut ter cicatrix, & circumjacentes partes sunt inungendæ.

Posteà applicanda est lamina plumbea spissa, inuncta Mercurio. Sed antequam inungatur pars affecta superiori unguento, abluenda est aqua, in qua furfures, & nonnihil myrrhæ incoxerunt. Si verò cicatrices adeò duræ & elevatæ fuerint, ut majorem emollitionem requirant, fovetur locus priùs sequenti decocto.

Decoctum.

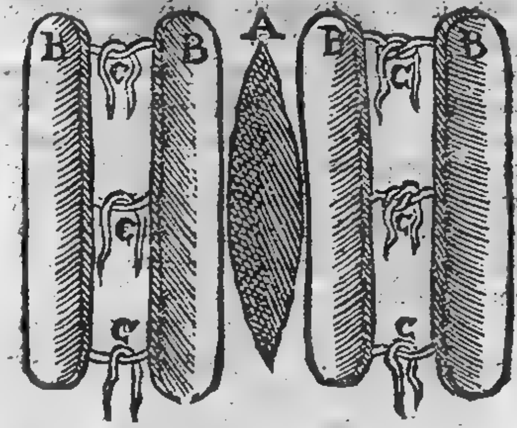
℞. Radicum altheæ cum toto
Radicum bryoniæ, &
Lilior. alborum ana ℥j.
Flor. chamomillæ
Meliloti ana Mj.
Sem. fœnigræci
Lini ana ℥ß.

Coquantur in aqua aut decocto pedum & capitis vervecis, applicetùrque cum spongiis aut filtris, in eo intinctis. Post fotum inungatur superiori unguento, applicetùrque ceratum Oesypi, Philagrii, aut emplastrum de Ranis cum Mercurio, idque tantisper faciendum, & singulis diebus bis reiterandum, donec cicatrix satis sit emollita, ut possit à lamina plumbea deprimi.

Quotiescunq; autem Chirurgus cicatrices inunxerit, ambabus manibus cutem induratam contractamq; extendere tentabit, quemadmodum pelliones solent extendere pelles.

Si verò cicatrix adeò elevata, contracta, & indurata fuerit, ut inde maxima turpitudo & deformitas faciei sequatur, excidenda est (si æger consentiat, & pars affecta admittat) lineâ in rectum, quantum fieri poterit, diductâ. Postea vulnus, quod antea contractum fuit, dilatandum erit, id autem fiet mediantibus linteaminibus, illinitis glutine, ut sequens figura indicat.

Cap. 14.

A. Cicatricis excisæ vulnus est.

B.B, B.B. Quatuor sunt lintea oblinita glutino, quorum ad utrumq; latus vulneris duo erunt ponenda, ita tamen, ut spacium aliquod inter utrumq; remaneat, ut ex figura apparet.

C. C. C. C. C. C. Fibulæ sunt sex, plus aut minus secundùm magnitudinem vulneris. Porrò quam primùm gluten siccatum fuerit, ita ut lintea cuti firmiter adhæreant, quod spacio quatuor aut quinq; horarum fit, aut ad summum diei dimidiæ, constringendæ sunt fibulæ: sic enim contrahitur & constringitur cutis, quæ est inter lintea, vulnus autem dilatatur. Interim incarnatio & cicatrizatio vulneris, quantum fieri potest, accelerande est, nec amovenda lintea, donec vulnus sit curatum. Glutinum conficitur ex adstringentibus viscosis & emplastricis medicamentis, ut

Glutinum.

℞. Farinæ volatilis ℥j.
Masticis
Rosar. rubr.
Sanguinis drac. ana ℥ij. Fiat omnium pulvis subtilissimus, qui albuminibus ovorum & mucilagine gummi tragacanthi, ad mellis consistentiam miscendus.

Nota.

Illud tamen notandum, applicationem hujus glutinis non nisi post factam digestionem vulneris fieri debere. Dum enim fit digestio, dolores adsunt, & labia vulneris intumescunt, ideoque glutino dolor non est augendus, facta digestione aliquando vulnus abluendum est aqua vitæ; facit enim pulchras cicatrices: loco quoque emplastri potest applicari lamina plumbea, inuncta mercurio. Curato vulnere, applicanda sunt; quæ faciem dealbant, qualia sunt aqua liliorum alborum, aqua florum fabarum, sudor item ovorum, aut aqua destillata ex testis ovorum, illa enim pretiosissima est ad cicatrices dealbandas.

Cap. 15.

CAPUT XV.

De retractis nervis & incurvatis juncturis, post combustiones.

IN maximis combustionibus ad articulos, solent nonnunquam nervi retrahi, & juncturæ incurvari, idque præcipuè si Chirurgus circa initia non satis diligens fuerit, nec ferulas, aliaque instrumenta, de quibus monuimus capite 11. adhibuerit. Est igitur nova instituenda curatio. Sed priùs purgandum est corpus, secundùm humoris prædominantis naturam. Inprimis autem conveniunt pilulæ aggregativæ, item Electuarium Indum majus, & benedicta laxativa. Si plethora adest, incidatur vena, extrahaturque sanguis secundùm virium magnitudinem, de quibus omnibus consulendus est Medicus.

Purgato jam & præparato corpore, uti modò diximus, pars affecta sequenti decocto emollienda lubricaque facienda est.

Decoctum emolliens.

R. Radicum altheæ cum toto
Radic. bryoniæ
Liliorum albor.
Malvarum ana ℥ij.
Fol. violarum
Flor. chamomillæ
Melilothi
Hyperici
Chamæpythidis
Chamædrios ana M. j.
Sem. fœnigræci
Lini ana ana ℥j.

Coquantur in jusculo pedum & capitis vervecis aut vituli pro fotu. Postea inungatur totum membrum sequenti unguento.

Unguentum.

R. Unguenti dialtheæ ℥ij.
Axungiæ humanæ,
Gallinarum
Anseris
Ursi ana ℥ß.
Succi lumbricorum ℥j.
Aquæ vitæ ℥ß. Misce, fiat unguentum.

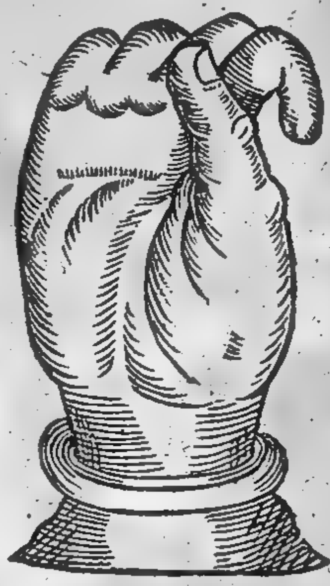
Posteà applicetur emplastrum ex mucilaginibus, vel Emplastrum Oesypi Philagrii, aut de meliloto, extensum supra alutam. Nervis his & ligamantis juncturæ satis emollitis, ad extensionem transeundum est, ea autem commodè sine dolore & periculo fieri potest, instrumentis ad hoc negotium accommodatis. Si vitium est in genu aut cubito, aptissima sunt instrumenta, quæ à Gualthero Reyff in sua Chirurgia depinguntur. Quæ uti & alia in tractatu de Ichore & meliceria acri Celsi capite 26. adumbrata, videre poteris.

Si vero combustio in digitis fuerit, ingeniosi & industrii Chirurgi erit, instrumenta ad id apta & commoda, prout affectus requirit, excogitare. Ego sequentibus medicamentis & instrumentis, digitos omnes manus dextræ, excepto pollice, ex combustione in externam manus partem retractos, ibiq; conglutinatos, restitui. Quæ curatio, etsi jam antea in Observationibus nostris proposita sit, attamen ne quid hoc loco desideretur, quod ad hanc materiam spectare posset, denuò illam hic annectere placuit, tu lector omnia benevolè consule.

Cap. 15.

Observat.

Anno 1596. Isaacus Gotteran de Perroy, adduxit ad me Lausannam filium suum Michaelem, 14. menses natum. Is autem sexto mense ætatis, manu dextra in prunas ceciderat. Hinc index, medius, annularis, & auricularis unà cum externa metacarpi parte, adeò combusti fuerunt, ut apices horum digitorum usque ad primam articulationem deciderint. At quia pater curationem imperitis commiserat, digiti omnes (excepto pollice) cum cute metacarpi quasi in globum (ut sequens figura ostendit) conglutinati fuerant.

Septimo mense post absolutam curationem adducunt ad me puerum parentes Lausannam, auxiliumque meum implorant. Purgato itaque corpore, mannâ ex jusculo exhibitâ, topica & chirurgica sic institui. Primò sequenti decocto emollienti & unguento, per dies aliquot usus sum.

R. Rad Althææ cum toto
Rad. Bryoniæ
Liliorum albor. ana ℥j.
Flor. Chamomil.
Melisoti
Chamædr. an. M. j.
Sem. Fœnigræci
Lini ana ℥j.

Coquantur in jusculo pedum & capitis vervecis aut vituli pro fotu. Postea inunxi totam manum & brachium sequenti unguento.

R. Ung. Dialthææ ℥j.
Axungiæ humanæ
Gallinarum
Anseris
Ursi
Succi lumbricorum ℥ß.
Misce, fiat unguentum.

Tandem manum involvi emplastro de mucilaginibus. His nervi & callositas ex corrugata cute metacarpi, & digitorum in externa parte manus concre-

Cap. 15.

concretâ, ſatis emollita: inde callum illum inter digitos & metacarpum novacula excidi, digitos item ſeparavi. Deinde inſperſi pulverem meum ad ſanguinem ſiſtendum, & albumina ovorum mixta cum aqua roſac. & plantaginis, oleoque roſac. applicui. Defenſivum quoque ad carpum adhibui, & totum brachium oleo roſaceo, myrtillorum & lumbricorum inunxi. Poſtero die ſequens digeſtivum filamentis ſuavibus ſupra inciſiones poſui, & brachium, ut antea ſuprà dictis oleis inunxi.

R. Terebinth. lotæ in aq. roſac. & plantag. ℥j.
Ol. Roſac. & de
Vitellis ovorum ana ℥ij.
Croci ℈ß.
Vitellum unius ovi. Miſce.

Quinto die appoſui ſequens inſtrumentum ex ligno fabricatum, & incœpi paulatim digitos ad naturalem ſitum attrahere.

A. Ferula eſt lata tribus digitis in latitudine poſitis, ejus longitudinis, ut à carpo ad cubitum ferè uſque pertingat.

B. Baculus eſt rotundus, pollicis craſſitie, qui ferulæ firmiter affixus eſt: è medio autẽ hujus baculi exurgunt clavi quátuor rotundi, & ex ligno fabricati C. C. C. C. notati. Habet item ferula fibulas duas D. D. notatas, & lora duo E. E. ſignata, quorum beneficio inſtrumentum brachio alligatur: ut ex figura ſatis apparet.

Alligato itaque inſtrumento, & undique linteis, ſtupis aut poſſipio bene munito; Habui in promptu digitalia ex pelle fabricata, quæ extremitatibus digitorum appoſui. Deinde filo, quod eis appendet, digitos deorſum attraxi, & clavis C. C. C. C. notatis, alligavi, atque ſingulis diebus magis magisque incurvavi. Id autem ut eò melius fieret, brachium & manum ſuperiori unguento, quotieſcunque vulnera tractabam, inunxi. Ne autem digiti denuò conglutinarentur, laminas plumbeas digitis interponebam. His paulatim digiti ad naturalem ſitum reducti fuerunt. Interim vulnera quoque conſolidavi & cicatrizavi, non quidem iis, quæ valdè exiccant, ſed iis, quæ ſimul emolliendi vim habent, medicamentis: quemadmodum in hoc tractatu oſtendimus. Atque ſic divino favore manus in integrum reſtituta fuit.

Cap. 15. & 16.

CAP. XVI.

De Fulmine, & quomodo eis qui ab eo læſi, ſit ſuccurrendum?

QUia ignis cœleſtis omnium vehementiſſimus & periculoſiſſimus, ac in ſe contineat quaſdam facultates ſupernaturales, quibus homo protinus extinguitur, cunctandum non eſt, quid faciendum ſit. Hanc ob cauſam, in gratiam tyronum, Chirurgorum caſtra ſequentium, breviter declarare placuit, quomodo eis, qui à fulmine læſi, occurrendum ſit: omnibus tamen Chirurgis ad hujuſmodi ægrotos acceſitis, ſuadeo ut operá dent, quò poſſint ſibi adjunctum habere Medicũ.

Quamvis autem ignis ille cœleſtis, ut experientia docet, in ſe facultates quaſdam ſupernaturales, & hominis ingenio planè abditas, contineat, id tamen perſpicuum eſt, ignem illum adjunctam habere qualitatem, & materiam mirum in modum malignam atq; venenoſam, idq; ſatis denotat teter ille & peſtiferus odor, qui tum ex hominibus, tum animalibus, arboribusq; à fulmine ictis erumpit. Hinc fit ut urſi, vulpes, cuniculi áliaque animalia, iis in locis fulmine ictis, degentia (ut viri nonnulli docti teſtantur) propter hujus odoris ſævitiam, in eorum ſpeluncis morari non poſſint. Canes item de carne animalium à fulmine interfectorum non guſtant. Ex his perſpicuum fit, quam periculoſum ſit, uti herbis iis in locis collectis: conſpicitur enim quandoque, ut Olaus Magnus Hiſt. Septentrionalium, lib. 1. cap. 12. teſtatur, terra quaſi ſulphure conſperſa. Mirum igitur nemini videri debet, aliquando homines ſubitò, & ſine manifeſta cauſa mori.

Eſt autem ignis ille, quemadmodum Seneca teſtatur, triplex. Primùm enim ſubtiliſſimus eſt, hinc fit ut inanimata, veluti arbores & ſimilia illæſa pervolet. Secundò præter ſubtilitatem illam, materiam quandam continet ſicciſſimam, & magis terreſtrem: hinc fit, ut partes corporis molles, illæſas penetret, duriora verò, quemadmodum oſſa, rumpat, id verò non ſolùm animatis, verùm etiam in inanimatis accidere obſervavi. Superiori anno 1604. cùm ligna pro uſu culinæ advehenda curaſſem, occurrit ingens quercus, quæ ante annos aliquot à fulmine icta fuerat quod quidem ex fiſſura, quæ in exteriori parte corticis à ſummitate ad radicem uſque conſpiciebatur, manifeſtum erat. Extrinſecùs tamen pulchra & vireſcens erat quercus illa. Fiſſo trunco inventa eſt medulla, quæ in querceis arboribus

Cap. 16.

bus durissima, à summitate usq; ad radicem planè cariosa. Tertiò materiam habet adhuc magis terrestrem & crassam, quamobrem non usq; adeò penetrat, uti de aliis diximus, sed incendit ea, quæ primùm obvia veniunt, quemadmodum videmus civitates, templa, aliaque ædificia à fulmine incendi, & in cineres redigi.

Id autem fit partim propter ignis vehementiam, partim quoque, quod humores utplurimum ad defensionem & extinctionem ignis negligentes sint, ac tardi. Communis enim opinio est, ædificia fulgure incensa, non posse aquâ restingui. Mihi verò contrarium videre contigit. Anno enim 1592. Hildenæ in patria, turrim templi, altam satis & lapidibus tectam, fulminis ictu adeò incensam vidi, ut ex una parte flagrare cœperit, trabesque nonnullæ ingentes ab ictu illo fissæ fuerint, quod tandem incendium postmodum aquâ restinctum fuerat. Sic etiam inurit hæc species ignis corpus humanum, ac post se relinquit vestigia satis manifesta, quemadmodum pustulas, maculas nigras, & fractiones ossium. Subtilis autem & abdita illa penetrabilis qualitas prioris ignis, venenum illico secum ducit ad cor & cerebum, moriturque animal ipso momento. Secunda quoque hujus ignis species, quia subtilis est, statim officit partibus nobilibus, sed quia conjunctam secum habet materiam magis terrestrem, quemadmodum dixi, ossa etiam & vasa abrumpit atque protinus extinguit animal, aut ipso momento, aut paulò post. Tertia verò species, quia (ut dixi) ipsius materia terrestris est, & crassa, minùs erit periculosa.

Ex his facilè apparet, qualis nam methodus curandi sit instituenda. Illa enim in hoc consistit, ut cor partesque nobiles corroborentur & à vaporibus malignis & venenosis defendantur. Ideoque illicò exuendæ & abjiciendæ sunt vestes, non solùm, ut inspirationi & expirationi pulmonis consulatur, verùm etiam ne malignus ille vapor fulminis, qui vestibus inhæret, partes nobiles planè suffocet. Exutis suffumigata baccis Iuniperinis, radicibus angelicæ, foliis lauri & rutæ, exhibenda illi sunt lapidis Bezoardici in subtilissimum pulverem redacti grana 6. aut 8. cum aqua buglossæ, cardui benedicti aut melissæ dissoluta, provocandusque est sudor, quò natura venenum ad exteriora propellere possit. Si lapis ille in promptu non fuerit, exhibenda est theriaca ad ℥j. plùs aut minùs, prout ætas fuerit. Labia, lingua, nares, tempora, frons & arteriæ ad carpum inungendæ sunt vino malvatico, in quo theriaca sit dissoluta. Cordi applicetur sequens Epithema.

℞. Aquarum buglossæ & Melissæ an. ℥ij. Vini malvatici ℥j. ß. Aquæ cinamomi ℥j. Electuar. de gemmis ℥j. Conf. Alkermes ʒß. Coci ℈j. Mixtis omnibus cordi tepidè applicetur.

Brachia & crura fortiter sunt liganda, linteisque asperis & calidis fricanda, ut venenum ad exteriora attrahatur. Si pustulæ, vulnera, aut maculæ adsint, applicentur protinùs cæpæ cum sale, foliis rutæ & theriaca, quassatæ, applicenturque cucurbitulæ, hirudines, incisis priùs vesicis. Putrefacientia & Escharam relaxantia hic locum non habent. Excidatur igitur Eschara scalpello, & forficibus, posteà ulcera sequenti unguento sunt mundificanda.

Cap. 16.

Vnguent.

℞. Mellis rosacei ℥ij. Pulveris radic. vincetoxici & Angelicæ ana ʒß. Fol. rutæ cum pulveribus quassator. p. ij. Theriacæ ʒij. Aquæ vitæ ʒß. Misce.

Fiat Mundificativum. Mundificatis ulceribus, inspergendus est sequens pulvis sarcoticus.

Pulvis sarcoticus.

℞. Pulveris radicum Vincetoxici & Angelicæ ana ʒj.
Myrrhæ, Masticis, Olibani,
Fol. Scordii ana ʒiv.

Fiat omnium tenuissimus pulvis, ex quo cum sufficiente quantitate succi Nicotianæ, Saniculæ vel pyrolæ fiant trochisci, qui in umbra exiccentur, iterumque in pulverem redigantur. Is pulvis pretiosissimus est, & in hujusmodi, aliisque ulceribus putridis & venenosis, veluti in Anthrace, Gangræna, & Cancro: mundificat enim, & putredini adversatur: admixto parum aluminis usti, cicatricem quoque inducit. Si qua ossa fracta fuerint, reponenda sunt, sed prospiciat Chirurgus, ne Emplastica astringentia & refrigerantia, ut in fracturis fieri solet, applicet, his etenim expiratio & evaporatio veneni impeditur, applicetur itaque sequens cataplasma.

Cataplasma.

℞. Farinæ fabar. Lupinor. ana ℥j. ß.
Pulv. radicum vincetoxici &
Angelicæ ana ʒß.
Folior. Rutæ M. ʒ.

Coquantur cum oxymelite ad formam cataplasmatis. Posteà admisceatur theriacæ, aut Mithridatii ℥j. Fractura singulis diebus semel deliganda, & cataplasma renovandum est, membro prius vino, in quo radices vincetoxici & angelicæ coxerint, & theriaca parumque aceti rosacei dissoluta fuerit, abluto. Idq; tantisper, dum metus veneni adest, faciendum. Defensivum ad latitudinem palmi minoris supra fracturam applicetur, ut elevatio veneni ad partes nobiles impediatur.

Interim autem dum externa, uti dixi, adhibentur, Cor, partesque nobiles roborandæ sunt, non tantum suprascripto Epithemate, verùm etiam conservis & Electuariis, veluti conservâ florum buglossæ, calendulæ, rosmarini, melissæ, corticum citronum. Diamargarito frigido, Lætificante Galeni, Confectione Alkermes, aquâ Cinamomi & similibus.

Victus ratio.

Utatur jusculis carnium recentium, in quibus borrago, buglossum, calendula, acetosa, rosmarinus, majorana, macis, crocus, cinamomum, & similia coxerint. Ab omnibus, quæ difficilis sunt digestionis, abstineat. Prospiciendum est quoque, ut alvus semper sit lubrica, idq; si naturaliter nequeat, fiat Suppositoriis aut Enematibus lenitivis. A purgantibus & venæ sectione abstinendum est, nisi aliqua adfuerit occasio particularis, ubi consulendus est Medicus.

FINIS.

GUILHELMI FABRICII HILDANI &c.

DE VULNERE QUODAM GRAVISSIMO, ICTU SCLOPETI INFLICTO,

Observatio & Curatio singularis,

In qua multa lectione digna, & Cheirurgiæ studiosis utilissima recensentur, & instrumenta ab Authore inventa adumbrantur.

NOn immerito fingit Poëta, Actæonem in cervum conversum, à propriis suis canibus dilaceratum fuisse. Sæpissimè enim accidit, ut qui venationi addicti, nec satis circumspectè ac prudenter in hoc, alioquin generoso & utili (teste Eusebio) corporis exercitio sese gerant, etiam à familiaribus imò & ab amicis ipsis graviter lædantur. Exemplum non minus memorabile, & annotatione dignum, quàm funestum & lamentabile Nobilissimus Vir *Dn. Jacobus VVallier*, nobis exhibuit. Casum, quia gravissimus, & annotatione dignissimus, in gratiam talis Cheirurgicæ studiosorum, ordine recensere visum est.

Libr. 3. de præparatione Evangelica, lib. Langius epist. libr. 2. epist. 59.

Fuerat autem nobilis iste, qui tunc temporis, cum vulnus, uti mox dicam, reciperet, vigesimum tertium annum ætatis prætergressus, erat per annos aliquot Burgi Segusianorum in subsidio Regio: ubi sub Generoso & strenuo Viro Dn. Petro de Boysse, Barone in Pardaliari, &c. ibidem nomine Henrici Magni Regis Christianissimi Gubernatore, signiferum egit.

Porrò vigesima prima Mensis Julii An. 1608. prædictus Dn. de Boysse, cum ad venationem apri eques exspaciari vellet, voluit ut Dn. Wallier, simul & quidam ex officiariis propugnaculi ipsum comitarentur. Circa septimam itaq; horam matutinam ad sylvam, quæ horæ unius itinere aut circiter ab oppido & propugnaculo Bourg distat, perveniunt.

Descendunt, ac aprum hinc & inde quærunt. Quum autem omnes dispersi essent, ac unus hic, alter illic aprum inter dumos exspectaret, accidit ut prædictus officiarius (audito cane in aprum latrante) hinc inde perspiciens, ante se in dumo quodam, nescio quid submovere viderit.

Quum verò nihil aliud cogitaret, quàm aprum ibidem latitare, sclopetum explodit. Sed proh dolor, loco apri, nobilis iste Wallier ictum in coxam sinistram recepit, protinusq; in terram cecidit.

Bombarda autem tribus globulis, quorum unusquisque drachmas septem & duos scrupulos pondere æquabat, operata fuerat. Horum unus bombardam nobilis ægri perfregit: Alter ad coxam caligas, illæsa tamen cute, trajecit.

Tertius verò globulus cum externam partem femoris intrasset, ac os femoris in medio offendisset, illud omninò confregit, cum maxima musculorum & vasorum dilaceratione, & conquassatione. Interim tamen etsi vulnus maximum esset, attamen nulla ferè, ut ab ipso ægro, Medico, & cheirurgis mihi relatum fuit, supervenit hæmorrhagia. Ab initio enim, inquit præstantissimus vir Dom. *Ambrosius Paræus*, ex hujusmodi vulneribus parum effluit sanguinis, idque cum propter maximam contusionem, quam adfert globulus, tum etiam propter ingentem agitationem commotionemque aëris, qui spiritus ad internas & circumjacentes partes vulneris repellit: Uti manifestè in illis, quibus membrum aliquod integrum, globulo tormentario bellico amputatum est, apparet.

lib. 11. c. 10.

Porrò in nobili nostro ægro, impetus ictus, & allisio globuli ad os, adeò vehemens ac magna fuerat, ut globulus ipse, (uti egomet vidi) medius, non secus ac si cultro dissectus fuisset, ruptus fuerit. Quapropter ipsius vis atque impetus, quum

quum adeò interruptus atque abolitus esset, ut ulterius progredi non posset, inter cutem & musculos remansit.

Quum verò, & quidem non sine maxima difficultate, ad propugnaculum pervenisset, clarissimus atque doctissimus vir *Janus de Burgo*, Philosophus insignis, & Medicus celeberrimus, Magister item *Antonius Scaly* Cheirurgus, in consilium vocati, coxam totumq; crus, ad tibiam supra modum intumefactam deprehenderunt, globulum verò ex interna parte femoris prope cutem repererunt.

Eum porrò, quum incisa prius cute, absque difficultate & hæmorrhagia extraxissent, ac cum alio quodam globulo ejusdem bombardæ in trutinam projecissent, & vix dimidium pondus alterius globuli ponderare animadvertissent, attoniti fuerunt. Post quatuor tamen dies ad latus vulneris, quod ex interna parte femoris novacula fecerant, reliqua pars globuli sese in conspectum exhibere cœpit, ibique facta incisione, extracta fuit.

Quomodo autem globulus, ita uti dixi, in duas partes fissus fuerit, admiratione non vacat: Cum id in plumbo, propter sui mollitiem difficulter fieri posse, omnibus in confesso sit. Sed tantus fuerat impetus, & contra os allisio globuli, ossis quinetiam perfractio atq; contritio, ut globulus, proculdubio, in ipso ictu à fragmento quodam acuto ossis, in duas partes fissus ac divisus fuerit.

Hæc propterea adscribo, ut maxima illa ac ingens fractura & comminutio ossis, carnisq; & vasorum dilaceratio atq; contritio, inde eo magis in notescat, appareatque.

Eadem autem die Dn. *Claudius Chapusius* Cheirurgus insignis, ex vicino oppido S. Amour, protinus quoq; accersitus sub vesperam appulit.

Tum congregatis cum ipso Dn. D. *de Burgo* Medico & Mag. *Antonio* Chayl cheirurgo, & solutis fasciis, principiũ gangrænæ, quæ se ad inguen ferè usq; extendebat, jam adesse repererunt: idq; præcipuè ex interna parte femoris. Quamobrem Dn. Chapusius reliquorum cum consensu, quicquid ipsis suspectum videbatur, novacula scarificavit, medicamenta quinetiam, quæ in gangræna requiruntur, applicuit.

Gangræna.

Gangrænam autem hanc, ex maxima illa contusione carnis & vasorum, ossis quinetiam fractione, & sanguinis extravenati abundantia, accidisse, verisimile est. Sanguis enim, ut Hippocrates scriptum reliquit. Atque experientia docet, si in ventrem præter naturam effunditur, necesse est suppurari. Quod extra venas ei multis nominibus accidit.

L. 6. Aph.

Primò quod locum nativum deseruit, qui locati vires fovet, ut extraneus variat, & corrumpit.

Ioh. Lang. lib. 2. epist. 31.

Deinde, quod calor ei congenitus difflatur, & lotii salsugine, quæ sanguinis coagulationem moratur & prohibet, etiam destituatur: computrescat igitur necesse est, & pro ratione loci affecti, gravissima veneni symptomata parturiat.

Ad gangrænæ quoq; procreationem summa illa ægri imbecillitas non parum faciebat. Ita enim vires, statim ab initio, & ut ita dicam, in ipso momento, prostratæ fuerunt, ut excrementa omnia involuntariè redderet. Quod autem gangræna tam citò, nimirum eadem die supervenerit, admiratione non vacat. Ego illam propter summam humiditatem loci affecti, affluxum maximum humorum, ingentemq; aëris calorem, & caloris nativi in ægro imbecillitatem supervenisse, arbitror. Supervenerant quoq; statim ab initio dolores ingentes, febris continua, inquietudines maximæ, ac vigiliæ.

Excretio involuntaria excrementorum.

Etsi verò adstantes de recuperanda valetudine penè desperarent. Medicus tamen & cheirurgi, ut symptomatis omnibus rectè & methodicè prospicerent, omnes intendebant nervos. Victus rationem optimam & convenientem præscribebant, potiones cordiales corroborantes, & refrigerantes exhibebant, Regioni cordis epithemata admovebant: corpus quinetiam à pravis humoribus expurgabant.

Loco verò affecto unguenta, cataplasmata, inunctiones, & similia, quæ dolorem leniunt, pus promovent, & putredini adversantur, applicabant. Interim nihilominus gangræna ita progrediebatur, ut quarta die morbi, iterum de novo scarificare, & fortiora medicamenta applicare coacti fuerint: quibus Deus Opt. Max. ita benedixit, ut gangræna omninò cessaverit: etiamsi reliqua symptomata indies accrescerent.

Alia quoque symptomata molesta & laboriosa, calcanei scilicet, & è regione coccygis, inflammatio atque exulceratio supervenerunt. Illa autem procul dubio propter continuum decubitum, & quod corpus propter virium labefactationem & imminutionem spirituum, grave redditum fuerat, advenerunt. Symptomata hæc Medico atque cheirurgis multum negotii facessebant. Quàm periculosæ enim sint inflammationes prædictarum patium, sciunt practici, & ex libro Hippocrat. de fracturis, Paræo lib. 15. cap. 27. & tractatu meo de gangræna & sphacelo scilicet.

Calcanei, & coccygis inflammatio.

Tandem nihilominus post multos ac indefessos labores Medici, & cheirurgorum, sed inprimis per singularem clementiam Divinam, symptomata circa talum & coccygem, ad optatum finem pervenerunt.

Circa vulnera autem & fracturam in femore, quum symptomata indies accrescerent; Generoso viro *Dn. de Boyse* Gubernatori propugnaculi ob singularem suam in ægrum benevolentiam & amorem visum fuit, ut Medici & Cheirurgi convocarentur, & de morbo inter se conferrent. Præter prædictum itaq; Dn. Doctorem *Janum de Burgo*, *Chapusium* & Mag. *Antonium Chaly*, tertius quoque Cheirurgus, Vir uti senex ita quoque usu longaque rerum Cheirurgicarum experientia insignis practicus, accersitus fuit. In ista porro consultatione tertius ille Cheirurgus proposuit: tres faciendas esse incisiones circum circa fracturam, unam in externa, alteram ex interna

terna parte femoris, ubi globulus duobus in locis jam excisus fuerat: tertiam denique ex anteriori parte. Incisiones autem istas ad os usque, & spithamam longas faciendas esse, volebat.

Idque in eum finem, ut fragmenta omnia ossis simul ac semel eximi, extrahique possint: & curatio brevis ac facilis efficeretur. Clarissimus verò Dn. de Burgo, Dn. Chapusius & Mag. Antonius operationem hanc, propter metum hæmorrhagiæ mortisque discrimen, non esse administrandam proponebat. Quapropter etiamsi tertius ille Chirurgus, ad undecimum usque diem apud ægrum commoraretur, lapidemque huncce quotidiè ferè moveret, & nonnulli ex adstantibus, & quidem ex primariis, hujus quoque essent sententiæ, nihil tamen hac in re tentatum fuit. Dominus enim de Burgo planè sibi (& rectè quidem) persuasum habebat, non sufficere, citò velle curare, nisi id simul tutò & jucundè fieret.

Cæterùm hujusmodi operationes tutò & absque extremo dolore, & periculo vitæ, fieri non posse, etiam eis, qui mediocriter in Anatomicis versati sunt, notissimum sit, in artis tamen cheirurgicæ studiosorum gratiam, antequam in narratione historiæ ulterius progrediar, id paucis exponere non abs re esse duxi.

Quæ in operibus Chirurgicis perpendenda.

Quicunque operationem aliquam cheirurgicam cum fructu instituere cupit, is ut ea quæ seqvuntur, perpendat, examinetq; necesse est. Vires nimirum, locum affectum, & necessitatem operationis.

Vires ægri inprimis examinanda.

Vires autem inprimis & ante omnia sunt examinandæ, præcipuè in magnis & periculosis operationibus. Nisi enim validæ fuerint, vix ægrum evadere posse, certum est. Ubi enim vires deficiunt, frustra laborat Medicus, quapropter potius ab operatione desistere convenit, quam nomen mali Medici sibi comparare. Quales autem in hoc nostro ægro fuerint vires, ex eis quæ dicta sunt, apparet. Tunc temporis enim vires, propter doloris vehementiam supra modum, & ita quidem erant prostratæ, ut excrementa involuntariè profluerent: & nihil aliud præter mortem in propinquis esse exspectarent adstantes. Quandoquidem febris continua, inquietudines maximæ, lipothymiæ, cibi fastidium, aliaq; gravissima symptomata aderant.

Itaq; quomodo in ista operatione, tamq; dolorosa, ipsum persistere, & tantam effusionem sanguinis, & spirituum sufferre potuisse, non video.

Locus affectus, secundo considerandus.

Præterea locus affectus diligenter examinandus est, & an in ipso operatio tutò fieri possit, perpendendum. Nonnunquam enim operatio aliqua facienda est, sed locus affectus illam non admittit: etiamsi vires validæ fuerint, & necessitas illam requirat. Sed videamus nunc, an in hoc nostro ægro? operatio illa proposita, ratione loci affecti, tutò fieri potuisset. Tres, ut dixi, faciendas esse incisiones volebat, ex utraq; scilicet parte femoris unam; tertiam verò ex anteriori parte. Quantum ad illam, in externa parte femoris, quartus, quintus, & octavus femur moventium musculi, qui jam ab ictu & globulo mirum in modum dilacerati fuerant, de novo incidendi fuissent.

In anteriori verò parte femoris, præcipuè octavus, ac nonus tibiam moventes musculi, qui unà cum septimo tibiam moventium musculo, in validissimum ac amplum tendinem, qui patellam, sive rotulam apprehendit, ac anteriori parte tibiæ inseritur, conservari minimè potuissent.

Quæ autem ex ista operatione seqvuta fuissent symptomata, si quis compositionem, & structuram horum musculorum examinet, (vasa enim multa venarum & arteriarum, membranas item exquisitissimo sensu præditas continent) facilè scire poterit.

Præter hæmorrhagiam itaque inevitabilem dolor ingens, spasmus, inflammatio, febris, vigiliæ, aliaq; pessima symptomata exspectanda erant. Idque non solùm propter incisionum magnitudinem, verum etiam quia corpus pravis humoribus oneratum, obstructionibusque quinetiam viscerum affectum erat.

Incisio præterea ex interna parte femoris, vix illam (ut de musculorum & nervosarum partium læsione taceam) absque abscisione magnæ illius crus petentis venæ propaginis fieri potuisse, tam certum est, quam quod certissimum.

Hinc de hæmorrhagia maxima spirituum dissipatio, & subita mors seqvuta fuissent. Exempla non desunt. Cuidam enim Germano & magni nominis viro cum temerarius empiricus, tumorem scirrhosum ex interna parte femoris, ubi prædictus ramus descendit, excidere vellet, ac ramum istum novacula offendisset, seqvuta est hæmorrhagia adeò magna, ut una cum sanguine, etiam animam è momento efflaret, uti in tertia Centuria & alibi fusius dicemus.

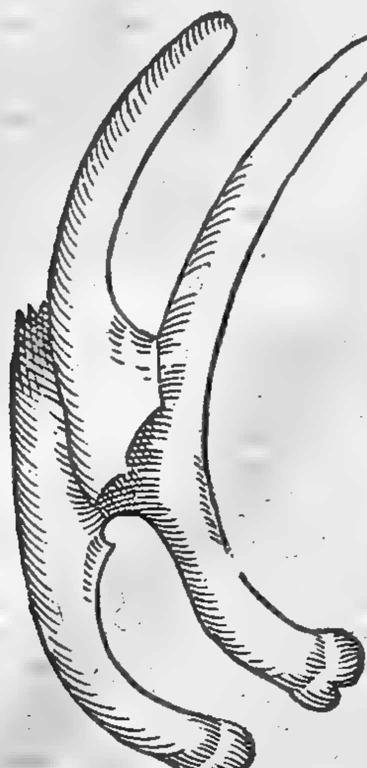
Observat.

Sed ponamus, casum insignem aliquem anatomicum & Chirurgum, incisiones hasce omnes absque periculo (quod tamen fieri non potuit) perfecisse, quid tamen utilitatis ægro inde advenisset, nondum video. Ossicula enim omnia, quæ propter violentiam ictus, hinc & inde per partes muscolosas dispersa fuerant, invenire minimè potuisset. Videmus id in carne animalium, etiam si enim coqvus diligens ossicula quam diligentissimè ex carne extraxerit, fieri tamen nunquam potest, quin post cocturam inter masticandum, (præcipuè si os aliquod magnum, & in parte musculosa perfractum fuerit) fragmentum aliquod, inveniatur. At sciunt practici, minimum quandoque fragmentum ossis, non minora, ac si magnum esset, facessere negotia: curationemque in longum tempus protrahere.

Tertiò necessitas operationis perpendenda.

Tertiò necessitas perpendenda est, hoc est, an hæc vel illa operatio requiratur? Si enim necessitas urget, vires & pars affecta consentiant, minimè procrastinanda erit operatio; Sin minus, ad quid prodest ægrum tormentis excruciare? Sed videamus nunc, an proposita operatio in ęgro nostro requirebatur, anq; utilis fuisset? Ego planè persuasum mihi habeo, omnia illa ossicula, quæ ab ictu perfracta, & contrita fuerant, minimè extrahi debuisse. Pars enim ossium fractorum, dum callus generatur, denuò coalescit, atque reliquis ossibus, mediante callo, agglutinatur. Hæc autem ita fieri, non ex simplici conjectura scribo; Sed

rem ita sese habere ipsa experientia, & ocularis inspectio me edocuit. Habeo enim in Musæo meo ossa plurima, olim graviter confracta, & comminuta, ac denuò per callum conglutinata; In quibus etiamnum veritas eorum, quæ jam jam dixi, videre licet. Varia enim fragmenta in transversum, & obliquum posita, in eis visuntur. Tam sagax & provida est natura, in generatione calli, & ossium agglutinatione. Inter reliqua autem ossa, duas habeo costas, quæ cum ambæ ita perfractæ essent, ut fragmenta ad invicem sese attingerent, per callum in medio tam eleganter, ac fortiter conglutinati fuerunt, ut potius ad latus quam in ipso callo disrumpere possint. Id autem, si in costis, quæ se invicem, ratione musculorum intercostalium, non attingunt, accidit, cur quæso in magnis ossibus, in quibus proprium alimentum, ex quo, ut Galenus testatur, callus generatur, superabundat, non fieret? Delineationem autem harum costarum hîc apponere placuit.

Sed ut paucis absolvam, quemadmodum non omnis caro confusa, uti indies in praxi videmus, putrescit, & in pus convertitur, sed ea tantummodo quæ ita contusa est, ut nullum amplius in se contineat vas integrum, per quod spiritus, & sanguis in partem læsam influere possint, sic quoque de ossibus æstimandum est. Quandoquidem ea, quæ nondum penitꝰ à periostio suo separata sunt, per callum denuò agglutinari facile possunt. Illa porro ossicula si quis vi extrahere, & à periostio, membrana exquisitissimo sensu prædita, abrumpere vellet, graviter à via recta aberraret, & infinita symptomata, veluti, dolorem, inflammationes, delirium, convulsiones, & hujusmodi excitaret.

Avant. in lib. Hipp. de vuln. capitis mihi pag.

Exspectandum enim (ut recte monent Medici) est naturæ auxilium, donec ipsa ossa veluti ad maturationem perducat, & à sua membrana separet; ac propellere incipiat, hinc Avicenna (loquens de frustis ossium, in ulceribus relictis) rectè scribit. *Illud*, inquit, *quod est melius, est ut non festinetur in extractione eorum: imo dimittantur naturæ & adjuventur; Et illud cum attractione pauca eorum quæ extrahunt in spacio, & non festino, &c.* Et paulo post. *Nam cum tu properas & extrahis ea violenter, tunc est in eis timor spasmi & permixtionis, & febrium. Theodoricus* lib. 2. c. 27. eadem habet verba. Rectè itaque Medicus simul & Cheirurgi fecerunt, quod ab initio morbi extractionem fragmentorum ossium non tentaverint. Hæc tamen in calvaria fracta, ubi ossa membranas cerebri pungunt, minime intelligenda esse, censeo. Illa enim, ut Hippocrates, lib. de vulneribus capitis docet, protinus, & ante tertium, aut quartum diem, sunt extrahenda. Si enim fragmenta, quæ membranas pungunt, diutius relinquantur, spes in angusto posita est.

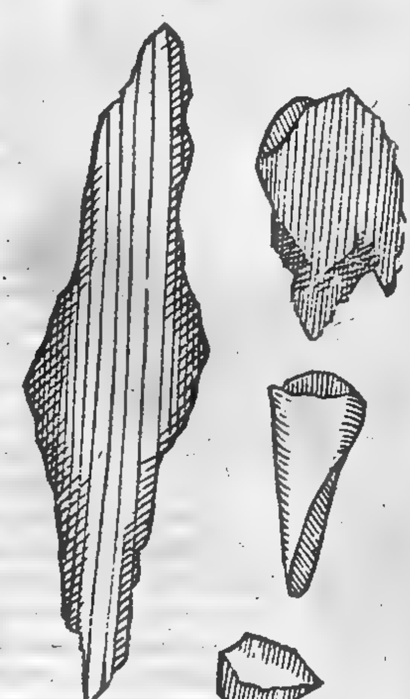
Libr. 4. fen. 4. tr. 4. cap. 13.

In Calvaria fracta, ossa, quæ membranas pungunt, protinus sunt eximenda.

Cæterum in hoc nostro ægro, omnia ossa, quæ ob violentiam ictus perfracta fuerant, non excidisse, ex magnitudine calli cognoscere licet. Callus enim ultra spithamam longus, bellè apparet, & per totam sui vitam apparebit: Hinc fracturam ejus fuisse magnitudinis, satis superque liquet: ubi enim fractura non adest, ibi quoque non generatur callus. Deinde, etiamsi maxima fuerit fractura, atque contritio ossis, non tamen pro magnitudine fracturæ exciderunt. Numero enim viginti circiter quatuor fragmenta tantummodo exempta fuere, inter quæ hæc quatuor, quæ Burgæ, non tamen ab initio morbi, sed post aliquot menses, naturæ beneficio exciderunt, (præter ea quæ ego tandem extraxi, & quorum delineationem postea quoque addam) majora sunt: reliqua crassitiem pisæ, aut lentis non excedunt.

Ossicula à globulo comminuta, omnia non excidisse, demonstratur.

Delineatio quatuor fragmentorum ossium Burgio extractorum.

Inter omnia autem fragmenta, quæ exciderunt, quæque æger veluti res pretiosas conservat, nullum occurrit, os quod altera possit adjungi, atque adaptari, ut aliquis dicere possit, hæc, vel illa

illa duo fragmenta; antea fuisse conjuncta. Quæ autem, quæso, hujus rei est causa? profectò nulla alia, quam quod major pars fragmentorum remanserit, & per callum agglutinata fuerit.

Minimè itaque utile atque consultum fuisset, si ab initio fragmenta omnia, quæ ab ictu fracta, & veluti separata erant, extraxissent. Quum enim, ut sciunt practici, necesse sit, ut ambo extremitates ossis fracti, quæ conjungi debent, sese attingant, antequam callus generari possit, ac fractura in nostro ægro spithamam longa erat, mirum in modum retractum, & depravatum fuisset femur, si quicquid confractum extraxissent. *Magnum enim (Hippocratis verbis utor) dedecus est, ac detrimentum, femur brevius efficere. Nam si quidem manus brevior fiat, & occultari poterit, & non est magnus error. At crus si brevior fiat claudum hominem efficiet. Sanum enim crus longius est, & id redarguit, &c.* Cæterum quia major pars fragmentorum remanserit, ut antea ostendi, factum est ut callus fractus sit validus, & magnus, neque femur ultra longitudinem trium digitorum, in latitudinem positorum, brevius existet. Ex quibus absurditas consilii cujusdam cheirurgi Rheti, qui callum post decem menses iterum medicamentis emolliendum, ac frangendum, ipsiusque eminentias forcipe, & scalpris abrumpendas esse, ægro, cum in thermis Piperinis esset, suadebat. Callus enim tunc quoque temporis ita confirmatus, roboratusque erat, ut femoris os potius ad latera calli, quam in ipso callo fractum fuisset. Nec video quomodo id, quod ita induruit, medicamentis iterum emolliri potuisset.

Absurda opinio Chirurgi cujusdam.

Os quoddam fractum, & mirum in modum contritum, post menses tres, ab accepta fractura, ad manus meas pervenit. In ipso cùm decoctionibus & fomentationibus, oleis & similibus emollientibus, reperiri vellem, an callus emolliri posset, multum, sed frustra laboravi. Nullus enim quantumvis robustissimus, hactenus callum hujus ossis, ambabus manibus frangere potuit; Reservo illud hucusque in Musæo meo, in quo hinc vide fragmenta ossis, decussatim posita, ac callo connexa, agglutinataque conspiciuntur. Vana itaque & frivola est jactantia quorundam Empiricorum, circumforaneorumque qui se in ossibus fractis, & male, aut incurvatè curatis, callum post longum quoque tempus, medicamentis emollire ac denuo refrangere, ossaque in pristinam sedem reponere posse gloriantur. Cujus operationis ne verbum quidem apud Hippocratem, aut Galenum habemus. Contra Hippocrates libro de fracturis, hunc in modum scribit. *At verò, inquit, si femoris os fractum fuerit, extensionem præ omnibus facere oportet, ita ut ne defectuosus fiat. Magnum enim dedecus est ac detrimentum, femur brevius efficere, &c.*

Ossa fracta & per callum iterum connexa disrumpi non posse ostenditur.

Vana jactantia empiricorum de fractione calli, notatur.

Et paulò post. *Quare utilis fuerit, ut si quis male curandus sit, ambo potius crura fracta habeat, quam alterum tantum, æquilibris enim ipse sibi ipsi fuerit hoc modo.* Hic de emollitione & fractione calli, ne jota quidem habet Hippocrates. In principio tamen morbi, & antequam induratus fuerit callus, si ossa non satis rectè reposita fuerint, callum denuo medicamentis emolliendum, ossaque reponenda esse, cum Paræo libro 15. cap. 29. concedo. Eâ tamen distinctione, ut neque tumor, neque inflammatio adsit: quæ si adfuerint, ante operationem removenda sunt. Verum si jam occalluerit, & in lapideam naturam versus sit, *Vesalii* verbis utor, attrectandum nullo prorsus pacto esse arbitror. *Id enim & dolores acerbos, & inflammationes excitat.* Et nonnunquam etiam mortem; Paræus & Jessenius eadem fere habent verba. Neque hæc est doctrina Neotericorum solummodo, verum & Guidonis, & Avicennæ; qui sic scriptum reliquit. *Quandoque, inquit, fractura est restaurata non secundum quod oportet: & est necessarium, ut iteretur ejus fractura, quare oportet ut restaurator sciat dispositionem alrosboth, qui restauravit os. Quod si fuerit magnus, fortis, non vadat ad frangendum ipsum secundo, fortasse enim non possibile ut frangatur ex loco fractura prima, propter fortitudinem alrosboth, quare frangetur in alia parte loci. Et Albucasis; Tortuositas*, inquit, *quando accidit membro post sanationem ejus, & eminentia ossis fracta, aut nodatio, & fœdatur per illud forma membri, tamen membrum non prohibetur ab operatione sua naturali: Cave stolidorum medicorum exemplo, denuo membrum loco suo & sanitati restitutum, frangas. Nam inventi sunt adeo amentes, qui hoc fecerunt, quod temerarium & insanum factum, perdit sæpe aliquod membrum, nonnunquam totum hominem perdit.* Hujus quoque opinionis sunt *Bruno* & alii. Non potuit itaque hujusmodi operatio à Cheirurgo Rheto proposita, absque mortis discrimine administrari, præcipuè in hoc nostro ægro, qui naturâ non usque adeò validus ac robustus est. Atque hæc de fractione calli, in gratiam tyronum adscribere placuit.

Institutionum Chirurg. lib. 2. cap. 10.

Paræus loco jam citato, Iessen. Institutionum Chir.

Guido Tractat. 5. Doct. 1. c. 1.

Avicenna lib. 4 Fen. 5. tractat. 2. cap. 10.

Albucas. l. 3. cap. 22.

Bruno lib. 1. c. 18. Theodoric. lib. 2. c. 23.

Sed redeamus nunc unde digressi fuimus, diximus, ab initio excretionem involuntariam excrementorum, propter summam virium labefactationem ac prostrationem, supervenisse. Excretio porro ista, in fluxum veluti hepaticum conversa fuit, & per dies nonnullos continuavit, neque absque molestia, magna cum utilitate tamen ægri. Quandoquidem hoc modo, corpus jam antea per annos aliquot obstructionibus viscerum, hepatis, scilicet, lienis, & venarum mesaraicarum obnoxium, à pravis istis, atque excrementitiis humoribus exoneratum, febris quinetiam continua, ex parte imminuta fuit. Interim tamen femur malè affectum, propter abundantiam humorum, qui simul deorsum fluebant, non exiguum damnum inde recepit. Adeò enim copiosè humores excrementitii in partem affectam descendebant, ut maxima inde dolorosa, nec non periculosa sequuta sit totius cruris, sed præcipuè circa genu intumefactio. Quamobrem ne propter abundantiam illam humorum excrementitiorum, calor nativus extingueretur, quin potiùs serosi isti humores evacuarentur, quatuor cauteria potentialia applicuit Dn. Chapusius, nimirum duo ad latera rotulæ: reliqua ad poplitem, unum videlicet ex interna, alterum verò in externa parte suræ. Ex illis porro fonticulis, materia ita copiosè effluxit, ut intumefactio totius cru-

Fluxus hepaticus.

Cauteria potentialia circa genu applicantur.

cruris insigniter multumque inde imminuta fuerit. Cum autem omnes de morbo bene sperarent, ac symptomata omnia aliquo modo imminuta esse viderentur; Ecce novus insurgit hostis. Quarta enim die, post cauteriorum applicationem, quum natura sese per ea magis magisque exonerare vellet, via tamen nondum satis pateret, ita in corpore commoti fuerunt humores, ut exorto prius dolore vehementissimo totius cruris, denuò aucta sit febris, humores quinetiam de novo tam copiosè affluerent, ut cuncti nihil aliud quam gangrænam proximam esse, timerent. Medicus ac cheirurgi iterum omne studium, omnemque diligentiam ac laborem, ad profliganda symptomata, fideliter impendebant. Corpus itaque semel atque iterum rhabarbaro, sena, syrupo rosato solutivo composito, mannâ, cassiâ, & similibus, à pravis humoribus expurgabant: venam in brachio secabant. Coxam scarificabant: medicamenta quinetiam topica, prout necessitas imperabat, & diversa symptomata requirebant, applicabant: quibus Deus Opt. Max. ita benedixit, ut æger à gravissimis istis symptomatibus, inflammatione scilicet, dolore, & principio gangrænæ, liberatus fuerit. Postea ad primam curandi Methodum redierunt. Cauteria potentialia quod attinet, anque in eorum applicatione error, uti nonnulli arbitrati sunt, commissus fuerit, deinceps suo loco fusius declarabitur: nunc autem, quæ præterea advenerunt symptomata, notanda sunt.

Quæ symptomata ex applicatione cauteriorum ad genu sequuta.

Iterum Gangræna propinqua est.

Ab initio morbi usque ad 20. diem Mensis Aprilis, nimirum novem mensium spacio, rarissimè absque febre fuit æger. Illa autem ab initio per dies multos continua, postea verò tertiana, jam simplex, jam duplex fuit. Febris illa etsi aliquando propter sedulam diligentiam *Dn. D. de Burgo* Medici, optimamque, ac exquisitam victus rationem, quam æger observabat, per dies aliquot, aut hebdomadam unam, aut ad summum alteram, intermitteret, revertebatur tamen mox, ægrumque iterum extorquebat. Quum autem ita uti dixi, febre, doloribus inquietudinibusque, vigiliis, atque infinitis aliis symptomatibus exerceretur æger, novo, nec non gravi quodam morbo, fame, scilicet insatiabili fere, cum maximo oris ventriculi morsu & rosione, Mense Novembri correptus fuit. Appetitus adeò erat vehemens, ut difficulter obsaturari posset æger. Etiamsi enim singulis viginti quatuor horis cibum ad minimum quinquies, & quidem satis lautè assumeret, vix tamen mensa mensam exspectare potuit. Potum contra, non usque adeò appetebat. Cibum retinebat, neque illum indigestum per alvum rejiciebat: nec vomitus ullus aderat. Posteaquam morbo hocce gravissimo per mensem integrum laborasset, & summa cum difficultate, magnisque laboribus, & diligentia *Dn. D. de Burgo* Medici vix curatus esset, iterum in febrim tertianam incidit. Febris hæc cum vomitu vehementi ipsum invasit. Superveniebant & deliria, vigiliæ, inquietudinesque maximæ. Febris hæc duorum mensium spacium ægrum mirum in modum excruciavit: interim tamen appetitum istum immoderatum ita delevit, abstulitque, ut deinceps ne minimum quidem istius vestigium senserit. Finita febri, fragmenta ossium sese offerre, & excidere incipiebant.

Fames insatiabilis.

In febrim tertianam incidit æger.

Porro famem hancce insanabilem non solum ægris, & ex morbis convalescentibus, verum etiam aliquando eis, qui optimâ sanitate frui videntur, accidere observavi. Addam exemplum unum, Anno 1594. Cùm Colonia Reinbachium ad Nobilissimum ac Strenuum Virum *Dn. D. de Brembt*, Reverendissimi Episcopi Coloniensis Consiliarium prudentissimum, & Satrapam in Reinbach vigilantissimum, morbo gravissimo laborantem, vocatus essem: & per mensem ferè integrum apud ipsum moram traherem, Presbyterum ejus Oppidi, hominem quadraginta circiter annorum ætatis, robustissimum, & optimo corporis habitu præditum, familiariter cognovi. Is bona fide mihi retulit, se septem annorum spacio, fame veluti insatiabili, tam vehementer laborasse, ut sæpissimè in agris (non habens penes sese cibum) humi sese projicere, gramina & herbas abscindere, ac crudè devorare coactus esset. Usus autem fuerat medicamentis quamplurimis, sed absque successu. Tandem verò anno septimo morbi, nescio quâ evacuatione criticâ factâ, à morbo isto feliciter liberatus fuit; & postea per multos annos sanus & incolumis vixit.

Alia observatio de fame insatiabili.

Quum verò morbus ita in longum tempus protraheretur Nobilissimus Vir *Dn. VVallier*, ægroti parens, Paterniaco ad S. Albinum me advocari jussit: & ut Burgum proficiscerer, filiumque suum inviserem, opem quinetiam, ac consilium sibi communicarem, & quidnam imposterum faciendum, indicarem, à me postulabat. Burgum itaque quarta Aprilis perveni, ægrumque adhuc in grabato decumbentem inveni. Propter summam enim imbecillitatem femoris, & febrem (quæ ex levissima etiam occasione eum invadebat) è grabato surgere, & suffulcris sese inniti, ausus nondum fuerat; imo ne corpus quidem tantum sublevare potuerat, ut ministri excrementa pelvi aliqua excipere possent. Ulcera aderant tria, unum quidem ex interna, reliqua duo in externa parte femoris: quorum unum globulus, ubi intraverat, alterum verò natura, ad expellenda ossium fragmenta, fecerat. In omnibus autem istis ulceribus, immisso stylo exploratorio, ossa denudata inveniebantur. Genu quasi immobile, & pes versus talum internum incurvatus erat.

Post dies aliquot, Clarissimo atque Doctissimo Viro *Dn. D. Jano de Burgo* Medico celeberrimo, *Dn. Claudio Chapusio*, nec non *M. Antonio Chaly* mecum congregatis, (ut quid inposterum agendum esset, consultaremus) deliberatum fuit. Primò ut æger aërem mutaret. Cum enim Burgi, & præcipuè in propugnaculo, propter stagnorum copiam, aër adeò sit humidus, atque insalubris, ut pauci inter extraneos eo absque insigni damno uti possint, non exiguum commodum atque

uti-

tilitatem ex mutatione ista, ægrum capessurum, sperabamus. Secundò ut in patria potionibus, electuariis & similibus, ad reserandas obstructiones viscerum, corroborandasque partes nobiles, uteretur. In eum finem Dn. D. de Burgo, quæ sequuntur remedia, præscripsit.

Potio purgans.

R. Succorum fumariæ,
Agrimoniæ,
Cichorii agrestis, ana ℥iiij.
Succi limonum depurati ℥vj.

In quibus macera horis viginti quatuor foliorum senæ mundatorum.
Epithymi ana ℥j. ß.
Agarici trochiscati,
Rhabarbari electi ana ℥iiij.
Cinamomi optimi ℈ij.
Fœniculi dulcis ℥j.

Facta infusione, & postea leni ebullitione, fiat colatura, cui adde syrupi Rosati laxativi ℥iij. fiant tres doses, horis quatuor ante cibum, tertio quoque die sumenda. Sic purgato corpore.

Apozema.

R. Radicum quinque aperitivarum ℥j.
Corticum radicum capparis, &
Tamarisci ana ℥vj.

Macerentur supra calidos cineres, horis octo, in ℥iiij. oxymelitis simplicis, deinde in vase fictili vitreato coquantur in aqua ℔iiij. adjecto:
Cichorii, Betonicæ, Chamædrios,
Agrimoniæ,
Summitatum lupulorum, &
Herbarum capillarium ana M. j.
Absinthii vulgaris,
Marrubii albi,
Endiviæ,
Buglossæ ana M. ß.
Passularum exacinatarum,
Liquiritiæ rasæ an. ℥j.
Spicæ nardi,
Scœnantos ana ℥j. ß.
Florum Cichorii,
Buglossæ &
Violarum ana p. j.
In ℔j. ß. colaturæ dissolve
Syrupi de Endivia compositi,
Syr. de bizantiis &
Acetosæ simplicis ana ℥j. ß.

Sacchari q. s. fiat apozema clarificatum, & aromatizatum ℥i. pulv. Diarrhodonis Abbatis, pro quatuor dosibus matutinis.

Ab usu ejusmodi Apozematis redeat ad usum syrupi purgantis, & sic vicissim circuitu repetito, utatur tum apozemate tum syrupo laxante. Finito tum apozemate, tum syrupo laxante, fiat eorum nova compositio, nec eis uti antea desinat, quàm duodecim saltem dierum spacium ab initio ad finem usque intercesserit.

Si contumaciores obstructiones his non cedant, utatur sequentibus syrupis.

Syrupus Magistralis.

R. Agrimonii,
Absynthii vulgaris,
Prassii albi,
Chelidonii majoris ana M. ij.

Contundantur in pila marmorea, sensim affundendo vini albi ℔. ß. expressus succus sinatur residere. Fiat colatura, in qua dissolve sacchari quantum opus, factaque leni ebullitione dentur ℥iij. pro dosi, mane jejuno stomacho.

Decoctum ad diluendum vinum.

R. Radicum chynæ ponderosæ & non foraminibus perviæ.
Cort. Tamarisci ana ℥j.
Rad. graminis ℥ij.
Ceterach. M. j. ß.
Aquæ fontanæ ℔. vj.

Fiat decoctio ad sextæ partis consumptionem, de colatura diluat vinum in potu, quod quidem sit album & tenuium partium.

Universali & epicratica purgatione administrata, utatur sequenti electuario.

Electuarium.

R. Confectionis dialaccæ ℥iij.
Trochiscorum de Rhabarbaro &
De capparibus an. ℥j.
Mithridatii veteris ʒ. j. ß.
Lumbricorum terrestrium præpar. &
Cochlearum limacum tenuissimè pulverisatarum an. ℥ij.
Pulv. Diarrhodonis Abbatis ℈ij.
Conservæ florum calendulæ an. ℥. ß.

Cum syrupo de succo cichorii fiat electarium, utatur alternis diebus mane ad quantitatem unius avellanæ: superepoto pauculo vino albo, aqua cichorii diluto.

Si quandoque superioribus uti pigeat, parentur illi juscula ex pullis gallinaceis, farcitis floribus genistæ, capparibus, uvis Corinthiacis, incoctis præterea radicibus fœniculi, petroselini, ab interiore matrice mundatis; itemque ciceribus rubris, & præterea buglossa, boragine, endivia & cæteris ejusmodi, condiantur itaque sale communi, etsi multò melius esset ea, illius loco absintii sale, aut cremore tartari condiri.

Pilulæ.

R. Aloes succotrini, in succo rosarum pallidarum dissoluti, & denuò coagulati ℥. ß.
Gummi ammoniaci in aceto rosato dissoluti, & per setaceum trajecti ℥ij.
Myrrhæ ʒiʒ.
Radicis Gentianæ ℈ij.
Specierum diatrion. santal. ℥j.
Salis absinthii ℈iiij. Croci ʒ. ß.

Cum melle rosato & succo cichorii fiat massa, è cujus singulis drachmis formentur pilulæ sex, capiat pilulam unam, paulò ante cibum.

Foveantur & hypochondria sequenti modo.

Fomentum pro Hypochondriis.

R. Radicis Altheæ ℔. ß.
Radicis bryoniæ &
Cucumeris agrestis an. ℥iij.
Radicis apii, petroselini an. ℥ij.
Corticum radicum cappar. &
Tamarisci an. ℥j.
Foliorum hederæ & Sambuci an. M. ij.
Ceterach M. j.
Seminis agni casti, & Abrotani an. ℥ß.
Florum genistæ,
Camomillæ & Meliloti an. p. j. ß.

Fiat decoctio, qua foveantur hypochondria utraque, vel excipiantur hæc sacculis lineis, qui bene expressi applicentur hypochondriis.

Linimentum.

R. Ol. de capparibus, &
Amygdalarum amararum an. ℥j. ß.

Ol. Tartari ℥j.
Bdellii &
Ammoniaci dissoluti in aceto
scyllitico an. ʒ.vj.

Ceræ tantillum, fiat linimentum, quo calidè post fomentationem liniantur hypochondria.

Caveat ab usu ciborum omnium pituitosi, crassi, ac feculenti succi promotum facientium. Quod autem ad crus affectum spectat, hîc prætermitto, quod nobilis æger prudenti admodum viro, doctissimoque Cheirurgo *Dom. Guilhelmo Fabricio Hildano* committatur, illique negotium totum, & meritò quidem concredatur. Atque hæc sunt, quæ à Viro Clarissimo & doctissimo Dn. D. Jano de Burgo Medico longe celeberrimo, Burgi præscripta fuere. Cæterum interim dum æger sese ad iter præparat, tempusque commodum exspectaret, Lugdunum me contuli, idque in eum finem, ut ibidem quoque præstantissimorum Medicorum opinionem atque sententiam, de hocce tam gravissimo affectu intelligerem. Convocatis itaque viris clarissimis atque doctissimis, Dom. Jacobo Pons, & Dom. Philiberto Saraceno, Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, ipsis morbum cum omnibus circumstantiis & symptomatibus, quantum potui, delineavi. Illa quinetiam, quæ Burgi inter nos deliberata fuêre, exposui. Hi omnibus illis, quæ Burgi inter nos deliberata fuêre, subscripserunt: & cum mutationem aëris, tum etiam usum thermarum, & acidularum approbavere. Lugduno quum Burgum reversus essem, ægrumque in lecticam posuissem, in viam nos dedimus, vigesima die Aprilis 1609. stylo novo: ubi notandum, altera quoque die mutationem quandam in melius, in ægro apparuisse: ita quidem, ut deinceps de die in diem appetitus, simul & vires, mirum in modum accrescerent: tam efficax in nobis est optima & salubris constitutio aëris: 25. ejusdem mensis Neocomum feliciter pervenimus: ibique quia æger aliquo modo ex itinere defatigatus erat, per dies aliquot moram fecimus. Deinde per lacum Neocomensem, Biellensem & Arulam fluvium Solodurum contendimus: ubi, ut æger quotidie innixus suffulcris ambulando sese exerceret, operam dedi. Res nobis ita ad votum successit, ut paulò post eques quoque hinc & inde deambulare, & paulatim unico baculo incedere posset. Suasi ut interim dum tempus ad thermas aut acidulas invisendas commodum expectaret, apozematis aperitivis, reliquisque medicamentis Burgi, communi consensu à Medico præscriptis, uteretur. Verùm quum æger decocto quodam vulnerario (quod nobilis quidam ipsi præscripserat, quodque ad expellenda ossa, aliaque mira præstanda, nostrates supra modum extollunt) ex sanicula, alchimilla, pyrola, prunella, sabina & similibus, vino coctis, ex consilio & consensu parentis uteretur, totum negotium barbitonsori domestico, & famulis commisi, & purgato iterum ægro, domum me contuli. De præscripto decocto vulnerario, ter in die haustum bibebat: eodemque decocto ulcera abluebant, & linteum reduplicatum, nec non decocto madefactum, iterumque expressum, calidè applicabant adstantes. Ab usu tamen hujus decocti, quia (uti ego antè meum abitum ipsi prædixeram) summoperè lædi, maximumque incommodum inde persentiret, non ultra dies viginti eo uti potuit. Sunt enim hujusmodi potiones (quod notandum) eis, qui obstructionibus viscerum, veluti hepatis, lienis, & venarum mesaraicarum laborant, propter eorum vim astringentem & exsiccantem adversissimæ. Quandoquidem constringendo & exsiccando, excrementitios humores in visceribus retinent. Hinc dolores, tormina, hypochondriorum inflationes, scirrhos viscerum, tandemque virium & appetitus prostratio, aliaque incommoda sequuntur. Et quia nobilis noster æger à teneris ferè unguiculis obstructionibus obnoxius fuerat, & ex diuturno concubitu partes nobiles labefactatæ essent, incommoda illa omnia, quæ recensui, ex usu decocti in se expertus est.

Decocto vulnerario.

Potiones vulneraria quibus noceant.

Infelicem illum successum decoctorum vulnerariorum, in aliis quoque observavi, præcipuè in nobili quodam Viro, Cacochymico, propè Lausannam. Is cùm propter ulcus circa costas mendosas decocto vulnerario, ex consilio imperiti hominis uteretur, in tertianam periculosam incidit.

Observatio de infelici successu decocti vulnerarii.

Anno 1615. Mense Februario, Generosus quidam, cujus nomini parco, exulceratione glandularum prostatarum, & carunculis in meatu urinario, (quarum curationem mihi commiserat) laborans à quodam, præter meum consensum ac voluntatem, inductus fuit, ut decocto vulnerario Halviliano, ut vocant, uteretur, paruit, ac bibit secundum præscriptum, verum non sine damno. Etiamsi enim antea corpus à me ex arte purgatum, vena quinetiam secta fuisset, non diu tamen post febri cum maximis rigoribus correptus fuit, qua & per dies aliquot laboravit, præsertim de tertio in tertium diem. Erat autem Generosus hic noster cacochymicus, & obstructionibus à longo tempore obnoxius. De hoc decocto plura videat Lector in tractatu nostro de Ichore & Meliceria Celsi cap. 7. Quapropter videat cheirurgus, ne temerè decocta vulneraria cacochymicis, qualis eo tempore nobilis noster æger fuit, exhibeat.

Admonitio ad tyrones.

Alia observatio de infelici successu decocti vulnerarii in cacochymicis.

Post meum abitum, quia præscriptis potionibus, absque insigni damno, ultra dies viginti uti non potuerat, & thermas invisere vellet, iterum ad me scripsit, ut quasnam sibi eligere deberet, ex me intelligeret. Ego ut Piperinis uteretur, suasi: duplicem enim fructum ex ipsis exspectabam. Quandoquidem non solum ad obstructiones referandas, partesque nobiles corroborandas, mirum in modum conveniunt, verum etiam nervos & nervosas partes corroborant, emolliuntque. Et ut verbo dicam, mirandas habent facultates, egregiasque ex se edunt operationes, uti nobilis noster æger in se expertus est, quemadmodum posthac, si Deus Opt. Max. vitam concesserit, fusius declarabo.

De thermis piperinis.

Nunc

Nunc perpendendum est, quænam causa esse possit, quod genu adeò difficulter moveatur anque hæc, uti nonnulli voluerunt, cauteriis potentialibus ad rotulam, ut antea dixi, applicatis, adscribi possit? Item cur æger ab usu thermarum tam exiguum fructum in crure & genu perceperit? Motui juncturarum inserviunt nervi, musculi, tendones, ligamenta, & humor viscidus, in ipsis articulis contentus. Hæc omnia donec secundum naturam sese habent, movetur articulus contrà, si malè fuerint affecta, motus aut depravatur, aut omninò aboletur, secundum affectus magnitudinem. Si enim ligamenta, quæ articulum firmant stabiliuntque, aut etiam appendices ossium erosæ fuerint, & humor ille viscidus, qui articulis inhæret, effluxerit, articulus omninò suo motu privatur. Sin nervi & musculi, qui motui inserviunt, lædantur, motus quidem depravatur, non tamen semper aboletur. In hoc autem ægro nostro, neque ligamenta erosa fuisse, neque humorem viscidum ex articulo effluxisse, nunc quia nullus adest tumor, ac omnia circa genu secundum naturam ferè sese habent, apparet. Cauteria potentialia quod attinet, perpendendum est, (quemadmodum & antea dixi) ea ipso tempore, quo genu supra modum intumefactum fuit, applicata fuisse. Quapropter quum hoc tempore extensa & elevata esset cutis, eorum vis atque urendi facultas, ad ligamenta & nervosas partes usque pervenire non potuisse, rationi consentaneum est. Affectus itaque ille in genu, & depravatio motus, partim ad callum, partim quoque ad musculos referri debet. Ad callum, quia supra modum præcipuè antrorsum extuberat, & veluti arcum in osse efficit. Ad musculos, quia ea in parte septimus & octavus tibiam moventium musculi descendunt, & unà cum nervis, à callo extuberante in altum elevantur, inflexionem genu non admittunt: adde quoque, quod musculi & nervi à globulo, & ossis fragmentis dilacerati fuerint. Mirum itaque non est, ægrum tam exiguum fructum, cùm ex tot inunctionibus emollientibus, resolventibus, & corroborantibus, tum etiam ex thermis ipsis Piperinis percepisse. Si enim causa, scilicet exuberantia calli & ossis, tolli non potest, quis, quæso, affectum tollere poterit? In ipsa tamen curatione, quia mirum in modum, uti postea dicam, imminutus fuit callus, sequitur quoque quod æger nunc multò melius, quam antea genu inflectere, & circumagere possit. Quod autem ægrum à thermis exiguum fructum percepisse dixerim, id de expulsione fragmentorum ossis, inflexione & motu genu intelligo: quandoquidem ne minimum quidem ossiculum, beneficio thermarum, natura rejecerat. Verùm quantum ad roborationem nervosarum partium, tam efficaces fuerant, ut æger, qui in lectica, & quidem cum difficultate ad thermas conductus fuerat, eques reversus sit.

De cauteriis potentialibus ad rotulam applicatis.

De thermis Piperinis.

Nunc verò unde digressus fui, redeundum est. Dixi anteà, Thermas Piperinas ægro præscriptas fuisse. Circa principium itaque mensis Julii lectica Tigurum, inde in pagum Valens, thermis proximum, conductus fuit. Tiguri medicamenta purgantia, ibidem à Medico præscripta cum acceperat: Stomachus tamen ea (forsan propter defatigationem ex itinere) retinere non potuit. Descendit itaque vallum, & in antrum ad thermas pervenit. Quas ingressus, statim commota fuit natura, alvumque per dies aliquod, maxima cum utilitate ægri, subduxit. Fuit autem in thermis dies 21. Prima die horas tres, secunda septem, tertia decem, & sic ascendendo usque ad horas sedecim, quotidie balneavit. Nonnunquam quoque spatio viginti quatuor horarum thermis non egrediebatur, sed cibum in ipsis sumebat, & sedendo dormiebat. Totum tempus tum ante usum thermarum, tum etiam interim dum ipsis uteretur, ac deinceps cum domum reversus esset, optimam observabat victus rationem, & per intervalla nonnihil confectionis alkermes, cum aqua cinamomi, ad partes nobiles roborandas, jejuno stomacho assumebat.

Interim dum thermis uteretur, Cheirurgum ex oppido quodam, thermis proximo, in consilium advocari jussit. Suasit ille, ut ex utraque parte femoris, os, aut ferro ignito, aut novacula detegeretur, iterum frangeretur, callusque scalpris abraderetur, aliaque inepta & absurda proponebat: sed occurrebant tunc ægro ea, quæ de periculo istarum operationum, sæpius ex *Dn. D. De Burgo, Dn. Chapusio* & ex me intellexerat, quapropter hac in re temere, & absque consilio, nihil tentare voluit. Dimisit itaque Cheirurgum istum, & suo consilio uti noluit. De absurda hacce solutione antea quoque dictum fuit.

Reversus cum esset Solodurum, iterum per literas accersitus fui: undecima itaq; Septemb. stylo novo, Solodurum perveni, ægrumque quantum quidem ad partes nobiles spectat, veluti sanum, ut ita dicam, reperi. In femore tamen & circum circa callum quatuor erant ulcera fistulosa, angusta, callosa: quapropter mirum non est fragmenta ossis, beneficio thermarum minimè fuisse expulsa, ulcera enim prius dilatari & callositates absumi debebant. Id, quia medicamentis antequam thermas ingrederetur, factum non fuerat, & beneficio thermarum fieri non potuit, frustra negotium hocce naturæ commitebatur. In istis autem omnibus ulceribus, immisso stylo exploratorio ossa denudata percipiebantur. Ulcus unum ex interna parte femoris, reliqua tria in externa parte erant, hujus formæ & magnitudinis.

Cur fragmenta ossis à thermis rejecta non fuerint.

A

B

C

 Distantia

Distantia à litera A. ad. B. pollicem unum cum dimidio, à B. verò ad C. pollices quatuor continebat.

Curationem, ut sequitur, institui. Primò corpus sequenti potiuncula expurgavi.

Potio purgans.

℞. Herbarum Agrimoniæ,
Veronicæ,
Cuscutæ,
Ceterach,
Scabiosæ an. M.ß.
Trium florum cordialium,
Genistæ, &
Sambuci an. p.j.
Liquiritiæ, &
Uvarum passularum exacinatarum an. ℥ß.
Seminis anisi &
Foliorum senæ mundat. an. ℥iij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iiij. In quibus infundantur & macerentur per noctem,

Rhabarbari electi ℥ij.
Agarici recenter trochiscati ℥j.ß.

In expressione dissolve syrupi rosati solutivi compositi cum Rhabarb. Agaric. & sena, aquæ cinamomi destillatæ sine vino an. ℥j.

Misce, fiat potiuncula, detur quatuor horis ante prandium. Postridie, qui fuit 13. Septemb. venam in cubito incidi, & uncias circiter quinq; sanguinis extraxi. Decima quarta à litera A. usque ad B. causticum meum applicui. Facta eschará, digestivum sequens quotidie bis imposui.

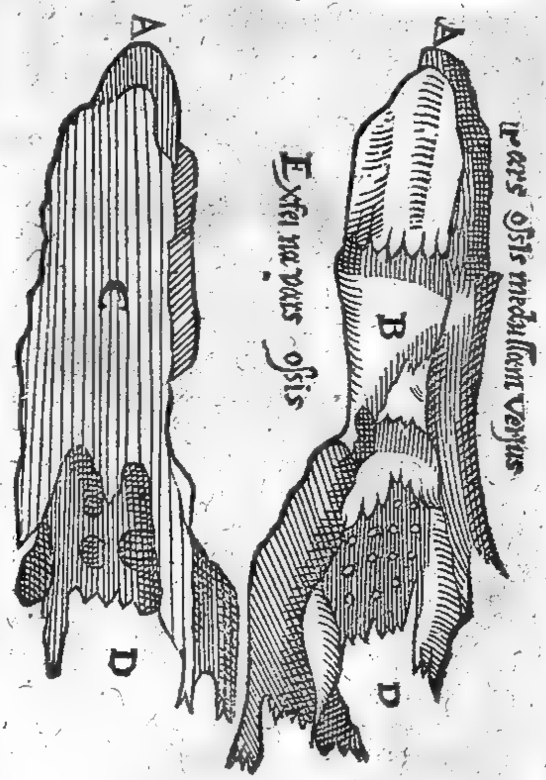
Digestivū.

℞. Ceræ novæ ℥.ß.
Terebinth. lotæ in aqua rosar.
Ol. rosarum,
Amygdalar. dulcium, &
De vitellis ovorum an. ℥j.
Gummi elemi ℥ij.

Dissolventur lentissimo igne, & per linteum colentur. Deinde admisce,

Croci subtiliss. pulverisati ℈ij.
Vitellum unius ovi,
Misce, fiatque unguentum.

16. Escharam scalpello excidi, & fragmentum ossis detexi: quod quum magnum, & sese ad ulcus C. notatum usque extendere animadvertissem, post dies aliquot causticum à B. usque ad C. applicui. Ubi notandum, cutem & carnem, quæ fragmento ossis adjacebat, adeò duram & callosam fuisse, ut causticum, quantumvis copiosè applicatum, sæpiusque iteratum, vix penetrare posset. Interim tamen etsi causticum propter carnis callositatem vix penetraret, naturæ tamen & medicamentorum beneficio, fragmentum ossis de die in diem, magis magisq; relaxabatur, tandem incepi singulis diebus semel aut bis os, ubi in sequenti figura A. notatum est, forcipe apprehendere, & aliquantum & quidem clementer agitare. Id quum per dies aliquot fecissem, adeò relaxatum fuit, ut vigesima tertia Septembris illud absque dolore & violentia extraxerim. Figuram autem & magnitudinem ejus ossis hic adumbrare libuit.

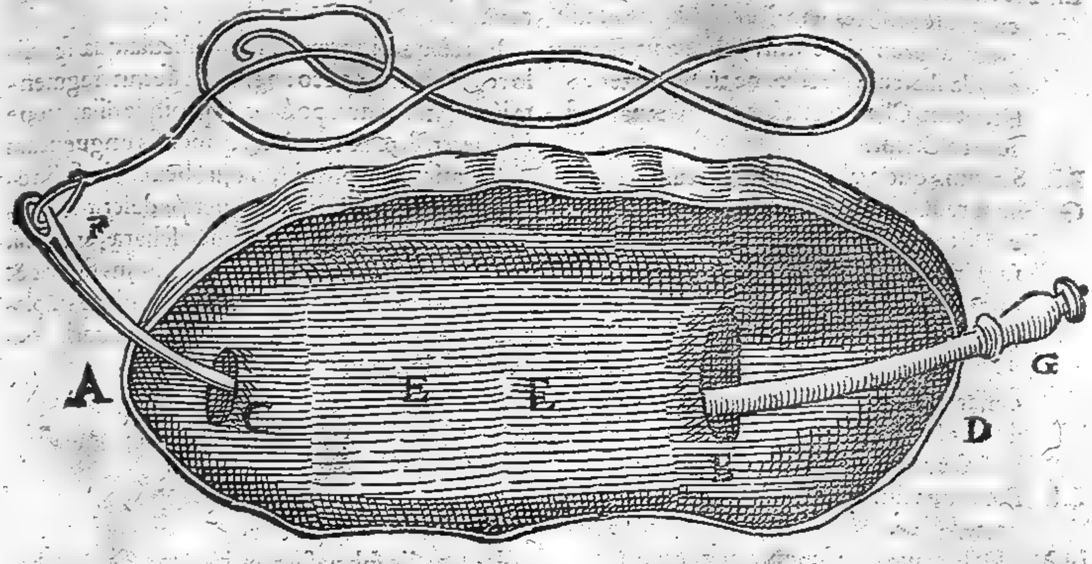

A. A. Pars ossis est, quæ coxam versus respiciebat.
B. Pars ossis est, quæ medullam versus vergebat, undique aspera & inæqualis.
C. Pars ossis est externa, aliquibus in locis glabra, sed majori ex parte aspera.
D. D. Pars ossis est versus genu.

Ex motione autem atque agitatione ossis (quod minimè erat omittendum) dolores adeò vehementes superveniebant, ut famuli, qui pedem tenebant, motum atque agitationem quandam tremulentam nervorum circa talum perciperent. Primis quidem diebus non ultra genu se extendebat dolor iste, tandem verò ad talum & digitos pedum usque perveniebat: ita quidem ut nulla violentia inter movendum & agitandum os uti auderem. Verebar enim, ne spasmo aut aliquo alio gravi symptomate corriperetur æger: adeò natura est tenellus, & exquisitissimo sensu præditus. Non video itaque, quomodo cheirurgi isti, quorum antea mentio facta fuit, violentas istas & dolorosas operationes, absque mortis discrimine, administrare potuissent.

Extracto osse ab ulcere B. usque ad C. sinus quidam cuniculosus, & substantia quadam callosa tectus, in quo & ossicula nonnulla latitabant, repertus fuit. Callositatē porrò illam, quum cauterio potentiali nonnisi maxima cum difficultate prodere posse, actuale verò aut novaculam ægrum non facilè admittere velle viderem, aliud medium excogitare cœpi, & quomodo carnem illam callosam filo abscindere, sinumque illum detegere possem, inveni. Stylum itaque exploratorium ex argento fabricatum & incurvatum, cui filum aliquoties reduplicatum, annexum fuit, per ulcus in sequenti figura C. notatum, immisi, filumque traduxi. Id verò ut clementer fieret, neque stylus carnem compungeret doloremque excitaret, ex una parte stylum, cui filum erat alligatum, ex altera verò parte stylum excavatum, sive ut vocant ducto-

ductorem, quo alterum stylum excipere posset, uti sequens figura demonstrat, immisi. Absque hujus enim ductoris beneficio, stylum exploratorium, propter anfractuositatem ulceris traducere antea non potueram: etiamsi summam adhibuissem diligentiam.

Superioris figuræ explicatio.

A. Inferior pars est ulceris versus genu.

D. Superior pars ulceris versus coxam.

F. Stylus, cui filum annexum est: stylus autem ille, quo facilè inflecti possit, exilis, & ex argento fabricatus esse debet.

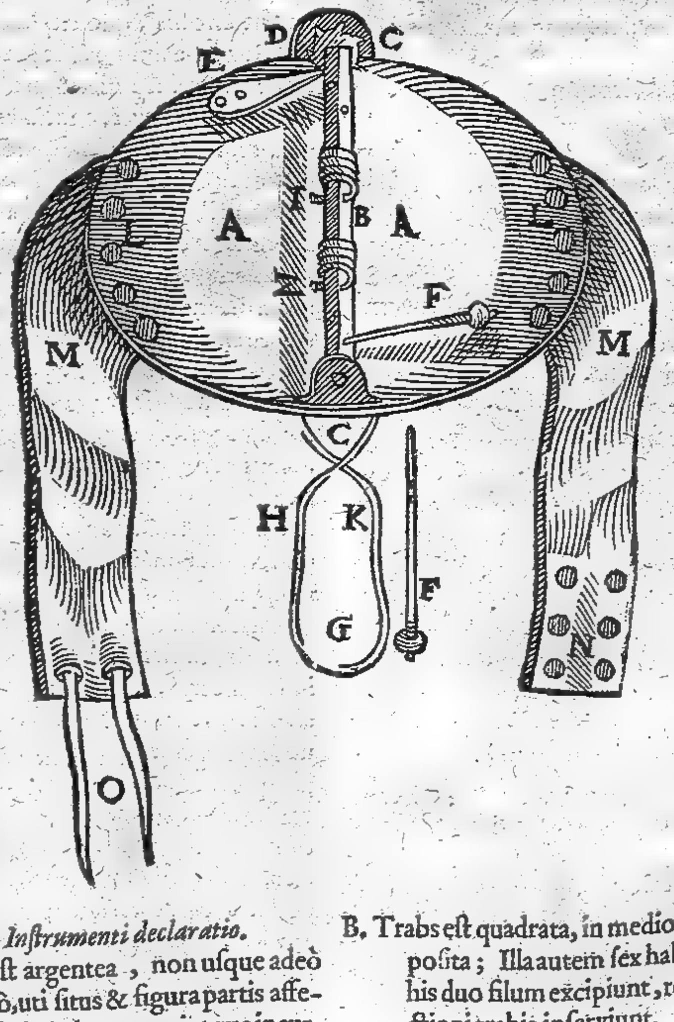
G. Stylus excavatus, sive ductor.

A. Superficie autem ulceris usque ad

E.E. Ulcus duos pollices erat profundum.

C.B. Ulcera sunt fistulosa, in sinum istum anfractuosum & cuniculosum penetrantia.

Per ulcus C. usque ad ulcus B. notatum, traducto filo, quotidie (ut carnem abscinderet) constringendum erat: id verò ut paulatim, & absque dolore fieret, sequens instrumentum excogitavi, & 27. ejusdem mensis applicui.

Præcedentis Instrumenti declaratio.

A.A. Lamina est argentea, non usque adeò spissa, quò, uti situs & figura partis affectæ expostulat, detorqueri atque incurvari possit.

B. Trabs est quadrata, in medio prædictæ laminæ posita; Illa autem sex habet foramina; ex his duo filum excipiunt, reliqua circumductioni trabis inserviunt.

C.C. Duo

C.C. Duo sunt suffulcra, quæ trabem excipiunt, atque sustinent.

D. Rota est, prædictæ trabi inserta.

E. Plectrum, ex chalybe fabricatum, quod, circumvolvendo trabem, dentibus rotæ, uni post alterum inseritur. Impedit autem rotula illa, cum plectro, ne trabs præter voluntatem Cheirurgi circumvolvatur, & filum relaxetur.

F.F. Stylum, quo trabs circumducitur, denotat.

G. Filum reduplicatum indicat; quo posito in ulcere, ita collocandum est, ut in medio figuram X. constituat. Et pars fili L. notata foramen 1. Altera verò pars fili H. designata, foramen 2. ingrediatur, trabique inseratur. Decussatio autem hujus fili maximè est necessaria, subter lamina enim veluti seminodum efficit; ipsiusque beneficio carnem multò citius abscindit.

L.L. Foramina sunt quorum beneficio ex utraq; parte fasciæ.

M.M. Designatæ, instrumento annectuntur.

N. Foramina sunt, qui lorum

O. Notatum excipiunt.

Ita, ut dixi, applicato instrumento, & prædictis fasciis M. M. notatis parti affectæ alligato, quotidie ter, aut quater, trabem circumvolvi; sic enim filum carnem paulatim contraxit, arcteque constrinxit, tandemque sine dolore abscidit. Interim autem dum utebar prædicto instrumento, digestivum, antea præscriptum, filamentis ulceri imposui, & Emplastrum Divinum applicui. Totum femur & os sacrum sequentibus oleis calidè bis in die, inunxi.

Linimentum anodynum.

R. Ol. lumbricorum,
Vulpini,
Anethini,
Rosarum ana ℥ j.
Ol. de vitellis ovorum,
& Amygdalarum dulcium
Pinguedinis humanæ ana ℥ j. ß.
Misce fiat linimentum

Cataplasma anodynum.

Quadam die cum dolor supervenisset, sequens applicui cataplasma.

R. Farinæ fabarum ℥ iiij.
Farinæ fœnigræci &
Seminis lini ana ℥ iiij.
Pulv. sem. cydoniorum ℥ ij.
Pulv. rosarum.
Chamomillæ,
Meliloti ana ℥ ß.

Coquantur cum decocto radicum altheæ, fiatque cataplasma, cui in fine admisce:

Butyri recentis,
Ol. rosacei ana ℥ j.
Vitellos ovorum num. 2.
Croci pulverisati. ℈ ij.

Misce fiatque cataplasma, quod calidè applicetur.

Trigesima die Septembris, cum filum totam istam carnem callosam abscidit, iterum fragmenta ossis in profundo ulceris stylo exploratorio reperi: quapropter pulverem catagmaticum, qui materiam, & si quid extranei ulceribus inest, ex profundo trahit, inspergere cœpi, & Emplastrum Divinum applicui. Circa principium mensis Octobris quum æger beneficio diarrhææ, à pravis humoribus evacuatus fuisset, venam brachii sinistri, ad sanguinem melancholicum diminuendum, maximo cum fructu, incidi.

Porrò quia ingressus ille ad ossicula, quæ specillo reperiebantur, adeo angustus esset, ut fragmenta inde extrahi non possent, ac proinde dilatatione indigeret, 8. 9. & 10. ejusdem mensis unguentum escharoticum applicui, cujus beneficio facta eschara, iterum digestivum, superius descriptum, aliaque anodyna, ad casum usque escharæ, applicui. Decima quinta fragmentum ossis, hujus figuræ & magnitudinis extraxi: deinde spongiam emplastro de betonica præparatam, ne labia ulceris coalescerent, imposui.

Eâdem die sub vesperam, iterum ossiculum hujus figuræ & magnitudinis extraxi.

Hactenus ulcus ex interna parte femoris existens, planè me neglexisse videtur: &, ut ingenue fatear, ex parte neglectum fuit. Quia enim fragmentum ossis, quod stylo exploratorio persentiebatur, maximum, (ut postea ex ipsius delineatione apparebit) esset, & profundè latitaret, tenaciterque inhæreret, contra verò ulcus angustum, profundum, & fistulosum, non potuit extrahi fragmentum hoc, nisi prius dilatatum esset ulcus. At dilatatio illa, propter ramum istum insignem venæ cavæ, ulceri proximùm, absque summo periculo fieri non potuit. Hæc cum æger & adstantes ex me intellexissent, deliberatum fuit, in curatione reliquorum ulcerum eâ quâ fieri potuit diligentiâ procedere, huic verò ulceri curationem palliativam adhibere, totumque negotium potius naturæ committere, quàm cum summo, imò & mortis periculo, aliquid tentare. Attamen ne pus circa prædictum os colligeretur, & grave aliquod symptoma excitaret, quotidie turundam pulvere catagmatico aspersum infixi, & Emplastrum Divinum applicui.

Cæterùm, quum ossiculum jamjam delineatum extraxissem, atque non procul ab ossiculo illo in ulcere, ex interna parte femoris latitante abesse, apud me perpendissem, iterum nonnihil unguenti escharotici, circa fundum ulceris (quod jam profundissimum) filamentis imposui: Quod verò reliquum erat ulceris, spongiis præparatis, & unguentis anodynis illinitis, adimplevi. Factâ escharâ, digestivum, donec ipsa ablata esset, imposui. Deinde iterùm unguentum escharoticum applicui. Idque toties iteravi, donec ossicula illa, quæ in interno ulcere stylo exploratorio persentiebantur, in ulcere externo nobis in conspectum venirent. Interim totum crus coxam & os sacrum

sacrum oleis anodynis, antea descriptis, inunxi, & cataplasma anodynum applicui. Sequenti quoque Electuario pro corroboratione internarum partium, sæpissimè jejuno stomacho, & per horam unam aut alteram post cœnam æger utebatur.

Electuarium.

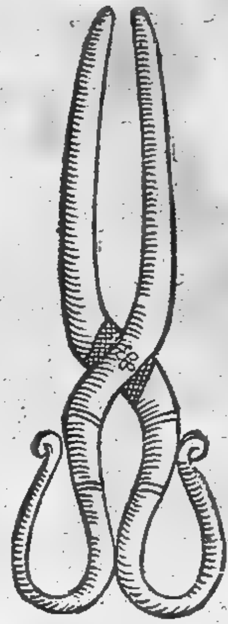
R. Conservæ florum betonicæ,
Salviæ,
Absynthii Pontici,
Rad. Cichorii cond. ana ℥ß.
Confect. Alkermes ʒvj.
Spec. Aromatici rosati,
Diarrhodonis Abbatis ana ʒj.

Misce, & cum s. q. syrupi conser. corticum citri, fiat electuarium.

Detectis officulis, quotidie turundam pulvere catagmatico aspersam, subter os clementer intrudi: idque in eum finem, ut beneficio spongiæ, os paulatim in altum elevaretur, expelleretur que, quo tandem forcipe aliqua aut hamulo postea delineato apprehendi possit. Vigesima itaque prima, post cœnam cum ulcus curarem, duo fragmenta sed valdè exigua extraxi: deinde turundas ex spongiis præparatis factas, & prædicto pulvere aspersas infixi. Vigesima secunda paulò ante prandium, præsentibus viris nobilissimis *Dn. Ioh. à Rosle, Dn. Philippo Stafiaco Dn. In Molondins, & Dn. Ludovico Gerhardo*, & nonnullis aliis maximum fragmentum ossis feliciter, & fere sine dolore, extraxi. Hujus autem ossis figuræ & magnitudo hæc est.

Atque hoc erat fragmentum ossis, quod in ulcere, ex interna parte femoris existente percipiebatur. Idque inde videre licet, quod eâdem die, quo extractum fuit quum post cœnam stylum exploratorium immisissem, neque fragmentum ossis, neque obstaculum ullum percipi potuerit: quapropter ab eo tempore funem, ex serico rubro, interlaqueatum, & pulvere catagmatico aspersum nec non stylo annexum ab ulcere in extrema parte femoris existente, per internum usque, parvo cum negotio trajeci. Funis autem iste, primis quidem diebus crassitiem pennæ anseris adæquabat: mundificato verò ulcere, ipsum paulatim imminuere cœpi: ad mensem tamen Februarium ferè usque, fune isto usus sum. Callositates enim & concavitates sordidæ aderant: ideoque ut ulcera per menses aliquot aperta manerent, omnem adhibui diligentiam, imposito quotidie pulvere catagmatico sic enim callositates ulceris absumebantur, sordes expurgabantur, callus quinetiam qui ab initio non solum magnus, & deformis erat, verum etiam propter sui extuberantiam flexionem genu impediebat, mirum in modum, & ita quidem imminutus fuit, ut æger paulò post absque baculo incederet: genu quin etiam multò facilius, quàm antea, inflectere posset. In extractione autem ossium sequenti hamulo, & forcipe usus sum.

Interim autem dum in extrahendis ossibus, uti dixi, laborarem, ulcus quinetiam ut ex præcedenti delineatione apparet, maximum esset, & ossa adjacentes partes, præcipuè ambulando, & equitando, compungerent, exercitiaque corporis ægro tantoperè necessaria, impedirent. Instrumentum ex cupro, in formam tegumenti testudinis, excavatum, & oblongum fabricandum curavi. Illud ex interna parte gossipio, & tela cooperto & munito, vulneri superimposui, & ita adaptivi, ut absque difficultate ambulare, & equitare posset.

Post extractionem prædicti ossis, incepimus totum crus, simul & os sacrum, aqua theriacali, pro roboratione partium nervosarum inungere. Parti verò læsæ sequentem sacculum corroborantem, quotidie bis calidè applicui.

R. Foliorum & florum betonicæ,
Salviæ, Rosmarini,
Majoranæ,
Ivæ arthet cæ,
Primulæ Veris,
Absinthii vulgaris,
Origani,
Hyperici,
Centaurii minoris.
Florum chamomillæ,
Meliloti,
Rosarum odoriferarum ana M. ß.
Balaustiorum,
Nucum cupressi,
Gallarum,
Corticum granatorum ana ℥ß.
Aluminis &
Seminis anisi ana ʒj.

Incidantur, & contundantur grosso modo; indanturque, sacculo ejus magnitudinis, ut femur ferè totum usque ad genu cooperire possit: quo intersuto, vinoque rubro cocto, calidè uti dictum est, applicetur, ulceri verò balsamum instillavi, & Empl. Divinum applicui.

Nona Novembris sequenti potiuncula corpus iterum expurgavi.

Purgatio purgans.

R. Agrimoniæ, Cuscutæ,
Veronicæ an. M. ß. Sem. anisi,
Foliorum senæ Alexa. mund. ana ℥iij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iiij. in quibus dissolve.

Pulv. senæ laxat. ℈. ij.
Syrupi rosati solutivi compositi cum Rhabarbaro, Agarico & sena,
Aquæ cinamomi distillatæ sine vino ana ℥j. Misce, fiat potio.

Purgato corpore, cum per dies octo (propter obstructiones viscerum) aqua quadam diuretica usus esset, cauterio potentiali, fonticulum in brachio sinistro efformavi, idque in eum finem, ut humor, qui deorsum ad femur affectum defluere assuefactus fuerat, diverteretur. Ulcera tamen ad mensem usque Junium aperta remansere; idque maximo suo commodo, propter extuberantiam calli, qui fluentibus ulceribus, magis magisque, uti antea dictum fuit, absumebatur. Interim quoque ossicula aliquot, tria aut quatuor, si rectè memini, cum pure eruperunt, tandemque ulcera omninò coaluerunt; & ita Divino favore restitutus fuit æger, ut per duos integros annos, non solum absque baculo incederet, saltaret, & choreas duceret, verum etiam ad omnia exercitia nobilia pedes equesque exercenda, aptissimus atque promptissimus esset. Quum autem superiori Anno 1612. Æstatis tempore, dum ego in Belgio essem, officulum aliquod, (quemadmodum sæpissimè, in hujusmodi fracturis, etiam post multos annos accidere solet) sese offerret, ad cheirurgum quendam adductus fuit, ubi ipsum de novo multis ingentibusque doloribus, & quidem in longum tempus affectum fuisse, non ita pridem ex Nobilissimo & singulari virtute prædito viro *Dn. Philippo à Stafiaco Dn. in Molondins &c.* & aliis viris fide dignis Soloduri intellexi, & quidem cum dolore.

Admonitio ad Tyrones.

Cæterum antequam præsenti historiæ finem imponam, monitos velim Juniores cheirurgos, utplurimum in hujusmodi fracturis, in quibus ossa, quemadmodum in hoc nostro ægro, contrita & comminuta sunt, post multos quoque annos, uti ego sæpissimè in gravissimis istis bellis, inferioris Germaniæ, observavi, ossicula nonnulla erumpere; ex impetu enim globuli, per partes musculosas disparguntur plurima; Alia circa callum quidem remanent, sed propter obstaculum aliquod ipsi annecti non possunt: & quia natura nihil tale in corpore nostro suffert, paulatim in conspectum veniunt. Id autem quia fit naturæ beneficio, opus non est, ut hac de re usque adeò solicitus sit æger. Cheirurgus verò prospicere debet, ne extrahendo ossicula, quemadmodum antea quoque monui, violentia utatur. Sed præcipuum negotium naturæ committat. Interim tamen obstacula, quæ naturam in suis operationibus remorantur, veluti angustia & callositates ulcerum, excrescentia carnis, dolores, & similia, removeat.

Porrò expulsio illa ossium, vel etiam globuli, si aliqua in parte corporis diu delituerit, etiamsi naturæ beneficio fieri dixerim, semper tamen commotionem aliquam corporis adesse, sat scio: quapropter Medicus aut Cheirurgus, qui naturæ minister est, ut symptomata, quantum fieri potest, removeat, diligens esse debet. Quotiescunque itaque natura ad globulum, aut ossiculum aliquod expellendum, sese accingit, primum quod supervenit symptoma dolor est, cui mox affluxus humorum, inflammatio, & abscessus in parte affecta sequuntur. Supervenit & ut plurimum febris, sed symptomatica est & ephemera. Etsi autem hujusmodi symptomata gravissima & acutissima esse videantur, non propterea tamen ad ferrum & ignem (quæ uti extrema remedia, sic quoque extremis morbis conveniunt, confugiendum est. Non enim prava materia à parte ignobili ad partem principem, cujus partis officio vita carere nequit, effunditur, sed contra, ex partibus nobilibus ad ignobiles expellitur. Et quia hujusmodi affectus, inducias dant satis longas, opus non est, quicquam præcipitanter, sed omnia cum præmeditatione, præcipue in delicatulis & valetudinariis, quemadmodum est nobilis noster æger, agenda atque administranda sunt. Quomodo autem ego aliquoties in hujusmodi affectibus processerim, nunc in gratiam tyronum adscribere, & exemplo declarare non gravabor.

Observ.

Ante annos circiter octodecim, cum Nobilissimus ac strenuus Vir, Dn. Petrus ab Erlach Dominus in Bioley &c. in Gallis, sub Christianissimo Rege Henrico Magno, exercitum duceret, in conflictu militum, vulnus ictu bombardæ, circa pedem, si rectè memini, dextrum, recepit. Vulnus quidem curatum fuit, globulus verò circa articulum ipsum remansit. Post annos aliquot, cum Frieburgum Helvetiorum, ad suos reversus esset, ac quadam die in venatione sese nimis violenter exercuisset, dolor adeò vehemens circa pedem exortus est, ut dies noctesque ejulare coactus esset. Ego accersitus, quum ad ipsum pervenissem, alta voce exclamare cœpit, Utinam mi Fabrici, tecum attulisses serram. Mallem enim amputari pedem, quam hujusmodi doloribus diutius excruciari. Totum crus, inprimis pes intumefactus erat, & inflammatio circa cicatricem prioris vulneris & febris aderat.

Curationem porrò sic institui, victum tenuem præscripsi: eademq; die, paulò ante cœnam alvum enemate laxavi. Cicatrici, quæ elevata emplastrum Basiliconis, toti pedi verò sequens cataplasma anodynum applicui.

Cataplasma anodynum.

R. Micæ panis albi ℔. ß.
Pulveris seminis fœnigræci ℥j.
Sem. meliloti, & cydoniorum an. ℥ij.

Coquantur cum lacte vaccino recens emulcto ad formam cataplasmatis, admisce in fine croci ℈j.

Ol. amygdalarum dulcium ℥j.
Vitellos ovorum numero 2.

Misce, fiatq; s. a. cataplasma, quod calidè applicetur. Genu & femur sequenti linimento inunxi.

Linimentum.

R. Ol. rosacei, Amygdal. dulc. an. ℥j.
Ol. de vitellis ovor. ℥. ß. Misce.

Eadem

Eadem die, post cœnam nonnihil Nepentis exhibui: hinc dolor multum imminutus fuit, ita ut sequenti nocte bene quieverit. Postero die corpus sequenti potiuncula expurgavi.

purgatio purgans.

℞. Herbarum agrimoniæ, Veronicæ an. p. j.
Rad. lapatii acuti, Acetosæ an. ℥. ß.
Trium florum cordial. an. p. j.
Seminis anisi, Foliorum senæ an. ℥ij.

Coquantur in s. q. aquæ cichorii & acetosæ, ut colatura redeat ad ℥iiij. in quibus infundantur per noctem.

Rhabarbari electi ℥ ij. Cinamomi ℈ ij.
Tartari albi ℈j. ß. In colatura dissolve
Electuarii de succo rosarum ℥ j.
Syrup. ros. solut. ex multis infusionibus ℥j.

Misce, fiat potio, detur quatuor horis ante prandium.

Purgato corpore, venam in cubito, ejusdem lateris, incidi: loco verò affecto præscriptum cataplasma applicui, & femur bis in die, uti dictum est, inunxi. Tertia die post meum adventum, in pede rupta fuit vomica, idque eodem in loco, in quo globulus absconditus atq; inclusus jacebat. Pus copiosè mox effluxit, totusq; dolor evanuit, omniaq; symptomata paulatim remiserunt. Globulus etsi non usque adeò profundè circa articulum stylo exploratorio persentiretur, ulcus tamen quia angustum, & dilatationem ipsius æger admittere nollet, cicatricem iterum obducere coactus fuit. Remansit itaque globulus, neq; huc usque molestiam ægro peperit.

Cum fragmentis tamen ossium alia est ratio. Plumbum enim, quia Alfonso Ferreo testante, similitudinem atque familiaritatem quandam cum corpore nostro habet, etiam per multos annos, & quidem ad finem usque vitæ, in parte aliqua corporis delituisse, sæpissimè observatum fuit.

Observ. 2.

Exemplum memorabile hac de re Lector in secunda Centuria Observationum mearum Chirurgicarum, de globulo cerebro incluso videre poterit. Ossa verò penitus separata, ferrum item, lignum & similia, naturæ adeò sunt inimica, ut nihil tale in corpore sufferre possit. Exempla qui habere cupit, videat in prima Centuria Observationem de cultro, lumbis infixo. Item in tertia Centuria, Observationem de gravissimo vulnere faciei inflicto. Si itaque osficulum aliquod sese obtulerit, clementer dilatandum est ulcus, idque turundis, ex spongiis præparatis aut radicibus gentianæ, factis. Ego spongiis utor, minus enim dolorificæ sunt: illasque emplastro de betonica præparo: osficula enim attrahit, & summoperè in hujusmodi ulceribus, in quacunque corporis parte ea fuerit, convenit, præcipuè si aliquid gummi elemi admixtum fuerit. Ulcus si profundum, callosum & non satis latum fuerit, unguento aliquo escharotico dilatandum est: Deinde pulvis qui ex alto ad se trahit, quotidie inspergendus, aut turundis, saliva madefactis, nec non pulvere prædicto immersis, imponendus est. Osficula quamprimum in conspectum veniunt, quotidiè leniter agitanda sunt, donec omninò separata sint, & absq; dolore extrahi possint. Vi enim ossa, ut antea quoque monui, nunquam sunt extrahenda, nisi cum in calvaria fracta, membranas cerebri pupugerint. Carie autem si os contaminatum fuerit, pulvis euphorbii quotidie inspersus, summoperè convenit. Cariem enim corrigit, & ossa separat: neque ipsius urendi facultas metuenda est: quemadmodum in secunda Centuria Observ. suo loco monstravimus. Hæc omnia autem ut leniter, & absque dolore, inprimis si æger natura est tenellus, fiant, perquam necesse est. Dolor enim omnium symptomatum, quæ vulneribus & ulceribus supervenire possint, (exceptâ hæmorrhagia) præcipuum, & periculosissimum est symptoma: ideoq; quantum fieri potest evitandus. Imprudenter itaque faciunt chirurgi, qui ægrorum corpora absq; insigni necessitate tormentis lacerant. Si enim dolor partem aliquam externam corporis diu infestaverit, debilitatur non solùm pars illa malè affecta, propter concursum humorum, qui existit à dolore (dolor enim humores & sanguinem, attestante Galeno, attrahit) verùm etiam interiora omnia inde labefactantur. Deinde propter continuos dolores, vigilias & inquietudines, intemperies calida internorum viscerum suboritur, sanguis in venis inceditur, appetitus prostratur: nec proba fit concoctio stomachi, multò minus sanguificatio in hepate. Inde multi pravi humores in corpore procreantur, quos tandem obstructiones viscerum, labefactatio & prostratio virium, calorisq; nativi, qui omnia vivifica concoquit, & vitæ nostræ veluti fomes est, diminutio, humidi radicalis absumtio, aliaq; gravissima symptomata sequuntur. Hæc cùm ego apud me perpenderem, circa nobilem ægrum eam adhibui diligentiam atque industriam, ut non solùm prædictas operationes omnes absq; dolore ferè perfecerim, ossaq;, quæ reperire potui, extraxerim, verùm etiam carnem causticis, ab externo ad internum usque ulcus femoris, eroserim, callositatesque absumpserim: uti in præcedenti narratione fusiùs declaravimus.

Observ. 62. *Observ. 62.* *Quomodo in extrahendis ossiculis procedendum.* *Dolor symptomatum omnium periculosissimum.* *Dolorem, quæ incommoda sequantur.*

Interim autem dum hujusmodi operationes circa ulcera externa administrantur, optima victus ratio observanda est, corpus per intervalla, à pravis humoribus evacuandum; partesque nobiles corroborandæ sunt, de quibus omnibus, quia superius dictum est, hîc subsisto, finemque historiæ facio.

FINIS.

Tractatus Sclopetariæ curationis

GUILHELMI FABRICII HILDANI

Illustriss. Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. Inclytæ item Reipublicæ Bernensis Medico-Cheirurgi Ordinarii &c.

SEU

Vulnerum sclopetorum ictibus inflictorum Curatio.

Recens à Discipulo Commensalig, suo

JOHAN-HENRICO LAVATERO, Latina facta.

CAP. I.

Cap. I.

MAgna viros inter literatos atque illiteratos existit contentio: utrum videlicet empyreuma vulneribus ictu sclopetorum inducatur, nec ne? Dicunt alii, glandem in cannam tormentario pulvere, aërisq; pulsu adeò incalescere vehementer, vulnera ut adurant: unde tot tamq; varia ad empyreuma restinguendum sunt inventa atque excogitata remedia. Firmis autem argumentis, certisq; non minus experimentis evincere possem, nullum glandi prorsus inesse calorem, tormentariiq; pulveris flammam rarissimè ad usque vulnera pertingere. Quia verò disputationibus hisce repetendis æquo forem prolixior: Lector autores hac de re fusius scribentes consulere ne gravetur. Alii dicunt, etiam vulnera pyrium propter pulverem evadere venenosa: id quod falsissimum. Experientia namq; docet, omnia pulveris ingredientia, sulphur puta, nitrum, tiliæ carbones, spiritumque vini, citra vitæ discrimen in corpus assumi posse. Quinimò ipsum plumbum experientiâ magistrâ, sine noxa multos per annos in mortalium corporibus retineri. Unde colligitur, vulnera, nec propter plumbum, neque propter pulverem existere venenata. Glandes autem veneno infici posse, facilè concedo, idque diligenter ut observent, chirurgos monitos volo. Unde igitur, dixerit quis, vulnera hæc, nequaquam cùm sint adusta, tam vehementer inflammantur, doloreque afficiuntur? Respondetur, id primum à vulnere plurimum contuso, laceratisque in ejus circumferentibus venis fieri, cum sanguis his è vulneribus rarò exstillet: cogitur enim contusa caro atque extravenatus sanguis putrescere, in pusque converti, id quod citra inflammationem doloremque maximum accidere non posse, omnibus Medicinam dextrè facientibus exploratum est.

Cap. I.

Dein inflammationem hanc Cheirurgorum medicamentis nonnunquam, minus aptis impositis, suscitari: Cùm enim creditam vulnerum adustionem frigidis restinguere conantur, naturam ad vulneris suppurationem maturandam impediunt: Applicatis ergò frigidis cum pori claudantur, vaporesque maligni contusi vulneris intercipiantur, inflammatio magis magisque augetur, ut in Tractatu de Gangræna & Sphacelo monuimus. Vera ergò methodicaque curatio sequentibus nititur membris. Primùm cum magna carnis contusio sit facta, venarumque laceratio, imò & nonnunquam ossium fractio, summâ confestim diligentiâ vulneris maturanda suppuratio fuerit: Omnis enim contusa caro, paulo antè ut positum, teste Hippocrate atq; experientia, suppuretur ac putrescat, necesse est. Dein cum actutim humores & sanguis ex vicinis atq; adeò nonnunquam totius corporis venis confluant, quibus dolor, tumor, cæteraq; symptomata foventur singula, ii humores evacuandi, repellendi, divertendiq; veniunt, eorumq; affluxus ad partem affectam impediendus. Tertiò quoniam contusis ex vulneribus maligni

per

per arterias ad cor eleventur vapores, iisq; etiam Chirurgus tam externis quam internis medeatur necessum est.

Ad primum quod attinet curationis membrum, Cheirurgus, primùm si quod os ictu glandis fuerit fractum, id suo loco componat, omniaque aliena vulneribus inhærentia, glandes videlicet, ossium fragmenta & similia, quantum fieri potest, eximat, dolorem interim quoad potest, præcaveat.

Instrumenta ad globulos extrahendos idonea, Centuriæ primæ observatione 88. delineantur.

Quod si globulum, ossiumque fragmenta prima vice educere nequeat, ea die altero tertiove extrahere conetur: postmodum verò cùm ista vulneris exploratio, summo conjuncta cruciatu sit, dolorque omnium periculosissimum sit symptoma, scrutinio supersedeat, pusque vulneris moveat, quod de die in diem, num quid extranei lateat, patefaciet, propelletque. Si qua præsens hæmorrhagia, eam ante omnia pulvere ad sistendum sanguinem, in Tractatu de Gangræna & Sphacelo, capite 18. descripto, cohibeat: Quâ suppressâ, subsequens unguentum affatim vulneribus imponat, & turundas illinat. Ex eodem etiam, vel ex unguento Basilico emplastrum ad vulnus tegendum conficiat.

R. Ceræ,
Colophoniæ,
Terebinthinæ, singulorum ℥j.
Ol. Lini,
Amygdalarum dulcium, de vitellis ovorum,
Rosarum,
Butyri recentis sine sale, singulorum ℥ß.

Quibus omnibus simul liquatis & percolatis addatur vitellus unius ovi
Croci ʒj.
Theriacæ Venetæ ʒij.
Cornu cervini usti & præparati ʒj.

Affectæ quoque partis circumferentia, aut crure vel brachio sauciato ad usque corpus, sex vel septem primis diebus oleo rosaceo, vel infra posito est illinenda unguento.

R. Ol. Rosacei,
Myrtini, singulorum ℥j.
Lumbricorum terrestrium ℥ß.
Aceti Rosacei cochleare unum.
Misceantur & adhibeantur ut dictum.

Dein tota pars affecta calide sequenti cataplasmate primis quinque vel sex foveatur diebus.

R. Farinæ hordei ℥vj.
Rosarum rubrarum,
Myrtillorum, singulorum subtiliss. tritorũ ℥ß.

Decoquantur posca ad consistentiam cataplasmatis. Cocto jam addantur ovorum duorum albumina cum vitellis.

Dolore autem justo vehementiore cruciante, adjiciatur seminis fœnigræci pulverisati ℥ß.
Cydoniorum ʒij.

Vel totum membrum consequenti inungatur unguento.

R. Ol. Lumbricorum terrestrium, de vitellis ovorum,
Amygdalarum dulcium,
Sem. Lini,
Pinguedinis humanę, singulorum ℥j.
Croci exquisitè triti ʒj.
Mucilaginis
Sem. Cydoniorum
Aq. Rosarum extractæ ℥j. Misceantur calideque adhibeantur.

Postea sequens cataplasma parti affectæ calidè admoveatur.

R. Medullæ tritici panis ℔ j.
Butyri recentis sine sale ℥ij.
Sem. Fœnigræci ℥ß.
Cydoniorum ʒij.

Coquantur recenti lacte ad pultis consistentiam, deinde addatur croci ʒj. vitelli ovorum cum albumine num. duo.

Tum pars affecta fasciis poscâ imbutis obvolvatur (aut cruce vel brachio sauciatis ad corpus usque) quæ fasciæ impetum sanguinis, humorumque membrum in affectum incumbentium, arcent. Quo fine sequens defensivum, spithamâ vulnere superius, adhibeatur.

R. Farinæ hordei ℥ij.
Rosarum rubearum,
Gallarum,
Boli albi
Nucis cupressi, singulorum tritorum ʒij.
Succi sylvestrium prunorum immaturorum exsiccati, denuoq; dissoluti ℥ß.

Coquantur aquâ & aceto, addanturque olei rosacei ℥ij. quod uti memoratum est, applicetur.

Quòd si verò globus integrum trajecerit membrum, non ex utraque parte (multi quod consuevere) turundæ vulneri immittantur: verùm specillo omni cura transmisso, funiculus, quem ego ex filo conficio serico, prædictoq; unguento illino, trajiciatur. Cujus longitudo crassitiesque vulneri sit adæquata, qui singulis diebus minimùm semel renovetur, ita tamen, ut specillum vulneri non immittatur, sed exeunti funiculo recens annexus succedat. Qui funiculus tam diu adhibebitur, donec vulnus fuerit mundificatum: tunc utraque quoque ex parte turunda inseratur, ut vulnus in medio sensim coalescat. Usus hujus funiculi haud est contemnendus: Vulnus enim servat apertum, aërique expositum, & si quid alieni in vulnere recondatur, id ipsum natura ejus funiculi medio paulatim expellit. Periculosus contrà turundarum profundis istis in vulneribus usus est: Vulnus enim inflammatur, in medioque coalescit, unde extranea à glande introducta, crines videlicet, chartæ, linteamina, vestiumve particulæ, citra magnam difficultatem dolorem & periculum extrahi nequeunt.

Hinc recens cietur inflammatio, tumor, immoderata puris copia, quin imò & nervorum ossiumque corruptio. Vulnus autem si Gangrænam vel Sphacelum minatur, funiculus unguento nostro Ægyptiaco, in Tractatu de Gangræna & Sphacelo cap. 13. descripto, fuerit illinendus, atque adeò procedendum, ut in allegato Tractatu fu-

 fius explicatum est. In promptu autem Ægyptiacum nostrum si non fuerit,

R. Ægyptiaci Vulgaris ℥j.
Aloës,
Myrrhæ, sing. ʒj.
Camphoræ ℈j.
Theriacæ Venetæ ʒij.

Misceantur cum s. q. rosacei mellis. Dein subsequens cataplasma calidè applicetur.

R. Farinæ lupinorum,
Lentium singulorum ℥ij.

In aquâ paululo aceti, cochlearique mellis aliquantum bulliant: Dein addatur
Absinthii,
Cardui benedicti,
Scordii singulorum subtilissimè tritorum ℥ß.

Denuò post unam vel alteram ebullitionem admisce
Aloës,
Myrrhæ sing. ʒij.
Theriacæ ℥ß.

Atque ita calidè applicetur. Vulnere jam satis digesto, dolore, tumore, inflammationeque levatis, funiculus sequenti oblinatur unguento.

R. Rad. Aristolochiæ rotundæ,
Iridis Florentinæ,
Caryophyllatæ,
Angelicæ, sing. optimè pulverisatorum ʒij.
Quibus admisce Terebinthinæ ℥j.
Theriacæ Venetæ ʒij.
Præcipitati pulveris,
Magnetis,
Succini, sing. ʒjß.
Mellis rosacei q. s.
Vitellum unius ovi.

Misceantur in mortario ad formam unguenti. Quo ad finem usque curationis utendum: Vulnus enim abstergit, ac quicquid latet extranei, prædictum unguentum educit.

Cùm exploratum habueris, nihil alieni absconditum esse, funiculum extrahas, ex utraque parte turundam immittas, vulnusque cicatrice obducas. Digesto ut jam dictum est vulnere, doloreque sedato, usu Emplastri basilici, similiumve abstineas, ejusque loco diapalmeum, Divinum, de Cerussa, vel consequens substituas cataplasma.

R. Farinæ fabarum,
Lentium, sing. ℥jv.
Rosarum rubr.
Absinthii,
Flor. Chamomillæ,
Sambuci,
Flor. Rosmarini,
Salviæ, sing. exquisitè tritorum ʒij.
Salis ℥iiij.

Coquantur vino rubro ad consistentiam cataplasmatis, addendo sapæ ℥iij. ejus verò defectu, tantundem mellis, vel inspissati pyrorum acidorum succi, quibus tamen sapa præstat.

Hoc cataplasma multò corroborando cæteris efficacius emplastris, ideoque longè præstat, quoad curationis usque consumptionem continues. Si autem vulnus præter voluntatem & antequam ab alienis indidem extractis fuerit mundificatum, coalescere occipiat, id etiam atque etiam impedias, apertumque teneas: Id quod turundis ex Rad. Gentianæ, præparatisve spongiis, adornatis, unguentoque ex radicibus Aristolochiæ rotundæ illitis, aut præcipitato pulvere conspersis, commodè fiet. Fragmenta quoque semifractorum ossium si præstò fuerint, vi non sunt extrahenda, verùm medicamentorum, naturæque operatio expectanda. Et tantum de primo dictum sufficiat curationis membro.

Superius fuit positum bis è vulneribus sauciorum sanguinem, humoresque evacuandos, repellendos ac divertendos esse, ne partem in affectam incumbant: Id quod primò optimâ fit victus ratione: Cùm ex superfluo victu copiosior sanguis creetur, indeque inflammatio consequatur. Saucius primis decem vel duodecim diebus, imò necessitate cogente diutius, tenuiter, quantum ejus fieri potest, pascatur. Inprimis verò ei cibus concoctu difficilis, sanguinemque calefaciens, uti sunt aromata, cæpæ, porra, allia, raphani, sinapi, singulaque bene salita, uti caro bovina, & suilla salita, caseus, pisces, fugiendi. Cibandus contrà hordeo, decorticatâque avena, butyro recenti præparata, vel cum carne bovina, aut ovina, coctâ: Dictæ quoque carnes, ut & pulli gallinacei acetosâ, lactucâ, borragine, buglossa, cerifolio, spinachio, calendula, similibusq; sativis herbis coquantur, cum jusculisque comedantur. Primis quatuordecim diebus à vino, fortique cerevisia abstinendum, ejusque loco cerevisia tenuis, probè tamen cocta, vel ptisana, sequensve decoctum substituendum.

R. Hordei,
Fol. Agrimoniæ, sing. Mij.
Veronicæ Mj.

Coquantur aquæ mensuris vj. ad usque hordei ruptionem.

Hoc decoctum saucio, quantum ejus & quotiescunque petierit, propinandum, cui quoque acetosæ manipulus unus, tantundemque prunorum, aciditatis conciliandæ gratiâ adjiciendum. Huc etiam quadrat Syrupus acetosæ, violarum, de Ribes, berberorum, citronum, limonum, granatorum. Sauciato verò potum præoptanti dulcem, addantur Radices liquiritiæ drachmæ octo vel duodecim. Juvenes, Robustique Viri sero lactis citra noxam uti possunt, lacte verò nequaquam. Quòd si verò saucius ætate confectus, naturâ morbosus, debilitatoque stomacho fuerit affectus: Cibi salviâ, Roremarino, Majoranâ, mace, croce, Cinamomo condiendi. Præscripto decocto aquam Cinamomi, vel vinum album pro arbitrio misceri poterit. Ex usu quoq; saucio fuerit emulsio amygdalarum dulcium, seminisque melonum & cucurbitarum, sique dolor vehemens atque inquietudo infestent, semen papaveris albi adjiciatur. Medicus autem secundùm saucii constitutionem, ætatem, annique cursum, singula isthæc, prout in Tractatu de Gangræna & Sphacelo fusius explicuimus, administrabit.

Idem & de aëre sentiendum: In denso namque æstatis fervore, diebus videlicet canicu-

laribus, saucii cubiculum sæpenumerò frigida irrorandum, gramine foliisq; salignis conspergendum. Contrà frigido, humidoque cœlo temperandum. Veneri omnibusque impudicis cogitationibus valedicendum: Quàm noxia namque ea sit, exemplo memorabili, in observationibus Tractatuque meo de Gangræna & Sphacelo, doceris. Sic & ab ira, cogitationibus vindictæ cupidis, cum ea bilem moveant, sanguinemque inflamment, sauciatus abstineat. Somnus quoque sauciis non commodus duntaxat, verùm pernecessarius existit: Vigiliis enim & inquietudine humores accenduntur, vulnerumque suppuratio, quin imò & cæteræ naturæ operationes impediuntur. Quare sauciato dolore summo, nimiâque insomniâ laboranti succurrendum. Quo fine vesperi duas post pastum horas, emulsionem ex semine papaveris albi, aquâ lactucæ, modicoque saccharo præparatam eidem exhibeas. Syrupus quin etiam seminis prædicti ad ℥j. vel ℥jß. Aquâ lactucæ vel endiviæ dissolutus, plurimùm conducit.

Tempore verò æstivo propinetur ejusmodi potus.

℞. Seminis papaveris albi, capita 4. vel 5.
Fol. Lactucæ,
Borraginis,
Portulacæ sing. Mj.

Concidantur, contundantur & coquantur aquæ ℔iij. ad consumptionem tertiæ partis, addito, si libet, paulo sacharo.

Frontem, temporaque unguento populeonis illinas, cujus ℥j. si sex vel octo grana opii, aqua rosa. dissoluti admisceas, efficacius somnum conciliaverit. Quo etiam facit phylonium, Triphera, & Laudanum, quod summâ tamen prudentiâ, quemadmodum in Tractatu de Gangræna monui, adhibendum.

Secundò, humores sanguisque superfluus, magno cum periculo ad saucidatum membrum affluentes, statim ab initio veniunt evacuandi, alioque unde minus metuendum periculi, divertendi. Quare sauciato juveni robusto, plethoricoq; existenti, eodem protinus die venam seces, secundumque vires illius sanguinem subducas. Alvo tamen prius clystere, vel suppositorio ex melle & sale præparato, solutâ. Quæ sectio si primò die administrari nequeat, posteriore tentanda. Dein corpus Electuarii de succo rosarum ℥ß. vel Electuarii Diacatholici ℥j. secundum saucii constitutionem, ut alibi fusius dixi, leniter purges. Ægro verò potiùs cacochymico, quàm existente plethorico, præstat eum Electuarii diacarthami, vel diaphænici ℥j. ante venæ sectionem purgare. Non autem sufficit, ægrum semel iterumve purgare: verùm Cheirurgo secundum saucii constitutionem, humorumque repletionem procedendum. Idem in sanguinis missione sequendum. Si enim sauciatus sit ætate juvenis, saguineque plenus, nec non symptomata, dolor nimirum, inflammatio, febrisque extiterint magna; tum venæ sectio bis terve repetenda. Capite verò læso, inprimis facie sclopetario pulvere adustâ & maculatâ, cucurbitas humeris, occipitique aliquoties applicare conduxerit: Humores enim affectæ parti incumbentes divertunt. Recensitis hisce remediis, sanguis humoresq; vulneratam infestantes inflamationem, aliaque cientes symptomata, impediuntur, evacuantur, divertunturque. Huc quoque Defensiva, fasciæque poscâ imbutæ, de quibus in primo curationis membro dictum, spectant. Sanguine verò atque humoribus affectam partem cum impetu obruentibus, membra quoq; sana, quoad perferre saucius queat, humoribus divertendis, liganda.

Tertiò cùm plerumque propter vulnerum contusionem, fractis præsertim ossibus, majoribusque simul contusis musculis, maligni vapores ad cor eleventur, ibique syncopen causent: Cheirurgus summo primùm studio præscriptis remediis, turundisque contusorum suppurationem maturet, illudque pus sanis à partibus removeat: Quod quidem non soli naturæ duntaxat & medicamentis committendum: verùm nonnuquam diligenti Cheirurgo, contusa quæ sunt, forfice vel aliis idoneis instrumentis Separatoriis, citra ullum tamen dolorem recidenda. Dein unguentis vulneri imponendis semper cardiaca, cujus generis sunt, theriaca Veneta, Lapis Bezoar, cornu cervi ustum & præparatum, admisceat. Interdum quoque mane saucio jejuno ex cardiacis præallegatis cum aliquantula cardui benedicti aquâ propinet. Syncopis verò, aliisque cordis infirmitatibus præsentibus, ad potiones cordiales, epithemataque confugiat, & quemadmodum fusius in Tractatu de Gangræna & Sphacelo cap. 20. explicui, procedat.

CAPUT II.

Quomodo vulnera, venenatis globis inflicta, sint tractanda.

Diabolus autem inauditis olim, humanoque generi perniciosissimis tormentorum armis improborum hominum operâ repertis, non acquievit: Verùm novis cottidiè inventionibus malas istas artes cumulare pergit: quo fit, ut teste experientia, nonnulli detestandi homines pernicioso lethalique veneno globos inficiant, adeò ut minima quoq; vulnera evadant lethalia.

Quamobrem Medicus vel Cheirurgus ab imperitis atque improbis hominibus per calumniam imperitiæ arguitur, conviciisque proscinditur. Quare diligens Cheirurgus id etiam atque etiam quàm diligentissimè attendat, neque minorem honoris existimationisque suæ, quàm alienæ salutis rationem habeat. Quamvis autem quidam venenum hoc adeò præparare, Diaboli instinctu, sciant, ei ut nemo valeat resistere: Atque adeò vulneratus, vel parvo vulnere accepto, solâ nimirum epidermide læsa interimatur: Nihilominùs officio suo Chirurgum fungi, omnemque diligentiam salutis præstandæ adhibere oportet. Quemadmodum enim varia venenorum, proprietatibus atq; operationibus differentium genera reperiuntur: Sic quoq; aliud alii tum ipsa vi, tum celeritate præcellit. Fusiorem cujus maleficii explicationem, gloriæ Dei cum adversetur, nec ex usu proximi sit, missam facio, lectoremq;

 moni-

monitum volo omnibus in vulneribus sclopeto inflictis, id attendat, ac si quid præternaturale circa vulnera hujusmodi notet atque animadvertat, tempestivè de adhibendis cogitet antidotis. Jam verò hujus generis venenum non semper crassâ solum corporeâque constat substantiâ atque materiâ: sed potissimam partem spirituali, subtili, venenosoque vapore. Ac quemadmodum prius istud virus, corporatâ prædictum substantiâ, servit in vulneribus, aliquotque post diebus suam exerit vim atque efficacitatem: ita hoc posterius statim à principio intra circaque nobiliores corporis partes, cor puta, cerebrum, atque hepar, venenatam suam indolem expromit atque violentiam. Unde experimur, alios confestim à vulneratione: alios demum multis post diebus gravissimis corripi symptomatibus, lethaliterque affici. Multis parvo ac tantummodò superficiali vulnere, per venenatum sclopeti globum inflicto, mors infertur. Nonnullis quorum corpus, principesq; partes trajiciuntur globo non infecto, nihilominus salus affertur. Qui parvo ex vulnere, minus autem per se periculoso, magnis symptomatib9, videlicet syncope, cordis debilitatione, cibi nauseâ, vomitu, febri, phrenitide, capitis lumborumq; dolore, urinæ ardore, atque adeò retentione tentantur, illi de vita periclitantur. Symptomata namque hæc significant, venenum illud in spirituoso maximè consistere vapore, extemploque per venas, arterias & nervos tribus partibus nobilioribus, cordi nimirum, hepati cerebroq; communicari, non autem crassâ corporeâq; ratione efficax esse. Cùm ergò fieri nequeat, ut Medicus sciat, utrum veneno globum infecerit Sclopetarius: Prædicta symptomata circa vulnera verberatione Sclopetorum inflicta, consideratè animadvertat, omniaq; insolita symptomata occurrentia arceat, omnibus modis venenum impediat, ne partes internæ nobiliores, cor nimirum, cerebrum & hepar afficiantur: id quod fit medicamentis tum internis tum externis. Interna sunt generis illius, quæ cor cæterasque partes internas roborant, venenumque expellunt. Cujus generis theriaca Veneta melioris notæ, vel præcipuum est existimandum, cujus drachmam unam vel unam cum dimidia, aquâ Cardui benedicti, vel angelicæ dissolutam, saucio quamprimum propinabis, eique sudorem ciebis. Non minus de pretioso lapide orientali Bezoar grana decem vel duodecim, sudori provocando exhibita, ut & de genuino unicornu gr. ij. perplurimum conduxerint. Aquis verò distillatis deficientibus, sequentem decoquas potionem, eis efficaciorem, in qua theriacam vel lapidem Bezoar exhibeas.

R. Fol. Cardui benedicti,
Scordii ana Mj.
Rad. Angelicæ,
Caryophyllatæ,
Vincetoxici ana ℥ß.

Coquantur vini albi Mens. ß. ad consumptionem tertiæ partis. Hujus decocti accipiatur q. s. in eoque præscripta dissolvantur. Saucioque ad sudorem movendum calidè propinentur.

Sequens quoque potiuncula hoc in casu vehementer expedit: cor enim cæterasque partes internas roborat, iisque venenum defendit.

R. Præscripti è Carduo benedicto & Rad. angelicæ, decocti ℥iv.
Confectionis Alkermes ʒj.
Lapidis Bezoar orientalis grana X.
Usti cornu cervi & præparati ʒß.
Aq. Cinamomi ʒß.

Misceantur, saucioque, ut memoratum est, exhibeantur. Sauciati cubiculum baccis juniperinis, storace Calamitha, ligno aloës, & similibus veneno resistentibus, corroborantibusque sine intermissione, frigido præsertim aëre suffumigetur. Intenso vero æstu nonnunquam cubile rosarum irroretur aquâ, vel

R. Aq. Ros. Mens. s. infunde ollæ vitreatæ, addendo corticum citronum pauxillum incis. ℥j.
Rad. angelicæ,
Caryophyllatæ ana ℥ß.
Aceti rosacei ℥iiij.

Obturetur olla membranâ minutatim perforatâ, imponaturque foculo dum bulliat, sic pretiosum & odoratum, qui singulis in venenosis affectibus magno usui est, emittet vaporem.

Cibis incoquantur acetosa, borago, calendula, buglossum, melissa, pomorum aureorum, citreorumque cortices, cinnamomum, macis, crocus, reliqua verò aromata, piper nimirum, Zingiber, caryophylli, cardamomi, nec non sinapi, cæpæ, alliæ, raphani, cæteraque acrimonia sua linguam sanguinemque calefacientia, saucio vitanda. Quare & vino malvatico atque omni potu generoso abstinendum, ejusque loco, ptisana, prunis atque acetosæ foliis, radicibusque cocta, substituenda: Sique mala citrea in promptu fuerint, eorum succi nonnihil admisceatur: Mirificum enim is est veneni antidotum & corroborativum, sequens quoque potiuncula haud est contemnenda.

R. Agrimoniæ,
Veronicæ,
Buglossæ,
Acetosæ ana Mj.

Coquantur aq. font. Mens. iv. ad consumptionem tertiæ partis, quæ pro lubitu ægro propinetur, admisceanturque pro ægri arbitrio syrupi vel succi malorum citrinorum, acetosæ, limonum, granatorum, & berberorum. Arteriis ad carpum calidè applicetur pannus sequenti epithemate imbutus.

R. Aq. Melissæ,
Rosarum,
Boraginis,
Buglossæ,
Malvatici vini, sing. ℥iij.
Aq. Cinamomi ℥ij.
Aceti ros. &
Sclareæ sing. ℥j. ß.
Croci ʒß.
Confectionis Alkermes ʒj.
Cornu cervi usti ʒij.
Spec. de gemmis ʒj.

Miscean-

Misceantur & applicentur, ut dictum.

Cap. 2.

In defectu verò aquarum distillatarum, prædictas herbas, si non omnes, earum species saltem aliquot contundas, iisque vinum vel acetum affundas, percolesque, addendo crocum, aq. Cinnam. ejus loco tritum Cinnamomum, cum confectione Alkermes: unde pretiosum omnibus in cordis debilitationibus corroborativum perficies. Remediis Catharticis sanguinisque missione his in vulneribus Cheirurgus supersedeat, nisi consilio Medici periti, præsertim in morbi principio, & antequam venenum vulneri fuerit exemtum: Quia dum iis sanguis & humores externis è venis partibusq; ad internas revocantur, venenum eò promptius cor, cæterasque nominatas nobiliores infestaret partes; Nihilominus si alvus constipata fuerit, ea blandis clysteribus vel suppositoriis venit solvenda. Consultum quoque fuerit, somnum fugere immoderatum, præsertim in initio. Mediante namque somno haud parum caloris innati, sanguinis, spirituumq; ad cor & reliquas nobiles recurrit partes, easque veneno implet. Hac de causa etiam animi passiones, præcipuè ira, fugiendæ.

Et hæc de prima curationis parte, id est, de remediorum internorum usu, dicta sufficiant. Restat altera in topicis consistens remediis, manualique operatione.

Oblatis ergò hujusmodi vulneribus, globoq; iis adhuc inhærente, Cheirurgus summo studio eum idoneis ad id instrumentis eximere conetur, etiamsi aliquid sanguinis ad vulneris scrutationem effluxerit, spem tamen non abjiciat, cum id & commodum sit, & necessarium, quandoquidem una cum sanguine simul veneni quid, venis jam adorti, poterit exstillare. Cum autem saucius multum jam perfuderit sanguinem, Cheirurgum pro re nata convenit procedere. Extracto verò globo, circumferentiam profunde phlebotomo incidas, magnasque cucurbitas, quantas vulneratæ partes admittent, flamma haud parva admoveas, & sic venenum per vim attrahas. Quas cucurbitulas non semel tantùm, verùm aliquoties, primo, secundo, tertiove die repetas: Postmodum verò iis abstineas, ne vulneris suppuratio retardetur. Quamvis etiam doloris aliquantulum inducatur, nihil retulerit, cum & is attrahat. Vulneri subscriptum illicò impones unguentum.

R. Theriacæ Venetæ ℥ß.
Adusti Cornu cervi & præparati
Rad. Angelicæ,
Caryophyllatæ,
Gentianæ sing. ʒj.
Fol. Rutæ,
Scordii, sing. siccatorum & trit. ʒß.
Bezoar grana xx.

Misceantur extracto cardui benedicti, paucoque spiritu vini ad formam unguenti; Quod affatim vulneri imponatur, dein Cataplasma superinjiciatur, quod habet,

Fermenti ℥iiij.
Cæparum parumper in cineribus assatarum ℥iß.
Fol. Rutæ recentium & contusorum Mj.
Rad. Angelicæ,
Gentianæ, sing. tritorum ℥ij.
Theriacæ,
Mithridat. sing. ℥ß.

Cap. 2. & 3.

Exactè misceantur succo Rutæ & Cardui benedicti q. s. calideque admoveatur, uti & cætera remedia: Frigus enim inprimis hisce noxium est vulneribus. Vulnus quoque singulis diebus bis vel ter, idque semper linteamentis mundis; unguentisque renovatis obliges, id autem ne cataplasmatibus semel jam applicatis, multi ut consuevere, rursus tegas: Consultum enim non est, cum veneni quid jam attraxerint, quin ne linteamina quidem eadem, nisi bene mundata, adhibenda. Defensivum, proximo superiore capite memoratum, binas ternasve palmas latum, vulneri superius admoveatur, eoque veneni, quantulum fieri potest, adscensus inhibeatur; Fasciæ verò posca imbutæ, hoc loco nequaquam conveniunt. Eæ enim summa cum saucii noxa venenum ad cor repellerent. Ac si magnus quoque eum exercuerit dolor, circumferentiam vulneris oleo scorpionis, pauxillo rosacei admixto, oblinas. Alias olea, omniaque pinguia & viscosa huic malò non sunt admovenda, etsi magnam propter contusionem ex usu forent; iis enim intercluduntur pori, venenique exhalatio retardatur, inprimis autem cum venenum illud spirituosum extiterit. Si verò venenum crasso corporeoque vigore suam exfereret vim atque efficacitatem: tunc primò omnium symptomata, dolor nimirum magnus, tumor & inflammatio vulneri contingunt: quæ mox excipiunt febris, inquietudines, capitis dolor, lipothymiæ, cibi nausea, ructus & similia. Cum autem elapsis demum aliquot diebus isthæc symptomata saucium infestant, argumento sunt, venenum hoc priori minus existere periculosum: globumque materiam in vulnere reliquisse corrodentem. Quare digestiva, olea & similia, nec non cathartica medicamenta, sanguinisque missio, hoc loco haud planè sunt respuenda, medium tamen secundum veneni naturam ac proprietatem teneatur: & Cheirurgus quoad ejus fieri potest, Medicum doctum ac peritum in consilium adhibeat.

CAPUT III.

De faciei, pulvere Sclopetario adustæ maculatæque, curatione.

FAcies duobus pulverem per nitratum læditur atque aduritur modis. Primum à pulveris flamma, quippe quæ prope hominem accenditur, vultumque contingit, secundum citra flammam ipsomet à pulvere, qui dum in faciem è canna prospergitur, cutem vi trajicit, & nigras infligit maculas atque vibices, ut adeò facies fœdum in modum deformetur. Persæpè namque grana pulveris integra profundè in cute latent, quæ non exempta maculas istas pariunt nigellas. Atque id quidem, Candide Lector, integra nimirum pulveris grana (experientia liquido docente) cuti impingi, probè notes. Si enim pulvis tanto ardore flammaque Sclopeto displosus, ex parte tantùm, non

non totus accendatur, unde nam globus tantum acquiret calorem, quem ei haud pauci attribuunt, carnem cæteraque contacta ut adurat. Quod quidem argumentum id ipsum etiam, quod jam in fronte hujus Tractatus posui, confirmat. Cum autem Cheirurgis disputationes hæ non sint ex usu, iis missis factis, protinus harum plagarum curationem adgrediar. Ante omnia verò vultu sive flamma, sive pulvere oblæso, victus rationi, hujus Tractatus initio præscriptæ, saucius est obstringendus. Catharticis quoque utendum, ac juveni robusto existenti, plethoricoque vena secanda, majoresque cucurbitæ scapulis atque occipiti sunt admovendæ, quibus sanguis & humores in faciem confluentes retrahantur, nec non dolor, tumor atque inflammatio, quæ faciem tentare possent, præcaveantur, & præpediantur. Quo fine Defensivum fronti, verum non adfectæ, applicetur. Postmodum ubi adustio à flamma tantum exstiterit, nihilque pulveris cutem trajecerit, omnes jam factæ vesicæ forfice sunt incidendæ, humor acris ut emanet. Cum autem plurimum intersit oculorum, summa conservando visui diligentia est adhibenda. Quare sæpius, imò singulis horis lac muliebre recens, pauxillo aquæ ros. mixtum, oculis instilletur, eoque linteamentum duplicatum, vel triplicatum imbuatur, atque oculis imponatur. Magno autem dolore ægrum stimulante, parum integri croci ros. aqua lacteque maceretur. Aqua verò hæc singulis diebus propter lac renovetur. Acidum enimverò lac oculis valde noxium est. Subscriptum quoque collyrium est præsentissimum.

R. Aq. Ros. ℥iiij.
Aq. Albuminis ovi diu conquassati
Sem. Cydoniorum, ℈j.
Dolore præsente tantundem sem. fœnigræci,
Croci gr. x.

Macerentur per quatuor vel quinque horas, colenturque, atque ad usum serventur supra dictum.

Cruciante verò dolore sequens oculis admoveatur cataplasma,

R. Pulpæ pomorum 3. aut 4. acidorum, in cineribus assatorum ℥ij.
Sem. Fœnigræci triti ʒij.
Far. Hordei ℥j.

Misceantur lacte recenti ad consistentiam cataplasmatis, addito pauco croco, vitello unius ovi atque aliquantulo ros. ol. Misceantur, oculis cæterisque flammâ vel pulvere partibus oblæsis applicentur.

Subjectum etiam unguentum his affectibus perplurimum medetur: dolorem enim lenit, cutem calore induratam emollit, & cicatrices impedit.

R. Gummi elemi pinguissimi ʒj.
Ol. Amygdal. dulc.
de vitellis ovorum,
Pinguedinis ursinæ,
humanæ, sing. ℥. ß.
Mucilaginis seminis cydoniorum aq. ros. extractæ ʒij.
Misceantur, quo tota facies illinatur.

Cavendum tamen, ne quid ejus in oculos influat, quia pinguia in iis dolorem cient. Dicto hoc unguento ad curationis consummationem continuandum. Phlegmone verò existente, illo abstinendum, quæque siquidem pinguia inflammationibus infesta sunt. Quare sequens præparetur collyrium, oculis præstantissimum, exsiccans, visumque corroborans.

R. Aq. Euphrasiæ,
Fœniculi,
Rosarum, sing. ℥j.
Tutiæ bene præparatæ,
Sief albi sine opio,
Cornu cervini adusti sing. ʒj.

Quo linteamina subtilia imbuenda, & tantisper admovenda, usque dum inflammatio sedetur. Dein unguento præscripto rursus ad cutis emollitionem utendum, id quod non hoc solum in affectu, verum in singulis faciei notandum est adustionibus. Valdè namque siccantia, indurantia, cutemque contrahentia, deformes relinquunt cicatrices. Quare cutis, uti dictum est, emolliénda. De his plura in Tractatu meo de adustis cap. 9. Si verò nitratus pulvis cuti fuerit infixus, confestim is acu aliove acuminato instrumento, quantum fieri poterit, eximendus: Quodque illis instrumentis aufferri nequit, id spongia aqua calida madefacta eluendum, neque priusquam pulverem omninò omnem exterseris, desistendum. Præcipitatus pulvis hoc loco haud est contemnendus, quo quidem sæpenumero magno cum successu sum usus: is vulneribus inspergendus: residuum enim pulveris extrahit. Facies præscripto ex Gummi Elemi, oleoque amyg. dulc. unguento illinenda. Quod si quis dolor sit molestus, linteamentum aqua ros. & plantaginis, in quibus parum seminis Cydoniorum sit maceratum, imbutum, calidè applicandum. Oculi, necessitate sic postulante, calido muliebri lacte sæpissimè humectandi, cataplasmaque illud, ex pomis acidis compositum, imponendum. Pulvis item oculis inspersus diligenter quoque parva spongia, lacte calido madefacta, eluendus: Qua irrita ablutione acquiescendum, omniq; alio vel aciculæ, vel cæterorum hujusmodi instrumentorum effossoriorum usu, cui extra oculos locus est, prorsus supersedendum, ne vel saucius in visus, vel tu ipse in existimationis discrimen præcipiteris. Ut plurimum enim verò, si pulvis pupillæ fuerit in fixus, saucius de visu periclitatur.

Si in principio vocatus non fueris, & jam cutis rursus coaluerit, pulvere in vulnere relicto: Saucius verò se maculis illis nigricantibus liberatum velit, maculosis illis partibus crusta causticis blandè inducatur, pulvisq; quantum fieri potest, aufferatur, postmodum vulvis præcipitatus inspergatur ad usque omnimodam mundificationem. Crusta verò sequenti fit unguento.

R. Cantharides num. vj.
Fermenti ℥ß.

Misceantur aceti guttulis aliquot in mortario, ad formam unguenti: Ex quo formentur minuta emplastra, maculam non excedentia: sique primum emplastrum nullas moveat pustulas, ad usque vesicationem recentia imponantur. Summo tamen studio cavendum, ne oculi materia ista lædantur,

dantur. Ruptoria quoque hac in parte adhibeo mea, citra dolorem crustam cuti inducentia, quæ tamen in facie, propter corrosivam eorum facultatem, summum requirunt studium. Quod si verò iis, aliisve tibi libeat uti, singulis maculis non amplius grano sinapi imponas, adglutinanteq; emplastro, cavendo effluxui, tegas.

Cathartica quoque remedia hoc in affectu, sanguinis nec non missio, scarificatio, victusque ratio, non fuerint insuper habenda.

FINIS.

GVIL-

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Inclytæ Reipublicæ Bernensium Helvetiorum Medico-Chirurgi Ordinarii &c.

EPISTOLARUM

Ad amicos, eorundemque ad ipsum CENTURIA UNA,

In quibus passim Medica, Chirurgica, aliaque lectione digna continentur.

Epist. I.

EPISTOLA I.

Amplissimo viro

DN. ÆMILIO PORTO, Francisci Porti Cretensis F. in Academia Heidelbergensi Græcæ linguæ Professori celeberrimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

MAgno sanè & ultra meritum me afficis honore, Vir amplissime, qui tam amicè & candidè ad me scribis, & fructum studiorum tuorum ad me mittis. Utinam liberalem illam animi tui significationem aliquo modo compensare possem. Nunc tibi verbis tantummodo gratias agere coactus sum, reipsa me aliquo modo gratum exhibebo, cum prima Centuria mea Observationum & Curationum Chirurgicarum in lucem prodierit. Fiet id (si Deus Opt. Max. cœptis faveat) proxima æstate. Librum tuum de prisca Græcorum compotatione, moralem simul & Theologicum, exosculor, & cupidis ulnis amplector. Faxit Deus, ut reliqua, quæ promittis, in communem Reipublicæ utilitatem, in lucem prodire possint. Orationem tuam doctissimam de Ira, maxima cum voluptate legi, nec immeritò. Est enim omnibus Christianis lectu dignissima, imò summè necessaria: Quandoquidem, ut ingenuè fatear, & tuis verbis utar, nulla est perturbatio animi, in qua homines ita peccent, atque in ira. Impetus enim irascentis nihil, aut parum ab insania, vel à furore differt, ut Galenus libro de cognoscendis, curandisq; animi affectibus testatur. Hinc spiritum (ut alibi Galenus docet) in corde & arteriis inflammat, in venis sanguinem concitat, cerebrum concutit, nervos convellit, humores exagitat, calorem innatum labefactat, valetudinem vitiat, morbosque inducit lethales. Ego juvenem, cui caput vulneratum cum clarissimo Dn. D. Jano Antonio Sarazeno Medico Regio, & Dn. Johanne Griffonio Chirurgo præstantissimo, Genevæ curandum habui: Is ab omni periculo liberatus, ex sola ira in febrem incidit, & brevi post è vita decessit. De effectibus iræ superiori æstate Lausannæ miserrimum habuimus exemplum. Arcularius in duello vulnus cultro inflictum, ad cubitum recepit, is ab omni mortis, & accidentium periculo liberatus, cum per fenestram eum, qui vulnus inflixerat, transeuntem ex improviso vidisset, adeò perturbatus atque commotus est ira, ut denuò apertâ in vulnere venâ hæmorrhagia adeò magna sequuta sit, ut à Chirurgis restingui non potuerit, ita ut post paucos dies è vita discesserit. Anno 1585. simile quid Hildenæ in patria accidisse memini. Quidam Conradus zu Karnap nomine, in sinistrum bregma in duello vulneratus fuit, vulnere jam digesto, quadam die, cum adversarius ipsius ex improviso cubiculum ægri ingressus, eamque ob caussam æger vehementissima iracundia permotus fuisset, arteria soporalis iterum rupta est, ex qua sanguis tam copiosè effluxit, ut ipsum nonnisi maxima cum difficultate reprimere, atque sistere potuerim. Multos item propter vehementiam iræ, apoplexia, paralysi, febri continua, aliisque morbis gravissimis correptos fuisse observavi. Meritò igitur omnes Christiani hanc materiam de Ira attentè legant, ut quomodo hanc animi

Epist. I. — Observ. — Ab ira mors. Observat. — Observat. — Morbi ex Ira.

Epist. 1. & 2.

animi perturbationem frœnare, atque reprimere possint, addiscant. Quandoquidem (ut Basilius monet) nihil est, quod Christiano possit vitio verti magis, quam quod ad ulciscendum promptus sit, atque modis omnibus det operam, par pari referre iis, à quibus injuriam acceperit. Faxit Deus ter Opt. Max. ut quotiescunque irasci nobis acciderit, nequaquam tamen peccemus, quemadmodum Divus Paulus monet. Cæterùm Coloniâ Heidelbergam quidam, Matthias Quadus nomine, familiam suam forsan ducturus est brevi: id si fecerit, & ad vos pervenerit, etiam atque etiam rogo, ut ipsum commendatum habeas. Est Vir probus, pius, & bonis literis summoperè deditus, familia tamen oneratus. His vale Vir clarissime, cum honestissima tua conjuge, quam mecum salutat uxor mea, Deumque supplicamus, ut te quam diutissimè incolumem conservare velit. Paterniaci 16. Junii Anno 1604.

EPISTOLA II.

Dn. AMANDUS POLANUS à Polansdorf, præstantissimo, optimoq; Viro Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO Medico & Chirurgo Paterniacensi, Amico bonæ fidei

S. P. D.

Maximas ago gratias tibi, præstantissime Dn. Fabrici, qui de mea valetudine tam es solicitus, ut etiam oleum ad deoppilandas obstructiones optimum, liberalissimè mihi communicaveris. Fuit illud gratissimum, utque vicissim tibi, tuisve occasione data aliqua gratia respondere possim, operā dabo sedulò. De balsamo parum mihi restat, quæso aliquid iterum transmitte, pretium adscribe, bona fide persolvam. Cæterùm amicissimè te rogo, ut, si tantum suffurari temporis poteris, de sequentibus quæstionibus Chirurgicis, de quibus inquirendi ansam nuper in nuptiis mihi præbuit unus ex proceribus nostræ civitatis, tuam exponas sententiam. Quæstio I. *Prima hæc est: An sanguinis guttula è corpore sub patellam in genu delabi possit, quæ non solùm motum & incessum per aliquot annos impediat, sed etiam suppurationem efficiat, & post usum thermarum Pfefferensium copiosissimum pus effundat: cum tamen antea præter dolorem neque tumor, neq; inflammatio, neq; ulcus in genu extiterit?* Quæstio II. *Secundo quæritur: An morbus Arthriticus in corpore juvenili, exempli gratiâ viginti annorum, curari, quibus remediis possit? Alius etiam mihi amicissimus, author fuit, ut de cutaneis affectibus, quibus Chirurgi non rarò Medicis magis occupantur, quærerem. Quibus balneis artifitialibus furfures cutis, ac inprimis capitis detergi commodè, atq; curari possint? Hisce te cum conjuge dulcissima, quam saluto millies, divinæ protectioni commendo. Basileæ 16. Septemb. 1616.*

EPISTOLA III.

AMANDO POLANO à Polansdorff S.S. Theologiæ Doctori, *Guilhelmus Fabricius Hildanus* S. P. D.

Maturius quidem respondissem, Vir amplissime & perpetuò mihi reverende, nisi tota ferè familia mea dysenteria graviter affecta fuisset; Quæ tamen nunc Dei singulari beneficio convaluit. Epist. 3. Ad quæstiones, quas mihi discutiendas proponis, quid vis ut ego, tardioris naturæ ingenii, respondeam, vel noctuas Athenas adferam? Quia tamen responsum exposcis, dicam paucis, quid sentiam.

Blutstropffen quid sint?

Ad primam quod attinet quæstionem, vox illa aut phrasis loquendi Blutstropffen/ adeò barbara & apud Medicos inusitata existit; Ut nunquam apud Practicos quicquam me de illa legisse meminerim. Quid verò vulgus appellet Blutstropffen/ satis mihi cognitum est. Quotiescunque enim dolore aliquo, absque caussa manifesta aliquo in loco, præcipuè circa articulos corripiuntur, illico guttam sanguinis eò defluxisse dicunt. Falsum verò id esse, hinc apparet, quod defluxiones, quæ ex sanguine fiunt, calidæ sint, ac phlegmonen excitent. Ac quamvis pars phlegmone obsessa non statim ab initio (quemadmodum Galenus docet libro de tumoribus præter naturam) sit immedicè calida: quia tamen sanguis ibi inclusus necessariò putrescit, sequitur mox inflammatio: siquidem (ut idem Galenus refert) corpora simul calida & humida, in calidum locum coacta, promptè putrescunt. Cæterùm quia in illo viro, cujus mentionem fecisti, motus genu per aliquot annos impeditus fuit, absque tamen rubore & inflammatione loci, non ex sanguine fuisse hanc influxionem, tam certum est, ut nihil certius. Fuit igitur ex frigidis & viscidis humoribus, qui nonnunquam ad annos multos circa juncturas delitescere solent, priusquam erumpant. Observat. Id ego Coloniæ in viro quodam observavi: is propter dolorem quantumvis levissimum circa genu sinistrum, per annos quatuordecim claudicaverat. Tandem anno 1595. ex interna parte juncturæ ad latus rotulæ, cum tumor apparuisset, me in consilium adhibuit. Purgato itaq; aliquoties corpore, discutientibus & resolventibus curam aggressus sum, sed frustra. Tandem enim ad suppurationem pervenit, & primis quidem diebus aqua, seri lactis instar, postea verò materia quædam tenax, quasi lac coagulatum, aut veluti caseus recens, quæ ossi (quod cariosum inveniebamus) adhærescebat, effluxit.

Porrò hujusmodi affectus, quos vulgus Blutstropffen appellat, si à caussa frigida originē trahant, fiunt aut per affluxionem aut per congestionem. Per affluxionem, quotiescunque ex capite materia aliqua ad nervum, aut partem aliquam nervosam veluti juncturas, aut membranas musculorum, vel tendines defluit, & tunc oritur statim dolor, quantumvis exterius neq; rubedo appareat. Materia enim, quia parva quantitate existit, tumorem non efficit, neque inflammationem, cum frigida sit. *Observatio de catarrho in dextrum brachium delabente.* Superiori anno cum cuidam Paterniacensi hujusmodi catarrhus in dextrum humerum ac brachium decidisset, ac ingentem dolorem excitasset, me advocari curavit: Nullus aderat tumor, nullaque inflammatio. Videns itaque materiam adhuc in motu esse, statim nonnihil extracti corticum esulæ, cum decocto betonicæ, salviæ, rosmarini & majoranæ exhibui. Istud enim extractum, dummodò fideliter præparatum

Epist. 3.

paratum fuerit, vehementer ex Juncturis & longinquis partibus absque tamen periculo trahit. Partem verò affectam prima die bis aut ter oleo rosaceo, cui guttula una, aut altera aceti admixta erat, secunda verò die aqua mea arthritica inunxi. His intra dies tres divino favore plenissimè convaluit, nec postea unquam tale quid sensit. Nunc iterum civem quendam hujus oppidi curandum habeo, cui ante dies decem hujusmodi Blutstropffen in sinistram coxam non procul à junctura femoris defluxit, qui mihi non paucos fecit labores: nunc tamen, laus Deo, convaluit. Nonnunquam tamen etsi materia per se frigida fuerit, nisi ab initio cura, atque diligentia adhibeatur, tamdem & tumor, & inflammatio, aliaq; symptomata calida oriuntur. Doloris enim vi humores ex corpore ad partem affectam, quasi cucurbitulâ trahuntur.

Observat.

Congestionis caussa.

Per congestionem verò fiunt hujusmodi affectus, aut propter errorem facultatis alteratricis: quando scilicet membrum suæ debilitatis caussa nutrimentum dirigere non potest, tunc enim id corrumpitur, & paulatim generatur abscessus: Aut propter expultricis imbecillitatem, ita ut in ipso membro superfluitates retineantur atq; corrumpantur. Ad hanc itaque caussam refero affectum istius Coloniensis, cujus mentionem feci. Huc quoq; referri poterit istius viri, cujus tu meministi affectus, Blutstropffen/ (si ita appellare licet) dictus. Materia enim, quæ aliunde defluit, cum aliquid plane præternaturale sit, si nervosas partes petat, veluti sunt juncturæ, tendines membranæ musculorum, dolores maximos excitat. Nutrimentum verò proprium, etiamsi propter supra dictas caussas corrumpatur: tales tamen dolores non infert; Habet enim adhuc cum parte familiaritatem, atque sympathiam quandam. Paulatim tamen in unum congeritur, & in spacium aliquod ad juncturam defluit, ita ut quamplurimum temporis progressu tunica quadam obducatur, in qua postea non modò humores, verùm etiam corpora solida, unguibus, pilis, ossibus; Et lapidibus similia inveniuntur, teste Galeno Meth. Med. lib. 14. Et superiori anno Bernensem matronam, quæ ex hujusmodi abscessu per annos quatuor ad carpum dextrum laboraverat, curandam habui: in quo abscessu materiam larido non absimilem, membrana inclusam inveni, quæ aëri per dimidiam horam exposita, in lapides induruit.

Observat. de abscessu ad carpũ.

Thermarum piperinarum facultas.

Cæterum cum thermæ Piperinæ, præter infinitas propemodum, quas habent facultates, etiã juncturis, & nervis malè affectis mirificè prosint, facilè fieri potuit, ut earum usu corroborato calore nativo, & vi facultatis expultricis juncturæ, materia postea, quæ sub rotula per annos aliquot detenta fuerat, motumque impedierat, partim in halitum resoluta, partim verò in pus conversa, natura, & vi facultatis expultricis ad cutem expulsa sit.

Ad 2. quæstionem responsio. Articulorum morbi curatu difficiles.

Ad secundam quam proponis quæstionem, quæ est, *An Arthriticus morbus in juvene viginti annorum ætatis sit sanabilis*, & quibus remediis? nihil certi respondere possum. Cum enim morbi omnes articulorum, sive ulcera, sive vulnera fuerint, sint difficiles curatu: morbus tamen, quẽ practici (spretis omnibus aliis) propter ipsius violentiam, & pertinaciam tantummodo Arthriticum vocant, omnium est curatu difficilimus: præcipuè si hæreditario jure, uti frequenter accidere solet, supervenerit: subest enim virulenta quædam materia, & caussa hominis ingenio nondum satis cognita. Quia tamen suas quoque habet causas manifestas & cognitas, hæ inprimis mihi essent inquirendæ, constitutio item, & natura ægri consideranda, antequam aliquid certe de morbi eventu, atque an sanabilis sit nec ne? prædicere possem. Veruntamen in hac ætate non omninò insanabilem esse existimo, dummodò æger obtemperare velit, neque nodi in articulis comparuerint. Remedia autem cum secundum caussas, accidentia, & constitutionem ægri mutentur, & adhibeantur, ea in absentia ægri recensere atq; præscribere mihi impossibile est.

Ad 3. quæstionem responsio. Quibus balneis cutis, capitisque furfures curentur.

Nunc ad tertiam quæstionem, nimirum, *quibus balneis artificialibus furfures cutis & inprimis capitis possint detergi, atq; curari*, pervenio. Hic verò inprimis considerare convenit, hujusmodi furfures ex vaporibus corruptis, qui ex phlegmate salso, aut sanguine corrupto, cholera, aut melancholia adusta elevantur, originem trahere, ac maximam siccitatem cutis arguere. Hinc necesse est, ut balnea ista partim ex emollientibus & humectantibus, partim etiam ex abstergentibus & exsiccantibus præparentur. Humectatione enim propter siccitatem maximam cutis; exsiccatione verò propter superfluos humores, qui sub cute retinentur, opus est. Rectè igitur balneum, ex foliis & radicibus malvæ, betæ, scabiosæ, fumariæ, semine fœnigræci, radicibus Lapatii acuti, scrophulariæ, ellebori nigri, bryoniæ, sulphure, nitro, sale marino, tartaro, furfuribus, staphiagria præscribi potest. Hæc verò, aut pars eorum in lixivio, addito parum aceti, coqui convenit. Post balneum, cute linteo abstersa, unguento enulato, aut oleo, sive liquore tartari (cujus successum sæpius expertus sum) inungatur. Sed quia iste affectus suas quoque habet caussas internas, atque ut antea dixi corruptionem, & adustionem humorum quoque arguat, haud sufficient topica. Præscribenda itaque erit ægro optima victus ratio; purgatio item humoris peccantis, phlebotomia & similia secundum exigentiam morbi: Sic enim non solum curabitur hic affectus; verùm etiam alia mala, quæ nonnunquam sequi solent, evitabuntur. Atq; hæc sunt, Vir amplissime, quæ ad quæstiones tuas respondere potui, quæ quamvis non ita polita atq; exquisita, quemadmodum decebat, sint, tamen ut ea æqui bonique consulere, & amicè interpretari velis, obnixè rogo.

Epist. 3.

Balneum artificiale ad furfures.

Nunc vicissim, nisi molestum tibi fuerit, dubium hoc, quod interdum me valdè conturbat, proponam. Quandoquidem qui hîc & in vicinia sæpissimè ad difficiles partus accersor, adeò, ut Fœtus mortuos manibus extrahere cogar, occurrit mihi superiori anno inter cætera matrona quædam honesta Murati, *Judica* nomine, & uxor M. Hans Schör/ illa per dies sex parturientium doloribus laboraverat, signaq; nonnulla, fœtum in ute-

Signa fœtus mortui in utero.

Epist. 4. in utero mortuum esse, aderant. Præcedente enim die cum rigore quodam matris fœtus moveri cessaverat, ita ut postea neque parturiens ipsa, neque obstetrices, & adstantes matronæ, motum ullum perceperint. Vertex quoque capitis hujus fœtus, cum paulatim in conspectum sese dedisset, sphacelatus conspectus erat: Fœtor quoq; aderat. Ex his & nonnullis aliis signis fœtum mortuum esse conclusimus, sed malè: vivum enim tandem eum extraxi. Sed quia caput per dies aliquot propter angustiam genitalium (erat enim triginta annorum ætatis, constitutione corporis sicca, nec antea utero gestaverat,) graviter compressum, atque ex illa compressione, inflammatio atque corruptio sequuta fuerat, tertio post die è vita discessit. Mater verò convaluit brevi, & usq; nunc bona valetudine fruitur. Nunc quæstio est, nimirum cum signa nonnulla, fœtum in utero mortuum esse, adsint, & in vitæ periculo parturiens versetur, ego si manum adhibuero, & instrumentis, vel quocunq; modo fœtum, sine periculo tamen matris extrahere, & parturientium divino auxilio liberare conatus fuero, si forsan fœtum adhuc vivum in utero existentem in operatione læderem, an id salva conscientia, & absque damno salutis meæ fieri possit, nec ne? De hac dubia quæstione quid sentias, mihi mentem tuam aperire non graveris. Mitto momentum de balsamo meo, utere eo, quemadmodum significavi coràm. Utere quoque vino medicato, quod superiori anno præscripsi, & per intervalla hepatis regionem oleo meo deoppilativo, quod per *Dn. Vrstisium* ad te misi, inunge. Ex his Deo volente non exiguum fructum percipies, dummodò corpus quoque per intervalla clementer expurgatum fuerit. Ego Deum Opt. Max. suppliciter oro, ut remediis benedicat, ut diu ad Dei gloriam, & ædificationem Ecclesiæ vivere possis. Vale vir maxime, & me, ut facis, ama. Paterniaci Aventicorum 6. Decembris 1616.

EPISTOLA IV.

AMANDUS POLANUS à Polansdorff,

Guilhelmo Fabricio Hildano,
S. P. D.

Binas tuas literas accepi, præstantissime Dn. Fabrici, *amice plurimum mihi honorande, in quarũ prioribus respondes ad mea interrogata, & simul quæstionẽ mihi proponis decidendã. Quod illum attinet, cui Chirurgus quidã dicebat, sanguinis guttam in genu decidisse, interea ex hac vita vocatus est, postquam ossa pedis & tibiarum carie corupta fuissent, & ipse miserè cruciatibus gravissimis excarnificatus, optimi patris, mihiq; charissimi bonus filius. Sæpe optavi tuum consilium ut adhiberetur: nam indocti isti Chirurgi, quales sunt nonnulli, quantũ ægrotantibus noceant, experientia testatur. Quæstionis mihi propositæ decisio facilis est. Quæ ratio est Medici periti, purgans medicamentum exhibentis, vel sectionẽ venæ suadentis, eadẽ est Chirurgi circumspecti, opera artis sua exercentis. Iam antè sæpè usu venit, ut Medicus peritus purgans remedium præbeat, aut sectionem venæ consulat ægrotanti, qui post usum sectionis venæ, aut medicinæ, pejus habet, & moritur: Cujus mortis causa nequaquam est Medicus, qui regulas artis sequens, sanare voluit ægrotantem, non necare. Idem etiam statuendum de Chirurgo fœtum ex utero materno extrahente cum dexteritate, & circumspectione debita, qualis quidem in artificem cadere potest, si vel in ipsa extractione fœtus moriatur, mortis culpam ipsi non posse, nec debere imputari; quum & matri, & fœtui succurrere voluerit, non autem perniciem adferre. Modus & finis actionum variant, de iis judica. Actio peracta modo legitimo, & fine bono, conscientia bona peracta est, etiamsi eventus optatus non responderit. Non est igitur, quod conscientia tua scrupulum injiciat, si operationi tuæ Chirurgicæ exitus felix non consensit. Operatio ex præscripto artis peragitur à Medico & Chirurgo: eventus seu exitus in manu Dei, omnia pro sanctâ atq; justâ voluntate sua ordinantis, & dirigentis, positus est.*

Epist. 4. & 5. Medicus secundum rationem agens etiamsi eventus optatus non respondeat, culpandus non est.

Quid diceres de Consiliariis, seu Magistratibus politicis, qui in causa justissima suadent, vel suscipiunt bellum, quod justam causam habentibus sæpe est funestum, & luctuosum? Nonne Israelitæ, qui bellum inferebant Benjamitis, bonam habebant causam, & Dei jussu bellum inferebant? & tamen uno die ex Israelitis interierunt viginti duo millia virorum, altero die octodecim millia. Num igitur illi conscientiam læserunt, qui bellum consuluerunt? nequaquã. Iam bone Deus, quam longe distat mors infantis unius à tot millium cæde? Stat igitur fixum firmumq;, Chirurgum rectè operantem, bonam conscientiam servare, etiamsi exitus non responderit ex voto.

Ad posteriores literas paucis respondeo, quia M. Urstisius, *quid à me dictum, vel factum sit, quod ad tractatum de combustionibus, & lacrymas in obitum* Dn. Utenhovii *spectat, exponet. Epistolium carminibus seu Lachrymis illis adjunxi, quo institutum tuum probo. De titulo sententiam meam dixi, relicta tamen ea in re libertate* D. Zuingero *statuendi quicquid videretur ipsi. In præfatione quod mutarem, non vidi: rectè illa habet, meo judicio. Valdè opto, ut ex voluntate Dei convenire possimus, ut tecũ tanquam cum artifice de hernia agam. Vale prosperrimè cum conjuge tua lectissima, & feliciter age. Basileæ die 26. Febr. Anno* Da nobIs paCeM IehoVa.

EPISTOLA V.

IDEM AD EUNDEM.

Mi amicissime Dn. Fabrici, *à Francofurtensi itinere me avocarunt partim occupationes officii mei, partim pestis, quæ Heidelbergæ, VVormaciæ, Moguntiæ, Francofurti, in Hassia, & vicinis Comitatibus grassari dicitur, unà cum dysenteria. Interea nihilominus negotium illud, tibi cognitũ, curæ fuit mihi, & erit: ubi aliquid certi habuero, per hominem certũ tecũ communicabo. Ne epistola hæc sit vacua, adscribere placuit electuariũ cydoniatũ laxativũ mirè gratum, & tutum, quo ipse usus sum aliquoties. E tribus unciis scammonii extrahitur tinctura cum optimo spiritu vini, tamdiu reiterando laborem, quousq; nullo novus spiritus affusus tingatur: tinctus Spiritus mistus servetur. Postea ad libras tres pharmacopolarũ cydoniati (id est, cydoniorũ, & sacchari debitè*

Electuarium cydoniatum laxativum.

Epiſt. 6. & 7.

bitè miſtorum & coctorum,) cum jam incipit inſpiſſeſcere, affunditur paulatim ſpiritus vini tinctus, movendo & agitando ſpatula, donec omnis affuſus ſit ſpiritus, qui inter movendum & ſupra ignem evaneſcit, remanente vi purgante ſcammonii. Vltimo aliquid aquæ cinnamomi optimi affunditur, & parum rurſus decoquitur: tandem in ſcatulas effunditur. Electuarium fit pellucidum, & valde gratum guſtu, & ſuaviter purgans. Doſis à drachmis tribus ad 6. pro ratione perſonæ, & ægrotantis viriũ.

Virum præſtantiſſimum Dn. Jacobum Gutlinum, *qui cum Generoſis duobus Genevam tendit, commendatum tibi eſſe cupio, & conjugem tuam, fœminam honeſtiſſimam, &* M. Urſtiſium *plurima ſalute impertior. Vale feliciter & ſalve. Baſileæ die 18. Septembris 1607.*

EPISTOLA VI.

ANTONIUS FAYUS,
Ornatiſſimo & clariſſimo viro
DN. GUILHELMO FABRICIO HILDANO ſuo. S. P. D.

De graviſſimo vulnere capitis, membranarumq; & cerebri læſione. Ex hac epiſtola epigramma, quod legitur Obſ. 13 cent. 1. & Obſerv. 2 Centur. 2. corrigendum. Vulnus cerebri.

Clariſſime vir, Domine & amice chariſſime, pro novo munere, quod mihi tuo nomine exhibuit Dn. M. Urſtiſius *gratias ago maximas, nova eſt ad tua erga me merita acceſſio. Perge porro de hominum genere bene mereri, & à Deo fauſta omnia expecta. In epigrammate, quod nuper de milite vulnerato ad te miſi, ſi fortè illud es editurus, muta* (pars quoque cæſa fuit) *pro eo quod eſt* : parſque reciſa fuit, *ne quis putet, amputatam portionem cerebri, ſiquidem vulneratus fuit cæſim, cranio, utraque menynge & ipſa cerebri ſubſtantia tacta, ad profunditatem ſpiſſitudinis Thaleri, longitudo autẽ vulneris in ipſa cerebri ſubſtantia erat æqualis extremæ articulationi minimi digiti, cùm vulnus totum æquaret digitum medium longitudine, occupans frontis partem cameratam. Vale vir optime & peritiſſime. Te tuosq; omnes Deo commendo. Genevæ* No. *Iunii 1607.*

EPISTOLA VII.

Clariſſimo atque excellentiſſimo Viro
DN. D. ARNOLDO MANLIO, Medicinæ Profeſſori in Academia Colonienſi Primario, amico ac Promotori ſuo æternum colendo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

INter omnes, quos in diverſis locis, diverſiſque temporibus, habui Præceptores, Vir ampliſſime, Domine, amice ac Mœcenas in perpetuum honorande, tu revera unus ex fideliſſimis, mihique ſemper chariſſimis extitiſti, ut qui non ſolum in prælectionibus tuis doctiſſimis, verùm etjam in privatis colloquiis ſuaviſſimis atque humaniſſimis me erudire nunquam ſis gravatus. Quapropter quantum tibi debeo, apud me quidem ſentio, quomodo verò tantam in me exhibitam humanitatem compenſare poſſim, nondum video. Amore quidem & reverentia, quoad

Epiſt. 7. & 8.

vixero, quantum quidem Deus Opt. Max. dederit virium, te proſequi conabor, utinam beneficiis officiiſque ſimul id præſtare poſſem. Ubicunque tamen tibi inſervire potero, nunquam deero officio meo. Prælectiones tuas undiquaque doctiſſimas in Hippocratis aphoriſmos, ſperabam aliquando in lucem prodituras, maximoque cum deſiderio ipſas hactenus expectavi, ac etiamnum expecto. Nec dubito, eas non ſolum pergratas, verum etiam longè utiliſſimas Æſculapiadeæ fore familiæ: cui hac in parte ut aliquando gratificari velis, ſummoperè rogo, atque efflagito. Ego commentaria nonnulla ex prælectionibus iſtis exceperam, ſed in peregrinationibus meis, proh dolor, mihi neſcio quomodo diſtracta, atque deperdita fuere. Porrò mitto ad te primam Centuriam obſervationum Chirurgicarum, unà cum tractatu de combuſtionibus, & dyſenteria, vehementer rogans, ut omnia æqui bonique facere velis. Nunc ſecundam Centuriam præ manibus habeo, quæ ſi Deus vitam extenderit, & alia negotia permiſerint, poſthac quoque prodibit. Vale vir ampliſſime. Raptim Paterniaci Aventicorum 12. Junii 1608.

EPISTOLA VIII.

Clariſſimo viro, Medico & Chymico celeberrimo,
DN. D. BERNHARDO G. PENOTO à Portu S. Mariæ *Aquitano*,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

MAturiùs ad te miſiſſem, vir clariſſime, tractatum meum de Dyſenteria: ſed ad quid, noctuas Athenas ferre? interim tamen quia eum videre expetis, en ad te mitto exemplar, quod ut æqui bonique conſulas, etiam atque etiam rogo. Cum *Caſtellano Maſſeto* Hydropico veſtro, vereor rem deploratam eſſe, ac paracenteſin ei parum prodeſſe, quandoquidem ſenex eſt, & debilis, & vix alimentis uti poteſt. Sunt & partes nobiles, inprimis verò hepar & lien, ex intemperata victus ratione, multiſque doloribus Arthriticis, quos paſſus eſt, labefactatæ, tumefactæ, & induratæ. Et quamvis totum abdomen adeò in tumorem elevatum & extenſum ſit, ut prædicta membra palpitari non poſſint: attamen ea indurata & tumefacta eſſe, indicat color obſcurus & flavus faciei & oculorum, reſpirandi difficultas, tuſſicula ſicca, paucitas urinæ, tumor œdematoſus crurum &c. In tumore abdominis aliquid particulare obſervavi, quod hepatis & lienis tumorem indicat: nimirum ventrem ab umbilico deorſum multo depreſſiorem eſſe ſuperiore; ſunt enim regiones hepatis, ventriculi & lienis, à xiphoide & poſtremis coſtarum verarum, uſque ad umbilicum valdè elevatæ, & tumefactæ: At tumorem illum ex duritie & inflatione hepatis & lienis fieri, certiſſimum eſt; quandoquidem aqua ſemper deorſum tendit, & imum ventris præcipuè extendit.

De hydropico quodam.

Signa tumoris hepatis & lienis.

Epist. 9. tendit. Adest igitur manifesta & insignis intemperies, durities, & obstructio viscerum quæ morbum hunc in senibus præcipuè incurabilem reddunt. Quantum ad paracentesin, non est illa vera curatio, tollitur enim tantummodò caussa conjuncta, nempe aqua, quæ & facilimè regeneratur, nisi prius ablata fuerit caussa antecedens, seu efficiens, nimirum durities & intemperies viscerum: sed existimo, illam tantam esse, ut vix tolli possit. At quomodo tolleretur, quandoquidem adeò aversatur medicamenta, ut ne syrupum quidem rosaceum, mannam, & rhabarbarum sumere posit. An posit aqua illa destillata, quam præscripsimus, ex radicibus, herbis, floribus, &c. aperientibus, & corroborantibus, uti, brevi videbis, & nobis successum indicabis. Si utitur aqua illa, & reliquis medicamentis externis, atque optima victus ratione, tum post aliquot dies poterimus facere paracentesin, & paulatim extrahere aquam, sin minus, profectò laterem lavabimus: quantum enim hodie extrahemus, cras regenerabitur. Ego absente ægro loquor, tu præsens omnia multo diligentius annotare potes. De successu præscriptorum medicamentorum fac nos certiores: ut quid posthac faciendum sit, maturè deliberemus. Vale vir clarissime, & te amantem ama. Paterniaci 18. Augusti 1603.

De Paracentesi.

EPISTOLA IX.

BERNHARDUS G. PENOTUS à Portu S. Mariæ Aquitanus, *Medicinæ Doct.*

Guilhelmo Fabricio Hildano S. P. D.

T*Vas, simul & literas clarissimi viri Dn. D.* Jacobi Zuingeri *accepi, charissime mi Dn.* Fabrici, *responsum ad literas D. D.* Zuingeri *ad te mitto, fac quæso, ut ad ipsum perveniat. Caeterùm officium meum hic resignavi, & domum mihi Genevæ conduxi. Si maturius literas tuas accepissem, prolixius respondissem. Interim tamen quantum ad plantam, quam tu cum* Euchisio *saniculam fœminam appellas, paucis dicam quid sentiam. Est illa verus Elleborus* Hippocratis, *Epipactis Dioscoridis, & Elleborine* Matthioli. *E radicibus ipsius purificatis, & spatio 24. horarum aqua maceratis, postea per alembicum vitreum in cineribus destillatis aqua extrahitur, cum supernatante oleo croceo, suavissimo odore prædito, aqua similiter suavissimum habet odorem, nec facilè corrumpitur. Mitto ad te parum hujus aquæ: illa etiamsi ante annos quinq; destillata, ampulla quinetiam haud diligenter obturata fuerit, odorem tamen, simul & gustum retinuit. De ea, ut periculum facerem, nunquam sese occasio obtulit. Extractum quoque ex radicibus feci, sed nunquam exhibui: interim tamen ipsum melancholicis prodesse, ex odore colligitur. Fœtor olei cornu cervi per retortam extracti aufertur, si oleum Colchotar vitrioli rectificatum fuerit, reiterando laborem, donec nullus amplius percipiatur fœtor. Aqua cornu cervi odorem non habet gravem, ac insigne est anodynum. Tibi ad quid ex usu sit, nescio, nisi fortè in podagra ex caussa frigida: sed de his aliàs plura. Vale raptim Ebroduni 5. Junii 1608.*

Sanicula fœmina Fuchsii verus helleborus Hippocratis, Aqua & oleum saniculæ.

Fœtor olei de cornu cervi, quomodo tollendus.

EPISTOLA X.

Epist. 10. & 11.

CAROLUS UTENHOVIUS, Ornatissimo Viro, & ἰατροχειρεργῶν τῶν ἐν τῇ τῶν ὑβίων ἀποικίᾳ solertissimo, Amico neutiquam plebejo,

Guilhelmo Fabricio Hildano,

S. P. D.

V*iolentius nullum esse tormenti genus,*
Quàm quod vias obturat urinæ, scias,
Hac nocte me expertum fuisse FABRICI,
Crebroq; opem implorasse in illo me tuam, at
Frustra: Proinde licet Alexipharmacum
BOTTERUS, atq; MANLIUS præsens, mihi
Persæpe detulerint, tamen quia plurimi
Te facio, amoq; plurimùm, mi FABRICI,
Tuo idq; merito (quippe qui FLODROPIAM, &
Filiolam adoptivam ANNAM ab Orci faucibus,
KAROLIQUE familiam UTENHOVI integram, hac
Eruere non gravatus æstate es, DEO
Iuvante:) Te unum, Te inquam ego instar omnium
In urbe Medicorum, atq; Chirurgorum ego
Deinceps volo esse, atque unicum. Proinde Te accelerare gressum huc jubeo, chare FABRICI, &
Valere MARIA Colinetea cum tui
Consorte thalami, dulcibusq; liberis.

Coloniæ 1599. 8. Septembris, Stilo novato.

ΣΑΡΔ ΟΛΟΣ ΩΝ ΟΥ ΔΕΝ ΤΑΥΡΟΥ ΑΝΕΥ ΟΒΙΟΣ.

EPISTOLA XI.

Viro amplissimo, clarissimoque

DN. D. CASPARO BAUHINO, Anatomico & Botanico longè celeberrimo, Basiliensi Archiatro meritissimo, ejusdemque Academiæ Medicinæ Professori primario, & Illustr. Wirtembergici Ducis Medico felicissimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

QUæ de fungis, quos miseram, communicasti, Vir amplissime, pergrata mihi fuere. Trissaginis sive chamædrys plantam exsiccatā, & chartæ agglutinatam, ad te mitto. *Dn. D. Georgius Ienischius* piæ memoriæ illam alteram Botrydem esse statuebat. Ego cùm propter rationes, quas in literis ad *Dn. Ienischium* datis, & quarum apographum nuperrimè ad te misi, recensui, tum & propter singulares virtutes, quas cum scordio communes obtinere, sæpissime usu atque experientia expertus sum, scordii potius illam speciem appellandam esse censeo. Tua verò quæ hac de re sit sententia, scire vehementer aveo. De Euphorbio quoque judicium tuum expecto. De lapide Bezoardico quæcunque singularia observavi, doctissimo *Dn. D. Michaeli Döringio* Convictori meo amantissimo, communicavi: qui quia hac de re atque materia & doctè, & prolixè ad te scribit, nihil repetam hic. Lapides, quos habeo, parvi sunt, sed tamen boni, uti ego non raro expertus sum. Ante annos aliquot inter manus *Dn. Maboeti*, tum in Gymnasio Lausannensi Hebraicæ

De Trissagine sive Chamædri.

 linguæ

Epist. 11. & 12.

linguæ Professoris, lapidem, quem ipse Bezoardicum fuisse affirmabat, vidi, qui magnitudinem ovi gallinacei adæquabat. Sed in istis magnis potius fucum & dolum, quam in parvis reperiri, quidam Pharmacopola Coloniensis, amicus meus singularis, aliquando monuit: Quod & ego verum esse expertus sum. Prima data occasione ad illum scribam Pharmacopæum, & petam, ut si quid singulare circa hosce lapides observaverit, nobis communicare non gravetur. Singulis enim annis ipsos in copia in Belgio sibi comparat, atq; hinc inde distribuit. Vale Vir amplissime, & Æsculapiadeæ familiæ lumen æternum cum tuis omnibus, quos tecum ego, & uxor mea demissè salutamus. Raptim Paterniaci Avent. 9. Februarii 1608.

EPISTOLA XII.

Virtute, doctrina, eruditione præstantissimo Viro

DN. CASPARO DORNAVIO, Philosophiæ & Medicinæ Doctori, Amico suo perpetuò honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

NOn possum satis exosculari, Vir clarissime, ingentem illam in me tuam benevolentiam & liberalem animi tui significationem, quam antequam nos coràm vidimus, plenissimè mihi exhibuisti, dum observationes meas Chirurgicas carmine eleganti honorare dignatus es. Utinam tales essent, ut tanti viri encomio dignæ censeri possint. Interim tales, quales sunt, mitto ad Te exemplar unum, cui addere libuit tractatum de dysenteria. Tu Vir humanissime, pro tua humanitate omnia excipe, & æqui bonique consule. Dol o, quot tot, tamque absurdis mendis, propter incuriam Typographi scateant observationes: non enim manuscriptum exemplar correctius da i poterat. Cæterùm post tuum à nobis discessum Chirurgica nonnulla rara mihi occurrerunt: inprimis verò in quatuor puerperiis difficilimis adhibitus fui. Primò Lausannæ 7. Septembris: sed partu ientem in mortis agone inveni, atque in illa ipsa hora, in qua ad ipsam accessi, è vita discessit. Post mortem aperto ventre, præsente clarissimo viro Dn. D. *Rheterio*, fœtus semiputridus, uterus verò dilaceratus conspectus est. Secundò Murati 10. Septembris, ubi ex parturiente fœtum semimortuum, præsente reverendo Dn. *Iohanne de l'Ozea*, ejus loci verbi divini ministro extraxi. Fœtus post dies aliquot obiit, mater verò pristinæ sanitati restituta fuit. Tertiò in eodem Muratensi agro 27. Septembris, præsente nobili viro Dn. *Nicolao* à Wattenville, quem honoris, & erga ipsius Manes observantiæ caussa hic nomino, fœtum semiputridum extraxi, puerpera similiter convaluit. In hac præterea civitate habemus matronam honestam, quæ per tres integros menses fœtum mortuum in utero gestavit. Ego quidem in consilium adhibitus fui, sed uxor mea 20. Octobris fœtum extraxit. Matrona illa nunc, laus Deo, bellè se habet. His vale vir clarissime & amicissime, & aliquando ad nos rescribe. Paterniaci Aventicorum 27. Novembris Anno 1605.

Partus difficilei.

EPISTOLA XIII.

CASPARUS DORNAVIUS, Medicinæ Doct.

Clarissimo, præstantissimoque

DN. GUILHELMO FABRICIO, Medico-Chirurgo peritissimo.

S. P. D.

CLarissime, & præstantissime mi Dn. Fabrici, amice colende; eadem ego memoria tenacitate summa tua in me humanitatis & amicitia mecum circumfero imaginem, atq; tu præsentis mei recordaris alloquii & voto nostro brevioris conversationis. Quis enim tam ferrei foret pectoris, tam caperatæ frontis, qui non te redamet, sic amantem? non magnificaret generi humano & Asclepiadeæ familiæ tam fructuosè commodantem? Quod verò honorario me tuo, insigni illo, & multis nominibus exoptabili, adficere dignatus es, fecisti, ut animo meo anxium negotium facessam, quibus modis hoc beneficii gravida aliqua gratia rependere possim. At non possum pari Talione. Hoc spondeo tibi lubens, hoc voveo volens, animo me interim gratum futurum, donec & hic reipsa in aliquod gratitudinis monumentum sese exerat, quod tibi tam certè persuadeas velim, quam me tibi communis Aesculapii societate addictum. Observationes illæ tuæ de fœtuum extractione, ut lectu digna, ita scitu jucundæ. Macte mi Fabrici *hac tua dexteritate, Videris mihi hoc pacto brevi collecturus aliam observationum centuriam, & eam in humani generis, solatium, publici juris úsusq; facturus. Itane autem & uxor tua Chirurgicas jam administrat ἐγχειρήσεις? Bone Deus, quanti est virtus, scientia, peritia, quæ quiescere non potest, quin spe etiam, & modo insolentiori vim suam diffundat, non secus atq; Sol supra horizontem nostrũ elevatus, non potest non hoc universum naturæ theatrum illustrare. Expectas tu fortassis, ut tuas observationes meis compensem? Falleris totus, si hanc concepisti opinionem: siquidem nondum tantoperè messis mea, ut dicitur, in herba est. Laborem equidem tibi, si placet, objiciam lubens, & temporis inferã dispendium: quod tu tamen pro initi nostri amoris, amicitiæq; sacro, non tanti æstimabis. Dicã quid velim. Adolescens quidam floridæ temperaturæ, carnosa, bona, & commoda, ante octennium lapsu quodam dextrũ luxavit brachium: quod ab eo tempore atrophia & macie confici cœpit: adeò quidem, ut jam magis, magisq; cœteris membris ob corporis augmentum increscentibus, minuatur, decrescat, macrescat. Accedit, quod in intrinseca cubiti flexura tensio quædam percipiatur, ut in justã longitudinem ac rectitudinẽ brachiũ projicere nequeat: sed incurvatum ferè in modum falcatæ Lunæ, citra tamen doloris vim, gestare cogatur. De caussa non disputabo prolixius: Vnũ monebo: videri mihi à primo eluxati, postmodũq; repositi tempore, errorẽ in ipsa repositione cõmissum fuisse, & in ipso articulationis spatio, vel ex adfluxu humoris, vel alimenti, callosi quippiã succrevisse. Hoc ut cõjiciã, fecit, quod tota extrinseca cubiti articulatio, ejusq; processus protuberare plus videatur quàm*

Luxatio brachii ex lapsu.

quàm secundum naturam sese habere debeat: & inæqualitas quædam simul dictorum humeri & cubiti processuum, licet vel sub aspectum vel tactum corpus aliquod seu callus præter naturam non veniat. Visus est, ut audio, ante annum, imò ante complures annos remediis quibusdam, ex adipe humano, & nonnullis oleis: sed citra notabile quodpiam adjumentum. Nunc cum & malum vires assumat, & tempus accedat, quo vel pugillatui, vel aliis equestribus exercitiis nonnunquam vacare debeat, brachium verò decurtatum, & incurvatum non admittat, accuratiori cura opus est. Tu mi præstantissime Dn. Fabrici, *consule quæso in medium, quid tibi & doctrina & experientia cognitum, in hoc affectu salubri cum successu, aut saltem illius spe, adhibendum videatur. Dabo operam, ut hoc benevolentiæ genus aliis amicitiæ officiis & studiis promereri queam. Rogo itaque vehementer, expectationi meæ ne desis: & quamprimum fieri potest, sententiam tuum mihi rescribas. Fieri enim potest, ut primo Vere Musas nostras hinc in alias regiones transferamus. Vale vir clarissime, amice exoptatissime, & me ama. Heidelbergæ Eidibus Ianuarii. CIↃ IↃC VI.*

EPISTOLA XIV.

Ad eundem Virum Præstantissimum,

Dn. CASPARUM DORNAVIUM,

Med. Doct. cui

Guil. Fabricius Hildanus,

S.P.D.

OB solam inspectionem literarum tuarum, Vir virtute & doctrina verè præstantissime, & amicorum longè charissime, crede mihi, præ gaudio exilii; tum quia te rectè valere, & nostri memorem esse, nec mente à nobis alienari, etsi excelsissimi montes nos jam segregant: tum etiam quod velitationes nostras literarias gratas tibi fuisse, probè intelleximus. Perge quæso mi Dornavi in eadem amicitiæ constantia, nec sine eam vel temporis injuria, vel locorum intervallo evanescere. Ego vicissim quoad vixero, Deo dante, sincerè & religiosè eam erga te conservabo: idq; ubicunque, & quandocunq; sese obtulerit occasio reipsa pro virili declarabo. Porrò visum nonnullis ex amicis meis, memoriam celebrare Caroli illius Magni Utenhovii, p.m. quam Dn. Rheterio ad calcem præfationis observationum adjicere libuit, aliqui ad me miserunt Epitaphia, nonnulli verò promiserunt, quæ suo quoque tempore prodibunt. Quod si simile quid in memoriam hujus Viri tam pii, tam docti, & erga quosvis humanissimi, canere & ad me mittere libuerit, pergratum mihi feceris. Multum enim ipsi propter incomparabilem ipsius in me benevolentiam debui, ac etiam nunc ipsius familiæ debeo. Casus, quem proponis, gravis est, inveteratus, & vix curabilis: id quod ante annum in juvene satis expertus sum. Is dislocato cubito sinistro, in manus imperiti empirici incidit: qui juncturam nec satis benè reposuit, multo verò minus à dolore, & humorum affluxu vindicavit. Post menses aliquot ad me veniens, illius brachium decurtatum, incurvatumque valde, & juncturam propter concretam illam materiam circumcirca plane immobilem deprehendi: aderantque dolores & maximi, & continui. Ego divino favore, maximisque & longis laboribus, tum universalibus, tum topicis medicamentis dolores sedavi, affluxum humorum amovi, affluxos discussi, tantumque effeci, ut nunc, Laus Deo, majori ex parte brachium suum officium faciat, & rusticana negotia fere omnia peragere possit. In integrum verò propter callosam circumcirca juncturam concretam materiam restitui minime potuit. Hodie denuò, præsente Dn. Urstisio (qui te salutat plurimum,) puerum invisi, qui eodem plane affectu, ut ille, de quo scribis, laborat sed vix admoveho manum. Ex his intelligere licet, Vir amplissime, quid de eventu casus illius, quem mihi depingis, cogitare atque expectare liceat. Atrophia enim brachii hinc evenit, quod ex male repositis, atque extuberantibus ossibus, vel etjam propter concretam in intrinseca cubiti flexura materiam, venæ atque arteriæ comprimantur, ita ut alimentum & spiritus non facile permeare, nec ubique partes brachii irrorare possint. Atque atrophia illa utplurimum incurabilis censetur, nisi prius ossa in naturalem situm reposita fuerint: Id quod hic, quia morbus inveteratus est, frustra tentaretur. Suaderem tamen, ut prius purgato corpore, singulis horis matutinis, antequam lecto egrederetur, æger totum brachium, manum & nucham inungere curaret succo lumbricorum, cui admixtum sit parum olei amygdalarum dulcium. Atque ut deinde in maximis laboribus & exercitiis brachiorum sese exerceret: & nonnunquam gravissima pondera manu sublevare tentaret. Sic enim fiet, ut nervi extendantur, parsque affecta mediocriter incalescat, sanguinem, atque nutrimentum motu illo violento attrahat. Præparationem succi poteris petere ex tractatu meo Germanico de Gangræna & Sphacelo cap. 13. pag. 205. Deinde apponerem ceratũ Oesypi Philagrii. His si non penitus curatus affectus, maximum tamen inde juvamentum ipsum percepturum confido. Ego Deum optimum maximum suppliciter oro, ut iis benedicat, & te una cum generoso Barone (quem dimisse saluta,) totoque sodalitio vestro, quàm diutissimè incolumem conservare velit, quo peregrinationem vestram feliciter absolvere possitis. Vale Vir amplissime, & amicorum optime, meque amare perge. Paterniaci Aventicorum 27. Martii, 1606.

Dislocatio cubiti.

Atrophia ex vasorum compressione.

EPISTOLA XV.

Viro Clarissimo atque Doctissimo,

Dom. D. CASPARO HELBLINO,

in Illustri Academia Freiburgensi Brisgoviorum Medicinæ Professori celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

UT tandem fidem meam liberarem, clarissime atq; amantissime mi Dn. D. Helbline, en ad te mitto structurã oculi, quam ut hilari fronti excipere velis, obnixe rogo. In separatione ne quid disrumpatur, circumspecte procedendum est. Prima quæ occurrit membrana, adnata, sive conjunctiva est, deinde quod sequitur obtegumentum album, crassumve, pinguedinem re-

Structura oculi artificialis.

Epist. 15.

præsentat. Illud cum abstraxeris, musculi sex, quatuor recti, duo obliqui, simul & nervus motorius per omnes musculos dispersus & expansus, in conspectum veniunt. Sequuntur deinde membranæ, innominata nimirum, cornea & uvea, in medio separatæ ut essent, necesse fuit; alioquin quæ præterea in oculo continentur, minimè conspici potuissent. Superior autem pars uveæ, ubi perforata est, in superiori parte ipsius corneæ abscondita est, poteris illam facillimè acicula, aut acie scalpelli apprehendere, extrahere, iterumque pro arbitrio reponere, postea sequuntur retiformis, & membrana vitrea, per crassam autem portiunculam illam albam, humorem vitreum repræsento, in cujus centro humor crystallinus, simul & membrana arachnoidea resident. Quod si globulos istos crystallinos, quos promiseras, misisses, artificiosius forsan humorem istum crystallinum, cum sua tunica arachnoidea repræsentassem. Possum enim arachnoideam tunicam ita efformare, ut sit rotunda, undique clausa, & instar telæ araneæ contexta, quo humor crystallinus in medio collocatus conspici possit. Verum ut globus ex utraque parte foramen habeat, quo stylum ferreum excipere possit, necesse est. Omnino tamen, ut perforatus sit, non expedit, sic enim splendorem suum ex parte amitteret. Clarissimus Vir Dn. D. Mezius, communis noster amicus, quem ante dies aliquot Basilea veniens, in via offendi, significavit mihi, te globulos istos paratos habere: si ita est, mitte quæso illos per huncce famulum meum, aut alium fidelem nuncium: Quam primum enim ad Musæum meum reversus fuero, operam dabo, ut tunicam illam cum suo humore crystallino de novo exstruam & ad te mittam. Sed rescribe obsecro, an modũ illum adumbrandi tunicam illam, quem jam jam proposui, approbes, & quid præterea in structura illa oculi, præter humorem aqueum, quem nullo artificio adumbrare potui, desiderari possit. Hæc festinanter ad te, Vir clarissime, scribo: quapropter ut tumultuanti calamo ignoscere velis, plurimum rogo. Inclusum fasciculum literarum mitte quæso per tabellarium, ut vocant, ordinarium, ad Dn. de Bry, ille jam tertiam Centuriam Observationum mearum, & quædam alia sub prælo habet. Vale vir amicissime, & æternum vive cum tuis omnibus, quos tecum saluto. Saluta obsecro meo nomine amplissimum ac longè doctissimum Virum Dn. D. Mockium, clarissimos item, atque doctissimos Viros Dn. D. Faustium, & Dn. D. Mezium, uti quoque præstantissimum Virum Dn. Federerum, quos ut Deus Opt. Max. diu conservare velit, ex corde opto. Raptim Bingæ 17. Julii 1614.

EPISTOLA XVI.

JOH. CASPARUS HELBLINUS,
Med. Doct. experientissimo Viro,
Dn. Guilhelmo Fabricio Hildano,
S. P. D.

Respondetur præcedenti Epistolæ.

Oculum mira arte & industria elaboratum, quem antehac clarissimus Vir, amicus omni observantia colendus, promiserat, non sine maxima voluptate hodie à præsentium latore accepi, idque propterea, quod singularem tuam erga me benevolentiam & animi candorem intelligerem, tum quod symbolum ab Amico singulari ac raro, necessitudinis initæ perpetuum obtinerem, tum etiam quod ornamentum esset maximum eorum, quæ jam ab aliquo tempore non sine studio & labore perquisivi. Quare tibi, ut amicissimo Amico gratias ago & habeo maximas, meque hujus fore gratum & memorem, candidè polliceor. Utq; hujus initium videas, en globulos, quos pro humore crystallino reponere soles, transmitto: misissem citius, si occasionem ad te scribendi nactus fuissem: quod si hæc forma placuerit; me fide quoque mea liberatum existimabo: sin minus, curabo, ut ad nutum conficiantur: si Bingæ ad dies aliquot permanseris, adamantem convenienti instrumento exceptum procurabo. Quid verò de hac eleganti & laboriosa oculi structura, & de deficiente humore aqueo, qua ratione is etiam addendus, sentiam, alio tempore commodiore significabo. Hisce vale, atque ut cœpisti, me amare perge. Datum raptim Freiburgi 19. Julii 1614.

Epist. 16. & 17.

EPISTOLA XVII.

Viro Clarissimo, atque doctissimo

Dn. JOHANN. CASPARO HELBLINO,
in illustri Academia Freiburgensi Brisgoviorum Medicinæ Professori longè celeberrimo, Amico singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Responsio ad epistolam præcedentem.

Munusculum quod misi, tibi gratum fuisse, vir clarissime, & amice æternum honorande, vehementer gaudeo, & sincerè dico, majorem esse necessitudinem nostram, quam ut pro hoc officiolo tantoperè mihi gratias agere debuisses. Globulos crystallinos, quos misisti, accepi, & vicissim gratias, ut debeo, tibi ago imortales. Ex eis autem tres, qui omnium minimi, & ex utraque parte aliquo modo depressi, humorem crystallinum quam elegantissime repræsentant. Utinam reliqui essent similes, & exigua valde haberent foramina, quo illos absque colla annectere possem: tentabo tamen, an aliquo artificio illos potero adaptare, & membranæ arachnoideæ ita inserere, ut ex utraque parte conspici possint, & genuinum splendorem retineant. Id si ex voto successerit, mittam ad te, ut præcedentibus meis promisi, specimen, sin minus monebo, & ut alio modo elaborentur, à clarissimo viro contendam. Per dies ut arbitror, quatuor aut quinque hic mihi adhuc commorandum erit; Interim, si Adamantem procurare poteris, rem gratissimam mihi feceris: & libentissimè restituam, quicquid expenderis: & quidem cum usura. His vale vir clarissime & me tui amantissimum vicissim ama. Iterum meo nomine saluta amicos, quorum in præcedentibus meis ad te literis memini. Raptim Bingæ 28. Julii 1614.

EPI-

Epist. 18.

EPISTOLA XVII.

CLAUDIUS DEODATUS, Reverendissimi & illustrissimi Episcopi Basiliensis Medicus ordinarius,

Guilhelmo Fabricio Hildano S.P.D.

Dysenteria.

INsignem profectò, vir excellentissime, & apprime necessariam de dysenteria tam præservanda, quàm methodice persananda, suscepisti provinciam, cum sit affectus, qui quavis ferè anni tempestate, & senes, & juvenes, & utriusque sexus homines invadat, totasq; quandoq; regiones & provincias depopuletur, quamvis hoc ratum sit, quod ut sunt anni tempestates, sic & humorum, hunc affectum excitantiũ ideæ: Et ut humorũ sunt ideæ, ita & hujus affectus formæ. Inter alvina tamen symptomata, quæ humoris acerbitate & excretione laboriosa sunt, dysenteria ferè primatũ tenet: Cum enim omnis sanguinis profusio, sive sursum sive deorsum facta, tam ob ipsã fluxionem, quam profluvii caussam suspecta sit, fit, ut dysenteria ob sanguinis per alvum eruptionem terrifica sit: terrentur enim ægri viso sanguine; Quamvis subinde & Medicum & ægrum spe salutis solatur, præsertim si humoris morbifici copia salva nutritionis œconomia excitetur: vel si alvus excrementis figuratis, mollibus, modica bile perfusis & cibi ingesti copiæ respondentibus feratur, & debito tempore: vel cum est Critica & quæ Lienosis supervenit & senibus hæmorrhagiæ loco. Tales autem dysenteriæ fugaces, in quibus excrementa ad tempus saltem cruore tinguntur, dicuntur. Quod si excrementa humida sint, alba viridia, vitellina, meraca, multaq; bile tincta ferantur, sive sæpe & multum, vel sæpe & paucum & cum stridore excernantur, tales sanè dejectiones & symptomatica sunt, & partibus per quas feruntur, calamitatem inferunt, maximè si ab atra bile, quæ prænuncium habuit bilis vomitum, quæ tormina induxit, ortus sui caussam agnoscat: Talis enim dysenteria insanabilis carcinomatis ideam præ se fert, tum propter materiæ feritatem, tum propter ulceris malignitatem.

Dysenteria ægris terrifica.

Dysenteria fugaces quæ?

Dysenteria quid?

Quod si caussas examinemus, apparebit, Dysenteriam propriè usurpatam, non esse intestinorum difficultatem, cum sine hac sæpe fiat dysenteria, sed esse cruoris per intestina ad alvum manantis dejectionem, ad fluxus hæmorrhoidalis differentiam, qui ab alvo duntaxat emanat. Cruoris autẽ dysenterici dejectio ab intestinis & per intestina manans, vel è partibus superioribus, vel à toto corpore, vel intestinis exulceratis manat. Si feratur per intestina cruor, & loturam carnium recens mactatarum referat, hepatis resolutionem & imbecillitatem arguit. Inde fluxus ille hepaticus, qui non rarenter magno ægrotantium malo pro dysenterico habetur. Quod si & cruenta, & multa & naturæ virtute fiat dejectio, à Galeno lib. 4. de art. αἱματώδης dicitur, & talis quandoque ob ulcus malè sanatum, dysenteriam αἱματώδη excitat, quæ tamen lethalis non est, sed fugax sanguinis exclusio: & hac ratione fit, ut quandoque à cubiti ulcere alvus cruentis excrementis feratur, quia corpus est permeabile.

Fluxus hepatis.

Dysenteria αἱματώδης

Dysenteria verò propriè dicta ab intestinorum ulcere nascitur, cum scilicet intestina crassiora, vel superiora & tenuiora torminibus ab atra bile aliisve acribus, salsis, arsenicalibus, æronicis, vitriolatisque humoribus ulcerantur, pro humorum scilicet ideæ, quorum dominatu corpora tenentur: sed de his pauca ista sufficiant.

Dysenteria propriè dicta

Epist. 1.

In curatione quæsitum, An in dysenteria conveniat phlebotomia? *Sanè si cruoris ab intestino exulcerato manantis exclusio ægrum damnis augeat, à sanguinis detractione minimè abhorrerẽ: sic si patiens sit æstuosus, hepar bile accensum excandescat, dejiciendi finem non faciat, sit dejectio cruoris ab intestino manantis, & nec jactatio, nec incendium quiescat, quis non venæsectionem procurabit, ut perennitas à calore & intestini incendio dependens extinguatur, præsertim si virium robur adsit?*

De phlebotomia in dysenteria.

Quod si purgatione opus sit, nullum præstantius pharmacum rhabarbaro excogitari potest, eò quod & fluxionem sistat, partem roboret, ulcus sua adstrictione & moderata siccitate curet: Ast non prius, quàm pars ulcerata consolidationem perceperit, clysteribus, potionibus, medicamentis lenientibus, non autem ulcere aut inflammatione affecto hepate. Graviter enim mihi peccare videntur, qui sine doloris levatione, ulcere non mansuefacto, nec materia morbifica mitificata cathartica dysentericis exhibent; ulcus enim medendo ægrescit.

De purgatione in dysenteria.

Cathartica in dysenteria quando non exhibenda.

Quod si dysenteria epidemica fuerit, ea nulla ratione prius supprimi debet, superstite totius perennitate, sed exhauriri & confirmari debet, parte prius purgata. Porro cum initio dysenteriæ adstringentibus utendum non sit, eò quod dejectio, quæ ἀνάδρομον & non ἀναγωγὴν habet, pleuritidem, peripneumoniã faciat, & dysẽterias, aliaq; sæva symptomata inferat, meritò quæritur, An in hujus affectus curatione aquæ chalybeatæ usus admitti possit?

De usu aquæ chalybeatæ in dysenteria

Cum varia sint ferri differentiæ, & unum aliis præstet, pro interno Medico usu semper præstantius eligendum, quale est vel Persicum, Indicum, Chinesium aut Damascenum, idq; recens, nec sæpius in officina conflatoria ignibus exercitatum. Tale igitur sumitur ferrum, probè candefactum, & in vino, aqua, cerevisia tenui, lactis sero, aliove congruo liquore extinguitur, semel atq; iterum duntaxat: & huic extinctioni meliores Practici, ut & Mercatus *l. 2. de affectibus mulierum c. 18. vim tribuunt purgandi & repurgandi non levem. Nec injuria sanè. Cum enim apertis vi ignis, & reseratis ferri compaginibus, inexistens Halonitrũ, & Chalcanthi, seu atramenti quadam species cum sulphure quodam metallico, artis spagiricæ beneficio colligi poterit, quibus meritò laxandi, penetrandi, detergendi, & obstructiones reserandi facultas inest; fit ut fracta, vi ignis, ferri compage, vis illa prædictis liquoribus propter actuatum in iis Halonitrum & Chalcanthum communicetur. Facta enim vi ignis resolutione, liquores illi spiritibus nitrosis ac atramentosis, quorũ est penetrare, detergere, aperire, naturam ad excretionem stimulare, imprægnantur. Quod si ferrum vetustius, pluriesq; vim ignis expertum, & spiritibus illis nitrosis atque atramentosis fere exhaustum sæpius candefiat & extinguatur, poteris tunc procul dubio lientericis, cœliacis, dysentericis, cæterisque morbis resolutis conferre, cum vim inde sortiantur illi liquores exsiccandi, roborandi atq; adstringendi, eò quod ob frequentem, & sæpius repetitam exstinctionẽ, corpore duntaxat ferri substantia in liquorem transferatur, exhaustis pridem nitrosis & atramentosis spiritibus. Ergo cum in dysenteria animus fuerit, aquam fluxionibus sistendis ex chalybe præpara-*

Aqua chalybeata, quomodo præparanda.

Epist. 19.

parare, meritò secundum Mercatum *& alios prima exstinctionis aqua, utpote spiritibus nitrosis & purgantibus impragnata, abjicienda, reservata illa, in quibus sæpius ferrum nitrosis & spiritibus pridem exhaustum, fuit extinctum. Et hac sunt, quæ pro quæstione tua, Vir peritissime, Masonopoli mihi proposita, pro temporis brevitate, & occupationum frequentia, paucis respondere volui. Vale & tuum* Deodatum *amare perge. Data Bruntruti 6. Ianuarii 1616.*

EPISTOLA XIX.

Viro amplissimo, atque doctissimo

Dn. CLAUDIO DEODATO, Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Basiliensis Doctori Medico ordinario atque celeberrimo

Guilielmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

Responsum ad epistolam præcedentem de dysenteria.

Literæ tuæ vir amplissime, ac æternum mihi observande, mirificam mihi attulerunt voluptatem: non solum quia insignem tuam erga me benevolentiã testantur; verũ etiam quia integram ferè dysenteriam curandi methodum continent, & controversiam illam de usu aquæ chalybeatæ in dysenteria accurate explicant. Quòd autem addis ab initio, & antequam materia morbifica fuerit mitificata, catharctica minimè esse exhibenda, nondum sententiæ tuæ (nisi scammoneata, & quæ vehementer purgant, intelligere velis) subscribere possum, juxta illud divini *Hippocratis* dictum, *Morbi cum inchoant, si quid movendum videtur, move &c.* Circa initia enim morborum illorum, in quibus speratur ægrotus convaliturus, inquit *Galenus*, tentanda sunt majora remedia, nimirum venæsectio, & purgatio: quorum neutrum, addit idem *Galenus*, oportet morbo jam consistente adhibere: idque non immeritò. Ab initio enim morbi symptomata adhuc sunt levia, & virtus valida, progressu verò temporis omnia contra se habent. Deinde dolor, qui in dysentericis acerbissimus est, non potest sedari, nisi ablata ipsius caussa: at caussa doloris materia est acris, in intestinis collecta, quæ nisi maturè evacuata fuerit, ingravescit morbus, & virtus prosternitur. Id verò rhabarbaro fieri debere, tecum sentio: addo myrobalanos citrinas, quæ præter evacuandi facultatem partes quoque roborant & ulcus exsiccant: addo & Syrupum rosarum, violarum, & de cotoneis, ad leniendos dolores, & materiam morbificam mitigandam. Ab acrioribus verò catharcticis & scammoneatis, quia ulcus exasperant, & materiam ad locum affectum copiosè attrahunt, in dysentericis planè abstinendum esse arbitror, de quibus omnibus plura in tractatu meo de dysenteria.

Purgationes in dysenteria quare ab initio statim adhibendæ. Lib. 2. Aph. 26.

Catharctica acriora in dysenteria vitanda.

De aqua Chalybeata.

Accuratam tuam distinctionem in præparatione & exhibitione aquæ chalybeatæ, approbo quidem: quia tamen adstantes sæpissimè, sive id propter negligentiam, sive ignorantiam illorum acciderit, in exhibitione ordinem ac methodum Medici, non sine maximo periculo ægrotantis immutare solent, usum aquæ chalybeatæ in dysenteria, cum *Cratone* meritò improbandam esse existimo, præcipuè cum multa eaq; egregia approbataque remedia, quæ ipsius loco substitui possunt, nobis non desint. Hæc ad amplissimum virum non contradicendi, sed discendi, studio scribo.

Epist. 19.

Sententiam & opinionem tuam de aqua chalybeata libro meo de dysenteria inseruissem; sed manuscriptum exemplar jam Basileâ Francofurtum miseram, antequam tuas accepi: ut tamen posthac suum quoque locum in opusculis meis habeat epistola tua, operam dabo. Pro carmine doctissimo, quo librum meum de dysenteria decorasti, gratias immensas ago, & habeo, referrem libenter, si occasio aliqua sese offerret: Ne tamen inpræsentiarum omninò ingratus videar, en ad te mitto opuscula mea omnia Latina, præter tractatum de gangræna, & sphacelo, qui non amplius reperitur. Habeo illum præ manibus, & si Deo ita visum fuerit, aliquando iterum prodibit. Interim accipe tractatum illum Germanicè scriptum, observationibus & inventionibus novis auctum & illustratum. Mitto quoque carmen Gallicum, pium, ingeniosissimeque factum, quod nomine authoris hic excudendum curavi. Accipe quoque flores sulphuris nativos, quos promisi, quibus in morbis pectoralibus maximo cum fructu utor, quosque ego eis, qui arte fiunt, longè præferendos esse existimo. Cæterum cum Ensesheimio Masonopolim reversus essem, iterum ad illustrem virum *de Bolvveil*, &c. accersitus fui, ubi setaceum communi inter nos consensu præscriptum paulo post applicui: quapropter per dies octo apud ipsum persistendum mihi fuit. Interim circa reverendam Canonissam illam, quam potui, diligentiam adhibui. Instrumentum, cujus delineationem hic annexi, fabricare jussi, cujus beneficio tam commodè bibit, ut vix guttula per ulcus illud ex sinistra parte maxillæ effluat. Deus pro sua misericordia affatim benedicat remediis, quò tandem pristinam sanitatem, si non integrè, ex parte tamen recuperare posit. Vale vir amplissime humanissimeque; & *Fabricium*, qui tuus est, quod facis, amare perge. Raptim Bernæ 12. Januarii 1616.

Ad eundem Virum amplissimum,

DN. D. CLAUDIUM DEODATUM,

postscriptum.

Dum nuncium commodum, qui præcedentes literas ad te, Vir amplissime, perferret, expecto, iterum tuas 16. Jan. stylo novo datas accipio, in quibus ut negotium lib. Dn. D. Penoti de præparatione & usu medicamentorum chymicorum urgerem, suades. Tractavi hac de re cum Dom. Regio Basiliensi, quique librum illum jam prælo suo commisit, ita ut brevi lucem, ut spero, videre posit. De Pharmacopœia sua spagyrica nihil unquam ab ipso intellexi, etiamsi mihi à multis annis fuerit familiarissimus. Nunc quia ætatem decrepitam attigit, (nonagesimum enim septimum annum ætatis ingressus est.) & repuerascit, nec studiis amplius incumbere potest, nihil in posterum ab ipso expectandum esse arbitror. Hodiè literas à D.D. Craftio accepi, quibus Neocomum ad nobilem quendam accersor, cum ad ipsum pervenero, procurabo, ut radices, quas ab ipso exspectas, accipere possis. Iterum vale, & millies. Raptim Bernæ 17. Januarii, stylo veteri. Anno 1616.

EPISTOLA XX.

CLAUDIUS DEODATUS, Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Basiliensis Medicus Ordinarius.

Excellentissimo peritissimoq; Viro

D. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medico & Chirurgo Bernensi, Dn. & amico singulari,

EXcellentissime & charissime Dn. Fabrici, *literas tuas & amoris & doctrinæ plenissimas, unà cum observationibus Chirurgicis, tam Latino, quam Germanico idiomate in Republica Medica utilitatem evulgatis, accepi; gratias habeo maximas, æternumque habebo.*

Libenter admodum tuam, in propinandis in affectu dysenterico purgantibus opinionem, mea, ut opinaris, sententiæ è diametro contrariam intellexi: Verùm ut res ipsa paulò clarius elucescat, lubet exercendi ingenii gratia, hoc argumentum fusius explicare. Licet tã apud Hippocratem, *quam* Galenum, *dysenteriæ nomen non solùm ad intestini ulcus, sed etiam ad quamvis cruentam dejectionem per intestina factam, referri possit, ut paulò post ex caussarum enumeratione demonstrabo: Scripseram tamen, nisi mea me fallit memoria, in dysenteria propriè dicta, primigenia, ab effero humoris morbifici affluxu, intestinorum ulcus excitante nata, graviter illos peccare, qui sine doloris levatione, ulcere prius non mansuefacto, nec mitificatâ prius materiâ morbificâ, purgantia exhibent; tũ quia ulcus medendo egrescat, sicq; afflicto addatur afflictio, tum quia mitificata materia & pharmaco tentata, ea liquefaciat, quæ sui natura morbo resistunt, sicq; morbũ reddant crudeliorẽ; tum demum, quod attracti pharmaco ad locum affectũ humores, ulcus efficiant insanabile, &c. Tu contra ingeniosè admodum pro tua sententiæ confirmatione* Hippocratis *aphorismum 29. sect. 2. adducis, &* Galeni *interpretationem; qui tum aphorismus intelligendus venit, de prima morbi incursione, seu principio universalis teporis morbi, cũ adhuc cruda sunt omnia, & efferus humor ipsam intestinorũ substantiã nondum exedendo invasit, quo tempore (modò non reclamet* Hippocrates *aphoris. 22.) possunt leniter evacuantia præmitti. At rarò enter morborũ initiis vocãtur Medici, sed plerunq; humore morbifico*

In dysenteria interdum ab initio non purgandum.

sua

Epist. 20.

sua feritate intestina depascente, quod effluente sanguine innotescit, jam aut anastomosin, aut diapedesin, aut diaresin subesse, ubi magis urgenti ulceris scilicet mansuefactioni occurrendum. Nam licet ineunte morbo natura vis sit firma, ut doctè & sapienter scribis, plus tamen sapè valet materia morbifica vis effera, ad avocandum Medicum ab exhibitione purgantis medicamenti, quàm valeat & invitet natura robur ad ejusdem exhibitionem: Ideo ex Hippocrate *scribit* Seneca: *Nihil est periculosum magis, quàm immatura Medicina: &* Livius *Medicos plus quiete, quàm agendo & movendo proficere. Hinc Praceptor noster* Hippocrates *libro* περὶ παθῶν *talem proponit curationem: Si quem dysenteria vis occuparit, huic toto ventre dolor est atque tormentum, ac bilem, pituitam & sanguinem ipsis permixtum egerit: Huic pharmacum potui dato, quod pituitam sursum expurget: postea alvum lacte cocto (clysteribus scilicet malacticis) prolue, dolor si adsit, calidâ multâ partes foveto, &c. Ecce* Hippocrates *in dysenteria curatione vomitorium ad materia antecedentis per superiora evacuationem exhibet, quo minus exhibito pharmaco dejectorio, materiam morbificam per inferiora trahente, intestini ulcus, & inflammationem augeat. Idem & te, tacitè quidem in literis fateri videris, dum purgationis loco lenientia, dolorem mitigantia, & ulcus mansuefacientia prafers, syrupum scilicet rosatum, violatum, cotoneatum, myrobalanos, &c. qua non tã purgationem, quàm mitificationem & mansuefactionem, prout mea est sententia, respiciunt.*

Caussa dysenteria.

Sed ex causarum dysentericarum recensione, quarum nec una est ratio, nec modus unus; res adhuc clarior evadet. Caussas ego reperio varias, hepatis ἀτονίαν, εὐτονίαν, *vacuationem perioditam, & expulsionem symptomaticam: horum egestio vel fit sine intestini ulcere, cum scilicet primum fit; vel fit cum ulcere, quando scilicet tam illuc confluentia, quam illac effluentia excrementa abradendo & exasperando molesta sunt, sive ea sunt febrium tabificarum colliquamenta, aut febrium acutarum peripiomata: flava vel atrabilis, pituita salsa, & putris, sive dysenterica spleniticorum, &c. Iam verò in dysenteria ab hepatis* ἀτονίᾳ *excitata, cum egerendi ratio & facilis sit, & sine morsu & intestini tormine fiat; nec lenientibus, nec clysteribus anodynis factam consolationem requirit, nisi forsan temporis progressu tandem intestinis esset molesta, sed ibi utendum remediis hepar confortantibus, tam foris, quàm intra adhibitis, non autem purgantibus. Sic sin dysenteria ob hepatis* εὐτονίαν *sanguis per intestina fortiter, liberaliterque prorumpat, cum ea sit salutaris & periodica, atque ipsius natura, non morbi merito accidat, qualis est dysenteria vernalis epheborum, ob retentam narium hamorrhagiã, aut eorum, qui altero crure sunt mutili &c. in ejusmodi, inquam, dysenteria nulla quoq; tentanda evacuatio artificialis, cum natura lege contingat. Quod si dysenteria ab intestini ulcere contingat, propter concitatum rheuma, ut febrium tabificarum colliquamentum; aut criticam febrium acutarum excretionem, aut lienosorum expulsionem itidem criticam, si simplex, & critica sit excretio, & bonis agri rebus eat, nulla quoq; purgatione opus habebit. Sin verò putrilaginem connexam habeat exulceratio, non longa erit ejusmodi dysenteria, sed & post materia morbifica mitificationẽ demum purgatione opus erit, ad materia antecedentis ablationem. Si demum dysenteria non alterius morbi succedanea, sed primigenia, ulceris scilicet, consectaria fuerit, haud dubiè ea curari non poterit, nisi causa prius ablata, qua est ulcus. At ulcus, ut ulcus, non requirit purgationem (emota enim per purgationem humorum sentina, & ad locum affectum viam inflectens, magis ladit:) sed sui detersionem, mundificationem, impletionem, agglutinationemq; indicat, non alvi subductionem. Addo, quod omnis fluor sanguinis, sive per anastomosin, diaresin, aut per diapedesin contingat, nec lenientia, nec purgantia, sedantia, & condensantia medicamenta indicat.*

Epist. 21.

Ulcus purgationem requirit, quatenus ulcus.

Sed infers. syllogisticas ulceris indicationes Medicum nunquam assecuturum, nisi vacuatis prius humoribus acribus, salsis, ulcus ipsum propter perennem affluxum & generantibus, & foventibus, &c. Non inficior, in legitima & regia omnium ferè morborum internorum curatione tum lenientibus, praparantibus, tum etiam purgantibus, & maximè morborum initiis (febres si excipias, quarum materia morbifica praviam semper requirit mitificationem) opus esse, sed de ulcere dysenterico agimus, quod quatenus tale, proprie & per se non evacuationem, sed syneurosin, & syssarcosin requirit.

De rhabarbari usu in dysenteria.

Coronidis loco addiderim, etsi rhabarbarum in dysenteria curatione primatum habere videatur, tũ quod fluxiones sistat, tum quod partes affectas roboret, & ulcus sua adstrictione, & moderata siccitate sanet: attendere tamen debere Medicum, num prasente hepatis astu & excandescentia, ejus usus non sit suspectus, prasertim si, ut moris est, torreatur? tostione enim acrimoniam requirit, unde abradendo molestum esse potest. Unde cum in dysenteria purgate animus est, rhabarbarum in taleolos sectum, in aqua endivia infundo, cum adstringere, in pulverem redactum cum aqua cichorii, aut agrimonia propino, omissa tostione. Hoc in affectu magnifacio clysteres primum mollientes & epiceransticos, ut ulcus mansuescat, & humoris morbifici feritas infringatur: mox iis clysteribus utor, qui propriè ulceris syneurosin & syssarcosin respiciant.

De clysteribus.

Aqua masticina usus in dysenteria.

Aqua chalybeata usus, cum tibi ob caussas allatas sit suspectus, loco illius maximè convenit usus aqua mastichina, cum sit stomachica, vel pluvialis, tinctura rosarum impragnata; sic enim maximè adstringit, viscera confirmat & hepatis astum demulcet &c. Hac sunt, Vir prastantissime, qua non disputandi, non contradicendi, sed ingenii exercendi gratia, doctissimis tuis literis amicè & candidè respondere volui. Quid enim vetat, nocet ve, cum Amico amicè confabulari. Vale & tuum Deodatum amare, & literis recreare perge. Datum Bruntruti, stylo novo 16. Martii 1616.

EPISTOLA XXI.

Viro amplissimo, atq; doctissimo,

DN. CLAUDIO DEODATO,

Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario, atque celeberrimo.

Guilh. Fabricius Hildanus S. P. D.

DOctissimas, quas de dysenteria ad me dedisti literas, vir amplissime, fautor & amice æternùm

Epist. 21. & 22.

ternum honorande, accepi; Nec sine voluptate & fructu legi. Nonnulla enim, quæ ego in tractatu meo veluti extremis digitis attigi, tu fusius explicas, nec ullam inter nos hac de re video esse controversiam. Dolorem ab initio potius leniendum, quàm ulcus exasperandum esse, tecum sentio: ideo capite 7. & 9 pinguedinem castratorum, lumbricos terrestres, lac muliebre, vaccinum, amygdalarum dulcium, aliaque anodyna præscribo, interim materiam conjunctam & acrem, in intestinis collectam, rhabarbaro cum fructu evacuo. Rhabarbarum enim in substantia sumptum evacuat quidem, quæ in intestinis sunt humores: propter facultatem, tamen quam habet adstrictoriam, vias claudit, impeditque ne ex longinquis locis affluat materia peccans. Assationem rhabarbari tecum post *Rondeletium* improbo, præcipuè ab initio morbi, propter caussas, quas tu quoque adfers. Vomitum approbo cap. 8. prius tamen clystere, aut leni aliquo medicamento expurgato corpore: ne acris & maligna materia ad ventriculum trahatur, fastidiumque cibi, aliaque gravissima symptomata inducat, uti fusius in tractatu meo de dysenteria videbis. Illum nondum Francofurto accepi, nec ipsum ante proximum mercatum exspecto, alioquin ipsum nunc ad te misissem. Impressus quidem est, cum verò præfatio aliquandiu in via retenta fuisset, & serò Francofurtum pervenisset, Typographus tractatum Catalogo inseruit, exemplaria quin etiam imperfecta vendidit. Nunc tractatum Dn. D. *Penoti* de vera præparatione & usu medicamentorum Chymicorum ad te mitto, accipe quæso illum hilari fronte. Dolores circa setaceum, quod illustri Baronissæ applicui, non propterea, quòd absque igne adhibitum fuit, sed propter affluxum humorum acrium, accidunt. Idem & ego cum fonticulis, quos in brachiis, & crure dextro habeo, sæpissimè experior. Verùm inuncto loco dolenti oleo amygdalarum dulcium, nonnunquam & rosaceo, dolor cessat, & materia copiosius effluit. Dn. D. Crafftium radices, quas promiserat, jamdudum ad te misisse, non dubito. Ante menses enim duos, cum Neocomum ad ægrum vocatus fuissem, iterum ipsum monui. Herba, qua tu uteris in herniosis, estne pulmonaria illa tertia, quæ hoc tempore in opacis locis florescit, quamque habet Bauhinus in postrema editione Matthioli lib. 4. cap. 48. mihi pag. 733. Hæc propter occupationes festinanti calamo, cui ut ignoscere, & Fabricium tuum, ut facis, amare, velis, etiam atque etiam rogo. Vale Vir amplissime, & cum tuis omnibus felicissimè vive diu. Bernæ Helvetiorum 20 Aprilis 1616.

EPISTOLA XXII.

Idem CLAUDIUS DEODATUS, *&c.* *Guilhelmo Fabricio Hildano,* S. P. D.

De obitu & scriptis Libavii.

NOn citra animi mei mœrorem intellexi, duo illa præclara Chymiæ lumina, Andream Libavium, & Doctorem Mosanum, extincta esse, non sine Hermeticæ familiæ dispendio, modò tamen citra eorum & famæ jacturam. Nam etsi Libavius multa egregia & laude digna in Rempublicam Medicam suis monumentis & indefessis laboribus retulerit: cum tamen sibi circa Medicinam & Chymiam utrinque dijudicandam Dictaturam sumpserit, aliorumque tum Philosophorum, tum Medicorum & Chymicorum labores & conatus non arroserit duntaxat, sed & quibusdam severus nimium Criticus, aliis nimium Logicus, non paucis Sophista quoque visus sit, ut constat ex iis, quæ nuper contra Manes tam Guiberti Lottaringi, quam Crollii, Paracelsi, contra item Scheunemannum, Johannem Hartmannum, & Rosatæ Crucis occultos fratres, nescio quàm maturo consilio & judicio scripsit, etiam atque etiam verendum, ne cum vivens multis fuerit terribilis, mortui scripta terribiles multos expertura sint.

De Mosano.

Mosanum quidem nec scriptis, nec facie tenus novi unquam, auditione tamen accepi, eum in pervestigandis abditioris naturæ mysteriis, in reserandis Hermetici Lycæi arcanis, tam versatum, tamque industrium fuisse, ut non rarenter Dianam nudam Vulcani solertiâ viderit. Hic si supervixisset, haud dubiè facili negotio intricatum illum Gordonii nodum, de vero aquæ chalybeatæ usu in dysentericis enodasset. Si enim Chymicorum monumenta evolvas, audies, legesque illos omnia posse, nil ignorare.

Me quod concernit, pro singulari, quo te prosequor amore, libenter ea in medium proferam, quæ partim sedula auctorum lectione, partim quotidiano usu hac de re comperta habeo.

De aqua chalybeata, & an dysentericis conveniat.

De variis ferri chalybisve, & magisteriis, extinctionibusve, & solutionibus atque liquoribus poculentis, (ut nunc hujus metalli arte paratos pulveres, calces, crocos, extracta, essentias, tincturas, sales, crystallinos, olea, &c. silentio involvam,) non solùm Dogmatici, sed & Hermetici Medici multa comperta & comprobata habent, in iisq; elaborandis tam feliciter insudant, ut tam internis quã externis usibus idonea nanciscantur medicaměta, quib9 & hepaticis & hydropicis, cachecticis, lienosis, empyicis, cœliacis, lientericis, dysentericis, imò & melancholicis insigně suppeditant opě. Et mirum certè, quod Medici hodiè in omnium metallorum vilissimo Marte, in cujus solutionibus acria admodum mineralia continentur, tantas operas impendant, relicto Sole & Luna, è quorum solutionibus, quantumvis laboriosis, longè tamen nobiliora medicamenta elicere possent.

Quale ferrum adhibendum ad aquam chalybeatam.

Scripseram non ita pridem ad te, varias dari ferri differentias, & unum cæteris præstare, ideoque in interno usu semper præstantius esse sumendum, quale est id vel Persicum, vel Indicum, Chynesium, aut Damascenum, aut horum defectu chalybem ipsum, vel nativum ex propria vena, vel arte conflatum, ferri scilicet nucleum, purissimam, elaboratissimamque ejus partem. Idem autem ad internos usus recens sit oportet; non sæpius in officina conflatoria igne exercitatum: (quod enim diu multumque ignem, aliasque injurias patitur, id sublato recondito succo radicali, seipso siccius, & ad opus Medicum minus idoneum redditur.) Ejusmodi ergo sumitur ferrum, vel

Epist. 22.

vel laminatum, vel in bacillos redactum, vel etiam secundum Avicennam acuum Hispanicarum limaturæ, & ex iis probè candentibus, paucis vel pluribus extinctionibus in aqua, vino, tenui cerevisia, lactis sero, emulsionibus, aliisve liquoribus, tam simplicibus, quàm compositis, pro morbi exigentis necessitate, paratur magisterium Martis, vel etiam aqua, vinumque chalybeatum.

Si pluribus extinctionibus paretur, (quæ enim lebetibus, ollisve ferreis diuturna coctione parantur, cum perniciosæ ac virosæ ferè sint, non moror:) prima & secunda extinctione prius abjecta, ceu vi laxandi prædita in variis morborum generibus, præsertim ventriculi atonia, intestinorum hepatis, lienisq; imbecillitatibus, in omni demum & matricis, & ventris fluxuum genere, insigne habebis medicamentum, non tam adstrictione, quàm extersione, exsiccatione, & viscerum confirmatione juvans.

Hoc ipsum pulchre docent, qui harmonicam Microcosmi ad Megalocosmum analogiam pervestigant, & Martem Microcosmicum cum Marte metallico Megalocosmi, ceu partium illarum custode conferunt, inter quos Nicolaus Nanzelius cæteris ansam præripere videtur.

Aqua chalybeata purgans.

Quod si ex recenti chalybe nondum multos ignes experto, paucioribus extinctionibus paretur, vel serum lactis chalybeatum, vel aqua, cerevisia tenuis, vinum, aliusve liquor appropriatus, tunc teste Ludovico Mercato, lib. 2. muliebr. 18. vim habet non levem alvum turbandi, repurgandi, obstructaque reserandi. Hinc veterum Medicorum non pauci, uti & Nicolaus Myrepsius, ex ferri, chalybisque structuris & squammulis, quædam confecerunt remedia, quibus alvum purgarunt, atque calculosis, nephriticis, hydropicis, lienosis, cœliacis, imò & asthmaticis eximium, extergendo, obstructiones expediendo, & exsiccando, emolumentum præstiterunt, cautè tamen, prudenter & peritè exhibitis.

Nec mirum: Si enim vivam, & interiorem anatomiam Martis, mentis oculis intueamur, apertis spagyrica clave ferri compagibus, ex fatiscentis Martis solutionibus halonitrum, & chalcanthi seu atramenti quandam speciem, cum sulphure quodam metallico colligemus. Halonitrum autem purgare, extergere, obstructiones reserare, exsiccare & roborare, nullus in artis operibus vel mediocriter versatus, ignorat. Unde fracta vi ignis ferri compage, vel eo magna ignis violentia candente, actuantur illius reconditi succi nitrosi, ex profundo per ignitionem ad superficiem attracti, qui immerso in aquam aliosve liquores fervente ferro, iisdem communicantur, & sic spiritibus nitrosis & chalcanthosis impræ-gnantur, quorum est penetrare, detergere, attenuare, aperire, naturamque ad excernendum stimulare, consumere, exsiccare, & roborare tandem, idque eo felicius, quò magis spumosa substantia in liquorem transfertur. Dissipatis è contra multis ignitionibus hisce spiritibus, tollitur quoque vis illa purgatrix, tuncque lientericis, dysentericis, cæterisque morbis resolutis convenit talis aqua chalybeata, vim sortita exsiccandi, roborandi, & etiam adstringendi, eò quod ex multis ignitionibus corporea duntaxat ferri substantia in liquorem transierit, exhaustis vi ignis nitrosis spiritibus.

Epist. 22. & 23.

Acidularum vires.

Sed & eandem confirmant sententiam aquæ minerales ferratæ, nitrosæ, vitriolatæ &c. quas acidulas vocamus, quasque solers natura variis in tractibus abundè profundit, ejusmodi mineralium spiritibus, essentiis, tincturis ne impræ-gnatas, quarum debito usu admirandos experimur effectus, modò per sudorem, modò per urinam, modò per alvum, non quia graves sint ejusmodi aquæ, aut quod magnâ copiâ hauriantur, alioquin & cæteræ aquæ tum ponderis, tum quantitatis ratione, idem præstarent, sed quia spiritibus reconditis nitrosis, chalcanthosis, ac vitriolatis abundè ditatæ sint.

Idem quoque evenit in plantis quibusdam nitrosis, ut rhabarbaro, scammonea, helleboro, peplio, &c. quæ non à tota substantia, aut formæ proprietate, vel substantiæ similitudine, hunc vel illum humorem trahere & expurgare; sed quatenus mineralium spiritibus & tincturis, nitrosis, vitriolatis, antimoniatis, vel etiam Mercuriatis abundant, illas evacuationes expedire videntur. Admirabilis enim est in rerum natura omnium tam mineralium, quàm vegetabilium & animalium conspiratio & consensus; ita ut levi negotio natura mineralis in vegetabilem, & hæc in animalem transire possit.

Rhabarbarũ scammonea, helleborus non purgant formâ proprietate. Natura mineralis in vegetabilem transire potest.

Quare, ut tandem finem faciam, si in dysenteria parare velis aquam chalybeatam, fluxibus sistendis opportunam, ferri recentis bracteolas, seu bacillos probè candentes, aquâ fontis extingue, primæ & secundæ extinctionis aquã abjice, utpote spiritibus nitrosis purgantibus inprægnatam, postmodum sumptâ novâ aquâ aliquoties in ea candentes bacillos extingue, & paratum habebis tuo scopo liquorem.

Hæc sunt, Vir clarissime, quæ pro temporis angustia de hac re scribere potui. Vale & me amare perge. Dabantur Bruntruti Calendis Majis Anno 1617.

EPISTOLA XXIII.

Clarissimo Viro,

DN. D. CLAUDIO DEODATO, &c.

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

PLurimum profectò tibi debeo, clarissime, amicissimeque mi *Dn. D. Deodate*, qui in mei gratiam quæstionem de usu aquæ chalybeatæ iterum ad manus suscepisti, eamq; fusius enucleasti. Placet summopere scriptio atque discursus tuus, non solùm quia te cum clarissimo Viro *Dn. D. Iacobo Mosano* piæ memoriæ, (qui opinionem suam hac de re ante annos aliquot verbotenus mihi communicavit,) perquàm bellè consentire video, verumetiam quod tu rationibus firmissimis & ex natura & facultate ipsius ferri depromptis, approbas ea, quæ ego experientiâ vera esse, in praxi observavi. Quod si vixero, velitationes nostras litera-

literarias de dysenteria & aqua chalybeata publici juris libenter faciam, dummodò hoc tibi molestum non fuerit. Scio enim, Studiosis artis Medicæ illas non tantùm gratas, verum etiam fore utilissimus: Quam periculosus enim sit aquæ chalybeatæ usus in dysenteria, non raro circa ægros observavi. Multum itaque tibi pro ista tua liberali communicatione debebit familia Medica, & ego quidem inprimis non possum non exosculari satis candidissimam istam erga me liberalis animi significationem, qua in perpetuum tibi obstringor quàm arctissimè *Iohannes Hartmannus*, contra quem scripsit *Libavius*, nonne is est insignis ille Chymicus, & Professor in Academia Marpurgensi? nescio an ipsius infortunium ad aures tuas pervenerit. Ante menses n. aliquot, cum medicamentum quoddam Chymicum præpararet, atque ex incuria & improvidentia famuli instrumentum dissiluisset, famulus alterum oculum amisit, ipse verò *Dn. D. Hartmannus* etiam nunc de visu periclitatur. Vides, quàm periculosum sit, improvidos & negligentes secum habere famulos: interim ipsorum vices vehementer doleo. Vale Vir amplissime, & *Fabricium* tuum amare perge. Dabam Bernæ.

Epist. 23. & 24.

EPISTOLA XXIV.

Idem
CLAUDIUS DEODATUS,
Guilhelmo Fabricio Hildano.

S. P. D.

CLarissime atque Doctissime *Dn. Fabrici*, literas tuas omni doctrinarum genere plenissimas accepi, nec citra animi oblectamentum avidè perlegi: laudo indefessos tuos conatus, & ferventem in augmentanda & exornanda re Medica laborem. Quartam observationum Chirurgico-Medicarũ Centuriam videbo perlibenter; quam utinam meis studiis & laboribus, quantumvis tenuibus, pro debito exornare possem: Verùm vino vendibili suspensa hedera non opus.

De leproso examinato.

Quod de leprosi examine mones, paucis & cursim præstabo, ea tamen lege: ut in Studiosorum gratiam, & ignavorum Chirurgorum, illotis manibus ad ejusmodi examina accedentium utilitatem, rem ipsam fusè nervoseque tractare, & omnia, quæ ad exactum leprosorum examen facere videbuntur, in medium proferre velis.

Quibus signis Chirurgi quidam lepram dijudicarint.

Non ita pridem ad cujusdam Viri, de lepra non suspecti duntaxat, sed tertium jam à Chirurgis lepræ adjudicati, examen, Magistratus jussu vocatus, cum viderem, bonum virum nil minus quam lepra laborare; licet octo jam annorum curriculis leprosis cohabitare fuerit coactus; jussi, ut prædicti illi Chirurgi suam de hoc leproso prolatam sententiam signis Syllogisticis, & rationibus instructam, in medium proferrent. Hi vultu quodam superciliosо, & fastu, ut ferè fit, plusquam ampulloso, illum lepra laborare instabant, tum quod nativus faciei color in lividum & fuscum desineret, tum quod visus hebetudine & vocis raucedine laboraret, tum quod maximo anhelitus fœtore, & mephiti obvios quosque deterreret, tum quod in crure fœdum aliquod ulcus habuerit; tum demum, quod ante aliquot annos ejusdem filiam lepræ adjudicarint, quæ tandem etiam leprosa mortua fuerit. Hisce machinis & argutiis tantum apud Magistratum effecerant, ut bonus Vir communi hominum societate exclusus, & leprosis adscriptus fuerit, quibus jam octo annis convixit, circa ullam tamen veræ lepræ signaturam.

Epist. 24.

Quæ cum audivissem, ipsique Chirurgi nil ulterius de lepræ natura, essentia, causis, differentiis, signis Syllogisticis, seu Pathognomonicis, in medium proferent, statim intellexi, illos lepræ essentiam ignorare, nec inter lepram & non lepram distinguere, nec ullam differentiam inter lepram Græcorum, quam Psoram perversam vocamus, & veram lepram Arabum, seu Elephantiasin, facere posse, unde nec mirum, si incautiores & imperitiores isti Chirurgi in cæco hoc examine decepti, cæcam quoque tulerint sententiam.

Paucis igitur, quæ sit inter lepram Græcorum seu Psoram, & lepram Arabum, seu morbum Elephanticum, quem & Elephantiasin, Leontiasin, seu Satyriasin, & Tyriasin vocant differentiam illis aperui, & bonum hunc virum nullis horum affectuum characteristicis signis laborare, demonstravi.

Signa lepræ Græcorum.

Cum enim hoc subjectum nulla feræ & siccæ scabiei species turpiter defœdet, nullisque nec tenuioribus, nec crassioribus quammis obducatur, sed universum corpus incolume, sanum, & nitidum, pilosæ tum capitis, tum superciliorum partes puræ, firmiterque fixæ hæreant, conclusi, bonum virum à Græcorum lepra immunem & salvum esse.

Signa elephantiasis.

Eundem quoque nec Arabum lepra, seu vera Elephantiasi laborare, ex absentia omnium signaturarum characteristicarum aut signorum pathognomonicorum defectu convici. Cum enim hic affectus sit contagiosus, sæpè hæreditarius, maligna & perniciosa sua qualitate, plurimumq; vitiorum congerie corpus defœdans, atque membranea solum aliqua involucra, & cutem præsertim inficiens, si tali affectu laboraret bonus vir, haud dubiè octo jam evolutis annis, sese aliquod vitium in apertum dedisset, cum tamen ex sex illis signis Syllogisticis nullum hactenus fuerit observatum: Nec enim unquam in cute vel faciei, vel frontis, vel genarum, cubiti, fœmorum, manuum, pedumve tubercula facilè mobilia, indolentia, & ex livore ad rubedinem tendentia, horridumque aspectum præbentia, epullularunt.

1.

Nunquam in eo visa sunt oris tubercula, quæ ore hiante, linguaque depressâ in palato, & faucibus circa linguæ radicem, nunc flavescentia, nunc sublivida, vel visa vel reperta fuere. Nunquam item vel in pedum digitorum interstitiis, vel in plantis, in crassa præsertim & dura illius parte, vel in manibus juxta cubiti articulum, præsertim in acutiore illius sede, aliisve artuum locis, ulcera effloruerunt. Cum enim ejusmodi ulcera & fissuræ veram cutim penetrent, lata sint, &

2.

3.

rarenter, ulterius serpant, labiis callosis, ac prætumidis constent, atque læsa facilè cruentent, indolentia sint licet, si talia vel adessent, vel adfuissent, facilè quoque videri potuissent, & ex iis firmum aliquod judicium ferri. Nunquam insuper in eo visa sunt narium ulcera, earum septum, fungos & ossa seu cartilaginem depascentia, naso turpiter delabente, palatum columellamque depopulantia. Nunquam præterea in eo observati tumores, non tumidæ in aurium ambitu pinnæ, non crassescentes auriculæ, non plus justo auctæ, aut dilatatæ narium alæ, non palpebræ, non labia, non pedes, manusve inflatæ aut tumidæ. Nunquam demum in oculis juxta majorem canthum nata pellicula, sensim accrescens, quæ sanè si prædictis jam signaturis accederet, magno argumento haberetur.

Epist. 24. 4. 5. 6.

Cum igitur Pathognomonica hæc sex signa nunquam in hoc subjecto apparuerint, quis illud leprâ correptum dixerit? Cætera autem signa ab illis Chirurgis allata, quemadmodum & alia, quæ addi possent, uti cutis scabrities in pilosa capitis parte, cum squammis & furfuribus, fissuræ item cutis pedum, manuumque & unguium; pilorum item defluvia, sanguinis quoque detracti livor, crassities, cum arenosis seu granulosis quibusdam arenulis; Cachectica corporis constitutio, frons cornu instar splendescens, formicatio ac titillatio faciei, palati, linguæ, totiusque corporis sensuum stupor; Hæc, inquam, & similia non moror, eò quod aliis etiam morbis consectaria atque communia esse possint, quamvis nec & ipsa in hoc nostro subjecto reperiantur, vel si quædam adsint, tanti tamen momenti non sunt, quin durissimos labores noctuque dieque familiæ sustentandæ caussa obire possit.

Filiam quod concernit, quam leprâ mortuam putabant Chirurgi, falsâ morbi specie decepti fuerunt. Dum enim rem ipsam diligenter investigarem, cognovi tandem, ipsam non leprâ, sed inveterato morbo Gallico correptam obiisse. Et, quod notatu dignum est, dum cum leprosis octo annis versaretur bonus vir, prolem ab uxore sana sanissimam accepit; Unde si infectus fuisset pater, haud dubiè jure contagii & hæreditario vel prolem, vel matrem, vel utrumque infecisset.

Ex hac historia apparet, Vir excellentissime, quantum intersit, veram habere veræ lepræ cognitionem; Et cum res sit magni momenti, hominem sui natura sociabilem, à communi cæterorum hominum societate defalcare, te etiam atque etiam rogo, ut pro tuæ doctrinæ præstantia, & certa in artis operibus experientia, in studiosæ juventutis, & imperitorum Chirurgorum gratiam, veram, certam, apodicticamque cognoscendæ & examinandæ veræ lepræ methodum aperire non graveris. Vale, & tuum *Deodatum* amare perge.

EPISTOLA XXV.

Idem ad Eundem.

Clarissime experientissimeque Dn. *Fabrici*, ad literas tuas nuper ad me datas, pro temporis angustia, & negotiorum vacatione respondi, quam potui brevissimè: placuit historia & observatio tua, cui aliam quoque subjunxi, addidi quin etiam observationem aliam de leproso male examinato, meam insuper sententiam de aquæ chalybeatæ in dysentericis usu aperui, & quæ hactenus de nostra Canonissa observatione digna videbantur, adduxi. Quæ omnia, si ita tibi visum fuerit, & observationes tuas longè doctissimas aliqua ratione exornare queant, licet res sint parvi momenti, poteris illa tuis annectere, vel omittere, prout tibi visum. Ego sanè omni studio & labore te tuaque pro voto juvare, promovere, extollere, & [uti mereris] omnibus admirabilem reddere conor. Quæso D. nostrum *Kraffitum* meo nomine millies salutabis, cui sæpius jam per occasionem scripsi, at hactenus responsi nihil.

Epist. 25. & 26.

Quæ de helleboro nigro mones, perplacent, nec ignem ignoro, Medicos incautiores hac in parte insigniter decipi, quibus quandoque etjam Aconiti radices (helleborinis non absimiles) obtruduntur. Ego hactenus hellebori nigri quatuor species observavi, 1. floribus virescentibus & fœtentibus, 2. floribus virescentiqus quidem, at bene olentibus, 3. floribus luteis, 4. floribus tum Veris initio, tum Septembri fine purpureis, ad album vergentibus, & quandoque sub nivibus erumpentibus. Et hunc helleborum ego magnifacio, è quo arte spagyrica insigne balsamum, spiritusque longè præstantissimus elicitur, qui debito tempore, loco & colore vitro inclusus, tandem crystallos ponit lucidissimos, ad fallendos nauseabundos purgandorum animos, longè excellentissimus. Vale amicissime Dn. Fabrici, & tuum Deodatum amare perge, eique sæpius scribe. Datum Bruntruti Calendis Majis 1617.

Hellebori nigri quatuor species.

Crystalli ex helleboro purgantes.

EPISTOLA XXVI.

IDEM AD EUNDEM.

Præteritis diebus Mazopolim ad Dominas Canonissas, purgandorum corporum caussâ profectus, inter cæteras inveni Dominam nostram Canonissam satis commodè habere, si universam corporis Oeconomiam consideres; At quoad antiquas illas faciei & colli plagas, non item. Præteritâ Quadragesimâ Chirurgus ordinarius utramque maxillam per vices, at frustratim extraxit: Interim dum hæc lento gressu fierent [nec enim natura festinationem permittebat] ulcerum illorum labia indurari, callo, cuteq; obduci cœperunt: ita ut jam evulsis quantumvis omnibus ossibus seu maxillis (in quarum vicem succenturiatam quandam duram cartilaginem substituit natura) quantumvis etiam affixo pridem ad nucham setone, humoribusque plerisque à parte affecta revulsis, plagæ tamen ipsæ nec conjungi nec carne repleri, nec cicatrice obduci sese permittunt. Quò fit, ut major esculentorum & poculentorum pars, non sine magno ægrotantis fastidio, per illas plagas, potissimum per illam, quæ sub mento latet, effluat.

Multa

Epist. 26. & 27.

Multa hactenus tentavit Chirurgus suis sarcoticis, glutinantibus, tum oleis tum balsamis, & pulveribus, ceratis, sticticis emplastris, &c. sed omnia frustra. Ideo majora tentaturus, in procinctu erat duriorum labiorum, & cutis sectionem moliri, postea ad suturam devenire, ut acu per utrumque labium trajectâ, ad mutuum contactum filo mediante labia adduceret. Verùm dubia mihi & anceps visa hæc operatio, tum quod sectio citra doloris acerbitatem & magnam hæmorrhagiam vix fieri possit, tum quod sutura illa citra novam inflammationem partium, novumque humorum affluxum non perficeretur, & facta ob carnis duritiem & ineptitudinem, hæsura non esset. Ideoque absenti Chirurgo scripsi, ut sublata prius cute, levi aliquo caustico, non acri & nimis erodente, statim de forti aliquo glutine cogitaret, facto, verbi gratia, ex sanguine draconis, sanguine humano, sarcocolla, thure, mastiche, coralliis, croco Martis, cum ovorum albumine. Suasi enim, ut uteretur unguento illo Felicis Wirtz, cujus mentionem in sua Chirurgia facit, & mirabilem vim eidem tribuit, ob ingredientium mineralium quorundam efficaciam: Suasi demum usum balsami sulphuris Penoti, addito croco Martis, cæterisque glutinantibus & sarcoticis.

Gluten.

Hæc sunt, quæ hactenus in difficilimo hoc casu contigere: Te nunc rogo, ut data prima occasione mihi scribas, quid in hac difficili re facto opus judices, quibus remediis utendum? Vix enim Chirurgus jam dictis utetur, vel quod ad manus non sint, vel quod suis uti malit, licet hactenus nihil effecerint. Vale & me ama.

EPISTOLA XXVII.

Clarissimo atq; Doctissimo Viro

Dn. M. CONRADO PFISTERO, in inclyta Academia Basileensi Prof. publ.

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

EA quæ promisi, præstantissime atque doctissime Dn. *Pfistere*, nimirum centuriam 2. observatio͂um, & Usneam cranii humani, nunc ad te mitto. De lucubrationibus clarissimi, ac æterna laude dignissimi viri *Dn. Jacobi Zvvingeri*, in *Joh. Fernelium* ad Dn. *Gregorium Horstium*, Illustriss. Landgravii Hassiæ Archiatrum, quemadmodum tibi promisi, prolixè scripsi, ut ex adjuncta schedâ videre poteris. Si aliquo alio modo negotium hoc promovere possum, operam meam non denegabo. Tu interim quæso vide, ne lucubrationes illæ diu supprimantur.

Lucubrationes Zvvingerii in Fernelium.

Cæterùm, Usneam illam cranii humani, in illum finem ad te mitto, ut ex ipsa pulverem ad hæmorrhagiam narium sistendam tibi præpares. Quam noxia enim tibi sit immoderata illa hæmorrhagia, te non latet. Usnia autem, quam mitto, vera est atque legitima. Cum enim ante menses quatuor in Belgio essem, ipsemet in angulo quodam cœmeterii, in quo ossa humana conservabantur, copiosè illam inveni, & veluti margaritas collegi: rarissimè namque invenitur. Volunt autem nonnulli, Usneam craniorum suspensorum eligendam esse: nec parvi ponderis sunt argumenta, quæ hac de re insignis ille Philosophus simul & Medicus, *Rudolphus Goclenius*, in medium adducit. Ego libenter ipsi subscriberem, nisi an usnea in craniis suspensorum inveniatur, adhuc incertus essem: Quandoquidem ego intra annos triginta octo, à quibus praxi chirurgicæ incubui, nunquam illam reperire, nec videre potui. Ideoque craniis suspensorum Usneam adnasci, vix mihi persuadere possum. Generatur enim muscus, si humiditas quædam externa, veluti pluviarum, cum innata illa humiditate, atque calore elementarii ejus rei, cui annasci debet, conjuncta fuerit. Porrò craniis suspensorum Usneam adnasci non posse, hæc me movent argumenta, primò, quia humidum illud elementale, in ipsis contentum, jam ab ardore solis exsiccatur, jam à frigore aëris condensatur: Secundò deficit causa efficiens, nimirum humiditas illa externa pluviarum: etiamsi enim aëri sint exposita hujusmodi crania, imò & quotidie pluviis irrorentur, quia tn. humiditas ista à sole & aëre exsiccatur, nihil generari potest. Non enim sufficiens est humiditas elementalis in cranio contenta: sed ut terræ quoque adhæreat, & continuò lentorem aliquem ex ipsa attrahat, imò & in loco umbroso expositum sit, necesse est. Et ut verbo dicam, in patibulo jam ardor solis, jam rigidissimum frigus, imò & grandines, nives, imbres, ventus impetuosus, & similia, generationem Usneæ impediunt. Verùm hac de re, tuam quoque opinionem intelligere percuperem. Est autem Usnea illa, in pulverem redacta (ut ego multoties exppertus sum) in hæmorrhagia narium præstantissima, per se, aut nonnullis aliis, veluti terra sigillata, pulvere ranarum præparatarum, & similibus mixta, applicata. Vale mi præstantissime Dn. *Pfistere*, Raptim Lausannæ 34. Decembris 1612.

De Usnea cranii humani.

Epist. 27. & 28.

Usnea qualis eligenda.

In craniis suspensorum Usnea non generatur.

Usnea in Hæmorrhagia narium præstantissima.

EPISTOLA XXVIII.

EMANUEL URSTISIUS, Medicus Biennensis,

Guilhelmo Fabricio Hildano

S. P. D.

R*Etulit mihi, Vir clarissime*, D. Erhardus Rulbmannus *verbi divini minister Biennæ, se præterita hebdomade Bernam profectum, tuoque consilio in suo affectu usum fuisse teque cupivisse, ut processum, quo ego in affectu illo curando usus sum, ad te perscriberem. Quocirca omnibus aliis circumstantiis omissis, de ejus affectu opinionem meam, simulque remedia illa, quæ ei adhibui, brevibus perstringam. Existimo ego, affectum ejus à defluxione in interiores musculos thoracis procedere: Laborat enim ille dolore lateris; & difficultate respirationis, non tamen continuò, sed saltem tum temporis, cum corpus nimium movet, sive id fiat peregrè eundo, vel montem conscendendo, vel alio exercitii genere violento: ex quibus ego colligo, humorem quendam excrementitium cum flatu, intra dictos musculos & pleuram se insinuasse, qui dum vehementi corporis exercitio commotus, exasperatur, dolorem ejusmodi*

Pleuritis notha.

jusmodi causas, respirationemque lædit. Quoad hujus affectus curationem, sequentibus remediis usus sum. Primò, quo humor pituitosus præparetur, præscripsi apozema, humoremque sic præparatum pilulis capitalibus expurgavi, cerebrumque tabellis corroboravi, non interim neglecta scarificatione. Secundò, specialibus pro parte affecta usus fui, unguento dialthea, cum oleo chamomill. lilior. amygdal. dulc. mixto, quo latus inungeret; Quin etiam sacculo ex floribus chamomil. melilot. scabiosæ, fol. malvæ, semine lini, fœnigraci constante, quem continuò in latere affecto gestaret. Ultimò decocto pectorali, cui nonnullæ guttæ olei anisi commixtæ erant, ut aliquot matutinis uteretur, suasi. Hisce præscriptis remediis sic usus, affectus nihil omninò remisit, sed in eodem statu adhuc permanet. Tu igitur Vir clarissime, quid de hujus affectus causa sentias, quibusque remediis propellenda, ad nos, quæso, perscribas. Ad observationem tuam, quam de affectu sutoris illius ad me perscripsisti, respondi, sed num illas, quas misi, literas acceperis, ignoro. Vale clarissime vir, meque amore & benevolentia tua solita ut prosequaris, rogo. Bienna 21. Januar. 1615.

EPISTOLA XXIX.

Dn. EMANUELI URSTISIO Medico Biennensi celeberrimo, amico singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

Responsio ad præcedentem epistolam.

DE causa morbi Domini *Eberhardi Rulbmanni*, doctissime atque amantissime mi Domine *Urstisi*, meo quidem judicio rectè sentis, & materiam illam, quæ ad musculos respirationi inservientes sinistri lateris decumbit, ex capite defluere non dubito. Methodum quoque curandi, quam instituisti, non improbo; sed quod infructuosa fuerit, non medicamentis adscribendum, quemadmodum ægro coràm fusiùs significavi. Cum enim causa morbi sit humor lentus, crassus & viscidus, non facilè hoc anni tempore medicamentis expellitur; præsertim cum in partibus musculosis sit contentus, & nonnihil bilis atræ sibi quoque adjunctum habeat. Suadeo itaque, ut curatio in mensem Martium usque differatur: tunc humores isti iterum præparandi, attenuandi, & cum per alvum, tum etiam per sudores expurgandi erunt. Fonticulus quoqe ad evacuandam derivandamque materiam ex capite defluentem, mirum in modum conveniet. Plura nunc adscribere non licet, præter occupationes enim in praxi jamjam mihi ad *Dn. D. Sarazanum* Lugdunensem Medicum, & *Dn. D. Paulum Offredum* scribendum est. Septima hujus mensis die, hic juveni cuidam brachium dextrum, gangræna ex inepta venæsectione contracta, contaminatum ad humerum abscidi. Operatio, laus sit Deo, feliciter successit. Cum primùm exemplaria centuriæ tertiæ accepero, tuum quoque à me expectabis. Responsum tuum ad observationem de morbo sutoris accepi, & observationibus adjunxi. Vale clarissime mi *Dn. Urstisi*, amicorum optime. Raptim Bernæ 23. Januar. 1615.

EPISTOLA XXX.

Epist. 30.

Amplissimo ac Clarissimo Viro Dn. FELICI PLATERO, Basileensium Archiatro felicissimo, & Professori Primario.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

EA quæ misisti, Vir amplissime, & toti orbi notissime, gratissima fuêre: quandoquidem ego talibus, & similibus valdè oblector. Mihi si rari quid ad manus pervenerit, vicissim communicabo libenter. Nunc ad te numisma *Alexandri Magni*, uti quoque frustum pavimenti tesserati, ex antiquissimo ruderato agro hîc in vicinia effossum, mitto: quæ omnia ut hilari fronte excipere velis, obnixè rogo. Maturiùs scripsissem, & gratias egissem, nisi tota ferè familia mea gravissimè ægrotasset. Uxor mea, & liberorum duo, famulus item, & famula dysenteria, minor verò natu puerorum meorum febre continua laboraverunt, nunc tamen omnes, Dei singulari beneficio, convaluerunt.

Aqua chalybeata in dysenteria improbatur.

Dum hæc scribo, venit mihi in mentem, quæ apud *Johannem Cratonem* in Consilio CCI. de dysenteria, pro quodam Magnifico Domino de potu chalybeato legi. Illo enim in loco potum chalybeatum contra opinionem omnium, quos mihi de hac materia legere licuit, planè improbat, his verbis. In recta, inquit, victus ratione, nihil prætermittatur; nec detur potus chalybeatus, ut fieri solet. Non enim is adstringit, ut falsò existimant Medici, sed turbat alvum. Serum autem lactis, in quo chalybs extinguitur, per clysterem injiciatur, quod alvum sistit, hoc tamen secunda die morbi non faciendum.

Cæterùm etsi rationes non addat: vix tamen crederem, virum istum tam eruditum, tamque magni nominis hæc divulgasse, nisi rem ita sese habere, usu atque experientia comprobasset. Quicquid tamen sit, postquam potum chalybeatum in controversiam & disceptationem à tanto viro vocatum animadverti; ægrotis meis illum præscribere ausus non fui. Fieri enim potest, ut aqua illa, in qua chalybs ignitus extinctus, acrimoniam aliquam ab igne, non minus ac frigida omnia, si comburantur, sibi retineat. Quandoquidem, ut *Galeni* de simplic. Medic. facultatibus lib. 9. verbis utar, combustorum nullum planè est frigidum. Relinquitur enim in illis velut ἐμπύρευμα sive ignitio quædam. Extinctio autem illa chalybis, aut ferri igniti, videtur esse quædam combustio aquæ, eamque metallicam quandam acrimoniam retinere.

Decoctum loco aquæ chalybeatæ in dysenteria exhibitum.

Loco itaque aquæ chalybeatæ ægris meis decoctum agrimoniæ, veronicæ, & radicum eryngii marini (de quibus radicibus singulare quid in dysenteria, & intestinorum morbis observavi) maximo cum fructu hactenus præscripsi. Imò non solùm pro potu ordinario exhibui; Verum etiam cum ipso juscula, emulsiones, & lac amygdalarum præparare, operam dedi. Sed quis doctorum hominum hujus seculi te, ut qui

non

Epist. 30. & 31.

non solum in theoricis, verum etiam in praxi, haud ulli secundus, hæc meliùs aut certius docere, atque nodum hunc solvere poterit? Quæ igitur hac de re tua sit sententia, & an *Cratonis* tibi probabilis videatur opinio: ut uno aut altero verbo significare velis, etiam atque etiam rogo. Vale vir amplissime & tum nomine, tum re ipsa Dei singulari beneficio felicissime, feliciter vive diu, idque ad Dei gloriam, & emolumentum Æsculapiadeæ familiæ. Paterniaci Aventicorum 26. Novembr. 1606.

EPISTOLA XXXI.

FELIX PLATERUS

Med. D. Archiater Basileensis, clarissimo atque expertissimo Domino

Guilhelmo Fabricio Hildano

Medico & Chirurgo peritissimo, Amico suo

S. P. D.

Est responsio ad observationem 3. Cent 1.

CLarissime atque amicissime Dn. Fabrici, *denuò admonitus per* Urstisium *nostrum, ut ad certas quæstiones, quarum unam Anno 1604. alteram præcedenti anno, mihi scriptis proposuisti, meumque judicium expetivisti, tibi responderem; Quod hactenus à me minimè factum fuisse, negotiis meis, & ætati jam declinanti attribues: Quâ tamen adeò adhuc in tertia parte praxeos meæ absolvenda, dies noctesque laboro, ut pleraque alia seponam.*

Gangræna ex longo decubitu.

Quod casum attinet cujusdam Jurgen von Bonsfeld / *cujus nates ex decubitu longo, easque ob molem corporis premente, atq; excoriante, accedente urina, quæ eo continuò fluebat, acrimonia, locum affectum accensum ulterius irritante, atque putredinem in eo excitante, quemadmodum ob hanc caussam sæpè gangrænam supervenire, te sæpè observasse ipse fateris, sic & ego fateor, hoc quam frequentissimè contingere ex solo etiam decubitu diuturno, circa ossa dorsi ad coccygem usque primum cutem excoriari, & nisi sedulò unctione linteaminum, vel loci affecti huic obviam eatur, mox carnem ipsam subjectam inflammari, & non solum suppurari, sed & putrescere, nigerrimamque quam citissimè fieri, atque in gangrænam converti, nisi putredo illa subitò auferatur. Quod cum citra aliam irritationem, quam eam, quæ ex compressione partis læsæ accidit, fieri possit, quanto citius hoc fiet, si urina defluens amplius hanc partem irritet. Quam non tantum, quod salsa, & biliosa sua, quam in se habet materia, partem vellicando inflammet, hoc molliri, sed maxime, quod mox corrumpatur, & putrescens malitiam, quæ putredinem similem in partibus inducat, acquirat, id efficere. hoc inprimis comprobare videtur, quod è pedibus hydropicorum exstillans serum, nisi omni studio aliò divertatur, in fasciis hærens, & pedes madefaciens, ocyus inflammationem, quæ subito in gangrænam abiit, progignat: quod centies accidisse, nullamque gangrænam frequentiorem esse, quam hanc in pedibus hydropicorum, Ascíticorum, accidentem, mortemque ipsis accelerantem, meis oculis vidi; Et proinde in opere meo Practico adeò exactè illius mentionem feci.*

Gangræna in pedibus hydropicorum.

Causa gangrænæ.

Causam autem omnis gangrænæ non simplicem putredinem, sed corruptionem omnimodam ex mortificatione partis, ob calorem illius nativum in spiritu vitali, singulis partibus insito consistentem, extinctum, natam statuimus. Extingui autem calorem nativum pabulo illius substantifico, in ea parte insidente, radicitus absumpto; Idq; plerumq; ab inflammatione præcedente, tantopere aucta vel in putredinem degenerante vel summa extrinsecus illata refrigeratione, quod tamen rarius accidit. Ab interceptione nutrimenti hoc vix dum evenire potest; Cum etiam extremâ atrophia laborantia membra, nondum tamen gangrænam patiantur: & cum plures venæ partem implicent, etsi aliqua intercepta sint, à quibusdam tamen, si vel minimum alimenti accedat, pars nihilominus ali atq; consistere possit.

Ab interceptione nutrimenti gangræna oriri non potest.

Multò minus ob spiritus animalis privationem hoc poterit accidere; Cum is non omnibus partibus conferatur, & præcipua viscera hoc destituta, sensu motuq; proin carentia, tamen vivant. Verùm intercepto penitus spiritu vitali influente, qui per arterias partibus indesinenter communicatur, spiritumque vitalem insitum fovet, illique materiam præbet, caloremque nativum excitat, cum ille tunc quoque extinguatur, nisi novo affluente continuò suscitetur, eas tunc mortificari, uti dictum, necesse est: Eoque citius, si ob ligaturas, aut præscisiones, taut abscectas arterias, unde hæc potissimum subsequuntur, venæ simul, quæ arterias undique comitantur, & cum illis copulantur, eodem modo affectæ nutrimentum quoque partibus illis distribuere nequeant: Quæ tamen caussa gangrænæ, cum arteriæ in profundo corporis lateant, rara est; vixque nisi à vulnere profundo, magnas arterias abscecante, proficiscitur.

Ob spiritus animali privationem gangræna accidere non potest.

Hæc subito, præterquam constitueram, exarare volui: ut animum meum deditissimum tibi cognosceres: quæ, ut boni consulas, rogo. Et si quid numismatum antiquorum occurrit, quæso, ut mei sis memor: persolvam ea, vel permutabo ad placitum. Vale Vir expertissime cum tuis, quos Deus incolumes servet. Basileæ 26. Febr. 1607 Urstisium *nostrum tibi commendatum habeas deinceps quoque, uti hactenus te fecisse ipsemet narrat, obtestor. Alterum dubium de aqua chalybeata, cujus mentio in exordio fit, de eo in Tractatu nostro de dysenteria cap. 7. pag. 62. agitur.*

EPISTOLA XXXII.

Ad eundem Virum celeberrimum,

Dn. D. FELICEM PLATERUM,

Archiatrum Basileensem, cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

PRO doctissimis & eruditissimis tuis solutionibus, Vir amplissime & toti Orbi notissime, quibus ad dubia mea proposita respondere placuit, & quibus non solùm oblector maxime, sed etiam multum proficio, gratias ingentes habeo. Utinam aliquando pro tanta in me tua benevolentia gratum me exhibere possem. Rari, quod ad te mittam, in præsens nihil habeo; præterquam fragmenta nonnulla Porphyritis, aliorumque similium lapidum, quos ego non ita pridem in agro Aventicensi, præsente

Fragmenta quædam porphyritis in agro Aventicensi inventa.

Epist. 32. & 33.

sente Dn. Hans von Willading *ibidem præfecto & antiquitatis studioso, collegi. Non videntur esse magni momenti; denotant tamen aliquo modo magnificentiam antiquorum. Omnia enim fragmenta, quorum prædictus præfectus multa sibi reservavit, ex utraque parte egregiè & æqualiter perpolita sunt, non aliter, ac si arcularius hasce laminas ex ligno, aut alia quavis materia simili scidisset & perpolivisset. Mitto præterea frustum corii, quod qualeque sit, ornatissimus atque doctissimus Dn. Vrstisius coram indicabit. Si quando catalogum numismatum tuorum, & quænam in duplo habeas, ad me mittere placuerit, permutabo libenter ea, quæ his habeo: interim quoque si rari quid mihi occurrit, non invitus communicabo. Vale Vir amplissime, & Æsculapideæ familiæ lumen splendidissimum. Paterniaci Aventicorum 29. Iunii Anno 1607.*

EPISTOLA XXXIII.

Reverendo, Doctissimoque Viro

Dn. FRIDERICO COELOCOMO,

verbi divini Ministro,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S.P.D.

Summo perè doleo, Vir clarissime, & Amice integerrime, de morbo uxoris tuæ, præcipuè autem quod scribis, ipsam à medicamentis adeò alienam esse, ut vix ea gustare possit: & in principio morbi non adhibita fuisse remedia: Audio enim, ipsam jam tribus abhinc septimanis confectam esse morbo. Res tamen, quia nondum planè desperata est, suadeo, ut in alimentorum præparatione summa adhibeatur diligentia, quo medicamentorum vice esse possint. Et quia scribis, febrem esse ardentem, capitis, & renum dolorem magnum, necesse est, ut ab omnibus, quæ difficilis sunt coctionis, abstineat. Hæc autem sunt caro bovina, porcina, ferina, sale condita, & fumo exsiccata, pisces, lacticinia omnia præter butyrum, aromata item intensè calida, veluti piper, zinziber, caryophylli, cardamomum, raphanus, sinapi, & similia. Cinnamomo tamen, croco & macis aliquando uti poterit in jusculis: corroborant enim partes nobiles, neque vehementer calefaciunt, vinum quoque interim dum febris est magna, nisi aqua, aut (quod melius) decocto agrimoniæ & veronicæ dilutum fuerit, non concederem. Utatur igitur jusculis carnium recentium, castratorum, gallinarum, aut carnis bovinæ, in quibus acetosa, borrago, buglossa, calendula, lactuca & radices petroselini coxerint. Hordeum quoque mundatum, & avena decorticata cum aqua, parumque butyri cocta, summoperè conveniunt, uti & emulsiones seminum frigidorum majorum, & lac amygdalatum. Donec febris est ardens, utatur loco vini decocto sequenti;

In febre ardente consilium.

Victus ratio.

Decoctum pro potu, loco vini.

℞. Hordei integri
Herb. Agrimoniæ
Veronicæ.
Rad. & foliorum acetosæ ana M. s.
Tamarindorum ℥j.

Coquantur in ℔. XII. aquæ purissimæ, ad consumptionem tertiæ partis, colaturæ quotiescunque bibere voluerit, addatur parum syrupi de succo acetosæ, de agresta, & citronum: aut ejus loco succi citronum, aut aurantiorum acetosorum, dulcoreturque aliquantum saccharo, ne tormina ventris excitet. Tussis tamen si adest, ab hujusmodi & omnibus aliis acidis abstinendum est. Sequens quoque julapium summoperè convenit, bis aut ter in die sumptum,

Epist. 33.

Julapium.

℞. Aq. Acetosæ,
Fragariæ
Borraginis
Lactucæ ana ℥j.
Syr. de succo acetosæ, aut
Citronum ℥j. ß.
Misce.

Si inquietudines magnæ fuerint, ita ut dormire non possit, exhibeatur ei sequens julapium.

Ad somnum conciliandum.

℞. Aq. Lactucæ.
Papaveris albi.
Borraginis ana ℥j.
Syr. de Papavere ℥j. s.
Misce pro duabus dosibus, deturque tribus horis post cœnam.

Emulsiones item seminum frigidorum majorum, & seminis papaveris albi, somnum conciliant. Tempora & frons inungantur unguento populeonis. Applicentur item scapulis cucurbitæ magnæ cum flamma, & scarificatione. Renes inungantur bis aut ter in die unguento rosaro, & refrigerante Galeni, aut præparetur ei sequens linimentum;

Linimentum ad renum calorem temperandum.

℞. Ung. Rosati,
Ol. Nymphææ ana ℥j.
Caphuræ ℈s.
Albumen unius ovi.
Parumque aceti
Misce, fiat unguentum in mortario.

Si deliquia animi advenerint, applicetur regioni cordis sequens epithema;

Epithema.

℞. Aq. Borraginis.
Buglossæ. Melissæ.
Rosarum.
Vini malvatici; ana ℥ij.
Aceti rosacei ℥j.
Croci.
Caphuræ ana ℈j.
Diamargariti frigidi.
Cinnamomi electi ana ʒj
Misce, & applicetur tepidè.

Si alvus non satis lubrica fuerit, utatur clysteribus lenitivis, qualis est sequens;

Clyster.

℞. Herb. Malv.
Bismalvæ. Violar.
Mercurial.
Flor. Chamomillæ.
Meliloti ana Mj.
Sem. Anisi &
Fœnogræci ana ℥j.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, in ℔j. colatura dissolve.

Electuarii lenitivi ℥j.
Vitellum unius ovi.
Salis p. j.
Ol. Chamom. &
Anethi ana ℥j.
Misce, fiat clyster.

Si

Epist. 33. & 34.

Si Clysteribus uti noluerit, exhibeantur ad minimum suppositoria ex melle & sale præparata, & utatur prunis Damascenis coctis in aqua, parumque sacharo. De medicamentis purgantibus nihil scribo, tum quia ipsam ab eis planè alienam esse scio: tum etiam, quod nimis debilem ipsam esse vereor. Hæc sunt, Vir clarissime, quæ in præsens necessaria mihi visa sunt, si aliquid aliud intervenerit, rescribe, & vale cum honestissima tua conjuge, quam ut Deus Opt. Max. pristinæ sanitati restituat, ex corde precor. Datum Coloniæ 10. Novembris 1598.

EPISTOLA XXXIV.

ZACHARIAS GEITZCOFLER à Geilenbach, &c. Eques, Clarissimo & Doctissimo Viro Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, inclytæ Reipubl. Bernensis Medico, Paterniaci commoranti, Domino & Amico suo colendo, S.P.D.

DEscriptionem affectus gravissimi, Vir clarissime, atque doctissime, hisce tibi transmitto: expende quæso diligenter casum hunc difficillimum, tuoque nobis maturè consilio succurre; quod diu desideratum, per hunc ipsum expectabimus tabellarium: Tu vide ne frustra. Adjunctæ quoque literæ, obnixè rogo des operam, ut ad Generosum Dn. de Gorgier quam primum perferantur, multum enim interest. In utroque officium mihi facies gratissimum, quod pro re nata vicissim promereri studebo. Raptum 18. Martii 1609.

Morbi descriptio.

Calculus vesicæ.

Nobilissimus & Generosus Dominus, qui ob adversam valetudinem consilium petit Medicum, annorum nunc est quadraginta septem, brevi corporis statura, & ejus habitu graciliori præditus. Quoad vitalia, & animalia, (excepto motu crurum) optimè valet, animosus est & cordatus, ac ingenio singulari, judicio, si quis alius, acerrimo, & memoria firma pollens. Partium verò nutritioni dicatarum δυσκρασίᾳ inæquali, ventriculi scilicet frigiditate & humiditate, hepatis contra ac renum caliditate non nihil excedente, siccitate juncta, laborat. Appetitu interim cùm quoad cibum, tum potum, integerrimo manente. Inde accedentibus ab extra variis ac continuis in victu, reliquisque rebus non naturalibus appellatis, ob vitæ conditionem privatam primùm, literisque deditam, aulicam deinde, ac militarem præter voluntatem erratis, magnam cùm pituitæ crudorumque humorum, tum bilis copiam aliquot ab annis coacervavit. Qui redundantes, & contrarii humores à robustioribus partibus ad debiliores propulsi, renes, ac pedum primùm, deinde etiam manuum articulos, multis laboribus, & frequentissimis celerrimisque per equos dispositos dies noctesque equitationibus: præ aliis membris debilitatos, tandem obsedere, in eosque deinceps, quoties eorum copia, vel qualitate viscera gravabantur, aut proprio ad inferiora motu irritabantur, expulsi defluere soliti sunt. Hinc mirum non est, suam magnificentiam ab eo tempore podagra & chiragra, ut & nephritide sæpius ac graviter fuisse afflictam. Ab arthritide post usum thermarum ferinarum in Ducatu Würtenbergico sitarum, per sesquiannum ferè liber fuit & immunis, qui tamen dolores ante paucos menses pedes pariter ac manus iterum invaluerunt, & ex animi quodam subitaneo affectu, ob triste allatum nuntium, subitò quoque evanuerunt, impotentia ad incedendum in cruribus ob eorum calidi nativi imminutionem relicta, ita ut vix incedere in loco etiam plano possit, nisi habeat, cui eundo innatur. Nephritici verò dolores licet sæpius molestissimi; & calculi ac arenulæ plurimæ excretæ fuerint: per id tempus tamen gravius & deterius affligebant, & post diuturnam ponderis lumbis incumbentis molestiam, ac denique multos perpessos dolores, tandem mense Novembri, anni sexti seculi inchoati, calculum renalem, quam unquam aliàs, majorem excrevit. A quo tempore accedente intempestivo alicujus diuretici usu, quoties surgit, stat, ambulat, vel alia quacunque ratione commovetur, ad urinæ excretionem, citra ipsius tamen remoram, continuò irritatur, modò mitius, modò majori cum ardore. Urina tincta & biliosa semper est, & asperum, pituitosos etiam sæpius, ac crudos humores sabulo supernatantes, vel mixtos continet. Gravis, quando hoc malum urget, tunc etiam mictio est frequentior, urina parcior, à citrino ad subviridem colorem tendens, ac sabulo ferè carens, cum ardore quodam ad sphyncterem musculum, & in glande pruritu. Perinæum interdum tumet, qui tamen tumor digito prementi facilè cedit, & à compressione urina ac sabulum copiosius excernitur. Hi posteriores, qui circa vasa urinaria consistunt, affectus, ut Generoso Domino molestissimi sunt, eorumque potissimum gratiâ consilium & auxilium petitur, ita de eorum essentia non sine ratione dubitatum hactenus est. Omnia in vesicæ retentricis imbecillitatem, ac humiditatis viscosæ in glandulis ad collum vesicæ naturaliter pro illis partibus adversus urinæ morsum muniendis, contentæ privationem, urinæ denique ob bilis permistionem, sabulique asperitatem & acrimoniam referenda videbantur.

Epist. 34.

Arthritici dolores.

Nephritici dolores.

Curru etiam pensili cum Generosus Dominus vehitur, tum urinam, quam primò, absque tamen impedimento reddit, interdum cruenta est, aut subturbida, crassa & rubens, veluti si cerevisiæ fæces permistæ essent; Ob venas fortè, quæ renes perreptant, imbecilliores, & ob violentiorem corporis concussionem hiantes, sanguinemque cum urina, absque manifesto tamen circa renes dolore, fundentes.

Signa calculi vesicæ.

Nulla hic signa sunt, quæ anguem latere in herba, & λιθίασιν seu vesicæ subesse calculum, certò indicare possunt. Nullum percipitur pondus pubem & perinæum aggravans: nullus motus rei alicujus de uno latere in alterum, non illapsus in collum vesicæ, non vagus & oberrans dolor, non intercipitur inter mingendum urina, nec stillatim effluit. Quia verò in opere Medico compertum

Epist. 34.

tum sit, λιθιάσεως signa incerta esse, ac sæpissimè fallere, pruritus etiam in glande post mictionem à G. D. percipiatur, & ad perinæum titillatio, alvi item excrementa interdum exeant, dum cum conatu quodam ob ardorem lotium reddit: Ideo ad explorationem, quæ fit cum cathetere in vesicam immisso, deventum est: vocati duo, sed diversis temporibus Lithotomi, uterque lapidem magnitudine ovi columbini in vesica adesse, liberum, ac mobilem primus, alter vesicæ nonnihil tunicis adhærentem affirmat. Medicus præsens allisionem Cathereris in lapidem propria manu percepit, & quendam quasi attritum ipsemet Generosus Dominus animadvertit.

Calculo itaque deprehenso, quem in renibus rudimentum accepisse, & demum in vesicam per ureterem delapsum, nec tempestivè expulsum, ob adhæsionem arenularum, & lenti phlegmatis increvisse, conjectura non parva oborta est: atque de curatione ejus tuta cogitari cœptum, dubitari verò medicamentisne, an sectione sit auferendus?

Medicamenta calculum frangentia.

Medicamenta tutiora, & magis optanda videbantur: ideo nonnulla priusquam ad incisionem veniretur, experiri placuit. Præmissâ idcirco universali corporis, & legitima evacuatione (in qua ventriculum debiliorem etiam leviora pharmaca difficulter ferre, & à cassia ob vim diureticam ardorem augeri, observatum est) pulvis asellorum præparatorum frequenti experimento ab *Augenio* inprimis commendatus, cum liquoribus diureticis à drachma una ad quatuor scrupulos exhibitus fuit: sed majori damno, quàm commodo. Urinæ enim destinatas partes ne quidem attigit, ventriculum verò summopere debilitavit, nauseam, dolorem, & alia symptomata excitando, neque capiti omninò pepercit. Quo factum, ut ab ejus usu Medici destiterint, de curatione hujus mali per pharmaciam fermè desperantes. Etsi enim sint, qui varia jactant experimenta, ut leporis, cicadarum, & scorpionum cineres, sanguinem hirci, ibicis cervi, capreolorum, menstruum, liquorem crystalli lapidis, arte chymica solerter præparatum, troglodytem passerem, λιθονθρυπτικὸν *Rhasis*, oleum scorpionum, lixivium Zoroastri Tinelli de stipulis fabarum, succos acidos, & sexcenta alia: nonnulli etiam (inter recentiores *Augenius* & *Tullianus* in Buliatria) gloriantur, se lapides vesicæ tali remediorum genere, absque incisione ademisse. Sunt tamen altera ex parte historiæ curatorum admodum incertæ, & rationes satis probabiles, quæ hujusmodi præsidia dubia reddunt: quas apud *Erastum, Montanum,* & alios videre licet. *Galenus* etiam scribit, nullam suo tempore fuisse inventam materiam præsidii calculum vesicæ frangentis, sed solâ Chirurgiâ, seu incisione curari posse. Idem alii recentiores, & præstantissimi Medici liberè fatentur.

Calculus vesica sola Chirurgia curatur.

Vident enim omnes, nullum esse morbum, in quo majora, ac copiosiora decantentur auxilia, & magis extollantur, in quo tamen minus effectum optatum, & quem tituli promittunt, præstent, quam in λιθιάσει. Quapropter rebus sic stantibus, generosus, & magnificus Dominus de valetudine sua admodum solicitus, & sanitatis pristinæ ob ardua gravissimaque, quæ ipsi incumbunt negotia, cupidus, rem totam diligentissimè ponderari ac deliberari, & ad subsequentes quæstiones sibi quamprimùm responderi summoperè cupit.

Quæstiones.

I. Quid de symptomatibus, quæ supra sunt posita, statuendum: num insufficientia sint ad λιθίασιν demonstrandam: & utrum lithotomorum, quos sæpiùs deceptos fuisse, quotidiana experientia testatur, explorationi fidendum?

II. Posito, lapidem vesicæ urinariæ certò adesse, quæritur. Utrum is tutò in hoc corpore medicamentis λιθονθρυπτικοῖς auferri possit: & si sic, certa & experta sibi fideliter communicari, eorumque legitimum usum describi petit.

III. Ad sectionem si fuerit deveniendum, cùm certum sit, incisionem calculo vesicæ tunicis adhærente factam, periculosam, & plerumque lethalem esse: quibus remediis lapis à vesica ante incisionem separari debeat generosus Dominus primùm scire desiderat. 2. Num peracta sectione verriculis opus sit, quæ vesicam ab arenis sanguine grumoso, & aliis, quæ subesse solent corpusculis, expurgare possint? 3. Num per plagam fistula, seu tubulus more alias solito in vesicam demittendus ad aliquot dies, donec vulneris sanies omnis, universæque in vesica collectæ & concretæ sordes expurgentur? an verò ut labra vulneris statim concidant, permittendum: exemplo cujusdam nostratis lithotomi, eo in opore aliàs satis exercitati, qui affirmat, illas reliquias omnes per urethram seu penem sua sponte facilimè evacuari? 4. Utrum arenulæ subinde per plagam à renibus transeuntes, inibique fortè hærentes, consolidationem non impedire possint?

IV. Incisione feliciter peracta, & vulnere consolidato, qua ratione à calculo deinceps præservari possit?

V. Denique quibus modis imbecillitas crurum tolli, ac podagra præcaveri possit: & quid de vinaceis in tali casu sperandum?

Dolor quiescendo vel pulvinari molli insidendo, adeò magnus vel intolerabilis non est; nisi cibo vel potu nimium frigefaciente sumpto, vel pedibus, qui semper ferè frigidi, frigore affectis. Nunc pruritus continuus, & frequentissima existit mictio: urina alba, vel virescens magis, quàm tincta: Omnis motus dolorem auget, & tum urina aliquo modo cruenta pro qualitate motus, & plerumque instar lixivii. In capite glandis verò urinâ redditâ, semper pruritus & ardor.

EPISTOLA XXXV.

Generoso ac Strenuo Viro,

DN. ZACHARIÆ GEITZCOFLER à Geilenbach / Domino in Haunsheim / Stauffen / Moß & Wesenburen / Equiti aurato Sac. Cæsar. Majestatis & Regis Hungariæ, nec non Ducum Austriæ Consiliario prudentissimo Dn. suo benignissimo.

Guilhel-

Epist. 35.

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

DOctissimum, quod de affectu tuo misisti scriptum, illustrissime atque generose Domine, ante paucos dies accepi: utinam in artis Medicæ operibus istam haberem notitiam, dexteritatemque, ut Tuæ G. ad valetudinem suam recuperandam multum prodesse possem. Sum huic Reipublicæ propter salarium obstrictus, itaque an veniam impetrare, & T. G. pro sua expectatione plenius satisfacere, & præsens adesse queam, certò promittere, non omninò est in mea potestate. Interim ad quæstiones, quas proponit, pro ingenii mei tenuitate libenter aliquid respondebo.

Ad primã quæstionẽ responsio.

Quæritur primò; quid de enarratis in scripto transmisso symptomatis sit statuendum, anq; calculum vesicæ adesse, demonstrare sufficientia esse possint? Ego planè sentio, lithotomos minimè hac in re deceptos fuisse. Ut enim de reliquis, quæ ex scripto tuo elici possunt signis, calculum adesse, taceam, quodnam, quæso, certius dari poterit, quàm ipsa allisio catheteris in calculum, cum à Tua ipsamet G. tum etiam à præsente Medico percepta? cujus verò magnitudinis, non usq; adeò rectè cathetere explorare licet, indice autem immisso ano facilius.

Magnitudo calculi vesicæ, quomodo deprehendatur.

Ad 2. quæstionem responsio. Vesicæ calculus magnus solâ chirurgiâ curatur.

Quæritur secundò, an lapis vesicæ urinariæ in T. G. medicamentis tutò auferri possit? Hac in re *Galenus* & alii tam antiqui, quam etiam neoterici Medici multum nobis promittunt: ego tamen, ut ingenuè fatear, perquam paucos, imò neminem, calculo vesicæ, præcipuè magno laborantem, absque Chirurgia curatos fuisse vidi. Quod & idem *Galenus in lib. 6. Epidem. Hippocr. comment. 5. & Aretæus* de signis, & curatione diuturnorum morborum *libr. 2. cap. 4.* testantur. Loquor autem de his, qui ætatem consistentem habent. In pueris enim, quibus calor nativus est validus, viæque laxæ existunt, aliquando calculum vesicæ (intellige incipientem) medicamentorum beneficio curavi. Occurrit præterea in Tua G. alia difficultas, nimirum ventriculi imbecillitas, quam ob caussam medicamenta, quantumvis leviora, difficulter suffert. At si quis calculum in vesica medicamentis conterere & expellere tentare velit: primò ut multa variaque cùm interna, tum etiam externa medicamenta adhibeat, necesse est. Secundò, indiget lapis vesicæ (*Avicenna libr. 3. fen. 19. tract. 1. cap. 6.* verbis utor) medicinis fortibus, quoniam ipsa est frigidior, & quia est longinquior, & quoniam lapis ejus est vehementiùs confirmatus, ex vehementia coagulationis. Hæc verò quomodo in tua G. quam, ut dixi, debilioris ventriculi, & calidioris hepatis atque renum esse intelligo, tutò & absque periculo fieri possit, nondum video. Quum enim ex usu cassiæ (quam in ardore urinæ exhibent Medici) ardor urinæ hactenus in te auctus fuerit, quid de reliquis medicamentis ad conterendum calculum, quæ plæraque omnia sunt calida, ut *Galenus* de compositione medicam. secund. loca *lib. 10.* docet, sperandum est? profectò nihil aliud præter summam hepatis & renum excalefactionem, aliaque incommoda.

Ex usu cassiæ auctus fuit ardor urinæ.

Amittunt deinde medicamenta maximam partem suarum facultatum ac virium, antequam ad vesicam perveniant.

Epist. 35.

Ad 3. quæstionem responsio. Calculus quomodo vesicæ adhæreat.

Tertiò, lapides nonnunquam vesicæ adhærere, neque absque maximo periculo separari posse, certum est, ut non nisi manu & instrumentis separentur, atque in ista operatione, & separatione calculi, vesica graviter lædatur. In Tua autem G. calculum adhærere, vix crederim; adhæret enim mediante membrana, qua obductus est, atq; tunc immisso cathetere, nulla percipitur allisio. Sin verò ex una tantummodo parte vesicæ annatus fuerit, quod tamen perquam rarò accidit (ut plurimum enim aut omninò adhæret, aut planè liber est) non usque adeò difficilis, nec periculosa erit ipsius separatio, præcipuè si parvus est, quemadmodum lithotomi sperant: & cum totum corpus, tum etiam pars affecta, ante operationem probè præparata fuerit. Hoc tempore tamen propter frigus, quod partibus nervosis, ac proinde etiam vesicæ obest, operatio, nisi maxima urgente necessitate, non erit tentanda: sed in primum ver usque differenda. Ver enim, ut *Celsus lib. 7. cap. 26.* & experientia testatur, ad hanc operationem cum fructu faciendam, aptissimum est. Neque etiam tunc temerè, & empiricorum more operatio est tentanda, exhibendaque: pars affecta præparanda: magnitudo quinetiam calculi exploranda, & an absque mortis discrimine extrahi possit, investigandum. Præstaret enim curationem palliativam adhibere, & aliquo modo miserè vivere, interim tamen Deo & patriæ inservire, quàm evidentissimo mortis periculo T. G. periclitari.

Post extractionem calculi verriculis omninò opus est, magis tamen ad explorandum, an alius aliquis adsit lapis insignis, quam ad arenulas & sanguinem grumosum expurgandum. Hujusmodi enim facilimè post operationem naturæ beneficio expelluntur, præcipuè si vulnus apertum fuerit conservatum; quemadmodum mox dicam. Perquisitio itaque ista, quæ fit verriculo, clementer fieri debet, & si secundus lapis, aut fragmenta aliqua magna inveniuntur, extrahantur, sin minus, de arenulis, & sanguine grumoso extrahendo non usque adeò est laborandum. Ego non rarò per aliquot dies ab operatione fragmenta & lapillos, qui etiam magnitudinem phaseoli ferè adæquabant, naturæ beneficio extrusos atque rejectos fuisse, meis vidi oculis.

Nota.

Quid post extractionem calculi faciendum.

Porrò ut arenulæ, sordes, sanguisq; grumosus, post extractionem lapidis eò meliùs effluere possit, tubulus aliquantum incurvatus in vulnus intromittendus, vulnusq; ad tempus summo studio apertum est conservandum. Non enim intentio Medici est, solumodo morbum curare, verùmetiam recidivam præcavere. Ne itaq; de novo materia aliqua colligatur, patẽs sit vulnus, donec renes & vesica ab omnib. excremẽtis probè sese expurgaverint. Idq; per vulnus facilimè, per ductũ verò urinarium sive penem propter ipsius longitudinẽm, angustiã & anfractuositatem, vix fieri potest. Hæc Tuæ G. aliquo modo erunt molesta, multum tamen ad integrã sanitatẽ recuperandam, conservandãq; conducent, & efficient, ne recidiva facile sit ve-

Epist. 35. si verenda: quæ multò magis est timenda, quàm fistula. Hæc enim suo tempore cum partes internæ satis expurgatæ fuerint, non usque adeò difficulter consolidari poterit, illa verò novos cruciatus, & forsan majores adferret. Ante annos quindecim cum cuidam viro virtute & pietate præstantissimo, Dn. *Gualtero del Prato*, Coloniæ fistula in perinæo propter similem ferè caussam curata esset: post menses sex ego cum aliis Medicis in consilium adhibitus, propter gravissima, quæ superveniebant symptomata, illam iterũ aperire coactus fui. Convaluit, & per annos quatuordecim supervixit, septuagesimumque septimum annum ætatis prætergressus est.

Observat.

Ad 4. quæstionem responsio.

Quartò, extracto calculo, ne novus renascatur, prospicere convenit. Idque Tua G. præstabit, evitando in victus ratione omnia quæ generationem calculi promovere possunt: sive suppeditando materiam, humores nimirum crassos & viscidos; sive suscitando caussam efficientem, intemperiem scilicet calidam hepatis & renum: purgando item per intervalla corpus. Quæ omnia hic particulatim recensere supervacaneum duxi, cum quia Tua G. hac in re, proh dolor, ipsamet facta est Medicus passivus, tum etiam quia ex præsenti Medico, si opus esset, fusiùs, edoceri poterit. Saltem id repeto, quod & antea monui, vulnus non illicò consolidandum esse, propter caussas, quas jam supra commemoravi. Vomitus si per intervalla provocetur, singulare est præservativum tam in calculosis, quam podagricis affectibus, præcipuè si Tua Gen. ad vomendum facilis fuerit?

Vomitus preservat. à podagra & calculo.

De acidulis

Ad præservationem quoque calculi non exiguam vim habent acidulæ Griesbachenses & Langenschwalbachenses. Ventriculo enim gratum est medicamentũ, ipsumque simul, ac omnes partes internas roborat, obstructiones viscerum reserat, renes item & vesicam abluit, mirumque in modum expurgat, & si quæ in istis partibus sunt arenulæ, expellit. Usus earundem quoque acidularum, inprimis Langenschwalbachensium, Tuæ G. in podagra multum prodesse poterit. Sed hoc tempore ferè inutiles sunt acidulæ.

De vinaceis. Vnguentũ ad imbecillitatem membrorum post podagram.

Postremò quærit Tua G. quomodo imbecillitas crurum sit tollenda, quidve de vinaceis sperandum? Ad imbecillitatem membrorum post podagram tollendam, cùm aliàs multoties, tum superiori æstate in Generoso quodam maximo cum fructu hoc unguentum expertus sum, purgato tamen prius corpore.

℞. Salis marini diligenter in furno exsiccati, & tenuissimè pulverisati ℥ij.
Ol. lumbricorum, &
vulpini ana ℥iij.

Misceantur diligenter in mortario marmoreo, fiatque unguentum, quo partes affectæ inungi debent, tribus horis ante prandium, & antequam æger lecto egrediatur. Eidem unguento aliquando maximo cum successu addo aliquantum olei salviæ, aut rosmarini, arte chymica extracti. Ante inunctionem poterit applicari fomentum aliquod ex salvia, betonica, absinthio, Iva Arthetica, baccis & ligno juniperino, rosis, floribus primulæ veris, rosmarino, majorana, alumine, & hujusmodi, vino rubro incoctis. Cataplasmata item ex iisdem herbis & florib. pulverisatis, & cum farina fabarum, vino rubro, atque sapa coctis, & post fomentationem, atque inunctionem applicata, summoperè conveniunt.

Fomentum

& 36.

Usus vinaceorum mihi hac in re summoperè probatur: inter optima enim remedia & tutissima, quæ partes etiam affectas roborant, & calorem innatum fovent, à Cratone in hoc affectu ponuntur. Tempore vindemiarum pedes nonnunquam & totum corpus, si morbus universalis est, eis calidè immergatur. Extra tempus verò vindemiarum solitus sum ea vino rubro ac aqua incoquere, & juncturis applicare: inter coquendum verò betonicam, salviam, ivam artheticam, flores primulæ veris, & hujusmodi flores & herbas, quas antea recensuimus, addo. Si dolor adest, adjicio quoque manipulum unum aut alterum lumbricorum terrestrium, aquâ solummodò lotorum. Hujusmodi medicamentis si juncturæ & nervi roborati fuerint, minus defluxiones excipient. Interim tamen ne materia peccans in corpore colligatur, & ad articulos expellatur, summoperè prospicere convenit. Optima itaque victus ratio observanda est, corpusque per intervalla expurgandum: quæ omnia prudentiæ præsentis Medici committo.

Vsus vinaceorum in podagra.

Hæc sunt, Vir Generose, quæ pro temporis angustia ad propositas quæstiones respondere licuit: quæ omnia, ut Tua G. æqui bonique consulat, rogo. Dum hasce absolvo, à Generoso Domino Barone de Gorsier, simul & à nobili Viro Dn. Ludovico à Wattenville accipio literas, quos omnes de Tua adversa valetudine summoperè solicitos esse percipio. Ego, quia Tuæ G. in præsens propius adesse, & coram officia mea minimè præstare possum, simul cum illis illum, qui fons est omnium bonorum, per unigenitum filium suum Jesum Christum Salvatorem nostrum, suppliciter oro, ut Tuam G. ex hoc gravi morbo liberare, in pristinam optimamque valetudinem reducere, in eaque diu conservare dignetur. Vale. Paterniaci Aventicorum 24. Novemb. 1608.

EPISTOLA XXXVI.

Ad eundem Virum Generosum,

Dn. ZACHARIAM GEITZCOFLER &c. cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

Quod ad quæstiones propositas mihi responsum, illustris, atque generose Domine, Tuam G. jamdudum accepisse, atque ex eo sententiam meam percepisse, spero: itaque de iis hic nihil repetam. Cæterùm generosus Dn. Baro à Wattenville hisce diebus ad se me vocare jussit: sed quia Freiburgi apud nobilem quendam occupatus fui, adventum meum per aliquot dies in Burgundia expectavit, ubi ipsum hodie conveni. De morbo Tuæ G. fusiùs inter nos collocuti sumus, ut ex ipso intelliget. Ne operatio ante mensem

 sem Aprilem tentetur, iterum suadeo. Operationi etiamsi difficulter interesse queam (tam procul enim abesse familiæ meæ, valdè mihi erit incommodum) quia tamen Tuam G. præsentiam meam valdè desiderare exoptareve video, libenter parebo, dummodò licentiam à Magistratu meo impetrare potero. Quod si G. Tuam convenire mihi non concedatur, ut corpus ante operationẽ à præsenti Medico diligenter præparetur, neq; vulnus illicò cicatrice obducatur, iterum moneo, propter causas, quas in præcedentibus meis literis recensui, quasque Generoso Domino Baroni à Wattenville coram fusius exposui. Vale illustris ac generose Dn. & me tuum cense. Raptim Usiers Burgund. 8. Februarii stylo novo Anno 1609.

EPISTOLA XXXVII.
IDEM AD EUNDEM.

PAulò tardius, quam sperabam, Illustris atque Generose Domine, ea, quæ promiseram, mitto, idque negligentiæ meæ causa minimè factum est. Radices enim Eryngii Marini ad lacum Lemmanum eruendæ; postea in umbra exsiccandæ erant, ubi tempus requirebatur: Quapropter ne Tua G. moram ægrè ferat, demissè rogo. Nunc illas mitto, faxit clementissimus Pater cœlestis, ut G. tua maximum fructum inde capessere possit. Mitto & instrumenta pro enematibus exhibendis: item lib. de inedia Appoloniæ Schreieræ: illa etiam nunc vivit, uti Dn. D. Lentulus ante paucos dies ad me scripsit. Hæc ut G. tua eo animo quo à me proficiscuntur, accipere velit, obsecro Successum curationis post meum abitum avidè intelligere cupio, penitus tamen Tuam G. nunc convaluisse, spero. Circa Serenissimum Principem D. Janutium Radzivilium adhuc unà cum clarissimis Viris Dn. D. Platero & Chimeletio Medicinæ Doctoribus, occupatissimus sum. Me absente Epicurus ad ipsum adductus fuit, qui Mercurialia nonnulla, aliaque, quæ parum conveniebant, adhibuit. Corpus mirum in modum extenuatum est, & indies magis magisque extabescit. Nutrimenta pauca, & non nisi invitus sumit. In inguine dextro ruptus est abscessus ingens, ex quo ultra libras decem puris effluxit; & adhuc continuò effluit. Est & alius abscessus, ingens profectò, in clune dextra aperiendus. Omnipotens Deus, summusque Medicus, ut divina sua gratia per Unigenitum filium suum ipsi adesse, omniaque ad ipsius salutem cum corporis, tum etiam animæ necessaria, benignè elargiri velit, ex corde precor. Vale Illustris atque Generose Domine, unà cum genere, & virtute ferè nobilissima tua Relingera, Uxore charissima, filioque dilectissimo, totaque familia longè nobilissima, quam ut DEUS Opt Max. tecum in multa secula conservare, spiritualibus, temporalibusq; quin etiam donis ditare dignetur, etiam atque etiam ex corde precor. Raptim Basileæ Raurac. 2. Junii 1610.

Abscessus in inguine.

EPISTOLA XXXVIII.
ZACHARIAS GEITZKOFLER à Geilenbach / &c. Eques
Guilhelmo Fabricio Hildano S. P. D.

HÆret adhuc altè mente repostum, Vir clarissime, atq; doctissime, Amice charissime, tum illud fideli quondam promptitudine, & prompta fidelitate mihi præstitum auxilium tuum, cum in extremis constitutus angustiis, periculosissima corporis mei sectione in arce mea Haunsheim *tuæ dexteritati administrandam commisi: quamobrem & immensas tibi gratias semper agam, referamque. Cum autem præter alia tum temporis etiam intellexerim, Te raras quasdam in affectibus mulierum, & secretas habere medicinas: & verò una ex Consanguineis meis difficilimo ejusmodi, nescio quo, vehementissimè hactenus conflictetur morbo: accuratiorem hujus affectus descriptionem Tibi hisce communicare volui: officiosè rogans, ut casum hunc non solum diligentissimè, de quo dubium mihi nullum, examines atq; perpendas: sed etiam prudentissimum tuum consilium hac de re nobis exponas, illudq; prima data occasione Augustam Vindelicorum Dn.* Martino Zobelio *transmittas. Facies hac in parte gratum mihi & acceptum, atq; vicissim honesto laboris tui præmio gaudeas, operam dabimus sedulò. Uxor mea charissima, filiusq; salutẽ tua Excellentiæ plurimam per me dictam volunt. Hisce vale Vir clarissime, & feliciter vive diu. Datum Pragæ 16. Februarii 1617.*

Descriptio morbi illustris cujusdam Matronæ, literis præcedentibus conjuncta.

Illustris Domina quædam, ætatis annorum triginta unius, habitus totius humidioris, pinguis multum, maximè circa ventrem inferiorem, hepatis calidioris, bonum generans sanguinem, caloris optimi ventriculi verò frigidioris & cum lienis aliqua notabili duritie. Huic elapsis annis, & etiam ante conjugium, menses fluxerunt, inordinati, ut plurimum pauci, nec sine doloris sensu. Cum anno 1614. Thermis quibusdam sulphureis per dies quadraginta balneando, mense Iulio & Augusto usa fuisset, per menses tres vel quatuor ordinatum singulis quatuor septimanis mensium cursum & in quantitate mediocrem acquisivit. Mensi demum Decembri signa quædam ingravidationis apparere cœperunt, vomitus quidam materiæ pituitosæ, inappetentia ad cibum, decolorati menses, qui tamen nunquam substiterunt, quin nisi ob gravidationis dubium medicamentis retenti fuissent, fortè copiosiores consueto fluxissent, mammæ tumidiores solito, sine lacte tamen: accessit & mulierum hac in re peritarũ confirmatio, quæ prægnantem persuadebant: auctus est venter paulatim: verum nullus unquã fœtus motus animadversus est, (licet ipsa motum quendam interdum persentiscere asseveraret) quod assistentibus Medicis falsæ ingravidationis suspicionem præbuit, ut revera evenit. Elapso per menses aliquot partus tempore, coli dolores vehementissimi eam & apprehenderunt, cum febre continua & animi deliquiis, à quibus aliquot dierum spacio nonnullis evacuationibus, sed potissimùm enematibus liberata est. In quorum administratione

Affectus uterinus.

Falsæ ingravidationis suspicio.

Epist. 38.

Libra 30. vitrea pituita dejecta.

stratione hoc notabile fuit; clysterum usu spacie dierum viginti ad libras triginta vitreæ pituitæ subtractas fuisse; ventrisque moles in circuitu spithamæ longitudine minor effecta, agiliorq; in motu reddita est, cum prius difficulter moveretur. Sequenti tempore sæpius purgata est, tum medicamentis per os assumptis, tum per alvum injectis, & semper ingens vitreæ pituitæ copia educta est. Sanguis sæpius vena secta notabili emolumento missus est: verùm alvi tumor increscere visus est, corporisque gravitas augeri, usq; adeò, ut ferè semper sedentaria degeret, & ob ventris molem in lecto etiam minimè commodè jacere posset. Menses paulatim pauciores visi sunt, nec bene colorati, sed potius muco similes: à duodecim septimanis ex toto substitêre, quo tempore omnia graviora reddita: quin & interdum uteri præfocationes, cordisq; palpitationes molestare cœperunt. Quorum accidentium occasione advocati Medici dum ventrem contingunt, invenerunt in regione uteri rem quandam ad tactum durã, à dextra in sinistram transversim se extendentem, longitudinis spithamæ unius cum dimidia, in crassitie verò in sinistra quidem parte limonium pomum, vel aliquid majus referentem, in dextra autem multò majorem, sed mobilem, quæ si ab una parte manu prematur, in opposita parte dolor sentitur.

De cætero venter licet pinguis, mollis tamen est, nî flatibus (quod aliquando evenit) distendatur. In reliquis nec lumbi, nec inguina, nec partes circa umbilicum dolent: dum in lecto vertitur, nullum sentit gravis materiæ ab una parte in alteram notabilem prolapsum: stans autem circa pubem pondus grave incumbit. Motus interdum quidã circa uterum ab ea persentitur, sed non qualem fœtus edere solent: Lac in mammis nullum, nec tumidiores solito: corpus non emaciatur, color optimus perseverat, in cibo & potu se bene habet.

His sic stantibus, cum à principio hujus affectus aliquot elapsi sint menses, petitur ab excellentissimis ac experientissimis Viris.

1. *An hæc mola censenda sit, an affectus alius?*

2. *Si mola judicetur, cum una & grandis videatur, an provocanda sit?* Hippocrate dicente, si mola una caro fiat, mulier perit, neque enim fieri potest, ut superstes maneat.

3. *Quibus remediis tutò & cum minori molestia ea abigenda sit?*

4. *Et ultimò, stante mola, an aquis thermalibus sulphureis & nitrosis, quæ & potu & balneo adhiberi consueverunt, tutò uti liceat?*

Ad hæc rogamus excellentiss. Viros nobis quantocitius fieri possit, communicare sua consilia velint.

EPISTOLA XXXIX.

Generoso ac Strenuo Viro

Dn. ZACHARIÆ Geitzkofler à Geilenbach/ Dn. in Haunsheim/ Stauffen/ Moß und Wesenburen/ etc. Equiti aurato, S. Cæs. Majestatis, nec non Ducum Austriæ Consiliario Prudentissimo, Domino suo benignissimo.

Guil. Fabricius Hildanus, S. P. D.

Epist. 39.

LIteræ, quas ad me dedisti, Generose ac Strenue Domine, quia Domesticis meis, interim dum ego Lausannæ circa infantem Generosi cujusdam occupatus fui, traditæ fuerunt, celerius ad eas respondere mihi non licuit, ne igitur Tua Generos. moram ægrè ferat, demissè rogo. Sola autem profectò literarum G. V. inspectio vehementer me exhilaravit, idque eam solam ob causam, quod G. T. vivere, & rectè valere, ex eis intellexerim. Idem à Generoso quodam, qui ante menses aliquot Haunshemio veniens, transiens hac, & in Galliam properans me invisit, nunciatum mihi fuit. Faxit clementissimus Deus Pater cœlestis, ut G. T. optima ista valetudine in multos annos ad Dei gloriam, utilitatemque Patriæ frui possit.

Illustris autem Domine, de qua T. G. scribit, vices doleo, Deumque ter Opt. Max. suppliciter oro, ut Medicorum laboribus & remediis benedicat, eamque & patientia & constantia Christiana adornet, tandemq; benignè restituat. Tande, m, inquam: Sunt enim profectò morbi uterini, ut omnes testantur Medici, & ipsa experientia docet, longi & difficiles.

Morbi uterini longi & difficiles.

Porrò cum ipsam minimè gravidam esse, extra controversiam sit, quærit G. T. primò, sit ne mola in utero, necne? Ego ex signis & indiciis, quæ proponuntur, nihil aliud concludere possum, quam illustrem ægram molam gestare, etiamsi signa nonnulla, quæ contrarium suadent, adsint, inprimis mensium fluor. Quibus enim menses fluunt, in iis molam generari minimè posse, statuunt Medici. *Ambrosius Paræus* tamen lib. 24. cap. 41. Mulierem molam gerentem menstruis laborasse observavit, quod & ego in nobili quadam ac pia Matrona Bernensi, robusta, & plethorica, ante annos aliquot advenisse vidi. Illa etsi molam ejus magnitudinis gestaret, ut adstantes tractando ventrem, facilè ipsam persentire possent, quam molam etiam erigendo se & ambulando, ponderis alicujus, & globi magni instar, ad os uteri delabi sentiebat: (hæc non ex relatione aliorum habeo) singulis tamen mensibus suas habuit purgationes menstruales, sed in minori quantitate, idque ad finem usque vitæ suæ, etiamsi à mola liberata non fuerit. Potest itaque mulier mola laborare, imò & fœtum gestare, interim tamen suas habere purgationes menstruales, sed in minore quantitate. Non omnibus tamen mola laborantibus id accidere, sat scio, sed paucissimis, & iis tantummodo, quibus habitus totius corporis humidus, & hepar temperatum est, quæque sanguine abundant, quemadmodum illustrem illam Dominam ab illo abundare intelligo.

Responsio ad primam quæstionẽ.

An menstruis fluentibus mola in utero adesse possit observat.

Id præterea observavi, molam nonnisi sensim accrescere, si menstrua simul fluxerint: fluentibus enim menstruis nutrimentum molæ distrahitur. Eis autem, quæ fœtum, aut molam gerunt, ut insignis vir Dn. *Ambrosius Paræus* lib. 24. cap. 65. refert, non ex ipso utero profluunt menses, sed per ramos venæ & arteriæ hypogastricæ, quæ rejiciuntur, & sparguntur in uteri cervicem.

Molam præterea gerentem tabescere, ac membra mollescere, observarunt Practici: at in illustri Domina contrarium observatur. Corpus enim, ut ex narratione morbi ejus intelligo, non emaciatur, sed color optimus perseverat, in cibo

Non omnes molam gerentes extabescunt.

 cibo quinetiam, & potu benè se habet. Non omnes igitur molam gestantes extabescunt: quod & ego in Matrona illa Bernensi, cujus antea memini, observavi, quæ per multos annos molam gestavit, interim tamen menses suos habuit, & corpore robusta fuit. Anno 1612. Hildenâ Coloniam ad quadragenariam vocatus fui; gestaverat illa molam per multos annos: interim tamen corpore valida, & facie bene colatura semper fuerat: tandem febre continua correpta, & exorto dolore circa pudenda cum muliebria, ac ventrem tractarem, molam ad struthii ovi magnitudinem inveni, quæ & versus os uteri ita propendebat, ut manu facilè apprehendi posset: Cotyledonibus nihilominus, quemadmodum & illa, de qua Obs. 52. Cent. 2. mentionem habui, ita adhærebat, ut absque ingenti dolore vix commoveri posset. Interim tamen cum ipsam præsente excellentissimo, ac pio Viro Dn. D. Jacobo Juliens Pharmacopœo Coloniensi, aliquoties & manu, & instrumentis tractassem, medicamenta quinetiam nonnulla, ut postea dicam, applicuissem, tandem feliciter ipsam enixa est, & pristinæ sanitati restituta fuit. Hæc propterea adscribo, si forsan illustri Dominæ in curatione molæ suæ usui esse possint. Potest itaque mulier molam gestare, interim tamen menses suos habere, corpore quinetiam valida, robusta, ac facie benè colorata esse.

Responsio ad 2. quæstionem.

Secundò quærit T. G. si mola judicetur, cum una & grandis videatur, an provocanda sit? cum juxta *Hippocratem* libro de sterilibus, mulier, quæ unicam gerit molam, si expellatur, perit. Diligenter hîc perpendendus est locus *Hippocratis*, & cum eis, quæ quotidiè in praxi occurrunt, conferendus. *Hippocrates* enim & aliis in locis ita loqui consuevit; quemadmodum lib. 6. aphoris. 18. ubi vulnera vesicæ, cerebri, cordis, intestinorum, & ventriculi lethalia esse pronunciavit. At hujusmodi vulnera sæpissimè sanari, experientia docet. Verùm *Galenus* in commentario hujus Aphorismi mentem *Hippocratis* penitus explicat his verbis: Hoc vebum, inquit, lethale, sæpius dixi in aliis, & in hoc ipso libro de iis, qui ex necessitate morituri: sæpius autem & de iis, qui magna ex parte. Hæc *Galenus*. Ita etiam de verbis *Hippocratis* hoc loco censendum esse arbitror: non enim mulier, cui unica expellitur mola, ex necessitate perit, etiamsi id aliquando contingat. Observatum enim sæpissimè fuit, molas prægrandes & unicas sine mortis discrimine medicamentis expulsas, imò & manu extractas fuisse. Extat exemplum singulare in 2. centur. observationum mearum observat. 53. de mola, quæ magnitudinem capitis infantis ferè adæquabat: quam tamen ea dexteritate extraxi, ut non solùm convaluerit ægra, & per aliquot annos supervixerit; verum etiam infantes tres procreaverit, cujus rei testis maritus ipse, & alii quamplurimi, etiamnunc Lausannæ esse possunt. Alia præterea extant exempla observat. 54. ejusd. centuriæ. Et quadragenaria illa Coloniensis, cujus antea mentionem feci, à mola unica & etiam satis magna, quam felicissimè liberata fuit. Non perit itaque

An mulier unicam habens molam, si expellatur ea, pereat?

mulier, quæ unicam edit molam ex necessitate, sicuti illi necessitate moriuntur (ut *Galenus* l. 6. aphoris. comment. 18. & experientia docet) quibus cor aut cerebrum ad ventriculos usque vulneratum: sed tunc inprimis, cum nimis violenter expulsa fuerit, & hæmorrhagia magna supervenerit.

His omnibus bene consideratis, nihil video, quod obstare possit, quo minus curatio non sit tentanda: præcipuè cum illustris ægra adhuc sit juvenis & optimo corporis habitu prædita.

Responsio ad 3. quæstionem.

Quærit G. T. tertiò, quibus remediis tutò, & minori cum molestia mola illa sit abigenda; proponam remedia tuta, quibus & ego in quadragenaria illa Coloniensi, & in aliis cum fructu usus sum. Interim tamen Illustris Domina monenda est, morbum huncce, uti quoque ab initio dixi, & longum & difficilimum esse, imò curationem non semper ad optatum finem perduci posse, etiamsi Medicus summam adhibuerit diligentiam. Sæpissimè enim tam tenaciter utero adhæret, ut non nisi post longum tempus excerni possit: imò & cum ægra consenescat, hoc est, ad finem usque vitæ perduret: idque inprimis accidit, quotiescunque (uti ego in aliquibus observavi) uterus ipse unà cum mola unicum inter se constituunt corpus. Hujusmodi mola matrona illa Bernensis, cujus ab initio memini, ad finem usque viræ suæ laboravit, absque magna tamen molestia.

Curatio molæ.

Enema emolliens.

Curatio autem tribus subsequentibus intentionibus perficitur. Primò, ut victus ratio, quæ calida & humida esse debet, instituatur, ac quam diligentissimè observetur: Secundò, ut corpus à pravis humoribus expurgetur, & vena, si plethora adfuerit, incidatur. Tertiò, ut medicamenta molam expellentia intus exhibeantur: ventri quinetiam provocantia exterius admoveantur. Purgato itaque corpore, primo emollientia, veluti sequens enema per aliquot dies adhibere convenit.

℞. Radicum althææ
Lilior. albor. ana ℥j.
Fol. Althææ
Malvæ
Parietariæ
Violarum
Brancæ ursinæ
Flor. Chamomill.
Meliloti
Violarum ana M. j.
Sem. Fœnigræci
Lini ana ℥j.
Anisi
Fœniculi ana ℥j.ß

Coquantur in decocto capitis & pedum vituli, ad consumptionem tertiæ partis. In ℔. j. colaturæ dissolve.

Butyri recentis,
Olei Amygdalarum dulcium &
Liliorum alborum ana ℥j.

Misce, fietque enema, quod iteretur quotidie semel aut bis, idque per dies aliquot. Necesse

Epist. 39.

cesse enim est ut mola, imò & ipse uterus partesque omnes, quæ in excretione molæ extenduntur, emolliantur ac lubricæ reddantur.

Ex præscriptis herbis, radicibus, floribus & seminibus præparetur quoque sacculus triangularis, ejus magnitudinis, ut imum ventris & pudenda cooperire possit: is aqua aut brodio capitis & pedum vituli coctus, calidè applicetur, per horam unam aut alteram, idque bis aut ter in die. Post fotum venter, pudenda, os sacrum & coxæ sequenti linimento inungere convenit.

Linimentum.

R. Olei Liliorum alborum
Lumbricorum
Amygdalarum dulcium.
De vitellis ovorum ana ℥ß.
Pinguedinis caponis
Ursi
Anseris ana ℥j. Misce.

Quæ partes ad molam excludendam necessarias relaxant ac lubricas efficiunt, per os quoque exhiberi poterunt. Detur itaque oleum amygdalarum dulcium, & butyrum recens, cum decocto foliorum althææ, malvæ, & violarum, seminis althææ, malvæ & meliloti, ac pauco sale, ne nauseam excitet: poterit addi pullus, aut frustum carnis castrati, ut eo magis nutriat, corroboretque. Prædictum jusculum poterit quoque syrupo de althæa Fernelii dulcorari & exhiberi. Hisce in sextum, septimum aut octavum diem, prout præsenti medico consultum esse videbitur, adhibitis, ac iterum expurgato corpore, & saphenâ incisâ, ad ea, quæ facultatem expultricem excitant, transeundum est. Ubi enemata iterum conveniunt; quapropter

Enema.

R. Radic. Aristoloch. rotundæ &
Longæ
Gentianæ ana ℥ß.
Radic. Bryoniæ
Asari
Ellebori albi ana ʒj.
Herbar. Dictamni
Rutæ
Sabinæ
Centaurii minoris
Artemisiæ
Melissæ
Matricariæ
Pulegii
Malvæ
Althææ ana M.ß.
Flor. Chamomill.
Meliloti
Sambuci ana ℥j.
Sem. Carvi, Sesel.
Petroselini ana ℥j.
Fœnugræci
Lini ana ℥ß.
Coquantur in aqua, ut calaturâ redeat ad ℔. ij.
In ℔. j. colaturæ dissolvæ Hieræ Picræ ℥j.
Trochiscorum de myrrha ℥ß.
Olei rutacei ℥ij. Misce.

Ex supradictis radicibus, herbis, &c. præparetur quoque sacculus triangularis, qui aquæ incoctus, ventri calidè applicetur. Interim autem dum enemate & sacculo utitur; sequens quoque pessarium adhibere convenit.

Sacculus.

Pessarium.

R. Galbani
Bdellii
Opoponacis dissolut. in vino generos. an. ʒij.
Hellebori albi ana ʒj.
Trochiscorum de myrrha ℥iij.
Misceantur, & cum succo rutæ, quantum satis, fiat pessarium.
Per os detur sequens potiuncula.
R. Confectionis alkermes ℈ij.
Trochiscorum de myrrha ʒß.
Salis artemisiæ
Olei sabinæ ana ℈ß.
Cum decocto artemisiæ, melissæ, radicum aristolochiæ longæ & rotundæ, fiat potiuncula: dulcoretur syrupo de artemisia.

His dum illustris ægra utitur medicamentis, motus naturæ diligenter observandus est: quamprimum enim virtus expultrix commota fuerit, necesse est, ut ægra in modum parturientis decumbat, in lecto tamen (ut vires conserventur) & eo planè modo quemadmodum monstravi in secunda centuria pag. 186. Deinde obstetrix manum inunctam superiori linimento clementer in collum uteri immittat, parturientiumque dolores & conatus, quantum fieri potest; excitet. Illustris quoque ægra ipsamet operam dabit, ut expultricem facultatem, & conatus parturientium stimulet; Quo tandem obstetrix manum suam in ipsum uterum immittere, molamque apprehendere possit. Sin mola rotunda & lubrica fuerit, ita ut obstetrix ipsam digitis adprehendere non queat, habeat forcipem & hamulum, cujus ego dedi delineationem in secunda centur. observat. 52.

Quomodo mola extrahenda.

Dum autem hæc aliaque administrantur, imò per totum tempus curationis, virium diligenter habenda est ratio, & quæ ipsas conservant, atque instaurant, exhibenda, & regioni cordis, & carpis applicanda sunt. Interim tamen quæ corpus clementer excalefaciunt, sanguinemque attenuant, parcè sunt exhibenda, ne extractâ molâ vehemens & periculosa subsequatur hæmorrhagia: & quia mola semper utero adhæret, diligenter prospiciat obstetrix, ne ipsam impetuosè ac festinanter, sed pedetentim ac lentè separet, extrahatque. Ego in separatione molæ, cujus fit mentio observ. 52. cent. 2. postquam ad ipsius radicem A. notatam manu pervenissem, dimidiam ferè horam impendi, absque ullo tamen dolore, aut molestia ægrotantis.

Mola clementer extrahenda.

Extractâ mola, ut hæmorrhagia larga evitari possit, in promtu sint electuaria, syrupi, aquæ destillatæ, decoctiones, & ex eis paratæ potiunculæ, reliquaque omnia, quæ excalefactum corpus refrigerare, & attenuatum sanguinem inspissare; Viresque instaurare queant. De quibus omnibus

Epist. 39. nibus præsens Medicus pro sua prudentia providebit.

Cataplasma. Extracta mola ventri sequens Cataplasma protinus applicare convenit.

R. Rad. & Fol. Plantaginis
Bursæ pastoris
Fol. Prunorum sylvestrium
Rosarum rubearum ana M. j.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis.

Postea R. Farinæ hordei & volatilis ana ℥iij.
Pulv. Rosar. rubear.
Myrtillorum
Nucum cupressi
Balaustior.
Corticum granatorum
Ranarum combustarum ana ℥j.
Terræ sigillatæ
Sanguinis draconis ana ℥ß.

Cum prædicto decocto, parumque aceti, fiat Cataplasma, quod imo ventri pudendisque tepidè applicetur.

Hæmorrhagia si impetuosa fuerit, arctè ligentur brachia, & cucurbitulæ sub mammis affingantur. Vena item in cubito, si vires permiserint, incidatur.

Pessarium ad sanguinem sistendum. Imponatur quoque sequens pessarium: Fiat turunda ex stupis suavibus justæ magnidutinis, quæ superiori decocto madefacta, sequenti pulvere involvenda est.

R. Farinæ volatilis ℥ij.
Terræ sigillatæ
Sanguinis Draconis
Gypsi.
Cinerum ranarum aquatilium an. ℥iij.
Musci cranii humani ℨj.
Misce fiat pulvis subtilissimus.

Hisce & similibus remediis hæmorrhagiam cum in Lausannensi matrona, & Coloniensi, tum etiam in aliis feliciter per Dei misericordiam compescui.

Non volo autem illustrem ægram, adstantesque Medicos non monere, in prima curatione rem non semper ex voto succedere, sed post dies aliquot aut mensem iterum omnia reiteranda esse, idque ego in quadragenaria illa Coloniensi, cujus jam antea facta fuit mentio, edidici. Huic enim cum omnia, quæ recensui, adhibuissem, collumque uteri adeò (sine violentia tamen & dolore magno) dilatassem, ut molam manu mea tractare, forcipe quinetiam facilè apprehendere possem, ipsam tamen extrahere, minimè ausus fui; quotiescunque enim illam apprehendebam, & instrumentis (manu enim non facilè extrahitur mola) extrahere conabar, tanti circa lumbos superveniebant dolores, ut ab opere desistere coactus fuerim: quapropter totum negotium ad dies quindecim protraxi. Interim ut vires instaurarem, dolores lenirem, intemperiem calidam internarum partium temperarem, omnes nervos intendi. Tandem cum præcedentem curationem secundò iterassem, ex voto successit, convaluitque ægra.

Quartò & ultimo quærit Tua G. an aquis thermalibus sulphureis, & nitrosis tuto uti possit illustris ægra? *Epist. 39. Responsio ad 4. quæstionem.* Sulphur cum teste Galeno de simpl. Medic. facult. lib. 9. calidum, tenueque sit, & nitrum insignem exsiccandi facultatem obtineat, non video (salvo tamen aliorum Virorum, quibus facultas thermarum, quas illustris ægra forsan invisere constituit, nota est) quomodo in hoc casu convenire possint. Thermæ verò piperinæ in Rhætia, etiamsi quoque nonnihil sulphuris, ut Fuchsius, Rulandus, & alii scribunt, in se contineant, multum tamen in hoc affectu conducere posse existimo: *Thermæ piperinæ in Rhætia, quas vires habeant.* Sunt enim temperatissimæ, nullamque intemperiem calidam visceribus infert aqua hæc: etiamsi aliquis in ipsa scaturigine insederit: quin potius internas partes adeò humectat, ut (quod observatione dignum) si sitibundus aliquis has ingressus fuerit thermas, sitis in ipso mox exstinguatur. Obstructiones viscerum, hepatis, venarum mesaraicarum, & lienis ad miraculum ferè usque tollunt: idque non tantum in serenissimo Principe Janutio à Ratzevil, &c. verum etiam in nobilissimo Viro D. Jacobo Wallier observavi. Huc enim cum in diuturno morbo suo splen in scirrhum induruisset, beneficio harum thermarum restitutus fuit: uti ex observatione de vulnere quodam gravissimo, & periculoso, ictu sclopeti inflicto, Oppenheimii separatim edita (quæ totam historiam continet) videre licet. Cum ergo illustris Domina quoque de obstructione, & duritie lienis conqueratur, non saltem eo nomine hasce thermas piperinas ei prodesse posse existimo: sed vel maximè propter principalem illum uterinum morbum, idque duplici ratione. *Thermæ piperinæ commendantur ad uterinos affectus.* Primo quia thermæ istæ ad omnes uterinos affectus, varios, & inveteratos à Fuchsio, Rulando, Thurnisero & aliis singulariter commendantur, unde & in hoc affectu emolumentum ex iisdem nobis promittere possumus. Deinde quia mulieribus uterum gerentibus valdè noxiæ esse dicuntur ab iisdem Authoribus, idque sine dubio propter metum abortus, qui facilè propter insignem & internarum & externarum partium humectationem, & relaxationem supervenire posset. Ergo cum nihil magis in Illustri Domina præter abortum, ut ita loquar, hoc est, molæ exclusionem, desideretur, omninò ad hanc provocandam erunt accommodatissimæ.

Atque hæc sunt Generose Domine, quæ ad quæsita respondere potui: Faxit Deus Opt. Max. ut G. Tuæ gratia, illustri verò ægræ salutaria esse possint. Si qua alia in re G. Tuæ inservire possum meo, uti par est, nunquam deero officio. Uxorem lectissimam, uti & filium dilectum, unà cum conjuge, genere, virtute & pietate verè nobiles ea, qua par est reverentia mecum salutat uxor mea. Raptim Bernæ Helvetiorum 1. Maji 1617.

EPISTOLA XL.

Amplissimis atq; doctissimis Viris:

Dn. Dn. Doctoribus & Chirurgis GENEVENSIBUS, Dominis & Patronis suis perpetuò colendis,

Epist. 40.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

De cancro exulcerato.

QUi has offert literas, Viri amplissimi ac undiquaque doctissimi, civis Lausannensis & mihi familiaris, non ita dudum petiit, ut ipsius uxorem graviter laborantem inviserem, atque remediis ei subvenirem: sed quia morbum difficilem atque vix curabilem esse animadverti, nolui quicquam tentare, nisi morbus prius communicatus fuisset collegio vestro. Itaque cum maritus statuisset ad vos migrare, ut judicium vestrum expiscaretur, & auxilium collegii vestri imploraret; petiit denuò, ut hæc paucula ad humanitatem vestram scriberem, atque vobis morbum ante oculos depingerem; idque ipsi propter communem nostram amicitiam denegare nec potui, nec debui.

Morbus autem, de quo conqueritur, tumor est durissimus & inæqualis, è regione papillæ mammæ sinistræ, non omnino rotundus, sed triangularis figuræ: Cuspis axillam versus tendit. Tumor non multum elevatus est, videturque periostio costarum aliquo modo cohærere, quandoquidem ferè immobilis est, præcipuè ea parte, quæ axillam respicit. Multæ præterea lividæ & atro sanguine turgentes venulæ circa tumorem conspiciuntur: item glandulæ nonnullæ, tum in circumferentia tumoris, tum etiam sub axilla. Tumor lividus & nonnihil inflammatus: cutis verò in circumferentia plumbei aut cineritii coloris est. In medio tumoris circumcirca papillam scilicet ulcuscula nonnulla apparent, ex quibus manat ichor flavi coloris. Dolor continuus adest non tamen adeò acerbus: Et, ut verbo dicam, omnia ferè signa cancri in hoc tumore conspiciuntur; quem ego non occultum amplius, sed exulceratum appellandum fore existimo: ad extremam tamen malitiam nondum pervenisse certum est. Idque ex eo apparet, quod dolor non adeò acerbus sit, nec labia ulceris prætumida & horrenda sint, quemadmodum solent esse in cancris exulceratis, cum ad summam malitiam pervenerint. Ulcera præterea nondum serpunt ad vicinas partes, neque tetrum reddunt odorem: Faxit Deus, ut etiam ad illam malitiam nunquam perveniat morbus. Veror tamen vix rectè curari posse: quandoquidem veram & legitimam curam (quæ integram exstirpationem tumoris requirit, sive id igne, ferro aut medicamentis erodientibus fiat) vix suaderem adhibere, ratione nobilitatis partis affectæ. Palliativam verò, quam vocant, curam, dolores lenire, & incremento morbi ad tempus saltem obsistere, tandem verò non sufficere, vobis omnibus, Viri amplissimi, notum est.

Quibus verò medicamentis usa sit hactenus, planè ignoro: Maritus particularia indicabit vobis. Ego nihil præscripsi, sed ab Empiricis & tonsoribus tractata fuit. Et quia petiit, ut opinionem meam, de mediis curandi hunc affectum vobis non celarem, dicam quoque paucis, hac de re quid sentiam.

De cancri curatione.

Scitis Viri amplissimi, *Galenum* lib. 2. ad Glauconem cap. 10. cancri curandi rationem duplicem statuisse: quarum prima perficitur medicamentis, humores atrabilares expurgantibus: altera consistit in extirpatione tumoris. Quantum attinet ad primam curandi rationem, nisi statim ab initio administrata fuerit, parum aut nihil ad integram sanitatem posse, certum est, quandoquidem jam materia ita compacta atque indurata est, ut medicamentis purgantibus non cedat. Ad materiam tamen antecedentem imminuendam, non solum utilia, verumetiam necessaria esse medicamenta, humores atrabilarios expurgantia, ideoque in cura palliativa necessariò administranda, nullus est Medicorum, qui dubitet.

Altera via à *Galeno* præscripta, est extirpatio tumoris: hanc autem extirpationem nonnulli ferro candente, alii medicamentis erodentibus, reliqui verò cultro incisorio perficiunt. Quantum ad cauterium actuale, illud cum *Albucasi* in scirrhosis, & cancrosis tumoribus, atque ulceribus suspectum habeo, quandoquidem vi ignis, qui in summo gradu caloris & siccitatis agit, magis indurescit materia atrabilaris, fitque malignior. Præterea usu cauterii facilè posset oriri incendium vicinarum partium, pleuræ, cordis, & pulmonis scilicet, ut ipse *Galenus* testatur.

Cauterium actuale improbatur in scirrhosis tumoribus.

Porrò extirpatio, quæ fit medicamentis escharoticis aut septicis, sive quovis simili medicamento erodente, mihi quoque propter nobilitatem partis affectæ, suspecta est. Adde experientiam docuisse, cancrosa ulcera hujusmodi medimamentis exacerbari, atque pejora fieri.

Superest extirpatio, quæ manu & instrumentis incidentibus fit, quam ego præ aliis eligerem, nisi animadverterem difficultates non paucas, quæ eam quoque incertam faciunt: hæ autem præcipuè sunt primò cacochymia corporis: secundò labefactatio, & summa imbecillitas partis laborantis: Eam autem non solum ex hoc morbo contraxit, verùm etiam à teneris annis, sæpissimè ex hac parte laboravit, quandoquidem ei adhuc puellæ combusta fuit papilla. Postmodum in matrimonio ter vel quater lac in mamma concrevit. Ratione enim combustionis papilla contracta, & ipsius pori indurati fuerunt. Concretio lactis nonnunquam, & apostemata excitavit, quæ an methodicè curata fuerint, nescio: ex relatione autem mariti id fusius intelligetis. Tertium argumentum, quod extirpationem incertam esse mihi persuadet, est, tum tumorem adeò adhærere costis, ut vix moveri possit, tum etiam sub axilla glandulas multas esse, quæ veluti radices hujus mali sunt, extirpari tamen minimè posse. Ex his duobus malis, iisque evidentissimis periculis, quæ tum palliativam, tum veram curam comitari recensuimus, quodnam eligendum sit amplissimo collegio vestro remitto. Ego cùm ætatem jam provectam, cacochymiam corporis & imbecillitatem partis affectæ, atque glandulas sub axilla (quæ veluti radices hujus mali sunt) animadverto, mallem potiùs eligere curam palliativam, quam ægrotam evidentissimo, & inevitabili mortis periculo exponere. Vos pro vestra summa prudentia atque eruditione, singula examinabitis, & si quid à me imprudenter in medium adductum fuerit, id ut pro vestra summa humani-

Ex lactis concretione apostemata.

Epist. 40.

Epist. 41. manitate atque clementia, quàm huc usque mihi largiti estis, in bonam partem interpretemini, etiam atque etiam rogo vos omnes Viri Amplissimi. Bene & feliciter valete in Domino. Lausannæ 15. Septembris 1596.

EPISTOLA XLI.

Viro Clarissimo Doctissimoq;

Dn. GEORGIO FABRO, Castri Imperialis Fridbergensis Doctori Medico celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

Decima quinta die mensis præteriti, feliciter Bernam reversus sum, clarissime atque amantissime mi Dn. Doctor, meosque quinetiam bene valentes, laus sit Deo Opt. Max inveni. Interim dum ego apud nos, & in Hassia adfui, febris quædam maligna, & contagiosa hic grassata est, multosque egregios viros è medio abstulit. Invasit autem cum maximis doloribus capitis, linguæ ariditate, & faucium inflammatione. Nonnulli sopore, alii deliriis maximis correpti fuere, & furibundi animam reddidêre. Hic tamen nunc, laus sit Deo, morbus iste cessat: sed Lausannæ, aliisque in oppidis ibi in vicinia adhuc grassatur. Deus misereatur nostrûm, suamque iram justissimam à nobis avertat. Verendum enim est, ne proxima æstate febris ista maligna in pestem desinat. Observationes tuas raras, de usu & abusu fumi Tabaci avidè à te exspecto. Ego quod ad te scribam nunc nihil singulare habeo; præterquam quod matrona quædam honesta, & vidua Dn. *Adami Stösz* civis hujus urbis, cum superiori anno medicamentum à Carnifice nostro sumsisset, eadem die visum planè amiserit, neque huc usque recuperaverit. Ante annos tres à Morse ad lacum Lemannum matrona sumpto medicamento ab Agyrta præparato, & exhibito intra triduum non solum visum, verumetiam vitam, maximis, ne dicam impatibilibus doloribus amisisse, alias, si rectè memini, ad te scripsi. Nudius tertius civis quidam Burgdorffensis uxorem suam viginti circiter annorum ætatis ad me adduxit: illa ante annum, dolore capitis laborans, cum medicamentum per superiora simul, & inferiora purgans, ab imperito barbitonsore sumsisset, paulò post ipsius facies, totumque caput supra modum intumuit: hinc oculi ita debilitati fuêre, ut etiamnum de visu periclitetur.

Febris maligna.

Matrona sumpto medicamento visum amisit.

Superiori æstate Soludurensis Matrona, cum medicamentum per superiora cum violentia purgans, Antimonium fuisse existimo, sumpsisset ad insipientiam redacta fuit. In hac fœmina multa annotatione digna occurrerunt, uti forsan in quarta Centuria videbis. Vides mi Dn. Doctor, quanto in honore apud nos sit ars Medica inquam, quæ etiam apud ipsos Ethnicos sacra habebatur, quamque Reges & Principes olim tractabant: illa nunc à Christianis Principibus sordidissimis, atque nequissimis illis nebulonibus aliisque imperitissimis hominibus, qui pro arbitrio, de corio humano ludunt, committitur. Pro arbitrio, inquam, Magistratus enim, quibus Deus salutem non tantum animarum, verumetiam corporum subditorum commisit, hic aliisque in locis silet, mussitatque, nec hujusmodi impostoribus, ne dicam latronibus, interdicit: cujus negligentiæ rationem coram sublimi tribunali Filii Dei daturus est. Interim infiniti homines ubique ab hujusmodi impostoribus trucidantur. Clarissimum virum Dn. Dn. *Horstium* meis verbis saluta quæso plurimum, ipsique significa, me nihil suarum literarum apud Dn. D. *Saltzmannum*, uti promiserat, invenisse, suasque observationes me avidissimè expectare. Statum familiæ tuæ per hunc Mercatum Francofurtensem, si me amas, significa: sollicitus enim sum vehementer de adversa valetudine tuorum. Radices cyclaminis, uti promiseram, misissem, sed tanta apud nos fuit copia nivium, ut etiam nunc non solum montes, verùm etiam urbs ipsa nivi cooperiatur. Vale, & *Fabricium*, qui tuus est, ama. Uxor mea charissima mecum te tuamque uxorem, filiasque ex corde salutat, & pro aureo dono misso uxori tuæ gratias agit immortales. Saluto *Christinolam* tuam lepidissimam & optimam, quæ ut tibi chara sit, jubeo, pollet enim ingenio, tibique & uxori solatio futura est. Iterum vale. Raptim Bernæ 28. Februarii 1618.

Matrona sumpto medicamento purgante, ad insipientiam redigitur.

Epist. 41. & 42.

Nobilissimum virum Dn. *Rideselium*, totamque istam illustrem familiam meo nomine demissè, & ea, qua par est reverentia, saluta, & quomodo ipsius nobilitas valeat, quam primùm rescribe.

EPISTOLA XLII.

Clarissimo atque Doctissimo Viro

Dn. GEORGIO JENISCHIO, Medicinæ Doctori.

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Quemadmodum qui in naufragio sunt, Vir clarissime & amice perpetuò honorande, sic de gravissimo morbo tuo anxius fui hactenus. Jam gaudio magno afficior, & Deo Opt. Max. gratias ago, quod te mihi, & toti Reipublicæ servaverit, & in pristinam sanitatem remiserit. Ego quia molestissimum negotium meum tibi satis notum, tandem absolvi, & de tua sanitate jam certior factus sum, ex naufragio me ad litus pervenisse arbitror: quapropter posthac Deo dante jucundiorem vivam vitam, & in studio meo Chirurgico progrediar: Faxit Deus Opt. Max. ut omnia sint ad sui gloriam & utilitatem proximi.

Theses tuas doctissimas de dolore colico, quas misisti, accepi & perlegi: multum placent. Utinam tandem petitionibus meis aliorumque amicorum obtemperare, & hanc materiam fusiùs

Epist. 42. & 43.

ſiùs tractandam ſuſcipere velis: Eſt materia maximi momenti: & neminem ſcio, qui ad eam tractandam aptior ſit: quandoqidem cum tu ipſemet ante annos aliquot eo morbo graviſſimè laborares, multa notatu digna de eſſentia & curatione hujus morbi te obſervaſſe & annotaſſe ſcio. *Johannes Fiennius*, Medicus clariſſimus commentarium de flatibus edidit, in quo flatuum naturam cauſſas & ſymptomata, uti & eorum remedia deſcribit, vellem, ut ipſum videres: Si ipſum non habes, mittam tibi exemplar meum, cum primùm indicaveris: Sed de paralyſi ex dolore colico ne verbo quidem mentionem fecit. Ego nonnulla de colico dolore obſervavi, quæ ſi ad illuſtrandum opus tuum tibi utilia eſſe poſſint, libenter communicabo. Cæterùm gratias ago maximas (immortales vellem, ſi poſſem) pro tua in me benevolentia, quam ut alias, tum jam præcipuè cum apud *Proceres Polonienſes* honorificè mei mentionem habuiſti, ſatis ſuperque palàm feciſti. Magno ſanè honore me afficiunt, cum te ſuadente me à Magnatibus in Poloniam vocari, & ſtipendio ordinario honorari ſtudent. Sed mi chariſſime *Jeniſchi*, ſcis me à familia & valetudine non ſatis valida, impediri ad hoc longiſſimum inter ſuſpiciendum, alioquin eſſet mihi gratiſſima & optata conditio, & libenter parerem Nobiliſſimis illis Proceribus & *Dn. D. Johanni Amplia*, quem ſcribis in hoc negotio laborare: Demiſsè eum meo nomine ſaluta, & me brevi, Deodante, ad ipſum hac de re ſcripturum indica. Vale mi *Jeniſchi*, & animæ dimidium meæ, & cum nobiliſſimo Viro *Johanne Amplia* reliquisque amicis diu vive felix. Lauſannæ 6. April. Anno 1597.

EPISTOLA XLIII.

Ampliſsimo atq; Clariſsimo Viro

Dn. GREGORIO HORSTIO, Illuſtriſſimi ac Celſiſſimi Principis ac Domini Dn. LUDOVICI Landgravii Haſſiæ &c. Archiatro, & in Academia Gieſſenſi Medicinæ Profeſſori primario ac longè celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

PRoblemata tua doctiſſima, ampliſſime atque chariſſime *Dn. Horſti*, gratiſſima mihi fuêre, multumque eorum lectio me oblectavit. Perge, quæſo, ſic familiam Medicam ſcriptis ornare & facies rem multis gratiſſimam, atque utiliſſimam. Quod in iis honorificam mei mentionem feciſti, immortales ago gratias; inde humanitatem & in me benevolentiam tuam agnoſco. Ad nonnulla horum problematum libenter exempla tibi communicarem, ſed occupationes nunc longas ſcribere epiſtolas non concedunt: dabitur forſan poſthac ocium, atque occaſio, addam tamen unum aut alterum.

Quæſtiones 5. decad. primæ rectè quidem diſtinguis, quibus in febre ardente potio frigidæ ſit utilis, & quibus minimè; item in quo tempore morbi offerenda. Ad hanc quæſtionem non extra propoſitum erit ſeqens exemplum. Quidam hic in vicinia, ardentiſſima febre laborans cum maximum hauſtum, & quantum anhelitus ſufferre potuit, aquæ frigidæ bibiſſet, eadem die extinctus eſt, ut ex obſervationibus meis, quæ prodibunt, videbis. *Benivenius* idem adveniſſe obſervaverit. Quæſtione 1. decad. quintæ non abſque graviſſimis cauſis in ſyncope acetum cum diſtinctione admovendum, rectè ſcribis: & tecum conſentio; ſed mirum forſan tibi videbitur, quod nunc ſubnectam. Matronam piam atque honeſtam cognoſco Lauſannæ, viduam *Dn. Joachimi Rohaut*, olim pharmacopœi, quæ acetum adeò averſatur, ut ex ſolo odore in lipothymia cum ex reſolutione ſpirituum, tum eorundem oppreſſione, ſal præſtantiſſimum eſſe remedium, ſi labia eo fricentur, aut æger id maſticaverit, auſus ſum affirmare: millies enim id in his, quibus vena incidenda, aut inciſa fuerat, cum fructu obſervavi, neque ullum hactenus remedium inveni, quod citius effectus ſuos edat. Cæterùm admiratione non vacat, quod ſæpiſſimè hi, qui adſtant, cum alicui vena inciditur, lipothymia & ſyncope corripiantur. Imo & nonnullos vidi homines, qui ex ſola imaginatione atque cogitatione alicujus horrendi facinoris, lipothymia correpti ſunt. Exemplum unum non vulgare annectam. Anno 1588. Genevâ in Sabaudiam ad nobilem quendam vocatus, cum in via famulus ipſius nobilis, qui me conducebat, eques ad latus mihi eſſet, ac ego de miſerrimo ac deplorando ſtatu militum Germanorum, quorum mentio fit in tractatu de Gangræna & Sphacelo, narrarem, & eorum vulnera & ulcera deſcriberem, ex ſola narratione hiſtoriæ lipothymia correptus fuit: ita ut parum abfuerit, quin ex equo in terram proſterneretur. Ego apprehenſo freno conductoris mei ſemimortui, equos ambos retinui, & anxius animo cum nullum mihi ad manus eſſet medicamentum, urinam propriam manu excepi, eamque in faciem ipſius projeci, quin etiam labia ea fricavi: hinc paulatim recollegit vires, & mecum ad nobilem ſuum pervenit, ubi, cum quid in via acciderat, narraſſem, mirum in modum ipſum deriſerunt domeſtici. Plura non licet. Clariſſimum Dn. D. Lentulum tuo nomine ſalutavi, qui te viciſſim ex animo ſalutat, & omnia humanitatis officia tibi offert. Apollonia Schreiera adhuc in eodem ſtatu, ut tu illam vidiſti, vivit, nec ulla intervenit mutatio. Reſponſum ad obſervationem, quam ſuperiori anno ad te miſi, expecto, inſeram illud ſecundæ centuriæ. De ancyloloğloſſo quodam, ſi detur otium, poſthac obſervationem ad te ſcribam, & tertiæ centuriæ inſeram, ſecunda enim nunc completa eſt. Vale Vir ampliſſime, & feliciter vive diu, meque ut facis ama.

Paterniaci Aventicorum 20. Julii 1608.

Epiſt. 43.

Obſervatio ex maximo hauſtu frigidæ in ardente febri, mors.

Obſervatio ex odore aceti lipothymia.

Obſervatio de ſale in lipothymia.

Obſervat.

Lipothymia urina aſperſione curatur.

Epist. 44.

EPISTOLA XLIV.

Idem ad eundem.

HAc ipsa hora suavissimas tuas, vir amplissime, ac æternùm mihi summâ observantiâ colende; accepi literas, quas exosculatus sum. O utinam scriptorem earum, simul & parvulum tuum *Horstium* (cui felicissima omnia ex corde opto) ante abitum meum ambabus ulnis amplecti possem. Sed festinare, iterumque ad meos me conferre cogor. Sperabam te Lauterbachium ad nuptias venturum, & heri, ut de adventu tuo certior fierem, certum nuncium misi, sed fefellit opinio. O quàm libenter dissectioni anatomicæ, quam brevi te administraturum scribis, interessem: sed detineor hîc propter setaceum, quod nobilissimo viro Dn. *Riedeselio* præsente Dn. D. *Georgio Fabro* applicui: Certis enim indiciis constat, multum humoris peccantis ex capite ad locum affectum, tibi notum, defluere. Ad Dn. *Fabrum* hodie scribam, ipsique quæ expetis, significabo. Dn. D. *Beyerus* non adest, cum Francofurtum pervenero, salutabo ipsum tuo nomine. De impressione centuriæ meæ quartæ quæris, & nonnulla rara, & observatione digna te mihi communicaturum scribis: erunt mihi profectò longè gratissima, mihique veluti stimulus ad perficienda nonnulla, quæ præ manibus habeo. Alioquin mea mihi magis magisque displicent, & nisi à te, aliisque viris piis ac eruditis, pro vestra humanitate summa tolerentur, jamdudum nihil prodidissem, nec in publicum amplius proderem quicquam. Vis ut causas tibi exponam? facerem quidem, si id tibi mihique hoc exulceratissimo seculo aliquid prodesse posset. In quarta centuria progredior, finemq; appropinquo, eamque hac hyeme ad prælum præparassem, nisi diversis occupationibus in praxi, & peregrinationibus impeditus fuissem hactenus.

Superiori æstate jussu quorundam ex Magistratu nostro amplissimo, thermas invisendi caussa in Valesiam profectus sum, ubi inaccessibilem montem Gemium pedes ascendere, descendereque coactus fui: hinc ita defatigatus domum redii, ut per mensem vix lecto egredi potuerim. Accesserunt & alia, quæ centuriam illam retardarunt, inprimis liber Germanicus de miseria hominis, qui & aliquando forsan prodibit. Singulare nunc, quod ad te scribam, nihil habeo, nisi casum quendam de admirabilibus prægnantis in fœtum effectibus. Vivit apud nos Bernæ matrona quædam honesta, quæ ante annos decem, cum utero gestaret, ac quodam die cum alia quadam muliere in arenam descendisset, strenueque inter se linguis concertassent, ac prægnans ita supra modum commota esset, puellam postea peperit, quę etiamnunc vivit. Animum quidem habet heroicum, sed pedes manusque contractæ sunt, totumq; corpus veluti in continuo motu est, ita ut quasi saltando, totoque corpore tremendo, ut solent irati, incedat, & domestica negotia perficiat. Hæc festinanter ad te scribo. De maculis infantium ex imaginatione matrum, à me sanatis, in quarta centuriâ exemplum unum aut alterum quoque videbis. Ignosce, quod tractatum meum de gangræna & sphacelo nondum ad te miserim, fiet id quamprimùm Oppenhemium pervenero. Dominus *Penotus*, amicus meus singularis circa finem Augusti piè naturæ satisfecit, cum annum nonagesimum octavum ingressus esset. Obiit in Nosocomio, & quidem in paupertate. Illustrissimus & celsissimus Princeps ac Dominus Dn. *Mauritius* Landgravius Hassiæ ipsi stipendium annuale superiori æstate (cum de ipsius miseria certior factus esset) benignè donavit: ex quo si vixisset, in posterum lautius agere potuisset: sed Deo aliter visum fuit, ipsumq; æterno non stipendio, sed hæreditate beavit. Dn. *Philippum Stammium* ex gravissimo affectu suo convaluisse, ipsique consilium meum profuisse, ex corde gaudeo, & ut ipsum meo nomine salutes, vehementer rogo. Cogor adhuc per dies quindecim ad minimum hic moram trahere: interim si rara illa, quæ promittis, pro quarta centuria, ad Dn. D. *Georgium Fabrum* (ut illa in transitu invenire possem) mittere tibi placuerit, gratum: Si verò aliquo in loco commodè convenire possemus, gratissimum mihi foret. His vale vir amplissime, & cum uxore lectissima, *Horstioloq;* tuo in omne ævum felicissime vive. Raptim Eisenbachii 28. Octob. 1617.

Observatio de imaginatione prægnantis cujusdam ita percita.

Epist. 44. & 45.

EPISTOLA XLV.

HENNINGUS ARNISÆUS Medicinæ Doctor *clarissimo & celeberrimo Viro*

DN. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Chirurgo ac Medico Paterniacensi S. P. D.

N*On ita pridem est, clarissime Dn.* Fabrici, *quod ab* Utilio *civitatis hujus Chirurgo, qui tum iter Bernam, & ad vos meditabatur, invitatus, literas quasdam ad te dederam, quas tamen nescio an acceperis, cum ipse iter hoc ingredi, & ut promiserat præsens tibi meas offerre prohibitus fuerit. Tum etiam dubitavi, an mei adhuc tibi memoria superstes esset, quippe, qui cum præterito autumno ad te hac una de causa, ut te cognoscerem, Genevâ venissem, meum tibi nomen non declaraverim, quam suspicionem auxit amicus meus* Slezerus, *qui mihi nullam tibi mei memoriam superesse retulit. Ejus tamen literæ effecerunt, ut de integro ad te scribere auderem, quippe quod sollicitè mihi injunxerit, ut has suas ad te procurarem literas, responsumque tuum sibi remitterem Lugdunum, ubi commorabitur, responsionem tuam expectaturus. Jam si tibi rescribere quicquam placet, maturè id fiat oportet, quoniam & ipse abitum meditor propediem, ideoq; meas conjungere volui, ut te de hoc admonerem. Tres tamen adhuc septimanas hic, credo, subsistam, & si quid rescriptum ad* Slezerum *volueris, interim ad me mittes, ego diligenter procurabo. De cætero nihil scio, quod ad te præscriptum velim; nisi ut te rogem, me, priusquam hinc abeam, doceas, qua methodo Parenchyma hapatis à venis separare soleas. Dn.* Fajus *consi-*

Parenchyma hepatis quomodo à venis separandum.

Epist. 45. consilium dedit, ut cum aqua sa[illegible]onis tentem, & jam hepar fœminæ in eaputrescit: experior, quantum sit effectura. *In hac fœmina, quam octiduo postquam pepererat, secuimus, invenimus ossa pubis non tantum ab invicem, sed & ossa Ilii ab osse sacro distracta, quod hucusque non credideră fieri posse. Nam quanquam multas secui in Germania meretrices, tamen moris illis est, ut ante sex septimanas post partŭ supplicio non tradantur: unde fit, ut Medici & Anatomici Germani, excepto* Bauhino, *hoc non observaverint. Quia tamē non dubito, quin & hujus rei observationem quandam habeas, rogo mihi eam communicari. Peculiare nihil in hac fœmina fuit, præter vermium copiam, ad extremum sinistrŭ cornu matricis innatorum. Quatuor etiam in manu musculos notavi, ab aliis non descriptos, qui ad excavendŭ metacarpium serviunt; Sed hoc in omnib. observavi, ita ut peculiare nihil habeăt. Unŭ tamen à posteriore costa scapulæ musculum in primă & secundam costam, satis validum, quanquam brevem observavi; cujus nemo Anatomicorŭ mentionem fecit. Quia verò ex uno singulari inductio fieri nequit, & ego tă diligenter in reliquis non exquisivi, nihil temerè affirmo. Unŭ adhuc operæ pretium erit, ut ad te scribam, quod in juvenculo quodam fure reperimus, Anastomoses scilicet venæ cavæ, & Arteriæ venosæ; item canalem ex arteria magna ad venam arteriosam, quæ omnia magis fuerunt conspicua, quàm in infante recens edito, quem etiă nuper secui. In hoc infante & de uracho periculum fecimus, quem ego semper putavi cum* Paræo *ad diducendam urinam non servire, tum quia non hiat Amnion, in quam urinam effundere debebat, tum quia perforatus non est, vel ex inflatione vesicæ patere potest. Hoc ego jam quinquies in fœtu humano expertus sum. & propè est, ut inductionē facere audeă, modò tuum jud cium consentiat, quod ego in hac re habeo instar multorum argumentorum, quippe cum tibi id genus multa experiri quotidie detur. Scriberē de reb. multis aliis Anatomicis, nisi te occupatissimum ulterius occupare erubescerē; & nisi vererer, ne minus bonam apud te inirem gratiam.* Dn. Offredus *ad proximas etiă suas tuam expectat responsionē, & ego unà cum ipso scire desidero, num puella illa, quæ tam diu somno & cibo abstinet, adhuc vităm trahat? Vale Vir clarissime, meaq; ignosce temeritati, qui quamvis penè incognitus tam audacter ad te scribo. Sed ita jus esse inter homines doctos ab initio didici, ut quib. cum coram amicitiam conflare non possint, tot tamen per literas sibi conciliare non prohibeantur, imo hoc literatorum privilegium quam maximŭ esse puto; nisi fortasse in eo erro, quod alios ex meo æstimem ingenio; quippe qui nihil mihi prius unquam duxi, quam doctissimorum virorum, quib. te merito tuo annumero, familiaritatem & amicitiam per literas alere. Vale iterum. Scriptum Genevæ die 5. Aprilis Anno 1607.*

Ossa Ilei ab osse sacro distracta in puerpera.

Anastomoses venæ cavæ & arteriæ venosæ, in cadavere adulti admodum conspicua. Vrachi usus.

EPISTOLA XLVI.

Clarissimo & præstantissimo Viro

DN. HENNINGO ARNISÆO,

Medic. Doctori

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

Respondetur epistolæ præcedenti.

NUllas à te accepi literas, Vir clarissime, præter eas, quas quinta Aprilis Genevæ dedisti, quæque decima nona hujus mensis ad me pervenerunt. Ad *Dn. Slezeri* literas, quas simul ad me misisti, hodie per amicum quendam, qui Lugdunum iter suum instituit, respondi: quocirca hac de re ne sis solicitus velim. Quæ communicasti Anatomica, mirum in modum arrident, multumque diligentiam tuam laudo. Quod autem ex me scire appetis, quomodo Parenchyma hepatis, aliorumque viscerum, quæ in musæo meo vidisti, separaverim, ut tandem vasa omnia nuda conspiciantur, scias me multis variisque modis separationem hanc hactenus tentasse: atque nunc aquam, in qua calx viva extincta fuerat, adhibuisse, sed parvo cum fructu. Tandem alium inveni modum. Macerato enim viscere aliquo per horam in aqua calida, baculo ipsum aliquantum concutio, parenchymaque contero: postea scalpello, aliisque instrumentis ad hoc negotium aptis, parenchyma undique à vasis blandè abrado; quæ postea, ut in umbra exsiccentur paulatim, repono.

Epist. 46.

Quomodo Parenchyma hepatis à venis separandum.

Disjunctionem ossis pubis mihi hucusque observare non licuit, etiamsi sæpissimè in laboriosissimis difficilimisq; partubus adhibeor, & eâ, quâ possum diligentiâ omnia explorare, annotareve studeo. Ossa verò Ilei ab osse sacro in difficili partu aliquantum distrahi, facilè concedo: quia verò Autopsia omnium rerum certissimus judex existit, neque clarissimi *Dn. D. Bauhini*, neq; tuas hac de re observationes in dubium voco: rarissimè tamen hancce disjunctionem accidere, ausus sum affirmare.

De disjunctione ossis pubis.

Quod ad Urachum attinet, planè cum *Arantio & Bauhino* sentio, illum in fœtu humano non esse pervium; sed ligamentum tantum, cujus beneficio vesica peritonæo alligatur, atque suspenditur. Ego hactenus in multis & diversarum ætatum embryonum cadaveribus summâ diligentiâ urachum perlustravi, sed nunquam perforatum reperi. *Paræus lib. 3. cap. 35.* hujus quoque est sententiæ: libro tamen de generatione hominis videtur sibi ipsemet contradicere. Sic enim scribit c. 12. Infans materno alvo conclusus, urinam cum primum partium integram conformationem adeptus est, reddere incipit per umbilici ductum, seu urachum. At instante partus tempore, occluditur urachus, tumque masculus per penem, fœmella verò per uteri cervicem urinam deponit. Hæc *Paræus*. Ego tamen in cadaveribus embryonum, & duorum & trium quatuorve mensium veritatem hujus opinionis observare non potui. Scio quidem Dn. *Bartholomæum Cabrollium* Chirurgum celebrem maxima cum dexteritate puellam, cui collum vesicæ clausum erat, quæque urinam per umbelicum (qui instar cristæ galli Indiani propendebat) quotidie excrevit, sanitati restituisse, atque inde forsan occasionem urachum pervium constituendi, sumpsisse: sed ex uno particulari exemplo nihil concluditur. Ludit enim aliquando natura, ordinemque invertit. Sed de his alias plura. Vale vir clarissime, & feliciter vive diu. Raptim Paterniaci Avent. 24. Aprilis 1607.

De Vracho an pervius in fœtu humano.

EPISTOLA XLVII.

HERMANNUS LIGNARIDUS, S.S. Theologiæ in Gymnasio Bernensi Professor ordinarius, viro pietate, doctrina, & rerum usu ornatissimo

Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, populari, & Amico dignissimo.

S. P. D.

Mira podagræ curatio.

Historia admirandæ sanationis, quam perscribi ad te sæpius petiisti, amicissime præstantissimeq́ D. Fabrici *ita se habet: Decumbebat forte in urbe Electorali, tetricus, ac maledicus quidam podagrâ laborans, Qui una cum corporis morbo, animi vitia retinens, quantumvis lecto affixus, maledicentia tamen incurrebat in omnes.*

Sensit id quidam homo festivus, qui & ipsi podagrici petulante lingua tactus fuerat: proinde sub crepusculum vespertinum, cum fortè ægrotus à familia solus esset relictus, clam ædes ipsius larvatus Æthiopis instar ingreditur: gradus conscendit, cubiculum aperit; Graduq́ suspenso ad decumbentis lectulum accedit. Hinc ægrotus forma insolita, solitudine, crepusculo ipso perterritus, voce contentiori, quis sit, cur, & unde veniat, quærit. Alter nihil respondens pede silenti, tardoq́ lectulum propius accedit: tum brachiis, quæ & ipsa morbo nodoso laborabant arreptũ, dorso injicit, atq́ ita pudentem, vociferantemq́ extra cubiculum effert, pedes illius gradibus, per quos descensus erat, identidem illidens. Ubi in areæ pavimentum ventum esset; ibi onere deposito, hominem sistit in pedes, nihil locutus, tantum intuens. Mox accurrit, quasi correpturus denuo; atque extra domum elaturus. Ibi, qui prius pedibus insistere præ morbo non poterat, nec in plano quidem ambulare, nedum per gradus ascendere, gradus cursu repetit, superat, ad cubile contendit, & per fenestras clamore totã viciniam excitat. Accurritur; ille anhelus, & metu pene exanimatus commemorat, à spectro se lectulo extractum, extra cubile elatum, tractatum miserrimè: nisi nomen Jesu ingeminasset, de se actũ omninò fuisse. Factũ mirantur omnes; maximè quomodo, qui prius usu pedum privatus fuerat, iisdẽ insistere, ac per gradus evadere potuerit? Quid fit? qui prius Podagricus, inde cõvalescit, nec unquam postea Podagra fuit tentatus. Res certa, atque explorata, at non perinde certum, quanã sanationis hujus proxima & per se causa sit: nisi fort assis dicere libeat illud vestrorum, contraria contrariis, *ideoque sic dolorib. metuque Arthritidem propelli, quemadmodum gaudio intemperato, voluptatibusque vocatur. Dolores dico, qui non sunt ipse morbus. Sed quid ego talia, quæ sparta mea non sunt, & quidem ad* Fabricium, *qui in hac & aliis similibus causis scrutandis judicio accurato, & pene singulari est. Vale mi popularis & amice, nosque quod facis ama. Bernæ 4. Decemb. 1607.*

EPISTOLA XLVIII.

Reverendo atque clarissimo viro

DN. HERMANNO LIGNARIDO, S S. Theologiæ D. atque Professori in Gymnasio Bernensi.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

Respondetur epistolæ præcedenti.

QUæ misisti vir Reverende, Domine & amice perpetuo colende, rectè accepi omnia. Historia quam communicare libuit, mirum in modum placet: est etiam rara, nec admiratione vacat: neque facilè quæ Arthritidis hujus fuerit sanationis caussa, investigare licet. Dicam tamen postea, quid sentiam. *Ancello* Commissario Lausannensi idem ferè accidisse memini. Ante annos enim aliquot, cũ noctu, nescio qua de causa, Campanâ ad arma vocatum esset, omnesque concurrerent, ille Ancellus, qui prius ptopter dolores Arthriticos vix pedes movere poterat, protinus è grabato surgit, & pedes arcem, veluti refugium petit. Postea tamen morbus rediit qui & ad finem vitæ suæ ipsum comitatus est.

Observat.

Timor atque formidatio mortis hic in causa esse potuit: sæpè enim mihi observare licuit, ut hi quibus membrum aliquot amputandum aut dens extrahendus erat, ante, & in ipsa operatione dolorem vix perciperent: Quandoquidem mens hominis à tumore adeò afficitur, ut dolorem minimè discernat. Duobus inquit *Hippocrates* doloribus simul, nec eundem locum occupantibus, vehementior alterum obfuscat. Vis enim sensibilis tota, teste *Galeno*, ad vehementiorem abducitur, distrahiturque. Nam (addit *Galenus*) & hoc nobis in mœroribus solet accidere, qui sunt & ipsi veluti dolores quidam, solius animi sine corpore. Mens itaque sive interna facultas in iis, qui maximo aliquo timore, ac metu corripiuntur, aliquomodo laborat; mirum itaque nemini videri debet, si dolor in externis partibus hinc obscuretur, & ferè non sentiatur: quod idem *Hippocrates* l.2. aphor. 6. *Quicunque* inquit, *parte aliqua corporis dolentes, dolorem ferè non sentiunt, iis mens ægrotat.* In meticulosis tamen, cum timor transit, doloris sensus paulatim redit.

Lib. 2. aphor. 46. Com. 46. l. 2. aph. Hippocr.

In historia verò, quam communicasti, præter timorem, violenta quoq; intervenit articulorum extensio, agitatio, atque dilatatio. Cæterùm qu a propter timorem spiritus, & sanguis, ut *Galenus* de symptomatum causis lib. 2. docet, intus sese recipiunt, facilè fieri potuit, ut postea copiose ad articulorum acetabula, jam antea propter concussionem, agitationem dilatata, confluxerint, ibique materiam morbificam, quia nondum in tophos compacta fuerat, evacuaverint: Eodem modo, ut eos, quorum observatione 79. Cent. 1. fit mentio, tortura violenta, ab Arthritide curatos fuisse, arbitror.

Porrò pro reticulo sive calantica transmissa gratias ingentes ago, oblata occasione, ut gratum me præbeam, operam dabo. Est profectò res apud nos rara. Filum enim ex quo contexta, non sericum, multominus Carbasus est; Sed ex corticibus cujusdam arboris apud Indianos, præcipuè in Insula Zebut crescentis, & eorum idiomate Cocos appellatæ, confectum esse planè sentio. Filum hoc si prunis injiciatur, odorem aromaticum ex se reddit, quod neque sericum, neque carbasus, minus lana faciunt. Varia, atque inter se contraria (ut *Salustius Gomara*, item *Johann. Hugonis* in itinerario suo cap. 56. referunt) omnia

De arbore in India Cocos dicta.

tamen

Epist. 48. & 49. tamen incolis summè necessaria & saluberrima ex arbore ista præparantur. Ex uno enim eodemque fructu uno eodemque tempore nunc oleum nunc saccharum, aut acetum, prout incolis libet, atque diversas præparationes adhibent, provenit. Quinetiam arbor ista, si ad radicem perforata fuerit, liquor inde effluit pretiosissimus & saluberrimus, quo incolæ loco vini utuntur. Ex corticibus præterea combustis, & in pollinem redactis, medicamenta ad profligandos morbos saluberrima, iisdem autem corticibus contusis filum inde cannabino fortiorem conficiunt. Quid plura? videtur arbor ista naturæ esse miraculum, & Creatoris tale opificium, ut illa sola ad sustentationem vitæ humanæ sufficeret. Vale vir reverende, & perpetuò mihi honorande, cum lectissima tua conjuge, totaque familia, quam tecum ego, & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci Avent. 14. Januarii 1608.

EPISTOLA XLIX.

Viro reverendo ac doctissimo

DN. HERMANNO PHRYGIONI verbi divini ministro fidelissimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

EPistola tua, reverende mi Dn. frater mœrore maximo me affecit, non tantum illam ob caussam, quod de adversa tua valetudie me certiorem fecerit, verumetiam, quod loca nos adeo sejungant, ut debitum officium meum tibi præstare non possim. Utinam huc venire, & ad tempus apud nos morari velles: nec dubito, quin mutatio illa aëris multum ad sanitatem recuperandam tibi conduceret: quandoquidem te in salubriori aëre Germanico educatum, maritimis illis locis, vix sine noxa uti posse, sat scio. Habes hic amicos quamplurimos, inprimis optimum, & charissimum parentem tuum: quid ei gratius & optatius accidere posset, quam si huc venires? Veni igitur mi frater, gratificare amicis, & consule sanitati tuę. Interim autem dum te expectamus, quid de morbo tuo sentiam, & qua methodo in ipso procedendum erit (quia id à me expetis) paucis aperiam. Primò autem, quia morbus, quemadmodum ex literis tuis percipio, defluxus est humorum acrium, qui continuò à capite ad pectus defluunt, illi ut ad alia loca divertantur inprimis necesse erit. Secundò cerebrum, quod debile & humidum habes, corroborandum. Tertiò ventriculo prospiciendum quandoquidem humiditas illa cerebri ex parte propter consensum stomachi cum cerebro tibi accidit. Quia enim in coquendis cibis non satis validus, cibum diutius, quàm deberet, retinet: hinc multæ procreantur cruditates, quæ propter hepatis tui intemperiem calidam facilè ad caput elevantur. Inprimis itaque ne ventriculus, cibo ac potu gravetur, danda est opera. Sumantur ergo cibi, qui facilè concoquentur, multumque nutriant, & pauca excrementa procreent, qualis est caro recens castratorum, houm, & avium in arboribus degentium. Caro verò ferina, porcina, boum; sale condita, & fumo exsiccata, pisces item & avium aquatilium caro, summoperè tibi nocent. In jusculis carnium recentium coquantur hordeum mundatum, avena decorticata, flores, & folia rosmarini, salviæ, majoranæ, thymi, & similia. Conveniunt & ova recentia & sorbilia. Aromata veluti piper, zingiber, cardamomũ, caryophylli, sinapi, omniaque, quæ insigniter calefaciunt, propter hepatis tui intemperiem calidam nocent. Cinnamomo tamen, nuce muscata, mace, quia partes nobiles roborant, neque nimis calefaciunt, aliquando uti poteris. Omnia cruda legumina, caseus & lacticinia omnia, præter butyrum, nocent. Vinum sit album purum antiquum, neque nimis generosum, quale est Rhenale: reliqua, quale est vinum Hispanicum & Gallicum, non usq; adeo conveniunt, sunt enim nimis vaporosa. Cerevisia quoq; nimis generosa nocet: mediocris itaque bene cocta, quę tamen neque nimis antiqua, neque acida, est eligenda. Acida enim omnia pectus coarctant, expuitionemque impediunt. Mulsum quoque, in quo prassium, hyssopus, scabiosa, agrimonia, veronica, & botrys coxerint, mirum in modum tibi convenit. A cibo ea, quæ stomachum corroborant, & os ventriculi constringunt, sumantur: hujusmodi autem sunt miva cydoniorum sine speciebus, conserva rosarum antiqua, coriandri præparati, & pulvis pepticus, cujus hanc meam descriptionem hic adscribere placuit.

Distillationis ad pectus curatio. *Victus ratio.* *Epist. 49.* *Ventriculum roborantia.* *Pulvis pepticus.*

℞. Panis albi tosti ℥ ij.
Pulpæ cydoniorum exsiccatorum
Cinnamomi optimi
Ventricul. gallinarum
Seminis anisi &
Coriandri præparati ana ʒ ij.
Sacchari ad pondus omnium
Misce & fiat pulvis crassiusculus.
Sumatur cochlear statim à pastu.

Intemperies hepatis, quomodo temperanda. Expectorantia.

Intemperiem hepatis temperandi gratia poteris aliquando uti tabellis Diarhodonis Abbatis, & inungere regionem hepatis unguento Sandalino. Ut autem humores, qui in pectus labuntur, possint concoqui & expui, necesse est, ut continuo aliquid, quod humores acres incrassat, sputumque facilitat in ore teneas: hujusmodi autem sunt syrupus de liquiritia, de hyssopo, de polytricho, Loch sanum & expertum, Loch de pulmone vulpis, & similia quæ à Medico vestro præscribi poterunt. Loch botryos in pectoris affectibus præstantissimum est, ideoque ejus descriptionem tibi communicare non gravabor.

Loch botryos.

℞. Succi botryos
Scabiosæ
Veronicæ
Tussilaginis ana ℔. ß.
Cremoris hordei ℥ iij.
Sacchari miscellanei ℔. ß.
Coquantur ad consistentiam syrupi.
adde deinde,
Specierum diaireos simpl. ʒ ß.

Pulve-

R. Pulveris seminis Anisi tenuissimè cribrati ℥ ij.
Sulphuris bene præparati, aut florum sulph. ℥ j.
Misce, fiat eclegma.

Medicamenta pectoralia, quomodo usurpanda. In usu autem horum medicamentorum hæc observare oportet: nimirum ut supino jacente corpore, paulatim deglutiantur. Corpore enim supino jacente, gula clauditur, aspera verò arteria retegitur, & medicamentum facilius ad pulmonem pervenit.

Unguentū pectorale. Pectus quoque singulis diebus ad minimum bis sequenti unguento inungendum est.

R. Unguenti Dialthææ ℥ ij.
Ol. Amygdalar. dulc.
Lilior. alborum
Pinguedinis caponis &
Humanæ ana ℥ ß.
Croci ℈ j.
Misce, fiat Unguentum

De purgantibus medicamentis nihil addo, sed præsentis Medici Dn. D. *Hermanni Hagii* judicio relinquo. Interim tamen seriò te admoneo, medicamenta purgantia tibi non usque adeò convenire. Corpus enim tuum jam à morbo extenuatum debilitatumque, ab usu purgantium medicamentorum magis debilitaretur.

Quod si alvus aliquando nimis constricta fuerit, exhibeatur enema, aut suppositorium, vel ad uncias duas mannæ in decocto pectorali, aut jusculo carnis dissolutæ: convenit & ℥j syrupi rosati solutivi compositi cum rhabarbaro, agarico, & sena, in decocto pectorali dissoluti.

Porrò quia cerebrum tuum propter multas vigilias, labores, studia & frequentem aëris mutationem debile redditum, vapores, qui ex stomacho elevantur, facilè excipit, corroborandum est. *Corroboratio cerebri ex quibus petenda.* Corroboratio autem illa tum ex victus ratione, tum ex admotis medicamentis, sed præcipuè ex diversione quadam catarrhi petenda est. De victus ratione antea dictum est. Corroborant quoque cerebrum conserva florum betonicæ, salviæ, majoranæ, rosmarini, pœoniæ & similia. Cucupham quoque pro capitis corroboratione ex herbis capitalibus, mastyce, styrace, calamita, benzoin, & similibus præparari suadeo.

Diversio catarrhi per fonticulos. Fonticulus semiphtisici sanati. Fonticulus in brachio, ubi applicandus. Diversionem catarrhi in te præcipuè fonticulis fieri convenit, quos & in tuo affectu non satis laudare possum: quandoquidem eorum beneficio semi phthisicos, qui sanguinem simul & pus exspuebant, sanatos fuisse, his meis vidi oculis. Humor enim acris, qui ex capite ad pectus defluit commodè per os evacuatur. Suadeo igitur, ut duo cauteria potentialia tibi applicari cures. Primum apponatur brachio sinistro, ad finem musculi brachium attollentis, quem alii Deltoidem appellant, & à Vesalio prima musculorum tabula K. notatur. Hic fonticulus ex cerebro præcipuè, simul & nonnihil ex pectore evacuabit. Eo enim in loco musculus ille prædictus deltoides, & musculus brachium pectori adducens, ideoque pectoralis dictus, & in prima musculorum tabula L. in tertia verò Δ à Vesalio notatus, concurrunt. Ramus præterea venæ cavæ, quem vocant, cephalicam venam, eo in loco non procul abest. Est & alia ratio, cur locus ille ad fonticulos sit aptissimus, nimirum quia musculos anterior cubitum flectentium, qui à quibusdam biceps appellatur, & à Vesalio prima musculorum tabula. Q. notatur, cum subter pectoralem musculum ad latus deltoidis adscendit, depressionem, aut veluti foveam quandam in brachio efficit, cujus beneficio ea, quę fonticulo apponuntur fasciâ, parvo cum negotio retinentur.

Cæterùm etiamsi locus prædictus sit aptissimus, habitus tamen corpusculi tui perpendendus est: Si enim, uti olim te cognovi, extenuatus fueris, causticum non eo, quo dixi, loco apponendum est. Deltoides enim musculus, uti quoque pectoralis ibi desinunt, partemque valde sensilem efficiunt: Paulò itaque infra foveam, aut depressionem prędictam, quæ est in superiori parte brachii, nimirum in anteriorem cubitum flectentium musculum, quem antea cum aliis bicipitem vocavi, quique apud Vesalium musculorum tabula prima Q. notatur, apponendum est causticum; ita tamen, ut è regione depressionis prædictæ fiat, ne fasciæ facilè decidant.

Fonticulus in crure ubi applicandus. Alterum cauterium sub genu dextro, & sexto quidem tibiam moventium musculo, à Vesalio tabula prima musculorum Z. notato, apponatur, trium digitorum in latitudine positorum spatio infra genu: ubi cavendum, ne coarticulatio fibulę, cum tibiæ osse tangatur: enascuntur enim illo in loco musculus ille sextus, simul & quartus, qui & circa eorum exortum commune habent ligamentum validum, & nervosum, quod caustico minime tangendum: propter varia, quæ inde possint oriri, symptomata. Fonticulus ille humores noxios evacuando, hepar rectificabit, intemperiemque ipsius calidam corriget. Ea enim in parte insignis ramus venæ cavæ ad tibiam descendit. Olim cum Genevæ tua familiaritate utebar, sæpissimè de scabie & ulceribus tibiarum conquerebaris. Jam audio crura tua jamdudum fuisse curata: putasne excrementa; quæ olim ad crura descendebant, jam ad alia loca verti? *Fonticulus in tibia dextra ex hepate evacuat.* Fonticulus igitur hic in tibia excrementa ex hepate evacuabit: hinc hepar aliquo modo refrigeratum minus mittet vapores ad cerebrum. Ne autem quicquam in hoc negotio tibi desit: en ad te mitto nonnihil de caustico meo indolorifico & specifico; cujus ad magnitudinem nisi brachio, totidemq; cruri, jejuno stomacho, instrumento argenteo, quod simul mitto, incluso applicari, & emplastro aliquo tegi, fasciaque ligari curabis. Operationem quatuor horarū spacio sine periculo, imò & sine dolore atq; molestia perficient; escharamque inurent, quæ postea applicatione butyri recentis, aut unguenti basiliconis per se excident. Aut

Unguentū ad casum eschara.

R. Butyri recentis ℥ ij.
Ol. amygdalar. dulcium ℥ j.
de vitellis ovorum ℥ ij.
Mucilaginis seminis cydoniorum
Aqua rosacea extractæ ℥. ß.
Croci ℈ j.
Vitellum unius ovi
Misce, fiat linimentum.

Quod si centrum escharæ secundo aut tertio

Epist. 49. & 50.

tio die scalpello excinderetur, maximè esset consultum: solent enim nonnunquam humores affluentes, nisi eschara excisa fuerit, dolorem excitare.

Fonticuli quomodo aperti tenendi.

Post casum escharæ singulis matutinis, fonticulis imponi debet pisum, & applicato folio hederæ arboreæ, linteamini, aut chartæ bibulæ involuto, fascia amplectendum est membrum: sic apertos tenebis fonticulos, quam diu volueris. Eja igitur, mi frater dilectissime, sis animo forti, & hanc viam & curandi methodum suscipe; si id feceris, sanitatem, Deo dante, recuperabis. Ego Deum Opt. Max. oro, ut remediis benedicat, quò brevi amissam sanitatem recuperare possis. Vale & ad nos propera. Coloniæ 4. Novemb. 1598.

EPISTOLA L.

HERMANNUS PHRYGIO, clarissimo Chirurgo & Medico fidelissimo Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, amico veteri S. P. D.

Clarissime mihiq; amicissime Vir, ago tibi gratias maximas pro officiis, donis, consiliis & benevolentia in me tua singulari & summa, quam literæ tuæ humanissimæ testantur admodum luculenter, imò res ipsa. Meum porrò est, ubi occasio sese dederit, & voluntati facultas non defuerit, etiam cum fœnore, quã debeo referre gratiam. Annuat modò votis summus ille Pater. Cæterum de morbo meo rectè divinasti, & rem, ut dicitur, acu mihi tetigisse videris. Planè persuasus sum, Deum Opt. Max. qui post longam bonitatis suæ tolerantiam tandem in peccata mea clementer voluit animadvertere, immisisse mihi nuncios iræ suæ ineunte hyeme, vel sub finem autumni, flatus noxios, qui cerebrum meum naturâ humidum supra consuetudinem ferirent, atq; inde molestissimũ hunc & periculosissimum defluxum in pulmones extare. Jam tu suades defluxionem catarrhi in partes corporis minus periculo obnoxias. Utinam id jam pridem factum esset. Sed serò, ut vulgò ajunt, sapiunt Phryges. Sed sunt alia, quæ me premunt mala, corpusculi agnati imbecillitas aucta per ataxian, & intemperantiam vitæ à teneris unguiculis; Unde quia mores abeunt in naturam, ne nunc quidem servare possum præcisè illam, quam tu & Medicus noster præscribitis diætam & victus rationem. Taceo alia incommoda, quæ mihi proveniunt ex solitario hoc meo cœlibatus statu, ex anni tempore adverso, ex habitatione minus propitia, præter ea, quæ me latent. Literas ego tuas, ut & libros scientiæ atq; καλοῤῥημάτων tuorum monũenta cum Doctore nostro Medico communicavi, quem in singulas horas exspecto. Est is Dn. Carolo Utenhovio *notus, ex familia* Wierorum *Vir bonus & pius suamq; artem feliciter exercens, mihique haud parum addictus,* Hermanno Hagio *nomen est. Sed mea hactenus potius factum est diffidentia, quàm ipsius desidia, & incuria, quod non sum curatus. Spero Deum pro sua misericordia me respecturum, & quomodo vel per invia viam reperturum, ad caussas morbi mei tollendas, ut effectus cessent. Interea ut rectè admones, serviunt hæc astigationes, mortificando veteri nostro Adam, qui mirum cogitatu, quã latè & profundè serpit, per omnem hominis vitam. Discamus mori, & humiliter sapere in Domino, mundoq; renunciare, & nobis ipsis: Hæc verò certissima nostra erit vita, victoria, & gloria triumphalis in æternum, virtute spiritus Domini nostri Jesu Christi, cui ego te, mi frater charissime, cum tuis omnibus unicè commendo. Salutem etiam adscribo* Dn. Utenhovio, Dunckio, Quado, *aliisque bonis Viris, & communibus amicis. Festinanti calamo 4. Januarii* 1599.

Epist. 51. & 52.

EPISTOLA LI.

Ornatissimo Viro,

DOM. JACOBO GUY Pharmacopœo apud Neocomenses experientissimo, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

Literæ tuæ, præstantissime Dn. Guy, amicorum optime, gratissimæ fuere. Casus quem communicasti, revera admiratione non vacat, cum maximæ pulmonis istius facultatis attractricis indicium existat. Incidi nuperrimè in Chirurgiam cujusdam Parisiensis Chirurgi celeberrimi Pierre Pigray nomine, qui non absimilem recitat casum, quem quia forsan non vidisti, brevibus recensebo.

Responsio ad observ. 46. cent. 1.

Miles quidam, inquit, ictu Sclopeti in thoracem vulneratus, post tres, aut quatuor menses à curatione, fragmentum costæ crassum satis, & tres digitos longum per asperam arteriam rejecit. Convaluit, neque ullo deinde symptomate conflictatus fuit. Hactenus Pigray.

Historia admiranda.

Observat.

Ego superiori anno Genevensem Estiene Juvenon nomine, ulcere sinuoso, & putrido, circa scapulam, humerumq; dextrum laborantem, curandum habui, cui in sinu quodam ulceris turundas duas ex spongiis præparatis factas (procul dubio propter motum musculorum pectoris eò attractas) inveni. Sed de casu isto, brevi fusiùs ad te scribam, nunc non vacat. Raptim Paterniaci Aventicorum 10. Febr. 1605.

Turundæ duæ in ulcere inveniuntur.

EPISTOLA LII.

Idem ad eundem.

Vulnus pectoris.

Gratæ mihi fuerunt literæ tuæ, vir ornatissime, propter subjectum, quod tractant. Rarus enim est, & gravis casus ille, quem describis: Pulmonem namque vulneratum fuisse, non est, quod dubites: id enim symptomata, quæ commemoras, satis denotant: hinc turundæ, quia capitatæ non erant, nec filo annexæ, facile ad pulmonem pervenire potuerunt. Tanta enim est pulmonis attrahendi vis, ut injectam in pectus mulsam propter abscessum, & cariem ossium ad se attrahere, & per sputum excernere posse, *Galenus* observarit. Refert *Ambrosius Paræus*, cum in quodam in thorace vulnerato, injectione ex aqua hordei, qua centaurium, Absinthium, & Aloë incoxerat, usus fuisset, inde maximam amaritudinem oris, & faucium ortam esse. Memini, me, præsente clarissimo viro Dn. D. *Esaia Colladone*, apud Genevenses Medico celeberrimo, in privata dissectione

Meth. Med. l. 5. lib. 10. c. 32. Obs. Ossicula vertebrarum in pulmone reperta.

Epist. 52. one officula quamplurima vertebrarum cariosarum in media substantia pulmonis invenisse. Res profectò miranda: Quamvis enim pulmo membrum sit molle, laxum ac spongiosum, officula verò undique aspera, propterea facilè adhærere possint, eo usque tamen propter continuam attractionem pulmonis, in Diastole pervenerunt. Sic etiam pulmo vulneratus turundas ad se per ipsum vulnus paulatim ad ductum aliquem asperæ arteriæ attrahere, & per tussim ejicere potuit. *Observat.* Musculos quoque ad respirationem servientes illa facultate attrahendi non omnino carere, superiori anno in quodam Genevensi, *Stephano Iuvenonio* nomine observavi. Is deploratis, sinuosis, & cuniculosis, (ut vocant) ad dextram claviculam, & homoplatam, ex ictu sclopeti ortis ulceribus laborans, ad me venit Paterniacum. Immisso stylo exploratorio turundas duas ex spongiis præparatis confectas in profundo ulcerum (ubi ultra menses duos delituerant) inveni, & præsente reverendo D. *Merula* hujus Ecclesiæ pastore fidelissimo extraxi: Chirurgus enim, quia filum eis non annexerat, ut solemus in magnis & cavis ulceribus, facilè propter motum musculorum pectoris, in sinum ulcerum delabi potuerunt; postea ossibus nonnullis cariosis exemptis, & mundificatis ulceribus, Dei beneficio, optimè convaluit. Id præterea in hac curatione notatu dignum occurrebat, primò quod ichor ille fœtidissimus, qui ante perfectam mundificationem ulcerum effluebat, adeò acris, & malignus esset, ut ubicunq; instrumenta mea argentea attingeret, ea nigra efficeret. Deinde quotiescunq; æger sibi dentiscalpio dentes purgare & expolire vellet, dentiscalpium non aliter, ac si atramento intinctum fuisset, inficiebatur. Idque ego hinc evenisse arbitror, quod pulmo continuò ex ulceribus & spongiis iis inclusis aliquid virus illius acris & maligni attraxerat, quod postea per asperam arteriam & os expirando, gingivis, & dentibus inhæserat. Fœtor enim ingens oris similis erat fœtori ulcerum. Mundificatis ulceribus, purgatoq; corpore, fœtor oris, & ulcerum simul cessarunt. Præterea retulit nobis, Chirurgum, qui eum antequam ad me veniret, per menses novem curandum habuerat, aliquoties aquam acerrimam & causticam, maximo cum dolore & cruciatu ulceribus infudisse: illa quia procul dubio ex vitriolo, alumine, viridi æris, aceto & similibus confecta fuerat, haud difficulter à musculis thoracis absorberi, & à pulmone attrahi, posteaque per arteriam asperam ad gingivas, dentesq; pervenire, & dentiscalpium inficere potuit. Ex his facilimè videre est, quomodo turundæ ad pulmonem, & deinde ad os pervenerint. His vale vir ornatissime, & amicorum optime, & me tuum cense, Paterniaci Aventicorum 22. Febr. 1605.

EPISTOLA LIII.

Amplissimo atque doctissimo
Dn. D. JACOBO MOCKIO,
in Academia Freiburgensi Medicinæ Professori longè celeberrimo & Primario,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

Epist. 53. Ante dies quindecim tuas, Vir amplissime, accepi literas: sed quia eadem die Solodurum ad Illustrem ac Generosum Dominum *Eustathium de Refuge* Legatum Regium vocatus eram, & quem à me expectas librum Domini *Penoti* ad manus minimè habebam, ad tuas respondere maturius non potui. Nunc verò oblatâ occasione tractatum istum Domini *Penoti* viri pii, & inter Chymistas magni nominis, mihique amici, dono ad te mitto. Si quâ alia in re tibi inservire possum, aut potero posthac, audacter ut imperes, velim atque obsecro. Clarissimus Dn. D. *Ianus Antonius Saracenus* Medicus Regius, qui mihi familiarissimus fuit, quemque adhuc superstitem esse putas, proh dolor, ante annos sex piè in Christo obdormivit, maximo cum familiæ Medicæ totiusque rei literariæ dispendio. Quantum præstiterit in *Dioscoridis* castigatione, vidisti procul dubio. Perierunt cum ipso, ut ego quidem vereor, præclara nonnulla scripta. Liberos reliquit plurimos, ex quibus secundò natus, *Philibertus* nomine, Medicinam Lugduni maxima cum laude exercet: ille, si vellet, ex scriptis paternis multa utilia atque bona in lucem dare posset: idque, ut faciat, ego quantum potero, ipsum monebo. Eundem *Sarazenum* de chorea S. Viti lib. de peste cap. 1. scripsisse, rectè annotasti; Sed de hoc affectu Dn. D. *Felix Platerus* libro suo praxeos capite (si rectè recordor) quarto, de mentis alienatione multò prolixius agit. Dn. *Griffonius* similiter ante annos tres Lutetiæ obiit: fuit is Chirurgus longè excellentissimus. Ante annos viginti familiariter cum ipso vixi quatuor circiter annorum spacio, fuitque mihi in re Chirurgica Præceptor fidelissimus. Descriptionem unguenti, cujus mentionem facis, non vidi. *Sinovia* unde ducta sit vox, ignoro. *Sinovia quid?* *Iosquinus* Dalhemius *Ostofrancus*, qui *Paracelsum* Latinè reddidit, primæ partis Chirurgiæ magnæ tract. 2. c. 11. & *Felix Wirtz*, olim Chirurgus Basileensis sub ea voce das Gliedwasser/ intelligunt. Idem *Paracelsus* Chirurgiæ suæ magnæ lib. 6. & *Felix Wirtz* in Germanico quodam libro Basileæ impresso, vocabulo *Oppodeltoch* utuntur, & sub ea voce emplastrum, cujus apud ipsos quoque extat descriptio, intelligunt. De Spagirico, ut monuisti, apud seniores nostros inquisivi. Fuit is Medicus Paterniacensis *Vignerius* nomine, qui postea in Galliam revocatus, & Historiographus Regius factus, rem historicam scriptis nonnullis ornavit. Ipsi hic in officio successit Dn. *Sterpinus*, insignis quoque Chirurgus, qui tandem Lausannæ è vita discessit. Plura nunc non licet propter occupationes circa illustrem ac generosum Dn. Legatum. Vale itaque Vir amplissime, & feliciter vive diu. Soloduri raptissimè 24. Aprilis 1608.

EPISTOLA LIV.

Præstantissimo Viro,
Dn. JACOBO PROBO, Pharmacopolæ apud Viviacenses vigilantissimo atque exercitatissimo,

Epist. 54. & 55.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

GRatæ mihi fuerunt literæ tuæ, Vir ornatissime, sed pergratus fuit allator Clarissimus Dn. D. Aubertus, Medicus vester celeberrimus. Hactenus eum de nomine tantùm cognoveram, & ipsius familiaritatem mihi optaveram: jam tuo beneficio cum de facie agnosco. De morte, & mortis genere honestissimæ matronæ N.N. vicinæ vestræ summoperè doleo. Audivi enim ex Dn. D. Auberto, ipsam totos sex dies parturientem, ac tandem fœtum in ipso utero mortuum imò semiputridum fuisse. Profectò genus mortis miserrimum, & dolorificum: sed Deo ita visum est. Mirarer, quod maritus me non accersiverit, cum sciat, me in extractione fœtus mortui aliquam habere experientiam, & cum Lausannæ, tum in vicinia cum honore & fructu ægrotantium hanc operationem fecisse; mirarer, inquam, nisi eum hominem rusticum avarum, & scientiarum contemptorem cognoscerem. Ego expertus loquor, quomodo enim ante biennium, cum eandem ipsius uxorem ex periculosissimo vulnere capitis, cum cerebri concussione laborantem, & gemellis prægnantem divino favore sanitati restituissem, sese mecum gesserit, & quantas mihi fecerit molestias, tibi satis cognitum est. Est præterea homo arrogans, & tumidus, qui maluit uxorem periclitari, quam votum suum revocare: quandoquidem cum Bernæ mercedis meæ causa contenderem cum ipso, præsente Tribuno nostro Johanne Bondu, & aliis honestis Viris, junctis manibus Deum precatus est, ne sineret illum denuò incidere in meas manus: Exprobratio, quam à Viro honesto in Virum honestum proferre non licet: Ita enim ego de ipso sum bene meritus, ut jure ipsi semper commendatus, non autem suis convitiis affectus esse deberem: quandoquidem vitam (Dei beneficio, & arte mea, multisque laboribus) matris & gemellorum servavi: sed

Omnino pertusum ingratus homuncio vas est:
Quicquid in hoc fundis, perfluit, inde perit.

Ego tamen, si me accersivisset, officium meum in tanta calamitate ipsi non denegassem. Plura non licet, propter nuncii festinationem. Vale cum nobilissima & honestissima tua conjuge, & liberis, quos ego meaq; uxor salutamus peramanter. Raptim Paterniaci 3. Septemb. 1603.

EPISTOLA LV.

Clarissimo & experientissimo Viro
Dn. D. JACOBO ZWINGERO, Basileæ patriæ Medico, ejusdemque Academiæ Professori celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

LIteras tuas, Vir amplissime, accepi: in quibus ultra meritum me afficis honore, & veluti stimulo quodam ad perficiendas observationes impellis. Utinam facultates & eruditio voluntati, & propenso animo meo, cum ad gratificandum tibi, tum ad illustrandam aliquo modo artem Chirurgicam, respondere possint. Quicquid tamen sit, tibi inprimis vinculo adamantino (ut sic dicam) me obstrictum profiteor. In observationibus, Deo Opt. Max. duce, progredior. Delineationes instrumentorum ante menses duos ad typographum misi; an incidantur, nescio: ab eo enim tempore nihil literarum ab ipso accepi. Ceterùm si affectum illum, de quo scribis, videre (summoperè enim in hujusmodi affectibus requiritur ocularis inspectio) & manu mihi tractare liceret, sedem ipsius invenire, non usque adeò esset laboriosum, ut arbitror. Quicquid tamen ex illa, quam ad me misisti, descriptione, conjicio, libenter dicam. Tumorem hunc ex causa primitiva originem traxisse, rationi consentaneum est: quandoquidem equo dejecta, facilè potuit inde sequi contusio, confluxus humorum, tandemq; tumor: qui quia tactu durus est, & doloris expers, forsan aliquid de natura scirrhi contraxit. Ad scirrhi tamen generationem longum requiritur tempus: ideoque si recens est morbus (de tempore enim, quo hoc morbi genere laborat, nullam fecisti mentionem) vix scirrhosis tumoribus erit annumerandus. Sæpissimè mihi occurrunt tumores rotundi, tactu duri, & doloris expertes, in quibus nihil reperitur, præter aquam, quæ durissima membrana continetur. Horum tumorum 8. hujus mensis unum ex abdomine puellæ 9. annorum hic Paterniaci exscidi; quæ, laus Deo, convaluit. Oriuntur item tumores ex pituitosis humoribus, qui nihilominus tactu sunt duri. Superiori æstate in matrona Bernensi tumorem ex contusione ortum ad carpum dextrum curavi, qui adeò durus erat, ut ab omnib. scirrhus exquisitus judicaretur. Aperto tumore humorem larido non absimilem ex eo extraximus, qui aëri expositus intra 24. horas in lapillos concretus est. Membranam quoq; postea extraximus densissimam. In hujusmodi autem tumoribus membrana extenditur humore, non secus ac inflata vesica, quæ & tactu dura percipitur, quamvis nihil præter flatum contineat.

De sede autem tumoris, de quo scribis, nihil certi ausus statuere, cum ad id (ut antea dixi) ocularis inspectio sit necessaria. Quia tamen in externa parte abdominis tactu percipitur, & ipsius magnitudo facilè, ut audio, circumscribi potest, utero vix inhærere existimo. Uterus enim dorso incumbit, ossi item sacro, & lumbis annectitur; adeoq; intestinis obtegitur, ut in ipso tumores & scirrhi, nisi in maximam magnitudinem excreverint, exterius percipi non possint. Ego in dissectionibus aliquoties scirrhos satis grandes in utero inveni, qui tamen cum in vivis essent, exterius non percipiebantur. De mesenterio idem statuendum. Neque si in vesica lateret tumor ille, facilè perciperetur tactu. Vesica enim mole viscerum intestinorumq; sub osse pubis deprimitur; Adeò, ut in ipsa tumores & calculi, quantumvis magni fuerint, in externa parte ventris non appareant, nec manu apprehendi possint. Idque ego in illa matrona, de qua in observatione ad te scripta, mentionem habui, præsente Dn. D. *Roscio* Medico celeberrimo, diligenter annotavi. Sed & excernendo urinam, maximam pariunt difficulta-

Epist. 55.

Tumor scirrhosus.

Observat. Tumor durus ex contusione.

Tumores in utero tactu percipi vix possunt.

Epist. 55.

cultatem tumores in vesica: At in illa virgine nulla, aut saltem exigua est difficultas, ergo nec in vesica statuendus est tumor. In omento scirrhos nunquam, phlegmones aliquoties mihi videre contigit. In ipso tamen omnium generum tumores posse oriri, non dubito; sed exterius vix percipientur. Ante annos quatuor venit Lausannam mulier 30. annos nata, tumore, & magnitudine capitis infantis in sinistro latere sub umbilico laborans, rotundus erat ille, & facilè ex una in alteram partem ducebatur. De hoc tumore multæ variæq; fuerunt opiniones. Tandem mortua, per dissectionem à me adhibitam, veritas innotuit. Invenimus enim lienem adeò magnum, ut inferior pars ipsius (quæ in tumorem rotundum indurata erat) ad os pubis ferè propenderet. Vidi quoque tumores, & abscessus inter abdominis musculos, quorum exemplum unum aut alterum tibi communicare non pigebit. Ante annos aliquot cum clarissimo Dn. D. *Iacobo Auberto* Vindone, Medico celeberrimo, ad matronam, quæ de dolore magno è regione ventriculi aliquantum ad latus dextrum conquerebatur, vocatus fui. Ego tactu tumorem ad latus lineæ albæ sub musculo recto apprehendi, quamvis exterius nihil appareret. Suadebat mecum Medicus, ut cutis & musculus usq; ad abscessum incideretur. Ægrâ verò, & adstantibus, spernentibus consilium nostrum, propterea, quod nullum indicium abscessus ipsis conspicuum esset, non diu post ad interiora ruptus est abscessus. In vacuum ventris defluxo humore, de novo exorta est febris, lipothymia, & dolor magnus sub umbilico, ita ut paucis post diebus è vita discesserit. Anno 1597. venit Lausannam Sabaudus quidam quadragenarius & robustus, & qui ex contusione tumorem sub regione hepatis contraxerat. Ego & clarissimus Dn. D. Roscius, Medicus celeberrimus in consilium vocati, invenimus ipsum febre, ardore magno, nausea, aliisque gravissimis symptomatibus laborantem. Summam quidem, sed frustra adhibuimus diligentiam, ut in halitum resolveretur materia. Tandem inter peritonæum & musculos abdominis materia confluxit, & abscessum excitavit, qui exterius vix percipi poterat. Ego præsente Dn. D. Roscio, abscessum incidi: pus fœtidum effluxit: Ulcus per menses aliquot apertum servavi, donec tandem sanitatem recuperaverit. Ex hujusmodi autem tumoribus abdominis difficultatem aliquam in excernendo urinam consequi posse, rationi consentaneum est. Quantum enim ad expulsionem urinæ faciant musculi abdominis, omnes sciunt anatomici. Vale vir amplissime, ac ignosce, si tuis plenius satisfacere non potui. Si amicos, inprimis autem reverendum Dn. D. Polanum, Dn. Dd. item Platerum & Bauhinum meo nomine salutare placuerit, gratissimum mihi feceris.

Observat. Tumor maximus in sinistro latere.

Observat. Abscessus inter abdominis musculos.

Observat.

Ex tumore abdominis difficultas urinæ.

Iterum vale & millies. Paterniaci Aventicorum 23. Decemb.
Anno 1604.

(o)

EPISTOLA LVI.

Epist. 56.

Clarissimo summaq; doctrina, & pietate præstantissimo Viro

Dn. JOHANNI BRANTIO, Scholæ Vesaliensis Rectori dignissimo, amico plurimum honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

De Catarrho ad oculos.

Summoperè doleo, vir pietate, & doctrina præstantissime, de adversa tua valetudine: non solum propter illam, quæ inter Christianos debet esse sympathiam: verum etiam quod olim tu mihi de facie fueris cognitus. Memini enim me ante annos viginti aliquoties, duce *Cosma Slotano*, viro pio, & in arte Chirurgica celebri, te invisisse: sed & multa de tua pietate, & virtute, relata mihi fuerunt à *Balthasaro Glauschristiano*, qui jam in Rhetia vivit. Nescio quo nam infortunio literæ tuæ, 1. Septembris datæ, tandem heri 26. Februarii à nepote tuo mihi redditæ fuerint. At quia instant nundinæ Francofurtenses, quo tempore multa mihi scribenda occurrunt, prolixius ad tuas respondere non potui. Ut tamen petitionibus tuis aliquo modo satisfaciam, scribam summatim, quidnam de cura (palliativa potius, quam vera) sentiam: morbum enim tuum adeò inveteratum esse, ut ex toto eradicari non possit, arbitror. Diligentia tamen perfici potest, ne malum invalescat, & cœcitas inducatur. Quia autem in defluxionibus ad oculos cerebrum humores mittit, oculi verò recipiunt, necessariò prohibeatur, non tantum ne humores pravi in corpore, & cerebro generentur, verum etiam, ut qui jam generati sunt, & ad oculos defluunt, exsiccentur, atque ad partes minus nobiles trahantur. Interim quoque oculi & visus jam multis abhinc annis à catarrho debilitati, corroborandi sunt, ne fluxionem excipiant. Hæc autem omnia diæta, purgationibus, cerebrum item, & stomachum roborantibus medicamentis, ac tandem topicis perficiantur.

Curatio catarrhi ad oculos.

Victus ratio.

In diæta aër eligendus est temperatus; calidus enim humores in capite liquefacit, subtiles & acres efficit: frigidus verò poros claudit, exhalationemque impedit: sed inprimis cerebrum comprimit: hinc vehementes fiunt fluxiones. Quemadmodum enim spongia manibus compressa vi quadam aquam expuit: sic excrementitii humores è cerebro, frigore compresso erumpunt. In cibo & potu excessus vitandus: qualitas secundum humorum prædominantium naturam, & usus legitimus observandus: quæ omnia nisi diuturnitas morbi, & variorum Doctorum consilia in his te satis edocuerint, præsenti Medico clarissimo, Dn. D. *Keuchenio* (qui de nomine mihi optimè cognitus) pro sua prudentia instituenda relinquo. Alvus semper sit lubrica, id si naturaliter nequit, fiat suppositoriis, clysteribus, vel prunis præparatis, cum infusione senæ, rhabarbari, agarici: ex decocto agrimo-

Epist. 56. grimoniæ, veronicæ, betonicæ, euphrasiæ. Quanquam autem frequentes purgationes violentæ, ratione ætatis tuæ, mihi non usque adeo probantur; sub initio tamen veris, & autumni, ac quotiescunque insignis aliqua intervenerit occasio, purgatione aliqua utendum est, veluti pilulis lucis majoris, cocchiis, aureis, aut infusione senæ, rhabarbari, & agarici.

Stomacho etiam propter ipsius cum cerebro consensum prospiciendum est. Debilis enim stomachus ad cerebrum multos mittit vapores, qui in humorem conversi, ad oculos descendunt; ideoque ab omnibus quibus gravatur stomachus, & vaporosis abstinendum est. Interim quoque electuariis, aut pulvere aliquo peptico corroboretur, & elevatio vaporum ad caput miva cidoniorum sine speciebus, aut conserva rosarum antiqua, &c. statim à pastu sumptis, prohibeatur. Ad hæc autem perficienda, sequens pulvis mihi valdè probatur.

Pulvis pepticus.

R. Panis albi tosti ℥ ij.
Pulpæ cidoniorum exsiccatorum
Pellicularum interiorum ventriculi
Gallinarum ana ℥ j.
Coriandri præparati
Cinamomi optimi
Sem. Fœniculi ana ʒ ij.
Florum betonicæ
Rosmarini
Salviæ
Summitatum majoranæ &
Euphrasiæ ana p. ij.
Saccbari ad pondus omnium.

Misce, fiat pulvis: de quo sumatur cochlear ab omni pastu & horâ matutinâ, si libet: aut cum sufficiente quantitate mellis despumati, præparetur ex eo electuarium, de quo sumatur castaneæ magnitudine.

Solet nonnunquam in hujusmodi catarrhis intemperies hepatis adesse; quemadmodum enim ex subjecto calore alembici vapores in altum elevantur, sic ex calido hepate vapores è ventriculo ad caput. Illa autem, si in te fuerit intemperies, tum victus ratione, tum diarrhodone Abbat. & unguento sandalino, temperanda est. In topicis summo studio prospiciendum, ne inflammationem oculorum temperandi gratia, nimis frigida (ut solet aliquoties fieri) applicentur: horum enim frequens usus spiritum visivum, humores item oculorum, tum & ipsam mebranam corneam, condensat; inde visus hebetatio. Ideoque quotiescunque dolor, & inflammatio oculorum adsunt, tepidè instilletur oculis lac muliebre recens emulctum, in quo aliquid croci integri maceratum, & tutiæ præparatæ, & cornu cervi usti & præparati dissolutum fuerit. Linteamen quoque reduplicatum in eo lacte intinctum applicetur calidè oculis: singulis tamen diebus reiterandum est lac, ne acescat, & acre efficiatur, ac proinde dolorem adaugeat. Sequens quoque cataplasma dolores lenit, & inflammationem arcet.

Nimis frigida oculis non applicanda.

Cataplasma dolorem leniens.

R. Medullæ panis albi ℔ ß.
Pulv. seminis fœnigræci &
Cydoniorum ana ℥ ß.
Coquantur in lacte vaccino ad consistentiam cataplasmatis.
Postea admisce vitellos ovorum n. ij.
Croci ℈ j. Misce & applica calidè.

Aut foveantur oculi hoc decocto anodyno:
R. Radicum & foliorum malvarum
Flor. Meliloti ana M. j.
Sem. Fœnigræci & lini ana ℥ ß.
Coquantur in Aqua pro fotu.

Vehementi defluxui ad oculos quomodo arcendus.

Si vehemens advenerit defluxus ad oculos, purgetur ilicò corpus; fronti item & venis jugularibus applicetur defensivum aliquod, ad fluxum intercipiendum, interim quoque cucurbitulæ magnæ cum flamma, scapulis cum scarificatione applicentur, & vesicatorium post aures admoveatur, purgato tamen prius corpore, uti dictum. Sequenti quoque masticatorio poteris aliquando uti, jejuno stomacho, ut paulatim materiam ad oculos defluentem, per fauces extrahat.

Masticatorium.

R. Masticis
Radicum pyrethri
Summitatum majoranæ
Nucis muscatæ ana ʒ j.
Ol. Fœniculi ℈ ß.

Cum mucilagine gummi tragacanti fiant trochisci magnitudine lupini.

Sternutatoria in morbis oculorum non probantur.

Sternutatoria in morbis oculorum mihi non probantur: trahendo enim humores ad nasum, nervos opticos adimplent, visumque debilitant, quemadmodum in observationibus meis Chirurgicis exemplo declaravi.

Corroboratio cerebri.

Porro quia sæpenumero in literatis cerebrum propter vigilias, labores & studia debile redditum, vapores, qui ad ipsum elevantur, facilè excipit, corroborandum est. Corroboratio autem illa, tum ex optima victus ratione, tum, quæ caput leviter purgant, & foris admoventur, & diversione aliqua catarrhi petenda est. De victus ratione & purgationibus antea. Interea, quæ exterius admoventur, sequens pulvis inspersus capiti, aut ex eo præparata cucupha & pileolus optimus est.

R. Flor. Rosmarini
Salviæ
Stœchados
Rosarum rubearum
Summitatum majoranæ ana M. ß.
Sem. Coriandri ʒ j.
Ligni aloës
Masticis
Thuris
Diamoschi dulcis
Styracis calamitæ
Nucis muscat.
Granorum alkermes ana ʒ ß.
Incidantur, & contundantur secundum artem.

Intrinsecus sumpta corroborant cerebrum & visum, Conserva florum betonicæ, euphrasiæ, rosmarini, salviæ, pœoniæ, summitatum, majoranæ, & seminis fœniculi nondum penitus maturi. Euphrasiam quocunque modo sumtam

 tam oculis prodesse, experientia docet. Visum verò corroborant, & acuunt aqua fœniculi, rutæ, euphrasiæ, chelidoniæ majoris, & anagallidis flore purpureo. His cerebrum & oculi corroborantur. Sed quia catarrhus ad oculos destillat continuò, continua, ut inveniatur diversio aliqua, necesse est, alioquin reliqua omnia frustra adhiberentur. Nulla autem diversio præstantior, nulla utilior, imò & securior inveniri potest, setaceo, & fontanellis, ut ego sæpissimè & in multis expertus sum, & indies experior. Quantum enim effeci setaceo in morbis deploratis oculorum & capitis, fidem mihi facient honestissimi viri, *Simon Engelgraff & Andreas Polster*, Colonienses (quos ego honoris gratia nomino) & quamplurimi alii ibi cives. Humor enim, qui ad oculos destillat, commodissimè per setaceum evacuatur. Sed requirit Chirurgum in ea operatione expertum, aut alioquin ingeniosum; qualem ego Dn. *Iohannem Tac* esse non dubito. De loco autem & applicandi modo, in observationibus meis Chirurgicis disseritur, quem locum poteris consulere. Nollem enim applicare ferro candente, ut solent Chirurgi, propter rationes, quas loco jam citato adduximus.

Setacei laus.

Si hepatis intemperies adest, suaderem applicari causticum sub genu dextro, inter quartum, & quintum tibiam moventium, musculum, trium digitorum in latitudine positorum ab anteriori sede coarticulationes fibulæ, cum tibiæ osse; ut inde fiat fontanella. Illa enim humores noxios ex hepate evacuabit: descendit namque per eam partem insignis ramus venæ cavæ. Hæc si ritè adhibita, & setaceum, atque fontanella ad tempus aperta retenta fuerint, magnum inde fructum, Deo dante, percipies, quandoquidem non tantum catarrhus, qui continuò ad oculos destillat, per partes minus nobiles evacuabitur, atque hinc inde dolor, & rubedo oculorum remittent, verumetiam visus paulatim acutior fiet. Plura non licet, propter temporis angustiam. Deus pro sua misericordia benedicat remediis, ac tibi adsit suo sancto Spiritu, quo possis amissam sanitatem aliquo modo (ex toto enim non sperandum) recuperare, & constanter in omnibus rebus adversis cursum tuum absolvere, & ad scopum, ad quem omnes Christiani aspirant, pervenire. Quod ego toto pectore precor. Vale vir clarissime, & meo nomine plurimùm saluta clarissimum Dn. D. *Iohannem Tac*, olim mihi cognitum, quod si ad me scribere ipsi libuerit, gratissimum mihi fecerit. Paterniaci Aventicorum 27. Februarii 1604.

Hepatis intemperies quomodo corrigenda

Nepos tuus ante dies aliquot Bernæ ad me venit: propter injuriam temporis ipsum apud me retineo: sed operam dabo, ut brevi conditionem Genevæ inveniat. Scribe, quisnam clarissimo Dn. D. *Iunio* successerit. Academia Lausannensis superiori autumno clarissimum Dn. C. *Guilhelmum Bucanum* Theologiæ præclarum lumen, non sine magna jactura amisit. Clarissimus D. *Beza* vivit & valet pro ætate sua, jam enim agit 85. annum, ut ex ipsius literis non ita dudum ad me datis, colligo. Deus pro sua misericordia hoc suæ Ecclesiæ summum lumen diu nobis conservet.

EPISTOLA LVII.

JOHANNES BRANTIUS

Clarissimo expertissimoque Medico

Dn. Guilhelmo Fabricio Hildano, Reipub.

Paterniacensis Archiatro dignissimo

S. P. D.

Nunc verè video, vir clarissime, & toto orbe notissime, rectè sensisse Stoicos, virum bonum commune bonum esse. Ita enim rebus meis afflictis afficeris, quam si privatæ essent, & in medium consulis ea, quæ profutura judicas, quam si cura tua vi-verem commendatus. Habeo tibi pro Christiana ista sympathia, & paterna providaq; cura, & pio, & salutari consilio, immortalem gratiam, habeboq; semper, quandiu spiritus hos reget artus. Sed quis ego sum, num nulla necessitudinis usu tibi neq; junctus, neque ullo beneficii genere id promeritus, quem tam propenso animo complectare? Vis me in æternum tibi obstrictum vivere, & quoad in hominum contubernio agis animam tibi debere. Ecce ergo totum me tibi do, dico, & condico, Deumq; eadem opera rogo, ut te quàm diutissimè florentem conservatum, cœlesti ac terrena benedictione locupletet. Sed non fuit mihi datum ab eo tempore, quo doctissima tua consilia mihi reddita, de afflictissima mea valetudine cum clarissimo Medico nostro D. Keuchenio *propter diutinam ipsius à nobis absentiam, & publica negotia, quibus in his ruderibus patriæ nostræ irretitus tenetur, in medium consulere. Dedi verò illi, obtuliq; ante paucos dies legendas doctissimas tuas literas, ad quas ejus responsum in horas expecto. Est ille vir acri judicio, liberalissima eruditione, & insigni pietate præditus, scholarcha scholæ nostræ, & mihi peramicus: sed qui pro sagacitate sua & singulari judicio tecum facit, sentitq; per antiquum & inveteratum malum minimè movendum, sed retundendum potius, & coërcendum, ne latius serpat. Utor ergo ex ejus consilio singulis septimanis, cum nescio qua antipathia à justis purgationibus abhorream, pilulis sine cura: atque his vacillantem, & nutantem valetudinem, quamdiu Deo visum est, sustento. Interim verò Deus in hunc usque diem, cujus nutu & arbitratu in hanc laboriosissimam stationem descendi, sufficit illud robur, & vires, quæ in tam catenata, & assidua provincia requiruntur, nisi quod ante septimanas tres gravius malum ex improviso me inundarit, calculus scilicet renum, sed qui me tantum ad horas aliquot gravissimè infestarit, nunc pro more meo, & corporis conditione divina gratia, mediocriter habeo, & ipsi sileo, dum ipsi visum sit, exemptum me his vitæ ærumnis, quietiore sede collocare, & abstersis peccati reliquiis, eorumq; effectis, cœlestibus gaudiis donare. Eam cùm horam metamque attigero, Deo mihique vivam, qui dum superstes fui, commune vixi bonum omnibus.*

Responsio ad epistolam præcedentem.

Sed non video, quomodo tam longo intervallo à te seclusus, benevolentissimum animi tui studium, ulla grata significatione remunerer. Sed ignoscet mihi, spero, tua pietas, & propensissimus in omnes literatos amor: ne tamen nihil reponam, mitto brevē delineationem eorū, quæ in Flandria gesta sunt, à reverendo

Willichio nostro auspicatam, quam velim æqui boniq; consulas, & festinationi meæ ignoscas. Vale ac salve clarissime expertissimeq; vir, Dn. reverenter colende, à me, clarissimo Medico nostro D. Keuchenio, & consule Budransi Johanne Tackio, nec gravatim meis ἐυγνωστάτον clarissimum Bezam, verbis peramicè saluta, & Wilhelmum nostrum, ut salutare fiat Reipublicæ organum, re, consilio, & opera adjuva, & ab eo mercedem expecta, qui se haustum frigidæ suis impensum, remuneraturum condixit. Dabam admodum subito 21. Iunii, Anno postremo seculi 1604. Vesaliâ Clivorum.

EPISTOLA LVIII.

JOH. GREGORIUS GOBELIUS Med. D. & serenissimi Principis ALBERTI Ducis Bavariæ Medicus ordinarius,

Guilhelmo Fabricio Hildano S. P. D.

De thermis Piperinis.

QVæ Oppenhemii de balneis Piperinis in reficiendis tabidorum corporibus inter nos contulimus, clarissime & expertissime mi Dn. Fabrici, nondum exciderunt animo meo: sed quod rationes, quibus aërem thermarum phthisicis salutarem adstruere posse putavi, ad te non perscripserim, discessus tuus celerior, atque illo tempore assiduæ meæ profectiones obstiterunt. Interea temporis non dubio te, pro singulari tua industria locum Galeni, qui tabidos mittebat ad Tabias, ubi aër ab incendio Vesuvii montis temperabatur, legisse, atque ideò cum magis serium negocium tibi expediendum a Domino quodam summæ Nobilitatis acceperim, hac vice id singulari modo aliis curis posthabitis tibi commendare, operæ precium duxi. Est autem affectus oculorum, qui ad longum in his conjunctis literis expositus tibi perpendendus transmittitur. Da operam, Clarissime vir, quatenus quæ ad hunc affectum perfectè cognoscendum faciunt, quid sperandum, & quibus auxiliis præsens defectus corrigi, & deinceps oculi, qui magnam intemperiem contraxerunt, à gravioribus præservari possint, fideliter, & diligentissimè perscribas. Et si fortè tuam desiderabunt præsentiam, significa, ubi offendi posis. Magna me spes habet, te pro illa, quam circa oculorum affectus habes experientiam, non difficulter ex narratione transmissa prognosticum facturum, & quid rectè adhiberi vel omitti posse putes, declaraturum. Circa oculi pupillam hactenus ne minimum apparet vestigium alicujus mutationis ad obscuritatem vel nebulam; sed pura & lucida cum perfecta imagunculа apparet pupilla integra. Hoc observat Nobilissimus Dominus, si ad latus oculum extrorsum obliquet, quod tunc introrsum paululum melius videat. Præcesserit non diu ante hanc celerrimam visionis imminutionem capitis quædam vertiginositas, quæ cathartico accepto cessavit: aliquot tamen noctibus solito profundiores observavit somnos. Cætera in addita narratione habes omnia. Laborum tuorum compensationem, si per tabellarium, qui has tibi reddet, non acceperis, citra dubium ex Mercatu Francofurtensi per Genevenses, vel Lugdunenses Typographos, qui Lausannam transeunt, repræsentabitur. Bonam in partem accipe liberum hoc per literas alloqutum, quia ex brevi illa inter nos habita communicatione animi tui candorem, ut cui noviter introducta blandiendi formulæ non accepta,

De affectu quodam gravissimo oculorum.

cognovi, cujus me item ingenii esse, ut tibi persuadeas, velim, atque si occasio ferat, ut tibi vel tuis operam meam commodare possim, reipsa, quod verbis promitto, præstabo. Vale cum tuis feliciter, & de ætate tua nisi grave sit, certiorem me facere velis, quia in effigie operibus tuis Oppenhemii præfixa, posuerunt 52. ego verò 62. excedere suspicor, utut sit; optima est ætas, quæ honestis laboribus & factis accrevit. Monachii in Bavaria 28. Novembr. Anno 1615.

Descriptio morbi.

Consilium petitur à viris in arte Medica longo usu & doctrina præstantibus, pro nobilissimo Viro, ætatis 43. annorum, cætera sic satis sano, neq; morbis alicujus momenti aliâs obnoxio, si destillationes ad dentes & vertiginem ab aliquo tempore (si præsertim stomachus cruditate, & mesenterium biliosa impuritate laborans, vapores capiti submittant, & eosdem cerebrum calidi alioqui temperamenti, curis, assidua lectione, & similibus amplius calefactum, adscitrahat) molestum excipias, aliâs in diæta satis frugalis, & parcus. Is, quod à puero assueverit in visus & oculorum functione solum ferè dextrum oculum adhibere, & ad procul dissita unico conspicillo concavo uti, cum in propinquis distinctissimè conspiciendis visu esset perspicacissimo, ita ut sinister oculus quasi otio esset, videret autem dextro oculo non recta linea, sed semper pupillam oblique ad interiorem angulum contorquendo, ubi & conspicillum admovebat; accidit, ut jam ante decennium spectra quædam seu phantasmata instar linearum globulis quibusdam nigricantibus appensarum, & hinc inde ad oculi motum obvolitantium, nata & oborta fuerint, in dextro oculo in multa luce & aëre aperto clariora, in obscuro aëre minora, quæ tamen ante pupillam vel externis objectis affixa, nisi in sublime, magno apposito labore, intueretur minimè hærebant, ac proinde visum & obtutum neque hebetabant neque caligine obfuscabant. Et licet metu gravioris mali, in quod spectra seu idola hæc commigrare solent, varia tunc consilia Medicorum fama celebrium conquisita fuerint, spesq; non vana esset, cum visa hæc longa assuetudine neq; Nobilissimo viro molesta essent, neq; pupilla tanto temporis spacio conturbaretur, fore ut paulatim nimia visus acie ætatis decursu hebescente, plane abolerentur, accidit tamen præter spem, ut nuper 17. nempe Novembris die, subitò visio obtenebrari, & pleraque per nebulam, ac fenestram cerni, quædam etiam penitus obscurari cœperint e regione dextri oculi, magis in luce majori, oculis ad fenestram obversis, melius enim & distinctius omnia in luce obscuriori videt, obrepunt etiam, vesperi præsertim, scintillantes oculo fulgores, & alieni colores veris coloribus mixti in diversis objectorum partibus, literas quasdam in scriptura legit, reliquis planè obtutum fugientibus. Et quod valdè molestum accidit nobilissimo viro, ita sinistro oculo, in quo jam olim spectra quoque, licet minora observavit, difficulter, ob desuetudinem videt, ut ob consensum dextri malè affecti, ad omnem illius motum, præsertim in majori luce, perturbari, ac malè affici videatur.

Affectus oculorum.

Et licet pupilla dextri oculi nihil hucusq; (quod notari à plurimis inspicientibus, tam Medicis, quam

Epist. 58. & 59.

quàm Chirurgis queat) à sua naturali constitutione & luciditate, seu colore & nigredine, dimota aut conturbata appareat, cùm imago inspicientis aequè ac in altero oculo clarè conspiciatur, non immeritò tamen suspicio Medicos tenet futuræ suffusionis, paulatim & sensim aspectabilis, & manifestè cognoscibilis, ni Deus & remedia tempestiva malum avertant, eventuræ, cum hactenus materialis illius caussa, seu corpus opacum, lumini externo speciebus visibilibus instructo, impedimentum objiciens, magis retrò in albugineo humore latitare, nec dum pupillæ marginibus & corneæ, qui verus suffusionis seu cataractæ est locus, affixum esse videatur.

Suffusionis suspicio.

Interim dum virorum doctissimorum judicia & consilia super hoc casu, cum particulari remediorum tam intus, quàm extra exhibendorum descriptione, nobis adveniant, quod unicè in tanta, & loci affecti, & morbificæ caussæ generationis obscuritate optãus, Medici nobilissimi viri totius provisioni, purgatione corporis repetita, interjectis præparantibus, ac phlebotomiâ dextri brachii, raro alias fieri solita, nec non aliis revulsoriis & roborantibus auxiliis operam hoc tempore dederunt; cupiuntq; intelligere à viris præcellentissimis, an in hoc dubio statu, & metu suffusionis futuræ, topica citra inflammationem, aut vim siccandi magnam, attenuantia & dissolventia locum habere possint, & tutò adhiberi? An potius certior facta suffusionis cognitio & maturatio expectanda, quæ suo tempore manuali opera curetur & extirpetur. Etsi magna opinionum de hoc affectu sit diversitas, aliis ἀμαύρωσιν ex nervi optici aliquali obstructione hic conjicientibus, nec futurum hypochyma timentibus, quam rectè, aliorum esto judicium.

EPISTOLA LIX.

Viro amplissimo atque doctissimo,
Dn. JOHANNI-GREGORIO GOBELIO
Serenissimi Principis ALBERTI Ducis Bavariæ, &c.
Doctori Medico ordinario atque
celeberrimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

Responsum ad præcedentes literas.

SAlve multum à Christo JESU salutis nostræ authore. Te vivere, & rectè valere, Vir amplissime, imò & novis honoribus ornatum, & à tanto Principe vocatum fuisse, maximo cum gaudio ex tuis, quas heri sub vesperam accepi, intellexi, tibique gratulor, & ut sempiternæ laudi tibi sit vocatio illa, Deum Opt. Max. suppliciter oro. Me quod attinet, ab eo tempore, quo Oppenhemii apud nobilissimum Virum Dominum de *Kronberg* convenimus, tot, tantisque molestiis & curis veluti submersus jacui, ut quæ de thermis Pipetinis præ manibus habueram, minimè absolvere, imò ab eo tempore ne quidem adversaria inspicere potuerim. Oppenhemio enim domum rediens, uxorem meam lectissimam, & partem domesticorum meorum, peste gravissimè laborantes reperi. Convaluit quidem uxor mea, sed duæ ex filiabus meis, ancilla item & famulus debitum naturæ persolverunt: ita ut ædes meæ ultra menses quatuor, more Gallico, maximo meo incommodo occlusæ fuerint. Quæ præterea ab eo tempore adversa tristiave mihi evenerunt, ut recenseam, vulneraque nondum coalita refricem, supervacaneum esse censeo. Superiori æstate Senatus P. Q. hujus urbis me vocavit, & in Medico-Chirurgum recepit. Faxit Deus Opt. Max. ut migratio illa feliciter, inprimis ad Dei gloriam & emolumentum proximi succedere possit. Ego verò ut quod reliquum mihi temporis à Deo constitutum est (quinquagesimum enim quintum annum ætatis superiori mense Julio ingressus sum) piè absolvam.

Epist. 59.

Affectus oculorum, de quo sententiam meam expetis, ut video, inveteratus, ac proinde gravis est: Quod enim à juventute non nisi sinistro clauso oculo, & dextro unico admoto perspicillo procul res objectas discernere potuerit, summam imbecillitatem spirituum arguit. Illam an ex parentibus contraxerit, literæ tuæ non indicant: utut autem sit, humorem aliquem præternaturalem continuò quoque ad oculos defluxisse, certissimum est: quod & destillationes ad dentes, & vertigo ipsa, quæ ab aliquo tempore ægrum molestant, satis superque indicant. Adest itaque summa imbecillitas, imò, & paucitas spirituum: quæ quidem imbecillitas partim, ut arbitror, naturalis apud illum est, partim quoque, ut dixi, propter affluentes humores accidit. At quia à diuturno splendore pars spirituum visivorum dissipatur, accidit, ut in luce obscuriori, collectis scilicet spiritibus melius, ac distinctius videat res oblatas. Imagines seu phantasmata & spectra, quæ ante oculos apparent, vapores crassos hinc inde per humorem albugineum atque ante pupillam vagari, indicant. Illæ quid portendant, suffusiones nimirum; Avicenna, omnesq; qui in medicina claruerunt, testantur, & experientia, ut tibi Viro, doctrina rerumque usu in arte medica versatissimo, satis superque notum, fidem facit. Illæ autem, nimirum suffusiones, ut præcaveri possit, primò conveniens victus ratio observanda est: Et quia malum meo quidem judicio præcipuè à stomacho originem trahit (quandoquidem si tribus quatuorve mensibus, Galeni verbis utor, suffusionis accidentia apparuerint, pupilla autem pura splendidaque cernatur, ab ore ventriculi nasci affectum ne dubita) illius diligenter habenda est ratio, & ut membro mandanti prospiciatur, recipiens verò corroboretur, danda est opera. Stomacho optimè prospiciatur, si convenientem victus rationem observaverit æger, & eis, quæ stomachum corroborant, aliquando utatur: quæ omnia Tuæ Excell. uti Medico ordinario & ægro familiari pro sua prudentia præscribenda, relinquo: unum tamen reticere non possum, nimirum ut euphrasiæ usus ægro sit familiarissimus. Tanta enim euphrasiæ in imbecillitate visus vis est atq; efficacia, ut ejus usu septuagenarios quosdam (propter vigilias, & studia plurima) amissum visum, in decrepita ista ætate recuperasse observaverim. Varia autem ex herba ista præparare, & potui, ac cibis, ut medicamentosi efficiantur, admiscere solitus sum. Quapropter in umbra exsiccatam, & in subtilissimum pollinem redactam, pastæ aliquando, unà cum fermento permiscere jubeo, hoc modo panis fit medicamentosus, & ex ipso procreatus chylus, cùm ad omnes cor-

Imbecillitas spirituum visivorum.

Phantasmata ante oculos, quid portendant.

Suffusiones quomodo præcavendæ.

De locis affectis lib. 4. pag. 749.

Euphrasiæ usus in affectibus oculorum.

Epist. 59. corporis partes alendas distribuitur, etiam ad cerebrum pervenit, spiritus quinetiam visivos rectificat, corroborat & adauget. Panem præterea biscoctum, quo æger in fine pastus utatur, ex euphrasia, floribus betonicæ, sacchar o, & semine fœniculi præparo. Poterit & cum carne, aliisque eduliis incoqui. Quod si æger pro potu suo ordinario nihil aliud quam vino, aut cerevisia, in qua euphrasia macerata fuerit, uteretur, multum conduceret. Post pastũ uti quoq; poterit sequenti Tragea, quæ mirum in modũ visũ corroborat.

Tragea ad visum corroborandum.

R. Euphrasiæ subtilissime tritæ ℥j. ß.
Seminis fœniculi
Cinamomi optimi an. ℥j.
Pellicularum interiorum ventriculorum gallinarum ℥ß.
Sacchari ℥vj. Misce, fiat pulvis:

De quo sumat cochlear statim ab omni pastu.

Cæterum membra recipientia, sive locum affectum corroborabis, si humores, vaporesve ad ipsum affluentes ad alia loca traxeris. Fiet id primo reiteratis purgationibus, veluti pilulis lucis, aureis, fœtidis, & sine quibus, aut infusione rhabarbari, agarici, foliorum senæ, cum aqua betonicæ & euphrasiæ, addito syrupo rosato solutivo quantum satis. Secundò venæsectione in cubito, & cucurbitulis scapulis & nuchæ applicatis. Tertiò humores & vapores ad oculos affluentes fonticulis ad partes minus nobiles perbelle revocabis: sed quia malum utrumq; oculum occupat, ac proinde utroque brachio causticum applicare necesse esset: suaderem potius setaceum, cum quia minus erit molestum, quam duo fonticuli, tum etiam quia major per illud fiet à capite & præcipuè ab oculis evacuatio humoris peccantis: vapores quinetiam, qui ad oculos elevantur, beneficio setacei à nervis opticis ad nucham revocabis. In applicatione autem setacei prospiciendum, tum ut locus diligenter eligatur, tum etiam ut mulum cutis contineat. Punctio enim si nimis superficialis fuerit, paucissima per eam fiet evacuatio humoris peccantis, & maturè nimis erumpet funiculus. Ante annos decem, nobilis quidam Freiburgensis Dn. Antonius Meister, Dominus in Mesieres, nomine, cum propter diuturnum catarrhum ad oculos defluentem, visum ferè amisisset, & ego tandem in consilium adhibitus fuissem, purgato corpore, adhibitis quinetiam cucurbitulis, setaceum nuchæ applicui, quo etiam nunc absque magna molestia utitur; visus quoq; ita restitutus fuit, ut nunc sexagesimum annum ætatis prætergressus, absque perspicillis, & legere, & scribere possit.

Setacei præstantia.

Observat.

Solet quoque in hujusmodi affectibus hepar plus justo & calidius esse, quod & in nobili ægro vestro adesse non dubito. Hinc vapores multi à centro corporis ad cerebrum elevantur, malumque adaugent, quapropter prospiciendum est, ut quantum quidem fieri possit, ad temperiem reducatur hepar; fiet id optima victus ratione, reiteratis quinetiam purgationibus, ex rhabarbaro, syrupo rosato solutivo, de cichoreo cum rhabarbaro, & similibus. In affectibus quoque hepatis non exiguum fructum adferre fonticulum ad dextrum poplitem factum non raro observavi. Est enim via satis apta, per quam hepar se exonerare facilè potest.

Epist. 59.

Cæterùm quæris, an in hoc dubio statu, & metu suffusionis futuræ topica citra inflammationem, aut vim siccandi magnam, attenuantia & dissolventia locum habere possint, & tuto adhiberi? an potius certior factæ suffusionis cognitio, & maturatio expectanda, quæ suo tempore manuali operatione curetur & extirpetur? Respondeo ex *Hippocrate*: Morbi cum inchoant, si quid movendum videtur, move, &c. neque donec suffusio, quæ etiam nunc in fieri est, omninò sit facta, expectandum esse. Futurum enim malum retardare, & quantum fieri potest præcavere, Medici officium est. Deinde major obstructio nervorum opticorum ex cunctatione illa verenda, atque exspectanda esset. Quapropter præter victus rationem, purgantium medicamentorum usum, & applicationem fonticulorum, etiam topica non improbarem; Inprimis si nulla intemperies calida circa oculos observetur. Cum enim caussa mali sit vapor lentus ac crassus, vim attenuandi, incidendi, & nonnihil excalefaciendi, ut medicamenta habeant, necesse est. Non rejicerem itaque purgato prius corpore usum aquæ Euphrasiæ, fœniculi, rutæ, chelidoniæ, imò etiam aquæ vitæ, sed parcissimè, & nonnisi per intervalla, reliquis admixtæ. Extractum chelidoniæ non solum in externis nubeculis, verumetiam in incipiente suffusione præstantissimum esse & ipsius generationem retardare expertus sum, incidit enim attenuatque crassos istos humores, qui visum obfuscare solebant: sed quia utcunque acre est, non ultra magnitudinem capitis aciculæ pro vice, oculo imponendum est, idque fiet hora matutina, antequam æger lecto egrediatur. Hoc tempore hyemali, si collyrio ex præscriptis, aut similibus aquis uti noluerit æger, præstaret id, cum quieti se tradit, quàm quovis alio tempore, applicare. Frigus enim cum in hujusmodi affectibus sit inimicissimum, verendum esset, ne humectatio illa interdiu facta propter frigiditatem aëris, noxia esset, nisi per intervalla guttulam unam aut alteram collyrii calide oculis instillare volueris. Noctu verò aquas præscriptas non tantum oculis instillarem, verumetiam linteum reduplicatum & aquis istis madefactum, oculis simul calidè applicarem: Deinde frontem oculosque linteis suavibus involverem. Atq; hæc sunt vir amplissime, quæ hoc tempore, cum negotiis obruor, & Masonopolim ad reverendam quandam, ac nobilem Canonissam, gravissimo affectu oris, post extractionem dentis, laborantem, proficisci cogor, ad tuas respondere potui. Tu, ut omnia amicè interpretari velis, multum rogo. Si quid ad me rescribere volueris, literas Basileam ad amplissimum virum Dn. Doctorem *Bauhinum*, qui intimus meus est, mitte. Scribis ægrum forsan posthac præsentiam meam desiderare, id si advenerit, quia huic Reipublicæ adstrictus sum, consultum esset, ut ad Senatum hujus urbis scriberet, quo eò faciliùs licentiam impetrare possem. Hisce vale vir amplissime, & cum tuis omnibus feliciter vive diu. Raptim Bernæ Helvetiorum 30. Novembris 1615.

Quæstio.

Extractum chelidoniæ in quibus affectibus oculorum præstantissimum.

Topica quomodo oculis adhibenda.

EPI-

EPISTOLA LX.

Epist. 60. & 61.

JOHAN. GREGORIUS GOBELIUS
Med. Doctor, &c.

Guilhelmo Fabricio Hildano
S. P. D.

Respondetur epistolæ præcedenti.

Clarissime & expertissime Dn. amice colende, propter accuratè scriptum consilium accipe 8. florenos Ungaricos, quos mercator Augustanus curabit Bernæ tibi in auro numerari: eo nomine cupio, mihi per te recognitionem, ut vocant acceptæ pecuniæ præscribi. Optassem munus amplius, sed fortè dabitur occasio alias ampliore honorario te onerandi, quod faciam libenter, ubi res exiget. Consilium tuum omnibus valdè probatum est, in hoc solum movebant aliquid difficultatis, cum vitio ventriculi oritur hebetudo & obscuritas visionis, quare in nostro subjecto solum dexter oculus affectus sit; Cum nulla sit potior ratio, ventriculi vapores exhalantes magis dextrum, quàm sinistrum latus occupare.

Tumor in dextra tibia.

Habeo hic tres tuam opinionem desiderantes, unus præclarus sanè vir laborat tumore in dextra tibia à sex mensibus, judicant esse steatoma, ego hæsito: morbi Gallici nulla est omnino suspicio: Interim indies tumor altius surgit, nisi lamina plumbea reprimatur. Accedunt Sciatici & Gonagrici dolores. Adolescentulus laboravit destillationibus ad oculos, maximè dextrum. Alia sunt mulieres, una polypo incipiente, altera confirmato affecta est cum fœtore. De modo, quomodo huc vocari possis, laboro, merces te digna certe præstabitur. Præsenti sub manu crescet opus, & opes: quæ tua sit sententia, expecto. Interim cum uxore & liberis vale feliciter. Salutem dico & ascribo Domino VVeis Reipublicæ vestræ Syndico. Cursim Monachii postridie Kalend. Julii 1616.

EPISTOLA LXI.

Ad Virum amplissimum
Dn. JOH. GREGORIUM GOBELIUM &c.
Cui
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Responsio ad epistolam præcedentem.

Ante paucos dies, Vir amplissime, fautor & Amice æternùm observande, Lausannâ, ubi ad ægros quosdam vocatus fueram, domum rediens, tuas unà cum honorario transmisso, domi meæ inveni, cujus nomine, sed inprimis pro præclara tua in me benevolentia, gratias, quas possum, ago, habeoque maximas. Literas, quas conjunx mea, me absente ad te dedit, te jam dudum accepisse non dubito. Caussam, quam ex me intelligere cupis, cur dexter oculus potius sinistro afficiatur, hanc esse existimo, nimirum quod nobilissimus æger à juventute, ut ex præcedentibus tuis colligo, adsuefactus fuerit, in visu, & oculorum functione solum ferè dextrum oculum adhibere, clauso sinistro, dextroque adhibito perspicillo. Sinister itaque oculus, cum continuò, ut ita dicam, in otio esset, dexter verò in motu, nullum est dubium, oculum paulatim debilem & fluxionibus obnoxium redditum fuisse. Sunt & nonnunquam caussæ internæ, cur una pars alterâ potius lædatur, quæ Medicum latent. Quis enim, quæso, caussam, cur paralysis in uno dextrum, in altero verò sinistrum latus occupet; Aut quod calculus nunc in dextro potius, quàm in sinistro rene concrescat, excogitabit? In empyricis aliquando alteram partem pulmonis, veluti sanam, alteram putredine penè exesam, reperi.

Epist. 61. & 62.

Affectus in dextra tibia, de quo scribis, an sit steatoma, ex tuis non satis colligere possum. Steatoma autem ut *Galenus* meth. medendi lib. 14. & *Paulus Ægineta* lib. 6. cap. 38. testantur, tumor est, in quo materia sevo similis, continetur; ut plurimum nullus adest dolor, neque adeò durus est tumor ille. Quicquid sit, verisimile est, materiam illam, quæ olim ex capite ad oculum dextrum decumbebat, nunc ad coxam & tibiam defluere. Rectè igitur faceres, meo quidem judicio, si prius purgato corpore, revulsionis gratia cauteriam potentiale brachio dextro applicares, & fonticulum fabricares. Laminam plumbeam non improbo: solitus sum eam Mercurio vivo inungere, sic enim magis digerit, concoquit, incidit, ac resolvit materiam illam viscosam. Convenit quoque emplastrum de ranis cum Mercurio. His si materia contenta in halitum revocari non potest, ad majora remedia transeundum est, de quibus vide *Galenum*, *Paulum Æginetam*, *Celsum*, & alios. In apertione tamen, aut excisione diligenter prospiciendum est, ne aliquid maligni subsit: hoc enim aliquando evenisse; atq; hujusmodi tumores in maligna ulcera transiisse, memini. Quod si vas aliquod magnum, veluti venam aut arteriam in se continuerit, hæmorrhagiæ in operatione diligenter habenda est ratio.

Steatoma quid?

Curatio.

De Polypo.

De duobus Polypis, inveterato nimirum, & incipiente scribis. Polypus, si inveteratus fuerit, & in sordidum ulcus degeneraverit, difficilè curatur, & nonnunquam cartilagines ipsas erodit: habes hac de re observationem singularem in 2. centuria observat. 22. In hujusmodi ulceribus aquis, & cineribus ranarum & gammarorum, Saturno item calcinato aut dulcificato, croco Martis & similibus, maximo cum fructu utor. Sed derivatio per setaceum in hujusmodi affectibus inprimis necessaria est. Incipienti polypo, aliquando ad radicem illius beneficio instrumenti, vinculum injeci, feliciterque ipsum filo abscidi: postea per dies aliquot exsiccantibus adhibitis medicamentis æger convaluit. Sed de topicis tantùm scribo, & quidem Laconicè, propter temporis angustiam, jamjam enim Basileam ad ægrum mihi descendendum; De reliquis, cur ego noctuas Athenas ferrem? Libenter tractatum meum de dysenteria ad te misissem; Sed ignosce, non licet nunc: fiet alias. Vale Vir amplissime, & æternùm quam felicissimè vive cum tuis omnibus. Ocyus Bernæ Helvetiorum die 8. Augusti 1616.

Curatio Polypi.

EPISTOLA LXII.

Ornatissimo ac Celeberrimo Viro
Dn. JOHANNI GRIFFONIO apud Bruxellenses Medico-Chirurgo excellentissimo, Domino, & Amico suo colendo

Guil-

Epist. 62

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Literas tuas, vir clarissime, 15. Novembris Bruxellæ datas, proximè elapsi Januarii die 12. accepi, quæ mihi multis de caussis fuerunt gratissimæ, præcipuè verò, quod te vivere & valere, imò semimortuum resuscitatum, deinde etiam nostri memorem esse, nos certiores fecerint. Anxius enim fui vehementer, & graviter ferebam tam diuturnum silentium tuum. Scripsi ad te sæpius, inquisivi de te per amicos: sed agitur jam sextus annus, ex quo nihil literarum à te accepi, præter illas, quas jam recensui. Jam gaudeo (& Deo Opt. Max. gratias ago) te vivere, te valere, tuumque in me amorem continuare. Ego curabo, si Deus vitam dederit, uti quanti te faciam & amem, posthac intelligas, ubicunque enim sese obtulerit occasio, honorificè nominis tui mentionem sum facturus, ut etiam videbis in tractatu meo Germanico de gangræna, qui his nundinis in lucem prodit, in quo ad minimum te quinquies citavi, & admirandam tuam dexteritatem, & experientiam extuli, modestè tamen, ne videar nimis affectare. Vellem tibi aliis in rebus gratificari, sed nullæ mihi sunt facultates; quibus animum meum benevolum, & observantiam erga te possim testatam facere: tu omnia æqui boniq; consule. Cæterùm quàm ægrè, & graviter casum tuum tulerim, & quousque contristatus fuerim, verbis non satis explicare possum, & tibi ex animo condoleo. Interim tamen ad patientiam, & constantiam te adhortor, quandoquidem nobis necessariæ, & utiles sunt in hac vita afflictiones, ut à Lethargo peccatorum nostrorum expergiscamus, nosmet agnoscamus, atque voluptates, & animi passiones calcare discamus, tandemque ad Deum confugiamus. Ille enim fidelis est, nec sinit nos tentari supra id, quod possimus, sed præstabit unà cum tentatione etiam evasionem, ut possimus sufferre. (1. Cor. 10.) Precor itaque Patrem cœlestem, ut nos in rebus omnibus adversis muniat suo Spiritu, & per fluctuosum hujus mundi oceanum tandem nos ad vitam æternam perducat. Mihi quoque non pauca advenerunt incommoda, & indies adveniunt, ut alias ad te scripsi. Et ut verbo dicam, vita nostra ærumnosa, & miseriarum plena est, quibus Deus tandem cum ipsi placuerit, finem dabit. Sed calamitates & afflictiones corporis, atq; rerum caducarum parvi sunt momenti, videamus & Deum invocemus, ut salvam nobis conservet conscientiam, nosque suo Spiritu corroboret, ne sub cruce succumbamus, aut à veritate declinemus.

Hortor te, imò obsecro, ut animum tuum ad studium Chirurgicum vertas, ex hoc enim studii genere multas percipies utilitates, quarum præcipua est Dei gloria, & propagatio ipsius omnipotentiæ: ad quam admirandæ illæ operationes & curationes, quas fecisti, ut meis his oculis me vidisse testor, sunt referendæ. Ne sinas igitur talentum, quod à Domino accepisti, in terram sepeliri teq; inter servos inutiles numerari. Promovebis item bonum publicum, tibique decus & famam immortalem parabis. Interim quoq; dum animus intentus est ad studia, quæ occurrunt adversa in rebus externis, facilius obliviisceris, & sic vitam hilariorem vives. Ego si hac in re tibi aliquid officii præstare possum, meo, uti par est, nunquam deero officio. Scribis, te specimen observationum tuarum Chirurgicarum ad me missurum: nescio, quid hac de re scribere debeam. Recusare mihi non licet: tam bene enim de me meritus es, ut quomodo tibi testimonium aliquod gratitudinis meæ erga te exhibere possim, nondum videam. Persuadere præterea vix audeo, quandoquidem me hebetis & tardioris ingenii, ac in bonis literis parum versatum, tanti viri scripta revolvere, magna esset temeritas. Veruntamen si qua huc ad me mittere tibi placuerit non minorem adhibebo diligentiam, ac si essent mea propria, atque sub tuo nomine in lucem dabo: neque me gravabit labor iste. Eorum scriptorum, quæ mittis, apographum tibi reservare suadeo: sæpè enim scripta in itinere intercipiuntur atque deperduntur. Poteris ea Coloniam ad Dn. *Gotschalcum Monhemium* Pharmacopolam in Campana aurea, in platea Baven Mauren dicta, mittere; mihi amicitia junctus est, & diligentiam adhibebit, ut ea accipiam. Si qua occurrunt instrumenta nova, & à te inventa, vellem, ut curares illa diligenter delineari: nihil enim, ut scis, magis ferè desideratur in operationibus Chirurgicis, quàm inventiones optimorum instrumentorum, quibus non rarò operationes, quantumvis difficilimæ, facilimæ efficiuntur. Te hac in parte, ut in reliquis Chirurgicis exactissimum & ingeniosissimum esse scio: idque inter plura alia testatur egregia illa operatio & restauratio nasi deperditi, quam ante annos aliquot Lausannæ in puella magna cum laude & admiratione omnium perfecisti, ubi jam vix licet cicatricem conspicere: Illa ante annum nupsit viro. (*Nasus deperditus restauratus.*) Quæso igitur, ut cures delineari instrumenta à te inventa, ne tecum moriantur. Ego nonnulla rara, & summè utilia excogitavi, quæ publicæ utilitatis gratia, si Deus vitam extenderit, in lucem dabo. Si delineationes eorum, quæ invenisti, cum instructione, quomodo eis utendum, ad me miseris, curabo, ut sub tuo nomine meis addantur. Superiori autumno habuimus hic dysenteriam popularem, ideo de hoc morbo tractatum edidi Gallicum, libenter ad te misissem exemplar: sed mercatores hoc transeunt, non facilè se onerant magnis fasciculis literarum. Succinctus est, sed quantum fieri potuit methodicus, tu poteris à vestris Bibliopolis tibi comparare, examinare atq; censuram & judicium tuum rescribere. Si hujus argumenti rara aliqua observaveris, rogo, ut ea Reipublicæ utilitatis gratiâ communicare non graveris, ut in secunda editione tuo nomine quoque illustratum sit opusculum. His vale Vir præstantissime, & Chirurgorum decus, & vive in Domino. Paterniaci Martii die 20. Anno 1603.

EPISTOLA LXIII.

Reverendo ac Doctissimo Viro,

Dn. JOHANN. JACOBO GRASSERO
Verbi Divini ministro,

Guil-

Epist. 63.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Quæ Genevâ misisti, clarissime atq; Doctissime Dn. Grassere, amicorum optime, mirum in modum grata mihi fuere omnia, præsertim doctissima Dissertatio tua de Antiquitatibus Nemausensibus, quam non sine maximâ oblectatione perlegi. Cæterùm post tuum à nobis abitum singularia nonnulla in re antiquaria mihi observare licuit, quæ tibi harum rerum inprimis studiosissimo, communicare non gravabor.

Antiquitates Ebrodunenses.

Ebrodunum enim ad nobilissimi Dn. Bartholomæi Mey, ibidem pro tempore præfecti prudentissimi uxorem, morbo gravi laborantem vocatus, cum ibi per dies aliquot subsistere coactus essem, succisivis horis de antiquitatibus inquirendis aliquando solicitus eram: Oppidum enim hoc olim fuisse locum celebrem & amœnissimum, historici, & numismata, quæ ibi reperiuntur, fidem faciunt. Porrò cum nobilissimus Dn. Præfectus circa antiquitates me studiosum esse observasset, in pagum quendam Ursin nomine, per filium suum & Dn. Nicolaum à Graffenried, patricium Bernensem, me conducere curavit. Distat autem pagus iste Ebroduno Lausannam versus, duarum horarum, & in colle, atque amœnissimo loco situs est.

Primò ductum ibi subterraneum, testudineatum, & eleganter extractum vidimus: latus est quatuor circiter pedes: profundus verò: ut homo aliquomodo incurvatus commodè per eũ perambulare possit. Tendit ductus ille Sacellum (quod in altiore loco pagi situm) versus. In sacello præterea & cœmeterio murus antiquus, & spissus, fragmenta item marmorea (quæ splendidum ibi & egregium aliquod olim fuisse ædificium, fidem faciunt) conspiciuntur. Inde nos Jonas Ottonin, unus ex primariis ejus loci, extra pagum centum circiter passus in agrum suum conduxit, ibique per rusticos sepulturas ad minimùm septem, aut octo detegi curavit. Locus iste petrosus est, sterilis, & ante paucos annos dumetum fuit. Sepulturæ autem in ipsam petram, quæ non admodum dura, sed arenosa, Sandstein appellant, excavatæ, & insculptæ sunt, nec admodum profundæ, nequi nisi terra arenosa coopertæ. Etsi enim olim iisdem lapidibus tectas fuisse, verisimile est, propter temporis tamen diuturnitatem, & lapidis mollitiem omnia facilè à pluviis potuisse collabi existimo. Quatuor autem ex his sepulturis vacuæ erant, forsan quia puerorum, aut juvenum cadavera ibi deposita fuerant. In reliquis præcipuè ossa cadaverum, cranium nimirum, ossa brachiorum, coxam, tibiarumque & eo quidem modo, ac ordine, quo olim cadavera imposita fuerant, invenimus. Ossa verò parva ac tenera, veluti costæ, ossa digitorum, & hujusmodi non inveniebantur. Cadavera omnia Orientem versus respiciebant, nec brachia, nec manus Christianorum more pectori imposita erant, sed ad latera & coxas decumbebant. In duobus horum monumentorum arma, eaque ad sinistrum latus cadaveris posita invenimus: in uno scilicet gladium, qui latitudine pollices duos cum dimidio, longitudine verò viginti continet, ex una tantum parte scindentem, planè eo modo fabricatum, ut olim apud Romanos milites in usu fuisse, numismata, & marmorea monumenta antiqua fidem faciunt. In altero porrò monumento siccam invenimus: omnia tamen rubigine penè exesa sunt, ut videbis, quando ad nos reversus fueris. Laminam præterea ferream, & chrysographatam nacti sumus, videtur fuisse pars scuti. Hinc conjicio modum illum adornandi ferrum, quem nostri Damasquiner nominant, nostro seculo, ut nonnulli volunt minimè inventam fuisse. De scutis enim chrysographatis apud Trebellium Pollionem in vita Claudii Gotici me legisse memini. Collegimus & inter rusticos numismata nonnulla cuprea, inter quæ Augusti, Faustinæ, Claudii Gotici, Galieni, Constantini M. & Juliani Apostatæ tantum agnoscere potuimus, reliqua rubigine exesa erant. Ex his Magnates ibi inhumatos, & eo tempore, quo Romanum Imperium floruit, Ebrodunum celebrem fuisse locum, perspicuum fit: Quinetiam Gothos ibi habuisse sedem, testantur eorum numismata, quæ in agro Ebrodunensi reperiuntur, quorum mihi nonnulla argentea ab amicis communicata fuerunt. In quodam autem prædictorum monumentorum Sceleton magnæ staturæ, & ferè integrum præter ossa digitorum & pedum, invenimus. Hujus cranium præter modum magnum erat, & quod mirandum, dentes omnes & inferioris & superioris maxillæ integri, tamque sani & illæsi erant, ut nihil supra. Cranium tamen hoc, cùm ego id integrum è terra evellere, & mecum auferre, solicitus essem, frustatim concidit, præter verticem & bregmata, quæ in musæolo meo conservo: in ista autem parte cranii hæc notatu digna conspiciuntur. Primò spissitudo, quæ duplo quovis alio cranio humano crassior est: Deinde nulla apparet sutura, ut mirum sit, quomodo homo iste ad illam ætatem pervenerit, dentesq; tam sanos habuerit: quandoquidem qui suturis carent, fluxionibus obnoxii, & dentes exesos habere solent, ut ego hactenus in multis observavi.

Sepulturæ quædã in agro Ebrodunensi repertæ.

Sceleton ingentis magnitudinis in agro Ebrodunensi repertum.

In alio præterea quodam pago in agro Ebrodunensi Yuorne, & Mordagne nomine, ad lacum sito, pavimentum tesseratum conspicitur, cujus antea quidem frustula nonnulla ad me pervenerant: nunc verò ejus quoque ocularem inspectionem habui. Est id in horto cujusdam rustici, terrâ tectum, circiter tres pedes, & artificiosè extructum, ut ex frustulo, quod mitto, videre poteris. Plura non licet. Vale Vir doctissime & humanissime, & me, ut facis, ama. Raptim Paterniaci Aventicorum 29. Augusti 1608.

EPISTOLA LXIV.

Clarissimo atq; Doctissimo Viro,
DN. JOHANNI HUFFERO, Doct. Med. Argentinensi celeberrimo, Amico singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Responsum tuum ad observationem meam, Vir clarissime juxta ac doctissime, quod te misisse scribis, non accepi: quapropter ut id iterare

Epist. 64 & 65.

tate velis, rogo. Illustrissimus Princeps, tibi notus, me absente Lausannam transit: alioquin quæ scribis, libenter præstitissem. Mitto, quod petis cauterium meum potentiale, pro fonticulis faciendis. Magnitudo parvi ipsi, instrumento illo argenteo, quod mitto, inclusa, sufficit. Emplastro autem aliquo tenaciter adhærente, cooperire convenit instrumentum hoc, ne loco suo amoveatur: Pulvillus quoque ex linteo reduplicato superimponendus, & fascia arctè ligandus est, ne cauterium cum liquescit, circumjacentes partes contaminet. Ita procedendo, & cauterium per horas sex, aut octo, vel etiam decem in durioribus corporibus relinquendo, escharam habebis non latam satis, tamen profundam: quæ duabus de caussis mihi summopere probatur. Primò quia absque dolore ferè perficies totum negotium, præcipuè si scalpello, aut acie novaculæ secundo, aut tertio die (ne materia cum affluit, retineatur) centrum escharæ penitus emortuum exscideris. Secundò quia venas capillares in ambitu fonticuli, per quas affluentes humores exstillare decent, conservabis: eschara enim si lata, & nimis profunda fuerit, coalescente ulcere, oscula harum venarum callo obducuntur, minusq; commodus & aptus fuit fonticulus.

Cauteriū pro fonticulis quomodo applicandū.

Cauterium autem cito liquescat, locus cui imponendum saliva humectandus est. Hæc tibi reservabis.

Cæterum uxor tua lectissima, quomodo valet? quomodo ipsi successit ante annos duos suscepta curatio: Rescribe, si me amas, & nobilem nostrum ægrum; uti quoque clarissimum Virum Dn. D. Saltzmannum, meis verbis quam officiosè saluta. Salutat te Dn. Johannes Durenhemius, Notarius Cæsareus, qui te iterum rogat, ut bulbos aliquot tuliparum, & coronæ imperialis, & si aliquid seminis rarioris pro excolendis hortis habueris, mittas, & precium pro eis à nostris pharmacopolis præsertim à Dn. Johann. Melchiore Schurmeist ro ipsius nomine repetas: ipsemet tibi scripsisset, nisi negociorum mole distractus fuisset. Vale & feliciter vive diu cum lectissima tua conjuge. Raptim Bernæ 15. Junii 1615.

EPISTOLA LXV.

Idem ad eundem.

Silbertinâ Bernam reversus, clarissime amicissimeque mi Dn. Doctor, tot occupationibus distractus fui, ut maturius ad te scribere non potuerim. Hactenus enim morbus iste Epidemicus ex Italia à militibus nostris allatus, hic grassatus est: cessat tamen nunc, laus sit Deo Optimo Maximo. Contagiosus fuit, & multos viros egregios è medio abstulit, quorum major pars phrenesi obierunt: alii sopore correpti placidè animā reddidere: alii post dies aliquot veluti ex somno profundissimo expergefacti, paulatim convaluerunt. Hi de dolore capitis non usque adeò conquesti sunt, uti multi, qui propter maximos capitis cruciatus ita delirarunt, ut sibimetipsis vitam exhausissent, nisi adstantium diligentia obfuisset. Etiamnunc nobilissimum juvenem ex familia Erlachiorum curandum habeo: is ante meum adventum ex morbo quidem isto convaluit: loquela tamen & auditus, imò etiam ingenium ipsum ex parte depravatum est. Cæterùm, quæ promisi, nunc ad te mitto, primò Osteocollam, sive lapidem sabulosum, quem ego ipsemet cum Anno 1613. in Germaniam vocatus essem, collegi: præparationem & usum ex centuriis meis colligere poteris. Mitto quoque ossa aliquot triangularia, quæ ad epilepsiam debellandam singularem vim habere expertus sum. Ante sexennium ultra centum horum ossium habui, inter quæ, quod notandum, vix duo reperiebantur, quæ sibi invicem magnitudine & figura respondebant. Dn. Jacobus Probus Pharmacopœus ille Viviacensis, cui ego inprimis præparationem unguenti de Arthanita, quod à me exigis, fidere statueram, ante menses aliquot epidemica quoque ista lue ex hac luce subtractus fuit. Doleo profectò: fuit enim vir pius, & in sua arte excellens ac fidelis: qui & propter vicinos montes unguentum hocce præparandi commoditates omnes habebat. Quantum mihi hujus unguenti superest, tibi communico, mediamque partem mitto: misissem libenter plus: sed crede mihi, ne umbram quidem hujus unguenti apud seplasiarios nostros invenire potui. Vides quomodo floreat apud nos ars medica. Quamprimum montes nostri propter nives aditum per miserint, & hujus unguenti simplicia in vigore fuerint, nec sumptibus nec laboribus parcam, donec ego ipsemet ingredientia recuperare, ac compositionem meam specialem præparare possem: cujus tunc te quoque, si Deus Optimus vitam concesserit, participem faciam. Ad observationem meam 38. Centuriæ 3. tibi inscriptam, nullum à te accepi responsum: quapropter ipsum aut in via deperditum, aut à te neglectum fuisse, certum est: quicquid tamen sit, tu defectum facilè resarcire potes. Superiori æstate aliam tibi inscripsi observationem, de inepta & periculosa applicatione caustici: sed propter peregrinationes varias, & occupationes continuas, missa non fuit: illam nunc benignè excipe, amicè interpretare, & si occupationes permiserint, ad ipsam ocyus responde: præ manibus enim habeo nunc Centuriam quartam observationum, cui etiam illam inseram. Ad excellentissimum Virum Dn. Johannem Bregenserum prolixe scripsi, & quidem Germanicè, quo conjunx etiam ipsius sciat, quæ circa maritum agenda, aut omittenda erunt. Supervacaneum quidem esse scio, cum tu quotidie ipsi sis præsens: sed quia ita voluisti, & mihi injunxisti, libenter parui. Utinam tibi & ægro satis fecissem. De aliis quoque duabus matronis quid sentiam, Germanicè ad te scribo, quo possis, si ita tibi visum fuerit, ipsis literas meas prælegere. His Vir clarissime ter, quaterve vale, imò cum tuis omnibus, quos tecum ego & uxor mea peramanter salutamus, æternùm quam felicissimè vive. Clarissimum atque doctissimum Virum Dn. D. Rixingerum uti quoque clarissimum Virum Dom. D. Salzmannum meo nomine, quæso, saluta plurimum. Dabam Bernæ 16. Februarii. 1618.

De morbo Epidemico Anno 1617. Berna, in vicinia grassante.

Epist. 65.

Ossa triangularia ad epilepsiam.

EPI-

EPISTOLA LXVI.

Epist. 66.

JOHANNES LEPORINUS Med. D. *Guilhelmo Fabricio Hildano* S. P. D.

Literas tuas, clarissime excellentissimeq; Dn. Fabrici, amice & fautor colendissime, ad Dn. D. Küfferum *exarata 20. Ianuarii me quidem præsente ipsi exhibitæ sunt: ex quibus tum valetudinis tuæ, (de qua tamen valdè dubitavimus hactenus, quamobrem quod dum superiori Vere Basileæ viverem D. D. D. D.* Platero & Bauhino *sinistri quid relatum de ea cognoverim) tum omnium rerum statum prosperrimum intelleximus, de quibus omnibus ex animo tibi gratulamur, nobis vehementer gaudemus: præter enim spem omnem Deus nobis ipse reddidit* Fabricium *nostrum, quem fata nobis acerba eripuisse, dudum satis conquesti sumus hactenus: ô faxit Deus, ut & nobis & multis aliis vigeat, & vivat in longos annos. Si quid de nostris scire desideras, breviter sic habe. Setaceum, quod imposuisti* Dn. Antistiti, Johanni Bergenzero, *haud sine effectu abiit, is siquidem pristinæ valetudini ita restitutus est, ut dum materia catarrhosa per factum emunctorium derivata, pulmones non amplius infestaret, illi convaluerint, & ea, quæ ferè consumpta erat musculorum caro, jam iterum florida appareat, corpus vegetum sit, & vigeant artus, exq; bona illa crasi & temperatura cerebrum etiam novum acquisivit robur., ita ut cuncta, Deo Opt. Max. sit laus in perpetuum, ex voto successerint, unico saltem adhuc relicto symptomate, eo nimirum, quod clara voce ea, quæ vult, proferre non possit prædictus Dominus, ad quam molestiam tollendam, si modum aliquem excogitatum haberes, eoq; nobis succurreres, magnum profectò quid præstares, illeque satis abundè compensaret. Ossa quidem, fateor, tenuia, lata, ex palato exempta ipsi sunt ante duos (si rectè memini) annos, verùm foramen nares versus nullum apparet: ita ut existimare prorsus non possim, inde illud malum, sed potius ex exesa laryngis particula inferiori, arteriæq; parte superiore ortum traxisse.*

Ex catarrho ad pulmones tabes setacei beneficio curatus.

Me quod attinet, superiori ego æstate, postquam Basileæ Doctoris gradu ornatus essem, Galliam adii, in quo itinere perquam libenter te visitassem, verùm tristi rumore, qui tamen non nisi vanus, Deo gratia, fuit, deterritus, per Burgundiam Lutetiam versus me contuli: postmodum Aureliæ aliquandiu, ut & Blesiis commoratus, familiaritate doctissimi Dn. D. Pauli Renealmi, *& aliorum usus sum. Adventante verò hyeme Argentinam iterum me contuli, quam feliciter ante paucas septimanas de novo ingressus, ibidem usque ad tempus vernum,* Deo volente, *subsistere constitui. Unicum est, quod solicitis à te rogo precibus, hoc namque, ut consilio mihi in subsequenti casu adsis. Amicum habeo, qui jam per annum laboravit suffusione oculorum, humore namque crasso & viscido, inter crystallinum humorem & uveam incluso, incœpit primum dextri oculi acies hebescere, donec sensim, & sensim visus ejusdem omnimodè perierit: idem postmodum cum sinistro accidit, ut jam nihil, præterquam exiguam lucem, ac eam vix quidem manè cum surgit, sentiat. Cum verò is sit temperamento melancholico, & corpore valde sicco, nihilq; in eo animadverti possit, quod ad defluxionem capitis faciat, inutilem putavi setacei impositionem, licet sciam, Tuam Excell. in oculorum affectibus eodem feliciter aliquoties usam fuisse. Rogo igitur Excell. Tuam summoperè, ut mihi quid in hoc casu faciendum esse censeat, haud gravatim significare velit, an commodum forè putet, humorem talem vel per interna medicamenta digerendum & evacuandum, ut Nicotianâ & similibus, vel per externa aliquid absque periculo erosionis tunicarum oculi, tentandum: Sic quidem* Aquapendens *in lectionibus Chirurgicis proposuit. Hac in re si benevolum ego sentiam experientiss. Dn.* Fabricium, *& summè penè mihi gratulabor, & ipsi omni officiorum genere devinctum me agnoscam. Bene valeat Excell. Tua cum omnibus suis, & officiosam salutem accipiat à* Dn. D. Saltzmanno, *& me etiam, ut &* Dn. D. Küfferi *uxore, ipsum ad manus habere non potui, nec expectandi tempus ulterius datum est tabellioni: Ipsa Tua Excell. uxorem honorificentissimè salutare jussit. Argentinæ 27. Ianuarii 1613.*

Suffusio oculorum.

Epist. 66. & 67.

EPISTOLA LXVII.

Doctissimo atq; præstantissimo Viro Dn. JOHANNI LEPORINO, Med. Doct. *Guilhelmus Fabricius Hildanus* S. P. D.

Literas tuas suavissimas, & theses doctissimas, charissime atque doctissime Dn. *Leporine*, accepi, ex quibus te Doctoris titulo ornatum esse animadverti, atque didici. Ex animo tibi congratulor, Deumque suppliciter oro, ut Spiritu suo sancto tibi adesse, quinetiam tua ita dirigere velit, ut cùm tibi, tuisque, tum etiam infinitis aliis prodesse possint: inprimis verò, ut per ea gloria Dei amplificetur, utilitas proximi procuretur, & familia Æsculapiadea illustretur.

Nobilem nostrum ægrum Dn. *Johannem Bregenzerum* ex morbo suo gravissimo per Dei misericordiam convaluisse, maximo cum gaudio ex tuis intellexi literis. Vocem tamen etiam nunc aliquo modo depravatam esse, mirum non est. Ex diuturno enim ad asperam arteriam defluente catarrho, organa vocis mirum in modum labefactata, & nonnulla forsan erosa fuisse, nullum est dubium. Verùm quia absque oculari inspectione difficulter hac in re aliquid certi definire possum, summoperè doleo, quod in reditu meo ex Beligio Argentinam pertransire, & optimum istum virum invisere mihi non licuerit.

Ad casum illum de suffusione, quem proponis, propter occupationes, & tabellarii festinationem paucis respondere cogor. Quæris, an setaceum in suffusione prodesse possit? Respondeo, nunquam illud in hoc casu obfuisse, non semper tamen profuisse, hactenus me observasse. In principio enim morbi, cum materia adhuc in motu est, & ad oculos fluit, hoc genus remedii maximi est momenti, materiamque, ne ad oculos fluat, impedit. In confirmatâ verò suffusione semper veluti inutile fuisse setaceum,

De suffusione Setaceum an in suffusione conveniat.

Epist. 67. ceum, in multis observavi. Quandoquidem materia illa crassa, viscidaque oculo inclusa, quomodo setacei, imò & medicamentorum beneficio evacuari possit, non video. Confirmatam enim suffusionem nonnisi manuali operatione, acu scilicet auferri posse, experientia me edocuit. Hujus sententiæ quoque *Galenum* de symptomatum causis l. 1. *Avicennam* lib. 3. fen. 3. tractat. 4. cap. 20. *Celsum* lib. 6. cap. 6. *Guidon* tract. 6. doctr. 2. cap. 2. *Petrum Francum* libro de herniis cap. 52. & 53. *Petrum Pygrium* lib. 2. cap. 2. & alios fuisse, eorum scripta fidem faciunt. Setaceum itaque, quia tuo ægro parum prodesse posse existimo, illud ut applices, non suadeo. Præsidium enim hoc, quod in quamplurimis capitis & oculorum morbis multis profuit, in desperatis morbis apud vulgus odiosum & suspectum reddere non licet. Clarissimus vir Dn. D. *Felix Platerus* setaceum in suffusione omninò improbat: suffusionem enim contra opinionem omnium ex affluxu humorū fieri negat.

Confirmata suffusio nonnisi manuali operatione curari potest.

Plateri de suffusione opinio.

Nicotiana an in suffusione conveniat.

Usum Nicotianæ in hoc affectu non omninò improbo; quandoquidem, teste *Manardo*, calefacit, resolvit, mundificat, & aliquantulum adstringit: corpus tamen ut prius evacuatum sit, necesse est. Fumus enim Nicotianæ materiam non solum ad fauces, verùm & ad ossa cribrosa & nares trahit: hinc in impuro corpore magis magisq; obstruuntur nervi optici. Deinde quia æger tuus temperamento, ut intelligo, est melancholico, & corpore valdè sicco, rarò ut utatur fumo isto Nicotianæ, suadeo. Conveniunt & masticatoria ex pyrethro, staphisagria, majoranâ, mastice & similibus, uti & cucurbitulæ scapulis adhibitæ. Oculis collyrium ex aqua fœniculi, chelidoniæ, rutæ & euphrasiæ instillarem. Aquam autem fœniculi (quod notandum) non ex semine, nimis enim acris est, sed ex herba destillatam esse convenit. Poteris & parum mucilaginis seminis cydoniorum admiscere, ut aliquo modo inspissetur collyrium, neque cum lachrymis tam citò effluat. Nonnulli saccharum, fel piscium, & perdicum, aliaque acria addunt: quæ quidem in incipiente suffusione non semper spernenda: in confirmata verò absque fructu ægrum macerant; non enim ad locum affectum usque, propter crassitiem corneæ membranæ, & quod lachrymis protinus abluantur, penetrare possunt. Restat igitur manualis operatio, quæ exercitatum requirit Cheirurgum. Vale vir clarissime atque doctissime, & saluta meo & uxoris meæ nomine celeberrimum Virum Dn. D. *Küfferum* & lectissimam ipsius conjugem. Raptim Lausannæ 8. Februar. 1613.

Cautio in aqua fœniculi pro collyrio.

EPISTOLA LXVIII.

Clarissimo variarumq; scientiarum & linguarum peritissimo Viro

Dn. JOHANNI RHETERIO, Linguæ sanctæ in Academia Lausannensi Professori dignissimo, Domino & Compatri summè honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Epist. 68.

Dentes in utero matris formari, Vir undiquaque doctissime, *Hippocrates* & experientia testantur, quod & ego sæpiùs in dissectionibus abortuum, qui nondum quartum mensem attigerunt, observavi, sed latent obducti gingivis in alveolis maxillarum, usque ad quintum aut sextum mensem ætatis, vel ultra, prout calor nativus vividus aut imbecillus fuerit. Idque Deus ita injunxit naturæ, ne papillæ matris & lingua infantulorum dilacerentur. Quinto verò hujus mensis Martii, uxor Dn. *Ionæ Merulæ* Pastoris in *Reffudens* puellam peperit, cum dente extra gingivas apparente. Ego heri cum reverendo Dn. *Iohanne Merula* Pastore nostro, socero tuo, hujus rei lustrandæ gratia, in pagum *Reffudens* profectus sum, ac dentem non solum vidi; imò (quia papillam matris, & linguam infantis offendebat) extraxi. Fuit autem incisorius ille inferioris maxillæ, qui medius est ordine. Non minus extra gingivam prominebat, ac si infans secundum annum ætatis jam attigisset, & alveolo firmiter satis inhærebat. Durus & acutus est, radicem latam, & aliquo modo excavatam habet. Ex ipso dente ligamentum prominebat robustissimum, quo alveolo adeò alligatus fuit, ut filo (quemadmodum solemus in pueris) ipsum extrahere mihi non licuerit. Mater tam bono temperamento cerebri prædita est, ut nunquam ex dentibus laboraverit: id quoque satis rarum est: Utinam tu & ego possimus de hoc optimo temperamento gloriari. Relatum enim est mihi, non ita pridem à Ludimagistro nostro, defluxiones tuas ad dentes continuare, maximisque te lacerari tormentis. Olim quinque aut sex annorum spatio defluxiones & dolor dentium me ita excruciarunt, ut coactus fuerim partem molarium curare extrahendam, nonnulli quoque carie exesi, sponte exciderunt. Jam verò, quia primis defluxionibus dilatatæ sunt viæ, dolor (laus Deo) ab aliquot annis cessavit. Quæso, ut generationis hujus dentis inquiras causas naturales, est enim Philosopho digna quæstio. Porrò nudiustertius D. Tribunus me jussit totius Senatus, & suo quoque nomine tibi gratias agere, pro honorifico epigrammate, quod in honorem hujus civitatis armorum conscripsisti, & tractatui meo de dysenteria adjunxisti: oblata occasione, se non ingratum erga te futurum ajebat. His vale Vir doctissime, cum tua conjuge & liberis, quos ego & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci die 12. Mart. 1603.

De Puero cum dente nato.

Dentes in utero formantur.

EPISTOLA LXIX.

Idem ad eundem.

Tandem 23. hujus mensis, vir undiquaque doctissime, & compater plurimùm honorande, tractatum meum Germanicum de Gangræna & Sphacelo Principibus nostris obtuli: qui iis omnibus (ut reipsa expertus sum,) fuit gratif-

De Apollonia Schreiera, quæ sine cibo & potu vivit.

gratissimus. Clarissimum Dn. D. D. *Lignaridum, Lentulum*, reliquosque viros doctos tuo nomine salutavi: illi te vicissim salutant plurimùm. Discedens Bernam cum clarissimo viro Dn. D. *Paulo Lentulo* D. *Antonio à Graffenried* & nonnullis aliis ad *Apolloniam Schreiers* puellam in *Galtz*, quæ jam ultra annos duos vitam sine ullo cibo & potu transegit, profectus sum. Illa adhuc in eodem statu permanet, & videtur mihi aliquantum carnosior, quàm fuit superiori anno, cum ipsam cum Præfecto hujus civitatis invisi, præcipuè circa partes pectoris. Mammillas nutricis instar habet: Costæ vix conspici possunt: Vultus item brachia & crura carnosiora sunt, uti & reliquæ corporis partes omnes, excepto ventre, qui dorso planè adhæret, Ingenium habet firmum, visum, olfactum & auditum acutissimum. Sensus in partibus externis videtur aliquomodo depravatus, quandoquidem pulices & muscas non sentit. Ego tamen cum in tibiis vellem acie scalpelli explorare, an sanguis adesset, statim alta voce exclamabat, expavescebatque ita, ut ulterius tentare nihil auderem. Injecta tamen ligatura ad carpum dextrum, venæ in manibus sanguine satis turgidæ nobis apparuerunt. Vidimus quoque sudorem circa nasum, & in fronte erumpentem, & lachrymas (postquam ipsam phlebotomo tetigi) effluentes. Animadverti item pustulas nonnullas in manibus, quas præsente Dn. D. *Lentulo & Graffenredio* acu aperui, ex quibus cruor emanabat: inde satis apparet, ipsam nutriri, sed unde? Deus scit: nos cœci sumus omnes hoc in casu; dolus tamen nullus subest. Pictorem nobiscum duximus, qui illam ad vivum adumbrabit. Clarissimus Dn. D. *Lentulus* nobis quoque promisit, se in lucem daturum, quæcunque hactenus hac in re annotavit: illisque effigiem puellæ forsan addet, habent enim jam Bernæ sculptorem non ineruditum. *Thomas* noster (proh dolor) nondum repertus est: scripsimus ad clarissimum Dn. D. *Herculem Saxoniam*, Medicum & Professorem Patavinum, ut ibi de ipso apud illustrem nationem Germanicam inquirat: responsum avidè exspecto. Patrem ipsius mœrore præterito mense Februarii obiisse, lachrymantibus literis Matris ipsius *Thomæ* certior factus sum. Cæterùm quantum ad res meas domesticas attinet, omnia Laus Deo, bene se habent: Uxor mea 26. hujus mensis sub hora undecima noctis, filium mihi dedit, qui una cum matre, divino favore, optimè valet. Faxit Deus ut ipsum in pietate ad Dei gloriam, & proximi utilitatem educare queam. His vale vir charissime, & Professionis tuæ decus. Paterniaci 29. Junii 1603.

EPISTOLA LXX.

Idem ad eundem.

Tuas, Vir clarissime, & compater perpetuò honorande, unà cum testudine accepi, cujus nomine gratias ago maximas, oblata occasione tuam in me liberalitatem & benevolentiam Deo dante compensabo. Typographus Genevensis quem tuo & clarissimi *Dn. Goulartii* nomine mihi commendasti, incipit meliusculè se habere: ego nihil eorum omnium, quæ ad humanitatem, & ipsius valetudinem recuperandam pertinent, prætermittam. Sed casus gravis est, & difficilis: quandoquidem ea erat malignitas ulcerum, & ubicunque pus (quod fœditissimum erat) attingeret instrumenta mea argentea, ea efficeret nigra non secus, ac si atramento intincta fuissent. Jam verò, laus Deo, & fœtor, & malignitas illa ulcerum cessarunt. E regione anteriore ossis furculæ, aut claviculæ, ea in parte, ubi incurvata est, ductum inveni, quem priores Chirurgi non animadverterunt. Is per medium furculæ (quæ carie perforata) retro versus spinam dorsi penetrat, ibique sinum efficit maximum; ex quo 15. hujus, præsente Reverendo Domino *Merula* socero tuo, duas turundas ex spongia factas, & ante duos menses ibi infixas; extraxi: 18. denuò turundam unam ex spongia quoque in eodem sinu inveni, Nunc clavicula nobis apparet, sed cariosa, & quod mirandum, conspicitur ea in parte furculæ, ubi denudata est, foramen rotundum, & ejus magnitudinis, ut hic depinxi. ○ Caries illa ossis furculæ maximam nobis faciet molestiam, spero nihilominus ipsum pristinam sanitatem recuperaturum. Reliqua enim ulcera tum ad juncturam humeri, tum ad spinam dorsi & è regione homoplatæ, mundificata sunt, & ad consolidationem sese præparant. Literarum clarissimi *D. Goulartii* nihil accepi: Si ad ipsum scribis, poteris ipsi significare, quæ de Typographo scripsi: est enim, ut scio, de ipsius sanitate solicitus.

Ep. 70. & 71.

Ulcus malignum.

Cæterùm cum *Elia* tuo curavi, quod petiisti. In legenda Germanica lingua tyro est: loquitur tamen pro ætate sua satis congruè: sed facilimè omnia defluent, nisi continua intervenerit exercitatio. His vale Vir clarissime, & professionis tuæ (judice *Utenhovio*) decus. Paterniaci 22. Septembr. 1603.

EPISTOLA LXXI.

Idem ad eundem.

Gratias agimus Deo Opt. Max. Vir reverende, & compater charissime, quod sanus & incolumis Dio perveneris. Hinc spem & fiduciam tibi nobiscum nancisci licet, hanc vocationem ad Dei gloriam, & ad ædificationem Ecclesię suæ profuturam. Nos Deum Opt. Max. suppliciter rogamus, ut faciat quoque ad commodum & emolumentum tuum. De morbo filioli tui summoperè doleo: utinam & tibi, & illi hac in re officium aliquod præstare possem, sed impedit nos infelix distantia locorum. Interim tamen prospiciendum, ne negligatur morbus: Solent enim hujusmodi tumores glandulosi circumcirca collum frequenter indurescere, & malignitatem acquirere, ita quidem, ut postea (præcipuè si erumpunt) curatu difficilimi efficiantur. Inprimis verò pueris, qui naturâ tenelli, & medicamenta acria minimè sufferre possunt. Utatur itaque optima victus ratione, caveat sibi tum ab aëre frigido & humido, tum à cibis frigidis & humi-

Tumores glandulosi in collo.

Victus ratio.

Epist. 71. humidis. Panis sit optimus, bene fermentatus & furfurosus, id est, non omninò furfuribus depuratus. Caro non sit nimis humida, uti nec sicca, inprimis verò porcina, ferina & avium, quæ in aquis degunt, illi adversantur, omnis quoque caro, qualiscunque fuerit, salita, & fumo exsiccata. Sit igitur sicca veluti avium nemoralium, ovium, taurorum, & similium, potius assata, quàm elixa. Ferculis parum utatur, nisi fuerint jusculá carnium, quibus salvia, rosmarinum, majorana, & satureja incocta fuerint. Legumina omnia, olera, fructus etiam horarii, id est, qui facilè corrumpuntur, quemadmodum pruna, cerasa & hujusmodi, pisces quoque & lacticinia omnia, excepto butyro non conveniunt. Vinum bibat album, sed minimè generosum, quod decocto agrimoniæ, parumque veronicæ utiliter dilui poterit. Corpus ut per intervalla expurgetur, summoperè necesse est. Id quia pilulis capitalibus in pueris fieri nequit, tabellæ diacarthami vel per se, aut in jusculo carnis dissolutæ, exhibendæ sunt ad drachmas usque duas. Aut detur specierum electuarii indi minoris ℥ß. cum jusculo. Mechoacæ quoque radicum pulvis aliquando exhibitus, non abs re fuerit. Deinde utatur cerebrum corroborantibus & exsiccantibus, tum sumptis, tum admotis. Sumat itaque singulis horis matutinis parum conservæ florum betonicæ, salviæ, vel majoranæ, aut

Cerebrum exsiccantia & corroborantia.

R. Conserv. flor. Betonicæ,
Salviæ,
Summitat. majoranæ ana ℥j.
Spec. Aromatici rosati,
Diarrhod. Abbat. an. ʒj.

Cum sufficiente quantitate syrupi de betonica fiat electuarium.

Post pastum utatur miva cydoniorum simplici, aut semine anisi & coriandri præparati. Mirum quoque in modum convenit in hujusmodi affectibus decoctum ligni sassafras, hoc modo præparatum & exhibitum: Corroborat enim & exsiccat cerebrum.

Decoctum ligni sassafras.

R. Ligni sassafras optimi, minutim dissecti ℥j.
Florum betonicæ p. j.
Herbar. agrimoniæ,
Veronicæ ana M. ß.

Macerentur per horas 20. in aqua fontis tepidæ lib. iiij. Deinde coquantur lento igne, & vase bene clauso, usque ad consumptionem tertiæ partis. De colatura moderatè calida, & sacharo parum dulcorata capiat ℥iij. hora sexta matutina: superdormiat, si possit, aut quiescat per duas horas, nec cogatur, meo quidem judicio, ad sudorem. Caussa enim horum humorum, quam vocant conjunctam, cum materia sit crassa, frigida, & viscida, usu sudoris facilè in scirrhos concrescit. Sat igitur erit, caussam antecedentem, sive fomitem morbi, id est, humorem phlegmaticum in corpore decocto præscripto absumere: interim verò tumores medicamentis exterius adhibitis emollire, discutere & in halitum convertere. Contineatur igitur puer in loco mediocriter calido, cum optima victus ratione, utcunque exsiccante, vitando juscula & fructus humidos: quorum loco utatur uvis passulis, & amygdalis, & pane bis cocto. Bibat hoc decoctum per dies viginti, aut per mensem integrum; & purgetur decimo quoque die. Ex residuo decocti prædicti, adjectâ aquâ, parumque passularum, & liquiritiæ, præparetur decoctum secundum, ut vocant: quo utatur in cibis loco vini: aromatizetur pauco coriandro præparato & cinnamomo. Capiti inspergendus est sequens pulvis, ex quo cucupha quoq; præparari poterit:

Epist. 71.

Secundum decoctum.

Pulvis capiti inspergendus.

R. Fl. Betonicæ,
Stœchados,
Rosarum rubearum,
Rosmarini,
Summitat. majoranæ ana M. j.
Coriandri præparati ʒ ij.
Ligni aloës ʒj.
Masticis,
Thuris ana ʒ j. ß.
Storacis calamitæ,
Benzoin,
Charyophyll. ana ʒ j.
Moschi grana vj.

Misce, & contundantur secundùm artem, serventurque in vase vitreo bene clauso.

Satis purgato corpore, ad topica perveniendum: illa omnia debent esse emollientia, incidentia, discutientia, parumque exsiccantia. Applicetur itaque sequens fotus.

R. Rad. Althææ,
Bryoniæ,
Scrophulariæ majoris &
Ebuli ana ℥j.
Flor. Chamomil.
Melilot.
Sambuci, ebuli ana M. j.
Sem. Anisi, & fœnigræci ana ℥ ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis: postea madefactâ spongiâ, aut filtro in decocto præscripto calidè applicetur, foveaturque locus per mediam horam, idque bis in die. Post fotum inungatur collum sequenti unguento.

Potus ad tumores glandulosos colli.

R. Unguenti dialthææ ℥ ij.
Ol. Lilior. albor.
Pinguedinis gallinæ, anseris, ursi & humanæ ana ℥ß.
Aquæ vitæ ʒij. Misce, fiat linimentum.

Deinde scrophulæ ex consilio *Avicennæ* fortiter digitis comprimendæ sunt. Tandem applicetur emplastrum diachylon cum gummis, cui admixtum sit parum emplastri de ranis. Hac methodo per dies 14. procedendum est: postea decocto pro fomento, limimento item jamjam præscripio parum aceti scyllitici addatur, & loco emplastri diachylonis, gummi ammoniacum aceto scyllitico dissolutum, aut emplastrum nostrum de cicuta, quod in hujusmodi tumoribus præstantissimum esse reperies, applicetur.

Capit. de glandulis.

Hæc sunt, mi Compater charissime, quæ pro temporis angustia ad te scribere potui. Deus, qui solus author est Medicinæ, benedicat medicamentis, teque pro utilitate Ecclesiæ quàm diutissimè incolumem conservet. Vale Paterniaci Aventicorum 6. die Augusti Anno 1606.

Epist. 72.

EPISTOLA LXXII.

Dn. JOHAN. RUDOLPHO HUBERO, Reipub. Bernensis Helvetiorum consiliario prudentissimo

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

TUas, vir præstantissime, atque doctissime, primo Januarii Bernæ datas, ante triduum accepi, & affectum tuum gravissimum pedum ex eis intellexi, idque non sine mœrore. Utinam ante annum, cum dolores isti, ut scribis, vehementissimi, pedes infestabant, tibi adfuissem, & dolorem istum aliquo modo lenire potuissem, idque divino adspirante Numine facilè fieri potuisse, persuasum mihi habeo; quandoquidem morbus nondum inveteratus, & natura satis valida est. Id verò quia hactenus omissum fuit, admoneo te, simul & adhortor, ne Idiotis, aut potius summorum Dei in hominem beneficiorum contemptoribus (*qui in Podagra nullum adhibendum esse remedium suadent*) fidem adhibeas.

Dolores podagrici ab initio non sunt negligendi.

Dolor enim si articulos, partesque nervosas diu infestaverit, debilitantur non solum membra illa externa, propter concursum humorum, qui ratione doloris affluunt, uti in temetipso expertus es: verum etiam interiora omnia inde labefactantur. Propter continuos enim dolores, vigilias, inquietudinesque intemperies calida circa viscera externa oboritur, sanguis in venis ac visceribus incenditur, appetitus prosternitur, nec proba fit concoctio stomachi, multo minus sanguificatio in hepate. Inde augetur humor pituitosus, simul & causa morbi, multique vapores sursum ad caput ascendunt, & obstructiones hinc & inde in visceribus procreantur, quibus tandem varia symptomata, inprimis labefactatio virium, & caloris nativi, qui omnia digerit, concoquit, & vitæ nostræ veluti fomes est, diminutio, humidi radicalis absumptio, aliaq; gravissima symptomata insequuntur. Dolor autem, si protinus sedatus fuerit, non usqueadeò pertimescenda erunt hujusmodi symptomata. Ego expertus loquor, quandoquidem multos, qui etiam nunc in vivis sunt, ex doloribus podagricis ita restitui, ut deinceps ad longum tempus, imò aliquando annos aliquot à doloribus istis vehementissimis immunes vixerint. Verùm quia parum prodest vulnus, subsistam, & quæ in posterum agenda, tribus verbis significabo: Ubi hæc observanda: Primò ut generatio causæ morbi impediatur: impeditur autem optima & exquisitissima victus ratione. Secundò, ut partes nobiles corroborentur, calidum innatum refocilletur, & humidum radicale adaugeatur: id similiter fit partim optima victus ratione, partim quoque medicamentis. Tertiò, ut humores, qui ad juncturas defluunt, per appropriata medicamenta per intervalla evacuentur, & beneficio fonticulorum revellantur. Quartò, juncturas, partesque nervosas, ne affluentes humores facilè excipiant, corroborare convenit. Quintò, diligentia adhibenda est, ut dolor, si supervenerit, protinus sedetur. Sed de his omnibus sigillatim differere, tempus & occasiones, quibus me intricatum video, nunc non ferunt, sufficit mihi in præsens ad quæsita tua respondisse, & de reliquis summatim monuisse. De cæteris posthac, aut per literas, aut si datur occasio, coràm prolixè inter nos, Deo volente, conferemus, & quomodo pedibus succurrendum sit, videbimus. Vale Vir præstantissime, & felicissimè vive. Raptim Lausannæ 9. Junii 1613.

Quæ in curatione podagræ potissimum observanda. (1. 2. 3. 4. 5.)

Epist. 73.

EPISTOLA LXXIII.

Clarissimo atque experientissimo Viro
Dn. D. JOSEPHO PLAUNERO, Medico Bernensi,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

MIrum in modum, Vir clarissime atq; amice plurimùm honorande, de morbo tuo tecum condoleo; idque eò magis, quia gravis est & difficilis, præsertim cum te usum medicamentorum valdè adversari, & nauseam inde maximam contrahere sciam. Quoniam tamen nondum desperatus est morbus, tempus quoque instar optimum aptumve, suadeo, imò obsecro, ut tu, qui tot aliis manum salutiferam in gravissimis desperatisque morbis tam feliciter, maximaque cum laude hactenus adhibuisti, nunc tibi ipsi succurrere non cesses: ego, si hac in re consilio, aut quovis alio modo tibi inservire possum, non deero officio meo. Quod à me petiisti, extractum cardui benedicti, mitto, utinam inde maximum fructum capere possis. Mitto quoque parum extracti juniperi, quod tum in pectoralibus morbis, tum obstructionibus viscerum præstantissimum est remedium, neque ingratum, ita ut facilè eo uti poteris. Fac, ut maturè usum vini aperitivi & laxativi incipias, quo materia visceribus infarcta educi possit. Huic vino ut aliquantum extracti veronicæ (quod similiter mitto, addas, suadeo: summoperè enim convenit obstructionibus hepatibus, & si quid visceri illi infarctum est materiæ, per urinam expellit. In pectoralibus quinetiam morbis maximo cum fructu non rarò eo usus sum. Ego Deum Opt. Max. suppliciter oro, ut maximum quoque fructum inde habere possis. Et si qua alia in re tibi inservire possum, non invitus faciam. Vale & me tuum cense. Paterniaci Aventicorum 11. April. 1608.

Extracti juniperi vires.

Extracti veronicæ vires.

EPISTOLA LXXIV.

Clarissimo ac celeberrimo Viro
Dn. D. JOSEPHO QUERCETANO, Medico Regio

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

STatui aliquando ad te scribere, vir clarissime, & undiquaque doctissime, & amicitiam olim Genevæ inchoatam tecum fovere, sed tuæ, quas scio, seriæ occupationes, & studia non minus gravia, quàm Reipub. utilia, me ab instituto avocarunt.

Epist. 64. & 65.

runt. Nunc tamen humanitas tua me audacem reddidit, ad te scribere. Audio communem nostrum amicum *Iohannem Griffonium*, Chirurgum præstantissimum, atque ingeniosissimum apud vos Parisiis diem suum obiisse. Doleo non tantùm ob ipsius in me benevolentiam, atque amorem, sed inprimis ob Reipub. jacturam: vereor enim, ne præclara quædam scripta Chirurgica cum ipso intereant: Quandoquidem ante annos aliquot incæperat colligere, & concinnare observationes suas Chirurgicas, quas ego Bisantiis apud ipsum vidi: in lucem verò nondum prodière. Superiori anno ad me scripsit Bruxellâ & nonnullas ex suis observationibus ad me missurum promisit: sed hactenus ad me nondum pervenerunt. Cum itaque mecum de medio, & homine apto aliquo, qui hoc damnum publicum resarcire posset, cogitarem, tu in mentem venisti. Obsecro, ut Reipublicæ utilitatis gratiâ hunc laborem suscipere, & apud hæredes, an ipsius manuscripta haberi possint, tentari non graveris. Id si facis, & rariora atque digniora in lucem uti spero, mittis, multum tibi devincies posteritatem, & honorem tibi apud omnes literatos parabis. Præterea quia homo fuit ingeniosissimus, instrumenta Chirurgica excogitavit multa, eaq; utilissima, utinam delineationes in ipsius adversariis invenirentur, spero tamen, ipsum in eorum delineationibus, & descriptionibus laborasse hactenus: Quandoquidem adhortatus sum ipsum, ne sineret pulcherrimas & utilissimas suas inventiones instrumentorum, secum sepeliri. Hæ delineationes, si suis observationibus insererentur, Chirurgis utilissimæ forent, & opus mirum in modum illustrarent. Multum enim ad operationes dextrè & securè exercendas faciunt instrumenta apta, quod ego etiam indies experior. Pluribus non utor, vereor enim ne te offendam. Vale itaq; vir maxime, & in bonum publicum vive diu. Paterniaci Aventicorum 10. Junii 1604.

Griffonii Observationes.

EPISTOLA LXXV.

Clarissimo & Excellentissimo viro

Dn. D. MARTINO RULANDO, Cæsareæ Majestatis Consiliario, & Medico ordinario atq; celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

MEritò, Vir clarissime, importunitatem meam mihi tanquam ignoto tibi exprobrabis. Sed ignosce quæso: humanitas enim, quæ heri à Viro clarissimo Dn. D. Valentino Rulando, Medico Palatino, Lavingæ mihi exhibita fuit, in causa est. Accedit & tua erga me benevolentia, quàm inde cognovi, quod tuo jussu problemata Medico-Physica (quæ mihi tam grata, quam quæ gratissima, inprimis quia in iis Chirurgica plurima eaque pulchra continentur, acciderunt) mihi obtulerit. Utinam aliquid ad manus haberem, quo tibi vicissim gratificari, teque pro dignitate remunerare possim. Posthac tamen & quidem cum secunda Centuria Observationum mearum prodibit, ne ingratus sim, operam dabo. Interim tibi operam meam, atque amicitiam offero. Ante dies quatuordecim in Haunsheim perveni, ubi extractioni calculi vesicæ generosi ac strenui Viri Dn. Zachariæ Geitzkofferi (qui nunc ferè, laus sit Creatori, restitutus est) interfui. Operatio ad votum successit. Calculi inventi fuerunt duo durissimi, & rubri coloris: quorum unus drachmas tredecim, alter unam cum semisse pendet. Vale vir clarissime, & me ut albo amicorum tuorum inscribere digneris, etiam atque etiam rogo. Ex arce Haunsheimiana 24. Maji 1610.

Epist. 76. & 77.

EPISTOLA LXXVI.

MARTINUS RULANDUS D. & Cæsareæ Majestatis personæ S. S. Medicus,

Clarissimo & Ornatissimo Dn.

GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Medicinæ Chirurgicæ Doct. præstantissimo Dn. & Amico suo amando.

S. P. D.

Respondetur epistolæ præcedenti.

GRata mihi, Vir clarissime, fuère literæ tuæ, mense Majo Lavingæ exaratæ, sed hoc die demum mihi redditæ. Significatio animi tui erga me, ignotum licet, amicè affecti, gratissima. Nimirum solidæ eruditionis symbolum. Nescio enim, quid de Stoicis illis censeam nimis sibi placentibus, qui literatorum amicitiam fastidiunt omnem, detractum multum de doctrina, cujus inani duntaxat persuasione ducuntur, sua putantes, ubi in consortium bonos & eruditiores recipere rogantur. Iam olim tuo de Gangrana oblato libello, conatus fui in tuam ire familiaritatem, sed partim loci intercapedine longiori, partim negotiorum multitudine impeditus, voti compos fieri haud potui. Nunc auspicium hoc esto felix nostræ inter nos amicitiæ, & jacta ejus prima fundamenta. Lithotomiam bene successisse Illustrissimi Dn. Geizkofleri, vobiscum lætor: & non tam patienti, quam vobis, & arti gratulor. Vulnus mihi videbatur semper immedicabile fore; quod æger, si non cachecticus, attamen cacochymicus, & corpus effætum, nihil laudabilis succi ad illius coalitum suppeditare, pote sit, quemadmodum noster Hippocrates hydropicorum ulcera curatu difficillima pronunciat. Si coalescit, ut Deo, ita & tuæ industriæ, jam omnibus doctis Medicis probatæ acceptum ferendum. Sed vale, & deinceps si nunciaris, per quos meas curem, ponderosiores ex me expectato. Vale iterum meque ama. Ex musæo Pragæ 13. Julii 1610.

EPISTOLA LXXVII.

Eidem Viro clarissimo

Dn. D. MARTINO RULANDO, &c.

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Responsio ad præcedentem epistolam.

SUmma tua humanitas, vir undiquaq; doctissime, quam ex literis tuis 13. Julii Pragæ datis percepi, ita mihi auxit animum, ut te in gravissimis tuis occupationibus, scriptis lacessere veritus minimè fuerim. Habebis, si placet, gratam, acceptamque meam in te propensitatem, quæ non aliunde, quam ex ipsis virtutis tuæ fontibus derivatur. Literæ autem, quas 13. Julii ad me

Epist. 77. & 78.

me scripsisti, tandem 14. Februarii ad me pervenerunt. Vides quanta tabellariorum sit negligentia. Pro tua in eis oblata humanitate gratias habeo immortales, & vicissim sacratissimæ amicitiæ nostræ jura tam ritè colam, ut nihil officiorum, nullaque grati animi erga te testimonia in me desiderare possis, & literis deinceps aliquando tibi adero. De usu aquæ chalybeatæ in dysenteria quid sentias, intelligere percuperem. Celeberrimus enim, & æterna laude dignissimus vir Dn. D. *Crato* consil. 201. illam dysentericis non concedit, alvumq; turbare scribit. Caussam etsi non addat, opinionem tamen hanc non omninò rejiciendam esse, superioribus annis in meis ægris observavi. Puella hic in vicinia *Apollonia Schreiera*, quæ per decem ferè integros annos vitam sine cibo & potu transegit (uti procul dubio ex tractatu à clarissimo viro Dn. D. *Paulo Lentulo* hac de re in lucem edito, vidisti) nunc iterum comedit, & bibit, excrementa excernit, ambulat, dormit, & insomnia habet suavia. Vale vir clarissime, & utere eo, qui tuus est. Raptim Lausannæ 24. Februarii 1611.

De inedia Apolonia Schreiera.

EPISTOLA LXXVIII.

Præstantissimo atq; doctissimo viro

Dn. MATTHÆO QUADO,

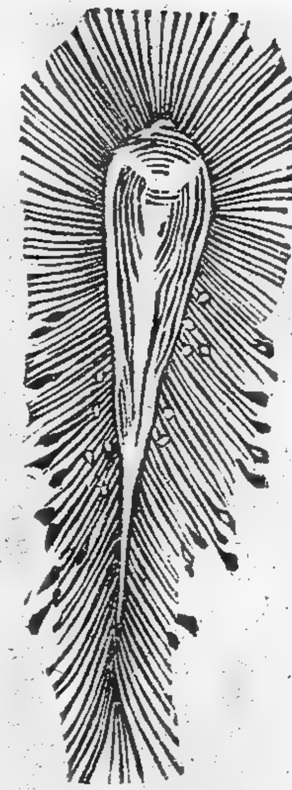
Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

PRæterito 10. Januarii binas à te accepi literas, clarissime amantissimeque mi Dn. Compater, unas 18. Junii, alteros 12. Octobris Coloniæ datas, quibus adjuncta erat tabula urbis Hierusalem, ænigmata item, & canticum encomiasticum, cujus nomine gratias ago maximas, pretium tabulæ, & reliquorum, si indicasses, misissem jam pecuniam, fiet id brevi, Deo dante. Præteritis nundinis Argentoratensibus ad te scripsi, & munusculum pro filiola mea à baptismo misi: scribe, an id ad manus tuas pervenerit. Nono Septembris, hora nona noctis, conspectus est ubique in hac regione cometa horrendus, cujus delineationem ad te mitto.

Theologus quidam, & insignis Mathematicus, mihi amicitia junctus Dn. *Elias Mollierius*, de hoc Meteoro scriptum non spernendum in lucem dedit. Scribe quæso, an apud vos conspectus sit, & quo tempore. D. *Casparus Ens*, quid agit (audio ipsum adhuc apud vos vivere. Saluta eum quæso meis verbis, ipsumque admoneto, ut ad ea, de quibus in postremis meis ad ipsum scripsi, maturè respondeat. Mitto carmina Gallica, à quodam amico, viro docto in tabula, quam in arce Vicradiana (scis probè qualem intelligo) sculpsisti, conscripta, quibus & mea Germanica addidi, si libet, poteris illa typographo tradere, ut excudantur, & tabulæ adjungantur: Id si fiet, mitte quæso singulis exemplar unum aut alterum. Vale amicorum optime, & feliciter vive diu cum tota tua familia, quam ego & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci Aventicorum 1. Martii 1604.

Epist. 79.

Cometa An. 1603. 9. Septembris in Helvetia conspectus.

EPISTOLA LXXIX.

MICHAEL DORINGIUS Med. Doct. Clarissimo & præstantissimo viro Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Med. & Chirurgo excellenti

S. P. D.

Est responsio ad epistolam cent. 3. Obs. 46.

REsponsum tuum die 24. Aprilis anni præcedentis Bernæ ad meas illas, quas præcedentis anni 1610. *die* 20. *Aug. ad te perscripseram, missum, sub Augusti initium anni* 1611. *accepi: è quo non solum tuum de transmisso casu judiciū sed & de erutis inde problematib. quatuor, sententiam abunde intellexi: in quarum explicatione talem te gessisti, ut inde judicii Tui acumen nulli non patere possit, neq; ego quod amplius desiderare queam, ferè quidquam inveniā; nisi fortassis in humoris defluxi natura explicatione. Quamquam enim humorem illum tenuem è capite ad calcem defluxum, pituitosum fuisse tibi concedere possem: quæro tamen adhuc, cujus speciei fuerit? Ego ad salsum referendum existimo: & quidem nitrosam pituitam fuisse suspicor: hæc enim & tenuis esse, & frigoris sensum imprimere potest. Posterius docebit Nitrum præparatum, id enim contactu linguam frigoris specie imbuere solet: quam ob causam in ardentissimis febribus, de gravissimorum Medicorum consilio, & experientiæ testimonio ad restinguendum calorem utilissime usurpatur: quippe exhalationes sulphureas comprimit, ac compescit. Interim non negem, tumorem illum etiam occultæ nonnullius qualitatis fuisse participem.*

Nitri præparati usus in febribus.

De fotibus & inunctionib. non male sentis. Quæritur tamen, an non præmissis universalibus, ex eorundem usu aliquid utilitatis sperandum fuerit? Nam quod nihil juvisse visa sunt id universaliū neglectui adscribendum puto. Quomodo autē materia illa è parte affecta aliter quam per fotus & inunctiones evacuari potuerit, non video. Si igitur his remedis

Epist. 79.

Olea per infusionem parata poros obstruunt.

dus è parte evacuanda fuerit; quæro porrò, quas remediorũ materias eligẽdas fuisse sentias? Etsi vero olea per infusionem parata, propter unctuositatem cuti illita poros ipsius obstruere videantur: tamen huic rei fotus mederi possunt, qui ante inunctiones usurpandi, uti & illa, quæ penetrationem ipsorum adjuvare possunt: qualia pro affectus diversitate diversa esse convenit.

Venæsectionem plenissimè incommodam, & nullo tempore usurpandam fuisse, non solum propter rationem à te adductam censeo: sed etiam quod materia morbifica non per venas, sed alias vias defluxerit ad profundiores pedis partes. Vias si scire desideras, Hippocratis illud tibi perpendendum produco, σύμπνοια μία καὶ σύῤῥοια μία, scilicet omnia in corpore nostro perspirabilia esse, & permeabilia, ipsaq; natura per vias nostro sensui occultas materiã quampiam ejicere novit; cujus rei testimonia quotidie suggerit experientia.

De coalitu & apertione vulnusculorum rectè disseruisti: Atq; hæc sunt, quæ ad priora illa problemata addere placuit: Tuum jam erit, de iis judicare, & judicium prima occasione communicare.

Casus uterq;, cujus meministi, notatu dignis. prioris tamen origo ex subita contrariorũ, ignei veluti caloris, & aqueæ frigiditatis pugna pepẽdit. Ab hac enim corporis calor mire prostratus fuit, & miror hominem ex ista pugna non subitò extinctũ fuisse. Posterioris verò originem pituitæ acri adscribis. Quid si de malo Venereo quippiam subfuisset? id enim tales affectus, si cerebrum summamq; corporis arcem obsideat, excitare Fernel. *l. 2. de abditis rerum caussis c. 14. circa medium prodidit.*

Cæterum cum de gangrana, & sphacelo nobis sermo fuerit, placet alium casum ad te perscribere, qui consonat illis, qui à te centuria prima observat. 84. propositi sunt. Dum enim superioris anni 1611. mense Junio Merlaviũ vocarer, vir ille, qui mihi tunc comes erat itineris, ante annos plus minus quinq; in pago quodam circa Alfeldiam sito, rusticos duos meretriculam (si rectè etiamnunc memini) eandem ambientes mutua dissidia fovisse, cũq; aliquãdo in caupona eadem convenissent, atq; alter cum meretricula choreas duceret, alter indignabundus ipsum securi, vel sica manuaria (quales rustici utplurimum gestare solent) insecutus est, atq; sicam illam in hypochondrium dextrum, quoad fieri potuit, infixit. Quem ictum, ut primum sauciatus animadvertit, ignarus adhuc vulneris tam profundi, lædentẽ adoritur, pugnis male tractat, ac morsum in unum digitorum infligit: sed animi deliquio correptus, à conflictu abstinere cogitur. Reliqui sicam à latere postea extrahunt. Quid fit? Sauciatus pro moribundo habetur: Vocatur Chirurgus, alter se subducit. Ubi verò post aliquot dies ægrum in salutis portu quodammodo versari inaudivisset, revertitur: reversus de mercede cum Chirurgo paciscenda admonetur: at ipse omnia renuit, & nescio quas tergiversationes prætendit. Interim morsum neglexit, digitus inflammatur, inflammatio iterum negligitur, neglecta in gangrenam abit: Gangrena præsens, quin in sphacelum abiret, Chirurgus prohibere non potuit. Unde evenit, ut gangrena & sphacelo latius subinde serpente, brachium ad cubitum usq; abscindi ipsi necessarium fuerit. Hic postea adversarium

Vulnus in hypochondrio dextro.

Ex morsu humano neglecto gangrana & sphacelus.

Epist. 79. & 80.

suum de sumptuum, & damni recompensatione accusavit: Verùm alter rectè negavit, partim quod hic ipse propriâ culpâ hoc malum incurrerit, partim quod sumptuum refusionem sibi itidẽ antea denegaverit. Alter Chirurgi ope plenè restitutus, tunc temporis rectè vivere dicebatur. Quærebam è viro illo, itineris comite, nunquid non audivisset, viscerum vel intestinorum aliquod per ictum illum læsum fuisse? sed ipse de hac re nihil referre potuit.

Observationum tuarum Chirurgicarum Centuriam 2. tandem lucem aspexisse gaudeo: pro exemplari dono dato, gratias officiosas ago.

Ipse etiam libros duos de Medicina & Medicis, adversus Iatromastigas, & Pseudiatros ante annum edidi, in quibus non solum generatim de Medicinæ origine, progressu, dignitate, & Medici officio; Sed etiam particulatim, tam Hippocratica & Galenica præstantia, quam Empirica, Magica, Methodica, & Paracelsica usu, atq; abusu, dissero. Misissem quoq; exemplar, si qua ratione id commodè ad te perferri posset, scivissem: ita enim utplurimum fieri solet, ut vix nuda literæ rectè tradantur; Quod si per occasionem ad manus tuas pervenerint, in mei quæso gratiam lectioni ipsorum pauxillum temporis tribue; Et non ipse tantum tuum de ipsis judicium mihi aperta fronte expone: sed & in aliorum censuram commodè inquire. Quod si præstiteris magno certè beneficio me tibi obstrinxeris. Vale & per occasionem primam responde. Saluta à nobis tuos omnes, uti & Dn. D. Lentulum, *ac* Sarazenum, *& ut meis illis literis respondere dignentur, meo nomine officiosè roga. Dabantur Bressæ calendis Octobris* 1612.

EPISTOLA LXXX.

Viro clarissimo atque doctissimo,

Dn. MICHAELI DORINGIO, apud Breslavienses Doctori Medico longe celeberrimo & Amico meo plurimùm honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

Respondetur epistolæ præcedenti.

ANte dies octo, vir amplissime, ex patria ad meos in Helvetiam properans, Giessenam perveni; ubi Magnificus Dn. D. *Horstius* Rector Universitatis, simul & alii viri docti humanissimè me exceperunt. Quod te ibi non reperim, summoperè doleo: nihil enim jucundius mihi accidere potuisset, quàm si tua præsentia per horam unam, aut alteram frui licuisset. Diutius, quàm animus erat, in Patria moram traxi: impedimenta enim varia intervenerunt: inprimis verò morbi, & quidem gravissimi, quibus bis confectus, nunc tamen, laus sit Creatori, plenissimè convalui. Detineor hic in arce Haseleck apud nobilissimum virum Dn. *VVolffgangum Adamum Schvvalbachium* propter affectum tibi satis notum. Magnificus Dn. D. *Horstius*, simul & clarissimus vir Dn. D. *Faber* in consilium vocati fuere. Adhibuimus setaceum, reliquaq; quæ ad curationem palliativam spectant, præscripsimus.

Cæterum binas hic à te accepi epistolas: quarum prima, quæ impressa est à Dn. D. *Fabro*, altera calendis Octobris Bressæ data, à Dn. D.

Horstio

Horstio mihi tradita fuit. Ex utraque quantum erga me animatus sis, satis superque apparet. Utinam æternum illud benevolentiæ in me tuæ symbolum, æterno aliquo munere compensare possem. Ne tamen omninò ingratus sim, operam dabo, & quoad vixero, amicitiam nostram scriptis fovere non desinam.

Epist. 80.

Ad primam epistolam respondere non possum, donec ad Musas meas pervenero: de affectibus enim uterinis varias habeo observationes, quas Deo dante, tibi communicabo: & aut seorsim publici juris faciam; aut tertiæ Centuriæ observationum, (quam præ manibus habeo) inseram: addam forsan & nonnulla de Mercurio vitæ. In altera epistola proponis nonnulla, ad quæ respondere deberem: sed ignosce quæso: non enim omnia, quæ in postremis meis ad te literis scripsi, nunc occurrunt. Historia, quam communicasti, opinionem meam, nimirum morsum hominis aliquid malignitatis in se continere, confirmat. Hinc cum neglectum esset malum, in gangrænam transiisse, mirum non est.

Observat. De Gangræna ex levissima causa orta.

De gangræna autem ex levissima caussa progenita (ne planè nudam ad te mitterem epistolam) exemplum unum aut alterum hic adscribere visum est. Ante annos aliquot generosus quidam in Burgundia, ex familia *Wattenvillorum* senex, sed tamen optimo corporis habitu præditus, cum quadam die in digito pedis (si rectè memini) minimo, dolore arthritico graviter laboraret, ipsemèt scalpello tuberculum in ipso digito existens perforavit. Cum verò alte nimis infixisset scalpellum, & fortassis partes nervosas attigisset, auctus est dolor. Mox inflammatio, gangræna sphacelusque cum supervenisset, præter Medicum ac Chirurgum suum ordinarium, etiam ex proximis provinciis viros eruditos advocare jussit æger. Conveniunt, extremumque remedium adhibent: abscissa quidem ad poplitem fuit tibia, non diu tamen post operationem vitam cum morte commutavit. Ego operationi non interfui, sed totam historiam ante annos duos generosa domina in Gorsier, filia ægri, mihi communicavit.

Alia historia. Ex punctura spinæ mors.

Rusticus quidam in pago propè Lausannam, cum in agris occupatus esset, spina talum aliquo modo sibi punxit. Ab initio malum neglexit: tandem exorta inflammatione, naturæ satisfecit. Ante annos 20. matronæ cuidam Hildenæ idem accidit: cum enim spina indicem dextrum sibi punxisset, supervenit dolor ingens, inflammatio, tandemque gangræna atq; sphacelus. Ego cum in consilium adhibitus essem, & digitum in ipso metacarpo amputassem, brevi convaluit. Verum hujusmodi non usque adeò rara sunt, & utplurimum propter errorem, aut ab ipso ægro aut Chirurgo commissum accidere solent. Sed & aliquando ex sola fricatione acri inflammationem & mortem supervenisse, exempla habes in prima Cent. Obs. 96.

Ad observationem de uvulæ relaxatione te respondisse, ex Dn. D. Horstio intellexi, sed literæ non ad me pervenerunt. Libros tuos de Medicina & Medicis, primò Fridburgi vidi: placent summoperè; & ut tertium quoque librum maturè in lucem mittere velis, te etiam atque etiam adhortor. Vale mi Dn. Döringi cum tuis omnibus, quos tecum peramanter saluto, inprimis lectissimam tuam conjugem. Raptim ex arce Haseleck 24. Octob. 1612.

Epist. 81.

EPISTOLA LXXXI.

Clarissimo atque Doctissimo Viro,
DN. D. PAULO LENTULO, Illustrissimæ Reipublicæ Bernensis Archiatro,
Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

Literas tuas, Vir clarissime, per civem quendam hujus civitatis accepi, qui mihi quoque conjugem suam confecto morbo monstravit. Ac quia tuum quoque antea auxilium imploravit, morbum verò non satis declaravit, petiit, ut illum tibi describerem, tum etiam de curatione intentionem meam declararem, quod ipsi denegare non potui. Morbus itaque (ut tu rectè opinatus es) Chronicus est: sex enim abhinc annis, dum in matrimonio vixit, non integra valetudine fruitur. Hujus autem indispositionis caussa præcipua (aut saltem una ex præcipuis) meo judicio est, eam immaturam nupsisse: statim enim ineunte anno decimo quarto ætatis nupsit. At illa, quia à teneris annis valdè tenella, & corporis statura mediocri fuit, existimo tum ex concubitu (qui in hac ætate sine violentia fieri non potuit) tum ex bino partu, partes nobiles labefactatas ac offensas fuisse. Ut enim à cerebro incipiam, illud valdè esse debile, defluxiones continuæ ad pectus, & saliva acris denotant: hinc tussi continua, sed præcipuè noctu vexatur. Caput quoque utplurimum grave est & doloribus obnoxium. Hepatis & splenis durities, & oppilationes, denotant tum dolor gravis hypochondriorum, tum durities ipsa, quæ tactu percipitur. Stomachi porrò imbecillitatem arguunt tum dolor è regione stomachi, tum ructus & appetitus depravatio, inde multæ generantur cruditates; quæ tamen à natura non satis expurgantur, quandoquidem utplurimum alvus constipata est, & urina cruda.

Cerebri debilitatis signa.

Habes itaque, Vir clarissime, succinctam descriptionem morbi. De curatione quid sentiam, nunc paucis aperiam. Existimo ego, obstructiones viscerum naturalium, hepatis scilicet, splenis, venarum mesaraicarum, & renum, præcipuam esse caussam reliquorum accidentium. Itaq; vellem apozematibus aperientibus, & leniter purgantibus, obstructiones, quantum fieri possit, tollere, & humores noxios educere. Interim quoq; partes laborantes cum internis, tum etiam externis medicamentis corroborare, & emplastris atq; oleis, vel unguentis ad id aptis duritiem hepatis & splenis emollire. Reliqua tuo judicio atque summæ prudentiæ relinquo, ac ea quæ præscribes, ut sedulò exhibeantur, operam dabo. Interim dum responsum à te expectamus, victus rationem, prout morbus requirit, ac eclegma, simul & unguentum pectorale præscripsi. Quamprimum

Obstructionum viscerum curatio.

Epist. 82. & 83.

primum Scordium eruperit, ad te mittam plantas, prout promisi. Post festum Paschatos spero me te invisurum: interim si cista Castelbergii aperiatur, quæso ut libros meos retinere velis. His vale Vir clarissime cum genere, & virtute nobilissima tua conjuge, & liberis, quos ego & uxor mea salutamus demisse. Salutamus & clarissimum Dn. D. Lignaridum, & Hibenerum. Iterum vale Paterniaci 2. Aprilis 1603.

EPISTOLA LXXXII.

Idem ad eundem.

Dolor Nephriticus.

NUdius tertius, Vir clarissime, & amicorum optime, reverendus D. Merula Pastor noster fidelissimus, vehementissimo dolore colico simul & nephritico (ex flatuum & excrementorum in intestinis, & arenularum, atque viscosorum humorum in renibus, & ureteribus retentione) correptus fuit. Ego summo mane vocatus, ilicò clysterem anodynum, & flatum discutientem exhibui: ex quo non parum levati fuere dolores. Eodem die sub vesperam, quia dolores ingravescebant, denuò coactus fui reiterare clysterem, & applicare loco dolenti fomentationem anodynam. Heri infusione rhabarbari, & syrupo rosato solutivo clementer ipsum purgavi. Multum pituitæ vitreæ ejecit, sed tanta adhuc restat colluvies humorum viscosorum, adeoque flatus tenaciter intestinis inhærent, ut etiamnunc dolor acerbior sit, & vehementior, præcipuè in sinistro latere. Quapropter te etiam atque etiam rogamus, ut consilium tuum communicare, aut si commodum erit, tibi ve liceat, huc te conferre non graveris. Interim dum te expectamus, studiosissimè omnem meam curam, operam atque industriam ad sanitatem ipsi restituendam adhibebo: jam jam enim clysteres reiterabo, & balneum ipsi præparabo. Faxit Deus Opt. Max. ut his, & quæ à te expectamus remediis, & consilio, hunc Reverendum, & pium Virum pristinæ sanitati restituere possimus. Vale Vir clarissime cum nobilissima tua conjuge, quam ego & uxor mea salutamus peramanter. Raptim Paterniaci Aventicorum 17. Junii 1604.

EPISTOLA LXXXIII.

PAULUS LENTULUS Medic. Doct.

Ornatissimo viro Domino

GUILHELMO FABRICIO HILDANO, Chirurgo rationali, Domino & Amico S. P. D.

HÆc pauca nunc ad te, vir ornatissime, atq; amice plurimum colende, per Oeconomum vestrum. Ego & uxor mea in magno sumus mœrore, propter filiolæ nostræ obitum, & propter infirmam valetudinem filii, & nuper natæ filiolæ: adeò, ut uxori meæ infelicius puerperium accidere non potuerit. Interea & onus totum rei domesticæ administrandæ mihi incumbit, & operi meo de prodigiosis inediis vacandum etiam fuit. Ipse considera, quàm commodè. Tandem tamen priorem partem absolvi, alteram proximis nundinis, Deo favente, emissurus. Exemplar primæ hujus partis ad te mitto, quod ut boni consulas, rogo. Cæterum est, quod te moneam, Danielem Episcopum *electum fuisse in Oeconomum Insulæ. Eligendus est alter, qui in ejus locum succedat. Competitores sunt plurimi: ex Magistratu pars huic, pars illi favet. Concursitationes plurimæ. Mihi sanè ad hanc usq; diem neminem compellare licuit, propter caussam, quam supra dixi. Hac septimana dabitur occasio aliquos alloquendi. Sed interim tu ipse dispice, quid tibi animi sit, & quid nos facere velis. Ex Oeconomo, quali in loco sit hujus rei negotium, facilè intelliges. Tua præsentia non esset inutilis. Pharmacopœus* Johann Melchior *mecum hac de re loquutus est: & tibi aliquid esse indicandum censuimus. Fortasse & ipse ad te literas dabit. Vale vir ornatissime & amice singularis. Bernæ raptim 16. Augusti 1604.*

Epist. 84. & 85.

EPISTOLA LXXXIV.

PETRUS KIRSTENIUS Philosophiæ & Medicinæ Doctor,

Viro clarissimo, ac celeberrimo

DN. GUILHELMO FABRICIO Medico, & Chirurgo Paterniacensi primario S. P. D.

NUnciarunt mihi salutem tuam doctissimi & amicissimi mihi duo viri Iuvenes, Medici, Johannes Creutzman, & Andreas Weickius, *quorum hic nomini nostro theses suas inaugurales Medicas inscribere voluit, quo facto mutuam nostram animorum conjunctionem adumbrare voluisse videtur. Ille verbis tuis epistola sua, benevolentiam nostram mutuam, & amicitiam primus plantavit. Meritò itaq; mihi hoc nobile par juvenum, quoad vixero, commendatum erit, idem ut abs te fiat, unicè peto.*

Quia verò intellexi, te librum primum Grãmaticæ meæ Arabicæ Bibliothecæ tuæ inseruisse, volui adjectum hoc levidense, primi mei in restituendo Avicenna laboris exemplar transmittere, etiam, atque etiam rogans, ut hoc æqui boniq; consulere, & Germanum, ac syncerum de hoc meo instituto, ac conatibus judicium liberè proxima occasione communicare velis. Hoc facto, eò confidentius tecum de quibusdam casibus Chirurgicis scripto agam. Statui enim, suo tempore non pauca in arte nostra hac divina, ad Principem hunc nostrum annotare, quæ certè in praxi quotidiana minus hactenus rectè observata sunt. Vale dabam 27. Februarii Anno 1610. Breslæ.

EPISTOLA LXXXV.

Clarissimo ac æterna laude dignissimo Viro

DN. D. PETRO KIRSTENIO Philosopho & Medico summo atque Doctissimo, nec non Arabicæ linguæ lumini celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

S. P. D.

Respondetur epistolæ præcedenti.

QUum nunquam mihi magis in votis fuerit, Vir amplissime, quam ut ubique inter literatos ac pios viros amicos mihi adjungerem, meritò sanè literæ tuæ (quas ante paucos dies hic Basileæ, ubi nunc per mensem integrum apud illustrem quendam ægrum detineor) non mediocriter

Epist. 85.

ter me exhilarare debuerunt. Et quomodo non exhilarassent? quandoquidem in iis non solùm amicitiam tuam ultrò mihi offers, verumetiam eandem non fictam aut larvatam, sed veram atque candidam esse splendido, mihique gratissimo dono, transmisso *Avicenna* scilicet tuo (quomodo enim tuum non appellem, cui pristinum suum splendorem restituis?) confirmas. Ex his omnibus veritatem eorum, quæ clarissimi ac doctissimi viri, Dn.D. *Andreas VVeichius & Johannes Creutzmannus* toties prædicaru nt, summam scilicet doctrinam, eruditionem, diligentiam, ingentemque tuam humanitatem, facilè m ihi cognoscere licuit. Nunc quidem officii mei esset, vicissim gratitudinem animi mei munere aliquo erga te declarare: quid autem, quod tibi condignum sit, offerre possim, non video. Ignosce itaque, quæso, si Antidorum in aliud tempus differre coactus sum. Interim tamen inchoatam amicitiam nostram, quoad vixero, sanctè & religiosè conservare, ac fovere conabor, mihique inter tot amicos, quos Deus mihi in Silesia vestra suscitavit, non postremum locum obtinebis. Cæterùm quantum ad institutum tuum circa restaurationem *Avicennæ*, meum non est, de his, quæ captum ingenii mei multum excedunt, judicare. Quia tamen me provocas, & quid de conatibus tuis censeam, me intelligere cupis, syncere dico, Deumq; testor, non satis admirari me posse labores, quos circa collationem variorum exemplorum suscipis, nec non multas alias molestias, quas circa hujusmodi labores quotidie occurrere scio, sustines; Quinetiam expensa maxima, quæ hac de re facis. Utinam Principi aut Regi alicui regius hicce labor cordi esset, qui tot labores, totq; expensa benignitate aliqua remunerare, atq; hoc medio ac erga rem literariã liberalitate, perpetuam gloriam sibi comparare vellet. Sed hoc exulceratissimo seculo viget Mars, jacetq; contemptus Apollo. Ab instituto tamen ne desistas, quæso: est enim labor non tantum utilissimus, verum etiam maximè necessarius, ex quo ad Æsculapiadeam familiam maximus fructus proveniet: tibi verò nomen famamque perennem parabis. Hoc tamen vereor, quia opus, ut video, in multa volumina excrescet, & nonnisi multis numeratis pecuniis comparari poterit, ne mox aliquis ex ipso medullam, ut dici solet, exugat, laboresque ac vigillas tuas in suum commodum, tuumque detrimentum convertat: Uti Dn. *Henrico Stephano* piæ memoriæ, cum suo thesauro linguæ Græcæ olim accidisse memini. Sed fortassis privilegia Imperatorum, aliorumque Regum & Principum hæc impedire poterunt. Et quia vitam unius hominis ad præstanda omnia ea, quæ in hoc Authore, tam ad correctionem textus Arabici, quam etiam versionem Latinam, & quidem elegantiorem & correctiorem desiderantur, vix sufficere video, præstaret forsan, ante omnia Authorem huncce in elegantiorem linguam Latinam vertere, & à tot mendis, tantisq; gravissimis erroribus repurgare. Poteris & hinc inde, ubi controversiæ occurrunt, ex collatione diversarum lectionum textus Arabici, pro tua prudentia, summaq; eruditione, genuinam mentem authoris proferre; Hoc profectò esset, meo quidem judicio, opus utilissimum, & ab omnibus acceptissimum. Sed quia ego, ut cœcus de coloribus loquor, obnixè rogo, ut huncce audaciam meam amicè intelligere, atque interpretari velis. Præpotens DEUS Pater cælestis, propter filium suum, te superstitem in multa provehat secula, & Spiritu suo sancto corroboret, faciatque ut labores tui indefessi Rebus publicis, tibique ac tuis utiles sint, ac salutares. Vale vir amplissime, meque amare perge. Basileæ 2. Maji 1610.

Epist. 86. & 87.

EPISTOLA LXXXVI.

Viro amplissimo atq; Doctissimo,
Dn. D. PETRO PAVIO Anatomicæ & botanicæ Professori longè celeberrimo, in inclyta Academia Lugdunensi Battavorum,
Amico meo plurimum honorando,

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

SImilitudine studiorum, Vir amplissime, non rarò procreari amicitiam, in te expertus sum. Quandoquidem ego Anatomicæ scientiæ studiosus, jam à multis annis animum ad te, Anatomicum longè celeberrimum adjeci, & ut aliquando amicitiam atque benevolentiam tuam colligere possem, sæpius exoptavi, eamque præcipuè ob caussam superiori autumno iter meum Coloniâ Lugdunum institui. Porrò te vicissim optimè erga me animatum esse, humanitas illa, qua me excepisti, testis est. Itaque ut inceptam inter nos amicitiam conservare, atque fovere possim, omnes nervos meos, quoad vixero, meritò intendam, teque, nisi id ægrè feras, aliquando Deo volente, literis invisam. Ante paucos dies ad Dn. D. Bauhinum scripsi, eumque tuo nomine salutavi: ante mensem enim Martium Basileam & ad meos vix me recipere potero. Interim si quid ad me rescribere placuerit, literas Amstelrodamum ad Dn. Wilhelmum Geilenbach transmittere poteris: ille enim mihi amicitiâ junctus est, & literæ ut ad me perveniant, libenter operam dabit. Mitto munusculum, primam scilicet Centuriam Observationum mearum: utinam tale esset scriptum, ut voluptatem aliquam ex ipsius lectione capere posses. Interim tamen, ut gratum acceptumque tibi sit, inprimis autem, ut omnia amicè interpretari velis, etiam atque etiam rogo. Vale Vir amplissime, & Anatomicæ scientiæ lumen longè celeberrimum. Raptim Coloniæ 16. Januarii 1612.

EPISTOLA LXXXVII.

PETRUS PAVIUS Med. Doct. in illustri Academia Lugdunensi Batavorum Medicinæ Professor.

Clarissimo, doctissimoq; viro
Dn. GUILHELMO FABRICIO HILDANO Medico, Anatomico, & Chirurgo celeberrimo,
Amico honorando
S. P. D.

Verissi-

Epist. 3.

*V*Erissimè veteres, Hildane clarissime, Magnes amoris amor. *Ab eo tempore, quo tu singulari humanitate, me convenisti, nescis, quam me cœperit tui desiderium; quanti te refecerim, quam exoptarim te salutare; cum ecce ultrò tu pulsas amicitia fores, quod cum ita tibi visum, crede mihi, habebis nos sepius hospites. Mitto hasce Coloniam, si grave non sit, occasione data, & ubi per occupationes licuerit, significare, qua ratione commode ad vos literas mittere potero, ostendam quanti faciam singularem tuam eruditionem, cum insigni illa modestia, ac humanitate conjunctam.*

Tu interim rogo benigniorem partem interpretare (quod puro innata tua humanitate ac prudentia te facturum confido) neglectam à me hic cum esses officiositatem: tribue id quaso domesticis meis curis. Animus æger erat, afflictus, imò prostratus consortis charissima, tam diuturno, fataliq; decubitu: illam summus Deus ex hac lacrymarum valle in meliores sedes evocavit. Si aliquando res vestræ ita ferunt, ut hæc loca invisere, aut è tuis aliquem huc mittere placuerit, volo (imo pro inita nostra amicitia jubeo) ades mea hospitii loco vobis sint: experiemini, nos hisce locis si non reipsa, conatu tamen animoq;, quoad amicitiæ cultram nemini cedere. Conatu dico: quis namq; vobis hac in parte par esse possit? accedis non solum ultrò amicè com pellas, offerens amicitiam, sed & insuper primus scribis, jungis munus non contemnendum. Fateor non illubenter, despero de redhostimento, id tamen mihi animum addit, quod te sperem virium nostrarum defectum, humanitate & in nos benevolentia tua suppleturum. Hac confidentia amicè, & officiosè te saluto, offeroq; me, meaque. Utere, fruere vir optime, nihil petes, aut imperabis, cujus non sedulum experiturus es exsequutorem: Magnum Bauhinum *à me saluta, quàm nos hic laboramus in intestinali illa valvula, diligentissimè licet, ac accuratè locum illum non semel examinaverim, omnia examinaverim, omnia excusserim: tamen præter circulum, sive annulum limbo conspicuo prominentem, invenire potui nihil. Vult* Piccolhomineus *tres sibi esse valvulas, similes valvulis cordis:* Varolus, Laurentius, *& ex quo sua hi habent,* Bauhinus *unam. Næ ego me felicem judicarem, si modum rationemque hanc rem inveniendi doceri possem. Tu non parum in hoc negocio poteris, vir amice, (ut autem velis rogo) utpote præterquam, quod clarissimo* Bauhino *familiaris sis, ipse in re Anatomica (quod excellentissima tua scripta testantur) versatissimus. Fac quæso, ut aliquando per te certior hac de re factus non solum Academiæ nostræ, verùm universæ Europæ innotescat, quantum in studio Anatomico per vos profecerimus: non illubenter namq; verum publico scripto meum, quo hactenus laboravi defectum, vestramq; benevolentiam celebrabo. Vale vir Doctiss. summus Deus te tuis, nobis, Reipublicæq; literariæ diu servet incolumem, quod veris votis opto. Lugduni Batavorū* 8. *Martii* 1612.

De valvula intestinali.

EPISTOLA LXXXVIII.

PETRO PAVIO Philosoph. ac Med. Doct. excellentissimo, & in Inclyta Academia Lugdunensi Anatomico, & Botanico ordinario, & longè celeberrimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

Epist. 88. & 89.

Respondetur epistolæ præcedenti.

LIteras tuas humanissimas, & tuæ erga me benevolentiæ plenas, Vir amplissime, accepi: ex quibus quantum clarissimo viro, qui tam promptè, imò & in ipso luctu, & inter lachrymas, ad meas rescripsit, & ultrò omnia humanitatis officia obtulit, obstrictus sim, facilè agnosco: Utinam clarissimo viro officiis respondere possem; Interim tamen oblata occasione, ne omnino ingratus videar, operam dabo. Mitto tractatum meum de Combustionibus, aliud quod mitterem, nunc nihil habeo. Structuram oculi (in qua omnes fere partes oculi ad vivum adumbrantur) quam promisi, mittere non possum, priusquam ad musæolum meum reversus fuero. Sed & ad finem mensis Maji usque forsan hic, & in vicinia mihi persistendum erit. Varia enim occurrunt, quæ retardant: inprimis verò morbus gravissimus charissimæ matris meæ, quæ nunc 79. annum ætatis ferè absolvit, & hydrope laborat.

De obitu conjugis charissimæ tecum ex corde condoleo: utinam familiæ tuæ diutius præesse, tibique solatio esse potuisset. Verum, quia Deo Optimo Maximo aliter visum fuit, patienter visitatio illa divina ferenda est. Et meritò quidem. E turbis enim, atque miseriis hujus vitæ ipsam ad meliorem, ad quam nos quoque adspiramus, advocavit. Olim in hac lachrymarum valle, veluti in Oceano à fluctibus, hoc est, miseriis, quibus vita nostra obnoxia est, hinc & inde agitabatur: Nunc verò quiescit, & æternis gaudiis cum omnibus fidelibus fruitur. Quapropter rectè & piè cecinit Poëta:

Munde vale, nulla hic est constans patria; cœlum
Per te Christe datur patria firma piis.

Quamprimum Basileam pervenero, de valvula, Deo dante, cum Dom. D. *Bauhino* loquar, illamque inveniendi rationem, & modum, quo ille utitur, ex ipso inquiram, & clarissimo viro significabo. Ego cum alias, tùm præcipuè Anno 1595. Genevæ, & anno 1601. Lausannæ in publica dissectione illam parvo cum negotio inveni. Per intestinum enim rectum infusa aqua, ne guttula quidem permeabat valvulam, imò & folle inflato intestino, flatus ipse ante valvulam retinebatur, etiamsi vi comprimerem intestinum. Contrario autem modo infusâ aquâ, aut inflato intestino, nihil quod obstaret, observare potui. Sed de his alias plura. Literæ tuæ ut tuto ad me perveniant, in postremis meis ad clarissimum virum literis commodissimam ostendi viam. Vale vir amplissime & Anatomicæ scientiæ ornamentum æterna laude dignissimum. Raptim Coloniæ 29. Martii 1612.

Ratio inveniendi valvulam illam intestinalem.

EPISTOLA LXXXIX.

PETRUS PAVIUS Med. Doctor, Guilhelmo Fabricio Hildano, Medico & Anatomico celeberrimo
S. P. D.

Respondetur epistolæ præcedenti.

*G*Ratum fuit, Vir clarissime, intelligere, meas tibi redditas, gratis. quod idipsum intelligebam, tibi

tibi non ingratum: ita namq; testantur tuæ 29. Martii Colonia missæ, quibus junctum de combustionibus tractatum, amplexus non solum sum, verùm sine mora avide legi & perlegi. Dico, sine assentatione, nihil me unquam in illa materia legisse, quod cum tuo doctissimo scripto comparari possit, sive methodum spectes, accuratum judiciū, sive (quod maximè me affecit) singularia quæ traduntur remedia: Vulgare ibi nihil est. In pretio mihi futurus est is libellus, quemq; Chirurgis nostris ita commendabo, ut certus sim, non paucis id maximo futurum emolumento. Fateor itaque ego, me tibi vir clarissime multis nominibus debere, futurumque apud me nomen tuum sanctum, dum superest Lachesis quod torqueat, non solum etenim verbis amicitiam offers, verùm insuper muneribus (quibus referendus par esse nequeo) me afficis: & quod omnium maximum, solaris in hac familia ærumna. Amplector, iterum dico, hunc tuum probitatis humanitatisq; plenum in me affectum, ac animum, polliceorq; me nullam prætermissurum occasionem, de te, tuisque bene merendi, quoties occasio se obtulerit. Gratum fuerit, si occasione data, nostro nomine officiose salutaveris celeberrimum Bauhinum: *à quo si doceri possemus aliquando exacte modum rationemq; inveniendi intestinalem valvulam, næ nos beaveris. Pudet me stupiditatis nostræ in adsequenda tam singulari observatione, quamq; adeo dilucide & describit, & pictura exprimit vir clarissimus: eoq; magis me tenet desiderium intelligendi, quæ in re hallucinatio nostra consistat. Post tuum à nobis abitum in duobus subjectis magna adhibita cura, ne dicam molestia, (nam inquisivi in hanc rem in intestino facibus adhuc repleto, ne locus violaretur) in negotium hoc incubui, descriptionem picturamq; Bauhiniam adhibui: verum membranosæ valvulæ ne vestigium quidem deprehendere potuimus, licet jam aliquot annis observatum, à me, annulum, sive circulum prominente limbo exstantem spectatoribus conspicue exhibuerim. Si intestina à mesenterio non separentur, infundaturq; per rectum aqua, aut hiatus subsistent, nec transibunt, ubi ad circulum pervenerint, verùm illud facit brevis intestini dicto loco gyratio, & in se contractio potius, quam impedimentum aliquod, aut repagulum membranosum. Etenim ita cum mensenterio aperto intestino, si hic locus examinetur, nihil se unquam operculi valvulosi nobis exhibuit. Tanto teneor desiderio semel cognoscendi hanc rem, ut ne quidem pretio, ac sumptibus parcere velim: eo magis, quod non deesse videam, qui plures hoc loco statuant valvulas: quod videatur clarissimi Bauhini pictura inversum habere situm, si illa exprimi debeat valvula, talis namque si existeret, chyli descensum impeditura videretur potius, quam fœdum refluxum. Quæso ex hoc labyrintho nos educito, & cum tuis diu vivito, salutatus officiose à tui nominis cultore observantissimo. Lugduni Batavorum 18. Aprilis 1612.*

De valvula intestinali.

EPISTOLA XC.

Clarissimo atque Doctissimo Viro,

DN. D. PETRO UFFENBACHIO, Illustrissimi Principis, ac Dn. D. Ludovici, Landgravii Hassiæ, &c. & inclytæ Reipub. Francofurtensis Medico ordinario, Amico singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

Miraberis procul dubio clarissime, & charissime mi Dn. D. Uffenbachi, amicorum optime, qui fiat, quod præteritis nundinis Francofurtensibus nullas ad te dederim literas, sed pro summa humanitate, atque in me benevolentia ignosce, quæso, mihi. Non enim licuit fidem meam liberare: quandoquidem superiori mense Decembri 12. die Francofurto à vobis discedens, & nonnihil à via recta, ut nobilissimum quendam Virum in Ducatu Wirtenbergico inviserem, deflectens est; is iter meum aliquantum retardavit: Argentinæ enim & Basileæ ad dies aliquot mihi persistendum. Tandem cum 15. Januarii per Dei gratiam feliciter ad meos (uti forsan ex clarissimo Viro Dn. D. Joh. Hartmanno Beyero communi nostro amico, ad quem ante mensem scripsi, intelligere potuisti,) reversus essem, multis continuisque negotiis à studiis distractus fui. Deinde in quarta Centuria observationum, quam nunc ad prælum adorno, labo andum mihi fuit. Hinc fit, ut quæ in Albucasin promisi, nondum præstare potuerim: sed & an omnia præstare potero, multum dubito: negotiorum enim multitudine impedior, multa præterea in hoc authore adeo obscura occurrunt, ut nisi aliquis in Arabica lingua versatus sit, aut Avicennam aliosque Arabes diligenter legerit, vix sese extricare poterit. Sequenti tamen hyeme, si Deus Opt. Max. vitam concesserit, periculum facere conabor, & si quid hac in re præstare potero, in bonum publicum, pro virili faciam, quam libentissime.

Cæterum dum hæc scribo, & generosos tuos conatus ac indefessos labores, quos circa scripta majorum, ac parentum nostrorum in re Medica suscipis, perpendo, aurea illa Isocratis occurrit sententia, qua olim hi, qui sepulchra parentum, ac eorum, à quibus beneficia acceperant, non ornaverunt, veluti ingrati, ac impii reprobabantur, & ad munia publica veluti indigni non admittebantur. Superiori seculo perpendentes hæc Carolus hujus nominis V. Roman. Imperator, & Franciscus I. Rex Christianissimus, non laboribus, non sumptibus pepercerunt, quo antiquorum scripta, pene deperdita, & mucore, actineis ferè exesa, ad pristinum splendorem revocare possent. Qua in re non minorem gloriam, ac sempiternam memoriam, magnumq; ac memorabile nomen, quam heroicis ab ipsis rebus gestis sibi compararverunt. Tibi quoque, ne quis vitiū ingratitudinis exprobrare posit, antiquorum, & quidem præclarissimorum præceptorum nostrorum, qui nobis, ut divinus monet Hippocrates, loco parentum esse debent, scripta è tenebris ad lucem revocare studes. Vidi id superiori anno, non tantum cum Gordonii opus à te prodiret, verum etiam cùm in Musæo tuo opus illud Cheirurgicum ex Bruno, Lanfranco, Rogerio, Bertapalia, Guilhelmo de Saliceto, Guidone, aliisque divinæ artis nostræ antistitibus conflatum mihi monstrares, & quibusdam floribus fragrantibus horum Virorum, de Chirurgia optime meritorū,

Epist. 90.

monumenta adornare studeas, simul quoque indicares. Rectè profectò facis, charissime mi Dn. Doctor, & ut in ea, quam ingressus es, via strenuè progrediaris, authoresque illos ex cymba Charontis revoces, sedulò te adhortor: non amplius enim illos venales extare pro certo scio. Quandoquidem Venetiis, & Parisiis per Amicos, Lugduni verò, Coloniæ, Augustæ, Basileæ, Francofurti, aliisque in locis frustra illos ipsemet perquisivi aliquoties, quapropter per multos annos opus hocce non, nisi ab imicis mutuò habui: donec tandem excellentissimus, ac doctissimus Vir Dn. M. Conradus Pfisterus Basileensis, ejusdemque inclytæ Academiæ Professor celeberrimus, amicus meus singularis, propter mutuam nostram amicitiam, in meum commodum, suumque incommodum, suam spoliavit Bibliothecam, meamque hoc opere ditavit.

De Bruno, Lancfranco, Guidone cæterorum antiquorum Chirurgorum opinio.

Authores porrò istos quod attinet, etiamsi eorum stylus atque elocutio impolita sit; (nonnulli enim eorum ante trecentos sexaginta annos, cum artes liberales propter bella ad maximam barbariem redactæ, floruerunt:) doctrina tamen eorum adeò est perspicua, ut quid amplius ad studium Chirurgicum rectè instituendum, ac praxin cum laude & ægrorum commodo exercendam desiderari possit, nondum videam. Ex ipsissimis enim & limpidissimis fontibus Hippocratis, Galeni, Pauli Æginetæ, Avicennæ & Dioscoridis scriptis, doctrinam, quam proponunt, hauserunt, collegeruntque. Deinde quæ apud prædictos authores confusè traduntur, magno cum labore in ordinem certasque classes redegerunt; ac proinde Chirurgiam (quæ ipsorum temporibus, sub & post Fridericum II. propter bella quibus universa ferè Europa arsit, præcipuè Italia, propter factiones Gibellinorum & Guelphorum, floruit, magnoque in honore habita fuit:) mirum in modum illustrarunt, ac famam laudemque immortalem meruerunt. Ab eorum præterea temporibus, etsi Deus Opt. Max. sæpissimè ingenia divina suscitaverit, quæ artem mirum in modum illustrarunt, inter quæ lumen illud Italicum Johannes Andreas à Cruce, ac maximus Ambrosius Paræus non infima: nullus tamen sanæ mentis propter barbarum stylum eos contemnet; multò magis veluti Præceptores fidelissimos, honoribus afficit: quandoquidem, ut Celsus refert, *Morbi non eloquentia, sed remediis curantur.*

Antiqui authores propter stylum non contemnendi.

Scio equidem superiori seculo quendam extitisse, qui nescio quonam Spiritus ductus, non tantum in Hippocratem Medicinæ verè parentem, Galenum, item & Avicennam; verumetiam Lanfrancum, Brunum, Rulandum, Guidonem, Vigonem cæteraque præclarissima lumina, ubique latrare conatus est, eorumque scripta leoninis dentibus dilacerare totum suum studium convertit. Interim tamen ipsum nihil nobis, unde quis Chirurgicam artem ex fundamentis ediscere, & in perfectum practicum evadere posit, reliquisse video: etiamsi & ipse & ipsius discipuli sua ad cœlum usque extollant, reliquaque improbent omnia. Sed dum ipsi aurea Hippocratis, Galeni, Avicennæ, cæterorumque rationalium scripta explodere, & ad Orcum detrudere student: optandum esset, ut id potius solidis rationibus, quam stolidis convitiis, injuriosissimisque ac iniquissimis calumniis facerent; nec non præstantiora in commodum studiosorum Chirurgicæ artis, simul & commoditatem ægrorum in medium producerent: non autem ingenia tenella, judicio experimentisque nondum satis confirmata, ambiguis suis scriptis in studiis retardarent, imò & intricarent. Intricarent, inquam; qualisnam, quæso, est modus ille scribendi & docendi, passim à Dn. Felice Wirtzio usurpatus; quo non solum antiquorum scripta, nunc tacitè, nunc expressissimis verbis mordere studet: verum etiam nonnunquam unum eundemq; processum chirurgicum nunc improbat; mox iterum approbat? Exemplum unum aut alterum, ex quibus veluti ex ungue leonem cognosces, proferam. Parte prima c.4. de cauterio actuali loquens, eò usque devenit, ut illud à carnificibus inventum fuisse, (nota, hic tacitè antiquissimos atque præclarissimos Medicos atq; Chirurgos mordet,) & latronibus tantum adhibendum scripserit; Sordida profectò, & honesto Viro indigna oratio. Sed vide, quæso, inconstantiam hominis, cum mox addit; Quemadmodum restrictionem sanguinis in genere, uti dictum est, non improbo: ita quoque restrictionem sanguinis quæ fit ferro candenti non omnino improbo: sed dico ipsam singularem utilitatem, usumque habere in Chirurgia, veluti in abscisione membrorum, & excisione excrescentiarum. Vides, quomodo id, quod veluti crudele & inhumanum ad inferos usque, ut ita dicam, detrusit, è momento iterum approbat, & ut singulare auxilium extollit. Parte 2. c.1. vult, ut Chirurgus Anatomiæ optimam habeat cognitionem & rectè quidem. At paulo post sibi ipsi contradicit, ipsiusq; plenissimam cognitionem Chirurgo minime necessariam esse scribit. Quibus verbis juniores Chirurgos à studio Anatomico, cui alias multi, præcipue inter Germanos, non usque adeo sunt dediti, maximo ipsorum, simul & ægrorum damno, avocat: cum tamen Chirurgo scientia Anatomiæ magis, quàm Medico sit necessaria. Medicus enim ingeniosus & doctus, qui tantum circa internos morbos versatur, facilè ex lectione optimorum authorum, etiamsi ipsemet in dissectionibus manum non adhibuerit, quæ sibi necessaria sunt ad praxin, ediscet. At Chirurgus, qui circa fracturas & dislocationes operatur, excrescentias quoque nonnunquam exscindit, vix aliquid boni præstabit, nisi Anatomiæ notitiam habuerit. Sed plerumque in cadaveribus Magnatum & aliorum accidit, ut abditorum morborum caussas investigare necesse sit. At quomodo, quæso, Anatomiæ imperitus barbitonsor ex arte cadaver dissecabit, caussasque morbi latentes investigabit? Quid plura? quemadmodum nullus in artium liberalium Magistrum evadere potest, nisi in primis scientiarum elementis eruditus fuerit, & ipsum Alphabetum, ut vocant, didicerit: sic nullus perfectus potest esse Chirurgus, nisi in Anatomicis fuerit versatus. At bone Deus, quorsum devenit nobilissima hæc ars? Interim enim dum juniores Chirurgi studio Anatomico incumbere deberent, instrumentis Musicis,

Wirtzii de cauterio actuali sordida ac imprudentissima opinio.

Felix Wirtz. Chirurgos à studio anatomico avocat. Anatomiæ scientia Chirurgo magis, quam Medico necessaria.

Epist. 90.

cis, lectione Eulenspiegelii, Amadisii, Baccho, Venereque & aliis futilibus exercitiis, quibus officinas suas exornare se posse credunt, oblectantur, tempusque, cujus jacturâ nihil perniciosius, miserè consumunt. Hinc tot tamque gravissimi indies ab imperitis circumforaneis ac barbitonsoribus in perniciē generis humani committuntur errores. Exempla habes in tractatu meo de Gangræna & Sphacelo cap. 15. Item Cent. 3. Obs. 35. Accidit & hic ante paucos annos casus annotatione dignus, ex quo eruditio barbitonsorum nostrorum in Anatomicis apparet. Arcularius quidam M. Johann Kießling in lustratione exercitus forte fortuna ictum sclopeti in latus, sed soló pulvere tormentario recepit; ex quo ipsa cutis usque ad costas dilacerata fuit. Advocatus barbitonsor Anatomiæ imperitissimus, videns costam denudatam, forficibus illam apprehendit, ipsamque vi, maximoque conatu extrahere tentat: planè enim sibi persuasum habebat, frustum esse bacilli, quo onerentur sclopeta. Cùm ægrum ita excruciat, quidam ex vicinis vulnerati, Chirurgiæ quamvis ignarus, rerum tamen bellicarum peritus, qui & in castris multoties circa vulneratos fuerat, accurrit: is, ut par erat, exprobrando ignorantiam, barbitonsorem repellit, ipseque primum apparatum applicat. Ab initio periclitatus quidem, tandem nihilominus feliciter curatus fuit, & in hunc usque diem vivit.

Observat.

Observat. de atrophia cruris.

Ante annos tres in Alsatiam ad puellam decem circiter annorum ætatis, atrophia cruris per annos aliquot laborantem, vocatus fui. Circa puellam hanc diversi barbitonsores occupati fuerant, omnemque lapidem moverant, ut extenuationem illam partium musculosarum, ac claudicationem corrigerent. Ego cùm primum denudatum crus inspexissem, dislocationem coxæ reperi indeque Atrophiam propter compressionem vasorum, venarum inprimis, & arteriarum provenire, parentibus indicavi, & quid circa affectum huncce tentandum, aut præterea de eventu exspectandum, simul significavi.

Alia observatio de atrophia cruris.

Ante dies 15. hic ad puellam duodecim annorum claudicantem, & atrophia cruris laborantem, vocatus fui. Hanc barbitonsores nostri per menses tres in Xenodochio curandam habuerunt: circa genu quidem, ubi sedem mali esse arbitrabantur, multa adhibuerunt medicamenta, sed frustra. Nec immeritò: quandoquidem dislocatio in coxa, quam barbitonsores nunquam observatunt, & claudicationis, & atrophiæ sola caussa erat. Hæc facit ignorantia artis Anatomicæ, simul & sordida negligentia.

Wirtzii de impressione cranii falsa opinio.

Sed redeo nunc unde paululum digressus, ad ambigua Dn. Wirtzii scripta. Parte 2. cap. 6. docet; Chirurgum de impressione cranii non usque adeò sollicitum esse debere: sed totum negotium naturæ potius committendum, parumque referre, an impressio cranii remaneat; id enim cerebri motum, propter vacuum, quod est inter meningem, & cranium, minimè impedire. At bone Deus, quantus error! quanta absurditas! quam pestifera opinio! vult tamen, ut Chirurgus caveat, ne pessima superveniant symptomata. At in hujusmodi affectibus gravissima symptomata non aliunde, quam ex impressione cranii provenire, tam certum est, quàm quod certissimum: uti ego exemplis quibusdam observatione 3. Centur. 2. Item Observ. 21. Centur. 3. monstravi. Quibuscunque enim, inquit Hippocrates, cerebrum aliqua ex caussa concussum fuerit, nimirum ob casum ex alto loco, ac ictum capitis, necesse est statim mutos fieri, vocemque amittere, adeoque omnes alios motus voluntarios. At impressionem cranii, nisi valdè fuerit exigua, absque concussione cerebri, accidere non posse, sciunt Medici. Quomodo igitur Chirurgus affectum curabit, stante ipsius caussa?

Epist. 90.

Wirtzii de vulneribus pectoris penetrantibus absurda opinio.

Parte quoque [illegible] cap. 11. turundas in vulneribus pectoris penetrantibus rejicit; sanguinem ac purulentam materiam per urinas, alvum atque sudorem evacuari posse, præter rationem profert.

Item cap. 14. in vulneribus digitorum, & manuum turundas quoque absque ulla distinctione improbat. Hæc doctrina quàm sit periculosa, in quarta Centuria, quæ, Deo dante, brevi excudetur, quibusdam exemplis declarabo.

Wirtzii liber Chirurgicus multa continet.

Hæc de Dn. Wirtzio adscribere visum fuit, non calumniandi, aut mordendi caussa; continet enim liber ejus multa bona; deinde ex viris fide dignis habeo, ipsum fuisse Virum probum, pium & in suâ vocatione mirum in modum diligentem: sed ut demonstrem, ipsius librum cum judicio esse legendum, nec omnia approbanda: Deinde quam perniciosum sit, antiquorum scripta negligere. Etiamsi enim eorum temporibus, ut antea quoque dixi, ars Medica, præcipuè Pharmaceutica, rudis, neque uti hodie exculta fuerit: fundamentum tamen posuerunt; super quod quisquis ingeniosus artifex postea facilè ædificare potuit. Quòd si D. Wirtzius theoriam ex prædictis authoribus excerpsisset, suasque inventiones atque experimenta addidisset; procul dubio longè utilissimum post se reliquisset opus. Sic enim videmus post Brunum & Lanfrancum (quorum ille Anno Christi 1252. hic verò circa annum 1296. floruit) præclara illa lumina Guidonem de Cauliaco, (qui scripsit Anno 1363.) ac deinceps Johannem de Vigo, Julii II. Pontificis Romani Chirurgum longè celeberrimum, Tagautium, item Fallopium, & insigne lumen Venerum Joh. Andream à Cruce, & Hieron. Fabricium ab Aquapendente, fecisse. Hos omnes fundamento à prædictis viris posito, superædificasse, & antiquorum monumenta novis, necnon pulcherrimis inventionibus adornasse, eorum scripta fidē faciunt. Fundamento quoque marmoreo à prædictis viris ex Hippocrate, Galeno, Paulo Ægineta, Avicenna, Albucasi, aliorumque Antistitum divinæ artis nostræ jacto, tandem quoq; insignis ille Chirurgus Dn. Ambrosius Paræus ædificium suum aureum superædificavit, & extruxit, ex quibus satis perspicuum fit, neminem eorum, qui horum authorum scripta spernit aut negligit, in optimum, ac perfectum evadere posse Chirurgū. Dum enim juniores Chirurgi antiquos, optimosque authores negligunt, neque ex eorum scriptis theoriam, artisque præcepta, & fundamentum colligunt, fit (quemadmodum doctissimus ille, & Arabicæ linguæ decus Dn. D. Petrus Kirstenius ami-

Qui antiquorum scripta spernit in perfectum Chirurgum evadere non potest.

 ami-

Epist. 90.

amicus meus singularis in præfatione sui Avicennæ refert,) ut postea in praxi dubii fiant & confundantur, & quam sequantur viam, planè ignorent; imò pro rationalibus artificibus stolidi fiant empirici. Hinc tot, tamque gravissimi, & humano generi exitiosissimi errores in re Medica, atque Chirurgica ab imperitis, ne dicam sceleratis hominibus committuntur: quemadmodum hoc tempore multis fit in locis, etiam hic & in vicinis Rebuspublicis splendidissimis, ubi non solum imperitissimis circumforaneis & agyrtis, verumetiam ipsis carnificibus, nobilissimam hanc artem pro arbitrio exercendi, totque homines devastandi, conceditur potestas. Hoc porro incommodum evitabimus optimè, si ab antiqua ipsa ratione, & multorum seculorum vera experientia comprobata via regia, ne latum quidem unguem, ad avia declinaverimus: & Magistratus amplissimus ubique (ut aliquibus fit in locis) hanc artem exercendi nemini concederet licentiam, nisi prius examinatus fuerit, suæque artis rationem dederit, specimenque aliquod exhibuerit.

Etsi autem prædicti authores inter se, unus ex altero, multa de verbo ad verbum descripserunt: non semper tamen in opinionibus conveniunt. Exempli gratia, *Brunus, Lanfrancus & Guido* volunt, ut nervi in transversum dissecti consuantur: *Theodoricus* tamen contrarium docet, & quantum potest, suturam nervi improbat, opinionemque suam authoritate *Hugonis* (qui celeberrimus fuit Chirurgus) probat. *Rulandus* vult, ut ambo capita nervi concisi ferro candente cauterisentur: reliqui verò authores de hac cauterisatione artis ne verbum quidem prodiderunt. Sed quid in hac diversitate opinionum faciet juvenis Chirurgus? si hac de re in ambiguo est, facile ipsi solvent nodū loca, quæ extant apud *Hippocratem* l. 1. de morbis, ubi inquit: *Nervus præcisus ac dissectus, non coalescit*: & *Galenum* lib. de constitutione artis Med. *Nervus aut ligamentum dissectum resici non potest.* Si enim nervus præcisus ac dissectus non coalescit, ad quid quæso proderit, ægrum incautè periclitari? consulat quoq; hac de celeberrimum Medico-Chirurgum Dn. *Johan Andream à Cruce*, qui controversiam hanc doctè, perspicuè simul & succinctè enucleavit. Adderem nonnulla alia, nisi limites epistolæ jam prætergressus essem. Unum tamen pro conclusione repetere, cogor, nimirum junioribus Medicis & Chirurgis lectionem antiquorum authorum necessariam esse, ac proinde præstare antiquos authores, ut tu facere statuisti, potius è tenebris eruere, ipsosque fontes partim injuria temporis dirutos, partim quoque amanuensium, & typographorum inscitia, & negligentia miserè conculcatos & turbatos reædificare; Et ex ipsis purissimam potius, quàm ex rivolis pulvere conspurcatam haurire aquam; totque libros novos, quos faciendi, ut Ecclesiastes cap. ultimo testatur, nullus est finis: conscribere: præcipuè cum nunc vix aliquid dici, aut scribi possit, quod non dictum; aut scriptum sit prius. Quapropter perge vir clarissime, nec ab instituto, quæso, desiste: facies rem Chirurgiæ studiosis utilissimam, omnibusq; probis viris acceptissimā.

Nervos dissectos esse consuendos.

Guidonem autem, ut scis, castigavit, & annotationibus illustravit Dn. D. *Laurentius Joubertus* P. M. hanc editionem præ cæteris eligendam, nec annotationes ejusdem authoris omittendas esse arbitror. Et quia exemplaria Chirurgiæ *Johann. Vigonis* distracta: consultum esse mihi videtur, ut postremam editionem castigatam, & Anno 1582. Lugduni impressam quoque adjungas. *Matthias Narvatius* Aragonensis, sententias & Aphorismos præcipuos ad Chirurgiam spectantes, ex omnibus libris *Hippocratis* collegit: libellus profectò non spernendus, illum si adjungere tibi placuerit, (suadeo autem ut adjungatur) libenter exemplar, quod habeo tibi communicabo. Et si quid aliud quod in hoc negotio tibi usui esse possit, penes me fuerit, perquàm libenter te participem faciam. Quæ in *Guidone* tuo circa finem desiderantur, de verbo ad verbum describenda curavi, eaque ad te mitto. Galenus Græcus in Bibliotheca Dn. Dn. nostrorum, uti tibi coram dixi, in triplo extat; An verò exemplar pro te habere possim, ex Bibliothecario nondum intelligere potui: non enim in ipsius potestate est, absolutè quicquam hac in re disponere: negotium tamen quantum potero, urgebo. Basileæ exemplar Græcum venale habetur, sed æstimatur quadraginta florenis in albo. Si Galenus meus Græcus integer esset, libenter eum tecum contra alios authores permutarem, sed habeo tantum quatuor partes priores, reliquæ desunt. Superiori hyeme ex Germania rediens, & Basileam transiens Dn. *M. Conradum Pfisterum* conveni, virum in Græcis literis solidè doctum, qui mihi significavit, se habere in sua Bibliotheca librum Galeni de ossibus Græcè, ut & fragmenta nonnulla alia, quæ in editione Basileensi, & Veneta desiderantur, sed à *Johanne Cajo* Anglo edita in quarto. De his te quoque admonere volui, si forsan ad institutum tuum tibi prodesse possent. His vale vir clarissime, & æternum quam felicissimè cum tuis omnibus vive. Saluta quæso meo nomine amplissimum, ac doctissimum virum Dn. D. *Johannem Hartmannum Beyerum*, reliquosque apud vos Medicos. Bernæ Helvetiorum 20. Maji 1618.

Epist. 91.

EPISTOLA XCI.

Amplissimo atque excellentissimo viro
Dn. PHILIBERTO SARAZENO,
Doctori Medico Lugdunensi celeberrimo,
Guilhelmus Fabricius Hildanus
S. P. D.

POstremas, quas ad te scripsi literas, vir amplissime, fautor & amice æternum honorande, sub finem mensis Augusti proximè elapsi, Wormatia rediens, & Solodurum transiens; inter manus illustris viri Dn. de *Castelles*, Legati Regii, reliqui; ad quas tamen responsum nullum, minus vero viperas, aut trochiscos è viperis, quos cupiebam habere, accepi. Ab eo tempore quanta luctuosa, quantaque tristia & adversa mihi advenere, vix tibi exprimere possum. Pestis enim, quæ Lausannam agrumque Lausannensem ferè depopulata est, non solum multos ex amicis, verumetiam nonnullos ex domesticis meis è medio abstu-

Epist. 91. & 92.

tulit. Uxor mea & ambo filii gravissime laboraverunt, per singularem tamen misericordiam Dei convaluerunt: ambæ verò filiæ meæ, simul & ancilla una extinctæ fuerunt, idque diversis temporibus, & ita quidem, ut familia mea ultra menses quatuor perclusa fuerit. Ego eâdem clementiâ Dei hucusque conservatus fui.

Ulcus malignum ad linguæ radicem.

Ante dies 14. Bellicium ad Dn. Claudium Monteillerum Procuratorem vocatus fui, & etiamnunc apud ipsum hæreo. Laborabat ille ulcere sordido, putrido, profundo & maligno ad ipsam radicem linguæ lateris sinistri. Multa adhibuimus medicamenta, tam interna, quam externa, à nobilissimo atque doctissimo viro Dn. *Marco Offredo*, item à Dn. D. *Petro Robino* & à me communi consensu præscripta, quib. Deus Opt. Max. ita benedixit, ut malignitas morbi nunc remiserit, & ulcus iterum carne impleatur. Ante dies aliquot sinum quendam sordidum ex fundo ulceris ad ipsos musculos laryngis & œsophagum penetrantem reperi: materiam itaque aliam circa prædictas partes collectam fuisse, hinc mihi colligere licet, quod vox jam liberior sit, & cibum minori cum difficultate deglutiat, & dolor ille maximus auris sinistræ, tussicula item sicca, qua vexabatur antea, remiserint. Quanta enim inter musculos laryngis, & aures sit sympathia, aliàs in dissectionibus nervi quintæ conjugationis observavi. Sinus porrò iste molestiam quandam nobis parit; quia enim sordidus, gargarismate siphone injecto sæpissimè illum abluere, & turundas medicamentis abstergentibus & mundificantibus obductas, infigere coactus sum, idque absque maxima difficultate eo in loco fieri nequit. Plura hac de re nunc non scribo, cum affectum antehac vidisse sciam. Quendam, *Bernhardinus Dias* nomine, de morte repentina librum scripsisse intellexi: rescribe, quæso, qualis sit liber, ubi excusus, & an lectione dignus. Literas ad clarissimum & consultissimum virum Dn. *Sarazenum* F. Genevam mitte. Illum enim Lausannam rediens, in transitu invisere constitui. Quod si drachmam saltem unam trochiscorum de vipera electissimorum simul miseris, gratissimum mihi feceris; Et libenter, ut par est, quicquid expenderis, persolvam. Vale vir amplissime cum tuis omnibus, quos tecum peramanter saluto. Raptim Bellicii 6. Martii, 1614. stylo novo.

Inter musculos laryngis & aures magna sympathia.

EPISTOLA XCII.

Idem ad eundem.

Etiamsi ante paucos dies ad te scripserim, vir amplissime, inopinanter tamen oblata occasione ad te scribendi, significare volui, confectionē Alkermes quam misisti, rectè me accepisse, & pretium, quod indicasti, per mercatorem Solodurensem misisse. Pro habito labore, ago habeoque ingentes gratias: quod si vicissim tibi potero gratificari, impera & jube, quæso, audacter. Responsum tuum ad observationem meam de admirando vomitu, ante annum, si rectè recordor, ad te missam, avidè expecto. Cupio enim observationem illam, simul & responsum tuum, si ita tibi placuerit, centuriæ quartæ, quam nunc pro prælo describo, & brevi Oppenhemium missurus sum, inserere: matura itaque quæso responsum, & festinanter mitte ea, quæ missurus es.

Cæterùm ne nuda esset epistola hæc, en casum omnibus modis rarissimum, in quem heri vesperi revolvendo adversaria mea, fortè fortuna incidi, Anno 1607. 15. Aprilis illustris vir Dn. *Eustachius de Refuge*, Christianissimi Regis Henrici Magni apud Helveticos Legatus prudentissimus mihi narravit, se ante annos aliquot, cùm esset adhuc juvenis, quodam die, propter negotia publica, & quidem magni momenti, cursum velocissimum, & veluti fulmineum, si ita cum Poëta loqui liceat, ad horas quadraginta octo facere coactum fuisse: Optatam porrò cùm cursu attigisset metam, & quieti se reddere vellet, palpebras cum inferiores, tum etiam superiores, imò nec ipsos oculos contrahere, aut movere se potuisse, & ad tempus aliquot apertis & fixis oculis (quod profectò mirum, & vix unquam observatum) sibi dormiendum fuisse: collum præterea ex ista equitatione vehementi adeò induruisse, ut ipsum nullo modo movere, multo minus caput circumagere potuerit: beneficio tamen medicamentorum quorundam emollientium & corroborantium, à Medico quodam docto præscriptorum, & adhibitorum, intra paucos dies plenissimè restitutum fuisse.

Ex nimia celerrimaq. equitatione, quæ incommoda sequuta.

Vides, vir amplissime, quid in nobis possit exercitium violentum, præcipuè in eis qui nondum assuefacti sunt; quemadmodum illustris ille Dominus eo fuit tempore. Quæ enim ex longo tempore consueta sunt, & penè in naturam transierunt, etsi deteriora sunt, & haud quaquam naturâ bona, insuetis, naturâ innocuis, minus molestare solent, & nocere: Oportet igitur non repentè, sed paulatim ad insueta permutari, idque in juventute maximè fieri debet. Ego planè existimo, cursum illum, aliosque plurimos, quos illustris ille vir, & in juventute, & consistente ætate confecerat, non postremam fuisse caussam sui morbi tam gravis, atque difficilis. Si enim in hoc cursu Pegasario, ut ita dicam, caput, & proinde oculi, nervi, & musculi oculis, palpebris & collo inservientes adeò læsi fuerunt, uti rigidi & immobiles remanserint, annon multo magis partes proximiores, veluti collum vesicæ, sphincter, nates, adjacentesque partes inde labefactatas, nec non ad recipiendos humores excrementitios aptiores redditas fuisse existimas? statueram aliquando histotiam morbi ejus una cum curatione quartæ Centuriæ inserere: sed hoc an ipsi gratum esset, dubitavi hactenus, fiet forsan cum quinta prodierit, si Deus vitam concesserit.

Hippocrates libr. 2. aphor. 50.

Porrò motus ille violentus in his qui minimè sunt assuefacti, quam noxius sit, ante annum hic quoque observare mihi contigit. Aurifaber quidam Maistre *Pierre Durant* nomine, natione Gallus, cum ligna ad culinam & fornacem ipsemet conficeret, finderetque, ac per diem integrū huic operi strenuè incumberet, membra ipsius, & inprimis dorsum ita defatigata fuere, ut in quartum aut quintum diem se vix movere posset: sed præ dolore maximo in grabato decumbere coactus

Observatio Motus violentum noxius.

ctus esset, febris quoque, appetitus prostratio, & inquietudines subsequutæ sunt. Ego vocatus, corpus expurgavi, venam in brachio incidi, totumque ferè corpus oleis & linimentis anodynis inungere jussi; quibus feliciter sanitati restitutus fuit. Utinam igitur unusquisque provinciam sibi à Deo commissam fideliter administraret, nec in alienam messem falcem suam immitteret. Aurifaber debebat tractare aurum, argentum, & gemmas, non putrida & curiosa ligna. Sed quid quæso dices de iis hominibus, qui ad istam, nescio quam imprudentiam dicam an negligentiam deveniunt, ut etiam hic, & in vicinis Rebuspublicis splendidissimis, non tantum imperitissimis ineptissimisque hominibus, verumetiam sordidissimis ipsis carnificibus concedant artem Medicam & Chirurgicam exercere, ægris liberè, & absque ulla contradictione, & interna & externa exhibere remedia. Inspiciunt urinas, præscribunt & præparant medicamenta, imò ad intima conclavia ægrorum ingredi non verentur, etiam ipse carnifex. Ille ante menses sex cuidam matronæ hujus civitatis, & viduæ *Adami* Stöß potiunculã præparavit, qua sumpta, eadem die visum amisit; eumq; nondum recuperavit, & forsan nunquam recuperabit. Maximis præterea doloribus capitis affligitur, ad quos tollendos (visum enim quod recuperare possit, nulla spes est) nonnulla adhibui medicamenta, sed quia setaceum respuit, vereor ne frustra adhibeantur cætera. Vides mi Dn. *Sarazene*, quàm potens sit Princeps tenebrarum, ut etiam oculos mentis eorum, qui omnibus prælucent, obcœcare posit: & ita quidem, ut videndo non tamen videant, sacras illas gemmas à sordidis istis porcis pedibus conculcari, non videant, inquam, ipsis tandem coram tribunali Dei non minus de salute corporum, quàm animarum subditorum, rationem esse reddendam. Princeps enim cum sit imago Dei, ut *Nazianzenus* Orat. 18. rectè scribit, & imaginem Dei gubernet, prospicere debet, ut id non inverso, sed recto, & à Deo instituto ordine fiat; Præcipuè his in rebus, quæ animam ipsiusque domicilium, corpus nimirum concernunt. De his aliquando Magnates admonui, admonuerunt & præclari viri publicis monumentis, non ducti invidia, sed quod acerbissimè affligebantur, imaginem Dei à sceleratis & imperitissimis hujusmodi hominibus destrui, splendoremque artis nostræ longè nobilissimæ fuligine sordidissima horum hominum obscurari: sed ut mihi videtur, hactenus in aëre piscati fuere omnes. His vale vir amplissime. & æternùm vive. Raptim Bernæ 15. Aprilis Anno 1618.

Observat. Ex sumpta potiuncula purgante, visus amissio.

EPISTOLA XCIII.

Clarissimo atque doctissimo Viro

DN. D. SEBASTIANO MEYERO, Medico Freiburgensi &c.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

CUm præstantissimus Dn. M. *Vrstisius* te invisendi & salutandi gratiâ, clarissime atque amantissime Dn. D. *Meyere*, ad vos iter suum instituisset, sine meis ad te literis eum dimittere nefas quidem putavi. Obsecro autem, ut jure amicitiæ nostræ virum huncce pium ac doctum, ut amicum tibi adjungere non dedigneris. Cæterùm avidè abs te intelligere cupio, qualisnam fuerit progressus & eventus istius gravidæ, quam nuper, cum apud vos essem, simul invisimus: & quæso, ut per eundem Dn. *Vrstisium* hac de re verbum unum aut alterum ad me rescribere non graveris. Quod ad objectionem tuam, nimirum an in morsu canis rabidi, necessaria, ex mente *Galeni*, sit carnis laniatæ amputatio, unà cum ustione, dicam liberè, rectam & tutissimam esse methodum à *Galeno* propositam. Duo enim, quæ in hujusmodi affectibus conveniunt ac desiderantur, simul efficit. Primò, ut effluat sanguis, & cum eo virus, à morsu in parte affecta relictum: Secundò, ut vulnus efficiatur magnum & rotundum; ac proinde diutius apertum maneat. Porro etsi excisio rationaliter administrari possit, pars tamen affecta eam non semper admittit; veluti si morsus est in loco aliquo nervoso, ut in fœmina illa, de qua in postrema ad te observatione, aut in talo, ut in puella, cujus quoque in eadem observatione mentionem feci. Deinde esset hoc duplice dolore ægrum afficere, ac facilimè (quia cuncti sibi persuasum habent, solum cauterium sufficere) nomen crudelis Medici sibi comparare. Sed videamus nunc, an methodus, quam ego in observationibus meis proposui, sufficere possit? Requiritur primò, ut aliquid sanguinis effluat; ideoque scarificationem, & applicationem cucurbitularum atque sanguisugarum adhibeo; quibus sanguinem absque dolore extraho. Secundò vult *Galenus*, ut ulcus sit rotundum, utque diu apertum manere possit. Rotundum autem illud facilimè una eademque opera cauterio rotundo efficio. Deinde ut ad longum tempus apertum reservetur, spongias præparatas, radices gentianæ, fabas, aut pisa impono: sicque ulcera, si vellem, ad annum integrum aperta retinere possem. Concludo, itaque excisionem carnis à *Galeno* propositam, minimè necessariam esse, & solis scarificationibus, cauteriisque, tum ad sanguinem, & virus venenosum extrahendum, tum ulcus rotundum efficiendum sufficere. Hinc videmus *Dioscoridem*, cum de excisione carnis laniatæ loquitur, ustionis non meminisse, & contra, quando ustionem proponit, excisionem carnis omisisse, quasi unum eorum præsidiorum absque altero sufficere posse, innuere vellet. Ustionem tamen excisioni præfert, nec immeritò. Quæcunque enim ignis non sanat, incurabilia, inquit *Hippocrates*, sunt censenda. Quamobrem videmus, insignes practicos sola scarificatione, & inustione cauterii actualis contentos esse, ut apud *Avicennam* lib. 4. tract. 4. c. 9. *Gordonium* part. 1. cap. 17. *Franciscum Valleriolam* lib. 3. observat. 3. *Ambrosium Pareum* lib. 21. cap. 13. *Andream Baccium* lib. de venenis & antidotis, videre est.

Morsus canis rabidi quomodo curandus.

Ustio excisioni praefertur in curatione morsus canis rabidi.

Pro epigrammate tuo doctissimo gratias habeo maximas, & si qua in re vicissim tibi gratificari

Epist. 94. tificari possum, non invitus faciam omnia, quæcunque amicum decent. Vale vir clarissime cum conjuge suavissima, quam tecum ego, & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci 14. Septembris 1608.

EPISTOLA XCIV.

Idem ad eundem.

TUæ, clarissime Dn. D. *Meyere*, amicorum optime, 20. Decembris scriptæ, heri solummodò à quodam puero mihi traditæ fuerunt: ubi eæ diu hæserint, ignoro. Quod nobilis iste æger pharmaca non nisi cum difficultate sumit, doleo: est tamen monendus, ut cordatus sit, atque animosus. Si enim miles generosus pro vana quadam gloria consequenda, infinitis periculis sese exponit, & in aciem hostis intrepidè irruit, quis quæso ad amissam sanitatem recuperandam, haustulum unum aut alterum medicamenti, quantumvis ingrati, recusare velit? Pro corroboratione crurum, juncturarum, & nervorum oleum castorei compositum mihi valdè probatur: adderem nonnihil olei Lumbricorum, parumque olei juniperi: poterit quoque in eodem oleo parum gummi Elemi dissolvi, mirum enim in modum nervosis partibus convenit, inprimis ubi suspicio aliqua luis venereæ adest. Linimentum itaque hoc modo præscriberem.

Nervorum corroboratio.

Unguentum.

℞. Olei De castoreo compos. ℥ij.
Gummi elemi dissoluti in prædicto oleo lumbricorum ℥ij.
Aquæ juniperi ℥j.
Theriacæ optimæ ℥ij.
Misceantur omnia diligenter in mortario.

Castoreum quoque per os exhibitum, non inconveniens est remedium: sed prospiciendum est diligenter, ut sit purum atque optimum: adulterinum enim aliquando, ut *Avicenna* lib. 2. tract. 2. cap. 125. monet, adeò est venenosum, ut etiam una die interficiat. Loco auri, quod admiscendum esse putas, adderem parum confectionis alkermes, præterquam enim quòd aurum recipit, etiam partes nobiles mirificè corroborat. Si aqua, quam præscripsimus, siphone loco affecto applicari non potest, peniculus ex spongia, eo modo, qualis est iste, quem simul ad te mitto, fabricatus, aqua ista imbuendus, & naribus admovendus, convenit. Sed necesse est, ut aqua ista aliquo modo sit mucilaginosa, atque spissa, quò melius undique adhærere possit, idque commodè fiet, addendo parumper mucilaginis seminis cydoniorum. Soleo ex plumbo linimentum, in hujusmodi affectibus preciosissimum, hoc modo conficere: Projicio in mortarium plumbeum olei rosacei ℥ij. lithargyrii auri, cornu cervi usti & præparati, tutiæ præparatæ, plumbi usti ana ℥ij. cum pistillo plumbeo tam diu in mortario agitentur, donec formam linimenti acquirant, poterit & parum succi geranii admisceri. Sed si malum altius in naribus existit, ut nobilis æger existimat, tunc difficulter unguentum hoc applicari potest.

Unguentum ex plumbo ad ozænam.

Epist. 94. & 95. Quæris, annon possit caussa conjuncta, adhibitis prius universalibus, apophlegmatismis, venæ item sectione sub lingua, & similibus per palatum educi? Hæc mihi reverâ aliquo modo sunt suspecta: vereor enim, ne hoc modo evacuando caussam conjunctam, nova quædam ex capite copiosè attrahatur materia. Omnibus itaque modis caussa intercedens deorsum erit expurganda, cucurbitulis, item vesicatoriis, setaceo, & similibus, ut tu quoque rectè sentis, erit ad contraria loca trahenda atque revellenda. Interim quoque bis, terve interdiu exterius loco affecto, ut eò minus affluentes humores excipiat, spongiolam aut linteum reduplicatum, & decocto aliquo roborante, veluti betonicæ, salviæ, rosmarini, rosarum & similium, vino rubro & austero coctorum, intinctum applicare, partemque fovere convenit. Parte affecta ita corroborata, & defluxione ad contraria loca revulsa, ozena facilè sanabitur. Quod ut fiat, Deum Opt. Max. suppliciter oro. De aqua mea ad hujusmodi ulcera parum mitto: poteris illam per se, aut cum aliis, quas nuper recensui, aquis mixtam applicare. De pretio nulla est difficultas, paratus enim sum in nobilissimum Dominum ægrum officia omnia mea conferre. Circa gravidam, quæ accidunt annotatione digna, quæso, diligenter observa, & nos, si placet, participes facito. Doctissimum virum Dn. *Techtermannum*, Senatorem Reipublicæ vestræ prudentissimum, meo nomine saluta plurimùm. Mitto tandem observationum mearum exemplar; quod ut hilari fronte à me excipere velis, rogo. Vale vir clarissime cum lectissima tua conjuge, quam tecum ego & Colineræa mea charissima, necnon Dn. M. *Urstisius* plurimùm salutamus. Paterniaci Aventicorum 20. Decemb. stylo antiquo 1608.

EPISTOLA XCV.

Idem ad eundem.

INclusas, quas nunc ad te mitto literas, vir clarissime, ante menses tres ad te scripseram: cum verò (nescio quo infortunio id acciderit) per dies aliquot retentæ fuissent, ac interim ego Bellicium ad egregium Virum Dn. *Claudium Monteilletum* ibidem Procuratorem, vocatus fuissem, in reditu meo ante dies quatuor iterum ad manus meas pervenerunt. Vides, quanta tabellionum sit negligentia? Interim ne longum silentium meum ægrè feras, obnixè rogo.

In isto autem itinere nonnulla annotatione digna, & quidem ad materiam, quam antehac inter nos tractavimus, spectantia, occurrerunt, de quibus Deo volente posthac tecum agam: Nunc tamen ne nudas planè mitterem literas, hunc in praxi utilissimum, & annotatione dignissimum accipe casum.

Strenuus quidam, & generoso animo præditus miles, *Petrus Gautier* nomine, cum ante annos viginti in Galliis exercitum duceret, in obsidione, & aggressu oppidi cujusdam, ictum sclopeti recepit. Globulus autem in ipsa regione hepatis, & quidem ad latus musculi recti, latitudine cir-

Observat. De vulnere ex ictu sclopeti.

ne cir-

Epist. 95.

ne circiter sex digitorum in latitudine positorum supra umbilicum, intraverat, & trajecto musculo obliquo, simul & transverso abdominis, (illæsis tamen visceribus internis,) superficiem ossis Ilei propè os sacrum perforavit, ubi ad ipsam cutem remansit globulus: altera tamen die levi à Chirurgo facta incisione cutis, extractus fuit: Ab initio etsi gravissima nonnulla supervenirent symptomata, vulnus tamen è regione hepatis existens brevi consolidatum fuit, neque ab eo tempore incommodum ullum ægro peperit. Alterum verò ulcus in ipsa superficie ossis Ilei, etsi Chirurgus illud ab initio, & methodicè, & ea, qua fieri potuit diligentia curasset, & officula nonnulla ex illo extraxisset, tandemque quoque ad cicatricem perduxisset, post annos tamen circiter duos, cum febre, maximisque rigoribus, & bubone in inguine correptus fuisset, iterum dolor ingens, inflammatio insignis, atque intumefactio in loco prioris vulneris, exorta est. Iterum advocatus Chirurgus, illam adhibuit diligentiam, ut tumor ille circa cicatricem ossis Ilei, paulò post ad maturationem pervenerit, quo rupto, multum puris inde effluxit, officula quoque nonnulla, quæ sese ultrò offerebant, à Chirurgo absque violentia extracta fuerunt, ac brevi iterum consolidato vulnere, æger convaluit. Ab eo tempore, etsi aliquoties iisdem symptomatibus corriperetur æger, & diversorum, & quidem in artis operibus exercitatissimorum Medicorum atque Chirurgorum, præcipuè Dn. *Iohan. Griffonii* Chirurgi celeberrimi curis sese submitteret, hactenus tamen nullus, ut ferrum & ignis adhiberentur, suasit. Ante mensem verò postquam ulcus iterum plus quàm per integrum annum clausum fuisset, ac eisdem symptomatibus corriperetur, & denuò apertum fuisset ulcus, nec non multum puris effluxisset, Bellicium se contulit, meque in consilium adhibuit. Immisso stylo exploratorio, fragmentum ossis statim sese obtulit: Suasi ut adhibitis universalibus ulcus clementer, & absque dolore dilataretur, donec ossa confracta, & quidem illa, quæ stylo inveniebantur, extrahi possent. Quid verò factum sit, & an consilio meo obtemperabit, nescio: Etiamsi enim prædicta symptomata per intervalla recurrant, malumque iterum recrudescat, & officulum aliquod ejiciatur, non usque adeò tamen sibi molestum esse, ac per se iterum coalescere, æger mihi retulit. Est nihilominus vir robustissimus, & optimo corporis habitu præditus, morbisque parum obnoxius. Hæc in eum finem ad te scribo, ut inde videas, quam imprudenter, & incircumspectè Cheirurgus ille Lucernensis, circa affectum nobilissimi & optimi istius viri Dn. *VVallierii* processerit. Ille autem quomodo nunc se habeat, ut ex nobilissimo viro Dn. *Philippo à Staphiaco* Dn. in Molondins, expiscari, & ad me rescribere velis, plurimum rogo. De literis ad Dn. *Döringium*, quarum in superioribus meis ad te literis mentionem feci, ne sis solicitus, illas enim per aliam commoditatem misi. Vale vir clarissime cum tuis omnibus, quos tecum saluto. Raptim Lausannæ 18. Martii 1614.

EPISTOLA XCVI.

Epist. 96.

Viro clarissimo atque doctissimo

DN. SIMONI AUBERTO,

apud Viviacenses Doct. Med. celeberrimo,

Guilhelmus Fabricius Hildanus,
S. P. D.

DEbuissem jam dudum Vir clarissime, & amice plurimum honorande, promissis satisfecisse, sed obstiterunt negotia. Quod de bufonibus observavi, paucis aperiam: eorum duo sunt genera, aquatilia & terrestria, utraque venenosa, præcipuè terrestria, in peste tamen aliquoties non sine fructu usus sum bufonibus nunc integris, nunc in pulverem redactis. Accipio autem bufones terrestres, eosq; aëri suspensos & sole ventoque exsiccatos, ac postea in tegulam calidam collocatos, ut exsiccentur, in pulverem redigo, ante tamen mortarium, & pistillum oleo scorpionum inungo, ne inter pistendum pulvis nares ferat, & cerebrum venenosa sua qualitate offendat. Hujus pulveris accipio ℥j. fermenti acris ℥iiij. Theriacæ optimæ ℥j. foliorum rutæ viridium M. j. Hæc omnia diligenter in mortario cum sufficiente quantitate mellis commisceo, & buboni, aut anthraci applico, bis, aut ter in die. Emplastrum hoc mirum in modum venenum ex corpore ad se rapit. Integer bufo sole & aëri exsiccatus, si buboni pestifero applicatus fuerit, venenum pestis mirum in modum ad se trahere, experientia docet. Affluxu enim humoris è corpore ita intumescit bufo, ut reviviscere videatur, & tum abjiciendus novusque applicandus est, donec venenum satis extractum fuerit. Nonnunquam quoque in ipso loco affecto magis exsiccatur bufo, idque pessimum est indicium: naturam enim jam à morbo prostratam, labefactatamque esse indicatur. In exsiccatione autem bufonum diligenter observandum est, ne venter ipsorum lædatur; illo enim læso, non amplius venenum pestis ad se trahunt, forsan quia læso ventre venenum ipsorum, cujus beneficio venenum pestis ad se trahunt, ex ipsis effluit.

Bufones præparandi modus. Nota.

Emplastrum ex bufonibus

Ad bubones pestilentes.

Conficiuntur & amuleta ex pulvere bufonum, inter quæ sequens ab Adriano sexto Pontifice Romano (qui natione Belga fuit,) magna in æstimatione habitum, & tempore pestis ab ipso gestatum fuit.

Amuletum.

℞. Pulv. bufonum s. a. exsiccatorum ℥ij.
Arsenici crystallini ʒ. ß.
Radicum diptamni.
Tormentillæ ana ℥ij.
Margaritarum non perforatarum ℥j.
Corallorum.
Hyacinthi
Smaragdi ana ʒ. ß.

Fiat omnium pulvis, deinde cum mucilagine gummi tragacanti formentur pastilli, obducantur syndone rubra, & supra regionem cordis portentur, supra camisiam.

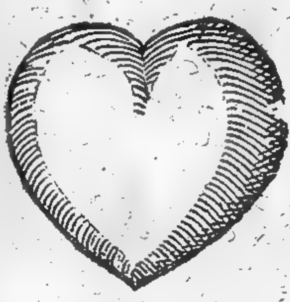
Cosmas Slotanus Illustrissimi Ducis Cliviæ, &c. Chirurgus longè celeberrimus, olim Præceptor

Epist. 98.

ptor meus perpetuo honorandus, amuleta hæc, minoris quidem pretii, sed non operationis hoc modo composuit.

℞. Pulveris bufonum prius in Sole, deinde in tegulis calidis exsiccatorum ℥j.
Arsenici crystallini &
Flavi sive auripigmenti ana ℥.ß.
Radic. diptamni albi
Tormentillæ
Gummi euphorbii ana ʒij.
Croci ʒj.
Caphuræ ʒ.ß.

Redigantur in pulverem, & cum mucilagine gummi tragacanti fiat pasta, ex qua formentur massulæ hujus figuræ & magnitudinis.

Suspendantur è regione cordis, & continuò gestentur, ita tamen ne cutem attingant, alioquin vesicas excitare solent, præcipuè si corpus incaluerit. Amuleta hæc eos, qui quemadmodum dixi, gestant, à peste præservare, observavi: quod & multi Viri docti testantur: idque sive abdita quadam facultate atque antipathia, per quam venenum horum simplicium aërem pestiferum & venenosum repellit; sive quod natura nostra paulatim venenis adsueta aeris venenatam qualitatem retundit atque repellit.

Lapidis Bufonis vires. Lev. Lemn. de occult. nat. mir. lib. 2. c. 30. Sarazen. lib. de pest. c. 3. Rener. Solinand. consil. 10. sect. 3. Gesner. de quadrup. Paræus l. 20. c. 30. Lev. Lemni. libr. 3. c. 7. de occult. nat. mir. Gesnerus loco dicto. Paræus lib. 20. c. 31.

Bufonis item lapidem, quem crapundinam vocant, præstantissimum in peste, aliisque à venenosis animalibus, illatis affectibus, remedium esse, Levinus Lemnius, Janus Sarazenus & alii testantur. Tanta enim hujus lapidis in putridis affectibus vis est & efficacia, ut puerorum appensus collo, teste Renero Solinandro, olim illustrissimi Ducis Cliviæ, &c. Doctore Medico longè celeberrimo; Amico meo familiarissimo, lumbricos expellere sit potens. Lapidem tamen huncce nasci in capitibus bufonum, negant Gesnerus & Ambrosius Paræus: nec ego unquam lapidem hunc in bufonibus inveni.

Cæterum in internis affectibus nunquam mihi ex usu fuerunt bufones: mortale enim esse venenum, ex Lemnio, Gesnero, Ambrosio Paræo, aliisque Viris doctis edoctus fui. Recitat Paræus historiam admiratione dignam, Mercatores, inquit, duo in diversorium publicum ad prandium ingressi, & in horto hospitis sibi folia salviæ collecta illota vino imponunt, & macerari permittunt. Verùm inter prandendum vertigine, spasmo, syncope, sudore frigido, vomitu aliisque gravissimis symptomatibus correpti, protinus obierunt. Hospite cum domesticis suis de exhibito veneno à magistratu accusatis & in carcerem projectis, se cum mercatoribus de iisdem cibis commedisse, constanter affirmarunt, de vino tamen in quo salvia macerarant, non bibisse. Quapropter tandem ex consilio Medici effossa salvia, bufones quamplurimi ad radicem salviæ inventi sunt, quibus salvia infecta atque intoxicata fuerat. Retulit tamen mihi clarissimus Dn. *D. Solinander* casum, quem postea quoq; consiliis suis inseruit, observatione non indignum. Mulier quædam, inquit, habens maritum hydropicum, quæ expenderat in eo sanando omnia ferè sua, nec profecit quicquam, ut etiam mori statuens, quotidie mortem inclamaret: Uxor ejus sperans moriturum, accepit bufonem, & redactum in pulverem, propinabat ei ex vino, quo facto statim incœpit profluere urina, & venter aquam reddere: & sic sanitati præter spem restitutus, &, quem moriturum ex veneno sperabat, convaluit. Hactenus *Solinander*. Porrò admiratione non vacat, quod *Paræus* lib. 25. cap. 18. scriptum reliquit: nimirum se in medio lapidis durissimi invenisse inclusum vivum bufonem. In lapide item prædurо, & magno, tempore *Martini* V. Pontificis Romani serpentem inventum fuisse, *Paræus ex Baptista Leone* refert. Quomodò autem animalia hæc in corpore tam sicco, tamque solido procreata & nutrita fuerint, & vivere potuerint, tuis speculationibus non indigna est quæstio. Vale vir amplissime, & me, ut facis, ama. Paterniaci 15. Octobris 1607.

Epist. 96. & 97.

Consil. 15. sect. 5. observat. 19. Hydropi quomodo curatus.

EPISTOLA XCVII.

SIMON TOELMANUS J. V. D.
Reipublicæ Augustanæ Vindelicorum Advocatus,

Clarissimo & doctissimo viro
Dn. GUILHEL. FABRICIO HILDANO,
Medico & Chirurgo ordinario apud Paterniacenses, percelebri,
S. P. D.

Clarissime & doctissime vir, Dn. & amice honorande, accepi superioribus mensibus ab eo, qui has tibi traditurus est, observationum & curationum tuarum Chirurgicarum libellum, quod donũ mihi fuit gratius, atque jucundius, quoniam & pristinæ tuæ erga me benevolentiæ indicium præbet & cum nobilissimi, & longè celeberrimi viri Dn. Caroli Utenhovii, *parentis & amici nostri æterna vita ac laude dignissimi, honorifica mentione conjunctum est. Non enim potest bonis omnibus, ac literatis non sancta, & accepta esse tanti viri memoria, quo nihil perfectius Græca, Latina ac Hebraica litera (ne quid de aliarum complurium linguarum notitia dicam, quibus hodie Europa utitur) multis seculis viderunt; nihil boni mores candidius, nihil omnes quibus unquam notus fuit, humanius. Cujus ego encomia nolim humili sermone deterere; quia nec indigent præconio meo, & genus omne laudationis superant. Dedi autem legendum istud opus tuum clarissimo hujus Reipublicæ Medico, & totius Collegii Seniori Dn. D.* Adolpho Occoni *viro publicis monumentis celebri, & jam tertiũ & octuagesimum ætatis annum agenti, amico meo non vulgari; qui valdè probavit doctrinam, atq; industriã tuam, & te licet hactenus sibi ignotum; officiosè*

salu-

Epist. 97. & 98.

salutari petiit. Verum ne ingratus sim, rogo ut certiorem me facias, an præceptiones Medicas, quibus hæc Respublica in suis Nosocomiis utitur, desideres, quarum idem Dn. D. Occo author est, & mittam earum exemplum ad spectatissimum, mihiq; amicissimum virum Dn. Antonium Mauclerum, civem nunc Francofurtensem. (quem in Vbiis puto tibi notum fuisse ob communem cum Dn. Vtenhovio familiaritatem,) à quo per mercatorem aliquem vestratem hisce nundinis autumnalibus petere poteris. Aut si hunc librum jam habes, operam dabo, ut quid aliud tibi rependam. Vale, & salve vir clarissime, & si qua in re putabis, me tibi tuisve usui esse posse, audacter impera. Datum Augustæ Vindelicoram die 2. Julii 1606.

EPISTOLA XCVIII.

Idem ad eundem.

Clarissime & doctissime vir, Domine & amice colende, miraris procul dubio diuturni silentii mei caussam, & quod dudum promissam, & destinatam tibi pharmacopœiam Reipublicæ nostræ, à doctissimo Dn. D. Adolpho Occone Medico primario (qui diem suum hic obiit 28. Septembris, 1606. hora 3. matutina, anno ætatis 82.) adornatam, hactenus mittere distulerim. Sed profectò neq; ulla animum meum oblivio, aut negligentia occupavit, neq; omnino temerè procrastinatione usus sum. Cùm enim summopere placeret mihi studium, atque officium tuum, erga nobilissimi, & æterna celebratione dignissimi viri, Dn. Caroli Utenhovii manes; putavi ad meam quoq; curam pertinere, ut tanti viri memoria, & totius vitæ cursus posteritati commendaretur. Vixit etenim non tantum in Vbiis & Menapiis ætate ingravescente, ubi nobis innotescere cœpit, posteaquam sacris & ferè Ebræis tantum literis sese mancipasset: verum etiam antea apud Britannos ac Gallos: & potissimum Lutetiæ multos annos magna cum laude & admiratione omnium exegit, & Turnebo, Lambino, Aurato, aliisq; præstantissimis viris familiariter conjunctus fuit, quod vel ipsorum monumenta publicè testantur. Sed quia mihi occasio, qua in Galliam venerit, & quamobrem tamdiu illic hæserit cum quibusdam aliis ad vitam illius illustrandam, pertinentibus circumstantiis, non satis cognita sunt, rogaveram dudum & amicos, qui Agrippinæ vivunt, & eos, qui Francofurti domicilium habent, ut de iis rebus aliquid certi inquirerent, & ad me perscriberent, quorum hactenus responsum frustra expectavi. Quapropter non ita pridem, cum per literas intellexissem, filiam Dn. D. Jacobi Utenhovii, Medici quondam Francofurtensis, Gandavum, in Flandriam, patriam suam, hæreditatis capessendæ gratia, profecturam esse: summoper petii, ut Patruo Dn. Carolo nostro bene merito hunc honorem haberet, & omnia ista quàm diligentissimè investigaret, quod eam aut jam fecisse, aut adhuc facturam spero: cujus reditum amici ad proximas nundinas Francofurti præstolantur: unde si quid relatu dignum accepero, vobis promtè communicabo. Vale & salve vir clarissime.

Da[illegible]m Augustæ Vindelicorum, 28. Junii 1608.

Epist. 99.

EPISTOLA XCIX.

Amplissimo atq; doctissimo Viro Dn. THEODORO de MAYERNE, Serenissimi atq; potentissimi Regis Magnæ Britanniæ Doctori Medico ordinario, atq; celeberrimo.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, S. P. D.

Cum fama de præclara eruditione tua in re Medica, vir amplissime juxta ac doctissime, ad aures Generosi cujusdam pervenisset, jussit, ut ad te, quamvis de facie nobis ignotum, scriberē affectumque ejus qui gravis, & veluti inveteratus est, adumbrarem: Tuum enim consilium audire, multum desiderat.

Generosus autem iste optimo corporis habitu præditus, robustus & jam 37. annum ætatis prætergressus, naturâ calidus & siccus est. Cum ante annos 12. ex immoderato ac nimis violento coitu gonorrhœam contraxisset, eaque aliquandiu laborasset, quadam nocte sanguinem purum in coitu, loco seminis copiosè effluxisse refert. Ab initio, & quidem per multos annos, cum propter verecundiam morbum celasset, penitusque neglexisset, paulatim difficultas urinæ sequuta est, quæ tamen secundum victus rationem, & exercitiorum violentiam, nunc vehementior, nunc verò remissior fuit: interim tamen à multis annis urinam vix unquam liberè, & sine aliquo conatu & ardore excernere potuit æger. Inter mingendum quoque dolores per totam ferè virgam persentit, & furfures sæpissimè in urina apparuerunt, atque etiam nunc apparent. Lotium non recta, sed nunc in hanc, nunc verò in illam partem excrevit. A multis quoque annis materia quædam purulenta continuò per membrum virile exstillavit, sed absque dolore, & nonnunquam quamvis rarò, post excretionem urinæ, guttula una atque altera sanguinis sequuta est. In coitu etsi voluptas minor esset solito, liberos tamen multos ex uxore sua suscepit.

Gonorrhœa. *Sanguis loco seminis excernitur.* *Ex Gonorrhœa neglecta, quæ symptomata sequuta.*

Cæterùm cum superiori æstate, propter negotia publica, & quidem magni momenti, maximum iter celeriter eques expediret, pars malè affecta adeò concussa contritaq;, malū quinetiam adeò exacerbatum fuit, ut symptomata mata omnia, quæ recensui, mirum in modum adaucta fuerint. Quapropter circa finem mensis Septembris, cum ad ipsum accersitus essem, corpusque semel atq; iterum cholagogis expurgassem, semicupio usus est æger, syrupum quinetiam violarum & de Althea, cum aqua radicum aperitivarum (ut esset veluti vehiculum syruporum,) per intervalla exhibui, perinæumque linimento anodyno, renes verò unguento refrigerante, quotidie bis terve inungere jussi, quæ quidem medicamenta non sine fructu adhibita fuere: Remisit enim dolor, & vesicam minori cum difficultate exonerare ægrotus cœpit. Cum itaque omnia salva esse (de caruncolis enim & inveterato morbo mihi adhuc nihil constabat,) sperarem, ad meos me contuli, & quæ præterea agenda, ægro ipsi atque domesticis peragenda, reliqui.

Curatio.

Non

Non diu post meum abitum, quum morbus iterum recrudescere cœpisset, alius quidem Medicus in consilium quoque adhibitus fuit. Is corpus iterum chologogis expurgavit, syrupum violaceum & de althea cum aqua petroselini, emulsiones quinetiam seminum frigidorum majorum, & amygdalarum dulcium, maximo cum successu exhibuit. Perseverante dolore, cum iterum advocatus fuissem, & æger morbum inveteratum esse, nobis aperuisset, inter nos constitutum fuit, ut quid mali subesset, stylo exploratorio cathetereque explorarem. Quapropter corpore medicamento chologogo ex syrupo rosato solutivo composito, nec non electuario de succo rosarum conflato, iterum expurgato & cathetere immisso, caruunculas diversis in locis reperi, præcipuè versus sinistrum latus ductus urinarii: quæ carunculæ etiam nunc adeò obstant, adeoque sunt dolorosæ, ut in hoc usque tempus ulterius, quam media pars penis censeri posit, neque cathetere, neque siphone, aut candelis cereis explorare potuerit æger, qui instrumenta & medicamenta ipsemet hactenus applicare voluit. Ulterius itaque usque nunc medicamentis pervenire non potui; etiamsi prostatis non leve malum subesse, imo radicem mali in ipsis delitescere non dubitem. Si enim ex diuturna ista gonorrhœa, ductus urinarius exulceratus fuit, indeque carunculæ excreverunt, quanto magis de glandularum istarum vitio, atque exulceratione suspicari nobis licebit? Dolor præterea (quamvis obscurus) quem generosus æger ante menses circiter duos, ut postea dicam, circa podicem sensit, malum aliquod ibi subesse denotat: quandoquidem ubi dolor, ibi & morbum esse, Hippocrates, & experientia fidem faciunt. Urina quoque superiori autumno aliquoties involuntariæ, imò & inter dormiendum effl xit, procul dubio propter sphyncteris, qui glandulis istis proximè adjacet, labefactationem, & quam cum prostatis habet, sympathian, maximumque dolorem, quem æger antea passus fuerat.

Sacculus anodynus.

Explorato meatu urinario, & repertis carunculis, sacculum ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, resolventibus, & dolorem lenientibus, calide applicuimus, totumq; peritonæum lenimento anodyno, & emolliente inunximus; decoctum quinetiam emolliens, siphone in ductum urinarium injecimus. Verùm quemadmodum antea quoque dixi, rostrum siphunculi, ratione doloris, nunquam satis profunde immitti potuit: nihilominus tamen curationem ad votum nobis succedere sperabamus, sed frustra. Cum enim per dies aliquot corpus violento quodam exercitio iterum commovisset æger, morbus novum insultum præbuit, cujus caussa non tantum affectus in meatu urinario exacerbatus fuit, verùm etiam tertiana ægrum invasit: quapropter inceptam curationem caruncularum ad tempus negligere coacti fuimus. Iterum corpus præscriptis medicamentis chologogis expurgavimus, venam in cubito dextro secuimus, optimam victus rationem, refrigerantem scilicet & humectantem instituimus, & quæ acrimoniam urinæ, ebullitionemque flavæ bilis refrenare solent, propinavimus: lumbos, quinetiam regionem hepatis unguento refrigerante unximus,

In ductum verò urinarium collyrium ex mucilagine seminis Cydoniorum, aqua rosacea & plantaginis extracta, cum cerussa lota, tutia præparata, cornu cervi usto & præparato siphunculo injecimus. Hisce per dies aliquot adhibitis remediis, cum febris, & dolor ille acutus in meatu urinario remisissent, de dolore quodam obscuro circa podicem, & è regione prostatarum conquestus est æger: sed applicato sacculo ex floribus chamomillæ, meliloti, sambuci, rosis, absinthio, & similibus, dolor iste paulatim quoque remisit. Tandem candelam ceream Emplastro de ranis cum Mercurio obductam, in meatum urinarium tam profundè, quantum æger sufferre potuit, ipse immisi, idque in eum finem, ut explorarem, an hoc modo carunculæ emolliri, atque discuti possent. Fortiora enim medicamenta, propter exquisitissimum sensum, quo æger præditus est, nondum adhibere ausus fui. Candelæ autem, quod minimè reticendum, quoticscunque eas extraxi; undique materia purulenta & viscida obductæ fuere, Ex quibus conjicio, meatum urinarium variis in locis exulceratum esse, quod etiam Generosus æger, dum rostrũ siphunculi, aut candelam ceream immittit, facile percipit. Atque hæc sunt, Vir amplissime, quæ hactenus circa affectum huncce à me observata fuere, una cum enarratione medicamentorum adhibitorum.

Dolor circa podicem.

Quæstio I. l. 4 aphor. 77. Scabiei vesicæ signa.

Quæritur nunc I. *An furfures*, quæ hactenus in urina apparuerunt, *scabiem vesicæ*, ut voluit *Hippocrates* in Generoso nostro ægro *denotent*? Ego, salvo tamen judicio tuo, furfures non ex vesica, sed ex ductu urinario provenire existimo. Vesica enim scabie laborante, subsidentiam urinæ non solũ furfurosam, verum etiam urinam ipsam crassam esse, idem Hippocrates testatur. At in hoc ægro urina non crassa, sed semper (præterqaum cum febre laboravit) naturalis fuit, & furfures in admodum exigua quantitate excreverunt. Fursures itaque nihil aliud, quã crustulas ex materia purulenta, & viscida concretas, à natura in illum finem procreatas, ut essent veluti tegumenta ulcerum in meatu urinario existentium, esse verisimile est, quas tamen crustulas urina cum effluit, emollit; ab osculis ulcerum separat, & secum educit.

III. *An medicamentis quibusdam per os sumtis, absque topicis carunculæ extirpari, & ulcera in meatu urinario sanari possint?* Nos id frustra tentari Generoso ægro semper indicavimus.

II. Si topica adhibenda, an ea, quæ recensui, sufficere possint, an verò fortiora, ab *Andrea, Lucana, Alfonso, Ferreo*, & aliis commemorata, in hoc subjecto, tali sensu prædito, ut vix candelam ceream, emplastro de ranis uti dixi, obductam, sufferre possit, adhibenda? Dubitamus.

IV. *An in prostatis malum aliquod subsit, necne?* De hoc enim æger semper, nos vero nunquam dubitavimus: idque propter caussas superius commemoratas.

V. *An materia aliqua purulenta, quæ per tot annos*

Epist. 99.

nos per penem exstillavit, purum fuerit semen, nec ne? Ego planè sentio, non semen, sed vitiosam materiam, ex superioribus partibus corporis eo delapsam, fuisse. Ex diuturna enim gonorrhœa, imò etiam ex immoderato coitu calidum innatum exstingui, humidum radicale absumi, corpusque humanum contabescere, sciunt Medici. Id vero quia in Generoso nostro ægro (qui semper robustus & optimo corporis habitu præditus fuit,) minimè accidit, non semen purum, sed vitiosos humores effluxisse sequitur. Hæc propterea adscribo, ut demonstrem, malum aliquod in prostatis delitescere, materiamque illam suppeditare. Ex renibus enim & vesica minimè defluere materiam illam, urina, quæ semper ferè pura, & ut plurimùm digesta, & laudabilis (præterquam quod furfures in ipsa apparuerint, uti dixi,) fuit, fidem facit. Unum tamen objicit æger, nimirum, se antehac nullum percepisse dolorem circa podicem, ac proinde nullum ibi fuisse antea malum. Respondeo cum Hippocrate, duobus doloribus simul, nec tamen in eodem loco corporis existentibus, vehementiorem minorem obscurare. Cum itaque caput penis propter concursum nervorum, exquisitissimo sensu sit præditum, mirum non est, si dolor isto in loco (antequam anodyna, injectiones, & consolidantia adhibuimus,) vehemens, alterum circa prostatas (quarum sensus non usque adeò exquisitus,) obscuraverit. Ex quibus perspicuum fit, collyria, reliquaque medicamenta, non absque fructu adhibita fuisse; multumque de eis sperandum esse, si profundius immitterentur.

VI. Cum antehac aliquoties Therebinthina, pulvere liquiritiæ involuta cum fructu usus fuerit æger, quæritur: *Possitne Spiritus quoque Tehrebinthina in corpore hocce, alioqui in valde bilioso, tuto exhiberi?*

VII. *An solo usu acidularum, hoc est sine topicis, affectus, cum in Prostatis, tum etiam in ductu urinario sanari possit?* Nos semper dubitavimus. Etsi enim acidulæ vias urinarias valdè abstergant, carunculas tamen minimè absumere posse existimamus.

Acidulæ carunculas absumere non possunt.

VIII. An fomenta illa emollientia anodyna, viasque urinarias relaxantia, secundum rationem adhibita fuerint? an verò ex eorum usu carunculæ magis accreverint, uti quidam ægro persuadere voluit; etiamsi effectus contrarium nobis demonstraverit?

De hisce omnibus, Vir amplissime, judicium tuum, tuam sententiam avidè expectamus, & in curatione tantisper subsistemus, donec responsum tuum acceperimus. Id si maturè ad nos remiseris, generosum ægrum, meque simul in perpetuum tibi devincies. Vale Vir amplissime, & in bonum publicum feliciter vive diu. Dabam 23. Februarii 1615.

EPISTOLA C.

Epist. 100.

Viro Ornatissimo, Dn.

GUILHELMO FABRICIO HILDANO,

Cheirurgo experientissimo,

THEODORICUS de MAYERNE, Serenissimi JACOBI I. Magni Britanniæ Regis ἀρχιατρὸς

S. P. D.

Responsionem ad tuas ante annum ad me datas vel cudere, vel mittere supersedi hactenus, Vir doctissime, quod Nobilis & Generosus ille, in cujus gratiam scripta illa fuerant, de suo ad nos adventu, spem diu fecerit nobis, eamque non irritam tandem præstito eventu confirmarit. Quocirca cum in erudito tuo scripto totam recenseres morbi, quo ipse conflictabatur, historiam, & à me longa locorum intercapedine disjuncto, peteres de agendis consilium, vanum duxi, ea scribere, quæ dato ad manum subjecto re ipsa facere, atque in ægri compendium præstare satius fuit. Quid igitur in Britannico nostro solo passus sit, quid cum ipso egerimus, accipe. Εὐπερσαρκώσεως in urethra latentis mictionis difficultas, & mejendi modus, cum suspicionem injicerent, cereolo exploratum deprehendi malum, cujus caussam, gemino (ut ajunt) ab ovo retexens, quindecennalis istius carunculæ primordia gonorrhœæ tribuenda inveni, in cujus inflammatoria tentigine, rupta per coitum, ut vulgus vocat, chorda, vel ut magis artificiosè, fissa membranæ urethræ, inflammationis & tumoris vi contracta ac brevioris, post largam hæmorrhagiam (qualis ad istos conatus, & violenta ἀποσπάσματα consequi solet,) remansit ulcus, ex quo paulatim succrevit fungus, tumor videlicet præter naturam, atque in meatu morbus, nulla alia ratione, quàm superflui per exæretica sublatione tutò certòve averruncandus.

Solent spongiosi isti thymi purulentam sudare saniem, quæ minus accuratè hujus affectus penetralia rimantibus sub specie Gonorrhœæ plerumque imponere consuevit. Hinc puris filamenta per urinas fluctuantia primo intuitu utrique nostrum apparuerunt, cujus materiæ partem à prostatis etiam defluere, tecum arbitror, quas malè mulctavit, & per longissimum tempus affluxit intemperies malignitate non carens, caloris nativi destructrix, actionum omnium labefactatrix.

Perpensis sedulò singulis difficultatibus, præsertim verò delicatissima ægri natura, cujus exquisitissimus sensus, vel levissima Cheirurgiæ præsidia, pro sævissimis tormentis habet, manum admovi operi, & præmissis universalibus sæpius iterata blandi Cathæretici per cereolum applicatione, totam absumpsi carunculam, exiguo sanè cum dolore, in minus molli verruca dimidiam ferè meatus urinarii longitudinem, cujus dimensionem vix tres digiti latitudine sua adæquassent. Non leve movit negotium colli vesicæ proximitas, cum ad finem ventum est, inprimis autē exiguum illud tuberculum, quod osculo dehiscenti viam data semini in urethram, cujus moles tumore aucta ab humorum affluxu minus perito artifici fecisset fucum, atque exedentiū longiorem suasisset usū.

Carunculæ curatio.

Verum, (mi Fabrici) hoc tibi sit à me in carunculæ curatione secretum, plus cunctando, quàm festinando promoveri. Quotiescunque ulceris labia remediis irritata intumescunt, ea si lenientibus mulceantur, subsidunt, & (mirum dictu) pertinacissimi obices intra paucissimos dies per se evanescunt.

Ita contigit Generoso nostro ægro, qui nunc Dei Optimi Maximi beneficio tā immunis est à Chronico, &

Ep.100. co, & jam penè in habitum converso morbo, quàm fuit unquam; Patet regia seminis & urinæ via, atq; amplo, continuo, recto filo redditur lotium, quod nuperrimè stillatim, magno etiam conamine exprimebatur.

Dempto superfluo, restitit ulcus oblongum, respectu partis magnum, caussa verò utcunque malignum, quod usq; & usq; detersum, desiccare atque ad cicatricem perducere indesinenti labore hactenus moliti sumus. Unicum est, post ferruminationem, soliditatem atque duritiem cicatrice procurare, id quod nec levibus, nec paucis vel medicamentis, vel diebus perfici potest, in parte quam urinæ torrens quotidiano flumine alluit. Si per publica negocia licuisset ægro diutius apud nos commorari, curationi addidissemus Colophonem. Defert tamen in ista discessus sui necessitate remedia & consilia secum, quibus absentia nostra jacturam resarciat.

Confirmationis ergò, atque ut quicquid glandulis inhæserit, tollatur radicitus, & succidatur ansa novæ infirmitati, suasi, ut repurgato ex arte corpore, proximo vere diætam sudorificam aggrrediatur, quâ nihil utilius autumo, cum ad universalis caussæ correctionem, tum ad partis roborandæ utique & validè desiccandæ restitutionem in integrum. Diæta.

Cæteras consilii mei minutias videbis in prolixo scripto, atque in arena decernes quid primum, quid postremum præsens rerum facies suaserit. Curationum animæ sunt temporum opportunitates, quas sectari, earumve momenta arripere absenti denegatum.

Ex ipsius Generosi ore intelliges, quibus artibus utar in debellando pernicioso hoste: quâ providentia sævissimorum symptomatum eludam carnificinam, quâ sedulitate eorundem præsentium ferociam mitigem. Ep.100.

Epistola excresceret in volumen, si vellem cuncta persequi. Ne tamen publico bono invideam, meam in hac artis particula solertiam, si quando ab aulicis curis respirare mihi licuerit, luci tradam meos de caruncula commentariolos, quos informes fœtus politioribus ingeniis, & peritioribus, atq; in artis operibus magis exercitatis lambendos tradam lubens. Neque enim mearum lucubrationum amore ardeo, nec meis majora vel meliora accudi non posse credo.

Ut facias Exaretici nostri periculum, ejusdem tantillum mitto, quod tamen sit ad quatuor ingentes carunculas penetrandas & exæquandas satis.

Si tardius opus perfecerit, animum ne despondeas: Tutò & jucundè operari satius, quàm citò, & cum periculo. Vanus nunquam medicamenti erit effectus: quem tamen accelerabis pro libitu Mercurii præcipitati additione. Sed quid ego noctuas Athenas? istud habeto benevolentiæ meæ symbolum, si majus & solidius desideraveris, neq; id tibi denegatum iri scito.

Ad quæstiones tuas nihil respondeo, si meum postulas de iis, quæ generoso ægro vel suasisti olim, vel administrasti, testimonium, quicunq; te calumniantur, discant peritis in arte esse credendum, & me secundum artem abs te præstita omnia asseverare. Tu vale & me nomini tuo atque existimationi non infimis faventem suffragiis, & felicitatis tuæ amantissimum redama. Datum Londini 5. Calend. Februar. 1616.

FINIS.

GUILHELMI FABRICII HILDANI,

Illustriss. Marchionis Badensis & Hochbergensis, &c. nec non Inclytæ Reipublicæ Bernensis Medico-Chirurgi Ordinarii,

CISTA MILITARIS:

H. E.

Designatio præcipuorum Medicamentorum, tam internorum, quàm externorum, uti etiam Instrumentorum maximè necessariorum, quibus rationalem Medicum & Chirurgum castrensem instructum esse convenit:

In classes viginti distributa, quas sequentes paginæ exhibent.

Accessere aliquot Medicamentorum selectorum, ab Authore sæpius approbatorum, descriptiones.

Ad

LECTOREM.

QUomodo Principes ac Duces Christiani erga milites suos ægrotos & vulneratos se gerere debeant, candide LECTOR, id Centurio ille Ethnicus, de quo divus Matthæus *cap.* 8. *vers.* 5. & Lucas *cap.* 7. *vers.* 3. scribunt, suo exemplo præclaro docet. Cùm enim servus ejus graviter laborâsset, & de adventu Christi audivisset, ad eum Seniores Judæorum misit, (se-ipsum enim, ut Christum interpellaret, indignum esse dicebat) ut pro servo suo intercederent, quò ipsum à morbo curare vellet: quod & è vestigio factum fuit. Præclarus profectò ac maximus fuit amor ille Domini erga Servum suum, ita ut ipsum quoque puerum suum appellaret. Domine, inquit, puer meus projectus est domi paralyticus, vehementer vexatus, &c. Quibus verbis Spiritus Sanctus per Ethnicum illum innuere voluit, Principes ac Duces exercitus esse veluti Patres-familiâs, ac se erga milites, ut pater erga suos infantes, gerere debere. Et meritò quidem: miles enim fidelis, quia quotidiè vitam suam pro salute Capitanei sui exponit, famam, frigus, ac infinita alia mala sustinet, & in omnibus mandatis se obedientem præbet, impium profectò esset, si Dux belli aut Capitaneus vicissim non redamaret ipsum.

Dux itaque exercitus *primò* operam det, *ut milites habeant ministros fideles, qui ipsos in pietate erudiant:* pietas enim, cùm ad omnia utilis sit, etiam in milite requiritur. In quibus verò rebus ipsos instituere debeant, id sanctus Johannes Baptista paucis verbis docet, Luc. cap. 3. v. 14. De quibus plura vide in Speculo meo Germanico de miseriâ Vitæ humanæ, parte secundâ.

Ducis exercitus officium ergà milites suos.

Prospiciat *deinde* Dux exercitûs, *ut habeant unde vivere possint.* Si enim milites, uti Divus Johannes docet, nemini obesse debeant, necesse est, ut stipendium recipiant; alioquin mirum non est, si subditi & innocentes pauperes ab ipsis spolientur, Urbes quinetiam ac Regiones devastentur.

Tertiò perquam necesse est, *ut Dux exercitus, fideles, pios, atque expertos Medicos & Chirurgos habeat, ne, propter inscitiam, negligentiam, aut temulentiam Medici vel Chirurgi, milites pereant:* quod plerumq; fieri, exempla non desunt.

His omnibus Dux & Caput, quod & Pa-

tremfamiliâs sui exercitûs antea diximus, prospicere, neminemque ex militibus, ne minimum quidem, contemnere, Christiana jubet charitas. Ut enim plerumque unius, aut saltem paucorum militum industriâ ac magnanimitate hostium acies disrumpitur, & in fugam profligatur, urbes, propugnacula, & arces occupantur; ita etiam nonnunquam paucorum interitus toti exercitui maximum damnum intulisse, observatum est.

Dux itaque Exercitus, si inexpertos Medicos & Chirurgos habuerit, non solùm milites, verùm etiam semetipsum periculo committit. Deus etiam sanguinem eorum, quòd ipsius negligentiâ pereant, ab ipsius manibus requiret. Hanc ob causam apud antiquos Duces exercitum, Methridatem nimirum, Lysimachum, Alexandrum Magnum, Julium Cæsarem, & alios, se in arte Medicâ oblectâsse, historiæ fidem faciunt.

Non sufficit autem, doctos, fideles atque expertos habere Medicos atque Chirurgos, nisi Medicamenta simul & instrumenta in promptu fuerint, sine quibus nullus commodè mederi potest.

Videant itaque Principes, Duces, Centuriones, cæterique, qui clavum exercitus tenent, ut, dum reliqua ad bellum faciendum necessaria præparant, Cistam quoque militarem minimè negligant. Non enim quivis Medicus & Chirurgus facultatem habet, talem apparatum & thesaurum Medicamentorum, qualis hic requiritur, sibi comparare. Et quia persæpè eis, qui castra seqvuntur, viæ intercluduntur, quò minùs sine vitæ periculo ad Urbes & Myropolia pervenire possint; ideò, ut omnia in promptu sint, necesse est.

De Cista militari Illustriss. Auriaci Principis ac Herois Mauritii.

Anno 1612. cùm in Belgium profectus essem, & in urbe Mörß amicos quosdam adivissem, multisque honoribus à Nobilissimo ac Strenuo Viro, Dn. Alexandro de Schweichel / arcis & propugnaculi Gubernatore, quem honoris causâ hîc nomino, exceptus essem, præter reliqua, quæ visenda erant, etiam Cistam militarem Illustrissimi Herois *Mauritii*, Principis Auriaci, Comitis Nassoviæ, &c. mihi monstravit, in quâ non solùm Medicamenta & Instrumenta, verùm etiam linteamina, fasciæ, & similia, parata, nondum tamen cistis ad id fabricatis inclusa, sed adhuc in conclavi ordine disposita erant; idque in eum finem, ut non solùm subsidiariis militibus, quæ eis necessaria, succurreretur, sed & , si quæ deficerent, aut obsolescerent, maturè reficerentur. Insigne & præclarum profectò hujus Principis ac Herois, pietatis, prudentiæ ac vigilantiæ de suis militibus fuit signum atque indicium! Cista hæc, quotiescunque necessitas postulavit, castra sequebatur. In maximis & periculosis affectibus milites quidem ab initio ex illa sublevabantur, mox tamen ad proximas Urbes vehebantur, & Illustrium & Præpotentum Ordinum sumptu à Medicis curabantur. Et si forsan pauper aliquis miles claudus, mancus aut impotens membrorum suorum remansit, is Illustrium & Præpotentum Ordinum sumptibus sublevatus, & annuali stipendio muneratus fuit. Pia atque Christiana constitutio hæc milites audaces, intrepidos, atque animosos reddidit.

Ut itaque Duces exercitus sciant, quibusnam rebus Cistam adornare conveniat, visum mihi fuit; consignare præcipua tùm Medicamenta, tùm Instrumenta, quibus Medicus aut Chirurgus castrensis instructus esse debeat, si quid prætereà opus ipsi fuerit, id bonâ suâ cum commoditate ex proximis Myropoliis nancisci poterit.

Cista autem ita per classes & ordines extruenda & adornanda est, ut omnis confusio, & Medicamentorum inter se comixtio evitetur, & singulorum virtus atque proprietas conservetur. Idcirco in classes viginti illam divisi.

In prima *Purgantia simplicia* contineantur: illa autem omnia sacculis coriacis sunt includenda, exceptâ mannâ & cassiâ extractâ, quæ in vasis figulinis commodè conservari possunt. Prædicti sacculi scatulæ includantur, cum hac inscriptione majusculis literis, *Purgantia simplicia.*

In secunda classe sint *Electuaria purgantia*, *vasculis figulinis inclusa*, cum hac inscriptione, *Purgantia composita.* Idem de reliquis intelligendum.

Syrupum rosatum solutivum, uti & *reliquos Syrupos, & Aquas destillatas*, ampullis vitreis, vel figulinis, cum angustis orificiis inclusas, subere & vesicâ bovina clausis, separatim in classe servare convenit. Quæ & ita adaptanda & collocanda sunt, ut se invicem ampullæ non attingant, ne frangantur. Itaque, ut una post alteram singulatim classe suâ panno munita imponatur, necesse est.

Massa pilularum corio albo, oleo amygdalarum dulcium illinito, involvantur.

De pulveribus & Electuariis cordialibus.

Pulveres cordiales, uti etiam *Electuaria*, cor, partesque nobiles corroborantia, & cum purgantibus commercium nullum habentia, sacculis coriaceis includito, & in classem separatam collocato.

De radicibus, herbis, floribus, seminibus.

Radices, herbæ, flores, & semina, sacculi quoque, si non ex corio, saltem ex tela, includenda, & per classes ita distribuenda sunt, ut *radices* primam, *herbæ* secundam, *flores* tertiam, & *semina* quartam occupent.

De oleis & balsamis.

Olea & balsama communia in lagenis, stanneis operculis torcularis, *Olea* verò *pretiosa*, veluti *cinamomi, caryophyllorum, macis, nucis moschatæ, anisi, fœniculi*, & hujusmodi, in ampullis cerâ vel subere obturatis conservari debent; horum verò *balsama* vasis vitreis aut argenteis, stanneisque includimus.

De unguentis & pinguedinibus.

Unguenta & pinguedines quàm optimè in vasis figulinis vel stanneis circumferri possunt, dummodò diligenter obturentur, & separatim in classem collocentur. Ad hanc classem quoque pertinet *terebinthina*.

De emplastris & gummi.

Emplastra, gummi, cera, sevum cervi, vaccæ, hirci, & similia, quæ consistentiam habent solidam, vesicâ bovinâ, chartâ tectâ, sunt involvenda

De metallis.

Metallica & subterranea medicamenta, puto *vitriolum, alumen, lithargyrium, bolum*, & similia, uti etiam *farinas*, sacculis coriaceis includere oportet.

portet: *Tutia verò præparata, sief album, osteocolla*, & si quid simile occurrit, quo in collyriis & affectibus internis utimur, sacculis coriaceis includantur, & cum cordialibus reserventur. *Sacculi* filo validissimo sunt claudendi, & ligandi, ne in via propter continuam agitationem aperiantur, & simplicia inter se commisceantur. *Omnes* præterea *sacculi*, ut confusio evitetur, majusculis litteris singulatim sunt notandi.

Arsenicum, Auripigmentum, Mercurium crudum sublimatum, præcipitatumq; lapidem causticum, & medicamentosum, trochiscos item de minio Vigonis, spiritum vitrioli, aquam fortem, & hujusmodi septica atque erodentia, cave, ne cistæ tuæ includas, & ex eis fractâ ampullâ unâ, reliqua omnia devastentur atque corrumpantur medicamina, ægri quin etiam interficiantur. Præstat itaque illa omnia cistulæ separatim includere.

Cum *Instrumentis* talis servandus est ordo; videlicet, *ut scindentia*, uti sunt *novacula, forfices, scalpella* & hujusmodi, *suas habeant vaginas, reliqua verò chartâ involvantur.*

Hisce præparatis & adornatis, *catalogus* tibi est *conscribendus*, quò statim, & sine difficultate, quæcunque tibi necessaria sunt, reperire possis.

Quemadmodum autem cista tua per classes divisa, ita etiam catalogus ut sit, necesse est.

Престereà, quotiescunque simplex aut compositum Medicamentum aliquod deficit, ad marginem catalogi id notabis, quò defectum resarcire possis.

De his, mi candide Lector, te ante omnia monitum esse volui. Seqvuntur nunc classes ordine.

CLASSIS I.

Classis 1. & 2.

In qua Purgantia simplicia continentur.

Agaricus,
Aloë,
Rhabarbarum,
Cassia,

Crocus metallorum: cujus infuso nonnunquam in juvenibus robustissimis & pituitosis corporibus, & quidem cum fructu utimur; imbecillioribus verò & extenuatis hominibus sine periculo exhiberi non potest, præsertim in substantia:

Colocynthis,
Diagrydium,
Folia senæ,
Hermodactyli,
Manna,
Mechoacana,
Myrobalani,
Succus rosarum pallidarum,
Trochisci Alhandal.
Turbith.

CLASSIS II.

Purgantia composita.

Benedicta laxativa,
Confectio Hamech,
Diacarthamum,
Diacatholicum,
Diaphœnicum,
Diaturbith cum Rhabarbaro,
Electuarium de succo rosarum,
Electuarium lenitivum,
Pulvis senæ præparatus Brassavoli.

Syrupus rosatus solutivus, qui vel simplex, h. e. ex multis infusionibus, vel cum agarico, rhabarbaro & sena compositus est:

Classis 2. & 3.

Pilulæ { Aggregativæ,
Aureæ,
Cochiæ,
De Agarico,
Lucis majores.

Species ad Suppositoria.

Pulvis Passavanti, cujus descriptionem, quia non vulgaris est, hîc adscribere visum fuit.

R. Fol. Senæ expurgatorum ℥iij.
Turbith gummosi ℥ij.
Rhabarbari electi ℥j.
Liquiritiæ,
Seminis anisi,
Fœniculi an. ℥ß.

Spica Indica gran. viij. Fiat omnium pulvis tenuissimus, detur à scrupulis duobus ad quatuor.

CLASSIS III.

Electuaria & Pulveres, cor, partesq; nobiles corroborantes.

Aromaticum rosatum,
Bolus orientalis,
Camphora,
Confectio { Alkermes,
De Hyacintho,
Coralli præparati,
Cornu cervi usti & præparati,
Cremor Tartari,
Diaireos,
Diamargaritum frigidum,

Diarho-

Classis 3. 4. 5. & 6.

Diarrhodon Abbatis,
Diatragacanth. frigidum,
Diatrion santal.
Flores sulphuris,
Lapis Bezoar,
Margaritæ præparatæ,
Mithridatium,
Meconium,
Opium,
Laudanum opiatum,
Osteocolla præparata, ut per os sumi possit,
Philonium Romanum,
Pulvis ad Epithemata cordis,
Rasura cornu cervi,
Sal prunellæ,
Tartarum vitriolatum,
Terra sigillata & Strigensis,
Theriaca.

CLASSIS IV.

Aromata.

Calamus aromaticus,
Caryophylli,
Cinamomum,
Crocus,
Galanga,
Macis,
Nux moschata,
Piper,
Saccharum,
Zingiber.

CLASSIS V.

Aqua destillata, & similia.

Acetosæ,
Anisi,
Borraginis,
Buglossæ,
Calendulę,
Cinamomi, sine vino destillat.
Melissę,
Plantaginis,
Rosarum,
Aqua vitę,
Succus Berberorum,
Citronum,
Granatorum,
Acetum rosaceum,
Acetum commune vini & cerevisię.

In penuria aceti utimur omphacio ex uvis vel pomis immaturis; præsertim in affectibus externis.

CLASSIS VI.

Syrupi.

Acetosæ,
De Agresta,
De succo Berberorum,
De succo Buglossæ,
De succo Citri,
Cydoniorum,
Granatorum,
De Limonibus,
Liquiritiæ,
De Papavere,
Rosatus simplex, h. e. non laxativus,
De Rosis siccis,
Violarum.

Classis 6. 7. & 8.

CLASSIS VII.

Radices.

Altheæ,
Angelicæ,
Aristolochiæ longæ & rotundæ,
Bistortæ,
Bryoniæ,
Caryophyllatæ,
Cœpæ,
Cichorii,
Consolidæ majoris,
Cyclaminis,
Enulæ campanæ,
Eryngii marini,
Fœniculi,
Gentianæ,
Hirundinariæ, sive Vincetoxici,
Iridis Florent.
Liliorum alborum,
Liquiritiæ,
Petroselini,
Pimpinellæ,
Plantaginis,
Polypodii,
Squillæ,
Tormentillæ.

CLASSIS IIX.

Herbæ.

Absinthium vulgare & Ponticum,
Agrimonia,
Alchimilla,
Alliaria,
Altheæ folia, flores & summitates,
Betonica,
Carduus benedictus,
Centaurium,
Centumnodinum,
Cuscuta,
Dictamnus Cretensis,
Equisetum, sive Cauda equina,
Euphrasia,
Fumaria,
Hypericum,
Majorana,
Melissa,
Mentha,
Mercurialis,

Classis 8. 9. & 10.

Nepeta,
Origanum,
Plantago,
Prunella,
Pyrola,
Quinq; nervia; *est species plantaginis.*
Rosmarinus,
Ruta,
Salvia,
Sanicula,
Scabiosa,
Scordium: quod duplex est, quemadmodum ad calcem Tractatus mei *de Gangræna & Sphacelo* abundè dixi. Deficiente itaque vero scordio, altero, vel etiam alliariâ, ejus loco utimur, sed in duplo vel triplo. Ego tempore Veris succum ex Alliaria per prælum extrahere, & in ampullis, superfuso oleo communi, per annum integrum, & ampliùs, conservare soleo. Succus ille in penuriâ Scordii, quod non ubique crescit, in Gangrænis & sordidis Ulceribus præstantissimum est medicamentum.

Nota De succo Alliaria.

Virga aurea.

CLASSIS IX.

Flores.

Anethi flores & summitates,
Betonicæ,
Borraginis,
Buglossæ,
Calendulæ,
Chamomillæ,
Granatorum,
Meliloti,
Primulæ Veris,
Rosarum,
Rosmarini,
Salviæ,
Sambuci,
Verbasci,
Violarum.

CLASSIS X.

Semina.

Anethi,
Anisi,
Carvi,
Coriandri præparati,
Cumini,
Cydonium,
Fœnigræci,
Hordei integri & decorticati,
Lini,
Petroselini,
Plantaginis,
Raphani,
Sinapi.

Classis 11. & 12.

CLASSIS XI.

Fructus.

Amygdalæ,
Baccæ lauri,
Caliculi glandium,
Caricæ,
Cerasa condita,
Cydonia,
Gallæ,
Glandes,
Limones,
Lupini,
Mala arantia,
Mala punica, seu Granata,
Myrtilli peregrini,
Nuces cupressi,
Peculi Rosarum,
Pruna Damascena Ungarica,
Tamarindi,
Uvæ passulæ.

CLASSIS XII.

Olea.

Amygdalarum dulcium & amararum,
Anethi,
Anisi,
Balsamum Indicum, sive Tolutanum,
Balsamum Vigonis, cujus descriptionem mox adscribam,
Carvi,
Carxophyllorum,
Ceræ,
Chamomillæ,
Cinamomi,
Cydoniorum,
Fœniculi,
Hyperici,
Juniperi,
Liliorum alborum,
Lumbricorum,
Masticheş,
Menthæ,
Myrtillorum,
Nucis moschatæ,
Olivarum,
Rosarum,
Scorpionum,
Terebinthinæ,
Violarum,
De vitellis Ovorum,
Vulpinum.

Balsamum Dn. D. Johannis Vigonis in vulneribus post eorum digestionem præstantissimum, extat apud prædictum Authorem *lib.* 8. *cap.* 19. & sic habet.

R. Olei Omphacini ℔ij.
Styracis calamithæ,
Laudani,
Croci,
Olibani,

Gum-

Class. 12. & 13.

Gummi Arabici,
Rubiæ tinctorum,
Gummi hederæ,
Mastiches,
Caryophyllorum,
Galangæ,
Cinamomi,
Aloës succotrinæ,
Cubebarum an. ℥ij.
Gummi Elemi ℔j.
Myrrhæ,
Bdellii an. ℥j. ß.
Galbani ℥vj.
Spicæ,
Ligni aloës an. ℥j.
Serapini,
Ammoniaci,
Opoponacis an. ℥j.

Omnia pulverisanda pulverisentur, & permisceantur cum dicto oleo, deinde ponantur in alembicum cum suo capello & recipienti, & arte & igne elambicetur, & omnia sint bene inlutata & obturata luto Sapientiæ, in principio per horas duodecim ponendo alembicum ad ignem lentum, & ipsum immetiorando in sex horas, donec elambicatum fuerit: quo facto, statim residuum specierum iterum pulverisetur, & cum prædicto oleo elambicato, iterum ordine ante dicto per tres vices reiterando elambicetur, & tandem habebis oleum, quod ferè est sicut balsamum; stat enim ad omnem balsami probationem.

Balsamo prædicto Vigo etiam in internis affectibus utitur, ut *loco prææallegato* Lector videre poterit.

CLASSIS XIII.

Unguenta,

Ægyptiacum, cujus descriptionem vide in Tractatu meo *de Gangræna & Sphacelo, c.* 13.
Album Rhasis,
Apostolorum,
Aureum,
De Minio camphoratum,
Defensivum Chalmetei, cujus descriptionem vide apud prædictum Authorem *lib.* 1. *cap.* 3.
Dialtheæ,
Diapompholigos,

Digestivum in omnibus vulneribus tùm contusis, tùm istrumentis scindentibus factis, imò etiam in sclopetorum vulneribus præstantissimum, cujus hæc nostra est descriptio.

R. Ceræ novæ ℥j. ß.
Gummi Elemi pinguissimi,
Terebinthinæ claræ an. ℥j.
Colophoniæ ℥. ß.
Ol. Amygd. dulc.
Rosarum,
De vitellis Ovorum lento calore ignis per prælum extractum an. ℥j. Dissolvantur lento igne & percolentur. Colaturæ admisce croci subtilissimè pulverisati ℥j.

Class. 13. 14. & 15.

Hujus unguenti accipe ℥j. cui admisce vitellum unius ovi, olei rosacei q. s. ut formam liquidam acquirat,
Nicotianæ,
Nutritum,
Populeon,
Rosatum.

Unguentum ad ambusta, ex quacunq; materia ignita facta fuerint, præstantissimum. Empyreuma enim potenter extrahit, nec sinit pustulas elevari: uti ego multoties expertus sum, de quo vide Tractatum nostrum *de Combustionibus, cap.* 6.

R. Cœpæ crudæ ℥j. ß.
Salis,
Saponis albi Veneti an. ℥j.
Misceantur in mortario, fiatque *Unguentum cum oleo rosaceo, & amygd. dulcium* q. s.

Extracto empyreumate, si subjecta cutis & caro combusta fuerit, sequens applicetur Unguentum.

R. Unguenti Basiliconis ℥j.
Ol. Rosacei,
Liliorum alborum an. ℥. ß.
Vitellos ovorum N. ij.
Misceantur.

Aliud in maxime dolore.

Si dolor adeò vehemens fuerit, ut æger nihil, aut parum quiescere possit, applicetur sequens Unguentum.

R. Butyri recentissimi non saliti ℥ij.
Ol. amygd. dulc.
de vitellis ovorum an. ℥. ß.
Croci pulverisati,
Opii dissoluti in prædictis oleis an ℈ß.
Camphoræ ℈j.
Mucilaginis seminis cydoniorum ℥j.
Misceantur.

Plura qui de Combustionibus videre cupit, & quomodo facies, à pulvere tormentario commaculata, sit purganda, videat Tractatum nostrum *de Combustionibus.*

CLASSIS XIV.

Pinguedines,

Anseris,
Bovis,
Capi,
Cervi,
Hirci,
Hominis,
Gallinæ,
Porci,
Ursi,

CLASSIS XV.

Emplastra,

Apostolicum,
Basilicum,
De Betonica,
Diapalmeum,
Diachylon simplex & compositum,

Class. 15.

De Meliloto,
De Mucilaginibus,
Oxycroceum,
De Ranis.

Sticticum sive fodicationum, Germanicè Stichpflaster, Vigonis, ad fracturas ossium, quia præstantissimum esse scio, ejus descriptionem ex Vigone *l. 8. c. 16.* in gratiam Lectoris hic adscribere volui: cum Oxicroceum, quo vulgus in fracturis & dislocationibus utitur, periculosum & damnosum sit, ut idem Vigo docet *loco prælle-gato.*

R. Olei myrthini,
Rosacei,
Omphacini an. ℔ß.
Succi rad. altheæ ℔ij.
Radicum fraxini & foliorum ejus,
Radicum consolidæ minoris & foliorum ipsius,
Myrtillorum & foliorum ejus,
Foliorum salicis an. M. j.

Bulliant omnia, prius aliquantulum contusa, cum vino nigro, & tantundem aquæ, usque ad consumptionem medietatis cum ℥ß. Myrrhæ, & tantundem Thuris: deinde fortiter colentur, cui colaturæ addantur.

Sevi hircini liquefacti ℔. ß.
Therebinthinæ clarissimæ ℥ij.
Mastiches ℥j.

& iterum cum prædictis oleis bulliant usque ad consumptionem prædictæ decoctionis, postmodum colentur, addendo

Lithargyrii auri & argenti an ℥iij.
Boli armeni subtiliter triturati,
Terræ sigillatæ an. ℥ij.
Minii ℥j.

& iterum ad ignem baculo semper agitando, lento igne, cum cera nova sufficienti, fiat ceratum, ad modum sparadrapi.

Ego jam à multis annis, magno cum successu, sequenti utor Emplastro in fracturis.

R. Emplastri Slotani (cujus descriptionem vide in consilio de conservanda Valetudine, in Epistola ad D. D. Paulum Croquerum) ℥vj.
Ceræ novæ ℥ij.
Colophoniæ,
Gummi Elemi puinguissimi an. ℥j.

Dissolvantur lentissimo igne, postea insperge sequentes pulveres,

Rad. consolidæ majoris,
Balaustiorum,
Nucum cupressi,
Rosarum an. ℥j.
Mastiches,
Olibani an. ℥ij.

Misceantur, addendo *olei rosacei* q. s. ut fiat ceratum. In adultis & extenuatis ad unciam unam *hujus Emplastri osteocollæ præparatæ* admisceo; singulis quoque diebus manè tres ante pastum horas de eodem lapide cum jusculo carnis, vel vino albo exhibeo: multum enim curationem lapis ille accelerat. In juvenibus verò, qui & optima corporis sanitate fruuntur, lapidem illum, sive per os datum, sive exterius adhibitum, minimè convenire, Lector *ex Observatione 91. Centuriæ primæ Observationum mearum*, videre poterit.

Class. 15. 16 & 17.

Admonitio.

Non autem statim à principio, neque primis diebus, applicanda sunt prædicta emplastra, multò minus oxicroceum, ne affluxus humorum ad partem læsam sequatur, pessimaque symptomata suscitent. Ab initio itaque, postquàm os fractum in situm suum repositum est, sequens applico Cataplasma.

Pulv. pro cataplasmate ad fracturas ossium.

R. Rad. consolidæ majoris,
Tormentillæ,
Bistortæ an. ℥. ß.
Boli (sed albi, non rubri) ℥j.
Balaustiorum ℥j.
Nucum cupressi,
Gallarum,
Rosarum rubr. an. ℥ij.

Fiat omnium pulvis tenuissimus, cui admisce *farinæ hordei* ℥vj. servetur in sacculo coriaceo: pertinet ad *classem* 18. Hujus pulveris accipe quantum opus est, pro membri fracti magnitudine, ex quo cum posca formetur Cataplasma in mortario, vel alio vase sine calore ignis, addendo vitellum ovi cum albumine, parumque olei rosacei. Applicetur membro fracto, & renovetur ab initio tertio, vel ad summum quarto quoque die, donec symptomata non amplius sunt metuenda, tunc Emplastrum Vigonis, vel meum, applicari, & de sexto vel decimo in decimum diem reiterari poterit.

CLASSIS XVI.

Gummi, & similia,

Ammoniacum,
Benzoinum,
Cera alba & flava,
Colophonia,
Elemi,
Euphorbium,
Mastiche,
Myrrha,
Olibanum,
Pix navalis,
Stirax calamitha,
Terebinthina,
Tragacanthum.

CLASSIS XVII.

Metalla, & eorum affinia,

Alumen crudum & ustum,
Antimonium crudum ad ulcera: *de præparato vide* supra:
Arsenicum,
Calx lota,
Cerussa,
Crocus Martis,
Gypsum,
Lapis calaminaris,
Causticus,
Medicamentosus Crolli,
Sabulosus, vide Osteocolla: de cujus præparatione & usu vide Cent. 1. Obs. 90. 91.

Item

Item Cent. 3. Observ. 90. Detur in ossium fracturis per os, & cum reliquis medicamentis loco affecto applicetur. Præparatus ad *classem tertiam* pertinet.

Class. 17. 18. & 19.

Lithargyrium aureum & argenteum,

Mercurius { Crudus, Sublimatus, Præcipitatus,

Nihil præparatum,

Nitrum crudum & præparatum,

Plumbum ustum,

Realgar,

Sief album,

Sulphur,

Tutia præparata,

Vitriolum crudum & ustum,

CLASSIS XVIII.

Farinæ,

Baccarum lauri,

Fabarum,

Hordei,

Lentium,

Lolii,

Lupinorum,

Siliginis,

Tritici,

Volatilis.

Pulvis pro Cataplasmatis ad fracturas ossium: cujus descriptionem vide *classe* 15.

Pulvis ad sistendum sanguinem: cujus variæ apud Medicos extant descriptiones; mea verò, à multis annis comprobata, hæc est.

℞. Farin. volatilis ℥vj.
Sanguinis draconis,
Thuris an. ℥j.
Boli armeni orientalis,
Terræ sigillatæ an. ℥.ß.
Gypsi ℥j.ß.
Ranarum aquatilium præparatarum (mirificè enim, proprietateque quadam occulta sanguinem sistunt) ℥ij.
Musci cranii humani ℥j.
Pil. leporum minutissimè incisorum ʒ.ij.
Pulveris albuminum ovorum, sole canículari exsiccatorum,
Spumæ maris,
Spongiæ novæ torrefactæ an. ℥j.

Misce, fiatque pulvis subtilissimus, quo in omnibus vulneribus etiam capitis, & detectis membranis, uti & in hæmorrhagia narium, cum fructu uti poteris.

CLASSIS XIX.

Instrumenta.

Præter Medicamenta prædicta, plus quàm necesse est, ut Chirurgus Instrumentis necessariis quoque instructus sit, sine quibus officio suo rectè fungi non potest. In duas autem partes distribuat Instrumenta sua, ita ut nonnulla continuò secum, theca Instrumentorum inclusa, in pera circumferre possit: hæc verò parva & exilia, ne ipsum onerent, & ægrum deterreant, esse convenit. Reliqua Cistæ militari includantur, & donec necessitas urget, reserventur. Ego ægros meos sine theca Instrumentorum nunquam accedo: in ea autem sequentia continentur;

Class. 19.

Novacula:
Forfices;
Scalpella duo:
Phlebotoma quatuor, *ad venas incidendas:*

Scalpellum incurvatum, ad abscessus aperiendos:

Stylus ex una parte nonnihil incurvatus, & veluti scalpellum acuminatur, ad gingivas in dentium dolore incidendas: ex altera parte *Volsella* est, ad res extraneas ex vulneribus extrahendas:

Forceps parva, Germ. Kornzänglin/ad eundem usum:

Acus, ad suenda magna vulnera, quarum aliæ *parvæ*, aliæ *magnæ*, vel *mediocres* esse debent:

Cannula fenestrata, qua in suendis vulneribus utimur. Illa autem ejus sit longitudinis, ut loco vaginæ ad acus conservandas tibi inservire possit. Vulnera autem musculosarum partium solum suenda sunt; nervosarum verò nequaquam. In vulneribus faciei acu nunquam utor, sed suturam, ut vocant, siccam adhibeo:

Spatula parva & magna:
Styli exploratorii ex argento fabricati:

Speculum oris simplex, quo una parte in faucium & gutturis affectibus lingua deprimitur, altera verò lingua abraditur:

Cochleare exile, ad inspergendum pulverem vulneribus & ulceribus:

Hamulus, ex una parte *simplex* ex altera verò *duplex:*

Coticula, ad scalpella &c. acuminanda. Ego quidem prædicta Instrumenta & quamplurima alia ab excellenti Artifice ex argento fabricata habeo, quibus intra mœnia utor: ægri enim minus ab eis, quàm à ferreis, abhorrent. In castris tamen ut Chirurgus argenteis Instrumentis instructus sit, non semper tutum est, ideoque omnia ex ferro & chalybe fabricata esse debent, præter stylos exploratorios, qui ex plumbo, cupro, aut orichalco constare debent.

Hæc sunt Instrumenta, quibus Chirurgum continuò instructum esse decet.

Habeat præterea apud se pyxidem unguentariam, sex classibus distinctam, quarum primam *unguento Basilico*; secundam *Aureo*; tertiam *Apostolorum*; quartam *Nutrito*; quintam *albo Rhasis*; sextam *exsiccativo rubro, sive de minio*, adimpleat. Sit autem ex cornu, vel ligno aliquo solidissimo, veluti Ebeno, Guajaco, aut buxo fabricata: melius enim in ligno, quàm in argento, cupro, aut orichalco conservantur unguenta.

Lagenulam stanneam, oleo rosaceo impletam, & operculo torculato munitam, ut Chirurgus quoque continuo secum ferat, necesse est, ut circumferentia vulnerum inungi possit: lenit enim

enim dolorem, partemque læsam corroborat, & à pravis symptomatibus vindicat.

Pro digestivo, pyxidem stanneam, cum suo operculo torculato, habeat.

Hæc de Instrumentis, quæ Chirurgus continuò secum circumferre debet.

Sequitur nunc de reliquis, & primò de iis, quibus circa caput utimur.

Ea autem sunt primò *Trepana*, quando in magnis contusionibus, propter sanguinem extravenatum & concretum, nec non in capite collectum, cranium perforandum est.

2. *Elevatoria seu vectes*, ad cranium impressum elevandum.

3. *Scalpra*, ad cranium cariosum radendum.

4. *Speculum oris integrum*, quo in magnis faucium & linguæ inflammationibus, veluti in angina, lingua deprimitur.

5. *Aliud speculum oris*, ad aperiendum os, quando videlicet in spasmo, ut ego aliquoties vidi, adeò clauditur, ut ne guttula quidem jusculi ægro infundi possit.

6. *Instrumenta varia*, ad evellendos dentes.

7. Quia nonnunquam inter comedendū, ossiculum, spina piscis, vel simile quid œsophago infigitur, ægrumque suffocat, ideò necesse quidem esset Chirurgo, habere in Cista sua Instrumentum, quale ego *in prima Centuria obs.* 36. depinxi. Id verò si ad manus non habuerit, protinus *spongiolam* extremitati catheteris annectat, & gulæ immittat.

8. *Instrumenta* ad extrahendos globulos plumbeos è vulneribus sclopetorum, quorum varia ab Authoribus traduntur. Ego aptissimum habeo, cujus descriptionem & delineationem vide *Cent. prima obs.* 88.

9. *Serra magna*, ad magna abscindenda membra apta, & ab experto arculario diligenter acuminata.

10. *Parva* item *serra*, ad digitos tùm manuum, tùm pedum abscindendos: scalpris enim eos abscindere, rationalem Chirurgum minimè decet, uti *in libro meo de Gangrena & Sphacelo, cap.* 17. fusius ostendi.

11. Quia in abscissione membrorum major pars Chirurgorum cultro utitur, ideò habeas *novaculam bene acuminatam, & manubrio firmiter insertam*.

12. *Cultrum incurvatum*: hujus delineationem vide *in prædicto libro de Gangrena*.

13. Ego in amputatione membrorum, loco novaculæ, *cauterio cultellari, bene ignito*, utor, cujus delineationem quoque vide *in libro prææallegato*. Parata quoque habeas & *alia nonnulla cauteria ignita, magna, parva mediocria, acuta & rotunda*, ad sistendum Sanguinem, sive post amputationem membrorum, sive in aliis hæmorrhagiis maximis atque periculosis.

14. Et quia plerumque inter milites, propter impurum coitum, *gonorrhæa, caruncula, & suppressio urinæ* grassatur, necesse est, ut Chirurgus *catheteribus ex argento vel orichalco* quoque instructus sit. Habeat & *siphones aliquot*.

15. Ad ossa fracta, luxataque reponenda, varia ab Hippocrate, Oribasio, aliisque Authoribus proponuntur Instrumenta. Ego *trochleatum instrumentum Ambrosii Parei* aptissimum esse, in praxi mea semper expertus fui: præsertim si *Cingulum, & Remoram* ex *Centuria mea quinta observ.* 36. adjunxeris. Aptissimum autem non solum, verum etiam commodissimum est Instrumentum hoc: ad omnes enim fracturas & dislocationes, præter digitorum, furcularum, costarum, & mandibularum, (quæ sola manu reponuntur) accommodari potest. Est præterea parvum & ad circumferendum commodum.

16. Habeat quoque Chirurgus *ferulas varias*, videlicet *parvas, magnas, & mediocres*, secundum magnitudinem membri fracti, ex ligno aliquo levi, veluti salicis, tiliæ aut abietis paratas. Necessitate quoque urgente *vagina gladii*, loco ferularum, uti poterit. Nonnulli, loco ferularum, *recentes cortices arborum*, veluti salicis, viburni, aut quercus, membro fracto apponunt. Id verò citra damnum ægri, & infamiam Chirurgi fieri non posse, Lector *ex obs.* 98. *Cent.* 4. colligere poterit.

Post repositionem membri fracti (loquor autem de *tibia*, vel *crure*) in promptu tibi sit *capsula* hunc in modum fabricata.

Asserculi tres, secundum membri, malè affecti, longitudinem ac spissitudinem, adaptentur, & ex superna atque inferna parte filo cannabino fortissimo & reduplicato ita connectantur, ut quàm facillimè deligari, iterumque ad se invicem conjungi atque constringi possint. Horum asserculorum qui fundum capsulæ facit, ex inferiori sua parte, quo calcem excipere possit, nonnihil excisus sit, ne calx à capsula lædatur. Alius insuper asserculus fundo capsulæ filo reduplicato, ex duabus partibus annexus est. Asserculi laterales duobus in locis, ex superna videlicet parte, quæ genu respicit & pedem versus foramina oblonga, sicuti hic sunt delineata |__________|, habeant, per quæ tæniæ traducantur, quarum beneficio capsula clauditur, & secundum libitum Chirurgi, constringitur. Asserculus, cui planta pedis insistit, ex superiori quoque parte duobus in locis foramina habet, quò tænias excipere, & lateralibus asserculis annecti possit. Asserculus præterea ille, ut digitos pedis semispithamam excedat, necesse est: hic enim pedis à culcitris ac lodicibus compressionem impedit. Omnia præterea gossypio, stuppis, ac linteaminibus sunt munienda, atque infarcienda. Hoc modo in capsulam accommodata tibia fracta, & diligenter reposita, ægrum non solum ex grabato uno in alterum, verum etiam per multa miliaria facilè & sine magno incommodo circumferri posse, aliquoties in praxi mea vidi. Exemplum habes *in observ.* 98. *Cent. quarta*.

Habeas quoque in promptu *mortarium unum, aut alterum, cribra* item & *sartagines*, ad coquenda cataplasmata, & commiscenda unguenta: rarò enim apud rusticos hujusmodi utensilia, imò ne quidem apud paganos ipsos reperies.

Et quia

Class. 19. & 20.

Et quia plerumque in Angina, vulneribus Capitis, aliisque morbis acutis, Clysteres exhibendi sunt; idcirco ut Chirurgus instrumento quoque instructus sit necesse est: ejus autem delineationem in tractatu nostro *de Dysenteria* videre poteris.

Reliquorum Instrumentorum, ad cranium perforandum, abradendum, elevandum, apertas item venas inurendas, incurvata membra extendenda, & si quæ alia sunt, adumbrationes, apud *Ambrosium Pareum*, *Ioh. Andream à Cruce*, ut & in *Magna Chirurgia Gualteri Ryffii*, invenies.

CLASSIS XX.

Linteamina, Fasciæ, & similia.

NOn potest autem Cista tua ex omni parte esse perfecta, si linteamina, & quæ ex eis fiunt adminicula, in applicatione Medicamentorum defuerint. Quid enim Medicamenta, quamvis præstantissima, proderint, si linteamina defuerint præsertim in maximis atque periculosis hæmorrhagiis, fracturis & dislocationibus ossium aliisque affectibus, ubi periculum est in mora? In promptu itaque habeas:

Fascias magnas, parvas, & mediocres:

Linteamina reduplicata (*quæ compressas vocant*) magna, parva, & mediocria:

Hapsos, ex stupis suavibus, & bene mundatis, paratos:

Filamenta, ex tela bene munda excerpta, quibus in vulneribus ad medicamenta retinenda; & labia, ne præter rationem ad invicem conjungantur, impedienda utimur.

Class. 20.

Turunda quoque, ex tela, spongiis præparatis, radicibus Gentianæ, & similibus, quarum aliæ *magnæ*, aliæ *mediocres*, aut *parvæ*, vel etiam *minimæ* ad angustissima vulnera paratæ sint necesse est. Hæ maturè & successivis horis parentur, ut urgente necessitate paratæ sint.

Habeat quoq; *spongias & bovinas vesicas aliquot*, ad ampullas claudendas, & amputationem membrorum trunco applicandas.

Medicus vel Chirurgus castrensis si prædictis instructus fuerit, famulosque fideles, vigilantes & expertos habuerit, toti exercitui prodesse poterit, infinitosque vulneratos conservabit, & à mortis discrimine liberabit.

In designatione autem Medicamentorum, reliquorumve, mi candide Lector, aliquo modo prolixus fui, idque in eum finem, ut Ducibus exercituum Cistam ex omni parte perfectam proponerem atque describerem. Tu verò, si propriis tuis sumptibus Cistam militarem erigere atque adornare volueris, præcipua & magis necessaria ex præscriptis pro arbitrio atque experientia tua seligere poteris. Interim tamen vide atque etiam vide, ut Medicamentis, reliquisque ita sis instructus, ut ægris, prout necessitas postulat, succurrere possis. Hic enim non de corio bovino, sed humano; non de gemmis aut lapidibus pretiosis, sed de hominibus, pro quibus Filius Dei sanguinem suum pretiosum in Cruce effudit; imò & de salute animæ tuæ agitur. Medicus enim si aliquid circa ægrum neglexerit, coram Deo, suo quoque tempore, rationem redditurus est.

Admonitio.

FINIS *totius Operis.*

INDEX

INDEX
COPIOSISSIMUS OMNIUM AFFECTUUM OPERATIONUM CHIRURGICARUM, INSTRUMENTORUM ET MEDICAMENTORUM PRÆCIPUORUM IN HOC OPERE CONTENTORUM.

A

Ampu-

B.

C.

Cata-

D.

F.

G.

Gangræ-

H.

Infantes *recens nati an aqua tepida abluendi.* 328.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

FINIS.